
۱۲
علم مفاهیم شناسی
در
قرآن
نویسنده: رسول ملکیان اصفهانی

بسم الله الرحمن الرحیم

علم مفاهیم شناسی در قرآن

نویسنده:

رسول ملکیان اصفهانی

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

علم مفاهیم شناسی در قرآن جلد دوازدهم – حرف ر

مشخصات کتاب

سرشناسه:رسول ملکیان اصفهانی،۱۳۴۴

عنوان و نام پدیدآور:علم مفاهیم شناسی در قرآن جلد دوازدهم - حرف ر/ رسول ملکیان اصفهانی

مشخصات نشر دیجیتالی:اصفهان:مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری:نرم افزار تلفن همراه و رایانه

تلفن همراه مولف : ۰۹۱۳۱۱۴۰۱۴۰

موضوع: علم – مفاهیم قرآنی

رده بندی کنگره : BP۶۵/۴/آ۵

رده بندی دیویی : ۳۷۲/۲۱ د۵۷۷آ ۱۳۹۰

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحیم

علم مفاهیم شناسی قرآن

۱–قرآن کتاب خداست که برای هدایت ناس وبشروانسان و مسلمان و مومنین و متقین نازل شده است ؛ و ازمعجزات جاویدان محسوب می شود ؛ چه انسانهای مومن و خدا جوئی که با معرفت و عمل به این کتاب آسمانی به سعادت رسیدند و چه دانشمندان بزرگی که درطول بیش از چهارده قرآن برای فهم و نشر معارف این کتاب کریم عمرخود را گذاشته اند. هرزمانی که ازاین کتاب می گذرد تازه هائی ازمعارف این کتاب الهی کشف می گردد و این جریان همچنان ادامه دارد. درپرتو این تلاشهای شایسته علومی زیادی ازمعارف و علوم قرآنی برای ما به یادگارباقی مانده است . که ازمهمترین آن می توان از تفسیرقرآن نام برد. این علم براساس مقدماتی ازعلوم است مثل مفردات قرآن.

شاید بتوان گفت علم مفاهیم شناسی قرآن حد واسط بین معنی کلمه (علم مفردات) و (علم تفسیر قرآن) است. علم مفاهیم شناسی قرآن یک علم جدیدی است که نه می توان علم مفردات قرآن آن را دانست زیرا فراترازآن است و نه می توان آن را علم تفسیرنامید زیرا اساسا با آن متفاوت است.

تفسیر به معنای «دانش تفسیر»، یعنی علمی که دارای ارکان مشهور علم (موضوع، مسائل، مبادی تصوری و تصدیقی) است و

تفسیر دارای موضوع، تعریف،هدف، فایده،

پیش انگاره ها (مبانی و مبادی) و ... است. ازاین رو، تفسیر از علوم مرتبط با قرآن به شمار می آید که بیش از هزار سال عمر دارد.

علم تفسیر به دانشی گفته می شود که انسان را با معانی و مقاصد آیات قرآن و منابع، مبانی، روش ها، معیارها و قواعد آن آشنا می سازد.

به عبارت دیگر، دانش تفسیر از چند بخش اساسی تشکیل می شود: ۱) مبانی تفسیر؛ ۲) قواعد تفسیر؛ ۳) منابع تفسیر؛ ۴) شرایط مفسر؛ ۵) سنجه های فهم تفسیر و معیارهای تفسیر معتبر؛ ۶) روش های تفسیری؛ ۷) گرایش ها (مکاتب) تفسیری.

موضوع علم تفسیر: آیات قرآن (سخنان الهی که در قالب وحی قرآنی بر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نازل شده است).

هدف دانش تفسیر: کسب توان استنباط صحیح از آیات قرآن.

فایده علم تفسیر: فهم مراد استعمالی (معانی آیات) و مراد جدّی خدا (مقاصد آیات).

۲-اگرمفاهیم قرآن خوب تبیین و توصیف شودمقدمه تفسیرخواهد شد و تفسیر قرآن از غنای بیشتری برخوردار خواهد شد. این دانش که مربوط به مجموعه دانشهای نوین زبانشناسی است می باشد . زبانشناسی بیشتر ناظر به کلام انسانی است که دردورهای مختلف شامل کلام های مقدس(کتابهای آسمانی) نیز شده است . زبان شناسی شامل: زبان شناسی نظری؛ آواشناسی ؛ واج شناسی ؛ واژه شناسی ؛ ساخت واژه ؛ نحو ؛ معناشناسی ؛ معناشناسی واژگانی ؛ معناشناسی آماری ؛ معناشناسی ساختاری ؛ سبک شناسی ؛ تجویز و توصیف ؛ کاربردشناسی ؛ زبانشناسی کاربردی ؛ اکتساب زبان ؛ زبان شناسی روان شناختی ؛ زبان شناسی جامعه شناختی ؛ زبان شناسی شناختی ؛ جامعه شناسی زبان ؛ زبان شناسی محاسباتی؛ زبان شناسی توصیفی ؛ زبان شناسی تاریخی ؛ زبان شناسی تطبیقی ؛ رده شناسی زبان ؛ دستور گشتاری ؛ریشه شناسی. و همچنین توجه به نظریات هرمنوتیک ومتودولوژی

می تواند تاثیرات خوبی درمباحث شناخت قرآن داشته باشد وفضاهای جدید تحقیقات قرآنی ایجاد نماید.

۳-اگر تفسیرما از پیشرفت مناسبی برخوردار نیست دلیل عمده آن این است که روی مقدمات تفسیر کارهای اصلی صورت نگرفته است . این مسئله برای هرکس که باتفسیرقرآن آشنا باشد بدیهی است. برای روشن شدن زوایای پنهان و آشکارقرآن بیش از ده هزارکتاب نوشته شده است ولی می توان به جرات گفت مسلمانان و بشرهنوزبه صورت کامل ازاین ذخیره الهی بهره لازم را نبرده است و استخراجات لازم راازاین گنج الهی نکرده است.

۴-بعضی آیات قرآن قرنها از نظر تفسیری هیچ پیشرفتی نداشته است .و مثل آن است که تفاسیر از روی هم بازنویسی کرده اند و اگر حرف تازه ای هم زده شده است بیشتر جنبه فرقه ای و گرایشی داشته که اکثرا به تاویل آیات و یا بهتر بگوئیم تفسیر به رای شده است.چگونه می توان یک آیه و یا یک سوره را خوب تفسیرکرد در صورتی که زوایای آشکار و پنهان کلمات خوب کالبد شکافی نشده باشد. برای آشکارشدن این مدعی تفاسیرقرآن را براساس قرون طبقه بندی کرده و سیرپیشرفت معانی و مفاهیم و تفاسیرآیات را درآن براساس استاندارهای علمی و روش های نوین بررسی کنید.

۵-متاسفانه در زمان معاصر که به این مسئله مهم یعنی مفاهیم آیات کمی توجه شده است بعضی آن را با شرح لغت اشتباه گرفته اند وکتابهائی به همین نام تالیف شده است واسم کتاب خود را مفا هیم قرآن گذاشته اند و حال آنکه اصلا به مفاهیم نپرداخته اند و یک مقداربیشتر از حد معمول از ترجمه لغت فرارفته اند و دراین زمینه مراکز

قرآنی وعلمی را نیز به اشتباه انداخته اند.

۶-علم مفردات یا واژه شناسی در قرآن دانشی است که در باره تک واژ ه های قرآنی از نظر ریشه اشتقاق لغوی و دلالت آن بر معنای مطلوب مناسب و نوع کاربرد آن در قران بحث می کند بدین منظور که هرگاه شخصی معنای واژه های قرآنی را نمی داند با مراجعه به کتابهای لغوی مانند مفردات راغب می تواند معنا و ریشه موارد اشتقاقی و نوع کاربرد آن را بشناسد . و حال آنکه علم مفاهیم شناسی قرآن درباره یک واژه و معنای آن درتمام حالات علمی و ادبی درقرآن بحث می کند با این توضیح تفاوت عمده و عمیق علم مفردات با علم مفاهیم تا حدودی روشن شد.

علم مفردات شاخه های فراوانی دارد که به بعضی از آنها اشاره می شود:

الف- دانش غریب القرآن

ب-معرب القرآن که در آن در مورد واژه هائی که از زبانهای دیگر به زبان قرآن وارد شده و به صورت عربی در آمده بحث می کند.

ج- اعراب القرآن در خصوص چگونکی اعراب الفاظ قرآن بحث می کند

د-مجازات قرآن انواع مجازهای به کار رفته در قرآن در این شاخه بحث می شود.

ه- وجوه و نظائر در قرآن

و بعضی دیگر از موضوعات علوم قرآن که بنوعی با مفردات قرآن سرو کار دارد.

دانشمندا ن بزرگی به تبیین واژه های قرآنی پرداخته اند و برخی از آنها کتابهائی را نیز تدوین نموده اند که تفصیل آنها در کتابهای رجال مانند : معجم الادباء ، تاریخ بغداد، فهرست ابن ندیم، اعلام زرکلی و .....آمده است.

برای آگاهی از این کتابها می توانید به مجله بینات

شماره هفت و نه مراجعه کنید که بیش از سیصد جلد کتاب معرفی شده است.

۷- مفاهیم قرآن به معنای تحقیق کامل و جامع در باره بنیان آشکارو نهان یک لغت است؛ وبررسی سابقه و شرح آن در کل مجموعه آیات قرآن است. و همچنین تمام کاربردهای علمی و ادبی آن را بررسی کردن است. واین تقریبا یک علم کاملا جدید درباره قرآن است. زیرا باید نقش یک مفهوم را در تمام قرآن درقالب یک کلمه و ارتباطات آن مشخص کرد.تحقیق درباره مفاهیم شناسی قرآن کارساده ای نیست وافراد باید صاحب تخصص های گوناگونی باشند. و بصورت گروهی کارکنند . مفهوم شناسی قرآن بعد ازآشنائی علوم ادبی و منطقی وفلسفی و عرفانی و تاریخی وفقهی و غیره برای محققین حاصل می شود. تازه این بررسی نقش یک کلمه و مفهوم درقرآن است ؛ حال آنکه اگرما خواستیم نقش مفهوم یک جمله و یا چند جمله و یا یک آیه و یا یک سوره را نسبت به یک جمله و یا چند جمله و یا یک آیه ویا یک سوره دیگربررسی کنیم ؛ ببینید چه نیروی انسانی دانشمند و چه سرمایه مالی هنگفت و چه تکنولوژی(ابررایانه) و امکانات نرم افزاری و علمی و سخت افزاری نیاز است. ولی به هرحال کاری است که باید درآینده نزدیک انشاء الله بشود.

۸-قران را می توان مثل قطعات متنوع هندسی (Magnets game) فرض کرد که به بی نهایت اشکال قابل تصوراست اگرشما به یک آجردریک ساختمان بسیاربزرگ و چند هکتاری توجه کنید و نقش این آجردرکل مجموعه را بررسی کنید یک تصورمفهومی بدست آورده اید که جایگاه ومعنای آن را درمنظومه

این ساختمان به شما نشان می دهد و تصور بود ونبود آن دراین منظومه به کل آن می تواند کمک کند و یا آسیب برساند. پس باید درنظرداشت هریک ازکلمات قرآن مفهومی دربردارد که باتمام کلمات و جملات قرآن ارتباط دارد ارتباطی که درطول تاریخ تفسیرقرآن کشف نشده است . و ازاین مبنا استنتاجات بسیاری می توان استخراج کرد که درلابلای بعضی از تفاسیرآمده است.

۹-البته شاید بتوان گفت مفاهیم قرآن یک رشته جدید در علوم و معارف قرآن است و مربوط به دوران معاصر است زیراکه بسیاری از علوم در حدود نیم قرن جدید تحولات جدی بخود گرفته اند. با استفاده ازابزارو امکانات جدید بویژه رایانه وبرنامه ریزی برای آن می توان به این علم دسترسی پیدا کرد. این علم بصورت رسمی هنوزوارد حوزه و دانشگاه نشده است و مطالب آن بصورت گسیخته درضمن مطالب دیگربیان می شود. هراستادی با توجه به شناخت نسبی خود از آن بحث می کند وبسیاری آن را بعنوان یک علم قرآنی نه می شناسند و نه قبول دارند. اینجانب بعد ازحدود سی سال آشنائی با علوم دینی و اسلامی وقرآنی و بعد تمرکزبرروی این موضوع (علم مفاهیم شناسی قرآن) وکشف آن در تفسیرشریف راهنما به این امرخطیرنائل شدم و خداوند رحیم افق نوردیدن آن را بمن نشان داد. و این چیزی بود که بصورت متفاوت در بعضی مکتوبات قرآنی با آن برخورد می کردم که خود داستانهای زیبا و دلنشینی دارد. خیلی دوست داشتم با قرآن مانوس باشم و روزانه چندین نوبت تلاوت داشته باشم ولی بعضی از مواقع یک کلمه و یا یک جمله قرآن و نقش آن

درکل قرآن فکرودل من را بخودش مشغول می کرد و ساعتها و روزها وقت مرا می گرفت و رهایم نمی کرد ؛ نمی توانستم از آن مفهوم کلمه و جمله و آیه دلم را جدا بکنم ؛ هرلحظه و زمانی که می گذشت رخ جدیدی از آن برایم کشف می شد ولی همیشه دوست داشتم یک راهی پیدا کنم که آن را به صورت علمی درمعرض دیگران قراردهم ؛ ولی عظمت کاروانداشتن ابزار و امکانات لازم من را از آن باز می داشت تا اینکه این توفیق نسبی برایم حاصل شد. و برای همین همیشه درحیرتم که قلب مقدس اشرف و اکرم واعظم انبیاء یعنی حضرت محمد مصطفی (ص) چگونه این حجم با عظمت معنوی را درسینه مبارکشان داشتند و آن را حمل می کردنند. آری این کلمات و آیات الهی است که بی نهایت بارقابل استناد و استدلال و فیض جاری است و هنرنمائی می کند.کاری که ازعهده هیچ مجموعه و دستگاه علمی برنمی آید. کاریکه من انجام داده ام کاری است که اصل زحمت آن را دانشمندان اسلامی درتفسیرقیم راهنما انجام داد ه اند و من فقط آن را دیده و استخراج و تالیف کرد ه ام ؛ هرچند که قبل ازمن به این صورت کسی انجام نداده است.

۱۰–ازخوبیهای علم دردوران جدید این است که آنچه را درتصورذهن و یا کشف دل و یا توهم و یا خیال بود امروز می توان بصورت علم درآورد و به معرض نمایش و عموم گذاشت . شما نگاه کنید در زمان ما مسائلی حتی مثل طی الارض و روی آب راه رفتن ونامرئی شدن و صدها

نمونه از این دست به صورت علمی دسته بندی و طبقه بندی شده است. چه برسد به علومی که ازقواعد و ضوابط مثل تفسیرقرآن برخورداراست.

۱۱- بسیاری ازتفاسیر که دردوران قدیم نوشته شده است درمحدوده علم آموزی ودانش یک فرد و بسته به نوع کتابهای تفسیری و امکاناتی که دراختیارداشته و گرایش و هدفی که داشته است.درصورتیکه درزمان معاصرباید ازنوشتن تکراری و بیهوده این تفاسیرخودداری کرد و زیرنظرمجموعه ای ازاساتید ، تفسیرهمه جانبه نوشت.وحوزهای پژوهشی عظیمی به این امرمهم اختصاص یابد. امید است درآینده حوزه های علمی بزرگ و دانشگاههای بزرگ قرآنی درراستای آموزش و پژوهش های قرآنی بیش ازآن چیزی که امروزوجود دارد تاسیس شود.

۱۲- داشتن روش هدفمند و اصولی و رعایت آن درطول نگارش تفاسیرازنکات مهمی است که مفسرین باید رعایت کنند. زیرا مفسرین بزرگ قرآن بعضی ازموارد یک مفهوم را دریک جای قرآن به یک معنا گرفته اند و درجاهای دیگرقرآن از آن عدول کرده اند مثل آن است که یک جا در قرآن ما کلمه(صلوةَ) را به این شکل و درجاهای دیگرقرآن بصورت (صلاةَ) بنویسیم. اگرما توانستیم به معنای واقعی و مفهوم (روح) یا (امر) یا (امام) و ....درقرآن برسیم باید بااین ملاک واحد درکل قرآن به تحقیق بپردازیم.

۱۳-اگرخواستیم عظمت قرآن را درنظربگیریم باید اینطورتصورکرد که تمام عالم هستی دو بارتکرار شده است یکباربصورت عینی درعالم خارج و یکباربصورت مکتوب به صورت قرآن و اگرگفته عرفاء را به آن اضافه کنیم به این صورت استکه وجود انسان قرآنی (کامل) دو چهره دارد یکی به صورت عینی یعنی جهان خارج و دیگری بصورت مکتوب یعنی قرآن.

۱۴-قرآن کریم در آیه ی بیست و یکم

سوره ی حجر به سرچشمه و منبع موجودات و نزول معیّن آنها اشاره کرده، می فرماید:

(وَ إِن مِّن شَيْ ءٍ إِلَّا عِندَنَا خَزَآئِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ)

و هیچ چیزی نیست جز آن که منابعش نزد ماست؛ و [لی] جز به اندازه معیّن آن را فرو نمی فرستیم.

«خزائن» در اصل به معنای حفظ و نگه داری چیزی است و در اصطلاح به معنای محلی است که افراد، اموالشان را در آن گردآوری و حفظ می کنند.

این مفهوم در مورد انسان ها صادق است که قدرت محدود دارند و نمی توانند در هر عصری همه چیز را فراهم کنند، اما در مورد خدا تصور نمی شود.

پس خزاین الهی، یا به معنای «مقدورات الهی» است؛ یعنی همه چیز در منبع قدرت الهی جمع است و هر وقت بخواهد هر مقدار که لازم باشد ایجاد می کند و یا به معنای مجموعه ی اموری است که در عالم هستی و جهانِ ماده وجود دارند؛ مثل عناصر و اسباب، که در این مجموعه همه چیز فراوان است، اما هر موجود خاص آن به صورت محدود ایجاد می شود.

قرآن خداوند نیز ازهمین سنخ است که متصل به دریای بی کرانه وجود خداوند است و هروقت خداوند بخواهد مقداری از معنای آن را برای ما ایجاد می کند . و چهره کامل آن درزمان حکومت حضرت ولی عصر(عج) ظهور می کند. انشاء الله.

۱۵- قرآن کریم در آیه ی چهل و یکم سوره ی بقره با اشاره به رابطه ی قرآن با کتب آسمانی پیشین، چهار فرمان در مورد پاس داشت قرآن می دهد و می فرماید:

(وَآمِنُوْا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقاً لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِى ثَمَناً قَلِيلًا وَإِيَّاىَ فَاتَّقُونِ)

و به آنچه فرو

فرستادم (/ قرآن) ایمان آورید، در حالی که مؤید چیزی است که با شماست. و نخستین انکار کننده آن نباشید؛ و بهای اندک را با آیات من مبادله نکنید؛ و تنها (از عذاب) من (خودتان) را حفظ کنید.

خداونـد می فرمایـد قرآن را ارزان نفروشـید قـدروقیمت وعظمت آن را دریابیـد و برای رسـیدن به آن بهای لازم را بپردازیـد. هرآیه قرآن مثل عروسی بلند مرتبه ای است که تا بهای آن پرداخته نشود رخ نمی نماید بعضی ازموارد این بهاء به قیمت جان و حقیقت انسان است . کسانیکه خادم قرآن هستند باید همیشه این را مد نظرداشته باشند.

عروس حضرت قرآن نقاب آن گه براندازدکه دارالملک ایمان را مجرد یابد از غوغا

(سنائی)

–

۱۶– دراین قسمت برای اینکه وظیفه ما نسبت به قرآن مشخص شود سخن رهبرعظیم الشان انقلاب اسلامی دردنیای معاصرحضرت امام خمینی(ره) را می آورم: (جلد بیستم صحیفه امام خمینی(ره)– صفحه ۹۱ تا ۹۳– پیام به مردم زائران بیت الله الحرام به مناسبت ایام حج "مهجوریت حج ابراهیمی "):

(از انس با قرآن کریم ، این صحیفه الهی و کتاب هدایت ، غفلت نورزند که مسلمانان هر چه دارند و خواهند داشت در طول تاریخ گذشته و آینده ازبرکات سرشار این کتاب مقدس است . و از همین فرصت از تمامی علمای اعلام و فرزندان قرآن و دانشمندان ارجمند تقاضا دارم که از کتاب مقدسی که تبیان کل شی ءاست و صادر از مقام جمع الهی به قلب نور اول و ظهور جمع الجمع تابیده است ، غفلت نفرمایند. این کتاب آسمانی – الهی که صورت عینی و کتبی جمیع اسما و صفات و آیات وبینات است

و از مقامات غیبی آن دست ما کوتاه است و جز وجود اقدس جامع من خوطب به از اسرار آن کسی آگاه نیست و به برکت آن ذات مقدس و به تعلیم او خلص اولیای عظام دریافت آن نموده اند و به برکت مجاهدات و ریاضتهای قلبیه ، خلص اهل معرفت به پرتوی از آن به قدر استعداد و مراتب سیر بهره مند شده اند و اکنون صورت کتبی آن ،که به لسان وحی بعد از نزول از مراحل و مراتب ، بی کم و کاست و بدون یک حرف کم وزیاد به دست ما افتاده است ، خدای نخواسته مباد که مهجور شود و گر چه ابعاد مختلفه آن و در هر بعد مراحل و مراتب آن از دسترس بشر عادی دور است لکن به اندازه علم ومعرفت و استعدادهای اهل معرفت و تحقیق در رشته های مختلف ، به بیانها و زبانهای متفاوت نزدیک به فهم از این خزینه لایتناهای عرفان الهی و بحر مواج کشف محمدی -صلی الله علیه و آله و سلم - بهره هایی بردارند و به دیگران بدهند و اهل فلسفه و برهان بابررسی رموزی که خاص این کتاب الهی است و با اشارات از آن مسائل عمیق گذشته ،براهین فلسفه الهی را کشف و حل کرده ، در دسترس اهلش قرار دهند. و وارستگان صاحب آداب قلبی و مراقبات باطنی رشحه و جرعه ای از آنچه قلب عوالم از "ادبنی ربی " دریافت فرموده ، برای تشنگان این کوثر به هدیه آورند و آنان را مودب به آداب الله تا حد میسور نمایند. و متقیان تشنه هدایت بارقه

ای از آنچه به نور تقوا از این سرچشمه جوشان هدی للمتقین هدایت یافته اند، برای عاشقان سوخته هدایت الله به ارمغان آورند. و بالاخره هر طایفه ای از علمای اعلام و دانشمندان معظم به بعدی از ابعاد الهی این کتاب مقدس دامن به کمر زده و قلم به دست گرفته و آرزوی عاشقان قرآن رابرآورند و در ابعاد سیاسی ، اجتماعی ، اقتصادی ، نظامی ، فرهنگی و جنگ و صلح قرآن وقت صرف فرمایند تا معلوم شود این کتاب سرچشمه همه چیز است ؛ از عرفان و فلسفه تاادب و سیاست ، تا بیخبران نگویند عرفان و فلسفه بافته ها و تخیلاتی بیش نیست ورياضت و سیر و سلوک کار درویشان قلندر است ، یا اسلام به سیاست و حکومت و اداره کشور چه کار دارد که این کار سلاطین و روسای جمهور و اهل دنیاست . یا اسلام دین صلح و سازش است و حتی از جنگ و جدال با ستمکاران بری است . و به سر قرآن آن آورند که کلیسای جاهل و سیاستمداران بازیگر به سر دین مسیح عظیم الشان آوردند.

هان ای حوزه های علمیه و دانشگاههای اهل تحقیق ! بپاخیزید و قرآن کریم را ازشرجاهلان متنسک و عالمان متهتک که از روی علم و عمد به قرآن و اسلام تاخته ومی تازند، نجات دهید. و اینجانب از روی جد، نه تعارف معمولی ، می گویم از عمر به بادرفته خود در راه اشتباه و جهالت تاسف دارم . و شما ای فرزندان برومند اسلام ! حوزه ها ودانشگاهها را از توجه به شئونات قرآن و ابعاد بسیار مختلف آن

بیـدار کنیـد. تـدریس قرآن در هر رشـته ای از آن را محط نظر و مقصـد اعلای خود قرار دهید. مبادا خدای ناخواسـته در آخر عمر که ضعف پیری بر شما هجوم کرد از کرده ها پشیمان و تاسف برایام جوانی بخورید همچون نویسنده .

باید بدانیم حکمت آنکه این کتاب جاوید ابدی که برای راهنمایی بشر به هر رنگ و ملیت و در هر قطب و قطر، تا قیام ساعت نـازل گردیـده اسـت ، آن است که مسائـل مهم حیـاتی را چه در معنویـات و چه در نظـام ملکی زنـده نگه دارد و بفهمانـد که مسائل این کتاب برای یک عصر و یک ناحیه نیست .)

۱۷- منطق شیوه ی تفکر صحیح را می آموزد حال اگر کسی بخواهد اندیشه ها و تفکرات خود را به دیگری منتقل کند. یعنی بخواهد از آنچه در ذهن خودش می گذرد دیگری را آگاه سازد ناچار از سـخن اسـتفاده می کند، یعنی الفاظ را برای افاده ی مقصود خود به کار می برد.

مردم عادی چنین می پندارنـد که انسان نخست می اندیشـند سـپس اندیشه های خود را در قالب الفاظ بر زبان می آورد. اما با کمی دقت نظر معلوم می شود که اساساً تفکر بـدون اسـتعمال الفـاظ امکان پـذیر نیست. حتی وقتی که آدمی لب را از سـخن فروبسـته و به انـدیشه فرورفته باشـد، بـاز در واقع بـا یک سلسـله الفاظ مخیّل به تفکر می پردازد و به قول حکما، گویی با خود «حدیث نفس» یا نجوا می کند، به همین جهت است که تفکر و تعقل را نطق باطن می نامند (در مقابل نطق ظاهر

که با الفاظ مسموع انجام می یابد) پرورش ذهنی و فکری آدمی و از قوه به فعل درآوردن استعدادهای معرفتی او جز به کار بردن لفظ امکان پذیر نیست. پس زبان اولاً توأم و همراه با اندیشه های درونی آدمی است. ثانیاً موجب انتقال دانش و فرهنگ و تمدن به دیگران است و آموزش و پرورش بدون استعانت از آن امکانپذیر نیست. همین نیاز مبرم آدمی به زبان موجب شده است که به وضع الفاظ بپردازد و در برابر هر معنایی لفظی را که نمایانگر آن معنی باشد قرار دهد.

چنانکه معلوم است هر لفظ مسموع صوتی است که در هوا پخش می شود و به سرعت محو می گردد. یعنی علامتی است فرار و ناپایدار که عمرآن لحظه ای بیش نیست و فقط هنگام رویارویی با دیگران بکار می رود. اما آدمی مایل است افکار و اندیشه ها و خواسته های خود را به مکانهای دور دست و به آیندگان و کسانی که با او رویاروی نیستند نیز برساند. به همین جهت به وضع الفاظ بسنده نکرده و یک سلسله علایم دیگر نیز وضع کرده که همان خط یا علایم مکتوب یا الفباست. علایمی به مراتب پایدارتر و ثابت تر از الفاظ، این علائم مکتوب را نشان و دال بر الفاظ قرار داده است.

بنابراین علایم مکتوب یا خط یا وجود کتبی دلالت بر حفظ، یعنی اصوات معین ، دارد. به عبارت مختصرتر وجود کتبی دال بر وجود لفظی است ، همانطور که وجود لفظی دال بر معنای ذهنی است و معنای ذهنی دال بر شیء خارجی.

وجود کتبی (علایم کتبی یا خطی) — وجود لفظی

(علایـم ملفوظ یعنی اصواتی که بـا اتکـاء به مخـارج حروف از دهـان خارج می شود) – وجود ذهنی (معنی ذهنی یا صورت ذهنی) – وجود عینی (وجود خارجی یا شی خارجی)

به عبـارت موجزتر شـیء دارای چهـار نحوه وجود است. وجود عینی و وجود ذهنی و وجود لفظی و وجود کتـبی . از آنجـا که نقش الفـاظ در تفکرات آدمی تـا این درجه است. منطق دانـان در آغاز منطق مبحثی را نیز به الفاظ اختصاص می دهنـد و البته بحث آنهـا از الفـاظ بحثی است بسیار کلی بـه نحـوی کـه کـم و بیش شامـل همه زبانهـا می شـود. بر خلاف بحث علمـای دستورزبان که اختصاص بزبانی معین دارد.(علم منطق – رشته های نظری و علوم انسانی و معارف اسلامی)

براین اساس وجود لفظی و کتبی را اعتباری و وجود ذهنی و عینی را حقیقی می دانند.

اگربراین مبنا به قرآن رانگاه کنیم؛ فعالیتهای علمی و قرآنی ما ازچهارحالت خارج نیست:

الف-وجود لفظی قرآن که شامـل روخوانی ؛ روان خوانی ؛ تنـدخوانی؛ صوت ولحن؛ علم تجویـد ؛ انواع قرائات قرآنی؛ حفظ ظاهری قرآن؛و تمام فعالیتهائی که دراین حوزه لفظی قرآن می شود.

ب-وجود کتبی قرآن که شامل انواع رسم الخط ونوشتن قرآن ؛ چاپ قرآن؛ تمام کارهای هنری مربوط به قرآن.

ج-وجود ذهنی قرآن یعنی آنچه درذهن مردم مسـلمان یـا جـامعه بشـری یا مفسـرومحقق قرآن وجود داردو بر روی آن تـدبرو تفکرمی کند و آن را نشر وارائه می دهد.و شامل تمام تفاسیر و معارف و علوم قرآنی می شود.

د-وجود عینی قرآن که به دوصورت جلوه می کند یا بصورت فردی که دریک انسان قرآنی درخارج مصداق پیدا می کند و

حقیقی ترین آن امام معصوم است که واقعیت قرآن و مظهرعینی کامل قرآن درعالم خارج است و قرآن ناطق است و درزمان ما حضرت امام ولی عصر(عج) می باشد ویا بصورت جمعی تجلی و ظهورپیدا می کند که جامعه اسلامی و قرآنی و حکومت اسلامی مهدویت است که انشاء الله درآینده ما شاهد و عامل آن خواهیم بود.

به هرحال هرکس که عالم وخادم قرآن باشد بصورت حصرعقلی ازیکی ازاین چهارقسم خارج نیست ؛ و کسیکه درحوزه علم مفاهیم شناسی قرآن فعالیت و تحقیق و مطالعه می کند دربخش سوم (وجود ذهنی) جایگاه می یابد ووقتی درعرصه نشرمکتوب می پردازد درجایگاه دوم (وجود کتبی) فعال است.

اگربخواهیم توضیح مفصل دهیم که علم مفاهیم قرآن شناسی چیست ؟ باید کتابهای مستقلی تالیف گردد ؛ که امیدواریم این مهم درآینده نزدیک انجام گیرد.

۱۷-ما در اینجا براساس امکانات و ابزار و نرم افزارهای علمی بیش ازهزارتا از کلمات قرآن را مفهوم شناسی وبراساس حروف الفبا استخراج کرده ایم ؛ باشد که انشا ء الله در آینده این علم(مفهوم شناسی قرآنی) توسعه لازم را بنماید. از بین تفاسیرتفسیرراهنما را ملاک قرارداده ایم که نسبت به تمام تفسیرهای قرآن بعضی ازاستاندارهای لازم را دارد که می توانید ویژگیهای آن را درمقدمه آن تفسیرشایسته و مهم بخوانید. باید توجه داشت که بعضی ازکلمات مشترک لفظی و بعضی ازآنها مشترک معنوی می باشند ؛ وتعدادی ازکلمات نیز عربی وفارسی می باشد ؛ برای همین کسی که می خواهد مفهومی را بررسی کند لازم است یکدورفهرست کلمات را بررسی کند. . این مجموعه کتاب مفاهیم شناسی قرآن بیشتربرای محققین و پژوهشگران قرآنی و کسانیکه

می خواهند پایان نامه حوزوی و دانشگاهی تالیف کنند ویا علاقه به مباحث عمیق قرآنی هستند می باشد.

حوزه علمیه اصفهان

رسول ملکیان اصفهانی

رؤیا از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رؤیا

آثار رؤیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۳ - ۶

۶ اطلاع یافتن پیامبر (ص) بر برخی امور از طریق خواب

إذ یریکهم اللّه فی منامک قلیلا

اقسام رؤیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۴ - ۴

۴ تقسیم رؤیا ها به آشفته و منظم در دانش خواب گزاری

قالوا أضغث أحلم

<أحلام> جمع حُلُم و به معنای رؤیاهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۰ - ۱۰

۱۰- برخی از رؤیا ها ، صادق بوده و با واقعیت تطبیق می کند .

و ما جعلنا الرءیا التی أرینک

اهمیت تعبیر رؤیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۳۶ – ۱۶

۱۶ تعبیر کردن رؤیا ، کاری نیک و احسان به صاحبان رؤیا است .

نبّئنا بتأویله إنا نریک من المحسنین

اهمیت دانش تعبیر رؤیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۱ – ۲۰

۲۰ دانش و تحلیل رخداد ها و خبر ها و تأویل رؤیاها ، دانشی گران قدر است .

و کذلک مکّنّا لیوسف فی الأرض و لنعلّمه من تأویل الأحادیث

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۴۹ – ۷

۷ دانش تعبیر رؤیا ، دانشی راهگشا به حوادث آینده و کارآمد برای پیشگیری از ناگواریها

قال تزرعون . ..

عام فیه یغاث الناس

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۱۰۱ – ۱۱

۱۱ دانش تعبیر رؤیا ها و تحلیل حوادث ، دانشی گران قدر و از نعمت های خداوند است .

و علمتنی من تأویل الأحادیث

بشارت دانش تعبیر رؤیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۶ – ۷

۷ دستیابی به دانش تعبیر رؤیا و تحلیل صحیح رخدادها ، از بشارت های یعقوب (ع) به فرزندش یوسف

و کذلک . .. یعلمک من تأویل الأحادیث

<احادیث> جمع حدیث است. راغب در مفردات در معنای کلمه حدیث گفته است: هر کلامی که با شنیدن و یا از طریق وحی چه در بیداری و چه در خواب به انسان برسد، به آن حدیث گفته می شود. بنابراین مراد از <الأحادیث> هم می تواند رؤیاها باشد و هم اخبارِ حوادث و رویدادها. <تأویل رؤیا> ; یعنی، آن واقعیت خارجی که در خواب به نحوی جلوه گر می شود و خواب گویای آن است. <تأویل اخبار> ; یعنی، علل تحقق حوادث و فرجام آنها.

پیش بینی در تعبیر رؤیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۴۹ – ۷

۷ دانش تعبیر رؤیا ، دانشی راهگشا به حوادث آینده و کارآمد برای پیشگیری از ناگواریها

قال تزرعون . .. عام فیه یغاث الناس

تاریخ تعبیر رؤیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۳ - ۹

۹ خواب گزاری و تعبیر رؤیا ، دانشی رایج در مصر باستان

أفتونی فی رءیی إن

كنتم للرءيا تعبرون

تعبیر رؤیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۶ - ۸

۸ رؤیاها ، دارای تعبیر است و می تواند بیانگر وقایعی باشد .

نبّئنا بتأویله

تعبیر رؤیای آب انگور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۱ - ۲

۲ یوسف (ع) ، رؤیای < آب گرفتن از انگور برای تهیه شراب > را به رهایی صاحب رؤیا و ساقی ارباب خویش شدن تعبیر کرد .

أما أحدكما فیسقی ربه خمرًا

<سَقْی> (مصدر یسقی) به معنای نوشانیدن و یا اعطای نوشیدنی است. بنابراین <أما أحدكما فیسقی ...> ; یعنی: یكی از شما به مالك و ارباب خود شراب خواهد نوشاند و ساقی او خواهد شد.

تعبیر رؤیای حمل نان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۱ - ۳

۳ یوسف (ع) ، رؤیای حمل نان و خوردن پرندگان از آن را ، به دار كشیده شدن صاحب رؤیا و خوردن پرندگان از سر او تفسیر كرد .

و أما الأخر فیصلب فتأكل الطیر من رأسه

<صلب> (مصدر یصلب) یعنی ، كشتن به طریق بستن به چوبه دار

تعبیر رؤیای خوردن پرندگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۱ - ۳

۳ یوسف (ع) ، رؤیای حمل نان و خوردن پرنـدگان از آن را ، به دار کشـیده شدن صاحب رؤیا و خوردن پرندگان از سـر او تفسیر کرد .

و أما الأخر فیصلب فتأکل الطیر من رأسه

<صلب> (مصدر یصلب) یعنی ، کشتن به طریق

بستن به چوبه دار

تعبیر رؤیای خوشه های خشک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۴۷ – ۴،۶

۴ خوشه های سبز و خشک در رؤیای ملك ، پیامدار لزوم زراعت محصولات خوشه دار در طی هفت سال آبادانی

فما حصدتم فذروه فی سنبله

جمله <تزرعون . ..> هر چند جمله ای خبری است، ولی به قرینه <فذروه ...> در مقام انشا بوده و مراد از آن معنای دستوری است. بنابراین <تزرعون ...> ; یعنی، هفت سال با جدیت تمام به زراعت بپردازید. مراد یوسف(ع) از زراعت – به قرینه <فذروه فی سنبله> کشت حبوبات خوشه دار است و یوسف(ع) کشت آن را از <سبع سنبلات خضر ...> استفاده کرده بود.

۶ خوشه های خشک در رؤیای پادشاه ، پیامدار لزوم ذخیره سازی محصولات کشت و درو شده به همراه خوشه های آن

و اُخر یابست . .. فما حصدتم فذروه فی سنبله

از آن جا که دستور فوق (فذروه فی سنبله) با این قسمت از رؤیای پادشاه که خوشه های خشك را دیده بود ، تناسب دارد ; زیرا خوشه های خشك آماده برای ذخیره شدن است ، می توان گفت: یوسف(ع) از عبارت <اُخر یابسات> دستور فوق را استنباط کرده بود.

تعبیر رؤیای خوشه های سبز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۴۷ – ۴

۴ خوشه های سبز و خشک در رؤیای ملك ، پیامدار لزوم زراعت محصولات خوشه دار در طی هفت سال آبادانی

فما حصدتم فذروه فی سنبله

جمله <تزرعون . ..> هر چند جمله ای خبری است، ولی به قرینه <فذروه

...> در مقام انشا بوده و مراد از آن معنای دستوری است. بنابراین <تزرعون ...> ; یعنی، هفت سال با جدیت تمام به زراعت بپردازید. مراد یوسف(ع) از زراعت - به قرینه <فذروه فی سنبله> کشت حبوبات خوشه دار است و یوسف(ع) کشت آن را از <سبع سنبلات خضر ...> استفاده کرده بود.

تعبیر رؤیای سجده خورشید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶ - ۹

۹ خضوع و سجود ستارگان ، ماه و خورشید برای انسان در رؤیا ، نشان برگزیده شدن و دستیابی او به علم و دانش است .

إنی رأیت أحد عشر کوکبًا . .. کذلک یجتبیک ربک و یعلمک

تعبیر رؤیای سجده ستارگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶ - ۹

۹ خضوع و سجود ستارگان ، ماه و خورشید برای انسان در رؤیا ، نشان برگزیده شدن و دستیابی او به علم و دانش است .

إنی رأیت أحد عشر کوکبًا . .. کذلک یجتبیک ربک و یعلمک

تعبیر رؤیای سجده ماه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶ - ۹

۹ خضوع و سجود ستارگان ، ماه و خورشید برای انسان در رؤیا ، نشان برگزیده شدن و دستیابی او به علم و دانش است .

إنی رأیت أحد عشر کوکبًا . .. کذلک یجتبیک ربک و یعلمک

تعبیر رؤیای گاوهای چاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۷ - ۱

۱ هفت گاو چاق در رؤیای پادشاه ، نمودی از

هفت سال آبادانی مصر و فراوانی محصول بود .

قال تزرعون سبع سنین دأبًا

<هفت سال با جدیت زراعت کنید> گویای هفت سال آبادانی است و ظاهر این است که یوسف(ع) این معنا را از <سبع بقرات سمان> استفاده کرده بود.

تعبیر رؤیای گاوهای لاغر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۸ - ۱،۶

۱ وقوع هفت سال قحطی و سختی پس از هفت سال آبادانی ، تعبیر یوسف (ع) از هفت گاو لاغر در رؤیای پادشاه مصر

ثم یأتی من بعد ذلک سبع شداد

<شداد> (جمع شدید) از مصدر <شده> (سختی و دشواری) گرفته شده است و مراد از <سبع شداد> هفت سال قحطی و خشکسالی است و مشارالیه <ذلک> هفت سال آبادانی می باشد.

۶ گاو های لاغر در رؤیا ، نشانه پیشامد سختی ها و دشواریهاست و تعداد آنها حاکی از تعداد سالهاست .

یأکلهنّ سبع عجاف . .. ثم یأتی من بعد ذلک سبع شداد

تعلیم تعبیر رؤیا به یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۸ - ۷

۷ پیروی یوسف (ع) از آیین ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (ع) ، موجب عنایت خدا به وی و آموزش علم غیب و دانش تعبیر رؤیا به او شد .

ذلکما مما علمنی ربی إنی ترکت . .. واتبعت ملّه ءاباءِی

جمله <اتبعت . ..> عطف بر <ترکت> در آیه قبل است. بنابراین دلالت می کند که: پیروی از آیین ابراهیم نیز در بهره مند شدن یوسف(ع) از علوم الهی ، نقش داشته است.

حقیقت رؤیا

جلد – نام سوره –

سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۶ - ۸،۹

۸ رؤیاها ، دارای تعبیر است و می تواند بیانگر وقایعی باشد .

نبّئنا بتأویله

۹ بشر از دیرباز رؤیا ها را دریچه ای برای اطلاع از وقایع می شمرد .

نبّئنا بتأویله

دانش تعبیر رؤیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۷ - ۱۱

۱۱ آگاهی به غیب و دانستن تعبیر رؤیاها ، دانشهایی والا و گران سنگ است .

ذلکما مما علمنی ربی

<ذلک> و <ذلکما> و نظایر آنها برای اشاره به دور است. استعمال آن برای مشارالیه نزدیک ، گویای این نکته است که: مشارالیه در نزد متکلم ، امری با عظمت و بلند مرتبه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۴ - ۵

۵ تعبیر خواب های چند رشته و درهم و برهم ، امری مشکل و درخور دانشی ویژه است .

و ما نحن بتأویل الأحلم بعلمین

دانش تعبیر رؤیا در مصرباستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۳ - ۹

۹ خواب گزاری و تعبیر رؤیا ، دانشی رایج در مصر باستان

أفتونی فی رءیی إن کنتم للرءیا تعبرون

رؤیا در تاریخ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۳۶ – ۹

۹ بشر از دیرباز رؤیا ها را دریچه ای برای اطلاع از وقایع می شمرد .

نبّئنا بتأویله

رؤیا و حوادث آینده

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۴۳ – ۱

۱ پیامبر (ص) پیش

از جنگ بدر سپاه دشمن را در رؤیاهایی متعدد ، اندک دید .

إذ یریکهم اللّه فی منامک قلیلا

فعل مضارع <یُری> دلالت بر تکرار رؤیای پیامبر(ص) در مورد اندک دیدن سپاه دشمن دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵ - ۹

۹ رؤیا ها می تواند بیانگر خبر ها و وقوع حوادثی از آینده باشد .

إنی رأیت أحد عشر . .. لاتقصص رءیاک علی إخوتک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۱ - ۸

۸ رؤیا ، می تواند صورت و نمودی از حوادث و دریچه ای برای آگاهی به آینده باشد .

فیسقی ربه خمرًا . .. فیصلب فتأکل الطیر من رأسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۹ - ۵،۶

۵ رؤیاها ، می تواند نمایانگر و بازگو کننده رخداد های آینده باشد .

یوسف أیّها الصدیق أفتنا . .. قال تزرعون ... ثم یأتی من بعد ذلک عام

۶ رؤیا ها می تواند دربردارنده الهامات و رموزی راهگشا برای انسان ها باشد .

یوسف أیّها الصدیق أفتنا . .. قال تزرعون ... ثم یأتی من بعد ذلک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۰۰ - ۱۰

۱۰ رؤیا ها می توانند گویای واقعیتهایی بوده و کاشف حقایقی از آینده باشند .

قال یأبت هذا تأویل رءیی من قبل

رؤیای آب انگور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۶ - ۴

۴ آب گرفتن از انگور برای تهیه شراب ، رؤیای یکی از

دو زندانی هم بند یوسف (ع)

قال أحدهما إنی أرینی أعصر خمرًا

<عصر> (مصدر أعصر) به معنای گرفتن آب از چیزی (میوه، لباس تر و. ..) است. <خمر> به شراب مست کننده ای که از انگور به دست می آید، گفته می شود و مراد از <خمر> در آیه شریفه به قرینه أعصر (آب می گرفتم) انگور است. تعبیر کردن از انگور به شراب، به این لحاظ بوده که آن زندانی از انگور، برای تهیه شراب آب می گرفته است.

رؤیای آشفته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۴ - ۱،۴

۱ خواب گزاران دربار ، رؤیای شگفت پادشاه مصر را رؤیایی آشفته و دارای رشته های گوناگون و نامشخص ، قلمداد کردند .

قالوا أضغث أحلم

<ضغث> (مفرد أضغاث) به دسته و بافه ای از گیاه گفته می شود. خواب گزاران با تشبیه رؤیای پادشاه به دسته ها و بافه های متعدد، به این معنا اشاره دارند که: رؤیای وی دارای رشته ها و اجزایی چند است، به گونه ای که کشف ارتباط آنها با یکدیگر و تفسیر مجموعه آن، دشوار و یا ناممکن است.

۴ تقسیم رؤیا ها به آشفته و منظم در دانش خواب گزاری

قالوا أضغث أحلم

<أحلام> جمع حُلُم و به معنای رؤیاهاست.

رؤیای حمل نان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۶ - ۵

۵ حمل نان بر بالای سر و خوردن پرندگان از آن ، رؤیای یکی دیگر از هم بندان یوسف (ع)

و قال الأخر إنی أرینی أحمل فوق رأسی خبزًا تأكل الطير منه

<طير> جمع

طائر و به معنای پرندگان است.

رؤیای خوردن پرندگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۶ - ۵

۵ حمل نان بر بالای سر و خوردن پرندگان از آن ، رؤیای یکی دیگر از هم بندان یوسف (ع)

و قال الأخر إنی أرینی أحمل فوق رأسی خبزًا تأکل الطیر منه

<طیر> جمع طائر و به معنای پرندگان است.

رؤیای خوشه های خشک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۳ - ۲،۵

۲ هفت گاو چاق که هفت گاو لاغر به خوردن آنها پرداخته بودند و هفت خوشه سبز و خوشه هایی خشک ، رؤیای شگفت پادشاه مصر بود .

إنی أری سبع بقرت سمان . .. و أُخر یابست

<سمین> و <سمینه> (مفرد سِمان) به معنای چاق است. <اعجف> و <عجفاء> (مفرد عجاف) به معنای بسیار نحیف و لاغر است. تمییز <سبع> به قرینه جمله قبل ، <بقرات> است ; یعنی: یأکلهنّ سبع بقرات عجاف.

۵ گاو های چاق و لاغر و خوشه های سبز و خشک ، در یک رؤیای پادشاه بودند نه هر کدام در رؤیایی جداگانه .

إنی أری سبع بقرت . .. و سبع سنبلت خضر

برداشت فوق، از تکرار نشدن <أری> در بیان دیدن خوشه های سبز و خشک استفاده می شود ; زیرا اگر پادشاه خوشه ها را در غیر رؤیایی که در آن گاوها را مشاهده کرده بود می دید، ظاهر آن بود که فعل <أری> در <سبع سنبلات. ..> تکرار می شد. مفرد آوردن <رؤیای> در جمله <أفتونی فی رؤیای> نیز حکایت از این معنا دارد.

رؤیای خوشه

های سبز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۳ - ۲،۵

۲ هفت گاو چاق که هفت گاو لاغر به خوردن آنها پرداخته بودند و هفت خوشه سبز و خوشه هایی خشک ، رؤیای شگفت پادشاه مصر بود .

إنی أری سبع بقرت سمان . .. و أُخر یابست

<سمین> و <سمینه> (مفرد سِمان) به معنای چاق است. <اعجف> و <عجفاء> (مفرد عجاف) به معنای بسیار نحیف و لاغر است. تمییز <سبع> به قرینه جمله قبل ، <بقرات> است ; یعنی: یأکلهنّ سبع بقرات عجاف.

۵ گاو های چاق و لاغر و خوشه های سبز و خشک ، در یک رؤیای پادشاه بودند نه هر کدام در رؤیایی جداگانه .

إنی أری سبع بقرت . .. و سبع سنبلت خضر

برداشت فوق، از تکرار نشدن <أری> در بیان دیدن خوشه های سبز و خشک استفاده می شود ; زیرا اگر پادشاه خوشه ها را در غیر رؤیایی که در آن گاوها را مشاهده کرده بود می دید، ظاهر آن بود که فعل <أری> در <سبع سنبلات. ..> تکرار می شد. مفرد آوردن <رؤیای> در جمله <أفتونی فی رؤیای> نیز حکایت از این معنا دارد.

رؤیای صادق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵ - ۹

۹ رؤیا ها می تواند بیانگر خبر ها و وقوع حوادثی از آینده باشد .

إنی رأیت أحد عشر . .. لاتقصص رءیاک علی إخوتک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۱ - ۸

۸ رؤیا ، می تواند صورت و نمودی از حوادث و

دریچه ای برای آگاهی به آینده باشد .

فیسقی ربه خمرًا . .. فیصلب فتأکل الطیر من رأسه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۴۹ – ۵،۶

۵ رؤیاها ، می تواند نمایانگر و بازگو کننده رخداد های آینده باشد .

یوسف أیّها الصدیق أفتنا . .. قال تزرعون ... ثم یأتی من بعد ذلک عام

۶ رؤیا ها می تواند دربردارنده الهامات و رموزی راهگشا برای انسان ها باشد .

یوسف أیّها الصدیق أفتنا . .. قال تزرعون ... ثم یأتی من بعد ذلک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۱۰۰ – ۱۰

۱۰ رؤیا ها می توانند گویای واقعیتهایی بوده و کاشف حقایقی از آینده باشند .

قال یأبت هذا تأویل رءیی من قبل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶۰ – ۱۰

۱۰– برخی از رؤیا ها ، صادق بوده و با واقعیت تطبیق می کند .

و ما جعلنا الرءیا التی أرینک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۰۵ – ۳

۳ – رؤیای ابراهیم (ع) مبنی بر ذبح فرزندش اسماعیل (ع) ، از رؤیا های صادقه بود .

قد صدّقت الرءیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۷ - ۱

۱- تأکید خداوند ، بر درستی رؤیای پیامبر (ص) در ورود به مسجدالحرام

لقد صدق اللّه رسوله الرءیا

رؤیای گاوهای چاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۳ -

۲،۵

۲ هفت گاو چاق که هفت گاو لاغر به خوردن آنها پرداخته بودنـد و هفت خوشه سبز و خوشه هایی خشک ، رؤیای شـگفت پادشاه مصر بود .

إنی أری سبع بقرت سمان . .. و أُخر یابست

<سـمین> و <سـمینه> (مفرد سِـمان) به معنای چاق است. <اعجف> و <عجفاء> (مفرد عجاف) به معنای بسیار نحیف و لاغر است. تمییز <سبع> به قرینه جمله قبل ، <بقرات> است ; یعنی: یأکلهنّ سبع بقرات عجاف.

۵ گاو های چاق و لاغر و خوشه های سبز و خشک ، در یک رؤیای پادشاه بودند نه هر کدام در رؤیایی جداگانه .

إنی أری سبع بقرت . .. و سبع سنبلت خضر

برداشت فوق، از تکرار نشدن <أری> در بیان دیدن خوشه های سبز و خشک استفاده می شود ; زیرا اگر پادشاه خوشه ها را در غیر رؤیایی که در آن گاوها را مشاهـده کرده بود می دید، ظاهر آن بود که فعل <أری> در <سـبع سـنبلات. ..> تکرار می شد. مفرد آوردن <رؤیای> در جمله <أفتونی فی رؤیای> نیز حکایت از این معنا دارد.

رؤیای گاوهای لاغر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۳ - ۲،۵

۲ هفت گاو چاق که هفت گاو لاغر به خوردن آنها پرداخته بودنـد و هفت خوشه سبز و خوشه هایی خشک ، رؤیای شـگفت پادشاه مصر بود .

إنی أری سبع بقرت سمان . .. و أُخر یابست

<سـمین> و <سـمینه> (مفرد سِـمان) به معنای چاق است. <اعجف> و <عجفاء> (مفرد عجاف) به معنای بسیار نحیف و لاغر است. تمییز <سبع> به قرینه جمله قبل ، <بقرات> است ; یعنی:

يأكلهنّ سبع بقرات عجاف.

۵ گاو های چاق و لاغر و خوشه های سبز و خشک ، در یک رؤیای پادشاه بودند نه هر کدام در رؤیایی جداگانه .

إنی أری سبع بقرت . .. و سبع سنبلت خضر

برداشت فوق، از تکرار نشدن <أری> در بیان دیدن خوشه های سبز و خشک استفاده می شود ; زیرا اگر پادشاه خوشه ها را در غیر رؤیایی که در آن گاوها را مشاهده کرده بود می دید، ظاهر آن بود که فعل <أری> در <سبع سنبلات. ..> تکرار می شد. مفرد آوردن <رؤیای> در جمله <أفتونی فی رؤیای> نیز حکایت از این معنا دارد.

رؤیای منظم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۴ - ۴

۴ تقسیم رؤیا ها به آشفته و منظم در دانش خواب گزاری

قالوا أضغث أحلم

<أحلام> جمع حُلُم و به معنای رؤیاهاست.

سجده خورشید در رؤیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴ - ۴

۴ ستارگان ، ماه و خورشید در رؤیای یوسف ، همگی یک جا و دسته جمعی بر او سجده کردند . *

إنی رأیت أحد عشر کوکبًا . .. رأیتهم لی سجدین

برداشت فوق ، احتمالی است که می توان آن را از تکرار فعل <رأیت> به دست آورد.

سجده ستارگان در رؤیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴ - ۴

۴ ستارگان ، ماه و خورشید در رؤیای یوسف ، همگی یک جا و دسته جمعی بر او سجده کردند . *

إنی رأیت أحد عشر کوکبًا . .. رأیتهم لی

سجدین

برداشت فوق ، احتمالی است که می توان آن را از تکرار فعل <رأیت> به دست آورد.

سجده ماه در رؤیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴ - ۴

۴ ستارگان ، ماه و خورشید در رؤیای یوسف ، همگی یک جا و دسته جمعی بر او سجده کردند . *

إنی رأیت أحد عشر کوکبًا . .. رأیتهم لی سجدین

برداشت فوق ، احتمالی است که می توان آن را از تکرار فعل <رأیت> به دست آورد.

سختی تعبیر رؤیای آشفته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۴ - ۵

۵ تعبیر خواب های چند رشته و درهم و برهم ، امری مشکل و درخور دانشی ویژه است .

و ما نحن بتأویل الأحلم بعلمین

کیفیت تعبیر رؤیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۷ - ۱۴

۱۴ اظهار نظر نابجا درباره رؤیا ، زمینه تعبیر و تفسیر صحیح آن را از میان نمی برد . *

قالوا أضغث أحلم . .. قال تزرعون سبع سنین دأبًا

تأویل و تعبیر یوسف(ع) از رؤیای پادشاه ، علی رغم اینکه خواب گزاران دربار رؤیای پادشاه را رؤیای درهم و برهم و چرند و پرند شمردند ، به حقیقت پیوست ; یعنی، اظهار نظر آنان تأثیری نداشت.

محسنان و تعبیر رؤیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۳۶ – ۱۵

۱۵ محسنان ، دارای ضمیری روشن و شایستگی کامل برای تعبیر خواب .

نبّئنا بتأویله إنا نریک من المحسنین

مصریان باستان و تعبیر رؤیا

جلد

- نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۴۳ – ۱۰

۱۰ مصریان باستان ، رؤیا ها را دریچه ای برای اطلاع از وقایع می دانستند .

أفتونی فی رءیی

منشأ رؤیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۴۳ – ۷

۷ دخالت خداوند در القای رؤیا به انسانها

إذ یریکهم اللّه فی منامک قلیلا

نعمت دانش تعبیر رؤیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۱ – ۱۷

۱۷ علم تعبیر خواب و دانش تحلیل حوادث ، از نعمت های خداوند است .

کذلک . .. و لنعلّمه من تأویل الأحادیث

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۱۰۱ – ۱۱

۱۱ دانش تعبیر رؤیا ها و تحلیل حوادث ، دانشی گران قدر و از نعمت های خداوند است .

و علمتنی من تأویل الأحادیث

نقش رؤیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵ - ۹

۹ رؤیا ها می تواند بیانگر خبر ها و وقوع حوادثی از آینده باشد .

إنی رأیت أحد عشر . .. لاتقصص رءیاک علی إخوتک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶ - ۳

۳ رؤیا ، دریچه ای برای آگاهی به غیب و امور نهانی

إنی رأیت أحد عشر کوکبًا . .. کذلک یجتبیک ربک و یعلمک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۱ - ۸

۸ رؤیا ، می تواند صورت و نمودی از حوادث و

دریچه ای برای آگاهی به آینده باشد .

فیسقی ربه خمرًا . .. فیصلب فتأکل الطیر من رأسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۹ - ۵،۶

۵ رؤیاها ، می تواند نمایانگر و بازگو کننده رخداد های آینده باشد .

یوسف أیّها الصدیق أفتنا . .. قال تزرعون ... ثم یأتی من بعد ذلک عام

۶ رؤیا ها می تواند دربردارنده الهامات و رموزی راهگشا برای انسان ها باشد .

یوسف أیّها الصدیق أفتنا . .. قال تزرعون ... ثم یأتی من بعد ذلک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۰۰ - ۱۰

۱۰ رؤیا ها می توانند گویای واقعیتهایی بوده و کاشف حقایقی از آینده باشند .

قال یأبت هذا تأویل رءیی من قبل

یوسف(ع) و نقل رؤیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵ - ۱

۱ یعقوب (ع) ، فرزندش یوسف (ع) را از نقل خواب خویش برای برادرانش برحذر داشت .

یبنیّ لاتقصص رءیاک علی إخوتک

راز از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

راز

افشای راز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۷۲ – ۴

۴ – خداوند ، آگاه به اسرار انسان ها و توانا بر افشای آنهاست .

و اللّه مخرج ما کنتم تکتمون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۶۱ – ۵

۵ افشای اسرار پلید منافقان اهل کتاب از سوی خداوند

و قد دخلوا بالکفر و هم قد خرجوا به

افشای راز برای بیگانگان

جلد – نام سوره – سوره – آیه

- فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۶ - ۸،۹

۸ هشدار تهدیدآمیز خداوند به عناصر سست ایمان ، نسبت به همراز شدن با بیگانگان و در میان نهادن اسرار مسلمانان با آنان

أم حسبتم أن تترکوا و لما یعلم اللّه الذین . .. و لم یتخذوا من دون اللّه و لا رسو

۹ حرمت برقرار کردن روابط پنهانی با بیگانگان و در میان نهادن اسرار مسلمانان با آنان

أم حسبتم أن تترکوا و لما یعلم اللّه الذین . .. لم یتخذوا من دون اللّه و لا رسوله

افشای راز متخلفان از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۱۸

۱۸ تهدید متخلفان از جنگ و منافقان ، به رسوایی و افشای اسرارشان در آخرت از سوی خداوند

فینبئکم بما کنتم تعملون

افشای راز محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۳ - ۲،۳،۷،۸،۹

۲ - یکی از همسران پیامبر (ص) (حفصه) ، سخن محرمانه و سرّی آن حضرت را [برای عایشه] فاش ساخت .

و إذ أسرّ النبیّ إلی بعض أزوجه حدیثًا فلمّا نبّأت به

مفسران، براساس شأن نزول ها، ماجرای نقل شده در آیه شریفه را مربوط به حفصه و عایشه دانسته اند.

۳ - خداوند ، پیامبر (ص) را از افشا شدن رازش بهوسیله همسرش باخبر ساخت .

فلمّا نبّأت به و أظهره اللّه علیه

<إظهار> (مصدر <أظهر>) به معنای مطلع ساختن و باخبر کردن است; یعنی، خداوند، پیامبر(ص) را نسبت به افشای

سرّش، باخبر ساخت.

۷ - پرسش همسر پیامبر (ص) (حفصه

) ، از آن حضرت درباره منبع اطلاع ایشان از افشا شدن رازش

فلمّا نبّأها به قالت من أنباک هذا

۸ - پیامبر (ص) ، در پاسخ به پرسش همسرش (حفصه) ، خدای دانا و آگاه را منبع آگاهی خویش از افشا شدن رازش معرفی کرد .

قال نبّأنی العلیم الخبیر

۹ - هیچ کس ، جز خداوند ، از افشا شدن راز پیامبر (ص) از سوی همسرش (حفصه) آگاه نبود .

قالت من أنباک هذا قال نبّأنی العلیم الخبیر

از این که پیامبر(ص) آگاهی خود را از ناحیه خداوند دانسته است، می توان به مطلب یاد شده پی برد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۴ - ۲،۹

۲ - گناه کاری همسران پیامبر (ص) (حفصه و عایشه) ، به خاطر افشای راز آن حضرت

إن تتوبا إلی اللّه

توصیه به توبه، نشانگر ارتکاب گناه است.

۹ - افشای سخنان محرمانه و راز پیامبر (ص) ، از سوی برخی از همسرانش ، نوعی توطئه و همدستی علیه آن حضرت بود .

و إن تظهرا علیه

مطلب یاد شده، از تعبیر <إن تظاهرا علیه> (اگر علیه پیامبر(ص) هم پشتی کنید)، استفاده می شود. گفتنی است <تظاهر> (مصدر <تظاهرا>) به معنای تعاون و هم پشتی است.

افشای راز مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۶ - ۹،۱۰

۹ حرمت برقرار کردن روابط پنهانی با بیگانگان و در میان نهادن اسرار مسلمانان با آنان

أم حسبتم أن تتركوا و لما يعلم اللّه الذين . .. لم يتخذوا من دون

اللّه و لا رسوله

۱۰ سر باز زدن از شرکت در میدان های نبرد ، برقراری روابط پنهانی با دشمنان و در میان نهادن اسرار مسلمانان با آنان ، از نشانه های ضعف ایمان

أم حسبتم أن تترکوا و لما یعلم اللّه الذین جهدوا منکم و لم یتخذوا من دون اللّه و

افشای راز منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۱،۴۸،۱۱

۱ بیم و نگرانی منافقان صدر اسلام ، از افشای اسرارشان توسط وحی

یحذر المنفقون أن تنزل علیهم سوره تنبئهم بما فی قلوبهم

۴ فاش شدن نیات قلبی منافقان ، توسط وحی و قرآن *

یحذر المنفقون أن تنزل علیهم سوره تنبئهم بما فی قلوبهم

بیم منافقان، می تواند نشانگر افشاگریهای پیشین قرآن درباره آنان باشد.

۸ پیامبر (ص) ، مأمور موضع گیری در برابر منافقان و تهدید ایشان به افشای اسرارشان

یحذر المنفقون . .. قل استهزءوا إن اللّه مخرج ما تحذرون

۱۱ تأکید خداوند بر افشای حتمی اسرار خائنانه منافقان ، علی رغم خواست و تمایل آنان به کتمان آن

یحذر المنفقون . .. إن اللّه مخرج ما تحذرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۴،۸

۴ خداوند از توجیه گری های آینده منافقان نسبت به عملکرد خائنانه شان پرده برداشت .

و لئن سألتهم لیقولن إنما کنا نخوض و نلعب

۸ بی شرمی منافقان و اصرار آنان بر دروغ پردازی و تزویر ، حتی پس از افشای اسرار درونی و توطئه های آنان

و لئن سألتهم لیقولن إنما کنا نخوض و نلعب قل أباللّه و ءایته

و رسوله کنتم تستهزءو

جمله <قل أباللّه . .. > می تواند رد ادعای منافقان در مورد <نخوض و نلعب> باشد ; یعنی، آنان هنوز هم با این سخنان در مقام تزویرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱

۱ عذرخواهی منافقان صدر اسلام از عملکرد ناشایست خود ، پس از افشای اسرار خائنانه شان

لا تعتذروا قد کفرتم بعد إیمنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۸ - ۶

۶ هشدار خداوند به منافقان ، در رابطه با امکان افشای اسرار و سخنان پنهانی آنان

ألم یعلموا أن اللّه یعلم

در توضیح این برداشت می توان گفت که: تذکر خداوند به علم خویش بر اسرار و سخنان پنهانی منافقان، هشداری است به امکان افشای آنها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۱۸

۱۸ تهدید متخلفان از جنگ و منافقان ، به رسوایی و افشای اسرارشان در آخرت از سوی خداوند

فینبئکم بما کنتم تعملون

افشای راز موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۰ - ۱۳

۱۳ - قرار داشتن مادر موسی در آستانه افشا کردن راز فرزندش ، به خاطر شدت پریشانی و اضطراب

إن كادت لتبدی به لولا أن ربطنا علی قلبها

امانتداری در راز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۳ - ۱۴

۱۴ - گفتن برخی از مسائل به صورت امانت و سرّی به دیگران ، امری جایز و روا است .

و إذ أسرّ

النبیّ إلی بعض أزوجه حدیثًا

اهمیت کتمان راز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تحریم – ۶۶ – ۳ – ۱۵،۱۶

۱۵ – لزوم حفظ و نگهداری اسرار خانوادگی و زناشویی از دیگران ، حتی از برخی از اعضای خانواده

و إذ أسرّ النبیّ إلی بعض أزوجه حدیثًا . .. نبّأنی العلیم الخبیر

۱۶ – لزوم کتمان راز ها و خودداری از افشای سخنان محرمانه و سرّی

و إذ أسرّ النبیّ إلی بعض أزوجه حدیثًا . .. قال نبّأنی العلیم الخبیر

بنی اسرائیل و افشای راز انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۶۱ – ۳۹

۳۹ – < عن أبی عبدالله (ع) – و تلا هذه الآیه – < ذلک بأنهم کانوا یکفرون بایات الله و یقتلون النبین بغیر الحق ذلک بما عصوا و کانوا یعتدون > قال : و الله ما قتلوهم بأیدیهم و لاضربوهم باسیافهم و لکنهم سمعوا أحادیثهم فاذاعوها فاخذوا علیها فقتلوا فصار قتلا و اعتداء و معصیه ;

از امام صادق (ع) روایت شده است که در پی تلاوت آیه فوق، فرمودند: به خدا سوگند! بنی اسرائیل، پیامبران خود را با دستان خود نکشتند و آنان را با شمشیرهای خود به قتل نرساندند و لکن احادیث آنان را شنیدند و اسرارشان را فاش کردند و در نتیجه پیامبران، دستگیر و کشته می شدند. از این جهت افشای سرّ، قتل و تجاوز و معصیت محسوب شده است>.

بیان راز عمل خضر(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۷۰ – ۴،۵

۴– خضر موسی (ع)

را از این که آنچه انجام خواهد داد ، بی دلیل و حکمت نیست ، آگاه ساخت .

حتّی أُحدث لکَ منه ذکرًا

۵- خضر (ع) به موسی (ع) وعده داد که در نهایت ، بخشی از اسرار کار خود را برای او تبیین خواهد کرد .

أُحدث لکَ منه ذکرًا

<من> در <منه> برای تبعیض است و گویای این که خضر، تنها، به بیان گوشه ای از ویژگی های کردار خویش وعده داد.

جایگاه راز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۹ - ۳

۳ - سینه ها ، مخزن اسرار آدمیان

ما تکنّ صدورهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۶ - ۴

۴ - سینه مردمان ، صندوق اسرار آنان است .

و هو علیم بذات الصدور

جواز افشای راز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۳ - ۱۴

۱۴ - گفتن برخی از مسائل به صورت امانت و سرّی به دیگران ، امری جایز و روا است .

و إذ أسرّ النبیّ إلی بعض أزوجه حدیثًا

جواز کتمان راز همسر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تحریم – ۶۶ – ۳ – ۱۳

۱۳ – پوشیده داشتن برخی از مسائل از نزدیکان خود (مانند همسر و . . .) امری جایز و روا است .

و إذ أسرّ النبیّ إلی بعض أزوجه حدیثًا فلمّا نبّأت به

حتمیت افشای راز انسان ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عادیات – ۱۰۰ – ۱۰ – ۲

۲ –

آشکار شدن اسرار درونی انسان در قیامت ، قهری و بیرون از اختیار او است .

حصّل

مجهول بودن <حصّل>، دلالت بر نکته یاد شده دارد.

حسابرسی راز انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۱۰ - ۳

۳ - قیامت ، روز حسابرسی نیت ها ، خصلت ها و اسرار درونی است .

و حصّل ما فی الصدور

تهدید به ظهور اسرار درونی در قیامت، کنایه از تأثیر آنها در فرجام اخروی است. بنابراین انسان ها، براساس رازهای سینه خود نیز، محاسبه و کیفر خواهند شد.

راز افعال خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۱۰ - ۷

۷ - آدمیان ، از وقوف بر همه اسرار و ملاک های افعال خداوند ناتوان اند .

و لایحیطون به علمًا

راز انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۷۷ - ۱

۱ - خداوند ، آگاه به آنچه آدمی پنهان می دارد یا آشکار می کند .

أن اللّه یعلم ما یسرّون و ما یعلنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۱۹ – ۸

۸ – علم و آگاهی خداوند به اسرار مردم و جهل آنان به اسرار یکدیگر

و اللّه یعلم و أنتم لاتعلمون

برداشت یاد شده براساس این احتمال است که مفعول <یعلم> اسرار مردم و علایق آنان باشد; چنان که تعبیر <یحبّون> (دوست دارند)، تأیید کننده همین مطلب است.

راز انسان ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۸ – ۴

۴ – خداوند

آگاه به اسرار انسان ها و اندیشه های آنان

و من الناس من یقول ءامنا . .. و ما هم بمؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۹ – ۴

۴ – منافقان علم گسترده و همه جانبه خدا و آگاهی او را به اسرار و نهان انسان ها ، باور نداشته و بدان معتقد نیستند .

یخدعون اللّه

از اینکه منافقان با نفاق خویش در صدد نیرنگ زدن به خدا برآمده اند، معلوم می شود که آنان می پنداشتند، اگر امری را مخفی کنند، خداوند از آن آگاه نمی شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۷۲ – ۴

۴ – خداوند ، آگاه به اسرار انسان ها و توانا بر افشای آنهاست .

و اللّه مخرج ما کنتم تکتمون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۶۱ – ۸

۸ علم خداوند به اسرار درونی هر کس ، کاملتر از آگاهی خود اوست .

و اللّه اعلم بما کانوا یکتمون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۱۶ – ۲۲،۲۳

۲۲ دانایی گسترده و دقیق به درون انسان ها ، تنها از آن خداست .

تعلم ما فی نفسی . .. انک انت علّم الغیوب

۲۳ درون و ذات مردمان و اندیشه های ابراز نشده ایشان از جمله امور غیبی

تعلم ما فی نفسی . .. انک انت علّم الغیوب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۸ - ۲

۲ علم خداوند به کردار

و گفتار مخفیانه آدمیان

یعلم سرّهم و نجویهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۵ - ۱

۱- خداوند بر آنچه در باطن انسانهاست ، آگاهی کامل دارد .

ربّکم أعلم بما فی نفوسکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷ - ۲،۴،۱۰

۲ - اسرار و راز های بازگو نشده افراد و نیت های آنان ، برای خداوند آشکار است و بر آن آگاهی کامل دارد .

فإنّه یعلم السرّ

<سر>، یعنی آنچه از دیگران کتمان می شود (لسان العرب).

۴ - خداوند به راز های فراموش شده آدمی و نهفته ترین اسرار او آگاه است .

فإنّه یعلم . .. أخفی

۱۰ - < محمدبن مسلم قال : سألت أباعبداللّه (ع) عن قول اللّه عزّوجلّ : < یعلم السرّ و أخفی > قال : < السرّ > ما کتمته فی نفسک ، و < أخفی > ما خطر ببالک ثمّ أنسیته ;

محمدبن مسلم گفت: از امام صادق(ع) در باره سخن خدای عزّوجلّ: <یعلم السرّ و أخفی> سؤال کردم فرمود: <سرّ> آن است که در درون خود، آن را پنهان کرده باشی و <أخفی> آن است که به قلبت خطور کرده و سپس از خاطرت برده شود>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۳ - ۸

۸ - خداوند ، به نهان و اسرار درونی انسان آگاه است .

قد یعلم اللّه الذین یتسلّلون منکم لواذًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۴ - ۱،۴

۱ - خداوند ، بر هر چه

که انسان ها آن را آشکار کنند و یا پنهان کنند ، آگاه است .

إن تبدوا شيئًا أو تخفوه فإنّ اللّه كان بكلّ شىء عليمًا

۴ - آگاهی خداوند به آنچه انسان ها آن را آشکار می کنند و یا پوشیده می دارند ، برخاسته از علم وسیع و گسترده الهی به کائنات است .

إن تبدوا شيئًا أو تخفوه فإنّ اللّه كان بكلّ شىء عليمًا

تکرار <شیء> در کلام که، اوّلی مربوط به احوال انسان و دومی دال بر همه چیز است، این نکته را می رساند که علم به آن اوّلی، جزیی از علم به همه کائنات است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۳۸ - ۵

۵ - خداوند ، به نیت ها و راز های دل آدمیان آگاه است .

إنّه عليم بذات الصدور

راز اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۱ - ۷

۷ خداوند داناتر از خود اهل کتاب به اسرار پلید آنان در تظاهر به اسلام

و اللّه اعلم بما كانوا يكتمون

<اعلم> به معنای داناتر است. و چون هیچکس جز اهل کتاب به نیات پلیدشان آگاهی نداشت، بنابراین مفضل علیه کلمه <اعلم> خود اهل کتاب هستند ; یعنی <اللّه اعلم من انفسهم بما كانوا يكتمون>.

راز تفاوت رنگ ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۲ - ۷

۷ – شکوفایی علم و آگاهی ، راهنمای آدمی به راز های نهفته در گوناگونی زبان ها و رنگ ها است .

و اختلف ألسنتکم و ألونکم إنّ فی ذلک لأیت للعلمین

مراد

از <عالمین> به تناسب موضوع که سخن از تفاوت لهجه ها و رنگ ها است ممکن است دانشمندان زبان شناس و زیست شناس باشد.

راز تفاوت زبان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۲ - ۷

۷ - شکوفایی علم و آگاهی ، راهنمای آدمی به راز های نهفته در گوناگونی زبان ها و رنگ ها است .

و اختلف ألسنتکم و ألونکم إنّ فی ذلک لأیت للعلمین

مراد از <عالمین> به تناسب موضوع که سخن از تفاوت لهجه ها و رنگ ها است ممکن است دانشمندان زبان شناس و زیست شناس باشد.

راز سینه ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۱۹ - ۳

۳ - آگاهی خداوند به اسرار پنهان شده در سینه ها

یعلم . .. ما تخفی الصدور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۱۰ - ۱

۱ - اسرار سینه ها (ملکات و صفات نفسانی ، علاقه ها ، نیت ها و افکار) ، در قیامت بیرون ریخته و آشکار خواهد شد .

و حصّل ما فی الصدور

<تحصیل>، به معنای استخراج مغز از پوسته و پوشش آن است; مانند استخراج طلا از سنگ معدنی آن و اخراج گندم از کاه (مفردات). برخی آن را با تمییز، مرادف می دانند و بر همین اساس آنچه را بیخته شود، <محصّل> می گویند (کشاف). در این صورت، مراد از آن، متمایز شدن اسرار نیک و بد خواهد بود.

راز عمل خضر(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶۸ - ۱،۲

۱- موسی (ع) از اسرار نهفته در زندگی و عملکرد خضر (ع) و زوایای آن ، اطلاع دقیقی نداشت .

و کیف تصبر علی ما لم تحط به خبرًا

<إحاطه> (مصدر <لم تحط>) یعنی: <به چیزی احاطه و وقوف کامل یافتن> و در آیه مورد بحث، با توجه به کلمه <خبراً> که به معنای <علماً> و تمییز برای نسبت احاطه است مراد، احاطه کامل علمی است.

۲- خضر (ع) بی اطلاعی موسی از زوایای کردار وی را ، دلیل ناتوانی موسی از تحمّل عملکرد وی دانست .

إنّک لن تستطیع . .. و کیف تصبر علی ما لم تحط به خبرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۷۸ - ۴،۶

۴- خضر ، موسی (ع) را مطمئن ساخت که اسرار کار های شگفت خویش را پیش از جدایی ، برای او بازگو خواهد کرد .

سأنبّئک بتأویل ما لم تستطع علیه صبرًا

۶- کار های به ظاهر غیر قابل توجیه خضر (ع) ، دارای باطن و حقیقتی درست بود .

سأنبّئک بتأویل ما لم تستطع علیه صبرًا

<تأویل> از ریشه <أوْل> و به معنای <بازگرداندن> است ودر آیه، به معنای <مآل> است و مراد، حقایق و مصالحی است که کار خضر بر اساس آن انجام پذیرفته و باید ظاهر ناخوشایند کار خضر(ع) را به آن مصالح بازگرداند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۲ - ۲۱،۲۲

۲۱- موسی (ع) ، سرانجام ، به اسرار کار های شگفت

خضر آگاه شد و توجیه و تأویل برخی حوادث را از او آموخت .

ذلک تأویل ما لم تسطع علیه صبرًا

<لم تسطع> در اصل <لم تستطع> بوده و حرف <تاء> برای تخفیف حذف شده است.

۲۲- رخداد های داستان خضر و موسی (ع) ، برخاسته از اراده خداوند و دارای تفسیری پیچیده و نیازمند آگاهی هایی ویژه است که از جانب او افاضه شود .

و ما فعلته عن أمری ذلک تأویل ما لم تسطع علیه صبرًا

راز محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۳ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، سخنی را به راز به یکی از همسران خود گفت .

و إذ أسرّ النبیّ إلی بعض أزوجه حدیثًا

راز ملائکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۳ - ۱۲

۱۲ - خداوند ، آگاه به آشکار و نهان فرشتگان

أعلم ما تبدون و ما کنتم تکتمون

راز موجودات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۰ - ۲۱

۲۱ همه موجودات هستی دارای رمز و رازند و اعتراض به وجود هر یک از آنها نشانه جهل به حکمت وجودی آنهاست .

أتجعل فيها من يفسد . .. قال إنی أعلم ما لاتعلمون

زمینه افشای راز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۱۰ – ۱۱

۱۱ – ترس و نگرانی شدید ، زمینه ساز افشای راز های درون

إن كادت لتبدی به لولا أن ربطنا علی قلبها

کتمان راز موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه

- فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۱ - ۹

۹ - تلاش خواهر موسی برای اطلاع نیافتن دیگران ، از پی جویی سرنوشت آن کودک به وسیله او

فبصرت به عن جُنُب

گناه افشای راز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۴ - ۳

۳ - افشای راز ها و سخنان محرمانه ، گناه است .

إن تتوبا إلی اللّه

گناه افشای راز محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۴ - ۱۲

۱۲ - افشای راز پیامبر (ص) از سوی برخی از همسرانش ، گناه و خطایی بزرگ بود .

فقد صغت قلوبكما و إن تظهرا علیه فإنّ اللّه هو مولیه . .. و الملئكه بعد ذلك ظهی

مطلب یاد شده، از آهنگ هشدارآمیز آیه شریفه نسبت به همسران رسول خدا و لحن حمایت گونه آن، به دست می آید.

محدوده افشای راز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۳ - ۱۴

۱۴ - گفتن برخی از مسائل به صورت امانت و سرّی به دیگران ، امری جایز و روا است .

و إذ أسرّ النبیّ إلی بعض أزوجه حدیثًا

ممانعت از افشای راز موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۰ - ۳

۳ - اقدام خداوند به محکم ساختن دل مادر موسی ، به منظور پیش گیری از فاش شدن راز نوزادش توسط خود وی

إن كادت لتبدی به لولا أن ربطنا علی قلبها

<ربط> (مصدر <ربطنا>) به معنای بستن و محکم کردن است.

رازداری

اهمیت رازداری

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۳ - ۳،۵

۳ لزوم پرده پوشی نیاز نیازمندان و عفو و گذشت از خطای آنان

قول معروف و مغفره خیر

کلمه <مغفره> در اصل به معنای پوشانـدن است و معنای آن به تناسب مورد، عفو و گـذشت و پوشانـدن نیازمندی نیازمندان است.

۵ ارزشمندی سخن نیک با مردم و پرده پوشی اسرار آنان در برخورد های اجتماعی

قول معروف و مغفره خیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۸ - ۱،۲،۲۸

۱ لزوم پرهیز اهل ایمان ، از مَحْرم اسرار قرار دادن بیگانگان

یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا بطانه من دونکم

<بطانه> به معنی آستر لباس در مقابل <ظهاره>، که رویه لباس است; کنایه است از کسی که او را برای اطلاع از کار خود برگزینی (مفردات راغب).

۲ ضرورت حفاظت اطلاعات و اسرار جامعه اسلامی ، از بیگانگان (کافران ، منافقان و . . .)

یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا بطانه من دونکم

۲۸ ایجاد روابط دوستانه با بیگانگان و مَحرم اسرار خویش گرفتن آنان ، نشانه بی عقلی آدمی

یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا بطانه من دونکم . .. ان کنتم تعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۳ - ۳،۱۱

۳ لزوم رازداری و حفظ اخبار امنیّتی

و اذا جاءهم امر من الامن او الخوف اذاعوا به

۱۱ کسانی که راز های جامعه اسلامی را منتشر می کنند ، شیطان هستند .

اذاعوا به . .. لاتبعتم الشیطان

ظاهراً مراد از <شیطان>، همان کسانی هستند که اخبار امنیتی

را نسنجیده بین مردم منتشر می کردند. یعنی منافقان و یا مسلمانان ضعیف الایمان که خداوند آنان را به خاطر عملشان، شیطان نامیده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۹ – ۳۵

۳۵- رازداری مؤمنان ، از اصول مهّم امنیّتی و حفاظتی در برابر دشمنان

و لایشعرنّ بکم أحدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۲۶ – ۵

۵ – < عن الحارث بن الدلهاث مولی الرّضا (ع) قال : سمعت أباالحسن (ع) یقول : لایکون المؤمنُ مؤمناً حتّی یکونَ فیه ثلاثُ خصال سنّه من ربّه و سنّهٌ من نبیّه و سنّه من ولیّه ، فالسنّه من ربّه : کتمان سرّه ، قال اللّه عزّوجلّ : < عالم الغیب فلایظهر علی غیبه أحداً إلاّ من ارتضی من رسول > . . . ;

حارث بن دلهاث گوید: از امام رضا(ع) شنیدم که می فرمود: مؤمن، مؤمن نیست مگر این که سه خصلت در او باشد: سنتی از پروردگارش و سنتی از پیامبرش و سنتی از ولیّ و امامش. اما سنّت پروردگارش، نهان داشتن سرّ خویش، خدای عزّوجلّ فرمود: <عالم الغیب فلایظهر علی غیبه أحداً إلاّ من ارتضی من رسول>...>.

رازداری بنیامین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۶۹ – ۸

۸ یوسف (ع) به رازداری بنیامین ، اطمینان داشت .

إنی أنا أخوك

رازداری خواهر موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۰ – ۹

۹ - خواهر موسی ، دختری زیرک و

راز نگه دار بود .

هل أدلّکم علی من یکفله

رازداری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۶

۶ تلاش منافقان در مخفی نگاه داشتن باور ها و سخنانشان از مردم

یحذر المنفقون أن تنزل علیهم سوره تنبئهم بما فی قلوبهم

رازداری مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۹ - ۳۵

۳۵- رازداری مؤمنان ، از اصول مهّم امنیّتی و حفاظتی در برابر دشمنان

و لایشعرنّ بکم أحدًا

رازها

افشای رازها در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۱۰ - ۱،۲

۱ - اسرار سینه ها (ملکات و صفات نفسانی ، علاقه ها ، نیت ها و افکار) ، در قیامت بیرون ریخته و آشکار خواهد شد .

و حصّل ما فی الصدور

<تحصیل>، به معنای استخراج مغز از پوسته و پوشش آن است; مانند استخراج طلا از سنگ معدنی آن و اخراج گندم از کاه (مفردات). برخی آن را با تمییز، مرادف می دانند و بر همین اساس آنچه را بیخته شود، <محصّل> می گویند (کشاف). در این صورت، مراد از آن، متمایز شدن اسرار نیک و بد خواهد بود.

۲ – آشکار شدن اسرار درونی انسان در قیامت ، قهری و بیرون از اختیار او است .

حصّل

مجهول بودن <حصّل>، دلالت بر نکته یاد شده دارد.

تذکر افشای رازها در قیامت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عادیات – ۱۰۰ – ۱۰ – ۴

۴ – توجّه به برملا شدن خصلت ها و علاقه ها در قیامت ، بازدارنده

انسان از خوی ناسپاسی ، بخل و دل بستگی به ثروت

لکنود . .. أفلایعلم إذا ... و حصّل ما فی الصدور

ترسناکی افشای رازها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۱۰ - ۵

۵ - صحنه برملا شدن راز ها و نیت های پنهان ، هول انگیز و تهدیدی برای ناسپاسان و مال دوستان

أفلایعلم إذا . .. و حصّل ما فی الصدور

زمینه افشای رازها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۱ - ۱۱

۱۱- اعمال ، بازگو گننده سرّ درون و باور های راسخ انسان *

و نبلوا أخبارکم

کلمه <أخبار> می توانـد به معنای اعمال باشد; از آن جهت که عمل، خبر از اسـرار نهفته باطن انسان می دهد. از اطلاق خبر بر عمل به این عنوان، مطلب بالا استفاده می شود.

شگفتی وقت افشای رازها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۱۰ - ۶

۶ - غفلت از فرجام اخروی و لحظه برملا شدن اسرار آدمی ، شگفت آور و حالتی نکوهیده است .

أفلایعلم إذا . .. و حصّل ما فی الصدور

مفعول <أفلایعلم> یا محذوف است; یعنی: <أفلایعلم مآله؟> و یا کلمه <إذا> از ظرفیه خارج شده و مفعول به قرار گرفته است; یعنی: <أفلایعلم وقت . .. تحصیل ما فی الصدور؟>. در این صورت مراد، توبیخ بر غفلت از حوادث آن زمان است.

علم به رازها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۰ – ۲

۲ خداوند ، به راز دل ها و سخنان ابراز

نشده داناست .

سواء منكم من أسرّ القول

<اسرار> به معناى پنهان ساختن است. پنهان كردن سخن مى توانـد به معناى ابراز نكردن و تلفّظ نكردن باشد و مى تواند به معناى در ملأ عام نگفتن و در خفا بيان داشتن باشد. برداشت فوق ناظر به معناى اول است.

علم خدا به رازها

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۳۸ - ۵

۵ - خداوند ، به نيت ها و راز هاى دل آدميان آگاه است .

إنّه عليم بذات الصدور

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۱۹ - ۳،۴

۳ - آگاهى خداوند به اسرار پنهان شده در سينه ها

يعلم . .. ما تخفى الصدور

۴ - تمامى حركت هاى نهان و آشكار و اسرار و ضماير انسان ها ، در قلمرو علم خداوند است .

يعلم خائنه الأعين و ما تخفى الصدور

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۴ - ۳،۴

۳ - خداوند ، به تمامى حركت ها و رفتار هاى نهانى و آشكاراى انسان ها آگاه است .

و يعلم ما تسرّون و ما تعلنون

۴ - خداوند ، به راز ها و اسرار نهفته در سينه ها آگاهى كامل دارد .

و اللّه علیم بذات الصدور

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تحریم – ۶۶ – ۳ – ۱۱

۱۱ – خداوند ، به راز دل آدمیان و سخنان درگوشی و پنهانی آنان آگاه و باخبر است .

و إذ أسرّ النبیّ إلی بعض أزوجه . .. و أظهره اللّه علیه ... قال نبّأنی العلیم

الخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۱۳ - ۱،۵

۱ - خداوند ، به تمامی گفته های پنهانی و آشکار آدمیان آگاهی کامل دارد .

و أسرّوا قولکم أو اجهروا به إنّه علیم

توصیف خداوند با صیغه مبالغه <علیم>، می تواند بیانگر کثرت و کمال علم او باشد.

۵ - آگاهی کامل خداوند به راز دل ها و ضمیر آدمیان ، دلیل احاطه کامل او بر تمامی گفته ها و توطئه های نهان و آشکار کافران است .

و أسرّوا قولکم أو اجهروا به إنّه علیم بذات الصدور

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که جمله <إنّه علیم. ..>، در مقام تعلیل برای عبارت <و أسرّوا قولکم أو اجهروا> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۱۵ - ۶

۶ - آفرینش زمین و بستر مناسب بودن آن برای حرکت و روزی انسان ها ، جلوه علم و آگاهی خداوند بر احوال نهان و آشکار انسان ها

إنّه علیم بذات الصدور . .. هو الذی جعل لکم الأرض ذلولاً ... و کلوا من رزقه

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که آیه شریفه، درصدد تبیین چگونگی علم خداوند بر احوال و ضمیر انسان ها است که در دو آیه قبل، از آن سخن به میان آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۱۱ - ۲،۴

۲ - قیامت ، روز پی بردن همگان به آگاهی دقیق خداوند از اسرار درونی ایشان

یومئذ

تعبیر <یومئذ> قیامت را زمان علم خداوند، قرار داده و درباره علم او

در دنیـا، بیـانی نـدارد و از آن جـا که علم الهی ازلی و ابـدی است، اختصاص یافتن آن به قیامت، ناظر به قابل انکار نبودن آن است; یعنی، گرچه در دنیا برخی به علم او معترف نیستند; ولی در قیامت، آنان نیز به این حقیقت پی خواهند برد.

۴ - توجّه به آگاهی دقیق خداوند از اسرار درونی انسان ، بازدارنده او از خوی ناسپاسی ، بخل و دل بستگی به مال

لکنود . .. لحبّ الخیر لشدید . أفلایعلم ... إنّ ربّهم بهم یومئذ لخبیر

رأفت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رأفت

آثار رأفت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱۲

۱۲ رأفت و رحمت گسترده الهی ، عامل پذیرش توبه مؤمنان

ثم تاب علیهم إنه بهم رءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۷ - ۱۲

۱۲- تهدید به عذاب ، به جای اقدام عملی ، برخاسته از رأفت و رحمت خداوندی است .

أو یأخذهم علی تخوّف فإن ربّکم لرءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۰ - ۴

۴ - فضل ، رحمت ، رأفت و مهربانی خداوند ، موجب شتاب نکردن او در عذاب اشاعه دهندگان فحشا

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته و أنّ اللّه رءوف رحیم

جواب <لولا> محـذوف است و آنچه می توانـد مقـدر باشد به قرینه آیه ۱۴ (لمسّـکم فیما أفضـتم فیه عذاب عظیم) و نیز آیه قبلی که در آن اشاعه دهندگان فحشا تهدید به عذاب شده اند جمله ای مانند <لعاجلکم بالعقوبه> و یا <لهلکتم> می

باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۱۰ – ۱۷

۱۷ – رأفت و رحمت گسترده خداوند ، پشتوانه اجابت دعا ها و استغفار های انسان

یقولون ربّنا اغفر لنا . .. ربّنا إنّک رءوف رحیم

جایگاه رأفت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۲۷ – ۱۱

۱۱ – دل ، مرکز رأفت و مهربانی است .

و جعلنا فی قلوب الذین اتّبعوه رأفه و رحمه

رأفت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۴۳ – ۲۷

۲۷ – خداوند با مردمان رئوف و مهربان است .

إن اللّه بالناس لرءوف رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۰۷ – ۱۲،۱۱،۹،۸

۸ وجود مؤمنان ایثارگر در جامعه برای مبارزه با فساد ، از نشانه های رأفت خداوند به بندگان

و اذا تولی سعی فی الأرض . .. و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات اللّه ... و ال

۹ ایثار ، زمینه جلب رأفت الهی

و من الناس من يشرى . .. و اللّه رءوف بالعباد

۱۱ خداوند ، نسبت به بندگان رؤوف است .

و اللّه رءوف بالعباد

۱۲ رأفت الهی به مؤمنان ، با خرید جانشان در برابر رضایت خویش

و من الناس . .. و اللّه رءوف بالعباد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۱۶ – ۱۰

۱۰ تجلی رحمت و رأفت الهی ، در چگونگی بیان احکام

کتب علیکم القتال و هو کره لکم و عسی ان تکرهوا

بیان مصلحت واقعی حکم

جهـاد، علی رغم ظاهر ناخوشاینـد آن، و توجیه مؤمنان به آنچه خیر واقعی آنان در آن است، حاکی از رحمت و رأفت الهی به مکلّفین، حتی در چگونگی بیان احکام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۰ - ۱۵،۱۶

۱۵ رأفت گسترده الهی بر بندگان

و اللّه رءوف بالعباد

۱۶ محبت و رأفت خداوند نسبت به بندگان ، علت هشدار های لازم به آنان

و یحذرکم اللّه . .. و اللّه رءوف بالعباد

رأفت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۸ - ۸

۸ لزوم برخورداری رهبران از احساس هم دردی نسبت به انسان ها و سعادت خواهی برای آنان و داشتن رأفت و رحمت عمیق

رسول من أنفسکم عزیز علیه ما عنتم حریص علیکم بالمؤمنین رءوف رحیم

برداشت فوق به دلیل این است که خداوند پیامبر(ص) را به عنوان یک رهبر الهی به داشتن این صفات تمجید کرده است.

رأفت عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۹

۹ - عیسی (ع) ، پیام آور رأفت و رحمت

و جعلنا فی قلوب الذین اتّبعوه رأفه و رحمه

رأفت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۸ – ۶

۶ پیامبر (ص) نسبت به مؤمنان ، بسیار رؤوف و مهربان بود .

رسول من أنفسكم . .. بالمؤمنين رءوف رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۵۶ – ۲

۲ – پیامبر (ص

) ، دوستدار هدایت همه مردمان حتی دشمنان بهانه جوی خویش

إنّک لاتهدی من أحببت

بـا توجه به ارتبـاط این آیه بـا آیـات پیشـین اسـتفاده می شود که پیامبر(ص) با این که از سوی دشـمنان در فشار بود و حتی به جادوگری و دروغ گویی متهم شده بود; اما همچنان دوست داشت که حتی آنان نیز متنبه شده و هدایت یابند.

رأفت مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۱۰

۱۰ - پیروان عیسی (ع) ، انسان هایی رؤوف و مهربان بودند .

و جعلنا فی قلوب الذین اتّبعوه رأفه و رحمه

زمینه رأفت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱۳

۱۳ پایداری در طریق ایمان ، زمینه جلب رأفت و رحمت الهی

اتبعوه فی ساعه العسره . .. إنه بهم رءوف رحیم

مشمولان رأفت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۵ - ۱۴

۱۴ - تمامی انسان ها (مؤمن و کافر) ، مشمول رأفت و رحمت گسترده خداوند

إنّ اللّه بالناس لرءوف رحیم

<الناس> به قرینه صدر آیه (سخر لکم) شامل همه انسان ها اعم از مؤمن و کافر می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱

۱ شمول رأفت و رحمت خاص الهی بر پیامبر (ص) و مهاجران و انصاری که آن حضرت را در لحظه های دشوار ، همراهی کردند .

لقد تاب اللّه علی النبی و المهجرین و الانصار

<توبه> به معنای

رجوع و روی کردن است. روی کرد خدا به پیامبر (ص) و مهاجر و انصار به قرینه ذیل آیه شریفه کنایه از این است که خداوند آنان را به خاطر یاری رساندن به پیامبر (ص) در لحظه های سخت و دشوار، مورد رأفت و رحمت ویژه قرار داده است.

منشأ رأفت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۱۲،۱۳

۱۲ - رأفت و رحمت دل ها ، منشأ الهی و آسمانی دارد .

و جعلنا فی قلوب الذین اتّبعوه رأفه و رحمه

۱۳ - دل های مردمان ، در اختیار خداوند است و او دل ها را رؤوف و مهربان می گرداند .

و جعلنا فی قلوب الذین اتّبعوه رأفه و رحمه

منشأ رأفت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۷ - ۶

۶- رأفت و رحمت خداوند بر بندگان ، برخاسته از ربوبیت اوست .

فإن ربّکم لرءوف رحیم

نشانه های رأفت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۷ - ۷،۸

۷- تهدید توطئه گران علیه پیامبر (ص) ، جلوه رأفت و رحمت خداوند به مؤمنان است .

أفأمن الذین مکروا السیّئات أن یخسف الله بهم . .. أو یأتیهم العذاب ... فإن ربّکم

برداشت فوق، بر این اساس است که عبارت <فإن ربّکم لرءوف رحیم> خطاب به مؤمنان باشد و ذکر آن پس از تهدیدهای

گوناگون علیه توطئه گران، می تواند مشعر به نکته فوق باشد.

۸- به هلاکت رساندن تدریجی بدکاران و توطئه گران ، جلوه ای از رحمت و رأفت

خداوند است .

أفأمن الذين مكروا السيّئات . .. أو يأخذهم على تخوّف فإن ربّكم لرءوف رحيم

<فا> در <فإن. ..> برای تعلیل است و ممکن است درصدد ذکر علت تدریجی بودن هلاکت بدکاران باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۵ - ۱۳

۱۳ - رام بودن طبیعت برای انسان ، حرکت کشتی در دریا و امنیت زمین از برخورد کرات آسمانی با آن ، جلوه های رأفت و رحمت گسترده خدا به انسان

ألم تر أنّ اللّه سخّر . .. إنّ اللّه بالناس لرءوف رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۹ - ۱۶

۱۶ - بعثت پیامبر (ص) و نزول قرآن ، جلوه ای از رأفت و رحمت خداوند بر خلق

هو الذی ینزّل . .. و إنّ اللّه بكم لرءوف رحيم

رأفت خدا

آثار رأفت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱۲

۱۲ رأفت و رحمت گسترده الهی ، عامل پذیرش توبه مؤمنان

ثم تاب عليهم إنه بهم رءوف رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۷ - ۱۲

۱۲- تهدید به عذاب ، به جای اقدام عملی ، برخاسته از رأفت و رحمت خداوندی است .

أو یأخذهم علی تخوّف فإن ربّکم لرءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۰ - ۴

۴ - فضل ، رحمت ، رأفت و مهربانی خداوند ، موجب شتاب نکردن او در عذاب اشاعه دهندگان فحشا

و لولا فضل اللّه

علیکم و رحمته و أنّ اللّه رءوف رحیم

جواب <لولا> محذوف است و آنچه می تواند مقدر باشد به قرینه آیه ۱۴ (لمسّکم فیما أفضتم فیه عذاب عظیم) و نیز آیه قبلی که در آن اشاعه دهندگان فحشا تهدید به عذاب شده اند جمله ای مانند <لعاجلکم بالعقوبه> و یا <لهلکتم> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۰ - ۱۷

۱۷ - رأفت و رحمت گسترده خداوند ، پشتوانه اجابت دعا ها و استغفار های انسان

یقولون ربّنا اغفر لنا . .. ربّنا إنّک رءوف رحیم

رأفت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۳ - ۲۷

۲۷ - خداوند با مردمان رئوف و مهربان است .

إن اللّه بالناس لرءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۷ - ۱۲،۱۱،۹،۸

۸ وجود مؤمنان ایثارگر در جامعه برای مبارزه با فساد ، از نشانه های رأفت خداوند به بندگان

و اذا تولی سعی فی الأرض . .. و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات اللّه ... و ال

۹ ایثار ، زمینه جلب رأفت الهی

و من الناس من یشری . .. و اللّه رءوف بالعباد

۱۱ خداوند ، نسبت به بندگان رؤوف است .

و اللّه رءوف بالعباد

۱۲ رأفت الهی به مؤمنان ، با خرید جانشان در برابر رضایت خویش

و من الناس . .. و اللّه رءوف بالعباد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۶ - ۱۰

۱۰ تجلی رحمت و رأفت الهی ،

در چگونگی بیان احکام

کتب علیکم القتال و هو کره لکم و عسی ان تکرهوا

بیان مصلحت واقعی حکم جهاد، علی رغم ظاهر ناخوشایند آن، و توجیه مؤمنان به آنچه خیر واقعی آنان در آن است، حاکی از رحمت و رأفت الهی به مکلّفین، حتی در چگونگی بیان احکام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۰ - ۱۵،۱۶

۱۵ رأفت گسترده الهی بر بندگان

و اللّه رءوف بالعباد

۱۶ محبت و رأفت خداوند نسبت به بندگان ، علت هشدار های لازم به آنان

و یحذرکم اللّه . .. و اللّه رءوف بالعباد

زمینه رأفت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱۳

۱۳ پایداری در طریق ایمان ، زمینه جلب رأفت و رحمت الهی

اتبعوه فی ساعه العسره . .. إنه بهم رءوف رحیم

مشمولان رأفت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱

۱ شمول رأفت و رحمت خاص الهی بر پیامبر (ص) و مهاجران و انصاری که آن حضرت را در لحظه های دشوار ، همراهی کردند .

لقد تاب اللّه علی النبی و المهجرین و الانصار

<توبه> به معنای رجوع و روی کردن است. روی کرد خدا به پیامبر (ص) و مهاجر و انصار به قرینه ذیل آیه شریفه کنایه از این است که خداوند آنان را به خاطر یاری رساندن به پیامبر (ص) در لحظه های سخت و دشوار، مورد رأفت و رحمت ویژه قرار داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۶۵ – ۱۴

۱۴ – تمامی انسان ها (مؤمن و کافر) ، مشمول رأفت و رحمت گسترده خداوند

إنّ اللّه بالناس لرءوف رحیم

<الناس> به قرینه صدر آیه (سخر لکم) شامل همه انسان ها اعم از مؤمن و کافر می شود.

منشأ رأفت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۴۷ – ۶

۶- رأفت و رحمت خداوند بر بندگان ، برخاسته از ربوبیت اوست .

فإن ربّکم لرءوف رحیم

نشانه های رأفت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۴۷ – ۷۸

۷- تهدید توطئه گران علیه پیامبر (ص) ، جلوه رأفت و رحمت خداوند به مؤمنان است .

أفأمن الذین مکروا السیّئات أن یخسف الله بهم . .. أو یأتیهم العذاب ... فإن ربّکم

برداشت فوق، بر این اساس است که عبارت <فإن ربّکم لرءوف رحیم> خطاب به مؤمنان باشد و ذکر آن پس از تهدیدهای گوناگون علیه توطئه گران، می تواند مشعر به نکته فوق باشد.

۸- به هلاکت رساندن تدریجی بدکاران و توطئه گران ، جلوه ای از رحمت و رأفت خداوند است .

أفأمن الذین مکروا السیّئات . .. أو یأخذهم علی تخوّف فإن ربّکم لرءوف رحیم

<فا> در <فإن. ..> برای تعلیل است و ممکن است درصدد ذکر علت تدریجی بودن هلاکت بدکاران باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۵ - ۱۳

۱۳ - رام بودن طبیعت برای انسان ، حرکت کشتی در دریا و امنیت زمین از برخورد کرات آسمانی با آن

، جلوه های رأفت و رحمت گسترده خدا به انسان

ألم تر أنّ اللّه سخّر . .. إنّ اللّه بالناس لرءوف رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - حديد - ۵۷ - ۹ - ۱۶

۱۶ - بعثت پيامبر (ص) و نزول قرآن ، جلوه ای از رأفت و رحمت خداوند بر خلق

هو الذی ينزّل . .. و إنّ اللّه بكم لرءوف رحيم

راه خدا از ديدگاه قرآن در تفسير راهنما

راه خدا

{راه خدا}

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۳ - ۲۳

۲۳ ناپسندی حسرت و اندوه بر زوال منفعت های مادی و نيز حسرت بر كشته های راه خدا

لكيلا تحزنوا علی مافاتكم و لا ما اصابكم

چون خداوند با مرحمت خويش غمی را بر آنان وارد كرد تا اندوه از دست دادن غنايم و كشته های جنگ را ناديده انگارند، بنابراين اگر چنين اندوهی پسنديده بود از ياد بردن آن، پاداش و مرحمت محسوب نمی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۴ - ۲۹،۳۱

۲۹ شهادت در راه خدا ، از مقدّرات الهی است .

قل لو كنتم فی بيوتكم لبرز الّذين كتب عليهم القتل الی مضاجعهم

۳۱ مسلمانان آخرت طلب و خداخواه احد ، مشتاقان شهادت و رهسپار به سوی قتلگاه خويش

قل لو کنتم فی بیوتکم لبرز الّذین کتب علیهم القتل الی مضاجعهم

علی رغم اینکه آیه درباره توحیـد افعالی است و بیان این معنا که امور به دست خداونـد است، خروج برای شـهادت را به خود مبارزان نسبت داد تا اشاره به اشتیاق آنان به شهادت کند.

کاربرد کلمه <مَضجع> (خوابگاه) به جای قتلگاه، مؤیّد این معناست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۵۶ – ۱۶

۱۶ توجّه به نظارت و بینایی خداوند به کردار آدمیان ، برانگیزنده آدمی به نبرد و پیکار در راه خدا (اعمال پسندیده)

انّ الّذین تولّوا منکم . .. و اللّه بما تعملون بصیر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۵۷ – ۱،۴،۸،۱۰،۱۲

۱ کشته شدن (شهادت) و مردن در راه خدا ، موجب آمرزش گناهان و بهره مندی از رحمت خداوند

و لئن قتلتم فی سبیل اللّه او متّم لمغفره من اللّه و رحمه

مناسبت حکم و موضوع (مرگ و مغفرت) اقتضا می کند که <فی سبیل اللّه> پس از <متّم> مقدّر باشد.

۴ شهادت در راه خدا ، دارای منزلتی والاتر از مرگ در راه او

و لئن قتلتم فی سبیل اللّه او متّم لمغفره من اللّه و رحمه

تقدّم ذکری شهادت، حاکی از تقدّم مرتبه آن است.

۸ مرگ و یا شهادت در راه خدا ، دارای ارزشی برتر از ماندن در دنیا و ثروت اندوزی

و لئن قتلتم فی سبیل اللّه او متّم . .. خیر ممّا یجمعون

۱۰ بیان مقام والای آنانکه در راه خدا می میرند و یا کشته می شوند ، نشان دهنده بطلان ارزیابی کفرپیشگان درباره حیات و مرگ

لو کانوا عندنا ما ماتوا و ما قتلوا . .. و لئن قتلتم او متّم لمغفره من اللّه و رح

۱۲ ایمان به ارزشمندی والای شهادت و مرگ در راه خدا ، رهایی بخش آدمی

از وابستگی های دنیوی

و لئن قتلتم . .. لمغفره من اللّه و رحمه خیر ممّا یجمعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۸ - ۱

۱ مرگ و یا کشته شدن ، چه در راه خدا و چه در راه غیرِ او ، مسیری است به سوی خداوند ، نه نابودی و فنا .

و لئن مُتّم او قُتلتم لالی اللّه تحشرون

از اینکه قید <فی سبیل اللّه> ذکر نشده، به دست می آید که مراد، هر نوع مردن و کشته شدن است و مؤیّد این معنا تقدیم مردن بر کشته شدن است ; به خلاف آیه قبل.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۲ - ۴

۴ شرکت در پیکار و شهادت در راه خدا ، از موجبات جلب رضایت الهی

و لئن قتلتم فی سبیل اللّه . .. افمن اتّبع رضوان اللّه

به مقتضای ارتباط این آیه با مضامین آیات پیشین، می توان نمونه ها و مصادیق مورد نظر را به دست آورد ; از جمله جهاد و شهادت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۵،۱۵

۵ جامعه ایمانی ، وظیفه دار پیکار در راه خدا و یا دست کم دفاع از وطن و کیان خویش

تعالوا قاتلوا فی سبیل اللّه او ادفعوا

۱۵ سرباز زدن از پیکار در راه خدا ، موجب دوری از مرز ایمان و قرار گرفتن در آستانه کفر

هم للکفر یومئذ اقرب منهم للایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

٣ - آل

عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۱۳

۱۳ جهاد و شهادت در راه خدا ، حرکتی بی ارزش در دیدگاه منافقان

لو اطاعونا ما قتلوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۹ - ۱،۳،۷،۱۵

۱ مرده پنداشتن کشته شدگان در راه خدا (شهدا) از سوی برخی ، و نهی خداوند از این پندار

و لا تحسبنّ الّذين قتلوا فى سبيل اللّه امواتا

۳ شهیدان راه خدا ، زنده و برخوردار از روزی در پیشگاه پروردگار خویش

بل احيآء عند ربّهم يرزقون

در برداشت فوق <عند ربّهم>، متعلق به <يرزقون> گرفته شده است.

۷ عظمت و مقام والای شهدا و کشته شدگان در راه خدا

بل احيآء عند ربّهم يرزقون

از اینکه آنان در پیشگاه خداوند روزی داده می شوند و در آن مقام حاضرند، عظمت مقام آنان به دست می آید.

۱۵ تشویق و ترغیب به جهاد و شهادت در راه خدا

و لا تحسبنّ الّذين قتلوا فى سبيل اللّه امواتا بل احيآء عند ربّهم يرزقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۰ - ۱،۲،۱۵

۱ سرور و شادمانی کشته شدگان راه خدا ، به آنچه خداوند از فضل خویش به آنان ارزانی داشته است .

فرحين بما اتيهم اللّه من فضله

۲ لطف و عنایت خداوند به کشته شدگان در راه او (شهیدان)

فرحین بما اتیهم اللّه من فضله

۱۵ ترغیب به جهاد و شهادت در راه خدا

فرحین بما اتیهم اللّه من فضله . .. و لا هم یحزنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران

- ۳ - ۱۷۲ - ۱۹

۱۹ شرکت در جهاد ، حتّی در رکاب پیامبر (ص) ، به تنهایی دلیل احسان و تقوای آدمی نیست .

الّذین استجابوا للّه . .. للّذین احسنوا منهم و اتّقوا اجر عظیم

چون خداوند اجابت کنندگان دعوت پیامبر (ص) برای شرکت در جهاد را به دو طایفه تقسیم کرده است: دارندگان احسان و تقوا و فاقدان آن. البته بر این مبنا که <من> برای تبعیض باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۴ - ۱۰

۱۰ اجابت دعوت خداوند و پیامبر (ص) برای شرکت در جنگ ، موجب جلب رضایت الهی

الّذین استجابوا للّه و الرّسول . .. و اتّبعوا رضوان اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۵ - ۲۲،۲۴،۲۸

۲۲ مهاجر آواره و آزار دیده در راه خدا ، و جهادگر و جان باخته ، مصداق مؤمن خردمند

لایات لاولی الالباب . .. فالّذین هاجروا و اخرجوا من دیارهم ... و قاتلوا و قتلوا

اجابت دعای خردمندان به دلیل اعمال آنان است. <انّی لا اضیع ... > و جمله <فالّذین> به دلیل <فا>، بیانگر آن اعمال است.

۲۴ آوارگی و هجرت برخی مسلمانان صدر اسلام و شکنجه و آزار آنان در راه خدا

فالّذین هاجروا و اخرجوا من دیارهم و اوذوا فی سبیلی

جمله <فالّذین . .. >، هر چند بیان یک ضابطه کلّی است، ولی به قرینه ماضی بودن فعلهای <هاجروا و ... >، ناظر به تحقق هجرت، اخراج و آزار نیز هست.

۲۸ تحمّل آزار ها و شکنجه ها آنگاه

ارزشمند است که در راه خدا باشد .

اوذوا فی سبیلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۸ - ۶

۶ هجرت ، تحمّل آوارگی ، آزار در راه خدا ، جهاد و شهادت از نشانه های تقوا

فالّذین هاجروا و اخرجوا . .. لکن الّذین اتّقوا ربّهم

مراد از <الّذین اتّقوا>، یا خصوص کسانی هستند که در آیه ۱۹۵ توصیف شدند و یا آنان، از مصادیق مورد نظر برای تقواپیشگان هستند.

آثار تلاش در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۷ - ۴

۴- شمول نصرت و امداد های الهی به مؤمنان ، منوط به تلاش خود آنان در راه خداوند است .

یأیّها الذین ءامنوا إن تنصروا اللّه ینصرکم

آثار نهضت در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۴ - ۵

۵- قیام برای خدا و در مسیر توحید ، در پی دارنده تأییدات الهی و موهبت های معنوی او

و ربطنا علی قلوبهم إذ قاموا

احسان تلاش گران در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۶۹ – ۶

۶ – تلاش کنندگان در راه خدا ، از زمره محسنان اند .

و الذین جهدوا فینا. .. و إنّ اللّه لمع المحسنین

اذیت در راه خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۱۰ – ۲،۷

۲ – برخی از مدّعیان ایمان ، اذیّت و آزار در راه ایمان شان را ، در حدّ عذاب خدا تلقی

کرده و آن را تحمل ناپذیر می دانند .

و من الناس من یقول ءامنّا باللّه فإذا أوذی فی اللّه جعل فتنه الناس کعذاب اللّه

تشبیه <فتنه و آزار> به <عذاب خدا>، کنایه از سختی و تحمل ناپذیری آن است. گفتنی است که <أُوذی> قرینه این است که مراد از <فتنه>، سختی و ناگواری و آزار است.

۷ - مسلمانان صدراسلام ، به خاطر ایمان شان ، مورد آزار و اذیّت قرار می گرفتند .

و من الناس من یقول ءامنّا باللّه فإذا أوذی فی اللّه جعل فتنه الناس کعذاب اللّه

ارزش تحمل سختی در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۰ - ۱۲

۱۲ ارزشمندی تحمل رنج و سختی ، منوط به در راه خدا بودن آن است .

لا یصیبهم ظمأ و لا نصب و لا مخمصه فی سبیل اللّه

ارزش شهادت در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۳ - ۸

۸ شهادت طلبی و حضور در عرصه پیکار با دشمنان دین ، امتیازی ارزشمند در دیدگاه اسلام

ام حسبتم ان تدخلوا الجنّه . .. و لقد کنتم تمنّون الموت

چون خداوند اعراض کنندگان از جهاد و مبارزه و فراریان از شهادت و مرگ در راه خدا را مذمت کرده و از سویی تمام سعادت (بهشت) را در گرو مبارزه دانسته، ارزش والای جهاد و شهادت به دست می آید.

ارزش نهضت در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۴ - ۲

۲- قیام در راه توحید و اعلان

اندیشه توحیدی ، دارای ارزشی والا و گرانْ سنگ است .

و ربطنا علی قلوبهم إذ قاموا فقالوا ربّنا ربّ السموت و الأرض

از جمله معانی <قیام>، <عزم و تصمیم> است. لذا <قاموا> یعنی بر اندیشه توحیدی خود مصمّم شدند. <فقالوا> نیز گویای اعلان آن اندیشه است.

ارزش هجرت در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۵ - ۸،۹

۸ - هجرت در راه خداوند ، از اوصاف زنان شایسته و از ارزش های والا و ملاک های برتری *

خیرًا منکنّ . .. سئحت

مقصود از <سائحات> می تواند هجرت کننده‌گان باشد; زیرا مهاجران، همان کسانی اند که برای حفظ دین خود و انجام تکالیف الهی، به سرزمینی دیگر سفر می کنند و بیشتر زنان مسلمان و همه همسران پیامبر(ص)، از مهاجران بودند و این خود از افتخارات هر مسلمانی به شمار می آمد.

۹ - اسلام ، ایمان ، فرمانبری ، توبه ، عبادت ، روزه داری [و هجرت] از ارزش های والا و ملاک های برتری در دیدگاه وحی

خیرًا منکنّ مسلمت . .. سئحت

برداشت یاد شده، از آن جا است که اوصاف پسندیده یاد شده، اختصاص به زنان ندارد; زیرا چنین اوصافی و مشابه آنها، در قرآن برای مردان نیز یاد شده است (مانند سوره احزاب، آیه ۳۵).

اطاعت از سالکان راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۵ - ۱۰،۱۳،۱۷

۱۰ - باید از کسانی پیروی کرد که به سوی خدا حرکت می کنند .

جهداک علی أن تشرک بی . .. فلاتطعهما ... و اتّبع سبیل من

أناب إلیّ

۱۳ - انسان های خداجو ، الگویی شایسته برای تبعیت اند .

و اتّبع سبیل من أناب إلیّ

۱۷ - توجه دادن انسان به محاسبه اعمال اش در نزد خداوند ، زمینه ساز پایبندی وی به توحید و پیروی کردن از انسان های خداجو است .

و إن جهداک علی أن تشرک بی . .. فلاتطعهما ... و اتّبع سبیل من أناب إلیّ ثمّ إلیّ

انفاق در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۷ - ۳۴

۳۴ - < انه قیل یا رسول اللّه (ص) ما < آتی المال علی حبه > فکلنا نحبه ؟ قال رسول اللّه (ص) : تؤتیه حین تؤتیه و نفسک حین تحدثک بطول العمر و الفقر ;

از رسول خدا(ص) سؤال شد که: مراد از <آتی المال علی حبه> چیست؟ همه مال خود را دوست می داریم. رسول خدا(ص) فرمود: مراد این است که مال خود را در راه خدا می دهی، در حالی که نفست تو را از عمر دراز و فقر می ترساند>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹۵ - ۳،۹،۱۰

۳ - ارزش انفاق و تأمین هزینه های جهاد ، به < در راه خدا بودن > آن است .

و أنفقوا فی سبیل اللّه

۹ - انفاق در راه خدا و تأمین نیاز های مالی جهاد ، نشانه تقواپیشگی و خداترسی است .

واتقوا اللّه . .. و أنفقوا فی سبیل اللّه

بیان مسأله انفاق پس از امر به تقوا، می تواند اشاره به این معنا باشد که از مصادیق تقوا، انفاق

کردن در راه خداست.

۱۰ – انفاق در راه خدا و تأمین نیاز های جهاد ، در پی دارنده حمایت و امداد های الهی است .

و اتقوا اللّه و اعلموا أن اللّه مع المتقین. و أنفقوا فی سبیل اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۴۵ – ۳،۶،۷،۱۲،۱۸

۳– انفاق در راه خدا ، قرض شایسته بندگان به او

من ذا الذی یقرض اللّه قرضاً حسناً

مراد از <قرض> در آیه شریفه، انفاق در راه خداوند است. بنابراین انفاق در راه خدا، همان قرض دادن به اوست.

۶ بهره جستن از خصلت نفع طلبی انسان ها ، از روش های قرآن برای تشویق آنان به انفاق در راه خداوند و کار های خیر

من ذا الذی یقرض اللّه . .. فیضاعفه له اضعافاً کثیرهً

۷ ارزش والای انفاق در راه خداوند

من ذا الّذی یقرض اللّه . .. فیضاعفه له اضعافاً

از اینکه انفاق به عنوان قرض شمرده شده و پاداش فراوانی در برابر آن وعده داده، ارزش والای آن استفاده می شود.

۱۲ ایمان به < قبض > و < بسط > الهی ، برانگیزنده آدمی به انفاق

و اللّه یقبض و یبصط

۱۸ پاداش انفاق در راه خداوند ، غیر قابل شمارش است .

فیضاعفه له اضعافاً کثیرهً

امام صادق (ع): . .. ان الکثیر من اللّه عزّ و جل لا یحصی و لیس له منتهی

معانی الاخبار، ص ۳۹۷، ح ۵۴ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۲۴۳، ح ۹۶۵.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۱ - ۳،۶

۳ تکامل معنوی و رشد وجودی انفاق کننده اموال

در راه خدا *

مثل الّذین . .. مائه حبّه

بنابر ظاهر تشبیه که مُشبّه، همان شخص انفاق کننده (الّذین ینفقون) باشد; یعنی آنانکه انفاق می کنند، همانند دانه ای هستند که . .. .

۶ پاداش الهی به انفاق کنندگانِ در راه خدا ، دست کم به هفتصد برابر

مثل الّذین ینفقون . .. مائه حبّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۲ - ۱،۸،۹،۱۰

۱ ارزش انفاق در گروِ در راه خدا بودن آن است .

الّذین ینفقون اموالهم فی سبیل اللّه

۸ انفاق کنندگانِ در راه خدا ، نه ترسی از آینده و ناداری بر آنان مستولی می گردد ، و نه اندوهی از گذشته خویش و آنچه داده اند ، دارند .

و لا خوف علیهم و لا هم یحزنون

بنابراینکه عدم <خوف> و <حزن>، مربوط به دنیا باشد.

۹ آرامش درونی ، دستاوردی از انفاق در راه خدا

الّذین ینفقون . .. و لا خوف علیهم و لا هم یحزنون

۱۰ انفاق کنندگان در راه خدا ، ترس و اندوهی در روز رستاخیز ندارند .

و لا خوف علیهم و لا هم یحزنون

بنابراینکه عدم <خوف> و <حزن>، مربوط به آخرت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۹ - ۲

۲ انفاق کنندگان در راه خداوند از اموالی مرغوب و بدون منّت و آزار و ریا ، برخورداران از حکمت

الّذین ینفقون اموالهم فی سبیل اللّه . .. یؤتی الحکمه من یشاء و من یؤت الحکمه فقد

به مقتضای ارتباط آیه مورد بحث با آیات سابق که درباره انفاق و احکام آن بود، می

توان گفت که مراد از حکمت در این آیه، همان انفاق کردن با شرایط ویژه است و یا اینکه انفاق کردن، مصداقی از حکمت است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۲ – ۱۶،۱۷

۱۶ انفاق کننده در راه خدا ، بهره مند از پاداش کامل انفاق ، بی هیچ ستمی در حقّ وی

و ما تنفقوا من خیر یوفّ الیکم و انتم لا تظلمون

۱۷ کم و کاست نشدن پاداش انفاق برای رضای خدا ، هر چند به بینوایان غیر مسلمان باشد .

و ما تنفقوا من خیر یوفّ الیکم و انتم لا تظلمون

با توجّه به شأن نزول که در مورد انفاق به غیر مسلمانان است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۴ – ۷،۸،۹

۷ آرامش درونی ، دستاوردی از انفاق در راه خداوند

الّذین ینفقون . .. و لا خوف علیهم و لا هم یحزنون

۸ انفاق کنندگان در راه خداوند ، ترس و اندوهی در رستاخیز نخواهند داشت .

و لا خوف علیهم و لا هم یحزنون

بنابراینکه عدم <خوف> و <حزن> تنها مربوط به آخرت باشد.

۹ انفاق کنندگان در راه خدا ، نه ترسی (از آینده و ناداری) بر آنان مستولی خواهد گردید و نه اندوهی (از گذشته خویش و آنچه داده اند) دارند .

و لا خوف علیهم و لا هم یحزنون

بنابراینکه نفی <خوف> و <حزن> مربوط به دنیا باشد: خوف نسبت به آینده و حزن نسبت به گذشته. یعنی خداند زندگی آنان را به گونه ای تأمین می کند که بر داده های

خویش محزون نباشند و هیچ ترسی از فقر و ناداری نسبت به آینده، احساس نکنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۲ - ۸،۱۰،۱۶،۱۹،۲۰،۲۱،۳۳

۸ پیمان الهی از بنی اسرائیل بر اقامه نماز ، پرداخت زکات ، ایمان به پیامبران و انفاق در راه خدا

و لقد اخذ اللّه میثق بنی اسرءیل . .. و اقرضتم اللّه قرضاً حسناً

به نظر می رسد از جمله موارد میثاق و پیمان الهی با بنی اسرائیل، مسائلی است که جمله <لئن اقمتم . ..> آن را بیان می کند.

۱۰ نصرت و یاری خدا به بنی اسرائیل ، مشروط به اقامه نماز ، پرداخت زکات ، ایمان به پیامبران و انفاق در راه خدا

انی معکم لئن اقمتم الصلوه . .. و اقرضتم اللّه قرضاً حسناً

در برداشت فوق جمله <انی معکم> به منزله جواب شرط و قسم در <لئن اقمتم> گرفته شده است. یعنی در واقع، جمله <لئن اقمتم>، دارای دو جزء است: یکی <انی معکم> و دیگری <لاکفرن ...>.

۱۶ انفاق ، باید در راه خدا باشد .

لئن . .. و اقرضتم اللّه قرضاً حسناً

۱۹ انفاق در راه خدا ، قرض دادن به اوست .

و اقرضتم اللّه قرضاً حسناً

۲۰ اقامه نماز ، پرداخت زکات ، ایمان به پیامبران و یاری آنان و انفاق در راه خدا ، موجب تکفیر (نادیده گرفتن) قطعی گناهان و دخول حتمی در بهشت

لئن اقمتم . .. لاکفرن عنکم سیاتکم و لادخلنکم جنت

۲۱ تکفیر (نادیده گرفتن) گناهان بنی اسرائیل و دخول آنان به بهشت در گرو اقامه نماز ، پرداخت زکات

، ایمان به پیامبران و یاری آنان و انفاق در راه خدا

لئن اقمتم الصلوه . .. و لادخلنکم جنت

۳۳ اقامه نماز ، پرداخت زکات ، ایمان به پیامبران و نصرت آنان ، انفاق در راه خدا و وفاداری به پیمان های او ، راه میانه است .

لئن اقمتم الصلوه . .. سواء السبیل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۷۷ – ۸

۸ – لزوم بسنده کردن انسان به سهم خویش از امکانات دنیوی و خرج کردن ما زاد آن در راه خدا

و لاتنس نصیبک من الدنیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳۹ – ۹

۹ – صرف مال ، برای جلب رضای خداوند ، عامل برکت معنوی آن در پیشگاه خداوند است .

و ما ءاتیتم من ربًا . .. فلا یربوا عند اللّه و ما ءاتیتم من زکوه ... المضعفون

به قرینه مقابله با فراز نخست آیه و نیز این که انفاق دهندگان، از پاداش مضاعف برخوردارند، استفاده می شود که انفاق، برکت معنوی دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تغابن – ۶۴ – ۱۷ – ۱،۵

۱ – انفاق در راه خداوند ، قرض دادن به او است .

إن تقرضوا اللّه قرضًا حسنًا

۵ – ارزش والای انفاق و مقام عالی انفاق گران ، در پیشگاه خداوند

إن تقرضوا اللّه قرضًا حسنًا یضعفه لکم

از این که انفاق به عنوان قرض به خدا شـمرده شده و پاداشـی مضاعف، در برابر آن وعده داده شده است، می توان مطلب بالا را به دست آورد.

ایثار در راه خدا

جلد

- نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۰۷ – ۳

۳ باید رضایت خداوند ، بالاترین هدف ایثارگران در راه خدا باشد .

و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات اللّه

از ستایش خداوند نسبت به گروهی که با ایثار جان خویش در پی جلب رضایت او هستند، استفاده می شود که باید رضایت خداوند بالاترین هدف باشد.

پاداش پیروزی در راه خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۰ – ۲۴

۲۴ کسب پیروزی در راه خدا ، همانند تحمل مشکلات ، عمل صالح و دارای اجر است .

ذلک بأنهم لا یصیبهم . .. و لا ینالون من عدو نیلا إلا کتب لهم به عمل صلح إن اللّه

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از جمله <لا ینالون من عدو نیلا> می تواند دستیابی به پیروزی بر دشمن باشد.

پاداش تحمل سختی در راه خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۰ – ۲۴،۲۰،۱۱،۱۰

۱۰ تحمل هر سختی (تشنگی ، رنج ، گرسنگی و تعرض و ضربه زدن به دشمن) در راه خدا ، عمل صالح و دارای اجر است .

ذلک بأنهم لا یصیبهم . .. فی سبیل اللّه ... إلا کتب لهم به عمل صلح

۱۱ تحمل کمترین دشواری در راه خدا ، دارای پاداشی نزد او

ذلک بأنهم لا یصیبهم ظمأ و . .. فی سبیل اللّه ... إلا کتب لهم به عمل صلح

از تنکیر <ظمأ>، <نصب> و . .. تقلیل استفاده می شود.

رنج و سختی در راه خدا ، احسان و دارای پاداش از سوی خداست .

لا یصیبهم ظمأ و لا نصب و لا مخمصه فی سبیل اللّه . .. إن اللّه لا یضیع أجر المحسن

۲۴ کسب پیروزی در راه خدا ، همانند تحمل مشکلات ، عمل صالح و دارای اجر است .

ذلک بأنهم لا یصیبهم . .. و لا ینالون من عدو نیلا إلا کتب لهم به عمل صلح إن اللّه

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از جمله <لا ینالون من عدو نیلا> می تواند دستیابی به پیروزی بر دشمن باشد.

تحمل سختی در راه خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۰ – ۱۵،۲۲

۱۵ دفاع از جان پیامبر (ص) و تحمل سختی در راه اطاعت از آن حضرت ، حرکت در راه خدا و عمل صالح است .

و لا یرغبوا بأنفسهم عن نفسه ذلک بأنهم لا یصیبهم ظمأ و . .. فی سبیل اللّه ... إلا

۲۲ جان فشانی و تحمل هر گونه سختی (تشنگی ، گرسنگی و حرارت های جبهه جنگ) در راه خدا ، از نشانه ها و اوصاف محسنان است .

لا یرغبوا بأنفسهم عن نفسه ذلک بأنهم لا یصیبهم ظمأ . .. فی سبیل اللّه ... إن اللّ

تلاش در راه خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۶ – ۱،۳،۶

۱ – دستاورد تلاش و کوشش هرکسی در راه خدا ، از آن خود او است .

و من جهد فإنّما یجهد لنفسه

<إنّ اللّه لغنیّ. ..> قرینه است بر

این که مراد از تلاش، در آیه، مطلق تلاش نیست و بلکه تلاش در راه خدا است.

۳ – استفاده از گرایش های درونی انسان ها برای تحریک آنان به تلاش و کوشش در راه خدا ، از جمله روش های هدایتی قرآن است .

و من جهد فإنّما یجهد لنفسه

۶ – خداوند ، انسان ها را ، به تلاش و کوشش هرچه بیشتر در راه او ، تشویق کرده و می کند .

و من جهد فإنّما یجهد لنفسه إنّ اللّه لغنیّ عن العملین

توجه دادن به بی نیازی خدا از حاصل تلاش انسان ها و نیز یادآوری این نکته که دستاورد تلاش هرکسی، به خودش باز می گردد، می تواند تشویق و تحریض به تلاش و کوشش در راه خدا باشد.

جهاد در راه خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۹۰ – ۲

۲ – ارزش جهاد و نبرد با دشمنان ، به < در راه خدا بودن > آن است .

و قتلوا فی سبیل اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۴۴ – ۲،۳

۲ پیکار در راه خداوند ، شکر نعمت حیات

ثمّ احیاهم . .. و لکن اکثر النّاس لا یشکرون. و قاتلوا فی سبیل اللّه

فرمان جهاد، پس از بیان ناسپاسی مردمان در برابر نعمت حیات، در واقع نشان دادن روشی است برای سپاس و شکر خداوند در برابر نعمت حیات.

۳ وجوب پیکار در راه خداوند

و قاتلوا فی سبیل اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۵ - ۱

۱

پیکار در راه خدا ، قرض شایسته بندگان به او *

و قاتلوا . .. من ذا الذی یقرض اللّه قرضاً حسناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۶ - ۹،۱۱،۱۸،۱۹،۲۰

۹ < فی سبیل اللّه > بودن ، ملاک ارزش پیکار

ابعث لنا ملکاً نقاتل فی سبیل اللّه . .. و ما لنا الاّ نقاتل فی سبیل اللّه

۱۱ پیمان گرفتن بنی اسرائیلِ زمان طالوت (اشموئیل) از قوم خویش برای پیکار در راه خداوند

قال هل عسیتم ان کتب علیکم القتال

جمله <هل عسیتم> کنایه از پیمان گرفتن از آنان است.

۱۸ پیکار در راه خداوند ، عزّت بخش و رهاکننده جامعه از قید تجاوز و اسارت

و ما لنا اَلاّ نقاتل فی سبیل اللّه و قد اُخرجنا من دیارنا و ابنائنا

۱۹ مبارزه اهل ایمان با متجاوزان و کسب آزادی از اسارت و رفع ظلم و تجاوز ، از مصادیق پیکار در راه خدا

و ما لنا اَلاّ نقاتل فی سبیل اللّه و قد اُخرجنا من دیارنا و ابنائنا

۲۰ نافرمانی اکثر بنی اسرائیل زمان طالوت از دستور خداوند به پیکار در راه او ، علی رغم پیشنهاد و درخواست آنان برای پیکار

اذ قالوا لنبی . .. فلما کُتب علیهم القتال تولّوا

ظاهراً فاعل محذوف از جمله <کتب علیهم>، اللّه است که به جهت تعظیم حذف شده.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۸ - ۱۱

۱۱ صندوق معهود ، یادآور و موجب برانگیختن بنی اسرائیل به پیروی از آیین موسی (پیکار در راه خدا و رهایی از اسارت متجاوزان)

*

و بقيه ممّا ترک ال موسی و ال هرون

ذكر جمله <بقيّه ممّا ترك . .. > شايد از اين جهت باشد كه به بنى اسرائيل خاطرنشان سازد كه پيوند مذهبى خود را با موسى (ع) قطع ننمايند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۲۱ - ۵

۵ جهاد در راه خدا برای تصرف سرزمين مقدس ، سپاسگزاری قوم موسی (ع) در برابر نعمت های خداوند

اذكروا نعمه اللّه . .. يقوم ادخلوا الارض المقدسه

فرمان موسى(ع) به بنى اسرائيل (ادخلوا الارض) پس از بيان نعمتهاى الهى بر آنان، بيانگر آن است كه اجراى آن فرمان، سپاس نعمتهاى ياد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۳۵ - ۱۰

۱۰ جهاد و مبارزه در راه خدا ، از وظايف مؤمنان

يأيها الذين ءامنوا . . و جهدوا فى سبيله

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۵۴ - ۱۹،۳۱

۱۹ جهاد در راه خدا و نهراسيدن از سرزنش دشمنان ملامتگر ، ويژ گی مؤمنان واقعی

يجهدون فى سبيل اللّه و لايخافون لومه لائم

۳۱ توفيق بر جهاد در راه خدا و بی اعتنايی به ملامت های دشمنان ، عطيه و فضلی خدادادی است .

يجهدون فى سبيل اللّه و لايخافون لومه لائم ذلک فضل اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ – انفال – ۸ – ۷۴ – ۱

۱ مؤمنانی که به مدینه هجرت نموده و در راه خدا جهاد کردند ، مؤمنانی حقیقی و راستین هستند .

و الذین ءامنوا و هاجروا

. .. أولئك هم المؤمنون حقا

حق، به معنای ثابت بودن و حقیقت داشتن است و <حقا> هم می تواند صفت برای مفعول مطلق محذوف باشد، یعنی (هم المؤمنون إیمانا حقا) و هم می تواند مفعول مطلق برای فعل مقدر (احقه) باشد. به هر تقدیر بیانگر این است که دارندگان صفات یاد شده از ایمان حقیقی و راستین برخوردار هستند.

حرکت در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۷ - ۲

۲ الهی بودن هدف و مسیر حرکت ، ملاک ارزش اعمال آدمی

و لئن قتلتم فی سبیل اللّه او متّم لمغفره من اللّه و رحمه

مسلّماً انسانها یا می میرند و یا کشته می شوند، بنابراین آنچه دارای ارزش است و سعادت آدمی را در پی دارد، معنایی است که از <فی سبیل اللّه> به دست می آید که از آن تعبیر به الهی بودن هدف و مسیر حرکت شده است.

حصر در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۳ - ۱،۱۴

۱ محصورشدگان در راه خدا و ناتوان از کسب روزی که خویشتن دار بوده و تنگدستیشان از چهره هایشان شناخته می شود و نیز هرگز چیزی از دیگران نمی خواهند ، از بهترین مصارف انفاق

للفقراء . .. لا یسئلون النّاس الحافاً

۱۴ اصحاب صفّه ، تنگدستانِ خویشتن دار محصور شده در راه خدا

للفقراء الّذین احصروا

امام باقر(ع) نزلت الآیه فی اصحاب الصفه.

گفتنی است که اصحاب صفّه، تنگدستانی عفیف و خویشتن دار بودند که انجام وظایف الهی (جهاد و نبرد و . ..) آنان را

از کسب معاش بازداشته بود. رفتار و منش آنان به گونه ای بود که ناآشنایان نه تنها به فقر آنان پی نمی بردند; بلکه آنان را غنی و مالدار می پنداشتند.

مجمع البیان، ج ۲، ص ۶۶۶.

سختی ها در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۶ - ۴

۴ مصیبت ها و مشکلات ، آنگاه که در راه خدا باشد ، هرگز مردان الهی را به ضعف و ناتوانی و تسلیم در برابر دشمنان نخواهد کشید .

فما وهنوا لما اصابهم فی سبیل اللّه و ما ضعفوا و ما استکانوا

سختیهای هجرت در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۲ - ۴

۴- ترک وطن و مهاجرت در راه خدا ، دارای مشکلات و ناملایمات است .

و الذین هاجروا . .. الذین صبروا

ذکر وصف <صبروا> برای مهاجران در راه خدا و نیز پاداشی که برای آن در نظر گرفته شده است، می تواند مشعر به این نکته باشد که هجرت ناملایماتی را در پی داشته و مهاجران آن را بر خود هموار کردند.

شرایط نهضت در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۴ - ۳

۳- قیام برای خدا و دفاع از ارزش ها ، نیازمند قدرت روحی و قلبی نیرومند است .

و ربطنا علی قلوبهم إذ قاموا

صبر در سلوک راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۷ - ۹

۹ - حرکت در مسیر خدا و احیای

ارزش ها ، درپی دارنده دشواری ها و نیازمند شکیبایی است .

أقم الصلوه و أمر بالمعروف و انه عن المنکر . .. و اصبر علی ما أصابک

صدقات در راه خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۰ – ۲

۲ وجوب صرف صدقات بر تألیف قلوب ، آزادی بردگان ، بدهکاران ، راه خدا و در راه ماندگان

إنما الصدقت . .. و المؤلفه قلوبهم و فی الرقاب و الغرمین و فی سبیل اللّه و ابن ال

قیام در راه خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۸ – ۱،۱۸،۲۱،۲۳

۱ مؤمنان باید همواره برای خدا قیام کنند و بر اساس حق ، شهادت دهند .

یأیها الذین ءامنوا کونوا قومین للّه شهداء بالقسط

<قوّام> صیغه مبالغه است و دلالت بر دوام دارد، یعنی عادت شما باید قیام برای خدا باشد. و <قسط> به معنای عدل و حق است.

۱۸ قیام برای خدا ، شهادت به حق و برپا داشتن قسط ، نشانه و جلوه ای از تقوا

کونوا قومین للّه شهداء بالقسط . .. و اتقوا اللّه

۲۱ هشدار و تهدید خداوند نسبت به کسانی که به حق شهادت ندهند و برای خدا قیام نکنند .

کونوا قومین للّه شهداء بالقسط . .. و اتقوا اللّه إنّ اللّه خبیر بما تعملون

۲۳ اعتقاد به آگاهی خدا از اعمال انسان ، زمینه قیام برای خدا ، شهادت به قسط ، اجرای عدالت و تحصیل تقواست .

کونوا قومین للّه شهداء بالقسط . .. و اتقوا اللّه إنّ اللّه خبیر بما تعملون

- سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹ - ۴

۴ قیام برای خدا ، شهادت به قسط و اجرای عدالت ، از مصادیق عمل صالح

کونوا قومین للّه شهداء بالقسط . .. و عملوا الصلحت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۶ - ۱

۱ - رسول اکرم (ص) ، پیام بسیار مهمی برای مردم داشت و آن قیام مخلصانه برای خدا است .

قل إنّما أعظکم بوحده أن تقوموا للّه

<واحده> به صورت نکره آمده و دلالت بر اهمیت و عظمت موعظه می کند.

مبارزه در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۲ - ۱۲

۱۲ لزوم ایمان و احترام به رسولان الهی و جنگ و مبارزه در راه یاری آنان

ءامنتم برسلی و عزرتموهم

<عزّر> از ماده <عَزر> به معنای یاری کردن کسی و جنگیدن برای اوست. (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۵ - ۱۰

۱۰ جهاد و مبارزه در راه خدا ، از وظایف مؤمنان

یأیها الذین ءامنوا . . و جهدوا فی سبیله

مشکلات سلوک راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۷ - ۹

۹ - حرکت در مسیر خدا و احیای ارزش ها ، درپی دارنده دشواری ها و نیازمند شکیبایی است .

أقم الصلوه و أمر بالمعروف و انه عن المنکر . .. و اصبر علی ما أصابک

وحدت راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید

۱۳ - ۹ - ۵۷ -

۱۳ - راه خداوند ، واحد و یگانه و راه کفر و ضلالت ، متعدد و گوناگون است .

لیخرجکم من الظلمت إلی النور

برداشت یاد شده، از استعمال <ظلمات> به صورت جمع و <نور> به صورت مفرد به دست می آید.

هجرت در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۶ - ۶

۶ بسیاری از مردم آمادگی جانبازی و نبرد با خویشان و هجرت در راه خدا را ندارند . *

و لو انّا کتبنا علیهم ان اقتلوا انفسکم او اخرجوا من دیارکم ما فعلوه الّا قلیل من

برخی برآنند که مراد از <اقتلوا انفسکم>، جهاد و مراد از <اخرجوا من دیارکم>، هجرت است و تعبیر از جهاد به قتل نفس بدان جهت است که در زمان نزول آیه غالباً مسلمانان باید با خویشان خود نبرد می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۸،۹،۱۲،۱۸

۸ مهاجرت به سوی پیامبر (ص) ، هجرت در راه خداست .

و من یهاجر فی سبیل اللّه . .. و من یخرج من بیته مهاجراً الی اللّه و رسوله

۹ اهل ایمان ، وظیفه دار مهاجرت به سوی رسول خدا

و من یخرج من بیته مهاجراً الی اللّه و رسوله

۱۲ هجرت به سوی خدا و رسول (ص) ، موجب برخورداری از اجر و پاداش الهی

و من یخرج من بیته مهاجراً الی اللّه و رسوله . .. فقد وقع اجره علی اللّه

۱۸ مهاجران به سوی خدا و رسول (ص) ، مشمول غفران

و رحمت خاصّ الهی هستند .

و من یهاجر . .. فقد وقع اجره علی اللّه و کان اللّه غفوراً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۴۱ – ۱۸،۱۰،۱۱،۱۴

۱– خداوند ، به مسلمانهایی که مورد ستم واقع شده و به خاطر او هجرت کردند ، جایگاه و مکانی شایسته در دنیا و پاداشی بس بزرگ تر در آخرت عطا می کند .

و الذین هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا لنبوّئنّهم فی الدنیا حسنه و لأجر الأخره أ

<فی> در <فی الله> به معنای <لام> و برای تعلیل است. بنابراین معنای عبارت <هجرت برای کسب رضای خداوند> است.

۸– در راه خدا بودن هجرت ، شرط ارزشمندی آن

هاجروا فی الله

<فی> احتمال دارد به همان معنای خودش باشد و بنابراین مراد از آن می تواند <فی سبیل الله> باشد.

۱۰– پاداش اخروی هجرت در راه خدا ، بسی برتر از پاداش دنیوی آن است .

و الذین هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا لنبوّئنّهم فی الدنیا حسنه و لأجر الأخره أ

۱۱– پاداش اخروی هجرت در راه خدا ، قابل توصیف نیست .

و الذین هاجروا فی الله . ..لنبوّئنّهم فی الدنیا حسنه و لأجر الأخره أکبر

مفضل علیه افعل تفضیل (أکبر) حذف شده است و حذف آن به منظور عمومیت دادن است. بنابراین معنای عبارت چنین می شود: پاداش اخروی هجرت بزرگ تر از آن است که کسی بتواند آن را درک کند.

۱۴– آگاه شدن از فواید دنیوی هجرت در راه خدا و پاداش اخروی آن ، مورد تمنی خداوند

و الذین هاجروا . .. لو کانوا یعلمون

از جمله معناها و استعمالهای <لو> تمنی

است و برداشت فوق بر این اساس است.

هدایت تلاش گران در راه خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۶۹ - ۱

۱ - تلاش کنندگان در راه خدا ، قطعاً ، مشمول هدایت خاص خداوندند .

و الذین جهدوا فینا لنهدینّهم سبلنا

راه رفتن از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

راه رفتن

آداب راه رفتن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۳ - ۲،۱۴

۲ مشی و راه رفتن بندگان خالص خدا ، در کمال وقار و آرامی ، و به دور از سرعت و شتابزدگی است .

و عباد الرحمن الذین یمشون علی الأرض هونًا

۱۴ < فی مجمع البیان فی قوله تعالی : < الذین یمشون علی الأرض هوناً > . . . و قال أبوعبداللّه (ع) هو الرجال یمشی بسجیته التی جبل علیها لایتکلف و لایتبختر ;

در مجمع البیان درباره قول خدای تعالی <الذین یمشون علی الأرض هوناً>. .. آمده است که امام صادق(ع) فرمود: آن کسی است که بر خلق و خوی فطری خود که خدا او را به آن گونه آفریده است بدون تکلف و تکبر راه میرود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۸ - ۴،۱۴

۴ - باید از راه رفتن به صورت سرمست و شادمانه افراطی ، پرهیز کرد .

و لاتمش فی الأرض مرحًا

<مرح> در لغت به معنای <شدت خوش حالی> است و نصب آن، به خاطر حال بودن اش است.

۱۴ - < عن أبی جعفر (ع) فی قوله < و لاتمش فی الأرض مرحاً > أی

بالعظمه ;

از امام باقر(ع) درباره آیه <و لاتمش فی الأرض مرحاً> روایت شده که: یعنی، با جلال و جبروت در زمین راه نرو>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۹ - ۱،۱۱

۱ - سفارش لقمان به پسر خویش ، برای رعایت اعتدال در راه رفتن

یبنیّ . .. و اقصد فی مشیک

<قصد> به معنای، حد میانی بین افراط و تفریط است (مفردات راغب) و نیز به معنای <اعتدال> است و <مشی>، انتقال از جایی به جایی است (مفردات راغب) که از آن، به <راه رفتن> تعبیر می شود.

۱۱ - تعالیم دین ، حتی ساده ترین رفتار اخلاقی را مانند کیفیت راه رفتن و سخن گفتن دربردارد .

یبنیّ . .. و لاتصعّر خدّک للناس ... و اقصد فی مشیک و اغضض من صوتک

اعتدال در راه رفتن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۹ - ۱

۱ - سفارش لقمان به پسر خویش ، برای رعایت اعتدال در راه رفتن

یبنیّ . .. و اقصد فی مشیک

<قصد> به معنای، حد میانی بین افراط و تفریط است (مفردات راغب) و نیز به معنای <اعتدال> است و <مشی>، انتقال از جایی به جایی است (مفردات راغب) که از آن، به <راه رفتن> تعبیر می شود.

راه رفتن ایوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۴۲ - ۳

۳ - شفا یافتن ایوب (ع) از مصیبت زمین گیر بودن ، همراه با توصیه خداوند به راه رفتن او

ارکض برجلك هذا مغتسل بارد و شراب

برخی از

مفسران بر این نظرانـد که جمله <ارکض برجلک> مرتبـط بـا <هـذا مغتسل. ..> نیست; بلکه مسـتقل است و این دو جمله بیـانگر دو نشـانه از بهبـود یـافتن ایوب(ع) و دو معجزه جـداگانه است: ۱ بهبـود یـافتن او از زمین گیر بـودن; ۲ سالم شـدن از امراض جسمی و پوستی او.

راه رفتن با سرمستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۸ - ۴،۱۴

۴ - باید از راه رفتن به صورت سرمست و شادمانه افراطی ، پرهیز کرد .

و لاتمش فی الأرض مرحًا

<مرح> در لغت به معنای <شدت خوش حالی> است و نصب آن، به خاطر حال بودن اش است.

۱۴ - < عن أبی جعفر (ع) فی قوله < و لاتمش فی الأرض مرحاً > أی بالعظمه ;

از امام باقر(ع) درباره آیه <و لاتمش فی الأرض مرحاً> روایت شده که: یعنی، با جلال و جبروت در زمین راه نرو>.

راه رفتن بندگان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۳ - ۲،۱۴

۲ مشی و راه رفتن بندگان خالص خدا ، در کمال وقار و آرامی ، و به دور از سرعت و شتابزدگی است .

و عباد الرحمن الذین یمشون علی الأرض هونًا

۱۴ < فی مجمع البیـان فی قوله تعـالی : < الـذین یمشون علی الأرض هونـاً > . . . و قـال أبوعبـدالله (ع) هو الرجال یمشـی بسجیته التی جبل علیها لایتکلف و لایتبختر ;

در مجمع البیان درباره قول خدای تعالی <الذین یمشون علی الأرض هوناً>. .. آمده است که امام صادق(ع) فرمود: آن

کسی است که بر خلق و خوی فطری خود که خدا او را به آن گونه آفریده است بدون تکلف و تکبر راه میرود.

کیفیت راه رفتن زن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۱ – ۲۶

۲۶ – زنـان مـؤمن ، موظف انـد به هنگـام راه رفتن ، به گونه ای گـام بردارنـد که زیت هایشـان (چون خلخـال) بر نامحرمـان آشکار نشود .

و لایضربن بأرجلهنّ لیعلم ما یخفین من زینتهنّ

راه معتدل

{راه معتدل}

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۰۸ – ۱۱

۱۱ – ایمان به آیات الهی و احکام دین ، طریق درست و راه اعتدال است .

و من یتبدل الکفر بالإیمن فقد ضل سواء السبیل

راه ها

استفاده از راه ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۵ – ۴

۴- نهر های آب و راه های زمین ، برای استفاده انسان ها آفریده شده است .

و ألقی فی الأرض . .. و أنهرًا و سبلاً لعلّکم تهتدون

اهمیت راه ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۳۱ – ۴

۴- اهمیت و نقش حیاتی کوه ها و راه های طبیعی برای زندگی انسان ها

و جعلنا فی الأرض روسی أن تمید بهم . .. سبلاً لعلّهم یهتدون

تعدد راه ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۲۰ – ۱،۲

۱ – زمین ، دارای راه های روشن و گشاده ، برای آمد و

شد انسان ها

لتسلكوا منها سبلاً فجاجًا

<فجّ> (مفرد <فجاج>) به معنای راه روشن و گشاده است. (مصباح المنير)

۲ - خداوند ، زمین را به گونه ای آفرید که انسان بتواند در آن راه های وسیع برای خود بسازد .

لتسلكوا منها سبلاً فجاجًا

برخی از مفسران، بر آنند که چون فعل <سلک> با <من> متعدی شده است، متضمن معنای اتخاذ است; یعنی، <لتتخذوا لأنفسكم منها سبلاً. ..>.

تنوع راه های کوهستانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۷ - ۱۰

۱۰ - وجود راه ها و رگه های رنگارنگ و گوناگون در کوه ها ، از نمود های تدبیر خداوند برای انسان ها

و من الجبال جدد بيض و حمر مختلف ألونها و غرابيب سود

راه های کوهستانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۷ - ۹

۹ - آفرینش راه ها و رگه های کوه ها به رنگ های سفید ، سرخ و سیاه پر رنگ ، نشانه قدرت و یکتایی خداوند

ألم تر أنّ اللّه أنزل من السماء . .. و من الجبال جدد بيض و حمر مختلف ألونها و غر

<جُدَد> (جمع <جُدّه>) در معنای طرق و خطوط استعمال می شود. البته ممکن است مقصود از آن رگه های مختلف کوه ها باشد. <غربیب> (مفرد <غرابیب>) به معنای سیاه پر رنگ و <أسود> (مفرد <سود>) به معنای سیاه است. آمدن این واژه با هم نشانگر شدت و نهایت صفت سیاهی برای بعضی از کوه ها است.

فلسفه خلقت راه ها

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ -

۱۵ - ۴،۵،۷

۴- نهر های آب و راه های زمین ، برای استفاده انسان ها آفریده شده است .

و ألقی فی الأرض . .. و أنهرًا و سبلاً لعلّکم تهتدون

۵- آفرینش نهر ها و راه های طبیعی ، علامتهایی است برای راهیابی آدمیان

أنهرًا و سبلاً لعلّکم تهتدون . و علمت

احتمال دارد مراد از <لعلّکم تهتدون> به قرینه بیان منافع کوهها و نیز <علامات> در آیه بعدی، راهیابی باشد.

۷- غرض از خلقت کوه ها ، نهر ها و راه ها هدایت انسان ها است .

و ألقی فی الأرض روسی . .. و أنهرًا و سبلاً لعلّکم تهتدون

برداشت مذکور، بنابراین نکته است که مراد از <تهتدون> هدایت معنوی باشد.

فواید راه ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۱ - ۳

۳- آفرینش دره ها و راه های وسیع و فراخ ، به منظور راه یابی انسان است .

و جعلنا فیها فجاجًا سبلاً لعلّهم یهتدون

<فجّ> به معنای راه های وسیع میان دو کوه است که شامل دره ها و راه های کوهستانی می شود و <سبل> به مطلق راه ها اطلاق می گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲۰ - ۱،۲

۱ - زمین ، دارای راه های روشن و گشاده ، برای آمد و شد انسان ها

لتسلکوا منها سبلاً فجاجًا

<فجّ> (مفرد <فجاج>) به معنای راه روشن و گشاده است. (مصباح المنیر)

۲ – خداوند ، زمین را به گونه ای آفرید که انسان بتواند در آن راه های وسیع برای خود بسازد .

لتسلکوا منها سبلاً فجاجًا

برخی از مفسران، بر آنند که چون

فعل <سلك> با <من> متعدی شده است، متضمن معنای اتخاذ است؛ یعنی، <لتتخذوا لأنفسكم منها سبلًا. ..>.

نقش راه ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۱ - ۴

۴- اهمیت و نقش حیاتی کوه ها و راه های طبیعی برای زندگی انسان ها

و جعلنا فی الأرض روسی أن تمید بهم . .. سبلًا لعلّهم یهتدون

راهبان

اقلیت راهبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۲۰

۲۰ - بیشتر راهبان ، عناصری منحرف و فاسق و تنها اقلیتی از آنان مؤمنان راستین بودند .

فاتینا الذین ءامنوا منهم أجرهم و كثیر منهم فسقون

اكثریت راهبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۲۰

۲۰ - بیشتر راهبان ، عناصری منحرف و فاسق و تنها اقلیتی از آنان مؤمنان راستین بودند .

فاتینا الذین ءامنوا منهم أجرهم و كثیر منهم فسقون

پاداش راهبان مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۲۱

۲۱ – راهبان حقیقی در پیشگاه خدا مأجوراند .

فاتینا الذین ءامنوا منهم أجرهم

راهبان فاسق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۲۷ – ۱۹

۱۹ – راهبان مسیحی دو دسته شدند : دسته ای مؤمن و به معنای حقیقی کلمه تارک دنیا و دسته ای فاسق و منحرف

فاتینا الذین ءامنوا منهم أجرهم و کثیر منهم فسقون

مفسران گرچه در مرجع ضمیر <هم> در جمله بالا اختلاف نظر دارند; ولی ظاهر این است که این ضمایر مربوط به راهبان است;

زیرا محط بحث این بخش از آیه در رابطه با آنان می باشد.

راهبان مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۱۹

۱۹ - راهبان مسیحی دو دسته شدند : دسته ای مؤمن و به معنای حقیقی کلمه تارک دنیا و دسته ای فاسق و منحرف

فاتینا الذین ءامنوا منهم أجرهم و کثیر منهم فسقون

مفسران گرچه در مرجع ضمیر <هم> در جمله بالا اختلاف نظر دارند; ولی ظاهر این است که این ضمایر مربوط به راهبان است; زیرا محط بحث این بخش از آیه در رابطه با آنان می باشد.

زیادی راهبان فاسق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۲۰

۲۰ - بیشتر راهبان ، عناصری منحرف و فاسق و تنها اقلیتی از آنان مؤمنان راستین بودند .

فاتینا الذین ءامنوا منهم أجرهم و کثیر منهم فسقون

کمی راهبان مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۲۰

۲۰ - بیشتر راهبان ، عناصری منحرف و فاسق و تنها اقلیتی از آنان مؤمنان راستین بودند .

فاتینا الذین ءامنوا منهم أجرهم و کثیر منهم فسقون

راهزنی

آثار راهزنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۹ - ۱۲

۱۲ - شیوع عمل لواط و راهزنی و رواج گناه علنی ، عذاب الهی را در پی دارد .

أئنّکم لتأتون الرجال و تقطعون السبیل و تأتون فی نادیکم المنکر فما کان جواب قومه

درخواست قوم لوط از حضرت لوط(ع) برای نزول عذاب، با جمله شرطی <إن کنت من الصادقین> نشان

دهنده وعده عذاب از جانب لوط(ع)، به آنها است. گفتنی است وعده عذاب از سوی پیامبری به قومی، به خاطر اعمال یاد شده، حکایت می کند که آن اعمال مستحق عذابند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۱ - ۱۰

۱۰ - ظلم قوم لوط با لواط و راهزنی و ارتکاب علنی گناه ، در پی دارنده هلاکت و عذاب برای آنان

أئنّکم لتأتون الرجال و . .. إنّا مهلکوا أهل هذه القریه إنّ أهلها کانوا ظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۴ - ۸

۸ - رواج لواط و راهزنی و گناه علنی در جامعه ، درپی دارنده عذابی شکننده و سخت است .

أئنّکم لتأتون الرجال و . .. إنّا منزلون علی أهل هذه القریه رجزًا ... بما کانوا

راهزنی قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۹ - ۴،۵،۸،۹

۴ - قوم لوط ، راه ها را می بستند و به غارت اموال مسافران می پرداختند .

أئنّکم . .. و تقطعون السبیل

بنابراین احتمال که <قطع سبیل> همان معنای حقیقی خود را داشته باشد، بستن راه ها از سوی قوم لوط، به منظور غصب و غارت انجام می گرفته است.

۵ - قوم لوط ، راه ها را بر مسافران می بستند تا با آنان ، عمل لواط انجام دهند .

أئنّکم لتأتون الرجال و تقطعون السبیل

احتمال دارد که عطف <تقطعون. ..> بر <لتأتون> به منظور بیان یک واقعیت خارجی چنان که مفسران نیز گفته اند باشد و آن، این است که

قوم لوط، راه را بر مسافران می بسته اند تا بر آنان دست بیابند و با آنان آمیزش کنند.

۸ - لوط (ع) ، قوم اش را به جهت ارتکاب عمل لواط و راهزنی و ارتکاب آشکار منکر ، سرزنش کرد .

أئنّکم لتأتون الرجال و تقطعون السبیل و تأتون فی نادیکم المنکر

۹ - لوط (ع) ، قوم اش را به خاطر ارتکاب عمل لواط ، راهزنی و ارتکاب علنی منکر ، به عذاب الهی وعده داد .

أئنّکم لتأتون الرجال . .. فما کان جواب قومه إلاّ أن قالوا ائتنا بعذاب اللّه

ظلم راهزنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۱ - ۹

۹ - لواط و راهزنی و ارتکاب علنی گناه ، عملی ظالمانه است .

أئنّکم لتأتون الرجال . .. إنّا مهلکوا أهل هذه القریه إنّ أهلها کانوا ظلمین

فساد راهزنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۰ - ۳

۳ - عمل لواط و راهزنی و ارتکاب علنی گناه ، از موارد افساد است .

أئنّکم لتأتون الرجال و تقطعون السبیل و تأتون فی نادیکم المنکر . .. انصرنی علی ال

فسق راهزنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۴ - ۷

۷ - لواط و راهزنی و ارتکاب گناه علنی ، از مظاهر فسق است .

أئنّکم لتأتون الرجال و تقطعون السبیل و تأتون فی نادیکم المنکر . .. بما کانوا یفس

راهیابی

ابزار راهیابی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۵ - ۵

-۵

آفرینش نهر ها و راه های طبیعی ، علامتهایی است برای راهیابی آدمیان

أنهرًا و سبلاً لعلّكم تهتدون . و علمت

احتمال دارد مراد از <لعلّكم تهتدون> به قرينه بيان منافع كوهها و نيز <علامات> در آيه بعدى، راهيابى باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۶ - ۲

۲- ستارگان ، دارای نقشی بسیار مهم در راهیابی مسافران

و علمت و بالنجم هم یهتدون

ذكر خاص <نجم> پس از عام (علامات) با اينكه نجم بى شك از جمله آنهاست، مى تواند گوياى نكته ياد شده باشد.

ابزار راهیابی در تاریکی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۷ - ۱

۱ خداوند ستارگان را برای راهیابی انسان در ظلمتهای دشت و دریا قرار داده است.

و هو الذی جعل لکم النجوم لتهتدوا بها فی ظلمت البر و البحر

امیدواری راهیابی در صحرای سینا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۹ - ۱۰

۱۰ - موسی (ع) ، امیدوار به یافتن کسی یا کسانی در کنار آتش و کسب اطلاع از آنان درباره راه

قال لأهله امكثوا . .. لعلّى ءاتيكم منها بخبر

راهیابی با ستارگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۶ - ۲،۳

۲- ستارگان ، دارای نقشی بسیار مهم در راهیابی مسافران

و علمت و بالنجم هم یهتدون

ذکر خاص <نجم> پس از عام (علامات) با اینکه نجم بی شک از جمله آنهاست، می تواند گویای نکته یاد شده باشد.

۳- < قال رسول الله (ص) : < و

بالنجم هم یهتدون > قال : هو الجدی لأنه نجم لاتزول و علیه بناء القبله و به یهتدی أهل البر و البحر ;

از رسول خدا(ص) در باره سخن خدا <و بالنجم هم یهتدون> فرمود: آن ستاره جُدی است; زیرا آن ستاره ای است که از بین نمی رود و قبله [شناسی]بر آن بنا شده و به وسیله آن اهل خشکی و دریا راهنمایی می شوند. ..>.

راهیابی به آسمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۶ - ۱

۱ - فرمان فرعون به هامان ، مبنی بر ساختن بنایی بلند برای رسیدن به راه های آسمان ها

و قال فرعون یهمن ابن لی صرحًا لعلّی أبلغ الأسبب

<صرح> به معنای قصر و بنای بلند است. مقصود از آن در این آیه، بنای بلند (مانند برج) و یا رصدخانه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۱۹ - ۱

۱ - آسمان در نخستین مراحل برپایی قیامت ، به فضایی باز و خالی از موانع عبور تبدیل خواهد شد .

و فتحت السماء فکانت أبوبًا

مبالغه موجود در تعبیر <فکانت أبواباً> در تعبیر <فکانت ذات أبواب> نیست; زیرا در تعبیر اول، گویا آسمان به جهت فراوانی راه عبور چیزی جز همان درب ها نیست. جمله <فتحت السماء> عطف بر <ینفخ> و یا حال برای فاعل <تأتون> است. در هر دو صورت، حوادث آغازین قیامت را بیان می کند.

راهیابی در بیابان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۷ - ۱

۱ خداوند ستارگان را برای راهیابی

انسان در ظلمتهای دشت و دریا قرار داده است.

و هو الذی جعل لکم النجوم لتهتدوا بها فی ظلمت البر و البحر

راهیابی در دریا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۷ - ۱

۱ خداوند ستارگان را برای راهیابی انسان در ظلمتهای دشت و دریا قرار داده است.

و هو الذی جعل لکم النجوم لتهتدوا بها فی ظلمت البر و البحر

راهیابی موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۲ - ۵

۵ - امید بستن موسی (ع) به هدایت خداوند در یافتن راهی بی خطر و رساننده به مدین

قال عسی ربّی أن یهدینی سواء السبیل

<سواء السبیل> (راه وسط) کنایه از راهی است که خطر گم شدن در آن نباشد و به راحتی انسان را به مقصد برساند.

منشأ راهیابی در خشکی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۶۳ - ۱

۱ - راهیابی انسان ، در ظلمات بیابان و دریا ، به هدایت و تدبیر خداوند

أمّن یهدیکم فی ظلمت البرّ و البحر

منشأ راهیابی در دریا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۳ – ۱

۱ – راهیابی انسان ، در ظلمات بیابان و دریا ، به هدایت و تدبیر خداوند

أمّن یهدیکم فی ظلمت البرّ و البحر

منشأ راهیابی در شب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۳ – ۱

۱ – راهیابی انسان ، در ظلمات بیابان و دریا ، به هدایت و تدبیر خداوند

أمّن یهدیکم

فی ظلمت البرّ و البحر

نشانه های راهیابی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۶ - ۱

۱- خداوند برای راهیابی آدمیان ، علامت ها و نشانه هایی در زمین قرار داده است .

و ألقی فی الأرض روسی . .. لعلّکم تهتدون . و علمت

<علامات> عطف به <رواسی و أنهار> است و مراد آن علامتها و نشانه هایی طبیعی است که در زمین وجود دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۱ - ۳

۳- آفرینش دره ها و راه های وسیع و فراخ ، به منظور راه یابی انسان است .

و جعلنا فیها فجاجًا سبلًا لعلّهم یهتدون

<فجّ> به معنای راه های وسیع میان دو کوه است که شامل دره ها و راه های کوهستانی می شود و <سبل> به مطلق راه ها اطلاق می گردد.

رب از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

ربّ

هدایتگری ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۷ - ۸،۹

۸ هدایتگری از شؤون لازم برای <رب> است.

قال لئن لم یهدنی ربی لأکونن من القوم الضالین

۹ ربوبیت هستی سزاوار کسی است که هدایتگر باشد.

قال لئن لم یهدنی ربی لأکونن من القوم الضالین

جمله <لئن لم یهدنی ربی> تعریضی بر ستاره پرستان می تواند باشد، یعنی شما که ستاره را رب می پندارید چه نشانی از هدایتگری آنان دارید، و اگر رب نتواند هادی باشد، چگونه رب خواهد بود؟

رب العالمین

{رب العالمین}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۹ - ۱۰

۱۰ - خدا ، ربّ العالمین (

پروردگار جهانیان) است .

إن أجری إلّا علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۱۰

۱۰ - خدا ، ربّ العالمین (پروردگار جهانیان) است .

إن أجری إلّا علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۵ - ۱۰

۱۰ - خداوند ، ربّ العالمین (پروردگار جهانیان) است .

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلّا علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۴ - ۱۰

۱۰ - خداوند ، ربّ العالمین (پروردگار جهانیان) است .

إن أجری إلّا علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۰ - ۱۰

۱۰ - خداوند ، ربّ العالمین (پروردگار جهانیان) است .

ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۲ - ۱۰

۱۰ - خداوند ، پروردگار جهانیان (ربّ العالمین) است .

ربّ العلمین

پرسش از رب العالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۳ - ۱،۴

۱ - پرسش انکار آمیز فرعون از موسی (ع) در باره حقیقتی به نام < ربّ العالمین > (پروردگار جهانیان)

قال فرعون و ما ربّ العلمین

واژه <ما> اسم استفهام است و غالباً با آن، از حقیقت اسم مابعدش پرسش می شود. گفتنی است که استفهام یاد شده برای اظهار تعجب به منظور انکار حقیقت مورد پرسش می باشد.

۴ -

< عن أبی عبداللّه (ع) قال لمّا بعث اللّه موسی إلی فرعون . . . فقال فرعون < و ما ربّ العالمین > و إنّما سأله عن کیفیه اللّه فقال موسی < ربّ السماوات و الأرض و ما بینهما إن کنتم موقنین > فقال فرعون متعجباً لأصحابه < ألاتستمعون > أسأله عن الکیفیه فیجیبنی عن الصفات . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده که فرمود: هنگامی که خداوند موسی را به سوی فرعون مبعوث کرد . .. فرعون به موسی(ع) گفت <و ما ربّ العالمین> و سؤال فرعون از موسی درباره کیفیت خداوند بود. موسی(ع) در جواب فرعون گفت: <ربّ السماوات و الأرض و ما بینهما...>. فرعون در حالی که تعجب کرده بود به اصحابش گفت: آیا نمی شنوید [چه میگوید؟] من از کیفیت خدا می پرسم و او در جواب من از صفات می گوید...>.

جادوگران فرعون و رب العالمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۲۲ – ۳

۳ پیشگیری از فریبکاری و خدعه گری فرعون ، از اهداف ساحران در تفسیر < رب العلمین > به < رب موسی و هرون >

رب موسی و هرون

ذکر الحمد للّه رب العالمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۰ – ۹

۹ ذکر < الحمد للّه رب العالمین > حسن ختام نیایش اهل بهشت است .

و ءاخر دعویهم أن الحمد للّه رب العلمین

ذکر الحمدلله رب العالمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۷۵ – ۱۱

– ۱۱

< الحمد للّه ربّ العالمين > ، ثنا و آخرین سخن خلایق در قیامت است .

و قیل الحمد للّه ربّ العلمین

رب العالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۲۹ - ۸

۸ - بی قید و شرط بودن مشیّت خداوند ، لازمه ربوبیت او بر تمام هستی است .

إلاّ أن یشاء اللّه ربّ العلمین

وجود قید <إلاّ أن یشاء اللّه> در مورد مشیّت انسان ها و ذکر نشدن هیچ قیدی در مورد مشیّت الهی، گویای آن است که مشیت خداوند قیدی ندارد. توصیف خداوند به <ربّ العالمین>، در حقیقت بیان علت مطلق بودن مشیت او است.

فرعون و اصطلاح رب العالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۳ - ۲

۲ - < ربّ العالمین > عنوانی ناشناخته در فرهنگ اعتقادی فرعون و فرعونیان

قال فرعون و ما ربّ العلمین

فرعونیان و اصطلاح رب العالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۳ - ۲

۲ - < ربّ العالمین > عنوانی ناشناخته در فرهنگ اعتقادی فرعون و فرعونیان

قال فرعون و ما ربّ العلمین

مراد از رب العالمین

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۳ - ۴

۴ - < عن أبى عبداللّه (ع) قال لمّا بعث اللّه موسى إلى فرعون . . . فقال فرعون < و ما ربّ العالمين > و إنّما سأله عن كيفيه اللّه فقال موسى < ربّ السماوات و الأرض و ما بينهما إن كنتم موقنين > فقال فرعون متعجباً لأصحابه <

ألاتستمعون > أسأله عن الکیفیه فیجیبنی عن الصفات . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده که فرمود: هنگامی که خداوند موسی را به سوی فرعون مبعوث کرد . .. فرعون به موسی(ع) گفت <و ما ربّ العالمین> و سؤال فرعون از موسی درباره کیفیت خداوند بود. موسی(ع) در جواب فرعون گفت: <ربّ السماوات و الأرض و ما بینهما...>. فرعون در حالی که تعجب کرده بود به اصحابش گفت: آیا نمی شنوید [چه میگوید؟] من از کیفیت خدا می پرسم و او در جواب من از صفات می گوید...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۴ - ۲

۲ - پروردگار جهان ، همان مربّی و مدبّر آسمان ها و زمین و موجودات میان آنها است .

قال فرعون و ما ربّ العلمین . قال ربّ السموت و الأرض و ما بینهما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۸ - ۳

۳ - اهتمام موسی (ع) به تبیین < ربّ العالمین > علی رغم روبه رو شدن با استهزا و تهمت فرعون

قال لمن حوله ألاتستمعون . .. إنّ رسولکم... لمجنون. قال ربّ المشرق و المغرب و ما

موسی(ع) و رب العالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۴ - ۱

۱ - اقدام موسی (ع) ، به معرفی پروردگار جهانیان برای فرعون وحاضران مجلس او

قال ربّ السموت و الأرض و ما بینهما إن کنتم موقنین

ربا از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

ربا

آثار ربا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲

- ۲۷۵ - ۱،۲،۳،۶

۱ رباخواران ، همچون شیطان زدگان آشفته ، دیوانه و پریشان

الّذین یأکلون الرّبوا لا یَقُومونَ الاّ کما یقوم الّذی یتخبّطه الشّیطان من المسّ

با توجّه به معنای لغوی <تخبّط> که دیوانگی و پریشانی است. (التّخبط المس بالجنون و التخیل).

۲ نظام اقتصای ربوی ، موجب عدم تعادل مناسبات اجتماعی

الّذین یأکلون الرّبوا لا یَقُومونَ الاّ کما یقوم الّذی یتخبّطه الشّیطان

۳ رباخواری ، موجب انحراف و نابسامانی نظام اقتصادی جامعه می گردد .

الّذین یأکلون الرّبوا لا یَقُومونَ الاّ کما یقوم الّذی یتخبّطه الشّیطان

۶ جهت گیری غلط رباخوار ، در برابر سعادت و خیر خویش

الذین . .. کما یقوم الّذی یتخبّطه الشّیطان من المسّ

همان گونه که شخص شیطان زده جهت گیری صحیحی در برابر مصالح خویش ندارد، رباخوار نیز چنین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۶ - ۱،۳

۱ خداوند ، سوق دهنده دائمی سرمایه های ربوی ، به نقصان و نابودی

یمحق اللّهُ الرّبوا

رو به کاستی رفتن را <مَحق> گویند. (مجمع البیان).

۳ حاکمیّت ربا در اقتصاد جامعه ، نابودکننده نظام اقتصادی آن جامعه

یمحق اللّه الرّبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۸ - ۳

۳ ناسازگاری ربا ، با ایمان و تقوا

یا ایّها الّذین امنوا اتّقوا اللّه و ذروا ما بقی من الرّبوا ان کنتم مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۹ - ۲،۳،۹

۲ رباخواران در موضع جنگ با خداوند و پیامبر (ص)

فان لم تفعلوا فأذنوا بحرب من اللّه و رسوله

۳

رباخواران ، محاربان با خداوند و رسول (ص)

فان لم تفعلوا فأذنوا بحرب من اللّه و رسوله

۹ الغاى مالکیّت رباخواران حتّى نسبت به اصل سرمایه در صورتى که از عمل ناپسند خود (رباخوارى) توبه نکنند . ❊

و ان تبتم فلکم رؤس اموالکم

از مفهوم جمله <و ان تبتم . .. > برداشت شده است; یعنى اگر توبه نکردند، با اعلام جنگ و برخورد نظامى، محارب قلمداد شده، و در این صورت اصل سرمایه آنان نیز مصادره خواهد شد.

اجتناب از ربا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۸ - ۹،۱۰

۹ پرهیز از رباخوارى و چشمپوشى از سود هاى ربوى ، از وظایف مؤمنان

یا ایّها الّذین امنوا اتّقوا اللّه و ذروا ما بقى من الرّبوا

۱۰ پرهیز از رباخوارى و واگذارى سود هاى ربوى ، از مصادیق تقوا

اتّقوا اللّه و ذروا ما بقى من الرّبوا

احکام ربا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۵ - ۷،۹،۱۰،۱۷،۱۸

۷ پندار نادرست رباخواران ، از همانندى بیع با ربا ، دلیل رباخوارى آنان

الّذین یأکلون الرّبوا . .. ذلک بانّهم قالوا انّما البیع مثل الرّبوا

بنابراینکه <ذلک> اشاره به <اکل ربا> باشد که از <یأکلون الرّبوا> به دست مى آید.

۹ حکم به حلیّت بیع (معاملات غیر ربوى) و حُرمَت ربا (معاملات ربوى) ، از جانب خداوند

و احلّ اللّه البیع و حرّم الرّبوا

۱۰ حلیت سود ربوی برای رباخواران ، قبل از رسیدن حکم تحریم ربا به آنان

فمن جاءه موعظه من ربّه فانتهی فله ما سلف

<فله ما

اخذ و اكل من الرّبوا قبل النّهى. >

۱۷ اعتقاد به همگونى بيع و ربا پس از بيان ربا و حكم آن ، موجب جاودانگى در آتش

قالوا انّما البيع . .. و من عاد فاولئك اصحاب النّار هم فيها خالدون

در برداشت فوق متعلق <عاد>، پندار غلط همسانى بيع و ربا گرفته شده است، بنابراين جمله <و من عاد . .. > به اين معناست: اگر كسى پس از بيان حكم الهى درباره ربا، همچنان بر اين پندار باشد كه بيع همانند رباست در آتش مخلّد خواهد بود. چون وى در حقيقت كافر است.

۱۸ ربا فقط در مكيل و موزون است .

احلّ اللّه البيع و حرّم الرّبوا

امام صادق (ع): لا يكون الرّبا إلاّ فيما يكال او يوزن

كافى، ج ۵، ص ۱۴۶، ح ۱۰ ; نورالثقلين، ج ۱، ص ۲۹۱، ح ۱۱۵۹.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۸ - ۱۱،۱۲،۱۳

۱۱ الغاى مالكيّت رباخواران نسبت به سود هاى ربوى

ذروا ما بقى من الرّبوا

لزوم رهاسازى سودهاى ربوى، مجاز نبودن دخل و تصرّف در آنهاست; و لازمه اين معنا، به رسميّت نشناختن و مالك ندانستن رباخوار نسبت به بهره هاى ربوى است.

۱۲ عدم جواز گرفتن سود هاى ربوى ، هر چند معامله ربوى قبل از تحريم ربا ، انجام گرفته باشد .

و ذروا ما بقى من الرّبوا

۱۳ عدم لزوم بازگرداندن سود هاى ربوى به صاحبان آن ، در صورتى كه معامله ربوى قبل از تحريم ربا انجام گرفته باشد .

و ذروا ما بقى من الربوا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران

- ۳ - ۱۳۰ - ۱،۵

۱ حرمت رباخواری با سودی چند برابر ، نسبت به اصل سرمایه

یا ایّها الذین امنوا لا تأکلوا الرّبوآ اضعافاً مضاعفه

کلمه <اضعاف>، جمع <ضِعف> است و <ضِعف>، به معنای یک برابر و <اضعاف> به معنای چند برابر. در آیه فوق، <اضعافاً>، حال برای <الرّبوا> است ; و ظاهراً چندین برابر شدن، در مقایسه با اصل سرمایه است.

۵ حرمت هر گونه تصرف در اموال ربوی

لا تأکلوا الرّبوآ

مراد از <اکل> (خوردن) در آیه مورد بحث، مطلق تصرفات است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۱ - ۳

۳ حرمت رباخواری

و أخذهم الربوا و قد نهوا عنه

بی برکتی ربا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۹ - ۲

۲ - اموال و هدایایی که به قصد بازپرداخت افزون تر ، داده می شود ، هیچ افزایشی در پیشگاه خداوند ندارد .

و ما ءاتیتم من ربًا لیربوا فی أمول الناس فلا یربوا عنداللّه

<لیربوا فی اموال الناس> احتمال دارد که اشاره به مالی باشد که به قصد باز پس گیریِ هدایای بیشتری، هدیه می شود. در این صورت، <فی> در <فی اموال الناس> به معنای <من> ابتدایی است; یعنی: <مالی را می دهید، به قصد این که از اموال مردم، زیادتی برای خود تحصیل کنید.>.

حرمت ربا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۵ - ۹

۹ حکم به حلیّت بیع (معاملات غیر ربوی) و حُرمَت ربا (معاملات ربوی) ، از جانب خداوند

و احلّ اللّه البیع

و حرّم الرّبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۹ - ۱۹

۱۹ حرمت تصرف در اموال به دست آمده از راه ربا ، قمار ، کم فروشی و ظلم

لا تاکلوا اموالکم بینکم بالباطل

امام باقر(ع) در مورد <بالباطل> در آیه فوق فرمود: بالرّبا و القمار و البخس و الظلم.

تفسیر تبیان، ج ۳، ص ۱۷۸ ; مجمع البیان، ج ۳، ص ۵۹ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۶۳، ح ۱۰ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۴۷۲، ح ۱۹۸.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۱ - ۱،۲،۳

۱ حرمت رباخواری بر یهود

و أخذهم الربوا و قد نهوا عنه

۲ یهود مردمی رباخوار علی رغم آگاهی به حرمت آن

و أخذهم الربوا و قد نهوا عنه

۳ حرمت رباخواری

و أخذهم الربوا و قد نهوا عنه

حرمت مال ربوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۰ - ۵

۵ حرمت هر گونه تصرف در اموال ربوی

لا تأكلوا الرّبوآ

مراد از <اكل> (خوردن) در آيه مورد بحث، مطلق تصرفات است.

ربا در جاهليت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۸ - ۴

۴ رباخوارى از عادات و رسوم جاهليّت

يا ايّها الّذين امنوا اتّقوا اللّه و ذروا ما بقى من الرّبوا

ربا در صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۸ - ۵

۵ وجود مؤمنان رباخوار در صدر اسلام

يا ايّها الّذين امنوا اتّقوا اللّه و ذروا ما بقى

من الرّبوا

توصیه خداوند به مؤمنان در مورد رهاسازی بهره های ربوی، بیانگر وقوع ربا و رباخواری در بین مسلمانان صدر اسلام است که از بقایای عادات عصر جاهلی بوده است.

ربای حرام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۹ - ۱۱،۱۲

۱۱ - < قال أبوعبداللّه (ع) : الربا رباءان : أحدهما حلال و الآخر حرام . فأمّا الحلال فهو أن یقرض الرجل أخاه قرضاً طمعاً أن یزیده و یعوضه بأکثر ممّا یأخذه بلاشرط بینهما فإن أعطاه أکثر ممّا أخذه ، علی غیر شرط بینهما ، فهو مباح له و لیس له عنداللّه ثواب فیما أقرضه و هو قوله < فلایربوا عنداللّه > . . . . ;

امام صادق(ع) فرمود: ربا، بر دو قسم است: یکی، حلال و دیگری، حرام است; ربای حلال، آن است که کسی، به برادرش قرض دهد در حالی که امید دارد بیشتر از آنچه قرض داده، به او برگرداند، ولی هیچ گونه شرط زیاده نکرده باشد. در این صورت اگر قرض گیرنده چیزی بیشتر از آنچه گرفته است، به قرض دهنده بدهد، مباح است، ولی هیچ گونه پاداشی نزد خداوند، در قرضی که داده، برای او نیست. این همان سخن خداوند است که: فلایربوا عنداللّه...>.

۱۲ - < عن أبی عبداللّه (ع) قال : الربا رباءان : رباء یؤکل و رباء لایؤکل . فأما الذی یؤکل فهدیتک إلی الرجل تطلب منه الثواب أفضل منها فذلک الربا الذی یؤکل و هو قوله عزّوجلّ < و ما ءاتیتم من رباً لیربوا فی أموال الناس فلایربوا عنداللّه > . . . ;

از امام

صادق(ع) روایت شده که ربا، دو قسم است: ربایی که خوردن آن جایز است، و ربایی که خوردن اش جایز نیست. آن ربایی که خوردن اش جایز است، هدیه ای است که به کسی می دهی و انتظار داری که او بیشتر از آن را به تو بدهد. این، اضافه ای که دریافت می کنی، ربایی است که خوردن آن جایز است و این است قول خدای عزّوجلّ که می فرماید: و ما ءاتیتم من رباً لیربوا فی أموال الناس فلایربوا عنداللّه...>.

ربای حلال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۹ - ۱۱،۱۲

۱۱ - < قال أبوعبداللّه (ع) : الربا رباءان : أحدهما حلال و الآخر حرام . فأمّا الحلال فهو أن یقرض الرجل أخاه قرضاً طمعاً أن یزیده و یعوضه بأکثر ممّا یأخذه بلاشرط بینهما فإن أعطاه أکثر ممّا أخذه ، علی غیر شرط بینهما ، فهو مباح له و لیس له عنداللّه ثواب فیما أقرضه و هو قوله < فلایربوا عنداللّه > . . . . ;

امام صادق(ع) فرمود: ربا، بر دو قسم است: یکی، حلال و دیگری، حرام است; ربای حلال، آن است که کسی، به برادرش قرض دهد در حالی که امید دارد بیشتر از آنچه قرض داده، به او برگرداند، ولی هیچ گونه شرط زیاده نکرده باشد. در این صورت اگر قرض گیرنده چیزی بیشتر از آنچه گرفته است، به قرض دهنده بدهد، مباح است، ولی هیچ گونه پاداشی نزد خداوند، در قرضی که داده، برای او نیست. این همان سخن خداوند است که: فلایربوا عنداللّه...>.

۱۲ - < عن أبی

عبـدالله (ع) قال : الربا رباءان : رباء يؤكل و رباء لايؤكل . فأما الـذى يؤكل فهـديتك إلى الرجل تطلب منه الثواب أفضل منها فذلك الربا الذى يؤكل و هو قوله عزّوجلّ < و ما ءاتيتم من رباً ليربوا فى أموال الناس فلايربوا عندالله > . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده که ربا، دو قسم است: ربایی که خوردن آن جایز است، و ربایی که خوردن اش جایز نیست. آن ربـایی که خوردن اش جـایز است، هـدیه ای است که به کسـی می دهی و انتظـار داری که او بیشتر از آن را به تو بدهـد. این، اضـافه ای که دریـافت می کنی، ربـایی است که خـوردن آن جـایز است و این است قول خـدای عزّوجـلّ که می فرمایـد: و ما ءاتیتم من رباً لیربوا فی أموال الناس فلایربوا عندالله...>.

ظلم ربا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۹ - ۱۰

۱۰ رباخواری ، ستمگری است .

و ان تبتم فلکم رؤس اموالکم لا تظلمون

مفهوم جمله <فلکم رؤس اموالکم لاـ تظلمون> (آنگـاه که فقـط اصل سـرمایه را بگیریـد، سـتمکار نیستیـد) این است که در صورت گرفتن ربا، ستمکار هستید.

کیفر ربا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۵ - ۱۶،۱۷

۱۶ بازگشت به رباخواری پس از آگاهی از حرمت آن ، موجب جاودانگی در آتش

فمن جاءه موعظه . .. و من عاد فاولئک اصحاب النّار هم فیها خالدون

جمله <فمن جاءه موعظه> به این معناست که حکم الهی به او ابلاغ شود; یعنی پس از بیان حکم،

به آن آگاهی یابد. گفتنی است جمله <و من عاد> در برداشت فوق، بازگشت به رباخواری تفسیر شده است.

۱۷ اعتقاد به همگونی بیع و ربا پس از بیان ربا و حکم آن ، موجب جاودانگی در آتش

قالوا انّما البیع . .. و من عاد فاولئک اصحاب النّار هم فیها خالدون

در برداشت فوق متعلق <عاد>، پندار غلط همسانی بیع و ربا گرفته شده است، بنابراین جمله <و من عاد . .. > به این معناست: اگر کسی پس از بیان حکم الهی درباره ربا، همچنان بر این پندار باشد که بیع همانند رباست در آتش مخلّد خواهد بود. چون وی در حقیقت کافر است.

گناه ربا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۶ - ۹

۹ رباخواری ، ناسپاسی شدید نعمت و گنهکاری است .

یمحق اللّه الرّبوا . .. و اللّه لا یحب کلّ کفّار اثیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۹ - ۴

۴ رباخواری ، گناهی بس بزرگ

فان لم تفعلوا فأذنوا بحرب

اعلام جنگ خدا و رسول (ص) علیه رباخوار، حاکی از گناه بزرگ اوست.

محمد(ص) و ربا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۹ - ۱،۲،۳

۱ خداوند و پیامبر (ص) ، در جنگی بزرگ علیه رباخواران

فان لم تفعلوا فأذنوا بحرب من اللّه و رسوله

بنابراینکه <من>، ابتدائیه باشد; یعنی جنگ از ناحیه خدا و رسول آغاز شده است. گفتنی است که نکره بودن کلمه <حرب>، دلالت بر جنگی بزرگ دارد.

۲ رباخواران در موضع جنگ با

خداوند و پیامبر (ص)

فان لم تفعلوا فأذنوا بحرب من اللّه و رسوله

۳ رباخواران ، محاربان با خداوند و رسول (ص)

فان لم تفعلوا فأذنوا بحرب من اللّه و رسوله

موانع ربا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۷ - ۱۳

۱۳ ایمان و عمل صالح به ویژه نماز و زکات زمینه نفی ربا در جامعه

یمحق اللّه الرّبوا . .. امنوا و عملوا الصّالحات

ذکر این آیه پس از آیات قبل (در مورد ربا) رهنمودی است برای از بین بردن ربا در جامعه.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۸ - ۷

۷ ایمان و تقوای الهی ، زمینه ساز نفی نظام اقتصادی ربوی

یا ایّها الّذین امنوا اتّقوا اللّه و ذروا ما بقی من الرّبوا ان کنتم مؤمنین

رباخوار

اختلال روانی رباخوار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۵ - ۱۹

۱۹ رباخوار در قیامت ، همچون دیوانگان محشور می شود .

الذین یأکلون الرّبوا

رسول اللّه (ص): يأتى آكل الرّبا يوم القيامه مختبلا . ..

الدر المنثور، ج ۲، ص ۱۰۲.

توبه رباخوار

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۵ - ۱۲،۱۴

۱۲ عاقبت كار رباخواران توبه كننده از عمل خويش ، به خداوند واگذار شده است .

فمن جاءه . .. فانتهى ... و امره الى اللّه

۱۴ خداوند ، پذيرنده توبه رباخواران ، از عمل ناپسند آنان

فمن جاءه موعظه من ربّه فانتهى فله ما سلف و امره الى اللّه

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۹ – ۶،۷،۱۱

۶ راه توبه برای رباخواران از کردار ناشایست خویش باز است .

و ان تبتم

۷ اصل سرمایه رباخوارانی که از عمل ناپسند خویش توبه می کنند ، متعلق به خود آنان است .

و ان تبتم فلکم رؤس اموالکم

۱۱ باز پس ندادن اصل سرمایه رباخوارانی که توبه کردند ، ستمی بر آنان است .

فلکم رؤس اموالکم لا تَظلمون و لا تُظلمون

ولی اگر اصل سرمایه هم به شما باز پس داده نشود، مورد ستم واقع شده اید.

رباخوار در قیامت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۵ – ۱۹

۱۹ رباخوار در قیامت ، همچون دیوانگان محشور می شود .

الذین یأکلون الرّبوا

رسول اللّه (ص): یأتی آکل الرّبا یوم القیامه مختبلا . ..

الدر المنثور، ج ۲، ص ۱۰۲.

عقیده رباخوار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۵ – ۷،۸

۷ پندار نادرست رباخواران ، از همانندی بیع با ربا ، دلیل رباخواری آنان

الّذین یأکلون الرّبوا . .. ذلک بانّهم قالوا انّما البیع مثل الرّبوا

بنابراینکه <ذلک> اشاره به <اکل ربا> باشد که از <یأکلون الرّبوا> به دست می آید.

۸ پندار و باور غلط رباخواران از همگونی بیع و ربا ، نشانه عدم تعادل شخصیّت آنان

الّذین یأکلون . .. ذلک بانّهم قالوا انّما البیع مثل الرّبوا

کلمه <ذلک> علاوه بر اینکه اشاره به <اکل ربا> است، می توانـد اشاره به تخبّط وجنون زدگی باشد، البته در این صورت جمله <ذلک بانّهم> تعلیل در مقام اثبات است که در این برداشت

به نشانه تعبیر شده است.

فرجام رباخوار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۵ - ۱۲

۱۲ عاقبت کار رباخواران توبه کننده از عمل خویش ، به خداوند واگذار شده است .

فمن جاءه . .. فانتهی ... و امره الی اللّه

قیاس رباخوار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۵ - ۷،۸،۱۷

۷ پندار نادرست رباخواران ، از همانندی بیع با ربا ، دلیل رباخواری آنان

الّذین یأکلون الرّبوا . .. ذلک بانّهم قالوا انّما البیع مثل الرّبوا

بنابراینکه <ذلک> اشاره به <اکل ربا> باشد که از <یأکلون الرّبوا> به دست می آید.

۸ پندار و باور غلط رباخواران از همگونی بیع و ربا ، نشانه عدم تعادل شخصیّت آنان

الّذین یأکلون . .. ذلک بانّهم قالوا انّما البیع مثل الرّبوا

کلمه <ذلک> علاوه بر اینکه اشاره به <اکل ربا> است، می تواند اشاره به تخبّط وجنون زدگی باشد، البته در این صورت جمله <ذلک بانّهم> تعلیل در مقام اثبات است که در این برداشت به نشانه تعبیر شده است.

۱۷ اعتقاد به همگونی بیع و ربا پس از بیان ربا و حکم آن ، موجب جاودانگی در آتش

قالوا انّما البیع . .. و من عاد فاولئک اصحاب النّار هم فیها خالدون

در برداشت فوق متعلق <عاد>، پندار غلط همسانی بیع و ربا گرفته شده است، بنابراین جمله <و من عاد . .. > به این معناست: اگر کسی پس از بیان حکم الهی درباره ربا، همچنان بر این پندار باشد که بیع همانند رباست در آتش مخلّد خواهد بود. چون وی در حقیقت

کافر است.

مالکیت رباخوار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۸ – ۱۱،۱۲،۱۳

۱۱ الغای مالکیّت رباخواران نسبت به سود های ربوی

ذروا ما بقی من الرّبوا

لزوم رهاسازی سودهای ربوی، مجاز نبودن دخل و تصرّف در آنهاست; و لازمه این معنا، به رسمیّت نشناختن و مالك ندانستن رباخوار نسبت به بهره های ربوی است.

۱۲ عدم جواز گرفتن سود های ربوی ، هر چند معامله ربوی قبل از تحریم ربا ، انجام گرفته باشد .

و ذروا ما بقی من الرّبوا

۱۳ عدم لزوم بازگرداندن سود های ربوی به صاحبان آن ، در صورتی که معامله ربوی قبل از تحریم ربا انجام گرفته باشد .

و ذروا ما بقی من الربوا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۹ – ۱۱

۱۱ باز پس ندادن اصل سرمایه رباخوارانی که توبه کردند ، ستمی بر آنان است .

فلکم رؤس اموالکم لا تَظلمون و لا تُظلمون

ولی اگر اصل سرمایه هم به شما باز پس داده نشود، مورد ستم واقع شده اید.

مبارزه با رباخوار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۹ – ۱،۵

۱ خداوند و پیامبر (ص) ، در جنگی بزرگ علیه رباخواران

فان لم تفعلوا فأذنوا بحرب من اللّه و رسوله

بنابراینکه <من>، ابتدائیه باشد; یعنی جنگ از ناحیه خدا و رسول آغاز شده است. گفتنی است که نکره بودن کلمه <حرب>، دلالت بر جنگی بزرگ دارد.

۵ لزوم شدّت عمل و برخورد نظامی ، با رباخوارانی که دست از عمل ناپسند خود برنمی دارند

.

فان لم تفعلوا فأذنوا بحرب من اللّه و رسوله

رباخواران

کفر رباخواران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۱ - ۴

۴ رباخواران ، هر چند مدّعی ایمان باشند ، در حقیقت از زمره کفرپیشگان هستند .

لا تاکلوا الرّبوآ . .. و اتّقوا النّار الّتی اعدّت للکافرین

مقتضای جمع میان خطاب <یا ایّها الّذین آمنوا لا تاکلوا الرّبوآ . .. > و تهدید این گروه از رباخواران به آتش مهیا شده برای کافران، قرار دادن رباخواران مدّعی ایمان است به منزله کافران.

رباخواری

آثار رباخواری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۰ - ۹،۱۵

۹ ناسازگاری رباخواری با تقواپیشگی

لا تأکلوا الرّبوآ . .. و اتّقوا اللّه

۱۵ رباخواران ، رستگار نخواهند شد .

لا تأکلوا الرّبوآ . .. لعلّکم تفلحون

آیه شریفه، فلاح و رستگاری را در گرو تقواپیشگی و پرهیز از ربا دانسته است. (چون <لعلّ>، علاوه بر اینکه متعلق به <اتقوا اللّه> است; متعلق به <لا تأکلوا الرّبوآ> نیز می باشد.) بنابراین آنجا که رباخواری باشد، فلاح و رستگاری نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۱ - ۲

۲ رباخواری ، از موجبات گرفتار شدن به آتش دوزخ

لا تاکلوا الرّبوآ . .. و اتّقوا النّار الّتی اعدّت للکافرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۲ - ۴

۴ رباخواری ، عصیان و طغیان بر خدا و رسول (ص) است .

لا تأکلوا الرّبوآ . .. و اطیعوا اللّه و الرّسول

جلد

- نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۱ - ۹،۱۰،۱۸

۹ رباخواری و تصرف نابحق يهوديان در اموال مردم ، موجب تحريم برخی از حلال های پاكيزه بر ايشان

حرّمنا عليهم . .. و أخذهم الربوا و قد نهوا عنه و أكلهم أمول الناس

۱۰ رباخواری و حرامخواری يهوديان ، موجب محروميت آنان از برخی طيبات *

فبظلم من الذين هادوا و حرّمنا عليهم الطيبت . .. و أكلهم أمول الناس بالبطل

بدان احتمال كه مراد از تحريم، تحريم تكوينی باشد.

۱۸ ظلم ، جلوگيری از راه خدا ، رباخواری و به ناحق خوردن مال مردم ، موجب گرايش آدمی به كفر

فبظلم من الذين هادوا حرمنا . .. و أعتدنا للكفرين منهم عذاباً أليماً

مراد از <للكفرين منهم> همان يهودياني هستند كه مرتكب گناهان ذكر شده در اين آيه و آيه قبل بودند، بنابراين صفات ياد شده كفر است و يا موجب كفر خواهد شد. برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۹ - ۱،۲،۳

۱ - مالی كه نه به قصد تقرب به خدا ، بلكه برای افزون شدن اموال داده می شود ، در پيشگاه خداوند ، بی پاداش است .

و ما ءاتيتم من ربًا ليربوا فی أمول الناس فلايربوا عنداللّه

<ربا> در لغت، به معنای زيادی است و به قرينه مقابله با آيه قبل، مالی است كه برای جلب رضای خدا داده نمی شود.

۲ - اموال و هدايايی كه به قصد بازپرداخت افزون تر ، داده می شود ، هيچ افزايشی در پيشگاه خداوند ندارد .

و ما

ءاتيتم من ربًا ليربوا فى أمول الناس فلا يربوا عنداللّه

<ليربوا فى اموال الناس> احتمال دارد كه اشاره به مالى باشد كه به قصد باز پس گيرىِ هداياى بيشترى، هديه مى شود. در اين صورت، <فى> در <فى اموال الناس> به معناى <من> ابتدايى است؛ يعنى: <مالى را مى دهيد، به قصد اين كه از اموال مردم، زيادتى براى خود تحصيل كنيد.>.

۳ - اقتصاد متكى به ربا ، از بركات و مواهب معنوى خداوند ، بى بهره است .

ما ءاتيتم من ربًا ليربوا فى أمول الناس فلا يربوا عند اللّه

سوره روم، اگر چه مكى است و آيات مربوط به ربا، در مدينه نازل شده است، اما در عين حال، احتمال دارد چنان كه از ظاهر آيه برمى آيد <ربا> رباى اصطلاحى باشد.

اجتناب از رباخوارى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۸ - ۹،۱۰

۹ پرهيز از رباخوارى و چشمپوشى از سود هاى ربوى ، از وظايف مؤمنان

يا ايّها الّذين امنوا اتّقوا اللّه و ذروا ما بقى من الرّبوا

۱۰ پرهيز از رباخوارى و واگذارى سود هاى ربوى ، از مصاديق تقوا

اتّقوا اللّه و ذروا ما بقى من الرّبوا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۰ - ۸،۱۳

۸ پرهيز از رباخوارى در جامعه ايمانى ، نشانه تقواپيشگى آن جامعه است .

يا ايّها الذين امنوا لا تأكلوا الرّبوآ . .. و اتّقوا اللّه

۱۳ پرهيز از رباخوارى و رعايت تقواى الهى در امور اقتصادى ، زمينه فلاح و رستگارى جامعه

لا تأكلوا الرّبوآ . .. و اتّقوا اللّه

لعلّکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۸ - ۹

۹ بیان احکام الهی (لزوم پرهیز از رباخواری ، پیروی از خدا و رسول و . . .) ، روشنگر مردم و پندی برای تقواپیشگان و هدایت کننده آنان

یا ایّها الّذین امنوا . .. هذا بیان للنّاس و هدیً و موعظه للمتّقین

برخی برآنند که <هذا>، اشاره به کلیه مسائل و معارفی است که در آیات ۱۳۰ تا ۱۳۷ تبیین شده است.

حرمت رباخواری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۰ - ۱

۱ حرمت رباخواری با سودی چند برابر ، نسبت به اصل سرمایه

یا ایّها الذین امنوا لا تأکلوا الرّبوآ اضعافاً مضاعفه

کلمه <اضعاف>، جمع <ضِعف> است و <ضِعف>، به معنای یک برابر و <اضعاف> به معنای چند برابر. در آیه فوق، <اضعافاً>، حال برای <الرّبوا> است ; و ظاهراً چندین برابر شدن، در مقایسه با اصل سرمایه است.

رباخواری در جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۰ - ۴

۴ رواج رباخواری در عصر بعثت و زمان جاهلیت

لا تأکلوا الرّبوآ اضعافاً مضاعفه

برخی برآنند که <اضعافاً مضاعفه> قید حرمت است; یعنی در این آیه، تنها از رباخواری به چندین برابر نهی شده و در مرحله ای دیگر، اصل رباخواری حرام شده است. و حرمت تدریجی، حکایت از رواج و شیوع فراگیر رباخواری دارد.

ربا‌خواری یهود

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۶۱ – ۱،۲،۹،۱۰

۱ حرمت ربا‌خواری

بر یهود

و أخذهم الربوا و قد نهوا عنه

۲ یهود مردمی رباخوار علی رغم آگاهی به حرمت آن

و أخذهم الربوا و قد نهوا عنه

۹ رباخواری و تصرف نابحق یهودیان در اموال مردم ، موجب تحریم برخی از حلال های پاکیزه بر ایشان

حرّمنا علیهم . .. و أخذهم الربوا و قد نهوا عنه و أکلهم أمول الناس

۱۰ رباخواری و حرامخواری یهودیان ، موجب محرومیت آنان از برخی طیبات *

فبظلم من الذین هادوا و حرّمنا علیهم الطیبت . .. و أکلهم أمول الناس بالبطل

بدان احتمال که مراد از تحریم، تحریم تکوینی باشد.

کیفر رباخواری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۳۱ – ۳۸

۳ آتش دوزخ ، در انتظار کافران و رباخواران ، و آماده برای آنان

لا تاکلوا الرّبوآ . .. و اتّقوا النّار الّتی اعدّت للکافرین

۸ همگونی عذاب رباخواران با عذاب کافران

لا تاکلوا الرّبوآ . .. و اتّقوا النّار الّتی اعدّت للکافرین

محکومیت رباخواری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۳۰ – ۲

۲ محکومیّت نظام های اقتصادی مبتنی بر ربا

يا ايّها الذين امنوا لا تأكلوا الرّبوآ اضعافاً مضاعفه

موانع رباخوارى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۸ - ۷

۷ ايمان و تقواى الهى ، زمينه ساز نفى نظام اقتصادى ربوى

يا ايّها الّذين امنوا اتّقوا اللّه و ذروا ما بقى من الرّبوا ان كنتم مؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - بقره - ۲ - ۲۸۱ - ۸

۸ توجه به قيامت

و خوف از آن ، بازدارنده آدمی از اعمال ناشایست (ربا و . . .) و ترغیب کننده او به اعمال شایسته (انفاق ، صدقه و . . .)

یا ایّها الّذین امنوا اتّقوا اللّه و ذروا ما بقی من الرّبوا . .. و ان تصدقوا خیر

ربوبی از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

ربوبی

آثار ایمان به توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱۸ - ۱۰

۱۰ - کرامت انسانی ، در گرو گرایش به توحید ربوبی و سجود و انقیاد در برابر خدا

و کثیر حقّ علیه العذاب و من یهن اللّه فما له من مکرم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۹ - ۱

۱ - پرهیز از شرك ، لازمه ایمان راستین به پروردگار یگانه

و الذین هم بربّهم لایشرکون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۲۵

۲۵ - باور به ربوبیت خدای یگانه ، مقتضی ایمان به همه کتاب های آسمانی است .

و قل ءامنت بما أنزل اللّه من کتب . .. اللّه ربّنا و ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۱ - ۸

۸ - پذیرش توحید ربوبی ، ناسازگار با بنیان حاکمیت فرعون

ألیس لی ملک مصر

فرعون، برای نفی پیام موسی(ع) که توحید ربوبی است تلاش می کند تا با اقرار گرفتن از مردم، حاکمیت خود را بر مصر تثبیت کند; زیرا با پذیرش توحید، آن را در خطر می دید.

آثار توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۲ – ۷

۷ باور به توحید ربوبی وادارکننده آدمی به توکل بر خدا و عدم اتکا به غیر او

و علی ربهم یتوکلون

کلمه <ربهم> علاوه بر بیان این معنا که مؤمنان واقعی، تنها خداوند را رب خویش می دانند، بیانگر علت توکل آنان نیز هست ; یعنی چون تنها خداوند را رب خویش می دانند، فقط بر وی توکل می کنند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۹ – ۹

۹ ربوبیت مطلق الهی بر نظام هستی ، مقتضی اتکال انسان به خدا و پرهیز از اتکا بر غیر او

حسبی اللّه . .. علیه توکلت و هو رب العرش العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۴ – ۱۱

۱۱– توحید در ربوبیّت ، مقتضی توحید در عبادت و یک تاپرستی است .

ربّنا ربّ السموت و الأرض لن ندعوا من دونه إلهًا

در استدلال اصحاب کهف میان وحدت <إله> (معبود) با یگانگی <ربّ> تلازمی انفکاک ناپذیر مشهود است. آنه، با آوردن حرف <لن> – که برای نفی ابد است – إله بودن هر چیزی به جز <ربّ السموات و الأرض> را منتفی دانسته اند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۶۵ – ۱۵

۱۵– ربوبیت خداوند بر سرتاسر هستی و بی نظیر بودن او (توحید ربوبی) ، دلیل لزوم یکتاپرستی و پایداری در آن (توحید عبادی)

ربّ السموت . .. فاعبده واصطبر ... هل تعلم له سمیًّا

آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۵۰ – ۵

۵ – ربوبیت یگانه خدا بر هستی ، مستلزم بازگشت انسان ها به سوی او و پایان نیافتن حیات در زندگی دنیایی است .

قالوا ءامنّا بربّ العلمین . .. إنّا إلی ربّنا منقلبون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۵ – ۲

۲ – ربوبیت یگانه خدا بر جهان (آسمان ها ، زمین و . . .) دلیل این است که تنها او برای پرستش شایسته می باشد .

إنّ إلهکم لوحد . ربّ السموت و الأرض و ما بینهما

برداشت یاد شده از آن جا است که جمله <ربّ السماوات. ..> درصدد بیان دلیل و شاهد بر وحدانیت معبود حقیقی (خداوند) است که در آیه قبل، از آن سخن به میان آمده بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۸۴ – ۲

۲ – ربوبیت یگانه خداوند بر هستی ، نمایانگر الوهیت مطلق و فراگیر او است .

سبحن ربّ السموت و الأرض . .. و هو الذی فی السماء إله وفی الأرض إله

تذکر به ربوبیت خداوند در آسمان ها و زمین که در آیات پیشین مطرح گردید زمینه ساز طرح وحدانیت الوهی حق نیز می باشد; زیرا معبود واقعی کسی است که ربّ، مدیر و مدبر عالم هستی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۸ – ۲

۲– توحید ربوبی در سراسر نظام هستی ، گواه توحید ذاتی و یکتایی خداوند

ربّ السموت و . .. لا إله إلاّ هو

جلد –

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۲۳ – ۴

۴ – ربوبیت یگانه و توانمندانه خداوند بر نظام هستی ، خود گواه تحقق پذیری وعده های او است .

و ما توعدون . فَوَربِّ السّماء و الأرض إنّه لحقّ

از ارتباط میان حقانیتِ وعده های خداوند و سوگند به ربوبیت او، مطلب بالا استفاده می شود.

آثار شرک ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – نجم – ۵۳ – ۵۰ – ۴

۴ – شرک در ربوبیت خداوند ، عامل نابودی قوم عاد *

و أنّه هو ربّ الشعری . و أنّه أهلک عادًا الأُولی

بیان هلاکت قوم عاد در پی تأکید بر ربوبیت یگانه خدا می تواند بیانگر این معنا باشد که شرک در ربوبیت، ریشه ظلم و طغیان قوم عاد و هلاکت آنان، بوده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – نجم – ۵۳ – ۵۱ – ۴

۴ – شرک در ربوبیت خداوند ، عامل نابودی قوم ثمود *

و أنّه هو ربّ الشعری . .. و ثموداْ فما أبقی

بیان هلاکت قوم ثمود در پی تأکید بر ربوبیت یگانه خدا می تواند بیانگر این معنا باشد که شرک در ربوبیت، ریشه ظلم و طغیان قوم ثمود و هلاکت آنان بوده است.

آثار عقیده به توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۲۶ – ۳

۳ – اعتقاد به ربوبیت خدای یگانه ، مستلزم بردن نیاز ها به درگاه او

قال ربّ انصرنی بما کذّبون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

– ۱۲

مؤمنون - ۲۳ - ۳۹ - ۳

۳ - اعتقاد به ربوبیت خدای یگانه ، مستلزم بردن نیاز ها به درگاه او است .

قال ربّ انصرنی بما کذّبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۷ - ۱

۱ - اعتقاد راستین به ربوبیت یگانه خداوند ، مستلزم بیم داشتن از عذاب او و نگران بودن از فرجام کار خویش

إنّ الذین هم من خشیه ربّهم مشفقون

<خشیه> به معنای ترس، بیم و هراس است. عبارت <من خشیه ربّهم>، به تقدیر <من خشیه عذاب ربّهم> می باشد. <إشفاق> (مصدر <مشفقون>) نیز به معنای نگرانی، پریشانی، تشویش خاطر، اضطراب و در بیم و امید بودن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۸ - ۱

۱ - اعتقاد راستین به ربوبیت یگانه خداوند ، مستلزم ایمان آوردن به نشانه ها و آیات او است .

و الذین هم بایت ربّهم یومنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۹ - ۳

۳ - اعتقاد به ربوبیت مطلق و یگانه خدا ، مستلزم نفی الوهیت از غیر او

قال فرعون و ما ربّ العلمین . قال ربّ السموت و الأرض ... قال لئن اتّخذت إلهًا

برداشت یاد شده بر این اساس است که موسی(ع) از ربوبیت خدا سخن می راند; ولی فرعون بر الوهیت خویش بیمناک شده بود و این می رساند که حتی در فرهنگ مردم آن زمان میان ربوبیت و الوهیت ملازمه ای تفکیک ناپذیر وجود داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ -

۴ - ۲۲۷

۴ - ایمان و اعتقاد به پروردگار یگانه ، مایه رهایی انسان از وادی حیرت و سرگردانی در عقیده و عمل

ألم تر أنّهم فی کلّ واد یهیمون . .. إلاّ الذین ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۹ - ۲

۲ - اعتقاد به ربوبیت خدای یگانه و قدرت قاهر و علم گسترده او ، مقتضی توکل کردن انسان به او

إنّ ربّک یقضی بینهم بحکمه و هو العزیز العلیم . فتوکّل علی اللّه

تفریع <توکّل علی اللّه> بر <إنّ ربّک یقضی . .. و هو العزیز العلیم> بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۲۷

۲۷ - خصومت و ستیز پیروان ادیان توحیدی با توجه به وحدت پروردگار و بازگشت عمل هر انسان به خودش ، فاقد منطق و توجیه

اللّه ربّنا و ربّکم لنا أعملنا و لکم أعملکم لا حجّه بیننا و بینکم

بنابراین که مراد از <لاحجّه>، نفی خصومت و نزاع باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۳ - ۹

۹- توحید ربوبی و اعتقاد به حاکمیت یگانه خدا بر هستی ، آرامش بخش روح و اندیشه مؤمنان راستین

إنّ الذین قالوا ربّنا اللّه ثمّ استقموا فلاخوف علیهم و لا هم یحزنون

به کار رفتن واژه <ربّ> به جای دیگر اوصاف الهی و نیز ارتباط <قالو ربّنا اللّه> با <فلا خوف. ..>، می رساند که اعتقاد به توحید ربوبی و این که امور تنها در پرتو تدبیر او صورت می گیرد،

نقش اساسی در آرامش خاطر مؤمنان مقاوم دارد.

اجتناب از شرک ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۸ - ۵

۵- توحید ، مستلزم پرهیز از هرگونه شرکورزی در ربوبیّت خدا است .

لکنّاْ هو اللّه ربّی و لاأشرک بربّی أحدًا

استهزای توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲ - ۳

۳ - مشرکان به رغم مشاهده عظمت آفرینش و آیات الهی در طبیعت تعالیم قرآن (معاد و احیای مجدد انسان ها و توحید ربوبی و . . .) را به تمسخر می گرفتند .

إنّ إلهکم لوحد . .. فاستفتهم أهم أشدّ خلقًا... بل عجبت و یسخرون

اظهار توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۳ - ۲

۲ - به بزرگی یاد کردن خداوند و اظهار توحید ربوبی او ، از نخستین برنامه های رسالت پیامبر (ص)

و ربّک فکبّر

برداشت یاد شده مبتنی بر این احتمال است که مقصود از <فکبر> به بزرگی یاد کردن خداوند در میان مردم باشد; مثلاً بگوید: اللّه أکبر و. .. .

اقرار به توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۸۷ – ۱

۱ – اعتراف به حاکمیت و ربوبیت یگانه خدا بر جهان هستی ، امری غیر قابل گریز برای هر انسان دانشور و خردورز

إن كنتم تعلمون. .. قل من ربّ السموت السبع... سيقولون للّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۴۷

- ۱

۱ – اعتراف ساحران به پروردگار جهانیان و ایمان به توحید ربوبی ، پس از مشاهده معجزه موسی و بطلان سحر خویش

فألقی موسی عصاه . .. قالوا ءامنّا بربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۴۴ – ۱۵

۱۵ – اعتراف بلقیس به ربوبیت یگانه خدا بر جهانیان

و أسلمت مع سلیمن للّه ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۵۰ – ۱۵

۱۵ – اعتقاد و اعتراف برخی از منکران قیامت به ربوبیت خدای یگانه

و ما أظنّ الساعه قائمه و لئن رجعت إلی ربّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۴۶ – ۱۰

۱۰ – اقرار به یگایگی پروردگار هستی و اعلام پیامبری خویش ، نخستین سخن موسی (ع) در برابر فرعون و فرعونیان

فقال إنّی رسول ربّ العلمین

اهمیت توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴ – ۳

۳ پیامبر(ص)، مأمور احتجاج با کافران درباره توحید ربوبی

قل أغیر اللّه أتّخد ولیا فاطر السموت و الأرض و هو یطعم و لا یطعم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶۳ – ۳

۳ پیامبر(ص) به یگانه پرستی، اخلاص در عبادت و ایمان به یکتایی خدا در ربوبیت مأمور بود.

إن صلاتی . .. لله رب العلمین. لا شریک له و بذلک أمرت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۴۶ – ۹

۹- توحید ربوبی ، از مهم

ترین تعالیم قرآن کریم و مشرکان دارای حساسیتی شدید نسبت به آن

و إذا ذکرت ربّک فی القرءان وحده ولّوا علی أدبرهم نفورًا

ذکر صفت <ربّ> از میان دیگر اسما و صفات خداوند، به ضمیمه قید <وحده> (توحید ربوبی) بیانگر اهمیت آن در تعالیم دینی است و روی گردانی نفرت آلود مشرکان از طرح آن، نشانگر حساسیت شدید آنان به آن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴۸ - ۵

۵ - رسالت اصلی پیامبران ، آشنا کردن انسان ها با پروردگار یگانه جهان

قالوا ءامنّا بربّ العلمین . ربّ موسی و هرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۶ - ۷

۷ - توحید ربوبی ، میثاق تمامی انسان ها با خدا *

و الذین یحاجّون فی اللّه من بعد ما استجیب له

<ما> در <ما استجیب له> موصول حرفی است که با مابعد خود به تأویل مصدر می رود. ضمیر <له> به <اللّه> باز می گردد; یعنی، <من بعد استجابتهم اللّه>. این قید می تواند به میثاق بنی آدم با خدا در عالم ذر اشاره داشته باشد; یعنی، مشرکان پس از آن که خود در پیشگاه خدا به ربوبیت بی همتای او اعتراف کرده اند، هر دلیلی بر رد ربوبیت او بیاورند، در پیشگاه او پوچ و بی اعتبار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۶ - ۱۲

۱۲ - دعوت به توحید ربوبی ، برجسته ترین عنصر در رسالت حضرت موسی (ع)

فقال إنّی رسول ربّ العلمین

از این که موسی(ع) در اولین

گام رسالت خویش، از ربوبیت خداوند سخن به میان آورده است، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۸ - ۶

۶- بنیاد های علمی و عقلی توحید ربوبی ، شایسته اعتماد و اتکا است ; نه باور های موهوم فرهنگ شرک .

ربّکم و ربّ ءابائکم الأوّلین

در آیات پیشین، دلایل علمی و عقلی توحید ربوبی مورد اشاره قرار گرفته است و از آن جا که یکی از بهانه های مشرکان در نفی توحید، استناد به شیوه و باور پیشینیان بوده است; تعبیر <ربّکم و ربّ آبائکم> در پی آن استدلال های عقلی و علمی می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

اهمیت دعوت به توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶۴ - ۱

۱ - پیام اصلی و بنیادین عیسی (ع) ، دعوت مردم به توحید در ربوبیت و پرستش خداوند یکتا است .

إنّ اللّه هو ربّی و ربّکم فاعبدوه

ایمان به توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۳ - ۳،۴

۳ پیامبر(ص) به یگانه پرستی، اخلاص در عبادت و ایمان به یکتایی خدا در ربوبیت مأمور بود.

إن صلاتی . .. لله رب العلمین. لا شریک له و بذلک أمرت

۴ توحید در عبادت و ایمان به یکتایی خدا در ربوبیت، آیین پیامبر(ص)

إن صلاتی . .. لله رب العلمین. لا شریک له و بذلک أمرت

در آیه ۱۶۱ بیان شد که خداوند پیامبر(ص) را به راهی راست و دینی استوار هدایت کرد.

آیه مورد بحث بیان می کند که پیامبر(ص) به توحید عبادی و ربوبی مأمور بود. بنابراین آیین پیامبر(ص)، توحید در عبادت و ایمان به یکتایی خداوند است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۳۰ – ۴

۴ باور به توحید ربوبی و پذیرش دعوت پیامبران ، امری لازم بر عهده بندگان

لعلهم یذّکّرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۱۸ – ۴

۴ – توحید ربوبی و انقیاد در برابر خدا ، ملاک داوری خداوند میان انسان ها در قیامت

إنّ اللّه یفصل بینهم یوم القیمه . .. ألم تر أنّ اللّه یسجد له من فی السموت و م

ارتباط این آیه با آیه پیشین، این معنا را می رساند که ملاک ارزیابی خداوند در داوری میان فرقه های گوناگون مردم در قیامت، اصل <توحید ربوبی و خضوع و انقیاد در برابر او> خواهد بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۴۷ – ۱

۱ – اعتراف ساحران به پروردگار جهانیان و ایمان به توحید ربوبی ، پس از مشاهده معجزه موسی و بطلان سحر خویش

فألقی موسی عصاه . .. قالوا ءامنّا بربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۱ – ۱۰

۱۰ – ایمان مسلمانان به ربوبیت خدای یگانه ، علت اصلی اخراج ایشان از مکه به وسیله مشرکان *

یخرجون الرسول و إیّاکم أن تؤمنوا باللّه ربّکم

بی منطقی شرک ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۶ -

٨ اندیشه شرک در ربوبیت خداوند ، اندیشه ای واهی و مبتنی بر ظن و گمان است .

و ما یتبع الذین یدعون من دون اللّه شرکاء إن یتبعون إلا الظن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١١ - طه - ٢٠ - ٧٢ - ٩

٩ - توصیف مخلوقی ناتوان به ربوبیت ، در برابر خداوند خالق انسان ، کاری ناروا و فاقد دلیل و برهان است .

لن نؤثرک . .. والذی فطرنا

عبارت <والذی فطرنا> عطف بر <ما جائنا> است; یعنی، <لن نؤثرک علی الذی فطرنا> (ما تو را [ای فرعون که مخلوقی بیش نیستی] بر خدایی که ما را آفریده است بر نمی گزینیم). این جمله، حاوی استدلالی متقن است; یعنی، چون خدا آفریدگار است و نیز ربوبیت خود را با بینات به ما ابلاغ نموده است، انتخاب غیر او برای ربوبیت سزاوار نیست.

پرسش از توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

٢٠ - نبأ - ٧٨ - ١ - ۶

۶ - یگانگی خداوند در تدبیر جهان ، محور پرسش های تردیدآمیز اهل مکّه در عصربعثت *

عمّ یتساءلون

گرچه بخش عظیمی از آیات این سوره درباره حوادث قیامت است; ولی آیات آغازین آن که درباره قدرت خدا و حاکمیت خواست او بر جهان است می تواند قرینه باشد که مورد سؤال در <یتسائلون> وابستگی همه کارها به خداوند و بی نقش بودن بت ها در کار تدبیر جهان است.

پوچی شرک ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

٩ - نحل - ١۶ - ۵۶ - ١۵

۱۵- معتقدان به شرک ربوبی (شریک داشتن خدا

در روزی رسانی) ، اعتقاد خود را بر دروغی ساختگی بنا کرده اند .

بربّهم یشرکون . .. و یجعلون لما لایعلمون نصیبًا ... عمّا کنتم تفترون

<یفترون> (از مصدر ثلاثی فری) به معنای دروغ است و تفاوتش با کـذب (عدم مطابقت خبر با واقع) در این است که افترا، ساختگی و جعلی است (فری فلان الکذب إذا اختلقه).

تبری از شرک ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۰ - ۱۸

۱۸ یوسـف (ع) در پیـامش به پادشـاه ، به او گوشـزد کرد که وی را رب و مالـک خـویش نخواهـد دانست و خود را بنـده او نخواهد شمرد .

إن ربی بکیدهنّ علیم

تبلیغ توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۴ - ۵

۵ - بیان توحید و یگانگی پروردگار ، مهم ترین پیام عقیدتی موسی (ع) برای فرعونیان

إنّا رسول ربّ العلمین . .. قال فرعون و ما ربّ العلمین . قال ربّ السموت و الأر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۰ - ۳

۳- تأکید موسی (ع) ، بر توحید و ربوبیت یگانه خداوند در قبال جامعه فرعونی

و إنّی عذت بربّی و ربّکم

تکرار <ربّ>، اشاره به مطلب بالا دارد.

تذکر توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۶ - ۳

۳ - ربوبیت یگانه خدا نسبت به همه انسان ها چونان ربوبیت یگانه او بر آسمان ها و زمین تذکر موسی به فرعون و فرعونیان

قال ربّ

السموت و الأرض . .. قال ربّكم و ربّ ءابائكم الأوّلين

تكذيب توحيد ربوبى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - حديد - ۵۷ - ۸ - ۸

۸ - كفر ورزيدن به خداوند و انكار ربوبيت يگانه او ، خروج از فطرت و شكستن ميثاق است .

و ما لكم لاتؤمنون باللّه . .. و قد أخذ ميثقكم

توحيد ربوبى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۰ - ۵

۵ - توحيد ربوبى و افعالى و تسليم بودن در برابر خدا و تصديق رسالت پيامبر اكرم (ص) و كتاب آن حضرت (قرآن) ، از اصول آيين ابراهيم است .

وابعث فيهم رسولا . .. و من يرغب عن مله إبرهيم

آيه مورد بحث انسانها را به گزينش آيين ابراهيم دعوت مى كند و آيه هاى گذشته، اشاره به اصول اين آيين دارد. جمله <ربنا تقبل ...> بيانگر اين است كه: ابراهيم(ع) به توحيد ربوبى و افعالى و ... معتقد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۹ - ۴

۴ - اعتقاد اهل كتاب و مسلمانان به ربوبيت خداى يكتا ، از دلايل نابجا بودن محاجه اهل كتاب با مسلمانان درباره خدا و شؤون او (برانگيختن پيامبران)

أتحاجوننا فى اللّه و هو ربنا و ربكم

جمله <و هو ربنا . ..> حاليه است و بيانگر وجه توبيخ و اعتراض به اهل كتاب مى باشد; يعنى، معقول نيست كه درباره خدا و شؤون او با ما بحث كنيد; زيرا او همان گونه كه پروردگار شماست، پروردگار ما نيز

هست. اگر از نژاد شما پیامبری می فرستد، قادر است از نژاد عرب نیز پیامبری را مبعوث کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۹۱ – ۱۸

۱۸ تفکّر در آفرینش آسمان و زمین ، موجب درک توحید ربوبی (جهان بینی توحیدی) و اعتراف به آن

یتفکّرون فی خلق السّموات و الارض ربّنا ما خلقت هذا باطلاً

چون پس از تفکّر، خداوند را با ربّنا (پروردگار همه ما) یاد می کنند، معلوم می شود که آدمی با اندیشه در آفرینش، می تواند به ربوبیت خداوند نسبت به همگان (توحیدی ربوبی) دست یابد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۹۴ – ۸

۸ اعتقاد خردمندان ، به توحید ربوبی

ربّنا و اتنا ما وعدتنا علی رسلک و لا تخزنا یوم القیمه

چون خردمندان تمامی افعال (خلقت، وارد ساختن ستمگران به دوزخ، ارسال رسولان و میراندن انسانها و . ..) را پرتوی از ربوبیّت خداوند می دانند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۲۸ – ۶

۶ هابیل ، انسانی خداترس و مؤمن به توحید ربوبی

انی اخاف اللّه رب العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۷۲ – ۹

۹ دعوت مسیح (ع) از بنی اسرائیل به پرستش خدای یگانه و توحید ربوبی

و قال المسیح یبنی اسرءیل اعبدو اللّه ربی و ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۲ - ۱

۱ تنها خدای

مبدع آسمانها و زمین و آفریننده هستی و بی نیاز از شریک و فرزند، شایسته پروردگاری آدمیان است.

بدیع السموت . .. ذلکم الله ربکم لا إله إلا هو

در آیه گذشته، صفات متعددی برای خداوند ذکر گردید و <ذلکم> در این آیه اشاره به خداوند، با تمامی صفات مذکور در آیه پیشین، است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۹ - ۶،۸،۱۱

۶ خدا ، تنها محور اتکا و توکل مردان الهی

فقل حسبی اللّه لا إله إلا هو علیه توکلت

۸ عرش (مرکز اداره هستی) تنها تحت ربوبیت و مدیریت خداوند یکتاست .

لا إله إلا هو . .. و هو رب العرش العظیم

۱۱ خداوند ، دارای قدرتی بی چون و چرا و حاکمیتی بی بدیل ، بر مجموعه هستی

هو رب العرش العظیم

لزوم اتکا داشتن بر خدا به دلیل ربوبیت او نشانگر این است که حکم و اراده اش، همواره بر کل هستی نافذ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳ - ۱۵،۱۶،۱۹

۱۵ هر گونه دخل و تصرف در امور نظام هستی از سوی وسایط و عوامل (شفیعان) در گرو اذن خداوند است .

یدبر الأمر ما من شفیع إلا من بعد إذنه

۱۶ خدای خالق ، مدبر و فرمانروای جهان ، پروردگار حقیقی و مربی انسانهاست .

الذی خلق السموت و الأرض . .. ثم استوی علی العرش یدبر الأمر ... ذلکم اللّه ربکم

۱۹ تنها خداوندِ خالقِ مدبر ، پروردگار انسان ها و شایسته پرستش است .

استوی ... یدبر الأمر ... ذلکم اللّه ربکم فاعبدوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰ - ۱۲

۱۲ خدا ، پروردگار بی همتای همه هستی است .

أن الحمد للّه رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۱ - ۳،۱۳،۱۵

۳ تأمین بیوقفه رزق و روزی انسان ها از سوی خدا ، جلوه ای از ربوبیت بی همتای اوست .

قل من یرزقکم من السماء و الأرض

این آیه شریفه به قرینه آیه بعد در مقام رد پندار ربوبیت غیر خدا و توجه دادن شرک پیشگان به ربوبیت بی همتای خداست. گفتنی است که به کارگیری فعل مضارع (یرزقکم) بیانگر استمرار روزی و بیوقفه بودن آن است.

۱۳ وحدت تدبیر در جهان آفرینش ، نشانه وحدت ربوبیت و بی اساس بودن اندیشه شرک است .

و من یدبر الأمر فسیقولون اللّه

وحدت تدبیر از وحدت مدبر که جمله <و من یدبر الأمر> بر آن دلالت دارد استفاده می شود.

۱۵ تدبیر امور جهان آفرینش ، تنها در دست خداست .

و من یدبر الأمر فسیقولون اللّه

<ال> در <الأمر> عوض از مضاف الیه محذوف است و به قرینه مقام که در بیان ربوبیت خدا بر جهان و انسانهاست تقدیر آن <و من یدبر أمر الخلق> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۸ - ۱۰

۱۰ تدبیر امور انسان های مؤمن و کافر ، تحولات جوامع بشری و سرنوشت آنها ، به دست خدا و در اختیار اوست .

اهبط بسلم

منا . .. و أمم سنمتعهم ثم یمسّهم منا عذاب ألیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۵۲ – ۴

۴ حصر ربوبیت به خداوند و او را مدبر امور همگان دانستن ، از تعالیم هود (ع) به قوم خویش

استغفروا ربکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۵۶ – ۸

۸ همه موجودات زنده ، تحت فرمان و حاکمیت خداوند هستند .

ما من دابّه إلاّ هو ءاخذ بناصیتها

<ناصیه> به قسمت جلوی سر گفته می شود و گاهی به موهای جلوی سر نیز به اعتبار رستنگاهش ، اطلاق می گردد. گرفتن جلوی سر و یا موهای آن ، کنایه از تسلط و حاکمیت می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۹۰ – ۶

۶ حصر ربوبیت به خداوند ، لزوم استغفار و تقرب به درگاه خدا از تعالیم شعیب (ع)

واستغفروا ربکم ثم توبوا إلیه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۳۰ – ۱۰

۱۰ تنها خداوند رحمان ، مدبر و مربی پیامبر (ص)

قل هو ربی لا إله إلاّ هو

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۳ - ۱،۲

۱ موجودیّت انسان ها و دستاوردهایشان و نیز تدبیر امور آنان به دست خداوند است .

أفمن هو قائم علی کل نفس بما کسبت

از معانی <قائم بودن بر کسی> در اختیار داشتن شؤون آن کس، تدبیر امور او و قوام بخشیدن به وی است. حرف <باء> در

<بماکسبت> به معنای <مع> می باشد و مراد از <من هو...> خداوند متعال است. بنابراین مفاد <من هو قائم...> این است که: خداوند قوام بخش انسانها و هر آنچه به دست آورده اند می باشد و او شؤون ایشان را اداره و تدبیر می کند.

۲ هیچ کس و هیچ چیز (معبود های اهل شرک و . . .) هم پایه خداوند نبوده و به تدبیر امور انسان ها و قوام بخشیدن به آنان توانا نیست .

أفمن هو قائم علی کل نفس بما کسبت

<من> در <أفمن هو . ..> مبتداست و خبر آن شبه جمله ای همانند <کمن لیس کذلک> است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۱۸ – ۵

۵– همه انسان ها ، حتی کفار ، تحت ربوبیت خداوندند .

مثل الذین کفروا بربّهم أعملهم کرماد اشتدّت به الریح

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۴ – ۱۰

۱۰– ربوبیّت بر انسان ها و جهان آفرینش ، به هم پیوسته و تفکیک ناپذیر است .

ربّنا ربّ السموت و الأرض لن ندعوا من دونه

اصحاب کهف، با مفروض دانستن ربوبیّت خداوند بر آفرینش، ربّ خود را نیز با بیان <ربّنا. ..> همان <ربّ> آسمان ها و زمین دانسته و تفکیک بین این دو را مردود شمرده و با جمله <لقد قلنا إذاً شططاً> بر آن تأکید کرده اند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۳۸ – ۴

۴– اللّه ، یگانه مالک و مدبّر انسان و جهان هستی است .

لکنّا هو اللّه ربّی

جلد –

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۳۹ – ۶

۶– هستی ، تحت مشیّت و مدیریت و نیروی خداوند یگانه است .

ما شاء اللّه لاقوّه إلاّ باللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۵۱ – ۶

۶– خداوند ، در خلق و نیز تدبیر و مدیریت جهان ، یگانه است و شریکی ندارد .

أفتتّخذونه و ذرّیّته أولیاء من دونی . .. ما أشهدتّهم خلق السموت والأرض

با استفاده از ارتباط دو آیه، تعبیر <أولیاء من دونی> اشاره به توحید در تدبیر و ولایت دارد و ضمیر مفرد متکلم در <ما أشهدتّهم> توحید در آفرینش را تبیین می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۶۵ – ۱۳

۱۳– جز خداوند ، هیچ موجودی شایسته نام مقدس < ربّ و پروردگار جهان > نیست .

ربّ السموت والأرض . .. هل تعلم له سمیًّا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۳۳ – ۵

۵– آفرینش و تدبیر جهان از جانب خداوند ، دو اصل تفکیک ناپذیر در جهان بینی توحیدی است .

و ما خلقنا السماء . .. و جعلنا ... و هو الذی خلق ... کلّ فی فلک یسبحون

سیاق آیات در مقام ردّ اندیشه مشرکان است که برای خداوند مقام خالقیت، و برای خدایان خویش مقام تدبیر قائل بودند و خداوند در آیات پیشین مقام تدبیر و در این آیه مقام آفرینش را به خود نسبت داده و جدایی آن دو مقام را مردود دانسته است.

- آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۵۶ - ۲

۲- انسان و جهان ، ربّ واحدی دارند .

بل ربّکم ربّ السموت والأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۲ - ۴

۴- تنها خداوند ، پروردگار شایسته پرستش است .

أنا ربّکم فاعبدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶ - ۱

۱ - تنها خداوند ، حق و پروردگار شایسته پرستش است .

فإنّا خلقناکم . .. و تری الأرض هامده ... ذلک بأنّ اللّه هو الحقّ

<ذلک> در این جا به دو چیز اشاره دارد: ۱ به قدرت نمایی های خدا در آفرینش انسان از خاک بی جان و مراحل رشد او در رحم و خارج از آن (فإنّا خلقناکم من تراب. ..) ۲ به جلوه های قدرت خدا در رویش و رشد انواع گیاهان در زمین (و تری الأرض هامده...). <باء> در <بأنّ الله> سببیه است. <ال> در <الحق> جنسیه و مفید حصر می باشد و روی سخن با مردمی است که گرفتار پندارهای شرک آمیز بودند و گمان می کردند که غیر از خدا، خدایان دیگری نیز در سرنوشت آنها تأثیر می گذارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۳۱ - ۱

۱ - خدا ، پروردگاری بی شریک است .

حنفاء للّه غیر مشرکین به

<حنفاء> جمع <حنیف> و حال برای فاعل <فاجتنبوا>است. <حنف> نیز (مصـدر <حنیف>) به معنای گرویـدن است. <لام> در <للّه> به معنـای <إلی> است. یعنی: <اجتنبوا التقرب من الأوثـان حـالکونکم مـائلین منهـا إلی اللّه; از نزدیک شدن به

بت ها پرهیز کنید، در حالی که گروندگان خالصی باشید از آنها به خدا>. به هر حال آیه فوق، بیانگر ربوبیت یگانه خدا، نفی ربوبیت غیر او، لزوم پرستش خدا، روی برتافتن از پرستش غیر او و بالاخره ارزش یکتاپرستی و مقام والای موحدان و زشتی بت پرستی و پیامدهای شوم آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۴ - ۳

۳ - خدا ، پروردگار بی همتای سراسر هستی

له ما فی السموت و ما فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۵ - ۴

۴ - توجه به تسخیر طبیعت برای انسان ، حرکت کشتی در دریا و امنیت زمین از برخورد با کرات و سنگ های آسمانی ، زمینه روشنی برای ره یابی به توحید ربوبی خداوند

ألم تر أنّ اللّه سخّر. .. أن تقع علی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۷۱ - ۴،۵

۴ - خداوند ، به هیچ موجودی ، هیچ گونه اقتداری برای تدبیر امور جهان ، عطا نکرده است .

و یعبدون من دون اللّه ما لم ینزّل به سلطنًا

۵ - خدا ، پروردگار بی همتا و مدبر یگانه سراسر هستی

و یعبدون من دون اللّه ما لم ینزّل به سلطنًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۹ - ۲

۲ - خدا ، تنها مربی و پروردگار انسان ها است .

و الذین هم بربّهم لایشرکون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ –

۱۰ - جهان ، تحت تدبیر و اداره خدای یگانه و بی همتا است .

فتعلی اللّه الملک الحقّ لا إله إلّا هو ربّ العرش الکریم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۲ - ۲،۶

۲ - جهان هستی ، تنها تحت قدرت و تدبیر خداوند است .

و للّه ملک السموت و الأرض

لازمه فرمان روایی انحصاری خداوند بر جهان، این است که جهان، تنها تحت قدرت و تدبیر او باشد.

۶ - انحصار فرمان روایی جهان به خداوند و مرجع و مقصد بودن او برای حرکت تمامی موجودات ، فلسفه تسبیح همه آنها برای خداوند است .

ألم تر أنّ اللّه یسبّح له من فی السموت . .. و للّه ملک السموت و الأرض و إلی ال

یادآوری فرمان روایی خداوند بر جهان آفرینش، پس از بیان تسبیح همه موجودات برای خداوند، می تواند گویای این حقیقت باشد که آنچه موجودات جهان را به تسبیح خدا برمی انگیزاند، مالکیت و فرمانروایی انحصاری خداوند بر جهان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴۷ - ۳

۳ - تمامی جهان هستی ، تحت ربوبیت واحد خداوند

بربّ العلمین

<العالمین> جمع با الف و لام و مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه جهانیان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۲ - ۸

۸ - مجموعه نظام هستی ، تحت تدبیر و ربوبیت یگانه خداوند

و إنّه لتنزیل ربّ العلمین

<العالمین> جمع همراه با <ال> و مفید عموم است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه عالم ها.

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۶ - ۹

۹ - هیچ کس در خالقیت و مالکیت ، و در نتیجه ، مدیریت خداوند بر عالم ، شریک او نیست . *

من خلق السموت و الأرض . .. للّه ما فی السموت و الأرض إنّ اللّه هو الغنیّ

بیان اعتراف مشرکان به توحید در خالقیت خداوند و سپس تبیین مالکیت انحصاری او برپدیده های عالم و اعلام بی نیازی مطلق او، می تواند بیان کننده این باشد که در تدبیر عالم نیز شریکی ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۴ - ۸،۱۲

۸ - خلق و تدبیر جهان ، نشأت یافته از مبدأ واحد است .

اللّه الذی خلق . .. ثمّ استوی علی العرش

۱۲ - یکتایی خدا در خلق و تدبیر عالم ، دلیل وجود نداشتن سرپرست و یاوری برای انسان ها جز خود او است .

اللّه الذی خلق . .. ما لکم من دونه من ولیّ و لاشفیع

احتمال دارد ذکر <ما لکم من دونه. ..> پس از بیان یکتایی خداوند در آفرینندگی و تدبیر، به این منظور باشد که چون همه چیز در دست اقتدار او است، کسی جز او نمی تواند ولیّ و شفیع باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۵ - ۱

۱ - مجموعه امور هستی (آسمان و زمین) ، تحت تدبیر خدای یکتا است .

یدبّر الأمر من السماء إلی الأرض

<أمر> به معنای <فعل و شأن> است و <ال> در آن، برای جنس بوده و در نتیجه، دلالت بر همه

امور و کارها می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۲ - ۱۰

۱۰ - خداوند ، مالک مطلق عالم است و خود به تنهایی امور آن را تدبیر می کند .

قل ادعوا الذین زعمتم من دون اللّه لایملکون مثقال ذرّه فی السموت و لا فی الأرض و

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۴ - ۲

۲ - پیامبر (ص) ، مأمور پرسش از مشرکان درباره منشأ روزیشان جهت هدایت آنان به توحید ربوبی

قل من یرزقکم من السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۴۰ - ۳

۳ - خداوند ، در آفرینش جهان (آسمان ها ، زمین و . . .) و تدبیر امور آن ، بی شریک است .

قل أرءیتم شرکاءکم الذین تدعون من دون اللّه أرونی ماذا خلقوا من الأرض أم لهم شرک

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که امر <أرونی> تعجیزی است و مفاد آن چنین می باشد: شما مشرکان از آوردن نمونه ای از دخالت معبودهایتان در آفرینش ناتوانید. بنابراین خداوند در آفرینش و تدبیر جهان بی شریک می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۵ - ۶

۶ - خداوند ، پروردگار حقیقی انسان ها است .

ءامنت بربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۵ – ۱

۱ – جهان طبیعت (آسمان ها ، زمین و پدیده های میان آنها)

، تحت ربوبیت خدای یگانه است .

إنّ إلهكم لوحد . ربّ السموت و الأرض و ما بينهما

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۸۷ – ۴

۴ – خدا ، پرورد گار جهانیان است .

بربّ العلمين

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۲۶ – ۲

۲ – خداوند ، ربّ و پرورد گار همه انسان ها است .

اللّه ربّكم و ربّ ءابائكم الأوّلين

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۸۰ – ۲

۲ – خداوند ، تنها پرورد گار صاحب عزت

سبحن ربّك ربّ العزّه

اضافه <ربّ> به <عزّه>، اضافه اختصاصیه و مفید معنای لامِ اختصاص است; مانند: <صاحب صدق> (کسی که راستی به او اختصاص دارد).

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۴ – ۱۸

۱۸ – تمامی موجودات جهان هستی ، تحت ربوبیت خداوند هستند .

اللّه ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۸۱ - ۱

۱ - خداوند ، آیات و نشانه های قدرت و ربوبیت بی همتای خود را به انسان ها نشان داده و شناسانده است .

و یریکم ءایته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۹ - ۱۰،۱۴

۱۰ - تنها آفریننده زمین ، پروردگار و مدبر عالم هستی است .

لتکفرون بالذی خلق الأرض . .. ذلك ربّ العلمین $<ذلك> به قرینه مقام خبر مقدم و <ر

<ذلك> به قرینه مقام خبر مقدم و <ربّ العالمین> مبتدای مؤخر است و تقدیم خبر بر

مبتدا مفید حصر است.

۱۴ - داشتن شریک ، دور از ساحت بلند ربوبیت خدا است .

و تجعلون له أندادًا ذلک ربّ العلمین

تعبیر <ذلک> که اشاره به دور است می تواند بیان کننده رفعت مقام ربوبی از داشتن شریک باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۹ - ۲

۲ - کشف و ظهور ربوبیت بی همتای الهی در قیامت ، برای کافران

و قال الذین کفروا ربّنا

از اقرار کافران به ربوبیت الهی (ربّنا)، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۰ - ۲،۳

۲ - تنها خداوند ، پروردگار و مدبر امور انسان ها است .

إنّ الذین قالوا ربّنا اللّه

با توجه به حصر مستفاد از <ربّنا اللّه>، مطلب بالا قابل برداشت است.

۳ - توحید در ربوبیت ، از محور های عمده اختلاف یکتاپرستان و مشرکان

إنّ الذین قالوا ربّنا اللّه

خداوند پس از بیان حال کافران، به بیان ویژگی ها و سرنوشت مؤمنان پرداخته و در این راستا شعار <توحید ربوبی> را به عنوان اولین ویژگی آنان مطرح می کند. از این مطلب برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۰ - ۳

۳ - بی اعتنایی به دلایل توحید ربوبی در جهان هستی ، نمود آشکار کژاندیشی و الحاد است .

و من ءایته . .. و من ءایته ... إنّ الذین یلحدون فی ءایتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۲۲

۲۲ - خداوند ، پروردگار یگانه همه

انسان ها

اللّه ربّنا و ربّكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶۴ - ۵

۵ - تنها خداوندی که ربوبیت جهان هستی را عهده دار است ، شایسته عبادت و پرستش می باشد .

إنّ الله هو ربّی و ربّكم فاعبدوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۷ - ۱

۱- فرستنده قرآن و رسولان ، همان پروردگار یگانه آسمان ها و زمین و موجودات است .

إنّا أنزلنه . .. إنّا كنّا مرسلین ... ربّ السموت و الأرض و ما بینهما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۶ - ۴،۹

۴ - خداوند ، یگانه پروردگار آسمان ها و زمین و تمامی جهانیان

ربّ السموت و ربّ الأرض ربّ العلمین

۹ - حاکمیت تدبیر و مدیریت خداوند یکتا ، بر کل نظام هستی

فللّه الحمد ربّ السموت و ربّ الأرض ربّ العلمین

تکرار واژه <ربّ> در آیه شریفه، می تواند در راستای شرک زدایی و تثبیت باور به حاکمیت مطلق ربوبیت خداوند باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۷ - ۳

۳ - ربوبیت یگانه خداوند در جهان هستی ، نمودی از عظمت و کبریایی او است .

ربّ السموت و ربّ الأرض . .. و له الكبرياء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۲۳ – ۳

۳ – آسمان و زمین ، تحت ربوبیت الهی و تدبیر یگانه آن ، شایان تأمل و درس آموزی

فَوَربّ السّماء و الأرض

اهمیت ربوبیت الهی نسبت به آسمان و

زمین، از آن جهت می باشد که مورد قسم قرار گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۴۹ - ۱

۱ - تمامی قلمرو هستی ، در انحصار ربوبیت خداوند ، از زمین خاکی تا ستاره < شِعری >

و أنّه هو ربّ الشِعری

تصریح به <شعری>، می تواند از آن جهت باشد که این ستاره، در نقطه ای بس دور در فضا قرار دارد و یادکرد آن در حقیقت، برای بیان یگانگی ربوبیت خداوند بر تمام قلمرو گسترده هستی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۱۰ - ۵

۵ - سامان زمین و نظام آسمان ، تحت ربوبیت یگانه خداوند

الرحمن . .. و السّماء رفعها ... و الأرض وضعها

آیه شریفه، همراه با همه پیام هایی که دارد، ممکن است ردّی بر این نظریه مشرکان باشد که قائل به وجود مدبرهایی غیر از خدا در آسمان و زمین هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۴ - ۵

۵ - تدبیر و اداره امور جهان در اختیار خداوند است .

خلق السموت . .. ثمّ استوی علی العرش

<عرش>، به معنای تخت است و مراد از آن تخت حکومت و اداره امور جهان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۳ - ۲

۲ - یگانه مدبّر و فرمانروای جهان هستی ، شایسته مقام خداوندی و پرستش است .

هو اللّه الذى لا إله إلاّ هو الملك

وصف <الملك> براى جمله قبل، اشعار به عليت دارد.

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱ - ۱۳

۱۳ - ربوبیت (مالکیت و تدبیر امور) ، ویژه خالق موجودات است .

ربّک الذی خلق

توصیف خداوند به <الذی خلق> پس از بیان ربوبیت او بیانگر این نکته است که خالقیت او، دلیل بر ربوبیت او است.

توحید ربوبی اصحاب کهف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰ - ۶

۶- اصحاب کهف ، گروهی یکتاپرست و دارای معرفت به ربوبیّت یگانه خدا

فقالوا ربّنا ءاتنا من لدنک رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۴ - ۷

۷- اعلام ربوبیّت یگانه خدا بر کلّ هستی و بیزاری از پرستش غیر او ، شعار و محور قیام اصحاب کهف بود .

فقالوا ربّنا ربّ السموت و الأرض لن ندعوا من دونه إلهًا

توحید ربوبی اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۷ - ۵

۵- اهل یقین ، قادر به درک و شناخت ربوبیت یگانه خداوند بر نظام هستی

ربّ السموت و الأرض و ما بینهما إن کنتم موقنین

توحید ربوبی در آفرینش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶ - ۹

۹ تنها تقواپیشگان ، قادرند که دلایل وحدت تدبیر موجود در جهان آفرینش را درک کنند .

إن فی اختلف الّیل و النهار . .. لأیت لقوم یتقون

توحید ربوبی عاقلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴ - ۹

۹ تنها صاحبان عقل و فهم

بر دریافت ربوبیت خدا و یکتایی او در تدبیر هستی توانایند .

إن فی ذلک لأیت لقوم یعقلون

حقانیت توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۲ - ۳

۳ توحید (اعتقاد به ربوبیت بی همتای خدا) آیینی حق و یکتاپرستی سلوک راه هدایت است .

فذلکم اللّه ربکم الحق فماذا بعد الحق إلا الضلل

درک کنندگان توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶ - ۹

۹ تنها تقواپیشگان ، قادرند که دلایل وحدت تدبیر موجود در جهان آفرینش را درک کنند .

إن فی اختلف الّیل و النهار . .. لأیت لقوم یتقون

دعوت به توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳۶ - ۳

۳- دعوت همه مردم به پذیرش توحید ربوبی و پرستش خدای یگانه ، از جمله سخنان عیسی (ع) در گهواره

و إنّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴۷ - ۷

۷ - مبارزه با شرک و دعوت مردم به ربوبیت مطلق خداوند بر جهان هستی ، پیام اصلی حضرت موسی (ع)

قالوا ءامنّا بربّ العلمين

برداشت یاد شده از اعتراف ساحران در حضور موسی(ع)، به ربوبیت مطلق خداوند بر جهان به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۶ - ۱۲

۱۲ - دعوت به توحید ربوبی ، برجسته ترین عنصر در رسالت حضرت موسی (ع)

فقال إنّی رسول

ربّ العلمين

از این که موسی(ع) در اولین گام رسالت خویش، از ربوبیت خداوند سخن به میان آورده است، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۲۴ – ۵

۵ – ادعای ربوبیت برتر ، موضع گیری فرعون در برابر طرح توحید ربوبی از سوی موسی (ع)

و أهدیک إلی ربّک . .. أنا ربّکم الأعلی

جمله <و أهدیک إلی ربّک> در آیات پیشین، سخنی بود که موسی(ع)، آن را با توجه به انکار ربوبیت خداوند از سوی فرعون، مطرح ساخت. فرعون در واکنش به این دعوت، برترین ربوبیت را برای خود قائل شد.

دلایل توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۳۰ – ۸

۸– اندیشیدن در پدیده های جهان خلقت ، از راه های دستیابی انسان به توحید و یگانگی خداوند

أوَلم یر الذین کفروا أنّ السموت . .. أفلایؤمنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۸۰ – ۶

۶ هدایت آدمی به توحید، خود گواه و برهانی بر یکتایی خداوند در ربوبیت است.

أتحجونی فی الله و قد هدین

از ظاهر آیه چنین بر می آید که ابراهیم(ع) در برابر احتجاج مشرکان به نفس هدایت شدن خود به توحید ربوبی استدلال فرموده و این راهیابی را دلیل بر یگانگی او دانسته است. زیرا اگر چنین پروردگاری نمی بود، چنین راهی را نمی نمایاند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۶ – ۶

۶ هر پدیده ای در جهان آفرینش ، حاوی

دلیل های روشن بر تدبیر و ربوبیت بی همتای خداوند است .

و ما خلق اللّه فی السموت و الأرض لأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷ - ۶

۶ جهان آفرینش ، سرشار از آیات و دلایل روشن توحید ربوبی

إن فی اختلف الّیل و النهار . .. لأیت ... و الذین هم عن ءایتنا غفلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۶ - ۳

۳ مالکیت مطلق خداوند بر جهان هستی ، دلیل توحید در ربوبیت و توحید در عبودیت اوست .

ألا إن للّه من فی السموت و من فی الأرض و ما یتبع الذین یدعون من دون اللّه شرکاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۱ - ۲

۲ پدیده های گوناگون در آسمان ها و زمین ، آیات و نشانه های توحید و ربوبیت مطلق خدا بر جهان هستی است .

قل انظروا ماذا فی السموت و الأرض و ما تغنی الأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴ - ۶

۶ زمین و بخش های متفاوت آن و درختان و کشتزارها ، از نشانه های خدا و یکتایی او در تدبیر هستی

إن فی ذلک لأیت لقوم یعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۲۷

۲۷ موجودی که خود مخلوق خداوند است نمی تواند شریک خدا در ربوبیت بوده و به خدایی پذیرفته شود .

أم جعلوا لله شركاء . .. قل الله خلق

کل شیء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۴ - ۱۱

۱۱- تأمین همه نیاز ها و خواسته های وجودی انسان و برخوردار ساختن وی از نعمت های بیشمار ، دلیل توحید ربوبی خداوند

الله الذی خلق السموت و الأرض . .. و ءاتیکم من کلّ ما سألتموه و إن تعدّوا نعمت ا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷ - ۱۱

۱۱- آفرینش موجودات و تأمین نیازمندی های جسمی و روحی آنان ، دلیل بر توحید ربوبی و خالقیت خداوند است .

خلق السموت . .. تعلی عمّا یشرکون ... خلق الإنسن ... و الأنعم خلقهالکم ... إن

آوردن کلمه <ربّ> بعد از بیان آفرینش آسمانها و زمین و آفرینش انسان و حیوانات از سوی خداوند، بیانگر توحید ربوبی است; کما اینکه اسناد آفرینش همه موجودات به خود بیان توحید در خالقیت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۲ - ۱۰

۱۰ - توحید در خالقیت ، دلیل و برهان توحید در ربوبیت است .

لن نؤثرک . .. والذی فطرنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۵۶ - ۹

۹- خالقیت خداوند نسبت به جهان ، دلیل ربوبیت انحصاری او نسبت به انسان و جهان است .

قال بل ربّکم ربّ السموت والأرض الذی فطرهنّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶ - ۲

۲ آفرینش انسان از خاک ، رشد مرحله به مرحله او در رحم ، صعود تدریجی از

طفولیت (مرحله ضعف جسمی و عقلی) به اوج جوانی و نزول تدریجی از اوج بتوانایی (جوانی) به حضیض ناتوانی (کهولت و پیری) ، جلوه های ربوبیت خدا و یگانگی او

فإنّا خلقناکم من تراب . ..لکیلا یعلم من بعد علم شیًا ... ذلک بأنّ اللّه هو الحق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۲ – ۹

۹ فرمان روایی مطلق و بی همتای خداوند ، حکایت گر حاکمیت نظم و مدیریت واحد بر جهان

الذی له ملک السموت و الأرض . .. و لم یکن له شریک فی الملک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۰ – ۴

۴ – ارتباط و هماهنگی مظاهر و پدیده های هستی ، نشان دهنده یگانگی مدبر آن

خلق السموت و الأرض و أنزل لکم من السماء. .. ذات بهجه

ذکر آفرینش آسمان ها و زمین و اشاره به ارتباط، هماهنگی و پیوستگی عناصر آن (بدین صورت که باران از آسمان ببارد، گیاهان از زمین بروید، طراوت و زیبایی از آن پدید آید و انسان با دیدن آن شادمان گردد) نشانه ای از یگانگی خالق و مدبر آن است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۱ – ۱،۲،۴،۶

۱ – آرامش زمین و آمادگی آن برای زندگی بشر ، جلوه ای دیگر از تدبیر خداوند

أمّن جعل الأرض قرارًا

<قرار> مصدر به معنای اسم فاعل است; یعنی، <جعل الأرض قاره مستقره; زمین را آرام و برقرار ساخته است تا انسان بتواند در آن زندگی کند نه مضطرب

و لرزان>. گفتنی است که برخی از مفسران <قرار> را به معنای اسم مکان (یعنی قرارگاه) گرفته اند.

۲ – رود ها و نهر های جاری بر بستر شکاف های زمین و کوه های استوار بر پهنه آن ، نمودی دیگر از تدبیر خدای یگانه

و جعل خللها أنهرًا و جعل لها روسی

<خلال> (جمع <خلل>) به معنای شکاف ها است. <نهر> (مفرد <أنهار>) مشترک لفظی است میان آب جاری و مکانی که در آن آب روان باشد. بنابراین، عبارت <جعل خلالها أنهاراً> را می توان به دو صورت زیر معنا کرد: ۱ شکاف های زمین را مکانی برای جریان آب قرار داده است. ۲ در بستر شکاف های زمین آب های روان قرار داده است.

۴ – عدم امتزاج آب های شور و شیرین رود ها و دریا ها ، از جلوه های تدبیر خدای یگانه

و جعل بین البحرین حاجزًا

برداشت فوق براین احتمال است که مقصود از <البحرین> رودها و دریاها باشد.

۶ – ارتباط ، هماهنگی و همسویی مظاهر و پدید های طبیعت ، نشانی گویا بر وحدت تدبیر و یگانگی مدبر آن

أمّن جعل الأرض قرارًا و جعل . .. و جعل ... أءله مع اللّه

واژه <جعل> که به صورت مکرر در آیه به کار رفته است اشاره به جلوه ای از مظاهر مفید طبیعت دارد. این امور در مجموع، محیطی مساعد برای حیات بشر پدید آورده است. بنابراین تعبیر <أءله مع اللّه> بیانگر این مطلب است که میان هماهنگی نظام طبیعت و یگانگی مدبر آن، ارتباطی روشن و تنگاتنگ هست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۴

۷ - چرخه منظم حیات و ارتباط و هماهنگی کامل میان عوامل جوی و زمینی ، نشانه یکتایی مدبر هستی

أمّن یبدؤا الخلق ثمّ یعیده و من یرزقکم من السماء و الأرض

عبارت <من السماء و الأرض> می تواند اشاره به وجود هماهنگی عوامل زمینی و آسمانی، در تدارک نیازمندی های انسان داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۸ - ۱

۱ - آفرینش انسان ، جنبندگان و دام ها (شتر ، گاو و گوسفند) ، از نشانه های ربوبیت بی همتای خداوند

ألم تر أنّ اللّه . .. و من الناس و الدّوابّ و الأنعم

<أنعام> جمع <نَعَم> (شتر) می باشد; ولی این واژه در مجموع شتر، گاو و گوسفند نیز به کار می رود; چنان که در آیه شریفه به همین معنا استعمال شده است (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۸ - ۶

۶ - نیایش خالصانه شرک پیشگان به درگاه خداوند ، هنگام گرفتاری و مصیبت ها ، دلیلی روشن بر پوچی اندیشه شرک و حقانیت توحید ربوبی

و إذا مسّ الإنسن ضرّ دعا ربّه منیبًا إلیه

روی سخن در این سوره، با مشرکان مکه است و آیه شریفه در مقام بیان یکی از دلایل روشن بر اثبات توحید الهی و پوچی اندیشه شرک است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶۲ - ۲

۲ - همه پدیده های جهان هستی ، جلوه های خالقیت و توحید ربوبی خداوند است .

اللّه خلق کلّ شیء

آیه شریفه به قرینه آیه ۶۴

که به منزله نتیجه این آیه بوده و در آن شرک محکوم گردیده است درصدد بیان نشانه های خالقیت خدا و اثبات توحید ربوبی او است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۶۳ – ۲

۲ – جهان هستی ، جلوه ای از قدرت و توحید ربوبی خداوند است .

له مقالید السموت و الأرض

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۴ – ۱۰،۸،۵

۵ – ثبات زمین و قابل سکونت بودن آن برای بشر و برافراشته ساختن آسمان ، جلوه هایی از قدرت و ربوبیت بی همتای خداوند

ذلکم اللّه ربّکم . .. اللّه الذی جعل لکم الأرض قرارًا

۸ – آفرینش انسان خوش اندام و سرشار از استعداد ها و کمالات ، جلوه ای از قدرت و ربوبیت بی همتای خداوند .

و صوّرکم فأحسن صورکم

۱۰ – فراهم ساختن تمامی نیاز های بشر از نوع پاکیزه و دلپذیر آن پس از آفرینش او جلوه ای از قدرت و ربوبیت بی همتای خداوند

فأحسن صورکم و رزقکم من الطیّبت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۷ – ۱۶

۱۶ – آفرینشِ انسان و سیر تطور و تحوّل وی از خاک تا پیری و مرگ ، نشانه ای از قدرت و ربوبیت بی همتای خداوند است .

هو الذی خلقکم من تراب . .. و لتبلغوا أجلاً مسمّیً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۸۱ - ۲

۲ - آفرینش دام ها و کشتی ها ، از نشانه ها

و دلایل قدرت و ربوبیت بی همتای خداوند

اللّه الذی جعل لکم الأنعم . .. و علیها و علی الفلک تحملون . و یریکم ءایته

از مصادیق مورد نظر آیه شریفه برای آیات الهی، دام ها و کشتی ها (موضوع بحث آیه قبل) می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۱۰ – ۷

۷ – کوه های استوار ، برکت سرشار زمین ، تغییر فصل ها و تأمین نیار های غذایی موجودات ، از نشانه های ربوبیت بی همتای خدا

ذلک ربّ العلمین . و جعل فیها روسی من فوقها و برک فیها و قدّر فیها أقوتها فی أرب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۸۲ – ۲

۲ – عظمت و هماهنگی تدبیر آسمان ها و زمین و عرش ، نشان دهنده حاکمیت خدای یگانه بر هستی است .

سبحن ربّ السموت و الأرض

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۲۳ – ۵

۵ – تأمین روزی زمینیان از آسمان ، نمودی از ربوبیت یگانه خداوند بر هستی

و فی السّماء رزقکم . .. فَوَربّ السّماء و الأرض

از ارتباط میان این آیه با آیه قبل (و فی السّماء رزقکم) مطلب بالا استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – نجم – ۵۳ – ۴۳ – ۲

۲ – بازگشت تمامی افعال انسان حتی خنده و گریه او به خداوند ، نمودی از تدبیر مطلقه الهی

و أنّ إلى ربّك المنتهى . و أنّه هو أضحك و أبكى

از ارتباط اين آيه با آيه

قبل، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۱۶ – ۲

۲ – تبدیل گلی خشکیده به موجودی چون < انسان > و شعله آتش به موجود زنده ای چون < جن > ، نمود ربوبیت یگانه خداوند

خلق الإنسن من صلصل کالفخار. .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

دلایل حقانیت توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۲ – ۶

۶ نیایش خالصانه شرک پیشگان به درگاه خداوند ، به هنگام گرفتاری ها و مصایب ، دلیلی روشن بر پوچی اندیشه شرک و حقانیت توحید ربوبی

و إذا مسّ الإنسن الضرّ دعانا

روی سخن در این سوره با مشرکان مکه است و آیه شریفه در مقام بیان یکی از دلیلهای روشن توحید ربوبی و پوچی اندیشه شرک است.

رد شرک ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۵۱ – ۷

۷– استفاده و کمک گرفتن از عوامل گمراهی در کار تدبیر عالم ، دور از ساحت خداوند است .

و ما کنت متّخذ المضلّین عضدًا

جمله <ما کنت> (من این چنین نبوده و نیستم) بیان سنت و قاعده ای در کار خداوند است. <مضلّ>، یعنی <گمراه کننده> و مصداق آن، در آیه، شیاطین هستند. <عضد> به معنای <بازو> است و مراد از آن، در این جا، کمک کار و یاور است.

روز و توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۶۷ – ۸

۸ شب و روز ، دارای نشانه های فراوان توحید ربوبی

برای شنوایان حق پذیر

هو الذی جعل لکم الّیل . .. و النهار ... إن فی ذلک لأیت لقوم یسمعون

زمینه تکذیب توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۹ – ۸

۸ – شرک ، در بردارنده کفر و مستلزم انکار ربوبیت یگانه خداوند

و ویل للمشرکین . .. قل أئنّکم لتکفرون ... و تجعلون له أندادًا

زمینه توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱ – ۱۰

۱۰ توجه به آفرینش مجموعه جهان هستی به دست خداوند، زمینه ساز اعتقاد به توحید ربوبی است.

الحمد للّه الذی خلق السموت و الأرض . .. ثم الذین کفروا بربهم یعدلون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۲ – ۱۰

۱۰ توجه انسان به آفرینش و مرگ خویش، زمینه شناخت ربوبیت یگانه خداوند

بربهم یعدلون. هو الذی خلقکم من طین ثم قضی أجلا ... ثم أنتم تمترون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳۲ – ۱

۱ رازقیت ، حاکمیت ، حیات بخشی و تدبیر خداوند نسبت به کار جهان ، جلوه های روشنی از ربوبیت خدا بوده و اعتقاد به آن ، مستلزم ایمان به پروردگاری بی شریک است .

قل من یرزقکم من السماء . .. فذلکم اللّه ربکم

تفریع جمله <ذلکم اللّه ربکم> بـا <فـا>ی نـتیجه، در آیه پیش (قـل من یرزقکم . ..) بیـانگر این حقیقت است که: بـا وجود اعتقاد به رازقیت خدا، حاکمیت او بر قوا و حواس آدمی، خالقیت نسبت به جاندار

و بی جان و تدبیر او نسبت به امور جهان; ایمان به ربوبیت مطلق خدا ضروری بوده و مجالی برای پندارپروردگاری غیر او باقی نمی ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴ - ۱۱

۱۱ تعقّل در پدیده های طبیعی ، آدمی را به شناخت خدا و یکتایی او در تدبیر امور هستی هدایت می کند .

إن فی ذلک لأیت لقوم یعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۵۶ - ۸

۸- توحید در ربوبیت ، لازمه توحید در خالقیت است .

بل ربّکم . .. الذی فطرهنّ

آیه شریفه، برای اثبات توحید خداوند در ربوبیت، او را به صفت خالق جهان بودن توصیف کرده است. این توصیف بیانگر این است که میان توحید در ربوبیت و توحید در خالقیت، پیوند ناگسستنی وجود دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۷۴ - ۴

۴ - ایمان به توانایی و عزّت مطلق خدا ، ره یابی به توحید و ربوبیت یگانهءاو است .

إنّ اللّه لقویّ عزیز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۸ - ۷

۷ - شناخت ربوبیت خدا در هستی ، نیازمند تعقل و پرهیز از غفلت و سطحی نگری

قال ربّ المشرق و المغرب . .. إن کنتم تعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۵۳ – ۸

۸ – مطالعه و تدبر در جهان آفرینش (آفاق و انفس) ، زمینه ساز ره یابی انسان به توحید و

ربوبیت بی همتای خداوند

سنریهم ءایتنا . .. أنّه الحق

بنابراین که ضمیر <أنّه> به <خدا> بازگردد، مطلب بالا قابل برداشت است.

زمینه شرک ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱ – ۱۱

۱۱ کفر به یگانگی خداوند در آفرینش، زمینه پندار شرک در ربوبیت و تدبیر عالم هستی

الحمد للّه الذی خلق السموت و الأرض . .. ثم الذین کفروا بربهم یعدلون

بنابراینکه <بربهم> متعلق به <یعدلون> باشد. در این صورت <یعدلون> از ماده <عدل> به معنای همسان دانستن است و <کفروا>، با توجه به صدر آیه، به معنی کفر به توحید در خلق است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۳۸ – ۶۸

۶– زوال ناپذیر شمردن نعمت های دنیا و نادیده گرفتن نقش خدا در پیدایش و زوال آنها ، مستلزم شرک در ربوبیّت است .

لکنّا۠ هو اللّه ربّی ولاأشرک بربّی أحدًا

۸– شرک و غفلت از ربوبیّت خدا ، مهم ترین خطر رفاه زدگی و سرمستی به امکانات دنیوی است .

لکنّا۠ هو اللّه ربّی و لاأشرک بربّی أحدًا

مرد مؤمن، برای جدا کردن صف خویش از ثروت مند مغرور، به دو نکته اشاره کرده است: ربوبیّت خدا و عدم شرک و با این تعبیر، ثروت مند مغرور را به غفلت از خدا و گرفتاری به شرک، هشدار داده است.

زمینه شناخت توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۶ – ۸

٨ تقوا و پارسایی ، زمینه ای لازم برای فهم و درک دلایل توحید ربوبی موجود در جهان آفرینش

إن فی اختلف

الّيل و النهار و ما خلق اللّه فى السموت و الأرض لأيت

زمینه عقیده به توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۸۷ - ۴

۴ - اعتقاد به یگانگی خالق ، مستلزم اعتقاد به یگانگی معبود و < ربّ >

یدعون من دونه . .. و لئن سألتهم من خلقهم لیقولنّ اللّه فأنّی یؤفکون

مشـرکان در ربوبیت الهی، قائل به شرک بودند و خداوند برای تبیین بطلان اعتقاد آنان، به ایشان یادآور شده که شما معتقد به یگانگی خالق هستید و پذیرش شرک در ربوبیت، با آن تناقض دارد.

شب و توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۷ - ۸

۸ شب و روز ، دارای نشانه های فراوان توحید ربوبی برای شنوایان حق پذیر

هو الذی جعل لکم الّیل . .. و النهار ... إن فی ذلک لأیت لقوم یسمعون

شرک ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱ - ۹

۹ پندار ربوبیت برای غیر آفریننده هستی، شگفت آور و مورد سرزنش خداوند

ثم الذین کفروا بربهم یعدلون

حرف <ثم> در آیه معنی استبعاد و توبیخ افاده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۹ - ۶

۶ مصریان باستان ، معتقد به خدایانی متعدد که هر کدام تدبیر کننده بخشی از امور جهان بودند .

ءأرباب متفرقون خیر أم الله الوحد القهار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۳ - ۱۲

۱۲ - برخی از مشرکان

، به رغم رویکرد به خدا ، به هنگام ابتلاـ به ناملایمات و سختی ها ، به محض احساس رهایی از آن و دست یابی به اندک آسایش ، شرک ربوبی پیدا می کنند .

و إذا مسّ الناس ضرّ دعوا ربّهم . .. ثمّ إذا أذاقهم منه رحمه إذا فریق منهم بربّهم

تعبیر <أذاق> که به معنای <چشانـد> است و معمولا، برای <خوردن کم> به کار می رود به جای <برخوردار کردن> و <عطا کردن> و امثال آنها و نیز تنوین تنکیر <رحمه> که دلالت بر قِلّت می کند، حکایت از دست یابی به رفاه اندک دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۸ - ۱۴

۱۴ - اعتقاد به جدایی خالقیت خدا از ربوبیت او و نسبت دادن ربوبیت و تدبیر امور جهان به غیرخدا ، شرک است .

و لئن سألتهم من خلق السموت و الأرض لیقولنّ اللّه قل أفرءیتم ما تدعون من دون الل

شرک ربوبی در دوران فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴۷ - ۶

۶ - جامعه فرعونی ، گرفتار شرک ربوبی و منکر < ربّ العالمین >

قالوا ءامنّا بربّ العلمین

شرک ربوبی فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۶ - ۱۳

۱۳ - جامعه فرعونی ، گرفتار شرک در ربوبیت خداوند *

فقال إنّی رسول ربّ العلمین

شرک ربوبی قوم ابراهیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۵۶ – ۴

۴- شرك قوم ابراهیم ، در ربوبیت و

تدبير جهان بود ; نه در خالقيت آن .

قال بل ربّكم ربّ السموت والأرض الذى فطرهنّ

شرك ربوبى قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۱۳ - ۳

۳ - قوم نوح ، فاقد هرگونه دليل و برهان در گرايش به شرك و انكار توحيد ربوبى

ما لكم لاترجون للّه وقارًا

<ما> در <ما لكم> اسم استفهام و براى انكار است و اين استفهام متوجه سبب قبول نداشتن <وقار> براى خدا است. بر اين اساس، مفاد آيه شريفه چنين مى شود: <أىّ سبب حصل لكم حال كونكم غير خائفين و غير معتقدين للّه عظمه>.

شرك ربوبى مشركان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۰ - ۱۴

۱۴ مشركان معتقد به وجود شريك براى خدا در ربوبيت هستند.

و الذين لا يؤمنون بالأخره و هم بربهم يعدلون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۵۱ - ۵

۵- مشركان ، در تدبير هستى ، كسانى را جايگزين خداوند قرار داده اند كه خود ، مخلوق خدا و فاقد كمترين نقش در خلقت خويش اند .

أفتتّخذونه و ذرّيّته أولياء . .. ما أشهدتّهم ... خلق أنفسهم

شرك ربوبى مشركان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۸ - ۸

۸ شرك پیشگان عصر بعثت ، معتقد به خدا و منكر یكتایی او در ربوبیت بودند .

و یعبدون من دون اللّه . .. و یقولون هؤلاء شفعؤنا عند اللّه

شرك ربوبی یهود دوران عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۶۴ – ۳

۳ – یهودیان در عصر عیسی (ع) ، گرفتار شرک در ربوبیت و دور ماندن از پرستش پروردگار یگانه

إنّ اللّه هو ربّی و ربّکم فاعبدوه

از تأکید عیسی(ع) بر ربوبیت الهی، مطلب بالا استفاده می شود.

شک در توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۲ – ۹،۱۱

۹ تردید در خالقیت و ربوبیّت یگانه خداوند، شگفت انگیز و سزاوار سرزنش است.

بربهم یعدلون. هو الذی خلقکم من طین ثم قضی أجلا ... ثم أنتم تمترون

حرف <ثم> در <ثم أنتم تمترون>، مفید استبعاد و توبیخ است، چون تراخی زمانی در اینجا معنی ندارد. گفتنی است متعلق <تمترون>، مضامین اساسی مورد بحث در آیه قبل (توحید در خالقیت و ربوبیت) است.

۱۱ مطالعه در آفرینش انسان و مرگ و حیات وی، زداینده تردید در یگانگی خداوند

هو الذی خلقکم من طین ثم قضی أجلا . .. ثم أنتم تمترون

از جمله <ثم أنتم تمترون>، که بیان استبعاد هر گونه تردید در یگانگی خداوند پس از توجه به مضامین صدر آیه است، چنین برمی آید که بعد از این توجه، علی القاعده نباید تردیدی در توحید و اعتقاد بدان وجود داشته باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۱ – ۶

۶ – یگانگی خداوند در تدبیر جهان ، محور پرسش های تردیدآمیز اهل مکّه در عصربعثت *

عمّ یتساءلون

گرچه بخش عظیمی از آیات این سوره درباره حوادث قیامت است; ولی آیات آغازین آن که درباره قدرت خدا و حاکمیت

خواست او بر

جهان است می تواند قرینه باشد که مورد سؤال در <یتسائلون> وابستگی همه کارها به خداوند و بی نقش بودن بت ها در کار تدبیر جهان است.

شگفتی تکذیب توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲ - ۲

۲ - انکار توحید ربوبی و احیای مجدد انسان ها به رغم مشاهده عظمت آفرینش و قدرت خدا در جهان امری شگفت آور است .

إنّ إلهكم لوحد . .. فاستفتهم أهم أشدّ خلقًا... بل عجبت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶ - ۲۵

۲۵ - با وجود نشانه های مشهود و بی شمار توحید ربوبی و یگانگی خدا در عالم ، انکار آن و روی آوردن به شرک ، امری شگفت آور است .

فأنّی تصرفون

استفهام<أنّی> در آیه شریفه برای تعجب است.

شگفتی توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۳ - ۳

۳ - وجود ربّ و پروردگاری واحد برای جهانیان ، امری شگفت و باور نکردنی در نظر فرعون

قال فرعون و ما ربّ العلمین

شناخت توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۴ – ۷

۷ – امکان شناخت ربوبیت بی همتای خدا از مظاهر هستی

قال ربّ السموت و الأرض و ما بینهما إن کنتم موقنین

عقلانیت توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۸ – ۶

۶- بنیاد های علمی و عقلی توحید ربوبی ، شایسته اعتماد و اتکا است ;

نه باور های موهوم فرهنگ شرک .

ربّکم و ربّ ءابائکم الأوّلین

در آیات پیشین، دلایل علمی و عقلی توحید ربوبی مورد اشاره قرار گرفته است و از آن جا که یکی از بهانه های مشرکان در نفی توحید، استناد به شیوه و باور پیشینیان بوده است; تعبیر <ربّکم و ربّ آبائکم> در پی آن استدلال های عقلی و علمی می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

عقیده به توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۲ - ۳

۳ توحید (اعتقاد به ربوبیت بی همتای خدا) آیینی حق و یکتاپرستی سلوک راه هدایت است .

فذلکم اللّه ربکم الحق فماذا بعد الحق إلا الضلل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳۶ - ۹

۹- پرستش خدای یگانه و اعتقاد به توحید ربوبی ، صراط مستقیم است .

و إنّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه هذا صرط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۲ - ۷

۷- اعتقاد به پروردگار یکتا ، محور وحدت انسان ها و تشکل امّت واحده است .

إنّ هذه أُمّتکم أُمّه وحده و أنا ربّکم فاعبدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱۹ - ۲

۲ - جبهه توحید ، جبهه ای است معتقد به ربوبیت بی شریک خدا و جبهه شرک ، جبهه ای است منکر ربوبیت خدا و معتقد به

پروردگارى غير او .

هذان خصمان اختصموا فى ربّهم فالذين كفروا

جلد - نام سوره - سوره - آيه -

فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۵۰ – ۴

۴ – توجه و اعتقاد ساحران گرویده به موسی (ع) ، نسبت به معاد هم پای عقیده به پروردگار یگانه هستی

قالوا ءامنّا بربّ العلمین . .. إنّا إلی ربّنا منقلبون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۵۰ – ۱۵

۱۵ – اعتقاد و اعتراف برخی از منکران قیامت به ربوبیت خدای یگانه

و ما أظنّ الساعه قائمه و لئن رجعت إلی ربّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۱۰ – ۱۲

۱۲ – توکل و انابه ، ره آورد اعتقاد و باور به ربوبیت بی همتای الهی

اللّه ربّی علیه توکّلت و إلیه أنیب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۸۵ – ۸

۸ – مسأله معاد ، مهم ترین عقیده پس از توحید و یگانه پرستی

له ملک السموت و الأرض . .. و عنده علم الساعه و إلیه ترجعون

طرح مسأله قیامت و معاد، پس از تبیین فرمانروایی یگانه خداوند، بیانگر مطلب بالا است.

عقیده به شرک ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۵۶ – ۱۳

۱۳- افترا بستن به خدا (مبنی بر شریک داشتن خداوند در امر روزی) کار دائمی معتقدان به شرک ربوبی

بربّهم یشرکون . .. و یجعلون لما لایعلمون نصیبًا ممّا رزقنهم ... کنتم تفترون

احتمال دارد مراد از <تفترون> همان نکته ای باشد که در آیه آمده است و آن دخالت دادن و سهیم دانستن معبودها و یا اسباب و عوامل در امر

روزی دهی و یا نجات است.

عوامل تکذیب توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۸ - ۸

۸ - انکار ربوبیت یگانه خدا ، نشان سطحی نگری و فقدان اندیشه صحیح

ربّ المشرق و المغرب و ما بینهما إن کنتم تعقلون

عوامل توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۴ - ۱۱

۱۱- توحید در ربوبیّت ، مقتضی توحید در عبادت و یک تاپرستی است .

ربّنا ربّ السموت و الأرض لن ندعوا من دونه إلهًا

در استدلال اصحاب کهف میان وحدت <إله> (معبود) با یگانگی <ربّ> تلازمی انفکاک ناپذیر مشهود است. آنه، با آوردن حرف <لن> - که برای نفی ابد است - إله بودن هر چیزی به جز <ربّ السموات و الأرض> را منتفی دانسته اند.

عوامل شرک ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶۴ - ۲

۲ - شرك و اعتقاد به ربوبیت جز خداوند ، نتیجه سست اندیشی و دور ماندن از حکمت

قد جئتکم بالحکمه . .. إنّ اللّه هو ربّی و ربّکم

غفلت از توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳ - ۲۱

۲۱ شرک و بت پرستی ، برخاسته از غفلت و بی توجهی انسان نسبت به ربوبیت مطلق و بی همتای خدا بر کران تا کران هستی است .

الذی خلق السموت و الأرض . .. ذلکم اللّه ربکم فاعبدوه أفلا تذکرون

فطریت توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس -

۱۰ - ۱۲ - ۲

۲ توحید ربوبی ، باور فطری و غریزی انسان

و إذا مسّ الإنسن الضرّ دعانا

از این که انسانها در مواقع اضطرار و در هنگامه های سخت و دشوار، به خدا پناه می برند و نجات خود را تنها در گرو مشیت او می دانند ; معلوم می شود که این باور، باوری غریزی و ایمانی فطری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۲ - ۱۲

۱۲ توحید و اعتقاد به ربوبیت بی شریک خدا ، باور فطری و غریزی هر انسان

و جاءهم الموج من کل مکان و ظنوا أنهم أحیط بهم دعوا اللّه مخلصین له الدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۸ - ۲

۲ - توحید ربوبی ، باوری فطری و غریزی انسان

و إذا مسّ الإنسن ضرّ دعا ربّه

از این که انسان ها در مواقع اضطرار و هنگامه های سخت، به خدا پناه می برند و نجات خود را تنها در گرو مشیت او می دانند; معلوم می شود که این، باوری غریزی و ایمانی فطری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۹ - ۲

۲ - توحید ربوبی ، باوری فطری و غریزی انسان

فإذا مسّ الإنسن ضرّ دعانا

از این که انسان ها در مواقع اضطرار و هنگامه های دشوار، به خدا پناه می برند و نجات خود را تنها در گرو مشیت او می دانند، روشن می شود که این باوری غریزی و ایمانی فطری است.

فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۱۶ – ۲

۲ – توحید ربوبی ، باور فطری تمامی انسان ها

من بعد ما استجیب له

بنابراین احتمال که اجابت کننده (استجیب له) فطرت انسان باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

قوم عاد و توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۵۹ – ۱

۱ قوم عاد ، برخوردار از آیات و نشانه های بسیار برای درک توحید ربوبی

و تلک عاد جحدوا بأیت ربهم

متقین و توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۶ – ۹

۹ تنها تقواپیشگان ، قادرند که دلایل وحدت تدبیر موجود در جهان آفرینش را درک کنند .

إن فی اختلف الّیل و النهار . .. لأیت لقوم یتقون

مشرکان و توحید ربوبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۴۶ – ۹

۹– توحید ربوبی ، از مهم ترین تعالیم قرآن کریم و مشرکان دارای حساسیتی شدید نسبت به آن

و إذا ذکرت ربّک فی القرءان وحده ولّوا علی أدبرهم نفورًا

ذکر صفت <ربّ> از میان دیگر اسما و صفات خداوند، به ضمیمه قید <وحده> (توحید ربوبی) بیانگر اهمیت آن در تعالیم دینی است و روی گردانی نفرت آلود مشرکان از طرح آن، نشانگر حساسیت شدید آنان به آن می باشد.

مکذبان توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۸ - ۸

۸ شرک پیشگان عصر بعثت ، معتقد به خدا و منکر یکتایی او در ربوبیت بودند .

و یعبدون من دون اللّه . ..

و يقولون هؤلاء شفعؤنا عند اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۵۴ - ۷

۷- نجات يافتگانِ از ناگوارى ها كه به شرك روى مى آورند با وجود التماس به درگاه خداوند به هنگام گرفتارى توحيد ربوبى را قبول نداشته و عوامل ديگرى را در نجات خود دخيل مى دانند .

ثمّ إذا كشف الضرّ عنكم إذا فريق منكم بربّهم يشركون

<بربّهم> متعلق به فعل <يشركون> است. ذكر <ربّ> به جاى مطلق آوردن كلام و يا ذكر ساير موارد توحيد، حكايت از شرك ربوبى آنان مى كند و خود همين مى تواند قرينه باشد كه روى آوردن به شرك ربوبى، احتمال دارد ناشى از عقيده به تأثير عوامل ديگر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۵ - ۸

۸ كافران و مشركان ، منكر ربوبيت مطلق خدا هستند و همواره در برابر آن ايستاده و در اين راه پشتيبان يكديگراند .

و يعبدون من دون اللّه . .. و كان الكافر على ربّه ظهيرًا

<الف و لام> در كلمه <الكافر> براى استغراق است و اين كلمه شامل تمامى كافران مى شود. <ظهير> (فعيل به معناى فاعل) نيز به معناى معين و پشتيبان است. گفتنى است آمدن فعل <كان> در آغاز مبتدا و خبر، بيانگر استمرار خبر براى مبتدا است.

موجبات توحيد ربوبى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - يونس - ۱۰ - ۱۰۱ - ۳

۳ دقت نظر و مطالعه در پديده هاى آسمان ها و زمين ، مايه تحصيل ايمان و موجب پى بردن به

توحید ربوبی است .

قل انظروا ماذا فی السموت و الأرض و ما تغنی الأیت

نشانه های توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵ - ۱۱

۱۱ جهان آفرینش ، کتاب خداشناسی و پدیده های آن ، جلوه گاه توحید ربوبی است .

ما خلق اللّه ذلک إلا بالحق یفصل الأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۷ - ۸،۹

۸ شب و روز ، دارای نشانه های فراوان توحید ربوبی برای شنوایان حق پذیر

هو الذی جعل لکم الّیل . .. و النهار ... إن فی ذلک لأیت لقوم یسمعون

۹ قرار دادن شب برای آرامش انسان ها و روشنایی روز برای تلاش آنان ، از نشانه های توحید ربوبی است .

هو الذی جعل لکم الّیل . .. إن فی ذلک لأیت لقوم یسمعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۱ - ۵

۵ در آسمان ها و زمین ، نشانه های نهفته بسیاری بر توحید ربوبی هست که بشر با جست و جو و مطالعه ، بدان دست خواهد یافت .

قل انظروا ماذا فی السموت و الأرض و ما تغنی الأیت

جمله <ماذا فی السماوات و الأرض> استفهامیه است؛ یعنی، چه چیزهایی در آسمانها و زمین هست؟ و اینکه خداوند دستور می دهد روی این سؤال تفکر کنید، معنایش این است که جواب این سؤال را با تفکر و مطالعه پیدا کنید که نتیجه آن رسیدن به توحید ربوبی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد

- ۱۳ - ۲ - ۱۱،۱۲

۱۱ آفرینش آسـمان های متعـدد و رفیع ، تسـخیر خورشـید و ماه ، از نشانه های توان و اقتـدار خدا و یکتایی او در تدبیر هستی است .

یفصّل الأیت

جمله های <الله الذی رفع السـموت . ..> حاکی است که متعلق <آیات> اقتدار خداوند ، سـلطه او بر هستی و تدبیر آفرینش است ; یعنی: <یفصل الأیات الداله علی قدرته و ...>.

۱۲ خداونـد ، موجودات هستی را ممتـاز و جـدا از یکـدیگر قرار داد تـا هر یک آیت و نشانی بر قـدرت و یکتایی او در تـدبیر هستی باشد .

یفصّل الأیت

مراد از <الأیـات> (نشـانه ها) می توانـد موجودات هستی از قبیل آسـمانها، زمین، گیاهان و . .. باشـد و می توانـد مراد از آن آیات قرآنی باشـد. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است. گفتنی است که بر این مبنا <تفصـیل> (مصـدر یفصّل) به معنای جداسازی و ممتاز قراردادن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳ - ۶

۶ زمین و گسترش آن ، کوه هـای ثـابت و اسـتوار ، رودخانه ها ، گیاهان مزدوج و تـداوم شب و روز ، از نشانه های خـدا و از دلایل یکتایی او در تدبیر هستی است .

إن فی ذلک لأیت لقوم یتفکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴ - ۷،۸

۷ گوناگون شـدن میوه های درختان و محصولات کشاورزی ، علی رغم بهرهوری آنها از آب با طبیعتی واحـد ، از نشانه های توحید و یکتایی خدا در تدبیر هستی

یسقی بماء وحد و نفضل بعضها علی بعض

فی الأكل إن فی ذلك الأیت لقوم یعقلون

۸ مشروب شدن گیاهان و درختان گوناگون به وسیله آبی با طبیعت واحد ، از نشانه های خدا و یکتایی او در تدبیر هستی است .

یسقی بماء وحد . .. إن فی ذلك لأیت لقوم یعقلون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۳۳ – ۴

۴- آفرینش شب و روز و خورشید و ماه ، نشانی از توحید ربوبی است .

و هو الذی خلق الّیل . .. كلّ فی فلك یسبحون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۸۶ – ۴

۴ – آسمان های هفتگانه و عرش عظیم ، مظهر ربوبیت یگانه خداوند

قل من ربّ السموت السبع و ربّ العرش العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۶ – ۴،۵

۴ – جلوه ربوبیت یگانه خدا در پهنه آفاق و انفس

قال ربّ السموت و الأرض . .. ربّكم و ربّ ءابائكم الأوّلین

۵ – وجود انسان از مظاهر مهم و بارز ربوبیت خدا

ربّ السموت و الأرض . .. ربّكم و ربّ ءابائكم الأوّلین

برداشت یاد شده از آن جا است که تعبیر <و ما بینهما> (در آیه پیش) شامل انسان نیز می شده ولی با این حال اختصاص به ذکر یافته و به صورت جداگانه مورد توجه قرار گرفته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۸ - ۶

۶ - نظامِ طلوع و غروب خورشید ، نیازمند تدبیر و نشانگر وجود پروردگار یگانه

قال ربّ المشرق و المغرب

<مشرق> و <مغرب> می تواند

مصدر میمی و به معنای شروق (طلوع) و غروب باشد. بنابراین <ربّ المشرق و المغرب>; یعنی، پروردگار طلوع و غروب.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۰ – ۳

۳ – نزول باران از سمت آسمان و رویش بوستان های پرطراوت در پرتو آن ، جلوه تدبیر خدای یگانه

و أنزل لکم من السماء ماء فأنبتنا به حدائق ذات بهجه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۲ – ۷

۷ – اجابت دعای انسان در شرایط اضطرار و حل مشکلات وی ، از سوی خداوند ، نشانی روشن از یگانگی او و پوچی و بطلان شرک

أمّن یجیب المضطّر . .. و یکشف السوء ... أءله مع اللّه

<أءله مع اللّه>; یعنی، با توجه به این که تنها خداوند در شرایط اضطرار می تواند نجات دهنده انسان ها باشد، آیا مجالی برای روی آوری به غیرخدا هست؟ هرگز!

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۵ – ۶،۹

۶ – تغییر فصول سال ، جلوه ای دیگر از ربوبیت یگانه خدا

ربّ المشرق

۹ – جلوه زیبای طلوع پیوسته ستارگان در شب ، نشان ربوبیت یگانه خداوند است .

ربّ المشرق

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که مقصود از <مشارق> طلوع خورشید و نیز طلوع ستارگان در شب باشد; نه خصوص طلوع خورشید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۶ – ۱

۱ – جلوه زیبای آسمان ، نشان دیگری از ربوبیت یگانه خدا

إنّ إلهكم لوحد . ربّ السموت ... إنّا زيّنّا

السماء الدنیا بزینه الکواکب

برداشت یاد شده از آن جا است که جمله <إنا زیّنّا السماء. ..> به منزله تعلیل برای جملات پیشین است که در آنها از معبود واحد و توحید ربوبیِ خداوند، سخن به میان آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۱ - ۸

۸ - متنوع و رنگارنگ بودن کشت ها ، از جلوه های قدرت خدا و توحید ربوبی او است .

ثمّ یخرج به زرعًا مختلفًا ألونه

آیه شریفه، درصدد بیان جلوه هایی از قدرت و توحید ربوبی خداوند (چون نزول باران، پیدایش چشمه ها و روییدن کشت ها) است. بنابراین اختصاص به ذکر یافتن قید تنوع و رنگارنگی کشت ها، می تواند به منظور به نمایش گذاشتن جلوه دیگری از قدرت خدا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۰ - ۷

۷ - کوه های استوار ، برکت سرشار زمین ، تغییر فصل ها و تأمین نیار های غذایی موجودات ، از نشانه های ربوبیت بی همتای خدا

ذلک ربّ العلمین . و جعل فیها روسی من فوقها و برک فیها و قدّر فیها أقوتها فی أرب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۲ - ۱۷

۱۷ - سامان دادن آسمان های هفتگانه ، تدبیر امور آنها و آفرینش ستارگان و نگهبانی از آسمان ها ، جلوه ای از ربوبیت خدا و نشانه یکتایی او در تدبیر هستی است .

ذلک ربّ العلمین . .. فقضهنّ سبع سموت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت -

۱۴ - ۵۳ - ۴۱

۱۴ - آیات آفاقی و انفسی خداوند در هستی ، نشانی از ربوبیت و تدبیر یگانه او است .

سنریهم ءایتنا . .. أَوَلم یکف بربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۱ - ۱۵

۱۵ - آفرینش جهان و ایجاد نظام زوجیت ، تجلی ربوبیت بی همتای خداوند

ذلکم اللّه ربّی . .. جعل لکم من أنفسکم أزوجًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۷ - ۲

۲- نظام تشریع و تکوین ، متکی به پروردگار یگانه هستی

إنّا أنزلنه فی لیله . .. رحمه من ربّک ... ربّ السموت و الأرض و ما بینهما

عبارت <ربّ السماوات. ..> بدین جهت بعد از <ربّک> آمده است تا بیان کند که پروردگارِ نازل کننده شریعت بر پیامبراکرم(ص)، همان پروردگار آسمان ها و زمین است و جز او پروردگاری نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۸ - ۲،۶

۲- توحید ربوبی در سراسر نظام هستی ، گواه توحید ذاتی و یکتایی خداوند

ربّ السموت و . .. لا إله إلّا هو

۶- بنیاد های علمی و عقلی توحید ربوبی ، شایسته اعتماد و اتکا است ; نه باور های موهوم فرهنگ شرک .

ربّکم و ربّ ءابائکم الأوّلین

در آیات پیشین، دلایل علمی و عقلی توحید ربوبی مورد اشاره قرار گرفته است و از آن جا که یکی از بهانه های مشرکان در نفی توحید، استناد به شیوه و باور پیشینیان بوده است; تعبیر <ربّکم و ربّ آبائکم> در پی آن استدلال های عقلی و علمی

می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۴۴ - ۲

۲ - مرگ و حیات موجودات ، جلوه ای از ربوبیت یگانه خداوند بر هستی است .

و أنّ إلی ربّک المنتهی . .. و أنّه هو أمات و أحیا

از ارتباط این آیه با آیه <و أنّ إلی ربّک المنتهی>، مطلب بالا قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۴۵ - ۲

۲ - نظام < زوجیت > در حیات بشر ، نمودی از ربوبیت یگانه خداوند

و أنّ إلی ربّک المنتهی . .. و أنّه خلق الزوجین الذکر و الأُنثی

از ارتباط بین این آیه و آیه <و أنّ إلی ربّک . ..>، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۴۸ - ۲

۲ - تدارک نیاز های خلق در پی آفرینش ایشان ، نمودی از ربوبیت یگانه خداوند

و أنّ إلی ربّک المنتهی . .. و أنّه خلق ... و أنّه هو أغنی و أقنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۷ - ۸

۸ - مرگ و فنای موجودات زنده ، نشانی از اقتدار یگانه پروردگار هستی

کلّ من علیها فان . و یبقی وجه ربّک

از این که خداوند پس از یادآوری فنای موجودات، خود را به وصف <ذوالجلال> توصیف کرده است; می توان مطلب بالا

را استفاده کرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – معارج – ۷۰ – ۴۰ – ۴،۶

– ۴

تغییر فصل های سال ، جلوه ای دیگر از ربوبیت یگانه خداوند

بربّ المشرق و المغرب

۶ - جلوه زیبای طلوع ستارگان در شب و غروب آنها ، نشانه ربوبیت یگانه خداوند

بربّ المشرق و المغرب

برداشت یاد شده، مبتنی بر این دیدگاه است که مقصود از <مشارق> و <مغارب>، اعم از طلوع و غروب خورشید و همه ستارگان باشد; نه خصوص خورشید.

نفی شرک ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۳ - ۱،۲

۱ خداوند حقیقتی منزه از داشتن شریک در ربوبیت بر هستی

رب العلمین. لا شریک له

۲ نبودن شریک برای خدا در ربوبیت، دلیل لزوم اخلاص در پرستش او

إن صلاتی و نسکی . .. لله رب العلمین. لا شریک له

توصیف <الله> به ربوبیتش بر هستی (رب العالمین) و نبودن شریک برای او (لا شریک له) تعلیل برای <إن صلاتی . .. لله> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۷ - ۷

۷ در ربوبیت و تدبیر امور انسان ، برای خداوند شریکی نیست .

هو الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصراً

ربوبیت

آثار ایمان به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۳ - ۲

۲ اطمینان به ربوبیت خدا و زدودن دل از تردید درباره آن ، از شرایط ورود به بهشت است .

إن الذين . .. أخبتوا إلى ربهم أُولئك أصحب الجنه

برداشت فوق ، بر این مبناست که <إخبات> به معنای اطمینان باشد. بنابراین <أخبتوا إلى ربهم>; یعنی ، به ربوبیت خدا اطمینان دارند.

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۷۷ - ۶

۶ - اقتضای ایمان و قبول پروردگاری خداوند ، بنده او شدن و دستورات او را بی چون و چرا و از سر تسلیم انجام دادن است .

یأیّها الذین ءامنوا . .. و اعبدوا ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۳۶ - ۱۲

۱۲ - ایمان به پروردگاری و مقام ربوبیت خداوند ، مقتضی توکّل انسان بر او ، در همه امور خویش

و علی ربّهم یتوکّلون

آثار تکذیب ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۱۴،۱۷

۱۴ نپذیرفتن ربوبیت خداوند و مخالفت با پیامبران و برنامه های ایشان ، زمینه ساز نظام استبدادی و حاکمیت ستمگران *

و تلک عاد جحدوا بأیت ربهم . .. واتبعوا أمر کل جبار عنید

برداشت فوق ، براساس این احتمال است که ترتیب ذکری جمله <اتبعوا . ..> بر جمله های سابق ، حاکی از ترتب خارجی آن باشد.

۱۷ انکار ربوبیت خدا ، مخالفت با پیامبران و برنامه های آنان و پیروی از ستمگران و سرکشان ، درپی دارنده عذاب سهمگین قیامت

و نجّینهم من عذاب غلیظ. و تلک عاد جحدوا ... واتبعوا أمر کل جبار عنید

آیه مورد بحث ، بیانگر گناهانی است که قوم عاد را به عذاب دنیوی و اخروی گرفتار ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۰ - ۳

۳ انکار ربوبیت خدا و نافرمانی از دستورات پیامبران ، موجب لعنت خدا و دوری از رحمت اوست .

و أُتبعوا فی

هذه الدنيا لعنه و يوم القيمه ألا إن عادًا كفروا ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – ملک – ۶۷ – ۶ – ۲

۲ – انکار صفت ربوبیت خداوند ، مساوی با کفر و موجب دوزخی شدن است .

و للذین کفروا بربّهم عذاب جهنّم

آثار جهل به ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۸۷ – ۲

۲ – شرک و بت پرستی ، ناشی از درک نادرست از ربوبیت خدا بر جهان هستی است .

أئفكًا ءالهه دون اللّه تریدون . فما ظنّکم بربّ العلمین

آثار درک ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۴ – ۷

۷ مشاهده برهان الهی (درک حقایقی نظیر ربوبیت خدا ، دریافت زشتیِ گناه ، باور به عدم رستگاری ظالمان و گنه کاران و . . .) عامل عصمت پیامبران است .

و همّ بها لولا أن رءا برهن ربه

آثار ذکر ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳ – ۲۲

۲۲ توجه به خالقیت ، حاکمیت ، ربوبیت و مدبر بودن خدا ، زمینه پیدایش روح بندگی و پرستش

اللّه الذی خلق . .. ثم استوی ... یدبر الأمر ... اللّه ربکم فاعبدوه أفلا تذکرون

از حرف <فاء> در <فاعبدوه> که فاء تفریعیه است و دلالت می کند بر اینکه ما بعد فاء، برگرفته از ما قبل می باشد، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ -

۲۴ اعتقاد و توجه به ربوبیت خدا ، بازدارنده آدمی از سرپیچی کردن از دستور های خدا

إنی أخاف إن عصیت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۳ - ۳

۳ توجه به ربوبیت خدا ، گرایش دهنده آدمی به خضوع و خشوع در برابر او

و أخبتوا إلی ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۰۱ - ۳

۳ یوسف (ع) با یادآوری نعمت های الهی و توجه به ربوبیّت و علم و حکمت فراگیر خداوند ، خویشتن را در محضر او احساس کرد .

إن ربی لطیف لما یشاء إنه هو العلیم الحکیم. رب قد ءاتیتنی

تغییر سیاق ; یعنی، التفات از غیبت (إن ربی . .. إنه هو العلیم) به خطاب (رب قد ءاتیتنی) حاوی نکاتی است از جمله اینکه یوسف(ع) با یاد کردن از نعمتهای خدادادی و توجه به ربوبیّت و علم و حکمت مطلق الهی، به این حقیقت توجه پیدا کرد که خداوند حاضر و ناظر است. از این رو خود را در محضر او احساس کرد و او را مخاطب قرار داد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۰ - ۵

۵- توجه به نقش اصلی مشیت و تقدیر خدا در روزی انسان ها ، زمینه ساز اجتناب از بخل و افراط در انفاق به بخشش همه اموال و داراییهاست .

و لاتجعل یدک مغلوله إلی عنقک . .. إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء

جمله <إن ربّک. ..> در مقام تعلیل برای جمله <و لاتجعل یدک...> است.

بنابراین مفهوم آیه چنین می شود: خداوند روزی رسان است، پس نباید از ترس تهیدستی، بخل ورزید و انفاق نکرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۸ – ۱۰

۱۰– توجه به ربوبیّت خداوند ، سوق دهنده آدمی به استغاثه و دعا به درگاه او است .

یدعون ربّهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۳۸ – ۷

۷– توجه به ربوبیّت الهی و نقش آفرینی آن بر در و دیوار وجود ، دارای نقشی مهم و گرایش به توحید است .

لکنّا هو اللّه ربّی و لاأشرک بربّی أحدًا

مؤمن به ربوبیّت خدا است و از این تکرار استفاده می شود که توجه به صفت ربوبیّت در میان دیگر صفات الهی، اثری خاص در پرهیز از شرک دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۱۰ – ۲۰

۲۰– توجه به ربوبیّت خداوند ، برانگیزاننده انسان به عبادت خالصانه او و پرهیز از شرکورزی است .

و لایشرک بعباده ربّه أحدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۹ – ۷

۷ – توجه زکریا به ربوبیت خداوند ، مایه اطمینان او به امکان و سهولت بارداری همسر نازایش در صورت اراده و خواست خداوند

قال ربّک هو علیَّ هیّن

جمله <هو علیّ هیّن> بدون <قال ربّک> نیز معنای تامی دارد، ولی اضافه شدن آن مفید این معنا است که این سخن، گفته

شخص عادی نیست که در باره نحوه آن به فکر فرووری، بلکه گفته پروردگار تو است و او که تو را

از هیچ آفرید، در شیوه اعطای فرزند به شما وانمی ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۱ - ۹

۹- توجه مریم (س) به ربوبیت خداوند ، را به آسانی و امکان بارداریش به عیسی (ع) مطمئن می ساخت .

قال ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳۶ - ۷

۷- توجه به فراگیر بودن ربوبیتِ خداوند بر همه آدمیان ، زمینه ساز ترک پرستش غیر او است .

و إنّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه

جمله <إنّ اللّه. ..> تعلیل برای فاعبدوه می باشد، یعنی اعبدوا اللّه لأنّه ربّی و ربّکم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳۳ - ۳

۳ - توجه به ربوبیت خداوند ، زمینه ساز ترس از او است .

یأیّها الناس اتّقوا ربّکم

اضافه <ربّ> به ضمیر <کم> می تواند برای رساندن این نکته باشد که خداوند، چون پروردگار شما است، از او بترسید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۵ - ۱۲

۱۲ - توجه به مقام ربوبی پروردگار ، مایه تواضع و ستایش به درگاه وی و تنزیه او از هر کاستی و نقص است .

خرّوا سجّدًا و سبّحوا بحمد ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۳۸ - ۲

۲ - توجه به ربوبیت خداوند ، موجب شیفتگی انسان نسبت به انجام دستورات او است .

و الذین استجابوا لربّهم

با توجه به توضیح برداشت قبل و به کار رفتن کلمه <ربّ>،

می توان استفاده کرد که در اثر توجه به ربوبیت الهی، فرمان های خداوند برای انسان، سهل و آسان گشته و انسان مشتاقانه به اجرای آن خواهد پرداخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۰ - ۴

۴ - توجه به ربوبیت الهی بر وجود انسان ، زداینده هر شگفتی درباره قدرت او

قالوا کذلک قال ربّک

آوردن وصف <ربّک>، دربردارنـده نوعی اسـتدلال بر قـدرت خدا می باشد; یعنی، آن که وجود تو را پروریده، قادر اسـت که پیرزنی نازا را نیز بارور کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۵۵ - ۱

۱ - توجه به نمود های تدبیر و ربوبیت عالی خداوند ، زداینده هر تردید درباره نعمت بخشی های الهی

فبأیّ ءالاء ربّک تتماری

فای تفریع در <فبأیّ. ..> می رساند که با توجه به آنچه در آیات پیشین گفته شده، انتظار نمی رود کسی در رابطه با خداوند و آثار رحمت خیز او گرفتار تردید و شک باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۴۰ - ۵

۵ - توجّه به ربوبیت خداوند ، مایه هراس از فرجام مخالفت با او است .

و أمّا من خاف مقام ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۸ - ۱۵

۱۵ - توجّه به ربوبیت خداوند ، مایه خداترسی و پیدایش هول و هراس در دل عاقبت اندیشان

ذلك لمن خشی ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۶ - ۵

۵ - توجّه

به ربوبیت و مدبّر بودن خداوند ، بازدارنده انسان از کفران نعمت ها است .

لربّه لکنود

تقدیم <لربّه>، بیانگر اهتمام به آن است; یعنی، شگفتا که انسان با آن که خداوند <ربّ> و <مدبّر> او است، به کفران نعمت او رو آورده است!

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نصر - ۱۱۰ - ۳ - ۹

۹ - توجّه به ربوبیت خداوند ، زمینه ساز تسبیح ، حمد و استغفار به درگاه او است .

فسبّح بحمد ربّک و استغفره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فلق - ۱۱۳ - ۱ - ۱۱

۱۱ - توجّه به ربوبیت خداوند و حاکمیت تدبیر او بر نظام هستی ، برانگیزاننده انسان به پناه بردن به او و اطمینان بخش و دلگرم سازنده پناهندگان است .

قل أعوذ بربّ الفلق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ناس - ۱۱۴ - ۱ - ۸

۸ - توجّه به ربوبیت خداوند و حاکمیت تدبیر او بر امور مردم ، وادارسازنده انسان هابه استعاذه و دلگرم کننده پناهندگان به او است .

قل أعوذ بربّ الناس

آثار ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۰ - ۶

۶- انسان ها دارای زمینه های دستیابی به منزلتی فراتر از فرشتگان و شایستگی برای سجده ملائکه بر ایشان هستند .

و إذ قلنا للملئکه اسجدوا لأدم

آثار ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۴ – ۵

۵ فرستادن آیات و معجزات، مقتضای ربوبیت خداوند و عنایت او به هدایت مردم

و ما تأتیهم

من ءايه من ءايت ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۱ – ۳

۳ گرد آمدن آدمیان در پیشگاه خداوند در قیامت، مقتضای ربوبیت اوست.

أن يحشروا إلى ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۵ – ۲۱

۲۱ ربوبیت و غفران و رحمت الهی مقتضی آسان نمودن تکالیف در شرایط اضطرار است.

فمن اضطر غير باغ و لاعاد فإن ربک غفور رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۷ – ۷

۷ ربوبیت الهی، مقتضی امیدبخشی به همگان و امهال و هشدار به مجرمان

فإن كذبوك فقل ربكم ذو رحمه وسعه و لا يرد بأسه عن القوم المجرمين

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۲ – ۳

۳ نبوت ، امری ضروری و لازم و از مقتضیات ربوبیت خدا نسبت به انسان است .

أكان للناس عجباً أن أوحينا إلى رجل منهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳ – ۳،۱۸

۳ بعثت پیامبر اکرم (ص) و نزول قرآن ، از مقتضیات ربوبیت خدا بر انسان ها و در راستای تربیت و رشد آنان است .

أكان للناس عجباً أن أوحينا إلى رجل منهم . .. إن ربكم اللّه

۱۸ پرستش خدا ، مقتضای پذیرش ربوبیت او بر انسان و جهان است .

ذلكم اللّه ربكم فاعبدوه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - یونس - ۱۰ - ۹ - ۷

۷ ربوبیت خداوند

، مقتضی دستگیری و هدایت پیوسته مؤمنان نیک کردار

إن الذین ءامنوا . .. یهدیهم ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۹ - ۱۱

۱۱ امهال جوامع شرک پیشه در دنیا و تأخیر انداختن کیفر آنان به جهان آخرت ، مقتضای ربوبیت و پروردگاری خدا نسبت به انسانها

و لو لا کلمه سبقت من ربک لقضی بینهم فیما فیه یختلفون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۳ - ۴

۴ حکم الهی به محرومیت اهل فسق از گرایش به ایمان ، مقتضای ربوبیت و پروردگاری اوست .

کذلک حقت کلمت ربک علی الذین فسقوا أنهم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۷ - ۱۳

۱۳ ربوبیت و پروردگاری خدا ، مقتضی نزول قرآن

من رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۳ - ۵

۵ ربوبیت الهی ، مقتضی تحقق قطعی وعده های اوست .

قل إی و ربی إنه لحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۷ - ۴

۴ ربوبیت خداوند ، مقتضی نزول کتابی پندآموز ، شفابخش ، هدایتگر و رحمت بخش است .

یأیها الناس قد جاءتکم موعظه من ربکم و شفاء لما فی الصدور و هدًی و رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۱ - ۹

۹ ربوبیت خداوند ، مقتضی نظارت همه جانبه او بر جهان هستی است .

و ما یعزب عن ربک

من مثقال ذره فی الأرض و لا فی السماء . .. إلا فی کتب مبین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۸۸ – ۶

۶ بهره مندی فرعون و اطرافیان او از ثروت های خدادادی ، مقتضای ربوبیت الهی بود .

ربنا إنک ءاتیت فرعون و ملأه زینه و أمولا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۹۳ – ۱۵

۱۵ ربوبیت الهی ، مقتضی داوری نسبت به اختلافات مردم در قیامت

إن ربک یقضی بینهم یوم القیمه فیما کانوا فیه یختلفون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۹۴ – ۹

۹ ربوبیت الهی ، مقتضی نزول قرآن بر پیامبر اکرم (ص) بوده است .

لقد جاءک الحق من ربک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۹۶ – ۳،۵

۳ محکوم شدن مکذبان آیات الهی به عذاب استیصال ، از شؤون ربوبیت الهی و مقتضای آن است .

إن الذین حقت علیهم کلمت ربک

۵ محروم ساختن تکذیب کنندگان آیات الهی از ایمان ، سنت خدا و مقتضای ربوبیت اوست .

إن الذین حقت علیهم کلمت ربک لایؤمنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۹۹ - ۸

۸ مختار و آزاد بودن انسان در پذیرش و عدم پذیرش دین ، مقتضای ربوبیت خداست .

و لو شاء ربک لأمن من فی الأرض کلهم جمیعاً أفأنت تکره الناس حتی یکونوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ -

یونس - ۱۰ - ۱۰۸ - ۵

۵ ربوبیت الهی ، مقتضی فرستادن کتاب و راهنمایی مردم به وسیله آن است .

قد جاءکم الحق من ربکم فمن اهتدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۱۲

۱۲ حمایت خداوند از پیامبران در برابر دشمنان آنان ، مقتضای ربوبیت او و پایه قرار دادن افعالش بر حکمت و صواب است .

إنی توکلت علی الله ربی و ربکم . .. إن ربی علی صرط مستقیم

<إنی توکلت . ..> متضمن حمایت خداوند از هود پیامبر می باشد و جمله <إن ربی ...> تعلیل برای این معناست. بنابراین راستی و درستی کارهای خداوند ، اقتضا می کند که هود(ع) را در برابر دشمنانش ، حمایت کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۳ - ۳

۳ کیفر ستم کاران و گنه پیشگان ، مقتضای ربوبیت خداوند و در جهت تدبیر امور انسانهاست .

مسوّمه عند ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۹ - ۲

۲ رحمت خدا بر بندگان ، برخاسته از ربوبیت اوست .

إلاّ من رحم ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۱ - ۱۸

۱۸ روند حوادث و رخداد های تاریخ ، به تدبیر و تقدیر خدا و در اختیار اوست .

و قال الذی اشتریه . .. و کذلک مکّنّا لیوسف فی الأرض

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۴ – ۴

۴ بهره مندی یوسف (ع) از

برهان و حجت الهی (مشاهده ربوبیت خدا و . . .) عامل عصمت او از ارتکاب گناهان

لولا أن رءا برهن ربه کذلک لنصرف عنه السوء و الفحشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۵ - ۷

۷ ربوبیّت خدا بر انسانها ، مقتضی تشکیل دادن قیامت و آفرینش مجدد انسان ها پس از مرگ است .

أُولئک الذین کفروا بربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۶ - ۱۴

۱۴ نوید به مغفرت گناه بندگان و تهدید آنان به عذاب شدید ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

و إن ربک لذو مغفره . .. و إن ربک لشدید العقاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱ - ۱۵

۱۵- ربوبیت الهی ، مقتضی بیرون آوردن بندگان خویش از گمراهی کفر ، و هدایت آنان به نور ایمان

لتخرج الناس من الظلمت إلی النور بإذن ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۷ - ۳

۳- افزایش نعمت در صورت شکرگزاری و تهدید به عذاب در صورت کفران نعمت ، مقتضای ربوبیت الهی

و إذ تأذّن ربّکم لئن شکرتم لأزیدنّکم و لئن کفرتم إن عذابی لشدید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۳ - ۸

۸- حمایت از انبیا ، با هلاکت مخالفان ستمگر آنان ، مقتضای ربوبیت خداوند

فأوحی إلیهم ربّهم لنهلکنّ الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۳ - ۷

۷- مؤمنان دارای عمل

صالح ، مورد عنایت پروردگار خویش بوده و ورود و جاودان ماندنشان در بهشت برخاسته از ربوبیت اوست .

أُدخل الذین ءامنوا . .. جنّت ... خلدین فیها بإذن ربّهم

اضافه شدن <ربّ> به ضمیر <هم>، که مرجع آن <الذین آمنوا> است، مشعر به معنای یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۵ - ۴

۴- ثمربخشی اعتقادات حق برخاسته از ربوبیت خداوند است .

تؤتی أکلها کلّ حین بإذن ربّها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴۰ - ۹

۹- ربوبیت الهی ، مقتضی استجابت دعا و پذیرش درخواست های بندگان است .

ربّنا و تقبّل دعاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۵ - ۲

۲- ربوبیت خداوند برای انسان ها ، مقتضی گردآوری آنها در روز قیامت

و إن ربّک هو یحشرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۸ - ۴

۴- ربوبیت خداوند ، مقتضی بازگویی قصه خلقت انسان برای پیامبر (ص)

و إذ قال ربّک للملئکه إنی خلق بشرًا من صلصل من حمإ مسنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۸۶ – ۵

۵- ربوبیت خداوند ، مقتضی آفرینش عالمانه جهان است .

إن ربّک هو الخلّق العلیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۹۳ – ۴

۴- ربوبیت الهی ، مقتضی بازپرسی و کیفر و پاداش دادن در برابر اعمال و رفتار آدمی است .

فوربّک لنسئلنّهم أجمعین . عمّا کانوا

یعملون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۳۰ – ۵

۵- ربوبیت خداوند ، مقتضی فرو فرستادن قرآن (تعالیم دین) بر بندگان خویش

و قیل للذین اتّقوا ماذا أنزل ربّکم قالوا خیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۴۲ – ۷

۷- ربوبیت خداوند ، شایسته توکل همه جانبه به اوست .

و علی ربّهم یتوکّلون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۴۷ – ۶

۶- رأفت و رحمت خداوند بر بندگان ، برخاسته از ربوبیت اوست .

فإن ربّکم لرءوف رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۶۸ – ۲

۲- الهام خداوند به زنبور های عسل و هدایت آنها به ساختن خانه هایی مناسب برای خود ، به مقتضای ربوبیت اوست .

و أوحی ربّک إلی النحل . .. و ممّا یعرشون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۶۹ – ۷،۸

۷- نشان دادن راه زندگی طبیعی (حرکات غریزی برای خانه سازی ، تغذیه از گیاهان و تولید عسل) به زنبور های عسل ، به

مقتضای ربوبیت پروردگار است .

فاسلکی سبل ربّک ذللاً

۸- ربوبیت خداوند ، مقتضی سلوک خاشعانه و منقادانه جهان و انسان در مسیر تعیین شده از جانب او

فاسلکی سبل ربّک ذللاً

آیه شریفه هر چند درباره زنبور عسل است، ولی یاد زندگی آنان برای انسان می تواند گویای این پیام باشد که: انسان نیز مانند دیگر موجودات طبیعت، باید در مسیر پروردگارش گام بردارد.

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۹ - ۷

۷- ربوبیت خداوند ، مقتضی توکل بر اوست .

و علی ربّهم یتوکّلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۹ - ۹

۹- ربوبیت خداوند ، مقتضی غفران و رحمت گسترده نسبت به گناهکاران توبه کننده است .

إن ربّک للذین . .. إن ربّک من بعدها لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۴ - ۹

۹- تبیین نهایی حق و باطل و فیصله دادن به اختلافات بشری ، مقتضای ربوبیت الهی

و إن ربّک لیحکم . .. فیما کانوا فیه یختلفون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۵ - ۲

۲- رشد و کمال پیامبر (ص) در پرتو ربوبیت الهی ، مقتضی دعوت دیگران به راه خداست .

ادع إلی سبیل ربّک

واژه <ربّ> که در لغت به معنای تربیت است (مفردات راغب) می تواند اشاره به این جهت داشته باشد که: بهره‌وری پیامبر(ص) از ربوبیت خدا، مقتضی آن است که آن حضرت دیگران را نیز از ربوبیت خدا بهره مند سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸ - ۶

۶- ربوبیت خداوند ، مقتضی باز گذاشتن در رحمت خویش به روی فتنه گران مجازات شده

و لیتبّروا ما علوًّا تتبیرًا . عسی ربّکم أن یرحمکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۷ – ۱۲

۱۲- ربوبیت خداوند ، مقتضی مجازات جوامع فاسد و عصیانگر

بر اساس علم و آگاهی است .

و کم أهلکنا . .. و کفی بربّک بذنوب عباده خبیرًا بصیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۰ - ۵

۵- مقام ربوبیت الهی ، مقتضی عطا و افاضه پیاپی و مستمر به آدمیان

کلاّ نمدّ هؤلاء و هؤلاء من عطاء ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۵ - ۲

۲- ربوبیت خداوند ، مقتضی علم و آگاهی کامل او بر حالات درونی انسانها

ربّکم أعلم بما فی نفوسکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۸ - ۱۱

۱۱- امکانات مادی و نعمت های خداوند ، نشأت یافته از ربوبیت خدا و در جهت رشد و تکامل انسان است .

ابتغاء رحمه من ربّک ترجوها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۰ - ۳،۴

۳- ربوبیت خدا ، مقتضی مقدر کردن تفاوت روزی برای بندگان است .

إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

۴- تفاوت روزی انسان ها ، تدبیر الهی در جهت پرورش و رشد آنان است .

إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

تأکید بر ربوبیت الهی در مورد <یبسط> و <یقدر> می رساند که این بسط و تقدیر نشأت یافته از ربوبیت اوست (تا چرخ زندگی بچرخد و انسانها در پرتو این تفاوت آزمایش شوند و تکامل یابند).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۹ - ۴

۴- ارائه تعالیمی حکیمانه از سوی خداوند برای بشر ، مقتضای ربوبیت اوست .

ذلک ممّا

أوحى إليك ربّك من الحكمه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۴ - ۲،۷

۲- ربوبيت و پروردگارى خداوند ، مقتضى علم و آگاهى كامل به احوال انسانهاست .

ربّكم أعلم بكم

۷- ربوبيت الهى ، مقتضى دادن پاداش و يا كيفر به انسانهاست .

ربّكم . .. إن يشأ يرحمكم أو إن يشأ يعذّبكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۵ - ۳

۳- ربوبيت خداوند ، مقتضى علم و آگاهى او به همه موجودات آسمان ها و زمين است .

ربّك أعلم بمن فى السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۷ - ۵،۱۴

۵- ربوبيت خداوند ، سزاوار تقرب به اوست .

يبتغون إلى ربّهم الوسيله

۱۴- اميد به رحمت خداوند و ترس از عذابش ، مقتضاى ربوبيت اوست .

إلى ربّهم الوسيله . .. و يرجون رحمته و يخافون عذابه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۰ - ۸

۸- ربوبيت خداوند ، مقتضى احاطه كامل به همه انسانهاست .

إن ربّك أحاط بالناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۵ - ۱۰

۱۰- ربوبیت خداوند ، مقتضی حمایت از بندگان خویش

إن عبادی لیس لک علیهم سلطن و کفی بربّک وکیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۴ - ۹

۹- ربوبیت الهی ، مقتضی آگاهی عمیق او به هدایت پیشگان و تمایز آنان با دیگران

فربّکم أعلم بمن هو أهدی سبیلاً

ذکر صفت <ربّ> به جای

اسم <الله> و یا صفات دیگر برای بیان آگاهی خداوند از گروههای انسانی، مشعر به نکته یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۸ - ۷

۷- ربوبیت کامل خداوند نسبت به انسان ها ، مستلزم تخلف ناپذیری وعده های او

سبحن ربّنا إن کان وعد ربّنا لمفعولاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۰ - ۳

۳- ربوبیّت پروردگار ، مقتضی سلب نعمت از فخر فروشان و مشرکان دل بسته به دنیا واعطای نعمتی افزون تر به موحدان است ،

فعسی ربّی أن یؤتین خیرًا من جنّتك و یرسل علیها حسبانًا من السماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۸ - ۴

۴- ربوبیّت الهی ، مقتضی حشر آدمیان و عرضه شدن آنان در پیش گاه پروردگار است .

و حشرنهم . .. و عرضوا علی ربّک صفًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۹ - ۱۸،۱۹

۱۸- مبرّا بودن خداوند از هرگونه ظلم و بی عدالتی ، مقتضای ربوبیّت او است .

و لایظلم ربّک أحدًا

۱۹- حساب رسی و سنجش عادلانه اَعمال آدمیان در قیامت ، لازمه ربوبیّت خدا است .

و وضع الکتب . .. و لایظلم ربّک أحدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۵ - ۱۱

۱۱- ربوبیّت و پروردگاری خدا ، مقتضی التجای انسان به درگاه وی برای طلب آمرزش است .

و یستغفروا ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸

۴ - ۵۷ -

۴- ربوبیّت الهی ، مقتضی ارائه آیات ، برای رشد و تعالی بشر است .

ذکّر بأیت ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۲ - ۱۶

۱۶- خضر (ع) با توجّه دادن موسی (ع) به تدبیر فراگیر الهی ، حفاظت اموال یتیمان را ، برخاسته از گستردگی ربوبیّت خداوند دانست .

فأراد ربّک

خضر(ع) با اضافه <ربّ> به ضمیر خطاب (ربّک) به موسی(ع) این نکته را بیان داشته است که گرچه ترمیم دیوار، به تغذیه و تربیت جسم تو کمکی نکرد، ولی مالک و مدّبر تو، مالک و مدّبر یتیمان نیز هست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۵ - ۳

۳- ذوالقرنین ، خود را مملوک خداوند و عطیه های الهی را ، برخاسته از مقام ربوبیّت او می دانست .

ما مکّنّی فیه ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰۵ - ۳

۳- ربوبیّت خداوند مقتضی ارائه آیات در جهت هدایت مردم است .

کفروا بأیت ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰۹ - ۶،۷

۶- ربوبیّت خداوند مایه پیدایش آفریده ها و ارائه رهنمود های او است .

لکلمت ربّی . .. کلمت ربّی

۷- پیامبر (ص) متکی به مبدأ لایزال هستی و تحت ربوبیّت خاص او است .

لکلمت ربّی . .. کلمت ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶ - ۱۵

۱۵- صالح و شایسته شدن فرزندان ، به دست

خداوند و از شؤون ربوبیت او است .

یرثنی . .. واجعله ربّ رضیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۷ - ۱۱

۱۱- قبول درخواست آمرزش ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

سأستغفر لک ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۸ - ۱۳

۱۳- ربوبیت الهی ، مقتضی اجابت دعا های بندگان است .

و أدعوا ربّی . .. بدعاء ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۵ - ۳

۳- ربوبیت و تدبیر کارآمد و دقیق خداوند بر سرتاسر هستی ، دلیل منزّه بودن او از نسیان

و ما کان ربّک نسیًّا . ربّ السموت والأرض و ما بینهما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۱ - ۴

۴- ورود همه آدمیان به جهنم ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

کان علی ربّک حتمًا مقضیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۶ - ۱۱

۱۱- ربوبیت خداوند ، مقتضی اعطای پاداش به اعمال صالح

والبقیت الصلحت خیر عند ربّک ثوابًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۵ - ۵

۵ - شرح صدر ، بخشش خداوند و برخاسته از مقام ربوبیت او است .

قال ربّ اشرح لی صدری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۰ - ۱۰

۱۰ - ربوبیت خداوند ، مقتضی آفرینش موجودات و هدایت آفریده ها به کمال وجودی آنها است .

ربّنا الذی أعطی کلّ شیء

خلقه ثمّ هدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۴ - ۱۰

۱۰ - ربوبیت خداوند ، مقتضی پاداش به دارندگان نیت خیر و سبقت گیرندگان در کار نیک

و عجلت إلیک ربّ لترضی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۶ - ۱۵

۱۵ - خشم الهی بر مرتدان و بازگشت کنندگان به شرک و بت پرستی ، مقتضای ربوبیت او است .

أضلّهم السامریّ . .. أم أردتّم أن یحلّ علیکم غضب من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۱۴ - ۱۹

۱۹ - علم ، موهبتی از ناحیه خداوند و نشأت گرفته از ربوبیت او است .

و قل ربّ زدنی علمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۳ - ۱۴

۱۴ - ارائه دلایل روشن از سوی خداوند بر رسالت پیامبران ، برخاسته از ربوبیت او است .

بَایه من ربّه أوَلم تأتهم بیّنه ما فی الصحف الأُولی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۴ - ۹

۹ - اتمام حجت و فرستادن پیامبران برای ابلاغ آیات الهی ، مقتضای ربوبیت الهی است .

ربّنا لولا أرسلت إلينا رسولاً فنتّبع ءايتک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۲ - ۴

۴- وحی الهی ، یادآوری به مردمان و نجات آنان از غفلت و بی خبری ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

ما یأتیهم من ذکر من ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۳ - ۸

۸- ربوبیت الهی ، مقتضی روی آوری انسان به درگاه او به هنگام رنج و نیاز

و أیّوب إذ نادی ربّه أنّی مسّنی الضرّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۹ - ۱۲

۱۲- ربوبیت خداوند ، مقتضی روی آوردن به درگاه او به هنگام نیاز

إذ نادی ربّه ربِّ لاتذرنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۲ - ۵

۵- ربوبیت خدا نسبت به آدمیان ، مستلزم پرستش او است .

أنا ربّکم فاعبدون

برداشت یاد شده از تفریع <اعبدون> به <أنا ربّکم> استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۱۲ - ۶

۶- ربوبیت خداوند ، مقتضی رحمت بی کران و یاری بخشی بندگان است .

و ربّنا الرحمن المستعان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۳۰ - ۷

۷ - وضع قوانین و مقرارت سعادتبخش از سوی خداوند ، مقتضای ربوبیت و پروردگاری او است .

و من يعظّم حرمت اللّه فهو خير له عند ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۲ - ۱۰

۱۰ - ربوبيت الهى ، مقتضى پاداش به مبلغان دينى

فخراج ربّك خير

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۷ - ۷

۷ - ربوبيت خدا ، مقتضى حسابرسى اعمال و كيفر كافران

فإنّما حسابه عند ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۱۶ -

۵ تأمین خواسته های متقین در بهشت ، برخاسته از ربوبیت خداوند

لهم فیها ما یشاءون خلدین کان علی ربّک وعدًا مسئولاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۲۰ – ۱۴

۱۴ آزمایش انسان ها برای توانمند ساختن روحیه آنها ، به اقتضای ربوبیت خدا و ناشی از بصیرت و بینایی او به احوال آنان

و جعلنا بعضکم لبعض فتنه أتصبرون و کان ربّک بصیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۳۱ – ۸

۸ ربوبیت خداوند ، مقتضی راهبری پیامبر (ص) و مؤمنان و نصرت و یاری آنان

و کفی بربّک هادیًا و نصیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۵۷ – ۸

۸ ربوبیت خداوند ، مقتضی حرکت انسان به سوی او و برگزیدن راه الهی (دین)

إلّا من شاء أن یتّخذ إلی ربّه سبیلاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۶ – ۵،۷

۵ – فرستادن رسولان ، برخاسته از مقام ربوبیت و پروردگاری خداوند

فقولا إنّا رسول ربّ العلمین

۷ – جهان آفرینش ، برخوردار از رشد و تکامل در پرتو ربوبیت خداوند

ربّ العلمین

پروریـدن، ایجاد حالتی است در شـیء پس از حالت پیشـین تا آن گاه که به حدّ تمام و کمال برسد (مفردات راغب). این معنا حکایت از حرکت تکاملی جهان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۱ - ۱۱

۱۱ - ربوبیت الهی ، مقتضی آمرزش خطا ها و گناهان بندگان

مؤمن

إنّا نطمع أن يغفر لنا ربّنا خطينا أن كنّا أوّل المؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۲ - ۷

۷ - ربوبیت الهی ، مقتضی هدایت خلق

إنّ معی ربّی سیهدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۷ - ۴

۴ - ربوبیت خدا ، نشانگر قدرت او در رساندن فیض به خلق

فإنّهم عدوٌّ لی إلّا ربّ العلمین

آمدن <ربّ العالمین> در برابر ضمیر <هم> که به بت ها بازمی گردد می تواند اشاره به عجز و بی خاصیتی بت ها داشته باشد؛ در حالی که پروردگار جهانیان، به دلیل پروردگاری اش، در یاری رساندن به انسان ها، توانا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۲ - ۷

۷ - ربوبیت خداوند ، مقتضی دل بستن انسان ها به مغفرت و آمرزش او در روز قیامت

ربّ العلمین. .. الذی أطمع أن یغفرلی خطیئتی یوم الدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۳ - ۶

۶ - ربوبیت خداوند ، مقتضی حساب رسی از اعمال بندگان است .

إن حسابهم إلّا علی ربّی لو تشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸ - ۱۲

۱۲ - ربوبیت خدا بر نظام عظیم و پهناور هستی ، گواه نامحدود و منزه بودن او از هرگونه نقص و کاستی

و سبحن اللّه ربّ العلمین

وصف <ربّ العالمین> مشعر به علیت است; یعنی، چون او پروردگار همه عوالم هستی است، از هر نقص و کاستی منزه

و از قرار گرفتن در مکان و محدود شدن در آن مبرّا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۰ - ۲۴،۲۵

۲۴ - غنا (بی نیازی) و کرم (بخشندگی) لازمه پروردگاری خداوند

فإنّ ربّی غنیّ کریم

۲۵ - ربوبیت آمیخته به غنا و کرم خداوند ، مقتضی نعمت بخشی به خلق حتی با وجود ناسپاسی آنان

و من کفر فإنّ ربّی غنیّ کریم

ارتباط <فإنّ ربّی> با <من کفر> بیانگر این نکته است که گرچه ناسپاسان، مستحق دوری از رحمت و نعمت اند; اما چون خداوند در مقام ربوبیت است و غنی و کریم نیز می باشد، باز بر آنان نعمت هایش را ارزانی می دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۳ - ۴

۴ - ربوبیت خداوند ، مقتضی شمول و فراگیر بودن فضل و رحمتش برتمامی مردمان

و إنّ ربّک لذو فضل علی الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۴ - ۳

۳ - ربوبیت خدا ، مستلزم آگاهی کامل او از نهان و آشکار خلق

و إنّ ربّک لیعلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۸ - ۳

۳ - داوری میان حق پذیران و حق ناپذیران از شؤون ربوبیت خداوند

إنّ ربّک یقضی بینهم

تکیه بر وصف ربوبیت خداوند و نه هر اسم یا وصف دیگر بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۳ - ۱۶

۱۶ - ربوبیت الهی ،

مقتضی نظارت دائمی و همه جانبه او بر اعمال خلق

و ما ربّک بغفل عمّا تعملون

به کار رفتن واژه <ربّ> به جای هر اسم یا صفت دیگر، می تواند از آن جهت باشد که صفت ربوبیت، مستلزم داشتن نظارت دائمی و همه جانبه بر کار خلق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۲ - ۶

۶ - راهنمایی گمشدگان ، مقتضای ربوبیت و پروردگاری خداوند

قال عسی ربّی أن یهدینی سواء السبیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۴ - ۸

۸ - سرپرستی و تأمین روزی انسان ، مقتضای ربوبیت خداوند

فقال ربّ إنّی لما أنزلت إلیّ من خیر فقیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۷ - ۳

۳ - ربوبیت خدا ، مقتضی داوری میان پیامبران و تکذیبگران رسالت ایشان

و قال موسی ربّی أعلم بمن جاء بالهدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۶ - ۳

۳ - بعثت پیامبر (ص) و نزول قرآن بر آن حضرت ، جلوه رحمت و مقتضای ربوبیت خداوند بر خلق

و لکن رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۸ - ۶

۶ - گزينش پيامبر و تبيين وظايف خلق ، از شؤون ربوبيت خداوند است .

و ربّک يخلق ما يشاء و يختار

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۹ - ۴

۴ - آگاهی همه جانبه به نهان و آشکار مردم ،

از شؤون ربوبیت خداوند

و ربّک یعلم ما تکنّ صدورهم و ما یعلنون

تکیه بر وصف ربوبیت به جای هر اسم یا وصف دیگر، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۱۳

۱۳ - ربوبیت خدا بر مردمان ، مقتضی بعثت پیامبران برای هدایت و راهنمایی آنان

قل ربّی أعلم من جاء بالهدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۶ - ۶

۶ - بعثت پیامبران ، مقتضای ربوبیت خداوند بر خلق

و ما کنت ترجوا أن یلقی إلیک الکتب إلاّ رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۰ - ۲

۲ - ربوبیت خداوند ، مقتضی دعا به درگاه او و استمداد از او است .

قال ربّ انصرنی علی القوم المفسدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۵۹ - ۴

۴ - ربوبیت خداوند ، مقتضی اتّکا و توکّل همواره بر او در همه امور است .

علی ربّهم یتوکّلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۸ - ۱۵

۱۵ - ربوبیت الهی ، مقتضی برپایی قیامت و حضور انسان ها در پیشگاه خداوند است .

و إنّ کثیرًا من الناس بلقای ربّهم لکفرون

ذکر وصف ربوبیت در مورد لقاءاللّه می تواند ناظر به برداشت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۳ - ۵

۵ - ربوبیّت خداوند ، متقضی پناه جستن به او در خطرات و سختی ها

است .

و إذا مسّ الناس ضرّ دعوا ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۴،۵

۴ - ربوبيت خداوند ، مقتضى هدايت بندگان است .

هدًى من ربّهم

۵ - هدايت شدن محسنان ، نشأت يافته از ربوبيت خداوند است .

أُولئك على هدًى من ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲ - ۵

۵ - ربوبيت خداوند ، مقتضى فرستادن قرآنى خلل ناپذير و متقن است .

تنزيل الكتب لاريب فيه من ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۳ - ۵

۵ - ربوبيت خداوند ، منشأ نزول كتاب آسمانى (قرآن و . . .) است .

تنزيل الكتب . .. بل هو الحقّ من ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۱ - ۱۱

۱۱ - ربوبيت خداوند ، مقتضى بازگشت انسان ها به سوى او پس از اتمام حيات دنيوى است .

ثمّ إلى ربّكم ترجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۲ - ۱۰

۱۰ - درخواست از خدا برای نجات از گرفتاری ، مقتضای ربوبیت او است .

ناکسوا رءوسهم عند ربّهم ربّنا أبصرنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۶ - ۴

۴ - ربوبیت خداوند ، متقاضای دعا به درگاه او است .

یدعون ربّهم خوفًا و طمعًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۵ - ۳

۳ - ربوبیت

و پروردگارى خدا مقتضى حلّ نهايى اختلافات بشر است .

إنّ ربّك هو يفصل بينهم يوم القيمه فيما كانوا فيه يختلفون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲ - ۳

۳ - ربوبيت الهى ، مقتضى ارسال وحى به پيامبر (ص) است .

و اتّبع ما يوحى إليك من ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۷ - ۷

۷ - ربوبيت خداوند ، مقتضاى اظهار تضرّع به درگاه او است .

ربّنا إنّا أطعنا سادتنا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۸ - ۵

۵ - ربوبيت خداوند ، مقتضاى استدعا به درگاه او است .

ربّنا ءاتهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳ - ۷،۱۴

۷ - تحقق روز قيامت ، مقتضاى ربوبيت خداوند است .

و ربّى لتأتينّكم

۱۴ - ربوبيت خداوند ، مقتضى داشتن علم غيب و احاطه علمى بر همه موجودات

و ربّى . .. علم الغيب لايعزب عنه مثقال ذرّه ... و لا أصغر من ذلك و لا أكبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۱۲ - ۱۲

۱۲ - ربوبیت خداوند ، مقتضی تحت اختیار درآوردن جنّیان برای سلیمان (ع)

و من الجنّ من یعمل بین یدیه بإذن ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۱۵ - ۴،۸

۴ - ربوبیت خداوند ، مقتضی اعطای روزی به بندگان

من رزق ربّکم

۸ - آمرزش گری خداوند ، برخاسته از ربوبیت او

است .

و ربّ غفور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۱ - ۱۲

۱۲ - ربوبیت خداوند ، مقتضی نگهبانی بر هر چیز است .

و ربّک علی کلّ شیء حفیظ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۳ - ۱۳

۱۳ - ربوبیت خداوند ، مقتضی اظهار حق برای بندگان

قالوا ماذا قال ربّکم قالوا الحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۶ - ۲

۲ - ربوبیت خداوند ، مقتضی جمع انسان ها در قیامت و داوری نهایی بین جریان حق و باطل

قل یجمع بیننا ربّنا ثمّ یفتح بیننا بالحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۱ - ۱۵

۱۵ - ربوبیت الهی ، مقتضی مؤاخذه کافرانِ به قرآن

و قال الذین کفروا لن نؤمن بهذا القرءان . .. و لو تری إذ الظلمون موقوفون عند رب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۶ - ۲

۲ – ربوبیت الهی ، مقتضی قبض و بسط روزی بندگان

إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۳۹ – ۳

۳ – ربوبیت خداوند ، متقضی قبض و بسط روزی بندگان

إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء . .. و یقدر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۴۸ – ۳،۹

۳ – ربوبیت خداوند ، مقتضی آگاهی همه جانبه او از غیب و نهان ها است

.

إنّ ربّی . .. علّم الغیوب

<علاّم الغیوب>، خبر مبتدای محذوفی مثل <هو> است که مرجع آن <ربّی> است.

۹ - ربوبیت خداوند ، مقتضی فرو فرستادن قرآن کریم

قل إنّ ربّی یقذف بالحقّ

<ال> در <الحقّ> می تواند عهد بوده و به قرآن کریم (ذکر شده در آیات سابق) بازگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۵۰ - ۷

۷ - ربوبیت خداوند ، مقتضی ارسال وحی به منظور هدایت بندگان است .

و إن اهتدیت فبما یوحی إلیّ ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۳۴ - ۱۰

۱۰ - آمرزندگی و قدردانی از بندگان ، از شؤون ربوبیت خداوند است .

إنّ ربّنا لغفور شکور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۶ - ۶

۶ - ربوبیت الهی ، مقتضی فرستادن پیامبران برای انسان ها

قالوا ربّنا یعلم إنّا إلیکم لمرسلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۵۸ - ۵

۵ – سلام و تحیت خداوند به بهشتیان ، برخاسته از ربوبیت و مهربانی او به خلق است .

سلم قولاً من ربّ رحیم

برداشت یاد شده، از بیان دو صفتِ <ربّ> و <رحیم> برای خداوند (در این آیه شریفه) به دست می آید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۵۷ – ۵

۵ – ربوبیت الهی ، مقتضی توفیق دادن و نعمت بخشیدن به بندگان مخلَص خود

عباد اللّه المخلصین . .. و لولا نعمه ربّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ –

صافات – ۳۷ – ۹۹ – ۱۲

۱۲ – ربوبیت خداوند ، مقتضی هدایت و راهنمایی بندگان خالص خود در صحنه های دشوار زندگی

و قال إنّی ذاهب إلی ربّی سیهدین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۰۱ – ۱۰

۱۰ – ربوبیت الهی ، مقتضی استجابت دعای بندگان خالص است .

ربّ هب لی من الصلحین . فبشّرنه بغلم حلیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۸۲ – ۱۱

۱۱ – ربوبیت خداوند ، مقتضی حمد و ستایش است .

الحمد للّه ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۹ – ۵

۵ – برگزیدن انسانی از میان توده های مردم برای دریافت وحی و رسیدن به پیامبری ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

أم عندهم خزائن رحمه ربّك

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۲۴ – ۲۰

۲۰ – ربوبیت خداوند ، مقتضی درخواست آمرزش از او است .

فاستغفر ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۳۵ – ۴

۴ – ربوبیت خداوند ، مقتضی آمرزش است .

قال ربّ اغفرلی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۷ – ۲۱

۲۱ – ربوبیت الهی ، مقتضی برپایی قیامت و حسابرسی اعمال بندگان

ثمّ إلی ربّکم مرجعکم فینبّئکم بما کنتم تعملون إنّه علیم بذات الصدور

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۹ – ۹

۹ – ربوبیت خداوند ، مقتضی امیدواری

انسان به رحمت او است .

و یرجوا رحمه ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۰ - ۳

۳ - ربوبیت الهی ، مقتضی تقواپیشگی و پرهیزکاری است .

لکن الذین اتّقوا ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۲ - ۸

۸ - هدایت انسان های حق پذیر و دارای شرح صدر ، مقتضای ربوبیت الهی است .

أفمن شرح اللّه صدره للإسلم فهو علی نور من ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۱ - ۶

۶ - داوری خداوند در روز رستاخیز میان مردم ، مقتضای ربوبیت او است .

ثمّ إنّکم یوم القیمه عند ربّکم تختصمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۴ - ۵

۵ - تأمین تمامی خواسته های تقواپیشگان در آخرت ، مقتضای ربوبیت پروردگار است .

هم المتّقون . لهم ما یشاءون عند ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۴ - ۳

۳ – ربوبیت خداوند ، مقتضی توبه و بازگشت گنه کاران به سوی او و تسلیم شدنشان در برابر او است .

و أنیبوا إلی ربّکم و أسلموا له

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۵۵ – ۶

۶ – ربوبیت الهی ، مقتضی نزول وحی و کتاب آسمانی

أُنزل إلیکم من ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۷۵ – ۲۱

۲۱ – ربوبیت خداوند ، مقتضی حمد و ستایش

است .

الحمد للّه ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶ - ۶

۶ - ربوبيت الهى ، مقتضى عذاب دادن و كيفر كردن كافران حق ستيز و تكذيب كننده

و كذلك حقّت كلمت ربّك على الذين كفروا أنّهم أصحب النار

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷ - ۱۱

۱۱ - ربوبيت الهى ، مقتضى رحمت و علم گسترده به همه چيز است .

ربّنا وسعت كلّ شىء رحمه و علمًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۷ - ۴

۴ - ربوبيت خداوند ، مقتضى پناهند گى به او در سختى ها است .

قال . .. عذت بربّى و ربّكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۸ - ۱۳

۱۳ - ربوبيت الهى ، مقتضى فرستادن رسول و ارائه دين به بشر ، همراه با دليل و برهان روشن و اثباتگر

و قد جاءكم بالبيّنت من ربّكم

برداشت ياد شده از آمدن قيد <من ربّكم> استفاده مى شود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴۹ - ۸

۸ - ربوبیت خداوند ، مقتضی انحصار دعا و درخواست از او است .

ادعوا ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۵ - ۱۵

۱۵ - ربوبیت خداوند ، مقتضی تسبیح و حمد پیوسته او است .

و سبّح بحمد ربّك بالعشیّ و الإبكر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۴

۱۵ - افاضه خیر ها و برکت ها بر جهانیان ، برخاسته از ربوبیت خداوند است .

فتبارک اللّه ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۵ - ۱۹

۱۹ - ربوبیت خداوند ، مقتضی حمد و ستایش است .

الحمد للّه ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۳ - ۲

۲ - مقام ربوبیت و پروردگاری خداوند ، مقتضی علم فراگیر او نسبت به انسان ها و اعمال آنان

ظننتم أنّ اللّه لایعلم . .. ظننتم بربّکم

لحن انکارآمیز آیه و تعبیر <ظننتم> و نیز آمدن صفت <ربّ>، نشانگر برداشت یادشده است; یعنی، این گونه گمان درباره <پروردگار> گمانی بی جا و ناروا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۳ - ۱۰

۱۰ - مقام پروردگار ، مقتضی جامعیت و برخورداری از بخشایش و جزادهی

إنّ ربّک لذو مغفره و ذو عقاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۶ - ۵

۵ - عدالت در نظام مجازات و پاداش ، از شؤون ربوبیت الهی است .

و ما ربّک بظلّم للعبید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۷ - ۳،۱۰

۳ - آگاهی خداوند از زمان برپایی قیامت ، لازمه ربوبیت او است .

و ما ربّک بظلّم . .. إلیه یردّ علم الساعه

با توجه به رجوع ضمیر <إلیه> به <ربّک> در آیه قبل، برداشت بالا استفاده می شود.

۱۰ - آگاهی به روند پیدایش میوه ها و تکوین و تولد

جنین ، مقتضای ربوبیت الهی است .

و ما ربّک . .. و ما تخرج ... إلاّ بعلمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴ - ۲

۲ - وحی و بعثت پیامبران ، مقتضای مالکیت و ربوبیت بی شریک خدا بر جهان و انسان

کذلک یوحی إلیک . .. له ما فی السموت و ما فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۲۴

۲۴ - ربوبیت الهی بر همگان ، مقتضی اجرای عدالت در میان همه آنان

أُمرت لأعدل بینکم اللّه ربّنا و ربّکم

جمله <اللّه ربّنا> می تواند تعلیل برای <أمرت لأعدل> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۷ - ۲

۲ - ربوبیت خداوند ، نسبت به انسان ها و تدبیر امور آنان ، مقتضی پاسخ گویی انسان به دعوت او

استجیبوا لربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۴ - ۳

۳ - معاد و بازگشت به سوی خداوند ، لازمه ربوبیت مدبرانه او نسبت به انسان و جهان

و إنّا إلی ربّنا لمنقلبون

از آیه قبل استفاده شد که هماهنگی طبیعت با نیازهای انسان یک اتفاق نیست؛ بلکه براساس تدبیر و ربوبیت خاص و عالمانه

شکل یافته است. اکنون در این آیه نتیجه می گیرد که وجود همان ربوبیت حسابگر و آگاه، مستلزم آن است که حرکت انسان در طبیعت، بی فرجـام نباشـد و از حیطه تـدبیر و ربوبیت خداونـد خارج نشود; بلکه به سوی او بازگردد و در حلقه فرمان الهی تداوم یابد.

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۸۲ – ۵

۵ – فرزندداری و دل مشغولی به فرزند ، ناسازگار با مقام ربوبیت عام الهی *

قل إن كان للرحمن ولد . .. سبحن ربّ السموت و الأرض ربّ العرش

یادکرد <ربّ السماوات. ..> در پی نفی فرزند از خدا، ممکن است اشاره به این نکته داشته باشد که فرزند، برای پدر وابستگی آور است و خداوندی که دارای ربوبیت عام می باشد، نفس ربوبیت عامش گواه بی فرزندی او است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۸ – ۱

۱- ربوبیت یگانه خداوند بر هستی ، خود گواه الوهیت بی همتای او است .

ربّ السموت و الأرض . .. لا إله إلاّ هو

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۲۲ – ۶

۶- ربوبیت الهی ، مقتضی التجا و روی آوری به درگاه او

فدعا ربّه

از این که موسی(ع) در دعای خویش، به ربوبیت الهی توسل می جوید، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۱۱ – ۳

۳ – آیات الهی در نظام تکوین و تشریع ، نشأت یافته از مقام ربوبیت و در جهت تکامل خلق

و الذین کفروا بایت ربّهم

با توجه به این که در آیات پیشین، هم سخن از نشانه های تکوینی خدا و هم سخن از قرآن به میان آمده است; واژه <آیات> در این آیه می تواند به هر دو بخش اشاره داشته باشد. وصف <ربّ> نیز بیانگر جنبه ربوبیت و تکامل

بخشی این آیات است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۵ - ۹

۹ - ربوبیت خداوند نسبت به انسان ها ، مقتضی بر پا ساختن قیامت و بازگرداندن آنان به سوی خویش

ثمّ إلی ربّکم ترجعون

کاربرد وصف <ربّ> در آیه شریفه، گویای این نکته است که ربوبیت الهی نقشی عمده در رجعت آدمیان و حیات اخروی آنان دارد; یعنی، از آن جهت که خداوند، پروردگار و رشددهنده خلق است، می بایست حیات را در جهان آخرت تداوم بخشد تا خلق به کمال خویش برسند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۷ - ۳

۳ - ربوبیت یگانه خداوند در جهان هستی ، نمودی از عظمت و کبریایی او است .

ربّ السموت و ربّ الأرض . .. و له الکبریاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲ - ۱۱

۱۱- ربوبیت الهی ، مقتضی فرو فرستادن برنامه و قانون حق برای بشر

بما نزّل علی محمّد و هو الحقّ من ربّهم

از ارتباط <ما نزّل>، <الحقّ> و <من ربّهم> مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳ - ۵

۵- حقایق نازل شده از مقام ربوبیت الهی ، مایه رشد و تعالی و مصونیت از پوچی است .

و أصلح بالهم . ذلک بأنّ ... اتّبعوا الحقّ من ربّهم

وصـف <ربّ> در آیه شـریفه، مشـعر به علّیت است; یعنی، آنچه از سوی <ربّ> نـازل شود، جز در جهت تکامـل نخواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۴ - ۶

۶- ربوبیت الهی ، مقتضی تکامل بخشیدن به انسان ها ، با ارائه دلایل روشن به ایشان

کان علی بیّنه من ربّه

وصف <ربّه> مشعر به علیت است; یعنی، خداوند از آن جهت که <ربّ> و پرورش دهنده است، دلایل روشنی در اختیار خلق قرار داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۷ - ۴

۴ - ربوبیت الهی ، مقتضی مجازات کافران و حق ستیزان

إنّ عذاب ربّک لوقع

از اضافه <عذاب> به <ربّ>، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۱۸ - ۶،۱۱

۶ - رهایی از عذاب دوزخ در پرتو ربوبیت خداوند ، خود نعمتی بزرگ برای تقواپیشگان

و وقیهم ربّهم عذاب الجحیم

۱۱ - اعتراف متقین به نقش اصلی ربوبیت خداوند ، در هدایت آنان به بهشت و نجات از دروخ

فکهین بما ءاتیهم ربّهم و وقیهم ربّهم عذاب الجحیم

قید <بماآتاهم. ..> می رساند که پارسایان بهشتی، در عین برخورداری از نعمت ها، گرفتار غفلت نشده و مغرور به تقوای خود نمی باشند; بلکه توجه دارند که به هر نعمتی رسیده اند و از هر بلایی که رهیده اند جز در پرتو امداد و رهنمودهای رشد آفرین خداوند و الطاف او نبوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۴۸ – ۳،۷

۳ پیامبر (ص) ، در پرتو ربوبیت ویژه الهی و در منظر عنایت و حمایت او

و اصبر لحکم ربّک فإنّک بأعيننا

۷ – موضع گیری تکذیب گران در برابر

پیامبر (ص) و مهلت دهی خداوند به آنان و تأخیر در مجازات آنان ، قضای الهی و مقتضای ربوبیت او است .

و اصبر لحکم ربّک

<حکم> به معنای قضا است. مفسران با توجه به ارتباط آیه با آیات پیشین، بر آنند که مراد از <لحکم ربّک> قضای الهی درباره تکذیب کنندگان و افعال آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۱۸ - ۳

۳ - مشاهده آثار بزرگ ربوبی خداوند ، آخرین دستاورد پیامبر (ص) در کنار < سدره المنتهی >

لقد رأی من ءایت ربّه الکبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۰ - ۳

۳ - ربوبیت الهی ، مقتضی التجای بندگان به او ، در دشواری ها

فدعا ربّه أنّی مغلوب فانتصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۳۲ - ۵

۵ - ربوبیت الهی در حق جن و انس ، مستلزم برپا داشتن نظام حسابرسی اعمال برای آنان

سنفرغ لکم أیّه الثقلان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

ارتباط <ربّکما> با محتوای آیه قبل، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۳۶ - ۲

۲ - ربوبیت الهی در حق خلق ، مستلزم مسدود ساختن راه هرگونه فرار از کیفر کردارشان در قیامت

يرسل عليكما شواظ من نار و نحاس . .. فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

از به كار رفتن وصف <ربّكما> و ارتباط آن با مفاد آيه قبل كه بيانگر ناتوانى فرار از صحنه قيامت بود مطلب بالا استفاده

می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۳۸ - ۶

۶ - پایان پذیری عمر زندگی دنیا ، در راستای ربوبیت الهی برای خلق است ; نه زوال همیشگی آنان .

فإذا انشقّت السّماء . .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

با توجه به این که <انشقاق آسمان> زمینه ساز برپایی قیامت است، خداوند با تذکر ربوبیت خویش به خلق، یادآور شده است که این فروپاشی به معنای نابودی ابدی نیست; بلکه کاری در راستای ربوبیت همیشگی خدا نسبت به آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۸ - ۵

۵ - افاضه خیر ها و برکت ها ، برخاسته از ربوبیت خداوند

تبرک اسم ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۷۴ - ۸

۸ - ربوبیت خداوند بر جهان هستی ، مقتضی تسبیح و تنزیه او است .

نحن خلقنکم . .. نحن جعلنها تذکره ... فسبّح باسم ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۸ - ۶

۶ - بعثت پیامبران ، مقتضای ربوبیت خداوند و در راستای تربیت و رشد و کمال انسان ها

و الرسول یدعوکم لتؤمنوا بربّکم

<ربّ>; یعنی، تربیت کننده و تربیتْ ایجاد حالتی در شیء پس از حالت قبل است، تا آن گاه که به حد تمام و کمال برسد (مفردات راغب).

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۵ – ۱۲

۱۲ – ربوبیت خداوند ، مقتضی یاری جستن از او و التجای به درگاه وی

ربّنا علیک

توکلنا . .. ربّنا لاتجعلنا ... ربّنا إنّک أنت العزیزالحکیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قلم – ۶۸ – ۷ – ۳

۳ – ربوبیت خداوند ، مقتضی آگاهی همه جانبه و برتر او نسبت به احوال انسان ها است .

إنّ ربّک هو أعلم بمن ضلّ عن سبیله و هو أعلم بالمهتدین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قلم – ۶۸ – ۱۹ – ۴

۴ – ربوبیت خداوند ، مقتضی کیفر و مجازات کافران تکذیب گر و ثروتمندان مغرور

فلاتطع المکذّبین . ..أن کان ذا مال و بنین ... فطاف علیها طائف من ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قلم – ۶۸ – ۵۰ – ۳

۳ – برگزیدن افرادی از میان مردم به رسالت و پیامبری ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

فاجتبیه ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – حاقه – ۶۹ – ۱۰ – ۷

۷ – ربوبیت خداوند ، مقتضی بعثت پیامبران و عقوبت دشمنان ایشان است .

فعصوا رسول ربّهم فأخذهم أخذه رابیه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – معارج – ۷۰ – ۲۸ – ۳

۳ – ربوبیت الهی ، مقتضی کیفر دادن گناه کاران است .

إنّ عذاب ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۴۱ - ۵

۵ - ربوبیت خداوند نسبت به مشرق و مغرب عالم ، دلیل توانایی او بر احیای مجدد انسان ها است .

بربّ المشرق و المغرب إنّا لقدرون . على أن نبدّل خيرًا منهم و ما نحن بمسبوقين

جلد - نام سوره

– سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۵ – ۲

۲ – ربوبیت خداوند ، مقتضی ارائه شکوائیه به درگاه او است .

قال ربّ إنّی دعوت قومی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۲۸ – ۲

۲ – ربوبیت خداوند ، مقتضی آمرزش خواهی از او است .

ربّ اغفر لی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۱۷ – ۸

۸ – ربوبیت خداوند ، مقتضی یاد دائم او در دل ها است .

و من یعرض عن ذکر ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۲۰ – ۵

۵ – ربوبیت بی همتای خداوند ، مقتضی انحصار خواندن و عبادت به او است .

قل إنّما أدعوا ربّی و لاأُشرک به أحدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مزمل – ۷۳ – ۸ – ۳

۳ – ربوبیت خداوند ، مقتضی یادکردن نام او در همه احوال

و اذکر اسم ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۹ - ۲

۲ - ربوبیت خداوند ، نسبت به مشرق و مغرب عالم ، مقتضی توجه کامل خلق به او و یاد دائمی او در زندگی است .

و اذکر اسم ربّک . .. ربّ المشرق و المغرب

توصیف خداوند به <ربّ المشرق. ..> پس از توصیه به یاد دائمی او و توجه کامل به او در زندگی می تواند بیانگر حقیقت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل -

۶ - ۱۹ - ۷۳

۶ - ربوبیت خداوند ، مقتضی در پیش گرفتن راه او (راه دین) است .

اتّخذ إلی ربّه سبیلًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۱۰ - ۵

۵ - ربوبیت الهی ، مقتضی برپایی قیامت و حسابرسی اعمال

إنّا نخاف من ربّنا یومًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۵ - ۸

۸ - ربوبیت خداوند ، مقتضی ذکر و یاد همیشگی خداوند

و اذکر اسم ربّک بکره و أصیلًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۶ - ۲

۲ - خداوند ، به اقتضای ربوبیت خویش ، تقواپیشگان را از پاداش های اخروی بهره مند می سازد .

جزاء من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۷ - ۶،۱۳

۶ - پاداش رسانی به اهل تقوا در قیامت ، اقتضای تدبیر نظام هستی و لازمه ربوبیت خداوند بر جهان است .

جزاء من ربّک . .. ربّ السموت و الأرض و ما بینهما

۱۳ - ناتوانی همگان ، از اعمال نظر و دخالت در تصمیم گیری های جهان آخرت ، برخاسته از فراگیر بودن ربوبیت خداوند و

گستردگی رحمت او است .

ربّ السموت و الأرض و ما بينهما الرحمن لايملكون منه خطابًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۶ - ۷

۷ - ربوبيت الهی ، مقتضی فرستادن پيامبران است .

إذ ناديه ربّه

محتوای ندای خداوند به قرينه آيه بعد فرمان رسالت موسی(ع) بوده است.

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۴۰ – ۱۶

۱۶ – ربوبیت خداوند ، مقتضی برخوردی سخت با هواپرستان

خاف مقام ربّه و نهی النفس عن الهوی

در آیه شریفه ترس هر کس از ربوبیت خداوند، مقدمه نهی خود از هوا و هوس قرار داده شده است. بنابراین هواپرستان، باید از خداوند به دلیل ربوبیت او، هراس داشته باشند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۴۱ – ۲

۲ – بهشت و پاداش های اخروی ، برخاسته از مقام ربوبیت خداوند است .

من خاف مقام ربّه . .. فإنّ الجنّه هی المأوی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۴۴ – ۳

۳ – تصمیم گیری درباره امور قیامت و تعیین زمان آن ، از شؤون ربوبیت خداوند است .

إلی ربّک منتهیها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – تکویر – ۸۱ – ۲۹ – ۷،۹

۷ – ربوبیت خداوند بر انسان ها و سلطه او بر تمام امور آنان ، علت مشروط بودن خواسته های آنان به خواست خداوند است .

و ما تشاءون إلاّ أن یشاء اللّه ربّ العلمین

توصیف <اللّه> به وصف <ربّ العالمین>، به منزله بیان علّت برای نکته مطرح شده در آیه شریفه است.

۹ – مشیت های الهی ، در راستای ربوبیت او بر عوالم هستی است .

إلاّ أن يشاء اللّه ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - مطففين - ۸۳ - ۶ - ۷

۷ - ربوبيت خداوند ، مقتضى مجازات حرام خواران و كم فروشان

ويل للمطفّفين .

.. یوم یقوم الناس لربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۶ - ۹

۹ - ربوبیت خداوند ، مقتضی وجود یافتن قیامت و ملاقات انسان ها در آن ، با خداوند است .

إلی ربّک کدحًا فملقیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۱۵ - ۹

۹ - ربوبیت خداوند بر انسان ها ، مقتضی شناخت ذات و حالات آنان است .

إنّ ربّه کان به بصیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۱۲ - ۵

۵ - سخت گیری بر کافران ، مقتضای ربوبیت خداوند و در جهت پیشبرد اهداف رسالت پیامبر (ص) است .

ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۴ - ۷

۷ - ربوبیت خداوند بر انسان ها ، جلوه گر در توانا ساختن آنان بر خواندن و نوشتن

و ربّک الاکرم . الذی علّم بالقلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۵ - ۵

۵ - ربوبیت خداوند بر انسان ، جلوه گر در آگاهی بخشیدن به او است .

و ربّك الأكرم . .. علّم الإنسن ما لم يعلم

چه این آیه خبر برای <ربّك> باشد و چه <الأكرم> خبر آن بوده و این آیه بدل برای <علّم بالقلم> قرار داده شود، برداشت یاد شده، استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - زلزله - ۹۹ - ۵ - ۴

۴ - الزام زمین به افشای اخبار انسان ها در قیامت

، برخاسته از مقام ربوبیت خداوند و در راستای تدبیر امور آنها است .

بأنّ ربّک أوحی لها

تعبیر <ربّک>، گرچه خطاب به شخص پیامبر(ص) است; ولی در این موارد مفاد آیه شریفه اختصاص به آن حضرت ندارد، بلکه خطاب به لحاظ جنبه های بشری او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۱۱ - ۶

۶ - ربوبیت خداوند ، مقتضی حسابرسی و مؤاخذه خطاکاران است .

إنّ ربّهم بهم یومئذ لخبیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۳ - ۳

۳ - مالکیت خداوند بر کعبه و سیطره ربوبیت و تدبیر او بر آن ، برهان الزام قریش به عبادت او است .

فلیعبدوا ربّ هذا البیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کوثر - ۱۰۸ - ۲ - ۴،۱۰

۴ - خداوند ، به دلیل مدبّر و مالک بودن بر امور انسان ها ، سزاوار پرستش و نماز خالصانه بندگان به درگاه او است .

فصلّ لربّک

۱۰ - مالک و مدبّر بودن خداوند ، دلیل لزوم اخلاص و قصد قربت در قربانی کردن به درگاه او است .

فصلّ لربّک وانحر

آثار شناخت ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۴

۴ شناخت خداوند و ربوبیت فراگیرش ، موجب توکل کردن بر او و نهراسیدن از دشمنان دین

ثم لاتنظرون. إنی توکلت علی الله ربی و ربکم

توصیف خداوند به ربوبیت (ربی و ربکم) ، پس از بیان توکل بر او ، می رساند که: خداوند رب همگان است ، شایسته و بایسته

این است که بر او توکل شود.

آثار عقیده به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۵ - ۲۴

۲۴ اعتقاد و توجه به ربوبیت خدا ، بازدارنده آدمی از سرپیچی کردن از دستور های خدا

إنی أخاف إن عصیت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۱ - ۱۷

۱۷ اعتقاد به رازقیت ، حاکمیت ، حیات بخشی و تدبیر مطلق خدا نسبت به امور جهان ، مقتضی تقواپیشگی است .

قل من یرزقکم . .. فسیقولون اللّه فقل أفلاتتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱ - ۴

۴- اعتقاد به ربوبیت خدا ، مقتضی رعایت تقوا و پرهیز از نافرمانی او

اتّقوا ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۰ - ۶

۶ - عقیده به ربوبیت خدا ، علت اصلی تهاجم و خصومت مشرکان و کافران علیه مسلمانان در عصر بعثت

إلّا ان یقولوا ربّنا اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۴ - ۶

۶ اعتقاد به ربوبیت خداوند ، مقتضی شب زنده داری و عبادت و نماز برای او است .

و الذین یبیتون لربّهم سجّدًا و قیمًا

آمدن قید <لربّهم> و یاد ربوبیت خدا، به جای دیگر اوصاف او همچون رحمان، می تواند گویای برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۱ - ۴

۴ - اعتقاد به ربوبیت خداوند و مالکیت او بر تمامی

مظاهر هستی ، مقتضی پرستیدن یگانه او

إنّما أُمرت أن أعبد ربّ هذه البلده . .. و له کلّ شیء

واژه <ربّ> و تعبیر <و له کلّ شیء> در حقیقت بیانگر فلسفه حصر پرستش انسان در برابر خدا است; یعنی، چون او پروردگار و مالک یگانه هستی است، پس عبودیت انسان باید تنها به درگاه او باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱۸ - ۱۳

۱۳ - اعتقاد به ربوبیت الهی ، مقتضی خشیت و خداترسی است .

الذین یخشون ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۰ - ۴

۴ - اعتقاد به ربوبیت خدا ، مقتضی تقواپیشگی و پروا داشتن از او است .

اتّقوا ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۷۳ - ۲

۲ - اعتقاد به ربوبیت الهی ، مقتضی تقواپیشگی است .

اتّقوا ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۸ - ۸،۹

۸ - تصمیم فرعونیان به قتل موسی (ع) ، به خاطر اعتقاد آن حضرت به ربوبیت مطلق خداوند بود .

أتقتلون رجلاً أن یقول ربّی اللّه

۹ - کشتن موسی (ع) به صرف اعتقاد او به ربوبیت خداوند ، کاری نکوهیده و نابه جا در نظر مؤمن آل فرعون

أتقتلون رجلًا أن يقول ربّى اللّه

از استفهام انکاری در جمله <أتقتلون رجلًا. ..> که در مقام تقبیح عمل فرعون می باشد برداشت یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹

– ۱۰ – ۴

۴ – اعتقاد به ربوبیت الهی ، مقتضی التجای انسان به درگاه او ، برای آمرزش گناهان

یقولون ربّنا اغفر لنا

تعیین صفت ربوبیت (ربّنا) برای درخواست غفران از درگاه الهی، بیانگر معنای یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۱۰ – ۴

۴ – اعتقاد به ربوبیت و غفّاریت خداوند ، مقتضی استغفار و طلب آمرزش از او است .

استغفروا ربّکم إنّه کان غفّارًا

برداشت یاد شده، از آمدن صفت <ربّ> و نیز از این که جمله <إنّه کان غفاراً> در مقام تعلیل است، به دست می آید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – مطففین – ۸۳ – ۶ – ۸

۸ – کم فروشی ، ناسازگار با اعتقاد به ربوبیت خداوند بر جهان هستی

ویل للمطفّفین . .. یوم یقوم الناس لربّ العلمین

آثار قبول ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۶ – ۱۶

۱۶ پذیرش ولایت و ربوبیت غیر خدا ، فرو رفتن در تاریکیهاست و پذیرش ولایت و ربوبیت خدا ، راهیابی به نور است .

قل من رب السموت . .. أم هل تستوی الظلمت والنور

اتکا به ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۱۰ – ۱۶

۱۶ – مقام ربوبیت الهی ، تکیه گاه خلق برای طلب آمرزش و تعالی از درگاه او

یقولون ربّنا اغفر . .. ربّنا إنّک

با توجه به تکرار واژه ربّنا در آیه مطلب بالا استفاده می شود.

احاطه ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه

- فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۲ - ۴

۴- آسمان ها و زمین ، تحت ربوبیت خداست .

ما أنزل هؤلاء إلّا ربّ السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۵۳ - ۱۶

۱۶ - احاطه ربوبیت خداوند بر هستی ، گواه حقانیت پیام او و هماهنگی آن با قوانین نظام هستی

سنریهم ءایتنا . .. حتّی یتبیّن لهم أنّه الحقّ أَوَلم یکف بربّک أنّه علی کلّ شیء

اختلاف در ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶۴ - ۷

۷ - ربوبیت الهی ، محور اصلی اختلافات یهودیان در عصر عیسی (ع)

الذی تختلفون فیه . .. إنّ اللّه هو ربّی و ربّکم فاعبدوه

از ارتباط این آیه با آیه قبل، به دست می آید که آنچه مورد اختلاف یهودیان بوده است، مسأله ربوبیت الهی می باشد.

ادعاهای ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۴ - ۵

۵ - ادعای ربوبیت برتر ، موضع گیری فرعون در برابر طرح توحید ربوبی از سوی موسی (ع)

و أهدیک إلی ربّک . .. أنا ربّکم الأعلی

جمله <و أهدیک إلی ربّک> در آیات پیشین، سخنی بود که موسی(ع)، آن را با توجه به انکار ربوبیت خداوند از سوی

فرعون، مطرح ساخت. فرعون در واکنش به این دعوت، برترین ربوبیت را برای خود قائل شد.

استهزاهای مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۶ - ۲

۲ منکران ربوبیت خدا و کافران به قیامت

از سر استهزا و ناباوری ، خواهان تعجیل در فرا رسیدن عذاب های موعود

یستعجلونک بالسیئه

<استعجال> (مصدر یستعجلون) به معنای درخواست عجله است. حرف <باء> در <بالسیئه> برای تعدیه و <ال> در آن عهد ذهنی است ; یعنی، آن بدی و مراد از آن به قرینه <قد خلت من قبلهم المثلات> عذاب است. بنابراین <یستعجلونک بالسیئه> ; یعنی، از تو می خواهند در آوردن آن عذاب وعده داده شده تعجیل کنی.

اعتصام به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۶

۶ توجه و تمسک به ربوبیت خداوند ، از آداب دعا به درگاه اوست .

قال رب

اقرار به ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۸ - ۱

۱ اظهار خضوع و تذلل همراه توسل به ربوبیت خداوند و اعتراف مکرر به آن ، از آداب دعاست .

و قال موسی ربنا . .. ربنا لیضلوا ... ربنا اطمس

اقرار به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۳ - ۲۵

۲۵ - امام رضا (ع) در جواب مسائل محمد بن سنان (در بیان فلسفه احکام) نوشته است : < . . . و حرم ما اهل لغیر اللّه به . . . و لئلاـ یسوی بین ما تقرب به الیه و بین ما جعل عباده للشیاطین و الأوثان ، لأن فی تسمیه اللّه عز و جل الأقرار بربوبیته و توحیده و ما فی الاهلال لغیر اللّه من الشرک به و التقرب به إلی غیره

; . . .

. .. خداونـد، ذبیحه ای را که هنگام ذبـح، نام غیر خدا بر آن برده شده، حرام کرده است تا اینکه یکسان نباشد آنچه برای خدا قربـانی می کننـد و آنچه عبـادت شـیاطین و بتهـا قرار می گیرد; چون در نام بردن خداونـد عز و جل در موقع ذبـح، اعتراف به ربوبیت خدا و توحید اوست و در نام بردن غیر خدا شرک به خدا و نزدیک شدن به غیر اوست ... >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۶ - ۳

۳- مشرکان ، در قیامت به ربوبیت خدای یگانه ، اقرار می کنند .

قالوا ربّنا هؤلاء شرکاؤنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۰ - ۱۷

۱۷ - لزوم اعتراف به ربوبیت خداوند به هنگام سجده

فأُلقی السحره سجّدًا قالوا ءامنّا بربّ هرون و موسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۵ - ۶

۶ - روی گردانان از یاد خدا ، با حضور در صحنه قیامت ، به ربوبیت خداوند اعتراف خواهند کرد .

قال ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۴ - ۱۰

۱۰ - گرفتاران عذاب ، ربوبیت خداوند را دریافته و به آن اعتراف خواهند کرد .

و لو أنّا أهلکنهم . .. لقالوا ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۰۶ – ۲

۲ – اقرار ذلیلانه مشرکان در تنگنای دوزخ ، به ربوبیت و پروردگاری خداوند

قالوا ربّنا غلبت . .. قومًا

ضالّین

<غلبه> (مصدر <غلبت>) به معنای چیره شدن است. <شقوه> معادل <شقاوه> و در مقابل سعادت است. در این جا مراد از شقاوت، عوامل و اسباب آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۳ - ۴

۴ - اعتراف پیشوایان شرک به ربوبیت خداوند در قیامت

قال الذین حقّ علیهم القول ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۷ - ۴

۴ - کافران ، در قیامت ، با مشاهده آتش جهنم ، به ربوبیت خداوند اعتراف می کنند .

یوم تقلّب وجوههم فی النار . .. و قالوا ربّنا

ماضی آوردن عبارت <قالوا ربّنا> در مقابل <یقولون یالیتنا> احتمال دارد که مربوط به زمانی باشد که هنوز در عذاب واقع نشده اند و تنها، آن را مشاهده کرده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۸ - ۲

۲ - کافرانِ پیرو در قیامت ، به ربوبیت خداوند اعتراف می کنند .

و قالوا . .. ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۱ - ۵

۵ - اعتراف پیشوایان شرک به ربوبیت الهی در حضور مشرکان در عرصه قیامت

فحقّ علینا قول ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶۱ – ۲

۲ – اعتراف و توجه پیروان طاغیان در دوزخ ، به ربوبیت پروردگار در هنگام درخواست از او

قالوا ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷ – ۹

۹ – اعتراف فرشتگان حامل عرش

الهی ، به ربوبیت خداوند و رحمت و علم گسترده او درباره همه پدیده های عالم

ربّنا وسعت کلّ شیء رحمه و علمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۱۱ – ۶

۶ – اعتراف کافران لجوج و حق ناپذیر در قیامت به ربوبیت خداوند

قالوا ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۱۲ – ۲

۲– اظهار ایمان و اقرار به ربوبیت خداوند از سوی کافران ، در تنگنا های ابتلا و عذاب

ربّنا اکشف عنّا العذاب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۱۶ – ۸

۸ – اعتراف شیطان به ربوبیت خداوند بر هستی

کمثل الشیطن إذ قال . .. إنّی أخاف اللّه ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۷۲ – ۶

۶ اعتراف انسان به ربوبیت خدا در نشئه شهود

ألست بربکم قالوا بلی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۷۳ – ۳

۳ در صورتی که واقعه اشـهاد و اقرار به ربوبیت خـدا تحقق نمی یافت ، آدمیان در حیات دنیا به ربوبیت و وحدانیت خدا آگاه نمی شدند .

و أشهدهم علی أنفسهم . .. أو تقولوا إنما أشرک ءاباؤنا

التجا به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۰ - ۲

۲- التجا به ربوبیت خدا و خود را مربوب او دانستن ، از آداب دعا و نیایش

و قل ربِّ أدخلنی مدخل صدق

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰ - ۷۸

۷- اصحاب کهف ، با التجا به ربوبیّت الهی ، خواهان جلب رحمت و حمایت او شدند .

فقالوا ربّنا ءاتنا من لدنک رحمه و هیّئ لنا

۸- التجا به ربوبیّت الهی ، از آداب دعا و نیایش

فقالوا ربّنا ءاتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۹ - ۲

۲ - لزوم التجا به مقام ربوبیت و پروردگاری خدا به هنگام دعا و عرض نیاز

و قل ربّ أنزلنی منزلاً مبارکًا

به کارگیری کلمه <ربّ> در مقام عرض حاجت به جای کلمات دیگر، می تواند بیانگر برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۹ - ۱

۱ - التجای پیامبرِ پس از نوح به درگاه پروردگار ، پس از ناامیدی از تأثیر تبلیغاتش در مردم

قال ربّ انصرنی بما کذّبون

ظرف <قال> محذوف است؛ یعنی، <قال بعد ما ایس من إیمانهم>. <باء> در <بما کذّبون> سببیه و <ما> مصدریه (موصول حرفی) است. بنابراین <بما کذّبون> به تأویل <بتکذیبهم إیّای> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۷ - ۳

۳ - التجا به ربوبیت الهی در دعا ، از آداب توصیه شده از سوی خدا

و قل ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۷ - ۲

۲ - التجای دوزخیان به ربوبیت الهی ، برای اعطای فرصتی دوباره به آنان

ربّنا أخرجنا منها

<إخراج> (مصدر <أخرجنا>) به معنای بیرون بردن و <عود> (مصدر <عدنا>) به معنای بازگشتن است.

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۹ - ۹

۹ - التجا به ربوبیت الهی و بر شمردن صفات رحمت آفرین او ، از آداب دعا و نیایش است .

یقولون ربّنا . .. و أنت خیر الرحمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۸ - ۷

۷ - التجا به ربوبیت الهی و برشمردن صفات رحمت آفرین او ، از آداب دعا و نیایش

و قل ربّ اغفر و ارحم و أنت خیر الرحمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۹ - ۶

۶ - ربوبیت الهی ، پناهگاه مردان خدا در تنگناها

ربّ نجّنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۲ - ۹

۹ - مجرمان در قیامت ، برای باز گشت به دنیا ، به ربوبیت الهی متمسک می شوند .

ربّنا أبصرنا و سمعنا فارجعنا

انذار مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۳ - ۱

۱ - پیامبر (ص) مأمور بیم دادن به کسانی که آیات روشن توحید و ربوبیت خداوند را نپذیرفته ، از آن اعراض می کنند .

فإن أعرضوا فقل أنذرتكم

آيات پيشـين كه بيانگر دلايل توحيد و ربوبيت يگانه خداوند بود قرينه بر اين است كه متعلق <أعرضوا> دلايل روشن توحيد و ربوبيت مى باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - رعد - ۱۳ - ۶ - ۱

۱ پيامبر (ص) منكران ربوبيت خدا و انكار كنندگان سراى آخرت

را به عذاب های دنیوی هشدار می داد .

و يستعجلونک بالسيئه

اهمیت ایمان به ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۷۰ – ۹

۹ – موسی و هارون (ع) ، دعوت به پذیرش ربوبیت خداوند را سرلوحه دعوت های خویش قرار داده بودند .

بربّ هرون و موسی

اهمیت ذکر ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۳۳ – ۱۶

۱۶ لزوم توجه به خدا و ربوبیت او ، به ویژه در مواقع خطرِ ارتکاب گناه

رب . .. إلّا تصرف عنی کیدهنّ أصب إلیهنّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – کوثر – ۱۰۸ – ۲ – ۳،۹

۳ – توجّه به ربوبیت خداوند ، از آداب نماز

فصلّ لربّک

۹ – لزوم توجّه به ربوبیت خداوند ، هنگام قربانی کردن حیوانات

فصلّ لربّک وانحر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ناس – ۱۱۴ – ۴ – ۲

۲ – پناه بردن به خداوند و توجه به ربوبیت ، فرمان روایی و الوهیت او ، فرمانی الهی به پیامبر (ص) ، برای محفوظ ماندن آن حضرت از وسوسه های دشمن

قل أعوذ بربّ الناس . ملك الناس . إله الناس . من شرّ الوسواس الخنّاس

اهمیت ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳ – ۱۲

۱۲ نظام هستی ، نیازمند تدبیرِ پیوسته و مستمر خداوند است .

یدبر الأمر

به کار گیری فعل مضارع (یدبر) که مفید تجدد و استمرار است بیانگر این حقیقت است

که: جهان هستی هر لحظه نیازمند به خداوند بوده و با عنایت مستمر و بیوقفه او سر پا مانده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۱ - ۱۴

۱۴ جهان آفرینش ، پیوسته نیازمند تدبیر خداست .

و من یدبر الأمر فسیقولون اللّه

به کارگیری فعل مضارع (یدبر) که بیانگر استمرار است مفید برداشت فوق می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۵ - ۶

۶ مقام ربوبیت خداوند ، سزاوار درخواست یاری از او ، برای رهایی از چنگال ستمگران است .

ربنا لا تجعلنا فتنه للقوم الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶ - ۱۰

۱۰ - طرح ربوبیت مطلق خداوند در برابر فرعون ، اولین گام مبارزه صریح موسی و هارون (ع) با وی

فأتیا فرعون فقولا إنّا رسول ربّ العلمین

تصریح موسی و هارون(ع) به این که عوالم جهان آفرینش تحت ربوبیت خدا است، می تواند اولین گام در مبارزه با فرعون و ردّ صریح ادعای وی باشد که می گفت: <أنا ربّکم الأعلی>. (۷۹/۲۴).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۰ - ۱۶

۱۶ - مقام ربوبیت الهی ، تکیه گاه خلق برای طلب آمرزش و تعالی از درگاه او

یقولون ربّنا اغفر . .. ربّنا إنّک

با توجه به تکرار واژه ربّنا در آیه مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۳ - ۴

۴ - فرمان دریافت

و قرائت قرآن به پیامبر (ص) ، برخاسته از مقام ربوبی خداوند و مایه رشد و تعالی آن حضرت

اقرأ و ربّک الأکرم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ناس – ۱۱۴ – ۶ – ۸

۸ – دارا بودن مقام ربوبیت ، فرمان روایی و الوهیت ، دلیل توانایی خداوند بر حفاظت مردم از خطر وسوسه های جنیان و انسان ها است .

بربّ الناس . ملك الناس . إله الناس ... من الجنّه و الناس

اهمیت عقیده به ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۱۸ – ۳

۳– عقیده به ربوبیت خداوند دارای جایگاهی ویژه در میان اعتقادات دینی

مثل الذین کفروا بربّهم

ذکر ربوبیت خدا از میان سایر متعلقات ایمان، دلالت بر اهمیت آن می کند.

ایمان به ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۸ – ۳

۳ باور به ربوبیت خدا و توجه به آن ، زمینه ساز پذیرش دعوت اوست .

للذین استجابوا لربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۳۰ – ۱۲،۱۵

۱۲ باور و توجه به ربوبیت خدا وادار کننده آدمی به پرستش او

هو ربی لا إله إلّا هو

۱۵ باور به ربوبیّت خدا و یکتایی او ، گرایش دهنده آدمی به توحید در توکّل

هو ربی لا إله إلّا هو علیه توکلت

جمله <علیه توکلت> به منزله نتیجه ای است برای اعتقاد به ربوبیت خدا و یکتایی او که از <هو ربی> و <لا إله إلّا هو> استفاده می شود.

ایمان به ربوبیت خدا

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – حمد – ۱ – ۵ – ۳

۳ – باور به ربوبیت خدا ، رحمت آفرینی و مالکیتش بر روز جزا ، وادار کننده آدمی به پرستش او

رب العلمین. الرحمن الرحیم. ملک یوم الدین. إیاک نعبد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۲۱ – ۶

۶ – باور به خالقیت و ربوبیت خدا ، عامل گرایش انسان به بندگی اوست .

اعبدوا ربکم الذی خلقکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۳۱ – ۸

۸ – باور به ربوبیت خدا بر جهان آفرینش ، وادار کننده آدمی به تسلیم و اطاعت خدا

أسلمت لرب العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶۲ – ۹،۱۰

۹ ایمان پیامبر(ص) به ربوبیت خدا بر تمام هستی، علت اخلاص کامل و همه جانبه او

إن صلاتی و نسکی . .. لله رب العلمین

توصیف <الله> به <رب العالمین> دلیل برداشت فوق است.

۱۰ باور به ربوبیت مطلق خداوند برانگیزنده انسان به اخلاص در عبادت و انجام همه امور برای او

إن صلاتی و نسکی . .. لله رب العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۴ - ۳

۳ باور به ربوبیت خدا بر همه هستی، ایجاب کننده پذیرش ربوبیت او بر انسان

أغیر الله أبغی ربا و هو رب کل شیء

جمله <و هو رب کل شیء> به منزله علت برای نفی پذیرش ربوبیت غیر خداست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف

- ۷ - ۶۲ - ۴

۴ اعتقاد راسخ نوح (ع) به ربوبیت خدا بر وی ، موجب استواریش در تبلیغ رسالت های الهی بود .

و لکنی رسول من رب العلمین. أبلغکم رسلت ربی

حضرت نوح(ع) برای اینکه اشاره به علت پایداریش بر ابلاغ رسالت کند، به جای آوردن ضمیر و گفتن <رسالاته>، <رسلت ربی> گفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۱ - ۳

۳ ساحران به هنگام سجده به درگاه خداوند ، ایمانشان را به ربوبیت وی اعلام داشتند .

و ألقی السحره سجدین. قالوا ءامنا برب العلمین

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <قالوا ءامنا . .. > حال برای <السحره> و یا بدل اشتمال برای <القی السحره ... > باشد. بر این دو مبنا آیه مورد بحث دلالت می کند که ساحران به هنگام سجده به درگاه خدا برای اینکه توهم نشود به فرعون سجده می کنند، ایمان خویش را به خداوند اظهار کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۲ - ۱

۱ ساحران دربار فرعون پس از مشاهده معجزه موسی (ع) ، به ربوبیت خدای موسی (ع) و هارون بر تمام هستی ایمان آورده و بدان اعتراف کردند .

ءامنا برب العلمین. رب موسی و هرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۳ - ۱

۱ فرعون در پی گرایش ساحران به رسالت موسی (ع) و ایمانشان به ربوبیت خداوند ، بشدت برآشفت و آنان را به سبب ایمانشان

توبیخ کرد .

قال فرعون ءامنتم به قبل أن ءاذن لكم

ضمیر در <به> هم می تواند به موسی(ع) برگردانده شود و هم می تواند به <رب> برگردانده شود. در هر صورت برداشت فوق از آیه استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۵ - ۹

۹ نجات از شرک و پذیرش ربوبیت خداوند ، عامل بی پروایی ساحران مؤمن در برابر مجازات ها و شکنجه های فرعونی

إنا إلى ربنا منقلبون

در برداشت فوق جمله <إنا إلى ربنا منقلبون> توصیف تحولات عقیدتی ساحران و انقلاب درونی آنان گرفته شده است. در این صورت مراد از آن جمله، بازگشت به خدا با رها شدن از باورهای باطل و پذیرش ربوبیت وی خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۴ - ۱۰

۱۰ باور مصلحان یهود به ربوبیت خداوند بر بندگان ، وادارکننده ایشان به تلاش برای اصلاح جامعه و بازداری منحرفان از گناه و تجاوز

قالوا معذره إلى ربكم

برداشت فوق از آوردن اسم <رب> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۳ - ۴

۴ اعمال صالح بدون ایمان و اطمینان به ربوبیت خدا ، کارساز نیست .

إن الذين ءامنوا و عملوا الصلحت و أخبتوا إلى ربهم أُولئك أصحب الجنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۱۵

۱۵ پذیرش ربوبیت خدا و پیروی از برنامه های پیامبران ، مانع از حاکمیت و سلطه ستمگران و سرکشان *

و تلك عاد جحدوا بأيت ربهم .

.. واتبعوا أمر کل جبار عنید

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۳ – ۲۶

۲۶ باور به ربوبیت خدا و توجه به احسان ها و نعمت های او ، زمینه ساز پرهیز از گناهان است .

معاذ الله إنه ربی أحسن مثوای

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۴ – ۱۲

۱۲ بندگان خالص خدا ، از مشاهده برهان الهی (باور به ربوبیت خدا و . . .) بهره مند هستند .

همّ بها لولا أن رءا برهن ربه . .. إنه من عبادنا المخلصین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۵۳ – ۸

۸ یوسف (ع) به دلیل باور به ربوبیت و تدبیر الهی ، رحمت او را مایه ترک گناهان و بدی ها دانست و خود را ستایش نکرد .

و ما أُبرّءُ نفسی إن النفس لأمّاره بالسوء إلاّ ما رحم ربی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۱۰۰ – ۳۱

۳۱ مطالعه سرگذشت یوسف (ع) ، زمینه باور و توجه به ربوبیّت خدا و علم و حکمت اوست .

إن ربی لطیف لما یشاء إنه هو العلیم الحکیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۵ – ۸

۸ باور به ربوبیّت خدا بر انسان ها ، وادار کننده انسان به پذیرش قیامت و زنده شدن مردگان برای حضور در صحنه آخرت

أُولئک الذین کفروا بربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ –

رعد – ۱۳ – ۱۷ – ۱۸

۱۸ باور به توحید و ولایت خدا و ربوبیت او ، مراتبی گوناگون دارد و هر انسانی به اندازه استعدادش آن را درمی یابد .

قل من رب السموت و الأرض . .. أنزل من السماء ماء فسالت أودیه بقدرها ... کذلک یضرب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۲۱ – ۴

۴ باور به ربوبیت خداوند و توجه به آن ، زمینه ساز خشیّت آدمی از اوست .

یخشون ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۷۰ – ۶

۶ – ساحران با مشاهده بطلان سِحرشان ، ربوبیت خداوند بر همه موجودات را باور کرده و به آن ایمان آوردند .

قالوا ءامنّا بربّ هرون و موسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۰ – ۴

۴ – هارون ، پایداری بر توحید و ایمان به ربوبیت خداوند را ، شرط پیروزی در آزمون الهی خواند .

إنّما فتنتم به و إنّ ربّکم الرحمن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۴۹ – ۱۰

۱۰ نگرش از سر تعقل و اندیشه به تحولات طبیعت و پدیده های آن ، شرط ره یافت به ربوبیت خداوند

ألم تر إلی ربّک کیف مدّ الظلّ . .. جعل لکم الّیل ... أرسل الریح ... أنزلنا من ا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۱۲ – ۲

۲– اظهار ایمان و اقرار به ربوبیت خداوند از سوی کافران ، در تنگنا های

ابتلا و عذاب

ربّنا اکشف عنّا العذاب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قلم – ۶۸ – ۳۲ – ۳

۳ – ایمان باغداران یمنی ، به ربوبیت خداوند

عسی ربّنا . .. إلی ربّنا رغبون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۳ – ۵

۵ – ایمان و اعتراف گروهی از جن ، به ربوبیت و یکتایی خداوند پس از شنیدن آیات قرآن

و أنّه تعلی جدّ ربّنا ما اتّخذ صحبه و لا ولدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – اعلی – ۸۷ – ۱ – ۹

۹ – باور به ربوبیت خداوند ، زمینه ساز پرهیز از همراه ساختن نام او با هرگونه وصف ناشایست .

سبّح اسم ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عادیات – ۱۰۰ – ۶ – ۸

۸ – رزمندگانِ مجاهد ، سپاسگزار خداوند و پذیرای ربوبیت او هستند .

و العدیت . .. إنّ الإنسن لربّه لکنود

تمجید مجاهدان از یک سو و نکوهش ناسپاسان از سویی دیگر، بیانگر آن است که مجاهدان ناسپاس نیستند.

بطلان ربوبیت غیر خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳۰ – ۹

۹ قیامت ، روز ظهور مولویت و مالکیت به حق و پروردگاری بی همتای خداوند و بر ملاـ شدن بطلاـن اندیشه مولویت و ربوبیت غیر او برای شرک پیشگان

و یوم نحشر هم جمیعاً . .. و ردوا إلی اللّه مولیهم الحق و ضل عنهم ما کانوا یفترون

بی منطقی ربوبیت غیر خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱

- طه - ۲۰ - ۷۲ - ۹

۹ - توصیف مخلوقی ناتوان به ربوبیت ، در برابر خداوند خالق انسان ، کاری ناروا و فاقد دلیل و برهان است .

لن نؤثرک . .. والذی فطرنا

عبارت <والـذی فطرنا> عطف بر <ما جائنا> است; یعنی، <لن نؤثرک علی الذی فطرنا> (ما تو را [ای فرعون که مخلوقی بیش نیستی] بر خدایی کـه مـا را آفریـده است بر نمی گزینیـم). ایـن جمله، حـاوی اسـتدلالی متقن است; یعنی، چـون خـدا آفریدگار است و نیز ربوبیت خود را با بینات به ما ابلاغ نموده است، انتخاب غیر او برای ربوبیت سزاوار نیست.

تبیین ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۹ - ۸

۸$ - هدایت مردم به خداوند و بیان ربوبیت او و ایجاد حالت خداترسی در آنان ، از نخستین اهداف پیامبران است .

فقل . .. و أهدیک إلی ربّک فتخشی

- هدایت مردم به خداوند و بیان ربوبیت او و ایجاد حالت خداترسی در آنان، از نخستین اهداف پیامبران است.

تداوم ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۱۸ - ۱۲

۱۲ - ربوبیت و تکامل بخشی خداوند ، دارای تداوم حتی درجهان آخرت

فکهین بما ءاتیهم ربّهم و وقیهم ربّهم عذاب الجحیم

در صورتی که اضـافه <ربّ> به <هم>، بیـانگر ربوبیت قبلی و فعلی خداونـد نسـبت به بهشتیـان باشـد و نه صـرفاً به لحـاظ گذشـته معلوم می گردد که جریـان تکامـل بخشـی در جهان آخرت نیز تـداوم دارد. گفتنی است که تربیت کردن که در واژه <ربّ> هست عبارت

است از ایجاد حالتی در شیء پس از حالت قبل، تا زمانی که به حد تمام و کمال برسد. (مفردات راغب)

تذکر حاکمیت ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۹ - ۶

$۶ - توجه دادن فرعون به سیطره ربوبیت خداوند بر او ، از رسالت های موسی (ع)

و أهدیک إلی ربّک فتخشی

تصریح به <ربّک> در برابر کسی که مدعی ربوبیت بر انسان ها است چنان چه در آیات بعد خواهد آمد گویای برداشت یاد شده است.

ترس از ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۵۰ - ۱،۴

۱- فرشتگان ، همواره ، از مقام ربوبیت و قهّاریت خداوند ، در خوف و هراسند .

و الملئکه . .. یخافون ربّهم من فوقهم

<من فوقهم> حال برای <ربّ> است و دلالت بر علوّ و برتری خدا می کند که حاکی از قهّاریت اوست و فعل مضارع <یخافون> دلالت بر تداوم می کند.

۴- مقام ربوبیت و قهّاریت خداوند ، شایسته ترس و هراس است .

یخافون ربّهم من فوقهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳۳ - ۲

۲ - توجه به وحدانیت خداوند ، زمینه ترس از ربوبیت او است .

و لئن سألتهم من خلق . .. لیقولنّ اللّه ... ألم تر أنّ اللّه یولج ... ألم تر أنّ

سفارش به تقوا، پس از آیات اثبات کننده توحید، می تواند نکته یاد شده را برساند.

تکذیب ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره -

۲ - ۶ - ۷

۷ - از امام صادق (ع) روایت شده که فرمودند : < الکفر فی کتاب اللّه علی خمسه أوجه . . . فمن ها کفر الجحود و الجحود علی وجهین . . . فأما کفر الجحود فهو الجحود بالربوبیه و هو قول من یقول لارب و لاجنه و لانار . . . قال اللّه عز و جل : . . . إن الذین کفروا سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لایؤمنون . . . ;

کفر در کتاب خدابه پنج معنا آمده است . .. یکی از آنها کفر جحود است که دو وجه دارد: یک وجه آن، انکار ربوبیت است و آن قول کسی است که می گوید: نه خدایی هست نه بهشتی و نه جهنمی ... خداوند فرمود: إن الذین کفروا سواء علیهم ...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۱ - ۱۶

۱۶ شرک پیشگی و انکار ربوبیت خدا علی رغم اعتقاد به رازقیت ، حاکمیت ، حیات بخشی و تدبیر بیوقفه خدا نسبت به امور جهان نشانه ای از وجود روحیه بی پروایی در انسان است .

قل من یرزقکم . .. فسیقولون اللّه فقل أفلاتتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹ - ۲

۲ آدمی ، به هنگام از دست دادن امکانات و موهبت های دنیوی ، از رحمت الهی مأیوس شده و تدبیر خداوند در هستی را منکر می شود .

و لئن أذقنا الإنسن . .. إنّه لیئوس کفور

<کفور> می تواند از کفر که به معنای

انکار است گرفته شـده باشد. بر این اساس جمله <إنه ... کفور> اشاره به این دارد که: انسان در پی برخوردار شدن از نعمت و سلب آن نعمت از وی چنین می پندارد که تبدیلها و تغییرها در هستی به دست خداوند نیست و از اختیار او بیرون است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۵ – ۶

۶ انکار قیامت ، هم طراز و مساوق انکار ربوبیت خداست .

أُولئک الذین کفروا بربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۶ – ۱۱

۱۱ انکار معاد ، انکار ربوبیت خدا و استهزای عذاب های موعود الهی ، از مصادیق ظلم است .

و إن ربک لذو مغفره للناس علی ظلمهم

از مصـداقهای مورد نظر برای <ظلمهم> به قرینه <یسـتعجلونک> که گویای اسـتهزاست و به قرینه آیه قبل که درباره انکار معاد و ربوبیت خدا بود مواردی است که در برداشت ذکر شد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۳ – ۴

۴ – انکار ربوبیت و یکتایی خداونـد ، در عین مشاهـده آیات و جلوه های خالقیت مطلق او ، نشانه وجود روح لجاجت و ستیزه جویی است .

اللّه الذی جعل لکم الّیل . .. ذلکم اللّه ربّکم ... فأنّی تؤفکون . کذلک یؤفک الذی

تکذیب ناپذیری ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۱۳ – ۲

۲ – هر یک از نعمت های زمین ، جلوه ای از ربوبیت انکارناپذیر الهی به <

جن و انس > و < مرد و زن >

فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

به كـار گرفتن وصف <ربّ>، اشـاره به مطلب بالاـ دارد و تثنيه آمـدن <كمـا> و <تكـذّبان>، ممكن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس و يا مرد و زن از انسان ها باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۱۶ - ۱

۱ - جلوه هاى ربوبيت الهى در آفرينش انسان از < خاك > و جن از < آتش > ، غير قابل انكار و تكذيب ناپذير است .

خلق الإنسن . .. و خلق الجانّ ... فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۱ - ۱

۱ - قوانين طبيعى حاكم بر جريان آب هاى زمين ، نمودى از ربوبيت انكارناپذير الهى و غيرقابل تكذيب

مرج البحرين . .. فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

التقاى آب هاى زمين و درياها با يكـديگر و وجود حايل و مانع از هضم شدن آنها در يكديگر، اشاره به نوعى قوانين حاكم بر آب هاى (شور و شيرين) دارد خداوند متعال اين قوانين را، نمودى از ربوبيت انكار ناپذير خويش دانسته است.

توسل به ربوبيت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - يونس - ۱۰ - ۸۸ - ۱

۱ اظهار خضوع و تذلل همراه توسل به ربوبيت خداوند و اعتراف مكرر به آن ، از آداب دعاست .

و قال موسى ربنا . .. ربنا ليضلوا ... ربنا اطمس

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۷ - ۳

تمسک و توسل به ربوبیت خداوند ، از آداب دعاست .

قال رب . .. إلاّ تغفر لی و ترحمنی أکن من الخسرین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۴ – ۱۱

۱۱- تمسک به ربوبیت الهی در مقام دعا و نیایش ، امری پسندیده و نیکوست .

قل ربّ ارحمهما کما ربّیانی صغیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴ – ۲،۳

۲- زکریا (ع) ، در دعای خود ، به ربوبیت الهی ، توسل جست .

قال ربّ إنّی وهن العظم . .. و لم أکن بدعائک ربّ شقیًّا

۳- توسل به ربوبیت الهی و تکرار آن ، از آداب دعا است .

قال ربّ . .. لم أکن بدعائک ربّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۶ – ۱۷

۱۷- توسل به نام مقدس < ربّ > از آداب دعا است .

واجعله ربّ رضیًّا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۰۰ – ۴

۴ – امکان فرزنددار شدن انسان با دعا و توسل به ربوبیت الهی

ربّ هب لی من الصلحین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۳۵ – ۳

۳ – توسل به ربوبیت خداوند ، از آداب دعا است .

قال ربّ اغفرلی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۴۱ – ۵

۵ – توسل ایوب (ع) به ربوبیت خدا ، در هنگام عرض حاجت و دعا برای رفع گرفتاری خود

إذ

نادی ربّه أنّی مسّنی الشیطن

جاودانگی ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۷ – ۱۶

۱۶ توحید ، ولایت خدا و ربوبیت او ، حقایقی است ماندگار و شرک و پرستش غیر خدا باطلهایی است رفتنی و ناپایدار

فأما الزبد فیذهب جفاءً و أما ما ینفع الناس

به قرینه آیات گذشته از مصادیق مورد نظر برای باطل که به کفها تشبیه شد شرک و پرستش غیر خداست و از مصادیق حق که نافع و ماندگار است توحید و اعتقاد به ربوبیت و ولایت خداوند است.

جاهلان به ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۸۷ – ۱

۱ – ربوبیت مطلق خداوند بر جهان هستی ، امری ناشناخته برای قوم مشرک ابراهیم (ع)

فما ظنّکم بربّ العلمین

فعل <ظن> هرگاه با حرف <با> متعدی شود، غالباً به ظن غیرصادق و بد إشعار دارد; یعنی، گمان شما به خدا، گمانی غیرصادق و نادرست است. گفتنی است <عالم> (مفرد <عالمین>) به مجموعه و دسته ای از موجودات گفته می شود. بنابراین <عالمین>; یعنی، تمامی پدیده های موجود در جهان از هر دسته و مجموعه ای.

حاکمیت ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۲۷ – ۸

۸ – همه عوالم هستی ، تحت ربوبیت خداوند

ربّ العلمین

<العالمین> جمع همراه با <ال> و مفید استغراق است; بنابراین <ربّ العلمین>; یعنی، پروردگار همه عالم ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۵ - ۸

۸ - همه عوالم

هستی ، تحت ربوبیت خداوند

ربّ العلمین

<العالمین> جمع همراه با <ال> و مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه عوالم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۲ - ۲

۲ - انسان ها در قیامت ، خود را به طور کامل ، مقهور ربوبیت و تدبیر خداوند خواهند دید .

و جاء ربّک

اضافه <ربّ> به ضمیر خطاب - که به مخاطب خاصی نظر ندارد بیانگر آن است که آنچه برای همگان مشهود خواهد شد، جلوه های ربوبیت خداوند در هر شخص است.

حقانیت ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۷ - ۱۶

۱۶ توحید ، ولایت خدا و ربوبیت او ، حقایقی است ماندگار و شرک و پرستش غیر خدا باطلهایی است رفتنی و ناپایدار

فأما الزبد فیذهب جفاءً و أما ما ینفع الناس

به قرینه آیات گذشته از مصادیق مورد نظر برای باطل که به کفها تشبیه شد شرک و پرستش غیر خداست و از مصادیق حق که نافع و ماندگار است توحید و اعتقاد به ربوبیت و ولایت خداوند است.

حکمت در ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۳ - ۱۲

۱۲ حکمت و علم، دو شرط لازم در تدبیر و مدیریت است.

و تلک حجتنا . .. إن ربک حکیم علیم

<رب> در لغت به معنای مـدیر و مربی آمـده است. توصـیف رب در آیه به علم و حکمت، گذشـته از دلالـت آن بر علم و حکمت خداوند، اشاره ای به ضرورت وجود این دو در تدبیر و

مدیریت می تواند باشد.

خالقیت در ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۷۳ - ۶

۶ - خالقیت و آفریدگاری ، شرط ربوبیت و خداوندگاری است .

یأیّها الناس . .. إنّ الذین تدعون من دون اللّه لن یخلقوا ذبابًا

خواسته های مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۶ - ۲

۲ منکران ربوبیت خدا و کافران به قیامت از سر استهزا و ناباوری ، خواهان تعجیل در فرا رسیدن عذاب های موعود

یستعجلونک بالسیئه

<استعجال> (مصدر یستعجلون) به معنای درخواست عجله است. حرف <باء> در <بالسیئه> برای تعدیه و <ال> در آن عهد ذهنی است ; یعنی، آن بدی و مراد از آن به قرینه <قد خلت من قبلهم المثلات> عذاب است. بنابراین <یستعجلونک بالسیئه> ; یعنی، از تو می خواهند در آوردن آن عذاب وعده داده شده تعجیل کنی.

در دوران ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۸ - ۰

در قوم ابراهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۷ - ۴

۴ مردم زمان ابراهیم ماه را <رب> و آن را مؤثر در امور خود می پنداشتند.

فلما رءا القمر بازغا قال هذا ربی

جمله <هـذا ربی>، که در مقام مجادله حضـرت ابراهیم(ع) با قومش بیان شده، اشاره به یکی از اعتقادات باطل آنان دارد که همان پندار ربوبیت برای ماه است.

دلایل ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۷ - ۸

۸

قرآن دلیلی روشن بر اثبات ربوبیت خدا بر انسانهاست.

فقد جاءکم بینه من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶ - ۲

۲ اختلاف شب و روز (کوتاه و بلند شدن هر یک از آن دو در طول سال) و تغییر فصل ها ، حاوی دلیلهایی روشن بر تدبیر و ربوبیت خدا نسبت به اهل زمین است .

إن فی اختلف الّیل و النهار . .. لأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۱ - ۲

۲ پدیده های گوناگون در آسمان ها و زمین ، آیات و نشانه های توحید و ربوبیت مطلق خدا بر جهان هستی است .

قل انظروا ماذا فی السموت و الأرض و ما تغنی الأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۳

۳ هود (ع) ، معجزات متعددی را برای اثبات ربوبیت خداوند در اختیار قوم عاد قرار داد . *

و تلک عاد جحدوا بأیت ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۲۹

۲۹ یکتایی خدا و غلبه و تسلط او بر هستی ، دلیل ربوبیت و ولایت اوست .

أفاتخذتم من دونه أولیاء . .. و هو الوحد القهّر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۰ – ۱۱

۱۱ – خلقت همه موجودات هستی و هدایت آنها ، برهان ربوبیت خدا است .

ربّنا الذی أعطی کلّ شیء خلقه ثمّ هدی

تفصیل کلام موسی(ع)، به برهانی منطقی

و محکم بازگشت دارد که صورت آن آن چنین است: <اللّه ربّ لأنّه خالق و هاد>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۳ - ۱۲

۱۲ - قرآن ، نشانه و دلیلی روشن بر ربوبیت خداوند بر انسان ها است .

بَایه من ربّه أوَلم تأتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۸ - ۱۰

۱۰ - موسی (ع) ، ارائه دهنده دلایل روشن و بی ابهام ، بر اثبات ربوبیت خداوند برای فرعونیان

و قد جاءکم بالبیّنت من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۱ - ۷

۷ - آفرینش شب و روز برای تأمین نیاز های بشر ، جلوه ای از ربوبیت خداوند و نشانه توانایی او بر برپا کردن قیامت

إنّ الساعه لأتیه . .. اللّه الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصرًا

آیه شریفه، درصدد اثبات و ارائه نشانه های درستی و راستی برپایی قیامت است که در دو آیه قبل، با صراحت به آن تأکید شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۸۱ - ۲

۲ - آفرینش دام ها و کشتی ها ، از نشانه ها و دلایل قدرت و ربوبیت بی همتای خداوند

اللّه الذی جعل لکم الأنعم . .. و علیها و علی الفلک تحملون . و یریکم ءایته

از مصادیق مورد نظر آیه شریفه برای آیات الهی، دام ها و کشتی ها (موضوع بحث آیه قبل) می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

– ۱۸

نجم - ۵۳ - ۱۸ - ۵

۵ - در جهان هستی ، نشانه های بزرگی از ربوبیت الهی وجود دارد که جلوه گر شـدن آنها برای انسان ها ، حتی پیامبر خاتم (ص) ، ممکن و مقدور نیست .

لقد رأی من ءایت ربّه الکبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۸۶ - ۵،۶

۵ - انسان ، اگر تحت تدیبر الهی قرار نداشته باشد ، باید بتواند با مرگ مبارزه کند .

فلولا إن کنتم غیر مدینین

۶ - ناتوانی انسان برای گریز از مرگ ، نشانه آن است که او تحت قیمومت و تدبیر خداوند قرار دارد .

فلولا إن کنتم غیر مدینین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۲ - ۳

۳ - تکوین یافتن انسان ها از خون جامد به دست خداوند ، شاهد و دلیل ربوبیت او بر آنان است .

ربّک الذی خلق . خلق الإنسن من علق

این آیه، بدل برای جمله <خلق> در آیه قبل و توصیف <ربّک> است.

ذکر ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۳ - ۱۴

۱۴ توجه به ربوبیت خداوند از آداب دعا و نیایش

ربنا ءامنا فاکتبنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۲ - ۱۰

۱۰ از آداب دعا توجه به ربوبیت خداوند در حال دعاست.

یدعون ربهم بالغدوه و العشیّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۱ - ۶

۶ توجه به ربوبیت خدا بر انسانها،

زمینه ساز پذیرش احکام اوست.

أتل ما حرم ربکم علیکم

از اهداف بیان ربوبیت خدا به عنوان خاستگاه تحریم شرك و . .. ، این است که انسانها بدانند محرمات الهی در راستای تربیت ایشان بوده و در نتیجه زمینه پذیرش در آنان ایجاد شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۵۶ – ۷

۷ باور به حاکمیت خداوند بر موجودات و توجه به ربوبیت او بر انسانها ، ایجاد کننده روحیه توکل در آنان است .

إنی توکلت علی الله ربی و ربکم ما من دابّه إلاّ هو ءاخذ بناصیتها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۳۳ – ۱۷

۱۷ توجه به ربوبیت خدا ، از آداب دعاست .

قال رب . .. و إلاّ تصرف عنی کیدهنّ أصب إلیهنّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۹۸ – ۶

۶ توجه به ربوبیّت خدا از آداب دعا و استغفار است .

سوف أستغفر لکم ربی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۱۰۱ – ۲

۲ توجه به ربوبیّت خداوند از آداب دعا و نیایش است .

رب قد ءاتیتنی . .. توفنی مسلمًا و ألحقنی بالصلحین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۸ - ۳

۳ باور به ربوبیت خدا و توجه به آن ، زمینه ساز پذیرش دعوت اوست .

للذین استجابوا لربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۱ - ۴

۴ باور به ربوبیت خداوند و

توجه به آن ، زمینه ساز خشیّت آدمی از اوست .

یخشون ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۰ - ۱۲

۱۲ باور و توجه به ربوبیت خدا وادار کننده آدمی به پرستش او

هو ربی لا إله إلاّ هو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۹

۹- توجه به ربوبیّت خداوند ، از آداب دعا است .

یدعون ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۰ - ۴

۴- زکریا (ع) ، هنگام دعا ، به ربوبیت خداوند توجه داشت .

قال ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۷ - ۱۷

۱۷- توجه به ربوبیت خدا ، از آداب دعا و استغفار است .

سأستغفر لک ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۸ - ۱۴

۱۴- توجه به ربوبیت الهی و نام مقدس < ربّ > از آداب دعا است .

و أدعوا ربّی . .. بدعاء ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۵ - ۱۰

۱۰- توجه به نبود فراموشی در خداوند و ربوبیت او بر سراسر هستی ، برانگیزنده آدمی به عبادت و اطاعت او و پایداری بر آن

و ما کان ربّک نسیًّا . ربّ السموت ... فاعبده واصطبر لعبدته

تفریع لزوم عبادت بر معارف ذکر شده در جملات پیشین، گویای برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ -

۶ - ۲۵

۶ - یاد کرد ربوبیت الهی و به زبان آوردن نام مقدس < ربّ > ، از آداب دعای به درگاه او است .

قال ربّ اشرح لی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۱۴ - ۲۷

۲۷ - ذکر نام < ربّ > در دعا ، از آداب آن است .

و قل ربّ زدنی علمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۲ - ۷

۷- لزوم یادکرد انسان از پروردگار و مربی خویش

بل هم عن ذکر ربّهم معرضون

توبیخ کافران، به دلیل روی گردانی از یاد پروردگار، مشعر به این معنا است که انسان به حکم عقل باید از یاد پروردگار و مربی خویش غفلت نورزد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۳ - ۵

۵- خواندن خداوند با نام < ربّ > ، از آداب دعا و نیایش است .

و أیّوب إذ نادی ربّه أنّی مسّنی الضرّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۹ - ۱۱

۱۱- توجه به ربوبیت خداوند و ذکر آن به هنگام دعا ، از آداب دعا و نیایش

إذ نادی ربّه ربّ لاتذرنی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۷۴ – ۲۰

۲۰ توسل به اسم < ربّ > و یاد کرد ربوبیت خداوند ، از آداب دعا

و الذین یقولون ربّنا هب لنا . .. و اجعلنا للمتّقین إمامًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ –

۷ - ذکر صفت ربوبیت خدا در دعا ، امری پسندیده و مطلوب

قال ربّ فأنظرنی إلی یوم یبعثون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۱۵ - ۳

۳ - توجّه به جلوه های ربوبیت خداوند ، وادارسازنده انسان به عبادت و ذکر خدا و جاری ساختن نام او بر زبان است .

و ذکر اسم ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲۰ - ۸

۸ - توجّه به ربوبیت خداوند ، وادارسازنده انسان به تلاش برای کسب رضایت و لطف او است .

ابتغاء وجه ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۳ - ۳

۳ - توجّه پیامبر (ص) ، به ربوبیت و عنایت ویژه خداوند به او ، مایه اطمینان آن حضرت به قطع نشدن ارتباط الهی با او است .

ما ودّعک ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۸ - ۲

۲ - توجّه به ربوبیت خداوند ، برانگیزاننده انسان به ابتهال و تضرّع به درگاه او است .

و إلی ربّک فارغب

قیـد <إلی ربّک> متعلق به <ارغب> است. تقـدیم آن و آوردن حرف <فاء> پس از آن، بیانگر نقش ربوبیت خداوند، در لزوم توجّه به او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱ - ۱۴

۱۴ - توجّه به خالقیت خداوند و ربوبیت او ، برانگیزاننده انسان به همراه ساختن کار ها با ذکر نام او است .

اقرأ باسم ربّک الذی خلق

ربوبیت

اجرام آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۷ - ۱۲

۱۲ اهل بابل به سبب پندار ربوبیت برای اجرام آسمانی و پرستش بتها، گمراه بودند.

أتتخذ أصناما . .. کوکبا ... القمر ... القوم الضالین

به گفته بسیاری از مفسران، احتجاج ابراهیم(ع) با مشرکان در سرزمین بابل روی داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۸ - ۱۰

۱۰ الوهیت بتها در کنار ربوبیت اجرام آسمانی، پندار رایج مردم زمان ابراهیم(ع)

أتتخذ أصناما . .. کوکبا ... القمر ... الشمس

سخن ابراهیم(ع) با بت پرستان آن بود که <أتتخذ أصناما ءالهه>، ولی در مورد اجرام آسمانی سخن از ربوبیت آنهاست. تفاوت این دو تعبیر محتملا اشاره ای به تفاوت بتها و اجرام آسمانی در پندار قوم ابراهیم است.

ربوبیت اخروی خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۰ - ۹

۹ قیامت ، روز ظهور مولویت و مالکیت به حق و پروردگاری بی همتای خداوند و بر ملاـ شدن بطلاـن اندیشه مولویت و ربوبیت غیر او برای شرک پیشگان

و یوم نحشر هم جمیعاً . .. و ردوا إلی اللّه مولیهم الحق و ضل عنهم ما کانوا یفترون

ربوبیت الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۴ - ۵

۵ امداد مؤمنان پیکارگر از سوی خداوند ، برخاسته از ربوبیّت اوست .

ان یمدّکم ربّکم بثلثه الاف من الملئکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۵ -

۵ امداد مؤمنان پیکارگر از سوی خدا ، برخاسته از ربوبیّت او

یمددکم ربّکم بخسمه الاف من الملئکه مسوّمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۳ - ۴

۴ آمرزش گناه بندگان ، پرتویی از < ربوبیّت > خداوند

و سارعوا الی مغفره من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۶ - ۳

۳ آمرزش گناه بندگان ، پرتویی از < ربوبیت > خداوند

اولئك جزآؤهم مغفره من ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۷ - ۱۰

۱۰ توجّه به < ربوبیّت > خداوند ، برانگیزنده انسان به دعا و درخواست از او

ربّنا اغفرلنا ذنوبنا

ربوبیت خاص خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۳ - ۳

۳ پیامبر(ص) تحت عنایت و ربوبیت خاص خداوند است.

لم یکن ربک . .. و ما ربک ... و ربک الغنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۵۰ - ۹

۹- ملائکه ، تحت ربوبیت خاص خداوندند .

و الملئکه . .. یخافون ربّهم

با توجه به اینکه خداوند <ربّ> همه موجودات است و اضافه <ربّ> به ضمیر <هم> که مرجع آن ملائکه است می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

ربوبیت خالق آفرینش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۲۸

۲۸ ربوبیّت و ولایت تنها برازنده خالق هستی است .

أفاتخذتم من دونه أولیاء . .. قل

الله خلق کل شیء

ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۲ - ۴

۴ - خداوند مالک و مدبر همه عالم های هستی است .

رب العلمین

عالم (مفرد عالمین) است و به مجموعه و دسته ای از موجودات گفته می شود، بنابراین <العالمین>، یعنی، همه موجودات به لحاظ مجموعه ها و دسته ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۳ - ۴

۴ - تدبیر هستی بر اساس رحمت الهی است .

رب العلمین. الرحمن الرحیم

توصیف خداوند به رحمانیت و رحیمیت، پس از بیان تدبیر جهان هستی به دست او، بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۵ - ۲،۱۷

۲ - ربوبیت خدا بر هستی ، رحمانیت و رحیمیت او و مالکیتش بر روز قیامت ، دلیل شایستگی او برای پرستش

رب العلمین. الرحمن الرحیم. ملک یوم الدین. إیاک نعبد

۱۷ شناخت ربوبیت خدا بر تمام هستی و باور به رحمانیت و رحیمیت او و مالکیتش بر روز جزا ، تنها با امداد الهی امکان پذیر است .

الحمد للّه رب العلمین . .. إیاک نستعین

شناخت ربوبیت خدا و . .. از تکالیفی است که می توان آن را از سوره حمد برداشت کرد. لذا آنها نیز متعلق <نستعین> می

باشند؛ یعنی: نستعینک علی ان نعرف ربوبیتک و ... .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۱ - ۲،۵

۲ - خداوند ، پروردگار همه انسانهاست .

یأیها الناس اعبدوا ربکم

۵ - ربوبیت خداوند بر انسان

ها ، دلیل شایستگی او برای پرستش است .

اعبدوا ربکم

انتخاب <رب> به جای <اللّه> در <اعبدوا ربکم> به علت لزوم پرستش اشاره دارد; یعنی، چون خداوند رب است، شایسته پرستش است و باید عبادت شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۴۹ - ۱۴

۱۴ - آزمون انسان ها با سختی ها و نیز نعمت ها و آسایش ها برخاسته از مقام ربوبی خدا و در جهت رشد و تربیت آنان است .

و فی ذلکم بلاء من ربکم عظیم

برداشت فوق با توجه به کلمه <رب> - که به معنای مربی و مدیر است - استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۱ - ۱۳

۱۳ - قوم موسی معتقد به ربوبیت و حاکمیت خداوند بر طبیعت

فادع لنا ربک یخرج لنا مما تنبت الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۳

۳ - خداوند ، پروردگار ابراهیم (ع) و تدبیر کننده امور او

و إذ ابتلی إبرهیم ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۶ - ۲

۲ - التجا به مقام ربوبی خداوند ، از آداب دعا و درخواست نیاز ها از درگاه اوست .

رب اجعل هذا بلداً ءامناً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۷ – ۹

۹ – التجا به مقام ربوبی خداوند ، از آداب دعا به درگاه اوست .

ربنا تقبل منا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ –

بقره - ۲ - ۱۳۱ - ۳،۷

۳ - خداوند ، پروردگار ابراهیم و مدبر همه جهانهاست .

ربه . .. لرب العلمین

۷ - ربوبیت خدا ، بر همه هستی ها و عوالم ، دلیل ابراهیم (ع) برای تسلیم شدنش در برابر خدا

أسلمت لرب العلمین

مقتضای محاوره خداوند و ابراهیم(ع) آن بود که او در پاسخ خداوند بگوید <أسلمت لک>. آوردن <لرب العالمین> به جای <لک> اشاره به نکاتی دارد; از جمله بیان حقیقت با ارائه دلیل آن; یعنی، چون ابراهیم دانست که خداوند رب العالمین است، تسلیم او شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۹ - ۳

۳ - خداوند ، پروردگار همگان (مسلمانان ، اهل کتاب و . . .) است .

و هو ربنا و ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۱۹۸ - ۵

۵ تفضل خدا بر بندگان ، پرتوی از ربوبیّت او

فضلا من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۰ - ۳

۳ توجّه به ربوبیّت الهی ، از آداب دعا

من یقول ربّنا اتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۰۱ – ۲

۲ درخواست از مقام ربوبیّت خداوندی ، از آداب دعا

ربّنا اتنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۵۸ – ۱،۵،۷،۱۰،۱۱،۱۴،۱۷،۲۳

۱ محاجّه و ستیز نمرود (شاه بابل) با ابراهیم (ع) ، درباره ربوبیّت الهی

الم تر الی الّذی حاجّ ابرهیم فی ربّه

ان اتیه اللّه الملک

کلمه <حاجّ> از مصدر محاجّه به معنای ارائه برهان و دلیل است در مقابل حجّت و دلیل خصم و خالی از معنای مخاصمه و مجادله نیست. بنابرآنچه مورّخین نوشته اند و نیز روایات دلالت دارد، پادشاه معاصر حضرت ابراهیم (ع)، نمرود (از سلاطین بابل) بوده است.

۵ محاجّه درباره وحدانیّت و ربوبیّت الهی و انکار آن ، علی رغم بهره مندی از داده های خداوندی ، شگفت آور و خلاف عقل سلیم است .

الم تر الی الّذی حاجّ ابرهیم فی ربّه ان اتیه اللّه الملک

مقصود از استفهام در <الم تر . .. >، بیان شگفتی از چنین محاجّه و انکاری است.

۷ قدرتمداری ، زمینه ساز غرور و کفر در برابر ربوبیّت الهی

الم تر الی الّذی . .. ان اتیه اللّه الملک

چنانچه جمله <ان اتیه . .. >، بیانِ علّتِ کفر و غرور نمرود باشد، می توان از آن یک نتیجه کلّی به دست آورد که قدرت و سلطنت، زمینه ساز غرور، کفر و ... است.

۱۰ استدلال ابراهیم (ع) به اماته (میراندن) و احیاء (زنده کردن) پروردگار ، بر وحدانیّت و ربوبیّت وی

اذ قال ابرهیم ربّی الّذی یحیی و یمیت

۱۱ قانون حیات و مرگ ، نشانه و پرتوِ ربوبیّت الهی

ربّی الّذی یحیی و یمیت

۱۴ طلوع دائمی خورشید از مشرق ، جلوه ای از قدرت الهی و نشانه ربوبیّت او

حاجّ ابرهیم فی ربّه . .. فان اللّه یأتی بالشمس من المشرق

۱۷ ثابت شدن توحید ربوبی خداوند بر نمرود ، پس از بیان دلایل روشن توسط ابراهیم (ع)

اذ قال ابرهیم ربّی .

.. فبهت الّذی کفر

۲۳ انسان های برخوردار از نعمت های بیشتر الهی ، سزاوارتر به درک و پذیرش ربوبیّت الهی

الم تر . .. ان اتیه اللّه الملک

گفته شده جمله <ان اتیه اللّه . .. > به قرینه سیاق آیه به این معناست که نمرود به خاطر برخورداری از نعمت خدادادی ملک و سلطنت، باید بهتر از دیگران به ربوبیّت الهی اذعان کند. چرا که ملک و سلطنت نیز پرتویی از ربوبیّت و الوهیّت خداست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۰ - ۴

۴ احیای مردگان ، از شؤون ربوبیّت خداوند

ربّ ارنی کیف تحیی الموتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۸۵ - ۳،۱۷

۳ نزول وحی و قرآن ، ناشی از مقام ربوبیّت الهی

امن الرّسول بما انزل الیه من ربّه

۱۷ - غفران الهی ، مقتضای ربوبیّت خداوند

غفرانک ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸ - ۸،۱۱

۸ عالمان ژرفنگر ، به ربوبیّت الهی و افاضه هدایت و رحمت از ناحیه او ، اذعان دارند .

و الرّاسخون فی العلم یقولون . .. ربّنا لا تزغ قلوبنا ... من لدنک رحمه

۱۱ ربوبیّت الهی ، مقتضی هدایت و رحمت و حفظ بندگان از انحراف

ربّنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هديتنا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۲ – آل عمران – ۳ – ۹ – ۹

۹ وقوع قيامت ، پرتويى از ربوبيّت الهى است .

ربّنا انّک جامع الناس ليوم لا ريب فيه

جلد – نام سوره –

سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۵ - ۵

۵ پاداش متّقین ، در پرتو ربوبیّت حق

للّذین اتقوا عند ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۶ - ۶،۹

۶ بخشایش گناه بندگان ، جلوه ربوبیّت الهی است .

ربّنا . .. فاغفرلنا

از اسناد <غفران> به مقام ربوبیّت برداشت شده است.

۹ درخواست از مقام ربوبیّت حق و عدم اتّکای به عمل صالح خویش ، ادب دعا

ربّنا انّنا امنّا

همواره در قرآن، ایمان و عمل صالح با هم ذکر می شود; ولی در اینجا چون مقام دعاست، گوینده علی رغم دارا بودن عمل صالح <تقوا>، یادی از آن نمی کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۷ - ۵،۶

۵ پذیرش دعای خالصانه بندگان ، جلوه ای از ربوبیّت خداوند است .

فتقبّلها ربّها بقبول حسن

۶ رشد و شکوفایی استعداد های نهفته انسان ، در پرتو ربوبیّت خداوند

فتقبّلها ربّها . .. و انبتها نباتاً حسناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۳۸ – ۷

۷ درخواست از مقام < ربوبیت > خدا ، ادب دعا

قال ربّ هب لی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۴۱ – ۲

۲ توجّه زکریا به ربوبیّت خدا ، در هنگام دعا

قال ربّ اجعل لی ایه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۴۳ – ۴

۴ ربوبیّت الهی ، مقتضی خضوع در

برابر او

اقنتی لربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴۹ - ۳

۳ ارسال رسول همراه با آیات روشنگر (معجزه) ، جلوه ای از ربوبیّت خداست .

و رسولا . .. انّی قد جئتکم بایه من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۵۰ - ۹

۹ ربوبیّت حق ، مقتضی فرستادن انبیا ، همراه با معجزات

و جئتکم بایه من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۵۱ - ۲،۳،۴،۵،۷

۲ عیسی (ع) ، خود را چون همه مردم ، موجودی نیازمند به ربوبیّت خدا می دانست .

انّ اللّه ربّی و ربّکم

۳ ربوبیّت خداوند ، جلوه ای از الوهیت او

انّ اللّه ربّی و ربّکم

۴ اعتقاد به ربوبیّت خداوند ، مقتضی پرستش اوست .

انّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه

۵ عبادت ، پذیرش عملیِ ربوبیّت خداوند است .

انّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه

۷ محور دعوت عیسی (ع) ، بیان ربوبیّت خدا و هدایت مردم به پرستش او

انّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۵۳ - ۱،۳

۱ ربوبیّت خداوند ، مقتضی ایمان به آنچه او فرءوف رستاده است .

ربّنا امنا بما انزلت

۳ توجه به ربوبیت خدا ، برانگیزنده انسان به دعا

ربّنا امنا بما انزلت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۶۰ - ۳

۳ بیان حقایق ،

پرتویی از ربوبیّت خداوند

الحق من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۶۴ - ۸

۸ انحصار ربوبیّت به خداوند

و لا یتّخذ بعضنا بعضاً ارباباً من دون اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸۳ - ۱۵

۱۵ تسلیم و اعتراف اصحاب یمین به ربوبیّت الهی از روی رغبت ; و اعتراف اصحاب شمال با کراهت ، در عالم ذرّ

و له اسلم من فی السّموات و الارض طوعاً و کرهاً

قال اصحاب الیمین بلی طوعاً و قال اصحاب الشّمال بلی کرهاً . .. فذلک قوله تعالی <و له اسلم من فی السّموات و الارض طوعاً و کرهاً>.

علل الشرایع، ص ۴۲۵، ح ۶، ب ۱۶۱ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۲۹۵، ح ۱.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸۴ - ۹

۹ نبوّت پیامبران و نزول کتب آسمانی بر آنان ، پرتویی از ربوبیّت الهی

و ما اُوتی . .. و النّبیّون من ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۹ - ۱۳،۱۶

۱۳ شهیدان ، پرورش یافتگان مقام ربوبی خداوند هستند .

بل احیآء عند ربّهم یرزقون

۱۶ ارتزاق شهیدان در پیشگاه خداوند ، پرتوی از ربوبیّت او

عند ربّهم یرزقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۱ - ۲۱

۲۱ ناسازگاری ربوبیّت خدا با آفرینش بی هدف و باطل

ربّنا ما خلقت هذا باطلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۳ - ۴،۶،۷،۸،۱۲،۱۳،۱۴

۴ یاد همیشگی خداوند و اندیشه در آفرینش ، زمینه ایمان به ربوبیّت الهی

الّذین یذکرون اللّه قیاماً . .. و یتفکّرون ... ربّنا ... فامنّا

۶ ایمان نیاوردن به ربوبیّت خداوند ، پس از شنیدن ندای قرآن و دعوت پیامبر به آن ، نشانه بی خردی است .

ربّنا انّنا سمعنا . .. فامنّا

۷ پذیرش ربوبیّت خداوند ، حقیقت ایمان است .

سمعنا منادیاً ینادی للایمان ان امنوا بربّکم

تفسیر <ایمان> به پذیرش ربوبیّت خداوند، دلالت می کند که اعتقاد به ربوبیّت او حقیقت ایمان و یا رکن اساسی آن است.

۸ ایمان به ربوبیّت خداوند ، از دعوت های اساسی انبیا

سمعنا منادیاً ینادی للایمان ان امنوا بربّکم

۱۲ توجّه به ربوبیّت خداوند ، زمینه درخواست و انتظار آمرزش گناهان از او

ربّنا فاغفرلنا

۱۳ توجّه به ربوبیّت خداوند ، از آداب دعا

ربّنا انّنا . .. ربّنا فاغفرلنا

۱۴ بخشش گناهان و پوشاندن نارواییی ها ، پرتوی از ربوبیّت الهی

ربّنا فاغفرلنا ذنوبنا و کفّر عنّا سیّئاتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۴ - ۴،۵،۶

۴ وفای خداوند به وعده های خویش ، جلوه ای از ربوبیّت او

ربّنا و اتنا ما وعدتنا على رسلك

۵ نوید پاداش به خردمندان مؤمن از سوی خداوند ، پرتوی از ربوبیّت او

ربّنا و اتنا ما وعدتنا على رسلك

۶ توجّه و شیفتگی مؤمنان خردمند ، در دعا و مناجات نسبت به ربوبیّت خداوند

ربّنا ما خلقت هذا باطلا . .. ربّنا و اتنا

تکرار کلمه <ربّنا> از سوی خردمندان، نشانگر توجه خاص آنان به خداوند

است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۵ - ۲۸

۲ استجابت دعا ، جلوه ای از ربوبیّت خداوند است .

فاستجاب لهم ربّهم

۸ برقراری نظام پاداش عمل و تباه نشدن اعمال خیر ، پرتوی از ربوبیّت خداوند

فاستجاب لهم ربّهم انّی لا اضیع عمل عامل منکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۸ - ۴

۴ توجّه به ربوبیّت الهی ، زمینه گرایش به تقوا

لکن الّذین اتّقوا ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۹ - ۲۲

۲۲ نوید پاداش و تضمین آن ، پرتوی از ربوبیّت الهی نسبت به مؤمنان

لهم اجرهم عند ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱ - ۵

۵ آفرینش آدمیان از شخص واحد و نبودن امتیاز در خلقت آنان ، پرتویی از ربوبیّت الهی نسبت به آنان

اتّقوا ربّکم الّذی خلقکم من نفس واحده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۵ - ۲،۳،۶

۲ سوگند خداوند به ربوبیّت خویش نسبت به پیامبر (ص)

فلا و ربّک

۳ خداوند ، مربی و تربیت کننده پیامبر (ص)

فلا و ربّک

۶ ربوبیّت الهی ، منشأ تربیت پیامبر (ص) برای تصدّی مقام قضاوت و حکومت

فلا و ربّک لا یؤمنون حتّی یحکّموک

برداشت فوق از کاربرد کلمه <ربّ> و اضافه آن به ضمیر خطاب استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء

۱۷ - ۷۵ - ۴ -

۱۷ توجه به ربوبیّت خدا ، از آداب دعا

ربّنا اخرجنا . .. و اجعل لنا من لدنک ولیّاً و اجعل لنا من لدنک نصیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۸ - ۶

۶ اعتراف شیطان به ربوبیت و مالکیت خداوند نسبت به تمامی مردمان

و قال . .. من عبادک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۰ - ۵

۵ بعثت پیامبر (ص) و نزول قرآن پرتویی از ربوبیت الهی

قد جاءکم الرسول بالحق من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۱ - ۳۹

۳۹ کفایت خداوند برای تدبیر هستی ، دلیل وحدانیت او و منزه بودنش از داشتن شریک و فرزند

انما اللّه اله وحد سبحنه ان یکون له ولد . .. کفی باللّه وکیلا

جمله <کفی . ..> دلیل دیگری است برای مطالب گذشته.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۴ - ۲،۵

۲ بعثت پیامبر (ص) پرتوی از ربوبیت خداوند نسبت به مردمان

یأیها الناس قد جاءکم برهن من ربکم

۵ خداوند ، پروردگار تمامی انسان ها و تدبیر کننده امور آنها

یأیها الناس قد جاءکم برهن من ربکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۲ – ۱۷،۲۲

۱۷ دستیابی مردم به روزی و درآمد های مادی ، پرتوی از ربوبیت خداوند نسبت به آنان

یبتغون فضلا من ربهم

۲۲ ربوبیت خداوند ، منشأ تفضل او به

بندگان خویش

یبتغون فضلا من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۵ - ۱۳

۱۳ ربوبیت خداوند ، زمینه دعا و درخواست از او

قال رب . .. فافرق بیننا و بین القوم الفسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۸ - ۱۶،۱۵،۱۴،۱۳،۱۲

۱۲ خداوند ، پروردگار تمام عوالم هستی و همه در پرتو ربوبیت او

انی اخاف اللّه رب العلمین

۱۳ هستی ، دارای جریانی رو به کمال در پرتو ربوبیت خداوند

رب العلمین

<رب> به معنای تربیت کننده است و تربیت یعنی ایجاد تدریجی چیزی تا آنگاه که به کمال خویش برسد.

۱۴ ربوبیت الهی ، مقتضی کیفر متجاوزان

انی اخاف اللّه رب العلمین

ترس هابیل، به قرینه آیه بعد، از مجازات خداوند و عذاب دوزخ بوده است. بنابراین توصیف خداوند به <رب العلمین>، می رساند که چون او رب العالمین است، متجاوزان را کیفر می دهد.

۱۵ توجه به ربوبیت فراگیر خداوند بر جهان هستی ، موجب ترس از او و پرهیز از گناه

انی اخاف اللّه رب العلمین

توصیف <اللّه> به <رب العلمین>، پس از بیان خداترسی هابیل، می رساند که وی بدان جهت از خدا هراسان بوده که خداوند را پروردگار جهانیان می دانسته است.

۱۶ ناسازگاری قتل با اعتقاد به ربوبیت خداوند بر جهان هستی

ما إنّا . .. انی اخاف اللّه رب العلمین

تعلیل اقـدام نکردن به قتل به ترس از خـدای رب العالمین، می رسانـد که ربوبیت خداونـد بر جهان هستی چنین اقتضا می کند که انسانها باید در امنیت جانی بسر برند. بنابراین کسانی که مرتکب قتل می شوند، خود

را به نوعی رودرروی ربوبیت خداوند قرار داده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۴ - ۱۷

۱۷ نزول قرآن بر پیامبر (ص) ، جلوه ای از ربوبیت خداوند

ما أنزل إلیک من ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۶ - ۱۵

۱۵ نزول کتب آسمانی و تعالیم الهی ، نمودی از ربوبیت خداوند نسبت به بندگان

و لو انهم اقاموا التوریه و الانجیل و ما أنزل الیهم من ربهم

گزینش کلمه <رب>، مبین ارتباط نازل کردن کتب آسمانی با ربوبیت الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۷ - ۳

۳ رسالت الهی پیامبر (ص) برای ابلاغ وحی ، جلوه ای از ربوبیت خداوند

یایها الرسول بلغ ما أنزل إلیک من ربک

گزینش اسم <رب> نشانه ارتباط رسالت و وحی با ربوبیت الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۸ - ۱۰،۱۷

۱۰ فرمان ها و معارف نازل شده بر اهل کتاب ، در کنار تورات و انجیل ، جلوه ای از ربوبیت خداوند

حتّی تقیموا التوریه و الانجیل و ما أنزل الیکم من ربکم

۱۷ فرمان ها ، معارف و تعالیم نازل شده بر پیامبر (ص) برخاسته از ربوبیت خداوند

ما أنزل إليك من ربك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۴ - ۴

۴ درخواست از مقام الوهیت و ربوبیت خداوند از آداب دعا و مؤثر در استجابت آن

قال

عیسی ابن مریم اللّهم ربنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۷ - ۳،۵

۳ تنها خداوند پروردگار ، اختیاردار عیسی (ع) و سایر مردمان

ان اعبدوا اللّه ربی و ربکم

۵ بیان ربوبیت خداوند بر مسیح (ع) و تمامی انسان ها از برجسته ترین تعالیم حضرت مسیح (ص)

ما قلت لهم الا ما امرتنی به ان اعبدوا اللّه ربی و ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵ - ۸

۸ توجه به ربوبیت خداوند، مقتضی پرهیز از عصیان او

قل إنی أخاف إن عصیت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۲۳ - ۶

۶ اعتراف مشرکان در قیامت به الوهیت و ربوبیت خداوند

و اللّه ربنا ما کنا مشرکین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۵ - ۱۴،۱۵

۱۴ همه جهانیان تحت ربوبیت خدا هستند.

و الحمد للّه رب العلمین

۱۵ خداوند، مالک و مدبر جهانیان است.

رب العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۴ – ۱۴

۱۴ شمول رحمت خداوند بر مؤمنان به آیات، پرتویی از ربوبیت اوست.

یؤمنون بأیتنا . .. کتب ربکم علی نفسه الرحمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۸۰ – ۱۶

۱۶ علم محیط خداوند بر تمامی موجودات، ضامن جریان مشیت و ربوبیت خداوند در پهنه هستی است.

إلا أن یشاء . .. و سع ربی کل شیء علما

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۲ - ۸

۸ توجه به انحصار ربوبیت و خالقیت خداوند برانگیزنده آدمی به پرستش اوست.

ذلکم الله ربکم لا إله إلا هو خلق کل شیء فاعبدوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۴ - ۲

۲ ارائه آگاهی به انسان، پرتوی از ربوبیت و لطف الهی است.

قد جاءکم بصائر من ربکم

تکرار ضمیر <کم> و اضافه رب به آن بیانگر لطف خداوند به بندگانش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۶ - ۴

۴ نزول وحی از شؤون ربوبیت الهی است.

ما أوحی الیک من ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۸ - ۱۷

۱۷ بازگشت همگان به سوی خداوند و آگاهی یافتن آنان از حقیقت کرده های خویش در قیامت، پرتوی از ربوبیت الهی است.

ثم إلی ربهم مرجعهم فینبئهم بما کانوا یعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۲ - ۲۰

۲۰ جلوگیری نکردن از ستیز دشمنان با پیامبر(ص) از مظاهر ربوبیت الهی و موجب رشد و تربیت است.

و لو شاء ربک ما فعلوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۴ - ۱۰

۱۰ نزول قرآن بر اساس حق، جلوه ربوبیت الهی نسبت به پیامبر(ص) است.

أنه منزل من ربک بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۵ - ۷

۷ اتمام دین،

با بعثت پیامبر(ص) جلوه ای از ربوبیت خداوند است.

و تمت کلمت ربک صدقا و عدلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۹ - ۱۹

۱۹ آگاهی دقیق از اهل بدعت در دین و متجاوزان به حدود الهی، جلوه ای از ربوبیت خداوند

إن ربک هو أعلم بالمعتدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۶ - ۳،۴

۳ پیامبر(ص) مشمول ربوبیت و عنایت ویژه خداوند است.

و هذا صرط ربک مستقیما

۴ هدایت و گمراهی از شؤون ربوبیت خداوند است.

و هذا صرط ربک مستقیما

ذکر نام مبارک <رب> پس از اشاره به هدایتگری (أن یهدیه) و اضلال الهی (یضله) بیانگر ارتباط این نام و تجلی آن با گمراهی و هدایت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۷ - ۷

۷ پاداش دادن به هدایت یافتگان هشیار و متذکر، از شؤون ربوبیت خداوند است.

لهم دارالسلم عند ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۴ - ۱،۲

۱ تنها خداوند، <رب> (مالک و مدبر) انسانهاست.

أغیر الله أبغی ربا

<بغی>، مصدر <أبغی>، به معنای جستجو و طلب کردن است. کلمه <ربا> مفعول برای <أبغی> و <غیر الله> حال برای <ربا> است.

۲ خداوند، مالک و مدبر همه هستی است.

و هو رب کل شیء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۵ - ۴

۴ برتری برخی از انسانها بر برخی دیگر و تفاوت آنان در برخوردار شدن از نعمتها، تدبیری است از جانب

خدا در راستای ربوبیت او بر جوامع بشری

و هو رب کل شیء . .. رفع بعضکم فوق بعض درجت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳ - ۶

۶ قرآن، نشأت گرفته از مقام ربوبی خداوند است.

من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۹ - ۳

۳ فرمان به قسط، فرمانی برخاسته از ربوبیت خداوند

قل أمر ربی بالقسط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۳ - ۹

۹ تحریم کردارهای زشت و دیگر محرمات، ناشی از ربوبیت خداوند است.

إنما حرم ربی الفوحش . .. ما لا تعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۴ - ۵

۵ وعده ها و وعید های خداوند ، برخاسته از ربوبیت او و برای رشد و تربیت انسانهاست .

قد وجدنا ما وعدنا ربنا حقاً فهل وجدتم ما وعد ربکم حقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۴ - ۱،۲،۴،۱۴،۱۶

۱ خداوند ، آفریدگار آسمان ها و زمین و پروردگار راستین انسانهاست .

إن ربکم اللّه الذی خلق السموت و الأرض فی سته أيام

۲ تنها آفریدگار نظام هستی ، شایسته ربوبیت و تدبیر امور انسانهاست .

إن ربکم اللّه الذی خلق السموت و الأرض

۴ خداوند پس از آفرینش آسمان ها و زمین (نظام هستی) با استیلا بر عرش ، به تدبیر امور آنها پرداخت .

ثم استوی علی العرش

۱۴ افاضه خیر ها و برکت ها بر جهانیان

، برخاسته از ربوبیت خداوند است .

تبارک اللّه رب العلمین

۱۶ تمامی موجودات جهان هستی ، تحت ربوبیت خداوند هستند .

اللّه رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۵ - ۲،۹

۲ شناخت ربوبیت الهی ، مستلزم روی آوری انسان به دعا به درگاه اوست .

إن ربکم اللّه الذی . .. ادعوا ربکم تضرعاً

بیان ضرورت دعا پس از بیان ربوبیت خداوند و تدبیر جهان هستی از سوی او می تواند اشاره به برداشت فوق داشته باشد.

۹ توجه به ربوبیت خداوند ، برانگیزنده آدمی به دعا به درگاه او

ادعوا ربکم

هدف از بیان ربوبیت خدا به انسانها، در ضمن دعوت آنان به دعا به درگاه او، ایجاد انگیزه دعا در ایشان است. یعنی باور به ربوبیت خدا همان و روی آوری به درگاه او همان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۶ - ۵

۵ هراس از مقام ربوبی خدا و نقمت او و امید داشتن به رحمت وی ، از آداب دعا و نیایش به درگاه خداوند است .

و ادعوه خوفاً و طمعاً

هر یک از <خوفاً> و <طمعاً> مصدری است به معنای اسم فاعل و حال برای فاعل <ادعوه> می باشد. یعنی <ادعوه خائفین و طامعین>. متعلق <طمعاً> به قرینه فراز بعد رحمت خداست و در مقابل، متعلق <خوفاً> نقمت خدا و دوری از رحمت او خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۸ – ۳

۳ موجودات در پرتو ربوبیت خداوند به ثمر می نشینند و بازدهی دارند

.

یخرج نباته بإذن ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۱ - ۹،۱۰

۹ خداوند ، پروردگار و مدبر تمامی هستی است .

رب العلمین

۱۰ رسالت پیامبران در راستای ربوبیت خداوند بر تمام هستی است .

و لکنی رسول من رب العلمین

انتخاب <رب العالمین> از میان دیگر اسما و صفات خداوند، به عنوان ارسال کننده پیامبران، اشاره به این نکته دارد که رسالت پیامبران در ارتباط با ربوبیت خدا بر تمام جهان هستی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۳ - ۶

۶ دین و معارف الهی ناشی از مقام ربوبی خداوند و برای رشد و تعالی انسانهاست .

أن جاءکم ذکر من ربکم

<من> در <ذکر من ربکم> برای ابتدای غایت است. یعنی معارف دین از مقام ربوبی سرچشمه گرفته است. و اضافه <رب> به <کم> می رساند که نزول آن معارف در راستای ربوبیت خدا بر انسانها و برای تربیت آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۷ - ۸،۹

۸ خداوند ، پروردگار و مدبّر تمام هستی است .

رب العلمین

۹ رسالت پیامبران در راستای ربوبیت خداوند بر تمامی هستی است .

و لکنی رسول من رب العلمین

انتخاب <رب العلمین> از میان دیگر صفات خداوند به عنوان ارسال کننده پیامبران اشاره به این نکته دارد که رسالت پیامبران در ارتباط با ربوبیت او بر تمام هستی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۷

۷ دین و معارف الهی ناشی

از مقام ربوبی خداوند و برای رشد و تعالی انسانهاست .

أن جاءكم ذكر من ربكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۴،۵

۴ کیفر حق ناپذیران ، در راستای ربوبیت الهی بر جامعه انسانی است .

قد وقع عليكم من ربكم رجس

۵ سوق دادن مردم به جایگاه بایسته آنان ، پرتویی از ربوبیت خداوند بر ایشان است .

قد وقع عليكم من ربكم رجس و غضب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۳ - ۱۴

۱۴ ارائه دلیل برای هدایت مردم ، پرتوی از ربوبیت خداوند بر آنان

بينه من ربكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۷ - ۳

۳ فرمان های خداوند برخاسته از ربوبیت او و برای رشد و تعالی انسانهاست .

عن أمر ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۵ - ۱۶

۱۶ ارائه دلیلی روشنگر از سوی خداوند ، برخاسته از ربوبیت اوست .

قد جاءتكم بينه من ربكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۹ - ۱۷،۲۳،۲۷

۱۷ شعیب (ع) ، علم مطلق خداوند را دلیل پذیرش ربوبیت وی و تسلیم در برابر مشیتهایش دانست .

قال . .. إلا أن یشاء اللّه ربنا وسع ربنا کل شیء علماً

۲۳ توجه به ربوبیت خدا و علم همه جانبه او ، مستلزم توکل کردن بر وی و پایداری در برابر تهدید دشمنان

وسع ربنا کل شیء علماً علی اللّه توکلنا

۲۷

داوری خداوند میان انسان ها ، جلوه ای از ربوبیت او نسبت به ایشان است .

ربنا افتح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۴ - ۲،۴

۲ رسالت انبیا در راستای تدبر جهان و ربوبیت خداوند بر هستی است .

إنی رسول من رب العلمین

موسی بـا توصـیف خداونـد به پروردگار هستی به عنوان منشأ رسالت خویش، به این نکته اشاره دارد که رسالتش در راسـتای ربوبیت خداوند بر جهان هستی است. یعنی رسالت انبیا با تدبیر کل جهان پیوند دارد.

۴ خداوند ، مالک و مدبر همه عالم های هستی

رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۵ - ۶،۸

۶ دلایل و معجزات موسی (ع) ، موهبتی الهی پیشاروی فرعونیان و نشأت گرفته از مقام ربوبی خداوند

قد جئتکم ببینه من ربکم

۸ ربوبیت خداوند بر تمام هستی و نیز بر فرعون و بزرگان دربارش ، مورد تأکید موسی در محاوراتش با فرعون

إنی رسول من رب العلمین . .. قد جئتکم ببینه من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۱ - ۱،۵،۶

۱ ساحران با مشاهده معجزه موسی (ع) ربوبیت خداوند را بر تما هستی باور کردند و به آن ایمان آوردند .

قالوا ءامنا برب العلمین

۵ خداوند ، تدبیرکننده تمام هستی است .

ءامنا برب العلمین

۶ ربوبیت مطلق خداوند ، مهمترین و بارزترین پیام موسی (ع) برای مردم کافر عصر خویش

قالوا ءامنا برب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ -

اعراف - ۷ - ۱۲۶ - ۷،۱۵

۷ ربوبیت خداوند بر بندگان مایه هدایت آنان به وسیله آیات و نشانه های خویش

ءامنا بایت ربنا لما جاءتنا

۱۵ توسل به ربوبیت خداوند از آداب دعا به درگاه اوست .

ربنا أفرغ علینا صبراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۹ - ۸

۸ نابودی فرعونیان و به حاکمیت رسیدن بنی اسرائیل ، پرتوی از ربوبیت خداوند نسبت به آنان

عسی ربکم أن یهلك عدوكم و یستخلفکم فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۳۴ - ۹

۹ استجابت دعا ، از شؤون ربوبی خداوند است .

ادع لنا ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۹ - ۵

۵ شمول رحمت خدا بر بندگان و آمرزش گناه آنان جلوه ای از ربوبیت خداوند بر بندگان است .

لئن لم یرحمنا ربنا و یغفر لنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۹

۹ موسی (ع) با توجه به ربوبیت خدا و توصیف او به < أرحم الراحمین > ، خواسته های خویش را از وی تقاضا کرد .

و أنت أرحم الرحمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۲ - ۴

۴ کیفر های خداوند برخاسته از ربوبیت اوست .

سینالهم غضب من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۷ - ۳

۳ ذلت و خواری یهودیان با مسلط

ساختن مردمی بر آنان ، پرتوی از ربوبیت خدا بر پیامبر (ص) و در راستای تقویت و گسترش آیین وی

و إذ تأذن ربک

برداشت فوق از کلمه <رب> و اضافه شدن آن به ضمیری که برای خطاب به پیامبر(ص) به کار رفته، استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۲ - ۲،۴،۷،۱۴

۲ خداوند پس از خلقت هر انسان ، حقیقت وی را در ارتباط با ربوبیت الهی بر او آشکار می سازد .

و إذ أخذ ربک . .. و أشهدهم علی أنفسهم ألست بربکم

<أشهده علی کذا> یعنی او را حاضر کرد تا وجود امری یا تحقق فعلی را ببیند و بر آن آگاه شود تا به هنگام لزوم گواهی دهد. بنابراین <أشهدهم علی أنفسهم>، یعنی خداوند انسانها را به وجود خودشان حاضر کرد تا خود را ببینند. جمله <ألست بربکم> (آیا پروردگار شما نیستم)، بیان می دارد که مراد از شهود خویش، دیدن خود در ارتباط با ربوبیت خداوند است. یعنی خود را ببینند و دریابند که وجودشان وابسته به خداوند و ربوبیت اوست.

۴ هر انسانی در نشئه شهود به گونه ای محسوس ربوبیت و وحدانیت خداوند را دریافته است .

و أشهدهم علی أنفسهم ألست بربکم قالوا بلی

۷ آگاهی انسان در نشئه حجاب به ربوبیت خداوند ، برخاسته از آگاهی او در نشئه شهود است .

أشهدهم علی أنفسهم . .. أن تقولوا یوم القیمه إنا کنا هذا غفلین

<أن تقولوا . .. > به تقدیر <لام> و <لا>ی نافیه است. یعنی <لأن لا تقولوا> (ما مسأله اشهاد را عملی کردیم تا روز قیامت

نگوییـد از ربوبیت خدا غافل بودیم.) این تعلیل می رساند که اگر مسأله اشـهاد نبود، حجت بر انسانها تمام نبود و خداوند آنها را به خـاطر غفلت از ربوبیتش مؤاخـذه نمی کرد. از لوازم این معنـا آن است که آگاهی بالفعل انسانها نسـبت به خـدا به خاطر مسأله اشهاد می باشد.

۱۴ آدمی در قیامت به علم حضوری درمی یابد که خداوند پروردگار اوست .

إنا کنا هذا غفلین

اشاره به ربوبیت خـدا با کلمه <هـذا> گویای آن است که انسان در قیامت خود را در پیشـگاه خداوند حاضـر می یابد. یعنی علم حضوری و شهودی به او پیدا می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۳ - ۱

۱ وجود نشئه شـهود و آگاه شدن آدمی به ربوبیت و وحدانیت خدا در آن نشـئه ، از میان برنده هر گونه عذر و بهانه ای برای روی آوری به شرک

و أشهدهم علی أنفسهم . .. أو تقولوا إنما أشرک ءاباؤنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۲۰۳ - ۸،۱۰

۸ قرآن کتابی نشأت گرفته از مقام ربوبی خداوند

إنما أتبع ما یوحی إلیّ من ربی

۱۰ قرآن و روشنگری های آن پرتویی از ربوبیت خدا و در جهت تدبیر امور انسانهاست .

هذا بصائر من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۲۰۵ - ۱،۲

۱ خداوند از پیامبرش خواست تا متوجه مقام ربوبی وی بوده و او را در دل و جان خویش یاد کند .

و اذکر ربک فی نفسک

۲ خشوع در

برابر خدا و هراس از مقام ربوبی او ، از آداب توجه به خدا و یاد کردن اوست .

و اذکر ربک فی نفسک تضرعا و خیفه

<تضرع> به معنای خشوع و اظهار کوچکی است و <خیفه> به معنای ترسیدن و هراس داشتن است. <تضرعا> و <خیفه> مصدر و در آیه شریفه به معنای اسم فاعل (متضرعا) و (خائفا) می باشند. یعنی: یاد کن پروردگارت را با حالت خشوع و هراس.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵ - ۳،۴

۳ تقدیر خداوند بر وقوع جنگ بدر ، در جهت تدبیر امور پیامبر (ص) و در راستای پیشبرد رسالت وی

أخرجک ربک من بیتک بالحق

<رب> به معنای مدبر و مربی است و اضافه آن به <ک> در جمله <کما أخرجک ربک> می رساند که از اهداف تقدیر الهی بر خروج پیامبر(ص)، تدبیر امور وی بوده که طبعاً برای تکمیل رسالت او بوده است.

۴ اقدام پیامبر (ص) به جنگ بدر ، اقدامی به حق و تحت تدبیر و ربوبیت خداوند

کما أخرجک ربک من بیتک بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲ - ۱۲

۱۲ خدا ، پروردگار و مربی آدمیان است .

عند ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳ - ۱،۱۱،۱۴،۱۹

۱ خدا ، پروردگار و مربی انسانهاست .

إن ربکم اللّه

۱۱ تدبیر امور آسمان ها و زمین در دست خداوند است .

الذی خلق السموت و الأرض . .. یدبر الأمر

۱۴ وجود وسایط و عوامل (شفیعان

) برای خدا در تدبیر امور نظام هستی

یدبر الأمر ما من شفیع إلا من بعد إذنه

۱۹ تنها خداوندِ خالقِ مدبر ، پروردگار انسان ها و شایسته پرستش است .

اللّه الذی خلق . .. ثم استوی ... یدبر الأمر ... ذلکم اللّه ربکم فاعبدوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۵ - ۲۳

۲۳ خدا پروردگار آدمیان است .

إن عصیت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۹ - ۱۰

۱۰ خدا ، پروردگار و مربی انسانهاست .

و لو لا کلمه سبقت من ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۲ - ۲

۲ خدا ، رب و پروردگار حقیقی آدمیان است .

فذلکم اللّه ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۷ - ۱۲

۱۲ خدا ، پروردگار جهانیان است .

من رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۷ - ۵

۵ خداوند ، رب و پرورش دهنده همه انسانهاست .

یأیها الناس قد جاءتکم موعظه من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۷ - ۶

۶ ربوبیت و تدبیر امور انسان در دست خداوند است .

هو الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۲ - ۱۲

۱۲ خداوند ، نگهبان همه چیز و تدبیر کننده آن است .

و الله علی

کل شیء وکیل

<وکیل> به کسی گفته می شود که کار دیگری را به عهده گرفته است و چون در آیه شریفه با <علی> متعدی شده معنای حفاظت و نگهداری نیز در آن اشراب شده است. بنابراین جمله <والله علی ...> اشاره به این معنا دارد که: خداوند عهده دار، حافظ و نگهبان امور همگان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۸ - ۵

۵ خداوند ، پروردگار همگان و مدبر امور ایشان است .

علی ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۸ - ۳

۳ خداوند ، مربی پیامبران و مدبر امور ایشان است .

إن کنت علی بیّنه من ربی

برداشت فوق ، با توجه به گزینش اسم <رب> که به معنای مدبر و مربی است استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۴ - ۱۱

۱۱ خداوند ، پروردگار انسان ها و تدبیرکننده امور ایشان است .

هو ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۱۱،۱۰،۳

۳ خداوند ، پروردگار و مالک همه انسان ها و مدبر امور ایشان است .

علی الله ربی و ربکم

۱۰ ربوبیت فراگیر خداوند ، سیطره او بر همه جنبندگان و ضرورت توکل بر او ، از تعالیم حضرت هود (ع)

إنی توکلت علی الله ربی و ربکم ما من دابّه إلاّ هو ءاخذ بناصیتها

۱۱ افعال خداوند و تدبیرات او ، به تمامی براساس حکمت و بر طریق صواب است .

إن ربی علی صرط مستقیم

بر صراط

مستقیم بودن شخص ، به معنای راستی و درستی کارهای اوست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۵۷ – ۱۳

۱۳ مالك و مربی بودن خداوند بر همه چیز ، مستلزم مراقبت و حفاظت کامل او ، از آنهاست .

إن ربی علی کل شیء حفیظ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۶۳ – ۳

۳ خداوند ، مربی پیامبران و مدبر امور ایشان است .

إن کنت علی بیّنه من ربی

برداشت فوق ، با توجه به گزینش اسم <رب> که به معنای مدبر و مربی است استفاده شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۶۶ – ۱۳،۱۴

۱۳ خداوند ، مربی پیامبر (ص) و مدبر امور اوست .

إن ربك

۱۴ قدرت شکست ناپذیر خداوند ، پشتوانه پیشبرد هدف های رسالت و تدبیر امور نبوّت رسول خداست .

إن ربک هو القویُّ العزیز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۱ – ۶

۶ لوط (ع) تحت تربیت خداوند و برخوردار از حمایت او بود .

إنا رسل ربك

برداشت فوق ، از <ربک> (مدبر و مربی تو) استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۳

۳ خداوند ، مربی پیامبران و تدبیر کننده امور ایشان است .

إن کنت علی بیّنه من ربی

<رب> به معنای مدبّر و مربی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۰ - ۸

۸

مصالح جوامع بشری و تدبیر امور انسان ها ، مایه تقدیر خداوند بر داوری نکردن او میان حق گرایان و باطل اندیشان ، در عرصه حیات دنیاست .

لولا کلمه سبقت من ربک لقضی بینهم

برداشت فوق ، از کلمه <رب> که به معنای مدبر و مربی است استفاده می شود; یعنی ، تقدیر یاد شده (لولا کلمه سبقت . ..) در راستای تدبیر امور انسانهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۷ - ۵

۵ ستم به انسان ها و به هلاکت رساندن جوامع درستکار ، ناسازگار با مقام ربوبیت خدا و مدبر بودن اوست .

و ما کان ربک لیهلک القری بظلم و أهلها مصلحون

برداشت فوق از <رب> که به معنای مدبر و مربی است - استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۱ - ۲۳،۲۴

۲۳ حوادث و مراحل زندگانی یوسف (ع) ، به تدبیر و فرمان خداوند تحقق می یافت .

و کذلک مکّنّا لیوسف فی الأرض . .. والله غالب علی أمره

از مصداقهای مورد نظر برای <أمره> به قرینه <کذلک مکّنّا لیوسف> تدبیر امور یوسف(ع) است. برخی برآنند که ضمیر در <أمره> به یوسف برمی گردد. بر این اساس جمله <والله غالب علی أمره> (خداوند بر امور یوسف(ع) غلبه دارد و تدبیر امور او در اختیار خداست) در برداشت فوق صراحت بیشتری دارد.

۲۴ اکثریت مردم به جریان امور به تدبیر خدا و توان او بر انجام مشیّتهایش و ناتوانی همگان در برابر او ، ناآگاهند .

و الله غالب علی أمره و

لكنّ أكثر الناس لايعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۳ - ۲۰

۲۰ یوسف (ع) در برابر زلیخا تصریح کرد که تنظیم جریان زندگی او ، به عنایت و تدبیر خداوند بوده است .

معاذ الله إنه ربی أحسن مثوای

ضمیر در <إنه> به <الله> باز می گردد و در برداشت فوق، جمله <إنه ربی> تعلیل برای <معاذ الله> گرفته شده است. بر این اساس مفاد جمله فوق، چنین می شود: من [از این امر فریبنده] به خدا پناه می برم و او مرا یاری خواهد کرد ; زیرا او مدبر امور من و تربیت کننده من است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۱۳

۱۳ خداوند ، امور انسان ها را بر اساس رحمت خویش و مغفرت خطا های آنان تدبیر می کند .

إن ربی غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲ - ۱۴

۱۴ خداوند ، رب و پروردگار همه انسانهاست .

لعلکم بلقاء ربکم توقنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴ - ۱۲

۱۲ خارج پنداشتن تدبیر امور هستی از اختیار خداوند ، نشانه جهل و کور فکری است .

إن فی ذلک لأیت لقوم یعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۳ – ۱۵

۱۵ کفرپیشگان علی رغم مشاهده نشانه های ربوبیت خدا بر سراسر جهان ، با موحدان درباره خداوند و ربوبیت او به جدال و جرّ و بحث می پردازند

.

هو الذی یریکم البرق . .. و هم یجدلون فی الله

جمله حالیه <و هم یجادلون فی الله> قید برای همه جمله هایی است که در آیات پیشین آمده است ; یعنی، با آنکه آثار وجودی خدا و ربوبیت او نمایان است و اوست که برق، رعد، ابر و صاعقه را پدید می آورد و همه امور را تحقق می بخشد، آنان درباره وی به جرّوبحث می پردازند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۳ - ۱

۱ موجودیّت انسان ها و دستاوردهایشان و نیز تدبیر امور آنان به دست خداوند است .

أفمن هو قائم علی کل نفس بما کسبت

از معانی <قائم بودن بر کسی> در اختیار داشتن شؤون آن کس، تدبیر امور او و قوام بخشیدن به وی است. حرف <باء> در <بماکسبت> به معنای <مع> می باشد و مراد از <من هو...> خداوند متعال است. بنابراین مفاد <من هو قائم...> این است که: خداوند قوام بخش انسانها و هر آنچه به دست آورده اند می باشد و او شؤون ایشان را اداره و تدبیر می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۳ - ۹

۹- انبیا ، برخوردار از عنایت و تربیت ویژه خداوند

فأوحی إلیهم ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۸ - ۵

۵- همه انسان ها ، حتی کفار ، تحت ربوبیت خداوندند .

مثل الذین کفروا بربّهم أعملهم کرماد اشتدّت به الریح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۵ - ۶

-۶

خواندن خداوند با اسم < ربّ > از آداب دعاست .

ربِّ اجعل هذا البلد ءامنًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۲۲ – ۹

۹- نزول باران ، تحت تدبیر خداوند و به میزان مشخص و اندازه ای معین است .

و إن من شیء إلاّ عندنا خزائنه و ما ننزّله إلاّ بقدر معلوم . .. فأنزلنا من السّما

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۹۸ – ۹

۹- ربوبیت خداوند ، شایسته تسبیح ، حمد ، سجده و فروتنی انسان به پیشگاه او

فسبّح بحمد ربّک و کن من السجدین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۹۹ – ۸

۸- ربوبیت خداوند ، شایسته عبادت به درگاه او

و اعبد ربّک حتی یأتیک الیقین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۵۵ – ۲

۲- پیامبر (ص) ، تحت توجه و پرورش ویژه خداوند قرار داشت .

و ربّک أعلم بمن فی السموت و الأرض

با توجه به اینکه خداوند ربّ همه موجودات است و در آیه قبل نیز خود را <ربّ> همه انسانها معرفی کرد؛ ولی در این آیه <ربّ> به ضمیر مفرد مخاطب که مقصود از آن پیامبر(ص) است اضافه شده و این حکایت از آن دارد که آن حضرت، تحت توجه و پرورش خاص خداوند قرار داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۰ - ۷

۷- پيامبر (ص) ، تحت ربوبيت و عنايت ويژه خداوند

إن

ربّك أحاط بالناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۵ - ۱۲

۱۲- پیامبر (ص) ، تحت ربوبیت ویژه خداوند و مصون از سلطه و نفوذ شیطان

إن عبادی لیس لک علیهم سلطن و کفی بربّك وکیلاً

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مراد از <ك> در <ربّك> چنانکه مفسّران نیز احتمال داده اند پیامبر(ص) باشد. بنابراین، با اینکه خداوند سلطه شیطان بر بندگان خود را منتفی دانسته است، اختصاص به ذکر پیامبر(ص) پس از آن، می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۶ - ۵

۵- مطالعه در پدیده های نهفته در طبیعت ، هدایت کننده انسان به ربوبیت خدای یگانه

ربّکم الذی یزجی لکم الفلك فی البحر لتبتغوا من فضله

از اینکه خداوند برای گرایش دادن انسانها به ربوبیت خویش، آنها را به مواهب طبیعت توجه داده است، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۵ - ۱۰

۱۰- پیامبر (ص) ، تحت عنایت ویژه و ربوبیت خاص خداوند

من أمر ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۷ - ۷

۷- ربوبیت الهی نسبت به پیامبر (ص) ، ربوبیتی آمیخته با رحمت است .

إلّا رحمه من ربّك

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۳ – ۸

۸- شناخت ربوبيّت خداوند ، از عوامل ايمام اصحاب کهف بود .

ءامنوا بربّهم

جلد – نام سوره –

سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۴ - ۱۳

۱۳- تدبیر امور آسمان ها و زمین (جهان هستی) ، به دست خداوند است .

ربّ السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۹ - ۱

۱- بیداری اصحاب کهف از خواب ، رخدادی شگفت و تحت تدبیر و اراده خداوند بود .

و کذلک بعثنهم

اسناد <بعث> و بیدارسازی به خداوند، گویای نکته فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۲ - ۱۵

۱۵- برتری آگاهی خداوند ، لازمه ربوبیّت او است .

قل ربّی أعلم بعدتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۸ - ۴۸

۴- اللّه ، یگانه مالک و مدبّر انسان و جهان هستی است .

لکنّاْ هو اللّه ربّی

۸- شرک و غفلت از ربوبیّت خدا ، مهم ترین خطر رفاه زدگی و سرمستی به امکانات دنیوی است .

لکنّاْ هو اللّه ربّی و لاأشرک بربّی أحدًا

مرد مؤمن، برای جدا کردن صف خویش از ثروت مند مغرور، به دو نکته اشاره کرده است: ربوبیّت خدا و عدم شرک و با این

تعبیر، ثروت مند مغرور را به غفلت از خدا و گرفتاری به شرک، هشدار داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳ - ۷

۷- مقام ربوبیت خدا ، مقام اجابت درخواست بندگان است .

إذ نادی ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳۶ - ۱،۴

۱- حضرت عیسی (ع) در

گهواره ، خداوند را پروردگار خود و دیگر انسان ها معرفی کرد .

و إنّ اللّه ربّی و ربّکم

جمله <إنّ اللّه ربّی . ..> عطف بر <إنّی عبد اللّه> در آیات قبل است. این آیه نیز نقل بخشی از گفته های عیسی(ع) در گهواره است و آیات <ذلک عیسی ... کن فیکون> در این بین معترضه می باشد. تشابه این جمله با آنچه در سوره آل عمران و زخرف از عیسی(ع) نقل شده، تأیید کننده این نکته است.

۴- خداوند ، تدبیرکننده و پرورش دهنده همه انسان ها است .

و إنّ اللّه ربّی و ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۵ - ۱۱

۱۱- اسماعیل صادق الوعد ، پرورش یافته تربیت های الهی و زندگی او تحت تدبیر و ربوبیت خداوند بود .

عند ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۴ - ۹

۹- خداوند برای رشد آگاهی های پیامبر (ص) و تدبیر رسالت او ، هیچ نکته ای از تعالیم ضروری را فروگذاری نکرده و به دست فراموشی نسپرده است .

و ما کان ربّک نسیًّا

برداشت یادشده، با توجه به کلمه <ربّ> به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۵ - ۱،۱۳

۱- خداوند ، پروردگار آسمان ها و زمین و موجودات میان آن دو است .

ربّ السموت والأرض و ما بینهما

۱۳- جز خداوند ، هیچ موجودی شایسته نام مقدس < ربّ و پروردگار جهان > نیست .

ربّ السموت والأرض . .. هل تعلم له سميًّا

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۱ - ۱،۵

۱ - موسی (ع) پرورش یافته خداوند

اصطنعتک

<إصطناع>; یعنی، تربیت کردن و مؤدب ساختن (قاموس) و بر مبالغه در شایسته ساختن دلالت دارد (مفردات راغب).

۵ - خداوند ، مربی پیامبران و پرورش دهنده آنان

واصطنعتک لنفسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۰ - ۹،۱۳

۹ - تأکید موسی (ع) در برابر فرعون ، بر یگانگی خالق و ربّ جهان

من ربّکما . .. ربّنا الذی أعطی کلّ شیءء خلقه

۱۳ - موسی (ع) ، رسالت خویش را پرتویی از هدایت گسترده ربوبی دانست .

من ربّکما . .. ربّنا الذی أعطی کلّ شیء خلقه ثمّ هدی

مناسبت بحث موسی(ع) با فرعون، چنین اقتضا کرده است که آن حضرت، موضوع هدایت عام الهی را مطرح کند تاپاسخ سؤال مقدر فرعون را داده باشد; زیرا ممکن بود فرعون بگوید: بر فرض که خدای خالق ربّ تو است، چه دلیلی بر لزوم پذیرش سخن رسولان او وجود دارد؟ موسی(ع) با مطرح کردن هدایت عام الهی، علاوه بر پاسخ به سؤال احتمالی او، زمینه کلی اثبات رسالت خویش را نیز مطرح کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۷

۷ - خداوند رحمان (دارای رحمت گسترده) ، پروردگار همه مردم است .

و إنّ ربّکم الرحمن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۱۴ – ۲۱

۲۱ – خداوند تعلیم دهنده و تربیت کننده پیامبران است .

و قل ربّ زدنی علمًا

جلد –

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۳۳ – ۵

۵- آفرینش و تدبیر جهان از جانب خداوند ، دو اصل تفکیک ناپذیر در جهان بینی توحیدی است .

و ما خلقنا السماء . .. و جعلنا ... و هو الذی خلق ... کلّ فی فلک یسبحون

سیاق آیات در مقام ردّ اندیشه مشرکان است که برای خداوند مقام خالقیت، و برای خدایان خویش مقام تدبیر قائل بودند و خداوند در آیات پیشین مقام تدبیر و در این آیه مقام آفرینش را به خود نسبت داده و جدایی آن دو مقام را مردود دانسته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۵۶ – ۱

۱- جهان هستی (آسمان ها ، زمین و انسان ها) ، تحت ربوبیت خداوند است .

بل ربّکم ربّ السموت والأرض

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۱ – ۲

۲- خدا ، پروردگار آدمیان است .

اتّقوا ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۱۹ – ۳

۳ – خدا ، پروردگار آدمیان است .

فی ربّهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۳۰ – ۶

۶ – خدا ، پروردگار انسان ها

عند ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۴۰ – ۸

۸ – خدا ، پروردگار انسان ها

ربّنا اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۴۷ – ۷

۷ – خدا ، پروردگار آدمیان

و

إنّ یومًا عند ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۵۴ – ۹

۹ – خدا ، پروردگار انسان ها

أنّه الحقّ من ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۶۷ – ۶

۶ – خدا ، پروردگار انسان ها

و ادع إلی ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۷۷ – ۴

۴ – خدا ، پروردگار انسان ها

یأیّها الذین ءامنوا . .. و اعبدوا ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۲۹ – ۴

۴ – خدا ، پروردگار انسان ها است .

و قل ربّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۵۲ – ۴

۴ – خدا ، پروردگار آدمیان

و أنا ربّكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۷ - ۳،۴

۳ - خدا ، پروردگار انسان ها

إنّ الذین هم من خشیه ربّهم مشفقون

۴ - وجود کیفر ، برای انسان های متخلف ، در نظام ربوبی خداوند

إنّ الذین هم من خشیه ربّهم مشفقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۸ - ۵

۵ - خدا ، پروردگار انسان ها است .

و الذین هم بأیت ربّهم یؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۶۰ - ۵،۶

۵ - خدا ، پروردگار انسان ها است .

إلی ربّهم

۶ - نظام ربوبی خداوند ، نظامی بر اساس کیفر و پاداش

إلی ربّهم رجعون

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۷۶ – ۴

۴ – خدا ، پروردگار انسان ها

فما استکانوا لربّهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۹۴ – ۱

۱ – خدا ، پروردگار انسان ها است .

ربّ فلاتجعلنی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۹۷ – ۵

۵ – خدا ، پروردگار آدمیان است .

و قل ربّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۹۸ – ۴

۴ – خدا ، پروردگار آدمیان است .

و أعوذ بک ربّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۹۹ – ۲

۲ – خدا ، پروردگار انسان ها است .

قال ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۶ - ۱

۱ - خدا ، پروردگار آدمیان است .

قالوا ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۷ - ۱

۱ - خدا ، پرودگار انسان ها است .

ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۹ - ۲

۲ - خدا ، پروردگار انسان ها است .

یقولون ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۶ - ۸

۸ - خدا ، پرورش دهنده و اداره کننده مرکز مدیریت فیض بخش هستی (عرش)

ربّ العرش الکریم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۷

- ۶،۱۱

۶ – خدا ، پروردگار انسان ها است .

فإنّما حسابه عند ربّه

۱۱ – شرك و بت پرستی ، كفران نعمت های خدا و ناسپاسی در برابر ربوبیت او است .

و من یدع مع اللّه . .. إنّه لایفلح الكفرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۱۸ – ۴

۴ – خدا ، پروردگار انسان ها است .

و قل ربّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۹ – ۴

۴ – پیامبر (ص) ، تحت تربیت خاص و حمایت ویژه خداوند

و إنّ ربّك

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۶ – ۸

۸ – سراسر هستی تحت تدبیر و ربوبیت خدا است .

ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۸ – ۲

۲ – پروردگار جهانیان ، پروردگار و مدبر شرق و غرب عالم و هر آنچه میان آن دو است .

قال ربّ المشرق و المغرب و ما بینهما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۸ - ۲

۲ - اشاره ابراهیم (ع) به آفریدگاری و هدایت گری خدا ، برای معرفی پروردگار جهان برای بت پرستان

إلاّ ربّ العلمین . الذی خلقنی فهو یهدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۹۸ - ۴

۴ - ربوبیت گسترده خدا بر تمامی هستی ، دلیل بی همتایی او

إن کنّا لفی ضلل مبین . إذ نسوّیکم بربّ العلمین

<عالمین> جمع <عالم> بوده

و همراه با <ال>، مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین> دلالت دارد بر این که سراسر هستی، تحت ربوبیت خدا بوده و هر چه غیر خدا است، مربوب او می باشد. نتیجه آن که خدا در ربوبیت، همتا ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۹ - ۸

۸ - همه عوالم هستی تحت ربوبیت خداوند

ربّ العلمین

<العالمین> جمع با<ال> و مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه عالم ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸ - ۹

۹ - خدا ، پروردگار همه جهانیان

و سبحن اللّه ربّ العلمین

جمع با <الف و لام> مفید عموم است. بنابراین <رب العالمین>; یعنی، پروردگار همه جهانیان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۶ - ۳

۳ - خورشید و تمام مظاهر آفرینش ، خود تحت تدبیر و ربوبیت خداوند قرار دارند و سزاوار الوهیت و پرستش نیستند .

یسجدون للشمس . .. اللّه لا إله إلاّ هو ربّ العرش العظیم

بیان توحیدی و استدلالی آیه یاد شده، تعریضی نسبت به عمل ناروای قوم سبا در پرستش خورشید است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۳ - ۱۱

۱۱ - پیامبر (ص) ، تحت ربوبیت خاص خداوند

و ما ربّک بغفل

اضافه <ربّ> به <کاف> که خطاب به پیامبر(ص) است مطلب یاد شده را افاده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۰ - ۸

۸ - خدا ، مربی و

مدبر جهان هستی

أنا اللّه ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۰ - ۱۱

۱۱ - ربوبيت خداوند ، مقتضی اعطای نصر و پيروزی بر مؤمنان است .

و لئن جاء نصر من ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳۳ - ۷

۷ - همه انسان ها ، تحت تربيت و ربوبيت خداوندند .

يأيّها الناس اتّقوا ربّكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲ - ۴،۶

۴ - قرآن ، از مقام ربوبيت خدا ، نشأت گرفته و دربردارنده معارفی در جهت رشد و کمال انسان است .

تنزيل الكتب . .. من ربّ العلمين

۶ - همه جهان ها ، تحت ربوبيّت خداوند واحد است .

ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۰ - ۱۰

۱۰ - کافران نيز تحت تدبير ربوبيت خداوندند .

بل هم بلقاء ربّهم كفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۱۵ - ۷

۷ - خداوند ، پروردگاری بس آمرزنده و بخشایشگر برای مردم سبا

و ربّ غفور

خبر <ربّ> عبارتی محذوف است و آن به قرینه <هم> و <کم> در این آیه <لکم> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۱ - ۱۳

۱۳ - پیامبر (ص) ، تحت ربوبیت و عنایت خاص خداوند

و ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱۳ - ۷

۷ - خدا

(اللّه) ، پروردگار انسان ها

اللّه ربّكم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۳۹ – ۱۰

۱۰ – كيفر كافران ، از شؤون مقام ربوبى است .

و لايزيد الكفرين كفرهم عند ربّهم إلاّ مقتًا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۶۲ – ۲

۲ – همه پديده هاى جهان هستى ، جلوه هاى خالقيت و توحيد ربوبى خداوند است .

اللّه خلق كلّ شىء

آيه شريفه به قرينه آيه ۶۴ كه به منزله نتيجه اين آيه بوده و در آن شرك محكوم گرديده است درصدد بيان نشانه هاى خالقيت خدا و اثبات توحيد ربوبى او است.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷ – ۱۶

۱۶ – مناجات با خداوند و ذكر صفت ربوبيت او ، از آداب دعا و حاجت خواهى از او

ربّنا وسعت . .. فاغفر للذين تابوا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۲۷ – ۶

۶ – ربوبيت مطلق الهى ، نقطه اصلى تضاد ميان آيين موسى و آيين فرعونيان

و قال فرعون ذرونى أقتل موسى و ليدع ربّه . .. و قال موسى إنّى عذت بربّى و ربّكم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۰ – ۳

۳ – ربوبیت خداوند ، مقتضی دعا و حاجت خواهی بندگان از او است .

و قال ربّکم ادعونی أستجب لکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۲ – ۲،۵

– ۲

خداوند ، پرورد گار انسان ها است .

ذلکم اللّه ربّکم

۵ - ربوبیت ، خالقیت ، الوهیت و یکتایی ، از اوصاف و ویژ گی های خداوند

ذلکم اللّه ربّکم خلق کلّ شیء لا إله إلاّ هو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۴ - ۱۲

۱۲ - خداوند ، پرورد گار انسان ها است .

ذلکم اللّه ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۷ - ۱

۱ - خداوند ، خالق و آفرید گار انسان ها است .

هو الذی خلقکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۹ - ۱۲

۱۲ - ربوبیت و تدبیر جهان از شؤون خالقیت خدا است .

بالذی خلق . .. ذلک ربّ العلمین

از این که خداوند برای ربوبیت خویش به خالقیتش استناد کرده، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۲ - ۴

۴ - نظام آسمان ها ، تحت هدایت وحی الهی (امر و تدبیر خداوند)

و أوحی فی کلّ سماء أمرها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۰ - ۹

۹ - پیامبر (ص) تحت ولایت و تربیت ویژه الهی

ذلکم اللّه ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۷ - ۹

۹ - ربوبیت خداوند بر هستی ، متکی بر حکمت و کاردانی او

ربّ العلمین . .. و هو العزیز الحکیم

از ارتباط واژه <حکیم> با <ربّ العالمین>، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۲۷ - ۴

۴ تمسّک شیطان به ربوبیت الهی در دادگاه اخروی ، برای مبرّا جلوه دادن خود از گناهان مشرکان *

قال قرينه ربّنا ما أطغيته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاريات - ۵۱ - ۳۴ - ۵

۵ - کیفر تجاوزگران ، در راستای ربوبیت الهی و هموار ساختن راه رشد برای بندگان است .

مسوّمه عند ربّک للمسرفين

تعبیر <عند ربّک>، ممکن است اشاره به این جهت داشته باشد که مقام پروردگاری و تربیت خلق و رشد انسان ها، مقتضی آن است که موانع تکامل و رشد از میان برداشته شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۴۹ - ۱

۱ - تمامی قلمرو هستی ، در انحصار ربوبیت خداوند ، از زمین خاکی تا ستاره < شِعری >

و أنّه هو ربّ الشِعری

تصریح به <شعری>، می تواند از آن جهت باشد که این ستاره، در نقطه ای بس دور در فضا قرار دارد و یادکرد آن در حقیقت، برای بیان یگانگی ربوبیت خداوند بر تمام قلمرو گسترده هستی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۷۴ - ۴

۴ - خداوند ، پروردگاری بزرگ و بلند مرتبه

فسبّح باسم ربّک العظيم

<العظیم> می تواند صفت برای <ربّ> و یا صفت برای <اسم> باشد. برداشت یاد شده بر پایه احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۸۰ - ۴

۴ - خداوند ، پروردگار و تدبیرکننده همه عوالم هستی است .

تنزیل

من ربّ العلمين

<عـالَم> (مفرد <عـالَمين>) به مجموعه و دسـته ای از مخلوقات گفته می شود. بنابراین <العالمین>; یعنی، همه موجودات به لحاظ مجموعه ها و دسته ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۸۶ - ۴

۴ - انسان ، تحت تدبیر و ربوبیت خداوند

فلولا إن کنتم غیر مدینین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۹۶ - ۳

۳ - خداوند ، پروردگاری بزرگ و بلند مرتبه

فسبّح باسم ربّک العظیم

واژه <العظیم> می تواند صفت برای <ربّ> و یا صفت برای <اسم> باشد. برداشت یاد شده بر پایه احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۳ - ۵

۵ < عن أبی الحسن الرضـا (ع) . . . و أمّا الظاهر فلیس من أجل أنّه علا الأشـیاء برکوب فوقها و قعود علیها و تسـنم لـذرأها و لکن لقهره و لغلبته الأشـیاء و قـدرته علیهـا . . . و أمّـا الباطن فلیس علی معنی الإسـتبطان للأشیاء بأن یغور فیها و لکن ذلک منه علی استبطانه للأشیاء علماً و حفظاً و تدبیراً . . . ;

از امام رضا(ع) روایت شده است : . ..و اما ظاهر بودن خداوند نه از آن جهت است که بر اشـیا بالا رفته به این که بر آنها سوار گشـته و بر فراز آنها نشسـته است; بلکه این ظهور از جهت قهر و غلبه و قدرت او بر اشیا است... اما خداوند باطن است، به این معنا نیست که او در درون اشیا قرار گرفته و در

بطن آنها پنهان است; بلکه به این معنا است که از لحاظ آگاهی به اشیا و حفظ و تدبیر [و تنظیم امور] آنها در درون آنها است...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۴ - ۵

۵ - تدبیر و اداره امور جهان در اختیار خداوند است .

خلق السموت . .. ثمّ استوی علی العرش

<عرش>، به معنای تخت است و مراد از آن تخت حکومت و اداره امور جهان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۸ - ۵

۵ - خداوند ، پروردگار و مربی انسان ها

و الرسول یدعوکم لتؤمنوا بربّکم

واژه <ربّ> مشترک لفظی میان وصف و مصدر است و در آیه شریفه معنای وصفی آن (تربیت کننده، مربی و پروردگار) اراده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۰ - ۷

۷ - اهل زمین ، تحت ربوبیت خداوند

أشرّ أُرید بمن فی الأرض . .. ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۹ - ۴

۴ - ربوبیت خداوند ، نسبت به مشرق و مغرب عالم ، دلیل یکتایی و بی بدیلی او

ربّ المشرق و المغرب لا إله إلاّ هو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۷ - ۱،۲

۱ - خداوند ، مالك و مدبّر آسمان ها و زمین و تمام موجودات بین آنها است .

ربّ السموت و الأرض و ما بینهما

۲ - تدبیر امور انسان ها ، در اختیار مالك و مدبّر جهان هستی است

.

ربّك . .. ربّ السموت و الأرض و ما بينهما

<ربّ السماوات> كه بيانگر <ربّك> در آيه قبل مى باشد گوياى اين است كه ربّ تو همان ربّ جهان هستى است و آنان كه به ارباب متعدد مى انديشند، بر خطايند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۹ - ۴

$۴ - شناخت ربوبيت خداوند ، زمينه ساز پيدايش حالت ترس و خشيت در برابر او

و أهديك إلى ربّك فتخشى

- شناخت ربوبيت خداوند، زمينه ساز پيدايش حالت ترس و خشيت در برابر او

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - تكوير - ۸۱ - ۲۹ - ۵۸

۵ - خداوند ، مالك ، مربّى و مدبّر تمام هستى است .

ربّ العلمين

<ربّ> مصدرى است كه در معناى فاعل (تربيت كننده) به كار مى رود (مفردات راغب). از جمله معانى <ربّ> مالك و مدبّر و مربّى است و <عالمين>; يعنى، اصناف مخلوقات. (لسان العرب)

۸ - بى قيد و شرط بودن مشيّت خداوند ، لازمه ربوبيت او بر تمام هستى است .

إلاّ أن يشاء اللّه ربّ العلمين

وجود قيد <إلاّ أن يشاء اللّه> در مورد مشيّت انسان ها و ذكر نشدن هيچ قيدى در مورد مشيّت الهى، گوياى آن است كه مشيت خداوند قيدى ندارد. توصيف خداوند به <ربّ العالمين>، در حقيقت بيان علت مطلق بودن مشيت او است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - اعلى - ۸۷ - ۱ - ۸

۸ – هر نام که بر ربوبیت دلالت کند ، ویژه خداوند است و بر غیر او روا نیست .

سبّح اسم ربّک

جلد – نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۳ - ۲،۶

۲ - خداوند ، تدبیرکننده امور پیامبر (ص) و مربّی او است .

ربّک

۶ - با وجود ربوبیت و عنایت ویژه خداوند به پیامبر (ص) ، موردی برای خشم و بی مهری به آن حضرت وجود نداشت .

ربّک و ما قلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱ - ۱۰

۱۰ - خداوند ، مربی پیامبر (ص) و تدبیرکننده شؤون رسالت آن حضرت است .

ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ناس - ۱۱۴ - ۴ - ۵

۵ - ربوبیت و فرمان روایی خداوند بر مردم و شایستگی او برای الوهیت ، دلیل توانایی او بر ناکام گذاشتن وسوسه گران

بربّ الناس . ملك الناس . إله الناس . من شرّ الوسواس الخنّاس

ربوبیت خدا در بهشت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۳۰ - ۳

۳ - بهشت برین ، جایگاه رشد و کمال در پرتو ربوبیت خداوند

ارجعی إلی ربّک . .. و ادخلی جنّتی

این آیه، عطف بر آیه قبل و هر دو تفصیل رجوع به خداوند است. برگزیدن واژه <ربّك> در آیات پیشین، بیانگر مواجه

شدن بهشتیان با ربوبیت خداوند است.

ربوبیت خدا در دعا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۳۶ - ۷

۷- ذکر صفت ربوبیت خدا در دعا ، امری پسندیده و مطلوب است .

قال ربّ فأنظرنی إلی یوم یبعثون

ربوبیت خدا در قصه یوسف(ع)

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۷ - ۶

۶ تنها جویندگان حقیقت و پژوهشگران وادی معرفت ، به نشانه های ربوبیت خدا و علم و حکمت او در داستان یوسف پی خواهند برد .

لقد کان فی یوسف و إخوته ءایت للسائلین

بدیهی است که داستان یوسف(ع) و برادرانش، حاوی آیات و نشانه هاست ، چه پرسشگری باشد یا نباشد. بنابراین حرف لام در <للسائلین> لام انتفاع است و <للسائلین> گویای این است که پرسشگران و محققان ، از آن داستان سود می برند.

ربوبیت خدا در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۴ - ۱۳

۱۳ قیامت ظرف ظهور و انکشاف ربوبیت مطلق خدا برای همگان

أغیر الله أبغی ربا و هو رب کل شیء . .. فینبئکم بما کنتم فیه تختلفون

از مصادیق مورد نظر برای <ما کنتم فیه تختلفون>، به دلیل <أغیر الله أبغی ربا>، ربوبیت خداوند بر هستی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۲ - ۴

۴ - ربوبیت خدا در قیامت ، برای مجرمان ، تجلی پیدا می کند .

ناکسوا رءوسهم عند ربّهم . .. ربّنا أبصرنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۲۷ - ۵

۵ ربوبیت انکارناپذیر الهی ، متجلّی برای همگان در قیامت

قال قرینه ربّنا ما أطغیته

التجای قرین کافران به ربوبیت عام الهی در روز قیامت، می رساند که ربوبیت خداوند در آن روز، چنان آشکار است که هیچ کس، قادر به نادیده گرفتن آن نیست.

ربوبیت در آفرینش

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۶۶ – ۹

۹ در جهان آفرینش هیچ مخلوقی ، مالك و رب مخلوقی دیگر ، و یا مملوك و مربوب مخلوقی دیگر نیست .

ألا إن للّه من فی السموت و من فی الأرض و ما یتبع الذین یدعون من دون اللّه شركاء

ربوبیت در قوم ابراهیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۷۶ – ۳

۳ قوم ابراهیم ستارگان را <رب> و مؤثر در تدبیر هستی می پنداشتند.

رءا كوكبا قال هذا ربی

ربوبیت غیر خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۷۲ – ۱۵

۱۵ متعتقدان به الوهیت و ربوبیت غیرخدا ، كافر و مشركند .

لقد كفر الذین قالوا إنّ اللّه هو المسیح ابن مریم . .. انه من یشرك باللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۷۷ – ۱۱

۱۱ پندار ربوبیت برای غیر خداوند، گمراهی است.

لئن لم یهدنی ربی لأكونن من القوم الضالین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۳۸ – ۱۴

۱۴ – اعتقاد به جدایی خالقیت خدا از ربوبیت او و نسبت دادن ربوبیت و تدبیر امور جهان به غیرخدا ، شرك است .

و لئن سألتهم من خلق السموت و الأرض ليقولنّ اللّه قل أفرءيتم ما تدعون من دون الل

ربوبيت معبود

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۴ – مائده – ۵ – ۱۱۷ – ۷

۷ ربوبيت ، ملاك شايستگى براى پرستش

ان

اعبدوا اللّه ربی و ربکم

توصیف <اللّه> به <ربی و ربکم> اشاره به علت لزوم پرستش خداوند (اعبدوا) دارد یعنی چون خداوند رب است شایسته و بایسته پرستش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۳ - ۴

۴ قوام بخشی به بندگان و تدبیر امور ایشان ، از ویژگی های معبود شایسته پرستش

أفمن هو قائم علی کل نفس بما کسبت و جعلوا لله شرکاء

ربوبیت معبود راستین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱۴ - ۳

۳ - استجابت دعا و بر آوردن حاجت ، تنها در توان ربّ و مالک حقیقی جهان (اللّه) است .

ذلکم اللّه ربّکم له الملک و الذین تدعون من دونه . .. إن تدعوهم لایسمعوا دعاءکم و

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۸۷ - ۳

۳ - تنها پروردگار جهان ، سزاوار عبودیت و پرستش است .

أئفکًا ءالهه دون اللّه تریدون . فما ظنّکم بربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۶ - ۳

۳ - عبودیت و پرستش ، تنها شایسته پروردگار انسان ها است .

أتدعون بعلاً . .. اللّه ربّکم و ربّ ءابائکم الأوّلین

یادآوری ربوبیت خداوند نسبت به انسان ها، پس از محکوم کردن پرستش بت ها، گویای مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶۶ - ۳

۳ - تنها مالک و مدبر جهان هستی ، شایسته عبادت است .

و ما من إله إلّا اللّه

. .. ربّ السموت و الأرض و ما بینهما

توصیف خداوند به، مالک و مدبر هستی بودن پس از بیان یکتایی او در معبودیت می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶ - ۱۷

۱۷ - ربوبیت ، از اوصاف خدای حقیقی (اللّه) است .

اللّه ربّکم

<ربّکم> صفت برای <اللّه> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۴ - ۵

۵- توانایی بر خلقت جهان و تدبیر امور آن ، شرط شایستگی معبود برای پرستیده شدن

ماذا خلقوا من الأرض أم لهم شرک فی السموت

در این آیه، به ناتوانی بت ها در امر خلقت و تـدبیر جهان اشاره شده است و این خود می نمایاند که توانایی بر خلقت و تدبیر، ملاکی است که براساس آن، می توان معبود واقعی را از معبود دروغین، متمایز ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۳ - ۲

۲ - یگانه مدبّر و فرمانروای جهان هستی ، شایسته مقام خداوندی و پرستش است .

هو اللّه الذی لا إله إلاّ هو الملک

وصف <الملک> برای جمله قبل، اشعار به علیت دارد.

ربوبیت و انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۸۰ – ۴

۴ اعتقاد به ربوبیّت انبیا و فرشتگان (غیر خدا) ، کفر است .

و لا یأمرکم . .. ایأمرکم بالکفر

رحمانیت در ربوبیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۰ –

۹ - رحمانیت ، شرط ربوبیت است .

و إنّ ربّکم الرحمن

ردّ ربوبیت اجرام آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۰ - ۵

۵ استدلالهای ابراهیم(ع) بر ابطال شرک و پرستش بتها و اجرام آسمانی به هدایت خداوند بود.

أتتخذ أصناما . .. قال لاأحب الأفلین ... و قد هدین

ردّ ربوبیت خورشید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۸ - ۶

۶ افول پذیری و پنهان گشتن خورشید، گواه بر دخیل نبودن آن در <ربوبیت> هستی است.

قال هذا ربی هذا أکبر فلما أفلت

رد ربوبیت ستارگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۶ - ۶

۶ ابراهیم(ع) در برابر ستاره پرستان، با توجه به پنهان شدن ستارگان، پذیرفتن ربوبیت برای آنها را نامعقول اعلام کرد.

قال هذا ربی فلما أفل قال لا أحب الأفلین

<افول> به معنی پنهان شدن است.

ردّ ربوبیت ماه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۷ - ۶

۶ افول پذیری و پنهان شدن ماه، برهانی بر دخیل نبودن آن در ربوبیت عالم است.

فلما رءا القمر بازغا قال هذا ربی فلما أفل قال لئن لم یهدنی ربی

زمینه اقرار به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۳۴ - ۶

۶- تمسّک و توجه کافران به ربوبیت الهی ، در شرایط اضطرار و مشاهده عذاب

و یوم یعرض الذین کفروا علی النار . .. قالوا بلی و ربّنا

به میان آوردن نام پروردگار و

اضافه <ربّ> به <نا>، می رساند که کافران با این کار در تلاشند تا در آن شرایط دشوار، رحمت الهی را به خود متوجه کنند.

زمینه ایمان به ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۷۰ – ۱۴

۱۴ – توجه به عظمت خداوند ، مایه خضوع به درگاه او و وادارسازنده انسان به پذیرش ربوبیت او

فأُلقی السحره سجّدًا قالوا ءامنّا بربّ هرون و موسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – انفطار – ۸۲ – ۸ – ۴

۴ – توجّه به قدرت خداوند ، در صورت نگاری و ترکیب اجزای بدن انسان مانع تأثیر جاذبه های گناه در او و زمینه ساز پذیرش ربوبیت خداوند است .

ما غرّک . .. فی أیّ صوره ما شاء رکّبک

زمینه ذکر ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۱۰۰ – ۳۱

۳۱ مطالعه سرگذشت یوسف (ع) ، زمینه باور و توجه به ربوبیّت خدا و علم و حکمت اوست .

إن ربی لطیف لما یشاء إنه هو العلیم الحکیم

زمینه ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۹ – ۱۳

۱۳– برتری آگاهی خداوند ، لازمه ربوبیّت او بر همه آگاهان است .

ربّکم أعلم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۲۹ – ۴

۴ – همنشین شدن با بندگان خالص خداوند در قیامت ، حرکت به سوی او و بهره مندی از جلوه های ربوبیت او است .

ارجعی إلی ربّک . ..

فادخلی فی عبدی

از معانی حرف <فاء>، تفصیل بعد از اجمال است و این آیه، رجوع به پروردگار را با تفصیل بیشتری بیان می دارد.

زمینه قبول ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انفطار - ۸۲ - ۷ - ۴

۴ - توجّه به خالقیت مدبّرانه خداوند ، زمینه ساز پذیرش ربوبیت او و مانع فریب خوردن انسان از جاذبه های گناه است .

ما غرّک بربّک . .. الذی خلقک فسوّیک فعدلک

سوگند به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۲ - ۱

۱- سوگند مؤکد خداوند به ربوبیت خویش بر بازپرسی تمامی کافران و تجزیه گران دین

فوربّک لنسئلنّهم أجمعین

ضمیر جمع غایب <لنسئلنّهم> هم می تواند به کافرانی برگردد که در چند آیه قبل از آن سخن به میان آمد (. ..أزواجاً منهم) و هم می تواند به <المقتسمین> اشاره داشته باشد. برداشت فوق بنابر هر دو احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۸ - ۰

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۹ - ۸

۸- خداوند با سوگند به ربوبیت خود ، بر تحقق حتمی طبقه بندی عاصیان در قیامت ، تأکید کرده است .

فوربّک . .. ثمّ لننزعنّ من کلّ شیعه ... عتیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۰ - ۱۰

۱۰- خداوند با سوگند به ربوبیت خویش ، بر آگاهی دقیق خود از میزان عذاب مجرمان تأکید کرده است .

فوربّك . .. ثمّ لنحن

أعلم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۴۰ - ۱

۱ - سوگند أكيد خداوند ، به ربوبيت خويش نسبت به مشرق ها (خاور ها) و مغرب ها (باختر ها)

فلاأُقسم بربّ المشرق و المغرب

درباره <لا> در <لا اُقسم> و امثال آن، مفسران توجيهات چندى ذكر كرده اند; از جمله اين كه <لا> زايد و براى تأكيد <اُقسم> مى باشد.

شرايط ربوبيت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۷۶ - ۷،۸

۷ آنچه پنهان گردد شايسته پروردگارى نيست.

قال هذا ربى فلما أفل قال لا أحب الأفلين

۸ شايستگى ربوبيت جهان براى كسى كه ثبات داشته و از موجودات ديگر تأثير نپذيرد.

هذا ربى فلما أفل قال لا أحب الأفلين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۷۷ - ۶،۷،۹

۶ افول پذيرى و پنهان شدن ماه، برهانى بر دخيل نبودن آن در ربوبيت عالم است.

فلما رءا القمر بازغا قال هذا ربى فلما أفل قال لئن لم يهدنى ربى

۷ آنچه افول نپذيرد و تغيير نيابد، سزاوار ربوبيت است.

فلما أفل قال لئن لم يهدنى ربى

۹ ربوبیت هستی سزاوار کسی است که هدایتگر باشد.

قال لئن لم یهدنی ربی لأکونن من القوم الضالین

جمله <لئن لم یهدنی ربی> تعریضی بر ستاره پرستان می تواند باشد، یعنی شما که ستاره را رب می پندارید چه نشانی از هدایتگری آنان دارید، و اگر رب نتواند هادی باشد، چگونه رب خواهد بود؟

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۸

-
۶،۷

۶ افول پذیری و پنهان گشتن خورشید، گواه بر دخیل نبودن آن در <ربوبیت> هستی است.

قال هذا ربی هذا أکبر فلما أفلت

۷ آنچه افول و تغییرناپذیر باشد، سزاوار مقام ربوبیت است.

هذا أکبر فلما أفلت قال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۹ - ۲،۳

۲ تفکر در طبیعت و افول و تغییرپذیری آن، مایه درک ناتوانی پدیده های آن برای ربوبیت است.

کوکبا . .. القمر ... الشمس بازغه ... وجهت وجهی للذی فطر السموت

۳ پدیدآورنده آسمانها و زمین شایسته ربوبیت و عبادت خالصانه است، نه پدیده های جهان.

لا أحب الأفلین . .. إنی وجهت وجهی للذی فطر السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۰ - ۱۷،۱۹

۱۷ علم و آگاهی، لازمه حتمی برای تدبیر و مدیریت است.

إلا أن یشاء ربی شیئا و سع ربی کل شیء علما

ابراهیم(ع) تدبیر و جریان ربوبیت الهی را در جهان در پرتو علم محیط خداوند دانسته است. در اینجا باید یک اصل کلی مورد نظر و مقبول باشد که اساس تدبیر صحیح در پرتو علم میسر است.

۱۹ ربوبیت تنها شأن موجودی است که احاطه علمی بر تمامی پدیده های هستی داشته باشد.

و سع ربی کل شیء علما

بحث در آیات گذشته درباره توحید ربوبی بود. جمله <وسع ربی ...> از زبان ابراهیم(ع) می تواند به عنوان ملاک و معیاری برای <رب> بیان شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۳ - ۱۲

۱۲ حکمت و علم، دو شرط

لازم در تدبیر و مدیریت است.

و تلک حجتنا . .. إن ربک حکیم علیم

<رب> در لغت به معنای مدیر و مربی آمده است. توصیف رب در آیه به علم و حکمت، گذشته از دلالت آن بر علم و حکمت خداوند، اشاره ای به ضرورت وجود این دو در تدبیر و مدیریت می تواند باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۲ - ۱

۱ تنها خدای مبدع آسمانها و زمین و آفریننده هستی و بی نیاز از شریک و فرزند، شایسته پروردگاری آدمیان است.

بدیع السموت . .. ذلکم الله ربکم لا إله إلا هو

در آیه گذشته، صفات متعددی برای خداوند ذکر گردید و <ذلکم> در این آیه اشاره به خداوند، با تمامی صفات مذکور در آیه پیشین، است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۸ - ۲۶

۲۶ علم و حکمت شرط لازم برای ربوبیت است.

إن ربک حکیم علیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۴ - ۲

۲ تنها آفریدگار نظام هستی ، شایسته ربوبیت و تدبیر امور انسانهاست .

إن ربکم اللّه الذی خلق السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۲۳ - ۱۱

۱۱ آگاهی به اعمال و رفتار انسانها ، از شرایط ربوبیت است .

و ما ربک بغفل عما تعملون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۰ – ۹

۹ – رحمانیت ، شرط ربوبیت است .

و إنّ ربّکم الرحمن

جلد – نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۱۱۲ – ۷

۷- پروردگار ، دارای رحمت گسترده و کمک دهنده و مددکار است .

و ربّنا الرحمن المستعان

<الرحمان> (صیغه مبالغه) به معنای کسی است که رحمت او بسیار است و <المستعان> اسم مفعول به معنای کسی است که از او طلبِ کمک شود. گفتنی است که هر دو خبر برای <ربّنا> می باشند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۶۴ – ۶

۶ – بی نیازی و واجد بودن همه کمالات ، شرط شایستگی برای ربوبیت و تدبیر امور عالم و آدم

و إنّ اللّه لهو الغنیّ الحمید

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۷۳ – ۶

۶ – خالقیت و آفریدگاری ، شرط ربوبیت و خداوندگاری است .

یأیّها الناس . .. إنّ الذین تدعون من دون اللّه لن یخلقوا ذبابًا

شناخت ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۵ – ۷

۷ – شناخت مظاهر طبیعت و اندیشه در آن ، از راه های شناخت خداوند و ربوبیت و تدبیر او بر هستی است .

الذی جعل لکم الأرض . .. لأُولی النهی ... تاره أُخری

مجموعه این آیات برای معرفی <ربّ> است. طریقه ای که قرآن در این آیات ارائه نموده، توجه دادن انسان به مظاهر طبیعت و تعقل در آن، برای شناخت خداوند و ربوبیت حاکم او بر صحنه هستی است.

شؤون ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۷ - ۸

۸

هدایتگری از شؤون لازم برای <رب> است.

قال لئن لم یهدنی ربی لأکونن من القوم الضالین

شؤون ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۹۶ - ۳

۳ محکوم شدن مکذبان آیات الهی به عذاب استیصال ، از شؤون ربوبیت الهی و مقتضای آن است .

إن الذین حقت علیهم کلمت ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۹ - ۷

۷- تقسیم گنه کاران در قیامت براساس مراتب عصیان گری آنها ، از شؤون ربوبیت الهی است .

فوربّک . .. ثمّ لننزعنّ من کلّ شیعه أیّهم أشدّ علی الرحمن عتیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۰ - ۹

۹- آگاهی از میزان جرایم انسان ها و درجات عذاب آنان ، از شؤون ربوبیت الهی است .

فوربّک . .. ثمّ لنحن أعلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۶ - ۵

۵- عذاب کافران ، از شؤون ربوبیت الهی است .

و لئن مسّتهم نفحه من عذاب ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۱۱۲ – ۴

۴- داوری عادلانه و برحق خداوند ، از شؤون ربوبیت او است .

ربّ احکم بالحقّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۷۸ – ۱

۱ – هدایت و راهنمایی خلق ، از شؤون ربوبیت و خالقیت خداوند

إلّا ربّ العلمین . الذی خلقنی فهو یهدین

تفریع جمله <فهو یهدین> بر <ربّ العالمین> و <الذی خلقنی>، بیانگر برداشت یاد

شده است; یعنی، چون او پروردگار جهانیان و نیز آفریننده من است; پس خود او هم مرا راهنمایی خواهد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۹ - ۲

۲ - تدارک نیاز های زندگی انسان (چون خوردنی ها و آشامیدنی ها) در زمین ، از شؤون ربوبیت خداوند

فإنّهم عدوٌّ لی إلاّ ربّ العلمین . .. و الذی هو یطعمنی و یسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۱۹ - ۶

۶ - درخواست و دعا به درگاه خداوند ، از شؤون ربوبیت الهی است .

فقالوا ربّنا بعد بین أسفارنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۲ - ۳

۳ - رسیدگی به حال انسان ها در قیامت ، از شؤون ربوبیت خداوند است .

کلاّ إذا . .. و جاء ربّک

عاقلان و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۴ - ۷

۷ - تنها بهره مندان از خرد ، توان درک آیات ربوبیت الهی و بهره بردن ازآن را دارند .

إنّ فی ذلک لأیت لأُولی النهی

به خاطر این که عقل از پلیدی ها نهی می کند، آن را <نهیه> می گویند و جمع آن <نهی> است. لام در <لأُولی النهی> برای اختصاص است و مراد این است که هر چند آیات و نشانه ها برای همه انسان ها است; ولی تنها خردمندان می توانند آن را درک کنند.

عذاب دنیوی مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸

- هود - ۱۱ - ۵۹ - ۱۶

۱۶ انکار کنندگان ربوبیت خدا ، مخالفان پیامبران و پیروی کنندگان از سرکشان ، در معرض عذاب های دنیوی اند .

و لما جاء أمرنا . .. و تلک عاد جحدوا بأیت ربهم ... واتبعوا أمر کل جبار عنید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۶ - ۱

۱ پیامبر (ص) منکران ربوبیت خدا و انکار کنندگان سرای آخرت را به عذاب های دنیوی هشدار می داد .

و یستعجلونک بالسیئه

عذاب مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۳ - ۱۸

۱۸ خداوند کفرپیشگانی که علی رغم مشاهده آیات خدا ، ربوبیت او را منکر شوند ، به عذاب شدید و مکری سخت تهدید کرده است .

و هم یجدلون فی الله و هو شدید المحال

عقیده به ربوبیت اجرام آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۱ - ۴

۴ قوم ابراهیم علاوه بر عقیده و تأثیر و نقش بتها و اجرام آسمانی در تدبیر و ربوبیت جهان، به خداوند نیز معتقد بودند.

و لاتخافون أنکم أشرکتم بالله

احتجاج ابراهیم(ع) با مشرکان در جمله <و لاتخافون . ..> در صورتی تام است که آنها عقیده به <الله> داشته باشند.

عقیده به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۷۶ - ۱۴

۱۴ - یهودیان ، معتقد به ربوبیت خداوند

أتحدثونهم بما فتح اللّه علیکم لیحاجوکم به عند ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ -

اعراف – ۷ – ۳۸ – ۲۱

۲۱ ربوبیت خداوند مورد پذیرش و اذعان دوزخیان قرار خواهد گرفت.

قالت . .. ربنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۶۸ – ۵

۵ اعتقاد راسخ هود به ربوبیت خدا بر وی ، موجب استواریش در تبلیغ رسالت های الهی

و لکنی رسول من رب العلمین. أبلغکم رسلت ربی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۳۳ – ۱۲

۱۲ احساس ناتوانی یوسف (ع) از ترک گناه بدون امداد های الهی ، جلوه ای از اعتقاد او به ربوبیت خدا

رب . .. و إلاّ تصرف عنی کیدهنّ أصب إلیهنّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۳۰ – ۱۷

۱۷ اعتقاد به ربوبیت خدا و یکتایی او ، زمینه ساز باور آدمی به اینکه به سوی خدا در حرکت است و به او باز می گردد .

هو ربی . .. إلیه متاب

<إلیه متاب> نیز مانند <علیه توکلت> به منزله نتیجه ای است برای اعتقاد به ربوبیت خدا و یکتایی او.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۳۶ – ۴

۴– ابلیس ، معتقد به ربوبیت خداوند بود و خود را تحت ربوبیت او می دانست .

قال ربّ فأنظرنی إلی یوم یبعثون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۳۹ - ۲

۲- ابلیس ، معتقد به ربوبیت خداوند بود و خود را تحت ربوبیت او می دانست .

قال ربّ

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۱ - ۳۱

۳۱- بازدید کنندگان از اصحاب کهف ، به ربوبیّت خداوند و برتری علم او بر همگان ، معتقد بودند .

فقالوا . .. ربّهم أعلم بهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۸ - ۱۲

۱۲- ابراهیم (ع) ، خداوند را مربی و پرورش دهنده خود می دانست و به ربوبیت او دل بسته بود .

سأستغفر لك ربّی . .. و أدعوا ربّی عسی ألّا أكون بدعاء ربّی شقيًّا

تکرار <ربّی> در کلام حضرت ابراهیم، گویای نکته یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۱۹ - ۲

۲ - مردم سبا ، به ربوبیت خداوند معتقد بودند .

فقالوا ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۴۹ - ۷

۷ - عقیده به وجود دختر برای خدا ، ناسازگار با عقیده به ربوبیت او است .

فاستفتهم ألربّك البنات و لهم البنون

برداشت یاد شده از تصریح به اسم <ربّ> در آیه شریفه، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۹ - ۴

۴ – ابلیس ، معتقد به ربوبیت خداوند

قال ربّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۲۷ – ۳

۳ – موسی (ع) ، اعتقاد خود به ربوبیت مطلق خداوند و نیز اعتماد خویش بر او در انجام رسالت را به فرعونیان اعلام کرد .

و قال موسی إنّی عذت بربّی و ربّکم من

كلّ متكبّر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۴ – ۲۸

۲۸ – اعتقاد به ربوبیت خداوند مقتضی توکل انسان بر او

ربّنا علیک توکّلنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قلم – ۶۸ – ۲۹ – ۳

۳ – باغداران یمنی ، گروهی خداپرست و معتقد به ربوبیت الهی بودند .

قالوا سبحن ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۲ – ۷

۷ – اعتقاد جنیان استماع کننده قرآن ، به ربوبیت یگانه خدا و دوری آنان از شرکورزی به او

و لن نشرک بربّنا أحدًا

عقیده به ربوبیت خورشید

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۷۸ – ۴

۴ مردم سرزمین ابراهیم (بابل) خورشید را در تدبیر امور خویش مؤثر می دانستند.

فلما رءا الشمس بازغه قال هذا ربی هذا أکبر

عقیده به ربوبیت غیر خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۰ - ۱۰

۱۰ شرک (اعتقاد به وجود مولویت و ربوبیت برای غیر خدا) پنداری باطل و افترا بر خداوند است .

و ردوا إلی اللّه مولیهم الحق و ضل عنهم ما کانوا یفترون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۴ - ۱۵

۱۵- اعتقاد به ربوبیّت و الوهیت برای غیرخدا ، پنداری بسیار دور از حقّ و واقعیت

لن ندعوا من دونه إلهًا لقد قلنا إذًا شططًا

<شطط> به معنای دوری از حق و افراط و زیاده روی است.

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱۹ - ۲

۲ - جبهه توحید ، جبهه ای است معتقد به ربوبیت بی شریک خدا و جبهه شرک ، جبهه ای است منکر ربوبیت خدا و معتقد به پروردگاری غیر او .

هذان خصمان اختصموا فی ربّهم فالذین کفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۴۰ - ۴

۴ - عقیده به شریک بودن غیر خدا با او در خلق و تدبیر عالم ، شرک است .

قل أرءیتم شرکاءکم الذین تدعون من دون اللّه أرونی ماذا خلقوا من الأرض أم لهم شرک

علاقه به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۸ - ۳

۳ - رغبت و اشتیاق شدید ، باید تنها به سوی خداوند و جلوه های ربوبیت او باشد .

و إلی ربّک فارغب

تقدیم <إلی ربّک>، بر متعلق آن، بر حصر دلالت دارد. در <مفردات راغب> آمده است: جمله <رغب فیه و إلیه> [درباره هر چیز]، مفید حریص بودن بر آن است و <رغبه>، به معنای گستردگی اراده و خواستن است.

علم در ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۰ - ۱۷،۱۹

۱۷ علم و آگاهی، لازمه حتمی برای تدبیر و مدیریت است.

إلا أن یشاء ربی شیئا و سع ربی کل شیء علما

ابراهیم(ع) تدبیر و جریان ربوبیت الهی را در جهان در پرتو علم محیط خداوند دانسته است. در اینجا باید یک اصل کلی مورد نظر و مقبول باشد که اساس تدبیر صحیح در پرتو علم میسر است.

۱۹ ربوبیت

تنها شأن موجودی است که احاطه علمی بر تمامی پدیده های هستی داشته باشد.

و سع ربی کل شیء علما

بحث در آیات گذشته درباره توحید ربوبی بود. جمله <وسع ربی ...> از زبان ابراهیم(ع) می تواند به عنوان ملاک و معیاری برای <رب> بیان شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۳ - ۱۲

۱۲ حکمت و علم، دو شرط لازم در تدبیر و مدیریت است.

و تلک حجتنا . .. إن ربک حکیم علیم

<رب> در لغت به معنای مدیر و مربی آمده است. توصیف رب در آیه به علم و حکمت، گذشته از دلالت آن بر علم و حکمت خداوند، اشاره ای به ضرورت وجود این دو در تدبیر و مدیریت می تواند باشد.

عمومیت ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۵ - ۹

۹ ربوبیّت خداوند فراگیرِ همگان حتی کافران

أُولئک الذین کفروا بربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۰ - ۵

۵- ربوبیت خداوند ، در برگیرنده همه افراد حتی کسانی که معتقد به آن نیستند .

أفأصفکم ربّکم بالبنین

اضافه <ربّ> به ضمیر مخاطب <کم> که منظور مشرکان هستند و ربوبیت خداوند را قبول نداشتند می تواند به منظور یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۱۵ - ۸

۸ - ربوبیت خداوند ، عام و فراگیر همه انسان ها حتی کافران ، است .

ربّهم

عوامل تکذیب ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- ۷

یونس - ۱۰ - ۷ - ۵

۵ شرک و انکار ربوبیت خدا ، اعتقادی است برخاسته از جهل و غفلت .

و الذین هم عن ءایتنا غفلون

غفلت از ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۲ - ۹،۱۰

۹ غفلت آدمی از ربوبیت خدا در نشئه حجاب و حیات دنیوی ، با سابقه نشئه شهود ، عذری غیر قابل پذیرش

أشهدهم علی أنفسهم . .. أن تقولوا یوم القیمه إنا کنا هذا غفلین

۱۰ هیچ انسانی در روز قیامت نمی تواند مدعی غفلت از ربوبیت خدا در حیات دنیوی خویش باشد .

أشهدهم علی أنفسهم . .. أن تقولوا یوم القیمه إنا کنا هذا غفلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۱۳ - ۳

۳ - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس ، از سوی خداوند به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

استفهام در<فبأیّ> توبیخی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۱ - ۴

۴ - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس از سوی خدا ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

استفهام در <فبأیّ ءالآء> توبیخی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۳ - ۴

۴ - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خدا ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت فراگیر الهی

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

استفهام در<فبأیّ

ءالآء> توبیخی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۵ - ۵

۵ - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

تثنیه آمدن <کما> و<تکذّبان>، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۸ - ۵

۵ - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

تثنیه آمدن <کما> و <تکذّبان>، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۳۶ - ۴

۴ سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۴۹ - ۳

۳ - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۱ - ۳

۳ - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خدا ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فیهما عینان تجریان . فبأیّ ءالآء

ربّكما تكذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۶۵ - ۴

۴ - سرزنش شدن كافران و تكذيب گران جن و انس از سوى خداوند ، به خاطر ناديده انگاشتن نعمت ها و جلوه هاى ربوبيت او

فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۶۷ - ۴

۴ - سرزنش شدن كافران و تكذيب گران جن و انس از سوى خداوند ، به خاطر ناديده انگاشتن نعمت ها و جلوه هاى ربوبيت الهى

فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۶۹ - ۴

۴ - سرزنش شدن كافران و تكذيبگران جن و انس از سوى خداوند ، به خاطر ناديده انگاشتن نعمت ها و جلوه هاى ربوبيت او

فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۱ - ۴

۴ - سرزنش شدن كافران و تكذيب گران جن و انس از سوى خداوند ، به خاطر ناديده انگاشتن نعمت ها و جلوه هاى ربوبيت او

فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۳ - ۴

۴ - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۵ - ۳

۳ - توبیخ شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی

خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت پروردگار خویش

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۷ - ۳

۳ - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

فرجام تکذیب ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳۹ - ۲

۲ - نادیده گرفتن مقام ربوبیت خداوند و زیاده روی در هواپرستی ، فرجامی جز آتش دوزخ ندارد .

فأمّا من طغی . .. فإنّ الجحیم هی المأوی

از آن جا که مراد از طغیان در <من طغی> به قرینه <من خاف مقام ربّه و نهی النفس عن الهوی> (در آیات بعد) بی اعتنایی به پروردگار و پیروی از هوای نفس است، تهدید به جحیم نیز، درباره کسانی است که این گونه باشند.

قبول ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۴ - ۳

۳ باور به ربوبیت خدا بر همه هستی، ایجاب کننده پذیرش ربوبیت او بر انسان

أغیر الله أبغی ربا و هو رب کل شیء

جمله <و هو رب کل شیء> به منزله علت برای نفی پذیرش ربوبیت غیر خداست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۰۷ – ۱۲

۱۲ باور و توجه به قدرت و حاکمیت مطلق خداوند ، موجب پذیرش ربوبیت او بر انسان و سایر هستی است .

إلّا ما شاء ربک إن ربک

فعال لما يريد

برداشت فوق ، با توجه به کلمه <رب> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۳

۳ باور به نقش خدا در جهان آفرینش و علم همه جانبه او و فرمانبری همگان از وی ، آدمی را به پذیرش ربوبیت مطلق او بر جهان هستی هدایت می کند .

الله یعلم . .. هو الذی یریکم البرق ... لله یسجد ... قل من رب السموت و الأرض

بیان ربوبیّت خدا بر هستی با طرح سؤال از مشرکان، پس از آیاتی که صفات و ویژگیهای خداوند را مطرح کرد، می رساند که مضمون آیه مورد بحث به منزله نتیجه ای برای آیات گذشته است ; یعنی، آگاهی همه جانبه خدا (الله یعلم . ..)، دخل و تصرف او در هستی (هو الذی یریکم ...) و خضوع همگان در برابر او (لله یسجد ...) هر اندیشمندی را به این نتیجه می رساند که: اوست رب و مالک همه هستی و غیر او ربوبیتی ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳۶ - ۸

۸- عبادت ، پذیرش عملی ربوبیت خداوند است .

و إنّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه

قبول ربوبیت غیر خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۴ - ۴

۴ جستجوی ربی غیر از خدا، امری شگفت و برخاسته از کم خردی است.

أغیر الله أبغی ربا و هو رب کل شیء

استفهام در جمله <أغیر الله . ..> انکار تعجبی است.

قدرت در ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۹۲ - ۳،۴

۳ توانا بودن بر یاری رسانی به بندگان و دفاع کردن از خویش ، از ملاک های ربوبیت و معبود راستین است .

لایستطیعون لهم نصرا و لا أنفسهم ینصرون

۴ عاجز بودن معبودان اهل شرک بر دفاع از خود و پرستشگران خویش ، دلیل عدم لیاقت آنها برای ربوبیت و پرستش

أیشرکون ما . .. لایستطیعون لهم نصرا و لا أنفسهم ینصرون

قوم ابراهیم و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۸۷ - ۱

۱ - ربوبیت مطلق خداوند بر جهان هستی ، امری ناشناخته برای قوم مشرک ابراهیم (ع)

فما ظنّکم بربّ العلمین

فعل <ظن> هرگاه با حرف <با> متعدی شود، غالباً به ظن غیرصادق و بد إشعار دارد; یعنی، گمان شما به خدا، گمانی غیرصادق و نادرست است. گفتنی است <عالم> (مفرد <عالمین>) به مجموعه و دسته ای از موجودات گفته می شود. بنابراین <عالمین>; یعنی، تمامی پدیده های موجود در جهان از هر دسته و مجموعه ای.

قوم عاد و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۲

۲ اکثریت قاطع قوم عاد ، آیات الهی و نشانه های ربوبیت خداوند را انکار کردند .

و تلک عاد جحدوا بأیت ربهم

با اینکه عده ای از مردم عاد ایمان آوردند، خداوند انکار آیات و مخالفت با پیامبران را به همه قوم نسبت می دهد تا به این نکته اشاره کند که: اکثریت قریب به اتفاق آنان، به کفرورزی اصرار داشتند و مؤمنان در قیاس با

آنها، چیزی به شمار نمی آمدند. قابل ذکر است که چون فعل <جحد> به وسیله حرف <با> متعدی شده، معنای <کفر> در آن اشراب شده است.

کافران و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۵ - ۸

۸ کافران و مشرکان ، منکر ربوبیت مطلق خدا هستند و همواره در برابر آن ایستاده و در این راه پشتیبان یکدیگراند .

و یعبدون من دون اللّه . .. و کان الکافر علی ربّه ظهیرًا

<الف و لام> در کلمه <الکافر> برای استغراق است و این کلمه شامل تمامی کافران می شود. <ظهیر> (فعیل به معنای فاعل) نیز به معنای معین و پشتیبان است. گفتنی است آمدن فعل <کان> در آغاز مبتدا و خبر، بیانگر استمرار خبر برای مبتدا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۹ - ۲

۲ - کشف و ظهور ربوبیت بی همتای الهی در قیامت ، برای کافران

و قال الذین کفروا ربّنا

از اقرار کافران به ربوبیت الهی (ربّنا)، مطلب بالا استفاده می شود.

کفر به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۸ - ۱۱

۱۱- کفر به ربوبیت خداوند ، گمراهی است و از صراط مستقیم فاصله بسیاری دارد .

الذین کفروا بربّهم . .. ذلک هو الضلل البعید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۱۹ – ۹

$۹ – فرعون ، به ربوبیت خداوند ، بی اعتقاد و در برابر خواسته های او گستاخ بود .

و أهدیک إلی ربّک فتخشی

– فرعون،

به ربوبیت خداوند، بی اعتقاد و در برابر خواسته های او گستاخ بود.

کیفر اخروی مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۵ - ۱۱

۱۱ منکران معاد و ربوبیت خدا در روز قیامت به غل ها و زنجیرهایی که بر گردنشان آویخته می شود ، گرفتار خواهند شد .

أُولئک الأغلل فی أعناقهم

کیفر ادعای ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۵ - ۱،۶

۱ - خداوند فرعون را در پی ادعای ربوبیت ، به عذاب سخت دنیا و آخرت گرفتار ساخت .

فأخذه اللّه نکال الأخره و الأولی

فاء در <فأخذه. ..>، آن را بر آیه قبل (فقال أنا ربّکم الأعلی) تفریع کرده است.

۶ - خداوند ، فرعون را به دلیل تکذیب رسالت و معجزه موسی (ع) و عصیانگری و ادعای ربوبیت ، هلاک ساخت .

فکذّب و عصی . .. فقال أنا ربّکم الأعلی . فأخذه اللّه نکال الأخره و الأولی

می توان گفت: فاء در <فأخذه اللّه>، کیفر را بر تمام کارهای فرعون که در آیات قبل آمده بود، تفریع کرده است.

کیفر مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۴ - ۱۴

۱۴ منکران ربوبیت خداوند در قیامت مجازات خواهند شد.

فینبئکم بما کنتم فیه تختلفون

برداشت فوق بر این اساس است که <خبر دادن> (فینبئکم)، کنایه از کیفر دهی باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۲۱ – ۲

۲ – شرک پیشگان منکر ربوبیت خدا ، سزاوار گرز های

آهنین در دوزخ

و لهم مقمع من حدید

<مقمعه> (مفرد <مقامع>) به معنای گرز است. پس <مقامع من حدید>; یعنی، گرزهای آهنین.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۶ - ۱

۱ - آتش جهنم ، کیفر منکران ربوبیت خداوند

و للذین کفروا بربّهم عذاب جهنّم

گواهی بر ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۲ - ۵

۵ خداوند پس از شناساندن خود به انسان ها از آنان خواست تا بر ربوبیت خدا و عبودیت خویش گواه باشند .

و أشهدهم علی أنفسهم ألست بربکم

لجاجت مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۲۰ - ۳

۳ - گروهی از مردم با وجود هشدار های قرآن ، همچنان بر بی ایمانی خود باقی اند و ربوبیت و بصیرت الهی را انکار کرده و معاد و حسابرسی اعمال را نمی پذیرند .

إنّ ربّه کان به بصیرًا . .. فما لهم لایؤمنون

متعلق <لایؤمنون>، ممکن است معارفی باشد که در آیات پیشین بیان شد; از قبیل: ربوبیت و بصیرت الهی، نامه های اعمال، محاسبه و . .. .

مدعیان ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۴ - ۳

۳ - فرعون ، در حضور مردم و با صـدای بلنـد ، خود را برترین تصـمیم گیرنده درباره اداره زندگانی و تدبیر امور آنان معرفی کرد .

فنادی . فقال أنا ربّکم الأعلی

فرعون براساس دیگر آیات قرآن هم خود را <اله> می خواند و هم برای خود <الهی> غیر

خدا مدعی بود. بنابراین برگزیدن تعبیر <ربّ اعلی> درباره خود، برای تصریح به این نکته است که در رشد و تربیت مردم نیز، تصمیم اصلی را او می گیرد.

مرکز ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۲۲ - ۱۱

۱۱- ربوبیت و تدبیر خداوند بر عرش (مرکز اداره جهان) ، دلیل یگانگی او و نبودن شریک و معبود دیگری در عالم هستی است .

لو کان فیهما ءالهه . .. فسبحن اللّه ربّ العرش عمّا یصفون

<ربّ العرش> صفت برای اسم جلاله (اللّه) است. توصیف خداوند به این صفت پس از نفی معبودها و خدایان دیگر در عالم می تواند بیانگر این نکته باشد که صفت <ربّ> و تدبیر امور، تنها در انحصار خداوند است و شریکی برای او نیست.

مستحق ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۴ - ۲

۲ تنها آفریدگار نظام هستی ، شایسته ربوبیت و تدبیر امور انسانهاست .

إن ربکم اللّه الذی خلق السموت و الأرض

مسیحیان و ربوبیت عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳۱ - ۴

۴ مسیح (ع) ، برخوردار از ربوبیت و پروردگاری ، در بینش نادرست نصارا

اتخذوا . .. أرباباً من دون اللّه و المسیح ابن مریم

مشرکان صدر اسلام و ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳ – ۲

۲ شرك پیشگان عصر بعثت ، منكر ربوبیت خدا بودند .

قال الکفرون إن هذا لسحر مبین.

إن ربكم اللّه

به کارگیری حرف تأکید (إن) و اسمیه بودن جمله <إن ربکم اللّه> بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۱ - ۴،۱۲

۴ شرک پیشگان عصر بعثت با وجود اعتقادشان به رازقیت و روزی بخشی خدا ، ربوبیت بی شریک او را باور نداشتند .

قل من یرزقکم من السماء و الأرض . .. فسیقولون اللّه

ضمیر فاعلی در <سیقولون> به مشرکان بر می گردد.

۱۲ مشرکان عرب جاهلی با وجود اعتقادشان به اینکه تدبیر امور جهان در دست خداست ، منکر ربوبیت و پروردگاری بی همتای او بودند .

و من یدبر الأمر فسیقولون اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۴

۴ امتناع مشرکان عصر بعثت از اقرار به ربوبیت خدا بر تمام هستی علی رغم مشاهده نقش او در جهان آفرینش

قل من رب السموت و الأرض قل الله

از اینکه خداوند خود به پرسشی که از مشرکان کرده (من رب السموت) پاسخ می دهد (قل الله) معلوم می شود آنان از اعتراف و اقرار به ربوبیّت خداوند خودداری می کردند.

مشرکان و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۵ - ۸

۸ کافران و مشرکان ، منکر ربوبیت مطلق خدا هستند و همواره در برابر آن ایستاده و در این راه پشتیبان یکدیگراند .

و یعبدون من دون اللّه . .. و کان الکافر علی ربّه ظهیرًا

<الف و لام> در کلمه <الکافر> برای استغراق است و این کلمه شامل تمامی کافران می شود. <ظهیر> (فعیل

به معنای فاعل) نیز به معنای معین و پشتیبان است. گفتنی است آمـدن فعل <کان> در آغاز مبتـدا و خبر، بیانگر اسـتمرار خبر برای مبتدا است.

مظاهر ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۴ - ۴

۴ - بر پایی قیامت پرتوی از ربوبیت خدا بر جهان هستی است .

رب العلمین . .. ملک یوم الدین

برداشت فوق از ارتباط <مالک یوم الدین> با <رب العالمین>، استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵ - ۷

۷ - هدایت یافتگی اهل تقوا ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

أولئک علی هدًی من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۲ - ۲،۱۲

۲ - آفرینش زمین به گونه ای مناسب برای زندگانی ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

اعبدوا ربکم . .. الذی جعل لکم الأرض فرشاً

<الذی جعل . ..> صفت دوم برای <ربکم> در آیه قبل است.

۱۲ - آفرینش آسـمان ، نزول بـاران ، به ثمر رسـیدن میوه هـا و پیـدایش روزی برای انسان ها ، جلوه هایی از ربوبیت خـداوند است .

اعبدوا ربکم . .. الذی جعل لکم ... رزقاً لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۵ - ۴

۴ - نزول خیر ها و برکت ها از ناحیه خدا ، پرتوی از ربوبیت او بر انسانهاست .

أن ینزل علیکم من خیر من ربکم

برداشت فوق، با توجه به اسم <رب> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۱۲ – ۳

۳ – پاداش دهی خداوند پرتوی از ربوبیت اوست .

فله أجره عند ربه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۶ – ۱۱

۱۱ – امنیت و رزق و روزی بندگان ، پرتوی از ربوبیت خداست .

رب اجعل هذا بلداً ءامناً و ارزق أهله من الثمرت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۳۶ – ۷

۷ – اعطای کتاب های آسمانی به پیامبران و نازل کردن احکام و معارف دین بر آنان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

و ما أوتی النبیّون من ربهم

برداشت فوق با توجه به کلمه <رب> استفاده شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۴۷ – ۴

۴ – احکام و معارف اسلام ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

الحق من ربک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۴۹ – ۵

۵ – تعیین مسجدالحرام به عنوان قبله ، پرتوی از ربوبیت خدا بر پیامبر (ص) و در جهت پیشبرد اهداف وی بود .

و إنه للحق من ربك

اضافه <رب> (تربیت کننـده و مـدبر) به ضـمیر <ك> که خطاب به پیامبر است، می توانـد اشاره به این معنا باشد که: تغییر قبله در جهت تدبیر امور پیامبر; یعنی، اهداف رسالت، است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۷ - ۲

۲ - گسترش الطاف و رحمت خاص الهی بر مؤمنان صبور ، پرتوی از ربوبیت خداوند است

.

من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۴ - ۹

۹ ارتقای درجه معنوی مؤمنان پرتوی از ربوبیت الهی است .

نطمع ان یدخلنا ربنا مع القوم الصلحین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۰ - ۷

۷ محاکمه و مجازات منکران معاد، جلوه ای از ربوبیت خداوند است.

و لو تری إذ وقفوا علی ربهم . .. قالوا بلی و ربنا قال فذوقوا العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۸ - ۱۰

۱۰ برانگیخته شدن تمامی حیوانات جلوه ای از ربوبیت الهی است.

ثم إلی ربهم یحشرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۵ - ۱۷،۲۰

۱۷ جهان آفرینش مظهر ربوبیت خداوند است.

رب العلمین

چون خداوند پرورش دهنده و تربیت کننده جهان آفرینش است پس جهان آفرینش جلوه و مظهر ربوبیت او است.

۲۰ نابود ساختن ملتهای ستمگر، جلوه ای از ربوبیت الهی بر جهانیان

فقطع دابر القوم الذین ظلموا و الحمد للّه رب العلمین

سخن از ربوبیت خداونـد (رب العالمین) پس از بیان نابودی سـتمکاران (فقطع دابر القوم الـذین ظلموا) حکایت از آن دارد که نابودی ستمکاران نیز پرتوی از ربوبیت الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۷ - ۲

۲ اعطای بینات (دلایل روشن) به پیامبر(ص)، پرتویی از ربوبیت خداوند

قل إنی علی بینه من ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۱ - ۴

۴ خداوند،

پروردگار انسانها و تشریع احکام پرتوی از ربوبیت او بر ایشان است.

قل تعالوا أتل ما حرم ربکم علیکم

انتخاب <رب> به عنوان فاعل <حرم> بیانگر برداشت فوق است. یعنی چون خدا، پروردگار شما و مدبر امورتان است، احکام یاد شده را برای شما تشریع کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۷ - ۶

۶ قرآن پرتوی از ربوبیت خداوند بر انسانهاست.

فقد جاءکم بینه من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۱ - ۳

۳ هدایت یافتگی پیامبر(ص)، جلوه ای از ربوبیت خدا به اوست.

هدینی ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۴ - ۹

۹ برپایی قیامت و بازگشت انسانها به خدا، پرتوی از ربوبیت خدا بر انسانها و برای تدبیر امور آنان است.

ثم إلی ربکم مرجعکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۵ - ۲

۲ آمدن هر نسلی به جای نسل پیشین، پرتوی از ربوبیت خدا بر انسانهاست.

و هو رب کل شیء . .. و هو الذی جعلکم خلئف الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۳ - ۶

۶ رسالت پیامبران جلوه ای از ربوبیت خداوند بر انسانهاست .

قد جاءت رسل ربنا بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۱ - ۱۴

۱۴ آزمون انسان ها با سختی ها ، برخاسته از مقام ربوبی خدا و در جهت رشد و تربیت آنان

و

فی ذلکم بلاء من ربکم عظیم

مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۱ - ۴۸،۹،۱۲

۴ شرک پیشگان عصر بعثت با وجود اعتقادشان به رازقیت و روزی بخشی خدا ، ربوبیت بی شریک او را باور نداشتند .

قل من یرزقکم من السماء و الأرض . .. فسیقولون اللّه

ضمیر فاعلی در <سیقولون> به مشرکان بر می گردد.

۸ شرک پیشگان عصر بعثت ، در عین اینکه به مالکیت و حاکمیت خدا بر قوا و حواس آدمی اعتقاد داشتند ، منکر ربوبیت او بودند .

أمن یملک السمع و الأبصر. .. فسیقولون اللّه

۹ شرک پیشگان عرب جاهلی با وجود اینکه خدا را پدید آورنده جانداران از موجودات بی جان و موجودات بی جان را از جانداران می دانستند ، منکر ربوبیت و پروردگاری او بودند .

و من یخرج الحی من المیت و یخرج المیت من الحی . .. فسیقولون اللّه

۱۲ مشرکان عرب جاهلی با وجود اعتقادشان به اینکه تدبیر امور جهان در دست خداست ، منکر ربوبیت و پروردگاری بی همتای او بودند .

و من یدبر الأمر فسیقولون اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۲ - ۱۳

۱۳ قیامت روز مؤاخذه منکران ربوبیت خداست .

أن تقولوا یوم القیمه إنا کنا هذا غفلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۰ – ۸

۸ – فرعون و پیروان او ، به خدای آفریننده هستی معترف بودند و ربوبیت او را انکار می کردند .

من ربّکما . .. ربّنا الذی أعطی کلّ

شیءء خلقه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۳۳ – ۵

۵ – ربوبیت خداوند بر انسان ها مورد انکار کافران عصر بعثت قرار داشت .

من ربّه

چنانچه کافران به ربوبیت خداوند معترف بودند، می گفتند: <ربّنا>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۱۹ – ۲

۲ – جبهه توحید ، جبهه ای است معتقد به ربوبیت بی شریک خدا و جبهه شرک ، جبهه ای است منکر ربوبیت خدا و معتقد به پروردگاری غیر او .

هذان خصمان اختصموا فی ربّهم فالذین کفروا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۵۰ – ۳

۳ – مشرکان مکه ، ربوبیت خداوند را بر همه قبول نداشتند .

لولا أنزل علیه ءایت من ربّه

تعبیر <ربّه> و اضافه <ربّ> به ضمیر مفرد مذکر غایب که مرجع اش پیامبر است حکایت از نکته فوق می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۲۶ – ۱

۱ – قوم الیاس ، منکر ربوبیت خداوند نسبت به انسان ها

أتدعون بعلاً . .. اللّه ربّکم و ربّ ءابائکم الأوّلین

یادآوری ربوبیت خداوند نسبت به انسان ها، گویای این مطلب است که قوم الیاس، منکر این حقیقت بودند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۲۶ – ۸،۱۵

۸ – فرعون ، منکر ربوبیت خداوند

و لیدع ربّه

۱۵ – اعتقاد به ربوبیت خداوند ، در آیین مردم عصر فرعون مردود بود .

و لیدع ربّه . .. أن یبدّل دینکم

دین حضرت موسی بر

ربوبیت خداونـد اسـتوار بود. بنـابراین دین مردم مصـر که مطـابق اعتقـادات موسـی(ع) در حـال تغییر بود در تضـاد با اعتقاد به ربوبیت خداوند قرار داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۹ - ۱۳

۱۳ - مشرکان عصر بعثت ، معتقد به خالقیت خدا و منکر ربوبیت مطلقه وی بودند .

قل أئنّکم لتکفرون بالذی خلق . .. ذلک ربّ العلمین

تعبیر <تجعلون له أنداداً> نشان می دهد که مشـرکان اصل وجود خدا و خالقیت او را قبول داشـته اند ولی برای او شریک در آفرینش و ربوبیت قائل بوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۹ - ۹

۹ - اصرار و لجاجت فرعونیان ، در نپذیرفتن ربوبیت مطلقه الهی ، حتی پس از گرفتار آمدن به عذاب

ادع لنا ربّک

فرعونیـان به جـای <ربّنا> <ربّک> گفته انـد; با این که موسـی(ع) خداونـد را <ربّ العالمین> معرفی کرد. از این مطلب اعتراف نکردن به ربوبیت مطلقه و در نتیجه لجاجت آنان استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۷ - ۵

۵ - بخش عظیمی از انسان ها با وجود دلایل فراوان بر ربوبیت خداوند همچنان بر انکار آن اصرار میورزند .

قتل الإنسن ما أکفره

نفرین <قتـل الإنسـان> عمـوم انسـان هـا و افراد را می گیرد زیرا حرف <ال> در آن یـا برای اسـتغراق است و یـا بر مـاهیت دلالت دارد و جنس انسان مورد نفرین قرار گرفته است. از آنجا که در این موارد عموم حقیقی مراد نیست، چنین تعبیری

بیانگر کثرت چشمگیر افراد مورد نظر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳ - ۲

۲ شرک پیشگان عصر بعثت ، منکر ربوبیت خدا بودند .

قال الکفرون إن هذا لسحر مبین. إن ربکم اللّه

به کارگیری حرف تأکید (إن) و اسمیه بودن جمله <إن ربکم اللّه> بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۸ - ۱

۱ عرب جاهلی ، مردمانی شرک پیشه و منکر ربوبیت خداوند

و یعبدون من دون اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۲

۲ اکثریت قاطع قوم عاد ، آیات الهی و نشانه های ربوبیت خداوند را انکار کردند .

و تلک عاد جحدوا بأیت ربهم

با اینکه عده ای از مردم عاد ایمان آوردند، خداوند انکار آیات و مخالفت با پیامبران را به همه قوم نسبت می دهد تا به این نکته اشاره کند که: اکثریت قریب به اتفاق آنان، به کفرورزی اصرار داشتند و مؤمنان در قیاس با آنها، چیزی به شمار نمی آمدند. قابل ذکر است که چون فعل <جحد> به وسیله حرف <با> متعدی شده، معنای <کفر> در آن اشراب شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۰ - ۲

۲ قوم عاد ، ربوبیت خدا را انکار کرده و از فرمانش سرپیچی کردند .

ألا إن عادًا کفروا ربهم

چون <ربهم> بـدون واسـطه حرف <بـاء> مفعول برای <كفروا> قرار گرفته است ، می توان گفت: در <كفروا> معنـای عصیان و نافرمانی اشراب

شده است; یعنی: عصوا ربهم کافرین به.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۸ - ۲

۲ قوم ثمود ، ربوبیت خداوند را انکار کردند و از فرمانش سرپیچی نمودند .

ألا إن ثمودا کفروا ربهم

چون <ربهم> بدون واسطه حرف <باء> مفعول برای <کفروا> قرار گرفته است، می توان گفت در <کفروا> معنای عصیان و نافرمانی اشراب شده است; یعنی: عصوا ربهم کافرین به.

مکذبان ربوبیت خدا در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱۹ - ۶

۶ - برای شرک پیشگان منکر ربوبیت خدا ، در دوزخ جامه هایی از آتشی ویژه می برند و بر آنان می پوشانند .

فالذین کفروا قطّعت لهم ثیاب من نار

تنکیر <نار> نشانگر این نکته است که جامه هایی که برای اهل شرک خواهند برید از جنس آتشی به خصوص خواهد بود نه از هر آتشی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲۱ - ۲

۲ - شرک پیشگان منکر ربوبیت خدا ، سزاوار گرز های آهنین در دوزخ

و لهم مقمع من حدید

<مقمعه> (مفرد <مقامع>) به معنای گرز است. پس <مقامع من حدید>; یعنی، گرزهای آهنین.

ملاک ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۶ - ۱۱

۱۱ عن الرضا(ع): إن إبراهيم(ع) وقع إلى ثلاثه اصناف، صنف يعبد الزهره . .. <فلما جن عليه الليل> فرأى الزهره، قال <هذا ربى> على الانكار و الاستخبار <فلما افل> الكوكب <قال لا احب الآفلين> لأن الافول من صفات المحدث لا من صفات القدم

. ...

از امام رضا(ع) روایت شـده است: . .. ابراهیم(ع) با سه گروه برخود کرد ; گروهی که ستاره زهره را می پرستیدند ... <چون شب، ابراهیم(ع) را فرو گرفت> و ستاره زهره را دیـد، به عنـوان استفهام انکـاری گفت: <این پروردگـار من است> و چون ستاره غروب کرد گفت: <غروب کنندگان را دوست ندارم> ; زیرا غروب کردن از صفات موجود حادث است نه قدیم ... .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۲۷،۲۸

۲۷ موجودی که خود مخلوق خداوند است نمی تواند شریک خدا در ربوبیت بوده و به خدایی پذیرفته شود .

أم جعلوا لله شرکاء . .. قل الله خلق کل شیء

۲۸ ربوبیّت و ولایت تنها برازنده خالق هستی است .

أفاتخذتم من دونه أولیاء . .. قل الله خلق کل شیء

ملاک ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۶ - ۵

۵ - علم و قدرت بی کران خدا ، اساس ربوبیت و تدبیر او بر نظام هستی

الذی یخرج الخبء . .. و یعلم ماتخفون و ما تعلنون... ربّ العرش العظیم

<یخرج الخبء> در آیه پیش بیـانگر قـدرت بی کران و <یعلم مـا تخفون. ..> بیـانگر علم همه جانبه خداونـد است. ارتباط این آیه با آیه قبل می رساند که ربوبیت و تدبیر خدا، بر پایه قدرت و علم همه جانبه است.

ملاکهای ربوبیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۹۱ - ۲،۴

۲ توانایی بر آفرینش ، از ملاک های معبود راستین و از ملاک های

شایسته بودن برای ربوبیت و تدبیر هستی است .

أیشرکون ما لایخلق شیئا

با توجه به آیات قبل و بعد معلوم می شود که مراد از شرک، شرک در ربوبیت و پرستش است.

۴ مخلوق نبودن و وجود ذاتی داشتن ، از ملاک های شایستگی برای تدبیر امور هستی است .

أیشرکون ما . .. و هم یخلقون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۹۲ – ۳،۴

۳ توانا بودن بر یاری رسانی به بندگان و دفاع کردن از خویش ، از ملاک های ربوبیت و معبود راستین است .

لایستطیعون لهم نصرا و لا أنفسهم ینصرون

۴ عاجز بودن معبودان اهل شرک بر دفاع از خود و پرستشگران خویش ، دلیل عدم لیاقت آنها برای ربوبیت و پرستش

أیشرکون ما . .. لایستطیعون لهم نصرا و لا أنفسهم ینصرون

منشأ مبارزه با ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ناس – ۱۱۴ – ۵ – ۳

۳ – ایجاد انگیزه های درونی در مردم ، برای مقابله با ربوبیت ، فرمان روایی و الوهیت خداوند ، هدف شیطان از القای وسوسه به قلب ها است .

بربّ الناس . ملک الناس . إله الناس . من شرّ الوسواس الخنّاس . الذی یوسوس فی صدو

مؤمنان به ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۱۳ – ۴

۴ – در دیـدگاه مؤمنان جن ، ایمان آورنـدگان به ربوبیت خدای یکتا ، از نقصان حق خویش و یا سـتم شدن در مجازات ، بیم نداشته و در امان اند .

فمن یؤمن بربّه

فلایخاف بخسًا و لا رهقًا

<رَهَق> در معانی <سفاهت>، <گناه>، <کذب>و <ظلم> به کار می رود; ولی در این آیه معنای اخیر مراد است.

نشانه ها ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶ - ۲

۲ آفرینش انسان از خاک ، رشد مرحله به مرحله او در رحم ، صعود تدریجی از طفولیت (مرحله ضعف جسمی و عقلی) به اوج جوانی و نزول تدریجی از اوج بتوانایی (جوانی) به حضیض ناتوانی (کهولت و پیری) ، جلوه های ربوبیت خدا و یگانگی او

فإنّا خلقناکم من تراب . ..لکیلا یعلم من بعد علم شیئًا ... ذلک بأنّ اللّه هو الحق

نشانه های ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۴ - ۴

۴ خداوند در طول تاریخ آیات و نشانه های الوهیت و ربوبیت خویش را به آدمیان ارائه کرده است .

کفروا بایت اللّه . .. کذبوا بایت ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵ - ۲،۴،۸،۹

۲ فروزندگی خورشید و تابندگی ماه ، جلوه هایی از ربوبیت و تدبیر خدا نسبت به اهل زمین

إن ربکم اللّه . .. هو الذی جعل الشمس ضیاء و القمر نوراً

۴ حرکت منظم ماه در مدار خود و منازل آن (هلال ، تربیع ، بدر و . . .) آیت و نشانه ربوبیت خداست .

و القمر نوراً و قدره منازل

۸ جهان آفرینش ، آیات و نشانه های ربوبیت خداوند

اللّه الذى خلق السموت . ..

هو الذی جعل الشمس ... یفصل الأیت

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از <آیات> آیات تکوین باشد نه آیات تدوین.

۹ قرآن ، تبیین گر آیات و جلوه های ربوبیت الهی در پدیده های جهان آفرینش

ما خلق اللّه ذلک إلا بالحق یفصل الأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶ - ۱

۱ آمد و رفت شب و روز ، از آیات و نشانه های روشن ربوبیت خداست .

إن ربکم اللّه . .. إن فی اختلف الّیل و النهار ... لأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۲ - ۱،۲

۱ وجود مرکب های راهوار و چهارپایان باربر در خدمت انسان برای طی مسافت های طولانی بیابان ها نشانه ربوبیت و پروردگاری خدا

هو الذی یسیرکم فی البر

روی سخن در این آیات با مشرکان و آن دسته از مردمان است که از ربوبیت خدا که در تار و پود جهان آفرینش جلوه گر است غافل و بی توجه هستند.

۲ حرکت کشتی ها بر سطح دریا ، در سایه وزش باد های ملایم و موافق ، از جلوه های ربوبیت و پروردگاری خدا

هو الذی یسیرکم فی البر و البحر حتی إذا کنتم فی الفلک و جرین بهم بریح طیبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۴ - ۱۵

۱۵ طبیعت (نزول باران ، رویش گیاهان و . . .) از منابع تفکر و نشانه های ربوبیت خداوند است .

کماء أنزلنه من السماء فاختلط به

نبات الأرض . .. كذلك نفصل الأيت لقوم يتفكرون

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۷ – يونس – ۱۰ – ۳۱ – ۳،۷،۱۰،۱۳

۳ تأمين بيوقفه رزق و روزى انسان ها از سوى خدا ، جلوه اى از ربوبيت بى همتاى اوست .

قل من يرزقكم من السماء و الأرض

اين آيه شريفه به قرينه آيه بعد در مقام رد پندار ربوبيت غير خدا و توجه دادن شرك پيشگان به ربوبيت بى همتاى خداست. گفتنى است كه به كارگيرى فعل مضارع (يرزقكم) بيانگر استمرار روزى و بيوقفه بودن آن است.

۷ شنوايى و بينايى و ديگر حواس ، از جلوه هاى ربوبيت خدا بر انسانها

أمن يملك السمع و الأبصر

۱۰ پيدايش مستمر و بيوقفه موجودات جاندار از پديده هاى بى جان و موجودات بى جان از پديده هاى جاندار ، از نشانه هاى ربوبيت خدا

و من يخرج الحى من الميت و يخرج الميت من الحى . .. فسيقولون اللّه

۱۳ وحدت تدبير در جهان آفرينش ، نشانه وحدت ربوبيت و بى اساس بودن انديشه شرك است .

و من يدبر الأمر فسيقولون اللّه

وحدت تدبير از وحدت مدبر كه جمله <و من يدبر الأمر> بر آن دلالت دارد استفاده مى شود.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۷ – يونس – ۱۰ – ۳۲ – ۱

۱ رازقيت ، حاكميت ، حيات بخشى و تدبير خداوند نسبت به كار جهان ، جلوه هاى روشنى از ربوبيت خدا بوده و اعتقاد به آن ، مستلزم ايمان به پروردگارى بى شريك است .

قل من يرزقكم من السماء . .. فذلكم اللّه ربكم

تفريع

جمله <ذلکم اللّه ربکم> با <فا>ی نتیجه، در آیه پیش (قل من یرزقکم . ..) بیانگر این حقیقت است که: با وجود اعتقاد به رازقیت خدا، حاکمیت او بر قوا و حواس آدمی، خالقیت نسبت به جاندار و بی جان و تدبیر او نسبت به امور جهان; ایمان به ربوبیت مطلق خدا ضروری بوده و مجالی برای پندارپروردگاری غیر او باقی نمی ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳ - ۳

۳ بخشایش گناهان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

استغفروا ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۷ - ۴،۲۰

۴ بصیرت و روشن ضمیری انسان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

أفمن کان علی بیّنه من ربه

۲۰ قرآن ، کتابی از ناحیه خداوند و پرتوی از ربوبیت اوست .

إنه الحق من ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۸ - ۶

۶ کیفر و مجازات ستمگران ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

أُولئک یعرضون علی ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۴ - ۱۲،۱۴

۱۲ اغوای گمراهان پس از اتمام حجت بر آنان و عنادورزی ایشان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

إن کان الله یرید أن یغویکم هو ربکم

۱۴ بازگشت انسان ها به خدا ، پرتوی از ربوبیت اوست .

هو ربکم و إلیه ترجعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۴۱ – ۸

۸ بخشش گناهان بندگان و گسترش رحمت بر آنان ، جلوه ای از

ربوبیت خداوند

إن ربی لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۷ - ۱۱

۱۱ مغفرت و رحمت خداوند ، جلوه ای از ربوبیت اوست .

قال رب . .. و إلاّ تغفر لی و ترحمنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۲ - ۳

۳ بخشایش گناهان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

استغفروا ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۷ - ۷

۷ پدیدآوردن اقوامی صالح و موحد ، درپی نابود سازی کفرپیشگان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

و یستخلف ربی قومًا غیرکم

روشن است که قوم جانشین ، همواره غیر از قوم نابود شده است. بنابراین کلمه <غیرکم> ناظر به مغایرت در عقیده و مرام می باشد و لذا <غیرکم> به صالح و موحد بودن تفسیر شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۶ - ۸

۸ نزول عذاب بر اقوام تبه کار ، برخاسته از ربوبیت خداوند است .

إنه قد جاء أمر ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۰ - ۵

۵ بخشایش گناه بندگان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

واستغفروا ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۰۱ - ۱۱

۱۱ نزول عذاب بر مشرکان و گنه پیشگان ، جلوه ای از ربوبیت خدا و در جهت تدبیر امور انسانهاست .

لما جاء أمر ربک

برداشت فوق ، با توجه به کلمه <رب> (مدبر و مربی) استفاده شده

است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۰۲ – ۴

۴ نزول عذاب بر ستم پیشگان (کافران و مشرکان) پرتوی از ربوبیت خدا در جهت تدبیر امور انسانهاست .

و کذلک أخذ ربک إذا أخذ القری و هی ظلمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۱۱ – ۶

۶ کیفررسانی و پاداش دهی خداوند ، پرتوی از ربوبیت اوست .

لیوفیّنهم ربک أعملهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۶ – ۶،۲۱

۶ گزینش انسان های لایق از ناحیه خداوند ، پرتوی از ربوبیت اوست .

کذلک یجتبیک ربک

۲۱ فضیلت های یوسف (ع) و نعمت های عطا شده به او و حضرت ابراهیم و اسحاق (ع) و خاندان یعقوب ، جلوه هایی از ربوبیت خداوند

یجتبیک ربک . .. و یتم نعمته علیک و علی ءال یعقوب ... إن ربک علیم حکیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۷ – ۱

۱ داستان یوسف و برادرانش ، حاوی نشانه ها و آیاتی فراوان از ربوبیت خدا و علم و حکمت او

إن ربک علیم حکیم. لقد کان فی یوسف و إخوته ءایت للسائلین

<آیـات> به معنای نشانه هاست و چون در جمله <لقـد کان . ..> بیان نشـده است که داسـتان یوسف و برادرانش نشانه چه حقیقت و یـا حقـایقی می توانـد باشـد و به عبـارت دیگر، متعلق <آیات> ذکر نشـده است، می توان گفت متعلق آن، حقایق مطرح شده در آیه قبل است که از جمله

آنها ربوبیت، علم و حکمت خداوند است (إن ربک علیم حکیم).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۳ - ۲۵

۲۵ پذیرش درخواست آدمی از جانب خدا و حفظ او از ارتکاب گناه ، جلوه ای از ربوبیت الهی است .

معاذ الله إنه ربی أحسن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۴ - ۶،۷

۶ نجات یوسف (ع) از کید زلیخا و دیگر زنان ، جلوه ای از ربوبیت الهی بر آن حضرت

فاستجاب له ربه فصرف عنه کیدهنّ

۷ اجابت دعای بندگان ، پرتوی از ربوبیت الهی است .

فاستجاب له ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۷ - ۱۲

۱۲ بهره مندی پیامبران از دانش های ویژه ، جلوه ای از ربوبیت خداوند بر آنان

ذلکما مما علمنی ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۱۲

۱۲ مغفرت و رحمت خداوند بر بندگان ، پرتوی از ربوبیت او بر ایشان است .

إلّا ما رحم ربی إن ربی غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۸ - ۴

۴ آمرزش گناه بندگان ، پرتوی از ربوبیت خداست .

سوف أستغفر لکم ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱ - ۸

۸ قرآن ، جلوه ای از ربوبیت خداوند است .

و الذی أُنزل إلیک من ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۹

۳ قرآن جلوه ای از ربوبیت خداوند است .

أنما أُنزل إلیک من ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۶ - ۱۹

۱۹- نعمت رهایی از نظام های ظالمانه اجتماعی ، از وسیله های آزمایش الهی

اذکروا نعمه الله علیکم إذ أنجکم من ءال فرعون . .. و فی ذلکم بلاء من ربکّم عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷ - ۶

۶- رأفت و رحمت خداوند ، جلوه ای از مقام ربوبیت اوست .

إن ربّکم لرءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۷ - ۸

۸- در فرآورده های خرما و انگور برای خردورزان ، آیت و نشانه ای از قدرت و ربوبیت خداوند است .

و من ثمرت النخیل و الأعنب تتّخذون منه سکرًا و رزقًا حسنًا إن فی ذلک لأیه لقوم ی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸ - ۵

۵- رحمت خداوند ، جلوه ربوبیت اوست .

عسی ربّکم أن یرحمکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۲ – ۶

۶– روزی ها ، منافع و ذخایر الهی برای انسان ، جلوه ربوبیت خداوند برای اوست .

لتبتغوا فضلاً من ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۰ – ۲

۲– روزی خداوند به انسان ها ، جلوه ربوبیت و پروردگاری اوست .

إن ربّک یبسط الرزق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷

- ۳۹ - ۳

۳-وحی پیام های حکیمانه به پیامبر (ص) ، جلوه ربوبیت خاص خداوند برای آن حضرت است .

أوحی إلیک ربّک من الحکمه

اضافه <ربّ> به <ک> که مرجع آن پیامبر(ص) است می تواند مشعر به معنای یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۶ - ۱

۱- حرکت پیوسته کشتی ها و قوانین حاکم بر آن ، در جهت منافع انسان و جلوه ای از ربوبیت خداوند است .

ربّکم الذی یزجی لکم الفلک فی البحر لتبتغوا من فضله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۹ - ۱۴

۱۴- راهنمایی پیامبر (ص) به کسب مقامات برتر معنوی ، جلوه ای از ربوبیت الهی برای آن حضرت

فتهجّد به . .. یبعثک ربّک مقامًا محمودًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۵ - ۶

۶- روح ، حقیقتی است که دانش آن مختص به خداوند و جلوه ای از ربوبیت اوست .

قل الروح من أمر ربّی

اضافه <أمر> به <ربّ> به معنای اضافه لام اختصاص است و به قرینه سؤال پرسش کنندگان، مقصود اختصاص در علم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۷ - ۲

۲- تثبیت مفاهیم وحی و جاودانگی آنها در قلب پیامبر (ص) ، جلوه ربوبیت خاص الهی نسبت به آن حضرت

لئن شئنا لنذهبنّ بالذی أوحینا . .. إلاّ رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷

- ۱۰۸ - ۶

۶- آیه های قرآن ، تبلور ربوبیت کامل و بی نقص خداوند نسبت به انسان ها ، در نظر آگاهان

إن الذین أُوتوا العلم . .. إذا یتلی علیهم ... یقولون سبحن ربّنا إن کان وعد ربّن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۴ - ۱۵

۱۵- هدایت های الهی ، پرتوی از ربوبیّت او است .

أن یهدین ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۷ - ۴

۴- قرآن ، جلوه ربوبیّت خداوند و برای پیشبرد رسالت پیامبر (ص) است .

کتاب ربّک

کلمه <ربّ> در <ربّک>، گویای این است که قرآن، مایه تربیت و رشد آن حضرت در مسیر ابلاغ پیام الهی است و چون خداوند، مربی پیامبر(ص) است، آن را به وی عطا کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۶ - ۸

۸- پاداش خداوند به کردار نیک ، جلوه ای از ربوبیّت او است .

و البقیت الصلحت خیر عند ربّک ثوابًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۸ - ۲،۷

۲- غفران و رحمت خداوند ، جلوه هایی از مقام ربوبیّت او است .

و ربّک الغفور ذوالرحمه

<الغفور> می تواند خبر و یا صفت برای <ربّک> باشد.

۷- اِعطای مهلت از سوی خداوند به گنه کاران ، برای روی آوری به توبه ، جلوه ربوبیّت الهی است .

و ربّک الغفور ذوالرحمه لو یؤاخذهم بما کسبوا لعجّل لهم العذاب بل لهم موعد

یادآوری رحمت و غفران خداوند، در ضمن آیاتی که نشان دهنده

حال هـدایت ناپـذیران و عذاب حتمی آنان است، دربردارنده این پیام نیز هست که در هر صورت، راه بازگشت، مسدود نشده و مجرم، می تواند به سوی او بازگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۱ - ۳

۳- از میان رفتن فرزنـد ناصالـح و جای گزینی آن به وسیله فرزنـدی صالـح ، جلوه ای از ربوبیّت خـدا برای پدر و مادر مؤمن است .

یبدلهما ربّهما خیرًا منه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۲ - ۱۳،۱۵

۱۳- حمایت خداوند از فرزندانِ یتیم پدری صالح و حفظ مال آنها ، جلوه ای از رحمت و ربوبیّت او بوده است .

فأراد ربّک . .. رحمه من ربّک

<رحمه> مفعولٌ له برای فعـل <أراد> است ; یعنی، اراده پروردگـار به بـاقی مانـدن گنـج یتیمـان، به خـاطر رحمت او بوده است.

۱۵- رحمت خداوند ، جلوه ای از ربوبیّت او است .

رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۷ - ۱۱

۱۱- کیفر اخروی ستم کاران ، جلوه ای از ربوبیّت الهی است .

یردّ إلی ربّه فیعذّبه عذابًا نکرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲ - ۵

۵- رحمت خداوند جلوه ای از ربوبیت او است .

رحمت ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۸ - ۳

۳- زکریا (ع) ، موهبت فرزند را از جلوه های ربوبیت خداوند برای خویش می دانست .

قال ربّ أنّی یکون لی غلم

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۹ - ۳

۳- اعطای فرزندی شایسته و پاک به مریم (س) ، مایه رشد و تکامل او و جلوه ای از ربوبیت خداوند

قال إنّما أنا رسول ربّک لأهب لک غلمًا زکیًّا . .. قال ربّک هو

کلمه <ربّ> می تواند بیانگر مطلب فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۴ - ۸

۸- امدادرسانی به انسان های شایسته و پاکدامن به ویژه در شرایط سخت از جلوه های ربوبیت خداوند است .

قد جعل ربّک تحتک سریًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۴ - ۵

۵- نزول ملائکه بر پیامبر (ص) و آوردن وحی ، جلوه ای از ربوبیت خداوند بر آن حضرت بود .

و ما نتنزّل إلاّ بأمر ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۸ - ۵

۵- برانگیختن منکران معاد و مجازات آنها ، پرتویی از ربوبیت خداوند است .

فوربّک لنحشرنّهم . .. حول جهنّم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲ - ۳

۳ - مکالمه خداوند با موسی (ع) در وادی طوی ، جلوه ای از ربوبیت او نسبت به آن حضر بود .

يموسى . إنّى أنا ربّك

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۲۶ – ۴

۴ – آسان ساختن برنامه های تبليغی پيامبران ، جلوه ربوبيت خداوند و عنايت ويژه او به

پیشبرد اهداف رسالت است .

ربّ . .. یسر لی أمری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۷ – ۱۵

۱۵ – فرستادن رسولان الهی همراه با معجزات ، پرتویی از ربوبیت خداوند است .

إنّا رسولا ربّک . .. بَایه من ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۳ – ۱،۶،۷،۹،۱۳

۱ – قرار دادن زمین ، همانند گاهواره ای برای آرامش و آسایش انسان ، پرتویی از ربوبیت خداوند است .

الذی جعل لکم الأرض مهدًا

<مهد> جایگاهی است که برای طفل آماده می کنند (گهواره)، در آیه شریفه، زمین به گهواره ای که طفل در آن می آرمد، تشبیه شده است.

۶ – وجود راه ها و امکان سیر و انتقال ، بر اثر هموواربودن زمین ، از موهبت های الهی برای انسان و پرتویی از ربوبیت خداوند

الذی . .. سلک لکم فیها سبلاً

۷ – فراهم آمدن زمینه های گوناگون و متنوع برای بهره برداری انسان در روی زمین ، پرتویی از ربوبیت خداوند

الذی . .. و سلک لکم فیها سبلاً

<سبل> جمع <سبیل> می باشد. محتمل است مراد از آن <راه> باشد و ممکن است به معنای طریقه هایی باشد که جهت امرار معاش و دیگر امور انسان بر روی زمین وجود دارد.

۹ – نزول باران از آسمان و رویش گیاهان مختلف به وسیله آن ، پرتویی از ربوبیت خداوند است .

الذی . .. و أنزل من السماء ماء فأخرجنا به أزوجًا من نبات

۱۳ – وجود تفاوت چشمگیر در بین انواع گوناگون نباتات ، از جلوه های ربوبیت الهی است .

فأخرجنا به أزوجًا

من نبات شتّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۴ – ۶

۶ – نظام زمین و تناسب آن برای حیات و تغذیه انسان ها و دام های آنان ، حاوی نشانه های فراوانی بر ربوبیت الهی است .

جعل لکم الأرض . .. کلوا ... فی ذلک لأیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۷۰ – ۱۲

۱۲ – اعطای معجزه به پیامبران ، پرتوی از ربوبیت خداوند

ربّ موسی و هرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۷۳ – ۱۴

۱۴ – بخشش گناهان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

إنّا ءامنّا بربّنا لیغفر لنا خطینا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۷۴ – ۶

۶ – جزای اعمال ، پرتویی از ربوبیت خداوند است .

إنّه من یأت ربّه مجرمًا فإنّ له جهنّم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۰۵ – ۵

۵ – متلاشی شدن کوه ها در قیامت ، جلوه ای از ربوبیت خداوند و به فرمان او است .

فقل ینسفها ربّی نسفًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۲ - ۴،۱۰

۴ - برگزیدن آدم از سوی خداوند ، پرتویی از ربوبیت او است .

ثمّ اجتبه ربّه

۱۰ - پذیرش توبه آدم و راهنمایی او برای حرکت به سوی خدا ، پرورشی الهی برای آدم و جلوه ای از ربوبیت خداوند بود .

ثمّ اجتبه ربّه فتاب علیه و هدی

ارتباط واژه <ربّه>

به فعل هـای <تاب> و <هـدی>، گویای برداشت یاد شـده است و مراد از هـدایت به قرینه <اجتباه ربّه> هـدایت به سوی خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۵ - ۷

۷ - اعطای بصیرت و بینایی و سلب آن ، از جلوه های ربوبیت خداوند است .

قال ربّ لم حشرتنی أعمی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۷ - ۴

۴ - ارائه آیات برای هدایت بشر ، پرتوای از ربوبیت الهی

بَایت ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۱ - ۲۰

۲۰ - رزق ویژه خداوند به پیامبر (ص) ، پرتویی از ربوبیت و عنایت او به آن حضرت است .

و رزق ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۳ - ۱۱

۱۱ - نزول قرآن ، پرتو ربوبیت خداوند و وسیله پیشرفت اهداف رسالت است .

لولا یأتینا بَایه من ربّه أوَلم تأتهم

جمله <أوَلم تـأتهم. ..> قرآن را مصـداق معجزه ای قرار داده که خداونـد بایـد بر پیـامبر(ص) نـازل می کرد. شـمول ربوبیت خداوند بر پیامبر(ص) (ربّه)، به معنای تربیت و رشد پایه ها و ساختار رسالت آن حضرت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۶۲ – ۱

۱ – جابه جایی مستمر شب و روز در پرتو قدرت خدا ، نشانه ای گویا از تدبیر و ربوبیت او است .

بأنّ اللّه یولج الّیل فی النهار . .. ذلک بأنّ اللّه

هو الحقّ

آیه پیش در بیان یکی از جلوه های قـدرت و توانایی مطلق خـدا بود; یعنی، جابه جا کردن شب و روز که با آن نظام زنـدگی انسان ها سامان می یابد. در این آیه می فرماید: این که خداوند خود تدبیر نظام جهان را در اختیار گرفت، بدان سبب است که در تمام هستی، تنها او است که اله و معبود به حق است و هرچه غیر او که معبود پنداشـته می شونـد پوچ، باطل و موهوم انـد و بلند مرتبگی و بزرگی، تنها برازنده او است و نه غیر او.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۳ - ۱

۱ - نزول باران از آسمان ، یکی دیگر از جلوه های ربوبیت و تدبیر خداوند

ألم تر . .. فتصبح الأرض مخضرّه

استفهام در <ألم تر. ..> برای تقریر است. در این جا روی سخن با مردمی است که باور داشتند: نزول باران از آسمان و سبز و خرم شـدن زمین توسـط آن و به گردش درآمـدن چرخه حیـات و سامان یافتن زنـدگی آدمیان، همه تنها در پرتو قـدرت و در سایه تدبیر خداوند میسر شده است; اما در عین حال می پنداشتند که سرنوشت آنان در دست خدایان دیگری رقم می خورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۵ - ۳

۳ - زمین ، سرشار از جلوه های ربوبیت خدا نسبت به انسان

ألم تر أنّ اللّه سخّر لکم ما فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۶ -

۴ - تجلی ربوبیت خدا در آفرینش و در مرگ و حیات مجدد انسان ها

و هو الذی أحیاکم ثمّ یمیتکم ثمّ یحییکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۹ - ۶

۶ - پیدایش گیاهان مختلف با میوه های متفاوت به وسیله ریزش باران ، یکی از جلوه های تدبیر و ربوبیت خداوند است .

فأنشأنا لکم به جنّت . .. لکم فیها فوکه کثیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۳ - ۴

۴ - ارسال رسولان به سوی مردم ، نعمتی معنوی در کنار سایر نعمت های الهی برای بشر و نمودی دیگر از ربوبیت ، تدبیر و نظارت دقیق او بر احوال خلق است .

و ما کنّا عن الخلق غفلین . .. و لقد أرسلنا نوحًا إلی قومه

در آیات پیشین، آوردن تعبیرهایی چون: <أنزلنا>، <أسکنّا>، <أنشأنا> و <نسقیکم>، برای بیان نمونه هایی از نعمت های مادی خداوند برای بشر و نمودهایی از تدبیر او بود. اکنون تعبیر <و لقد أرسلنا...> در کنار آن نعمت ها، بیانگر نعمت معنوی خدا و یادآور نمودی دیگراز ربوبیتو تدبیرونظارت اوبر کاربندگانش می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۸ - ۲

۲ - نظام آفرینش ، نشانه خدا و جلوه پروردگاری او است .

و الذین هم بأیت ربّهم یؤمنون

مراد از <آیات>، می تواند نشانه های خداوندگاری او در جهان آفرینش باشد. هم چنین می تواند دلایل ربوبیت او در کتاب آسمانی (قرآن) باشد. برداشت فوق بر پایه احتمال اول است.

- آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۶ - ۵

۵ - بلا های دنیوی جلوه ربوبیت خداوند

فما استکانوا لربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۸ - ۱

۱ - دستگاه شنوایی ، بینایی و قوه تعقل در انسان ، جلوه هایی از تدبیر و ربوبیت خداوند

و هو الذی أنشأ لکم السمع و الأبصر و الأفئده

<فواد> (جمع <أفئده>) به معنای دل (قوه ادراك و تعقل) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۸۰ - ۳،۸

۳ - جریان مستمر مرگ و حیات از جلوه های توحید ، ربوبیت و تدبیر خداوند

و هو الذی یحی و یمیت

این بخش از آیات، در مقام بیان جلوه های ربوبیت و تـدبیر خداونـد نسبت به جهان و انسان است در برابر این انـدیشه شـرك آمیز مردم صدراسلام بود که معتقد به ربوبیت غیر خدا بودند.

۸ - گردش شب و روز و پیدایش فصل های مختلف ، یکی دیگر از جلوه های تدبیر و ربوبیت بی شریک خداوند

و له اختلف الّیل و النهار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۵ - ۱

۱ امتداد و گسترانیدن سایه ها ، نمودی روشن از ربوبیت خداوند

ألم تر إلى ربّك كيف مدّ الظلّ

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۴۷ – ۶

۶ گردش شب و روز و آرامش در شب و روز پر تلاش ، نشانه ربوبيت خداوند

ألم تر إلى ربّك . .. و هو الذى جعل لكم الّيل لباسًا

و النوم سباتًا و جعل النهار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۴۹ – ۹

۹ جریـان باد ها ، نزول باران ، احیای سـرزمین های مرده و سـیراب کردن دام ها و انسان ها از نعمت های الهی و از نشانه های ربوبیت خداوند

ألم تر إلی ربّک . .. و هو الذی أرسل ... أنزلنا من السماء ماء طهورًا . لنحیی به ب

برداشت فوق، به خـاطر این نکته است که این آیه،ماننـد آیـات گذشـته، درصـدد برشـمردن نعمت های الهی و اثبات ربوبیت مطلق خداوند است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۵۳ – ۲

۲ وجود دو دریـا بـا آب گوارا و شـیرین و شور و تلـخ در کنار هم بـدون مخلوط شـدن و درهم آمیختن آن دو آب ، از نشانه های ربوبیت و قدرت خداوند

و هو الذی مرج البحرین هذا عذب فرات . .. و حجرًا محجورًا

ممکن است مراد از دو دریا، دو دریای معینی باشـد (مثل اقیانوس هنـد و بحر احمر) و یا از آن رو که عرب رودخانه بزرگ را <بحر> می نامـد، مراد ریزش آب رودخانه که شـیرین و گوارا است به دریای شور و تلخ باشد و میان این دو مانعی است که نه دریا، آب های شـیرین رودخانه ها را تلخ می کند و نه آب های شیرین رودخانه، آب شور و تلخ دریا را شیرین و گوارا می سازد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۵۴ – ۶

آفرینش انسـان هـا از عنصـری مایع (نطفه یا آب) و ایجاد دو نوع پیونـد خویشاونـدی نسبی و سـببی میان آنان ، از نشانه های ربوبیت و قدرت بی انت های خداوند است .

و هو الذی خلق من الماء بشرًا . .. فجعله نسبًا و صهرًا و کان ربّک قدیرًا

یادآوری ربوبیت خداوند در پایان آیه شریفه و نیز در آغاز نخستین آیات مربوط به بحث از آفرینش پدیده های جهان (ألم تر إلی ربّک. ..) می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۳ - ۶

۶ آیات قرآن ، جلوه ربوبیت خداوند

ذکّروا بأیت ربّهم

برداشت فوق از اضافه شدن <آیات> به <ربّهم> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۱ - ۵

۵ - شفایابی انسان پس از بیماری و حیات مجدد وی پس از مرگ ، نمود های ربوبیت الهی

إلاّ ربّ العلمین . .. و إذا مرضت ... و الذی یمیتنی ثمّ یحیین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۶ - ۵

۵ - همسری و زوجیت مرد با زن ، به تدبیر الهی و جلوه ای از ربوبیت او است .

خلق لکم ربّکم من أزوجکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۲ - ۳

۳ - قرآن ، مظهر ربوبیت خداوند

و إنّه لتنزيل ربّ العلمين

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۱۳ – ۲

۲ – بازگشت موسی به

دامان مادر ، نمودی از تدبیر و اراده الهی است .

فرددنه إلی أُمّه

اسناد فعل <ردد> به ضمیر <نا> بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۷ - ۸

۸ - بعثت پیامبران ، نمود ربوبیت خدا

فیقولوا ربّنا لولا أرسلت إلینا رسولاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۳ - ۵

۵ - قرآن ، کتابی نازل شده از جانب خداوند و جلوه ربوبیت او

إنّه الحقّ من ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۰ - ۸

۸ - بازگشت به سوی پروردگار و ملاقات با او ، جلوه ربوبیت وی در مسیر تکامل انسان است .

بل هم بلقاء ربّهم کفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۶ - ۳

۳ - نزول کتاب آسمانی قرآن بر پیامبر (ص) ، پرتوی از ربوبیت خدا است .

الذی أُنزل إلیک من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۱۳ – ۸

۸ – آفرینش جهان (انسان ، دریا ، خورشید و ماه) ، جلوه ای از ربوبیت خدا است .

اللّه خلقکم من تراب . .. و ما یستوی البحران ... و سخّر الشمس و القمر ... ذلکم ال

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۳۹ – ۴

۴ – نابودی امت ها و نسل های انسان ها ، و وراثت و جانشینی دیگران ، با اراده خداوند و

نشانه ربوبیت او است .

هو الذی جعلکم خلئف فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۴۶ - ۳

۳ - آیات قرآن ، از نشانه ها و جلوه های ربوبیت پروردگار است .

و ما تأتیهم من ءایه من ءایت ربّهم

برداشت یاد شده بر این پایه استوار است که مقصود از <آیات>، آیه های قرآن می باشد و اضافه آن به صفت <ربّ>، بیانگر مطلب بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۸۲ - ۱۰

۱۰ - جهان آفرینش ، مظهر ربوبیت خداوند است .

ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶ - ۱۸

۱۸ - آفرینش جهان (آسمان ، زمین ، خورشید ، ماه و انسان) جلوه ربوبیت خدا است .

خلق السموت و الأرض . .. خلقکم من نفس وحده ... ذلکم اللّه ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۰ - ۶

۶ - اعطای پاداش به تقواپیشگان ، جلوه ای از ربوبیت الهی

لکن الذین اتّقوا ربّهم لهم غرف من فوقها غرف

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۲۱ – ۱۳

۱۳ – طبیعت (جریـان نزول بـاران ، پیـدایش چشـمه سـار ها ، رویش کشت های رنگارنگ و خشک و خرد شـدن آنها) ، از جلوه های قدرت و ربوبیت خداوند است .

ألم تر أنّ اللّه أنزل من السماء ماء . .. ثمّ یجعله حطمًا إنّ فی ذلک لذکری

جلد – نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۲ - ۸

۸ - وجود آیات و نشانه های فراوان و گوناگون قدرت خداوند و ربوبیت او ، در چگونگی رسیدن روزی انسان ها و فراخی و تنگی آن

أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر إنّ فی ذلک لأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶۹ - ۴

۴ - روشن شدن زمین و حقایق مربوط به اهل آن در قیامت ، جلوه ربوبیت الهی است .

و أشرقت الأرض بنور ربّها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۸۱ - ۲

۲ - آفرینش دام ها و کشتی ها ، از نشانه ها و دلایل قدرت و ربوبیت بی همتای خداوند

اللّه الذی جعل لکم الأنعم . .. و علیها و علی الفلک تحملون . و یریکم ءایته

از مصادیق مورد نظر آیه شریفه برای آیات الهی، دام ها و کشتی ها (موضوع بحث آیه قبل) می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۰ - ۷

۷ - کوه های استوار ، برکت سرشار زمین ، تغییر فصل ها و تأمین نیار های غذایی موجودات ، از نشانه های ربوبیت بی همتای خدا

ذلک ربّ العلمین . و جعل فیها روسی من فوقها و برک فیها و قدّر فیها أقوتها فی أرب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۹ - ۲

۲ – جهان ، سرشار از نشانه های قدرت و تدبیر خداوند است .

و من ءایته أنّک

تری الأرض

کلمه <من> در <و من آیاته> برای تبعیض است و از این که حیات و سرسبزی زمین، تنها بخشی از آیات معرفی شده، مطلب بالا قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۵۳ - ۱۴

۱۴ - آیات آفاقی و انفسی خداوند در هستی ، نشانی از ربوبیت و تدبیر یگانه او است .

سنریهم ءایتنا . .. أَوَلم یکف بربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۵۴ - ۳

۳ - حضور انسان ها در قیامت ، جلوه ای از ربوبیت الهی است .

ألا إنّهم فی مریه من لقاء ربّهم

اضافه <لقاء> به وصف ربوبیت و نه دیگر اوصاف و اسمای الهی معنای بالا را افاده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۴ - ۱۴

۱۴ - سنت امهال به کافران ، جلوه ای از ربوبیت الهی است .

و لولا کلمه سبقت من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۳ - ۴،۵

۴ - نعمت های گسترده الهی در پهنه زمین ، پرتوی از ربوبیت خداوند نسبت به انسان

و الذی خلق الأزوج کلّها . .. ثمّ تذکروا نعمه ربّکم

۵ – هماهنگی نعمت های الهی و ذخایر و امکانات زمین با نیاز های انسان ، نشانی از ربوبیت خداوند است .

و الذی خلق . .. ثمّ تذکروا نعمه ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۳۲ – ۱۷

۱۷ – دستیابی پیامبر (ص

) ، به منصب رسالت در پرتو برخورداری آن حضرت از ربوبیت ویژه الهی

و رحمت ربّک خیر ممّا یجمعون

اضافه <ربّ> به کاف خطاب گویای برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۶ - ۱۵

۱۵ - فرستادن رسولان از سوی خداوند ، جلوه ای از ربوبیت او بر جهان هستی است .

فقال إنّی رسول ربّ العلمین

از اضافه <رسول> به <ربّ العالمین>، مطلب بالا قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۶ - ۵

۵- هشدار ها و انذار های خداوند بر خلق ، جلوه رحمت و ربوبیت او نسبت به آنان

إنّا کنّا منذرین . .. رحمه من ربّک

با توجه به این که در آیات پیشین، پس از بیان نزول قرآن به وصف انذارگری حق تصریح شده است; عبارت <رحمه من ربّک>، می تواند فلسفه و خاستگاه این انذارگری را تبیین کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۷ - ۳

۳- آسمان ها و زمین و سراسر نظام هستی ، نمودار ربوبیت عالی و خدشه ناپذیر خداوند است .

ربّ السموت و الأرض و ما بینهما إن کنتم موقنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۷ - ۱۰

۱۰ – داوری پروردگار میان انسان ها و فیصله دادن به همه خصومت های آنان ، جلوه ای از ربوبیت او است .

إنّ ربّک یقضی بینهم یوم القیمه فیما کانوا فیه یختلفون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵

۸ - شمول رحمت حق در قیامت نسبت به مؤمنان صلاح پیشه ، نمودی از ربوبیت او

فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم ربّهم فی رحمته

به کار رفتن واژه <ربّ> و اضافه آن به <هم>، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۵ - ۱۸

۱۸- مغفرت و محو کاستی های اعمال و لغزش های صالحان ، جلوه ای از ربوبیت الهی است .

و مغفره من ربّهم

از ارتباط غفران با وصف ربوبیت خدا، می توان نتیجه گرفت که خطاپوشی خداوند نسبت به مؤمنان نیک کردار متقی، ناشی از مقام ربوبیت و پروردگاری او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۱۶ - ۲

۲ - عطایای خداوند به اهل بهشت ، جلوه ای از ربوبیت و پروردگاری او

ءاتیهم ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۱۸ - ۴

۴ - بهشت ، جلوه ربوبیت خداوند ، در حق تقواپیشگان

إنّ المتّقین فی جنّت . .. ءاتیهم ربّهم

مطرح ساختن ربوبیت خداوند، در مقام اعطای بهشت به پرهیزکاران و نیز اضافه <رب> به <هم>، مطلب بالا را افاده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۴۸ – ۴،۱۱

۴ – فرمان های الهی ، جلوه ای از ربوبیت او در راه رشد و تعالی پیامبر (ص) و پیروان آن حضرت

و اصبر لحکم ربّک

اضافه <حکم> به <ربّ>، می تواند بیانگر مطلب بالا باشد.

۱۱ – لزوم تنزیه خداوند از کاستی ها ،

همراه با ستایش او بر جلوه های عالی پروردگاری اش

و سبّح بحمد ربّک

<باء> در <بحمد> برای مصاحبت است. از ارتباط <سبّح بحمد> با <ربّ> مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۱۸ - ۲

۲ - آیات و نشانه های ربوبی ، در عظمت و بزرگی مختلف است (برخی بزرگ تر از برخی دیگر است) .

رأی من ءایت ربّه الکبری

در صورتی که <الکبری> صفت تخصیصی <آیات> باشد، به دست می آید که آیات ربوبی، بر دو دسته بزرگ و بزرگ تر تقسیم می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳۰ - ۸

۸ - مکلف نبودن پیامبر (ص) به هدایت گمراهان حق ناپذیر ، نمودی از ربوبیت خداوند در حق آن حضرت

فأعرض عن من تولّی . .. إنّ ربّک هو أعلم بمن ضلّ عن سبیله

ذکر <ربّک> پس از تعیین محدوده تبلیغ برای پیامبر(ص)، می تواند ناظر به مطلب بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۴۶ - ۳

۳ - پیدایش انسان از آبی اندک (نطفه) ، نمودی از قدرت و ربوبیت الهی

و أنّ إلی ربّک المنتهی . .. و أنّه خلق ... من نطفه

از ارتباط این آیه با آیه <و أنّ إلی ربّک المنتهی>، مطلب بالا قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ – نجم – ۵۳ – ۵۵ – ۵

۵ – تمامی جلوه های ربوبیت خداوند ، نعمت هایی تردیدناپذیر

فبأیّ ءالاء ربّک تتماری

از این که

<آلاء> به <ربّ> اضافه شـده است، می توان نتیجه گرفت که آنچه از ناحیه <ربّ> صادر می شود، بی شک خیر، کمال و نعمت است و در نتیجه تمامی افعال و تدابیر الهی، نعمت بر خلق می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۱۳ – ۲

۲ – هر یک از نعمت های زمین ، جلوه ای از ربوبیت انکارناپذیر الهی به < جن و انس > و < مرد و زن >

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

به کـار گرفتن وصف <ربّ>، اشـاره به مطلب بالاـ دارد و تثنیه آمـدن <کمـا> و <تکـذّبان>، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس و یا مرد و زن از انسان ها باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۱۷ – ۳

۳ – وجود نظم و برنامه در طلوع و غروب خورشید ، نشانی از پروردگار جهان

ربّ المشرقین و ربّ المغربین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۱۸ – ۱

۱ – تجلی ربوبیت الهی ، در تدبیر و طرح ریزی نظام گردش خورشید

ربّ المشرقین . .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۲۱ – ۱

۱ – قوانین طبیعی حاکم بر جریان آب های زمین ، نمودی از ربوبیت انکارناپذیر الهی و غیرقابل تکذیب

مرج البحرین . .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

التقای آب های زمین و دریاها با یکدیگر و وجود حایل و مانع از هضم شدن آنها در یکدیگر، اشاره به نوعی قوانین

حاکم بر آب های (شور و شیرین) دارد خداوند متعال این قوانین را، نمودی از ربوبیت انکار ناپذیر خویش دانسته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۳ - ۲

۲ - تأمین نیاز های روحی و تجملی انسان در طبیعت ، جلوه ای از ربوبیت انکارناپذیر الهی در حق وی

یخرج منهما اللؤلؤ و المرجان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

با توجه به این که نقش مروارید و مرجان در بعد تجملی زندگی انسان آشکار می باشد، نعمت شمرده شدن آن برای انسان، می رساند که خداوند در کنار همه نیازهای اولیه بشر نیازهای ثانوی آنان را نیز در نظر داشته و تأمین کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۴۹ - ۴

۴ - نعمت های متنوع بهشت ، جلوه ربوبیت الهی به جن و انس

ذواتا أفنان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

به کار گرفتن وصف <ربّ> بیانگر مطلب بالا است. تثنیه آمدن <کما> و <تکذّبان>، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس و یا مرد و زن از انسان ها باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۱ - ۴

۴ - وجود چشمه های همیشه جاری در بهشت ، نمودی از ربوبیت الهی به جن و انس

فیهما عینان تجریان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۳ - ۲

۲ - میوه های متنوع بهشت ، نمود ربوبیت الهی به جن و انس

فیهما من کلّ فکهه

زوجان . فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۵۵ – ۲

۲ – آسايش ، تنعم و بهرهورى هاى خائفان مقام پروردگار در بهشت ، جلوه اى از ربوبيت عالى خداوند و نعمتى غير قابل انكار و تكذيب

متّكين . .. فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۶۳ – ۴

۴ – بهشت هاى متنوع و متعدد ، جلوه اى از ربوبيت الهى به جن و انس

و من دونهما جنّتان . فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۶۵ – ۲

۲ – برگ هاى سبز و پرطراوت باغ هاى بهشت ، نمودى از ربوبيت الهى به جن و انس

مدهامّتان . فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۶۷ – ۲

۲ – وجود چشمه هاى جوشان در باغ هاى بهشت ، نمودى از ربوبيت الهى به جن و انس

فيهما عينان نضّاختان . فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۶۹ – ۲

۲ – میوه های متنوع به ویژه خرما و انار در بهشت ، نمود ربوبیت الهی به جن و انس

فیهما فکهه و نخل و رمّان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۷۱ – ۲

۲ – خلق حوریان نیک سیرت و زیباصورت بهشتی ، جلوه ای از

ربوبیت پروردگار نسبت به جن و انس

فیهنّ خیرت حسان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۳ - ۲

۲ - حوریان جذاب و مستور در خیمه های بهشت ، نمودی از ربوبیت الهی نسبت به جن و انس

حور مقصورت فی الخیام . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۵ - ۲

۲ - حوریان باطراوت و پاکدامن بهشتی ، نمودی از ربوبیت الهی نسبت به جن و انس

لم یطمثهنّ إنس قبلهم . .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۸ - ۶

۶ - تمامی مظاهر آفرینش در دنیا و آخرت نمودهایی از ربوبیت خداوند

تبرک اسم ربّک ذی الجلل و الإکرام

این آیه، نتیجه تمامی آیات پیشین و فشرده کلام را بیان داشته است و به کل سوره نظر دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۸۰ - ۳

۳ - قرآن ، جلوه ای از ربوبیت خداوند

تنزیل من ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۲۱ – ۸

۸ – آمرزش و چشم پوشی از گناه بندگان در قیامت ، جلوه ربوبیت و پروردگاری خداوند

سابقوا إلی مغفره من ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – ملک – ۶۷ – ۵ – ۲

۲ – جلوه زیبای آسمان ، نشان دیگری از ربوبیت یگانه خداوند

تبرک الذی بیده الملک . .. و لقد

زيّنّا السماء الدنيا بمصبيح

برداشت یاد شده، از آن جا است که این آیه، در توضیح و تبیین آیات گذشته است. گفتنی است که در آن آیات درباره فرمان روایی و قدرت بی همتای خداوند سخن به میان آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۴۳ - ۲

۲ - قرآن ، جلوه ربوبیت خداوند است .

تنزیل من ربّ العلمین

مطلب یاد شده، از نسبت تنزیل به <ربّ العالمین> استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۱۵ - ۴

۴ - آسمان هفت گانه ، جلوه عظمت ربوبی خداوند و قدرت او

مالکم لاترجون للّه وقارًا . .. ألم تروا کیف خلق اللّه سبع سموت طباقًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۶ - ۴

۴ - بهره مند ساختن تقواپیشگان از پاداش های آخرت ، جلوه تدبیر خداوند در ترفیع بخشیدن به مقام پیامبر (ص) است .

ربّک

<ربّ> مصدر و به معنای تربیت است و مجازاً در معنای <تربیت کننده> استعمال می شود (مفردات راغب). تأکید بر واژه <ربّک>، گویای آن است که اعطای پاداش به متقین، در راستای تربیت پیامبر(ص) و افزودن رشد آن حضرت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۶ - ۲

۲ - وحی به موسی (ع) ، جلوه ربوبیت خداوند بر او و از عوامل رشد و تربیت آن حضرت برای انجام رسالت خویش بود .

إذ ناديه ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۲۰

- انفطار - ۸۲ - ۸ - ۵

۵ - هیئت و سیمای هر انسان ، جلوه گاه کرم و ربوبیت الهی است .

بربّک الکریم . .. فی أیّ صوره ما شاء رکّبک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۲ - ۴

۴ - شکافته شدن آسمان در آستانه قیامت ، در جهت کمال آن و جلوه ای از ربوبیت خداوند است .

و أذنت لربّها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۵ - ۳

۳ - گسترش و افزایش مساحت زمین در آستانه قیامت و خالی شدن درون آن ، جلوه ای از ربوبیت خداوند و در راستای تکامل یافتن زمین است .

و أذنت لربّها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۱۵ - ۱۰

۱۰ - معادِ انسان ها ، جلوه ربوبیت خداوند بر آنان است .

بلی إنّ ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۲ - ۶

۶ - آفریدن و نظام دادن به جهان هستی ، اقتضای ربوبیت خداوند است .

ربّک . .. الذی خلق فسوّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۳ - ۶

۶ - وجود حـد و مرز مشـخّص در اسـتعداد هـای هر یـک از موجودات و فراهم بودن زمینه ظهور آنهـا ، جلوه هایی از ربوبیت خداوند است .

ربّک الأعلی . .. الذی قدّر فهدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۴ - ۳

۳ - آفرینش چراگاه

ها ، از جلوه های ربوبیت خداوند است .

ربّک . .. الذی أخرج المرعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – اعلی – ۸۷ – ۶ – ۳

۳ – توانمند ساختن پیامبر (ص) بر قرائت قرآن و فراموش نکردن آن ، از جلوه های ربوبیت خداوند بر آن حضرت است .

سنقرئک فلاتنسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – اعلی – ۸۷ – ۸ – ۵

۵ – فراهم ساختن شریعتی ساده برای پیامبر (ص) ، از جلوه های ربوبیت خداوند است .

سبّح اسم ربّک . .. و نیسّرک للیسری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۶ – ۳

۳ – نابود ساختن سرکشان ، جلوه ربوبیت خداوند و در راستای رشد و تعالی راه پیامبران است .

ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۱۳ – ۳

۳ – عذاب طغیان گرانِ مفسد ، جلوه ربوبیت خداوند و در راستای پیشبرد راه پیامبران است .

ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۱۴ – ۴،۹

۴ - زیر نظر داشتن کار های بندگان ، لازمه ربوبیت خداوند بر آنان است .

إنّ ربّک لبالمرصاد

۹ - تهدید مخالفان پیامبر (ص) و سرکوب آنان از سوی خداوند ، جلوه ربوبیت او بر پیامبر (ص) و در راستای تدبیر امور رسالت آن حضرت است .

ربّک

فعل <رَبَّ>، زمانی به کار می رود که شخص اداره کاری را به دست گیرد و به تدبیر آن برخیزد (مصباح). بر

این اساس کلمه <ربّ>، به معنای مدبّر است و اضافه آن به ضمیری که خطاب به رسول اکرم(ص) می باشد، بیانگر تأثیر کار خداوند در شؤون پیامبری آن حضرت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۵ - ۲

۲ - امتحان بندگان ، جلوه ربوبیت خداوند و در راستای تدبیر امور آنان است .

ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۶ - ۴

۴ - آزمایش انسان با فقر و تنگدستی ، در راستای تربیت او و جلوه ربوبیت خداوند است .

ابتلیه فقدر علیه رزقه

ضمیر فاعلی در <إبتلاه>، به <ربّه> در آیه قبل برمی گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۸ - ۲

۲ - خداوند با فراخواندن صاحبان قلب آرام در قیامت به سوی خویش ، جلوه های ربوبیت خود را بر آنان می گستراند .

ارجعی إلی ربّک

ذکر هر یک از اسمای خداوند در این موارد، بیانگر نوع مواجه شدن افراد با او است و تعبیر <ربّک>، بیانگر این نکته است که صاحبان نفس مطمئن، مشمول ربوبیت خداوند و کمال افزون تر خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۹ - ۴

۴ - همنشین شدن با بندگان خالص خداوند در قیامت ، حرکت به سوی او و بهره مندی از جلوه های ربوبیت او است .

ارجعی إلی ربّک . .. فادخلی فی عبدی

از معانی حرف <فاء>، تفصیل بعد از اجمال است و این آیه، رجوع به پروردگار را با تفصیل بیشتری بیان

می دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – شمس – ۹۱ – ۱۴ – ۱۳

۱۳ – عذاب جامعه های گنه کار ، به تدبیر خداوند و جلوه ربوبیت او بر آنان است .

ربّهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ضحی – ۹۳ – ۳ – ۸

۸ – پیدایش وقفه ای کوتاه در نزول وحی بر پیامبر (ص) ، جلوه ای از ربوبیت خداوند و در راستای تدبیر امور رسالت آن حضرت بود .

ربّک

در شأن نزول های متعدد و ناهماهنگ درباره این سوره، این نکته مورد اتفاق است که در نزول پیاپی آیات قرآن، درنگی پدید آمد که پیامبر(ص) را غمگین و مورد شماتت دشمن قرار داد و آیات این سوره، برای آن حضرت مایه تسلای خاطر گردید. تعبیر <ربّیک> بیانگر آن است که همین وقفه نیز، جلوه ربوبیت و تدبیر خداوند بوده و آن حضرت را در مسیر دریافت و ابلاغ پیام های الهی، تقویت کرده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ضحی – ۹۳ – ۵ – ۳

۳ – عطیه های خداوند به پیامبر (ص) در جهان آخرت ، جلوه ربوبیت او و در راستای رشد و کمال آن حضرت است .

یعطیک ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ضحی – ۹۳ – ۱۱ – ۲

۲ – نعمت های خداوند به پیامبر (ص) ، جلوه های ربوبیت او بوده و رشد و تربیت آن حضرت را به دنبال داشته است .

ربّك

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

٢٠ –

علق - ۹۶ - ۱ - ۱۱

۱۱ - الزام پیامبر (ص) به قرائت قرآن در آغاز رسالت ، مایه رشد و تعالی آن حضرت و از جلوه های ربوبیت خداوند بود .

اقرأ باسم ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۸ - ۵

۵ - بازگشت انسان ها به خداوند و به کیفر رسیدن طغیان گران ، جلوه های ربوبیت خداوند و در راستای تدبیر امور انسان ها است .

ربّک

ضمیر خطاب در <ربک>، ممکن است خطاب به هر کس باشد که سخن را می شنود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۸ - ۲

۲ - پاداشِ مؤمنان شایسته کردار ، جلوه ربوبیت خداوند بر آنان است .

عند ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۱۱ - ۳

۳ - آگاهی دقیق خداوند از بندگان ، نشانه و جلوه ربوبیت او است .

إنّ ربّهم بهم یومئذ لخبیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۱ - ۴

۴ - برخورد شدید خداوند با فیل داران مهاجم ، جلوه ربوبیت او و فراهم آورنده زمینه رشد برای آیین اسلام بود .

ربّك

اضافه <ربّ> به ضمیر در خطاب به رسول اکرم(ص)، بیانگر این است که نابودی اصحاب فیل، آن حضرت را در مسیر رسالت الهی اش، از تربیت و تدبیر الهی برخوردار کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۳ - ۷

۷ - < کعبه > ، مظهر ربوبیت خداوند

و نشانی گویا بر لزوم عبادت او است .

فلیعبدوا ربّ هذا البیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۴ - ۱۵

۱۵ - رفع گرسنگی و ناامنی از ساکنان مکه ، در راستای اعتلا و شکوفایی کعبه و از جلوه های ربوبیت خداوند است .

ربّ هذا البیت . الذی أطعمهم من جوع و ءامنهم من خوف

<الذی>، وصف <ربّ> و بیانگر جلوه های آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کوثر - ۱۰۸ - ۲ - ۶

۶ - مقام ربوبی خداوند ، جلوه گر در اعطای فاطمه (س) به پیامبر (ص)

إنّا أعطینک الکوثر . فصلّ لربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نصر - ۱۱۰ - ۳ - ۸

۸ - امداد های الهی در فتح مکه ، جلوه ربوبیت خداوند بر پیامبر (ص) و مایه پیشرفت اهداف رسالت آن حضرت بود .

إذا جاء نصر اللّه و الفتح . .. فسبّح بحمد ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فلق - ۱۱۳ - ۱ - ۴

۴ - اشتقاق مخلوقات از یکدیگر ، جلوه ربوبیت خداوند بر آنان است .

بربّ الفلق

از جمله معانی <فَلَق>، تمام مخلوقات است (لسان العرب). اطلاق این وصف بر آنها، به خاطر این است که <شقّه شدن> و

<شکافتن>، در پیدایش آنها نقشی اساسی دارد.

نعمت ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۶ - ۳،۴

۳ - دشمنان اسلام ، ناسپاس در برابر نعمت اسلام و مظاهر ربوبیت خداوند

إنّ

الإنسن لربّه لكنود

۴ – ناسپاسی دشمنان اسلام در برابر ربوبیت خداوند ، دلیل هجوم مجاهدان به صفوف آنان است .

و العدیت . .. إنّ الإنسن لربّه لكنود

نفی ربوبیت غیر خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۰۲ – ۵

۵ غیر خدا، فاقد هر گونه نقش در ربوبیت و تدبیر انسانهاست.

و جعلوا لله شركاء الجن . .. سبحنه ... ذلكم الله ربكم

توصیف خداوند به یگانگی در ربوبیت، در پی سخن از شرک، در حقیقت رد پندار ربوبیت غیر خداوند است.

نقش ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۲۰ – ۱۲

۱۲ – پاداش انفاق گرانِ باتقوا ، مایه رشد و کمال آنان و برخاسته از ربوبیت و مقام والای خداوند است .

ربّه الأعلی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – قدر – ۹۷ – ۴ – ۸

۸ – فرود فرشتگان و روح به زمین در شب قدر ، تدبیری الهی برخاسته از ربوبیت خداوند است .

بإذن ربّهم

واژه <ربّ>، بیانگر برداشت یاد شده است.

نیاز به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳۶ - ۲

۲- عیسی (ع) ، خود را چون همه مردم ، موجودی نیازمند به ربوبیت خدا دانست و آن را به همگان اعلام کرد .

و إنّ اللّه ربّی و ربّکم

وسعت ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۹۸ - ۶

۶ - همه عوالم هستی ، تحت ربوبیت خداوند است .

ربّ

العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۴ - ۸

۸ - همه عوالم هستی ، تحت ربوبیت خداوند

ربّ العلمین

<العالمین> جمع همراه با<ال> و مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه عالم ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۰ - ۸

۸ - همه عوالم هستی ، تحت ربوبیت خداوند

ربّ العلمین

<العالمین> جمع همراه با <ال> و مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه عالم ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۲ - ۸

۸ - مجموعه نظام هستی ، تحت تدبیر و ربوبیت یگانه خداوند

و إنّه لتنزیل ربّ العلمین

<العالمین> جمع همراه با <ال> و مفید عموم است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه عالم ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸ - ۱۴

۱۴ - ربوبیت خدا گسترده در سراسر عوالم هستی

و سبحن اللّه ربّ العلمین

<العالمين> جمع با الف و لام و مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه عالم ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۴ - ۲۰

۲۰ - ربوبیت خدا گسترده در سراسر هستی

للّه ربّ العلمین

<العالمین> جمع با الف و لام است و افاده عموم می کند. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه جهانیان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵ - ۵

۵ - ربوبیت خدا ، گسترده در سراسر زمین

إنّ إلهکم لوحد . ربّ السموت ... و ربّ

المشرق

<مشرق> (مفرد <مشارق>) به دو معنا آمده است: الف) مکان طلوع، ب) جهت طلوع. در معنای اولِ <المشارق> شامل همه مکان هایی است که خورشید از آن طلوع می کند و مقصود از آن می تواند بیان گستردگی ربوبیت خداوند در سراسر زمین باشد. در صورت دوم، مشارق می تواند اشاره به تغییر فصول باشد. برداشت یاد شده مبتنی بر معنای نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۸۲ - ۳،۷

۳ - آسمان ها و زمین (مجموعه هستی) ، عرش خداوند و تحت ربوبیت عالی و بی نقص او

ربّ السموت و الأرض ربّ العرش

بنابراین که <ربّ العرش> عطف بیان باشد، برداشت بالا به دست می آید.

۷ - پروردگار گستره هستی ، فراتر از دسترسی اندیشه بشر و منزّه از توصیف های خلق

سبحن ربّ السموت و الأرض ربّ العرش عمّا یصفون

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که <سبحان . .. عمّا یصفون> نظر به همه خلق داشته باشد و از آن جهت که عام است، شامل مشرکان نیز بشود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۴۰ - ۳

۳ - ربوبیت خداوند ، گسترده در سراسر زمین

بربّ المشرق و المغرب

<مشرق> (مفرد <مشارق>) و <مغرب> (مفرد <مغارب>) به دو معنا آمده است: الف) مکان طلوع و غروب، ب) جهت طلوع و غروب. در معنای اول، شامل همه مکان هایی است که خورشید از آن طلوع و یا غروب می کند و مقصود از آن می تواند بیان گستردگی ربوبیت خداوند در سراسر زمین باشد. در صورت دوم، می تواند

اشاره به تغيير فصول باشد. برداشت ياد شده مبتنى بر معناى نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۹ - ۱

۱ - خداوند ، پروردگار مشرق و مغرب عالم است .

ربّ المشرق و المغرب

ويژگيهاى ربوبيت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - رعد - ۱۳ - ۵ - ۹

۹ ربوبيّت خداوند فراگيرِ همگان حتى كافران

أُولئك الذين كفروا بربهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۰ - ۵

۵- ربوبيت خداوند ، در برگيرنده همه افراد حتى كسانى كه معتقد به آن نيستند .

أفأصفكم ربّكم بالبنين

اضافه <ربّ> به ضـمير مخاطب <كم> كه منظور مشـركان هستند و ربوبيت خداوند را قبول نداشتند مى تواند به منظور ياد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۶ - ۱۱

۱۱- ربوبيت خداوند به انسان ها ، آميخته با رحمتى گسترده و فراگير است .

ربّكم . .. إنه كان بكم رحيمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۰ - ۸

۸- ربوبیت الهی ، آمیخته به رحمت است .

رحمه ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۸ - ۵

۵- ربوبیّت الهی ، آمیخته به رحمت او است .

رحمه من ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۲ - ۸

۸ - ربوبیت خداوند بر هستی ، به دور از هرگونه ناآگاهی و فراموشی است .

لایضلّ ربّی و

لاینسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۸ - ۱۲

۱۲ - ربوبیت الهی ، آمیخته با قدرت و آگاهی عمیق

إنّ ربّک . .. و هو العزیز العلیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۷ - ۶

۶ - ربوبیت یگانه خداوند بر هستی ، همراه با اقتدار و دانایی

ربّ العلمین . و له الکبریاء ... و هو العزیز الحکیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نصر - ۱۱۰ - ۳ - ۷

۷ - خداوند ، مرّبی و مدبّری شایسته و بی عیب ، برای پیامبر (ص) و دیگران است .

فسبّح بحمد ربّک

مخاطب در <ربّک>، گرچه پیامبراکرم(ص) است; ولی سیاق سوره، بر تمام انسان ها منطبق است. در این موارد آن حضرت به عنوان رسول و نیز فردی از افراد بشر، مورد خطاب قرار گرفته است.

یوسف(ع) و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۰ - ۱۷

۱۷ یوسف (ع) در پیامش به پادشاه مصر ، خداوند را رب و مدبر خویش معرفی کرد .

فسئله ما بال النسوه . .. إن ربی بکیدهنّ علیم

یهود و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۷۶ - ۱۴

۱۴ - یهودیان ، معتقد به ربوبیت خداوند

أتحدثونهم بما فتح اللّه علیکم لیحاجوکم به عند ربکم

ربوبیت خدا

آثار ایمان به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۳ - ۲

۲ اطمینان

به ربوبیت خدا و زدودن دل از تردید درباره آن ، از شرایط ورود به بهشت است .

إن الذین . .. أخبتوا إلی ربهم أُولئک أصحب الجنه

برداشت فوق ، بر این مبناست که <إخبات> به معنای اطمینان باشد. بنابراین <أخبتوا إلی ربهم>; یعنی ، به ربوبیت خدا اطمینان دارند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۷۷ – ۶

۶ – اقتضای ایمان و قبول پروردگاری خداوند ، بنده او شدن و دستورات او را بی چون و چرا و از سر تسلیم انجام دادن است .

یأیّها الذین ءامنوا . .. و اعبدوا ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۳۶ – ۱۲

۱۲ – ایمان به پروردگاری و مقام ربوبیت خداوند ، مقتضی توکّل انسان بر او ، در همه امور خویش

و علی ربّهم یتوکّلون

آثار تکذیب ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۵۹ – ۱۴،۱۷

۱۴ نپذیرفتن ربوبیت خداوند و مخالفت با پیامبران و برنامه های ایشان ، زمینه ساز نظام استبدادی و حاکمیت ستمگران *

و تلک عاد جحدوا بأیت ربهم . .. واتبعوا أمر کل جبار عنید

برداشت فوق ، براساس این احتمال است که ترتیب ذکری جمله <اتبعوا . ..> بر جمله های سابق ، حاکی از ترتب خارجی آن باشد.

۱۷ انکار ربوبیت خدا ، مخالفت با پیامبران و برنامه های آنان و پیروی از ستمگران و سرکشان ، درپی دارنده عذاب سهمگین قیامت

و نجّينهم من عذاب غليظ. و تلك عاد جحدوا ... واتبعوا أمر كل جبار عنيد

آيه مورد بحث

، بیانگر گناهانی است که قوم عاد را به عذاب دنیوی و اخروی گرفتار ساخت.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۶۰ – ۳

۳ انکار ربوبیت خدا و نافرمانی از دستورات پیامبران ، موجب لعنت خدا و دوری از رحمت اوست .

و أُتبعوا فی هذه الدنیا لعنه و یوم القیمه ألا إن عادًا کفروا ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – ملک – ۶۷ – ۶ – ۲

۲ – انکار صفت ربوبیت خداوند ، مساوی با کفر و موجب دوزخی شدن است .

و للذین کفروا بربّهم عذاب جهنّم

آثار جهل به ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۸۷ – ۲

۲ – شرک و بت پرستی ، ناشی از درک نادرست از ربوبیت خدا بر جهان هستی است .

أئفکًا ءالهه دون اللّه تریدون . فما ظنّکم بربّ العلمین

آثار درک ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۴ – ۷

۷ مشاهده برهان الهی (درک حقایقی نظیر ربوبیت خدا ، دریافت زشتیِ گناه ، باور به عدم رستگاری ظالمان و گنه کاران و . . .) عامل عصمت پیامبران است .

و همّ بها لولا أن رءا برهن ربه

آثار ذکر ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳ – ۲۲

۲۲ توجه به خالقیت ، حاکمیت ، ربوبیت و مدبر بودن خدا ، زمینه پیدایش روح بندگی و پرستش

اللّه الذی خلق . .. ثم استوی

... يدبر الأمر ... اللّه ربكم فاعبدوه أفلا تذكرون

از حرف <فاء> در <فاعبدوه> كه فاء تفريعيه است و دلالت مى كند بر اينكه ما بعد فاء، برگرفته از ما قبل مى باشد، برداشت فوق به دست مى آيد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - يونس - ۱۰ - ۱۵ - ۲۴

۲۴ اعتقاد و توجه به ربوبيت خدا ، بازدارنده آدمى از سرپيچى كردن از دستور هاى خدا

إنى أخاف إن عصيت ربى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۳ - ۳

۳ توجه به ربوبيت خدا ، گرايش دهنده آدمى به خضوع و خشوع در برابر او

و أخبتوا إلى ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - يوسف - ۱۲ - ۱۰۱ - ۳

۳ يوسف (ع) با يادآورى نعمت هاى الهى و توجه به ربوبيّت و علم و حكمت فراگير خداوند ، خويشتن را در محضر او احساس كرد .

إن ربى لطيف لما يشاء إنه هو العليم الحكيم. رب قد ءاتيتنى

تغيير سياق ; يعنى، التفات از غيبت (إن ربى . .. إنه هو العليم) به خطاب (رب قد ءاتيتنى) حاوى نكاتى است از جمله اينكه يوسف(ع) با ياد كردن از نعمتهاى خدادادى و توجه به ربوبيّت و علم و حكمت مطلق الهى، به اين حقيقت توجه پيدا كرد كه خداوند حاضر و ناظر است. از اين رو خود را در محضر او احساس كرد و او را مخاطب قرار داد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۰ - ۵

۵- توجه به

نقش اصلی مشیت و تقدیر خدا در روزی انسان ها ، زمینه ساز اجتناب از بخل و افراط در انفاق به بخشش همه اموال و داراییهاست .

و لاتجعل یدک مغلوله إلی عنقک . .. إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء

جمله <إن ربّک. ..> در مقام تعلیل برای جمله <و لاتجعل یدک...> است. بنابراین مفهوم آیه چنین می شود: خداوند روزی رسان است، پس نباید از ترس تهیدستی، بخل ورزید و انفاق نکرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۱۰

۱۰- توجه به ربوبیّت خداوند ، سوق دهنده آدمی به استغاثه و دعا به درگاه او است .

یدعون ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۸ - ۷

۷- توجه به ربوبیّت الهی و نقش آفرینی آن بر در و دیوار وجود ، دارای نقشی مهم و گرایش به توحید است .

لکنّاْ هو اللّه ربّی و لاأشرک بربّی أحدًا

مؤمن به ربوبیّت خدا است و از این تکرار استفاده می شود که توجه به صفت ربوبیّت در میان دیگر صفات الهی، اثری خاص در پرهیز از شرک دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۱۰ - ۲۰

۲۰- توجه به ربوبیّت خداوند ، برانگیزاننده انسان به عبادت خالصانه او و پرهیز از شرکورزی است .

و لایشرک بعباده ربّه أحدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۹ - ۷

۷ – توجه زکریا به ربوبیت خداوند ، مایه اطمینان او به امکان و سهولت بارداری همسر نازایش در

صورت اراده و خواست خداوند

قال ربّک هو علیَّ هیّن

جمله <هو علیّ هیّن> بدون <قال ربّک> نیز معنای تامی دارد، ولی اضافه شدن آن مفید این معنا است که این سخن، گفته شخص عادی نیست که در باره نحوه آن به فکر فروروی، بلکه گفته پروردگار تو است و او که تو را از هیچ آفرید، در شیوه اعطای فرزند به شما وانمی ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۱ - ۹

۹- توجه مریم (س) به ربوبیت خداوند ، را به آسانی و امکان بارداریش به عیسی (ع) مطمئن می ساخت .

قال ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳۶ - ۷

۷- توجه به فراگیر بودن ربوبیتِ خداوند بر همه آدمیان ، زمینه ساز ترک پرستش غیر او است .

و إنّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه

جمله <إنّ اللّه. ..> تعلیل برای فاعبدوه می باشد، یعنی اعبدوا اللّه لأنّه ربّی و ربّکم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳۳ - ۳

۳ - توجه به ربوبیت خداوند ، زمینه ساز ترس از او است .

یأیّها الناس اتّقوا ربّکم

اضافه <ربّ> به ضمیر <کم> می تواند برای رساندن این نکته باشد که خداوند، چون پروردگار شما است، از او بترسید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۵ - ۱۲

۱۲ – توجه به مقام ربوبی پروردگار ، مایه تواضع و ستایش به درگاه وی و تنزیه او از هر کاستی و نقص است .

خرّوا

سجّدًا و سبّحوا بحمد ربّهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۳۸ – ۲

۲ – توجه به ربوبیت خداوند ، موجب شیفتگی انسان نسبت به انجام دستورات او است .

و الذین استجابوا لربّهم

با توجه به توضیح برداشت قبل و به کار رفتن کلمه <ربّ>، می توان استفاده کرد که در اثر توجه به ربوبیت الهی، فرمان های خداوند برای انسان، سهل و آسان گشته و انسان مشتاقانه به اجرای آن خواهد پرداخت.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۳۰ – ۴

۴ – توجه به ربوبیت الهی بر وجود انسان ، زداینده هر شگفتی درباره قدرت او

قالوا کذلک قال ربّک

آوردن وصف <ربّک>، دربردارنده نوعی استدلال بر قدرت خدا می باشد; یعنی، آن که وجود تو را پروریده، قادر است که پیرزنی نازا را نیز بارور کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – نجم – ۵۳ – ۵۵ – ۱

۱ – توجه به نمود های تدبیر و ربوبیت عالی خداوند ، زداینده هر تردید درباره نعمت بخشی های الهی

فبأیّ ءالاء ربّک تتماری

فای تفریع در <فبأیّ. ..> می رساند که با توجه به آنچه در آیات پیشین گفته شده، انتظار نمی رود کسی در رابطه با خداوند و آثار رحمت خیز او گرفتار تردید و شک باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۴۰ – ۵

۵ - توجّه به ربوبیت خداوند ، مایه هراس از فرجام مخالفت با او است .

و أمّا من خاف مقام ربّه

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۲۰ – بینه – ۹۸ – ۸ – ۱۵

۱۵ – توجّه به ربوبیت خداوند ، مایه خداترسی و پیدایش هول و هراس در دل عاقبت اندیشان

ذلک لمن خشی ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عادیات – ۱۰۰ – ۶ – ۵

۵ – توجّه به ربوبیت و مدبّر بودن خداوند ، بازدارنده انسان از کفران نعمت ها است .

لربّه لکنود

تقدیم <لربّه>، بیانگر اهتمام به آن است; یعنی، شگفتا که انسان با آن که خداوند <ربّ> و <مدبّر> او است، به کفران نعمت او رو آورده است!

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نصر – ۱۱۰ – ۳ – ۹

۹ – توجّه به ربوبیت خداوند ، زمینه ساز تسبیح ، حمد و استغفار به درگاه او است .

فسبّح بحمد ربّک و استغفره

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فلق – ۱۱۳ – ۱ – ۱۱

۱۱ – توجّه به ربوبیت خداوند و حاکمیت تدبیر او بر نظام هستی ، برانگیزاننده انسان به پناه بردن به او و اطمینان بخش و دلگرم سازنده پناهندگان است .

قل أعوذ بربّ الفلق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ناس – ۱۱۴ – ۱ – ۸

۸ – توجّه به ربوبیت خداونـد و حاکمیت تـدبیر او بر امور مردم ، وادارسازنده انسان هابه اسـتعاذه و دلگرم کننده پناهندگان به او است .

قل أعوذ بربّ الناس

آثار ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۴ – ۵

۵ فرستادن آیات و معجزات، مقتضای ربوبیت خداوند

و عنایت او به هدایت مردم

و ما تأتیهم من ءایه من ءایت ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۱ – ۳

۳ گرد آمدن آدمیان در پیشگاه خداوند در قیامت، مقتضای ربوبیت اوست.

أن یحشروا إلی ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۵ – ۲۱

۲۱ ربوبیت و غفران و رحمت الهی مقتضی آسان نمودن تکالیف در شرایط اضطرار است.

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فإن ربک غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۷ – ۷

۷ ربوبیت الهی، مقتضی امیدبخشی به همگان و امهال و هشدار به مجرمان

فإن کذبوک فقل ربکم ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۲ – ۳

۳ نبوت ، امری ضروری و لازم و از مقتضیات ربوبیت خدا نسبت به انسان است .

أکان للناس عجباً أن أوحینا إلی رجل منهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳ – ۳،۱۸

۳ بعثت پیامبر اکرم (ص) و نزول قرآن ، از مقتضیات ربوبیت خدا بر انسان ها و در راستای تربیت و رشد آنان است .

أکان للناس عجباً أن أوحینا إلی رجل منهم . .. إن ربکم اللّه

۱۸ پرستش خدا ، مقتضای پذیرش ربوبیت او بر انسان و جهان است .

ذلکم اللّه ربکم فاعبدوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس -

۷ - ۹ - ۱۰

۷ ربوبیت خداوند ، مقتضی دستگیری و هدایت پیوسته مؤمنان نیک کردار

إن الذین ءامنوا . .. یهدیهم ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۹ - ۱۱

۱۱ امهال جوامع شرک پیشه در دنیا و تأخیر انداختن کیفر آنان به جهان آخرت ، مقتضای ربوبیت و پروردگاری خدا نسبت به انسانها

و لو لا کلمه سبقت من ربک لقضی بینهم فیما فیه یختلفون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۳ - ۴

۴ حکم الهی به محرومیت اهل فسق از گرایش به ایمان ، مقتضای ربوبیت و پروردگاری اوست .

کذلک حقت کلمت ربک علی الذین فسقوا أنهم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۷ - ۱۳

۱۳ ربوبیت و پروردگاری خدا ، مقتضی نزول قرآن

من رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۳ - ۵

۵ ربوبیت الهی ، مقتضی تحقق قطعی وعده های اوست .

قل إی و ربی إنه لحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۷ - ۴

۴ ربوبیت خداوند ، مقتضی نزول کتابی پندآموز ، شفابخش ، هدایتگر و رحمت بخش است .

یأیها الناس قد جاءتکم موعظه من ربکم و شفاء لما فی الصدور و هدًی و رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۱ - ۹

۹ ربوبیت خداوند ، مقتضی نظارت همه جانبه او بر

جهان هستی است .

و ما یعزب عن ربک من مثقال ذره فی الأرض و لا فی السماء . .. إلا فی کتب مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۸ - ۶

۶ بهره مندی فرعون و اطرافیان او از ثروت های خدادادی ، مقتضای ربوبیت الهی بود .

ربنا إنک ءاتیت فرعون و ملأه زینه و أمولا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۹۳ - ۱۵

۱۵ ربوبیت الهی ، مقتضی داوری نسبت به اختلافات مردم در قیامت

إن ربک یقضی بینهم یوم القیمه فیما کانوا فیه یختلفون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۹۴ - ۹

۹ ربوبیت الهی ، مقتضی نزول قرآن بر پیامبر اکرم (ص) بوده است .

لقد جاءک الحق من ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۹۶ - ۳،۵

۳ محکوم شدن مکذبان آیات الهی به عذاب استیصال ، از شؤون ربوبیت الهی و مقتضای آن است .

إن الذین حقت علیهم کلمت ربک

۵ محروم ساختن تکذیب کنندگان آیات الهی از ایمان ، سنت خدا و مقتضای ربوبیت اوست .

إن الذین حقت علیهم کلمت ربک لایؤمنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۹۹ – ۸

۸ مختار و آزاد بودن انسان در پذیرش و عدم پذیرش دین ، مقتضای ربوبیت خداست .

و لو شاء ربک لأمن من فی الأرض کلهم جمیعاً أفأنت تکره الناس حتی یکونوا مؤمنین

جلد – نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۰۸ – ۵

۵ ربوبیت الهی ، مقتضی فرستادن کتاب و راهنمایی مردم به وسیله آن است .

قد جاءکم الحق من ربکم فمن اهتدی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۵۶ – ۱۲

۱۲ حمایت خداوند از پیامبران در برابر دشمنان آنان ، مقتضای ربوبیت او و پایه قرار دادن افعالش بر حکمت و صواب است .

إنی توکلت علی الله ربی و ربکم . .. إن ربی علی صرط مستقیم

<إنی توکلت . ..> متضمن حمایت خداوند از هود پیامبر می باشد و جمله <إن ربی ...> تعلیل برای این معناست. بنابراین راستی و درستی کارهای خداوند ، اقتضا می کند که هود(ع) را در برابر دشمنانش ، حمایت کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۳ – ۳

۳ کیفر ستم کاران و گنه پیشگان ، مقتضای ربوبیت خداوند و در جهت تدبیر امور انسانهاست .

مسوّمه عند ربک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۱۹ – ۲

۲ رحمت خدا بر بندگان ، برخاسته از ربوبیت اوست .

إلّا من رحم ربک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۱ – ۱۸

۱۸ روند حوادث و رخداد های تاریخ ، به تدبیر و تقدیر خدا و در اختیار اوست .

و قال الذی اشتریه . .. و کذلک مکّنّا لیوسف فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۴ -

۴ بهره مندی یوسف (ع) از برهان و حجت الهی (مشاهده ربوبیت خدا و . . .) عامل عصمت او از ارتکاب گناهان

لولا أن رءا برهن ربه کذلک لنصرف عنه السوء و الفحشاء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۵ – ۷

۷ ربوبیّت خدا بر انسانها ، مقتضی تشکیل دادن قیامت و آفرینش مجدد انسان ها پس از مرگ است .

أُولئک الذین کفروا بربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۶ – ۱۴

۱۴ نوید به مغفرت گناه بندگان و تهدید آنان به عذاب شدید ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

و إن ربک لذو مغفره . .. و إن ربک لشدید العقاب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۱ – ۱۵

۱۵- ربوبیت الهی ، مقتضی بیرون آوردن بندگان خویش از گمراهی کفر ، و هدایت آنان به نور ایمان

لتخرج الناس من الظلمت إلی النور بإذن ربّهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۷ – ۳

۳- افزایش نعمت در صورت شکرگزاری و تهدید به عذاب در صورت کفران نعمت ، مقتضای ربوبیت الهی

و إذ تأذّن ربّکم لئن شکرتم لأزیدنّکم و لئن کفرتم إن عذابی لشدید

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۳ - ۸

۸- حمایت از انبیا ، با هلاکت مخالفان ستمگر آنان ، مقتضای ربوبیت خداوند

فأوحى إليهم ربّهم لنهلكنّ الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم -

۷ - ۲۳ - ۱۴

۷- مؤمنان دارای عمل صالح ، مورد عنایت پروردگار خویش بوده و ورود و جاودان ماندنشان در بهشت برخاسته از ربوبیت اوست .

أُدخل الذین ءامنوا . .. جنّت ... خلدین فیها بإذن ربّهم

اضافه شدن <ربّ> به ضمیر <هم>، که مرجع آن <الذین آمنوا> است، مشعر به معنای یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۵ - ۴

۴- ثمربخشی اعتقادات حق برخاسته از ربوبیت خداوند است .

تؤتی أکلها کلّ حین بإذن ربّها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴۰ - ۹

۹- ربوبیت الهی ، مقتضی استجابت دعا و پذیرش درخواست های بندگان است .

ربّنا و تقبّل دعاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۵ - ۲

۲- ربوبیت خداوند برای انسان ها ، مقتضی گردآوری آنها در روز قیامت

و إن ربّک هو یحشرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۸ - ۴

۴- ربوبیت خداوند ، مقتضی بازگویی قصه خلقت انسان برای پیامبر (ص)

و إذ قال ربّک للملئکه إنی خلق بشرًا من صلصل من حمإ مسنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۸۶ - ۵

۵- ربوبیت خداوند ، مقتضی آفرینش عالمانه جهان است .

إن ربّک هو الخلّق العلیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۳ - ۴

۴- ربوبیت الهی ، مقتضی بازپرسی و کیفر و پاداش دادن در برابر اعمال و رفتار

آدمی است .

فوربّک لنسئلنّهم أجمعین . عمّا کانوا یعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۰ - ۵

۵- ربوبیت خداوند ، مقتضی فرو فرستادن قرآن (تعالیم دین) بر بندگان خویش

و قیل للذین اتّقوا ماذا أنزل ربّکم قالوا خیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۲ - ۷

۷- ربوبیت خداوند ، شایسته توکل همه جانبه به اوست .

و علی ربّهم یتوکّلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۷ - ۶

۶- رأفت و رحمت خداوند بر بندگان ، برخاسته از ربوبیت اوست .

فإن ربّکم لرءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۸ - ۲

۲- الهام خداوند به زنبور های عسل و هدایت آنها به ساختن خانه هایی مناسب برای خود ، به مقتضای ربوبیت اوست .

و أوحی ربّک إلی النحل . .. و ممّا یعرشون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۹ - ۷،۸

۷- نشان دادن راه زنـدگی طبیعی (حرکات غریزی برای خانه سازی ، تغذیه از گیاهان و تولید عسل) به زنبور های عسل ، به مقتضای ربوبیت پروردگار است .

فاسلکی سبل ربّک ذللاً

۸- ربوبیت خداوند ، مقتضی سلوک خاشعانه و منقادانه جهان و انسان در مسیر تعیین شده از جانب او

فاسلکی سبل ربّک ذللاً

آیه شـریفه هر چنـد دربـاره زنبور عسل است، ولی یاد زنـدگی آنان برای انسان می توانـد گویای این پیام باشـد که: انسان نیز مانند دیگر موجودات طبیعت،

باید در مسیر پروردگارش گام بردارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۹ - ۷

۷- ربوبیت خداوند ، مقتضی توکل بر اوست .

و علی ربّهم یتوکّلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۹ - ۹

۹- ربوبیت خداوند ، مقتضی غفران و رحمت گسترده نسبت به گناهکاران توبه کننده است .

إن ربّک للذین . .. إن ربّک من بعدها لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۴ - ۹

۹- تبیین نهایی حق و باطل و فیصله دادن به اختلافات بشری ، مقتضای ربوبیت الهی

و إن ربّک لیحکم . .. فیما کانوا فیه یختلفون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۵ - ۲

۲- رشد و کمال پیامبر (ص) در پرتو ربوبیت الهی ، مقتضی دعوت دیگران به راه خداست .

ادع إلی سبیل ربّک

واژه <ربّ> که در لغت به معنای تربیت است (مفردات راغب) می تواند اشاره به این جهت داشته باشد که: بهرهوری پیامبر(ص) از ربوبیت خدا، مقتضی آن است که آن حضرت دیگران را نیز از ربوبیت خدا بهره مند سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸ – ۶

۶- ربوبیت خداوند ، مقتضی بازگذاشتن در رحمت خویش به روی فتنه گران مجازات شده

و لیتبّروا ما علوًّا تتبیرًا . عسی ربّکم أن یرحمکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۷ – ۱۲

۱۲- ربوبیت

خداوند ، مقتضی مجازات جوامع فاسد و عصیانگر بر اساس علم و آگاهی است .

و کم أهلکنا . .. و کفی بربّک بذنوب عباده خبیرًا بصیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۰ – ۵

۵- مقام ربوبیت الهی ، مقتضی عطا و افاضه پیاپی و مستمر به آدمیان

کلاّ نمدّ هؤلاء و هؤلاء من عطاء ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۵ – ۲

۲- ربوبیت خداوند ، مقتضی علم و آگاهی کامل او بر حالات درونی انسانها

ربّکم أعلم بما فی نفوسکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۸ – ۱۱

۱۱- امکانات مادی و نعمت های خداوند ، نشأت یافته از ربوبیت خدا و در جهت رشد و تکامل انسان است .

ابتغاء رحمه من ربّک ترجوها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۰ – ۳،۴

۳- ربوبیت خدا ، مقتضی مقدر کردن تفاوت روزی برای بندگان است .

إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

۴- تفاوت روزی انسان ها ، تدبیر الهی در جهت پرورش و رشد آنان است .

إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

تأکید بر ربوبیت الهی در مورد <یبسط> و <یقدر> می رساند که این بسط و تقدیر نشأت یافته از ربوبیت اوست (تا چرخ زندگی بچرخد و انسانها در پرتو این تفاوت آزمایش شوند و تکامل یابند).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۹ - ۴

۴- ارائه تعالیمی حکیمانه از سوی خداوند

برای بشر ، مقتضای ربوبیت اوست .

ذلک ممّا أوحی إلیک ربّک من الحکمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۴ - ۲،۷

۲- ربوبیت و پروردگاری خداوند ، مقتضی علم و آگاهی کامل به احوال انسانهاست .

ربّکم أعلم بکم

۷- ربوبیت الهی ، مقتضی دادن پاداش و یا کیفر به انسانهاست .

ربّکم . .. إن یشأ یرحمکم أو إن یشأ یعذّبکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۵ - ۳

۳- ربوبیت خداوند ، مقتضی علم و آگاهی او به همه موجودات آسمان ها و زمین است .

ربّک أعلم بمن فی السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۷ - ۵،۱۴

۵- ربوبیت خداوند ، سزاوار تقرب به اوست .

یبتغون إلی ربّهم الوسیله

۱۴- امید به رحمت خداوند و ترس از عذابش ، مقتضای ربوبیت اوست .

إلی ربّهم الوسیله . .. و یرجون رحمته و یخافون عذابه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۰ - ۸

۸- ربوبیت خداوند ، مقتضی احاطه کامل به همه انسانهاست .

إن ربّک أحاط بالناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۵ - ۱۰

۱۰- ربوبیت خداوند ، مقتضی حمایت از بندگان خویش

إن عبادی لیس لک علیهم سلطن و کفی بربّک وکیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۴ - ۹

۹- ربوبیت الهی ، مقتضی آگاهی عمیق او به هدایت پیشگان و تمایز آنان با دیگران

فربّکم أعلم

بمن هو أهدی سبیلًا

ذکر صفت <ربّ> به جای اسم <الله> و یا صفات دیگر برای بیان آگاهی خداوند از گروههای انسانی، مشعر به نکته یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۸ - ۷

۷- ربوبیت کامل خداوند نسبت به انسان ها ، مستلزم تخلف ناپذیری وعده های او

سبحن ربّنا إن کان وعد ربّنا لمفعولاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۰ - ۳

۳- ربوبیّت پروردگار ، مقتضی سلب نعمت از فخر فروشان و مشرکان دل بسته به دنیا واعطای نعمتی افزون تر به موحدان است ،

فعسی ربّی أن یؤتین خیرًا من جنّتک و یرسل علیها حسبانًا من السماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۸ - ۴

۴- ربوبیّت الهی ، مقتضی حشر آدمیان و عرضه شدن آنان در پیش گاه پروردگار است .

و حشرنهم . .. و عرضوا علی ربّک صفًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۹ - ۱۸،۱۹

۱۸- مبرّا بودن خداوند از هرگونه ظلم و بی عدالتی ، مقتضای ربوبیّت او است .

و لایظلم ربّک أحدًا

۱۹- حساب رسی و سنجش عادلانه اَعمال آدمیان در قیامت ، لازمه ربوبیّت خدا است .

و وضع الکتب . .. و لایظلم ربّک أحدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۵۵ – ۱۱

۱۱– ربوبیّت و پروردگاری خدا ، مقتضی التجای انسان به درگاه وی برای طلب آمرزش است .

و یستغفروا ربّهم

جلد – نام سوره – سوره

- آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۷ - ۴

۴- ربوبیّت الهی ، مقتضی ارائه آیات ، برای رشد و تعالی بشر است .

ذکّر بأیت ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۲ - ۱۶

۱۶- خضر (ع) با توجّه دادن موسی (ع) به تدبیر فراگیر الهی ، حفاظت اموال یتیمان را ، برخاسته از گستردگی ربوبیّت خداوند دانست .

فأراد ربّک

خضر(ع) با اضافه <ربّ> به ضمیر خطاب (ربّک) به موسی(ع) این نکته را بیان داشته است که گرچه ترمیم دیوار، به تغذیه و تربیت جسم تو کمکی نکرد، ولی مالک و مدّبر تو، مالک و مدّبر یتیمان نیز هست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۵ - ۳

۳- ذوالقرنین ، خود را مملوک خداوند و عطیه های الهی را ، برخاسته از مقام ربوبیّت او می دانست .

ما مکّنّی فیه ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰۵ - ۳

۳- ربوبیّت خداوند مقتضی ارائه آیات در جهت هدایت مردم است .

کفروا بأیت ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰۹ - ۶،۷

۶- ربوبیّت خداوند مایه پیدایش آفریده ها و ارائه رهنمود های او است .

لکلمت ربّی . .. کلمت ربّی

۷- پیامبر (ص) متکی به مبدأ لایزال هستی و تحت ربوبیّت خاص او است .

لکلمت ربّی . .. کلمت ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶ - ۱۵

-۱۵

صالح و شایسته شدن فرزندان ، به دست خداوند و از شؤون ربوبیت او است .

یرثنی . .. واجعله ربّ رضیًّا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴۷ – ۱۱

۱۱– قبول درخواست آمرزش ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

سأستغفر لک ربّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴۸ – ۱۳

۱۳– ربوبیت الهی ، مقتضی اجابت دعا های بندگان است .

و أدعوا ربّی . .. بدعاء ربّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۶۵ – ۳

۳– ربوبیت و تدبیر کارآمد و دقیق خداوند بر سرتاسر هستی ، دلیل منزّه بودن او از نسیان

و ما کان ربّک نسیًّا . ربّ السموت والأرض و ما بینهما

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۷۱ – ۴

۴– ورود همه آدمیان به جهنم ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

کان علی ربّک حتمًا مقضیًّا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۷۶ – ۱۱

۱۱- ربوبیت خداوند ، مقتضی اعطای پاداش به اعمال صالح

والبقیت الصلحت خیر عند ربّک ثوابًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۵ - ۵

۵ - شرح صدر ، بخشش خداوند و برخاسته از مقام ربوبیت او است .

قال ربّ اشرح لی صدری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۰ - ۱۰

۱۰ - ربوبیت خداوند ، مقتضی آفرینش موجودات و هدایت آفریده ها به کمال

وجودی آنها است .

ربّنا الذی أعطی کلّ شیء خلقه ثمّ هدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۴ - ۱۰

۱۰ - ربوبیت خداوند ، مقتضی پاداش به دارندگان نیت خیر و سبقت گیرندگان در کار نیک

و عجلت إلیک ربّ لترضی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۶ - ۱۵

۱۵ - خشم الهی بر مرتدان و بازگشت کنندگان به شرک و بت پرستی ، مقتضای ربوبیت او است .

أضلّهم السامریّ . .. أم أردتّم أن یحلّ علیکم غضب من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۱۴ - ۱۹

۱۹ - علم ، موهبتی از ناحیه خداوند و نشأت گرفته از ربوبیت او است .

و قل ربّ زدنی علمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۳ - ۱۴

۱۴ - ارائه دلایل روشن از سوی خداوند بر رسالت پیامبران ، برخاسته از ربوبیت او است .

بَایه من ربّه أوَلم تأتهم بیّنه ما فی الصحف الأُولی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۴ - ۹

۹ – اتمام حجت و فرستادن پیامبران برای ابلاغ آیات الهی ، مقتضای ربوبیت الهی است .

ربّنا لولا أرسلت إلینا رسولاً فنتّبع ءایتک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۲ – ۴

۴– وحی الهی ، یادآوری به مردمان و نجات آنان از غفلت و بی خبری ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

ما یأتیهم من ذکر من ربّهم

جلد

- نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۸۳ – ۸

۸- ربوبیت الهی ، مقتضی روی آوری انسان به درگاه او به هنگام رنج و نیاز

و أیّوب إذ نادی ربّه أنّی مسّنی الضرّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۸۹ – ۱۲

۱۲- ربوبیت خداوند ، مقتضی روی آوردن به درگاه او به هنگام نیاز

إذ نادی ربّه ربّ لاتذرنی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۹۲ – ۵

۵- ربوبیت خدا نسبت به آدمیان ، مستلزم پرستش او است .

أنا ربّکم فاعبدون

برداشت یاد شده از تفریع <اعبدون> به <أنا ربّکم> استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۱۱۲ – ۶

۶- ربوبیت خداوند ، مقتضی رحمت بی کران و یاری بخشی بندگان است .

و ربّنا الرحمن المستعان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۳۰ – ۷

۷ – وضع قوانین و مقرارت سعادتبخش از سوی خداوند ، مقتضای ربوبیت و پروردگاری او است .

و من يعظّم حرمت اللّه فهو خير له عند ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۲ - ۱۰

۱۰ - ربوبيت الهى ، مقتضى پاداش به مبلغان دينى

فخراج ربّك خير

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۷ - ۷

۷ - ربوبيت خدا ، مقتضى حسابرسى اعمال و كيفر كافران

فإنّما حسابه عند ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه -

فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۱۶ – ۵

۵ تأمین خواسته های متقین در بهشت ، برخاسته از ربوبیت خداوند

لهم فیها ما یشاءون خلدین کان علی ربّک وعدًا مسئولاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۲۰ – ۱۴

۱۴ آزمایش انسان ها برای توانمند ساختن روحیه آنها ، به اقتضای ربوبیت خدا و ناشی از بصیرت و بینایی او به احوال آنان

و جعلنا بعضکم لبعض فتنه أتصبرون و کان ربّک بصیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۳۱ – ۸

۸ ربوبیت خداوند ، مقتضی راهبری پیامبر (ص) و مؤمنان و نصرت و یاری آنان

و کفی بربّک هادیًا و نصیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۵۷ – ۸

۸ ربوبیت خداوند ، مقتضی حرکت انسان به سوی او و برگزیدن راه الهی (دین)

إلّا من شاء أن یتّخذ إلی ربّه سبیلاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۶ – ۵،۷

۵ – فرستادن رسولان ، برخاسته از مقام ربوبیت و پروردگاری خداوند

فقولا إنّا رسول ربّ العلمین

۷ - جهان آفرینش ، برخوردار از رشد و تکامل در پرتو ربوبیت خداوند

ربّ العلمین

پروریـدن، ایجاد حالتی است در شـیء پس از حالت پیشـین تا آن گاه که به حدّ تمام و کمال برسد (مفردات راغب). این معنا حکایت از حرکت تکاملی جهان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۱ - ۱۱

۱۱ - ربوبیت الهی

، مقتضی آمرزش خطا ها و گناهان بندگان مؤمن

إنّا نطمع أن یغفر لنا ربّنا خطینا أن کنّا أوّل المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۲ - ۷

۷ - ربوبیت الهی ، مقتضی هدایت خلق

إنّ معی ربّی سیهدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۷ - ۴

۴ - ربوبیت خدا ، نشانگر قدرت او در رساندن فیض به خلق

فإنّهم عدوٌّ لی إلاّ ربّ العلمین

آمدن <ربّ العالمین> در برابر ضمیر <هم> که به بت ها بازمی گردد می تواند اشاره به عجز و بی خاصیتی بت ها داشته باشد; در حالی که پروردگار جهانیان، به دلیل پروردگاری اش، در یاری رساندن به انسان ها، توانا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۲ - ۷

۷ - ربوبیت خداوند ، مقتضی دل بستن انسان ها به مغفرت و آمرزش او در روز قیامت

ربّ العلمین. .. الذی أطمع أن یغفرلی خطیئتی یوم الدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۳ - ۶

۶ - ربوبیت خداوند ، مقتضی حساب رسی از اعمال بندگان است .

إن حسابهم إلاّ علی ربّی لو تشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸ - ۱۲

۱۲ - ربوبیت خدا بر نظام عظیم و پهناور هستی ، گواه نامحدود و منزه بودن او از هرگونه نقص و کاستی

و سبحن اللّه ربّ العلمین

وصف <ربّ العالمین> مشعر به علیت است; یعنی، چون او پروردگار همه عوالم

هستی است، از هر نقص و کاستی منزه و از قرار گرفتن در مکان و محدود شدن در آن مبرّا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۰ - ۲۴،۲۵

۲۴ - غنا (بی نیازی) و کرم (بخشندگی) لازمه پروردگاری خداوند

فإنّ ربّی غنیّ کریم

۲۵ - ربوبیت آمیخته به غنا و کرم خداوند ، مقتضی نعمت بخشی به خلق حتی با وجود ناسپاسی آنان

و من کفر فإنّ ربّی غنیّ کریم

ارتباط <فإنّ ربّی> با <من کفر> بیانگر این نکته است که گرچه ناسپاسان، مستحق دوری از رحمت و نعمت اند; اما چون خداوند در مقام ربوبیت است و غنی و کریم نیز می باشد، باز بر آنان نعمت هایش را ارزانی می دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۳ - ۴

۴ - ربوبیت خداوند ، مقتضی شمول و فراگیر بودن فضل و رحمتش برتمامی مردمان

و إنّ ربّک لذو فضل علی الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۴ - ۳

۳ - ربوبیت خدا ، مستلزم آگاهی کامل او از نهان و آشکار خلق

و إنّ ربّک لیعلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۸ - ۳

۳ - داوری میان حق پذیران و حق ناپذیران از شؤون ربوبیت خداوند

إنّ ربّك يقضى بينهم

تكيه بر وصف ربوبيت خداوند و نه هر اسم يا وصف ديگر بيانگر مطلب ياد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - نمل - ۲۷

- ۹۳ - ۱۶

۱۶ - ربوبیت الهی ، مقتضی نظارت دائمی و همه جانبه او بر اعمال خلق

و ما ربّک بغفل عمّا تعملون

به کار رفتن واژه <ربّ> به جای هر اسم یا صفت دیگر، می تواند از آن جهت باشد که صفت ربوبیت، مستلزم داشتن نظارت دائمی و همه جانبه بر کار خلق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۲ - ۶

۶ - راهنمایی گمشدگان ، مقتضای ربوبیت و پروردگاری خداوند

قال عسی ربّی أن یهدینی سواء السبیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۴ - ۸

۸ - سرپرستی و تأمین روزی انسان ، مقتضای ربوبیت خداوند

فقال ربّ إنّی لما أنزلت إلیّ من خیر فقیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۷ - ۳

۳ - ربوبیت خدا ، مقتضی داوری میان پیامبران و تکذیبگران رسالت ایشان

و قال موسی ربّی أعلم بمن جاء بالهدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۶ - ۳

۳ - بعثت پیامبر (ص) و نزول قرآن بر آن حضرت ، جلوه رحمت و مقتضای ربوبیت خداوند بر خلق

و لکن رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۸ - ۶

۶ - گزینش پیامبر و تبیین وظایف خلق ، از شؤون ربوبیت خداوند است .

و ربّک یخلق ما یشاء و یختار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۹ - ۴

۴ - آگاهی

همه جانبه به نهان و آشکار مردم ، از شؤون ربوبیت خداوند

و ربّک یعلم ما تکنّ صدورهم و ما یعلنون

تکیه بر وصف ربوبیت به جای هر اسم یا وصف دیگر، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۱۳

۱۳ - ربوبیت خدا بر مردمان ، مقتضی بعثت پیامبران برای هدایت و راهنمایی آنان

قل ربّی أعلم من جاء بالهدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۶ - ۶

۶ - بعثت پیامبران ، مقتضای ربوبیت خداوند بر خلق

و ما کنت ترجوا أن یلقی إلیک الکتب إلاّ رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۰ - ۲

۲ - ربوبیت خداوند ، مقتضی دعا به درگاه او و استمداد از او است .

قال ربّ انصرنی علی القوم المفسدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۵۹ - ۴

۴ - ربوبیت خداوند ، مقتضی اتّکا و توکّل همواره بر او در همه امور است .

علی ربّهم یتوکّلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۸ - ۱۵

۱۵ - ربوبیت الهی ، مقتضی برپایی قیامت و حضور انسان ها در پیشگاه خداوند است .

و إنّ کثیرًا من الناس بلقای ربّهم لکفرون

ذکر وصف ربوبیت در مورد لقاءاللّه می تواند ناظر به برداشت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۳ - ۵

۵ - ربوبیّت خداوند ، متقضی پناه

جستن به او در خطرات و سختی ها است .

و إذا مسّ الناس ضرّ دعوا ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۴،۵

۴ - ربوبیت خداوند ، مقتضی هدایت بندگان است .

هدًی من ربّهم

۵ - هدایت شدن محسنان ، نشأت یافته از ربوبیت خداوند است .

أُولئک علی هدًی من ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲ - ۵

۵ - ربوبیت خداوند ، مقتضی فرستادن قرآنی خلل ناپذیر و متقن است .

تنزیل الکتب لاریب فیه من ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۳ - ۵

۵ - ربوبیت خداوند ، منشأ نزول کتاب آسمانی (قرآن و . . .) است .

تنزیل الکتب . .. بل هو الحقّ من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۱ - ۱۱

۱۱ - ربوبیت خداوند ، مقتضی بازگشت انسان ها به سوی او پس از اتمام حیات دنیوی است .

ثمّ إلی ربّکم ترجعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۱۲ – ۱۰

۱۰ – درخواست از خدا برای نجات از گرفتاری ، مقتضای ربوبیت او است .

ناکسوا رءوسهم عند ربّهم ربّنا أبصرنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۱۶ – ۴

۴ – ربوبیت خداوند ، متقاضای دعا به درگاه او است .

یدعون ربّهم خوفًا و طمعًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده

- ۳۲ - ۲۵ - ۳

۳ - ربوبیت و پروردگاری خدا مقتضی حلِّ نهایی اختلافات بشر است .

إنّ ربّک هو یفصل بینهم یوم القیمه فیما کانوا فیه یختلفون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲ - ۳

۳ - ربوبیت الهی ، مقتضی ارسال وحی به پیامبر (ص) است .

و اتّبع ما یوحی إلیک من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۷ - ۷

۷ - ربوبیت خداوند ، مقتضای اظهار تضرّع به درگاه او است .

ربّنا إنّا أطعنا سادتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۸ - ۵

۵ - ربوبیت خداوند ، مقتضای استدعا به درگاه او است .

ربّنا ءاتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳ - ۷،۱۴

۷ - تحقق روز قیامت ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

و ربّی لتأتینّکم

۱۴ - ربوبیت خداوند ، مقتضی داشتن علم غیب و احاطه علمی بر همه موجودات

و ربّی . .. علم الغیب لایعزب عنه مثقال ذرّه ... و لا أصغر من ذلک و لا أکبر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۱۲ – ۱۲

۱۲ – ربوبیت خداوند ، مقتضی تحت اختیار درآوردن جنّیان برای سلیمان (ع)

و من الجنّ من یعمل بین یدیه بإذن ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۱۵ – ۴،۸

۴ – ربوبیت خداوند ، مقتضی اعطای روزی به بندگان

من رزق ربّکم

– ۸

آمرزش گری خداوند ، برخاسته از ربوبیت او است .

و ربّ غفور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۱ - ۱۲

۱۲ - ربوبیت خداوند ، مقتضی نگهبانی بر هر چیز است .

و ربّک علی کلّ شیء حفیظ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۳ - ۱۳

۱۳ - ربوبیت خداوند ، مقتضی اظهار حق برای بندگان

قالوا ماذا قال ربّکم قالوا الحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۶ - ۲

۲ - ربوبیت خداوند ، مقتضی جمع انسان ها در قیامت و داوری نهایی بین جریان حق و باطل

قل یجمع بیننا ربّنا ثمّ یفتح بیننا بالحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۱ - ۱۵

۱۵ - ربوبیت الهی ، مقتضی مؤاخذه کافرانِ به قرآن

و قال الذین کفروا لن نؤمن بهذا القرءان . .. و لو تری إذ الظلمون موقوفون عند رب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۶ - ۲

۲ - ربوبیت الهی ، مقتضی قبض و بسط روزی بندگان

إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۹ - ۳

۳ - ربوبیت خداوند ، متقضی قبض و بسط روزی بندگان

إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء . .. و یقدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۸ - ۳،۹

۳ - ربوبیت خداوند ، مقتضی آگاهی همه

جانبه او از غیب و نهان ها است .

إنّ ربّی . .. علّم الغیوب

<علّام الغیوب>، خبر مبتدای محذوفی مثل <هو> است که مرجع آن <ربّی> است.

۹ - ربوبیت خداوند ، مقتضی فرو فرستادن قرآن کریم

قل إنّ ربّی یقذف بالحقّ

<ال> در <الحقّ> می تواند عهد بوده و به قرآن کریم (ذکر شده در آیات سابق) بازگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۵۰ - ۷

۷ - ربوبیت خداوند ، مقتضی ارسال وحی به منظور هدایت بندگان است .

و إن اهتدیت فبما یوحی إلیّ ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۳۴ - ۱۰

۱۰ - آمرزندگی و قدردانی از بندگان ، از شؤون ربوبیت خداوند است .

إنّ ربّنا لغفور شکور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۶ - ۶

۶ - ربوبیت الهی ، مقتضی فرستادن پیامبران برای انسان ها

قالوا ربّنا یعلم إنّا إلیکم لمرسلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۵۸ - ۵

۵ - سلام و تحیت خداوند به بهشتیان ، برخاسته از ربوبیت و مهربانی او به خلق است .

سلم قولاً من ربّ رحیم

برداشت یاد شده، از بیان دو صفتِ <ربّ> و <رحیم> برای خداوند (در این آیه شریفه) به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۷ - ۵

۵ - ربوبیت الهی ، مقتضی توفیق دادن و نعمت بخشیدن به بندگان مخلَص خود

عباد اللّه المخلصین . .. و لولا نعمه ربّی

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۹۹ – ۱۲

۱۲ – ربوبیت خداوند ، مقتضی هدایت و راهنمایی بندگان خالص خود در صحنه های دشوار زندگی

و قال إنّی ذاهب إلی ربّی سیهدین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۰۱ – ۱۰

۱۰ – ربوبیت الهی ، مقتضی استجابت دعای بندگان خالص است .

ربّ هب لی من الصلحین . فبشّرنه بغلم حلیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۸۲ – ۱۱

۱۱ – ربوبیت خداوند ، مقتضی حمد و ستایش است .

الحمد للّه ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۹ – ۵

۵ – برگزیدن انسانی از میان توده های مردم برای دریافت وحی و رسیدن به پیامبری ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

أم عندهم خزائن رحمه ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۲۴ – ۲۰

۲۰ – ربوبیت خداوند ، مقتضی درخواست آمرزش از او است .

فاستغفر ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۳۵ – ۴

۴ – ربوبیت خداوند ، مقتضی آمرزش است .

قال ربّ اغفرلی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۷ – ۲۱

۲۱ – ربوبیت الهی ، مقتضی برپایی قیامت و حسابرسی اعمال بندگان

ثمّ إلی ربّکم مرجعکم فینبّئکم بما کنتم تعملون إنّه علیم بذات الصدور

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۹

۹ - ربوبیت خداوند ، مقتضی امیدواری انسان به رحمت او است .

و یرجوا رحمه ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۰ - ۳

۳ - ربوبیت الهی ، مقتضی تقواپیشگی و پرهیزکاری است .

لکن الذین اتّقوا ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۲ - ۸

۸ - هدایت انسان های حق پذیر و دارای شرح صدر ، مقتضای ربوبیت الهی است .

أفمن شرح اللّه صدره للإسلم فهو علی نور من ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۱ - ۶

۶ - داوری خداوند در روز رستاخیز میان مردم ، مقتضای ربوبیت او است .

ثمّ إنّکم یوم القیمه عند ربّکم تختصمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۴ - ۵

۵ - تأمین تمامی خواسته های تقواپیشگان در آخرت ، مقتضای ربوبیت پروردگار است .

هم المتّقون . لهم ما یشاءون عند ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۴ - ۳

۳ - ربوبیت خداوند ، مقتضی توبه و بازگشت گنه کاران به سوی او و تسلیم شدنشان در برابر او است .

و أنیبوا إلی ربّکم و أسلموا له

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۵ - ۶

۶ - ربوبیت الهی ، مقتضی نزول وحی و کتاب آسمانی

أُنزل إلیکم من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۷۵ - ۲۱

۲۱

- ربوبیت خداوند ، مقتضی حمد و ستایش است .

الحمد للّه ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶ - ۶

۶ - ربوبیت الهی ، مقتضی عذاب دادن و کیفر کردن کافران حق ستیز و تکذیب کننده

و کذلک حقّت کلمت ربّک علی الذین کفروا أنّهم أصحب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷ - ۱۱

۱۱ - ربوبیت الهی ، مقتضی رحمت و علم گسترده به همه چیز است .

ربّنا وسعت کلّ شیء رحمه و علمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۷ - ۴

۴ - ربوبیت خداوند ، مقتضی پناهندگی به او در سختی ها است .

قال . .. عذت بربّی و ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۸ - ۱۳

۱۳ - ربوبیت الهی ، مقتضی فرستادن رسول و ارائه دین به بشر ، همراه با دلیل و برهان روشن و اثباتگر

و قد جاءکم بالبیّنت من ربّکم

برداشت یاد شده از آمدن قید <من ربّکم> استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴۹ - ۸

۸ - ربوبیت خداوند ، مقتضی انحصار دعا و درخواست از او است .

ادعوا ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۵ - ۱۵

۱۵ - ربوبیت خداوند ، مقتضی تسبیح و حمد پیوسته او است .

و سبّح بحمد ربّك بالعشیّ و الإبکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۴ – ۱۵

۱۵ – افاضه خیر ها و برکت ها بر جهانیان ، برخاسته از ربوبیت خداوند است .

فتبارک اللّه ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۵ – ۱۹

۱۹ – ربوبیت خداوند ، مقتضی حمد و ستایش است .

الحمد للّه ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۲۳ – ۲

۲ – مقام ربوبیت و پروردگاری خداوند ، مقتضی علم فراگیر او نسبت به انسان ها و اعمال آنان

ظننتم أنّ اللّه لایعلم . .. ظننتم بربّکم

لحن انکارآمیز آیه و تعبیر <ظننتم> و نیز آمدن صفت <ربّ>، نشانگر برداشت یادشده است; یعنی، این گونه گمان درباره <پروردگار> گمانی بی جا و ناروا است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۴۳ – ۱۰

۱۰ – مقام پروردگار ، مقتضی جامعیت و برخورداری از بخشایش و جزادهی

إنّ ربّک لذو مغفره و ذو عقاب أليم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۴۶ – ۵

۵ - عدالت در نظام مجازات و پاداش ، از شؤون ربوبیت الهی است .

و ما ربّک بظلّم للعبید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۷ - ۳،۱۰

۳ - آگاهی خداوند از زمان برپایی قیامت ، لازمه ربوبیت او است .

و ما ربّک بظلّم . .. إلیه یردّ علم الساعه

با توجه به رجوع ضمیر <إلیه> به <ربّک> در آیه قبل، برداشت بالا استفاده می شود.

۱۰ - آگاهی به

روند پیدایش میوه ها و تکوین و تولد جنین ، مقتضای ربوبیت الهی است .

و ما ربّک . .. و ما تخرج ... إلاّ بعلمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴ - ۲

۲ - وحی و بعثت پیامبران ، مقتضای مالکیت و ربوبیت بی شریک خدا بر جهان و انسان

کذلک یوحی إلیک . .. له ما فی السموت و ما فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۲۴

۲۴ - ربوبیت الهی بر همگان ، مقتضی اجرای عدالت در میان همه آنان

أُمرت لأعدل بینکم اللّه ربّنا و ربّکم

جمله <اللّه ربّنا> می تواند تعلیل برای <أمرت لأعدل> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۷ - ۲

۲ - ربوبیت خداوند ، نسبت به انسان ها و تدبیر امور آنان ، مقتضی پاسخ گویی انسان به دعوت او

استجیبوا لربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۴ - ۳

۳ - معاد و بازگشت به سوی خداوند ، لازمه ربوبیت مدبرانه او نسبت به انسان و جهان

و إنّا إلی ربّنا لمنقلبون

از آیه قبل استفاده شد که هماهنگی طبیعت با نیازهای انسان یک اتفاق نیست؛ بلکه براساس تدبیر و ربوبیت خاص و عالمانه

شکل یافته است. اکنون در این آیه نتیجه می گیرد که وجود همان ربوبیت حسابگر و آگاه، مستلزم آن است که حرکت انسان در طبیعت، بی فرجام نباشد و از حیطه تدبیر و ربوبیت خداوند خارج نشود; بلکه به سوی او بازگردد

و در حلقه فرمان الهی تداوم یابد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۸۲ - ۵

۵ - فرزندداری و دل مشغولی به فرزند ، ناسازگار با مقام ربوبیت عام الهی *

قل إن کان للرحمن ولد . .. سبحن ربّ السموت و الأرض ربّ العرش

یادکرد <ربّ السماوات. ..> در پی نفی فرزند از خدا، ممکن است اشاره به این نکته داشته باشد که فرزند، برای پدر وابستگی آور است و خداوندی که دارای ربوبیت عام می باشد، نفس ربوبیت عامش گواه بی فرزندی او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۸ - ۱

۱- ربوبیت یگانه خداوند بر هستی ، خود گواه الوهیت بی همتای او است .

ربّ السموت و الأرض . .. لا إله إلّا هو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۲ - ۶

۶- ربوبیت الهی ، مقتضی التجا و روی آوری به درگاه او

فدعا ربّه

از این که موسی(ع) در دعای خویش، به ربوبیت الهی توسل می جوید، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۱ - ۳

۳ - آیات الهی در نظام تکوین و تشریع ، نشأت یافته از مقام ربوبیت و در جهت تکامل خلق

و الذین کفروا بایت ربّهم

با توجه به این که در آیات پیشین، هم سخن از نشانه های تکوینی خدا و هم سخن از قرآن به میان آمده است; واژه <آیات> در این آیه می تواند به هر دو بخش اشاره داشته باشد.

وصف <ربّ> نیز بیانگر جنبه ربوبیت و تکامل بخشی این آیات است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۵ - ۹

۹ - ربوبیت خداوند نسبت به انسان ها ، مقتضی بر پا ساختن قیامت و بازگرداندن آنان به سوی خویش

ثمّ إلی ربّکم ترجعون

کاربرد وصف <ربّ> در آیه شریفه، گویای این نکته است که ربوبیت الهی نقشی عمده در رجعت آدمیان و حیات اخروی آنـان دارد; یعنی، از آن جهت که خداونـد، پروردگـار و رشددهنـده خلق است، می بـایست حیات را در جهان آخرت تـداوم بخشد تا خلق به کمال خویش برسند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۷ - ۳

۳ - ربوبیت یگانه خداوند در جهان هستی ، نمودی از عظمت و کبریایی او است .

ربّ السموت و ربّ الأرض . .. و له الکبریاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲ - ۱۱

۱۱- ربوبیت الهی ، مقتضی فرو فرستادن برنامه و قانون حق برای بشر

بما نزّل علی محمّد و هو الحقّ من ربّهم

از ارتباط <ما نزّل>، <الحقّ> و <من ربّهم> مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳ - ۵

۵- حقایق نازل شده از مقام ربوبیت الهی ، مایه رشد و تعالی و مصونیت از پوچی است .

و أصلح بالهم . ذلک بأنّ ... اتّبعوا الحقّ من ربّهم

وصف <ربّ> در آیه شریفه، مشعر به علّیت است; یعنی، آنچه از سوی <ربّ> نازل شود، جز در جهت تکامل نخواهد

بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۴ - ۶

۶- ربوبیت الهی ، مقتضی تکامل بخشیدن به انسان ها ، با ارائه دلایل روشن به ایشان

کان علی بیّنه من ربّه

وصف <ربّه> مشعر به علیت است; یعنی، خداوند از آن جهت که <ربّ> و پرورش دهنده است، دلایل روشنی در اختیار خلق قرار داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۷ - ۴

۴ - ربوبیت الهی ، مقتضی مجازات کافران و حق ستیزان

إنّ عذاب ربّک لوقع

از اضافه <عذاب> به <ربّ>، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۱۸ - ۶،۱۱

۶ - رهایی از عذاب دوزخ در پرتو ربوبیت خداوند ، خود نعمتی بزرگ برای تقواپیشگان

و وقیهم ربّهم عذاب الجحیم

۱۱ - اعتراف متقین به نقش اصلی ربوبیت خداوند ، در هدایت آنان به بهشت و نجات از دروخ

فکهین بما ءاتیهم ربّهم و وقیهم ربّهم عذاب الجحیم

قید <بماآتاهم. ..> می رساند که پارسایان بهشتی، در عین برخورداری از نعمت ها، گرفتار غفلت نشده و مغرور به تقوای خود نمی باشند; بلکه توجه دارند که به هر نعمتی رسیده اند و از هر بلایی که رهیده اند جز در پرتو امداد و رهنمودهای رشد آفرین خداوند و الطاف او نبوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۴۸ - ۳،۷

۳ پیامبر (ص) ، در پرتو ربوبیت ویژه الهی و در منظر عنایت و حمایت او

و اصبر لحکم ربّک فإنّک

بأعيننا

۷ - موضع گيرى تكـذيب گران در برابر پيامبر (ص) و مهلت دهى خداونـد به آنان و تأخير در مجازات آنان ، قضاى الهى و مقتضاى ربوبيت او است .

و اصبر لحكم ربّك

<حكم> به معناى قضا است. مفسـران با توجه به ارتباط آيه با آيات پيشـين، بر آنند كه مراد از <لحكم ربّك> قضاى الهى درباره تكذيب كنندگان و افعال آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۱۸ - ۳

۳ - مشاهده آثار بزرگ ربوبى خداوند ، آخرين دستاورد پيامبر (ص) در كنار < سدره المنتهى >

لقد رأى من ءايت ربّه الكبرى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۰ - ۳

۳ - ربوبيت الهى ، مقتضى التجاى بندگان به او ، در دشوارى ها

فدعا ربّه أنّى مغلوب فانتصر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۳۲ - ۵

۵ - ربوبيت الهى در حق جن و انس ، مستلزم برپا داشتن نظام حسابرسى اعمال براى آنان

سنفرغ لكم أيّه الثقلان . فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

ارتباط <ربّكما> با محتواى آيه قبل، بيانگر مطلب ياد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۳۶ - ۲

۲ – ربوبیت الهی در حق خلق ، مستلزم مسدود ساختن راه هرگونه فرار از کیفر کردارشان در قیامت

یرسل علیکما شواظ من نار و نحاس . .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

از به کار رفتن وصف <ربّکما> و ارتباط آن با مفاد آیه قبل که بیانگر ناتوانی فرار

از صحنه قیامت بود مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۳۸ - ۶

۶ - پایان پذیری عمر زندگی دنیا ، در راستای ربوبیت الهی برای خلق است ; نه زوال همیشگی آنان .

فإذا انشقّت السّماء . .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

با توجه به این که <انشقاق آسمان> زمینه ساز برپایی قیامت است، خداوند با تذکر ربوبیت خویش به خلق، یادآور شده است که این فروپاشی به معنای نابودی ابدی نیست; بلکه کاری در راستای ربوبیت همیشگی خدا نسبت به آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۸ - ۵

۵ - افاضه خیر ها و برکت ها ، برخاسته از ربوبیت خداوند

تبرک اسم ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۷۴ - ۸

۸ - ربوبیت خداوند بر جهان هستی ، مقتضی تسبیح و تنزیه او است .

نحن خلقنکم . .. نحن جعلنها تذکره ... فسبّح باسم ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۸ - ۶

۶ - بعثت پیامبران ، مقتضای ربوبیت خداوند و در راستای تربیت و رشد و کمال انسان ها

و الرسول یدعوکم لتؤمنوا بربّکم

<ربّ>; یعنی، تربیت کننده و تربیتْ ایجاد حالتی در شیء پس از حالت قبل است، تا آن گاه که به حد تمام و کمال برسد (مفردات راغب).

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۵ – ۱۲

۱۲ – ربوبیت خداوند ، مقتضی یاری جستن

از او و التجای به درگاه وی

ربّنا عليك توكلنا . .. ربّنا لاتجعلنا ... ربّنا إنّک أنت العزيزالحكيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۷ - ۳

۳ - ربوبیت خداوند ، مقتضی آگاهی همه جانبه و برتر او نسبت به احوال انسان ها است .

إنّ ربّک هو أعلم بمن ضلّ عن سبيله و هو أعلم بالمهتدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۱۹ - ۴

۴ - ربوبیت خداوند ، مقتضی کیفر و مجازات کافران تکذیب گر و ثروتمندان مغرور

فلاتطع المكذّبين . ..أن كان ذا مال و بنين ... فطاف عليها طائف من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۵۰ - ۳

۳ - برگزیدن افرادی از میان مردم به رسالت و پیامبری ، مقتضای ربوبیت خداوند است .

فاجتبيه ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۱۰ - ۷

۷ - ربوبیت خداوند ، مقتضی بعثت پیامبران و عقوبت دشمنان ایشان است .

فعصوا رسول ربّهم فأخذهم أخذه رابيه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۲۸ - ۳

۳ – ربوبیت الهی ، مقتضی کیفر دادن گناه کاران است .

إنّ عذاب ربّهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – معارج – ۷۰ – ۴۱ – ۵

۵ – ربوبیت خداوند نسبت به مشرق و مغرب عالم ، دلیل توانایی او بر احیای مجدد انسان ها است .

بربّ المشرق و المغرب إنّا لقدرون . علی أن نبدّل خیرًا

منهم و ما نحن بمسبوقين

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۵ – ۲

۲ – ربوبیت خداوند ، مقتضی ارائه شکوائیه به درگاه او است .

قال ربّ إنّی دعوت قومی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۲۸ – ۲

۲ – ربوبیت خداوند ، مقتضی آمرزش خواهی از او است .

ربّ اغفر لی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۱۷ – ۸

۸ – ربوبیت خداوند ، مقتضی یاد دائم او در دل ها است .

و من یعرض عن ذکر ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۲۰ – ۵

۵ – ربوبیت بی همتای خداوند ، مقتضی انحصار خواندن و عبادت به او است .

قل إنّما أدعوا ربّی و لاأُشرك به أحدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مزمل – ۷۳ – ۸ – ۳

۳ – ربوبیت خداوند ، مقتضی یادکردن نام او در همه احوال

و اذکر اسم ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۹ - ۲

۲ - ربوبیت خداوند ، نسبت به مشرق و مغرب عالم ، مقتضی توجه کامل خلق به او و یاد دائمی او در زندگی است .

و اذکر اسم ربّک . .. ربّ المشرق و المغرب

توصیف خداوند به <ربّ المشرق. ..> پس از توصیه به یاد دائمی او و توجه کامل به او در زندگی می تواند بیانگر حقیقت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۱۹ – مزمل – ۷۳ – ۱۹ – ۶

۶ – ربوبیت خداوند ، مقتضی در پیش گرفتن راه او (راه دین) است .

اتّخذ إلی ربّه سبیلاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۱۰ – ۵

۵ – ربوبیت الهی ، مقتضی برپایی قیامت و حسابرسی اعمال

إنّا نخاف من ربّنا یومًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۲۵ – ۸

۸ – ربوبیت خداوند ، مقتضی ذکر و یاد همیشگی خداوند

و اذکر اسم ربّک بکره و أصیلاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۳۶ – ۲

۲ – خداوند ، به اقتضای ربوبیت خویش ، تقواپیشگان را از پاداش های اخروی بهره مند می سازد .

جزاء من ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۳۷ – ۶،۱۳

۶ – پاداش رسانی به اهل تقوا در قیامت ، اقتضای تدبیر نظام هستی و لازمه ربوبیت خداوند بر جهان است .

جزاء من ربّک . .. ربّ السموت و الأرض و ما بینهما

۱۳ - ناتوانی همگان ، از اعمال نظر و دخالت در تصمیم گیری های جهان آخرت ، برخاسته از فراگیر بودن ربوبیت خداوند و گستردگی رحمت او است .

ربّ السموت و الأرض و ما بینهما الرحمن لایملکون منه خطابًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۶ - ۷

۷ - ربوبیت الهی ، مقتضی فرستادن پیامبران است .

إذ نادیه ربّه

محتوای ندای خداوند به قرینه آیه

بعد فرمان رسالت موسی(ع) بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۴۰ - ۱۶

۱۶ - ربوبیت خداوند ، مقتضی برخوردی سخت با هواپرستان

خاف مقام ربّه و نهی النفس عن الهوی

در آیه شریفه ترس هر کس از ربوبیت خداوند، مقدمه نهی خود از هوا و هوس قرار داده شده است. بنابراین هواپرستان، باید از خداوند به دلیل ربوبیت او، هراس داشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۴۱ - ۲

۲ - بهشت و پاداش های اخروی ، برخاسته از مقام ربوبیت خداوند است .

من خاف مقام ربّه . .. فإنّ الجنّه هی المأوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۴۴ - ۳

۳ - تصمیم گیری درباره امور قیامت و تعیین زمان آن ، از شؤون ربوبیت خداوند است .

إلی ربّک منتهیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۲۹ - ۷،۹

۷ - ربوبیت خداوند بر انسان ها و سلطه او بر تمام امور آنان ، علت مشروط بودن خواسته های آنان به خواست خداوند است .

و ما تشاءون إلاّ أن یشاء اللّه ربّ العلمین

توصیف <اللّه> به وصف <ربّ العالمین>، به منزله بیان علّت برای نکته مطرح شده در آیه شریفه است.

۹ – مشیت های الهی ، در راستای ربوبیت او بر عوالم هستی است .

إلاّ أن یشاء اللّه ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – مطففین – ۸۳ – ۶ – ۷

۷ – ربوبیت خداوند ، مقتضی

مجازات حرام خواران و کم فروشان

ویل للمطفّفین . .. یوم یقوم الناس لربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – انشقاق – ۸۴ – ۶ – ۹

۹ – ربوبیت خداوند ، مقتضی وجود یافتن قیامت و ملاقات انسان ها در آن ، با خداوند است .

إلی ربّک کدحًا فملقیه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – انشقاق – ۸۴ – ۱۵ – ۹

۹ – ربوبیت خداوند بر انسان ها ، مقتضی شناخت ذات و حالات آنان است .

إنّ ربّه کان به بصیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – بروج – ۸۵ – ۱۲ – ۵

۵ – سخت گیری بر کافران ، مقتضای ربوبیت خداوند و در جهت پیشبرد اهداف رسالت پیامبر (ص) است .

ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – علق – ۹۶ – ۴ – ۷

۷ – ربوبیت خداوند بر انسان ها ، جلوه گر در توانا ساختن آنان بر خواندن و نوشتن

و ربّک الاکرم . الذی علّم بالقلم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – علق – ۹۶ – ۵ – ۵

۵ - ربوبیت خداوند بر انسان ، جلوه گر در آگاهی بخشیدن به او است .

و ربّک الأکرم . .. علّم الإنسن ما لم یعلم

چه این آیه خبر برای <ربِّک> باشد و چه <الأکرم> خبر آن بوده و این آیه بدل برای <علّم بالقلم> قرار داده شود، برداشت یاد شده، استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - زلزله - ۹۹ - ۵ - ۴

۴ - الزام

زمین به افشای اخبار انسان ها در قیامت ، برخاسته از مقام ربوبیت خداوند و در راستای تدبیر امور آنها است .

بأنّ ربّك أوحى لها

تعبیر <ربّك>، گرچه خطاب به شخص پیامبر(ص) است; ولی در این موارد مفاد آیه شریفه اختصاص به آن حضرت ندارد، بلکه خطاب به لحاظ جنبه های بشری او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۱۱ - ۶

۶ - ربوبیت خداوند ، مقتضی حسابرسی و مؤاخذه خطاکاران است .

إنّ ربّهم بهم یومئذ لخبیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۳ - ۳

۳ - مالکیت خداوند بر کعبه و سیطره ربوبیت و تدبیر او بر آن ، برهان الزام قریش به عبادت او است .

فلیعبدوا ربّ هذا البیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کوثر - ۱۰۸ - ۲ - ۴،۱۰

۴ - خداوند ، به دلیل مدبّر و مالك بودن بر امور انسان ها ، سزاوار پرستش و نماز خالصانه بندگان به درگاه او است .

فصلّ لربّك

۱۰ - مالك و مدبّر بودن خداوند ، دلیل لزوم اخلاص و قصد قربت در قربانی کردن به درگاه او است .

فصلّ لربّك وانحر

آثار شناخت ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۴

۴ شناخت خداوند و ربوبیت فراگیرش ، موجب توکل کردن بر او و نهراسیدن از دشمنان دین

ثم لاتنظرون. إنی توکلت علی الله ربی و ربکم

توصیف خداوند به ربوبیت (ربی و ربکم) ، پس از بیان توکل بر او ، می رساند که:

خداوند رب همگان است ، شایسته و بایسته این است که بر او توکل شود.

آثار عقیده به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۵ - ۲۴

۲۴ اعتقاد و توجه به ربوبیت خدا ، بازدارنده آدمی از سرپیچی کردن از دستور های خدا

إنی أخاف إن عصیت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۱ - ۱۷

۱۷ اعتقاد به رازقیت ، حاکمیت ، حیات بخشی و تدبیر مطلق خدا نسبت به امور جهان ، مقتضی تقواپیشگی است .

قل من یرزقکم . .. فسیقولون اللّه فقل أفلاتتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱ - ۴

۴- اعتقاد به ربوبیت خدا ، مقتضی رعایت تقوا و پرهیز از نافرمانی او

اتّقوا ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۰ - ۶

۶ - عقیده به ربوبیت خدا ، علت اصلی تهاجم و خصومت مشرکان و کافران علیه مسلمانان در عصر بعثت

إلّا ان یقولوا ربّنا اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۴ - ۶

۶ اعتقاد به ربوبیت خداوند ، مقتضی شب زنده داری و عبادت و نماز برای او است .

و الذین یبیتون لربّهم سجّدًا و قیمًا

آمدن قید <لربّهم> و یاد ربوبیت خدا، به جای دیگر اوصاف او همچون رحمان، می تواند گویای برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۱ - ۴

۴ - اعتقاد

به ربوبیت خداوند و مالکیت او بر تمامی مظاهر هستی ، مقتضی پرستیدن یگانه او

إنّما أُمرت أن أعبد ربّ هذه البلده . .. و له کلّ شیء

واژه <ربّ> و تعبیر <و له کلّ شیء> در حقیقت بیانگر فلسفه حصر پرستش انسان در برابر خدا است; یعنی، چون او پروردگار و مالك یگانه هستی است، پس عبودیت انسان باید تنها به درگاه او باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱۸ - ۱۳

۱۳ - اعتقاد به ربوبیت الهی ، مقتضی خشیت و خداترسی است .

الذین یخشون ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۰ - ۴

۴ - اعتقاد به ربوبیت خدا ، مقتضی تقواپیشگی و پروا داشتن از او است .

اتّقوا ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۷۳ - ۲

۲ - اعتقاد به ربوبیت الهی ، مقتضی تقواپیشگی است .

اتّقوا ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۸ - ۹،۸

۸ - تصمیم فرعونیان به قتل موسی (ع) ، به خاطر اعتقاد آن حضرت به ربوبیت مطلق خداوند بود .

أتقتلون رجلًا أن یقول ربّی اللّه

۹ - کشتن موسی (ع) به صرف اعتقاد او به ربوبیت خداوند ، کاری نکوهیده و نابه جا در نظر مؤمن آل فرعون

أتقتلون رجلًا أن يقول ربّى اللّه

از استفهام انکاری در جمله <أتقتلون رجلًا. ..> که در مقام تقبیح عمل فرعون می باشد برداشت یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۰ - ۴

۴ - اعتقاد به ربوبیت الهی ، مقتضی التجای انسان به درگاه او ، برای آمرزش گناهان

یقولون ربّنا اغفر لنا

تعیین صفت ربوبیت (ربّنا) برای درخواست غفران از درگاه الهی، بیانگر معنای یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۱۰ - ۴

۴ - اعتقاد به ربوبیت و غفّاریت خداوند ، مقتضی استغفار و طلب آمرزش از او است .

استغفروا ربّکم إنّه کان غفّارًا

برداشت یاد شده، از آمدن صفت <ربّ> و نیز از این که جمله <إنّه کان غفاراً> در مقام تعلیل است، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۶ - ۸

۸ - کم فروشی ، ناسازگار با اعتقاد به ربوبیت خداوند بر جهان هستی

ویل للمطفّفین . .. یوم یقوم الناس لربّ العلمین

آثار قبول ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۱۶

۱۶ پذیرش ولایت و ربوبیت غیر خدا ، فرو رفتن در تاریکیهاست و پذیرش ولایت و ربوبیت خدا ، راهیابی به نور است .

قل من رب السموت . .. أم هل تستوی الظلمت والنور

اتکا به ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۱۰ – ۱۶

۱۶ – مقام ربوبیت الهی ، تکیه گاه خلق برای طلب آمرزش و تعالی از درگاه او

یقولون ربّنا اغفر . .. ربّنا إنّک

با توجه به تکرار واژه ربّنا در آیه مطلب بالا استفاده می شود.

احاطه ربوبیت

خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۰۲ – ۴

۴- آسمان ها و زمین ، تحت ربوبیت خداست .

ما أنزل هؤلاء إلّا ربّ السموت و الأرض

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۵۳ – ۱۶

۱۶ – احاطه ربوبیت خداوند بر هستی ، گواه حقانیت پیام او و هماهنگی آن با قوانین نظام هستی

سنریهم ءایتنا . .. حتّی یتبیّن لهم أنّه الحقّ أَوَلم یکف بربّک أنّه علی کلّ شیء

اختلاف در ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۶۴ – ۷

۷ – ربوبیت الهی ، محور اصلی اختلافات یهودیان در عصر عیسی (ع)

الذی تختلفون فیه . .. إنّ اللّه هو ربّی و ربّکم فاعبدوه

از ارتباط این آیه با آیه قبل، به دست می آید که آنچه مورد اختلاف یهودیان بوده است، مسأله ربوبیت الهی می باشد.

استهزاهای مکذبان ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۶ – ۲

۲ منکران ربوبیت خدا و کافران به قیامت از سر استهزا و ناباوری ، خواهان تعجیل در فرا رسیدن عذاب های موعود

یستعجلونک بالسیئه

<استعجال> (مصدر یستعجلون) به معنای درخواست عجله است. حرف <باء> در <بالسیئه> برای تعدیه و <ال> در آن عهد ذهنی است ; یعنی، آن بدی و مراد از آن به قرینه <قد خلت من قبلهم المثلات> عذاب است. بنابراین <یستعجلونک بالسیئه> ; یعنی، از تو می خواهند در آوردن آن عذاب وعده داده شده تعجیل کنی.

اعتصام به ربوبیت خدا

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۶

۶ توجه و تمسک به ربوبیت خداوند ، از آداب دعا به درگاه اوست .

قال رب

اقرار به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۳ - ۲۵

۲۵ - امام رضا (ع) در جواب مسائل محمد بن سنان (در بیان فلسفه احکام) نوشته است : < . . . و حرم ما اهل لغیر اللّه به . . . و لئلاـ یسوی بین ما تقرب به الیه و بین ما جعل عباده للشیاطین و الأوثان ، لأن فی تسمیه اللّه عز و جل الأقرار بربوبیته و توحیده و ما فی الاهلال لغیر اللّه من الشرک به و التقرب به إلی غیره . . . ;

. .. خداوند، ذبیحه ای را که هنگام ذبح، نام غیر خدا بر آن برده شده، حرام کرده است تا اینکه یکسان نباشد آنچه برای خدا قربانی می کنند و آنچه عبادت شیاطین و بتها قرار می گیرد; چون در نام بردن خداوند عز و جل در موقع ذبح، اعتراف به ربوبیت خدا و توحید اوست و در نام بردن غیر خدا شرک به خدا و نزدیک شدن به غیر اوست ... >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۶ - ۳

۳- مشرکان ، در قیامت به ربوبیت خدای یگانه ، اقرار می کنند .

قالوا ربّنا هؤلاء شرکاؤنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۰ -

۱۷ – لزوم اعتراف به ربوبیت خداوند به هنگام سجده

فأُلقی السحره سجّدًا قالوا ءامنّا بربّ هرون و موسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۲۵ – ۶

۶ – روی گردانان از یاد خدا ، با حضور در صحنه قیامت ، به ربوبیت خداوند اعتراف خواهند کرد .

قال ربّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۳۴ – ۱۰

۱۰ – گرفتاران عذاب ، ربوبیت خداوند را دریافته و به آن اعتراف خواهند کرد .

و لو أنّا أهلکنهم . .. لقالوا ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۰۶ – ۲

۲ – اقرار ذلیلانه مشرکان در تنگنای دوزخ ، به ربوبیت و پروردگاری خداوند

قالوا ربّنا غلبت . .. قومًا ضالّین

<غلبه> (مصدر <غلبت>) به معنای چیره شدن است. <شقوه> معادل <شقاوه> و در مقابل سعادت است. در این جا مراد از شقاوت، عوامل و اسباب آن است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۶۳ – ۴

۴ – اعتراف پیشوایان شرک به ربوبیت خداوند در قیامت

قال الذین حقّ علیهم القول ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۷ - ۴

۴ - کافران ، در قیامت ، با مشاهده آتش جهنم ، به ربوبیت خداوند اعتراف می کنند .

یوم تقلّب وجوههم فی النار . .. و قالوا ربّنا

ماضی آوردن عبارت <قالوا ربّنا> در مقابل <یقولون یالیتنا> احتمال دارد که مربوط به زمانی باشد که هنوز در عذاب واقع نشده اند و

تنها، آن را مشاهده کرده اند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۶۸ – ۲

۲ – کافرانِ پیرو در قیامت ، به ربوبیت خداوند اعتراف می کنند .

و قالوا . .. ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۱ – ۵

۵ – اعتراف پیشوایان شرک به ربوبیت الهی در حضور مشرکان در عرصه قیامت

فحقّ علینا قول ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶۱ – ۲

۲ – اعتراف و توجه پیروان طاغیان در دوزخ ، به ربوبیت پروردگار در هنگام درخواست از او

قالوا ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷ – ۹

۹ – اعتراف فرشتگان حامل عرش الهی ، به ربوبیت خداوند و رحمت و علم گسترده او درباره همه پدیده های عالم

ربّنا وسعت کلّ شیء رحمه و علمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۱۱ – ۶

۶ – اعتراف کافران لجوج و حق ناپذیر در قیامت به ربوبیت خداوند

قالوا ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۱۲ – ۲

۲– اظهار ایمان و اقرار به ربوبیت خداوند از سوی کافران ، در تنگنا های ابتلا و عذاب

ربّنا اکشف عنّا العذاب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۱۶ – ۸

۸ – اعتراف شیطان به ربوبیت خداوند بر هستی

کمثل الشیطن إذ قال . .. إنّی أخاف اللّه ربّ العلمین

جلد –

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۷۲ – ۶

۶ اعتراف انسان به ربوبیت خدا در نشئه شهود

ألست بربکم قالوا بلی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۷۳ – ۳

۳ در صورتی که واقعه اشهاد و اقرار به ربوبیت خدا تحقق نمی یافت ، آدمیان در حیات دنیا به ربوبیت و وحدانیت خدا آگاه نمی شدند .

و أشهدهم علی أنفسهم . .. أو تقولوا إنما أشرک ءاباؤنا

التجا به ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۰ – ۲

۲– التجا به ربوبیت خدا و خود را مربوب او دانستن ، از آداب دعا و نیایش

و قل ربّ أدخلنی مدخل صدق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۰ – ۷،۸

۷– اصحاب کهف ، با التجا به ربوبیّت الهی ، خواهان جلب رحمت و حمایت او شدند .

فقالوا ربّنا ءاتنا من لدنک رحمه و هیّئ لنا

۸– التجا به ربوبیّت الهی ، از آداب دعا و نیایش

فقالوا ربّنا ءاتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۹ - ۲

۲ - لزوم التجا به مقام ربوبیت و پروردگاری خدا به هنگام دعا و عرض نیاز

و قل ربّ أنزلنی منزلاً مبارکًا

به کارگیری کلمه <ربّ> در مقام عرض حاجت به جای کلمات دیگر، می تواند بیانگر برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۹ - ۱

۱ - التجای پیامبرِ پس از

نوح به درگاه پروردگار ، پس از ناامیدی از تأثیر تبلیغاتش در مردم

قال ربّ انصرنی بما كذّبون

ظرف <قال> محذوف است; یعنی، <قال بعد ما ایس من إیمانهم>. <باء> در <بما كذّبون> سببیه و <ما> مصدریه (موصول حرفی) است. بنابراین <بما كذّبون> به تأویل <بتكذیبهم إیّای> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۷ - ۳

۳ - التجا به ربوبیت الهی در دعا ، از آداب توصیه شده از سوی خدا

و قل ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۷ - ۲

۲ - التجای دوزخیان به ربوبیت الهی ، برای اعطای فرصتی دوباره به آنان

ربّنا أخرجنا منها

<إخراج> (مصدر <أخرجنا>) به معنای بیرون بردن و <عود> (مصدر <عدنا>) به معنای بازگشتن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۹ - ۹

۹ - التجا به ربوبیت الهی و بر شمردن صفات رحمت آفرین او ، از آداب دعا و نیایش است .

یقولون ربّنا . .. و أنت خیر الرحمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۸ - ۷

۷ - التجا به ربوبیت الهی و برشمردن صفات رحمت آفرین او ، از آداب دعا و نیایش

و قل ربّ اغفر و ارحم و أنت خیر الرحمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۹ - ۶

۶ - ربوبیت الهی ، پناهگاه مردان خدا در تنگناها

ربّ نجّنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲

- ۱۲ - ۹

۹ - مجرمان در قیامت ، برای بازگشت به دنیا ، به ربوبیت الهی متمسک می شوند .

ربّنا أبصرنا و سمعنا فارجعنا

انذار مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۶ - ۱

۱ پیامبر (ص) منکران ربوبیت خدا و انکار کنندگان سرای آخرت را به عذاب های دنیوی هشدار می داد .

و یستعجلونک بالسیئه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۳ - ۱

۱ - پیامبر (ص) مأمور بیم دادن به کسانی که آیات روشن توحید و ربوبیت خداوند را نپذیرفته ، از آن اعراض می کنند .

فإن أعرضوا فقل أنذرتکم

آیات پیشین که بیانگر دلایل توحید و ربوبیت یگانه خداوند بود قرینه بر این است که متعلق <أعرضوا> دلایل روشن توحید و ربوبیت می باشد.

اهمیت ایمان به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۰ - ۹

۹ - موسی و هارون (ع) ، دعوت به پذیرش ربوبیت خداوند را سرلوحه دعوت های خویش قرار داده بودند .

بربّ هرون و موسی

اهمیت ذکر ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۳۳ – ۱۶

۱۶ لزوم توجه به خدا و ربوبیت او ، به ویژه در مواقع خطرِ ارتکاب گناه

رب . .. إلّا تصرف عنی کیدهنّ أصب إلیهنّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – کوثر – ۱۰۸ – ۲ – ۳،۹

۳ – توجّه به ربوبیت خداوند ،

از آداب نماز

فصلّ لربّک

۹ – لزوم توجّه به ربوبیت خداوند ، هنگام قربانی کردن حیوانات

فصلّ لربّک وانحر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ناس – ۱۱۴ – ۴ – ۲

۲ – پناه بردن به خداوند و توجه به ربوبیت ، فرمان روایی و الوهیت او ، فرمانی الهی به پیامبر (ص) ، برای محفوظ ماندن آن حضرت از وسوسه های دشمن

قل أعوذ بربّ الناس . ملک الناس . إله الناس . من شرّ الوسواس الخنّاس

اهمیت ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳ – ۱۲

۱۲ نظام هستی ، نیازمند تدبیرِ پیوسته و مستمر خداوند است .

یدبر الأمر

به کارگیری فعل مضارع (یـدبر) که مفیـد تجدد و اسـتمرار است بیانگر این حقیقت است که: جهان هستی هر لحظه نیازمند به خداوند بوده و با عنایت مستمر و بیوقفه او سر پا مانده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳۱ – ۱۴

۱۴ جهان آفرینش ، پیوسته نیازمند تدبیر خداست .

و من یدبر الأمر فسیقولون اللّه

به کارگیری فعل مضارع (یدبر) که بیانگر استمرار است مفید برداشت فوق می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۵ - ۶

۶ مقام ربوبیت خداوند ، سزاوار درخواست یاری از او ، برای رهایی از چنگال ستمگران است .

ربنا لا تجعلنا فتنه للقوم الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶ - ۱۰

۱۰ - طرح

ربوبيت مطلق خداوند در برابر فرعون ، اولين گام مبارزه صريح موسى و هارون (ع) با وى

فأتيا فرعون فقولا إنّا رسول ربّ العلمين

تصريح موسى و هارون(ع) به اين كه عوالم جهان آفرينش تحت ربوبيت خدا است، مى تواند اولين گام در مبارزه با فرعون و ردّ صريح ادعاى وى باشد كه مى گفت: <أنا ربّكم الأعلى>. (۷۹/۲۴).

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۰ - ۱۶

۱۶ - مقام ربوبيت الهى ، تكيه گاه خلق براى طلب آمرزش و تعالى از درگاه او

يقولون ربّنا اغفر . .. ربّنا إنّك

با توجه به تكرار واژه ربّنا در آيه مطلب بالا استفاده مى شود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۳ - ۴

۴ - فرمان دريافت و قرائت قرآن به پيامبر (ص) ، برخاسته از مقام ربوبى خداوند و مايه رشد و تعالى آن حضرت

اقرأ و ربّك الأكرم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - ناس - ۱۱۴ - ۶ - ۸

۸ - دارا بودن مقام ربوبيت ، فرمان روايى و الوهيت ، دليل توانايى خداوند بر حفاظت مردم از خطر وسوسه هاى جنيان و انسان ها است .

بربّ الناس . ملك الناس . إله الناس ... من الجنّه و الناس

اهميت عقيده به ربوبيت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - ابراهيم - ۱۴ - ۱۸ - ۳

۳- عقیده به ربوبیت خداوند دارای جایگاهی ویژه در میان اعتقادات دینی

مثل الذین کفروا بربّهم

ذکر ربوبیت خدا از میان سایر متعلقات ایمان، دلالت بر

اهمیت آن می کند.

ایمان به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۸ - ۳

۳ باور به ربوبیت خدا و توجه به آن ، زمینه ساز پذیرش دعوت اوست .

للذین استجابوا لربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۰ - ۱۲،۱۵

۱۲ باور و توجه به ربوبیت خدا وادار کننده آدمی به پرستش او

هو ربی لا إله إلّا هو

۱۵ باور به ربوبیّت خدا و یکتایی او ، گرایش دهنده آدمی به توحید در توکّل

هو ربی لا إله إلّا هو علیه توکلت

جمله <علیه توکلت> به منزله نتیجه ای است برای اعتقاد به ربوبیت خدا و یکتایی او که از <هو ربی> و <لا إله إلّا هو> استفاده می شود.

ایمان به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۵ - ۳

۳ - باور به ربوبیّت خدا ، رحمت آفرینی و مالکیتش بر روز جزا ، وادار کننده آدمی به پرستش او

رب العلمین. الرحمن الرحیم. ملک یوم الدین. إیاک نعبد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۱ - ۶

۶ - باور به خالقیت و ربوبیت خدا ، عامل گرایش انسان به بندگی اوست .

اعبدوا ربکم الذی خلقکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۱ - ۸

۸ - باور به ربوبیت خدا بر جهان آفرینش ، وادار کننده آدمی به تسلیم و اطاعت خدا

أسلمت لرب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ -

انعام - ۶ - ۱۶۲ - ۹،۱۰

۹ ایمان پیامبر(ص) به ربوبیت خدا بر تمام هستی، علت اخلاص کامل و همه جانبه او

إن صلاتی و نسکی . .. لله رب العلمین

توصیف <الله> به <رب العالمین> دلیل برداشت فوق است.

۱۰ باور به ربوبیت مطلق خداوند برانگیزنده انسان به اخلاص در عبادت و انجام همه امور برای او

إن صلاتی و نسکی . .. لله رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۴ - ۳

۳ باور به ربوبیت خدا بر همه هستی، ایجاب کننده پذیرش ربوبیت او بر انسان

أغیر الله أبغی ربا و هو رب کل شیء

جمله <و هو رب کل شیء> به منزله علت برای نفی پذیرش ربوبیت غیر خداست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۲ - ۴

۴ اعتقاد راسخ نوح (ع) به ربوبیت خدا بر وی ، موجب استواریش در تبلیغ رسالت های الهی بود .

و لکنی رسول من رب العلمین. أبلغکم رسلت ربی

حضرت نوح(ع) برای اینکه اشاره به علت پایداریش بر ابلاغ رسالت کند، به جای آوردن ضمیر و گفتن <رسالاته>، <رسلت ربی> گفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۱ - ۳

۳ ساحران به هنگام سجده به درگاه خداوند ، ایمانشان را به ربوبیت وی اعلام داشتند .

و ألقی السحره سجدین. قالوا ءامنا برب العلمین

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <قالوا ءامنا . .. > حال برای <السحره> و یا بدل اشتمال برای <القی السحره ... > باشد. بر این

دو مبنا آیه مورد بحث دلالت می کند که ساحران به هنگام سجده به درگاه خدا برای اینکه توهم نشود به فرعون سجده می کنند، ایمان خویش را به خداوند اظهار کردند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۲۲ – ۱

۱ ساحران دربار فرعون پس از مشاهده معجزه موسی (ع) ، به ربوبیت خدای موسی (ع) و هارون بر تمام هستی ایمان آورده و بدان اعتراف کردند .

ءامنا برب العلمین. رب موسی و هرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۲۳ – ۱

۱ فرعون در پی گرایش ساحران به رسالت موسی (ع) و ایمانشان به ربوبیت خداوند ، بشدت برآشفت و آنان را به سبب ایمانشان توبیخ کرد .

قال فرعون ءامنتم به قبل أن ءاذن لکم

ضمیر در <به> هم می تواند به موسی(ع) برگردانده شود و هم می تواند به <رب> برگردانده شود. در هر صورت برداشت فوق از آیه استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۲۵ – ۹

۹ نجات از شرک و پذیرش ربوبیت خداوند ، عامل بی پروایی ساحران مؤمن در برابر مجازات ها و شکنجه های فرعونی

إنا إلی ربنا منقلبون

در برداشت فوق جمله <إنا إلی ربنا منقلبون> توصیف تحولات عقیدتی ساحران و انقلاب درونی آنان گرفته شده است. در این صورت مراد از آن جمله، بازگشت به خدا با رها شدن از باورهای باطل و پذیرش ربوبیت وی خواهد بود.

جلد – نام سوره – سوره –

آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۶۴ – ۱۰

۱۰ باور مصلحان یهود به ربوبیت خداوند بر بندگان ، وادارکننده ایشان به تلاش برای اصلاح جامعه و بازداری منحرفان از گناه و تجاوز

قالوا معذره إلی ربکم

برداشت فوق از آوردن اسم <رب> استفاده شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۲۳ – ۴

۴ اعمال صالح بدون ایمان و اطمینان به ربوبیت خدا ، کارساز نیست .

إن الذین ءامنوا و عملوا الصلحت و أخبتوا إلی ربهم أُولئک أصحب الجنه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۵۹ – ۱۵

۱۵ پذیرش ربوبیت خدا و پیروی از برنامه های پیامبران ، مانع از حاکمیت و سلطه ستمگران و سرکشان *

و تلک عاد جحدوا بأیت ربهم . .. واتبعوا أمر کل جبار عنید

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۳ – ۲۶

۲۶ باور به ربوبیت خدا و توجه به احسان ها و نعمت های او ، زمینه ساز پرهیز از گناهان است .

معاذ الله إنه ربی أحسن مثوای

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۴ – ۱۲

۱۲ بندگان خالص خدا ، از مشاهده برهان الهی (باور به ربوبیت خدا و . . .) بهره مند هستند .

همّ بها لولا أن رءا برهن ربه . .. إنه من عبادنا المخلصين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۸

۸ یوسف (ع) به دلیل باور به

ربوبیت و تدبیر الهی ، رحمت او را مایه ترک گناهان و بدی ها دانست و خود را ستایش نکرد .

و ما أُبرّءُ نفسی إن النفس لأمّاره بالسوء إلاّ ما رحم ربی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۱۰۰ – ۳۱

۳۱ مطالعه سرگذشت یوسف (ع) ، زمینه باور و توجه به ربوبیّت خدا و علم و حکمت اوست .

إن ربی لطیف لما یشاء إنه هو العلیم الحکیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۵ – ۸

۸ باور به ربوبیّت خدا بر انسان ها ، وادار کننده انسان به پذیرش قیامت و زنده شدن مردگان برای حضور در صحنه آخرت

أُولئک الذین کفروا بربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۷ – ۱۸

۱۸ باور به توحید و ولایت خدا و ربوبیت او ، مراتبی گوناگون دارد و هر انسانی به اندازه استعدادش آن را درمی یابد .

قل من رب السموت و الأرض . .. أنزل من السماء ماء فسالت أودیه بقدرها ... کذلک یضرب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۲۱ – ۴

۴ باور به ربوبیت خداوند و توجه به آن ، زمینه ساز خشیّت آدمی از اوست .

یخشون ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۷۰ – ۶

۶ – ساحران با مشاهده بطلان سِحرشان ، ربوبیت خداوند بر همه موجودات را باور کرده و به آن ایمان آوردند .

قالوا ءامنّا بربّ هرون و موسی

جلد

- نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۰ – ۴

۴ – هارون ، پایداری بر توحید و ایمان به ربوبیت خداوند را ، شرط پیروزی در آزمون الهی خواند .

إنّما فتنتم به و إنّ ربّکم الرحمن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۴۹ – ۱۰

۱۰ نگرش از سر تعقل و اندیشه به تحولات طبیعت و پدیده های آن ، شرط ره یافت به ربوبیت خداوند

ألم تر إلی ربّک کیف مدّ الظلّ . .. جعل لکم الّیل ... أرسل الریح ... أنزلنا من ا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۱۲ – ۲

۲– اظهار ایمان و اقرار به ربوبیت خداوند از سوی کافران ، در تنگنا های ابتلا و عذاب

ربّنا اکشف عنّا العذاب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قلم – ۶۸ – ۳۲ – ۳

۳ – ایمان باغداران یمنی ، به ربوبیت خداوند

عسی ربّنا . .. إلی ربّنا رغبون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۳ – ۵

۵ – ایمان و اعتراف گروهی از جن ، به ربوبیت و یکتایی خداوند پس از شنیدن آیات قرآن

و أنّه تعلی جدّ ربّنا ما اتّخذ صحبه و لا ولدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۱ - ۹

۹ - باور به ربوبیت خداوند ، زمینه ساز پرهیز از همراه ساختن نام او با هر گونه وصف ناشایست .

سبّح اسم ربّک

جلد - نام سوره - سوره

– آیه – فیش

۲۰ – عادیات – ۱۰۰ – ۶ – ۸

۸ – رزمندگانِ مجاهد ، سپاسگزار خداوند و پذیرای ربوبیت او هستند .

و العدیت . .. إنّ الإنسن لربّه لکنود

تمجید مجاهدان از یک سو و نکوهش ناسپاسان از سویی دیگر، بیانگر آن است که مجاهدان ناسپاس نیستند.

تبیین ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۱۹ – ۸

$۸ – هدایت مردم به خداوند و بیان ربوبیت او و ایجاد حالت خداترسی در آنان ، از نخستین اهداف پیامبران است .

فقل . .. و أهدیک إلی ربّک فتخشی

– هدایت مردم به خداوند و بیان ربوبیت او و ایجاد حالت خداترسی در آنان، از نخستین اهداف پیامبران است.

تداوم ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۱۸ – ۱۲

۱۲ – ربوبیت و تکامل بخشی خداوند ، دارای تداوم حتی درجهان آخرت

فکهین بما ءاتیهم ربّهم و وقیهم ربّهم عذاب الجحیم

در صورتی که اضافه <ربّ> به <هم>، بیانگر ربوبیت قبلی و فعلی خداوند نسبت به بهشتیان باشد و نه صرفاً به لحاظ گذشته معلوم می گردد که جریان تکامل بخشی در جهان آخرت نیز تداوم دارد. گفتنی است که تربیت کردن که در واژه <ربّ> هست عبارت است از ایجاد حالتی در شیء پس از حالت قبل، تا زمانی که به حد تمام و کمال برسد. (مفردات راغب)

تذکر حاکمیت ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۹ - ۶

$۶ - توجه دادن فرعون به سیطره ربوبیت

خداوند بر او ، از رسالت های موسی (ع)

و أهديک إلی ربّک فتخشی

تصريح به <ربّک> در برابر کسی که مدعی ربوبيت بر انسان ها است چنان چه در آيات بعد خواهد آمد گويای برداشت ياد شده است.

ترس از ربوبيت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۵۰ - ۱،۴

۱- فرشتگان ، همواره ، از مقام ربوبيت و قهّاريت خداوند ، در خوف و هراسند .

و الملئکه . .. يخافون ربّهم من فوقهم

<من فوقهم> حال برای <ربّ> است و دلالت بر علوّ و برتری خدا می کند که حاکی از قهّاريت اوست و فعل مضارع <يخافون> دلالت بر تداوم می کند.

۴- مقام ربوبيت و قهّاريت خداوند ، شايسته ترس و هراس است .

يخافون ربّهم من فوقهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳۳ - ۲

۲ - توجه به وحدانيت خداوند ، زمينه ترس از ربوبيت او است .

و لئن سألتهم من خلق . .. ليقولنّ اللّه ... ألم تر أنّ اللّه يولج ... ألم تر أنّ

سفارش به تقوا، پس از آيات اثبات کننده توحيد، می تواند نکته ياد شده را برساند.

تکذيب ربوبيت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۶ - ۷

۷ – از امام صادق (ع) روایت شده که فرمودند : < الکفر فی کتاب اللّه علی خمسه أوجه . . . فمن ها کفر الجحود و الجحود علی وجهین . . . فأما کفر الجحود فهو الجحود بالربوبیه و هو قول من

یقول لارب و لاجنه و لانار . . . قال اللّه عز و جل : . . . إن الذین کفروا سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لایؤمنون . . . ;

کفر در کتاب خدابه پنج معنا آمده است . .. یکی از آنها کفر جحود است که دو وجه دارد: یک وجه آن، انکار ربوبیت است و آن قول کسی است که می گوید: نه خدایی هست نه بهشتی و نه جهنمی ... خداوند فرمود: إن الذین کفروا سواء علیهم ...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۱ - ۱۶

۱۶ شرک پیشگی و انکار ربوبیت خدا علی رغم اعتقاد به رازقیت ، حاکمیت ، حیات بخشی و تدبیر بیوقفه خدا نسبت به امور جهان نشانه ای از وجود روحیه بی پروایی در انسان است .

قل من یرزقکم . .. فسیقولون اللّه فقل أفلاتتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹ - ۲

۲ آدمی ، به هنگام از دست دادن امکانات و موهبت های دنیوی ، از رحمت الهی مأیوس شده و تدبیر خداوند در هستی را منکر می شود .

و لئن أذقنا الإنسن . .. إنّه لیئوس کفور

<کفور> می تواند از کفر که به معنای انکار است گرفته شده باشد. بر این اساس جمله <إنه ... کفور> اشاره به این دارد که: انسان در پی برخوردار شدن از نعمت و سلب آن نعمت از وی چنین می پندارد که تبدیلها و تغییرها در هستی به دست خداوند نیست و از اختیار او بیرون

است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۵ - ۶

۶ انکار قیامت ، هم طراز و مساوق انکار ربوبیت خداست .

أُولئک الذین کفروا بربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۶ - ۱۱

۱۱ انکار معاد ، انکار ربوبیت خدا و استهزای عذاب های موعود الهی ، از مصادیق ظلم است .

و إن ربک لذو مغفره للناس علی ظلمهم

از مصداقهای مورد نظر برای <ظلمهم> به قرینه <یستعجلونک> که گویای استهزاست و به قرینه آیه قبل که درباره انکار معاد و ربوبیت خدا بود مواردی است که در برداشت ذکر شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۳ - ۴

۴ - انکار ربوبیت و یکتایی خداوند ، در عین مشاهده آیات و جلوه های خالقیت مطلق او ، نشانه وجود روح لجاجت و ستیزه جویی است .

اللّه الذی جعل لکم الّیل . .. ذلکم اللّه ربّکم ... فأنّی تؤفکون . کذلک یؤفک الذی

تکذیب ناپذیری ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۱۳ - ۲

۲ - هر یک از نعمت های زمین ، جلوه ای از ربوبیت انکارناپذیر الهی به < جن و انس > و < مرد و زن >

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

به کـار گرفتن وصف <ربّ>، اشـاره به مطلب بالا ـ دارد و تثنیه آمـدن <کمـا> و <تکـذّبان>، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس و یا مرد و زن از انسان ها باشد.

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۱۶ - ۱

۱ - جلوه های ربوبیت الهی در آفرینش انسان از < خاك > و جن از < آتش > ، غیر قابل انکار و تکذیب ناپذیر است .

خلق الإنسن . .. و خلق الجانّ ... فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۱ - ۱

۱ - قوانین طبیعی حاکم بر جریان آب های زمین ، نمودی از ربوبیت انکارناپذیر الهی و غیرقابل تکذیب

مرج البحرین . .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

التقای آب های زمین و دریاها با یکدیگر و وجود حایل و مانع از هضم شدن آنها در یکدیگر، اشاره به نوعی قوانین حاکم بر آب های (شور و شیرین) دارد خداوند متعال این قوانین را، نمودی از ربوبیت انکار ناپذیر خویش دانسته است.

توسل به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۸ - ۱

۱ اظهار خضوع و تذلل همراه توسل به ربوبیت خداوند و اعتراف مکرر به آن ، از آداب دعاست .

و قال موسی ربنا . .. ربنا لیضلوا ... ربنا اطمس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۷ - ۳

۳ تمسک و توسل به ربوبیت خداوند ، از آداب دعاست .

قال رب . .. إلّا تغفر لی و ترحمنی أکن من الخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۴ – ۱۱

۱۱- تمسک به ربوبیت الهی در مقام دعا و نیایش ،

امری پسندیده و نیکوست .

قل ربّ ارحمهما کما ربّیانی صغیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴ - ۲،۳

۲- زکریا (ع) ، در دعای خود ، به ربوبیت الهی ، توسل جست .

قال ربّ إنّی وهن العظم . .. و لم أکن بدعائک ربّ شقیًّا

۳- توسل به ربوبیت الهی و تکرار آن ، از آداب دعا است .

قال ربّ . .. لم أکن بدعائک ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶ - ۱۷

۱۷- توسل به نام مقدس < ربّ > از آداب دعا است .

واجعله ربّ رضیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۰۰ - ۴

۴ - امکان فرزنددار شدن انسان با دعا و توسل به ربوبیت الهی

ربّ هب لی من الصلحین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۳۵ - ۳

۳ - توسل به ربوبیت خداوند ، از آداب دعا است .

قال ربّ اغفرلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۴۱ - ۵

۵ - توسل ایوب (ع) به ربوبیت خدا ، در هنگام عرض حاجت و دعا برای رفع گرفتاری خود

إذ نادی ربّه أنّی مسّنی الشیطن

جاودانگی ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۷ - ۱۶

۱۶ توحید ، ولایت خدا و ربوبیت او ، حقایقی است ماندگار و شرک و پرستش غیر خدا باطلهایی است رفتنی و ناپایدار

فأما الزبد فیذهب

جفاءً و أما ما ینفع الناس

به قرینه آیات گذشته از مصادیق مورد نظر برای باطل که به کفها تشبیه شد شرک و پرستش غیر خداست و از مصادیق حق که نافع و ماندگار است توحید و اعتقاد به ربوبیت و ولایت خداوند است.

جاهلان به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۸۷ - ۱

۱ - ربوبیت مطلق خداوند بر جهان هستی ، امری ناشناخته برای قوم مشرک ابراهیم (ع)

فما ظنّکم بربّ العلمین

فعل <ظن> هرگاه با حرف <با> متعدی شود، غالباً به ظن غیرصادق و بد إشعار دارد; یعنی، گمان شما به خدا، گمانی غیرصادق و نادرست است. گفتنی است <عالم> (مفرد <عالمین>) به مجموعه و دسته ای از موجودات گفته می شود. بنابراین <عالمین>; یعنی، تمامی پدیده های موجود در جهان از هر دسته و مجموعه ای.

حاکمیت ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۸

۸ - همه عوالم هستی ، تحت ربوبیت خداوند

ربّ العلمین

<العالمین> جمع همراه با <ال> و مفید استغراق است; بنابراین <ربّ العلمین>; یعنی، پروردگار همه عالم ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۵ - ۸

۸ - همه عوالم هستی ، تحت ربوبیت خداوند

ربّ العلمین

<العالمین> جمع همراه با <ال> و مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه عوالم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۲ - ۲

۲ - انسان ها در قیامت ، خود را به طور کامل

، مقهور ربوبیت و تدبیر خداوند خواهند دید .

و جاء ربّک

اضافه <ربّ> به ضمیر خطاب - که به مخاطب خاصی نظر ندارد بیانگر آن است که آنچه برای همگان مشهود خواهد شد، جلوه های ربوبیت خداوند در هر شخص است.

حقانیت ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۷ - ۱۶

۱۶ توحید ، ولایت خدا و ربوبیت او ، حقایقی است ماندگار و شرک و پرستش غیر خدا باطلهایی است رفتنی و ناپایدار

فأما الزبد فیذهب جفاءً و أما ما ینفع الناس

به قرینه آیات گذشته از مصادیق مورد نظر برای باطل که به کفها تشبیه شد شرک و پرستش غیر خداست و از مصادیق حق که نافع و ماندگار است توحید و اعتقاد به ربوبیت و ولایت خداوند است.

خواسته های مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۶ - ۲

۲ منکران ربوبیت خدا و کافران به قیامت از سر استهزا و ناباوری ، خواهان تعجیل در فرا رسیدن عذاب های موعود

یستعجلونک بالسیئه

<استعجال> (مصدر یستعجلون) به معنای درخواست عجله است. حرف <باء> در <بالسیئه> برای تعدیه و <ال> در آن عهد ذهنی است ; یعنی، آن بدی و مراد از آن به قرینه <قد خلت من قبلهم المثلات> عذاب است. بنابراین <یستعجلونک بالسیئه> ; یعنی، از تو می خواهند در آوردن آن عذاب وعده داده شده تعجیل کنی.

دلایل ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۷ - ۸

۸ قرآن دلیلی روشن بر اثبات

ربوبیت خدا بر انسانهاست.

فقد جاءکم بینه من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶ - ۲

۲ اختلاف شب و روز (کوتاه و بلند شدن هر یک از آن دو در طول سال) و تغییر فصل ها ، حاوی دلیلهایی روشن بر تدبیر و ربوبیت خدا نسبت به اهل زمین است .

إن فی اختلف الّیل و النهار . .. لأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۱ - ۲

۲ پدیده های گوناگون در آسمان ها و زمین ، آیات و نشانه های توحید و ربوبیت مطلق خدا بر جهان هستی است .

قل انظروا ماذا فی السموت و الأرض و ما تغنی الأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۳

۳ هود (ع) ، معجزات متعددی را برای اثبات ربوبیت خداوند در اختیار قوم عاد قرار داد . *

و تلک عاد جحدوا بأیت ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۲۹

۲۹ یکتایی خدا و غلبه و تسلط او بر هستی ، دلیل ربوبیت و ولایت اوست .

أفاتخذتم من دونه أولیاء . .. و هو الوحد القهّر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۰ – ۱۱

۱۱ – خلقت همه موجودات هستی و هدایت آنها ، برهان ربوبیت خدا است .

ربّنا الذی أعطی کلّ شیء خلقه ثمّ هدی

تفصیل کلام موسی(ع)، به برهانی منطقی و محکم بازگشت دارد که صورت

آن آن چنین است: <اللّه ربّ لأنّه خالق و هاد>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۳۳ – ۱۲

۱۲ – قرآن ، نشانه و دلیلی روشن بر ربوبیت خداوند بر انسان ها است .

بَایه من ربّه أوَلم تأتهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۲۸ – ۱۰

۱۰ – موسی (ع) ، ارائه دهنده دلایل روشن و بی ابهام ، بر اثبات ربوبیت خداوند برای فرعونیان

و قد جاءکم بالبیّنت من ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۱ – ۷

۷ – آفرینش شب و روز برای تأمین نیاز های بشر ، جلوه ای از ربوبیت خداوند و نشانه توانایی او بر برپا کردن قیامت

إنّ الساعه لأتیه . .. اللّه الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصرًا

آیه شریفه، درصدد اثبات و ارائه نشانه های درستی و راستی برپایی قیامت است که در دو آیه قبل، با صراحت به آن تأکید شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۸۱ – ۲

۲ – آفرینش دام ها و کشتی ها ، از نشانه ها و دلایل قدرت و ربوبیت بی همتای خداوند

اللّه الذی جعل لکم الأنعم . .. و علیها و علی الفلک تحملون . و یریکم ءایته

از مصادیق مورد نظر آیه شریفه برای آیات الهی، دام ها و کشتی ها (موضوع بحث آیه قبل) می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۱۸ -

۵ - در جهان هستی ، نشانه های بزرگی از ربوبیت الهی وجود دارد که جلوه گر شـدن آنها برای انسان ها ، حتی پیامبر خاتم (ص) ، ممکن و مقدور نیست .

لقد رأی من ءایت ربّه الکبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۸۶ - ۵،۶

۵ - انسان ، اگر تحت تدبیر الهی قرار نداشته باشد ، باید بتواند با مرگ مبارزه کند .

فلولا إن کنتم غیر مدینین

۶ - ناتوانی انسان برای گریز از مرگ ، نشانه آن است که او تحت قیمومت و تدبیر خداوند قرار دارد .

فلولا إن کنتم غیر مدینین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۲ - ۳

۳ - تکوین یافتن انسان ها از خون جامد به دست خداوند ، شاهد و دلیل ربوبیت او بر آنان است .

ربّک الذی خلق . خلق الإنسن من علق

این آیه، بدل برای جمله <خلق> در آیه قبل و توصیف <ربّک> است.

ذکر ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۳ - ۱۴

۱۴ توجه به ربوبیت خداوند از آداب دعا و نیایش

ربنا ءامنا فاکتبنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۲ - ۱۰

۱۰ از آداب دعا توجه به ربوبیت خداوند در حال دعاست.

یدعون ربهم بالغدوه و العشیّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۱ - ۶

۶ توجه به ربوبیت خدا بر انسانها، زمینه ساز پذیرش احکام اوست.

أتل ما

حرم ربكم عليكم

از اهداف بيان ربوبيت خدا به عنوان خاستگاه تحريم شرك و . .. ، اين است كه انسانها بدانند محرمات الهى در راستاى تربيت ايشان بوده و در نتيجه زمينه پذيرش در آنان ايجاد شود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۷

۷ باور به حاكميت خداوند بر موجودات و توجه به ربوبيت او بر انسانها ، ايجاد كننده روحيه توكل در آنان است .

إنى توكلت على الله ربى و ربكم ما من دابّه إلاّ هو ءاخذ بناصيتها

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - يوسف - ۱۲ - ۳۳ - ۱۷

۱۷ توجه به ربوبيت خدا ، از آداب دعاست .

قال رب . .. و إلاّ تصرف عنى كيدهنّ أصب إليهنّ

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - يوسف - ۱۲ - ۹۸ - ۶

۶ توجه به ربوبيّت خدا از آداب دعا و استغفار است .

سوف أستغفر لكم ربى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - يوسف - ۱۲ - ۱۰۱ - ۲

۲ توجه به ربوبيّت خداوند از آداب دعا و نيايش است .

رب قد ءاتيتنى . .. توفنى مسلمًا و ألحقنى بالصلحين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۸ - ۳

۳ باور به ربوبیت خدا و توجه به آن ، زمینه ساز پذیرش دعوت اوست .

للذین استجابوا لربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۱ - ۴

۴ باور به ربوبیت خداوند و توجه به آن ، زمینه ساز

خشیّت آدمی از اوست .

یخشون ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۰ - ۱۲

۱۲ باور و توجه به ربوبیت خدا وادار کننده آدمی به پرستش او

هو ربی لا إله إلّا هو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۹

۹- توجه به ربوبیّت خداوند ، از آداب دعا است .

یدعون ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۰ - ۴

۴- زکریا (ع) ، هنگام دعا ، به ربوبیت خداوند توجه داشت .

قال ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۷ - ۱۷

۱۷- توجه به ربوبیت خدا ، از آداب دعا و استغفار است .

سأستغفر لک ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۸ - ۱۴

۱۴- توجه به ربوبیت الهی و نام مقدس < ربّ > از آداب دعا است .

و أدعوا ربّی . .. بدعاء ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۵ - ۱۰

۱۰- توجه به نبود فراموشی در خداوند و ربوبیت او بر سراسر هستی ، برانگیزنده آدمی به عبادت و اطاعت او و پایداری بر آن

و ما کان ربّک نسیًّا . ربّ السموت ... فاعبده واصطبر لعبدته

تفریع لزوم عبادت بر معارف ذکر شده در جملات پیشین، گویای برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۵ - ۶

۶ - یاد کرد

ربوبیت الهی و به زبان آوردن نام مقدس < ربّ > ، از آداب دعای به درگاه او است .

قال ربّ اشرح لی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۱۴ - ۲۷

۲۷ - ذکر نام < ربّ > در دعا ، از آداب آن است .

و قل ربّ زدنی علمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۲ - ۷

۷- لزوم یادکرد انسان از پروردگار و مربی خویش

بل هم عن ذکر ربّهم معرضون

توبیخ کافران، به دلیل روی گردانی از یاد پروردگار، مشعر به این معنا است که انسان به حکم عقل باید از یاد پروردگار و مربی خویش غفلت نورزد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۳ - ۵

۵- خواندن خداوند با نام < ربّ > ، از آداب دعا و نیایش است .

و أیّوب إذ نادی ربّه أنّی مسّنی الضرّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۹ - ۱۱

۱۱- توجه به ربوبیت خداوند و ذکر آن به هنگام دعا ، از آداب دعا و نیایش

إذ نادی ربّه ربّ لاتذرنی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۷۴ – ۲۰

۲۰ توسل به اسم < ربّ > و یاد کرد ربوبیت خداوند ، از آداب دعا

و الذین یقولون ربّنا هب لنا . .. و اجعلنا للمتّقین إمامًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۷۹ – ۷

۷ – ذکر صفت

ربوبیت خدا در دعا ، امری پسندیده و مطلوب

قال ربِّ فأنظرنی إلی یوم یبعثون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۱۵ - ۳

۳ - توجّه به جلوه های ربوبیت خداوند ، وادارسازنده انسان به عبادت و ذکر خدا و جاری ساختن نام او بر زبان است .

و ذکر اسم ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲۰ - ۸

۸ - توجّه به ربوبیت خداوند ، وادارسازنده انسان به تلاش برای کسب رضایت و لطف او است .

ابتغاء وجه ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۳ - ۳

۳ - توجّه پیامبر (ص) ، به ربوبیت و عنایت ویژه خداوند به او ، مایه اطمینان آن حضرت به قطع نشدن ارتباط الهی با او است .

ما ودّعک ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۸ - ۲

۲ - توجّه به ربوبیت خداوند ، برانگیزاننده انسان به ابتهال و تضرّع به درگاه او است .

و إلی ربّک فارغب

قید <إلی ربّک> متعلق به <ارغب> است. تقدیم آن و آوردن حرف <فاء> پس از آن، بیانگر نقش ربوبیت خداوند، در لزوم توجّه به او است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – علق – ۹۶ – ۱ – ۱۴

۱۴ – توجّه به خالقیت خداوند و ربوبیت او ، برانگیزاننده انسان به همراه ساختن کار ها با ذکر نام او است .

اقرأ باسم ربّک الذی خلق

ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره

- آیه – فیش

۱ – حمد – ۱ – ۲ – ۴

۴ – خداوند مالک و مدبر همه عالم های هستی است .

رب العلمین

عالم (مفرد عالمین) است و به مجموعه و دسته ای از موجودات گفته می شود، بنابراین <العالمین>، یعنی، همه موجودات به لحاظ مجموعه ها و دسته ها.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – حمد – ۱ – ۳ – ۴

۴ – تدبیر هستی بر اساس رحمت الهی است .

رب العلمین. الرحمن الرحیم

توصیف خداوند به رحمانیت و رحیمیت، پس از بیان تدبیر جهان هستی به دست او، بیانگر برداشت فوق است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – حمد – ۱ – ۵ – ۲،۱۷

۲ – ربوبیت خدا بر هستی ، رحمانیت و رحیمیت او و مالکیتش بر روز قیامت ، دلیل شایستگی او برای پرستش

رب العلمین. الرحمن الرحیم. ملک یوم الدین. إیاک نعبد

۱۷ شناخت ربوبیت خدا بر تمام هستی و باور به رحمانیت و رحیمیت او و مالکیتش بر روز جزا ، تنها با امداد الهی امکان پذیر است .

الحمد للّه رب العلمین . .. إیاک نستعین

شناخت ربوبیت خدا و . .. از تکالیفی است که می توان آن را از سوره حمد برداشت کرد. لذا آنها نیز متعلق <نستعین> می باشند; یعنی: نستعینک علی ان نعرف ربوبیتک و ... .

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۱ - ۲،۵

۲ - خداوند ، پروردگار همه انسانهاست .

يأيها الناس اعبدوا ربكم

۵ - ربوبيت خداوند بر انسان ها ، دليل شايستگى او براى پرستش است .

اعبدوا ربكم

انتخاب <رب>

به جای <اللّه> در <اعبدوا ربکم> به علت لزوم پرستش اشاره دارد; یعنی، چون خداوند رب است، شایسته پرستش است و باید عبادت شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۴۹ - ۱۴

۱۴ - آزمون انسان ها با سختی ها و نیز نعمت ها و آسایش ها برخاسته از مقام ربوبی خدا و در جهت رشد و تربیت آنان است .

و فی ذلکم بلاء من ربکم عظیم

برداشت فوق با توجه به کلمه <رب> - که به معنای مربی و مدیر است - استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۱ - ۱۳

۱۳ - قوم موسی معتقد به ربوبیت و حاکمیت خداوند بر طبیعت

فادع لنا ربک یخرج لنا مما تنبت الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۳

۳ - خداوند ، پروردگار ابراهیم (ع) و تدبیر کننده امور او

و إذ ابتلی إبرهیم ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۶ - ۲

۲ - التجا به مقام ربوبی خداوند ، از آداب دعا و درخواست نیاز ها از درگاه اوست .

رب اجعل هذا بلداً ءامناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۷ - ۹

۹ - التجا به مقام ربوبی خداوند ، از آداب دعا به درگاه اوست .

ربنا تقبل منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۱ - ۳،۷

۳ - خداوند ، پروردگار

ابراهیم و مدبر همه جهانهاست .

ربه . .. لرب العلمین

۷ - ربوبیت خدا ، بر همه هستی ها و عوالم ، دلیل ابراهیم (ع) برای تسلیم شدنش در برابر خدا

أسلمت لرب العلمین

مقتضای محاوره خداوند و ابراهیم(ع) آن بود که او در پاسخ خداوند بگوید <أسلمت لک>. آوردن <لرب العالمین> به جای <لک> اشاره به نکاتی دارد; از جمله بیان حقیقت با ارائه دلیل آن; یعنی، چون ابراهیم دانست که خداوند رب العالمین است، تسلیم او شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۹ - ۳

۳ - خداوند ، پروردگار همگان (مسلمانان ، اهل کتاب و . . .) است .

و هو ربنا و ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۱۹۸ - ۵

۵ تفضل خدا بر بندگان ، پرتوی از ربوبیّت او

فضلا من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۰ - ۳

۳ توجّه به ربوبیّت الهی ، از آداب دعا

من یقول ربّنا اتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۱ - ۲

۲ درخواست از مقام ربوبیّت خداوندی ، از آداب دعا

ربّنا اتنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۵۸ – ۲۳،۱۷،۱۴،۱۱،۱۰،۷،۵،۱

۱ محاجّه و ستیز نمرود (شاه بابل) با ابراهیم (ع) ، درباره ربوبیّت الهی

الم تر الی الّذی حاجّ ابرهیم فی ربّه ان اتیه اللّه الملك

کلمه <حاجّ> از مصدر محاجّه به معنای ارائه

برهان و دلیل است در مقابل حجّت و دلیل خصم و خالی از معنای مخاصمه و مجادله نیست. بنابرآنچه مورّخین نوشته اند و نیز روایات دلالت دارد، پادشاه معاصر حضرت ابراهیم (ع)، نمرود (از سلاطین بابل) بوده است.

۵ محاجّه درباره وحدانیّت و ربوبیّت الهی و انکار آن ، علی رغم بهره مندی از داده های خداوندی ، شگفت آور و خلاف عقل سلیم است .

الم تر الی الّذی حاجّ ابرهیم فی ربّه ان اتیه اللّه الملک

مقصود از استفهام در <الم تر . .. >، بیان شگفتی از چنین محاجّه و انکاری است.

۷ قدرتمداری ، زمینه ساز غرور و کفر در برابر ربوبیّت الهی

الم تر الی الّذی . .. ان اتیه اللّه الملک

چنانچه جمله <ان اتیه . .. >، بیانِ علّتِ کفر و غرور نمرود باشد، می توان از آن یک نتیجه کلّی به دست آورد که قدرت و سلطنت، زمینه ساز غرور، کفر و ... است.

۱۰ استدلال ابراهیم (ع) به اماته (میراندن) و احیاء (زنده کردن) پروردگار ، بر وحدانیّت و ربوبیّت وی

اذ قال ابرهیم ربّی الّذی یحیی و یمیت

۱۱ قانون حیات و مرگ ، نشانه و پرتوِ ربوبیّت الهی

ربّی الّذی یحیی و یمیت

۱۴ طلوع دائمی خورشید از مشرق ، جلوه ای از قدرت الهی و نشانه ربوبیّت او

حاجّ ابرهیم فی ربّه . .. فان اللّه یأتی بالشمس من المشرق

۱۷ ثابت شدن توحید ربوبی خداوند بر نمرود ، پس از بیان دلایل روشن توسط ابراهیم (ع)

اذ قال ابرهیم ربّی . .. فبهت الّذی کفر

۲۳ انسان های برخوردار از نعمت های

بیشتر الهی ، سزاوارتر به درک و پذیرش ربوبیّت الهی

الم تر . .. ان اتیه اللّه الملک

گفته شده جمله <ان اتیه اللّه . .. > به قرینه سیاق آیه به این معناست که نمرود به خاطر برخورداری از نعمت خدادادی ملك و سلطنت، باید بهتر از دیگران به ربوبیّت الهی اذعان کند. چرا که ملك و سلطنت نیز پرتویی از ربوبیّت و الوهیّت خداست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۰ - ۴

۴ احیای مردگان ، از شؤون ربوبیّت خداوند

ربّ ارنی کیف تحیی الموتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۸۵ - ۳،۱۷

۳ نزول وحی و قرآن ، ناشی از مقام ربوبیّت الهی

امن الرّسول بما انزل الیه من ربّه

۱۷ - غفران الهی ، مقتضای ربوبیّت خداوند

غفرانک ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸ - ۸،۱۱

۸ عالمان ژرفنگر ، به ربوبیّت الهی و افاضه هدایت و رحمت از ناحیه او ، اذعان دارند .

و الرّاسخون فی العلم یقولون . .. ربّنا لا تزغ قلوبنا ... من لدنک رحمه

۱۱ ربوبیّت الهی ، مقتضی هدایت و رحمت و حفظ بندگان از انحراف

ربّنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۹ - ۹

۹ وقوع قیامت ، پرتویی از ربوبیّت الهی است .

ربّنا انّک جامع الناس لیوم لا ریب فیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ -

۵ پاداش متّقین ، در پرتو ربوبیّت حق

للّذین اتقوا عند ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۶ - ۶،۹

۶ بخشایش گناه بندگان ، جلوه ربوبیّت الهی است .

ربّنا . .. فاغفرلنا

از اسناد <غفران> به مقام ربوبیّت برداشت شده است.

۹ درخواست از مقام ربوبیّت حق و عدم اتّکای به عمل صالح خویش ، ادب دعا

ربّنا انّنا امنّا

همواره در قرآن، ایمان و عمل صالح با هم ذکر می شود; ولی در اینجا چون مقام دعاست، گوینده علی رغم دارا بودن عمل صالح <تقوا>، یادی از آن نمی کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۷ - ۵،۶

۵ پذیرش دعای خالصانه بندگان ، جلوه ای از ربوبیّت خداوند است .

فتقبّلها ربّها بقبول حسن

۶ رشد و شکوفایی استعداد های نهفته انسان ، در پرتو ربوبیّت خداوند

فتقبّلها ربّها . .. و انبتها نباتاً حسناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۸ - ۷

۷ درخواست از مقام < ربوبیت > خدا ، ادب دعا

قال ربّ هب لی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴۱ - ۲

۲ توجّه زکریا به ربوبیّت خدا ، در هنگام دعا

قال ربّ اجعل لی ایه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴۳ - ۴

۴ ربوبیّت الهی ، مقتضی خضوع در برابر او

اقنتی لربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۴۹ – ۳

۳ ارسال رسول همراه با آیات روشنگر (معجزه) ، جلوه ای از ربوبیّت خداست .

و رسولا . .. انّی قد جئتکم بایه من ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۵۰ – ۹

۹ ربوبیّت حق ، مقتضی فرستادن انبیا ، همراه با معجزات

و جئتکم بایه من ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۵۱ – ۲،۳،۴،۵،۷

۲ عیسی (ع) ، خود را چون همه مردم ، موجودی نیازمند به ربوبیّت خدا می دانست .

انّ اللّه ربّی و ربّکم

۳ ربوبیّت خداوند ، جلوه ای از الوهیت او

انّ اللّه ربّی و ربّکم

۴ اعتقاد به ربوبیّت خداوند ، مقتضی پرستش اوست .

انّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه

۵ عبادت ، پذیرش عملیِ ربوبیّت خداوند است .

انّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه

۷ محور دعوت عیسی (ع) ، بیان ربوبیّت خدا و هدایت مردم به پرستش او

انّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۵۳ - ۱،۳

۱ ربوبیّت خداوند ، مقتضی ایمان به آنچه او فرءوف رستاده است .

ربّنا امنا بما انزلت

۳ توجه به ربوبیت خدا ، برانگیزنده انسان به دعا

ربّنا امنا بما انزلت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۶۰ - ۳

۳ بیان حقایق ، پرتویی از ربوبیّت خداوند

الحق من ربّک

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۶۴ - ۸

۸ انحصار ربوبیّت به خداوند

و لا یتّخذ بعضنا بعضاً ارباباً من دون اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸۳ - ۱۵

۱۵ تسلیم و اعتراف اصحاب یمین به ربوبیّت الهی از روی رغبت ; و اعتراف اصحاب شمال با کراهت ، در عالم ذرّ

و له اسلم من فی السّموات و الارض طوعاً و کرهاً

قال اصحاب الیمین بلی طوعاً و قال اصحاب الشّمال بلی کرهاً . .. فذلک قوله تعالی <و له اسلم من فی السّموات و الارض طوعاً و کرهاً>.

علل الشرایع، ص ۴۲۵، ح ۶، ب ۱۶۱ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۲۹۵، ح ۱.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸۴ - ۹

۹ نبوّت پیامبران و نزول کتب آسمانی بر آنان ، پرتویی از ربوبیّت الهی

و ما اُوتی . .. و النّبیّون من ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۹ - ۱۳،۱۶

۱۳ شهیدان ، پرورش یافتگان مقام ربوبی خداوند هستند .

بل احیآء عند ربّهم یرزقون

۱۶ ارتزاق شهیدان در پیشگاه خداوند ، پرتوی از ربوبیّت او

عند ربّهم یرزقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۱ - ۲۱

۲۱ ناسازگاری ربوبیّت خدا با آفرینش بی هدف و باطل

ربّنا ما خلقت هذا باطلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۳ - ۴،۶،۷،۸،۱۲،۱۳،۱۴

۴

یاد همیشگی خداوند و اندیشه در آفرینش ، زمینه ایمان به ربوبیّت الهی

الّذین یذکرون اللّه قیاماً . .. و یتفکّرون ... ربّنا ... فامنّا

۶ ایمان نیاوردن به ربوبیّت خداوند ، پس از شنیدن ندای قرآن و دعوت پیامبر به آن ، نشانه بی خردی است .

ربّنا انّنا سمعنا . .. فامنّا

۷ پذیرش ربوبیّت خداوند ، حقیقت ایمان است .

سمعنا منادیاً ینادی للایمان ان امنوا بربّکم

تفسیر <ایمان> به پذیرش ربوبیّت خداوند، دلالت می کند که اعتقاد به ربوبیّت او حقیقت ایمان و یا رکن اساسی آن است.

۸ ایمان به ربوبیّت خداوند ، از دعوت های اساسی انبیا

سمعنا منادیاً ینادی للایمان ان امنوا بربّکم

۱۲ توجّه به ربوبیّت خداوند ، زمینه درخواست و انتظار آمرزش گناهان از او

ربّنا فاغفرلنا

۱۳ توجّه به ربوبیّت خداوند ، از آداب دعا

ربّنا انّنا . .. ربّنا فاغفرلنا

۱۴ بخشش گناهان و پوشاندن ناروایی ها ، پرتوی از ربوبیّت الهی

ربّنا فاغفرلنا ذنوبنا و کفّر عنّا سیّئاتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۴ - ۴،۵،۶

۴ وفای خداوند به وعده های خویش ، جلوه ای از ربوبیّت او

ربّنا و اتنا ما وعدتنا علی رسلك

۵ نوید پاداش به خردمندان مؤمن از سوی خداوند ، پرتوی از ربوبیّت او

ربّنا و اتنا ما وعدتنا علی رسلك

۶ توجّه و شیفتگی مؤمنان خردمند ، در دعا و مناجات نسبت به ربوبیّت خداوند

ربّنا ما خلقت هذا باطلا . .. ربّنا و اتنا

تکرار کلمه <ربّنا> از سوی خردمندان، نشانگر توجه خاص آنان به خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- ۳

آل عمران - ۳ - ۱۹۵ - ۲،۸

۲ استجابت دعا ، جلوه ای از ربوبیّت خداوند است .

فاستجاب لهم ربّهم

۸ برقراری نظام پاداش عمل و تباه نشدن اعمال خیر ، پرتوی از ربوبیّت خداوند

فاستجاب لهم ربّهم انّی لا اضیع عمل عامل منکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۸ - ۴

۴ توجّه به ربوبیّت الهی ، زمینه گرایش به تقوا

لکن الّذین اتّقوا ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۹ - ۲۲

۲۲ نوید پاداش و تضمین آن ، پرتوی از ربوبیّت الهی نسبت به مؤمنان

لهم اجرهم عند ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱ - ۵

۵ آفرینش آدمیان از شخص واحد و نبودن امتیاز در خلقت آنان ، پرتویی از ربوبیّت الهی نسبت به آنان

اتّقوا ربّکم الّذی خلقکم من نفس واحده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۵ - ۲،۳،۶

۲ سوگند خداوند به ربوبیّت خویش نسبت به پیامبر (ص)

فلا و ربّك

۳ خداوند ، مربی و تربیت کننده پیامبر (ص)

فلا و ربّك

۶ ربوبیّت الهی ، منشأ تربیت پیامبر (ص) برای تصدّی مقام قضاوت و حکومت

فلا و ربّك لا یؤمنون حتّی یحکّموك

برداشت فوق از کاربرد کلمه <ربّ> و اضافه آن به ضمیر خطاب استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۵ - ۱۷

۱۷ توجه به ربوبیّت خدا

، از آداب دعا

ربّنا اخرجنا . .. و اجعل لنا من لدنک ولیّاً و اجعل لنا من لدنک نصیراً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۱۸ – ۶

۶ اعتراف شیطان به ربوبیت و مالکیت خداوند نسبت به تمامی مردمان

و قال . .. من عبادک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۷۰ – ۵

۵ بعثت پیامبر (ص) و نزول قرآن پرتویی از ربوبیت الهی

قد جاءکم الرسول بالحق من ربکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۷۱ – ۳۹

۳۹ کفایت خداوند برای تدبیر هستی ، دلیل وحدانیت او و منزه بودنش از داشتن شریک و فرزند

انما اللّه اله وحد سبحنه ان یکون له ولد . .. کفی باللّه وکیلا

جمله <کفی . ..> دلیل دیگری است برای مطالب گذشته.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۷۴ – ۲،۵

۲ بعثت پیامبر (ص) پرتوی از ربوبیت خداوند نسبت به مردمان

یأیها الناس قد جاءکم برهن من ربکم

۵ خداوند ، پروردگار تمامی انسان ها و تدبیر کننده امور آنها

يأيها الناس قد جاءكم برهن من ربكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۲ - ۱۷،۲۲

۱۷ دستيابى مردم به روزى و درآمد هاى مادى ، پرتوى از ربوبيت خداوند نسبت به آنان

يبتغون فضلا من ربهم

۲۲ ربوبيت خداوند ، منشأ تفضل او به بندگان خويش

يبتغون فضلا من ربهم

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۲۵ – ۱۳

۱۳ ربوبیت خداوند ، زمینه دعا و درخواست از او

قال رب . .. فافرق بیننا و بین القوم الفسقین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۲۸ – ۱۶،۱۵،۱۴،۱۳،۱۲

۱۲ خداوند ، پروردگار تمام عوالم هستی و همه در پرتو ربوبیت او

انی اخاف اللّه رب العلمین

۱۳ هستی ، دارای جریانی رو به کمال در پرتو ربوبیت خداوند

رب العلمین

<رب> به معنای تربیت کننده است و تربیت یعنی ایجاد تدریجی چیزی تا آنگاه که به کمال خویش برسد.

۱۴ ربوبیت الهی ، مقتضی کیفر متجاوزان

انی اخاف اللّه رب العلمین

ترس هابیل، به قرینه آیه بعد، از مجازات خداوند و عذاب دوزخ بوده است. بنابراین توصیف خداوند به <رب العلمین>، می رساند که چون او رب العالمین است، متجاوزان را کیفر می دهد.

۱۵ توجه به ربوبیت فراگیر خداوند بر جهان هستی ، موجب ترس از او و پرهیز از گناه

انی اخاف اللّه رب العلمین

توصیف <اللّه> به <رب العلمین>، پس از بیان خداترسی هابیل، می رساند که وی بدان جهت از خدا هراسان بوده که خداوند را پروردگار جهانیان می دانسته است.

۱۶ ناسازگاری قتل با اعتقاد به ربوبیت خداوند بر جهان هستی

ما إنّا . .. انی اخاف اللّه رب العلمین

تعلیل اقدام نکردن به قتل به ترس از خدای رب العالمین، می رساند که ربوبیت خداوند بر جهان هستی چنین اقتضا می کند که انسانها باید در امنیت جانی بسر برند. بنابراین کسانی که مرتکب قتل می شوند، خود را به نوعی رودرروی ربوبیت خداوند قرار داده اند.

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۴ - ۱۷

۱۷ نزول قرآن بر پیامبر (ص) ، جلوه ای از ربوبیت خداوند

ما أنزل إلیک من ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۶ - ۱۵

۱۵ نزول کتب آسمانی و تعالیم الهی ، نمودی از ربوبیت خداوند نسبت به بندگان

و لو انهم اقاموا التوریه و الانجیل و ما أنزل الیهم من ربهم

گزینش کلمه <رب>، مبین ارتباط نازل کردن کتب آسمانی با ربوبیت الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۷ - ۳

۳ رسالت الهی پیامبر (ص) برای ابلاغ وحی ، جلوه ای از ربوبیت خداوند

یایها الرسول بلغ ما أنزل إلیک من ربک

گزینش اسم <رب> نشانه ارتباط رسالت و وحی با ربوبیت الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۸ - ۱۰،۱۷

۱۰ فرمان ها و معارف نازل شده بر اهل کتاب ، در کنار تورات و انجیل ، جلوه ای از ربوبیت خداوند

حتّی تقیموا التوریه و الانجیل و ما أنزل الیکم من ربکم

۱۷ فرمان ها ، معارف و تعالیم نازل شده بر پیامبر (ص) برخاسته از ربوبیت خداوند

ما أنزل إلیک من ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۴ - ۴

۴ درخواست از مقام الوهیت و ربوبیت خداوند از آداب دعا و مؤثر در استجابت آن

قال عیسی ابن مریم اللّهم ربنا

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۱۷ – ۳،۵

۳ تنها خداوند پروردگار ، اختیاردار عیسی (ع) و سایر مردمان

ان اعبدوا اللّه ربی و ربکم

۵ بیان ربوبیت خداوند بر مسیح (ع) و تمامی انسان ها از برجسته ترین تعالیم حضرت مسیح (ص)

ما قلت لهم الا ما امرتنی به ان اعبدوا اللّه ربی و ربکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۵ – ۸

۸ توجه به ربوبیت خداوند، مقتضی پرهیز از عصیان او

قل إنی أخاف إن عصیت ربی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۲۳ – ۶

۶ اعتراف مشرکان در قیامت به الوهیت و ربوبیت خداوند

و اللّه ربنا ما کنا مشرکین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۴۵ – ۱۴،۱۵

۱۴ همه جهانیان تحت ربوبیت خدا هستند.

و الحمد للّه رب العلمین

۱۵ خداوند، مالک و مدبر جهانیان است.

رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۱۴

۱۴ شمول رحمت خداوند بر مؤمنان به آیات، پرتویی از ربوبیت اوست.

یؤمنون بأیتنا . .. کتب ربکم علی نفسه الرحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۰ - ۱۶

۱۶ علم محیط خداوند بر تمامی موجودات، ضامن جریان مشیت و ربوبیت خداوند در پهنه هستی است.

إلا أن یشاء . .. و سع ربی کل شیء علما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام

- ۶ - ۱۰۲ - ۸

۸ توجه به انحصار ربوبیت و خالقیت خداوند برانگیزنده آدمی به پرستش اوست.

ذلکم الله ربکم لا إله إلا هو خلق کل شیء فاعبدوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۴ - ۲

۲ ارائه آگاهی به انسان، پرتوی از ربوبیت و لطف الهی است.

قد جاءکم بصائر من ربکم

تکرار ضمیر <کم> و اضافه رب به آن بیانگر لطف خداوند به بندگانش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۶ - ۴

۴ نزول وحی از شؤون ربوبیت الهی است.

ما أوحی الیک من ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۸ - ۱۷

۱۷ بازگشت همگان به سوی خداوند و آگاهی یافتن آنان از حقیقت کرده های خویش در قیامت، پرتوی از ربوبیت الهی است.

ثم إلی ربهم مرجعهم فینبئهم بما کانوا یعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۲ - ۲۰

۲۰ جلوگیری نکردن از ستیز دشمنان با پیامبر(ص) از مظاهر ربوبیت الهی و موجب رشد و تربیت است.

و لو شاء ربک ما فعلوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۴ - ۱۰

۱۰ نزول قرآن بر اساس حق، جلوه ربوبیت الهی نسبت به پیامبر(ص) است.

أنه منزل من ربک بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۵ - ۷

۷ اتمام دین، با بعثت پیامبر(ص) جلوه ای از ربوبیت خداوند است.

و تمت کلمت

ربک صدقا و عدلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۹ - ۱۹

۱۹ آگاهی دقیق از اهل بدعت در دین و متجاوزان به حدود الهی، جلوه ای از ربوبیت خداوند

إن ربک هو أعلم بالمعتدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۶ - ۳،۴

۳ پیامبر(ص) مشمول ربوبیت و عنایت ویژه خداوند است.

و هذا صرط ربک مستقیما

۴ هدایت و گمراهی از شؤون ربوبیت خداوند است.

و هذا صرط ربک مستقیما

ذکر نام مبارک <رب> پس از اشاره به هدایتگری (أن یهدیه) و اضلال الهی (یضله) بیانگر ارتباط این نام و تجلی آن با گمراهی و هدایت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۷ - ۷

۷ پاداش دادن به هدایت یافتگان هشیار و متذکر، از شؤون ربوبیت خداوند است.

لهم دارالسلم عند ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۴ - ۱،۲

۱ تنها خداوند، <رب> (مالک و مدبر) انسانهاست.

أغیر الله أبغی ربا

<بغی>، مصدر <أبغی>، به معنای جستجو و طلب کردن است. کلمه <ربا> مفعول برای <أبغی> و <غیر الله> حال برای <ربا> است.

۲ خداوند، مالك و مدبر همه هستی است.

و هو رب کل شیء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۵ - ۴

۴ برتری برخی از انسانها بر برخی دیگر و تفاوت آنان در برخوردار شدن از نعمتها، تدبیری است از جانب خدا در راستای ربوبیت او بر جوامع بشری

و هو رب کل

شیء . .. رفع بعضکم فوق بعض درجت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳ – ۶

۶ قرآن، نشأت گرفته از مقام ربوبی خداوند است.

من ربکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۲۹ – ۳

۳ فرمان به قسط، فرمانی برخاسته از ربوبیت خداوند

قل أمر ربی بالقسط

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۳ – ۹

۹ تحریم کردارهای زشت و دیگر محرمات، ناشی از ربوبیت خداوند است.

إنما حرم ربی الفوحش . .. ما لا تعلمون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۴۴ – ۵

۵ وعده ها و وعید های خداوند ، برخاسته از ربوبیت او و برای رشد و تربیت انسانهاست .

قد وجدنا ما وعدنا ربنا حقاً فهل وجدتم ما وعد ربکم حقاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۴ – ۱،۲،۴،۱۴،۱۶

۱ خداوند ، آفریدگار آسمان ها و زمین و پروردگار راستین انسانهاست .

إن ربكم اللّه الذى خلق السموت و الأرض فى سته أيام

۲ تنها آفریدگار نظام هستی ، شایسته ربوبیت و تدبیر امور انسانهاست .

إن ربكم اللّه الذى خلق السموت و الأرض

۴ خداوند پس از آفرینش آسمان ها و زمین (نظام هستی) با استیلا بر عرش ، به تدبیر امور آنها پرداخت .

ثم استوى على العرش

۱۴ افاضه خیر ها و برکت ها بر جهانیان ، برخاسته از ربوبیت خداوند است .

تبارك اللّه رب العلمين

۱۶

تمامی موجودات جهان هستی ، تحت ربوبیت خداوند هستند .

اللّه رب العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۵ – ۲،۹

۲ شناخت ربوبیت الهی ، مستلزم روی آوری انسان به دعا به درگاه اوست .

إن ربکم اللّه الذی . .. ادعوا ربکم تضرعاً

بیان ضرورت دعا پس از بیان ربوبیت خداوند و تدبیر جهان هستی از سوی او می تواند اشاره به برداشت فوق داشته باشد.

۹ توجه به ربوبیت خداوند ، برانگیزنده آدمی به دعا به درگاه او

ادعوا ربکم

هدف از بیان ربوبیت خدا به انسانها، در ضمن دعوت آنان به دعا به درگاه او، ایجاد انگیزه دعا در ایشان است. یعنی باور به ربوبیت خدا همان و روی آوری به درگاه او همان.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۶ – ۵

۵ هراس از مقام ربوبی خدا و نقمت او و امید داشتن به رحمت وی ، از آداب دعا و نیایش به درگاه خداوند است .

و ادعوه خوفاً و طمعاً

هر یک از <خوفاً> و <طمعاً> مصدری است به معنای اسم فاعل و حال برای فاعل <ادعوه> می باشد. یعنی <ادعوه خائفین و طامعین>. متعلق <طمعاً> به قرینه فراز بعد رحمت خداست و در مقابل، متعلق <خوفاً> نقمت خدا و دوری از رحمت او خواهد بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۸ – ۳

۳ موجودات در پرتو ربوبیت خداوند به ثمر می نشینند و بازدهی دارند .

يخرج نباته بإذن ربه

جلد - نام سوره - سوره - آيه

- فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۱ - ۹،۱۰

۹ خداوند ، پروردگار و مدبر تمامی هستی است .

رب العلمین

۱۰ رسالت پیامبران در راستای ربوبیت خداوند بر تمام هستی است .

و لکنی رسول من رب العلمین

انتخاب <رب العالمین> از میان دیگر اسما و صفات خداوند، به عنوان ارسال کننده پیامبران، اشاره به این نکته دارد که رسالت پیامبران در ارتباط با ربوبیت خدا بر تمام جهان هستی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۳ - ۶

۶ دین و معارف الهی ناشی از مقام ربوبی خداوند و برای رشد و تعالی انسانهاست .

أن جاءکم ذکر من ربکم

<من> در <ذکر من ربکم> برای ابتدای غایت است. یعنی معارف دین از مقام ربوبی سرچشمه گرفته است. و اضافه <رب> به <کم> می رساند که نزول آن معارف در راستای ربوبیت خدا بر انسانها و برای تربیت آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۷ - ۸،۹

۸ خداوند ، پروردگار و مدبّر تمام هستی است .

رب العلمین

۹ رسالت پیامبران در راستای ربوبیت خداوند بر تمامی هستی است .

و لکنی رسول من رب العلمین

انتخاب <رب العلمین> از میان دیگر صفات خداوند به عنوان ارسال کننده پیامبران اشاره به این نکته دارد که رسالت

پیامبران در ارتباط با ربوبیت او بر تمام هستی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۷

۷ دین و معارف الهی ناشی از مقام ربوبی خداوند و برای رشد و تعالی انسانهاست .

أن

جاءکم ذکر من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۴،۵

۴ کیفر حق ناپذیران ، در راستای ربوبیت الهی بر جامعه انسانی است .

قد وقع علیکم من ربکم رجس

۵ سوق دادن مردم به جایگاه بایسته آنان ، پرتویی از ربوبیت خداوند بر ایشان است .

قد وقع علیکم من ربکم رجس و غضب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۳ - ۱۴

۱۴ ارائه دلیل برای هدایت مردم ، پرتوی از ربوبیت خداوند بر آنان

بینه من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۷ - ۳

۳ فرمان های خداوند برخاسته از ربوبیت او و برای رشد و تعالی انسانهاست .

عن أمر ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۵ - ۱۶

۱۶ ارائه دلیلی روشنگر از سوی خداوند ، برخاسته از ربوبیت اوست .

قد جاءتکم بینه من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۹ - ۱۷،۲۳،۲۷

۱۷ شعیب (ع) ، علم مطلق خداوند را دلیل پذیرش ربوبیت وی و تسلیم در برابر مشیتهایش دانست .

قال . .. إلا أن یشاء اللّه ربنا وسع ربنا کل شیء علماً

۲۳ توجه به ربوبیت خدا و علم همه جانبه او ، مستلزم توکل کردن بر وی و پایداری در برابر تهدید دشمنان

وسع ربنا کل شیء علماً علی اللّه توکلنا

۲۷ داوری خداوند میان انسان ها ، جلوه ای از ربوبیت او

نسبت به ایشان است .

ربنا افتح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۴ - ۲،۴

۲ رسالت انبیا در راستای تدبر جهان و ربوبیت خداوند بر هستی است .

إنی رسول من رب العلمین

موسی با توصیف خداوند به پروردگار هستی به عنوان منشأ رسالت خویش، به این نکته اشاره دارد که رسالتش در راستای ربوبیت خداوند بر جهان هستی است. یعنی رسالت انبیا با تدبیر کل جهان پیوند دارد.

۴ خداوند ، مالک و مدبر همه عالم های هستی

رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۵ - ۶،۸

۶ دلایل و معجزات موسی (ع) ، موهبتی الهی پیشاروی فرعونیان و نشأت گرفته از مقام ربوبی خداوند

قد جئتکم ببینه من ربکم

۸ ربوبیت خداوند بر تمام هستی و نیز بر فرعون و بزرگان دربارش ، مورد تأکید موسی در محاوراتش با فرعون

إنی رسول من رب العلمین . .. قد جئتکم ببینه من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۱ - ۱،۵،۶

۱ ساحران با مشاهده معجزه موسی (ع) ربوبیت خداوند را بر تما هستی باور کردند و به آن ایمان آوردند .

قالوا ءامنا برب العلمین

۵ خداوند ، تدبیرکننده تمام هستی است .

ءامنا برب العلمین

۶ ربوبیت مطلق خداوند ، مهمترین و بارزترین پیام موسی (ع) برای مردم کافر عصر خویش

قالوا ءامنا برب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۶ - ۷،۱۵

۷ ربوبیت خداوند بر

بندگان مایه هدایت آنان به وسیله آیات و نشانه های خویش

ءامنا بایت ربنا لما جاءتنا

۱۵ توسل به ربوبیت خداوند از آداب دعا به درگاه اوست .

ربنا أفرغ علینا صبراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۹ - ۸

۸ نابودی فرعونیان و به حاکمیت رسیدن بنی اسرائیل ، پرتوی از ربوبیت خداوند نسبت به آنان

عسی ربکم أن یهلك عدوکم و یستخلفکم فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۳۴ - ۹

۹ استجابت دعا ، از شؤون ربوبی خداوند است .

ادع لنا ربك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۹ - ۵

۵ شمول رحمت خدا بر بندگان و آمرزش گناه آنان جلوه ای از ربوبیت خداوند بر بندگان است .

لئن لم یرحمنا ربنا و یغفر لنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۹

۹ موسی (ع) با توجه به ربوبیت خدا و توصیف او به < أرحم الراحمین > ، خواسته های خویش را از وی تقاضا کرد .

و أنت أرحم الرحمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۲ – ۴

۴ کیفر های خداوند برخاسته از ربوبیت اوست .

سینالهم غضب من ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۶۷ – ۳

۳ ذلت و خواری یهودیان با مسلط ساختن مردمی بر آنان ، پرتوی از ربوبیت خدا بر پیامبر

(ص) و در راستای تقویت و گسترش آیین وی

و إذ تأذن ربک

برداشت فوق از کلمه <رب> و اضافه شدن آن به ضمیری که برای خطاب به پیامبر(ص) به کار رفته، استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۲ - ۲،۴،۷،۱۴

۲ خداوند پس از خلقت هر انسان ، حقیقت وی را در ارتباط با ربوبیت الهی بر او آشکار می سازد .

و إذ أخذ ربک . .. و أشهدهم علی أنفسهم ألست بربکم

<أشهده علی کذا> یعنی او را حاضر کرد تا وجود امری یا تحقق فعلی را ببیند و بر آن آگاه شود تا به هنگام لزوم گواهی دهد. بنابراین <أشهدهم علی أنفسهم>، یعنی خداوند انسانها را به وجود خودشان حاضر کرد تا خود را ببینند. جمله <ألست بربکم> (آیا پروردگار شما نیستم)، بیان می دارد که مراد از شهود خویش، دیدن خود در ارتباط با ربوبیت خداوند است. یعنی خود را ببینند و دریابند که وجودشان وابسته به خداوند و ربوبیت اوست.

۴ هر انسانی در نشئه شهود به گونه ای محسوس ربوبیت و وحدانیت خداوند را دریافته است .

و أشهدهم علی أنفسهم ألست بربکم قالوا بلی

۷ آگاهی انسان در نشئه حجاب به ربوبیت خداوند ، برخاسته از آگاهی او در نشئه شهود است .

أشهدهم علی أنفسهم . .. أن تقولوا یوم القیمه إنا کنا هذا غفلین

<أن تقولوا . .. > به تقدیر <لام> و <لا>ی نافیه است. یعنی <لأن لا تقولوا> (ما مسأله اشهاد را عملی کردیم تا روز قیامت نگویید از ربوبیت خدا غافل بودیم.) این تعلیل می رساند که

اگر مسأله اشـهاد نبود، حجت بر انسانها تمام نبود و خداونـد آنها را به خاطر غفلت از ربوبیتش مؤاخـذه نمی کرد. از لوازم این معنا آن است که آگاهی بالفعل انسانها نسبت به خدا به خاطر مسأله اشهاد می باشد.

۱۴ آدمی در قیامت به علم حضوری درمی یابد که خداوند پروردگار اوست .

إنا کنا هذا غفلین

اشاره به ربوبیت خـدا با کلمه <هـذا> گویای آن است که انسان در قیامت خود را در پیشـگاه خداوند حاضـر می یابد. یعنی علم حضوری و شهودی به او پیدا می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۷۳ – ۱

۱ وجود نشئه شـهود و آگاه شدن آدمی به ربوبیت و وحدانیت خدا در آن نشـئه ، از میان برنده هر گونه عذر و بهانه ای برای روی آوری به شرک

و أشهدهم علی أنفسهم . .. أو تقولوا إنما أشرک ءاباؤنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۲۰۳ – ۸،۱۰

۸ قرآن کتابی نشأت گرفته از مقام ربوبی خداوند

إنما أتبع ما یوحی إلیّ من ربی

۱۰ قرآن و روشنگری های آن پرتویی از ربوبیت خدا و در جهت تدبیر امور انسانهاست .

هذا بصائر من ربکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۲۰۵ – ۱،۲

۱ خداوند از پیامبرش خواست تا متوجه مقام ربوبی وی بوده و او را در دل و جان خویش یاد کند .

و اذکر ربک فی نفسک

۲ خشوع در برابر خدا و هراس از مقام ربوبی او ، از آداب

توجه به خدا و یاد کردن اوست .

و اذکر ربک فی نفسک تضرعا و خیفه

<تضرع> به معنای خشوع و اظهار کوچکی است و <خیفه> به معنای ترسیدن و هراس داشتن است. <تضرعا> و <خیفه> مصدر و در آیه شریفه به معنای اسم فاعل (متضرعا) و (خائفا) می باشند. یعنی: یاد کن پروردگارت را با حالت خشوع و هراس.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵ - ۳،۴

۳ تقدیر خداوند بر وقوع جنگ بدر ، در جهت تدبیر امور پیامبر (ص) و در راستای پیشبرد رسالت وی

أخرجک ربک من بیتک بالحق

<رب> به معنای مدبر و مربی است و اضافه آن به <ک> در جمله <کما أخرجک ربک> می رساند که از اهداف تقدیر الهی بر خروج پیامبر(ص)، تدبیر امور وی بوده که طبعاً برای تکمیل رسالت او بوده است.

۴ اقدام پیامبر (ص) به جنگ بدر ، اقدامی به حق و تحت تدبیر و ربوبیت خداوند

کما أخرجک ربک من بیتک بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲ - ۱۲

۱۲ خدا ، پروردگار و مربی آدمیان است .

عند ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳ - ۱،۱۱،۱۴،۱۹

۱ خدا ، پروردگار و مربی انسانهاست .

إن ربکم اللّه

۱۱ تدبیر امور آسمان ها و زمین در دست خداوند است .

الذی خلق السموت و الأرض . .. یدبر الأمر

۱۴ وجود وسایط و عوامل (شفیعان) برای خدا در تدبیر امور نظام هستی

یدبر الأمر ما من

شفیع إلا من بعد إذنه

۱۹ تنها خداوندِ خالقِ مدبر ، پروردگار انسان ها و شایسته پرستش است .

اللّه الذی خلق . .. ثم استوی ... یدبر الأمر ... ذلکم اللّه ربکم فاعبدوه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۵ – ۲۳

۲۳ خدا پروردگار آدمیان است .

إن عصیت ربی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۹ – ۱۰

۱۰ خدا ، پروردگار و مربی انسانهاست .

و لو لا کلمه سبقت من ربك

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳۲ – ۲

۲ خدا ، رب و پروردگار حقیقی آدمیان است .

فذلکم اللّه ربکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳۷ – ۱۲

۱۲ خدا ، پروردگار جهانیان است .

من رب العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۷ - ۵

۵ خداوند ، رب و پرورش دهنده همه انسانهاست .

یأیها الناس قد جاءتکم موعظه من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۷ - ۶

۶ ربوبیت و تدبیر امور انسان در دست خداوند است .

هو الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۲ - ۱۲

۱۲ خداوند ، نگهبان همه چیز و تدبیر کننده آن است .

و الله علی کل شیء وکیل

<وکیل> به کسی گفته می شود که کار دیگری

را به عهده گرفته است و چون در آیه شریفه با <علی> متعدی شده معنای حفاظت و نگهداری نیز در آن اشراب شده است. بنابراین جمله <والله علی ...> اشاره به این معنا دارد که: خداوند عهده دار، حافظ و نگهبان امور همگان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۸ - ۵

۵ خداوند ، پروردگار همگان و مدبر امور ایشان است .

علی ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۸ - ۳

۳ خداوند ، مربی پیامبران و مدبر امور ایشان است .

إن کنت علی بیّنه من ربی

برداشت فوق ، با توجه به گزینش اسم <رب> که به معنای مدبر و مربی است استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۴ - ۱۱

۱۱ خداوند ، پروردگار انسان ها و تدبیرکننده امور ایشان است .

هو ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۳،۱۰،۱۱

۳ خداوند ، پروردگار و مالک همه انسان ها و مدبر امور ایشان است .

علی الله ربی و ربکم

۱۰ ربوبیت فراگیر خداوند ، سیطره او بر همه جنبندگان و ضرورت توکل بر او ، از تعالیم حضرت هود (ع)

إنی توکلت علی الله ربی و ربکم ما من دابّه إلاّ هو ءاخذ بناصیتها

۱۱ افعال خداوند و تدبیرات او ، به تمامی براساس حکمت و بر طریق صواب است .

إن ربی علی صرط مستقیم

بر صراط مستقیم بودن شخص ، به معنای راستی و درستی کارهای اوست.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۷ - ۱۳

۱۳ مالك و مربی بودن خداوند بر همه چیز ، مستلزم مراقبت و حفاظت كامل او ، از آنهاست .

إن ربی علی كل شیء حفیظ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۳ - ۳

۳ خداوند ، مربی پیامبران و مدبر امور ایشان است .

إن كنت علی بیّنه من ربی

برداشت فوق ، با توجه به گزینش اسم <رب> كه به معنای مدبر و مربی است استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۶ - ۱۳،۱۴

۱۳ خداوند ، مربی پیامبر (ص) و مدبر امور اوست .

إن ربک

۱۴ قدرت شكست ناپذیر خداوند ، پشتوانه پیشبرد هدف های رسالت و تدبیر امور نبوّت رسول خداست .

إن ربک هو القویُّ العزیز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۱ - ۶

۶ لوط (ع) تحت تربیت خداوند و برخوردار از حمایت او بود .

إنا رسل ربك

برداشت فوق ، از <ربك> (مدبر و مربی تو) استفاده شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۸ – ۳

۳ خداوند ، مربی پیامبران و تدبیر کننده امور ایشان است .

إن کنت علی بیّنه من ربی

<رب> به معنای مدبّر و مربی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۱۰ – ۸

۸ مصالح جوامع بشری و تدبیر امور انسان ها ، مایه تقدیر

خداوند بر داوری نکردن او میان حق گرایان و باطل اندیشان ، در عرصه حیات دنیاست .

لولا کلمه سبقت من ربک لقضی بینهم

برداشت فوق ، از کلمه <رب> که به معنای مدبر و مربی است استفاده می شود; یعنی ، تقدیر یاد شده (لولا کلمه سبقت . ..) در راستای تدبیر امور انسانهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۷ - ۵

۵ ستم به انسان ها و به هلاکت رساندن جوامع درستکار ، ناسازگار با مقام ربوبیت خدا و مدبر بودن اوست .

و ما کان ربک لیهلک القری بظلم و أهلها مصلحون

برداشت فوق از <رب> که به معنای مدبر و مربی است - استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۱ - ۲۳،۲۴

۲۳ حوادث و مراحل زندگانی یوسف (ع) ، به تدبیر و فرمان خداوند تحقق می یافت .

و کذلک مکّنّا لیوسف فی الأرض . .. والله غالب علی أمره

از مصداقهای مورد نظر برای <أمره> به قرینه <کذلک مکّنّا لیوسف> تدبیر امور یوسف(ع) است. برخی برآنند که ضمیر در <أمره> به یوسف برمی گردد. بر این اساس جمله <والله غالب علی أمره> (خداوند بر امور یوسف(ع) غلبه دارد و تدبیر امور او در اختیار خداست) در برداشت فوق صراحت بیشتری دارد.

۲۴ اکثریت مردم به جریان امور به تدبیر خدا و توان او بر انجام مشیّتهایش و ناتوانی همگان در برابر او ، ناآگاهند .

و الله غالب علی أمره و لکنّ أکثر الناس لایعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۳ - ۲۰

۲۰ یوسف (ع) در برابر زلیخا تصریح کرد که تنظیم جریان زندگی او ، به عنایت و تدبیر خداوند بوده است .

معاذ الله إنه ربی أحسن مثوای

ضمیر در <إنه> به <الله> باز می گردد و در برداشت فوق، جمله <إنه ربی> تعلیل برای <معاذ الله> گرفته شده است. بر این اساس مفاد جمله فوق، چنین می شود: من [از این امر فریبنده] به خدا پناه می برم و او مرا یاری خواهد کرد ; زیرا او مدبر امور من و تربیت کننده من است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۱۳

۱۳ خداوند ، امور انسان ها را بر اساس رحمت خویش و مغفرت خطا های آنان تدبیر می کند .

إن ربی غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲ - ۱۴

۱۴ خداوند ، رب و پروردگار همه انسانهاست .

لعلكم بلقاء ربكم توقنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴ - ۱۲

۱۲ خارج پنداشتن تدبیر امور هستی از اختیار خداوند ، نشانه جهل و کور فکری است .

إن فی ذلک لأیت لقوم یعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۳ - ۱۵

۱۵ کفرپیشگان علی رغم مشاهده نشانه های ربوبیت خدا بر سراسر جهان ، با موحدان درباره خداوند و ربوبیت او به جدال و جرّ و بحث می پردازند .

هو الذی یریکم البرق . .. و هم یجدلون فی الله

جمله

حالیه <و هم یجادلون فی الله> قید برای همه جمله هایی است که در آیات پیشین آمده است ; یعنی، با آنکه آثار وجودی خدا و ربوبیت او نمایان است و اوست که برق، رعد، ابر و صاعقه را پدید می آورد و همه امور را تحقق می بخشد، آنان درباره وی به جرّوبحث می پردازند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۳ - ۱

۱ موجودیّت انسان ها و دستاوردهایشان و نیز تدبیر امور آنان به دست خداوند است .

أفمن هو قائم علی کل نفس بما کسبت

از معانی <قائم بودن بر کسی> در اختیار داشتن شؤون آن کس، تدبیر امور او و قوام بخشیدن به وی است. حرف <باء> در <بماکسبت> به معنای <مع> می باشد و مراد از <من هو...> خداوند متعال است. بنابراین مفاد <من هو قائم...> این است که: خداوند قوام بخش انسانها و هر آنچه به دست آورده اند می باشد و او شؤون ایشان را اداره و تدبیر می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۳ - ۹

۹- انبیا ، برخوردار از عنایت و تربیت ویژه خداوند

فأوحی إلیهم ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۸ - ۵

۵- همه انسان ها ، حتی کفار ، تحت ربوبیت خداوندند .

مثل الذین کفروا بربّهم أعملهم کرماد اشتدّت به الریح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۵ - ۶

۶- خواندن خداوند با اسم < ربّ > از آداب دعاست .

ربّ

اجعل هذا البلد ءامنًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۲۲ – ۹

۹- نزول باران ، تحت تدبیر خداوند و به میزان مشخص و اندازه ای معین است .

و إن من شیء إلاّ عندنا خزائنه و ما ننزّله إلاّ بقدر معلوم . .. فأنزلنا من السّما

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۹۸ – ۹

۹- ربوبیت خداوند ، شایسته تسبیح ، حمد ، سجده و فروتنی انسان به پیشگاه او

فسبّح بحمد ربّک و کن من السجدین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۹۹ – ۸

۸- ربوبیت خداوند ، شایسته عبادت به درگاه او

و اعبد ربّک حتی یأتیک الیقین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۵۵ – ۲

۲- پیامبر (ص) ، تحت توجه و پرورش ویژه خداوند قرار داشت .

و ربّک أعلم بمن فی السموت و الأرض

با توجه به اینکه خداوند ربّ همه موجودات است و در آیه قبل نیز خود را <ربّ> همه انسانها معرفی کرد; ولی در این آیه <ربّ> به ضمیر مفرد مخاطب که مقصود از آن پیامبر(ص) است اضافه شده و این حکایت از آن دارد که آن حضرت، تحت توجه و پرورش خاص خداوند قرار داشت.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶۰ – ۷

۷- پیامبر (ص) ، تحت ربوبیت و عنایت ویژه خداوند

إن ربّك أحاط بالناس

جلد – نام سوره – سوره – آیه –

فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶۵ – ۱۲

۱۲- پیامبر (ص) ، تحت ربوبیت ویژه خداوند و مصون از سلطه و نفوذ شیطان

إن عبادی لیس لک علیهم سلطن و کفی بربّک وکیلاً

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مراد از <ک> در <ربّک> چنانکه مفسّران نیز احتمال داده اند پیامبر(ص) باشد. بنابراین، با اینکه خداوند سلطه شیطان بر بندگان خود را منتفی دانسته است، اختصاص به ذکر پیامبر(ص) پس از آن، می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶۶ – ۵

۵- مطالعه در پدیده های نهفته در طبیعت ، هدایت کننده انسان به ربوبیت خدای یگانه

ربّکم الذی یزجی لکم الفلک فی البحر لتبتغوا من فضله

از اینکه خداوند برای گرایش دادن انسانها به ربوبیت خویش، آنها را به مواهب طبیعت توجه داده است، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۵ – ۱۰

۱۰- پیامبر (ص) ، تحت عنایت ویژه و ربوبیت خاص خداوند

من أمر ربّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۷ – ۷

۷- ربوبیت الهی نسبت به پیامبر (ص) ، ربوبیتی آمیخته با رحمت است .

إلّا رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۳ - ۸

۸- شناخت ربوبیّت خداوند ، از عوامل ایمام اصحاب کهف بود .

ءامنوا بربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۴

۱۳- تدبیر امور آسمان ها و زمین (جهان هستی) ، به دست خداوند است .

ربّ السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۹ - ۱

۱- بیداری اصحاب کهف از خواب ، رخدادی شگفت و تحت تدبیر و اراده خداوند بود .

و کذلک بعثنهم

اسناد <بعث> و بیدارسازی به خداوند، گویای نکته فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۲ - ۱۵

۱۵- برتری آگاهی خداوند ، لازمه ربوبیّت او است .

قل ربّی أعلم بعدتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۸ - ۴۸

۴- اللّه ، یگانه مالک و مدبّر انسان و جهان هستی است .

لکنّاْ هو اللّه ربّی

۸- شرک و غفلت از ربوبیّت خدا ، مهم ترین خطر رفاه زدگی و سرمستی به امکانات دنیوی است .

لکنّاْ هو اللّه ربّی و لاأشرک بربّی أحدًا

مرد مؤمن، برای جدا کردن صف خویش از ثروت مند مغرور، به دو نکته اشاره کرده است: ربوبیّت خدا و عدم شرک و با این تعبیر، ثروت مند مغرور را به غفلت از خدا و گرفتاری به شرک، هشدار داده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۳ – ۷

۷- مقام ربوبیت خدا ، مقام اجابت درخواست بندگان است .

إذ نادی ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۳۶ – ۱،۴

۱- حضرت عیسی (ع) در گهواره ، خداوند را پروردگار خود و دیگر انسان ها معرفی

کرد .

و إنّ اللّه ربّی و ربّکم

جمله <إنّ اللّه ربّی . ..> عطف بر <إنّی عبد اللّه> در آیات قبل است. این آیه نیز نقل بخشی از گفته های عیسی(ع) در گهواره است و آیات <ذلک عیسی ... کن فیکون> در این بین معترضه می باشد. تشابه این جمله با آنچه در سوره آل عمران و زخرف از عیسی(ع) نقل شده، تأیید کننده این نکته است.

۴- خداوند ، تدبیرکننده و پرورش دهنده همه انسان ها است .

و إنّ اللّه ربّی و ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۵ - ۱۱

۱۱- اسماعیل صادق الوعد ، پرورش یافته تربیت های الهی و زندگی او تحت تدبیر و ربوبیت خداوند بود .

عند ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۴ - ۹

۹- خداوند برای رشد آگاهی های پیامبر (ص) و تدبیر رسالت او ، هیچ نکته ای از تعالیم ضروری را فروگذاری نکرده و به دست فراموشی نسپرده است .

و ما کان ربّک نسیًّا

برداشت یادشده، با توجه به کلمه <ربّ> به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۵ - ۱،۱۳

۱- خداوند ، پروردگار آسمان ها و زمین و موجودات میان آن دو است .

ربّ السموت والأرض و ما بینهما

۱۳- جز خداوند ، هیچ موجودی شایسته نام مقدس < ربّ و پروردگار جهان > نیست .

ربّ السموت والأرض . .. هل تعلم له سميًّا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۱

۱،۵ -

۱ - موسی (ع) پرورش یافته خداوند

اصطنعتک

<إصطناع>; یعنی، تربیت کردن و مؤدب ساختن (قاموس) و بر مبالغه در شایسته ساختن دلالت دارد (مفردات راغب).

۵ - خداوند ، مربی پیامبران و پرورش دهنده آنان

واصطنعتک لنفسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۰ - ۹،۱۳

۹ - تأکید موسی (ع) در برابر فرعون ، بر یگانگی خالق و ربّ جهان

من ربّکما . .. ربّنا الذی أعطی کلّ شیءء خلقه

۱۳ - موسی (ع) ، رسالت خویش را پرتویی از هدایت گسترده ربوبی دانست .

من ربّکما . .. ربّنا الذی أعطی کلّ شیء خلقه ثمّ هدی

مناسبت بحث موسی(ع) با فرعون، چنین اقتضا کرده است که آن حضرت، موضوع هدایت عام الهی را مطرح کند تاپاسخ سؤال مقدر فرعون را داده باشد; زیرا ممکن بود فرعون بگوید: بر فرض که خدای خالق ربّ تو است، چه دلیلی بر لزوم پذیرش سخن رسولان او وجود دارد؟ موسی(ع) با مطرح کردن هدایت عام الهی، علاوه بر پاسخ به سؤال احتمالی او، زمینه کلی اثبات رسالت خویش را نیز مطرح کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۷

۷ - خداوند رحمان (دارای رحمت گسترده) ، پروردگار همه مردم است .

و إنّ ربّکم الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۱۴ – ۲۱

۲۱ – خداوند تعلیم دهنده و تربیت کننده پیامبران است .

و قل ربّ زدنی علمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء –

۲۱ – ۳۳ – ۵

۵- آفرینش و تدبیر جهان از جانب خداوند ، دو اصل تفکیک ناپذیر در جهان بینی توحیدی است .

و ما خلقنا السماء . .. و جعلنا ... و هو الذی خلق ... کلّ فی فلک یسبحون

سیاق آیات در مقام ردّ اندیشه مشرکان است که برای خداوند مقام خالقیت، و برای خدایان خویش مقام تدبیر قائل بودند و خداوند در آیات پیشین مقام تدبیر و در این آیه مقام آفرینش را به خود نسبت داده و جدایی آن دو مقام را مردود دانسته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۵۶ – ۱

۱- جهان هستی (آسمان ها ، زمین و انسان ها) ، تحت ربوبیت خداوند است .

بل ربّکم ربّ السموت والأرض

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۱ – ۲

۲- خدا ، پروردگار آدمیان است .

اتّقوا ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۱۹ – ۳

۳ – خدا ، پروردگار آدمیان است .

فی ربّهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۳۰ – ۶

۶ – خدا ، پروردگار انسان ها

عند ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۴۰ – ۸

۸ – خدا ، پروردگار انسان ها

ربّنا اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۴۷ – ۷

۷ – خدا ، پروردگار آدميان

و إنّ يومًا عند ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آيه

– فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۵۴ – ۹

۹ – خدا ، پروردگار انسان ها

أنّه الحقّ من ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۶۷ – ۶

۶ – خدا ، پروردگار انسان ها

و ادع إلی ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۷۷ – ۴

۴ – خدا ، پروردگار انسان ها

یأیّها الذین ءامنوا . .. و اعبدوا ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۲۹ – ۴

۴ – خدا ، پروردگار انسان ها است .

و قل ربّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۵۲ – ۴

۴ – خدا ، پروردگار آدمیان

و أنا ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۵۷ – ۳،۴

۳ – خدا ، پروردگار انسان ها

إنّ الذين هم من خشيه ربّهم مشفقون

۴ – وجود کیفر ، برای انسان های متخلف ، در نظام ربوبی خداوند

إنّ الذين هم من خشيه ربّهم مشفقون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۵۸ – ۵

۵ – خدا ، پروردگار انسان ها است .

و الذين هم بأيت ربّهم يؤمنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۶۰ – ۵،۶

۵ – خدا ، پروردگار انسان ها است .

إلى ربّهم

۶ – نظام ربوبی خداوند ، نظامی بر اساس کیفر و پاداش

إلى ربّهم رجعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون –

۴ - ۷۶ - ۲۳

۴ - خدا ، پروردگار انسان ها

فما استکانوا لربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۴ - ۱

۱ - خدا ، پروردگار انسان ها است .

ربّ فلاتجعلنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۷ - ۵

۵ - خدا ، پروردگار آدمیان است .

و قل ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۸ - ۴

۴ - خدا ، پروردگار آدمیان است .

و أعوذ بک ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۹ - ۲

۲ - خدا ، پروردگار انسان ها است .

قال ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۰۶ – ۱

۱ – خدا ، پروردگار آدمیان است .

قالوا ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۰۷ – ۱

۱ – خدا ، پرودگار انسان ها است .

ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۰۹ – ۲

۲ – خدا ، پروردگار انسان ها است .

یقولون ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۱۶ – ۸

۸ – خدا ، پرورش دهنده و اداره کننده مرکز مدیریت فیض بخش هستی (عرش)

ربّ العرش الکریم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۱۷ – ۶،۱۱

۶ – خدا ، پروردگار انسان ها است .

فإنّما حسابه

عند ربّه

۱۱ - شرک و بت پرستی ، کفران نعمت های خدا و ناسپاسی در برابر ربوبیت او است .

و من یدع مع اللّه . .. إنّه لایفلح الکفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۸ - ۴

۴ - خدا ، پروردگار انسان ها است .

و قل ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۹ - ۴

۴ - پیامبر (ص) ، تحت تربیت خاص و حمایت ویژه خداوند

و إنّ ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶ - ۸

۸ - سراسر هستی تحت تدبیر و ربوبیت خدا است .

ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۸ - ۲

۲ - پروردگار جهانیان ، پروردگار و مدبر شرق و غرب عالم و هر آنچه میان آن دو است .

قال ربّ المشرق و المغرب و ما بینهما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۸ - ۲

۲ - اشاره ابراهیم (ع) به آفریدگاری و هدایت گری خدا ، برای معرفی پروردگار جهان برای بت پرستان

إلّا ربّ العلمین . الذی خلقنی فهو یهدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۹۸ - ۴

۴ - ربوبیت گسترده خدا بر تمامی هستی ، دلیل بی همتایی او

إن کنّا لفی ضلل مبین . إذ نسوّیکم بربّ العلمین

<عالمین> جمع <عالم> بوده و همراه با <ال>، مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین> دلالت

دارد بر این که سراسر هستی، تحت ربوبیت خدا بوده و هر چه غیر خدا است، مربوب او می باشد. نتیجه آن که خدا در ربوبیت، همتا ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۹ - ۸

۸ - همه عوالم هستی تحت ربوبیت خداوند

ربّ العلمین

<العالمین> جمع با<ال> و مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه عالم ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸ - ۹

۹ - خدا ، پروردگار همه جهانیان

و سبحن اللّه ربّ العلمین

جمع با <الف و لام> مفید عموم است. بنابراین <رب العالمین>; یعنی، پروردگار همه جهانیان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۶ - ۳

۳ - خورشید و تمام مظاهر آفرینش ، خود تحت تدبیر و ربوبیت خداوند قرار دارند و سزاوار الوهیت و پرستش نیستند .

یسجدون للشمس . .. اللّه لا إله إلاّ هو ربّ العرش العظیم

بیان توحیدی و استدلالی آیه یاد شده، تعریضی نسبت به عمل ناروای قوم سبا در پرستش خورشید است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۳ - ۱۱

۱۱ - پیامبر (ص) ، تحت ربوبیت خاص خداوند

و ما ربّک بغفل

اضافه <ربّ> به <کاف> که خطاب به پیامبر(ص) است مطلب یاد شده را افاده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۰ - ۸

۸ - خدا ، مربی و مدبر جهان هستی

أنا اللّه ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۰ - ۱۱

۱۱ - ربوبیت خداوند ، مقتضی اعطای نصر و پیروزی بر مؤمنان است .

و لئن جاء نصر من ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳۳ - ۷

۷ - همه انسان ها ، تحت تربیت و ربوبیت خداوندند .

یأیّها الناس اتّقوا ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲ - ۴،۶

۴ - قرآن ، از مقام ربوبیت خدا ، نشأت گرفته و دربردارنده معارفی در جهت رشد و کمال انسان است .

تنزیل الکتب . .. من ربّ العلمین

۶ - همه جهان ها ، تحت ربوبیّت خداوند واحد است .

ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۰ - ۱۰

۱۰ - کافران نیز تحت تدبیر ربوبیت خداوندند .

بل هم بلقاء ربّهم کفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۱۵ - ۷

۷ - خداوند ، پروردگاری بس آمرزنده و بخشایشگر برای مردم سبا

و ربّ غفور

خبر <ربّ> عبارتی محذوف است و آن به قرینه <هم> و <کم> در این آیه <لکم> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۱ - ۱۳

۱۳ - پیامبر (ص) ، تحت ربوبیت و عنایت خاص خداوند

و ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱۳ - ۷

۷ - خدا (اللّه) ، پروردگار انسان ها

اللّه ربّکم

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۳۹ - ۱۰

۱۰ - کیفر کافران ، از شؤون مقام ربوبی است .

و لایزید الکفرین کفرهم عند ربّهم إلاّ مقتًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶۲ - ۲

۲ - همه پدیده های جهان هستی ، جلوه های خالقیت و توحید ربوبی خداوند است .

اللّه خلق کلّ شیء

آیـه شـریفه به قرینه آیه ۶۴ که به منزله نـتیجه این آیه بـوده و در آن شـرک محکوم گردیـده است درصـدد بیـان نشـانه هـای خالقیت خدا و اثبات توحید ربوبی او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷ - ۱۶

۱۶ - مناجات با خداوند و ذکر صفت ربوبیت او ، از آداب دعا و حاجت خواهی از او

ربّنا وسعت . .. فاغفر للذین تابوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۷ - ۶

۶ - ربوبیت مطلق الهی ، نقطه اصلی تضاد میان آیین موسی و آیین فرعونیان

و قال فرعون ذرونی أقتل موسی و لیدع ربّه . .. و قال موسی إنّی عذت بربّی و ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۰ - ۳

۳ – ربوبیت خداوند ، مقتضی دعا و حاجت خواهی بندگان از او است .

و قال ربّکم ادعونی أستجب لکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۲ – ۲،۵

۲ – خداوند ، پروردگار انسان ها است .

ذلکم اللّه ربّکم

۵ – ربوبیت

، خالقیت ، الوهیت و یکتایی ، از اوصاف و ویژگی های خداوند

ذلکم اللّه ربّکم خلق کلّ شیء لا إله إلّا هو

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۴ – ۱۲

۱۲ – خداوند ، پروردگار انسان ها است .

ذلکم اللّه ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۷ – ۱

۱ – خداوند ، خالق و آفریدگار انسان ها است .

هو الذی خلقکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۹ – ۱۲

۱۲ – ربوبیت و تدبیر جهان از شؤون خالقیت خدا است .

بالذی خلق . .. ذلک ربّ العلمین

از این که خداوند برای ربوبیت خویش به خالقیتش استناد کرده، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۱۲ – ۴

۴ – نظام آسمان ها ، تحت هدایت وحی الهی (امر و تدبیر خداوند)

و أوحی فی کلّ سماء أمرها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۱۰ – ۹

۹ – پیامبر (ص) تحت ولایت و تربیت ویژه الهی

ذلکم اللّه ربّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۳۷ – ۹

۹ – ربوبیت خداوند بر هستی ، متکی بر حکمت و کاردانی او

ربّ العلمین . .. و هو العزیز الحکیم

از ارتباط واژه <حکیم> با <ربّ العالمین>، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – ق – ۵۰ –

۴ - ۲۷

۴ تمسّک شیطان به ربوبیت الهی در دادگاه اخروی ، برای مبرّا جلوه دادن خود از گناهان مشرکان *

قال قرینه ربّنا ما أطغیته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۴ - ۵

۵ - کیفر تجاوزگران ، در راستای ربوبیت الهی و هموار ساختن راه رشد برای بندگان است .

مسوّمه عند ربّک للمسرفین

تعبیر <عند ربّک>، ممکن است اشاره به این جهت داشته باشد که مقام پروردگاری و تربیت خلق و رشد انسان ها، مقتضی آن است که موانع تکامل و رشد از میان برداشته شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۴۹ - ۱

۱ - تمامی قلمرو هستی ، در انحصار ربوبیت خداوند ، از زمین خاکی تا ستاره < شِعری >

و أنّه هو ربّ الشِعری

تصریح به <شعری>، می تواند از آن جهت باشد که این ستاره، در نقطه ای بس دور در فضا قرار دارد و یادکرد آن در حقیقت، برای بیان یگانگی ربوبیت خداوند بر تمام قلمرو گسترده هستی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۷۴ - ۴

۴ - خداوند ، پروردگاری بزرگ و بلند مرتبه

فسبّح باسم ربّک العظیم

<العظیم> می تواند صفت برای <ربّ> و یا صفت برای <اسم> باشد. برداشت یاد شده بر پایه احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ – واقعه – ۵۶ – ۸۰ – ۴

۴ – خداوند ، پروردگار و تدبیرکننده همه عوالم هستی است .

تنزیل من ربّ العلمین

<عالَم> (مفرد <عالَمین>) به مجموعه و دسته ای از

مخلوقات گفته می شود. بنابراین <العالمین>; یعنی، همه موجودات به لحاظ مجموعه ها و دسته ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۸۶ - ۴

۴ - انسان ، تحت تدبیر و ربوبیت خداوند

فلولا إن کنتم غیر مدینین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۹۶ - ۳

۳ - خداوند ، پروردگاری بزرگ و بلند مرتبه

فسبّح باسم ربّک العظیم

واژه <العظیم> می تواند صفت برای <ربّ> و یا صفت برای <اسم> باشد. برداشت یاد شده بر پایه احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۳ - ۵

۵ < عن أبی الحسن الرضا (ع) . . . و أمّا الظاهر فلیس من أجل أنّه علا الأشیاء برکوب فوقها و قعود علیها و تسنم لذرأها و لکن لقهره و لغلبته الأشیاء و قدرته علیها . . . و أمّا الباطن فلیس علی معنی الإستبطان للأشیاء بأن یغور فیها و لکن ذلک منه علی استبطانه للأشیاء علماً و حفظاً و تدبیراً . . . ;

از امام رضا(ع) روایت شده است : . ..و اما ظاهر بودن خداوند نه از آن جهت است که بر اشیا بالا رفته به این که بر آنها سوار گشته و بر فراز آنها نشسته است; بلکه این ظهور از جهت قهر و غلبه و قدرت او بر اشیا است... اما خداوند باطن است، به این معنا نیست که او در درون اشیا قرار گرفته و در بطن آنها پنهان است; بلکه به این معنا است که از

لحاظ آگاهی به اشیا و حفظ و تدبیر [و تنظیم امور] آنها در درون آنها است...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۴ - ۵

۵ - تدبیر و اداره امور جهان در اختیار خداوند است .

خلق السموت . .. ثمّ استوی علی العرش

<عرش>، به معنای تخت است و مراد از آن تخت حکومت و اداره امور جهان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۸ - ۵

۵ - خداوند ، پروردگار و مربی انسان ها

و الرسول یدعوکم لتؤمنوا بربّکم

واژه <ربّ> مشترک لفظی میان وصف و مصدر است و در آیه شریفه معنای وصفی آن (تربیت کننده، مربی و پروردگار) اراده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۰ - ۷

۷ - اهل زمین ، تحت ربوبیت خداوند

أشرّ أُرید بمن فی الأرض . .. ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۹ - ۴

۴ - ربوبیت خداوند ، نسبت به مشرق و مغرب عالم ، دلیل یکتایی و بی بدیلی او

ربّ المشرق و المغرب لا إله إلاّ هو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۷ - ۱،۲

۱ - خداوند ، مالك و مدبّر آسمان ها و زمین و تمام موجودات بین آنها است .

ربّ السموت و الأرض و ما بینهما

۲ - تدبیر امور انسان ها ، در اختیار مالك و مدبّر جهان هستی است .

ربّك . .. ربّ السموت و الأرض و ما بینهما

<ربّ السماوات>

که بیانگر <ربّک> در آیه قبل می باشد گویای این است که ربّ تو همان ربّ جهان هستی است و آنان که به ارباب متعدد می اندیشند، بر خطایند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۹ - ۴

$۴ - شناخت ربوبیت خداوند ، زمینه ساز پیدایش حالت ترس و خشیت در برابر او

و أهدیک إلی ربّک فتخشی

- شناخت ربوبیت خداوند، زمینه ساز پیدایش حالت ترس و خشیت در برابر او

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۲۹ - ۵۸

۵ - خداوند ، مالک ، مربّی و مدبّر تمام هستی است .

ربّ العلمین

<ربّ> مصدری است که در معنای فاعل (تربیت کننده) به کار می رود (مفردات راغب). از جمله معانی <ربّ> مالک و مدبّر و مربّی است و <عالمین>; یعنی، اصناف مخلوقات. (لسان العرب)

۸ - بی قید و شرط بودن مشیّت خداوند ، لازمه ربوبیت او بر تمام هستی است .

إلّا أن یشاء اللّه ربّ العلمین

وجود قید <إلّا أن یشاء اللّه> در مورد مشیّت انسان ها و ذکر نشدن هیچ قیدی در مورد مشیّت الهی، گویای آن است که مشیت خداوند قیدی ندارد. توصیف خداوند به <ربّ العالمین>، در حقیقت بیان علت مطلق بودن مشیت او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۱ - ۸

۸ - هر نام که بر ربوبیت دلالت کند ، ویژه خداوند است و بر غیر او روا نیست .

سبّح اسم ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳

- ۳ - ۲،۶

۲ - خداوند ، تدبیرکننده امور پیامبر (ص) و مربّی او است .

ربّك

۶ - با وجود ربوبیت و عنایت ویژه خداوند به پیامبر (ص) ، موردی برای خشم و بی مهری به آن حضرت وجود نداشت .

ربّك و ما قلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱ - ۱۰

۱۰ - خداوند ، مربی پیامبر (ص) و تدبیرکننده شؤون رسالت آن حضرت است .

ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ناس - ۱۱۴ - ۴ - ۵

۵ - ربوبیت و فرمان روایی خداوند بر مردم و شایستگی او برای الوهیت ، دلیل توانایی او بر ناکام گذاشتن وسوسه گران

بربّ الناس . ملك الناس . إله الناس . من شرّ الوسواس الخنّاس

ربوبیت خدا در بهشت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۳۰ - ۳

۳ - بهشت برین ، جایگاه رشد و کمال در پرتو ربوبیت خداوند

ارجعی إلی ربّک . .. و ادخلی جنّتی

این آیه، عطف بر آیه قبل و هر دو تفصیل رجوع به خداوند است. برگزیدن واژه <ربّك> در آیات پیشین، بیانگر مواجه شدن بهشتیان با ربوبیت خداوند است.

ربوبیت خدا در دعا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۳۶ - ۷

۷- ذکر صفت ربوبیت خدا در دعا ، امری پسندیده و مطلوب است .

قال ربّ فأنظرنی إلی یوم یبعثون

ربوبیت خدا در قصه یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲

۶ تنها جویندگان حقیقت و پژوهشگران وادی معرفت ، به نشانه های ربوبیت خدا و علم و حکمت او در داستان یوسف پی خواهند برد .

لقد کان فی یوسف و إخوته ءایت للسائلین

بدیهی است که داستان یوسف(ع) و برادرانش، حاوی آیات و نشانه هاست ، چه پرسشگری باشد یا نباشد. بنابراین حرف لام در <للسائلین> لام انتفاع است و <للسائلین> گویای این است که پرسشگران و محققان ، از آن داستان سود می برند.

ربوبیت خدا در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۴ - ۱۳

۱۳ قیامت ظرف ظهور و انکشاف ربوبیت مطلق خدا برای همگان

أغیر الله أبغی ربا و هو رب کل شیء . .. فینبئکم بما کنتم فیه تختلفون

از مصادیق مورد نظر برای <ما کنتم فیه تختلفون>، به دلیل <أغیر الله أبغی ربا>، ربوبیت خداوند بر هستی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۲ - ۴

۴ - ربوبیت خدا در قیامت ، برای مجرمان ، تجلی پیدا می کند .

ناکسوا رءوسهم عند ربّهم . .. ربّنا أبصرنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۲۷ - ۵

۵ ربوبیت انکارناپذیر الهی ، متجلّی برای همگان در قیامت

قال قرینه ربّنا ما أطغیته

التجای قرین کافران به ربوبیت عام الهی در روز قیامت، می رساند که ربوبیت خداوند در آن روز، چنان آشکار است که هیچ

کس، قادر به نادیده گرفتن آن نیست.

زمینه اقرار به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- ۱۷

احقاف - ۴۶ - ۳۴ - ۶

۶- تمسّک و توجه کافران به ربوبیت الهی ، در شرایط اضطرار و مشاهده عذاب

و یوم یعرض الذین کفروا علی النار . .. قالوا بلی و ربّنا

به میان آوردن نام پروردگار و اضافه <ربّ> به <نا>، می رسانـد که کافران با این کار در تلاشـند تا در آن شـرایط دشوار، رحمت الهی را به خود متوجه کنند.

زمینه ایمان به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۰ - ۱۴

۱۴ - توجه به عظمت خداوند ، مایه خضوع به درگاه او و وادارسازنده انسان به پذیرش ربوبیت او

فأُلقی السحره سجّدًا قالوا ءامنّا بربّ هرون و موسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انفطار - ۸۲ - ۸ - ۴

۴ - توجّه به قـدرت خداونـد ، در صورت نگـاری و ترکیب اجزای بـدن انسـان مـانع تـأثیر جـاذبه های گناه در او و زمینه ساز پذیرش ربوبیت خداوند است .

ما غرّک . .. فی أیّ صوره ما شاء رکّبک

زمینه ذکر ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۰۰ - ۳۱

۳۱ مطالعه سرگذشت یوسف (ع) ، زمینه باور و توجه به ربوبیّت خدا و علم و حکمت اوست .

إن ربی لطیف لما یشاء إنه هو العلیم الحکیم

زمینه ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۹ - ۱۳

۱۳- برتری آگاهی خداوند ، لازمه ربوبیّت او بر همه آگاهان است .

ربّکم أعلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۹ - ۴

۴ - همنشین شدن با بندگان خالص خداوند در قیامت ، حرکت به سوی او و بهره مندی از جلوه های ربوبیت او است .

ارجعی إلی ربّک . .. فادخلی فی عبدی

از معانی حرف <فاء>، تفصیل بعد از اجمال است و این آیه، رجوع به پروردگار را با تفصیل بیشتری بیان می دارد.

زمینه قبول ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انفطار - ۸۲ - ۷ - ۴

۴ - توجّه به خالقیت مدبّرانه خداوند ، زمینه ساز پذیرش ربوبیت او و مانع فریب خوردن انسان از جاذبه های گناه است .

ما غرّک بربّک . .. الذی خلقک فسوّیک فعدلک

سوگند به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۲ - ۱

۱- سوگند مؤکد خداوند به ربوبیت خویش بر بازپرسی تمامی کافران و تجزیه گران دین

فوربّک لنسئلنّهم أجمعین

ضمیر جمع غایب <لنسئلنّهم> هم می تواند به کافرانی برگردد که در چند آیه قبل از آن سخن به میان آمد (. ..أزواجاً منهم) و هم می تواند به <المقتسمین> اشاره داشته باشد. برداشت فوق بنابر هر دو احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۸ - ۰

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۹ - ۸

۸- خداوند با سوگند به ربوبیت خود ، بر تحقق حتمی طبقه بندی عاصیان در قیامت ، تأکید کرده است .

فوربّک . .. ثمّ لننزعنّ من کلّ شیعه ... عتیّا

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۷۰ – ۱۰

۱۰– خداوند با سوگند به ربوبیت خویش ، بر آگاهی دقیق خود از میزان عذاب مجرمان تأکید کرده است .

فوربّک . .. ثمّ لنحن أعلم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – معارج – ۷۰ – ۴۰ – ۱

۱ – سوگند أکید خداوند ، به ربوبیت خویش نسبت به مشرق ها (خاور ها) و مغرب ها (باختر ها)

فلاأُقسم بربّ المشرق و المغرب

درباره <لا> در <لا اُقسم> و امثال آن، مفسران توجیهات چندی ذکر کرده اند; از جمله این که <لا> زاید و برای تأکید <اُقسم> می باشد.

شناخت ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۵ – ۷

۷ – شناخت مظاهر طبیعت و اندیشه در آن ، از راه های شناخت خداوند و ربوبیت و تدبیر او بر هستی است .

الذی جعل لکم الأرض . .. لأُولی النهی ... تاره أُخری

مجموعه این آیات برای معرفی <ربّ> است. طریقه ای که قرآن در این آیات ارائه نموده، توجه دادن انسان به مظاهر طبیعت و تعقل در آن، برای شناخت خداوند و ربوبیت حاکم او بر صحنه هستی است.

شؤون ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۹۶ – ۳

۳ محکوم شدن مکذبان آیات الهی به عذاب استیصال ، از شؤون ربوبیت الهی و مقتضای آن است .

إن الذين حقت عليهم كلمت ربك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

١٠ - مريم - ١٩ -

۷- تقسیم گنه کاران در قیامت براساس مراتب عصیان گری آنها ، از شؤون ربوبیت الهی است .

فوربّک . .. ثمّ لننزعنّ من کلّ شیعه أیّهم أشدّ علی الرحمن عتیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۰ - ۹

۹- آگاهی از میزان جرایم انسان ها و درجات عذاب آنان ، از شؤون ربوبیت الهی است .

فوربّک . .. ثمّ لنحن أعلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۶ - ۵

۵- عذاب کافران ، از شؤون ربوبیت الهی است .

و لئن مسّتهم نفحه من عذاب ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۱۲ - ۴

۴- داوری عادلانه و برحق خداوند ، از شؤون ربوبیت او است .

ربّ احکم بالحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۸ - ۱

۱ - هدایت و راهنمایی خلق ، از شؤون ربوبیت و خالقیت خداوند

إلاّ ربّ العلمین . الذی خلقنی فهو یهدین

تفریع جمله <فهو یهدین> بر <ربّ العالمین> و <الذی خلقنی>، بیانگر برداشت یاد شده است؛ یعنی، چون او پروردگار

جهانیان و نیز آفریننده من است; پس خود او هم مرا راهنمایی خواهد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۹ - ۲

۲ - تدارک نیاز های زندگی انسان (چون خوردنی ها و آشامیدنی ها) در زمین ، از شؤون ربوبیت خداوند

فإنّهم عدوٌّ لی إلاّ ربّ العلمین . .. و الذی هو یطعمنی و یسقین

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۱۹ - ۶

۶ - درخواست و دعا به درگاه خداوند ، از شؤون ربوبیت الهی است .

فقالوا ربّنا بعد بین أسفارنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۲ - ۳

۳ - رسیدگی به حال انسان ها در قیامت ، از شؤون ربوبیت خداوند است .

کلّا إذا . .. و جاء ربّک

عاقلان و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۴ - ۷

۷ - تنها بهره مندان از خرد ، توان درک آیات ربوبیت الهی و بهره بردن ازآن را دارند .

إنّ فی ذلک لأیت لأُولی النهی

به خاطر این که عقل از پلیدی ها نهی می کند، آن را <نهیه> می گویند و جمع آن <نهی> است. لام در <لأُولی النهی> برای اختصاص است و مراد این است که هر چند آیات و نشانه ها برای همه انسان ها است; ولی تنها خردمندان می توانند آن را درک کنند.

عذاب دنیوی مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۱۶

۱۶ انکار کنندگان ربوبیت خدا ، مخالفان پیامبران و پیروی کنندگان از سرکشان ، در معرض عذاب های دنیوی اند .

و لما جاء أمرنا . .. و تلک عاد جحدوا بأیت ربهم ... واتبعوا أمر کل جبار عنید

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۶ – ۱

۱ پیامبر (ص) منکران ربوبیت خدا و انکار کنندگان سرای

آخرت را به عذاب های دنیوی هشدار می داد .

و یستعجلونک بالسیئه

عذاب مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۳ - ۱۸

۱۸ خداوند کفرپیشگانی که علی رغم مشاهده آیات خدا ، ربوبیت او را منکر شوند ، به عذاب شدید و مکری سخت تهدید کرده است .

و هم یجدلون فی الله و هو شدید المحال

عقیده به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۷۶ - ۱۴

۱۴ - یهودیان ، معتقد به ربوبیت خداوند

أتحدثونهم بما فتح اللّه علیکم لیحاجوکم به عند ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۲۱

۲۱ ربوبیت خداوند مورد پذیرش و اذعان دوزخیان قرار خواهد گرفت.

قالت . .. ربنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۵

۵ اعتقاد راسخ هود به ربوبیت خدا بر وی ، موجب استواریش در تبلیغ رسالت های الهی

و لكنى رسول من رب العلمين. أبلغكم رسلت ربى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - يوسف - ۱۲ - ۳۳ - ۱۲

۱۲ احساس ناتوانى يوسف (ع) از ترک گناه بدون امداد هاى الهى ، جلوه اى از اعتقاد او به ربوبيت خدا

رب . .. و إلّا تصرف عنى كيدهنّ أصب إليهنّ

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۰ - ۱۷

۱۷ اعتقاد به ربوبيت خدا و يكتايى او ، زمينه ساز باور آدمى به اينكه به

سوی خدا در حرکت است و به او باز می گردد .

هو ربی . .. إلیه متاب

<إلیه متاب> نیز مانند <علیه توکلت> به منزله نتیجه ای است برای اعتقاد به ربوبیت خدا و یکتایی او.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۳۶ - ۴

۴- ابلیس ، معتقد به ربوبیت خداوند بود و خود را تحت ربوبیت او می دانست .

قال ربّ فأنظرنی إلی یوم یبعثون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۳۹ - ۲

۲- ابلیس ، معتقد به ربوبیت خداوند بود و خود را تحت ربوبیت او می دانست .

قال ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۱ - ۳۱

۳۱- بازدید کنندگان از اصحاب کهف ، به ربوبیّت خداوند و برتری علم او بر همگان ، معتقد بودند .

فقالوا . .. ربّهم أعلم بهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۸ - ۱۲

۱۲- ابراهیم (ع) ، خداوند را مربی و پرورش دهنده خود می دانست و به ربوبیت او دل بسته بود .

سأستغفر لک ربّی . .. و أدعوا ربّی عسی ألاّ أکون بدعاء ربّی شقیًّا

تکرار <ربّی> در کلام حضرت ابراهیم، گویای نکته یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۱۹ – ۲

۲ – مردم سبا ، به ربوبیت خداوند معتقد بودند .

فقالوا ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۴۹ – ۷

۷

- عقیده به وجود دختر برای خدا ، ناسازگار با عقیده به ربوبیت او است .

فاستفتهم ألربّک البنات و لهم البنون

برداشت یاد شده از تصریح به اسم <ربّ> در آیه شریفه، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۹ - ۴

۴ - ابلیس ، معتقد به ربوبیت خداوند

قال ربّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۷ - ۳

۳ - موسی (ع) ، اعتقاد خود به ربوبیت مطلق خداوند و نیز اعتماد خویش بر او در انجام رسالت را به فرعونیان اعلام کرد .

و قال موسی إنّی عذت بربّی و ربّکم من کلّ متکبّر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۴ - ۲۸

۲۸ - اعتقاد به ربوبیت خداوند مقتضی توکل انسان بر او

ربّنا علیک توکّلنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۲۹ - ۳

۳ - باغداران یمنی ، گروهی خداپرست و معتقد به ربوبیت الهی بودند .

قالوا سبحن ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۲ – ۷

۷ – اعتقاد جنیان استماع کننده قرآن ، به ربوبیت یگانه خدا و دوری آنان از شرکورزی به او

و لن نشرک بربّنا أحدًا

علاقه به ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – شرح – ۹۴ – ۸ – ۳

۳ – رغبت و اشتیاق شدید ، باید تنها به سوی خداوند و جلوه های ربوبیت او باشد .

و إلی ربّک

فارغب

تقدیم <إلی ربّک>، بر متعلق آن، بر حصر دلالت دارد. در <مفردات راغب> آمده است: جمله <رغب فیه و إلیه> [درباره هر چیز]، مفید حریص بودن بر آن است و <رغبه>، به معنای گستردگی اراده و خواستن است.

عمومیت ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۵ - ۹

۹ ربوبیّت خداوند فراگیرِ همگان حتی کافران

أُولئک الذین کفروا بربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۰ - ۵

۵- ربوبیت خداوند ، در برگیرنده همه افراد حتی کسانی که معتقد به آن نیستند .

أفأصفکم ربّکم بالبنین

اضافه <ربّ> به ضمیر مخاطب <کم> که منظور مشرکان هستند و ربوبیت خداوند را قبول نداشتند می تواند به منظور یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۱۵ - ۸

۸ - ربوبیت خداوند ، عام و فراگیر همه انسان ها حتی کافران ، است .

ربّهم

عوامل تکذیب ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷ - ۵

۵ شرک و انکار ربوبیت خدا ، اعتقادی است برخاسته از جهل و غفلت .

و الذین هم عن ءایتنا غفلون

غفلت از ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۲ - ۹،۱۰

۹ غفلت آدمی از ربوبیت خدا در نشئه حجاب و حیات دنیوی ، با سابقه نشئه شهود ، عذری غیر قابل پذیرش

أشهدهم علی أنفسهم . .. أن تقولوا یوم القیمه إنا کنا هذا غفلین

۱۰ هیچ

انسانی در روز قیامت نمی تواند مدعی غفلت از ربوبیت خدا در حیات دنیوی خویش باشد .

أشهدهم علی أنفسهم . .. أن تقولوا یوم القیمه إنا کنا هذا غفلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۱۳ - ۳

۳ - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس ، از سوی خداوند به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

استفهام در<فبأیّ> توبیخی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۱ - ۴

۴ - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس از سوی خدا ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

استفهام در <فبأیّ ءالآء> توبیخی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۳ - ۴

۴ - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خدا ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت فراگیر الهی

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

استفهام در<فبأیّ ءالآء> توبیخی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۵ - ۵

۵ - سرزنش تکذیب گران و کافران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

تثنیه آمدن <کما> و<تکذّبان>، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۸ - ۵

۵ - سرزنش کافران و تکذیب گران

جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

تثنیه آمدن <کما> و <تکذّبان>، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۳۶ - ۴

۴ سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۴۹ - ۳

۳ - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۱ - ۳

۳ - سرزنش کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خدا ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت حق

فیهما عینان تجریان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۶۵ - ۴

۴ - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۶۷ - ۴

۴ - سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها

و جلوه های ربوبیت الهی

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۶۹ – ۴

۴ – سرزنش شدن کافران و تکذیبگران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۷۱ – ۴

۴ – سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۷۳ – ۴

۴ – سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۷۵ – ۳

۳ – توبیخ شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت پروردگار خویش

فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۷۷ – ۳

۳ – سرزنش شدن کافران و تکذیب گران جن و انس از سوی خداوند ، به خاطر نادیده انگاشتن نعمت ها و جلوه های ربوبیت او

فبأىّ ءالآء ربّكما تكذّبان

فرجام تکذیب ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۳۹ – ۲

۲ –

نادیده گرفتن مقام ربوبیت خداوند و زیاده روی در هواپرستی ، فرجامی جز آتش دوزخ ندارد .

فأمّا من طغی . .. فإنّ الجحیم هی المأوی

از آن جا که مراد از طغیان در <من طغی> به قرینه <من خاف مقام ربّه و نهی النفس عن الهوی> (در آیات بعد) بی اعتنایی به پروردگار و پیروی از هوای نفس است، تهدید به جحیم نیز، درباره کسانی است که این گونه باشند.

قبول ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶۴ – ۳

۳ باور به ربوبیت خدا بر همه هستی، ایجاب کننده پذیرش ربوبیت او بر انسان

أغیر الله أبغی ربا و هو رب کل شیء

جمله <و هو رب کل شیء> به منزله علت برای نفی پذیرش ربوبیت غیر خداست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۰۷ – ۱۲

۱۲ باور و توجه به قدرت و حاکمیت مطلق خداوند ، موجب پذیرش ربوبیت او بر انسان و سایر هستی است .

إلّا ما شاء ربک إن ربک فعال لما یرید

برداشت فوق ، با توجه به کلمه <رب> استفاده شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۶ – ۳

۳ باور به نقش خدا در جهان آفرینش و علم همه جانبه او و فرمانبری همگان از وی ، آدمی را به پذیرش ربوبیت مطلق او بر جهان هستی هدایت می کند .

الله یعلم . .. هو الذی یریکم البرق ... لله یسجد ... قل من رب السموت و الأرض

بیان ربوبیّت خدا بر هستی با

طرح سؤال از مشـركان، پس از آياتى كه صفات و ويژگيهاى خداوند را مطرح كرد، مى رساند كه مضمون آيه مورد بحث به منزله نتيجه اى براى آيات گذشـته است ; يعنى، آگاهى همه جانبه خـدا (الله يعلم . ..)، دخل و تصـرف او در هستى (هو الذى يريكم ...) و خضوع همگـان در برابر او (لله يسـجد ...) هر انديشـمندى را به اين نتيجه مى رسانـد كه: اوست رب و مالك همه هستى و غير او ربوبيتى ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - مريم - ۱۹ - ۳۶ - ۸

۸- عبادت ، پذيرش عملى ربوبيت خداوند است .

و إنّ اللّه ربّى و ربّكم فاعبدوه

قوم ابراهيم و ربوبيت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۸۷ - ۱

۱ - ربوبيت مطلق خداوند بر جهان هستى ، امرى ناشناخته براى قوم مشرك ابراهيم (ع)

فما ظنّكم بربّ العلمين

فعـل <ظن> هرگاه با حرف <با> متعـدى شود، غالباً به ظن غيرصادق و بـد إشـعار دارد; يعنى، گمان شـما به خـدا، گمانى غيرصـادق و نـادرست است. گفتنى است <عـالم> (مفرد <عـالمين>) به مجمـوعه و دسـته اى از موجـودات گفته مى شود. بنابراين <عالمين>; يعنى، تمامى پديده هاى موجود در جهان از هر دسته و مجموعه اى.

قوم عاد و ربوبيت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۲

۲ اكثريت قاطع قوم عاد ، آيات الهى و نشانه هاى ربوبيت خداوند را انكار كردند .

و تلك عاد جحدوا بأيت ربهم

با اينكه عده اى از مردم

عـاد ایمـان آوردنـد، خداونـد انکـار آیـات و مخـالفت با پیامبران را به همه قوم نسـبت می دهـد تا به این نکته اشاره کنـد که: اکثریت قریب به اتفاق آنان، به کفرورزی اصـرار داشتند و مؤمنان در قیاس با آنها، چیزی به شمار نمی آمدند. قابل ذکر است که چون فعل <جحد> به وسیله حرف <با> متعدی شده، معنای <کفر> در آن اشراب شده است.

کافران و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۵ - ۸

۸ کافران و مشرکان ، منکر ربوبیت مطلق خدا هستند و همواره در برابر آن ایستاده و در این راه پشتیبان یکدیگراند .

و یعبدون من دون اللّه . .. و کان الکافر علی ربّه ظهیرًا

<الف و لام> در کلمه <الکـافر> برای اسـتغراق است و این کلمه شامـل تمـامی کافران می شود. <ظهیر> (فعیل به معنای فاعل) نیز به معنای معین و پشتیبان است. گفتنی است آمدن فعل <کان> در آغاز مبتدا و خبر، بیانگر اسـتمرار خبر برای مبتدا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۹ - ۲

۲ - کشف و ظهور ربوبیت بی همتای الهی در قیامت ، برای کافران

و قال الذین کفروا ربّنا

از اقرار کافران به ربوبیت الهی (ربّنا)، مطلب بالا استفاده می شود.

کفر به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۸ - ۱۱

۱۱- کفر به ربوبیت خداوند ، گمراهی است و از صراط مستقیم فاصله بسیاری دارد .

الذین کفروا بربّهم . .. ذلک هو الضلل البعید

سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۱۹ – ۹

$۹ – فرعون ، به ربوبیت خداوند ، بی اعتقاد و در برابر خواسته های او گستاخ بود .

و أهدیک إلی ربّک فتخشی

– فرعون، به ربوبیت خداوند، بی اعتقاد و در برابر خواسته های او گستاخ بود.

کیفر اخروی مکذبان ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۵ – ۱۱

۱۱ منکران معاد و ربوبیت خدا در روز قیامت به غل ها و زنجیرهایی که بر گردنشان آویخته می شود ، گرفتار خواهند شد .

أُولئک الأغلل فی أعناقهم

کیفر مکذبان ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶۴ – ۱۴

۱۴ منکران ربوبیت خداوند در قیامت مجازات خواهند شد.

فینبئکم بما کنتم فیه تختلفون

برداشت فوق بر این اساس است که <خبر دادن> (فینبئکم)، کنایه از کیفر دهی باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۲۱ – ۲

۲ – شرک پیشگان منکر ربوبیت خدا ، سزاوار گرز های آهنین در دوزخ

و لهم مقمع من حدید

<مقمعه> (مفرد <مقامع>) به معنای گرز است. پس <مقامع من حدید>; یعنی، گرزهای آهنین.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۶ - ۱

۱ - آتش جهنم ، کیفر منکران ربوبیت خداوند

و للذین کفروا بربّهم عذاب جهنّم

گواهی بر ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۲ - ۵

۵ خداوند پس از شناساندن خود به انسان ها

از آنان خواست تا بر ربوبیت خدا و عبودیت خویش گواه باشند .

و أشهدهم علی أنفسهم ألست بربکم

لجاجت مکذبان ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۲۰ - ۳

۳ - گروهی از مردم با وجود هشدار های قرآن ، همچنان بر بی ایمانی خود باقی اند و ربوبیت و بصیرت الهی را انکار کرده و معاد و حسابرسی اعمال را نمی پذیرند .

إنّ ربّه کان به بصیرًا . .. فما لهم لایؤمنون

متعلق <لایؤمنون>، ممکن است معارفی باشد که در آیات پیشین بیان شد; از قبیل: ربوبیت و بصیرت الهی، نامه های اعمال، محاسبه و . .. .

مرکز ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۲۲ - ۱۱

۱۱- ربوبیت و تدبیر خداوند بر عرش (مرکز اداره جهان) ، دلیل یگانگی او و نبودن شریک و معبود دیگری در عالم هستی است .

لو کان فیهما ءالهه . .. فسبحن اللّه ربّ العرش عمّا یصفون

<ربّ العرش> صفت برای اسم جلاله (اللّه) است. توصیف خداوند به این صفت پس از نفی معبودها و خدایان دیگر در عالم می تواند بیانگر این نکته باشد که صفت <ربّ> و تدبیر امور، تنها در انحصار خداوند است و شریکی برای او نیست.

مشرکان صدر اسلام و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳ - ۲

۲ شرك پيشگان عصر بعثت ، منكر ربوبيت خدا بودند .

قال الكفرون إن هذا لسحر مبين. إن ربكم اللّه

به كارگيرى حرف تأكيد (إن) و

اسمیه بودن جمله <إن ربکم اللّه> بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۱ - ۴،۱۲

۴ شرک پیشگان عصر بعثت با وجود اعتقادشان به رازقیت و روزی بخشی خدا ، ربوبیت بی شریک او را باور نداشتند .

قل من یرزقکم من السماء و الأرض . .. فسیقولون اللّه

ضمیر فاعلی در <سیقولون> به مشرکان بر می گردد.

۱۲ مشرکان عرب جاهلی با وجود اعتقادشان به اینکه تدبیر امور جهان در دست خداست ، منکر ربوبیت و پروردگاری بی همتای او بودند .

و من یدبر الأمر فسیقولون اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۴

۴ امتناع مشرکان عصر بعثت از اقرار به ربوبیت خدا بر تمام هستی علی رغم مشاهده نقش او در جهان آفرینش

قل من رب السموت و الأرض قل الله

از اینکه خداوند خود به پرسشی که از مشرکان کرده (من رب السموت) پاسخ می دهد (قل الله) معلوم می شود آنان از اعتراف و اقرار به ربوبیّت خداوند خودداری می کردند.

مشرکان و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۵ - ۸

۸ کافران و مشرکان ، منکر ربوبیت مطلق خدا هستند و همواره در برابر آن ایستاده و در این راه پشتیبان یکدیگراند .

و یعبدون من دون اللّه . .. و کان الکافر علی ربّه ظهیرًا

<الف و لام> در کلمه <الکافر> برای استغراق است و این کلمه شامل تمامی کافران می شود. <ظهیر> (فعیل به معنای

فاعل) نیز به معنای معین و

پشتیبان است. گفتنی است آمدن فعل <کان> در آغاز مبتدا و خبر، بیانگر استمرار خبر برای مبتدا است.

مظاهر ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۴ - ۴

۴ - بر پایی قیامت پرتوی از ربوبیت خدا بر جهان هستی است .

رب العلمین . .. ملک یوم الدین

برداشت فوق از ارتباط <مالک یوم الدین> با <رب العالمین>، استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵ - ۷

۷ - هدایت یافتگی اهل تقوا ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

أولئک علی هدًی من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۲ - ۲،۱۲

۲ - آفرینش زمین به گونه ای مناسب برای زندگانی ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

اعبدوا ربکم . .. الذی جعل لکم الأرض فرشاً

<الذی جعل . ..> صفت دوم برای <ربکم> در آیه قبل است.

۱۲ - آفرینش آسمان ، نزول باران ، به ثمر رسیدن میوه ها و پیدایش روزی برای انسان ها ، جلوه هایی از ربوبیت خداوند است .

اعبدوا ربکم . .. الذی جعل لکم ... رزقاً لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۵ - ۴

۴ - نزول خیر ها و برکت ها از ناحیه خدا ، پرتوی از ربوبیت او بر انسانهاست .

أن ینزل علیکم من خیر من ربکم

برداشت فوق، با توجه به اسم <رب> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱۲ -

۳ - پاداش دهی خداوند پرتوی از ربوبیت اوست .

فله أجره عند ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۶ - ۱۱

۱۱ - امنیت و رزق و روزی بندگان ، پرتوی از ربوبیت خداست .

رب اجعل هذا بلداً ءامناً و ارزق أهله من الثمرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۶ - ۷

۷ - اعطای کتاب های آسمانی به پیامبران و نازل کردن احکام و معارف دین بر آنان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

و ما أوتی النبیّون من ربهم

برداشت فوق با توجه به کلمه <رب> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۷ - ۴

۴ - احکام و معارف اسلام ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

الحق من ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۹ - ۵

۵ - تعیین مسجدالحرام به عنوان قبله ، پرتوی از ربوبیت خدا بر پیامبر (ص) و در جهت پیشبرد اهداف وی بود .

و إنه للحق من ربک

اضافه <رب> (تربیت کننده و مدبر) به ضمیر <ک> که خطاب به پیامبر است، می تواند اشاره به این معنا باشد که: تغییر قبله در جهت تدبیر امور پیامبر; یعنی، اهداف رسالت، است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۷ - ۲

۲ - گسترش الطاف و رحمت خاص الهی بر مؤمنان صبور ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

من ربهم

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۸۴ – ۹

۹ ارتقای درجه معنوی مؤمنان پرتوی از ربوبیت الهی است .

نطمع ان یدخلنا ربنا مع القوم الصلحین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۳۰ – ۷

۷ محاکمه و مجازات منکران معاد، جلوه ای از ربوبیت خداوند است.

و لو تری إذ وقفوا علی ربهم . .. قالوا بلی و ربنا قال فذوقوا العذاب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۳۸ – ۱۰

۱۰ برانگیخته شدن تمامی حیوانات جلوه ای از ربوبیت الهی است.

ثم إلی ربهم یحشرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۴۵ – ۱۷،۲۰

۱۷ جهان آفرینش مظهر ربوبیت خداوند است.

رب العلمین

چون خداوند پرورش دهنده و تربیت کننده جهان آفرینش است پس جهان آفرینش جلوه و مظهر ربوبیت او است.

۲۰ نابود ساختن ملتهای ستمگر، جلوه ای از ربوبیت الهی بر جهانیان

فقطع دابر القوم الذین ظلموا و الحمد للّه رب العلمین

سخن از ربوبیت خداوند (رب العالمین) پس از بیان نابودی ستمکاران (فقطع دابر القوم الذین ظلموا) حکایت از آن دارد که

نابودی ستمکاران نیز پرتوی از ربوبیت الهی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۷ – ۲

۲ اعطای بینات (دلایل روشن) به پیامبر(ص)، پرتویی از ربوبیت خداوند

قل إنی علی بینه من ربی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۵۱ – ۴

۴ خداوند، پروردگار انسانها و تشریع احکام پرتوی از ربوبیت

او بر ایشان است.

قل تعالوا أتل ما حرم ربکم علیکم

انتخاب <رب> به عنوان فاعل <حرم> بیانگر برداشت فوق است. یعنی چون خدا، پروردگار شما و مدبر امورتان است، احکام یاد شده را برای شما تشریع کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۷ - ۶

۶ قرآن پرتوی از ربوبیت خداوند بر انسانهاست.

فقد جاءکم بینه من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۱ - ۳

۳ هدایت یافتگی پیامبر(ص)، جلوه ای از ربوبیت خدا به اوست.

هدینی ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۴ - ۹

۹ برپایی قیامت و بازگشت انسانها به خدا، پرتوی از ربوبیت خدا بر انسانها و برای تدبیر امور آنان است.

ثم إلی ربکم مرجعکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۵ - ۲

۲ آمدن هر نسلی به جای نسل پیشین، پرتوی از ربوبیت خدا بر انسانهاست.

و هو رب کل شیء . .. و هو الذی جعلکم خلئف الأرض

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۳ – ۶

۶ رسالت پیامبران جلوه ای از ربوبیت خداوند بر انسانهاست .

قد جاءت رسل ربنا بالحق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۴۱ – ۱۴

۱۴ آزمون انسان ها با سختی ها ، برخاسته از مقام ربوبی خدا و در جهت رشد و تربیت آنان

و فی ذلکم بلاء من ربکم عظیم

مکذبان ربوبیت

خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳ – ۲

۲ شرک پیشگان عصر بعثت ، منکر ربوبیت خدا بودند .

قال الکفرون إن هذا لسحر مبین. إن ربکم اللّه

به کارگیری حرف تأکید (إن) و اسمیه بودن جمله <إن ربکم اللّه> بیانگر برداشت فوق است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۸ – ۱

۱ عرب جاهلی ، مردمانی شرک پیشه و منکر ربوبیت خداوند

و یعبدون من دون اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۵۹ – ۲

۲ اکثریت قاطع قوم عاد ، آیات الهی و نشانه های ربوبیت خداوند را انکار کردند .

و تلک عاد جحدوا بأیت ربهم

با اینکه عده ای از مردم عاد ایمان آوردند، خداوند انکار آیات و مخالفت با پیامبران را به همه قوم نسبت می دهد تا به این نکته اشاره کند که: اکثریت قریب به اتفاق آنان، به کفرورزی اصرار داشتند و مؤمنان در قیاس با آنها، چیزی به شمار نمی آمدند. قابل ذکر است که چون فعل <جحد> به وسیله حرف <با> متعدی شده، معنای <کفر> در آن اشراب شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۶۰ – ۲

۲ قوم عاد ، ربوبیت خدا را انکار کرده و از فرمانش سرپیچی کردند .

ألا إن عادًا کفروا ربهم

چون <ربهم> بـدون واسـطه حرف <بـاء> مفعول برای <کفروا> قرار گرفته است ، می توان گفت: در <کفروا> معنـای عصیان و نافرمانی اشراب شده است; یعنی: عصوا ربهم کافرین به.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۸ - ۲

۲ قوم ثمود ، ربوبیت خداوند را انکار کردند و از فرمانش سرپیچی نمودند .

ألا إن ثمودا کفروا ربهم

چون <ربهم> بدون واسطه حرف <باء> مفعول برای <کفروا> قرار گرفته است، می توان گفت در <کفروا> معنای عصیان و نافرمانی اشراب شده است; یعنی: عصوا ربهم کافرین به.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۲ - ۱۳

۱۳ قیامت روز مؤاخذه منکران ربوبیت خداست .

أن تقولوا یوم القیمه إنا کنا هذا غفلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۰ - ۸

۸ - فرعون و پیروان او ، به خدای آفریننده هستی معترف بودند و ربوبیت او را انکار می کردند .

من ربّکما . .. ربّنا الذی أعطی کلّ شیءء خلقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۳ - ۵

۵ - ربوبیت خداوند بر انسان ها مورد انکار کافران عصر بعثت قرار داشت .

من ربّه

چنانچه کافران به ربوبیت خداوند معترف بودند، می گفتند: <ربّنا>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۱۹ – ۲

۲ – جبهه توحید ، جبهه ای است معتقد به ربوبیت بی شریک خدا و جبهه شرک ، جبهه ای است منکر ربوبیت خدا و معتقد به پروردگاری غیر او .

هذان خصمان اختصموا فی ربّهم فالذین کفروا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۵۰ – ۳

۳ – مشرکان مکه

، ربوبیت خداوند را بر همه قبول نداشتند .

لولا أنزل علیه ءایت من ربّه

تعبیر <ربّه> و اضافه <ربّ> به ضمیر مفرد مذکر غایب که مرجع اش پیامبر است حکایت از نکته فوق می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۶ - ۱

۱ - قوم الیاس ، منکر ربوبیت خداوند نسبت به انسان ها

أتدعون بعلًا . .. اللّه ربّکم و ربّ ءابائکم الأوّلین

یادآوری ربوبیت خداوند نسبت به انسان ها، گویای این مطلب است که قوم الیاس، منکر این حقیقت بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۶ - ۸،۱۵

۸ - فرعون ، منکر ربوبیت خداوند

و لیدع ربّه

۱۵ - اعتقاد به ربوبیت خداوند ، در آیین مردم عصر فرعون مردود بود .

و لیدع ربّه . .. أن یبدّل دینکم

دین حضرت موسی بر ربوبیت خداوند استوار بود. بنابراین دین مردم مصر که مطابق اعتقادات موسی(ع) در حال تغییر بود در تضاد با اعتقاد به ربوبیت خداوند قرار داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۹ - ۱۳

۱۳ - مشرکان عصر بعثت ، معتقد به خالقیت خدا و منکر ربوبیت مطلقه وی بودند .

قل أئنّکم لتکفرون بالذی خلق . .. ذلک ربّ العلمین

تعبیر <تجعلون له أنداداً> نشان می دهد که مشـرکان اصل وجود خدا و خالقیت او را قبول داشـته اند ولی برای او شریک در آفرینش و ربوبیت قائل بوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۹ - ۹

- ۹

اصرار و لجاجت فرعونیان ، در نپذیرفتن ربوبیت مطلقه الهی ، حتی پس از گرفتار آمدن به عذاب

ادع لنا ربّک

فرعونیان به جای <ربّنا> <ربّک> گفته اند; با این که موسی(ع) خداوند را <ربّ العالمین> معرفی کرد. از این مطلب اعتراف نکردن به ربوبیت مطلقه و در نتیجه لجاجت آنان استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۷ - ۵

۵ - بخش عظیمی از انسان ها با وجود دلایل فراوان بر ربوبیت خداوند همچنان بر انکار آن اصرار میورزند .

قتل الإنسن ما أکفره

نفرین <قتل الإنسان> عموم انسان ها و افراد را می گیرد زیرا حرف <ال> در آن یا برای استغراق است و یا بر ماهیت دلالت دارد و جنس انسان مورد نفرین قرار گرفته است. از آنجا که در این موارد عموم حقیقی مراد نیست، چنین تعبیری بیانگر کثرت چشمگیر افراد مورد نظر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۱ - ۴،۸،۹،۱۲

۴ شرک پیشگان عصر بعثت با وجود اعتقادشان به رازقیت و روزی بخشی خدا ، ربوبیت بی شریک او را باور نداشتند .

قل من یرزقکم من السماء و الأرض . .. فسیقولون اللّه

ضمیر فاعلی در <سیقولون> به مشرکان بر می گردد.

۸ شرک پیشگان عصر بعثت ، در عین اینکه به مالکیت و حاکمیت خدا بر قوا و حواس آدمی اعتقاد داشتند ، منکر ربوبیت او بودند .

أمن یملک السمع و الأبصر. .. فسیقولون اللّه

۹ شرک پیشگان عرب جاهلی با وجود اینکه خدا را پدید آورنده جانداران از موجودات بی

جان و موجودات بی جان را از جانداران می دانستند ، منکر ربوبیت و پروردگاری او بودند .

و من یخرج الحی من المیت و یخرج المیت من الحی . .. فسیقولون اللّه

۱۲ مشرکان عرب جاهلی با وجود اعتقادشان به اینکه تدبیر امور جهان در دست خداست ، منکر ربوبیت و پروردگاری بی همتای او بودند .

و من یدبر الأمر فسیقولون اللّه

مکذبان ربوبیت خدا در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱۹ - ۶

۶ - برای شرک پیشگان منکر ربوبیت خدا ، در دوزخ جامه هایی از آتشی ویژه می برند و بر آنان می پوشانند .

فالذین کفروا قطّعت لهم ثیاب من نار

تنکیر <نار> نشانگر این نکته است که جامه هایی که برای اهل شرک خواهند برید از جنس آتشی به خصوص خواهد بود نه از هر آتشی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲۱ - ۲

۲ - شرک پیشگان منکر ربوبیت خدا ، سزاوار گرز های آهنین در دوزخ

و لهم مقمع من حدید

<مقمعه> (مفرد <مقامع>) به معنای گرز است. پس <مقامع من حدید>; یعنی، گرزهای آهنین.

ملاک ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۶ - ۵

۵ - علم و قدرت بی کران خدا ، اساس ربوبیت و تدبیر او بر نظام هستی

الذی یخرج الخبء . .. و یعلم ماتخفون و ما تعلنون... ربّ العرش العظیم

<یخرج الخبء> در آیه پیش بیانگر قدرت بی کران و <یعلم ما تخفون. ..> بیانگر علم همه جانبه خداوند است. ارتباط

این آیه با آیه قبل می رساند که ربوبیت و تدبیر خدا، بر پایه قدرت و علم همه جانبه است.

منشأ مبارزه با ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ناس - ۱۱۴ - ۵ - ۳

۳ - ایجاد انگیزه های درونی در مردم ، برای مقابله با ربوبیت ، فرمان روایی و الوهیت خداوند ، هدف شیطان از القای وسوسه به قلب ها است .

بربّ الناس . ملک الناس . إله الناس . من شرّ الوسواس الخنّاس . الذی یوسوس فی صدو

مؤمنان به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۳ - ۴

۴ - در دیدگاه مؤمنان جن ، ایمان آورندگان به ربوبیت خدای یکتا ، از نقصان حق خویش و یا ستم شدن در مجازات ، بیم نداشته و در امان اند .

فمن یؤمن بربّه فلایخاف بخسًا و لا رهقًا

<رَهَق> در معانی <سفاهت>، <گناه>، <کذب>و <ظلم> به کار می رود; ولی در این آیه معنای اخیر مراد است.

نشانه ها ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶ - ۲

۲ آفرینش انسان از خاک ، رشد مرحله به مرحله او در رحم ، صعود تدریجی از طفولیت (مرحله ضعف جسمی و عقلی) به اوج جوانی و نزول تدریجی از اوج بتوانایی (جوانی) به حضیض ناتوانی (کهولت و پیری) ، جلوه های ربوبیت خدا و یگانگی او

فإنّا خلقناکم من تراب . ..لکیلا یعلم من بعد علم شیئًا ... ذلک بأنّ اللّه هو الحق

نشانه های ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۵۴ – ۴

۴ خداوند در طول تاریخ آیات و نشانه های الوهیت و ربوبیت خویش را به آدمیان ارائه کرده است .

کفروا بایت اللّه . .. کذبوا بایت ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۵ – ۲،۴،۸،۹

۲ فروزندگی خورشید و تابندگی ماه ، جلوه هایی از ربوبیت و تدبیر خدا نسبت به اهل زمین

إن ربکم اللّه . .. هو الذی جعل الشمس ضیاء و القمر نوراً

۴ حرکت منظم ماه در مدار خود و منازل آن (هلال ، تربیع ، بدر و . . .) آیت و نشانه ربوبیت خداست .

و القمر نوراً و قدره منازل

۸ جهان آفرینش ، آیات و نشانه های ربوبیت خداوند

اللّه الذی خلق السموت . .. هو الذی جعل الشمس ... یفصل الأیت

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از <آیات> آیات تکوین باشد نه آیات تدوین.

۹ قرآن ، تبیین گر آیات و جلوه های ربوبیت الهی در پدیده های جهان آفرینش

ما خلق اللّه ذلک إلا بالحق یفصل الأیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۶ – ۱

۱ آمد و رفت شب و روز ، از آیات و نشانه های روشن ربوبیت خداست .

إن ربکم اللّه . .. إن فی اختلف الّیل و النهار ... لأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۲ - ۱،۲

۱ وجود مرکب های راهوار

و چهارپایان باربر در خدمت انسان برای طی مسافت های طولانی بیابان ها نشانه ربوبیت و پروردگاری خدا

هو الذی یسیرکم فی البر

روی سخن در این آیات با مشرکان و آن دسته از مردمان است که از ربوبیت خدا که در تار و پود جهان آفرینش جلوه گر است غافل و بی توجه هستند.

۲ حرکت کشتی ها بر سطح دریا ، در سایه وزش باد های ملایم و موافق ، از جلوه های ربوبیت و پروردگاری خدا

هو الذی یسیرکم فی البر و البحر حتی إذا کنتم فی الفلک و جرین بهم بریح طیبه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۲۴ – ۱۵

۱۵ طبیعت (نزول باران ، رویش گیاهان و . . .) از منابع تفکر و نشانه های ربوبیت خداوند است .

کماء أنزلنه من السماء فاختلط به نبات الأرض . .. کذلک نفصل الأیت لقوم یتفکرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳۱ – ۱۳،۱۰،۷،۳

۳ تأمین بیوقفه رزق و روزی انسان ها از سوی خدا ، جلوه ای از ربوبیت بی همتای اوست .

قل من یرزقکم من السماء و الأرض

این آیه شریفه به قرینه آیه بعد در مقام رد پندار ربوبیت غیر خدا و توجه دادن شرک پیشگان به ربوبیت بی همتای خداست. گفتنی است که به کارگیری فعل مضارع (یرزقکم) بیانگر استمرار روزی و بیوقفه بودن آن است.

۷ شنوایی و بینایی و دیگر حواس ، از جلوه های ربوبیت خدا بر انسانها

أمن یملک السمع و الأبصر

پیدایش مستمر و بیوقفه موجودات جاندار از پدیده های بی جان و موجودات بی جان از پدیده های جاندار ، از نشانه های ربوبیت خدا

و من یخرج الحی من المیت و یخرج المیت من الحی . .. فسیقولون اللّه

۱۳ وحدت تدبیر در جهان آفرینش ، نشانه وحدت ربوبیت و بی اساس بودن اندیشه شرک است .

و من یدبر الأمر فسیقولون اللّه

وحدت تدبیر از وحدت مدبر که جمله <و من یدبر الأمر> بر آن دلالت دارد استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۲ - ۱

۱ رازقیت ، حاکمیت ، حیات بخشی و تدبیر خداوند نسبت به کار جهان ، جلوه های روشنی از ربوبیت خدا بوده و اعتقاد به آن ، مستلزم ایمان به پروردگاری بی شریک است .

قل من یرزقکم من السماء . .. فذلکم اللّه ربکم

تفریع جمله <ذلکم اللّه ربکم> با <فا>ی نتیجه، در آیه پیش (قل من یرزقکم . ..) بیانگر این حقیقت است که: با وجود اعتقاد به رازقیت خدا، حاکمیت او بر قوا و حواس آدمی، خالقیت نسبت به جاندار و بی جان و تدبیر او نسبت به امور جهان; ایمان به ربوبیت مطلق خدا ضروری بوده و مجالی برای پندارپروردگاری غیر او باقی نمی ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳ - ۳

۳ بخشایش گناهان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

استغفروا ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۷ - ۴،۲۰

۴ بصیرت و روشن ضمیری انسان ،

پرتوی از ربوبیت خداوند است .

أفمن كان على بيّنه من ربه

۲۰ قرآن ، کتابی از ناحیه خداوند و پرتوی از ربوبیت اوست .

إنه الحق من ربك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۸ - ۶

۶ کیفر و مجازات ستمگران ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

أُولئك يعرضون على ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۴ - ۱۲،۱۴

۱۲ اغوای گمراهان پس از اتمام حجت بر آنان و عنادورزی ایشان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

إن كان الله يريد أن يغويكم هو ربكم

۱۴ بازگشت انسان ها به خدا ، پرتوی از ربوبیت اوست .

هو ربكم و إليه ترجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۱ - ۸

۸ بخشش گناهان بندگان و گسترش رحمت بر آنان ، جلوه ای از ربوبیت خداوند

إن ربى لغفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۷ - ۱۱

۱۱ مغفرت و رحمت خداوند ، جلوه ای از ربوبیت اوست .

قال رب . .. و إلاّ تغفر لی و ترحمنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۲ - ۳

۳ بخشایش گناهان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

استغفروا ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۷ - ۷

۷ پدیدآوردن اقوامی صالح و موحد ، درپی نابود سازی کفرپیشگان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

و یستخلف ربی قومًا غیرکم

روشن است که قوم جانشین ، همواره

غیر از قوم نابود شده است. بنابراین کلمه <غیرکم> ناظر به مغایرت در عقیده و مرام می باشد و لذا <غیرکم> به صالح و موحد بودن تفسیر شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۶ - ۸

۸ نزول عذاب بر اقوام تبه کار ، برخاسته از ربوبیت خداوند است .

إنه قد جاء أمر ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۰ - ۵

۵ بخشایش گناه بندگان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

واستغفروا ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۰۱ - ۱۱

۱۱ نزول عذاب بر مشرکان و گنه پیشگان ، جلوه ای از ربوبیت خدا و در جهت تدبیر امور انسانهاست .

لما جاء أمر ربک

برداشت فوق ، با توجه به کلمه <رب> (مدبر و مربی) استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۰۲ - ۴

۴ نزول عذاب بر ستم پیشگان (کافران و مشرکان) پرتوی از ربوبیت خدا در جهت تدبیر امور انسانهاست .

و کذلک أخذ ربک إذا أخذ القری و هی ظلمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۱ - ۶

۶ کیفررسانی و پاداش دهی خداوند ، پرتوی از ربوبیت اوست .

لیوفینّهم ربک أعملهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶ - ۶،۲۱

۶ گزینش انسان های لایق از ناحیه خداوند ، پرتوی از ربوبیت اوست .

کذلک یجتبیک ربک

۲۱ فضیلت های یوسف (

ع) و نعمت های عطا شده به او و حضرت ابراهیم و اسحاق (ع) و خاندان یعقوب ، جلوه هایی از ربوبیت خداوند

یجتبیک ربک . .. و یتم نعمته علیک و علی ءال یعقوب ... إن ربك علیم حکیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۷ - ۱

۱ داستان یوسف و برادرانش ، حاوی نشانه ها و آیاتی فراوان از ربوبیت خدا و علم و حکمت او

إن ربک علیم حکیم. لقد کان فی یوسف و إخوته ءایت للسائلین

<آیات> به معنای نشانه هاست و چون در جمله <لقد کان . ..> بیان نشده است که داستان یوسف و برادرانش نشانه چه حقیقت و یا حقایقی می تواند باشد و به عبارت دیگر، متعلق <آیات> ذکر نشده است، می توان گفت متعلق آن، حقایق مطرح شده در آیه قبل است که از جمله آنها ربوبیت، علم و حکمت خداوند است (إن ربک علیم حکیم).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۳ - ۲۵

۲۵ پذیرش درخواست آدمی از جانب خدا و حفظ او از ارتکاب گناه ، جلوه ای از ربوبیت الهی است .

معاذ الله إنه ربی أحسن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۴ - ۶،۷

۶ نجات یوسف (ع) از کید زلیخا و دیگر زنان ، جلوه ای از ربوبیت الهی بر آن حضرت

فاستجاب له ربه فصرف عنه کیدهنّ

۷ اجابت دعای بندگان ، پرتوی از ربوبیت الهی است .

فاستجاب له ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۳۷ – ۱۲

۱۲ بهره مندی پیامبران از دانش های ویژه ، جلوه ای از ربوبیت خداوند بر آنان

ذلکما مما علمنی ربی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۵۳ – ۱۲

۱۲ مغفرت و رحمت خداوند بر بندگان ، پرتوی از ربوبیت او بر ایشان است .

إلّا ما رحم ربی إن ربی غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۹۸ – ۴

۴ آمرزش گناه بندگان ، پرتوی از ربوبیت خداست .

سوف أستغفر لکم ربی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱ – ۸

۸ قرآن ، جلوه ای از ربوبیت خداوند است .

و الذی أُنزل إلیک من ربک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۹ – ۳

۳ قرآن جلوه ای از ربوبیت خداوند است .

أنما أُنزل إلیک من ربک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۶ – ۱۹

۱۹– نعمت رهایی از نظام های ظالمانه اجتماعی ، از وسیله های آزمایش الهی

اذكروا نعمه الله عليكم إذ أنجكم من ءال فرعون . .. و فى ذلكم بلاء من ربّكم عظيم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۷ – ۶

۶– رأفت و رحمت خداوند ، جلوه ای از مقام ربوبیت اوست .

إن ربّكم لرءوف رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۶۷ – ۸

۸– در فرآورده های

خرما و انگور برای خردورزان ، آیت و نشانه ای از قدرت و ربوبیت خداوند است .

و من ثمرت النخیل و الأعنب تتّخذون منه سکرًا و رزقًا حسنًا إن فی ذلک لأیه لقوم ی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸ – ۵

۵- رحمت خداوند ، جلوه ربوبیت اوست .

عسی ربّکم أن یرحمکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۲ – ۶

۶- روزی ها ، منافع و ذخایر الهی برای انسان ، جلوه ربوبیت خداوند برای اوست .

لتبتغوا فضلاً من ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۰ – ۲

۲- روزی خداوند به انسان ها ، جلوه ربوبیت و پروردگاری اوست .

إن ربّک یبسط الرزق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۹ – ۳

۳- وحی پیام های حکیمانه به پیامبر (ص) ، جلوه ربوبیت خاص خداوند برای آن حضرت است .

أوحی إلیک ربّک من الحکمه

اضافه <ربّ> به <ک> که مرجع آن پیامبر(ص) است می تواند مشعر به معنای یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶۶ – ۱

۱– حرکت پیوسته کشتی ها و قوانین حاکم بر آن ، در جهت منافع انسان و جلوه ای از ربوبیت خداوند است .

ربّکم الذی یزجی لکم الفلک فی البحر لتبتغوا من فضله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۹ – ۱۴

۱۴– راهنمایی پیامبر (

ص) به کسب مقامات برتر معنوی ، جلوه ای از ربوبیت الهی برای آن حضرت

فتهجّد به . .. یبعثک ربّک مقامًا محمودًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۵ – ۶

۶- روح ، حقیقتی است که دانش آن مختص به خداوند و جلوه ای از ربوبیت اوست .

قل الروح من أمر ربّی

اضافه <أمر> به <ربّ> به معنای اضافه لام اختصاص است و به قرینه سؤال پرسش کنندگان، مقصود اختصاص در علم است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۷ – ۲

۲- تثبیت مفاهیم وحی و جاودانگی آنها در قلب پیامبر (ص) ، جلوه ربوبیت خاص الهی نسبت به آن حضرت

لئن شئنا لنذهبنّ بالذی أوحینا . .. إلاّ رحمه من ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۰۸ – ۶

۶- آیه های قرآن ، تبلور ربوبیت کامل و بی نقص خداوند نسبت به انسان ها ، در نظر آگاهان

إن الذین أُوتوا العلم . .. إذا یتلی علیهم ... یقولون سبحن ربّنا إن کان وعد ربّن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۴ – ۱۵

۱۵- هدایت های الهی ، پرتوی از ربوبیّت او است .

أن یهدین ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۷ - ۴

۴- قرآن ، جلوه ربوبیّت خداوند و برای پیشبرد رسالت پیامبر (ص) است .

کتاب ربّک

کلمه <ربّ> در <ربّک>، گویای این است که قرآن، مایه تربیت و رشد

آن حضرت در مسیر ابلاغ پیام الهی است و چون خداوند، مربی پیامبر(ص) است، آن را به وی عطا کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۶ - ۸

۸- پاداش خداوند به کردار نیک ، جلوه ای از ربوبیّت او است .

و البقیت الصلحت خیر عند ربّک ثوابًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۸ - ۲،۷

۲- غفران و رحمت خداوند ، جلوه هایی از مقام ربوبیّت او است .

و ربّک الغفور ذوالرحمه

<الغفور> می تواند خبر و یا صفت برای <ربّک> باشد.

۷- اِعطای مهلت از سوی خداوند به گنه کاران ، برای روی آوری به توبه ، جلوه ربوبیّت الهی است .

و ربّک الغفور ذوالرحمه لو یؤاخذهم بما کسبوا لعجّل لهم العذاب بل لهم موعد

یادآوری رحمت و غفران خداوند، در ضمن آیاتی که نشان دهنده حال هدایت ناپذیران و عذاب حتمی آنان است، دربردارنده این پیام نیز هست که در هر صورت، راه بازگشت، مسدود نشده و مجرم، می تواند به سوی او بازگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۱ - ۳

۳- از میان رفتن فرزند ناصالح و جای گزینی آن به وسیله فرزندی صالح ، جلوه ای از ربوبیّت خدا برای پدر و مادر مؤمن است .

یبدلهما ربّهما خیرًا منه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۲ - ۱۳،۱۵

۱۳- حمایت خداوند از فرزندانِ یتیم پدری صالح و حفظ مال آنها ، جلوه ای از رحمت و ربوبیّت او بوده است

.

فأراد ربّک . .. رحمه من ربّک

<رحمه> مفعولٌ له برای فعـل <أراد> است ; یعنی، اراده پروردگـار به بـاقی مانـدن گنـج یتیمـان، به خـاطر رحمت او بوده است.

۱۵- رحمت خداوند ، جلوه ای از ربوبیّت او است .

رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۷ - ۱۱

۱۱- کیفر اخروی ستم کاران ، جلوه ای از ربوبیّت الهی است .

یردّ إلی ربّه فیعذّبه عذابًا نکرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲ - ۵

۵- رحمت خداوند جلوه ای از ربوبیت او است .

رحمت ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۸ - ۳

۳- زکریا (ع) ، موهبت فرزند را از جلوه های ربوبیت خداوند برای خویش می دانست .

قال ربّ أنّی یکون لی غلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۹ - ۳

۳- اعطای فرزندی شایسته و پاک به مریم (س) ، مایه رشد و تکامل او و جلوه ای از ربوبیت خداوند

قال إنّما أنا رسول ربّک لأهب لک غلمًا زکیًّا . .. قال ربّک هو

کلمه <ربّ> می تواند بیانگر مطلب فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۴ - ۸

۸- امدادرسانی به انسان های شایسته و پاکدامن به ویژه در شرایط سخت از جلوه های ربوبیت خداوند است .

قد جعل ربّک تحتک سریًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹

۵- نزول ملائکه بر پیامبر (ص) و آوردن وحی ، جلوه ای از ربوبیت خداوند بر آن حضرت بود .

و ما نتنزّل إلاّ بأمر ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۸ - ۵

۵- برانگیختن منکران معاد و مجازات آنها ، پرتویی از ربوبیت خداوند است .

فوربّک لنحشرنّهم . .. حول جهنّم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲ - ۳

۳ - مکالمه خداوند با موسی (ع) در وادی طوی ، جلوه ای از ربوبیت او نسبت به آن حضر بود .

یموسی . إنّی أنا ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۶ - ۴

۴ - آسان ساختن برنامه های تبلیغی پیامبران ، جلوه ربوبیت خداوند و عنایت ویژه او به پیشبرد اهداف رسالت است .

ربّ . .. یسر لی أمری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۱۵

۱۵ - فرستادن رسولان الهی همراه با معجزات ، پرتویی از ربوبیت خداوند است .

إنّا رسولا ربّک . .. بَایه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۳ – ۱،۶،۷،۹،۱۳

۱ – قرار دادن زمین ، همانند گاهواره ای برای آرامش و آسایش انسان ، پرتویی از ربوبیت خداوند است .

الذی جعل لکم الأرض مهدًا

<مهد> جایگاهی است که برای طفل آماده می کنند (گهواره)، در آیه شریفه، زمین به گهواره ای که طفل در آن می آرمد، تشبیه شده

است.

۶ – وجود راه ها و امکان سیر و انتقال ، بر اثر همواربودن زمین ، از موهبت های الهی برای انسان و پرتویی از ربوبیت خداوند

الذی . .. سلک لکم فیها سبلاً

۷ – فراهم آمدن زمینه های گوناگون و متنوع برای بهره برداری انسان در روی زمین ، پرتویی از ربوبیت خداوند

الذی . .. و سلک لکم فیها سبلاً

<سبل> جمع <سبیل> می باشد. محتمل است مراد از آن <راه> باشد و ممکن است به معنای طریقه هایی باشد که جهت امرار معاش و دیگر امور انسان بر روی زمین وجود دارد.

۹ – نزول باران از آسمان و رویش گیاهان مختلف به وسیله آن ، پرتویی از ربوبیت خداوند است .

الذی . .. و أنزل من السماء ماء فأخرجنا به أزوجًا من نبات

۱۳ – وجود تفاوت چشمگیر در بین انواع گوناگون نباتات ، از جلوه های ربوبیت الهی است .

فأخرجنا به أزوجًا من نبات شتّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۴ – ۶

۶ – نظام زمین و تناسب آن برای حیات و تغذیه انسان ها و دام های آنان ، حاوی نشانه های فراوانی بر ربوبیت الهی است .

جعل لکم الأرض . .. کلوا ... فی ذلک لأیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۷۰ – ۱۲

۱۲ – اعطای معجزه به پیامبران ، پرتوی از ربوبیت خداوند

ربّ موسی و هرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۷۳ – ۱۴

۱۴ – بخشش گناهان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

إنّا ءامنّا

بربّنا لیغفر لنا خطینا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۴ - ۶

۶ - جزای اعمال ، پرتویی از ربوبیت خداوند است .

إنّه من یأت ربّه مجرمًا فإنّ له جهنّم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۰۵ - ۵

۵ - متلاشی شدن کوه ها در قیامت ، جلوه ای از ربوبیت خداوند و به فرمان او است .

فقل ینسفها ربّی نسفًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۲ - ۴،۱۰

۴ - برگزیدن آدم از سوی خداوند ، پرتویی از ربوبیت او است .

ثمّ اجتبه ربّه

۱۰ - پذیرش توبه آدم و راهنمایی او برای حرکت به سوی خدا ، پرورشی الهی برای آدم و جلوه ای از ربوبیت خداوند بود .

ثمّ اجتبه ربّه فتاب علیه و هدی

ارتباط واژه <ربّه> به فعل های <تاب> و <هدی>، گویای برداشت یاد شده است و مراد از هدایت به قرینه <اجتباه ربّه> هدایت به سوی خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۵ - ۷

۷ - اعطای بصیرت و بینایی و سلب آن ، از جلوه های ربوبیت خداوند است .

قال ربّ لم حشرتنی أعمی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۷ - ۴

۴ - ارائه آیات برای هدایت بشر ، پرتوای از ربوبیت الهی

بَایت ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۱ - ۲۰

۲۰ - رزق ویژه خداوند

به پیامبر (ص) ، پرتویی از ربوبیت و عنایت او به آن حضرت است .

و رزق ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۳ - ۱۱

۱۱ - نزول قرآن ، پرتو ربوبیت خداوند و وسیله پیشرفت اهداف رسالت است .

لولا یأتینا بَایه من ربّه أوَلم تأتهم

جمله <أوَلم تـأتهم. ..> قرآن را مصـداق معجزه ای قرار داده که خداونـد بایـد بر پیـامبر(ص) نـازل می کرد. شـمول ربوبیت خداوند بر پیامبر(ص) (ربّه)، به معنای تربیت و رشد پایه ها و ساختار رسالت آن حضرت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۲ - ۱

۱ - جابه جایی مستمر شب و روز در پرتو قدرت خدا ، نشانه ای گویا از تدبیر و ربوبیت او است .

بأنّ اللّه یولج الّیل فی النهار . .. ذلک بأنّ اللّه هو الحقّ

آیه پیش در بیان یکی از جلوه های قـدرت و توانایی مطلق خـدا بود; یعنی، جابه جا کردن شب و روز که با آن نظام زنـدگی انسان ها سامان می یابد. در این آیه می فرماید: این که خداوند خود تدبیر نظام جهان را در اختیار گرفت، بدان سبب است که در تمام هستی، تنها او است که اله و معبود به حق است و هرچه غیر او که معبود پنداشـته می شونـد پوچ، باطل و موهوم انـد و بلند مرتبگی و بزرگی، تنها برازنده او است و نه غیر او.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۳ - ۱

۱ - نزول

باران از آسمان ، یکی دیگر از جلوه های ربوبیت و تدبیر خداوند

ألم تر . .. فتصبح الأرض مخضرّه

استفهام در <ألم تر. ..> برای تقریر است. در این جا روی سخن با مردمی است که باور داشتند: نزول باران از آسمان و سبز و خرم شـدن زمین توسـط آن و به گردش درآمـدن چرخه حیـات و سامان یافتن زنـدگی آدمیان، همه تنها در پرتو قـدرت و در سایه تدبیر خداوند میسر شده است; اما در عین حال می پنداشتند که سرنوشت آنان در دست خدایان دیگری رقم می خورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۵ - ۳

۳ - زمین ، سرشار از جلوه های ربوبیت خدا نسبت به انسان

ألم تر أنّ اللّه سخّر لکم ما فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۶ - ۴

۴ - تجلی ربوبیت خدا در آفرینش و در مرگ و حیات مجدد انسان ها

و هو الذی أحیاکم ثمّ یمیتکم ثمّ یحییکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۹ - ۶

۶ - پیدایش گیاهان مختلف با میوه های متفاوت به وسیله ریزش باران ، یکی از جلوه های تدبیر و ربوبیت خداوند است .

فأنشأنا لکم به جنّت . .. لکم فیها فوکه کثیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۳ - ۴

۴ - ارسال رسولان به سوی مردم ، نعمتی معنوی در کنار سایر نعمت های الهی برای بشر و نمودی دیگر از ربوبیت ، تدبیر و

نظارت دقیق او بر احوال خلق است .

و ما کنّا عن الخلق غفلین . .. و لقد أرسلنا نوحًا إلی قومه

در آیات پیشین، آوردن تعبیرهایی چون: <أنزلنا>، <أسکنّا>، <أنشأنا> و <نسقیکم>، برای بیان نمونه هایی از نعمت های مادی خداوند برای بشر و نمودهایی از تدبیر او بود. اکنون تعبیر <و لقد أرسلنا...> در کنار آن نعمت ها، بیانگر نعمت معنوی خدا و یادآور نمودی دیگراز ربوبیتو تدبیرونظارت اوبر کاربندگانش می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۸ - ۲

۲ - نظام آفرینش ، نشانه خدا و جلوه پروردگاری او است .

و الذین هم بأیت ربّهم یؤمنون

مراد از <آیات>، می تواند نشانه های خداوندگاری او در جهان آفرینش باشد. هم چنین می تواند دلایل ربوبیت او در کتاب آسمانی (قرآن) باشد. برداشت فوق بر پایه احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۶ - ۵

۵ - بلا های دنیوی جلوه ربوبیت خداوند

فما استکانوا لربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۸ - ۱

۱ - دستگاه شنوایی ، بینایی و قوه تعقل در انسان ، جلوه هایی از تدبیر و ربوبیت خداوند

و هو الذی أنشأ لکم السمع و الأبصر و الأفئده

<فواد> (جمع <أفئده>) به معنای دل (قوه ادراک و تعقل) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۸۰ - ۳۸

۳ - جریان مستمر مرگ و حیات از جلوه های توحید ، ربوبیت و تدبیر خداوند

و هو الذی یحی و یمیت

این

بخش از آیات، در مقام بیان جلوه های ربوبیت و تـدبیر خداوند نسـبت به جهان و انسان است در برابر این اندیشه شـرک آمیز مردم صدراسلام بود که معتقد به ربوبیت غیر خدا بودند.

۸ - گردش شب و روز و پیدایش فصل های مختلف ، یکی دیگر از جلوه های تدبیر و ربوبیت بی شریک خداوند

و له اختلف الّیل و النهار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۵ - ۱

۱ امتداد و گسترانیدن سایه ها ، نمودی روشن از ربوبیت خداوند

ألم تر إلی ربّک کیف مدّ الظلّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۷ - ۶

۶ گردش شب و روز و آرامش در شب و روز پر تلاش ، نشانه ربوبیت خداوند

ألم تر إلی ربّک . .. و هو الذی جعل لکم الّیل لباسًا و النوم سباتًا و جعل النهار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۹ - ۹

۹ جریـان باد ها ، نزول باران ، احیای سـرزمین های مرده و سـیراب کردن دام ها و انسان ها از نعمت های الهی و از نشانه های ربوبیت خداوند

ألم تر إلی ربّک . .. و هو الذی أرسل ... أنزلنا من السماء ماء طهورًا . لنحیی به ب

برداشت فوق، به خـاطر این نکته است که این آیه، ماننـد آیـات گذشـته، درصـدد برشـمردن نعمت های الهی و اثبات ربوبیت مطلق خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۳ - ۲

وجود دو دریا با آب گوارا و شیرین و شور و تلخ در کنار هم بدون مخلوط شدن و درهم آمیختن آن دو آب ، از نشانه های ربوبیت و قدرت خداوند

و هو الذی مرج البحرین هذا عذب فرات . .. و حجرًا محجورًا

ممکن است مراد از دو دریا، دو دریای معینی باشد (مثل اقیانوس هند و بحر احمر) و یا از آن رو که عرب رودخانه بزرگ را <بحر> می نامد، مراد ریزش آب رودخانه که شیرین و گوارا است به دریای شور و تلخ باشد و میان این دو مانعی است که نه دریا، آب های شیرین رودخانه ها را تلخ می کند و نه آب های شیرین رودخانه، آب شور و تلخ دریا را شیرین و گوارا می سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۴ - ۶

۶ آفرینش انسان ها از عنصری مایع (نطفه یا آب) و ایجاد دو نوع پیوند خویشاوندی نسبی و سببی میان آنان ، از نشانه های ربوبیت و قدرت بی انت های خداوند است .

و هو الذی خلق من الماء بشرًا . .. فجعله نسبًا و صهرًا و کان ربّک قدیرًا

یادآوری ربوبیت خداوند در پایان آیه شریفه و نیز در آغاز نخستین آیات مربوط به بحث از آفرینش پدیده های جهان (ألم تر إلی ربّک. ..) می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۳ - ۶

۶ آیات قرآن ، جلوه ربوبیت خداوند

ذکّروا بأیت ربّهم

برداشت فوق از اضافه شدن

<آیات> به <ربّهم> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۱ - ۵

۵ - شفایابی انسان پس از بیماری و حیات مجدد وی پس از مرگ ، نمود های ربوبیت الهی

إلاّ ربّ العلمین . .. و إذا مرضت ... و الذی یمیتنی ثمّ یحیین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۶ - ۵

۵ - همسری و زوجیت مرد با زن ، به تدبیر الهی و جلوه ای از ربوبیت او است .

خلق لکم ربّکم من أزوجکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۲ - ۳

۳ - قرآن ، مظهر ربوبیت خداوند

و إنّه لتنزیل ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۳ - ۲

۲ - بازگشت موسی به دامان مادر ، نمودی از تدبیر و اراده الهی است .

فرددنه إلی أُمّه

اسناد فعل <ردد> به ضمیر <نا> بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۷ - ۸

۸ – بعثت پیامبران ، نمود ربوبیت خدا

فیقولوا ربّنا لولا أرسلت إلینا رسولاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۵۳ – ۵

۵ – قرآن ، کتابی نازل شده از جانب خداوند و جلوه ربوبیت او

إنّه الحقّ من ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۱۰ – ۸

۸ – بازگشت به سوی پروردگار و ملاقات با او ، جلوه

ربوبیت وی در مسیر تکامل انسان است .

بل هم بلقاء ربّهم کفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۶ - ۳

۳ - نزول کتاب آسمانی قرآن بر پیامبر (ص) ، پرتوی از ربوبیت خدا است .

الذی أُنزل إلیک من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱۳ - ۸

۸ - آفرینش جهان (انسان ، دریا ، خورشید و ماه) ، جلوه ای از ربوبیت خدا است .

اللّه خلقکم من تراب . .. و ما یستوی البحران ... و سخّر الشمس و القمر ... ذلکم ال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۳۹ - ۴

۴ - نابودی امت ها و نسل های انسان ها ، و وراثت و جانشینی دیگران ، با اراده خداوند و نشانه ربوبیت او است .

هو الذی جعلکم خلئف فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۴۶ - ۳

۳ - آیات قرآن ، از نشانه ها و جلوه های ربوبیت پروردگار است .

و ما تأتیهم من ءایه من ءایت ربّهم

برداشت یاد شده بر این پایه استوار است که مقصود از <آیات>، آیه های قرآن می باشد و اضافه آن به صفت <ربّ>، بیانگر مطلب بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۸۲ - ۱۰

۱۰ - جهان آفرینش ، مظهر ربوبیت خداوند است .

ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر -

۳۹ - ۶ - ۱۸

۱۸ - آفرینش جهان (آسمان ، زمین ، خورشید ، ماه و انسان) جلوه ربوبیت خدا است .

خلق السموت و الأرض . .. خلقکم من نفس وحده ... ذلکم اللّه ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۰ - ۶

۶ - اعطای پاداش به تقواپیشگان ، جلوه ای از ربوبیت الهی

لکن الذین اتّقوا ربّهم لهم غرف من فوقها غرف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۱ - ۱۳

۱۳ - طبیعت (جریان نزول باران ، پیدایش چشمه سار ها ، رویش کشت های رنگارنگ و خشک و خرد شدن آنها) ، از جلوه های قدرت و ربوبیت خداوند است .

ألم تر أنّ اللّه أنزل من السماء ماء . .. ثمّ یجعله حطمًا إنّ فی ذلک لذکری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۲ - ۸

۸ - وجود آیات و نشانه های فراوان و گوناگون قدرت خداوند و ربوبیت او ، در چگونگی رسیدن روزی انسان ها و فراخی و تنگی آن

أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر إنّ فی ذلک لأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶۹ - ۴

۴ - روشن شدن زمین و حقایق مربوط به اهل آن در قیامت ، جلوه ربوبیت الهی است .

و أشرقت الأرض بنور ربّها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۸۱ - ۲

۲ - آفرینش دام ها و کشتی

ها ، از نشانه ها و دلایل قدرت و ربوبیت بی همتای خداوند

اللّه الذی جعل لکم الأنعم . .. و علیها و علی الفلک تحملون . و یریکم ءایته

از مصادیق مورد نظر آیه شریفه برای آیات الهی، دام ها و کشتی ها (موضوع بحث آیه قبل) می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۰ - ۷

۷ - کوه های استوار ، برکت سرشار زمین ، تغییر فصل ها و تأمین نیار های غذایی موجودات ، از نشانه های ربوبیت بی همتای خدا

ذلک ربّ العلمین . و جعل فیها روسی من فوقها و برک فیها و قدّر فیها أقوتها فی أرب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۹ - ۲

۲ - جهان ، سرشار از نشانه های قدرت و تدبیر خداوند است .

و من ءایته أنّک تری الأرض

کلمه <من> در <و من آیاته> برای تبعیض است و از این که حیات و سرسبزی زمین، تنها بخشی از آیات معرفی شده، مطلب بالا قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۵۳ - ۱۴

۱۴ - آیات آفاقی و انفسی خداوند در هستی ، نشانی از ربوبیت و تدبیر یگانه او است .

سنریهم ءایتنا . .. أوَلم یکف بربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۵۴ - ۳

۳ - حضور انسان ها در قیامت ، جلوه ای از ربوبیت الهی است .

ألا إنّهم فی مریه من لقاء ربّهم

اضافه <لقاء> به وصف ربوبیت و

نه دیگر اوصاف و اسمای الهی معنای بالا را افاده می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۱۴ – ۱۴

۱۴ – سنت امهال به کافران ، جلوه ای از ربوبیت الهی است .

و لولا کلمه سبقت من ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۱۳ – ۴،۵

۴ – نعمت های گسترده الهی در پهنه زمین ، پرتوی از ربوبیت خداوند نسبت به انسان

و الذی خلق الأزوج کلّها . .. ثمّ تذکروا نعمه ربّکم

۵ – هماهنگی نعمت های الهی و ذخایر و امکانات زمین با نیاز های انسان ، نشانی از ربوبیت خداوند است .

و الذی خلق . .. ثمّ تذکروا نعمه ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۳۲ – ۱۷

۱۷ – دستیابی پیامبر (ص) ، به منصب رسالت در پرتو برخورداری آن حضرت از ربوبیت ویژه الهی

و رحمت ربّک خیر ممّا یجمعون

اضافه <ربّ> به کاف خطاب گویای برداشت یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۴۶ – ۱۵

۱۵ – فرستادن رسولان از سوی خداوند ، جلوه ای از ربوبیت او بر جهان هستی است .

فقال إنّی رسول ربّ العلمین

از اضافه <رسول> به <ربّ العالمین>، مطلب بالا قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۶ - ۵

۵- هشدار ها و انذار های خداوند بر خلق ، جلوه رحمت و ربوبیت او نسبت به آنان

إنّا کنّا منذرین .

.. رحمه من ربّک

بـا توجه به این که در آیات پیشـین، پس از بیان نزول قرآن به وصف انـذارگری حق تصـریح شـده است; عبارت <رحمه من ربّک>، می تواند فلسفه و خاستگاه این انذارگری را تبیین کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۷ - ۳

۳- آسمان ها و زمین و سراسر نظام هستی ، نمودار ربوبیت عالی و خدشه ناپذیر خداوند است .

ربّ السموت و الأرض و ما بینهما إن کنتم موقنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۷ - ۱۰

۱۰ - داوری پروردگار میان انسان ها و فیصله دادن به همه خصومت های آنان ، جلوه ای از ربوبیت او است .

إنّ ربّک یقضی بینهم یوم القیمه فیما کانوا فیه یختلفون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۰ - ۸

۸ - شمول رحمت حق در قیامت نسبت به مؤمنان صلاح پیشه ، نمودی از ربوبیت او

فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم ربّهم فی رحمته

به کار رفتن واژه <ربّ> و اضافه آن به <هم>، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۵ - ۱۸

۱۸- مغفرت و محو کاستی های اعمال و لغزش های صالحان ، جلوه ای از ربوبیت الهی است .

و مغفره من ربّهم

از ارتباط غفران با وصف ربوبیت خدا، می توان نتیجه گرفت که خطاپوشـی خداوند نسبت به مؤمنان نیک کردار متقی، ناشی از مقام ربوبیت و پروردگاری او است.

جلد - نام سوره - سوره

– آیه – فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۱۶ – ۲

۲ – عطایای خداوند به اهل بهشت ، جلوه ای از ربوبیت و پروردگاری او

ءاتیهم ربّهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۱۸ – ۴

۴ – بهشت ، جلوه ربوبیت خداوند ، در حق تقواپیشگان

إنّ المتّقین فی جنّت . .. ءاتیهم ربّهم

مطرح ساختن ربوبیت خداوند، در مقام اعطای بهشت به پرهیزکاران و نیز اضافه <رب> به <هم>، مطلب بالا را افاده می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۴۸ – ۴،۱۱

۴ – فرمان های الهی ، جلوه ای از ربوبیت او در راه رشد و تعالی پیامبر (ص) و پیروان آن حضرت

و اصبر لحکم ربّک

اضافه <حکم> به <ربّ>، می تواند بیانگر مطلب بالا باشد.

۱۱ – لزوم تنزیه خداوند از کاستی ها ، همراه با ستایش او بر جلوه های عالی پروردگاری اش

و سبّح بحمد ربّک

<باء> در <بحمد> برای مصاحبت است. از ارتباط <سبّح بحمد> با <ربّ> مطلب بالا استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – نجم – ۵۳ – ۱۸ – ۲

۲ - آیات و نشانه های ربوبی ، در عظمت و بزرگی مختلف است (برخی بزرگ تر از برخی دیگر است) .

رأی من ءایت ربّه الکبری

در صورتی که <الکبری> صفت تخصیصی <آیات> باشد، به دست می آید که آیات ربوبی، بر دو دسته بزرگ و بزرگ تر تقسیم می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳۰ -

۸ – مکلف نبودن پیامبر (ص) به هدایت گمراهان حق ناپذیر ، نمودی از ربوبیت خداوند در حق آن حضرت

فأعرض عن من تولّی . .. إنّ ربّک هو أعلم بمن ضلّ عن سبیله

ذکر <ربّک> پس از تعیین محدوده تبلیغ برای پیامبر(ص)، می تواند ناظر به مطلب بالا باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – نجم – ۵۳ – ۴۶ – ۳

۳ – پیدایش انسان از آبی اندک (نطفه) ، نمودی از قدرت و ربوبیت الهی

و أنّ إلی ربّک المنتهی . .. و أنّه خلق ... من نطفه

از ارتباط این آیه با آیه <و أنّ إلی ربّک المنتهی>، مطلب بالا قابل استفاده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – نجم – ۵۳ – ۵۵ – ۵

۵ – تمامی جلوه های ربوبیت خداوند ، نعمت هایی تردیدناپذیر

فبأیّ ءالاء ربّک تتماری

از این که <آلاء> به <ربّ> اضافه شده است، می توان نتیجه گرفت که آنچه از ناحیه <ربّ> صادر می شود، بی شک خیر، کمال و نعمت است و در نتیجه تمامی افعال و تدابیر الهی، نعمت بر خلق می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۱۳ – ۲

۲ – هر یک از نعمت های زمین ، جلوه ای از ربوبیت انکارناپذیر الهی به < جن و انس > و < مرد و زن >

فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

به کار گرفتن وصف <ربّ>، اشاره به مطلب بالا دارد و تثنیه آمدن <کما> و <تکذّبان>، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس و یا مرد و

زن از انسان ها باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۱۷ – ۳

۳ – وجود نظم و برنامه در طلوع و غروب خورشید ، نشانی از پروردگار جهان

ربّ المشرقین و ربّ المغربین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۱۸ – ۱

۱ – تجلی ربوبیت الهی ، در تدبیر و طرح ریزی نظام گردش خورشید

ربّ المشرقین . .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۲۱ – ۱

۱ – قوانین طبیعی حاکم بر جریان آب های زمین ، نمودی از ربوبیت انکارناپذیر الهی و غیرقابل تکذیب

مرج البحرین . .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

التقای آب های زمین و دریاها با یکدیگر و وجود حایل و مانع از هضم شدن آنها در یکدیگر، اشاره به نوعی قوانین حاکم بر آب های (شور و شیرین) دارد خداوند متعال این قوانین را، نمودی از ربوبیت انکار ناپذیر خویش دانسته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۲۳ – ۲

۲ – تأمین نیاز های روحی و تجملی انسان در طبیعت ، جلوه ای از ربوبیت انکارناپذیر الهی در حق وی

یخرج منهما اللؤلؤ و المرجان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

با توجه به این که نقش مروارید و مرجان در بعد تجملی زندگی انسان آشکار می باشد، نعمت شمرده شدن آن برای انسان، می رساند که خداوند در کنار همه نیازهای اولیه بشر نیازهای ثانوی آنان را نیز در نظر داشته و تأمین کرده است.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۴۹ - ۴

۴ - نعمت های متنوع بهشت ، جلوه ربوبیت الهی به جن و انس

ذواتا أفنان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

به کار گرفتن وصف <ربّ> بیانگر مطلب بالا است. تثنیه آمـدن <کما> و <تکذّبان>، ممکن است به خاطر توجه خطاب به جن و انس و یا مرد و زن از انسان ها باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۱ - ۴

۴ - وجود چشمه های همیشه جاری در بهشت ، نمودی از ربوبیت الهی به جن و انس

فیهما عینان تجریان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۳ - ۲

۲ - میوه های متنوع بهشت ، نمود ربوبیت الهی به جن و انس

فیهما من کلّ فکهه زوجان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۵ - ۲

۲ - آسایش ، تنعم و بهرهوری هـای خائفـان مقـام پروردگـار در بهشت ، جلوه ای از ربوبیت عالی خداونـد و نعمتی غیر قابل انکار و تکذیب

متّکین . .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۶۳ - ۴

۴ – بهشت های متنوع و متعدد ، جلوه ای از ربوبیت الهی به جن و انس

و من دونهما جنّتان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۶۵ – ۲

۲

- برگ های سبز و پرطراوت باغ های بهشت ، نمودی از ربوبیت الهی به جن و انس

مدهامّتان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۶۷ - ۲

۲ - وجود چشمه های جوشان در باغ های بهشت ، نمودی از ربوبیت الهی به جن و انس

فیهما عینان نضّاختان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۶۹ - ۲

۲ - میوه های متنوع به ویژه خرما و انار در بهشت ، نمود ربوبیت الهی به جن و انس

فیهما فکهه و نخل و رمّان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۱ - ۲

۲ - خلق حوریان نیک سیرت و زیباصورت بهشتی ، جلوه ای از ربوبیت پروردگار نسبت به جن و انس

فیهنّ خیرت حسان . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۳ - ۲

۲ - حوریان جذاب و مستور در خیمه های بهشت ، نمودی از ربوبیت الهی نسبت به جن و انس

حور مقصورت فی الخیام . فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۵ - ۲

۲ - حوریان باطراوت و پاکدامن بهشتی ، نمودی از ربوبیت الهی نسبت به جن و انس

لم یطمثهنّ إنس قبلهم . .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵

- ۷۸ - ۶

۶ - تمامی مظاهر آفرینش در دنیا و آخرت نمودهایی از ربوبیت خداوند

تبرک اسم ربّک ذی الجلل و الإکرام

این آیه، نتیجه تمامی آیات پیشین و فشرده کلام را بیان داشته است و به کل سوره نظر دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۸۰ - ۳

۳ - قرآن ، جلوه ای از ربوبیت خداوند

تنزیل من ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۱ - ۸

۸ - آمرزش و چشم پوشی از گناه بندگان در قیامت ، جلوه ربوبیت و پروردگاری خداوند

سابقوا إلی مغفره من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۵ - ۲

۲ - جلوه زیبای آسمان ، نشان دیگری از ربوبیت یگانه خداوند

تبرک الذی بیده الملک . .. و لقد زیّنّا السماء الدنیا بمصبیح

برداشت یاد شده، از آن جا است که این آیه، در توضیح و تبیین آیات گذشته است. گفتنی است که در آن آیات درباره فرمان روایی و قدرت بی همتای خداوند سخن به میان آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۴۳ - ۲

۲ - قرآن ، جلوه ربوبیت خداوند است .

تنزیل من ربّ العلمین

مطلب یاد شده، از نسبت تنزیل به <ربّ العالمین> استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۱۵ - ۴

۴ - آسمان هفت گانه ، جلوه عظمت ربوبی خداوند و قدرت او

مالکم لاترجون للّه وقارًا . .. ألم

تروا كيف خلق اللّه سبع سموت طباقًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۶ - ۴

۴ - بهره مند ساختن تقواپيشگان از پاداش هاى آخرت ، جلوه تدبير خداوند در ترفيع بخشيدن به مقام پيامبر (ص) است .

ربّك

<ربّ> مصدر و به معناى تربيت است و مجازاً در معناى <تربيت كننده> استعمال مى شود (مفردات راغب). تأكيد بر واژه <ربّك>، گوياى آن است كه اعطاى پاداش به متقين، در راستاى تربيت پيامبر(ص) و افزودن رشد آن حضرت است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۶ - ۲

۲ - وحى به موسى (ع) ، جلوه ربوبيت خداوند بر او و از عوامل رشد و تربيت آن حضرت براى انجام رسالت خويش بود .

إذ ناديه ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - انفطار - ۸۲ - ۸ - ۵

۵ - هيئت و سيماى هر انسان ، جلوه گاه كرم و ربوبيت الهى است .

بربّك الكريم . .. فى أىّ صوره ما شاء ركّبك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۲ - ۴

۴ - شكافته شدن آسمان در آستانه قيامت ، در جهت كمال آن و جلوه اى از ربوبيت خداوند است .

و أذنت لربّها

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ – انشقاق – ۸۴ – ۵ – ۳

۳ – گسترش و افزایش مساحت زمین در آستانه قیامت و خالی شدن درون آن ، جلوه ای از ربوبیت خداوند و در راستای تکامل یافتن

زمین است .

و أذنت لربّها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۱۵ - ۱۰

۱۰ - معادِ انسان ها ، جلوه ربوبیت خداوند بر آنان است .

بلی إنّ ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۲ - ۶

۶ - آفریدن و نظام دادن به جهان هستی ، اقتضای ربوبیت خداوند است .

ربّک . .. الذی خلق فسوّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۳ - ۶

۶ - وجود حد و مرز مشخّص در استعداد های هر یک از موجودات و فراهم بودن زمینه ظهور آنها ، جلوه هایی از ربوبیت خداوند است .

ربّک الأعلی . .. الذی قدّر فهدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۴ - ۳

۳ - آفرینش چراگاه ها ، از جلوه های ربوبیت خداوند است .

ربّک . .. الذی أخرج المرعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ – اعلی – ۸۷ – ۶ – ۳

۳ – توانمند ساختن پیامبر (ص) بر قرائت قرآن و فراموش نکردن آن ، از جلوه های ربوبیت خداوند بر آن حضرت است .

سنقرئک فلاتنسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – اعلی – ۸۷ – ۸ – ۵

۵ – فراهم ساختن شریعتی ساده برای پیامبر (ص) ، از جلوه های ربوبیت خداوند است .

سبّح اسم ربّک . .. و نیسّرک للیسری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ –

۶ – ۳

۳ – نابود ساختن سرکشان ، جلوه ربوبیت خداوند و در راستای رشد و تعالی راه پیامبران است .

ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۱۳ – ۳

۳ – عذاب طغیان گرانِ مفسد ، جلوه ربوبیت خداوند و در راستای پیشبرد راه پیامبران است .

ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۱۴ – ۹،۴

۴ – زیر نظر داشتن کار های بندگان ، لازمه ربوبیت خداوند بر آنان است .

إنّ ربّک لبالمرصاد

۹ – تهدید مخالفان پیامبر (ص) و سرکوب آنان از سوی خداوند ، جلوه ربوبیت او بر پیامبر (ص) و در راستای تدبیر امور رسالت آن حضرت است .

ربّک

فعل <رَبَّ>، زمانی به کار می رود که شخص اداره کاری را به دست گیرد و به تدبیر آن برخیزد (مصباح). بر این اساس کلمه <ربّ>، به معنای مدبّر است و اضافه آن به ضمیری که خطاب به رسول اکرم(ص) می باشد، بیانگر تأثیر کار خداوند در شؤون پیامبری آن حضرت است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۱۵ – ۲

۲ – امتحان بندگان ، جلوه ربوبیت خداوند و در راستای تدبیر امور آنان است .

ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۶ - ۴

۴ - آزمایش انسان با فقر و تنگدستی ، در راستای تربیت او و جلوه ربوبیت خداوند است .

ابتلیه فقدر علیه رزقه

ضمیر فاعلی در <إبتلاه>، به <ربّه> در آیه قبل برمی گردد.

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۸ - ۲

۲ - خداوند با فراخواندن صاحبان قلب آرام در قیامت به سوی خویش ، جلوه های ربوبیت خود را بر آنان می گستراند .

ارجعی إلی ربّک

ذکر هر یک از اسمای خداوند در این موارد، بیانگر نوع مواجه شدن افراد با او است و تعبیر <ربّک>، بیانگر این نکته است که صاحبان نفس مطمئن، مشمول ربوبیت خداوند و کمال افزون تر خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۹ - ۴

۴ - همنشین شدن با بندگان خالص خداوند در قیامت ، حرکت به سوی او و بهره مندی از جلوه های ربوبیت او است .

ارجعی إلی ربّک . .. فادخلی فی عبدی

از معانی حرف <فاء>، تفصیل بعد از اجمال است و این آیه، رجوع به پروردگار را با تفصیل بیشتری بیان می دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۴ - ۱۳

۱۳ - عذاب جامعه های گنه کار ، به تدبیر خداوند و جلوه ربوبیت او بر آنان است .

ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۳ - ۸

۸ - پیدایش وقفه ای کوتاه در نزول وحی بر پیامبر (ص) ، جلوه ای از ربوبیت خداوند و در راستای تدبیر امور رسالت آن حضرت بود .

ربّک

در شأن نزول های متعدد و ناهماهنگ درباره این سوره، این نکته مورد اتفاق است که در نزول پیاپی آیات قرآن، درنگی

پدید آمد که پیامبر(ص) را غمگین و مورد شماتت

دشـمن قرار داد و آیات این سوره، برای آن حضرت مایه تسلای خاطر گردید. تعبیر <ربّک> بیانگر آن است که همین وقفه نیز، جلوه ربوبیت و تدبیر خداوند بوده و آن حضرت را در مسیر دریافت و ابلاغ پیام های الهی، تقویت کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۵ - ۳

۳ - عطیه های خداوند به پیامبر (ص) در جهان آخرت ، جلوه ربوبیت او و در راستای رشد و کمال آن حضرت است .

یعطیک ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۱۱ - ۲

۲ - نعمت های خداوند به پیامبر (ص) ، جلوه های ربوبیت او بوده و رشد و تربیت آن حضرت را به دنبال داشته است .

ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱ - ۱۱

۱۱ - الزام پیامبر (ص) به قرائت قرآن در آغاز رسالت ، مایه رشد و تعالی آن حضرت و از جلوه های ربوبیت خداوند بود .

اقرأ باسم ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۸ - ۵

۵ - بازگشت انسان ها به خداوند و به کیفر رسیدن طغیان گران ، جلوه های ربوبیت خداوند و در راستای تدبیر امور انسان ها است .

ربّک

ضمیر خطاب در <ربک>، ممکن است خطاب به هر کس باشد که سخن را می شنود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۸ - ۲

۲ - پاداشِ

مؤمنان شایسته کردار ، جلوه ربوبیت خداوند بر آنان است .

عند ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عادیات - ۱۰۰ - ۱۱ - ۳

۳ - آگاهی دقیق خداوند از بندگان ، نشانه و جلوه ربوبیت او است .

إنّ ربّهم بهم یومئذ لخبیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۱ - ۴

۴ - برخورد شدید خداوند با فیل داران مهاجم ، جلوه ربوبیت او و فراهم آورنده زمینه رشد برای آیین اسلام بود .

ربّک

اضافه <ربّ> به ضمیر در خطاب به رسول اکرم(ص)، بیانگر این است که نابودی اصحاب فیل، آن حضرت را در مسیر رسالت الهی اش، از تربیت و تدبیر الهی برخوردار کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۳ - ۷

۷ - < کعبه > ، مظهر ربوبیت خداوند و نشانی گویا بر لزوم عبادت او است .

فلیعبدوا ربّ هذا البیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۴ - ۱۵

۱۵ - رفع گرسنگی و ناامنی از ساکنان مکه ، در راستای اعتلا و شکوفایی کعبه و از جلوه های ربوبیت خداوند است .

ربّ هذا البیت . الذی أطعمهم من جوع و ءامنهم من خوف

<الذی>، وصف <ربّ> و بیانگر جلوه های آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کوثر - ۱۰۸ - ۲ - ۶

۶ - مقام ربوبی خداوند ، جلوه گر در اعطای فاطمه (س) به پیامبر (ص)

إنّا أعطینك الكوثر . فصلّ لربّك

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نصر – ۱۱۰ – ۳ – ۸

۸ – امداد های الهی در فتح مکه ، جلوه ربوبیت خداوند بر پیامبر (ص) و مایه پیشرفت اهداف رسالت آن حضرت بود .

إذا جاء نصر اللّه و الفتح . .. فسبّح بحمد ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فلق – ۱۱۳ – ۱ – ۴

۴ – اشتقاق مخلوقات از یکدیگر ، جلوه ربوبیت خداوند بر آنان است .

بربّ الفلق

از جمله معانی <فَلَق>، تمام مخلوقات است (لسان العرب). اطلاق این وصف بر آنها، به خاطر این است که <شقّه شدن> و <شکافتن>، در پیدایش آنها نقشی اساسی دارد.

نعمت ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عادیات – ۱۰۰ – ۶ – ۳،۴

۳ – دشمنان اسلام ، ناسپاس در برابر نعمت اسلام و مظاهر ربوبیت خداوند

إنّ الإنسن لربّه لکنود

۴ – ناسپاسی دشمنان اسلام در برابر ربوبیت خداوند ، دلیل هجوم مجاهدان به صفوف آنان است .

و العدیت . .. إنّ الإنسن لربّه لکنود

نقش ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۲۰ – ۱۲

۱۲ - پاداش انفاق گرانِ باتقوا ، مایه رشد و کمال آنان و برخاسته از ربوبیت و مقام والای خداوند است .

ربّه الأعلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۴ - ۸

۸ - فرود فرشتگان و روح به زمین در شب قدر ، تدبیری الهی برخاسته از ربوبیت خداوند است .

بإذن ربّهم

واژه <ربّ>، بیانگر برداشت یاد شده است.

نیاز

به ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳۶ - ۲

۲- عیسی (ع) ، خود را چون همه مردم ، موجودی نیازمند به ربوبیت خدا دانست و آن را به همگان اعلام کرد .

و إنّ اللّه ربّی و ربّکم

وسعت ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۹۸ - ۶

۶ - همه عوالم هستی ، تحت ربوبیت خداوند است .

ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۴ - ۸

۸ - همه عوالم هستی ، تحت ربوبیت خداوند

ربّ العلمین

<العالمین> جمع همراه با<ال> و مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه عالم ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۰ - ۸

۸ - همه عوالم هستی ، تحت ربوبیت خداوند

ربّ العلمین

<العالمین> جمع همراه با <ال> و مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه عالم ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۲ - ۸

۸ - مجموعه نظام هستی ، تحت تدبیر و ربوبیت یگانه خداوند

و إنّه لتنزیل ربّ العلمین

<العالمین> جمع همراه با <ال> و مفید عموم است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه عالم ها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸ - ۱۴

۱۴ - ربوبیت خدا گسترده در سراسر عوالم هستی

و سبحن اللّه ربّ العلمین

<العالمین> جمع با الف و لام و مفید استغراق است. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار

همه عالم ها.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۴۴ – ۲۰

۲۰ – ربوبیت خدا گسترده در سراسر هستی

للّه ربّ العلمین

<العالمین> جمع با الف و لام است و افاده عموم می کند. بنابراین <ربّ العالمین>; یعنی، پروردگار همه جهانیان.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۵ – ۵

۵ – ربوبیت خدا ، گسترده در سراسر زمین

إنّ إلهکم لوحد . ربّ السموت ... و ربّ المشرق

<مشرق> (مفرد <مشارق>) به دو معنا آمده است: الف) مکان طلوع، ب) جهت طلوع. در معنای اولِ <المشارق> شامل همه مکان هایی است که خورشید از آن طلوع می کند و مقصود از آن می تواند بیان گستردگی ربوبیت خداوند در سراسر زمین باشد. در صورت دوم، مشارق می تواند اشاره به تغییر فصول باشد. برداشت یاد شده مبتنی بر معنای نخست است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۸۲ – ۳،۷

۳ – آسمان ها و زمین (مجموعه هستی) ، عرش خداوند و تحت ربوبیت عالی و بی نقص او

ربّ السموت و الأرض ربّ العرش

بنابراین که <ربّ العرش> عطف بیان باشد، برداشت بالا به دست می آید.

۷ – پروردگار گستره هستی ، فراتر از دسترسی اندیشه بشر و منزّه از توصیف های خلق

سبحن ربّ السموت و الأرض ربّ العرش عمّا یصفون

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که <سبحان . .. عمّا یصفون> نظر به همه خلق داشته باشد و از آن جهت که عام است،

شامل مشرکان نیز بشود.

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۹ – معارج – ۷۰ – ۴۰ – ۳

۳ – ربوبیت خداوند ، گسترده در سراسر زمین

بربّ المشرق و المغرب

<مشرق> (مفرد <مشارق>) و <مغرب> (مفرد <مغارب>) به دو معنا آمده است: الف) مکان طلوع و غروب، ب) جهت طلوع و غروب. در معنای اول، شامل همه مکان هایی است که خورشید از آن طلوع و یا غروب می کند و مقصود از آن می تواند بیان گستردگی ربوبیت خداوند در سراسر زمین باشد. در صورت دوم، می تواند اشاره به تغییر فصول باشد. برداشت یاد شده مبتنی بر معنای نخست است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مزمل – ۷۳ – ۹ – ۱

۱ – خداوند ، پروردگار مشرق و مغرب عالم است .

ربّ المشرق و المغرب

ویژگیهای ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۵ – ۹

۹ ربوبیّت خداوند فراگیرِ همگان حتی کافران

أُولئك الذین کفروا بربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۴۰ – ۵

۵– ربوبیت خداوند ، در برگیرنده همه افراد حتی کسانی که معتقد به آن نیستند .

أفأصفکم ربّکم بالبنین

اضافه <ربّ> به ضـمیر مخاطب <کم> که منظور مشـرکان هستند و ربوبیت خداوند را قبول نداشتند می تواند به منظور یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۶ - ۱۱

۱۱- ربوبیت خداوند به انسان ها ، آمیخته با رحمتی گسترده و فراگیر است .

ربّکم . .. إنه کان بکم رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۰۰ – ۸

۸- ربوبیت الهی ، آمیخته به رحمت است .

رحمه ربّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۹۸ – ۵

۵- ربوبیّت الهی ، آمیخته به رحمت او است .

رحمه من ربّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۲ – ۸

۸ – ربوبیت خداوند بر هستی ، به دور از هرگونه ناآگاهی و فراموشی است .

لایضلّ ربّی و لاینسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۷۸ – ۱۲

۱۲ – ربوبیت الهی ، آمیخته با قدرت و آگاهی عمیق

إنّ ربّک . .. و هو العزیز العلیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۳۷ – ۶

۶ – ربوبیت یگانه خداوند بر هستی ، همراه با اقتدار و دانایی

ربّ العلمین . و له الکبریاء ... و هو العزیز الحکیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نصر - ۱۱۰ - ۳ - ۷

۷ - خداوند ، مرّبی و مدبّری شایسته و بی عیب ، برای پیامبر (ص) و دیگران است .

فسبّح بحمد ربّک

مخاطب در <ربّک>، گرچه پیامبراکرم(ص) است; ولی سیاق سوره، بر تمام انسان ها منطبق است. در این موارد آن حضرت به عنوان رسول و نیز فردی از افراد بشر، مورد خطاب قرار گرفته است.

یوسف(ع) و ربوبیت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۰ - ۱۷

۱۷ یوسف (ع) در پیامش به پادشاه

مصر ، خداوند را رب و مدبر خویش معرفی کرد .

فسئله ما بال النسوه . .. إن ربی بکیدهنّ علیم

یهود و ربوبیت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۷۶ – ۱۴

۱۴ – یهودیان ، معتقد به ربوبیت خداوند

أتحدثونهم بما فتح اللّه علیکم لیحاجوکم به عند ربکم

رجعت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رجعت

{رجعت}

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۵۹ – ۲۲،۲۰،۱۹،۱۵،۶،۵

۵ خداوند ، عزیر را میراند و پس از صد سال وی را زنده کرد تا پاسخی باشد به پرسش وی از چگونگی زنده شدن مردگان

قال انّی . .. فاماته اللّه مائه عام ثمّ بعثه

۶ امکانِ زنده شدن مردگان در دنیا

فاماته اللّه مائه عام ثم بعثه

۱۵ مرگ صد ساله عزیر و حیات وی پس از آن ، شاهد و نشانه ای است برای همگان بر زنده شدن مردگان در رستاخیز

قال انّی یحیی هذه اللّه . .. و لنجعلک ایهً للنّاس

۱۹ عزیر پس از زنده شدن ، بر همان صورت و شکل قبل از مرگ بود .

و لنجعلک ایهً للنّاس

اگر شکل عزیر عوض شده بود، نمی توانست آیه ای برای مردم باشد; زیرا قابل شناخت نبود.

۲۰ درک عزیر از چگونگی معاد و توانایی خدا بر احیای مردگان ، پس از مشاهده زنده شدن خویش و عدم فساد طعام و نوشیدنی ها و زنده شدن الاغ

قال انّی یحیی . .. قال اعلم انّ اللّه علی کلّ شیء قدیر

۲۲ میرانده شدن عزیر و زنده شدن وی پس از صد سال و سالم ماندن خوردنی و آشامیدنی او

از فساد و حیات مجدد الاغش ، پرتویی از قدرت مطلق الهی

فلمّا تبيّن له قال اعلم انّ اللّه على كلّ شىء قدير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۰ - ۱۹

۱۹ امکان زنده شدن مردگان در دنیا

فخذ اربعه من الطير . .. ثمّ ادعهنّ يأتينك سعياً

امکان رجعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۶ - ۲

۲ - امکان زنده شدن مردگان در دنیا و رجعت دوباره آنان به زندگی دنیوی

ثم بعثنكم من بعد موتكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۷۳ - ۱۰

۱۰ - امکان زنده شدن مردگان در دنیا

فقلنا اضربوه ببعضها كذلك يحى اللّه الموتى

اهل رجعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۳ - ۵

۵ - رجعت داده شدگان هر امت ، متشکل از سردمداران کفر

و يوم نحشر من كلّ أُمّه فوجًا

بـا تـوجه بـه این که <من> در عبـارت <من کـلّ أَمّه> برای تبعیض است، به مناسـبت مـورد احتمـال می رود که آن بعض، پیشوایان کفر باشند.

جبر در رجعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۳ - ۴

۴ - عدم وجود آزادی و اختیار برای کافران در صحنه < رجعت >

فهم یوزعون

رجعت از آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۳ - ۷

۷ - احیای مردگان و بازگرداندن آنان به دنیا ، آیتی دیگر برای اتمام حجت با کافران زمین

است .

أخرجنا لهم دابّه من الأرض. .. و يوم نحشر من كلّ أُمّه فوجًا

رجعت حق ستيزان صدراسلام

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۸۳ – ۱۲

۱۲ – تهديد حق ستيزان عصر بعثت به محاكمه و مجازات در روز رجعت

و يوم نحشر من كلّ أُمّه فوجًا ممّن يكذّب بايتنا

ظاهراً آيه ياد شده، تعريض به رجعت كافران عصر بعثت نيز دارد.

رجعت دنيوى

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۲ – بقره – ۲ – ۲۴۳ – ۱،۴،۱۸

۱ فرار هزاران تن از اقوام گذشته از ديار خويش به خاطر ترس از مرگ ، و ميرانده شدن و دوباره زنده شدن آنان پس از مدّتى از سوى خداوند

الم تر الى الّذين . .. ثمّ احياهم

۴ امكان زنده شدن مردگان در دنيا (رجعت)

فقال لهم اللّه موتوا ثمّ احياهم

۱۸ خداوند به درخواست حضرتِ حِزقيل ، چندين هزار نفر از مُردگان را زنده ساخت .

و هم الوف حذر الموت فقال لهم اللّه موتوا ثمّ احياهم

امام باقر (ع): . .. فمربهم نبىّ ... يقال له حزقيل ... قال ربّ لو شئت لاحييتهم ... فاوحى اللّه تعالى اليه افتحبّ ذلك قال نعم يا ربّ ... فعادوا احياء ...

کافی، ج ۸، ص ۱۹۸، ح ۲۳۷ ; عیون اخبار الرضا (ع)، ج ۱، ص ۱۶۰، ح ۱.

رجعت رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۳ - ۵

۵ - رجعت داده شدگان هر امت ، متشکل از سردمداران کفر

و یوم نحشر من کلّ أُمّه فوجًا

با توجه به این که <من>

در عبارت <من کلّ أَمّه> برای تبعیض است، به مناسبت مورد احتمال می رود که آن بعض، پیشوایان کفر باشند.

رجعت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۳ - ۱،۴

۱ - تعلق اراده الهی بر بازگرداندن دسته ای از کافران هر امت به دنیا ، قبل از قیامت

و یوم نحشر من کلّ أُمّه فوجًا

دلالت آیه بالا بر رجعت از آن جهت است که مسأله نفخ صور، در آیات بعدی مطرح شده است و این قرینه ای است بر این که مراد از این حشر، حشر روز قیامت نیست; بلکه حشری است که در دنیا صورت می گیرد و با خروج <دابّه الأرض> ارتباط دارد. علاوه بر این، در قیامت همه کافران بدون استثنا، محشور می شوند; ولی حشر در این آیه، مربوط به دسته ای از کافران هر امت است، این نیز قرینه دیگری است بر این که مراد از حشر در این جا، <رجعت> پیش از قیامت است.

۴ - عدم وجود آزادی و اختیار برای کافران در صحنه < رجعت >

فهم یوزعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۴ - ۱

۱ - قرار گرفتن کافران در جایگاه محاکمه پس از برانگیختن آنان در روز رجعت

و یوم نحشر.. حتّی إذا جاءو

رجعت مکذبان آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۳ - ۶

۶ - تکذیب آیات الهی ، بارزترین و محوری ترین جرم رجعت شوندگان

فوجًا ممّن یکذّب بایتنا

روز رجعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۵ - ۱۹

۱۹- عن مثّنی الحنّاط قال : سمعت أباجعفر (ع) یقول : أیام الله عزّوحلّ ثلاثه : یوم یقوم القائم (ع) و یوم الکرّه و یوم القیامه ;

مثّنی حنّاط گوید: از امام باقر(ع) شنیدم که فرمود: ایام الله سه روز است روز قیام حضرت قائم(ع) و روز رجعت و روز قیامت.

گناه اهل رجعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۳ - ۶

۶ - تکذیب آیات الهی ، بارزترین و محوری ترین جرم رجعت شوندگان

فوجًا ممّن یکذّب بایتنا

محاکمه اهل رجعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۳ - ۳

۳ - حرکت سریع دسته های رجعت داده شده به سوی جایگاه محاکمه

و یوم نحشر من کلّ أُمّه فوجًا

<فوج> به گروهی گفته می شود که شتابان در حرکت اند. از آیه بعد استفاده می شود که گروه های محشور شده، به سوی جایگاه محاکمه می روند.

نظارت بر اهل رجعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۳ - ۲

۲ - دسته های بازگردانده شده به دنیا ، تحت نظارت و کنترل مأموران الهی

و یوم نحشر.. فهم یوزعون

<وزع> (مصـدر مجهول <یوزعون>) به معنـای ممنوع شـدن است. بنـابراین عبارت <فهم یوزعون> اشاره دارد به این که: گروه های محشور شده، نمی توانند به میل خود هر طور خواستند عمل کنند. مأموران آنان را از متفرق شدن بازمی دارند.

ویژگیهای رجعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل -

۲۷ - ۸۳ - ۳

۳ - حرکت سریع دسته های رجعت داده شده به سوی جایگاه محاکمه

و یوم نحشر من کلّ أُمّه فوجًا

<فوج> به گروهی گفته می شود که شتابان در حرکت اند. از آیه بعد استفاده می شود که گروه های محشور شده، به سوی جایگاه محاکمه می روند.

رحم و زهدان از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رحم

آثار قطع رحم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۰ - ۱۱

۱۱- رعایت نکردن عدالت در جامعه ، خودداری از احسان و قطع رابطه با خویشاوندان ، زمینه ساز رواج فحشا ، بزهکاری ، ستم و سرکشی در جامعه است . *

إن الله یأمر بالعدل و الإحسن و إیتایءِ ذی القربی و ینهی عن الفحشاء و المنکر و ا

برداشت فوق، از مقابله عدل و . .. با فحشا و ... استفاده گردید; یعنی، اگر عدل و ... در جامعه باشد، زمینه رواج فحشا و ... از بین می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۳ - ۲

۲- فسادگری در زمین و گسستن از خویشاوندان ، موجب خشم و نفرین الهی

تفسدوا فی الأرض و تقطّعوا أرحامکم . أولئک الذین لعنهم اللّه

استقرار جنین در رحم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵ - ۳۵

۳۵ - < عن أبی جعفر (ع) : < ولنبیّن لکم > کذلک کنتم فی الأرحام < و نقرّ فی الأرحام ما نشاء > فلایخرج سقطاً ;

از امام باقر(ع) روایت شده است که در[باره معنای <و لنبیّن لکم> در آیه یاد شده فرمود:] تا برای

شما روشن کند که در ارحام مادران این گونه بوده اید] [و این مراحل را طی کرده اید] و[در باره معنای <و نقرّ فی الأرحام ما نشاء> نیز فرمود:] و آنچه را می خواهیم در ارحام مستقر می کنیم و[آن] به صورت سقط بیرون نمی آید>.

امنیت در رحم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲ - ۶

۶- رحم مادر برای جنین ، جایی به غایت أمن می باشد و جنین در آن از آسیب پذیری در برابر بسیاری از اضطراب های عصبی و روانی مادر در امان است .

یوم ترونها. .. و تضع کلّ ذات حمل حملها

ذکر <سقط شدن جنین ها از رحم زنان باردار> در به تصویر کشاندن شدت و عظمت بی اندازه زلزله زمین در آستانه رستاخیز، اشعار به این حقیقت دارد که: رحم زنان برای جنین، با این که مکانی أمن می باشد و در شرایط سخت و اضطراب آور مقاوم و آسیب ناپذیر است; لکن اضطراب ناشی از آن رویداد بی مانند، چنان است که تمامی زنان باردار از شدت ترس و اضطراب، سقط جنین خواهند کرد.

اهمیت رحم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲ - ۶

۶- رحم مادر برای جنین ، جایی به غایت أمن می باشد و جنین در آن از آسیب پذیری در برابر بسیاری از اضطراب های عصبی و روانی مادر در امان است .

یوم ترونها. .. و تضع کلّ ذات حمل حملها

ذکر <سقط شدن جنین ها از رحم زنان باردار> در به تصویر کشاندن شدت و عظمت

بی اندازه زلزله زمین در آستانه رستاخیز، اشعار به این حقیقت دارد که: رحم زنان برای جنین، با این که مکانی أمن می باشد و در شرایط سخت و اضطراب آور مقاوم و آسیب ناپذیر است; لکن اضطراب ناشی از آن رویداد بی مانند، چنان است که تمامی زنان باردار از شدت ترس و اضطراب، سقط جنین خواهند کرد.

اهمیت صله رحم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۷ - ۱۲

۱۲ - از امام باقر (ع) روایت شده که فرمود : < قال لی أبی علی بن الحسین . . . إیاك و مصاحبه القاطع لرحمه . . . قال اللّه عز و جل < الذین . . . یقطعون ما امر اللّه به أن یوصل . . . أولئك هم الخاسرون > ;

پدرم، امام سجاد (ع)، به من فرمود: . .. از همنشینی با کسی که قطع رحم می کند بپرهیز ... خدای عز و جل فرمود: <آنان که ... قطع می کنند آنچه را که خدا امر به وصل آن نموده ... اینانند زیانکاران>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱ - ۱۶،۲۰

۱۶ لزوم اهتمام و توجه به خویشاوندان (صله رحم)

و اتّقوا اللّه الّذی تسآءلون به و الارحام

امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمود: هی ارحام النّاس، انّ اللّه عز و جل امر بصلتها و عظّمها الا تری انّه جعلها معه.

کافی، ج ۲، ص ۱۵۰، ح ۱ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۴۳۷، ح ۲۵.

۲۰ هشدار خداوند به مردمان بی تقوا

و قاطع رحم

و اتّقوا اللّه . .. و الارحام انّ اللّه كان عليكم رقيباً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۰ - ۲،۵

۲- عدل ، احسان و صله رحم ، از مهم ترين دستورات هدايتى قرآن است .

و نزّلنا عليك الكتب . .. إن الله يأمر بالعدل و الإحسن و إيتاىءِ ذى القربى

خداونـد، پس از معرفى قرآن به مسأله عدل، احسان و بخشـش به خويشاوندان پرداخته است. ارتباط اين دو موضوع، مى تواند گوياى برداشت فوق باشد.

۵- سياست اسلام بر تحكيم پيوند خويشاوندى و رفع مشكلات موجود ميان خويشاوندان است .

إن الله يأمر . .. و إيتاىءِ ذى القربى

جنين در رحم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - آل عمران - ۳ - ۶ - ۷

۷ شكل گيرى شخصيت انسان در رَحِم *

هو الّذى يصوركم فى الارحام كيف يشاء

چون در آيـات قبـل سـخن از هـدايت و كفربوده است، به نظر مى رسـد كه شـكل گرفتن انسـان در رحم شامـل شـكل گيرى شخصيّت (هدايت يافتن، كافر شدن و . ..) نيز بشود.

زمينه قطع رحم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۲ - ۳

۳- هشدار خداوند به مؤمنان روى گردان از جهاد ، نسبت به سقوط در دام فساد و بريدن از خويشاوندان

فهل عسیتم إن تولّیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطّعوا أرحامكم

برداشت بالا بنابر این نكته است كه مخاطب <إن تولّیتم>، بیماردلانی باشند كه در برابر فرمان جهاد سستی كرده و خداوند با تذكر و هشدار، آنان را به تسلیم در برابر فرمان

های خویش دعوت کرده است.

زیان قطع صله رحم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۲۷ – ۱۲

۱۲ – از امام باقر (ع) روایت شـده که فرمود : < قال لی أبی علی بن الحسـین . . . إیاك و مصاحبه القاطع لرحمه . . . قال اللّه عز و جل < الذین . . . یقطعون ما امر اللّه به أن یوصل . . . أولئك هم الخاسرون > ;

پدرم، امام سجاد (ع)، به من فرمود: . .. از همنشینی با کسی که قطع رحم می کند بپرهیز ... خدای عز و جل فرمود: <آنان که ... قطع می کنند آنچه را که خدا امر به وصل آن نموده ... ایناننند زیانکاران>.

سرزنش قطع رحم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۱۰۰ – ۲۴

۲۴ ایجاد فساد میان خویشاوندان و واداشتن آدمیان به قطع رحم ، کاری شیطانی است .

من بعد أن نزغ الشیطن بینی و بین إخوتی

عوامل قطع رحم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۴۶ – ۱۱

۱۱ سلب پیوند ها و روابط خویشاوندی ، براثر اعمال ناشایست ، در مکاتب الهی

إنه لیس من أهلك إنه عمل غیر صلح

فواید رحم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۲ – ۶

۶- رحم مادر برای جنین ، جایی به غایت أمن می باشد و جنین در آن از آسیب پذیری در برابر بسیاری از اضطراب های عصبی و روانی مادر در

امان است .

یوم ترونها. .. و تضع کلّ ذات حمل حملها

ذکر <سقط شدن جنین ها از رحم زنان باردار> در به تصویر کشاندن شدت و عظمت بی اندازه زلزله زمین در آستانه رستاخیز، اشعار به این حقیقت دارد که: رحم زنان برای جنین، با این که مکانی أمن می باشد و در شرایط سخت و اضطراب آور مقاوم و آسیب ناپذیر است; لکن اضطراب ناشی از آن رویداد بی مانند، چنان است که تمامی زنان باردار از شدت ترس و اضطراب، سقط جنین خواهند کرد.

قطع رحم در ادیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۶ - ۱۱

۱۱ سلب پیوند ها و روابط خویشاوندی ، براثر اعمال ناشایست ، در مکاتب الهی

إنه لیس من أهلك إنه عمل غیر صلح

گناه قطع رحم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۵ - ۱۳

۱۳ < دخل عمرو بن عبید علی أبی عبدالله (ع) فلما سلّم و جلس . . . قال : اُحبّ أن أعرف الکبائر من کتاب الله عزوجل ، فقال : . . . منها : . . . نقض العهد و قطیعه الرحم لأن الله عزوجل یقول : < اُولئک لهم اللعنه و لهم سوء الدار > . . . ;

عمرو بن عبید بر امام صادق(ع) وارد شد و بعد از سلام نشست . .. و گفت: دوست دارم گناهان کبیره را از کتاب خدا بشناسم، پس حضرت فرمود:... یکی از آن گناهان ... عهدشکنی و قطع رحم است ; چون خداوند عزوجل می فرماید: اُولئك لهم

اللعنه و لهم سوء الدار ...>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۲۲ – ۱۰

۱۰ < قطع رحم > ، گناهی بزرگ و در ردیف فسادانگیزی در زمین

تفسدوا فی الأرض و تقطّعوا أرحامکم

از این که <تقطّعوا أرحامکم> در کنار <تفسدوا فی الأرض> قرار گرفته و از میان همه گناهان اختصاص به ذکر یافته است؛ بزرگی گناه آن استفاده می شود.

لعن بر قاطع رحم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۲۳ – ۳

۳- جواز لعن و نفرین حق گریزانِ فسادانگیز و فاقد عواطف انسانی

أولئک الذین لعنهم اللّه

اعلام خداوند به ملعون بودن حق گریزان، نشانگر آن است که لعن آن گروه، مورد رضای الهی و هماهنگ با اراده او است.

مدت استقرار جنین در رحم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۵ – ۱۳،۱۴،۱۵

۱۳- زمان استقرار هر جنین در رحم ، مدتی مشخص و از پیش تعیین شده است .

و نقرّ فی الأرحام. .. إلی أجل مسمًّی

۱۴- سقط شدن برخی از جنین ها و استقرار برخی دیگر در رحم و نیز مشخص بودن مدت هر جنین در آن ، جلوه هایی از مشیت مطلق و اراده بلامنازع خدا

و نقرّ فی الأرحام. .. إلی أجل مسمًّی ثمّ نخرجکم

۱۵- وجود فاصله زمانی میان پایان یافتن مراحل رشد جنین در رحم و فرا رسیدن زمان زایمان

و نقرّ فی الأرحام . .. إلی أجل مسمًّی ثمّ نخرجکم

عطف <نخرج> بر <نقرّ. .. إلی أجل مسمًّی>به وسیله <ثمّ> که برای تراخی در زمان است می رساند که

جنین پس از این که مراحل رشد خود را در رحم به پایان رساند، باید مدتی دیگر در رحم بماند تا زمان زایمان فرا برسد.

نطفه در رحم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۳ - ۱

۱ - ورود و قرار گرفتن نطفه در داخل رحم ، جلوه ای از قدرت و توانایی عظیم خداوند .

ثمّ جعلنه نطفه فی قرار مکین

<قرار> کنایه از رحم و به معنای مستقر می باشد. <مکین> نیز به معنای محکم و استوار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۴ - ۱،۲

۱ - نطفه ، پس از استقرار در رحم ، تبدیل به علقه (خون بسته) می شود .

ثمّ جعلنه نطفه فی قرار مکین . ثمّ خلقنا النطفه علقه

<خلق> (مصدر خلقنا) در اینجا به معنای تصییر (از حالی به حالی دیگر در آوردن) است. و بدین جهت متعدی به دو مفعول، به کار رفته است. <علقه> نیز به خون غلیظ و بسته گفته می شود.

۲ - پس از آن که نطفه در رحم به صورت علقه (خون بسته) در آمد ، علقه به تدریج از حالت خون بودن خارج می شود و به صورت مضغه (پاره گوشتی بدون استخوان) در می آید .

فخلقنا العلقه مضغه

<مضغه> به پاره گوشت بدون استخوان گفته می شود.

نفرین بر قاطع رحم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۳ - ۳

۳- جواز لعن و نفرین حق گریزانِ فسادانگیز و فاقد عواطف انسانی

أولئك الذين لعنهم اللّه

اعلام

خداوند به ملعون بودن حق گریزان، نشانگر آن است که لعن آن گروه، مورد رضای الهی و هماهنگ با اراده او است.

رحم(زهدان)

{رحم(زهدان)}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۶ - ۱،۲،۳،۴

۱ خداوند بر طبق مشیّت خود ، انسان ها را در رَحِم ها شکل می دهد .

هو الذی یصورکم فی الارحام کیف یشاء

۲ شکل گیری جنین ها در رَحم ها ، جلوه ای از قیّومیّت (قوام دهنده هستی بودن) خداوند

لا اله الاّ هو الحیّ القیّوم . .. هو الّذی یصورکم فی الارحام کیف یشاء

۳ انحصار صورتگری جنین در رَحم به خداوند ، دلیل وحدانیّت او

هو الّذی یصورکم فی الارحام کیف یشاء لا اله الاّ هو العزیز الحکیم

۴ شکل گیری انسان در رَحِم ، نشانه اقتدار و حکمت خداوند است .

هو الّذی یصورکم . .. لا اله الاّ هو العزیز الحکیم

امنیت در رحم(زهدان)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۲۱ - ۲،۳

۲ - رحم ، جایگاهی استوار و قرارگاهی امن برای پرورش نطفه

فجعلنه فی قرار مکین

۳ - رحم ، مناسب ترین و آسیب ناپذیرترین جا ، برای نطفه و تبدیل آن به فرزندی سالم

فجعلنه فی قرار مکین

وصف <مکین>، ممکن است به مطلب یاد شده اشاره داشته باشد.

اهمیت رحم(زهدان)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۲۱ - ۲،۳

۲ - رحم ، جایگاهی استوار و قرارگاهی امن برای پرورش نطفه

فجعلنه فی قرار مکین

۳ - رحم ، مناسب ترین و آسیب ناپذیرترین جا ،

برای نطفه و تبدیل آن به فرزندی سالم

فجعلنه فی قرار مکین

وصف <مکین>، ممکن است به مطلب یاد شده اشاره داشته باشد.

تاریکی رحم(زهدان)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶ - ۱۰،۱۱،۲۶

۱۰ - تطور و تکامل تدریجی انسان در تاریکی شکم مادر

یخلقکم فی بطون أُمّهتکم خلقًا من بعد خلق

جمله <خلقاً من بعد خلق> (آفرینشی پس از آفرینش)، به تطور و تکامل تدریجی نطفه در رحم مادران اشاره دارد.

۱۱ - جنین ، پوشیده از سه ظلمت (بچه دان ، رحم و شکم)

یخلقکم فی بطون أُمّهتکم . .. فی ظلمت ثلث

مفسران یادآور شدند که مقصود از <ظلمات ثلاث> ظلمت های بچه دان، رحم و شکم مادران است و روایت امام باقر(ع) مؤید همین برداشت است (مجمع البیان، ذیل آیه و نورالثقلین، ج ۴، ص ۴۷۷، ح ۱۱).

۲۶ - < فی مجمع البیان : < فی ظلمات ثلاث > ظلمه البطن و ظلمه الرحم و ظلمه المشیمه . . . و هو المروی عن أبی جعفر (ع) ;

در مجمع البیان آمده است که مراد از <ظلمات ثلاث> (تاریکی های سه گانه)، تاریکی شکم، تاریکی رحم و تاریکی کیسه جنین می باشد و این معنا از امام باقر(ع) روایت شده است>.

تقدیر مجذوبات رحم(زهدان)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۸ - ۸

۸ آنچه رحم ها جذب می کنند یا بر آن می افزایند و یا از خود دفع می کنند ، دارای اندازه و مقداری مشخص است .

الله يعلم . .. و كل شيء عنده بمقدار

تقدير مدفوعات

رحم(زهدان)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۸ - ۸

۸ آنچه رحم ها جذب می کنند یا بر آن می افزایند و یا از خود دفع می کنند ، دارای اندازه و مقداری مشخص است .

الله یعلم . .. و کل شیء عنده بمقدار

خروج جنین از رحم(زهدان)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - طارق - ۸۶ - ۷ - ۵

۵ - خروج جنین از رحم ، امری شگفت و نشانه امکان معاد است . *

یخرج من بین الصلب و الترائب

ضمیر فاعلی <یخرج>، ممکن است به <الانسان> در دو آیه قبل برگردد، در این احتمال مراد از <ماء دافق> نطفه مرد و مراد از جمله <یخرج. ..>، تولّد نوزاد خواهد بود و <من بین الصلب و الترائب>، اشاره به جایگاه رحم است که بین قسمت های جلو و پشت مادر می باشد.

علم به ویژگیهای رحم(زهدان)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۸ - ۲،۳،۴،۵

۲ خداوند ، به آنچه رحم زنان و مادینه ها برای جنین جذب می کنند آگاه است .

الله یعلم . .. ما تغیض الأرحام

<غیض> به معنای کاستن و فرو بردن است که به مناسبت مورد از آن به جذب کردن تعبیر شد. و چون سخن جمله قبل درباره جنین بود معلوم می شود مقصود از آنچه رحمها جذب می کنند، جذبهایی است که در ارتباط با جنین می باشد چه آنها که در پیدایش جنین دخیل است و چه آنها که مایه رشد و نمو جنین می باشد.

۳ خداوند ، از

آنچه رحم زنان و مادینه ها برای جنین جذب نکرده و از خود دفع می کنند آگاه است .

الله یعلم ما تحمل کل أُنثی . .. و ما تزداد

<ازدیاد> (مصدر تزداد) به معنای افزودن است و ضمیر در <تزداد> به ارحام باز می گردد. آنچه را رحمها می افزایند که معنای عبارت <ما تزداد> است می تواند ناظر به چیزهایی باشد که رحمها افزون بر نیاز جنین از خود تراوش می کنند که دفع می شود و می تواند ناظر به افزودن بر جنین باشد که مایه رشد و نمو او می شود.

۴ خداوند به نطفه هایی که رحم زنان و مادینه ها به خود جذب می کنند تا جنین شود ، آگاه است .

الله یعلم ما تحمل کل أُنثی و ما تغیض الأرحام

۵ خداوند به آنچه رحم زنان و مادینه ها پس از جذب نطفه بر آن می افزایند داناست .

الله یعلم ما تحمل کل أُنثی . .. و ما تزداد

مجذوبات رحم(زهدان)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۸ – ۲،۴

۲ خداوند ، به آنچه رحم زنان و مادینه ها برای جنین جذب می کنند آگاه است .

الله یعلم . .. ما تغیض الأرحام

<غیض> به معنای کاستن و فرو بردن است که به مناسبت مورد از آن به جذب کردن تعبیر شد. و چون سخن جمله قبل درباره جنین بود معلوم می شود مقصود از آنچه رحمها جذب می کنند، جذبهایی است که در ارتباط با جنین می باشد چه آنها که در پیدایش جنین دخیل است و چه آنها که مایه رشد

و نمو جنین می باشد.

۴ خداوند به نطفه هایی که رحم زنان و مادینه ها به خود جذب می کنند تا جنین شود ، آگاه است .

الله یعلم ما تحمل کل أُنثی و ما تغیض الأرحام

مدت استقرار نطفه در رحم(زهدان)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۲۲ - ۱

۱ - ماندن نطفه در رحم و سیر تکوین آن ، دارای مدتی معین

فجعلنه فی قرار مکین . إلی قدر معلوم

مدفوعات رحم(زهدان)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۸ - ۳

۳ خداوند ، از آنچه رحم زنان و مادینه ها برای جنین جذب نکرده و از خود دفع می کنند آگاه است .

الله یعلم ما تحمل کل أُنثی . .. و ما تزداد

<ازدیاد> (مصدر تزداد) به معنای افزودن است و ضمیر در <تزداد> به ارحام باز می گردد. آنچه را رحمها می افزایند که معنای عبارت <ما تزداد> است می تواند ناظر به چیزهایی باشد که رحمها افزون بر نیاز جنین از خود تراوش می کنند که دفع می شود و می تواند ناظر به افزودن بر جنین باشد که مایه رشد و نمو او می شود.

نطفه در رحم(زهدان)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۴۶ - ۴

۴ - نحوه جریان نطفه و فرو افتادن آن [در رحم] ، نمودی از تدبیر الهی در تداوم حیات

و أنّه خلق . .. من نطفه إذا تمنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶

- ۲ - ۶

۶ - آفرینش انسان در رحم ، همراه با تحولات و دگرگونی های پی درپی

إنّا خلقنا الإنسن من نطفه . .. نبتليه

<إبتلا>، می تواند استعاره از انتقال از حالتی به حالت دیگر باشد. در این صورت آیه شریفه، به تبدیل نطفه به علقه، علقه به مضغه و... اشاره دارد.

نقش تاریکی رحم(زهدان)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶ - ۱۴

۱۴ - تأثیر تاریکی شکم مادران ، در رشد جنین و نطفه انسان

یخلقکم فی بطون أمّهتکم . .. فی ظلمت ثلث

تعبیر ظلمات از بچه دان، رحم و شکم، می تواند بیانگر حقیقت یاد شده باشد.

نقش رحم(زهدان)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵ - ۱۱

۱۱- رحم زنان ، قرارگاه جنین

و نقرّ فی الأرحام مانشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۳ - ۲

۲ - رحم ، جایگاهی استوار و قرارگاهی امن برای پرورش نطفه

ثمّ جعلنه نطفه فی قرار مکین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۶ – ۱۳

۱۳ – شکم مادران ، بستر مناسب رشد جنین و تکامل نطفه انسان .

یخلقکم فی بطون أُمّهتکم خلقًا من بعد خلق فی ظلمت ثلث

تصریح به آفرینش انسان در شکم مادران، می تواند گویای مطلب بالا باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قیامه – ۷۵ – ۳۹ – ۱

۱ – تقسیم شدن انسان ها به هنگام شکل گیری در رحم به دو صنف مرد و زن ، از

نشانه های قدرت خداوند است .

فجعل منه الزوجین الذکر و الأُنثی

رحمت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رحمت

آثار امیدواری به رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۷ - ۱۵

۱۵- امید به رحمت خدا و بیم از عذاب او ، برانگیزاننده مقربان الهی به یافتن وسیله و راهی برای تقرب بیشتر

یبتغون إلی ربّهم الوسیله . .. و یرجون رحمته و یخافون عذابه

برداشت فوق، بر این احتمال است که <أُولئك> مبتدا و <الذین یدعون> خبر آن و <یرجون رحمته و یخافون عذابه> حال برای <الذین> باشد; یعنی، آنان در حالی که امید به رحمت خدا و بیم از عذاب او دارند، خدا را می خوانند و در جست و جوی وسیله تقرب به اویند و همین امید و ترس، انگیزه وسیله خواهی آنان است.

آثار امیدواری به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۱۲

۱۲ - امید به رحمت و لطف خداوند ، زمینه آمرزش تمامی گناهان از سوی او است .

لاتقنطوا من رحمه اللّه إنّ اللّه یغفر الذنوب جمیعًا

توصیه به مأیوس نشدن از رحمت خداوند، در حقیقت سفارش به امید داشتن به لطف و رحمت او است; تا از این رهگذر بتوان به آمرزش او دست یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۶ - ۶

۶ – امیدواری به رحمت خدا و باورمندی به قیامت ، زمینه ساز روآوری انسان به توکل ، انابه و نیایش

ربّنا علیک توکلنا . .. لقد کان لکم فیهم أسوه حسنه لمن کان یرجوا اللّه و الیوم ال

در

صورتی که الگو بودن، نظر به محتوای آیات پیشین داشته باشد که درباره توکل، توبه و نیایش بود تعبیر <لمن کان. ..> افاده مطلب بالا می کند.

آثار ایمان به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۷ - ۱۰

۱۰ - باور به توبه پذیری و رحیمیت خدا ، ترغیب کننده شخص گنهکار به توبه و طلب آمرزش از اوست .

فتاب علیه إنه هو التواب الرحیم

هدف از تأکید بر توبه پذیری خداوند - که از حرف تأکید <انّ> و ضمیر فصل <هو> و به کارگیری صیغه مبالغه <تواب> به دست می آید - ترغیب گنهکاران به توبه و طلب آمرزش از خداوند است.

آثار برخورداری از رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۶ - ۱

۱ - انسان ها ، به هنگام برخورداری از اندك رحمتی ، شادمان ، به هنگام مواجهه با کمی ناگواری ، مأیوس و ناامید می شوند .

و إذا أذقنا الناس رحمه . .. یقنطون

<قنوط> در لغت، به معنای <یأس از خیر> است (مفردات راغب). <ذوق> به معنای <چشیدن و خوردن بسیار کم> استعمال می شود. کاربرد <أذقنا> به جای هر واژه دیگر، می تواند به منظور یاد شده باشد. لازم به ذکر است که تنوین <رحمه> و< سیّئه> تنکیر و برای قِلّت است.

آثار ذکر رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۴ - ۱۰

۱۰- توجه به رحمت گسترده الهی ، پرهیزدهنده بندگان از نافرمانی او است .

إنّ الشيطن كان للرحمن عصيًّا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵ - ۶

۶ - توجّه به شکست ناپذیری خداوند و مهربانی او ، برانگیزاننده امید به امداد های الهی در دل مؤمنان است .

ینصر من یشاء و هو العزیز الرحیم

آوردن دو وصف <عزّت> و <رحمت> پس از بیان امداد الهی و این که خداوند، هر کس را که بخواهد یاری خواهد کرد می تواند به منظور ایجاد امید در دل مسلمانان صدر اسلام باشد که درباره خود نیز انتظار چنین امدادهایی را داشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۳ - ۱۶

۱۶ - توجه به رحمت گسترده و عقاب شدید خداوند ، زمینه ساز بازگشت انسان از مخالفت با حق

إنّ ربّک لذو مغفره و ذو عقاب أليم

چنانچه جمله <إنّ ربک . ..> مربوط به مخالفان پیامبران باشد، از توجه دادن خداوند به مغفرت و عقاب خویش، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۹ - ۳،۵

۳ - توجه فرشتگان به رحمت گسترده الهی ، عامل عبادت همیشگی آنان به درگاه حق *

الملئکه الذین هم عبد الرحمن

ذکر <عباد الرحمان> به جای <عباد اللّه> و امثال آن، می تواند نشانگر این نکته باشد که ملائکه با توجه به رحمت گسترده خداوند، به عبادت او روی آورده اند.

۵ - توجه به رحمت گسترده الهی ، زمینه ساز گرایش به عبودیت و بندگی او *

الملئکه الذین هم عبد الرحمن

با الغای خصوصیت از فرشتگان، مطلب بالا استفاده می شود.

سوره – آیه – فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۲۸ – ۶

۶ – توجه انسان به نیکی و رحمت گسترده خداوند ، مایه گرایش به پرستش او و التجا به درگاهش

ندعوه إنّه هو البرّ الرحیم

از ارتباط <ندعوه> با <إنّه هو البرّ الرحیم> و بیان تعلیلی <إنّه هو. ..>، مطلب بالا استفاده می شود.

آثار رحمت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۰ – ۱۵

۱۵– بهره مندی انسان از هدایت ، در پرتو رحمت الهی میسّر است .

ءاتنا . .. رحمه و هیّیء لنا من أمرنا رشدًا

عطف جمله <و هیّیء. ..> بر جمله قبل را می توان عطف مسبب بر سبب دانست; یعنی، اتیان رحمت، سبب و زمینه برای فراهم آمدن رشد و هدایت است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۵۰ – ۳

۳ – پیدایش گشایش و رحمت در کوران مشکلات ، امدادی خداوندی برای انسان

و لئن أذقنه رحمه منّا من بعد ضرّاء مسّته

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۲۲ – ۶

۶ – رحمت گسترده و پایدار ، لازمه مقام الوهیت و خداوندگاری است .

هو اللّه الذی . .. هو الرحمن الرحیم

آثار رحمت بر انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۳ - ۷

۷- رحمت خداوند به پیامبران ، پدیدآورنده زمینه های موفقیت آنان در اهداف رسالت

و وهبنا له من رحمتنا أخاه هرون نبیًّا

آثار رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱

- ۱ - ۵،۷

۵ - همه موجودات و مخلوقات ، بهره مند از رحمت گسترده الهی هستند .

بسم اللّه الرحمن

کلمه <رحمان> صیغه مبالغه است و دلالت بر شدت رحمت و گستردگی آن دارد.

۷ - رحمت گسترده خداوند و مهربانی او به بندگان ، دلیل لزوم انجام کار ها با نام او

بسم اللّه الرحمن الرحیم

توصیف <اللّه> به رحمان و رحیم پس از اشاره به لزوم انجام کارها با نام خدا، گویای حکمت این دستور است ; یعنی، چون خدا رحمان و رحیم است، کارها را با نام او آغاز کنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۳ - ۴

۴ - تدبیر هستی بر اساس رحمت الهی است .

رب العلمین. الرحمن الرحیم

توصیف خداوند به رحمانیت و رحیمیت، پس از بیان تدبیر جهان هستی به دست او، بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۴ - ۷

۷ - فضل و رحمت الهی بر بنی اسرائیل ، نجات دهنده آنان از زیان و خسران شد .

فلولا فضل اللّه علیکم و رحمته لکنتم من الخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۷ - ۶

۶ - دستیابی به هدایت در گرو الطاف خدا و رحمت اوست .

أولئك عليهم صلوت من ربهم و رحمه و أولئك هم المهتدون

برداشت فوق مبتنی بر این است که <أولئك> (در ذیل آیه) اشاره به مشمولین صلوات و رحمت - که از <أولئك عليهم> به دست می آید - داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴

- مائده - ۵ - ۳۴ - ۱۴،۱۵

۱۴ توبه انسان ها و پذیرش آن از سوی خداوند ، جلوه ای از مغفرت و رحمت اوست .

الا الذین تابوا من قبل ان تقدروا علیهم فاعلموا إنّ اللّه غفور رحیم

جمله < فاعلموا ان اللّه غفور رحیم> پس از <الذین تابوا> می تواند به دو معنا اشاره داشته باشد: اول اینکه موفق شدن انسانها به توبه با توفیق خداوند و برخاسته از مغفرت و رحمت اوست. دوم اینکه پذیرش توبه نیز برخاسته از مغفرت و رحمت اوست.

۱۵ سقوط حد از محاربان مفسد در صورت توبه ، پرتویی از رحمت و مغفرت الهی است .

الا الذین تابوا . .. فاعلموا إنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۳ - ۱۱

۱۱ بی نیازی و رحمت خداوند موجب امهال به جوامع کفر و ستم پیشه و نابود ساختن آنان است.

و ربک الغنی ذو الرحمه إن یشأ یذهبکم و یستخلف من بعدکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۵ - ۲۱،۲۳

۲۱ ربوبیت و غفران و رحمت الهی مقتضی آسان نمودن تکالیف در شرایط اضطرار است.

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فإن ربک غفور رحیم

۲۳ رحمت و غفران خداوند برطرف کننده آثار و تبعات بد استفاده کردن از محرمات در حال اضطرار است. *

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فإن ربک غفور رحیم

<غفور> صیغه مبالغه به معنای بسیار پوشاننده است. غفران خداوند در مورد مضطر به خوردن محرمات، ممکن است پوشاندن گناه و تبعات آن باشد و محتمل است

برخی آثار نامطلوب و وضعی استفاده از آنها باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۷ – ۹

۹ گستردگی رحمت خدا، مانع کیفر مجرمان نخواهد بود.

ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۴۹ – ۳،۱۰

۳ بنی اسرائیل پس از اذعان به گمراهی خویش ، به این حقیقت رسیدند که نجاتشان از فرجام شوم گوساله پرستی در گرو شمول رحمت خدا و مغفرت اوست .

قالوا لئن لم یرحمنا ربنا و یغفر لنا لنکونن من الخسرین

۱۰ شمول رحمت خدا و آمرزش او تنها راه نجات از زیان گناه و گرایش های شرك آلود است .

لئن لم یرحمنا ربنا و یغفر لنا لنکونن من الخسرین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۱ – ۱۱

۱۱ غفران خداوند ، نشأت گرفته از رحمت و مهربرترین اوست .

رب اغفر لی و لأخی . .. و أنت أرحم الرحمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۶۷ – ۱۵

۱۵ راه نجات از عذاب برزخ ، توبه به درگاه خدا و جلب رحمت اوست .

من یسومهم سوء العذاب . .. إنه لغفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۱۷ – ۱۲

۱۲ رأفت و رحمت گسترده الهی ، عامل پذیرش توبه مؤمنان

ثم تاب علیهم إنه بهم رءوف رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس

- ۱۰ - ۱۲ - ۸

۸ رهایی انسان از گرفتاری ها و مصایب ، در گرو مشیت خدا و بسته به لطف و رحمت اوست .

و إذا مسّ الإنسن الضرّ دعانا . .. فلما كشفنا عنه ضرّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۳ - ۸

۸ نجات یافتن از حوادثی چون طوفان نوح (عذاب های الهی) ، جز در سایه رحمت الهی ، امکان پذیر نیست .

لا عاصم اليوم من أمر الله إلّا من رحم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۷ - ۸

۸ نوح (ع) ، رهایی خویش از زیان کاری را در گرو مغفرت و رحمت الهی می دانست .

إلّا تغفر لی و ترحمنی أكن من الخسرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۶،۸،۱۳،۱۴

۶ نفس آدمی در صورت شمول رحمت خدا بر او ، به انجام بدی ها فرمان نمی دهد و به ارتکاب گناهان ترغیب نمی کند .

إن النفس لأمّاره بالسوء إلّا ما رحم ربی

۸ یوسف (ع) به دلیل باور به ربوبیت و تدبیر الهی ، رحمت او را مایه ترک گناهان و بدی ها دانست و خود را ستایش نکرد .

و ما أُبرّءُ نفسی إن النفس لأمّاره بالسوء إلّا ما رحم ربی

۱۳ خداوند ، امور انسان ها را بر اساس رحمت خویش و مغفرت خطا های آنان تدبیر می کند .

إن ربی غفور رحيم

۱۴ ترحم خدا بر برخی انسان ها و نجات آنان از سیطره نفس امّاره ،

برخاسته از رحمت و غفران اوست .

إن النفس . .. إلّا ما رحم ربی إن ربی غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۴ - ۱۳

۱۳ حفاظت و حراست خداوند از بندگان ، برخاسته از رحمت گسترده اوست .

فالله خیر حفظًا و هو أرحم الرحمین

توصیف خداوند به <أرحم الراحمین> ، پس از یاد کردن از او به عنوان بهترین حافظ ، گویای ارتباط میان مضمون دو صفت یاد شده است ; یعنی ، چون أرحم الراحمین است بهترین حافظ می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۲ - ۱۵

۱۵ گذشت مظلوم از ظالم کافی در آمرزش او نیست و به مغفرت و رحمت الهی نیز منوط است .

لاتثریب علیکم الیوم یغفر الله لکم و هو أرحم الرحمین

از اینکه یوسف(ع) پس از گذشتن از حق خویش و بخشودن برادرانش از خداوند می خواهد گناه آنان را بیامرزد ، می توان برداشت فوق را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۶ - ۴

۴- ابراهیم (ع) امیدوار به فرزنددار شدن در کهنسالی ، در پرتو لطف و رحمت الهی

فبم تبشّرون . .. فلاتکن من القنطین . قال و من یقنط من رحمه ربّه إلّا الضالّون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷ - ۱۰

۱۰- آفرینش جهان و انسان و برآوردن نیاز های او ، مقتضای رأفت و رحمت پروردگار است .

خلق السموت . .. تعلى عمّا يشركون ... خلق

الإنسن ... إن ربّكم لرءوف رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۸ – ۵

۵- اعطاى نعمت هاى غير قابل شمارش به بندگان ، برخاسته از رحمت خداوند است .

و إن تعدّوا نعمه الله لاتحصوها إن الله لغفور رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۹ – نحل – ۱۶ – ۴۷ – ۱۲

۱۲- تهديد به عذاب ، به جاى اقدام عملى ، برخاسته از رأفت و رحمت خداوندى است .

أو يأخذهم على تخوّف فإن ربّكم لرءوف رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۹ – نحل – ۱۶ – ۸۹ – ۱۹

۱۹- علم ، مقدمه هدايت و هدايت ، زمينه ساز جلب رحمت الهى و رحمت ، موجب بشارت و سرور مسلمانان حقيقى است .

و نزّلنا عليك الكتب تبينًا لكلّ شىء و هدًى و رحمه و بشرى للمسلمين

برداشت فوق، مبتنى بر اين نكته است كه ترتيب در آيه، ترتيب رتبى باشد; يعنى، هر يك از آنها مقدمه ديگرى باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶۶ – ۱۰

۱۰- آماده شدن موهبت هاى طبيعى به منظور تأمين نياز هاى انسان ها ، برخاسته از رحمت گسترده خداوند به آنان است .

ربّكم الذى يزجى لكم . .. إنه كان بكم رحيمًا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۷ – ۱

۱- لطف و رحمت خداوند ، مانع بازپس گیری وحی (حقایق و معارف وحیانی) از پیامبر (ص)

لئن شئنا لنذهبنّ . .. إلاّ رحمه من ربّک

استثنا

ممکن است از کلمه و یا کلامی محذوف صورت گرفته باشد: مثلاً عبارت چنین باشد آنچه را به تو دادیم، جز از سر رحمت ندادیم و بنابراین، محو نخواهیم کرد. و یا استدراک از <لئن شئنا> باشد و عبارت چنین فرض شود: <و لکن لانشاء ذلک رحمه> (ولی زایل کردن معارف عطا شده را نمی خواهیم به خاطر رحمت به تو)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۸ - ۴

۴- غفران و رحمت گسترده الهی ، مانع مؤاخذه و مجازات سریع کافران هدایت ناپذیر است .

و ربّک الغفور ذوالرحمه لو یؤاخذهم بما کسبوا لعجّل لهم العذاب

مرجع ضمیر <هم> در <یؤاخذهم> واژه <مَن ذُکِّرَ. ..> در آیه قبل است؛ یعنی، آنان که از آیات الهی، اِعراض کرده و به مهلکه هدایت ناپذیری درافتادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۸ - ۶

۶- امنیت اجتماعی ، تبلور رحمت الهی است . *

هذا رحمه من ربّی

<هذا> اشاره به <سد و تمام جهات آن> است. از جمله آن، می تواند آثار بنای سد باشد که مهم ترین آن، ایجاد امنیت برای مردم آن سامان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲ - ۵،۶

۵- رحمت خداوند جلوه ای از ربوبیت او است .

رحمت ربّک

۶- بنده نوازی و مهرورزی خداوند ، مایه برخورداری پیامبر (ص) از تربیت ها و الطاف او است .

ذکر رحمت ربّک عبده

این که خداوند، رحمت بر بنده اش زکریا را با تعبیر <ربّک> خطاب به پیامبر(ص) بیان

کرد، اشاره به این نکته دارد که او در راستای تربیت آن حضرت نیز از رحمت بر بنده خود دریغ نخواهد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۸ - ۴

۴- رحمت وافر خداوند ، مقتضی پناه دادن او به گرفتاران و بی پناهان است .

إنّی أعوذ بالرحمن منک

<رحمان> صیغه مبالغه و به معنای بسیار مهربان است. تکیه حضرت مریم براین نام از بین نام های دیگر خداوند نشانه ویژگی این وصف در بین اوصاف خداوند و تناسب بیشتر آن با مقام استعاذه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۳ - ۷

۷- رحمت خداوند به پیامبران ، پدیدآورنده زمینه های موفقیت آنان در اهداف رسالت

و وهبنا له من رحمتنا أخاه هرون نبیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۸ - ۷

۷- رحمت خداوند ، سرچشمه اعطای مال و اولاد به انسان ها است .

أم اتّخذ عند الرحمن عهدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۲۶ - ۶

۶- رحمت گسترده الهی ، ناسازگار با داشتن فرزند

قالوا اتّخذ الرحمن ولدًا سبحنه

<رحمان> صیغه مبالغه است و دلالت بر شدت و گستردگی رحمت دارد. ذکر این صفت از میان دیگر اوصاف خداوند، می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۸۳ – ۱۳

۱۳– رحمت گسترده و مهربانی بی مانند خداوند ، مقتضی استجابت دعای بندگان از جانب او است .

و أیّوب إذ نادی

. .. و أنت أرحم الرحمين

از این که ایوب(ع) پس از بیان مشکلات خود، خدا را به صفت <أرحم الراحمین> یاد کرد، می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۷ - ۲

۲- مورد لطف و مرحمت قرار گرفتن انسان ، فلسفه دین و حکمت فرستاده رسولان

و ما أرسلنک إلّا رحمه للعلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵ - ۶

۶ - پذیرش توبه قذف کنندگان و پاک شدن آنان از آثار فسق ، ناشی از غفران و رحمت خداوند است .

والذین یرمون المحصنت . .. أُولئک هم الفسقون ۰ إلّا الذین تابوا من بعد ذلک و أ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۰ - ۵

۵ - رحمت ، فضل ، توبه پذیری و حکمت خداوند ، جلوگیر مؤمنان از سقوط بر اثر لغزش ها و نادانی هایشان

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته و أنّ اللّه توّاب حکیم

جواب <لولا> محذوف است و آنچه می تواند محذوف باشد به قرینه آیات پیشین و نیز آیه ۲۱ همان مضمونی است که در برداشت یاد شده آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۴ - ۳

۳ - فضل و رحمت الهی و افشای چهره توطئه گران < افک > از سوی خدا ، مسلمانان صدراسلام را از خطر عذابی بزرگ نجات بخشید .

و لولا فضل اللّه عليكم و رحمته . .. لمسّكم فى ما أفضتم

فیه عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۰ - ۴،۶

۴ - فضل ، رحمت ، رأفت و مهربانی خداوند ، موجب شتاب نکردن او در عذاب اشاعه دهندگان فحشا

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته و أنّ اللّه رءوف رحیم

جواب <لولا> محذوف است و آنچه می تواند مقدر باشد به قرینه آیه ۱۴ (لمسّکم فیما أفضتم فیه عذاب عظیم) و نیز آیه قبلی که در آن اشاعه دهندگان فحشا تهدید به عذاب شده اند جمله ای مانند <لعاجلکم بالعقوبه> و یا <لهلکتم> می باشد.

۶ - فضل و رحمت خدا ، مردم صدراسلام را که ندانسته در گسترش توطئه < افک > دخالت داشتند ، از گرفتار شدن به عذاب دنیوی و اخروی نجات بخشید .

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته

به قرینه آیه پیش و نیز آیه ۱۴، جمله <و لولا فضل اللّه>، به تقدیر <و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته مسکم عذاب فی الدنیا و الآخره> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۱ - ۱۷

۱۷ - هیچ کس بیرون از مشیت خدا و بدون برخورداری از فضل و رحمت او ، قادر بر مخالفت با شیطان و اجتناب از فحشا و منکرات نیست .

لاتتّبعوا خطوت الشیطن . .. و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته ما زکی منکم من أحد أب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۲ - ۱۶

۱۶ - رحمت وسیع و علم گسترده خداوند ، تضمین کننده تحقق وعده او

، مبنی بر تأمین نیازمندی های فقیرانی که در صدد ازدواج اند .

إن یکونوا فقراء یغنهم اللّه من فضله و اللّه وسع علیم

جمله <و اللّه واسع علیم> استینافیه تعلیلیه است و بیانگر علت و چگونگی بی نیاز کردن فقیران و تهی دستان به وسیله خدا است؛ یعنی، چون خداوند گشایش گر و دانای مطلق به همه حقایق و نیازمندی های انسان است، پس بر انجام وعده خود نیز، توانا خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶ - ۹

۹ غفران و رحمت خداوند ، دلیل و فلسفه تأخیر و یا انصراف از نزول عذاب بر برخی از بندگان گنه کار

انّه کان غفورًا رحیمًا

جمله <إنّه کان غفوراً رحیماً> تعلیل برای جمله ای مقدر و مناسب آن (مانند <أخر عقوبته> و <انصرف عن عذابه>) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۰ - ۱۰

۱۰ تبدیل بدی های مردم توبه کار ، مؤمن و نیکوکار به خوبی ها و جایگزین کردن ثواب به جای عقاب آنان ، برخاسته از غفران و مهربانی خداوند

إلاّ من تاب . .. فأُولئک یبدّل اللّه سیّئاتهم حسنت و کان اللّه غفورًا رحیمًا

یادآوری دو صفت غفران و رحمت خداوند، پس از وعده تبدیل بدی های مؤمنان به خوبی ها، می تواند گویای حقیقت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵ - ۱،۵

۱ - قرآن ، نشأت یافته از رحمت و لطف الهی به انسان ها است .

و ما یأتیهم من ذکر من الرحمن

رحمت گسترده خداوند ، مقتضی نزول وحی و پیام نو به نو برای انسان ها

و ما يأتيهم من ذكر من الرحمن محدث

برداشت یاد شده از ارتباط میان آمدن صفت <رحمان> برای خداوند و صفت <ذکر> برای وحی،استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۹ - ۶

۶ - مهلت یافتن کافران در دنیا ، ناشی از رحمت خدا است و نه معلول عجز او از مکافات .

فسيأتيهم أنبؤا ما كانوا به يستهزءون . .. و إنّ ربّك لهو العزيز الرحيم

تأکید بر شکست ناپذیری و رحمت خدا، پس از تهدید کافران به عذاب اخروی (فسيأتيهم أنباؤا ما كانوا به يستهزءون) می تواند بیانگر این حقیقت باشد که تأخیر عذاب کافران در دنیا، به خاطر ناتوانی خدا نیست; بلکه رحمت و مهر او سبب شده است تا آنان را مهلت دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۸ - ۵

۵ - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدراسلام ، به خاطر رحمت و لطف او بود ; نه برخاسته از ضعف و ناتوانی .

و ما كان أكثرهم مؤمنين . و إنّ ربّك لهو العزيز الرحيم

یادکرد سرگذشت موسی و فرعون تسلّی بخش خاطر پیامبر(ص) و نیز هشداری است به کافران مکه که نازل نشدن عذاب بر آنان، نه از باب ناتوانی حق تعالی است; بلکه از باب رحمتی است که بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان برسد، عزّت و قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ -

۵ - ۱۰۴

۵ - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدراسلام ، ناشی از رحمت و لطف او بود ; نه برخاسته از ضعف و ناتوانی وی .

و ما کان أکثرهم مؤمنین . و إنّ ربّك لهو العزیز الرحیم

یادکرد سرگذشت حضرت ابراهیم(ع) و فرجام اخروی مشرکان، هشداری است به شرك پیشگان صدراسلام که اگر بر آنان عذاب نازل نمی شود، نه از ناتوانی حق تعالی است; بلکه از باب رحمت او بر مردمان است و چون زمینه آن به پایان برسد، عزّت و قهر الهی گریز ناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۰ - ۵

۵ - مهلت دادن خدا به کافران و حق ستیزان ، معلول رحمت و لطف او است ; نه از روی ضعف و ناتوانی .

و ما کان أکثرهم مؤمنین . و إنّ ربّك لهو العزیز الرحیم

یادکرد سرگذشت قوم عاد از یکسو تسلی بخش خاطر پیامبر(ص) و از سوی دیگر هشداری است به مشرکان مکه که اگر بر آنان عذاب نازل نشده، از باب ناتوانی حق تعالی نیست; بلکه از باب رحمتی است که او بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان رسد، عزت و قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۹ - ۵

۵ - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدراسلام ، معلول لطف و رحمت او بود ; نه برخاسته از ضعف و ناتوانی .

و ما کان أکثرهم مؤمنین . و إنّ ربّك لهو العزیز الرحیم

یادآوری سرگذشت ثمودیان، از یکسو تسلی بخش خاطر پیامبر(ص)

است و از سوی دیگر هشـداری به اکثریت مشـرکان لجوج و مصـمم بر کفر است که اگر بر آنان عـذاب نازل نشده، نه از باب نـاتوانی خداونـد است; بلکه از باب رحمتی است که او بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان برسـد، قهر الهی گریزناپـذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۵ - ۴

۴ - مهلت خدا به کافران و حق ستیزان صدراسلام و تأخیر در مجازات آنان ، معلول رحمت او بود ; نه برخاسته از ناتوانی .

و ما کان أکثرهم مؤمنین . و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

یـاد آوری سـرگذشت قوم لوط، از یک سو تسلّی بخش خاطر پیامبر(ص) است و از سوی دیگر هشـداری به شـرک پیشگان صـدر اسـلام است که اگر بر آنـان عـذاب نشـده، نه از باب ناتوانی خداونـد است; بلکه از باب رحمتی است که او بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان برسد، قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۱ - ۴

۴ - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدراسـلام و تأخیر در مجازات آنان ، معلول رحمت او است ; نه برخاسـته از ضـعف و ناتوانی .

و ما کان أکثرهم مؤمنین . و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

یادکرد سرگذشت شعیب(ع) و مردم ایکه، از یکسو تسلی بخش خاطر پیامبر(ص) می باشد و از سوی دیگر هشداری به شرک پیشگان حق ستیز مکه است که اگر بر آنان عذاب نازل نشده، نه از باب ناتوانی خداوند است; بلکه از باب

رحمتی است که او بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان برسد، قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۱۷ – ۴

۴ – قدرت شکست ناپذیر و رحمت گسترده الهی ، مقتضی توکل و اعتماد مؤمنان بر او

و توکّل علی العزیز الرحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۱۹ – ۳

۳ – خداوند عزیز و رحیم و آگاه به نماز و راز و نیاز انسان ها ، سزاوار اعتماد و توکل کردن آنان بر او

و توکّل علی العزیز الرحیم . الذی ... و تقلّبک فی السجدین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۱۹ – ۲۰

۲۰ – قرار گرفتن در زمره صالحان ، منوط به عمل نیک و رحمت ویژه الهی

و أن أعمل صلحًا ترضه وأدخلنی برحمتک فی عبادک الصلحین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۷۴ – ۲

۲ – تأخیر کیفر مجرمان و اعطای مهلت به آنان ، ناشی از فضل و رحمت الهی است نه معلول نا آگاهی او به اسرار و اعمال زشت آنها .

و یقولون متی هذا الوعد. .. و إنّ ربّک لذو فضل... و إنّ ربّک لیعلم

از ارتباط این آیه با دو آیه پیشین، استفاده می شود که نازل نشدن عذاب بر کافران، نتیجه فضل خدا است; نه این که او از سخنان گستاخانه و تعجیل آنان در عذاب بی اطلاع بوده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

نمل - ۲۷ - ۹۰ - ۷

۷ - پاداش دهی خداوند براساس فضل و بخشش و مجازات او بر پایه عدل و داد

من جاء بالحسنه فله خیر منها. .. و من جاء بالسّیئه... هل تجزون إلّا ما کنتم تعملو

خداوند در مورد حسنه می فرماید: <فله خیر منها> و این بیانگر تفضل است; ولی درباره سیئه می فرماید <هل تجزون إلّا ما کنتم تعملون> و این بیانگر عدل و تطابق و تناسب کیفر با عمل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۶ - ۵

۵ - بخشودن گناه گنه کاران ، مقتضای آمرزش گری و مهرورزی خدا نسبت به بندگان

فغفر له إنّه هو الغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵ - ۵

۵ - مشیّت خداوند در یاری انسان ها ، برخاسته از عزّت و رحمت او است .

ینصر من یشاء و هو العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۶ - ۷

۷ - اداره و تدبیر امور جهان ، برخاسته از علم و عزت و رحمت الهی است .

یدبّر الأمر . .. ذلک علم الغیب و الشهده العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵ - ۱۷

۱۷ - گناه و جرم به حساب نیاوردن گناهِ خطایی ، برخاسته از آمرزندگی و مهربانی خداوند است .

و ليس عليكم جناح فيما أخطأتم به . .. و كان اللّه غفورًا رحيمًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - احزاب -

۳۳ - ۲۴ - ۱۱،۱۲،۱۳

۱۱ - آمرزگاری خداوند ، برخاسته از رحمت و مهربانی او است .

إنّ اللّه كان غفورًا رحيمًا

برداشت بالا، بنابراین احتمال است که <رحیماً> صفت برای <غفوراً> باشد.

۱۲ - توفیق دادن خداوند به منافقان ، برای توبه ، از آمرزگاری و رحمت او است .

المنفقين . .. أو يتوب عليهم إنّ اللّه كان غفورًا رحيمًا

۱۳ - اعطای پاداش از ناحیه خداوند به راستگویان ، از آمرزگاری و رحمت او است .

ليجزى اللّه الصدقين . .. إنّ اللّه كان غفورًا رحيمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۳ - ۱۲

۱۲ - برخوردار کردن مؤمنان از رحمت ویژه ، برخاسته از عنایت و مهربانی خداوند به آنان است .

هو الذى يصلّى عليكم . .. و كان بالمؤمنين رحيمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۰ - ۳۴

۳۴ - تشریع احکامی اختصاصی برای پیامبر (ص) به منظور رفع حرج از آن حضرت ، برخاسته از آمرزندگی و رحمت خداوند است .

لكيلا يكون عليك حرج و كان اللّه غفورًا رحيمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۷۳ - ۱۴

۱۴ - گذشت از لغزش مؤمنان ، برخاسته از آمرزشگری و رحمت خداوند است .

و يتوب اللّه على المؤمنين . .. و كان اللّه غفورًا رحيمًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲ - ۸

۸ - رحمت خداوند ، منشأ آمرزش گرى او است .

و هو الرحيم الغفور

برداشت ياد شده مبتنى بر اين نكته

است که <الغفور> صفت برای <الرحیم> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲ - ۳

۳ - هرگونه افاضه حق تعالی به خلق ، ناشی از رحمت او است .

ما یفتح اللّه للناس من رحمه

برداشت یاد شده، از تعبیر <رحمه> که درباره هر نوع داده الهی به بندگان است استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۴۴ - ۱،۲

۱ - جز رحمت خدا ، هیچ چیز موجب نجات کسانی نمی شود که به مشیت خدا در آستانه غرق شدن قرار دارند .

و إن نشأ نغرقهم . .. إلاّ رحمه منّا

استثنا در <إلاّ رحمه. ..> استثنای مفرغ (به حذف مستثنامنه) و به تقدیر <لاینقذون لأیّ شیء من الأشیاء إلاّ لرحمه...> می باشد.

۲ - رحمت خدا و تقدیر زندگی محدود و موقت دنیا ، فلسفه استمرار حیات بشر و نجات او از عوامل مرگ و نابودی است .

و لا هم ینقذون . إلاّ رحمه منّا و متعًا إلی حین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۸ - ۸

۸ - رهایی انسان از گرفتاری ها و مصیبت ها ، در گرو مشیت خداوند و بسته به لطف و رحمت او است .

و إذا مسّ الإنسن ضرّ دعا ربّه منیبًا إلیه ثمّ إذا خوّله نعمه منه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۱۵

۱۵ - گستردگی و انحصار غفران و رحمت خداوند ، مقتضی آمرزش تمامی گناهان خرد و کلان بندگان است

.

إنّ اللّه يغفر الذنوب جميعًا إنّه هو الغفور الرحيم

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که جمله <إنّه هو الغفور. ..> در مقام تعلیل برای جمله پیشین <إنّ اللّه یغفر...> می باشد; یعنی، چون تنها خداوند غفور و رحیم است، تمامی گناهان را می آمرزد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷ - ۱۴

۱۴ - رحمت و علم همه جانبه و گسترده خداوند ، مقتضیِ طلب آمرزش از او و امید بستن به اجابت او است .

و یستغفرون للذین ءامنوا ربّنا وسعت کلّ شیء رحمه و علمًا فاغفر للذین تابوا

برداشت یاد شده از تفریع <فاغفر للذین تابوا. ..> بر <ربّنا وسعت...> استفاده می شود; یعنی، ای پروردگار ما! چون رحمت و علم تو گسترده و جهان شمول است، پس بیامرز مؤمنان توبه کننده را... .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۹ - ۳،۴

۳ - رحمت الهی ، مایه نجات انسان از بدی ها و ناراحتی های روز قیامت

و من تق السیّئات یومئذ فقد رحمته

۴ - نجات مؤمنان و صالحان از بدی ها و ناراحتی های روز قیامت ، برخاسته از رحمت و لطف الهی است ; نه از استحقاق آنان .

و من تق السیّئات یومئذ فقد رحمته

یادآوری و تصریح فرشتگان به این که حفظ مؤمنان از ناراحتی های قیامت نشانگر این است که آنان مورد رحمت و لطف الهی قرار گرفته اند; می تواند حکایت از حقیقت یاد شده داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵

۲۱ – دوام جهان هستی ، برخاسته از غفران و رحمت بی کران حق ، با وجود شرک و ناسپاسی آدمیان

له ما فی السموت . .. تکاد السموت یتفطّرن ... ألا إنّ اللّه هو الغفور الرحیم

چنانچه این آیات در مقام توحید و نفی شرک باشد، ارتباط آخرین عبارت آیه (ألا إنّ اللّه. ..) با بخش اول آیه، می تواند از جهت یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۲۴ – ۸

۸ – لطف ، رحمت ، قدرت و عزت خداوند ، مقتضی مصون داشتن حریم وحی از نفوذ و تصرف دروغ پردازان

اللّه لطیف بعباده . .. و هو القویّ العزیز ... و یمح اللّه البطل

ارتباط مجموعه آیات و سیاق واحد آنها، می تواند بیانگر معنای یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۴۸ – ۱۴

۱۴ – < نعمت ها > برخاسته از لطف و رحمت الهی و < مصائب و سختی ها > نتیجه عملکرد خود آدمی است .

و إنّا إذا أذقنا الإنسن منّا رحمه . .. و إن تصبهم سیّئه بما قدّمت أیدیهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۱۹ – ۴

۴ – آفرینش فرشتگان ، براساس رحمت الهی است .

هم عبد الرحمن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۶ – ۶

۶- تقدیر و تثبیت امور در شب قدر ، براساس رحمت پروردگار به خلق

فیها یفرق کلّ أمر حکیم . .. رحمه من ربّک

برداشت یاد شده بنابراین

نکته است که <رحمه. ..> در مقام بیان دلیل <یفرق...> باشد; یعنی، تقدیر و تثبیت امور مهم، برای رحمت رسانی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۳

۳- تکیه بر هر چیز و هر کس جز رحمت الهی در قیامت ، بی ثمر به حال انسان

یوم لایغنی مولًی عن مولًی شیًا . .. إلاّ من رحم اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۸ - ۱۵

۱۵- مهلت خداوند به کافران ، ناشی از غفران و رحمت او است ; نه جهل و ناتوانی او .

فلا تملکون . .. هو أعلم ... و هو الغفور الرحیم

تعبیر <و هو الغفور الرحیم> در پی تهدید کافران، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد. بدین معنا که خداوند، قادر است کافران را کیفر دهد; اما آن را به تأخیر انداخته، تا مگر بنده ای استغفار نموده و رو به سوی حق آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۷ - ۵

۵ - انسان ها ، بدون لطف و رحمت خداوند ، در معرض ابتلا به عذاب دوزخ اند .

فمنّ اللّه علینا و وقینا عذاب السموم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۸ - ۷

۷ - نیکی های گسترده خداوند به خلق ، نشأت یافته از رحمت بی کران او است ; و نه معلول نیاز و چشمداشت .

هو البرّ الرحیم

توصیف <البرّ> به صفت <الرحیم>، می رساند که نیکی های خداوند از سر رحمت

است; نه مانند نیکی خلق که برای جلب منافع مادی یا معنوی است و یا دستکم رهانیدن خود از شکنجه وجدان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۶۵ - ۴

۴ - رونق کشاورزی ، نشانه لطف و رحمت الهی به انسان ها است .

لو نشاء لجعلنه حطمًا . فظلتم تفکّهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۲ - ۱۲

۱۲ - اجازه گفتوگوی محرمانه با پیامبراکرم (ص) ، بدون دادن < صدقه نجوا > برای افراد ناتوان ، برخاسته از غفران و رحمت خداوند

فإن لم تجدوا فإنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۰ - ۱۷

۱۷ - رأفت و رحمت گسترده خداوند ، پشتوانه اجابت دعا ها و استغفار های انسان

یقولون ربّنا اغفر لنا . .. ربّنا إنّک رءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۷ - ۱۰

۱۰ - رحمت و غفران گسترده الهی ، پشتوانه بخشایش گناه اهل مکه و پیدایش مودّت میان آنان و مؤمنان

عسی اللّه أن یجعل بینکم . .. و اللّه غفور رحیم

از ارتباط میان <واللّه غفور رحیم> با صدر آیه که نوید به اصلاح روابط مؤمنان مدینه و مکیان ستیزه جو را دربردارد استفاده می شود که آن عداوت ها، پایان خواهد یافت و معاندان به سوی توبه روی خواهند آورد و رحمت و غفران گسترده الهی آنان را دربرخواهد گرفت و در پرتو این رحمت و آمرزش، مودّت حاصل خواهد

شد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۱۲ – ۲۵

۲۵ – غفران و رحمت الهی ، پشتوانه اجابت دعای پیامبر (ص) و آمرزش خواهی آن حضرت برای امت

و استغفر لهنّ اللّه إنّ اللّه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مزمل – ۷۳ – ۲۰ – ۴۴

۴۴ – غفران و رحمت خداوند ، مقتضی استغفار و آمرزش خواهی بندگان از درگاه او است .

و استغفروا اللّه إنّ اللّه غفور رحیم

جمله <إنّ اللّه. ..> تعلیل برای فرمان <استغفروا...> است; یعنی، چون غفران و رحمت خداوند بسیار است، پس مقتضی است که از او آمرزش بطلبید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۳۷ – ۱۳

۱۳ – ناتوانی همگان ، از اعمال نظر و دخالت در تصمیم گیری های جهان آخرت ، برخاسته از فراگیر بودن ربوبیت خداوند و گستردگی رحمت او است .

ربّ السموت و الأرض و ما بینهما الرحمن لایملکون منه خطابًا

آثار محرومیت از رحمت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۸ – ۱۲

۱۲ محرومیت منافقان و کافران از رحمت الهی ، مایه رنج و عذاب همیشگی آنان

و لعنهم اللّه و لهم عذاب مقیم

برداشت فوق بر این اساس است که <عذاب مقیم> در نتیجه نفرین الهی به دوری آنان از رحمت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۷ - ۱۰

۱۰ زیان کاری و خسارت واقعی انسان ، در عدم آمرزش گناهان و شامل نشدن

رحمت خداوند بر اوست .

و إلّا تغفر لی و ترحمنی أکن من الخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۵ - ۱۳

۱۳- محرومیت از رحمت الهی ، زمینه ساز همراهی با شیطان و دنباله روی کردن از او است .

إنّی أخاف أن یمسّک عذاب من الرحمن فتکون للشیطن ولیًّا

<فاء> در <فتکون> برای تفریع است و مراد از <عذاب> به قرینه <من الرحمن> می تواند قطع رحمت باشد که از آن به خذلان تعبیر می شود.

ابعاد رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۰ - ۱

۱ - لزوم نگرش دقیق به آفاق رحمت خداوند در گستره هستی

فانظر إلی ءاثر رحمت اللّه

<نظر> به معنای <گرداندن چشم به این و آن سو، به منظور دیدن و درک چیزی> است و گاهی هم مراد از آن، تأمل و کنکاش است (مفردات راغب).

ابلاغ رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۱۳

۱۳ ابلاغ رحمت خداوند به تکذیب کنندگان وحی و بیم دادن آنان از عذاب خداوند، روشهای کلی مقابله با آنان است.

فإن کذبوک فقل ربکم ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

استمرار رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۱۹ – ۱

۱ – لطف و رحمت پیوسته خداوند نسبت به بندگان خویش

اللّه لطیف بعباده

اطمینان به رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۸۷ – ۶

۶ یعقوب (

ع) مطمئن به یاری و رحمت خداوند در یافتن یوسف و بنیامین

فتحسسوا من یوسف و أخیه و لاتأیئسوا من روح الله

جلوه و نمود رحمت خداوند در آیه شریفه ، یاری و کمک او در یافتن یوسف و دستیابی به بنیامین است.

اعراض از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵ - ۷

۷ - روی گردانی از پیام های الهی ، اعراض از رحمت او و روی برتافتن از منافع خویش است .

و ما یأتیهم من ذکر من الرحمن . .. معرضین

با توجه به این که پیام های الهی تبلور رحمت او است، روی گردانی از آن در حقیقت اعراض از رحمت خدا و محروم ساختن خود از لطف او می باشد.

اعلام رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۴۹ - ۱

۱- پیامبر (ص) وظیفه دار باخبر ساختن بندگان از غفران ، آمرزش ، رحمت و مهربانی خداوند

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم

اقرار به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۱۳

۱۳ - اعتراف آرزوکنندگان ثروت قارونی به لطف و رحمت خداوند در حق ایشان ، به خاطر گرفتار نساختن آنان به سرنوشت قارون (فرو نبردن آنان در زمین)

لولا أن منّ اللّه علینا لخسف بنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷ - ۹

۹ - اعتراف فرشتگان حامل عرش الهی ، به ربوبیت خداوند و رحمت و علم گسترده او درباره

همه پدیده های عالم

ربّنا وسعت کلّ شیء رحمه و علمًا

اقسام رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۴۰ - ۴

۴ رحمت ویژه الهی دارای اقسام و انواع گوناگون

لاتفتح لهم أبوب السماء

چنانچه گشوده بودن درهای آسمان کنایه از رحمت ویژه الهی باشد، جمع آوردن کلمه <ابواب> حکایت از تنوع رحمتهای ویژه دارد.

الوهیت مشمولان رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۹۲ - ۳

۳- مخلوقات که جملگی رهین نعمت و رحمت خداوند هستند نمی توانند در رتبه الوهیت قرار گرفته و فرزند او به شمار آیند .

و ما ینبغی للرحمن أن یتّخذ ولدًا

ذکر نام <رحمان> در این آیه، دربردارنده نوعی استدلال بر بطلان پندار فرزندگزینی خداوند است. یکی از وجوه این استدلال آن است که رابطه خداوند با موجودات، رابطه رحمت گستر و رحمت شده است و رحمت شده نمی تواند در رتبه رحمت گستر قرار گیرد; در نتیجه نمی تواند به عنوان <ولد> هم جنس والد بوده شأنی از الوهیت را دارا شود.

امیدواران به رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۶ - ۱۶

۱۶- شدت امیدواری حضرت ابراهیم (ع) به غفران و رحمت الهی ، حتی نسبت به مردم هدایت ناپذیر و مخالفان خود

و من عصانی فإنک غفور رحیم

از اینکه حضرت ابراهیم(ع) امر مخالفان خود را به خدا واگذاشته و صفت غفران و رحمت او را بر زبان جاری کرده است، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۵۷ – ۹،۱۳

۹– معبود های مشرکان ، خود ترسان از عذاب خدا و امیدوار به رحمت او هستند .

یرجون رحمته و یخافون عذابه

۱۳– دعوت کننـدگان به تعالیم الهی ، در عین تلاش برای کسب وسـیله و راهی جهت تقرب به خداوند ، به رحمت او امیدوار و از عذابش بیمناکند .

یبتغون إلی ربّهم الوسیله أیّهم أقرب و یرجون رحمته و یخافون عذابه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۰ – ۱۲

۱۲– اصحاب کهف ، یکتاپرستانی بودند که از غیر خدا ، قطع امید کرده ، نیاز به درگاه او بردند و چشم به رحمت وی داشتند .

فقالوا ربّنا ءاتنا من لدنک رحمه

واژه <من لـدنک> می توانـد حاکی از این نکته باشد که آنان، از غیر خدا، قطع امید کرده و تنها چشم به رحمتی از سوی او داشتند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۶ – ۸

۸– اطمینان اصحاب کهف به برخورداری از رحمت الهی در صورت هجرت کردن از حاکمیّت شرک و جامعه مشرک

فأْوُواْ إلی الکهف ینشر لکم ربّکم من رحمته

فعـل <ینشـر> در جـواب امر قرار گرفته و جزا برای شـرط مقـدر است; یعنی <إنْ تـأووا إلی الکهف ینشر. ..> و مفـاد آن، حتمی بودن نشرِ رحمت الهی در صورت هجرت است.

امیدواری به رحمت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۱۸ – ۱،۲،۳،۱۳

۱ امیدواری مؤمنان و مهاجرانِ مجاهدِ در راه خداوند ، به رحمت او

ان الذین امنوا و الذین هاجروا

و جاهدوا فی سبیل اللّه اولئک یرجون رحمت اللّه

۲ امید داشتن به رحمت الهی نه خود را مستحق آن شمردن ، از ویژگی های مؤمنان و مهاجرانِ مجاهد

انّ الذین امنوا و الذین هاجروا و جاهدوا فی سبیل اللّه اولئک یرجون رحمت اللّه

۳ ایمان و هجرت و جهادِ در راه خدا ، از عوامل امیدواری به رحمت وی

ان الذین امنوا و الذین هاجروا و جاهدوا فی سبیل اللّه اولئک یرجون رحمت اللّه

۱۳ مؤمنان و مهاجرانِ مجاهد ، امیدواران واقعی به رحمت خداوند هستند .

الذین امنوا . .. اولئک یرجون رحمت اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۳۸ - ۱۰

۱۰ لزوم ایجاد امید به مغفرت و رحمت الهی در دل گمراهان برای گرایش دادن آنان به دین و دینداری

قل للذین کفروا إن ینتهوا یغفر لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۷ - ۵،۸،۱۰

۵ مأیوس نشدن از رحمت خدا و امید داشتن به یاری او ، توصیه یعقوب (ع) به فرزندان خویش

و لاتأْیئسوا من روح الله

<روح> به معنای سرور ، فرح ، استراحت و رحمت می باشد. اضافه آن کلمه به <الله> و متعلق قرار گرفتن <من روح الله> برای <لاتأْیئسوا> گویای این است که مراد از آن <رحمت> می باشد.

۸ ضرورت دل بستن به یاری خدا و رحمت او برای رفع مشکلات و تحقق خواسته ها

و لاتأْیئسوا من روح الله إنه لایأْیئس من روح الله إلاّ القوم الکفرون

۱۰ شناخت خداوند و صفات او ، مایه امیدواربودن به رحمت و یاری اوست

.

و أعلم من الله ما لاتعلمون . .. و لاتأْيئسوا من روح الله

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۸ – يوسف – ۱۲ – ۹۸ – ۱۶،۱۷

۱۶ يعقوب (ع) با توجه دادن فرزندانش به آمرزگارى و مهربانى خداوند ، آنان را به آمرزش گناهانشان اميدوار ساخت .

سوف أستغفر لكم ربى إنه هو الغفور الرحيم

۱۷ اميدوار ساختن مردم به مغفرت و رحمت الهى و بخشوده شدن گناهانشان ، شيوه اى پسنديده و از خصلت هاى پيامبران است .

سوف أستغفر لكم ربى إنه هو الغفور الرحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۸ – ۹

۹- لزوم اميد داشتن به لطف الهى و متكى نبودن به صِرف تلاش و كوشش خويش

ابتغاء رحمه من ربّك ترجوها

همراه آمدن <ابتغاء> و <ترجوها> بيانگر لزوم هر دو عنصر در رسيدن انسان به امكانات مورد نياز است نه تلاش بى اميد و نه اميد بى تلاش.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – كهف – ۱۸ – ۱۰ – ۱۲

۱۲- اصحاب كهف ، يكتاپرستانى بودند كه از غير خدا ، قطع اميد كرده ، نياز به درگاه او بردند و چشم به رحمت وى داشتند .

فقالوا ربّنا ءاتنا من لدنك رحمه

واژه <من لدنك> مى تواند حاكى از اين نكته باشد كه آنان، از غير خدا، قطع اميد كرده و تنها چشم به رحمتى از سوى او

داشتند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۵۶ – ۸

۸ – امید به برخورداری از رحمت خدا در پرتو اقامه نماز ، پرداخت

زکات و اطاعت از پیامبر (ص) امیدی به جا و شایسته

و أقیموا الصلوه و ءاتوا الزکوه و أطیعوا الرسول لعلّکم ترحمون

از این که خداوند پس از توصیه مؤمنان به اقامه نماز، پرداخت زکات و فرمان بری از پیامبر(ص)، آنان را به رحمت خویش امیدوار ساخته است به دست می آید که امید داشتن به رحمت خدا، پس از عمل به توصیه های الهی، امیدی به جا و شایسته است.

امیدواری به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۵ - ۹

۹ - شایسته دانستن خدا برای عبادت و امید به رحمت های او ، از انگیزه های پرستش خداست .

الحمد للّه رب العلمین. الرحمن الرحیم ... إیاک نعبد

مطرح ساختن عبادت خدا پس از توصیف او به ربوبیت، رحمانیت، رحیمیت و مالکیت روز جزا، بیانگر انگیزه های پرستش است; یعنی، چون خدا رب است، شایسته پرستش است و چون مردم به رحمت او نیازمندند، باید عبادتش کنند وبدان جهت که از عذاب آخرت می هراسند، باید او را بپرستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۱۵،۲۱،۲۵

۱۵ کسانی را که دارای زمینه مساعدی برای گرایش به ایمان هستند، باید به رحمت و امنیت خداوندی امیدوار کرد.

و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا فقل سلم علیکم کتب ربکم علی نفسه الرحمه

گزینش جمله توصیفی <الذین یؤمنون> به جای <المؤمنون> و یا <ءامنوا>، با توجه به معنای فعل مضارع، اشاره به مطلب فوق می تواند باشد.

۲۱ لزوم امیدوار ساختن گنهکاران به آمرزش و رحمت خداوند و جذب آنان

به محیط صلاح

فقل . .. من عمل منکم سوءاً

۲۵ گنهکار نباید از آمرزش و رحمت خداوند مأیوس باشد.

من عمل منکم سوءاً . .. فأنه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶۵ – ۱۳

۱۳ آدمی در هر حال باید از عقوبتهای الهی ترسان و به رحمت او امیدوار باشد.

إن ربک سریع العقاب و إنه لغفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۲۳ – ۵،۱۰

۵ آدم و حوا امیدوار به مغفرت و رحمت الهی

و إن لم تغفر لنا و ترحمنا

۱۰ مغفرت و رحمت الهی تنها امید و وسیله رهایی گنهکاران از خسران گناه است.

و إن لم تغفر لنا و ترحمنا لنکونن من الخسرین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۹ – ۸

۸ ضرورت امید داشتن به رحمت خدا ، در پی بروز مشکلات و از دست رفتن امکانات

ثم نزعنها منه إنّه لیئوس کفور

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۳۷ – ۴

۴- هیچ کس ، حتی مطرودین درگاه الهی و لعن شدگان ، نباید از رحمت خداوند مأیوس شوند ; بلکه باید خواسته های خویش را از او طلب کنند .

و إن علیك اللعنه إلی یوم الدین . قال ربّ فأنظرنی إلی یوم یبعثون . قال فإنک من ال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸ - ۱،۴

۱- ایجاد امیدواری به رحمت در بنی اسرائیل ، علی رغم دو بار

فسادانگیزی و شکست تلخشان به وسیله خداوند

عسی ربّکم أن یرحمکم

مخاطبان آیه با توجه به آیات قبل، بنی اسرائیل است.

۴- شکست امت های فسادگر به معنای قطع همیشگی رحمت الهی از آنان نیست .

عسی ربّکم أن یرحمکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۵ – ۱۰

۱۰- لطف و رحمت خاص الهی ، تنها نقطه امید زکریا دربرخوردارشدن از فرزند بود .

فهب لی من لدنک ولیًّا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۰ – ۶

۶ – لزوم امیدوار ساختن منحرفان و خطاکاران ، به رحمت و مغفرت الهی

إنّما فتنتم به و إنّ ربّکم الرحمن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۲۹ – ۱۳

۱۳ – امید داشتن به رحمت و پاداش الهی نه خود را مستحق آن شمردن از ویژگی های عالمان خداترس ، تلاوتگر قرآن ، برپادارنده نماز و انفاق کننده در نهان و آشکار

إنّما یخشی اللّه من عباده العلمؤا . .. إنّ الذین یتلون کتب اللّه و أقاموا الصل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۴۵ – ۵

۵ – تنها در سایه پرهیز از گناه و توبه از خطا های گذشته ، می توان به رحمت و لطف خدا امیدوار بود .

و إذا قیل لهم اتّقوا . .. لعلّکم ترحمون

به کار رفتن کلمه <لعلّ> که برای ترجّی و امیدواری است، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۴۳

۱۰ - به هنگام گرفتاری و مشکلات هر چند شدید و طاقت فرسا باشد نباید از رحمت الهی مأیوس شد .

إذ نادی ربّه . .. و وهبنا له أهله ... رحمه منّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۹ - ۲،۹

۲ - عبادت شبانه با سجده و قیام ، دغدغه خاطر داشتن از روز قیامت و امید به رحمت الهی ، از اوصاف و نشانه های مؤمنان راستین

أمّن هو قنت ءاناء الّیل ساجدًا و قائمًا یحذر الأخره و یرجوا رحمه ربّه

آیه شریفه به قرینه مقابله با آیه قبل که درباره انسان های کافر بود درصدد بیان اوصاف و نشانه های مؤمنان راستین است.

۹ - ربوبیت خداوند ، مقتضی امیدواری انسان به رحمت او است .

و یرجوا رحمه ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پیام امیدبخش رحمت و آمرزش خداوند به بندگان گنه کار

قل یعبادی الذین أسرفوا علی أنفسهم لاتقنطوا من رحمه اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۲

۲- رحمت خداوند ، تنها تکیه گاه و نقطه امید برای انسان در قیامت

یوم لایغنی مولًی عن مولًی شیًا . .. إلاّ من رحم اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۱۴ – ۱

۱ – منافقان ، بدان پندار که در دنیا با مؤمنان بوده اند و در انجام اعمال و تکالیف دینی (نماز ،

روزه و . . .) با آنان همراهی داشته اند ، خود را همچون مؤمنان سزاوار رحمت الهی می دانند .

فضرب بينهم بسور له باب باطنه فيه الرحمه . .. ينادونهم ألم نكن معكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۶ - ۵

۵ هراس از مقام ربوبی خدا و نقمت او و امید داشتن به رحمت وی ، از آداب دعا و نیایش به درگاه خداوند است .

و ادعوه خوفاً و طمعاً

هر یک از <خوفاً> و <طمعاً> مصدری است به معنای اسم فاعل و حال برای فاعل <ادعوه> می باشد. یعنی <ادعوه خائفین و طامعین>. متعلق <طمعاً> به قرینه فراز بعد رحمت خداست و در مقابل، متعلق <خوفاً> نقمت خدا و دوری از رحمت او خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۹ - ۸،۹

۸ قوم موسی علی رغم پیشینه گوساله پرستی به رحمت و مغفرت الهی امیدوار بودند .

لئن لم يرحمنا ربنا و يغفر لنا

۹ ضرورت امیدوار بودن به رحمت و مغفرت خدا ، حتی با داشتن پیشینه گناهی چون شرک و ارتداد

لئن لم يرحمنا ربنا و يغفر لنا لنكونن من الخسرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۷ - ۱۷

۱۷ ترس از عقوبت های خدا ، در عین امید به مغفرت و رحمت او ، مایه تربیت انسان و رشد و تعالی اوست .

إن ربک لسريع العقاب و إنه لغفور رحيم

توصیف خداوند به <عقوبت کننده ای سریع> و <بخشایشگری مهربان>، پس از به

کارگیری عنوان <رب>، می تواند بیانگر این باشد که توجه به این دو صفت در انسان ترس و امیدی ایجاد می کند که مایه تربیت و کمال او خواهد شد.

انتظار رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۰۸ - ۶

۶ - عظمت رخداد قیامت و چشم دوختن به رحمت خداوند در آن روز ، صدا ها را در سینه ها حبس و طنین آن را خواهد گرفت .

یومئذ . .. و خشعت الأصوات للرحمن

پایین آوردن صدا در قیامت، برخاسته از خشوع قلب است که نتیجه مشاهدات انسان از صحنه های آن روز می باشد.

انتفاع از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۳ - ۲

۲ - همه موجودات برخوردار از رحمت گسترده خداوند هستند .

الرحمن

اهمیت اعلام رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۴۹ - ۱،۵

۱- پیامبر (ص) وظیفه دار باخبر ساختن بندگان از غفران ، آمرزش ، رحمت و مهربانی خداوند

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم

۵- آگاه ساختن بندگان از آمرزندگی و رحمت خداوند و آگاهی از آن ، امری دارای اهمیت

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم

طبق آنچه در کتابهای لغت آمده است <نبأ> اسم مصدر فعل <نبی> و به معنای خبر است و در خبرهایی استعمال می شود که دارای اهمیت و فایده عظیمی باشد.

اهمیت امیدواری به رحمت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۵۷ – ۱۱

۱۱– لزوم امیدواری به رحمت خدا

در عین بیم داشتن از عذاب و کیفر او

أُولئک . .. یرجون رحمته و یخافون عذابه

اهمیت امیدواری به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۴۹ - ۲

۲- پیامبر (ص) عهده دار امیدوار ساختن بندگان خطاکار و گنهکار به غفران و رحمت خداوند

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم

<غفران> و <آمرزش> اصولاً در جایی به کار می روند که در کنار آن، خطا و لغزشی وجود داشته باشد. از این رو ممکن است مراد از <عبادی> آن دسته از بندگانی باشند که لغزش و گناهی مرتکب شده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۵ - ۲

۲- توصیه فرشتگان به ابراهیم (ع) بر مأیوس نشدن از لطف و رحمت خداوند در زندگی

قالوا . .. فلاتکن من القنطین

<قنوط> به معنای ناامید شدن از خیر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸ - ۳

۳- راه امیدواری به رحمت الهی برای انسان های گنهکار ، حتی در بدترین شرایط ، بسته نیست .

لیتبروا ما علوًّا تتبیرًا. عسی ربّکم أن یرحمکم

اهمیت رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۸ - ۵

۵ بهره مندی از فضل و رحمت الهی ، از تمام اندوخته های مادی بهتر است .

قل بفضل اللّه و برحمته . .. هو خیر مما یجمعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۸ - ۵

۵- اعراض از اعانه به

مستمندان همراه با پوزش از آنها ، به خاطر اشتغال به امر مهمی چون جلب رحمت خداوند ، امری مجاز است .

إما تعرضنّ عنهم ابتغاء رحمه من ربّك ترجوها فقل لهم قولاً میسورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۲

۲- رحمت خداوند ، تنها تکیه گاه و نقطه امید برای انسان در قیامت

یوم لایغنی مولًی عن مولًی شیًا . .. إلاّ من رحم اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۴ - ۹

۹ - بخشایش و رحمت ، اساس و محور مشیت الهی است .

یغفر لمن یشاء و یعذّب من یشاء و کان اللّه غفورًا رحیمًا

خداوند، گر چه متعلق مشیت را هم غفران و هم مجازات دانسته; ولی در نهایت بر مغفرت و رحمت ازلی خود تأکید ورزیده است. البته این برداشت، منوط به این است که فاعل <یشاء> همان فاعل <یغفر> و <یعذّب> باشد و ضمیر فاعل به خداوند باز گردد.

ایمان به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۵ - ۳

۳ - باور به ربوبیت خدا ، رحمت آفرینی و مالکیتش بر روز جزا ، وادار کننده آدمی به پرستش او

رب العلمین. الرحمن الرحیم. ملك یوم الدین. إیاك نعبد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۴ - ۱۲

۱۲ ضرورت توجه و باور به آمرزندگی و رحمت بیکران خداوند

فاعلموا إنّ اللّه غفور رحيم

باد رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات -

۷ - ۱ - ۷۷

۷ - < قال رسول اللّه (ص) : الریاح ثمان : أربع منها عـذاب و أربع منها رحمه . . . و الرحمه منها . . . المرسـلات . . . فیُرسـل اللّه المرسلات فتُثِیرُ السَّحاب . . . ;

رسول خـدا(ص) فرمود: بادهـا هشت گونه انـد; چهارگونه از آنها بادهای عـذاب و چهارگونه دیگر رحمت انـد. .. و از جمله بادهای رحمت... <مرسلات> است... پس خداوند <مرسلات> را می فرستد تا ابرها را به حرکت درآورد>.

باران رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۸ - ۴

۴ گیاهان نهفته در سرزمین های نامستعد ، هر چند باران رحمت بر آن ببارد ، تهی از خیر و برکتند و بازدهیشان اندک است .

و الذی خبث لایخرج إلا نکداً

<نکد> به معنای چیزی است که خیر در آن نباشد و بی خیر بودن گیاهان به این است که بازدهی آن اندک باشد.

بشارت به رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۵ - ۱۴

۱۴ - رهبران دینی باید صبرپیشگان را به بهره مند شدن از رحمت های الهی بشارت دهند .

و بشر الصبرین

بشارت رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۲ - ۱۳

۱۳ یوسف (ع) برادرانش را به آمرزش خدا و شمول رحمتش بر آنان نوید داد .

یغفر الله لکم و هو أرحم الرحمین

برداشت فوق بر این اساس است که <یغفر الله . ..> جمله ای خبری باشد.

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۶ - ۷

۷ - تشویق شدن گنه کاران به آمرزش خواهی از ساحت پروردگار و نوید غفران و رحمت به آنان

إنّه هو الغفور الرحيم

بی نظیری رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۳ - ۱۱

۱۱- رحمت گسترده الهی ، رحمتی بی بدیل و بی مانند است .

و أنت أرحم الرحمين

توصیف شدن خداوند به <أرحم الراحمین> (مهربان ترین مهربانان) دلیل بی مانند بودن او در مهربانی است؛ زیرا <برترین> در هر وصفی تنها یکی خواهد بود.

تبدیل رحمت به عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۵ - ۴

۴ - تبدیل مظاهر رحمت آفرین طبیعت ، به عوامل عذاب و نقمت ، در نتیجه عصیان گری انسان

ريح . .. تدمّر كلّ شيء

با توجه به نقش سازنده باد در سیستم حیات زمین؛ به کار گرفته شدن آن در راستای عذاب قوم عاد، بیانگر مطلب یاد شده است.

تحصیل رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۷ - ۷

۷ - نیل به هدایت و دستیابی به رحمت و الطاف الهی ، بشارت و مژده خداوند به صبرپیشگان راه ایمان

و بشر الصبرین . .. أولئک ... هم المهتدون

جمله <أولئک علیهم . ..> می تواند بیانگر بشارت و مژده ای باشد که <و بشر الصابرین> بدان اشاره داشت; یعنی: بشرهم بأن علیهم صلوات و ...

تداوم رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸ - ۸

-۸

رحمت الهی ، امری اصیل و مستمر ، و محرومیت از آن نتیجه عملکرد خود انسان است .

عسی ربّکم أن یرحمکم و إن عدتم عدنا

در این آیه خداونـد همه انسانها حتی گنهکاران را به رحمت خود امیدوار ساخته است: <اگر شـما به گناه و فساد باز گردید، کیفر و عذاب ما هم مجدداً به سراغ شـما خواهد آمد>. از این سخن، نتیجه گرفته می شود که گرفتار شدن به عذاب خداوند و محرومیت از رحمت او، حاصل عملکرد خود انسان است و رحمت خداوند همواره، اصیل و مستمر می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۲ - ۴

۴- روی گردانی کافران از پروردگار خویش ، علی رغم برخورداری از رحمت مداوم او

قل من یکلؤکم . .. من الرحمن بل هم عن ذکر ربّهم معرضون

<بل> در آیه شـریفه، برای اضـراب انتقالی است; یعنی، خداونـد پس از بیان نیاز بشـر به خـدای رحمان و ذکر عـذاب او، به علت اصلی کفر کافران (اعراض از یاد پروردگار و بی توجهی به ربوبیت الهی) پرداخته است.

تذکر رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۱

۱ پیامبر(ص) مأمور توجه دادن تکذیب کنندگان وحی به رحمت واسعه خداوند و بیم دادن آنان از عذاب حتمی اوست.

فإن کذبوک فقل ربکم ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۵

۵ - هارون ، با یادآوری رحمت گسترده خداوند به بنی اسرائیل ، باز

بودن راه بازگشت از شرک و ارتداد را به آنان یادآوری کرد .

إنّما فتنتم به و إنّ ربّکم الرحمن

توصیف خداوند در کلام هارون(ع)، با عنوان <الرحمان> و با توجه به گوساله پرستی و عصیان بنی اسرائیل، متضمن وعده رحمت الهی به آنان، در صورت توبه و بازگشت از شرک است.

تعدد خزاین رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۹ - ۴

۴ - گنجینه های رحمت الهی متعدد و بسیار است .

أم عندهم خزائن رحمه ربّک

تقدم رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۸

۸ رحمت خدا بر غضب وی پیشی دارد.

فإن کذبوک فقل ربکم ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۶ - ۱۲

۱۲ سبقت رحمت خدا بر غضب او

عذابی أصیب به من أشاء و رحمتی وسعت کل شیء

خداوند در بیان رحمت، فعل ماضی (وسعت) آورده و همگان را مشمول آن قرار داده است، ولی در بیان غضب، فعل مضارع (أصیب) به کار برده و با مترتب ساختن آن بر مشیت خویش، <من أشاء>، آن را امری مقدر و قطعی قلمداد نکرده است. از مقایسه این دو بیان به دست می آید که رحمت خدا اصل و غضب او عارضی و محدود است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۵۳ – ۱۰

۱۰ سبقت رحمت و نعمت خدا بر نقمت او

لم يك مغيرا نعمه أنعمها

جلد – نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۲۷

۲۷ سبقت رحمت الهی بر کیفر و غضبش

فإن یتوبوا یک خیراً لهم و إن یتولوا یعذبهم اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۰ - ۴

۴- تقدم و سبقت لطف و رحمت خداوند بر غضب و عذاب او

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم . و أن عذابی هو العذاب الألیم

از اینکه خداوند در توصیه به پیامبراسلام(ص) ابتدا غفران و رحمت خود و سپس عذاب خویش را ذکر کرده است می تواند بیانگر این باشد که: غفران و رحمت خداوند همواره بر غضب و عذاب او مقدم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۷ - ۱۲

۱۲- تقدم و سبقت رحمت خدا بر عذاب و کیفرش *

یرجون رحمته و یخافون عذابه

تقدم <یرجون رحمته> بر <یخافون عذابه> می تواند مشعر به مطلب فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۸ - ۵

۵- لطف و رحمت الهی بر آدمیان ، همواره ، مقدّم بر غضب او است .

و ربّک الغفور ذوالرحمه لو یؤاخذهم بما کسبوا لعجّل لهم العذاب

جمله <و ربّک الغفور. ..> به منزله تعلیلی برای امتناع در <لو یؤاخذهم> است; یعنی، اگر تعجیلی در مؤاخذه و عذاب برخی از کافران صورت نمی گیرد، به دلیل غفران و رحمت گسترده پروردگار است. بر این اساس، شمول غفران و رحمت

خداوند، سابق بر شمول غضب و عقوبت او است؛ یعنی، اصل اوّلی، شمول رحمت است.

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳ - ۷

۷ - سبقت رحمت و فضل خداوند ، بر غضب و عقوبت او

غافر الذنب و قابل التوب شدید العقاب ذی الطول

از تقدم دو صفت <غافرالذنب> و <قابل التوب>، بر <شدیدالعقاب> و <ذی الطول>، می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

توبه و رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۸ - ۱۵

۱۵ توبه انسان به درگاه الهی ، محفوف به دو رحمت از سوی خداوند

ثم تاب علیهم لیتوبوا إن اللّه هو التواب

توبه خداوند بر خطاکاران، (لطف و رحمت خدا به آنان) زمینه آن شد که آنان به سوی خدا توبه کنند و سپس خداوند هم رحمت خویش را بر آنان نازل کرده و خطایشان را ببخشید.

توکل به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۱ - ۴

۴ اتکا به مغفرت و رحمت خدا برای نجات از حادثه طوفان ، توصیه نوح (ع) به پیروان خویش

قال ارکبوا فیها . .. إن ربی لغفور رحیم

نوح(ع) با یادآوری مغفرت و رحمت الهی ، پس از فرمانش مبنی بر سوار شدن به کشتی ، درصدد بیان این حقیقت بود که کشتی تنها یک وسیله است و آنچه تأمین کننده نجات می باشد شمول مغفرت و رحمت الهی است.

جاودانگی رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲ - ۳

۳ - خداوند ، رحمان (دارای رحمتی فراگیر) و رحیم (دارای مهری پایان ناپذیر

) است .

تنزیل من الرحمن الرحیم

<رحمان> صیغه مبالغه و بیانگر گستردگی و فراگیری رحمت خداوند است. <رحیم> که بر وزن فعیل است (این وزن غالباً حاکی از عدم انفکاک صفت از ذات می باشد) بیانگر پایان ناپذیری آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۱۰

۱۰- اقتدار و عزت خداوند ، آمیخته با رحمت گسترده و جاودان او است .

هو العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۸ - ۱۰

۱۰- رضا و رحمت حق ، اصلی ازلی و جاری در نظام آفرینش ، و خشم الهی زاییده اعمال آدمیان *

اتّبعوا ما أسخط اللّه و کرهوا رضونه

<أسخط> (از باب افعال) بیانگر ایجاد است; ولی <رضوان> (به صورت اسم) می نمایانـد که رضا و رحمت حق، همواره گسترده بوده و خواهد بود و تنها کافی است که انسان بدان تمایل داشته و از آن بهره گیرد، برخلاف خشم و کیفر الهی که با نفس عمل انسان، پدید آمده و ایجاد می شود.

جلب رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۸ - ۵

۵- اعراض از اعانه به مستمندان همراه با پوزش از آنها ، به خاطر اشتغال به امر مهمی چون جلب رحمت خداوند ، امری مجاز است .

إما تعرضنّ عنهم ابتغاء رحمه من ربّک ترجوها فقل لهم قولاً میسورًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۲ – ۲

۲ – هیچ موجودی ، توانایی جلب رحمت منع شده خداوند از مردم

را ندارد .

و ما یمسک فلامرسل له من بعده

حتمیت رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۶ - ۵

۵ - برخورداری از رحمت الهی ، قطعی و مبتلا شدن به ناگواری ، غیر قطعی است .

و إذا أذقنا الناس رحمه فرحوا . .. و إن تصبهم سیّئه

هرگاه ادات جمله شرطیه <إذا> باشد، دلالت بر حتمیّ الوقوع بودن شرط می کند.

حرمت یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۱۰

۱۰ - مأیوس شدن بندگان از رحمت خداوند هرچند گناهانشان بسیار باشد حرام است .

لاتقنطوا من رحمه اللّه إنّ اللّه یغفر الذنوب جمیعًا

حق طلبی مشمولان رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۹ - ۱

۱ تنها مشمولان رحمت الهی ، در گیر و دار اختلافات دینی و مذهبی راه درست را می یابند و بر طریق حق گام می نهند .

و لایزالون مختلفین. إلّا من رحم ربک

خزاین رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۹ - ۱

۱ - گنجینه های رحمت پروردگار نزد احدی نیست .

أم عندهم خزائن رحمه ربّک

<خزانه> (مفرد <خزائن>) به معنای گنجینه است. <أم> نیز منقطعه بوده و به معنای <بل> و متضمن معنای همزه استفهام (از نوع استفهام انکاری) است.

درخواست رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۳ - ۴

۴ آدم و حوا پس از اعتراف به لغزش خویش از

خداوند خواستند تا گناهشان را بیامرزد و بر آنان ترحم کند.

قالا ربنا ظلنا أنفسنا و إن لم تغفر لنا و ترحمنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۱ – ۷،۱۰

۷ فراگیری رحمت الهی بر موسی (ع) و هارون ، از دعا ها و درخواست های موسی (ع) از خداوند .

و أدخلنا فی رحمتک

۱۰ بیان < أرحم الراحمین > بودن خدا پس از درخواست آمرزش و رحمت ، از آداب دعا به درگاه ربوبی است .

و أنت أرحم الرحمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۰۹ – ۷

۷ – استغفار و دعا برای جلب رحمت الهی ، از مشخصات عبودیت و ایمان

إنّه کان فریق من عبادی یقولون ربّنا ءامنّا فاغفر لنا و ارحمنا

درخواست رحمت برای مربی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۴ – ۱۰

۱۰– انسان باید از مربی خویش قدردانی و برای او از خداوند طلب رحمت کند .

ربّ ارحمهما کما ربّیانی صغیرًا

درخواست رحمت برای والدین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۴ – ۵،۹

۵- دعا و طلب رحمت بی دریغ از پروردگار برای پدر و مادر ، از وظایف فرزند است .

قل ربّ ارحمهما کما ربّیانی صغیرًا

<کما> می تواند اشاره به این حقیقت داشته باشد که چون رحمت پدر و مادر به فرزند بی دریغ بوده، پس فرزند نیز متقابلًا باید چنین رحمتی را برای پدر و مادرش درخواست کند.

۹- درخواست رحمت از پروردگار

برای پدر و مادر ، ادای گوشه ای از زحمت های بی دریغ آنان است .

و قل ربّ ارحمهما کما ربّیانی صغیرًا

<کما> حرف تشبیه مجازی و به معنای <لما> است; یعنی، خداونـدا به آنان ترحم کن به خاطر آنکه آنان مرا با زحمتهای خود پرورش داده اند.

درخواست رحمت برای هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۷

۷ فراگیری رحمت الهی بر موسی (ع) و هارون ، از دعا ها و درخواست های موسی (ع) از خداوند .

و أدخلنا فی رحمتک

درخواست رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰ - ۷

۷- اصحاب کهف ، با التجا به ربوبیّت الهی ، خواهان جلب رحمت و حمایت او شدند .

فقالوا ربّنا ءاتنا من لدنک رحمه و هیّئ لنا

دعا برای رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۸ - ۲

۲ - همه انسان ها ، حتی پیامبر (ص) ، نیازمند دعا و نیایش برای جلب رحمت خداوند

و قل ربّ اغفر و ارحم

دعوت به رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۶ - ۳

۳ پیامبر (ص) فراخوان مردم به ایمان و ترک کفر برای دستیابی به رحمت و سعادت دنیا و آخرت

یستعجلونک بالسیئه قبل الحسنه

<ال> در <الحسنه> عهد ذهنی است و اشاره به نویدهایی دارد که پیامبر(ص) به اهل ایمان ابلاغ می کرد و به قرینه مقابله آن با <السیئه> دوری از

عذاب دنیا و آخرت و رسیدن به آسایش و سعادت در دنیا و آخرت است.

دوری از رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۲ - ۴

۴ خردمندان ، رنج دوری از رحمت خداوند و خواری از سوی او را سخت تر از آتش دوزخ می دانند .

لاولی الالباب . .. ربّنا انّک من تدخل النّار فقد اخزیته

جمله شرطیه <من تدخل النّار فقد اخزیته>، علّت برای جمله <فقنا عذاب النّار> است، و بیانگر این معناست که آنچه به نظر <اولی الالباب> دردآور است و قابل تحمّل نیست، خواری و خذلان دوزخیان به دست خداوند است ; نه سوختن در آتش جهنّم.

دوستی با مأیوسان از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۳ - ۶

۶ - مأیوسان از رحمت حق و ثواب اخروی ، غیرقابل اعتماد و ناشایست برای دوستی و مودّت

یأیّها الذین ءامنوا لاتتولّوا قومًا . .. قد یئسوا من الأخره

جمله <قد یئسوا> به منزله تعلیل برای <لاتتولّوا> می باشد.

ذکر رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۸ - ۱۳

۱۳ توجه به عقاب ، رحمت و مغفرت الهی زمینه ساز عمل به احکام دین و پرهیز از اعمال ناپسند

و اعلموا إنّ اللّه شدید العقاب و إنّ اللّه غفور رحیم

هدف از بیان شدت عقاب، و بیان رحمت و مغفرت الهی پس از تبیین احکام، این است که زمینه انجام اوامر خدا و پرهیز از

نافرمانی وی در مخاطبان به وجود آید.

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۴ - ۱۰

۱۰ لزوم توجه انسان به توبه پذیری و رحمت گسترده خداوند

ألم یعلموا أن اللّه هو یقبل التوبه . .. و أن اللّه هو التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۲ - ۱۴

۱۴ یوسف (ع) با توجه دادن برادرانش به رحمت گسترده الهی ، آنان را به آمرزش گناهانشان امیدوار ساخت .

یغفر الله لکم و هو أرحم الرحمین

جمله <و هو . ..> حالیه است و به منزله تعلیل برای <یغفر الله> می باشد ; یعنی، چون <ارحم الراحمین> است، گناه شما را می بخشاید. قابل ذکر است که یوسف با یادآوری این صفت خداوند، پس از گذشت از گناه برادرانش، به این نکته اشاره می کند که: من از شما درگذشتم پس او که از همه از من و غیر من مهربان تر است، بی هیچ تردید از شما خواهد گذشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲ - ۳

۳- لطف و رحمت خداوند به بندگان ، سزاوار ذکر و یادآوری است .

ذکر رحمت ربّک عبده زکریّا

ذکر رحمت عام خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۱ - ۲

۲ - خداوند ، توجه دهنده خلق به رحمت بی کران خویش

الرحمن

آغاز شدن سوره با وصف <الرحمان> بیانگر مطلب یاد شده است.

رحمت آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۲۱

۲۱- آیات الهی

در قرآن و دیگر کتب آسمانی ، جلوه رحمت واسعه او است .

إذا تتلی علیهم ءایت الرحمن

استناد <آیات> به <رحمن> گویای برداشت یاد شده است. مضارع بودن <تتلی> دلالت دارد که وصف <النبیّن> و <من هدینا واجتبینا> در هر زمان، چنین اقتضایی دارد; بنابراین <آیات الرحمن> شامل قرآن نیز می شود.

رحمت اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۱ - ۳

۳ - عالم آخرت ، عالم کیفر و رحمت است .

ثمّ اللّه ینشئ النشأه الأخره . .. یعذّب من یشاء و یرحم من یشاء

رحمت اخروی بر مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۳ - ۱۷

۱۷ - درون حصار کشیده شده میان مؤمنان و منافقان در قیامت ، محل رحمت خدا و خارج آن در احاطه عذاب الهی است .

باطنه فیه الرحمه و ظهره من قبله العذاب

رحمت اخروی خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۲ - ۹

۹ - خداوند در قیامت نظر رحمتی بر کفرپیشگان و کتمان کنندگان حقایق دینی ، نخواهد داشت .

و لاهم ینظرون

در برداشت فوق فعل مجهول <ینظرون> از (نظر) به معنای رؤیت گرفته شده است. بر این مبنا <ولاهم ینظرون>; یعنی، نظر رحمتی به آنان نخواهد شد>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۵ - ۷

۷ اعراض کننـدگان از راه خـدا ، بازدارندگان مردم از پیوستن به آیین الهی و آنان که راه خدا را منحرف جلوه می دهند ، از رحمت الهی در

قیامت بدور خواهند بود .

أن لعنه اللّه علی الظالمین. الذین یصدون عن سبیل اللّه و یبغونها عوجاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۶ - ۱۱

۱۱ دنیا ظرف رحمت عام و گسترده خداوند و آخرت جایگاه تحقق رحمت خاص اوست . *

رحمتی وسعت کل شیء فسأکتبها للذین یتقون

جمله <رحمتی وسعت . .. > جواب موسی(ع) است که برای خود و پیروانش سعادت دنیا و آخرت را درخواست کرد. بنابراین به قرینه <سین> در <سأکتب> می توان گفت <سأکتبها> برای آخرت و <رحمتی> برای دنیاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۱ - ۲۰

۲۰ وعده خداوند به بهره مند ساختن مؤمنان راستین ، از رحمت خاص خویش در قیامت

و المؤمنون و المؤمنت . .. أولئک سیرحمهم اللّه

تعبیر <سیرحمهم> که اختصاص به آینده دارد به جای <یرحم> می تواند اشاره به قیامت داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۴ - ۱

۱ - امت اسلامی ، در دو عرصه دنیا و آخرت ، از فضل و رحمت خداوند برخورداراند .

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته فی الدنیا و الأخره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۰ - ۷

۷ - بهشت ، تجلی رحمت الهی در قیامت

فیدخلهم ربّهم فی رحمته

بنابراین که مراد از <رحمت> بهشت باشد، برداشت بالا به دست می آید.

رحمت اخروی خلد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۹ - ۱،۳

۱

کفرپیشگان مستکبر در دنیا سوگند یاد می کنند که خداوند مؤمنان را در آخرت مشمول هیچ رحمتی نخواهد کرد .

أهؤلاء الذین أقسمتم لاینالهم اللّه برحمه

کلمه <رحمه> نکره است و چون پس از نفی واقع شده، معنای عموم از آن استفاده می شود. قابل ذکر است که مراد کافران از <رحمت>، رحمتهای اخروی است. یعنی بر فرض اینکه آخرتی باشد، خداوند رحمتش را شامل حال مؤمنان نخواهد کرد. فعل مضارع <لا ینال> و نیز معقول نبودن نفی تمامی رحمتها در دنیا این معنا را تأیید می کند.

۳ مستکبران کفرپیشه مدعی برخورداری خویش از رحمت های الهی در آخرت

أهؤلاء الذین أقسمتم لاینالهم اللّه برحمه

زیرا سوگند مستکبران به محرومیت مؤمنان از رحمت الهی، از موضع کسی است که تنها خود را بهره مند از مواهب الهی می داند.

رحمت الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۹ - ۹

۹ خداوند ، بسیار آمرزنده و همواره مهربان با بندگان

و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۲ - ۱،۵

۱ نیل به رحمت الهی ، در گرو اطاعت از خدا و رسول (ص)

و اطیعوا اللّه و الرّسول لعلّکم ترحمون

۵ امید برخورداری از رحمت الهی ، برانگیزاننده مردم برای پیروی خدا و رسول (ص)

و اطیعوا اللّه و الرّسول لعلّکم ترحمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۳ - ۱۵

۱۵ اطاعت خدا و رسول (ص) ، جلب رحمت الهی و آمرزش

گناهان ، مراحلی در طول هم برای ورود به بهشت متّقین

و اطیعوا اللّه و الرّسول لعلّکم ترحمون. و سارعوا الی مغفره من ربّکم و جنّه عرضها

رحمت باران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۷ - ۳

۳ باران ، رحمتی از جانب خداوند است .

بشراً بین یدی رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۸ - ۲

۲ باران ، جلوه رحمت الهی برای آدمیان

أرسل الریح بشرًا بین یدی رحمته و أنزلنا من السماء ماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۶ - ۵

۵ - باران ، رحمت الهی برای بندگان است .

أن یرسل الریاح مبشّرت و لیذیقکم من رحمته

مراد از <رحمت> به قرینه <یرسل> و <مبشّرات> و <یذیق> باران است.

رحمت بر ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۳ - ۴،۵،۱۱

۴ ابراهیم (ع) و خانواده او ، همواره مشمول رحمت و برکات خاص خداوند بودند .

رحمت الله و برکته علیکم أهل البیت

۵ اسحاق و یعقوب ، رحمت و برکتی از ناحیه خداوند برای ابراهیم (ع) و خانواده او

فبشّرنها بإسحق . .. رحمت الله و برکته علیکم أهل البیت

۱۱ نزول رحمت و برکت خاص از ناحیه خداوند بر ابراهیم (ع) و سایر شایستگان رحمت ، نمودی از ستایش خدا از آنان و جلوه ای از والامقامی اوست .

رحمت الله و برکته علیکم أهل البیت إنه حمید مجید

<إنه حمید مجید> به منزله تعلیل برای شمول رحمت

و برکت بر خانـدان ابراهیم است; یعنی، چون خداوند از کار نیک بندگان سـتایش می کند و شـما اهل بیت نیز کارهای نیک انجام دادید و سزاوار ستایشید، خداوند رحمت و برکات خویش را بر شما ارزانی داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۰ - ۱

۱- حضرت ابراهیم و فرزندانش ، اسحاق و یعقوب ، برخوردار از رحمت هایی ویژه از جانب خداوند

و وهبنا لهم من رحمتنا

<من> برای تبعیض است; یعنی <وهبنـا لهم بعض رحمتنا> عنوان <هبه> و بخشـش الهی، حاکی از ویژگی و مرتبه والای آن است.

رحمت بر اسحاق(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۰ - ۱

۱- حضرت ابراهیم و فرزندانش ، اسحاق و یعقوب ، برخوردار از رحمت هایی ویژه از جانب خداوند

و وهبنا لهم من رحمتنا

<من> برای تبعیض است; یعنی <وهبنـا لهم بعض رحمتنا> عنوان <هبه> و بخشـش الهی، حاکی از ویژگی و مرتبه والای آن است.

رحمت بر اصحاب کهف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۷ - ۷

۷- ره یابی اصحاب کهف به پناهگاهی امن و وسیع ، نمودی از رحمت و هدایت الهی برای آنان بود .

ینشر لکم ربّکم من رحمته . .. و هم فی فجوه منه

رحمت بر ایوب(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۸۴ – ۶

۶- رفع بیماری ، غم و گرفتاری ایوب (ع) و بازگشت خانواده اش به آن ، رحمتی از جانب خدا بر او

بود .

فکشفنا ما به . .. رحمه من عندنا

رحمت بر بندگان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۳ - ۶

۶ بندگان خالص خدا ، مشمول رحمت ویژه خدا هستند .

و عباد الرحمن

آمدن صفت <رحمن> به جای دیگر اوصاف خداوند و اضافه شدن <عباد> به آن، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

رحمت بر بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۲ - ۴

۴- کتاب آسمانی موسی (تورات) ، سرمشق زندگی و تبلور رحمت الهی برای بنی اسرائیل

و من قبله کتب موسی إمامًا و رحمه

با توجه به این که کتاب موسی برای بنی اسرائیل و هدایت آنان نازل شده است، قید <إماماً و رحمه> نیز نظر به پیشوایی و رحمت در مورد آنان دارد.

رحمت بر پیروان نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۱ - ۷

۷ نوح (ع) ، واسطه شمول مغفرت و رحمت خداوند بر مؤمنان و پیروان او

إن ربی لغفور رحیم

به دلیـل <ارکبوا> که خطـاب به پیروان نوح است، متعلق <غفور> و <رحیم> نیز پیروان آن حضـرت می باشـد; یعنی: إن ربی لغفور لکم رحیم بکم. (خداونـد آمرزنـده شـما و نـازل کننـده رحمت بر شـماست). لازمه این سـخن آن بود که نوح می فرمود: <ربکم> (پرورگار شـما) نه <ربی>. این جابه جایی بیانگر این نکته است که: خداونـد به واسـطه نوع(ع)، مغفرت و رحمت خویش را به پیروان او می گستراند.

رحمت بر توابین اهل مدین

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۹۰ – ۱۱

۱۱ شعیب (ع) ، واسطه شمول رحمت خداوند بر توبه کنندگان قومش

واستغفروا ربکم ثم توبوا إلیه إن ربی رحیم ودود

چون خطاب در <استغفروا ربکم> متوجه مردم است، ظاهر آن بود که به جای <إن ربی> گفته می شد <إن ربکم . ..>. این جابه جایی می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که: خداوند به واسطه پیامبرانش، مردمان را مشمول رحمت و محبت خویش قرار می دهد و آنان، مجرای فیض الهی بر بندگانند.

رحمت بر توطئه گران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸ – ۶

۶- ربوبیت خداوند ، مقتضی بازگذاشتن در رحمت خویش به روی فتنه گران مجازات شده

و لیتبروا ما علوًا تتبیرًا . عسی ربّکم أن یرحمکم

رحمت بر حق پذیران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۲ – ۷

۷- تنها اهل ایمان و حق پذیران ، برخوردار از شفا و رحمت قرآنند .

و ننزّل من القرءان ما هو شفاء و رحمه للمؤمنین

رحمت بر خانواده ابراهیم(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۷۳ – ۴،۵

۴ ابراهیم (ع) و خانواده او ، همواره مشمول رحمت و برکات خاص خداوند بودند .

رحمت الله و بركته عليكم أهل البيت

۵ اسحاق و يعقوب ، رحمت و بركتى از ناحيه خداوند براى ابراهيم (ع) و خانواده او

فبشّرنها بإسحق . .. رحمت الله و بركته عليكم أهل البيت

رحمت بر صالحان

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۰ - ۱،۴،۸

۱ - مؤمنان نیک کردار ، مشمول رحمت پروردگار در قیامت

فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم ربّهم فی رحمته

۴ - مؤمنان نیک کردار ، مشمول رحمت حق در پی مشاهده نگرانی های همگانی قیامت *

و تری کلّ أمّه جاثیه . .. فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم

برداشت بالا بدان احتمال است که <فأمّا الذین. ..> تفریع بر <تری کلّ أمّه جاثیه> باشد.

۸ - شمول رحمت حق در قیامت نسبت به مؤمنان صلاح پیشه ، نمودی از ربوبیت او

فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم ربّهم فی رحمته

به کار رفتن واژه <ربّ> و اضافه آن به <هم>، بیانگر مطلب یاد شده است.

رحمت بر فرزندان ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۰ - ۱

۱- حضرت ابراهیم و فرزندانش ، اسحاق و یعقوب ، برخوردار از رحمت هایی ویژه از جانب خداوند

و وهبنا لهم من رحمتنا

<من> برای تبعیض است; یعنی <وهبنا لهم بعض رحمتنا> عنوان <هبه> و بخشش الهی، حاکی از ویژگی و مرتبه والای آن است.

رحمت بر کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۵ - ۶

۶ رحمت خدا حتی کافران و گمراهان را نیز فرا می گیرد .

فلیمدد له الرحمن مدًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۸ - ۱۰

۱۰- رحمت خداوند حتی کافران را نیز فرامی گیرد .

أم اتّخذ عند الرحمن عهدًا

ذکر نام <رحمان> در نفی مدعای کافران به جهت بیان این نکته

است که تفضلی خداوند به کافران نیز پرتویی از رحمانیت او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۲ - ۴

۴- روی گردانی کافران از پروردگار خویش ، علی رغم برخورداری از رحمت مداوم او

قل من یکلؤکم . .. من الرحمن بل هم عن ذکر ربّهم معرضون

<بل> در آیه شریفه، برای اضراب انتقالی است؛ یعنی، خداوند پس از بیان نیاز بشر به خدای رحمان و ذکر عذاب او، به علت اصلی کفر کافران (اعراض از یاد پروردگار و بی توجهی به ربوبیت الهی) پرداخته است.

رحمت بر گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۵ - ۶

۶ رحمت خدا حتی کافران و گمراهان را نیز فرا می گیرد .

فلیمدد له الرحمن مدًّا

رحمت بر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۶ - ۷

۷ - تشویق شدن گنه کاران به آمرزش خواهی از ساحت پروردگار و نوید غفران و رحمت به آنان

إنّه هو الغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پیام امیدبخش رحمت و آمرزش خداوند به بندگان گنه کار

قل يعبادى الذين أسرفوا على أنفسهم لاتقنطوا من رحمه اللّه

رحمت بر محسنان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - يوسف - ۱۲ - ۵۶ - ۲۰

۲۰ برخوردارى محسنان از رحمت خاص خداوند در دنيا ، مشيّت و خواست اوست .

نصيب برحمتنا من نشاء و لانضيع أجر المحسنين

رحمت بر محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۷ – ۴،۷

۴- پيامبراكرم (ص) ، مورد فضل و رحمت عظيم و گسترده الهى

إن فضله كان عليك كبيرًا

۷- ربوبيت الهى نسبت به پيامبر (ص) ، ربوبيتى آميخته با رحمت است .

إلّا رحمه من ربّك

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۵۶ – ۳،۱۲

۳ – پيامبر (ص) همواره ، مشمول رحمت خداوند است .

إنّ اللّه و ملئكته يصلّون على النبىّ

با توجه به معناى <صلاه> كه دعا است، دعاى خداوند بر پيامبر(ص) طبق نظر مفسران بسيارى، رحمت فرستادن بر او است.

۱۲ – < عن ابن أبى حمزه عن أبيه قال : سألت أباعبداللّه (ع) عن قول اللّه عزّوجلّ < إنّ اللّه و ملائكته يصلّون على النبىّ يا أيّها الذين آمنوا صلّوا عليه وسلّموا تسليماً > فقال : الصلاه من اللّه عزّوجلّ رحمه و من الملائكه تزكيه و من الناس دعاء . . . ;

على بن ابوحمزه، از پدرش، روايت كرده كه: از امام صادق(ع) از اين سخن خداوند عزّوجلّ <إنّ اللّه و ملائكته يصلّون. ..> پرسيدم، فرمود: صلوات خداوند، همان رحمت و صلوات ملائكه به پاكى ياد كردن و صلوات مردم دعا است...>.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۹ – تحريم – ۶۶ – ۱ – ۱۰

۱۰ – پيامبر (ص) بهره مند از غفران و رحمت خداوند

يأيّها النبىّ . .. و اللّه غفور رحيم

رحمت بر مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور -

۲۴ - ۱۰ - ۲

۲ - فضل و رحمت خداوند ، شامل همه افراد امت اسلام

و لولا فضل اللّه عليكم و رحمته

رحمت بر مسلمانان مكه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۵ - ۲۰

۲۰- مصونيت مؤمنان مكه و بهره مندى آنان از رحمت الهى ، از اهداف برقرارى صلح حديبيه

ليدخل اللّه فى رحمته من يشاء

از ارتباط جمله <ليدخل . ..> با آيه قبل، مطلب بالا استفاده مى شود; زيرا <ليدخل ...> غايت براى جواب محذوف است; يعنى، ما بدين سبب اجازه جنگ نداديم تا مؤمنان مكه آسيب نبينند و از رحمت الهى بهره مند گردند.

رحمت بر معرضان از خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۴۲ - ۶

۶- همه انسان ها ، حتى روى گردانان از پروردگار ، مشمول رحمت الهى اند .

قل من يكلؤكم . .. بل هم عن ذكر ربّهم معرضون

رحمت بر موسى(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - مريم - ۱۹ - ۵۳ - ۱،۳

۱- برانگيخته شدن هارون (ع) به نبوت ، موهبت خداوند و پرتوى از رحمت او به موسى (ع) بود .

و وهبنا له من رحمتنا أخاه هرون نبيًّا

۳- حضرت موسی (ع) مشمول رحمت الهی

و وهبنا له من رحمتنا

رحمت بر مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۲ - ۹

۹ قرآن ، گنجینه ای از رحمت های ویژه الهی برای مؤمنان به آن

هدی و رحمه لقوم یؤمنون

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۴۱ – ۷،۸

۷ نوح (ع) ، واسطه شمول مغفرت و رحمت خداوند بر مؤمنان و پیروان او

إن ربی لغفور رحیم

به دلیل <ارکبوا> که خطاب به پیروان نوح است، متعلق <غفور> و <رحیم> نیز پیروان آن حضرت می باشد; یعنی: إن ربی لغفور لکم رحیم بکم. (خداوند آمرزنده شما و نازل کننده رحمت بر شماست). لازمه این سخن آن بود که نوح می فرمود: <ربکم> (پرورگار شما) نه <ربی>. این جابه جایی بیانگر این نکته است که: خداوند به واسطه نوع(ع)، مغفرت و رحمت خویش را به پیروان او می گستراند.

۸ بخشش گناهان بندگان وگسترش رحمت بر آنان ، جلوه ای از ربوبیت خداوند

إن ربی لغفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۴۷ – ۷

۷– تهدید توطئه گران علیه پیامبر (ص) ، جلوه رأفت و رحمت خداوند به مؤمنان است .

أفأمن الذین مکروا السیّئات أن یخسف الله بهم . .. أو یأتیهم العذاب ... فإن ربّکم

برداشت فوق، بر این اساس است که عبارت <فإن ربّکم لرءوف رحیم> خطاب به مؤمنان باشد و ذکر آن پس از تهدیدهای گوناگون علیه توطئه گران، می تواند مشعر به نکته فوق باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۶۴ – ۹

۹– قرآن ، کتاب هدایت و رحمت برای مؤمنان است .

و ما أنزلنا علیك الکتب . .. هدًی و رحمه لقوم یؤمنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

١٠ – اسراء – ١٧ – ٨٢ – ٦،٧

-٦

آیات قرآن ، رحمتی بزرگ از جانب خدا برای اهل ایمان است .

و ننزّل . .. رحمه للمؤمنین

۷- تنها اهل ایمان و حق پذیران ، برخوردار از شفا و رحمت قرآنند .

و ننزّل من القرءان ما هو شفاء و رحمه للمؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۵۶ – ۶

۶ – مؤمنان نیکوکار در سایه برپایی نماز ، پرداخت زکات و اطاعت از پیامبر (ص) مشمول رحمت خدا هستند .

وعد اللّه الذین ءامنوا منکم و عملوا الصلحت. .. و أقیموا الصلوه و ءاتوا الزکوه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۴۳ – ۱،۲،۳،۹،۱۲

۱ – خداوند ، اعطا کننده رحمت ویژه خویش ، بر مؤمنان است .

هو الذی یصلّی علیکم

به قرینه <و کان بالمؤمنین رحیماً> مراد از صلوات خدا بر مؤمنان، اعطای رحمت است.

۲ – اعطای رحمت ویژه خداوند به مؤمنان ، به منظور بیرون بردن آنان از ظلمت هاو رساندن شان به نور است .

هو الذی یصلّی علیکم . .. لیخرجکم من الظلمت إلی النور

۳ – رحمت ویژه خداوند برای مؤمنان ، مقتضی ذکر و تسبیح فراوان او از سوی آنان

یأیّها الذین ءامنوا اذکروا اللّه ذکرًا کثیرًا . و سبّحوه... هو الذی یصلّی علیکم

۹ – خداوند ، بر مؤمنان رحیم (مهربان) است .

و کان بالمؤمنین رحیمًا

۱۲ – برخوردار کردن مؤمنان از رحمت ویژه ، برخاسته از عنایت و مهربانی خداوند به آنان است .

هو الذی یصلّی علیکم . .. و کان بالمؤمنین رحیمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب –

۶ - تدارک پاداش کریمانه برای مؤمنان از سوی خداوند ، ناشی از رحمت او به آنها است .

و کان بالمؤمنین رحیمًا . .. و أعدّ لهم أجرًا کریمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۰ - ۱،۴،۸،۹

۱ - مؤمنان نیک کردار ، مشمول رحمت پروردگار در قیامت

فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم ربّهم فی رحمته

۴ - مؤمنان نیک کردار ، مشمول رحمت حق در پی مشاهده نگرانی های همگانی قیامت *

و تری کلّ أمّه جاثیه . .. فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم

برداشت بالا بدان احتمال است که <فأمّا الذین. ..> تفریع بر <تری کلّ أمّه جاثیه> باشد.

۸ - شمول رحمت حق در قیامت نسبت به مؤمنان صلاح پیشه ، نمودی از ربوبیت او

فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم ربّهم فی رحمته

به کار رفتن واژه <ربّ> و اضافه آن به <هم>، بیانگر مطلب یاد شده است.

۹ - احاطه و فراگیری رحمت الهی ، نسبت به مؤمنان در قیامت

فیدخلهم ربّهم فی رحمته

تعبیر <یدخلهم. ..> می رساند که شمول رحمت حق نسبت به مؤمنان نیک کردار، محدودیتی ندارد و آنان داخل در رحمت او و مستغرق در آن می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳۱ - ۱۰

۱۰ - رحمت و لطف خداوند به مؤمنان و کیفر و عذاب ظالمان از سوی او ، براساس علم و حکمت او است .

إنّ اللّه كان عليمًا حكيمًا . يدخل من يشاء فى رحمته و الظلمين أعدّ لهم عذابًا أ

برداشت ياد شده، بر اين فرض

مبتنی است که جمله <یدخل من یشاء. ..>، خبر برای <إنّ> در <إنّ اللّه> و جمله <کان اللّه علیماً حکیماً>، معترضه و یا حال باشـد. بر این اساس توصـیف خداوند به علم و حکمت، اشاره به این دارد که کار خدا (رحمت یا عذاب)، مبتنی بر علم و حکمت است.

رحمت بر نوح(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۲۸ – ۵

۵ خداوند ، نوح (ع) را از رحمت ویژه خویش بهره مند ساخت و به مقام نبوت رسانید .

ءاتنی رحمه من عنده

مقصود از <رحمه>، به مناسبت مورد، مقام نبوت و پیامبری است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۴۳ – ۹

۹ نوح (ع) و همراهان او در کشتی ، بهره مندان از رحمت خدا

لا عاصم الیوم من أمر الله إلاّ من رحم

رحمت بر همسفران نوح(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۴۳ – ۹

۹ نوح (ع) و همراهان او در کشتی ، بهره مندان از رحمت خدا

لا عاصم الیوم من أمر الله إلاّ من رحم

رحمت بر یعقوب(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۵۰ – ۱

۱- حضرت ابراهیم و فرزندانش ، اسحاق و یعقوب ، برخوردار از رحمت هایی ویژه از جانب خداوند

و وهبنا لهم من رحمتنا

<من> برای تبعیض است; یعنی <وهبنا لهم بعض رحمتنا> عنوان <هبه> و بخشش الهی، حاکی از ویژگی و مرتبه والای آن است.

رحمت بر یوسف(ع)

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۷

۷ یوسف (ع) مصونیت خویش از گناه و خیانت را پرتوی از رحمت الهی بر خویش می دانست .

ما أُبرّءُ نفسی . .. إلاّ ما رحم ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۶ - ۱۷

۱۷ دستیابی یوسف (ع) به قدرت در سرزمین مصر و بهره مندی او از رحمت خاص الهی ، پاداش کار های نیک او بود .

کذلک مکّنّا . .. نصیب برحمتنا ... و لانضیع أجر المحسنین

رحمت بودن اسحاق(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۳ - ۵

۵ اسحاق و یعقوب ، رحمت و برکتی از ناحیه خداوند برای ابراهیم (ع) و خانواده او

فبشّرنها بإسحق . .. رحمت الله و برکته علیکم أهل البیت

رحمت بودن تورات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۴ - ۸

۸ تورات کتابی هدایتگر و موجب رحمت است.

ءاتینا موسی الکتب تماما . .. و هدی و رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۷ - ۹

۹ تورات ، پیشوا و راهنمای مردم و مایه رحمت بر ایشان

و من قبله کتب موسی إمامًا و رحمه

رحمت بودن فرزند صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۳ - ۶

۶ فرزند صالح ، رحمت و برکت خداوند است .

فبشّرنها بإسحق . .. رحمت الله و برکته علیکم أهل البیت

رحمت بودن قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۱ - ۲

۲ - قرآن ، کتابی است آغاز شده با نام خدا و همراه با اعلام رحمت بر بندگان .

بسم اللّه الرحمن الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۱۱ - ۱۴

۱۴ قرآن ، برای مردم رحمت آفرین است .

و لکن . .. هدًی و رحمه

رحمت بودن یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۳ - ۵

۵ اسحاق و یعقوب ، رحمت و برکتی از ناحیه خداوند برای ابراهیم (ع) و خانواده او

فبشّرنها بإسحق . .. رحمت الله و برکته علیکم أهل البیت

رحمت به انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۸ - ۶

۶ مقام نبوت ، رحمت خاص خداوند به پیامبران

و ءاتنی رحمه من عنده

نکره آوردن <رحمه> دلالت بر عظمت دارد و توصیفش به <من عنده> حاکی از ارجمندی آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۳ - ۷

۷ مقام نبوت ، رحمت خاص خداوند به پیامبران است .

و ءاتنی منه رحمه

نکره آوردن <رحمه> دلالت بر عظمت آن دارد که در برداشت از آن به رحمت خاص تعبیر شد.

رحمت به صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۳ - ۶

۶ خداوند ، صالح (ع) را از رحمت ویژه خویش بهره مند ساخت و به مقام نبوت رسانید .

و

ءاتنی منه رحمه

مقصود از <رحمه>، به مناسبت مورد، مقام نبوت و پیامبری است.

رحمت بهشت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۱ - ۶

۶- بهشت های عدن ، جلوه ای از رحمت بی کران الهی است .

جنّت عدن التی وعد الرحمن

کلمه <الرحمن> بیانگر نکته فوق است.

رحمت تورات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۴ - ۳

۳ نوشته ها و حقایق موجود در الواح عطا شده به موسی ، هدایتگر انسان ها و رحمت آفرین برای آنها

و فی نسختها هدی و رحمه

کلمه <نسخه> به نوشته اصلی و نیز به رونوشت آن به اعتبار اینکه جانشین نوشته اصلی است، اطلاق می گردد. (لسان العرب). ظاهراً مراد از <نسخه> در آیه شریفه همان نوشته اصلی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۳ - ۵

۵ - تعلیمات تورات ، بصیرت بخش ، هدایتگر و رحمت آفرین برای مردم

و لقد ءاتینا موسی الکتب . .. بصائر للناس و هدًی و رحمه

رحمت خاص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۴ - ۱،۲،۳،۴

۱ نبوت و هدایت ، رحمت خاص خداوند

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم قل ان الهدی هدی الله . .. قل ان الفضل بید اللّه ..

جمله <یختص برحمته>، رد پندار یهود است که می پنداشتند پیامبر فقط از میان ایشان مبعوث می شود، بنابراین مقصود از <رحمه> در آیه، پیامبری است.

۲ برخورداری از رحمت خداوند ، در گرو مشیت اوست

.

یختص برحمته من یشاء

۳ پیامبر اسلام (ص) ، مشمول رحمت خاص الهی

قل ان الفضل بید الله . .. یختص برحمته من یشاء

بنابراینکه مراد از فضل الهی، نبوت و برگزیدن پیامبر (ص) باشد.

۴ رحمت خاص خداوند ، برخاسته از فضل عظیم اوست .

یختص برحمته من یشاء و الله ذو الفضل العظیم

جمله <و الله ذوالفضل> علت برای جمله <یختص برحمته> است.

رحمت خاص خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۵ - ۶،۷،۱۰

۶ - خداوند ، بر اساس مشیت خویش رحمتش را به گروهی از انسان ها اختصاص می دهد .

و اللّه یختص برحمته من یشاء

۷ - خداوند ، دارای رحمتی خاص است .

و اللّه یختص برحمته من یشاء

۱۰ - نزول رحمت خاص الهی بر بندگان ، مسبوق به وجود زمینه ها و شایستگیهایی در آنان است .

و اللّه یختص برحمته من یشاء و اللّه ذوالفضل العظیم

هدف از توصیف خداوند به دارنده فضل و بخشش بی کران، پس از <و اللّه یختص برحمته من یشاء>، بیان این حقیقت است که: اگر خداوند رحمت ویژه خود رابه همگان عطا نمی کند و به فرد و یا گروهی اختصاص می دهد، نه از جهت کمبود رحمت است; بلکه وجود زمینه در انسانها، دخیل در جلب رحمت ویژه الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۵۷ – ۱،۲

۱ – الطاف و عنایت های خداوند ، ثناء و درود او و رحمت خاصش همواره بر مؤمنان صبرپیشه ، سایه گستر است .

أولئك علیهم صلوت من ربهم و رحمه

صلاه به معنای

توجه کردن و مورد مهر قرار دادن است. (الکشاف)

۲ - گسترش الطاف و رحمت خاص الهی بر مؤمنان صبور ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۷ - ۳،۴،۱۲

۳ عنایت ویژه خداوند به رشد و تربیت معنوی مریم (س)

و انبتها نباتاً حسناً

۴ عنایت خاص خداوند نسبت به برخی از انسان ها ، موجب رشد و تعالی ویژه آنان

فتقبّلها ربّها . .. و انبتها نباتاً حسناً

۱۲ عنایت پروردگار ، تربیت شایسته ، پرستش خدا و تغذیه صحیح ، از عوامل مؤثر در رشد معنوی انسان

و انبتها نباتاً حسناً و کفّلها زکریّا . .. المحراب و جد عندها رزقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۲ - ۲۷

۲۷ خداوند دارای فضل و رحمتی خاص ، نسبت به مؤمنان

و اللّه ذو فضل علی المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۳ - ۱۷،۲۲

۱۷ رهایی اکثریّت مسلمانان از پیروی شیطان ، مرهون فضل و رحمت خاص الهی است .

لو لا فضل اللّه علیکم و رحمته لاتبعتم الشیطان الّا قلیلا

با توجه به زمینه آیات این بخش از سوره، که درباره غزوه بدر صغراست، معنای آیه با عنایت به استثنا، چنین است: تنها

گروهی اندک از مسلمانان بدون هدایت ویژه خداوند به حکم ضرورت دفاع از اسلام، راهی نبرد شدند و شایعات توانمندی دشمن، آنان را از انجام وظیفه بازنداشت، بر خلاف بسیاری از آنان که به سبب آن شایعات تصمیمی

بر شرکت در نبرد نداشتند، ولی ارشادات پیامبر (ص) عامل حرکت آنان شد.

۲۲ رهایی مسلمانان از پیروی شیطان در اکثر امور ، مرهون فضل و رحمت خاص الهی

و لو لا فضل اللّه علیکم و رحمته لاتّبعتم الشّیطان الّا قلیلا

بنابر اینکه <قلیلا> صفت برای مصدر محذوف <اتّباعاً> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۴ - ۱۶

۱۶ پذیرش قرآن و معارف آن در گرو رحمتی خاص از جانب خداوند

و لعنوا بما قالوا . .. ما أنزل إلیک من ربک طغیاناً و کفراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۴۰ - ۲،۳،۴

۲ دستیابی به رحمتهای ویژه الهی در گرو راهیابی به عالمی برتر از عالم دنیاست.

لاتفتح لهم أبوب السماء

بنابراین که مراد از <لاتفتح . ..> محرومیت کافران از رحمتهای ویژه الهی در دنیا باشد، کلمه <سماء>، اشاره به آن دارد که گنجینه آن رحمتها در جایگاهی فراتر از عالم ماده است.

۳ کفر و شرک مانع راهیابی به عالم برتر برای کسب رحمتهای ویژه الهی است.

إن الذین کذبوا بأیتنا و استکبروا عنها لاتفتح لهم أبوب السماء

۴ رحمت ویژه الهی دارای اقسام و انواع گوناگون

لاتفتح لهم أبوب السماء

چنانچه گشوده بودن درهای آسمان کنایه از رحمت ویژه الهی باشد، جمع آوردن کلمه <ابواب> حکایت از تنوع رحمتهای ویژه دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۳ - ۱۳،۱۴

۱۳ دستیابی قوم نوح (ع) به رحمت های ویژه خداوند ، از اهداف بعثت آن حضرت بود .

جاءکم ذکر من ربکم

علی رجل منکم . .. لعلکم ترحمون

۱۴ شمول رحمت خاص الهی بر بندگان ، از اهداف نزول دین و بعثت پیامبران

أن جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم . .. لعلکم ترحمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۲ - ۴

۴ نجات هود و همراهانش ، جلوه ای از رحمت خاص خداوند

فأنجینه و الذین معه برحمه منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۶ - ۱۰،۱۱،۱۴

۱۰ خداوند دارای رحمتی عام و فراگیرِ همه موجودات و دارای رحمتی خاص و فراگیرِ گروهی از انسانها

و رحمتی وسعت کل شیء فسأکتبها للذین یتقون

خداوند از یک سو رحمت خویش را با جمله <وسعت کل شیء> فراگیرِ همه موجودات معرفی کرده و از سویی دیگر با جمله <سأکتبها> آن را مخصوص گروهی از انسانها دانسته است. از مقایسه بین این دو معنا می توان استفاده کرد که مراد از رحمت در <سأکتبها>، رحمتی خاص است. گفتنی است بر این مبنا ضمیر در <سأکتبها> به طریقه استخدام، به <رحمتی> برگردانده می شود.

۱۱ دنیا ظرف رحمت عام و گسترده خداوند و آخرت جایگاه تحقق رحمت خاص اوست . *

رحمتی وسعت کل شیء فسأکتبها للذین یتقون

جمله <رحمتی وسعت . .. > جواب موسی(ع) است که برای خود و پیروانش سعادت دنیا و آخرت را درخواست کرد. بنابراین به قرینه <سین> در <سأکتب> می توان گفت <سأکتبها> برای آخرت و <رحمتی> برای دنیاست.

۱۴ برخوردار شدن از رحمت خاص الهی در گرو ایمان به تمامی آیات خداست .

فسأکتبها للذین یتقون . .. و الذین

هم بايتنا يؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۲۱ - ۲،۳،۶

۲ مهاجران و مجاهدان راه خدا ، مشمول رحمت ويژه الهى اند .

هاجروا و جهدوا فى سبيل اللّه . .. يبشرهم ربهم برحمه منه

نكره آوردن كلمه <رحمه> حاكى از اين است كه: مؤمنان مهاجر و مجاهد راه خدا، برخوردار از رحمتى خاص و ويژه خواهند بود.

۳ برخوردارى از مقام رضوان (رضايت كامل خدا از انسان) از موهبت هاى خاص خداوند به مؤمنان مهاجر و مجاهد

هاجروا و جهدوا فى سبيل اللّه . .. يبشرهم ربهم ... و رضون

۶ برخوردارى مؤمنان مهاجر ومجاهد از رحمت ويژه خدا و مقام رضوان ، نعمتى است بسيار ارجمندتر از دستيابى آنان به باغ ها و بوستان هاى بهشت .

هاجروا و جهدوا فى سبيل اللّه . .. يبشرهم ربهم برحمه منه و رضون و جنت

تقديم <رحمه> و <رضوان> بر <جنات> رساننده برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۷۱ - ۲۰

۲۰ وعده خداوند به بهره مند ساختن مؤمنان راستين ، از رحمت خاص خويش در قيامت

و المؤمنون و المؤمنت . .. أولئك سيرحمهم اللّه

تعبير <سيرحمهم> كه اختصاص به آينده دارد به جاى <يرحم> مى تواند اشاره به قيامت داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۸ - ۵،۶

۵ خداوند ، نوح (ع) را از رحمت ويژه خويش بهره مند ساخت و به مقام نبوت رساند .

ءاتنی رحمه من عنده

مقصود از <رحمه>، به مناسبت مورد، مقام

نبوت و پیامبری است.

۶ مقام نبوت ، رحمت خاص خداوند به پیامبران

و ءاتنی رحمه من عنده

نکره آوردن <رحمه> دلالت بر عظمت دارد و توصیفش به <من عنده> حاکی از ارجمندی آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۳ - ۶،۷

۶ خداوند ، صالح (ع) را از رحمت ویژه خویش بهره مند ساخت و به مقام نبوت رسانید .

و ءاتنی منه رحمه

مقصود از <رحمه>، به مناسبت مورد، مقام نبوت و پیامبری است.

۷ مقام نبوت ، رحمت خاص خداوند به پیامبران است .

و ءاتنی منه رحمه

نکره آوردن <رحمه> دلالت بر عظمت آن دارد که در برداشت از آن به رحمت خاص تعبیر شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲ - ۱

۱- زکریا ، بنده شایسته خدا و برخوردار از رحمت خاص او

ذکر رحمت ربّک عبده زکریّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳ - ۲

۲- دعا و راز و نیاز پنهانی زکریا به درگاه خدا ، زمینه ساز برخورداری وی از رحمت خاص الهی بود .

رحمت ربّک . .. زکریّا . إذ نادی ربّه نداءً خفیًّا

<إذ نـادی> ظرف برای <رحمت ربّک> است. مفاد این ترکیب آن است که شـمول رحمت خداونـد بر زکریا، زمانی بوده که به مناجات پنهانی با خداوند پرداخته بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۳ - ۱،۲،۳،۱۲

۱ - خداوند ، اعطا کننده رحمت ویژه خویش ، بر مؤمنان است .

هو الذی یصلّی علیکم

به قرینه <و کان

بالمؤمنین رحیماً> مراد از صلوات خدا بر مؤمنان، اعطای رحمت است.

۲ - اعطای رحمت ویژه خداوند به مؤمنان ، به منظور بیرون بردن آنان از ظلمت هاو رساندن شان به نور است .

هو الذی یصلّی علیکم . .. لیخرجکم من الظلمت إلی النور

۳ - رحمت ویژه خداوند برای مؤمنان ، مقتضی ذکر و تسبیح فراوان او از سوی آنان

یأیّها الذین ءامنوا اذکروا اللّه ذکرًا کثیرًا . و سبّحوه... هو الذی یصلّی علیکم

۱۲ - برخوردار کردن مؤمنان از رحمت ویژه ، برخاسته از عنایت و مهربانی خداوند به آنان است .

هو الذی یصلّی علیکم . .. و کان بالمؤمنین رحیمًا

رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۷ - ۴،۱۰

۴ - خداوند توبه آدم (ع) را پذیرفت ، گناهش را آمرزید و او را مشمول رحمت خویش قرار داد .

فتاب علیه إنه هو التواب الرحیم

۱۰ - باور به توبه پذیری و رحیمیت خدا ، ترغیب کننده شخص گنهکار به توبه و طلب آمرزش از اوست .

فتاب علیه إنه هو التواب الرحیم

هدف از تأکید بر توبه پذیری خداوند - که از حرف تأکید <انّ> و ضمیر فصل <هو> و به کارگیری صیغه مبالغه <تواب> به دست می آید - ترغیب گنهکاران به توبه و طلب آمرزش از خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۵ - ۸

۸ - ناخشنودی کفرپیشگان از نایل شدن مؤمنان به خیر و برکت ، بازدارنده رحمت الهی بر اهل ایمان نخواهد شد .

ما یودّ الذین کفروا . .. أن ینزل علیکم من

خیر و اللّه یختص برحمته من یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۲ - ۱۱

۱۱ - < و روی ان رسول اللّه (ص) خرج علی اصحابه فقال : . . . قال سبحانه : فاذکرونی أذکرکم ; یعنی ، اذکرونی بالطاعه و العباده اذکرکم بالنعم و الاحسان و الرحمه و الرضوان ;

از رسول خدا(ص) درباره سخن خداوند که فرموده <فاذکرونی أذکرکم> روایت شده که یعنی، مرا با اطاعت و عبادت خود یاد کنید تا شما را با نعمتها و احسان و رحمت و رضوان خود یاد نمایم>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۹ - ۱۱،۱۰،۸

۸ - کتمان کنندگان حقایق دینی ، به لعنت خدا و دوری از رحمت او گرفتار خواهند شد .

إن الذین یکتمون . .. أولئک یلعنهم اللّه

۱۰ - علمای یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایق و معارف کتب آسمانی از رحمت خدا محروم شده و مورد لعن و نفرین لعنت کنندگان هستند .

إن الذین یکتمون ما أنزلنا . .. أولئک یلعنهم اللّه و یلعنهم اللعنون

۱۱ - نقش نفرین و لعنتِ نفرین کنندگان ، در دور شدن رحمت الهی از لعنت شوندگان

و یلعنهم اللعنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۱۲

۱۲ - خداوند ، با بازگرداندن رحمت خویش بر متخلفان از حکم الهی (حرمت آمیزش در شب های ماه رمضان) گناه آنان را مورد عفو قرار داد .

فتاب علیکم و عفا عنکم

فیش

۲ - بقره - ۲ - ۱۹۹ - ۱۰،۱۳

۱۰ وعده الهی به آمرزش و رحمت استغفارکنندگان

و استغفروا اللّه ان اللّه غفور رحیم

گر چه آیه مزبور درباره کوچ از مَشعر و عرفات است ; ولی تعلیل <ان اللّه غفور رحیم>، عام است. بنابراین وعده رحمت و آمرزش، به مطلق استغفارکنندگان است.

۱۳ طالبان آمرزش الهی به هنگام کوچ از مشعر و عرفات ، مشمول مغفرت و رحمت خداوند هستند .

ثم افیضوا . .. و استغفروا اللّه ان اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۶ - ۱۰

۱۰ تجلی رحمت و رأفت الهی ، در چگونگی بیان احکام

کتب علیکم القتال و هو کره لکم و عسی ان تکرهوا

بیان مصلحت واقعی حکم جهاد، علی رغم ظاهر ناخوشایند آن، و توجیه مؤمنان به آنچه خیر واقعی آنان در آن است، حاکی از رحمت و رأفت الهی به مکلّفین، حتی در چگونگی بیان احکام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۸ - ۸،۹

۸ همراهی رحمت الهی با غفران او

و اللّه غفور رحیم

بنابراینکه <رحیم>، صفتِ <غفور> باشد; یعنی خداوند، بخشایشگری رحیم است.

۹ مؤمنان و مهاجران مجاهد در راه خدا نیز ، نیازمند غفران و رحمت حق هستند .

ان الّذین امنوا و الذین هاجروا و جاهدوا فی سبیل اللّه . .. و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۶ - ۹

۹ کسانی که با شکستن سوگند بر ترک آمیزش جنسی به زندگی زناشویی بازگردند ، مشمول رحمت

و غفران الهی هستند .

للذین یؤلون . .. فان فاءو فانّ اللّه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۸۴ – ۱۱

۱۱ تقدم غفران و رحمت الهی ، بر قهر و عذاب وی *

فیغفر لمن یشاء و یعذّب من یشاء

از تقدیم ذکری غفران بر عذاب استفاده شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۸۶ – ۱۷،۱۸

۱۷ مؤمنان ، خواستار عفو (رفع آثار گناه) ، غفران و رحمتِ پروردگارِ خویش

و اعف عنّا و اغفر لنا و ارحمنا

۱۸ عفو و غفران ، زمینه و مقدّمه رحمت خاصّ الهی *

و اعف عنّا و اغفر لنا و ارحمنا

چون عفو و غفران جلوه ای از رحمت الهی است، بنابراین مراد از <و ارحمنا> طلب رحمتی خاص خواهد بود. گفتنی است که تقدّم ذکری عفو و غفران، نشانه مقدّمه بودن آن دو برای رحمت خاص الهی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۸ – ۱۸،۱۵،۱۱،۹،۸،۲

۲ عالمان ژرفنگر ، خواهان رحمتی ویژه از پروردگار هستند .

و الرّاسخون فی العلم یقولون . .. ربّنا ... وهب لنا من لدنک رحمه

۸ عالمان ژرفنگر ، به ربوبیّت الهی و افاضه هدایت و رحمت از ناحیه او ، اذعان دارند .

و الرّاسخون فی العلم یقولون . .. ربّنا لا تزغ قلوبنا ... من لدنک رحمه

۹ عالمان ژرفنگر بیمناک از ابتلای به انحراف ، و امیدوار به رحمت و حفظ هدایت از جانب پروردگار

و الرّاسخون فی العلم یقولون . .. ربّنا

لا تزغ قلوبنا بعد اذ هديتنا و هب لنا من ل

۱۱ ربوبیّت الهی ، مقتضی هدایت و رحمت و حفظ بندگان از انحراف

ربّنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا

۱۵ دوام هدایت ، رحمت خاص خداوند است . *

ربّنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا و هب لنا من لدنک رحمه

بنابراینکه جمله <و هب لنا . .. >، تفسیر جمله <لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا> باشد.

۱۸ عالمان ژرفنگر خواستار رحمتی از خداوند ، که فراتر از هدایت و استمرار آن است .

ربّنا لا تزغ قلوبنا . .. و هب لنا من لدنک رحمه

بنابراینکه جمله <وهب لنا . .. >، تفسیر جمله سابق نباشد; و چون پس از نعمت هدایت درخواست شده، نشانه برتری آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۹ - ۲،۳

۲ محرومیّت از رحمت و هدایت خداوند ، موجب گرفتاری در آخرت

ربّنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا و هب . .. رحمه ... ربّنا انّک جامع النّاس

جمله <ربّنا انّک جامع النّاس> که اقرار به قیامت است، به منزله علت درخواستی است که در آیه قبل بیان شده.

۳ اعتقاد به قیامت ، زمینه احساس نیاز انسان به رحمت و هدایت الهی

ربّنا لا تزغ قلوبنا . .. ربّنا انّک جامع الناس

بنابراینکه <ربّنا انک جامع الناس>، بیانگر علّت طلب رحمت و استمرار هدایت خداوند باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰ - ۱

۱ کافران به جای تکیه بر رحمت الهی ، بر مال و اولاد خویش متّکی هستند .

ربّنا

. .. هب لنا من لدنک رحمه ... انّ الذین کفروا لن تغنی عنهم اموالهم و لا اول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۴ - ۱،۲،۳،۴

۱ نبوت و هدایت ، رحمت خاص خداوند

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم قل ان الهدی هدی الله . .. قل ان الفضل بید اللّه ..

جمله <یختص برحمته>، رد پندار یهود است که می پنداشتند پیامبر فقط از میان ایشان مبعوث می شود، بنابراین مقصود از <رحمه> در آیه، پیامبری است.

۲ برخورداری از رحمت خداوند ، در گرو مشیت اوست .

یختص برحمته من یشاء

۳ پیامبر اسلام (ص) ، مشمول رحمت خاص الهی

قل ان الفضل بید الله . .. یختص برحمته من یشاء

بنابراینکه مراد از فضل الهی، نبوت و برگزیدن پیامبر (ص) باشد.

۴ رحمت خاص خداوند ، برخاسته از فضل عظیم اوست .

یختص برحمته من یشاء و الله ذو الفضل العظیم

جمله <و الله ذوالفضل> علت برای جمله <یختص برحمته> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۷ - ۲۳

۲۳ نظر خداوند به مردم در قیامت ، رحمت او به آنان است .

و لا ینظر الیهم

امیرالمؤمنین (ع) درباره آیه <و لا ینظر الیهم یوم القیمه>، فرمود: فنظره الیهم رحمه منه لهم.

توحید صدوق، ص ۲۶۵، ح ۵ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۲۹۳، ح ۱۳.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸۹ - ۸

۸ غفران و رحمت الهی ، دلیل پذیرش توبه مرتدّ و آمرزش

گناه او

الا الذین تابوا . .. فان اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۷ - ۱،۲،۴،۵

۱ روسفیدان در قیامت ، غرق در رحمت جاودانه الهی

و اما الذین ابیضّت وجوهُهم ففی رحمه اللّه هم فیها خالدون

۲ اعتصام به حبل اللّه ، دعوت به نیکی ها و امر به معروف و نهی از منکر ، موجب استغراق در رحمت جاودانه الهی

و اعتصموا بحبل اللّه . .. و لتکن منکم امه یدعون الی الخیر و یأمرون بالمعروف ...

به مقتضای ارتباط این آیه و آیات پیشین، روسفیدی می تواند نتیجه اعمال نیک یاد شده در آیات قبل باشد.

۴ تمسک کنندگان به ریسمان الهی و دعوت گران به خیر ، امرکنندگان به معروف و نهی کنندگان از منکر ، روسفیدان در قیامت و مستغرق در رحمت جاودانه الهی

و اعتصموا بحبل اللّه . .. یدعون الی الخیر و یأمرون بالمعروف ... اما الذین ابیضّت

مستفاد از ارتباط میان این آیه و آیات قبل.

۵ تداوم بر ایمان ، موجب روسفیدی و جاودانگی در رحمت الهی

اکفرتم بعد ایمانکم . .. اما الذین ابیضّت وجوههم

علت سیه رویی به مقتضای <اکفرتم بعد ایمانکم>، ارتداد است. و به قرینه مقابله، علت روسفیدی، تداوم بر ایمان خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۸ - ۵

۵ عذاب سیه رویان (اهل کفر) و استغراق سفیدرویان در رحمت الهی ، از آیات بحق خداوند

فذوقوا العذاب بما کنتم تکفرون . .. ففی رحمه اللّه ... تلک ایات اللّه

بنابراینکه مشارالیه <تلک>، مطالب مذکور

در دو آیه قبل باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۷ - ۵،۶،۷،۹

۵ خداوند ، آمرزنده پیکارگران شهید کارزار احد و بخشاینده رحمت های خویش به آنان

و لئن قتلتم فی سبیل اللّه او متّم لمغفره من اللّه و رحمه

چون آیه مورد بحث در ضمن آیاتی آمده که مسائل نبرد احد را مطرح می کرد، می تواند اشاره مستقیم به شهیدان جنگ احد داشته باشد.

۶ آمرزش گناهان آدمی از سوی خداوند ، زمینه بهره مندی او از رحمت خاصّ الهی

لمغفره من اللّه و رحمه

چون در آیه شریفه <مغفره> مقدّم بر <رحمه> شده، می توان نتیجه گرفت که آمرزش گناهان مقدّمه ای برای دریافت رحمت خاص الهی است.

۷ آمرزش و رحمت الهی ، دارای ارزش برتر از تمامی ثروت های به دست آمده و امکانات دنیوی

لمغفره من اللّه و رحمه خیر ممّا یجمعون

۹ ارزش والاتر ماندگای در دنیا و ثروت اندوزی ، بر شهادت و رحمت و آمرزش الهی ، در پندار غلط کفرپیشگان

لو کانوا عندنا ما ماتوا و ما قتلوا . .. لمغفره من اللّه و رحمه خیر ممّا یجمعون

جمله <لو کانوا . .. > شیفتگی کفرپیشگان را نسبت به ماندگاری در دنیا بیان می کند، و جمله <خیر ممّا یجمعون> هدف و یا عاقبت از ماندگاری را توضیح می دهد. یعنی هدف کفرپیشگان از ماندگاری در دنیا به چنگ آوردن منافع دنیوی و ثروت اندوزی است و آنان این منافع گذرا را بالاتر از رحمت و آمرزش الهی می پندارند و لذا بر کشته های در راه خدا تأسف می خورند.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۹ - ۲،۵

۲ رحمت الهی ، تنها سرچشمه نرمی و مدارای پیامبر (ص) با مردم

فبما رحمه من اللّه لنت لهم

تقدیم <بما رحمه> بر متعلقش (لنتَ)، دلالت بر حصر دارد.

۵ خُلق و خوی خوش و مدارای با مردم ، برخاسته از رحمت الهی

فبما رحمه من اللّه لنت لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۲ - ۴

۴ خردمندان ، رنج دوری از رحمت خداوند و خواری از سوی او را سخت تر از آتش دوزخ می دانند .

لاولی الالباب . .. ربّنا انّک من تدخل النّار فقد اخزیته

جمله شرطیه <من تدخل النّار فقد اخزیته>، علّت برای جمله <فقنا عذاب النّار> است، و بیانگر این معناست که آنچه به نظر <اولی الالباب> دردآور است و قابل تحمّل نیست، خواری و خذلان دوزخیان به دست خداوند است ; نه سوختن در آتش جهنّم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۶ - ۱۲،۱۳

۱۲ سقوط کیفر و پذیرش توبه گناهکاران و مرتکبین فحشا از سوی خداوند ، جلوه توبه پذیری و رحمت او

و الّذان یأتیانها منکم . .. اِنّ اللّه کان توّاباً رحیماً

۱۳ توبه پذیری خداوند ، پرتوی از رحمت او

اِنّ اللّه کان توّاباً رحیماً

وصف <رحیماً> می تواند تعلیل برای <توّاباً> باشد ; یعنی چون رحیم است، توبه پذیر می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۳ - ۱۸

۱۸ حکم خداوند

به صحت ازدواج با دو خواهر و نیز با محارم تا پیش از بیان حرمت آن ، جلوه ای از رحمت او نسبت به بندگان

و ان تجمعوا بین الاختین الّا ما قد سلف انّ اللّه کان غفوراً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۵ - ۳۵،۳۷

۳۵ تجویز ازدواج با کنیزان ، مظهری از غفران و رحمت الهی

و من لم یستطع منکم . .. فمن منا ملکت ایمانکم ... و اللّه غفور رحیم

۳۷ رحمت الهی ، منشأ غفران وی *

و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۶ - ۷

۷ خداوند ، خواهان بازگشت به بندگان خود ، با رحمت خویش

و یرید اللّه لیبیّن لکم . .. و یتوب علیکم

ظاهراً مراد از بازگشت خداوند به بندگان، افاضه رحمت و مغفرت بر آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۷ - ۱

۱ خداوند خواهان بازگشت بندگان خود با رحمت خویش

و اللّه یرید ان یتوب علیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۹ - ۱۵،۱۶

۱۵ احکام و مقررات اقتصادی و اجتماعی اسلام ، پرتویی از رحمت خداوند

لا تاكلوا . .. لا تقتلوا ... انّ اللّه كان بكم رحيماً

۱۶ نبود مفاسد اقتصادی و اجتماعی در یک جامعه ، نشانه برخورداری آن جامعه از رحمت خداوند *

لا تاكلوا اموالكم . .. لا تقتلوا ... انّ اللّه كان بكم رحيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳

- نساء - ۴ - ۳۰ - ۹

۹ عذاب ستمگران و تجاوزکاران ، در راستای رحمت الهی *

انّ اللّه کان بکم رحیماً. و من یفعل ذلک عدواناً و ظلماً فسوف نُصلیه ناراً

عذاب ستمگران پس از بیان رحمت مطلق الهی، اشاره به این است که عذابهای الهی، جلوه ای از رحمت او بر انسانهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۴ - ۲۰

۲۰ توبه و استغفار ، زمینه درک و احساس توّابیت و رحیمیّت خداوند

فاستغفروا اللّه و استغفر لهم الرّسول لوجدوا اللّه توّاباً رحیماً

جمله <لوجدوا اللّه> به این معناست که آدمی پس از توبه خود، متوجّه می شود که خداوند گناهانش را آمرزیده و گویا در خود احساس سبک شدن از گناه را می یابد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۳ - ۱۵،۱۹

۱۵ فضل و رحمت الهی ، مانع از تأثیر اخبار و شایعات گمراه کننده در میان مسلمانان

لو لا فضل اللّه علیکم و رحمته لاتبعتم الشیطان الّا قلیلا

۱۹ پیامبر (ص) و اولواالامر ، جلوه فضل و رحمت الهی

و لو ردّوه الی الرّسول و الی اولی الامر منهم . .. و لو لا فضل اللّه علیکم و رحمت

برخی برآنند که مصداق مورد نظر برای فضل و رحمت خدا در آیه مورد بحث، رسول خدا و ولی امر می باشد. غزوه بدر صغرا، که زمینه نزول این آیات است، مؤید این معنا می باشد ; زیرا رسول خدا با تصمیم قاطع خویش برای حضور در آن پیکار، مانع تخلف بسیاری از مسلمانان از آن

نبرد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۶ - ۳

۳ آمرزش و رحمت خاص خداوند نسبت به مجاهدان ، اجر بزرگ آنان

فضّل اللّه المجاهدین علی القاعدین اجراً عظیماً. درجات منه و مغفره و رحمه

<مغفره> و <رحمه>، عطف بیان برای <اجراً عظیماً> است. و نکره آوردن کلمه <مغفره> و <رحمه> دلالت بر مغفرت و رحمتی خاص دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۱۸

۱۸ مهاجران به سوی خدا و رسول (ص) ، مشمول غفران و رحمت خاصّ الهی هستند .

و من یهاجر . .. فقد وقع اجره علی اللّه و کان اللّه غفوراً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۰ - ۶،۸

۶ توجه به غفران و رحمت الهی ، زمینه و انگیزه ای برای توبه و بازگشت گناهکاران به سوی خدا

و من یعمل سوءاً او یظلم نفسه ثم یستغفر اللّه یجداللّه غفوراً رحیماً

۸ گناهکار ، با توبه و استغفار ، آمرزش و رحمت الهی را درک و احساس می کند .

و من یعمل سوءاً . .. ثم یستغفر اللّه یجداللّه غفوراً رحیماً

کلمه <یجد>، از مصدر وجدان به معنای دریافتن و احساس کردن است; یعنی در وجود خود رحمت و مغفرت الهی را درک می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۳ - ۲،۶،۱۰

۲ فضل و رحمت خاص الهی بر پیامبر (ص) ، موجب مصونیت وی از خطا و لغزش

و لولا

فضل اللّه علیک و رحمته لهمت طائفه منهم ان یضلوک

۶ فضل و رحمت الهی ، مانع تأثیر دسیسه و زمینه سازی های خائنان در قضاوت پیامبر (ص)

لتحکم بین الناس . .. و لولا فضل اللّه علیک و رحمته لهمت طائفه منهم

۱۰ قرآن و حکمت فرو فرستاده شده بر رسول خدا (ص) و الهامات مستقیم به او ، رحمت و فضل عظیم الهی بر آن حضرت

و لولا فضل اللّه علیک و رحمته . .. و کان فضل اللّه علیک عظیماً

ظاهراً کتاب و حکمت و علوم پیامبر(ص) که در جمله <و انزل اللّه علیک . ..> آمده، مصداقی از فضل و رحمت خاص خداوند است که در جمله <لولا فضل اللّه ...> بیان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۸ - ۱،۴

۱ شیطان ، مورد لعنت خداوند و به دور از رحمت او

لعنه اللّه

۴ دوری شیطان از رحمت الهی ، خاستگاه تصمیم او بر اغوای بندگان خدا

لعنه اللّه و قال لاتخذن من عبادک نصیباً مفروضاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۹ - ۱۴

۱۴ رحمت خداوند ، سرچشمه غفران اوست .

فإنّ اللّه کان غفوراً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۰ - ۸،۹

۸ خداوند ، دارای فضل و رحمت بی کران

يغن اللّه كلا من سعته و كان اللّه وسعاً حكيماً

در برداشت فوق، متعلق <واسعا>، رحمت و فضل گرفته شده است. يعنى <واسعا رحمته و فضله>.

۹ اعتقاد به فضل و

رحمت الهی ، زمینه ساز اقدام به طلاق ، برای رهایی از بن بست زندگی اصلاح ناپذیر

و إن یتفرقا یغن اللّه کلا من سعته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۵۲ - ۸،۹

۸ پاداش دهی خداوند به بندگان خویش ، پرتویی از غفران و رحمت اوست .

أولئک سوف یؤتیهم أجورهم و کان اللّه غفوراً رحیماً

۹ غفران و آمرزش خداوند نسبت به مؤمنان ، تجلی رحمت اوست . *

و الذین ءامنوا باللّه و رسله . .. و کان اللّه غفوراً رحیماً

وصف <رحیماً>، می تواند اشاره به منشأ غفران الهی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۲،۴،۱۳

۲ ایمان به خداوند و تمسک به قرآن و پیامبر (ص) موجب برخورداری از رحمت و فضل الهی

فاما الذین ءامنوا باللّه و اعتصموا به فسیدخلهم فی رحمه منه و فضل

بدان احتمال که ضمیر در <به> به <برهن> (پیامبر(ص)) و <نور> (قرآن)در آیه قبل برگردد.

۴ بهشت ، مظهر رحمت الهی

فسیدخلهم فی رحمه منه

بنابر اینکه پاداشهای ذکر شده، پاداشهای اخروی باشد ; بر این مبنا <رحمت>، به قرینه واژه <دخول> و <فی> بهشت خواهد بود.

۱۳ کافران به خدا ، قرآن و پیامبر (ص) محروم از رحمت و فضل و هدایت خاص خداوند

فاما الذین ءامنوا باللّه و اعتصموا به . .. صرطاً مستقیماً

معادل <اما>ی تفصیلیه حذف شده و جمله موجود <فاما الذین ءامنوا . ..> بیانگر آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳ - ۴۹،۵۰

۴۹

تسهیل تکالیف بر بندگان از سوی خداوند ، برخاسته از مغفرت و رحمت واسعه اوست .

فمن اضطر فی مخمصه غیر متجانف لاثم فإنّ اللّه غفور رحیم

۵۰ حلیت محرمات در حال اضطرار ، پرتویی از رحمت خداوند بر بندگان

فمن اضطر . .. فإنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۴ - ۱۱

۱۱ مغفرت و آمرزندگی خداوند همواره قرین رحمت و مهر اوست .

إنّ اللّه غفور رحیم

برداشت فوق مبتنی بر این است که <رحیم> صفت برای <غفور> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۹ - ۱۰

۱۰ پذیرش توبه ستمکاران ، جلوه ای از غفران و رحمت الهی

فمن تاب من بعد ظلمه و اصلح فإنّ اللّه یتوب علیه إنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۰ - ۱۰

۱۰ عذاب گنهکاران ، مظهر عزت و حکمت خداوند و آمرزش توبه کاران ، جلوه غفران و رحمت او

یعذب من یشاء و یغفر لمن یشاء

چنانچه <یعذب . .. و یغفر> اشاره به آیات پیشین داشته باشد. بیان عزت و حکمت خداوند پس از <فاقطعوا> و ذکر غفران و رحمت او پس از <فان اللّه یتوب علیه> در آن آیات، حاکی از برداشت مذکور خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ – مائده – ۵ – ۶۴ – ۲۳

۲۳ دشمنی و کینه توزی یهود با یکدیگر از پیامد های گرفتاری آنان به لعنت خدا و دوری از رحمت او

و لعنوا بما قالوا

. .. و القينا بينهم العدوه و البغضاء إلى يوم القيمه

جمله <و القينا . ..> می تواند بيان پيامدی ديگر برای <لعنوا بما قالوا> باشد ; يعنی گرفتاری به لعنت الهی علاوه بر افزايش كفر و طغيان يهوديان، مايه گرفتاری آنان به دشمنی و كينه توزی با يكديگر نيز گرديد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۷۱ - ۱۵

۱۵ تفكر و بينش صحيح پرتويی از رحمت الهی

فعموا و صموا ثم تاب اللّه عليهم

در برداشت فوق توبه خداوند بر بنی اسرائيل به معنای گسترش رحمت الهی بر آنان گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۷۴ - ۶۸

۶ گسترد گی رحمت و آمرزش خداوند ، زمينه پذيرش توبه و استغفار كافران و مشركان

افلا يتوبون . .. و اللّه غفور رحيم

۸ لزوم توجه دادن خطاكاران به رحمت و آمرزش گسترده الهی برای ترغيب آنان به توبه و استغفار

افلا يتوبون . .. و اللّه غفور رحيم

هدف از يادآوری صفت آمرزند گی خداوند و رحمت گسترده او پس از فراخوانی خطاكاران به بازگشت و توبه، ترغيب آنان به استغفار می باشد و اين درسی است برای همه كسانی كه خواهان توبه و بازگشت انسانها بسوی خداوند هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۹۸ - ۶۸،۱۱،۱۲

۶ نجات از عقاب شديد الهی تنها در پرتو مغفرت و رحمت الهی ميسر است .

اعلموا إنّ اللّه شديد العقاب و إنّ اللّه غفور رحيم

۸ پاسداری از حرمت كعبه و ماه های حرام عامل بهره

مندی از مغفرت و رحمت الهی

جعل اللّه الکعبه البیت الحرام قیماً للناس . .. و إنّ اللّه غفور رحیم

آیه قبل نشان دهنـده مصادیقی است که از مغفرت و رحمت الهی بهره مند می شوند و ازجمله آنان کسانی هستند که حرمت کعبه و ماههای حرام را پاس می دارند. در برداشتهای بعدی دیگر مصادیق آن منعکس خواهد شد.

۱۱ انسان باید همواره بیمناک از گناهان خویش و امیدوار به رحمت و مغفرت الهی باشد .

اعلموا إنّ اللّه شدید العقاب و إنّ اللّه غفور رحیم

۱۲ شکنندگان حرمت کعبه و ماه های حرام و اعراض کنندگان از حکم قربانی نباید از رحمت و مغفرت الهی مأیوس باشند .

جعل اللّه الکعبه البیت الحرام . .. إنّ اللّه شدید العقاب و إنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲ - ۷،۸،۹،۱۴

۷ خداوند افاضه رحمت بر تمامی موجودات را بر خویش فرض و لازم کرده است.

کتب علی نفسه الرحمه

از معانی <کتب>، ثبوت و وجوب و قضای حتمی است. در آیه مورد بحث نیز ظاهراً همین معنی مورد نظر است.

۸ آفرینش هستی و دیگر افعال خداوند بر پایه رحمت جهانشمول اوست.

لمن ما فی السموت . .. کتب علی نفسه الرحمه

چون خداوند رحمت را بر خود واجب کرده، هر کاری از او صادر گردد جز رحمت نخواهد بود.

۹ آفرینش موجودات در جهت برخورداری آنها از رحمت خداوند

قل لمن ما فی السموت و الأرض قل للّه کتب علی نفسه الرحمه

۱۴ برخورداری مردم از رحمت خداوند، از فلسفه های برپایی قیامت

کتب علی نفسه الرحمه لیجمعنکم إلی یوم القیمه

لا ریب فیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۶،۹،۱۲،۱۴

۶ پیامبر(ص) موظف به دلجویی از مؤمنان فقیر و ضعیف با ابلاغ سلام و رحمت الهی به آنان در برابر طعنه های کافران

أهؤلاء منّ اللّه علیهم من بیننا . .. و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا

در آیه قبل از طعنه های کافران به مؤمنان تهیدست اطراف پیامبر(ص) سخن به میان آمده، و در این آیه از آن مؤمنان با توصیف <الذین یؤمنون . .. > یاد شده است. محور ارتباط بین این دو آیه می تواند موضوع جبران تأثر مؤمنان باشد که در برداشت فوق به آن اشاره شده است.

۹ مؤمنان با درک محضر و زیارت پیامبر(ص) سلام آن حضرت و پیام و رحمت خداوند را دریافت خواهند نمود. *

و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا فقل سلم علیکم

آمدن نزد پیامبر(ص)، که مضمون جمله <إذا جاءک> است، ظاهراً اختصاصی به زمان حیات ظاهری آن حضرت ندارد و شامل پس از آن نیز می گردد. کلمه <زیارت> در برداشت فوق برای اشاره بدین نکته آورده شده است.

۱۲ ابلاغ سلام و رحمت خداوند به مؤمنان به آیات او، از وظایف پیامبر(ص)

و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا فقل سلم علیکم کتب ربکم علی نفسه الرحمه

جمله <فقل سلام علیکم> دارای دو احتمال است: یکی اینکه <به آنان سلام کن> و دوم اینکه <سلام خداوند را به آنان برسان>. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است.

۱۴ شمول رحمت خداوند بر مؤمنان به آیات، پرتویی از ربوبیت اوست.

یؤمنون بأیتنا . .. کتب ربکم علی نفسه الرحمه

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۳ - ۱،۲،۴

۱ تنها پروردگار، بی نیاز مطلق و دارای رحمت گسترده است.

و ربک الغنی ذو الرحمه

معرفه بودن مبتدا و خبر و دارای <ال> بودن <الغنی> مفید حصر است.

۲ رحمت فراگیر خداوند به بندگان در اوج بی نیازی او از ایشان است.

و ربک الغنی ذو الرحمه

۴ فرستادن پیامبران و استقرار نظام عمل و جزا، در عین بی نیازی خداوند، جلوه ای از رحمت گسترده اوست.

لکل درجت ما عملوا . .. و ربک الغنی ذو الرحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۵ - ۱۹

۱۹ جعل احکام ثانوی (رفع حرمت در حال اضطرار) جلوه ای از مغفرت و رحمت الهی است.

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فإن ربک غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۳ - ۹

۹ آدم و حوا آمرزش خدا و رحمت وی را تنها عامل نجات خویش از زیانکاری دانستند.

و إن لم تغفر لنا و ترحمنا لنکونن من الخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۲ - ۹،۱۰

۹ قرآن ، گنجینه ای از رحمت های ویژه الهی برای مؤمنان به آن

هدی و رحمه لقوم يؤمنون

۱۰ قرآن ، جلوه ای از علم و هدایت و رحمت بیکران خداوند

فصلنه علی علم هدی و رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۶ - ۶،۷

۶ رحمت خدا همواره به نیکوکاران نزدیک است .

إن رحمت

اللّه قريب من المحسنين

۷ نيكوكاران مستعد دريافت رحمت الهى هستند .

إن رحمت اللّه قريب من المحسنين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۷ - ۳

۳ باران ، رحمتى از جانب خداوند است .

بشراً بين يدى رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۸ - ۶

۶ موجودات ، داراى قابليت هاى متفاوت در بهره گيرى از رحمت الهى

بين يدى رحمته . .. و البلد الطيب يخرج نباته بإذن ربه و الذى خبث لايخرج

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۹ - ۵

۵ شمول رحمت خدا بر بندگان و آمرزش گناه آنان جلوه اى از ربوبيت خداوند بر بندگان است .

لئن لم يرحمنا ربنا و يغفر لنا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۵ - ۲۲

۲۲ آمرزش گناه خطاكاران و گسترانيدن رحمت بر ايشان ، از شؤون ولايت و سرپرستى خداوند بر بندگان خويش است .

أنت ولينا فاغفرلنا و ارحمنا

تفريع جمله <اغفر لنا و . .. > بر <أنت ولينا> به وسيله حرف فاء، حاكى از برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۷ - ۱۶

۱۶ خداوند با گسترش رحمت خویش بر گنهکاران تائب ، آنان را می بخشاید و به عذاب برزخی گرفتار نمی سازد .

و إنه لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۳۸ - ۹

۹ پیامبر

(ص) ، مأمور ابلاغ رحمت و مغفرت الهی نسبت به کافران تنبّه یافته

قل للذین کفروا إن ینتهوا یغفر لهم

برداشت فوق بر این اساس است که متعلق <إن ینتهوا> کفر باشد یعنی اگر از کفر دست کشیدند . .. .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۶۹ - ۱۲

۱۲ مغفرت الهی پرتوی از رحمت اوست .

إن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۰ - ۱۲

۱۲ آمرزش گناه ستیزه جویان علیه دین ، پس از گرایش آنان به اسلام ، جلوه ای از مغفرت و رحمت خدا نسبت به انسانهاست .

و یغفر لکم و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵ - ۱۹

۱۹ آمرزش الهی ، آمیخته با رحمت و مهربانی است .

إن اللّه غفور رحیم

برداشت فوق بر این اساس است که <رحیم> صفت <غفور> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۱ - ۹

۹ برخورداری از رحمت و رضوان الهی و بهشت سرشار از نعمتِ زوال ناپذیر ، نمودی از رستگاری انسان است .

و أولئك هم الفائزون. يبشرهم ربهم برحمه منه و رضون و جنت لهم فيها نعيم مقيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۸ - ۱۶

۱۶ توبه پذيرىِ آميخته به رحمت گسترده ، تنها از آن خداست .

إن اللّه هو التواب الرحيم

خبر محلى به الف و لام جنس (التواب الرحيم) مفيد

حصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۶ - ۶

۶ بنی اسرائیل ، خواهان هجرت از سرزمین مصر به سرزمین دیگر بودند .

و نجنا برحمتک من القوم الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۳ - ۵

۵ هیچ چیز و هیچ کس ، جز خداوند رحمان ، توانا بر نجات افراد از حادثه طوفان نوح نبود .

قال لاعاصم الیوم من أمر الله إلاّ من رحم

ظاهر جمله <لاعاصم . ..> این است که <من رحم> استثنا از <لاعاصم> باشد. در این صورت باید گفت: مراد از <من رحم> رحم کننده ، یعنی خداوند است نه کسی که مورد رحمت قرار می گیرد; یعنی: لاعاصم ... الا الراحم و هو الله.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۷ - ۱۱

۱۱ مغفرت و رحمت خداوند ، جلوه ای از ربوبیت اوست .

قال رب . .. و إلاّ تغفر لی و ترحمنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۸ - ۷

۷ اهل ایمان ، شایسته برخوردارشدن از رحمت الهی اند .

نجّینا هودًا والذین ءامنوا معه برحمه منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۷۳ – ۵،۶

۵ اسحاق و یعقوب ، رحمت و برکتی از ناحیه خداوند برای ابراهیم (ع) و خانواده او

فبشّرنها بإسحق . .. رحمت الله و برکته علیکم أهل البیت

۶ فرزند صالح ، رحمت و برکت خداوند است .

فبشّرنها بإسحق . .. رحمت

الله و برکته علیکم أهل البیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۱۲

۱۲ مغفرت و رحمت خداوند بر بندگان ، پرتوی از ربوبیت او بر ایشان است .

إلّا ما رحم ربی إن ربی غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۴۹ - ۴

۴- غفران خداوند ، آمیخته با رحمت و مهربانی اوست .

أنا الغفور الرحیم

برداشت فوق بنابراین نکته است که <الرحیم> صفت برای <الغفور> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۶ - ۵

۵- فرزنددار شدن ، رحمتی است الهی .

نبشرك بغلم . .. و من یقنط من رحمه ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷ - ۶

۶- رأفت و رحمت خداوند ، جلوه ای از مقام ربوبیت اوست .

إن ربّکم لرءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۵ - ۱۸

۱۸- خداوند ، دارای غفران و رحمت گسترده است .

فإن الله غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۹ - ۱۰

۱۰- خداوند ، دارای بخشش و رحمت گسترده است .

إن ربّک . .. لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸ - ۵

۵- رحمت خداوند ، جلوه ربوبیت اوست .

عسی ربّکم أن یرحمکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۸ - ۱۲

۱۲- مؤمنان ،

باید امکانات و نعمت های دنیوی را رحمتی از جانب خدا بدانند .

و إمّا تعرضنّ عنهم ابتغاء رحمه من ربّک ترجوها

توصیه به پیامبر(ص) (و یا مؤمنان) برای برخورد شایسته با مستمندان در صورت عدم امکان کمک به آنها با تعبیر <ابتغاء رحمه من ربک ترجوها> می تواند إشعار به این نکته داشته باشد که مؤمنان باید به خدادادی بودن امکانات توجه داشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۶ - ۹،۱۱

۹- خداوند ، به انسان ها مهرورز و رحیم است .

إنه کان بکم رحیمًا

۱۱- ربوبیت خداوند به انسان ها ، آمیخته با رحمتی گسترده و فراگیر است .

ربّکم . .. إنه کان بکم رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۷ - ۷

۷- ربوبیت الهی نسبت به پیامبر (ص) ، ربوبیتی آمیخته با رحمت است .

إلاّ رحمه من ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۰ - ۷،۸

۷- رحمت پروردگار ، دارای خزاینی عظیم و گسترده

خزائن رحمه ربّی

۸- ربوبیت الهی ، آمیخته به رحمت است .

رحمه ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۸ - ۱،۲

۱- خداوند ، بسیار آمرزنده و دارای رحمت گسترده است .

و ربّک الغفور ذوالرحمه

<غفور> صیغه مبالغه است و حرف <ال> در <الرحمه> بر کمال (استغراق صفات) دلالت دارد، بنابراین، <ذوالرحمه> یعنی <مالکِ رحمتِ کامل> و این، حاکی از گستردگی رحمت الهی است.

۲- غفران و رحمت خداوند ، جلوه هایی از مقام ربوبیّت او است .

و

ربّک الغفور ذوالرحمه

<الغفور> می تواند خبر و یا صفت برای <ربّک> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۲ - ۱۵

۱۵- رحمت خداوند ، جلوه ای از ربوبیّت او است .

رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۸ - ۵

۵- ربوبیّت الهی ، آمیخته به رحمت او است .

رحمه من ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۴ - ۶

۶- شیطان ، موجودی بسیار نافرمان در برابر خداوند و ناسپاس و قدرناشناس دربرابر نعمت ها و رحمت واسعه او است .

إنّ الشیطن کان للرحمن عصیًّا

<عصیّ> برای مبالغه به کار می رود (مصباح).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵ - ۴

۴ - حاکمیت و اصالت رحمت الهی در نظام آفرینش

الرحمن علی العرش استوی

گزینش عنوان رحمن، هنگام توصیف خداوند به فرمان روای جهان، گویای این نکته است که تدبیر امور جهان براساس

رحمت الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۳ - ۱۲

۱۲- التجای انسان به صفت رحمت الهی ، به هنگام درخواست نیاز و نیایش از آداب دعا است .

و أیّوب إذ نادی . .. و أنت أرحم الرحمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۶ - ۱،۳

۱- اسماعیل ، ادریس و ذاالکفل (ع) ، از رحمت خاص الهی برخوردار بودند .

و إسمعیل . .. و أدخلنهم فی رحمتنا

از اختصاص به ذکر

یـافتن اسـماعیل، ادریس و ذاالکفـل(ع) بـه بهره منـد شـدن از رحمـت الهی، برداشـت یادشـده به دست می آیـد; زیرا رحمت خداوند شامل همه موجودات است و همه به نحوی از رحمت خداوند بهره مندند.

۳- صبر ، زمینه بهره مندی انسان از رحمت خاص الهی است .

من الصبرین . و أدخلنهم فی رحمتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۷ - ۳

۳- مجموعه تعالیم اسلام ، براساس رحمت و مهربانی ویژه خداوند به انسان است .

و ما أرسلنک إلّا رحمه للعلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۵ - ۷

۷ - لجاجت و تعصب کورکورانه اشـراف کافر مکه و تحیر و سرگردانی آنها در طغیان و سرکشی ، علی رغم مشاهده لطف و رحمت الهی در حق ایشان

و لو رحمنهم . .. للجّوا فی طغینهم یعمهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۹ - ۹

۹ - التجا به ربوبیت الهی و بر شمردن صفات رحمت آفرین او ، از آداب دعا و نیایش است .

یقولون ربّنا . .. و أنت خیر الرحمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۸ - ۸

۸ - خدا ، بهترین رحمت کنندگان و مهربانان است .

و أنت خیر الرحمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۲ - ۱۸

۱۸ - غفران و رحمت الهی ، محبوب و مطلوب همه اهل ایمان

ألا تحبّون أن یغفر اللّه لکم

برداشت یاد شده، بر این اساس است

که استفهام در <ألا تحبّون> تقریری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۶ - ۶،۷

۶ - مؤمنان نیکوکار در سایه برپایی نماز ، پرداخت زکات و اطاعت از پیامبر (ص) مشمول رحمت خدا هستند .

وعد اللّه الذین ءامنوا منکم و عملوا الصلحت. .. و أقیموا الصلوه و ءاتوا الزکوه

۷ - برپایی نماز ، پرداخت زکات و اطاعت از پیامبر (ص) و رهبران الهی ، مایه جلب رحمت خدا است .

و أقیموا الصلوه و ءاتوا الزکوه و أطیعوا الرسول لعلّکم ترحمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۹ - ۵

۵ - عزت و شکست ناپذیری خدا ، آمیخته با رحمت و مهر او به بندگان

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

در کلمه <الرحیم> دو ترکیب احتمال می رود ۱ خبر دوّم ۲ صفت برای <العزیز> برداشت یاد شده بر پایه احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۲ - ۶

۶ - پیامبران ، واسطه وصول فیض و رحمت خدا به خلق

إنّ معی ربّی سیهدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۵ - ۳

۳ - پیامبران الهی ، واسطه وصول فیض و رحمت خاص خداوند به پیروانشان

و أنجینا موسی و من معه أجمعین

تصریح به نام موسی(ع) و ذکر آن پیش از پیروان وی، می تواند اشاره به مطلب فوق داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۸ - ۳

- ۳

عزّت و شکست ناپذیری خدا ، آمیخته با رحمت و مهر او به بندگان

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <الرحیم> صفت <العزیز> باشد، نه خبر دوم آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۴ - ۳

۳ - عزّت و شکست ناپذیری خدا ، آمیخته با رحمت و مهر او به بندگان

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <رحیم> صفت <عزیز> باشد; نه خبر دوم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۹ - ۳،۴

۳ - شمول رحمت حق نسبت به مؤمنان ، در پرتو وجود پیامبران

نجّنی و من معی . .. فأنجینه و من معه

از این که نوح(ع)، مستقل از پیروانش و مقدم بر آنان یاد شده است، مطلب بالا به دست می آید.

۴ - ایمان به خدا و همراهی با پیامبران ، مایه نجات و بهره مندی از لطف و رحمت الهی

و نجّنی و من معی من المؤمنین . فأنجینه و من معه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۲ - ۳،۵

۳ - عزت خدا (قدرت شکست ناپذیر او) ، آمیخته با رحمت و مهربانی

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <رحیم> صفت <عزیز> باشد و نه خبر دوم.

۵ – مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدراسلام ، معلول رحمت و لطف وی بود ; نه برخاسته از ضعف و ناتوانی او .

و ما کان أکثرهم مؤمنین . و إنّ ربّک لهو العزیز

الرحيم

یادکرد سرگذشت قوم نوح، از یکسو تسلی خاطر پیامبر(ص) و از سوی دیگر هشداری بود به مشرکان که اگر بر آنان عذاب نازل نشده; نه از باب ناتوانی حق تعالی است; بلکه از باب رحمتی است که بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان رسد، عزت و قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۰ - ۳

۳ - عزت خدا (قدرت قاهر و شکست ناپذیر او) ، آمیخته به رحمت و مهربانی او با مردمان است .

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <الرحیم> صفت <العزیز> باشد و نه خبر دوم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۹ - ۳

۳ - عزت خداوند ، آمیخته با رحمت و مهر او به مردمان

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <الرحیم> صفت برای <العزیز> باشد و نه خبر بعد از خبر.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۰ - ۴

۴ - شمول رحمت حق نسبت به مؤمنان ، در پرتو وجود پیامبران

ربّ نجّنی و أهلی . .. فنجّینه و أهله أجمعین

از این که لوط(ع)، مستقل از کسان خود و مقدم بر آنان یاد شده است، مطلب بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۵ - ۳

۳ – عزت خداوند (قدرت قاهر و شکست ناپذیر الهی) ، آمیخته با رحمت و مهر

او به مردمان

و إنّ ربّك لهو العزيز الرحيم

برداشت ياد شده بدان احتمال است كه <الرحيم> صفت <العزيز> باشد و نه خبر بعد از خبر.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۱ - ۳

۳ - عزت (قدرت قاهر و شكست ناپذير) خدا ، آميخته با رحمت و مهربانى است .

و إنّ ربّك لهو العزيز الرحيم

برداشت ياد شده بدان احتمال است كه <الرحيم> صفت براى <العزيز> باشد; نه خبر بعد از خبر.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۱ - ۷،۸

۷ - توبه و نيكى پس از گناه و ظلم ، موجب بهره مندى از رحمت و غفران الهى

إلّامن ظلم ثمّ بدّل حسنا بعد سوء فإنّى غفور رحيم

۸ - ظالمان و گنه كارانِ غافل از جبران بدى هاى خويش ، از بخشش و رحمت خداوند محروم اند .

إلّامن ظلم ثمّ بدّل حسنا بعد سوء فإنّى غفور رحيم

از اين كه خداوند، تنها به توبه كنندگان و جبران كنندگان بدى هاى خويش، نويد غفران و رحمت داده است، مطلب ياد شده استفاده مى شود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۶ - ۶

۶ - نقش مؤثر توبه و استغفار در جلب رحمت الهى

لولا تستغفرون اللّه لعلّكم ترحمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۳ - ۳،۶،۱۰

۳ - چشاندن بخشی از کیفر دنیایی به کافران ، نمودی از رحمت الهی و وسیله ای برای هدایت آنان

ردف لکم بعض الذی تستعجلون . و إنّ ربّک لذو فضل

علی الناس

همان طور که در آیه پیش گفته شد، مراد از <الذی تستعجلون> می تواند تنها عذاب دنیوی باشد. بنابراین عبارت <بعض الذی تستعجلون> به معنای گوشه ای از مجازات دنیایی است. با توجه به مطلب یاد شده می توان گفت که یادآوری بذل و رحمت الهی بر مردم، پس از بیان <ردف لکم بعض الذی تستعجلون> از آن جهت است که مشاهده گوشه ای از مجازات الهی، بیدارگر و هشدار دهنده است; برخلاف نزول تمامی عذاب که در آن مجالی برای توبه و انابه باقی نمی ماند.

۶ - بیشتر مردم گرفتار ناسپاسی نسبت به خدا ، علی رغم فضل و رحمت او بر آنان

و إنّ ربّک لذو فضل علی الناس و لکنّ أکثرهم لایشکرون

۱۰ - بنای خداوند بر فضل و رحمت نسبت به خلق و ناسپاسی های مردم زمینه ساز عذاب

و إنّ ربّک لذو فضل . .. و لکنّ أکثرهم لایشکرون

مقدم شدن <فضل و رحمت> بر <شکر و ناسپاسی> می رساند که فضل الهی، دارای اصالت و خواست خدا است; ولی این ناسپاسی ها است که مردم را از آن محروم می سازد و سبب نزول عذاب می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۷ - ۲

۲ - هدایت خلق به وسیله کتاب آسمانی ، بارزترین نمود لطف و رحمت الهی بر آنان

و إنّه لهدًی و رحمه

از این که خداوند پس از مطرح ساختن بُعد هدایتی قرآن، تنها به یک صفت دیگر (رحمت بودن آن) بسنده کرده است، می توان مطلب یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳۳ – ۱۰

۱۰ – دعای خالصانه ، زمینه ساز برخورداری انسان از رحمت الهی است .

دعوا ربّهم منیبین إلیه ثمّ إذا أذاقهم منه رحمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳۶ – ۲،۱۳

۲ – خداوند ، سرمنشأ نعمت هایی است که انسان ها دارند .

و إذا أذقنا الناس رحمه

۱۳ – ناامید شدن از رحمت خدا ، به هنگام ابتلا به سختی ها ، به رغم مشاهده رحمت او ، امری غیر منتظره است .

و إذا أذقنا الناس رحمه . .. و إن تصبهم سیّئه ... إذا هم یقنطون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۴۶ – ۵

۵ – باران ، رحمت الهی برای بندگان است .

أن یرسل الریاح مبشّرت و لیذیقکم من رحمته

مراد از <رحمت> به قرینه <یرسل> و <مبشّرات> و <یذیق> باران است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۵۰ – ۱۲

۱۲ – بازآفرینی انسان ها در قیامت ، ناشی از رحمت خداوند است .

إلی ءاثر رحمت اللّه کیف یحی الأرض بعد موتهاإنّ ذلک لمحی الموتی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۶ – ۸

۸ – عزت و شکست ناپذیری خدا ، آمیخته با رحمت او است .

العزیز الرحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۵ – ۱۸

۱۸ – غفران و آمرزندگی خداوند ، آمیخته با مهربانی و شفقت او است .

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

<رحیماً> در صورتی

که صفت برای <غفوراً> باشد، بیان کننده نکته یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۱۷ – ۴

۴ – در صورت تصمیم خداوند به اعطای رحمت به کسی ، هیچ قدرتی توان جلوگیری از آن را ندارد .

من ذا الذی یعصمکم من اللّه . .. أو أراد بکم رحمه

برای این که <أراد بکم رحمه> با <من ذا الذی یعصمکم من اللّه> قابل جمع گردد، باید کلامی در تقدیر باشد و آن می تواند چنین باشد: <من ذا الذی یصیبکم سوءاً إن أراد اللّه بکم رحمه>; یعنی: <چه کسی می تواند به شما بدی برساند، اگر خداوند برای شما رحمت بخواهد؟>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۵۰ – ۳۳

۳۳ – آمرزندگی خداوند ، همراه مهر و شفقت است .

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۵۶ – ۳،۱۲

۳ – پیامبر (ص) همواره ، مشمول رحمت خداوند است .

إنّ اللّه و ملئکته یصلّون علی النبیّ

با توجه به معنای <صلاه> که دعا است، دعای خداوند بر پیامبر(ص) طبق نظر مفسران بسیاری، رحمت فرستادن بر او است.

۱۲ – < عن ابن أبی حمزه عن أبیه قال : سألت أباعبداللّه (ع) عن قول اللّه عزّوجلّ < إنّ اللّه و ملائکته یصلّون علی النبیّ یا أیّها الذین آمنوا صلّوا علیه وسلّموا تسلیماً > فقال : الصلاه من اللّه عزّوجلّ رحمه و من الملائکه تزکیه و من الناس دعاء . . . ;

علی بن ابوحمزه، از پدرش،

روایت کرده که: از امام صادق(ع) از این سخن خداوند عزّوجلّ <إنّ اللّه و ملائکته یصلّون. ..> پرسیدم، فرمود: صلوات خداوند، همان رحمت و صلوات ملائکه به پاکی یاد کردن و صلوات مردم دعا است...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۷ - ۳

۳ - آزار دادن پیامبر (ص) ، درپی دارنده محرومیت از رحمت خداوند است .

إنّ الذین یؤذون اللّه و رسوله لعنهم اللّه فی الدنیا و الأخره

<لعن> در لغت، به معنای <طرد و دور کردن از روی غضب و ناراحتی> است. لعن خدا در دنیا، به معنای بریده شدن از قبول رحمت الهی است (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۹ - ۱۷

۱۷ - آمرزگاری خداوند ، با رحمت و شفقت همراه است .

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۷۳ - ۱۳

۱۳ - آمرزشگری خداوند با مهربانی و رحمت همراه است .

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۹ - ۱

۱ - گنجینه های رحمت پروردگار نزد احدی نیست .

أم عندهم خزائن رحمه ربّک

<خزانه> (مفرد <خزائن>) به معنای گنجینه است. <أم> نیز منقطعه بوده و به معنای <بل> و متضمن معنای همزه

استفهام (از نوع استفهام انکاری) است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۳۸ – ۷

۷ – قدرت گسترده و اراده مطلق خداوند ، در رساندن سود و زیان

و رحمت و نعمت به انسان ها

قل أفرءيتم . .. إن أرادنی اللّه بضرّ هل هنّ كشفت ضرّه أو أرادنی برحمه هل هنّ م

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۹ - ۸

۸ - رهایی انسان از گرفتاری ها و مصیبت ها ، در گرو مشیت خدا و بسته به لطف و رحمت او است .

فإذا مسّ الإنسن ضرّ دعانا ثمّ إذا خوّلنه نعمه منّا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷ - ۱۱

۱۱ - ربوبیت الهی ، مقتضی رحمت و علم گسترده به همه چیز است .

ربّنا وسعت كلّ شیء رحمه و علمًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۹ - ۵

۵ - رهایی از ناراحتی های روز قیامت و بهره مندی از رحمت خداوند ، نشانه رستگاری و کامیابی است .

و من تق السيّئات يومئذ فقد رحمته و ذلك هو الفوز العظيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۲ - ۴

۴- کتاب آسمانی موسی (تورات) ، سرمشق زندگی و تبلور رحمت الهی برای بنی اسرائیل

و من قبله كتب موسى إمامًا و رحمه

با توجه به این که کتاب موسی برای بنی اسرائیل و هدایت آنان نازل شده است، قید <إماماً و رحمه> نیز نظر به پیشوایی و رحمت در مورد آنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۷ - ۸،۹

۸ - قدرت خداوند ، همراه با غفران و رحمت است .

و

اللّه قدیر و اللّه غفور رحیم

۹ - بخشایش و رحمت الهی نسبت به خلق ، در اوج قدرت و توانمندی او بر مجازات گنه کاران و عنادورزان

و اللّه قدیر و اللّه غفور رحیم

تقدم <قدیر> بر صفت <غفور رحیم>، می تواند اشاره به مطلب بالا داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۲ - ۲۰

۲۰ - عزت و اقتدار خداوند ، توأم با رحمت و لطف او است .

و هو العزیز الغفور

برداشت یاد شده، مبتنی بر این نکته است که <غفور> صفت برای عزیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳۱ - ۲

۲ - دین و تعالیم قرآن ، رحمت الهی برای انسان ها

یدخل من یشاء فی رحمته

مفسران برای <رحمت> در این آیه، دو مصداق ذکر کرده اند: ۱. دین و پیمودن راه خدا (به قرینه <من اتّخذ إلی ربّه سبیلًا>)؛ ۲. بهشت (به قرینه بخش آخر این آیه که عذاب دوزخ در آن مطرح شده است). گفتنی است، برداشت یاد شده مبتنی بر احتمال نخست است.

رحمت خدا بر انصار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱

۱ شمول رأفت و رحمت خاص الهی بر پیامبر (ص) و مهاجران و انصاری که آن حضرت را در لحظه های دشوار ، همراهی کردند .

لقد تاب اللّه على النبى و المهجرين و الانصار

<توبه> به معناى رجوع و روى كردن است. روى كرد خدا به پيامبر (ص) و مهاجر و انصار به قرينه ذيل آيه شريفه

کنایه از این است که خداوند آنان را به خاطر یاری رساندن به پیامبر (ص) در لحظه های سخت و دشوار، مورد رأفت و رحمت ویژه قرار داده است.

رحمت خدا بر محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱

۱ شمول رأفت و رحمت خاص الهی بر پیامبر (ص) و مهاجران و انصاری که آن حضرت را در لحظه های دشوار ، همراهی کردند .

لقد تاب اللّه علی النبی و المهجرین و الانصار

<توبه> به معنای رجوع و روی کردن است. روی کرد خدا به پیامبر (ص) و مهاجر و انصار به قرینه ذیل آیه شریفه کنایه از این است که خداوند آنان را به خاطر یاری رساندن به پیامبر (ص) در لحظه های سخت و دشوار، مورد رأفت و رحمت ویژه قرار داده است.

رحمت خدا بر مهاجران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱

۱ شمول رأفت و رحمت خاص الهی بر پیامبر (ص) و مهاجران و انصاری که آن حضرت را در لحظه های دشوار ، همراهی کردند .

لقد تاب اللّه علی النبی و المهجرین و الانصار

<توبه> به معنای رجوع و روی کردن است. روی کرد خدا به پیامبر (ص) و مهاجر و انصار به قرینه ذیل آیه شریفه کنایه از این است که خداوند آنان را به خاطر یاری رساندن به پیامبر (ص) در لحظه های سخت و دشوار، مورد رأفت و رحمت ویژه قرار داده است.

رحمت خدا در قیامت

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۱ - ۴

۴- جلوه و ظهور غفران و رحمت گسترده الهی در قیامت

إن ربّک . .. لغفور رحیم . یوم تأتی کلّ نفس تجدل عن نفسها

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که <یوم> ظرف برای <لغفور رحیم> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۲

۲- رحمت خداوند ، تنها تکیه گاه و نقطه امید برای انسان در قیامت

یوم لایغنی مولًی عن مولًی شیًا . .. إلاّ من رحم اللّه

رحمت خلد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۹ - ۸

۸ بهشت و مواهب آن از برترین جلوه های رحمت خداوند

لاینالهم اللّه برحمه ادخلوا الجنه

رحمت در تدبیر خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۷ - ۹

۹ - تدبیر امور آسمان ها و زمین و موجودات بین آنها از سوی خداوند ، بر پایه رحمت و عطوفت است .

لایملکون منه خطابًا

توصیف <ربّ> به <رحمان>، حاکی از نقش رحمت در تدبیر نظام هستی است.

رحمت در شفابخشی قرآن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۲ – ۸

۸- شفابخشی قرآن نسبت به بیماری های روحی ، فکری و اخلاقی توأم با رحمت ، شفقت و مهربانی است .

و ننزّل من القرءان ما هو شفاء و رحمه للمؤمنین

ذکر دو صفت <شفاء> و <رحمت> برای قرآن، در کنار یکدیگر، می تواند مشعر به معنای یاد شده باشد.

رحمت دنیوی خدا

جلد –

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۶ - ۱۱

۱۱ دنیا ظرف رحمت عام و گسترده خداوند و آخرت جایگاه تحقق رحمت خاص اوست . *

رحمتی وسعت کل شیء فسأکتبها للذین یتقون

جمله <رحمتی وسعت . .. > جواب موسی(ع) است که برای خود و پیروانش سعادت دنیا و آخرت را درخواست کرد. بنابراین به قرینه <سین> در <سأکتب> می توان گفت <سأکتبها> برای آخرت و <رحمتی> برای دنیاست.

رحمت سلیمان(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۱ - ۳

۳ - نامه سلیمان ، پیامدار رحمت و مهر و نشانگر قدرت و قهر

بسم اللّه الرحمن الرحیم . ألاّ تعلوا علیّ و أتونی مسلمین

آوردن اوصاف <رحمان> و <رحیم> در سرآغاز نامه، پیامدار رحمت و لحن قاطع و آمرانه متن آن، بیانگر قدرت است.

رحمت عام خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۱ - ۵،۷

۵ - همه موجودات و مخلوقات ، بهره مند از رحمت گسترده الهی هستند .

بسم اللّه الرحمن

کلمه <رحمان> صیغه مبالغه است و دلالت بر شدت رحمت و گستردگی آن دارد.

۷ - رحمت گسترده خداوند و مهربانی او به بندگان ، دلیل لزوم انجام کار ها با نام او

بسم اللّه الرحمن الرحیم

توصیف <اللّه> به رحمان و رحیم پس از اشاره به لزوم انجام کارها با نام خدا، گویای حکمت این دستور است ; یعنی، چون خدا رحمان و رحیم است، کارها را با نام او آغاز کنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ -

۳ - ۱،۲

۱ - خداوند رحمان (دارای رحمت گسترده) و رحیم (مهربان) است .

الرحمن الرحیم

۲ - همه موجودات برخوردار از رحمت گسترده خداوند هستند .

الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۲ - ۶

۶- همه انسان ها ، حتی روی گردانان از پروردگار ، مشمول رحمت الهی اند .

قل من یکلؤکم . .. بل هم عن ذکر ربّهم معرضون

رحمت عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۱ - ۱۲،۱۳

۱۲- حضرت عیسی (ع) ، تبلور رحمتی بزرگ از جانب خداوند برای مردم

و لنجعله . .. و رحمه منّا

به قرینه عطف <رحمه> بر <آیه للناس> مراد رحمت بر مردم است.

۱۳- تولد عیسی (ع) بدون پدر و نشانه بودن او برای قدرد خداوند و رحمت الهی بودن او ، از مقدرات خداوند و غیر قابل تغییر بود .

کذلک . .. و لنجعله ءایه للناس و رحمه منّا و کان أمرًا مقضیًّا

جمله <کان أمراً مقضیّاً> ممکن است تنها در باره تولد عیسی(ع) باشد و ممکن است به هر سه موضوعی که در آیه ذکر شده است، مربوط باشد. <مقضیّاً> اسم مفعول از <قضاء> است؛ یعنی آنچه قطعی شده و فیصله یافته باشد. <أمر> در معانی <فرمان> و <حادثه> استعمال می شود. کلمه <مقضیّاً> قرینه بر اراده معنای دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۹

۹ - عیسی (ع) ، پیام آور رأفت و رحمت

و جعلنا فی قلوب الذین اتّبعوه رأفه و

رحمه

رحمت فرزندداری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۶ – ۵

۵- فرزنددار شدن ، رحمتی است الهی .

نبشرک بغلم . .. و من یقنط من رحمه ربّه

رحمت قرآن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۲ – ۱۱

۱۱ تنها مؤمنان به قرآن بهره مند از هدایت ها و رحمت های بیکران آن هستند .

هدی و رحمه لقوم یؤمنون

با توجه به اینکه هدف از نزول قرآن هدایت مردم و دستیابی همگان به رحمت ویژه الهی است، به نظر می رسد <لقوم یؤمنون> اشاره به این حقیقت داشته باشد که تنها مؤمنان از هدایتها و رحمتهای ویژه بهره مند خواهند شد. گفتنی است مراد از <لقوم یؤمنون> به دلیل فراز قبل، مؤمنان به قرآن می باشند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۲۰۳ – ۱۲،۱۳

۱۲ قرآن کتاب هدایت و مایه رحمت است .

هذا . .. هدی و رحمه

۱۳ تنها اهل ایمان از هدایتگری و رحمت آفرینی قرآن بهره مند می شوند .

هذا . .. هدی و رحمه لقوم یؤمنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۷ - ۴،۶،۷

۴ ربوبیت خداوند ، مقتضی نزول کتابی پندآموز ، شفابخش ، هدایتگر و رحمت بخش است .

یأیها الناس قد جاءتکم موعظه من ربکم و شفاء لما فی الصدور و هدًی و رحمه

۶ قرآن برای مؤمنان ، هدایت و رحمت است .

و هدًی و رحمه للمؤمنین

۷ موضوعات مطرح شده در قرآن ،

در راستای پندآموزی ، شفابخشی ، هدایتگری و رحمت بخشی است .

يأيها الناس قد جاءتكم موعظه من ربكم . .. و رحمه للمؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۴ - ۹

۹- قرآن ، کتاب هدایت و رحمت برای مؤمنان است .

و ما أنزلنا عليك الكتب . .. هدًى و رحمه لقوم يؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۹ - ۱۷

۱۷- قرآن ، مایه هدایت ، رحمت و بشارت برای تسلیم شوندگان در برابر حق است .

و نزّلنا عليك الكتب . .. و هدًى و رحمه و بشرى للمسلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۲ - ۶

۶- آیات قرآن ، رحمتی بزرگ از جانب خدا برای اهل ایمان است .

و ننزّل . .. رحمه للمؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۱

۱- زکریا ، یحیی ، مریم ، عیسی ، ابراهیم ، اسحاق ، یعقوب ، موسی ، هارون ، اسماعیل و ادریس (ع) برخوردار از نعمت ویژه خداوند

أُولئک الذين أنعم اللّه عليهم

<أُولئک> اشاره به تمامی موارد ذکر شده در سوره مریم از آغاز تا این آیه است و روشن است که مراد از نعمت در جمله <أنعم اللّه . ..> نعمت های معمولی و متعارف نیست، چرا که افراد دیگر نیز از این گونه نعمت ها برخوردارند. پس نعمتی

که با لسان امتنان بر این گروه بیان گردیده، نعمتی ویژه است.

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۷ - ۱،۴،۵

۱ - قرآن ، کتاب هدایت و رحمت

و إنّه لهدًی و رحمه

۴ - تنها مؤمنان و حق جویان ، زمینه دار بهره مندی از هدایتگری ها و رحمت آفرینی های قرآن

و إنّه لهدًی و رحمه للمؤمنین

قید <للمؤمنین> می رساند که دیگران شایستگی بهرهوری از قرآن را ندارند.

۵ - روحیه لجاج و عناد ، مانع بهرهوری از هدایت و رحمت قرآن

و إنّه لهدًی و رحمه للمؤمنین

قرآن برای هدایت کافران و سایر اهل کتاب است و بی تردید هدایتگری های آن در بسیاری از آنان تأثیر دارد. با توجه به این نکته گفتنی است که مراد از <مؤمنین> کسانی انـد که در صدد شـناخت حق بوده و در مقابل آن تسـلیم اند و در یک کلمه روح حق پذیری در آنان نمرده است و در مقابل آنان کسانی هستند که در موضع لجاج و عناد قرار دارند و از حق می گریزند و چه بسا با آن می ستیزند. آیات بعد مؤید همین مطلب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۶ - ۳

۳ - بعثت پیامبر (ص) و نزول قرآن بر آن حضرت ، جلوه رحمت و مقتضای ربوبیت خداوند بر خلق

و لکن رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۵۱ - ۱۱

۱۱ - مؤمنان ، از رحمت و پندآموز بودن قرآن ، بهره می برند .

إنّ فی ذلک لرحمه و ذکری لقوم یؤمنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان

- ۳۱ - ۳ - ۱،۲،۶

۱ - قرآن کریم ، کتابی دربردارنده هدایت و رحمت است .

هدًی و رحمه للمحسنین

<هدًی> و<رحمه> حال برای <الکتاب> در آیه قبل است.

۲ - قرآن ، کتاب هدایت و رحمت برای محسنان (کسانی که اعمال شایسته انجام می دهند) است .

هدًی و رحمه للمحسنین

از این که مراد از <محسنین> چه کسانی اند، چندین احتمال داده شده است: یکی از آن احتمال ها که با لفظ هم سازگار است این است: <کسانی که اعمال شایسته انجام می دهند>.

۶ - بهره مندی محسنان از هدایت و رحمت قرآن ، افزون از دیگران است .

هدًی . .. للمحسنین

<محسنین> به قرینه آیه بعد که در آن برپایی نماز و پرداخت صدقه و ایمان به آخرت، به عنوان اوصاف محسنان ذکر شده است کسانی اند که ایمان دارند. بنابراین، هدایت قرآن نسبت به آنان، می تواند ابتدایی نبوده و بلکه افزایشی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۵ - ۴

۴ - قرآن ، کتابی پیروزمند ، شکست ناپذیر و رحمت آفرین برای بشر

و القرءان . .. تنزیل العزیز الرحیم

نسبت دادن نزول قرآن به مقام عزت و رحمت خداوند، می تواند بیانگر این نکته باشد که این کتاب نیز عزّتمند و رحمت آفرین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۲۰ - ۷

۷ - سست باوران در حقانیت وحی و معارف دینی ، محروم از هدایت و رحمت قرآن

و هدًی و رحمه لقوم یوقنون

در صورتی که <قوم یوقنون> نظر به کسانی داشته باشد

که دارای یقین بالفعل هستند; از مفهوم آیه شریفه مطلب یاد شده استفاده می شود.

رحمت کتب آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۲۱

۲۱- آیات الهی در قرآن و دیگر کتب آسمانی ، جلوه رحمت واسعه او است .

إذا تتلی علیهم ءایت الرحمن

استناد <آیات> به <رحمن> گویای برداشت یاد شده است. مضارع بودن <تتلی> دلالت دارد که وصف <النبیّن> و <من هدینا واجتبینا> در هر زمان، چنین اقتضایی دارد; بنابراین <آیات الرحمن> شامل قرآن نیز می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۲ - ۶

۶- کتاب های آسمانی ، پیامدار رحمت برای خلق و دربردارنده منافع حقیقی آنان

و من قبله کتب موسی إمامًا و رحمه

از لحن آیه شریفه استفاده می شود که قرآن نیز مانند تورات، امام و رحمت است و این دو بعد، مخصوص به کتاب موسی نیست; بلکه ویژگی تمامی کتاب های آسمانی است.

رحمت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۳ - ۵

۵ - پیامبراکرم (ص) ، جلوه ای از فضل و رحمت بی کران خدا بر مردم

و إنّ ربّک لذو فضل علی الناس

به کار رفتن واژه <ربّ> به جای هر اسم و صفتی دیگر و اضافه شدن آن به کاف که خطاب به پیامبر(ص) است می تواند از آن جهت باشد که تربیت و پرورش شخصیتی چون پیامبر(ص) از سوی خدا، خود نمود بارزی از فضل گسترده او بر مردم

است.

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۶ - ۳

۳ - بعثت پیامبر (ص) و نزول قرآن بر آن حضرت ، جلوه رحمت و مقتضای ربوبیت خداوند بر خلق

و لکن رحمه من ربّک

رحمت معبود راستین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۲ - ۶

۶ - رحمت گسترده و پایدار ، لازمه مقام الوهیت و خداوندگاری است .

هو اللّه الذی . .. هو الرحمن الرحیم

رحمت ملائکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۷ - ۶

۶ - مشرکان عصر بعثت ، فرشتگان را موجوداتی شبیه خداوند در رحمت می دانستند .

بما ضرب للرحمن مثلاً

با توجه به کلمه <رحمان> و <مثلاً>، مطلب بالا قابل برداشت است.

رحمت نبوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۴ - ۱

۱ نبوت و هدایت ، رحمت خاص خداوند

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم قل ان الهدی هدی الله . .. قل ان الفضل بید اللّه ..

جمله <یختص برحمته>، رد پندار یهود است که می پنداشتند پیامبر فقط از میان ایشان مبعوث می شود، بنابراین مقصود از <رحمه> در آیه، پیامبری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۵ - ۱۲

۱۲ - < روی عن أمیرالمؤمنین (ع) و عن ابی جعفر الباقر (ع) ان المراد برحمته هنا النبوه . . . ;

از امیرالمؤمنین و امام باقر(ع) درباره <رحمت> در آیه فوق روایت شده که مراد نبوت است .

..>.

رحمت هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۴ - ۱

۱ نبوت و هدایت ، رحمت خاص خداوند

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم قل ان الهدی هدی الله . .. قل ان الفضل بید اللّه ..

جمله <یختص برحمته>، رد پندار یهود است که می پنداشتند پیامبر فقط از میان ایشان مبعوث می شود، بنابراین مقصود از <رحمه> در آیه، پیامبری است.

زمینه امیدواری به رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۷ - ۱۴

۱۴- امید به رحمت خداوند و ترس از عذابش ، مقتضای ربوبیت اوست .

إلی ربّهم الوسیله . .. و یرجون رحمته و یخافون عذابه

زمینه جلب رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۳ - ۱۰

۱۰ - دعای خالصانه ، زمینه ساز برخورداری انسان از رحمت الهی است .

دعوا ربّهم منیبین إلیه ثمّ إذا أذاقهم منه رحمه

زمینه جلب رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ – تغابن – ۶۴ – ۱۴ – ۱۴

۱۴ – عفو ، گذشت و چشم پوشی از دشمنی ها و خطا های دیگران ، زمینه ساز جلب غفران و رحمت الهی است .

و إن تعفوا و تصفحوا و تغفروا فإنّ اللّه غفور رحیم

زمینه رحمت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۱۸ – ۱۳

۱۳ التجا به خداوند و پناه بردن به درگاه او ، زمینه جلب رحمت او و توفیق یافتن برای توبه

و ظنوا أن لا

ملجأ من اللّه إلا إليه ثم تاب عليهم ليتوبوا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۸ – هود – ۱۱ – ۴۷ – ۱۲

۱۲ آمرزيده شدن گناهان ، زمينه ساز شمول رحمت الهى است . *

إلاّ تغفر لى و ترحمنى

برداشت فوق، از تقديم مغفرت بر رحمت، استفاده شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۰ – ۱۳

۱۳– برخوردارى از مغفرت و رحمت الهى ، نيازمند تلاش و مجاهدت خود انسانهاست .

للذين هاجروا . .. و صبروا إن ربّک من بعدها لغفور رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۹ – ۹

۹– ربوبيت خداوند ، مقتضى غفران و رحمت گسترده نسبت به گناهكاران توبه كننده است .

إن ربّک للذين . .. إن ربّک من بعدها لغفور رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸ – ۶

۶– ربوبيت خداوند ، مقتضى بازگذاشتن در رحمت خويش به روى فتنه گران مجازات شده

و ليتبروا ما علوًّا تتبيرًا . عسى ربّكم أن يرحمكم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۵۴ – ۵

۵- مشیت خداوند در نزول رحمت یا عذاب بر بندگان ، مبتنی بر علم و آگاهی گسترده او بر احوال آنان است .

ربّکم أعلم بکم إن یشأ یرحمکم أو إن یشأ یعذّبکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰ - ۱۱

۱۱- اقدام و حرکت برای حفظ ایمان ، از زمینه های جلب رحمت الهی است .

إذ

أوى الفتيه إلى الكهف فقالوا ربّنا ءاتنا من لدنک رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۸۵ - ۶

۶- تقوا (پرهیز از شرک در عقیده و عبادت) ، عامل نزدیکی انسان به خداوند و بهره بردن از رحمت گسترده او است .

یوم نحشر المتّقین إلى الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۵ - ۵

۵- پاکی و نجات حضرت لوط (ع) از آلودگی های قومش ، زمینه ساز برخورداری او از رحمت خاص الهی

و لوطًا . .. نجّینه ... و أدخلنه فی رحمتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۶ - ۲،۳،۵،۶،۸

۲- مقام صبر در اسماعیل ، ادریس و ذاالکفل (ع) ، زمینه ساز بهره مندی آنان از رحمت ویژه الهی

و إسمعیل . .. کلّ من الصبرین . و أدخلنهم فی رحمتنا

۳- صبر ، زمینه بهره مندی انسان از رحمت خاص الهی است .

من الصبرین . و أدخلنهم فی رحمتنا

۵- صالح و شایسته بودن اسماعیل ، ادریس و ذوالکفل (ع) ، موجب بهره مند شدن آنان از رحمت خاص الهی

و إسمعیل . .. و أدخلنهم فی رحمتنا إنّهم من الصلحین

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که جمله <إنّهم من الصالحین> تعلیل برای جمله پیشین است; یعنی، چون آنان از صالحان بودند، در رحمت بی کران خود قرارشان دادیم.

۶- عمل صالح ، وسیله جلب رحمت خاص الهی است .

و أدخلنهم فی رحمتنا إنّهم من الصلحین

۸- تأثیر عمل صالح و رفتار شایسته پیامبران

در دستیابی آنان به رحمت خاص خداوندی و مقامات برتر

و إسمعیل . .. کلّ من الصبرین . و أدخلنهم فی رحمتنا إنّهم من الصلحین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۹ - ۶

۶ - ایمان در میدان زندگی دنیوی ، زمینه ساز برخورداری انسان از آمرزش و رحمت پروردگار

یقولون ربّنا ءامنّا فاغفر لنا و ارحمنا

تفریع جمله <اغفرلنا> بر <آمنّا> به وسیله <فاء>، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۸ - ۵

۵ - پاکسازی روح از آلایش گناه ، زمینه ساز بهرهوری از رحمت خداوند

و قل ربّ اغفر و ارحم

تقدیم لفظی <اغفر> بر <ارحم>، می تواند اشاره به تقدیم رتبی و معنوی آن نیز داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۶ - ۷

۷ - برپایی نماز ، پرداخت زکات و اطاعت از پیامبر (ص) و رهبران الهی ، مایه جلب رحمت خدا است .

و أقیموا الصلوه و ءاتوا الزکوه و أطیعوا الرسول لعلّکم ترحمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۱۹

۱۹ - دعا و استغفار پیامبر (ص) برای مردم ، در جلب غفران و رحمت الهی برای آنان و مورد عفو و آمرزش قرار گرفتن ایشان

و استغفر لهم اللّه إنّ اللّه غفور رحيم

از توصـيه خداونـد به پيامبر(ص) كه براى مردم طلب مغفرت كند به دست مى آيد كه دعا و اسـتغفار آن حضـرت در آمرزش آنان نقش ويژه دارد.

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۰ - ۷

۷ توبه ، ایمان و عمل صالح ، موجب غفران رحمت و فضل خداوند است .

إلّا من تاب و ءامن و عمل عملًاصلحًا فأُولئك يبدّل اللّه سيّئاتهم حسنت و كان ا

تبدیل <حسنات> افرادی که دارای سه خصوصیت توبه، ایمان و عمل صالح باشند، حاکی از تفضل و رحمت خدا به چنین افرادی است و نیز گویای این حقیقت است که آنچه موجب این تفضل و رحمت شده است، سه خصوصیت یاد شده می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۲ - ۶

۶ - پیامبران ، واسطه وصول فیض و رحمت خدا به خلق

إنّ معى ربّى سيهدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۵ - ۳

۳ - پیامبران الهی ، واسطه وصول فیض و رحمت خاص خداوند به پیروانشان

و أنجينا موسى و من معه أجمعين

تصریح به نام موسی(ع) و ذکر آن پیش از پیروان وی، می تواند اشاره به مطلب فوق داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۹ - ۴

۴ - ایمان به خدا و همراهی با پیامبران ، مایه نجات و بهره مندی از لطف و رحمت الهی

و نجّنى و من معى من المؤمنين . فأنجينه و من معه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۴۶ – ۶

۶ – نقش مؤثر توبه و استغفار در جلب رحمت الهی

لولا تستغفرون اللّه لعلّکم ترحمون

جلد – نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۲ - ۴

۴ - ایمان به خدا ، مایه جلب لطف و رحمت او

و لقد مننّا علی موسی و هرون . و نجّینهما ... إنّهما من عبادنا المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۴۳ - ۹

۹ - دعا ، عامل رفع مشکلات و رنج های طاقت فرسا و باعث جلب رحمت و لطف الهی

إذ نادی ربّه . .. هذا مغتسل بارد و شراب . و وهبنا له أهله و مثلهم معهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۹ - ۷

۷ - نیایش به درگاه خداوند ، عامل جلب رحمت او و برطرف کننده گرفتاری ها است .

فإذا مسّ الإنسن ضرّ دعانا ثمّ إذا خوّلنه نعمه منّا

<تخویل> (مصدر <خول>) به معنای اعطا و بخشش است و مقصود از جمله <ثمّ إذا خوّلناه نعمه منّا> رفع گرفتاری و اعطای نعمت آسودگی است که پس از دعا و نیایش بندگان به درگاه الهی تحقق می پذیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۱۲ - ۴

۴ - اندیشه در پدیده های زمین ، عامل راه یابی انسان به توحید و جلوه های رحمت حق

الرحمن . .. و الأرض وضعها للأنام . فیها ... و الحبّ ذوالعصف و الریحان

با توجه به این که این آیات با صفت رحمانیت خداوند آغاز گردیده و در هر بخش جلوه ای از رحمت حق به انسان یادآوری شده، می توان استفاده کرد که برشمردن این نمونه ها، برای

این است که آدمی با تأمل در آنها، به توحید و رحمانیت خداوند پی ببرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – واقعه – ۵۶ – ۸۹ – ۶

۶ – تقرب به خداوند ، عامل بهره مندی از رحمت بی کران الهی و بهشت سرشار از نعمت

فأمّا إن كان من المقرّبين . فروح و ريحان و جنّت نعيم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۲۸ – ۶

۶ – دستیابی به دو بهره کافی از رحمت الهی ، وعده خدا به مؤمنانی است که تقواپیشه کنند و از پیامبراکرم (ص) پیروی کامل نمایند .

يأيّها الذين ءامنوا اتّقوا . .. يؤتكم كفلين من رحمته

<کفل> (مفرد <کفلین>) به معنای حظ و بهره ای است که کفایت می کند (مفردات راغب). گفتنی است که <یؤتکم...> جواب برای شرط مقدر می باشد و تقدیر آن چنین است: <إن تتّقوا و تؤمنوا برسوله يؤتكم كفلين من رحمته> (اگر تقوا پیشه کنید و از رسول او تبعیت کامل نمایید، از رحمت خود به شما دو بهره کافی خواهد داد).

زمینه رحمت اخروی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۲۸ – ۷

۷ – رعایت تقوای الهی و ایمان راستین به پیامبراکرم (ص) (تبعیت کامل از آن حضرت) ، موجب دسیابی انسان به رحمت گسترده الهی ; هم در دنیا و هم در آخرت

اتّقوا اللّه و ءامنوا برسوله يؤتكم كفلين من رحمته

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مقصود از دو بهره (کفلین) یکی بهره دنیوی و دیگری بهره

اخروی باشد. ذکر این نکته ضروری است که اضافه در <رحمته> تشریفیّه و بیانگر آن است که مؤمنان راستین در دنیا و آخرت از آن بهره مند می شوند، رحمتی ویژه و گسترده است.

زمینه رحمت اخروی خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۰ - ۶

۶ - همراهی ایمان با عمل صالح ، مایه برخورداری از رحمت خداوند ، در آخرت

فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم ربّهم فی رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۴ - ۵

۵ - توجه انسان به روز جزا ، زمینه ساز برخورداری او در قیامت از رحمت خدا

و قیل الیوم ننسیکم کما نسیتم لقاء یومکم هذا

از مفهوم <ننساکم کما نسیتم> استفاده می شود که اگر انسان، قیامت را از یاد نبرد، مورد بی اعتنایی حق در آخرت قرار نخواهد گرفت.

زمینه رحمت بر قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۶ - ۸

۸ - تلاش دلسوزانه صالح (ع) برای رفع گرفتاری ها از قوم خویش و جلب رحمت الهی برای آنان

قال یقوم لم تستعجلون . .. لولا تستغفرون اللّه لعلّکم ترحمون

زمینه رحمت بر مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۹ - ۳

۳ – شمول رحمت حق نسبت به مؤمنان ، در پرتو وجود پیامبران

نجّنی و من معی . .. فأنجینه و من معه

از این که نوح(ع)، مستقل از پیروانش و مقدم بر آنان یاد شده است، مطلب بالا

به دست می آید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۷۰ – ۴

۴ – شمول رحمت حق نسبت به مؤمنان ، در پرتو وجود پیامبران

ربّ نجّنی و أهلی . .. فنجّینه و أهله أجمعین

از این که لوط(ع)، مستقل از کسان خود و مقدم بر آنان یاد شده است، مطلب بالا به دست می آید.

زمینه رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۰۶ – ۷

۷ استغفار ، زمینه ای برای جلب غفران و رحمت الهی

و استغفر اللّه إنّ اللّه کان غفوراً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۱۰ – ۱۱

۱۱ آمرزش گناهان آدمی ، زمینه ساز شمول و جریان رحمت الهی بر وی

یجداللّه غفوراً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶ – ۳،۵

۳ تسلیم شدن در برابر خداوند و دوری از شرک، زمینه برخورداری از رحمت الهی است.

قل إنی أمرت أن أکون أول من أسلم . .. من یصرف عنه یومئذ فقد رحمه

۵ گزینش خداوند یگانه به ولایت و سرپرستی، زمینه شمول رحمت الهی بر آدمی است.

قل أغير اللّه أتخذ وليا . .. من يصرف عنه يومئذ فقد رحمه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۶ – ۱۶

۱۶ دعا به درگاه خدا نقش مؤثر براى جلب رحمت او دارد .

و اكتب لنا . .. فسأكتبها

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۷ – توبه –

۹ - ۹۹ - ۱۰،۱۲،۱۷

۱۰ انفاق ، از عوامل تقرب به خدا و جلب دعای رسول (ص) و رحمت و غفران الهی

و یتخذ ما ینفق قربت . .. ألا إنها قربه لهم سیدخلهم ... غفور رحیم

۱۲ دعای پیامبر (ص) مایه تقرب انسان به خدا و زمینه ساز جلب رحمت و غفران الهی

و صلوت الرسول ألا إنها قربه . .. غفور رحیم

با توجه به اینکه ضمیر <إنها> می تواند به <صلوات> بازگردد، برداشت فوق به دست می آید.

۱۷ انفاق های خالصانه مؤمنان ، زمینه آمرزش لغزش های گذشته شان و شمول رحمت گسترده الهی بر ایشان

سیدخلهم اللّه فی رحمته إن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۲ - ۲

۲ اعتراف به گناه و انتقاد از خویش ، وسیله جلبِ غفران و رحمت الهی و از ارکان توبه است .

و ءاخرون اعترفوا . .. عسی اللّه یتوب علیهم إن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱۳

۱۳ پایداری در طریق ایمان ، زمینه جلب رأفت و رحمت الهی

اتبعوه فی ساعه العسره . .. إنه بهم رءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۸ - ۸

۸ وساطت و شفاعت پیامبران در نزد خداوند ، مؤثر در آمرزش بندگان و جلب رحمت او بر ایشان

سوف أستغفر لکم ربی

برداشت فوق بر اساس دومین احتمالی است که در توضیح برداشت قبل آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۸۹ – ۱۹

۱۹– علم ، مقدمه هدایت و هدایت ، زمینه ساز جلب رحمت الهی و رحمت ، موجب بشارت و سرور مسلمانان حقیقی است .

و نزّلنا علیک الکتب تبینًا لکلّ شیء و هدًی و رحمه و بشری للمسلمین

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که ترتیب در آیه، ترتیب رتبی باشد; یعنی، هر یک از آنها مقدمه دیگری باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۶ – ۹

۹– تلاش گران در راه ایمان و توحید و حفظ ارزش ها ، مشمول رحمت خاص خداوند ، خواهند شد .

و إذ اعتزلتموهم . .. فأوُواْ ... ینشر لکم ربّکم من رحمته

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۶۵ – ۷

۷– عبودیّت و بندگی ویژه به درگاه خداوند ، زمینه برخورداری از رحمت خاص وی است .

عبدًا من عبادنا ءاتینه رحمه من عندنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۲ – ۴

۴– عبادت و بندگی به درگاه خدا وسیله جلب رحمت او است .

رحمت ربّک عبده

<عبده> مفعول است برای <رحمت>. تقدیم آن بر نام زکریا و توصیف آن حضرت به عبودیت، اشاره به نقش آن در جلب رحمت های خداوند دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳ - ۲

۲- دعا و راز و نیاز پنهانی زکریا به درگاه خدا ، زمینه ساز برخورداری وی از رحمت خاص الهی بود .

رحمت ربّك . .. زكريّا . إذ نادى

ربّه نداءً خفيًّا

<إذ نـادى> ظرف براى <رحمت ربّك> است. مفاد اين تركيب آن است كه شـمول رحمت خداونـد بر زكريا، زمانى بوده كه به مناجات پنهانى با خداوند پرداخته بود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - مريم - ۱۹ - ۴ - ۱۲

۱۲- برشمردن لطف و عنايت هاى مكرر خداوند درگذشته عمر ، زمينه جلب رحمت و لطف الهى و از آداب دعا است .

قال ربّ . .. لم أكن بدعائك ربّ شقيًّا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - مريم - ۱۹ - ۵۰ - ۲

۲- هجرت از محيط شرك و استقامت در توحيد ، زمينه ساز بهره مندى انسان از رحمت و عنايت هاى ويژه خداوند

فلمّا أعتزلهم . .. و وهبنا لهم من رحمتنا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۷۵ - ۳

۳- صالح و شايسته بودن حضرت لوط (ع) ، موجب بهره مندى او از رحمت ويژه خداوند

و أدخلنه فى رحمتنا إنّه من الصلحين

برداشت ياد شده به خاطر اين است كه جمله <إنّه من الصالحين> تعليل براى جمله <و أدخلناه فى رحمتنا> است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۱۱۲ - ۶

۶- ربوبيت خداوند ، مقتضى رحمت بى كران و يارى بخشى بندگان است .

و ربّنا الرحمن المستعان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۳ - ۱۰

۱۰ - ایمان مؤمنان ، زمینه ساز برخورداری آنان از رحمت خداوندی است .

و کان بالمؤمنین رحیمًا

قرار دادن اسم ظاهر <المؤمنین> به جای

ضمیر، می تواند به نکته بالا اشعار داشته باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۸۱ – ۴

۴ – ایمان به خداوند ، مایه جلب لطف و رحمت او

و نجّینه و أهله . .. إنّه من عبادنا المؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۱۱ – ۴

۴ – ایمان به خدا ، مایه جلب لطف و رحمت او

فبشّرنه بغلم حلیم . .. کذلک نجزی المحسنین . إنّه من عبادنا المؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۳۲ – ۴

۴ – ایمان به خدا ، موجب لطف و رحمت او

و ترکنا علیه فی الأخرین . .. إنّا کذلک نجزی المحسنین . إنّه من عبادنا المؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۸ – ۷

۷ – نیایش خالصانه به درگاه خدا ، عامل جلب رحمت او و بر طرف کننده گرفتاری ها است .

و إذا مسّ الإنسن ضرّ دعا ربّه منیبًا إلیه ثمّ إذا خوّله نعمه منه

<تخویل> (مصدر <خول>) به معنای اعطا و بخشش است و مقصود از جمله <إذا خوّله نعمه منه>، رفع گرفتاری و اعطای نعمت آسودگی است که پس از دعا و نیایش بندگان به درگاه الهی تحقق می پذیرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۱۶ – ۱۱

۱۱ – شمول لطف و رحمت الهی ، نسبت به گنه کاران ، در صورت اقدام عملی آنان به جبران گناهان

قل للمخلّفین من الأعراب . ..

فإن تطيعوا يؤتكم اللّه أجرًا حسنًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۵ - ۲۵

۲۵- برخوردارى جامعه از رحمت الهى ، در پرتو وجود مؤمنان راستين

لو تزيّلوا لعذّبنا الذين كفروا منهم عذابًا أليمًا

خداوند، به سبب وجود مؤمنانى ناشناخته ميان مكيان، رحمت صلح را نصيب آنان گردانيد و عذاب جنگ را از آنان دور داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۰ - ۱۱،۱۲،۱۴

۱۱ - رعايت تقواى الهى ، هموار كننده راه بهره مندى از رحمت خداوند

و اتّقوا اللّه لعلّكم ترحمون

۱۲ - برخوردارى از رحمت خدا ، در پرتو خدمت و رحمت انسان به بندگان مؤمن او *

فأصلحوا . .. و اتّقوا اللّه لعلّكم ترحمون

از ارتباط <فأصلحوا. ..> با <لعلّكم ترحمون> مى توان اين تأثير متقابل را استفاده كرد; يعنى، رحمت بر مؤمنان و تلاش براى رفع اختلافات آنان، موجب جلب رحمت الهى نسبت به انسان است.

۱۴ - حاكميت رحمت الهى بر جامعه ، منوط به خير خواهى آحاد مردم نسبت به يكديگر *

إنّما المؤمنون إخوه فأصلحوا بين أخويكم و اتّقوا اللّه لعلّكم ترحمون

خطاب <لعلّكم ترحمون> عام است و به حاكميت رحمت الهى بر عموم جامعه نظر دارد و صدر آيه، حركت اصلاح آفرين افراد جامعه را شرط اين رحمت فراگير قلمداد كرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۷ - ۲،۳

۲ – توجه تقواپیشگان به خدا و مسؤولیت های خود ، زمینه ساز جلب رحمت الهی

إنّا کنّا قبل فی أهلنا مشفقین . فمنّ اللّه علینا

۳ – بهره مندی از لطف

و رحمت خداوند ، منوط به شايستگى اعمال خود انسان

إنّا كنّا قبل فى أهلنا مشفقين . فمنّ اللّه علينا

از ارتباط <فمنّ اللّه. ..> با <كنّا قبل...>، استفاده مى شود كه عمل خود انسان زمينه ساز بهرهورى او از رحمت الهى است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۹ - ۴

۴ - اهميت عدالت اقتصادى ، در قوام جامعه و برخوردارى از رحمت الهى *

الرحمن . .. و أقيموا الوزن بالقسط و لاتخسروا الميزان

برداشت ياد شده بدين احتمال است كه ارتباط اين آيه با آيات پيشين كه در زمينه قانون مندى نظام جهان و نيز رحمانيت خداوند بود بيانگر مطلب بالا باشد; يعنى، اگر قانون مندى شرط قوام هستى است و در پرتو اين قوانين، رحمت الهى شامل بشر شده، رعايت قوانين اقتصادى نيز شرط استوارى جامعه است و آنان در پرتو همين اصل از رحمت عام الهى (شكوفايى اقتصادى و رابطه صحيح اجتماعى) برخوردار خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۸ - ۹

۹ - برخوردار شدن از فضل و رحمت الهى ، انگيزه مهاجران مسلمان

للفقراء المهجرين . .. يبتغون فضلاً من اللّه و رضوانًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۲ - ۲۶

۲۶ - روى آوردن به ايمان ، زمينه ساز آمرزش و رحمت الهى ، حتى نسبت به گناهان بزرگ

على أن لايشركن. .. و استغفر لهنّ اللّه إنّ اللّه غفور رحيم

از صدر آيه شريفه استفاده مى شود كه چه بسا، برخى از روى آورندگان به ايمان،

در گذشته کفرآلود خویش مرتکب گناهان بزرگی شده بودند. از ذیل آن (إنّ اللّه غفور رحیم) نیز استفاده می شود که، آنان هم مورد غفران و رحمت الهی قرار می گیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳۱ - ۹

۹ - نقش اراده و خواست انسان ، در بهره مندی از رحمت خداوند و یا گرفتار شدن به عذاب الهی

یدخل من یشاء فی رحمته و الظلمین أعدّ لهم عذابًا ألیمًا

از جمله <فمن شاء اتّخذ إلی ربّه سبیلاً> و عبارت <یدخل من یشاء. ..> استفاده می شود که بشر، دارای نوعی اراده و مشیت است. بر این اساس می توان گفت: همین امر در بهره مندی او از رحمت خداوند و یا گرفتار شدنش به عذاب الهی، تأثیر خواهد گذاشت.

زمینه رحمت دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۸ - ۷

۷ - رعایت تقوای الهی و ایمان راستین به پیامبراکرم (ص) (تبعیت کامل از آن حضرت) ، موجب دسیابی انسان به رحمت گسترده الهی ; هم در دنیا و هم در آخرت

اتّقوا اللّه و ءامنوا برسوله یؤتکم کفلین من رحمته

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مقصود از دو بهره (کفلین) یکی بهره دنیوی و دیگری بهره اخروی باشد. ذکر این نکته ضروری است که اضافه در <رحمته> تشریفیّه و بیانگر آن است که رحمتی که مؤمنان راستین در دنیا و آخرت از آن بهره مند می شوند، رحمتی ویژه و گسترده است.

زمینه سازی رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۵۳ – ۱۰

۱۰ ضرورت هوشیاری در برابر تمایلات نفسانی و لزوم فراهم آوردن زمینه های جلب رحمت الهی برای مصون ماندن از خطرات آن

إن النفس لأمّاره بالسوء إلاّ ما رحم ربی

زمینه محرومیت از رحمت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴۵ – ۱۴

۱۴– روی گردانی از پرستش خداوند ، زمینه ساز محرومیت از رحمت واسعه او است .

یأبت إنّی أخاف أن یمسّک عذاب من الرحمن

سرزنش یأس از رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۵ – ۳

۳– یأس از لطف و رحمت خداوند ، نکوهیده و ناپسند است .

فلاتکن من القنطین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۶ – ۶

۶– یأس و ناامیدی از رحمت خداوند ، از گناهان بزرگ و امری بس نکوهیده

و من یقنط من رحمه ربّه إلاّ الضالّون

اینکه خداوند یأس از رحمت خویش را عمل گمراهان قرار داد و مأیوسان را برابر گمراهان شمرده است، بیانگر بزرگی این عمل است.

سوء استفاده از رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۷۵ – ۶

۶ – سوء استفاده کافران ، از لطف و رحمت الهی در برطرف کردن گرفتاری های ایشان

و لو رحمنهم . .. للجّوا فی طغینهم یعمهون

شرایط استفاده از رحمت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۸۹ – ۱۸

۱۸– روحیه حق پذیری ، شرط بهرهوری از هدایت ، رحمت و بشارت

قرآنی

و نزلنا علیک الکتب . .. و هدی و رحمه و بشری للمسلمین

شرایط امیدواری به رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۸ - ۸

۸- امیدواری به رحمت خداوند ، باید همراه با تلاش و کوشش باشد .

ابتغاء رحمه من ربّک ترجوها

<ابتغاء> به معنای داشتن تلاش و کوشش در راه رسیدن به خواسته هاست (مفردات راغب).

شرایط رحمت بر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۰ - ۱۸

۱۸- برخورداری گناهکاران از رحمت و بخشش خداوند ، مشروط به توبه عملی و تدارک گذشته هاست .

ثمّ إن ربّک للذین هاجروا من بعد ما فتنوا ثمّ جهدوا و صبروا إن ربّک من بعدها لغف

شرایط رحمت خاص خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۶ - ۱۹

۱۹ تقواپیشگی ، پرداخت زکات و ایمان به آیات الهی ، شرط برخوردار شدن همراهان موسی در میعادگاه مناجات ، از مغفرت و رحمت خاص الهی بود .

فاغفرلنا و ارحمنا و أنت خیر الغفرین . .. فسأکتبها للذین یتقون

جمله <فسأکتبها . .. > پاسخی است به درخواستهای موسی(ع) و از جمله آنهاست تقاضای رحمت و مغفرت برای همراهان خویش در میعادگاه مناجات

شرایط رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۱۵

۱۵ آمرزیده شدن گناهان و خطا های آدمی ، شرط شمول رحمت خدا بر ایشان است .

إن ربی غفور رحیم

برداشت فوق، از تقدم <غفور> بر <رحیم> استفاده شده است.

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳۱ - ۱

۱ - بهره مندی از رحمت خداوند ، منوط به مشیت و خواست او است .

یدخل من یشاء فی رحمته

شرایط نزول رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۵ - ۱۰

۱۰ - نزول رحمت خاص الهی بر بندگان ، مسبوق به وجود زمینه ها و شایستگیهایی در آنان است .

و اللّه یختص برحمته من یشاء و اللّه ذوالفضل العظیم

هدف از توصیف خداوند به دارنده فضل و بخشش بی کران، پس از <و اللّه یختص برحمته من یشاء>، بیان این حقیقت است که: اگر خداوند رحمت ویژه خود رابه همگان عطا نمی کند و به فرد و یا گروهی اختصاص می دهد، نه از جهت کمبود رحمت است; بلکه وجود زمینه در انسانها، دخیل در جلب رحمت ویژه الهی است.

شعیب(ع) و رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۰ - ۱۱

۱۱ شعیب (ع) ، واسطه شمول رحمت خداوند بر توبه کنندگان قومش

واستغفروا ربکم ثم توبوا إلیه إن ربی رحیم ودود

چون خطاب در <استغفروا ربکم> متوجه مردم است، ظاهر آن بود که به جای <إن ربی> گفته می شد <إن ربکم . ..>. این جابه جایی می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که: خداوند به واسطه پیامبرانش، مردمان را مشمول رحمت و محبت خویش قرار می دهد و آنان، مجرای فیض الهی بر بندگانند.

شگفتی یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم -

۳۰ - ۳۶ - ۹،۱۳

۹ - دل خوش شـدن به مظاهر مـادی دنیـا ، به هنگـام برخورداری از آنهـا ، و مأیوس شـدن از رحمت خـدا ، با از دست دادن امکانات ، ناپسند و مذموم است .

و إذا أذقنا الناس رحمه فرحوا بها و إن تصبهم سیّئه . .. إذا هم یقنطون

آیه، درصدد توبیخ و سرزنش چنین روحیه ای است و <إذا> که فجاییه است، می تواند مؤید این نکته باشد.

۱۳ - ناامید شدن از رحمت خدا ، به هنگام ابتلا به سختی ها ، به رغم مشاهده رحمت او ، امری غیر منتظره است .

و إذا أذقنا الناس رحمه . .. و إن تصبهم سیّئه ... إذا هم یقنطون

عذاب با رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۰ - ۴

۴ عذاب الهی بر متمرّدان ، با پوشش رحمت

هل ینظرون الا ان یأتیهم اللّه فی ظلل من الغمام

با توجّه به اینکه ابر، مظهر رحمت خداوند است ; امّا در آیه مزبور، به عنوان وسیله ای برای عذاب الهی معرّفی شده است.

عظمت رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۰ - ۵

۵- لطف و قهر الهی ، فوق همه لطف ها و قهرهاست .

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم . و أن عذابی هو العذاب الألیم

از جمله های اسمی <أنی أنا. ..> و <أن عذابی ...> با آوردن حرف تأکید <أنّ> و ذکر ضمیر فصل و آوردن لام در خبر، بالاترین تأکید را دارد و حامل این نکته است که غفران و رحمت (لطف) خداوند

و عـذاب (قهر) او به گونه ای است که هیـچ رادع و مانعی برای تحقق آنها وجود ندارد و نیز هر لطف و قهری که تصور شود، با لطف و قهر او قابل مقایسه نیست.

علم امیدواران به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۹ - ۱۵

۱۵ - شب زنده داران عابد و آخرت جویان امیدوار به رحمت الهی ، عالمان راستین و آگاهان به حقایق هستی اند .

أمّن هو قنت ءاناء الّیل. .. و یرجوا رحمه ربّه قل هل یستوی الذین یعلمون و الذین

برداشت بالاـ مبتنی بر این احتمـال است که <الـذین یعلمون>، اشـاره به کسانی داشـته باشـد که در صـدر آیه شـریفه از آنان سخن به میان آمده است.

عمومیت رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۶ - ۹

۹ ظلم و ستم کاری مردم ، مانع رحمت گستری خداوند نخواهد شد .

إن ربک لذو مغفره للناس علی ظلمهم

عمومیت رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۴ - ۱۸

۱۸ امید پذیرش توبه و نزول رحمت الهی برای همگان ، حتّی منافقان

رایت المنافقین یصدّون . .. فاستغفروا اللّه و استغفر لهم الرّسول لوجدوا اللّه توّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۱ - ۱۶

۱۶ امکان شمول رحمت و مغفرت الهی حتی بر جوامع منحط و آلوده به خون انبیا

فریقاً یقتلون . .. فعموا و صموا ثم تاب اللّه علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳۴ – ۷

۷ – تمامی انسان ها ، حتّی مشرکان ناسپاس از رحمت خداوند ، برخوردارند .

إذا أذاقهم منه رحمه . .. لیکفروا بما ءاتینهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۲ – ۸

۸ – هدف از نزول قرآن ، دستیابی همگان به رحمت الهی است .

تنزیل من الرحمن الرحیم

از آن جاکه نزول قرآن از رحمت الهی سرچشمه گرفته، به دست می آید که هدف از نزول، ایجاد زمینه برای دستیابی همگان به رحمت الهی می باشد.

عوامل امیدواری به رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۶ – ۷

۷– هدایت و شناخت پروردگار ، موجب امیدواری به رحمت او و زداینده هرگونه یأس و ناامیدی

و من یقنط من رحمه ربّه إلاّ الضالّون

حضرت ابراهیم(ع) یأس از رحمت پروردگار را معلول گمراهی و نشناختن پروردگار دانست. بنابراین هدایت و شناخت پروردگار، می تواند موجب امیدواری به رحمت خدا و عامل از بین رفتن یأس شود.

عوامل جلب رحمت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۵۵ – ۵

۵ پیروی از قرآن و پرهیز از مخالفت با آن، زمینه ساز جلب رحمت الهی است.

فاتبعوه و اتقوا لعلکم ترحمون

عوامل جلب رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۶ - ۳

۳ - باد ها ، دارای نقشی بس مهم در بهره مندی انسان ها از رحمت ها و مواهب الهی اند .

و من ءایته أن یرسل الریاح

. .. و لیذیقکم من رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۱۳

۱۳ - عفو ، گذشت و چشم پوشی از دشمنی ها و خطا های همسران و فرزندان ، عامل جلب غفران و رحمت خداوند است .

و إن تعفوا و تصفحوا و تغفروا فإنّ اللّه غفور رحیم

عوامل رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۲ - ۷

۷ نیایش خالصانه به درگاه خدا ، عامل جلب رحمت او و مایه رفع گرفتاریهاست .

و إذا مسّ الإنسن الضرّ دعانا . .. فلما کشفنا عنه ضرّه

تفریع جمله <لما کشفنا> بر <دعانا> بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۴ - ۲

۲ - التجا به ربوبیت خدا در دعا ، مؤثر در جلب رحمت او

قل ربّ. .. ربّ فلاتجعلنی فی القوم الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۰ - ۴

۴ - یاد خدا ، مایه ره یابی انسان به صلاح و رحمت الهی

قال اخسئوا فیها . .. حتّی أنسوکم ذکری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۱ - ۷

۷ - توبه و نیکی پس از گناه و ظلم ، موجب بهره مندی از رحمت و غفران الهی

إلّامن ظلم ثمّ بدّل حسنا بعد سوء فإنّی غفور رحیم

عوامل رحمت بر اهل یقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۲۰ - ۶

۶ - روشنگری

های قرآن ، مایه هدایت و رحمت برای جویندگان یقین

بصائر . .. و هدًی و رحمه لقوم یوقنون

عوامل رحمت بر حق پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۹ - ۱۷

۱۷- قرآن ، مایه هدایت ، رحمت و بشارت برای تسلیم شوندگان در برابر حق است .

و نزّلنا علیک الکتب . .. و هدًی و رحمه و بشری للمسلمین

عوامل رحمت بر مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۱۳

۱۳ سعه صدر پیامبر (ص) در گوش دادن به سخنان مردم ، مایه رحمت برای مؤمنان

و یقولون هو أذن قل أذن خیر لکم . .. و رحمه للذین ءامنوا منکم

عوامل رحمت خاص خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۱ - ۲۱

۲۱ امر به معروف ، نهی از منکر ، اقامه نماز ، پرداخت زکات و اطاعت از خدا و رسولش ، عامل جلب رحمت ویژه الهی

یأمرون بالمعروف . .. أولئک سیرحمهم اللّه

عوامل رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۶ - ۸

۸- اطمینان اصحاب کهف به برخورداری از رحمت الهی در صورت هجرت کردن از حاکمیّت شرک و جامعه مشرک

فأوُواْ إلی الکهف ینشر لکم ربّکم من رحمته

فعل <ینشر> در جواب امر قرار گرفته و جزا برای شرط مقدر است; یعنی <إنْ تأووا إلی الکهف ینشر. ..> و مفاد آن، حتمی بودن نشرِ رحمت الهی در صورت هجرت است.

عوامل محرومیت از رحمت

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۶۰ – ۳،۴

۳ انکار ربوبیت خدا و نافرمانی از دستورات پیامبران ، موجب لعنت خدا و دوری از رحمت اوست .

و أُتبعوا فی هذه الدنیا لعنه و یوم القیمه ألا إن عادًا کفروا ربهم

۴ پیروی از طاغوت ها و سرکشان ، موجب دوری از رحمت خدا در دنیا و آخرت است .

و اتبعوا أمر کل جبار عنید. و أُتبعوا فی هذه الدنیا لعنه و یوم القیمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۹۵ – ۳

۳ شرکورزی ، ستمگری ، کم فروشی و بی عدالتی در مبادلات ، عامل های دوری از رحمت خدا و زمینه ساز هلاکت است .

و إلی مدین أخاهم شعیبًا . .. ألا بُعدًا لمدین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸ – ۸

۸- رحمت الهی ، امری اصیل و مستمر ، و محرومیت از آن نتیجه عملکرد خود انسان است .

عسی ربّکم أن یرحمکم و إن عدتم عدنا

در این آیه خداوند همه انسانها حتی گنهکاران را به رحمت خود امیدوار ساخته است: <اگر شما به گناه و فساد باز گردید، کیفر و عذاب ما هم مجدداً به سراغ شما خواهد آمد>. از این سخن، نتیجه گرفته می شود که گرفتار شدن به عذاب خداوند و محرومیت از رحمت او، حاصل عملکرد خود انسان است و رحمت خداوند همواره، اصیل و مستمر می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۴۱ – ۷

۷ – ظلم

و بیدادگری ، مایه دور شدن از رحمت خدا و گرفتار شدن به خشم و غضب او

فبعدًا للقوم الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۰ - ۵

۵ - به تمسخر گرفتن مؤمنان و مضحکه قرار دادن آنان ، مایه محرومیت از لطف و رحمت الهی

فاتّخذتموهم سخريًّا . .. و کنتم منهم تضحکون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۳ - ۲

۲ - قذف زنان پاکدامن ، نجیب و مؤمن (نسبت دادن زنا به آنان) ، در پی دارنده خشم الهی و محرومیت از رحمت او

إنّ الذین یرمون المحصنت الغفلت المؤمنت لعنوا فی الدنیا و الأخره

<لعن> (مصدر <لعنوا>)، به معنای طرد کردن و دور ساختن فرد از خیر و نیکی است (لسان العرب). و هم چنین طرد برخاسته از خشم و غضب می باشد (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۲۲ - ۹

۹ جرم پیشگی و تبه کاری ، موجب محرومیت از غفران و رحمت الهی

لابشری یومئذ للمجرمین و یقولون حجرًا محجورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۷ - ۳

۳ - آزار دادن پیامبر (ص) ، درپی دارنده محرومیت از رحمت خداوند است .

إنّ الذین یؤذون اللّه و رسوله لعنهم اللّه فی الدنیا و الأخره

<لعن> در لغت، به معنای <طرد و دور کردن از روی غضب و ناراحتی> است. لعن خدا در دنیا، به معنای بریده شدن از قبول رحمت الهی است (مفردات راغب).

عوامل

محرومیت از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۲ - ۲

۲ - کفر و عصیان ، در پی دارنده لعنت خدا و عامل دور شدن انسان از رحمت الهی

و أتبعنهم فی هذه الدنیا لعنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۲ - ۹

۹ - ستم پیشگی ، موجب پذیرفته نشدن عذر آدمی از گناه ، محرومیت از رحمت خدا و جای گرفتن در سرای بد

یوم لاینفع الظلمین معذرتهم و لهم اللعنه و لهم سوء الدار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۹ - ۴

۴ - شرک ، گناهی بس بزرگ و موجب محرومیت از رحمت الهی در قیامت

و لکن یدخل من یشاء فی رحمته والظلمون. .. أم اتّخذوا من دونه أولیاء

از آیه قبل استفاده می شود که ظالمان از رحمت الهی به دوراند (یدخل من یشاء فی رحمته و الظالمون ما لهم. ..) و از آن جا که شرک مصداق بارز ظلم به شمار می آید، می توان مطلب بالا را برداشت کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۱ - ۸

۸ - جرم پیشگی و استمرار ارتکاب گناه ، عامل محرومیت از رحمت الهی در قیامت

و کنتم قومًا مجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۳۴ – ۱،۶

۱– مرگ کافران مخالف راه خدا در حال کفر ، مایه محرومیت ابدی از عفو و رحمت الهی

إنّ الذین کفروا و . .. فلن یغفر

اللّه لهم

مرگ کافران مخالف راه خدا در حال کفر، مایه محرومیت ابدی از عفو و رحمت الهی

۶- نقش اعمال خود انسان ، در محرومیت او از رحمت و غفران بی کران الهی

إنّ الذین کفروا و صدّوا . .. فلن یغفر اللّه لهم

<فا> در <فلن یغفر اللّه> می رساند که عدم غفران، نتیجه فعل خود کافران است (کفروا و صدّوا)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۰ - ۱۳

۱۳ - تفرقه و اختلاف در جامعه اسلامی به بی تفاوتی در قبال آن ، مایه محرومیت از رحمت الهی

فأصلحوا بین أخویکم و اتّقوا اللّه لعلّکم ترحمون

فرمان <اتّقوا اللّه> هم نظر به کسانی دارد که با یکدیگر اختلاف دارند و هم کسانی که موظف به رفع اختلاف اند. از این نکته، استفاده می شود که اگر مسلمانان به وظیفه خود عمل نکنند و به اختلاف ها پایان ندهند، نباید دل به رحمت الهی ببندند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳۱ - ۷

۷ - ظلم ، موجب محرومیت از رحمت خداوند و گرفتار آمدن به عذاب دردناك الهی است .

یدخل من یشاء فی رحمته و الظلمین أعدّ لهم عذابًا أليمًا

عوامل نزول رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۳ - ۱۴

۱۴ شمول رحمت خاص الهی بر بندگان ، از اهداف نزول دین و بعثت پیامبران

أن جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم . .. لعلکم ترحمون

فرجام محرومان از رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – مطففین

- ۸۳ - ۱۶ - ۴

۴ - کسانی که در قیامت از رحمت خداوند و درک ربوبیت او محروم باشند ، سرنوشتی جز دوزخ نخواهند داشت .

عن ربّهم یومئذ لمحجوبون . ثمّ إنّهم لصالوا الجحیم

قانونمندی رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳۱ - ۱۰

۱۰ - رحمت و لطف خداوند به مؤمنان و کیفر و عذاب ظالمان از سوی او ، براساس علم و حکمت او است .

إنّ اللّه کان علیمًا حکیمًا . یدخل من یشاء فی رحمته و الظلمین أعدّ لهم عذابًا أ

برداشت یاد شده، بر این فرض مبتنی است که جمله <یدخل من یشاء. ..>، خبر برای <إنّ> در <إنّ اللّه> و جمله <کان اللّه علیماً حکیماً>، معترضه و یا حال باشد. بر این اساس توصیف خداوند به علم و حکمت، اشاره به این دارد که کار خدا (رحمت یا عذاب)، مبتنی بر علم و حکمت است.

قوم نوح و رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۳ - ۱۳

۱۳ دستیابی قوم نوح (ع) به رحمت های ویژه خداوند ، از اهداف بعثت آن حضرت بود .

جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم . .. لعلکم ترحمون

کفر یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۳ - ۲

۲ - مأیوس بودن از رحمت خدا ، روحیه ای ناپسند و کافرانه است .

و الذین کفروا . .. یئسوا من رحمتی

گرایش به رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۱ – ۳

۳ – انسان ، مجذوب رحمت است .

الرحمن

با توجه به این که خداونـد در مقام جلب توجه انسان ها رحمت خود را به آنان یادآور شـده است، اسـتفاده می شود که انسان بیش از هر چیز، مفتون لطف و رحمت است.

گناه یأس از رحمت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۸۷ – ۱۴

۱۴ < عن أبی عبـدالله (ع) : . . . [من الکبـائر] الإیـاس من روح الله ، لأـن الله عزوجـل یقـول : < إنه لاییـأس من روح الله إلاّ القوم الکافرون > . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده است: [یکی از گناهان کبیره] نا امیدی از رحمت خداست ; زیرا خدای عزوجل می فرماید: <إنه لاییأس من روح الله إلاّ القوم الکافرون>. ..>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۱۳ – ۷

۷ – یأس از رحمت خدا و ثواب اخروی ، گناهی است بزرگ .

قومًا غضب اللّه علیهم قد یئسوا من الأخره

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که <قد یئسوا. ..>، به عنوان بارزترین ویژگی مغضوبین یاد شده است.

گناهکاران و رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۶۴ – ۱۰

۱۰ - گنهکاران نباید از شمول فضل و رحمت خداوند ، ناامید باشند .

ثم تولیتم . .. فلولا فضل اللّه علیکم و رحمته

لذت از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ -

۴ - فلسفه وزش باد های نویدبخش باران ، قبل از نزول آن ، احساس لذت بیشتر از رحمت الهی است .

أن یرسل الریاح مبشّرت و لیذیقکم من رحمته

<بشر> ریشه <مبشّرات> است و به خبری گفته می شود که خوشحالی آور است و چهره شنونده، با آن، باز و شکفته می شود. در ضمن، <مبشّرات> در مقام تعلیل برای فعل <یرسل> و <لیذیقکم> عطف بر <مبشّرات> است.

مأیوسان از رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۷ - ۱۱

۱۱ تنها کفرپیشگان به یاری خدا امید ندارند و از رحمت او مأیوسند .

لایاْیئس من روح الله إلّا القوم الکفرون

مراد از <کافرون> در آیه شریفه ، منکران قدرت خدا و رحمت آفرینی او و آگاهیش به نیاز بندگان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۶ - ۱

۱- در پی توصیه ملائکه به ابراهیم (ع) برای اجتناب از یأس ، او تنها گمراهان را مأیوس از رحمت خداوند خواند .

فلاتکن من القنطین . قال و من یقنط من رحمه ربّه إلّا الضالّون

مأیوسان از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۳ - ۱،۳

۱ - کافرانِ به آیات الهی و لقاءاللّه ، از رحمت خداوند ، مأیوس اند .

و الذین کفروا بأیت اللّه و لقائه أولئک یئسوا من رحمتی

۳ - کافرانِ به قرآن ، مأیوس از رحمت خداوندند .

و الذین کفروا بأیت اللّه . .. أولئک یئسوا من رحمتی

محرومان از رحمت

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۸۸ – ۴،۵

۴ – خداوند ، یهودیان حق ناپذیر را از رحمت خویش محروم و به لعنت ، گرفتارشان کرد .

بل لعنهم اللّه بکفرهم

۵ – کفر ورزی یهود ، موجب محروم شدن آنان از رحمت الهی است .

لعنهم اللّه بکفر هم

<باء> در <بکفر> سببیه است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۸۹ – ۱۲

۱۲ – خداوند ، یهودیان کافر به پیامبر (ص) و قرآن را از رحمت خویش به دور و آنان را مورد لعنت قرار داده است .

فلعنه اللّه علی الکفرین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۵۹ – ۸،۱۰

۸ – کتمان کنندگان حقایق دینی ، به لعنت خدا و دوری از رحمت او گرفتار خواهند شد .

إن الذین یکتمون . .. أولئک یلعنهم اللّه

۱۰ – علمای یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایق و معارف کتب آسمانی از رحمت خدا محروم شده و مورد لعن و نفرین لعنت کنندگان هستند .

إن الذین یکتمون ما أنزلنا . .. أولئک یلعنهم اللّه و یلعنهم اللعنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۶۲ – ۹

۹ - خداوند در قیامت نظر رحمتی بر کفرپیشگان و کتمان کنندگان حقایق دینی ، نخواهد داشت .

و لاهم ینظرون

در برداشت فوق فعل مجهول <ینظرون> از (نظر) به معنای رؤیت گرفته شده است. بر این مبنا <ولاهم ینظرون>; یعنی، نظر رحمتی به آنان نخواهد شد>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹

- ۶۸ - ۱۲،۱۰

۱۰ منافقان و کافران ، مورد لعن و نفرین خداوند و محروم ابدی از رحمت او

المنفقین . .. و الکفار ... لعنهم اللّه

۱۲ محرومیت منافقان و کافران از رحمت الهی ، مایه رنج و عذاب همیشگی آنان

و لعنهم اللّه و لهم عذاب مقیم

برداشت فوق بر این اساس است که <عذاب مقیم> در نتیجه نفرین الهی به دوری آنان از رحمت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۸ - ۱۲،۱۱،۱۰

۱۰ ستمگران در قیامت ، از رحمت خداوند محروم و به لعنت او گرفتار خواهند شد .

ألا لعنه الله علی الظلمین

۱۱ کسانی که به خداوند دروغ می بندند ، از رحمت خداوند محروم و به لعنت او گرفتار خواهند شد .

هؤلاء الذین کذبوا علی ربهم ألا لعنه الله علی الظلمین

۱۲ گواهان اعمال در قیامت ، دوری ستمگران از رحمت الهی را به همگان اعلام می کنند .

ألا لعنه الله علی الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۸ - ۴

۴ قوم ثمود بر اثر نافرمانی خداوند ، سزاوار هلاکت و دوری از رحمت الهی شدند .

ألا بُعدًا لثمود

توضیحِ کلمه <بُعداً> در آیه ۶۰ ذیل برداشت شماره ۵ آورده شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۵ - ۲،۴

۲ مردم مدین ، سزاوار هلاکت و دوری از رحمت الهی بودند .

ألا بُعدًا لمدین

برای توضیح برداشت فوق، به ذیل برداشت شماره ۵ از آیه ۶۰ در همین سوره رجوع شود.

۴ قوم ثمود ، از رحمت خدا محروم شدند و

با عذاب های الهی به هلاکت رسیدند .

کما بعدت ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۹ - ۱

۱ فرعون و پیروان وی در عرصه دنیا و آخرت ، به لعنت خدا گرفتار و از رحمت او به دورند .

و أُتبعوا فی هذه لعنه و یوم القیمه

ضمیر در <اُتبعوا> به فرعون و قوم وی باز می گردد. <اتباع> (مصدر اُتبعوا) به معنای ملحق کردن و به دنبال فرستادن است. بنابراین <واُتبعوا ...>; یعنی ، فرعون و قوم او در دنیا و آخرت ، لعنت و نفرین را به دنبال خواهند داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۸ - ۹

۹- دنیاطلبان در آخرت ، مورد نکوهش واقع شده و از رحمت خداوند محروم و مطرود خواهند شد .

من کان یرید العاجله . .. ثمّ جعلنا له جهنّم یصلها مذمومًا مدحورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۵ - ۱۶

۱۶- شیطان ، مطرودترین گنه کاران از رحمت خداوند و گرفتارترین آنان به عذاب الهی است .

إنّی أخاف أن یمسّک عذاب من الرحمن فتکون للشیطن ولیًّا

تهدید بت پرستان به این که ممکن است خدای رحمان بر شما خشم گیرد و با شیطان هم دم شوید، نشانه عمق مطرود بودن شیطان و گرفتاری او به عذاب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۰ - ۶

۶- کافران دوزخی ، از هر گونه لطف و رحمت خداوند محروم اند .

و لا هم ينظرون

برداشت ياد شده مبتنى بر

ایـن اسـت که <ینظرون> فعـل مضـارع مجهـول از ثلاـثی مجرد و از مـاده <نظره> باشـد که به معنـای رحمت است (لسـان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۴ - ۵،۶

۵ - دست انـدرکاران اصـلی توطئه < افک > علیه پیامبر (ص) و خانـدان آن حضـرت ، از فضل و رحمت خداونـد محروم شدند .

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته . .. لمسّکم فی ما أفضتم فیه عذاب عظیم

خداونـد در آیه ۱۱، به شـایعه سـازان اصـلی وعـده عـذاب بزرگ (و الـذی تـولّی کـبره منهم له عـذاب عظیم) می دهـد. واژه <افاضه> نیز به معنای سـخن گفتن بسـیار در باره موضوعی و انتشار آن است و این، کار توده مردم بود نه منافقان که سازنده اصـلی تهمت و شـایعه بودنـد. بنابراین فضل و رحمت خـدا، شامل کسانی است که کارگزار اصـلی تهمت نبودنـد; بلکه بر اثر جهل و غفلت سـخنی در این زمینه به میان آوردنـد در آیه بعـد نیز خداونـد، جهل و ناآگاهی آنان را یادآور شده، می فرماید: <و تقولون بأفواهکم ما لیس لکم به علم>.

۶ - ترویج کنندگان شایعات و تهمت پردازی های ناروا جدا از فضل و رحمت خداوند مستحق عذاب الهی اند .

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته . .. لمسّکم فی ما أفضتم فیه عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۱ - ۱۸

۱۸ - جامعه های آلوده به فحشا و منکرات ، از فضل و رحمت خدا محروم اند .

لاتتّبعوا خطوت الشیطن . .. و لولا

فضل اللّه علیکم و رحمته ما زکی منکم من أحد أب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۲۶ – ۷

۷ کافران در قیامت ، محروم از رحمت خداوند

الملک . .. للرحمن و کان یومًا علی الکفرین عسیرًا

یادآوری سختی قیامت برای کافران، با آن که پیش از آن رحمانیت خداوند مطرح گردیده است، گویای حقیقت یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۱۱ – ۸

۸ – ظالمان و گنه کارانِ غافل از جبران بدی های خویش ، از بخشش و رحمت خداوند محروم اند .

إلّامن ظلم ثمّ بدّل حسنا بعد سوء فإنّی غفور رحیم

از این که خداوند، تنها به توبه کنندگان و جبران کنندگان بدی های خویش، نوید غفران و رحمت داده است، مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۴۲ – ۵

۵ – طرد شدن از لطف و رحمت حق ، فرجام شوم فرعونیان و پیشوایان کفر در روز رستاخیز

و جعلنهم أئمه یدعون إلی النار . .. و یوم القیمه هم من المقبوحین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۷۸ – ۴

۴ – ابلیس ، مغضوب خداوند و محروم از توفیق و رحمت او

و إنّ علیک لعنتی إلی یوم الدین

<لعن>; یعنی، طرد شخصی از روی غضب و لعن خداوند به معنای عقوبت اخروی و قطع توفیق و رحمت الهی در دنیا است (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه

۸ – ۲۱ – ۴۵ –

۸ – مؤمنان نیک کردار ، بهره مند از رحمت و هدایت الهی در دنیا و گناه پیشگان محروم از آنند .

و هدًی و رحمه لقوم یوقنون . .. أن نجعلهم کالذین ءامنوا و عملوا الصلحت

منظور از تفاوت مؤمنان صالح با گناه پیشگان در دنیا به قرینه آیه قبل ممکن است تمایزشان در بهرهوری از رحمت و هدایت الهی باشد.

محرومان از رحمت اخروی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۹ – ۳،۷

۳ کسانی که دین و معارف الهی را نپذیرند و مردم را از پذیرش آن بازدارند ، در آخرت از رحمت خدا محروم و به لعنت او گرفتار خواهند شد .

ألا لعنه الله علی الظلمین. الذین یصدون عن سبیل الله

۷ منکران آخرت از ستمکارانند و در قیامت از رحمت خداوند ، محروم خواهند بود .

ألا لعنه الله علی الظلمین. الذین ... هم بالأخره هم کفرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۴۴ – ۶

۶ دوری از رحمت خدا در سرای آخرت ، امری تقدیر شده برای کفرپیشگان و ستمگران قوم نوح

فکان من المغرقین . .. و قیل بعدًا للقوم الظلمین

<بُعداً> مفعول مطلق برای فعل محذوف (لیبعد) می باشد و جمله در اصل چنین بوده: و قیل لیبعد بُعداً القوم الظالمون; یعنی، و گفته شد که ستمگران قوم نوح باید از رحمت خدا دور باشند و از آن جا که آنان در دنیا عذاب شدند، معلوم می شود مراد از جمله <و قیل . ..> دوری از رحمت خدا در آخرت

است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۶۰ – ۱،۵،۶

۱ قوم عاد ، در دنیا به لعنت خدا گرفتار شدند و در آخرت نیز از رحمت او محروم خواهند بود .

و أُتبعوا فی هذه الدنیا لعنه و یوم القیمه

۵ قوم عاد ، بر اثر کفر و نافرمانی خدا و پیامبران ، سزاوار هلاکت و دوری از رحمت الهی شدند .

ألا بُعدًا لعاد قوم هود

<بُعداً> (هلاک گشتن یا دور شدن) مفعول مطلق برای فعل محذوف (لیبعد) است: ألا لیبعد قوم عاد بعداً. و از آن جا که قوم عاد به هلاکت رسیدند و از رحمت او محروم شدند می توان گفت، مرادْ عذاب در آخرت و دوری از رحمت او در آن سراست و نیز محتمل است <ألا بُعدًا ...> چنان چه زمخشری گفته بیانگر استحقاق دوری و هلاکت باشد; یعنی، [قوم عاد هلاک گشتند و از رحمت او محروم شدند]بدانید آنان مستحق آن کیفر و سزاور چنین عقوبتی بودند.

۶ از قوم عاد ، تنها معاصران هود از رحمت الهی محروم شده و به عذاب گرفتار شدند . *

ألا بُعدًا لعاد قوم هود

<قوم هود> عطف بیان برای <عاد> است. با توجه به اینکه قوم عاد پیش از حضرت هود بوده اند و پس از او نیز وجود داشتند ، می توان گفت: هدف از تبیین و توضیح <عاد> به <قوم هود> بیان معنایی است که در برداشت فوق آمده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۲۵ – ۷،۸،۹

۷ کسانی که به پیمان های الهی پایبند نباشند

، به لعنت خدا و دوری از رحمت او گرفتار خواهند شد .

والذین ینقضون عهد الله . .. أُولئک لهم اللعنه

۸ آنان که به برقراری پیوندهایی که خداوند به برقرار ساختن آنها فرمان داده ، ملتزم نباشند ، به لعنت و دوری از رحمت گرفتار خواهند شد .

والذین . .. یقطعون ما أمر الله به أن یوصل ... أُولئک لهم اللعنه

۹ فسادگران در زمین به لعنت خداوند و دوری از رحمت او گرفتار خواهند شد .

و الذین . .. یفسدون فی الأرض أُولئک لهم اللعنه

محرومان از رحمت اخروی خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۴۸ – ۵

۵- مشرکان و دنیاگرایان ، از منظر لطف و رحمت الهی ، در قیامت ، ساقط اند .

و عرضوا علی ربّک صفًّا

در صورتی که نایب فاعل <عرضوا> مشرکان و دنیاگرایان باشند که در آیات قبل، یاد آنان به میان آمد مجهول آمدن فعل و نیز به کار رفتن <ربّک> که خطاب پیامبر(ص) است به جای <ربّهم> دال بر تحقیر ایشان است.

محرومان از رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۵ – ۲۲

۲۲ ستمگران و متجاوزان، محروم از رحمت و مغفرت الهی

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فإن ربک غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۷ – ۱۲

۱۲ جامعه مجرم خود را از شمول رحمت خداوند محروم و سزاوار عذاب او می گرداند.

و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

<بأس> در لغت به معنای شدت

است و در این آیه کنایه از عذاب است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۵۶ – ۳

۳ گمراهان، در قیامت از رحمت خدا محروم خواهند بود.

فاتبعوه و اتقوا لعلکم ترحمون. أن تقولوا إنما أنزل الکتب علی طائفتین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۳ – ۳۳

۳۳ – برده دارانِ وادار کننده کنیزان خویش به فحشا و فساد جنسی ، محروم از آمرزش و رحمت خدا هستند .

و من یکرههنّ فإنّ اللّه من بعد إکرههنّ غفور رحیم

در آیه یاد شده متعلق <غفور> و <رحیم> ذکر نشده است. با توجه به این که بعید است خداوند به برده داران، به خاطر گناه اکراهشان و نیز مورد هشدار قرار گرفتن آنان وعده غفران و رحمت بدهد، به نظر می رسد مقصود کنیزانی خواهد بود که مجبور به فحشا شده اند. بر این اساس اختصاص یافتن این وعده به کنیزان، حاکی از محرومیت برده داران از این موهبت است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۲۳ – ۴

۴ – کافرانِ به آیات خدا و معاد ، حظّی از رحمت خداوند ، نخواهند داشت .

و الذین کفروا بأیت اللّه و لقائه أولئک یئسوا من رحمتی

<یئسوا من رحمتی> می تواند جمله خبری باشد و می تواند کنایه از قضای الهی مبنی بر مشمول رحمت قرار نگرفتن افراد یاد شده باشد. برداشت بالا بنابر احتمال دوم است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۵۲ – ۷،۱۰

۷ - ستمگران

، گروهی مطرود و محروم از رحمت خداوند در قیامت

و لهم اللعنه

۱۰ - پذیرفته نشدن عذر ستمگران ، دوری آنان از رحمت خداوند و جای گرفتن در سرایی بد ، مظهر نصرت الهی به پیامبران و مؤمنان در قیامت

إنّا لننصر رسلنا و الذین ءامنوا . .. یوم یقوم الأشهد . یوم لاینفع الظلمین معذر

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که آیه شریفه، بیانگر چگونگی نصرت الهی در قیامت از رسولان و مؤمنان است که در آیه پیش (یوم یقوم الأشهد) به آن اشاره شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۳۵ - ۶

۶ - کافران معاند و لجوج ، محروم از عفو و رحمت الهی

و یعف عن کثیر . و یعلم الذین یجدلون فی ءایتنا ما لهم من محیص

این که پس از مسأله عفو گناهان، این نکته مطرح شده که کافران معاند راه فراری از عذاب ندارند; می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که آنان مورد عفو و مغفرت الهی قرار نمی گیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳۱ - ۶

۶ - ظالمان ، از رحمت الهی محروم اند .

و الظلمین أعدّ لهم عذابًا ألیمًا

برداشت یاد شده، به قرینه مقابله <الظالمین. ..> با <یدخل من یشاء فی رحمته> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۴ - ۶

۶ - کم فروشان ، از رحمت خداوند دور و محروم اند .

أَولئك

اسم اشاره <اُولئك>، برای مشارالیه بعید به کار می رود که در آیه

شریفه، گویای دوری کم فروشان از خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۱۵ - ۵

۵ - تکذیب کنندگان قیامت و منکران قرآن ، از ملاقات خداوند و دیدار رحمت او در قیامت محروم اند .

إنّهم عن ربّهم يومئذ لمحجوبون

محجوب بودن از خداوند، نمی تواند به معنای ندیدن با چشم باشد; زیرا این امر به کافران اختصاص ندارد. بنابراین مراد، رانده شدن از درگاه الهی و محرومیت از دیدار جلوه های خداوند (از قبیل رحمت و ثواب الهی و یا نظایر آن) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۴ - ۶

۶ ظالمان از رحمت خداوند دور هستند .

أن لعنه اللّه على الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۱ - ۳

۳ - کافران ، محروم از رحمت خداوند و رستگاری در قیامت

فيدخلهم ربّهم فى رحمته . .. وأمّا الذين كفروا أفلم تكن ءايتى تتلى عليكم

از تقابل وضع کافران با مؤمنان در این آیه و آیه پیشین، مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۴ - ۱

۱ - منکران معاد ، محروم از رحمت حق و وانهاده به خویش در اوج گرفتاری های قیامت

و قيل اليوم ننسيكم

نسیان در آیه شریفه، کنایه از روی گردانی خداوند از کافران و وانهادن آنان به حال خودشان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۱۱ - ۳

۳ - کافران دوزخی ، مورد

نفرین خدا و محروم از رحمت و لطف او هستند .

فسحقًا لأصحب السعیر

<سحق> به معنای <بُعد> است و در این آیه، به جای لعن و نفرین به کار رفته است و مراد از آن، دوری از رحمت و لطف الهی می باشد.

محرومان از رحمت قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۲ - ۱۰،۱۱

۱۰- ظالمان نه تنها از رحمت و شفای قرآن بهره ای نمی گیرند ; بلکه تنها ، مایه خسران و زیان آنان می شود .

و لایزید الظلمین إلّا خسارًا

۱۱- کافران حق ناپذیر ، ظالمند و از موهبت رحمت و شفابخشی قرآن ، تنها خسارت و زیان به ارمغان می برند .

شفاء و رحمه للمؤمنین و لایزید الظلمین إلّا خسارًا

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مراد از <ظالمین> به قرینه مقابله با <مؤمنین> کافران باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۲۰ - ۷

۷ - سست باوران در حقانیت وحی و معارف دینی ، محروم از هدایت و رحمت قرآن

و هدًی و رحمه لقوم یوقنون

در صورتی که <قوم یوقنون> نظر به کسانی داشته باشد که دارای یقین بالفعل هستند; از مفهوم آیه شریفه مطلب یاد شده استفاده می شود.

محرومان رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۵ - ۶،۷

۶ منکران قیامت از زمره ستمکارانند و در قیامت از رحمت خدا محروم خواهند بود .

أن لعنه اللّه علی الظالمین. الذین ... و هم بالأخره کفرون

۷ اعراض کنندگان از راه خدا ،

بازدارندگان مردم از پیوستن به آیین الهی و آنان که راه خدا را منحرف جلوه می دهند ، از رحمت الهی در قیامت بدور خواهند بود .

أن لعنه اللّه علی الظالمین. الذین یصدون عن سبیل اللّه و یبغونها عوجاً

محرومیت از رحمت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۸۸ – ۱۳

۱۳ – دور شدن از رحمت خدا و گرفتار آمدن به لعنت او ، مستلزم جبر به عدم ایمان نخواهد شد .

لعنهم اللّه بکفر هم فقلیلا ما یؤمنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۵۹ – ۱۱

۱۱ – نقش نفرین و لعنتِ نفرین کنندگان ، در دور شدن رحمت الهی از لعنت شوندگان

و یلعنهم اللعنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۶۱ – ۷

۷ – تأثیر و نقش دعا و نفرین فرشتگان و انسان ها در دوری گنهکاران از رحمت الهی

أولئک علیهم لعنه اللّه و الملئکه و الناس أجمعین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۶۲ – ۶

۶ – عذاب اخروی ، جلوه ای از لعنت خدا و دوری از رحمت اوست .

أولئک علیهم لعنه اللّه . .. خلدین فیها لایخفف عنهم العذاب

جمله <لایخفف عنهم العذاب> پس از <خالدین فیها> بیانگر آن است که: اثر لعنت الهی در قیامت، عذاب دوزخ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۱۳

۱۳ کافران به خدا ، قرآن و پیامبر (ص) محروم از رحمت

و فضل و هدایت خاص خداوند

فاما الذین ءامنوا باللّه و اعتصموا به . .. صرطاً مستقیماً

معادل <اما>ی تفصیلیه حذف شده و جمله موجود <فاما الذین ءامنوا . ..> بیانگر آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۹ - ۳

۳ لعنت الهی و دور شدن از رحمت او ، عطایی شوم و سزایی ناگوار است .

بئس الرفد المرفود

کلمه <الرفد> (عطیه و بخشش) فاعل برای <بئس> است و <ال> در آن <ال> جنسیه می باشد و <المرفود> (عطیه و بخشش) مخصوص به ذم است و <ال> در آن عهد ذکری بوده و اشاره به لعنت و دوری از رحمت خداست. بنابراین <بئس الرفد المرفود>; یعنی، آن عطیه (گرفتاری به لعنت خدا) بد عطیه و بخششی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۵ - ۶

۶- گرفتاری به عذاب الهی با توجه به رحمانیت خداوند ، نشانه کمال بی لیاقتی و محرومیت از تمام زمینه های رحمت الهی است .

أن یمسّک عذاب من الرحمن

محرومیت از رحمت اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۰ - ۴

۴ پیروی از طاغوت ها و سرکشان ، موجب دوری از رحمت خدا در دنیا و آخرت است .

و اتبعوا أمر کل جبار عنید. و أُتبعوا فی هذه الدنیا لعنه و یوم القیمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۹۹ – ۲

۲ نپذیرفتن رسالت پیامبران ، مایه گرفتار شدن به لعنت خدا و دوری از رحمت او در دنیا

و آخرت است .

و لقد أرسلنا موسی . .. و أُتبعوا فی هذه لعنه و یوم القیمه

محرومیت از رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۲۷ – ۷،۹

۷ پیروی از آراء و اندیشه های هواپرستان ، مایه دوری از رحمت الهی

و اللّه یرید ان یتوب علیکم و یرید الّذین یتّبعون الشّهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً

از تقابل اراده الهی به رحمت با اراده هواپرستان به انحراف، استفاده می شود که پیروی از هواپرستان عامل دوری از رحمت خداوند است.

۹ هواپرستی و شهوترانی ، مایه دوری از رحمت الهی

و اللّه یرید ان یتوب علیکم و یرید الّذین یتّبعون الشّهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۹۲ – ۲۴

۲۴ قتل خطائی ، موجب دوری قاتل از رحمت خدا خواهد شد .

و ما کان لمؤمن ان یقتل مؤمناً الّا خطا . .. توبه من اللّه

توبه به معنای بازگشت است و توبه خدا بر بنده به معنای بازگشت رحمت و لطف خداوند به بنده خویش است. بنابراین معلوم می شود در قتل خطائی نیز خداوند آدمی را از رحمت و لطف خویش دور می سازد تا اینکه کفّاره آن را بپردازد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۱۹ – ۱۷

۱۷ دوری شیطان از رحمت الهی ، زمینه اغواگری و ترویج خرافه پرستی و فساد از ناحیه او

لعنه اللّه و قال . .. لاضلنهم و لامنینهم و لامرنهم فلیبتکن ءإذان الأنعم

آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۳ – ۳،۵

۳ خداوند ، پیمان شکنان بنی اسرائیل را از رحمت خویش دور ساخت و دل های آنان را از پذیرش حق بازداشت .

فبما نقضهم میثقهم لعنهم و جعلنا قلوبهم قسیه

۵ لعن الهی (دوری از رحمت خداوند) و قساوت دل ، کیفر شکستن پیمان الهی

فبما نقضهم میثقهم لعنهم و جعلنا قلوبهم قسیه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۳۹ – ۷

۷ گناه ، موجب دوری از رحمت خداوند

فإنّ اللّه یتوب علیه

توبه خداوند بر بندگان به معنای بازگشت رحمت او به آنان است. بنابراین گناهکار قبل از توبه از رحمت خداوند به دور بوده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۶۴ – ۷،۸،۹

۷ یهود ، مردمی به دور از رحمت خداوند و مورد لعنت او

و لعنوا

<لعنت> به معنای دوری از رحمت است.

۸ سخن ناروای یهود درباره خداوند (نافذ نبودن قدرت او) موجب دوری آنان از رحمت الهی

و لعنوا بما قالوا

۹ ناتوان پنداشتن خداوند بر تدبیر جهان ، موجب گرفتار شدن به لعنت و دور ماندن از رحمت وی

و قالت الیهود یدالّله مغلوله . .. و لعنوا بما قالوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۸ - ۱،۵

۱ کافران بنی اسرائیل با نفرین داود (ع) و عیسی (ع) به لعنت و دوری از رحمت خداوند گرفتار شدند .

لعن الذین کفروا من بنی اسرءیل علی لسان داود و عیسی

فاعل

محذوف از <لعن> داود(ع) و عیسی(ع) می باشد. بنابراین جمله <لعن ... علی لسان داود و عیسی> به این معناست که کافران بنی اسرائیل مورد لعنت داود(ع) و عیسی(ع) قرار گرفتند گفتنی است، آنگاه که لعنت بر زبان انسان جاری شود به معنای درخواست انقطاع از رحمت الهی از لعنت شونده است.

۵ کافران مستحق لعن و نفرین و دوری از رحمت خداوند

لعن الذین کفروا من بنی اسرءیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۵ - ۷

۷ اعراض کنندگان از راه خدا ، بازدارندگان مردم از پیوستن به آیین الهی و آنان که راه خدا را منحرف جلوه می دهند ، از رحمت الهی در قیامت بدور خواهند بود .

أن لعنه اللّه علی الظالمین. الذین یصدون عن سبیل اللّه و یبغونها عوجاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲ - ۱۹

۱۹ کافران به معاد و رسالت پیامبر(ص) ، زیانکار، تباه کننده خویش و محروم از رحمت الهی

و لقد استهزیء برسل . .. کتب علی نفسه الرحمه ... الذین خسروا أنفسهم فهم لا یؤمنون

با توجّه به اینکه رحمت الهی فراگیر است، ممکن است زیان کافران به جهت محروم ساختن خود از دریافت رحمت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۴۰ - ۱،۱۱

۱ تکذیب کنندگان آیات الهی و آنان که از سر تکبّر و خودبرتربینی معارف الهی را نپذیرند، از رحمتهای ویژه الهی در دنیا محرومند.

ان الذین کذبوا بأیتنا و استکبروا عنها لاتفتح لهم أبوب السماء

چنانچه جمله <لاتفتح .

..> بیان محرومیتی باشد که در دنیا دامنگیر تکذیب کنندگان می شود، گشوده نشدن درهای آسمان برای آنان، کنایه از شامل نشدن رحمتهای خاص الهی بر آنان است.

۱۱ محرومیت ابدی از رحمت، سنت خداوند در کیفر مجرمان

و کذلک نجزی المجرمین

محرومیت از رحمت دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۰ - ۴

۴ پیروی از طاغوت ها و سرکشان ، موجب دوری از رحمت خدا در دنیا و آخرت است .

و اتبعوا أمر کل جبار عنید. و أُتبعوا فی هذه الدنیا لعنه و یوم القیمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۹ - ۲

۲ نپذیرفتن رسالت پیامبران ، مایه گرفتار شدن به لعنت خدا و دوری از رحمت او در دنیا و آخرت است .

و لقد أرسلنا موسی . .. و أُتبعوا فی هذه لعنه و یوم القیمه

مدح مشمولان رحمت خاص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۳ - ۱۱

۱۱ نزول رحمت و برکت خاص از ناحیه خداوند بر ابراهیم (ع) و سایر شایستگان رحمت ، نمودی از ستایش خدا از آنان و جلوه ای از والامقامی اوست .

رحمت الله و برکته علیکم أهل البیت إنه حمید مجید

<إنه حمید مجید> به منزله تعلیل برای شمول رحمت و برکت بر خاندان ابراهیم است؛ یعنی، چون خداوند از کار نیک بندگان ستایش می کند و شما اهل بیت نیز کارهای نیک انجام دادید و سزاوار ستایشید، خداوند رحمت و برکات خویش را

بر شما ارزانی داشته است.

مراتب رحمت

جلد

- نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۷۷ – ۳

۳ – بیان حق از سوی خدا برای رفع اختلافات فکری و سرگردانی های عقیدتی ، هدایت و رحمتی است بزرگ .

إنّ هذا القرءان يقصّ . .. و إنّه لهدًی و رحمه

با توجه به ارتباط این آیه به آیه قبل که در زمینه رفع اختلافات بنی اسرائیل است و نیز با توجه به این که نکره آمدن <هدًی> و <رحمه> عظمت و بزرگی آن دو را می رساند، مطلب یاد شده را می توان استفاده کرد.

مراتب رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۳ – ۹

۹ اسلام و ایمان، نعمت و رحمتی بزرگ از جانب خداوند.

أهؤلاء منّ اللّه عليهم من بيننا

<منّ> در لغت به معنای <أنعم> آمده است. <منّ عليه مناً ... أنعم>. (قاموس اللغه). اگر چه این جمله نقل گفتار مشرکان است، ولی مطلبی است که قرآن آن را نقل کرده و آن را رد نکرده است. بنابراین اسلام و ایمان نعمتی ویژه و برجسته است که خداوند به مؤمنان عطا کرده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۶ – ۱۰

۱۰ خداوند دارای رحمتی عام و فراگیرِ همه موجودات و دارای رحمتی خاص و فراگیرِ گروهی از انسانها

و رحمتی وسعت کل شیء فسأکتبها للذین یتقون

خداوند از یک سو رحمت خویش را با جمله <وسعت کل شیء> فراگیرِ همه موجودات معرفی کرده و از سویی دیگر با جمله <سأکتبها> آن را مخصوص گروهی از انسانها دانسته است.

از مقایسه بین این دو معنا می توان استفاده کرد که مراد از رحمت در <سأکتبها>، رحمتی خاص است. گفتنی است بر این مبنا ضمیر در <سأکتبها> به طریقه استخدام، به <رحمتی> برگردانده می شود.

مسؤولیت مشمولان رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۶ - ۱۴

۱۴ روزه ، واکنشی شایسته در برابر بهره مندی از رحمت گسترده خداوند است .

إنّی نذرت للرحمن صومًا

مشمولان رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۴ - ۵

۵ - خداوند ، بنی اسرائیل را - علی رغم پیمان شکنی و اعراضشان از فرامین تورات - مورد تفضل و رحمت خویش قرار داد .

فلولا فضل اللّه علیکم و رحمته لکنتم من الخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۵ - ۱۰،۸،۶

۶ - خداوند ، بر اساس مشیت خویش رحمتش را به گروهی از انسان ها اختصاص می دهد .

و اللّه یختص برحمته من یشاء

۸ - ناخشنودی کفرپیشگان از نایل شدن مؤمنان به خیر و برکت ، بازدارنده رحمت الهی بر اهل ایمان نخواهد شد .

ما یودّ الذین کفروا . .. أن ینزل علیکم من خیر و اللّه یختص برحمته من یشاء

۱۰ - نزول رحمت خاص الهی بر بندگان ، مسبوق به وجود زمینه ها و شایستگیهایی در آنان است .

و اللّه یختص برحمته من یشاء و اللّه ذوالفضل العظیم

هدف از توصیف خداوند به دارنده فضل و بخشش بی کران، پس از <و اللّه یختص برحمته من یشاء>، بیان این حقیقت است که: اگر خداوند رحمت

ویژه خود رابه همگـان عطـا نمی کنـد و به فرد و یـا گروهی اختصاص می دهـد، نه از جهت کمبود رحمت است; بلکه وجود زمینه در انسانها، دخیل در جلب رحمت ویژه الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۵ - ۱۴

۱۴ - رهبران دینی باید صبرپیشگان را به بهره مند شدن از رحمت های الهی بشارت دهند .

و بشر الصبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۷ - ۱،۲

۱ - الطاف و عنایت های خداوند ، ثناء و درود او و رحمت خاصش همواره بر مؤمنان صبرپیشه ، سایه گستر است .

أولئک علیهم صلوت من ربهم و رحمه

صلاه به معنای توجه کردن و مورد مهر قرار دادن است. (الکشاف)

۲ - گسترش الطاف و رحمت خاص الهی بر مؤمنان صبور ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۰ - ۱

۱ - کتمان کنندگان حقایق دینی در صورت توبه ، از لعنت خدا نجات یافته و از رحمت او برخوردار خواهند شد .

أولئک یلعنهم اللّه . .. إلا الذین تابوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۱۹۹ - ۱۳

۱۳ طالبان آمرزش الهی به هنگام کوچ از مشعر و عرفات ، مشمول مغفرت و رحمت خداوند هستند .

ثم افیضوا . .. و استغفروا اللّه ان اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۸ - ۶

۶

مؤمنان و مهاجران مجاهد ، مشمول آمرزش الهی و رحمت او

الذین امنوا و الذین هاجروا . .. و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۶ - ۹

۹ کسانی که با شکستن سوگند بر ترک آمیزش جنسی به زندگی زناشویی بازگردند ، مشمول رحمت و غفران الهی هستند .

للذین یؤلون . .. فان فاءو فانّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۵ - ۹

۹ انفاق کنندگان ، دارای زمینه و قابلیّت والای بهره مندی از فیوضات الهی

اصابها وابل . .. فان لم یصبها وابل فطلّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۸۶ - ۲۰

۲۰ عفو ، غفران و رحمت نسبت به مؤمنان ، از شؤون ولایت الهی

و اعف عنّا و اغفر لنا و ارحمنا انت مولینا

جمله <انت مولینا> به منزله دلیل برای درخواست مطالب قبلی است; یعنی خدایا چون تو مولای ما هستی عفو کن و . ..

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۴ - ۳

۳ پیامبر اسلام (ص) ، مشمول رحمت خاص الهی

قل ان الفضل بید الله . .. یختص برحمته من یشاء

بنابراینکه مراد از فضل الهی، نبوت و برگزیدن پیامبر (ص) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸۹ - ۹

۹ توبه کنندگان ، مشمول مغفرت و رحمت الهی

الا الذین تابوا . .. فان اللّه غفور رحیم

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۱۰۰ – ۱۸

۱۸ مهاجران به سوی خدا و رسول (ص) ، مشمول غفران و رحمت خاصّ الهی هستند .

و من یهاجر . .. فقد وقع اجره علی اللّه و کان اللّه غفوراً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۴۹ – ۱،۳

۱ کفرپیشگان مستکبر در دنیا سوگند یاد می کنند که خداوند مؤمنان را در آخرت مشمول هیچ رحمتی نخواهد کرد .

أهؤلاء الذین أقسمتم لاینالهم اللّه برحمه

کلمه <رحمه> نکره است و چون پس از نفی واقع شده، معنای عموم از آن استفاده می شود. قابل ذکر است که مراد کافران از <رحمت>، رحمتهای اخروی است. یعنی بر فرض اینکه آخرتی باشد، خداوند رحمتش را شامل حال مؤمنان نخواهد کرد. فعل مضارع <لا ینال> و نیز معقول نبودن نفی تمامی رحمتها در دنیا این معنا را تأیید می کند.

۳ مستکبران کفرپیشه مدعی برخورداری خویش از رحمت های الهی در آخرت

أهؤلاء الذین أقسمتم لاینالهم اللّه برحمه

زیرا سوگند مستکبران به محرومیت مؤمنان از رحمت الهی، از موضع کسی است که تنها خود را بهره مند از مواهب الهی می داند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۲ – ۹،۱۱

۹ قرآن ، گنجینه ای از رحمت های ویژه الهی برای مؤمنان به آن

هدی و رحمه لقوم یؤمنون

۱۱ تنها مؤمنان به قرآن بهره مند از هدایت ها و رحمت های بیکران آن هستند .

هدی و رحمه لقوم یؤمنون

با توجه به اینکه هدف از نزول

قرآن هـدایت مردم و دستیابی همگان به رحمت ویژه الهی است، به نظر می رسد <لقوم یؤمنون> اشاره به این حقیقت داشته باشـد که تنها مؤمنان از هدایتها و رحمتهای ویژه بهره مند خواهند شد. گفتنی است مراد از <لقوم یؤمنون> به دلیل فراز قبل، مؤمنان به قرآن می باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۷

۷ فراگیری رحمت الهی بر موسی (ع) و هارون ، از دعا ها و درخواست های موسی (ع) از خداوند .

و أدخلنا فی رحمتک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۳ - ۲،۴

۲ گنهکاران تائب مشمول رحمت خداوند خواهند شد .

و الذین عملوا السیئات ثم تابوا . .. إن ربک من بعدها لغفور رحیم

۴ خداونـد گنـاه آن گروه از بنی اسـرائیل را کـه پس از گوسـاله پرسـتی تـوبه کرده و بـا ایمـان به یکتـایی خـدا به پرسـتش او بازگشتند ، آمرزید و آنان را مشمول رحمت خویش قرار داد .

و الذین عملوا السیئات ثم تابوا من بعدها و ءامنوا

مصداق مورد نظر برای <الذین عملوا السیئات>، به دلیل آیات پیشـین، گوساله پرستان بنی اسرائیل است. این آیه در حقیقت استثنایی برای آیه پیشین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۴ - ۵

۵ خداترسان با به کار بستن پیام های آسمانی ، مشمول رحمت خدا خواهند شد .

و فی نسختها هدی و رحمه للذین هم لربهم یرهبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- انفال - ۸ - ۷۰ - ۱۱

۱۱ کفرپیشگان اگر ایمان آورند ، حتی در صورتی که علیه پیامبر (ص) جنگیده باشند ، مشمول رحمت و مغفرت الهی خواهند شد .

إن یعلم اللّه . .. یغفر لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۱ - ۲،۶

۲ مهاجران و مجاهدان راه خدا ، مشمول رحمت ویژه الهی اند .

هاجروا و جهدوا فی سبیل اللّه . .. یبشرهم ربهم برحمه منه

نکره آوردن کلمه <رحمه> حاکی از این است که: مؤمنان مهاجر و مجاهد راه خدا، برخوردار از رحمتی خاص و ویژه خواهند بود.

۶ برخورداری مؤمنان مهاجر ومجاهد از رحمت ویژه خدا و مقام رضوان ، نعمتی است بسیار ارجمندتر از دستیابی آنان به باغ ها و بوستان های بهشت .

هاجروا و جهدوا فی سبیل اللّه . .. یبشرهم ربهم برحمه منه و رضون و جنت

تقدیم <رحمه> و <رضوان> بر <جنات> رساننده برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۲ - ۶

۶ مؤمنان مهاجر و مجاهد ، علاوه بر بهره مندی از رحمت و رضوان الهی و بهشت ، از پاداشی ویژه و بزرگ در پیشگاه خداوند برخوردارند .

الذین ءامنوا و هاجروا و جهدوا . .. و جنت ... إن اللّه عنده أجر عظیم

قرار گرفتن جمله <إن اللّه عنده أجر عظیم> که دارای معنانی عام و کلی است پس از ذکر پاداشهای گوناگون مؤمنانِ مهاجر و مجاهد، می تواند گویای برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- توبه - ۹ - ۷۱ - ۲۰،۲۵

۲۰ وعده خداوند به بهره مند ساختن مؤمنان راستین ، از رحمت خاص خویش در قیامت

و المؤمنون و المؤمنت . .. أولئک سیرحمهم اللّه

تعبیر <سیرحمهم> که اختصاص به آینده دارد به جای <یرحم> می تواند اشاره به قیامت داشته باشد.

۲۵ وعده الهی به شمول رحمتش بر مؤمنان ، نشأت یافته از حکمت اوست نه عجز از افاضه رحمت فعلی .

أولئک سیرحمهم اللّه إن اللّه عزیز حکیم

جمله <إن اللّه . .. > می تواند تعلیلی برای پرسش مقدر باشد، که چرا خداوند نزول رحمت به مؤمنان را موکول به آینده کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۹ - ۱۶،۱۸

۱۶ وعده خداوند به غوطه ور ساختن مؤمنان انفاقگر ، در دریای رحمت خویش

سیدخلهم اللّه فی رحمته

۱۸ برخورداری مؤمنان انفاقگر از رحمت خداوند ، مقتضای غفران و مهر بی پایان اوست .

و من الأعراب من یؤمن . .. و یتخذ ما ینفق قربت ... سیدخلهم اللّه فی رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱

۱ شمول رأفت و رحمت خاص الهی بر پیامبر (ص) و مهاجران و انصاری که آن حضرت را در لحظه های دشوار ، همراهی کردند .

لقد تاب اللّه علی النبی و المهجرین و الانصار

<توبه> به معنای رجوع و روی کردن است. روی کرد خدا به پیامبر (ص) و مهاجر و انصار به قرینه ذیل آیه شریفه کنایه از این است که خداوند آنان را به خاطر یاری رساندن

به پیامبر (ص) در لحظه های سخت و دشوار، مورد رأفت و رحمت ویژه قرار داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۸ - ۱۳

۱۳ التجا به خداوند و پناه بردن به درگاه او ، زمینه جلب رحمت او و توفیق یافتن برای توبه

و ظنوا أن لا ملجأ من اللّه إلا إلیه ثم تاب علیهم لیتوبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۷ - ۱۱

۱۱ مشرکان در صورت ترک آیین شرک و گرویدن به توحید و یکتاپرستی ، مورد غفران و رحمت خداوند قرار خواهند گرفت .

لاتدع من دون اللّه ما لاینفعک و لایضرک . .. فلا راد لفضله یصیب به من یشاء من عبا

ذکر <غفران و رحمت> پس از بیان اختصاص فضل خدا به یکتاپرستان، بیانگر ترغیب مشرکان به ترک جبهه شرک و دخول در جرگه موحدان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۸ - ۵

۵ خداوند ، نوح (ع) را از رحمت ویژه خویش بهره مند ساخت و به مقام نبوت رسانید .

ءاتنی رحمه من عنده

مقصود از <رحمه>، به مناسبت مورد، مقام نبوت و پیامبری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۳ - ۹

۹ نوح (ع) و همراهان او در کشتی ، بهره مندان از رحمت خدا

لا عاصم الیوم من أمر الله إلاّ من رحم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۸ - ۶،۷

نجات هود (ع) و پیروانش از عذاب استیصال ، جلوه ای از رحمت خداوند بر آنان بود .

نجّینا هودًا والذین ءامنوا معه برحمه منا

<برحمه> متعلق به <نجّینا> می باشد.

۷ اهل ایمان ، شایسته برخوردارشدن از رحمت الهی اند .

نجّینا هودًا والذین ءامنوا معه برحمه منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۳ - ۶،۷

۶ خداوند ، صالح (ع) را از رحمت ویژه خویش بهره مند ساخت و به مقام نبوت رسانید .

و ءاتنی منه رحمه

مقصود از <رحمه>، به مناسبت مورد، مقام نبوت و پیامبری است.

۷ مقام نبوت ، رحمت خاص خداوند به پیامبران است .

و ءاتنی منه رحمه

نکره آوردن <رحمه> دلالت بر عظمت آن دارد که در برداشت از آن به رحمت خاص تعبیر شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۶ - ۸

۸ اهل ایمان ، شایسته برخوردار شدن از رحمت الهی اند .

نجّینا صلحًا و الذین ءامنوا معه برحمه منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۳ - ۴،۵

۴ ابراهیم (ع) و خانواده او ، همواره مشمول رحمت و برکات خاص خداوند بودند .

رحمت الله و بركته عليكم أهل البيت

۵ اسحاق و يعقوب ، رحمت و بركتى از ناحيه خداوند براى ابراهيم (ع) و خانواده او

فبشّرنها بإسحق . .. رحمت الله و بركته عليكم أهل البيت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۴ - ۶

۶ اهل ايمان ، شايسته برخوردار شدن از رحمت

الهی اند .

نجینا شعیبًا والذین ءامنوا معه برحمه منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۹ - ۱۱

۱۱ < عن أبی بصـیر عن أبی عبدالله (ع) قال : سألته عن قول الله عزوجل : . . . < إلاّ من رحم ربک و لذلک خلقهم > قال : خلقهم لیفعلوا ما یستوجبوا به رحمته فیرحمهم ;

ابوبصـیر گویـد: از امـام صادق(ع) درباره سـخن خداونـد <إلاّ من رحم ربک و لـذلک خلقهم> سؤال کردم، فرمود: آنان را آفرید تا کارهایی را انجام دهند که مستحق رحمت الهی شوند و در نتیجه خداوند ایشان را مورد رحمت قرار دهد>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۷،۹،۱۴

۷ یوسف (ع) مصونیت خویش از گناه و خیانت را پرتوی از رحمت الهی بر خویش می دانست .

ما أُبرّءُ نفسی . .. إلاّ ما رحم ربی

۹ پیامبران با توفیق خدا و شمول رحمتش بر آنان ، از ارتکاب گناهان مصون مانده و از خطر نفس امّاره رهایی می یابند .

إن النفس لأمّاره بالسوء إلاّ ما رحم ربی

۱۴ ترحم خدا بر برخی انسان ها و نجات آنان از سیطره نفس امّاره ، برخاسته از رحمت و غفران اوست .

إن النفس . .. إلاّ ما رحم ربی إن ربی غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۶ - ۹،۱۰،۱۳،۱۷

۹ خداوند ، هر کس را بخواهد از رحمت خاص خویش برخوردار می کند .

نصیب برحمتنا من نشاء

۱۰ اقتدار کامل و بدون منازع یوسف (

ع) در مصر ، پرتوی از رحمت خاص خداوند بر او بود .

كذلك مكّنّا ليوسف . .. نصيب برحمتنا من نشاء

۱۳ قدرت و مکنت دانشمندان نیکوکار ، نعمت و رحمت الهی بر آنان است .

إنی حفيظ عليم. و كذلك مكّنّا ليوسف ... نصيب برحمتنا من نشاء

از مصداقهای رحمت الهی (رحمتنا) به قرینه <مكّنّا ليوسف فی الأرض> دستیابی انسانهایی چون یوسف(ع) به قدرت و مکنت است.

۱۷ دستیابی یوسف (ع) به قدرت در سرزمین مصر و بهره مندی او از رحمت خاص الهی ، پاداش کار های نیک او بود .

كذلك مكّنّا . .. نصيب برحمتنا ... و لانضيع أجر المحسنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۰ - ۲،۱۰،۱۵

۲- خداوند ، نسبت به مهاجرانی که با هجرت ، جهاد و صبر ، دین خود را حفظ کردند ، بسیار بخشنده و مهربان است .

ثمّ إن ربّک للذين هاجروا من بعد ما فتنوا ثمّ جهدوا و صبروا

خبر <إن ربّک للذين . ..> محذوف است که <لغفور رحيم> بر آن دلالت دارد.

۱۰- هجرت کنندگان مجاهد و صابر ، بشارت داده شده به مغفرت و رحمت گسترده الهی

ثمّ إن ربّک للذين هاجروا . .. إن ربّک من بعدها لغفور رحيم

۱۵- مرتدان ، در صورت توبه ، هجرت و جهاد در راه خدا و صبر و مقاومت در برابر کافران ، مورد غفران و رحمت الهی قرار می گیرند .

من كفر بالله من بعد إيمنه . .. ثمّ ... إن ربّک من بعدها لغفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ -

۶- ربوبیت خداوند ، مقتضی بازگذاشتن در رحمت خویش به روی فتنه گران مجازات شده

و لیتبّروا ما علوًّا تتبیرًا . عسی ربّکم أن یرحمکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۷ - ۴،۷

۴- پیامبراکرم (ص) ، مورد فضل و رحمت عظیم و گسترده الهی

إن فضله کان علیك کبیرًا

۷- ربوبیت الهی نسبت به پیامبر (ص) ، ربوبیتی آمیخته با رحمت است .

إلّا رحمه من ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۶ - ۹

۹- تلاش گران در راه ایمان و توحید و حفظ ارزش ها ، مشمول رحمت خاص خداوند ، خواهند شد .

و إذ اعتزلتموهم . .. فأوُواْ ... ینشر لکم ربّکم من رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶۵ - ۳،۹

۳- حضرت < خضر > (ع) بنده خاص خداوند و برخوردار از رحمت و عنایت ویژه الهی بود .

ءاتینه رحمه من عندنا

۹- علم لدنی حضرت خضر (ع) ، نمودی از رحمت خاص الهی به او است .

ءاتینه رحمه من عندنا و علّمنه من لدنّا علمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲ - ۱،۲

۱- زکریا ، بنده شایسته خدا و برخوردار از رحمت خاص او

ذکر رحمت ربّک عبده زکریّا

۲- سوره مریم ، بازگوکننده رحمت و الطاف خداوند به زکریا است .

ذکر رحمت ربّک عبده زکریّا

<ذکر> یا خبر است و مبتدای آن اسم اشاره محذوف است; یعنی، <هذا المتلوّ ذکر> که مراد

از آن، سوره مریم است. و یا این که مبتدا بوده و خبر آن محذوف است; یعنی، <ذکر رحمت ... فیما یتلی علیک>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳ - ۲

۲- دعا و راز و نیاز پنهانی زکریا به درگاه خدا ، زمینه ساز برخورداری وی از رحمت خاص الهی بود .

رحمت ربّک . .. زکریّا . إذ نادی ربّه نداءً خفیًّا

<إذ نادی> ظرف برای <رحمت ربّک> است. مفاد این ترکیب آن است که شمول رحمت خداوند بر زکریا، زمانی بوده که به مناجات پنهانی با خداوند پرداخته بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۶ - ۱۳

۱۳- مریم (س) با راهنمایی فرزندش عیسی (ع) ، روزه خود را در ارتباط با برخورداری از رحمت گسترده خداوند ، اعلام کرد .

إنّی نذرت للرحمن صومًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۰ - ۱

۱- حضرت ابراهیم و فرزندانش ، اسحاق و یعقوب ، برخوردار از رحمت هایی ویژه از جانب خداوند

و وهبنا لهم من رحمتنا

<من> برای تبعیض است; یعنی <وهبنا لهم بعض رحمتنا> عنوان <هبه> و بخشش الهی، حاکی از ویژگی و مرتبه والای آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۳ - ۱،۳

۱- برانگیخته شدن هارون (ع) به نبوت ، موهبت خداوند و پرتوی از رحمت او به موسی (ع) بود .

و وهبنا له من رحمتنا أخاه هرون نبیًا

۳- حضرت موسی (ع

) مشمول رحمت الهی

و وهبنا له من رحمتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۵ - ۶

۶ رحمت خدا حتی کافران و گمراهان را نیز فرا می گیرد .

فلیمدد له الرحمن مدًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۸ - ۱۰

۱۰- رحمت خداوند حتی کافران را نیز فرامی گیرد .

أم اتّخذ عند الرحمن عهدًا

ذکر نام <رحمان> در نفی مدعای کافران به جهت بیان این نکته است که تفضلی خداوند به کافران نیز پرتویی از رحمانیت او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۲ - ۴

۴- روی گردانی کافران از پروردگار خویش ، علی رغم برخورداری از رحمت مداوم او

قل من یکلؤکم . .. من الرحمن بل هم عن ذکر ربّهم معرضون

<بل> در آیه شریفه، برای اضراب انتقالی است; یعنی، خداوند پس از بیان نیاز بشر به خدای رحمان و ذکر عذاب او، به علت اصلی کفر کافران (اعراض از یاد پروردگار و بی توجهی به ربوبیت الهی) پرداخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۵ - ۱،۴،۵

۱- حضرت لوط (ع) ، مشمول رحمت خاص الهی بود .

و أدخلنه فی رحمتنا

۴- صالحان ، از رحمت خاص الهی ، بهره منداند .

و أدخلنه فی رحمتنا إنّه من الصلحین

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که جمله <إنّه من الصالحین> تعلیل برای <أدخلناه. ..> است و تعلیل، موجب تعمیم حکم و شمول دیگر افراد مورد بحث می شود; یعنی، هرکس

صالح باشد، در رحمت الهی وارد خواهد شد.

۵- پاکی و نجات حضرت لوط (ع) از آلودگی های قومش ، زمینه ساز برخورداری او از رحمت خاص الهی

و لوطًا . .. نجّینه ... و أدخلنه فی رحمتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۴ - ۶

۶- رفع بیماری ، غم و گرفتاری ایوب (ع) و بازگشت خانواده اش به آن ، رحمتی از جانب خدا بر او بود .

فکشفنا ما به . .. رحمه من عندنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۶ - ۱،۲،۵،۸

۱- اسماعیل ، ادریس و ذاالکفل (ع) ، از رحمت خاص الهی برخوردار بودند .

و إسمعیل . .. و أدخلنهم فی رحمتنا

از اختصاص به ذکر یافتن اسماعیل، ادریس و ذاالکفل(ع) به بهره مند شدن از رحمت الهی، برداشت یادشده به دست می آید; زیرا رحمت خداوند شامل همه موجودات است و همه به نحوی از رحمت خداوند بهره مندند.

۲- مقام صبر در اسماعیل ، ادریس و ذاالکفل (ع) ، زمینه ساز بهره مندی آنان از رحمت ویژه الهی

و إسمعیل . .. کلّ من الصبرین . و أدخلنهم فی رحمتنا

۵- صالح و شایسته بودن اسماعیل ، ادریس و ذوالکفل (ع) ، موجب بهره مند شدن آنان از رحمت خاص الهی

و إسمعیل . .. و أدخلنهم فی رحمتنا إنّهم من الصلحین

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که جمله <إنّهم من الصالحین> تعلیل برای جمله پیشین است; یعنی، چون آنان از صالحان بودند، در رحمت بی کران

خود قرارشان دادیم.

۸- تأثیر عمل صالح و رفتار شایسته پیامبران در دستیابی آنان به رحمت خاص خداوندی و مقامات برتر

و إسمعیل . .. کلّ من الصبرین . و أدخلنهم فی رحمتنا إنّهم من الصلحین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۶۵ – ۱۴

۱۴ – تمامی انسان ها (مؤمن و کافر) ، مشمول رأفت و رحمت گسترده خداوند

إنّ اللّه بالناس لرءوف رحیم

<الناس> به قرینه صدر آیه (سخر لکم) شامل همه انسان ها اعم از مؤمن و کافر می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۱۰ – ۲

۲ – فضل و رحمت خداوند ، شامل همه افراد امت اسلام

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۱۴ – ۱

۱ – امت اسلامی ، در دو عرصه دنیا و آخرت ، از فضل و رحمت خداوند برخورداراند .

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته فی الدنیا و الأخره

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۲۰ – ۱،۵

۱ – مؤمنان ، از فضل و رحمت خدا برخورداراند .

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته

۵ - وضع کیفر سخت برای اشاعه دهندگان فحشا و افشای چهره توطئه گران < افک > ، از جلوه های فضل و رحمت خدا بر مسلمانان صدراسلام

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته

برداشت یاد شده، به خاطر این است که آیه شریفه، دهمین و آخرین آیه ای است که درباره ماجرای <افک> نازل

گردید و قهراً ارتباط نزدیکی با این ماجرا دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۱ - ۱۳،۱۴

۱۳ - مؤمنان ، از فضل و رحمت خدا برخورداراند .

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته

۱۴ - طهارت ، پاکی ، رشد و بالندگی اهل ایمان ، جلوه ای از فضل و رحمت الهی بر آنان

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته ما زکی منکم من أحد أبدًا

<زکاء> در لغت به دو معنا آمده است: ۱ نمو و رشد، ۲ صلاح و پاکی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۳ - ۳۲

۳۲ - کنیزان وادار شده به فحشا از سوی مالکان ، مورد آمرزش و مشمول رحمت خدا هستند .

و من یکرههنّ فإنّ اللّه من بعد إکرههنّ غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۶ - ۶

۶ - مؤمنان نیکوکار در سایه برپایی نماز ، پرداخت زکات و اطاعت از پیامبر (ص) مشمول رحمت خدا هستند .

وعد اللّه الذین ءامنوا منکم و عملوا الصلحت. .. و أقیموا الصلوه و ءاتوا الزکوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۳ - ۶

۶ بندگان خالص خدا ، مشمول رحمت ویژه خدا هستند .

و عباد الرحمن

آمدن صفت <رحمن> به جای دیگر اوصاف خداوند و اضافه شدن <عباد> به آن، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۹ - ۳

۳ - شمول

رحمت حق نسبت به مؤمنان ، در پرتو وجود پیامبران

نجّنی و من معی . .. فأنجینه و من معه

از این که نوح(ع)، مستقل از پیروانش و مقدم بر آنان یاد شده است، مطلب بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۰ - ۴

۴ - شمول رحمت حق نسبت به مؤمنان ، در پرتو وجود پیامبران

ربّ نجّنی و أهلی . .. فنجّینه و أهله أجمعین

از این که لوط(ع)، مستقل از کسان خود و مقدم بر آنان یاد شده است، مطلب بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۷ - ۴

۴ - تنها مؤمنان و حق جویان ، زمینه دار بهره مندی از هدایتگری ها و رحمت آفرینی های قرآن

و إنّه لهدًی و رحمه للمؤمنین

قید <للمؤمنین> می رساند که دیگران شایستگی بهرهوری از قرآن را ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۰ - ۶

۶ - زندگی هدایت یافتگان در جهان آخرت ، زندگی در جوار لطف و رحمت بیکران خداوند است .

و ما عند اللّه خیر و أبقی

با توجه به قید <عنداللّه> (نزد خدا) که می تواند کنایه از لطف و رحمت واسعه او باشد برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۴ - ۷

۷ - تمامی انسان ها ، حتّی مشرکان ناسپاس از رحمت خداوند ، برخوردارند .

إذا أذاقهم منه رحمه . .. لیکفروا بما ءاتینهم

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۴۳ – ۹

۹ – خداوند ، بر مؤمنان رحیم (مهربان) است .

و کان بالمؤمنین رحیمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۵۶ – ۳

۳ – پیامبر (ص) همواره ، مشمول رحمت خداوند است .

إنّ اللّه و ملئکته یصلّون علی النبیّ

با توجه به معنای <صلاه> که دعا است، دعای خداوند بر پیامبر(ص) طبق نظر مفسران بسیاری، رحمت فرستادن بر او است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۴۳ – ۶،۷

۶ – بازگشت و ازدیاد خانواده ایوب (ع) ، تبلور رحمت خدا به ایشان

و وهبنا له أهله . .. رحمه منّا

۷ – بازگشت خانواده (زن و فرزند) ، تبلور رحمت الهی برای مردان

و وهبنا له أهله . .. رحمه منّا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۹ – ۲

۲ – مؤمنان تائب و صالحان ، مشمول رحمت الهی در قیامت در سایه دعا و درخواست فرشتگان

و قهم السیّئات و من تق السیّئات یومئذ فقد رحمته

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۲۱ - ۸

۸ - مؤمنان نیک کردار ، بهره مند از رحمت و هدایت الهی در دنیا و گناه پیشگان محروم از آنند .

و هدًی و رحمه لقوم یوقنون . .. أن نجعلهم کالذین ءامنوا و عملوا الصلحت

منظور از تفاوت مؤمنان صالح با گناه پیشگان در دنیا به قرینه آیه قبل

ممکن است تمایزشان در بهرهوری از رحمت و هدایت الهی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۱۰ - ۲

۲ - کسانی که در دنیا در انجام امور خیر از دیگران سبقت می گیرند ، در آخرت نیز پیش از دیگران مشمول رحمت ، پاداش و غفران الهی خواهند بود .

و السبقون السبقون

برخی از مفسـران بر آننـد کـه مراد از سـبقت در <السـابقون> اول، سـبقت در انجـام امـور خیر در دنیـا و مراد از سـبقت در <السابقون> دوم، پیشی گرفتن از دیگران در آخرت در دریافت رحمت و پاداش الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۸۹ - ۲

۲ - مقربان (پیشتازان) ، بهره مند از رحمت بی کران و فراگیر الهی در جهان آخرت

فأمّا إن کان من المقرّبین . فروح

برداشت یاد شده، بدان احتمال است که <روح> به معنای رحمت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۳ - ۱۸

۱۸ - مؤمنان در قیامت ، مشمول رحمت خداوند و منافقان محکوم به عذاب الهی اند .

یوم یقول المنفقون . .. باطنه فیه الرحمه و ظهره من قبله العذاب

مشمولان رحمت اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۱ - ۱

۱ - مردم در عالَم آخرت ، دو گروه اند : گروهی مشمول عذاب اند و گروهی مشمول رحمت .

ثمّ اللّه ينشئ النشأه الأخره إنّ اللّه على كلّ شيء قدير . يعذّب من يشاء و يرحم م

مشمولان رحمت اخروى

خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۰ - ۴،۱۰

۴ - مؤمنان نیک کردار ، مشمول رحمت حق در پی مشاهده نگرانی های همگانی قیامت *

و تری کلّ أمّه جاثیه . .. فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم

برداشت بالا بدان احتمال است که <فأمّا الذین. ..> تفریع بر <تری کلّ أمّه جاثیه> باشد.

۱۰ - برخورداری انسان از رحمت گسترده الهی در قیامت ، رستگاری واقعی و آشکار

فیدخلهم ربّهم فی رحمته ذلک هو الفوز المبین

برداشت بالا با توجه به ضمیر فصل <هو> است که تأکید را افاده کرده و رستگاری واقعی را می نمایاند.

مشمولان رحمت خاص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۶ - ۲۰

۲۰ برخورداری محسنان از رحمت خاص خداوند در دنیا ، مشیّت و خواست اوست .

نصیب برحمتنا من نشاء و لانضیع أجر المحسنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۶ - ۴

۴ - پیامبر (ص) ، برخوردار از لطف و رحمت ویژه خداوند

و لکن رحمه من ربّک

نکره آمدن <رحمه> نشانگر ویژه بودن آن است.

مشمولان رحمت خاص خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۶ - ۱۳

۱۳ رحمت خاص الهی تنها از آن تقواپیشگان (پرهیزکنندگان از شرك و . . .) و پرداخت کنندگان زکات است .

فسأکتبها للذین یتقون و یؤتون الزکوه

متعلق <یتقون> تخلف از فرمانهای خداوند است و مصداق مورد نظر آن، با توجه به آیات گذشته که درباره گرایشهای شرك آلود بنی

اسرائیل بود، شرکورزی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۷ – ۱،۲

۱ پیروان رسول اکرم (ص) ، از رحمت خاص الهی بهره مند هستند .

فسأکتبها . .. و الذین هم بایتنا یؤمنون. الذین یتبعون الرسول

<الذین یتبعون> عطف بیان و یا بدل برای <الذین هم . .. > در آیه قبل است. بنابراین رحمت نوید داده شده با جمله <سأکتبها>، از آن پیروانِ پیامبر پس از بعثت او خواهد بود.

۲ رحمت خاص الهی در قیامت از آن پیروان پیامبر اسلام خواهد بود .

فسأکتبها . .. الذین یتبعون الرسول

برداشت فوق بر این اساس است که <فسأکتبها> بیان تحقق رحمت الهی در سرای آخرت باشد.

مشمولان رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶۵ – ۱۲

۱۲ کسانی که در آزمونهای الهی موفق باشند، از مغفرت الهی برخوردار و از رحمت او بهره مند خواهند شد.

لیبلوکم فی ما ءاتیکم . .. إنه لغفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۳۰ – ۱،۳،۸،۹

۱ – مؤمنان نیک کردار ، مشمول رحمت پروردگار در قیامت

فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم ربّهم فی رحمته

۳ – شمول رحمت و حمایت خداوند ، نسبت به اهل ایمان و عمل صالح ، پس از حسابرسی آنان

كلّ أمّه تدعى إلى كتبها . .. فأمّا الذين ءامنوا و عملواالصلحت فيدخلهم ربّهم ف

۸ - شمول رحمت حق در قيامت نسبت به مؤمنان صلاح پيشه ، نمودى از ربوبيت او

فأمّا الذين ءامنوا و عملوا الصلحت فيدخلهم ربّهم

فی رحمته

به کار رفتن واژه <ربّ> و اضافه آن به <هم>، بیانگر مطلب یاد شده است.

۹ - احاطه و فراگیری رحمت الهی ، نسبت به مؤمنان در قیامت

فیدخلهم ربّهم فی رحمته

تعبیر <یدخلهم. ..> می رساند که شمول رحمت حق نسبت به مؤمنان نیک کردار، محدودیتی ندارد و آنان داخل در رحمت او و مستغرق در آن می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۷ - ۴،۷

۴ - خداوند توبه آدم (ع) را پذیرفت ، گناهش را آمرزید و او را مشمول رحمت خویش قرار داد .

فتاب علیه إنه هو التواب الرحیم

۷ - تلقین کلمات به آدم (ع) (تعلیم چگونه توبه کردن و به درگاه خدا نیاز بردن) جلوه ای از رحمت خداوند بر او بود .

فتلقی ءادم من ربه کلمت . .. إنه هو التواب الرحیم

در برداشت فوق، <الرحیم> در ارتباط با جمله <فتلقی . ..> معنا شده است و مقتضای آن این است که: رحیمیت خداوند موجب شد که کلمات رابه آدم(ع) آموزش دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۱

۱ خداوند ، مؤمنان متمسک به وی را از رحمت ویژه و فضل و هدایت خاص خویش ، بهره مند خواهد کرد .

فاما الذین ءامنوا باللّه و اعتصموا به . .. و یهدیهم إلیه صرطاً مستقیماً

هدایت، فضل و رحمت خداوند، شامل همه بندگان می شود. بنابراین ذکر آنها به عنوان پاداش بیانگر رحمت، فضل و هدایت خاص است ; گفتنی است در برداشت فوق ضمیر <به> به <اللّه>

بر گردانده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۴ - ۷

۷ توبه و استغفار ، شرط برخورداری از مغفرت خداوند و رحمت خاص او

افلا یتوبون . .. و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۹،۱۱،۱۲،۱۴،۲۶

۹ مؤمنان با درک محضر و زیارت پیامبر(ص) سلام آن حضرت و پیام و رحمت خداوند را دریافت خواهند نمود. *

و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا فقل سلم علیکم

آمدن نزد پیامبر(ص)، که مضمون جمله <إذا جاءک> است، ظاهراً اختصاصی به زمان حیات ظاهری آن حضرت ندارد و شامل پس از آن نیز می گردد. کلمه <زیارت> در برداشت فوق برای اشاره بدین نکته آورده شده است.

۱۱ پروردگار عالم بر خود واجب کرده که مؤمنان به آیاتش را مشمول رحمت خویش گرداند.

و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا فقل سلم علیکم کتب ربکم علی نفسه الرحمه

۱۲ ابلاغ سلام و رحمت خداوند به مؤمنان به آیات او، از وظایف پیامبر(ص)

و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا فقل سلم علیکم کتب ربکم علی نفسه الرحمه

جمله <فقل سلام علیکم> دارای دو احتمال است: یکی اینکه <به آنان سلام کن> و دوم اینکه <سلام خداوند را به آنان برسان>. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است.

۱۴ شمول رحمت خداوند بر مؤمنان به آیات، پرتویی از ربوبیت اوست.

یؤمنون بأیتنا . .. کتب ربکم علی نفسه الرحمه

۲۶ مؤمنی که از سر جهل گناه کند، در صورت توبه و اصلاح حتماً مشمول مغفرت و رحمت خداوند قرار خواهد گرفت.

کتب ربکم علی نفسه الرحمه

أنه من عمل منكم سوءاً بجهله ثم تاب من بعده و أصلح فأنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۶ - ۴

۴- بهرهوری پیامبر (ص) از رحمت و ربوبیت الهی ، بیش از همه خلق *

إنّا أنزلنه . .. رحمه من ربّک

برداشت یاد شده بدان احتمال است که اضافه <ربّ> به <ک> که خطاب به پیامبر(ص) است از آن جهت باشد که پیامبر(ص)، عالی ترین بهره را از قرآن و ربوبیت الهی برده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۱،۴،۵

۱- جز برخورداران از رحمت الهی ، همه انسان ها ، در قیامت بی پناه و بی یاوراند .

و لا هم ینصرون . إلّا من رحم اللّه

۴- تنها برخورداران از رحمت الهی ، بهره مند از شفاعت در قیامت

و لا هم ینصرون . .. إلّا من رحم اللّه

<إلّا من رحم اللّه> می تواند استثنای از <و لا هم ینصرون> باشد.

۵- مقام شفاعت و شفاعت گری ، تنها از آنِ برخورداران از رحمت الهی *

إلّا من رحم اللّه

چنانچه <إلّا من رحم> استثنای از <مولی> <لایغنی مولًی> باشد، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۵۱ - ۵

۵- تقواپیشگان ، برخوردار از رحمت الهی و شفاعت شفیعان در قیامت

و لا هم ینصرون . .. إلّا من رحم اللّه ... إنّ المتّقین فی مقام أمین

در آیات پیشین، محرومان و نیز برخورداران از شفاعت، نخست به اجمال یاد شده اند. سپس <إنّ شجرت

الزقّوم...> به تفصیل در باره محرومان از شفاعت سخن گفته و <إنّ المتّقین...> توضیحی در باره برخورداران از رحمت و شفاعت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۸ - ۱۶

۱۶- غفران و رحمت الهی ، گسترده و فراگیر نسبت به تمامی توبه کنندگان

أم یقولون افتریه قل إن افتریته فلا تملکون لی من اللّه شیئًا . .. و هو الغفور ال

با توجه به این که مخاطبان تهدید الهی در صدر آیه شریفه، کسانی اند که رسالت پیامبر(ص) و قرآن را انکار می کردند; تذکر <هو الغفور الرحیم> در پایان چنین آیه ای، بدان معنا است که در صورت توبه، حتی منکران رسالت هم مورد غفران قرار می گیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۵ - ۲۰

۲۰- مصونیت مؤمنان مکه و بهره مندی آنان از رحمت الهی ، از اهداف برقراری صلح حدیبیه

لیدخل اللّه فی رحمته من یشاء

از ارتباط جمله <لیدخل . ..> با آیه قبل، مطلب بالا استفاده می شود; زیرا <لیدخل ...> غایت برای جواب محذوف است; یعنی، ما بدین سبب اجازه جنگ ندادیم تا مؤمنان مکه آسیب نبینند و از رحمت الهی بهره مند گردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۴ - ۱۹،۲۰

۱۹ - پاداش کامل اعمال مؤمنان ، جلوه رحمت خاص الهی به اهل ایمان

لایلتکم من أعملکم شیئًا إنّ اللّه . .. رحیم

۲۰ - غفران و چشم پوشی از لغزش های اهل ایمان ، جلوه رحمت خاص الهی به مؤمنان

إنّ اللّه غفور رحیم

با توجه به این

که واژه <رحیم> به معنـای رحمت خاصه الهی در حق مؤمنان است; از ارتباط <غفور> و <رحیم> می توان به مطلب بالا ره برد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱ - ۱۰

۱۰ - پیامبر (ص) بهره مند از غفران و رحمت خداوند

یأیّها النبیّ . .. و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳۱ - ۴،۱۰

۴ - ره پویان راه خدا ، بهره مند از رحمت او

فمن شاء اتّخذ إلی ربّه سبیلاً. .. یدخل من یشاء فی رحمته

۱۰ - رحمت و لطف خداوند به مؤمنان و کیفر و عذاب ظالمان از سوی او ، براساس علم و حکمت او است .

إنّ اللّه کان علیمًا حکیمًا . یدخل من یشاء فی رحمته و الظلمین أعدّ لهم عذابًا أ

برداشت یاد شـده، بر این فرض مبتنی است که جمله <یـدخل من یشاء. ..>، خبر برای <إنّ> در <إنّ اللّه> و جمله <کان اللّه علیمـاً حکیماً>، معترضه و یا حال باشـد. بر این اساس توصـیف خداونـد به علم و حکمت، اشاره به این دارد که کار خـدا (رحمت یا عذاب)، مبتنی بر علم و حکمت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۷ - ۵

۵ - خداوند ، دارای رحمتی گسترده بر انسان ها و تمام موجودات آسمان ها و زمین است .

ربّک . .. ربّ السموت و الأرض و ما بینهما الرحمن

<رحمان> صیغه مبالغه است و به قرینه <ربّک> و <ربّ السماوات>، مراد گسترش رحمت الهی بر تمام مشمولان

ربوبیت او است.

مشمولان رحمت قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۱۱ - ۱۵

۱۵ تنها مؤمنان به قرآن ، از هدایت ها و رحمت آفرینی های آن بهره مند می شوند .

و لکن . .. هدًی و رحمه لقوم یؤمنون

دلیل این برداشت نظیر سخنی است که در توضیح برداشت شماره ۲ از همین آیه آورده شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۲ - ۷

۷- تنها اهل ایمان و حق پذیران ، برخوردار از شفا و رحمت قرآنند .

و ننزّل من القرءان ما هو شفاء و رحمه للمؤمنین

مشمولان رحمت و اختلاف دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۹ - ۱

۱ تنها مشمولان رحمت الهی ، در گیر و دار اختلافات دینی و مذهبی راه درست را می یابند و بر طریق حق گام می نهند .

و لایزالون مختلفین. إلاّ من رحم ربک

مظاهر رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۱ - ۹

۹ - قرآن جلوه ای از رحمانیت و رحیمیت خداست .

بسم اللّه الرحمن الرحيم

از آنجا که غالباً گوینـده در آغاز سـخن به اهداف کلی برنامه خویش اشاره می کند، می توان گفت که از اهداف انتخاب دو صفت رحمانیت و رحیمیت خدا در آغاز قرآن، رساندن این حقیقت است که قرآن جلوه ای از رحمت الهی برای بشر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۴ - ۳

- ۳

برپایی قیامت و قرار دادن روز جزا برای جهانیان ، جلوه ای از رحمت خداوند است .

الرحمن الرحیم. ملک یوم الدین

مطرح کردن مسأله قیامت پس از بیان رحمت الهی، اشاره به برداشت فوق دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۷ - ۶،۷

۶ -پذیرش توبه گنهکاران از سوی خداوند ، پرتوی از رحمت اوست .

فتاب علیه إنه هو التواب الرحیم

بیان رحیمیت خداوند را می توان در ارتباط با تواب بودن خداوند ملاحظه کرد; یعنی، توبه پذیری خداوند ریشه در رحیمیت او دارد و می توان آن را با تلقین کلمات به آدم(ع) لحاظ کرد. برداشت فوق بر اساس لحاظ اول است.

۷ - تلقین کلمات به آدم (ع) (تعلیم چگونه توبه کردن و به درگاه خدا نیاز بردن) جلوه ای از رحمت خداوند بر او بود .

فتلقی ءادم من ربه کلمت . .. إنه هو التواب الرحیم

در برداشت فوق، <الرحیم> در ارتباط با جمله <فتلقی . ..> معنا شده است و مقتضای آن این است که: رحیمیت خداوند موجب شد که کلمات رابه آدم(ع) آموزش دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۸ - ۱۳

۱۳ - توفیق برای تسلیم شدن در برابر خدا ، تبیین چگونه عبادت کردن او و پذیرش توبه ، پرتوهایی از رحمت الهی به بندگان است .

ربنا واجعلنا مسلمین . .. و أرنا مناسکنا و تب علینا إنک أنت التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۰ - ۱۰

۱۰ - توبه پذیری خداوند

، جلوه ای از رحمت اوست .

فأولئک أتوب علیهم و أنا التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۴ - ۶،۷،۱۰،۱۴،۱۵،۱۶

۶ - حرکت کشتی ها در دریا در جهت منافع انسان ، از نشانه های توحید و رحمت گستری خداوند است .

إن فی . .. الفلك تجری فی البحر بما ینفع الناس ... لأیت

کلمه <ما> در <بما ینفع> می تواند موصوله باشد که در این صورت <باء> به معنای مصاحبت است. بر این مبنا <التی تجری...>; یعنی، آن کشتیهایی که در دریا حرکت می کنند و چیزهایی (از قبیل مال التجاره ها و ...) به همراه دارند که برای مردم سودبخش است ... و نیز <ما> می تواند مصدریه باشد که در این صورت <باء> به معنای سبب است; یعنی، کشتیهایی که در دریا به خاطر نفع رسانی به مردم در حرکت هستند.

۷ - همه فعل و انفعالات هستی حتی اختراعات بشری ، از خداست و علامت توحید و رحمت گستری اوست .

إن فی . .. الفلك التی تجری فی البحر بما ینفع الناس

قرآن کشتیها را - که ساخته دست بشر است - به عنوان آیتی بر توحید و رحمت خداوند مطرح کرده است تا به این حقیقت اشاره کند که: همه چیز حتی مصنوعات بشری از خداوند سرچشمه گرفته اند. در صورتی که کلمه <الفلك> عطف بر <السماوات> باشد، کلمه <خلق> به <الفلك> نیز اضافه می شود و معنای یاد شده وضوح بیشتری خواهد داشت.

۱۰ - فرو فرستادن آب از آسمان و زنده کردن زمین به وسیله آن ، از نشانه های توحید و رحمت

گستری خداوند است .

إن فی . .. ما أنزل اللّه من السماء من ماء فأحیا به الأرض ... لأیت

۱۴ - وجود جنبندگان متنوع و مختلف در هر کجای زمین ، از نشانه های توحید و رحمت گستری خداوند است .

و بث فیها من کل دابه . .. لأیت

۱۵ - وزش باد ها و چرخش آنها از سویی به سوی دیگر ، از نشانه های توحید و رحمت آفرینی خداوند است .

إن فی . .. و تصریف الریح ... لأیت

<تصریف> به معنای برگرداندن از جهتی به جهت دیگر است.

۱۶ - ابر های باران زا ، از نشانه های توحید و رحمت گستری خداوند است .

إن فی . .. السحاب المسخر بین السماء و الأرض لأیت

<سحاب> جمع سحابه و به معنای ابرهای باران زا است. (لسان العرب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۳ - ۱۱،۱۵

۱۱ - تجویز ارتکاب محرمات در حال اضطرار ، برخاسته از رحمت خداوند است .

فمن اضطر . .. فلا إثم علیه إن اللّه غفور رحیم

۱۵ - انعطاف پذیری احکام و تکالیف دین پرتوی از رحمت الهی است .

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فلا إثم علیه إن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۸ - ۲۰،۲۲

۲۰ - تجویز عفو از قصاص و تبدیل آن به دیه ، حکمی است رحمت آفرین برای جامعه اسلامی

ذلک تخفیف من ربکم و رحمه

۲۲ - انعطاف پذیری احکام الهی و تخفیف در تکالیف ، پرتوی از رحمت الهی است .

فمن عفی له من أخیه شیء . .. ذلک

تخفیف من ربکم و رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹۲ - ۶،۷

۶ - فرمان خداوند ، مبنی بر ترک جنگ با کافرانی که دست از جنگ و فتنه برداشته اند ، پرتوی از مغفرت و رحمت اوست .

فإن انتهوا فإن اللّه غفور رحیم

۷ - آمرزش گناهان کافران محارب ، پس از ایمان آوردن آنان ، پرتوی از مغفرت و رحمت الهی است .

فإن انتهوا فإن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲ - ۱۵

۱۵ برپایی قیامت جلوه ای از رحمت الهی است.

کتب علی نفسه الرحمه لیجمعنکم إلی یوم القیمه لا ریب فیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۱۶

۱۶ آرامش و امنیت یافتن مؤمنان به آیات خداوند، پرتویی از رحمت اوست.

فقل سلم علیکم کتب ربکم علی نفسه الرحمه

جمله <کتب ربکم> به منزله تعلیل برای <سلام علیکم> می باشد. یعنی رحمت الهی عامل سلامت یافتن مؤمنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۴،۱۵

۴ مهلت الهی به تکذیب کنندگان پیامبر(ص) و هلاک نساختن آنان جلوه رحمت گسترده پروردگار است.

فإن کذبوک فقل ربکم ذو رحمه وسعه

۱۵ عذاب اقوام مجرم نیز جلوه ای از رحمت خداوند است. *

فقل ربکم ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

آمـدن جمله <و لاـ یرد بـأسه> پس از <ذو رحمه واسعه> چنین می نمایانـد که عـذاب اقـوام مجرم نیز جلـوه ای از رحمت واسعه خداوند

است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۴۹ – ۴

۴ عفو و مغفرت خداوند جلوه ای از رحمت اوست .

لئن لم یرحمنا ربنا و یغفر لنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۶۹ – ۱۱

۱۱ حکم الهی بر حلیت غنایم و فدیه ها ، جلوه ای از مغفرت و رحمت خداوند است .

فکلوا . .. إن اللّه غفور رحیم

ممانعت از رحمت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۲ – ۵،۶

۵ – توانایی مطلق خداوند بر اعطای رحمت به بندگان و یا منع آن از ایشان ، دلیل عزّتمندی او است .

ما یفتح اللّه للناس من رحمه فلاممسک لها . .. و هو العزیز

از توصیف خداوند به عزّتمندی در پایان آیه، برداشت یاد شده به دست می آید.

۶ – گشایش رحمت و امساک آن از سوی خداوند ، ناشی از حکمت او است .

ما یفتح اللّه للناس من رحمه فلاممسک لها . .. و هو ... الحکیم

ممانعت از رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۲ – ۱

۱ - هیچ نیرویی ، توانایی جلوگیری از رحمت آفرینی خداوند به بندگانش را ندارد .

ما یفتح اللّه للناس من رحمه فلاممسک لها

ممنوعیت یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۳۷ - ۴

۴- هیچ کس ، حتی مطرودین درگاه الهی و لعن شدگان ، نباید از رحمت خداوند مأیوس شوند

; بلکه باید خواسته های خویش را از او طلب کنند .

و إن علیک اللعنه إلی یوم الدین . قال ربّ فأنظرنی إلی یوم یبعثون . قال فإنک من ال

منشأ رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱۷

۱۷ خداوند ، یگانه منبع و منشأ فیض ، رحمت و غنا

أن أغنیهم اللّه و رسوله من فضله

گرچه خداوند نام پیامبر (ص) را در کنار نام خود آورده است، اما فضل را تنها به خود نسبت داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۹ - ۲

۲ رحمت خدا بر بندگان ، برخاسته از ربوبیت اوست .

إلّا من رحم ربک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۴ - ۶

۶- رحمت بر بندگان یا عذاب ایشان ، بر اساس مشیت الهی است .

إن یشأ یرحمکم أو إن یشأ یعذّبکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۰ - ۴

۴ - نسبت ندادن شرور ، به خداوند و انتساب رحمت ها و نعمت ها ، به او ادب حضرت ابراهیم نسبت به خداوند

و إذا مرضت فهو یشفین

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که ابراهیم(ع) مریضی را به خود و شفا را به خدا نسبت داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۱ - ۲

۲ - مشمول عذاب و رحمت شدن ، بستگی به مشیت خدا دارد .

یعذّب من یشاء و یرحم من یشاء

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۶ - ۲،۴

۲ - خداوند ، سرمنشأ نعمت هایی است که انسان ها دارند .

و إذا أذقنا الناس رحمه

۴ - دشواری ها و ناملایمات زندگی ، پیامد عمل خود انسان ، و برخورداری از رحمت ، از ناحیه خداوند است .

أذقنا الناس رحمه . .. و إن تصبهم سیّئه بما قدّمت أیدیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲ - ۵،۶

۵ - توانایی مطلق خداوند بر اعطای رحمت به بندگان و یا منع آن از ایشان ، دلیل عزّتمندی او است .

ما یفتح اللّه للناس من رحمه فلاممسک لها . .. و هو العزیز

از توصیف خداوند به عزّتمندی در پایان آیه، برداشت یاد شده به دست می آید.

۶ - گشایش رحمت و امساک آن از سوی خداوند ، ناشی از حکمت او است .

ما یفتح اللّه للناس من رحمه فلاممسک لها . .. و هو ... الحکیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۹ - ۱

۱ - گنجینه های رحمت پروردگار نزد احدی نیست .

أم عندهم خزائن رحمه ربّک

<خزانه> (مفرد <خزائن>) به معنای گنجینه است. <أم> نیز منقطعه بوده و به معنای <بل> و متضمن معنای همزه استفهام (از نوع استفهام انکاری) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۳۱ – ۱۰

۱۰ – مصیبت های بزرگ زندگی انسان ، میدان بروز ناتوانی عوامل مادی و زمینه ساز توجه انسان به مبدأ یگانه فیض و رحمت (خدا

)

و ما أصبكم من مصيبه . .. و ما لكم من دون اللّه من ولىّ و لا نصير

برداشت بالاـ بنـابراين نكته است كه نكره آمـدن <مصـيبه> اشـاره به مشـكلات خـاص و بزرگ داشـته باشـد كه رفع آنها از عوامل بشرى و مادى ميسر نيست.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۳۷ - ۱

۱ - گنجينه هاى نعمت و رحمت ، در انحصار خداوند جهان

أم عندهم خزائن ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - حديد - ۵۷ - ۲۷ - ۱۲

۱۲ - رأفت و رحمت دل ها ، منشأ الهى و آسمانى دارد .

و جعلنا فى قلوب الذين اتّبعوه رأفه و رحمه

منشأ رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۱۷

۱۷ ذات خداوند فيضان رحمت را بر خود ايجاب كرده است.

كتب ربكم على نفسه الرحمه

معنى واجب ساختن رحمت بر خود اين است كه چيزى وراى ذات، او را بدين كار نگماشته، بلكه اقتضاى ذات چنين است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۷ - ۶

۶- رأفت و رحمت خداوند بر بندگان ، برخاسته از ربوبیت اوست .

فإن ربّکم لرءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۸ - ۸

۸ - برخورداری انسان از رحمت الهی ، منوط به مشیت خداوند است .

و لکن یدخل من یشاء فی رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۶

۶- قدرت

مطلقه و رحمت گسترده ، در انحصار خداوند است .

إنّه هو العزيز الرحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۵ - ۱۱

۱۱ - غفران و رحمت الهى ، برخاسته از مقام الوهيت او

و اللّه غفور رحيم

منشأ وسعت رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۲ - ۸

۸ - پرتوافكنى رحمت الهى بر خلق ، متكى به آگاهى او از غيب و شهود *

علم الغيب و الشهده هو الرحمن الرحيم

وصف <عـالم الغيب . ..> قبـل از <الرحمان الرحيم>، مى توانـد نظر به پشـتوانه رحمت الهى داشـته باشـد; زيرا در صورت جهل، چه بسا به جاى رحمت، نقمت صورت گيرد.

موارد رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۸ - ۱۵

۱۵ توبه انسان به درگاه الهى ، محفوف به دو رحمت از سوى خداوند

ثم تاب عليهم ليتوبوا إن اللّه هو التواب

توبه خداونـد بر خطاكاران، (لطف و رحمت خـدا به آنان) زمينه آن شـد كه آنان به سوى خدا توبه كنند و سـپس خداوند هم رحمت خويش را بر آنان نازل كرده و خطايشان را ببخشيد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۸ – ۱۰

۱۰– امکانات مادی ، رحمت الهی است .

و إمّا تعرضنّ عنهم ابتغاء رحمه من ربّک

موانع رحمت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۶ – ۹

۹ ظلم و ستم کاری مردم ، مانع رحمت گستری خداوند نخواهد شد .

إن ربک

لذو مغفره للناس علی ظلمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۹ - ۱۱

۱۱- ظلم و گناه ، مانع از برخورداری انسان از غفران و رحمت گسترده خدا

کانوا أنفسهم یظلمون . .. ثمّ تابوا ... إن ربّک من بعدها لغفور رحیم

تعبیر و قید <من بعدها> می رساند که قبل از توبه واقعی، انسان نمی تواند از بخشش و رحمت الهی با همه گستردگی آن سود جوید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۹ - ۸

۸ - گناه ، مانع برخورداری انسان از رحمت الهی

فاغفر لنا و ارحمنا

تقدم طلب غفران بر رحمت، می تواند اشاره به این مطلب باشد که با وجود گناه و آثار آن، نمی توان به رحمت الهی دل بست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۸ - ۶

۶ - گناه ، مانع برخوردارشدن انسان از رحمت الهی

و قل ربّ اغفر و ارحم

تقدیم <طلب غفران> بر <طلب رحمت>، می تواند اشاره به این داشته باشد که با وجود گناه و آثار آن به رحمت الهی نمی توان دل بست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۷ - ۵

۵ – روحیه لجاج و عناد ، مانع بهرهوری از هدایت و رحمت قرآن

و إنّه لهدًی و رحمه للمؤمنین

قرآن برای هدایت کافران و سایر اهل کتاب است و بی تردید هدایتگری های آن در بسیاری از آنان تأثیر دارد. با توجه به این نکته گفتنی است که مراد از <مؤمنین> کسانی اند که در

صدد شناخت حق بوده و در مقابل آن تسلیم اند و در یک کلمه روح حق پذیری در آنان نمرده است و در مقابل آنان کسانی هستند که در موضع لجاج و عناد قرار دارند و از حق می گریزند و چه بسا با آن می ستیزند. آیات بعد مؤید همین مطلب است.

موانع رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۱ - ۷

۷ - تأثیر و نقش دعا و نفرین فرشتگان و انسان ها در دوری گنهکاران از رحمت الهی

أولئک علیهم لعنه اللّه و الملئکه و الناس أجمعین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۸ - ۲۹

۲۹ - تجاوز از احکام و قوانین الهی ، مانع بهره مندی از رحمت خداوند است .

ذلک تخفیف من ربکم و رحمه فمن اعتدی بعد ذلک فله عذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۴ - ۲۵

۲۵ گناه ، حجابی بین انسان و بهره گیری او از جلوه رحمت الهی

و لو انّهم اذ ظلموا . .. لوجدوا اللّه توّاباً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۴۰ - ۳

۳ کفر و شرک مانع راهیابی به عالم برتر برای کسب رحمتهای ویژه الهی است.

إن الذین کذبوا بأیتنا و استکبروا عنها لاتفتح لهم أبوب السماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۸ – ۱۷

۱۷ – ظلم و ستم پیشگی ، انسان را از رحمت الهی و

ورود به بهشت ، محروم می سازد .

فریق فی الجنّه و فریق فی السعیر . .. و لکن یدخل من یشاء فی رحمته و الظلمون ما

از مقابله دو گروه (فریق فی الجنّه و فریق فی السعیر) استفاده می شود که ستم پیشگان محروم از بهشت و رحمت الهی اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۸ - ۱۸

۱۸- گناه ، مانع برخورداری انسان از رحمت گسترده خداوند *

و هو الغفور الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که تقدم <الغفور> بر <الرحیم>، اشاره به این جهت داشته باشد که تا غفران الهی شامل انسان نشود; زمینه برای بهرهوری وی از رحمت گسترده خداوند مهیا نمی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۵ - ۱۰

۱۰ - گناه ، مانع برخورداری انسان از رحمت گسترده حق *

و اللّه غفور رحیم

تقدم <غفور> بر <رحیم>، ممکن است از این جهت باشد که گناه، مانع برخورداری از رحمت حق است. ازاین رو بخشش آن گناهان، زمینه شمول رحمت گسترده حق نسبت به انسان می شود.

موجبات رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۰ - ۱،۲

۱ - کتمان کنندگان حقایق دینی در صورت توبه ، از لعنت خدا نجات یافته و از رحمت او برخوردار خواهند شد .

أولئک یلعنهم اللّه . .. إلا الذین تابوا

۲ - توبه از گناهان و اصلاح مفاسد آنها ، موجب برقراری مجدد رحمت قطع شده است .

أولئك يلعنهم اللّه . .. إلا الذين تابوا و أصلحوا ... فأولئك أتوب عليهم

جلد –

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۸۶ – ۱۸

۱۸ عفو و غفران ، زمینه و مقدّمه رحمت خاصّ الهی *

و اعف عنّا و اغفر لنا و ارحمنا

چون عفو و غفران جلوه ای از رحمت الهی است، بنابراین مراد از <و ارحمنا> طلب رحمتی خاص خواهد بود. گفتنی است که تقدّم ذکری عفو و غفران، نشانه مقدّمه بودن آن دو برای رحمت خاص الهی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۱۰۷ – ۲،۴،۵

۲ اعتصام به حبل اللّه ، دعوت به نیکی ها و امر به معروف و نهی از منکر ، موجب استغراق در رحمت جاودانه الهی

و اعتصموا بحبل اللّه . .. و لتکن منکم امه یدعون الی الخیر و یأمرون بالمعروف ...

به مقتضای ارتباط این آیه و آیات پیشین، روسفیدی می تواند نتیجه اعمال نیک یاد شده در آیات قبل باشد.

۴ تمسک کنندگان به ریسمان الهی و دعوت گران به خیر ، امرکنندگان به معروف و نهی کنندگان از منکر ، روسفیدان در قیامت و مستغرق در رحمت جاودانه الهی

و اعتصموا بحبل اللّه . .. یدعون الی الخیر و یأمرون بالمعروف ... اما الذین ابیضّت

مستفاد از ارتباط میان این آیه و آیات قبل.

۵ تداوم بر ایمان ، موجب روسفیدی و جاودانگی در رحمت الهی

اکفرتم بعد ایمانکم . .. اما الذین ابیضّت وجوههم

علت سیه رویی به مقتضای <اکفرتم بعد ایمانکم>، ارتداد است. و به قرینه مقابله، علت روسفیدی، تداوم بر ایمان خواهد بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران

- ۳ - ۱۳۲ - ۱

۱ نیل به رحمت الهی ، در گرو اطاعت از خدا و رسول (ص)

و اطیعوا اللّه و الرّسول لعلّکم ترحمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۷ - ۱،۶

۱ کشته شدن (شهادت) و مردن در راه خدا ، موجب آمرزش گناهان و بهره مندی از رحمت خداوند

و لئن قتلتم فی سبیل اللّه او متّم لمغفره من اللّه و رحمه

مناسبت حکم و موضوع (مرگ و مغفرت) اقتضا می کند که <فی سبیل اللّه> پس از <متّم> مقدّر باشد.

۶ آمرزش گناهان آدمی از سوی خداوند ، زمینه بهره مندی او از رحمت خاصّ الهی

لمغفره من اللّه و رحمه

چون در آیه شریفه <مغفره> مقدّم بر <رحمه> شده، می توان نتیجه گرفت که آمرزش گناهان مقدّمه ای برای دریافت رحمت خاص الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۲

۲ ایمان به خداوند و تمسک به قرآن و پیامبر (ص) موجب برخورداری از رحمت و فضل الهی

فاما الذین ءامنوا باللّه و اعتصموا به فسیدخلهم فی رحمه منه و فضل

بدان احتمال که ضمیر در <به> به <برهن> (پیامبر(ص)) و <نور> (قرآن)در آیه قبل برگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۷ - ۹

۹ تورات ، پیشوا و راهنمای مردم و مایه رحمت بر ایشان

و من قبله کتب موسی إمامًا و رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۰ - ۱۱

-۱۱

هجرت ، جهاد و صبر ، موجب جلب بخشش و رحمت گسترده الهی

ثمّ إن ربّک للذين هاجروا . .. إن ربّک من بعدها لغفور رحيم

موجبات رحمت اخروی

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۹ – ۸

۸ دستیابی به رحمت خداوند در آخرت ، در گرو گام نهادن در راه خدا و پیروی از دین او و ایمان به آخرت است .

ألا لعنه الله على الظلمين. الذين يصدون عن سبيل الله ... و هم بالأخره هم كفرون

موجبات رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱ – حمد – ۱ – ۱ – ۸

۸ – انجام کار ها با نام خدا ، مایه جلب رحمت اوست .

بسم اللّه الرحمن الرحيم

توصیه به انجام دادن کارها با نام خدا و تذکر به رحمانیت و رحیمیت او به عنوان حکمت این توصیه، گویای این است که نام خدا در کارها، موجب جلب رحمت الهی و در نتیجه به کمال رسیدن آن کارهاست.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۳ – نساء – ۴ – ۶۴ – ۱۶،۲۱

۱۶ استغفار (طلب آمرزش گناه) ، موجب جلب رحمت الهی و پذیرش توبه و بخشش گناه

فاستغفروا اللّه و استغفر لهم الرّسول لوجدوا اللّه توّاباً رحيماً

۲۱ نقش وساطت و شفاعت پیامبر (ص) در جلب رحمت الهی بر بندگان

و لو انّهم اذ ظلموا . .. و استغفر لهم الرّسول لوجدوا اللّه توّاباً رحيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۶ - ۴،۵

۴ جهاد در راه خداوند

، موجب دستیابی به منزلتهایی والا و آمرزش گناهان و جلب رحمت خاص او

فضّل اللّه المجاهدین علی القاعدین . .. درجات منه و مغفره و رحمه

۵ بهره مندی انسان از رحمت خاص الهی ، در گرو آمرزش گناهان اوست .

مغفره و رحمه

تقدیم <مغفره> بر <رحمه>، دلالت بر این معنا دارد که تا مغفرت حاصل نشود، آن رحمت خاص شامل آدمی نمی گردد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۱۰۰ – ۱۷

۱۷ آمرزش گناهان ، زمینه ساز برخوردار شدن از رحمت خاصّ خداوند *

و کان اللّه غفوراً رحیماً

تقدیم <غفورا> بر <رحیما>، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۱۰ – ۱۰

۱۰ توبه و استغفار ، افزون بر آمرزش گناهان ، موجب جلب رحمت الهی خواهد شد .

ثم یستغفر اللّه یجداللّه غفوراً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۲۹ – ۹،۱۵،۱۷

۹ صلح و سازش و رعایت تقوا در محیط خانواده بویژه با داشتن چند همسر ، موجب غفران و رحمت الهی

فلاتمیلوا کل المیل . .. و إن تصلحوا و تتقوا فإنّ اللّه کان غفوراً رحیماً

۱۵ تلاش برای اصلاح بین مسلمانان و رعایت تقوا ، زمینه برخورداری از غفران و رحمت الهی

و إن تصلحوا و تتقوا فإنّ اللّه کان غفوراً رحیماً

۱۷ جبران خطا های گذشته و پرهیز از ارتکاب گناه ، موجب آمرزش و جلب رحمت الهی *

و إن تصلحوا و تتقوا فإنّ اللّه كان غفوراً رحیماً

جمله <ان تصلحوا> می تواند

اشاره به جبران و اصلاح گذشته ها و جمله <تتقوا> بیانگر رعایت تقوا و پرهیز از آن گناهان در آینده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۵۲ - ۷

۷ اعتقاد به خدا و تمامی پیامبران ، موجب جلب غفران و رحمت الهی است .

و الذین ءامنوا باللّه و رسله . .. و کان اللّه غفوراً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۸ - ۹،۱۰

۹ قربانی کردن و عمل به احکام آن موجب بهره مندی از مغفرت و رحمت الهی

و الهدی و القلئد . .. و إنّ اللّه غفور رحیم

۱۰ به جای آوری حج با ویژگی های سزاوار آن ، موجب بهره مندی از مغفرت و رحمت الهی

جعل اللّه الکعبه البیت الحرام قیماً للناس . .. و إنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۱۳

۱۳ ایمان به آیات خداوند موجب جلب رحمت او می شود.

و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا . .. کتب ربکم علی نفسه الرحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۴۰ - ۲

۲ دستیابی به رحمتهای ویژه الهی در گرو راهیابی به عالمی برتر از عالم دنیاست.

لاتفتح لهم أبوب السماء

بنابراین که مراد از <لاتفتح . ..> محرومیت کافران از رحمتهای ویژه الهی در دنیا باشد، کلمه <سماء>، اشاره به آن دارد

که گنجینه آن رحمتها در جایگاهی فراتر از عالم ماده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۲ – ۸

۸ هدف از نزول قرآن هدایت مردم و دستیابی به رحمت بیکران خداوند است .

و لقد جئنهم بکتب فصلنه علی علم هدی و رحمه

با توجه به اینکه همگان دعوت به ایمان شده اند و نیز اینکه آیه در مقام احتجاج علیه کافران است، معلوم می شود متعلَّق <هدی> و <رحمه> کلمه ای همانند <للناس> می باشد. یعنی: جئنهم بکتب هدی للناس و رحمه لهم. قابل ذکر است که <هدی> و <رحمه> معفولٌ له برای <جئنهم> است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۶ – ۸،۱۱

۸ دعا و نیایش محسنان به درگاه خدا مایه به فعلیت رسیدن استعداد آنان برای دستیابی به رحمت خاص الهی است .

و ادعوه . .. إن رحمت اللّه قریب من المحسنین

۱۱ پرهیز از فسادگری در زمین سیره و روش محسنان و زمینه ساز دستیابی به رحمت الهی است .

و لاتفسدوا فی الأرض . .. إن رحمت اللّه قریب من المحسنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۳۵ – ۴

۴ دعا به درگاه خداوند ، مؤثر در جلب رحمت او و رفع دشواری ها و بلاها

فلما کشفنا عنهم الرجز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۳ – ۴

۴ خداوند گناه آن گروه از بنی اسرائیل را که پس از گوساله پرستی توبه کرده و با ایمان به یکتایی خدا به پرستش او بازگشتند ، آمرزید و آنان را مشمول رحمت خویش قرار داد .

و

الذين عملوا السيئات ثم تابوا من بعدها و ءامنوا

مصداق مورد نظر برای <الذین عملوا السیئات>، به دلیل آیات پیشین، گوساله پرستان بنی اسرائیل است. این آیه در حقیقت استثنایی برای آیه پیشین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۶ - ۱۴

۱۴ برخوردار شدن از رحمت خاص الهی در گرو ایمان به تمامی آیات خداست .

فسأكتبها للذين يتقون . .. و الذين هم بايتنا يؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۲۰۴ - ۲،۵

۲ گوش فرادادن به قرآن و سکوت کردن به هنگام شنیدن آن ، زمینه ساز دستیابی به رحمت خداوند است .

فاستمعوا له و أنصتوا لعلكم ترحمون

۵ گوش سپاری کافران به آوای قرآن ، زمینه ساز دستیابی آنان به هدایت و رحمت الهی خواهد شد .

و إذا قرى القرءان فاستمعوا له و أنصتوا لعلكم ترحمون

چنانچه خطاب در آیه شامل کافران باشد، مصداق مورد نظر از رحمت در <ترحمون> هدایت خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۴۵ - ۳،۴،۶

۳ - کافران صدراسلام ، به بهره مند شدن از رحمت و لطف خدا در سایه پرهیز از گناهان فراخوانده شدند .

و إذا قيل لهم اتّقوا ما بين أيديكم و ما خلفكم لعلّكم ترحمون

۴ - پرهیز از گناه و توبه از خطا های گذشته ، موجب جلب رحمت و لطف خداوند است .

و إذا قيل لهم اتّقوا ما بين أيديكم و ما خلفكم لعلّكم ترحمون

۶ – لزوم پرهیز از گناهان و توبه از خطا های گذشته ،

به منظور جلب رحمت و لطف خداوند

و إذا قيل لهم اتّقوا ما بين أيديكم و ما خلفكم لعلّكم ترحمون

لزوم پرهيز از گناهان و توبه . .. از فعل امرِ <اتّقوا> به دست مى آيد.

موجبات محروميت از رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۹ - ۳

۳ كسانى كه دين و معارف الهى را نپذيرند و مردم را از پذيرش آن بازدارند ، در آخرت از رحمت خدا محروم و به لعنت او گرفتار خواهند شد .

ألا لعنه الله على الظلمين. الذين يصدون عن سبيل الله

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۷ - ۶

۶ - نسبت دادن دروغين زنا به زنان پاكدامن ، در پى دارنده لعنت خدا (محروم شدن از رحمت خدا و گرفتار شدن به خشم و غضب او)

والخمسه أنّ لعنت اللّه عليه إن كان من الكذبين

ناپسندى يأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۲۳ - ۲

۲ - مأيوس بودن از رحمت خدا ، روحيه اى ناپسند و كافرانه است .

و الذين كفروا . .. يئسوا من رحمتى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۹

۹ - یأس و ناامیدی از رحمت خداوند ، در عین وعده او به آمرزش تمامی گناهان بندگان ، امری بی جا و نامعقول است .

لاتقنطوا من رحمه اللّه إنّ اللّه یغفر الذنوب جمیعًا

جمله <إنّ اللّه یغفر الذنوب جمیعاً> به منزله تعلیل برای جمله <لاتقنطوا. ..> می باشد;

یعنی، از رحمت خدا مأیوس نشوید; چون او همه گناهان را می آمرزد. با این حساب یأس از رحمت خدا، امری بی جا و نامعقول است.

نزول رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۹ - ۴

۴ هدف از خلقت انسانها ، هدایت کردن ایشان به طریق حق و نزول رحمت بر آنان است .

إلاّ من رحم ربک و لذلک خلقهم

مشارالیه <ذلک> رحمتی است که از جمله <رحم ربک> استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۲۲ - ۶

۶ - تحقق وعده های الهی به نزول رحمت یا عذاب ، از سمت آسمان

فی السّماء رزقکم و ماتوعدون

برداشت یاد شده بنابراین است که مراد از <ما توعدون>، همه وعد و وعیدهای الهی باشد و نه خصوص بهشت.

نشانه های رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۵ - ۶

۶- نجات از جامعه فاسد و آلوده ، نشانگر رحمت خاص الهی است . *

و نجّینه . .. و أدخلنه فی رحمتنا

برداشت یاد شده مبتنی براین است که عطف جمله <أدخلناه. ..> بر جمله <آتیناه>، از نوع عطف تفسیری باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۶۵ – ۱۳

۱۳ – رام بودن طبیعت برای انسان ، حرکت کشتی در دریا و امنیت زمین از برخورد کرات آسـمانی با آن ، جلوه های رأفت و رحمت گسترده خدا به انسان

ألم تر أنّ اللّه سخّر . .. إنّ اللّه بالناس لرءوف رحیم

جلد – نام سوره –

سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۷۳ – ۳،۵

۳ – چشاندن بخشی از کیفر دنیایی به کافران ، نمودی از رحمت الهی و وسیله ای برای هدایت آنان

ردف لکم بعض الذی تستعجلون . و إنّ ربّک لذو فضل علی الناس

همان طور که در آیه پیش گفته شد، مراد از <الذی تستعجلون> می تواند تنها عذاب دنیوی باشد. بنابراین عبارت <بعض الذی تستعجلون> به معنای گوشه ای از مجازات دنیایی است. با توجه به مطلب یاد شده می توان گفت که یادآوری بذل و رحمت الهی بر مردم، پس از بیان <ردف لکم بعض الذی تستعجلون> از آن جهت است که مشاهده گوشه ای از مجازات الهی، بیدارگر و هشدار دهنده است؛ برخلاف نزول تمامی عذاب که در آن مجالی برای توبه و انابه باقی نمی ماند.

۵ – پیامبراکرم (ص) ، جلوه ای از فضل و رحمت بی کران خدا بر مردم

و إنّ ربّک لذو فضل علی الناس

به کار رفتن واژه <ربّ> به جای هر اسم و صفتی دیگر و اضافه شدن آن به کاف که خطاب به پیامبر(ص) است می تواند از آن جهت باشد که تربیت و پرورش شخصیتی چون پیامبر(ص) از سوی خدا، خود نمود بارزی از فضل گسترده او بر مردم است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۷۷ – ۲

۲ – هدایت خلق به وسیله کتاب آسمانی ، بارزترین نمود لطف و رحمت الهی بر آنان

و إنّه لهدًی و رحمه

از این که خداوند پس از مطرح ساختن بُعد هدایتی قرآن، تنها به یک

صفت دیگر (رحمت بودن آن) بسنده کرده است، می توان مطلب یاد شده را به دست آورد.

نشانه های رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶ - ۱

۱ رهایی آدمی از عذاب قیامت، نشانه برخورداری او از رحمت الهی است.

من یصرف عنه یومئذ فقد رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵ - ۱۷

۱۷ پذیرش توبه مشرکان ، برخاسته از غفران و رحمت گسترده الهی است .

فإن تابوا . .. فخلّوا سبیلهم إن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۷

۷ کثرت بهرهوری های کافران ، به مقتضای خُلق و خو و تلاش مادی آنان و طبق جریان طبیعی است و نه نشانه رحمت و لطف الهی به آنان *

فاستمتعوا بخلقهم فاستمتعتم بخلقکم

با توجه به اینکه <خلاق>، می تواند به معنای دستاوردهای انسان به مقتضای خلق و خوی خویش باشد، این برداشت به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۱ - ۱۶،۱۷

۱۶ پذیرش عذر مؤمنان برای معافیت از جهاد ، تبلور غفران و رحمت الهی

لیس علی الضعفاء . .. و اللّه غفور رحیم

۱۷ رفع تکلیف حرجی (مشقت بار) و نیز جعل قاعده احسان ، جلوه غفران و رحمت الهی برای بندگان

ما علی المحسنین من سبیل و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۲ - ۹

پذیرفته شدن توبه گنهکاران معترف و نادم ، جلوه ای از غفران و رحمت الهی

عسی اللّه أن یتوب علیهم إن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۴ - ۱۲

۱۲ توبه پذیری خداوند ، جلوه ای از رحمت گسترده اوست .

یقبل التوبه . .. و أن اللّه هو التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۸ - ۱۷

۱۷ فراهم آوردن زمینه توبه برای خطاکاران و پذیرش توبه آنان ، تبلور رحمت گسترده خداوند

ثم تاب علیهم لیتوبوا إن اللّه هو التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۱ - ۱،۷

۱ رفاه و آسایش ، جلوه ای از رحمت خدا نسبت به مردم

و إذا أذقنا الناس رحمه من بعد ضراء مسّتهم

کلمه <رحمت> به قرینه <ضراء> (سختی) کنایه از رفاه و آسایش است.

۷ ادیان آسمانی و پیامبران الهی ، جلوه های رحمت خدا بر مردم

و إذا أذقنا الناس رحمه

<رحمه> در <و إذا أذقنا الناس رحمه> به قرینه فرازهای پیشین می تواند کنایه از ادیان آسمانی باشد که توسط پیامبران برای نجات بشر از مشکلات و مصایب آورده شده اند. گفتنی است که جمله <إذا لهم مکر فی آیاتنا> نیز مؤید این برداشت می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۸ - ۱

۱ قرآن ، مظهر فضل خداوند و جلوه رحمت اوست .

یأیها الناس قد جاءتکم موعظه من ربکم . .. قل بفضل اللّه و

برحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۷ - ۹

۹ تفضل خداوند بر بندگان موحد خود ، جلوه غفاریت و رحیمیت اوست .

فلا راد لفضله یصیب به من یشاء من عباده و هو الغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹ - ۴

۴ نعمت های خداوند ، جلوه هایی از رحمت او به مردم است .

و لئن أذقنا الإنسن منا رحمه

تعبیر کردن از نعمت به <رحمه> گویای برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۱ - ۶

۶ نجات پیروان نوح از حادثه طوفان ، پرتوی از مغفرت و رحمت الهی بود .

قال ارکبوا فیها . .. إن ربی لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۸ - ۶

۶ نجات هود (ع) و پیروانش از عذاب استیصال ، جلوه ای از رحمت خداوند بر آنان بود .

نجّینا هودًا والذین ءامنوا معه برحمه منا

<برحمه> متعلق به <نجّینا> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۶ - ۷

۷ نجات صالح (ع) و پیروانش از عذاب استیصال ، جلوه ای از رحمت خداوند بر آنان بود .

نجّینا صلحًا و الذین ءامنوا معه برحمه منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۰ - ۹

۹ آمرزش گناه استغفارکنندگان و باریافتن سالکان به درگاه الهی ، پرتوی از رحمت ، مهربانی و محبت خداوند

به بندگان است .

واستغفروا ربکم ثم توبوا إلیه إن ربی رحیم ودود

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۹۴ – ۵

۵ نجات شعیب (ع) و پیروان او از عذاب استیصال ، جلوه ای از رحمت خداوند بر آنان بود .

نجینا شعیبًا والذین ءامنوا معه برحمه منا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۵۶ – ۱۰

۱۰ اقتدار کامل و بدون منازع یوسف (ع) در مصر ، پرتوی از رحمت خاص خداوند بر او بود .

کذلک مکّنّا لیوسف . .. نصیب برحمتنا من نشاء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۵۷ – ۴

۴ پاداش های اخروی ، نمودی از رحمت الهی است .

نصیب برحمتنا من نشاء . .. و لأجر الأخره خیر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۹۲ – ۱۲

۱۲ مغفرت و آمرزش بندگان خطاکار ، پرتوی از رحمت و مهربانی خداوند است .

یغفر الله لکم و هو أرحم الرحمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۹۸ – ۱۳،۱۴

۱۳ آمرزگاری خداوند ، برخاسته و نمودی از رحمت اوست .

إنه هو الغفور الرحیم

۱۴ پذیرش توبه بندگان جلوه ای از < غفور > و < رحیم > بودن خداوند است .

سوف أستغفر لکم ربی إنه هو الغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۰ - ۸

۸ قرآن و وحی نازل شده بر پیامبر (ص

) پرتوی از رحمت گسترده خداوند است .

و هم یکفرون بالرحمن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۷ – ۷

۷- آفرینش دام ها ، در جهت منافع و بهرهوری انسان ، نشانه ای از رأفت و رحمت خداست .

و الأنعم خلقها لکم . .. و لکم فیها جمال ... و تحمل أثقالکم ... إن ربّکم لرءوف ر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۴۷ – ۷،۸

۷- تهدید توطئه گران علیه پیامبر (ص) ، جلوه رأفت و رحمت خداوند به مؤمنان است .

أفأمن الذین مکروا السیّئات أن یخسف الله بهم . .. أو یأتیهم العذاب ... فإن ربّکم

برداشت فوق، بر این اساس است که عبارت <فإن ربّکم لرءوف رحیم> خطاب به مؤمنان باشد و ذکر آن پس از تهدیدهای گوناگون علیه توطئه گران، می تواند مشعر به نکته فوق باشد.

۸- به هلاکت رساندن تدریجی بدکاران و توطئه گران ، جلوه ای از رحمت و رأفت خداوند است .

أفأمن الذین مکروا السیّئات . .. أو یأخذهم علی تخوّف فإن ربّکم لرءوف رحیم

<فا> در <فإن. ..> برای تعلیل است و ممکن است درصدد ذکر علت تدریجی بودن هلاکت بدکاران باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۵ – ۱۴

۱۴- رفع حرمت از مضطر ، جلوه بخشش و رحمت گسترده الهی است .

إنما حرّم . .. فمن اضطرّ ... فإن الله غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۷ – ۳

۳- تثبیت وحی و

بقای مفاهیم قرآنی ، جلوه رحمت الهی بر بندگان

لئن شئنا لنذهبنّ . .. إلاّ رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۷ - ۷

۷- ره یابی اصحاب کهف به پناهگاهی امن و وسیع ، نمودی از رحمت و هدایت الهی برای آنان بود .

ینشر لکم ربّکم من رحمته . .. و هم فی فجوه منه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶۵ - ۹

۹- علم لدنی حضرت خضر (ع) ، نمودی از رحمت خاص الهی به او است .

ءاتینه رحمه من عندنا و علّمنه من لدنّا علمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۲ - ۱۳

۱۳- حمایت خداوند از فرزندانِ یتیم پدری صالح و حفظ مال آنها ، جلوه ای از رحمت و ربوبیّت او بوده است .

فأراد ربّک . .. رحمه من ربّک

<رحمه> مفعولٌ له برای فعل <أراد> است ; یعنی، اراده پروردگار به باقی ماندن گنج یتیمان، به خاطر رحمت او بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۸ - ۱،۲

۱- در بینش ذوالقرنین ، توانایی برساختن سدّ پولادین و نفوذناپذیر ، جلوه ای از رحمت پروردگار بود .

قال هذا رحمه من ربّی

مشارالیه <هذا>، <سد ساخته شده به دست ذوالقرنین> است.

۲- برخورداری انسان از قدرت و دانش و به کارگیری آن در جهت مصالح انسانی ، نمودی از رحمت پروردگار است .

. .. قال هذا رحمه من ربّی

ذوالقرنین، سد و به عبارت دیگر، تمام امکانات

و دانشـی که برای ساخته شدن آن به کار رفته بود را رحمت پروردگار دانست این منطق، منطقی عام است و اختصاصی به سد و یا شخص ذوالقرنین ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۱ - ۱۲،۱۳

۱۲- حضرت عیسی (ع) ، تبلور رحمتی بزرگ از جانب خداوند برای مردم

و لنجعله . .. و رحمه منّا

به قرینه عطف <رحمه> بر <آیه للناس> مراد رحمت بر مردم است.

۱۳- تولـد عیسـی (ع) بـدون پدر و نشانه بودن او برای قدرد خداوند و رحمت الهی بودن او ، از مقدرات خداوند و غیر قابل تغییر بود .

کذلک . .. و لنجعله ءایه للناس و رحمه منّا و کان أمرًا مقضیًّا

جمله <کـان أمراً مقضـیّاً> ممکن است تنهـا در باره تولـد عیسـی(ع) باشـد و ممکن است به هر سه موضوعی که در آیه ذکر شـده است، مربوط باشـد. <مقضـیّاً> اسم مفعول از <قضاء> است; یعنی آنچه قطعی شـده و فیصـله یافته باشـد. <أمر> در معانی <فرمان> و <حادثه> استعمال می شود. کلمه <مقضیّاً> قرینه بر اراده معنای دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۰ - ۶

۶- نام نیک و بلندآوازگی ، مزیّتی شایسته و پرتویی از رحمت الهی است .

و وهبنا لهم من رحمتنا و جعلنا لهم لسان صدق علیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۲۱

۲۱- آیات الهی در قرآن و دیگر کتب آسمانی ، جلوه رحمت واسعه او است .

إذا تتلی علیهم ءایت الرحمن

استناد <آیات>

به <رحمن> گویای برداشت یاد شده است. مضارع بودن <تتلی> دلالت دارد که وصف <النبیّن> و <من هدینا واجتبینا> در هر زمان، چنین اقتضایی دارد; بنابراین <آیات الرحمن> شامل قرآن نیز می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۱ - ۶

۶- بهشت های عدن ، جلوه ای از رحمت بی کران الهی است .

جنّت عدن التی وعد الرحمن

کلمه <الرحمن> بیانگر نکته فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۵ - ۴

۴- مهلت خداوند به کافران و گمراهان ، جلوه ای از رحمت گسترده او است .

فلیمدد له الرحمن مدًّا

<رحمان>; یعنی، دارای رحمت گسترده و فراگیر.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۸ - ۶

۶- وفای خداوند به عهد های خویش ، جلوه ای از رحمانیت او است .

أم اتّخذ عند الرحمن عهدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۹۶ - ۷

۷- محبوبیت یافتن مؤمنان نیک کردار در دل ها ، جلوه ای از رحمت گسترده خداوند است .

إنّ الذین ءامنوا . .. سیجعل لهم الرحمن ودًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۴ - ۱۲،۱۳

۱۲- اجابت دعا و رفع گرفتاری ها ، جلوه ای از رحمت بی کران الهی است .

و أنت أرحم الرحمین . فاستجبنا له ... رحمه من عندنا

۱۳- عطای الهی به انسان ، افزون تر از آن چه او آرزو کرده ، نمودی از رحمت خاص خداوند به وی است

.

و أنت أرحم الرحمين . .. و ءاتينه أهله و مثلهم معهم رحمه من عندنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۱۰۷ - ۱

۱- رسالت پیامبراکرم (ص) ، جلوه ای از رحمت و مهربانی خالص و محض الهی برای جهانیان است .

و ما أرسلنك إلّا رحمه للعلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۱۰۹ - ۷

۷- انذار پیامبر (ص) ، جلوه ای از رحمت گسترده الهی بر جهانیان

و ما أرسلنك إلّا رحمه . .. فإن تولّوا فقل ءاذنتكم على سواء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۵ - ۲

۲ - رفاه و آسایش ، جلوه رحمت خداوند

و لو رحمنهم و كشفنا ما بهم من ضرّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۰ - ۱

۱ تحریم أکید بی عفتی و زنا ، ممانعت سخت از قذف های بی دلیل نسبت به زنان پاکدامن ، وضع کیفر های سنگین برای متخلفان (صد ضربه شلاق در زنا و هشتاد ضربه برای قذف) وتشریع < لعان > ، جلوه هایی از فضل و رحمت خدا نسبت به جامعه ایمانی است .

الزانیه و الزانی فاجلدوا. .. والذین یرمون المحصنت ...فاجلدوهم ... و لولا فضل ال

یادآوری فضل و رحمت خدا در آیه شریفه که در مقام امتنان است پس از ذکر احکام مربوط به زناکاری و لعان، می تواند

برای بیان جلوه های فضل و رحمت الهی باشد.

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۰ - ۲،۵

۲ - وضع کیفر سخت (عذاب دردناك) ، به منظور جلوگیری از آلوده شدن جامعه ایمانی به مفاسد اخلاقی و فحشا ، جلوه ای از فضل و رحمت خداوند به امت اسلامی

إنّ الذین یحبّون أن تشیع الفحشه . .. لهم عذاب ألیم ... و لولا فضل اللّه علیکم و

۵ - وضع کیفر سخت برای اشاعه دهندگان فحشا و افشای چهره توطئه گران < افک > ، از جلوه های فضل و رحمت خدا بر مسلمانان صدراسلام

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته

برداشت یاد شده، به خاطر این است که آیه شریفه، دهمین و آخرین آیه ای است که درباره ماجرای <افک> نازل گردید و قهراً ارتباط نزدیکی با این ماجرا دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۱ - ۱۴

۱۴ - طهارت ، پاکی ، رشد و بالندگی اهل ایمان ، جلوه ای از فضل و رحمت الهی بر آنان

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته ما زکی منکم من أحد أبدًا

<زکاء> در لغت به دو معنا آمده است: ۱ نمو و رشد، ۲ صلاح و پاکی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۸ - ۲

۲ باران ، جلوه رحمت الهی برای آدمیان

أرسل الریح بشرًا بین یدی رحمته و أنزلنا من السماء ماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۹ - ۷

۷ آفرینش جهان هستی (آسمان ها ، زمین و . . .

) جلوه ای از رحمانیت خداوند

الذی خلق السموت و الأرض . .. الرحمن

برداشت فوق، بر این اساس استوار است که <الـذی خلق> مبتـدا و <الرحمان> خبر آن باشد; یعنی، آن کسـی که جهان را آفرید، رحمان است و قهراً جهان، جلوه ای از رحمانیتش می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۶۳ - ۵

۵ - ریزش باران بر گستره زمین ، از نمود های بارز رحمت الهی بر خلق

و من یرسل الریح بشرًا بین یدی رحمته

در این آیه واژه <رحمه> بـدون قرینه لفظی در مورد بـاران به کـار رفته است و این نشـان می دهـد که باران مادر رحمت ها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۶ - ۳،۷

۳ - بعثت پیامبر (ص) و نزول قرآن بر آن حضرت ، جلوه رحمت و مقتضای ربوبیت خداوند بر خلق

و لکن رحمه من ربّک

۷ - انذار خلق از سوی پیامبران ، جلوه رحمت خدا بر آنان

و لکن رحمه من ربّک لتنذر قومًا ما أتیهم من نذیر من قبلک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۳ - ۱

۱ - نظام توالی شب و روز ، جلوه ای از رحمت خدا بر خلق است .

و من رحمته جعل لکم الّیل و النهار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۶ - ۵

۵ - نزول کتاب از سوی خدا برای مردم ، نمود رحمت الهی بر آنان است .

و ما کنت ترجوا أن یلقی إلیك

الکتب إلّا رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۵۱ - ۹

۹ - نزول قرآن بر پيامبر (ص) ، مظهر رحمت ويژه خداوند است .

أنا أنزلنا عليک الکتب . .. إنّ فى ذلک لرحمه

<ذالک> اشاره به نزول قرآن دارد و نکره بودن واژه <رحمت> (لرحمه) بر عظمت و خصوصيت آن دلالت مى کند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۷ - ۳

۳ - گشايش روزى ، از مظاهر رحمت الهى بر آدمى است .

و إذا أذقنا الناس رحمه . .. أَوَلم يروا أنّ اللّه يبسط الرزق

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۰ - ۴،۵

۴ - باد و باران ، جلوه اى از رحمت خداوند براى انسان ها است .

يرسل الرياح . .. فترى الودق يخرج من خلله ... فانظر إلى ءاثر رحمت اللّه

۵ - رويش گياهان و آباد شدن زمين ، پرتويى از رحمت خداوند بر آدميان است .

فانظر إلى ءاثر رحمت اللّه کيف يحى الأرض بعد موتها

مراد از <آثار>، مى تواند هر چيزى باشد که بر اثر باران، به دست مى آيد که غالب آنها گياهان اند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۱ - ۷

۷ - اعطاى پاداش مضاعف به همسران پيامبر در قبال عمل صالح شان ، نمودى از رحمت خداوند است .

و من يقنت منكنّ . .. نؤتها ... و أعتدنا لها رزقًا كريمًا

این که خداوند، به هنگام هشدار به همسران پیامبر در آیه

پیش، برای عـذاب، عذاب کننده ای را نیاورده و تنها فرمود: <بر خداوند، چنین امری آسان است> و در این آیه، با فعل های <نؤتها> و <أعتدنا> دخالت مستقیم خود را بیان کرده، می توان نکته بالا را به دست آورد لازم به ذکر است که التفات از غیبت (یضاعف لها العذاب و کان ذلک علی اللّه یسیراً) به خطاب (<نؤتها> و <أعتدنا>) می تواند مؤید نکته یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۵ – ۳

۳ – قرآن ، جلوه عزت و رحمت خداوند

و القرءان . .. تنزیل العزیز الرحیم

یادکرد دو صفت <عزت> و <رحمت> خداوند به هنگام نسبت دادن نزول قرآن به او، می تواند حاکی از برداشت یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۹ – ۲

۲ – مقام نبوت ، موهبت خداوند و جلوه ای از رحمت او است .

أم عندهم خزائن رحمه ربّک

مفسران بر این عقیده اند که آیه شریفه، درصدد پاسخ گفتن به کافران معترض به انتخاب پیامبراسلام برای رسالت است. ازاین رو مقصود از <رحمت> می تواند مقام نبوت و رسالت باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۴۳ – ۶،۷

۶ – بازگشت و ازدیاد خانواده ایوب (ع) ، تبلور رحمت خدا به ایشان

و وهبنا له أهله . .. رحمه منّا

۷ – بازگشت خانواده (زن و فرزند) ، تبلور رحمت الهی برای مردان

و وهبنا له أهله . .. رحمه منّا

آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۵۳ – ۱۳

۱۳ – تجلی رحمت خداوند در آمرزش بندگان گنه کار

لاتقنطوا من رحمه اللّه إنّ اللّه یغفر الذنوب جمیعًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۲ – ۷

۷ – نزول تدریجی قرآن ، جلوه ای از رحمت خداوندی

تنزیل من الرحمن الرحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۳۲ – ۴

۴ – نعمت های بی کران و توصیف ناپذیر بهشتی ، جلوه ای از غفران و رحمت گسترده الهی است .

نزلاً من غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۵۰ – ۲

۲ – نعمت ، وسعت و آسایش ، از مظاهر رحمت الهی است .

و لئن أذقنه رحمه منّا من بعد ضرّاء مسّته

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۵ – ۱۲

۱۲ – وحی ، تجلی رحمت و غفران بی پایان الهی است .

کذلک یوحی . .. ألا إنّ اللّه هوالغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۸ - ۹،۱۸

۹ - بهشت ، تجلی و نمود والای رحمت الهی است .

فریق فی الجنّه . .. لکن یدخل من یشاء فی رحمته

۱۸ - ولایت و نصرت الهی ، جلوه ای از رحمت او است .

یدخل من یشاء فی رحمته و الظلمون ما لهم من ولیّ و لا نصیر

از مقابله دو بخش از آیه شریقه (یدخل من یشاء فی رحمته> و <والظالمون. ..) مطلب بالا استفاده می

شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۱۹ – ۴

۴ – اعطای روزی به خلق ، نمودی از لطف و رحمت و آگاهی خداوند به بندگان خویش

اللّه لطیف بعباده یرزق من یشاء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۲۲ – ۲۰

۲۰ – برخورداری ها و نعمت های بی پایان بهشت ، نشانگر فضل و رحمت خدا است و نه رفاه و خوشی محدود کافران در دنیا .

یرزق من یشاء . .. و من کان یرید حرث الدنیا نؤته منها ... لهم ما یشاءون ... ذلک ه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۲۸ – ۴

۴ – باران های مفید و نافع ، جلوه ای از رحمت عام و گسترده الهی در عرصه هستی

ینزّل الغیث . .. و ینشر رحمته

<غیث> به معنای باران مفید و سودمند آمده است (مجمع البیان).

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۴۸ – ۱۱

۱۱ – تمامی امکانات دنیایی ، نمودی از رحمت الهی است .

و إنّا إذا أذقنا الإنسن منّا رحمه فرح بها

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که از ثروت و امکانات دنیوی، تعبیر به <رحمت> شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۲ - ۱۵

۱۵ - نبوت و رسالت ، تبلور رحمت الهی بر انسان ها

لولا نزّل . .. أهم یقسمون رحمت ربّك ... و رحمت ربّك خیر ممّایجمعون

از آن جا که آیات پیشین در

مورد رسالت پیامبر(ص) بوده است، معلوم می شود که مراد از <رحمت ربّک> نبوت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۶ - ۱،۳،۵

۱- نزول قرآن ، جلوه ای از رحمت الهی و در جهت رشد ، تعالی و تکامل خلق

إنّا أنزلنه . .. رحمه من ربّک

<رحمه> مفعول لأجله و علت برای <إنّا أنزلناه> است. وصف <ربّ> می رساند که آن نزول و این رحمت، در جهت ربوبیت خلق است.

۳- فرستادن رسولان ، رحمتی از جانب خداوند بر خلق

إنّا کنّا مرسلین . رحمه من ربّک

۵- هشدار ها و انذار های خداوند بر خلق ، جلوه رحمت و ربوبیت او نسبت به آنان

إنّا کنّا منذرین . .. رحمه من ربّک

با توجه به این که در آیات پیشین، پس از بیان نزول قرآن به وصف انذارگری حق تصریح شده است; عبارت <رحمه من ربّک>، می تواند فلسفه و خاستگاه این انذارگری را تبیین کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۹

۹- وجود اصل شفاعت در قیامت ، نمود رحمت گسترده خداوند است .

یوم لایغنی . .. إلاّ من رحم اللّه إنّه هو العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۰ - ۷

۷ - بهشت ، تجلی رحمت الهی در قیامت

فیدخلهم ربّهم فی رحمته

بنابراین که مراد از <رحمت> بهشت باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۲ - ۷

۷- وانتهادن خلق به حال خویش و تبیین قوانین

هدایت و راه یابی برای ایشان ، جلوه ای از رحمت عظیم الهی

و من قبله کتب موسی إمامًا و رحمه

از ارتباط <إماماً> با <رحمه> می توان مطلب یادشده را استفاده کرد; زیرا تنوین <رحمهً>، بیانگر عظمت و اهمیت است و اطلاق <امام> بر کتابی که مجموعه قوانین است، از آن جهت است که با قوانین خویش راه سعادت را به خلق می نمایاند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۲ - ۲۵

۲۵ - پذیرش توبه مؤمنان ، جلوه رحمت خاص الهی ، نسبت به ایشان *

إنّ اللّه توّاب رحیم

از ارتباط <توّاب> با <رحیم>، مطلب بالا به دست می آید با توجه به این که گفته شده است: <رحیم> رحمت الهی در خصوص مؤمنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۴ - ۱۹،۲۰

۱۹ - پاداش کامل اعمال مؤمنان ، جلوه رحمت خاص الهی به اهل ایمان

لایلتکم من أعملکم شیئًا إنّ اللّه . .. رحیم

۲۰ - غفران و چشم پوشی از لغزش های اهل ایمان ، جلوه رحمت خاص الهی به مؤمنان

إنّ اللّه غفور رحیم

با توجه به این که واژه <رحیم> به معنای رحمت خاصه الهی در حق مؤمنان است; از ارتباط <غفور> و <رحیم> می توان به مطلب بالا ره برد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۸ - ۸

۸ - راهیابی متقین به بهشت ، جلوه ای از نیکی و رحمت گسترده خداوند

فمنّ اللّه علينا و وقينا عذاب السموم . .. إنّه هو البرّ الرحيم

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲ - ۲

۲ - نزول قرآن و تعلیم آن به انسان ، تبلور رحمت گسترده خداوند به خلق

الرحمن . علّم القرءان

اسناد تعلیم به اسم <رحمان>، بیانگر مطلب بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۳ - ۴

۴ - ساختار وجودی انسان ، متناسب با نیاز های وی و نمودار رحمت آفریدگار

الرحمن . .. خلق الإنسن

ارتباط خلقت انسان با رحمانیت خداوند، می تواند در این جهت باشد که کیفیت آفرینش انسان، خود به گونه ای است که رحمت الهی را نسبت به این موجود می نمایاند; چه این که هر بعدی از ابعاد وجودی او، کامل و متناسب با نیازهای وی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵ - ۲

۲ - حرکت قانون مند خورشید و ماه ، نمودی از رحمت و نعمت الهی

الرحمن . .. الشّمس و القمر بحسبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۶ - ۲

۲ - نظام گیاهان با تنوع و قانون مداری خاص خویش ، نشانی از خداوند و رحمت او

و النجم و الشجر یسجدان

برداشت یاد شده با توجه به نکات زیر به دست می آید: الف) تعبیر <یسجدان> اشاره به انقیاد تکوینی و قانون مداری دارد;

ب) آیات شریفه در مقام ارائه نمودهای آفرینش و رحمانیت خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷ - ۲

۲ - برافراشتگی آسمان ، جلوه دیگری از رحمت عام و

گسترده خداوند

الرحمن . .. و السّماء رفعها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۱۱ - ۵

۵ - پوشش زیبای خوشه های خرما توسط غلاف ، جلوه ای از رحمت گسترده خداوند

الرحمن . .. فیها فکهه و النخل ذات الأکمام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۹ - ۱۶

۱۶ - بعثت پیامبر (ص) و نزول قرآن ، جلوه ای از رأفت و رحمت خداوند بر خلق

هو الذی ینزّل . .. و إنّ اللّه بکم لرءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۲۸ - ۴،۵

۴ - زندگی پیروزمندانه مسلمانان ، جلوه رحمت خداوند بر آنان

إن أهلکنی اللّه و من معی أو رحمنا

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که عبارت <أو رحمنا> در برابر <أهلکنی اللّه. ..> (هلاکت و شکست) قرار دارد.

۵ - حیات مؤمنان ، جلوه رحمت خداوند

أو رحمنا

مطلب یاد شده، از تعبیر حیات مؤمنان به رحمت استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۳۱ – ۳

۳ – بهشت ، مظهر رحمت الهی به انسان ها است .

یدخل من یشاء فی رحمته

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۳۸ – ۹

۹ – رخصت یافتن از جانب خداوند برای سخن گفتن در قیامت ، نشانگر برخورداری از رحمت گسترده او است .

من أذن له الرحمن

نشانه های رحمت قرآن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف

- ۴۳ - ۳۶ - ۷

۷ - قرآن ، مظهر و نمود کامل رحمت الهی برای انسان ها است .

و من یعش عن ذکر الرحمن

تعبیر <ذکر رحمان> برای قرآن اشاره به آن دارد که آن، از سرچشـمه نامتناهی رحمت الهی، نازل شده و در اختیار بشر قرار گرفته است.

نشانه های وسعت رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۷ - ۸

۸ - نعمت های بهشت و پاداش تقواپیشگان در آن ، جلوه رحمت گسترده خداوند است .

جزاء من ربّک . .. الرحمن

نوح(ع) و درخواست رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۷ - ۷

۷ نوح (ع) ، با پی بردن به نادرستی تقاضای خود (نجات فرزندش) خواهان آمرزش و رحمت الهی شد .

إلاّ تغفر لی و ترحمنی أکن من الخسرین

نیاز به رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۱ - ۱۸

۱۸ معاف شدگان از جهاد ، در عین معذور بودن ، نیازمند غفران و رحمت خدایند .

لیس علی الضعفاء . .. و اللّه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۴۷ – ۹

۹ همگان ، حتی پیامبران الهی برای نیل به سعادت ، نیازمند مغفرت و رحمت الهی اند .

إلّا تغفر لی و ترحمنی أکن من الخسرین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۱ – ۵

۵– نیاز شدید همه انسان ها در قیامت ، به

غفران و رحمت الهی

إن ربّک من بعدها لغفور رحیم . یوم تأتی کلّ نفس تجدل عن نفسها

برداشت فوق، بـا توجه به این مطلب است که آیه قبـل، دربردارنـده بشـارت غفران و رحمت الهی باشـد و بشارت بودن وعـده غفران، در صورتی است که انسـان نیـاز مبرم به آن داشـته باشـد; زیرا مجادله و دفاع کردن از خود، بیانگر نوعی نیاز به عنایت خداوند است.

نیاز به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶ - ۲،۴

۲ آدمی، در هر مرتبه و با هر گونه عمل، برای رهایی از عذاب قیامت نیازمند رحمت خداوند است.

من یصرف عنه یومئذ فقد رحمه

<من> اسم موصول و از ادات عموم است، یعنی (هر کس) بنـابراین مفـاد صـله آن <یصـرف . .. > عمومیت داشـته و شامل همه مردم می شود.

۴ پیامبر اکرم(ص) هم نیازمند رحمت الهی برای نجات از عذاب قیامت است.

قل إنی أخاف . .. من یصرف عنه یومئذ فقد رحمه

واسطه های رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۱ - ۷

۷ نوح (ع) ، واسطه شمول مغفرت و رحمت خداوند بر مؤمنان و پیروان او

إن ربی لغفور رحیم

به دلیـل <ارکبوا> که خطـاب به پیروان نوح است، متعلق <غفور> و <رحیم> نیز پیروان آن حضـرت می باشـد; یعنی: إن ربی لغفور لکم رحیم بکم. (خداونـد آمرزنـده شـما و نـازل کننـده رحمت بر شـماست). لازمه این سـخن آن بود که نوح می فرمود: <ربکم> (پرورگار شما) نه <ربی>. این جابه جایی بیانگر این نکته است که: خداوند به

واسطه نوع(ع)، مغفرت و رحمت خويش را به پيروان او مى گستراند.

وسعت رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - يونس - ۱۰ - ۲۱ - ۲

۲ رحمت خدا ، در دنيا فراگير همه انسانهاست .

و إذا أذقنا الناس رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵ - ۳

۳ - خداوند ، داراى رحمت گسترده و فراگير است .

الرحمن

<رحمان> بر مبالغه در رحمت دلالت داراد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۰ - ۲

۲ - فضل و رحمت خداوند ، شامل همه افراد امت اسلام

و لولا فضل اللّه عليكم و رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۸ - ۴

۴ - رحمت خداوند نسبت به عذاب وى ، بسى وسيع و گسترده است .

عذاب أليم . .. جنّت النعيم

مفرد آورده شدن <عذاب> در آيه پيش و جمع آوردن <جنّات> در اين آيه كه مظهر رحمت خداوند است مى توان اشعار

به نکته یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷ – ۱۰

۱۰ – رحمت و علم خداوند ، گسترده و فراگیر همه پدیده های عالم است .

ربّنا وسعت کلّ شیء رحمه و علمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۲ – ۳

۳ – خداوند ، رحمان (دارای رحمتی فراگیر) و رحیم (دارای مهری پایان ناپذیر) است .

تنزیل من الرحمن الرحیم

<رحمان> صیغه

مبالغه و بیانگر گستردگی و فراگیری رحمت خداوند است. <رحیم> که بر وزن فعیل است (این وزن غالباً حاکی از عدم انفکاک صفت از ذات می باشد) بیانگر پایان ناپذیری آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۸ - ۴

۴ - باران های مفید و نافع ، جلوه ای از رحمت عام و گسترده الهی در عرصه هستی

ینزّل الغیث . .. و ینشر رحمته

<غیث> به معنای باران مفید و سودمند آمده است (مجمع البیان).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۸ - ۱۲

۱۲ - رحمت الهی ، عام و فراگیر نسبت به تمامی انسان ها است .

و إنّا إذا أذقنا الإنسن منّا رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۷ - ۵

۵ - اعتقاد به فرزند داشتن خداوند ، ناسازگار با رحمت مطلقه الهی است . *

بما ضرب للرحمن مثلاً

ذکر <رحمان> در آیه شریفه، می تواند بیانگر این نکته باشد که خداوندی که رحمتش عام و گسترده است، چگونه می تواند برای خویش فرزندانی برگزیند و طبعاً عمده رحمت خویش را متوجه آنان سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۹ - ۳،۵

۳ - توجه فرشتگان به رحمت گسترده الهی ، عامل عبادت همیشگی آنان به درگاه حق *

الملئکه الذین هم عبد الرحمن

ذکر <عباد الرحمان> به جای <عباد اللّه> و امثال آن، می تواند نشانگر این نکته باشد که ملائکه با توجه به رحمت گسترده خداوند، به عبادت او روی آورده اند.

۵

- توجه به رحمت گسترده الهی ، زمینه ساز گرایش به عبودیت و بندگی او *

الملئکه الذین هم عبد الرحمن

با الغای خصوصیت از فرشتگان، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۹،۱۰

۹- وجود اصل شفاعت در قیامت ، نمود رحمت گسترده خداوند است .

یوم لایغنی . .. إلاّ من رحم اللّه إنّه هو العزیز الرحیم

۱۰- اقتدار و عزت خداوند ، آمیخته با رحمت گسترده و جاودان او است .

هو العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۸ - ۱۶

۱۶- غفران و رحمت الهی ، گسترده و فراگیر نسبت به تمامی توبه کنندگان

أم یقولون افتریه قل إن افتریته فلا تملکون لی من اللّه شیئًا . .. و هو الغفور ال

با توجه به این که مخاطبان تهدید الهی در صدر آیه شریفه، کسانی اند که رسالت پیامبر(ص) و قرآن را انکار می کردند; تذکر <هو الغفور الرحیم> در پایان چنین آیه ای، بدان معنا است که در صورت توبه، حتی منکران رسالت هم مورد غفران قرار می گیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۴ - ۸،۱۱،۱۲

۸ - سنت اصیل و ازلی خداوند ، غفران و رحمتی گسترده و فراگیر

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

۱۱ - حاکمیت یگانه خداوند بر هستی ، آمیخته با رحمت گسترده و ازلی او

و للّه ملك السموت و الأرض . .. و كان اللّه غفورًا رحيمًا

از ارتباط صدر و ذیل آیه شریفه، مطلب بالا قابل برداشت است.

۱۲ – غفران الهی ، از

رحمت گسترده او نشأت یافته است ; نه نیاز و چشمداشت

و للّه ملک . .. و کان اللّه غفورًا رحیمًا

برداشت یاد شده بنابر این نکته است که <رحیماً> صفت <غفوراً> باشد; یعنی، خدا بخشاینده ای است که از سر رحمت می بخشاید; ونه مانند آدمیان که اگر می بخشند، در مقابل چشمداشتی از خلق یا خالق دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۲ - ۷

۷ - هر موجودی جز خدای یگانه ، فاقد علم و رحمت گسترده و شایستگی برای پرستش

هو اللّه الذی لا إله إلاّ هو علم الغیب و الشهده هو الرحمن الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۷ - ۵

۵ - خداوند ، دارای رحمتی گسترده بر انسان ها و تمام موجودات آسمان ها و زمین است .

ربّک . .. ربّ السموت و الأرض و ما بینهما الرحمن

<رحمان> صیغه مبالغه است و به قرینه <ربّک> و <ربّ السماوات>، مراد گسترش رحمت الهی بر تمام مشمولان ربوبیت او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۸ - ۷

۷ - خداوند ، دارای رحمت گسترده است .

الرحمن

وعده رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۹ - ۱۶

۱۶ وعده خداوند به غوطه ور ساختن مؤمنان انفاقگر ، در دریای رحمت خویش

سيدخلهم اللّه فی رحمته

ویژگیهای رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۱ - ۲

۲ رحمت خدا ، در دنیا

فراگیر همه انسانهاست .

و إذا أذقنا الناس رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۸ - ۱۲

۱۲ - رحمت الهی ، عام و فراگیر نسبت به تمامی انسان ها است .

و إنّا إذا أذقنا الإنسن منّا رحمه

ویژگیهای مشمولان رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۹ - ۱

۱ تنها مشمولان رحمت الهی ، در گیر و دار اختلافات دینی و مذهبی راه درست را می یابند و بر طریق حق گام می نهند .

و لایزالون مختلفین. إلّا من رحم ربک

یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۳ - ۸

۸ انسان ها نباید علی رغم ارتکاب گناهان بسیار و یا گرفتار شدن به ارتداد ، از پذیرش توبه خویش و مغفرت و رحمت الهی مأیوس باشند .

و الذین عملوا السیئات . .. إن ربک من بعدها لغفور رحیم

کلمه <السیئات> جمع <سیئه> است و <ال> در آن مفید استغراق و شمول می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۴ - ۱۰

۱۰ – گنهکاران نباید از شمول فضل و رحمت خداوند ، ناامید باشند .

ثم تولیتم . .. فلولا فضل اللّه علیکم و رحمته

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۹ – ۲

۲ آدمی ، به هنگـام از دست دادن امکانـات و موهبت های دنیوی ، از رحمت الهی مأیوس شـده و تـدبیر خداونـد در هستی را منکر می شود .

و

لئن أذقنا الإنسن . .. إنّه ليئوس كفور

<كفور> می توانـد از کفر که به معنـای انکار است گرفته شـده باشـد. بر این اساس جمله <إنه ... کفور> اشاره به این دارد که: انسان در پی برخوردار شـدن از نعمت و سـلب آن نعمت از وی چنین می پنـدارد که تبـدیلها و تغییرها در هستی به دسـت خداوند نیست و از اختیار او بیرون است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۶ - ۶

۶- یأس و ناامیدی از رحمت خداوند ، از گناهان بزرگ و امری بس نکوهیده

و من یقنط من رحمه ربّه إلاّ الضالّون

اینکه خداونـد یـأس از رحمت خویش را عمـل گمراهان قرار داد و مأیوسان را برابر گمراهان شـمرده است، بیانگر بزرگی این عمل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۶ - ۹

۹ - دل خوش شـدن به مظـاهر مـادی دنیـا ، به هنگـام برخورداری از آنهـا ، و مأیوس شـدن از رحمت خـدا ، با از دست دادن امکانات ، ناپسند و مذموم است .

و إذا أذقنا الناس رحمه فرحوا بها و إن تصبهم سیّئه . .. إذا هم یقنطون

آیه، درصدد توبیخ و سرزنش چنین روحیه ای است و <إذا> که فجاییه است، می تواند مؤید این نکته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۳ - ۵

۵ - یأس از رحمت الهی و ثواب اخروی ، نشانه انسان های مورد غضب خداوند (یهودیان)

قومًا غضب اللّه علیهم قد یئسوا من الأخره

شاید منظور از <یأس

از آخرت> ایمان نداشتن به قیامت نباشد; بلکه مقصود یأس از رحمت الهی در آخرت است. چه این که یهود به عنوان مصداق <مغضوب علیهم> اصل قیامت را قبول داشتند; ولی در ویژگی های آن مردد بودند.

رحمت خاص

رحمت خاص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۴ - ۱،۲،۳،۴

۱ نبوت و هدایت ، رحمت خاص خداوند

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم قل ان الهدی هدی الله . .. قل ان الفضل بید اللّه ..

جمله <یختص برحمته>، رد پندار یهود است که می پنداشتند پیامبر فقط از میان ایشان مبعوث می شود، بنابراین مقصود از <رحمه> در آیه، پیامبری است.

۲ برخورداری از رحمت خداوند ، در گرو مشیت اوست .

یختص برحمته من یشاء

۳ پیامبر اسلام (ص) ، مشمول رحمت خاص الهی

قل ان الفضل بید الله . .. یختص برحمته من یشاء

بنابراینکه مراد از فضل الهی، نبوت و برگزیدن پیامبر (ص) باشد.

۴ رحمت خاص خداوند ، برخاسته از فضل عظیم اوست .

یختص برحمته من یشاء و الله ذو الفضل العظیم

جمله <و الله ذوالفضل> علت برای جمله <یختص برحمته> است.

رحمت خاص خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۵ - ۶،۷،۱۰

۶ – خداوند ، بر اساس مشیت خویش رحمتش را به گروهی از انسان ها اختصاص می دهد .

و اللّه یختص برحمته من یشاء

۷ – خداوند ، دارای رحمتی خاص است .

و اللّه یختص برحمته من یشاء

۱۰ – نزول رحمت خاص الهی بر بندگان ، مسبوق به وجود زمینه ها و شایستگیهایی در

آنان است .

و اللّه یختص برحمته من یشاء و اللّه ذوالفضل العظیم

هـدف از توصیف خداوند به دارنده فضل و بخشش بی کران، پس از <و اللّه یختص برحمته من یشاء>، بیان این حقیقت است که: اگر خداوند رحمت ویژه خود رابه همگان عطا نمی کند و به فرد و یا گروهی اختصاص می دهد، نه از جهت کمبود رحمت است; بلکه وجود زمینه در انسانها، دخیل در جلب رحمت ویژه الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۷ - ۱،۲

۱ - الطاف و عنایت های خداوند ، ثناء و درود او و رحمت خاصش همواره بر مؤمنان صبرپیشه ، سایه گستر است .

أولئک علیهم صلوت من ربهم و رحمه

صلاه به معنای توجه کردن و مورد مهر قرار دادن است. (الکشاف)

۲ - گسترش الطاف و رحمت خاص الهی بر مؤمنان صبور ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۷ - ۳،۴،۱۲

۳ عنایت ویژه خداوند به رشد و تربیت معنوی مریم (س)

و انبتها نباتاً حسناً

۴ عنایت خاص خداوند نسبت به برخی از انسان ها ، موجب رشد و تعالی ویژه آنان

فتقبّلها ربّها . .. و انبتها نباتاً حسناً

۱۲ عنایت پروردگار ، تربیت شایسته ، پرستش خدا و تغذیه صحیح ، از عوامل مؤثر در رشد معنوی انسان

و انبتها نباتاً حسناً و کفّلها زکریّا . .. المحراب و جد عندها رزقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۷ خداوند دارای فضل و رحمتی خاص ، نسبت به مؤمنان

و اللّه ذو فضل علی المؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۸۳ – ۱۷،۲۲

۱۷ رهایی اکثریّت مسلمانان از پیروی شیطان ، مرهون فضل و رحمت خاص الهی است .

لو لا فضل اللّه علیکم و رحمته لاتبعتم الشیطان الّا قلیلا

با توجه به زمینه آیات این بخش از سوره، که درباره غزوه بدر صغراست، معنای آیه با عنایت به استثنا، چنین است: تنها گروهی اندك از مسلمانان بدون هدایت ویژه خداوند به حکم ضرورت دفاع از اسلام، راهی نبرد شدند و شایعات توانمندی دشمن، آنان را از انجام وظیفه بازنداشت، بر خلاف بسیاری از آنان که به سبب آن شایعات تصمیمی بر شرکت در نبرد نداشتند، ولی ارشادات پیامبر (ص) عامل حرکت آنان شد.

۲۲ رهایی مسلمانان از پیروی شیطان در اکثر امور ، مرهون فضل و رحمت خاص الهی

و لو لا فضل اللّه علیکم و رحمته لاتّبعتم الشّیطان الّا قلیلا

بنابر اینکه <قلیلا> صفت برای مصدر محذوف <اتّباعاً> باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۶۴ – ۱۶

۱۶ پذیرش قرآن و معارف آن در گرو رحمتی خاص از جانب خداوند

و لعنوا بما قالوا . .. ما أنزل إلیك من ربك طغیناً و کفراً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۴۰ – ۲،۳،۴

۲ دستیابی به رحمتهای ویژه الهی در گرو راهیابی به عالمی برتر از عالم دنیاست.

لاتفتح لهم أبوب السماء

بنابراين كه مراد از >لاتفتح . ..< محروميت كافران از

رحمتهای ویژه الهی در دنیا باشد، کلمه <سماء>، اشاره به آن دارد که گنجینه آن رحمتها در جایگاهی فراتر از عالم ماده است.

۳ کفر و شرک مانع راهیابی به عالم برتر برای کسب رحمتهای ویژه الهی است.

إن الذین کذبوا بأیتنا و استکبروا عنها لاتفتح لهم أبوب السماء

۴ رحمت ویژه الهی دارای اقسام و انواع گوناگون

لاتفتح لهم أبوب السماء

چنانچه گشوده بودن درهای آسمان کنایه از رحمت ویژه الهی باشد، جمع آوردن کلمه <ابواب> حکایت از تنوع رحمتهای ویژه دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۶۳ – ۱۳،۱۴

۱۳ دستیابی قوم نوح (ع) به رحمت های ویژه خداوند ، از اهداف بعثت آن حضرت بود .

جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم . .. لعلکم ترحمون

۱۴ شمول رحمت خاص الهی بر بندگان ، از اهداف نزول دین و بعثت پیامبران

أن جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم . .. لعلکم ترحمون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۷۲ – ۴

۴ نجات هود و همراهانش ، جلوه ای از رحمت خاص خداوند

فأنجینه و الذین معه برحمه منا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۶ – ۱۰،۱۱،۱۴

۱۰ خداوند دارای رحمتی عام و فراگیرِ همه موجودات و دارای رحمتی خاص و فراگیرِ گروهی از انسانها

و رحمتی وسعت کل شیء فسأکتبها للذین یتقون

خداونـد از یـک سو رحمت خویش را بـا جمله <وسـعت کل شـیء> فراگیرِ همه موجودات معرفی کرده و از سویی دیگر با جمله <سأکتبها> آن را مخصوص

گروهی از انسانها دانسته است. از مقایسه بین این دو معنا می توان استفاده کرد که مراد از رحمت در <سأکتبها>، رحمتی خاص است. گفتنی است بر این مبنا ضمیر در <سأکتبها> به طریقه استخدام، به <رحمتی> برگردانده می شود.

۱۱ دنیا ظرف رحمت عام و گسترده خداوند و آخرت جایگاه تحقق رحمت خاص اوست . *

رحمتی وسعت کل شیء فسأکتبها للذین یتقون

جمله <رحمتی وسعت . .. > جواب موسی(ع) است که برای خود و پیروانش سعادت دنیا و آخرت را درخواست کرد. بنابراین به قرینه <سین> در <سأکتب> می توان گفت <سأکتبها> برای آخرت و <رحمتی> برای دنیاست.

۱۴ برخوردار شدن از رحمت خاص الهی در گرو ایمان به تمامی آیات خداست .

فسأکتبها للذین یتقون . .. و الذین هم بایتنا یؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۱ - ۲،۳،۶

۲ مهاجران و مجاهدان راه خدا ، مشمول رحمت ویژه الهی اند .

هاجروا و جهدوا فی سبیل اللّه . .. یبشرهم ربهم برحمه منه

نکره آوردن کلمه <رحمه> حاکی از این است که: مؤمنان مهاجر و مجاهد راه خدا، برخوردار از رحمتی خاص و ویژه خواهند بود.

۳ برخورداری از مقام رضوان (رضایت کامل خدا از انسان) از موهبت های خاص خداوند به مؤمنان مهاجر و مجاهد

هاجروا و جهدوا فی سبیل اللّه . .. یبشرهم ربهم ... و رضون

۶ برخورداری مؤمنان مهاجر ومجاهد از رحمت ویژه خدا و مقام رضوان ، نعمتی است بسیار ارجمندتر از دستیابی آنان به باغ ها و بوستان های بهشت .

هاجروا و جهدوا فی سبیل اللّه . ..

يبشرهم ربهم برحمه منه و رضون و جنت

تقديم <رحمه> و <رضوان> بر <جنات> رساننده برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۷۱ - ۲۰

۲۰ وعده خداوند به بهره مند ساختن مؤمنان راستين ، از رحمت خاص خويش در قيامت

و المؤمنون و المؤمنت . .. أولئك سيرحمهم اللّه

تعبير <سيرحمهم> كه اختصاص به آينده دارد به جاى <يرحم> مى تواند اشاره به قيامت داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۸ - ۵،۶

۵ خداوند ، نوح (ع) را از رحمت ويژه خويش بهره مند ساخت و به مقام نبوت رسانيد .

ءاتنى رحمه من عنده

مقصود از <رحمه>، به مناسبت مورد، مقام نبوت و پيامبرى است.

۶ مقام نبوت ، رحمت خاص خداوند به پيامبران

و ءاتنى رحمه من عنده

نكره آوردن <رحمه> دلالت بر عظمت دارد و توصيفش به <من عنده> حاكى از ارجمندى آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۳ - ۶،۷

۶ خداوند ، صالح (ع) را از رحمت ويژه خويش بهره مند ساخت و به مقام نبوت رسانيد .

و ءاتنى منه رحمه

مقصود از <رحمه>، به مناسبت مورد، مقام نبوت و پيامبرى است.

۷ مقام نبوت ، رحمت خاص خداوند به پیامبران است .

و ءاتنی منه رحمه

نکره آوردن <رحمه> دلالت بر عظمت آن دارد که در برداشت از آن به رحمت خاص تعبیر شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲ - ۱

۱- زکریا ، بنده شایسته خدا و

برخوردار از رحمت خاص او

ذکر رحمت ربّک عبده زکریّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳ - ۲

۲- دعا و راز و نیاز پنهانی زکریا به درگاه خدا ، زمینه ساز برخورداری وی از رحمت خاص الهی بود .

رحمت ربّک . .. زکریّا . إذ نادی ربّه نداءً خفیًّا

<إذ نادی> ظرف برای <رحمت ربّک> است. مفاد این ترکیب آن است که شمول رحمت خداوند بر زکریا، زمانی بوده که به مناجات پنهانی با خداوند پرداخته بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۳ - ۱،۲،۳،۱۲

۱ - خداوند ، اعطا کننده رحمت ویژه خویش ، بر مؤمنان است .

هو الذی یصلّی علیکم

به قرینه <و کان بالمؤمنین رحیماً> مراد از صلوات خدا بر مؤمنان، اعطای رحمت است.

۲ - اعطای رحمت ویژه خداوند به مؤمنان ، به منظور بیرون بردن آنان از ظلمت هاو رساندن شان به نور است .

هو الذی یصلّی علیکم . .. لیخرجکم من الظلمت إلی النور

۳ - رحمت ویژه خداوند برای مؤمنان ، مقتضی ذکر و تسبیح فراوان او از سوی آنان

یأیّها الذین ءامنوا اذکروا اللّه ذکرًا کثیرًا . و سبّحوه... هو الذی یصلّی علیکم

۱۲ - برخوردار کردن مؤمنان از رحمت ویژه ، برخاسته از عنایت و مهربانی خداوند به آنان است .

هو الذی یصلّی علیکم . .. و کان بالمؤمنین رحیمًا

شرایط رحمت خاص خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۶ - ۱۹

۱۹ تقواپیشگی ، پرداخت زکات و ایمان به آیات الهی ، شرط برخوردار شدن همراهان

موسی در میعادگاه مناجات ، از مغفرت و رحمت خاص الهی بود .

فاغفرلنا و ارحمنا و أنت خیر الغفرین . .. فسأکتبها للذین یتقون

جمله <فسأکتبها . .. > پاسخی است به درخواستهای موسی(ع) و از جمله آنهاست تقاضای رحمت و مغفرت برای همراهان خویش در میعادگاه مناجات

عوامل رحمت خاص خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۱ - ۲۱

۲۱ امر به معروف ، نهی از منکر ، اقامه نماز ، پرداخت زکات و اطاعت از خدا و رسولش ، عامل جلب رحمت ویژه الهی

یأمرون بالمعروف . .. أولئک سیرحمهم اللّه

مدح مشمولان رحمت خاص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۳ - ۱۱

۱۱ نزول رحمت و برکت خاص از ناحیه خداوند بر ابراهیم (ع) و سایر شایستگان رحمت ، نمودی از ستایش خدا از آنان و جلوه ای از والامقامی اوست .

رحمت الله و برکته علیکم أهل البیت إنه حمید مجید

<إنه حمید مجید> به منزله تعلیل برای شمول رحمت و برکت بر خاندان ابراهیم است; یعنی، چون خداوند از کار نیک بندگان ستایش می کند و شما اهل بیت نیز کارهای نیک انجام دادید و سزاوار ستایشید، خداوند رحمت و برکات خویش را بر شما ارزانی داشته است.

مشمولان رحمت خاص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۶ - ۴

۴ - پیامبر (ص) ، برخوردار از لطف و رحمت ویژه خداوند

و لکن رحمه من ربّک

نکره آمدن <رحمه> نشانگر ویژه بودن آن است.

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۶ - ۲۰

۲۰ برخورداری محسنان از رحمت خاص خداوند در دنیا ، مشیّت و خواست اوست .

نصیب برحمتنا من نشاء و لانضیع أجر المحسنین

مشمولان رحمت خاص خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۶ - ۱۳

۱۳ رحمت خاص الهی تنها از آن تقواپیشگان (پرهیزکنندگان از شرک و . . .) و پرداخت کنندگان زکات است .

فسأکتبها للذین یتقون و یؤتون الزکوه

متعلق <یتقون> تخلف از فرمانهای خداوند است و مصداق مورد نظر آن، با توجه به آیات گذشته که درباره گرایشهای شرک آلود بنی اسرائیل بود، شرکورزی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۷ - ۱،۲

۱ پیروان رسول اکرم (ص) ، از رحمت خاص الهی بهره مند هستند .

فسأکتبها . .. و الذین هم بایتنا یؤمنون. الذین یتبعون الرسول

<الذین یتبعون> عطف بیان و یا بدل برای <الذین هم . .. > در آیه قبل است. بنابراین رحمت نوید داده شده با جمله <سأکتبها>، از آن پیروانِ پیامبر پس از بعثت او خواهد بود.

۲ رحمت خاص الهی در قیامت از آن پیروان پیامبر اسلام خواهد بود .

فسأکتبها . .. الذین یتبعون الرسول

برداشت فوق بر این اساس است که <فسأکتبها> بیان تحقق رحمت الهی در سرای آخرت باشد.

رحمت خدا

{رحمت خدا}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲ - ۷،۸،۹،۱۴

۷ خداوند افاضه رحمت بر تمامی موجودات را بر خویش فرض و لازم

کرده است.

کتب علی نفسه الرحمه

از معانی <کتب>، ثبوت و وجوب و قضای حتمی است. در آیه مورد بحث نیز ظاهراً همین معنی مورد نظر است.

۸ آفرینش هستی و دیگر افعال خداوند بر پایه رحمت جهانشمول اوست.

لمن ما فی السموت . .. کتب علی نفسه الرحمه

چون خداوند رحمت را بر خود واجب کرده، هر کاری از او صادر گردد جز رحمت نخواهد بود.

۹ آفرینش موجودات در جهت برخورداری آنها از رحمت خداوند

قل لمن ما فی السموت و الأرض قل للّه کتب علی نفسه الرحمه

۱۴ برخورداری مردم از رحمت خداوند، از فلسفه های برپایی قیامت

کتب علی نفسه الرحمه لیجمعنکم إلی یوم القیمه لا ریب فیه

آثار امیدواری به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۱۲

۱۲ - امید به رحمت و لطف خداوند ، زمینه آمرزش تمامی گناهان از سوی او است .

لاتقنطوا من رحمه اللّه إنّ اللّه یغفر الذنوب جمیعًا

توصیه به مأیوس نشدن از رحمت خداوند، در حقیقت سفارش به امید داشتن به لطف و رحمت او است; تا از این رهگذر بتوان به آمرزش او دست یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۶ - ۶

۶ - امیدواری به رحمت خدا و باورمندی به قیامت ، زمینه ساز روآوری انسان به توکل ، انابه و نیایش

ربّنا عليك توكلنا . .. لقد كان لكم فيهم أسوه حسنه لمن كان يرجوا اللّه و اليوم ال

در صورتی که الگو بودن، نظر به محتوای آیات پیشین داشته باشد که درباره توکل، توبه و نیایش بود

تعبیر <لمن کان. ..> افاده مطلب بالا می کند.

آثار ایمان به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۷ - ۱۰

۱۰ - باور به توبه پذیری و رحیمیت خدا ، ترغیب کننده شخص گنهکار به توبه و طلب آمرزش از اوست .

فتاب علیه إنه هو التواب الرحیم

هدف از تأکید بر توبه پذیری خداوند - که از حرف تأکید <انّ> و ضمیر فصل <هو> و به کارگیری صیغه مبالغه <تواب> به دست می آید - ترغیب گنهکاران به توبه و طلب آمرزش از خداوند است.

آثار ذکر رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۴ - ۱۰

۱۰- توجه به رحمت گسترده الهی ، پرهیزدهنده بندگان از نافرمانی او است .

إنّ الشیطن کان للرحمن عصیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵ - ۶

۶ - توجّه به شکست ناپذیری خداوند و مهربانی او ، برانگیزاننده امید به امداد های الهی در دل مؤمنان است .

ینصر من یشاء و هو العزیز الرحیم

آوردن دو وصف <عزّت> و <رحمت> پس از بیان امداد الهی و این که خداوند، هر کس را که بخواهد یاری خواهد کرد می تواند به منظور ایجاد امید در دل مسلمانان صدر اسلام باشد که درباره خود نیز انتظار چنین امدادهایی را داشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۳ - ۱۶

۱۶ - توجه به رحمت گسترده و عقاب شدید خداوند ، زمینه ساز بازگشت انسان از مخالفت

با حق

إنّ ربّک لذو مغفره و ذو عقاب أليم

چنانچه جمله <إنّ ربک . ..> مربوط به مخالفان پیامبران باشد، از توجه دادن خداوند به مغفرت و عقاب خویش، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۹ - ۳،۵

۳ - توجه فرشتگان به رحمت گسترده الهی ، عامل عبادت همیشگی آنان به درگاه حق *

الملئکه الذین هم عبد الرحمن

ذکر <عباد الرحمان> به جای <عباد اللّه> و امثال آن، می تواند نشانگر این نکته باشد که ملائکه با توجه به رحمت گسترده خداوند، به عبادت او روی آورده اند.

۵ - توجه به رحمت گسترده الهی ، زمینه ساز گرایش به عبودیت و بندگی او *

الملئکه الذین هم عبد الرحمن

با الغای خصوصیت از فرشتگان، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۸ - ۶

۶ - توجه انسان به نیکی و رحمت گسترده خداوند ، مایه گرایش به پرستش او و التجا به درگاهش

ندعوه إنّه هو البرّ الرحيم

از ارتباط <ندعوه> با <إنّه هو البرّ الرحيم> و بیان تعلیلی <إنّه هو. ..>، مطلب بالا استفاده می شود.

آثار رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۱ - ۵،۷

۵ - همه موجودات و مخلوقات ، بهره مند از رحمت گسترده الهی هستند .

بسم اللّه الرحمن

کلمه <رحمان> صیغه مبالغه است و دلالت بر شدت رحمت و گستردگی آن دارد.

۷ - رحمت گسترده خداوند و مهربانی او به بندگان ، دلیل لزوم انجام کار ها با نام او

بسم اللّه الرحمن

الرحيم

توصیف <اللّه> به رحمان و رحیم پس از اشاره به لزوم انجام کارها با نام خدا، گویای حکمت این دستور است ; یعنی، چون خدا رحمان و رحیم است، کارها را با نام او آغاز کنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۳ - ۴

۴ - تدبیر هستی بر اساس رحمت الهی است .

رب العلمین. الرحمن الرحیم

توصیف خداوند به رحمانیت و رحیمیت، پس از بیان تدبیر جهان هستی به دست او، بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۴ - ۷

۷ - فضل و رحمت الهی بر بنی اسرائیل ، نجات دهنده آنان از زیان و خسران شد .

فلولا فضل اللّه علیکم و رحمته لکنتم من الخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۷ - ۶

۶ - دستیابی به هدایت در گرو الطاف خدا و رحمت اوست .

أولئک علیهم صلوت من ربهم و رحمه و أولئک هم المهتدون

برداشت فوق مبتنی بر این است که <أولئک> (در ذیل آیه) اشاره به مشمولین صلوات و رحمت - که از <أولئک علیهم> به دست می آید - داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۴ - ۱۴،۱۵

۱۴ توبه انسان ها و پذیرش آن از سوی خداوند ، جلوه ای از مغفرت و رحمت اوست .

الا الذین تابوا من قبل ان تقدروا علیهم فاعلموا إنّ اللّه غفور رحیم

جمله < فاعلموا ان اللّه غفور رحیم> پس از <الذین تابوا> می تواند به دو

معنا اشاره داشته باشد: اول اینکه موفق شدن انسانها به توبه با توفیق خداوند و برخاسته از مغفرت و رحمت اوست. دوم اینکه پذیرش توبه نیز برخاسته از مغفرت و رحمت اوست.

۱۵ سقوط حد از محاربان مفسد در صورت توبه ، پرتویی از رحمت و مغفرت الهی است .

الا الذین تابوا . .. فاعلموا إنّ اللّه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۳۳ – ۱۱

۱۱ بی نیازی و رحمت خداوند موجب امهال به جوامع کفر و ستم پیشه و نابود ساختن آنان است.

و ربک الغنی ذو الرحمه إن یشأ یذهبکم و یستخلف من بعدکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۵ – ۲۱،۲۳

۲۱ ربوبیت و غفران و رحمت الهی مقتضی آسان نمودن تکالیف در شرایط اضطرار است.

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فإن ربک غفور رحیم

۲۳ رحمت و غفران خداوند برطرف کننده آثار و تبعات بد استفاده کردن از محرمات در حال اضطرار است. *

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فإن ربک غفور رحیم

<غفور> صیغه مبالغه به معنای بسیار پوشاننده است. غفران خداوند در مورد مضطر به خوردن محرمات، ممکن است پوشاندن گناه و تبعات آن باشد و محتمل است برخی آثار نامطلوب و وضعی استفاده از آنها باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۷ – ۹

۹ گستردگی رحمت خدا، مانع کیفر مجرمان نخواهد بود.

ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

- اعراف - ۷ - ۱۴۹ - ۳،۱۰

۳ بنی اسرائیل پس از اذعان به گمراهی خویش ، به این حقیقت رسیدند که نجاتشان از فرجام شوم گوساله پرستی در گرو شمول رحمت خدا و مغفرت اوست .

قالوا لئن لم یرحمنا ربنا و یغفر لنا لنکونن من الخسرین

۱۰ شمول رحمت خدا و آمرزش او تنها راه نجات از زیان گناه و گرایش های شرک آلود است .

لئن لم یرحمنا ربنا و یغفر لنا لنکونن من الخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۱ - ۱۱

۱۱ غفران خداوند ، نشأت گرفته از رحمت و مهربرترین اوست .

رب اغفر لی و لأخی . .. و أنت أرحم الرحمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۷ - ۱۵

۱۵ راه نجات از عذاب برزخ ، توبه به درگاه خدا و جلب رحمت اوست .

من یسومهم سوء العذاب . .. إنه لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱۲

۱۲ رأفت و رحمت گسترده الهی ، عامل پذیرش توبه مؤمنان

ثم تاب علیهم إنه بهم رءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۲ - ۸

۸ رهایی انسان از گرفتاری ها و مصایب ، در گرو مشیت خدا و بسته به لطف و رحمت اوست .

و إذا مسّ الإنسن الضرّ دعانا . .. فلما كشفنا عنه ضرّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۴۳

۸ نجات یافتن از حوادثی چون طوفان نوح (عذاب های الهی) ، جز در سایه رحمت الهی ، امکان پذیر نیست .

لا عاصم الیوم من أمر الله إلاّ من رحم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۷ - ۸

۸ نوح (ع) ، رهایی خویش از زیان کاری را در گرو مغفرت و رحمت الهی می دانست .

إلاّ تغفر لی و ترحمنی أکن من الخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۶،۸،۱۳،۱۴

۶ نفس آدمی در صورت شمول رحمت خدا بر او ، به انجام بدی ها فرمان نمی دهد و به ارتکاب گناهان ترغیب نمی کند .

إن النفس لأمّاره بالسوء إلاّ ما رحم ربی

۸ یوسف (ع) به دلیل باور به ربوبیت و تدبیر الهی ، رحمت او را مایه ترک گناهان و بدی ها دانست و خود را ستایش نکرد .

و ما أُبرّءُ نفسی إن النفس لأمّاره بالسوء إلاّ ما رحم ربی

۱۳ خداوند ، امور انسان ها را بر اساس رحمت خویش و مغفرت خطا های آنان تدبیر می کند .

إن ربی غفور رحیم

۱۴ ترحم خدا بر برخی انسان ها و نجات آنان از سیطره نفس امّاره ، برخاسته از رحمت و غفران اوست .

إن النفس . .. إلاّ ما رحم ربی إن ربی غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۴ - ۱۳

۱۳ حفاظت و حراست خداوند از بندگان ، برخاسته از رحمت گسترده اوست .

فالله خیر حفظًا و هو أرحم

الرحمین

توصیف خداوند به <أرحم الراحمین> ، پس از یاد کردن از او به عنوان بهترین حافظ ، گویای ارتباط میان مضمون دو صفت یاد شده است ; یعنی ، چون أرحم الراحمین است بهترین حافظ می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۲ - ۱۵

۱۵ گذشت مظلوم از ظالم کافی در آمرزش او نیست و به مغفرت و رحمت الهی نیز منوط است .

لاتثریب علیکم الیوم یغفر الله لکم و هو أرحم الرحمین

از اینکه یوسف(ع) پس از گذشتن از حق خویش و بخشودن برادرانش از خداوند می خواهد گناه آنان را بیامرزد ، می توان برداشت فوق را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۶ - ۴

۴- ابراهیم (ع) امیدوار به فرزنددار شدن در کهنسالی ، در پرتو لطف و رحمت الهی

فبم تبشّرون . .. فلاتکن من القنطین . قال و من یقنط من رحمه ربّه إلاّ الضالّون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷ - ۱۰

۱۰- آفرینش جهان و انسان و برآوردن نیاز های او ، مقتضای رأفت و رحمت پروردگار است .

خلق السموت . .. تعلی عمّا یشرکون ... خلق الإنسن ... إن ربّکم لرءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۸ - ۵

۵- اعطای نعمت های غیر قابل شمارش به بندگان ، برخاسته از رحمت خداوند است .

و إن تعدّوا نعمه الله لاتحصوها إن الله لغفور رحیم

آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۴۷ – ۱۲

۱۲– تهدید به عذاب ، به جای اقدام عملی ، برخاسته از رأفت و رحمت خداوندی است .

أو یأخذهم علی تخوّف فإن ربّکم لرءوف رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۸۹ – ۱۹

۱۹– علم ، مقدمه هدایت و هدایت ، زمینه ساز جلب رحمت الهی و رحمت ، موجب بشارت و سرور مسلمانان حقیقی است .

و نزّلنا علیك الکتب تبینًا لکلّ شیء و هدًی و رحمه و بشری للمسلمین

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که ترتیب در آیه، ترتیب رتبی باشد; یعنی، هر یک از آنها مقدمه دیگری باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶۶ – ۱۰

۱۰– آماده شدن موهبت های طبیعی به منظور تأمین نیاز های انسان ها ، برخاسته از رحمت گسترده خداوند به آنان است .

ربّکم الذی یزجی لکم . .. إنه کان بکم رحیمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۷ – ۱

۱– لطف و رحمت خداوند ، مانع بازپس گیری وحی (حقایق و معارف وحیانی) از پیامبر (ص)

لئن شئنا لنذهبنّ . .. إلاّ رحمه من ربّك

استثنا ممکن است از کلمه و یا کلامی محذوف صورت گرفته باشد: مثلاً عبارت چنین باشد آنچه را به تو دادیم، جز از سر رحمت ندادیم و بنابراین، محو نخواهیم کرد. و یا استدراک از <لئن شئنا> باشد و عبارت چنین فرض شود: <و لکن لانشاء ذلک رحمه> (ولی زایل کردن معارف عطا شده

را نمی خواهیم به خاطر رحمت به تو)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۸ - ۴

۴- غفران و رحمت گسترده الهی ، مانع مؤاخذه و مجازات سریع کافران هدایت ناپذیر است .

و ربّک الغفور ذوالرحمه لو یؤاخذهم بما کسبوا لعجّل لهم العذاب

مرجع ضمیر <هم> در <یؤاخذهم> واژه <مَن ذُکِّرَ. ..> در آیه قبل است؛ یعنی، آنان که از آیات الهی، اِعراض کرده و به مهلکه هدایت ناپذیری درافتادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۸ - ۶

۶- امنیت اجتماعی ، تبلور رحمت الهی است . *

هذا رحمه من ربّی

<هذا> اشاره به <سد و تمام جهات آن> است. از جمله آن، می تواند آثار بنای سد باشد که مهم ترین آن، ایجاد امنیت برای مردم آن سامان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲ - ۵،۶

۵- رحمت خداوند جلوه ای از ربوبیت او است .

رحمت ربّک

۶- بنده نوازی و مهرورزی خداوند ، مایه برخورداری پیامبر (ص) از تربیت ها و الطاف او است .

ذکر رحمت ربّک عبده

این که خداوند، رحمت بر بنده اش زکریا را با تعبیر <ربّک> خطاب به پیامبر(ص) بیان کرد، اشاره به این نکته دارد که او در راستای تربیت آن حضرت نیز از رحمت بر بنده خود دریغ نخواهد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۸ - ۴

۴- رحمت وافر خداوند ، مقتضی پناه دادن او به گرفتاران و بی پناهان است

.

إنّی أعوذ بالرحمن منک

<رحمان> صیغه مبالغه و به معنای بسیار مهربان است. تکیه حضرت مریم براین نام از بین نام های دیگر خداوند نشانه ویژگی این وصف در بین اوصاف خداوند و تناسب بیشتر آن با مقام استعاذه است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۵۳ – ۷

۷- رحمت خداوند به پیامبران ، پدیدآورنده زمینه های موفقیت آنان در اهداف رسالت

و وهبنا له من رحمتنا أخاه هرون نبیًّا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۷۸ – ۷

۷- رحمت خداوند ، سرچشمه اعطای مال و اولاد به انسان ها است .

أم اتّخذ عند الرحمن عهدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۲۶ – ۶

۶- رحمت گسترده الهی ، ناسازگار با داشتن فرزند

قالوا اتّخذ الرحمن ولدًا سبحنه

<رحمان> صیغه مبالغه است و دلالت بر شدت و گستردگی رحمت دارد. ذکر این صفت از میان دیگر اوصاف خداوند، می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۸۳ – ۱۳

۱۳- رحمت گسترده و مهربانی بی مانند خداوند ، مقتضی استجابت دعای بندگان از جانب او است .

و أيّوب إذ نادى . .. و أنت أرحم الرحمين

از این که ایوب(ع) پس از بیان مشکلات خود، خدا را به صفت <أرحم الراحمین> یاد کرد، می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۷ - ۲

۲- مورد لطف و مرحمت قرار

گرفتن انسان ، فلسفه دین و حکمت فرستاده رسولان

و ما أرسلنک إلّا رحمه للعلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۵ – ۶

۶ – پذیرش توبه قذف کنندگان و پاک شدن آنان از آثار فسق ، ناشی از غفران و رحمت خداوند است .

والذین یرمون المحصنت . .. أُولئک هم الفسقون ۰ إلّا الذین تابوا من بعد ذلک و أ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۱۰ – ۵

۵ – رحمت ، فضل ، توبه پذیری و حکمت خداوند ، جلوگیر مؤمنان از سقوط بر اثر لغزش ها و نادانی هایشان

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته و أنّ اللّه توّاب حکیم

جواب <لولا> محذوف است و آنچه می تواند محذوف باشد به قرینه آیات پیشین و نیز آیه ۲۱ همان مضمونی است که در برداشت یاد شده آمده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۱۴ – ۳

۳ – فضل و رحمت الهی و افشای چهره توطئه گران < افک > از سوی خدا ، مسلمانان صدراسلام را از خطر عذابی بزرگ نجات بخشید .

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته . .. لمسّکم فی ما أفضتم فیه عذاب عظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۲۰ – ۴،۶

۴ – فضل ، رحمت ، رأفت و مهربانی خداوند ، موجب شتاب نکردن او در عذاب اشاعه دهندگان فحشا

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته و أنّ اللّه رءوف رحیم

جواب <لولا> محذوف است

و آنچه می توانـد مقدر باشد به قرینه آیه ۱۴ (لمسّکم فیما أفضتم فیه عـذاب عظیم) و نیز آیه قبلی که در آن اشاعه دهندگان فحشا تهدید به عذاب شده اند جمله ای مانند <لعاجلکم بالعقوبه> و یا <لهلکتم> می باشد.

۶ - فضل و رحمت خـدا ، مردم صدراسـلام را که ندانسـته در گسترش توطئه < افک > دخالت داشـتند ، از گرفتار شـدن به عذاب دنیوی و اخروی نجات بخشید .

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته

به قرینه آیه پیش و نیز آیه ۱۴، جمله <و لولا فضل اللّه>، به تقدیر <و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته مسکم عذاب فی الدنیا و الآخره> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۱ - ۱۷

۱۷ - هیچ کس بیرون از مشیت خدا و بدون برخورداری از فضل و رحمت او ، قادر بر مخالفت با شیطان و اجتناب از فحشا و منکرات نیست .

لاتتّبعوا خطوت الشیطن . .. و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته ما زکی منکم من أحد أب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۲ - ۱۶

۱۶ - رحمت وسیع و علم گسترده خداونـد ، تضـمین کننده تحقق وعده او ، مبنی بر تأمین نیازمندی های فقیرانی که در صدد ازدواج اند .

إن یکونوا فقراء یغنهم اللّه من فضله و اللّه وسع علیم

جمله <و اللّه واسع علیم> استینـافیه تعلیلیه است و بیـانگر علت و چگونگی بی نیاز کردن فقیران و تهی دسـتان به وسـیله خـدا است; یعنی، چون خداوند گشایش گر و دانای

مطلق به همه حقایق و نیازمندی های انسان است، پس بر انجام وعده خود نیز، توانا خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶ - ۹

۹ غفران و رحمت خداوند ، دلیل و فلسفه تأخیر و یا انصراف از نزول عذاب بر برخی از بندگان گنه کار

انّه کان غفورًا رحیمًا

جمله <إنّه کان غفوراً رحیماً> تعلیل برای جمله ای مقدر و مناسب آن (مانند <أخر عقوبته> و <انصرف عن عذابه>) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۰ - ۱۰

۱۰ تبدیل بدی های مردم توبه کار ، مؤمن و نیکوکار به خوبی ها و جایگزین کردن ثواب به جای عقاب آنان ، برخاسته از غفران و مهربانی خداوند

إلّا من تاب . .. فأُولئک یبدّل اللّه سیّئاتهم حسنت و کان اللّه غفورًا رحیمًا

یادآوری دو صفت غفران و رحمت خداوند، پس از وعده تبدیل بدی های مؤمنان به خوبی ها، می تواند گویای حقیقت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵ - ۱،۵

۱ - قرآن ، نشأت یافته از رحمت و لطف الهی به انسان ها است .

و ما یأتیهم من ذکر من الرحمن

۵ - رحمت گسترده خداوند ، مقتضی نزول وحی و پیام نو به نو برای انسان ها

و ما یأتیهم من ذکر من الرحمن محدث

برداشت یاد شده از ارتباط میان آمدن صفت <رحمان> برای خداوند و صفت <ذکر> برای وحی،استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ -

۶ - مهلت یافتن کافران در دنیا ، ناشی از رحمت خدا است و نه معلول عجز او از مکافات .

فسیأتیهم أنبؤا ما کانوا به یستهزءون . .. و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

تأکید بر شکست ناپذیری و رحمت خدا، پس از تهدید کافران به عذاب اخروی (فسیأتیهم أنباؤا ما کانوا به یستهزءون) می تواند بیانگر این حقیقت باشد که تأخیر عذاب کافران در دنیا، به خاطر ناتوانی خدا نیست؛ بلکه رحمت و مهر او سبب شده است تا آنان را مهلت دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۸ - ۵

۵ - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدراسلام ، به خاطر رحمت و لطف او بود ؛ نه برخاسته از ضعف و ناتوانی .

و ما کان أکثرهم مؤمنین . و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

یادکرد سرگذشت موسی و فرعون تسلّی بخش خاطر پیامبر(ص) و نیز هشداری است به کافران مکه که نازل نشدن عذاب بر آنان، نه از باب ناتوانی حق تعالی است؛ بلکه از باب رحمتی است که بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان برسد، عزّت و قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۴ - ۵

۵ - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدراسلام ، ناشی از رحمت و لطف او بود ؛ نه برخاسته از ضعف و ناتوانی وی .

و ما کان أکثرهم مؤمنین . و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

یادکرد سرگذشت حضرت ابراهیم(ع) و فرجام اخروی مشرکان، هشداری است به شرک پیشگان صدراسلام که

اگر بر آنـان عـذاب نـازل نمی شود، نه از نـاتوانی حق تعالی است; بلکه از باب رحمت او بر مردمان است و چون زمینه آن به پایان برسد، عزّت و قهر الهی گریز ناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۰ - ۵

۵ - مهلت دادن خدا به کافران و حق ستیزان ، معلول رحمت و لطف او است ; نه از روی ضعف و ناتوانی .

و ما کان أکثرهم مؤمنین . و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

یادکرد سـرگذشت قوم عاد از یکسو تسـلی بخش خاطر پیامبر(ص) و از سوی دیگر هشداری است به مشـرکان مکه که اگر بر آنـان عـذاب نازل نشـده، از باب ناتوانی حق تعالی نیست; بلکه از باب رحمتی است که او بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان رسد، عزت و قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۹ - ۵

۵ - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدراسلام ، معلول لطف و رحمت او بود ; نه برخاسته از ضعف و ناتوانی .

و ما کان أکثرهم مؤمنین . و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

یـادآوری سـرگذشت ثمودیـان، از یکسو تسـلی بخش خـاطر پیـامبر(ص) است و از سوی دیگر هشـداری به اکثریت مشـرکان لجوج و مصـمم بر کفر است که اگر بر آنان عـذاب نازل نشده، نه از باب ناتوانی خداوند است; بلکه از باب رحمتی است که او بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان برسد، قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره

- سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۵ - ۴

۴ - مهلت خدا به كافران و حق ستيزان صدراسلام و تأخير در مجازات آنان ، معلول رحمت او بود ; نه برخاسته از ناتوانى .

و ما كان أكثرهم مؤمنين . و إنّ ربّك لهو العزيز الرحيم

ياد آورى سرگذشت قوم لوط، از يك سو تسلّى بخش خاطر پيامبر(ص) است و از سوى ديگر هشدارى به شرك پيشگان صدر اسلام است كه اگر بر آنان عذاب نشده، نه از باب ناتوانى خداوند است; بلكه از باب رحمتى است كه او بر مردمان دارد و چون زمينه آن به پايان برسد، قهر الهى گريزناپذير خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۱ - ۴

۴ - مهلت خداوند به كافران حق ستيز صدراسلام و تأخير در مجازات آنان ، معلول رحمت او است ; نه برخاسته از ضعف و ناتوانى .

و ما كان أكثرهم مؤمنين . و إنّ ربّك لهو العزيز الرحيم

يادكرد سرگذشت شعيب(ع) و مردم ايكه، از يكسو تسلى بخش خاطر پيامبر(ص) مى باشد و از سوى ديگر هشدارى به شرك پيشگان حق ستيز مكه است كه اگر بر آنان عذاب نازل نشده، نه از باب ناتوانى خداوند است; بلكه از باب رحمتى است كه او بر مردمان دارد و چون زمينه آن به پايان برسد، قهر الهى گريزناپذير خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۷ - ۴

۴ - قدرت شكست ناپذير و رحمت گسترده الهى ، مقتضى توكل و اعتماد مؤمنان بر او

و توكّل

علی العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۹ - ۳

۳ - خداوند عزیز و رحیم و آگاه به نماز و راز و نیاز انسان ها ، سزاوار اعتماد و توکل کردن آنان بر او

و توکّل علی العزیز الرحیم . الذی ... و تقلّبک فی السجدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۹ - ۲۰

۲۰ - قرار گرفتن در زمره صالحان ، منوط به عمل نیک و رحمت ویژه الهی

و أن أعمل صلحًا ترضه وأدخلنی برحمتک فی عبادک الصلحین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۴ - ۲

۲ - تأخیر کیفر مجرمان و اعطای مهلت به آنان ، ناشی از فضل و رحمت الهی است نه معلول نا آگاهی او به اسرار و اعمال زشت آنها .

و یقولون متی هذا الوعد. .. و إنّ ربّک لذو فضل... و إنّ ربّک لیعلم

از ارتباط این آیه با دو آیه پیشین، استفاده می شود که نازل نشدن عذاب بر کافران، نتیجه فضل خدا است; نه این که او از سخنان گستاخانه و تعجیل آنان در عذاب بی اطلاع بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۰ - ۷

۷ - پاداش دهی خداوند براساس فضل و بخشش و مجازات او بر پایه عدل و داد

من جاء بالحسنه فله خیر منها. .. و من جاء بالسّیئه... هل تجزون إلاّ ما کنتم تعملو

خداوند در مورد حسنه می فرماید: <فله خیر منها> و این بیانگر تفضل است; ولی

درباره سیئه می فرماید <هل تجزون إلاّ ما کنتم تعملون> و این بیانگر عدل و تطابق و تناسب کیفر با عمل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۶ - ۵

۵ - بخشودن گناه گنه کاران ، مقتضای آمرزش گری و مهرورزی خدا نسبت به بندگان

فغفر له إنّه هو الغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵ - ۵

۵ - مشیّت خداوند در یاری انسان ها ، برخاسته از عزّت و رحمت او است .

ینصر من یشاء و هو العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۶ - ۷

۷ - اداره و تدبیر امور جهان ، برخاسته از علم و عزت و رحمت الهی است .

یدبّر الأمر . .. ذلک علم الغیب و الشهده العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵ - ۱۷

۱۷ - گناه و جرم به حساب نیاوردن گناهِ خطایی ، برخاسته از آمرزندگی و مهربانی خداوند است .

و لیس علیکم جناح فیما أخطأتم به . .. و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۴ - ۱۱،۱۲،۱۳

۱۱ - آمرزگاری خداوند ، برخاسته از رحمت و مهربانی او است .

إنّ اللّه كان غفورًا رحيمًا

برداشت بالا، بنابراين احتمال است كه <رحيماً> صفت براى <غفوراً> باشد.

۱۲ - توفيق دادن خداوند به منافقان ، براى توبه ، از آمرزگارى و رحمت او است .

المنفقين . .. أو يتوب عليهم

إنّ اللّه کان غفورًا رحیمًا

۱۳ - اعطای پاداش از ناحیه خداوند به راستگویان ، از آمرزگاری و رحمت او است .

لیجزی اللّه الصدقین . .. إنّ اللّه کان غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۳ - ۱۲

۱۲ - برخوردار کردن مؤمنان از رحمت ویژه ، برخاسته از عنایت و مهربانی خداوند به آنان است .

هو الذی یصلّی علیکم . .. و کان بالمؤمنین رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۰ - ۳۴

۳۴ - تشریع احکامی اختصاصی برای پیامبر (ص) به منظور رفع حرج از آن حضرت ، برخاسته از آمرزندگی و رحمت خداوند است .

لکیلا یکون علیک حرج و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۷۳ - ۱۴

۱۴ - گذشت از لغزش مؤمنان ، برخاسته از آمرزشگری و رحمت خداوند است .

و یتوب اللّه علی المؤمنین . .. و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲ - ۸

۸ - رحمت خداوند ، منشأ آمرزش گری او است .

و هو الرحیم الغفور

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که <الغفور> صفت برای <الرحیم> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲ - ۳

۳ - هرگونه افاضه حق تعالی به خلق ، ناشی از رحمت او است .

ما یفتح اللّه للناس من رحمه

برداشت یاد شده، از تعبیر <رحمه> که درباره هر نوع

داده الهی به بندگان است استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۴۴ - ۱،۲

۱ - جز رحمت خدا ، هیچ چیز موجب نجات کسانی نمی شود که به مشیت خدا در آستانه غرق شدن قرار دارند .

و إن نشأ نغرقهم . .. إلاّ رحمه منّا

استثنا در <إلاّ رحمه. ..> استثنای مفرغ (به حذف مستثنامنه) و به تقدیر <لاینقذون لأیّ شیء من الأشیاء إلاّ لرحمه...> می باشد.

۲ - رحمت خدا و تقدیر زندگی محدود و موقت دنیا ، فلسفه استمرار حیات بشر و نجات او از عوامل مرگ و نابودی است .

و لا هم ینقذون . إلاّ رحمه منّا و متعًا إلی حین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۸ - ۸

۸ - رهایی انسان از گرفتاری ها و مصیبت ها ، در گرو مشیت خداوند و بسته به لطف و رحمت او است .

و إذا مسّ الإنسن ضرّ دعا ربّه منیبًا إلیه ثمّ إذا خوّله نعمه منه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۱۵

۱۵ - گستردگی و انحصار غفران و رحمت خداوند ، مقتضی آمرزش تمامی گناهان خرد و کلان بندگان است .

إنّ اللّه یغفر الذنوب جمیعًا إنّه هو الغفور الرحیم

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که جمله <إنّه هو الغفور. ..> در مقام تعلیل برای جمله پیشین <إنّ اللّه یغفر...> می باشد; یعنی، چون تنها خداوند غفور و رحیم است، تمامی گناهان را می آمرزد.

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷ – ۱۴

۱۴ – رحمت و علم همه جانبه و گسترده خداوند ، مقتضیِ طلب آمرزش از او و امید بستن به اجابت او است .

و یستغفرون للذین ءامنوا ربّنا وسعت کلّ شیء رحمه و علمًا فاغفر للذین تابوا

برداشت یاد شده از تفریع <فاغفر للذین تابوا. ..> بر <ربّنا وسعت...> استفاده می شود; یعنی، ای پروردگار ما! چون رحمت و علم تو گسترده و جهان شمول است، پس بیامرز مؤمنان توبه کننده را... .

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۹ – ۳،۴

۳ – رحمت الهی ، مایه نجات انسان از بدی ها و ناراحتی های روز قیامت

و من تق السیّئات یومئذ فقد رحمته

۴ – نجات مؤمنان و صالحان از بدی ها و ناراحتی های روز قیامت ، برخاسته از رحمت و لطف الهی است ; نه از استحقاق آنان .

و من تق السیّئات یومئذ فقد رحمته

یادآوری و تصریح فرشتگان به این که حفظ مؤمنان از ناراحتی های قیامت نشانگر این است که آنان مورد رحمت و لطف الهی قرار گرفته اند; می تواند حکایت از حقیقت یاد شده داشته باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۵ – ۲۱

۲۱ – دوام جهان هستی ، برخاسته از غفران و رحمت بی کران حق ، با وجود شرک و ناسپاسی آدمیان

له ما فی السموت . .. تکاد السموت یتفطّرن ... ألا إنّ اللّه هو الغفور الرحیم

چنانچه این آیات در مقام توحید و نفی شرک باشد، ارتباط آخرین عبارت آیه (ألا إنّ اللّه.

..) با بخش اول آیه، می تواند از جهت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۴ - ۸

۸ - لطف ، رحمت ، قدرت و عزت خداوند ، مقتضی مصون داشتن حریم وحی از نفوذ و تصرف دروغ پردازان

اللّه لطیف بعباده . .. و هو القویّ العزیز ... و یمح اللّه البطل

ارتباط مجموعه آیات و سیاق واحد آنها، می تواند بیانگر معنای یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۸ - ۱۴

۱۴ - < نعمت ها > برخاسته از لطف و رحمت الهی و < مصائب و سختی ها > نتیجه عملکرد خود آدمی است .

و إنّا إذا أذقنا الإنسن منّا رحمه . .. و إن تصبهم سیّئه بما قدّمت أیدیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۹ - ۴

۴ - آفرینش فرشتگان ، براساس رحمت الهی است .

هم عبد الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۶ - ۶

۶- تقدیر و تثبیت امور در شب قدر ، براساس رحمت پروردگار به خلق

فیها یفرق کلّ أمر حکیم . .. رحمه من ربّک

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که <رحمه. ..> در مقام بیان دلیل <یفرق...> باشد; یعنی، تقدیر و تثبیت امور مهم، برای رحمت رسانی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۴۲ – ۳

۳- تکیه بر هر چیز و هر کس جز رحمت الهی در قیامت ،

بی ثمر به حال انسان

یوم لایغنی مولًی عن مولًی شیًا . .. إلاّ من رحم اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۸ - ۱۵

۱۵- مهلت خداوند به کافران ، ناشی از غفران و رحمت او است ; نه جهل و ناتوانی او .

فلا تملکون . .. هو أعلم ... و هو الغفور الرحیم

تعبیر <و هو الغفور الرحیم> در پی تهدید کافران، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد. بدین معنا که خداوند، قادر است کافران را کیفر دهد; اما آن را به تأخیر انداخته، تا مگر بنده ای استغفار نموده و رو به سوی حق آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۷ - ۵

۵ - انسان ها ، بدون لطف و رحمت خداوند ، در معرض ابتلا به عذاب دوزخ اند .

فمنّ اللّه علینا و وقینا عذاب السموم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۸ - ۷

۷ - نیکی های گسترده خداوند به خلق ، نشأت یافته از رحمت بی کران او است ; و نه معلول نیاز و چشمداشت .

هو البرّ الرحیم

توصیف <البرّ> به صفت <الرحیم>، می رساند که نیکی های خداوند از سر رحمت است; نه مانند نیکی خلق که برای جلب منافع مادی یا معنوی است و یا دستکم رهانیدن خود از شکنجه وجدان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۶۵ - ۴

۴ - رونق کشاورزی ، نشانه لطف و رحمت الهی به انسان ها است .

لو نشاء

لجعلنه حطمًا . فظلتم تفكّهون

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – مجادله – ۵۸ – ۱۲ – ۱۲

۱۲ – اجازه گفتوگوى محرمانه با پيامبراكرم (ص) ، بدون دادن < صدقه نجوا > براى افراد ناتوان ، برخاسته از غفران و رحمت خداوند

فإن لم تجدوا فإنّ اللّه غفور رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۱۰ – ۱۷

۱۷ – رأفت و رحمت گسترده خداوند ، پشتوانه اجابت دعا ها و استغفار هاى انسان

يقولون ربّنا اغفر لنا . .. ربّنا إنّك رءوف رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۷ – ۱۰

۱۰ – رحمت و غفران گسترده الهى ، پشتوانه بخشايش گناه اهل مكه و پيدايش مودّت ميان آنان و مؤمنان

عسى اللّه أن يجعل بينكم . .. و اللّه غفور رحيم

از ارتباط ميان <واللّه غفور رحيم> با صدر آيه كه نويد به اصلاح روابط مؤمنان مدينه و مكيان ستيزه جو را دربردارد استفاده مى شود كه آن عداوت ها، پايان خواهد يافت و معاندان به سوى توبه روى خواهند آورد و رحمت و غفران گسترده الهى آنان را دربرخواهد گرفت و در پرتو اين رحمت و آمرزش، مودّت حاصل خواهد شد.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۱۲ – ۲۵

۲۵ – غفران و رحمت الهى ، پشتوانه اجابت دعاى پيامبر (ص) و آمرزش خواهى آن حضرت براى امت

و استغفر لهنّ اللّه إنّ اللّه غفور رحيم

فیش

۱۹ – مزمل – ۷۳ – ۲۰ – ۴۴

۴۴ – غفران و رحمت خداوند ، مقتضی استغفار و آمرزش خواهی بندگان از درگاه او است .

و استغفروا اللّه إنّ اللّه غفور رحیم

جمله <إنّ اللّه. ..> تعلیل برای فرمان <استغفروا...> است; یعنی، چون غفران و رحمت خداوند بسیار است، پس مقتضی است که از او آمرزش بطلبید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۳۷ – ۱۳

۱۳ – ناتوانی همگان ، از اعمال نظر و دخالت در تصمیم گیری های جهان آخرت ، برخاسته از فراگیر بودن ربوبیت خداوند و گستردگی رحمت او است .

ربّ السموت و الأرض و ما بینهما الرحمن لایملکون منه خطابًا

ابعاد رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۵۰ – ۱

۱ – لزوم نگرش دقیق به آفاق رحمت خداوند در گستره هستی

فانظر إلی ءاثر رحمت اللّه

<نظر> به معنای <گرداندن چشم به این و آن سو، به منظور دیدن و درک چیزی> است و گاهی هم مراد از آن، تأمل و کنکاش است (مفردات راغب).

ابلاغ رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۷ – ۱۳

۱۳ ابلاغ رحمت خداوند به تکذیب کنندگان وحی و بیم دادن آنان از عذاب خداوند، روشهای کلی مقابله با آنان است.

فإن کذبوک فقل ربکم ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

استمرار رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۹ - ۱

۱ - لطف و رحمت پیوسته خداوند نسبت

به بندگان خویش

اللّه لطیف بعباده

اطمینان به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۷ - ۶

۶ یعقوب (ع) مطمئن به یاری و رحمت خداوند در یافتن یوسف و بنیامین

فتحسسوا من یوسف و أخیه و لاتأْیئسوا من روح الله

جلوه و نمود رحمت خداوند در آیه شریفه ، یاری و کمک او در یافتن یوسف و دستیابی به بنیامین است.

اعراض از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵ - ۷

۷ - روی گردانی از پیام های الهی ، اعراض از رحمت او و روی برتافتن از منافع خویش است .

و ما یأتیهم من ذکر من الرحمن . .. معرضین

با توجه به این که پیام های الهی تبلور رحمت او است، روی گردانی از آن در حقیقت اعراض از رحمت خدا و محروم ساختن خود از لطف او می باشد.

اعلام رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۴۹ - ۱

۱- پیامبر (ص) وظیفه دار باخبر ساختن بندگان از غفران ، آمرزش ، رحمت و مهربانی خداوند

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم

اقرار به رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۸۲ – ۱۳

۱۳ – اعتراف آرزوکنندگان ثروت قارونی به لطف و رحمت خداوند در حق ایشان ، به خاطر گرفتار نساختن آنان به سرنوشت قارون (فرو نبردن آنان در زمین)

لولا أن منّ اللّه علینا لخسف بنا

جلد – نام سوره – سوره –

آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷ – ۹

۹ – اعتراف فرشتگان حامل عرش الهی ، به ربوبیت خداوند و رحمت و علم گسترده او درباره همه پدیده های عالم

ربّنا وسعت کلّ شیء رحمه و علمًا

اقسام رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۴۰ – ۴

۴ رحمت ویژه الهی دارای اقسام و انواع گوناگون

لاتفتح لهم أبوب السماء

چنانچه گشوده بودن درهای آسمان کنایه از رحمت ویژه الهی باشد، جمع آوردن کلمه <ابواب> حکایت از تنوع رحمتهای ویژه دارد.

امیدواری به رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – حمد – ۱ – ۵ – ۹

۹ – شایسته دانستن خدا برای عبادت و امید به رحمت های او ، از انگیزه های پرستش خداست .

الحمد للّه رب العلمین. الرحمن الرحیم ... إیاک نعبد

مطرح ساختن عبادت خدا پس از توصیف او به ربوبیت، رحمانیت، رحیمیت و مالکیت روز جزا، بیانگر انگیزه های پرستش است؛ یعنی، چون خدا رب است، شایسته پرستش است و چون مردم به رحمت او نیازمندند، باید عبادتش کنند وبدان جهت که از عذاب آخرت می هراسند، باید او را بپرستند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۴ – ۱۵،۲۱،۲۵

۱۵ کسانی را که دارای زمینه مساعدی برای گرایش به ایمان هستند، باید به رحمت و امنیت خداوندی امیدوار کرد.

و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا فقل سلم علیکم کتب ربکم علی نفسه الرحمه

گزینش جمله توصیفی <الذین یؤمنون> به جای <المؤمنون> و یا <ءامنوا>، با توجه به معنای فعل مضارع، اشاره

به مطلب فوق می تواند باشد.

۲۱ لزوم امیدوار ساختن گنهکاران به آمرزش و رحمت خداوند و جذب آنان به محیط صلاح

فقل . .. من عمل منکم سوءاً

۲۵ گنهکار نباید از آمرزش و رحمت خداوند مأیوس باشد.

من عمل منکم سوءاً . .. فأنه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶۵ – ۱۳

۱۳ آدمی در هر حال باید از عقوبتهای الهی ترسان و به رحمت او امیدوار باشد.

إن ربک سریع العقاب و إنه لغفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۲۳ – ۵،۱۰

۵ آدم و حوا امیدوار به مغفرت و رحمت الهی

و إن لم تغفر لنا و ترحمنا

۱۰ مغفرت و رحمت الهی تنها امید و وسیله رهایی گنهکاران از خسران گناه است.

و إن لم تغفر لنا و ترحمنا لنکونن من الخسرین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۹ – ۸

۸ ضرورت امید داشتن به رحمت خدا ، در پی بروز مشکلات و از دست رفتن امکانات

ثم نزعنها منه إنّه لیئوس کفور

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۳۷ – ۴

۴- هیـچ کس ، حتی مطرودین درگاه الهی و لعن شـدگان ، نبایـد از رحمت خداونـد مأیوس شونـد ; بلکه بایـد خواسـته های خویش را از او طلب کنند .

و إن علیك اللعنه إلی یوم الدین . قال ربّ فأنظرنی إلی یوم یبعثون . قال فإنک من ال

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

– ۱۰

اسراء - ۱۷ - ۸ - ۱،۴

۱- ایجاد امیدواری به رحمت در بنی اسرائیل ، علی رغم دو بار فسادانگیزی و شکست تلخشان به وسیله خداوند

عسی ربّکم أن یرحمکم

مخاطبان آیه با توجه به آیات قبل، بنی اسرائیل است.

۴- شکست امت های فسادگر به معنای قطع همیشگی رحمت الهی از آنان نیست .

عسی ربّکم أن یرحمکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵ - ۱۰

۱۰- لطف و رحمت خاص الهی ، تنها نقطه امید زکریا دربرخوردارشدن از فرزند بود .

فهب لی من لدنک ولیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۶

۶ - لزوم امیدوار ساختن منحرفان و خطاکاران ، به رحمت و مغفرت الهی

إنّما فتنتم به و إنّ ربّکم الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۹ - ۱۳

۱۳ - امید داشتن به رحمت و پاداش الهی نه خود را مستحق آن شمردن از ویژگی های عالمان خداترس ، تلاوتگر قرآن ، برپادارنده نماز و انفاق کننده در نهان و آشکار

إنّما یخشی اللّه من عباده العلمؤا . .. إنّ الذین یتلون کتب اللّه و أقاموا الصل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۴۵ - ۵

۵ - تنها در سایه پرهیز از گناه و توبه از خطا های گذشته ، می توان به رحمت و لطف خدا امیدوار بود .

و إذا قیل لهم اتّقوا . .. لعلّکم ترحمون

به کار رفتن کلمه <لعلّ> که برای ترجّی و امیدواری است، می تواند بیانگر

مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۴۳ - ۱۰

۱۰ - به هنگام گرفتاری و مشکلات هر چند شدید و طاقت فرسا باشد نباید از رحمت الهی مأیوس شد .

إذ نادی ربّه . .. و وهبنا له أهله ... رحمه منّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۹ - ۲،۹

۲ - عبادت شبانه با سجده و قیام ، دغدغه خاطر داشتن از روز قیامت و امید به رحمت الهی ، از اوصاف و نشانه های مؤمنان راستین

أمّن هو قنت ءاناء الّیل ساجدًا و قائمًا یحذر الأخره و یرجوا رحمه ربّه

آیه شریفه به قرینه مقابله با آیه قبل که درباره انسان های کافر بود درصدد بیان اوصاف و نشانه های مؤمنان راستین است.

۹ - ربوبیت خداوند ، مقتضی امیدواری انسان به رحمت او است .

و یرجوا رحمه ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پیام امیدبخش رحمت و آمرزش خداوند به بندگان گنه کار

قل یعبادی الذین أسرفوا علی أنفسهم لاتقنطوا من رحمه اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۲

۲- رحمت خداوند ، تنها تکیه گاه و نقطه امید برای انسان در قیامت

يوم لايغنى مولًى عن مولًى شيًا . .. إلاّ من رحم اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – حديد – ۵۷ – ۱۴ – ۱

۱ – منافقان ،

بـدان پنـدار كه در دنيا با مؤمنان بوده انـد و در انجام اعمال و تكاليف دينى (نماز ، روزه و . . .) با آنان همراهى داشـته اند ، خود را همچون مؤمنان سزاوار رحمت الهى مى دانند .

فضرب بينهم بسور له باب باطنه فيه الرحمه . .. ينادونهم ألم نكن معكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۶ - ۵

۵ هراس از مقام ربوبى خدا و نقمت او و اميد داشتن به رحمت وى ، از آداب دعا و نيايش به درگاه خداوند است .

و ادعوه خوفاً و طمعاً

هر يـك از <خوفـاً> و <طمعـاً> مصـدرى است به معنـاى اسم فاعـل و حـال براى فاعل <ادعوه> مى باشـد. يعنى <ادعوه خـائفين و طـامعين>. متعلق <طمعاً> به قرينه فراز بعـد رحمت خـداست و در مقابل، متعلق <خوفاً> نقمت خـدا و دورى از رحمت او خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۹ - ۸،۹

۸ قوم موسى على رغم پيشينه گوساله پرستى به رحمت و مغفرت الهى اميدوار بودند .

لئن لم يرحمنا ربنا و يغفر لنا

۹ ضرورت اميدوار بودن به رحمت و مغفرت خدا ، حتى با داشتن پيشينه گناهى چون شرك و ارتداد

لئن لم يرحمنا ربنا و يغفر لنا لنكونن من الخسرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۷ - ۱۷

۱۷ ترس از عقوبت هاى خدا ، در عين اميد به مغفرت و رحمت او ، مايه تربيت انسان و رشد و تعالى اوست .

إن

ربک لسریع العقاب و إنه لغفور رحیم

توصیف خداوند به <عقوبت کننده ای سریع> و <بخشایشگری مهربان>، پس از به کارگیری عنوان <رب>، می تواند بیانگر این باشد که توجه به این دو صفت در انسان ترس و امیدی ایجاد می کند که مایه تربیت و کمال او خواهد شد.

انتظار رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۰۸ - ۶

۶ - عظمت رخداد قیامت و چشم دوختن به رحمت خداوند در آن روز ، صدا ها را در سینه ها حبس و طنین آن را خواهد گرفت .

یومئذ . .. و خشعت الأصوات للرحمن

پایین آوردن صدا در قیامت، برخاسته از خشوع قلب است که نتیجه مشاهدات انسان از صحنه های آن روز می باشد.

انتفاع از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۳ - ۲

۲ - همه موجودات برخوردار از رحمت گسترده خداوند هستند .

الرحمن

اهمیت اعلام رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۴۹ - ۱،۵

۱- پیامبر (ص) وظیفه دار باخبر ساختن بندگان از غفران ، آمرزش ، رحمت و مهربانی خداوند

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم

۵- آگاه ساختن بندگان از آمرزندگی و رحمت خداوند و آگاهی از آن ، امری دارای اهمیت

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم

طبق آنچه در کتابهای لغت آمده است <نبأ> اسم مصدر فعل <نبی> و به معنای خبر است و در خبرهایی استعمال می شود که دارای اهمیت و فایده عظیمی باشد.

اهمیت امیدواری به رحمت خدا

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۴۹ – ۲

۲- پیامبر (ص) عهده دار امیدوار ساختن بندگان خطاکار و گنهکار به غفران و رحمت خداوند

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم

<غفران> و <آمرزش> اصولاً در جایی به کار می روند که در کنار آن، خطا و لغزشی وجود داشته باشد. از این رو ممکن است مراد از <عبادی> آن دسته از بندگانی باشند که لغزش و گناهی مرتکب شده اند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۵ – ۲

۲- توصیه فرشتگان به ابراهیم (ع) بر مأیوس نشدن از لطف و رحمت خداوند در زندگی

قالوا . .. فلاتکن من القنطین

<قنوط> به معنای ناامید شدن از خیر است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸ – ۳

۳- راه امیدواری به رحمت الهی برای انسان های گنهکار ، حتی در بدترین شرایط ، بسته نیست .

لیتبّروا ما علوًّا تتبیرًا. عسی ربّکم أن یرحمکم

اهمیت رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۵۸ – ۵

۵ بهره مندی از فضل و رحمت الهی ، از تمام اندوخته های مادی بهتر است .

قل بفضل اللّه و برحمته . .. هو خیر مما یجمعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۸ – ۵

۵– اعراض از اعانه به مستمندان همراه با پوزش از آنها ، به خاطر اشتغال به امر مهمی چون جلب رحمت خداوند ، امری مجاز است .

إما تعرضنّ

عنهم ابتغاء رحمه من ربّک ترجوها فقل لهم قولاً میسورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۲

۲- رحمت خداوند ، تنها تکیه گاه و نقطه امید برای انسان در قیامت

یوم لایغنی مولًی عن مولًی شیًا . .. إلاّ من رحم اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۴ - ۹

۹ - بخشایش و رحمت ، اساس و محور مشیت الهی است .

یغفر لمن یشاء و یعذّب من یشاء و کان اللّه غفورًا رحیمًا

خداوند، گر چه متعلق مشیت را هم غفران و هم مجازات دانسته; ولی در نهایت بر مغفرت و رحمت ازلی خود تأکید ورزیده است. البته این برداشت، منوط به این است که فاعل <یشاء> همان فاعل <یغفر> و <یعذّب> باشد و ضمیر فاعل به خداوند باز گردد.

ایمان به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۵ - ۳

۳ - باور به ربوبیت خدا ، رحمت آفرینی و مالکیتش بر روز جزا ، وادار کننده آدمی به پرستش او

رب العلمین. الرحمن الرحیم. ملك یوم الدین. إیاك نعبد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۴ - ۱۲

۱۲ ضرورت توجه و باور به آمرزندگی و رحمت بیکران خداوند

فاعلموا إنّ اللّه غفور رحیم

بشارت رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۹۲ – ۱۳

۱۳ یوسف (ع) برادرانش را به آمرزش خدا و شمول رحمتش بر آنان نوید داد .

یغفر

الله لكم و هو أرحم الرحمين

برداشت فوق بر این اساس است که <یغفر الله . ..> جمله ای خبری باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۶ - ۷

۷ - تشویق شدن گنه کاران به آمرزش خواهی از ساحت پروردگار و نوید غفران و رحمت به آنان

إنّه هو الغفور الرحیم

بی نظیری رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۳ - ۱۱

۱۱- رحمت گسترده الهی ، رحمتی بی بدیل و بی مانند است .

و أنت أرحم الرحمین

توصیف شدن خداوند به <أرحم الراحمین> (مهربان ترین مهربانان) دلیل بی مانند بودن او در مهربانی است; زیرا <برترین> در هر وصفی تنها یکی خواهد بود.

تداوم رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸ - ۸

۸- رحمت الهی ، امری اصیل و مستمر ، و محرومیت از آن نتیجه عملکرد خود انسان است .

عسی ربّکم أن یرحمکم و إن عدتم عدنا

در این آیه خداوند همه انسانها حتی گنهکاران را به رحمت خود امیدوار ساخته است: <اگر شما به گناه و فساد باز گردید، کیفر و عذاب ما هم مجدداً به سراغ شما خواهد آمد>. از این سخن، نتیجه گرفته می شود که گرفتار شدن به عذاب خداوند و محرومیت از رحمت او، حاصل عملکرد خود انسان است و رحمت خداوند همواره، اصیل و مستمر می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۲ - ۴

۴- روی گردانی کافران از پروردگار خویش ، علی رغم

برخورداری از رحمت مداوم او

قل من یکلؤکم . .. من الرحمن بل هم عن ذکر ربّهم معرضون

<بل> در آیه شریفه، برای اضراب انتقالی است; یعنی، خداوند پس از بیان نیاز بشر به خدای رحمان و ذکر عذاب او، به علت اصلی کفر کافران (اعراض از یاد پروردگار و بی توجهی به ربوبیت الهی) پرداخته است.

تذکر رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۱

۱ پیامبر(ص) مأمور توجه دادن تکذیب کنندگان وحی به رحمت واسعه خداوند و بیم دادن آنان از عذاب حتمی اوست.

فإن کذبوک فقل ربکم ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۵

۵ - هارون ، با یادآوری رحمت گسترده خداوند به بنی اسرائیل ، باز بودن راه بازگشت از شرک و ارتداد را به آنان یادآوری کرد .

إنّما فتنتم به و إنّ ربّکم الرحمن

توصیف خداوند در کلام هارون(ع)، با عنوان <الرحمان> و با توجه به گوساله پرستی و عصیان بنی اسرائیل، متضمن وعده رحمت الهی به آنان، در صورت توبه و بازگشت از شرک است.

تقدم رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۸

۸ رحمت خدا بر غضب وی پیشی دارد.

فإن کذبوک فقل ربکم ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۶ – ۱۲

۱۲ سبقت رحمت خدا بر غضب او

عذابی أصیب

به من أشاء و رحمتی وسعت کل شیء

خداوند در بیان رحمت، فعل ماضـی (وسعت) آورده و همگان را مشمول آن قرار داده است، ولی در بیان غضب، فعل مضارع (أصـیب) به کار برده و با مترتب ساختن آن بر مشیت خویش، <من أشاء>، آن را امری مقدر و قطعی قلمداد نکرده است. از مقایسه این دو بیان به دست می آید که رحمت خدا اصل و غضب او عارضی و محدود است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۳ - ۱۰

۱۰ سبقت رحمت و نعمت خدا بر نقمت او

لم یک مغیرا نعمه أنعمها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۲۷

۲۷ سبقت رحمت الهی بر کیفر و غضبش

فإن یتوبوا یک خیراً لهم و إن یتولوا یعذبهم اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۰ - ۴

۴- تقدم و سبقت لطف و رحمت خداوند بر غضب و عذاب او

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم . و أن عذابی هو العذاب الألیم

از اینکه خداوند در توصـیه به پیامبراسـلام(ص) ابتدا غفران و رحمت خود و سپس عذاب خویش را ذکر کرده است می تواند بیانگر این باشد که: غفران و رحمت خداوند همواره بر غضب و عذاب او مقدم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۷ - ۱۲

۱۲- تقدم و سبقت رحمت خدا بر عذاب و کیفرش *

یرجون رحمته و یخافون عذابه

تقدم <یرجون رحمته> بر <یخافون عذابه> می تواند مشعر به مطلب

فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۸ - ۵

۵- لطف و رحمت الهی بر آدمیان ، همواره ، مقدّم بر غضب او است .

و ربّک الغفور ذوالرحمه لو یؤاخذهم بما کسبوا لعجّل لهم العذاب

جمله <و ربّک الغفور. ..> به منزله تعلیلی برای امتناع در <لو یؤاخذهم> است; یعنی، اگر تعجیلی در مؤاخذه و عذاب برخی از کافران صورت نمی گیرد، به دلیل غفران و رحمت گسترده پروردگار است. بر این اساس، شمول غفران و رحمت خداوند، سابق بر شمول غضب و عقوبت او است; یعنی، اصل اوّلی، شمول رحمت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳ - ۷

۷ - سبقت رحمت و فضل خداوند ، بر غضب و عقوبت او

غافر الذنب و قابل التوب شدید العقاب ذی الطول

از تقدم دو صفت <غافرالذنب> و <قابل التوب>، بر <شدیدالعقاب> و <ذی الطول>، می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

توبه و رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۸ - ۱۵

۱۵ توبه انسان به درگاه الهی ، محفوف به دو رحمت از سوی خداوند

ثم تاب علیهم لیتوبوا إن اللّه هو التواب

توبه خداوند بر خطاکاران، (لطف و رحمت خدا به آنان) زمینه آن شد که آنان به سوی خدا توبه کنند و سپس خداوند هم رحمت خویش را بر آنان نازل کرده و خطایشان را ببخشید.

توکل به رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۴۱ – ۴

۴

اتکا به مغفرت و رحمت خدا برای نجات از حادثه طوفان ، توصیه نوح (ع) به پیروان خویش

قال ارکبوا فیها . .. إن ربی لغفور رحیم

نوح(ع) بـا یـادآوری مغفرت و رحمت الهی ، پس از فرمانش مبنی بر سوار شـدن به کشتی ، درصـدد بیان این حقیقت بود که کشتی تنها یک وسیله است و آنچه تأمین کننده نجات می باشد شمول مغفرت و رحمت الهی است.

جاودانگی رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲ - ۳

۳ - خداوند ، رحمان (دارای رحمتی فراگیر) و رحیم (دارای مهری پایان ناپذیر) است .

تنزیل من الرحمن الرحیم

<رحمان> صیغه مبالغه و بیانگر گستردگی و فراگیری رحمت خداوند است. <رحیم> که بر وزن فعیل است (این وزن غالباً حاکی از عدم انفکاک صفت از ذات می باشد) بیانگر پایان ناپذیری آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۱۰

۱۰- اقتدار و عزت خداوند ، آمیخته با رحمت گسترده و جاودان او است .

هو العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۸ - ۱۰

۱۰- رضا و رحمت حق ، اصلی ازلی و جاری در نظام آفرینش ، و خشم الهی زاییده اعمال آدمیان *

اتّبعوا ما أسخط اللّه و کرهوا رضونه

<أسخط> (از بـاب افعال) بیانگر ایجاد است; ولی <رضوان> (به صورت اسم) می نمایانـد که رضا و رحمت حق، همواره گسترده بوده و خواهد بود و تنها کافی است که انسان بدان تمایل داشته و از

آن بهره گیرد، برخلاف خشم و کیفر الهی که با نفس عمل انسان، پدید آمده و ایجاد می شود.

جلب رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۸ – ۵

۵– اعراض از اعانه به مستمندان همراه با پوزش از آنها ، به خاطر اشتغال به امر مهمی چون جلب رحمت خداوند ، امری مجاز است .

إما تعرضنّ عنهم ابتغاء رحمه من ربّک ترجوها فقل لهم قولاً میسورًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۲ – ۲

۲ – هیچ موجودی ، توانایی جلب رحمت منع شده خداوند از مردم را ندارد .

و ما یمسک فلامرسل له من بعده

حتمیت رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳۶ – ۵

۵ – برخورداری از رحمت الهی ، قطعی و مبتلا شدن به ناگواری ، غیر قطعی است .

و إذا أذقنا الناس رحمه فرحوا . .. و إن تصبهم سیّئه

هرگاه ادات جمله شرطیه <إذا> باشد، دلالت بر حتمیّ الوقوع بودن شرط می کند.

حرمت یأس از رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۵۳ – ۱۰

۱۰ – مأیوس شدن بندگان از رحمت خداوند هرچند گناهانشان بسیار باشد حرام است .

لاتقنطوا من رحمه اللّه إنّ اللّه یغفر الذنوب جمیعًا

درخواست رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۰ – ۷

۷- اصحاب کهف ، با التجا به ربوبیّت الهی ، خواهان جلب رحمت و حمایت

او شدند .

فقالوا ربّنا ءاتنا من لدنک رحمه و هیّئ لنا

دوستی با مأیوسان از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۳ - ۶

۶ - مأیوسان از رحمت حق و ثواب اخروی ، غیرقابل اعتماد و ناشایست برای دوستی و مودّت

یأیّها الذین ءامنوا لاتتولّوا قومًا . .. قد یئسوا من الأخره

جمله <قد یئسوا> به منزله تعلیل برای <لاتتولّوا> می باشد.

ذکر رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۸ - ۱۳

۱۳ توجه به عقاب ، رحمت و مغفرت الهی زمینه ساز عمل به احکام دین و پرهیز از اعمال ناپسند

و اعلموا إنّ اللّه شدید العقاب و إنّ اللّه غفور رحیم

هدف از بیان شدت عقاب، و بیان رحمت و مغفرت الهی پس از تبیین احکام، این است که زمینه انجام اوامر خدا و پرهیز از نافرمانی وی در مخاطبان به وجود آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۴ - ۱۰

۱۰ لزوم توجه انسان به توبه پذیری و رحمت گسترده خداوند

ألم یعلموا أن اللّه هو یقبل التوبه . .. و أن اللّه هو التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۲ - ۱۴

۱۴ یوسف (ع) با توجه دادن برادرانش به رحمت گسترده الهی ، آنان را به آمرزش گناهانشان امیدوار ساخت .

یغفر الله لکم و هو أرحم الرحمین

جمله <و هو . ..> حالیه است و به منزله تعلیل برای <یغفر الله> می باشد ; یعنی، چون

<ارحم الراحمین> است، گناه شما را می بخشاید. قابل ذکر است که یوسف با یادآوری این صفت خداوند، پس از گذشت از گناه برادرانش، به این نکته اشاره می کند که: من از شما درگذشتم پس او که از همه از من و غیر من مهربان تر است، بی هیچ تردید از شما خواهد گذشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲ - ۳

۳- لطف و رحمت خداوند به بندگان ، سزاوار ذکر و یادآوری است .

ذکر رحمت ربّک عبده زکریّا

رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۷ - ۴،۱۰

۴ - خداوند توبه آدم (ع) را پذیرفت ، گناهش را آمرزید و او را مشمول رحمت خویش قرار داد .

فتاب علیه إنه هو التواب الرحیم

۱۰ - باور به توبه پذیری و رحیمیت خدا ، ترغیب کننده شخص گنهکار به توبه و طلب آمرزش از اوست .

فتاب علیه إنه هو التواب الرحیم

هدف از تأکید بر توبه پذیری خداوند - که از حرف تأکید <انّ> و ضمیر فصل <هو> و به کارگیری صیغه مبالغه <تواب> به دست می آید - ترغیب گنهکاران به توبه و طلب آمرزش از خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۵ - ۸

۸ - ناخشنودی کفرپیشگان از نایل شدن مؤمنان به خیر و برکت ، بازدارنده رحمت الهی بر اهل ایمان نخواهد شد .

ما یودّ الذین کفروا . .. أن ینزل علیکم من خیر و اللّه یختص برحمته من یشاء

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۵۲ – ۱۱

۱۱ – < و روی ان رسول اللّه (ص) خرج علی اصحابه فقال : . . . قال سبحانه : فاذکرونی أذکرکم ; یعنی ، اذکرونی بالطاعه و العباده اذکرکم بالنعم و الاحسان و الرحمه و الرضوان ;

از رسول خدا(ص) درباره سخن خداوند که فرموده <فاذکرونی أذکرکم> روایت شده که یعنی، مرا با اطاعت و عبادت خود یاد کنید تا شما را با نعمتها و احسان و رحمت و رضوان خود یاد نمایم>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۵۹ – ۱۱،۱۰،۸

۸ – کتمان کنندگان حقایق دینی ، به لعنت خدا و دوری از رحمت او گرفتار خواهند شد .

إن الذین یکتمون . .. أولئک یلعنهم اللّه

۱۰ – علمای یهود و نصارا به خاطر کتمان حقایق و معارف کتب آسمانی از رحمت خدا محروم شده و مورد لعن و نفرین لعنت کنندگان هستند .

إن الذین یکتمون ما أنزلنا . .. أولئک یلعنهم اللّه و یلعنهم اللعنون

۱۱ – نقش نفرین و لعنتِ نفرین کنندگان ، در دور شدن رحمت الهی از لعنت شوندگان

و یلعنهم اللعنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۷ – ۱۲

۱۲ – خداوند ، با بازگرداندن رحمت خویش بر متخلفان از حکم الهی (حرمت آمیزش در شب های ماه رمضان) گناه آنان را مورد عفو قرار داد .

فتاب علیکم و عفا عنکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰،۱۳

۱۰ وعده الهی به آمرزش و رحمت استغفارکنندگان

و استغفروا اللّه ان اللّه غفور رحیم

گر چه آیه مزبور درباره کوچ از مَشعر و عرفات است ; ولی تعلیل <ان اللّه غفور رحیم>، عام است. بنابراین وعده رحمت و آمرزش، به مطلق استغفارکنندگان است.

۱۳ طالبان آمرزش الهی به هنگام کوچ از مشعر و عرفات ، مشمول مغفرت و رحمت خداوند هستند .

ثم افیضوا . .. و استغفروا اللّه ان اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۶ - ۱۰

۱۰ تجلی رحمت و رأفت الهی ، در چگونگی بیان احکام

کتب علیکم القتال و هو کره لکم و عسی ان تکرهوا

بیان مصلحت واقعی حکم جهاد، علی رغم ظاهر ناخوشایند آن، و توجیه مؤمنان به آنچه خیر واقعی آنان در آن است، حاکی از رحمت و رأفت الهی به مکلّفین، حتی در چگونگی بیان احکام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۸ - ۸،۹

۸ همراهی رحمت الهی با غفران او

و اللّه غفور رحیم

بنابراینکه <رحیم>، صفتِ <غفور> باشد; یعنی خداوند، بخشایشگری رحیم است.

۹ مؤمنان و مهاجران مجاهد در راه خدا نیز ، نیازمند غفران و رحمت حق هستند .

ان الّذین امنوا و الذین هاجروا و جاهدوا فی سبیل اللّه . .. و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۶ - ۹

۹ کسانی که با شکستن سوگند بر ترک آمیزش جنسی به زندگی زناشویی بازگردند ، مشمول رحمت و غفران الهی هستند .

للذین یؤلون . ..

فان فاءو فانّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۸۴ - ۱۱

۱۱ تقدم غفران و رحمت الهی ، بر قهر و عذاب وی *

فیغفر لمن یشاء و یعذّب من یشاء

از تقدیم ذکری غفران بر عذاب استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۸۶ - ۱۷،۱۸

۱۷ مؤمنان ، خواستار عفو (رفع آثار گناه) ، غفران و رحمتِ پروردگارِ خویش

و اعف عنّا و اغفر لنا و ارحمنا

۱۸ عفو و غفران ، زمینه و مقدّمه رحمت خاصّ الهی *

و اعف عنّا و اغفر لنا و ارحمنا

چون عفو و غفران جلوه ای از رحمت الهی است، بنابراین مراد از <و ارحمنا> طلب رحمتی خاص خواهد بود. گفتنی است که تقدّم ذکری عفو و غفران، نشانه مقدّمه بودن آن دو برای رحمت خاص الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸ - ۲،۸،۹،۱۱،۱۵،۱۸

۲ عالمان ژرفنگر ، خواهان رحمتی ویژه از پروردگار هستند .

و الرّاسخون فی العلم یقولون . .. ربّنا ... وهب لنا من لدنک رحمه

۸ عالمان ژرفنگر ، به ربوبیّت الهی و افاضه هدایت و رحمت از ناحیه او ، اذعان دارند .

و الرّاسخون فی العلم یقولون . .. ربّنا لا تزغ قلوبنا ... من لدنک رحمه

۹ عالمان ژرفنگر بیمناک از ابتلای به انحراف ، و امیدوار به رحمت و حفظ هدایت از جانب پروردگار

و الرّاسخون فی العلم یقولون . .. ربّنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا و هب

لنا من ل

۱۱ ربوبیّت الهی ، مقتضی هدایت و رحمت و حفظ بندگان از انحراف

ربّنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا

۱۵ دوام هدایت ، رحمت خاص خداوند است . *

ربّنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا و هب لنا من لدنک رحمه

بنابراینکه جمله <و هب لنا . .. >، تفسیر جمله <لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا> باشد.

۱۸ عالمان ژرفنگر خواستار رحمتی از خداوند ، که فراتر از هدایت و استمرار آن است .

ربّنا لا تزغ قلوبنا . .. و هب لنا من لدنک رحمه

بنابراینکه جمله <وهب لنا . .. >، تفسیر جمله سابق نباشد; و چون پس از نعمت هدایت درخواست شده، نشانه برتری آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۹ - ۲،۳

۲ محرومیّت از رحمت و هدایت خداوند ، موجب گرفتاری در آخرت

ربّنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا و هب . .. رحمه ... ربّنا انّک جامع النّاس

جمله <ربّنا انّک جامع النّاس> که اقرار به قیامت است، به منزله علت درخواستی است که در آیه قبل بیان شده.

۳ اعتقاد به قیامت ، زمینه احساس نیاز انسان به رحمت و هدایت الهی

ربّنا لا تزغ قلوبنا . .. ربّنا انّک جامع الناس

بنابراینکه <ربّنا انک جامع الناس>، بیانگر علّت طلب رحمت و استمرار هدایت خداوند باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰ - ۱

۱ کافران به جای تکیه بر رحمت الهی ، بر مال و اولاد خویش متّکی هستند .

ربّنا . .. هب لنا من لدنک رحمه ...

انّ الذین کفروا لن تغنی عنهم اموالهم و لا اول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۴ - ۱،۲،۳،۴

۱ نبوت و هدایت ، رحمت خاص خداوند

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم قل ان الهدی هدی الله . .. قل ان الفضل بید اللّه ..

جمله <یختص برحمته>، رد پندار یهود است که می پنداشتند پیامبر فقط از میان ایشان مبعوث می شود، بنابراین مقصود از <رحمه> در آیه، پیامبری است.

۲ برخورداری از رحمت خداوند ، در گرو مشیت اوست .

یختص برحمته من یشاء

۳ پیامبر اسلام (ص) ، مشمول رحمت خاص الهی

قل ان الفضل بید الله . .. یختص برحمته من یشاء

بنابراینکه مراد از فضل الهی، نبوت و برگزیدن پیامبر (ص) باشد.

۴ رحمت خاص خداوند ، برخاسته از فضل عظیم اوست .

یختص برحمته من یشاء و الله ذو الفضل العظیم

جمله <و الله ذوالفضل> علت برای جمله <یختص برحمته> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۷ - ۲۳

۲۳ نظر خداوند به مردم در قیامت ، رحمت او به آنان است .

و لا ینظر الیهم

امیرالمؤمنین (ع) درباره آیه <و لا ینظر الیهم یوم القیمه>، فرمود: فنظره الیهم رحمه منه لهم.

توحید صدوق، ص ۲۶۵، ح ۵ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۲۹۳، ح ۱۳.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۸۹ - ۸

۸ غفران و رحمت الهی ، دلیل پذیرش توبه مرتدّ و آمرزش گناه او

الا الذین تابوا . .. فان اللّه

غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۷ - ۱،۲،۴،۵

۱ روسفيدان در قيامت ، غرق در رحمت جاودانه الهى

و اما الذين ابيضّت وجوهُهم ففى رحمه اللّه هم فيها خالدون

۲ اعتصام به حبل اللّه ، دعوت به نيكى ها و امر به معروف و نهى از منكر ، موجب استغراق در رحمت جاودانه الهى

و اعتصموا بحبل اللّه . .. و لتكن منكم امه يدعون الى الخير و يأمرون بالمعروف ...

به مقتضاى ارتباط اين آيه و آيات پيشين، روسفيدى مى تواند نتيجه اعمال نيك ياد شده در آيات قبل باشد.

۴ تمسك كنندگان به ريسمان الهى و دعوت گران به خير ، امركنندگان به معروف و نهى كنندگان از منكر ، روسفيدان در قيامت و مستغرق در رحمت جاودانه الهى

و اعتصموا بحبل اللّه . .. يدعون الى الخير و يأمرون بالمعروف ... اما الذين ابيضّت

مستفاد از ارتباط ميان اين آيه و آيات قبل.

۵ تداوم بر ايمان ، موجب روسفيدى و جاودانگى در رحمت الهى

اكفرتم بعد ايمانكم . .. اما الذين ابيضّت وجوههم

علت سيه رويى به مقتضاى <اكفرتم بعد ايمانكم>، ارتداد است. و به قرينه مقابله، علت روسفيدى، تداوم بر ايمان خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۸ - ۵

۵ عذاب سيه رويان (اهل كفر) و استغراق سفيدرويان در رحمت الهى ، از آيات بحق خداوند

فذوقوا العذاب بما كنتم تكفرون . .. ففى رحمه اللّه ... تلك ايات اللّه

بنابراينكه مشاراليه <تلك>، مطالب مذكور در دو آيه قبل باشد.

- سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۷ - ۵،۶،۷،۹

۵ خداوند ، آمرزنده پیکارگران شهید کارزار احد و بخشاینده رحمت های خویش به آنان

و لئن قتلتم فی سبیل اللّه او متّم لمغفره من اللّه و رحمه

چون آیه مورد بحث در ضمن آیاتی آمده که مسائل نبرد احد را مطرح می کرد، می تواند اشاره مستقیم به شهیدان جنگ احد داشته باشد.

۶ آمرزش گناهان آدمی از سوی خداوند ، زمینه بهره مندی او از رحمت خاصّ الهی

لمغفره من اللّه و رحمه

چون در آیه شریفه <مغفره> مقدّم بر <رحمه> شده، می توان نتیجه گرفت که آمرزش گناهان مقدّمه ای برای دریافت رحمت خاص الهی است.

۷ آمرزش و رحمت الهی ، دارای ارزش برتر از تمامی ثروت های به دست آمده و امکانات دنیوی

لمغفره من اللّه و رحمه خیر ممّا یجمعون

۹ ارزش والاتر ماندگای در دنیا و ثروت اندوزی ، بر شهادت و رحمت و آمرزش الهی ، در پندار غلط کفرپیشگان

لو کانوا عندنا ما ماتوا و ما قتلوا . .. لمغفره من اللّه و رحمه خیر ممّا یجمعون

جمله <لو کانوا . .. > شیفتگی کفرپیشگان را نسبت به ماندگاری در دنیا بیان می کند، و جمله <خیر ممّا یجمعون> هدف و یا عاقبت از ماندگاری را توضیح می دهد. یعنی هدف کفرپیشگان از ماندگاری در دنیا به چنگ آوردن منافع دنیوی و ثروت اندوزی است و آنان این منافع گذرا را بالاتر از رحمت و آمرزش الهی می پندارند و لذا بر کشته های در راه خدا تأسف می خورند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۹ - ۲،۵

۲ رحمت الهی ، تنها سرچشمه نرمی و مدارای پیامبر (ص) با مردم

فبما رحمه من اللّه لنت لهم

تقدیم <بما رحمه> بر متعلقش (لنتَ)، دلالت بر حصر دارد.

۵ خُلق و خوی خوش و مدارای با مردم ، برخاسته از رحمت الهی

فبما رحمه من اللّه لنت لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۲ - ۴

۴ خردمندان ، رنج دوری از رحمت خداوند و خواری از سوی او را سخت تر از آتش دوزخ می دانند .

لاولی الالباب . .. ربّنا انّک من تدخل النّار فقد اخزیته

جمله شرطیه <من تدخل النّار فقد اخزیته>، علّت برای جمله <فقنا عذاب النّار> است، و بیانگر این معناست که آنچه به نظر <اولی الالباب> دردآور است و قابل تحمّل نیست، خواری و خذلان دوزخیان به دست خداوند است ; نه سوختن در آتش جهنّم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۶ - ۱۲،۱۳

۱۲ سقوط کیفر و پذیرش توبه گناهکاران و مرتکبین فحشا از سوی خداوند ، جلوه توبه پذیری و رحمت او

و الّذان یأتیانها منکم . .. اِنّ اللّه کان توّاباً رحیماً

۱۳ توبه پذیری خداوند ، پرتوی از رحمت او

اِنّ اللّه کان توّاباً رحیماً

وصف <رحیماً> می تواند تعلیل برای <توّاباً> باشد ; یعنی چون رحیم است، توبه پذیر می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۲۳ – ۱۸

۱۸ حکم خداوند به صحت ازدواج با دو خواهر و نیز

با محارم تا پیش از بیان حرمت آن ، جلوه ای از رحمت او نسبت به بندگان

و ان تجمعوا بین الاختین الّا ما قد سلف انّ اللّه کان غفوراً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۵ - ۳۵،۳۷

۳۵ تجویز ازدواج با کنیزان ، مظهری از غفران و رحمت الهی

و من لم یستطع منکم . .. فمن منا ملکت ایمانکم ... و اللّه غفور رحیم

۳۷ رحمت الهی ، منشأ غفران وی *

و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۶ - ۷

۷ خداوند ، خواهان بازگشت به بندگان خود ، با رحمت خویش

و یرید اللّه لیبیّن لکم . .. و یتوب علیکم

ظاهراً مراد از بازگشت خداوند به بندگان، افاضه رحمت و مغفرت بر آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۷ - ۱

۱ خداوند خواهان بازگشت بندگان خود با رحمت خویش

و اللّه یرید ان یتوب علیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۹ - ۱۵،۱۶

۱۵ احکام و مقررات اقتصادی و اجتماعی اسلام ، پرتویی از رحمت خداوند

لا تاکلوا . .. لا تقتلوا ... انّ اللّه کان بکم رحیماً

۱۶ نبود مفاسد اقتصادی و اجتماعی در یک جامعه ، نشانه برخورداری آن جامعه از رحمت خداوند *

لا تاکلوا اموالکم . .. لا تقتلوا ... انّ اللّه کان بکم رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۰ - ۹

۹

عذاب ستمگران و تجاوزکاران ، در راستای رحمت الهی *

انّ اللّه کان بکم رحیماً. و من یفعل ذلک عدواناً و ظلماً فسوف نُصلیه ناراً

عذاب ستمگران پس از بیان رحمت مطلق الهی، اشاره به این است که عذابهای الهی، جلوه ای از رحمت او بر انسانهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۴ - ۲۰

۲۰ توبه و استغفار ، زمینه درک و احساس توّابیت و رحیمیّت خداوند

فاستغفروا اللّه و استغفر لهم الرّسول لوجدوا اللّه توّاباً رحیماً

جمله <لوجدوا اللّه> به این معناست که آدمی پس از توبه خود، متوجّه می شود که خداوند گناهانش را آمرزیده و گویا در خود احساس سبک شدن از گناه را می یابد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۳ - ۱۵،۱۹

۱۵ فضل و رحمت الهی ، مانع از تأثیر اخبار و شایعات گمراه کننده در میان مسلمانان

لو لا فضل اللّه علیکم و رحمته لاتبعتم الشیطان الّا قلیلا

۱۹ پیامبر (ص) و اولواالامر ، جلوه فضل و رحمت الهی

و لو ردّوه الی الرّسول و الی اولی الامر منهم . .. و لو لا فضل اللّه علیکم و رحمت

برخی برآنند که مصداق مورد نظر برای فضل و رحمت خدا در آیه مورد بحث، رسول خدا و ولی امر می باشد. غزوه بدر صغرا، که زمینه نزول این آیات است، مؤید این معنا می باشد ; زیرا رسول خدا با تصمیم قاطع خویش برای حضور در آن پیکار، مانع تخلف بسیاری از مسلمانان از آن نبرد شد.

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۶ - ۳

۳ آمرزش و رحمت خاص خداوند نسبت به مجاهدان ، اجر بزرگ آنان

فضّل اللّه المجاهدین علی القاعدین اجراً عظیماً. درجات منه و مغفره و رحمه

<مغفره> و <رحمه>، عطف بیان برای <اجراً عظیماً> است. و نکره آوردن کلمه <مغفره> و <رحمه> دلالت بر مغفرت و رحمتی خاص دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۱۸

۱۸ مهاجران به سوی خدا و رسول (ص) ، مشمول غفران و رحمت خاصّ الهی هستند .

و من یهاجر . .. فقد وقع اجره علی اللّه و کان اللّه غفوراً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۰ - ۶،۸

۶ توجه به غفران و رحمت الهی ، زمینه و انگیزه ای برای توبه و بازگشت گناهکاران به سوی خدا

و من یعمل سوءاً او یظلم نفسه ثم یستغفر اللّه یجداللّه غفوراً رحیماً

۸ گناهکار ، با توبه و استغفار ، آمرزش و رحمت الهی را درک و احساس می کند .

و من یعمل سوءاً . .. ثم یستغفر اللّه یجداللّه غفوراً رحیماً

کلمه <یجد>، از مصدر وجدان به معنای دریافتن و احساس کردن است; یعنی در وجود خود رحمت و مغفرت الهی را درک می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۳ - ۲،۶،۱۰

۲ فضل و رحمت خاص الهی بر پیامبر (ص) ، موجب مصونیت وی از خطا و لغزش

و لولا فضل اللّه علیک و رحمته لهمت طائفه منهم

ان يضلوك

۶ فضل و رحمت الهی ، مانع تأثیر دسیسه و زمینه سازی های خائنان در قضاوت پیامبر (ص)

لتحكم بين الناس . .. و لولا فضل اللّه عليك و رحمته لهمت طائفه منهم

۱۰ قرآن و حکمت فرو فرستاده شده بر رسول خدا (ص) و الهامات مستقیم به او ، رحمت و فضل عظیم الهی بر آن حضرت

و لولا فضل اللّه عليك و رحمته . .. و كان فضل اللّه عليك عظيماً

ظاهراً کتاب و حکمت و علوم پیامبر(ص) که در جمله <و انزل اللّه علیک . ..> آمده، مصداقی از فضل و رحمت خاص خداوند است که در جمله <لولا فضل اللّه ...> بیان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۸ - ۱،۴

۱ شیطان ، مورد لعنت خداوند و به دور از رحمت او

لعنه اللّه

۴ دوری شیطان از رحمت الهی ، خاستگاه تصمیم او بر اغوای بندگان خدا

لعنه اللّه و قال لاتخذن من عبادك نصيباً مفروضاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۹ - ۱۴

۱۴ رحمت خداوند ، سرچشمه غفران اوست .

فإنّ اللّه كان غفوراً رحيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۰ - ۸،۹

۸ خداوند ، دارای فضل و رحمت بی کران

يغن اللّه كلا من سعته و كان اللّه وسعاً حكيماً

در برداشت فوق، متعلق <واسعا>، رحمت و فضل گرفته شده است. يعنى <واسعا رحمته و فضله>.

۹ اعتقاد به فضل و رحمت الهى ، زمينه ساز اقدام به طلاق

، برای رهایی از بن بست زندگی اصلاح ناپذیر

و إن یتفرقا یغن اللّه کلا من سعته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۵۲ - ۸،۹

۸ پاداش دهی خداوند به بندگان خویش ، پرتویی از غفران و رحمت اوست .

أولئک سوف یؤتیهم أجورهم و کان اللّه غفوراً رحیماً

۹ غفران و آمرزش خداوند نسبت به مؤمنان ، تجلی رحمت اوست . *

و الذین ءامنوا باللّه و رسله . .. و کان اللّه غفوراً رحیماً

وصف <رحیماً>، می تواند اشاره به منشأ غفران الهی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۲،۴،۱۳

۲ ایمان به خداوند و تمسک به قرآن و پیامبر (ص) موجب برخورداری از رحمت و فضل الهی

فاما الذین ءامنوا باللّه و اعتصموا به فسیدخلهم فی رحمه منه و فضل

بدان احتمال که ضمیر در <به> به <برهن> (پیامبر(ص)) و <نور> (قرآن)در آیه قبل برگردد.

۴ بهشت ، مظهر رحمت الهی

فسیدخلهم فی رحمه منه

بنابر اینکه پاداشهای ذکر شده، پاداشهای اخروی باشد ; بر این مبنا <رحمت>، به قرینه واژه <دخول> و <فی> بهشت خواهد بود.

۱۳ کافران به خدا ، قرآن و پیامبر (ص) محروم از رحمت و فضل و هدایت خاص خداوند

فاما الذین ءامنوا باللّه و اعتصموا به . .. صرطاً مستقیماً

معادل <اما>ی تفصیلیه حذف شده و جمله موجود <فاما الذین ءامنوا . ..> بیانگر آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳ - ۴۹،۵۰

۴۹ تسهیل تکالیف بر بندگان از سوی خداوند ،

برخاسته از مغفرت و رحمت واسعه اوست .

فمن اضطر فی مخمصه غیر متجانف لاثم فإنّ اللّه غفور رحیم

۵۰ حلیت محرمات در حال اضطرار ، پرتویی از رحمت خداوند بر بندگان

فمن اضطر . .. فإنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۴ - ۱۱

۱۱ مغفرت و آمرزندگی خداوند همواره قرین رحمت و مهر اوست .

إنّ اللّه غفور رحیم

برداشت فوق مبتنی بر این است که <رحیم> صفت برای <غفور> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۹ - ۱۰

۱۰ پذیرش توبه ستمکاران ، جلوه ای از غفران و رحمت الهی

فمن تاب من بعد ظلمه و اصلح فإنّ اللّه یتوب علیه إنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۰ - ۱۰

۱۰ عذاب گنهکاران ، مظهر عزت و حکمت خداوند و آمرزش توبه کاران ، جلوه غفران و رحمت او

یعذب من یشاء و یغفر لمن یشاء

چنانچه <یعذب . .. و یغفر> اشاره به آیات پیشین داشته باشد. بیان عزت و حکمت خداوند پس از <فاقطعوا> و ذکر غفران و رحمت او پس از <فان اللّه یتوب علیه> در آن آیات، حاکی از برداشت مذکور خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ – مائده – ۵ – ۶۴ – ۲۳

۲۳ دشمنی و کینه توزی یهود با یکدیگر از پیامد های گرفتاری آنان به لعنت خدا و دوری از رحمت او

و لعنوا بما قالوا . .. و القینا بینهم العدوه و البغضاء

إلى يوم القيمه

جمله <و القينا . ..> می تواند بیان پیامدی دیگر برای <لعنوا بما قالوا> باشد ; یعنی گرفتاری به لعنت الهی علاوه بر افزایش کفر و طغیان یهودیان، مایه گرفتاری آنان به دشمنی و کینه توزی با یکدیگر نیز گردید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۱ - ۱۵

۱۵ تفکر و بینش صحیح پرتویی از رحمت الهی

فعموا و صموا ثم تاب اللّه علیهم

در برداشت فوق توبه خداوند بر بنی اسرائیل به معنای گسترش رحمت الهی بر آنان گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۴ - ۶۸

۶ گستردگی رحمت و آمرزش خداوند ، زمینه پذیرش توبه و استغفار کافران و مشرکان

افلا یتوبون . .. و اللّه غفور رحیم

۸ لزوم توجه دادن خطاکاران به رحمت و آمرزش گسترده الهی برای ترغیب آنان به توبه و استغفار

افلا یتوبون . .. و اللّه غفور رحیم

هدف از یادآوری صفت آمرزندگی خداوند و رحمت گسترده او پس از فراخوانی خطاکاران به بازگشت و توبه، ترغیب آنان به استغفار می باشد و این درسی است برای همه کسانی که خواهان توبه و بازگشت انسانها بسوی خداوند هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۸ - ۶۸،۱۱،۱۲

۶ نجات از عقاب شدید الهی تنها در پرتو مغفرت و رحمت الهی میسر است .

اعلموا إنّ اللّه شدید العقاب و إنّ اللّه غفور رحیم

۸ پاسداری از حرمت کعبه و ماه های حرام عامل بهره مندی از مغفرت و رحمت الهی

جعل اللّه الكعبه

البيت الحرام قيماً للناس . .. و إنّ اللّه غفور رحيم

آيه قبل نشان دهنـده مصاديقی است كه از مغفرت و رحمت الهی بهره مند می شوند و ازجمله آنان كسانی هسـتند كه حرمت كعبه و ماههای حرام را پاس می دارند. در برداشتهای بعدی ديگر مصاديق آن منعكس خواهد شد.

١١ انسان بايد همواره بيمناك از گناهان خويش و اميدوار به رحمت و مغفرت الهی باشد .

اعلموا إنّ اللّه شديد العقاب و إنّ اللّه غفور رحيم

١٢ شكنندگان حرمت كعبه و ماه های حرام و اعراض كنندگان از حكم قربانی نبايد از رحمت و مغفرت الهی مأيوس باشند .

جعل اللّه الكعبه البيت الحرام . .. إنّ اللّه شديد العقاب و إنّ اللّه غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ١٢ - ٧،٨،٩،١۴

٧ خداوند افاضه رحمت بر تمامی موجودات را بر خويش فرض و لازم كرده است.

كتب علی نفسه الرحمه

از معانی <كتب>، ثبوت و وجوب و قضای حتمی است. در آيه مورد بحث نيز ظاهراً همين معنی مورد نظر است.

٨ آفرينش هستی و ديگر افعال خداوند بر پايه رحمت جهانشمول اوست.

لمن ما فی السموت . .. كتب علی نفسه الرحمه

چون خداوند رحمت را بر خود واجب كرده، هر كاری از او صادر گردد جز رحمت نخواهد بود.

٩ آفرينش موجودات در جهت برخورداری آنها از رحمت خداوند

قل لمن ما فی السموت و الأرض قل للّه كتب علی نفسه الرحمه

١۴ برخورداری مردم از رحمت خداوند، از فلسفه های برپايی قيامت

كتب علی نفسه الرحمه ليجمعنكم إلی يوم القيمه لا ريب فيه

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۶،۹،۱۲،۱۴

۶ پیامبر(ص) موظف به دلجویی از مؤمنان فقیر و ضعیف با ابلاغ سلام و رحمت الهی به آنان در برابر طعنه های کافران

أهؤلاء منّ اللّه علیهم من بیننا . .. و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا

در آیه قبل از طعنه های کافران به مؤمنان تهیدست اطراف پیامبر(ص) سخن به میان آمده، و در این آیه از آن مؤمنان با توصیف <الذین یؤمنون . .. > یاد شده است. محور ارتباط بین این دو آیه می تواند موضوع جبران تأثر مؤمنان باشد که در برداشت فوق به آن اشاره شده است.

۹ مؤمنان با درک محضر و زیارت پیامبر(ص) سلام آن حضرت و پیام و رحمت خداوند را دریافت خواهند نمود. *

و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا فقل سلم علیکم

آمدن نزد پیامبر(ص)، که مضمون جمله <إذا جاءک> است، ظاهراً اختصاصی به زمان حیات ظاهری آن حضرت ندارد و شامل پس از آن نیز می گردد. کلمه <زیارت> در برداشت فوق برای اشاره بدین نکته آورده شده است.

۱۲ ابلاغ سلام و رحمت خداوند به مؤمنان به آیات او، از وظایف پیامبر(ص)

و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا فقل سلم علیکم کتب ربکم علی نفسه الرحمه

جمله <فقل سلام علیکم> دارای دو احتمال است: یکی اینکه <به آنان سلام کن> و دوم اینکه <سلام خداوند را به آنان برسان>. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است.

۱۴ شمول رحمت خداوند بر مؤمنان به آیات، پرتویی از ربوبیت اوست.

یؤمنون بأیتنا . .. کتب ربکم علی نفسه الرحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام

- ۶ - ۱۳۳ - ۱،۲،۴

۱ تنها پروردگار، بی نیاز مطلق و دارای رحمت گسترده است.

و ربک الغنی ذو الرحمه

معرفه بودن مبتدا و خبر و دارای <ال> بودن <الغنی> مفید حصر است.

۲ رحمت فراگیر خداوند به بندگان در اوج بی نیازی او از ایشان است.

و ربک الغنی ذو الرحمه

۴ فرستادن پیامبران و استقرار نظام عمل و جزا، در عین بی نیازی خداوند، جلوه ای از رحمت گسترده اوست.

لکل درجت ما عملوا . .. و ربک الغنی ذو الرحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۵ - ۱۹

۱۹ جعل احکام ثانوی (رفع حرمت در حال اضطرار) جلوه ای از مغفرت و رحمت الهی است.

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فإن ربک غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۳ - ۹

۹ آدم و حوا آمرزش خدا و رحمت وی را تنها عامل نجات خویش از زیانکاری دانستند.

و إن لم تغفر لنا و ترحمنا لنکونن من الخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۲ - ۹،۱۰

۹ قرآن ، گنجینه ای از رحمت های ویژه الهی برای مؤمنان به آن

هدی و رحمه لقوم یؤمنون

۱۰ قرآن ، جلوه ای از علم و هدایت و رحمت بیکران خداوند

فصلنه علی علم هدی و رحمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۶ – ۶،۷

۶ رحمت خدا همواره به نیکوکاران نزدیک است .

إن رحمت اللّه قریب من المحسنین

۷ نیکوکاران مستعد دریافت

رحمت الهی هستند .

إن رحمت اللّه قریب من المحسنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۷ - ۳

۳ باران ، رحمتی از جانب خداوند است .

بشراً بین یدی رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۸ - ۶

۶ موجودات ، دارای قابلیت های متفاوت در بهره گیری از رحمت الهی

بین یدی رحمته . .. و البلد الطیب یخرج نباته بإذن ربه و الذی خبث لایخرج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۹ - ۵

۵ شمول رحمت خدا بر بندگان و آمرزش گناه آنان جلوه ای از ربوبیت خداوند بر بندگان است .

لئن لم یرحمنا ربنا و یغفر لنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۵ - ۲۲

۲۲ آمرزش گناه خطاکاران و گسترانیدن رحمت بر ایشان ، از شؤون ولایت و سرپرستی خداوند بر بندگان خویش است .

أنت ولینا فاغفرلنا و ارحمنا

تفریع جمله <اغفر لنا و . .. > بر <أنت ولینا> به وسیله حرف فاء، حاکی از برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۷ - ۱۶

۱۶ خداوند با گسترش رحمت خویش بر گنهکاران تائب ، آنان را می بخشاید و به عذاب برزخی گرفتار نمی سازد .

و إنه لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۳۸ - ۹

۹ پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ رحمت و

مغفرت الهی نسبت به كافران تنبّه یافته

قل للذين كفروا إن ينتهوا يغفر لهم

برداشت فوق بر اين اساس است كه متعلق <إن ينتهوا> كفر باشد يعنى اگر از كفر دست كشيدند . .. .

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - انفال - ۸ - ۶۹ - ۱۲

۱۲ مغفرت الهى پرتوى از رحمت اوست .

إن اللّه غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - انفال - ۸ - ۷۰ - ۱۲

۱۲ آمرزش گناه ستيزه جويان عليه دين ، پس از گرايش آنان به اسلام ، جلوه اى از مغفرت و رحمت خدا نسبت به انسانهاست .

و يغفر لكم و اللّه غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۵ - ۱۹

۱۹ آمرزش الهى ، آميخته با رحمت و مهربانى است .

إن اللّه غفور رحيم

برداشت فوق بر اين اساس است كه <رحيم> صفت <غفور> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۲۱ - ۹

۹ برخوردارى از رحمت و رضوان الهى و بهشت سرشار از نعمتِ زوال ناپذير ، نمودى از رستگارى انسان است .

و أولئك هم الفائزون. يبشرهم ربهم برحمه منه و رضون و جنت لهم فيها نعيم مقيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۷ – توبه – ۹ – ۱۱۸ – ۱۶

۱۶ توبه پذيرىِ آميخته به رحمت گسترده ، تنها از آن خداست .

إن اللّه هو التواب الرحيم

خبر محلى به الف و لام جنس (التواب الرحيم) مفيد حصر است.

جلد – نام سوره – سوره –

آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۶ - ۶

۶ بنی اسرائیل ، خواهان هجرت از سرزمین مصر به سرزمین دیگر بودند .

و نجنا برحمتک من القوم الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۳ - ۵

۵ هیچ چیز و هیچ کس ، جز خداوند رحمان ، توانا بر نجات افراد از حادثه طوفان نوح نبود .

قال لاعاصم الیوم من أمر الله إلّا من رحم

ظاهر جمله <لاعاصم . ..> این است که <من رحم> استثنا از <لاعاصم> باشد. در این صورت باید گفت: مراد از <من رحم> رحم کننده ، یعنی خداوند است نه کسی که مورد رحمت قرار می گیرد; یعنی: لاعاصم ... الا الراحم و هو الله.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۷ - ۱۱

۱۱ مغفرت و رحمت خداوند ، جلوه ای از ربوبیت اوست .

قال رب . .. و إلّا تغفر لی و ترحمنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۸ - ۷

۷ اهل ایمان ، شایسته برخوردارشدن از رحمت الهی اند .

نجّینا هودًا والذین ءامنوا معه برحمه منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۳ - ۵،۶

۵ اسحاق و یعقوب ، رحمت و برکتی از ناحیه خداوند برای ابراهیم (ع) و خانواده او

فبشّرنها بإسحق . .. رحمت الله و برکته علیکم أهل البیت

۶ فرزند صالح ، رحمت و برکت خداوند است .

فبشّرنها بإسحق . .. رحمت الله و برکته علیکم أهل البیت

جلد – نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۵۳ – ۱۲

۱۲ مغفرت و رحمت خداوند بر بندگان ، پرتوی از ربوبیت او بر ایشان است .

إلّا ما رحم ربی إن ربی غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۴۹ – ۴

۴- غفران خداوند ، آمیخته با رحمت و مهربانی اوست .

أنا الغفور الرحیم

برداشت فوق بنابراین نکته است که <الرحیم> صفت برای <الغفور> باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۶ – ۵

۵- فرزنددار شدن ، رحمتی است الهی .

نبشرک بغلم . .. و من یقنط من رحمه ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۷ – ۶

۶- رأفت و رحمت خداوند ، جلوه ای از مقام ربوبیت اوست .

إن ربّکم لرءوف رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۵ – ۱۸

۱۸- خداوند ، دارای غفران و رحمت گسترده است .

فإن الله غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۹ - ۱۰

۱۰- خداوند ، داراى بخشش و رحمت گسترده است .

إن ربّك . .. لغفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸ - ۵

۵- رحمت خداوند ، جلوه ربوبيت اوست .

عسى ربّكم أن يرحمكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۸ - ۱۲

۱۲- مؤمنان ، بايد امكانات و نعمت هاى دنيوى را رحمتى

از جانب خدا بدانند .

و إمّا تعرضنّ عنهم ابتغاء رحمه من ربّک ترجوها

توصیه به پیامبر(ص) (و یا مؤمنان) برای برخورد شایسته با مستمندان در صورت عدم امکان کمک به آنها با تعبیر <ابتغاء رحمه من ربک ترجوها> می تواند إشعار به این نکته داشته باشد که مؤمنان باید به خدادادی بودن امکانات توجه داشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶۶ - ۹،۱۱

۹- خداوند ، به انسان ها مهرورز و رحیم است .

إنه کان بکم رحیمًا

۱۱- ربوبیت خداوند به انسان ها ، آمیخته با رحمتی گسترده و فراگیر است .

ربّکم . .. إنه کان بکم رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۷ - ۷

۷- ربوبیت الهی نسبت به پیامبر (ص) ، ربوبیتی آمیخته با رحمت است .

إلاّ رحمه من ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۰ - ۷،۸

۷- رحمت پروردگار ، دارای خزاینی عظیم و گسترده

خزائن رحمه ربّی

۸- ربوبیت الهی ، آمیخته به رحمت است .

رحمه ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۸ - ۱،۲

۱- خداوند ، بسیار آمرزنده و دارای رحمت گسترده است .

و ربّک الغفور ذوالرحمه

<غفور> صیغه مبالغه است و حرف <ال> در <الرحمه> بر کمال (استغراق صفات) دلالت دارد، بنابراین، <ذوالرحمه> یعنی <مالکِ رحمتِ کامل> و این، حاکی از گستردگی رحمت الهی است.

۲- غفران و رحمت خداوند ، جلوه هایی از مقام ربوبیّت او است .

و ربّک الغفور ذوالرحمه

<الغفور> می تواند خبر و یا

صفت برای <ربّک> باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۸۲ – ۱۵

۱۵– رحمت خداوند ، جلوه ای از ربوبیّت او است .

رحمه من ربّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۹۸ – ۵

۵– ربوبیّت الهی ، آمیخته به رحمت او است .

رحمه من ربّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴۴ – ۶

۶– شیطان ، موجودی بسیار نافرمان در برابر خداوند و ناسپاس و قدرناشناس دربرابر نعمت ها و رحمت واسعه او است .

إنّ الشیطن کان للرحمن عصیًّا

<عصیّ> برای مبالغه به کار می رود (مصباح).

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵ – ۴

۴ – حاکمیت و اصالت رحمت الهی در نظام آفرینش

الرحمن علی العرش استوی

گزینش عنوان رحمن، هنگام توصیف خداوند به فرمان روای جهان، گویای این نکته است که تدبیر امور جهان براساس رحمت الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۳ - ۱۲

۱۲- التجای انسان به صفت رحمت الهی ، به هنگام درخواست نیاز و نیایش از آداب دعا است .

و أیّوب إذ نادی . .. و أنت أرحم الرحمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۶ - ۱،۳

۱- اسماعیل ، ادریس و ذاالکفل (ع) ، از رحمت خاص الهی برخوردار بودند .

و إسمعیل . .. و أدخلنهم فی رحمتنا

از اختصاص به ذکر یافتن اسماعیل، ادریس و ذاالکفل(ع) به بهره مند

شـدن از رحمت الهی، برداشت یادشـده به دست می آیـد; زیرا رحمت خداونـد شامل همه موجودات است و همه به نحوی از رحمت خداوند بهره مندند.

۳- صبر ، زمینه بهره مندی انسان از رحمت خاص الهی است .

من الصبرین . و أدخلنهم فی رحمتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۷ - ۳

۳- مجموعه تعالیم اسلام ، براساس رحمت و مهربانی ویژه خداوند به انسان است .

و ما أرسلنک إلّا رحمه للعلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۵ - ۷

۷ - لجاجت و تعصب کورکورانه اشراف کافر مکه و تحیر و سرگردانی آنها در طغیان و سرکشی ، علی رغم مشاهده لطف و رحمت الهی در حق ایشان

و لو رحمنهم . .. للجّوا فی طغینهم یعمهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۹ - ۹

۹ - التجا به ربوبیت الهی و بر شمردن صفات رحمت آفرین او ، از آداب دعا و نیایش است .

یقولون ربّنا . .. و أنت خیر الرحمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۸ - ۸

۸ - خدا ، بهترین رحمت کنندگان و مهربانان است .

و أنت خیر الرحمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۲۲ – ۱۸

۱۸ – غفران و رحمت الهی ، محبوب و مطلوب همه اهل ایمان

ألا تحبّون أن یغفر اللّه لکم

برداشت یاد شده، بر این اساس است که استفهام در <ألا تحبّون> تقریری است.

جلد –

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۵۶ – ۶،۷

۶ – مؤمنان نیکوکار در سایه برپایی نماز ، پرداخت زکات و اطاعت از پیامبر (ص) مشمول رحمت خدا هستند .

وعد اللّه الذین ءامنوا منکم و عملوا الصلحت. .. و أقیموا الصلوه و ءاتوا الزکوه

۷ – برپایی نماز ، پرداخت زکات و اطاعت از پیامبر (ص) و رهبران الهی ، مایه جلب رحمت خدا است .

و أقیموا الصلوه و ءاتوا الزکوه و أطیعوا الرسول لعلّکم ترحمون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۹ – ۵

۵ – عزت و شکست ناپذیری خدا ، آمیخته با رحمت و مهر او به بندگان

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

در کلمه <الرحیم> دو ترکیب احتمال می رود ۱ خبر دوّم ۲ صفت برای <العزیز> برداشت یاد شده بر پایه احتمال دوم است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۶۲ – ۶

۶ – پیامبران ، واسطه وصول فیض و رحمت خدا به خلق

إنّ معی ربّی سیهدین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۶۵ – ۳

۳ – پیامبران الهی ، واسطه وصول فیض و رحمت خاص خداوند به پیروانشان

و أنجینا موسی و من معه أجمعین

تصریح به نام موسی(ع) و ذکر آن پیش از پیروان وی، می تواند اشاره به مطلب فوق داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۸ - ۳

۳ - عزّت و شکست ناپذیری خدا ، آمیخته با

رحمت و مهر او به بندگان

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <الرحیم> صفت <العزیز> باشد، نه خبر دوم آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۴ - ۳

۳ - عزّت و شکست ناپذیری خدا ، آمیخته با رحمت و مهر او به بندگان

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <رحیم> صفت <عزیز> باشد; نه خبر دوم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۹ - ۳،۴

۳ - شمول رحمت حق نسبت به مؤمنان ، در پرتو وجود پیامبران

نجّنی و من معی . .. فأنجینه و من معه

از این که نوح(ع)، مستقل از پیروانش و مقدم بر آنان یاد شده است، مطلب بالا به دست می آید.

۴ - ایمان به خدا و همراهی با پیامبران ، مایه نجات و بهره مندی از لطف و رحمت الهی

و نجّنی و من معی من المؤمنین . فأنجینه و من معه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۲ - ۳،۵

۳ - عزت خدا (قدرت شکست ناپذیر او) ، آمیخته با رحمت و مهربانی

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <رحیم> صفت <عزیز> باشد و نه خبر دوم.

۵ - مهلت خداوند به کافران حق ستیز صدراسلام ، معلول رحمت و لطف وی بود ; نه برخاسته از ضعف و ناتوانی او .

و ما کان أکثرهم مؤمنین . و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

یادکرد سرگذشت قوم نوح، از یکسو تسلی خاطر

پیامبر(ص) و از سوی دیگر هشداری بود به مشرکان که اگر بر آنان عذاب نازل نشده; نه از باب ناتوانی حق تعالی است; بلکه از باب رحمتی است که بر مردمان دارد و چون زمینه آن به پایان رسد، عزت و قهر الهی گریزناپذیر خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۰ - ۳

۳ - عزت خدا (قدرت قاهر و شکست ناپذیر او) ، آمیخته به رحمت و مهربانی او با مردمان است .

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <الرحیم> صفت <العزیز> باشد و نه خبر دوم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۹ - ۳

۳ - عزت خداوند ، آمیخته با رحمت و مهر او به مردمان

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <الرحیم> صفت برای <العزیز> باشد و نه خبر بعد از خبر.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۰ - ۴

۴ - شمول رحمت حق نسبت به مؤمنان ، در پرتو وجود پیامبران

ربّ نجّنی و أهلی . .. فنجّینه و أهله أجمعین

از این که لوط(ع)، مستقل از کسان خود و مقدم بر آنان یاد شده است، مطلب بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۵ - ۳

۳ - عزت خداوند (قدرت قاهر و شکست ناپذیر الهی) ، آمیخته با رحمت و مهر او به مردمان

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت

یاد شده بدان احتمال است که <الرحیم> صفت <العزیز> باشد و نه خبر بعد از خبر.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۱ - ۳

۳ - عزت (قدرت قاهر و شکست ناپذیر) خدا ، آمیخته با رحمت و مهربانی است .

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <الرحیم> صفت برای <العزیز> باشد; نه خبر بعد از خبر.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۱ - ۷،۸

۷ - توبه و نیکی پس از گناه و ظلم ، موجب بهره مندی از رحمت و غفران الهی

إلّامن ظلم ثمّ بدّل حسنا بعد سوء فإنّی غفور رحیم

۸ - ظالمان و گنه کارانِ غافل از جبران بدی های خویش ، از بخشش و رحمت خداوند محروم اند .

إلّامن ظلم ثمّ بدّل حسنا بعد سوء فإنّی غفور رحیم

از این که خداوند، تنها به توبه کنندگان و جبران کنندگان بدی های خویش، نوید غفران و رحمت داده است، مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۶ - ۶

۶ - نقش مؤثر توبه و استغفار در جلب رحمت الهی

لولا تستغفرون اللّه لعلّکم ترحمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۳ - ۳،۶،۱۰

۳ – چشاندن بخشی از کیفر دنیایی به کافران ، نمودی از رحمت الهی و وسیله ای برای هدایت آنان

ردف لکم بعض الذی تستعجلون . و إنّ ربّک لذو فضل علی الناس

همان طور که در آیه پیش گفته

شد، مراد از <الذی تستعجلون> می تواند تنها عذاب دنیوی باشد. بنابراین عبارت <بعض الذی تستعجلون> به معنای گوشه ای از مجازات دنیایی است. با توجه به مطلب یاد شده می توان گفت که یادآوری بذل و رحمت الهی بر مردم، پس از بیان <ردف لکم بعض الذی تستعجلون> از آن جهت است که مشاهده گوشه ای از مجازات الهی، بیدارگر و هشدار دهنده است; برخلاف نزول تمامی عذاب که در آن مجالی برای توبه و انابه باقی نمی ماند.

۶ - بیشتر مردم گرفتار ناسپاسی نسبت به خدا ، علی رغم فضل و رحمت او بر آنان

و إنّ ربّک لذو فضل علی الناس و لکنّ أکثرهم لایشکرون

۱۰ - بنای خداوند بر فضل و رحمت نسبت به خلق و ناسپاسی های مردم زمینه ساز عذاب

و إنّ ربّک لذو فضل . .. و لکنّ أکثرهم لایشکرون

مقدم شدن <فضل و رحمت> بر <شکر و ناسپاسی> می رساند که فضل الهی، دارای اصالت و خواست خدا است; ولی این ناسپاسی ها است که مردم را از آن محروم می سازد و سبب نزول عذاب می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۷ - ۲

۲ - هدایت خلق به وسیله کتاب آسمانی ، بارزترین نمود لطف و رحمت الهی بر آنان

و إنّه لهدًی و رحمه

از این که خداوند پس از مطرح ساختن بُعد هدایتی قرآن، تنها به یک صفت دیگر (رحمت بودن آن) بسنده کرده است، می توان مطلب یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۳ -

۱۰ – دعای خالصانه ، زمینه ساز برخورداری انسان از رحمت الهی است .

دعوا ربّهم منیبین إلیه ثمّ إذا أذاقهم منه رحمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳۶ – ۲،۱۳

۲ – خداوند ، سرمنشأ نعمت هایی است که انسان ها دارند .

و إذا أذقنا الناس رحمه

۱۳ – ناامید شدن از رحمت خدا ، به هنگام ابتلا به سختی ها ، به رغم مشاهده رحمت او ، امری غیر منتظره است .

و إذا أذقنا الناس رحمه . .. و إن تصبهم سیّئه ... إذا هم یقنطون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۴۶ – ۵

۵ – باران ، رحمت الهی برای بندگان است .

أن یرسل الریاح مبشّرت و لیذیقکم من رحمته

مراد از <رحمت> به قرینه <یرسل> و <مبشّرات> و <یذیق> باران است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۵۰ – ۱۲

۱۲ – بازآفرینی انسان ها در قیامت ، ناشی از رحمت خداوند است .

إلی ءاثر رحمت اللّه کیف یحی الأرض بعد موتهاإنّ ذلک لمحی الموتی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۶ – ۸

۸ - عزت و شکست ناپذیری خدا ، آمیخته با رحمت او است .

العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵ - ۱۸

۱۸ - غفران و آمرزندگی خداوند ، آمیخته با مهربانی و شفقت او است .

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

<رحیماً> در صورتی که صفت برای <غفوراً> باشد، بیان کننده نکته

یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۷ - ۴

۴ - در صورت تصمیم خداوند به اعطای رحمت به کسی ، هیچ قدرتی توان جلوگیری از آن را ندارد .

من ذا الذی یعصمکم من اللّه . .. أو أراد بکم رحمه

برای این که <أراد بکم رحمه> با <من ذا الذی یعصمکم من اللّه> قابل جمع گردد، باید کلامی در تقدیر باشد و آن می تواند چنین باشد: <من ذا الذی یصیبکم سوءاً إن أراد اللّه بکم رحمه>; یعنی: <چه کسی می تواند به شما بدی برساند، اگر خداوند برای شما رحمت بخواهد؟>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۰ - ۳۳

۳۳ - آمرزندگی خداوند ، همراه مهر و شفقت است .

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۶ - ۳،۱۲

۳ - پیامبر (ص) همواره ، مشمول رحمت خداوند است .

إنّ اللّه و ملئکته یصلّون علی النبیّ

با توجه به معنای <صلاه> که دعا است، دعای خداوند بر پیامبر(ص) طبق نظر مفسران بسیاری، رحمت فرستادن بر او است.

۱۲ - < عن ابن أبی حمزه عن أبیه قال : سألت أباعبداللّه (ع) عن قول اللّه عزّوجلّ < إنّ اللّه و ملائکته یصلّون علی النبیّ یا أیّها الذین آمنوا صلّوا علیه وسلّموا تسلیماً > فقال : الصلاه من اللّه عزّوجلّ رحمه و من الملائکه تزکیه و من الناس دعاء . . . ;

علی بن ابوحمزه، از پدرش، روایت کرده که: از امام صادق(ع) از این

سخن خداونـد عزّوجلّ <إنّ اللّه و ملائکته یصلّون. ..> پرسـیدم، فرمود: صـلوات خداوند، همان رحمت و صـلوات ملائکه به پاکی یاد کردن و صلوات مردم دعا است...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۷ - ۳

۳ - آزار دادن پیامبر (ص) ، درپی دارنده محرومیت از رحمت خداوند است .

إنّ الذین یؤذون اللّه و رسوله لعنهم اللّه فی الدنیا و الأخره

<لعن> در لغت، به معنـای <طرد و دور کردن از روی غضب و ناراحتی> است. لعن خـدا در دنیا، به معنای بریـده شـدن از قبول رحمت الهی است (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۹ - ۱۷

۱۷ - آمرزگاری خداوند ، با رحمت و شفقت همراه است .

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۷۳ - ۱۳

۱۳ - آمرزشگری خداوند با مهربانی و رحمت همراه است .

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۹ - ۱

۱ - گنجینه های رحمت پروردگار نزد احدی نیست .

أم عندهم خزائن رحمه ربّک

<خزانـه> (مفرد <خزائـن>) بـه معنـای گنجینـه اسـت. <أم> نیز منقطعه بـوده و به معنـای <بـل> و متضـمن معنـای همزه

استفهام (از نوع استفهام انکاری) است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۳۸ – ۷

۷ – قدرت گسترده و اراده مطلق خداوند ، در رساندن سود و زیان و رحمت و نعمت به انسان ها

قل أفرءیتم

. .. إن أرادنی اللّه بضرّ هل هنّ کشفت ضرّه أو أرادنی برحمه هل هنّ م

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۴۹ – ۸

۸ – رهایی انسان از گرفتاری ها و مصیبت ها ، در گرو مشیت خدا و بسته به لطف و رحمت او است .

فإذا مسّ الإنسن ضرّ دعانا ثمّ إذا خوّلنه نعمه منّا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷ – ۱۱

۱۱ – ربوبیت الهی ، مقتضی رحمت و علم گسترده به همه چیز است .

ربّنا وسعت کلّ شیء رحمه و علمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۹ – ۵

۵ – رهایی از ناراحتی های روز قیامت و بهره مندی از رحمت خداوند ، نشانه رستگاری و کامیابی است .

و من تق السّیّئات یومئذ فقد رحمته و ذلک هو الفوز العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۱۲ – ۴

۴– کتاب آسمانی موسی (تورات) ، سرمشق زندگی و تبلور رحمت الهی برای بنی اسرائیل

و من قبله کتب موسی إمامًا و رحمه

با توجه به این که کتاب موسی برای بنی اسرائیل و هدایت آنان نازل شده است، قید <إماماً و رحمه> نیز نظر به پیشوایی و رحمت در مورد آنان دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۷ – ۸،۹

۸ – قدرت خداوند ، همراه با غفران و رحمت است .

و اللّه قدیر و اللّه غفور رحیم

۹ – بخشایش

و رحمت الهی نسبت به خلق ، در اوج قدرت و توانمندی او بر مجازات گنه کاران و عنادورزان

و اللّه قدیر و اللّه غفور رحیم

تقدم <قدیر> بر صفت <غفور رحیم>، می تواند اشاره به مطلب بالا داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۲ - ۲۰

۲۰ - عزت و اقتدار خداوند ، توأم با رحمت و لطف او است .

و هو العزیز الغفور

برداشت یاد شده، مبتنی بر این نکته است که <غفور> صفت برای عزیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳۱ - ۲

۲ - دین و تعالیم قرآن ، رحمت الهی برای انسان ها

یدخل من یشاء فی رحمته

مفسران برای <رحمت> در این آیه، دو مصداق ذکر کرده اند: ۱. دین و پیمودن راه خدا (به قرینه <من اتّخذ إلی ربّه سبیلاً>)؛ ۲. بهشت (به قرینه بخش آخر این آیه که عذاب دوزخ در آن مطرح شده است). گفتنی است، برداشت یاد شده مبتنی بر احتمال نخست است.

رحمت خدا بر انصار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱

۱ شمول رأفت و رحمت خاص الهی بر پیامبر (ص) و مهاجران و انصاری که آن حضرت را در لحظه های دشوار ، همراهی کردند .

لقد تاب اللّه علی النبی و المهجرین و الانصار

<توبه> به معنای رجوع و روی کردن است. روی کرد خدا به پیامبر (ص) و مهاجر و انصار به قرینه ذیل آیه شریفه کنایه از این است که خداوند آنان را

به خاطر یاری رساندن به پیامبر (ص) در لحظه های سخت و دشوار، مورد رأفت و رحمت ویژه قرار داده است.

رحمت خدا بر محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱

۱ شمول رأفت و رحمت خاص الهی بر پیامبر (ص) و مهاجران و انصاری که آن حضرت را در لحظه های دشوار ، همراهی کردند .

لقد تاب اللّه علی النبی و المهجرین و الانصار

<توبه> به معنای رجوع و روی کردن است. روی کرد خدا به پیامبر (ص) و مهاجر و انصار به قرینه ذیل آیه شریفه کنایه از این است که خداوند آنان را به خاطر یاری رساندن به پیامبر (ص) در لحظه های سخت و دشوار، مورد رأفت و رحمت ویژه قرار داده است.

رحمت خدا بر مهاجران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱

۱ شمول رأفت و رحمت خاص الهی بر پیامبر (ص) و مهاجران و انصاری که آن حضرت را در لحظه های دشوار ، همراهی کردند .

لقد تاب اللّه علی النبی و المهجرین و الانصار

<توبه> به معنای رجوع و روی کردن است. روی کرد خدا به پیامبر (ص) و مهاجر و انصار به قرینه ذیل آیه شریفه کنایه از این است که خداوند آنان را به خاطر یاری رساندن به پیامبر (ص) در لحظه های سخت و دشوار، مورد رأفت و رحمت ویژه قرار داده است.

رحمت خدا در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ -

نحل - ۱۶ - ۱۱۱ - ۴

۴- جلوه و ظهور غفران و رحمت گسترده الهی در قیامت

إن ربّک . .. لغفور رحیم . یوم تأتی کلّ نفس تجدل عن نفسها

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که <یوم> ظرف برای <لغفور رحیم> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۲

۲- رحمت خداوند ، تنها تکیه گاه و نقطه امید برای انسان در قیامت

یوم لایغنی مولًی عن مولًی شیًا . .. إلاّ من رحم اللّه

زمینه جلب رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۱۴

۱۴ - عفو ، گذشت و چشم پوشی از دشمنی ها و خطا های دیگران ، زمینه ساز جلب غفران و رحمت الهی است .

و إن تعفوا و تصفحوا و تغفروا فإنّ اللّه غفور رحیم

زمینه رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۰۶ - ۷

۷ استغفار ، زمینه ای برای جلب غفران و رحمت الهی

و استغفر اللّه إنّ اللّه کان غفوراً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۰ - ۱۱

۱۱ آمرزش گناهان آدمی ، زمینه ساز شمول و جریان رحمت الهی بر وی

یجدالله غفوراً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶ - ۳،۵

۳ تسلیم شدن در برابر خداوند و دوری از شرک، زمینه برخورداری از رحمت الهی است.

قل إنی أمرت أن أکون أول من أسلم . .. من یصرف عنه

يومئذ فقد رحمه

۵ گزينش خداوند يگانه به ولايت و سرپرستى، زمينه شمول رحمت الهى بر آدمى است.

قل أغير اللّه أتخذ وليا . .. من يصرف عنه يومئذ فقد رحمه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۶ – ۱۶

۱۶ دعا به درگاه خدا نقش مؤثر براى جلب رحمت او دارد .

و اكتب لنا . .. فسأكتبها

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۷ – توبه – ۹ – ۹۹ – ۱۰،۱۲،۱۷

۱۰ انفاق ، از عوامل تقرب به خدا و جلب دعاى رسول (ص) و رحمت و غفران الهى

و يتخذ ما ينفق قربت . .. ألا إنها قربه لهم سيدخلهم ... غفور رحيم

۱۲ دعاى پيامبر (ص) مايه تقرب انسان به خدا و زمينه ساز جلب رحمت و غفران الهى

و صلوت الرسول ألا إنها قربه . .. غفور رحيم

با توجه به اينكه ضمير <إنها> مى تواند به <صلوات> بازگردد، برداشت فوق به دست مى آيد.

۱۷ انفاق هاى خالصانه مؤمنان ، زمينه آمرزش لغزش هاى گذشته شان و شمول رحمت گسترده الهى بر ايشان

سيدخلهم اللّه فى رحمته إن اللّه غفور رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۲ – ۲

۲ اعتراف به گناه و انتقاد از خويش ، وسيله جلبِ غفران و رحمت الهى و از اركان توبه است .

و ءاخرون اعترفوا . .. عسى اللّه يتوب عليهم إن اللّه غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱۳

۱۳ پایداری

در طریق ایمان ، زمینه جلب رأفت و رحمت الهی

اتبعوه فی ساعه العسره . .. إنه بهم رءوف رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۹۸ – ۸

۸ وساطت و شفاعت پیامبران در نزد خداوند ، مؤثر در آمرزش بندگان و جلب رحمت او بر ایشان

سوف أستغفر لکم ربی

برداشت فوق بر اساس دومین احتمالی است که در توضیح برداشت قبل آمده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۸۹ – ۱۹

۱۹– علم ، مقدمه هدایت و هدایت ، زمینه ساز جلب رحمت الهی و رحمت ، موجب بشارت و سرور مسلمانان حقیقی است .

و نزّلنا علیک الکتب تبینًا لکلّ شیء و هدًی و رحمه و بشری للمسلمین

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که ترتیب در آیه، ترتیب رتبی باشد; یعنی، هر یک از آنها مقدمه دیگری باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۶ – ۹

۹– تلاش گران در راه ایمان و توحید و حفظ ارزش ها ، مشمول رحمت خاص خداوند ، خواهند شد .

و إذ اعتزلتموهم . .. فأوُواْ ... ینشر لکم ربّکم من رحمته

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۶۵ – ۷

۷– عبودیّت و بندگی ویژه به درگاه خداوند ، زمینه برخورداری از رحمت خاص وی است .

عبدًا من عبادنا ءاتینه رحمه من عندنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲ - ۴

۴- عبادت و بندگی به درگاه خدا وسیله

جلب رحمت او است .

رحمت ربّك عبده

<عبده> مفعول است برای <رحمت>. تقدیم آن بر نام زکریا و توصیف آن حضرت به عبودیت، اشاره به نقش آن در جلب رحمت های خداوند دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳ - ۲

۲- دعا و راز و نیاز پنهانی زکریا به درگاه خدا ، زمینه ساز برخورداری وی از رحمت خاص الهی بود .

رحمت ربّك . .. زكريّا . إذ نادی ربّه نداءً خفيًّا

<إذ نادی> ظرف برای <رحمت ربّك> است. مفاد این ترکیب آن است که شمول رحمت خداوند بر زکریا، زمانی بوده که به مناجات پنهانی با خداوند پرداخته بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴ - ۱۲

۱۲- برشمردن لطف و عنایت های مکرر خداوند درگذشته عمر ، زمینه جلب رحمت و لطف الهی و از آداب دعا است .

قال ربّ . .. لم أكن بدعائك ربّ شقيًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۰ - ۲

۲- هجرت از محیط شرک و استقامت در توحید ، زمینه ساز بهره مندی انسان از رحمت و عنایت های ویژه خداوند

فلمّا أعتزلهم . .. و وهبنا لهم من رحمتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۵ - ۳

۳- صالح و شایسته بودن حضرت لوط (ع) ، موجب بهره مندی او از رحمت ویژه خداوند

و أدخلنه فی رحمتنا إنّه من الصلحین

برداشت یاد شده به خاطر این است که جمله <إنّه من الصالحین> تعلیل برای جمله

<و أدخلناه فی رحمتنا> است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۱۱۲ – ۶

۶- ربوبیت خداوند ، مقتضی رحمت بی کران و یاری بخشی بندگان است .

و ربّنا الرحمن المستعان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۴۳ – ۱۰

۱۰ – ایمان مؤمنان ، زمینه ساز برخورداری آنان از رحمت خداوندی است .

و کان بالمؤمنین رحیمًا

قرار دادن اسم ظاهر <المؤمنین> به جای ضمیر، می تواند به نکته بالا اشعار داشته باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۸۱ – ۴

۴ – ایمان به خداوند ، مایه جلب لطف و رحمت او

و نجّینه و أهله . .. إنّه من عبادنا المؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۱۱ – ۴

۴ – ایمان به خدا ، مایه جلب لطف و رحمت او

فبشّرنه بغلم حلیم . .. کذلک نجزی المحسنین . إنّه من عبادنا المؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۳۲ – ۴

۴ – ایمان به خدا ، موجب لطف و رحمت او

و ترکنا علیه فی الأخرین . .. إنّا کذلک نجزی المحسنین . إنّه من عبادنا المؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۸ – ۷

۷ – نیایش خالصانه به درگاه خدا ، عامل جلب رحمت او و بر طرف کننده گرفتاری ها است .

و إذا مسّ الإنسن ضرّ دعا ربّه منیبًا إلیه ثمّ إذا خوّله نعمه منه

<تخویل> (مصدر

<خول>) به معنای اعطا و بخشش است و مقصود از جمله <إذا خوّله نعمه منه>، رفع گرفتاری و اعطای نعمت آسودگی است که پس از دعا و نیایش بندگان به درگاه الهی تحقق می پذیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۶ - ۱۱

۱۱ - شمول لطف و رحمت الهی ، نسبت به گنه کاران ، در صورت اقدام عملی آنان به جبران گناهان

قل للمخلّفین من الأعراب . .. فإن تطیعوا یؤتکم اللّه أجرًا حسنًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۵ - ۲۵

۲۵- برخورداری جامعه از رحمت الهی ، در پرتو وجود مؤمنان راستین

لو تزیّلوا لعذّبنا الذین کفروا منهم عذابًا ألیمًا

خداوند، به سبب وجود مؤمنانی ناشناخته میان مکیان، رحمت صلح را نصیب آنان گردانید و عذاب جنگ را از آنان دور داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۰ - ۱۱،۱۲،۱۴

۱۱ - رعایت تقوای الهی ، هموار کننده راه بهره مندی از رحمت خداوند

و اتّقوا اللّه لعلّکم ترحمون

۱۲ - برخورداری از رحمت خدا ، در پرتو خدمت و رحمت انسان به بندگان مؤمن او *

فأصلحوا . .. و اتّقوا اللّه لعلّکم ترحمون

از ارتباط <فأصلحوا. ..> با <لعلّکم ترحمون> می توان این تأثیر متقابل را استفاده کرد; یعنی، رحمت بر مؤمنان و تلاش برای رفع اختلافات آنان، موجب جلب رحمت الهی نسبت به انسان است.

۱۴ - حاکمیت رحمت الهی بر جامعه ، منوط به خیر خواهی آحاد مردم نسبت به یکدیگر *

إنّما المؤمنون إخوه فأصلحوا بين أخويكم و اتّقوا اللّه لعلّكم

ترحمون

خطاب <لعلّكم ترحمون> عام است و به حاكميت رحمت الهى بر عموم جامعه نظر دارد و صدر آيه، حركت اصلاح آفرين افراد جامعه را شرط اين رحمت فراگير قلمداد كرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۷ - ۲،۳

۲ - توجه تقواپيشگان به خدا و مسؤوليت هاى خود ، زمينه ساز جلب رحمت الهى

إنّا كنّا قبل فى أهلنا مشفقين . فمنّ اللّه علينا

۳ - بهره مندى از لطف و رحمت خداوند ، منوط به شايستگى اعمال خود انسان

إنّا كنّا قبل فى أهلنا مشفقين . فمنّ اللّه علينا

از ارتباط <فمنّ اللّه. ..> با <كنّا قبل...>، استفاده مى شود كه عمل خود انسان زمينه ساز بهرهورى او از رحمت الهى است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۹ - ۴

۴ - اهميت عدالت اقتصادى ، در قوام جامعه و برخوردارى از رحمت الهى *

الرحمن . .. و أقيموا الوزن بالقسط و لاتخسروا الميزان

برداشت ياد شده بدين احتمال است كه ارتباط اين آيه با آيات پيشين كه در زمينه قانون مندى نظام جهان و نيز رحمانيت خداوند بود بيانگر مطلب بالا باشد; يعنى، اگر قانون مندى شرط قوام هستى است و در پرتو اين قوانين، رحمت الهى شامل بشر شده، رعايت قوانين اقتصادى نيز شرط استوارى جامعه است و آنان در پرتو همين اصل از رحمت عام الهى (شكوفايى اقتصادى و رابطه صحيح اجتماعى) برخوردار خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۸ - ۹

۹ - برخوردار شدن از فضل

و رحمت الهی ، انگیزه مهاجران مسلمان

للفقراء المهجرین . .. یبتغون فضلاً من اللّه و رضونًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۱۲ – ۲۶

۲۶ – روی آوردن به ایمان ، زمینه ساز آمرزش و رحمت الهی ، حتی نسبت به گناهان بزرگ

علی أن لایشرکن. .. و استغفر لهنّ اللّه إنّ اللّه غفور رحیم

از صدر آیه شریفه استفاده می شود که چه بسا، برخی از روی آورندگان به ایمان، در گذشته کفرآلود خویش مرتکب گناهان بزرگی شده بودند. از ذیل آن (إنّ اللّه غفور رحیم) نیز استفاده می شود که، آنان هم مورد غفران و رحمت الهی قرار می گیرند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۳۱ – ۹

۹ – نقش اراده و خواست انسان ، در بهره مندی از رحمت خداوند و یا گرفتار شدن به عذاب الهی

یدخل من یشاء فی رحمته و الظلمین أعدّ لهم عذابًا ألیمًا

از جمله <فمن شاء اتّخذ إلی ربّه سبیلاً> و عبارت <یدخل من یشاء. ..> استفاده می شود که بشر، دارای نوعی اراده و مشیت است. بر این اساس می توان گفت: همین امر در بهره مندی او از رحمت خداوند و یا گرفتار شدنش به عذاب الهی، تأثیر خواهد گذاشت.

زمینه سازی رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۵۳ – ۱۰

۱۰ ضرورت هوشیاری در برابر تمایلات نفسانی و لزوم فراهم آوردن زمینه های جلب رحمت الهی برای مصون ماندن از خطرات آن

إن النفس لأمّاره بالسوء إلّا ما رحم ربی

سرزنش یأس

از رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۵ – ۳

۳- یأس از لطف و رحمت خداوند ، نکوهیده و ناپسند است .

فلاتکن من القنطین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۶ – ۶

۶- یأس و ناامیدی از رحمت خداوند ، از گناهان بزرگ و امری بس نکوهیده

و من یقنط من رحمه ربّه إلاّ الضالّون

اینکه خداونـد یـأس از رحمت خویش را عمـل گمراهان قرار داد و مأیوسان را برابر گمراهان شـمرده است، بیانگر بزرگی این عمل است.

سوء استفاده از رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۷۵ – ۶

۶ – سوء استفاده کافران ، از لطف و رحمت الهی در برطرف کردن گرفتاری های ایشان

و لو رحمنهم . .. للجّوا فی طغینهم یعمهون

شرایط رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۵۳ – ۱۵

۱۵ آمرزیده شدن گناهان و خطا های آدمی ، شرط شمول رحمت خدا بر ایشان است .

إن ربی غفور رحيم

برداشت فوق، از تقدم <غفور> بر <رحيم> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳۱ - ۱

۱ - بهره مندی از رحمت خداوند ، منوط به مشيت و خواست او است .

يدخل من يشاء فی رحمته

شرايط نزول رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۵ - ۱۰

۱۰ - نزول رحمت خاص الهی بر بندگان ، مسبوق به

وجود زمینه ها و شایستگیهایی در آنان است .

و اللّه یختص برحمته من یشاء و اللّه ذوالفضل العظیم

هـدف از توصـیف خداونـد به دارنـده فضـل و بخشـش بی کران، پس از <و اللّه یختص برحمته من یشاء>، بیان این حقیقت است که: اگر خداونـد رحمت ویژه خـود رابه همگـان عطـا نمی کنـد و به فرد و یـا گروهی اختصـاص می دهـد، نه از جهت کمبود رحمت است; بلکه وجود زمینه در انسانها، دخیل در جلب رحمت ویژه الهی است.

شعیب(ع) و رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۰ - ۱۱

۱۱ شعیب (ع) ، واسطه شمول رحمت خداوند بر توبه کنندگان قومش

واستغفروا ربکم ثم توبوا إلیه إن ربی رحیم ودود

چون خطاب در <اسـتغفروا ربکم> متوجه مردم است، ظاهر آن بود که به جای <إن ربی> گفته می شـد <إن ربکم . ..>. این جابه جایی می توانـد اشاره به این نکته داشـته باشـد که: خداوند به واسـطه پیامبرانش، مردمان را مشـمول رحمت و محبت خویش قرار می دهد و آنان، مجرای فیض الهی بر بندگانند.

شگفتی یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۶ - ۹،۱۳

۹ - دل خوش شـدن به مظاهر مـادی دنیـا ، به هنگـام برخورداری از آنهـا ، و مأیوس شـدن از رحمت خـدا ، با از دست دادن امکانات ، ناپسند و مذموم است .

و إذا أذقنا الناس رحمه فرحوا بها و إن تصبهم سیّئه . .. إذا هم یقنطون

آیه، درصدد توبیخ و سرزنش چنین روحیه ای است و <إذا>

که فجاییه است، می تواند مؤید این نکته باشد.

۱۳ – ناامید شدن از رحمت خدا ، به هنگام ابتلا به سختی ها ، به رغم مشاهده رحمت او ، امری غیر منتظره است .

و إذا أذقنا الناس رحمه . .. و إن تصبهم سیّئه ... إذا هم یقنطون

عظمت رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۰ – ۵

۵– لطف و قهر الهی ، فوق همه لطف ها و قهرهاست .

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم . و أن عذابی هو العذاب الألیم

از جمله های اسمی <أنی أنا. ..> و <أن عذابی ...> با آوردن حرف تأکید <أنّ> و ذکر ضمیر فصل و آوردن لام در خبر، بالاترین تأکید را دارد و حامل این نکته است که غفران و رحمت (لطف) خداوند و عذاب (قهر) او به گونه ای است که هیچ رادع و مانعی برای تحقق آنها وجود ندارد و نیز هر لطف و قهری که تصور شود، با لطف و قهر او قابل مقایسه نیست.

علم امیدواران به رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۹ – ۱۵

۱۵ – شب زنده داران عابد و آخرت جویان امیدوار به رحمت الهی ، عالمان راستین و آگاهان به حقایق هستی اند .

أمّن هو قنت ءاناء الّیل. .. و یرجوا رحمه ربّه قل هل یستوی الذین یعلمون و الذین

برداشت بالاـ مبتنی بر این احتمال است که <الذین یعلمون>، اشاره به کسانی داشته باشد که در صدر آیه شریفه از آنان سخن به میان آمده است.

عمومیت رحمت خدا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۴ - ۱۸

۱۸ امید پذیرش توبه و نزول رحمت الهی برای همگان ، حتّی منافقان

رایت المنافقین یصدّون . .. فاستغفروا اللّه و استغفر لهم الرّسول لوجدوا اللّه توّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۱ - ۱۶

۱۶ امکان شمول رحمت و مغفرت الهی حتی بر جوامع منحط و آلوده به خون انبیا

فریقاً یقتلون . .. فعموا و صموا ثم تاب اللّه علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۴ - ۷

۷ - تمامی انسان ها ، حتّی مشرکان ناسپاس از رحمت خداوند ، برخوردارند .

إذا أذاقهم منه رحمه . .. لیکفروا بما ءاتینهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲ - ۸

۸ - هدف از نزول قرآن ، دستیابی همگان به رحمت الهی است .

تنزیل من الرحمن الرحیم

از آن جاکه نزول قرآن از رحمت الهی سرچشمه گرفته، به دست می آید که هدف از نزول، ایجاد زمینه برای دستیابی همگان به رحمت الهی می باشد.

عوامل امیدواری به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۶ – ۷

۷– هدایت و شناخت پروردگار ، موجب امیدواری به رحمت او و زداینده هرگونه یأس و ناامیدی

و من یقنط من رحمه ربّه إلاّ الضالّون

حضرت ابراهیم(ع) یأس از رحمت پروردگار را معلول گمراهی و نشناختن پروردگار دانست. بنابراین هدایت و شناخت پروردگار، می تواند موجب امیدواری به رحمت خدا و

عامل از بین رفتن یأس شود.

عوامل جلب رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۶ - ۳

۳ - باد ها ، دارای نقشی بس مهم در بهره مندی انسان ها از رحمت ها و مواهب الهی اند .

و من ءایته أن یرسل الریاح . .. و لیذیقکم من رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۱۳

۱۳ - عفو ، گذشت و چشم پوشی از دشمنی ها و خطا های همسران و فرزندان ، عامل جلب غفران و رحمت خداوند است .

و إن تعفوا و تصفحوا و تغفروا فإنّ اللّه غفور رحیم

عوامل رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۶ - ۸

۸- اطمینان اصحاب کهف به برخورداری از رحمت الهی در صورت هجرت کردن از حاکمیّت شرک و جامعه مشرک

فأوُواْ إلی الکهف ینشر لکم ربّکم من رحمته

فعل <ینشر> در جواب امر قرار گرفته و جزا برای شرط مقدر است; یعنی <إنْ تأووا إلی الکهف ینشر. ..> و مفاد آن، حتمی بودن نشرِ رحمت الهی در صورت هجرت است.

عوامل محرومیت از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۲ - ۲

۲ - کفر و عصیان ، در پی دارنده لعنت خدا و عامل دور شدن انسان از رحمت الهی

و أتبعنهم فی هذه الدنیا لعنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۲ - ۹

۹ - ستم پیشگی ، موجب پذیرفته

نشدن عذر آدمی از گناه ، محرومیت از رحمت خدا و جای گرفتن در سرای بد

یوم لاینفع الظلمین معذرتهم و لهم اللعنه و لهم سوء الدار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۹ – ۴

۴ – شرک ، گناهی بس بزرگ و موجب محرومیت از رحمت الهی در قیامت

و لکن یدخل من یشاء فی رحمته والظلمون. .. أم اتّخذوا من دونه أولیاء

از آیه قبل استفاده می شود که ظالمان از رحمت الهی به دوراند (یدخل من یشاء فی رحمته و الظالمون ما لهم. ..) و از آن جا که شرک مصداق بارز ظلم به شمار می آید، می توان مطلب بالا را برداشت کرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۳۱ – ۸

۸ – جرم پیشگی و استمرار ارتکاب گناه ، عامل محرومیت از رحمت الهی در قیامت

و کنتم قومًا مجرمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۳۴ – ۱،۶

۱– مرگ کافران مخالف راه خدا در حال کفر ، مایه محرومیت ابدی از عفو و رحمت الهی

إنّ الذین کفروا و . .. فلن یغفر اللّه لهم

مرگ کافران مخالف راه خدا در حال کفر، مایه محرومیت ابدی از عفو و رحمت الهی

۶– نقش اعمال خود انسان ، در محرومیت او از رحمت و غفران بی کران الهی

إنّ الذین کفروا و صدّوا . .. فلن یغفر اللّه لهم

<فا> در <فلن یغفر اللّه> می رساند که عدم غفران، نتیجه فعل خود کافران است (کفروا و صدّوا)

فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۱۰ – ۱۳

۱۳ – تفرقه و اختلاف در جامعه اسلامی به بی تفاوتی در قبال آن ، مایه محرومیت از رحمت الهی

فأصلحوا بین أخویکم و اتّقوا اللّه لعلّکم ترحمون

فرمان <اتّقوا اللّه> هم نظر به کسانی دارد که با یکدیگر اختلاف دارند و هم کسانی که موظف به رفع اختلاف اند. از این نکته، استفاده می شود که اگر مسلمانان به وظیفه خود عمل نکنند و به اختلاف ها پایان ندهند، نباید دل به رحمت الهی ببندند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۳۱ – ۷

۷ – ظلم ، موجب محرومیت از رحمت خداوند و گرفتار آمدن به عذاب دردناک الهی است .

یدخل من یشاء فی رحمته و الظلمین أعدّ لهم عذابًا ألیمًا

فرجام محرومان از رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – مطففین – ۸۳ – ۱۶ – ۴

۴ – کسانی که در قیامت از رحمت خداوند و درک ربوبیت او محروم باشند ، سرنوشتی جز دوزخ نخواهند داشت .

عن ربّهم یومئذ لمحجوبون . ثمّ إنّهم لصالوا الجحیم

قانونمندی رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۳۱ – ۱۰

۱۰ – رحمت و لطف خداوند به مؤمنان و کیفر و عذاب ظالمان از سوی او ، براساس علم و حکمت او است .

إنّ اللّه کان علیمًا حکیمًا . یدخل من یشاء فی رحمته و الظلمین أعدّ لهم عذابًا أ

برداشت یاد شده، بر این فرض مبتنی است که جمله <یدخل من یشاء. ..>، خبر برای <إنّ> در <إنّ اللّه>

و جمله <کان اللّه علیماً حکیماً>، معترضه و یا حال باشد. بر این اساس توصیف خداوند به علم و حکمت، اشاره به این دارد که کار خدا (رحمت یا عذاب)، مبتنی بر علم و حکمت است.

قوم نوح و رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۳ - ۱۳

۱۳ دستیابی قوم نوح (ع) به رحمت های ویژه خداوند ، از اهداف بعثت آن حضرت بود .

جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم . .. لعلکم ترحمون

کفر یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۳ - ۲

۲ - مأیوس بودن از رحمت خدا ، روحیه ای ناپسند و کافرانه است .

و الذین کفروا . .. یئسوا من رحمتی

گناهکاران و رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۴ - ۱۰

۱۰ - گنهکاران نباید از شمول فضل و رحمت خداوند ، ناامید باشند .

ثم تولیتم . .. فلولا فضل اللّه علیکم و رحمته

لذت از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۶ - ۴

۴ – فلسفه وزش باد های نویدبخش باران ، قبل از نزول آن ، احساس لذت بیشتر از رحمت الهی است .

أن یرسل الریاح مبشّرت و لیذیقکم من رحمته

<بشر> ریشه <مبشّرات> است و به خبری گفته می شود که خوشحالی آور است و چهره شنونده، با آن، باز و شکفته می شود. در ضمن، <مبشّرات> در مقام تعلیل برای فعل <یرسل>

و <لیذیقکم> عطف بر <مبشّرات> است.

مأیوسان از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۳ - ۱،۳

۱ - کافرانِ به آیات الهی و لقاءاللّه ، از رحمت خداوند ، مأیوس اند .

و الذین کفروا بأیت اللّه و لقائه أولئک یئسوا من رحمتی

۳ - کافرانِ به قرآن ، مأیوس از رحمت خداوندند .

و الذین کفروا بأیت اللّه . .. أولئک یئسوا من رحمتی

محرومان از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۴ - ۶

۶ ظالمان از رحمت خداوند دور هستند .

أن لعنه اللّه علی الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۱ - ۳

۳ - کافران ، محروم از رحمت خداوند و رستگاری در قیامت

فیدخلهم ربّهم فی رحمته . .. وأمّا الذین کفروا أفلم تکن ءایتی تتلی علیکم

از تقابل وضع کافران با مؤمنان در این آیه و آیه پیشین، مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۴ - ۱

۱ - منکران معاد ، محروم از رحمت حق و وانهاده به خویش در اوج گرفتاری های قیامت

و قیل الیوم ننسیکم

نسیان در آیه شریفه، کنایه از روی گردانی خداوند از کافران و وانهادن آنان به حال خودشان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۱۱ - ۳

۳ - کافران دوزخی ، مورد نفرین خدا و محروم از رحمت و لطف او هستند .

فسحقًا لأصحب السعیر

<سحق> به معنای <بُعد>

است و در این آیه، به جای لعن و نفرین به کار رفته است و مراد از آن، دوری از رحمت و لطف الهی می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۳ - ۳۳

۳۳ - برده دارانِ وادار کننده کنیزان خویش به فحشا و فساد جنسی ، محروم از آمرزش و رحمت خدا هستند .

و من یکرههنّ فإنّ اللّه من بعد إکرههنّ غفور رحیم

در آیه یاد شده متعلق <غفور> و <رحیم> ذکر نشده است. با توجه به این که بعید است خداوند به برده داران، به خاطر گناه اکراهشان و نیز مورد هشدار قرار گرفتن آنان وعده غفران و رحمت بدهد، به نظر می رسد مقصود کنیزانی خواهد بود که مجبور به فحشا شده اند. بر این اساس اختصاص یافتن این وعده به کنیزان، حاکی از محرومیت برده داران از این موهبت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۳ - ۴

۴ - کافرانِ به آیات خدا و معاد ، حظّی از رحمت خداوند ، نخواهند داشت .

و الذین کفروا بأیت اللّه و لقائه أولئک یئسوا من رحمتی

<یئسوا من رحمتی> می تواند جمله خبری باشد و می تواند کنایه از قضای الهی مبنی بر مشمول رحمت قرار نگرفتن افراد یاد شده باشد. برداشت بالا بنابر احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۲ - ۷،۱۰

۷ - ستمگران ، گروهی مطرود و محروم از رحمت خداوند در قیامت

و لهم اللعنه

۱۰ - پذیرفته نشدن عذر ستمگران ، دوری آنان از

رحمت خداوند و جای گرفتن در سرایی بد ، مظهر نصرت الهی به پیامبران و مؤمنان در قیامت

إنّا لننصر رسلنا و الذین ءامنوا . .. یوم یقوم الأشهد . یوم لاینفع الظلمین معذر

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که آیه شریفه، بیانگر چگونگی نصرت الهی در قیامت از رسولان و مؤمنان است که در آیه پیش (یوم یقوم الأشهد) به آن اشاره شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۳۵ - ۶

۶ - کافران معاند و لجوج ، محروم از عفو و رحمت الهی

و یعف عن کثیر . و یعلم الذین یجدلون فی ءایتنا ما لهم من محیص

این که پس از مسأله عفو گناهان، این نکته مطرح شده که کافران معاند راه فراری از عذاب ندارند; می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که آنان مورد عفو و مغفرت الهی قرار نمی گیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳۱ - ۶

۶ - ظالمان ، از رحمت الهی محروم اند .

و الظلمین أعدّ لهم عذابًا أليمًا

برداشت یاد شده، به قرینه مقابله <الظالمین. ..> با <یدخل من یشاء فی رحمته> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۴ - ۶

۶ - کم فروشان ، از رحمت خداوند دور و محروم اند .

أُولئك

اسم اشاره <أُولئک>، برای مشارالیه بعید به کار می رود که در آیه شریفه، گویای دوری کم فروشان از خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ – مطففين – ۸۳

۵ - تکذیب کنندگان قیامت و منکران قرآن ، از ملاقات خداوند و دیدار رحمت او در قیامت محروم اند .

إنّهم عن ربّهم یومئذ لمحجوبون

محجوب بودن از خداوند، نمی تواند به معنای ندیدن با چشم باشد; زیرا این امر به کافران اختصاص ندارد. بنابراین مراد، رانده شدن از درگاه الهی و محرومیت از دیدار جلوه های خداوند (از قبیل رحمت و ثواب الهی و یا نظایر آن) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۵ - ۲۲

۲۲ ستمگران و متجاوزان، محروم از رحمت و مغفرت الهی

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فإن ربک غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۱۲

۱۲ جامعه مجرم خود را از شمول رحمت خداوند محروم و سزاوار عذاب او می گرداند.

و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

<بأس> در لغت به معنای شدت است و در این آیه کنایه از عذاب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۶ - ۳

۳ گمراهان، در قیامت از رحمت خدا محروم خواهند بود.

فاتبعوه و اتقوا لعلکم ترحمون. أن تقولوا إنما أنزل الکتب علی طائفتین

محرومان رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۴۵ – ۶،۷

۶ منکران قیامت از زمره ستمکارانند و در قیامت از رحمت خدا محروم خواهند بود .

أن لعنه اللّه علی الظالمین. الذین ... و هم بالأخره کفرون

۷ اعراض کنندگان از راه خدا ، بازدارندگان مردم از پیوستن

به آیین الهی و آنان که راه خدا را منحرف جلوه می دهند ، از رحمت الهی در قیامت بدور خواهند بود .

أن لعنه اللّه علی الظالمین. الذین یصدون عن سبیل اللّه و یبغونها عوجاً

محرومیت از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲ - ۱۹

۱۹ کافران به معاد و رسالت پیامبر(ص) ، زیانکار، تباه کننده خویش و محروم از رحمت الهی

و لقد استهزیء برسل . .. کتب علی نفسه الرحمه ... الذین خسروا أنفسهم فهم لا یؤمنون

با توجّه به اینکه رحمت الهی فراگیر است، ممکن است زیان کافران به جهت محروم ساختن خود از دریافت رحمت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۴۰ - ۱،۱۱

۱ تکذیب کنندگان آیات الهی و آنان که از سر تکبّر و خودبرتربینی معارف الهی را نپذیرند، از رحمتهای ویژه الهی در دنیا محرومند.

ان الذین کذبوا بأیتنا و استکبروا عنها لاتفتح لهم أبوب السماء

چنانچه جمله <لاتفتح . ..> بیان محرومیتی باشد که در دنیا دامنگیر تکذیب کنندگان می شود، گشوده نشدن درهای آسمان برای آنان، کنایه از شامل نشدن رحمتهای خاص الهی بر آنان است.

۱۱ محرومیت ابدی از رحمت، سنت خداوند در کیفر مجرمان

و کذلک نجزی المجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۷ - ۷،۹

۷ پیروی از آراء و اندیشه های هواپرستان ، مایه دوری از رحمت الهی

و اللّه یرید ان یتوب علیکم و یرید الّذین یتّبعون الشّهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً

از تقابل اراده الهی به رحمت با

اراده هواپرستان به انحراف، استفاده می شود که پیروی از هواپرستان عامل دوری از رحمت خداوند است.

۹ هواپرستی و شهوترانی ، مایه دوری از رحمت الهی

و اللّه یرید ان یتوب علیکم و یرید الّذین یتّبعون الشّهوات ان تمیلوا میلًا عظیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۲ - ۲۴

۲۴ قتل خطائی ، موجب دوری قاتل از رحمت خدا خواهد شد .

و ما کان لمؤمن ان یقتل مؤمناً الّا خطا . .. توبه من اللّه

توبه به معنای بازگشت است و توبه خدا بر بنده به معنای بازگشت رحمت و لطف خداوند به بنده خویش است. بنابراین معلوم می شود در قتل خطائی نیز خداوند آدمی را از رحمت و لطف خویش دور می سازد تا اینکه کفّاره آن را بپردازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۹ - ۱۷

۱۷ دوری شیطان از رحمت الهی ، زمینه اغواگری و ترویج خرافه پرستی و فساد از ناحیه او

لعنه اللّه و قال . .. لاضلنهم و لامنینهم و لامرنهم فلیبتکن ءإذان الأنعم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۳ - ۳،۵

۳ خداوند ، پیمان شکنان بنی اسرائیل را از رحمت خویش دور ساخت و دل های آنان را از پذیرش حق بازداشت .

فبما نقضهم میثقهم لعنهم و جعلنا قلوبهم قسیه

۵ لعن الهی (دوری از رحمت خداوند) و قساوت دل ، کیفر شکستن پیمان الهی

فبما نقضهم میثقهم لعنهم و جعلنا قلوبهم قسیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۹ - ۷

۷ گناه ، موجب دوری از رحمت خداوند

فإنّ اللّه یتوب علیه

توبه خداوند بر بندگان به معنای بازگشت رحمت او به آنان است. بنابراین گناهکار قبل از توبه از رحمت خداوند به دور بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۴ - ۷،۸،۹

۷ یهود ، مردمی به دور از رحمت خداوند و مورد لعنت او

و لعنوا

<لعنت> به معنای دوری از رحمت است.

۸ سخن ناروای یهود درباره خداوند (نافذ نبودن قدرت او) موجب دوری آنان از رحمت الهی

و لعنوا بما قالوا

۹ ناتوان پنداشتن خداوند بر تدبیر جهان ، موجب گرفتار شدن به لعنت و دور ماندن از رحمت وی

و قالت الیهود یداللّه مغلوله . .. و لعنوا بما قالوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۸ - ۱،۵

۱ کافران بنی اسرائیل با نفرین داود (ع) و عیسی (ع) به لعنت و دوری از رحمت خداوند گرفتار شدند .

لعن الذین کفروا من بنی اسرءیل علی لسان داود و عیسی

فاعل محذوف از <لعن> داود(ع) و عیسی(ع) می باشد. بنابراین جمله <لعن ... علی لسان داود و عیسی> به این معناست که کافران بنی اسرائیل مورد لعنت داود(ع) و عیسی(ع) قرار گرفتند گفتنی است، آنگاه که لعنت بر زبان انسان جاری شود به

معنای درخواست انقطاع از رحمت الهی از لعنت شونده است.

۵ کافران مستحق لعن و نفرین و دوری از رحمت خداوند

لعن الذين كفروا من بنی اسرءيل

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۴۵ – ۷

۷ اعراض کنندگان از راه خدا ، بازدارندگان مردم از پیوستن به آیین الهی و آنان که راه خدا را منحرف جلوه می دهند ، از رحمت الهی در قیامت بدور خواهند بود .

أن لعنه اللّه علی الظالمین. الذین یصدون عن سبیل اللّه و یبغونها عوجاً

مراتب رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۳ – ۹

۹ اسلام و ایمان، نعمت و رحمتی بزرگ از جانب خداوند.

أهؤلاء منّ اللّه علیهم من بیننا

<منّ> در لغت به معنای <أنعم> آمده است. <منّ علیه مناً ... أنعم>. (قاموس اللغه). اگر چه این جمله نقل گفتار مشرکان است، ولی مطلبی است که قرآن آن را نقل کرده و آن را رد نکرده است. بنابراین اسلام و ایمان نعمتی ویژه و برجسته است که خداوند به مؤمنان عطا کرده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۶ – ۱۰

۱۰ خداوند دارای رحمتی عام و فراگیرِ همه موجودات و دارای رحمتی خاص و فراگیرِ گروهی از انسانها

و رحمتی وسعت کل شیء فسأکتبها للذین یتقون

خداوند از یک سو رحمت خویش را با جمله <وسعت کل شیء> فراگیرِ همه موجودات معرفی کرده و از سویی دیگر با جمله <سأکتبها> آن را مخصوص گروهی از انسانها دانسته است. از مقایسه بین این دو معنا می توان استفاده کرد که مراد از رحمت در <سأکتبها>، رحمتی خاص است. گفتنی است بر این مبنا ضمیر در <سأکتبها> به طریقه استخدام، به <رحمتی> برگردانده می

شود.

مشمولان رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۷ - ۴،۷

۴ - خداوند توبه آدم (ع) را پذیرفت ، گناهش را آمرزید و او را مشمول رحمت خویش قرار داد .

فتاب علیه إنه هو التواب الرحیم

۷ - تلقین کلمات به آدم (ع) (تعلیم چگونه توبه کردن و به درگاه خدا نیاز بردن) جلوه ای از رحمت خداوند بر او بود .

فتلقی ءادم من ربه کلمت . .. إنه هو التواب الرحیم

در برداشت فوق، <الرحیم> در ارتباط با جمله <فتلقی . ..> معنا شده است و مقتضای آن این است که: رحیمیت خداوند موجب شد که کلمات رابه آدم(ع) آموزش دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۱

۱ خداوند ، مؤمنان متمسک به وی را از رحمت ویژه و فضل و هدایت خاص خویش ، بهره مند خواهد کرد .

فاما الذین ءامنوا باللّه و اعتصموا به . .. و یهدیهم إلیه صرطاً مستقیماً

هدایت، فضل و رحمت خداوند، شامل همه بندگان می شود. بنابراین ذکر آنها به عنوان پاداش بیانگر رحمت، فضل و هدایت خاص است ; گفتنی است در برداشت فوق ضمیر <به> به <اللّه> برگردانده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۴ - ۷

۷ توبه و استغفار ، شرط برخورداری از مغفرت خداوند و رحمت خاص او

افلا یتوبون . .. و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ مؤمنان با درک محضر و زیارت پیامبر(ص) سلام آن حضرت و پیام و رحمت خداوند را دریافت خواهند نمود. *

و إذا جاءك الذين يؤمنون بأيتنا فقل سلم عليكم

آمدن نزد پیامبر(ص)، که مضمون جمله <إذا جاءك> است، ظاهراً اختصاصی به زمان حیات ظاهری آن حضرت ندارد و شامل پس از آن نیز می گردد. کلمه <زیارت> در برداشت فوق برای اشاره بدین نکته آورده شده است.

۱۱ پروردگار عالم بر خود واجب کرده که مؤمنان به آیاتش را مشمول رحمت خویش گرداند.

و إذا جاءك الذين يؤمنون بأيتنا فقل سلم عليكم كتب ربكم على نفسه الرحمه

۱۲ ابلاغ سلام و رحمت خداوند به مؤمنان به آیات او، از وظایف پیامبر(ص)

و إذا جاءك الذين يؤمنون بأيتنا فقل سلم عليكم كتب ربكم على نفسه الرحمه

جمله <فقل سلام علیکم> دارای دو احتمال است: یکی اینکه <به آنان سلام کن> و دوم اینکه <سلام خداوند را به آنان برسان>. برداشت فوق مبتنی بر احتمال دوم است.

۱۴ شمول رحمت خداوند بر مؤمنان به آیات، پرتویی از ربوبیت اوست.

يؤمنون بأيتنا . .. كتب ربكم على نفسه الرحمه

۲۶ مؤمنی که از سر جهل گناه کند، در صورت توبه و اصلاح حتماً مشمول مغفرت و رحمت خداوند قرار خواهد گرفت.

كتب ربكم على نفسه الرحمه أنه من عمل منكم سوءاً بجهله ثم تاب من بعده و أصلح فأنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۶ - ۴

۴- بهرهوری پیامبر (ص) از رحمت و ربوبیت الهی ، بیش از همه خلق *

إنّا أنزلنه . .. رحمه من ربّك

برداشت یاد شده

بـدان احتمال است که اضافه <ربّ> به <كَ> که خطاب به پیامبر(ص) است از آن جهت باشـد که پیامبر(ص)، عالی ترین بهره را از قرآن و ربوبیت الهی برده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۴۲ – ۱،۴،۵

۱– جز برخورداران از رحمت الهی ، همه انسان ها ، در قیامت بی پناه و بی یاوراند .

و لا هم ینصرون . إلاّ من رحم اللّه

۴– تنها برخورداران از رحمت الهی ، بهره مند از شفاعت در قیامت

و لا هم ینصرون . .. إلاّ من رحم اللّه

<إلاّ من رحم اللّه> می تواند استثنای از <و لا هم ینصرون> باشد.

۵– مقام شفاعت و شفاعت گری ، تنها از آنِ برخورداران از رحمت الهی *

إلاّ من رحم اللّه

چنانچه <إلاّ من رحم> استثنای از <مولی> <لایغنی مولًی> باشد، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۵۱ – ۵

۵– تقواپیشگان ، برخوردار از رحمت الهی و شفاعت شفیعان در قیامت

و لا هم ینصرون . .. إلاّ من رحم اللّه ... إنّ المتّقین فی مقام أمین

در آیـات پیشـین، محرومـان و نیز برخورداران از شـفاعت، نخست به اجمـال یاد شـده انـد. سـپس <إنّ شـجرت الزقّوم...> به تفصیل در باره محرومان از شفاعت سخن گفته و <إنّ المتّقین...> توضیحی در باره برخورداران از رحمت و شفاعت است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۸ – ۱۶

۱۶– غفران و رحمت الهی ، گسترده و فراگیر نسبت به تمامی توبه کنندگان

أم يقولون افتريه

قل إن افتريته فلا تملكون لى من اللّه شيئًا . .. و هو الغفور ال

با توجه به این که مخاطبان تهدید الهی در صدر آیه شریفه، کسانی اند که رسالت پیامبر(ص) و قرآن را انکار می کردند; تذکر <هو الغفور الرحیم> در پایان چنین آیه ای، بدان معنا است که در صورت توبه، حتی منکران رسالت هم مورد غفران قرار می گیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۵ - ۲۰

۲۰- مصونیت مؤمنان مکه و بهره مندی آنان از رحمت الهی ، از اهداف برقراری صلح حدیبیه

لیدخل اللّه فی رحمته من یشاء

از ارتباط جمله <لیدخل . ..> با آیه قبل، مطلب بالا استفاده می شود; زیرا <لیدخل ...> غایت برای جواب محذوف است; یعنی، ما بدین سبب اجازه جنگ ندادیم تا مؤمنان مکه آسیب نبینند و از رحمت الهی بهره مند گردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۴ - ۱۹،۲۰

۱۹ - پاداش کامل اعمال مؤمنان ، جلوه رحمت خاص الهی به اهل ایمان

لایلتکم من أعملکم شیئًا إنّ اللّه . .. رحیم

۲۰ - غفران و چشم پوشی از لغزش های اهل ایمان ، جلوه رحمت خاص الهی به مؤمنان

إنّ اللّه غفور رحیم

با توجه به این که واژه <رحیم> به معنای رحمت خاصه الهی در حق مؤمنان است; از ارتباط <غفور> و <رحیم> می توان به مطلب بالا ره برد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱ - ۱۰

۱۰ - پیامبر (ص) بهره مند از غفران و رحمت خداوند

يأيّها النبىّ

. .. و اللّه غفور رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۳۱ – ۴،۱۰

۴ – ره پويان راه خدا ، بهره مند از رحمت او

فمن شاء اتّخذ إلى ربّه سبيلاً. .. يدخل من يشاء فى رحمته

۱۰ – رحمت و لطف خداوند به مؤمنان و كيفر و عذاب ظالمان از سوى او ، براساس علم و حكمت او است .

إنّ اللّه كان عليمًا حكيمًا . يدخل من يشاء فى رحمته و الظلمين أعدّ لهم عذابًا أ

برداشت ياد شده، بر اين فرض مبتنى است كه جمله <يدخل من يشاء. ..>، خبر براى <إنّ> در <إنّ اللّه> و جمله <كان اللّه عليماً حكيماً>، معترضه و يا حال باشد. بر اين اساس توصيف خداوند به علم و حكمت، اشاره به اين دارد كه كار خدا (رحمت يا عذاب)، مبتنى بر علم و حكمت است.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۳۷ – ۵

۵ – خداوند ، داراى رحمتى گسترده بر انسان ها و تمام موجودات آسمان ها و زمين است .

ربّك . .. ربّ السموت و الأرض و ما بينهما الرحمن

<رحمان> صيغه مبالغه است و به قرينه <ربّك> و <ربّ السماوات>، مراد گسترش رحمت الهى بر تمام مشمولان ربوبيت او است.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶۵ – ۱۲

۱۲ كسانى كه در آزمونهاى الهى موفق باشند، از مغفرت الهى برخوردار و از رحمت او بهره مند خواهند شد.

ليبلوكم فى ما ءاتيكم . .. إنه لغفور رحيم

جلد – نام سوره – سوره –

آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۰ - ۱،۳،۸،۹

۱ - مؤمنان نیک کردار ، مشمول رحمت پروردگار در قیامت

فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم ربّهم فی رحمته

۳ - شمول رحمت و حمایت خداوند ، نسبت به اهل ایمان و عمل صالح ، پس از حسابرسی آنان

کلّ أمّه تدعی إلی کتبها . .. فأمّا الذین ءامنوا و عملواالصلحت فیدخلهم ربّهم ف

۸ - شمول رحمت حق در قیامت نسبت به مؤمنان صلاح پیشه ، نمودی از ربوبیت او

فأمّا الذین ءامنوا و عملوا الصلحت فیدخلهم ربّهم فی رحمته

به کار رفتن واژه <ربّ> و اضافه آن به <هم>، بیانگر مطلب یاد شده است.

۹ - احاطه و فراگیری رحمت الهی ، نسبت به مؤمنان در قیامت

فیدخلهم ربّهم فی رحمته

تعبیر <یدخلهم. ..> می رساند که شمول رحمت حق نسبت به مؤمنان نیک کردار، محدودیتی ندارد و آنان داخل در رحمت او و مستغرق در آن می شوند.

مظاهر رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۱ - ۹

۹ - قرآن جلوه ای از رحمانیت و رحیمیت خداست .

بسم اللّه الرحمن الرحیم

از آنجا که غالباً گوینده در آغاز سخن به اهداف کلی برنامه خویش اشاره می کند، می توان گفت که از اهداف انتخاب دو صفت رحمانیت و رحیمیت خدا در آغاز قرآن، رساندن این حقیقت است که قرآن جلوه ای از رحمت الهی برای بشر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ – حمد – ۱ – ۴ – ۳

۳ – برپایی قیامت و قرار دادن روز جزا برای جهانیان ، جلوه ای از رحمت خداوند

است .

الرحمن الرحيم. ملك يوم الدين

مطرح کردن مسأله قیامت پس از بیان رحمت الهی، اشاره به برداشت فوق دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۷ - ۶،۷

۶ -پذیرش توبه گنهکاران از سوی خداوند ، پرتوی از رحمت اوست .

فتاب عليه إنه هو التواب الرحيم

بیان رحیمیت خداوند را می توان در ارتباط با تواب بودن خداوند ملاحظه کرد; یعنی، توبه پذیری خداوند ریشه در رحیمیت او دارد و می توان آن را با تلقین کلمات به آدم(ع) لحاظ کرد. برداشت فوق بر اساس لحاظ اول است.

۷ - تلقین کلمات به آدم (ع) (تعلیم چگونه توبه کردن و به درگاه خدا نیاز بردن) جلوه ای از رحمت خداوند بر او بود .

فتلقى ءادم من ربه كلمت . .. إنه هو التواب الرحيم

در برداشت فوق، <الرحيم> در ارتباط با جمله <فتلقى . ..> معنا شده است و مقتضای آن این است که: رحیمیت خداوند موجب شد که کلمات رابه آدم(ع) آموزش دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۸ - ۱۳

۱۳ - توفیق برای تسلیم شدن در برابر خدا ، تبیین چگونه عبادت کردن او و پذیرش توبه ، پرتوهایی از رحمت الهی به بندگان است .

ربنا واجعلنا مسلمين . .. و أرنا مناسكنا و تب علينا إنك أنت التواب الرحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۰ - ۱۰

۱۰ - توبه پذیری خداوند ، جلوه ای از رحمت اوست .

فأولئك أتوب عليهم و أنا التواب الرحيم

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۴ - ۶،۷،۱۰،۱۴،۱۵،۱۶

۶ - حرکت کشتی ها در دریا در جهت منافع انسان ، از نشانه های توحید و رحمت گستری خداوند است .

إن فی . .. الفلک تجری فی البحر بما ینفع الناس ... لأیت

کلمه <ما> در <بما ینفع> می تواند موصوله باشد که در این صورت <باء> به معنای مصاحبت است. بر این مبنا <التی تجری...>; یعنی، آن کشتیهایی که در دریا حرکت می کنند و چیزهایی (از قبیل مال التجاره ها و ...) به همراه دارند که برای مردم سودبخش است ... و نیز <ما> می تواند مصدریه باشد که در این صورت <باء> به معنای سبب است; یعنی، کشتیهایی که در دریا به خاطر نفع رسانی به مردم در حرکت هستند.

۷ - همه فعل و انفعالات هستی حتی اختراعات بشری ، از خداست و علامت توحید و رحمت گستری اوست .

إن فی . .. الفلک التی تجری فی البحر بما ینفع الناس

قرآن کشتیها را - که ساخته دست بشر است - به عنوان آیتی بر توحید و رحمت خداوند مطرح کرده است تا به این حقیقت اشاره کند که: همه چیز حتی مصنوعات بشری از خداوند سرچشمه گرفته اند. در صورتی که کلمه <الفلک> عطف بر <السماوات> باشد، کلمه <خلق> به <الفلک> نیز اضافه می شود و معنای یاد شده وضوح بیشتری خواهد داشت.

۱۰ - فرو فرستادن آب از آسمان و زنده کردن زمین به وسیله آن ، از نشانه های توحید و رحمت گستری خداوند است .

إن فی . .. ما أنزل اللّه من السماء من ماء فأحیا

به الأرض ... لأیت

۱۴ - وجود جنبندگان متنوع و مختلف در هر کجای زمین ، از نشانه های توحید و رحمت گستری خداوند است .

و بث فیها من کل دابه . .. لأیت

۱۵ - وزش باد ها و چرخش آنها از سویی به سوی دیگر ، از نشانه های توحید و رحمت آفرینی خداوند است .

إن فی . .. و تصریف الریح ... لأیت

<تصریف> به معنای برگرداندن از جهتی به جهت دیگر است.

۱۶ - ابر های باران زا ، از نشانه های توحید و رحمت گستری خداوند است .

إن فی . .. السحاب المسخر بین السماء و الأرض لأیت

<سحاب> جمع سحابه و به معنای ابرهای باران زا است. (لسان العرب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۳ - ۱۱،۱۵

۱۱ - تجویز ارتکاب محرمات در حال اضطرار ، برخاسته از رحمت خداوند است .

فمن اضطر . .. فلا إثم علیه إن اللّه غفور رحیم

۱۵ - انعطاف پذیری احکام و تکالیف دین پرتوی از رحمت الهی است .

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فلا إثم علیه إن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۸ - ۲۰،۲۲

۲۰ - تجویز عفو از قصاص و تبدیل آن به دیه ، حکمی است رحمت آفرین برای جامعه اسلامی

ذلک تخفیف من ربکم و رحمه

۲۲ - انعطاف پذیری احکام الهی و تخفیف در تکالیف ، پرتوی از رحمت الهی است .

فمن عفی له من أخیه شیء . .. ذلک تخفیف من ربکم و رحمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

– ١

بقره - ۲ - ۱۹۲ - ۶،۷

۶ - فرمان خداوند ، مبنی بر ترک جنگ با کافرانی که دست از جنگ و فتنه برداشته اند ، پرتوی از مغفرت و رحمت اوست .

فإن انتهوا فإن اللّه غفور رحیم

۷ - آمرزش گناهان کافران محارب ، پس از ایمان آوردن آنان ، پرتوی از مغفرت و رحمت الهی است .

فإن انتهوا فإن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲ - ۱۵

۱۵ برپایی قیامت جلوه ای از رحمت الهی است.

کتب علی نفسه الرحمه لیجمعنکم إلی یوم القیمه لا ریب فیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۱۶

۱۶ آرامش و امنیت یافتن مؤمنان به آیات خداوند، پرتویی از رحمت اوست.

فقل سلم علیکم کتب ربکم علی نفسه الرحمه

جمله <کتب ربکم> به منزله تعلیل برای <سلام علیکم> می باشد. یعنی رحمت الهی عامل سلامت یافتن مؤمنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۴،۱۵

۴ مهلت الهی به تکذیب کنندگان پیامبر(ص) و هلاک نساختن آنان جلوه رحمت گسترده پروردگار است.

فإن کذبوک فقل ربکم ذو رحمه وسعه

۱۵ عذاب اقوام مجرم نیز جلوه ای از رحمت خداوند است. *

فقل ربکم ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

آمدن جمله <و لا یرد بأسه> پس از <ذو رحمه واسعه> چنین می نمایاند که عذاب اقوام مجرم نیز جلوه ای از رحمت واسعه خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ -

۴ عفو و مغفرت خداوند جلوه ای از رحمت اوست .

لئن لم یرحمنا ربنا و یغفر لنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۶۹ - ۱۱

۱۱ حکم الهی بر حلیت غنایم و فدیه ها ، جلوه ای از مغفرت و رحمت خداوند است .

فکلوا . .. إن اللّه غفور رحیم

ممانعت از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲ - ۱

۱ - هیچ نیرویی ، توانایی جلوگیری از رحمت آفرینی خداوند به بندگانش را ندارد .

ما یفتح اللّه للناس من رحمه فلاممسک لها

ممنوعیت یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۳۷ - ۴

۴- هیچ کس ، حتی مطرودین درگاه الهی و لعن شدگان ، نباید از رحمت خداوند مأیوس شوند ; بلکه باید خواسته های خویش را از او طلب کنند .

و إن علیک اللعنه إلی یوم الدین . قال ربّ فأنظرنی إلی یوم یبعثون . قال فإنک من ال

منشأ رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۴ – ۱۷

۱۷ ذات خداوند فیضان رحمت را بر خود ایجاب کرده است.

کتب ربکم علی نفسه الرحمه

معنی واجب ساختن رحمت بر خود این است که چیزی ورای ذات، او را بدین کار نگماشته، بلکه اقتضای ذات چنین است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۴۷ – ۶

۶- رأفت و رحمت خداوند بر بندگان ، برخاسته

از ربوبیت اوست .

فإن ربّکم لرءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۸ - ۸

۸ - برخورداری انسان از رحمت الهی ، منوط به مشیت خداوند است .

و لکن یدخل من یشاء فی رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۶

۶- قدرت مطلقه و رحمت گسترده ، در انحصار خداوند است .

إنّه هو العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۵ - ۱۱

۱۱ - غفران و رحمت الهی ، برخاسته از مقام الوهیت او

و اللّه غفور رحیم

منشأ وسعت رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۲ - ۸

۸ - پرتوافکنی رحمت الهی بر خلق ، متکی به آگاهی او از غیب و شهود *

علم الغیب و الشهده هو الرحمن الرحیم

وصف <عالم الغیب . ..> قبل از <الرحمان الرحیم>، می تواند نظر به پشتوانه رحمت الهی داشته باشد; زیرا در صورت

جهل، چه بسا به جای رحمت، نقمت صورت گیرد.

موارد رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۱۸ – ۱۵

۱۵ توبه انسان به درگاه الهی ، محفوف به دو رحمت از سوی خداوند

ثم تاب علیهم لیتوبوا إن اللّه هو التواب

توبه خداوند بر خطاکاران، (لطف و رحمت خدا به آنان) زمینه آن شد که آنان به سوی خدا توبه کنند و سپس خداوند هم رحمت خویش را بر آنان نازل کرده و خطایشان را ببخشید.

جلد – نام سوره

- سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۸ – ۱۰

۱۰– امکانات مادی ، رحمت الهی است .

و إمّا تعرضنّ عنهم ابتغاء رحمه من ربّک

موانع رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۶۱ – ۷

۷ – تأثیر و نقش دعا و نفرین فرشتگان و انسان ها در دوری گنهکاران از رحمت الهی

أولئک علیهم لعنه اللّه و الملئکه و الناس أجمعین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۷۸ – ۲۹

۲۹ – تجاوز از احکام و قوانین الهی ، مانع بهره مندی از رحمت خداوند است .

ذلک تخفیف من ربکم و رحمه فمن اعتدی بعد ذلک فله عذاب أليم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۶۴ – ۲۵

۲۵ گناه ، حجابی بین انسان و بهره گیری او از جلوه رحمت الهی

و لو انّهم اذ ظلموا . .. لوجدوا اللّه توّاباً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۴۰ – ۳

۳ کفر و شرک مانع راهیابی به عالم برتر برای کسب رحمتهای ویژه الهی است.

إن الذين كذبوا بأيتنا و استكبروا عنها لاتفتح لهم أبوب السماء

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - شورى - ۴۲ - ۸ - ۱۷

۱۷ - ظلم و ستم پيشگى ، انسان را از رحمت الهى و ورود به بهشت ، محروم مى سازد .

فريق فى الجنّه و فريق فى السعير . .. و لكن يدخل من يشاء فى رحمته و الظلمون

ما

از مقابله دو گروه (فریق فی الجنّه و فریق فی السعیر) استفاده می شود که ستم پیشگان محروم از بهشت و رحمت الهی اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۸ - ۱۸

۱۸- گناه ، مانع برخورداری انسان از رحمت گسترده خداوند *

و هو الغفور الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که تقدم <الغفور> بر <الرحیم>، اشاره به این جهت داشته باشد که تا غفران الهی شامل انسان نشود; زمینه برای بهرهوری وی از رحمت گسترده خداوند مهیا نمی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۵ - ۱۰

۱۰ - گناه ، مانع برخورداری انسان از رحمت گسترده حق *

و اللّه غفور رحیم

تقدم <غفور> بر <رحیم>، ممکن است از این جهت باشد که گناه، مانع برخورداری از رحمت حق است. ازاین رو بخشش آن گناهان، زمینه شمول رحمت گسترده حق نسبت به انسان می شود.

موجبات رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۱ - ۸

۸ - انجام کار ها با نام خدا ، مایه جلب رحمت اوست .

بسم اللّه الرحمن الرحیم

توصیه به انجام دادن کارها با نام خدا و تذکر به رحمانیت و رحیمیت او به عنوان حکمت این توصیه، گویای این است که نام خدا در کارها، موجب جلب رحمت الهی و در نتیجه به کمال رسیدن آن کارهاست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۶۴ – ۱۶،۲۱

۱۶ استغفار (طلب آمرزش گناه) ، موجب جلب رحمت الهی

و پذیرش توبه و بخشش گناه

فاستغفروا اللّه و استغفر لهم الرّسول لوجدوا اللّه توّاباً رحیماً

۲۱ نقش وساطت و شفاعت پیامبر (ص) در جلب رحمت الهی بر بندگان

و لو انّهم اذ ظلموا . .. و استغفر لهم الرّسول لوجدوا اللّه توّاباً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۶ - ۴،۵

۴ جهاد در راه خداوند ، موجب دستیابی به منزلتهایی والا و آمرزش گناهان و جلب رحمت خاص او

فضّل اللّه المجاهدین علی القاعدین . .. درجات منه و مغفره و رحمه

۵ بهره مندی انسان از رحمت خاص الهی ، در گرو آمرزش گناهان اوست .

مغفره و رحمه

تقدیم <مغفره> بر <رحمه>، دلالت بر این معنا دارد که تا مغفرت حاصل نشود، آن رحمت خاص شامل آدمی نمی گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۱۷

۱۷ آمرزش گناهان ، زمینه ساز برخوردار شدن از رحمت خاصّ خداوند *

و کان اللّه غفوراً رحیماً

تقدیم <غفورا> بر <رحیما>، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۰ - ۱۰

۱۰ توبه و استغفار ، افزون بر آمرزش گناهان ، موجب جلب رحمت الهی خواهد شد .

ثم یستغفر اللّه یجداللّه غفوراً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۹ - ۹،۱۵،۱۷

۹ صلح و سازش و رعایت تقوا در محیط خانواده بویژه با داشتن چند همسر ، موجب غفران و رحمت الهی

فلاتمیلوا کل المیل . .. و

إن تصلحوا و تتقوا فإنّ اللّه كان غفوراً رحيماً

۱۵ تلاش برای اصلاح بین مسلمانان و رعایت تقوا ، زمینه برخورداری از غفران و رحمت الهی

و إن تصلحوا و تتقوا فإنّ اللّه كان غفوراً رحيماً

۱۷ جبران خطا های گذشته و پرهیز از ارتکاب گناه ، موجب آمرزش و جلب رحمت الهی *

و إن تصلحوا و تتقوا فإنّ اللّه كان غفوراً رحيماً

جمله <ان تصلحوا> می تواند اشاره به جبران و اصلاح گذشته ها و جمله <تتقوا> بیانگر رعایت تقوا و پرهیز از آن گناهان در آینده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۵۲ - ۷

۷ اعتقاد به خدا و تمامی پیامبران ، موجب جلب غفران و رحمت الهی است .

و الذين ءامنوا باللّه و رسله . .. و كان اللّه غفوراً رحيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۸ - ۹،۱۰

۹ قربانی کردن و عمل به احکام آن موجب بهره مندی از مغفرت و رحمت الهی

و الهدى و القلئد . .. و إنّ اللّه غفور رحيم

۱۰ به جای آوری حج با ویژگی های سزاوار آن ، موجب بهره مندی از مغفرت و رحمت الهی

جعل اللّه الكعبه البيت الحرام قيماً للناس . .. و إنّ اللّه غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۱۳

۱۳ ایمان به آیات خداوند موجب جلب رحمت او می شود.

و إذا جاءك الذين يؤمنون بأيتنا . .. كتب ربكم على نفسه الرحمه

جلد - نام سوره - سوره - آيه -

فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۴۰ - ۲

۲ دستیابی به رحمتهای ویژه الهی در گرو راهیابی به عالمی برتر از عالم دنیاست.

لاتفتح لهم أبوب السماء

بنابراین که مراد از <لاتفتح . ..> محرومیت کافران از رحمتهای ویژه الهی در دنیا باشد، کلمه <سماء>، اشاره به آن دارد که گنجینه آن رحمتها در جایگاهی فراتر از عالم ماده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۲ - ۸

۸ هدف از نزول قرآن هدایت مردم و دستیابی به رحمت بیکران خداوند است .

و لقد جئنهم بکتب فصلنه علی علم هدی و رحمه

با توجه به اینکه همگان دعوت به ایمان شده اند و نیز اینکه آیه در مقام احتجاج علیه کافران است، معلوم می شود متعلّق <هدی> و <رحمه> کلمه ای همانند <للناس> می باشد. یعنی: جئنهم بکتب هدی للناس و رحمه لهم. قابل ذکر است که <هدی> و <رحمه> معفولٌ له برای <جئنهم> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۶ - ۸،۱۱

۸ دعا و نیایش محسنان به درگاه خدا مایه به فعلیت رسیدن استعداد آنان برای دستیابی به رحمت خاص الهی است .

و ادعوه . .. إن رحمت اللّه قریب من المحسنین

۱۱ پرهیز از فسادگری در زمین سیره و روش محسنان و زمینه ساز دستیابی به رحمت الهی است .

و لاتفسدوا فی الأرض . .. إن رحمت اللّه قریب من المحسنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۳۵ - ۴

۴ دعا به درگاه خداوند ، مؤثر در

جلب رحمت او و رفع دشواری ها و بلاها

فلما كشفنا عنهم الرجز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۳ - ۴

۴ خداوند گناه آن گروه از بنی اسرائیل را که پس از گوساله پرستی توبه کرده و با ایمان به یکتایی خدا به پرستش او بازگشتند ، آمرزید و آنان را مشمول رحمت خویش قرار داد .

و الذين عملوا السيئات ثم تابوا من بعدها و ءامنوا

مصداق مورد نظر برای <الذین عملوا السیئات>، به دلیل آیات پیشین، گوساله پرستان بنی اسرائیل است. این آیه در حقیقت استثنایی برای آیه پیشین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۶ - ۱۴

۱۴ برخوردار شدن از رحمت خاص الهی در گرو ایمان به تمامی آیات خداست .

فسأكتبها للذين يتقون . .. و الذين هم بايتنا يؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۲۰۴ - ۲،۵

۲ گوش فرادادن به قرآن و سکوت کردن به هنگام شنیدن آن ، زمینه ساز دستیابی به رحمت خداوند است .

فاستمعوا له و أنصتوا لعلكم ترحمون

۵ گوش سپاری کافران به آوای قرآن ، زمینه ساز دستیابی آنان به هدایت و رحمت الهی خواهد شد .

و إذا قرى القرءان فاستمعوا له و أنصتوا لعلكم ترحمون

چنانچه خطاب در آیه شامل کافران باشد، مصداق مورد نظر از رحمت در <ترحمون> هدایت خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۴۵ – ۶،۴،۳

۳ – کافران صدراسلام ، به بهره مند شدن از رحمت

و لطف خدا در سایه پرهیز از گناهان فراخوانده شدند .

و إذا قیل لهم اتّقوا ما بین أیدیکم و ما خلفکم لعلّکم ترحمون

۴ - پرهیز از گناه و توبه از خطا های گذشته ، موجب جلب رحمت و لطف خداوند است .

و إذا قیل لهم اتّقوا ما بین أیدیکم و ما خلفکم لعلّکم ترحمون

۶ - لزوم پرهیز از گناهان و توبه از خطا های گذشته ، به منظور جلب رحمت و لطف خداوند

و إذا قیل لهم اتّقوا ما بین أیدیکم و ما خلفکم لعلّکم ترحمون

لزوم پرهیز از گناهان و توبه . .. از فعل امرِ <اتّقوا> به دست می آید.

ناپسندی یأس از رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۳ - ۲

۲ - مأیوس بودن از رحمت خدا ، روحیه ای ناپسند و کافرانه است .

و الذین کفروا . .. یئسوا من رحمتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۹

۹ - یأس و ناامیدی از رحمت خداوند ، در عین وعده او به آمرزش تمامی گناهان بندگان ، امری بی جا و نامعقول است .

لاتقنطوا من رحمه اللّه إنّ اللّه یغفر الذنوب جمیعًا

جمله <إنّ اللّه یغفر الذنوب جمیعاً> به منزله تعلیل برای جمله <لاتقنطوا. ..> می باشد؛ یعنی، از رحمت خدا مأیوس نشوید؛ چون او همه گناهان را می آمرزد. با این حساب یأس از رحمت خدا، امری بی جا و نامعقول است.

نشانه های رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶ - ۱

۱

رهایی آدمی از عذاب قیامت، نشانه برخورداری او از رحمت الهی است.

من یصرف عنه یومئذ فقد رحمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۵ – ۱۷

۱۷ پذیرش توبه مشرکان ، برخاسته از غفران و رحمت گسترده الهی است .

فإن تابوا . .. فخلّوا سبیلهم إن اللّه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۹ – ۷

۷ کثرت بهرهوری های کافران ، به مقتضای خُلق و خو و تلاش مادی آنان و طبق جریان طبیعی است و نه نشانه رحمت و لطف الهی به آنان *

فاستمتعوا بخلقهم فاستمتعتم بخلقکم

با توجه به اینکه <خلاق>، می تواند به معنای دستاوردهای انسان به مقتضای خلق و خوی خویش باشد، این برداشت به دست می آید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۹۱ – ۱۶،۱۷

۱۶ پذیرش عذر مؤمنان برای معافیت از جهاد ، تبلور غفران و رحمت الهی

لیس علی الضعفاء . .. و اللّه غفور رحیم

۱۷ رفع تکلیف حرجی (مشقت بار) و نیز جعل قاعده احسان ، جلوه غفران و رحمت الهی برای بندگان

ما علی المحسنین من سبیل و اللّه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۲ – ۹

۹ پذیرفته شدن توبه گنهکاران معترف و نادم ، جلوه ای از غفران و رحمت الهی

عسی اللّه أن یتوب علیهم إن اللّه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۴ –

۱۲ توبه پذیری خداوند ، جلوه ای از رحمت گسترده اوست .

یقبل التوبه . .. و أن اللّه هو التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۸ - ۱۷

۱۷ فراهم آوردن زمینه توبه برای خطاکاران و پذیرش توبه آنان ، تبلور رحمت گسترده خداوند

ثم تاب علیهم لیتوبوا إن اللّه هو التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۱ - ۱،۷

۱ رفاه و آسایش ، جلوه ای از رحمت خدا نسبت به مردم

و إذا أذقنا الناس رحمه من بعد ضراء مسّتهم

کلمه <رحمت> به قرینه <ضراء> (سختی) کنایه از رفاه و آسایش است.

۷ ادیان آسمانی و پیامبران الهی ، جلوه های رحمت خدا بر مردم

و إذا أذقنا الناس رحمه

<رحمه> در <و إذا أذقنا الناس رحمه> به قرینه فرازهای پیشین می تواند کنایه از ادیان آسمانی باشد که توسط پیامبران برای نجات بشر از مشکلات و مصایب آورده شده اند. گفتنی است که جمله <إذا لهم مکر فی آیاتنا> نیز مؤید این برداشت می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۸ - ۱

۱ قرآن ، مظهر فضل خداوند و جلوه رحمت اوست .

یأیها الناس قد جاءتکم موعظه من ربکم . .. قل بفضل اللّه و برحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۷ - ۹

۹ تفضل خداوند بر بندگان موحد خود ، جلوه غفاریت و رحیمیت اوست .

فلا راد لفضله یصیب به من یشاء من

عباده و هو الغفور الرحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹ - ۴

۴ نعمت های خداوند ، جلوه هایی از رحمت او به مردم است .

و لئن أذقنا الإنسن منا رحمه

تعبیر کردن از نعمت به <رحمه> گویای برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۱ - ۶

۶ نجات پیروان نوح از حادثه طوفان ، پرتوی از مغفرت و رحمت الهی بود .

قال ارکبوا فیها . .. إن ربی لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۸ - ۶

۶ نجات هود (ع) و پیروانش از عذاب استیصال ، جلوه ای از رحمت خداوند بر آنان بود .

نجّینا هودًا والذین ءامنوا معه برحمه منا

<برحمه> متعلق به <نجّینا> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۶ - ۷

۷ نجات صالح (ع) و پیروانش از عذاب استیصال ، جلوه ای از رحمت خداوند بر آنان بود .

نجّینا صلحًا و الذین ءامنوا معه برحمه منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۰ - ۹

۹ آمرزش گناه استغفارکنندگان و باریافتن سالکان به درگاه الهی ، پرتوی از رحمت ، مهربانی و محبت خداوند به بندگان است .

واستغفروا ربکم ثم توبوا إلیه إن ربی رحیم ودود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۴ - ۵

۵ نجات شعیب (ع) و پیروان او از عذاب

استیصال ، جلوه ای از رحمت خداوند بر آنان بود .

نجینا شعیبًا والذین ءامنوا معه برحمه منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۶ - ۱۰

۱۰ اقتدار کامل و بدون منازع یوسف (ع) در مصر ، پرتوی از رحمت خاص خداوند بر او بود .

کذلک مکّنّا لیوسف . .. نصیب برحمتنا من نشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۷ - ۴

۴ پاداش های اخروی ، نمودی از رحمت الهی است .

نصیب برحمتنا من نشاء . .. و لأجر الأخره خیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۲ - ۱۲

۱۲ مغفرت و آمرزش بندگان خطاکار ، پرتوی از رحمت و مهربانی خداوند است .

یغفر الله لکم و هو أرحم الرحمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۸ - ۱۳،۱۴

۱۳ آمرزگاری خداوند ، برخاسته و نمودی از رحمت اوست .

إنه هو الغفور الرحیم

۱۴ پذیرش توبه بندگان جلوه ای از < غفور > و < رحیم > بودن خداوند است .

سوف أستغفر لکم ربی إنه هو الغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۰ - ۸

۸قرآن و وحی نازل شده بر پیامبر (ص) پرتوی از رحمت گسترده خداوند است .

و هم یکفرون بالرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷ - ۷

۷- آفرینش دام ها ، در جهت منافع و بهرهوری انسان ،

نشانه ای از رأفت و رحمت خداست .

و الأنعم خلقها لكم . .. و لكم فيها جمال ... و تحمل أثقالكم ... إن ربّكم لرءوف ر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۷ - ۷۸

۷- تهديد توطئه گران عليه پيامبر (ص) ، جلوه رأفت و رحمت خداوند به مؤمنان است .

أفأمن الذين مكروا السيّئات أن يخسف الله بهم . .. أو يأتيهم العذاب ... فإن ربّكم

برداشت فوق، بر اين اساس است كه عبارت <فإن ربّكم لرءوف رحيم> خطاب به مؤمنان باشد و ذكر آن پس از تهديدهاى گوناگون عليه توطئه گران، مى تواند مشعر به نكته فوق باشد.

۸- به هلاكت رساندن تدريجى بدكاران و توطئه گران ، جلوه اى از رحمت و رأفت خداوند است .

أفأمن الذين مكروا السيّئات . .. أو يأخذهم على تخوّف فإن ربّكم لرءوف رحيم

<فا> در <فإن. ..> براى تعليل است و ممكن است درصدد ذكر علت تدريجى بودن هلاكت بدكاران باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۵ - ۱۴

۱۴- رفع حرمت از مضطر ، جلوه بخشش و رحمت گسترده الهى است .

إنما حرّم . .. فمن اضطرّ ... فإن الله غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۷ - ۳

۳- تثبيت وحى و بقاى مفاهيم قرآنى ، جلوه رحمت الهى بر بندگان

لئن شئنا لنذهبنّ . .. إلاّ رحمه من ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۷ – ۷

۷- ره یابی اصحاب کهف به

پناهگاهی امن و وسیع ، نمودی از رحمت و هدایت الهی برای آنان بود .

ینشر لکم ربّکم من رحمته . .. و هم فی فجوه منه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶۵ - ۹

۹- علم لدنی حضرت خضر (ع) ، نمودی از رحمت خاص الهی به او است .

ءاتینه رحمه من عندنا و علّمنه من لدنّا علمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۲ - ۱۳

۱۳- حمایت خداوند از فرزندانِ یتیم پدری صالح و حفظ مال آنها ، جلوه ای از رحمت و ربوبیّت او بوده است .

فأراد ربّک . .. رحمه من ربّک

<رحمه> مفعولٌ له برای فعل <أراد> است ; یعنی، اراده پروردگار به باقی ماندن گنج یتیمان، به خاطر رحمت او بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۸ - ۱،۲

۱- در بینش ذوالقرنین ، توانایی برساختن سدّ پولادین و نفوذناپذیر ، جلوه ای از رحمت پروردگار بود .

قال هذا رحمه من ربّی

مشارالیه <هذا>، <سد ساخته شده به دست ذوالقرنین> است.

۲- برخورداری انسان از قدرت و دانش و به کارگیری آن در جهت مصالح انسانی ، نمودی از رحمت پروردگار است .

. .. قال هذا رحمه من ربّی

ذوالقرنین، سد و به عبارت دیگر، تمام امکانات و دانشی که برای ساخته شدن آن به کار رفته بود را رحمت پروردگار دانست این منطق، منطقی عام است و اختصاصی به سد و یا شخص ذوالقرنین ندارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰

- مریم - ۱۹ - ۲۱ - ۱۲،۱۳

۱۲- حضرت عیسی (ع) ، تبلور رحمتی بزرگ از جانب خداوند برای مردم

و لنجعله . .. و رحمه منّا

به قرینه عطف <رحمه> بر <آیه للناس> مراد رحمت بر مردم است.

۱۳- تولد عیسی (ع) بدون پدر و نشانه بودن او برای قدرد خداوند و رحمت الهی بودن او ، از مقدرات خداوند و غیر قابل تغییر بود .

کذلک . .. و لنجعله ءایه للناس و رحمه منّا و کان أمرًا مقضیًّا

جمله <کان أمراً مقضیّاً> ممکن است تنها در باره تولد عیسی(ع) باشد و ممکن است به هر سه موضوعی که در آیه ذکر شده است، مربوط باشد. <مقضیّاً> اسم مفعول از <قضاء> است; یعنی آنچه قطعی شده و فیصله یافته باشد. <أمر> در معانی <فرمان> و <حادثه> استعمال می شود. کلمه <مقضیّاً> قرینه بر اراده معنای دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۰ - ۶

۶- نام نیک و بلندآوازگی ، مزیّتی شایسته و پرتویی از رحمت الهی است .

و وهبنا لهم من رحمتنا و جعلنا لهم لسان صدق علیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۸ - ۲۱

۲۱- آیات الهی در قرآن و دیگر کتب آسمانی ، جلوه رحمت واسعه او است .

إذا تتلی علیهم ءایت الرحمن

استناد <آیات> به <رحمن> گویای برداشت یاد شده است. مضارع بودن <تتلی> دلالت دارد که وصف <النبیّن> و <من هدینا واجتبینا> در هر زمان، چنین اقتضایی دارد; بنابراین <آیات الرحمن> شامل قرآن نیز می شود.

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۱ - ۶

۶- بهشت های عدن ، جلوه ای از رحمت بی کران الهی است .

جنّت عدن التی وعد الرحمن

کلمه <الرحمن> بیانگر نکته فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۵ - ۴

۴- مهلت خداوند به کافران و گمراهان ، جلوه ای از رحمت گسترده او است .

فلیمدد له الرحمن مدًّا

<رحمان>; یعنی، دارای رحمت گسترده و فراگیر.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۸ - ۶

۶- وفای خداوند به عهد های خویش ، جلوه ای از رحمانیت او است .

أم اتّخذ عند الرحمن عهدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۹۶ - ۷

۷- محبوبیت یافتن مؤمنان نیک کردار در دل ها ، جلوه ای از رحمت گسترده خداوند است .

إنّ الذین ءامنوا . .. سیجعل لهم الرحمن ودًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۴ - ۱۲،۱۳

۱۲- اجابت دعا و رفع گرفتاری ها ، جلوه ای از رحمت بی کران الهی است .

و أنت أرحم الرحمین . فاستجبنا له ... رحمه من عندنا

۱۳- عطای الهی به انسان ، افزون تر از آن چه او آرزو کرده ، نمودی از رحمت خاص خداوند به وی است .

و أنت أرحم الرحمین . .. و ءاتینه أهله و مثلهم معهم رحمه من عندنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۷ - ۱

۱- رسالت پیامبراکرم (ص) ، جلوه

ای از رحمت و مهربانی خالص و محض الهی برای جهانیان است .

و ما أرسلنک إلّا رحمه للعلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۹ - ۷

۷- انذار پیامبر (ص) ، جلوه ای از رحمت گسترده الهی بر جهانیان

و ما أرسلنک إلّا رحمه . .. فإن تولّوا فقل ءاذنتکم علی سواء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۵ - ۲

۲ - رفاه و آسایش ، جلوه رحمت خداوند

و لو رحمنهم و کشفنا ما بهم من ضرّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۰ - ۱

۱ تحریم أکید بی عفتی و زنا ، ممانعت سخت از قذف های بی دلیل نسبت به زنان پاکدامن ، وضع کیفر های سنگین برای متخلفان (صد ضربه شلاق در زنا و هشتاد ضربه برای قذف) وتشریع < لعان > ، جلوه هایی از فضل و رحمت خدا نسبت به جامعه ایمانی است .

الزانیه و الزانی فاجلدوا. .. والذین یرمون المحصنت ...فاجلدوهم ... و لولا فضل ال

یادآوری فضل و رحمت خدا در آیه شریفه که در مقام امتنان است پس از ذکر احکام مربوط به زناکاری و لعان، می تواند برای بیان جلوه های فضل و رحمت الهی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۰ - ۲،۵

۲ - وضع کیفر سخت (عذاب دردناک) ، به منظور جلوگیری از آلوده شدن جامعه ایمانی به مفاسد اخلاقی و فحشا ، جلوه

از فضل و رحمت خداوند به امت اسلامی

إنّ الذین یحبّون أن تشیع الفحشه . .. لهم عذاب ألیم ... و لولا فضل اللّه علیکم و

۵ – وضع کیفر سخت برای اشاعه دهندگان فحشا و افشای چهره توطئه گران < افک > ، از جلوه های فضل و رحمت خدا بر مسلمانان صدراسلام

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته

برداشت یاد شده، به خاطر این است که آیه شریفه، دهمین و آخرین آیه ای است که درباره ماجرای <افک> نازل گردید و قهراً ارتباط نزدیکی با این ماجرا دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۲۱ – ۱۴

۱۴ – طهارت ، پاکی ، رشد و بالندگی اهل ایمان ، جلوه ای از فضل و رحمت الهی بر آنان

و لولا فضل اللّه علیکم و رحمته ما زکی منکم من أحد أبدًا

<زکاء> در لغت به دو معنا آمده است: ۱ نمو و رشد، ۲ صلاح و پاکی.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۴۸ – ۲

۲ باران ، جلوه رحمت الهی برای آدمیان

أرسل الریح بشرًا بین یدی رحمته و أنزلنا من السماء ماء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۵۹ – ۷

۷ آفرینش جهان هستی (آسمان ها ، زمین و . . .) جلوه ای از رحمانیت خداوند

الذی خلق السموت و الأرض . .. الرحمن

برداشت فوق، بر این اساس استوار است که <الذی خلق> مبتدا و <الرحمان> خبر آن باشد; یعنی، آن کسی که جهان را

آفرید، رحمان است و قهراً

جهان، جلوه ای از رحمانیتش می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۳ – ۵

۵ – ریزش باران بر گستره زمین ، از نمود های بارز رحمت الهی بر خلق

و من یرسل الریح بشرًا بین یدی رحمته

در این آیه واژه <رحمه> بدون قرینه لفظی در مورد باران به کار رفته است و این نشان می دهد که باران مادر رحمت ها است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۴۶ – ۳،۷

۳ – بعثت پیامبر (ص) و نزول قرآن بر آن حضرت ، جلوه رحمت و مقتضای ربوبیت خداوند بر خلق

و لکن رحمه من ربّک

۷ – انذار خلق از سوی پیامبران ، جلوه رحمت خدا بر آنان

و لکن رحمه من ربّک لتنذر قومًا ما أتیهم من نذیر من قبلک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۷۳ – ۱

۱ – نظام توالی شب و روز ، جلوه ای از رحمت خدا بر خلق است .

و من رحمته جعل لکم الّیل و النهار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۸۶ – ۵

۵ – نزول کتاب از سوی خدا برای مردم ، نمود رحمت الهی بر آنان است .

و ما كنت ترجوا أن يلقى إليك الكتب إلّا رحمه من ربّك

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۴ – عنكبوت – ۲۹ – ۵۱ – ۹

۹ – نزول قرآن بر پيامبر (ص) ، مظهر رحمت ويژه خداوند است .

أنا أنزلنا عليك

الکتب . .. إنّ فی ذلک لرحمه

<ذالک> اشاره به نزول قرآن دارد و نکره بودن واژه <رحمت> (لرحمه) بر عظمت و خصوصیت آن دلالت می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳۷ – ۳

۳ – گشایش روزی ، از مظاهر رحمت الهی بر آدمی است .

و إذا أذقنا الناس رحمه . .. أَوَلم یروا أنّ اللّه یبسط الرزق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۵۰ – ۴،۵

۴ – باد و باران ، جلوه ای از رحمت خداوند برای انسان ها است .

یرسل الریاح . .. فتری الودق یخرج من خلله ... فانظر إلی ءاثر رحمت اللّه

۵ – رویش گیاهان و آباد شدن زمین ، پرتویی از رحمت خداوند بر آدمیان است .

فانظر إلی ءاثر رحمت اللّه کیف یحی الأرض بعد موتها

مراد از <آثار>، می تواند هر چیزی باشد که بر اثر باران، به دست می آید که غالب آنها گیاهان اند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۳۱ – ۷

۷ – اعطای پاداش مضاعف به همسران پیامبر در قبال عمل صالح شان ، نمودی از رحمت خداوند است .

و من یقنت منکنّ . .. نؤتها ... و أعتدنا لها رزقًا کریمًا

این که خداونـد، به هنگام هشـدار به همسـران پیامبر در آیه پیش، برای عـذاب، عـذاب کننده ای را نیاورده و تنها فرمود: <بر خداونـد، چنین امری آسـان است> و در این آیه، با فعل های <نؤتها> و <أعتـدنا> دخالت مستقیم خود را بیان کرده، می توان نکته بالا را به

دست آورد لازم به ذکر است که التفات از غیبت (یضاعف لها العذاب و کان ذلک علی اللّه یسیراً) به خطاب (<نؤتها> و <أعتدنا>) می تواند مؤید نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۵ - ۳

۳ - قرآن ، جلوه عزت و رحمت خداوند

و القرءان . .. تنزیل العزیز الرحیم

یادکرد دو صفت <عزت> و <رحمت> خداوند به هنگام نسبت دادن نزول قرآن به او، می تواند حاکی از برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۹ - ۲

۲ - مقام نبوت ، موهبت خداوند و جلوه ای از رحمت او است .

أم عندهم خزائن رحمه ربّک

مفسران بر این عقیده اند که آیه شریفه، درصدد پاسخ گفتن به کافران معترض به انتخاب پیامبراسلام برای رسالت است. ازاین رو مقصود از <رحمت> می تواند مقام نبوت و رسالت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۴۳ - ۶،۷

۶ - بازگشت و ازدیاد خانواده ایوب (ع) ، تبلور رحمت خدا به ایشان

و وهبنا له أهله . .. رحمه منّا

۷ - بازگشت خانواده (زن و فرزند) ، تبلور رحمت الهی برای مردان

و وهبنا له أهله . .. رحمه منّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۱۳

۱۳ - تجلی رحمت خداوند در آمرزش بندگان گنه کار

لاتقنطوا من رحمه اللّه إنّ اللّه یغفر الذنوب جمیعًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت

- ۴۱ - ۲ - ۷

۷ - نزول تدریجی قرآن ، جلوه ای از رحمت خداوندی

تنزیل من الرحمن الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۲ - ۴

۴ - نعمت های بی کران و توصیف ناپذیر بهشتی ، جلوه ای از غفران و رحمت گسترده الهی است .

نزلاً من غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۵۰ - ۲

۲ - نعمت ، وسعت و آسایش ، از مظاهر رحمت الهی است .

و لئن أذقنه رحمه منّا من بعد ضرّاء مسّته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵ - ۱۲

۱۲ - وحی ، تجلی رحمت و غفران بی پایان الهی است .

کذلک یوحی . .. ألا إنّ اللّه هوالغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۸ - ۹،۱۸

۹ - بهشت ، تجلی و نمود والای رحمت الهی است .

فریق فی الجنّه . .. لکن یدخل من یشاء فی رحمته

۱۸ - ولایت و نصرت الهی ، جلوه ای از رحمت او است .

یدخل من یشاء فی رحمته و الظلمون ما لهم من ولیّ و لا نصیر

از مقابله دو بخش از آیه شریقه (یدخل من یشاء فی رحمته> و <والظالمون. ..) مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۹ - ۴

۴ - اعطای روزی به خلق ، نمودی از لطف و رحمت و آگاهی خداوند به بندگان خویش

اللّه لطیف بعباده یرزق من

یشاء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۲۲ – ۲۰

۲۰ – برخورداری ها و نعمت های بی پایان بهشت ، نشانگر فضل و رحمت خدا است و نه رفاه و خوشی محدود کافران در دنیا .

یرزق من یشاء . .. و من کان یرید حرث الدنیا نؤته منها ... لهم ما یشاءون ... ذلک ه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۲۸ – ۴

۴ – باران های مفید و نافع ، جلوه ای از رحمت عام و گسترده الهی در عرصه هستی

ینزّل الغیث . .. و ینشر رحمته

<غیث> به معنای باران مفید و سودمند آمده است (مجمع البیان).

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۴۸ – ۱۱

۱۱ – تمامی امکانات دنیایی ، نمودی از رحمت الهی است .

و إنّا إذا أذقنا الإنسن منّا رحمه فرح بها

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که از ثروت و امکانات دنیوی، تعبیر به <رحمت> شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۳۲ – ۱۵

۱۵ – نبوت و رسالت ، تبلور رحمت الهی بر انسان ها

لولا نزّل . .. أهم یقسمون رحمت ربّک ... و رحمت ربّک خیر ممّایجمعون

از آن جا که آیات پیشین در مورد رسالت پیامبر(ص) بوده است، معلوم می شود که مراد از <رحمت ربّك> نبوت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۶ - ۱،۳،۵

۱- نزول قرآن ، جلوه ای از رحمت

الهی و در جهت رشد ، تعالی و تکامل خلق

إنّا أنزلنه . .. رحمه من ربّک

<رحمه> مفعول لأجله و علت برای <إنّا أنزلناه> است. وصف <ربّ> می رساند که آن نزول و این رحمت، در جهت ربوبیت خلق است.

۳- فرستادن رسولان ، رحمتی از جانب خداوند بر خلق

إنّا کنّا مرسلین . رحمه من ربّک

۵- هشدار ها و انذار های خداوند بر خلق ، جلوه رحمت و ربوبیت او نسبت به آنان

إنّا کنّا منذرین . .. رحمه من ربّک

با توجه به این که در آیات پیشین، پس از بیان نزول قرآن به وصف انذارگری حق تصریح شده است; عبارت <رحمه من ربّک>، می تواند فلسفه و خاستگاه این انذارگری را تبیین کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۹

۹- وجود اصل شفاعت در قیامت ، نمود رحمت گسترده خداوند است .

یوم لایغنی . .. إلاّ من رحم اللّه إنّه هو العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۰ - ۷

۷ - بهشت ، تجلی رحمت الهی در قیامت

فیدخلهم ربّهم فی رحمته

بنابراین که مراد از <رحمت> بهشت باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۲ - ۷

۷- وانهادن خلق به حال خویش و تبیین قوانین هدایت و راه یابی برای ایشان ، جلوه ای از رحمت عظیم الهی

و من قبله کتب موسی إمامًا و رحمه

از ارتباط <إماماً> با <رحمه> می توان مطلب یادشده را استفاده کرد; زیرا تنوین <رحمهً>، بیانگر عظمت و اهمیت است

و اطلاق <امام> بر کتابی که مجموعه قوانین است، از آن جهت است که با قوانین خویش راه سعادت را به خلق می نمایاند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۱۲ – ۲۵

۲۵ – پذیرش توبه مؤمنان ، جلوه رحمت خاص الهی ، نسبت به ایشان *

إنّ اللّه توّاب رحیم

از ارتباط <توّاب> با <رحیم>، مطلب بالا به دست می آید با توجه به این که گفته شده است: <رحیم> رحمت الهی در خصوص مؤمنان است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۱۴ – ۱۹،۲۰

۱۹ – پاداش کامل اعمال مؤمنان ، جلوه رحمت خاص الهی به اهل ایمان

لایلتکم من أعملکم شیئًا إنّ اللّه . .. رحیم

۲۰ – غفران و چشم پوشی از لغزش های اهل ایمان ، جلوه رحمت خاص الهی به مؤمنان

إنّ اللّه غفور رحیم

با توجه به این که واژه <رحیم> به معنای رحمت خاصه الهی در حق مؤمنان است; از ارتباط <غفور> و <رحیم> می توان به مطلب بالا ره برد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۲۸ – ۸

۸ – راهیابی متقین به بهشت ، جلوه ای از نیکی و رحمت گسترده خداوند

فمنّ اللّه علینا و وقینا عذاب السموم . .. إنّه هو البرّ الرحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۲ – ۲

۲ - نزول قرآن و تعلیم آن به انسان ، تبلور رحمت گسترده خداوند به خلق

الرحمن . علّم القرءان

اسناد تعلیم به اسم <رحمان>، بیانگر مطلب بالا است.

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۳ - ۴

۴ - ساختار وجودی انسان ، متناسب با نیاز های وی و نمودار رحمت آفریدگار

الرحمن . .. خلق الإنسن

ارتباط خلقت انسان با رحمانیت خداوند، می تواند در این جهت باشد که کیفیت آفرینش انسان، خود به گونه ای است که رحمت الهی را نسبت به این موجود می نمایاند; چه این که هر بعدی از ابعاد وجودی او، کامل و متناسب با نیازهای وی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵ - ۲

۲ - حرکت قانون مند خورشید و ماه ، نمودی از رحمت و نعمت الهی

الرحمن . .. الشّمس و القمر بحسبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۶ - ۲

۲ - نظام گیاهان با تنوع و قانون مداری خاص خویش ، نشانی از خداوند و رحمت او

و النجم و الشجر یسجدان

برداشت یاد شده با توجه به نکات زیر به دست می آید: الف) تعبیر <یسجدان> اشاره به انقیاد تکوینی و قانون مداری دارد; ب) آیات شریفه در مقام ارائه نمودهای آفرینش و رحمانیت خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷ - ۲

۲ - برافراشتگی آسمان ، جلوه دیگری از رحمت عام و گسترده خداوند

الرحمن . .. و السّماء رفعها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۱۱ - ۵

۵ - پوشش زیبای خوشه های خرما توسط غلاف ، جلوه ای از رحمت گسترده خداوند

الرحمن

. .. فيها فكهه و النخل ذات الأكمام

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - حديد - ۵۷ - ۹ - ۱۶

۱۶ - بعثت پيامبر (ص) و نزول قرآن ، جلوه اى از رأفت و رحمت خداوند بر خلق

هو الذى ينزّل . .. و إنّ اللّه بكم لرءوف رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - ملك - ۶۷ - ۲۸ - ۴،۵

۴ - زندگى پيروزمندانه مسلمانان ، جلوه رحمت خداوند بر آنان

إن أهلكنى اللّه و من معى أو رحمنا

برداشت ياد شده، با توجه به اين نكته است كه عبارت <أو رحمنا> در برابر <أهلكنى اللّه. ..> (هلاكت و شكست) قرار دارد.

۵ - حيات مؤمنان ، جلوه رحمت خداوند

أو رحمنا

مطلب ياد شده، از تعبير حيات مؤمنان به رحمت استفاده مى شود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۳۱ - ۳

۳ - بهشت ، مظهر رحمت الهى به انسان ها است .

يدخل من يشاء فى رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۸ - ۹

۹ - رخصت یافتن از جانب خداوند برای سخن گفتن در قیامت ، نشانگر برخورداری از رحمت گسترده او است .

من أذن له الرحمن

نشانه های وسعت رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۷ - ۸

۸ - نعمت های بهشت و پاداش تقواپیشگان در آن ، جلوه رحمت گسترده خداوند است .

جزاء من ربّك . .. الرحمن

نیاز به رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶ - ۲،۴

۲ آدمی، در هر مرتبه و با هر گونه عمل، برای رهایی از عذاب قیامت نیازمند رحمت خداوند است.

من یصرف عنه یومئذ فقد رحمه

<من> اسم موصول و از ادات عموم است، یعنی (هر کس) بنابراین مفاد صله آن <یصرف . .. > عمومیت داشته و شامل همه مردم می شود.

۴ پیامبر اکرم(ص) هم نیازمند رحمت الهی برای نجات از عذاب قیامت است.

قل إنی أخاف . .. من یصرف عنه یومئذ فقد رحمه

وسعت رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۱ - ۲

۲ رحمت خدا ، در دنیا فراگیر همه انسانهاست .

و إذا أذقنا الناس رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵ - ۳

۳ - خداوند ، دارای رحمت گسترده و فراگیر است .

الرحمن

<رحمان> بر مبالغه در رحمت دلالت داراد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۰ - ۲

۲ - فضل و رحمت خداوند ، شامل همه افراد امت اسلام

و لولا فضل اللّه علیكم و رحمته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۸ - ۴

۴ - رحمت خداوند نسبت به عذاب وی ، بسی وسیع و گسترده است .

عذاب ألیم . .. جنّت النعیم

مفرد آورده شدن <عذاب> در آیه پیش و جمع آوردن <جنّات> در این آیه كه مظهر رحمت خداوند است می توان اشعار به نكته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷ – ۱۰

۱۰ – رحمت و علم خداوند ، گسترده و فراگیر همه پدیده های عالم است .

ربّنا وسعت کلّ شیء رحمه و علمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۲ – ۳

۳ – خداوند ، رحمان (دارای رحمتی فراگیر) و رحیم (دارای مهری پایان ناپذیر) است .

تنزیل من الرحمن الرحیم

<رحمان> صیغه مبالغه و بیانگر گستردگی و فراگیری رحمت خداوند است. <رحیم> که بر وزن فعیل است (این وزن غالباً حاکی از عدم انفکاک صفت از ذات می باشد) بیانگر پایان ناپذیری آن است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۲۸ – ۴

۴ – باران های مفید و نافع ، جلوه ای از رحمت عام و گسترده الهی در عرصه هستی

ینزّل الغیث . .. و ینشر رحمته

<غیث> به معنای باران مفید و سودمند آمده است (مجمع البیان).

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۴۸ – ۱۲

۱۲ – رحمت الهی ، عام و فراگیر نسبت به تمامی انسان ها است .

و إنّا إذا أذقنا الإنسن منّا رحمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۷ - ۵

۵ - اعتقاد به فرزند داشتن خداوند ، ناسازگار با رحمت مطلقه الهی است . *

بما ضرب للرحمن مثلاً

ذکر <رحمان> در آیه شریفه، می تواند بیانگر این نکته باشد که خداوندی که رحمتش عام و گسترده است، چگونه می تواند برای خویش فرزندانی برگزیند و طبعاً عمده رحمت

خویش را متوجه آنان سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۹ - ۳،۵

۳ - توجه فرشتگان به رحمت گسترده الهی ، عامل عبادت همیشگی آنان به درگاه حق *

الملئکه الذین هم عبد الرحمن

ذکر <عباد الرحمان> به جای <عباد اللّه> و امثال آن، می تواند نشانگر این نکته باشد که ملائکه با توجه به رحمت گسترده خداوند، به عبادت او روی آورده اند.

۵ - توجه به رحمت گسترده الهی ، زمینه ساز گرایش به عبودیت و بندگی او *

الملئکه الذین هم عبد الرحمن

با الغای خصوصیت از فرشتگان، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۹،۱۰

۹- وجود اصل شفاعت در قیامت ، نمود رحمت گسترده خداوند است .

یوم لایغنی . .. إلاّ من رحم اللّه إنّه هو العزیز الرحیم

۱۰- اقتدار و عزت خداوند ، آمیخته با رحمت گسترده و جاودان او است .

هو العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۸ - ۱۶

۱۶- غفران و رحمت الهی ، گسترده و فراگیر نسبت به تمامی توبه کنندگان

أم یقولون افتریه قل إن افتریته فلا تملکون لی من اللّه شیئًا . .. و هو الغفور ال

با توجه به این که مخاطبان تهدید الهی در صدر آیه شریفه، کسانی اند که رسالت پیامبر(ص) و قرآن را انکار می کردند; تذکر <هو الغفور الرحیم> در پایان چنین آیه ای، بدان معنا است که در صورت توبه، حتی منکران رسالت هم مورد غفران قرار می گیرند.

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۴ - ۸،۱۱،۱۲

۸ - سنت اصیل و ازلی خداوند ، غفران و رحمتی گسترده و فرا گیر

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

۱۱ - حاکمیت یگانه خداوند بر هستی ، آمیخته با رحمت گسترده و ازلی او

و للّه ملک السموت و الأرض . .. و کان اللّه غفورًا رحیمًا

از ارتباط صدر و ذیل آیه شریفه، مطلب بالا قابل برداشت است.

۱۲ - غفران الهی ، از رحمت گسترده او نشأت یافته است ; نه نیاز و چشمداشت

و للّه ملک . .. و کان اللّه غفورًا رحیمًا

برداشت یاد شده بنابر این نکته است که <رحیماً> صفت <غفوراً> باشد; یعنی، خدا بخشاینده ای است که از سر رحمت می بخشاید; ونه مانند آدمیان که اگر می بخشند، در مقابل چشمداشتی از خلق یا خالق دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۲ - ۷

۷ - هر موجودی جز خدای یگانه ، فاقد علم و رحمت گسترده و شایستگی برای پرستش

هو اللّه الذی لا إله إلاّ هو علم الغیب و الشهده هو الرحمن الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۷ - ۵

۵ - خداوند ، دارای رحمتی گسترده بر انسان ها و تمام موجودات آسمان ها و زمین است .

ربّک . .. ربّ السموت و الأرض و ما بینهما الرحمن

<رحمان> صیغه مبالغه است و به قرینه <ربّک> و <ربّ السماوات>، مراد گسترش رحمت الهی بر تمام مشمولان ربوبیت او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۸ -

۷ – خداوند ، دارای رحمت گسترده است .

الرحمن

ویژگیهای رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۲۱ – ۲

۲ رحمت خدا ، در دنیا فراگیر همه انسانهاست .

و إذا أذقنا الناس رحمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۴۸ – ۱۲

۱۲ – رحمت الهی ، عام و فراگیر نسبت به تمامی انسان ها است .

و إنّا إذا أذقنا الإنسن منّا رحمه

یأس از رحمت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۳ – ۸

۸ انسان ها نبایـد علی رغم ارتکاب گناهان بسیار و یا گرفتار شدن به ارتداد ، از پذیرش توبه خویش و مغفرت و رحمت الهی مأیوس باشند .

و الذین عملوا السیئات . .. إن ربک من بعدها لغفور رحیم

کلمه <السیئات> جمع <سیئه> است و <ال> در آن مفید استغراق و شمول می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۶۴ – ۱۰

۱۰ – گنهکاران نباید از شمول فضل و رحمت خداوند ، ناامید باشند .

ثم تولیتم . .. فلولا فضل اللّه علیکم و رحمته

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۹ – ۲

۲ آدمی ، به هنگـام از دست دادن امکانـات و موهبت های دنیوی ، از رحمت الهی مأیوس شـده و تـدبیر خداونـد در هستی را منکر می شود .

و لئن أذقنا الإنسن . .. إنّه لیئوس کفور

<کفور> می تواند از کفر که به معنای انکار

است گرفته شـده باشـد. بر این اسـاس جمله <إنه ... کفـور> اشـاره به این دارد که: انسـان در پی برخوردار شـدن از نعمت و سلب آن نعمت از وی چنین می پندارد که تبدیلها و تغییرها در هستی به دست خداوند نیست و از اختیار او بیرون است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۶ – ۶

۶- یأس و ناامیدی از رحمت خداوند ، از گناهان بزرگ و امری بس نکوهیده

و من یقنط من رحمه ربّه إلاّ الضالّون

اینکه خداونـد یـأس از رحمت خویش را عمـل گمراهان قرار داد و مأیوسان را برابر گمراهان شـمرده است، بیانگر بزرگی این عمل است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳۶ – ۹

۹ – دل خوش شـدن به مظـاهر مـادی دنیـا ، به هنگـام برخورداری از آنهـا ، و مأیوس شـدن از رحمت خـدا ، با از دست دادن امکانات ، ناپسند و مذموم است .

و إذا أذقنا الناس رحمه فرحوا بها و إن تصبهم سیّئه . .. إذا هم یقنطون

آیه، درصدد توبیخ و سرزنش چنین روحیه ای است و <إذا> که فجاییه است، می تواند مؤید این نکته باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۱۳ – ۵

۵ – یأس از رحمت الهی و ثواب اخروی ، نشانه انسان های مورد غضب خداوند (یهودیان)

قومًا غضب اللّه علیهم قد یئسوا من الأخره

شاید منظور از <یأس از آخرت> ایمان نداشتن به قیامت نباشد؛ بلکه مقصود یأس از رحمت الهی در آخرت است. چه

این که یهود به عنوان مصداق <مغضوب علیهم> اصل قیامت را قبول داشتند; ولی در ویژگی های آن مردد بودند.

رحمان

{رحمان}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۰ - ۷

۷ - خداوند رحمان (دارای رحمت گسترده) ، پروردگار همه مردم است .

و إنّ ربّكم الرحمن

رحمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۱ - ۴،۱۰

۴ - خداوند ، رحمان (دارای رحمتی گسترده) و رحیم (مهربان) است .

بسم اللّه الرحمن الرحیم

۱۰ - عبداللّه بن سنان می گوید از امام صادق (ع) از معنای < بسم اللّه الرحمن الرحیم > سؤال کردم ، آن حضرت فرمود : < الباء بهاء اللّه و السین سناء اللّه و المیم مجد اللّه و روی بعضهم ملك اللّه واللّه إله كل شیء] و [الرحمن لجمیع العالم و الرحیم بالمؤمنین خاصه ;

<بای> بسم اللّه، نشانگر خوبی و حسن خداوند و <سین> اشاره به رفعت او و <میم> اشاره به مجد و عظمت اوست. و بعضی روایت کرده اند که:]میم[اشاره به ملك و سلطنت خداوند است و <اللّه> معبود همه چیز است]و[<رحمان> نظر به رحمت او در باره همه عالم و <رحیم> نظر به رحمت او فقط درباره مؤمنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۳ - ۱

۱ - خداوند رحمان (دارای رحمت گسترده) و رحیم (مهربان) است .

الرحمن الرحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه

– فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۶۳ – ۳

۳ – خداوند ، رحمان (دارای رحمتی گسترده) و رحیم (مهربان) است .

هو الرحمن الرحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۳۰ – ۶،۱۰

۶ امتی که پیامبر (ص) به سوی آنان مبعوث شد ، به خداوند رحمان کفر ورزیدند .

و هم یکفرون بالرحمن

۱۰ تنها خداوند رحمان ، مدبر و مربی پیامبر (ص)

قل هو ربی لا إله إلّا هو

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۱۰ – ۷

۷– < الله > و < الرحمن > از اسمای حسنای خداوند و از بهترین نام ها و برترین اوصاف او

ادعوا الله أو ادعوا الرحمن أيًّاما تدعوا فله الأسماء الحسنی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۱۸ – ۶

۶– رحمان ، از اسما و اوصاف خداوند است .

أعوذ بالرحمن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۲۶ – ۱۵

۱۵ - < رحمان > از اسما و صفات خداوند است .

للرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۴ - ۱۳

۱۳ - < رحمان > از اوصاف خداوند است .

کان للرحمن عصیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۵ - ۱۵

۱۵ - < رحمان > از اوصاف خداوند است .

عذاب من الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۱

۷- رحمان ، از اوصاف خداوند است .

وعد الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۹ - ۳

۳- رحمان (گسترده مهر) از اسما و صفات خداوند

أیّهم أشدّ علی الرحمن عتیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۵ - ۵

۵- < رحمان > ، از اوصاف خداوند است .

فلیمدد له الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۸ - ۵

۵- رحمان (گسترده مهر) ، از اسما و صفات خداوند است .

عند الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۸۵ - ۸

۸- < عن أبی عبدالله (ع) قال : سأل علیّ (ع) رسول اللّه (ص) عن تفسیر قوله < یوم نحشر المتّقین إلی الرحمن وفداً > فقال : یا علیّ إن الوفد لایکون إلاّ رکبانا . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده که فرمود: حضرت علی(ع) از رسول خدا(ص) درباره تفسیر سخن خداوند <یوم نحشر المتّقین إلی الرحمن وفداً> سؤال کرد،آن حضرت فرمود: ای علی! همانا <وفد>، نیست مگر مرکب سواران >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۸۷ - ۷

۷- رحمان ، از نام های خداوند و اوصاف او است .

من اتّخذ عند الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۸۸ - ۳

۳- رحمان ، از اسما و صفات خداوند است .

و قالوا اتّخذ الرحمن ولدًا

جلد

- نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۹۱ – ۳

۳- < رحمان > از اسامی و اوصاف خداوند ، و شناخته شده برای مردم عصر بعثت

أن دعوا للرحمن ولدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۹۲ – ۵

۵- رحمان ، از نام ها و اوصاف خداوند است .

و ما ینبغی للرحمن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۹۳ – ۶

۶ – < رحمان > ، از نام ها و اوصاف خداوند است .

إلّا ءاتی الرحمن عبدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵ – ۳

۳ – خداوند ، دارای رحمت گسترده و فراگیر است .

الرحمن

<رحمان> بر مبالغه در رحمت دلالت داراد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۳۶ – ۱۰

۱۰ – رحمان ، از اوصاف و اسمای مهم و برجسته خداوند

و هم بذکر الرحمن هم کفرون

از این که خداوند در معرفی کافران مستحق عذاب، اینان را منکران رحمانیت خویش دانسته است، برداشت یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۲۶ - ۴

۴ رحمان ، از اوصاف خداوند

الملك يومئذ الحقّ للرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۰ - ۵

۵ رحمان ، از اوصاف و نام های خداوند

اسجدوا للرحمن قالوا و ما الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان

- ۲۵ - ۶۳ - ۷

۷ رحمان ، از اوصاف خداوند

و عباد الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵ - ۲

۲ - خداوند ، رحمان (گسترده مهر) است .

من الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۰ - ۷

۷ - خداوند ، رحمان (گسترده مهر) و رحیم (مهربان) است .

بسم اللّه الرحمن الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۱ - ۹

۹ - < رحمان > از اوصاف خداوند است .

و خشی الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۵ - ۸

۸ - رحمان ، از اوصاف خداوند است .

الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۲۳ – ۱۰

۱۰ – رحمان ، از اوصاف خداوند

الرحمن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۵۲ – ۷

۷ – رحمان ، از اوصاف و نام های خداوند

الرحمن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۲ – ۳

۳ – خداوند ، رحمان (دارای رحمتی فراگیر) و رحیم (دارای مهری پایان ناپذیر) است .

تنزیل من الرحمن الرحیم

<رحمان> صیغه مبالغه و بیانگر گستردگی و فراگیری رحمت خداوند است. <رحیم> که بر وزن فعیل است (این وزن غالباً حاکی از عدم انفکاک صفت از ذات می باشد) بیانگر پایان ناپذیری آن است.

جلد – نام سوره –

سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۱ - ۱

۱ - خداوند ، رحمان (دارای رحمت گسترده و فراگیر) است .

الرحمن

صفت های <رحمان> و <رحیم> هر دو بیانگر رحمت الهی است. مفسران در پاسخ این سؤال که چرا در قرآن هر دو صفت در کنار هم آمده، نظریاتی ابراز داشته اند. از جمله آنها این است که خداوند دارای دو گونه رحمت است: رحمت عام و گسترده و رحمت خاص. <رحمان> بیانگر رحمت عام و <رحیم> بیانگر رحمت خاص است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۸ - ۷

۷ - < الرحمان > ، اسم برکت آفرین پروردگار

تبرک اسم ربّک

در صورتی که عبارت <اسم ربّک> در پایان سوره نظر به <الرحمان> در ابتدای سوره داشته باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۲ - ۵

۵ - خداوند ، < رحمان > (دارای رحمت گسترده) و < رحیم > (مهربان) است .

هو اللّه . .. هو الرحمن الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۳ - ۱۲

۱۲ - رحمان ، از اوصاف خداوند

الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۱۹ - ۴

۴ - رحمان ، از اوصاف خداوند

الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۲۰ - ۴

۴ - رحمان ، از اوصاف خداوند

الرحمن

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۲۹ - ۳

۳ - < رحمان > ، از اوصاف خداوند

هو الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۷ - ۷

۷ - < رحمان > ، از اسامی و اوصاف خداوند است .

الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۸ - ۸

۸ - < رحمان > ، از اسامی و اوصاف خداوند

الرحمن

معروفیت رحمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۲۶ - ۳

۳- رحمان ، نامی شناخته برای خداوند در میان یکتاپرستان ، مشرکان ، مؤمنان و کافران

قالوا اتّخذ الرحمن ولدًا

رحیم

رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ – حمد – ۱ – ۱ – ۴،۱۰

۴ – خداوند ، رحمان (دارای رحمتی گسترده) و رحیم (مهربان) است .

بسم اللّه الرحمن الرحیم

۱۰ – عبداللّه بن سنان می گوید از امام صادق (ع) از معنای < بسم اللّه الرحمن الرحیم > سؤال کردم ، آن حضرت فرمود : < الباء بهاء اللّه و السین سناء اللّه و المیم مجد اللّه و روی بعضهم ملك اللّه واللّه إله کل شیء] و [الرحمن لجمیع العالم و الرحیم بالمؤمنین خاصه ;

<بای> بسم اللّه، نشانگر خوبی و حسن خداوند و <سین> اشاره به رفعت او و <میم> اشاره به مجد و عظمت اوست. و بعضی روایت کرده اند که:]میم[اشاره به ملك و سلطنت خداوند است و <اللّه> معبود همه چیز است]و[

<رحمان> نظر به رحمت او در باره همه عالم و <رحیم> نظر به رحمت او فقط درباره مؤمنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۳ - ۱

۱ - خداوند رحمان (دارای رحمت گسترده) و رحیم (مهربان) است .

الرحمن الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۷ - ۵

۵ - خداوند ، تواب (بسیار توبه پذیر) و رحیم (مهربان) است .

إنه هو التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۴ - ۲۲

۲۲ - تنها خداوند ، تواب (بسیار توبه پذیر) و رحیم (مهربان) است .

إنه هو التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۸ - ۱۲

۱۲ - خداوند ، تواب (بسیار توبه پذیر) و رحیم (بسیار مهربان) است .

إنک أنت التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۳ - ۲۷

۲۷ - خداوند با مردمان رئوف و مهربان است .

إن اللّه بالناس لرءوف رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۶۰ – ۹

۹ – خداوند ، تواب (بسیار توبه پذیر) و رحیم (مهربان) است .

و أنا التواب الرحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۶۳ – ۳

۳ – خداوند ، رحمان (دارای رحمتی گسترده) و

رحیم (مهربان) است .

هو الرحمن الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۳ - ۹

۹ - خداوند ، غفور (آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

إن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۲ - ۷

۷ - خداوند ، غفور (آمرزنده گناهان) و رحیم (مهربان) است .

إن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹۲ - ۳

۳ - خداوند ، غفور (آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

فإن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۱۹۹ - ۹

۹ خداوند ، غفور و رحیم است .

ان اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۸ - ۷

۷ خداوند ، غفور و رحيم است .

و اللّه غفور رحيم

بنابراينكه <رحيم>، خبر پس از خبر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۶ - ۱۱،۱۲

۱۱ خداوند ، غفور و رحيم است .

فان اللّه غفور رحيم

۱۲ خداوند ، غفورى رحيم است .

فان اللّه غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۱ - ۱۵

۱۵ خداوند ، غفور (بسيار بخشاينده) و رحيم (بسيار مهربان) است .

و اللّه غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه

– فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۸۹ – ۷

۷ خداوند ، < غفور > (بسیار بخشنده) و < رحیم > (مهربان) است .

فان اللّه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۱۶ – ۱۰

۱۰ خداوند ، توّاب (بسیار توبه پذیر) و رحیم (بسیار مهربان) است .

انّ اللّه کان توّاباً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۲۳ – ۱۷

۱۷ خداوند همواره غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (بسیار مهربان) است .

انّ اللّه کان غفوراً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۲۵ – ۳۴

۳۴ خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

و اللّه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۶۴ – ۱۷

۱۷ خداوند ، توّاب (توبه پذیر) و رحیم (مهربان) است .

لوجدوا اللّه توّاباً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۶ - ۶

۶ خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

و کان اللّه غفوراً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۱۵

۱۵ خداوند < غفور > (بسیار آمرزنده) و < رحیم > (مهربان) است .

و کان اللّه غفوراً رحیماً

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۰۶ – ۵

۵ خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (بسیار مهربان) است .

إنّ اللّه کان غفوراً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۱۰ – ۱۳

۱۳ خداوند ، غفور و رحیم است .

یجداللّه غفوراً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۲۹ – ۱۳

۱۳ خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (بسیار مهربان) است .

فإنّ اللّه کان غفوراً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۵۲ – ۶

۶ خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (بسیار مهربان) است .

و کان اللّه غفوراً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۳ – ۴۷

۴۷ خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

فإنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۹ - ۸

۸ خداوند ، < غفور > (بسیار آمرزنده) و < رحیم > (بسیار مهربان) است .

إنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۴ - ۵

۵ خدا ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (بسیار مهربان) است .

و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۴ – مائده – ۵ – ۹۸ – ۵

۵ خداوند غفور (بسیار آمرزند) و رحیم (همواره مهربان) است .

و إنّ اللّه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۴ – ۲۷

۲۷ خداوند غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (مهربان) است.

فأنه غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۵ – ۲۰

۲۰ خداوند، غفور و رحیم است.

فإن ربک غفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶۵ – ۱۱

۱۱ خداوند غفور (آمرزنده گناهان) و رحیم (مهربان به بندگان) است.

لغفور رحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۵ – ۱۸

۱۸ خدا ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

إن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۷ - ۷

۷ خدا ، غفور (بسیار خطاپوش) و رحیم (بی نهایت مهربان) است .

و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۱ - ۱۹

۱۹ خدا ، غفور (آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۹ - ۱۹

۱۹ خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (دارای رحمت گسترده) است .

إن اللّه غفور رحیم

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۲ - ۱۰

۱۰ خداوند ، غفور (آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

إن اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۴ - ۱۱

۱۱ تنها خداوند ، تواب (بسیار توبه پذیر) و رحیم (مهربان) است .

و أن اللّه هو التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۷ - ۱۲،۱۳

۱۲ رأفت و رحمت گسترده الهی ، عامل پذیرش توبه مؤمنان

ثم تاب علیهم إنه بهم رءوف رحیم

۱۳ پایداری در طریق ایمان ، زمینه جلب رأفت و رحمت الهی

اتبعوه فی ساعه العسره . .. إنه بهم رءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۸ - ۲۰

۲۰ خداوند ، تواب (بسیار توبه پذیر) و رحیم (مهربان) است .

إن اللّه هو التواب الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۷ - ۱۲

۱۲ خدا ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

و هو الغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۱ - ۳

۳ خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

إن ربی لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۰ - ۷

۷ خداوند ، رحیم (مهربان

) و ودود (دوستدار بندگان) است .

إن ربی رحیم ودود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۳ - ۱۱

۱۱ خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

إن ربی غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۸ - ۱۲

۱۲ تنها خداوند ، غفور (آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

إنه هو الغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۶ - ۱۷

۱۷- خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

فإنک غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۴۹ - ۳

۳- خداوند ، غفور (آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

أنا الغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷ - ۵

۵- خداوند ، رؤوف و رحیم (مهربان) است .

إن ربّکم لرءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۸ - ۴

۴- خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) رحیم (مهربان) است .

إن الله لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۷ - ۵

۵- خداوند ، رؤوف (دارای مهر) و رحیم (مهربان) است .

فإن ربّکم لرءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷

- ۶۶ - ۹

۹- خداوند ، به انسان ها مهرورز و رحیم است .

إنه كان بكم رحيمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۵ - ۱۵

۱۵ - خدا ، < رءوف > و < رحیم > است .

إنّ اللّه بالناس لرءوف رحيم

مفسران <رأفت> را در جمله یاد شده کنایه از دفع ضرر و <رحمت> را کنایه از رساندن سود و منفعت گرفته اند. صدر آیه که شامل هر دو خصوصیت است می تواند مؤید این معنا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵ - ۵

۵ - خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (بسیار مهربان) است .

فإنّ اللّه غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۰ - ۳

۳ - خداوند ، رئوف و رحیم (مهربان) است .

و أنّ اللّه رءوف رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۲ - ۱۹

۱۹ - خداوند ، غفور (آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

و اللّه غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۳ - ۳۵

۳۵ - خداوند ، غفور (آمرزنده) و رحيم (مهربان) است .

فإنّ اللّه. .. غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۲۰

۲۰ - خداوند ، غفور (آمرزنده) و رحيم (مهربان) است .

إنّ

اللّه غفور رحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۶ – ۸

۸ خداوند ، به يقين غفور (آمرزنده) و رحيم (مهربان) است .

إنّه كان غفورًا رحيمًا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۷۰ – ۹

۹ خداوند ، غفور (آمرزنده) و رحيم (مهربان) است .

و كان اللّه غفورًا رحيمًا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۹ – ۷

۷ – خدا ، عزيز و رحيم است .

و إنّ ربّک لهو العزيز الرحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۶۸ – ۶

۶ – خداوند ، عزيز و رحيم است .

و إنّ ربّک لهو العزيز الرحيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۰۴ – ۶

۶ – خداوند ، عزيز و رحيم است .

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

کلمه <الرحیم> می تواند خبر بعد از خبر باشد. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۲ - ۶

۶ - خداوند ، عزیز و رحیم است .

إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بر این احتمال استوار است که کلمه <الرحیم> خبر دوم باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۰ - ۶

۶ - خداوند ، عزیز و رحیم است .

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

واژه <الرحیم> می تواند

خبر دوم باشد. برداشت یاد شده بر این احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۹ - ۶

۶ - خداوند ، عزیز و رحیم است .

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

کلمه <الرحیم> می تواند خبر بعد از خبر باشد و نه صفت برای <العزیز>. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۵ - ۶

۶ - خداوند ، عزیز و رحیم است .

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

<الرحیم> می تواند خبر دوم باشد، نه صفت برای <العزیز>. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۱ - ۶

۶ - خداوند ، عزیز و رحیم است .

و إنّ ربّک لهو العزیز الرحیم

برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است که <الرحیم> خبر دوم باشد; نه صفت <العزیز>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۷ - ۶

۶ - خداوند ، عزیز (پیروزمند شکست ناپذیر) و رحیم (مهربان) است .

علی العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۱ - ۹

۹ - خداوند ، غفور (آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

فإنّی غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۰ - ۷

۷ - خداوند ، رحمان (گسترده مهر) و رحیم (مهربان) است .

بسم اللّه الرحمن

الرحيم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۱۶ – ۶

۶ – خداوند ، غفور (آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

إنّه هو الغفور الرحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۵ – ۴

۴ – تنها ، خداوند ، عزیز (پیروز شکست ناپذیر) و رحیم (مهرورز) است .

و هو العزیز الرحیم

آوردن حرف <ال> تعریف در خبر، دلالت بر حصر می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۶ – ۶

۶ – خداوند ، عزیز (شکست ناپذیر) و رحیم (دارای رحمت گسترده) است .

ذلک . .. العزیز الرحیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۵ – ۱۶

۱۶ – خداوند ، همواره < غفور > (آمرزنده) و < رحیم > (مهربان) است .

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۲۴ – ۱۰

۱۰ – خداوند ، همواره بسيار آمرزنده (غفور) و مهربان (رحيم) است .

إنّ اللّه كان غفورًا رحيمًا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۴۳ – ۸

۸ – خداوند ، < رحيم > (مهربان) است .

و كان بالمؤمنين رحيمًا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۵۰ – ۳۲

۳۲ – خداوند ، < غفور > (بسيار آمرزنده

) و < رحیم > (بسیار با مهر) است .

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۹ - ۱۸

۱۸ - خداوند ، همواره < غفور > (بسیار آمرزنده) و < رحیم > (بسیار مهربان) است .

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۷۳ - ۱۲

۱۲ - خداوند ، < غفور > (بسیار آمرزشگر) و < رحیم > (بسیار مهربان) است .

و کان اللّه غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲ - ۷

۷ - خداوند ، < رحیم > (مهربان) و < غفور > (آمرزنده) است .

و هو الرحیم الغفور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۵ - ۲

۲ - خداوند ، عزیز (پیروزِ شکست ناپذیر) و رحیم (مهربان) است .

العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۵۸ - ۴

۴ - رحیم (مهربان) ، از اوصاف پروردگار است .

ربّ رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۱۴

۱۴ - تنها خداوند ، غفور (بسیار آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

إنّه هو الغفور الرحیم

آمدن ضمیر فصل <هو> بیانگر حصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱

- ۲ - ۳

۳ - خداوند ، رحمان (دارای رحمتی فراگیر) و رحیم (دارای مهری پایان ناپذیر) است .

تنزیل من الرحمن الرحیم

<رحمان> صیغه مبالغه و بیانگر گستردگی و فراگیری رحمت خداوند است. <رحیم> که بر وزن فعیل است (این وزن غالباً حاکی از عدم انفکاک صفت از ذات می باشد) بیانگر پایان ناپذیری آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۲ - ۳

۳ - خداوند ، غفور (آمرزنده) و رحیم (مهربان) است .

نزلاً من غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵ - ۱۱

۱۱ - خداوند ، غفور (آمرزنده گناهان) و رحیم (دارای مهری پایان ناپذیر) است .

ألا إنّ اللّه هو الغفور الرحیم

<غفور> صیغه مبالغه و بیانگر گستردگی غفران است و <رحیم> (بر وزن فعیل) حاکی از عدم انفکاک رحمت و پایان ناپذیری آن می باشد. گفتنی است که صفت های بر وزن فعیل، غالباً دلالت بر عدم انفکاک وصف از ذات می نماید (مانند علیم، قدیر، سخی و...).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۲ - ۷

۷- خداوند ، < عزیز > (قدرت مند شکست ناپذیر) و < رحیم > ، (دارای مهری پایان ناپذیر) است .

إنّه هو العزیز الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۸ – ۱۴

۱۴- خداوند ، < غفور > $ (بسیار آمرزنده) و < رحیم > (

مهربان) است .

و هو الغفور الرحيم

(بسیار آمرزنده) و <رحیم> (مهربان) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۴ - ۶

۶ - خداوند ، < غفور > (بسیار آمرزنده) و < رحیم > (مهربان) است .

و كان اللّه غفورًا رحيمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۵ - ۷

۷ - خداوند ، < غفور > (بسیار آمرزنده) و < رحیم > (بسیار مهربان) است .

و اللّه غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۲ - ۲۲

۲۲ - خداوند ، < توّاب > (بسیار توبه پذیر) و < رحیم > (مهربان) است .

إنّ اللّه توّاب رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۴ - ۱۷

۱۷ - خداوند ، < غفور > (بسیار آمرزنده) و < رحیم > (مهربان) است .

إنّ اللّه غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۸ - ۴

۴ - خداوند ، یگانه مبدأ نیکی (برّ) و رحمت گسترده (رحیم) ، در نظام وجود

إنّه هو البرّ الرحیم

ضمیر فصل <هو> بیانگر حصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۹ - ۱۵

۱۵ - خداوند نسبت به مردم ، < رؤوف > و < رحیم > (مهربان) است .

و إنّ اللّه بکم لرءوف رحیم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۸ - ۱۳

۱۳ - خداوند ، < غفور > (خطاپوش) و < رحیم > (مهربان) است .

و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۲ - ۱۴

۱۴ - خداوند ، < غفور > (آمرزنده) و < رحیم > (مهربان) است .

فإنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۰ - ۲۰

۲۰ - خداوند < رؤوف > و < رحیم > است .

إنّک رءوف رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۲ - ۵

۵ - خداوند ، < رحمان > (دارای رحمت گسترده) و < رحیم > (مهربان) است .

هو اللّه . .. هو الرحمن الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۷ - ۷

۷ - خداوند ، < قدیر > (توانای مطلق) و < غفور > (بسیار آمرزنده) و < رحیم > (مهربان) است .

و اللّه قدیر و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۲ - ۲۳

۲۳ - خداوند ، < غفور > (بسیار آمرزنده) و < رحیم > (مهربان) است .

إنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۴ - ۱۲

۱۲

- خداوند ، غفور (آمرزگار) و رحیم است .

فإنّ اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱ - ۹

۹ - خداوند ، غفور (آمرزگار) و رحیم است .

و اللّه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۲۰ - ۴۲

۴۲ - خداوند ، < غفور > (آمرزنده) و < رحیم > (مهربان) است .

إنّ اللّه غفور رحیم

رزق از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رزق

تفاوت در رزق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۷ - ۱۰

۱۰ وجود تفاوت در روزی و معیشت انسان ها ، مشیّت خداوند است .

و ترزق من تشاء بغیر حساب

زیرا فرموده هر کس را بخواهد روزی فراوان می دهد، و نفرموده است که به همه روزی فراوان داده می شود.

رزق خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۷ - ۷،۸،۱۰

۷ خداوند به هر کس ، به هر میزان که بخواهد ، روزی می دهد .

و ترزق من تشاء بغیر حساب

بنابراینکه مراد از <بغیر حساب>، نامحدود بودن اعطای روزی باشد.

۸ خداوند به هر کس که بخواهد ، خارج از اسباب و عوامل طبیعی روزی می دهد .

و ترزق من تشاء بغیر حساب

<بغیر حساب>، یعنی به وسیله ای که تحت محاسبه بشر نمی آید; و آن عبارت است از خارج بودن از اسباب طبیعی و عادی.

۱۰ وجود تفاوت در روزی و معیشت انسان ها ، مشیّت خداوند است .

و ترزق

من تشاء بغير حساب

زيرا فرموده هر كس را بخواهد روزى فراوان مى دهد، و نفرموده است كه به همه روزى فراوان داده مى شود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۷ - ۲۳،۲۵،۲۶

۲۳ برخوردارى حضرت مريم (س) ، از رزق ويژه الهى

وجد عندها رزقاً . .. قالت هو من عنداللّه

۲۵ خداوند هر كس را بخواهد ، بى حساب و خارج از اسباب و عوامل طبيعى ، روزى مى دهد .

انّ اللّه يرزق من يشاء بغير حساب

۲۶ وجود ميوه تابستانى در زمستان و بالعكس نزد مريم در عبادتگاه

وجد عندها رزقاً

امام باقر يا امام صادق (ع): . .. فكان (زكريا) يدخل عليها فيرى عندها ثمره الشّتاء فى الصيف و ثمره الصيف فى الشّتاء.

تفسير عياشى، ج ۱، ص ۱۷۰، ح ۳۸; نورالثقلين، ج ۱، ص ۳۳۲، ح ۱۱۲، ۱۱۴.

رزق مريم(س)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۷ - ۱۶،۱۷،۱۸،۲۳،۲۶

۱۶ هر گاه زكريا به عبادتگاه مريم وارد مى شد ، رزقى را نزد او مشاهده مى كرد .

كلما دخل عليها زكريا المحراب و جد عندها رزقاً

۱۷ شگفتى زكريا از مشاهده رزقى خاص ، نزد مريم (س)

و جد عندها رزقاً قال يا مريم انّى لك هذا

۱۸ پُرسش و استفسار زکریا از مریم (س) ، درباره رزقی که نزد او بود .

و جد عندها رزقاً قال یا مریم انّی لک هذا

۲۳ برخورداری حضرت مریم (س) ، از رزق ویژه الهی

وجد عندها رزقاً . .. قالت هو من

عنداللّه

۲۶ وجود میوه تابستانی در زمستان و بالعکس نزد مریم در عبادتگاه

وجد عندها رزقاً

امام باقر یا امام صادق (ع): . .. فکان (زکریا) یدخل علیها فیری عندها ثمره الشّتاء فی الصیف و ثمره الصیف فی الشّتاء.

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۷۰، ح ۳۸; نورالثقلین، ج ۱، ص ۳۳۲، ح ۱۱۲، ۱۱۴.

رسالت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رسالت

آثار انکار رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۵ - ۱۱

۱۱ انکار رسالت انبیا با توجیه پیدایش سختی های بیدارکننده به عواملی بی هدف ، موجب گرفتار شدن به عذاب الهی است .

قالوا قد مس ءاباءنا الضراء و السراء فأخذنهم بغته

آثار رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۹ - ۶

۶ سودمندی رسالت پیامبران برای همه مردم

و ارسلناک للنّاس رسولا

<لام> در <للناس> نظر به سودمندی رسالت حضرت محمد(ص) برای تمامی افراد دارد، و گر نه آن را با <الی> متعدّی می کرد و می فرمود: <الی النّاس رسولاً>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۹ - ۶

۶- رسالت فرستادگان الهی ، مستلزم آگاهی ایشان نسبت به همه امور غیبی نیست .

قل ما کنت . .. و ما أدری ما یفعل بی و لا بکم

خداوند، در این آیه از یک سو رسالت پیامبر(ص) را تأیید کرده و از سوی دیگر بیان داشته است که پیامبر ممکن است، حتی از سرنوشت شخص خویش بی اطلاع باشد; زیرا او تنها پیامدار انذارهای خداوند است و این منصب مستلزم اطلاع وی بر همه حقایق نیست.

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – بینه – ۹۸ – ۲ – ۴

۴ – فرستاده خدا بودن ، دلیل بیّنه بودن پیامبران است .

حتّی تأتیهم البیّنه . رسول من اللّه

آثار رسالت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۳۳ – ۵

۵ آمدن پیامبر (ص) ، همراه با هدایت (قرآن) و دین حق (اسلام) در راستای تکمیل نور الهی و تحقق اراده خداست .

و یأبی اللّه إلا أن یتم نوره . .. هو الذی أرسل رسوله بالهدی و دین الحق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۸۱ – ۴

۴ رسالت پیامبر (ص) از جانب خداوند ، مستلزم اطاعت بی چون و چرا از آن حضرت

فرح المخلفون بمقعدهم خلف رسول اللّه

از به کارگیری عنوان <رسول اللّه> استفاده می شود که این حیثیت (رسالت خدا) مستلزم اطاعت از پیامبر (ص) است به نحوی که تخلف از آن، آتش دوزخ را در پی دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۱۰۷ – ۵

۵- تحقق حکومت جهانی صالحان ، در پرتو دین اسلام و رسالت پیامبراکرم (ص) است .

و لقد کتبنا فی الزبور . .. و ما أرسلنک إلاّ رحمه للعلمین

با توجه به ارتباط دو آیه که در آیه اوّلی حکومت جهانی و در این آیه رسالت جهانی پیامبر(ص) را مطرح می کند برداشت یاد شده قابل استفاده است.

آثار رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۱۸ – ۶

۶- درخواست رهایی بنی اسرائیل از سوی موسی (ع) ، نشأت یافته از رسالت آن حضرت و نه انگیزه های قومی و طبقاتی

أن أدّوا . .. إنّی لکم رسول أمین

از تأکید موسی(ع) بر <إنّی لکم رسول أمین> استفاده می شود که آنچه آن حضرت به فرعونیان پیشنهاد کرده، نه از آن جهت است که با بنی اسرائیل پیوند نژادی و طبقاتی دارد; بلکه صرفاً در این سخن، پیامداری امین از جانب خداوند است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۲۲ – ۳

۳ – رسالت موسی (ع) ، خطری جدی برای فرعون و تحریک کننده او به مقابله ای پی گیر در برابر آن

ثمّ أدبر یسعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۲۳ – ۳

۳ – فرعون ، تأثیر رسالت موسی (ع) را بر دیگران پیش بینی کرده و از آن وحشت داشت .

فحشر فنادی

آثار رسالت نوح(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۱۶ – ۴

۴ – احساس خطر اشراف و زمامداران قوم نوح از گسترش دعوت وی

قالوا لئن لم تنته ینوح لتکوننّ من المرجومین

تهدید سران قوم نوح به سخت ترین مجازات همچون رجم، نشانگر نگرانی شدید آنان است.

آینده رسالت زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۹ - ۷

۷- نگرانی زکریا (ع) نسبت به آینده رسالت خویش با نبود فرزند و وارثی در

زندگی اش

ربِّ لاتذرنی فردًا و أنت خیرالورثین

ممکن است درخواست زکریا(ع) از خداوند برای فرزنددار شدنش به خاطر مسائل اجتماعی باشد; یعنی، آن حضرت خواسته است رسالتش و دستاوردهای آن نگه داری شده و تداوم یابد.

ابلاغ رسالت به هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۱۴

۱۴ - خداوند ، موسی (ع) را مأمور ابلاغ حکم رسالت به هارون کرد و از او خواست وی را به سستی نورزیدن در ذکر خدا توصیه کند .

اذهب أنت و أخوک بَایتی و لاتنیا فی ذکری

خطاب به موسی(ع) در وظایف مشترک بین او و هارون(ع) اقتضا می کند که موسی(ع) دستورات ارائه شده را به هارون(ع) برساند.

ابلاغ رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴۰ - ۶

۶ خداوند از اینکه پیامبر (ص) وظیفه خویش (ابلاغ رسالت) را به تحقق تهدید های اعلام شده وابسته بداند ، برحذر داشت .

و إن مَّا نرینّک بعض الذی نعدهم. .. فإنما علیک البلغ

ابلاغ رسالت نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۵ - ۳

۳ نوح (ع) پس از انتخابش به رسالت ، پیامبری خویش را به مردم اعلام کرد .

إنی لکم نذیر مبین

اجرت رسالت نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۲ - ۲،۳

۲ حضرت نوح (ع) ، برای انجام رسالت خویش ، از مردم کمترین مزدی مطالبه نمی کرد .

فإن تولیتم فما سألتکم

من أجر

۳ حضرت نوح (ع) خود را فرستاده خداوند دانسته و اجر و مزد خود را نیز تنها بر عهده او اعلام کرد .

إن کان کبر علیکم مقامی و تذکیری بأیت اللّه . .. فإن تولیتم فما سألتکم من أجر إن

اعلام رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۱

۱ - خداوند ، موسی و هارون (ع) را به حضور بی باکانه و بی درنگ نزد فرعون و آگاه ساختن او از رسالت خویش فرمان داد .

لاتخافا . .. فأتیاه فقولا إنّا رسولا ربّک

<فأتیاه> عطف بر <لاتخافا> و تفریع بر آن است. یعنی حال که امنیت و حفاظت شما تأمین گردید بدون ترس و نگرانی نزد فرعون بروید. <فاء> عاطفه برای تعقیب است و دلالت دارد که نباید بین دو کار فاصله غیر متعارفی وجود داشته باشد.

اعلام رسالت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۱

۱ - خداوند ، موسی و هارون (ع) را به حضور بی باکانه و بی درنگ نزد فرعون و آگاه ساختن او از رسالت خویش فرمان داد .

لاتخافا . .. فأتیاه فقولا إنّا رسولا ربّک

<فأتیاه> عطف بر <لاتخافا> و تفریع بر آن است. یعنی حال که امنیت و حفاظت شما تأمین گردید بدون ترس و نگرانی نزد فرعون بروید. <فاء> عاطفه برای تعقیب است و دلالت دارد که نباید بین دو کار فاصله غیر متعارفی وجود داشته باشد.

انبیا و مزد رسالت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

– هود – ۱۱ – ۵۱ – ۲

۲ پیامبران ، منزه از مطالبه اجر و مزد از مردم ، به خاطر ابلاغ رسالت و تبلیغ معارف دین

یقوم لاأسئلکم علیه أجرًا

انجام رسالت دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۲۶ – ۸،۹

۸ – حضرت ابراهیم (ع) ، وقتی محیط را برای انجام رسالت اش مساعد ندید ، تصمیم به هجرت از آنجا گرفت .

قالوا . .. حرّقوه فأنجیه اللّه من النار ... و قال إنّی مهاجر إلی ربّی

۹ – در صورت مساعد نبودن محیط برای انجام رسالت دینی ، شایسته است که از آن محیط ، هجرت شود .

قالوا . .. أو حرّقوه فأنجیه اللّه من النار ... و قال إنّی مهاجر إلی ربّی

انجام رسالت موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۹ – ۱

۱ – موسی و هارون (ع) با ابلاغ پیام های وحی الهی به فرعون ، مأموریت خویش را به انجام رساندند .

فقولا له . .. قال فمن ربّکما

آیات گذشته، جملگی سخن خداوند با موسی و هارون(ع) بود; ولی از مواجهه آنان با فرعون و آنچه روی داده، در این آیات سخنی نیست. از پاسخ فرعون برمی آید که آنان پیام خویش را به وی رساندند و پاسخ او را دریافت کردند.

انجام رسالت هارون(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۹ – ۱

۱ - موسی و هارون (ع) با ابلاغ پیام های وحی الهی به فرعون ، مأموریت خویش را

به انجام رساندند .

فقولا له . .. قال فمن ربّكما

آیات گذشته، جملگی سخن خداوند با موسی و هارون(ع) بود; ولی از مواجهه آنان با فرعون و آنچه روی داده، در این آیات سخنی نیست. از پاسخ فرعون برمی آید که آنان پیام خویش را به وی رساندند و پاسخ او را دریافت کردند.

انکار رسالت عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۰ - ۳۷،۳۸

۳۷ گروهی از بنی اسرائیل عصر عیسی (ع) ، رسالت وی را منکر و در زمره کافران بودند .

فقال الذین کفروا منهم ان هذا الا سحر مبین

۳۸ انکار رسالت عیسی (ع) کفر است .

فقال الذین کفروا منهم ان هذا الا سحر مبین

انکار رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۴ - ۱۳

۱۳ پندار غلط جاودانگی پیامبر (ص) ، موجب ارتداد و واپسگرایی برخی از مبارزان احد ، و انکار رسالت آن حضرت پس از شایعه قتل ایشان

افاین مات او قتل انقلبتم علی اعقابکم

مفسران در شأن نزول آیه گفته اند: آنگاه که خبر قتل پیامبر(ص) در بین مردم شایع شد، برخی از مسلمانان اظهار داشتند که اگر محمّد(ص) پیامبر بود، کشته نمی شد. (مجمع البیان، ذیل آیه.)

انکار رسالت نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۶۳ – ۴

۴ اشراف قوم نوح به دلیل نامعقول شمردن پیامبری برای فردی از بشر ، رسالت وی را انکار کردند .

إنا لنريک فی ضلل مبین . .. أو

عجبتم أن جاءكم ذكر من ربكم على رجل منكم

اولين رسالت شعيب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۳۶ - ۴

۴ - نخستين پيام شعيب (ع) به مردم مدين ، دعوت به خداپرستى و اميدوارى به روزواپسين بود .

إلى مدين أخاهم شعيبًا فقال يقوم اعبدوا اللّه و ارجوا اليوم الأخر

اولين رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۳ - ۲

۲ - به بزرگى ياد كردن خداوند و اظهار توحيد ربوبى او ، از نخستين برنامه هاى رسالت پيامبر (ص)

و ربّك فكبّر

برداشت ياد شده مبتنى بر اين احتمال است كه مقصود از <فكبر> به بزرگى ياد كردن خداوند در ميان مردم باشد; مثلاً بگويد: اللّه أكبر و. .. .

اولين رسالت موسى(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - ابراهيم - ۱۴ - ۶ - ۵

۵- موسى (ع) از قومش درخواست كرد كه همواره به خاطر داشته باشند كه خداوند عامل رهايى آنان از شكنجه و كشتار فرعونيان بود .

إذ قال موسى لقومه اذكروا نعمه الله عليكم إذ أنجكم من ءال فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۶ - ۲،۴

۲ - حرکت به سوی فرعون و اشراف پیرامون وی ، نخستین رسالت موسی و هارون (ع)

ثمّ أرسلنا موسی و أخاه هرون . .. إلی فرعون و ملإیه

۴ - حاکمیت سرکوبگر فرعون ، مانع از آزادی مردم و روی آوردن موسی به هدایت آنان ، در مرحله نخست

ثمّ أرسلنا

موسی . .. إلی فرعون و ملإیه

با توجه به این که در آیات پیشین، وقتی سخن از <انبیا> به میان می آمد، رسالت آنان به سوی توده های مردم مد نظر بود; ولی در مورد موسی(ع) سخن از رسالت او به سوی فرعون به میان آمده است، می توان گفت که حرکت حضرت موسی به سوی فرعون، بدان جهت بود که نظام فرعونی، مانع از آزادی مردم و گرایش آنان به موسی و به عبارت دیگر سدی میان او و مردم بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۸ - ۳

۳ - نخستین مأموریت موسی (ع) ، حرکت به سوی فرعون بود .

و فی موسی إذ أرسلنه إلی فرعون

اولین رسالت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۶ - ۲

۲ - حرکت به سوی فرعون و اشراف پیرامون وی ، نخستین رسالت موسی و هارون (ع)

ثمّ أرسلنا موسی و أخاه هرون . .. إلی فرعون و ملإیه

اهداف رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۳ - ۱۰

۱۰ گرایش مردم به تقواپیشگی در پرتو رسالت انبیا ، از اهداف نزول دین و و معارف الهی است .

أن جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم لینذرکم و لتتقوا

<لتتقوا> عطف بر <لینـذرکم> است و در نتیجه نیل مردم به تقوا از اهداف آمدن ذکر و معارف دین می باشد. و چون بیان این هدف در پی <لینذرکم> ذکر شده است، می توان گفت

نیل انسانها به تقواپیشگی در پرتو امداد و اندرز پیامبران امکان پذیر است.

اهداف رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷۰ - ۲

۲ - انذار و اخطار به انسان ها ، از اهداف رسالت پیامبراسلام (ص)

و ما علّمنه الشعر و ما ینبغی له . .. لینذر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۲

۲ - رفع اختلافات دینی و زدودن شک و تردید درباره حقایق آن ، از اهداف رسالت پیامبراکرم (ص)

و ما تفرّقوا . .. لفی شک منه مریب . فلذلک فادع

<ذلک> می تواند اشاره به شک و تردیدهایی باشد که از تفرقه افکنی های پیشینیان اهل کتاب، دامنگیر آنان شده بود (و إنّ الذین أورثوا الکتاب لفی شک منه مریب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۱۲ - ۵

۵ - سخت گیری بر کافران ، مقتضای ربوبیت خداوند و در جهت پیشبرد اهداف رسالت پیامبر (ص) است .

ربّک

اهداف رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۳ - ۵،۶

۵ موسی (ع) پیامبری از جانب خداوند برای ارشاد و هدایت فرعون زمان خویش و بزرگان دربار وی

إلی فرعون و ملإیه

کلمه <فرعون> عنوان و لقب پادشاهان و حاکمان بزرگ مصر در عصرهای گذشته بوده است.

۶ ارشاد اهرم های اصلی نظام فرعونی (فرعون و کارگزاران ارشد وی) نخستین و مهمترین رسالت موسی (ع)

إلی فرعون و ملإیه

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۲ - ۹

۹ - مبارزه با فسق و تجاوز ، هدف اساسی موسی (ع) در رویارویی با فرعون و دارودسته وی

إلی فرعون و ملإیْه إنّهم کانوا قومًا فسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۹ - ۲

$۲ - دعوت فرعون به خشیت از خداوند ، از اهداف رسالت موسی (ع)

فتخشی

- دعوت فرعون به خشیت از خداوند، از اهداف رسالت موسی(ع)

اهداف رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۸

۸ بیم دادن از عذاب الهی ، از اهداف مهم رسالت هود

أن جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم لینذرکم

اهمیت رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۸ - ۴

۴ هدف از اعطای معجزه و دلیل های روشن به پیامبران ، تدبیر امر نبوت و پیشبرد هدف های رسالت آنان است . *

إن کنت علی بیّنه من ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۶۳ – ۴

۴ هدف از اعطای معجزه و دلیل های روشن به پیامبران ، تدبیر امر نبوت و پیشبرد هدف های رسالت آنان است . *

إن کنت علی بیّنه من ربی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۸ – ۴

۴ هدف از اعطای معجزه و دلایل روشن به پیامبران ، تدبیر امر نبوت و پیشبرد هدف های رسالت آنان

است . *

إن کنت علی بیّنه من ربی

برداشت فوق، احتمالی است که می توان از اضافه <رب> به یای متکلم استفاده کرد.

اهمیت رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶۷ - ۳

۳ - پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ عظمت رسالت خویش و موضوع قیامت و توحید الهی به مردم

قل هو نبؤا عظیم

اهمیت رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۳ - ۹

۹ - هدایت بنی اسراییل ، هدف رسالت موسی (ع) بوده است .

و لقد ءاتینا موسی الکتب . .. و جعلنه هدًی لبنی إسرءیل

ایمان به رسالت نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۴ - ۲

۲ گروهی از قوم نوح (ع) رسالت وی را تصدیق کرده و پیامهایش را پذیرفتند .

فکذبوه فانجینه و الذین معه

جمله <أغرقنا الذین کذبوا . .. > دلالت می کند بر اینکه مراد از <الذین معه> مؤمنان و تصدیق کنندگان آیات الهی است.

برگزیدگان خدا و رسالت ملائکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۰ - ۹

۹- مقـام والای برگزیـدگان خداونـد ، مـانع تعجب و کنجکـاوی آنـان دربـاره رسالت های الهی فرشـتگان و کسب اطلاعات درباره افعال خداوند نیست .

قالت أنّی یکون لی غلم و لم یمسسنی بشر

بنی اسرائیل و رسالت عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۰ - ۳۵

۳۵ بنی اسرائیل در قلمرو و

مخاطب رسالت حضرت مسیح (ع)

و اذ کففت بنی اسرءیل عنک اذ جئتهم بالبینت

بی تأثیری ممانعت از رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳ - ۵

۵ - حق ستیزی کافران ، بی تأثیر در برنامه های الهی و در سد کردن راه رسالت

و کذّبوا. .. و کلّ أمر مستقرّ

پاداش رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۱ - ۶

۶ خداوند ، اعطا کننده پاداش رسالت به پیامبران خویش

إن أجری إلّا علی الذی فطرنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۹ - ۹

۹ - خداوند ، به پیامبران ، در مقابل تبلیغ رسالت های الهی ، پاداش می دهد .

الذین یبلّغون رسلت اللّه . .. و کفی باللّه حسیبًا

پاداش رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۷

۷ - جایگاه رفیع پیامبر (ص) در سرای آخرت ، پاداش رسالت او از جانب خداوند

إنّ الذی فرض علیک القرءان لرادّک إلی معاد

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از <معاد> جایگاه اخروی پیامبر(ص) باشد. بنابراین مفاد آیه چنین می شود: آن کسی که این بار سنگین رسالت را بر دوش تو نهاد، قطعاً پاداشی به تو در قبال آن خواهد داد که در وصف نگنجد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۴۶ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، هیچ اجر و پاداشی از کافران

در قبال رسالت خویش درخواست نکرد .

أم تسئلهم أجرًا

پرسش از رسالت ملائکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۸ - ۱

۱- در پی جویا شدن ابراهیم (ع) از مأموریت اصلی مأموران الهی (فرشتگان) آنان هلاکت قوم تبهکار (قوم لوط) را مأموریت اصلی خویش معرفی کردند .

قال فما خطبکم أیّها المرسلون . قالوا إنا أُرسلنا إلی قوم مجرمین

تأییدات رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۶ - ۹

۹ - رسالت موسی (ع) ، رسالتی دشوار و نیازمند آیات ، دلایل و تأیید های متعدد

بایتنا

تبلیغ رسالت ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۱ - ۲

۲ - لوط (ع) ، پیامبری بود که تعالیم ابراهیم (ع) را ترویج می کرد .

قال ربّ انصرنی . .. و لمّا جاءت رسلنا إبرهیم بالبشری

این که فرستادگان خداوند برای درهم کوبیدن شهر قوم لوط(سدوم)، نزد ابراهیم(ع) رفتند و با او مأموریت خود را در میان گذاشتند، نشان می دهد که ابراهیم(ع) پیامبرِ صاحب شریعت بوده و لوط(ع) تعالیم او را تبلیغ می کرده است.

تبلیغ رسالت عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۳ - ۱۱

۱۱ تبلیغ حقانیت رسالت عیسی (ع) ، پس از نزول مائده آسمانی ، تعهد و میثاق حواریون با وی

قالوا . .. و نکون علیها من الشهدین

تبیین قلمرو رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۵ - ۱

۱- پیامبر (ص) ، مأمور بیان قلمرو رسالت و وظیفه اصلی خویش برای مردم

قل إنّما أُنذرکم بالوحی

تداوم رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۴۷ - ۳

۳ - پیامبران ، مأمور به ادامه رسالت خود در میان مردم تا پایان عمر ، بدون ایجاد هیچ وقفه ای در این امر خطیر

و أرسلنه إلی مائه ألف أو یزیدون

فرستاده شدن یونس(ع) به سوی قوم خود، برای دعوت آنان به ایمان پس از گریختن او از میان آنان و ترک دعوت ایشان می تواند گویای برداشت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۹ - ۲

۲- رسالت پیامبر اکرم (ص) ، در تداوم خط رسالت فرستادگان الهی

قل ما کنت بدعًا من الرسل

تعبیر <ما کنت بدعًا من الرسل> بدین معنا است که رسالت پیامبر اسلام(ص)، بدعت و امری بی سابقه نیست که پذیرش و درک آن، برای مردم دشوار باشد.

تداوم رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۹ - ۱۵

۱۵ محمّد(ص) خاتم پیامبران و رسالتش جهانشمول و فراگیر تا نهایت تاریخ است.

و أوحی إلیّ هذا القرءان لأنذرکم به و من بلغ

جهانشـمولی رسـالت پیـامبر(ص) و خـاتمیت آن از عموم <من بلغ> که شامل تمامی افراد در همه عصـرها می شود، اسـتفاده شده است.

تداوم رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۸ - ۲

۲

- رسالت پیامبراکرم (ص) ، ادامه رسالت موسی و سایر پیامبران بود ; نه امری ناآشنا و دور از انتظار .

و لقد ءاتینا بنی إسرءیل . .. و النبوّه ... ثمّ جعلنک علی شریعه من الأمر

الف و لام <الأمر> در این آیه، می توانـد برای عهد ذکری باشد و نظر به امر رسالت و اعطای کتاب و حکومت داشـته باشـد که در آیات پیشین بیان شده است.

تداوم رسالت یونس(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۴۷ - ۱

۱ - یونس (ع) ، پس از نجات از شکم ماهی ، مجدداً از سوی خداوند مأمور ادامه رسالت خود در میان قومش گردید .

فنبذنه بالعراء . .. و أرسلنه إلی مائه ألف

ترس از رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۳ - ۳

۳ - فرعون ، تأثیر رسالت موسی (ع) را بر دیگران پیش بینی کرده و از آن وحشت داشت .

فحشر فنادی

تشابه رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۰ - ۲

۲ پیـامبر (ص) در رسـالت و تلقّی وحی هماننـد پیـامبران امت هـای پیشـین و برخورد امتش بـا وی همسان برخورد امت های پیشین با پیامبران خویش

کذلک أرسلنک فی أُمّه قد خلت من قبلها أمم لتتلوا علیهم الذی أوحینا إلیک

تشبیه در جمله <کذلک أرسلناک . ..> مقتضـی مشبه، مشبه به و وجه شبه می باشد. گفته شده مشبّه <ارسال پیامبر در امت

خویش>، مشبه به <ارسال پیامبران در امتهای

گذشته> و وجه شبه <حقایقی است که از آیات قبل و نیز آیه مورد بحث می توان استفاده کرد>. از آن حقایق است نفس رسالت، تلقی وحی، وظیفه پیامبری، هدف ارسال (لتتلوا علیهم ...)، برخورد امتها، سرنوشت ایشان، سنت خداوند در امر هدایت و اضلال مردم پس از ارسال پیامبران (قل إن الله یضل من یشاء و یهدی إلیه من أناب) و ... .

تشبیه رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۰ - ۲

۲ پیامبر (ص) در رسالت و تلقّی وحی همانند پیامبران امت های پیشین و برخورد امتش با وی همسان برخورد امت های پیشین با پیامبران خویش

کذلک أرسلنک فی أُمّه قد خلت من قبلها أمم لتتلوا علیهم الذی أوحینا إلیک

تشبیه در جمله <کذلک أرسلناک . ..> مقتضی مشبه، مشبه به و وجه شبه می باشد. گفته شده مشبّه <ارسال پیامبر در امت خویش>، مشبه به <ارسال پیامبران در امتهای گذشته> و وجه شبه <حقایقی است که از آیات قبل و نیز آیه مورد بحث می توان استفاده کرد>. از آن حقایق است نفس رسالت، تلقی وحی، وظیفه پیامبری، هدف ارسال (لتتلوا علیهم ...)، برخورد امتها، سرنوشت ایشان، سنت خداوند در امر هدایت و اضلال مردم پس از ارسال پیامبران (قل إن الله یضل من یشاء و یهدی إلیه من أناب) و ... .

تعدد رسالت نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۲ - ۱

۱ نوح (ع) ، پیامبری از جانب خداوند و حامل رسالت های متعدد

أبلغکم رسلت ربی

تفاوت

نبوت با رسالت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۳۰ – ۱۰

۱۰- < عن یزید الکناسی قال : سألت أباجعفر (ع) أکان عیسی بن مریم حین تکلّم فی المهد حجه اللّه علی أهل زمانه ؟ فقال : کان یومئذ نبیّاً حجه اللّه غیر مرسل ، أما تسمع لقوله حین قال : < إنّی عبداللّه آتانی الکتاب و جعلنی نبیّاً > . . . فلمّا بلغ عیسی سبع سنین تکلّم بالنبوه والرساله حین أوحی اللّه تعالی إلیه ;

از یزید کناسی نقل شده که گفت: از امام باقر(ع) سؤال کردم آیا عیسی بن مریم(ع) آن گاه که در گهواره بود حجت خدا بر اهل زمانش بود؟ فرمود: (عیسی(ع)) در آن زمان پیامبر و حجت خدا بود، اما مأموریت رسالت نداشت، آیا سخن او را نمی شنوی آن گاه که گفت: <. .. و جعلنی نبیّاً> ... پس آن گاه که به هفت سالگی رسید، ابراز نبوت و رسالت کرد، همان هنگام که خدا به او وحی کرد.>.

تکذیب رسالت شعیب(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۹۰ – ۲

۲ گروهی از اشراف و بزرگان مدین رسالت شعیب را انکار کردند و گروهی از آنان به وی ایمان آوردند .

و قال الملأ الذین کفروا من قومه

در برداشت فوق <الذین . .. > قید احترازی گرفته شده است; یعنی <ملأ> دو گروه بودند: گروهی کافر و گروهی مؤمن.

تکذیب رسالت موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۲۲ – ۱

۱ – فرعون

، به تکذیب گفته های موسی (ع) اکتفا نکرده سرسختانه به مخالفت با او پرداخت .

ثمّ أدبر یسعی

حرف <ثمّ> در این آیه، برای تراخی رتبی است; یعنی، ادبار فرعون، نارواتر از تکذیب او بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۵ - ۶

۶ - خداوند ، فرعون را به دلیل تکذیب رسالت و معجزه موسی (ع) و عصیانگری و ادعای ربوبیت ، هلاک ساخت .

فکذّب و عصی . .. فقال أنا ربّکم الأعلی . فأخذه اللّه نکال الأخره و الأولی

می توان گفت: فاء در <فأخذه اللّه>، کیفر را بر تمام کارهای فرعون که در آیات قبل آمده بود، تفریع کرده است.

تکمیل رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۴ - ۲

۲ - اقدام خداوند به تکمیل و به انجام رساندن امر رسالت موسی (ع) با نازل کردن تورات

و ما کنت بجانب الغربیّ إذ قضینا إلی موسی الأمر

<قضاء> به معنای به انجام رساندن است. به کارگیری واژه یاد شده نشان می دهد که اعطای تورات به موسی(ع) مکمل و پایان بخش امر رسالت او می باشد.

جهان شمولی رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۶ - ۱،۱۲

۱- تمامی امت ها و جوامع ، تحت پوشش رسالت پیامبران مبعوث شده از سوی خداوند

و لقد بعثنا فی کلّ أُمّه رسولاً

۱۲- گستره همه مناطق زمین که جوامع انسانی در آن جا ها وجود داشته شاهد اعزام پیامبران خدا به سوی خود .

و لقد

بعثنا فی کلّ أمّه رسولاً . .. فسیروا فی الأرض فانظروا

<فا> در <فسیروا> تفریع است. دعوت از مردم برای جهانگردی، پس از بیان بعثت انبیا در میان هر امتی، به این معناست که: گستره زمین شاهد وضعیت و عاقبت کسانی است که انبیای الهی را تکذیب کردند. در نتیجه می توان آثار آنان را پیدا کرد و مورد مطالعه قرار داد.

جهان شمولی رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۰ - ۳

۳ رسالت پیامبر (ص) رسالتی جهانی و برای همه مردمان

یأیها الناس قد جاءکم الرسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۸ - ۱۱

۱۱ گستره دین اسلام و حکومت و ولایت پیامبر (ص) ، فراگیر پیروان دیگر ادیان آسمانی

فاحکم بینهم بما أنزل اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۴

۴ گستره حکومت پیامبر (ص) و دیانت اسلام فراگیر همه مردمان و پیروان دیگر ادیان آسمانی

و إن احکم بینهم بما أنزل اللّه

برداشت فوق بر این اساس است که ضمیر <بینهم> به قرینه آیات گذشته به اهل کتاب (یهودیان و مسیحیان) برگردانده شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۸ - ۲۰

۲۰ اهل کتاب در حیطه دعوت و رسالت پیامبر (ص)

یاهل الکتب . .. فلاتأس علی القوم الکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۹ - ۱۴،۱۵

۱۴ پیامبر(ص)، وظیفه دار

انذار مردم در تمامی تاریخ

و أوحی إلیّ هذا القرءان لأنذرکم به و من بلغ

جمله <من بلغ> عطف بر ضمیر خطاب <انذرکم> است. لذا معنی آیه چنین می شود: <لانذر من بلغ>. و چون فاعل <انذر> پیامبر(ص) است، بنابراین وظیفه آن حضرت مستمر و جاری در تاریخ است.

۱۵ محمّد(ص) خاتم پیامبران و رسالتش جهانشمول و فراگیر تا نهایت تاریخ است.

و أوحی إلیّ هذا القرءان لأنذرکم به و من بلغ

جهانشمولی رسالت پیامبر(ص) و خاتمیت آن از عموم <من بلغ> که شامل تمامی افراد در همه عصرها می شود، استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۰ - ۱۴،۱۷

۱۴ هدف پیامبر(ص) از ابلاغ پیامهای الهی تذکر دادن به جهانیان است.

إن هو إلا ذکری للعلمین

مرجع ضمیر <هو>، به قرینه جمله <قل لاأسئلکم علیه أجرا>، ابلاغ رسالت است.

۱۷ رسالت پیامبر(ص) برای همه جهانیان است.

إن هو إلا ذکری للعلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۸ - ۱،۳،۷،۱۲

۱ حضرت محمد (ص) ، فرستاده ای جانب خداوند برای همه انسانها

قل یایها الناس إنی رسول اللّه إلیکم جمیعا

۳ پیامبر (ص) ، وظیفه دار ابلاغ پیام خویش به همه جهانیان و تبیین فراگیری رسالتش بر همگان

قل یایها الناس إنی رسول اللّه إلیکم جمیعا

۷ توجه به حاکمیت مطلق خدا بر هستی ، از میان برنده هر گونه تردید نسبت به رسالت جهان شمول پیامبر (ص)

إنی رسول اللّه إلیکم جمیعا الذی له ملک السموت و الأرض

بیان حاکمیت خدا بر هستی، پس از طرح مسأله رسالت پیامبر

و جهان شمول بودن آن، در حقیقت استدلالی بر امکان آن رسالت است.

۱۲ رسالت پیامبر (ص) و شمول آن نسبت به همگان ، پرتویی از فرمانروایی خدا بر هستی و نبود خدایی جز او

إنی رسول اللّه . .. الذی له ملک السموت و الأرض لا إله إلا هو

تصریح به اینکه پیامبر(ص) فرستاده خداست (رسول اللّه) و سپس توصیف خداوند به فرمانروایی بر هستی، بیانگر این است که رسالت پیامبر مقتضای اوصافی است که در آیه مورد بحث برای خداوند ذکر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲ - ۹

۹ رسالت پیامبر (ص) رسالتی عام و جهانی است .

أن أنذر الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱ - ۷

۷- قرآن ، کتابی است جهانی و پیامبر (ص) برای همه انسان ها مبعوث شده است .

لتخرج الناس من الظلمت إلی النور

کلمه <الناس> دلالت بر عموم مردم می کند و هیچ قیدی در کلام نیست تا <الناس> را مقیّد به گروه خاصّی نماید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴۴ - ۲

۲- فراگیری و جهان شمولی رسالت پیامبراسلام (ص)

و أنذر الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۷ - ۴

۴- اسلام و رسالت پیامبر (ص) ، جهانی و برای همه انسان ها و نه اختصاص یافته به گروهی خاص است .

و ما أرسلنک إلاّ رحمه للعلمین

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۱ - ۴،۵

۴ رسالت پیامبراسلام (ص) ، رسالتی جهانی و مکتب اسلام ، مکتبی جاودانه

و لو شئنا لبعثنا فی کلّ قریه نذیرًا

۵ پیامبراسلام (ص) ، برخوردار از توانایی ها و شایستگی های لازم برای ابلاغ رسالت جهانی خویش

و لو شئنا لبعثنا فی کلّ قریه نذیرًا

اکتفا به رسالت پیامبراسلام(ص) به جای پیامبران متعدد برای هر منطقه ای، می تواند حاکی از توان مندی و قابلیت بسیار آن حضرت برای ایفای نقش جهانی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۸ - ۱،۴

۱ - رسالت پیامبر (ص) ، برای همه مردم بوده و جهانی است .

و ما أرسلنک إلّا کافّه للناس

<کافّه> حال برای ضمیر مفعولی <أرسلنا> و یا حال برای ناس است (طبق قول کسانی که تقدم حال بر ذوالحال را جایز می دانند).

۴ - بشتر مردم ، از رسالت جهانی پیامبر (ص) بی خبراند .

و ما أرسلنک إلّا کافّه للناس . .. و لکنّ أکثر الناس لایعلمون

متعلق <لایعلمون> تعیین نشده است؛ ولی به قرینه این که سخن از رسالت جهانی پیامبر(ص) می باشد، متعلق <لایعلمون> می تواند همان رسالت جهانی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۷ - ۶

۶ - رسالت پیامبر اسلام ، جهانی بوده و اختصاص به مردم مکه ندارد .

أوحينا إليك . .. لتنذر أَمّ القرى و من حولها

مراد از <من حولها>، می تواند تمامی انسان های روی زمین باشد و این تعبیر نشانگر آن است که

خداوند، مکه را به عنوان مرکز به حساب آورده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۸ - ۹

۹- اسلام ، دین جهانی و رسالت پیامبراکرم (ص) ، رسالتی همگانی است .

أرسل رسوله . .. لیظهره علی الدین کلّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۶

۶- محمد (ص) ، دارای رسالت جهانی و پیروز بر همه مکاتب و ادیان

لیظهره علی الدین کلّه . .. محمّد رسول اللّه

از این که خداوند، پس از وعده به غلبه اسلام بر تمامی ادیان نام شخص پیامبر(ص) را مطرح ساخته است; مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۳ - ۵،۶،۷،۸

۵ - رسالت پیامبر (ص) ، منحصر به مردم زمان او نبوده است و او مبعوث برای همه نسل ها و عصر ها است .

هو الذی بعث فی الأُمّیّن . .. و ءاخرین منهم لمّا یلحقوا بهم

در صورتی که <آخرین> عطف بر <اُمّیین> باشد، مطلب بالا قابل استفاده است.

۶ - پیامبراکرم (ص) ، معلم تمامی انسان ها در همه عصر ها و همه نسل ها

و یعلّمهم الکتب و الحکمه و . .. و ءاخرین منهم

برداشت یاد شده، بدان احتمال است که <آخرین> عطف بر <هم> در <یعلّمهم الکتاب> باشد.

۷ - هدف بعثت پیامبر (ص) تعلیم کتاب و حکمت به همه انسان های عصر خود و نسل های بعد است .

و يعلّمهم الكتب . .. و ءاخرين منهم

٨ - >]

فی المجمع] فی قوله تعالی < و آخرین منهم . . . > قال : هم الأعاجم و من لایتکلّم بلغه العرب فإنّ النبیّ (ص) مبعوث إلی من شاهده و إلی من بعدهم من العرب و العجم . . . روی ذلک عن أبی جعفر (ع) ;

در مجمع البیان در توضیح آیه <و آخرین منهم لمّا یلحقوا بهم> آمده است: آنان عجم ها و کسانی اند که با لغت عرب سخن نمی گویند; زیرا پیامبراسلام(ص) مبعوث شده برای کسانی که او را دیده اند و تمامی کسانی که بعد از آنان از عرب و غیر عرب می آیند و این مطلب از امام باقر(ع) روایت شده است>.

جهان شمولی رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۳

۳ - آیین موسی و هارون (ع) ، جهانی بوده و ویژه طایفه خاصی نبوده است .

اذهب أنت و أخوک

در آیات قبل و بعد، رفتن به سوی فرعون مطرح است; ولی از آن جایی که این آیه مورد خاصی را برای ابلاغ رسالت مشخص نساخته است، حاکیت از این دارد که اصل مأموریت موسی(ع) برای همگان است و فرعون، نقطه شروع ابلاغ پیام بوده است.

جهان شمولی رسالت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۳

۳ - آیین موسی و هارون (ع) ، جهانی بوده و ویژه طایفه خاصی نبوده است .

اذهب أنت و أخوک

در آیات قبل و بعد، رفتن به سوی فرعون مطرح است; ولی از

آن جایی که این آیه مورد خاصی را برای ابلاغ رسالت مشخص نساخته است، حاکیت از این دارد که اصل مأموریت موسی(ع) برای همگان است و فرعون، نقطه شروع ابلاغ پیام بوده است.

حقانیت رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۳ - ۱۴

۱۴ بهشتیان حقانیت رسالت و وعده های پیامبران را درمی یابند و با سوگند آن را بازگو می کنند .

لقد جاءت رسل ربنا بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۳ - ۵

۵ منکران حقانیت قرآن ، در روز قیامت و بروز حقایق قرآن ، به حقانیت رسالت پیامبران اعتراف خواهند کرد .

یوم یأتی تأویله یقول الذین نسوه من قبل قد جاءت رسل ربنا بالحق

برداشت فوق مبتنی بر این است که ضمیر مفعولی در <نسوه> به<کتب> در آیه قبل برگردانده شود.

حقانیت رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۸ - ۲

۲ - معجزات موسی (ع) ، هر یک به تنهایی آیتی بزرگ و کافی برای اثبات حقانیت رسالت آن حضرت *

و ما نریهم من ءایه إلاّ هی أکبر من أُختها

جمله <هی أکبر من أختها> ممکن است کنایه از اهمیت و بزرگی هر یک از معجزات باشد (بدون در نظر گرفتن ترتیب در بزرگی)؛ چنان که در فارسی نیز برای بیان کامل بودن افراد گفته می شود: <یکی از دیگری برتر>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۵ - ۳،۵

۳ - بنی اسرائیل ،

به حقانیت موسی (ع) معرفت و آگاهی داشتند .

و قد تعلمون أنّی رسول اللّه

۵ – بنی اسرائیل ، به رغم آگاهی از رسالت الهی موسی (ع) ، آن حضرت را مورد آزار قرار می دادند .

لم تؤذوننی و قد تعلمون أنّی رسول اللّه إلیکم

خبر از رسالت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶۷ – ۴

۴ – نقش حیاتی و سازنده اخبار و اطلاعات مربوط به توحید ، قیامت و رسالت پیامبراسلام برای بشر

قل هو نبؤا عظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶۸ – ۱،۳

۱ – اخبار مهم و سودمند مربوط به توحید ، قیامت و رسالت پیامبراسلام ، از سوی مشرکان و کافران مورد بی اعتنایی و اعراض قرار می گرفت .

قل هو نبؤا عظیم . أنتم عنه معرضون

۳ – اخبار مربوط به توحید ، قیامت و رسالت پیامبراسلام ، درخور تأمل و تفکر

هو نبؤا عظیم . أنتم عنه معرضون

محکوم کردن روی گردانی از اخبار بزرگ و سودمند مربوط به قیامت و. .. و بی اعتنایی به آنها، می رسانـد که انسان باید به تأمل و اندیشه در آنها بپردازد و از آنها روی گردانی نکند.

دلایل رسالت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۲۳ – ۴

۴ – قطعی بودن نزول کتاب آسمانی بر موسی (ع) جایی برای تردید در نزول وحی بر پیامبراسلام (ص) باقی نمی گذارد .

و لقد ءاتینا موسی الکتب فلاتکن فی مریه من لقائه

برداشت بالا،

بـا تـوجه به دو نكته زير است: ۱ انتخاب موسـى(ع) از ميان پيامبران پيشـين، براى اسـتدلال به آن، جهت حقانيت پيامبر بعـدى، احتمال دارد به خاطر مقبول بودن ايشان نزد همه پيروان اديان آسـمانى باشد. ۲ مرجع ضمير در <لقائه> احتمال دارد به قرآن برگردد كه از محتواى كلام و آيه سه استفاده مى شود و <فاء> در <فلاتكن> تفريعى است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۴۶ - ۳

۳ - زنده ماندن پيامبر (ص) پس از ادعاى نبوت ، دليل صدق رسالت و درستى ادعاى آن حضرت است .

و لو تقوّل علينا . .. لقطعنا منه بالوتين

خداونـد، مجـازات مرگ را براى پيـامبر(ص) در صـورت دروغ بسـتن بر خـدا مقرر فرمـود. ايـن مطلب مى توانـد گويـاى اين حقيقت باشد كه زندگانى آن حضرت پس از ادعاى نبوت، گواه صدق ادعاى ايشان است.

دلايل رسالت موسى(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۶ - ۹

۹ - رسالت موسى (ع) ، رسالتى دشوار و نيازمند آيات ، دلايل و تأييد هاى متعدد

بايتنا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - ذاريات - ۵۱ - ۳۸ - ۷

۷ - رسالت موسى (ع) به سوى فرعون ، همراه با دلايل قاطع و روشن

أرسلنه إلى فرعون بسلطن مبين

<سلطان> به معناى حجت و برهان است.

رسالت ابراهيم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۶ - ۱

۱ - ابراهیم (ع) فرستاده خداوند برای دعوت قوم اش به عبادت

خدا و رعایت تقوا بود .

لقد أرسلنا . .. و إبرهیم إذ قال لقومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳۷ - ۱

۱ - تلاش کامل و پیگیر حضرت ابراهیم (ع) ، در ادای رسالت

و إبرهیم الذی وفّی

رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۳ - ۸،۱۱،۱۳،۲۲

۸ بعثت پیامبران ، نقطه عطفی در تاریخ زندگی انسان های نخستین

کان الناس امه واحده فبعث اللّه النبیّن مبشّرین

۱۱ جامعه بشری ، نیازمند بعثت پیامبران برای حل اختلافات (هدایت جامعه)

فبعث اللّه النبیّن . .. لیحکم بین الناس فیما اخلتفوا فیه

۱۳ حکومت ، داوری و حل اختلافات مردم ، از اهداف بعثت پیامبران و نزول کتاب های آسمانی

و اَنزل مَعهم الکتاب بالحق لیحکم بین الناس

۲۲ پیامبران ، مبلّغان و مجریان قوانین الهی

فبعث اللّه النبیّن مبشرین . .. لیحکم بین الناس

با توجّه به اینکه فاعل <لیحکم>، خداوند باشد که در حقیقت حکومت از آنِ او، و پیامبران تنها مجری قوانین هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴ - ۳

۳ نقش تعیین کننده کتب آسمانی ، در تحقق رسالت و اهداف انبیا

نزّل علیك الكتاب . .. و انزل التّوریه و الانجیل. من قبل هدی للنّاس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۵۲ - ۴

۴ عیسی (ع) با مشاهده کفر بنی اسرائیل ، در صدد اتمام حجّت و متمایز کردن جبهه حق از جبهه

کفر شد .

فلمّا احسّ عیسی منهم الکفر قال من انصاری الی اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۴ - ۳،۹،۱۲،۱۵،۱۶،۱۷،۱۹

۳ پایان پذیری پیام رسولان الهی ، یا با مرگ و یا با شهادت ایشان ، پندار باطل برخی از مسلمانان صدر اسلام

و ما محمّد الّا رسول . .. افاین مات او قتل انقلبتم علی اعقابکم

۹ تداوم رسالت انبیا ، در گرو حضور آنان نیست .

و ما محمّد الّا رسول قد خلت من قبله الرّسل افاین مات او قتل انقلبتم علی اعقابکم

خداوند با نکوهش از واپسگرایی پس از رحلت و یا شهادت پیامبر (ص)، در واقع وابسته بودن اهداف جوامع ایمانی را به شخص پیامبر (ص) نفی کرده است.

۱۲ کفر و ارتداد و پشت کردن به خط رسالت انبیا ، حرکتی ارتجاعی و واپسگرایانه است .

و ما محمّد الّا رسول . .. افاین مات او قتل انقلبتم علی اعقابکم

۱۵ پشت کردن به خط رسالت انبیا و بازگشت از اسلام به کفر ، زیان رساندن به خویشتن است .

و ما محمّد الّا رسول . .. و من ینقلب علی عقبیه فلن یضرّ اللّه شیئا

کفر و ارتداد، قطعا دربردارنده زیان است و به حکم <فلن یضرّ اللّه>، این زیان، متوجه خداوند سبحان نخواهد شد ; بنابراین الزاماً دامنگیر فرد و جامعه مرتد و کافر خواهد شد.

۱۶ پایداری در دین و حرکت در مسیر انبیای الهی ، شکر نعمتِ هدایت و رسالت انبیاست .

افاین مات او قتل انقلبتم . .. و سیجزی اللّه الشّاکرین

مراد از <الشّاکرین> در این آیه، یا خصوص کسانی است که

هرگز مرتد نمی شوند و همچنان پایبند دین الهی هستند، و یا مؤمنان پایدار، مصداق مورد نظر برای <الشّاکرین> هستند.

۱۷ واپسگرایی و ارتداد ، کفران نعمتِ رسالت انبیا و هدایت الهی است .

و من ینقلب علی عقبیه . .. و سیجزی اللّه الشّاکرین

مفهوم جمله <و سیجزی اللّه الشّاکرین> این است که مرتدان، ناسپاس هستند، و به مناسبت حکم و موضوع، این ناسپاسی در ارتباط با رسالت انبیا و هدایت الهی است.

۱۹ استقامت پیشگان و پایمردان پیکار احد ، شاکران نعمت رسالت پیامبر (ص)

انقلبتم علی اعقابکم . .. و سیجزی اللّه الشّاکرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۵۵ - ۵

۵ پایداری پیامبران در ابلاغ رسالت خویش ، تا شهادت و کشته شدن در راه خدا

و قتلهم الأنبیاء بغیر حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۹ - ۱۱

۱۱ بشارت (مژده به مطیعان) و انذار (ترساندن گناهکاران) ، روح رسالت پیامبران الهی (ع) و شیوه تبلیغ آنان

فقد جاءکم بشیر و نذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۹ - ۹

۹ فراخوانی امت ها به پیروی از فرمان های خداوند سرلوحه رسالت انبیا و یکی از وظایف آنان

یوم یجمع اللّه الرسل فیقول ماذا اجبتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۷ - ۶

۶ دعوت مردمان به بندگی خداوند ، اصلی بنیادین در رسالت پیامبران الهی

ما امرتنی به ان اعبدوا اللّه

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۳ - ۶

۶ رسالت پیامبران جلوه ای از ربوبیت خداوند بر انسانهاست .

قد جاءت رسل ربنا بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۱ - ۱۰

۱۰ رسالت پیامبران در راستای ربوبیت خداوند بر تمام هستی است .

و لکنی رسول من رب العلمین

انتخاب <رب العالمین> از میان دیگر اسما و صفات خداوند، به عنوان ارسال کننده پیامبران، اشاره به این نکته دارد که رسالت پیامبران در ارتباط با ربوبیت خدا بر تمام جهان هستی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۷ - ۹

۹ رسالت پیامبران در راستای ربوبیت خداوند بر تمامی هستی است .

و لکنی رسول من رب العلمین

انتخاب <رب العلمین> از میان دیگر صفات خداوند به عنوان ارسال کننده پیامبران اشاره به این نکته دارد که رسالت پیامبران در ارتباط با ربوبیت او بر تمام هستی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۴ - ۲

۲ رسالت انبیا در راستای تدبر جهان و ربوبیت خداوند بر هستی است .

إنی رسول من رب العلمین

موسی با توصیف خداوند به پروردگار هستی به عنوان منشأ رسالت خویش، به این نکته اشاره دارد که رسالتش در راستای

ربوبیت خداوند بر جهان هستی است. یعنی رسالت انبیا با تدبیر کل جهان پیوند دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳۹ – ۶

۶ طرح مسأله قیامت و روز بازپسین ،

رسالت مشترک تمامی پیامبران الهی

بل کذبوا بما لم یحیطوا بعلمه . .. کذلک کذب الذین من قبلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۱ - ۱۳

۱۳ انذار مردم ، رسالتی بر عهده پیامبران الهی است .

و ما تغنی الأیت و النذر عن قوم لایؤمنون

مراد از <نذر> (جمع نذیر) پیامبران الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۵ - ۶

۶ توجه دادن مردم به فرجام های ناخوشایند و ترساندن آنان از عاقبت های نامیمون ، از وظایف پیامبران الهی

إنی لکم نذیر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۶ - ۳

۳ دعوت به توحید و مبارزه با شرک ، مهمترین رسالت پیامبران

أن لاتعبدوا إلّا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۷

۷ اصلاح عقاید و رفتار انسان ها و نیز تعیین حد و مرز اختیار و آزادی آنان ، رسالتی الهی برعهده پیامبران

أصلوتک تأمرک أن نترک . .. قال یقوم أرءیتم إن کنت علی بیّنه من ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۷ – ۳

۳– رسالت انبیا ، جریانی مستمر در طول تاریخ بشر قبل از پیامبر اسلام (ص)

من قد أرسلنا قبلك من رسلنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۴ – ۵

۵ – پند و اندرز به مردم و هشدار دادن به آنان در باره فرجام کردار ناروا ، از

رسالت های پیامبران

لعلّه یتذکّر أو یخشی

<تذکر> مطاوعه <تذکیر> است و در <قاموس> آمده که <تذکیر>، به معنای موعظه کردن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۴ - ۹

۹ - پیامبران الهی ، مجاز به اظهار نظر در پیشگاه خدا درباره رسالت خویش

قال ربّ . .. و أخی هرون ... إنّی أخاف أن یکذّبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۶ - ۶

۶ - انذار مردم ، وظیفه اساسی پیامبران

ما أتیهم من نذیر من قبلک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۷ - ۹

۹ - پیامبران الهی ، وظیفه دار تبیین آیات و نشانه های خداوند

لولا أرسلت إلینا رسولاً فنتّبع ءایتک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۷ - ۱

۱ - انبیا ، پیام آوران خدا برای قوم خود بودند .

و لقد أرسلنا . .. رسلاً إلی قومهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۳ - ۳

۳ - رسالت پیامبراکرم (ص) ، امر بی سابقه ای نبوده و در ادامه رسالت پیامبران گذشته است .

بل هو الحقّ من ربّك لتنذر قومًا . .. و لقد ءاتینا موسی الکتب

احتمال دارد ذکر <و لقد آتینا موسی. ..> در این سوره به منظور اثبات نبوت پیامبر(ص) باشد که در آیه سه از آن، سخن گفته شده است. لازم به ذکر است که ذکر حضرت موسی(ع) از میان انبیای پیشین، می تواند به خاطر مورد اتفاق نظر

بودن آن حضرت در میان پیروان ادیان آسمانی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۸ - ۳

۳ - مفاد پیمان گرفته شده از پیامبران ، ابلاغ پیام الهی به مردم است .

و إذا أخذنا من النبيّن ميثقهم . .. ليسئل الصدقين عن صدقهم و أعدّ للكفرين عذاب

از تعلیل، به دست می آید که مفاد پیمان، چیزی بوده است که با آن، جمعی به مؤمنان می پیوندند و پاداش می گیرند و جمعی نیز به آن پشت می کنند و عذاب می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۹ - ۲

۲ - پیامبران ، حامل رسالت های متعددی از جانب خداوند بودند .

الذين يبلّغون رسلت اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۴ - ۱

۱ - نقش پیامبران ، انذار و هشدار دادن به مردمان است .

و ما أرسلنا فى قريه من نذير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۴۲ - ۹

۹ - انذار و اخطار ، از مسؤولیت ها و شیوه های تبلیغی پیامبران

لئن جاءهم نذير . .. فلمّا جاءهم نذير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۱۹ – ۸

۸ – تذکر و بیدارباش دادن و مبارزه با اسراف گری و گزافکاری در زندگی ، از برنامه های پیامبران الهی

أئن ذکّرتم بل أنتم قوم مسرفون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۷۲ – ۲

– ۲

انذار و اخطار به مردمان ، از مسؤولیت های پیامبران الهی

و لقد أرسلنا فیهم منذرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶۵ - ۴

۴ - توحید ، اساس همه ادیان آسمانی و مبارزه با شرک ، سرلوحه مبارزات پیامبران الهی

و لقد أُوحی إلیک و إلی الذین من قبلک لئن أشرکت لیحبطنّ عملک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۷۱ - ۱۴،۱۷،۱۸

۱۴ - تلاوت وحی و آیات الهی برای مردم ، از وظایف فرستادگان الهی

رسل منکم یتلون علیکم ءایت ربّکم

۱۷ - اخطار و انذار مردم درباره رستاخیز انسان ها ، از وظایف رسولان الهی

و ینذرونکم لقاء یومکم هذا

۱۸ - دعوت مردم به یکتاپرستی و اعتقاد به روز رستاخیز ، در رأس برنامه های فرستادگان الهی

یتلون علیکم ءایت ربّکم و ینذرونکم لقاء یومکم هذا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۰ - ۴

۴ - رسالت فرستادگان الهی ، متکی بر دلایل و براهین روشن و بی ابهام برای همگان بود .

قالوا أَوَ لم تک تأتیکم رسلکم بالبیّنت قالوا بلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۸۳ - ۲

۲ – رسولان الهی ، ارائه دهنده دلایل روشن و بی ابهام برای اثبات رسالت خویش

فلمّا جاءتهم رسلهم بالبیّنت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۱۷ – ۳

۳ – راهنمایی مردمان ، رسالت پیامبران الهی

إذ جاءتهم الرسل . .. و أمّا ثمود فهدینهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه

- فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۱۹

۱۹ - رسالت پیامبران ، در راستای رفع تبعیض ها و ایجاد عدالت در جامعه بشری

شرع لکم . .. فلذلک فادع ... و أُمرت لأعدل بینکم

با توجه به وحدت شرایعت های آسمانی که از آیه <شرع لکم. ..> استفاده می شود مطلب بالا قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۳ - ۹،۱۰،۱۱

۹ - پیامبران الهی ، در راه ایفای رسالت خود ، مواجه با مشکلاتی همگون و مشابه

و کذلک ما أرسلنا من قبلک . .. إلّا قال مترفوها

۱۰ - < انذار > مهم ترین عنصر تبلیغی در متن رسالت پیامبران الهی

و ما أرسلنا من قبلک فی قریه من نذیر

۱۱ - پیام فرستادگان الهی ، ناسازگار با منافع طبقات مرفه

و کذلک ما أرسلنا من قبلک . .. إلّا قال مترفوها

از این که همواره مرفهان در برابر پیام انبیا موضع می گرفتند، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۲ - ۳

۳ - انذار و بیم دادن ، از بارزترین وظایف پیامبران ، در میان خلق

أن جاءهم منذر منهم

از این که در میان اوصاف، وصف <منذر> اختصاص به ذکر یافته; اهمیت و تشخّص آن استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۵ - ۶

۶ - انذارگری ، از شؤون بارز و مهم پیامبران الهی

فما تغن النذر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۷ - ۶

۶ -

پیامبران برای ارشاد مردم ، آغازگر حرکت بوده و در انتظار مراجعه آنان نمی مانند .

اذهب إلی فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۰ - ۲

$۲ - معجزات پیامبران ، نشانه صداقت آنان در به عهده داشتن مسؤولیت هدایت و انذار است .

و أهدیک . .. فتخشی . فأریه الأیه الکبری

<فاء> در <فأراه> برای تعقیب است و می رساند که آوردن معجزه در پی ادعای هدایت گری و نیز انذار فرعون صورت پذیرفته است. کلمه <آیه> به معنای علامت و نشانه است و مصداق مورد نظر از آن، معجزه عصا و یا مجموع عصا و یدبیضا است که نشانه رسالت حضرت موسی(ع) بود.

رسالت انبیای انطاکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۴ - ۷

۷ - تأکید سه رسول الهی ، بر رسالت و درستی ادعا های خویش برای مردم انطاکیه

فکذّبوهما فعزّزنا بثالث فقالوا إنّا إلیکم مرسلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۷ - ۱

۱ - ابلاغ پیام های الهی به صورت روشن و آشکار ، وظیفه پیامبرانِ فرستاده شده به سوی مردم انطاکیه بود .

و ما علینا إلاّ البلغ المبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۹ - ۴

۴ - تذکر و بیدارباش دادن ، از وظیفه های پیامبران مردم انطاکیه بود .

أئن ذكّرتم

رسالت پنهانی انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۶۴ – ۹

۹ مخفی بودن رسالت گروهی از

انبیا (بین آدم و نوح) ، دلیل ذکر نشدن نام آنان در قرآن

و رسلا لم نقصصهم علیک

امام باقر(ع): کان ما بین آدم و بین نوح من الانبیاء مستخفین و مستعلنین و لذلک خفی ذکرهم فی القرآن فلم یسموا کما سمی من استعلن من الانبیاء و هو قول اللّه <رسلا لم نقصصهم علیک>، یعنی لم اسم المستخفین کما سمیت السمتعلنین من الانبیاء.

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۸۵، ح ۳۰۶; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۴۲۷، ح ۴.

رسالت داود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۶ - ۵

۵ - داوود (ع) ، از سوی خدا مأمور حکومت و داوری میان مردم برپایه حق

إنّا جعلنک خلیفه فی الأرض فاحکم بین الناس بالحقّ

رسالت رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۵ - ۲

۲ - نوشتن قرآن در صفحه های پاکیزه و با عظمت ، رسالت الهی بر عهده سفیران متعدد

بأیدی سفره

<سفره> یا به معنای نویسندگان است و یا رسولان. در کتب لغت درباره این کلمه چنین آمده است: <سفر> [در تمام مشتقاتش] بر مکشوف و آشکار شدن دلالت دارد و <سَفْر>; یعنی، کتابت و <سفره>; یعنی، نویسندگان; آنها را از آن جهت به این نام نامیدند که کتابت، آشکار سازنده چیزی است که مورد نیاز از نوشته است (مقاییس اللغه). کلمه <سفیر> بر رسول نیز اطلاق می شود; زیرا او مأموریت خود را آشکار می سازد (تاج العروس). جمع <سفیر>، گرچه <سفراء> است; ولی از آنجا که در لسان العرب، کلمه <سفره> بر فرشتگانی که بین

خدا و پیامبران او سفارت (رسالت) دارند، اطلاق شده است، می توان گفت: <سفره>، به معنای <سفراء> نیز استعمال شده است.

رسالت شعیب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۵ - ۲۲

۲۲ دعوت مردم به سلامت اقتصادی و رعایت عدالت در خرید و فروش ، از مهمترین رسالت های شعیب برای قوم خویش پس از دعوت به توحید

یقوم اعبدوا اللّه . .. فأوفوا الکیل و المیزان و لاتبخسوا الناس أشیاءهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۳ - ۵

۵ شعیب (ع) ، پیامبری از جانب خداوند و حامل رسالت های متعدد

لقد أبلغتکم رسلت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۴ - ۱۴

۱۴ مبارزه با شرک ، از وظیفه های اصلی حضرت شعیب (ع)

قال یقوم . .. ما لکم من إله غیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۸ - ۱

۱ - تأکید شعیب (ع) بر رسالت الهی خویش برای مردم ایکه

إنّی لکم رسول

رسالت صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۲ - ۱۳

۱۳ تلاش مستمر و بیوقفه صالح (ع) در انجام رسالت خویش

مما تدعونا إلیه

فعل مضارع <تدعو> دلالت بر استمرار دعوت دارد که از آن به تلاش مستمر تعبیر شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۳ - ۸

۸ صالح (ع) ، موظف

به ابلاغ توحید و مبارزه با شرك و بت پرستی بود .

إن كنت علی بیّنه من ربی . .. فمن ینصرنی من الله إن عصیته

جمله <إن عصیته> (اگر خداوند را نافرمانی كنم) می رساند كه جمله ای همانند <و أمرنی بإبلاغ رسالاته> قبل از <فمن ینصرنی> در تقدیر است. بر این اساس، حاصل معنای <إن كنت ...> چنین می شود: [شما خود قضاوت كنید] اگر من پیامبر باشم و خداوند مرا به ابلاغ رسالتهایی فرمان داده باشد، اگر نافرمانی كنم و به ابلاغ رسالتهای الهی همّت نگمارم، چه كسی مرا از عقوبت های الهی نجات خواهد داد؟

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۳ - ۱

۱ - تأكید صالح (ع) بر رسالت الهی خویش برای قومش

إنّی لكم رسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۴ - ۲

۲ - فرستادگان الهی (هود و صالح) ، مبلغ توحید در میان قوم عاد و ثمود

إذ جاءتهم الرّسل . .. ألاّ تعبدوا إلاّ اللّه

رسالت عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۵۰ - ۱۰

۱۰ معجزات عیسی (ع) ، نشانه ای از سوی پروردگار ، برای اثبات رسالت او و صحّت تغییر برخی احكام الهی توسط وی

و لاحلّ لكم . .. و جئتكم بایه من ربّكم

جمله <و جئتكم بایه>، پس از بیان تغییر برخی احكام، تذكر به این معناست كه تغییر احكام باید تنها از جانب پیامبران با ارائه معجزه برای اثبات نبوّت صورت گیرد.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۲ - ۸

۸ مسیح (ع) پیامبری فرستاده شده به سوی بنی اسرائیل

و قال المسیح یبنی اسرءیل اعبدو اللّه ربی و ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۵ - ۱،۵

۱ مسیح (ع) فرزند مریم و فرستاده خداوند

ما المسیح ابن مریم الا رسول

۵ مسیح (ع) رسولی همانند رسولان گذشته که نه خدا بودند و نه فرزند او

ما المسیح ابن مریم الا رسول قد خلت من قبله الرسل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۰ - ۳۳

۳۳ پیامبری و رسالت عیسی (ع) برانگیزنده دشمنی بنی اسرائیل با وی

و اذ کففت بنی اسرءیل عنک اذ جئتهم بالبینت

<اذ جئتهم بالبینت> رسای به این معناست که علت دشمنی بنی اسرائیل با عیسی(ع) بعثت او به پیامبری و دعوت آنان به ایمان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۷ - ۲،۴،۱۰

۲ عیسی (ع) ، وفادار به حریم رسالت خویش ، در ابلاغ فرامین خداوند

ما قلت لهم الا ما امرتنی به ان اعبدوا اللّه

۴ دعوت مردمان به توحید و پرستش خداوند یکتا از اساسی ترین وظائف و رسالت های عیسی (ع)

ما امرتنی به ان اعبدوا اللّه ربی و ربکم

تفسیر <ما امرتنی به> به <ان اعبدوا اللّه> با اینکه حضرت عیسی(ع) به جز فرمان به عبادت خدا پیامهای دیگر نیز داشت گویای این

است که ابلاغ فرمان توحید از اساسی ترین وظایف مسیح(ع) بوده است.

۱۰ عیسی (ع) به هنگام حضور در میان امت خویش بازدارنده آنان از گرایش به شرک بود .

و کنت علیهم شهیداً مادمت فیهم

کلمه <شهیداً> به قرینه کلمه <رقیب> در فراز بعد می تواند علاوه بر گواهی عیسی(ع) بر امت خویش، حاکی از مراقبت وی برای راه نیافتن انحراف در عقاید آنان نیز باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۳۰ – ۱۰

۱۰– < عن یزید الکناسی قال : سألت أباجعفر (ع) أکان عیسی بن مریم حین تکلّم فی المهد حجه اللّه علی أهل زمانه ؟ فقال : کان یومئذ نبیّاً حجه اللّه غیر مرسل ، أما تسمع لقوله حین قال : < إنّی عبداللّه آتانی الکتاب و جعلنی نبیّاً > . . . فلمّا بلغ عیسی سبع سنین تکلّم بالنبوه والرساله حین أوحی اللّه تعالی إلیه ;

از یزید کناسی نقل شده که گفت: از امام باقر(ع) سؤال کردم آیا عیسی بن مریم(ع) آن گاه که در گهواره بود حجت خدا بر اهل زمانش بود؟ فرمود: (عیسی(ع)) در آن زمان پیامبر و حجت خدا بود، اما مأموریت رسالت نداشت، آیا سخن او را نمی شنوی آن گاه که گفت: <. .. و جعلنی نبیّاً> ... پس آن گاه که به هفت سالگی رسید، ابراز نبوت و رسالت کرد، همان هنگام که خدا به او وحی کرد.>.

رسالت قرآن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۷۶ – ۵

۵ – جداسازی حق از باطل

، سره از ناسره و ارائه بینش صحیح مکتبی از رسالت های قرآن

إنّ هذا القرءان یقصّ علی بنی إسرءیل أکثر الذی هم فیه یختلفون

مراد از <یقصُّ> صرف قصه گویی و گزارش نیست; بلکه گزارش همراه با نقد و تبیین و تفکیک سره از ناسره است.

رسالت لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۲ - ۱

۱ - تأکید لوط (ع) بر رسالت الهی خویش برای قومش

إنّی لکم رسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۱ - ۲

۲ - لوط (ع) ، پیامبری بود که تعالیم ابراهیم (ع) را ترویج می کرد .

قال ربّ انصرنی . .. و لمّا جاءت رسلنا إبرهیم بالبشری

این که فرستادگان خداوند برای درهم کوبیدن شهر قوم لوط(سدوم)، نزد ابراهیم(ع) رفتند و با او مأموریت خود را در میان گذاشتند، نشان می دهد که ابراهیم(ع) پیامبرِ صاحب شریعت بوده و لوط(ع) تعالیم او را تبلیغ می کرده است.

رسالت مبلغان کتب آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۲ - ۸

۸ - ابلاغ گرانِ پیام های مکتوب خداوند ، رسولانی با عظمت و دارای رسالتی بزرگ

رسول من اللّه یتلوا صحفًا مطهّره

رسول من اللّه یتلوا صحفًا مطهّره

تعبیر <رسول من اللّه> بـا آن که <رسول اللّه> نیز مفـادی شبیه آن داشت ممکن است برای ابقای کلمه <رسول> بر نکره بودن باشد تا عظمت رسول و رسالت را برجسته سازد.

رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره

- ۲ - ۱۰۱ - ۱

۱ - محمد (ص) ، رسولی مبعوث شده از جانب خداوند

و لما جاءهم رسول من عنداللّه

ظاهر این است که مراد از <رسول> پیامبر اسلام باشد. قابل ذکر است که برخی از مفسران بر آنند که مقصود حضرت عیسی(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱۹ - ۱

۱ - محمد (ص) فرستاده ای از جانب خداوند

إنا أرسلنک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۱ - ۱

۱ - محمد (ص) ، فرستاده ای از جانب خداوند

کما أرسلنا فیکم رسولا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۲ - ۷

۷ حضرت محمّد (ص) ، از رسولانِ الهی

و انّک لمن المرسلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۲ - ۳

۳ پیامبر اکرم (ص) ، مأمور اعلام کردن شکست نهایی کفار به آنها و حشرشان به سوی جهنّم

قل للّذین کفروا ستغلبون و تحشرون الی جهنّم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۲۰ – ۱۸،۱۳،۱۲،۱۱،۶

۶ پیامبر (ص) ، مأمور دعوت اهل کتاب و مشرکان مکه و درس نخواندگان فاقد کتاب به تسلیم در برابر خدا

و قل للّذین اوتوا الکتاب و الامّیّن ءاسلمتم

۱۱ پیامبر (ص) ، نگران عدم ایفای رسالت خویش ، به صرف ابلاغ دین به مردم

و ان تولّوا فانّما علیک البلاغ

بنابراینکه <فانّما علیک البلاغ>، در

برابر نگرانی پیامبر (ص) از انجام وظیفه باشد.

۱۲ وظیفه پیامبر (ص) ، تنها ابلاغ پیام خدا به مردم است ; نه مجبور ساختن ایشان به ایمان .

فانّما علیک البلاغ

۱۳ تبیین محدوده وظیفه پیامبر (ص) از سوی خداوند ، عامل اطمینان خاطر او

فانّما علیک البلاغ

به نظر می رسد جمله <فانّما . .. > به منظور اطمینان خاطر پیامبر (ص) ایراد شده باشد.

۱۸ ابلاغ دین از سوی پیامبر (ص) ، اتمام حجّت خداوند بر مردم

فانّما علیک البلاغ و اللّه بصیر بالعباد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۶ - ۲

۲ پیامبر (ص) ، موظّف به ستایش پروردگار

قل اللّهم مالک الملک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۹ - ۵

۵ حضرت محمد (ص) ، پیامبر خدا و دارای رسالت جهانی

و ارسلناک للنّاس رسولا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۵ - ۱۰

۱۰ پیامبر (ص) ، فرستاده خدا همراه با کتابی روشن و روشنگر

قد جاءکم من اللّه نور و کتب مبین

بنابر اینکه مراد از <نور>، پیامبر(ص) باشد، عطف کتاب بر آن مؤید این معناست. چون قانون اوّلی در عطف، تغایر متعاطفین است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۶۷ – ۲،۳،۱۱،۲۰

۲ پیامبر (ص) فرستاده خدا و واسطه ابلاغ وحی به مردم

یایها الرسول بلغ ما أنزل إلیک

۳ رسالت الهی پیامبر (ص) برای ابلاغ

وحی ، جلوه ای از ربوبیت خداوند

یایها الرسول بلغ ما أنزل إلیک من ربک

گزینش اسم <رب> نشانه ارتباط رسالت و وحی با ربوبیت الهی است.

۱۱ احساس خطر پیامبر (ص) از ناحیه برخی مردم جهت انجام رسالت ویژه خویش (ابلاغ ولایت علی (ع))

بلغ ما أنزل . .. و اللّه یعصمک من الناس

۲۰ اعلان نکردن ولایت علی (ع) از سوی رسول خدا (ص) موجب حبط عمل آن حضرت

و إن لم تفعل فما بلغت رسالته

از رسول خدا(ص) روایت شده که بعد از خواندن آیه فوق خطاب به علی(ع) فرمود: و لو لم ابلغ ما امرت به من ولایتک لحبط عملی . .. .

امالی صدوق، ص ۴۰۰، ح ۱۳، مجلس ۷۴; نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۵۴، ح ۲۹۶.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۲ - ۱۳

۱۳ بیان احکام الهی از سوی پیامبر (ص) ، وابسته به پذیرش و عدم پذیرش مردم نیست .

فان تولیتم فاعلموا انما علی رسولنا البلغ المبین

برداشت فوق بر این مبناست که جمله <فان تولیتم . ..> درباره کسانی باشد که بخواهند با بی اعتنایی به احکام الهی، رسول خدا(ص) را دلسرد کرده و از ابلاغ آن، به مردم باز دارند. در این صورت جواب مقدر جمله ای نظیر <فلایهملکم> (شما را رها نخواهد کرد) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۷ - ۹

۹ تصریح تورات و انجیل به برخوردار بودن پیامبر موعود از مقام رسالت علاوه بر مقام نبوت

الذی یجدونه مکتوبا عندهم فی التوریه و الإنجیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵ - ۳

۳ تقدیر خداوند بر وقوع جنگ بدر ، در جهت تدبیر امور پیامبر (ص) و در راستای پیشبرد رسالت وی

أخرجک ربک من بیتک بالحق

<رب> به معنای مدبر و مربی است و اضافه آن به <ک> در جمله <کما أخرجک ربک> می رساند که از اهداف تقدیر الهی بر خروج پیامبر(ص)، تدبیر امور وی بوده که طبعاً برای تکمیل رسالت او بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۶۴ - ۴

۴ مؤمنان پیرو پیامبر (ص) دارای نقشی مؤثرو بسزا برای پیشبرد رسالت پیامبر (ص)

حسبک اللّه و من اتبعک من المؤمنین

برداشت فوق بر این اساس است که <من اتبعک> عطف بر <اللّه> باشد ; یعنی خدا و مؤمنان فرمانبر برای تو کافی هستند. بر این مبنا نقش مؤثر مؤمنان برای پیشبرد اسلام به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳۳ - ۱

۱ حضرت محمد (ص) فرستاده خداست .

هو الذی أرسل رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۱۴

۱۴ محمد (ص) ، رسول و فرستاده خدا

و الذین یؤذون رسول اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۱ - ۱۹

۱۹ ولایت رسول خدا (ص) بر مؤمنان ، نشأت یافته از

مقام رسالت آن حضرت

و یطیعون اللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲ - ۶

۶ بیم دادن به عامه مردمان (انذار) و مژده دادن به اهل ایمان (بشارت) رسالتی الهی بر عهده پیامبر (ص)

أن أنذر الناس و بشّر الذین ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۵ - ۱۲

۱۲ قرآن پیام خدا ، و پیامبر (ص) مأمور ابلاغِ بی کم و کاست آن ، به مردم

قل ما یکون لی أن أبدّله من تلقاءِی نفسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۶ - ۲

۲ حضرت محمد (ص) فرستاده خدا بوده و آیات قرآن را به دستور او بر مردم می خواند .

قل لو شاء اللّه ما تلوته علیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷ - ۱۱

۱۱ توجه دادن انسان ها به حیات پس از مرگ و برپایی قیامت ، از رسالت های پیامبر (ص)

و لئن قلت إنکم مبعوثون من بعد الموت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۱ - ۱

۱- پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ فرمان اقامه نماز و انفاق به مؤمنان

قل لعبادی الذین ءامنوا یقیموا الصلوه و ینفقوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴۴ - ۱

۱- پیامبر (ص) مأمور انذار و ترساندن مردم از

عذاب استیصال

و أنذر الناس یوم یأتیهم العذاب . .. ربّنا أخّرنا

برداشت فوق مبتنی بر این است که مقصود از <العذاب>، عذاب دنیوی (استیصال) باشد. درخواست مهلت برای اجابت دعوت رسولان (أخّرنا ... و نتّبع الرسل) مؤید آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۸۹ - ۲

۲- رسالت پیامبر (ص) (انذار و اخطار) ، صریح و بی ابهام و قابل فهم برای همگان

و قل إنی أنا النذیر المبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۴ - ۷

۷- < عن محمدبن علی الحلبی عن أبی عبدالله (ع) قال : إکتتم رسول الله (ص) بمکه مختفیاً خائفاً خمس سنین لیس یظهر أمره . . . ثم أمره الله عزّوجلّ أن یصدع بما أمر به فظهر رسول الله (ص) و أظهر أمره ;

محمدبن علی الحلبی از امام صادق(ع) روایت کرده است که فرمود: رسول خدا(ص) به مدت پنج سال در مکه رسالت خود را پنهان می داشت. آن حضرت پنهان و ترسان بود و مأموریت خود را آشکار نمی کرد ... سپس خداوند عزّوجلّ او را فرمان داد تا مأموریت خود را علنی سازد; پس آن حضرت آشکار شد و رسالت خود را علنی کرد>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۲ - ۱

۱- پیامبر (ص) ، موظف به ابلاغ رهنمود خداوند به مشرکان ، در اثبات توحید و نفی شرک

قل لو کان معه ءالهه کما یقولون إذًا لَابتغوا إلی ذی العرش

سبیلاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۵۳ – ۱

۱– پیامبر (ص) ، موظف به ابلاغ این پیام به بندگان که آنان باید بهترین گفتار را برای گفتن برگزینند .

و قل لعبادی یقولوا التی هی أحسن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۵۶ – ۱

۱– پیامبر (ص) ، موظف به اعلام خیالی بودن خدایان برگزیده مشرکان و ناتوانی کامل آنها در رفع هرگونه بیچارگی و درماندگی از مشرکان

قل ادعوا الذین زعمتم من دونه فلایملکون کشف الضرّ عنکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۰ – ۱۳

۱۳– پیامبر (ص) ، مأمور به دعا و نیایش به درگاه خدا ، برای کسب قدرت و توان در انجام پیروزمندانه رسالت خویش

و قل ربّ . .. و اجعل لی من لدنک سلطنًا نصیرًا

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مراد از <سلطان> آن گونه که برخی از مفسران گفته اند به معنای نیروی قوی و برتر باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۱ – ۱

۱– فرمان خدا به پیامبر (ص) برای اعلام غلبه حتمی حق و اضمحلال قطعی باطل ، به مشرکان مکه

و قل جاء الحقّ و زهق البطل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۹۳ – ۱۰

۱۰– پیامبر (ص) ، مأمور پاسخ گویی به معجزه های درخواستی بیجای مشرکان مکه و تنزیه خداوند از

برآوردن چنین خواسته هایی

و قالوا لن نؤمن لک حتی تفجر لنا . .. قل سبحان ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۵ - ۶

۶- حقایق قرآنی ، اساس رسالت پیامبر (ص) و بشارت ها و انذار های آن حضرت

و بالحقّ أنزلنه و بالحقّ نزل و ما أرسلنک إلاّ مبشّرًا و نذیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۶ - ۳

۳- مأموریت پیامبر (ص) به قراءت بخش های قرآن بر مردم به آرامی و با تأنّی

و قرءانًا فرقنه لتقرأه علی الناس علی مکث

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۱۰ - ۲

۲- پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پیام الهی در دفع شبهات مطرح شده از سوی مشرکان درباره اسما و صفات حضرت باری

قل ادعوا الله أو ادعوا الرحمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲ - ۶

۶- < انذار > و < تبشیر > از جمله وظایف و شؤون پیامبر (ص) است .

أنزل علی عبده . .. لینذر ... و یبشّر المؤمنین

برداشت بالا، بر این اساس است که ضمیر در <ینذر> و <یبشّر> به <عبده> بازگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴ - ۳

۳- بیم دادن کسانی که خدا را دارای فرزند می پندارند ، از رسالت های قرآن و پیامبر (ص) است .

و ینذر الذین قالوا اتخذ اللّه ولدًا

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۷ – ۱،۴

۱- تلاوت آیات قرآن ، رسالتی الهی برعهده پیامبر (ص) بود .

واتل ما أُحی إلیک من کتاب ربّک

۴- قرآن ، جلوه ربوبیّت خداوند و برای پیشبرد رسالت پیامبر (ص) است .

کتاب ربّک

کلمه <ربّ> در <ربّک>، گویای این است که قرآن، مایه تربیت و رشد آن حضرت در مسیر ابلاغ پیام الهی است و چون خداوند، مربی پیامبر(ص) است، آن را به وی عطا کرده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۰۳ – ۱

۱- پیامبر (ص) مأمور توجّه دادن مردم به ضرورت شناخت سود و زیان واقعی شان بود .

قل هل نتبّئکم بالأخسرین أعملاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۱۰ – ۱،۲

۱- پیامبر (ص) ، مأمور یادآوری و تأکید بر جنبه بشری خود در قبال تصوّرات بی جا و نامعقول از وی است .

قل إنّما أنا بشر مثلکم

<إنّما> دال بر حصر است. قصر اضافی در <قل إنّما أنا بشر> قصر موصوف بر صفت است; یعنی، پیامبر(ص) بشر است، نه موجودی ماورای آن. این نوع قصر، در موقعیّتی ابراز می گردد که مخاطب، تصوّرات دیگری درباره متکلم دارد و متکلم، درصدد منقلب کردن آن ها است.

۲- پیامبر (ص) مأمور پیش گیری از خرافه پردازی کوتاه فکران درباره شخصیت اش است .

قل إنّما أنا بشر مثلکم

فرمان <قل إنّما. ..> به قرینه ذیل آیه از آن جهت صورت گرفته است که جلوی توهّمات شرک آلود جاهلان گرفته

شود و برای پیامبر(ص) رتبه ای خارج از پیامبری در نظر گرفته نشود، مانند آنچه مسیحیان درباره <مسیح> پنداشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۵ - ۲

۲- بیم دادن کافران از خطر هلاکت با عذابی از جانب خداوند ، از وظایف پیامبر (ص)

و لو أنّا أهلکنهم بعذاب . .. قل کلّ متربّص فتربّصوا فستعلمون

<تربص> به معنای <انتظار> است (مصباح). فرمان <قل> به پیامبر(ص)، بیانگر وظیفه داشتن آن حضرت در ابلاغ این نکته به کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۸ - ۱

۱- پیامبر (ص) ، مأمور دعوت مردم به توحید و اعلان مواضع خویش به آنان

قل إنّما یوحی إلیّ أنّما إلهکم إله وحد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۹ - ۳

۳ - آگاه ساختن مردم از عواقب شرک و ترساندن آنان از پیامد های اخروی آن ، اساس رسالت پیامبر (ص) را تشکیل می داد .

قل یأیّها الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۷ - ۷

۷ - خداوند ، به پیامبر (ص) دستور داد که از مشرکان بخواهد به جای ستیزه جویی با وی و مخالفت با حدود و مقررات الهی ، به سوی خدای یگانه بازگردند و به پرستش او برخیزند .

فلاینزعنّك فی الأمر و ادع إلی ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۸ - ۵

۵ - هشدار به فرجام

شوم کفرپیشگی و مبارزه با توحید و یکتاپرستی ، رسالت الهی پیامبر (ص)

و إن جدلوک فقل اللّه أعلم بما تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶ - ۱

۱ پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ وحی و پاسخ گویی به دروغ پردازی ها و اتهام های واهی کافران ، علیه رسالت خویش و قرآن

و قال الذین کفروا إن هذا . .. قل أنزله الذی یعلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۹ - ۱

۱ - تلاوت ماجرای ابراهیم برای مردم ، فرمان الهی به پیامبر (ص)

و اتل علیهم نبأ إبرهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۴ - ۱

۱ - مأموریت پیامبر (ص) برای انذار و اخطار بستگان نزدیک خویش از عواقب شرکورزی و مخالفت با خدا

فلاتدع مع اللّه . .. و أنذر عشیرتک الأقربین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۵ - ۳

۳ - انذارگری و رحمت گستری ، دو بعد شخصیت الهی و پیامبری حضرت محمد (ص)

و أنذر عشیرتک . .. و اخفض جناحک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۶ - ۱

۱ – فرمان خدا به پیامبر (ص) مبنی بر اظهار بیزاری از رفتار شرک آمیز خویشاوندان خود در صورت امتناع از ایمان آوردن

و أنذر عشیرتک. .. فإن عصوک فقل إنّی بریءٌ ممّا تعملون

ضمیر فاعل در <عصوک> به <عشیره> بازمی

گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۵ - ۲

۲ - رسالت پیامبر اسلام ، تداوم خط رسولان پیشین

و إنّک لتلقّی القرءان من لدن حکیم علیم . .. و لقد أرسلنا إلی ثمود أخاهم صلحًا

با توجه به ارتباط بخش های این سوره با یکدیگر، استفاده می شود که یادکرد رسالت پیامبران گذشته، در مقام افاده این معنا است که رسالت پیامبراسلام(ص) امری شگفت و بی سابقه نیست; بلکه حرکتی در تداوم خط رسولان قبلی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۷۲ - ۱

۱ - مأموریت پیامبر (ص) برای ابلاغ تهدید خداوند به کافران ، مبنی بر نزدیک بودن عذاب دنیایی آنان

قل عسی أن یکون ردف لکم بعض الذی تستعجلون

تعبیر <ردف لکم> (در پی شما است) کنایه از قریب الوقوع بودن مجازات کافران می باشد. گفتنی است که <الذی تستعجلون> هم شامل عذاب دنیوی می شود و هم عذاب اخروی. بنابراین عبارت <بعض الذی> نشانگر عذاب دنیایی خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۱ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور اعلام قاطعانه موضع استوار خویش مبنی بر توحید و نفی شرک

إنّما أُمرت أن أعبد ربّ هذه البلده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۹۲ - ۱

۱ - تلاوت قرآن ، رسالت و وظیفه تغییرناپذیر پیامبر (ص) برای هدایت خلق

إنّما أَمرت أن . .. و أن أتلوا القرءان فمن اهتدى

در اين آيه تلاوت آيات قرآن

به مردم، به عنوان یگانه مسؤولیت پیامبر(ص) مورد تأکید قرار گرفته است. از جمله <فمن اهتدی...> نیز استفاده می شود که هدف از تلاوت آیات آن، هدایت خلق بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۳

۳ - تلاوت آیات قرآن برای مردم و ابلاغ پیام آن به ایشان ، وظیفه ای الهی برعهده پیامبر (ص)

إنّ الذی فرض علیک القرءان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۷ - ۲،۶

۲ - پیامبر (ص) ، موظف به ابلاغ بی درنگ آیات الهی بر مردم به محض دریافت آن

و لایصدّنّک عن ءایت اللّه بعد إذ أُنزلت إلیک

قید <بعد إذ أُنزلت إلیک> به معنای <بعد وقت الإنزال> است; یعنی، همین که نزول آیات بر تو پایان یافت، بی هیچ تأخیر باید آن را به مردم ابلاغ کنی و مبادا کافران تو را از این کار بازدارند و باعث تأخیر در تلاوت آن شوند.

۶ - پیامبر (ص) ، وظیفه دار فراخواندن مردم به سوی پروردگار یگانه

و ادع إلی ربّک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۳ - ۱۵

۱۵ - قرآن ، مبنای پیامبری و رسالت پیامبراکرم (ص) است .

تنزیل الکتب . .. هو الحقّ ... لتنذر قومًا ... لعلّهم یهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۳ - ۳

۳ - رسالت پیامبراکرم (ص) ، امر بی سابقه ای نبوده و در ادامه رسالت پیامبران گذشته است

.

بل هو الحقّ من ربّك لتنذر قومًا . .. و لقد ءاتينا موسى الكتب

احتمال دارد ذکر <و لقد آتینا موسی. ..> در این سوره به منظور اثبات نبوت پیامبر(ص) باشد که در آیه سه از آن، سخن گفته شده است. لازم به ذکر است که ذکر حضرت موسی(ع) از میان انبیای پیشین، می تواند به خاطر مورد اتفاق نظر بودن آن حضرت در میان پیروان ادیان آسمانی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۰ - ۹

۹ - پیامبراکرم (ص) ، دارای مقام رسالت (پیامرسان خدا به مردم) و نبوت (آورنده اخبار غیبی درباره شریعت) بود .

و لکن رسول اللّه و خاتم النبيّن

در تفاوت میان مقام رسالت و نبوت، آمده است: <رسول>، صاحب کتاب است و <نبیّ>، از خداوند خبر می دهد. و <رسالت> به خداوند اضافه می شود در حالی که <نبوّت> چنین نیست. <رسول>، پیام آور و <نبیّ>، انجام دهنده امر رسالت است (معجم الفروق اللغویه).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۵ - ۱

۱ - حضرت محمد (ص) ، فرستاده ای از سوی خداوند برای مردم است .

يأيّها النبىّ إنّا أرسلنك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۸ - ۵،۶

۵ - پیامبراکرم (ص) در انجام دادن رسالت خویش ، با رو در رویی کافران و منافقان مواجه بود .

يأيّها النبىّ إنّا أرسلنك . .. و دع أذيهم

۶ - پیامبر (ص) در انجام رسالت الهی خویش ،

نباید به سخنان و موضع گیری های کافران و منافقان اعتنا کند .

یأیّها النبیّ إنّا أرسلنک شهدًا و مبشّرًا . .. و لاتطع الکفرین و المنفقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳ - ۵،۹

۵ - پیامبر (ص) ، مأمور پاسخ گویی به کافران درباره وقوع حتمی قیامت

و قال الذین کفروا لاتأتینا الساعه قل بلی

۹ - فرمان خداوند به پیامبر (ص) مبنی بر اعلام این که او تحت ربوبیت خدا قرار دارد .

قل بلی و ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۲ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور فراخوان مشرکان به آزمودن ناتوانی خدایانشان از طریق دعای خود

قل ادعوا الذین زعمتم من دون اللّه لایملکون مثقال ذرّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۴ - ۱،۲،۱۰

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور استدلال برای مشرکان جهت اصلاح عقیده شان درباره خداوند

قل من یرزقکم من السموت و الأرض

۲ - پیامبر (ص) ، مأمور پرسش از مشرکان درباره منشأ روزیشان جهت هدایت آنان به توحید ربوبی

قل من یرزقکم من السموت و الأرض

۱۰ - پیامبر (ص) ، مأمور تخریب جزم اندیشی مشرکان

و إنّا أو إیّاکم لعلی هدًی أو فی ضلل مبین

طرح این نکته که <یـا ما و یا شـما در هـدایت و یا گمراهی هستیم> با این که پیامبر(ص) می دانست حقیقت امر چیست می تواند به منظور ایجاد رخنه در فکر طرف مقابل و به اندیشه واداشتن او

و در نتیجه تخریب اندیشه اش باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۲۵ – ۱

۱ – پیامبر (ص) مأمور ابلاغ پیام خداوند به مشرکان ، درباره بازخواست نشدن هرکسی از عمل دیگری

قل لاتسئلون عمّا أجرمنا و لانسئل عمّا تعملون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۲۶ – ۱

۱ – پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ کلام خداوند به مشرکان درباره داوری نهایی خداوند بین آنان و آن حضرت

قل یجمع بیننا ربّنا ثمّ یفتح بیننا بالحقّ

<فتح> به معنای نصرت، پیروزی، حکم و داوری است (مفردات راغب). در این آیه – به قرینه مقام مراد از آن معنای سوم است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۲۷ – ۱

۱ – پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پیام الهی به مشرکان درباره باطل بودن خدایان ادعایی شان

قل أرونی الذین ألحقتم به شرکاء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۲۸ – ۲

۲ – مأموریت پیامبر (ص) از جانب خداوند ، بشارت و انذار است .

و ما أرسلنک إلاّ. ..بشیرًا و نذیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۲۹ – ۵

۵ – مشرکان ، پیروان مؤمن پیامبر (ص) را سهیم و هم رأی او در رسالت می دانستند .

متی هذا الوعد إن کنتم صدقین

جمع آورده شدن <صادقین>، به این خاطر است که مؤمنان نیز مخاطب مشرکان بوده اند. مخاطب قرار

دادن مؤمنان و پرسش از زمان وقوع قیامت از آنان، بیانگر نکته یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۳۰ – ۱

۱ – پیامبر (ص) ، مأمور پاسخ گویی به پرسش مشرکان درباره زمان وقوع قیامت

و یقولون متی هذا الوعد . .. قل لکم میعاد یوم لاتستأخرون عنه ساعه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۳۶ – ۱،۷

۱ – پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پیام خداوند به مردم درباره منشأ قبض و بسط روزی

قل إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<یقدر> (از مصدر <قدر>) به معنای اندازه گیری و نیز سخت گیری آمده است (مفردات راغب). به قرینه <یبسط> (توسعه می دهد) به دست می آید که معنای دوّم <یقدر> مورد نظر است.

۷ – پیامبر (ص) ، مأمور اصلاح بینش برخورداران از مال و مکنت درباره منشأ روزی

و قالوا نحن أکثر أمولاً . .. قل إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۳۹ – ۱

۱ – پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پیام خداوند درباره منشأ قبض و بسط روزی انسان ها

قل إنّ ربّی یبسط الرزق . .. و یقدر له

<یقدر> (از مصدر <قدر>) به معنای اندازه و نیز سخت گیری آمده است (مفردات راغب). به قرینه <یبسط> در این آیه، معنای دوّم <یقدر> مورد نظر است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۴۸ – ۱

۱ - پیامبر

(ص) ، مأمور ابلاغ پیام الهی به مردم است .

قل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۹ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پیام الهی به مردم مبنی بر آمدن حق برای آنان

قل جاء الحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۵۰ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، وظیفه دار ابلاغ روشن فرجام گمراهی و بیان منشأ هدایت

قل إن ضللت فإنّما أضلّ علی نفسی و إن اهتدیت فبما یوحی إلیّ ربّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۴ - ۱

۱ - پیامبراسلام (ص) فرستاده خداوند برای مردمان

إنّا أرسلنک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۴۰ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور محاجه و گفتوگو با مشرکان ، درباره عقاید و معبودهایشان

قل أرءیتم شرکاءکم الذین تدعون من دون اللّه أرونی ماذا خلقوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۶ - ۱

۱ – پیامبراسلام ، وظیفه دار انذار و اخطار به مردم برپایه تعالیم قرآن

تنزیل العزیز الرحیم . لتنذر قومًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۱۱ – ۱۱

۱۱ – پیامبر (ص) مأمور بشارت دادن پیروان قرآن و خداترسان به مغفرت و اجر ارزشمند و پرب های الهی

من اتّبع الذکر و خشی الرحمن بالغیب فبشّره بمغفره و أجر کریم

جلد – نام سوره – سوره

- آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۱۳ – ۱،۲

۱ – پیامبر (ص) مأمور تشبیه کردن وضعیت فرهنگی و دینی مردم مکه ، به وضعیت مردمی همانند آنان در طول تاریخ

و اضرب لهم مثلاً أصحب القریه

<مَثَل> گاهی در معنای شبیه و مانند به کار می رود که در این صورت معنای آیه چنین خواهد بود: ای پیامبر! برای وضعیت مردم مکه، شبیه و مانندی از تاریخ (اصحاب قریه) بیاور. و گاهی به معنای خبر است; یعنی، ای پیامبر! برای مردم مکه خبر و داستان اصحاب قریه را نقل کن تا مردم از این داستان عبرت گیرند. گفتنی است برداشت یاد شده براساس معنای نخست است.

۲ – پیامبر (ص) ، مأمور مثل زدن و نمونه آوردن از مردم گذشته ، برای پندگیری و درس آموزی مردم

و اضرب لهم مثلاً أصحب القریه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۷۹ – ۲

۲ – پیامبراسلام (ص) ، مأمور پاسخ گویی به شبهات کافران و منکران معاد با استدلال و برهان

قال من یحیِ العظم و هی رمیم . قل یحییها الذی أنشأها أوّل مرّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۴۹ – ۱

۱ – پیامبر (ص) ، مأمور زیر سؤال بردن عقاید مشرکان

فاستفتهم ألربّک البنات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۵۰ – ۱

۱ – پیامبر (ص) ، مأمور زیر سؤال بردن عقاید مشرکان

أم خلقنا الملئکه إنثًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۵۶ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور زیر سؤال بردن عقاید مشرکان

أم لكم سلطن مبين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۷۴ - ۱

۱ - پیامبر (ص) مأمور روی گردانی از مشرکان و بی اعتنایی به آنان تا زمانی کم و نه چندان طولانی

فتولّ عنهم حتّى حين

<حین> برای عموم <وقت> و <مدت> وضع شده است; ولی در آیه شریفه به دلیل تنکیر آن که برای افاده تحقیر معنوی است بر تقلیل دلالت می کند; یعنی، زمان و مدت کم و اندک.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۷۵ - ۱

۱ - پیامبر (ص) مأمور به نظاره و دقت در سرانجام شوم و احوال مشرکان و کافران معاند

و أبصرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۷۸ - ۱

۱ - پیامبراسلام (ص) مأمور روی گردانی از مشرکان و بی اعتنایی به آنان تا زمانی کم و نه چندان طولانی

و تولّ عنهم حتّى حين

<حین> برای عموم وقت و مدت وضع شده است; ولی در آیه شریفه به خاطر نکره بودن که برای افاده تحقیر معنوی است بر تقلیل دلالت می کند; یعنی، زمان و مدت کم و اندک.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۴ – ۴

۴ – انذار و اخطار ، در قلمرو رسالت پیامبراسلام (ص)

منذر منهم

جلد – نام سوره – سوره –

آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶۵ – ۴

۴ – پیامبراسلام (ص) ، مأمور اعلام یکتایی خداوند و قهار بودن او به مردم

قل . .. و ما من إله إلاّ اللّه الوحد القهّار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶۷ – ۱

۱ – رسالت پیامبراسلام و توحید الهی ، خبری پرفایده و بزرگ برای بشر

قل هو نبؤا عظیم

<نبأ> به خبری گفته می شود که دارای فایده بسیار باشد (مفردات راغب). در این که مقصود از این خبر چیست و ضمیر <هو> به چه چیز برمی گردد، میان مفسران چند دیدگاه وجود دارد: ۱ برخی آن را رسالت انذارگری پیامبر(ص) و توحید الهی می دانند که در ضمن آیه قبل از آن یاد شده است. ۲ برخی دیگر آن را مربوط به بحث معاد می شمرند که در ضمن آیات ۴۹ تا ۶۴ از آن یاد گردیده است. برداشت یاد شده مبتنی بر دیدگاه نخست است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۷۰ – ۱،۲،۳،۶

۱ – پیامبر (ص) ، مأمور به ابلاغ چگونگی آگاه شدنش از ملأ اعلی (عالم فرشتگان) و منشأ اطلاعات و اخبارش درباره آدم (ع) ، فرشتگان و . . .

ما کان لی من علم بالملأ الأعلی . .. إن یوحی إلیّ

۲ – پیامبراسلام (ص) ، مأمور به ابلاغ رسالت و تکلیف خود به مردم و رفع اتهام از خویش

إن یوحی إلیّ إلاّ أنّما أنا نذیر مبین

حصر در <إنّما أنا نذیر. ..> از نوع حصر

اضافی است و نسبت به افتراهای مشرکان علیه پیامبراسلام(ص) سنجیده شده است. آنان، ایشان را به شاعر، ساحر، دروغگو و مجنون بودن متهم می کردند. خداوند نیز در پاسخ آنان فرمود: او تنها یک منذر و اخطارگر الهی است.

۳ - انذار و اخطار به مردمان ، رسالت و تکلیف پیامبراسلام (ص)

إنّما أنا نذیر

۶ - وحی به پیامبر (ص) ، تنها در محدوده انذار به مردمان و به منظور اخطار به آنان بوده است .

إن یوحی إلیّ إلاّ أنّما أنا نذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۹ - ۱۱

۱۱ - پیامبر (ص) ، مأمور بیدار کردن مردمان و توجه دادن آنان به ارزش علم و معرفت و برتری عالمان بر جاهلان

قل هل یستوی الذین یعلمون و الذین لایعلمون

مأموریت پیامبر(ص) به اعلام این حقیقت روشن که عالمان با جاهلان برابر نیستند، صرفاً برای بیدار کردن مردم و توجه دادن آنان به ارزش والای علم و معرفت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۰ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور فراخواندن مؤمنان به تقواپیشگی و پرواداشتن از پروردگار

قل یعباد الذین ءامنوا اتّقوا ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۱ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور اعلام موضع سازش ناپذیر عقیدتی و توحیدی خود به مردم

قل إنّی أُمرت أن أعبد اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۲ - ۱

۱ - پیامبر

(ص) ، مأمور اعلام مواضع عقیدتی خود و پیش گامی اش در پذیرش اسلام

قل . .. و أُمرت لأن أكون أوّل المسلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۳ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور اعلام هراس داشتن خود از پیامد های ناگوار اخروی عصیان و نافرمانی خدا به مردم

قل إنّی أخاف إن عصیت ربّی عذاب یوم عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۴ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور اعلان موضع عقیدتی و توحیدی خود به مردم

قل اللّه أعبد مخلصًا له دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۷ - ۹

۹ - پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ بشارت خداوند به بندگان خالص او است .

فبشّر عباد

کلمه <عباد> به ضمیر متکلم اضافه شده است؛ ولی در کلام حذف گردیده و تقدیر آن <عبادی> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۸ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ بشارت الهی به بندگانی که به سخنان دیگران گوش فرا می دهند و آن گاه از بهترین آنها پیروی می کنند .

فبشّر عباد . الذین یستمعون القول فیتّبعون أحسنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۹ - ۴،۹

۴ - پیامبر (ص) ، مأمور پایداری بر مواضع خود و استمرار رسالت خویش

قل یقوم اعملوا علی مکانتکم إنّی عمل فسوف تعلمون

۹ - توکل

و اتکال پیامبراسلام (ص) بر خداوند ، سبب اعتماد به نفس و پشت گرمی آن حضرت در مبارزه با دشمنان و نیل به اهداف رسالت

قل حسبی اللّه علیه یتوکّل المتوکّلون . قل یقوم اعملوا علی مکانتکم إنّی عمل فسو

یادآوری توکل و اتکال بر خداوند (در آیه قبل) پیش از اعلام موضع قاطع خود به دشمنان، می تواند گویای برداشت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۳ - ۵

۵ - مأموریت پیامبر (ص) ، برای احتجاج با مشرکان و اثبات ناتوانی مطلق معبود ها و پوچی آیین شرک

قل أَوَلو کانوا لایملکون شیئًا و لایعقلون

برداشت یاد شده از تصریح به ابلاغ حقیقت یاد شده (قل) استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۴ - ۱۰

۱۰ - پیامبر (ص) مأمور مبارزه علنی و صریح با عقاید مشرکان (چون عقیده به شفاعت کردن معبود ها و توانایی آنان بر این کار)

أم اتّخذوا من دون اللّه شفعاء قل أَوَلو کانوا لایملکون شیئًا و لایعقلون . قل للّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۳ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پیام امیدبخش رحمت و آمرزش خداوند به بندگان گنه کار

قل یعبادی الذین أسرفوا علی أنفسهم لاتقنطوا من رحمه اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۱۸ - ۱،۴

۱ - پیامبر (ص) مأمور انذار و اخطار به مردم درباره روز قیامت

و

أنذرهم يوم الأزفه

۴ - پيامبر (ص) ، مأمور انذار و اخطار مردم از لحظه فرا رسيدن مرگ و قريب الوقوع بودن آن براى همگان

و أنذرهم يوم الأزفه

برخى از مفسران <يوم الآزفه> را روز فرا رسيدن مرگ دانسته اند; زيرا آنچه نزديک به انسان و قريب الوقوع است، لحظه مرگ او است. هم چنين تعبير <إذ القلوب لدى الحناجر...> درباره لحظه مرگ انسان ها، مناسب تر از لحظه فرا رسيدن قيامت مى باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۵ - ۲

۲ - پيامبر (ص) ، در نيمه نخست رسالت خود با انواع مشكلات و موانع روبه رو بود .

فاصبر

برداشت ياد شده با توجه به اين نكته است كه آيه شريفه در مكه نازل شده است و توصيه خداوند به صبر، بيانگر وجود مشكلات بسيار مى باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۶ - ۲،۳،۷

۲ - پيامبر (ص) ، مأمور اعلام مخالفت خود با عبادت غيرخدا و منصرف كردن مشركان از فكر تأثيرگذارى در عقايد آن حضرت

إنّى نهيت أن أعبد الذين تدعون من دون اللّه لمّا جاءنى البيّنت

پيامبر(ص)، به در دست داشتن دلايل و براهين روشن در مخالفت خود با عبادت غير خدا تصريح فرمود. اين مطلب مى تواند به منظور مأيوس ساختن مشركان باشد; زيرا كسى كه در عقيده خود داراى دلايل روشن باشد، تأثيرپذيرى او از ديگر عقايد نا ممكن خواهد بود.

۳ - پيامبر (ص) ، مأمور اعلام در دست داشتن دلايل و برهان هاى روشن بر بطلان عقيده

شرک آلود و درستی آیین توحیدی

إنّی نهیت أن أعبد الذین تدعون من دون اللّه لمّا جاءنی البیّنت

۷ - پیامبر (ص) ، مأمور اعلام صریح مواضع عقیدتی خویش و تسلیم ناپذیر بودنش ، در برابر دشمنان و عقاید باطل و شرک آلود

و أُمرت أن أُسلم لربّ العلمین

تصریح پیامبر(ص) به تسلیم محض بودن خود در برابر خداوند، می تواند پاسخی به فشارها و تهدیدهای دشمنان و مشرکان علیه ایشان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۶ - ۱

۱ - تأکید پیامبر (ص) ، بر نقش پیام آوری خویش در مقابل مخالفت ها و بهانه جویی های مشرکان

و قالوا قلوبنا فی أکنّه . .. قل إنّما أنا بشر مثلکم یوحی إلیّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۳ - ۱

۱ - پیامبر (ص) مأمور بیم دادن به کسانی که آیات روشن توحید و ربوبیت خداوند را نپذیرفته ، از آن اعراض می کنند .

فإن أعرضوا فقل أنذرتکم

آیات پیشین که بیانگر دلایل توحید و ربوبیت یگانه خداوند بود قرینه بر این است که متعلق <أعرضوا> دلایل روشن توحید و ربوبیت می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۱

۱ - پیامبر (ص) مأمور به دعوت مردمان به اقامه دین و پرهیز از اختلافات و تفرقه در آن

أن أقیموا الدین و لاتتفرّقوا فیه . .. فلذلک فادع

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که <ذلك> اشاره به جمله <أقیموا الدین و. ..> باشد.

گفتنی است که بر این مبنا لام <لذلک> به معنای <إلی> خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶ - ۲

۲ - رسالت پیامبراکرم (ص) ، در ادامه سنت الهی بر بعثت پیامبران

و کم أرسلنا من نبیّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۳ - ۲

۲ - دلداری خداوند به پیامبراکرم (ص) ، در مسیر مبارزه با مشکلات رسالت

و کذلک ما أرسلنا من قبلک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۸۱ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، رساننده پیام خدا و بیان کننده استدلال های او ، برای انسان ها

قل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۸ - ۲،۶

۲ - رسالت پیامبراکرم (ص) ، ادامه رسالت موسی و سایر پیامبران بود ; نه امری ناآشنا و دور از انتظار .

و لقد ءاتینا بنی إسرءیل . .. و النبوّه ... ثمّ جعلنک علی شریعه من الأمر

الف و لام <الأمر> در این آیه، می تواند برای عهد ذکری باشد و نظر به امر رسالت و اعطای کتاب و حکومت داشته باشد که در آیات پیشین بیان شده است.

۶ - پیامبر (ص) ، موظف به اجرای دقیق شریعت و دستورات دینی

ثمّ جعلنک علی شریعه من الأمر فاتّبعها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۴ - ۱

۱- پیامبر (ص) ، مأمور به تذکر ضعف و ناتوانی

بت ها به مشرکان

قل أرءیتم ما تدعون . .. ماذا خلقوا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۹ – ۲

۲– رسالت پیامبر اکرم (ص) ، در تداوم خط رسالت فرستادگان الهی

قل ما کنت بدعًا من الرسل

تعبیر <ما کنت بـدعًا من الرسل> بـدین معنا است که رسالت پیامبر اسـلام(ص)، بدعت و امری بی سابقه نیست که پذیرش و درک آن، برای مردم دشوار باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۲۱ – ۱

۱– پیامبر (ص) مأمور یادکرد سرگذشت پیامبر قوم عاد و تلاش های وی در جهت انذار قومش

و اذکر أخا عاد إذ أنذر قومه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۸ – ۲

۲ – گواه بودن بر اعمال خلق و تبشیر و انذار آنان ، از وظایف مهم پیامبر اسلام

إنّا أرسلنک شهدًا مبشّرًا و نذیرًا

اهمیت وظایف یاد شده، از تخصیص یافتن به ذکر استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۲۹ – ۱،۹

۱– محمد (ص) ، رسول خدا و پیامدار از جانب او

محمّد رسول اللّه

۹- شدّت با دشمنان دین و عطوفت با خداجویان ، از برجسته ترین مبانی رسالت پیامبر اسلام (ص)

محمّد رسول اللّه و الذین معه أشدّاء علی الکفّار رحماء بینهم

پیامبر(ص) در آیه با وصف رسالت معرفی گردیده و در واقع روی وصف رسالت، تکیه شده است و بر این وصف دو خصلت مهم <أشدّاء علی الکفّار> و <رحماء بینهم> مترتب گشته

است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۴ - ۵

۵ - پیامبر (ص) ، مأمور رد ادعای ایمان بادیه نشینان ، در عین پذیرش اسلام آنان

قل لم تؤمنوا و لکن قولوا أسلمنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۰ - ۷

۷ - مأموریت پیامبر (ص) ، انذار خلق از عذاب الهی با بیانی روشن و بی ابهام

إنّی لکم منه نذیر مبین

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از <منه>، این باشد که پیامبر(ص)، مردم را از عذاب الهی (من عذابه) بیم دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۱ - ۴

۴ - پیامبر (ص) ، انذارگر و بیم دهنده آدمیان از عواقب شوم شرک

و لاتجعلوا مع اللّه . .. إنّی لکم منه نذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۹ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، موظف به ادامه دادن هشدار ها و تذکر های خویش ، بدون نگرانی از اتهام های کافران

فذکّر

از ذیل آیه شریفه استفاده می شود که پیامبر(ص)، نبایست به اتهام های مشرکان بیندیشد; بلکه وظیفه آن حضرت ادامه دادن به تبلیغ خویش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۴۸ - ۸

۸ - وانهادن کافران و تحمل عداوت آنان ، تکلیفی الهی برای پیامبر (ص)

فذرهم . .. و اصبر لحکم ربّک

بنابراین که <و اصبر> عطف بر <فذرهم> باشد، برداشت بالا

به دست می آید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – نجم – ۵۳ – ۳۰ – ۷

۷ – هدایت ناپذیری مشرکان خداگریز ، موجب فرمان الهی به پیامبر (ص) در روی گردانی از تبلیغ و هدایت آنان

فأعرض عن من تولّی . .. إنّ ربّک هو أعلم

با توجه به این که جمله <إنّ ربّک. ..> تعلیل برای <فأعرض...> است، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – واقعه – ۵۶ – ۴۹ – ۱

۱ – پیامبر (ص) ، مأمور بیان حقایق مربوط به قیامت و پاسخ گویی به شبهات القا شده از سوی منکران آن

أءنّا لمبعوثون . .. قل إنّ الأوّلین و الأخرین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۷ – ۲۰

۲۰ – < عن فضیل بن یسار ، قال : سمعت أباعبداللّه (ع) یقول : . . .ان اللّه عزّوجلّ أدّب نبیّه . . . ثمّ فوّض إلیه أمر الدین و الاُمّه لیسوس عباده فقال عزّوجلّ : < ما آتاکم الرسول فخذوه و ما نهاکم عنه فانتهوا . . . > ;

فضیل بن یسار گوید: از امام صادق(ع) شنیدم که فرمود: خداوند عزّوجلّ، رسول خود را به صفات نیک آراست. .. سپس امر دین و امت را به او واگذار کرد تا سیاست اداره امور امت را بر عهده گیرد. پس خدای عزّوجلّ فرمود: ما آتاکم الرسول فخذوه و ما نهاکم عنه فانتهوا...>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۱۲ – ۱۲

- پایبندی به اصول اخلاقی ، شرط ایمان به خدای یگانه و رسالت پیامبر (ص)

علی أن لایشرکن باللّه شیئًا و لایسرقن

یاد کرد <و لایسرقن. ..> که جنبه عملی ایمان را می نمایاند در پی <علی أن لایشرکن...>، بیانگر مطلب بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۷ - ۵

۵ - دعوت کردن مردم به تسلیم شدن در برابر خداوند و دستور های او ، رسالت پیامبراکرم (ص)

و هو یدعی إلی الإسلم

<یدعی> به صورت مجهول آمده است; چون، دعوت کننده (پیامبراکرم(ص)) معلوم می باشد. بنابراین، اصل جمله به شکل زیر است: <و الرسول یدعوه إلی الإسلام>. گفتنی است که کلمه <اسلام> در لغت به معنای تسلیم و انقیاد است و دین خداوند بدین جهت اسلام نامیده شده که مردم را به اطاعت و انقیاد در برابر فرمان ها و دستورات الهی فرا می خواند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۹ - ۱،۲،۸

۱ - حضرت محمد (ص) ، فرستاده خداوند است .

هو الذی أرسل رسوله

۲ - هدایت و راهنمایی انسان ها ، مسؤولیتی الهی بر دوش پیامبر (ص)

أرسل رسوله بالهدی

۸ - پیامبر (ص) ، آورنده دین حق از سوی خداوند

أرسل رسوله بالهدی و دین الحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۳ - ۱۰

۱۰ - پیامبر (ص) مأمور ابلاغ بشارت خداوند (قریب الوقوع بودن فتح مکه) ، به مسلمانان مشتاق و منتظر

و أَخرى تحبّونها .

.. و بشّر المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۲ - ۱

۱ - حضرت محمد (ص) ، رسول خدا و مبعوث شده از جانب او

هو الذی بعث فی الأُمّیّن رسولاً منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۱۱ - ۷

۷ - مأموریت پیامبر (ص) از سوی خداوند ، برای بیان جایگاه بلند نماز در پیشگاه الهی

قل ما عند اللّه خیر من اللهو و من التجره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۲ - ۴

۴ - ابلاغ روشن و بدون ابهام پیام های الهی به مردم ، تکلیف پیامبراسلام (ص)

فإنّما علی رسولنا البلغ المبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۱۱ - ۲

۲ - پیامبر (ص) ، تلاوت گر آیات الهی (قرآن) برای مردم

رسولاً یتلوا علیکم ءایت اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۲۳ - ۲

۲ - پیامبر (ص) ، مأمور توجه دادن مردم به مبدأ پیدایش بشر و نعمت های نهفته در وجود او

قل هو الذی أنشاكم و جعل لكم السمع و الأبصر و الأفئده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملك - ۶۷ - ۲۶ - ۱،۴

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور پاسخ گویی به پرسش ها و شبهه انگیزی های كافران و منكران معاد ، در باور های دینی مردم و آگاهی دادن

به آنان

و یقولون متی هذا الوعد . .. قل إنّما العلم عند اللّه

۴ - انذار و اخطار به مردمان ، در قلمرو رسالت پیامبراسلام (ص)

و إنّما أنا نذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملك - ۶۷ - ۲۹ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، موظف به اعلام مواضع عقیدتی خویش و معرفی آن به مردم ; همچون ایمان به خداوند رحمان و توکل بر او در زندگی

قل هو الرحمن ءامنّا به و علیه توکّلنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۱۰ - ۱،۴

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور پرهیز از اجابت خواسته های سوگند خورندگان بی مبالات

و لاتطع کلّ حلاّف

<حلاّف> صیغه مبالغه است. ازاین رو می رساند که حلاّف کسی است که بسیار سوگند یاد می کند و بر این کار عادت کرده است; چه آن که راست و بجا باشد و چه دروغ و بی جا. بدین جهت در برداشت یاد شده، تعبیر بی مبالاتی آمده است.

۴ - پیامبر (ص) ، مأمور پرهیز از اجابت خواسته های فرومایگان

و لاتطع کلّ. .. مهین

<مهانت> (از ماده <مهین>) به معنای حقارت و قلّت تدبیر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۱۱ - ۱،۴

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور پرهیز از اجابت خواسته های افراد عیب جو

و لاتطع کلّ . .. همّاز

<همّاز>، مرادف <عیّاب> و به معنای عیب جو است.

۴ - پیامبر (ص) ، مأمور پرهیز از اجابت خواسته های سخن چینان

و لاتطع کلّ

. .. مشّاء بنميم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۱۲ - ۱،۲،۵،۸

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور پرهیز از اجابت خواست کسانی که مانع خیر در جامعه اند .

و لاتطع کلّ . .. منّاع للخیر

۲ - پیامبر (ص) ، مأمور پرهیز از اجابت خواسته های افراد بخیل و خسیس

و لاتطع کلّ . .. منّاع للخیر

برخی از مفسران، احتمال داده اند که <خیر> در این آیه، به معنای مال است و مقصود از <منّاع للخیر> کسانی اند که از دادن مال خود به دیگران خودداری می کنند; یعنی، بخیل و خسیس اند.

۵ - پیامبر (ص) ، مأمور پرهیز از اجابت خواسته های تجاوزگران

و لاتطع کلّ . .. معتد

۸ - پیامبر (ص) ، مأمور پرهیز از اجابت خواسته های گناه پیشگان

و لاتطع کلّ . .. أثیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۱۳ - ۱،۴

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور پرهیز از اجابت خواسته های افراد درشت خوی و بدخلق

و لاتطع کلّ . .. عتلّ

<عتّل> مرادف با <فظ و غلیظ> (درشت خوی و خشن) است (لسان العرب).

۴ - پیامبر (ص) ، مأمور پرهیز از اجابت خواسته های افراد بی ریشه و تبار

و لاتطع کلّ . .. زنیم

<زنیم> به زنازاده و کسی که خود را به قومی می چسباند ولی از آنان نیست گفته می شود (لسان العرب). بنابه نوشته مفسران، آیات این بخش درباره ولیدبن مغیره نازل شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۴۰ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور پرسش از مبانی دینی مشرکان و زیر سؤال بردن آنها

سلهم أیّهم بذلک زعیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۴۲ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، موظف به واگذاری کافران حق ناپذیر ، باطل گرا و بازیگر به حال خود ، پس از اتمام حجت به آنان

فذرهم یخوضوا و یلعبوا

<خوض> (مصدر <یخوضوا>) در اصل به معنای حرکت در آب است; ولی در مواردی به کار می رود که انسان، غوطهور در مسائل باطل و ناپسند می شود; مانند همین آیه که کافران، سخنان ناروایی درباره اسلام و پیامبر(ص) بر زبان می آوردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۶ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور اعلام فایده و نقش ایمان و دین داری در زندگی انس و جن

و ألّوِاستقموا علی الطریقه لأسقینهم ماء غدقًا

جمله <و ألّوِاستقاموا. ..> عطف بر <أنّه استمع...> است; یعنی، <قل اُوحی إلیّ ألّوِاستقاموا...>. گفتنی است که مقصود از <طریقه>، راه ایمان و اسلام و پیروی از قرآن کریم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۸ - ۲

۲ - پیامبر (ص) ، مأمور اعلام فلسفه وجودی مساجد و معابد

و أنّ المسجد للّه

جمله <أنّ المساجد للّه>، عطف بر <أنّه استمع. ..>است; يعنى، <قل اُوحى إلىّ أنّ المساجد للّه...>.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۲ -

۱ – فرمان خداوند به پیامبر (ص) ، مبنی بر قیام برای انجام رسالت و دعوت مردم به اسلام

قم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مدثر – ۷۴ – ۷ – ۱،۲

۱ – پیامبر (ص) ، مأمور به صبر و پایداری در انجام دادن رسالت خویش

و لربّک فاصبر

۲ – جلب رضای خداوند ، فلسفه و هدف صبر و پایداری پیامبر (ص) در دوران رسالت

و لربّک فاصبر

لام در <لربّک> برای تعلیل است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۲۴ – ۱

۱ – فرمان خداوند به پیامبر (ص) ، مبنی بر صبر و شکیبایی در برابر حکم پروردگار (تبلیغ قرآن و اجرای تعالیم آن)

فاصبر لحکم ربّک

مقصود از حکم پروردگار به قرینه آیه پیش تبلیغ قرآن و اجرای تعالیم آن است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – انشقاق – ۸۴ – ۲۴ – ۴

۴ – پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ بشارت ها و تهدید های خداوند به مردم

فبشّرهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ - طارق - ۸۶ - ۱۷ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور فرصت دادن به کافران عصر بعثت و پرهیز از نفرین و درخواست عذاب سریع برای آنان

فمهّل الکفرین أمهلهم رویدًا

<مَهِّل> و <أمهِل> به یک معنا است؛ گرچه برخی گفته اند: <مَهِّل> فرمان به مهلت لحظه به لحظه و تدریجی است و <أمهل> فرمان به یک مهلت. تکرار فرمان با دو لفظ متفاوت به گونه ای که

دو فرمان مستقل به نظر آید تأکید بیشتری به همراه دارد. کلمه <رویداً> ممکن است، تصغیر <رَوْد> (مهلت دادن) باشد; یعنی، مهلت کوتاه و نیز می تواند اسم فعل و به معنای <أمهل> باشد که برای سومین بار فرمان مهلت را تکرار کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۹ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور موعظه و زنده نگه داشتن تعالیم الهی در اذهان مردم

فذکّر

<تذکیر> (مصدر <ذکّر>) به معنای موعظه کردن است (قاموس)، ذکر و حفظ به یک معنا است; جز این که حفظ به فراگیری نظر دارد و ذکر به حضور در ذهن. (مفردات)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۲ - ۱،۲،۴

۱ - رسالت الهی و دعوت مردم به دین ، وظیفه ای سنگین بر دوش پیامبر (ص)

و وضعنا عنک وزرک

<وزر>; یعنی، سنگینی و <وزیر>، به معنای کسی است که وظایف سنگین فرمانروایش را برعهده می گیرد (مفردات). مصداق مورد نظر از <وزر> به قرینه شرح صدر که در آیه قبل آمده بود تکالیف دشوار و رسالت سنگینی بود که در صورت فقدان امدادهای ویژه خداوند، تحمّل آن بر پیامبر(ص) سخت بود.

۲ - خداوند با امداد های ویژه به پیامبر (ص) او را به انجام دادن رسالت های الهی و اجرای برنامه های سنگین اسلام ، موفّق ساخت .

و وضعنا عنک وزرک

۴ - ناشناخته ماندن رسالت پیامبر (ص) در آغاز بعثت ، مایه سیطره افکندن اندوهی سنگین بر آن حضرت

وزرک

مراد از <وزر>

بـا تـوجّه به آيه <و رفعنـا لـك ذكرك> مى توانـد نقطه مقابـل <بلنـد آوازه بـودن> باشـد; يعنى، ناشـناخته مانـدن رسـول اكرم(ص)، سبب شـده بود كه رسالت ها و تعاليم او مهجور مانـده و غمى سـنگين براى آن حضـرت به وجود آيد. تناسب دو فعل <وضعنا> (فرونهاديم) و <رفعنا> (بالابرديم)، مؤيد اين احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱ - ۱،۳،۱۱

۱ - پيامبر (ص) ، مأمور دريافت قرآن و قرائت آن

اقرأ

<قرائت>، ممكن است به تلفّظ يا مرور در ذهن انجام گيرد و در آيه شـريفه به اين دليل كه پيش از آن چيزى نازل نشده بود تـا پيـامبر(ص) مـأمور به قرائت آن شود مراد دريافت و قرائت آياتى است كه بعـد از فرمان <اقرء> نازل مى شود. اين فرمان، شامـل قرائت كلمه <اقرء> نيز مى باشـد; نظير آن كه گفته شود: <آنچه را مى گويم، گوش كن> كه شامل همين جمله نيز مى گردد.

۳ - پيامبر (ص) ، مأمور آغاز قرائت قرآن ، با نام خداوند

اقرأ باسم ربّك

حرف <باء> در <باسم>، به حال محذوفى نظير <مبتدءاً> يا <مفتتحاً> تعلق دارد.

۱۱ - الزام پيامبر (ص) به قرائت قرآن در آغاز رسالت ، مايه رشد و تعالى آن حضرت و از جلوه هاى ربوبيت خداوند بود .

اقرأ باسم ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۳ - ۱

۱ - خداوند ، با تأكيد بر فرمان خويش ، پيامبر (ص) را به دريافت و قرائت قرآن در آغاز رسالتش فرا

خواند .

اقرأ . .. اقرأ

فرمان <اقرأ>، تکرار و تأکید فرمانی است که در آغاز سوره آمده بود و مفعول محذوف آن نیز به قرینه سیاق کلام مطالبی است که بعد از آن فرمان، وحی خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱۹ - ۲

۲ - بی اعتنایی به خواسته های مخالفان نماز و سرپیچی از دستورات آنان ، فرمان خداوند به پیامبر (ص)

لاتطعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کافرون - ۱۰۹ - ۱ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور مخاطب ساختن کافران و ابلاغ آشکار مواضع خویش

قل یأیّها الکفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کافرون - ۱۰۹ - ۲ - ۲،۵

۲ - قاطعیت در اعلان جدایی از مشرکان و نفی ارتباط با برنامه های عبادی آنان ، وظیفه ای الهی بر عهده پیامبر (ص)

قل . .. لا أعبد ما تعبدون

۵ - پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ تباین معبود خود با معبود های مشرکان و تصریح به ناهماهنگی کامل ، بین شرک و توحید

قل . .. لا أعبد ما تعبدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کافرون - ۱۰۹ - ۳ - ۳

۳ - پیامبر (ص) ، مأمور افشای سرسختی مشرکان در ترک پرستش خداوند ; حتی در فرض محال تن دادن پیامبر (ص) به پرستش معبود های آنان

و لا أنتم عبدون ما أعبد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کافرون - ۱۰۹ -

۲ – ۴

۲ – آگاه ساختن مشرکان به غیر قابل پذیرش بودن شرک برای پیامبر (ص) ، وظیفه الهی آن حضرت

قل یأیّها الکفرون . .. و لا أنا عابد ما عبدتم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – کافرون – ۱۰۹ – ۵ – ۳

۳ – تصریح به آمادگی نداشتن مشرکان برای پذیرش توحید در هیچ زمان و تأکید بر واهی بودن پیشنهاد سازش از سوی آنان ، وظیفه ای الهی بر عهده پیامبر (ص)

قل . .. و لا أنتم عبدون ما أعبد

آیات آغاز سوره که تسامح طرفین را در زمان آینده منتفی دانست با مفهوم خود، تکلیف زمان حال را نیز روشن کرده است. در این حال، وضعیت زمان حال به صراحت در این آیه، بیان شد تا موضع گیری ها شفاف باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نصر – ۱۱۰ – ۳ – ۲

۲ – تسبیح و حمد خداوند و استغفار به درگاه او ، پس از مشاهده امداد های الهی و گرایش وسیع مردم ، به دین ، فرمان و توصیه خداوند به پیامبر (ص)

إذا جاء نصر اللّه و الفتح . و رأیت الناس یدخلون فی دین اللّه أفواجًا . فسبّح بحم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – اخلاص – ۱۱۲ – ۱ – ۲

۲ – پیامبر (ص) ، مأمور آموختن توحید به مردم

قل هو اللّه أحد

رسالت ملائکه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۰ - ۵

۵ ملائکه ، کارگزاران

نزول عذاب الهی

ان یأتیهم اللّه فی ظلل من الغمام و الملئکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۴ - ۲

۲- فرشتگان وارد شده بر حضرت لوط (ع) ، حامل پیام حق و دستوری تحقق یافتنی بودند .

و أتینک بالحقّ و إنا لصدقون

مراد از <بالحق> به قرینه ذیل آیه که تأکید بر راستگویی است می تواند خبر و پیام حق باشد.

رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۵ - ۱۱

۱۱ موسی (ع) علاوه بر رسالت رهبری بنی اسرائیل را نیز از جانب خداوند عهده دار بود .

إنی رسول من رب العلمین . .. فأرسل معی بنی إسراءیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۵ - ۲

۲ موسی و هارون (ع) از سوی خدا مأمور بودند رسالت خود را به فرعون و سران حکومتش اعلان کنند و آنان را به ایمان فراخوانند .

ثم بعثنا من بعدهم موسی و هرون إلی فرعون و ملإیه

<ملأ> به معنای رؤساست (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۷ - ۱

۱ خداوند ، موسی (ع) را برای هدایت فرعون و بزرگان دربارش ، به سوی آنان فرستاد .

و لقد أرسلنا موسی . .. إلی فرعون و ملإیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۸ - ۱

۱- موسی (ع) در راستای رسالت خویش به بنی اسرائیل اعلام کرد

که کفر آنان و تمامی ساکنان زمین$ زیانی به خداوند نمی رساند .

و قال موسی إن تکفروا أنتم و من فی الأرض جمیعًا فإن الله لغنی حمید

<إن> در <إن تکفروا> شرطیه است و جواب آن <لم یتضرر هو> می باشد که محذوف است و <فإن الله لغنی> تعلیل جزای شرط محذوف می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۴ - ۲

۲ - خداوند ، موسی (ع) را به حرکت به سوی فرعون و بازداشتن او از طغیان گری ، فرمان داد .

اذهب إلی فرعون إنّه طغی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۲،۱۴

۲ - موسی و هارون (ع) ، به همراه با آیات و معجزات الهی مأمور حرکت برای انجام رسالت خویش شدند .

اذهب أنت و أخوک بَایتی

۱۴ - خداوند ، موسی (ع) را مأمور ابلاغ حکم رسالت به هارون کرد و از او خواست وی را به سستی نورزیدن در ذکر خدا توصیه کند .

اذهب أنت و أخوک بَایتی و لاتنیا فی ذکری

خطاب به موسی(ع) در وظایف مشترک بین او و هارون(ع) اقتضا می کند که موسی(ع) دستورات ارائه شده را به هارون(ع) برساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۳ - ۲

۲ - حرکت موسی و هارون (ع) به سوی فرعون و بازداشتن او از طغیان گری ، فرمان مؤکد و مکرر خداوند به آن دو بود .

اذهب . .. اذهب أنت و أخوک ... اذهبا إلی

فرعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۵ – ۵

۵ – نگرانی موسی و هارون (ع) از ناکامی در ابلاغ پیام خداوند به فرعون

إنّنا نخاف أن يفرط علينا أو أن يطغى

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۶ – ۹

۹ – موسی و هارون (ع) ، با خطابی مشترک از سوی خداوند ، وحی الهی رادریافت کردند .

قال لاتخافا إنّنى معكما

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۷ – ۱۱،۱۳،۱۴

۱۱ – موسی و هارون (ع) ، از جانب خداوند مأمور بازداشتن فرعون از شکنجه بنی اسرائیل بودند .

إنّا رسولا ربّك . .. و لاتعذّبهم

۱۳ – خداوند ، به موسی و هارون (ع) فرمان داد تا داشتن معجزه برای اثبات رسالت خویش را به فرعون ابلاغ کنند .

قد جئنك بَايه

<آیه> اسم جنس و قابل اطلاق بر کم و زیاد است. بنابراین می توان بر معجزات متعدد نیز <آیه> اطلاق کرد.

۱۴ – توجه دادن فرعون به وابستگی امور زندگانی او به ربوبیت خداوند ، از جمله برنامه های دیدار موسی و هارون (ع) با فرعون بود .

إنّا رسولا ربّك . .. بَايه من ربّك

تکرار <ربّك> در این آیه و در خطاب به فرعون باتوجه به ادعای ربوبیت او برای متذکر ساختن وی به انحصار ربوبیت برای خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۸ - ۳،۵

۳ - انذار فرعون از عذاب ،

با لحنی ملایم و پس از تبشیر وی ، از وظایف موسی و هارون بود .

والسلم علی من . .. العذاب علی من کذّب

ظاهر کلام آن است که انذار فرعون پس از تبشیر او صورت گرفته باشد. به کار گرفتن صیغه های غایب در انذار، و نیز تصریح به وحی بودن آن همراه با تأکید، جملگی گواه نرمی گفتار موسی و هارون در سخن گفتن با فرعون است.

۵ - موسی و هارون (ع) در برابر فرعون ، موظف به تأکید بر وحی بودن هشدار عذاب

إنّا قد أُوحی إلینا أنّ العذاب

جمله <إنّا قد. ..> حاوی تأکید با <إن> و <قد> است، که بر وحی بودن پیام ها به خصوص پیام انذار از عذاب تأکید دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۹ - ۵

۵ - با وجود مشارکت موسی و هارون (ع) در وحی و رسالت ، مسؤولیت آن با موسی (ع) بود .

قال فمن ربّکما یموسی

موسی و هارون(ع)، در کلیه مکالمات خود موظف بودند که پیام مشترک خویش را به فرعون ابلاغ کنند و از این رو کلیه ضمایر در آیات گذشته به صورت تثنیه و مشترک آمده است (اذهبا، قولا، لاتخافا، معکما، فقولا، رسولا، جئناک، إنّا، إلینا)؛ ولی فرعون در مطرح کردن سؤال خود در عین مخاطب قرار دادن هر دو، پاسخ را از موسی(ع) طلب می کند (یا موسی). این قرینه ها نشان دهنده آن است که در عین اشتراک موسی و هارون(ع) در رسالت، رهبری با موسی(ع) بوده و فرعون به آن پی برده بود.

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۰ - ۱۳

۱۳ - موسی (ع) ، رسالت خویش را پرتویی از هدایت گسترده ربوبی دانست .

من ربّکما . .. ربّنا الذی أعطی کلّ شیء خلقه ثمّ هدی

مناسبت بحث موسی(ع) با فرعون، چنین اقتضا کرده است که آن حضرت، موضوع هدایت عام الهی را مطرح کند تاپاسخ سؤال مقدر فرعون را داده باشد; زیرا ممکن بود فرعون بگوید: بر فرض که خدای خالق ربّ تو است، چه دلیلی بر لزوم پذیرش سخن رسولان او وجود دارد؟ موسی(ع) با مطرح کردن هدایت عام الهی، علاوه بر پاسخ به سؤال احتمالی او، زمینه کلی اثبات رسالت خویش را نیز مطرح کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۷ - ۱۰۸

۱ - موسی (ع) ، مأمور به حرکت در آوردن شبانه بنی اسرائیل ، جهت خروج و هجرت از مصر

و لقد أوحینا إلی موسی أن أسر بعبادی

<إسراء> به معنای سیر شبانه و حرف <باء> برای تعدیه است، <أسر بعبادی>; یعنی، بندگان مرا شبانه حرکت بده [و از مصر خارج کن].

۸ - ایجاد راهی خشک در عمق دریای سرخ برای عبور بنی اسرائیل ، از مأموریت های موسی (ع)

فاضرب لهم طریقًا فی البحر یبسًا

<اضرب لهم. ..>، یعنی برای آنان راهی را ایجاد کن. <یَبَس> به معنای خشک است. <ال> در <البحر> عهد ذهنی و اشاره به دریای مشخصی است که در مسیر هجرت قرار داشت. گروهی از مفسران آن را دریای سرخ و برخی رود نیل دانسته اند.

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۵ - ۲

۲ - رسالت موسی و هارون ، در تداوم خط رسولان پیشین بود .

ثمّ أرسلنا رسلنا تترا . .. ثمّ أرسلنا موسی و أخاه هرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰ - ۳

۳ - ندا و فرمان الهی به موسی (ع) برای ارشاد فرعونیان

و إذ نادی ربّک موسی أن ائت القوم الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱ - ۴

۴ - هشدار موسی (ع) به خاندان فرعون نسبت به فرجام شوم ستم کاری ، مأموریتی از سوی خداوند

أن ائت . .. قوم فرعون ألایتّقون

عبارت <ألا-یتّقون> مقول برای قول محذوف است; یعنی،<فقل لهم ألایتّقون>. گفتنی است که مفعول <یتّقون> در این آیه حذف شده و تقدیر آن به قرینه آیه قبل چنین است: <ألایتّقون عاقبه ظلمهم>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵ - ۴،۵

۴ - موسی و هارون (ع) ، مأمور حرکت به سوی فرعونیان با تکیه بر حمایت قاطع الهی

قال کلّا فاذهبا بایتنا إنّا معکم

۵ - تجهیز موسی و هارون (ع) به وسیله آیات و معجزات گوناگون الهی برای ایفای نقش رسالت

فاذهبا بایتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶ - ۱،۴،۶

۱ - فرمان الهی به موسی و هارون (ع) مبنی بر مواجهه مستقیم با فرعون و اعلام رسالت خویش به وی

فأتیا فرعون فقولا إنّا رسول ربّ

العلمین

<اَتْی و إتیان> در این جا به معنای حاضر شدن و خود را رساندن است. بنابراین <فأتیا فرعون>; یعنی، خود را به فرعون برسانید و... .

۴ - نخستین سخن موسی و هارون (ع) ، اعلام رسالت خویش از سوی پروردگار جهانیان

فأتیا فرعون فقولا إنّا رسول ربّ العلمین

۶ - موسی و هارون (ع) ، پیام دار رسالتی واحد و مأموریتی یگانه

إنّا رسول ربّ العلمین

با این که خبر مشتق باید از حیث اِفراد، تثنیه و جمع با مبتدا مطابقت کند، به کارگیری <رسول> به صورت مفرد، بیانگر برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷ - ۲

۲ - موسی و هارون (ع) ، مأمور هجرت از سرزمین مصر به همراه بنی اسرائیل

أن أرسل معنا بنی إسرءیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۲ - ۱

۱ - وحی خداوند به موسی (ع) در خارج ساختن شبانه بنی اسرائیل از سرزمین مصر

و أوحینا إلی موسی أن أسر بعبادی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۲ - ۱

۱ - فرمان خدا به موسی (ع) مبنی بر فروبردن دست در گریبان خویش و خارج ساختن آن با سپیدیی جذّاب و غیرزننده

و أدخل یدک فی جیبک تخرج بیضاء من غیر سوء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۳ - ۳

۳ - رسالت پیامبراکرم (ص) ، امر بی سابقه ای نبوده و در ادامه رسالت پیامبران

گذشته است .

بل هو الحقّ من ربّك لتنذر قومًا . .. و لقد ءاتينا موسى الكتب

احتمال دارد ذکر <و لقد آتینا موسی. ..> در این سوره به منظور اثبات نبوت پیامبر(ص) باشد که در آیه سه از آن، سخن گفته شده است. لازم به ذکر است که ذکر حضرت موسی(ع) از میان انبیای پیشین، می تواند به خاطر مورد اتفاق نظر بودن آن حضرت در میان پیروان ادیان آسمانی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۱۰

۱۰ - رسالت موسی ، دارای محتوایی ضد استکباری و مخالف منافع صاحبان زر و زور

ولقد أرسلنا موسى . .. إلى فرعون و همن و قرون فقالوا سحر كذّاب

اعزام موسی(ع) از سوی خداوند به سوی مستکبران و صاحبان زر و زور (مانند فرعون، هامان و قارون) و مخالفت شدید آنان با آن حضرت حاکی از مطلب یادشده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۵ - ۱

۱ - موسی (ع) با راه یافتن به دربار فرعونیان ، پیام حق الهی را به آنان ارائه کرد .

لقد أرسلنا موسى . .. إلى فرعون و همن و قرون ... فلمّا جاءهم بالحقّ من عندنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۷ - ۵

۵ - دستور ساختن بنای مرتفع و رصدخانه برای اطلاع پیدا کردن از خدای موسی (ع) ، نیرنگ و ترفند فرعون برای اثبات دروغ گویی موسی (ع) درادعای وجود خدای یکتا در جهان

أسبب السموت فأطّلع إلى إله

در این که مقصود اصلی فرعون از ساختن بنای مرتفع چه بوده، میان مفسران چند دیدگاه وجود دارد: از جمله این که فرعون با ساختن بنای مرتفع، درصدد نبود که به راه های آسمان دست یابد; زیرا کوه های مرتفعی وجود داشت که از برج ها و بنای احداثی او بلندتر بود. از این رو مقصود اصلی او این بود که برای مردم اثبات کند که راه یافتن به آسمان، امری ناممکن است. بنابر این ادعای موسی(ع) به این که در جهان خدایی هست که با او ارتباط دارد، دروغ و باطل می باشد. گفتنی است ذیل آیه که در آن از بی اثر بودن توطئه فرعون سخن به میان آمده مؤید همین برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۶ - ۱

۱ - خداوند ، موسی (ع) را به سوی فرعون و درباریانش فرستاد .

و لقد أرسلنا موسی بایتنا إلی فرعون و ملإیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۱۸ - ۷

۷- پیام موسی (ع) برای انسان ها ، عبودیت آنان به درگاه خدا و پایبندی به وظایف بندگی است .

أن أدّوا إلیّ عباد اللّه

<عباد اللّه> ممکن است منادا به حذف حرف ندا باشد و نه مفعولٌ به برای <أدّوا>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۳ - ۲

۲- موسی (ع) ، مأمور خارج ساختن شبانه و مخفیانه بنی اسرائیل از مصر

فأسر بعبادی لیلاً

<إسراء> (مصدر <أسر>) به معنای رفتن در شب

است و <لیلاً> تأکید آن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۴ - ۱

۱- دستور خداوند به موسی (ع) و بنی اسرائیل ، در عبور از نیل و وانهادن رود آرام و فروهشته به حال خویش

و اترك البحر رهوًا

<رهو>، به معنای حالت آرام و یا گودی و شکافتگی شیء است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۱۵ - ۳

۳ - خداوند ، همانند رسول گرامی اسلام ، پیامبری به سوی فرعون گسیل داشت .

کما أرسلنا إلی فرعون رسولاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۶ - ۲

۲ - وحی به موسی (ع) ، جلوه ربوبیت خداوند بر او و از عوامل رشد و تربیت آن حضرت برای انجام رسالت خویش بود .

إذ نادیه ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۷ - ۲

۲ - حرکت به سوی فرعون و باز داشتن او از طغیان گری ، فرمان خداوند به موسی (ع) در وادی طوی

اذهب إلی فرعون إنّه طغی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۸ - ۱

۱ – موسی (ع) از جانب خداوند ، مأمور راهنمایی فرعون به راه تکامل و درست کاری و ترغیب او به پاکسازی خویش از آلودگی ها

فقل هل لک إلی أن تزکّی

زکات به دو معنا است: ۱. نمو ۲. طهارت (مقاییس اللغه) و به کسی که صالح و درست کار

شود، می گویند <تزکیه> شده است. (قاموس)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۱۹ – ۱،۶

$۱ – موسی (ع) به فرمان خداوند ، مأمور اظهار آمادگی نزد فرعون برای هدایت او به خداوند

و أهدیک إلی ربّک

– موسی(ع) به فرمان خداوند، مأمور اظهار آمادگی نزد فرعون برای هدایت او به خداوند

$۶ – توجه دادن فرعون به سیطره ربوبیت خداوند بر او ، از رسالت های موسی (ع)

و أهدیک إلی ربّک فتخشی

تصریح به <ربّک> در برابر کسی که مدعی ربوبیت بر انسان ها است چنان چه در آیات بعد خواهد آمد گویای برداشت یاد شده است.

رسالت مهمانان لوط(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۱ – ۲

۲ فرشتگانِ میهمان بر لوط (ع) ، حامل پیامهایی از ناحیه خداوند برای او بودند .

قالوا یلوط إنا رسل ربک

برداشت فوق ، از اینکه فرشتگان خود را به عنوان پیام آوران الهی (رسل ربک) معرفی کردند ، استفاده می شود.

رسالت نوح(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۹ – ۱۳

۱۳ هشدار به روز قیامت و عذاب هول انگیز آن ، از رسالت های اساسی نوح (ع)

إنی أخاف علیکم عذاب یوم عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۵ - ۵

۵ نوح (ع) وظیفه دار رساندن پیام های الهی به مردم ، با بیانی روشن و صریح

إنی لکم نذیر مبین

جلد - نام سوره - سوره

- آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۲۶ – ۷

۷ اعلام برپایی روز قیامت و وجود عذابهایی دردناك در آن روز ، از رسالت های حضرت نوح (ع)

إنی أخاف علیکم عذاب یوم ألیم

مراد از <یوم> می تواند روز قیامت باشد و می تواند مقصود از آن زمان حادثه طوفان باشد. برداشت فوق ناظر به احتمال اول است. گفتنی است که توصیف <یوم> به <ألیم> به اعتبار عذاب آن روز است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۷۶ – ۶،۷

۶- حضرت نوح (ع) و خاندانش ، گرفتار غمی شدید و اندوهی بزرگ در مسیر انجام رسالت خویش .

و نوحًا إذ نادی . .. فنجّینه و أهله من الکرب العظیم

<کرب> به معنای غم و اندوه شدید است (مفردات راغب).

۷- خداوند ، نوح (ع) و خاندانش را از غم شدید و اندوه بزرگ ناشی از انجام رسالت خویش نجات داد .

فنجّینه و أهله من الکرب العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۰۷ – ۱

۱ – تأکید نوح (ع) بر رسالت الهی خویش برای قوم خود

إذ قال لهم أخوهم نوح . .. إنّی لکم رسول

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۱۴ – ۱

۱ – نوح (ع) ، فرستاده خداوند برای هدایت قوم خود بود .

و لقد أرسلنا نوحًاإلی قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۱ - ۲

۲ - نوح (ع)

، مأمور به انذار و اخطار به قوم خود

أن أنذر قومک

رسالت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۵ - ۲،۴

۲ موسی و هارون (ع) از سوی خدا مأمور بودند رسالت خود را به فرعون و سران حکومتش اعلان کنند و آنان را به ایمان فراخوانند .

ثم بعثنا من بعدهم موسی و هرون إلی فرعون و ملإیه

<ملأ> به معنای رؤساست (لسان العرب).

۴ هارون (ع) ، شریک و همتای موسی (ع) در رسالت و مبارزه با فرعون و اشراف پیرامون او بوده است .

ثم بعثنا من بعدهم موسی و هرون إلی فرعون و ملإیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۲

۲ - موسی و هارون (ع) ، به همراه با آیات و معجزات الهی مأمور حرکت برای انجام رسالت خویش شدند .

اذهب أنت و أخوک بَایتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۳ - ۲

۲ - حرکت موسی و هارون (ع) به سوی فرعون و بازداشتن او از طغیان گری ، فرمان مؤکد و مکرر خداوند به آن دو بود .

اذهب . .. اذهب أنت و أخوک ... اذهبا إلی فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۵ – ۵

۵ – نگرانی موسی و هارون (ع) از ناکامی در ابلاغ پیام خداوند به فرعون

إنّنا نخاف أن يفرط علينا أو أن يطغى

جلد – نام سوره – سوره

– آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۶ – ۹

۹ – موسی و هارون (ع) ، با خطابی مشترک از سوی خداوند ، وحی الهی رادریافت کردند .

قال لاتخافا إنّنی معکما

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۷ – ۱۱،۱۳،۱۴

۱۱ – موسی و هارون (ع) ، از جانب خداوند مأمور بازداشتن فرعون از شکنجه بنی اسرائیل بودند .

إنّا رسولا ربّک . .. و لاتعذّبهم

۱۳ – خداوند ، به موسی و هارون (ع) فرمان داد تا داشتن معجزه برای اثبات رسالت خویش را به فرعون ابلاغ کنند .

قد جئنک بَایه

<آیه> اسم جنس و قابل اطلاق بر کم و زیاد است. بنابراین می توان بر معجزات متعدد نیز <آیه> اطلاق کرد.

۱۴ – توجه دادن فرعون به وابستگی امور زندگانی او به ربوبیت خداوند ، از جمله برنامه های دیدار موسی و هارون (ع) با فرعون بود .

إنّا رسولا ربّک . .. بَایه من ربّک

تکرار <ربّک> در این آیه و در خطاب به فرعون باتوجه به ادعای ربوبیت او برای متذکر ساختن وی به انحصار ربوبیت برای خداوند است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۸ – ۳،۵

۳ – انذار فرعون از عذاب ، با لحنی ملایم و پس از تبشیر وی ، از وظایف موسی و هارون بود .

والسلم علی من . .. العذاب علی من کذّب

ظاهر کلام آن است که انذار فرعون پس از تبشیر او صورت گرفته باشد. به کار گرفتن صیغه های غایب در انذار، و

نیز تصریح به وحی بودن آن همراه با تأکید، جملگی گواه نرمی گفتار موسی و هارون در سخن گفتن با فرعون است.

۵ - موسی و هارون (ع) در برابر فرعون ، موظف به تأکید بر وحی بودن هشدار عذاب

إنّا قد أُوحی إلینا أنّ العذاب

جمله <إنّا قد. ..> حاوی تأکید با <إن> و <قد> است، که بر وحی بودن پیام ها به خصوص پیام انذار از عذاب تأکید دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۹ - ۵

۵ - با وجود مشارکت موسی و هارون (ع) در وحی و رسالت ، مسؤولیت آن با موسی (ع) بود .

قال فمن ربّکما یموسی

موسی و هارون(ع)، در کلیه مکالمات خود موظف بودند که پیام مشترک خویش را به فرعون ابلاغ کنند و از این رو کلیه ضمایر در آیات گذشته به صورت تثنیه و مشترک آمده است (اذهبا، قولا، لاتخافا، معکما، فقولا، رسولا، جئناک، إنّا، إلینا)؛ ولی فرعون در مطرح کردن سؤال خود در عین مخاطب قرار دادن هر دو، پاسخ را از موسی(ع) طلب می کند (یا موسی). این قرینه ها نشان دهنده آن است که در عین اشتراک موسی و هارون(ع) در رسالت، رهبری با موسی(ع) بوده و فرعون به آن پی برده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۵ - ۲

۲ - رسالت موسی و هارون ، در تداوم خط رسولان پیشین بود .

ثمّ أرسلنا رسلنا تترا . .. ثمّ أرسلنا موسی و أخاه هرون

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵ - ۴،۵

۴ - موسی و هارون (ع) ، مأمور حرکت به سوی فرعونیان با تکیه بر حمایت قاطع الهی

قال کلّا فاذهبا بایتنا إنّا معکم

۵ - تجهیز موسی و هارون (ع) به وسیله آیات و معجزات گوناگون الهی برای ایفای نقش رسالت

فاذهبا بایتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶ - ۱،۴،۶

۱ - فرمان الهی به موسی و هارون (ع) مبنی بر مواجهه مستقیم با فرعون و اعلام رسالت خویش به وی

فأتیا فرعون فقولا إنّا رسول ربّ العلمین

<اَتْی و إتیان> در این جا به معنای حاضر شدن و خود را رساندن است. بنابراین <فأتیا فرعون>; یعنی، خود را به فرعون برسانید و... .

۴ - نخستین سخن موسی و هارون (ع) ، اعلام رسالت خویش از سوی پروردگار جهانیان

فأتیا فرعون فقولا إنّا رسول ربّ العلمین

۶ - موسی و هارون (ع) ، پیام دار رسالتی واحد و مأموریتی یگانه

إنّا رسول ربّ العلمین

با این که خبر مشتق باید از حیث اِفراد، تثنیه و جمع با مبتدا مطابقت کند، به کارگیری <رسول> به صورت مفرد، بیانگر برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷ - ۲

۲ - موسی و هارون (ع) ، مأمور هجرت از سرزمین مصر به همراه بنی اسرائیل

أن أرسل معنا بنی إسرءيل

رسالت هود(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۶ – اعراف – ۷ – ۷۰ – ۱

۱ هود با ابلاغ مأموريت خويش

از جانب خداوند ، مردمش را به توحید ، عبادت خداوند و ترک پرستش معبودان دروغین فراخواند .

أجئتنا لنعبد اللّه وحده و نذر ما كان يعبد ءاباؤنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۱۲

۱۲ مبارزه با شرک ، از وظایف اصلی حضرت هود (ع)

يقوم اعبدوا الله ما لكم من إله غيره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۷ - ۱،۲

۱ هود (ع) ، موظف به ابلاغ پیامهایی از ناحیه خداوند به قوم عاد

فقد أبلغتكم ما أُرسلت به إليكم

۲ هود (ع) ، پیام های الهی را به مردم رسانید و وظیفه رسالت را به خوبی انجام داد .

فقد أبلغتكم ما أُرسلت به إليكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۵ - ۱

۱ - تأکید هود (ع) بر رسالت الهی خویش برای قومش

إنّى لكم رسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۴ - ۲

۲ - فرستادگان الهی (هود و صالح) ، مبلغ توحید در میان قوم عاد و ثمود

إذ جاءتهم الرّسل . .. ألاّ تعبدوا إلاّ اللّه

رسالت يحيى(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۹ - ۱۰

۱۰ يحيى ، تصديق كننده و مبلغ رسالت و نبوت عيسى بن مريم (س)

مصدقاً بكلمه من اللّه

<كلمه اللّه>، عيسى بن مريم است; به دليل آيه چهل و پنجم از سوره آل عمران.

زمينه تحقق

رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۴ - ۹

۹ - تهدید مخالفان پیامبر (ص) و سرکوب آنان از سوی خداوند ، جلوه ربوبیت او بر پیامبر (ص) و در راستای تدبیر امور رسالت آن حضرت است .

ربّک

فعل <رَبَّ>، زمانی به کار می رود که شخص اداره کاری را به دست گیرد و به تدبیر آن برخیزد (مصباح). بر این اساس کلمه <ربّ>، به معنای مدبّر است و اضافه آن به ضمیری که خطاب به رسول اکرم(ص) می باشد، بیانگر تأثیر کار خداوند در شؤون پیامبری آن حضرت است.

زمینه رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۵ - ۳

۳ - بالا- بردن توان پیامبر (ص) برای به دوش گرفتن مسؤولیت سنگین و گران بار رسالت ، فلسفه توصیه خداوند به آن حضرت مبنی بر شب زنده داری و تلاوت قرآن

قم الّیل . .. و رتّل القرءان ترتیلاً . إنّا سنلقی علیک قولاً ثقیلاً

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که جمله <إنّا سنلقی. ..> در مقام تعلیل برای <قم اللیل...> است; یعنی، به شب زنده داری بپرداز; زیرا به زودی سخنی گران بار بر تو القا خواهیم کرد.

زمینه رفع مشکلات رسالت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۳ - ۵

۵ - ایمان و توجه به کبریایی و عظمت خداوند ، هموار کننده مشکلات ناشی از انجام دادن رسالت الهی و تبلیغ دین

قم فأنذر . و ربّک فکبّر

برداشت یاد شده،

از ارتباط میان موضوع قیام برای انذار مردمان و موضوع به عظمت یاد کردن خداوند، استفاده می شود.

سختی رسالت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۸۵ - ۶

۶ وعده پاداش کامل اخروی به پیامبر (ص) ، در برابر ابلاغ رسالت و تحمّل رنج های آن

فان کذّبوک . .. و انّما توفّون اجورکم یوم القیمه

از مصادیق مورد نظر برای <و انّما توفّون اجورکم>، به قرینه آیه قبل، که در مقام تسلی و دلداری پیامبر (ص) بود، پاداش کامل پیامبر (ص) در برابر ابلاغ رسالت است.

سختی رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۲ - ۵

۵ پیامبر (ص) ، نیازمند به تقویت روحی و امداد الهی در انجام مسؤولیت خطیر پیامبری

کذلک لنثبّت به فؤادک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۳ - ۱،۳

۱ - تحمّل سنگینی رسالت ، بدون امداد های الهی ، برای پیامبر (ص) سخت و کمرشکن بود .

الذی أنقض ظهرک

<نَقض> (به فتح <نون>) نقطه مقابل ابرام (استحکام) و به معنای از هم گسستن بندهای ساختمان، یا ریسمان و یا گره ها است. از صدایی که هم زمان با از هم گسیختگی چیزی به وجود می آید، به <انتقاض> تعبیر می شود. [ازاین رو] به صدای مفصل ها <نقیض> می گویند (مفردات). <نِقض> (به کسر <نون>) به معنای شتری است که رنج سفر آن را لاغر کرده باشد (العین). جمله <الذی أنقض ظهرک>، یا به این معنا است که

پشت تو را سنگین کرد تا آن را <لاغر> ساخت و یا این که آن را سنگین کرد، تا صدای شکستن و از هم گسستن آن به گوش رسید. (قاموس)

۳ - تلاش طاقت فرسای پیامبر (ص) ، در انجام دادن رسالت های الهی ، آن حضرت را بی رمق ساخته ، توان او را به تحلیل برده بود .

الذی أنقض ظهرک

سختی رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۶ - ۲

۲ - موسی (ع) به دشواری های رسالت خویش و مشکلات ارشاد و هدایت فرعون آگاه بود .

و یسّر لی أمری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۵ - ۵

۵ - دشواری رسالت موسی ، در مبارزه با فرعون

ثمّ أرسلنا موسی و أخاه هرون

رسالت هارون به همراه موسی(ع)، می تواند بدان جهت باشد که بار مسؤولیت موسی در مبارزه با فرعون و اشراف پیرامون او، بسیار سنگین بود و برای سبک تر شدن آن، خداوند هارون را نیز به همراه او مبعوث کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۳ - ۶

۶ - یادآوری رسالت دشوار موسی (ع) تسلی بخش پیامبر (ص) در برابر آزار مشرکان بود .

و لقد ءاتینا موسی الکتب فلاتکن فی مریه من لقائه

احتمال دارد مرجع ضمیر در <لقائه> آزار و اذیتی باشد که از فحوای کلام، به دلیل طرح رسالت موسی(ع)، برمی آید. در

این صورت، آیه درصدد دلداری و تسلی دادن به پیامبر(ص) است.

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۴۶ – ۹

۹ – رسالت موسی (ع) ، رسالتی دشوار و نیازمند آیات ، دلایل و تأیید های متعدد

بایتنا

سختیهای رسالت انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۳۱ – ۱

۱ تمامی انبیای الهی ، همواره در انجام رسالتشان ، مواجه با دشمنانی بودند .

و کذلک جعلنا لکلّ نبیّ عدوًّا من المجرمین

سختیهای رسالت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – معارج – ۷۰ – ۵ – ۴

۴ – پیامبر (ص) ، در انجام دادن رسالت خویش ، با مشکلات و سختی های سنگین روبه رو بود .

فاصبر صبرًا جمیلًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – معارج – ۷۰ – ۷ – ۳

۳ – دلداری خداوند به پیامبر (ص) ، در برابر مشکلات رسالت و آزار های دشمنان

فاصبر . .. إنّهم یرونه بعیدًا . و نریه قریبًا

آیه شریفه، در مقام دلداری به پیامبر(ص) است که اگر کافران قیامت و عذاب آن را بعید می شمرند; ولی ما آن را ممکن و قریب الوقوع می دانیم و به حساب آنان، خواهیم رسید.

سنگینی رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۵ - ۲

۲ - موسی (ع) متوجه سنگینی بار مسؤولیت رسالت و دشواری های ارشاد و هدایت فرعون بود .

اذهب . .. قال ربّ اشرح لی صدری

درخواست شرح صدر موسی(ع) از خداوند، پس از نصب به رسالت و فرمان حرکت

به سوی فرعون، نشان از توجه کامل آن حضرت به مشکلات و موانع و نیازهای روحی لازم برای طی این راه است.

شریک رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۱۱ - ۳

۳ هارون ، برادر موسی (ع) ، همراه و همگام وی در تبلیغ رسالت و ارشاد و هدایت فرعونیان

أرجه و أخاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۲۲ - ۶

۶ هارون همراه و همگام موسی (ع) در ابلاغ رسالت های الهی

رب موسی و هرون

هدف ساحران از یاد کردن <هارون> در کنار موسی می تواند بدان جهت باشد که وی نیز در ارشاد آنان نقشی بسزا داشته و یا بدان جهت بوده که مبادا فرعون چنین وانمود کند که منظور ساحران از رب موسی، فرعون است. زیرا همگان می دانستند که او برای مدتی سرپرستی موسی(ع) را به عهده گرفته بود. چنانچه گفته است: <الم نربک فینا ولیداً> (شعرا، ۱۸). بنابراین ساحران با یادکردن از هارون در صدد دفع این توهم بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۵ - ۴

۴ هارون (ع) ، شریک و همتای موسی (ع) در رسالت و مبارزه با فرعون و اشراف پیرامون او بوده است .

ثم بعثنا من بعدهم موسی و هرون إلی فرعون و ملإیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۷ - ۳

۳ برادر موسی (هارون) شریک او در

دریافت وحی و یاور او در امر رسالت بود .

و أوحينا إلى موسى و أخيه أن تبوّءا لقومكما بمصر بيوتاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۲ - ۱

۱ - موسی (ع) از خداوند خواست ، هارون (ع) را در ابلاغ پیام الهی به فرعون ، شریک او گرداند .

هرون أخى . .. و أشركه فى أمرى

مقصود از شراکت مورد درخواست موسی(ع)، مشارکت هارون با او در ابلاغ پیام خداوند به فرعونیان است، نه در دریافت وحی، زیرا موسی(ع) از تنهایی در آن هراسی نداشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۱

۱ - هارون ، برادر موسی (ع) و شریک او در انجام رسالت الهی

هرون أخى . .. اذهب أنت و أخوك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۴۸ - ۱

۱- حضرت موسی و هارون (ع) ، دو پیامبر دارای کتاب آسمانی و رسالت مشترک

و لقد ءاتينا موسى و هرون الفرقان و ضياءً و ذكرًا

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از <الفرقان> کتاب آسمانی تورات باشد. بر این اساس دادن کتاب آسمانی به هارون در کنار حضرت موسی(ع)، بیانگر این است که او نیز مانند موسی(ع) در نبوت و دریافت کتاب آسمانی شریک و برابر بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵ - ۷

۷ - هارون ، شريك و همراه موسى (ع) در امر رسالت

فاذهبا بايتنا

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۳۶ – ۳

۳ – هارون در کنار موسی (ع) و همراه وی در تمام مراحل مناظره و رو در رویی با فرعون

قالوا أرجه و أخاه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۴۸ – ۴

۴ – هارون همراه و همگام موسی (ع) ، در ابلاغ رسالت الهی

ربّ موسی و هرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۳۵ – ۲

۲ – هارون بازوی موسی و مایه توان و اقتدار وی در مصاف با فرعونیان

قال سنشدّ عضدک بأخیک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۱۷ – ۳

۳ – هارون (ع) ، شریک موسی (ع) در امر رسالت

و ءاتینهما الکتب المستبین

شک در رسالت عیسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۱۳ – ۸

۸ حواریون در آغاز رسالت مسیح ، محروم از ایمان راستین و گرفتار شک و تردید در حقانیت رسالت عیسی (ع)

قالوا . .. و تطمئن قلوبنا و نعلم ان قد صدقتنا

عذاب منكران رسالت انبيا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۹۵ – ۱۲

۱۲ عذاب منکران رسالت ، عذابی ناگهانی و غافلگیرانه است .

فأخذنهم بغته و هم لا یشعرون

عصمت در ابلاغ رسالت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۰۵ – ۴

۴

موسی (ع) و دیگر رسولان الهی برخوردار از عصمت در ابلاغ رسالت های الهی

حقیق علی أن لا أقول علی اللّه إلا الحق

عظمت رسالت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – بینه – ۹۸ – ۲ – ۱۳

۱۳ – پیامبر (ص) ، دارای رسالتی بزرگ از جانب خداوند و حامل پیامی مکتوب و خالی از انحراف و عهده دار بازخوانی آن بر مردم

رسول من اللّه یتلوا صحفًا مطهّره

نکره آمدن <رسول>، بر عظمت پیامبر(ص) و رسالت آن حضرت دلالت دارد.

عقیده منکران رسالت انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۹۵ – ۷

۷ منکران رسالت انبیا با استناد به وجود سختی ها و آسایش ها در تاریخ نیاکان خویش ، دشواری های بیدارکننده زندگی خود را پدیده ای عادی و خالی از هر گونه هدف و پیام می پنداشتند .

ثم بدلنا . .. قالوا قد مس ءاباءنا الضراء و السراء

عوامل پیشرفت رسالت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نصر – ۱۱۰ – ۳ – ۸

۸ – امداد های الهی در فتح مکه ، جلوه ربوبیت خداوند بر پیامبر (ص) و مایه پیشرفت اهداف رسالت آن حضرت بود .

إذا جاء نصر اللّه و الفتح . .. فسبّح بحمد ربّك

عوامل مؤثر در رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۷ - ۱۳

۱۳ - نقش اساسی عربی بودن زبان قرآن در انجام رسالت پیامبر (ص) ، در میان مردم جزیره العرب

أوحینا إلیک

قرءانًا عربيًّا لتنذر أَمّ القرى

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که <لتنذر> تعلیل برای نزول قرآن با وصف عربی باشد; یعنی، ما به این خاطر قرآن را به زبان عربی نازل کردیم تا انذار امکان پذیر شود.

عوامل مؤثر در رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۳ - ۱۱

۱۱ آمرزش گناه گوساله پرستان بنی اسرائیل مؤثر در پیشبرد اهداف رسالت موسی (ع)

إن ربک من بعدها لغفور رحیم

مخاطب در جمله <إن ربك . .. > حضرت موسی(ع) است. در اینکه چرا خداوند در بیان آمرزش گناهان بنی اسرائیل، موسی(ع) را مورد خطاب قرار داده و کلمه <رب> را به آن اضافه کرده، دو وجه می توان ذکر کرد: بخشش گناه بنی اسرائیل در راستای ربوبیت خدا بر موسی و طبعاً در راستای پیشبرد رسالت اوست. توصیه ای است به موسی(ع) که تو نیز از خطاها و لغزشهای قومت، در صورت توبه، درگذر و آنها را نادیده انگار. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

فترت در رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۵ - ۶

۶ برخی از امتها فاقد پیامبر و رسولی از جانب خداوند بودند.

إما یأتینکم رسل منکم

کلمه <اما> مرکب از <إن> شرطیه و <ما>ی زایده برای تأکید است. مقتضای تأکید جمله با <ما>ی زایده و نون ثقیله، قطعی بودن بعثت پیامبران است و مقتضای شروع آن با إن شرطیه این است که برخی امتها ممکن است از داشتن پیامبر محروم باشند.

فضیلت مقام رسالت

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۵۲ – ۲

۲ – فضیلت و برتری مقام رسالت بر نبوت

و ما أرسلنا من قبلك من رسول و لانبیّ

با توجه به تقدیم <رسول> بر <نبی>، مطلب فوق را به دست می آید.

فلسفه رسالت انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۴۲ – ۹

۹ توجه دادن مردم به خدا و گرایش دادن آنان به تضرع و خضوع به درگاه او، از اهداف رسالت انبیاست.

و لقد أرسلنا إلی أمم . .. لعلهم یتضرعون

فلسفه رسالت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۷ – ۱۴،۱۶

۱۴ فرمان به کار های شایسته و برحذر داشتن از کار های ناروا (امر به معروف و نهی از منکر) از وظایف اساسی پیامبر (ص) و از اهداف رسالت او

یأمرهم بالمعروف و ینهیهم عن المنکر

۱۶ حکم به حلّیت همه پاکیزه ها و تحریم همه ناپاکی ها ، از وظایف پیامبر (ص) و از اهداف رسالت اوست .

و یحل لهم الطیبت و یحرم علیهم الخبئث

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۱۰۷ – ۱

۱- رسالت پیامبراکرم (ص) ، جلوه ای از رحمت و مهربانی خالص و محض الهی برای جهانیان است .

و ما أرسلنک إلاّ رحمه للعلمین

قبول رسالت شعیب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۰ - ۳

۳ اشراف کفرپیشه مدین با یاد کردن سوگند ، پذیرش رسالت شعیب و

پیروی از دستورات او را ، امری زیان آور معرفی می کردند .

لئن اتبعتم شعیباً إنکم إذاً لخسرون

کافران و رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۸ - ۱۲

۱۲ - کافران مجرم ، تنها ، منکر رسالت پیامبراسلام (ص) نبودند ، بلکه هر دعوت کننده به خدا را ، یاوه سرا می دانستند .

لیقولنّ الذین کفروا إن أنتم إلاّ مبطلون

با این که خداوند، آورنده معجزه را، تنها پیامبر(ص) معرفی فرموده است (لئن جئتهم) اما آنان در جواب، جمعی را مخاطب قرار می دهند (إن أنتم. ..) این حقیقت را حکایت می کند که آنان، هر دعوت کننده ای را دارای چنان وصفی می پندارند.

کفر به رسالت عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۵ - ۴

۴ عذاب سهمگین و بی نظیر الهی سزای آنانکه پس از مشاهده مائده آسمانی به قدرت خداوند ، رسالت عیسی (ع) و معجزه بودن آن مائده کافر شوند .

فمن یکفر بعد منکم فانی اعذبه عذاباً لا اعذبه احداً من العلمین

متعلق <یکفر> می تواند، رسالت عیسی(ع)، قدرت خداوند و معجزه بودن مائده آسمانی باشد. ضمیر در <لااعذبه> مفعول مطلق نوعی است و مرجع آن کلمه <عذاباً> می باشد یعنی لااعذب قبل هذا العذاب احداً

کیفر انکار رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۴ - ۶

۶ هلاکت کافران در جنگ بدر کیفری از سوی خداوند به سبب تکذیب آیات الهی و انکار رسالت پیامبر (ص)

كدأب

ءال فرعون . .. فأهلکنهم بذنوبهم

کیفر انکار رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۱۸

۱۸ هود در انتظار نزول عذاب الهی بر قوم عاد ، پس از ابلاغ رسالت های الهی و اصرار آنان بر انکار توحید و رسالت وی

فانتظروا إنی معکم من المنتظرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۲ - ۱

۱ خداوند ، قوم عاد را پس از اصرارشان به شرک و انکار رسالت هود ، به عذابی فراگیر گرفتار ساخت .

فأنجینه و الذین معه برحمه منا و قطعنا دابر الذین کذبوا

گواهان رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۹ - ۸

۸ خداوند ، گواهی کافی برای رسالت پیامبر (ص)

و ارسلناک للنّاس رسولاً و کفی باللّه شهیداً

محدوده رسالت ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۴۲ - ۴

۴ - اعتقاد مشرکان عرب ، به محدود بودن قلمرو رسالت پیامبران الهی چون ابراهیم ، موسی و عیسی (ع) به امت ها و اقوام غیر ایشان

و أقسموا باللّه . .. لئن جاءهم نذير ليكوننّ أهدى من إحدى الأمم

از این که مشرکان، آمدن پیامبری ویژه برای خود را; شرط ایمان خود برمی شمردند، می توان استفاده کرد که آنان اعتقاد نداشتند که قلمرو ادیان الهی در گذشته شامل آنان نیز می شود; وگرنه این تقاضا لغو و غیر منطقی بود.

محدوده رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱ - ۴

۴ گسترد گی دعوت انبیا و مخالفت کافران با آنها، در پهنه زمین

قل سیروا فی الأرض ثم انظروا

<الأرض>، به معنای تمامی زمین است که به عنوان عرصه سیر و مطالعه آثار گذشتگان معرفی شده است لذا چنین برمی آید که پیامبران در تمامی زمین حضور داشته و مکذّبان نیز بهمین صورت در زمین پراکنده بوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۰ - ۹

۹ موسی (ع) از جانب خداوند فرمان یافت تا برای دستیابی به آب عصای خویش را به سنگ زند .

و أوحینا إلی موسی . .. أن اضرب بعصاك الحجر

<ال> در <الحجر> هم می تواند تعریف جنس باشد، که در این صورت مراد از <الحجر>، سنگ در مقابل اشیای دیگر است، و هم می تواند <ال> برای عهد حضوری و یا ذهنی باشد، که در این صورت مراد از <الحجر> سنگی مخصوص بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶۳ - ۷

۷ - حل همه اختلافات بشری ، خارج از محدوده رسالت پیامبران

و لأُبیّن لکم بعض الذی تختلفون فیه

عیسی(ع) نقش خود را رفع برخی از اختلافات می داند. از این نکته استفاده می شود که رفع تمامی اختلافات بشری، در راستای اهداف انبیا نیست.

محدوده رسالت شعیب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۵ - ۲

۲ رسالت شعیب در محدوده مردم مدین

و إلی مدین أخاهم شعیباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۴ – ۲

۲ رسالت شعیب (ع) در محدوده مردم مدین بود .

و إلى مدين أخاهم شعيبًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۳۶ – ۳

۳ – رسالت شعیب (ع) ، در محدوده شهر مدین بود .

و إلى مدين أخاهم شعيبًا

محدوده رسالت صالح(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۷۳ – ۲

۲ رسالت صالح (ع) در محدوده قوم ثمود

و إلى ثمود أخاهم صلحاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۶۱ – ۲

۲ رسالت صالح (ع) ، محدود به قوم ثمود بود .

و إلى ثمود أخاهم صلحًا

محدوده رسالت عیسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۱۰ – ۳۵

۳۵ بنی اسرائیل در قلمرو و مخاطب رسالت حضرت مسیح (ع)

و اذ كففت بنى اسرءيل عنك اذ جئتهم بالبينت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۴۲ - ۴

۴ - اعتقاد مشرکان عرب ، به محدود بودن قلمرو رسالت پیامبران الهی چون ابراهیم ، موسی و عیسی (ع) به امت ها و اقوام غیر ایشان

و أقسموا باللّه . .. لئن جاءهم نذير ليكوننّ أهدى من إحدى الأُمم

از این که مشرکان، آمدن پیامبری ویژه برای خود را; شرط ایمان خود برمی شمردند، می توان استفاده کرد که آنان اعتقاد نداشتند که قلمرو ادیان الهی در گذشته شامل آنان نیز می

شود; وگرنه این تقاضا لغو و غیر منطقی بود.

محدوده رسالت لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۸ - ۲

۲ - رسالت لوط (ع) ، محدود به قوم لوط بود .

و لقد أرسلنا نوحًا . .. و لوطًا إذ قال لقومه

محدوده رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۱ - ۲

۲ - یهودیان ، در گستره دعوت پیامبر (ص) قرار دارند و موظف به پذیرش اسلام و ایمان به قرآن هستند .

و إذا قیل لهم ءامنوا بما أنزل اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۱ - ۲

۲ - یهودیان ، همچون سایر مردم در گستره رسالت پیامبر (ص) هستند .

و لما جاءهم رسول من عنداللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۹ - ۳

۳ اهل کتاب در قلمرو رسالت پیامبر (ص) و موظف به پذیرش آن

یاهل الکتب قد جاءکم . .. فقد جاءکم بشیر و نذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ – مائده – ۵ – ۴۱ – ۴۰

۴۰ پیامبر (ص) ، پاکدلان را تنها با توفیق و یاری خداوند هدایت می کند .

و من یرد الله فتنته فلن تملک له . .. أولئک الذین لم یرد اللّه ان یطهر قلوبهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۹۰ – ۱۷

۱۷ رسالت پیامبر(ص) برای همه

جهانیان است.

إن هو إلا ذکری للعلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۸ - ۳،۷

۳ پیامبر (ص) ، وظیفه دار ابلاغ پیام خویش به همه جهانیان و تبیین فراگیری رسالتش بر همگان

قل یایها الناس إنی رسول اللّه إلیکم جمیعا

۷ توجه به حاکمیت مطلق خدا بر هستی ، از میان برنده هر گونه تردید نسبت به رسالت جهان شمول پیامبر (ص)

إنی رسول اللّه إلیکم جمیعا الذی له ملك السموت و الأرض

بیان حاکمیت خدا بر هستی، پس از طرح مسأله رسالت پیامبر و جهان شمول بودن آن، در حقیقت استدلالی بر امکان آن رسالت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۴ - ۳

۳- مأموریت پیامبر (ص) در چارچوب فرمان های خداوند بود .

فاصدع بما تؤمر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۹ - ۸

۸- درخواست های کافران از پیامبراکرم (ص) ، انتظارهایی فراتر از محدوده رسالت و مأموریت آن حضرت

قل ما کنت بدعًا من الرسل و ما أدری ما یفعل بی و لا بکم

از لحن پاسخ موجود در آیه شریفه، می توان نوع درخواست ها و انتظارهای کافران را شناخت. آنها برای پیامبر(ص) ویژگی هایی را یاد می کردند که رسولان پیشین واجد آن ویژگی نبودند. قرآن در پاسخ آنان می گوید: پیامبراکرم(ص) فردی است چون سایر رسولان و انتظارهایی که کافران از او دارند، از دایره رسالت بیرون است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف -

۱۲ - ۲۹ - ۴۶

۱۲- قرآن ، کتاب آسمانی جن و انس و پیامبراکرم (ص) مبعوث به سوی همه آنان

إذ صرفنا إليك نفرًا من الجنّ يستمعون القرءان . .. ولّوا إلى قومهم منذرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۴۵ - ۳

۳ - پیامبر (ص) ، تنها موظّف به ابلاغ پیام وحی و نه مجبور ساختن کافران به پذیرش آن

و ما أنت عليهم بجبّار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۴ - ۲

۲ - پیامبر (ص) ، موظف به اتمام حجت بر کافران ، و نه مجبور ساختن آنان به پذیرش دین

فتولّ عنهم

<فاء> می رساند که علت سلب مسؤولیت از پیامبر(ص) این است که بر کافران حجت تمام گشته و آنان از سر طغیان کفر میورزند و نه به خاطر نادانی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۴۵ - ۳

۳ - وظیفه پیامبر (ص) ، اتمام حجت بر کافران لجوج و حق ناپذیر است ; و نه پافشاری بر هدایت آنان .

فذکّر . .. فذرهم

در آیات پیشین، پیامبر(ص) موظف به تذکر و تبلیغ شد; ولی پس از بیان حقایق، فرمان <فذرهم> پایان وظیفه تبلیغ را به آن حضرت اعلام می دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳۰ - ۸

۸ - مکلف نبودن پیامبر (ص) به هدایت گمراهان حق ناپذیر ، نمودی از ربوبیت خداوند در حق آن حضرت

فأعرض عن من تولّی .

.. إنّ ربّک هو أعلم بمن ضلّ عن سبیله

ذکر <ربّک> پس از تعیین محدوده تبلیغ برای پیامبر(ص)، می تواند ناظر به مطلب بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۲۶ - ۵

۵ - پیامبر (ص) ، تنها عهده دار انذار مردمان ، درباره برپایی قیامت بود ، نه مشخص ساختن زمان دقیق آن .

قل إنّما العلم عند اللّه و إنّما أنا نذیر

برداشت یاد شـده، با توجه به این نکته است که حصـر در <إنّما أنا نـذیر> حصـر اضافی بوده و نسـبت به علم به زمان برپایی قیامت سنجیده شده است; یعنی، من تنها انذارگر به وقوع قیامت هستم، نه بیش از آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۵۲ - ۲

۲ - بیداری و آگاهی انسان ها ، در قلمرو رسالت پیامبر (ص) و قرآن

و ما هو إلاّ ذکر للعلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲۱ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور بیان قلمرو رسالت خویش به مردمان

قل إنّی لا أملک لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲۳ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور بیان وظیفه و قلمرو رسالت خویش برای مردم

قل . .. إلاّ بلغًا من اللّه و رسلته

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – اعلی – ۸۷ – ۹ – ۶

۶ – پیامبر (ص) ، در مورد کسانی که پند و اندرز

به آنان بیهوده است ، تکلیفی ندارد .

فذكّر إن نفعت الذكرى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - غاشیه - ۸۸ - ۲۲ - ۱

۱ - اجبار و وادار ساختن مردم به پذیرش پند ها و موعظه ها ، از تکالیف و رسالت های پیامبر (ص) نیست .

لست عليهم بمصيطر

<صَطَر> و <سَطَر>، به یک معنا می باشد (مفردات) و <مسیطر> به معنای عهده دار و مسلّط است. (مقاییس اللغه)

محدوده رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۲ - ۱

۱ - موسی (ع) پیامبری از نژاد اسرائیل و مبعوث شده برای بنی اسرائیل

قالوا نؤمن بما أنزل علينا . .. و لقد جاء كم موسى بالبينت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۵ - ۱۱

۱۱ موسی (ع) علاوه بر رسالت رهبری بنی اسرائیل را نیز از جانب خداوند عهده دار بود .

إني رسول من رب العلمين . .. فأرسل معي بني إسراءيل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۳۲ - ۴

۴ فرعونیان نیز همچون بنی اسرائیل در دایره رسالت موسی بودند .

مهما تأتنا به من ءايه لتسحرنا بها فما نحن لك بمؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۷ - ۲

۲ فرعون و قوم او ، در محدوده رسالت موسی (ع) بودند .

و لقد أرسلنا موسی . .. إلی فرعون و ملإیه

کلمه <ملإیه> به معنای گروه و جمعیت و نیز

به معنای اَشراف و بزرگان می باشد. بر اساس معنای اول، جمله <أرسلنا موسی... إلی فرعون و ملإیه> در اینکه قوم فرعون و جمعیت وابسته به او در محدوده رسالت موسی(ع) بودند، صراحت دارد و بر اساس دومین معنا، این جمله به حقیقت یاد شده اشاره دارد؛ زیرا اگر فرعون و بزرگان دربارش در محدوده رسالت موسی(ع) باشند، طبعاً قوم او نیز چنین خواهند بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۵ - ۷

۷- رسالت حضرت موسی (ع) جهانی نبود . *

أن أخرج قومك من الظلمت إلی النور

به قرینه مقابله و مقایسه بین رسالت پیامبراسلام(ص) (لتخرج الناس) و رسالت حضرت موسی(ع) (أخرج قومك) ممکن است که قید <قومك> برای انحصار و محدود کردن رسالت حضرت موسی(ع) به قوم خود باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۴۲ - ۴

۴ - اعتقاد مشرکان عرب ، به محدود بودن قلمرو رسالت پیامبران الهی چون ابراهیم ، موسی و عیسی (ع) به امت ها و اقوام غیر ایشان

و أقسموا باللّه . .. لئن جاءهم نذیر لیکوننّ أهدی من إحدی الأُمم

از این که مشرکان، آمدن پیامبری ویژه برای خود را؛ شرط ایمان خود برمی شمردند، می توان استفاده کرد که آنان اعتقاد نداشتند که قلمرو ادیان الهی در گذشته شامل آنان نیز می شود؛ وگرنه این تقاضا لغو و غیر منطقی بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۱

۱ - فرعون ، هامان و قارون ، در قلمرو رسالت

موسی (ع)

و لقد أرسلنا موسی . .. إلی فرعون و همن و قرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۸ - ۲۲

۲۲ - فرعونیان و قبطیان ، در قلمرو رسالت موسی (ع)

قد جاءکم بالبیّنت . .. یصبکم بعض الذی یعدکم

برداشت یادشده به خاطر این نکته است که مخاطب <جائکم> و <یعدکم> فرعونیان و قبطیان می باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۴ - ۲

۲ - هدایت ، بیدار سازی ، پند آموزی و احیای خردناب ، قلمرو رسالت موسی (ع) و کتاب آسمانی او (تورات)

هدًی و ذکری لأُولی الألبب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۱ - ۵

۵ - رسالت موسی (ع) ، متوجه قبطیان نیز بوده است .

و نادی فرعون فی قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۱ - ۳

۳- دعوت رسالت موسی (ع) ، شامل قوم فرعون و غیر محدود به بنی اسرائیل

و إن لم تؤمنوا لی

محدوده رسالت نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۹ - ۲

۲ رسالت نوح در محدوده قوم خویش بود .

لقد أرسلنا نوحاً إلی قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۲ - ۲

۲ نوح (ع) ، مبلغ پیام های الهی ، نه بازگوکننده نظریات شخصی خویش

أبلغکم رسلت ربی

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۲۵ – ۲

۲ رسالت نوح (ع) محدود به قوم خودش بود .

و لقد أرسلنا نوحًا إلی قومه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۲۳ – ۳

۳ – قلمرو رسالت نوح (ع) ، محدود به قوم خودش بود .

و لقد أرسلنا نوحًا إلی قومه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۱۴ – ۲

۲ – رسالت نوح (ع) ، محدود به قوم خود بود .

و لقد أرسلنا نوحًاإلی قومه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۲ – ۴

۴ – اخطار و روشنگری ، قلمرو رسالت نوح (ع)

إنّی لکم نذیر مبین

محدوده رسالت هود(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۶۵ – ۲

۲ رسالت هود (ع) در محدوده قوم عاد بود .

و إلی عاد أخاهم هوداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۲

۲ رسالت هود (ع) ، محدود به قوم عاد بود .

و إلی عاد أخاهم هودًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۳ - ۴

۴- هود (ع) ، تنها موظف به ابلاغ رسالت خویش و نه تعیین زمان عذاب و آوردن آن

فأتنا بما تعدنا . .. قال إنّما العلم عند اللّه و أُبلّغكم ما أُرسلت به

محور رسالت انبیا

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۵۱ – ۶

۶ انذار و اخطار به مردمان ، محور رسالت و بعثت پیامبران

و لو شئنا لبعثنا فی کلّ قریه نذیرًا

برداشت فوق، از توصیف پیامبران به انذارگر و اخطار کننده، به دست می آید.

مخالفان رسالت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۷۶ – ۲

۲ – پیامبراسلام (ص) ، در برابر سخنان ناروا و تهمت های غم انگیز مخالفان دعوتش ، مورد تسلّی خاطر و دلجویی خداوند قرار گرفت .

فلایحزنک قولهم

مراحل رسالت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۵۶ – ۱

۱ پیامبر (ص) در مرحله نخست و نیمه اول رسالت خود ، هدفی جز بشارت و اخطار به مردمان نداشت .

و ما أرسلنک إلاّ مبشّرًا و نذیرًا

برداشت یاد شده با توجه به دو نکته است: ۱ از نظر تاریخی تردیدی نیست که بعثت پیامبر(ص)، دارای دو مرحله کاملاً متمایز و گوناگون بود که مرحله نخست در مکه و مرحله دوم در مدینه قرار داشت. ۲ تمامی آیاتی که از بشارت و انذار پیامبر(ص) در قالب نفی و استثنا سخن به میان آورده است (از جمله آیه مورد بحث)، همگی در مکه نازل گشته است که به مرحله نخست آن حضرت مربوط می شود.

مراحل رسالت موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۶۲ – ۹

۹ – عدم اطلاع قلبی موسی (ع) از مراحل بعدی برنامه الهی برای

او ، پس از مهاجرت از مصر

إنّ معی ربّی سیهدین

تعبیر <سیهدین> می رساند که موسی(ع) از آغاز تمامی برنامه را نمی دانسته و در لحظه نزدیکی سپاه فرعون و روبه رو شدن با دریا، منتظر دستور خداوند بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۳ - ۴

۴ - تعیین مرحله به مرحله وظیفه موسی (ع) ، از سوی خداوند در مقابله با فرعون

و أوحینا إلی موسی أن أسر بعبادی . .. فأوحینا إلی موسی أن اضرب بعصاک البحر

مزد رسالت شعیب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۰ - ۱

۱ - تصریح شعیب (ع) به نداشتن کمترین چشمداشت مادی از مردم ، در قبال رسالت خویش

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلاّ علی ربّ العلمین

مزد رسالت صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۵ - ۱

۱ - تصریح صالح (ع) ، به نداشتن کمترین چشمداشت مادی از مردم در قبال رسالت خویش

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلاّ علی ربّ العلمین

مزد رسالت لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۶۴ – ۱

۱ – تصریح لوط (ع) به نداشتن کمترین چشمداشت مادی از قومش ، در قبال رسالت خویش

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلاّ علی ربّ العلمین

مزد رسالت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۷۲ –

١ - پیامبر (ص) در برابر ادای رسالت خود ، کمترین مزدی از مردم درخواست نمی کرد .

أم تسئلهم خرجًا

کسی که ادعای پیامبری دارد، لازم است چند شرط را دارا باشد. در صورت فقدان هر یک از این شرایط، نبوت وی زیر سؤال خواهد رفت: الف) پیام های او، سراسر حق و مبرا از هر گونه باطل باشد. ب) پیشنیه وی (شخصیت ارزشی و اخلاقی اش)، برای مردمی که به سوی آنها مبعوث گشته، آشنا و شناخته شده باشد. ج) شخصیتی فرزانه (دارای کمال عقل و درایت) باشد. د) در کمال استغنا باشد (کمترین مزدی از مردم نخواهد). آیات پیشین در بیان وجود سه شرط اول در پیامبراکرم(ص) و این آیه، مربوط به شرط چهارم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١٢ - فرقان - ٢٥ - ٥٧ - ١،٣

١ پیامبر (ص) ، موظف به اعلام کردن نداشتن هیچ چشمداشت و درخواست مزدی از مردم ، در قبال انجام رسالت خویش

قل ما أسئلکم علیه من أجر

٣ ایمان و راهیابی مردم به خدا ، تنها اجر و مزد پیامبر (ص) در انجام رسالت خویش

ما أسئلکم علیه من أجر إلاّ من شاء أن یتّخذ إلی ربّه سبیلًا

برداشت فوق، مبتنی بر این است که استثنا در <إلاّ من شاء. ..> متصل باشد و مضافی نیز محذوف و در تقدیر باشد; یعنی، <إلاّ من شاء أن یتخذ إلی ربّه سبیلًا بالإیمان و الطاعه و...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١٥ - سبأ - ٣٤ - ٤٧ - ١،٢،٤،٥،٨،٩

١ - پیامبر (ص) ، مأمور

ابلاغ نداشتن هیچ چشمداشت مادی از مردم ، در قبال رسالتش

قل ما سألتکم من أجر فهو لکم

این تعبیر که پیامبر(ص) فرمود: هر پاداشی از شما طلب کردم مال خودتان باشد، تعبیری است کنایی و اشاره دارد به این که از شما انتظار هیچ مزدی ندارم و نمی خواهم.

۲ - پیامبر (ص) ، موظف بود تا خاطر مردم را آسوده کند که رسالتش را در قبال مال و جاه انجام نمی دهد .

قل ما سألتکم من أجر فهو لکم

۴ - پیامبر (ص) ، پاداش دهنده رسالت خویش را تنها خداوند می دانست .

إن أجری إلاّ علی اللّه

۵ - پیامبر (ص) ، برای رسالتش پاداش و اجری قائل بود .

ما سألتکم من أجر . .. إن أجری إلاّ علی اللّه

۸ - < عن أبی جعفر (ع) : فی قول اللّه عزّوجلّ : . . . < قل ما سألتکم من أجر فهو لکم > یقول أجر المودّه الذی لم أسألکم غیره فهو لکم تهتدون به و تنجون من عذاب یوم القیامه . . . ;

از امام باقر(ع) روایت شده که درباره سخن خدا <قل ما سألتکم من أجر فهو لکم> فرمود: معنای سخن خدا این است: مودتی که من از شما غیر از آن را به عنوان پاداش نخواستم، به نفع خود شما است; زیرا به وسیله آن هدایت می شوید و از عذاب روز قیامت نجات پیدا کنید. ..>.

۹ - < عن أبی جعفر (ع) فی قوله < قل ما سألتکم من أجر فهو لکم > و ذلک أنّ رسول اللّه سأل قومه أن یؤدّوا أقاربه

و لایؤذوهم و أمّا قوله < فهو لکم > یقول ثوابه لکم ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند <قل ما سألتکم من أجر فهو لکم> روایت شده که: رسول خدا(ص) از قومش خواست [به جای پاداش او]، خویشاوندان وی را دوست داشته باشند و آنان را اذیت نکنند و اما معنای <فهولکم> این است که ثواب آن برای خودتان می باشد>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸۶ - ۲

۲ - پیامبر (ص) در قبال رسالتش ، کمترین مزدی درخواست نمی کرد .

قل ما أسئلکم علیه من أجر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۳ - ۸،۹

۸ - پیامبر (ص) در راه انجام رسالت خویش ، پاداشی جز مودت نزدیکانش (اهل بیت) نطلبیده است .

قل لا أسئلکم علیه أجرًا إلّا الموده فی القربی

براساس روایات فراوان و آرای بسیاری از مفسران، منظور از قربی <اهل بیت> پیامبر(ص) است.

۹ - پیامبر (ص) ، مأمور به انجام رسالت خویش ، بی هیچ چشمداشت مادی از مردم

قل لا أسئلکم علیه أجرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۴۶ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، هیچ اجر و پاداشی از کافران در قبال رسالت خویش درخواست نکرد .

أم تسئلهم أجرًا

مزد رسالت نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۹ - ۱،۴

۱ نوح (ع) به مردم اعلام کرد که : در برابر ابلاغ رسالت ، کمترین

مالی از آنان درخواست نخواهد کرد .

یقوم لاأسئلکم علیه مالاً

مراد از ضمیر در <علیه> پیامبری و ابلاغ رسالت است. کلمه <مالاً> نکره است و چون پس از نفی (لاأسئلکم) قرار گرفته است ، دلالت بر عموم دارد; یعنی ، هیچ مالی و کمترین پاداشی.

۴ نوح (ع) به قوم خویش اعلام کرد که پاداش رسالتش تنها بر عهده خداوند است .

إن أجری إلاّ علی الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۹ - ۱

۱ - تصریح نوح (ع) به نداشتن کمترین چشمداشت مادی از مردم ، در قبال رسالت خویش

و ما أسئلکم علیه من أجر

مزد رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۱

۱ - تصریح هود (ع) به نداشتن کمترین چشمداشت مادی از مردم ، در قبال رسالت خویش

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلاّ علی ربّ العلمین

مشکلات رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۸۸ - ۳

۳ - التجای پیامبر (ص) به پروردگار خویش ، در مشکلات ابلاغ رسالت

و قیله یربّ إنّ هؤلاء قوم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۱ - ۲

۲ - نزول وحی بر پیامبر (ص) ، به هنگام دل آزردگی و تألّمات روحی آن حضرت ، در راستای رسالت

یأیّها المزّمّل

برداشت یاد شده از مجموع آنچه مفسران درباره شأن نزول این آیات ذکر کرده اند، استفاده می شود; مثلًا پیامبر(ص) به

وقت دریافت اولین وحی، احساس ناراحتی کرده، به حضرت خدیجه فرمود: مرا جامه ای بپوشان و یا آن حضرت به وقت شنیدن تهمت کهانت، جنون و سحر درباره خود، احساس ناراحتی کرده به استراحت پرداخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۴ - ۳

۳ - پیامبر (ص) در انجام رسالت خویش ، با مشکلات و مخالفت هایی روبه رو بود .

فاصبر لحکم ربّک

مطلب یاد شده، از فرمان به صبر، استفاده می شود.

مشکلات رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۶ - ۲

۲ - موسی (ع) به دشواری های رسالت خویش و مشکلات ارشاد و هدایت فرعون آگاه بود .

و یسّر لی أمری

معرضان از رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶۸ - ۱

۱ - اخبار مهم و سودمند مربوط به توحید ، قیامت و رسالت پیامبراسلام ، از سوی مشرکان و کافران مورد بی اعتنایی و اعراض قرار می گرفت .

قل هو نبؤا عظیم . أنتم عنه معرضون

مکذبان رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۱ - ۴

۴ یهود به سبب انکار رسالت پیامبر(ص) منکر نزول هرگونه وحی بر افراد بشر شدند.

إذ قالوا ما أنزل الله علی بشر من شیء

ممانعت از رسالت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۵۹ – ۳

۳ کافران هرگز با نقض پیمان و خیانت به رسول اکرم

(ص) نخواهند توانست بر پيامبر (ص) پيشى گيرند و وى را از ادامه رسالت ناتوان سازند .

و إما تخافن من قوم خيانه . .. و لايحسبن الذين كفروا سبقوا إنهم لايعجزون

برداشت فوق مبتنى بر اين است كه مفعول <سبقوا> و <لايعجزون> پيامبر(ص) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۷ - ۱

۱ - كفرپيشگان صدراسلام ، در صدد بازداشتن پيامبر (ص) از انجام رسالت خويش بودند .

و لايصدّنّک عن ءايت اللّه بعد إذ أُنزلت إليک

<صدّ> (مصدر <لايصدّنّک>) به معناى بازداشتن است و ضمير فاعل در <لايصدّنّک> به كافران بازمى گردد; يعنى، مبادا كافران تو را از ابلاغ آيات خدا به مردم بازدارند.

ممانعت از رسالت موسى(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - ذاريات - ۵۱ - ۳۹ - ۲

۲ - فرعون ، مانع توجه و گرايشِ نيرو هاى تحت امر خويش ، به پيام و رسالت موسى (ع)

فتولّى بركنه

در صورتى كه <باء> براى تعديه و <ركن> كنايه از نيروهاى حكومتى باشد، معناى آيه چنين مى شود: <فجعل ركنه متولّين>.

منشأ تعيين رسالت انبيا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۵۶ - ۳

۳- خداوند ، تعيين كننده محدوده رسالت پيامبران است .

و ما نرسل المرسلين إلّا مبشّرين و منذرين

منشأ رسالت انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۸ - ۵

۵ تشریع دین و ارسال پیامبران در راستای فرمانروایی خدا بر جهان هستی است .

إنی رسول اللّه إلیکم جمیعا

الذی له ملک السموت و الأرض

منشأ رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۶ - ۴

۴ - تعیین برنامه تبلیغی برای پیامبر (ص) ، از سوی خداوند

و أنذر عشیرتک الأقربین . و اخفض جناحک... فإن عصوک فقل إنّی بریءٌ ممّا تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۸ - ۳

۳ - رسالت پیامبر (ص) ، الهی بود .

و ما أرسلنک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۴۰ - ۳

۳ - پیامبراکرم (ص) ، رسولی گرامی و فرستاده ای بزرگوار از سوی خداوند

إنّه لقول رسول کریم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۲ - ۱۳

۱۳ - پیامبر (ص) ، دارای رسالتی بزرگ از جانب خداوند و حامل پیامی مکتوب و خالی از انحراف و عهده دار بازخوانی آن بر مردم

رسول من اللّه یتلوا صحفًا مطهّره

نکره آمدن <رسول>، بر عظمت پیامبر(ص) و رسالت آن حضرت دلالت دارد.

منطقی بودن رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۱ - ۴

۴- برنامه موسی (ع) ، پیشبرد رسالت خویش با منطق و نه جنگ و ستیز

و إن لم تؤمنوا لی فاعتزلون

تعبیر <فاعتزلون> می نمایاند که موسی(ع)، با وجود در دست داشتن معجزات و <سلطان مبین>، خواهان درگیری و ستیز نبوده است.

موانع رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸

- ۳۳ - ۴،۵

۴ - موسی (ع) ، از نافرجام ماندن رسالت الهی خویش در صورت کشته شدن به دست فرعونیان نگران بود .

إلی فرعون و ملإيْه . .. قال ربّ إنّی قتلت منهم نفسًا

طرح موضوع قتـل مرد قبطی، نه از آن بـاب است که موسـی(ع) بر جـان خویش می ترسید؛ بلکه بـدان جهت بود که مبـادا با دستگیری و کشته شدن او، رسالت الهی که بر دوش او نهاده شده است نافرجام بماند.

۵ - موسی (ع) در وادی طور ، نگرانی خویش نسبت به موانع راه رسالت را با خدا در میان گذاشت .

قال ربّ إنّی قتلت منهم نفسًا

مهمترین رسالت ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۶ - ۲

۲ - دعوت به یکتاپرستی و رعایت تقوا ، از اصول تعالیم ابراهیم (ع) بود .

و إبرهیم إذ قال لقومه اعبدوا اللّه و اتّقوه

مهمترین رسالت الیاس(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۴ - ۴

۴ - دعوت به تقوا ، در رأس اهداف الیاس (ع) قرار داشت .

إذ قال لقومه ألاتتّقون

برداشت یاد شده به دلیل این نکته است که الیاس(ع) در نخستین خطاب خود به مردم، مسأله تقوا را یاد آور شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۵ - ۸

۸ – دعوت به توحید و مبارزه با شرک و بت پرستی ، از اهداف مهم و اصولی الیاس پیامبر

أتدعون بعلاً و تذرون أحسن الخلقین

مهمترین رسالت انبیا

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۴ - ۵

۵ - مبارزه با طغیان گران ، از شاخص ترین برنامه های رسالت پیامبران است .

اذهب إلی فرعون إنّه طغی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۳ - ۵

۵ - مبارزه با طغیان گری از برجسته ترین برنامه های پیامبران

اذهبا . .. إنّه طغی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۴ - ۳

۳ - هدایت و اصلاح ، هدف اصلی رسالت پیامبران

فقولا له . .. لعلّه یتذکّر أو یخشی

فرعون با آن که طغیان گری زورگو بود، ولی موسی و هارون(ع) دستور جمع آوری سپاه و نبرد با او را نداشتند; بلکه مأمور بودند با ارائه آیات الهی و گفتار نرم، او را هدایت کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴۸ - ۵

۵ - رسالت اصلی پیامبران ، آشنا کردن انسان ها با پروردگار یگانه جهان

قالوا ءامنّا بربّ العلمین . ربّ موسی و هرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۵ - ۶

۶ - رهیابی مردم به پرستش خدای یگانه ، محوری ترین هدف رسالت پیامبران

و لقد أرسلنا . .. أن اعبدوا اللّه

بـدیهی است آنچه در رأس دعـوت هـا قرار گیرد، در واقـع اسـاس و محـور برنـامه هـای بعـدی به حسـاب آمـده و راه را برای حرکت های جدید خواهد گشود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۹ -

۹ - تلاوت آیات الهی بر مردمان ، مهم ترین وظیفه پیامبران

حتّی یبعث فی أُمّها رسولاً یتلوا علیهم ءایتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۴ - ۴

۴ - توحید و پرستش خدای یگانه ، پیام اصلی دعوت پیامبران و اساسی ترین رسالت ایشان

إذ جاءتهم الرّسل . .. ألّا تعبدوا إلّا اللّه

از این که از میان پیام ها و رهنمودهای رسولان، موضوع عبودیت خداوند تخصیص به ذکر یافته است، مهم و اساسی بودن آن استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۵ - ۲

۲ - محور نبوت پیامبران ، یادآوری ارزش ها به خلق و بیدارسازی فطرت خفته آنان است .

أءلقی الذکر علیه من بیننا

از آیه شریفه استفاده می شود که قوم ثمود، واژه <ذکر> را بر محتوای پیام صالح(ع) اطلاق کرده اند و چه بسا این تعبیر را از خود آن حضرت گرفته باشند. به هر حال خداوند این وصف را رد نکرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۷ - ۳

۳ - مبارزه با طغیان گران ، از شاخص ترین برنامه های رسالت پیامبران

اذهب إلی فرعون إنّه طغی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۸ - ۴

۴ – دعوت به پاکی و درست کاری ، سرلوحه برنامه پیامبران

فقل هل لک إلی أن تزکّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۱۹ – ۸

$۸ – هدایت مردم به خداوند و بیان ربوبیت

او و ایجاد حالت خداترسی در آنان ، از نخستین اهداف پیامبران است .

فقل . .. و أهدیک إلی ربّک فتخشی

– هدایت مردم به خداوند و بیان ربوبیت او و ایجاد حالت خداترسی در آنان، از نخستین اهداف پیامبران است.

مهمترین رسالت شعیب(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۷۷ – ۳

۳ – دعوت به تقوا ، محور تبلیغات و هدایت گری شعیب پیامبر

إذ قال لهم شعیب ألاتتّقون

مهمترین رسالت صالح(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۴۲ – ۵

۵ – دعوت به تقوا ، محور تبلیغات و هدایت گری صالح پیامبر

إذ قال لهم أخوهم صلح . .. ألاتتّقون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۴۵ – ۵

۵ – دعوت به پرستش خدای یگانه ، مهم ترین و نخستین پیام صالح برای ثمودیان

و لقد أرسلنا إلی ثمود . .. أن اعبدوا اللّه

اهمیت پیام و نخستین بودن آن از این جهت استفاده می شود که آیه شریفه دعوت به خداپرستی را در رأس همه پیام ها و قبل از هر پیام دیگر آورده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۴۶ – ۳

۳ – انجام نیکی ها و پرهیز از بدی ها ، یکی دیگر از محور های تبلیغی صالح پیامبر (ع)

یقوم لم تستعجلون بالسیّئه قبل الحسنه

مهمترین رسالت عیسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۶۴ – ۱

۱ – پیام اصلی و بنیادین

عیسی (ع) ، دعوت مردم به توحید در ربوبیت و پرستش خداوند یکتا است .

إنّ اللّه هو ربّی و ربّکم فاعبدوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۴ - ۸

۸ - دعوت به سوی خدا ، محور مسؤولیت حضرت عیسی (ع)

من أنصاری إلی اللّه

مهمترین رسالت لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۱ - ۵

۵ - دعوت به تقوا ، محور تبلیغات و هدایت گری لوط (ع)

إذ قال لهم أخوهم لوط ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۴ - ۴

۴ - مبارزه با فحشا و زشت کرداری ، مهم ترین مسؤولیت و رسالت لوط

و لوطًا إذ قال لقومه أتأتون الفحشه

مقدم آمدن <أتأتون الفحشه> و قرار گرفتن آن در رأس پیام های لوط، بیانگر مطلب یاد شده است.

مهمترین رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۶ - ۴

۴- مبارزه با شرک و معبود های پنداری و باطل مشرکان ، در رأس برنامه های پیامبر (ص)

أهذا الذی یذکر ءالهتکم

ذکر و یادکردن، هم به خیر است و هم به شر; ولی در این آیه به قرینه مقام ذکر به شرّ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۸ - ۲

۲- دعوت به توحید ، اساس رسالت پیامبراکرم (ص) بود .

و ما أرسلنک . .. قل إنّما یوحی إلیّ أنّما إلهکم إله وحد

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۲ - ۷

۷ مبارزه با شرک و بت پرستی ، در رأس رسالت پیامبر (ص) بود .

إن كاد ليضلّنا عن ءالهتنا لولا أن صبرنا عليها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۴ - ۴

۴ - انذار و اخطار ، مهم ترین مسؤولیت پیامبراکرم (ص)

نزل . .. على قلبك لتكون من المنذرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۶ - ۱،۱۴

۱ - رسول اکرم (ص) ، پیام بسیار مهمی برای مردم داشت و آن قیام مخلصانه برای خدا است .

قل إنّما أعظكم بوحده أن تقوموا للّه

<واحده> به صورت نکره آمده و دلالت بر اهمیت و عظمت موعظه می کند.

۱۴ - هشدار دادن به مردم از عذاب شدید الهی ، محور اساسی رسالت پیامبر (ص)

إن هو إلّا نذير لكم بين يدى عذاب شديد

قصر در <إن هو إلّا نذير> از نوع قصر اضافی و در رابطه با مسأله اتهام جنون به پیامبر(ص) است؛ یعنی، پیامبر(ص) آن گونه نیست که شما معرفی می کنید؛ بلکه او تنها یک انذارگر است و هدفی جز این ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۵ - ۳

۳ - فراخوانی به توحید و نفی شرک ، محور اصلی رسالت پیامبر اسلام (ص)

إذا قيل لهم لا إله إلّا اللّه يستكبرون

طرح تنهای مسأله توحید و استکبار در برابر آن، برای مجرم و دوزخی شناختن مشرکان، می

تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۵ - ۳

۳ - توحید و یکتاپرستی و نفی شرک و چندگانه پرستی ، اساس دعوت پیامبراسلام (ص)

أجعل الألهه إلهًا وحدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۶ - ۷

۷ - توحید ، سرلوحه و اساس دعوت پیامبر (ص)

یوحی إلیّ أنّما إلهکم إله وحد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۱۸

۱۸ - برپایی عدالت ، از اهداف اصلی دعوت پیامبر (ص)

فادع . .. و أُمرت لأعدل بینکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۸ - ۱

۱ - ایمان به خداوند ، محور دعوت پیامبراکرم (ص) و اصلی ترین هدف رسالت آن حضرت

و ما لکم لاتؤمنون باللّه و الرسول یدعوکم لتؤمنوا بربّکم

<لام> در <لتؤمنوا> برای غایت است. از این که ایمان به خدا، تنها هدف و غایت رسالت قرار داده شده، مطلب بالا قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ – جمعه – ۶۲ – ۲ – ۶

۶ – تلاوت آیات الهی ، تزکیه نفوس و تعلیم کتاب و حکمت ، اصول و محور های برنامه رسالت پیامبر (ص) در هدایت خلق

یتلوا علیهم ءایته و یزکّیهم و یعلّمهم الکتب و الحکمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مدثر – ۷۴ – ۲ – ۲

۲ – انذار و اخطار به مردم ،

رسالت اصلی پیامبر (ص) و نقطه آغازین دعوت آن حضرت

قم فأنذر

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که این سوره، از سوره هایی است که در مراحل اولیه رسالت پیامبراسلام(ص) نازل شده است.

مهمترین رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۴

۴ - نجات بنی اسرائیل از شکنجه و آزار فرعونیان و بیرون آوردن آنان از محدوده حکومت فرعون ، از اهداف مهم رسالت موسی و هارون (ع) بود .

فقولا إنّا رسولا ربّک فأرسل معنا بنی إسرءیل و لاتعذّبهم

<فا> در <فأرسل> تفریع بر <إنّا رسولا ربّک> است و می رساند که کوچ دادن بنی اسرائیل، از رسالت های الهی موسی و هارون(ع) بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۵ - ۵

۵ رسالت و مسؤولیت اصلی هدایت و رهبری جامعه بر دوش حضرت موسی (ع) بود و هارون تنها نقش معاونت و مشاورت او را بر عهده داشت .

و لقد ءاتینا موسی الکتب و جعلنا معه أخاه هرون وزیرًا

برداشت فوق، به خاطر این نکته است که دریافت کننده کتاب و شریعت، حضرت موسی(ع) بود و برادرش هارون، تنها به عنوان معاون و مشاور او معرفی گردیده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰ - ۵

۵ - مبارزه باظلم و ظالمان و ایجاد عدالت اجتماعی ، در رأس وظایف موسی (ع) قرار داشت .

و إذ نادى . .. أن ائت القوم الظلمين

تعبير <أن ائت القوم الظالمين> به

جای <ائت فرعون و قومه> نشان می دهد که هدف الهی از رسالت موسی، مبارزه با ظلم و بی عدالتی است که جامعه فرعونی گرفتار آن شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۴ - ۵

۵ - بیان توحید و یگانگی پروردگار ، مهم ترین پیام عقیدتی موسی (ع) برای فرعونیان

إنّا رسول ربّ العلمین . .. قال فرعون و ما ربّ العلمین . قال ربّ السموت و الأر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴۷ - ۷

۷ - مبارزه با شرک و دعوت مردم به ربوبیت مطلق خداوند بر جهان هستی ، پیام اصلی حضرت موسی (ع)

قالوا ءامنّا بربّ العلمین

برداشت یاد شده از اعتراف ساحران در حضور موسی(ع)، به ربوبیت مطلق خداوند بر جهان به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۲ - ۶

۶ - مبارزه با فسق و تجاوزگری فرعون و فرعونیان ، در رأس برنامه ها و وظایف موسی

فی تسع ءایت إلی فرعون و قومه إنّهم کانوا قومًا فسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۵

۵ - مبارزه با عوامل و سردمداران کفر و فساد و اصلاح نظام اجتماعی حاکم ، سرلوحه رسالت موسی (ع) و مرحله نخستین نهضت او

لقد أرسلنا موسی . .. إلی فرعون و همن و قرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۲۷ – ۱۱

۱۱ – اعتقاد

به روز حساب ، از اصول دعوت موسی (ع)

لایؤمن بیوم الحساب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۶ - ۱۲

۱۲ - دعوت به توحید ربوبی ، برجسته ترین عنصر در رسالت حضرت موسی (ع)

فقال إنّی رسول ربّ العلمین

از این که موسی(ع) در اولین گام رسالت خویش، از ربوبیت خداوند سخن به میان آورده است، مطلب بالا استفاده می شود.

مهمترین رسالت نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۶ - ۵

۵ - دعوت به تقوا ، محور تبلیغات و هدایت گری نوح (ع)

إذ قال لهم أخوهم نوح ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۰ - ۴

۴ - دعوت به تقوا و پیروی از حق ، محور تبلیغ و هدایت گری نوح (ع)

ألاتتّقون . .. فاتّقوا اللّه و أطیعون ... فاتّقوا اللّه و أطیعون

مهمترین رسالت هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۴

۴ - نجات بنی اسرائیل از شکنجه و آزار فرعونیان و بیرون آوردن آنان از محدوده حکومت فرعون ، از اهداف مهم رسالت

موسی و هارون (ع) بود .

فقولا إنّا رسولا ربّک فأرسل معنا بنی إسرءیل و لاتعذّبهم

<فا> در <فأرسل> تفریع بر <إنّا رسولا ربّک> است و می رساند که کوچ دادن بنی اسرائیل، از رسالت های الهی موسی و هارون(ع) بود.

مهمترین رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶

۵ - دعوت به تقوا ، محور تبلیغات و هدایت گری هود پیامبر

إذ قال لهم أخوهم هود ألاتتّقون

نشانه های رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۷ - ۱۲،۱۸

۱۲ تطبیق نشانه های پیامبرِ نوید داده شده در تورات و انجیل بر پیامبر اسلام (ص) جای هیچ تردیدی برای یهود و نصارا نداشت .

الذی یجدونه مکتوبا عندهم

آنچه در تورات و انجیل آمده، نشانهای پیامبر(ص) است، ولی خداوند با جمله <یجدونه . .. > بیان می کند که اهل کتاب خود پیامبر را در تورات و انجیل می یابند. نکته این تعبیر این است که تطبیق نشانه های موجود در تورات و انجیل بر پیامبر(ص)، قطعی بوده و جای هیچ تردیدی برای آنان نداشته است.

۱۸ امر به معروف و نهی از منکر ، حلال دانستن پاکیزه ها و حرام شمردن ناپاکی ها ، از علامت های موجود در تورات و انجیل برای شناسایی پیامبر اسلام

الذی یجدونه . .. یأمرهم بالمعروف ... و یحل لهم الطیبت و یحرم علیهم الخبئث

جمله های <یأمرهم و . .. > حال برای ضمیر مفعولی در <یجدونه> است و لذا می رساند که مفاد این جمله ها به عنوان صفات پیامبر موعود در تورات و انجیل بیان شده است. بر این اساس می توان گفت که از اهداف بیان این ویژگیها در تورات و انجیل، راهنمایی اهل کتاب است به اموری که باید در شناسایی پیامبر موعود در نظر داشته باشند.

نعمت رسالت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷

- ۱۴۴ - ۹

۹ خداوند از موسی (ع) خواست تا در برابر نعمت رسالت و شایستگی شنیدن سخن خدا ، وی را سپاس گوید و از شاکران شود .

اصطفیتك علی الناس برسلتی و بکلمی . .. و کن من الشکرین

نعمت رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۱ - ۳

۳ - تغییر قبله از بیت المقدس به مسجدالحرام ، نعمتی بزرگ در ردیف نعمت رسالت

فولوا وجوهکم شطره . .. لعلکم تهتدون. کما أرسلنا فیکم رسولا

برداشت فوق مبتنی بر این است که کاف در <کما> برای تشبیه باشد. بر این مبنا تغییر قبله - که از آیه قبل به دست می آید - <مشبّه> و ارسال پیامبر <مشبّه به> می باشد و تشبیه مسأله قبله به نعمت رسالت، نشانگر عظمت آن مسأله و بزرگی آن نعمت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۲ - ۴

۴ - رسالت پیامبر (ص) و تغییر قبله از بیت المقدس به مسجدالحرام ، از نعمتهایی که مسلمانان باید به پاس آنها ، همواره به یاد خدا باشند .

فولوا وجوهکم شطره . .. کما أرسلنا فیکم رسولا ... فاذکرونی

برداشت فوق از حرف <فاء> که <اذکرونی> را بر نعمتهای یاد شده (تغییر قبله و رسالت پیامبر(ص)) تفریع کرده است، به دست می آید.

وسعت رسالت موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۷ - ۷

۷ - رسالت موسی (ع) ، فراتر از هدایت و رهبری بنی اسرائیل بود .

اذهب

إلی فرعون إنّه طغی

وضوح رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۹ - ۸

۸ - رسالت پیامبراکرم (ص) ، روشن و بدون ابهام

جاءهم . .. رسول مبین

ویژگیهای رسالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۰۷ - ۴

۴- اسلام و رسالت پیامبر (ص) ، جهانی و برای همه انسان ها و نه اختصاص یافته به گروهی خاص است .

و ما أرسلنک إلّا رحمه للعلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۷ - ۶

۶ - رسالت پیامبر اسلام ، جهانی بوده و اختصاص به مردم مکه ندارد .

أوحینا إلیک . .. لتنذر أُمّ القری و من حولها

مراد از <من حولها>، می تواند تمامی انسان های روی زمین باشد و این تعبیر نشانگر آن است که خداوند، مکه را به عنوان مرکز به حساب آورده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۸ - ۹

۹- اسلام ، دین جهانی و رسالت پیامبراکرم (ص) ، رسالتی همگانی است .

أرسل رسوله . .. ليظهره على الدين كلّه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۲۹ – ۶

۶- محمد (ص) ، داراى رسالت جهانى و پيروز بر همه مكاتب و اديان

ليظهره على الدين كلّه . .. محمّد رسول اللّه

از اين كه خداوند، پس از وعده به غلبه اسلام بر تمامى اديان نام شخص پيامبر(ص) را مطرح ساخته است**;** مطلب بالا

استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۳ - ۵

۵ - رسالت پیامبر (ص) ، منحصر به مردم زمان او نبوده است و او مبعوث برای همه نسل ها و عصر ها است .

هو الذی بعث فی الأُمّیّن . .. و ءاخرین منهم لمّا یلحقوا بهم

در صورتی که <آخرین> عطف بر <اُمّیین> باشد، مطلب بالا قابل استفاده است.

هود(ع) و مزد رسالت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۱ - ۱،۳،۵

۱ هود (ع) ، به مردم خویش اعلام کرد که در برابر ابلاغ رسالت کمترین مزدی از آنان نخواهد خواست .

یقوم لاأسئلکم علیه أجرًا

۳ هود (ع) ، پاداش نخواستن از مردم را ، نشانه ای بر صداقت خویش در ادعای نبوت دانست .

لاأسئلکم علیه أجرًا إن أجری إلاّ علی الذی فطرنی أفلاتعقلون

در برداشت فوق ، جمله <أفلاـتعقلون> در ارتباط با <لاأسئلکم . ..> معنا شده است. بر این اساس ، هود(ع) به مردم می گوید: اگر در این معنا اندیشه کنید که من هیچ مزدی از شما درخواست نمی کنم ، خواهید فهمید که در ادعای نبوت راستگو هستم.

۵ هود (ع) ، به قومش اعلام کرد که پاداش رسالتش ، تنها برعهده خداوند است .

قال یقوم . .. إن أجری إلاّ علی الذی فطرنی

رستگاری از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رستگاری

{رستگاری}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۴ - ۱۰

۱۰ تنها دعوتگران به خیر و امرکنندگان به معروف و نهی کنندگان از منکر

، اهل رستگاری هستند .

و لتکن منکم . .. اولئک هم المفلحون

بنابراینکه مشارالیه <اولئک>، دعوت کنندگان به خیر و امرکنندگان و نهی کنندگان باشند.

آثار امیدواری به رستگاری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جمعه – ۶۲ – ۱۰ – ۹

۹ – امید به سعادت و رستگاری ، ناسازگار با غفلت از یاد خدا و بیگانگی با آن

و اذکروا اللّه کثیرًا لعلّکم تفلحون

آثار علاقه به رستگاری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۳۰ – ۱۱

۱۱ – انسان ، در اشتیاق رستگاری و نیازمند راهنمایی ، برای تشخیص راه ها و مصادیق آن

ذلک هو الفوز المبین

تأکید با ضمیر فصل در زمینه نمایاندن رستگاری راستین، نشانگر آن است که اولاً انسان در نهاد خودش، عشق به رستگاری دارد و ثانیاً دستیابی به آن، نیازمند هدایت و راهنمایی است.

آرزوی رستگاری اخروی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱ – ۳

۳ – اطمینان به رستگاری و سعادت اخروی ، آرزوی هر فرد مؤمن است٠

قد أفلح المؤمنون

واژه <قـد>، مقابل واژه <لمّا> است; یعنی، <قد> برای تثبیت چیزی است که مورد توقع و انتظار می باشد و <لمّا> برای نفی آن چیز است. بنـابراین ترکیب <قـد أفلـح المؤمنون>، بیـانگر بشـارت به اهـل ایمـان است که نگران فرجام اخروی خود نباشند و مطمئن باشند که زندگی اخروی آنان، سرشار از شادکامی و قرین سعادت و خوشبختی خواهد بود.

امکانات مادی و رستگاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۰ - ۲

۲

برخورداری مشرکان و کافران از رفاه و در اختیار داشتن امکانات دنیوی ، نشان رستگاری آنان نیست .

لا یفلحون. متع فی الدنیا

جمله <متاع فی الدنیا> پاسخ از پرسش مقدر است ; یعنی، بعد از اینکه خداوند درباره مشرکان افترازننده فرمود: <آنان رستگار نخواهند بود>، این سؤال پیدا می شود که: پس آن همه رفاه و برخورداری از امکانات دنیوی در زندگی آنان چه معنایی دارد؟ خداوند پاسخ داد: <متاع فی الدنیا . .. >.

امیدواری به رستگاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۱۰ - ۸

۸ - مؤمنانِ همواره به یاد خدا ، باید به سعادت و رستگاری خویش امیدوار باشند .

و اذکروا اللّه کثیرًا لعلّکم تفلحون

امیدواری به رستگاری اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۷ - ۵

۵ - خداوند ، خواهان امیدوار بودن مؤمنان شایسته کردار ، به سعادت اخروی خویش

من . .. ءامن و عمل صلحًا فعسی أن یکون من المفلحین

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <عسی> برای ترجّی باشد. در این صورت چون ترجّی درباره خداوند معنا ندارد مراد ترجّی از جانب مؤمنان خواهد بود; یعنی، <فلیتوقّع الفلاح>.

اهمیت رستگاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۶۱ - ۱،۲

۱ - نجات از عذاب الهی و دستیابی به زندگی جاودانه بهشتی و رستگاری بزرگ ، سزاوار هرگونه عمل و تلاش است .

و ما نحن بمعذّبين . إنّ هذا لهو الفوز العظيم . لمثل هذا فليعمل العملون

<لام> در <لمثل> برای تعلیل و <هذا> اشاره به

مضامین آیات گذشته است که درباره رهایی از عذاب الهی و نیل به بهشت جاودان بود.

۲ - رهایی از عـذاب الهی و دستیابی به حیات جاودانه بهشتی (رسـتگاری بزرگ) ، تنها هدف شایسـته برای هرگونه سـعی و تلاش در زندگی آدمی

لمثل هذا فليعمل العملون

از تقدم جار و مجرور (لمثل) بر عامل خود (فليعمل) که مفید حصر است برداشت یاد شده به دست می آید.

اهمیت رستگاری انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴۱ - ۵

۵ - نجات و رستگاری مردم ، هدف و محور تمامی تلاش های ارشادی ، سیاسی و اجتماعی مؤمن آل فرعون

و قال رجل مؤمن من ءال فرعون یکتم إیمنه . .. و یقوم مالی أدعوکم إلی النجوه

اهمیت رستگاری اهل تزکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۹ - ۳

۳ - خداونـد ، در تأکیـد بر رسـتگاری اهـل تزکیه ، به < خورشـید و نور آن > ، < ماه > ، < روز و شب > ، < آسـمان و زمین > ، < روح > و < ذات خویش > ، سوگند یاد کرده است .

و الشمس . .. قد أفلح من زکّیها

جمله <قد أفلح . ..> جواب قسم هایی است که از آغاز سوره مطرح شده بود. برخی آن را جمله معترضه دانسته، جواب قسم را جمله <کذّبت ثمود...> و یا محذوف دانسته اند.

بشارت رستگاری اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱ - ۴

۴ – سعادت

اخروی ، بشارت أکید خدا به مؤمنان

قد أفلح المؤمنون

تلاش برای رستگاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۶۱ - ۱

۱ - نجات از عذاب الهی و دستیابی به زندگی جاودانه بهشتی و رستگاری بزرگ ، سزاوار هرگونه عمل و تلاش است .

و ما نحن بمعذّبین . إنّ هذا لهو الفوز العظیم . لمثل هذا فلیعمل العملون

<لام> در <لمثل> برای تعلیل و <هذا> اشاره به مضامین آیات گذشته است که درباره رهایی از عذاب الهی و نیل به بهشت جاودان بود.

تلاش برای رستگاری بزرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۶۱ - ۲

۲ - رهایی از عذاب الهی و دستیابی به حیات جاودانه بهشتی (رستگاری بزرگ) ، تنها هدف شایسته برای هرگونه سعی و تلاش در زندگی آدمی

لمثل هذا فلیعمل العملون

از تقدم جار و مجرور (لمثل) بر عامل خود (فلیعمل) که مفید حصر است برداشت یاد شده به دست می آید.

حتمیت رستگاری حزب الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۲ - ۲۸

۲۸ - رستگاری و ظفرمندی ، فرجام قطعی حزب خدا (مؤمنان راستین)

ألا إنّ حزب اللّه هم المفلحون

حتمیت رستگاری مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۲ - ۲۸

۲۸ - رستگاری و ظفرمندی ، فرجام قطعی حزب خدا (مؤمنان راستین)

ألا إنّ حزب اللّه هم المفلحون

دعوت به رستگاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰

- ۴۱ - ۲،۶

۲ - اظهار شگفتی مؤمن آل فرعون از فراخواندن قوم خود ، به نجات و رستگاری و دعوت آنان از او به سرنوشت هلاکت بار دوزخ

و يقوم مالى أدعوكم إلى النجوه و تدعوننى إلى النار

استفهام در <مالى> برای تعجب است.

۶ - مؤمنان ، وظیفه دار فراخواندن مردم به نجات و رستگاری

و يقوم مالى أدعوكم إلى النجوه

رستگاری آشکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۰ - ۱۰

۱۰ - برخورداری انسان از رحمت گسترده الهی در قیامت ، رستگاری واقعی و آشکار

فيدخلهم ربّهم فى رحمته ذلك هو الفوز المبين

برداشت بالا با توجه به ضمیر فصل <هو> است که تأکید را افاده کرده و رستگاری واقعی را می نمایاند.

رستگاری اخروی صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۷ - ۴

۴ - فلاح و راستگاری اخروی برای مؤمنان شایسته کردار ، از سوی خداوند تضمین شده است .

من . .. ءامن و عمل صلحًا فعسى أن يكون من المفلحين

برخی از مفسران برآنند که کریمان عادت دارند که وعده هایشان را در قالب <عسى أن يكون. ..> بیان کنند. بنابراین <عسى> در این آیه، برای تحقیق است و نه ترجّی. برداشت یاد شده بر پایه همین احتمال است.

رستگاری اخروی مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۰ – ۱۲

۱۲ مؤمنان ، دارای حیات جاودان و آکنده از سعادت و رستگاری در آخرت

خلدین فیها أبداً ذلك الفوز العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص –

۲۸ - ۶۷ - ۴،۵

۴ - فلاح و راستگاری اخروی برای مؤمنان شایسته کردار ، از سوی خداوند تضمین شده است .

من . .. ءامن و عمل صلحًا فعسی أن یکون من المفلحین

برخی از مفسران برآنند که کریمان عادت دارند که وعده هایشان را در قالب <عسی أن یکون. ..> بیان کنند. بنابراین <عسی> در این آیه، برای تحقیق است و نه ترجّی. برداشت یاد شده بر پایه همین احتمال است.

۵ - خداوند ، خواهان امیدوار بودن مؤمنان شایسته کردار ، به سعادت اخروی خویش

من . .. ءامن و عمل صلحًا فعسی أن یکون من المفلحین

برداشت یاد شده بدان احتمال است که <عسی> برای ترجّی باشد. در این صورت چون ترجّی درباره خداوند معنا ندارد مراد ترجّی از جانب مؤمنان خواهد بود; یعنی، <فلیتوقّع الفلاح>.

رستگاری انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۴ - ۶

۶ - علاقه شدید پیامبران الهی ، نسبت به هدایت و رستگاری انسان ها

قل أوَ لو جئتکم بأهدی ممّا وجدتم علیه ءاباءکم

پیامبران، در برابر مخالفت های مؤکد قوم خویش (إنّا وجدنا . .. إنّا علی آثارهم) با لحنی نرم و ملایم آنان را به مسیر آیین توحید فرامی خواندند، از این مطلب، شیفتگی شدید آنان به هدایت انسان ها استفاده می شود.

رستگاری انفاقگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۸ - ۱۵

۱۵ - کسانی که به خاطر خداوند ، انفاق می کنند ، قطعاً رستگارند .

فَأت ذا القربی حقّه . .. یریدون وجه اللّه و أُولئک هم المفلحون

رستگاری اهل

تزکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۹ - ۱

۱ - پاک سازنـدگان و رشـد دهندگان روح خویش ، اهل نجات اند و به هدف اصـلی دست یافته و همواره در خوبی خواهند ماند .

قد أفلح من زكّيها

<زکـاه> در لغت عرب، در اصل به معنای <طهارت>، <نمو>، <برکت> و <سـتودن> است (نهایه ابن اثیر) معنای اول و دوم، با آیه شریفه تناسب بیشتری دارد. <فلاح>; یعنی، پیروزمندی و رسیدن به مقصود (مفردات) و به معنای نجات و باقی ماندن در خوبی (قاموس) نیز آمده است.

رستگاری اهل یقین به آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۷

۷ - تنها برپادارندگان نماز و پرداخت کنندگان زکات و اهل یقین به آخرت ، رستگارند .

الذين يقيمون الصلوه . .. و أُولئک هم المفلحون

رستگاری برپاکنندگان نماز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۷

۷ - تنها برپادارندگان نماز و پرداخت کنندگان زکات و اهل یقین به آخرت ، رستگارند .

الذين يقيمون الصلوه . .. و أُولئک هم المفلحون

رستگاری بزرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ – توبه – ۹ – ۸۹ – ۷

۷ دستیابی به بهشت جاودان و نعمت های آن ، رستگاری بزرگ است .

ذلك الفوز العظيم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۶۰ – ۱،۲

۱ – رهایی از عذاب الهی و دستیابی به حیات جاودانه بهشتی ، فوز عظیم و رستگاری بزرگ برای انسان ها

است .

فی جنّت النعیم . .. و ما نحن بمعذّبین . إنّ هذا لهو الفوز العظیم

۲ – بندگان مخلَص خدا ، برخوردار از فوز عظیم و رستگاری بزرگ الهی

عباد اللّه المخلصین . .. و ما نحن بمعذّبین . إنّ هذا لهو الفوز العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۶۱ – ۱

۱ – نجات از عذاب الهی و دستیابی به زندگی جاودانه بهشتی و رستگاری بزرگ ، سزاوار هرگونه عمل و تلاش است .

و ما نحن بمعذّبین . إنّ هذا لهو الفوز العظیم . لمثل هذا فلیعمل العملون

<لام> در <لمثل> برای تعلیل و <هذا> اشاره به مضامین آیات گذشته است که درباره رهایی از عذاب الهی و نیل به بهشت جاودان بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۵۷ – ۳

۳– راه یابی به بهشت جاودان و نعمت های بی پایان آن ، رستگاری بزرگ و راستین

ذلک هو الفوز العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۵ – ۱۶

۱۶ – ره یابی به بهشت جاودان و زودوده شدن گناهان ، رستگاری بزرگ و حقیقی در بینش الهی

و کان ذلک عند اللّه فوزًا عظیمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – صف – ۶۱ – ۱۲ – ۱۰

۱۰ – دستیابی به غفران الهی و نعمت های جاودان بهشت ، رستگاری بزرگی است .

یغفر لکم ذنوبکم . .. ذلک الفوز العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تغابن – ۶۴ – ۹ – ۱۲

۱۲ – آمرزش

گناهان و دستیابی به بهشت ، کامیابی بزرگ است .

یکفّر عنه سیّئاته و یدخله جنّت . .. ذلک الفوز العظیم

رستگاری حزب الله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – مجادله – ۵۸ – ۲۲ – ۲۹

۲۹ – حزب خدا (مؤمنان راستین) ، تنها حزب ظفرمند و رستگار

ألا إنّ حزب اللّه هم المفلحون

قرآن قبلاً درباره حزب شیطان فرمود: <ألا إنّ حزب الشیطان هم الخاسرون> و درباره حزب خدا می فرماید: <ألا إنّ حزب اللّه هم المفلحون> (حزب خدا فرجامی جز پیروزی و رستگاری ندارند).

رستگاری حقیقی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۵ – ۱۷

۱۷ – ورود به بهشت جاودان ، کامیابی واقعی است و نه سرخوشی ها و پیروزی های مقطعی زندگی دنیوی .

و کان ذلک عند اللّه فوزًا عظیمًا

تصریح به <کان ذلک. ..>، می تواند بیانگر این حقیقت باشد که اگر صلح حدیبیه، در نظر شما یک پیروزی و مایه خشنودی است; توجه داشته باشید که این امور زودگذر است و رستگاری واقعی در بهشت می باشد.

رستگاری خداترسان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – اعلی – ۸۷ – ۱۴ – ۲

۲ – مردمان تذکّرپذیر و اهل خشیت ، انسان هایی پاک ، و رستگارند .

سیذّکّر من یخشی . .. قد أفلح من تزکّی

مصداق مورد نظر از <من تزکی> به قرینه آیات پیشین همان مصادیق <من یخشی> است.

رستگاری در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۸ - ۳

۳ فلاح و رستگاری آدمی در

قیامت در گرو داشتن اعمال و عقاید وزین و دارای ثقل است.

فمن ثقلت موزینه فأولئک هم المفلحون

کلمه <موازین> در برداشت فوق جمع موزون گرفته شـده است. بنـابراین مراد از <موازین> اعمـال و عقایـدی است که در قیامت مورد توزین و سنجش قرار می گیرد.

رستگاری راستین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۵۷ - ۳

۳- راه یابی به بهشت جاودان و نعمت های بی پایان آن ، رستگاری بزرگ و راستین

ذلک هو الفوز العظیم

رستگاری سالکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۹ - ۱

۱ - پاک سازنـدگان و رشـد دهندگان روح خویش ، اهل نجات اند و به هدف اصـلی دست یافته و همواره در خوبی خواهند ماند .

قد أفلح من زکّیها

<زکـاه> در لغت عرب، در اصل به معنای <طهارت>، <نمو>، <برکت> و <سـتودن> است (نهایه ابن اثیر) معنای اول و دوم، با آیه شریفه تناسب بیشتری دارد. <فلاح>; یعنی، پیروزمندی و رسیدن به مقصود (مفردات) و به معنای نجات و باقی ماندن در خوبی (قاموس) نیز آمده است.

رستگاری صابران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۱ - ۳

۳ – مؤمنان صابر ، تنها گروه رستگار در قیامت

أنّهم هم الفائزون

ذکر ضمیر فصل (هم)، بیانگر حصر است.

رستگاری صادقان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۱۹ – ۱۳

۱۳ رستگاری و پیروزی بزرگ در قیامت ، ویژه راستگویان و راستکرداران

هذا یوم ینفع الصدقین . .. ذلک الفوز العظیم

رستگاری صالحان

جلد – نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۰۲ – ۵

۵ – رستگاری و سعادت جاودانی ، تنها از آنِ دارندگان اعمال صالح و گران وزن

فمن ثقلت موزینه فأُولئک هم المفلحون

رستگاری عاقلان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۰۰ – ۱۸

۱۸ فلاح و رستگاری صاحبان خرد ، تنها در پرتو ، تقوا میسر است .

فاتقوا اللّه یاولی الالبب لعلکم تفلحون

رستگاری عبرت پذیران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – اعلی – ۸۷ – ۱۴ – ۲

۲ – مردمان تذکّرپذیر و اهل خشیت ، انسان هایی پاک ، و رستگارند .

سیذّکّر من یخشی . .. قد أفلح من تزکّی

مصداق مورد نظر از <من تزکی> به قرینه آیات پیشین همان مصادیق <من یخشی> است.

رستگاری عیسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۱۹ – ۱۴

۱۴ مسیح (ع) انسانی رستگار و نایل به فوزی بس عظیم

ذلک الفوز العظیم

رستگاری متقین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۵ – ۲

۲ – تنها تقوا پیشگان رستگارند .

هدًی للمتقین . .. و أولئک هم المفلحون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۶۱ – ۲

۲ – تقواپیشگان ، مردمی رستگار و کامیاب اند .

و ینجّی اللّه الذین اتّقوا بمفازتهم

<مفازه> (مصدر میمی از <فوز>) به معنای فلاح (رستگاری و کامیابی) است. <با> در <بمفازتهم> برای ملابست است؛ یعنی، خداوند تقواپیشگان را همراه با کامیابی شان، از

عذاب نجات خواهد داد.

رستگاری مجاهدان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۲۰ – ۷

۷ سعادت و رستگاری حقیقی ، از آن مؤمنان مهاجر و مجاهد در راه خداست .

الذین ءامنوا و هاجروا و جهدوا . .. أولئک هم الفائزون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۸۸ – ۱۲

۱۲ رستگاری و کامیابی واقعی ، تنها از آنِ پیامبر (ص) و مؤمنان راستین و مجاهد است .

و أولئک هم المفلحون

رستگاری محسنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۵ – ۸

۸ – محسنان ، تنها کسانی اند که به آرمان ها و آرزو های خود دست می یابند .

للمحسنین . .. و أُولئک هم المفلحون

<فلاح> در لغت به معنای <چیره شدن و دستیابی به آرزو (ادراک بغیه)> است.

رستگاری مخلصین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۶۰ – ۲

۲ – بندگان مخلَص خدا ، برخوردار از فوز عظیم و رستگاری بزرگ الهی

عباد اللّه المخلصین . .. و ما نحن بمعذّبین . إنّ هذا لهو الفوز العظیم

رستگاری مؤدیان زکات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۵ – ۷

۷ – تنها برپادارندگان نماز و پرداخت کنندگان زکات و اهل یقین به آخرت ، رستگارند .

الذین یقیمون الصلوه . .. و أُولئک هم المفلحون

رستگاری مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۹۳ – ۵

۵

مؤمنان دارای عمل صالح که شراب نوشیدند و از درآمد های قمار بهره جستند و زمان تحریم آن را درک نکردند بر خلاف توهم گروهی از مسلمانان اهل نجات و رستگاری هستند .

لیس علی الذین ءامنوا و عملوا الصلحت جناح فیما طعموا

در برخی از شأن نزولهای آمده که آیه <لیس علی الذین . ..> رد پندار آن گروه از مسلمانان است که پس از تصریح به حرمت قمار و شراب و پلید شمردن آنها، نسبت به فرجام مؤمنان صالح حتی شهیدان راه خدا که شرابی نوشیدند و از عوائد قمار بهره جسستند، تشکیک می کردند و آنان را از زمره رستگاران نمی شمردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۵ - ۴

۴ سعادت و رستگاری مؤمنان در گرو جهاد و کثرت یاد خداست .

إذا لقیتم فئه فاثبتوا و اذکروا اللّه کثیرا لعلکم تفلحون

در برداشت فوق <فلاح> به معنای سعادت و رستگاری گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۰ - ۷

۷ سعادت و رستگاری حقیقی ، از آن مؤمنان مهاجر و مجاهد در راه خداست .

الذین ءامنوا و هاجروا و جهدوا . .. أولئک هم الفائزون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۸ - ۱۲

۱۲ رستگاری و کامیابی واقعی ، تنها از آنِ پیامبر (ص) و مؤمنان راستین و مجاهد است .

و أولئک هم المفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱ - ۱،۵،۶

- مؤمنان ، گروه رستگار و سعادت مندند .

قد أفلح المؤمنون

رسیدن به مراد و رستگار شدن را <فلاح> گویند.

۵ - < یونس بن ظبیان عن أبی عبدالله (ع) قال : کان یقول لی کثیراً یا یونس سلّم تسلم ، فقلت له تفسیر هذه الآیه < قد أفلح المؤمنون > قال تفسیره قد أفلح المسلّمون ، إنّ المسلّمین هم النجباء یوم القیامه ;

یونس بن ظبیان می گوید: امام صادق(ع) بارها به من فرمود: ای یونس تسلیم باش تا در امان باشی گفتم: تفسیر آیه <قد أفلح المؤمنون> [چیست؟] فرمود: یعنی، اهل تسلیم، ظفریافتند. همانا اهل تسلیم روز قیامت شریف و بزرگواراند>.

۶ - < عن أبی جعفر (ع) قال : إنّ الله عزّوجلّ أعطی المؤمن . . . الفلح فی الآخره . . . ثمّ قرء . . . < قد أفلح المؤمنون > إلی قوله : < هم فیها خالدون > ;

از امام باقر(ع) روایت شده است که فرمود: همانا خداوند عزّوجلّ به مؤمن رستگاری را در آخرت عطا کرده است . سپس امام(ع) آیه <قد أفلح المؤمنون> را خواند تا <هم فیها خالدون>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۱ - ۳

۳ - مؤمنان صابر ، تنها گروه رستگار در قیامت

أنّهم هم الفائزون

ذکر ضمیر فصل (هم)، بیانگر حصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۱ - ۱۰

۱۰ - تنها مؤمنان راستین و فرمانبر خدا و رسول او ، رستگار و پیروزاند .

إنّما کان قول المؤمنین . .. و أُولئک هم المفلحون

جلد - نام

سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – مجادله – ۵۸ – ۲۲ – ۲۹

۲۹ – حزب خدا (مؤمنان راستين) ، تنها حزب ظفرمند و رستگار

ألا إنّ حزب اللّه هم المفلحون

قرآن قبلاً درباره حزب شيطان فرمود: <ألا إنّ حزب الشيطان هم الخاسرون> و درباره حزب خدا می فرمايد: <ألا إنّ حزب اللّه هم المفلحون> (حزب خدا فرجامی جز پيروزی و رستگاری ندارند).

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۹ – جمعه – ۶۲ – ۱۰ – ۸

۸ – مؤمنانِ همواره به ياد خدا ، بايد به سعادت و رستگاری خويش اميدوار باشند .

و اذكروا اللّه كثيرًا لعلّكم تفلحون

رستگاری مهاجران

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۷ – توبه – ۹ – ۲۰ – ۷

۷ سعادت و رستگاری حقيقی ، از آن مؤمنان مهاجر و مجاهد در راه خداست .

الذين ءامنوا و هاجروا و جهدوا . .. أولئك هم الفائزون

رستگاری نمازگزاران

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۲۰ – اعلی – ۸۷ – ۱۵ – ۷

۷ – نمازگزاران ، در صورتی رستگاراند كه از تزكيه و ياد خدا برخوردار باشند .

قد أفلح من تزكّی . و ذكر اسم ربّه فصلّی

رستگاری نیکان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۱۹ – ۱۳

۱۳ رستگاری و پیروزی بزرگ در قیامت ، ویژه راستگویان و راستکرداران

هذا یوم ینفع الصدقین . .. ذلک الفوز العظیم

زمینه رستگاری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۹۰ – ۱۱،۱۲

۱۱ پرهیز از شراب خواری ، قماربازی

و مظاهر شرک ، زمینه ساز نیل به فلاح و رستگاری *

انما الخمر و المیسر و الانصاب و الازلم . .. فاجتنبوه لعلکم تفلحون

۱۲ دوری جستن از پلیدی ها و کردار های شیطانی زمینه ساز رسیدن به فلاح و رستگاری

رجس من عمل الشیطن فاجتنبوه لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۰ - ۱۶،۱۷

۱۶ تقوا زمینه فلاح و رستگاری است .

فاتقوا اللّه . .. لعلکم تفلحون

۱۷ پرهیز از پلید و ناپاک و گرایش به پاکی ها ، زمینه نیل به فلاح و رستگاری

لایستوی الخبیث و الطیب . .. لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۱۶،۲۱،۲۲

۱۶ هود (ع) به منظور ایجاد زمینه رستگاری در قوم خویش آنان را به یادآوری دو نعمت بزرگ الهی (جانشینی قوم نوح ، برخورداری از نیرویی چشمگیر) فراخواند .

و اذکروا إذ جعلکم خلفاء من بعد قوم نوح . .. لعلکم تفلحون

۲۱ یادآوری نعمت های الهی ، دارای تأثیری بسزا در توجه آدمی به خدا و دستیابی به رستگاری است .

فاذکروا ءالاء اللّه لعلکم تفلحون

۲۲ پذیرش انذار ها و رهنمود های انبیا ، زمینه ساز نیل آدمی به فلاح و رستگاری است .

لینذرکم . .. فاذکروا ءالاء اللّه لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۸ – ۲۲

۲۲ شناخت راه رستگاری و دستیابی به آن ، در گرو ایمان به پیامبر (ص) و پیروی از اوست .

فامنوا باللّه و

رسوله . .. و اتبعوه لعلکم تهتدون

متعلق <تهتدون>، به قرینه <أولئك هم المفلحون> در آیه قبل، رستگاری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۸ - ۱۴

۱۴ رستگاری و کامیابی واقعی در پرتو ایمان و جهاد است نه در سایه عافیت طلبی و ترک جهاد

رضوا بأن یکونوا مع الخوئف . .. لکن الرسول ... جهدوا ... و أولئك هم المفلحون

<فلاح> به معنای دستیابی به کمال مطلوب است (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۱ - ۳

۳ - نجات و رستگاری انسان ، در پرتو ایمان او است ; و نه در پیوند های خویشاوندی .

فنجّینه و أهله أجمعین . إلاّ عجوزًا فی الغبرین

استثنا شدن همسر لوط، نشان می دهد که وی جزء مؤمنان نبوده است; گرچه عضو خانواده لوط(ع) بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۱۰

۱۰ - رستگاری ، تنها در پرتوِ اقامه نماز و پرداخت زکات و یقین به آخرت است .

الذین یقیمون الصلوه و . .. و أُولئك هم المفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۱۰ - ۷

۷ - ذکر و یاد همیشگی خداوند ، زمینه دستیابی انسان به سعادت و رستگاری است .

و اذکروا اللّه کثیرًا لعلّکم تفلحون

زمینه رستگاری اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۴ - ۹

۹ ایمان و تقواپیشگی ، زمینه ساز رسیدن به رستگاری و کامیابی در دنیا

و آخرت است .

الذين ءامنوا و كانوا يتقون. لهم البشرى فى الحيوه الدنيا و فى الأخره ... ذلك هو ا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴ - ۱

۱ - رسيدن به رستگارى اخروى ، در گرو پرداخت زكات است .

قد أفلح المؤمنون . .. و الذين هم للزكوه فعلون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵ - ۱

۱ - دستيابى به رستگارى اخروى ، در گرو داشتن عفت و پاك دامنى است .

قد أفلح المؤمنون . .. و الذين هم لفروجهم حفظون

<فروج >(جمع <فَرْج>) كنايه از شرمگاه است. <حفظ> (مصدر <حافظون>) به معناى صيانت و نگه دارى است; يعنى: <و آنان كه دامن هاى خود را [پاك] نگه مى دارند>.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۸ - ۱

۱ - دستيابى به رستگارى اخروى ، در گرو داشتن خصلت امانت دارى و پايبندى به عهد و پيمان

قدأفلح المؤمنون. ..والذين هم لأمنتهموعهدهم رعون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۷ - ۲

۲ - رستگارى و سعادت اخروى ، در گرو توبه ، ايمان و عمل صالح

فأمّا من تاب و ءامن و عمل صلحًا فعسى أن يكون من المفلحين

زمینه رستگاری بزرگ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۶۱ – ۳

۳ – سعادت و رستگاری بزرگ (بهشت جاودانه) ، در سایه عمل و کوشش میسر است .

إنّ هذا لهو الفوز العظیم . لمثل هذا

فلیعمل العملون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند برای نیل به فوز عظیم، تنها بر عمل انسان تکیه کرده و به آن توصیه فرموده است.

زمینه رستگاری دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۴ - ۹

۹ ایمان و تقواپیشگی ، زمینه ساز رسیدن به رستگاری و کامیابی در دنیا و آخرت است .

الذین ءامنوا و کانوا یتقون. لهم البشری فی الحیوه الدنیا و فی الأخره ... ذلک هو ا

زمینه رستگاری مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۱ - ۳۲

۳۲ - توبه و بازگشت از گناه و خطا ، زمینه ساز فلاح و رستگاری مؤمنان

و توبوا إلی اللّه جمیعًا أیّه المؤمنون لعلّکم تفلحون

برداشت یاد شده، به خاطر این نکته است که <لعلّ> برای تعلیل و جمله <لعلّکم تفلحون> استئنافیه تعلیلیه است; یعنی به این سبب توبه کنید که به سعادت و رستگاری برسید.

شرایط رستگاری اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳ - ۱

۱ - دستیابی به سعادت اخروی ، مشروط به روی گردانی از کار های بیهوده و سخنان بی فایده است .

قد أفلح المؤمنون . .. و الذین هم عن اللغو معرضون

<الذین> در آیه فوق عطف بر <الذین> در آیه پیش و در معنای نعت دیگری برای <المؤمنون> می باشد. <لغو> به

سخن و کار بیهوده و عبث گفته می شود. <ال> در <اللغو>، <ال> جنس و مفیـد اسـتغراق است. بنابراین <اللغو> شامل هر سخن بیهوده و هر کار عبث و

بی فایده می شود.

شرایط رستگاری یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۷ - ۲۴

۲۴ رستگاری همگان ، حتی یهود و نصارا ، در گرو ایمان به پیامبر (ص) ، دفاع از او در مقابل دشمنان و تقویت وی در پیشبرد رسالت است .

فالذین ءامنوا و عزّروه و نصروه . .. أولئک هم المفلحون

<تعزیر> به معنای یاری کردن با شمشیر است. بنابراین <الذین ... عزّروه> کسانی هستند که از پیامبر در مقابل هجوم دشمنان دفاع می کنند. <نصر> به معنای مطلق یاری کردن است، ولی چون <نصروه> در مقابل <عزّروه> قرار گرفته، مراد از آن یاری دادن در غیر مسائل دفاعی است.

عظمت رستگاری مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۲ - ۱۳

۱۳ - دستابی به بهشت ، کامیابیی بس بزرگ برای مؤمنان

ذلک هو الفوز العظیم

عوامل رستگاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵ - ۵

۵ - رستگاری انسان در گرو ایمان به اصول اعتقادی دین و پایبندی به ارکان عملی آن است .

الذین یؤمنون . .. و أولئک هم المفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۹ - ۲۱

۲۱ - رستگاری انسان ها در گرو رعایت تقوا و پرهیز از گناهان است .

و اتقوا اللّه لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۱ - ۶

۶ تمسک به خدا و پیروی کامل از او ، موجب

نجات اهل ایمان از اغوا های دشمنان در به کفر کشانیدن آنان است .

ان تطیعوا فریقاً . .. و من یعتصم باللّه فقد هُدی الی صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۴ - ۱۰،۱۱

۱۰ تنها دعوتگران به خیر و امرکنندگان به معروف و نهی کنندگان از منکر ، اهل رستگاری هستند .

و لتکن منکم . .. اولئک هم المفلحون

بنابراینکه مشارالیه <اولئک>، دعوت کنندگان به خیر و امرکنندگان و نهی کنندگان باشند.

۱۱ نقش بنیادین دعوت به خیر و امر به معروف و نهی از منکر ، در رستگاری جامعه

و لتکن منکم امّه . .. و اولئک هم المفلحون

بنابراینکه مشارالیه <اولئک> جامعه اسلامی باشد; یعنی تنها خودِ امرکنندگان به معروف و نهی کنندگان از منکر رستگار نیستند، بلکه افراد جامعه بخاطر وجود چنین افرادی بهره مند از رستگاری هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۰ - ۱۲،۱۳

۱۲ لزوم رعایت تقوا برای نیل به فلاح و رستگاری

و اتّقوا اللّه لعلّکم تفلحون

۱۳ پرهیز از رباخواری و رعایت تقوای الهی در امور اقتصادی ، زمینه فلاح و رستگاری جامعه

لا تأکلوا الرّبوآ . .. و اتّقوا اللّه لعلّکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۱ - ۹

۹ رستگاری و عذاب ، دو فرجام متفاوت برای تقواپیشگان و کافران

و اتّقوا اللّه لعلّكم تفلحون. و اتّقوا النّار الّتى اعدّت للكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٣ - نساء - ۴ - ١٣ - ٩

رعایت حدود الهی (احکام و قوانین ارث و . . .) و اطاعت از خدا و رسول (ص) ، رستگاری بزرگ

تلک حدود اللّه و من یطع اللّه و رسوله . .. و ذلک الفوز العظیم

<ذلک> می تواند اشاره باشد به اطاعت خدا و رسول که از موارد آن رعایت احکام و قوانین ارث و حدود الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۵ - ۱۴،۱۵

۱۴ فلاح و رستگاری در گرو تقواپیشگی ، پی جویی شیوه ها و ابزار های سیر و سلوک تا مقام قرب خداوند و پیکار در راه او

اتقوا اللّه و ابتغوا إلیه الوسیله و جهدوا فی سبیله لعلکم تفلحون

۱۵ رشد ، رستگاری و سعادت انسان ، هدف برنامه ها و تکالیف الهی

اتقوا اللّه و ابتغوا إلیه الوسیله و جهدوا فی سبیله لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۹ - ۹

۹ ایمان به خدا و قیامت و پیشه نمودن عمل صالح ، پایه های سعادت و رستگاری امتها

إنّ الذین ءامنوا . .. و الیوم الاخر و عمل صلحاً فلاخوف علیهم و لا هم یحزنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۰ - ۱۳

۱۳ فلاح و رستگاری ، از اهداف تشریع احکام دین

انما الخمر . .. فاجتنبوه لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۲ - ۷

۷ فلاح و رستگاری پیامد اطاعت خدا و رسول (ص)

فاجتنبوه

لعلکم تفلحون . .. و اطیعوا اللّه و اطیعوا الرسول

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۹۳ – ۲۲

۲۲ رشد و فلاح آدمی در پرتو ایمان ، عمل صالح ، تقوا و احسان

لیس علی الذین ءامنوا . .. و احسنوا و اللّه یحب المحسنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۰۰ – ۱۸،۱۹

۱۸ فلاح و رستگاری صاحبان خرد ، تنها در پرتو ، تقوا میسر است .

فاتقوا اللّه یاولی الالبب لعلکم تفلحون

۱۹ نیل انسان ها به فلاح و رستگاری از جمله اهداف امر الهی به تقواپیشگی است .

فاتقوا اللّه یاولی الالبب لعلکم تفلحون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶ – ۶

۶ رهایی از عذااب قیامت و دریافت رحمت الهی، رستگاری و سعادت آشکار است.

من یصرف عنه یومئذ فقد رحمه و ذلک الفوز المبین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۲۱ – ۱۴

۱۴ حرکت بر محور یگانگی خدا و رسالت پیامبر اکرم(ص)، راه رسیدن به فلاح و رستگاری

قل أی شیء أکبر شهده . .. الذین ءاتینهم الکتب ... إنه لایفلح الظلمون

چون شرک و افترا ظلم و مانع رستگاری است، در نتیجه توحید و پرهیز از افترا به خدا راهی برای رسیدن به فلاح است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۸ - ۳

۳ فلاح و رستگاری آدمی در قیامت در گرو داشتن اعمال و عقاید وزین و دارای ثقل

است.

فمن ثقلت موزینه فأولئک هم المفلحون

کلمه <موازین> در برداشت فوق جمع موزون گرفته شده است. بنابراین مراد از <موازین> اعمال و عقایدی است که در قیامت مورد توزین و سنجش قرار می گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۷ - ۲۴،۲۵،۲۷

۲۴ رستگاری همگان ، حتی یهود و نصارا ، در گرو ایمان به پیامبر (ص) ، دفاع از او در مقابل دشمنان و تقویت وی در پیشبرد رسالت است .

فالذین ءامنوا و عزّروه و نصروه . .. أولئک هم المفلحون

<تعزیر> به معنای یاری کردن با شمشیر است. بنابراین <الذین ... عزّروه> کسانی هستند که از پیامبر در مقابل هجوم دشمنان دفاع می کنند. <نصر> به معنای مطلق یاری کردن است، ولی چون <نصروه> در مقابل <عزّروه> قرار گرفته، مراد از آن یاری دادن در غیر مسائل دفاعی است.

۲۵ قرآن سراسر نور و روشنگر راه رستگاری است .

فالذین . .. اتبعوا النور الذی أنزل معه أولئک هم المفلحون

۲۷ رستگاری انسان ها در گرو پیروی از قرآن است .

فالذین . .. اتبعوا النور الذی أنزل معه أولئک هم المفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۸ - ۲۳

۲۳ ایمان به خدا و پیامبر (ص) ، بدون پیروی از فرمان های آن حضرت هدایت آفرین نبوده و موجب رستگاری نخواهد شد .

فامنوا باللّه و رسوله . .. و اتبعوه لعلکم تهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ – انفال – ۸ – ۴۵ – ۴

۴ سعادت و رستگاری مؤمنان

در گرو جهاد و کثرت یاد خداست .

إذا لقیتم فئه فاثبتوا و اذکروا اللّه کثیرا لعلکم تفلحون

در برداشت فوق <فلاح> به معنای سعادت و رستگاری گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۲ - ۱۱،۱۲،۱۳

۱۱ ایمان همراه با عمل نیک ، شرط دستیابی انسان به نعمت های جاودان بهشت و رستگاری عظیم

وعد اللّه المؤمنین و المؤمنت . .. الفوز العظیم

مراد از <المؤمنین و المؤمنت>، با توجه به آیه پیش، زنان و مردان مؤمنی هستند که اهل عمل صالحند.

۱۲ رستگاری و سعادت حقیقی انسان ، تنها در پرتو دستیابی به رضا و خشنودی خداوند است .

و رضون من اللّه أکبر . .. ذلک هو الفوز العظیم

بنابر اینکه <ذلک> صرفاً اشاره به <رضوان من اللّه> باشد، این برداشت استفاده می گردد.

۱۳ برخورداری انسان از نعمت های مادی و معنوی بهشت جاودان ، همان رستگاری و سعادت عظیم و بی بدیل است .

جنت . .. مسکن طیبه ... و رضون من اللّه ... ذلک هو الفوز العظیم

با توجه به اینکه <ذلک> می تواند اشاره به تمام فرازهای پیشین باشد (جنات تجری . .. خالدین فیها ... مساکن طیبه ... جنات عدن و رضوان من اللّه)، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۱۸

۱۸ رضایت خدا از انسان و رضایت انسان از خدا ، عامل دستیابی انسان به بهشت جاودان و رستگاری حقیقی

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه و أعد لهم جنت . .. ذلک الفوز العظیم

ممکن است مقدم شدن

<رضی اللّه عنهم . .. > بر <أعد لهم جنات> مشعر به سببیت و علیت باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۱۱ – ۲۵

۲۵ دستیابی به بهشت در پرتو جهاد و شهادت ، تنها رستگاری و پیروزی بزرگ

إن اللّه اشتری . .. بأن لهم الجنه ... ذلک هو الفوز العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۶ – ۸

۸- راه رستگاری ، در پرتو تسلیم بودن در برابر حلال و حرام الهی است .

و لاتقولوا . .. هذا حلل و هذا حرام لتفتروا علی الله الکذب ... لایفلحون

این برداشت با استفاده از مفهوم آیه شریفه است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۰ – ۱۵

۱۵- رستگاری ، در گروِ ایمان به خدای یکتا است .

أو یعیدوکم فی ملّتهم و لن تفلحوا إذًا أبدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۷۷ – ۱۰

۱۰ – اقامه نماز ، طاعت و بندگی خدا و انجام کار نیک ، مایه فلاح و رستگاری انسان ها است .

ارکعوا . .. لعلّکم تفلحون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۰۲ – ۵

۵ – رستگاری و سعادت جاودانی ، تنها از آنِ دارندگان اعمال صالح و گران وزن

فمن ثقلت موزینه فأُولئک هم المفلحون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۵۱ – ۱۱

۱۱ – اطاعت از خدا و رسول او و پذیرش داوریِ

متکی بر احکام الهی ، موجب رستگاری و پیروزی است .

إنّما کان قول المؤمنین إذا دعوا . .. لیحکم بینهم أن یقولوا سمعنا و أطعنا و أُول

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۷۷ – ۲

۲ – پروردگار جهانیان ، تنها دوست انسان و پرستش او تضمین گر رشد و رستگاری وی

فإنّهم عدوٌّ لی إلاّ ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳۸ – ۱۵،۱۶

۱۵ – کسانی که به خاطر خداوند ، انفاق می کنند ، قطعاً رستگارند .

فَأت ذا القربی حقّه . .. یریدون وجه اللّه و أُولئک هم المفلحون

۱۶ – تلاش برای کسب رضای خداوند ، رستگاری آفرین است .

فَأت ذا القربی حقّه . .. ذلک خیر للذین یریدون وجه اللّه و أُولئک هم المفلحون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۵ – ۹

۹ – رستگاری ، تنها در پرتوِ بهره مندی از هدایت الهی است .

أُولئک علی هدًی من ربّهم و أُولئک هم المفلحون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۷۱ – ۶

۶ – هر کس از خدا و پیامبر خدا (ص) ، اطاعت کند ، به رستگاری عظیمی نایل خواهد شد .

و من یطع اللّه و رسوله فقد فاز فوزًا عظیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶۱ - ۳

۳ - تقوا ، عامل رستگاری و کامیابی و نجات بخش انسان ها از عذاب الهی

و ینجّی اللّه الذین

اتّقوا بمفازتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۸۲ - ۱۳

۱۳ - صرف مکنت و پیشرفت اقتصادی و برخورداری از تمدن نیرومند ، ملاک رستگاری و عامل سعادت نیست .

کانوا أکثر منهم و أشدّ قوّه و ءاثارًا فی الأرض فما أغنی عنهم ما کانوا یکسبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۴ - ۷

۷ - هدایت و رستگاری کامل ، تنها در پرتو تعالیم وحی و پیامبران الهی است .

أوَ لو جئتکم بأهدی ممّا وجدتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۹ - ۱۵

۱۵ - تهذیب نفس و ریشه کن ساختن رذایل نفسانی ، گامی مهم در مسیر رستگاری *

و من یوق شحّ نفسه فأُولئک هم المفلحون

با توجه به این که واژه <شحّ> اشاره به پدیده نفسانی دارد از کاربرد آن، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۰ - ۵

۵ - تقوا ، مراقبت بر اعمال و یاد خدا ، عامل رستگاری انسان

اتّقوا اللّه و لتنظر . .. و لاتکونوا کالذین نسوا اللّه ... أصحب الجنّه هم الفائ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۹ - ۱۳

۱۳ - سعادت و کامیابی انسان ، در گرو ایمان و عمل صالح است .

و من یؤمن باللّه و یعمل صلحًا یکفّر عنه سیّئاته . .. ذلک الفوز العظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۶

۱۴ - پاک ساختن نفس از آلودگی به بخل و حرص ، موجب رستگاری بشر

و من یوق شحّ نفسه فأُولئک هم المفلحون

۱۷ - انفاق ، عامل مهم رستگاری و بخل و حرص ، مانع از آن است .

أنفقوا . .. و من یوق شحّ نفسه فأُولئک هم المفلحون

از ارتباط میان موضوع انفاق و بخل و حرص و نیز مسأله رستگاری که همراه با قصر (فأُولئک هم) ادا شده است می توان مطلب بالا را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۱۵ - ۵،۷

۵ - به جا آوردن نماز پس از ذکر نام خداوند ، مایه رستگاری است .

قد أفلح من . .. ذکر اسم ربّه فصلّی

۷ - نمازگزاران ، در صورتی رستگاراند که از تزکیه و یاد خدا برخوردار باشند .

قد أفلح من تزکّی . و ذکر اسم ربّه فصلّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۱۷ - ۵

۵ - ترجیح آخرت بر زندگانی دنیا ، مایه رستگاری است .

قد أفلح . .. و الأخره خیر و أبقی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۱۸ - ۳

۳ - کتاب های آسمانی امت های گذشته ، رستگاری را در گرو تزکیه ، یادِ نام خدا و ادای نماز دانسته ، از ترجیح زندگانی دنیا بر آخرت نکوهش کرده اند .

قد أفلح . .. إنّ هذا لفی الصحف الأولی

مشاراليه <هذا> می تواند آيه قبل (و الآخره خير و أبقی) باشد و ممکن است آن را اشاره به

مفاد آیات <قد أفلح. ..> به بعد بدانیم. برداشت یاد شده، ناظر به احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۱۹ - ۳

۳ - برتری آخرت بر زندگانی دنیا و توقف رستگاری بر تزکیه ، یاد نام خدا و ادای نماز ، از معارف یاد شده در کتاب های آسمانی ابراهیم و موسی (ع)

قد أفلح . .. بل تؤثرون ... صحف إبرهیم و موسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۹ - ۲،۵

۲ - خودسازی و پاک ساختن روح خویش از گناه و پلیدی و سوق دادن آن به تقوا ، مایه نجات و کامیابی است .

فألهمها فجورها و تقویها. قد أفلح من زکّیها

مراد از <تزکیه نفس> به قرینه آیه قبل پاک سازی آن از <فجور> (گناه، فسق، دروغ و. ..) و رشد دادن آن به وسیله تقوا است.

۵ - < عن أبی جعفر و أبی عبداللّه (ع) . . . فی قوله : < قد أفلح من زکّاها > قال : < قد أفلح من أطاع > ;

از امام باقر و امام صادق(ع) . .. درباره سخن خداوند <قد أفلح من زکّاها> روایت شده که فرمود:[یعنی] به تحقیق رستگار شد هر کس که اطاعت و فرمان بری کرد>.

عوامل رستگاری اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱ - ۲

۲ - رستگاری اخروی ، ره آورد قطعی ایمان است .

قد أفلح المؤمنون

عبارت <قد أفلح المؤمنون> با توجه به آیه های ۱۰

و ۱۱ بشارت است به این که: مؤمنان در جهان آخرت رستگار خواهند شد. بنابراین به کارگیری فعل ماضی، همراه با حرف تحقیق (قد أفلح)، به جای فعل مضارع (همراه با حرف تنفیس)، (سیفلح یا سوف یفلح)، بیانگر این حقیقت است که: رستگاری مؤمنان در جهان آخرت، چنان قطعی و تخلف ناپذیر است که در باره آن باید گفت: رستگار شدند، نه، رستگار خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲ - ۱

۱ - دستیابی به رستگاری اخروی ، در گرو اقامه نماز است٠

قد أفلح المؤمنون . الذین هم فی صلاتهم خشعون

<الذین> در محل رفع و نعت است برای <المؤمنون>. <خشوع> نیز به معنای تذلل و فروتنی است؛یعنی: <آنان که در نمازشان فروتن اند>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹ - ۱

۱ - اهمیت دادن به نماز ، مواظبت بر انجام به موقع آن و پرهیز از سهل انگاری در ادای آن ، از عوامل فلاح و رستگاری اخروی است .

قد أفلح المؤمنون . .. و الذین هم علی صلوتهم یحافظون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰ - ۲،۳

۲ - سعادت و رستگاری اخروی ، در سایه دستیابی به بهشت

قد أفلح المؤمنون . .. أُولئک هم الورثون

۳ خشوع در نماز ، اجتناب از لغو (گفتاربیهوده و کردار عبث) ، پرداخت زکات ، عفت و پاک دامنی ، امانت داری ، پایبندی به عهد و پیمان و اهمیت دادن به نماز و انجام به موقع

آن ، تضمین کننده رستگاری اخروی و دستیابی مؤمنان به بهشت

قد أفلح المؤمنون . الذین هم ... أُولئك هم الورثون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۱ - ۵

۵ - دستیابی به پیروزی واقعی و رستگاری اخروی ، در گرو صبر و تحمل مشکلات در راه دین

إنّی جزیتهم الیوم بما صبروا أنّهم هم الفائزون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ماعون - ۱۰۷ - ۳ - ۸

۸ - تغذیه تهی دستان و دعوت مردم به فقرزدایی از جامعه ، لازمه پذیرش روز جزا و نشانه کام یابی در آن روز است .

یکذّب بالدین . .. و لایحضّ علی طعام المسکین

عوامل رستگاری اولیاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۴ - ۸

۸ دستیابی به مقام < ولیّ اللّهی > و دریافت بشارت های ویژه در دنیا و آخرت ، برای اولیای خداوند کامیابی بسیار بزرگی است .

ألا إن أولیاء اللّه . .. لهم البشری فی الحیوه الدنیا و فی الأخره ... ذلک هو الفو

عوامل محرومیت از رستگاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳ - ۴

۴ - آمیختن زندگی به لغو و بیهودگی ، نشانه ضعف ایمان و مایه محرومیت از رستگاری است .

قد أفلح المؤمنون . .. و الذين هم عن اللغو معرضون

عوامل محرومیت از رستگاری اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴ - ۴

۴ - امتناع از پرداخت زکات ، نشانه ضعف

ایمان و مایه حرمان از رستگاری اخروی است .

قد أفلح المؤمنون . .. و الذین هم للزکوه فعلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۸ - ۴

۴ - خیانت کاری و پیمان شکنی ، نشانه ضعف ایمان و مایه محرومیت از سعادت اخروی

قد أفلح المؤمنون . .. و الذین هم لأمنتهم و عهدهم رعون

محرومان از رستگاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۲۱ - ۱۲

۱۲ ستمگران، از سعادت و رستگاری محروم هستند.

إنه لایفلح الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۸ - ۱۳

۱۳ محرومیت منافقان ، از خیر و فلاح واقعی

رضوا بأن یکونوا . .. لکن الرسول ... جهدوا ... و أولئک لهم الخیرت و أولئک هم المف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۹ - ۳

۳ بدعت گذاران در دین ، محروم از رستگاری اند .

الذین یفترون علی اللّه الکذب لا یفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۷ - ۵

۵ ساحران ، محروم از رستگاری اند .

لا یفلح السحرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۳ - ۲۷

۲۷ ستمگران ، هرگز رستگار و موفق نخواهند شد .

إنه لایفلح الظلمون

ضمیر در <إنه> ضمیر شأن است و دلالت بر تأکید مفاد جمله دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۶ - ۶

۶- افترا زنندگان

به خدا ، مردمی محروم از رستگاری اند .

إن الذین یفترون علی الله الکذب لایفلحون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۷ – ۴

۴- ابتلای بدعت گذاران به عذاب دردناک ، پس از بهره‌وری اندک از دنیا ، گواه عدم رستگاری آنان است .

إن الذین یفترون علی الله الکذب لایفلحون . متع قلیل و لهم عذاب ألیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۰ – ۸،۱۴

۸- مشرکان ، هرگز رستگار نخواهند شد .

و لن تفلحوا إذًا أبدًا

۱۴- مرتّدان ، برای همیشه ، از رستگاری محروم اند .

أو یعیدوکم فی ملّتهم و لن تفلحوا إذًا أبدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۱۷ – ۱۲

۱۲ – کافران و منکران وحدانیت خدا ، محروم از فلاح و رستگاری

إنّه لایفلح الکفرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۳۷ – ۹

۹ – ظالمان و بیدادگران ، از فلاح و رستگاری بی بهره اند .

إنّه لایفلح الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۱ - ۳

۳ - کافران ، محروم از رحمت خداوند و رستگاری در قیامت

فیدخلهم ربّهم فی رحمته . .. وأمّا الذین کفروا أفلم تکن ءایتی تتلی علیکم

از تقابل وضع کافران با مؤمنان در این آیه و آیه پیشین، مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۱۶ - ۲

۲ - مردم با گزینش دنیا به

جای آخرت ، خود را از تزکیه ، یاد خدا و ادای نماز دور نگه داشته ، از رستگاری محروم می سازند .

قد أفلح . .. بل تؤثرون الحیوه الدنیا

محرومیت از رستگاری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۲۱ – ۸

۸ علمای اهل کتاب، تکذیب کنندگان آیات الهی و ستمگرانی محروم از سعادت و رستگاری

الذین ءاتینهم الکتب یعرفونه . .. و من أظلم ... إنه لایفلح الظلمون

مراد از ضمیر در <آتیناهم> به قرینه حکم و موضوع، عالمان اهل کتاب می توانـد باشد که دریافت کنندگان کتب آسمانی هستند، نه مردم معمولی از یهود و نصارا.

مراتب رستگاری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۰ – ۱۷

۱۷ دستیابی انسان به رضایت الهی و زندگی جاودان بهشتی ، رستگاری بزرگ و سعادت حقیقی است .

رضی اللّه عنهم . .. جنت ... خلدین فیها أبداً ذلک الفوز العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۶۴ – ۸،۱۰

۸ دستیابی به مقام < ولیّ اللّهی > و دریافت بشارت های ویژه در دنیا و آخرت ، برای اولیای خداونـد کامیابی بسیار بزرگی است .

ألا إن أولیاء اللّه . .. لهم البشری فی الحیوه الدنیا و فی الأخره ... ذلک هو الفو

۱۰ بهره مندی و دریافت بشارت های الهی در هر دو جهان ، رستگاری عظیمی است .

لهم البشری فی الحیوه الدنیا و فی الأخره . .. ذلک هو الفوز العظیم

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <لهم البشری> برای بیان

عاقبت کار اولیای خدا باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۶۰ – ۱،۲

۱ – رهایی از عذاب الهی و دستیابی به حیات جاودانه بهشتی ، فوز عظیم و رستگاری بزرگ برای انسان ها است .

فی جنّت النعیم . .. و ما نحن بمعذّبین . إنّ هذا لهو الفوز العظیم

۲ – بندگان مخلَص خدا ، برخوردار از فوز عظیم و رستگاری بزرگ الهی

عباد اللّه المخلصین . .. و ما نحن بمعذّبین . إنّ هذا لهو الفوز العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۵۷ – ۳

۳– راه یابی به بهشت جاودان و نعمت های بی پایان آن ، رستگاری بزرگ و راستین

ذلک هو الفوز العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۵ – ۱۶

۱۶ – ره یابی به بهشت جاودان و زودوده شدن گناهان ، رستگاری بزرگ و حقیقی در بینش الهی

و کان ذلک عند اللّه فوزًا عظیمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۱۲ – ۱۳

۱۳ – دستابی به بهشت ، کامیابیی بس بزرگ برای مؤمنان

ذلک هو الفوز العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – صف – ۶۱ – ۱۲ – ۱۰

۱۰ – دستیابی به غفران الهی و نعمت های جاودان بهشت ، رستگاری بزرگی است .

یغفر لکم ذنوبکم . .. ذلک الفوز العظیم

ملاک تشخیص رستگاری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۹۲ – ۵

۵ فرجام هر قوم

و ملتی تعیین کننده زیانکاری و یا رستگاری آنان است .

کأن لم یغنوا فیها الذین کذبوا شعیباً کانوا هم لخسرین

خداوند، زیانکار بودن کفرپیشگان قوم شعیب را پس از تبیین فرجام شومشان بیان داشت تا به این نکته اشاره کند که فرجام هر قوم و ملتی تعیین کننده زیانکاری و یا رستگاری آن است.

ملاک رستگاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۱ - ۱۵

۱۵ - صرف مکنت و پیشرفت اقتصادی و برخورداری از تمدن نیرومند ، ملاک رستگاری و عامل سعادت نیست .

کانوا هم أشدّ منهم قوّه و ءاثارًا فی الأرض فأخذهم اللّه بذنوبهم و ما کان لهم من

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۴۹

۴۹- ایمان و عمل صالحِ خود انسان ، ملاک اصلی رستگاری و نه صرف مصاحبت با پیامبر (ص)

و الذین معه . .. وعد اللّه الذین ءامنوا و عملوا الصلحت منهم مغفره و أجرًا عظیم

چنانچه ضمیر <منهم> به <الذین معه> بازگردد; از آیه شریفه استفاده می شود که همراهان و مصاحبان پیامبر(ص)، نه براساس مصاحبت; بلکه بر ملاک ایمان و عمل، از مغفرت و پاداش بهره خواهند برد.

موارد رستگاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۳ - ۸

۸ دخول در بهشت جاودان ، رستگاری بزرگ است .

یدخله جنّات . .. و ذلک الفوز العظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ – مائده – ۵ – ۳۶ – ۶

۶ نجات از عذاب دردناك دوزخ ، فلاح و رستگاری

است .

لعلکم تفلحون. إنّ الذین کفروا ... لهم عذاب الیم

بیان عذاب دردناک کافران در قیامت پس از راهنمایی مؤمنان به فلاح و رستگاری، حاکی از این است که رها شدن از عذاب، رستگاری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۳ - ۲۱

۲۱ محبوب خداوند شدن ، رستگاری است . *

لعلکم تفلحون . .. و اللّه یحب المحسنین

چون در آیه ۹۰ حصول فلاح را در گرو اجتناب از شراب و قمار و . .. شمرد و آنگاه در آیه مورد بحث پرهیز از شراب و قمار و ... را مرحله ای برای رسیدن به حب الهی دانست. می توان نتیجه گرفت که حب الهی رستگاری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۹ - ۱۱

۱۱ بهره مندی از بهشت جاویدان ، جلب خشنودی خدا ، و دلشاد بودن از وی ، رستگاری و موفقیتی بس بزرگ

لهم جنت . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه ذلک الفوز العظیم

در برداشت فوق <ذلک> اشاره به تمامی پاداشهای مذکور در آیه گرفته شده است. و <ال> در <الفوز> برای استغراق مجازی است یعنی پاداشهای مذکور کمال رستگاری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶ - ۶

۶ رهایی از عذااب قیامت و دریافت رحمت الهی، رستگاری و سعادت آشکار است.

من یصرف عنه یومئذ فقد رحمه و ذلک الفوز المبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۵ - ۱۰

۱۰ فرجام نیک، رستگاری است.

فسوف

تعلمون من تکون له عقبه الدار إنه لایفلح الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۹ - ۴

۴ خیر و رستگاری واقعی ، دستیابی به بهشت و زندگی جاودان بهشتی است .

أولئک لهم الخیرت و أولئک هم المفلحون. أعد اللّه لهم جنت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۱۷

۱۷ دستیابی انسان به رضایت الهی و زندگی جاودان بهشتی ، رستگاری بزرگ و سعادت حقیقی است .

رضی اللّه عنهم . .. جنت ... خلدین فیها أبداً ذلک الفوز العظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۴ - ۱۰

۱۰ بهره مندی و دریافت بشارت های الهی در هر دو جهان ، رستگاری عظیمی است .

لهم البشری فی الحیوه الدنیا و فی الأخره . .. ذلک هو الفوز العظیم

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <لهم البشری> برای بیان عاقبت کار اولیای خدا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۰ - ۸

۸ رهایی از عذاب سخت اخروی ، فلاح و رستگاری است .

لا یفلحون. متع فی الدنیا ثم إلینا مرجعهم ثم نذیقهم العذاب الشدید

موانع رستگاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۳۰ – ۱۴،۱۵

۱۴ بی تقوایان ، به فلاح و رستگای نخواهند رسید .

و اتّقوا اللّه لعلّکم تفلحون

۱۵ رباخواران ، رستگار نخواهند شد .

لا تأکلوا الرّبوآ . .. لعلّکم تفلحون

آیه شریفه، فلاح و رستگاری را در

گرو تقواپیشگی و پرهیز از ربا دانسته است. (چون <لعلّ>، علاوه بر اینکه متعلق به <اتقوا اللّه> است; متعلق به <لا تأکلوا الرّبوآ> نیز می باشد.) بنابراین آنجا که رباخواری باشد، فلاح و رستگاری نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۷ - ۲۳

۲۳ ایمان نیاوردن اهل کتاب به قرآن ، زمینه گمراهی و عدم رستگاری ابدی آنان

من قبل ان نطمس وجوهاً فنردّها علی ادبارها

امام باقر (ع) در معنی آیه فوق فرمود: نطمسها عن الهدی فنردّها علی ادبارها فی ضلالتها ذمّاً لها بانّها لا تفلح ابداً.

مجمع البیان، ج ۳، ص ۸۶ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۴۸۷، ح ۲۸۰.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۶ - ۷

۷ امکانات مادی مردمِ محروم از ایمان ، تقوا و جهاد ، بی تأثیر در تأمین فلاح و رستگاری ایشان

اتقوا اللّه . .. لعلکم تفلحون. إنّ الذین کفروا لو أنَّ لهم ما فی الارض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۱ - ۱۵

۱۵ دشمنی و کینه توزی در بین جامعه ایمانی و غفلت از یاد خدا مانع رسیدن آن جامعه به فلاح و رستگاری

لعلکم تفلحون. انما یرید الشیطن ... و یصدکم عن ذکراللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۲۱ - ۷،۸،۹

۷ افترا به خداوند و تکذیب آیات الهی، مانع سعادت و رستگاری است.

و من أظلم ممن افترى على اللّه كذبا أو كذب بايته إنه لايفلح الظلمون

۸ علمای اهل کتاب، تکذیب

کنندگان آیات الهی و ستمگرانی محروم از سعادت و رستگاری

الذین ءاتینهم الکتب یعرفونه . .. و من أظلم ... إنه لایفلح الظلمون

مراد از ضمیر در <آتیناهم> به قرینه حکم و موضوع، عالمان اهل کتاب می تواند باشد که دریافت کنندگان کتب آسمانی هستند، نه مردم معمولی از یهود و نصارا.

۹ بدعت در دین، از بزرگترین ظلمها و مانع سعادت و رستگاری است.

و من أظلم ممن افتری علی اللّه کذبا أو کذب بایته إنه لایفلح الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۵ - ۱۱،۱۲

۱۱ کفر و مخالفت با راه انبیا، ظلم و مانع رستگاری است.

اعملوا علی مکانتکم . .. إنه لایفلح الظلمون

۱۲ خداوند کسانی را که با کفرورزی، خویش را در زمره ستمکاران قرار داده اند، رستگار نمی سازد.

إنه لایفلح الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۹ - ۲

۲ بدعت گذاری در دین و افترا بر خداوند ، مانع از رستگاری است .

الذین یفترون علی اللّه الکذب لا یفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۳ - ۳۱

۳۱ ارتکاب فحشا و ناسپاسی در برابر نعمت های خداوند ، مانع رستگاری است .

إنه لایفلح الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۶ - ۷

۷- بدعت در دین و نسبت دادن احکام به خداوند بدون دلیل ، موجب محرومیت از رستگاری است .

و لاتقولوا . .. هذا حلل و هذا حرام ... إن الذین یفترون علی الله الکذب لایفلحو

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۰ – ۹

۹- پذیرش اجباری شرک در صورتی که مقدّمات آن اختیاری باشد سدّ راه رستگاری است .

أو یعیدوکم فی ملّتهم و لن تفلحوا إذًا أبدًا

روشن است که انسان می توانـد در صورت اضـطرار تظاهر به شـرک کند، ولی اصـحاب کهف، آن را مجوِّز شـرکورزی نمی دیدند; زیرا، آنان، از اضطراری سخن می گفتند که ممکن بود در نتیجه بی احتیاطی افرادشان حاصل شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۱ – ۳۳

۳۳ – گناه ، مانع فلاح و رستگاری است .

توبوا إلی اللّه جمیعًا . .. لعلّکم تفلحون

از این که خداوند مؤمنان را برای رسیدن به فلاح و رستگاری، به توبه و بازگشت از راه خطا و گناه فرا خوانده است، می توان استفاده کرد که گناه و خطا، مانع از رستگاری است و باید با توبه این مانع را از سر راه برداشت.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۹ – ۱۴

۱۴ – حرص و چشمداشت به مال و حقوق دیگران ، از موانع جدی رستگاری است .

و من یوق شحّ نفسه فأُولئک هم المفلحون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تغابن – ۶۴ – ۱۶ – ۱۷

۱۷ – انفاق ، عامل مهم رستگاری و بخل و حرص ، مانع از آن است .

أنفقوا . .. و من یوق شحّ نفسه فأُولئک هم المفلحون

از ارتباط میان موضوع انفاق و بخل و حرص و نیز مسأله رستگاری

که همراه با قصر (فأولئک هم) ادا شده است می توان مطلب بالا را به دست آورد.

نشانه های رستگاری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۹۱ – ۱۴

۱۴ یاد خدا ، برپایی نماز ، الفت و مهربانی بین افراد جامعه ، از نشانه های جامعه رستگار

لعلکم تفلحون. انما یرید الشیطن ان یوقع بینکم العدوه و ... و عن الصلوه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۲۱ – ۹

۹ برخورداری از رحمت و رضوان الهی و بهشت سرشار از نعمتِ زوال ناپذیر ، نمودی از رستگاری انسان است .

و أولئک هم الفائزون. یبشرهم ربهم برحمه منه و رضون و جنت لهم فیها نعیم مقیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۹ – ۵

۵ – رهایی از ناراحتی های روز قیامت و بهره مندی از رحمت خداوند ، نشانه رستگاری و کامیابی است .

و من تق السیّئات یومئذ فقد رحمته و ذلک هو الفوز العظیم

نشانه های محرومیت از رستگاری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۲۲ – ۶

۶ بازخواست ذلتبار مشرکان و ستمگران در روز قیامت، نشانگر محرومیت آنها از سعادت و رستگاری است.

إنه لایفلح الظلمون. و یوم نحشرهم جمیعا ثم نقول للذین أشرکواأین شرکاؤکم

رستگاران

{رستگاران}

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۵ - ۲

۲ - تنها تقوا پيشگان رستگارند .

هدًى للمتقين . .. و أولئك هم المفلحون

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۵ - ۱۶

۱۶ - قال رسول اللّه (ص) : . . . یابن مسعود قول اللّه . . . < و لنبلونکم بشیء من الخوف . . . و بشر الصابرین > قلنا یا رسول اللّه فمن الصابرون ؟ قال : الذین یصبرون علی طاعه اللّه واجتنبوا معصیه ، الذین کسبوا طیباً و انفقوا قصداً و قدموا فضلا فافلحوا . . . ;

از رسول خدا(ص) روایت شده . .. که فرمود: ای پسر مسعود ... سخن خداوند است: <و لنبلونکم بشیء من الخوف ... و بشر الصابرین>، به آن حضرت عرض کردیم: صابران چه کسانی هستند؟ فرمود: کسانی که بر اطاعت خدا صبر می نمایند و از گناهان دوری کرده اند، کسانی که روزی پاکیزه کسب کرده و در انفاق میانه رو هستند و زیادی درآمد خود را انفاق نموده اند، پس آنان رستگار گشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۳ - ۵

۵ مؤمنان دارای عمل صالح که شراب نوشیدند و از درآمد های قمار بهره جستند و زمان تحریم آن را درک نکردند بر خلاف توهم گروهی از مسلمانان اهل نجات و رستگاری هستند .

لیس علی الذین ءامنوا و عملوا الصلحت جناح فیما طعموا

در برخی از شأن نزولهای آمده که آیه <لیس علی الذین . ..> رد پندار آن گروه از مسلمانان است که پس از تصریح به حرمت قمار و شراب و پلید شمردن آنها، نسبت به فرجام مؤمنان صالح حتی شهیدان راه خدا که

شرابی نوشیدند و از عوائد قمار بهره جستند، تشکیک می کردند و آنان را از زمره رستگاران نمی شمردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۰ - ۱۸

۱۸ فلاح و رستگاری صاحبان خرد ، تنها در پرتو ، تقوا میسر است .

فاتقوا اللّه یاولی الالبب لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۹ - ۱۳،۱۴

۱۳ رستگاری و پیروزی بزرگ در قیامت ، ویژه راستگویان و راستکرداران

هذا یوم ینفع الصدقین . .. ذلک الفوز العظیم

۱۴ مسیح (ع) انسانی رستگار و نایل به فوزی بس عظیم

ذلک الفوز العظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۰ - ۷

۷ سعادت و رستگاری حقیقی ، از آن مؤمنان مهاجر و مجاهد در راه خداست .

الذین ءامنوا و هاجروا و جهدوا . .. أولئک هم الفائزون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۸ - ۱۲

۱۲ رستگاری و کامیابی واقعی ، تنها از آنِ پیامبر (ص) و مؤمنان راستین و مجاهد است .

و أولئک هم المفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱ – ۱

۱ – مؤمنان ، گروه رستگار و سعادت مندند .

قد أفلح المؤمنون

رسیدن به مراد و رستگار شدن را <فلاح> گویند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۰۲ – ۵

۵ – رستگاری و سعادت جاودانی ، تنها از آنِ دارندگان اعمال

صالح و گران وزن

فمن ثقلت موزینه فأُولئک هم المفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۱۱ - ۳

۳ - مؤمنان صابر ، تنها گروه رستگار در قیامت

أنّهم هم الفائزون

ذکر ضمیر فصل (هم)، بیانگر حصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۱ - ۱۰

۱۰ - تنها مؤمنان راستین و فرمانبر خدا و رسول او ، رستگار و پیروزاند .

إنّما کان قول المؤمنین . .. و أُولئک هم المفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۵ - ۷

۷ - تنها برپادارندگان نماز و پرداخت کنندگان زکات و اهل یقین به آخرت ، رستگارند .

الذین یقیمون الصلوه . .. و أُولئک هم المفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۹ - ۱۲

۱۲ - دوری گزیدگان از بخل و حرص ، رستگاران واقعی اند .

و من یوق شحّ نفسه فأُولئک هم المفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۲۰ – ۴

۴ – بهشتیان ، همان رستگاران راستین اند .

أصحب الجنّه هم الفائزون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تغابن – ۶۴ – ۱۶ – ۱۳

۱۳ – کسانی که روح و جانشان از آلودگی به بخل و حرص پاک است ، قطعاً رستگاراند .

و من یوق شحّ نفسه فأُولئک هم المفلحون

<شحّ> به معنای بخل و حرص و یا بخل همراه حرص است (برگرفته از قاموس المحیط و مفردات راغب).

جلد – نام سوره – سوره –

آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۹ - ۵

۵ - < عن أبی جعفر و أبی عبداللّه (ع) . . . فی قوله : < قد أفلح من زکّاها > قال : < قد أفلح من أطاع > ;

از امام باقر و امام صادق(ع) . .. درباره سخن خداوند <قد أفلح من زکّاها> روایت شده که فرمود:[یعنی] به تحقیق رستگار شد هر کس که اطاعت و فرمان بری کرد>.

صفات رستگاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عصر - ۱۰۳ - ۳ - ۱۰

۱۰ - امربه معروف ، پنددهی و پندپذیری ، از خصلت های برجسته انسان های کامیاب

لفی خسر . إلاّ الذین ... تواصوا بالحقّ و تواصوا بالصبر

<تواصوا>، از باب تفاعل و بیانگر آن است که مؤمنان، در کنار توصیه به دیگران، از توصیه های آنان نیز بهره می برند.

ویژگیهای رستگاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۲ - ۱۴

۱۴ مؤمنان و رستگاران واقعی ، علاوه بر میدان های نبرد ، در همه صحنه های عبادی ، فردی و اجتماعی حاضرند .

اشتری من المؤمنین . .. ذلک هو الفوز العظیم. التّئبون العبدون ... الأمرون بالمعرو

برداشت فوق با توجه به ارتباط این آیه با آیه قبل می باشد.

رسوائی از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رسوایی

درخواست مصونیت از رسوایی اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۷ - ۱

۱ - نیایش ابراهیم (ع) به درگاه خدا ، برای شرمسار نبودن و رسوا نگشتن در روز رستاخیز .

و لاتخزنی یوم یبعثون

<إخزاء> (مصدر <لاتخزنی>) می

تواند از ریشه <خِزی> (رسوایی) و می تواند از ریشه <خَزایه> (شرمساری) مشتق شده باشد. برداشت بالاـ برپایه هر دو احتمال است.

رسوایی اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۴ - ۲۲

۲۲ خوار نگشتن و رسوا نشدن در قیامت ، با ارزشترین نوید الهی به خردمندان مؤمن

اتنا ما وعدتنا . .. فلا تخزنا ... انّک لا تخلف المیعاد

جمله <انّک . . > پس از جمله <و لا تخزنا>، دلالت می کند که عدم خواری، از وعده های الهی به خردمندان مؤمن است. بنابراین عطف <لا تخزنا> بر <اتنا ما وعدتنا>، عطف خاص بر عام است و دلالت بر اهمیّت برتر معطوف (لا تخزنا) دارد.

رسوایی اخروی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۸ - ۱۰

۱۰ - کافران ، دچار خذلان و رسوایی در عرصه قیامت

یوم لایخزی اللّه النبیّ و الذین ءامنوا معه

استثنا شدن پیامبر(ص) و مؤمنانِ همراه او از خذلان روز قیامت، بیانگر آن است که دیگران (کافران) دچار آن خواهند بود.

رسوایی اخروی گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۷ - ۲

۲ - روز رستاخیز ، روز رسوایی و شرمساری شرک پیشگان گمراه

إنّه کان من الضالّین . و لاتخزنی یوم یبعثون

رسوایی اخروی متخلفان از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۱۸

۱۸ تهدید متخلفان از جنگ و منافقان ، به رسوایی و افشای اسرارشان در آخرت از سوی خداوند

فینبئکم بما کنتم تعملون

رسوایی

اخروی مشرکان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۲۳ – ۴

۴ قیامت، روز رسوایی مشرکان و آشکار شدن بطلان عقاید شرک آلود آنان

ثم لم تکن فتنتهم . .. و اللّه ربنا ما کنا مشرکین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۸۷ – ۲

۲ – روز رستاخیز ، روز رسوایی و شرمساری شرک پیشگان گمراه

إنّه کان من الضالّین . و لاتخزنی یوم یبعثون

رسوایی اخروی منافقان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۹۴ – ۱۸

۱۸ تهدید متخلفان از جنگ و منافقان ، به رسوایی و افشای اسرارشان در آخرت از سوی خداوند

فینبئکم بما کنتم تعملون

رسوایی بخیل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۴۱ – ۴

۴ رسوایی و وخامت حال بخیلان ، ریاکاران و کافران به خدا و قیامت در صحنه قیامت

الذین یبخلون . .. فکیف اذا جئنا من کل امّه بشهید

رسوایی ثروتمندان متخلف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۱۰

۱۰ خداوند ، توانمندان متخلف از جهاد را به امکان رسوایی بیشتر در صورت ادامه دادن به تخلف ها تهدید کرد .

و سیری اللّه عملکم و رسوله

جمله <سیری اللّه عملکم و رسوله> می تواند هشداری باشد به متخلفان جنگ در جهت بازداشتن ایشان از کجرویها در آینده.

رسوایی دنیوی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۹ - ۷

۷- منحصر نبودن

کیفر بیماردلان منافق ، به لحظه مرگ و امکان رسوایی آنان در دنیا *

فکیف إذا توفّتهم . .. أم حسب الذین فی قلوبهم مرض أن لن یخرج اللّه أضغنهم

در صورتی که تهدید به افشای کینه ها، مربوط به دنیا باشد و این رسوایی نوعی کیفر به شمار آید; از ارتباط این آیه با <فکیف إذا توفّتهم الملائکه . ..> می توان به مطلب بالا دست یافت.

رسوایی ریاکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۱ - ۴

۴ رسوایی و وخامت حال بخیلان ، ریاکاران و کافران به خدا و قیامت در صحنه قیامت

الذین یبخلون . .. فکیف اذا جئنا من کل امّه بشهید

رسوایی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۲ - ۲

۲ شرمساری و رسوایی بی اندازه کافران به خدا و منکران معاد در قیامت

ماذا علیهم لو امنوا . .. یومئذ یودّ الذین کفروا ... لو تسوّی بهم الارض

به دلیل آیات گذشته، مراد از کفر، کفر به خدا و معاد است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۱۸ - ۱

۱ شکست و رسوایی ، فرجام کافران ستیزه گر با خدا و رسول او

ذلکم

<ذلکم> خبر برای مبتدایی محذوف و اشاره به شکست خفتبار مشرکان در جنگ بدر دارد ; یعنی <الأمر ذلکم> ; مطلب از این قرار است که بیان شد.

رسوایی متخلفان از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۱۰

۱۰ خداوند ، توانمندان متخلف

از جهاد را به امکان رسوایی بیشتر در صورت ادامه دادن به تخلف ها تهدید کرد .

و سیری اللّه عملکم و رسوله

جمله <سیری اللّه عملکم و رسوله> می تواند هشداری باشد به متخلفان جنگ در جهت بازداشتن ایشان از کجرویها در آینده.

رسوایی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۵

۵ منافقان به هنگام رسوایی و یا رنج های ناشی از عملکردشان ، به پیامبر (ص) روی می آوردند و عذرخواهی می کنند .

فکیف . .. ثمّ جاؤک یحلفون باللّه ان اردنا الّا احساناً

مراد از <مصیبه>، معنایی است که شامل رسوایی نیز می شود ; به دلیل عذرخواهی منافقان که با جمله <ان اردنا> آن را اظهار می داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۳

۳ خداوند ، خواهان رسوایی و خواری منافقان در جامعه اسلامی ، حتی پس از مرگشان

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً و لاتقم علی قبره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۰ - ۱،۲،۳

۱- خداوند ، قادر به معرفی دقیق منافقان به پیامبر (ص)

و لو نشاء لأرینکهم فلعرفتهم بسیمهم

۲- خداوند ، قادر به ظاهر ساختن علایمی در وجود منافقان ، برای رسوا کردن آنان

و لو نشاء لأرینکهم فلعرفتهم بسیمهم

<سیما> به معنای علامت و نشانه است.

۳- تعلّق مشیت الهی بر ستّاریت و رسوا نساختن خلق ، حتّی منافقان

و لو نشاء لأرینکهم

<لو> برای امتناع است و می رساند گرچه خداوند، قادر بر افشای چهره منافقان است; اما

مشیتش به آن تعلق نگرفته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – منافقون – ۶۳ – ۸ – ۶

۶ – افشای توطئه براندازی منافقان ، از سوی خداوند و رسواساختن آنان

یقولون لئن رجعنا إلی المدینه

رسوایی منافقان صدر اسلام

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۷۴ – ۳۰

۳۰ إخبار خداوند ، از رسوایی و فضاحت نهایی منافقان صدر اسلام در جامعه و منزوی شدن آنان

و ما لهم فی الأرض من ولیّ و لانصیر

با توجه به اینکه آیه، إخبار از آینـده است و نیز واژه <فی الأرض> می توانـد به همین زندگی دنیوی اشاره داشـته باشد، این برداشت به دست می آید.

زمینه رسوایی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۳۰ – ۸

۸– خداوند ، پوشاننده اسرار آدمیان و آنان خود فراهم آورنده زمینه رسوایی خویش *

و لتعرفنّهم فی لحن القول

از عبـارت <و لـو نشـاء. ..>، مشیت الهی بر ستّاریت اسـتفاده می شـود و از عبـارت <لحن القول> نیز نقش خود انسـان در شناخته شدن درونش بهوسیله دیگران، قابل برداشت است.

سختی رسوایی اخروی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۸۷ – ۶

۶ – رسوایی و شرمساری در روز رستاخیز ، سخت ترین حالات روحی انسان در آن روز

و لاتخزنی یوم یبعثون

از این که حضرت ابراهیم(ع) از میان انواع نگرانی ها و حالات ناخوشایند روحی در قیامت، تنها رسوایی و شرمساری را مطرح ساخت، می توان به مطلب یاد شده دست یافت.

عوامل رسوایی

جلد – نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۸ - ۸

۸- عمل شنیع و ناپسند لواط و همجنس بازی ، مایه رسوایی و شرمساری است .

قال إن هؤلاء ضیفی فلاتفضحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۹ - ۸

۸ - استکبارپیشگی و جدال با حق ، در پی دارنده خواری و رسوایی دنیوی است .

و من الناس من یجادل فی اللّه . ..ثانی عطفه ... له فی الدنیا خزی

عوامل رسوایی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۸

۸ علم نامحدود خداوند ، پشتوانه رسوایی و کیفر به حق منافقان

نحن نعلمهم سنعذبهم مرتین ثم یردون إلی عذاب عظیم

عوامل مصونیت از رسوایی اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۸ - ۱۱

۱۱ - ایمان و همراهی در امر دین ، موجب مصونیت از خذلان اخروی است .

یوم لایخزی اللّه النبیّ و الذین ءامنوا معه

موضوع تعاون و همراهی در برداشت یاد شده، از تعبیر <معه> استفاده می شود.

محمد(ص) و رسوایی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۸ - ۹

۹ - پیامبر (ص) و مؤمنان همراه او ، به دور از هرگونه خذلان و رسوایی و برخوردار از کرامت و عزّت در قیامت

یوم لایخزی اللّه النبیّ و الذین ءامنوا معه

مؤمنان و رسوایی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۸ - ۹

۹ - پیامبر (ص) و

مؤمنان همراه او ، به دور از هرگونه خذلان و رسوایی و برخوردار از کرامت و عزّت در قیامت

یوم لایخزی اللّه النبیّ و الذین ءامنوا معه

رسول از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رسول

رسول الله در صلح نامه حدیبیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۶ - ۱۰

۱۰ - اصرار تعصب آمیز مشرکان مکه ، بر نیامدن < بسمله > و عنوان < رسول اللّه > در متن صلحنامه حدیبیه *

إذ جعل الذین کفروا فی قلوبهم الحمیّه حمیّه الجهلیّه

با توجّه به شأن نزول آیه شریفه، استفاده می شود که خشم و عصبیت مشرکان در زمینه یادشده بود.

مراد از رسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۴ - ۱۳

۱۳- < عن زراره قال : سألت أباجعفر (ع) عن قول اللّه عزّوجلّ : < و کان رسولاً نبیّاً > ما الرسول و ما النبیّ ؟ قال : النبیّ الذی یری فی منامه و یسمع الصوت و لایعاین الملک و الرسول الذی یسمع الصوت و یری فی المنام و یعاین الملک ;

مشاهده می کند>.

رسولان

آثار اذیت رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۵ - ۱۸

۱۸ - اذیت و آزار رسولان و برگزیدگان الهی ، مایه محروم شدن از هدایت او است .

لم تؤذوننی . .. و اللّه لایهدی القوم الفسقین

اتمام حجت رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۰ - ۶

۶ - کیفر الهی کافران دوزخی ، پس از ابلاغ پیام الهی و اتمام

حجت از سوی رسولان است .

أَوَلم تکُ تأتیکم رسلکم بالبیّنت قالوا بلی

استقامت رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۱ - ۵

۵- حاملان رسالت الهی ، برای انجام رسالت خویش لازم است مشکلات و ناملایمات آن را تحمل کنند .

و ما یأتیهم من رسول إلاّ کانوا به یستهزءون

از اینکه خداونـد، به جـای پاسـخ گویی مسـتقیم به برخوردهای مشـرکان، به نوع برخورد مردم با پیامبران گذشـته می پردازد، احتمالاً به این خاطر است که گوشزد کند که رسالت مداری دارای چنین مشکلاتی است و باید آن را تحمل کرد.

پرسش درباره رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۰ - ۱

۱ - پرسش نگهبانان جهنم از دوزخیان ، درباره آمدن فرستادگان الهی همراه با دلایل و برهان های روشن برای ایشان

قالوا أَوَ لم تکُ تأتیکم رسلکم بالبیّنت

پیشینه کفر به رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۴ - ۷

۷ - توجّه به سابقه دار بودن امتناعِ کفرپیشگان از پذیرش فرستادگان الهی و کتاب های آسمانی ، تسلاّبخش پیامبر (ص)

لم یکن . .. منفکّین ... و ما تفرّق الّذین أُوتوا الکتب إلاّ من بعد ما جاءتهم ال

تعالیم رسولان خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷۰ – ۳

۳ – فرستادگان الهی ، علاوه بر داشتن کتاب آسمانی ، دارای رهنمود ها و دریافت کننده الهام های خاصی از جانب خداوند بودند .

بالکتب و بما أرسلنا به رسلنا

در

صورتی که مقصود از <کتاب> جنس کتاب و مجموعه کتاب های آسمانی باشد; مراد از <بما أرسلنا به رسلنا> رهنمودهای پیامبران و یا الهام های الهی به آنان جدا از کتاب آسمانی خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶۳ - ۱۲

۱۲ - پیام رسولان الهی ، رعایت تقوا و اطاعت از آنها است .

فاتّقوا اللّه و أطیعون

تعداد رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۷۵ - ۹

۹ - < عن أبی ذر (رحمه اللّه علیه) قال : قال رسول اللّه (ص) . . . النبیون مأه ألف و أربعه و عشرون ألف نبیّ ، قلت : کم المرسلون منهم ؟ قال ثلاثمأئه و ثلاثه عشر . . . ;

ابوذر رحمه اللّه علیه گوید: رسول خدا(ص) فرمود: . ..پیامبران ۱۲۴ هزار نفراند. گفتم: چند نفر از آنان رسول بودند؟ فرمود: ۳۱۳ نفر...>.

تهمت به رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۲ - ۱

۱ - تکذیب و اتهام ، شیوه همیشگی اقوام و جوامعِ کفرپیشه و شرک آلود در برابر فرستادگان الهی

کذلک ما أتی الذین من قبلهم من رسول إلاّ قالوا ساحر أو مجنون

تهمت جادوگری به رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۲ - ۴

۴ – اتهام سحر و جنون ، موضع همیشگی کافران در برابر رسولان الهی

ما أتی الذین . .. إلاّ قالوا ساحر أو مجنون

تهمت

جنون به رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۲ - ۴

۴ - اتهام سحر و جنون ، موضع همیشگی کافران در برابر رسولان الهی

ما أتی الذین . .. إلاّ قالوا ساحر أو مجنون

دشمنان رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۸ - ۱

۱ - خداوند ، دشمن کسانی است که با او و فرشتگان و رسولانش ، دشمنند .

من کان عدواً للّه و ملئکته و رسله . .. فإن اللّه عدو للکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۲ - ۶

۶ - آمادگی شقی ترین فرد قوم ثمود ، برای مقابله با رسول الهی ، نمودار طغیانگری و مصداق بارز تکذیب گری آنان بود .

کذّبت ثمود بطغویها . إذ انبعث أشقیها

<إذ>، ظرف برای <کذّبت> و بیانگر زمان تکذیب قوم ثمود است; یعنی، زمانی تکذیب گری و طغیان گری قوم ثمود عملی شد که شقی ترین فرد آنان تحریک شد.

رسالت رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۵ - ۲

۲ - نوشتن قرآن در صفحه های پاکیزه و با عظمت ، رسالت الهی بر عهده سفیران متعدد

بأيدى سفره

<سفره> يا به معناى نويسندگان است و يا رسولان. در كتب لغت درباره اين كلمه چنين آمده است: <سفر> [در تمام مشتقاتش] بر مكشوف و آشكار شدن دلالت دارد و <سَفْر>; يعنى، كتابت و <سفره>; يعنى، نويسندگان; آنها را از آن جهت به اين نام ناميدند كه كتابت، آشكار سازنده چيزى

است که مورد نیاز از نوشته است (مقاییس اللغه). کلمه <سفیر> بر رسول نیز اطلاق می شود; زیرا او مأموریت خود را آشکار می سازد (تاج العروس). جمع <سفیر>، گرچه <سفراء> است; ولی از آنجا که در لسان العرب، کلمه <سفره> بر فرشتگانی که بین خدا و پیامبران او سفارت (رسالت) دارند، اطلاق شده است، می توان گفت: <سفره>، به معنای <سفراء> نیز استعمال شده است.

روش تبلیغ رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۲ - ۳

۳ - تلاوت آیات الهی برای مردم ، شیوه تبلیغ رسولان و پیامبران

و ما أرسلنا من قبلك من رسول و لانبیّ إلاّ إذا تمنّی . .. فی أُمنیّته

زمینه تکذیب رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۲ - ۵

۵ - شقاوت افزون تر ، مایه آمادگی بیشتر برای طغیان در برابر رسولان الهی و تکذیب آنان

بطغویها . إذ انبعث أشقیها

طغیان علیه رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۲ - ۳،۵

۳ - قوم ثمود ، وادار سازنده شقی ترین فرد خود ، به طغیان در برابر فرستاده الهی

انبعث أشقیها

<انبعاث>، تأثیرپذیری از <بعث> و ارسال دیگران است و نشان می دهد که فرد <اشقی>، از سوی دیگران تحریک شده بود. ظرف بودن <إذ انبعث...> برای آیه قبل و نیز ضمیرهای جمع در <فعقروها> و <بذنبهم> (در آیات بعد) بیانگر این است که قوم ثمود، محرک اصلی بوده اند.

۵ – شقاوت افزون تر ، مایه آمادگی بیشتر برای طغیان در برابر

رسولان الهی و تکذیب آنان

بطغویها . إذ انبعث أشقیها

علم غیب رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲۷ - ۱،۲،۳

۱ - خداوند هیچ کس را جز کسانی که از آنان راضی و خشنود باشد (رسولان) از علم غیب خود آگاه نمی سازد .

إلّا من ارتضی من رسول

<من> در <من رسول> برای تبیین <من ارتضی> است.

۲ - امکان آگاه شدن رسولان الهی ، از علم غیب و امور پنهانی به وسیله وحی و الهام خداوند

فلایظهر علی غیبه أحدًا . إلّا من ارتضی من رسول

۳ - امکان آگاهی رسولان الهی از زمان برپایی قیامت و نزول عذاب بر کافران ، به وسیله وحی و الهام خداوند

قل إن أدری أقریب ما توعدون . .. إلّا من ارتضی من رسول

فضایل رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۸ - ۱۵

۱۵ - < عن الرضا (ع) . . . وجه اللّه أنبیاؤه و رسله و حججه (صلوات اللّه علیهم) هم الذین یتوجّه بهم إلی اللّه و إلی دینه و معرفته . . . و قال عزّوجلّ < كلّ شیء هالك إلّا وجهه > . . . ;

از امام رضا(ع) روایت شده که <وجه اللّه> پیامبران خدا و رسولان و حجت های او هستند که به وسیله آنان به خدا و دین و معرفت او توجه می شود. .. خداوند عزّوجلّ فرموده است: <كلّ شیء هالك إلّا وجهه>...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس

- ۸۰ - ۱۶ - ۳

۳ - سفیران الهی و واسطه های ابلاغ قرآن ، فرشتگانی ارجمند و درست کاراند .

بأیدی سفره . کرام برره

برداشت یاد شده، براساس معنای سفارت (رسالت) در <سفره> است و به احتمالی که در توضیح ۴ در آیه قبل مطرح شد، نظر دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۱۹ - ۳

۳ - فرستاده خداوند برای ابلاغ قرآن به پیامبر (ص) ، واجد تمام کمالاتی است که برای پیام رسان ضروری است .

رسول کریم

هر چیز که در زمینه مربوط به خود، والا مرتبه باشد با وصف <کَرَم> توصیف می شود. (مفردات راغب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۳۳ - ۲

۲ - تنها فرستادگان الهی ، برای مراقبت از ایمان مردم و تشخیص هدایت و ضلالت آنان ، شایسته اند .

و ما أُرسلوا علیهم حفظین

مجهول بودن فعل <اُرسلوا>، گویای آن است که تنها کسانی می توانند مراقب مردم باشند که رسالتی برعهده آنان نهاده شده باشد. سیاق کلام نشان می دهد که ارسال، باید از جانب خداوند باشد.

قدرت در رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۱ - ۵

۵ - نیرومندی و صلابت ، شرطی ضروری برای رسولان الهی و رهبران مبارزه با طغیانگران است .

أشدّد به أزری

کمال رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۱۹ - ۳

۳ - فرستاده خداوند برای ابلاغ قرآن به پیامبر (ص) ، واجد تمام

کمالاتی است که برای پیام رسان ضروری است .

رسول کریم

هر چیز که در زمینه مربوط به خود، والا مرتبه باشد با وصف <کَرَم> توصیف می شود. (مفردات راغب)

کیفر تکذیب رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷۲ - ۴

۴ - ستیزه جویی و تکذیب لجوجانه کتاب های آسمانی و فرستادگان الهی ، موجب انواع گوناگون عذاب (در غل و زنجیر شدن ، سوخته شدن به آب داغ و آتش دوزخ)

الذین یجدلون . .. الذین کذّبوا بالکتب ... إذ الأغلل فی أعنقهم ... ثمّ فی الن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۴ - ۱۱

۱۱ - تکذیب کنندگان رسولان الهی و معجزات آنان ، در معرض گرفتاری به عذاب استیصال

فدمدم علیهم ربّهم بذنبهم

تعبیر <بذنبهم> ضمن بیان علت هلاکت ثمودیان تهدید تمام کسانی است که، به گناه آلوده اند.

مجادله با رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۴ - ۷

۷ جدال و چون و چرا با پیام آوران و مأموران الهی ، به منزله چون و چرا با خداوند است .

یجدلنا فی قوم لوط

چنان چه مقصود از <یجادلنا>، <یجادل رسلنا> باشد، جمله مذکور حاوی این نکته است که جدال و چون و چرا با فرستادگان الهی، به منزله جدال با خداوند است.

مسؤولیت رسولان خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۱۱ – ۵،۶

۵- حاملان رسالت الهی ، برای انجام رسالت خویش لازم است مشکلات و ناملایمات

آن را تحمل کنند .

و ما يأتيهم من رسول إلاّ كانوا به يستهزءون

از اينكه خداوند، به جاى پاسخ گويى مستقيم به برخوردهاى مشركان، به نوع برخورد مردم با پيامبران گذشته مى پردازد، احتمالاً به اين خاطر است كه گوشزد كند كه رسالت مدارى داراى چنين مشكلاتى است و بايد آن را تحمل كرد.

۶- حاملان رسالت الهى ، براى موفّقيت در انجام رسالت خويش ، بايد به تاريخ انبيا و درس ها و تجربيات آن توجه كامل داشته باشند .

و ما يأتيهم من رسول إلاّ كانوا به يستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - مطففين - ۸۳ - ۳۳ - ۲

۲ - تنها فرستادگان الهى ، براى مراقبت از ايمان مردم و تشخيص هدايت و ضلالت آنان ، شايسته اند .

و ما أُرسلوا عليهم حفظين

مجهول بودن فعل <أُرسلوا>، گوياى آن است كه تنها كسانى مى توانند مراقب مردم باشند كه رسالتى برعهده آنان نهاده شده باشد. سياق كلام نشان مى دهد كه ارسال، بايد از جانب خداوند باشد.

مقامات رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۱۰۶ - ۶

۶- پيامبران و رسولان الهى ، در پيش گاه خداوند ، داراى ارج اند .

جزاؤهم جهنّم بما كفروا و اتخذوا ءايتى و رسلى هزوًا

منشأ تكذيب رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷۰ - ۱

۱ - تکذیب کتاب های آسمانی و فرستادگان الهی ، برخاسته از روح ستیزه جویی و حق ناپذیری است .

ألم تر إلی الذین یجدلون . .. الذین کذّبوا بالکتب و بما

أرسلنا به رسلنا

جمله <الـذين كـذّبوا بالكتاب . ..> بـدل براى <الذين يجادلون...> مى باشد. در واقع تكذيب كنندگان همان مجادله گران اند كه از سر لجاجت به تكذيب آيات الهى مى پردازند.

ناپسندى اذيت رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۵ - ۷

۷ - آزار دادن رسولان و برگزيدگان الهى ، امرى بس زشت و ناپسند

لم تؤذوننى و قد تعلمون أنّى رسول اللّه إليكم

نقش رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۰ - ۲

۲ رسولان الهى حجتهاى خداوند بر جن و انس هستند.

يمعشر الجن و الإنس ألم يأتكم رسل منكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۵ - ۸

۸- مجازات نكردن انسان ها ، قبل از برانگيختن رسولان و اتمام حجت با آنها ، از سنت هاى الهى است .

و ما كنّا معذّبين حتى نبعث رسولاً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۴ - ۲

۲ - ره يابى جوامع بشرى به هدايت ، در گرو وجود هدايت گرانى برانگيخته شده از جانب خداوند

ثمّ أرسلنا رسلنا تترا

آمدن پی در پی پیامبران نشانگر آن است که بشر تنها با اتکا به دانش و اندیشه خود قادر به پیمودن راه هدایت نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۱ - ۱،۷

۱ - گفتوگوی خداوند با بشر ، تنها از طریق وحی ، یا از ورای حجاب و یا از طریق پیک صورت می

گیرد .

و ما كان لبشر أن يكلّمه اللّه إلاّ وحيًا . .. أو يرسل رسولاً

۷ – بعثت رسولان و پیامبران ، یکی از راه های گفتو گوی خداوند با انسان ها

أو يرسل رسولاً

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که فرستادن رسول غیر از وساطت فرشتگان در ابلاغ وحی بوده و <فیوحی> نظر به ابلاغ وحی داشته باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۴۶ – ۱۵

۱۵ – فرستادن رسولان از سوی خداوند ، جلوه ای از ربوبیت او بر جهان هستی است .

فقال إنّی رسول ربّ العلمین

از اضافه <رسول> به <ربّ العالمین>، مطلب بالا قابل برداشت است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۲۹ – ۷

۷– وصول قوانین و پیام های الهی به خلق ، از طریق وسایط برگزیده او

أرسل رسوله بالهدی و دین الحقّ . .. محمّد رسول اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عبس – ۸۰ – ۱۵ – ۳

۳ – محدود بودن ثبت و ابلاغ قرآن به سفیران خداوند ، تضمین کننده پاکی و پیراستگی آن از هرگونه خطا و باطل

مطهّره . بأیدی سفره

عبارت <بأیدی سفره>، ممکن است متعلق به <مطهّره> باشد; بر این اساس عامل تطهیر قرآن از خطا و باطل، آن است که تنها دستان سفیران الهی آن را ثبت و ابلاغ می کند و دیگران از دسترسی به آن ناتوان اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۲ - ۳

۳ - رسولان الهی ، خود برهانی روشن بر حقانیّت مکتب خویش

اند .

البیّنه . رسول من اللّه

وحی به رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷۰ - ۳

۳ - فرستادگان الهی ، علاوه بر داشتن کتاب آسمانی ، دارای رهنمود ها و دریافت کننده الهام های خاصی از جانب خداوند بودند .

بالکتب و بما أرسلنا به رسلنا

در صورتی که مقصود از <کتاب> جنس کتاب و مجموعه کتاب های آسمانی باشد; مراد از <بما أرسلنا به رسلنا> رهنمودهای پیامبران و یا الهام های الهی به آنان جدا از کتاب آسمانی خواهد بود.

ویژگیهای رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۲ - ۳

۳ - شناخته بودن رسول برای مردم و آشنا بودن او با مسائل آنان ، از ویژگی های پیامبران الهی

فأرسلنا فیهم رسولاً منهم

هدایتگری رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۳۳ - ۲

۲ - تنها فرستادگان الهی ، برای مراقبت از ایمان مردم و تشخیص هدایت و ضلالت آنان ، شایسته اند .

و ما أُرسلوا علیهم حفظین

مجهول بودن فعل <أُرسلوا>، گویای آن است که تنها کسانی می توانند مراقب مردم باشند که رسالتی برعهده آنان نهاده

شده باشد. سیاق کلام نشان می دهد که ارسال، باید از جانب خداوند باشد.

رسولان خدا

{رسولان خدا}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱۹ - ۱

۱ - محمد (ص) فرستاده ای از جانب خداوند

إنا أرسلنك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره -

۲ - ۱۵۱ - ۱

۱ - محمد (ص) ، فرستاده ای از جانب خداوند

کما أرسلنا فیکم رسولا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۲ - ۱

۱ خداوند قبل از پیامبر(ص) نیز رسولانی را برای هدایت امّتها برانگیخته بود.

و لقد أرسلنا إلی أمم من قبلک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۵ - ۱

۱ انبیا و فرستادگان الهی به سوی بشر، برگزیده از میان خود آنان

یبنی ءادم إما یأتینکم رسل منکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۹ - ۱

۱ نوح (ع) ، از رسولان الهی است .

لقد أرسلنا نوحاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۱ - ۲

۲ نوح (ع) ، رسولی از جانب خداوند بود .

و لکنی رسول من رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۲ - ۱

۱ نوح (ع) ، پیامبری از جانب خداوند و حامل رسالت های متعدد

أبلغکم رسلت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۵ - ۱

۱ هود ، از انبیا و فرستادگان الهی است .

لقد أرسلنا . .. و إلی عاد أخاهم هوداً

<إلی عاد> عطف بر <إلی قومه> و <أخاهم> عطف بر <نوحاً> در آیه ۵۹ است، یعنی: أرسلنا إلی عاد أخاهم هوداً.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف -

۷ - ۶۷ - ۲

۲ هود ، رسولی از جانب خدا

و لکنی رسول من رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۸ - ۳

۳ هود ، پیامبری از جانب خداوند و حامل رسالت های متعدد

أبلغکم رسلت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۳ - ۱

۱ صالح (ع) ، از انبیا و فرستادگان الهی

و إلی ثمود أخاهم صلحاً

<إلی ثمود> عطف بر <إلی قومه> و <أخاهم> عطف بر <نوحاً> در آیه ۵۹ است، یعنی: أرسلنا إلی ثمود أخاهم صالحاً.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۵ - ۱

۱ صالح (ع) ، از پیامبران الهی

أتعلمون أن صلحاً مرسل من ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۰ - ۱

۱ لوط ، از پیامبران و فرستادگان خداوند

و لوطا إذ قال لقومه

کلمه <لوط> می توانـد عطف بر <نوحـاً> در آیه ۵۹ باشـد ; یعنی <و أرسـلنا لوطاً>. و نیز می توانـد مفعولٌ به برای فعل مقدر <اذکر> باشد. برداشت فوق مبتنی بر احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۵ - ۱

۱ شعیب از انبیا و فرستادگان الهی

و إلی مدین أخاهم شعیباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۳ - ۵

۵ شعیب (ع) ، پیامبری از جانب خداوند و حامل رسالت های متعدد

لقد أبلغتکم رسلت

ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۷ - ۶

۶ پیامبر اسلام (ص) فرستاده ای از جانب خدا که هرگز نوشتن را آموزش ندید .

الرسول النبی الأمّی

<امّی> به کسی گفته می شود که نوشتن را نیاموخته است. برخی از اهل لغت نخواندن کتاب را نیز در معنای امی ذکر کرده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۸ - ۱،۱۶

۱ حضرت محمد (ص) ، فرستاده ای جانب خداوند برای همه انسانها

قل یایها الناس إنی رسول اللّه إلیکم جمیعا

۱۶ حضرت محمد (ص) ، پیامبری از جانب خدا و دارای مقام رسالت ، بدون آنکه درسی خوانده و یا خطی نوشته باشد .

فامنوا باللّه و رسوله النّبیّ لامّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳۳ - ۱

۱ حضرت محمد (ص) فرستاده خداست .

هو الذی أرسل رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۱۴

۱۴ محمد (ص) ، رسول و فرستاده خدا

و الذین یؤذون رسول اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۶ – ۲

۲ حضرت محمد (ص) فرستاده خدا بوده و آیات قرآن را به دستور او بر مردم می خواند .

قل لو شاء اللّه ما تلوته علیکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۴۷ – ۱

۱ خداوند ،

برای هر امت ، رسولی ویژه همان امت مقرر فرموده است .

و لکل أمه رسول فإذا جاء رسولهم

بـا توجه به اینکه <رسول> به قرینه کلمه <أمه>، ظاهراً به معنای پیامبر صاحب شـریعت است، مفرد بودن آن دلالت دارد بر اینکه: پیامبران صاحب شریعت، در هردوره بیش از یکی نبوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲ - ۷

۷ محمد (ص) ، پیامبری از ناحیه خداوند

إننی لکم منه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۵ - ۱

۱ نوح (ع) ، از پیامبران و رسولان الهی است .

و لقد أرسلنا نوحًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۰ - ۱

۱ هود (ع) ، از پیامبران و رسولان الهی است .

و لقد أرسلنا . .. و إلی عاد أخاهم هودًا

<إلی عـاد> عطف بر <إلی قومه> و <أخـاهم> عطف بر <نوحـاً> در آیه ۲۵ است; یعنی: و لقـد أرسـلنا إلی عاد أخاهم هودًا.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۹ - ۴

۴ خداوند ، در طول تاریخ قوم عاد ، پیامبران بسیاری را برای هدایت آنان فرستاد .

و تلک عاد . .. و عصوا رسله

برداشت فوق ، با توجه به کلمه <رسل> که جمع <رسول> است ، استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۱ - ۱

۱ صالح (ع) ، از پیامبران و رسولان الهی بود .

و لقد

أرسلنا . .. و إلی ثمود أخاهم صلحًا

<إلی ثمود> عطف بر <إلی قومه> و <أخاهم> عطف بر <نوحاً> در آیه بیست و پنجم است; یعنی: لقد أرسلنا إلی ثمود أخاهم صالحاً.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۹ - ۲،۱۶،۱۷

۲ فرشتگان ، از رسولان الهی و از وسایط ارتباط خدا با پیامبران خویش

و لقد جاءت رسلنا إبرهیم بالبشری

۱۶ < عن أبی عبدالله (ع) قال : إن الله تعالی بعث أربعه أملاک فی إهلاک قوم لوط : جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و کرّوبیل (ع) فمرّوا بابراهیم (ع) . . . و کان صاحب أضیاف فشوی لهم عجلًا سمیناً حتی أنضجه ثم قرّبه إلیهم . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: خدای تعالی برای هلاک کردن قوم لوط چهار فرشته فرستاد: جبرئیل، میکائیل، اسرافیل و کرّوبیل. پس بر ابراهیم گذر کردند و ابراهیم مهمانپذیر و مهمان دوست بود. از این رو گوساله فربهی برایشان بر آتش نهاد تا آن را پخت و نزد آنان آورد ...>.

۱۷ < عن أبی جعفر (ع) قال : . . . قدم الله تعالی رسلًا إلی ابراهیم یبشرونه باسحاق . . . و ذلک قوله : < و لقد جاءت رسلنا ابراهیم بالبشری > ;

از امام باقر(ع) روایت شده است که فرمود: خداوند به سوی ابراهیم مأمورانی فرستاد که او را به [تولد]اسحاق مژده دهند و این است سخن خداوند که فرمود: و لقد جاءت . ..>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱

۲ فرشتگانِ میهمان بر لوط (ع) ، حامل پیامهایی از ناحیه خداوند برای او بودند .

قالوا یلوط إنا رسل ربک

برداشت فوق ، از اینکه فرشتگان خود را به عنوان پیام آوران الهی (رسل ربک) معرفی کردند ، استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۴ - ۱

۱ شعیب (ع) ، از انبیا و فرستادگان الهی است .

و إلی مدین أخاهم شعیبًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۶ - ۱

۱ موسی (ع) از پیامبران الهی است .

و لقد أرسلنا موسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۰ - ۱

۱ موسی (ع) از پیامبران دارای کتاب آسمانی است .

و لقد ءاتینا موسی الکتب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۰ - ۱

۱ پیامبر (ص) فرستاده و رسولی از ناحیه خداوند در میان مردم

أرسلنک فی أُمّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴۳ - ۱

۱ پیامبر (ص) فرستاده و رسولی از ناحیه خداوند

و یقول الذین کفروا لست مرسلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۹ - ۱۲

۱۲- قوم نوح ، عاد و ثمود و اقوام پس از آنان ، پیامبرانی مخصوص به خود داشتند .

ألم یأتکم نبؤا الذین من قبلکم قوم نوح . .. جاءتهم رسلهم

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۲ – ۱۱

۱۱– < . . . قال أبوجعفر (ع) : . . . بعث الله رسلاً إلى إبراهيم . . . فدخلوا عليه ليلاً ففزع منهم و خاف أن يكونوا سُرّاقاً ، قال : فلمّا أن رأته الرسل فزعاً وجلاً < قالوا سلاماً > . . . < قال إنا منكم وجلون قالوا لاتوجل . . . > . . . ;

از امام باقر(ع) روایت شده است که فرمود: .. خداوند فرستادگانی را به سوی ابراهیم(ع) گسیل داشت ... پس شبانه بر او وارد شدند و او از آنان وحشت کرد و ترسید که دزد باشند. امام فرمود: پس چون فرستادگان آن حضرت را وحشت زده و هراسان دیدند، به او سلام کردند ... او [گفت]: قال إنا منكم وجلون...>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۳ – ۹

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۷ – ۵

۵– برخی از ملائکه ، پیام آوران و مجریان فرمان خداوندند .

فما خطبكم أيّها المرسلون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۸ – ۲

۲– اجرای فرمان های خداوند از وظایف و مسؤولیت های فرشتگان

قالوا إنا أُرسلنا إلى قوم مجرمين

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۹ – ۲

۲– مأموران الهی ، خاندان لوط (ع) را از عذاب نازل شده بر قوم وی نجات دادند .

إنا أُرسلنا إلى قوم مجرمين . إلاّ ءال لوط

إنا لمنجّوهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۳ - ۹

۹- < قال أبوجعفر (ع) [فى قوله : < قالوا بل جئناك بما كانوا فيه يمترون >] : < قالوا بل جئناك بما كانوا فيه > قومك من عذاب الله < يمترون > . . . ;

از امام باقر(ع) روايت شده است که فرمود: [فرستادگان خدا] گفتند: [ما قوم ناشناس نيستيم]; بلکه نزد تو آمديم تا عذاب الهى را که قوم تو در آن ترديد مى کردند بياوريم . ..>.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - مريم - ۱۹ - ۱۹ - ۱

۱- مأمور ويژه الهى در پاسخ به نگرانى مريم (س) خود را به او شناساند و فرستاده خدا بودن خود را به او ابلاغ کرد .

قالت إنّى أعوذ . .. قال إنّما أنا رسول ربّك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - مريم - ۱۹ - ۵۱ - ۶

۶- حضرت موسى (ع) برگزيده خداوند و داراى مقام رسالت و نبوت بود .

إنّه كان مخلصًا و كان رسولاً نبيًّا

فرق <رسول> و <نبىّ> اين است که هر کس رسالت الهى دارد <نبىّ> نيز مى باشد، زيرا <نبىّ> يعنى داراى خبر، ولى ممکن است کسى نبىّ باشد، اما به سوى شخصى يا قومى ارسال نشده و حامل رسالت الهى نباشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۲۵ - ۱

۱- رسولانى چند قبل از پيامبراسلام (ص) ، به رسالت برانگيخته بوده اند

.

و ما أرسلنا من قبلک من رسول

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۵۲ – ۱

۱ – پیامبران الهی دو دسته اند : رسول و نبی

و ما أرسلنا من قبلک من رسول و لانبیّ إلاّ إذا تمنّی ألقی الشیطن فی أُمنیّته

<تمنّی> (مصدر <تمنّی>) هر گاه به کتاب و مانند آن اضافه شود، به معنای تلاوت و قرائت است. <تمنّی الکتاب>; یعنی، نوشته را خواند(مختار الصحاح). مفعول <تمنّی> در آیه بالا، حذف شده است و تقدیر آن به قرینه جمله <ثمّ یحکم اللّه آیاته>، <إذا تمنّی آیاتنا> می باشد. <إلقاء> (مصدر <ألقی>) هرگاه با <فی> به کار رود، به معنای وضع و نهادن می آید. بنابراین معنای جمله فوق چنین می شود: ما هیچ رسول و پیامبری را پیش از تو نفرستادیم، مگر این که هرگاه آیات ما را خواند، شیطان در تلاوت او شبهه ای انداخت.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۲۳ – ۱،۲

۱ – نوح (ع) ، از رسولان الهی بود .

و لقد أرسلنا نوحًا

۲ – نوح ، نخستین فرستاده خدا به سوی جامعه بشری

و لقد أرسلنا نوحًا إلی قومه

با توجه به این که در آیات پیشین، بحث با چگونگی خلقت انسان شروع شده بود و در ادامه آن، به اسرار نهفته در موجودات طبیعت اشاره گشته بود، ذکر حضرت نوح(ع) به عنوان فرستاده خدا به سوی خلق، می تواند رساننده مطلب بالا باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۴۵ – ۱

۱ – موسی و هارون

(ع) ، دو پیام آور الهی

ثمّ أرسلنا موسی و أخاه هرون بأیتنا و سلطن مبین

<آیه> (مفرد <آیات>) به معنای نشانه است و <سلطان> مرادف حجت و <مبین> (از <إبانه>) به معنای روشن و آشکار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷ - ۷

۷ مشرکان صدراسلام ، معتقد بودند که تنها فرشتگان می توانند واسطه میان خدا و بشر باشند و نه انسان .

قالوا . .. لولا أُنزل إلیه ملک فیکون معه نذیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۵ - ۱

۱ - صالح (ع) ، رسول و فرستاده خدا به سوی قوم ثمود

و لقد أرسلنا إلی ثمود . .. صلحًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۴ - ۱

۱ - لوط (ع) ، از پیامبران الهی و ادامه دهنده خط رسالت

و لقد أرسلنا إلی ثمود أخاهم صلحًا . .. و لوطًا

کلمه <لوطاً> می تواند عطف به <صالحاً> و به تقدیر <و أرسلنا لوطاً> باشد. هم چنین می تواند مفعول برای فعل محذوف و به تقدیر <و اذکر لوطاً> باشد. برداشت یاد شده بر پایه احتمال نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۵ - ۸

۸ - پیامبر (ص) فرستاده ای از جانب خداوند

و ما كنت ثاويًا فى أهل مدين . .. و لكنّا كنّا مرسلين

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۴ – عنكبوت – ۲۹ – ۱۴ – ۱

۱

- نوح (ع) ، فرستاده خداوند برای هدایت قوم خود بود .

و لقد أرسلنا نوحًاإلی قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۸ - ۱

۱ - حضرت لوط (ع) ، پیامبری فرستاده شده از جانب خداوند

و لقد أرسلنا نوحًا . .. و إبرهیم ... و لوطًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳۱ - ۷

۷ - فرستادگان خدا ، برای هلاکت قوم لوط خود ، مباشرِ در آن بودند .

و لمّا جاءت رسلنا إبرهیم . .. قالوا إنّا مهلکوا أهل هذه القریه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۵ - ۱

۱ - حضرت محمد (ص) ، فرستاده ای از سوی خداوند برای مردم است .

یأیّها النبیّ إنّا أرسلنک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱ - ۸

۸ - ملائکه ، رسولان و کارگزاران خداوند در امور تکوین و تشریع جهان اند .

جاعل الملئکه رسلاً

اطلاق کلمه <رُسلاً> می رساند که قلمرو رسالت فرشتگان، شامل تمامی امور تکوین و تشریع می شود و اختصاص به امور تشریعی (همچون ابلاغ وحی و دین به پیامبران) ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۴ - ۱

۱ - پیامبراسلام (ص) فرستاده خداوند برای مردمان

إنّا أرسلنک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۷۱ - ۱۳

۱۳ - فرستادگان الهی ، با در دست داشتن وحی الهی

در قالب عبارت های قابل تلاوت در میان مردم ، مبعوث می شدند .

ألم یأتکم رسل منکم یتلون علیکم ءایت ربّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۲۲ – ۱،۲

۱ – جوامع و امت های پیشین ، برخوردار از فرستادگان الهی با پیام ها و دلایل روشن

ذلک بأنّهم کانت تأتیهم رسلهم بالبیّنت

۲ – فرستادگان الهی ، ارائه دهنده دلایل روشن و بی ابهام برای اثبات رسالت خویش

کانت تأتیهم رسلهم بالبیّنت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۲۳ – ۱

۱ – حضرت موسی (ع) از رسولان الهی بود .

و لقد أرسلنا موسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۵۰ – ۴

۴ – رسالت فرستادگان الهی ، متکی بر دلایل و براهین روشن و بی ابهام برای همگان بود .

قالوا أَوَ لم تک تأتیکم رسلکم بالبیّنت قالوا بلی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷۸ – ۱،۲،۳،۴

۱ – خداوند ، پیش از بعثت پیامبراسلام (ص) ، رسولانی بسیار فرستاده است .

و لقد أرسلنا رسلاً من قبلک

تنکیر <رسلاً> برای بیان تکثیر است.

۲ - رسولان الهی ، انسان هایی بزرگ و برجسته

و لقد أرسلنا رسلاً

تنکیر <رسلاً> می تواند برای افاده تعظیم باشد.

۳ - خداوند ، تنها سرگذشت برخی از رسولان را برای پیامبر اسلام (ص) بازگو کرده و برخی دیگر را نقل نکرده است .

رسلاً من قبلک منهم من قصصنا علیک و منهم من لم نقصص علیک

۴ - در قرآن ،

تنها سرگذشت برخی از فرستادگان الهی بازگو شده است .

رسلاً من قبلک منهم من قصصنا علیک و منهم من لم نقصص علیک

برداشت یاد شده مبتنی بر این احتمال است که مقصود از آیه شریفه، نقل داستان های پیامبران در قرآن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۸۳ - ۱،۲

۱ - جوامع وامت های پیشین ، برخوردار از فرستادگان الهی ، با پیام ها و دلایل روشن

فلمّا جاءتهم رسلهم بالبیّنت

۲ - رسولان الهی ، ارائه دهنده دلایل روشن و بی ابهام برای اثبات رسالت خویش

فلمّا جاءتهم رسلهم بالبیّنت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۴ - ۲

۲ - فرستادگان الهی (هود و صالح) ، مبلغ توحید در میان قوم عاد و ثمود

إذ جاءتهم الرّسل . .. ألاّ تعبدوا إلاّ اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۱۳ - ۵

۵- رسالت فرستادگان الهی ، همراه با دلایل روشن و قانع کننده

أنّی لهم الذکری و قد جاءهم رسول مبین

<إبانه> (مصدر <مبین>) دو کاربرد دارد: لازم و متعدی. <مبین> در کاربرد لازم به معنای روشن و در استعمال متعدی به معنای روشنگر است. برداشت یاد شده براساس احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۱

۱- محمد (ص) ، رسول خدا و پیامدار از جانب او

محمّد رسول اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۸ - ۲

۲ - موسی (ع

) ، رسول الهی

و فی موسی إذ أرسلنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۷ - ۲

۲ - حضرت محمد (ص) ، رسول و فرستاده خداوند است .

ءامنوا باللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۸ - ۴

۴ - حضرت محمد (ص) ، رسول و فرستاده خداوند است .

و الرسول یدعوکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۵ - ۱

۱ - تاریخ بشر ، شاهد برانگیخته شدن انسان های پیام آور از سوی خداوند

لقد أرسلنا رسلنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۶ - ۱

۱ - نوح و ابراهیم (ع) ، از رسولان الهی

و لقد أرسلنا نوحًا و إبرهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۸ - ۲

۲ - حضرت محمد (ص) ، رسول خدا و پیام آور او است .

اتّقوا اللّه و ءامنوا برسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۹ - ۴

۴ - حضرت محمد (ص) ، رسول خدا و پیام آور از جانب او

و معصیت الرسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۲ - ۲

۲ - حضرت محمد (ص) ، رسول خدا و پیام آور از جانب او بود .

یأیّها الذین ءامنوا إذا نجیتم الرسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۳ - ۱۱

۱۱ - حضرت محمد (ص) ، رسول خدا و پیام آور از جانب او

و أطیعوا اللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۰ - ۳

۳ - حضرت محمد (ص) ، رسول و پیام آور از جانب خداوند

یحادّون اللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۲ - ۷

۷ - حضرت محمد (ص) ، رسول و پیام آور از جانب خداوند

من حادّ اللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۹ - ۱

۱ - حضرت محمد (ص) ، فرستاده خداوند است .

هو الذی أرسل رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۱ - ۴

۴ - حضرت محمد (ص) ، رسول خدا و پیام آور از جانب او

تؤمنون باللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۲ - ۱

۱ - حضرت محمد (ص) ، رسول خدا و مبعوث شده از جانب او

هو الذی بعث فی الأُمّیّن رسولاً منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۶

۶ - حضرت محمد (ص) ، رسول خدا و پیام آور از جانب او

و اللّه یعلم إنّک لرسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۵ - ۴

۴

- حضرت محمد (ص) رسول خدا و پیام آور از جانب او

یستغفر لکم رسول اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۷

۷ - حضرت محمد (ص) رسول خدا و پیام آور از جانب او

علی من عند رسول اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۴۰ - ۳

۳ - پیامبراکرم (ص) ، رسولی گرامی و فرستاده ای بزرگوار از سوی خداوند

إنّه لقول رسول کریم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۱ - ۱

۱ - حضرت نوح (ع) ، از رسولان الهی

إنّا أرسلنا نوحًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۱۵ - ۳،۴

۳ - خداوند ، همانند رسول گرامی اسلام ، پیامبری به سوی فرعون گسیل داشت .

کما أرسلنا إلی فرعون رسولاً

۴ - حضرت محمد (ص) و موسی (ع) ، از رسولان الهی

إنّا أرسلنا إلیکم رسولاً . .. کما أرسلنا إلی فرعون رسولاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۱ - ۳

۳ - فرشتگان وحی ، پیام آوران نیکی ها و ارزش ها از سوی خداوند

و المرسلت عرفًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۱۹ - ۲،۴

۲ - خداوند برای ابلاغ قرآن ، فرستاده ای را به سوی پیامبر (ص) گسیل داشت .

إنّه لقول رسول

ضمیر <إنّه> به قرینه سیاق آیات به

قرآن برمی گردد. مراد از <رسول> به قرینه مقابله این آیه با جمله <و ما هو بقول شیطان> در آیات بعد مأمور ابلاغ قرآن به پیامبر(ص) است که در بعضی از سوره ها، جبرئیل عهده دار این وظیفه معرفی شده است.

۴ - جبرئیل ، دارای ویژگی ها و رفتاری پسندیده و فرستاده ای بزرگوار برای ابلاغ قرآن

رسول کریم

<کرم> واژه ای است که در مورد زیبایی های والا و کارهای پسندیده کاربرد دارد. (مفردات راغب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۳ - ۱

۱ - حضرت صالح (ع) ، رسول خدا و پیامبر قوم ثمود بود .

فقال لهم رسول اللّه

ذکر وصف <رسالت> به جای نام صالح(ع) تأکید بر الهی بودن گفته های آن حضرت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۲ - ۴

۴ - فرستاده خدا بودن ، دلیل بیّنه بودن پیامبران است .

حتّی تأتیهم البیّنه . رسول من اللّه

آثار اذیت رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۵ - ۱۸

۱۸ - اذیت و آزار رسولان و برگزیدگان الهی ، مایه محروم شدن از هدایت او است .

لم تؤذوننی . .. و اللّه لایهدی القوم الفسقین

اتمام حجت رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۰ - ۶

۶ - کیفر الهی کافران دوزخی ، پس از ابلاغ پیام الهی و اتمام حجت از سوی رسولان است .

أَوَلم تک تأتیکم رسلکم بالبیّنت قالوا بلی

استقامت رسولان خدا

جلد

- نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۱۱ – ۵

۵- حاملان رسالت الهی ، برای انجام رسالت خویش لازم است مشکلات و ناملایمات آن را تحمل کنند .

و ما یأتیهم من رسول إلّا کانوا به یستهزءون

از اینکه خداوند، به جای پاسخ گویی مستقیم به برخوردهای مشرکان، به نوع برخورد مردم با پیامبران گذشته می پردازد، احتمالاً به این خاطر است که گوشزد کند که رسالت مداری دارای چنین مشکلاتی است و باید آن را تحمل کرد.

پرسش درباره رسولان خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۵۰ – ۱

۱ – پرسش نگهبانان جهنم از دوزخیان ، درباره آمدن فرستادگان الهی همراه با دلایل و برهان های روشن برای ایشان

قالوا أَوَ لم تک تأتیکم رسلکم بالبیّنت

پیشینه کفر به رسولان خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – بینه – ۹۸ – ۴ – ۷

۷ – توجّه به سابقه دار بودن امتناعِ کفرپیشگان از پذیرش فرستادگان الهی و کتاب های آسمانی ، تسلّابخش پیامبر (ص)

لم یکن . .. منفکّین ... و ما تفرّق الّذین أُوتوا الکتب إلّا من بعد ما جاءتهم ال

تعالیم رسولان خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷۰ – ۳

۳ – فرستادگان الهی ، علاوه بر داشتن کتاب آسمانی ، دارای رهنمود ها و دریافت کننده الهام های خاصی از جانب خداوند بودند .

بالکتب و بما أرسلنا به رسلنا

در صورتی که مقصود از <کتاب> جنس کتاب و مجموعه کتاب های آسمانی باشد; مراد از

<بما أرسلنا به رسلنا> رهنمودهای پیامبران و یا الهام های الهی به آنان جدا از کتاب آسمانی خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶۳ - ۱۲

۱۲ - پیام رسولان الهی ، رعایت تقوا و اطاعت از آنها است .

فاتّقوا اللّه و أطیعون

تعداد رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۷۵ - ۹

۹ - < عن أبی ذر (رحمه اللّه علیه) قال : قال رسول اللّه (ص) . . . النبیون مأه ألف و أربعه و عشرون ألف نبیّ ، قلت : کم المرسلون منهم ؟ قال ثلاثمأئه و ثلاثه عشر . . . ;

ابوذر رحمه اللّه علیه گوید: رسول خدا(ص) فرمود: . ..پیامبران ۱۲۴ هزار نفرانـد. گفتم: چند نفر از آنان رسول بودند؟ فرمود: ۳۱۳ نفر...>.

تهمت به رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۲ - ۱

۱ - تکذیب و اتهام ، شیوه همیشگی اقوام و جوامعِ کفرپیشه و شرک آلود در برابر فرستادگان الهی

کذلک ما أتی الذین من قبلهم من رسول إلّا قالوا ساحر أو مجنون

تهمت جادوگری به رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۲ - ۴

۴ - اتهام سحر و جنون ، موضع همیشگی کافران در برابر رسولان الهی

ما أتی الذین . .. إلّا قالوا ساحر أو مجنون

تهمت جنون به رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات

- ۵۱ - ۵۲ - ۴

۴ - اتهام سحر و جنون ، موضع همیشگی کافران در برابر رسولان الهی

ما أتی الذین . .. إلاّ قالوا ساحر أو مجنون

دشمنان رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۸ - ۱

۱ - خداوند ، دشمن کسانی است که با او و فرشتگان و رسولانش ، دشمنند .

من کان عدواً للّه و ملئکته و رسله . .. فإن اللّه عدو للکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۲ - ۶

۶ - آمادگی شقی ترین فرد قوم ثمود ، برای مقابله با رسول الهی ، نمودار طغیانگری و مصداق بارز تکذیب گری آنان بود .

کذّبت ثمود بطغویها . إذ انبعث أشقیها

<إذ>، ظرف برای <کذّبت> و بیانگر زمان تکذیب قوم ثمود است; یعنی، زمانی تکذیب گری و طغیان گری قوم ثمود عملی شد که شقی ترین فرد آنان تحریک شد.

رسالت رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۵ - ۲

۲ - نوشتن قرآن در صفحه های پاکیزه و با عظمت ، رسالت الهی بر عهده سفیران متعدد

بأیدی سفره

<سفره> یا به معنای نویسندگان است و یا رسولان. در کتب لغت درباره این کلمه چنین آمده است: <سفر> [در تمام مشتقاتش] بر مکشوف و آشکار شدن دلالت دارد و <سَِفْر>; یعنی، کتابت و <سفره>; یعنی، نویسندگان; آنها را از آن

جهت به این نام نامیدند که کتابت، آشکار سازنده چیزی است که مورد نیاز از نوشته است (مقاییس اللغه). کلمه <سفیر> بر رسول نیز اطلاق

می شود; زیرا او مأموریت خود را آشکار می سازد (تاج العروس). جمع <سفیر>، گرچه <سفراء> است; ولی از آنجا که در لسان العرب، کلمه <سفره> بر فرشتگانی که بین خدا و پیامبران او سفارت (رسالت) دارند، اطلاق شده است، می توان گفت: <سفره>، به معنای <سفراء> نیز استعمال شده است.

روش تبلیغ رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۲ - ۳

۳ - تلاوت آیات الهی برای مردم ، شیوه تبلیغ رسولان و پیامبران

و ما أرسلنا من قبلک من رسول و لانبیّ إلاّ إذا تمنّی . .. فی أُمنیّته

زمینه تکذیب رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۲ - ۵

۵ - شقاوت افزون تر ، مایه آمادگی بیشتر برای طغیان در برابر رسولان الهی و تکذیب آنان

بطغویها . إذ انبعث أشقیها

طغیان علیه رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۲ - ۳،۵

۳ - قوم ثمود ، وادار سازنده شقی ترین فرد خود ، به طغیان در برابر فرستاده الهی

انبعث أشقیها

<انبعاث>، تأثیرپذیری از <بعث> و ارسال دیگران است و نشان می دهد که فرد <اشقی>، از سوی دیگران تحریک شده بود. ظرف بودن <إذ انبعث...> برای آیه قبل و نیز ضمیرهای جمع در <فعقروها> و <بذنبهم> (در آیات بعد) بیانگر این است که قوم ثمود، محرک اصلی بوده اند.

۵ – شقاوت افزون تر ، مایه آماد گی بیشتر برای طغیان در برابر رسولان الهی و تکذیب آنان

بطغویها . إذ انبعث أشقیها

علم غیب رسولان خدا

جلد – نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲۷ - ۱،۲،۳

۱ - خداوند هیچ کس را جز کسانی که از آنان راضی و خشنود باشد (رسولان) از علم غیب خود آگاه نمی سازد .

إلاّ من ارتضی من رسول

<من> در <من رسول> برای تبیین <من ارتضی> است.

۲ - امکان آگاه شدن رسولان الهی ، از علم غیب و امور پنهانی به وسیله وحی و الهام خداوند

فلایظهر علی غیبه أحدًا . إلاّ من ارتضی من رسول

۳ - امکان آگاهی رسولان الهی از زمان برپایی قیامت و نزول عذاب بر کافران ، به وسیله وحی و الهام خداوند

قل إن أدری أقریب ما توعدون . .. إلاّ من ارتضی من رسول

فضایل رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۸ - ۱۵

۱۵ - < عن الرضا (ع) . . . وجه اللّه أنبیاؤه و رسله و حججه (صلوات اللّه علیهم) هم الذین یتوجّه بهم إلی اللّه و إلی دینه و معرفته . . . و قال عزّوجلّ < کلّ شیء هالک إلاّ وجهه > . . . ;

از امام رضا(ع) روایت شده که <وجه اللّه> پیامبران خدا و رسولان و حجت های او هستند که به وسیله آنان به خدا و دین و معرفت او توجه می شود. .. خداوند عزّوجلّ فرموده است: <کلّ شیء هالک إلاّ وجهه>...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۶ - ۳

۳ - سفیران الهی و واسطه های ابلاغ قرآن ،

فرشتگانی ارجمند و درست کاراند .

بأیدی سفره . کرام برره

برداشت یاد شده، براساس معنای سفارت (رسالت) در <سفره> است و به احتمالی که در توضیح ۴ در آیه قبل مطرح شد، نظر دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۱۹ - ۳

۳ - فرستاده خداوند برای ابلاغ قرآن به پیامبر (ص) ، واجد تمام کمالاتی است که برای پیام رسان ضروری است .

رسول کریم

هر چیز که در زمینه مربوط به خود، والا مرتبه باشد با وصف <کَرَم> توصیف می شود. (مفردات راغب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۳۳ - ۲

۲ - تنها فرستادگان الهی ، برای مراقبت از ایمان مردم و تشخیص هدایت و ضلالت آنان ، شایسته اند .

و ما أُرسلوا علیهم حفظین

مجهول بودن فعل <اُرسلوا>، گویای آن است که تنها کسانی می توانند مراقب مردم باشند که رسالتی برعهده آنان نهاده شده باشد. سیاق کلام نشان می دهد که ارسال، باید از جانب خداوند باشد.

قدرت در رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۱ - ۵

۵ - نیرومندی و صلابت ، شرطی ضروری برای رسولان الهی و رهبران مبارزه با طغیانگران است .

أشدّد به أزری

کمال رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۱۹ - ۳

۳ - فرستاده خداوند برای ابلاغ قرآن به پیامبر (ص) ، واجد تمام کمالاتی است که برای پیام رسان ضروری است .

رسول کریم

هر چیز که در زمینه مربوط

به خود، والا مرتبه باشد با وصف <کَرَم> توصیف می شود. (مفردات راغب)

کیفر تکذیب رسولان خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷۲ – ۴

۴ – ستیزه جویی و تکـذیب لجوجانه کتاب های آسـمانی و فرسـتادگان الهی ، موجب انواع گوناگون عذاب (در غل و زنجیر شدن ، سوخته شدن به آب داغ و آتش دوزخ)

الذین یجدلون . .. الذین کذّبوا بالکتب ... إذ الأغلل فی أعنقهم ... ثمّ فی الن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – شمس – ۹۱ – ۱۴ – ۱۱

۱۱ – تکذیب کنندگان رسولان الهی و معجزات آنان ، در معرض گرفتاری به عذاب استیصال

فدمدم علیهم ربّهم بذنبهم

تعبیر <بذنبهم> ضمن بیان علت هلاکت ثمودیان تهدید تمام کسانی است که، به گناه آلوده اند.

مجادله با رسولان خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۷۴ – ۷

۷ جدال و چون و چرا با پیام آوران و مأموران الهی ، به منزله چون و چرا با خداوند است .

یجدلنا فی قوم لوط

چنـان چـه مقصـود از <یجادلنـا>، <یجـادل رسـلنا> باشـد، جمله مـذکور حـاوی این نکته است که جـدال و چـون و چرا با فرستادگان الهی، به منزله جدال با خداوند است.

مسؤولیت رسولان خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۱ - ۵،۶

۵- حاملان رسالت الهی ، برای انجام رسالت خویش لازم است مشکلات و ناملایمات آن را تحمل کنند .

و ما یأتیهم من رسول إلاّ کانوا به یستهزءون

از اینکه خداوند،

به جای پاسخ گویی مستقیم به برخوردهای مشرکان، به نوع برخورد مردم با پیامبران گذشته می پردازد، احتمالاً به این خاطر است که گوشزد کند که رسالت مداری دارای چنین مشکلاتی است و باید آن را تحمل کرد.

۶- حاملان رسالت الهی ، برای موفّقیت در انجام رسالت خویش ، باید به تاریخ انبیا و درس ها و تجربیات آن توجه کامل داشته باشند .

و ما یأتیهم من رسول إلّا کانوا به یستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۳۳ - ۲

۲ - تنها فرستادگان الهی ، برای مراقبت از ایمان مردم و تشخیص هدایت و ضلالت آنان ، شایسته اند .

و ما أُرسلوا علیهم حفظین

مجهول بودن فعل <اُرسلوا>، گویای آن است که تنها کسانی می توانند مراقب مردم باشند که رسالتی برعهده آنان نهاده شده باشد. سیاق کلام نشان می دهد که ارسال، باید از جانب خداوند باشد.

مقامات رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰۶ - ۶

۶- پیامبران و رسولان الهی ، در پیش گاه خداوند ، دارای ارج اند .

جزاؤهم جهنّم بما کفروا و اتخذوا ءایتی و رسلی هزوًا

منشأ تکذیب رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷۰ - ۱

۱ - تکذیب کتاب های آسمانی و فرستادگان الهی ، برخاسته از روح ستیزه جویی و حق ناپذیری است .

ألم تر إلی الذین یجدلون . .. الذین کذّبوا بالکتب و بما أرسلنا به رسلنا

جمله <الذين كذّبوا بالكتاب . ..> بدل براى <الذين يجادلون...> مى باشد. در

واقع تکذیب کنندگان همان مجادله گران اند که از سر لجاجت به تکذیب آیات الهی می پردازند.

ناپسندی اذیت رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۵ - ۷

۷ - آزار دادن رسولان و برگزیدگان الهی ، امری بس زشت و ناپسند

لم تؤذوننی و قد تعلمون أنّی رسول اللّه إلیکم

نقش رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۰ - ۲

۲ رسولان الهی حجتهای خداوند بر جن و انس هستند.

یمعشر الجن و الإنس ألم یأتکم رسل منکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۵ - ۸

۸- مجازات نکردن انسان ها ، قبل از برانگیختن رسولان و اتمام حجت با آنها ، از سنت های الهی است .

و ما کنّا معذّبین حتی نبعث رسولاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۴ - ۲

۲ - ره یابی جوامع بشری به هدایت ، در گرو وجود هدایت گرانی برانگیخته شده از جانب خداوند

ثمّ أرسلنا رسلنا تترا

آمدن پی در پی پیامبران نشانگر آن است که بشر تنها با اتکا به دانش و اندیشه خود قادر به پیمودن راه هدایت نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۵۱ - ۱،۷

۱ - گفتو گوی خداوند با بشر ، تنها از طریق وحی ، یا از ورای حجاب و یا از طریق پیک صورت می گیرد .

و ما کان لبشر أن یکلّمه اللّه إلاّ وحیًا . .. أو یرسل رسولاً

۷

- بعثت رسولان و پیامبران ، یکی از راه های گفتوگوی خداوند با انسان ها

أو یرسل رسولاً

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که فرستادن رسول غیر از وساطت فرشتگان در ابلاغ وحی بوده و <فیوحی> نظر به ابلاغ وحی داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۶ - ۱۵

۱۵ - فرستادن رسولان از سوی خداوند ، جلوه ای از ربوبیت او بر جهان هستی است .

فقال إنّی رسول ربّ العلمین

از اضافه <رسول> به <ربّ العالمین>، مطلب بالا قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۷

۷- وصول قوانین و پیام های الهی به خلق ، از طریق وسایط برگزیده او

أرسل رسوله بالهدی و دین الحقّ . .. محمّد رسول اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۵ - ۳

۳ - محدود بودن ثبت و ابلاغ قرآن به سفیران خداوند ، تضمین کننده پاکی و پیراستگی آن از هرگونه خطا و باطل

مطهّره . بأیدی سفره

عبارت <بأیدی سفره>، ممکن است متعلق به <مطهّره> باشد; بر این اساس عامل تطهیر قرآن از خطا و باطل، آن است که تنها دستان سفیران الهی آن را ثبت و ابلاغ می کند و دیگران از دسترسی به آن ناتوان اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۲ - ۳

۳ - رسولان الهی ، خود برهانی روشن بر حقانیّت مکتب خویش اند .

البیّنه . رسول من اللّه

وحی به رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷۰ - ۳

۳ - فرستادگان الهی ، علاوه بر داشتن کتاب آسمانی ، دارای رهنمود ها و دریافت کننده الهام های خاصی از جانب خداوند بودند .

بالکتب و بما أرسلنا به رسلنا

در صورتی که مقصود از <کتاب> جنس کتاب و مجموعه کتاب های آسمانی باشد; مراد از <بما أرسلنا به رسلنا> رهنمودهای پیامبران و یا الهام های الهی به آنان جدا از کتاب آسمانی خواهد بود.

ویژگیهای رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۲ - ۳

۳ - شناخته بودن رسول برای مردم و آشنا بودن او با مسائل آنان ، از ویژگی های پیامبران الهی

فأرسلنا فیهم رسولاً منهم

هدایتگری رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۳۳ - ۲

۲ - تنها فرستادگان الهی ، برای مراقبت از ایمان مردم و تشخیص هدایت و ضلالت آنان ، شایسته اند .

و ما أُرسلوا علیهم حفظین

مجهول بودن فعل <اُرسلوا>، گویای آن است که تنها کسانی می توانند مراقب مردم باشند که رسالتی برعهده آنان نهاده شده باشد. سیاق کلام نشان می دهد که ارسال، باید از جانب خداوند باشد.

رسوم از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رسوم

آثار پیروی از رسوم جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۴ - ۱۱

۱۱ - پیروی از سنت های جاهلی ، عامل اصلی ایمان نیاوردن کافران و موضع گیری در برابر پیامبران

إنّا وجدنا ءاباءنا علی أمّه . .. قالوا إنّا بما أرسلتم به کفرون

آثار تعصب بر رسوم جاهلیت

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۸ - ۴

۴ تعصب بر آیین و سنت های جاهلی نیاکان ، از موانع رشد است .

قالوا أجئتنا لتلفتنا عما وجدنا علیه ءاباءنا

آثار رسوم اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۰ - ۷،۹

۷ - تأثیر آداب و رسوم اقوام در هدایت و یا گمراهی نسل های آنان

قالوا بل نتبع ما ألفینا علیه ءاباءنا

۹ - اصرار مردم عصر بعثت بر شرکورزی و تحریم برخی از حلال ها ، برخاسته از تقلید آنان از نیاکانشان بود .

کلوا مما فی الأرض . .. و إذا قیل لهم اتبعوا ... قالوا بل نتبع ما ألفینا علیه ءاب

از مصادیق مورد نظر برای <ما ألفینا علیه آباءنا> - به قرینه آیه ۱۶۵ و ۱۶۸ - شرکورزی و حرام دانستن برخی از نعمتهای الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۳ - ۴

۴ علم به ارزش ها در نظام کفر ، مقهور عادات و رسوم اجتماعی

و صدّها ما کانت تعبد من دون اللّه

اجتناب از رسوم جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۹ - ۱۲

۱۲ - ترک سنت جاهلی و ورود به خانه های از راه های متعارف آن ، فرمان و توصیه خدا به مسلمانان

لیس البر . .. و أتوا البیوت من أبوبها

ارزش رسوم پیشینیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۹ - ۱۰

۱۰ استناد به سنن پیشینیان

در تعیین ارزشها، مخالف اخلاص در عبودیت خداوند است.

قالوا وجدنا علیها ءاباءنا. .. و ادعوه مخلصین له الدین

استقامت بر رسوم جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۲ - ۶

۶ - تحمّل آداب و رسوم دوران جاهلیت ، بر پیامبر (ص) سنگین و دشوار بود .

وزرك

<وزر>، مطلق است و قابلیت دارد که بر مصادیقی گوناگون از جمله <سنت های سخت دوران جاهلیت> تطبیق یابد. هم چنین می تواند ناظر به تمام مصادیقی باشد که به ذهن خطور می کند.

اشراف فرعون و رسوم نیاکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۸ - ۸

۸ فرعون و اطرافیانش ، قدرت و مکنت خود را ، در دفاع از آیین نیاکانشان می دانستند .

قالوا أجئتنا لتلفتنا عما وجدنا علیه ءاباءنا و تکون لکما الکبریاء فی الأرض

اطاعت از رسوم پیشینیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۶ - ۴

۴ لزوم پیروی از سنن و قوانین صحیح پیشینیان

و یهدیکم سنن الّذین من قبلکم

اهمیت رسوم اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۵ – ۵

۵ – اهمیت آداب اجتماعی در نگاه دین

لاترفعوا أصوتکم . .. و لو أنّهم صبروا ... لکان خیرًا لهم

بدعت رسوم ناپسند

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۸۰ – ۹

۹ ابداع کنندگان سنت های ناروا و اعمال زشت ، مرتکب گناهی بزرگتر و مستحق ملامتی بیشتر

أتأتون

الفحشه ما سبقكم بها من أحد من العلمين

بی منطقی رسوم جاهلیت

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۵ – انعام – ۶ – ۱۳۹ – ۱۰

۱۰ قوانین و مقررات ساختگی مشرکان عصر جاهلی بی پایه و به دور از حکمت و جاهلانه بوده است.

و قالوا ما فی بطون . .. سیجزیهم وصفهم إنه حکیم علیم

جمله <إنه حکیم علیم> به منزله تعریض به کسانی است که بـدون علم و حکمت به جعـل احکام بر اساس تصورات خویش می پردازند، چنانکه مشرکان عصر جاهلیت این چنین بودند.

پیروی از رسوم جاهلیت

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – مجادله – ۵۸ – ۵ – ۲

۲ – تهدید أکید الهی ، به کسانی که به حدود و احکام ظهار تن در ندهند و بر سنت جاهلی پایبند بمانند .

و الذین یظهرون من نسائهم . .. إنّ الذین یحادّون اللّه و رسوله

چنان که قبلاً گفته شد، <ظهار> سنّتی باقی مانده از عرب جاهلی بود. خداوند در آیات پیشـین این سنّت را لغو کرد و برای مرتکبـان آن مجـازات کفّاره تعیین فرمود. بـا توجه به ارتبـاط آیه بالاـ با آیات قبل، آیه شـریفه ناظر به کسانی خواهـد بود که ممکن است همچنان بر آن سنّت غلط پایبند بمانند و حدود الهی را زیر پا بگذارند.

پیروی از رسوم مشرکان

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۵ – انعام – ۶ – ۱۵۰ – ۱۳

۱۳ مؤمنان نباید در افکار و اعمال و سنتها از مشرکان و منکران معاد تقلید کنند.

و لا تتبع أهواء الذین . .. و هم بربهم یعدلون

تبعیت

از رسوم نیاکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۰ - ۴،۵

۴ - التزام به تبعیت از نیاکان و آداب و سنن آنان ، پاسخ مشرکان در برابر دعوت پیامبر به پیروی از احکام خدا

و إذا قیل لهم اتبعوا . .. قالوا بل نتبع ما ألفینا علیه ءاباءنا

<ألفاء> (مصدر ألفینا) به معنای یافتن است.

۵ - تکیه بر آداب و رسوم گذشتگان و اصرار بر رعایت آنها ، از عوامل نپذیرفتن دعوت پیامبر (ص) و پیروی نکردن از قرآن و احکام دین

قالوا بل نتبع ما ألفینا علیه ءاباءنا

تبیین رسوم پیشینیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۶ - ۲،۳،۱۱

۲ اراده خداوند بر تبیین سنت های اقوام گذشته برای مردم

یرید اللّه لیبیّن لکم . .. سنن الّذین من قبلکم

بنابر اینکه <سنن الّذین>، مفعول <لیبیّن> نیز باشد. یعنی هر دو فعل <لیبیّن> و <یهدیکم> از باب تنازع در <سنن> عمل کرده باشند.

۳ بیان احکام از سوی خداوند ، در جهت تبیین سنت های صحیح پیشینیان *

یرید اللّه لیبیّن لکم و یهدیکم سنن الّذین من قبلکم

در برداشت فوق جمله <یهدیکم>، غایت بیان احکام گرفته شده است و با توجه به کلمه <یهدیکم>، مراد از سنّتهای پیشینیان، آداب و احکام صحیح آنان می باشد که خداوند با بیان احکام خویش آنها را به مخاطبان می شناساند.

۱۱ تبیین احکام و ارائه سنن پیشینیان از سوی خداوند ، برخاسته از علم و حکمت او

يريد اللّه . .. و اللّه عليم حكيم

تقليد از رسوم ناپسند

جلد - نام سوره - سوره

- آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۲۸ – ۲،۳

۲ تقلید از سنتهای زشت پیشینیان، امری نکوهیده در بینش الهی

و إذا فعلوا فحشه قالوا وجدنا علیها ءاباءنا

۳ جوامعی که به پندار اجرای فرمان خدا به رسوم نارواى نیاکان خویش پایبندند، جوامعی تحت نفوذ شیاطین می باشند.

إنا جعلنا الشیطین أولیاء للذین لا یؤمنون . .. الله أمرنا بها

جمله <إذا فعلوا . .. > عطف بر <لاـ یؤمنون> است و در حقیقت صله برای <الـذین> می باشـد. یعنی: إنا جعلنا الشیاطین أولیاء للذین إذا فعلوا فاحشه ... .

رسوم اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۱۵ – ۹

۹ – رعایت حال پدر و مادر و معاشرت با آنان ، در هر منطقه ای ، بسته به رسوم متفاوت آن جا است .

و صاحبهما فی الدنیا معروفًا

<معروفاً> صفت برای مفعول مطلق محذوف فعلِ <صاحِبْ> است و مراد از آن، چیزی است که به خوبی و نیکی در میان مردم شهرت دارد.

رسوم اقوام پیشین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۴۳ – ۱۲

۱۲ – تعالیم قرآن کریم ، با آیین و سنت های ماندگار از گذشتگان مشرکان ، در تعارض آشکار است .

و إذا تتلی علیهم ءایتنا . .. قالوا ما هذا إلّا رجل یرید أن یصدّکم عمّا کان یعب

رسوم بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۷۵ - ۷

۷ < عن أبی عبدالله (ع) [فی قوله تعالی] : < جزاؤه من وجد

فی رحله فهو جزاؤه > : یعنون السنّه التی تجری فیهم أن یحبسه . . . ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خدا که فرموده: <جزاؤه من وجد فی رحله فهو جزاؤه> روایت شده است: مقصود آنان ، سنت جاری بین آنان بوده که او را حبس کند . ..>.

رسوم پسندیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۹ - ۳

۳ به استقبال پدر ، مادر و بستگان رفتن و در خارج شهر به انتظار قدوم آنان ماندن ، رسمی نیکو و از آداب معاشرت است .

فلما دخلوا علی یوسف . .. قال ادخلوا مصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۷۹ - ۳

۳ - باقی ماندن سنت سلام و تحیت بر نوح (ع) ، در میان نسل های پس از آن حضرت برای همیشه تاریخ

و ترکنا علیه فی الأخرین . سلم علی نوح فی العلمین

برداشت یاد شده مبتنی بر این اساس است که جمله <سلام علی نوح. ..> تفسیر برای جمله <و ترکنا علیه...> باشد; یعنی، آنچه برای نوح(ع) برجای گذاشتیم، عبارت است از سنّت سلام و تحیت بر او در میان جهانیان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۰۹ - ۳

۳ - برجای ماندن سنت سلام و تحیت بر ابراهیم (ع) در میان نسل های پس از او

و ترکنا علیه فی الأخرین . سلم علی إبرهیم

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که جمله <سلام علی ابراهیم> تفسیر برای جمله <و ترکنا علیه. ..> باشد;

یعنی، آنچه برای ابراهیم(ع) بر جای گذاشتیم، عبارت است از سنت سلام و تحیت بر او.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲۰ - ۳

۳ - باقی ماندن سنت سلام و تحیت بر موسی و هارون (علیهماالسلام) در میان نسل های پس از ایشان

و ترکنا علیهما فی الأخرین . سلم علی موسی و هرون

برداشت یاد شده مبتنی بر این اساس است که جمله <سلام علی موسی و هارون> تفسیر برای جمله <و ترکنا علیهما. ..> باشد; یعنی، آنچه برای موسی و هارون بر جای گذاشتیم، عبارت است از سنت سلام و تحیت بر ایشان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۳۰ - ۳

۳ - باقی ماندن سنت سلام و تحیت بر الیاس پیامبر ، در میان نسل های پس از او

سلم علی إل یاسین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این دیدگاه است که جمله <سلام علی إل یاسین> تفسیر برای جمله <و ترکنا علیه . ..> باشد; یعنی، آنچه برای الیاس(ع) به جای گذاشتیم، عبارت است از سنت سلام و تحیت بر او.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۸۱ - ۲

۲ - سلام و تحیت بر پیامبران الهی ، امری پسندیده و ارزشمند و سنتی الهی است .

و سلم علی المرسلین

رسوم پیشینیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۴ - ۱۰،۱۱

۱۰ احترام و اهمیت دادن به سنت های پیشینیان از عوامل گرایش جوامع به خرافات

ما جعل اللّه من بحيره

. .. قالوا حسبنا ما وجدنا عليه ءاباءنا

۱۱ وفاداری جوامع به آراء و اندیشه های باطل پیشینیان ، جلوگیر بروز اندیشه های نو و بر حق در میان آنان

و إذا قیل لهم تعالوا . .. قالوا حسبنا ما وجدنا علیه ءاباءنا

رسوم جاهلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۹ - ۱،۳

۱ برخی از مردم عصر جاهلیت خوردن گوشت حیوانی را که با نام خدا ذبح شده باشد حرام می دانستند.

و ما لکم ألا تأکلوا مما ذکر اسم الله علیه

۳ برخی از مسلمانان صدر اسلام تحت تأثیر سنتهای جاهلی و اجتماعی عصر خود بودند.

و ما لکم ألا تأکلوا مما ذکر اسم الله علیه

رسوم جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۹ - ۷،۸،۱۱،۲۴

۷ - ورود از پشت خانه ها و نه از درب های ورودی ، از آداب حج در سنت های مردم عصر جاهلی

و لیس البر بأن تأتوا البیوت من ظهورها

بیان رسم جاهلیت، مبنی بر وارد شدن به خانه از پشت آنها و نه از درب ورودی - پس از ذکر حج - دلالت بر این دارد که سنت یاد شده از آداب حج در زمان جاهلیت بوده است.

۸ - ورود حاجیان به خانه ، از پشت آن و پرهیز از راه های متعارف ، عملی نیکو در دیدگاه مردم عصر جاهلیت

و لیس البر بأن تأتوا البیوت من ظهورها

نفی نیکی از رسم یاد شده (لیس البر)، دلالت می کند که آن رسم در نزد مردم جاهلی، رسمی نیکو و ارجمند بوده است.

۱۱ – مسلمانان

صدر اسلام بر اساس سنت عصر جاهلی ، به هنگام حج از راه های متعارف به خانه ها وارد نمی شدند .

و لیس البر بأن تأتوا البیوت من ظهورها

از اینکه مسلمانان مورد خطاب قرار گرفته انـد، معلوم می شود: گروهی از آنان تا پیش از نازل شدن آیه شریفه، به این سنت پایبند بوده اند.

۲۴ - از امام باقر (ع) درباره آیه < لیس البر بأن تأتوا البیوت من ظهور ها > روایت شده است : انه کان المحرمون لایدخلون بیوتهم من أبواب ها و لکنهم کانوا ینقبون فی ظهر بیوتهم أی فی مؤخر ها نقباً یـدخلون و یخرجون منه فنهوا عن التدین بذلک ;

] در جاهلیت[کسانی که برای مناسک حـج مُحْرم می شدنـد، از درب خانه هایشان وارد آن نمی شدنـد; بلکه از حفره ای که در پشت خانه و در انتهای آن باز می کردند، رفت و آمد می نمودند و خداوند آنان را از پایبندی به این عمل نهی فرمود>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹۴ - ۳

۳ - کافران عصر بعثت نیز به حرمت و قداست ماه های حرام و ممنوعیت جنگ در آنها معتقد بودند .

الشهر الحرام بالشهر الحرام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۰ - ۲

۲ تفاخر به نیاکان پس از مناسک حج ، از سُنن جاهلی

فاذکروا اللّه کذکرکم اباءکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۴ - ۹

۹ سُنّت سوگند بر ترک کار های خیر در عصر

جاهلیّت

و لا تجعلوا اللّه عُرضه لایمانکم اَن تبرّوا و تتقوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۸ - ۲۲

۲۲ جامعه جاهلی عصر بعثت ، هیچ حقی را برای زنان معتبر نمی شمرد .

و لهنّ مثل الذی علیهنّ بالمعروف

با توجّه به اینکه حقوق مردان بر زنان (علیهنّ) را مُسلّم گرفته و در صدد اثبات حقوق زنان بر مردان (لهنّ) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۹ - ۲

۲ نامحدود بودن دفعات طلاق رجعی در جاهلیّت و محدود شدن آن در اسلام

الطّلاق مرّتان

با توجّه به شأن نزول: کان الرجل فی الجاهلیّه اذا طلّق امرأته ثم راجعها قبل ان تنقضی عِدّتها . .. و إن طلقها الف مرّه ... فذکرت ذلک لرسول اللّه (ص) فنزلت: <الطلاق مرّتان ... >. (مجمع البیان، ذیل آیه.)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۲ - ۸

۸ جلوگیری از ازدواج مجدّد زنان مُطلّقه ، از سُنّت های جاهلیّت

و اذا طلّقتم النّساء فبلغن اجلهنّ فلا تعضلوهنّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۸ - ۴

۴ رباخواری از عادات و رسوم جاهلیّت

یا ایّها الّذین امنوا اتّقوا اللّه و ذروا ما بقی من الرّبوا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۷ – ۵

۵ لغو سنّت جاهلی ، در محروم ساختن زنان از ارث

و للنّساء نصیب

مرحوم طبرسی نقل می کند که اعراب در زمان جاهلیت زنان را از ارث محروم می

ساختند و آیه در ردّ چنین روشی نازل شد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۱۹ – ۷

۷ به ارث بردن زنان ، از سنن جاهلی

لا یحلّ لکم ان ترثوا النّساء کرهاً

با توجّه به شأن نزول در مجمع البیان، ذیل آیه.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۲۲ – ۴۸

۴ ازدواج با همسر پدر ، از سنن جاهلی

و لا تنکحوا ما نکح اباءُوکم من النّساء الّا ما قد سلف

۸ تنفرآمیز بودن ازدواج با همسر پدر ، حتی در نظر مردم جاهلی

انّه کان فاحشةً و مقتاً

چون آنان ازدواج با همسر پدر را <نکاح مقت> می نامیدند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۲۳ – ۱۵

۱۵ ازدواج با محارم و جمع بین دو خواهر در ازدواج ، از سنن جاهلی

حرّمت . .. و ان تجمعوا بین الاختین الّا ما قد سلف

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۹۴ – ۲۰

۲۰ کشتار و تعرض نابجا به افراد به خاطر دستیابی به غنیمت ، از روش های ناپسند دوران جاهلیت

و لا تقولوا . .. لست مؤمناً تبتغون عرض الحیوه الدّنیا ... کذلک کنتم من قبل

ظاهراً <کذلک> اشاره است به جمله <تبتغون عرض . .. > بر این اساس، مقصود از <من قبل>، قبل از اسلام، یعنی دوران جاهلیت است که به خاطر مال دنیا، بدون هیچ دلیلی دیگران را می کشتند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء

- ۴ - ۱۲۷ - ۱۳،۲۹

۱۳ بیزاری از ازدواج با دختران یتیم ، از اخلاق و رسوم جاهلی

فی یتمی النساء التی لا تؤتونهن ما کتب لهن و ترغبون ان تنکحوهن

بنابر اینکه پس از <ترغبون> کلمه <عن> مقدر باشد که در این صورت، <رغبت> به معنای اعراض کردن خواهد بود.

۲۹ محرومیت زنان یتیم ، از حق ارث خویش ، در عصر جاهلیت

لا تؤتونهن ما کتب لهن

امام باقر(ع) در مورد <ما کتب لهن> در آیه فوق فرمود: ای من المیراث.

مجمع البیان، ج ۱، ص ۱۸۱; نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۵۷، ح ۵۹۵.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳ - ۹

۹ خوردن مردار ، خون و گوشت خوک ، بردن غیر نام خدا در ذبح ، قربانی برای بت ها و تقسیم گوشت حیوانات با قمار ، از اعمال مردم در جاهلیت

حرمت علیکم . .. و ما ذبح علی النصب و إن تستقسموا بالازلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۰ - ۱،۲

۱ بسیاری از مردمان عصر بعثت ، خواستار داوری پیامبر (ص) بر اساس قوانین جاهلی

افحکم الجهلیه یبغون

۲ بسیاری از مسیحیان و یهودیان ، در صدد جایگزینی گرایش ها و قوانین جاهلی به جای احکام و قوانین الهی

افحکم الجهلیه یبغون

<بغی>، به معنای طلب کردن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۰ - ۲،۶

۲ شراب خواری ، قمار بازی ، گرایش به مظاهر شرک و تفأل های مرسوم در جاهلیت ، کرداری شیطانی است

انما

الخمر . .. من عمل الشیطن

۶ لزوم اجتناب از تفأل ها و استخاره های مرسوم در جاهلیت

و الازلم رجس . .. فاجتنبوه

<ازلـم> به معنـای چوبهـای تیر که در قرعه به کـار می رود نیز آمـده است یعنی سه قطعه چـوبی که بر یکی <افعـل> و بر دیگر <لاتفعل> و سومی بدون نوشته و به اصطلاح پوچ بوده است، در عصر جاهلی به هنگام مسافرت و یا انجام امری مهم با قرار دادن آن چوبها در کیسه و بیرون آوردن یکی از آنها تکلیف خویش رابرای انجام آن امر مشخص می کردند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۰۴ – ۵

۵ کفرپیشگان بدعت گذار ، گرفتار تقلید های کورکورانه از سنت های جاهلی نیاکان خویش اند

قالوا حسبنا ما وجدناعلیه ءاباءنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۳۷ – ۱،۷

۱ فرزند کشی و قربانی برای شریکان پنداری خداوند، از سنتهای زشت مشرکان عصر جاهلیت بوده است.

ساء ما یحکمون. و کذلک زین لکثیر من المشرکین قتل أولدهم

در آیه شـریفه تزیین کشـتن فرزنـدان به <شـرکاء> نسـبت داده نشـده، لـذا محتمل است مراد قربانی کردن فرزندان برای بتها باشد، گر چه اعراب جاهلی به انگیزه های دیگری نیز، مانند فقر، عار از دختر داشتن و . .. فرزندان خود را می کشتند.

۷ فرزندکشی در نظر گروهی از مشرکان عصر جاهلیت، علی رغم نظر بسیاری دیگر، کاری شایسته تلقی نمی شده است.

کذلک زین لکثیر من المشرکین قتل أولدهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶

- ۱۳۸ - ۱،۴،۵

۱ ممنوعیت خوردن برخی از چهارپایان و محصولات زراعی به اعتقاد واهی مشرکان عصر جاهلیت

و قالوا هذه أنعم و حرث حجر لایطعمها إلا من نشاء بزعمهم

<حجر> به معنای منع و ممنوعیت است و مراد از ممنوعیت <أنعام> و <حرث>، به قرینه <لایطعمها>، ممنوعیت خوردن از آنهاست.

۴ مشرکان عصر جاهلیت سوار شدن بر برخی از چهارپایان را حرام می دانستند.

و أنعم حرمت ظهورها

۵ تعمد مشرکان عصر جاهلی به نبردن نام خدا بر بعضی از چهارپایان به هنگام ذبح

و أنعم لایذکرون اسم الله علیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۹ - ۱،۲،۳،۴،۵

۱ مشرکان عصر جاهلی خوردن جنین دامهای وقف شده برای خدا و یا بتها را در صورت زنده بر آمدن بر مردان مجاز و بر زنان حرام می شمردند.

و قالوا ما فی بطون هذه الأنعم خالصه لذکورنا و محرم علی أزوجنا

مراد از <ازواج> به قرینه تقابل آن با <ذکور> مطلق <زن> است نه خصوص همسران

۲ خوردن از دامهایی که به گمان مشرکان عصر جاهلی سهم خدا و یا سهم دیگر معبود بود، از نظر آنان غیر مجاز شمرده می شد.

و قالوا هذه الأنعم و حرث حجر لایطعمها . .. و قالوا ما فی بطون هذه الأنعم خالصه

<هذه الأنعام> اشاره به چهارپایان خاصی است که در آیات پیشین مورد بحث قرار گرفته بود. از این آیه نیز که در مورد جواز خوردن جنین آن حیوانات است، تحریم اصل آن از دیدگاه مشرکان استفاده می شود.

۳ مشرکان عصر جاهلی استفاده از جنین مرده حیوانات وقف شده برای خدا و یا

بتها را برای زنان و مردان مجاز می شمردند.

و محرم علی أزوجنا و إن یکن میته فهم فیه شرکاء

۴ خوردن جنین مرده دام در برخی موارد از نظر مشرکان عصر جاهلی جایز بود.

و إن یکن میته فهم فیه شرکاء

۵ مشرکان عصر جاهلی زن را موجودی پست و مرد را دارای برتری و شرافت بر آنها می دانستند. *

خالصه لذکورنا و محرم علی أزوجنا و إن یکن میته فهم فیه شرکاء

حلیت جنین زنده برای مردان و حلیت جنین مرده برای زنان از دیدگاه مشرکان عصر جاهلیت، حکایت از نگرش آنان به زن دارد. زیرا تنها در صورت مرده به دنیا آمدن جنین خوردن آن را برای زنان مجاز می شمردند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۰ – ۱،۶

۱ کشتن فرزندان (به عنوان قربانی) و تحریم روزیهای خداوند از سنتهای مشرکان عصر جاهلیت

قد خسر الذین قتلوا أولدهم سفها بغیر علم

۶ مشرکان عصر جاهلی به سفاهت خویش در فرزندکشی ناآگاه بودند.

قد خسر الذین قتلوا أولدهم سفها بغیر علم

<باء> در <بغیر علم> به معنای ملابسه و وصف برای <سفها> است. لذا معنی آیه چنین می شود: سفاهتی خالی از علم.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۲ – ۹

۹ مشرکان عصر جاهلیت در اسارت گامها و راههای شیطان بودند.

و قالوا هذه أنعم و حرث حجر . .. کلوا مما رزقکم الله و لا تتبعوا خطوت الشیطن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۳ - ۴،۷

۴ توبیخ خداوند نسبت

به مشركان عصر جاهلى به سبب تحريم بى دليل بعضى از چهارپايان و جنين آنها

قل ءالذكرين حرم أم الأنثيين . .. نبئونى بعلم إن كنتم صدقين

۷ مشركان عصر جاهلى فاقد هر گونه دليل علم آور بر تحريمهاى بى جاى خود بودند.

قل ءالذكرين حرم . .. نبئونى بعلم إن كنتم صدقين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۴ - ۳،۶

۳ مشركان عصر جاهلى بدون دليل به حرمت استفاده از برخى چهارپايان معتقد بودند.

قل ءالذكرين حرم أم الأنثيين أما اشتملت عليه أرحام الأنثيين

در آيه ۱۳۶ و ۱۳۷ به برخى از افترائات مشركان اشاره شده و آيه با <فذرهم و ما يفترون> پايان يافته و آيات بعد در مقام توبيخ و شمارش موارد افترا در اعتقادات مشركان است كه از آن جمله تحريم بى جاست.

۶ تحريم برخى حيوانات از سوى مشركان صدر اسلام، فاقد هر گونه دليل و مستند قابل قبول

قل ءالذكرين حرم . .. نبئونى بعلم ... أم كنتم شهداء

استفهام در آيه براى انكار و يا توبيخ است و مفاد جملات <نبئونى> و <أم كنتم . .. > نيز نفى وجود دليل بر مدعاهاى مشركان است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۰ - ۵

۵ اگر مشركان بر تحريمهاى ادعايى خود گواه و دليلى نيز بياورند، ساختگى و بى اساس است.

قل هلم . .. فإن شهدوا فلا تشهد معهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۱ - ۱۸

۱۸ رواج كشتار فرزندان به سبب فقر و تنگدستى در عصر

جاهلی

و لاتقتلوا أولدكم من إملق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳۷ - ۱،۷،۸،۱۱

۱ جا به جا کردن ماه حرام و ماه حلال (انتقال دادن حرمت ماه محرم به ماه صفر و حلیت ماه صفر به محرم) از کار های نادرست عرب های جاهلی

إنما النسیء زیاده فی الکفر

برای عربهای جاهلی که با داشتن خوی جنگ طلبی و غارتگری، تحمل ترک جنگ در سه ماه متوالی (ذیقعده، ذیحجه و محرم) بسیار شاق و دشوار بود، به زعم خود، ماههای محرّم و صفر را پس و پیش می کردند; یعنی، در ماه محرّم الحرام می جنگیدند و در ماه صفر متارکه جنگ داشتند; سال بعد دوباره محرّم را به جای خود بر می گرداندند و به این کار <نسیء> (تأخیر انداختن) می گفتند.

۷ پایبندی عرب های جاهلی به تعداد ماه های حرام ، علی رغم جا به جا کردن آنها

لبواطئوا عده ما حرّم اللّه

۸ نتیجه جا به جا شدن ماه های حرام از سوی عرب های جاهلی ، چیزی جز حلال شمردن حرام الهی نبود .

فیحلوا ما حرّم اللّه

۱۱ < نسیء > ، (جا به جا کردن ماه های حلال و حرام) ، از اعمال زشت عرب های جاهلی و کاری پسندیده و زیبا در دیدگاه آنان

إنما النسیء زیاده فی الکفر . .. زین لهم سوء أعملهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۵۸ - ۴

۴- رسم مژده دهی به هنگام تولد فرزند در میان عرب های جاهلی

و إذا بشّر أحدهم بالأُنثی

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۵۹ - ۱،۳،۱۱

۱- متواری و مخفی شدن مشرکان دختردار شده در دوران جاهلیت ، به خاطر شدت ناراحتی ناشی از خبر دختردار شدن

و إذا بشّر أحدهم بالأُنثی . .. یتوری من القوم من سوء ما بشّر به

۳- مردسالاری ، در دوران جاهلی بر خانواده ها سایه افکنده بود .

و إذا بشّر أحدهم بالأُنثی ظلّ وجهه . .. یتوری من القوم من سوء ما بشّر به أیمسکه

۱۱- تصمیم مشرکان به نگهداری ذلیلانه نوزادان دختر و یا در گور کردن آنان ، تصمیمی بس ناروا و زشت

أیمسکه علی هون أم یدسّه فی التراب ألا ساء ما یحکمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۰ - ۱

۱- ایمان نداشتن به عالم آخرت ، زمینه ساز دخترکشی مشرکان عصر جاهلی

و إذا بشّر أحدهم بالأُنثی . .. یتوری من القوم ... أم یدسّه فی التراب ... للذین ل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۲ - ۲

۲- مشرکان دوران جاهلی ، از دختردار شدن نفرت داشتند .

و یجعلون لله البنت . .. و إذا بشّر أحدهم بالأُنثی ظلّ وجهه مسودًّا و هو کظیم ..

مراد از <ما> در <ما یکرهون> به قرینه آیه <و یجعلون لله البنات> (۵۷) می تواند <بنات> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۱ - ۲

۲- ترس از فقر و ناداری ، عامل روی آوردن اعراب جاهلی به کشتن فرزندان خود

و لاتقتلوا أولدكم خشيه إملق

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۲ – ۵

۵- زنا ، عملی شایع و رایج در میان اعراب جاهلی [پیش از اسلام]

و لاتقربوا الزنی إنه كان فحشه و ساء سبیلاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۴ – ۹

۹- تصرف بی جا در اموال یتیمان و حیف و میل آنها ، امری رایج و شایع در میان اعراب جاهلی

و لاتقربوا مال الیتیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۲۸ – ۱۴

۱۴ – حرمت استفاده از گوشت قربانی ، پندار باطل عرب های جاهلی

فكلوا منها

تجویز استفاده از گوشت قربانی، ناظر به پندار باطل عرب های جاهلی است كه استفاده از آن را حرام می دانستند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۳۰ – ۱۲،۱۷

۱۲ – آمیختگی مراسم حج و قربانی ، با مظاهر شرك و بت پرستی در عصر جاهلیت

و أُحلّت لكم الأنعم إلاّ ما یتلی علیكم فاجتنبوا الرجس من الأوثن

۱۷ – وجود شعار های شرك آمیز و ضد توحیدی در مراسم حج عصر جاهلیت

و اجتنبوا قول الزور

<زور> به معنای باطل و اضافه در <قول الزور> اضافه بیانیه است; یعنی، از سخنانی كه باطل و یاوه است، دوری كنید. با

توجه به این که آیه مورد بحث از جمله آیات مربوط به حج است. می توان گفت که مراد از <سخن یاوه> در این جا شعارهای شرک آمیزی بود که مشرکان در مراسم حج و احتمالاً به هنگام ذبح قربانی بر پای بت هایشان

که در منا نصب کرده بودند سرمی دادند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۳۶ – ۱۱

۱۱ – حرمت استفاده از گوشت قربانی ، پندار عرب عصر جاهلیت

فإذا وجبت جنوبها فكلوا منها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۲۷ – ۷

۷ – ورود ناگهانی و بدون سلام کردن و اذن خواستن ، به محل سکونت و خانه یکدیگر ، از رسوم و اخلاق جاهلیت پیش از اسلام بود .

لاتدخلوا بيوتًا غير بيوتكم حتّى تستأنسوا و تسلّموا على أهلها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۳ – ۲۴،۳۹

۲۴ – واداشتن کنیزان به فحشا و خودفروشی جهت کسب در آمد و رفاه بیشتر ، امری رایج در جاهلیت

و لاتكرهوا فتيتكم على البغاء . .. لتبتغوا عرض الحيوه الدنيا

۳۹ < عن على ابن أبى طالب (ع) فى قوله : < و لاـتكرهوا فتيـاتكم على البغاء > قال : كان أهل الجاهليه يبغين إمائهم فنهوا عن ذلك فى الإسلام ;

حضرت علی بن ابی طالب(ع) درباره سخن خدا <و لاتکرهوا فتیاتکم علی البغاء> فرمود: اهل جاهلیت کنیزان خود را به زنا وادار می کردند. سپس در اسلام از این کار نهی شدند>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۶۱ – ۳۸

۳۸ – < عن أبى جعفر (ع) فى قوله < ليس على الأـعمى حرج و لاـ على الأعرج حرج و لا على المريض حرج > وذالك أن

أهل المدينه قبل أن

يسلّموا كـانوا يعزلون الأعمى و الأعرج و المريض و كـانوا لايأكلون معهم و كان الأعمى و المريض يقولون : لعلّنا نوذيهم إذا أكلنا معهم فاعتزلوا مواكلتهم فلمّا قدم النبى (ص) سألوه عن ذالك فأنزل اللّه < ليس عليكم جناح أن تأكلوا جميعًا أو أشتاتاً ;

از امـام باقر(ع) درباره سـخن خداونـد <ليس على الأعمى حرج. ..> فرمود: اهل مـدينه قبل از آنكه مسـلمان شونـد، نابينايان، لنگان و بيماران را از خود جدا مى كردند و با آنان هم غذا نمى شدند... و كوران و بيماران مى گفتند: شايد اگر ما با ديگران هم غـذا شويم، موجب اذيت آنان باشـيم. از اين رو از هم غـذا شـدن با ديگران كناره مى گرفتند. پس هنگامى كه پيامبر(ص) وارد مدينه شد، از آن حضرت سؤال كردند. خداوند اين آيه را نازل فرمود: ليس عليكم جناح أن تأكلوا جميعاً أو أشتاتاً>.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴ - ۷،۱۱،۱۲

۷ - در جاهليت ، ظِهار همسر از سوى شوهر ، امرى رايج بوده است .

و ما جعل أزوجكم الّى تظهرون منهنّ أمّهتكم

از كاربرد فعل مضارع <تظاهرون> كه دلالت بر استمرار دارد استفاده مى شود كه ظِهار، امر متداولى بوده است.

۱۱ - در جاهليت ، فرزندخوانده شدگان ، فرزند حقيقى تلقى مى شدند .

و ما جعل أدعياءكم أبناءكم

آيه، نـاظر به واقعيتى موجود در عصـر ظهور اسـلام و باقى مانـده از دوران جاهلى است. چنان كه نوع مفسـران، به آن تصـريح كرده اند، آيه درباره زيدبن حارثه، پسرخوانده رسول اللّه(ص) نازل شده است.

۱۲ - فرزند حقيقى تلقّى شدن فرزند خوانده

شدگان ، در عصر جاهلیت ، خودساخته بود و منشأ الهی نداشت .

و ما جعل أدعیاءکم أبناءکم ذلکم قولکم بأفوهکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۳۳ – ۵

۵ – زنان ، در دوران هایی پیش از اسلام ، خودآرایی نموده و در معرض نگاه نامحرمان قرار می گرفتند .

و لاتبرّجن تبرّج الجهلیّه الأُولی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۳۷ – ۲۶

۲۶ – در صدراسلام ، ازدواج با مطلَّقه پسرخوانده ، امری ناروا شمرده می شد .

زوّجنکها لکی لایکون علی المؤمنین حرج فی أزوج أدعیائهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۵۲ – ۴

۴ – پیامبر (ص) مجاز نبود بر اساس سنّت جاهلی ، زنان خود را با همسران دیگران تعویض کند .

لایحلّ لک النساء . .. و لا أن تبدّل بهنّ من أزوج

احتمال دارد که مراد از <تبدیل همسران>، طلاق آنها و ازدواج با دیگران باشد و احتمال دارد که اشاره به سنّت جاهلی باشد که مردان، همسران خود را تعویض می کرده اند. برداشت بالا، بنابر احتمال دوم است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – مجادله – ۵۸ – ۲ – ۴

۴ – در طلاق از نوع ظهار ، پندار مردم جزیره العرب این بود که زن ظهار شده ، برای شوهرش حکم مادر را پیدا کرده و حرام مؤبّد می شود .

الذین یظهرون منکم من نسائهم ما هنّ أُمّهتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه -

۱۷ - ۱۰ - ۶۰

۱۷ - قرار دادن مهریه برای زنان ، از آداب همسری در میان عرب قبل از اسلام

و ءاتوهم ما أنفقوا

بیشتر مفسران مسأله انفاق در آیه شریفه را، به <مهریه> تفسیر کرده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۱ - ۸

۸ - خاک سپاری مردگان ، شیوه ای سابقه دار در دوران جاهلیت

فأقبره

یادآوری مراسم خاک سپاری در ضمن بر شمردن نعمت های خداوند برای مردم عصر بعثت، نشانه جاری بودن آن مراسم در آن روزگار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۸ - ۲

۲ - زنده به گور کردن دختران ، از رفتار های ناپسند برخی از اعراب جاهلی

و إذا الموءوده سئلت

ظاهر آیه شریفه این است که بین مردم دوران بعثت، نمونه هایی از دفن دختران زنده پدیدار شده بود و این آیه در صدد بازداشتن مردم از ارتکاب آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۹ - ۱

۱ - برخی از اعراب جاهلی ، دختران خود را بی هیچ گناه و جرمی زنده به گور می کردند .

بأیّ ذنب قتلت

استفهام تقریری در آیه شریفه، متوجّه مقتول شده است; با آن که مراد از آن مؤاخذه قاتل است. این گونه بیان، تأکید بر نبود

عذر و بهانه برای قاتل است.

رسوم جاهلیت در صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۲ - ۷

۷ برخی از تحریمهای ساختگی دوران جاهلی همچنان در افکار مسلمانان صدر اسلام

به جا مانده بود و در میان آنان رواج داشت.

قل من حرم زينه الله التى أخرج لعباده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۷ - ۲۱

۲۱ - برخی از سنت های جاهلی ، به قدری در جامعه صدراسلام رخنه و نفوذ داشت که شکستن آن ، نیاز به اقدام عملی پیامبر (ص) با پشتیبانی خداوند داشت .

فلمّا قضى زيد منها وطرًا زوّجنكها لكى لايكون على المؤمنين حرج فى أزوج أدعيائهم

رسوم قریش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۱ - ۲

۲ - قریش ، به برنامه ای منظم در اداره زندگانی خود خو گرفته بودند .

لإيلف قريش

برای <ایلاف> معانی گوناگونی ذکر شده است; از جمله: الفت یافتن، الفت دادن (قاموس); مهیا و مجهز ساختن (تاج العروس); عهد بستن و امان گرفتن (نهایه ابن کثیر). برداشت یاد شده ناظر به معنای نخست (الفت یافتن) است. چیزی که قریش با آن الفت یافته بودند به قرینه آیه بعد کوچ تابستانی و زمستانی بوده است. این برداشت، با معنای <الفت دادن> نیز سازگار است. در آن صورت <اللّه> (فاعل <ایلاف>) در کلام ذکر نشده است و <قریش> و <رحله> مفعول اول و دوم می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قریش - ۱۰۶ - ۲ - ۱

۱ - قریش ، طبق عادتی دیرینه ، در تابستان به مناطق خوش آب و هوا و در زمستان به نقاط گرمسیر مسافرت می کردند .

إيلفهم رحله الشتاء و الصيف

<رحله> (پیمودن راه بر راحله و مرکب)، مفعول

<ایلاف> و ضـمیر <ایلافهم> فاعل آن است. مراد از آن انس گرفتن قریش به کوچ، در دو فصل است. آنان در زمستان به یمن و در تابستان به شام، سفرهای تجارتی انجام می دادند.

رسوم قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۸

۸ قوم هود پرستشگر اسمهایی بی هویت و معبودانی ساخته و پرداخته اوهام خود و نیاکانشان

اتجدلوننی فی أسماء سمیتموها أنتم و ءاباؤکم

رسوم قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۹ - ۲،۵

۲ ترک ازدواج و اطفای غریزه جنسی از طریق لواط ، به صورت یک سنت و اخلاق اجتماعی در میان قوم لوط بروز کرده بود .

قالوا لقد علمت ما لنا فی بناتک من حق و إنک لتعلم ما نرید

از آن جا که قوم لوط ، ازدواج با دختران او را امری نابحق شـمردند، معلوم می شود: ازدواج با زنان را ممنوع می دانسـتند و یا اخلاق جنسی آنان از سیر ۸طبیعی خود خارج شده بود به گونه ای که تمایل به جنس مخالف نداشتند.

۵ لوط (ع) ، آگاه به رسوخ خوی همجنس گرایی در اخلاق و رفتار قوم خویش

و إنک لتعلم ما نرید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۶۸ - ۳

۳- حفظ حرمت مهمان ، از آداب و سنت های پذیرفته شده در میان قوم لوط

قال إن هؤلاء ضیفی فلاتفضحون

از اینکه حضرت لوط(ع) برای جلوگیری از تجاوز مردم به مهمانانش، عنوان <مهمانان> را به آنان یادآوری کرد، حکایت از

این نکته می کند که: آنان به رسم حفظ حرمت مهمان آشنا بوده اند.

رسوم مشرکان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲ - ۳۴

۳۴ انجام عمره و زیارت خانه خدا ، امری مرسوم در نزد مشرکان عصر بعثت

و لاءآمین البیت الحرام . .. و لایجرمنکم شنئان قوم ان صدوکم

در شأن نزول آیه آمده است که مشرکان برای عمره و زیارت خانه خدا راهی مکه بودند و مسلمانان خواهان هجوم به آنان شدند، در آن هنگام این آیه نازل شد. (مجمع البیان) جمله <و لایجرمنکم> این معنا را تأیید می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۸ - ۷

۷ مشرکان ، دارای موسم سالانه برای آمدن به مسجدالحرام

فلا یقربوا المسجدالحرام بعد عامهم هذا

تعبیر به <عامهم> که عام را به مشرکان اسناد داده مشعر به این معناست.

رسوم ناپسند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۷ - ۱

۱ فرزند کشی و قربانی برای شریکان پنداری خداوند، از سنتهای زشت مشرکان عصر جاهلیت بوده است.

ساء ما یحکمون. و کذلك زین لکثیر من المشرکین قتل أولدهم

در آیه شریفه تزیین کشتن فرزندان به <شرکاء> نسبت داده نشده، لذا محتمل است مراد قربانی کردن فرزندان برای بتها باشد، گر چه اعراب جاهلی به انگیزه های دیگری نیز، مانند فقر، عار از دختر داشتن و . .. فرزندان خود را می کشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۸۸ – ۱۳،۱۲

۱۲

آیین مردم مدین ، آیینی منفور و کریه در دیدگاه شعیب (ع) و پیروان او

أو لو كنا كرهين

۱۳ شعیب (ع) با اظهار تنفر خود و پیروانش از آیین مردم مدین ، انتظار پذیرش آن آیین را انتظاری شگفت و بی جا دانست .

قال أو لو كنا كرهين

روش مبارزه با رسوم باطل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۶

۶ محدود کردن آزادی انسان ها و فروپاشاندن عقاید و رسوم آنان ، باید متکی به دلیل و برهانی روشن باشد .

أصلوتك تأمرك . .. قال يقوم أرءيتم إن كنت على بيّنه من ربى

سختی رسوم جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۲ - ۷

۷ - خداوند ، پیامبر (ص) را از گرفتاری به سنت های دوران جاهلیت رهانید .

و وضعنا عنك وزرك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۳ - ۵

۵ - آداب و رسوم عصر جاهلی برای پیامبر (ص) ، کوبنده ، آزاردهنده و کمرشکن بود .

الذى أنقض ظهرك

در آیه قبل، برای <وزر>، مصادیقی احتمالی ذکر شد که از جمله آنها، آداب و رسوم دوران جاهلیت بود. این احتمالات، گرچه شاهدی قوی ندارد; ولی ممکن است هدف از مطلق آوردن کلمه <وزر>، تعمیم آن به تمام مصادیق احتمالی باشد.

شعیب(ع) و رسوم اهل مدین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۸ – ۲۰

۲۰ هدف شعیب (ع) از مخالفت

با آداب و رسوم مردم مدین و رفتار ناعادلانه آنان ، اصلاح ایشان و از میان بردن فساد های اجتماعی بود .

إن أُرید إلّا الإصلح ما استطعت

علاقه به رسوم جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۰ - ۳،۶

۳ گریز از احکام الهی و گرایش به احکام جاهلی ، شیوه و منشی ناپسند

افحکم الجهلیه یبغون

۶ خواسته های نفسانی ، ریشه گرایش به احکام جاهلی

و لاتتبع اهواءهم . .. افحکم الجهلیه یبغون

فرعون و رسوم نیاکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۸ - ۸

۸ فرعون و اطرافیانش ، قدرت و مکنت خود را ، در دفاع از آیین نیاکانشان می دانستند .

قالوا أجئتنا لتلفتنا عما وجدنا علیه ءاباءنا و تکون لکما الکبریاء فی الأرض

مبارزه با رسوم جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۹ - ۱۰

۱۰ - مبارزه اسلام با آداب و رسوم نادرست و خرافی عصر جاهلیت

و لیس البر بأن تأتوا البیوت من ظهورها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳ - ۱۰

۱۰ مبارزه اسلام با مظاهر شرک و بت پرستی و فرهنگ جاهلیت

حرمت علیکم . .. و ما ذبح علی النصب و إن تستقسموا بالازلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۰ - ۹،۱۰

۹ لزوم مبارزه با فرهنگ جاهلی و ریشه کن ساختن آن

افحکم الجهلیه یبغون

۱۰ از میان بردن فرهنگ و مقررات جاهلی حاکم بر

جوامع ، از اهداف احکام و قوانین الهی

و إن احکم بینهم بما أنزل اللّه . .. افحکم الجهلیه یبغون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۳۷ – ۲۱،۲۷

۲۱ – برخی از سنت های جاهلی ، به قدری در جامعه صدراسلام رخنه و نفوذ داشت که شکستن آن ، نیاز به اقدام عملی پیامبر (ص) با پشتیبانی خداوند داشت .

فلمّا قضی زید منها وطرًا زوّجنکها لکی لایکون علی المؤمنین حرج فی أزوج أدعیائهم

۲۷ – فلسفه ازدواج پیامبر (ص) با مطلّقه پسرخوانده خویش ، شکستن سنّتی جاهلی و هموار کردن راه برای دیگران بود .

زوّجنکها لکی لایکون علی المؤمنین حرج فی أزوج أدعیائهم

مبارزه با رسوم غلط

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۹ – ۱۷

۱۷ – ارائه روش صحیح ، پس از طرد سنت های غلط ، از روش های تربیتی قرآن است .

لیس البر . .. و لکن البر من اتقی

مبانی رسوم جاهلیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۲۲ – ۳

۳ – قوم گرایی ، پایه اصلی فرهنگ و اعتقاد عرب جاهلی

بل قالوا إنّا وجدنا ءاباءنا علی أُمّه و إنّا علی ءاثرهم مهتدون

از این که عرب های جاهلی تنها به عقاید نیاکان خویش تکیه می کردند و آن را موجب هدایت می دانستند، قوم گرایی آنان استفاده می شود.

محمد(ص) و رسوم جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۳ - ۵

۵ - آداب و رسوم عصر

جاهلی برای پیامبر (ص) ، کوبنده ، آزاردهنده و کمرشکن بود .

الذی أنقض ظهرک

در آیه قبل، برای <وزر>، مصادیقی احتمالی ذکر شد که از جمله آنها، آداب و رسوم دوران جاهلیت بود. این احتمالات، گرچه شاهدی قوی ندارد; ولی ممکن است هدف از مطلق آوردن کلمه <وزر>، تعمیم آن به تمام مصادیق احتمالی باشد.

مخالفت با رسوم قومی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۸

۸ مخالفت با سنن قومی ، در پندار قوم عاد ، سفاهت و نابخردی بود .

إنا لنریک فی سفاهه . .. و نذر ما کان یعبد ءاباؤنا

مسلمانان صدر اسلام و رسوم جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۹ - ۱۱

۱۱ - مسلمانان صدر اسلام بر اساس سنت عصر جاهلی ، به هنگام حج از راه های متعارف به خانه ها وارد نمی شدند .

و لیس البر بأن تأتوا البیوت من ظهورها

از اینکه مسلمانان مورد خطاب قرار گرفته اند، معلوم می شود: گروهی از آنان تا پیش از نازل شدن آیه شریفه، به این سنت پایبند بوده اند.

نقش رسوم نیاکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۱ - ۹

۹ - آداب و رسوم اقوام ، در هدایت و یا گمراهی نسل ها آنان ، تأثیری قابل توجّه دارد .

و إذا قیل لهم اتّبعوا ما أنزل اللّه قالوا بل نتّبع ما وجدنا علیه ءاباءنا

رسوم اجتماعی

{رسوم اجتماعی}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷

- ۴۳ - ۴

۴ علم به ارزش ها در نظام کفر ، مقهور عادات و رسوم اجتماعی

و صدّها ما کانت تعبد من دون اللّه

آثار رسوم اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۳ - ۴

۴ علم به ارزش ها در نظام کفر ، مقهور عادات و رسوم اجتماعی

و صدّها ما کانت تعبد من دون اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۰ - ۷،۹

۷ - تأثیر آداب و رسوم اقوام در هدایت و یا گمراهی نسل های آنان

قالوا بل نتبع ما ألفینا علیه ءاباءنا

۹ - اصرار مردم عصر بعثت بر شرکورزی و تحریم برخی از حلال ها ، برخاسته از تقلید آنان از نیاکانشان بود .

کلوا مما فی الأرض . .. و إذا قیل لهم اتبعوا ... قالوا بل نتبع ما ألفینا علیه ءاب

از مصادیق مورد نظر برای <ما ألفینا علیه آباءنا> - به قرینه آیه ۱۶۵ و ۱۶۸ - شرکورزی و حرام دانستن برخی از نعمتهای الهی است.

اهمیت رسوم اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۵ - ۵

۵ - اهمیت آداب اجتماعی در نگاه دین

لاترفعوا أصوتكم . .. و لو أنّهم صبروا ... لكان خيرًا لهم

رسوم اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۱۵ – ۹

۹ – رعايت حال پدر و مادر و معاشرت با آنان ، در هر منطقه ای ، بسته به رسوم متفاوت آن جا است .

و صاحبهما فی الدنيا معروفًا

<معروفاً> صفت برای

مفعول مطلق محذوف فعلِ <صاحِبْ> است و مراد از آن، چیزی است که به خوبی و نیکی در میان مردم شهرت دارد.

رسوم پیشینیان

{رسوم پیشینیان}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۶ - ۶

۶ لزوم بررسی تطبیقی قوانین و سنن پیشینیان با احکام اسلام *

و یرید اللّه لیبیّن لکم و یهدیکم سنن الّذین من قبلکم

عطف جمله <یهدیکم> بر جمله <یبیّن لکم> و تعلق اراده خداوند به آن دو، بیانگر نوعی ارتباط میان تبیین احکام و بیان سنتهای پیشینیان است و به قرینه <یرید اللّه ان یخفف عنکم> در آیات بعد می توان گفت که ارتباط مورد نظر همان تطبیق و مقایسه آن دو با یکدیگر می باشد.

ارزش رسوم پیشینیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۹ - ۱۰

۱۰ استناد به سنن پیشینیان در تعیین ارزشها، مخالف اخلاص در عبودیت خداوند است.

قالوا وجدنا علیها ءاباءنا. .. و ادعوه مخلصین له الدین

اطاعت از رسوم پیشینیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۶ - ۴

۴ لزوم پیروی از سنن و قوانین صحیح پیشینیان

و یهدیکم سنن الّذین من قبلکم

تبیین رسوم پیشینیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۶ - ۲،۳،۱۱

۲ اراده خداوند بر تبیین سنت های اقوام گذشته برای مردم

یرید اللّه لیبیّن لکم . .. سنن الّذین من قبلکم

بنابر اینکه <سنن الّذین>، مفعول <لیبیّن> نیز باشد. یعنی هر دو فعل <لیبیّن> و <یهدیکم> از باب تنازع در <سنن> عمل

کرده باشند.

۳ بیان احکام از سوی خداوند ، در جهت تبیین سنت های صحیح پیشینیان *

یرید اللّه لیبیّن لکم و یهدیکم سنن الّذین من قبلکم

در برداشت فوق جمله <یهدیکم>، غایت بیان احکام گرفته شده است و با توجه به کلمه <یهدیکم>، مراد از سنّتهای پیشینیان، آداب و احکام صحیح آنان می باشد که خداوند با بیان احکام خویش آنها را به مخاطبان می شناساند.

۱۱ تبیین احکام و ارائه سنن پیشینیان از سوی خداوند ، برخاسته از علم و حکمت او

یرید اللّه . .. و اللّه علیم حکیم

رسوم پیشینیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۴ - ۱۰،۱۱

۱۰ احترام و اهمیت دادن به سنت های پیشینیان از عوامل گرایش جوامع به خرافات

ما جعل اللّه من بحیره . .. قالوا حسبنا ما وجدنا علیه ءاباءنا

۱۱ وفاداری جوامع به آراء و اندیشه های باطل پیشینیان ، جلوگیر بروز اندیشه های نو و بر حق در میان آنان

و إذا قیل لهم تعالوا . .. قالوا حسبنا ما وجدنا علیه ءاباءنا

رسوم شناسی

{رسوم شناسی}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۶ - ۶

رسوم قومی

مخالفت با رسوم قومی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۰ - ۸

۸ مخالفت با سنن قومی ، در پندار قوم عاد ، سفاهت و نابخردی بود .

إنا لنریک فی سفاهه . .. و نذر ما کان یعبد ءاباؤنا

رشد از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رشد

{رشد}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران -

۳ - ۱۱۰ - ۵،۶،۸،۲۱

۵ ایمان به خدا و اصلاح جامعه (امر به معروف و نهی از منکر) ، دو عامل رُشد جوامع انسانی

کنتم خیر أمّه أخرجت للناس تأمرون . .. و تؤمنون باللّه

رشد و تکامل جوامع از مصادیق خیر است و آیه فوق، خیر بودن امت را منوط به ایمان و اصلاح اجتماع (امر به معروف و نهی ازمنکر) کرده است.

۶ امر به معروف و نهی از منکر ، وظیفه عمومی جامعه اسلامی برای رُشد خویش

کنتم خیر أمّه أخرجت للناس تأمرون . .. و تؤمنون باللّه

از مصادیق بارز <خیر> برای جامعه، رُشد آن جامعه است.

۸ ایمان مصلحان (امرکنندگان به معروف و نهی کنندگان از منکر) به خداوند ، شرط اعتلای جامعه

کنتم خیر امه . .. و تؤمنون باللّه

۲۱ فِسْق ، عامل بازدارنده جامعه از رشد و تکامل

و لو أمن . .. و اکثرهم الفسقون

<خیر> نتیجه ایمان است و واژه <فسق> در آیه شریفه، مقابل ایمان قرار گرفته است. در نتیجه، اهل فسق، محروم از خیر و تکامل هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۳ - ۱۱

۱۱ یادآوری وضعیّت نابهنجار یک جامعه در هنگام رکود و انحطاط ، از روش های تربیتی قرآن در تصحیح حرکت آن جامعه

و اذ غدوت من اهلك . .. و اذ همّت طائفتان ... و لقد نصرکم اللّه ببدر و انتم اذلّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۰ - ۱۳

۱۳ پرهیز از رباخواری و رعایت تقوای الهی در امور اقتصادی

، زمینه فلاح و رستگاری جامعه

لا تأكلوا الرّبوآ . .. و اتّقوا اللّه لعلّكم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۴ - ۱۱

۱۱ ادیان الهی ، راه و روش رشد و تعالی انسان و جامعه

افاين مات او قتل انقلبتم على اعقابكم

چون مراد از <انقلبتم علی اعقابکم>، بازگشت از دین الهی است و از آن تعبیر به واپسگرایی شده، معلوم می شود که دین الهی، رشد و تعالی مردم را تضمین می کند.

آثار رشد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۲ - ۱۲

۱۲- توان مندی و رشد ، شرط جواز تصرف در اموال است . *

فأراد ربّك أن يبلغا أشدّهما و يستخرجا كنزهما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۴ - ۹

۹ - حفظ وحدت دینی و پرهیز از دسته بندی های مذهبی ، ره آورد رشد تربیتی و اخلاقی جامعه و نه صرف آگاهی فکری

و ما تفرّقوا إلّا من بعد ما جاءهم العلم بغيًا بينهم

از این که جوامع پیشین، با وجود علم و آگاهی، به واسطه کمبود خصایل شایسته اخلاقی (خوی تجاوزگری و فزون طلبی) به تفرقه روی آوردند، استفاده می شود که صرف آگاهی فکری در حفظ و ایجاد وحدت دینی کافی نیست.

آثار رشد اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۷۳ – ۱۰،۱۱

۱۰- پیشرفت اقتصادی و اجتماعی و بهبود آن ، الزاماً نشانه حقانیت یک اندیشه و آیین نیست .

أیّ الفریقین خیر مقامًا و أحسن ندیًّا

-۱۱

موقعیت برتر اقتصادی و اجتماعی و بهره مندی های مادی ، زمینه ساز غفلت از حق و بهره نبردن از آیات قرآن

و إذا تتلی علیهم ءایتنا . .. أیّ الفریقین خیر مقامًا و أحسن ندیًّا

آثار رشد اقتصادی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۲ - ۱۶

۱۶ آبادانی و رونق اقتصادی ، زمینه ساز قدرت و نیرومندی جوامع است .

یرسل السماء علیکم مدرارًا و یزدکم قوّه إلی قوّتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۶ - ۷

۷- رشد اقتصادی و نیروی انسانی و توازن و همپایی آن دو ، دارای نقش تعیین کننده در سرنوشت ملتها

و أمددنکم بأمول و بنین

در کنار هم یاد شدن <مال> و <فرزند> نشانگر آن است که قرین بودن این دو با یکدیگر، در غلبه ملتها بر دشمنان خویش نقش آفرین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۳ - ۱۰،۱۱

۱۰- پیشرفت اقتصادی و اجتماعی و بهبود آن ، الزاماً نشانه حقانیت یک اندیشه و آیین نیست .

أیّ الفریقین خیر مقامًا و أحسن ندیًّا

۱۱- موقعیت برتر اقتصادی و اجتماعی و بهره مندی های مادی ، زمینه ساز غفلت از حق و بهره نبردن از آیات قرآن

و إذا تتلی علیهم ءایتنا . .. أیّ الفریقین خیر مقامًا و أحسن ندیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۷۴ – ۱۲

۱۲- پیشرفت های اقتصادی و قدرت های چشم گیر حتی در عالی ترین شکل آن تضمین کننده نجات جامعه از

نابودی نیست .

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أحسن أثثًا ورءيًا

آثار رشد اقتصادی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۶ - ۱۰

۱۰ - کتاب ، حکومت ، نبوت و اقتصادی شکوفا ، عوامل برتری بنی اسرائیل بر ملت های عصر خویش *

و لقد ءاتینا بنی إسرءیل الکتب . .. و فضّلنهم علی العلمین

<فضّلناهم. ..>، ناظر به نتیجه موهبت هایی است که خداوند در گذشته به بنی اسرائیل عطا کرده بود.

آثار رشد اقتصادی کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۷ - ۳

۳- وضعیت بهتر اقتصادی و معیشتی کافران عصر بعثت ، زمینه ساز گرایش عده ای از مردم به کفر بود .

کفر بأیتنا و قال لأُتینّ مالاً

بینش مطرح شده در این آیه، از اندیشه ای سرچشـمه می گیرد که در آیات پیشین با جمله <قال الذین کفروا. .. أیّ الفریقین خیر مقاماً> به آن اشاره شده بود.

آثار رشد جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۹ - ۱۶

۱۶ نبود مفاسد اقتصادی و اجتماعی در یک جامعه ، نشانه برخورداری آن جامعه از رحمت خداوند *

لا تاکلوا اموالکم . .. لا تقتلوا ... انّ اللّه کان بکم رحیماً

آثار رشد جمعیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶ – ۷

۷- رشد اقتصادی و نیروی انسانی و توازن و همپایی آن دو ، دارای نقش تعیین کننده در سرنوشت ملتها

و أمددنکم بأمول و بنین

در کنار هم یاد

شـدن <مال> و <فرزنـد> نشانگر آن است که قرین بودن این دو با یکـدیگر، در غلبه ملتها بر دشـمنان خویش نقش آفرین است.

آثار رشد عقلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۵ - ۱۷،۱۹

۱۷- انسان رشد یافته ، متوجه به پروردگار و رشددهنده خویش

حتّی إذا بلغ أشدّه . .. قال ربّ

انسان در چهل سالگی; یعنی، اوج کمال و قوای عقلانی به پروردگار خویش التجا جسته و نقش خداونـد را در رشد و کمال خود در می یابد. بدین جهت در آیه شریفه به جای سایر اوصاف الهی، صفت <ربّ> یادشده است.

۱۹- سپاس گزاری در برابر نعمت دهنده حقیقی ، لازمه کمال عقل و اندیشه

حتّی إذا بلغ أشدّه . .. قال ربّ أوزعنی أن أشکر نعمتک

از این که خداونـد اولین بازتاب وصول انسان به مرحله کمال عقلی (۴۰ سالگی) را گرایش انسان به شکر منعم حقیقی دانسته است، مطلب یاد شده به دست می آید.

آثار رشد علمی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۷ - ۶

۶ - توسعه اقتصادی ، فرهنگی و رشد دانش دینی ، به تنهایی نمی تواند تضمین کننده وحدت و همدلی اجتماعی باشد .

رزقنهم من الطیّبت و فضّلنهم علی العلمین . و ءاتینهم بیّنت من الأمر فما اخت

در آیـه قبـل، سـخن از اعطـای کتـاب، حکـومت، نبـوت، روزی هـای پـاکیزه و شـرافت اجتمـاعی که خداونـد در پی رسـالت موسـی(ع) به بنی اسـرائیل عطـا فرمود; ولی این آیه <بغی> و تجـاوزگری را از صـفاتی شـمرده است که در چنین جامعه ای باعث پیدایش اختلاف گردید و

حتی آن فرهنگ و اقتصاد شکوفا و معارف روشن نیز نتوانست این روحیه را از میان ببرد.

آثار رشد معنوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۲ - ۱۷

۱۷ رشد معنویات ، موجب استواری بیشتر در رویارویی با دشمن

اذ همّت . .. و علی اللّه فلیتوکّل المؤمنون

جمله <و اللّه ولیّهما> و نیز جمله <و علی اللّه . .. >، علاوه بر بیان یک معرفت دینی، برای تقویت مسلمانان در رویارویی با دشمنان، نیز می باشد.

آثار رشد یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۲ - ۵

۵ رسیدن یوسف (ع) به سن رشد ، زمینه ساز برخورداری او از علم و حکمت

و لما بلغ أشدّه ءاتینه حکمًا و علمًا

آغاز رشد جسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۶۸ - ۴

۴ - آغاز جوانی ، شروع تکامل و رشد قوای جسمی و عقلی ، و آغاز پیری ، اول سستی و سیر نزولی آن قوا است .

و من نعمّره ننکّسه فی الخلق

برداشت یاد شده از آن جا است که آیه شریفه، دوران پیری را از نظر قوای جسمی و عقلی، مانند دوران طفولیت دانسته است. بنابراین لازمه این سخن، مطلبی است که در برداشت بالا آمده است.

ادعای رشد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۴۹ – ۸

۸ ناپسندی خودستایی و ادعای رشدیافتگی و کمال

الم تر الی الذین یزکّون انفسهم بل اللّه یزکّی من یشاء

استفاده از رشد

اقتصادی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۴۷ – ۱۸

۱۸ ضرورت بهره گیری از شرایط شکوفایی اقتصاد جامعه برای مقابله با موقعیت های بحرانی

تزرعون سبع سنین دأبًا . .. إلاّ قلیلاً مما تأکلون

اهمیت رشد اقتصادی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۶۰ – ۵

۵ جواز بهره گیری از فشار های اقتصادی برای نیل به مقاصد مشروع

فإن لم تأتونی به فلاکیل لکم عندی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶ – ۱۰

۱۰– رشد اقتصادی و ازدیاد جمعیت به منظور برتری و فزونی یافتن بر نیروی انسانی و اقتصادی دشمن ، سیاستی است شایسته و بایسته

و أمددنکم بأمول و بنین و جعلنکم أکثر نفیرًا

جمله <و جعلناکم. ..> بمنزله نتیجه برای جمله <و امددناکم ...> است; چرا که <نفیر> در لغت به عده ای از مردان گفته می شود که امکانات لازم برای کوچ کردن و حرکت دسته جمعی را داشته باشند (مفردات راغب)، و مقصود از آن به مناسبت مورد، این است که خداوند با کمک اموال و فرزندان به شما، این توانایی را داد که بر دشمن خود فزونی داشته و چیره شوید.

اهمیت رشد جمعیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶ – ۱۰

۱۰– رشد اقتصادی و ازدیاد جمعیت به منظور برتری و فزونی یافتن بر نیروی انسانی و اقتصادی دشـمن ، سیاستی است شایسته و بایسته

و أمددنکم بأمول و بنین و جعلنکم أکثر نفیرًا

جمله <و جعلناکم. ..> بمنزله نتیجه برای جمله

<و امددناكم ...> است; چرا كه <نفير> در لغت به عده اى از مردان گفته مى شود كه امكانات لازم براى كوچ كردن و حركت دسته جمعى را داشته باشند (مفردات راغب)، و مقصود از آن به مناسبت مورد، اين است كه خداوند با كمك اموال و فرزندان به شما، اين توانايى را داد كه بر دشمن خود فزونى داشته و چيره شويد.

اهميت رشد فكرى مردم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۴۴ - ۱۴

۱۴- هدف از نزول قرآن و تبيين و تفسير آن ، رشد فكرى مردم است .

و أنزلنا إليك الذكر لتبيّن للناس . .. و لعلّهم يتفكّرون

اهميت مراحل رشد جنين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۲۳ - ۷

۷ - آفرينش انسان ، از مايعى ناچيز و سير متوازن و تكاملى وى در رحم ، نشانه توانايى خداوند بر برپايى قيامت و احياى مردگان

ألم نخلقكم من ماء . .. فقدرنا فنعم القدرون

برداشت ياد شده، با توجه به اين نكته است كه اين آيات تا آخر سوره، درصدد اثبات برپايى قيامت باشد.

تعقل در رشد گياهان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۶۳ - ۱،۴

۱ - فرايند جوانه زدن دانه ها از دل خاك ، رشد و نمو كردن و بالاخره به ثمر نشستن آنها ، شايان مطالعه و تأمل

أفرءيتم ما تحرثون

<حرث> (مصدر <تحرثون>)، به عمل شخم زدن زمين و پاشيدن دانه ها در آن گفته مى شود. با توجه به آيات بعد، آيه

شریفه، درصدد تشویق

منکران معاد به مطالعه کردن در چگونگی رشد و نموّ و به ثمر رسیدن بذر است که آنان تنها نقش شخم زدن زمین و پاشیدن دانه ها را به عهده دارند; و نه بیشتر از آن.

۴ - توصیه منکران معاد از سوی خداوند ، به مطالعه در چگونگی رشد و نموّ دانه های پاشیده شده در زمین بهوسیله کشاورزان ، برای پی بردن به قدرت الهی و پذیرش امکان معاد

أفرءیتم ما تحرثون

راه رشد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۶ - ۵

۵ روشنیِ راه رشد و هدایت ، از مسیر کفر و ضلالت

قد تبیّن الرّشد من الغیّ

رشد آفرینش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۱ - ۲۵

۲۵ تسلیم شدن در برابر خداوند، قرار گرفتن در بستر رشد و کمال جهان هستی است.

و أمرنا لنسلم لرب العلمین

رشد ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۲

۲ - هدف از آزمون ابراهیم (ع) ، رشد دادن و تربیت کردن او بود .

و إذ ابتلی إبرهیم ربه بکلمت

انتخاب کلمه <رب> - که به معنای مدبر و مربی است - گویای برداشت فوق می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۰ - ۸

۸ سیر رشد معرفتیِ حضرت ابراهیم (ع) ، از ایمان به اطمینان درونی

قال اولم تؤمن قال بلی و لکن لیطمئنّ قلبی

رشد اخروی مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴

- نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۱۴

۱۴ مؤمنان ، برخوردار از تکامل و رشد معنوی ، در آخرت

و یهدیهم إلیه صرطاً مستقیماً

جمله فسیدخلهم با توجه به <سین> دلالت دارد بر اینکه رحمت و فضل در آخرت است، پس هدایت هم که پس از آنها ذکر شده است، در آخرت است و هدایت به سوی خدا، رشد و کمال معنوی است.

رشد اقتصادی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶ - ۱،۲،۳،۴

۱ لزوم آزمایش یتیمان تا هنگام بلوغ و توان ازدواج ، برای تشخیص رشد اقتصادی آنان

و ابتلوا الیتامی حتّی اذا بلغوا النّکاح . .. رشداً

۲ رسیدن به مرحله بلوغ جنسی و تحقق رشد اقتصادی ، دو شرط برای تحویل اموال یتیمان به آنان

حتّی اذا بلغوا النّکاح فان انستم منهم رشداً فادفعوا الیهم اموالهم

۳ رسیدن به مرحله بلوغ جنسی و تحقق رشد اقتصادی ، دو شرط برای جواز تصرف یتیمان در اموال خود

و ابتلوا التیامی . .. فادفعوا الیهم اموالهم

۴ وجوب ردّ اموال یتیمان ، پس از بلوغ جنسی و احراز رشد اقتصادی آنان

و ابتلوا الیتامی . .. فان انستم منهم رشداً فادفعوا الیهم اموالهم

مؤیّد برداشت فوق فرمایش امام صادق (ع) است که درباره آیه فوق فرمود: ایناس الرّشد حفظ المال.

من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۱۶۴، ح ۷، ب ۱۱۳ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۴۴۴، ح ۶۰.

رشد اقتصادی مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۸ - ۴

۴ - نوید خداوند به امت اسلامی در برخورداری از حکومت ، اقتصاد

شکوفا و شرافت ، در پرتو تعالیم قرآن و رسالت پیامبر (ص) *

و لقد ءاتینا بنی إسرءیل . .. ثمّ جعلنک علی شریعه من الأمر

واژه <الأمر> در این آیه همانند واژه <الأمر> در آیه قبل می تواند نظر به کتاب، حکومت، نبوت، رزق پاکیزه و فضیلت اجتماعی داشته باشد. در این صورت تعبیر <جعلناک علی شریعه من الأمر>، نوید به بهره مندی پیامبر(ص) و امتش از آن مواهب خواهد بود.

رشد اقتصادی یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۲ - ۵

۵ رشد یتیمان (به دست آوردن تجربه در معاملات و شناخت سود و زیان) پایان جواز تصرف دیگران در اموال آنان

و لاتقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن حتی یبلغ أشده

<أشد> به معنای تجربه و شناخت است. (لسان العرب). بر اساس این معنا و به مناسبت مورد، مقصود از <أشد> تجربه در معاملات و شناخت سود و زیان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۴ - ۱۲

۱۲- عدم جواز تصرف در مال یتیم برای دیگران ، پس از رسیدن وی به حد بلوغ و رشد اقتصادی

و لاتقربوا . .. حتی یبلغ أشدّه

با توجه به اینکه پیام آیه، در راستای حقظ منافع یتیم است و بدیهی است که صرف بلوغ جسمی و سنی بدون بلوغ فکری و اقتصادی وی تضمین کننده منافع و مصالح او نخواهد بود و <حتی یبلغ أشدّه> غایت برای تصرف مجاز از سوی سرپرستان امور ایتام است; بنابراین معنا چنین می شود: شما جز جایی که در جهت مصالح

یتیمان باشد، تصرف نکنید تا زمانی که آنان به بلوغ کافی برسند و وقتی آنها به بلوغ رسیدند، حق تصرف ندارید.

رشد انسان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۵ – ۱۷

۱۷– منحنی صعود انسان در زندگی دنیوی ، از طفوبیت آغاز می شود و در اوج جوانی ، به پایان می رسد .

فإنّا خلقنکم من تراب. .. ثمّ نخرجکم طفلاً ثمّ لتبلغوا أشدّکم

رشد جسمانی انسان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۵ – ۱۹

۱۹– منحنی صعود ، قوس رشد و تکامل قوای جسمی و عقلی انسان و منحنی نزول ، قوس ضعف و انحطاط آن قوا است .

لتبلغوا أشدّکم. .. منکم من یردّ إلی أرذل العمر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۷ – ۶،۹

۶ – زندگی دنیوی ، دارای دو منحنی صعود و نزول است .

ثمّ لتبلغوا أشدّکم ثمّ لتکونوا شیوخًا

مقصود از <بلوغ أشدّ> اوج صعود انسان از نظر قوای جسمانی و عقلانی است و مراد از <شیوخ> منحنی نزول این قوا می باشد.

۹ – منحنی صعود ، قوس رشد و تکامل قوای جسمی و عقلی انسان و منحنی نزول ، قوس ضعف و انحطاط آن قوا است .

ثمّ لتبلغوا أشدّکم ثمّ لتکونوا شیوخًا

رشد عقلی انسان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۷ – ۶،۹

۶ – زندگی دنیوی ، دارای دو منحنی صعود و نزول است .

ثمّ لتبلغوا أشدّکم ثمّ لتکونوا شیوخًا

مقصود از <بلوغ أشدّ> اوج صعود انسان از

نظر قوای جسمانی و عقلانی است و مراد از <شیوخ> منحنی نزول این قوا می باشد.

۹ - منحنی صعود ، قوس رشد و تکامل قوای جسمی و عقلی انسان و منحنی نزول ، قوس ضعف و انحطاط آن قوا است .

ثمّ لتبلغوا أشدّکم ثمّ لتکونوا شیوخًا

رشد فکری موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۴ - ۳

۳ - موسی (ع) برخوردار از اعتدال جسمی همراه با قوت فکری در عنفوان جوانی

و لمّا بلغ أشدّه و استوی

ظاهر این است که جمله <بلغ أشدّه> اشاره به توان فکری موسی(ع) و عبارت <و استوی> اشاره به توان جسمی او باشد. گفتنی است که <أشدّه> معادل <قوّته> و <استوی> به معنای <إعتدل> می باشد.

رشد قوای ادراکی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵ - ۱۹

۱۹- منحنی صعود ، قوس رشد و تکامل قوای جسمی و عقلی انسان و منحنی نزول ، قوس ضعف و انحطاط آن قوا است .

لتبلغوا أشدّکم. .. منکم من یردّ إلی أرذل العمر

رشد معنوی مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۴ - ۹

۹ ارتقای درجه معنوی مؤمنان پرتوی از ربوبیت الهی است .

نطمع ان یدخلنا ربنا مع القوم الصلحین

رشد موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۸ – ۲

۲ – کودکی و بخشی از دوران عمر موسی (ع) و نیز رشد و پرورش جسمی او در خاندان فرعون گذشت .

قال ألم نربّك فينا

وليدًا و لبثت فينا من عمرك سنين

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۲ – ۳

۳ – بزرگ شدن موسى (ع) در دامن فرعون ، امرى اجبارى بود نه نعمتى شايان سپاس .

ألم نربّك فينا وليدًا . .. و تلك نعمه ... أن عبّدتّ بنى إسرءيل

جمله <و تلك نعمه> استفهام انكارى و به تقديم <أوَ تلك . ..> مى باشد.

رشد مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱ – بقره – ۲ – ۲۶ – ۶

۶ – مثال هاى قرآن مايه تربيت و رشد مؤمنان است .

فيعلمون أنه الحق من ربهم

رشد يتيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۳ – نساء – ۴ – ۶ – ۱،۲،۳

۱ لزوم آزمايش يتيمان تا هنگام بلوغ و توان ازدواج ، براى تشخيص رشد اقتصادى آنان

و ابتلوا اليتامى حتّى اذا بلغوا النّكاح . .. رشداً

۲ رسيدن به مرحله بلوغ جنسى و تحقق رشد اقتصادى ، دو شرط براى تحويل اموال يتيمان به آنان

حتّى اذا بلغوا النّكاح فان انستم منهم رشداً فادفعوا اليهم اموالهم

۳ رسيدن به مرحله بلوغ جنسى و تحقق رشد اقتصادى ، دو شرط براى جواز تصرف يتيمان در اموال خود

و ابتلوا التيامى . .. فادفعوا اليهم اموالهم

رشد یوسف(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۲ – ۱،۲،۶

۱ یوسف (ع) روزگار کودکی و نوجوانی را در خانه عزیز مصر به سر برد ، تا به جوانی و رشد جسمی و عقلی رسید .

أکرمی مثویه . .. و لما

بلغ أشدّه

کلمه <أشدّ> چنان چه لسان العرب از سیبویه نقل کرده جمع شدّه (توان و قدرت) است. بنابراین <أشدّ> ; یعنی ، توانها و قدرتهای متعدد که به مناسبت مورد ، شامل توان جسمی و عقلی است.

۲ یوسف (ع) در سن جوانی و رسیدن به رشد عقلی و جسمی ، به حکمتی والا و علمی گسترده دست یافت .

و لما بلغ أشدّه ءاتینه حکمًا و علمًا

نکره آوردن <حکماً> و <علماً> حکایت از عظمت حکمت و علمی دارد که خداوند به یوسف(ع) عطا فرموده بود. اسناد <آتی> به ضمیر متکلم <نا> مؤید این حقیقت است. و از آن رو که خداوند داستان مراوده زلیخا را پس از بیان بهره مندی یوسف(ع) از علم و حکمت مطرح می کند، معلوم می شود که او در عنفوان جوانی به حکمت و علم دست یافته بود ; زیرا محتمل نیست که زلیخا پس از گذشت جوانی یوسف(ع) - مثلاً در سنین سی و یا چهل سالگی - خواهان وصال او بوده باشد.

۶ یوسف (ع) در سن جوانی و برخوردار شدن از رشد ، به مقام نبوّت نایل گردید .

و لما بلغ أشدّه ءاتینه حکمًا و علمًا

برداشت فوق ، بر اساس نظر برخی از مفسران است که <حکم> را به مقام نبوت و <علم> را به دانش شریعت ، تفسیر کرده اند.

زمینه رشد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۳ - ۸

۸ لزوم دقّت در انتخاب همسر و مراعات آداب آمیزش ، برای به وجود آمدن فرزندان صالح

نساؤکم حرث لکم . .. و قدّموا لانفسکم

دقّت

کشاورز در انتخاب زمین مورد کشت و نیز سعی تمام در به وجود آوردن شرایطی برای به ثمر نشاندن محصولی عالی، از وجود مشابهت بین همسر و کشتزار است که می تواند مورد نظرآیه باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۲ - ۱۰

۱۰ ایمان به خدا و قیامت ، زمینه پذیرش احکام و مواعظ الهی

ذلک یوعظ به من کان منکم یؤمن باللّه و الیوم الاخر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۶ - ۳

۳ مسمانان موظّف به دقت کامل در تاریخ بنی اسرائیل و پندگیری از آن هستند .

الم تر الی الملأ من بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۸ - ۱۵

۱۵ ایمان (باور) ، زمینه ساز پذیرش معجزات الهی و بهره مندی از آن

انّ فی ذلک لایه لکم ان کنتم مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۲ - ۱۳

۱۳ انفاق زمینه دستیابی به < وجه اللّه > و رضای او

و ما تنفقون الاّ ابتغاء وجه اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴۳ - ۱۵

۱۵ ارزش عبادت جمعی و تأثیر آن در رشد و تعالی انسان

و ارکعی مع الرّاکعین

به نظر می رسد فرمان الهی به مریم مبنی بر عبادت جمعی (نماز جماعت)، در راستای رشد وی باشد; به قرینه <و انبتها نباتاً حسناً> در آیه سی و هفتم.

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۵۳ – ۹

۹ ایمان به کتاب آسمانی و پیروی از پیامبر ، زمینه راهیابی به منزلت انبیا

و اشهد بانّا مسلمون. ربّنا امنا بما انزلت و اتبعنا الرسول فاکتبنا مع الشاهدین

به قرینه <و اشهد . .. >، منظور از <الشاهدین>، همان عیسی (ع) و دیگر پیامبرانند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۹۲ – ۵

۵ تشویق و ترغیب به انفاق و ایثار ، برای رسیدن به کمال

لن تنالوا البرّ حتی تنفقوا ممّا تحبّون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۶۴ – ۳

۳ رسیدن به مقام رضای الهی ، رهایی از دوزخ و نیل به درجات عالی ، در پرتو بعثت پیامبر (ص) و ایمان به اوست .

افمن اتّبع رضوان اللّه . .. هم درجات عند اللّه ... لقد منّ اللّه علی المؤمنین اذ

با توجّه به آیه قبل که سخن از نیل به درجات و رضای الهی بود، گویا در این آیه راه وصول به آن را بیان می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۶۹ – ۱۴

۱۴ شهادت ، وسیله رشد و تکامل شهید

بل احیآء عند ربّهم یرزقون

با توجه به معنای <ربّهم> که خداوند مربّی و تربیت کننده شهیدان است، معلوم می شود که شهادت زمینه ای برای بهره مندی از ربوبیّت خاص الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۲ -

۲۰ امیدواری به فضل الهی ، زمینه ساز پرهیز از طمعورزی نسبت به دارایی های دیگران

و لا تتمنّوا ما فضّل اللّه . .. و سئلوا اللّه من فضله

نهی از تمنی و طمعورزی، و آنگاه امر به تقاضا از خدا، که نتیجه آن امیدبخشی به فضل الهی است، در حقیقت ارائه راهی است برای اجتناب از حسرت و دست اندازی به نعمتهای دیگران.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۸۲ – ۶

۶ تدبّر در قرآن ، زمینه برطرف شدن نفاق و ضعف ایمان

و یقولون طاعه . .. افلا یتدبّرون القران

ترغیب منافقان و مسلمانان ضعیف الایمان به تدبر در قرآن می تواند به منظور ارائه رهنمودی برای برطرف شدن نفاق و ضعف ایمان آنان باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۷۱ – ۲۵

۲۵ تسلیم شدن در برابر خداوند، قرار گرفتن در بستر رشد و کمال جهان هستی است.

و أمرنا لنسلم لرب العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۴۱ – ۱۴

۱۴ آزمون انسان ها با سختی ها ، برخاسته از مقام ربوبی خدا و در جهت رشد و تربیت آنان

و فی ذلکم بلاء من ربکم عظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۳ – ۲

۲ – گستراندن و هموار ساختن زمین ، از نعمت های خداوند به انسان ها و در راستای تربیت و رشد آنان است .

الذی جعل لکم الأرض مهدًا

در برداشت بالا سه نکته ملحوظ است: ۱ لام

در <لکم> نعمت بودن را می فهماند. ۲ <الذی> چه خبر باشد برای ضمیر محذوفی که به <ربّ> در آیه قبل برمی گردد و چه صفت برای آن، بیانگر وصفی از اوصاف ربوبی خداوند است که در راستای تدبیر امور انسان ها است. ۳ <مهداً> مصدر و به معنای ممهوده است; یعنی، مهیا و مسطح.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۰ - ۵

۵ - انسان ، موجودی تکامل پذیر و آماده رشد

ثمّ السبیل یسّره

فراهم آوردن <راه> برای انسان و آسان سازی پیمودن آن، نشانگر این است که انسان، به گونه ای آفریده شده که کمالات خود را بالفعل دارا نیست و برای تحصیل آن باید راهی را طی کند.

زمینه رشد اقتصادی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۳ - ۱۱

۱۱ پرداخت صدقه (زکات) ، تضمین کننده پاکی جامعه و شکوفایی اقتصاد آن *

خذ من أمولهم صدقه تطهرهم و تزکیهم

برداشت فوق بر این اساس است که تطهیر و رشد، صرفاً فردی نباشد و نظر به حیثیت اجتماعی آن نیز داشته باشد. به تعبیر دیگر، صدقه و زکات، از آن جهت که تعدیل ثروت را به دنبال دارد، عدالت اجتماعی را تضمین می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۲ - ۴

۴- دستیابی جامعه به رشد اقتصادی و رفاه ، در پرتو امنیت و آرامش اجتماعی

قریه کانت ءامنه مطمئنّه یأتیها رزقها رغدًا من کلّ مکان

برداشت فوق، با توجه به آمدن <یأتیها رزقها> پس از <آمنه مطمئنّه> است.

گفتنی است که آمـدن فعل <کانت> به صـیغه ماضـی در آغاز و <یأتیها> به صـیغه مضارع پس از آن، مؤیـد برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۷ - ۱۴

۱۴ - امنیت ، از شرایط و زمینه های لازم برای رشد و شکوفایی اقتصادی و دادوستد

أوَلم نمکّن لهم حرمًا ءامنًا یجبی إلیه ثمرت کلّ شیء

از تقدیم مسأله امنیت شهر مکه بر شکوفایی اقتصادی آن در آیه بالا، برداشت یاد شده به دست می آید.

زمینه رشد انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۶ - ۳

۳ - نابود ساختن سرکشان ، جلوه ربوبیت خداوند و در راستای رشد و تعالی راه پیامبران است .

ربّک

زمینه رشد درخت خرما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۹ - ۴

۴ - باران و زمین مناسب ، دو عنصر اصلی در رشد و باروری درختان زیتون و خرما است .

صببنا الماء . .. ثمّ شققنا ... و زیتونًا و نخلاً

زمینه رشد درخت زیتون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۹ - ۴

۴ – باران و زمین مناسب ، دو عنصر اصلی در رشد و باروری درختان زیتون و خرما است .

صببنا الماء . .. ثمّ شققنا ... و زیتونًا و نخلًا

زمینه رشد عقل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۵۱ – ۲۹

۲۹ عمل به توصیه های پنجگانه (پرهیز از شرک و . ..) زمینه

ساز شکوفایی عقل و اندیشه

ذلکم وصیکم به لعلکم تعقلون

برداشت فوق مبتنی بر این است که <تعقلون> به منزله فعل لازم بوده و نیاز به مفعول نداشته باشد و مراد از توصیه عملکردن به احکام یاد شده باشد.

زمینه رشد عمل صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۰ - ۳

۳- ایمان ، بستر و زمینه رشد و گسترش اَعمال نیک است . *

إِنَّ الذین ءامنوا وعملوا الصلحت

قرآن، در آیات متعددی، بر <عمل صالح> در پی <ایمان> تکیه کرده است. و این، گواه تلائم بین این دو، بلکه تأثیر ایمان در ایجاد زمینه عمل صالح است. تقدم ذکر <ایمان> بر <عمل صالح> می تواند اشاره به همین نکته داشته باشد.

زمینه رشد عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۳۳ - ۲

۲- حضرت عیسی (ع) در زمان تولد ، دارای جسم و روحی سالم و آماده رشد و کمال بود .

والسلم علیّ یوم ولدت

زمینه رشد موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۹ - ۱۷،۱۹

۱۷ - محبوبیت موسی (ع) در دل فرعونیان ، زمینه رشد و نمو او با مراقبت کامل خداوند

و لتصنع علی عینی

<لتصنع> بیانگر علت است برای آنچه از سیاق کلام به دست می آید; یعنی، <و لتصنع علی عینی فعلت ذلک; آنچه انجام دادم به خاطر این بود که با مراقبت کامل من ساخته شوی>. صنیع و صنیعه (ریشه اشتقاقی <لتصنع>) به شخصی گفته می شود که تربیت شده دیگری باشد. هم چنین به

معنای عطا، کرامت و احسان نیز آمده است (لسان العرب).

۱۹ - خداوند از آغاز زندگی موسی (ع) ، بر او نظارت دقیق داشته و زمینه های تربیت و رشد او را فراهم ساخته بود .

و لتصنع علی عینی

مراد از <عین> در <علی عینی> معنای مجازی آن (مراقبت) است و <علی> دلالت می کند که مراقبت الهی، به منزله پایه ای است که تربیت و یا گرامی داشت موسی(ع)، بر آن استوار بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۰ - ۱۷

۱۷ - بازگشت موسی (ع) به آغوش مادر ، زمینه ای مناسب جهت رشد و پرورش او تحت نظارت دقیق خداوند

و لتصنع علی عینی . إذ تمشی ... فرجعنک

<إذ> در <إذ تمشی> می تواند ظرف برای <لتصنع> باشد. دراین صورت جملات پس از <إذ>، ظرف تحقق صنع الهی در مورد موسی(ع) را بیان کرده است.

زمینه های رشد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۱ - ۴

۴ بروز نقطه های ضعف در جنگ و آگاهی از آن ، زمینه مناسبی برای خالص شدن مؤمنان از عیب ها و نقصها

ان یمسسکم قرح . .. نداولها بین النّاس ... و لیمحّص اللّه الّذین امنوا

چون <تمحیص> به معنای خالص سازی از عیب و نقص است و این خالص سازی نتیجه شکست مؤمنان فرض شده، می توان گفت که شکست مسلمانان باعث می شود که آنها عیبها و نقصهای خود را بشناسند و در رفع آن بکوشند.

سن رشد انسان

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۴ – ۲۳

۲۳- < عن أبی بصیر قال : قال أبوعبدالله (ع) : إذا بلغ العبد ثلاثاً و ثلاثین سنه فقد بلغ أشدّه . . . ;

ابوبصیر روایت کرده است که امام صادق(ع) فرمود: آن گاه که بنده به سن ۳۳ سالگی برسد . .. به رشد لازم رسیده است [و این است مقصود از]<بلغ أشدّه>...>.

سن رشد موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۱۴ – ۱۰

۱۰ – < عن أبی عبداللّه فی قول اللّه عزّوجلّ : < و لما بلغ أشدّه واستوی آتیناه حکماً و علماً > قال : أشدّه ثمان عشر سنه و < استوی > التحی ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خدای عزّوجلّ: <و لمّا بلغ أشدّه و استوی. ..> روایت شده که <بلغ أشدّه>; یعنی، موسی(ع) هجده ساله شد و <استوی>; یعنی، موی صورتش رویید>.

شناخت عوامل رشد جوامع

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۷۳ – ۱۰

۱۰ شناخت تاریخ و عوامل پیشرفت و انقراض جامعه ، در جهت دهیِ صحیح به حرکت های اجتماعی ، نقش مؤثر دارد .

فنجّینه . .. و جعلنهم خلئف و أغرقنا الذین کذبوا بأیتنا فانظر کیف کان عقبه المنذر

علم به رشد جنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۴۷ – ۱۰

۱۰ – آگاهی به روند پیدایش میوه ها و تکوین و تولد جنین ، مقتضای ربوبیت الهی است .

و ما ربّك . .. و ما تخرج ... إلاّ

بعلمه

عوامل رشد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹ - ۱

۱ - قرآن و اسلام ، مایه حیات و رشد انسانهایند .

أو کصیب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۶ - ۶

۶ - مثال های قرآن مایه تربیت و رشد مؤمنان است .

فیعلمون أنه الحق من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۴۰ - ۱۷

۱۷ آگاهی های تاریخی ، می تواند دارای نقشی سازنده برای آدمی باشد .

یبنی إسرائیل اذکروا نعمتی التی أنعمت علیکم

به یاد آوردن نعمتهای گذشته - که نوعی آگاهی تاریخی است - مورد سفارش و توصیه خداوند قرار گرفته است و از آنجا که سفارشهای خداوند همواره در راستای سازندگی انسان و هدایت اوست، می توان به برداشت فوق دست یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۴۹ - ۱۴

۱۴ - آزمون انسان ها با سختی ها و نیز نعمت ها و آسایش ها برخاسته از مقام ربوبی خدا و در جهت رشد و تربیت آنان است .

و فی ذلکم بلاء من ربکم عظیم

برداشت فوق با توجه به کلمه <رب> - که به معنای مربی و مدیر است - استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۲

۲ - هدف از آزمون ابراهیم (ع) ، رشد دادن و تربیت کردن او بود .

و إذ ابتلی إبرهیم ربه بکلمت

انتخاب کلمه <رب> - که به معنای

مدبر و مربی است – گویای برداشت فوق می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۳۱ – ۵

۵ – تسلیم خدا بودن و اطاعت کردن از فرمان های او ، موجب رشد و تربیت آدمی است .

إذ قال له ربه أسلم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۰۲ – ۲،۳

۲ نقش دعا ، در رسیدن به مطلوب

ربّنا اتنا فی الدنیا حسنه . .. اولئك لهم نصیب

۳ دعای همراه با تلاش و عمل ، شرط رسیدن به مطلوب

ربّنا اتنا . .. اولئك لهم نصیب مما کسبوا

بنابراینکه مراد از <ممّا کسبوا>، همان دعای آنان باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۰۷ – ۴،۷

۴ در برابر کسانی که حرث و نسل را فدای مصلحت خود می کنند ، برخی ، جان خود را در برابر حفظ ارزش های الهی فدا می کنند .

لیفسد الحرث و النسل . .. و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات اللّه

۷ تشویق مؤمنان به گذشتن از جان ، برای کسب رضایت خداوند

و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات اللّه

با توجّه به اینکه آیه مزبور در مقام مدح چنین انسانهایی است، تشویق از آن استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۹ - ۱۲

۱۲ آگاهی از عزت و حکمت الهی ، زمینه تسلیم در برابر خداوند و دوری از متابعت شیطان

ادخلوا فی السلم . .. و لا تتبعوا ... ان اللّه

عزیز حکیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۱۰ – ۱۰

۱۰ توجه به بازگشت همه چیز به سوی خداوند ، زمینه تسلیم شدن در برابر او و پرهیز از پیروی شیطان

و لا تتبعوا خطوات . .. و الی اللّه ترجع الأمور

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۱۲ – ۱۶،۱۸

۱۶ تقوا ، عامل دستیابی به مقام بلند در قیامت

و الذین اتقوا فوقهم یوم القیامه

۱۸ همراهی ایمان و تقوا ، عامل برتری در قیامت

و یسخرون من الذین امنوا و الذین اتقوا فوقهم یوم القیمه

تبدیل <الذین امنوا> به <الذین اتقوا>، برای تفهیم این معناست که باید ایمان، همراه تقوا باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۱۴ – ۱۷

۱۷ نقش سختی ها و مصائب ، در ساخته شدن و رُشد انسانها

ام حسبتم ان تدخلوا الجنّه و لما یأتکم

ورود به بهشت، کمال است و سختیها، در رسیدن به آن نقش دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۳۲ – ۱۲

۱۲ پذیرش احکام الهی و عمل به آن ، باعث رشد و طهارت انسان

و اذا طلّقتم النّساء . .. ذلكم ازکی لکم و اطهر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۵۶ – ۸

۸ دین اسلام ، راه و روش رُشد و هدایتِ انسان

لا اکراه فی الدّین قد تبیّن الرّشد من الغیّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره –

۲ – ۲۵۷ – ۶

۶ ایمان به خداوند ، زمینه ساز راهیابی انسان به نور

اللّه ولّی الّذین امنوا یخرجهم من الظّلمات الی النّور

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۶۱ – ۳،۴

۳ تکامل معنوی و رشد وجودی انفاق کننده اموال در راه خدا *

مثل الّذین . .. مائه حبّه

بنابر ظاهر تشبیه که مُشبّه، همان شخص انفاق کننده (الّذین ینفقون) باشد; یعنی آنانکه انفاق می کنند، همانند دانه ای هستند که . .. .

۴ رُشد و شکل گیری شخصیّت آدمی ، برخاسته از رفتار جهتدار وی *

مثل الّذین ینفقون اموالهم فی سبیل اللّه . .. مائه حبّه

از تشبیه شخص انفاق کننده به دانه ای که . .. این معنا به دست می آید که رشد شخصیّت آدمی، برخاسته از انفاق و رفتار او در راه خدا (جهت) است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۶۲ – ۹

۹ آرامش درونی ، دستاوردی از انفاق در راه خدا

الّذین ینفقون . .. و لا خوف علیهم و لا هم یحزنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۶۵ – ۵،۱۱،۱۲

۵ جلب رضایت خداوند ، در گروِ تلاش و اجتهاد جوینده آن

ابتغاء مرضات اللّه

با توجّه به لغت <ابتغاء> که در آن اجتهاد و تلاش ملحوظ است.

۱۱ انفاق در جهت رضایت خداوند ، موجب رشد و تکامل انسان

و مثل الّذین . .. کمثل جنّه بربوه

از تشبیه انفاق کنندگان به بوستانی که با بارش باران به ثمر نشیند، استفاده گردیده است.

۱۲ عمل

خالصانه ، موجب رشد و تکامل انسان

و مثل الّذین . .. کمثل جنّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۶ – ۲

۲ خداوند ، رشددهنده اموالی که صدقه داده می شود .

و یربی الصّدقات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۳۷ – ۴،۶،۹،۱۲،۱۴،۲۱

۴ عنایت خاص خداوند نسبت به برخی از انسان ها ، موجب رشد و تعالی ویژه آنان

فتقبّلها ربّها . .. و انبتها نباتاً حسناً

۶ رشد و شکوفایی استعداد های نهفته انسان ، در پرتو ربوبیّت خداوند

فتقبّلها ربّها . .. و انبتها نباتاً حسناً

۹ انسان برای رشد معنوی خویش ، نیازمند پناه بردن به خدا از شر شیطان است .

و انّی اعیذها بک و ذریّتها . .. و انبتها نباتاً حسناً

۱۲ عنایت پروردگار ، تربیت شایسته ، پرستش خدا و تغذیه صحیح ، از عوامل مؤثر در رشد معنوی انسان

و انبتها نباتاً حسناً و کفّلها زکریّا . .. المحراب و جد عندها رزقاً

۱۴ نقش سرپرست و مربّی صالح ، در رشد و تعالی معنوی انسان

و انبتها نباتاً حسناً و کفّلها زکریا

تصریح به سپردن کفالت به زکریا پس از <انبتها . .. >، گویای نقش زکریا، به عنوان مربی صالح، در رشدِ معنوی کسی است که تحت تربیت اوست.

۲۱ رشد معنوی و تعالی انسان ، در پرتو نظارت مستمر و همه جانبه مربّی است .

انبتها . .. کفّلها ... کلما دخل علیها ... قال یا مریم انّی لک هذا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران

- ۳ - ۳۸ - ۱۰

۱۰ نقش دعا و درخواست از خداوند ، در دستیابی انسان به آرمان خویش

هنا لکٔ دعا زکریا ربّه قال ربّ هب لی من لدنک ذریه طیبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۵۱ - ۹

۹ پرستش و عبادت خدا ، راهی است مستقیم به سوی او (کمال مطلق)

فاعبدوه هذا صراط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۶۴ - ۵

۵ عقیده توحیدی ، بینشی متعالی و موجب تعالی انسان

تعالوا الی کلمه سواء

کلمه <تعالوا> که از ریشه <علوّ> به معنای بالا است گویای برداشت فوق می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۷ - ۱۴

۱۴ سوداگران عهد الهی و پیمان شکنان ، محروم از پاکٔ شدن و رشد یافتن به دست خداوند .

انّ الّذین یشترون بعهد اللّه . .. و لا یزکّیهم

تزکیه از ماده <زکَوَ> و یا <زکَیَ>، به معنای پاکٔ شدن و نیز به معنای رشد یافتن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۹۲ - ۴،۸،۱۲

۴ ایثار ، راه رسیدن به مقام بِرّ

لن تنالوا البرّ حتی تنفقوا ممّا تحبّون

۸ مقام برّ ، از درجات عالی کمال انسان

لن تنالوا البرّ حتی تنفقوا ممّا تحبّون

۱۲ رسیدن به مقام برّ ، در گرو پرداخت مقداری از مال خویش به امام (ع) در هر سال

لن تنالوا البر حتی تنفقوا ممّا تحبون

امام صادق (ع): شنیدم

از پدرم که می گفت: من مضت له سنه لم یصلنا من ماله قلّ او کثر، لم ینظر اللّه الیه یوم القیامه . .. اذ یقول: <لن تنالوا البرّ ... > فنحن البرّ و التقوی.

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۸۴، ح ۸۵ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۳۶۴، ح ۲۳۸.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۴ - ۱۰،۱۱

۱۰ صالح شدن انسان ها ، در گرو ایمان به خدا ، معاد ، امر به معروف و نهی از منکر (اصلاح دیگران) و شتاب در کار های نیک است .

یؤمنون باللّه . .. و اولئک من الصالحین

۱۱ صالح شدن انسان ها ، در گرو استواری در اطاعت خدا ، تلاوت آیات الهی به هنگام شب و سجده به درگاه او

امه قائمه . .. و هم یسجدون ... و اولئک من الصالحین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۶ - ۱۲

۱۲ بیان فرجام اعمال و وعد و وعید ، از شیوه های قرآن برای اصلاح انسان ها و برحذر داشتن آنها از کفر

و ما یفعلوا من خیر فلن یکفروه . .. و اولئک اصحاب النار هم فیها خالدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۱ - ۳

۳ ایمانِ آدمی تبدیل کننده رنج ها و شکست ها به عوامل سازنده و خالص کننده

و تلک الایّام نداولها بین النّاس . .. و لیمحّص اللّه الّذین امنوا

مؤمنین به خاطر ایمانشان در هنگامه های فشار، به جای خردشدن،

از آن عوامل برای رشد و ساخته شدن و خلوص خود کمک می گیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۴ - ۱۱

۱۱ ادیان الهی ، راه و روش رشد و تعالی انسان و جامعه

افاين مات او قتل انقلبتم على اعقابكم

چون مراد از <انقلبتم على اعقابكم>، بازگشت از دین الهی است و از آن تعبیر به واپسگرایی شده، معلوم می شود که دین الهی، رشد و تعالی مردم را تضمین می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۰ - ۹

۹ پذیرش ولایت خداوند و اعتقاد به یاری حتمی او ، مانع واپسگرایی و زیانکاری جامعه ایمانی و باعث رشد و سعادت

يردّوكم على اعقابكم فتنقلبوا خاسرين. بل اللّه موليكم و هو خير النّاصرين

پیامد پذیرش ولایت کافران، واپسگرایی و خسارت است. بنابراین پذیرش ولایت خداوند به قرینه مقابله آن با پذیرش ولایت کافران باعث رشد و سعادت خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۲ - ۳

۳ امانتداری و ترک خیانت ، از موجبات جلب خشنودی و رضای خداوند

و ما كان لنبيّ ان يغلّ . .. افمن اتّبع رضوان اللّه كمن بآء بسخط من اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۸۹ - ۳

۳ توجّه به مالکیت و فرمانروایی مطلق خداوند ، زمینه پرهیز از شکستن میثاق ، کتمان حقایق ، دین فروشی و خودپسندی

و اذ اخذ اللّه ميثاق الّذين اوتوا الكتب لتبيّننّه

. .. و لا تکتمونه ... و اشتروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۳ - ۹

۹ رعایت حدود الهی (احکام و قوانین ارث و . . .) و اطاعت از خدا و رسول (ص) ، رستگاری بزرگ

تلک حدود اللّه و من یطع اللّه و رسوله . .. و ذلک الفوز العظیم

<ذلک> می تواند اشاره باشد به اطاعت خدا و رسول که از موارد آن رعایت احکام و قوانین ارث و حدود الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۱ - ۵

۵ تحریک عواطف انسانی از روش های قرآن برای جلوگیری از ظلم و گناه

اثماً مبیناً. و کیف تأخذونه و قد افضی بعضکم الی بعض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۵ - ۳۳

۳۳ خویشتن داری در برابر گناه ، موجب خیر و سعادت

و ان تصبروا خیرٌ لکم

بنابر اینکه متعلق <ان تصبروا>، ارتکاب زنا باشد که از کلمه <عنت> به دست می آید. گفتنی است که در این صورت کلمه <خیر>، افعل تفضیل نخواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۹ - ۳،۱۱،۱۲،۱۵

۳ خداوند بر اساس مشیّتش انسان را از آلودگی پاک می سازد و رشد می دهد .

بل اللّه یزکّی من یشاء

۱۱ مشیّت الهی در اعطای کمال و رشد و تنزیه انسان ها ، گزاف و بدون دلیل نیست .

بل اللّه یزکّی من یشاء و لا یظلمون فتیلا

۱۲ خداوند ،

در اعطای رشد و کمال لایق به انسان ها ، هیچ ستمی نمی کند .

بل اللّه یزکّی من یشاء و لا یظلمون فتیلا

۱۵ خداوند در اعطا نکردن کمال و پاک ننمودن یهودیان کفرپیشه ، هرگز ستمی به آنها نکرده است .

الم تر . .. بل اللّه یزکّی من یشاء و لا یظلمون فتیلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۷ - ۹

۹ وعد و وعید از روش های قرآن برای برانگیختن مردم به ایمان ، عمل صالح و پرهیز از کفر

انّ الّذین کفروا بایاتنا سوف . .. و الّذین امنوا و عملوا الصّالحات سندخلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۱ - ۱

۱ پذیرش قوانین الهی و حاکمیت پیامبر (ص) ، اعتلابخش است .

و اذا قیل لهم تعالوا الی ما انزل اللّه و الی الرّسول

۱ مراد از <تعالوا . .. > به قرینه آیه پیشین، مراجعه به آن حضرت برای قضاوت و داوری است. ۲ <اعتلابخش بودن> در برداشت فوق، از معنای <تعالوا> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۶ - ۴

۴ جهاد در راه خداوند ، موجب دستیابی به منزلتهایی والا و آمرزش گناهان و جلب رحمت خاص او

فضّل اللّه المجاهدین علی القاعدین . .. درجات منه و مغفره و رحمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۴ - ۴

۴ دلیل و برهان دارای نقشی مؤثر در رشد و تربیت

انسانها

یأیها الناس قد جاءکم برهن من ربکم

استناد برهان به <رب> می رساند که آمدن برهان در راستای ربوبیت خدا بر انسانهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۱۲

۱۲ تمسک به خدا در تمامی شؤون زندگی ، شرط باروری ایمان

فاما الذین ءامنوا باللّه . .. و یهدیهم إلیه صرطاً مستقیماً

حذف متعلق اعتصام ظاهراً بیانگر اطلاق آن متعلق می باشد ; یعنی تمسک به خداوند در هر زمان و در همه چیز.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۶ - ۱۹

۱۹ دستیابی اهل کتاب به راه های سلامت و رهایی آنان از گمراهی ها و قرار گرفتن آنان در صراط مستقیم ، در گرو ایمان به قرآن و پیامبر (ص)

یاهل الکتب قد جاءکم رسولنا . .. یهدیهم إلی صرط مستقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۵ - ۱۵

۱۵ رشد ، رستگاری و سعادت انسان ، هدف برنامه ها و تکالیف الهی

اتقوا اللّه و ابتغوا إلیه الوسیله و جهدوا فی سبیله لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۸ - ۳

۳ دستیابی اهل کتاب به جایگاه ارزشی خویش ، منوط به اقامه تورات ، انجیل و دیگر دستورات الهی است .

قل یاهل الکتب . .. حتّی تقیموا التوریه و الانجیل و ما أنزل الیکم من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۴ - ۷،۸،۹

۷ ایمان به

خدا ، قرآن و پیامبر (ص) زمینه عروج به درجه صالحان

و ما لنا لانؤمن باللّه وما جاءنا من الحق . .. یدخلنا ربنا مع القوم الصلحین

جمله <و نطمع . ..> می رساند که حتی پس از اعتراف به خدای یگانه نمی توان به همنشینی باصالحان یقین داشت بلکه ایمان مذکور تنها می تواند زمینه ساز نیل به درجه صالحان باشد.

۸ رسیدن به درجه و مقام صالحان در پرتو خواست و عنایت الهی است .

نطمع ان یدخلنا ربنا مع القوم الصلحین

۹ ارتقای درجه معنوی مؤمنان پرتوی از ربوبیت الهی است .

نطمع ان یدخلنا ربنا مع القوم الصلحین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۰ - ۱۳

۱۳ فلاح و رستگاری ، از اهداف تشریع احکام دین

انما الخمر . .. فاجتنبوه لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۲ - ۷

۷ فلاح و رستگاری پیامد اطاعت خدا و رسول (ص)

فاجتنبوه لعلکم تفلحون . .. و اطیعوا اللّه و اطیعوا الرسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۳ - ۱۱،۱۶،۱۷،۲۲

۱۱ لزوم همراهی ایمان و عمل صالح برای تأمین رشد و تعالی آدمی

لیس علی الذین ءامنوا و عملوا الصلحت . .. ءامنوا و عملوا الصلحت

۱۶ رسیدن به مقام محسنین در گرو گذر از مراحل ایمان و تقوا

إذا ما اتقوا . .. ثم اتقوا و احسنوا و اللّه یحب المحسنین

۱۷ برخوردار شدن آدمی از صفت احسان ، نشانه نیل او به برترین مرحله تقواست

ثم اتقوا

و احسنوا

چنانچه تکرار <اتقوا> ناظر به مراحل تقوا باشد، سخن از احسان پس از آخرین مرحله آن حاکی از نایل شدن واجدان آخرین مرحله تقوا به مقام محسنین است.

۲۲ رشد و فلاح آدمی در پرتو ایمان ، عمل صالح ، تقوا و احسان

لیس علی الذین ءامنوا . .. و احسنوا و اللّه یحب المحسنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۲ - ۵

۵ نقش سختیها و کاستیها در سازندگی و تربیت انسان

فأخذنهم بالبأساء و الضراء لعلهم یتضرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۳ - ۱۱

۱۱ تضرع در مقابل خداوند موجب کمال و رشد انسان می شود.

فأخذنهم بالبأساء . .. لعلهم یتضرعون. فلولا إذ جاءهم بأسنا تضرعوا

از اینکه خداوند مشکلاتی پیش آورده تا انسان تضرع کند و با جمله <فلو لا . .. > ترغیب به تضرع کرده است، معلوم می شود که تضرع موجب کمال و رشد انسان می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۵ - ۵

۵ رسیدن به یقین، مرتبه ای بلند برای انسان و قله ای برای معرفت و شناخت

و کذلك نری . .. و لیکون من الموقنین

مطرح ساختن <یقین>، به عنوان اصلیترین هدف <ارائه ملکوت>، گویای عظمت یقین و اهل آن و همچنین نقطه نهایی در مقوله شناخت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۳ - ۵

۵ دستیابی به درجات عالی معنوی، منوط به مشیت الهی است.

نرفع درجت من نشاء

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۸۶ – ۸

۸ پیشه ساختن احسان و صلاح، زمینه ساز ارتقای درجه در پیشگاه خداوند است.

نجزی المحسنین . .. کل من الصلحین ... فضلنا علی العلمین

چون دو صفت احسان و صلاح به عنوان ممیزات پیامبران در آیات پیشین مطرح شده بود، چنین برمی آید که این دو صفت دارای نقش اساسی در بالا بردن درجه و مقامات معنوی هستند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۸۸ – ۵

۵ عبودیت به درگاه خداوند، زمینه و شرط رهیابی به صراط مستقیم است.

ذلک هدی الله یهدی به من یشاء من عباده

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۹۲ – ۳

۳ قرآن کتابی گرانقدر و مبارک (فزاینده و رشد دهنده و دارای خیر فراوان) است.

و هذا کتب أنزل نه مبارک

<برکه> یعنی رشد و فزونی (لسان العرب) و <مبارك> چیزی است که در آن فزونی باشد. (مفردات راغب).

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۰۴ – ۷

۷ بینش و آگاهیهای ارائه شده از سوی خداوند، در جهت کمال و منافع انسان است.

فمن أبصر فلنفسه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۵ - ۵

۵ آیات گوناگون قرآن مایه تقویت بینش آگاهان و منجر به بهانه جویی کافران خواهد شد.

و لیقولوا درست و لنبینه لقوم یعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۲ -

۲۰ جلوگیری نکردن از ستیز دشمنان با پیامبر(ص) از مظاهر ربوبیت الهی و موجب رشد و تربیت است.

و لو شاء ربک ما فعلوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۲ - ۲

۲ راهیابی به توحید و ایمان موجب حیات انسان می شود.

و إن أطعتموهم إنکم لمشرکون. أو من کان میتا فأحیینه و جعلنا له نورا

چون در آیات پیشین سخن از شرک و توحید و ایمان و کفر به آیات الهی بود، قهراً مقایسه ای که در این آیه صورت گرفته بین این دو گروه است که یکی را مرده و دیگری را زنده دانسته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۲ - ۱۲

۱۲ اوامر، نواهی، هشدارها و توبیخهای خداوند همواره در جهت رشد و تربیت انسانهاست.

و نادیهما ربهما ألم أنهکما عن تلکما الشجره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۳ - ۱۵

۱۵ رسالت فرستادگان الهی برای تربیت و رشد آدمیان است .

لقد جاءت رسل ربنا بالحق

برداشت فوق با توجه به کلمه <رب> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۴۴ - ۵

۵ وعده ها و وعید های خداوند ، برخاسته از ربوبیت او و برای رشد و تربیت انسانهاست .

قد وجدنا ما وعدنا ربنا حقاً فهل وجدتم ما وعد ربکم حقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۳ - ۱۰

۱۰ باور به تعالیم قرآن و انجام

دستورات آن ، راه جلوگیری از تباه گشتن سرمایه عمر

قد خسروا أنفسهم

جمله <قد خسروا أنفسهم> در توصیف کسانی است که در دنیا قرآن را باور نکردند و به دستورات آن گردن ننهادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۶ - ۸

۸ دعا و نیایش محسنان به درگاه خدا مایه به فعلیت رسیدن استعداد آنان برای دستیابی به رحمت خاص الهی است .

و ادعوه . .. إن رحمت اللّه قریب من المحسنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۳ - ۶

۶ دین و معارف الهی ناشی از مقام ربوبی خداوند و برای رشد و تعالی انسانهاست .

أن جاءکم ذکر من ربکم

<من> در <ذکر من ربکم> برای ابتدای غایت است. یعنی معارف دین از مقام ربوبی سرچشمه گرفته است. و اضافه <رب> به <کم> می رساند که نزول آن معارف در راستای ربوبیت خدا بر انسانها و برای تربیت آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۷

۷ دین و معارف الهی ناشی از مقام ربوبی خداوند و برای رشد و تعالی انسانهاست .

أن جاءکم ذکر من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۷ - ۳

۳ فرمان های خداوند برخاسته از ربوبیت او و برای رشد و تعالی انسانهاست .

عن أمر ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۸۵ – ۱۵

۱۵ بینه ارائه شده به مردم مدین ، از

ناحیه خداوند و برای تربیت و رشد آنان بوده است .

قد جاءتکم بینه من ربکم

برداشت فوق با توجه به کلمه <رب>، که به معنای رشد دهنده و تربیت کننده است، استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۶ - ۸

۸ دین و معارف الهی ارائه کننده راه رشد و هدایت و تأمین کننده سعادت انسانهاست .

سأصرف عن ءایتی الذین . .. و إن یروا سبیل الرشد لا یتخذوه سبیلا

مراد از <سبیل الرشد> (راه هدایت) همان آیات خدا، یعنی دین و معارف الهی، است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۷ - ۱۷

۱۷ ترس از عقوبت های خدا ، در عین امید به مغفرت و رحمت او ، مایه تربیت انسان و رشد و تعالی اوست .

إن ربک لسریع العقاب و إنه لغفور رحیم

توصیف خداوند به <عقوبت کننده ای سریع> و <بخشایشگری مهربان>، پس از به کارگیری عنوان <رب>، می تواند بیانگر این باشد که توجه به این دو صفت در انسان ترس و امیدی ایجاد می کند که مایه تربیت و کمال او خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۷۶ - ۱

۱ آیات و معارف ارائه شده به بلعم باعورا می توانست وی را به مقامی والا در پیشگاه خدا برساند .

و لو شئنا لرفعنه بها

<با> در <بها> بای استعانت است و ضمیر آن به <آیاتنا> برمی گردد. بنابراین جمله <لرفعناه بها> حاکی از آن است که آیات الهی وسیله ای مناسب برای رفعت

درجات بلعم باعورا بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۲ – ۳

۳ تلاوت قرآن بر مؤمنان راستین ، فزاینده ایمان در نهاد آنان

و إذا تلیت علیهم ءایته زادتهم إیمنا

<تلیت> به قرینه کلمه <علی> از تلاوت، که به معنای قرائت است، گرفته شده است. بنابراین مراد از <ءایته>، آیات قرآن است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۱۸ – ۴

۴ انتخاب دین از سر آزادی و اختیار ، مایه رشد و تعالی انسانهاست .

و لو شاء ربک لجعل الناس أُمه وحده

از اینکه عدم اجبار در گزینش دین به <رب> استناد یافته است و <رب> به معنای مدبر و مربی است ، می توان به برداشت فوق دست یافت; یعنی ، تدبیر و تربیت انسانها اقتضا می کند که دین را از روی اختیار بپذیرند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۸۹ – ۱۵

۱۵– لزوم مراجعه به قرآن ، برای شناخت عوامل واقعی رشد و هدایت انسان

و نزّلنا علیک الکتب تبینًا لکلّ شیء و هدًی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲ – ۴

۴– وجود کتاب و رهنمود های مدون ، در هدایت و تعالی انسان ها دارای نقشی مهم و تعیین کننده است .

و ءاتینا موسی الکتب و جعلنه هدًی لبنی إسرءیل

<کتاب> در اصل به معنای صحیفه و حاوی نوشته هاست (مفردات راغب). یاد کرد از کتاب، برای هدایت، می تواند گویای نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۹ - ۵

۵- تبیین حق و راستی برای انسان ها ، در جهت رشد و تربیت آنها است .

الحقّ من ربّکم

گزینش کلمه <ربّ> حاکی از نکته بالا است.

عوامل رشد ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۱ - ۴

۴ - هدف از فرمان خداوند به ابراهیم (لزوم تسلیم بودن در برابر او) رشد و تربیت وی بوده است .

إذ قال له ربه أسلم

برداشت فوق، با توجه به کلمه <رب> - که به معنای مدبر و مربی - استفاده شده است.

عوامل رشد اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۲ - ۱۶

۱۶- دستیابی جامعه به امنیت ، رشد و رفاه اقتصادی و یا ابتلای آن به فقر ، گرسنگی ، ناامنی و ترس ، در گرو اعمال افراد آن جامعه است .

و ضرب الله مثلاً قریه کانت ءامنه مطمئنّه . .. فکفرت بأنعم الله فأذقها الله لباس

عوامل رشد اقتصادی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۶ - ۴

۴ رواج صدقه و انفاق ، عاملی جهت رشد نظام اقتصادی

و یربی الصّدقات

<یربی> از <ارباء> به معنای رشد دادن و زیاد کردن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۲ - ۱۶

۱۶- دستیابی جامعه به امنیت ، رشد و رفاه اقتصادی و یا ابتلای آن به فقر ، گرسنگی ، ناامنی و ترس ، در گرو اعمال افراد آن جامعه است .

و ضرب

الله مثلًا قريه كانت ءامنه مطمئنّه . .. فكفرت بأنعم الله فأذقها الله لباس

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۴ – ۵

۵ – پرداخت زكات ، مايه رشد سرمايه و ازدياد ثروت

و الذين هم للزكوه فعلون

<زكات> از مصدر <زُكُوّ> مشتق است. <زكو> هم به معناى نمو و ازدياد مى آيد و هم به معناى پاكى و طهارت. بنابراين مى توان گفت: انفاق مال، بدان جهت كه مايه رشد و ازدياد سرمايه است و يا طهارت جان و سلامت نفس انفاق كننده را در پى دارد، زكات ناميده شده است.

عوامل رشد اقتصادى جزيره العرب

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۵۷ – ۱۵

۱۵ – وجود امنيت در مكه ، عامل تبديل شدن آن شهر به مركز عمده اقتصاد و تجارت در جزيره العرب

حرمًا ءامنًا يجبى إليه ثمرت كلّ شىء

عوامل رشد اقتصادى در صدراسلام

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۶ – شورى – ۴۲ – ۳۲ – ۳

۳ – تأثير حمل و نقل دريايى و كشتيرانى ، در زندگى اقتصادى جامعه عصر بعثت *

و من ءايته الجوار فى البحر كالأعلم

عوامل رشد انسان

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۰۲ – ۵

۵- نزول معجزات از جانب پروردگار هستی ، در جهت رشد و بصیرت یافتن آدمیان است .

ما أنزل هؤلاء إلّا ربّ السموت و الأرض بصائر

عوامل رشد جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۳ - ۱۱،۱۳

۱۱

جامعه بشری ، نیازمند بعثت پیامبران برای حل اختلافات (هدایت جامعه)

فبعث اللّه النبیّن . .. لیحکم بین الناس فیما اختلفوا فیه

۱۳ حکومت ، داوری و حل اختلافات مردم ، از اهداف بعثت پیامبران و نزول کتاب های آسمانی

و اَنزل مَعهم الکتاب بالحق لیحکم بین الناس

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۳۲ – ۱۱،۱۳،۲۰

۱۱ جلوگیری نکردن از ازدواج زنان مُطلّقه ، موجبِ رشد و طهارت فزونتر برای جامعه

و اذا طلّقتم النّساء . .. فلا تعضلوهنّ ... ذلکم ازکی لکم و اطهر

۱۳ قوانین الهی برای رشد و طهارت جامعه ، مفیدتر از قوانین و رسوم مردم است .

و اذا طلّقتم النّساء . .. فلا تعضلوهنّ ... ذلکم ازکی لکم و اطهر

۲۰ قوانین الهی ، برای اصلاح و پاکسازی خانواده و جامعه

فلا تعضلوهنّ ان ینکحن . .. ذلکم ازکی لکم و اطهر و اللّه یعلم و انتم لا تعلمون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۴۶ – ۱۸

۱۸ پیکار در راه خداوند ، عزّت بخش و رهاکننده جامعه از قید تجاوز و اسارت

و ما لنا اَلّا نقاتل فی سبیل اللّه و قد اُخرجنا من دیارنا و ابنائنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۷ – ۱۳

۱۳ ایمان و عمل صالح به ویژه نماز و زکات زمینه نفی ربا در جامعه

یمحق اللّه الرّبوا . .. امنوا و عملوا الصّالحات

ذکر این آیه پس از آیات قبل (در مورد ربا) رهنمودی است برای از بین بردن ربا در

جامعه.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷ - ۱۴

۱۴ سلامت تفکر و حرکت جامعه ، در گرو سلامت قلبها

فامّا الّذین فی قلوبهم زیغ فیتّبعون ما تشابه منه ابتغاء الفتنه و ابتغاء تأویله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۱ - ۱۹

۱۹ تأمین سعادت جامعه در پرتو ایمان ، خدمات انبیا و تلاش عدالتخواهان است .

انّ الّذین یکفرون . .. فبشّرهم بعذاب الیم

نبود ایمان، انبیا و مصلحان در جوامع موجب رنج و بدبختی است، معلوم می شود وجود آنها زمینه ساز سعادت خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۳ - ۲۵

۲۵ رهایی از آتش تفرقه و دشمنی میان افراد یک جامعه ، نعمتی الهی

و اذکروا نعمت اللّه علیکم اذ کنتم اعداءً . .. و کنتم علی شفا حفره من النار فانقذ

جمله <کنتم علی>، عطف است بر <کنتم اعداءً>. در نتیجه هر یک بیانی است از نعمت الهی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۴ - ۱۱

۱۱ نقش بنیادین دعوت به خیر و امر به معروف و نهی از منکر ، در رستگاری جامعه

و لتکن منکم امّه . .. و اولئک هم المفلحون

بنابراینکه مشارالیه <اولئک> جامعه اسلامی باشد; یعنی تنها خودِ امرکنندگان به معروف و نهی کنندگان از منکر رستگار

نیستند، بلکه افراد جامعه بخاطر وجود چنین افرادی بهره مند از رستگاری هستند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل

عمران - ۳ - ۱۱۰ - ۵،۶،۸

۵ ایمان به خدا و اصلاح جامعه (امر به معروف و نهی از منکر) ، دو عامل رُشد جوامع انسانی

کنتم خیر أمّه أخرجت للناس تأمرون . .. و تؤمنون باللّه

رشد و تکامل جوامع از مصادیق خیر است و آیه فوق، خیر بودن امت را منوط به ایمان و اصلاح اجتماع (امر به معروف و نهی ازمنکر) کرده است.

۶ امر به معروف و نهی از منکر ، وظیفه عمومی جامعه اسلامی برای رُشد خویش

کنتم خیر أمّه أخرجت للناس تأمرون . .. و تؤمنون باللّه

از مصادیق بارز <خیر> برای جامعه، رُشد آن جامعه است.

۸ ایمان مصلحان (امرکنندگان به معروف و نهی کنندگان از منکر) به خداوند ، شرط اعتلای جامعه

کنتم خیر امه . .. و تؤمنون باللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۳ - ۱۱

۱۱ یادآوری وضعیّت نابهنجار یک جامعه در هنگام رکود و انحطاط ، از روش های تربیتی قرآن در تصحیح حرکت آن جامعه

و اذ غدوت من اهلک . .. و اذ همّت طائفتان ... و لقد نصرکم اللّه ببدر و انتم اذلّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۰ - ۱۳

۱۳ پرهیز از رباخواری و رعایت تقوای الهی در امور اقتصادی ، زمینه فلاح و رستگاری جامعه

لا تأکلوا الرّبوآ . .. و اتّقوا اللّه لعلّکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۴ - ۱۱

۱۱ ادیان الهی ، راه و

روش رشد و تعالی انسان و جامعه

افاین مات او قتل انقلبتم علی اعقابکم

چون مراد از <انقلبتم علی اعقـابکم>، بازگشت از دین الهی است و از آن تعبیر به واپسـگرایی شـده، معلوم می شود که دین الهی، رشد و تعالی مردم را تضمین می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵ - ۱۱

۱۱ ثروت باید برای رشد اقتصادی جامعه به کار گرفته شود .

اموالکم الّتی جعل اللّه لکم قیاماً

از اینکه خداونـد مال را برای برپایی جامعه قرار داده و به همین جهت پرداخت آن را به سـفیهان منع کرده، معلوم می شود که ثروتها باید در جهت رشد اقتصادی، که قوام جامعه به آن بستگی دارد، به کار گرفته شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۵ - ۲۷

۲۷ فراهم آوردن ازدواج های سهل و آسان در جامعه ، راه جلوگیری از مفاسد جنسی

و من لم یستطع . .. فمن ما ملکت ایمانکم ... ذلک لمن خشی الْعنت منکم

چون ازدواج بـا کنیزان سـهل است و خداونـد برای جلوگیری از زنا و مفاسـد جنسـی آن را پیشـنهاد و تجویز کرده، معلوم می شود که بهترین راه برای جلوگیری از مفاسد جنسی، فراهم آوردن ازدواج سهل و آسان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۸ - ۲

۲ پایبندی به مقررات الهی در ازدواج و روابط جنسی ، زمینه سبکباری و دور ماندن جوامع از مشقت ها و رنجهاست .

یرید اللّه ان یخفّف عنکم

بیان خواست الهی به سبکباری انسانها پس

از تبیین احکام و مقررات ازدواج، اشاره به این است که دوری جوامع بشری از رنجها و مشقتها در گرو پیروی از آن احکام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۹ - ۱۳

۱۳ سلامت جامعه از مفاسد اجتماعی ، از اهداف ارائه احکام اقتصادی از سوی خداوند

لا تاکلوا . .. لا تقتلوا ... انّ اللّه کان بکم رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۴ - ۱۱

۱۱ قضاوت و حکومت بر مبنای کتب آسمانی ، جاری ساختن نور و هدایت در جامعه است .

فیها هدی و نور یحکم بها النبیون . .. و الربنیون و الاحبار

یادآوری قضاوت پیامبران بر اساس تورات، پس از توصیف آنان به هدایتگری و نورانیت، بیانگر آن است که پیاده کردن احکام آن در جامعه، موجب هدایت و نورانیت مردمان خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۱ - ۶

۶ سلامت و سعادت جوامع در گرو پیروی از رهبران الهی و عمل به قوانین دین

و لو کانوا یؤمنون باللّه و النبی و ما أنزل إلیه ما اتخذوهم أولیاء

با توجه به آیات گذشته که در آن جامعه ای منحط از بنی اسرائیل ترسیم گردیده بود، معلوم می شود آیه مورد بحث، رهنمودی است برای نجات جوامع از انحطاط، بنابراین <ما اتخذوهم أولیاء> تنها، بیان یکی از نتایج ترک پیروی از رهبران الهی و عمل به قوانین دینی است و نتایج دیگر که از آنها به سلامت و سعادت تعبیر شد با توجه به

آیات گذشته به دست می آید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۳ – ۶

۶- حیات و پویایی جوامع ، در پرتو ارزش های معنوی علاوه بر نعمت های مادی است .

یأتیها رزقها رغدًا من کلّ مکان . .. و لقد جاءهم رسول منهم

جمله <یأتیها رزقها. ..> می تواند اشاره به نعمتهای مادی و <و لقد جاءهم رسول منهم> اشاره به ارزشهای معنوی داشته باشد.

عوامل رشد جامعه اسلامی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۴۹ – ۴

۴ ادیان الهی ، راه رشد و تعالی انسان و جامعه

ان تطیعوا الّذین کفروا یردّوکم علی اعقابکم

خداوند با تعبیر واپسگرایی به جای کفر و شرک، اشاره به این معنا دارد که دین الهی، راه رشد و تعالی واقعی انسان است.

عوامل رشد جنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۶ – ۱۴

۱۴ – تأثیر تاریکی شکم مادران ، در رشد جنین و نطفه انسان

یخلقکم فی بطون أمّهتکم . .. فی ظلمت ثلث

تعبیر ظلمات از بچه دان، رحم و شکم، می تواند بیانگر حقیقت یاد شده باشد.

عوامل رشد دانش

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۹۱ – ۲۲

۲۲ کتب آسمانی دارای نقشی برجسته در رشد دانش بشر و آموخته های اوست.

و علمتم ما لم تعلموا أنتم و لا ءاباؤکم

عوامل رشد علم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – قمر – ۵۴ – ۱۵ – ۵

۵ – بالا بردن معرفت

و عبرت آموختن بشر ، فلسفه و قلمرو داستان سرایی های قرآن

كذّبت قبلهم قوم نوح . .. و لقد تركنها ءايه فهل من مدّكر

عوامل رشد فرهنگی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۲ – ۴

۴ – نقش مهم کتاب های آسمانی و قوانین الهی ، در تعالی فرهنگ بشر *

و كتب مسطور

خداوند با سوگند خوردن به تورات و یا کتاب های آسمانی در صورتی که مراد مطلق کتاب باشد در حقیقت بشر را به اهمیت این کتاب ها در فکر و فرهنگ بشر توجه داده است.

عوامل رشد گیاهان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۵ – ۳۱

۳۱ – آب ، مایه رویش و رشد گیاهان

فإذا أنزلنا عليها الماء اهتزّت وربت

عوامل رشد محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – علق – ۹۶ – ۱ – ۱۱

۱۱ – الزام پیامبر (ص) به قرائت قرآن در آغاز رسالت ، مایه رشد و تعالی آن حضرت و از جلوه های ربوبیت خداوند بود .

اقرأ باسم ربّك

عوامل رشد موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۳ - ۴

۴ سخن گفتن خدا با موسی برای رشد و تربیت وی بود .

و کلمه ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۶ - ۲

۲ - وحی به موسی (ع) ، جلوه ربوبیت خداوند بر او و از عوامل رشد و تربیت آن حضرت برای انجام رسالت

خویش بود .

إذ نادیه ربّه

عوامل مؤثر در رشد کودک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۵ - ۱۳

۱۳- نقش اساسی دوران جنینی و شیرخوارگی ، در رشد و بلوغ فرزند *

و حمله و فصله ثلثون شهرًا حتّی إذا بلغ أشدّه

برداشت یاد شده بدان احتمال است که آمدن <بلغ أشدّه> در پی <و حمله و فصاله> بیانگر ارتباط میان این دو مقطع باشد.

قانونمندی رشد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱ - ۱۰

۱۰ قانونمندی و یکسانی راههای کمال و سعادت یا انحطاط و شقاوت آدمیان، در گذشته و آینده تاریخ

قل سیروا فی الأرض ثم انظروا کیف کان عقبه المکذبین

از امر به تدبر در تاریخ گذشتگان و عبرت گرفتن از آن معلوم می شود که عوامل سعادت و شقاوت در طول تاریخ یکسان است.

قانونمندی رشد جنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۲۳ - ۱

۱ - رشد جنین از آغاز تا کامل شدن خلقت وی ، با محاسبات و اندازه گیری های دقیق از سوی خداوند همراه است .

ألم نخلقکم من ماء . .. فقدرنا

عبارت <فقدرنا>، می تواند عطف بر <جعلناه فی قرار. ..> و یا متفرع بر آن باشد. در صورت اول، مفاد آیه چنین می شود: پس از این که نطفه را برای مـدتی معین در رحم قرار دادیم، به انـدازه گیری آن پرداختیم؛ یعنی، با محاسـبات و اندازه گیری های دقیق، نطفه را در رحم رشد می دهیم تا آن گاه که انسانی تام

و کامل گردد.

مخالفت با رشد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۴۶ – ۱۸

۱۸ خداوند به قوم موسی هشدار داد که در صورت ادامه مخالفت با راه رشد و تعالی و پیمودن راه ضلالت ، ایشان را از درک معارف تورات محروم خواهد ساخت .

و أمر قومک یأخذوا بأحسنها . .. إن یروا کل ءایه لایؤمنوا بها ... سبیلا

مراحل رشد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۶۰ – ۱۰

۱۰ آرامش خاطر و اطمینان قلبی ، مرتبه ای از مراحل عالی رشد ایمان و اعتقاد دینی

اولم تؤمن قال بلی و لکن لیطمئنّ قلبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۷۷ – ۱۹

۱۹ رشد و تکامل ، و نیز انحطاط و سقوط انسان ها ، دارای مراتب *

انّ الذین یشترون . .. و لهم عذاب الیم

احتمالاـ هر یک از عقوبتهای یاد شده (محرومیّت از بهره های اخروی، نظر و تکلّم خداوند)، برای مرتبه ای از انحطاط می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۷۹ – ۱۳

۱۳ تعلیم و تعلم کتب آسمانی ، زمینه ربّانی شدن انسان

كونوا ربّانيّن بما كنتم تعلّمون الكتاب و بما كنتم تدرسون

مراحل رشد انسان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۷ – ۶،۷،۸

۶ – زندگی دنیوی ، دارای دو منحنی صعود و نزول است .

ثمّ لتبلغوا أشدّكم ثمّ لتكونوا شيوخًا

مقصود از <بلوغ أشدّ> اوج

صعود انسان از نظر قوای جسمانی و عقلانی است و مراد از <شیوخ> منحنی نزول این قوا می باشد.

۷ - منحنی صعود انسان در حیات دنیوی ، از طفولیت آغاز می شود و در نقطه اوج جوانی پایان می پذیرد .

ثمّ یخرجکم طفلًا ثمّ لتبلغوا أشدّکم ثمّ لتکونوا شیوخًا

۸ - پایان اوج مرحله جوانی (بلوغ اشد) نقطه آغاز منحنی نزول و سرانجام مرحله پیری ، نقطه پایان این منحنی در زندگی انسان است .

ثمّ لتبلغوا أشدّکم ثمّ لتکونوا شیوخًا . .. لتبلغوا أجلًا مسمّیً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۴ - ۳

۳ - خوراکی های انسان ، همانند مراحل رشد و فنای جسم او ، دربردارنده دلایل و نشانه های خداوند است .

فلینظر الإنسن إلی طعامه

مراد از نظر به طعام به قرینه آیات بعد نظر به اسباب و نتایج آن و وابسته بودن مراحل پیدایش آن به خداوند است. عطف آیاتی که درباره غذای انسان است، بر آیاتی که از حدوث و مرگ جسم او سخن گفته بود; نشانه هماهنگی نعمت های درونی و برونی انسان در دلالت بر خداوند است.

مراحل رشد جنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳۲ - ۱۶

۱۶ - مخفی ترین دوره رشد و پیدایش انسان (دوره جنین) ، آشکار و نمایان در پیشگاه خداوند

هو أعلم بکم . .. و إذ أنتم أجنّه فی بطون أُمّهتکم

مکان رشد ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۰ - ۴

رشد ابراهیم (ع) در محیط غیر شرك و مواجهه او با محیط شرك آلود ، امری سؤال انگیز برای وی

إذ قال لأبیه و قومه ما تعبدون

برداشت یاد شده بدان احتمال است که پرسش ابراهیم(ع)، پرسشی طبیعی و برخاسته از فطرت توحیدی وی بود و نه تدبیری در جهت طرح مسائل توحیدی با مردم. بر این اساس روشن می شود که آن حضرت در محیطی غیر شرك می زیسته است از این رو با مشاهده بت پرستی مردم، شگفت زده شد و از آن کار استفسار نمود.

مکان رشد جنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶ - ۱۳

۱۳ - شکم مادران ، بستر مناسب رشد جنین و تکامل نطفه انسان .

یخلقکم فی بطون أُمّهتکم خلقًا من بعد خلق فی ظلمت ثلث

تصریح به آفرینش انسان در شکم مادران، می تواند گویای مطلب بالا باشد.

ملاك رشد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۹ - ۶،۱۳

۶ تعیین ملاك و میزان پیراستگی و رشد یافتگی ، کار خداوند است .

بل اللّه یزکّی من یشاء

اگر مراد از <تزکیه> پاك دانستن و شهادت به منزه بودن باشد، تزکیه خداوند به تعیین ملاك خواهد بود ; چون خداوند غالباً شهادت به پاکی فرد و یا گروهی خاص نمی دهد، بلکه ملاکها را مشخص می کند.

۱۳ شهادت خدا بر پاکی و طهارت انسان و نیز ملاك های تعیین شده از سوی او برای پیراستگی ، گزاف و بدون دلیل نیست .

بل اللّه یزکّی من یشاء و لا یظلمون فتیلا

منشأ رشد

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۷۱ – ۲۴

۲۴ خداوند رشد دهنده تمامی جهانیان است.

لرب العلمین

منشأ رشد اقتصادی مکه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۵۷ – ۲۱

۲۱ – جهل بیشتر مشرکان مکه به خاستگاه الهی امنیت و رفاه اقتصادی آن شهر ، عامل روی گردانی آنان از پذیرش هدایت الهی (اسلام) بود .

و قالوا إن نتّبع الهدی . .. و لکنّ أکثرهم لایعلمون

منشأ رشد تمدن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۳۲ – ۷

۷ – پیشرفت صنعت و تمدن بشری ، در عین انتساب به بشر ، ناشی از اراده و قدرت الهی است .

و من ءایته الجوار فی البحر کالأعلم

منشأ رشد جنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۴۷ – ۸

۸ – تحولات پیچیده شکوفه ها و جنین ، بنا به مقتضای علم و حکمت خداوندی است .

و ما تخرج من ثمرت من أکمامها . .. إلّا بعلمه

چنانچه <باء> در <بعلمه> برای سببیت باشد، مفاد آیه شریفه، این خواهد بود که همه این رخدادها براساس علم الهی است.

منشأ رشد صنعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۳۲ - ۷

۷ - پیشرفت صنعت و تمدن بشری ، در عین انتساب به بشر ، ناشی از اراده و قدرت الهی است .

و من ءایته الجوار فی البحر کالأعلم

منشأ رشد گیاهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۸ – واقعه – ۵۶ – ۶۳ – ۳

۳ – رویش و رشد دانه ها در بستر خاک ، نمودی از قدرت الهی و نشانی روشن از امکان معاد

أفرءیتم ما تحرثون

روی سخن در این آیه، با منکران معاد است. تشویق آنان به مطالعه در چگونگی رشد گیاهان، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – واقعه – ۵۶ – ۶۴ – ۱،۲

۱ – انسان در فرایند رشد و نموّ بذری که در زمین کشاورزی اش می پاشد ، هیچ نقشی ندارد .

ءأنتم تزرعونه

<زرع> (مصدر <تزرعون>)، به معنای رویانـدن و رشد و نموّ بخشـیدن است. ضـمیر مفعول <تزرعونه> به <حرث> در آیـه قبـل کـه از <تحرثـون> اسـتفاده می شـود و یـا بـه <بـذر> کـه از مقـام اسـتفاده می شـود بـاز می گردد. اسـتفهام در <ءأنتم...> انکاری است; یعنی، شما آن بذر را که کاشته اید، رشد نمی دهید.

۲ – رویش دانه های کاشته شده ، در زمین ، رشد و نموّ و بالاخره به ثمر رسیدن آن نمودی از قدرت خداوند است .

أم نحن الزرعون

منشأ رشد نهضت های دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۲۹ – ۳۸

۳۸– رشد نهضت های الهی ، همانند دیگر مظاهر جهان ، در قلمرو سنت های حاکم بر هستی *

کزرع أخرج شطه . .. یعجب الزرّاع

تشبیه جریان ظهور و گسترش اسلام، به زراعت و مراحل رشد آن، این حقیقت را می رساند که جریان های اجتماعی نیز مانند پدیده های مادی طبیعت، در قلمرو قوانین صورت می گیرد.

موانع رشد

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۱،۲،۳،۴،۹

۱ سرسختی ، تکبّر و غرور ریاکارانِ مدعی اصلاح (منافقان) ، در مقابل دعوت به تقوا

و من الناس من یعجبک . .. و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه بالاثم

۲ تکبر ، غرور و سرسختی ، در قبال دعوت به تقوا ، از نشانه های حاکمان ناصالح و مفسد

و اذا تولّی سعی . .. و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه بالاثم

در صورتی که <تولی>، به معنای پذیرش حکومت باشد.

۳ سرسختی ، غرور و تکبّر برخاسته از گناه ، مانع نصیحت پذیری حاکمان مفسد

و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه <بالاثم>، متعلق به <العزّه> باشد.

۴ سرسختی ، تکبّر و غرور ، مانع اصلاح و نصیحت پذیری

اخذته العزّه بالاثم

۹ حاکمان مفسد در برابر دعوت به تقوا ، به خاطر سرسختی ، تکبر و غرور ، آلوده به گناه می شوند .

اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه <باء> سببیه در <بالإثم>، متعلق به <اخذته> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۹ - ۱۳

۱۳ سرپیچی از فرمان های خداوند ، سرپیچی از مقررات عزّت آفری و حکیمانه اوست . *

فان زللتم . .. ان اللّه عزیز حکیم

احتمالاـ آوردن <عزیز> و <حکیم> پس از فرمان به رعایت مقررات، بیانگر حکمت آمیز بودن و عزّت آفرینی مقررات

الهی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۱۹ – ۶

۶ شراب و قمار ، موجب کُندی و بازماندن انسان

از ثواب و خیر

قل فیهما اثم کبیر

<الاثم>: اسم للافعال المُبطئه عن الثواب (مفردات راغب.)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۵ - ۶

۶ جهت گیری غلط رباخوار ، در برابر سعادت و خیر خویش

الذین . .. کما یقوم الّذی یتخبّطه الشّیطان من المسّ

همان گونه که شخص شیطان زده جهت گیری صحیحی در برابر مصالح خویش ندارد، رباخوار نیز چنین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۸۶ - ۱۱

۱۱ خطا و نسیان ، از موانع رشد انسان *

ربّنا لا تؤاخذنا ان نیسنا او اخطأنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷ - ۳۱

۳۱ کج اندیشی و گرایش قلب به باطل ، مانع از ژرفنگری در علم *

فامّا الّذین فی قلوبهم زیغ . .. و الراسخون فی العلم

از مقابله دو گروه (کج اندیشان و راسخان در علم)، استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۴ - ۱۶

۱۶ شیفتگی به امکانات زندگی دنیا ، مانع دستیابی انسان به فرجام نیک

ذلک متاع الحیوه الدّنیا و اللّه عنده حسن المئاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۷ - ۱۰

۱۰ تربیت انسان در گرو ، زدودن آفات رشد و پرورش استعدادها

و انّی اعیذها بک و ذریّتها . .. و انبتها نباتاً حسناً

پناه بردن از شیطان، منع آفات است و اِنبات حسن، پرورش استعداد.

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۵۵ – ۱۰

۱۰ تأثیر آلودگی های محیط کفر در انسان

و مطهّرک من الذین کفروا

نجات از میان کافران که به کلمه <تطهیر> تعبیر شده، مستلزم این است که آلودگی جامعه مؤثّر بوده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۷۷ – ۱۴

۱۴ سوداگران عهد الهی و پیمان شکنان ، محروم از پاک شدن و رشد یافتن به دست خداوند .

انّ الّذین یشترون بعهد اللّه . .. و لا یزکّیهم

تزکیه از ماده <زکَوَ> و یا <زکَیَ>، به معنای پاک شدن و نیز به معنای رشد یافتن می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۹۲ – ۳

۳ دلبستگی به دنیا ، موجب محرومیّت از نیل به مقام بِرّ

لن تنالوا البرّ حتی تنفقوا ممّا تحبّون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۸۶ – ۱۹

۱۹ نقش مؤثر تبلیغات سوء در بازداشتن مردم از راه ایمان

و لتسمعنّ من الّذین اوتوا الکتب . .. و ان تصبروا و تتّقوا

دستور مقاومت در برابر تبلیغات دشمن، حکایت از خطر تأثیر آن در روحیه مسلمانان دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۳ - ۲۵

۲۵ گناه و اعمال ناشایست ، مانعی در راه همشأنی و همراهی با ابرار

ربّنا فاغفرلنا ذنوبنا و کفّر عنّا سیّئاتنا و توفّنا مع الابرار

درخواست آمرزش گناه و آنگاه تقاضای همراهی با ابرار، دلالت بر برداشت فوق دارد.

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۰ - ۹

۹ افترا بر خدا ، از عوامل مؤثر در بازماندن از رشد و کمال

الم تر الی الذین یزکون . .. انظر کیف یفترون علی اللّه الکذب و کفی به اثماً مبینا

<اثم> در لغت به معنای چیزی است که آدمی را از ثواب و صلاح بازمی دارد و مصداق ثواب و صلاح به دلیل آیه قبل، تزکیه نفس و پیمودن راه کمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۱

۱ ارجاع داوری به طاغوت ، موجب ابتلای مراجعه کنندگان به مصائب و مشکلات

یریدون ان یتحاکموا الی الطّاغوت . .. فکیف اذا اصابتهم مصیبه بما قدّمت

با توجه به آیه پیش، از مصادیق مورد نظر برای <ما قدمت ایدیهم> مراجعه به طاغوت برای داوری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۱ - ۱۵

۱۵ دشمنی و کینه توزی در بین جامعه ایمانی و غفلت از یاد خدا مانع رسیدن آن جامعه به فلاح و رستگاری

لعلکم تفلحون. انما یرید الشیطن ... و یصدکم عن ذکراللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۳ - ۱۰

۱۰ شیطان مانع رشد و کمال و تضرع انسان به درگاه خداوند

فلولا إذ جاءهم بأسنا تضرعوا . .. و زین لهم الشیطن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۱ - ۱۱

۱۱ گرایش به شرک پس از توحید (ارتداد)، حرکتی ضد تکاملی و ارتجاعی است.

أندعوا

من دون الله . .. و نرد علی أعقابنا بعد إذ هدینا الله

معنـای جمله <نرد علی . .. > صـرفاً به معنـای بـازگشت به گذشـته تـاریخی نیست بلکه حکایت از بازگشت به جهل و عقب ماندگی فکری نیز دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۲ – ۱۲

۱۲ زیبا پنداشتن اعمال، مانع رشد و خروج انسان از تاریکی است.

لیس بخارج منها کذلک زین للکفرین ما کانوا یعملون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۴۰ – ۳

۳ کفر و شرک مانع راهیابی به عالم برتر برای کسب رحمتهای ویژه الهی است.

إن الذین کذبوا بأیتنا و استکبروا عنها لاتفتح لهم أبوب السماء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۷۰ – ۷

۷ تقلید از نیاکان و حفظ سنت های پیشینیان ، از انگیزه های قوم عاد برای پرستش معبودان دروغین و رویارویی با دعوت هود

قالوا . .. و نذر ما کان یعبد ءاباؤنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۴۶ – ۱۴،۱۵

۱۴ تکذیب آیات الهی و تغافل از آن ، موجب نپذیرفتن راه رشد و تعالی و مایه چنگ زدن به راه های ضلالت است .

و إن یروا سبیل الرشد لا یتخذوه . .. ذلک بأنهم کذبوا بایتنا و کانوا عنها غفلین

۱۵ تکبر و خودبزرگ بینی مانع گرایش به ایمان و انتخاب راه کمال و زمینه تمایل به گمراهی است .

الذين يتكبرون . .. و إن يروا كل ءايه ... و

إن یروا سبیل الغی یتخذوه سبیلا

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که جمله های <و إن یروا کل ءایه . .. > و <إن یروا سبیل الرشد ... > و <إن یروا سبیل الغی ... > بیانگر حالات و صفات متکبران در زمین باشد، نه اینکه چنانچه در برداشتهای پیش گذشت قسیم متکبران گرفته شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۸ - ۴

۴ تعصب بر آیین و سنت های جاهلی نیاکان ، از موانع رشد است .

قالوا أجئتنا لتلفتنا عما وجدنا علیه ءاباءنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۷۸ - ۲۱

۲۱ همجنس بازی ، مخالف تقوا و خداترسی و ناسازگار با رشد و فهمیدگی است .

فاتقوا الله . .. ألیس منکم رجل رشید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۹ - ۵

۵ اختلافات دینی و مذهبی و دور شدن از حق به خاطر آن ، مانع نیل انسان ها به هدف خلقتشان است .

و لایزالون مختلفین. إلّا من رحم ربک و لذلک خلقهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۵ - ۱۰

۱۰ انکار قیامت ، معلول جهل و نادانی و مانع ترقی و تعالی انسان است .

أُولئک الأغلل فی أعناقهم

<اَغلال> (جمع غل) به معنای بندها و زنجیرهاست. مراد از آن می تواند معنای حقیقی آن باشد که در این صورت جمله

<أُولئك الأغلال فى أعناقهم> بیانگر کیفر و مجازات منکران ربوبیت خدا و منکران قیامت است و

نیز می تواند مراد از آن معنای مجازی (بندها و زنجیرهای جهل و نادانی، خرافات، سنتهای غلط و ...) باشد که بر این مبنا جمله <اُولئك ...> بیانگر ریشه و علت اعتقاد نداشتن به معاد و ربوبیت خداست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۱ - ۱۵

۱۵ - پیروی از شیطان و ارتکاب فحشا و منکرات ، مانع از رشد و بالندگی و مایه ناپاکی و انحطاط انسان است .

لاتتّبعوا خطوت الشیطن . .. فإنّه یأمر بالفحشاء و المنکر و لولا فضل اللّه علیکم

موانع رشد اقتصادی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۷ - ۴

۴- در دیدگاه کافران ، دین مانع پیشرفت اقتصادی و نظامی است .

کفر بأیتنا و قال لأُتینّ مالاً و ولدًا

تلاش برای فراوانی اولاد (در عصر نزول قرآن) برخاسته از نیازهای امنیتی و اقتصادی بود.

موانع رشد جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۰ - ۲۱

۲۱ فِسْق ، عامل بازدارنده جامعه از رشد و تکامل

و لو أمن . .. و اکثرهم الفسقون

<خیر> نتیجه ایمان است و واژه <فسق> در آیه شریفه، مقابل ایمان قرار گرفته است. در نتیجه، اهل فسق، محروم از خیر و تکامل هستند.

موانع رشد فرهنگی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۰۴ – ۱۱

۱۱ وفاداری جوامع به آراء و اندیشه های باطل پیشینیان ، جلوگیر بروز اندیشه های نو و بر حق در میان آنان

و إذا قیل لهم تعالوا . ..

قالوا حسبنا ما وجدنا علیه ءاباءنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۱۴ – ۴

۴ – بادیه نشینی ، از عوامل کندی نفوذ فرهنگ و معارف عمیق دین در میان اعراب *

قالت الأعراب ءامنّا قل لم تؤمنوا

از این که خداوند وصف بدویت [اعراب] را مورد اشاره و موضوع سخن قرار داده است، احتمال معنای یاد شده می رود.

موانع رشد فکری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۶۲ – ۱۱

۱۱ وفاداری جوامع به آرا و اندیشه های باطل قومی و قبیله ای ، بازدارنده بروز اندیشه های نو و برحق در میان آنان

أتنهنا أن نعبد ما یعبد ءاباؤُنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۷ – ۸

۸ پایبندی جوامع به آرا و آداب باطل پیشینیان ، مانع بروز اندیشه های نو و برحق در میان آنان است .

أن نترک ما یعبد ءاباؤُنا

نشانه های پایان رشد گیاهان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۲۱ – ۹

۹ – زرد و خشک شدن ، نشانه پایان رشد کشت ها

ثمّ یهیج فتریه مصفرًّا

نشانه های رشد عقلی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۱۵ – ۱۵،۲۴

۱۵- توجه به نعمت های الهی و ارج نهادن به زحمات والدین ، از نمود های رشد عقلی و کمال وجودی انسان در چهل سالگی

حتّی إذا بلغ أشدّه و بلغ أربعین سنه قال ربّ أوزعنی أن أشکر

خداوند، سن چهل سالگی را به عنوان

زمینه و مقدمه توجه انسان به پروردگار و شکر نعمت ها و تقدیر از والدین دانسته است. این مطلب نشانگر آن است که انسان به طور طبیعی، در این سن به دلیل کمال وجودی و یا رشد قوای عقلانی، به ارزش ها می اندیشد.

۲۴- گرایش به صلاح و جلب رضای الهی ، نمودی از کمال عقلی انسان

حتّی إذا بلغ أشدّه و بلغ أربعین سنه قال ربّ أوزعنی . .. و أن أعمل صلحًا ترضیه

توجه به قرینه های موجود در آیه شریفه، استفاده می شود که تعبیر <أربعین سنه> ناظر به بلوغ عقلی است، چه این که <بلغ أشدّه> می تواند اشاره به بلوغ جسمی داشته باشد. بنابراین آنچه بر سن چهل سالگی انسان در آیه مترتب شده، از کمال عقلی نشأت یافته است.

نشانه های رشد یتیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۵۲ – ۵

۵ رشد یتیمان (به دست آوردن تجربه در معاملات و شناخت سود و زیان) پایان جواز تصرف دیگران در اموال آنان

و لاتقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن حتی یبلغ أشده

<أشد> به معنای تجربه و شناخت است. (لسان العرب). بر اساس این معنا و به مناسبت مورد، مقصود از <أشد> تجربه در معاملات و شناخت سود و زیان است.

نعمت رشد اقتصادی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۲ – ۳

۳- شکوفایی اقتصادی جامعه و داشتن مبادلات گسترده تجاری ، نعمتی خداوندی

قریه . .. یأتیها رزقها رغدًا من کلّ مکان فکفرت بأنعم الله

نقش رشد جنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه

– فیش

۱۸ – نجم – ۵۳ – ۳۲ – ۱۷

۱۷ – تأثیرات ناخواسته دوره جنینی در شخصیت انسان ، عامل خطاپوشی و مغفرت الهی ، نسبت به وی *

إنّ ربّک وسع المغفره هو أعلم بکم . .. و إذ أنتم أجنّه فی بطون أُمّهتکم

عبارت <إذ أنتم أجنّه. ..> می تواند توضیح و تعلیل برای <إنّ ربّک واسع المغفره> باشد. بدین معنا که انسان در دوره جنین، خواه ناخواه تأثیراتی می پذیرد و آثار آن بر خداوند نمایان و آشکار است. ازاین رو خداوند با عفو و اغماض با او برخورد می کند.

رشد معنوی

آثار رشد معنوی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۲۲ – ۱۷

۱۷ رشد معنویات ، موجب استواری بیشتر در رویارویی با دشمن

اذ همّت . .. و علی اللّه فلیتوکّل المؤمنون

جمله <و اللّه ولیّهما> و نیز جمله <و علی اللّه . .. >، علاوه بر بیان یک معرفت دینی، برای تقویت مسلمانان در رویارویی با دشمنان، نیز می باشد.

رشد معنوی مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۸۴ – ۹

۹ ارتقای درجه معنوی مؤمنان پرتوی از ربوبیت الهی است .

نطمع ان یدخلنا ربنا مع القوم الصلحین

رشوه از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رشوه

آثار رشوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۵

۵ - حکم و قضاوتی که بر اثر گرفتن رشوه صادر شده باشد ، گناه و فاقد اعتبار است .

و تدلوا بها إلی الحکام لتأکلوا فریقاً من أمول الناس بالأثم

آثار رشوه خواری

جلد - نام سوره - سوره

- آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۴۲ – ۱۰

۱۰ رشوه گیری ، حرامخواری و آزمندی به دنیا ، مایه خواری و رسوایی در دنیا و عذابی بزرگ در آخرت

لهم فی الدنیا خزی و لهم فی الاخره عذاب عظیم . .. اکلون للسحت

اجتناب از رشوه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۶۲ – ۱۱

۱۱ لزوم پرهیز از گناه ، تجاوز ، رشوه گیری و حرام خواری

یسرعون فی الاثم و العدون و اکلهم السحت لبئس ما کانوا یعملون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۶۵ – ۱۰

۱۰ پرهیز از رشوه گیری ، حرام خواری ، تجاوزگری و گفتار کفرآمیز شرط آمرزش گناهان اهل کتاب و ورود آنان به بهشت

و لو ان أهل الکتب ءامنوا و اتقوا

متعلق <واتقوا> چنانچه گذشت، گناهان است، از مصادیق مورد نظر آن با توجه به آیات گذشته ، گناهانی است که در برداشت به آنها اشاره شد.

احکام رشوه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۸ – ۳،۱۰

۳ – پرداخت رشوه به قاضیان ، ناروا و حرام است .

و تدلوا بها إلی الحکام

<تـدلوا> عطف بر <تـأكلوا> است و لـذا مجزوم به <لاـ>ی نـاهیه می باشـد; یعنی: و لاتـدلوا . .; ادلاء (مصـدر تـدلوا) به معنای فرستادن دلو در چاه است و در آیه کنایه از وسیله قرار دادن می باشد. بنابراین <تدلوا بها ...>; یعنی، به قاضیان اموالی را نپردازید تا بدین وسیله به اموال مردم چنگ اندازی کنید. گفتنی است

که به دست آوردن مال خصوصیتی ندارد و لذا می توان حرمت رشوه را در همه مواردی که حقی ضایع شود استفاده کرد. کلمه <بالأثم> مؤید این حقیقت است.

۱۰ - پرداخت رشوه به حاکمان ، به منظور دستیابی به اموال عمومی با حکم و قضاوت ایشان ، حرام است .

و لاتأکلوا أمولکم بینکم بالبطل و تدلوا بها إلی الحکام لتأکلوا فریقاً من أمول الن

احکام رشوه خواری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۲ - ۹

۹ رشوه خواری ، حرامی ننگ آور

اکلون للسحت

<سحت> حرامی است که مایه ننگ مرتکب آن می شود (مفردات راغب.) و به قرینه <لاـتشتروا بایتی ثمناً قلیلاـ>، در آیات بعد، می توان گفت که مراد از آن رشوه خواری است.

جرم رشوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۳،۷

۳ - پرداخت رشوه به قاضیان ، ناروا و حرام است .

و تدلوا بها إلی الحکام

<تدلوا> عطف بر <تأکلوا> است و لذا مجزوم به <لاـ>ی ناهیه می باشد; یعنی: و لاتدلوا . .; ادلاء (مصدر تدلوا) به معنای فرستادن دلو در چاه است و در آیه کنایه از وسیله قرار دادن می باشد. بنابراین <تدلوا بها ...>; یعنی، به قاضیان اموالی را نپردازید تا بدین وسیله به اموال مردم چنگ اندازی کنید. گفتنی است که به دست آوردن مال خصوصیتی ندارد و لذا می توان حرمت رشوه را در همه مواردی که حقی ضایع شود استفاده کرد. کلمه <بالأثم> مؤید این حقیقت است.

۷ - ناروایی و حرمت پرداخت رشوه به منظور جلب نظر

حاكمان و قضاوت ايشان به سود رشوه دهنده ، حكمى معلوم براى همگان

و تدلوا بها إلى الحكام لتأكلوا فريقاً من أمول الناس بالأثم و أنتم تعلمون

مفعول <تعلمون> مى توانـد حرمت رشوه پرداختن به حاكمان باشـد و نيز مى توانـد حرمت تصـرف در اموال ديگران باشـد. برداشت فوق ناظر به احتمال اول است.

حرمت رشوه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۳،۱۰

۳ - پرداخت رشوه به قاضيان ، ناروا و حرام است .

و تدلوا بها إلى الحكام

<تـدلوا> عطف بر <تـأكلوا> است و لـذا مجزوم به <لاـ>ى نـاهيه مى باشـد; يعنى: و لاتـدلوا . .; ادلاء (مصـدر تـدلوا) به معناى فرستادن دلو در چاه است و در آيه كنايه از وسيله قرار دادن مى باشد. بنابراين <تدلوا بها ...>; يعنى، به قاضيان اموالى را نپردازيد تا بدين وسـيله به اموال مردم چنگ اندازى كنيد. گفتنى است كه به دست آوردن مال خصوصـيتى ندارد و لذا مى توان حرمت رشوه را در همه مواردى كه حقى ضايع شود استفاده كرد. كلمه <بالأثم> مؤيد اين حقيقت است.

۱۰ - پرداخت رشوه به حاكمان ، به منظور دستيابى به اموال عمومى با حكم و قضاوت ايشان ، حرام است .

و لاتأكلوا أمولكم بينكم بالبطل و تدلوا بها إلى الحكام لتأكلوا فريقاً من أمول الن

حرمت رشوه خوارى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۴۲ - ۹

۹ رشوه خوارى ، حرامى ننگ آور

اكلون للسحت

<سحت> حرامى است كه مايه ننگ مرتكب آن مى شود (مفردات راغب.) و به قرينه <لاتشتروا بايتى ثمناً قليلا>،

در آیات بعد، می توان گفت که مراد از آن رشوه خواری است.

خطر رشوه خواری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۱۱

۱۱ - حاکمان و قاضیان ، در خطر رشوه خواری و تضییع حقوق مردم

و تدلوا بها إلی الحکام لتأکلوا فریقاً من أمول الناس بالأثم

رشوه به رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۱۰

۱۰ - پرداخت رشوه به حاکمان ، به منظور دستیابی به اموال عمومی با حکم و قضاوت ایشان ، حرام است .

و لاتأکلوا أمولکم بینکم بالبطل و تدلوا بها إلی الحکام لتأکلوا فریقاً من أمول الن

رشوه به رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۱۷

۱۷ - < عن ابی بصیر عن ابی عبداللّه (ع) قال : قلت له قول اللّه < و لاتأکلوا أمولکم بینکم بالبطل و تدلوا بها إلی الحکام > فقال : . . . اما انه لم یعن حکام أهل العدل و لکنه عنی حکام أهل الجور . . . ;

ابو بصیر گوید: از امام صادق(ع) از آیه <و لاتأکلوا أمولکم بینکم بالبطل و تدلوا بها إلی الحکام> سؤال کردم، حضرت فرمود: مراد، حاکمان عدل نیست; بلکه مراد حاکمان جور است . .. >.

رشوه به قاضی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۳،۴

۳ - پرداخت رشوه به قاضیان ، ناروا و حرام است .

و تدلوا بها إلی الحکام

<تدلوا> عطف بر <تأکلوا> است

و لـذا مجزوم به <لا>ی ناهیه می باشد; یعنی: و لاتدلوا . .; ادلاء (مصدر تدلوا) به معنای فرسـتادن دلو در چاه است و در آیه کنایه از وسـیله قرار دادن می باشد. بنابراین <تدلوا بها ...>; یعنی، به قاضـیان اموالی را نپردازید تا بدین وسـیله به اموال مردم چنگ اندازی کنید. گفتنی است که به دست آوردن مال خصوصیتی ندارد و لذا می توان حرمت رشوه را در همه مواردی که حقی ضایع شود استفاده کرد. کلمه <بالأثم> مؤید این حقیقت است.

۴ - پرداخت رشوه به قضات ، به منظور دستیابی به اموال دیگران ، از جمله اسباب باطل برای تحصیل مال است .

و لاتأكلوا أمولكم بينكم بالبطل و تدلوا بها إلى الحكام لتأكلوا فريقاً من أمول الن

جمله <و تـدلوا بهـا . ..> عطف خاص بر عام است و لـذا بیانگر مصـداق بارزی از تصـرف اموال دیگران با اسـباب باطل می باشد. نیاوردن <لا>ی ناهیه در <تدلوا> مؤید این معناست.

رشوه به قاضی جور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۱۸

۱۸ - حسن بن علی بن فضال می گوید : < قرأت فی کتاب ابی الأسد إلی ابی الحسن الثانی (ع) و قرأته بخطه سأله ما تفسیر قوله تعـالی < و لاتـأكلوا أمولكم بينكم بالبطـل و تـدلوا بها إلى الحكام > قال : فكتب إليه بخطه الحكام القضاه قال : ثم كتب تحته : هو أن يعلم الرجل انه ظالم فيحكم له القاضی فهو غير معذور فی أخذه ذلك الذی حكم له إذا كان قد علم انه ظالم ;

در نامه ای که

ابی الأسد به امام رضا(ع) نوشته بود و من خط او را خواندم، از امام (ع) سؤال کرده بود: تفسیر سخن خداوند <و لاتأكلوا أمولكم بينكم بالبطل و تدلوا بها إلى الحكام> چیست؟ امام باخط خود نوشت: مراد از حکام، قضات هستند. امام در زیر نامه او نیز نوشته بود: مراد آن است که شخص بداند ظالم است و قاضی به نفع او حکم کند. او در گرفتن این مال معذور نیست اگر بداند ظالم است>.

رشوه خواری رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۱۱

۱۱ - حاکمان و قاضیان ، در خطر رشوه خواری و تضییع حقوق مردم

و تدلوا بها إلى الحكام لتأكلوا فريقاً من أمول الناس بالأثم

رشوه خواری علمای یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۲ - ۲،۵

۲ عالمان یهود در عصر پیامبر (ص) گوش سپارنده به شایعات دروغین و راغب به حرمخواری و رشوه گیری

سمعون لقوم ءاخرين . .. سمعون للكذب اكلون للسحت

برداشت فوق بر این مبناست که دو صفت یاد شده درباره عالمان یهود باشد. توصیف عوام یهود در آیه قبل به <سمعون للكذب>، این مبنا را تأیید می کند، و <سحت> به معنای مال حرام است و از مصادیق مورد نظر آن، به مناسبت مورد، رشوه می باشد.

۵ رشوه خواری عالمان کفرپیشه یهود برای پذیرش و تأیید دروغپردازی های رشوه دهندگان

لقوم ءاخرين . .. سمعون للكذب اكلون للسحت

ذکر رشوه خواری عالمان یهود پس از توصیف آنان به دروغ پذیری، بیانگر آن است که آنان برای پذیرش

و تأیید دروغهای بافته شده توسط گروهی از یهودیان رشوه می گرفتند.

رشوه خواری قاضی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۸ – ۱۱

۱۱ – حاکمان و قاضیان ، در خطر رشوه خواری و تضییع حقوق مردم

و تدلوا بها إلی الحکام لتأکلوا فریقاً من أمول الناس بالأثم

رشوه خواری یهود

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۴۲ – ۲۲

۲۲ حرامخواری حاکمان یهود ، به صورت رشوه

اکلون للسحت

از رسول خدا(ص) روایت شده: رشوه الحکام حرام و هی السحت الذی ذکر اللّه فی کتابه.

الدر المنثور، ج ۳، ص ۸۱.

رشوه در اهل کتاب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۶۲ – ۴،۶

۴ رواج رشوه خواری در بین اهل کتاب عصر بعثت

و تری کثیراً منهم یسرعون فی . .. و اکلهم السحت

راغب در مفردات آورده است که <رشوه را سحت می گویند>.

۶ رواج گسترده تر تجاوز ، حرام خواری و رشوه گیری در بین اهل کتاب نسبت به دیگر گناهان

و تری کثیراً منهم یسرعون فی الاثم و العدون و اکلهم السحت

بـدان احتمـال که ذکر تجـاوز و حرام خواری پس از <اثم> برای رسانـدن این معنـا باشـد که این دو گنـاه در بین اهل کتاب رواج بیشتری داشته است.

سرزنش رشوه خواری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۲ - ۸

۸ رغبت به شنیدن دروغ ها و شایعات ، پذیرش احکام تحریف شده ، حرامخواری و رشوه گیری ، بسی زشت و نارواست

.

سمعون للکذب اکلون للسحت

قضاوت با رشوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۵

۵ - حکم و قضاوتی که بر اثر گرفتن رشوه صادر شده باشد ، گناه و فاقد اعتبار است .

و تدلوا بها إلی الحکام لتأکلوا فریقاً من أمول الناس بالأثم

گناه رشوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۲ - ۵

۵ تجاوز به حقوق دیگران ، حرام خواری و رشوه گیری ، از گناهان بزرگ

یسرعون فی الاثم و العدون و اکلهم السحت

ذکر تجاوز و حرام خواری پس از کلمه <اثم> که شامل همه گناهان می شود (ذکر خاص بعد از عام)، می تواند اشاره به بزرگی آن دو گناه داشته باشد.

وضوح حرمت رشوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۷

۷ - ناروایی و حرمت پرداخت رشوه به منظور جلب نظر حاکمان و قضاوت ایشان به سود رشوه دهنده ، حکمی معلوم برای همگان

و تدلوا بها إلی الحکام لتأکلوا فریقاً من أمول الناس بالأثم و أنتم تعلمون

مفعول <تعلمون> می تواند حرمت رشوه پرداختن به حاکمان باشد و نیز می تواند حرمت تصرف در اموال دیگران باشد.

برداشت فوق ناظر به احتمال اول است.

رشوه خواری

آثار رشوه خواری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۲ - ۱۰

۱۰ رشوه گیری ، حرامخواری و آزمندی به دنیا ، مایه خواری و رسوایی در دنیا و عذابی بزرگ در آخرت

لهم فی الدنیا خزی و لهم فی الاخره عذاب

عظیم . .. اکلون للسحت

احکام رشوه خواری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۴۲ – ۹

۹ رشوه خواری ، حرامی ننگ آور

اکلون للسحت

<سحت> حرامی است که مایه ننگ مرتکب آن می شود (مفردات راغب.) و به قرینه <لا-تشتروا بایتی ثمناً قلیلا->، در آیات بعد، می توان گفت که مراد از آن رشوه خواری است.

حرمت رشوه خواری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۴۲ – ۹

۹ رشوه خواری ، حرامی ننگ آور

اکلون للسحت

<سحت> حرامی است که مایه ننگ مرتکب آن می شود (مفردات راغب.) و به قرینه <لا-تشتروا بایتی ثمناً قلیلا->، در آیات بعد، می توان گفت که مراد از آن رشوه خواری است.

خطر رشوه خواری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۸ – ۱۱

۱۱ – حاکمان و قاضیان ، در خطر رشوه خواری و تضییع حقوق مردم

و تدلوا بها إلی الحکام لتأکلوا فریقاً من أمول الناس بالأثم

رشوه خواری رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۱۱

۱۱ - حاکمان و قاضیان ، در خطر رشوه خواری و تضییع حقوق مردم

و تدلوا بها إلی الحکام لتأکلوا فریقاً من أموال الناس بالأثم

رشوه خواری علمای یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۲ - ۲،۵

۲ عالمان یهود در عصر پیامبر (ص) گوش سپارنده به شایعات دروغین و راغب به حرمخواری و رشوه گیری

سمعون لقوم ءاخرین

. .. سمعون للكذب اكلون للسحت

برداشت فوق بر اين مبناست كه دو صفت ياد شده درباره عالمان يهود باشد. توصيف عوام يهود در آيه قبل به <سمعون للكذب>، اين مبنا را تأييد مى كند، و <سحت> به معناى مال حرام است و از مصاديق مورد نظر آن، به مناسبت مورد، رشوه مى باشد.

۵ رشوه خوارى عالمان كفرپيشه يهود براى پذيرش و تأييد دروغپردازى هاى رشوه دهندگان

لقوم ءاخرين . .. سمعون للكذب اكلون للسحت

ذكر رشوه خوارى عالمان يهود پس از توصيف آنان به دروغ پذيرى، بيانگر آن است كه آنان براى پذيرش و تأييد دروغهاى بافته شده توسط گروهى از يهوديان رشوه مى گرفتند.

رشوه خوارى قاضى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۱۱

۱۱ - حاكمان و قاضيان ، در خطر رشوه خوارى و تضييع حقوق مردم

و تدلوا بها إلى الحكام لتأكلوا فريقاً من أمول الناس بالأثم

رشوه خوارى يهود

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۴۲ - ۲۲

۲۲ حرامخوارى حاكمان يهود ، به صورت رشوه

اكلون للسحت

از رسول خدا(ص) روايت شده: رشوه الحكام حرام و هى السحت الذى ذكر اللّه فى كتابه.

الدر المنثور، ج ۳، ص ۸۱.

سرزنش رشوه خواری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۲ - ۸

۸ رغبت به شنیدن دروغ ها و شایعات ، پذیرش احکام تحریف شده ، حرامخواری و رشوه گیری ، بسی زشت و نارواست .

سمعون للکذب اکلون للسحت

رصدخانه از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رصدخانه

تاریخ رصدخانه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶

- غافر - ۴۰ - ۳۶ - ۴

۴ - وجود علم ستاره شناسی و وسایل آن (همچون رصدخانه) در عصر فرعون و موسی (ع)

و قال فرعون یهمن ابن لی صرحًا

رصدخانه در دوران موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۶ - ۴

۴ - وجود علم ستاره شناسی و وسایل آن (همچون رصدخانه) در عصر فرعون و موسی (ع)

و قال فرعون یهمن ابن لی صرحًا

رصدخانه سازی هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۶ - ۲

۲ - فرمان فرعون به هامان ، مبنی بر احداث رصدخانه

و قال فرعون یهمن ابن لی صرحًا

فلسفه رصدخانه سازی فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۷ - ۳،۵،۸

۳ - فرعون ، مدعی شد که به منظور اطلاع یافتن از خدای موسی (ع) در آسمان ها ، فرمان ساختن بنای بلند و رصدخانه را صادر کرده است .

أسبب السموت فأطّلع إلی إله موسی

۵ - دستور ساختن بنای مرتفع و رصدخانه برای اطلاع پیدا کردن از خدای موسی (ع) ، نیرنگ و ترفند فرعون برای اثبات دروغ گویی موسی (ع) درادعای وجود خدای یکتا در جهان

أسبب السموت فأطّلع إلى إله موسى

در این که مقصود اصلی فرعون از ساختن بنای مرتفع چه بوده، میان مفسران چند دیدگاه وجود دارد: از جمله این که فرعون با ساختن بنای مرتفع، درصدد نبود که به راه های آسمان دست یابد; زیرا کوه های مرتفعی وجود

داشت که از برج ها و بنای احداثی او بلندتر بود. از این رو مقصود اصلی او این بود که برای مردم اثبات کند که راه یافتن به آسمان، امری ناممکن است. بنابر این ادعای موسی(ع) به این که در جهان خدایی هست که با او ارتباط دارد، دروغ و باطل می باشد. گفتنی است ذیل آیه که در آن از بی اثر بودن توطئه فرعون سخن به میان آمده مؤید همین برداشت است.

۸ – ساختن بنای بلند و رصدخانه ، به منظور اطلاع یافتن از خدای موسی (ع) ، رفتار زشتی بود که فرعون آن را زیبا و آراسته می یافت .

ابن لی صرحًا . .. فأطّلع إلی إله موسی ... و کذلک زیّن لفرعون سوء عمله

رضاع از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رضاع

آثار رضاع

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۱۴ – ۷

۷ – شیر دادن به فرزند ، به مدّت دو سال ، از سوی مادر ، باعث تأکید بر رعایت حقوق مادر از سوی فرزند است .

و وصّینا الإنسن بولدیه . .. و فصله فی عامین

اجرت دررضاع

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۳۳ – ۳۳،۴۱

۳۳ جواز اخذ اُجرت برای شیر دادن به طفل

و ان اردتم ان تسترضعوا اولادکم . .. اذا سلّمتم ما اتیتم بالمعروف

۴۱ اولویّت زن مُطلّقه در شیر دادن به فرزندش و دریافت اُجره المثل از پدر

لا تضارّ والده بولدها و لا مولود له بولده

امام صادق (ع): الحبلی المُطلّقه . .. و هی احق بولدها ان ترضعه بما تقبله امرأه

اخری انّ اللّه عزّ و جل یقول: <لا تضار والده بولدها ... >

کافی، ج ۶، ص ۱۰۳، ح ۳ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۲۲۷، ح ۸۸۴.

احکام رضاع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۳ - ۱،۳،۴،۶،۸،۹،۱۳،۱۴،۱۸،۲۲،۲۴،۲۵،۲۶،۲۷،۲۸،۲۹،

۱ وجوب شیر دادن مادران به فرزندان خویش

و الوالدات یُرضعن اولادهنّ

جمله <یرضعن . .. >، جمله ای است خبری در مقام انشا.

۳ دوره کامل شیرخوارگی کودک ، دو سال کامل است .

و الوالدات یرضعن اولادهنّ حولین کاملین

۴ عدم وجوب شیر دادن به نوزاد به مدّت دو سال بر مادر *

لمن اراد ان یتمّ الرضاعه

چون حکم (ارضاع به مـدّت دو سال) را تعلیق به اراده مادر کرده است، به نظر می رسد ارضاع به مدّت دو سال واجب نباشد; اگر چه اصل ارضاع واجب باشد.

۶ مادر در صورت تصمیم پدر به تکمیل شیرخوارگی فرزند ، باید دو سال کامل به نوزاد شیر دهد . *

و الوالدات یرضعن . .. لمن اراد ان یتم الرضاعه

برخی از مفسّـرین برآنند که مراد از <من أراد> پدر فرزند است; یعنی آنگاه بر مادر دو سال شـیر دادن لازم است که پدر از او بخواهد. در تأیید این برداشت نیز گفته شده که صیغه <اراد> و <یتمّ> به صورت مذکر، مؤید آن است.

۸ زنان مطلّقه نباید از شیر دادن به نوزاد خود امتناع نمایند .

و الوالدات یُرضعن

آیات قبل و بعد در مورد زنان مطلّقه است.

۹ تأمین مخارجِ متعارف زنان مُطلّقه در زمان شیردهی به نوزاد ، بر عهده پدر است .

و علی المولود له زرقهنّ

بنابراینکه مراد از <والدات> به قرینه

آیات قبل و بعد، زنان مطلّقه باشند.

۱۳ وظیفه شوهر در تأمین مخارج زن ، بیش از توان او نیست .

و علی المولود له . .. لا تُکلّف نفس الا وسعها

۱۴ مادر ، دارای حق حِضانت و شیردهی کودک خویش حتی در دوران جدایی و طلاق از همسر .

و الوالدات یرضعن اولادهنّ

مخاطب جمله <والوالدات . .. > علاوه بر مادران، پدران نیز می باشند; یعنی پدران نیز نباید ارضاع را از عهده مادران خارج کنند; و لازمه این معنا، حق اولویّت مادر در شیر دادن و حضانت کودک است.

۱۸ نباید مادر حتی پس از طلاق با امتناع از شیر دادن به فرزند ، موجب ضرر او شود .

لا تضارّ والده بولدها

۲۲ پدر نباید با محروم کردن همسر خود از تأمین مخارج حتی پس از طلاق او ، موجب ضرر فرزند شود .

لا تضارّ . .. و لا مولود له بولده

۲۴ وارثان پدر باید تأمین مخارج زنیکه فرزند میّت را شیر می دهد ، بر عهده بگیرند .

و علی الوارث مِثل ذلک

ظاهر این است که مراد از <وارث>، وارثان پدر کودک هستند.

۲۵ وارثان پدر نباید به فرزند شیرخوار مورّث با عدم رعایت حقوق وی ضرر بزنند .

لا تضارّ والده بولدها و لا مولود له بولده و علی الوارث مثل ذلک

جمله <و علی الوارث مثل ذلک>، تمامی تکالیفی را که پدر کودک باید نسبت به او رعایت کند، بر عهده وارث پدر گذاشته که از جمله، عدم اضرار به کودک (لا تضارّ والده بولدها و لا مولود له بولده) است.

۲۶ جواز گرفتن فرزند از شیر قبل از دو سال

، به شرطِ رضایت ، مشورت و توافق پدر و مادر

فان ارادا فصالا عن تراض منهما و تشاور فلا جناح علیهما

چون حدّ کمال شیر دادن دو سال است، بنابراین <فصال> پس از دو سال طبیعی است و نیاز به مشورت و توافق ندارد; لذا مراد از <فصال> در آیه شریفه، <فصال> قبل از دو سال است.

۲۷ جدا کردن طفل از شیر مادر ، باید پس از مشورت با صاحبنظران و توافق والدین صورت گیرد .

فان ارادا فصالا عن تراض منهما و تشاور فلا جناح علیهما

در برداشت فوق، <فصال> حمل شده بر <فصال> از شیر مادر، نه از هر شیری; یعنی توافق می کنند که مادر دیگر شیر ندهد و برای تکمیل مدّت شیر، کودک را به دایه ای بسپارند.

۲۸ جواز گرفتن دایه برای شیر دادن فرزند

و ان اردتم ان تسترضعوا . .. فلا جناح علیکم

۲۹ جواز گرفتن دایه برای فرزند ، به شرط عدم تضییع حق اولویّت مادر در شیر دادن فرزند

و الوالدات یُرضعن . .. و ان اردتم ان تسترضعوا اولادکم فلا جناح

با توجّه به اینکه صدر آیه حق اصلی شیر دادن را از مادر می داند، معلوم می گردد که دایه گرفتن پدر در صورتی جایز است که این حق ضایع نشود و ثانیاً بازداشتن مادر از شیر دادن کودک منوط به رضایت اوست و دایه گرفتن مصداقی از این بازداشتن است. پس باید با رضایت او، یعنی مراعات حق اولویّت او، به سراغ دایه رفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۶ - ۶،۷،۸،۱۰،۱۲،۱۳،۱۴

۶ - مردان باید به زنان مطلّقه ،

بابت شیردادن فرزندان خود اجرت بپردازند .

فإن أرضعن لكم فاتوهنّ أُجورهنّ

۷ – زنان مطلّقه ، در شیردادن به نوزاد خویش و یا نپذیرفتن آن ، مختار و آزاداند .

فإن أرضعن لكم فاتوهنّ أُجورهنّ

۸ – مردان و زنان مطلّقه ، باید درباره شیر دادن و کیفیت نگه داری نوزادانشان ، به مشاوره و هم فکری بپردازند .

و أتمروا بینكم

۱۰ – در صورت به توافق نرسیدن مردان و زنان مطلّقه درباره شیردادن نوزاد خویش به خاطر دشوار بودن آن و یا سخت گیری آنان بر یکدیگر باید نوزاد را به دایه بسپارند .

و إن تعاسرتم فسترضع له أُخرى

۱۲ – زنان مطلّقه ، دارای حق تقدّم و اولویت در شیردادن به نوزادان خود

فإن أرضعن لكم . .. و إن تعاسرتم فسترضع له أُخرى

برداشت یاد شده، با توجه این نکته است که صورت شیردادن مادران مطلّقه به نوزادان خود، در آغاز مطرح شده است. سپس صورت اختلاف و دایه گرفتن برای نوزادان، بیان گردیده است.

۱۳ – شیردادن مادران به نوزادن خود ، به مصالح و منافع نوزادان نزیک تر از دایگان است .

فإن أرضعن لكم . .. و إن تعاسرتم فسترضع له أُخرى

مطلب یاد شده، با توجه به این نکته است که آیه شریفه، درصدد بیان راه کارهای شایسته برای تأمین مصالح و منافع نوزادان است و در این راستا، شیردادن مادران بر دایگان مقدم ذکر شده است.

۱۴ – شیردادن دایگان ، به نوزادان زنان مطلّقه ، تنها در صورت ضرورت و با مشورت و هم فکری پدر و مادر آنان ، شایسته و بجا است .

و أتمروا بینكم بمعروف و إن تعاسرتم فسترضع له أُخرى

امتناع

موسی(ع) از رضاع

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۱۲ – ۲

۲ – امتناع موسی (ع) از گرفتن پستان دایگان

و حرّمنا علیه المراضع من قبل

اولویت در رضاع

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۳۳ – ۲

۲ اولویّت شیر مادر برای تغذیه فرزند نسبت به شیر دیگر زنان و تغذیه های دیگر

و الوالدات یرضعن اولادهنّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – طلاق – ۶۵ – ۶ – ۱۲

۱۲ – زنان مطلّقه ، دارای حق تقدّم و اولویت در شیردادن به نوزادان خود

فإن أرضعن لکم . .. و إن تعاسرتم فسترضع له أُخری

برداشت یاد شده، با توجه این نکته است که صورت شیردادن مادران مطلّقه به نوزادان خود، در آغاز مطرح شده است. سپس صورت اختلاف و دایه گرفتن برای نوزادان، بیان گردیده است.

رضاع مادر موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۷ – ۶،۷

۶ – مأموریت مادر موسی از سوی خداوند ، به شیر دادن فرزندش دور از چشم بیگانگان

و أوحینا إلی أَمّ موسی أن أرضعیه

۷ - شـرایط اضـطراب آور روحی برای مـادر موسـی به هنگام ولادت فرزنـدش و نیز احساس خطر برای او از جانب فرعونیان ، موجب سر گردانی وی در شیر دادن به موسی (ع) بود .

و أوحینا إلی أُمّ موسی أن أرضعیه

توصیه خداوند به مادر موسی برای شیر دادن به فرزندش، می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

رضاع موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۱۲ – ۱

۱ – احضار دایگان به کاخ فرعون ، برای شیر دادن به موسی (ع)

و حرّمنا علیه المراضع من قبل فقالت هل أدلّكم علی أهل بیت یكفلونه لكم

شرایط رضاع دایه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – طلاق – ۶۵ – ۶ – ۱۴

۱۴ – شیردادن دایگان ، به نوزادان زنان مطلّقه ، تنها در صورت ضرورت و با مشورت و هم فكری پدر و مادر آنان ، شایسته و بجا است .

و أتمروا بینكم بمعروف و إن تعاسرتم فسترضع له أُخری

عوامل امتناع موسی(ع) از رضاع

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۱۲ – ۴

۴ – انس گرفتن پیشین موسی با آغوش و شیر مادر ، باعث امتناع او از خوردن شیر دایگان شد .

و أوحینا إلی أُمّ موسی أن أرضعیه . .. و حرّمنا علیه المراضع من قبل

خداوند پیش از این، به مادر موسی فرمان داد وی را شیر دهد. از تعبیر <حرّمنا علیه المراضع من قبل> استفاده می شود كه فلسفه آن دستور، این بود كه ذائقه موسی(ع)، تنها با پستان و شیر مادرش شكل بگیرد، تا از گرفتن پستان دیگران امتناع ورزد.

مدت رضاع

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۳۳ – ۳

۳ دوره كامل شیرخوارگی كودك ، دو سال كامل است .

و الوالدات یرضعن اولادهنّ حولین کاملین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۱۴ – ۶،۷

۶ – دوران شیرخوارگی کودک ، تا

دو سال است .

و فصله فی عامین

<فصال> در لغت، به معنای <جدا کردن کودک از شیر> است (مفردات راغب). لازم به ذکر است که <فی> (حرف ظرف) دلالت می کند بر این که مدّت شیرخوارگی، دو سال است و جدا کردن کودک از شیر، می تواند در خلال آن دو سال باشد.

۷ - شیر دادن به فرزند ، به مدّت دو سال ، از سوی مادر ، باعث تأکید بر رعایت حقوق مادر از سوی فرزند است .

و وصّینا الإنسن بولدیه . .. و فصله فی عامین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۵ - ۱۱،۳۸

۱۱- دوران لازم برای حمل و شیرخوارگی نوزاد ، سی ماه است .

و حمله و فصله ثلثون شهرًا

۳۸- < و روی عن یونس عن الحسن : إنّ عمر أتی بأمرأه قد ولدت لسته أشهر فهمّ برجمها ، فقال له أمیرالمؤمنین (ع) : ان خاصمتک بکتاب اللّه خصمتک . إنّ اللّه عزّ اسمه یقول : < و حمله و فصاله ثلاثون شهراً > و یقول تعالی < و الوالدات یرضعن أولادهنّ حولین کاملین لمن أراد أن یتمّ الرضاعه > إذا تممّت المرأه الرضاعه سنتین و کان حمله و فصاله ثلاثین شهراً کان الحمل منها سته أشهر . . . ;

روایت شده زنی را که شش ماهه وضع حمل نموده بود، به اتهام زنا نزد عمر آوردند و او تصمیم به رجم وی گرفت. امیرالمؤمنین(ع) به او فرمود: اگر این زن با کتاب خدا با تو بحث کند، بر تو غالب خواهد شد. خداوند عزّ اسمه می فرماید: <و حمله

و فصاله ثلاثون شـهراً> و در جای دیگر می فرماید: <و الوالدات یرضعن أولادهنّ حولین کاملین ...>. پس وقتی زن دو سال کامل شیر داد و حمل و شیرخوارگی [فرزند او] نیز سی ماه بود: [اقل]حمل شش ماه خواهد بود>.

مزد رضاع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۶ - ۶

۶ - مردان باید به زنان مطلّقه ، بابت شیردادن فرزندان خود اجرت بپردازند .

فإن أرضعن لکم فاتوهنّ أُجورهنّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۷ - ۱،۳

۱ - مردان متمکّن و توانگر ، بایـد به میزان توانـایی و فراخْ دستی خویش ، هزینه زنـدگی زنان مطلّقه را در دوران شـیردادن به نوزادان افزون بر پرداخت اجرت شیردادن بپردازند .

لینفق ذو سعه من سعته

در این که حکم انفـاق در این آیه، اختصـاص به دوران شـیردادن زنـان مطلّقه به نوزادشـان دارد و یا شامل دوران عـدّه نیز می شود، میان مفسران اختلاف هست. برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال نخست است.

۳ - مردان تنـگ دست ، بایـد به مقـدار توانـایی خـویش هزینه زنـدگی زنـان مطلّقه را در دوران شـیردادن به نوزادان افزون بر پرداخت اجرت شیردادن بپردازند .

و من قدر علیه رزقه فلینفق ممّا ءاتیه اللّه

منشأ امتناع موسی(ع) از رضاع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۲ - ۳

۳ - موسی (ع) به اراده خداوند ، از خوردن شیر دایگان ممنوع بود .

و حرّمنا عليه المراضع من قبل

نقش دوران رضاع

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۵ - ۱۳

۱۳- نقش اساسی دوران جنینی و شیرخوارگی ، در رشد و بلوغ فرزند *

و حمله و فصله ثلثون شهرًا حتّی إذا بلغ أشدّه

برداشت یاد شده بدان احتمال است که آمدن <بلغ أشدّه> در پی <و حمله و فصاله> بیانگر ارتباط میان این دو مقطع باشد.

رضایت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رضایت

آثار بی توجهی به رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۳ - ۱۰

۱۰ حفظ آبرو در برابر مردم ، با سوگند دروغ و بی توجهی به رضایت خدا و رسولش ، موجب رسوایی و ذلت انسان در آخرت است .

یحلفون باللّه لکم . .. فان له نار جهنم ... ذلک الخزی العظیم

آثار تبری از رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۸ - ۴،۵

۴- بیزاری از رضا و خشنودی خداوند ، موجب عذاب به هنگام مرگ

ذلک بأنّهم . .. کرهوا رضونه

۵- حرکت در مسیر خشم الهی و بیزاری از رضای او ، مایه حبط اعمال

اتّبعوا ما أسخط اللّه و کرهوا رضونه فأحبط أعملهم

آثار جلب رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۲۸ – ۱۰

۱۰– جلب رضایت خداوند ، شرط برخوردار شدن از شفاعت شافعان (فرشتگان و . . .)

لایشفعون إلّالمن ارتضی

آثار رضایت از خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۰ – ۱۸

۱۸ رضایت خدا از انسان و رضایت انسان از

خدا ، عامل دستیابی انسان به بهشت جاودان و رستگاری حقیقی

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه و أعد لهم جنت . .. ذلک الفوز العظیم

ممکن است مقدم شدن <رضی اللّه عنهم . .. > بر <أعد لهم جنات> مشعر به سببیت و علیت باشد.

آثار رضایت به عمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۷ - ۵

۵ - کاری که با رضایت یا دستور کسی انجام شود ، کار شخص او به شمار می آید .

و هم علی ما یفعلون . .. شهود

اصحاب اخدود، با آن که نشسته و نظاره می کردند (هم . .. قعود ... شهود)؛ ولی تعبیر <یفعلون> کار را به خود آنان نسبت داده است. این استناد بیانگر برداشت یاد شده است.

آثار رضایت به عمل خیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۴۱ - ۶

۶ خرسندی و رضا به اعمال و کردار نیک دیگران ، انسان را در منافع آن سهیم می کند .

لی عملی و لکم عملکم أنتم بریئون مما أعمل و أنا بریء ممّا تعملون

جمله <أنتم بریئون مما أعمل . .. > می تواند تعلیل برای حصر در جمله های <لی عملی> و <لکم عملکم> باشد ؛ یعنی، چون شما مشرکان از اعمال من بیزارید، منافع اعمال من ویژه خود من و چون من از کردار شما بیزارم، ضررهای اعمال شما ویژه خود شما خواهد بود.

آثار رضایت به عمل دیگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۴ - ۳

۳ - حرکت یک

فرد جامعه ، در صورت رضایت و تشویق دیگران ، حرکتی مستند به تمام افراد آن جامعه است .

انبعث أشقیها . .. فعقروها

در آیات پیشین، از حرکت شقی ترین فرد قوم ثمود، سخن به میان آمد و این آیه پی کردن را به تمام ثمودیان نسبت داده است. از آن جا که فعل <انبعث>، بیانگر نقش تشویقی دیگران است، باید گفت: استناد <عقروها> به تمام ثمودیان، به جهت رضایت و تحریک آنان بوده است.

آثار رضایت به عمل ناپسند

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۴۱ – ۷

۷ خرسندی و رضا به اعمال و کردار بد دیگران ، آدمی را در ضرر های آن سهیم می کند .

لی عملی و لکم عملکم أنتم بریئون مما أعمل و أنا بریء ممّا تعملون

آثار رضایت به گناه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – شمس – ۹۱ – ۱۴ – ۱۲

۱۲ – رضایت و تشویق دیگران به گناه ، معصیت و زمینه ساز عذاب است .

إذ انبعث أشقیها . .. بذنبهم

آثار رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۶ – ۸

۸ رفع کینه و دشمنی اهل کتاب با یکدیگر در گرو پیروی از پیامبر (ص) و جلب رضوان الهی

فاغرینا بینهم العداوه و البغضاء . .. یهدی به اللّه من اتبع رضونه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۲ - ۱۲

۱۲ رستگاری و سعادت حقیقی انسان ، تنها در پرتو دستیابی به رضا و

خشنودی خداوند است .

و رضون من اللّه أكبر . .. ذلک هو الفوز العظيم

بنابر اينکه <ذلک> صرفاً اشاره به <رضوان من اللّه> باشد، اين برداشت استفاده می گردد.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۰ – ۱۸

۱۸ رضايت خدا از انسان و رضايت انسان از خدا ، عامل دستيابی انسان به بهشت جاودان و رستگاری حقيقی

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه و أعد لهم جنت . .. ذلک الفوز العظيم

ممکن است مقدم شدن <رضی اللّه عنهم . .. > بر <أعد لهم جنات> مشعر به سببيت و عليت باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۰۹ – ۹،۱۰

۹ – شافعانی در قيامت ، مأذون به شفاعت خواهند بود که گفتار آنان مورد رضايت خداوند باشد .

لاتنفع الشفعه إلاّ من . .. رضی له قولاً

جمله <رضی له قولاًـ> به قرينه <أذن> مربوط به قيامت است و گويای اين نکته است که شافعان در صورتی می توانند شفاعت کنند که گفته نادرست به زبان نياورند و آنچه هنگام شفاعت می گويند، حق و مورد پسند خداوند باشد. نظر داشتن اين جمله به گفت وگوهای دنيوی شفاعت کنندگان نيز استبعادی ندارد.

۱۰ – رضايت خداوند ، شرط ثمربخشی گفتار انسان ها در قيامت

و رضی له قولاً

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۱ – انبياء – ۲۱ – ۲۸ – ۹،۱۶

۹- شفاعت شافعان (فرشتگان و . . .) تنها شامل کسانی می شود که خدا ازآنان راضی باشد .

لايشفعون إلاّلمن ارتضی

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که

مفعول مقدر <ارتضی> ضمیری باشد که به <مَن> برگردد و تقدیر جمله چنین باشد: <ارتضاه اللّه>; یعنی، کسی که خدا از او راضی است و همه کارهایش مورد رضایت و پسند خداوند است.

۱۶- < عن موسی بن جعفر (ع) : أما قول اللّه عزّوجلّ < و لایشفعون إلاّلمن ارتضی > فإنّهم لایشفعون إلاّ لمن ارتضی اللّه دینه و الدین الإقرار بالجزاء علی الحسنات و السیئات ;

از امام موسی بن جعفر(ع) روایت شده است: اما قول خداوند عزّوجلّ <و لایشفعون إلاّلمن ارتضی> [معنایش این است که] آنان شفاعت نمی کنند، مگر برای کسی که خدا دین او را پسندیده است و دین [پسندیده] اقرار به جزا بر نیکی ها و بدی ها است>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۹ - ۱۷

۱۷ - عمل صالح و جلب رضای الهی ، نمود بارز شکر نعمت های او

أن أشکر نعمتک . .. و أن أعمل صلحًا ترضه

عبارت <و أن أعمل. ..> می تواند عطف تفسیری برای <أن أشکر نعمتک> باشد; یعنی، پروردگارا به من شکر نعمتت (انجام عمل صالح) را الهام فرما.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۸ - ۱۷

۱۷ - رضا و خشنودی الهی ، دارای بازتاب های عینی و مهم در زندگی انسان

لقد رضی اللّه . .. فأنزل السکینه علیهم و أثبهم فتحًا قریبًا

<فأنزل السکینه. ..> نتیجه <رضی اللّه> به شمار می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۶ - ۹،۱۱،۱۲

۹ - شفاعت شفیعان ، منوط

به مشیت و رضایت خداوند است .

لاتغنی شفعتم شیئًا إلاّ من بعد أن یأذن اللّه لمن یشاء و یرضی

بنابراین که مراد از <من> در <من یشاء> شفاعت کنندگان باشد، برداشت بالا به دست می آید.

۱۱ - تأثیر شفاعت فرشتگان ، منوط به مشیت و رضایت الهی ، در حق شفاعت شوندگان

إلاّ . .. لمن یشاء و یرضی

بنابراین که مراد از <من> در <لمن یشاء> شفاعت شوندگان باشد، برداشت یاد شده به دست می آید.

۱۲ - تحصیل رضایت الهی ، شرط بهره مندی از شفاعت شفیعان

لاتغنی شفعتم شیئًا إلاّ من بعد أن یأذن اللّه لمن یشاء و یرضی

برداشت یاد شده با توجه به دو نکته زیر به دست می آید: الف) مراد از <من> در <لمن یشاء> شفاعت شوندگان باشد; ب) ذکر <یرضی> ناظر بدان باشد که برای تعلق مشیت الهی، می باید رضایت او جلب شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۱۷

۱۷ - رهبانیت ابداعی پیروان مسیح (ع) ، با شرط هدف الهی (جلب خرسندی خدا) داشتن ، مورد موافقت و رضایت خداوند قرار گرفت .

ما کتبنها علیهم إلاّابتغاء رضون اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۲ - ۲۳

۲۳ - رضایت خداوند از مؤمنان راستین ، باعث دستیابی آنان به بوستان های بهشت

و یدخلهم جنّت . .. رضی اللّه عنهم

جمله <رضی اللّه عنهم> تعلیل برای <یدخلهم جنّات> است; یعنی، خداوند بدان جهت مؤمنان راستین را وارد بوستان های بهشت می کند که از آنان راضی و خرسند است.

– سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۲۵ – ۹

۹ – رهایی از عذاب الهی در دنیا و آخرت ، جز با جلب رضای خداوند و با اراده او ممکن نیست .

فلم یجدوا لهم من دون اللّه أنصارًا

برداشت یاد شده، از تعبیر <من دون اللّه> (بدون خداوند) استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۲۷ – ۱

۱ – خداوند هیچ کس را جز کسانی که از آنان راضی و خشنود باشد (رسولان) از علم غیب خود آگاه نمی سازد .

إلّا من ارتضی من رسول

<من> در <من رسول> برای تبیین <من ارتضی> است.

ارزش رضایت انسان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۱۹ – ۱۲

۱۲ جلب رضایت خداوند و خشنودی انسان از وی ، برتر از بهره مندی از بهشت جاویدان

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه ذلك الفوز العظیم

برداشت فوق بر این مبناست که ذلک تنها اشاره به جمله <رضی اللّه عنهم و رضوا عنه> باشد.

ارزش رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۱۹ – ۱۲

۱۲ جلب رضایت خداوند و خشنودی انسان از وی ، برتر از بهره مندی از بهشت جاویدان

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه ذلک الفوز العظیم

برداشت فوق بر این مبناست که ذلک تنها اشاره به جمله <رضی اللّه عنهم و رضوا عنه> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۵ - ۱۰

۱۰- کسب رضایت

خداوند ، هدفی والا و باارزش است .

و کان عند ربّه مرضیًّا

ارزش رضایت مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۷

۷ لزوم اهتمام انسان به جلب رضایت الهی و نه صرفاً راضی ساختن مردم

فإن ترضوا عنهم فإن اللّه لا یرضی عن القوم الفسقین

امیدواری به رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۸ - ۱۱

۱۱ - مهاجران تهی دست ، چشم انتظار بهبود وضع اقتصادی خویش همراه با رضایت خداوند

یبتغون فضلاً من اللّه و رضونًا

<فضلاً من اللّه>، می تواند اشاره به مسائل مادی و اقتصادی داشته باشد.

اهمیت جلب رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۱۸

۱۸- پیروان راستین پیامبر (ص) ، همواره در تلاش برای جلب رحمت و خشنودی خداوند

و الذین معه . .. یبتغون فضلاً من اللّه و رضونًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲۰ - ۱

۱ - برخورداران درجه والای تقوا ، تنها برای جلب توجّه و عنایت خداوند ، اموال خود را انفاق می کنند .

الأتقی . .. إلاّ ابتغاء وجه ربّه

استثنا در این آیه، منقطع است; یعنی، حق نعمتی بر گردن او نیست; لکن <ابتغاء> وجود دارد; یعنی، شخص <أتقی> در انفاق خود، نمی خواهد پاسخ نعمت دیگران را داده باشد. او تنها به این انگیزه انفاق می کند که خداوند، به او رو کرده و وی را مورد لطف خود قرار دهد. <وجه> به معنای <صورت

و چهره> و کنایه از توجّه و عنایت است.

اهمیت رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۹ - ۱۱

۱۱ بهره مندی از بهشت جاویدان ، جلب خشنودی خدا ، و دلشاد بودن از وی ، رستگاری و موفقیتی بس بزرگ

لهم جنت . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه ذلک الفوز العظیم

در برداشت فوق <ذلک> اشاره به تمامی پاداشهای مذکور در آیه گرفته شده است. و <ال> در <الفوز> برای استغراق مجازی است یعنی پاداشهای مذکور کمال رستگاری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۶،۸،۱۴

۶ توبیخ منافقان از سوی خداوند ، به خاطر ترجیح دادن رضایت مردم بر رضای خدا و رسول (ص)

یحلفون باللّه لکم لیرضوکم و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

۸ لزوم جلب رضایت خدا و پیامبر (ص) و ترجیح دادن آن بر رضایت دیگران

و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

از واژه <أحق>، ضرورت و لزوم استفاده می شود.

۱۴ تلاش در جلب رضایت مردم ، به جای جلب رضایت خدا و رسول او ، نشانه نفاق و بی ایمانی

یحلفون باللّه لکم لیرضوکم و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه إن کانوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۲ - ۱۷

۱۷ از امام سجاد (ع) روایت شده که فرمود : < إذا صار اهل الجنه فی الجنه . . . فیقول لهم تبارک و تعالی : رضای عنکم و محبتی لکم خیر و

اعظم مما انتم فیه . . . ثم قرء علی بن الحسین هـذه الآیه < وعد اللّه المؤمنین و المؤمنات جنات تجری من تحت ها الانهار . . . و رضوان من اللّه اکبر . . . > ;

آن گاه که بهشتیان در بهشت قرار گیرند . .. خدای تبارک و تعالی به آنان می فرماید: رضایت و محبت من درباره شما بهتر و بزرگتر است از نعمتهای بهشتی که غرق در آن هستید. سپس امام (ع) این آیه را قراءت فرمود: خداوند به مردان و زنان با ایمان، باغهایی از بهشت وعده داده که نهرهایی از زیر درختانش جاری است ... و رضایت و خشنودی خدا [از همه اینها]بزرگ تر است >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۷

۷ لزوم اهتمام انسان به جلب رضایت الهی و نه صرفاً راضی ساختن مردم

فإن ترضوا عنهم فإن اللّه لا یرضی عن القوم الفسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۱۷

۱۷ دستیابی انسان به رضایت الهی و زندگی جاودان بهشتی ، رستگاری بزرگ و سعادت حقیقی است .

رضی اللّه عنهم . .. جنت ... خلدین فیها أبداً ذلک الفوز العظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۱،۲،۳

۱ لزوم بنا نهادن همه کار ها و برنامه های زندگی ، بر اساس تقوای الهی و رضای خدا

أفمن أسّس بنینه علی تقوی من اللّه و رضون

برداشت فوق بر این پایه است که <بنیانه> به قرینه فراز

پیشین که مربوط به عمل انسان است (بنای مسجد قبا و مسجد ضرار) به تقدیر <عمله> باشد ; یعنی، کسی که بنیان عملش را بر اساس تقوا قرار دهد.

۲ اعمال مبتنی بر تقوا و رضایت الهی ، دارای اساسی محکم و استوار و ارزشی خدشه ناپذیر

أفمن أسّس . .. أم من أسّس بنینه علی شفا جرف

از قرار گرفتن این بخش از آیه (أفمن أسس بنیانه علی تقوی . ..) در برابر <أم من أسّس بنیانه علی شفا جرف هار> برداشت فوق استفاده می شود.

۳ رعایت تقوای الهی و تحصیل رضای خدا در پی ریزی مؤسسات ، ملاک ارزشمندی آنهاست .

أفمن أسس بنینه علی تقوی من اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۱۰ - ۹

۹- انسان موحّد ، همواره ، باید در هوای رسیدن به رضایت خداوند باشد .

إلهکم إله وحد فمن کان یرجوا لقاء ربّه

فعل ماضی (کان) در کنار فعل مضارع (یرجوا) بر استمرار دلالت دارد و <فاء> تفریع، گویای برداشت بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۹ - ۱۵

۱۵ - جلب رضا و خشنودی خدا ، آرمان مردان الهی

و أن أعمل صلحًا ترضه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۶ - ۳،۵

۳ - مردم ، موظف اند هر کاری را چه جمعی باشد و چه فردی فقط برای رضای خدا انجام دهند .

أن تقوموا للّه مثنی و فردی

<مثنی و فرادی> حال برای ضمیر فاعلی <تقوموا> است و کلمه <مثنی> کنایه

از تعدد می باشد.

۵ - مردم ، موظف اند کار های خود را برای رضای خدا ، یک و یا دو نفره و به دور از غوغا سالاری و هیاهو انجام دهند .

أن تقوموا للّه مثنی و فردی

احتمال دارد سفارش به قیام برای خدا به صورت دو نفری (اقل جمع) و یا یک نفری، به خاطر پرهیز از هیاهو و هرچه خالصانه تر شدن آن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۸ - ۶،۷

۶- عمل به انگیزه ای جز جلب رضای الهی ، فاقد ارزش و اعتبار

و کرهوا رضونه فأحبط أعملهم

<فاء> برای تفریع و نتیجه است. از تفریع <أحبط أعمالهم> بر <کرهوا رضوانه> مطلب بالا استفاده می شود.

۷- ارزش و ثمربخشی اعمال نیک ، در پرتو انگیزه صحیح و جلب رضای الهی

اتّبعوا ما أسخط اللّه و کرهوا رضونه فأحبط أعملهم

از مفهوم آیه شریفه، استفاده می شود که اعمال نیک در صورتی حبط نخواهد شد که در جهت جلب رضایت خداوند باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۸ - ۱۵

۱۵ - جلب رضای حق و آمادگی برای جهاد در راه خدا و رسول او ، شرط ایمان راستین

یبتغون فضلًا من اللّه و رضونًا و ینصرون اللّه و رسوله أُولئک هم الصدقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱ - ۱۲،۱۴،۱۶

۱۲ - هجرت از مکه به مدینه برای جلب رضای الهی ، ناسازگار با مودت نسبت به مشرکان مکه

لاتتّخذوا عدوّی و عدوّکم أولیاء . .. إن کنتم خرجتم جهادًا

آیه شریفه در

مرحله نخست، نظر به موضوعی دارد که در صدراسلام رخ داده است. مخاطب اولیه آیه مهاجری به نام حاطب بن ابی بلتعه است که برای خدا هجرت کرده; ولی گام در مسیر دوستی با مشرکان نهاده بود (غافل از این که آن هجرت و این حرکت با هم سازگار نیستند).

۱۴ - حرکت مسلمانان برای فتح مکه ، حرکتی جهادی و در راستای خشنودی خداوند

إن کنتم خرجتم جهدًا فی سبیلی و ابتغاء مرضاتی

از این که پس از برشمردن ستم مشرکان نسبت به مسلمانان، تعبیر <جهاداً فی سبیلی. ..> آمده، می توان نتیجه گرفت که آیه شریفه، انگیزه فتح مکه را مشخص ساخته است.

۱۶ - ارزش هجرت و جهاد ، به انجام گرفتن آن در راه خدا و برای خشنودی او است .

إن کنتم خرجتم جهدًا فی سبیلی و ابتغاء مرضاتی

تعبیر <خرجتم>، چنانچه بیانگر هجرت مسلمانان از مکه به مدینه باشد، عنوان <جهاد> نیز بر آن انطباق می یابد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۳ - ۴

۴ - لزوم تلاش برای جلب خشنودی خداوند و اجتناب از عوامل برانگیزاننده خشم او

کبر مقتًا عند اللّه أن تقولوا ما لاتفعلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۴ - ۳،۶

۳ - لزوم تلاش انسان مؤمن ، برای جلب رضا و محبت خداوند

إنّ اللّه یحبّ الذین یقتلون فی سبیله

۶ - ارزش جهاد به این است که در راه خدا و جلب رضای او باشد و نه دستیابی به منافع مادی .

الذین یقتلون فی سبیله

قید <فی سبیله> می رساند که انگیزه کسی که در جهاد

شرکت می کند، تنها باید برای اعتلا بخشیدن به دین خدا بوده و از انگیزه های مادی (مانند غنیمت و. ..) مبرّا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۱ - ۸

۸ - ارزش جهاد ، به این است که در راه خدا و برای جلب رضای او باشد .

تجهدون فی سبیل اللّه

قید <فی سبیل اللّه> بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۸ - ۵

۵ - برخورداری از نفس مطمئن و تقرب به درگاه خداوند در قیامت ، ویژه کسانی است که رضایت خداوند را به دست آورده اند .

مرضیّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲۰ - ۴

۴ - ارجمندی انفاق گران ، در گرو خداپسند بودن مصارف انفاق های آنان است .

إلّا ابتغاء وجه ربّه

عبارت <ابتغاء وجه ربه>، بیانگر دو ویژگی است؛ ۱. انفاق گر باید تنها به قصد تقرب به خداوند انفاق کند؛ ۲. موارد انفاق باید، راه های خداپسندانه باشد. برداشت یاد شده، ناظر به دومین ویژگی است.

اهمیت رضایت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۸

۸ لزوم جلب رضایت خدا و پیامبر (ص) و ترجیح دادن آن بر رضایت دیگران

و اللّه و رسوله أحق أن يرضوه

از واژه <أحق>، ضرورت و لزوم استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۵ - ۶

۶ - دنیا ، فاقد زمینه مناسب

برای بهره بردن پیامبر (ص) از عطا های ویژه الهی و رسیدن آن حضرت به خرسندی کامل

و للأخره خیر لک من الأُولی . و لسوف یعطیک ربّک فترضی

اهمیت رضایت مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۴

۴ اهمیت جلب رضایت مؤمنان ، برای منافقان متخلف صدر اسلام

یحلفون لکم لترضوا عنهم

بانیان مسجد قبا و رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۶

۶ بانیان مسجد قبا ، دارای تقوای الهی و در پی جلب رضایت خدا بودند .

لمسجد أسّس علی التقوی . .. أفمن أسس بنینه علی تقوی

مفسران برآنند که شأن نزول این بخش از آیات، مسجد قبا و مسجد ضرار است. بر این اساس می توان گفت که: ضمیر <بنیانه> به مسجد قبا (لمسجد أسّس علی التقوی) بازمی گردد و آیه شریفه، در مقام تمجید بانیان مسجد قبا و تقبیح بنیان گذاران مسجد ضرار است.

برادران یوسف و رضایت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۱ - ۵،۶

۵ زمینه سازی برادران یوسف جهت جلب رضایت پدر در بردن یوسف (ع)

یأبانا ما لک لاتأمنّا علی یوسف

۶ فرزندان یعقوب ، با دروغ و نیرنگ درصدد برآمدند تا اعتماد وی را جلب کرده و رضایت او را در سپردن یوسف (ع) به

ایشان فراهم سازند .

و إنا له لنصحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۱ - ۴،۶،۷

۴ فرزندان یعقوب برای

آوردن بنیامین به مصر ، راهی جز جلب رضایت یعقوب (ع) نداشتند .

قالوا سنرود عنه أباه و إنا لفعلون

۶ برادران یوسف ، با او عهد کردند که پدرشان یعقوب (ع) را برای روانه ساختن بنیامین متقاعد کنند .

قالوا سنرود عنه أباه و إنا لفعلون

<مراوده> (مصدرنراود) به معنای درخواست با لطف و مداراست و <عنه> دلالت به مورد درخواست دارد. و مفاد <سنرود ...> چنین است، همانا با ملاطفت و مدارا از پدرش (پدر بنیامین) خواهیم خواست که وی را در سفر آینده با ما همراه سازد.

۷ تأکید برادران یوسف بر توانایی خویش برای جلب رضایت پدر و آوردن بنیامین به نزد یوسف (ع)

إنا لفعلون

جمله <سنرود عنه أباه> این احتمال را برای یوسف(ع) ایجاد می کند که شاید پدرتان راضی نشد. برادران وی با جمله <إنا لفاعلون> به وی اطمینان می دهند که بدون هیچ تردید ، رضایت پدر را جلب خواهند کرد و بنیامین را خواهند آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۵ - ۱۰،۱۲

۱۰ ضرورت تهیه طعام ، دغدغه خاطر نداشتن برای بهای آذوقه و لطف و عنایت خاص دربار مصر به فرزندان یعقوب ، دلیل های آنان برای لزوم سفر به مصر و اصرارشان بر جلب موافقت پدر با مسافرت بنیامین

ما نبغی هذه بضعتنا ردّت إلینا و نمیر أهلنا

سخنان فرزندان یعقوب (یا أبانا هذه . ..) در راستای جلب رضایت وی برای سفر بنیامین است و هر جمله آن اشاره به دلیلی بر لزوم این مسافرت دارد. فرزندان یعقوب با جمله <ما نبغی ...> بیان می دارند که

مورد توجه خاص عزیز مصر قرار گرفته انـد و سـزاوار نیست درخواست او (آوردن بنیامین) را برآورده نسازنـد. آنان با عطف جمله <نمیر أهلنا> بر جمله ای مقـدر نظیر <نستظهر بها> (از این بضاعت بـاز گردانـده شـده برای تهیه آذوقه کمک می گیریم) بیان می کنند که مشکل نداشتن بهای آذوقه را ندارند و با جمله <نحفظ أخانا> می رسانند که به خاطر پاسخ مثبت به عزیز مصر و دریافت آذوقه، ملزم به حفظ برادرشان هستند و با جمله <ذلك کیل یسیر> بیان می کنند که سخت نیازمند تهیه طعام هستند.

۱۲ لغو تحریم آذوقه و اضافه شـدن یـک بـار شتر غلّه با آمـدن بنیامین به مصـر ، از دلیل های ارائه شـده به یعقوب (ع) برای جلب موافقت آن حضرت به روانه ساختن بنیامین

و نزداد کیل بعیر ذلك کیل یسیر

<ازدیاد> (مصـدر <نزداد> از باب افتعال) به معنای درخواست زیاده و اضافه است. <کیل بعیر> ; یعنی، بار و محموله ای که معمولاًـ بر یـک شتر حمـل می کننـد. گفتنی است جمله هـای <فإن لم تـأتونی به فلاکیـل لکم ...> و <منع منا الکیل> دلالـت می کنـد بر اینکه یوسف(ع) اعطـای سـهمیه به فرزنـدان یعقوب را بـدون همراهی بنیامین ممنوع و تحریم کرد. بنابراین مراد از <نزداد کیل بعیر> این است که اگر بنیامین را به همراه ببریم علاوه بر لغو تحریم، یک بار اضافه نیز مطالبه می کنیم.

برادران یوسف و رضایت یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۰ - ۱

۱ فرزندان یعقوب به جلب رضایت یوسف موفق نشدند و از آزاد شدن بنیامین

کاملاً ناامید گشتند .

فلما استیئسوا منه

<یأس> <و <استیئاس> به معنای ناامید شدن است، با این تفاوت که <استیئاس> حاکی از مبالغه و شدت ناامیدی می باشد. مراد از ضمیر در <منه> یوسف و یا بنیامین است. بنابراین <فلما استیئسوا منه ...> ; یعنی، پس آن گاه که فرزندان یعقوب از [جلب رضایت]یوسف و یا [آزادی] بنیامین کاملاً ناامید شدند ... .

برتری رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۶

۶ توبیخ منافقان از سوی خداوند ، به خاطر ترجیح دادن رضایت مردم بر رضای خدا و رسول (ص)

یحلفون باللّه لکم لیرضوکم و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۲ - ۸،۹

۸ پرتوی از خشنودی و رضوان الهی ، برتر از همه لذت های دیگر برای مؤمنان در بهشت *

و رضون من اللّه أکبر

نکره آمدن <رضوان> می تواند برای تقلیل باشد ; یعنی، حتی شمه ای و نسیمی از رضوان الهی، برتر از سایر لذتهاست.

۹ رضوان خداوند و خشنودی او از بهشتیان ، بالاترین لذت و نعمت برای آنان

و رضون من اللّه أکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۲ - ۸

۸ - جلب رضای مولای حقیقی (خدا) ، برتر و شایسته تر از جلب رضایت دیگران است .

تبتغی مرضات أزوجک . .. و اللّه مولیکم

یادآوری مولا و سرپرست بودن خداوند پس از فرمان به شکستن سوگندهایی که گاهی برای جلب رضایت دیگران است

می تواند اشاره به مطلب یاد شده باشد.

بنیامین و رضایت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۳ - ۹

۹ بنیامین بدون رخصت پدرش یعقوب (ع) به مسافرت اقدام نمی کرد .

ا$ز اینکه برادران یوسف برای بردن بنیامین به مصر با یعقوب سخن گفتند و از او خواست

ز اینکه برادران یوسف برای بردن بنیامین به مصر با یعقوب سخن گفتند و از او خواستند که وی را به همراه ایشان بفرستد (فأرسل معنا أخانا) معلوم می شود که بنیامین بدون اجازه پدرش به مسافرت نمی رفت.

ترجیح رضایت مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۱۴

۱۴ تلاش در جلب رضایت مردم ، به جای جلب رضایت خدا و رسول او ، نشانه نفاق و بی ایمانی

یحلفون باللّه لکم لیرضوکم و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه إن کانوا مؤمنین

تلاش برای رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲۰ - ۸

۸ - توجّه به ربوبیت خداوند ، وادارسازنده انسان به تلاش برای کسب رضایت و لطف او است .

ابتغاء وجه ربّه

جاودانگی رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۲۸ – ۱۰

۱۰– رضا و رحمت حق ، اصلی ازلی و جاری در نظام آفرینش ، و خشم الهی زاییده اعمال آدمیان *

اتّبعوا ما أسخط اللّه و کرهوا رضونه

<أسخط> (از باب افعال) بیانگر ایجاد است; ولی <رضوان> (به صورت اسم) می نمایاند که رضا و

رحمت حق، همواره گسترده بوده و خواهد بود و تنها کافی است که انسان بدان تمایل داشته و از آن بهره گیرد، برخلاف خشم و کیفر الهی که با نفس عمل انسان، پدید آمده و ایجاد می شود.

جلب رضایت جادوگران فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴۲ - ۵

۵ - اقدام فرعون به جلب رضایت و حمایت هر چه بیشتر ساحران

أئنّ لنا لأجرًا . .. قال نعم و إنّکم إذًا لمن المقرّبین

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که فرعون علاوه بر پاداش مورد نظر ساحران، به آنان وعده مقام های فزون تر را نیز داد.

جلب رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۶ - ۱۳

۱۳ انسان ها ، تنها با اذن و خواست خداوند می توانند در پی جلب رضایت و خشنودی او باشند . *

من اتبع رضونه . .. باذنه

بنابر اینکه <باذنه> متعلق به <اتبع> باشد، نه <یخرجهم>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۱۰ - ۹

۹- انسان موحّد ، همواره ، باید در هوای رسیدن به رضایت خداوند باشد .

إلهکم إله وحد فمن کان یرجوا لقاء ربّه

فعل ماضی (کان) در کنار فعل مضارع (یرجوا) بر استمرار دلالت دارد و <فاء> تفریع، گویای برداشت بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۹۹ – ۲

۲ – هجرت ابراهیم (ع) ، حرکتی الهی و در جهت جلب رضای خدا بود .

و قال إنّی

ذاهب إلى ربّى

از تعبیر رفتن به سوی پروردگار به جای هجرت، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۵ - ۲۴

۲۴- گرایش به صلاح و جلب رضای الهی ، نمودی از کمال عقلی انسان

حتّی إذا بلغ أشدّه و بلغ أربعین سنه قال ربّ أوزعنی . .. و أن أعمل صلحًا ترضیه

توجه به قرینه های موجود در آیه شریفه، استفاده می شود که تعبیر <أربعین سنه> ناظر به بلوغ عقلی است، چه این که <بلغ أشدّه> می تواند اشاره به بلوغ جسمی داشته باشد. بنابراین آنچه بر سن چهل سالگی انسان در آیه مترتب شده، از کمال عقلی نشأت یافته است.

جلب رضایت مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۵ - ۱۷

۱۷ پرهیز از محور قرار دادن جلب رضایت مردم و سخن گفتن بر وفق و تمایلات و خواسته های نفسانی آنان ، از وظایف مهم و اساسی رهبران و مبلغان دینی

و إذا تتلی علیهم ءایاتنا . .. ائت بقرءان غیر هذا ... قل ما یکون لی أن أبدّله من

جلب رضایت مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۱

۱ - پیامبر (ص) به امید اسلام آوردن یهود و نصارا ، در پی جلب رضایت و خشنودی آنان بود .

و لن ترضی عنک الیهود و لاالنصری

بدیهی است که اهتمام پیامبر(ص) برای جلب خشنودی یهود و نصارا برای دستیابی به منافع شخصی و مانند آن نبود; بلکه در

جهت ایفای وظیفه، یعنی،

گرایش دادن آنان به اسلام بوده است و لذا قید <به امید اسلام آوردن> در برداشت آورده شد.

جلب رضایت همسران محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱ - ۵

۵ - جلب رضایت همسران ، مورد اهتمام پیامبر (ص)

لِمَ تحرّم ما أحلّ اللّه لک تبتغی مرضات أزوجک

جلب رضایت یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۱

۱ - پیامبر (ص) به امید اسلام آوردن یهود و نصارا ، در پی جلب رضایت و خشنودی آنان بود .

و لن ترضی عنک الیهود و لاالنصری

بدیهی است که اهتمام پیامبر(ص) برای جلب خشنودی یهود و نصارا برای دستیابی به منافع شخصی و مانند آن نبود; بلکه در جهت ایفای وظیفه، یعنی، گرایش دادن آنان به اسلام بوده است و لذا قید <به امید اسلام آوردن> در برداشت آورده شد.

درخواست رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۹ - ۱۳

۱۳ - دعای سلیمان به درگاه الهی برای توفیق در انجام عمل صالح و جلب خشنودی خدا

و أن أعمل صلحًا ترضه

دلایل رضایت بهشتیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۲۰ - ۵

۵ - ایمان به قیامت و حساب رسی اعمال ، دلیل شادمانی و رضایت منـدی مؤمنان بهشتی ، هنگام مشاهـده نامه اعمال خویش است .

فیقول هآؤُم اقرءوا کتبیه . إنّی ظننت أنّی ملق حسابیه

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که جمله <إنّی ظننت. ..>

در مقام تعلیل برای جمله <فیقول هآؤُم ...> باشد.

دلایل رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۷ - ۵

۵ - خداوند ، با یادآوری امداد ویژه خویش برای آشنا شدن پیامبر (ص) با معارف دین ، بر دور بودن آن حضرت از قهر و خشم خود تأکید کرد .

ما ودّعک ربّک و ما قلی . .. و وجدک ضالاًّ فهدی

رضایت اخروی صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قارعه - ۱۰۱ - ۷ - ۱

۱ - صاحبان کردار گران قدر ، پس از سنجش اعمال در قیامت ، از زندگانی رضایت مندی برخوردار خواهند شد .

فهو فی عیشه راضیه

<عیشه>; یعنی، نوعی زندگانی (لسان العرب). توصیف آن به <راضیه> (برخوردار از رضایت)، به اعتبار وجود رضایت کامل در آن است. چنین وصفی در حقیقت، با <مرضیه> به یک معنا است.

رضایت اخروی متنعمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - غاشیه - ۸۸ - ۹ - ۱

۱ - بهره مندان از ناز و نعمت آخرت ، از تلاش های خویش در دنیا ، به وجد آمده و نسبت به آن احساس رضایت خواهند کرد .

لسعیها راضیه

رضایت اخروی مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۸ - ۱۸

۱۸ - < قال أبوعبـدالّله (ع) الّله راض عن المؤمن فی الـدنیا و الآخره و المؤمن و إن کان راضـیاً عن الّله فإنّ فی قلبه ما فیه لما یری فی هذه الدنیا من التمحیص فإذا عاین الثواب یوم القیامه

رضی عن اللّه الحقّ حقّ الرضا و هو قوله < و رضوا عنه > و قوله < ذلک لمن خشی ربّه > أی أطاع ربّه ;

امـام صـادق(ع) فرمـود: خداونـد از مؤمن در دنیـا و آخرت راضـی است و مؤمن، گرچه از خـدا راضـی است; ولی در قلب او چیزهایی است به جهت آنچه به عنوان تمحیص (به سختی ها گرفتار ساختن برای امتحان و پاکی از گناه) در دنیا می بیند. پس چون پاداش اخروی را در قیامت مشاهـده کند، از خداوند که حق است به طور کامل خشـنود خواهد شد و این [معنای] سـخن خداونـد اسـت <و رضـوا عنـه> و [امـا ایـن] گفتـه خداونـد <ذلـک لمـن خشـی ربّـه>; یعنی، [ایـن برای کسـی اسـت که] پروردگارش را اطاعت کند>.

رضایت از اسماعیل(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۵ - ۸

۸- وفـاداربودن اسـماعیل (ع) به وعـده هـا و اصـرار او بر پـای بنـدی بسـتگانش به نماز ، زکات و انفاق ، مایه جلب رضایت خداوند

إنّه کان صادق الوعد . .. و کان یأمر أهله بالصلوه والزکوه و کان عند ربّه مرضیًّا

رضایت از افعال خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۹ - ۳

۳ - رسیدن به مقام اطمینان ، رضایت از کار های خداوند و مورد پسند خدا بودن ، از نشانه های رسیدن به مقام عبودیت است .

یأیّتها النّفس المطمئنّه . .. راضیّه مرضیّه . فادخلی فی عبدی

حرف <فاء>، برای تفریع ما بعد بر قبل است.

رضایت از انبیا

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲۷ - ۴

۴ - پیامبران ، انسان های منتخب و مورد رضای خداوند

إلّا من ارتضی من رسول

رضایت از انصار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۱۸

۱ خدا از نخستین پیشگامان از مهاجران و انصار و نیز دنبال کنندگان راه آنان ، راضی و ایشان نیز از خدا راضی اند .

و السبقون الأولون من المهجرین و الأنصار و الذین اتبعوهم بإحسن رضی اللّه عنهم و ر

۸ اعلام رضایت برتر خداوند ، از اولین و برترین مؤمنان از مهاجران و انصار

و السبقون الأولون من المهجرین . .. رضی اللّه عنهم

قید <الأولون> می تواند قید توضیحی نباشد بلکه <السابقون> را به دو دسته تقسیم کند که در این صورت استفاده می شود که در میان مهاجران و انصار پیشتاز، دو گروه وجود داشته اند: برخی <الأولون> و برخی غیر آن ; گفتنی است که علاوه بر نکته فوق، واژه <السابقون> و <الأولون> ممکن است تنها نظر به سبقت زمانی نداشته باشد ; بلکه سبقت و اولویت معنوی را هم برساند.

رضایت از بهشتیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۲ - ۱۷

۱۷ از امام سجاد (ع) روایت شده که فرمود : < إذا صار اهل الجنه فی الجنه . . . فیقول لهم تبارک و تعالی : رضای عنکم و محبتی لکم خیر و اعظم مما انتم فیه . . . ثم قرء علی بن الحسین هذه الآیه < وعد اللّه المؤمنین و المؤمنات

جنات تجری من تحت ها الانهار . . . و رضوان من اللّه اکبر . . . > ;

آن گاه که بهشتیان در بهشت قرار گیرند . .. خدای تبارک و تعالی به آنان می فرماید: رضایت و محبت من درباره شما بهتر و بزرگتر است از نعمتهای بهشتی که غرق در آن هستید. سپس امام (ع) این آیه را قراءت فرمود: خداوند به مردان و زنان با ایمان، باغهایی از بهشت وعده داده که نهرهایی از زیر درختانش جاری است ... و رضایت و خشنودی خدا [از همه اینها]بزرگ تر است >.

رضایت از بیعت کنندگان با محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۸ - ۱

۱ - خشنودی و رضایت حتمی خداوند ، از مؤمنان بیعت کننده با پیامبر (ص) در سفر حدیبیه

لقد رضی اللّه عن المؤمنین إذ یبایعونک تحت الشجره

رضایت از تابعین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۱

۱ خدا از نخستین پیشگامان از مهاجران و انصار و نیز دنبال کنندگان راه آنان ، راضی و ایشان نیز از خدا راضی اند .

و السبقون الأولون من المهجرین و الأنصار و الذین اتبعوهم بإحسن رضی اللّه عنهم و ر

رضایت از خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۱

۱ خدا از نخستین پیشگامان از مهاجران و انصار و نیز دنبال کنندگان راه آنان ، راضی و ایشان نیز از خدا راضی اند .

و السبقون الأولون من المهجرین و الأنصار

و الذین اتبعوهم بإحسن رضی اللّه عنهم و ر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۲ - ۲۴

۲۴ - مؤمنان راستین ، در بهشت از خداوند راضی و خرسنداند .

و رضوا عنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۸ - ۶،۷

۶ - خشنودی از خداوند و کسب رضایت او در دنیا ، مایه راه یابی به درگاه او در آخرت است .

ارجعی إلی ربّک راضیه مرضیّه

<راضیه مرضیه> حال و بیانگر علت است. بنابراین رجوع به خداوند، پاداشِ دارا بودن آن دو حالت از پیش است.

۷ - خشنود بودن از خداوند ، زمینه ساز کسب رضایت او است .

راضیه مرضیّه

ترتیب ذکری، ممکن است ناظر به ترتیب واقعی باشد; بنابراین، حالت <مرضیه> بودن، فرع حالت رضایت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۸ - ۱۲،۱۳،۱۴،۱۸

۱۲ - رضایت مؤمنان شایسته کردار ، از خداوند در آخرت

و رضوا عنه

۱۳ - رضایت خداوند ، از مؤمنانِ صالح و رضایت آنان از او ، پاداش ایمان و عمل نیک ایشان است .

جزاؤهم . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

۱۴ - بهشت جاودان و نعمت های آن ، کسب رضایت خداوند و راضی شدن از او ، ویژه کسانی است که به عظمت خداوند ،

پی برده و از او هراس دارند .

جنّت عدن تجری من تحتها الأنهر خلدین فیها أبدًا رضی اللّه عنهم و رضوا عنه ذلک

<خشیت>، به معنای ترس آمیخته با احساس عظمت است. (مفردات)

۱۸ - < قال أبوعبداللّه (ع) اللّه راض

عن المؤمن فی الـدنیا و الآـخره و المؤمن و إن کان راضـیاً عن اللّه فإنّ فی قلبه ما فیه لما یری فی هـذه الـدنیا من التمحیص فإذا عاین الثواب یوم القیامه رضـی عن اللّه الحقّ حقّ الرضا و هو قوله < و رضوا عنه > و قوله < ذلک لمن خشی ربّه > أی أطاع ربّه ;

امـام صـادق(ع) فرمـود: خداونـد از مؤمن در دنیـا و آخرت راضـی است و مؤمن، گرچه از خـدا راضـی است; ولی در قلب او چیزهایی است به جهت آنچه به عنوان تمحیص (به سختی ها گرفتار ساختن برای امتحان و پاکی از گناه) در دنیا می بیند. پس چون پاداش اخروی را در قیامت مشاهـده کند، از خداوند که حق است به طور کامل خشـنود خواهد شد و این [معنای] سـخن خداونـد اسـت <و رضـوا عنـه> و [امـا ایـن] گفتـه خداونـد <ذلـك لمـن خشـی ربّـه>; یعنی، [ایـن برای کسـی اسـت که] پروردگارش را اطاعت کند>.

رضایت از سنتهای خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۰ - ۲۰

۲۰ - انسان باید به تمام خواسته ها ، تدبیر ها و سنت های خداوند خشنود باشد و آنها را از هر عیب و نقص مبرا بداند .

لعلّک ترضی

رضایت از شفیعان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۰۹ - ۹

۹ - شافعانی در قیامت ، مأذون به شفاعت خواهند بود که گفتار آنان مورد رضایت خداوند باشد .

لاتنفع الشفعه إلّا من . .. رضی له قولاً

جمله <رضی له قولاً> به قرینه <أذن> مربوط به

قیامت است و گویای این نکته است که شافعان در صورتی می توانند شفاعت کنند که گفته نادرست به زبان نیاورند و آنچه هنگام شفاعت می گویند، حق و مورد پسند خداوند باشد. نظر داشتن این جمله به گفت وگوهای دنیوی شفاعت کنندگان نیز استبعادی ندارد.

رضایت از صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۸ - ۱۱،۱۷

۱۱ - رضایت خداوند ، از مؤمنان شایسته کردار در جهان آخرت

رضی اللّه عنهم

۱۷ - خشیت از خداوند ، شرط رضایت مندی او از مؤمنان دارای عمل صالح

رضی اللّه عنهم . .. ذلک لمن خشی ربّه

رضایت از عمل صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۸ - ۱۳

۱۳ - رضایت خداوند ، از مؤمنانِ صالح و رضایت آنان از او ، پاداش ایمان و عمل نیک ایشان است .

جزاؤهم . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

رضایت از فرجام عمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - غاشیه - ۸۸ - ۹ - ۵

۵ - احساس رضایت و خشنود بودن از عاقبت کار و تلاش خویش ، از زمره نعمت های الهی در آخرت است .

ناعمه . لسعیها راضیه

جمله <لسعیها راضیه> و جمله های پس از آن، توضیح وصف <ناعمه> است.

رضایت از مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – مجادله – ۵۸ – ۲۲ – ۲۲

۲۲ – خداوند ، از مؤمنان راستین راضی و خرسند است .

رضی اللّه عنهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – بینه – ۹۸

– ۸ – ۱۸،۱۷،۱۳،۱۱

۱۱ – رضایت خداوند ، از مؤمنان شایسته کردار در جهان آخرت

رضی اللّه عنهم

۱۳ – رضایت خداوند ، از مؤمنانِ صالح و رضایت آنان از او ، پاداش ایمان و عمل نیک ایشان است .

جزاؤهم . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

۱۷ – خشیت از خداوند ، شرط رضایت مندی او از مؤمنان دارای عمل صالح

رضی اللّه عنهم . .. ذلک لمن خشی ربّه

۱۸ – < قال أبوعبداللّه (ع) اللّه راض عن المؤمن فی الدنیا و الآخره و المؤمن و إن کان راضیاً عن اللّه فإنّ فی قلبه ما فیه لما یری فی هذه الدنیا من التمحیص فإذا عاین الثواب یوم القیامه رضی عن اللّه الحقّ حقّ الرضا و هو قوله < و رضوا عنه > و قوله < ذلک لمن خشی ربّه > أی أطاع ربّه ;

امام صادق(ع) فرمود: خداوند از مؤمن در دنیا و آخرت راضی است و مؤمن، گرچه از خدا راضی است; ولی در قلب او چیزهایی است به جهت آنچه به عنوان تمحیص (به سختی ها گرفتار ساختن برای امتحان و پاکی از گناه) در دنیا می بیند. پس چون پاداش اخروی را در قیامت مشاهده کند، از خداوند که حق است به طور کامل خشنود خواهد شد و این [معنای] سخن خداوند است <و رضوا عنه> و [اما این] گفته خداوند <ذلک لمن خشی ربّه>; یعنی، [این برای کسی است که] پروردگارش را اطاعت کند>.

رضایت از مهاجران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۰ – ۸

۸ اعلام رضایت برتر خداوند ،

از اولین و برترین مؤمنان از مهاجران و انصار

و السبقون الأولون من المهجرین . .. رضی اللّه عنهم

قید <الأولون> می تواند قید توضیحی نباشد بلکه <السابقون> را به دو دسته تقسیم کند که در این صورت استفاده می شود که در میان مهاجران و انصار پیشتاز، دو گروه وجود داشته اند: برخی <الأولون> و برخی غیر آن ; گفتنی است که علاوه بر نکته فوق، واژه <السابقون> و <الأولون> ممکن است تنها نظر به سبقت زمانی نداشته باشد ; بلکه سبقت و اولویت معنوی را هم برساند.

رضایت از نامه عمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۱۹ - ۵

۵ - شادمانی و رضایت مندی کامل مؤمنان بهشتی ، از نامه اعمال و کارنامه خویش در عرصه قیامت

فیقول هآؤُم اقرءوا کتبیه

رضایت از یحیی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۴ - ۱۱

۱۱- حضرت یحیی (ع) ، فرزند دلخواه زکریا (ع) و دارای اخلاق و رفتاری رضایت بخش

و کان تقیًّا . و برًّا بولدیه و لم یکن جبّارًا عصیًّا

برشمردن ویژگی های یحیی پس از بیان دعاهای زکریا که در آن آمده بود: <واجعله ربّ رضیّاً>، می تواند گویای مطابقت اوصاف یحیی، با خواسته زکریا باشد.

رضایت اسماعیل(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۰۲ - ۹

۹ – اعلام رضایت و تسلیم اسماعیل (ع) ، در مقابل فرمان قربانی شدن

قال یأبت افعل ما تؤمر

رضایت انصار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ –

توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۱

۱ خدا از نخستین پیشگامان از مهاجران و انصار و نیز دنبال کنندگان راه آنان ، راضی و ایشان نیز از خدا راضی اند .

و السبقون الأولون من المهجرین و الأنصار و الذین اتبعوهم بإحسن رضی اللّه عنهم و ر

رضایت انفاقگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲۱ - ۱

۱ - انفاق گران باتقوا و مخلص ، آینده ای سرشار از رضایت خاطر خواهند داشت .

و لسوف یرضی

رضایت بخشی زندگی در بهشت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۲۱ - ۲

۲ - زندگی در بهشت ، زندگی کاملاً رضایت بخش و دل پسند

فی عیشه راضیه

به قرینه آیه بعد (فی جنّه عالیه) زندگی رضایت بخش، در بهشت خواهد بود.

رضایت به شکنجه مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۷ - ۶

۶ - نظاره گران شکنجه مؤمنان ، در صورت رضایت به آن خود نیز شکنجه گر آنان قلمداد می شوند .

و هم علی ما یفعلون بالمؤمنین شهود

استناد <یفعلون> به شاهدان صحنه، گویای آن است که ناظران هر چند دستور دهنده نباشند شریک جرم شمرده می شوند.

رضایت به عطایای خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۹ - ۱،۱۱

۱ لزوم خشنود بودن به عطای خدا و رسولش و طمع نداشتن به بیش از حق خود

و لو أنهم رضوا ما ءاتیهم اللّه و رسوله

۱۱ راضی بودن به عطایای خداوند و امید

داشتن به فضل او ، نشأت گرفته از میل و رغبت واقعی انسان به خدا

و لو أنهم رضوا ما ءاتیهم اللّه . .. إنا إلی اللّه رغبون

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <إنا إلی اللّه راغبون>، تعلیل برای جمله پیشین باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۱۱

۱۱ - لزوم رضا دادن به داده خدا و اظهار تسلیم در برابر اراده او در تنگدستی

اللّه یبسط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر

رضایت به عطایای محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۹ - ۱

۱ لزوم خشنود بودن به عطای خدا و رسولش و طمع نداشتن به بیش از حق خود

و لو أنهم رضوا ما ءاتیهم اللّه و رسوله

رضایت به گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۱ - ۱۸

۱۸ رضایت کفار عصر پیامبر (ص) به کشتار انبیا توسط گذشتگان ، علّت تهدید آنان به عذاب الهی *

و یقتلون النّبیّن . .. فبشّرهم بعذاب الیم

تهدید بازماندگان قاتلان انبیا به عذاب در صورتی صحیح است که آنان به اعمال گذشتگان خویش راضی باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۰ - ۴

۴ نکوهش و سرزنش اهل کتاب به خاطر رضایتشان نسبت به اعمال ناروای علمای خود (گمراه ساختن دیگران) *

ودّت طائفه من اهل الکتاب لو یضلونکم . .. لم تکفرون بایات اللّه

با توجه به اینکه سرزنش نسبت به همه اهل

کتاب است، و گمراه ساختن دیگران مخصوص عالمان آنان است، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۸۲ - ۴،۵

۴ رضایت یهود زمان پیامبر (ص) از کشتار انبیای گذشته به دست نیاکان و همکیشان خویش

و قتلهم الانبیآء . .. ذلک بما قدّمت ایدیکم

به نظر می رسد نسبت قتل پیامبران به یهود عصر پیامبر (ص) که از خطاب در <ایدیکم> به دست می آید، به جهت رضایت آنان به عملکرد گذشتگان خویش باشد، چون آنان مرتکب قتل انبیا نشدند.

۵ راضی بودن به رفتار و اعمال دیگران ، همسنگ انجام آنهاست .

و قتلهم الانبیآء . .. ذلک بما قدّمت ایدیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۸۳ - ۱۸،۱۹،۲۷،۲۹

۱۸ رضایت به اعمال دیگران ، به منزله شرکت در انجام آن است . *

فلم قتلتموهم

نسبت قتل به یهود عصر پیامبر (ص)، قطعاً حقیقی نیست ; چون آنان پیامبران گذشته را نکشتند. لذا برخی بر آن شده اند که این اسناد به لحاظ رضایت آنان به اعمال گذشتگان خویش است.

۱۹ یهود عصر پیامبر (ص) با رضایت به کشتار انبیا توسط پیشینیان خود ، در حکم قاتلان انبیا

فلم قتلتموهم ان کنتم صادقین

۲۷ رضایت یهود معاصر پیامبر (ص) از قتل انبیا به دست نیاکانشان در پانصد سال قبل از بعثت ، موجب نسبت دادن قتل انبیا به آنان از سوی خداوند

قل قد جاءکم رسل من قبلی بالبیّنات و بالّذی قلتم فلم قتلتموهم

امام صادق (ع) پس از تلاوت

آیه فوق فرمود: کان بین القاتلین و القائلین خمس ماه عام، فالزمهم اللّه القتل برضاهم ما فعلوا.

کافی، ج ۲، ص ۴۰۹، ح ۱ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۲۸، ح ۲، ۴، ۶.

۲۹ رضایت به قتل نامشروع کسی به منزله کشتن اوست .

فلم قتلتموهم ان کنتم صادقین

امام صادق (ع) با تنقیح مناط از آیه فوق فرمود: . .. لعن اللّه المرجئه ... انّ هؤلاء یقولون: ان قتلتنا مؤمنون فدمائنا متلطّخه بثیابهم الی یوم القیمه انّ اللّه حکی عن قوم فی کتابه: <الّا بین القاتلین و القائلین خمسمائه فألزمهم اللّه القتل برضاهم ما فعلو.

کافی، ج ۲، ص ۴۰۹، ح ۱ ; تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۰۸، ح ۱۶۳.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۰ - ۱۰

۱۰ رضایت یهودیان و مسیحیان عصر بعثت از رفتار های ناپسند نیاکان خویش

هل انبئکم بشرّ من ذلک مثوبه عند اللّه من لعنه اللّه . .. و عبد الطغوت

سرزنش یهودیان و مسیحیان عصر بعثت به خاطر رفتار ناپسند پیشینیان آنان، می تواند حاکی از رضایشتان به آن رفتار باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۳ - ۷

۷ دل سپردن و رضایت دادن و عمل کردن، مراحل تأثیر تبلیغات شیطانی است.

و لتصغی . .. و لیرضوه و لیقترفوا

<اقتراف> به معنی به دستاوردن چیزی است و غالباً در مواردی به کار می رود که آن کار ناپسند باشد.

رضایت به مسافرت بنیامین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۶ - ۲

۲ یعقوب (

ع) روانه ساختن بنیامین به سفر مصر را ، منوط به آن دانست که فرزندانش وثیقه ای الهی بسپارند (با خدا پیمان ببندند و به نام او سوگند یاد کنند) .

لن أُرسله معکم حتی تؤتون موثقًا من الله

<موثق> به معنای عهد و پیمان است که به دلیل <لام> قسم در <لتأتّننی> عهد و پیمانی است همراه با سوگند. <من الله> بیانگر این است که باید سوگند به نام خدا و پیمان و عهد با او باشد. آوردن سوگند و پیمان (حتی تؤتون موثقًا) ; یعنی، سوگند یاد کردن و پیمان بستن.

رضایت به مقدرات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۱ - ۲۰

۲۰ - راضی بودن به آنچه خدا مقرر کرده و شکیبا بودن بر آن ، تأمین کننده خیر و مصلحت واقعی انسان است .

لن نصبر علی طعام وحد . .. قال أتستبدلون الذی هو أدنی بالذی هو خیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۷ - ۹

۹- < عن النبی (ص) [فی قوله تعالی < فلنحیینّه حیاه طیّبه > قال] : إنها القناعه و الرضا بما قسم الله ;

از رسول خدا(ص) روایت شده است که [درباره سخن خدا> <فلنحیینّه حیاه طیبّه> فرمود]: همانا آن حیات طیبه قناعت و راضی بودن به آن چیزی است که خدا قسمت کرده است>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۰ - ۱۹،۲۰

۱۹ - پذیرش مقدرات الهی با دیده رضایت و خشنودی ، بازتاب شکیبایی و

بی عیب و نقص خواندن خداوند در ساعات شبانه روز

و لولا کلمه سبقت من ربّک . .. و سبّح بحمد ربّک ... لعلّک ترضی

متعلق کلمه <ترضی> به قرینه آیه قبل سنت امهال کافران است و مفاد آیه این است که به وسیله صبر و تسبیح و مداومت بر ثنای خداوند، محبت کارهای او در نفس انسان رسوخ می کند. در نتیجه مهلتی که به کافران داده می شود و نیز دیگر سنت های الهی را خواهد پسندید. حرف <لعلّ> نیز بیانگر به وجود آمدن زمینه رضایت، پس از تسبیح مکرر است.

۲۰ - انسان باید به تمام خواسته ها ، تدبیر ها و سنت های خداوند خشنود باشد و آنها را از هر عیب و نقص مبرا بداند .

لعلّک ترضی

رضایت به هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۳۲ - ۸

۸ عناد و لجاجت آدمی در برابر حق تا مرز رضایت به نابودی خویش و گرفتار شدن به عذاب های الهی

اللّهم إن کان هذا هو الحق من عندک فأمطر علینا حجاره . .. أو ائتنا بعذاب ألیم

رضایت بهشتیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۹ - ۹

۹ خداوند همواره خشنود از اهل بهشت می باشد و بهشتیان نیز همواره از خدا دلشادند .

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰۸ - ۲

۲- بهشتیان ، از جایگاه خود ، رضایت کامل داشته و هیچ تمایلی به جابه جایی از آن و یا تغییری

در وضع موجود ندارند .

لايبغون عنها حولاً

<بغى> بـه معنـاى <طلـب> است. <بغى عنه> حـاوى تضـمين است; يعنى، از چيزى اعراض كرد و چيز ديگر به جـاى آن طلبيـد. <حول> مصـدر و به معنـاى <تحوّل> (جـابه جـايى) است. بنابراين، <لايبغون عنها حولاً> يعنى: <بهشتيان، طالب هيچ دگرگونى و تحوّلى در وضع خود نيستند.>.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - ذاريات - ۵۱ - ۱۶ - ۱

۱ - تقواپيشگان بهشتى ، دريافت كنندگان عطاياى پروردگار با رغبت و رضا

ءاخذين ما ءاتيهم ربّهم

واژه <أخـذ> در مورد بهشتيـان است و به قرينه موضوع مى رسانـد كه آنـان با اشتياق هـداياى الهى را مى پذيرنـد; برخلاف كافران كه در قيامت با ناراحتى و به قهر عذاب الهى را مى چشند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۱۹ - ۵

۵ - شادمانى و رضايت مندى كامل مؤمنان بهشتى ، از نامه اعمال و كارنامه خويش در عرصه قيامت

فيقول هآؤُم اقرءوا كتبيه

رضايت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۳ - نساء - ۴ - ۸۰ - ۱۰

۱۰ اطاعت از رهبر به حق (امام) بر پايه شناخت كامل وى ، اطاعت از خدا و موجب خوشنودى اوست .

من يطع الرّسول فقد اطاع اللّه

امام باقر (ع) فرمود: . .. رضـى الرحمان الطاعه للامام بعـد معرفته انّ اللّه تبارك و تعالى يقول: <من يطع الرّسول فقـد اطاع اللّه

...> ...

کافی، ج ۱، ص ۱۸۵، ح ۱ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۲۰، ح ۴۲۰ ; تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۵۹، ح ۲۰۲ ; کافی، ج

۲، ص ۱۹، ح ۵.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۱۴ – ۴،۵،۶

۴ اعمال و رفتار نیک آدمی باید همواره برای خدا و جلب رضایت او انجام گیرد .

و من یفعل ذلک ابتغاء مرضات اللّه فسوف نؤتیه أجراً عظیماً

۵ بهره مندی از پاداش بزرگ الهی در گرو انجام اعمال نیک به انگیزه جلب رضایت خداست .

و من یفعل ذلک ابتغاء مرضات اللّه فسوف نؤتیه أجراً عظیماً

۶ جلب رضای الهی ، ملاک ارزشمندی اعمال در پیشگاه خداوند

و من یفعل ذلک ابتغاء مرضات اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۳۵ – ۱۳

۱۳ منافع شخصی و رعایت مصالح والدین ، بستگان ، فقیران و ثروتمندان ، باید تحت الشعاع حق و رضایت خدا باشد .

کونوا . .. شهداء للّه و لو علی أنفسکم او الولدین و الاقربین ان یکن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۴۹ – ۱

۱ انجام کار های نیک چه در نهان و چه آشکارا ، مورد پسند و رضایت خداست .

إن تبدوا خیراً أو تخفوه . .. فإنّ اللّه کان عفواً قدیراً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۲ – ۱۴

۱۴ دستیابی حاجیان به پاداشهایی از جانب خدا و جلب رضایت او از اهداف تشریع حج و عمره است .

و لا ءآمين البيت الحرام يبتغون فضلا من ربهم و رضوناً

مراد از <فضلا> می تواند ثواب و پاداش باشد و می تواند مقصود از آن

درآمدهای مالی باشد. در برداشت فوق معنای اول لحاظ شده است. گفتنی است <آمین البیت الحرام = راهیان خانه خدا> شامل حاجیان و معتمران می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳ - ۲۹،۳۲،۳۳

۲۹ اسلامِ همراه با ولایت ، دین کامل و مورد رضایت خداست .

الیوم . .. و رضیت لکم الاسلم دیناً

۳۲ دین اسلام ، شریعتی کامل و مورد رضایت خداوند

الیوم اکملت لکم دینکم و رضیت لکم الاسلم دیناً

۳۳ دین کامل ، تنها دین مورد پسند خداوند

الیوم اکملت لکم دینکم و رضیت لکم الاسلم دیناً

چون خداوند پس از بیان اکمال دین، آن را پسندیده خویش دانسته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸ - ۶

۶ شهادت به قسط و تلاش در جهت برپایی عدالت ، باید برای جلب رضایت خداوند باشد . *

کونوا قومین للّه شهداء بالقسط

در برداشت فوق کلمه <للّه> برای <شهداء>، به قرینه <قومین للّه>، در تقدیر گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۶ - ۵

۵ اهمیت تحصیل رضایت خداوند

من اتبع رضونه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۱ - ۱۴

۱۴ ورود بنی اسرائیل به شام ، پس از توبه و رضایت خداوند از ایشان ، در پایان چهل سال سرگردانی

یقوم ادخلوا الارض المقدسه

از امام باقر(ع) روایت شده که بعد از تلاوت آیه فوق فرمود: . .. ثم دخلوها بعد اربعین سنه ... و ما کان خروجهم من مصر

و دخولهم الشام الا من بعد توبتهم و رضاء اللّه عنهم ... .

تفسير عياشی، ج ۱، ص ۳۰۶، ح ۷۵; نورالثقلين، ج ۱، ص ۶۰۷، ح ۱۱۴.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۴۲ - ۲۱

۲۱ توجه به خشنودی خداوند از عدالت پيشگان ، بر انگيزاننده داوران به رعايت قسط و عدل

فاحكم بينهم بالقسط إنّ اللّه يحب المقسطين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۹ - ۸،۹،۱۰

۸ خداوند ، خشنود از راستگويان و راستكرداران و آنان ، خشنود از خداوند .

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

۹ خداوند همواره خشنود از اهل بهشت می باشد و بهشتيان نيز همواره از خدا دلشادند .

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

۱۰ حضرت مسيح (ع) ، همواره خشنود از خداوند و از زمره جلب كنندگان رضايت الهی و اهل بهشت است .

قال اللّه هذا يوم ينفع الصدقين . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

از مصاديق مورد نظر برای اين آيه به قرينه آيات گذشته حضرت مسيح(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۲۱ - ۳،۹

۳ برخورداری از مقام رضوان (رضايت كامل خدا از انسان) از موهبت های خاص خداوند به مؤمنان مهاجر و مجاهد

هاجروا و جهدوا فی سبيل اللّه . .. يبشرهم ربهم ... و رضون

۹ برخورداری از رحمت و رضوان الهی و بهشت سرشار از نعمتِ زوال ناپذیر ، نمودی از رستگاری انسان است .

و أولئك هم الفائزون. يبشرهم ربهم برحمه

منه و رضون و جنت لهم فيها نعيم مقيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۲۲ - ۶

۶ مؤمنـان مهـاجر و مجاهـد ، علاوه بر بهره منـدى از رحمـت و رضـوان الهى و بهشـت ، از پاداشـى ويژه و بزرگ در پيشـگاه خداوند برخوردارند .

الذين ءامنوا و هاجروا و جهدوا . .. و جنت ... إن اللّه عنده أجر عظيم

قرار گرفتن جمله <إن اللّه عنده أجر عظيم> كه داراى معنانى عام و كلى است پس از ذكر پاداشهاى گوناگون مؤمنانِ مهاجر و مجاهد، مى تواند گوياى برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۵۹ - ۳

۳ تأييد صريح خدا نسبت به عملكرد پيامبر (ص) در مورد نحوه تقسيم صدقات ميان مسلمانان

و لو أنهم رضوا ما ءاتيهم اللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۱۳

۱۳ ايمان واقعى ، مستلزم تلاش براى جلب رضايت خدا و رسولش

و اللّه و رسوله أحق أن يرضوه إن كانوا مؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۱

۱ خدا از نخستين پيشگامان از مهاجران و انصار و نيز دنبال كنندگان راه آنان ، راضى و ايشان نيز از خدا راضى اند .

و السبقون الأولون من المهجرين و الأنصار و الذين اتبعوهم بإحسن رضى اللّه عنهم و ر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۵ - ۱۳

۱۳

عبد الأعلی گوید : قلت لأبی عبداللّه (ع) : < . . . و سئلته عن قوله تعالی < و ما کان اللّه لیضل قوماً بعد إذ هدیهم حتی یبین لهم ما یتقون > قال : حتی یعرفهم ما یرضیه و ما یسخطه ;

به امام صادق (ع) گفتم: . .. و درباره قول خدای تعالی: < ... حتی یبین لهم ما یتقون> سؤال کردم، فرمود: مراد این است تا اینکه به آنها بشناساند آنچه که او را خشنود می کند و آنچه او را به غضب در می آورد>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۰ - ۱۸

۱۸ - جهان آخرت ، عرصه ظهور غفران و آمرزگاری خداوند ، نسبت به بندگان و جلوه گاه رضایت و خرسندی او از آنان

و فی الأخره . .. و مغفره من اللّه و رضون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱ - ۱۵

۱۵ - حرکت جهادگرانه در راه خدا و رضای او ، ناسازگار با دوستی نسبت به دشمنان او

لاتتّخذوا عدوّی و عدوّکم أولیاء . .. إن کنتم خرجتم جهدًا فی سبیلی و ابتغاء مرضا

هر چند آیه در مورد خاصی نازل شده; ولی پیام کلی آن برای امت اسلامی باقی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۲۷ - ۴

۴ - پیامبران ، انسان های منتخب و مورد رضای خداوند

إلاّ من ارتضی من رسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۹ - ۱

– اطعام و انفاق ابرار به مستمندان ، یتیمان و اسیران ، کاملاً خالصانه و تنها برای جلب رضای خداوند است .

و یطعمون . .. و أسیرًا . إنّما نطعمکم لوجه اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۲۸ – ۶

۶ – خشنودی از خداوند و کسب رضایت او در دنیا ، مایه راه یابی به درگاه او در آخرت است .

ارجعی إلی ربّک راضیه مرضیّه

<راضیه مرضیه> حال و بیانگر علت است. بنابراین رجوع به خداوند، پاداشِ دارا بودن آن دو حالت از پیش است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۲۹ – ۲،۳

۲ – بندگی خالص خداوند ، مایه رسیدن به مقامی والاتر از رتبه انسان های مطمئن ، راضی و مورد پسند خداوند

فادخلی فی عبدی

انتساب بندگان به خداوند در <عبادی>، انتساب تشریفی است و این که به صاحبان دل آرام، اذن ملحق شدن به آنان داده می شود، بیانگر برتری رتبه آنان است.

۳ – رسیدن به مقام اطمینان ، رضایت از کار های خداوند و مورد پسند خدا بودن ، از نشانه های رسیدن به مقام عبودیت است .

یأیّتها النّفس المطمئنّه . .. راضیّه مرضیّه . فادخلی فی عبدی

حرف <فاء>، برای تفریع ما بعد بر قبل است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۲۱ – ۷

۷ – < وجه اللّه > ، رضایت او است .

ابتغاء وجه ربّه . .. و لسوف یرضی

در صورتی که فاعل <یرضی> خداوند باشد، وعده <رضایت او> به کسانی که طالب <وجه اللّه> هستند،

بیانگر اتحاد آن دو خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۸ - ۱۸،۱۴،۱۳،۱۱

۱۱ - رضایت خداوند ، از مؤمنان شایسته کردار در جهان آخرت

رضی اللّه عنهم

۱۳ - رضایت خداوند ، از مؤمنانِ صالح و رضایت آنان از او ، پاداش ایمان و عمل نیک ایشان است .

جزاؤهم . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

۱۴ - بهشت جاودان و نعمت های آن ، کسب رضایت خداوند و راضی شدن از او ، ویژه کسانی است که به عظمت خداوند ، پی برده و از او هراس دارند .

جنّت عدن تجری من تحتها الأنهر خلدین فیها أبدًا رضی اللّه عنهم و رضوا عنه ذلک

<خشیت>، به معنای ترس آمیخته با احساس عظمت است. (مفردات)

۱۸ - < قال أبوعبداللّه (ع) اللّه راض عن المؤمن فی الدنیا و الآخره و المؤمن و إن کان راضیاً عن اللّه فإنّ فی قلبه ما فیه لما یری فی هذه الدنیا من التمحیص فإذا عاین الثواب یوم القیامه رضی عن اللّه الحقّ حقّ الرضا و هو قوله < و رضوا عنه > و قوله < ذلک لمن خشی ربّه > أی أطاع ربّه ;

امام صادق(ع) فرمود: خداوند از مؤمن در دنیا و آخرت راضی است و مؤمن، گرچه از خدا راضی است; ولی در قلب او چیزهایی است به جهت آنچه به عنوان تمحیص (به سختی ها گرفتار ساختن برای امتحان و پاکی از گناه) در دنیا می بیند. پس چون پاداش اخروی را در قیامت مشاهده کند، از خداوند که حق است به طور کامل خشنود خواهد شد

و این [معنای] سخن خداوند است <و رضوا عنه> و [اما این] گفته خداوند <ذلک لمن خشی ربّه>; یعنی، [این برای کسی است که] پروردگارش را اطاعت کند>.

رضایت خدا در انفاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲۰ - ۴

۴ - ارجمندی انفاق گران ، در گرو خداپسند بودن مصارف انفاق های آنان است .

إلّا ابتغاء وجه ربّه

عبارت <ابتغاء وجه ربه>، بیانگر دو ویژگی است; ۱. انفاق گر باید تنها به قصد تقرب به خداوند انفاق کند; ۲. موارد انفاق باید، راه های خداپسندانه باشد. برداشت یاد شده، ناظر به دومین ویژگی است.

رضایت خدا در بنای مؤسسات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۳

۳ رعایت تقوای الهی و تحصیل رضای خدا در پی ریزی مؤسسات ، ملاک ارزشمندی آنهاست .

أفمن أسس بنینه علی تقوی من اللّه

رضایت خدا در عمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۱،۲

۱ لزوم بنا نهادن همه کار ها و برنامه های زندگی ، بر اساس تقوای الهی و رضای خدا

أفمن أسّس بنینه علی تقوی من اللّه و رضون

برداشت فوق بر این پایه است که <بنیانه> به قرینه فراز پیشین که مربوط به عمل انسان است (بنای مسجد قبا و مسجد ضرار) به تقدیر <عمله> باشد ; یعنی، کسی که بنیان عملش را بر اساس تقوا قرار دهد.

۲ اعمال مبتنی بر تقوا و رضایت الهی ، دارای اساسی محکم و استوار و ارزشی خدشه ناپذیر

أفمن أسّس

. .. أم من أسّس بنينه على شفا جرف

از قرار گرفتن این بخش از آیه (أفمن أسس بنیانه على تقوى . ..) در برابر <أم من أسّس بنیانه على شفا جرف هار> برداشت فوق استفاده می شود.

رضایت دختران شعیب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۷ - ۲

۲ - اقدام شعیب (ع) به در میان گذاشتن تصمیم خود با موسی (ع) در حضور دخترانش و با رضایت آنان

قال إنّی أُرید أن أُنکحک إحدى ابنتیّ هتین

اسم اشاره <هاتین> نشان دهنده آن است که هر دو دختر شعیب، در آن لحظه حضور داشتند. گفتنی است که حضور دختران شعیب حکایت از رضایت آنان نسبت به مسأله ازدواج با موسی(ع) دارد.

رضایت در انفاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۷ - ۲۳،۲۴

۲۳ - ابرار ، با رغبت و طیب خاطر ، اموال خویش را در جهت رفع نیاز مستمندان هزینه می کنند .

و ءاتى المال على حبه ذوى القربى

برداشت فوق بر این اساس است که ضمیر در <حبه> به <اتیان المال> - که از <ءاتى المال> استفاده می شود - بر گردد; یعنی، مال را با میل و رغبت به مستمندان می پردازند.

۲۴ - با رغبت و طیب خاطر انفاق کردن ، از آداب انفاق است .

و ءاتى المال على حبه ذوى القربى و الیتمى

رضایت در فقر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۸۲ – ۱۱

۱۱ – لزوم رضا دادن به داده خدا و اظهار تسلیم در

برابر اراده او در تنگدستی

اللّه یبسط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر

رضایت دنیاطلبان بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۷

۷ - پیدایش روحیه تسلیم و رضا (تسلیم در برابر اراده خدا و رضا به داده او) در آرزومندان ثروت قارونی ، با مشاهده هلاکت غافلگیرانه وی

و أصبح الذین . .. ویکأنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر

تعبیر <اللّه یبسط الرزق. ..> نشانگر این حقیقت است که روزیِ انسان ها در دست خداوند است. بنابراین ما به هر چه او مصلحت بداند (هر چند فقر و تنگدستی) راضی و تسلیم هستیم.

رضایت صادقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۹ - ۸

۸ خداوند ، خشنود از راستگویان و راستکرداران و آنان ، خشنود از خداوند .

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

رضایت صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۹ - ۸

۸ خداوند ، خشنود از راستگویان و راستکرداران و آنان ، خشنود از خداوند .

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۸ - ۱۲،۱۳

۱۲ - رضایت مؤمنان شایسته کردار ، از خداوند در آخرت

و رضوا عنه

۱۳ - رضایت خداوند ، از مؤمنانِ صالح و رضایت آنان از او ، پاداش ایمان و عمل نیک ایشان است .

جزاؤهم . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

رضایت طلبکار در ضمان

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۷۲ – ۱۸

۱۸ رضایت طلبکار ، در صحت ضمانت شرط نیست .

و أنا به زعیم

هنگام تعهدسپاری ضامن (أنا به زعیم) هنوز کسی جام شاهی را نیافته بود. بنابراین رضایت یابنده جام در صحت ضمانت دخیل نیست.

رضایت طلبی در قیامت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۳۵ – ۶

۶ – کافران حق ستیز ، فاقد هر گونه مجال و فرصت برای عذرخواهی و رضایت طلبی از خداوند ، در روز قیامت

و لا هم یستعتبون

<إستعتاب> (مصدر <یستعتبون>) به معنای درخواست عذرخواهی است. و در این آیه می تواند کنایه از این باشد که به کافران، مجالی برای عذرخواهی و طلب رضایت خداوند، داده نمی شود.

رضایت عیسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۱۹ – ۱۰

۱۰ حضرت مسیح (ع) ، همواره خشنود از خداوند و از زمره جلب کنندگان رضایت الهی و اهل بهشت است .

قال اللّه هذا یوم ینفع الصدقین . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

از مصادیق مورد نظر برای این آیه به قرینه آیات گذشته حضرت مسیح(ع) است.

رضایت متقین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۱۶ - ۱

۱ - تقواپیشگان بهشتی ، دریافت کنندگان عطایای پروردگار با رغبت و رضا

ءاخذین ما ءاتیهم ربّهم

واژه <أخذ> در مورد بهشتیان است و به قرینه موضوع می رساند که آنان با اشتیاق هدایای الهی را می پذیرند; برخلاف کافران که در قیامت با ناراحتی و به قهر عذاب

الهی را می چشند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۲۱ – ۱

۱ – انفاق گران باتقوا و مخلص ، آینده ای سرشار از رضایت خاطر خواهند داشت .

و لسوف یرضی

رضایت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۲ – ۷،۱۳

۷ جلب رضایت رسول خدا (ص) ، جلب رضایت خداست .

و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

به کارگیری ضمیر مفرد در <یرضوه>، بیانگر این است که رضایت رسول خدا (ص)، رضایت خدا بوده و در این جهت تفاوتی وجود ندارد.

۱۳ ایمان واقعی ، مستلزم تلاش برای جلب رضایت خدا و رسولش

و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه إن کانوا مؤمنین

رضایت مخلصان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۲۱ – ۱

۱ – انفاق گران باتقوا و مخلص ، آینده ای سرشار از رضایت خاطر خواهند داشت .

و لسوف یرضی

رضایت مقربان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۲۸ – ۴

۴ – میهمانان قرب خداوند در آخرت ، به همه خواسته های خود دست یافته ، از پاداش خویش خشنود خواهند بود .

راضیه

رضایت مکذّبان آخرت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۱۳ – ۵

۵ القائات شیطانی و تبلیغات دشمنان انبیا مورد رضایت و پسند منکران معاد قرار می گیرد.

و لتصغی . .. و لیرضوه

رضایت مکذّبان معاد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام –

۶ - ۱۱۳ - ۶

۶ رضایت درونی منکران آخرت و قیامت، از اهداف تبلیغات فریبنده شیاطین است.

زخرف القول غرورا . .. و لیرضوه و لیقترفوا ما هم مقترفون

<لیرضوه> عطف بر <غرورا> است; در نتیجه عامل آن فعل <یوحی> است; یعنی: <یوحی بعضهم إلی بعض زخرف القول لیرضوه>.

رضایت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۷

۷ منافقان ، تنها در صورت برخورداری از صدقات (دارایی بیت المال) هر چند به ناحق باشد خشنود و در غیر آن صورت ، ناخرسند بودند .

فإن أعطوا منها رضوا و إن لم یعطوا منها إذا هم یسخطون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۱

۱ رضا و شادمانی منافقان از نرفتن به جهاد و ماندن در کنار ناتوانان و خانه نشینان

رضوا بأن یکونوا مع الخوالف

رضایت موحدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۹ - ۴

۴ - تحیر و درماندگی مشرکان و آرامش و رضایت مندی موحدان در زندگی

ضرب اللّه مثلاً رجلاً فیه شرکاء متشکسون و رجلاً سلمًا لرجل

بیشتر مفسران براین عقیده اند که تشبیه شدن مشرکِ دارای چند معبود، به برده ای که چند مالک ناسازگار و سخت گیر بر

سر مـالکیت و حـاکمیت او نزاع دارنـد; گویـای ایـن حقیت است که همـان طـوری که چنین برده ای چشم به راه فرمـان هـای مختلف و متعدد مالکان خود است و متحیر است که چگونه رضایت آنان را جلب کند و در صورت متضاد بودن

فرمان ها، کدام یک از آنها را به اجرا در آورد، مشرکان نیز در زندگی دچار چنین سردرگمی و تحیر و تزلزل معرفتی هستند.

رضایت مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۱

۱ سوگند توانمندان متخلف از جنگ تبوک ، به منظور جلب رضایت مؤمنان مجاهد

یحلفون لکم لترضوا عنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۱۹ - ۵

۵ - شادمانی و رضایت مندی کامل مؤمنان بهشتی ، از نامه اعمال و کارنامه خویش در عرصه قیامت

فیقول هآؤُم اقرءوا کتبیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۸ - ۱۲،۱۳

۱۲ - رضایت مؤمنان شایسته کردار ، از خداوند در آخرت

و رضوا عنه

۱۳ - رضایت خداوند ، از مؤمنانِ صالح و رضایت آنان از او ، پاداش ایمان و عمل نیک ایشان است .

جزاؤهم . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

رضایت مهاجران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۱۸

۱ خدا از نخستین پیشگامان از مهاجران و انصار و نیز دنبال کنندگان راه آنان ، راضی و ایشان نیز از خدا راضی اند .

و السبقون الأولون من المهجرين و الأنصار و الذين اتبعوهم بإحسن رضى اللّه عنهم و ر

۸ اعلام رضايت برتر خداوند ، از اولين و برترين مؤمنان از مهاجران و انصار

و السبقون الأولون من المهجرين . .. رضى اللّه عنهم

قيد <الأولون> مى تواند قيد توضيحى نباشد بلكه <السابقون> را به دو دسته تقسيم كند كه در

این صورت استفاده می شود که در میان مهاجران و انصار پیشتاز، دو گروه وجود داشته اند: برخی <الأولون> و برخی غیر آن ; گفتنی است که علاوه بر نکته فوق، واژه <السابقون> و <الأولون> ممکن است تنها نظر به سبقت زمانی نداشته باشد ; بلکه سبقت و اولویت معنوی را هم برساند.

رضایت همسران محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۱ - ۹،۱۰،۱۳،۱۴،۱۵،۱۸

۹ - واگذار شدن تقدیم و تأخیر همخوابگی با همسران ، به تصمیم پیامبر (ص) به منظور فراهم آوردن رضایت آنان است .

ترجی من تشاء منهنّ . .. ذلک أدنی أن تقرّ أعینهنّ و لایحزنّ و یرضین

۱۰ - فراهم آوردن زمینه های رضایت همه همسران پیامبر (ص) در زندگی مشترک شان با آن حضرت ، امری مهم و قابل توجه بود .

ترجی من تشاء منهنّ . .. ذلک أدنی أن تقرّ أعینهنّ و لایحزنّ و یرضین بما ءاتیتهنّ

۱۳ - خدایی بودن حق تصمیم گیری پیامبر (ص) درباره همخوابگی با همسران ، مایه شادمانی آنان و موجب رفع نگرانی شان است .

ترجی من تشاء منهنّ . .. ذلک أدنی أن تقرّ أعینهنّ و لایحزنّ و یرضین بما ءاتیتهنّ

احتمال دارد که مشارٌالیه <ذلک> اصلِ حکمی باشد که آن حضرت، با آن، حقّ پیدا کرد تا مجاز به چنان رفتاری با همسران خود باشد. در این صورت، رضایت و رفع نگرانی از آنان، باز می گردد به این که آنان، چون به حکم خداوند تن در می دهند، و آنچه از پیامبر(ص) می رسد تابع حکم خدا است از آنان

راضی اند.

۱۴ – مُجاز بودن پیامبر (ص) به بازگرداندن زنی که او را مطلّقه کرده ، حکمی است که مایه شادمانی همسران آن حضرت و موجب رفع اندوه از آنان می شود .

و من ابتغیت ممّن عزلت فلاجناح علیك ذلك أدنی أن تقرّ أعینهنّ

بنابراین این که مشارٌالیه <ذلک> مفادِ فراز <مَن ابتغیت ممَّن عزلت. ..> باشد، نکته بالا قابل استفاده است.

۱۵ – در صورتی که پیامبر (ص) به همسران خود چیزی پرداخت کند ، آنان به دلیل این که حقِّ تصمیم و درخواستی از آن حضرت ندارند ، خوشحال و شادمان خواهند شد .

قل لأزوجک إن کنتنّ . .. فتعالین أُمتّعکنّ ... و إن کنتنّ تردن اللّه ... منکنّ أج

اعلام رضایت همسران پیامبر با دریافت چیزی از آن حضرت، با توجه به این که آنان، هیچ حقِّ اعتراضی درباره تصمیم او ندارند و حق تصمیم، به آن حضرت واگذار شده است، می تواند به این خاطر باشد که آنان وقتی هیچ چیزی را نباید مطالبه کنند و باید درباره تصمیم پیامبر(ص) تسلیم باشند، آنگاه که چیزی دریافت کنند، شادمان می شوند.

۱۸ – تشویق پیامبر (ص) از سوی خداوند به فراهم آوردن زمینه های رضایت همه همسرانش با وجود داشتن حق هرگونه تصمیم و اختیار درباره آنان

ترجی من تشاء . .. ذلک أدنی أن تقرّ أعینهنّ و لایحزنّ و یرضین بما ... و اللّه یعل

ذکر فلسفه حکمی که به پیامبر(ص) داده شده، می تواند رهنمودی باشد به آن حضرت که تلاش کند با وجود حق تصمیم داشتن درباره همخوابگی با همسران اش، آنان را راضی نگهدارد. لازم به ذکر است

که فراز <والله یعلم...> پس از بیان نکته یاد شده می تواند به برداشت بالا، اشاره داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۲ - ۹

۹ - مجاز نبودن پیامبر (ص) به طلاق همسران خود و جایگزین کردن دیگران به جای آنان ، به خاطر جلب رضایت همسران و اطمینان بخشی به آنان است .

ذلک أدنی أن تقرّ أعینهنّ . .. لایحلّ ... و لا أن تبدّل بهنّ من أزوج

رضایت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۵ - ۱

۱ فرزندان یعقوب با دروغ ها و نیرنگ های خویش ، موافقت او را برای فرستادن یوسف (ع) به همراه خود جلب کردند .

إنا له لحفظون . .. فلما ذهبوا به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۶ - ۱

۱ یعقوب (ع) سرانجام با مسافرت بنیامین به مصر همراه دیگر فرزندانش ، موافقت نمود .

قال لن أُرسله معکم حتی تؤتون موثقًا

روش جلب رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۲ - ۱۱

۱۱ دعا راهی برای رسیدن به قرب خدا و جلب رضایت اوست.

یدعون ربهم . .. یریدون وجهه

<وجه> به معنـای صورت است و چون لحاظ معنای حقیقی این کلمه درباره خداونـد معقول نیست بنابراین می توانـد مراد از <یریدون وجهه> <یریدون مرضاته> باشد، چنانکه اغلب مفسران این احتمال را گفته اند.

زمینه تشخیص رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۴ – ۹

۹ – پیامبران ، در تشخیص موارد رضایت خداوند ، نیازمند راهنمایی و هدایت او هستند .

و ما أعجلك . .. عجلت إلیك ربّ لترضی

زمینه رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۰ – ۷

۷ هجرت در راه خدا و یاری دین ، سبب جلب رضایت الهی و دستیابی به حیات جاودان در بهشت

من المهجرین و الأنصار . .. رضی اللّه عنهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۸ – ۱۳،۱۴،۱۵

۱۳– انگیزه اهل دعا و استغاثه در عصر بعثت ، جلب رضایت خداوند و قرار گرفتن در حالتی مناسب با صفات او بود .

یدعون . .. یریدون وجهه

مراد از <وجه> در <یریدون وجهه> نه معنای حقیقی <وجه> است زیرا، خداوند، دارای صورت نیست و نه کنایه از ذات خداوند است زیرا، نمی توان آن را اراده کرد بنابراین، یا کنایه از رضایت خداوند است، به این مناسبت که انسان ها، در هنگام رضایت، صورت خود را به سوی مخاطب خود برمی گردانند و یا کنایه از صفات خدا است که اهل دعا، یا خود را مشمول آن قرار می دهند و یا در برابر هر صفتی نظیر عزّت و علم خداوند، وضعیّتی مناسب، نظیر ذلّت و ناآگاهی به خود می گیرند.

۱۴– دعا ، باید خالصانه ، و تنها برای جلب رضایت خداوند و توجه او باشد .

یدعون ربّهم بالغدوه و العشیّ یریدون وجهه

۱۵– دعا زمینه دستیابی به < وجه اللّه > و جلب رضایت

او است .

يدعون ربّهم بالغدوه . .. يريدون وجهه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – مريم – ۱۹ – ۵۵ – ۸،۹

۸– وفاداربودن اسماعيل (ع) به وعده ها و اصرار او بر پاى بندى بستگانش به نماز ، زكات و انفاق ، مايه جلب رضايت خداوند

إنّه كان صادق الوعد . .. و كان يأمر أهله بالصلوه والزكوه و كان عند ربّه مرضيًّا

۹– وفاى به وعده و امر به معروف ، زمينه ساز رضايت خداوند است .

إنّه كان صادق الوعد . .. و كان يأمر أهله بالصلوه والزكوه و كان عند ربّه مرضيًّا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۴ – ۴،۶،۷

۴ – موسى (ع) ، حضور پيش از موعد خود و جلوتر از ديگران را در ميقات موجب جلب رضايت خداوند مى پنداشت .

و ما أعجلك . .. و عجلت إليك ربّ لترضى

۶ – شتاب در كار خير و تعجيل در وفاى به وعده ، موجب جلب رضايت خدا است .

و ما أعجلك . .. و عجلت إليك ربّ لترضى

هر چند كه موسى(ع) به جهت جدا شدن از مردم، مورد پرس و جوى خداوند قرار گرفت; ولى هدف او از اين تعجيل، مورد نقد قرار نگرفته است; يعنى، تسريع در وفاى به وعده و حضور در ميقات، به خودى خود، كار مطلوبى بوده است.

۷ – عبادت ، موجب جلب رضايت الهى است .

عجلت إليك ربّ لترضى

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۰۹ – ۱۲

۱۲ – گفتار ها ، دارای نقشی

بسیار مؤثر در سرنوشت انسان و کسب رضایت و یا سخط خداوند

لاتنفع الشفعه . .. و رضی له قولاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۱۹ – ۱۴

۱۴ – لزوم به کارگیری علم و قدرت ، در مسیر صلاح و سازندگی و جلب رضایت خداوند

و لقد ءاتینا داود۰ و سلیمن علمًا . .. و أوتینا من کلّ شیء... و أن أعمل صلحًا ت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۷ – ۵

۵ – شکر و سپاس بندگان ، موجب جلب رضا و خوشنودی خداوند است .

و إن تشکروا یرضه لکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۱۵ – ۲۵،۲۶،۲۷

۲۵– جلب رضایت و خشنودی خدا ، آرمانی والا و قابل دستیابی با عمل صالح

قال ربّ أوزعنی أن أشکر . .. و أن أعمل صلحًا ترضیه

جمله <ترضاه> قید توضیحی برای <صالحاً> می باشد و خداوند این صلاح جویی را به عنوان آرمان انسان کامل یاد کرده است.

۲۶– روحیه شکرگزاری به درگاه خداوند ، اساس گرایش انسان به عمل صالح و جلب رضای الهی *

قال ربّ أوزعنی أن أشکر . .. و أن أعمل صلحًا ترضیه

از تقدم شکر بر عمل صالح، مطلب یاد شده استفاده می شود.

۲۷– شکر نعمت های الهی ، نمود بارز عمل صالح و زمینه رضایت او *

أن أشكر . .. و أن أعمل صلحًا ترضيه

بنابراين كه عطف <و أن أعمل> بر <أن أشكر> تفسيرى باشد; اختصاص به ذكر يافتن شكر و سپاس از ميان تمامى اعمال صالح، نمايانگر اهميت آن

است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۲۹ – ۲۰،۲۱

۲۰- صلابت در برابر کافران ، مهرورزی با مؤمنان و استمرار بر عبادت ، زمینه برخورداری جامعه اسلامی از فضل و رضای الهی

أشدّاء . .. رحماء ... ركّعًا سجّدًا يبتغون

می توان گفت: <یبتغون. ..> نتیجه و حاصل سه برنامه مؤمنان (۱ أشدّاء، ۲ رحماء، ۳ ركّعاً سجّداً) است.

۲۱- دستیابی به فضل و خشنودی خداوند ، نیازمند تلاش و عمل

أشدّاء على الكفّار رحماء بينهم تريهم ركّعًا سجّدًا يبتغون فضلًا من اللّه و رضونً

در واژه <إبتغاء>، تلاش و کوشش نهفته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مدثر – ۷۴ – ۷ – ۲

۲ – جلب رضای خداوند ، فلسفه و هدف صبر و پایداری پیامبر (ص) در دوران رسالت

و لربّك فاصبر

لام در <لربّك> برای تعلیل است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۲۸ – ۷،۸

۷ – خشنود بودن از خداوند ، زمینه ساز کسب رضایت او است .

راضية مرضيّة

ترتیب ذکری، ممکن است ناظر به ترتیب واقعی باشد; بنابراین، حالت <مرضیه> بودن، فرع حالت رضایت است.

۸ – آزمون دیـدن فقر و غنـا ، گرامی داشت یتیمـان ، تغـذیه فقیران ، ترک تصـرف ارث دیگران و پرهیز از مـال دوستی ، مایه احساس رضایت انسان از خداوند و زمینه ساز رضایت خداوند از او است .

فأمّا الإنسن إذا ما ابتلیه . .. راضیه مرضیّه

نفس <راضی> و <مرضی> به قرینه آیات پیشین انسانی است که از اوصاف ذکر شده در آن آیات، مبرّا باشد.

جلد – نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۲۰ – ۷،۸

۷ – دستیابی به < وجه اللّه > ، در گرو تلاش و جدّیت جوینده آن است .

إلّا ابتغاء وجه ربّه

از واژه <ابتغاء> تنها در موردی استفاده می شود که طلب همراه با کوشش و تلاش باشد. (مفردات)

۸ – توجّه به ربوبیت خداوند ، وادارسازنده انسان به تلاش برای کسب رضایت و لطف او است .

ابتغاء وجه ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۲۱ – ۶

۶ – رضایت خداوند از انسان ، در گرو تقوا و اخلاص در انفاق است .

الأتقی . الذی یؤتی ماله ... ابتغاء وجه ربّه الأعلی . و لسوف یرضی

چنانچه فاعل <یرضی> خداوند باشد، آیات پیشین در مقام بیان زمینه های رضایت او خواهد بود.

زمینه رضایت در قیامت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – غاشیه – ۸۸ – ۹ – ۴

۴ – اهتمام ورزیدن به کارهایی که پاداش اخروی دارد ، مطلوب و مایه خرسندی در قیامت است .

لسعیها راضیه

<سعی> به معنای راه رفتن سریع است که در مورد <جدیت در هر کار> نیز استعمال می شود. (مفردات راغب)

زمینه رضایت همسران محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱ - ۲،۳

۲ - اظهـار ناخرسـندی خداونـد ، از این که پیـامبر (ص) ، خود را از عملی مبـاح و حلاـل ، به خـاطر جلب رضـایت برخی از همسران خویش ، محروم کرده بود .

یأیّها النبیّ لِمَ تحرّم ما أحلّ اللّه لک تبتغی مرضات

أزوجک

۳ - پیامبر (ص) ، به خاطر جلب رضایت برخی از همسرانش خود را از عملی مباح و حلال محروم کرده بود .

لِمَ تحرّم ما أحلّ اللّه لک تبتغی مرضات أزوجک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۲ - ۲

۲ - سوگند پیامبر (ص) ، بر محروم کردن خود از عملی مباح و حلال ، به خاطر جلب رضایت برخی از همسران

قد فرض اللّه لکم تحلّه أیمنکم

زمینه سازی رضایت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۵ - ۷

۷ فرزندان یعقوب با مشاهده سرمایه بازگردانده شده ، تلاش مجددی را برای جلب توافق پدر با مسافرت کردن بنیامین آغاز کردند .

قال هل ءامنکم . .. یأبانا ما نبغی هذه بضعتنا ردّت إلینا و نمیر أهلنا و نحفظ أ

سخنان فرزندان یعقوب (ما نبغی هذه بضاعتنا. ..) به قرینه مخاطب قرار دادن یعقوب (یا أبانا)، در راستای جلب موافقت وی برای سفر بنیامین بود.

سرزنش ترجیح رضایت مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۶

۶ توبیخ منافقان از سوی خداوند ، به خاطر ترجیح دادن رضایت مردم بر رضای خدا و رسول (ص)

یحلفون باللّه لکم لیرضوکم و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

شرایط رضایت اخروی خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۲۰ – ۱۹

۱۹ – انسان ها در جهان آخرت ، در صورتی به رضایت و خرسندی خداوند دست خواهند یافت که پیش

از آن ، کاملاً پاک شده و مشمول غفران و آمرزش الهی قرار گرفته باشند .

و مغفره من اللّه و رضون

تقدیم <مغفره> بر <رضوان>، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

شرایط رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۸ - ۱۷

۱۷ - خشیت از خداوند ، شرط رضایت مندی او از مؤمنان دارای عمل صالح

رضی اللّه عنهم . .. ذلک لمن خشی ربّه

شرایط رضایت مسیحیان از محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۵

۵ - هیچ امری جز تبعیت پیامبر (ص) از آیین نصرانیت ، تأمین کننده رضایت نصارا از آن حضرت نبود .

و لن ترضی عنک الیهود و لاالنصری حتی تتبع ملتهم

شرایط رضایت یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۶ - ۲

۲ یعقوب (ع) روانه ساختن بنیامین به سفر مصر را ، منوط به آن دانست که فرزندانش وثیقه ای الهی بسپارند (با خدا پیمان ببندند و به نام او سوگند یاد کنند) .

لن أُرسله معکم حتی تؤتون موثقًا من الله

<موثق> به معنای عهد و پیمان است که به دلیل <لام> قسم در <لتأتنّنی> عهد و پیمانی است همراه با سوگند. <من الله> بیانگر این است که باید سوگند به نام خدا و پیمان و عهد با او باشد. آوردن سوگند و پیمان (حتی تؤتون موثقًا) ; یعنی،

سوگند یاد کردن و پیمان بستن.

شرایط رضایت یهود از محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۰ – ۴

۴ – خشنودی و رضایت یهود از پیامبر (ص) ، در گرو پیروی او از آیی یهودیت بود .

و لن ترضی عنك الیهود . .. حتی تتبع ملتهم

<مله> به معنای دین و آیین است.

شفاعت مشمولان رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۰۹ – ۴

۴ – شفاعت شفیعان در قیامت ، برای کسانی پذیرفته می شود که خداوند از گفتار آنان راضی باشد .

لاتنفع الشفعه إلّا . .. و رضی له قولاً

طالبان رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۶ – ۱

۱ خداوند کسانی را که در پی جلب رضایت اویند در راه های سلامت ، امنیت و صلح قرار می دهد .

یهدی به اللّه من اتبع رضونه سبل السلم

مراد از هدایت، رساندن به راههای سلامت است، نه فقط راهنمایی به آن. چون صرف راهنمایی برای همه انسانها موجود است، چه در پی رضایت الهی باشند و یا نباشند.

عوامل رضایت از خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – مجادله – ۵۸ – ۲۲ – ۲۵

۲۵ – دستیابی به بهشت ، مایه خرسند شدن مؤمنان راستین از خداوند

یدخلهم جنّت . .. و رضوا عنه

عوامل رضایت انسان ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۲۱ – ۵

۵ – برخورداری از توجّهات و عنایت های خداوند ، مایه خشنودی انسان و دست یافتن او به فرجامی پسندیده و رضایت بخش

ابتغاء وجه ربّه .

.. و لسوف یرضی

عوامل رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۱ - ۴

۴ بهره مندی از رضوان الهی (رضایت مندی خدا) ره آورد ایمان ، هجرت و جهاد

الذین ءامنوا و هاجروا و جهدوا . .. یبشرهم ربهم برحمه ... و رضون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۷

۷ جلب رضایت رسول خدا (ص) ، جلب رضایت خداست .

و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

به کارگیری ضمیر مفرد در <یرضوه>، بیانگر این است که رضایت رسول خدا (ص)، رضایت خدا بوده و در این جهت تفاوتی وجود ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۶

۶ جلب رضایت مؤمنان از سوی منافقان ، مستلزم رضایت الهی از آنان نیست .

فإن ترضوا عنهم فإن اللّه لا یرضی عن القوم الفسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۴

۴ پرهیز از مخالفت با خدا ، راه دستیابی به رضایت او

علی تقوی من اللّه و رضون خیر

در این آیه، عبارت <علی تقوی من اللّه> در مقابل <علی شفا جرف هار> و <رضوان> در مقابل <فانهار به فی نار جهنم> قرار گرفته است و در این مقایسه می توان به رابطه علّی و معلولی یا سببی و مسببی میان تقوا و رضوان الهی پی برد ; چه اینکه نظیر چنین رابطه در بخش دوم آیه به وسیله <فاء> در <فانهار به> صریحاً بیان

گردیده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۱۰ – ۱۲

۱۲– تنها راه رسیدن به رضایت خداوند و پاداش های او ، انجام دادن اَعمال صالح و پرستش خالصانه او است .

فمن کان یرجوا لقاء ربّه فلیعمل عملاً صلحًا و لایشرک بعباده ربّه أحدًا

عوامل رضایت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۴۴ – ۶،۱۴

۶ – خداوند ، پیامبر (ص) را به تغییر قبله و جایگزینی آن با قبله ای که فراهم کننده خشنودی او بود ، نوید داد .

فلنولینک قبله ترضیها

<نولیه> (مصدر نولی) به معنای گردانیدن است. بنابراین <فلنولینک ...>; یعنی، تو را به قبله ای که مایه خشنودیت است، می گردانیم.

۱۴ – تعیین مسجدالحرام به عنوان قبله مسلمانان ، خشنودی و رضایت پیامبر (ص) را در پی داشت .

فلنولینک قبله ترضیها فول وجهک شطر المسجدالحرام

کافران و جلب رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۸۴ – ۱۲

۱۲– کافران در روز قیامت ، هیچ راهی برای جلب رضایت خداوند نمی یابند .

ثمّ لایؤذن للذین کفروا و لا هم یستعتبون

<إستیعاب> (مصدر یستعتبون) به معنای درخواست از بدی کننده برای بازگشت از بدکاری و جلب رضایت کسی که به او بدی شده است، می باشد. بنابراین معنای جمله <و لا هم یستعتبون> چنین خواهد بود: از آنان نخواهند که عذرخواهی کنند

و یا کاری کنند که خدا از ایشان راضی شود.

کیفر رضایت به گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- ۲۰

شمس - ۹۱ - ۱۴ - ۱۷

۱۷ - < عن ابن نُباته قال : سمعت أميرالمؤمنين (ع) على منبر الكوفه يقول : . . .أيّها الناس إنّما عَقَر ناقهَ صالح واحد فأصابهم اللّه بعذابه بالرضا و آيه ذلك قوله عزّوجلّ < . . .فعقروها فدمدم عليهم ربّهم بذنبهم فسوّيها . . . > ;

اَصْبَغ بن نُباتَه گويد: شنيدم از اميرالمؤمنين(ع) كه بر منبر كوفه مى فرمود: <. ..اى مردم! همانا ناقه صالح را يك نفر [از قوم ثمود]پى كرد; ولى خداوند همه آن قوم را به عذاب خود دچار كرد; چون به كار آن شخص راضى بودند و دليل اين مطلب سخن خداوند عزّوجلّ است <...فعقروها فدمدم عليهم ربّهم بذنبهم فسوّاها...>».

محدوده جلب رضايت زنان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - تحريم - ۶۶ - ۱ - ۷

۷ - جلب رضايت زنان ، نبايد منجر به محروميت همسران از مباحات و حلال هاى الهى شود .

لِمَ تحرّم ما أحلّ اللّه لك تبتغى مرضات أزوجك

محرومان از رضايت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۹

۹ منافقان و توانمندان متخلف از جهاد ، فاسق و محروم از رضايت خدايند .

يحلفون . .. لا يرضى عن القوم الفسقين

محمد(ص) و رضايت دنيوى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - ضحى - ۹۳ - ۵ - ۶

۶ - دنيا ، فاقد زمينه مناسب براى بهره بردن پيامبر (ص) از عطا هاى ويژه الهى و رسيدن آن حضرت به خرسندى كامل

و للأخره خير لك

من الأولی . و لسوف یعطیک ربّک فترضی

مشمولان رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۲ - ۱۷

۱۷ از امام سجاد (ع) روایت شده که فرمود : < إذا صار اهل الجنه فی الجنه . . . فیقول لهم تبارک و تعالی : رضای عنکم و محبتی لکم خیر و اعظم مما انتم فیه . . . ثم قرء علی بن الحسین هذه الآیه < وعد اللّه المؤمنین و المؤمنات جنات تجری من تحت ها الانهار . . . و رضوان من اللّه اکبر . . . > ;

آن گاه که بهشتیان در بهشت قرار گیرند . .. خدای تبارک و تعالی به آنان می فرماید: رضایت و محبت من درباره شما بهتر و بزرگتر است از نعمتهای بهشتی که غرق در آن هستید. سپس امام (ع) این آیه را قراءت فرمود: خداوند به مردان و زنان با ایمان، باغهایی از بهشت وعده داده که نهرهایی از زیر درختانش جاری است ... و رضایت و خشنودی خدا [از همه اینها]بزرگ تر است >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۸

۸ اعلام رضایت برتر خداوند ، از اولین و برترین مؤمنان از مهاجران و انصار

و السبقون الأولون من المهجرین . .. رضی اللّه عنهم

قید <الأولون> می تواند قید توضیحی نباشد بلکه <السابقون> را به دو دسته تقسیم کند که در این صورت استفاده می شود که در میان مهاجران و انصار پیشتاز، دو گروه وجود داشته اند: برخی <الأولون> و برخی

غیر آن ; گفتنی است که علاوه بر نکته فوق، واژه <السابقون> و <الأولون> ممکن است تنها نظر به سبقت زمانی نداشته باشد ; بلکه سبقت و اولویت معنوی را هم برساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۵ - ۷

۷- اسماعیل صادق الوعد و اعمال و رفتار او مورد رضایت کامل خداوند بود .

و کان عند ربّه مرضیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۸ - ۱

۱ - خشنودی و رضایت حتمی خداوند ، از مؤمنان بیعت کننده با پیامبر (ص) در سفر حدیبیه

لقد رضی اللّه عن المؤمنین إذ یبایعونک تحت الشجره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۹ - ۳

۳ - پاداش های مادی و معنوی خداوند ، به مؤمنان وفادار و مورد رضایت خویش

لقد رضی اللّه . .. فأنزل السکینه علیهم ... و مغانم کثیره یأخذونها

<أنزل السکینه> اشاره به پاداش معنوی و <مغانم. ..> نظر به پاداش های مادی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۲ - ۲۲

۲۲ - خداوند ، از مؤمنان راستین راضی و خرسند است .

رضی اللّه عنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲۱ - ۴

۴ - خداوند ، بر وعده خود درباره رساندن انفاق گرانِ باتقوا به فرجامی رضایت بخش ، سوگند یاد کرده است . *

و لسوف یرضی

<لام> در <لسوف>، لام قسم و یا لام ابتدا است; برداشت یاد شده، براساس احتمال اول

است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۵ - ۱،۲

۱ - زندگانی پیامبر (ص) ، در جهان آخرت ، همراه با عطای مداوم پروردگار و سرشار از رضایت است .

و لسوف یعطیک ربّک فترضی

<سوف> برای استقبال است و مراد از آن به قرینه آیه قبل جهان آخرت است.

۲ - خداوند ، با وعده قطعی به پیامبر (ص) ، درباره بخشش پیاپی به آن حضرت تا حد رضایت کامل در آخرت ، او را تسلا داده و بر دور بودن همیشگی آن حضرت از قهر و خشم خود تأکید کرد .

ما ودّعک . .. و لسوف یعطیک ربّک فترضی

<لام> در <لسوف>، حرف ابتدا و برای تأکید است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۷ - ۵

۵ - خداوند ، با یادآوری امداد ویژه خویش برای آشنا شدن پیامبر (ص) با معارف دین ، بر دور بودن آن حضرت از قهر و خشم خود تأکید کرد .

ما ودّعک ربّک و ما قلی . .. و وجدک ضالاً فهدی

منافقان و رضایت مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۱

۱ سوگند های دروغ منافقان به خداوند نزد مؤمنان ، برای جلب رضایت آنان

یحلفون باللّه لکم لیرضوکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۴،۶

۴ اهمیت جلب رضایت مؤمنان ، برای منافقان متخلف صدر اسلام

یحلفون لکم لترضوا عنهم

۶ جلب رضایت مؤمنان از سوی

منافقان ، مستلزم رضایت الهی از آنان نیست .

فإن ترضوا عنهم فإن اللّه لا یرضی عن القوم الفسقین

منشأ رضایت اخروی انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قارعه - ۱۰۱ - ۷ - ۲

۲ - خشنودی کامل انسان در قیامت ، در گرو ارزشمندی کردار او در دنیا است .

فأمّا من ثقلت موزینه . فهو فی عیشه راضیه

منشأ رضایت اخروی محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۵ - ۴

۴ - خرسندی پیامبر (ص) در جهان آخرت ، مرهون عطای بی شمار الهی است .

یعطیك . .. فترضی

حرف <فاء> دلالت دارد که آنچه رضایت پیامبر(ص) را در پی خواهد داشت، عطای مداومی است که فعل <یعطیك> بر آن دلالت دارد. گفتنی است که در آیه شریفه، دو نکته نهفته است: ۱. خداوند، عطای خود را به رسول اللّه(ص) افزایش می دهد تا حدی که او را راضی سازد. ۲. خداوند، هر چه را پیامبر(ص) دوست دارد و به آن راضی است، در اختیار آن حضرت می نهد.

موانع امیدواری به رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۲۱

۲۱- آرزوی برخورداری از زیبایی های دنیا ، ناسازگار با دلْ بستنِ به رضایت خداوند است .

یریدون وجهه . .. ترید زینه الحیوه الدنیا

موانع رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۹۶ – ۸

۸ فسق (تخلف از فرمان های الهی) مانع رضا و خشنودی خداوند از انسان است

.

فإن اللّه لا یرضی عن القوم الفسقین

موجبات رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۲ – ۱۸

۱۸ حج ، وسیله ای برای جلب رضایت خداوند

یبتغون فضلا من ربهم و رضواناً

توصیف راهیان حج به جلب کنندگان رضوان الهی به این معناست که حج و حرکت بسوی آن، از عوامل دستیابی به رضایت خداوند است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۳ – ۵۳

۵۳ اعلام جانشینی و ولایت علی (ع) توسط رسول خدا (ص) ، موجب کمال دین و تمام نعمت و رضای پروردگار

الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی

از رسول خدا(ص) روایت شده که هنگام نزول آیه فوق فرمود: ان کمال الدین و تمام النعمه و رضی الرب بارسالی الیکم بالولایه بعدی لعلی ابن ابی طالب(ع).

امالی صدوق، ص ۲۹۱، ح ۱۰، مجلس ۵۶; بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۱۱۱، ح ۳.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۲۹ – ۱۹

۱۹– نقش اساسی رکوع و سجود (نماز) ، در جلب فضل و خشنودی خداوند

تریهم رکّعًا سجّدًا یبتغون فضلاً من اللّه و رضونًا

<يبتغون. ..> مترتب بر <ركعّاً سجداً> است; يعنى، مؤمنان با ركوع و سجود خويش، جوياى فضل و خشنودى خدايند.

مؤمنان و رضايت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۱۲

۱۲ هدف اصلى مؤمنان راستين ، جلب رضايت خدا و رسول خداست نه رضايت ديگران .

و اللّه و رسوله أحق أن يرضوه

جلد

– نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۷۲ – ۸

۸ پرتوی از خشنودی و رضوان الهی ، برتر از همه لذت های دیگر برای مؤمنان در بهشت *

و رضون من اللّه أکبر

نکره آمدن <رضوان> می تواند برای تقلیل باشد ; یعنی، حتی شمه ای و نسیمی از رضوان الهی، برتر از سایر لذتهاست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۹ – ۵

۵ مؤمنان راستین ، شخصیت خویش را بر اساس تقوا و تحصیل رضایت خدا بنا می کنند .

أفمن أسس بنینه علی تقوی من اللّه و رضون خیر

مراد از <بنیانه> می تواند اعمال و دستاوردهای فرد نباشد، بلکه منظور بنیان و هویت خود شخص باشد.

مؤمنان و رضایت محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۲ – ۱۲

۱۲ هدف اصلی مؤمنان راستین ، جلب رضایت خدا و رسول خداست نه رضایت دیگران .

و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

مؤمنان و رضایت مردم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۲ – ۱۲

۱۲ هدف اصلی مؤمنان راستین ، جلب رضایت خدا و رسول خداست نه رضایت دیگران .

و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

نشانه های رضایت از خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۲۸ – ۸

۸ – آزمون دیدن فقر و غنا ، گرامی داشت یتیمان ، تغذیه فقیران ، ترک تصرف ارث دیگران و پرهیز از مال دوستی ، مایه

احساس رضایت انسان از خداوند و زمینه ساز رضایت خداوند از او است .

فأمّا الإنسن إذا ما ابتلیه . .. راضیه مرضیّه

نفس <راضی> و <مرضی> به قرینه آیات پیشین انسانی است که از اوصاف ذکر شده در آن آیات، مبرّا باشد.

نشانه های رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۱۵ – ۳۱

۳۱– نسل صالح ، نمودی از عمل صالح و مورد رضای الهی

و أن أعمل صلحًا ترضیه و أصلح لی فی ذرّیّتی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ضحی – ۹۳ – ۶ – ۵

۵ – فراهم آوردن سرپرست برای پیامبر (ص) و برطرف ساختن دغدغه یتیمی از خاطر او ، نشانه دور بودن آن حضرت از قهر و خشم خداوند

ما ودّعک ربّک و ما قلی . .. ألم یجدک یتیمًا فاوی

نعمت رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۱۵ – ۱۷

۱۷– غفران و خوشنودی پروردگار از بهشتیان ، نعمتی عظیم برای ایشان

فیها . .. و مغفره من ربّهم

در این آیه مغفرت پروردگار، همانند سایر نعمت ها، تذکر داده شده است و تنوین <مغفره> دال بر تفخیم است.

رضایت خدا

آثار بی توجهی به رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۳ - ۱۰

۱۰ حفظ آبرو در برابر مردم ، با سوگند دروغ و بی توجهی به رضایت خدا و رسولش ، موجب رسوایی و ذلت انسان در آخرت است .

یحلفون باللّه لکم . .. فان له نار

جهنم ... ذلک الخزی العظیم

آثار تبری از رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۸ - ۴،۵

۴- بیزاری از رضا و خشنودی خداوند ، موجب عذاب به هنگام مرگ

ذلک بأنّهم . .. کرهوا رضونه

۵- حرکت در مسیر خشم الهی و بیزاری از رضای او ، مایه حبط اعمال

اتّبعوا ما أسخط اللّه و کرهوا رضونه فأحبط أعملهم

آثار جلب رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۲۸ - ۱۰

۱۰- جلب رضایت خداوند ، شرط برخوردار شدن از شفاعت شافعان (فرشتگان و . . .)

لایشفعون إلّالمن ارتضی

آثار رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۶ - ۸

۸ رفع کینه و دشمنی اهل کتاب با یکدیگر در گرو پیروی از پیامبر (ص) و جلب رضوان الهی

فاغرینا بینهم العداوه و البغضاء . .. یهدی به اللّه من اتبع رضونه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۲ - ۱۲

۱۲ رستگاری و سعادت حقیقی انسان ، تنها در پرتو دستیابی به رضا و خشنودی خداوند است .

و رضون من اللّه أکبر . .. ذلک هو الفوز العظیم

بنابر اینکه <ذلک> صرفاً اشاره به <رضوان من اللّه> باشد، این برداشت استفاده می گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۱۸

۱۸ رضایت خدا از انسان و رضایت انسان از خدا ، عامل دستیابی انسان به بهشت جاودان و رستگاری حقیقی

رضی

اللّه عنهم و رضوا عنه و أعد لهم جنت . .. ذلك الفوز العظيم

ممكن است مقدم شدن <رضی اللّه عنهم . .. > بر <أعد لهم جنات> مشعر به سببیت و علیت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۰۹ - ۹،۱۰

۹ - شافعانی در قیامت ، مأذون به شفاعت خواهند بود که گفتار آنان مورد رضایت خداوند باشد .

لاتنفع الشفعه إلاّ من . .. رضی له قولاً

جمله <رضی له قولاًـ> به قرینه <أذن> مربوط به قیامت است و گویای این نکته است که شافعان در صورتی می توانند شفاعت کنند که گفته نادرست به زبان نیاورند و آنچه هنگام شفاعت می گویند، حق و مورد پسند خداوند باشد. نظر داشتن این جمله به گفت وگوهای دنیوی شفاعت کنندگان نیز استبعادی ندارد.

۱۰ - رضایت خداوند ، شرط ثمربخشی گفتار انسان ها در قیامت

و رضی له قولاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۲۸ - ۹،۱۶

۹- شفاعت شافعان (فرشتگان و . . .) تنها شامل کسانی می شود که خدا ازآنان راضی باشد .

لایشفعون إلاّلمن ارتضی

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مفعول مقدر <ارتضی> ضمیری باشد که به <مَن> برگردد و تقدیر جمله چنین باشد: <ارتضاه اللّه>; یعنی، کسی که خدا از او راضی است و همه کارهایش مورد رضایت و پسند خداوند است.

۱۶- < عن موسی بن جعفر (ع) : أما قول اللّه عزّوجلّ < و لایشفعون إلاّلمن ارتضی > فإنّهم لایشفعون إلاّ لمن ارتضی اللّه دینه و الدین الإقرار بالجزاء علی الحسنات

و السیئات ;

از امام موسی بن جعفر(ع) روایت شده است: اما قول خداوند عزّوجلّ <و لایشفعون إلّالمن ارتضی> [معنایش این است که] آنان شفاعت نمی کنند، مگر برای کسی که خدا دین او را پسندیده است و دین [پسندیده] اقرار به جزا بر نیکی ها و بدی ها است>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۹ - ۱۷

۱۷ - عمل صالح و جلب رضای الهی ، نمود بارز شکر نعمت های او

أن أشکر نعمتک . .. و أن أعمل صلحًا ترضه

عبارت <و أن أعمل. ..> می تواند عطف تفسیری برای <أن أشکر نعمتک> باشد; یعنی، پروردگارا به من شکر نعمتت (انجام عمل صالح) را الهام فرما.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۸ - ۱۷

۱۷ - رضا و خشنودی الهی ، دارای بازتاب های عینی و مهم در زندگی انسان

لقد رضی اللّه . .. فأنزل السکینه علیهم و أثبهم فتحًا قریبًا

<فأنزل السکینه. ..> نتیجه <رضی اللّه> به شمار می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۶ - ۹،۱۱،۱۲

۹ - شفاعت شفیعان ، منوط به مشیت و رضایت خداوند است .

لاتغنی شفعتم شیئًا إلّا من بعد أن یأذن اللّه لمن یشاء و یرضی

بنابراین که مراد از <من> در <من یشاء> شفاعت کنندگان باشد، برداشت بالا به دست می آید.

۱۱ - تأثیر شفاعت فرشتگان ، منوط به مشیت و رضایت الهی ، در حق شفاعت شوندگان

إلّا . .. لمن يشاء و يرضى

بنابراين كه مراد از <من> در <لمن يشاء> شفاعت

شوندگان باشد، برداشت یاد شده به دست می آید.

۱۲ - تحصیل رضایت الهی ، شرط بهره مندی از شفاعت شفیعان

لاتغنی شفعتم شیئًا إلاّ من بعد أن یأذن اللّه لمن یشاء و یرضی

برداشت یاد شده با توجه به دو نکته زیر به دست می آید: الف) مراد از <من> در <لمن یشاء> شفاعت شوندگان باشد; ب) ذکر <یرضی> ناظر بدان باشد که برای تعلق مشیت الهی، می باید رضایت او جلب شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۱۷

۱۷ - رهبانیت ابداعی پیروان مسیح (ع) ، با شرط هدف الهی (جلب خرسندی خدا) داشتن ، مورد موافقت و رضایت خداوند قرار گرفت .

ما کتبنها علیهم إلاّابتغاء رضون اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۲ - ۲۳

۲۳ - رضایت خداوند از مؤمنان راستین ، باعث دستیابی آنان به بوستان های بهشت

و یدخلهم جنّت . .. رضی اللّه عنهم

جمله <رضی اللّه عنهم> تعلیل برای <یدخلهم جنّات> است; یعنی، خداوند بدان جهت مؤمنان راستین را وارد بوستان های بهشت می کند که از آنان راضی و خرسند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲۵ - ۹

۹ - رهایی از عذاب الهی در دنیا و آخرت ، جز با جلب رضای خداوند و با اراده او ممکن نیست .

فلم یجدوا لهم من دون اللّه أنصارًا

برداشت یاد شده، از تعبیر <من دون اللّه> (بدون خداوند) استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن

۱ - ۲۷ - ۷۲ -

۱ - خداوند هیچ کس را جز کسانی که از آنان راضی و خشنود باشد (رسولان) از علم غیب خود آگاه نمی سازد .

إلّا من ارتضی من رسول

<من> در <من رسول> برای تبیین <من ارتضی> است.

ارزش رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۹ - ۱۲

۱۲ جلب رضایت خداوند و خشنودی انسان از وی ، برتر از بهره مندی از بهشت جاویدان

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه ذلک الفوز العظیم

برداشت فوق بر این مبناست که ذلک تنها اشاره به جمله <رضی اللّه عنهم و رضوا عنه> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۵ - ۱۰

۱۰- کسب رضایت خداوند ، هدفی والا و باارزش است .

و کان عند ربّه مرضیًّا

امیدواری به رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۸ - ۱۱

۱۱ - مهاجران تهی دست ، چشم انتظار بهبود وضع اقتصادی خویش همراه با رضایت خداوند

یبتغون فضلاً من اللّه و رضونًا

<فضلاً من اللّه>، می تواند اشاره به مسائل مادی و اقتصادی داشته باشد.

اهمیت جلب رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۲۹ – ۱۸

۱۸- پیروان راستین پیامبر (ص) ، همواره در تلاش برای جلب رحمت و خشنودی خداوند

و الذین معه . .. یبتغون فضلاً من اللّه و رضونًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۲۰

۱ - برخورداران درجه والای تقوا ، تنها برای جلب توجّه و عنایت خداوند ، اموال خود را انفاق می کنند .

الأتقی . .. إلاّ ابتغاء وجه ربّه

استثنا در این آیه، منقطع است; یعنی، حق نعمتی بر گردن او نیست; لکن <ابتغاء> وجود دارد; یعنی، شخص <أتقی> در انفاق خود، نمی خواهد پاسخ نعمت دیگران را داده باشد. او تنها به این انگیزه انفاق می کند که خداوند، به او رو کرده و وی را مورد لطف خود قرار دهد. <وجه> به معنای <صورت و چهره> و کنایه از توجّه و عنایت است.

اهمیت رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۹ - ۱۱

۱۱ بهره مندی از بهشت جاویدان ، جلب خشنودی خدا ، و دلشاد بودن از وی ، رستگاری و موفقیتی بس بزرگ

لهم جنت . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه ذلک الفوز العظیم

در برداشت فوق <ذلک> اشاره به تمامی پاداشهای مذکور در آیه گرفته شده است. و <ال> در <الفوز> برای استغراق مجازی است یعنی پاداشهای مذکور کمال رستگاری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۶۸،۱۴

۶ توبیخ منافقان از سوی خداوند ، به خاطر ترجیح دادن رضایت مردم بر رضای خدا و رسول (ص)

یحلفون باللّه لکم لیرضوکم و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

۸ لزوم جلب رضایت خدا و پیامبر (ص) و ترجیح دادن آن بر رضایت دیگران

و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

از واژه <أحق>، ضرورت و لزوم استفاده می شود.

تلاش در جلب رضایت مردم ، به جای جلب رضایت خدا و رسول او ، نشانه نفاق و بی ایمانی

یحلفون باللّه لکم لیرضوکم و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه إن کانوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۲ - ۱۷

۱۷ از امام سجاد (ع) روایت شده که فرمود : < إذا صار اهل الجنه فی الجنه . . . فیقول لهم تبارک و تعالی : رضای عنکم و محبتی لکم خیر و اعظم مما انتم فیه . . . ثم قرء علی بن الحسین هذه الآیه < وعد اللّه المؤمنین و المؤمنات جنات تجری من تحت ها الانهار . . . و رضوان من اللّه اکبر . . . > ;

آن گاه که بهشتیان در بهشت قرار گیرند . .. خدای تبارک و تعالی به آنان می فرماید: رضایت و محبت من درباره شما بهتر و بزرگتر است از نعمتهای بهشتی که غرق در آن هستید. سپس امام (ع) این آیه را قراءت فرمود: خداوند به مردان و زنان با ایمان، باغهایی از بهشت وعده داده که نهرهایی از زیر درختانش جاری است ... و رضایت و خشنودی خدا [از همه اینها]بزرگ تر است >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۷

۷ لزوم اهتمام انسان به جلب رضایت الهی و نه صرفاً راضی ساختن مردم

فإن ترضوا عنهم فإن اللّه لا یرضی عن القوم الفسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ -

۱۷ دستیابی انسان به رضایت الهی و زندگی جاودان بهشتی ، رستگاری بزرگ و سعادت حقیقی است .

رضی اللّه عنهم . .. جنت ... خلدین فیها أبداً ذلک الفوز العظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۹ – ۱،۲،۳

۱ لزوم بنا نهادن همه کار ها و برنامه های زندگی ، بر اساس تقوای الهی و رضای خدا

أفمن أسّس بنینه علی تقوی من اللّه و رضون

برداشت فوق بر این پایه است که <بنیانه> به قرینه فراز پیشین که مربوط به عمل انسان است (بنای مسجد قبا و مسجد ضرار) به تقدیر <عمله> باشد ; یعنی، کسی که بنیان عملش را بر اساس تقوا قرار دهد.

۲ اعمال مبتنی بر تقوا و رضایت الهی ، دارای اساسی محکم و استوار و ارزشی خدشه ناپذیر

أفمن أسّس . .. أم من أسّس بنینه علی شفا جرف

از قرار گرفتن این بخش از آیه (أفمن أسس بنیانه علی تقوی . ..) در برابر <أم من أسّس بنیانه علی شفا جرف هار> برداشت فوق استفاده می شود.

۳ رعایت تقوای الهی و تحصیل رضای خدا در پی ریزی مؤسسات ، ملاک ارزشمندی آنهاست .

أفمن أسس بنینه علی تقوی من اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۱۰ – ۹

۹– انسان موحّد ، همواره ، باید در هوای رسیدن به رضایت خداوند باشد .

إلهکم إله وحد فمن کان یرجوا لقاء ربّه

فعل ماضی (کان) در کنار فعل مضارع (یرجوا) بر استمرار دلالت دارد و <فاء> تفریع، گویای برداشت بالا است.

جلد – نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۹ - ۱۵

۱۵ - جلب رضا و خشنودی خدا ، آرمان مردان الهی

و أن أعمل صلحًا ترضه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۶ - ۳،۵

۳ - مردم ، موظف اند هر کاری را چه جمعی باشد و چه فردی فقط برای رضای خدا انجام دهند .

أن تقوموا للّه مثنی و فردی

<مثنی و فرادی> حال برای ضمیر فاعلی <تقوموا> است و کلمه <مثنی> کنایه از تعدد می باشد.

۵ - مردم ، موظف اند کار های خود را برای رضای خدا ، یک و یا دو نفره و به دور از غوغا سالاری و هیاهو انجام دهند .

أن تقوموا للّه مثنی و فردی

احتمال دارد سفارش به قیام برای خدا به صورت دو نفری (اقل جمع) و یا یک نفری، به خاطر پرهیز از هیاهو و هرچه خالصانه تر شدن آن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۸ - ۶،۷

۶- عمل به انگیزه ای جز جلب رضای الهی ، فاقد ارزش و اعتبار

و کرهوا رضونه فأحبط أعملهم

<فاء> برای تفریع و نتیجه است. از تفریع <أحبط أعمالهم> بر <کرهوا رضوانه> مطلب بالا استفاده می شود.

۷- ارزش و ثمربخشی اعمال نیک ، در پرتو انگیزه صحیح و جلب رضای الهی

اتّبعوا ما أسخط اللّه و کرهوا رضونه فأحبط أعملهم

از مفهوم آیه شریفه، استفاده می شود که اعمال نیک در صورتی حبط نخواهد شد که در جهت جلب رضایت خداوند باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

– ۱۸

حشر - ۵۹ - ۸ - ۱۵

۱۵ - جلب رضای حق و آمادگی برای جهاد در راه خدا و رسول او ، شرط ایمان راستین

يبتغون فضلاً من اللّه و رضونًا و ينصرون اللّه و رسوله أُولئك هم الصدقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱ - ۱۲،۱۴،۱۶

۱۲ - هجرت از مکه به مدینه برای جلب رضای الهی ، ناسازگار با مودت نسبت به مشرکان مکه

لاتتّخذوا عدوّی و عدوّكم أولياء . .. إن كنتم خرجتم جهادًا

آیه شریفه در مرحله نخست، نظر به موضوعی دارد که در صدراسلام رخ داده است. مخاطب اولیه آیه مهاجری به نام حاطب بن ابی بلتعه است که برای خدا هجرت کرده; ولی گام در مسیر دوستی با مشرکان نهاده بود (غافل از این که آن هجرت و این حرکت با هم سازگار نیستند).

۱۴ - حرکت مسلمانان برای فتح مکه ، حرکتی جهادی و در راستای خشنودی خداوند

إن كنتم خرجتم جهدًا فی سبیلی و ابتغاء مرضاتی

از این که پس از برشمردن ستم مشرکان نسبت به مسلمانان، تعبیر <جهاداً فی سبیلی. ..> آمده، می توان نتیجه گرفت که آیه شریفه، انگیزه فتح مکه را مشخص ساخته است.

۱۶ - ارزش هجرت و جهاد ، به انجام گرفتن آن در راه خدا و برای خشنودی او است .

إن كنتم خرجتم جهدًا فی سبیلی و ابتغاء مرضاتی

تعبیر <خرجتم>، چنانچه بیانگر هجرت مسلمانان از مکه به مدینه باشد، عنوان <جهاد> نیز بر آن انطباق می یابد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۳ - ۴

۴ - لزوم تلاش برای جلب خشنودی

خداوند و اجتناب از عوامل برانگیزاننده خشم او

كبر مقتًا عند اللّه أن تقولوا ما لاتفعلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۴ - ۳،۶

۳ - لزوم تلاش انسان مؤمن ، برای جلب رضا و محبت خداوند

إنّ اللّه يحبّ الذين يقتلون فى سبيله

۶ - ارزش جهاد به این است که در راه خدا و جلب رضای او باشد و نه دستیابی به منافع مادی .

الذين يقتلون فى سبيله

قید <فى سبيله> می رساند که انگیزه کسی که در جهاد شرکت می کند، تنها باید برای اعتلا بخشیدن به دین خدا بوده و از انگیزه های مادی (مانند غنیمت و. ..) مبرّا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۱ - ۸

۸ - ارزش جهاد ، به این است که در راه خدا و برای جلب رضای او باشد .

تجهدون فى سبيل اللّه

قید <فى سبيل اللّه> بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۸ - ۵

۵ - برخورداری از نفس مطمئن و تقرب به درگاه خداوند در قیامت ، ویژه کسانی است که رضایت خداوند را به دست آورده اند .

مرضيّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲۰ - ۴

۴ - ارجمندی انفاق گران ، در گرو خداپسند بودن مصارف انفاق های آنان است .

إلّا ابتغاء وجه ربّه

عبارت <ابتغاء وجه ربه>، بیانگر دو ویژگی است; ۱. انفاق گر باید تنها به قصد تقرب به خداوند انفاق کند; ۲. موارد انفاق باید، راه

های خداپسندانه باشد. برداشت یاد شده، ناظر به دومین ویژگی است.

بانیان مسجد قبا و رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۶

۶ بانیان مسجد قبا ، دارای تقوای الهی و در پی جلب رضایت خدا بودند .

لمسجد أسّس علی التقوی . .. أفمن أسس بنینه علی تقوی

مفسران برآنند که شأن نزول این بخش از آیات، مسجد قبا و مسجد ضرار است. بر این اساس می توان گفت که: ضمیر <بنیانه> به مسجد قبا (لمسجد أسّس علی التقوی) بازمی گردد و آیه شریفه، در مقام تمجید بانیان مسجد قبا و تقبیح بنیان گذاران مسجد ضرار است.

برتری رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۶

۶ توبیخ منافقان از سوی خداوند ، به خاطر ترجیح دادن رضایت مردم بر رضای خدا و رسول (ص)

یحلفون باللّه لکم لیرضوکم و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۲ - ۸،۹

۸ پرتوی از خشنودی و رضوان الهی ، برتر از همه لذت های دیگر برای مؤمنان در بهشت *

و رضون من اللّه أکبر

نکره آمدن <رضوان> می تواند برای تقلیل باشد ; یعنی، حتی شمه ای و نسیمی از رضوان الهی، برتر از سایر لذتهاست.

۹ رضوان خداوند و خشنودی او از بهشتیان ، بالاترین لذت و نعمت برای آنان

و رضون من اللّه أکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۲ -

٨ – جلب رضای مولای حقیقی (خدا) ، برتر و شایسته تر از جلب رضایت دیگران است .

تبتغی مرضات أزوجك . .. و اللّه مولیکم

یادآوری مولا و سرپرست بودن خداوند پس از فرمان به شکستن سوگندهایی که گاهی برای جلب رضایت دیگران است می تواند اشاره به مطلب یاد شده باشد.

تلاش برای رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

٢٠ – لیل – ٩٢ – ٢٠ – ٨

٨ – توجّه به ربوبیت خداوند ، وادارسازنده انسان به تلاش برای کسب رضایت و لطف او است .

ابتغاء وجه ربّه

جاودانگی رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

١٧ – محمد – ٤٧ – ٢٨ – ١٠

١٠– رضا و رحمت حق ، اصلی ازلی و جاری در نظام آفرینش ، و خشم الهی زاییده اعمال آدمیان *

اتّبعوا ما أسخط اللّه و کرهوا رضونه

<أسخط> (از باب افعال) بیانگر ایجاد است; ولی <رضوان> (به صورت اسم) می نمایاند که رضا و رحمت حق، همواره گسترده بوده و خواهد بود و تنها کافی است که انسان بدان تمایل داشته و از آن بهره گیرد، برخلاف خشم و کیفر الهی که با نفس عمل انسان، پدید آمده و ایجاد می شود.

جلب رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

٤ – مائده – ٥ – ١٦ – ١٣

۱۳ انسان ها ، تنها با اذن و خواست خداوند می توانند در پی جلب رضایت و خشنودی او باشند . *

من اتبع رضونه . .. باذنه

بنابر اینکه <باذنه> متعلق به <اتبع> باشد، نه <یخرجهم>.

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۱۰ – ۹

۹– انسان موحّد ، همواره ، باید در هوای رسیدن به رضایت خداوند باشد .

إلهكم إله وحد فمن كان يرجوا لقاء ربّه

فعل ماضی (کان) در کنار فعل مضارع (یرجوا) بر استمرار دلالت دارد و <فاء> تفریع، گویای برداشت بالا است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۹۹ – ۲

۲ – هجرت ابراهیم (ع) ، حرکتی الهی و در جهت جلب رضای خدا بود .

و قال إنّی ذاهب إلی ربّی

از تعبیر رفتن به سوی پروردگار به جای هجرت، برداشت بالا به دست می آید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۱۵ – ۲۴

۲۴– گرایش به صلاح و جلب رضای الهی ، نمودی از کمال عقلی انسان

حتّی إذا بلغ أشدّه و بلغ أربعین سنه قال ربّ أوزعنی . .. و أن أعمل صلحًا ترضیه

توجه به قرینه های موجود در آیه شریفه، استفاده می شود که تعبیر <أربعین سنه> ناظر به بلوغ عقلی است، چه این که <بلغ أشدّه> می تواند اشاره به بلوغ جسمی داشته باشد. بنابراین آنچه بر سن چهل سالگی انسان در آیه مترتب شده، از کمال عقلی نشأت یافته است.

درخواست رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۱۹ – ۱۳

۱۳ – دعای سلیمان به درگاه الهی برای توفیق در انجام عمل صالح و جلب خشنودی خدا

و أن أعمل صلحًا ترضه

دلایل رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی

۵ - ۷ - ۹۳ -

۵ - خداونـد ، با یادآوری امداد ویژه خویش برای آشـنا شدن پیامبر (ص) با معارف دین ، بر دور بودن آن حضـرت از قهر و خشم خود تأکید کرد .

ما ودّعک ربّک و ما قلی . .. و وجدک ضالاً فهدی

رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۰ - ۱۰

۱۰ اطاعت از رهبر به حق (امام) بر پایه شناخت کامل وی ، اطاعت از خدا و موجب خوشنودی اوست .

من یطع الرّسول فقد اطاع اللّه

امام باقر (ع) فرمود: . .. رضـی الرحمان الطاعه للامام بعـد معرفته انّ اللّه تبارک و تعالی یقول: <من یطع الرّسول فقـد اطاع اللّه ...> ...

کافی، ج ۱، ص ۱۸۵، ح ۱ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۲۰، ح ۴۲۰ ; تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۵۹، ح ۲۰۲ ; کافی، ج ۲، ص ۱۹، ح ۵.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۴ - ۴،۵،۶

۴ اعمال و رفتار نیک آدمی باید همواره برای خدا و جلب رضایت او انجام گیرد .

و من یفعل ذلک ابتغاء مرضات اللّه فسوف نؤتیه أجراً عظیماً

۵ بهره مندی از پاداش بزرگ الهی در گرو انجام اعمال نیک به انگیزه جلب رضایت خداست .

و من یفعل ذلک ابتغاء مرضات اللّه فسوف نؤتیه أجراً عظیماً

۶ جلب رضای الهی ، ملاک ارزشمندی اعمال در پیشگاه خداوند

و من يفعل ذلك ابتغاء مرضات اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - نساء - ۴ -

۱۳ منافع شخصی و رعایت مصالح والدین ، بستگان ، فقیران و ثروتمندان ، باید تحت الشعاع حق و رضایت خدا باشد .

کونوا . .. شهداء للّه و لو علی أنفسکم او الولدین و الاقربین ان یکن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۴۹ – ۱

۱ انجام کار های نیک چه در نهان و چه آشکارا ، مورد پسند و رضایت خداست .

إن تبدوا خیراً أو تخفوه . .. فإنّ اللّه کان عفواً قدیراً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۲ – ۱۴

۱۴ دستیابی حاجیان به پاداشهایی از جانب خدا و جلب رضایت او از اهداف تشریع حج و عمره است .

و لا ءآمین البیت الحرام یبتغون فضلا من ربهم و رضوناً

مراد از <فضلا> می تواند ثواب و پاداش باشد و می تواند مقصود از آن درآمدهای مالی باشد. در برداشت فوق معنای اول لحاظ شده است. گفتنی است <آمین البیت الحرام = راهیان خانه خدا> شامل حاجیان و معتمران می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۳ – ۲۹،۳۲،۳۳

۲۹ اسلامِ همراه با ولایت ، دین کامل و مورد رضایت خداست .

الیوم . .. و رضیت لکم الاسلم دیناً

۳۲ دین اسلام ، شریعتی کامل و مورد رضایت خداوند

الیوم اکملت لکم دینکم و رضیت لکم الاسلم دیناً

۳۳ دین کامل ، تنها دین مورد پسند خداوند

اليوم اکملت لکم دینکم و رضیت لکم الاسلم دیناً

چون خداوند پس از بیان اکمال دین، آن را پسندیده خویش

دانسته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸ - ۶

۶ شهادت به قسط و تلاش در جهت برپایی عدالت ، باید برای جلب رضایت خداوند باشد . *

کونوا قومین للّه شهداء بالقسط

در برداشت فوق کلمه <للّه> برای <شهداء>، به قرینه <قومین للّه>، در تقدیر گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۶ - ۵

۵ اهمیت تحصیل رضایت خداوند

من اتبع رضونه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۱ - ۱۴

۱۴ ورود بنی اسرائیل به شام ، پس از توبه و رضایت خداوند از ایشان ، در پایان چهل سال سرگردانی

یقوم ادخلوا الارض المقدسه

از امام باقر(ع) روایت شده که بعد از تلاوت آیه فوق فرمود: . .. ثم دخلوها بعد اربعین سنه ... و ما کان خروجهم من مصر و دخولهم الشام الا من بعد توبتهم و رضاء اللّه عنهم ... .

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۳۰۶، ح ۷۵; نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۰۷، ح ۱۱۴.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۲ - ۲۱

۲۱ توجه به خشنودی خداوند از عدالت پیشگان ، بر انگیزاننده داوران به رعایت قسط و عدل

فاحکم بینهم بالقسط إنّ اللّه یحب المقسطین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۹ - ۱۰،۹،۸

۸ خداوند ، خشنود از راستگویان و راستکرداران و آنان ، خشنود از خداوند .

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

۹ خداوند همواره خشنود

از اهل بهشت می باشد و بهشتیان نیز همواره از خدا دلشادند .

رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

۱۰ حضرت مسیح (ع) ، همواره خشنود از خداوند و از زمره جلب کنندگان رضایت الهی و اهل بهشت است .

قال اللّه هذا یوم ینفع الصدقین . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

از مصادیق مورد نظر برای این آیه به قرینه آیات گذشته حضرت مسیح(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۱ - ۳،۹

۳ برخورداری از مقام رضوان (رضایت کامل خدا از انسان) از موهبت های خاص خداوند به مؤمنان مهاجر و مجاهد

هاجروا و جهدوا فی سبیل اللّه . .. یبشرهم ربهم ... و رضون

۹ برخورداری از رحمت و رضوان الهی و بهشت سرشار از نعمتِ زوال ناپذیر ، نمودی از رستگاری انسان است .

و أولئك هم الفائزون. یبشرهم ربهم برحمه منه و رضون و جنت لهم فیها نعیم مقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۲ - ۶

۶ مؤمنان مهاجر و مجاهد ، علاوه بر بهره مندی از رحمت و رضوان الهی و بهشت ، از پاداشی ویژه و بزرگ در پیشگاه خداوند برخوردارند .

الذین ءامنوا و هاجروا و جهدوا . .. و جنت ... إن اللّه عنده أجر عظیم

قرار گرفتن جمله <إن اللّه عنده أجر عظیم> که دارای معنانی عام و کلی است پس از ذکر پاداشهای گوناگون مؤمنانِ مهاجر و مجاهد، می تواند گویای برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۹ - ۳

۳ تأیید صریح خدا نسبت به عملکرد پیامبر (ص) در مورد نحوه تقسیم صدقات میان مسلمانان

و لو أنهم رضوا ما ءاتیهم اللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۱۳

۱۳ ایمان واقعی ، مستلزم تلاش برای جلب رضایت خدا و رسولش

و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه إن کانوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۱

۱ خدا از نخستین پیشگامان از مهاجران و انصار و نیز دنبال کنندگان راه آنان ، راضی و ایشان نیز از خدا راضی اند .

و السبقون الأولون من المهجرین و الأنصار و الذین اتبعوهم بإحسن رضی اللّه عنهم و ر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۵ - ۱۳

۱۳ عبد الأعلی گوید : قلت لأبی عبداللّه (ع) : < . . . و سئلته عن قوله تعالی < و ما کان اللّه لیضل قوماً بعد إذ هدیهم حتی یبین لهم ما یتقون > قال : حتی یعرفهم ما یرضیه و ما یسخطه ;

به امام صادق (ع) گفتم: . .. و درباره قول خدای تعالی: < ... حتی یبین لهم ما یتقون> سؤال کردم، فرمود: مراد این است تا اینکه به آنها بشناساند آنچه که او را خشنود می کند و آنچه او را به غضب در می آورد>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۰ -

۱۸ – جهان آخرت ، عرصه ظهور غفران و آمرزگاری خداوند ، نسبت به بندگان و جلوه گاه رضایت و خرسندی او از آنان

و فی الأخره . .. و مغفره من اللّه و رضون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۱ – ۱۵

۱۵ – حرکت جهادگرانه در راه خدا و رضای او ، ناسازگار با دوستی نسبت به دشمنان او

لاتتّخذوا عدوّی و عدوّکم أولیاء . .. إن کنتم خرجتم جهدًا فی سبیلی و ابتغاء مرضا

هر چند آیه در مورد خاصی نازل شده; ولی پیام کلی آن برای امت اسلامی باقی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۲۷ – ۴

۴ – پیامبران ، انسان های منتخب و مورد رضای خداوند

إلّا من ارتضی من رسول

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۹ – ۱

۱ – اطعام و انفاق ابرار به مستمندان ، یتیمان و اسیران ، کاملًا خالصانه و تنها برای جلب رضای خداوند است .

و یطعمون . .. و أسیرًا . إنّما نطعمکم لوجه اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۲۸ – ۶

۶ – خشنودی از خداوند و کسب رضایت او در دنیا ، مایه راه یابی به درگاه او در آخرت است .

ارجعی إلی ربّک راضیه مرضیّه

<راضیه مرضیه> حال و بیانگر علت است. بنابراین رجوع به خداوند، پاداشِ دارا بودن آن دو حالت از پیش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۹

۲،۳ -

۲ - بندگی خالص خداوند ، مایه رسیدن به مقامی والاتر از رتبه انسان های مطمئن ، راضی و مورد پسند خداوند

فادخلی فی عبدی

انتساب بندگان به خداوند در <عبادی>، انتساب تشریفی است و این که به صاحبان دل آرام، اذن ملحق شدن به آنان داده می شود، بیانگر برتری رتبه آنان است.

۳ - رسیدن به مقام اطمینان ، رضایت از کار های خداوند و مورد پسند خدا بودن ، از نشانه های رسیدن به مقام عبودیت است .

یأیّتها النّفس المطمئنّه . .. راضیّه مرضیّه . فادخلی فی عبدی

حرف <فاء>، برای تفریع ما بعد بر قبل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲۱ - ۷

۷ - < وجه اللّه > ، رضایت او است .

ابتغاء وجه ربّه . .. و لسوف یرضی

در صورتی که فاعل <یرضی> خداوند باشد، وعده <رضایت او> به کسانی که طالب <وجه اللّه> هستند، بیانگر اتحاد آن دو خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بینه - ۹۸ - ۸ - ۱۱،۱۳،۱۴،۱۸

۱۱ - رضایت خداوند ، از مؤمنان شایسته کردار در جهان آخرت

رضی اللّه عنهم

۱۳ - رضایت خداوند ، از مؤمنانِ صالح و رضایت آنان از او ، پاداش ایمان و عمل نیک ایشان است .

جزاؤهم . .. رضی اللّه عنهم و رضوا عنه

۱۴ – بهشت جاودان و نعمت های آن ، کسب رضایت خداوند و راضی شدن از او ، ویژه کسانی است که به عظمت خداوند ، پی برده و از او هراس دارند .

جنّت عدن تجری من تحتها الأنهر خلدین فیها أبدًا رضی اللّه

عنهم و رضوا عنه ذلک

<خشیت>، به معنای ترس آمیخته با احساس عظمت است. (مفردات)

۱۸ - < قال أبوعبدالله (ع) الله راض عن المؤمن فی الدنیا و الآخره و المؤمن و إن کان راضیاً عن الله فإنّ فی قلبه ما فیه لما یری فی هذه الدنیا من التمحیص فإذا عاین الثواب یوم القیامه رضی عن الله الحقّ حقّ الرضا و هو قوله < و رضوا عنه > و قوله < ذلک لمن خشی ربّه > أی أطاع ربّه ;

امام صادق(ع) فرمود: خداوند از مؤمن در دنیا و آخرت راضی است و مؤمن، گرچه از خدا راضی است; ولی در قلب او چیزهایی است به جهت آنچه به عنوان تمحیص (به سختی ها گرفتار ساختن برای امتحان و پاکی از گناه) در دنیا می بیند. پس چون پاداش اخروی را در قیامت مشاهده کند، از خداوند که حق است به طور کامل خشنود خواهد شد و این [معنای] سخن خداوند است <و رضوا عنه> و [اما این] گفته خداوند <ذلک لمن خشی ربّه>; یعنی، [این برای کسی است که] پروردگارش را اطاعت کند>.

رضایت خدا در انفاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲۰ - ۴

۴ - ارجمندی انفاق گران ، در گرو خداپسند بودن مصارف انفاق های آنان است .

إلّا ابتغاء وجه ربّه

عبارت <ابتغاء وجه ربه>، بیانگر دو ویژگی است; ۱. انفاق گر باید تنها به قصد تقرب به خداوند انفاق کند; ۲. موارد انفاق باید، راه های خداپسندانه باشد. برداشت یاد شده، ناظر به دومین ویژگی است.

رضایت خدا در بنای مؤسسات

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۹ – ۳

۳ رعایت تقوای الهی و تحصیل رضای خدا در پی ریزی مؤسسات ، ملاک ارزشمندی آنهاست .

أفمن أسس بنینه علی تقوی من اللّه

رضایت خدا در عمل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۹ – ۱،۲

۱ لزوم بنا نهادن همه کار ها و برنامه های زندگی ، بر اساس تقوای الهی و رضای خدا

أفمن أسّس بنینه علی تقوی من اللّه و رضون

برداشت فوق بر این پایه است که <بنیانه> به قرینه فراز پیشین که مربوط به عمل انسان است (بنای مسجد قبا و مسجد ضرار) به تقدیر <عمله> باشد ; یعنی، کسی که بنیان عملش را بر اساس تقوا قرار دهد.

۲ اعمال مبتنی بر تقوا و رضایت الهی ، دارای اساسی محکم و استوار و ارزشی خدشه ناپذیر

أفمن أسّس . .. أم من أسّس بنینه علی شفا جرف

از قرار گرفتن این بخش از آیه (أفمن أسس بنیانه علی تقوی . ..) در برابر <أم من أسّس بنیانه علی شفا جرف هار> برداشت فوق استفاده می شود.

روش جلب رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۲ – ۱۱

۱۱ دعا راهی برای رسیدن به قرب خدا و جلب رضایت اوست.

یدعون ربهم . .. یریدون وجهه

<وجه> به معنای صورت است و چون لحاظ معنای حقیقی این کلمه درباره خداوند معقول نیست بنابراین می تواند مراد از

<یریدون وجهه> <یریدون مرضاته> باشد، چنانکه اغلب مفسران این احتمال را گفته

اند.

زمینه تشخیص رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۴ – ۹

۹ – پیامبران ، در تشخیص موارد رضایت خداوند ، نیازمند راهنمایی و هدایت او هستند .

و ما أعجلک . .. عجلت إلیک ربّ لترضی

زمینه رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۰ – ۷

۷ هجرت در راه خدا و یاری دین ، سبب جلب رضایت الهی و دستیابی به حیات جاودان در بهشت

من المهجرین و الأنصار . .. رضی اللّه عنهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۸ – ۱۳،۱۴،۱۵

۱۳– انگیزه اهل دعا و استغاثه در عصر بعثت ، جلب رضایت خداوند و قرار گرفتن در حالتی مناسب با صفات او بود .

یدعون . .. یریدون وجهه

مراد از <وجه> در <یریدون وجهه> نه معنای حقیقی <وجه> است زیرا، خداوند، دارای صورت نیست و نه کنایه از ذات خداوند است زیرا، نمی توان آن را اراده کرد بنابراین، یا کنایه از رضایت خداوند است، به این مناسبت که انسان ها، در هنگام رضایت، صورت خود را به سوی مخاطب خود برمی گردانند و یا کنایه از صفات خدا است که اهل دعا، یا خود را مشمول آن قرار می دهند و یا در برابر هر صفتی نظیر عزّت و علم خداوند، وضعیّتی مناسب، نظیر ذلّت و ناآگاهی به خود می گیرند.

۱۴– دعا ، باید خالصانه ، و تنها برای جلب رضایت خداوند و توجه او باشد .

یدعون ربّهم بالغدوه و العشیّ

یریدون وجهه

۱۵- دعا زمینه دستیابی به < وجه اللّه > و جلب رضایت او است .

یدعون ربّهم بالغدوه . .. یریدون وجهه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۵ - ۸،۹

۸- وفاداربودن اسماعیل (ع) به وعده ها و اصرار او بر پای بندی بستگانش به نماز ، زکات و انفاق ، مایه جلب رضایت خداوند

إنّه کان صادق الوعد . .. و کان یأمر أهله بالصلوه والزکوه و کان عند ربّه مرضیًّا

۹- وفای به وعده و امر به معروف ، زمینه ساز رضایت خداوند است .

إنّه کان صادق الوعد . .. و کان یأمر أهله بالصلوه والزکوه و کان عند ربّه مرضیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۴ - ۴،۶،۷

۴ - موسی (ع) ، حضور پیش از موعد خود و جلوتر از دیگران را در میقات موجب جلب رضایت خداوند می پنداشت .

و ما أعجلک . .. و عجلت إلیک ربّ لترضی

۶ - شتاب در کار خیر و تعجیل در وفای به وعده ، موجب جلب رضایت خدا است .

و ما أعجلک . .. و عجلت إلیک ربّ لترضی

هر چند که موسی(ع) به جهت جدا شدن از مردم، مورد پرس و جوی خداوند قرار گرفت؛ ولی هدف او از این تعجیل، مورد نقد قرار نگرفته است؛ یعنی، تسریع در وفای به وعده و حضور در میقات، به خودی خود، کار مطلوبی بوده است.

۷ - عبادت ، موجب جلب رضایت الهی است .

عجلت إلیک ربّ لترضی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

طه - ۲۰ - ۱۰۹ - ۱۲

۱۲ - گفتار ها ، دارای نقشی بسیار مؤثر در سرنوشت انسان و کسب رضایت و یا سخط خداوند

لاتنفع الشفعه . .. و رضی له قولاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۹ - ۱۴

۱۴ - لزوم به کارگیری علم و قدرت ، در مسیر صلاح و سازندگی و جلب رضایت خداوند

و لقد ءاتینا داود۰ و سلیمن علمًا . .. و أوتینا من کلّ شیء... و أن أعمل صلحًا ت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۷ - ۵

۵ - شکر و سپاس بندگان ، موجب جلب رضا و خوشنودی خداوند است .

و إن تشکروا یرضه لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۵ - ۲۵،۲۶،۲۷

۲۵- جلب رضایت و خشنودی خدا ، آرمانی والا و قابل دستیابی با عمل صالح

قال ربّ أوزعنی أن أشکر . .. و أن أعمل صلحًا ترضیه

جمله <ترضاه> قید توضیحی برای <صالحاً> می باشد و خداوند این صلاح جویی را به عنوان آرمان انسان کامل یاد کرده است.

۲۶- روحیه شکرگزاری به درگاه خداوند ، اساس گرایش انسان به عمل صالح و جلب رضای الهی *

قال ربّ أوزعنی أن أشکر . .. و أن أعمل صلحًا ترضیه

از تقدم شکر بر عمل صالح، مطلب یاد شده استفاده می شود.

۲۷- شکر نعمت های الهی ، نمود بارز عمل صالح و زمینه رضایت او *

أن أشکر . .. و أن أعمل صلحًا ترضیه

بنابراین که عطف <و أن أعمل> بر <أن أشکر> تفسیری باشد; اختصاص به

ذکر یافتن شکر و سپاس از میان تمامی اعمال صالح، نمایانگر اهمیت آن است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۲۹ – ۲۰،۲۱

۲۰– صلابت در برابر کافران ، مهرورزی با مؤمنان و استمرار بر عبادت ، زمینه برخورداری جامعه اسلامی از فضل و رضای الهی

أشدّاء . .. رحماء ... رکّعًا سجّدًا یبتغون

می توان گفت: <یبتغون. ..> نتیجه و حاصل سه برنامه مؤمنان (۱ أشدّاء، ۲ رحماء، ۳ رکعاً سجّداً) است.

۲۱– دستیابی به فضل و خشنودی خداوند ، نیازمند تلاش و عمل

أشدّاء علی الکفّار رحماء بینهم تریهم رکّعًا سجّدًا یبتغون فضلًا من اللّه و رضونً

در واژه <إبتغاء>، تلاش و کوشش نهفته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مدثر – ۷۴ – ۷ – ۲

۲ – جلب رضای خداوند ، فلسفه و هدف صبر و پایداری پیامبر (ص) در دوران رسالت

و لربّک فاصبر

لام در <لربّک> برای تعلیل است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۲۸ – ۷،۸

۷ – خشنود بودن از خداوند ، زمینه ساز کسب رضایت او است .

راضیه مرضیّه

ترتیب ذکری، ممکن است ناظر به ترتیب واقعی باشد; بنابراین، حالت <مرضیه> بودن، فرع حالت رضایت است.

۸ – آزمون دیـدن فقر و غنـا ، گرامی داشت یتیمـان ، تغـذیه فقیران ، ترک تصـرف ارث دیگران و پرهیز از مـال دوستی ، مایه احساس رضایت انسان از خداوند و زمینه ساز رضایت خداوند از او است .

فأمّا الإنسن إذا ما ابتليه . .. راضيه مرضيّه

نفس <راضی> و <مرضی> به قرینه آیات پیشین انسانی

است که از اوصاف ذکر شده در آن آیات، مبرّا باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۲۰ – ۷،۸

۷ – دستیابی به < وجه اللّه > ، در گرو تلاش و جدّیت جوینده آن است .

إلّا ابتغاء وجه ربّه

از واژه <ابتغاء> تنها در موردی استفاده می شود که طلب همراه با کوشش و تلاش باشد. (مفردات)

۸ – توجّه به ربوبیت خداوند ، وادارسازنده انسان به تلاش برای کسب رضایت و لطف او است .

ابتغاء وجه ربّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۲۱ – ۶

۶ – رضایت خداوند از انسان ، در گرو تقوا و اخلاص در انفاق است .

الأتقی . الذی یؤتی ماله ... ابتغاء وجه ربّه الأعلی . و لسوف یرضی

چنانچه فاعل <یرضی> خداوند باشد، آیات پیشین در مقام بیان زمینه های رضایت او خواهد بود.

شرایط رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – بینه – ۹۸ – ۸ – ۱۷

۱۷ – خشیت از خداوند ، شرط رضایت مندی او از مؤمنان دارای عمل صالح

رضی اللّه عنهم . .. ذلک لمن خشی ربّه

شفاعت مشمولان رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۰۹ – ۴

۴ – شفاعت شفیعان در قیامت ، برای کسانی پذیرفته می شود که خداوند از گفتار آنان راضی باشد .

لاتنفع الشفعه إلّا . .. و رضی له قولاً

طالبان رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۶ – ۱

۱

خداوند کسانی را که در پی جلب رضایت اویند در راه های سلامت ، امنیت و صلح قرار می دهد .

یهدی به اللّه من اتبع رضونه سبل السلم

مراد از هـدایت، رسانـدن به راههـای سـلامت است، نه فقـط راهنمـایی به آن. چون صـرف راهنمایی برای همه انسانها موجود است، چه در پی رضایت الهی باشند و یا نباشند.

عوامل رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۲۱ – ۴

۴ بهره مندی از رضوان الهی (رضایت مندی خدا) ره آورد ایمان ، هجرت و جهاد

الذین ءامنوا و هاجروا و جهدوا . .. یبشرهم ربهم برحمه ... و رضون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۲ – ۷

۷ جلب رضایت رسول خدا (ص) ، جلب رضایت خداست .

و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

به کـارگیری ضـمیر مفرد در <یرضوه>، بیـانگر این است که رضـایت رسول خـدا (ص)، رضـایت خـدا بوده و در این جهت تفاوتی وجود ندارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۹۶ – ۶

۶ جلب رضایت مؤمنان از سوی منافقان ، مستلزم رضایت الهی از آنان نیست .

فإن ترضوا عنهم فإن اللّه لا یرضی عن القوم الفسقین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۹ – ۴

۴ پرهیز از مخالفت با خدا ، راه دستیابی به رضایت او

علی تقوی من اللّه و رضون خیر

در این آیه، عبارت <علی تقوی من اللّه> در مقابل <علی شفا

جرف هـار> و <رضـوان> در مقابـل <فانهـار به فی نـار جهنم> قرار گرفته است و در این مقـایسه می توان به رابطه علّی و معلولی یا سـببی و مسـببی میان تقوا و رضوان الهی پی برد ; چه اینکه نظیر چنین رابطه در بخش دوم آیه به وسـیله <فاء> در <فانهار به> صریحاً بیان گردیده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۱۰ - ۱۲

۱۲- تنها راه رسیدن به رضایت خداوند و پاداش های او ، انجام دادن اَعمال صالح و پرستش خالصانه او است .

فمن کان یرجوا لقاء ربّه فلیعمل عملاً صلحًا و لایشرک بعباده ربّه أحدًا

کافران و جلب رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۴ - ۱۲

۱۲- کافران در روز قیامت ، هیچ راهی برای جلب رضایت خداوند نمی یابند .

ثمّ لایؤذن للذین کفروا و لا هم یستعتبون

<إستیعاب> (مصدر یسـتعتبون) به معنای درخواست از بدی کننده برای بازگشت از بدکاری و جلب رضایت کسـی که به او بدی شده است، می باشد. بنابراین معنای جمله <و لا هم یسـتعتبون> چنین خواهد بود: از آنان نخواهند که عذرخواهی کنند و یا کاری کنند که خدا از ایشان راضی شود.

محرومان از رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۹

۹ منافقان و توانمندان متخلف از جهاد ، فاسق و محروم از رضایت خدایند .

یحلفون . .. لا یرضی عن القوم الفسقین

مشمولان رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- ۷

توبه - ۹ - ۷۲ - ۱۷

۱۷ از امام سجاد (ع) روایت شده که فرمود : < إذا صار اهل الجنه فی الجنه . . . فیقول لهم تبارک و تعالی : رضای عنکم و محبتی لکم خیر و اعظم مما انتم فیه . . . ثم قرء علی بن الحسین هذه الآیه < وعد اللّه المؤمنین و المؤمنات جنات تجری من تحت ها الانهار . . . و رضوان من اللّه اکبر . . . > ;

آن گاه که بهشتیان در بهشت قرار گیرند . .. خدای تبارك و تعالی به آنان می فرماید: رضایت و محبت من درباره شما بهتر و بزرگتر است از نعمتهای بهشتی که غرق در آن هستید. سپس امام (ع) این آیه را قراءت فرمود: خداوند به مردان و زنان با ایمان، باغهایی از بهشت وعده داده که نهرهایی از زیر درختانش جاری است ... و رضایت و خشنودی خدا [از همه اینها]بزرگ تر است >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۰ - ۸

۸ اعلام رضایت برتر خداوند ، از اولین و برترین مؤمنان از مهاجران و انصار

و السبقون الأولون من المهجرین . .. رضی اللّه عنهم

قید <الأولون> می تواند قید توضیحی نباشد بلکه <السابقون> را به دو دسته تقسیم کند که در این صورت استفاده می شود که در میان مهاجران و انصار پیشتاز، دو گروه وجود داشته اند: برخی <الأولون> و برخی غیر آن ; گفتنی است که علاوه بر نکته فوق، واژه <السابقون> و <الأولون> ممکن است تنها نظر به سبقت زمانی

نداشته باشد ; بلکه سبقت و اولویت معنوی را هم برساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵۵ - ۷

۷- اسماعیل صادق الوعد و اعمال و رفتار او مورد رضایت کامل خداوند بود .

و کان عند ربّه مرضیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۸ - ۱

۱ - خشنودی و رضایت حتمی خداوند ، از مؤمنان بیعت کننده با پیامبر (ص) در سفر حدیبیه

لقد رضی اللّه عن المؤمنین إذ یبایعونک تحت الشجره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۹ - ۳

۳ - پاداش های مادی و معنوی خداوند ، به مؤمنان وفادار و مورد رضایت خویش

لقد رضی اللّه . .. فأنزل السکینه علیهم ... و مغانم کثیره یأخذونها

<أنزل السکینه> اشاره به پاداش معنوی و <مغانم. ..> نظر به پاداش های مادی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۲ - ۲۲

۲۲ - خداوند ، از مؤمنان راستین راضی و خرسند است .

رضی اللّه عنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲۱ - ۴

۴ - خداوند ، بر وعده خود درباره رساندن انفاق گرانِ باتقوا به فرجامی رضایت بخش ، سوگند یاد کرده است . *

و لسوف یرضی

<لام> در <لسوف>، لام قسم و یا لام ابتدا است; برداشت یاد شده، براساس احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۵ - ۱،۲

۱ - زندگانی پیامبر

(ص) ، در جهان آخرت ، همراه با عطای مداوم پروردگار و سرشار از رضایت است .

و لسوف یعطیک ربّک فترضی

<سوف> برای استقبال است و مراد از آن به قرینه آیه قبل جهان آخرت است.

۲ - خداوند ، با وعده قطعی به پیامبر (ص) ، درباره بخشش پیاپی به آن حضرت تا حد رضایت کامل در آخرت ، او را تسلا داده و بر دور بودن همیشگی آن حضرت از قهر و خشم خود تأکید کرد .

ما ودّعک . .. و لسوف یعطیک ربّک فترضی

<لام> در <لسوف>، حرف ابتدا و برای تأکید است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۷ - ۵

۵ - خداوند ، با یادآوری امداد ویژه خویش برای آشنا شدن پیامبر (ص) با معارف دین ، بر دور بودن آن حضرت از قهر و خشم خود تأکید کرد .

ما ودّعک ربّک و ما قلی . .. و وجدک ضالاً فهدی

موانع امیدواری به رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۲۱

۲۱- آرزوی برخورداری از زیبایی های دنیا ، ناسازگار با دلْ بستنِ به رضایت خداوند است .

یریدون وجهه . .. ترید زینه الحیوه الدنیا

موانع رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۸

۸ فسق (تخلف از فرمان های الهی) مانع رضا و خشنودی خداوند از انسان است .

فإن اللّه لا يرضى عن القوم الفسقين

موجبات رضايت خدا

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲ - ۱۸

۱۸ حج ، وسیله ای برای جلب رضایت خداوند

یبتغون فضلا من ربهم و رضوناً

توصیف راهیان حج به جلب کنندگان رضوان الهی به این معناست که حج و حرکت بسوی آن، از عوامل دستیابی به رضایت خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳ - ۵۳

۵۳ اعلام جانشینی و ولایت علی (ع) توسط رسول خدا (ص) ، موجب کمال دین و تمام نعمت و رضای پروردگار

الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی

از رسول خدا(ص) روایت شده که هنگام نزول آیه فوق فرمود: ان کمال الدین و تمام النعمه و رضی الرب بارسالی الیکم بالولایه بعدی لعلی ابن ابی طالب(ع).

امالی صدوق، ص ۲۹۱، ح ۱۰، مجلس ۵۶; بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۱۱۱، ح ۳.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۱۹

۱۹- نقش اساسی رکوع و سجود (نماز) ، در جلب فضل و خشنودی خداوند

تریهم رکّعًا سجّدًا یبتغون فضلاً من اللّه و رضونًا

<یبتغون. ..> مترتب بر <رکعّاً سجداً> است; یعنی، مؤمنان با رکوع و سجود خویش، جویای فضل و خشنودی خدایند.

مؤمنان و رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۱۲

۱۲ هدف اصلی مؤمنان راستین ، جلب رضایت خدا و رسول خداست نه رضایت دیگران .

و اللّه و رسوله أحق أن یرضوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ -

۸ پرتوی از خشنودی و رضوان الهی ، برتر از همه لذت های دیگر برای مؤمنان در بهشت *

و رضوان من اللّه أکبر

نکره آمدن <رضوان> می تواند برای تقلیل باشد ; یعنی، حتی شمه ای و نسیمی از رضوان الهی، برتر از سایر لذتهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۵

۵ مؤمنان راستین ، شخصیت خویش را بر اساس تقوا و تحصیل رضایت خدا بنا می کنند .

أفمن أسس بنینه علی تقوی من اللّه و رضون خیر

مراد از <بنیانه> می تواند اعمال و دستاوردهای فرد نباشد، بلکه منظور بنیان و هویت خود شخص باشد.

نشانه های رضایت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۵ - ۳۱

۳۱- نسل صالح ، نمودی از عمل صالح و مورد رضای الهی

و أن أعمل صلحًا ترضیه و أصلح لی فی ذرّیّتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ضحی - ۹۳ - ۶ - ۵

۵ - فراهم آوردن سرپرست برای پیامبر (ص) و برطرف ساختن دغدغه یتیمی از خاطر او ، نشانه دور بودن آن حضرت از قهر و خشم خداوند

ما ودّعک ربّک و ما قلی . .. ألم یجدک یتیمًا فاوی

نعمت رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۱۵ – ۱۷

۱۷– غفران و خوشنودی پروردگار از بهشتیان ، نعمتی عظیم برای ایشان

فیها . .. و مغفره من ربّهم

در این آیه مغفرت پروردگار، همانند سایر نعمت ها، تذکر داده شده است و

تنوین <مغفره> دال بر تفخیم است.

رعد از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رعد

آیات سوره رعد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱ - ۲

۲ آیات سوره رعد بخشی از قرآن است .

تلک ءایت الکتب

مشارالیه <تلک> آیات سوره رعد است. بنابراین <تلک آیات ...> ; یعنی ، آیاتی که پیش روی شماست، آیات این کتاب (قرآن) است.

تحمید رعد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۳ - ۱،۷

۱ غرش آسمان تسبیح گوی خداوند و ستایش کننده اوست .

و یسبّح الرعد بحمده

<رعد> به صدایی که از ابرها شنیده می شود اطلاق می گردد که در فارسی به آن تندر و یا غرش آسمان می گویند.

۷ فرشتگان و رعد های آسمانی به وسیله حمد و ستایش خدا اورا تسبیح می کنند .

و یسبّح الرعد بحمده

<باء> در <بحمده> می تواند برای مصاحبت باشد و ممکن است برای استعانت باشد. برداشت یاد شده بر اساس احتمال دوم است.

ترس رعد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۳ – ۵

۵ هراس و خوف رعد از خداوند

و یسبّح الرعد . .. من خیفته

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که <من خیفته> همان گونه که تعلیل برای تسبیح ملائکه است ، علت برای تسبیح رعد نیز باشد.

تسبیح رعد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۳ – ۱،۷

۱ غرش آسمان تسبیح گوی خداوند و ستایش کننده اوست .

و یسبّح الرعد بحمده

<رعد> به صدایی که از ابرها شنیده می شود اطلاق می گردد که در فارسی

به آن تندر و یا غرش آسمان می گویند.

۷ فرشتگان و رعد های آسمانی به وسیله حمد و ستایش خدا اورا تسبیح می کنند .

و یسبّح الرعد بحمده

<باء> در <بحمده> می تواند برای مصاحبت باشد و ممکن است برای استعانت باشد. برداشت یاد شده بر اساس احتمال دوم است.

تشبیه به رعد در تاریکی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹ - ۲

۲ - قرآن برای منافقان بسان بارانی است همراه با رعد و برق در شبی تاریک و مخوف

أو کصیب من السماء فیه ظلمت و رعد و برق

شعور رعد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۳ - ۳

۳ رعد های آسمانی دارای نوعی شعور و ادراک

و یسبّح الرعد بحمده

صدای رعد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۳ - ۲۱

۲۱ < عن النبی (ص) . . . : ان ربکم سبحانه یقول : لو أن عبادی أطاعونی . . . لم أسمعهم صوت الرعد ;

از پیامبر(ص) روایت شده است: . .. پروردگار شما می فرماید: اگر بندگان من مرا اطاعت می کردند ... صدای رعد را به گوش آنان نمی رساندم>.

عظمت سوره رعد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱ - ۳

۳ آیات سوره رعد آیاتی ارجمند و رفیع است .

تلك ءایت الكتب

<تلك> لفظی است برای اشاره به دور. به كارگیری آن برای مشارالیه نزدیك ، حاكی از عظمت آن در نزد متكلم است.

نقش رعد

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۳ - ۲۰

۲۰ < قال رسول الله (ص) : إنما الرعد وعید من الله . . . ;

از رسول خدا(ص) روایت شده است: همانا رعد تهدیدی از جانب خداست>.

نقش رعد و برق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۴ - ۸

۸ - پدیده های طبیعی ، مانند برق و باران و رویش گیاهان ، از منابع خداشناسی است .

یریکم البرق . .. إنّ فی ذلک لأیت لقوم یعقلون

رعد و برق

نقش رعد و برق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۴ - ۸

۸ - پدیده های طبیعی ، مانند برق و باران و رویش گیاهان ، از منابع خداشناسی است .

یریکم البرق . .. إنّ فی ذلک لأیت لقوم یعقلون

رفاه از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رفاه

آثار رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۵ - ۵

۵ رفاه فراوان، زمینه ظلم است. *

فتحنا علیهم أبوب کل شیء . .. فقطع دابر القوم الذین ظلموا

توصیف تکذیب کنندگان آیات الهی به <الذین ظلموا> پس از بیان گشوده شدن درهای نعمت بر آنان (فتحنا علیهم) اشاره به این نکته می تواند باشد که گشایش و آسایش زمینه ظلم آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۵ - ۵،۶،۹

۵ تکذیب کنندگان انبیای پیشین بر اثر برخورداری از رفاه و آسایش جمعیتشان افزایش یافت .

حتی عفوا

از معانی <عفو> زیاد شدن است. در لسان العرب

آمده: <عفا القوم: کثروا>.

۶ روی آوردن رفاه و آسایش بر کافران مبتلاـ به سختی ها و محنت ها ، در پی دارنده تحلیلهایی نادرست درباره پیدایش شداید و اسباب رفاه و آسایش

ثم بدلنا . .. حتی عفوا و قالوا قد مس ءاباءنا الضراء و السراء

۹ رفاه و آسایش فراوان ، زمینه ساز غفلت از یاد خدا و پیدایش بینش های غیر الهی است .

ثم بدلنا . .. حتی عفوا و قالوا قد مس ءاباءنا الضراء و السراء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۷۴ – ۱۵

۱۵ بی نیازی و رفاه ، زمینه ساز طغیان و ستیزه جویی با حق

و ما نقموا إلا أن أغنیهم اللّه و رسوله من فضله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۲ – ۱۲،۱۳

۱۲ رفاه و آسایش بسیار و بر کنار بودن از گرفتاری ها و مصایب روزگار ، زمینه ساز غفلت از یاد خداست .

فلما کشفنا عنه ضرّه مرّ کأن لم یدعنا إلی ضرّ مسّه کذلک زین للمسرفین

۱۳ زیبا جلوه کردن اعمال زشت ، پیامد رفاه و آسایش بسیار ، اسراف پیشگی ، بیگانگی با خدا و غفلت از یاد او

فلما کشفنا عنه ضرّه . .. کذلک زیّن للمسرفین ما کانوا یعملون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۲۱ – ۶

۶ رفاه و آسایش بسیار ، زمینه ساز روحیه ناسپاسی و کفران

و إذا أذقنا الناس رحمه من بعد ضراء مسّتهم إذا لهم مکر فی ءایاتنا

- آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۰ – ۳

۳ انسان ، پس از گذر از محنت ها و دستیابی به موهبت های دنیوی ، به شادمانی بسیار ، تکبر و فخرفروشی مبتلا خواهد شد .

و لئن أذقنه نعماء بعد ضرّاء مسته . .. إنّه لفرح فخور

جمله <إنه لفرح فخور> جمله مستأنفه است و بیانگر بازتاب معنایی است که از <لیقولنّ . ..> استفاده می شود; یعنی ، انسان می پندارد که مشکلات بر او روی نخواهد آورد; در نتیجه بی اندازه شادمان می شود و فخرفروشی می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۲۷ – ۹

۹ اشرافیت و رفاه ، زمینه های ابتلا به خود برتربینی و خوی استکباری است .

فقال الملأ . .. ما نریک اتبعک إلاّ الذین هم أراذلنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۱۶ – ۱۶

۱۶ رفاه و دلبستگی به لذّت های دنیا ، زمینه ساز ستمگری و گرایش به جرم و گناه است .

واتبع الذین ظلموا ما أُترفوا فیه و کانوا مجرمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۶ – ۳

۳- برخورداری از رفاه و ثروت ، زمینه ساز گرایش به فسق و گناه

أمرنا مترفیها ففسقوا فیها

ذکر مترفان جامعه از میان سایر قشرها برای فاسق شدن، در حالی که فسق و گناه از عهده همه مردم برمی آید و اختصاص به گروه خاصّی ندارد، ممکن است به خاطر نکته یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

اسراء - ۱۷ - ۸۳ - ۱،۲،۳

۱- انسان ، به هنگام برخورداری از رفاه و نعمت های الهی ، به ناسپاسی و خداگریزی می گراید .

و إذا أنعمنا علی الإنسن أعرض و نئا بجانبه

<نئا> به معنای <بَعُـد> (دوری می شود) است و <أعرض و نئا بجانبه> (اعراض کرد و کناره گرفت) کنایه از حق ناسپاسی و گریز از خداست.

۲- پیدایش روحیه استکباری با برخوردار شدن از امکانات مادی و نعمت های الهی ، امری مذموم و مورد نکوهش خداوند

و إذا أنعمنا علی الإنسن أعرض و نئا بجانبه

۳- انسان های برخوردار از رفاه و نعمت ها ، در معرض ابتلا به بیماری حق ناپذیری

و إذا أنعمنا علی الإنسن أعرض و نئا بجانبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۴ - ۶

۶- خودبزرگ بینی و تحقیر دیگران ، از عوارض رفاه مندی و برخورداری از نعمت های فراوان است .

فقال لصاحبه و هو یحاوره أنا أکثر منک مالاً و أعزّ نفرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۵ - ۴

۴- قرار گرفتن در متن نعمت های سرشار مادّی ، زمینه غرور و انحطاط روحی و بینشی و اخلاقی انسان است .

و دخل جنّته و هو ظالم لنفسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۵ - ۱

۱ - رفاه و برخورداری از امکانات مادی همچون مال و فرزند نشانه کرامت انسان در نزد خدا نیست .

أیحسبون أنّما نمدّهم به من مال و بنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲

- فرقان - ۲۵ - ۱۸ - ۷،۸

۷ برخورداری خانواده از رفاه بسیار ، زمینه ساز انحراف عقیدتی رفتاری فرزندان

و لکن متّعتهم و ءاباءهم حتّی نسوا الذکر

۸ رفاه بسیار ، زمینه ساز از یاد بردن خدا و غفلت از تعالیم قرآن

و لکن متّعتهم و ءاباءهم حتّی نسوا الذکر

مقصود از <الذکر> در آیه شریفه، هم می تواند یاد خدا باشد و هم قرآن; زیرا <ذکر> یکی از نام های قرآن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۱ - ۴

۴ - خطر پیدایش طبقه مسرف و متجاوز ، در شرایط رفاه و توانمندی اقتصادی جامعه و تسلیم شدن توده های ناآگاه در برابر آنان

فی جنّت و عیون . و زروع و نخل ... و لاتطیعوا أمر المسرفین

از ارتباط عبارت <فی جنّات و عیون> با <و لاـتطیعوا أمر المسرفین> می توان استفاده کرد که در محیط رفاه و ثروت، رهبران اسراف گر ظهور می کنند و توده های ناآگاه نیز به اطاعت از آنان، گردن می نهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۸ - ۴،۶

۴ - نعمت و رفاه فراوان ، زمینه ساز غرور و طغیان

و کم أهلکنا من قریه بطرت معیشتها

۶ - سرمستی و غرور ناشی از نعمت و رفاه فراوان ، از عوامل هلاکت جوامع بشری است .

و کم أهلکنا من قریه بطرت معیشتها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۳ - ۱۱،۱۵

۱۱ - گروهی از مردم ، به هنگام برخورداری از رفاه و آسایش و رهیدن

از خطرات و سختی ها ، ناسپاسی می کنند و شرک میورزند .

و إذا مسّ الناس ضرّ . .. ثمّ إذا أذاقهم ... إذا فریق منهم بربّهم یشرکون

۱۵ – رفاه و آسایش ، زمینه ساز غفلت از فطرت توحیدی است .

ثمّ إذا أذاقهم منه رحمه إذا فریق منهم بربّهم یشرکون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳۶ – ۸

۸ – ناکامی ها و برخورداری ها ، عواملی مؤثر در ایجاد روحیه امید و یأس درانسان ها است .

و إذا أذقنا الناس رحمه فرحوا بها و إن تصبهم سیّئه. .. إذا هم یقنطون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۳۴ – ۳

۳ – برخورداری از ثروت و رفاه ، موجب پیدایش خصلت حق ناپذیری است .

و ما أرسلنا فی قریه من نذیر إلاّ قال مترفوها إنّا بما أُرسلتم به کفرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۸ – ۱۲،۱۹

۱۲ – رفاه و آسایش بسیار و برکنار بودن از گرفتاری ها و مصیبت های روزگار ، زمینه غفلت از یاد خداوند است .

ثمّ إذا خوّله نعمه منه نسی ما کان یدعوا إلیه من قبل

۱۹ – حالت < رفاه و خوشی > و < سختی و محرومیت > ، عرصه بروز و ظهور شخصیت و باطن انسان ها

و إذا مسّ الإنسن ضرّ دعا ربّه . .. ثمّ إذا خوّله نعمه منه ... و جعل للّه أنداداً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۵۰ – ۱،۸

غرور و خودبینی آدمی ، پس از رفع گرفتاری و رسیدن به کمترین رفاه

و لئن أذقنه رحمه منّا من بعد ضرّاء مسّته لیقولنّ هذا لی

<رحمت> به قرینه <ضرّاء> کنایه از رفاه و آسایش است. از تنکیر <رحمه> که برای تقلیل است و نیز از واژه <أذقنا> (چشاندیم) مطلب بالا استفاده می شود.

۸ - رفاه و سرخوشی ، زمینه خودبینی و غفلت از یاد خدا

و لئن أذقنه رحمه . .. لیقولنّ هذا لی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۵۱ - ۲،۶،۷،۱۰

۲ - رفاه و نعمت ، زمینه پیدایش روحیه تکبر و غرور در آدمی است .

و إذا أنعمنا . .. نا بجانبه

<نأی> (مصدر <نئا>) به معنای دور شدن است و هرگاه با واژه <جانب> به کار رود، کنایه از تکبر و غرور خواهد بود.

۶ - انسان ، موجودی کم ظرفیت در ملایمات و ناملایمات

و إذا أنعمنا علی الإنسن أعرض . .. و إذا مسّه الشرّ فذو دعاء عریض

۷ - کبر و غرور به هنگام نعمت و رفاه و جزع و ناآرامی به هنگام مصیبت و بلا ، امری نکوهیده و ناپسند

و إذا أنعمنا . .. و إذا مسّه الشرّ

۱۰ - رفاه مندی و تنگنا های زندگی ، دو میدان برای بروز و ظهور خصلت های آدمی و آفات روحی او

و إذا أنعمنا . .. و إذا مسّه الشرّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۷ - ۱

۱ - رفاه مندی و فراوانی روزی ها و گستردگی نعمت ها ، مایه سرکشی و تجاوزگری انسان ها

در زمین

و لو بسط اللّه الرزق لعباده لبغوا فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۸ - ۸

۸ - انسان ، گرفتار سرخوشی به هنگام برخورداری از کمترین رفاه و نعمت های دنیوی

و إنّا إذا أذقنا الإنسن منّا رحمه فرح بها

<إذاقه> (مصدر <أذقنا>) به معنای چشاندن است. این تعبیر در موردی به کار می رود که بهره کمی از چیزی گرفته شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۴ - ۱۰

۱۰ - عنصر رفاه و استکبار ، مایه انکار تمامی پیامبران و مقابله با همه ادیان الهی

قالوا إنّا بما أرسلتم به کفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۰ - ۹

۹ - خداگرایی انسان ، به هنگام سختی ها و شداید و خداگریزی وی در شرایط رفاه و آسایش

و أخذنهم بالعذاب . .. ادع لنا ربّک ... إنّنا لمهتدون . فلمّا کشفنا عنهم العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۷ - ۵

۵ - رفاه و وفور نعمت ، زمینه ساز غفلت از یاد خداوند

لأسقینهم ماء غدقًا . .. و من یعرض عن ذکر ربّه

مطرح شدن اعراض و غفلت از یاد خدا پس از یادآوری رفاه و وفور نعمت در سایه ایمان و دینداری نشانگر حقیقت یاد شده

است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۱۱ - ۵

۵ - رفاه و قدرت اقتصادی ، از زمینه های حق ناپذیری و دین گریزی

و

المکذّبین أَولی النعمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۱۷ – ۱

۱ – رفاه و فقر ، نشان ارجمندی یا سقوط نزد خداوند نیست .

أکرمن . .. أهنن ... کلاّ

حرف <کلاّ>، برای بازداشتن مخاطب از اندیشه یا گفتاری است که در جمله های قبل مطرح بوده است.

آثار رفاه بنی اسرائیل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۶۱ – ۳۷

۳۷ – شهرنشینی بنی اسرائیل و رسیدن به رفاه و آسایش ، زمینه ساز عصیانگری ، تجاوز ، کشتن پیامبران و کفرشان بود .

لن نصبر علی طعام وحد . .. اهبطوا مصراً ... و ضربت علیهم الذله

برداشت فوق، مقتضای ارتباط بخش دوم آیه; یعنی، <و ضربت علیهم الذله . ..> با بخش اول آیه است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷ – ۸

۸– فسادانگیزی مجدد بنی اسرائیل ، پس از رسیدن به قدرت و رفاه

لتفسدنّ فی الأرض مرّتین . .. ثمّ رددنا لکم الکرّه علیهم ... فإذا جاء وعد الأخره

آثار رفاه طلبی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۷۷ – ۵

۵– رفاه طلبی و قدرت خواهی ، از عوامل ارتداد

کفر بأیتنا و قال لأتینّ مالاً و ولدًا

ظاهر عبارت <کفر بأیاتنا> به قرینه <لأُوتینّ> که برای استقبال است حدوث کفر است نه استمرار آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۷ - ۴

۴- غوطهوری در سرخوشی ها و امکانات دنیایی ، از زمینه

های حق ستیزی و هلاکت *

إنّهم جند مغرقون . کم ترکوا ... فیها فکهین

ترسیم برخورداری های فرعونیان پس از یادکرد هلاکت ایشان ممکن است از آن جهت باشد که این برخورداری ها، در حق ستیزی آنان نقش داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۵ - ۹

۹ - برخورداری از نعمت و رفاه ، نشانه شرافت مندی در پیشگاه خداوند نیست .

و نعّمه فیقول ربّی أکرمن

آثار رفاه طلبی قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۳ - ۳

۳ - سرمستی ، رفاه زدگی ، اسراف گری و فسادانگیزی ثمودیان ، مانع درک آنان از مفاهیم بلند و آسمانی پیام صالح (ع)

قالواإنّما أنت من المسحّرین

بیان رفاه مندی، اسراف گری و فسادانگیزی ثمودیان، پیش از ذکر موضع گیری آنان در مقابل صالح(ع)، می تواند نشان دهنده این حقیقت باشد که آنچه سبب شد، ثمودیان مفاهیم مهم معرفتی صالح(ع) را، کلماتی جنون آمیز، بیهوده و گزاف به شمار آوردند و او را فردی افسون شده بخوانند; این بود که آنان گرفتار غرور، سرمستی، اسراف و فسادگری شده بودند.

آثار رفاه قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۶ - ۳

۳ - رفاه و آسایش ثمودیان ، زمینه غافل شدن آنان از مرگ و گرفتار شدنشان به بی تقوایی و گناه

ألاتتّقون . .. أتترکون فی ما ههنا ءامنین

آثار رفاه قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۶

۳ - رفاه و توانمندی قوم عاد ، زمینه ساز کفر و لجاجت آنان در برابر هود (ع)

و اتّقوا الذی أمدّکم . .. أمدّکم بأنعم و بنین ... قالوا سواء علینا أَوَعظت أم ل

آثار رفاه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۶۴ - ۳

۳ - رفاه و برخورداری کافران ، سبب ساز هلاکت و نگون بختی آنان است ، نه نشان سعادت و نیکبختی .

أیحسبون . .. نسارع لهم فی الخیرت ... حتّی اذا أخذنا مترفیهم بالعذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۳ - ۱

۱ - گرایش تمامی انسان ها به کفر ، در صورت برخورداری همه کافران از رفاه و نعمت

و لولا أن یکون الناس أمّه وحده لجعلنا . .. سقفًا من فضّه

مراد از <اُمّه واحده> ممکن است کافر شدن تمام انسان ها باشد.

آثار رفاه مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۴ - ۱

۱- عمر طولانی همراه با بهره مندی جوامع شرک پیشه از نعمت های الهی ، موجب دلبستگی آنان به معبود ها و توهّم کارساز بودن آنها

بل هم عن ذکر ربّهم معرضون . .. بل متّعنا هؤلاء و ءاباءهم حتّی طال علیهم العمر

<بل> در جمله <بل متّعنا. ..> برای اضراب از موضوع پیش (أم لهم آلهه تمنعهم من دوننا) است; یعنی، توهّم این که معبودها از آنان حمایت می کنند، بر اثر زندگی پر نعمت، همراه با مهلت و عمر طولانی است.

فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۱۸ – ۶

۶ معبود های مشرکان در پاسخ به سؤال خداوند در قیامت ، عامل انحراف و گمراهی مشرکان را ، برخورداری آنان و پدرانشان از رفاه بسیار و از یاد بردن خدا خواهند دانست .

و لکن متّعتهم و ءاباءهم حتّی نسوا الذکر

<لکن> که در استدراک به کار می رود در آیه شریفه برای رد این اتهام است که معبودها در گمراهی مشرکان مؤثر بودند و نیز برای بیان علت های واقعی این انحراف است که در این آیه، به دو عامل اشاره شده است: ۱ رفاه (که موجب فراموشی خدا است) (متّعتهم. ..الذکر). ۲– رفتار هلاکت بار آنان (و کانوا قوماً بوراً).

آرزوی رفاه جاویدان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۱۴ – ۲

۲– برخورداری از نعمت و رفاه جاودان ، آرمانی اصیل و تحقق پذیر برای موحدانِ راستین در قیامت

أُولئک أصحب الجنّه خلدین فیها

با توجه به این که آرمان بقا و جاودانگی در موجود زنده، به صورت فطری وجود دارد; خداوند این آرمان را در مورد انسان مؤمن محقق شدنی و دست یافتنی اعلام کرده است.

اجتناب از تحلیل غلط در رفاه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۱۷ – ۲

۲ – لزوم پرهیز از ارائه تحلیل های نادرست ، درباره منشأ رفاه مندی و تهی دستی انسان ها

یقول . .. یقول ... کلاّ

ارزش رفاه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۶۶ – ۱۰

۱۰ ارزشمندی رفاه اقتصادی

جامعه از دیدگاه ادیان الهی

لاكلوا من فوقهم و من تحت ارجلهم

چنانچه رفاه اقتصادی که از جمله <لاـكلوا . .>به دست می آید ارزشمند نبود، آن را به عنوان نتیجه ای برای اقامه کتب آسمانی ذکر نمی کرد.

ارزش رفاه مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۶ – ۱۰

۱۰ – رفاه و امنیت اهل ایمان امری ارزشمند از دیدگاه ادیان الهی

رب اجعل هذا بلداً ءامناً و ارزق أهله من الثمرت من ءامن

اعراض از خدا در رفاه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۳ – ۸

۸– اعراض از خدا در حال رفاه ، و به پوچی و یأس رسیدن در ناگواری ها ، بیماری محرومان از هدایت قرآن است .

و ننزّل . .. شفاء و رحمه للمؤمنین و لایزید الظلمین إلاّ خسارًا . و إذا أنعمنا ع

امتحان با رفاه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جن – ۷۲ – ۱۷ – ۱،۲

۱ – رفاه بر آمده از ایمان و دین داری ، عرصه آزمایش انسان ها از سوی خداوند

و ألّوِاستقموا علی الطریقه لأسقینهم ماء غدقًا . لنفتنهم فیه

۲ – رفاه و نعمت ها ، از ابراز های آزمایش الهی

لنفتنهم فيه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۱۵ – ۳

۳ – خداوند ، با بهره مند ساختن آبرومندانه مردم از ماديات و رساندن آنها به نعمت و رفاه ، آنان را آزمايش مى كند .

ابتليه ربّه فأكرمه و نعّمه

<اكرام> اين است كه بدون تحقير به كسى نفعى

رسانده شود و یا به کسی عطای شرافتمندانه ای داده شود(مفردات راغب). فعل <أکرمه> به معنای <او را با عظمت و بی عیب شمرد> نیز آمده و فعل <نعّمه>; یعنی، او را رفاهمند ساخت (قاموس). حرف فاء در <فأکرمه>، برای تفصیل مجمل به کار رفته و نوع امتحان را بیان می کند.

انسان ها هنگام رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۵ - ۶

۶ - انسان ها ، هنگام برخورداری از نعمت و رفاه ، خود را نزد خداوند ، عزّت مند و با کرامت می پندارند .

فأمّا الإنسن إذا . .. نعّمه فیقول ربّی أکرمن

اکرام در فعل های <أکرمه> و <أکرمن>، به یک معنا نیست; زیرا لحن آیه شریفه گوینده <ربّی أکرمن> را نکوهش کرده; با آن که اکرام را در <أکرمه> پذیرفته است. بنابراین در <أکرمه> مراد <رساندن نفع بدون خواری و ذلت> است که در <مفردات راغب> از معانی اکرام شمرده شده و در <أکرمن> مقصود <با عظمت شمردن و بی عیب دانستن> است که در <قاموس> آمده است.

انسان هنگام رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۰ - ۲

۲ احساس مصونیت از ابتلا به سختی ها ومحنتها ، از حالت های انسان به هنگام رفاه و آسایش

و لئن أذقنه نعماء بعد ضرّاء مسته لیقولنّ ذهب السیئات عنّی

<لئن أذقناه . ..> دلالت بر برطرف شدن سختیها دارد. از این رو جمله <ذهب السیئات عنّی> (رنجها از من دور شد) که انسان به خاطر گفتن و اعتقاد به آن مذمت شده است

مفهومی دیگر دارد و آن پندار عدم ابتلای دوباره به رنجها و ناملایمات است.

اهمیت رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۶ - ۳،۹

۳ - رونق اقتصادی شهر مکه و بهره مند شدن شهروندان مؤمن آن از انواع ثمرات و میوه ها ، دعای ابراهیم (ع) به درگاه خداوند

و ارزق أهله من الثمرت من ءامن منهم

۹ - تأمین امنیت و رفاه مردم و ایجاد زمینه های عبادت و بندگی ، از وظایف امامان و پیشوایان دینی است .

إنی جاعلك للناس إماماً . .. طهرا بیتی للطائفین ... رب اجعل هذا بلداً ءامناً و ار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۱ - ۱

۱ رفاه و آسایش ، جلوه ای از رحمت خدا نسبت به مردم

و إذا أذقنا الناس رحمه من بعد ضراء مسّتهم

کلمه <رحمت> به قرینه <ضراء> (سختی) کنایه از رفاه و آسایش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۰ - ۹

۹ - توجه ادیان الهی ، به امکانات رفاهی و آسایش در زندگی دنیوی

و ءاوینهما إلی ربوه ذات قرار و معین

اهمیت صبر در رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۱ – ۴

۴ ضرورت صبر و شکیبایی ، به هنگام روی آوردن مشکلات و ناملایمات و نیز به گاه رفاه و آسایش

لئن أذقنا الإنسن منا رحمه . .. إلّا الذین صبروا

بی ارزشی رفاه دنیوی کافران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶

- شوری - ۴۲ - ۲۲ - ۲۰

۲۰ - برخورداری ها و نعمت های بی پایان بهشت ، نشانگر فضل و رحمت خدا است و نه رفاه و خوشی محدود کافران در دنیا .

یرزق من یشاء . .. و من کان یرید حرث الدنیا نؤته منها ... لهم ما یشاءون ... ذلک ه

بی ارزشی رفاه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۲ - ۹

۹ - وجود نماز در خانواده مسلمان ، بهترین جایگزین برای مال و رفاه درخانواده کافران

متّعنا به أزوجًا منهم . .. وأمر أهلک بالصلوه

کلمات <أزواج> و <أهل> در این آیات، خانواده ها را مدّ نظر قرار داده است و بدین صورت لزوم تمایز خانواده مسلمان از خانواده کافر را بیان می کند.

تعجب از رفاه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۴

۴ نهی خداوند ، از غبطه و اعجاب نسبت به رفاه دنیوی منافقان

فلا تعجبک أمولهم و لا أولدهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۳،۶

۳ نهی الهی از شگفتی نسبت به رفاه دنیوی منافقان

و لاتعجبک أمولهم و أولدهم

۶ تعجب پیامبر (ص) نسبت به برخورداری منافقان از امکانات مادی و مفاخر اجتماعی

و لاتصل . .. و لاتعجبک أمولهم و أولدهم

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که خطاب در <لاتعجبک> به شخص پیامبر اکرم (ص) باشد.

حرص در رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۹ - ۶

۶

- حرص و آز در شرائط رفاه و یأس و ناامیدی به هنگام سختی ، امری ناپسند وموردنکوهش

لایسئم الإنسن من دعاء الخیر و إن مسّه الشرّ فیئوس قنوط

با توجه به لحن نکوهش آمیز آیه، مطلب بالا استفاده می شود.

خطر رفاه طلبی در مسلمانان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۱ - ۴

۴ - مسلمانان صدراسلام ، بر اثر مشاهده رفاه کافران ، در خطر توجه به زر و زیور دنیا بودند .

و لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزوجًا منهم

این آیه گرچه خطاب به پیامبر(ص) است; ولی ممکن است مراد از آن، تربیت مسلمانان باشد و در صورتی که شخصِ آن حضرت مراد باشد، این خطر برای دیگر مسلمانان قوی تر خواهد بود.

دعا در رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۸ - ۱۰

۱۰ - انسان باید در حال آسایش و سختی ، متوجه خدا بوده و تنها به درگاه او نیایش داشته باشد .

و إذا مسّ الإنسن ضرّ دعا ربّه . .. ثمّ إذا خوّله نعمه منه نسی ما کان یدعوا إلیه

دین و رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۶ - ۱۰

۱۰ ارزشمندی رفاه اقتصادی جامعه از دیدگاه ادیان الهی

لاکلوا من فوقهم و من تحت ارجلهم

چنانچه رفاه اقتصادی که از جمله <لاـکلوا . .>به دست می آید ارزشمند نبود، آن را به عنوان نتیجه ای برای اقامه کتب آسمانی ذکر نمی کرد.

ذکر خدا در رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۲ - ۱۱

۱۱ انسان باید در حال آسایش و سختی ، متوجه خدا بوده و به درگاه او نیایش داشته باشد .

و إذا مسّ الإنسن الضرّ دعانا . .. فلما كشفنا عنه ضرّه مرّ كأن لم يدعنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۷ - ۶

۶ - لزوم یاد خدا ، در هنگامه رفاه مندی و برخورداری از نعمت ها

لأسقينهم ماء غدقًا . .. و من يعرض عن ذكر ربّه يسلكه عذابًا صعدًا

ذکر ناپایداری رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۶ - ۴

۴ - توجه به ناپایداری رفاه و امنیت ، زمینه ساز گرایش به تقوا و پیروی از انبیا

فاتّقوا اللّه و أطيعون . .. أتتركون فى ما ههنا ءامنين

رفاه اخروی متنعمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - غاشیه - ۸۸ - ۸ - ۱

۱ - برخی از حاضران در صحنه قیامت ، در رفاه ، خوش گذرانی و حالتی شایسته به سر برده ، آثار برخورداری از نعمت در چهره آنان نمودار خواهد شد .

وجوه يومئذ ناعمه

برای تمامی معانی گوناگونی که ماده <ن. ع. م،> برای آنها به کار می رود، یک اصل وجود دارد که بر <داشتن رفاه، خوب زندگی کردن و شایستگی> دلالت دارد (مقاییس اللغه). <ناعمه>; یعنی، کسی که زندگی و تغذیه نیکو دارد

(قاموس). توصيف <وجوه> به اين وصف، بيانگر بروز نشانه هاى آن حالت در چهره ها است.

رفاه اشراف قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آيه

– فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۳۳ – ۳

۳ – اشراف و سران جامعه پس از نوح ، عناصری مرفه و برخوردار از همه امکانات دنیوی

و قال الملأ من قومه . .. و أترفنهم فی الحیوه الدنیا

رفاه اشراف قوم عاد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۳۳ – ۳

۳ – اشراف و سران جامعه پس از نوح ، عناصری مرفه و برخوردار از همه امکانات دنیوی

و قال الملأ من قومه . .. و أترفنهم فی الحیوه الدنیا

رفاه اصحاب شمال

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – واقعه – ۵۶ – ۴۵ – ۳

۳ – سرمستی ، خوش گذرانی و فرو رفتن در ناز و نعمت ، از عوامل مهم دوزخی شدن < اصحاب شمال >

و أصحب الشمال . .. إنّهم کانوا قبل ذلک مترفین

رفاه اهل مکه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۶ – ۳،۱۲

۳ – رونق اقتصادی شهر مکه و بهره مند شدن شهروندان مؤمن آن از انواع ثمرات و میوه ها ، دعای ابراهیم (ع) به درگاه خداوند

و ارزق أهله من الثمرت من ءامن منهم

۱۲ – خداوند ، دعای حضرت ابراهیم (ع) (شهر شدن سرزمین مکه و امنیت و رفاه مؤمنان آن) را مستجاب کرد .

رب اجعل . .. قال و من کفر فأمتعه قلیلا

ابراهیم، در دعای خویش اشاره به این داشت که: خداوند، کافران مکه را از روزیهای خویش محروم سازد. جمله <و من کفر فأمتعه> (ولی آن کس که کافر شود او

را بهره ای انـدک خـواهم داد) پاسـخ منفی خداونـد به این تقاضـای ابراهیم است. رد بخشـی از یـک درخـواست، حکـایت از اجابت دیگر درخواستها دارد.

رفاه بهشتیان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۴۸ – ۵

۵– متقین در بهشت ، در رفاه مادی و آسایش فکری کامل هستند .

إن المتقین فی جنّت و عیون . ادخلوها بسلم ءامنین ... علی سرر متقبلین . لایمسّه

رفاه پس از سختی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۹۵ – ۶۸

۶ روی آوردن رفـاه و آسـایش بر کـافران مبتلاـ به سـختی هـا و محنت ها ، در پی دارنـده تحلیلهایی نادرست درباره پیـدایش شداید و اسباب رفاه و آسایش

ثم بدلنا . .. حتی عفوا و قالوا قد مس ءاباءنا الضراء و السراء

۸ تحلیل سختی های بیدارکننده و هدفدار به حوادثی برخاسته از عوامل طبیعی و بدون هدف ، تحلیل نادرست منکران رسالت پس از رسیدن به رفاه و آسایش

قالوا قد مس ءاباءنا الضراء و السراء

رفاه جامعه اسلامی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۱۸ – ۸

۸ رفاه ، آسایش و امنیّت جامعه ایمانی ، مایه غم و اندوه بیگانگان

ودّوا ما عنتّم

از مفهوم جمله <ودّوا ما عنتم>، استفاده شده است.

رفاه در بهشت آدم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۳۵ - ۶

۶ - بهشتی که آدم (ع) و حوا در آن سکنی گزیدند ، جایگاهی مرفه و دارای نعمت های

فراوان و نیکو بود .

و کلا منها رغداً حیث شئتما

<رغد> به معنای: پر خیر و برکت، پاک و دارای رفاه می باشد. کلمه <رغداً> حال برای ضمیر <منها> است; یعنی، از بهشت استفاده برید، در حالی که این بهشت پر خیر و برکت و ... است.

رفاه در زندگی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۴ - ۶۸

۶ دشواریهای زندگی و رفاه و گشایش در آن، در اختیار خداوند است.

فأخذنهم بالبأساء و الضراء . .. فتحنا علیهم أبوب کل شیء

چون گشایش در زندگی و معیشت (فتحنا) و سختی و تنگنا (فأخذناهم)، هر دو با ضمیر <نا> به خداوند نسبت داده شده است، معلوم می شود که هر دو حالت با اراده خداوند صورت می پذیرد.

۸ فراوانی و رفاه و آسایش همواره نشانه لطف و عنایت الهی نیست.

فلما نسوا ما ذکروا به فتحنا علیهم أبوب کل شیء حتی إذا فرحوا

رفاه در زندگی دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۴ - ۱۲

۱۲ - زندگی دنیوی انسان ها ، آمیزه ای از ناملایمات و برخورداری از نعمت ها است .

إذا مسّ الناس ضرّ . .. ثمّ إذا أذاقهم منه رحمه ... فتمتّعوا

رفاه در مسافرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۰ - ۷

۷- عوامل رفاه و آسایش انسان ، در سفر و حضر از جانب خداوند تدارک شده است .

و الله . .. و جعل لکم ... تستخفّونها یوم ظعنکم و یوم إقامتکم

رفاه دشمنان محمد(ص)

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۰۵ - ۲

۲ - جبهه مخالف پیامبر (ص) ، متشکل از گروهی مرفه و برخوردار از نعمت

أفرءیت إن متّعنهم سنین

رفاه دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۴ - ۲،۳،۶

۲ - رفاه دنیوی کافران ، در قبال عذاب سخت آخرت ، اندک و ناچیز است .

نمتّعهم قلیلاً ثمّ نضطرّهم إلی عذاب غلیظ

۳ - نعمت های کافران در دنیا ، هر چند به ظاهر زیاد باشد ، ناچیز است .

و من کفر . .. نمتّعهم قلیلاً

<قلیلاً> ممکن است نسبی بوده و در رابطه با مجموعه امکانات دنیا و نیز آخرت و همین طور زوال پذیر بودنش سنجیده شود. در این صورت، این معنا را می رساند که کافران، هر چند امکانات زیادی به دست آورند، ناچیز است.

۶ - امکانات رفاهیِ نسبیِ کافران ، در دنیا ، از جانب خداوند است .

نمتّعهم قلیلاً

رفاه طلبی اشراف قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۸ - ۹

۹ اشرافیت ، استکبار و خودبرتربینی سران قوم نوح ، مایه کوردلی و ناتوانی آنان از درک دلایل نبوت و فهم معارف الهی بود .

أرءیتم إن . .. ءاتنی رحمه من عنده فعمّیت علیکم

<عُمّیت> فعـل مجهول است و فاعـل آن؛ یعنی، چیزی که موجب کوردلی و خفای دلیلهای نبوت نوح به کافران باشـد، ذکر نشـده است. به قرینه صـفاتی که برای کـافران قوم نوح بیان شـده، می توان گفت: همان صـفات (از طبقه اشـراف و مسـتکبران بودن و خود را

برتر دانستن و ...) موجب کوردلی و ناتوانی آنان از درک معارف شده بود.

رفاه طلبی انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۶ - ۱۱

۱۱ - طبیعت انسان ، رفاه دوست و فقر گریز است .

فأمّا الإنسن . .. أکرمن ...أهنن

رفاه طلبی در عبادت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱۱ - ۳

۳ - عبادت خدا با انگیزه برخورداری از رفاه و آسایش دنیوی ، عبادتی بی ارزش و مردود است .

و من الناس من یعبد اللّه علی حرف فإن أصابه خیر اطمأنّ

<خیر> به هرچیزی که در آن برای انسان منفعت و سود باشد و نیز مایه صلاح و بهبود حال و وضع وی گردد گفته می شود. بنابراین کلمه <فتنه> که در آیه فوق در مقابل <خیر> قرار داده شده به معنای هر چیزی است که برای انسان زیان آور و یا مایه بدی حال و روز وی باشد.

رفاه طلبی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۲

۱۲ منافقان ، دارای روحیه رفاه طلبی

و قالوا لاتنفروا فی الحر

رفاه غافلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ – انعام – ۶ – ۴۴ – ۹

۹ عذاب ناگهانی غافلان از خداوند و هشدارهای او، در اوج شادمانی و رفاه و آسایش

فلما نسوا ما ذكروا به . .. أخذنهم بغته

رفاه فرعونیان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۳۱ – ۲

۲ فرعونیان ، رفاه ها

و آسایش ها را ناشی از میمنت خویش ، و سختی ها و ناراحتی ها را برخاسته از بدشگونی موسی (ع) و پیروانش می دانستند .

قالوا لنا هذه . .. یطیروا بموسی و من معه

رفاه قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۶ - ۲

۲ - ثمودیان ، برخوردار از امنیت و رفاه کامل در سرزمین خویش

أتترکون فی ما ههنا ءامنین

<ما> در <فی ما> اشاره به نعمت هائی دارد که بیان تفصیلی آن در آیات بعد آمده است. و <ههنا> نیز اشاره به سرزمین ثمودیان است.

رفاه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۶ - ۱۵،۱۶

۱۵ - بهره مند ساختن کافران از متاع دنیا ، از سنت های خداوند است .

و من کفر فأمتعه

۱۶ - بهره مندی کافران از مواهب الهی ، موقت و گذراست .

و من کفر فأمتعه قلیلا ثم أضطره إلی عذاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۰ - ۲

۲ برخورداری مشرکان و کافران از رفاه و در اختیار داشتن امکانات دنیوی ، نشان رستگاری آنان نیست .

لا یفلحون. متع فی الدنیا

جمله <متاع فی الـدنیا> پاسـخ از پرسـش مقـدر است ; یعنی، بعـد از اینکه خداوند درباره مشـرکان افترازننده فرمود: <آنان رسـتگار نخواهنـد بود>، این سؤال پیـدا می شود که: پس آن همه رفـاه و برخورداری از امکانات دنیوی در زنـدگی آنان چه معنایی دارد؟ خداوند پاسخ داد: <متاع فی الدنیا . .. >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۳ - ۳

۳ - خداونـد ، توانا بر مرفه ساختن زنـدگی کافران ، تا جایی که سـقف خانه های خود را از نقره بسازنـد و دارای پلکان هایی باشند که بر آن بالا بروند .

لجعلنا. .. لبیوتهم سقفًا من فضّه و معارج علیها یظهرون

رفاه کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۱ - ۴

۴ - مسلمانان صدراسلام ، بر اثر مشاهده رفاه کافران ، در خطر توجه به زر و زیور دنیا بودند .

و لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزوجًا منهم

این آیه گرچه خطـاب به پیـامبر(ص) است؛ ولی ممکن است مراد از آن، تربیت مسـلمانان باشـد و در صورتی که شـخصِ آن حضرت مراد باشد، این خطر برای دیگر مسلمانان قوی تر خواهد بود.

رفاه مجاز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۱ - ۵

۵ هر رفاهی ، مذموم نیست .

ربّنا اتنا فی الدنیا حسنه

رفاه مخالفان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۱۵ - ۴

۴ - مخالفان قرآن و رسالت پیامبر (ص) ، از قشر مرفّه ، قدرتمند و افزون خواه بودند .

و جعلت له مالاً ممدودًا . و بنين شهودًا . و مهّدت له تمهيدًا . ثمّ يطمع أن أزيد

رفاه مخالفان محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۹ – مدثر – ۷۴ – ۱۵ – ۴

۴ – مخالفان قرآن و رسالت پيامبر (ص) ، از قشر مرفّه ، قدرتمند

و افزون خواه بودند .

و جعلت له مالاً ممدودًا . و بنين شهودًا . و مهّدت له تمهيدًا . ثمّ يطمع أن أزيد

رفاه مسلمانان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱۴

۱۴ رفاه و امکانات مادی مسلمانان ، غیر قابل تحمل برای منافقان صدر اسلام و برانگیزنده آنان به ستیزه جویی و کینهورزی

و ما نقموا إلا أن أغنیهم اللّه و رسوله من فضله

رفاه مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۰ - ۲

۲ برخورداری مشرکان و کافران از رفاه و در اختیار داشتن امکانات دنیوی ، نشان رستگاری آنان نیست .

لا یفلحون. متع فی الدنیا

جمله <متاع فی الدنیا> پاسخ از پرسش مقدر است ; یعنی، بعد از اینکه خداوند درباره مشرکان افترازننده فرمود: <آنان رستگار نخواهند بود>، این سؤال پیدا می شود که: پس آن همه رفاه و برخورداری از امکانات دنیوی در زندگی آنان چه معنایی دارد؟ خداوند پاسخ داد: <متاع فی الدنیا . .. >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۶۶ - ۴

۴ - مشرکان ، به رغم کفران نعمت های خداوند ، از امکانات و وسایل آسایش در دنیا ، بهره مندند .

هم یشرکون . لیکفروا بما ءاتینهم و لیتمتّعوا

رفاه مشرکان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۶۱ – ۱۰

۱۰ – مشرکان بهانه جو و حق گریز صدر اسلام ، عناصری مرفه و برخوردار از موهبت های دنیوی

و قالوا إن

نتّبع الهدی معک . .. کمن متّعنه متع الحیوه الدنیا

رفاه مکذبان آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۲ - ۲

۲ خداوند با عواملی خام کننده و خالی از هشدار (رفاه ها و آسایش ها . . .) تکذیب کنندگان آیات را به سیر در راه سقوط وامی دارد .

سنستدرجهم من حیث لایعلمون

رفاه مکذبان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۵ - ۲۸

۲ خداوند تکذیب کنندگان انبیای پیشین را از سختی های بیدارکننده رهانید و زندگی آنان را به رفاه و آسایش خام کننده تبدیل کرد .

أخذنا أهلها بالبأساء . .. ثم بدلنا مکان السیئه الحسنه حتی عفوا

۸ تحلیل سختی های بیدارکننده و هدفدار به حوادثی برخاسته از عوامل طبیعی و بدون هدف ، تحلیل نادرست منکران رسالت پس از رسیدن به رفاه و آسایش

قالوا قد مس ءاباءنا الضراء و السراء

رفاه منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱۰

۱۰ برخورداری منافقان صدر اسلام از امکانات و رفاه مادی

و ما نقموا إلا أن أغنیهم اللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۷

۷ ضعف مالی و امکانات اجتماعی مؤمنان عصر پیامبر (ص) در مقایسه با منافقان

و لاتعجبک أمولهم و أولدهم

تعجب از امکانات رفاهی و مفاخر اجتماعی منافقان، نشان از ضعف مالی و امکانات مؤمنان در مقایسه با آنان دارد.

رفاه نیاکان مشرکان

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۱۸ – ۶

۶ معبود های مشرکان در پاسخ به سؤال خداوند در قیامت ، عامل انحراف و گمراهی مشرکان را ، برخورداری آنان و پدرانشان از رفاه بسیار و از یاد بردن خدا خواهند دانست .

و لکن متّعتهم و ءاباءهم حتّی نسوا الذکر

<لکن> که در استدراک به کار می رود در آیه شریفه برای رد این اتهام است که معبودها در گمراهی مشرکان مؤثر بودند و نیز برای بیان علت های واقعی این انحراف است که در این آیه، به دو عامل اشاره شده است: ۱ رفاه (که موجب فراموشی خدا است) (متّعتهم. ..الذکر). ۲– رفتار هلاکت بار آنان (و کانوا قوماً بوراً).

رفاه و هدایت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۹۶ – ۶

۶ بهره گیری از تمایل مردم به رفاه و آسایش دنیوی و بهبود وضع اقتصادی ، از روش های قرآن برای هدایت آنان به ایمان و تقواست .

و لو أن أهل القری ءامنوا و اتقوا لفتحنا علیهم برکت من السماء و الأرض

رفاه یوسف(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۱ – ۱۲

۱۲ آسودگی و رفاه یوسف (ع) در خانه عزیز مصر

کذلک مکّنّا لیوسف فی الأرض

زمینه رفاه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۸۸ – ۱۱

۱۱ علم ، زمینه ساز رفاه و آسایش و دور ماندن از ضرر ها و سختیها

لو كنت أعلم الغيب لاستكثرت

من الخير و ما مسنی السوء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۴۹ – ۱۴

۱۴ – علم و آگاهی ، زمینه توسعه اقتصادی و برخورداری از رفاه و آسایش

ثمّ إذا خوّلنه نعمه منّا قال إنّما أُوتیته علی علم

از آهنگ این آیه استفاده می شود که آنچه محکوم و مردود است، نادیده گرفتن نقش خدا به عنوان منشأ اصلی نعمت ها و تکیه کردن بر تلاش و دانش خود است; نه این که آیه شریفه درصدد نفی نقش دانش و تلاش بشر در توسعه اقتصادی و رفاه است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۵۱ – ۲

۲ – رفاه مندی و برخورداری از نعمت ها در سایه تلاش و دانش اقتصادی ، در صورت همراه بودن آن با ناسپاسی و غفلت از منشأ خدایی آنها ، هلاکت و بدبختی در دنیا را در پی خواهد داشت .

فما أغنی عنهم ما کانوا یکسبون فأصابهم سیّئات ما کسبوا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۵۲ – ۳

۳ – کارایی دانش و تلاش اقتصادی بشر در رفاه و توسعه اقتصادی ، منوط به مشیت خداوند است .

إنّما أُوتیته علی علم . .. أوَلم یعلموا أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که جمله <أوَلم یعلموا. ..> عطف بر جمله <و لکنّ أکثر الناس لایعلمون> می باشد; یعنی، کافران توسعه روزی خود را در اثر تلاش و دانش خود می پندارند; در حالی که بیشتر آنان به

این حقیقت آگاهی ندارند که توسعه روزی و یا تنگ شدن آن بر مردم، بسته به مشیت و تقدیر الهی است و چه بسا دو ملت و یا دو فرد یکسان به تلاش اقتصادی بپردازند; ولی روزی آنان یکسان نباشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۳ - ۶،۹

۶ - بهره مندی از اوج رفاه و ثروت ، بدون اسباب و علل ، ناسازگار با قانون بهره گیری از ابزار و وسایل در تأمین معیشت *

و لولا أن یکون الناس أمّه وحده لجعلنا . .. معارج علیها یظهرون

برداشت بالاـ بدان احتمال است که مراد از <امت واحده> تساوی انسان ها در برابر بهره گیری از اسباب و وسایل در تأمین معیشت باشد.

۹ - ایمان و کفر ، نقشی در ایجاد رفاه و ثروت برای آدمی ندارد . *

و لولا أن یکون الناس أمّه وحده لجعلنا لمن یکفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۵ - ۲

۲ - نقش مهم دریانوردی ، در پیشرفت و تکامل زندگی انسان

و له الجوار المنشات . .. فبأیّ ءالآء ربّکما تکذّبان

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که مسأله امکان دریانوردی به عنوان جلوه ای از ربوبیت الهی نسبت به انسان معرفی شده است.

زمینه رفاه بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷ - ۲

۲- روی آوردن بنی اسرائیل به نیکوکاری و احسان ، زمینه ساز بازگشت قدرت و رفاه به آنان

ثمّ رددنا لکم الکرّه . .. إن أحسنتم أحسنتم لأنفسکم و

إن أسأتم فلها

جمله <إن أحسنتم. ..> می تواند اشاره به این باشد که اگر شما راه صلاح و خیر در پیش گیرید، نتیجه آن که همان قدرت، رفاه و آسایش است نصیب شما خواهد شد.

زمینه رفاه طلبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۴ - ۳۸

۳۸ عالمان بیمناک از دشمنی مردم ، در خطر ترجیح رفاه و آسایش بر دینداری و نگهبانی از کتاب خدا

فلاتخشوا الناس . .. و لاتشتروا بایتی ثمناً قلیلا

زیانهای رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۸ - ۸

۸- شرک و غفلت از ربوبیّت خدا ، مهم ترین خطر رفاه زدگی و سرمستی به امکانات دنیوی است .

لکنّاْ هو اللّه ربّی و لاأشرک بربّی أحدًا

مرد مؤمن، برای جدا کردن صف خویش از ثروت مند مغرور، به دو نکته اشاره کرده است: ربوبیّت خدا و عدم شرک و با این تعبیر، ثروت مند مغرور را به غفلت از خدا و گرفتاری به شرک، هشدار داده است.

سرزنش رفاه طلبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۷ - ۷

۷ - بی اعتنایی رفاه مندان به یتیمان ، به دور از انتظار و نکوهیده تر از بی توجهی های دیگران است .

فأکرمه و نعّمه . .. کلاّ بل لاتکرمون الیتیم

سرمستی در رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۵۰ - ۷

۷ - ناامیدی و منفی بافی مفرط در سختی ها و سرخوشی مستانه در آسایش ،

دو خصلت ناشایست و همگن

و إن مسّه الشرّ فیئوس قنوط . و لئن أذقنه رحمه منّا من بعد ضرّاء مسّته لیقولنّ ه

سرور از رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۴ - ۷

۷ خدافراموشان، شادمان از فراوانی نعمت و رفاه و آسایش خویش و غافل از سنت استدراج

فلما نسوا ما ذکروا به فتحنا علیهم أبوب کل شیء حتی إذا فرحوا بما أوتوا

سرور در رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۱ - ۱۰

۱۰ - شادمانی ، در شرایط رفاه ، و کفر و ناسپاسی به هنگام سختی و حسرت ، حالات و صفات انسان ها است .

فإذا أصاب . .. إذا هم یستبشرون ... و لئن أرسلنا ریحًا ... من بعده یکفرون

شکر در رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۲ - ۹

۹ لزوم شکر و سپاسگزاری به درگاه خدا ، در برابر نعمت آسایش و رفاه و رفع گرفتاریها

فلما کشفنا عنه ضرّه مرّ کأن لم یدعنا إلی ضرّ مسّه

صابران هنگام رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱ - ۳

۳ صابرانِ دارای اعمال صالـح ، به هنگام رفاه و آسایش و برخورداری از موهبت های دنیا ، هرگز تکبر نکرده و فخرفروشـی و شادمانی نمی کنند .

إنّه لفرح فخور. إلاّ الذين صبروا و عملوا الصلحت

صالحان هنگام رفاه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۱ – ۳

۳ صابرانِ

دارای اعمال صالح ، به هنگام رفاه و آسایش و برخورداری از موهبت های دنیا ، هرگز تکبر نکرده و فخرفروشی و شادمانی نمی کنند .

إنّه لفرح فخور. إلاّ الذین صبروا و عملوا الصلحت

عمل صالح در رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱ - ۵

۵ ضرورت انجام کار های نیک ، به هنگام رفاه و آسایش و نیز در زمان گرفتار شدن به محنت و رنج

لئن أذقنا الإنسن منا رحمه ثم نزعنها منه إنّه لیئوس کفور . .. إلاّ الذین صبروا و

عوامل بقای رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۴ - ۸

۸- تداوم رفاه و آسایش و حیات اقتصادی جوامع ، در پرتو بهره گیری از روزی های حلال و استفاده بهینه از آنها و اجتناب از کفران است .

و ضرب الله مثلاً قریه . .. فکفرت بأنعم الله ... فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً طیب

<فاء> در <فکلوا. ..> برای تفریع این جمله به آیات پیشین است; یعنی، از روزیهای حلال و دلپذیر استفاده کنید و شکر نعمت خدا را به جا آورید تا گرفتار سرنوشت مردمی نشوید که آنان در اوج رفاه و آسایش بودند; ولی در اثر کفران نعمت، دچار عذاب شدند.

عوامل رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۶ - ۶

۶ بپاداشتن کتب آسمانی و فرامین الهی در جامعه ، موجب رفاه اقتصادی و بهره مند شدن از نعمت های الهی

و لو انهم اقاموا التوريه و الانجيل . .. لاكلوا من فوقهم

و من تحت ارجلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۶ - ۳

۳ - ایمان و دین داری ، موجب وفور نعمت و برکت و رفاه عالی است .

و ألّوِاستقموا علی الطریقه لأسقینهم ماء غدقًا

ملاک ارزش رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۴ - ۴

۴ - توجه به فرجام اخروی ، دارای نقشی اساسی ، در ارزش گذاری رفاه و آسایش دنیوی است .

نمتّعهم قلیلاً ثمّ نضطرّهم إلی عذاب غلیظ

قلیل بودن بهرهوری کافران از دنیا، چه بسا به خاطر گرفتاری آنان به عذاب سخت باشد. گرفتار شدن به چنان عذابی، بهره مند بودن زیاد از امکانات دنیا را ناچیز خواهد کرد. بنابراین، توجه به فرجام اخروی میزان رفاه و آسایش دنیوی را رقم می زند.

منشأ رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۰ - ۷

۷- عوامل رفاه و آسایش انسان ، در سفر و حضر از جانب خداوند تدارک شده است .

و الله . .. و جعل لکم ... تستخفّونها یوم ظعنکم و یوم إقامتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷۵ - ۲

۲ - رفاه و آسایش ، جلوه رحمت خداوند

و لو رحمنهم و كشفنا ما بهم من ضرّ

ناپايدارى رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۰ - ۵

۵ ناپايدارى مشكلات و ناملايمات و نيز رفاه ها و آسايش ها در زندگى آدميان

و لئن أذقنه نعماء بعد ضرّاء مسته

<ضراء> به

معنای سختی و رنج است. به کارگیری واژه <مسّ> (لمس کردن و تماس گرفتن) برای گرفتار شدن به سختیها اشاره به این نکته دارد که: رنجها و سختیها معمولاً دایمی و پایدار نیستند و تعبیر <چشاندن> در مورد اعطای نعمتها، حاکی از زودگذری آنهاست.

نعمت رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۱ - ۱۳

۱۳ رفاه در زندگانی دنیا و برخوردار بودن از نفوذ و اقتدار ، از نعمت های الهی است .

کذلک مکّنّا لیوسف فی الأرض

نقش رفاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۶ - ۱۰

۱۰ - رفاه و فقر ، دو کمین گاه خداوند برای مراقبت از رفتار انسان ها است .

إنّ ربّک لبالمرصاد . فأمّا الإنسن إذا ... نعّمه ... قدر علیه رزقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۷ - ۸

۸ - راه دستیابی به عزّت و گران قدری در پیشگاه خداوند ، گرامی داشتن یتیمان است ; نه برخورداری از رفاه و ثروت .

و نعّمه فیقول ربّی أکرمن . .. کلاّ بل لاتکرمون الیتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۸ - ۸

۸ - راه رسیدن به عزّت و شرافت در پیشگاه خداوند ، احسان به مسکینان و تشویق دیگران به آن است ; نه افزایش ثروت و رفاه .

ربّی أکرمن . .. کلاّ بل ... و لاتحضّون علی طعام المسکین

رفاه طلبان

سرزنش رفاه طلبان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر –

۸۹ - ۱۷ - ۷

۷ - بی اعتنایی رفاه مندان به یتیمان ، به دور از انتظار و نکوهیده تر از بی توجهی های دیگران است .

فأکرمه و نعّمه . .. کلّا بل لاتکرمون الیتیم

رفاه طلبی

آثار رفاه طلبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷۷ - ۵

۵- رفاه طلبی و قدرت خواهی ، از عوامل ارتداد

کفر بأیتنا و قال لأُتینّ مالاً و ولدًا

ظاهر عبارت <کفر بأیاتنا> به قرینه <لأُوتینّ> که برای استقبال است حدوث کفر است نه استمرار آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۷ - ۴

۴- غوطهوری در سرخوشی ها و امکانات دنیایی ، از زمینه های حق ستیزی و هلاکت *

إنّهم جند مغرقون . کم ترکوا ... فیها فکهین

ترسیم برخورداری های فرعونیان پس از یادکرد هلاکت ایشان ممکن است از آن جهت باشد که این برخورداری ها، در حق ستیزی آنان نقش داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۵ - ۹

۹ - برخورداری از نعمت و رفاه ، نشانه شرافت مندی در پیشگاه خداوند نیست .

و نعّمه فیقول ربّی أکرمن

آثار رفاه طلبی قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۳ - ۳

۳ - سرمستی ، رفاه زدگی ، اسراف گری و فسادانگیزی ثمودیان ، مانع درک آنان از مفاهیم بلند و آسمانی پیام صالح (ع)

قالواإنّما أنت من المسحّرین

بیان رفاه مندی، اسراف گری و فسادانگیزی ثمودیان، پیش از ذکر موضع

گیری آنان در مقابل صالح(ع)، می تواند نشان دهنده این حقیقت باشد که آنچه سبب شد، ثمودیان مفاهیم مهم معرفتی صالح(ع) را، کلماتی جنون آمیز، بیهوده و گزاف به شمار آوردند و او را فردی افسون شده بخوانند؛ این بود که آنان گرفتار غرور، سرمستی، اسراف و فسادگری شده بودند.

خطر رفاه طلبی در مسلمانان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۱ - ۴

۴ - مسلمانان صدراسلام ، بر اثر مشاهده رفاه کافران ، در خطر توجه به زر و زیور دنیا بودند .

و لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزوجًا منهم

این آیه گرچه خطاب به پیامبر(ص) است؛ ولی ممکن است مراد از آن، تربیت مسلمانان باشد و در صورتی که شخصِ آن حضرت مراد باشد، این خطر برای دیگر مسلمانان قوی تر خواهد بود.

رفاه طلبی اشراف قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۸ - ۹

۹ اشرافیت ، استکبار و خودبرتربینی سران قوم نوح ، مایه کوردلی و ناتوانی آنان از درک دلایل نبوت و فهم معارف الهی بود .

أرءیتم إن . .. ءاتنی رحمه من عنده فعمّیت علیکم

<عُمّیت> فعل مجهول است و فاعل آن؛ یعنی، چیزی که موجب کوردلی و خفای دلیلهای نبوت نوح به کافران باشد، ذکر نشده است. به قرینه صفاتی که برای کافران قوم نوح بیان شده، می توان گفت: همان صفات (از طبقه اشراف و مستکبران بودن و خود را برتر دانستن و ...) موجب کوردلی و ناتوانی آنان از درک معارف شده بود.

رفاه طلبی انسان

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۶ - ۱۱

۱۱ - طبیعت انسان ، رفاه دوست و فقرگریز است .

فأمّا الإنسن . .. أکرمن ...أهنن

رفاه طلبی در عبادت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۱۱ - ۳

۳ - عبادت خدا با انگیزه برخورداری از رفاه و آسایش دنیوی ، عبادتی بی ارزش و مردود است .

و من الناس من یعبد اللّه علی حرف فإن أصابه خیر اطمأنّ

<خیر> به هرچیزی که در آن برای انسان منفعت و سود باشد و نیز مایه صلاح و بهبود حال و وضع وی گردد گفته می شود. بنابراین کلمه <فتنه> که در آیه فوق در مقابل <خیر> قرار داده شـده به معنای هر چیزی است که برای انسان زیان آور و یا مایه بدی حال و روز وی باشد.

رفاه طلبی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۲

۱۲ منافقان ، دارای روحیه رفاه طلبی

و قالوا لاتنفروا فی الحر

زمینه رفاه طلبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۴ - ۳۸

۳۸ عالمان بیمناک از دشمنی مردم ، در خطر ترجیح رفاه و آسایش بر دینداری و نگهبانی از کتاب خدا

فلاتخشوا الناس . .. و لاتشتروا بایتی ثمناً قلیلا

رفتار از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رفتار

آثار اصلاح رفتار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۲۰

۲۰ توبه و اصلاح رفتارها شرط آمرزش است.

ثم تاب من بعده و أصلح

اجتناب از رفتار تحریک آمیز

جنسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۳۲ – ۳،۱۳

۳ – همسران پیامبر ، موظف بودند از هرگونه رفتار تحریک آمیز جنسی ، خودداری کنند .

فلاتخضعن بالقول فیطمع الذی فی قلبه مرض

فلسفه نهی از طنّازانه سخن گفتن، طمعورزی نامحرمان ذکر شده است. از چنین حکمتی، استفاده می شود که رفتار تحریک آمیز جنسی، از سوی آنان ممنوع بود.

۱۳ – همسران پیامبر ، به سخن گفتن با لحنی مناسب و به دور از هرگونه طمع انگیزی نامحرمان موظف بودند .

و قلن قولاً معروفًا

مراد از <قولاً معروفاً> به قرینه <فلاتخضعن> می تواند سخن گفتن به گونه ای باشد که طمع بیماردلی را برانگیزاند.

اصلاح رفتار حاکمان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۲۹ – ۱۴

۱۴ توجه حاکمان به نظارت خداوند بر اعمال ایشان ، زمینه ساز گرایش آنان به کردار نیک و پرهیزشان از اعمال نارواست .

و یستخلفکم فی الأرض فینظر کیف تعملون

هدف از تذکار نظارت خداوند بر اعمال آدمی این است که وی با توجه به این حقیقت از اعمال ناروا بپرهیزد و به اعمال نیک رو آورد.

الگوگیری در رفتار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۵ – ۳

۳ نقش سازنده بیان ترس پیشوایان دین از عذاب الهی، در هدایت مردم و بازداشتن آنها از گناه

قل إنی أخاف إن عصیت ربی عذاب یوم عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۱ - ۸

۸ قوم هود پرستشگر اسمهایی بی هویت و

معبودانی ساخته و پرداخته اوهام خود و نیاکانشان

اتجدلوننی فی أسماء سمیتموها أنتم و ءاباؤکم

انگیزه های رفتار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴ - ۸

۸- دعا و نیایش به درگاه خدا ، از میان برنده سختی ها و مانع گرفتاری انسان به دام شقاوت است .

و لم أکن بدعائک ربّ شقیًّا

<شقاوت> نقطه مقابل سعادت است (مفردات راغب) و به معنای <سختی و زحمت> نیز می آید (قاموس).

اهمیت رفتار پسندیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۳ - ۱۲

۱۲- به کارگیری کلمات نیک و رفتار شایسته ، مانع نفوذ شیطان و از بین برنده زمینه های اختلاف و خصومت است . *

و قل لعبادی یقولوا التی هی أحسن إن الشیطن ینزغ بینهم

بنابر اینکه امر الهی به گفتار نیک، به منظور پیشگیری از نفوذ شیطان باشد، این برداشت به دست می آید.

پایه های رفتار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حمد - ۱ - ۵ - ۵

۵ - اندیشه های آدمی ، پایه و اساس اعمال و رفتار اوست .

الحمد للّه رب العلمین. الرحمن الرحیم. ملک یوم الدین. إیاک نعبد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۱ - ۷

۷ - جهان بینی انسان ، پایه و اساس اعمال و رفتارش است .

اعبدوا ربکم الذی خلقکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۲ - ۱۲

۱۲ - کفر به خدا ، انکار قیامت و نداشتن عمل صالح ، موجب غلبه

ترس و اندوه بر آدمی است .

من ءامن باللّه و الیوم الأخر و عمل صلحاً . .. و لا خوف علیهم و لاهم یحزنون

مفهوم جمله <من آمن . ..> گویای برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۳ - ۶

۶ - پذیرش تورات با جدیت تمام و استوارسازی رفتار و اندیشه ها بر اساس آن ، فرمان خداوند به بنی اسرائیل

خذوا ما ءاتینکم بقوّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۱ - ۲۴

۲۴ - رفتار و عملکرد انسان ، نشانه اعتقاد و اندیشه اوست .

قالوا نؤمن بما أنزل علینا . .. قل فلم تقتلون أنبیاء اللّه من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۳ - ۱۶،۱۷،۲۱

۱۶ - تمرد و سرپیچی قوم موسی از فرمان های تورات و دستورات موسی ، برخاسته از شوق آنان به گوساله پرستی بود .

و عصینا و أشربوا فی قلوبهم العجل

جمله <و أشربوا . ..> حال معلله است؛ یعنی، بیان می دارد که علت عصیان و نافرمانی یهود، عشقشان به گوساله پرستی بوده است.

۱۷ - اشتیاق قوم موسی به گوساله پرستی ، تعیین کننده موضعگیری های آنان در برابر فرمان های الهی بود .

و عصینا و أشربوا فی قلوبهم العجل

۲۱ - اعمال و رفتار انسان ها ، بیانگر افکار و عقاید آنان است .

بئسما يأمركم به إيمنكم إن كنتم مؤمنين

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۹۴ – ۱۵

۱۵ – کردار آدمیان و خواسته های آنان

، بیانگر اعتقاد و اندیشه آنان است .

فتمنوا الموت إن کنتم صدقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۸ - ۱۵

۱۵ - باور به قیامت و حضور انسان ها در آن ، زمینه ساز گرایش آدمی به انجام کار های نیک است .

فاستبقوا الخیرت أین ما تکونوا یأت بکم اللّه جمیعاً

یادآوری قیامت پس از فرمان به انجام کارهای نیک، گویای این معناست که: انسان در صورت باور به قیامت و توجه به آن، در انجام کارهای خیر سستی نخواهد ورزید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۴ - ۱۴

۱۴ ظاهر افراد ، ملاک مطمئنی برای پی بردن به اعتقاد واقعی آنان نیست .

و من الناس من یعجبک قوله فی الحیوه الدنیا و هو اَلَدُّ الخصام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۱ - ۴

۴ رُشد و شکل گیری شخصیّت آدمی ، برخاسته از رفتار جهتدار وی *

مثل الّذین ینفقون اموالهم فی سبیل اللّه . .. مائه حبّه

از تشبیه شخص انفاق کننده به دانه ای که . .. این معنا به دست می آید که رشد شخصیّت آدمی، برخاسته از انفاق و رفتار او در راه خدا (جهت) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۳ - ۷

۷ سیمای فقیران و تنگدستان ، بیانگرِ وضعیّت اقتصادی نابهنجار آنان ، هر چند خویشتن داری کرده و تظاهر به فقر ننمایند .

يحسبهم الجاهل اغنياء من التّعفّف تعرفهم بسيمهم

جلد - نام سوره - سوره

- آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۵ – ۸

۸ پندار و باور غلط رباخواران از همگونی بیع و ربا ، نشانه عدم تعادل شخصیّت آنان

الّذین یأکلون . .. ذلک بانّهم قالوا انّما البیع مثل الرّبوا

کلمه <ذلک> علاوه بر اینکه اشاره به <اکل ربا> است، می توانـد اشاره به تخبّط وجنون زدگی باشد، البته در این صورت جمله <ذلک بانّهم> تعلیل در مقام اثبات است که در این برداشت به نشانه تعبیر شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۸۴ – ۶

۶ نفس و درون آدمی ، منشأ و سرچشمه اعمالِ وی

و ان تبدوا ما فی انفسکم او تخفوه

جملـه <ان تبـدوا . .. > دلالـت بر ایـن معنـا دارد که اعمـال بیرونی همـان است که در درون و نفس بـوده است. یعنی اعمـال بیرونی، مظهر همان نفس و درون آدمی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۶ – ۱۱

۱۱ خداوند ، مقهور کافران نیست ; بلکه صورت دهی نظام فکری و جسمی آنان به مشیّت اوست .

انّ الّذین کفروا . .. هو الّذی یصّورکم فی الارحام کیف یشاء

جمله <هـو الّـذی یصوّرکم . .. >، جواب این سؤال است که اگر خـدا عزیز و غـالب است، چرا عـده ای بـدو کفر میورزنـد؟ خداوند می فرماید صورت دهی به نظام جسمی و فکری انسان گر چه کافر باشد ، خارج از مشیّت و خواست او نیست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۲۱

۸ عقیده ، خاستگاه اعمال انسان

یکفرون . .. و یقتلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۱ - ۶،۷

۶ محبّت و دوستی ، مشوق و محرک انسان به عمل

قل ان کنتم تحبون اللّه فاتبعونی

۷ بهره گیری قرآن از عواطف و محبّت ها ، برای وادار نمودن به عمل

قل ان کنتم تحبون اللّه فاتبعونی یحببکم اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۹ - ۱۳

۱۳ تأثیر وضعیّت درونی انسان ، در حالات خارجی و رفتاری وی

عضّوا علیکم الأنامل من الغیظ

کینه دشمنان اسلام (که یک وضعیت درونی است)، باعث گزیدن انگشتان (که یک حالت خارجی است)، شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۸ - ۱۰

۱۰ توجه به فلسفه تاریخ ، جهت دهنده حرکت های انسانی اجتماعی

فانظروا کیف کان عاقبه المکذّبین. هذا بیان للنّاس و هدیً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۱ - ۹

۹ تأثیر وضعیت روحی و حالات قلبی آدمی ، در سرنوشت او (شکست و پیروزی)

و هو خیر النّاصرین. سنلقی فی قلوب الّذین کفروا الرّعب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۴ - ۱۱،۱۲،۱۳،۳۷

۱۱ بینش جاهلی مسلمانان احد نسبت به خداوند ، برانگیزنده حسِّ خودگزینی و دنیاطلبی در وجود ایشان

و طائفه قد اهمّتهم . .. یظنّون باللّه غیر الحقّ ظنّ الجاهلیّه

به نظر می رسد جمله <یظنّون باللّه

. .. >، به منزله علّتی باشد برای جمله <و طائفه قد اهمّتهم انفسهم>.

۱۲ بینش غلط و جاهلی نسبت به خداوند ، از عوامل خودگزینی و دنیاطلبی

و طائفه قد اهمّتهم انفسهم یظنّون باللّه غیر الحقّ ظنّ الجاهلیّه

۱۳ بینش ها و شناخت های آدمی ، مؤثّر در شکل گیری خواسته های وی

و طائفه قد اهمّتهم انفسهم یظنّون باللّه غیر الحقّ ظنّ الجاهلیّه

۳۷ انحراف در رفتار و کردار آدمی ، ناشی از انحراف در گرایش های درونی و انگیزه های او

و لیبتلی اللّه ما فی صدورکم و لیمحّص ما فی قلوبکم

چون رفتار خارجی و اعمال ظاهری (فرار از جنگ، اظهار تردید در حقانیّت اسلام و . ..) در این آیات نشانه تشخیص درون سینه ها معرّفی شده، معلوم می گردد که رفتار و کردار آدمی نتیجه افکار اوست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۵۷ – ۳

۳ نفس هدف در تعیین رفتار و کردار انسانها

و لئن قتلتم فی سبیل اللّه او متّم لمغفره من اللّه و رحمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۶۵ – ۱۱

۱۱ توجّه به توانایی و قدرت خداوند ، برطرف کننده هر گونه نگرانی و یأس مسلمانان نسبت به آینده

اولمّا اصابتکم مصیبه . .. انّ اللّه علی کل شیء قدیر

سؤال مسلمانان (انّی هذا)، حکایت از این معنا دارد که چنین واقعه ای را هرگز انتظار نداشتند و عدم انتظار، طبعاً ناامیدی آدمی را در پی دارد که خداوند با بیان قدرت مطلقه خویش، از جمله نصرت آنان، در مقام

زایل ساختن یأس مؤمنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۱۸

۱۸ عملکرد های آدمی ، مؤثر در گرایش های درونی (ایمان و کفر) اوست .

لو نعلم قتالا لاتّبعناکم هم للکفر یومئذ اقرب منهم للایمان

با توجّه به اینکه نفاق یک نوع گرایش است و عملکرد منافقان (ترک پیکار و جهاد)، آنان را به کفر نزدیکتر کرده و از ایمان دور ساخته (هم للکفر یومئذ . ..)، معلوم می شود عملکردها در گرایشها مؤثر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۱۷

۱۷ اعتقاد به مقدّر بودن مرگ ، از میان برنده هراس و دلهره حضور در میدان نبرد

قالوا . .. لو اطاعونا ما قتلوا قل فادرؤا عن انفسکم الموت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۹ - ۴

۴ اصلاح رفتار و کردار ، در گرو اصلاح اندیشه

و لا تحسبنّ الّذین قتلوا فی سبیل اللّه امواتا بل احیآء عند ربّهم

زیرا برای ترغیب به جهاد (اصلاح رفتار)، اندیشه آنها را نسبت به شهدا تصحیح می نماید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۸۹ - ۳

۳ توجّه به مالکیّت و فرمانروایی مطلق خداوند ، زمینه پرهیز از شکستن میثاق ، کتمان حقایق ، دین فروشی و خودپسندی

و اذ اخذ اللّه میثاق الّذین اوتوا الکتب لتبیّننّه . .. و لا تکتمونه ... و اشتروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳

- نساء - ۴ - ۹ - ۶

۶ قانون عمل و عکس العمل در رفتار ها و کردارها

ولیخش الّذین لو ترکوا من خلفهم ذریّه ضعافاً خافوا علیهم

چون مضمون آیه این است که اگر حقوق ایتام دیگران را رعایت نکردید، حقوق ایتام شما رعایت نخواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۷ - ۵

۵ رفتار های آدمی برخاسته از نگرش ها و باور های وی *

إنّ الذین کفروا و صدوا عن سبیل اللّه

برداشت فوق بر این اساس است که عطف <صدوا> بر <کفروا> از باب عطف سبب بر مسبب باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۳ - ۹،۲۳

۹ ترس از خداوند ، شجاعت آفرین و خنثی کننده هراس از دشمن

قال رجلان من الذین یخافون . .. ادخلوا علیهم الباب

بیان شجاعت یوشع و کالب که از جمله <ادخلوا . ..> به دست می آید پس از توصیف آنان به خداترس، می رساند که شجاعت و نهراسیدن آنان از دشمن به سبب خداترسیشان بوده است.

۲۳ تنها بر خداوند توکل داشتن ، پیامد ایمان واقعی و باور راستین به او

و علی اللّه فتوکلوا ان کنتم مؤمنین

تقدیم جار و مجرور (علی اللّه)، دلالت بر حصر می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲۷ - ۱۴

۱۴ پذیرش قربانی هابیل و رد شدن قربانی قابیل ، عامل انگیزش قابیل به قتل برادرش هابیل

فتقبل من احدهما و لم یتقبل من الاخر قال لاقتلنك

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۳۰ – ۶

۶ هوای نفس آدمی ، گرایش دهنده او به اعمال ناپسند

فطوعت له نفسه قتل اخیه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۷۳ – ۱۲

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۳ – ۱۱

۱۱ توجه به احاطه علمی خداوند، بازدارنده انسان از انحراف در اعمال و نیات

و یعلم سرکم و جهرکم و یعلم ما تکسبون

هدف از بیان آگاهی کامل خداوند بر سرّ و نهان آدمی و اعمال او، بازداشتن وی از خطا و لغزش است. لذا توجه به این مطلب اثر بازدارنده از یکسو و برانگیزاننده از جهت دیگر دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۱۳ – ۹

۹ نقش تعیین کننده اعتقاد به معاد و یا انکار آن در انتخاب چگونگی زندگی و تلقی آدمی از حیات خود

یوحی بعضهم إلی بعض . .. و لتصغی إلیه أفئده الذین لایؤمنون بالأخره و لیرضوه و لیق

مجموعه این چند آیه بیانگر خطوط اصلی اعتقادی و نقش آن است. یک طرف پیامبر(ص) و طرف دیگر شیاطین و پیروان آنها قرار دارند. آنچه در این میان مرز گرایش به یکی از دو طرف دانسته شده، ایمان به آخرت و یا انکار آن است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۵۲ – ۲۱

۲۱ توصیه های چهارگانه (ضایع نساختن دارایی یتیمان و . ..) تعلیماتی است که باید انسانها فراگیرند و به خاطر بسپارند و

رفتار

خویش را بر اساس آن پایه ریزی کنند.

ذلکم وصیکم به لعلکم تذکرون

<تذکر> (مصدر تتذکرون) به معنای فراگرفتن و به خاطر سپردن است و مفعول آن همان حقایقی است که در آیه مطرح شده.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۴ - ۸

۸ خداوند از موسی (ع) خواست تا پیام های او را دریافت کند و فراگیرد و اعمال و رفتارش را بر اساس آنها استوار سازد .

فخذ ما ءاتیتک

<أخذ> (مصدر <خذ>) به معنای گرفتن است و گرفتن پیامهای الهی به این است که انسان آنها را فراگیرد و به آنها عمل کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۳ - ۵

۵ رفتار و اعمال آدمی ، برخاسته از جهانبینی اوست .

إنما المؤمنون . .. الذین یقیمون الصلوه و مما رزقنهم ینفقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۴ - ۶

۶ محبت عمیق به خدا و رسول ، برانگیزنده انسان به اطاعت از آنان

قل إن کان ءاباؤکم . .. أحب إلیکم من اللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۲ - ۷

۷ توجه به شدت حرارت آتش دوزخ ، عامل خشنودی اندک انسان و گریه طولانی وی در دنیا و بیم او بر فرجام خویش

قل نار جهنم أشد حراً . .. فليضحكوا قليلا و ليبكوا كثيراً

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۷ – يونس – ۱۰ – ۸۴ – ۲

۲ برخورد عاطفى

با مردم در دعوت به حق و تبلیغ ، امری پسندیده است .

و قال موسی یقوم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۵ – ۱۱

۱۱ لزوم پرهیز از نقل و ارائه مسائل غیرضروری که سبب برانگیختن حسادت دیگران می شود .

لاتقصص رءیاک علی إخوتک فیکیدوا لک کیدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۶ – ۲

۲– عقاید و رفتار آدمی ، باید بر علم و آگاهی استوار باشد .

و لاتقف ما لیس لک به علم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۷ – ۴

۴– خصلت های درونی آدمی ، پایه رفتار و کردار اوست .

و لاتمش فی الأرض مرحًا

<مرحاً> حال برای ضمیر فاعلی <لاتمش> است و بر تأثیر آن حالت، در رفتار و راه رفتن دلالت می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۴ – ۲،۴،۱۳

۲– اعمال و موضع گیری های انسان ها ، بازتابی از روحیه ها ، انگیزه ها و خصلت های درونی آنهاست .

کلّ یعمل علی شاکلته

۴– انسان ، در حصار روحیات و ملکات نفسانی و باور های درونی خویش است .

قل كلّ يعمل على شاكلته

<شـاكله> در لغت هم به معنـاى ملكات نفسانى و هم به معناى طريقه و روشـى است كه انسان برگزيـده آمـده است (قاموس المحيط). در هر صورت حكايت از اين حقيقت مى كند كه آدمى، محصور روحيات و باورهاى خود است.

۱۳- < عن أبى عبدالله (ع) فى قول الله عزّوجلّ : . .

. < قل كلّ يعمل على شاكلته > يعنى على نيّته ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خداى عزّوجلّ. .. <قل كلّ يعمل على شاكلته> روايت شده است كه فرمود: مقصود اين است كه هر كس بر نيت خويش عمل مى كند>.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۰ - ۱۵

۱۵- رفتار انسان متأثر از خصلت هاى درونى اوست .

لأمسكتم . .. و كان الإنسن قتورًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۴۶ - ۹

۹- استفاده از انگيزه اميد و آرزو ، از روش هاى قرآن براى هدايت و تربيت است .

و البقيت الصلحت خير عند ربّك ثوابًا و خير أملاً

<أمل> به معناى <آرزو و اميد> است و <أملاًـ> تميز براى <خير> است; يعنى، <الباقيات الصالحات> از نظر اميد داشتن به نتيجه آن، از دل بستن و اميد داشتن به حيات دنيا و زينت هاى آن، بهتر است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۳ - ۸

۸ - مهربانى و برخورد مشفقانه با مردم ، وظيفه اى بر عهده رهبران و مبلغان دينى

فقال يقوم اعبدوا اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۲۸ - ۳

۳ نقش مؤثر جامعه در شكل گيرى افكار و عقايد و رفتار و سلوك آدمى

يويلتى ليتنى لم أتّخذ فلانًا خليلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۸ - ۸

۸ - توجّه به تقدیر روزی انسان ها از سوی خداوند ، از

بین برنده روحیه بخل و تنگ نظری است .

أَوَلم یروا أنّ اللّه . .. فأَت ذا القربی حقّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۰ - ۵

۵ - توجّه به در دست خداوند بودن روزی انسان ها ، عامل انفاق مخلصانه در راه او است . *

و ما ءاتیتم من زکوه تریدون وجه اللّه . .. اللّه الذی خلقکم ثمّ رزقکم

یادآوری رازقیت خداوند، پس از بیان این نکته که صدقه دادن، پاداش مضاعف دارد، می تواند اشعار به حقیقت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۸ - ۱۱

۱۱ - برخی رفتار های اخلاقی ، ریشه در درون انسان دارد .

و لاتصعّر خدّک للناس و لاتمش فی الأرض مرحًا إنّ اللّه لایحبّ کلّ مختال فخور

با توجه به ریشه <مختال> که پندار و خیال گرایی است نکته بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۹ - ۱۵

۱۵ - شکوفایی اخلاق و تعالی منش های اجتماعی ، در گروِ تصحیح جهان بینی و مبانی عقیدتی است .

یبنیّ لاتشرک باللّه . .. و اغضض من صوتک

با توجه به این که لقمانِ حکیم، ابتدا به تصحیح مبانی عقیدتی فرزند خود همت گمارد و سپس به بُعد اخلاقی وی پرداخت، مطلب بالا قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۲ - ۸

۸ - توجه به بازگشت همه امور به خداوند ، برانگیزاننده انسان به تسلیم شدن کامل در

برابر او است .

و من یسلم وجهه إلی اللّه . .. و إلی اللّه عقبه الأُمور

ذکر <و إلی اللّه عاقبه الأُمور> پس از بیان نتیجه تسلیمِ همراه احسان (فقد استمسک. ..)، می تواند به منظور ایجاد انگیزه در انسان باشد تا او، برای به دست آوردن عاقبت پسندیده، به دنبال مقام تسلیم برود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۶ - ۱۱

۱۱ - توجه دادن به خدایی بودن امکانات ، زمینه ساز و برانگیزاننده انسان به انفاق کردن است .

و ممّا رزقنهم ینفقون

این که خداوند در وصف انفاق کردن مؤمنان می فرماید: <از روزی هایی که ما دادیم انفاق می کنند. > حاکی است که یادآوری منشأ امکانات و روزی ها، می تواند دارای چنین نقشی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۱۶

۱۶ - ترس و واهمه ، باعث می شود که از انسان در صورت محذور داشتن ، رفتاری غیر صادقانه سرزند .

یأهل یثرب لامقام لکم فارجعوا و یستئذن فریق منهم . .. یقولون إنّ بیوتنا عوره و م

از بهانه گیری منافقان برای فرار از جهاد، به دست می آید که آنان، از طرفی می ترسیدند و از طرفی نمی توانستند معرکه جنگ را ترک کنند. نفسِ بهانه گیری به جای موضع گیری صریح، رفتاری غیر صادقانه از روی ترس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۶ - ۹

۹ - شاکله روحی و روانی انسان ، در رفتار وی تأثیر دارد .

و قالت طائفه . ..

فارجعوا و يستئذن فريق منهم ... إن فررتم من الموت أو القتل

آنچه باعث اجازت خواهی منافقان از پیامبر(ص) برای ترک جهاد شد، ترس شان بود و همین ترس که حالتی روانی است برانگیزاننده آنها برای فرار که حالتی رفتاری است شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۱۹ – ۱۸

۱۸ – تأثیر گزندگی زبان ، به حدّی است که ممکن است حریف را ، کاملاً مغلوب کند .

سلقوکم بألسنه حداد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۲۶ – ۸

۸ – ترس ، از جمله عوامل و پایه های رفتار آدمی است .

و أنزل الذین ظهروهم من أهل الکتب من صیاصیهم و قذف فی قلوبهم الرعب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۵۵ – ۱۹

۱۹ – توجه دادن به حضور و گواهی خداوند ، زمینه ساز رویکرد بیشتری به عمل به فرمان های او است .

و اتّقین اللّه إنّ اللّه کان علی کلّ شیء شهیدًا

ذکر <إنّ اللّه کان علی . ..> پس از بیان دستورهایی خاص، می تواند مفید این نکته باشد که مخاطبان دستورها، به حضور و گواهی خداوند توجه پیدا کنند تا تشویق شوند و یا از ترسِ پیامد ناگوار ترک عمل، به سمت عمل به آن دستور بروند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۲۱ – ۱۰

۱۰ – عقیده و رفتار ، پیوندی وثیق باهم دارند .

فاتّبعوه . .. إلاّ لنعلم من یؤمن بالأخره ممّن هو

منها فی شکّ

خداوند متعال در ادامه بحث پیروی مردم از ابلیس، فلسفه وجودی او را بیان کرده و فرموده است: ما برای ابلیس سلطه ای قرار نـدادیم و به منظور بازشناسـی مؤمنان به آخرت از تردیدداران به آن [او را] قرار دادیم. این مطلب می رساند که تردیدداران به آخرت از شیطان تبعیت کردند؛ یعنی، تردید درباره آخرت، در پیروی از شیطان ظهور کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۷۰ - ۶

۶ - تمـامی رفتـار هـا و مواضـع فردی و اجتمـاعی انسـان هـا ، بایـد مبتنی بر انـدیشه صـحیح و مبـانی روشـن و به دور از تقلید کورکورانه باشد .

فهم علی ءاثرهم یهرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۴ - ۱۰

۱۰ - مسلمانان ، موظف به انتخاب بهترین روش ها در جهت کاستن و یا زدودن دشمنی ها و تنش های اجتماعی

ادفع بالتی هی أحسن . .. کأنّه ولیّ حمیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۷ - ۵

۵ - دخالت و تأثیر شرایط اقتصادی ، در نوع رفتار و گرایش های آدمی

و لو بسط اللّه الرزق لعباده لبغوا فی الأرض

طرح تـأثیر رفـاه در طغیـان انسـان هـا، نشـانگر آن است که زنـدگی اقتصادی آدمیان و رفتار و گرایش آنان، دو قلمرو مجزا و بیگانه از یکدیگر نیستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۳ - ۷

۷ - عزم و اراده قوی ، پایه و اساس کمال و رشد آدمی و اصلاح

اخلاق و رفتار او

و لمن صبر و غفر إنّ ذلک لمن عزم الأُمور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۶ - ۶

۶ - رذیلت های اخلاقی ، دارای ریشه در نوع رفتار و انتخاب های پیشین انسان

إذ جعل الذین کفروا فی قلوبهم الحمیّه حمیّه الجهلیّه

با توجه به این که فاعل <جعل>، <الذین کفروا> است و با الغای خصوصیت، مطلب بالا قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۴ - ۱۴

۱۴ - تجلی ایمان ، در عمل و رفتار آدمی

و لمّا یدخل الإیمن فی قلوبکم و إن تطیعوا اللّه و رسوله

در آیه شریفه پس از بیان این که ایمان واقعی، در قلب راه می یابد، نمودها و نشانه های ایمان به عنوان اطاعت از خدا و رسول او یادآوری شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۵ - ۵

۵ - ایمان واقعی ، دارای ریشه و ثبات در اندیشه و متجلی در عمل و رفتار

إنّما المؤمنون الذین . .. ثمّ لم یرتابوا و جهدوا

در آیه شریفه، دو ویژگی برای مؤمن واقعی، بیان شده است. یکی از آن دو به باور و اندیشه (لم یرتابوا...) و دیگری به عمل بازمی گردد (جاهدوا...).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱۰ - ۱۵

۱۵ - نحوه نگرش انسان به سرانجام خویش و جهان ، مؤثّر در جهت دادن وی به اَعمال خویش

و أنفقوا . .. فیقول ربّ لولا أخّرتنی

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۲ - ۸

۸ - تأثیر باور ها و جهان بینی انسان ها در رفتار و کردار آنها

فمنکم کافر و منکم مؤمن و اللّه بما تعملون بصیر

مطلب یاد شده، با توجه به این نکته است که ایمان و کفر، از مقوله جهان بینی و باورهای بشر است; ولی خداوند به جای تذکر به آگاهی خویش از این مسأله، به آگاهی خود از رفتار آدمیان اشاره دارد. این می رساند که رفتارهای آدمی متأثر از جهان بینی او است و کردارهای او، نشانه طرز تفکر و عقیده (ایمان و کفر) او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۸ - ۷،۸

۷ - ایمان به خدا ، پیامبر (ص) و قرآن ، مستلزم عمل و رفتار متناسب با آن است .

فامنوا باللّه . .. و اللّه بما تعملون خبیر

یادآوری آگاهی خداوند از رفتار انسان ها پس از توصیه به ایمان می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

۸ - ایمان به خدا ، پیامبر (ص) و قرآن ، تأثیرگذار در رفتار و کردار آدمی

فامنوا باللّه . .. واللّه بما تعملون خبیر

از ارتباط میان توصیه به ایمان و یادآوری موضوع آگاهی خداوند از رفتارهای انسان ها، برداشت یاد شده به دست می آید.

پشیمانی از رفتار ناپسند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۷ - ۳

۳ فرزندان یعقوب از رفتار های ناروایشان با یوسف (ع) ، بنیامین و یعقوب (ع) ، پشیمان شدند و

اظهار ندامت کردند .

یأبانا استغفر لنا ذنوبنا

تأثیر عواطف در رفتار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۰ – ۱۶

۱۶ تأثیر عواطف در شیوه های رفتاری انبیا

قال ابن أم

تأثیر محیط در رفتار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۳۸ – ۱۱

۱۱ تأثیرپذیری انسان از محیط های فاسد و فرهنگ های غلط

فأتوا علی قوم . .. قالوا یموسی اجعل لنا إلهاً کما لهم ءالهه

تضاد در رفتار فرعونیان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۴۹ – ۷

۷ – فرعونیان ، گرفتار تناقض فکری و رفتاری در برابر دعوت موسی (ع)

و قالوا یأیّه الساحر ادع لنا ربّک

فرعونیان، از یک سو موسی(ع) را ساحر می خوانند و از سوی دیگر برای رفع بلا- دست به دامان او می شوند و این خود نمایانگر تشتت و تناقضی است که بدان گرفتار آمده اند.

رفتار انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۷ - ۹

۹ همه اعمال و رفتار آدمیان در حیطه سلطنت خداوند است .

و اللّه بمایعملون محیط

رفتار اولیای مقتول با قاتل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۸ - ۱۸

۱۸ - اولیای مقتول در صورت گذشت از حق قصاص و مطالبه دیه از قاتل ، باید با وی به گونه ای پسندیده رفتار کنند .

فمن عفی له من أخیه شیء فاتباع بالمعروف

فاعل <اتباع> محتمل است ولی مقتول، و محتمل است قاتل

باشد. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است. بر این مبنا <فاتباع بالمعروف>; یعنی، اولیای مقتول باید به گونه ای پسندیده با قاتل رفتار کنند; وی را آزار ندهند; در گرفتن دیه بر او سخت نگیرند; و بیش از حد متعارف از او مطالبه نکنند و ... .

رفتار اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۰ - ۲،۹

۲ اهل کتاب خود مبتلا به رفتاری بدتر از آنچه برای مؤمنان ، ناروا می پنداشتند .

قل هل انبئکم بشرّ من ذلک مثوبه عند اللّه

مشارالیه <ذلک> می توانـد ایمان مؤمنان به تمامی انبیا و کتب آسـمانی که در آیه قبل مطرح شده است، باشد. بر این تقدیر قرآن برای مماشرت بـا اهـل کتـاب می گویـد بر فرض که ایمان مؤمنان به قرآن و دیگر کتب آسـمانی ناروا باشـد که نیست اعمال و رفتار خودتان بسیار بدتر و شنیع تر است، بنگرید چه ها کرده اید.

۹ گرفتاری اهل کتاب به لعنت و غضب خداوند ، پرستش طاغوت و مسخ شدنشان به میمون و خوک ، سزای رفتار های زشت آنان

هل انبئکم بشرّ من ذلک مثوبه عند اللّه من لعنه . .. و عبد الطغوت

کلمه <مثوبه> (سزا و جزا) می رسانـد که غضب و . .. به عنوان پیامـدهای شومی است که اعمـال نـاروای اهل کتاب آنها را اقتضا می کرده است.

رفتار بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۱ - ۳،۱۱

۳ اعتماد بنی اسرائیل بر حدس و گمان در بینش ها و اندیشه های

دینی

و حسبوا الا تکون فتنه

۱۱ گرایش بنی اسرائیل در برهه ای از زمان به رفتار پسندیده و اندیشه صحیح دینی

ثم تاب اللّه علیهم

چون آیات قبل رفتار ناپسند و نیز اندیشه های ناصحیح دینی بنی اسرائیل را بیان کرده بود، معلوم می شود توبه آنان در هر دو جهت بوده است.

رفتار قاتل با اولیای مقتول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۸ - ۱۹

۱۹ - قاتل باید با نیکی و رفتاری پسندیده ، دیه را به اولیای مقتول بپردازد .

فاتباع بالمعروف و أداء إلیه بإحسن

فاعل <أداء> قاتل است و ضمیر در <إلیه> به <أخیه> - که مراد از آن ولی مقتول است - باز می گردد. بنابراین جمله <أداء إلیه ...>; یعنی، قاتل باید دیه را با رعایت احسان به ولی مقتول بپردازد; بدین صورت که در پرداخت دیه تأخیر نکند و کمتر از مقدار تعیین شده نپردازد و موجب ناراحتی اولیای مقتول نگردد.

رفتار ناپسند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۱ - ۸

۸ - ناسپاسی کردن و کفر ورزیدن ، به هنگام مواجه شدن با امور ناخوشایند ، امری ناپسند و مذموم است .

و لئن أرسلنا . .. یکفرون

آیه، در صدد سرزنش کسانی است که با مشاهده بادهای مخرّب ناسپاسی می کنند. از توبیخ و سرزنش، به دست می آید که چنین حالتی، شایسته نیست.

رفتار ناپسند برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۲ - ۹

۹ رفتار های ناروای برادران یوسف (توطئه ، دروغ و

فریب کاری) برخاسته از نفوذ شیطان در آنان بود .

إن الشیطن للإنسن عدو مبین . .. اقتلوا یوسف ... أرسله معنا غدًا یرتع و یلعب

رفتار ناپسند کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۷ - ۷

۷ خداوند ، کفرپیشگان را به سبب رفتار ناپسندشان (سرمستی ها ، ریاکاری ها ، بازداری مردم از راه خدا) ، مجازات خواهد کرد .

و لاتکونوا کالذین . .. و اللّه بمایعملون محیط

رفتار ناپسند کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۸ - ۲

۲ شیطان رفتار های ناشایست کافران مکه را در نظرشان زیبا جلوه داد .

و إذ زین لهم الشیطن أعملهم

عوامل اصلاح رفتار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۵ - ۵

۵ تقواپیشگی، زمینه ساز حرکت به سوی اصلاح رفتار و کردار

فمن اتقی و أصلح

تقدیم <اتقی> بر <أصلح> می تواند اشاره به تقدم رتبی آن داشته باشد.

عوامل مؤثر در رفتار

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۸ – يوسف – ۱۲ – ۳۴ – ۸

۸ نقش خداوند در سلوك و رفتار انسان و سرنوشت او

إلّا تصرف . .. فصرف عنه كيدهنّ

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۲۹ – ۵

۵ دوستى با افراد ناباب ، داراى تأثير سوء در رفتار و عقيده انسان و مؤثر در سرنوشت او

يليتنى لم أتّخذ فلانًا خليلًا. لقد أضلّنى عن الذكر بعد إذ جاءنى

عوامل مؤثر در رفتار

فرزند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۷۰ - ۷

۷ - تأثیر رفتار ها و مواضع فردی و اجتماعی پدران و مادران ، بر رفتار و مواضع فرزندان و نسل های آینده

فهم علی ءاثرهم یهرعون

عوامل مؤثر در رفتار های اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۷۰ - ۲،۳

۲ - تقلید کورکورانه در عقاید و مبانی فکری دیگران ، پیروی کورکورانه و بی اختیار در تمامی رفتار ها و کردار ها و مواضع فردی و اجتماعی از آنان را در پی خواهد داشت .

إنّهم ألفوا ءاباءهم ضالّین . فهم علی ءاثرهم یهرعون

<فا> در <فهم> برای تفریع و تسبیب است و این بیانگر این نکته است که آنچه سبب پیروی از رفتار پدران شد، تقلید کورکورانه از ایشان در عقاید دینی بود و پیروی در مواضع فردی و اجتماعی، پی آمد تقلید در مبانی فکری و عقیدتی است.

۳ - تأثیر جهان بینی در رفتار و کردار و مواضع فردی و اجتماعی انسان

إنّهم ألفوا ءاباءهم ضالّین . فهم علی ءاثرهم یهرعون

عوامل مؤثر در رفتار های فردی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۷۰ - ۲،۳

۲ - تقلید کورکورانه در عقاید و مبانی فکری دیگران ، پیروی کورکورانه و بی اختیار در تمامی رفتار ها و کردار ها و مواضع فردی و اجتماعی از آنان را در پی خواهد داشت .

إنّهم ألفوا ءاباءهم ضالّین . فهم علی ءاثرهم یهرعون

<فا> در <فهم> برای تفریع و تسبیب است و این بیانگر این نکته است

که آنچه سبب پیروی از رفتار پدران شد، تقلید کورکورانه از ایشان در عقاید دینی بود و پیروی در مواضع فردی و اجتماعی، پی آمد تقلید در مبانی فکری و عقیدتی است.

۳ - تأثیر جهان بینی در رفتار و کردار و مواضع فردی و اجتماعی انسان

إنّهم ألفوا ءاباءهم ضالّين . فهم على ءاثرهم يهرعون

ملاکهای تصحیح رفتار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۳ - ۶

۶ - پذیرش تورات با جدیت تمام و استوارسازی رفتار و اندیشه ها بر اساس آن ، فرمان خداوند به بنی اسرائیل

خذوا ما ءاتينكم بقوه

ملاکهای رفتار پسندیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۲ - ۲۳

۲۳ - نقشِ هدف و نیت در تعیین نیکویی و ناپسندی رفتارها

و لكن الشيطين كفروا يعلمون الناس السحر . .. و ما يعلمان من أحد حتى يقولا إنما نح

شیاطین، بر خلاف دو فرشته (هاروت و ماروت) به خاطر آموزش سحر به مردم کافر شمرده شدند; زیرا غرض شیاطین از آموختن سحر ایجاد مفسده بود و انگیزه آن دو فرشته، دفع مفسده بود.

ملاکهای رفتار ناپسند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۲ - ۲۳

۲۳ - نقشِ هدف و نیت در تعیین نیکویی و ناپسندی رفتارها

و لكن الشيطين كفروا يعلمون الناس السحر . .. و ما يعلمان من أحد حتى يقولا إنما نح

شیاطین، بر خلاف دو فرشته (هاروت و ماروت) به خاطر آموزش سحر به مردم کافر شمرده شدند؛ زیرا غرض شیاطین از آموختن سحر ایجاد مفسده بود و انگیزه آن

دو فرشته، دفع مفسده بود.

ملاکهای صحیح رفتار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۳ - ۱۳،۱۰،۸،۶

۶ - پذیرش تورات با جدیت تمام و استوارسازی رفتار و اندیشه ها بر اساس آن ، فرمان خداوند به بنی اسرائیل

خذوا ما ءاتینکم بقوّه

۸ - تحصیل تقوا و دوری از اعمال ناروا ، هدف از فراخوانی بنی اسرائیل به پذیرش تورات

خذوا ما ءاتینکم بقوه و اذکروا ما فیه لعلکم تتقون

۱۰ - نیل انسان ها به تقوا و پرهیزشان از عقاید ناصواب و اعمال ناروا ، از اهداف نزول کتاب های آسمانی است .

خذوا ما ءاتینکم بقوه و اذکروا ما فیه لعلکم تتقون

۱۳ - فراگیری کتاب آسمانی و تنظیم عقاید و اعمال بر محور آن ، وظیفه ای ضروری بر عهده اهل ایمان

خذوا ما ءاتینکم بقوه و اذکروا ما فیه

موانع رفتار ناپسند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۰ - ۱۴

۱۴ بیان سرنوشت شوم بدکاران و تحلیل تاریخ گذشتگان ، از روش های قرآن برای هدایت بشر و بازداری آنان از رفتار های ناپسند

قل هل انبئکم بشرّ من ذلک مثوبه عند اللّه

رفتارشناسی

{رفتارشناسی}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۷ - ۵

۵ کلیّه جوامع ، همواره دارای روش ها و شیوه های خاص زندگی اجتماعی و جهتگیری های خاص تاریخی هستند .

قد خلت من قبلکم سنن . .. فانظروا کیف کان عاقبه المکذّبین

رکوع از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رکوع

آثار ترک رکوع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷

- ۴۸ - ۳

۳ - ترک نماز (رکوع و فروتنی در برابر خداوند) ، نشانه کفر و تکذیب روز جزا

و إذا قيل لهم اركعوا لايركعون

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که این آیه، درصدد بیان ویژگی های تکذیب گران است و در این راستا، نماز نگزاردن آنان را مطرح کرده است.

آثار رکوع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴۳ - ۹

۹ رابطه رکوع با سرآمد شدن انسان از سوی خداوند *

و اصطفيك على نساء العالمين . .. و اركعى مع الرّاكعين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۱۶،۱۹

۱۶- رکوع و سجود (نماز) ، عالی ترین جلوه نیایش و عبودیت خلق در برابر خدا

تريهم ركّعًا سجّدًا

از این که رکوع و سجود به عنوان ارکان نماز، از میان همه عبادات، اختصاص به ذکر یافته است; ویژگی و اهمیّت آن استفاده می شود.

۱۹- نقش اساسی رکوع و سجود (نماز) ، در جلب فضل و خشنودی خداوند

تريهم ركّعًا سجّدًا يبتغون فضلاً من اللّه و رضونًا

<يبتغون. ..> مترتب بر <ركّعاً سجداً> است; یعنی، مؤمنان با رکوع و سجود خویش، جویای فضل و خشنودی خدایند.

احکام رکوع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١١ – حج – ٢٢ – ٧٧ – ١٢

١٢ – < عن سماعه قال : سألته عن الركوع و السجود هل نزل فى القرآن فقال : نعم قول اللّه عزّوجلّ < ياأيّها الذين آمنوا اركعوا و اسجدوا > فقلت : فكيف حدّ الركوع و السجود ؟

فقال : أمّا ما یجزیک من الرکوع فثلاث تسبیحات تقول : سبحان اللّه سبحان اللّه ثلاثاً . . . ;

سماعه می گوید: از امام(ع) پرسیدم: آیا در باره رکوع و سجود در قرآن چیزی نازل شده است؟ فرمود: آری! خداوند عزّوجلّ می فرماید: <یاأیّها الذین آمنوا ارکعوا و اسجدوا> به آن حضرت گفتم: حدّ رکوع و سجود چیست؟ فرمود: آن مقدار ذکری که در رکوع برای تو کافی است، سه دفعه تسبیحات است. می گویی: سبحان اللّه سبحان اللّه تا سه دفعه>.

اذکار رکوع

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۷۷ – ۱۲

۱۲ – < عن سماعه قال : سألته عن الرکوع و السجود هل نزل فی القرآن فقال : نعم قول اللّه عزّوجلّ < یاأیّها الذین آمنوا ارکعوا و اسجدوا > فقلت : فکیف حدّ الرکوع و السجود ؟ فقال : أمّا ما یجزیک من الرکوع فثلاث تسبیحات تقول : سبحان اللّه سبحان اللّه ثلاثاً . . . ;

سماعه می گوید: از امام(ع) پرسیدم: آیا در باره رکوع و سجود در قرآن چیزی نازل شده است؟ فرمود: آری! خداوند عزّوجلّ می فرماید: <یاأیّها الذین آمنوا ارکعوا و اسجدوا> به آن حضرت گفتم: حدّ رکوع و سجود چیست؟ فرمود: آن مقدار ذکری که در رکوع برای تو کافی است، سه دفعه تسبیحات است. می گویی: سبحان اللّه سبحان اللّه تا سه دفعه>.

امتناع از رکوع بر خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مرسلات – ۷۷ – ۴۸ – ۱

۱ – سرپیچی تکذیب گران روز جزا ، از فرمان رکوع و فروتنی در

مقابل خداوند

و إذا قیل لهم ارکعوا لایرکعون

انفاق در رکوع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۵ - ۳،۴

۳ پرداخت زکات در حال رکوع نماز ، نشانه فرد تعیین شده در بین مسلمانان صدر اسلام برای حکومت و ولایت بر آنان

و یؤتون الزکوه و هم رکعون

۴ علی بن ابیطالب (ع) ، انسانی مؤمن ، برپا دارنده نماز و پرداخت کننده زکات در حال رکوع

الذین ءامنوا الذین یقیمون الصلوه و یؤتون الزکوه و هم رکعون

بر اساس شأن نزولهای متعدد، شخصیت مورد نظر در آیه شریفه، حضرت امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب(ع) است.

اهمیت رکوع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۵ - ۱۴

۱۴ - مهیّا کردن و آماده ساختن خانه خدا برای طواف ، عبادت ، رکوع و سجود ، فرمان خدا به ابراهیم و اسماعیل (ع)

أن طهرا بیتی للطائفین و العکفین و الرکع السجود

در برداشت فوق <تطهیر> - چنانچه بعضی از مفسران گفته اند - کنایه از مهیّا ساختن و اختصاص دادن، گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۲ - ۱۲

۱۲ ستایش خداوند و حرکت در مسیر او و رکوع و سجود و امر به معروف و نهی از منکر ، از جلوه های بارز عبادت پروردگار *

التّئبون العبدون . .. و الناهون عن المنكر

برداشت فوق بـدان احتمال است که <الحامـدون السائحون . .. > از باب ذکر خاص بعـد از عام (العابدون) و بیانگر اهمیت و ویژگی این صفات باشد.

رکوع

در ادیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴۳ - ۱۰

۱۰ وجود سجده و رکوع (نماز) در ادیان گذشته

و اسجدی و ارکعی

رکوع در برابر خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۴۷

۴۷- قاطعیت با کافران و رأفت با مؤمنان و رکوع و سجود در برابر خداوند ، نمود های آشکار عمل صالح

أشدّاء علی الکفّار رحماء بینهم تریهم رکّعًا سجّدًا . .. وعد اللّه الذین ءامنوا و

رکوع در دین ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۵ - ۲۲

۲۲ - رکوع و سجده کردن به درگاه خدا (نماز) ، از برنامه های عبادی در آیین ابراهیم

و الرکع السجود

رکوع در مسجد الحرام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲۶ - ۱۴

۱۴ - طواف ، قیام ، رکوع و سجود (نماز) از آداب زیارت مسجدالحرام

و طهّر بیتی للطّائفین و القائمین و الرّکّع السجود

ظاهر این است که مراد از <القائمین و الرکع السجود> نمازگزاران است; یعنی، <خانه مرا برای طواف کنندگان و نمازگزاران آماده کن>.

رکوع در نماز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۴۳ - ۶

۶ - رکوع ، از ارکان اساسی نماز در نماز جماعت

و ارکعوا مع الرکعین

از اینکه خواندن نماز جماعت به رکوع کردن تعبیر شده و برگزار کنندگان جماعت، <راکعین> نامیده شده اند، اهمیت بسزای رکوع در نماز جماعت معلوم می شود.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴۳ - ۱۱،۱۸

۱۱ رکوع و سجود ، از اجزای مهم نماز *

و اسجدی و ارکعی

بنابراینکه مراد از رکوع و سجود، نماز باشد; و تعبیر از نماز به رکوع و سجود، دلالت بر اهمیّت این دو جزء دارد.

۱۸ نقش مهمّ رکوع ، در نماز جماعت

و ارکعی مع الرّاکعین

چون از نماز جماعت به رکوع تعبیر شده است، اهمیّت خاص آن معلوم می گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۲ - ۹

۹ رکوع و سجود ، از ارکان مهم نماز

الرکعون السجدون

نوع مفسران برآنند که مقصود از رکوع کنندگان و سجده کنندگان، نمازگزاران هستند ; بنابراین ذکر رکوع و سجده از میان دیگر واجبات نماز می تواند به خاطر اهمیت ویژه این دو فریضه باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲۶ - ۱۶

۱۶ - قیام ، رکوع و سجود ، از ارکان نماز

و القائمین و الرّکع السجود

رکوع مجاهدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۲ - ۲

۲ توبه ، عبادت ، حمد ، تلاش در راه بندگی ، رکوع ، سجود ، امر به معروف و نهی از منکر و حفظ حدود الهی ، از صفات مجاهدان راه خدا

إن اللّه اشترى من المؤمنين . .. التّئبون ... و الحفظون لحدود اللّه

رکوع مریم(س)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴۳ - ۱

۱ مریم

، مأمور به اطاعت خاضعانه ، سجده و رکوع (نماز) ، در برابر پروردگارش

یا مریم اقنتی لربّک و اسجدی و ارکعی

رکوع مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۲ - ۸

۸ پایداری بر رکوع و سجده و امر به معروف و نهی از منکر ، از ویژگی های مؤمنان راستین

الرکعون السجدون الأمرون بالمعروف و الناهون عن المنکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۱۴

۱۴- روحیه نیایش و حالت رکوع و سجود ، متجلی و مشهود در زندگی مؤمنان واقعی

تریهم رکّعًا سجّدًا

فضیلت طول رکوع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۲۰ - ۴۷

۴۷ - < عن بُرَید العجلیّ قال : قلت لأبی جعفر (ع) أیّهما أفضل فی الصلاه کثرهُ القراءه أو طول اللَّبث فی الرّکوع و السجود ؟ قال : فقال : کثرهُ اللَّبث فی الرّکوع و السجود فی الصلاه أفضل أما تسمع لقول اللّه تعالی : < فاقرءوا ما تیسّر منه و أقیموا الصلاه > إنّما عنی بإقامه الصلاه طول اللَّبث فی الرّکوع و السّجود . . . ;

بُرَید عجلی گوید: به امام باقر(ع) گفتم: آیا کثرت قرائت (قرآن) در نماز برتر است یا کثرت درنگ در رکوع و سجود؟ فرمود: طولانی کردن رکوع و سجود در نماز، برتر است. آیا سخن خدای تعالی را نشنیده ای که می فرماید: <فاقرءوا ما تیسّر منه و أقیموا الصلاه>؟ همانا خدا از اقامه نماز، طولانی کردن رکوع و سجود آن را قصد کرده است>.

مکان رکوع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۵ - ۱۸

۱۸ - خانه خدا جایگاه طواف ، اعتکاف ، عبادت ، رکوع و سجود (نماز) است .

أن طهرا بیتی للطائفین و العکفین و الرکع السجود

عکوف مصدر (عاکفین) به معنای ماندن و اقامت کردن در مکانی است و مراد از آن در آیه شریفه - به قرینه طواف، رکوع و سجود - یا مطلق عبادت و پرستش خداست و یا مقصود از آن، اعتکاف - که عبادتی خاص با شرایطی ویژه از قبیل روزه گرفتن و . .. است - می باشد.

رمضان تبعیض از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

{رمضان}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۵۵ - ۲۰

۲۰ بیست و یکم رمضان ، شب عروج عیسی (ع) به سوی خداوند

اذ قال اللّه یا عیسی انّی متوفّیک و رافعک الیّ

امام باقر (ع): . .. و لیله احدی و عشرین (من شهر رمضان) ... و فیها رفع عیسی بن مریم ... .

خصال صدوق، ص ۵۰۸، ح ۱، باب السبعه عشر ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۳۴۶، ح ۱۵۵.

آشامیدن در شبهای ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۲۰

۲۰ - خوردن و آشامیدن در شب های رمضان تا طلوع فجر جایز است .

كلوا و اشربوا حتى يتبيّن لكم الخيط الأبيض من الخيط الأسود من الفجر

آميزش در شبهاى ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۱،۲،۵،۷،۱۱،۱۳،۱۹

۱ - آميزش

با همسران در برهه ای از عصر بعثت ، حتی در شب های ماه رمضان ، بر روزه داران حرام بود .

أحل لكم ليله الصيام الرفث إلى نسائكم

<رفث> به سخنی که در معنای آمیزش و ترغیب به آن صراحت دارد گفته می شود و در آیه شریفه کنایه از خود آمیزش است (اقتباس از مفردات راغب). متعدی شدن آن به <إلی> و نیز جمله <فالآن باشروهن> قرینه بر این معنای کنایی است. جمله <کنتم تختانون> که حکایت از تحقق تمرد دارد و نیز مفهوم <فالآن باشروهن> دلالت بر این دارند که آمیزش در شبهای رمضان حرام بوده است.

۲ - حرمت آمیزش با همسران در شب های رمضان پس از مدتی نسخ شده و این عمل حلال گشت .

أحل لكم ليله الصيام الرفث إلى نسائكم . .. فالن بشروهن

۵ - نیاز جنسی زن و شوهر به یکدیگر از حکمت های حلیت آمیزش جنسی در شب های رمضان

أحل لكم ليله الصيام الرفث إلى نسائكم هن لباس لكم و أنتم لباس لهن

جمله <هن لباس لكم . ..> بیانگر حکمت و دلیل اعلام حلیت (أحل لكم ...) است.

۷ - بسیاری از مسلمانان صدر اسلام به حرمت آمیزش در شب های ماه رمضان اعتنا نکرده و نافرمانی می کردند .

علم اللّه أنكم كنتم تختانون أنفسكم

بدیهی است که همه مسلمانان مرتکب خلاف نشدند. بنابراین، مخاطب قرار دادن همه آنان با جمله <کنتم تختانون ...> گویای این است که تعداد متخلفان اندک نبوده است.

۱۱ - نافرمانی مسلمانان و نادیده گرفتن حرمت آمیزش در شب های رمضان ، از زمینه های نسخ آن حکم بود .

أحل لكم . .. علم اللّه أنكم كنتم

تختانون أنفسكم فتاب عليكم و عفا عنكم

جمله <علم اللّه . ..> نيز همانند <هن لباس لكم ...> بيان حكمت و دليل جعل حليت آميزش در شبهاى ماه رمضان (أحل لكم ...) است.

۱۳ - تحقق عينى و ملموس شدن دشوارى پرهيز از آميزش جنسى ، از علل حكم الهى به حليت آن در شب هاى رمضان

علم اللّه أنكم كنتم تختانون أنفسكم فتاب عليكم و عفا عنكم

چنانچه گذشت، جمله <علم اللّه . ..> (خدا دانست كه شما به خود خيانت كرديد) از علل نسخ حرمت آميزش است و از آن جا كه خداوند پيش از تحقق وقايع و حوادث، بدآنها علم دارد; مقصود از <علم اللّه ...> تحقق معلوم در خارج است. بنابراين علت نسخ حرمت، تحقق تمرد و خيانت است نه علم و آگاهى پيشين خداوند به آن.

۱۹ - جواز مباشرت جنسى با همسران در شب هاى رمضان ، از ابتداى شب تا طلوع فجر است .

فالن بشروهن . .. حتى يتبيّن لكم الخيط الأبيض

قيد <از ابتداى شب تا طلوع فجر> در اين برداشت، مبتنى بر اين است كه <حتى يتبين> غايت براى <باشروهن> نيز باشد.

احراز حلول ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱۳،۱۴

۱۳ - وجوب روزه ماه رمضان مشروط به احراز حلول اين ماه است و احتمال حلول ماه كافى نيست .

فمن شهد منكم الشهر فليصمه

<شهود> و <شهادت> (مصدر شهد) به معناى حضور داشتن و بر اثر آن چيزى را ديدن و يا فهميدن است (اقتباس از مفردات راغب). بنابراين <فمن شهد منكم الشهر ...>; يعنى، هر كسى آن ماه را دريابد

و به آن آگاه شود و یقین حاصل کند ... کافی نبودن احتمال حلول ماه، از مفهوم این جمله به دست می آید.

۱۴ - در وجوب روزه ، علم و احراز شخصی به حلول ماه رمضان کافی است .

فمن شهد منکم الشهر فلیصمه

کلمه <منکم> می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

اهمیت روزه ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۳ - ۱۱

۱۱ - حفص بن غیاث نخعی می گوید : < سمعت أبا عبداللّه (ع) یقول : ان شهر رمضان لم یفرض اللّه صیامه علی أحد من الأمم قبلنا ، فقلت له : فقول اللّه عز و جل < یأیها الذین ءامنوا کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم > قال : انما فرض اللّه صیام شهر رمضان علی الأنبیاء دون الأمم ففضل به هذه الأمه . . . ;

از امام صادق(ع) شنیدم که می فرمود: روزه ماه رمضان بر هیچ یک از امتهای پیشین واجب نبوده است. به آن حضرت عرض کردم: خداوند در قرآن می فرماید: <ای افرادی که ایمان آورده اید، روزه بر شما نوشته شد همان گونه که بر کسانی که قبل از شما بودند نوشته شد>. حضرت فرمودند: روزه ماه رمضان، تنها بر پیامبران آن امتها واجب بوده نه خود امتها و خداوند با واجب کردن روزه رمضان بر امت اسلام، آنان را (بر دیگر امتها) برتری داد ... >.

بیست و یکم رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۵۸ - ۸

۸ شب بیست و یکم

رمضان ، هنگام عروج حضرت عیسی (ع) به سوی خداوند

بل رفعه اللّه إلیه

امام باقر(ع): . .. و لیله احدی و عشرین (من شهر رمضان) ... و فیها رفع عیسی بن مریم ... .

خصال صدوق، ص ۵۰۸، ح ۱، باب السبعه عشر; نورالثقلین، ج ۱، ص ۳۴۶، ح ۱۵۵.

خوردن در شبهای ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۲۰

۲۰ - خوردن و آشامیدن در شب های رمضان تا طلوع فجر جایز است .

کلوا و اشربوا حتی یتبیّن لکم الخیط الأبیض من الخیط الأسود من الفجر

دعا در ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۶ - ۱۵

۱۵ - ماه رمضان ، زمان مناسب برای دعا به درگاه خداوند

شهر رمضان . .. و إذا سألک عبادی عنی فإنی أجیب دعوه الداع

برداشت فوق بیانگر وجه ارتباط آیه مورد بحث با آیه قبل است.

روزه ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱۲،۳۷

۱۲ - روزه ماه رمضان بر هر فرد فرد مسلمانان واجب است .

فمن شهد منكم الشهر فليصمه

۳۷ – فضل بن شاذان از امام رضا (ع) روایت کرده : < فان قال : فلم جعل الصوم فی شـهر رمضان خاصه دون سایر الشهور ؟ قیـل لأن شـهر رمضان هو الشـهر الـذی أنزل اللّه فیه القرآن و فیه فرّق بین الحق و الباطل کما قال اللّه عز و جل < شـهر رمضان الذی أنزل فیه القرآن هدًی للناس و بینات من الهدی و

الفرقان > و فیه نبّیء محمد (ص) و فیه لیله القدر التی هی خیر من ألف شهر . . . ;

اگر سؤال شود چرا روزه تنها در ماه رمضان واجب شده و در ماههای دیگر واجب نشده است؟ در جواب گفته می شود: چون ماه رمضان ماهی است که خداوند قرآن را در آن نازل کرده و در این ماه، حق و باطل را جدا کرده است. همان طور که خداوند فرموده <شهر رمضان الذی أنزل فیه القرآن هدًی للناس و بینات من الهدی و الفرقان>. در این ماه حضرت محمد(ص) پیامبر شد و شب قدر در این ماه است، شبی که از هزار ماه بهتر است ... >.

شب بیست و سوم ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۱ - ۱۱

۱۱ - < عن زراره عن أبی جعفر (ع) قال : سألته عن لیله القدر قال : هی احدی و عشرین أو ثلاث و عشرین ;

زراره گوید: از امام باقر(ع) از شب قدر سؤال کردم، حضرت فرمود: شب قدر شب بیست و یکم یا شب بیست و سوم است>.

شب بیست و هفتم ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۱ - ۱۲

۱۲ - < عن ابن عمر قال : قال رسول اللّه (ص) : التمسوا لیله القدر لیله سبع و عشرین ;

از ابن عمر روایت شده که رسول خدا(ص) فرمود: شب قدر را در شب بیست و هفتم بخواهید>.

شب بیست و یکم ماه رمضان

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۱ - ۱۱

۱۱ - < عن زراره عن أبی جعفر (ع) قال : سألته عن لیله القدر قال : هی احدی و عشرین أو ثلاث و عشرین ;

زراره گوید: از امام باقر(ع) از شب قدر سؤال کردم، حضرت فرمود: شب قدر شب بیست و یکم یا شب بیست و سوم است>.

شب بیستوسوم ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴ - ۹

۹- < عن أبی عبداللّه (ع) : . . . إذا کانت لیله ثلاث و عشرین (من رمضان) < فیها یفرق کلّ أمر حکیم > . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده است: . ..هرگاه شب بیست سوم رمضان فرا رسد، هر کار با حکمتی فیصله می یابد>... .

عظمت ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۵

۵ - ماه رمضان ، ماهی دارای عظمت و قداستی خاص

کتب علیکم الصیام . .. شهر رمضان الذی أنزل فیه القرءان

فلسفه روزه ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۳

۳ - نزول قرآن در ماه رمضان ، دلیلی برای انتخاب این ماه برای روزه گرفتن

شهر رمضان الذی أنزل فیه القرءان

توصیف ماه رمضان به اینکه قرآن در آن نازل شده، پس از بیان احکام روزه و تعیین این ماه برای روزه داری، می تواند اشاره

به آن باشد که: علت تعیین ماه رمضان برای روزه گرفتن، نزول

قرآن در این ماه است.

مسافرت در ماه رمضان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۵ – ۳۶

۳۶ – از امام صادق (ع) روایت شـده که فرمود : < اذا دخل شـهر رمضان فللّه فیه شـرط ، قال اللّه تعالی : < فمن شـهد منکم الشـهر فلیصمه > فلیس للرجل إذا دخل شهر رمضان ان یخرج إلا فی حج أو عمره أو مال یخاف تلفه أو أخ یخاف هلاکه . . . ;

هنگامی که ماه رمضان وارد شـد پس برای خـدا در این ماه شـرطی است. خداوند تعالی می فرماید: <فمن شـهد منکم الشـهر فلیصـمه> پس شـخص هنگام رمضان نباید مسافرت کند مگر برای حج، یا عمره، یا مالی که ترس از تلف آن دارد، یا برادری]دینی[که ترس از هلاکت او دارد ... >.

نزول قرآن در ماه رمضان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۵ – ۲،۳،۳۷

۲ – قرآن ، در ماه رمضان نازل شده است .

شهر رمضان الذی أنزل فیه القرءان

۳ – نزول قرآن در ماه رمضان ، دلیلی برای انتخاب این ماه برای روزه گرفتن

شهر رمضان الذی أنزل فیه القرءان

توصـیف ماه رمضان به اینکه قرآن در آن نازل شده، پس از بیان احکام روزه و تعیین این ماه برای روزه داری، می تواند اشاره به آن باشد که: علت تعیین ماه رمضان برای روزه گرفتن، نزول قرآن در این ماه است.

۳۷ – فضل بن شاذان از امام رضا (ع) روایت کرده : < فان قال : فلم جعل الصوم فی

شهر رمضان خاصه دون سایر الشهور ؟ قیل لأن شهر رمضان هو الشهر الذی أنزل اللّه فیه القرآن و فیه فرّق بین الحق و الباطل کما قال اللّه عز و جل < شهر رمضان الذی أنزل فیه القرآن هدًی للناس و بینات من الهدی و الفرقان > و فیه نبّیء محمد (ص) و فیه لیله القدر التی هی خیر من ألف شهر . . . ;

اگر سؤال شود چرا روزه تنها در ماه رمضان واجب شده و در ماههای دیگر واجب نشده است؟ در جواب گفته می شود: چون ماه رمضان ماهی است که خداوند قرآن را در آن نازل کرده و در این ماه، حق و باطل را جدا کرده است. همان طور که خداوند فرموده <شهر رمضان الذی أنزل فیه القرآن هدًی للناس و بینات من الهدی و الفرقان>. در این ماه حضرت محمد(ص) پیامبر شد و شب قدر در این ماه است، شبی که از هزار ماه بهتر است ... >.

وقت غسل در ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۱۵

۱۵ - در صورت مباشرت با همسران ، در شب های رمضان ، باید پیش از طلوع فجر غسل کرد . *

فالن بشروهن و ابتغوا ما کتب اللّه لکم . .. حتّی یتبیّن لکم الخیط الأبیض

برخی از مفسران بر آنند که مراد از <ما کتب اللّه> تحصیل طهارت است; چنانچه در سوره مائده (آیه ۶) آمده است: <و إن کنتم جنباً فاطهروا . .. أو لامستم النساء فلم تجدوا ماء فتیمموا صعیداً طیباً>.

ویژگیهای شب بیست و سوم

ماه رمضان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – قدر – ۹۷ – ۱ – ۱۰

۱۰ – < عن اسحاق بن عمار عن أبی عبدالله (ع) قال : سمعته یقول و ناس یسألونه و یقولون إنّ الأرزاق تقسم لیله النصف من شعبان فقال : لا و الله ما ذلک إلاّ فی لیله تسع عشره من شهر رمضان و احدی و عشرین و ثلاث و عشرین فإنّ فی لیله تسع عشره یلتقی الجمعان و فی لیله احدی و عشرین یفرق کلّ أمر حکیم و فی لیله ثلاث و عشرین یمضی ما أراد الله جلّ جلاله ذلک و هی لیله القدر التی قال الله : < خیر من ألف شهر > ;

اسحاق بن عمار گوید: شنیدم که امام صادق(ع)، در جواب مردمی که از او سؤال می نمودند و می گفتند: ارزاق در شب نیمه شعبان تقسیم می شود، فرمود: سوگند به خداوند، چنین نیست، آن تقسیم انجام نمی گیرد مگر در شب نوزدهم ماه رمضان، شب بیست ویکم و شب بیست و سوم; زیرا در شب نوزدهم دو مجموعه [از چیزهایی که باید مقدم افتد یا مؤخر افتد]فراهم می گردد و در شب بیست و یکم، هر امری که محکم و به هم پیوسته باشد، جدا و تنظیم می شود و شب بیست و سوم آنچه خداوند جلّ جلاله اراده فرموده، تنفیذ و اجرا می گردد و آن شب قدر است که خداوند [درباره آن]فرموده: خیر من ألف شهر>.

ویژگیهای شب بیست و یکم ماه رمضان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – قدر – ۹۷

۱۰ - < عن اسحاق بن عمار عن أبی عبدالله (ع) قال : سمعته یقول و ناس یسألونه و یقولون إنّ الأرزاق تقسم لیله النصف من شعبان فقال : لا و الله ما ذلک إلاّ فی لیله تسع عشره من شهر رمضان و احدی و عشرین و ثلاث و عشرین فإنّ فی لیله تسع عشره یلتقی الجمعان و فی لیله احدی و عشرین یفرق کلّ أمر حکیم و فی لیله ثلاث و عشرین یمضی ما أراد الله جلّ جلاله ذلک و هی لیله القدر التی قال الله : < خیر من ألف شهر > ;

اسحاق بن عمار گوید: شنیدم که امام صادق(ع)، در جواب مردمی که از او سؤال می نمودند و می گفتند: ارزاق در شب نیمه شعبان تقسیم می شود، فرمود: سوگند به خداوند، چنین نیست، آن تقسیم انجام نمی گیرد مگر در شب نوزدهم ماه رمضان، شب بیست ویکم و شب بیست و سوم; زیرا در شب نوزدهم دو مجموعه [از چیزهایی که باید مقدم افتد یا مؤخر افتد]فراهم می گردد و در شب بیست و یکم، هر امری که محکم و به هم پیوسته باشد، جدا و تنظیم می شود و شب بیست و سوم آنچه خداوند جلّ جلاله اراده فرموده، تنفیذ و اجرا می گردد و آن شب قدر است که خداوند [درباره آن]فرموده: خیر من ألف شهر>.

ویژگیهای شب نوزدهم ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۱ - ۱۰

۱۰ - < عن اسحاق بن عمار عن أبی عبدالله (ع) قال

: سـمعته يقول و نـاس يسألونه و يقولون إنّ الأرزاق تقسم ليله النصف من شـعبان فقال : لا و اللّه ما ذلک إلاّ فى ليله تسع عشـره من شـهر رمضان و احدى و عشـرين و ثلاث و عشـرين فإنّ فى ليله تسع عشـره يلتقى الجمعان و فى ليله احدى و عشـرين يفرق كـلّ أمر حكيم و فى ليله ثلاث و عشـرين يمضـى ما أراد اللّه جلّ جلاله ذلک و هى ليله القـدر التى قال اللّه : < خير من ألف شهر > ;

اسحاق بن عمار گويد: شنيدم كه امام صادق(ع)، در جواب مردمى كه از او سؤال مى نمودند و مى گفتند: ارزاق در شب نيمه شعبان تقسيم مى شود، فرمود: سوگنـد به خداونـد، چنين نيست، آن تقسـيم انجام نمى گيرد مگر در شب نوزدهم ماه رمضان، شب بيست ويكم و شب بيست و سوم; زيرا در شب نوزدهم دو مجموعه [از چيزهايى كه بايـد مقـدم افتـد يا مؤخر افتد]فراهم مى گردد و در شب بيست و يكم، هر امرى كه محكم و به هم پيوسته باشـد، جـدا و تنظيم مى شود و شب بيست و سوم آنچه خداونـد جلّ جلالـه اراده فرموده، تنفيـذ و اجرا مى گردد و آن شب قـدر است كه خداونـد [درباره آن]فرموده: خير من ألف شهر>.

ويژگيهاى ماه رمضان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱،۲،۵

۱ - ماه رمضان ، ماهى كه براى روزه گرفتن تعيين شده است .

كتب عليكم الصيام . .. أياماً معدودت ... شهر رمضان

<شهر رمضان> خبر براى مبتداى محذوف; يعنى، <هى> است كه به

<أياماً معدودات> بر می گردد.

۲ – قرآن ، در ماه رمضان نازل شده است .

شهر رمضان الذی أنزل فیه القرءان

۵ – ماه رمضان ، ماهی دارای عظمت و قداستی خاص

کتب علیکم الصیام . .. شهر رمضان الذی أنزل فیه القرءان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۶ – ۱۵

۱۵ – ماه رمضان ، زمان مناسب برای دعا به درگاه خداوند

شهر رمضان . .. و إذا سألک عبادی عنی فإنی أجیب دعوه الداع

برداشت فوق بیانگر وجه ارتباط آیه مورد بحث با آیه قبل است.

رنج از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رنج

آثار رنج

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۴۱ – ۱۰

۱۰ – رنج ها و مصیبت ها ، میدان و بستری مناسب برای وسوسه های شیاطین

أنّی مسّنی الشیطن بنصب و عذاب

آثار رنج مسلمانان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۸ – ۴

۴ رنج و گرفتاری امت ، مایه رنج و تأثر شدید پیامبر (ص) بود .

رسول من أنفسكم عزيز عليه ما عنتم

آثار رنج ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۵ - ۷

۷ رنج ها و غصه های شدید ، فرساینده توان جسمی آدمی و هلاک سازنده وی

قالوا تالله تفتؤا تذكر يوسف حتى تكون حرضًا أو تكون من الهلكين

خدا و رنج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۸ - ۵

۵ - آفرینش جهان ، با همه گسترد گی و عظمت آن ، فاقد کم ترین خستگی

و رنج برای خداوند

و لقد خلقنا . .. و ما مسّنا من لغوب

<لغوب> به معنای تعب و خستگی می باشد.

رنج اخروی جهنمیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - غاشیه - ۸۸ - ۳ - ۵

۵ - اهل دوزخ ، از تلاش های خویش در دنیا ، جز رنج و تعب در آخرت سودی نخواهند برد .

عامله ناصبه

جمله <لسعیها راضیه> (در آیات بعد) که ناظر به گروه مقابل اهل دوزخ است از سعی آنها در دنیا و رضایتشان در آخرت سخن گفته است. در نتیجه این آیه، ناظر به عمل دوزخیان در دنیا و <نَصَبْ> (تعب) آنان در آخرت خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - غاشیه - ۸۸ - ۴ - ۱

۱ - چشیدن آتش سوزان و گرفتاری به رنج و مشقت آن ، فرجام کسانی است که حضورشان در صحنه قیامت ، همراه با خفّت و خواری است .

وجوه یومئذ خشعه . .. تصلی نارًا حامیه

<صلی النار>; یعنی، حرارت آتش را به سختی چشید (قاموس).

رنج از استثمار بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۲ - ۷

۷ - دلبستگی عمیق موسی (ع) به بنی اسرائیل و رنج شدید وی از بردگی و استثمار آنان توسط فرعون

و تلک نعمه تمنّها علیّ أن عبّدتّ بنی إسرءیل

رنج از بردگی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۲ - ۷

۷ - دلبستگی عمیق موسی (ع) به بنی اسرائیل و رنج شدید وی

از بردگی و استثمار آنان توسط فرعون

و تلك نعمه تمنّها علیّ أن عبّدتّ بنی إسرءیل

رنج دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۲ - ۱۲

۱۲ استفاده از زینتها و روزیها در دنیا، همواره آمیخته با رنجها و کدورتهاست.

قل هی للذین . .. خالصه یوم القیمه

برخی برآننـد که <خالصه> در آیه مورد بحث به معنای خلوص از ناملایمات و کدورتها است. بر این مبنا چون این قید برای قیامت ذکر نشده، مفهومش این است که در دنیا مواهب خدادادی آمیخته با رنجها و ناملایمات است.

رنج دنیوی مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۲ - ۳

۳- مؤمنان ، در دنیا از سخنان بیهوده مردم در آزارند .

لایسمعون فیها لغوًا

بیان تمام آنچه در بهشت انجام نمی گیرد نه ممکن است و نه مفید; ولی طرح بعضـی از آن امور، مژده ای است به مؤمنان که آنچه در دنیا شما را آزار می داد، آن جا وجود ندارد.

رنج زنان بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۱ - ۸

۸ زنان بنی اسرائیل به سبب کشتار وسیع فرزندانشان به دست فرعونیان ، لذت حیات و زنده ماندن از آنان سلب شده بود .

یسومونکم سوء العذاب یقتلون أبناءکم و یستحیون نساءکم

<زنده گذاشـتن زنان> به عنوان یک عذاب برای قوم بنی اسـرائیل است که از جمله آن قوم، خود زنان هستند. و چون مجرد زنده گذاشتن عذاب تلقی نمی شود، با توجه به اینکه <یستحیون> پس از <یقتلون> آمده، می توان

گفت کشتن فرزندان به گونه ای بوده که زنان، یعنی مادران جامعه، از زنده ماندن خودشان و دیدن قتل فجیع فرزندانشان در رنج و عذاب بودند. آوردن <نساء> در مقابل <أبناء> می تواند این احتمال را تأیید کند.

روزی بی رنج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴ - ۸

۸ - روزی مؤمنان دارای عمل صالح در قیامت ، از هرگونه رنج و منّتی به دور است .

الذین ءامنوا . .. أُولئک لهم ... رزق کریم

مقصود از رزق کریم چنان که در روح المعانی آمده است روزی بی رنج و بی منّت است؛ زیرا روزی ها یا با تلاش خود انسان ها به دست می آید که همراه با زحمت است و یا از سوی دیگران می رسد که نوعاً توأم با نوعی منّت می باشد؛ ولی روزی خدا چنین نیست.

زمینه رنج بی ایمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۰

۱۰ کثرت مال و اولاد ، مایه رنج و گرفتاری برای بی ایمانان

أن یعذبهم بها

زمینه رنج مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۶ - ۲،۶

۲ - عنایت و حمایت الهی از مؤمنان ، مایه درد و رنج منافقان و مشرکان *

أنزل السکینه . .. و یعذّب المنفقین و المنفقت و المشرکین و المشرکت

بنابراین که <یعذّب> همچون <لیدخل. ..> تعلیلی برای انزال سکینه و ازدیاد ایمان باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

۶ – صلح حدیبیه ، زمینه قرار گرفتن منافقان و مشرکان

، در تنگنا و رنج *

إنّا فتحنا لک فتحًا مبینًا . لیغفر ... لیدخل المؤمنین و ...و یعذّب المنفقین و ا

در صورتی که <یعذّب. ..> با صدر سوره (إنّا فتحنا...) در ارتباط باشد; احتمال می رود که مراد از عذاب، صرفاً عذاب اخروی نباشد; بلکه بیانگر تنگناهای خط نفاق و شرک، پس از رخداد صلح حدیبیه باشد.

زمینه رنج منافقان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۶ – ۲،۶

۲ – عنایت و حمایت الهی از مؤمنان ، مایه درد و رنج منافقان و مشرکان *

أنزل السکینه . .. و یعذّب المنفقین و المنفقت و المشرکین و المشرکت

بنابراین که <یعذّب> همچون <لیدخل. ..> تعلیلی برای انزال سکینه و ازدیاد ایمان باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

۶ – صلح حدیبیه ، زمینه قرار گرفتن منافقان و مشرکان ، در تنگنا و رنج *

إنّا فتحنا لک فتحًا مبینًا . لیغفر ... لیدخل المؤمنین و ...و یعذّب المنفقین و ا

در صورتی که <یعذّب. ..> با صدر سوره (إنّا فتحنا...) در ارتباط باشد; احتمال می رود که مراد از عذاب، صرفاً عذاب اخروی نباشد; بلکه بیانگر تنگناهای خط نفاق و شرک، پس از رخداد صلح حدیبیه باشد.

زندگی رنج آور

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۹۴ – ۱۱

۱۱ زندگانی عالمان در میان نادانان رنج آور و مشکل است .

إنی لأجد ریح یوسف لولا أن تفنّدون

سختی رنج های اخروی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۱۵ – ۵

۵ – رنج کافران و منکران

هدایت های الهی در آخرت ، سرآمد تمام رنج های دیگران در دنیا است .

الأشقی

<أشقی>، اسم تفضیل است و در این که مراد برتری شقاوت در مقایسه با چه کسی است; گفته های چندی ابراز شده است; از جمله این که <أشقی> تعبیری دیگر از <کافر> است. چه آن که تمام سختی های مردم در دنیا (از قبیل فقر و مرض و...) در برابر سختی و شقاوت حاصل از کفر، اندک است.

عوامل رنج ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۰۶ - ۳

۳ - تکلیف ابراهیم (ع) به ذبح فرزندش اسماعیل ، محنت و رنجی آشکار برای ایشان بود .

إنّ هذا لهو البلؤا المبین

یکی از معانی و کاربرهای <بلاء>، محنت و رنج است و برداشت یاد شده با توجه به همین معنا و کاربرد می باشد.

عوامل رنج اصحاب کهف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۵ - ۲

۲- اصحاب کهف ، از شرک و انحراف عقیدتی مردم جامعه خویش ، نگران و در رنج روحی بودند .

هؤلاء قومنا اتخذوا من دونه ءالهه

لحن جمله <هؤلاء. ..> گویای تحسّر و اندوه اصحاب کهف بر ضلالت و گمراهی مردم زمان خویش است.

عوامل رنج زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۹ - ۴

۴- زکریا (ع) از تنهایی در رنج بود و آرزوی فرزنددار شدن داشت .

إذ نادی ربّه ربّ لاتذرنی فردًا

تردیدی نیست که انسان آن چه را در دعاها از خداوند می خواهد، مورد علاقه و آرزوی

او است و فقدان آن موجب رنج او; به ویژه اگر دعا کننده فرد بزرگی چون پیامبر الهی باشد. بنابراین دعای زکریا(ع) برای فرزند دار شدنش، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

عوامل رنج کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۸ - ۱۲

۱۲ محرومیت منافقان و کافران از رحمت الهی ، مایه رنج و عذاب همیشگی آنان

و لعنهم اللّه و لهم عذاب مقیم

برداشت فوق بر این اساس است که <عذاب مقیم> در نتیجه نفرین الهی به دوری آنان از رحمت باشد.

عوامل رنج محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۸ - ۴،۱۱

۴ رنج و گرفتاری امت ، مایه رنج و تأثر شدید پیامبر (ص) بود .

رسول من أنفسکم عزیز علیه ما عنتم

۱۱ رنج و اندوه پیامبر (ص) از مشکلات مسلمانان ، در عین فراخوانی آنان به جنگ با دشمنان و تحمل سختی های نبرد

رسول من أنفسکم عزیز علیه ما عنتم حریص علیکم بالمؤمنین رءوف رحیم

با توجه به اینکه در آیات قبل، سخن از جنگ تبوک و مشکلات توان فرسای آن بود و پیامبر(ص) مؤمنان را به شرکت در آن فرمان داده بود، یادآوری خصلتهای پیامبر(ص) در پایان این بخش، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۵ - ۱

۱ تبلیغات سوء و سخنان ناروای مشرکان علیه رسالت پیامبر (ص) ، به درجه ای بود که باعث اندوه و رنجش خاطر مبارک آن

حضرت می شد .

و لا یحزنک قولهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۶ – ۱

۱– ایمان نیاوردن و موضع گیری های نابخردانه کافران در برابر قرآن ، موجب رنجی کشنده و تأسفی عمیق برای پیامبر (ص) بود .

فلعلّک بخع نفسک علی ءاثرهم إن لم یؤمنوابهذا الحدیث أسفًا

<باخع نفسه> به کسی گفته می شود که از شدت هیجان و ناراحتی، خود را به هلاکت بیندازد در <مقاییس اللغه> آمده: آنگاه گفته می شود: که <بخع الرجل نفسه> که او، خویشتن را، به خاطر خشم شدید و شدت هیجان، هلاک سازد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – ق – ۵۰ – ۳۹ – ۳

۳ – گفتار نارواى کافران علیه دین ، مایه رنج و اذیت پیامبر (ص)

فاصبر علی ما یقولون

عوامل رنج منافقان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۸ – ۱۲

۱۲ محرومیت منافقان و کافران از رحمت الهی ، مایه رنج و عذاب همیشگی آنان

و لعنهم اللّه و لهم عذاب مقیم

برداشت فوق بر این اساس است که <عذاب مقیم> در نتیجه نفرین الهی به دوری آنان از رحمت باشد.

عوامل رنج مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۷۴ – ۷

۷- زندگی در جامعه آلوده و فاسد ، مایه رنج و محنت مؤمنان و غیر قابل تحمل برای آنان است .

و نجّینه من القریه التی کانت تعمل الخبئث

عوامل رنج یعقوب(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف

- ۱۲ - ۶۶ - ۴

۴ یعقوب (ع) ، علاقه ای وافر به بنیامین و سلامتی او داشت و جدایی و فراق او برایش رنج آور بود .

لتأتنّنی به

جمله های <إنا له لحافظون> و <فالله خیر حافظاً> در آیات پیشین دلالت بر آن داشت که یعقوب(ع) خواهان نرسیدن گزند و آسیب به بنیامین بود و جمله <لتأتنّنی به> (او را نزد من آورید) حاکی است که دوری او نیز بر آن حضرت مشکل بود و خواهان حضور وی نزد خویش بود.

فلسفه رنج ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۳ - ۷

۷- ابتلای اشخاص به انواع رنج ها ، گرفتاری ها و ناگواری ها ، دلیل بدی و فساد آنان نیست .

و أیّوب إذ نادی ربّه أنّی مسّنی الضرّ

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که پیامبری چون ایوب(ع) نیز با داشتن منزلتی والا نزد خداوند، به رنج و مصیبت مبتلا شده بود.

موارد رنج علما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۴ - ۱۱

۱۱ زندگانی عالمان در میان نادانان رنج آور و مشکل است .

إنی لأجد ریح یوسف لولا أن تفنّدون

موجبات رنج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۳ - ۱،۸،۹

۱ خداوند عطاکننده نعمت ها بر جوامع و بازگیرنده و تبدیل کننده آنها به نقمت و عذاب

کفروا بایت اللّه . .. ذلک بأن اللّه لم یک مغیرا نعمه أنعمها

۸ نقش اصلی عمل خود انسان در جلب نقمت یا نعمت

ذلک بأن اللّه لم یک

مغیرا نعمه أنعمها علی قوم حتی یغیروا ما بأنفسهم

۹ خداونـد به سـبب کفرورزی فرعونیان و اقوام پیش از آنها ، نعمت های خویش را از آنان سـلب و به نقمت و عـذاب تبـدیل کرد .

کدأب ءال فرعون . .. ذلک بأن اللّه لم یک مغیرا ... حتی یغیروا ما بأنفسهم

موجبات رنج های طولانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۲ - ۸

۸ استمرار بر گناه ، مسلتزم عذاب دوزخ و رنج طولانی

قل نار جهنم أشد . .. جزاء بما کانوا یکسبون

<کانوا یکسـبون> مفید اسـتمرار است. زیرا فعل مضارع آن گاه که با <کان> و نظایر آن اسـتعمال شود، بر اسـتمرار دلالت می کند.

مهمترین رنج انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۴ - ۱۰

۱۰- از دست دادن خانواده (زن و فرزندان) ، مهم ترین رنج و ناراحتی انسان است .

فکشفنا ما به من ضرّ و ءاتینه أهله و مثلهم معهم

مهمترین رنج ایوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۴ - ۹

۹- از دست دادن خانواده (زن و فرزندان) ، مهم ترین رنج و ناراحتی ایوب (ع) بود .

أنّی مسّنی الضرّ . .. فکشفنا ما به من ضرّ و ءاتینه أهله و مثلهم معهم

برداشت یـاد شـده مبتنی بر این است که جمله <آتینـاه أهله. ..> عطف بر <فکشـفنا...> باشـد. در این صورت ذکر <آتیناه أهله...> از باب ذکر خاص بعد از عام و مفید اهمیت و عظمت خواهد بود؛ زیرا از

دست دادن خانواده، خودْ <ضرّ> است.

رنج ها

آثار رنج ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۵ - ۷

۷ رنج ها و غصه های شدید ، فرساینده توان جسمی آدمی و هلاک سازنده وی

قالوا تالله تفتؤا تذکر یوسف حتی تکون حرضًا أو تکون من الهلکین

فلسفه رنج ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۳ - ۷

۷- ابتلای اشخاص به انواع رنج ها ، گرفتاری ها و ناگواری ها ، دلیل بدی و فساد آنان نیست .

و أیّوب إذ نادی ربّه أنّی مسّنی الضرّ

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که پیامبری چون ایوب(ع) نیز با داشتن منزلتی والا نزد خداوند، به رنج و مصیبت مبتلا شده بود.

رنگ از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رنگ

آثار تنوع رنگ گیاهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۹ - ۱۲

۱۲- گوناگونی رنگ عسل ، نتیجه استفاده زنبور های عسل از گیاهان گوناگون است .

ثمّ کلی من کلّ الثمرت . .. یخرج من بطونها شراب مختلف ألونه

ذکر گوناگونی عسل پس از بیان تغذیه زنبورهای عسل از میوه ها و گیاهان مختلف، می تواند به منظور نکته یاد شده باشد.

آثار تنوع رنگ موجودات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۳ - ۴

۴- آفرینش موجودات زمینی با رنگ های گوناگون ، نشانه ای از خداوند و نمونه ای از قدرت اوست .

و ما ذرأ لکم فی الأرض مختلفًا ألونه إن فی ذلک لأیه

آثار رنگ سبز

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۲۱ – ۳

۳ – تأثیر رنگ سبز ، در زیبایی و نشاط آوری

علیهم ثیاب سندس خضر و إستبرق

این آیه، درصدد بیان لباس هایی است که مطلوب انسان ها و فاخر و زیبا است; از این رو می تواند به عنوان پاداش آدمیان و مشوق آنان به دینداری به شمار آید. بر این اساس تصریح به رنگ سبز، می تواند بیانگر براشت یاد شده باشد.

اختلاط رنگ کوهها در قیامت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – قارعه – ۱۰۱ – ۵ – ۲

۲ – کوبندگی حوادث قیامت ، تمام کوه ها را متلاشی کرده ، ذرّات رنگارنگ آنها را درهم خواهد آمیخت .

ما القارعه . یوم ... تکون الجبال کالعهن المنفوش

اهل بصیرت و تنوع رنگ موجودات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۳ – ۵

۵– انسان های متوجه و بیدار ، از آفرینش موجودات زمینی و رنگارنگ بودن آنها ، به وحدانیت خداوند پی می برند .

و ما ذرأ لکم . .. لأیه لقوم یذّکّرون

چون متعلق <لأیه> محذوف است، می تواند <لتوحیده> در تقدیر باشد; یعنی، نشانه ای برای وحدانیت خداوند.

تفاوت رنگ انسان ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۲۲ – ۱،۵

۱ - آفرینش آسمان ها و زمین و گوناگونی زبان ها و رنگ های آدمیان ، از آیات الهی است .

و من ءایته خلق السموت و الأرض و اختلف ألسنتکم و ألونکم

۵ - آیه بودن آفرینش آسمان ها و زمین و تفاوت زبان ها

و رنگ های مردم ، برای دانشمندان قابل درک است .

و من ءایته خلق السموت و الأرض و اختلف ألسنتكم و ألونكم إنّ فى ذلك لأيت للعل

تنوع رنگ انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۸ - ۲

۲ - تنوع رنگ ها در انسان ها ، جنبندگان و دام ها ، از نعمت های الهی

و من الناس و الدّوابّ و الأنعم مختلف ألونه

تنوع رنگ چهارپایان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۸ - ۲

۲ - تنوع رنگ ها در انسان ها ، جنبندگان و دام ها ، از نعمت های الهی

و من الناس و الدّوابّ و الأنعم مختلف ألونه

تنوع رنگ حیوانات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۸ - ۲

۲ - تنوع رنگ ها در انسان ها ، جنبندگان و دام ها ، از نعمت های الهی

و من الناس و الدّوابّ و الأنعم مختلف ألونه

تنوع رنگ عسل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۹ - ۱۱

۱۱- عسل های طبیعی و خالص ، به رنگ های گوناگون است .

یخرج من بطونها شراب مختلف ألونه

تنوع رنگ کوه ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۲۷ - ۱۰

۱۰ - وجود راه ها و رگه های رنگارنگ و گوناگون در کوه ها ، از نمود های تدبیر خداوند برای انسان ها

و من الجبال جدد بیض و حمر مختلف ألونها و غرابیب سود

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – قارعه – ۱۰۱ – ۵ – ۴

۴ – اجزای تشکیل دهنده کوه ها ، دارای رنگ های گوناگون است .

و تکون الجبال کالعهن المنفوش

تنوع رنگ موجودات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۳ – ۲

۲– مخلوقات زمین ، دارای رنگ های مختلف و گوناگون

و ما ذرأ لکم فی الأرض مختلفًا ألونه

تنوع رنگ میوه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۲۷ – ۴،۶

۴ – آب ، عامل پدید آمدن انواع میوه ها با رنگ های گوناگون

ماء فأخرجنا به ثمرت مختلفًا ألونها

۶ – وجود انواع میوه ها با رنگ ها ، طعم ها و خواص گوناگون ، از نعمت های خداوند برای بشر

ألم تر أنّ اللّه أنزل من السماء ماء فأخرجنا به ثمرت مختلفًا ألونها

برخی از مفسران بر این باورند که اختلاف رنگ میوه ها اشاره به طعم ها و خواص گوناگون آنها دارد; زیرا نوعاً میوه های رنگارنگ، طعم ها و خواص گوناگونی دارند. گفتنی است این آیه و آیه بعد، ضمن تبیین قدرت و یکتایی خداوند، در صدد برشمردن نعمت های الهی نیز می باشد.

راز تفاوت رنگ ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۲۲ – ۷

۷ – شکوفایی علم و آگاهی ، راهنمای آدمی به راز های نهفته در گوناگونی زبان ها و رنگ ها است .

و اختلف ألسنتکم و ألونکم إنّ فی ذلک لأیت للعلمین

مراد از <عالمین> به تناسب موضوع که سخن از تفاوت لهجه ها

و رنگ ها است ممکن است دانشمندان زبان شناس و زیست شناس باشد.

رنگ پشتی های بهشت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۷۶ – ۱

۱ – بهشتیان ، در بزم با شکوه خویش ، تکیه زده بر پشتی های سبز و فرش های بی نظیر در جنس و زیبایی

متّکین علی رفرف خضر و عبقریّ حسان

رنگ چشمه قصه ذوالقرنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۸۶ – ۲

۲– ذوالقرنین ، با رسیدن به انت های خشکی های غرب ، آبی گل آلود و تیره رنگ را فراروی خویش دید .

حتّی إذا بلغ مغرب الشمس وجدها تغرب فی عین حمئه

<حمئه> یعنی دارای <حمأه> به <گل سیاه بدبو> گفته می شود. (کتاب العین)

رنگ چشمهای حورالعین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۷۲ – ۱

۱ – حوریان بهشتی ، دارای چشمانی سیاه و بسیار جذاب

حور مقصورت فی الخیام

<حوراء> (جمع <حور>) در وصف چشم آورده می شود; چشمی که سفیدی آن در نهایت سفیدی و سیاهی آن در نهایت سیاهی است.

رنگ زرد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۹ - ۳،۵

۳ - گاوی که قوم موسی مأمور به ذبح آن شدند ، باید دارای رنگ زرد خالص بوده و مسرّت بخش باشد .

إنها بقره صفراء فاقع لونها تسرّ النظرین

<فاقع> به معنای خالص و روشن است. ضمیر در <تسرّ> (مسرّت بخش باشد) به <بقره> بر می گردد؛ یعنی، آن گاو باید به گونه ای

باشد که مایه مسرّت بینندگان شود. البته از فراز قبل (صفراء ...) این معنا استفاده می شود که رنگ آن نیز دخیل در مسرّت بخشی بوده است; یعنی: تسرّ بلونها الناظرین. بنابراین باید هم گاو زیبا می بود و هم رنگ آن.

۵ - گاوی که دارای رنگ زرد خالص باشد ، مایه جلب نظر بینندگان شده و مایه مسرت آنان خواهد شد . *

إنها بقره صفراء فاقع لونها تسرّ النظرین

برداشت فوق مبتنی بر این است که جمله <تسرّ الناظرین> قید توضیحی باشد نه احترازی.

رنگ سبز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۱ - ۴

۴- پوشاک هایی به رنگ سبز ، فراهم آمده از حریر و در کمال ظرافت و لطافت ، لباس رسمی بهشتیان است .

یلبسون ثیابًا خضرًا من سندس

<سندس> به <پارچه دیبای نازک> گفته می شود نکره بودن واژهای <ثیاباً> و <خضراً> و <سندس> دال بر تفخیم است، از همین رو، در برداشت، قید <کمال ظرافت و لطافت> آمده است. و نیز بدان جهت که اهل بهشت، هرگونه لباس که بخواهند، فراهم است، از این لباس، به عنوان لباس ویژه و رسمی یاد گردیده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۶ - ۱

۱ - بهشتیان ، در بزم با شکوه خویش ، تکیه زده بر پشتی های سبز و فرش های بی نظیر در جنس و زیبایی

متّکین علی رفرف خضر و عبقریّ حسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۱ - ۱،۲

۱ - ابرار در بهشت ، برخوردار

از بالاپوش های سبز رنگ از حریر نازک و ریزباف و حریر ستبر و درشت باف

علیهم ثیاب سندس خضر و إستبرق

<سندس>، در لغت به معنای پارچه ابریشمی نازک و <استبرق> به معنای پارچه ضخیم است. برخی نیز آن را معرب و برگرفته از کلمه فارسی <استبر> یا <ستبر> دانسته اند (تاج العروس). از تعبیر <عالیهم> (بالای ایشان) می توان استفاده کرد که مقصود، لباس رویی و بالاپوش است.

۲ - جامه های سبز رنگ از حریر نازک و ستبر ، از لباس های فاخر و رسمی بهشتیان

علیهم ثیاب سندس خضر و إستبرق

رنگ سبز در بهشت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۶ - ۳

۳ - رنگ سبز ، از رنگ های زینت بخش امکانات تجملی بهشت

متّکین علی رفرف خضر

رنگ سیاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۰ - ۲

۲ - بهشتیان ، دارای همسرانی نیکو ، با چشمانی سیاه و زیبا

و زوّجنهم بحور عین

<حور> (جمع <حوراء<) به معنای سیاه چشمان و <عین> جمع <عیناء>) و به معنای زیبا چشمان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۲ - ۱

۱ - حوریان بهشتی ، دارای چشمانی سیاه و بسیار جذاب

حور مقصورت فی الخیام

<حوراء> (جمع <حور>) در وصف چشم آورده می شود; چشمی که سفیدی آن در نهایت سفیدی و سیاهی آن در نهایت سیاهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۲۲ - ۲

۲ - پیشتازان در بهشت ، دارای همسرانی با چشم

های سیاه و زیبا

و حور عین

<حور> جمع <حوراء> است و <حوراء> به چشمی گفته می شود که سیاهی آن بسیار سیاه و سفیدی آن بسیار سفید باشد. <عین> جمع <عیناء> است و <عیناء> در وصف چشم زیبا آورده می شود.

رنگ شراب بهشتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۴۶ - ۱

۱ - سپید و درخشان بودن شراب ، برای بندگان مخلص خدا در بهشت

بیضاء

<بیضاء> به اعتبار مظروف (شراب) صفت برای <کأس> (ظرف شراب) است; نه به اعتبار ظرف. توصیف دیگر آن در آیه بعد به این که مایه دردسر و مستی نمی شود، مؤید همین مطلب است.

رنگ صورت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۰۲ - ۶

۶ - مجرمان در قیامت ، با چهره هایی کبود و رنگ باخته محشور خواهند شد . *

و نحشر المجرمین یومئذ زرقًا

ممکن است مراد از <أزرق> یا <زرقاء> (مفرد <زرقا>) رنگ لاجوردی باشد که به آن، کبود آسمانی و یا نیلگون نیز اطلاق می شود. این وصف گرچه غالباً برای توصیف چشم به کار می رود، ولی در غیر چشم نیز کاربرد دارد (لسان العرب). برداشت یاد شده بر این اساس است که <زرقاً> بیانگر حالت جسمی مجرمان باشد.

رنگ گاو بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۹ - ۲،۳

۲ - قوم موسی ، از وی تقاضا کردند تا رنگ گاوی را که باید ذبح شود ، از خداوند سؤال کند و برای ایشان بیان دارد .

قالوا ادع لنا ربّک

يبين لنا ما لونها

۳ – گاوی که قوم موسی مأمور به ذبح آن شدند ، باید دارای رنگ زرد خالص بوده و مسرّت بخش باشد .

إنها بقره صفراء فاقع لونها تسرّ النظرين

<فاقع> به معنای خالص و روشن است. ضمیر در <تسرّ> (مسرّت بخش باشد) به <بقره> بر می گردد؛ یعنی، آن گاو باید به گونه ای باشد که مایه مسرّت بینندگان شود. البته از فراز قبل (صفراء ...) این معنا استفاده می شود که رنگ آن نیز دخیل در مسرّت بخشی بوده است؛ یعنی: تسرّ بلونها الناظرين. بنابراین باید هم گاو زیبا می بود و هم رنگ آن.

رنگ لباس بهشتیان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۳۱ – ۴

۴- پوشاک هایی به رنگ سبز ، فراهم آمده از حریر و در کمال ظرافت و لطافت ، لباس رسمی بهشتیان است .

يلبسون ثيابًا خضرًا من سندس

<سندس> به <پارچه دیبای نازک> گفته می شود نکره بودن واژهای <ثیاباً> و <خضراً> و <سندس> دال بر تفخیم است، از همین رو، در برداشت، قید <کمال ظرافت و لطافت> آمده است. و نیز بدان جهت که اهل بهشت، هرگونه لباس که بخواهند، فراهم است، از این لباس، به عنوان لباس ویژه و رسمی یاد گردیده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۲۱ – ۲

۲ – جامه های سبز رنگ از حریر نازک و ستبر ، از لباس های فاخر و رسمی بهشتیان

عليهم ثياب سندس خضر و إستبرق

رنگ همسران بهشتی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات –

۳۷ – ۴۹ – ۱،۲

۱ – زنان و حوران بهشتی ، از شدت سفیدی و درخشندگی همچون تخم شترمرغ زیر پر هستند .

کأنّهنّ بیض

<بیض> اسم جنس و مفرد آن <بیضه> و به معنای تخم شترمرغ است که رنگ آن سفید و درخشنده و کمی متمایل به زردی است و این حیوان آن را زیر پر خود می پوشاند تا از غبار و آلودگی و دستبرد محفوظ ماند. عرب ها، زنان زیبا را به <بیض> تشبیه می کنند.

۲ – رنگ زنان بهشتی ، سفید و درخشنده و کمی متمایل به زردی است .

کأنّهنّ بیض

روانشناسی رنگ ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۶۴ – ۳،۴

۳ – تأثیر رنگ ها ، در شادابی و یا پژمردگی انسان ها

مدهامّتان

۴ – تأثیر سبزرنگی و طراوت باغ ها (درختان ، گیاهان و . . .) ، در شادابی انسان ها

مدهامّتان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۷۶ – ۴

۴ – تأثیر رنگ سبز ، در شادابی و سرزندگی انسان ها

متّکین علی رفرف خضر و عبقریّ حسان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۲۱ – ۳

۳ - تأثیر رنگ سبز ، در زیبایی و نشاط آوری

علیهم ثیاب سندس خضر و إستبرق

این آیه، درصـدد بیان لباس هایی است که مطلوب انسان ها و فاخر و زیبا است; از این رو می توانـد به عنوان پاداش آدمیان و مشوق آنان به دینداری به شمار آید. بر این اساس تصریح به رنگ سبز، می تواند بیانگر براشت

یاد شده باشد.

زیبایی رنگ سبز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۶ - ۳

۳ - رنگ سبز ، از رنگ های زینت بخش امکانات تجملی بهشت

متّکین علی رفرف خضر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۱ - ۳

۳ - تأثیر رنگ سبز ، در زیبایی و نشاط آوری

علیهم ثیاب سندس خضر و إستبرق

این آیه، درصدد بیان لباس هایی است که مطلوب انسان ها و فاخر و زیبا است; از این رو می تواند به عنوان پاداش آدمیان و مشوق آنان به دینداری به شمار آید. بر این اساس تصریح به رنگ سبز، می تواند بیانگر براشت یاد شده باشد.

عوامل تنوع رنگ گیاهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۱ - ۷

۷ - آب ، مایه حیات و رویش کشت های متنوع و رنگارنگ

یخرج به زرعًا مختلفًا ألونه ثمّ یهیج فتریه مصفرًّا

فواید تنوع رنگ موجودات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۳ - ۳

۳- تنوع رنگ های مخلوقات ، دارای نقش سودمند در زندگی انسانهاست .

و ما ذرأ لکم فی الأرض مختلفًا ألونه

<مختلفا ألوانه> حال از برای <ما ذرأ> است و معنا چنین می شود: مخلوقات در حالی که دارای رنگهای گوناگون است، برای شما آفریده شده است.

فواید رنگ سبز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۶ - ۴

۴ - تأثیر رنگ سبز ، در شادابی و سرزندگی انسان ها

متّکین علی رفرف

خضر و عبقریّ حسان

منشأ تنوع رنگ عسل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۹ - ۱۲

۱۲- گوناگونی رنگ عسل ، نتیجه استفاده زنبور های عسل از گیاهان گوناگون است .

ثمّ کلی من کلّ الثمرت . .. یخرج من بطونها شراب مختلف ألونه

ذکر گوناگونی عسل پس از بیان تغذیه زنبورهای عسل از میوه ها و گیاهان مختلف، می تواند به منظور نکته یاد شده باشد.

منشأ تنوع رنگ گیاهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۱ - ۶۸

۶ - جریان رویش کشت های رنگارنگ و رسیده و آن گاه خشك و خرد شدن ساقه ها و برگ های آنها ، به دست خداوند است .

ثمّ یخرج به زرعًا مختلفًا ألونه ثمّ یهیج فتریه مصفرًّا ثمّ یجعله حطمًا

<هیجان> (مصدر <یهیج>) در اصل به معنای حرکت شتابان و جوش و خروش است. این کلمه هرگاه به کشت ها و نباتات نسبت داده شود، آغاز خشک شدن را افاده می کند و این کنایه از رسیدن محصول و وقت چیدن آن است. <حطام> به معنای خرده های یک شیء خشک شده است و مقصود از آن، خرد و کاه شدن برگ ها و ساقه های کشت ها است.

۸ - متنوع و رنگارنگ بودن کشت ها ، از جلوه های قدرت خدا و توحید ربوبی او است .

ثمّ یخرج به زرعًا مختلفًا ألونه

آیه شریفه، درصدد بیان جلوه هایی از قدرت و توحید ربوبی خداوند (چون نزول باران، پیدایش چشمه ها و روییدن کشت ها) است. بنابراین اختصاص به ذکر یافتن قید تنوع و

رنگارنگی کشت ها، می تواند به منظور به نمایش گذاشتن جلوه دیگری از قدرت خدا باشد.

نعمت تنوع رنگ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۲۸ – ۲

۲ – تنوع رنگ ها در انسان ها ، جنبندگان و دام ها ، از نعمت های الهی

و من الناس و الدّوابّ و الأنعم مختلف ألونه

نقش روانی رنگ سبز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۶۴ – ۴

۴ – تأثیر سبزرنگی و طراوت باغ ها (درختان ، گیاهان و . . .) ، در شادابی انسان ها

مدهامّتان

نقش روانی رنگ ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۶۴ – ۳

۳ – تأثیر رنگ ها ، در شادابی و یا پژمردگی انسان ها

مدهامّتان

رنگ ها

راز تفاوت رنگ ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۲۲ – ۷

۷ - شکوفایی علم و آگاهی ، راهنمای آدمی به راز های نهفته در گوناگونی زبان ها و رنگ ها است .

و اختلف ألسنتکم و ألونکم إنّ فی ذلک لأیت للعلمین

مراد از <عالمین> به تناسب موضوع که سخن از تفاوت لهجه ها و رنگ ها است ممکن است دانشمندان زبان شناس و زیست شناس باشد.

روانشناسی رنگ ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۶۴ - ۳،۴

۳ - تأثیر رنگ ها ، در شادابی و یا پژمردگی انسان ها

مدهامّتان

۴ - تأثیر سبزرنگی و طراوت باغ ها (درختان

، گیاهان و . . .) ، در شادابی انسان ها

مدهامّتان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۷۶ - ۴

۴ - تأثیر رنگ سبز ، در شادابی و سرزندگی انسان ها

متّکین علی رفرف خضر و عبقریّ حسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۱ - ۳

۳ - تأثیر رنگ سبز ، در زیبایی و نشاط آوری

علیهم ثیاب سندس خضر و إستبرق

این آیه، درصدد بیان لباس هایی است که مطلوب انسان ها و فاخر و زیبا است; از این رو می تواند به عنوان پاداش آدمیان و مشوق آنان به دینداری به شمار آید. بر این اساس تصریح به رنگ سبز، می تواند بیانگر براشت یاد شده باشد.

نقش روانی رنگ ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۶۴ - ۳

۳ - تأثیر رنگ ها ، در شادابی و یا پژمردگی انسان ها

مدهامّتان

روابط از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

روابط

آثار رابطه باخدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۱۰ – ۵

۵ – ارتباط اهل ایمان با خدا و تأمین نیاز های جامعه ، فراهم کننده شرایط و زمینه های وعده خداوند (فرمان به مبارزه با توطئه گران)

فاعفوا و اصفحوا حتی یأتی اللّه بأمره . .. و أقیموا الصلوه و ءاتوا الزکوه

آثار روابط اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۲۰۰ – ۱۹

۱۹ پیروزی و سعادت جامعه ایمانی ، در گرو ایجاد پیوند و ارتباط با

یکدیگر

و رابطوا . .. لعلّکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۴ - ۱۲

۱۲ - زندگی مختلط و شراکت در امور اقتصادی ، زمینه ساز تضییع حقوق و لغزشگاه بسیاری از مردم

و إنّ کثیرًا من الخلطاء لیبغی . .. إلاّ الذین ءامنوا ... و قلیل ما هم

آثار روابط خویشاوندی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۲ - ۱۶

۱۶ روابط عاطفی و خویشاوندی خطر آفرین برای رعایت عدل و انصاف

و إذا قلتم فاعدلوا و لو کان ذاقربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۸ - ۶

۶ - پیوند خویشاوندی ، منشأ پیدایش حقوقی ویژه ، میان انسان ها است .

فَأت ذا القربی حقّه

آوردن <حقّه> پس از <ذا القربی> و نیاوردن آن پس از <ابن السبیل>، ممکن است به این جهت باشد که خویشاوندان، به خاطر قرابت، حقوق خاصی پیدا می کنند.

آثار روابط عاطفی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۲ - ۱۶

۱۶ روابط عاطفی و خویشاوندی خطر آفرین برای رعایت عدل و انصاف

و إذا قلتم فاعدلوا و لو كان ذاقربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنكبوت - ۲۹ - ۲۵ - ۸

۸ - پیوند های عاطفی ، تأثیر فراوانی در باور ها و عقاید انسان ها دارد .

إنّما اتّخذتم . .. أوثنًا مودّه بینكم

آثار قطع روابط واجب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۱ -

۹ قطع پیوندهایی که خداوند به برقرار کردن آنها امر کرده ، موجب مواجه شدن با حساب سخت و ناگوار قیامت خواهد شد .

والذین یصلون . .. و یخشون ربهم و یخافون سوء الحساب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۵ - ۱۱

۱۱ سرای شوم (دوزخ) از آنِ کسانی است که پیمان های الهی را نقض کنند و پیوندهایی که خداوند به برقراری آنها فرمان داده ، نادیده انگارند .

والذین ینقضون عهد الله . .. و یقطعون ما أمرالله ... لهم سوء الدار

احسان در روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۰ - ۶

۶- خداوند ، علاوه بر رعایت عدالت ، خواهان حاکمیت روح احسان بر روابط اجتماعی انسان است .

إن الله یأمر بالعدل و الإحسن

ارزش روابط خویشاوندی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۶ - ۱۱

۱۱- از دیدگاه حضرت ابراهیم (ع) پیوند دینی ، بس ارزشمندتر و نیرومندتر از قرابت خویشاوندی است .

فمن تبعنی فإنّه منّی و من عصانی

برداشت فوق به این سبب است که حضرت ابراهیم(ع) پس از دعا برای فرزندان خود، پیروی از دستورها و رهنمودهای خویش را ملاک ارزش و منزلت قرار داد.

ارزش روابط دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۶ – ۱۱

۱۱– از دیدگاه حضرت ابراهیم (ع) پیوند دینی ، بس ارزشمندتر و نیرومندتر از قرابت خویشاوندی است .

فمن تبعنی فإنّه منّی و من عصانی

برداشت فوق به

این سبب است که حضرت ابراهیم(ع) پس از دعا برای فرزندان خود، پیروی از دستورها و رهنمودهای خویش را ملاک ارزش و منزلت قرار داد.

اصول روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۶ - ۹

۹ - پرهیز از حمایت و پشتیبانی کافران ، امری لازم و از اصول راهبردی در مناسبات اجتماعی و بین المللی

فلاتکوننّ ظهیرًا للکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۲ - ۵

۵- عمل به مفاد سوگند و پیمان ، امری لازم و از اصول مهم در روابط اجتماعی است .

و لاتکونوا کالتی نقضت غزلها . .. تتّخذون أیمنکم دخلاً بینکم

اصول روابط بین المللی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۶ - ۹

۹ - پرهیز از حمایت و پشتیبانی کافران ، امری لازم و از اصول راهبردی در مناسبات اجتماعی و بین المللی

فلاتکوننّ ظهیرًا للکفرین

اعتدال در روابط جنسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۷ - ۸

۸ روابط و اخلاق جنسی در اسلام معتدل و به دور از افراط و تفریط است . *

و یرید الّذین یتّبعون الشّهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً

خداوند، آراء هواپرستان را در روابط جنسی مقابل احکام خویش شمرده و با توصیف آن آراء به انحراف، اشاره به اعتدال احکام الهی و دوری آن از افراط و تفریط کرده است.

افشای روابط منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۴

- ۴

افشاگری خداوند ، درباره عناصر نفاق پیشه و مرتبط با دشمن (یهود بنی نضیر)

ألم تر إلی الذین نافقوا یقولون لإخونهم الذین کفروا

اهمیت اختفای روابط جنسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۵۸ – ۱۲

۱۲ – پدران و مادران ، باید هر گونه روابط جنسی و رفتار مخصوص زن و شوهری خود را ، از فرزندان نابالغ (بچه های ممیز) خویش پنهان دارند .

لیستئذنکم . .. و الذین لم یبلغوا الحلم منکم ... لیس علیکم و لا علیهم جناح بعدهنّ

ممنوعیت ورود فرزندان نابالغ به محل استراحت و خلوت پدران و مادران خود، می تواند به این خاطر باشد که روابط جنسی پدران و مادران نوعاً در این مواقع صورت می گیرد و فرزندان نباید از آن باخبر شوند.

اهمیت روابط اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۶۳ – ۸

۸ – پیامبران در تلاش و کوشش برای رفع اختلافات و ایجاد همبستگی و همزیستی اجتماعی

و لأُبیّن لکم بعض الذی تختلفون فیه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – کوثر – ۱۰۸ – ۲ – ۱۳

۱۳ – لزوم ایجاد پیوند با خلق ، در کنار پیوند با آفریدگار

فصلّ لربّک وانحر

دستور قربانی برای رساندن گوشت به مردم، در کنار دستور نماز، بیانگر برداشت یاد شده است.

اهمیت روابط خانوادگی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۱۹ – ۱۴،۱۷

۱۴ اساس زندگی خانوادگی و مصالح آن ، نباید دستخوش تمایلات مرد قرار گیرد .

فان کرهتموهنّ فعسی ان

تکرهوا شیئاً و یجعل اللّه فیه خیراً کثیراً

۱۷ احتمال وجود خیر فراوان ، در تداوم زندگی با زنانی که ناخوشایند انسان هستند .

فان کرهتموهنّ فعسی ان تکرهوا شیئاً و یجعل اللّه فیه خیراً کثیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۲۱ - ۳

۳ توجّه به پیوند زناشویی و اتحاد و یگانگی حاصل از آن ، مانعی برای اجحاف به همسر و بازپس گیری مهریّه

و کیف تأخذونه و قد افضی بعضکم الی بعض

<افضی> از مصدر <افضاء> به معنای اتصال است و در آیه می تواند کنایه از اتحاد و یگانگی زوجین باشد، نه کنایه از خصوص آمیزش; و گر نه می فرمود: <و قد افضیتم الیهنّ>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۲۸ - ۵،۱۰،۱۹،۲۰

۵ جواز صرفنظر کردن زن از بعض حقوق خود ، برای جلب نظر شوهر و جلوگیری از نشوز وی

و إن امراه خافت من بعلها نشوزاً . .. ان یصلحا بینهما صلحاً و الصلح خیر

جمله <و احضرت الانفس الشح> حکایت از آن دارد که مصالحه عنوان شده در آیه، منوط به گذشت از حقوق شخصی است.

۱۰ گذشت از حقوق شخصی برای استمرار و استحکام روابط همسری ، بهتر از پافشاری بر استیفای آن حقوق

و الصلح خیر و احضرت الانفس الشح

۱۹ مصالحه زن و شوهر در حقوق همسری در صورتی ارزشمند است که بر پایه احسان و تقوا باشد .

و الصلح خیر . .. و إن تحسنوا و تتقوا فإنّ اللّه کان بما تعملون خبیراً

۲۰ جواز گذشت زن از برخی حقوق خویش

، به انگیزه جلوگیری از ناسازگاری شوهر و رخ ندادن طلاق

و إن امراه خافت من بعلها نشوزاً او اعراضاً

امام صادق(ع) در پاسخ سؤال از معنای آیه فوق فرمود: هذا تکون عنده المراه لاـتعجبه فیرید طلاقها فتقول له: امسکنی و لاتطلقنی و ادع لک ما علی ظهرک و اعطیک من مالی و احللک من یومی و لیلتی فقد طاب ذلک له کله .

کافی، ج ۶، ص ۱۴۵، ح ۳; نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۵۸، ح ۶۰۰.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۵ - ۸

۸ - حفظ روابط خانوادگی و خویشاوندی ، امری بس مهم و شایان توجه است .

و وصّینا الإنسن بولدیه . .. أن اشکرلی و لولدیک... إن جهداک علی أن تشرک بی ...

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۲ - ۱۱

۱۱ - نقش سازنده ایمان به خدا و روز قیامت ، در ایجاد رابطه صحیح و شایسته میان همسران و رعایت شدن حقوق متقابل بین آنان

إذا طلّقتم النساء . ..ذلکم یوعظ به من کان یؤمن باللّه و الیوم الأخر

یادآوری ایمان به خدا و روز قیامت به دنبال موعظه های الهی در مسائل مربوط به همسران می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۵ - ۱۱،۱۲

۱۱ - نقش سازنده تقواپیشگی ، در حفظ کانون گرم خانواده ها و رعایت شدن حقوق همسران

إذا طلّقتم النساء . .. و اتّقوا اللّه ... من یتّق ... یعظم له أجرًا

برداشت یاد شده، از آن جا

است که خداونـد در ضـمن پنـج آیه مربوط به مسائـل طلاـق و اختلافـات خـانوادگی، چهاربار، به رعایت تقوا توصـیه فرموده است.

۱۲ – اهمیت مسائل خانوادگی (ازدواج ، طلاق ، حقوق همسران و . . .) ، در میان موضوعات اسلامی و آموزه های قرآنی

إذا طلّقتم النساء . .. اتّقوا اللّه ... من يتّق اللّه ... يعظم له أجرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – طلاق – ۶۵ – ۶ – ۱۶

۱۶ – سیاست اسلام در اختلاف و نزاع میان همسران ، کوتاه کردن مدت آن و یا رفع کامل آن است .

فإن أرضعن لكم فاتوهنّ أُجورهنّ و أتمروا بينكم بمعروف و إن تعاسرتم فسترضع له أُخ

برداشت یاد شده، از آن جا است که خداوند پس از توصـیه به خوش رفتاری با زنان مطلّقه و پرداختن اجرت شیردادن نوزادان به آنان فرمان داد که در صورت بالا گرفتن اختلافت میان همسـران، آنان به مشورت و هم فکری بپردازنـد و در صورت عـدم توافق، بدون فوت وقت از دایگان مدد گیرند.

اهمیت روابط خویشاوندی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۹۰ – ۵

۵– سیاست اسلام بر تحکیم پیوند خویشاوندی و رفع مشکلات موجود میان خویشاوندان است .

إن الله يأمر . .. و إيتاىءِ ذى القربى

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۶۷ – ۹

۹– پیوند خویشاوندی و عاطفی ، باید تحت الشعاع روابط عقیدتی و دینی باشد .

إذ قال لأبيه و قومه ما هذه التماثيل التى أنتم لها عكفون . .. أُفّ لكم

و لماتعب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۱۵ – ۸

۸ – حفظ روابط خانوادگی و خویشاوندی ، امری بس مهم و شایان توجه است .

و وصّینا الإنسن بولدیه . .. أن اشکرلی و لولدیک... إن جهداک علی أن تشرک بی ...

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – طلاق – ۶۵ – ۴ – ۷

۷ – اهتمام اسلام ، به موضوع مخلوط نشدن نطفه ها و روشن بودن نسب ها و پیوند های خویشاوندی میان انسان ها

و الّئی یئسن من المحیض . .. فعدّتهنّ ثلثه أشهر ... وأُولت الأحمال أجلهنّ أن ی

مطلب یاد شده، از مجموع دستورات و رهنمودهای خداوند درباره عدّه زنان و شمارش دقیق آن به ویژه درباره زنان یائسه ای که صرفاً احتمال داده شود با نطفه همسران قبلی خود باردار شده اند به دست می آید.

اهمیت روابط دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۱۳ – ۳

۳ عواطف و احساسات فامیلی ، باید تحت الشعاع روابط دینی و مکتبی باشد .

ما کان للنبی . .. أن یستغفروا للمشرکین و لو کانوا أولی قربی

اهمیت روابط عاطفی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۶۷ – ۹

۹– پیوند خویشاوندی و عاطفی ، باید تحت الشعاع روابط عقیدتی و دینی باشد .

إذ قال لأبيه و قومه ما هذه التماثيل التی أنتم لها عکفون . .. أفّ لکم و لماتعب

اهمیت سلامت روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹

- نحل - ۱۶ - ۹۰ - ۱۰

۱۰- اهتمام اسلام به سالم سازی روابط اجتماعی انسان ها و تحکیم بخشیدن به آن و پاک سازی جامعه از فحشا ، بزهکاری ، ستم و سرکشی

إن الله یأمر بالعدل و الإحسن و . .. و ینهی عن الفحشاء و المنکر و البغی

ایجاد روابط واجب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۱ - ۱،۲

۱ خداوند به برقرار کردن پیوندهایی فرمان داده و رعایت آنها را بر آدمیان واجب کرده است .

والذین یصلون ما أمر الله به أن یوصل

<أن> مصدریه و <أن یوصل> بدل برای ضمیر در <به> است. مراد از <ما أمرالله ...> پیوندهایی نظیر صله رحم، پیوند ولایت میان اهل ایمان، پیوند ولایت میان پیشوایان بر حق و امت اسلامی و... است.

۲ برقرار کردن پیوندهایی که خداوند بدان ها فرمان داده ، از نشانه های خردمندان است .

إنما یتذکّر أُولُوا الألبب . .. الذین یصلون ما أمر الله به أن یوصل

ایمان در روابط همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۷۰ - ۲

۲ - همسری متکی بر ایمان و تقوا ، پایدار تا قیامت و ورود به بهشت

ادخلوا الجنّه أنتم و أزوجکم

با توجه به این که در آیه ۶۷ بیان شده بود که تمامی دوستان با یکدیگر دشمن خواهند شد، جز تقواپیشگان، قید <متقی> برای همسران استفاده می شود; زیرا رابطه زن و شوهری یکی از مصادیق دوستی ها است که در صورتی که طرفین متقی باشند، دوستی آنان تا قیامت پایدار خواهد ماند.

برقرار کنندگان روابط واجب

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۲۲ – ۱۹

۱۹ وفاداران به عهد های الهی و برقرار کنندگان پیوندهایی که خدا به آنها فرمان داده ، از فرجامی نیک بهره مند خواهند شد .

الذین یوفون بعهد الله . .. والذین یصلون ما أمرالله به أن یوصل ... أُولئك لهم عق

بی تأثیری روابط خانوادگی در قیامت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عبس – ۸۰ – ۳۵ – ۲

۲ – قیامت ، روز بی اثر بودن عواطف و روابط و جاذبه نداشتن پدر و مادر در چشم فرزندان

و أمّه و أبیه

پاداش روابط واجب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۲۳ – ۲

۲ بهشت عدن ، پاداش وفا کردن به پیمان های الهی ، نشکستن عهد ها و برقرار کردن پیوندهایی که خدا به برقراری آن امر کرده است .

الذین یوفون بعهد الله . .. أُولئك لهم عقبی الدار. جنّت عدن

پاکی در روابط اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۲۸ – ۹

۹ – رشد و طهارت ، ملاک های گزینش نحوه زندگی و اساس تنظیم آداب و روابط اجتماعی است .

و إن قیل لکم ارجعوا فارجعوا هو أزکی لکم

جمله <هو أزکی لکم> برای تعلیل احکام مربوط به آداب ورود به خانه های دیگران است; ولی این تعلیل از نوع تعلیلی است که موجب تعمیم حکم می شود. بنابراین هر رفتاری که موجب رشد و پاکی انسان شود، امری پسندیده و بایسته است که باید ملاک گزینش هر

نوع رفتاری قرار گیرد.

تبعیض در روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۲ - ۲۴

۲۴ تبعیض در روابط اجتماعی بر مبنای ارزشگذاری غلط، ستمگری است.

فتطردهم فتکون من الظلمین

تداوم روابط خانوادگی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۱۴ - ۱

۱ - اهـل دوزخ در دنیا ، می پنداشـتند زنـدگی شاداب آنان دگرگون نشـده و الفت های خانوادگی شان هرگز از هم نخواهد گسست .

إنّه ظنّ أن لن یحور

<حَور>، رجوع از چیزی و به چیزی می باشد. اصل معنای آن بازگشت به کم بود است و با ضمّه <حاء> به معنای هلاکت خواهد بود (لسان العرب). فعل <یحور> از هر کدام مشتق باشد، برداشت یاد شده قابل استفاده است.

تقوا در روابط همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۷۰ - ۲

۲ - همسری متکی بر ایمان و تقوا ، پایدار تا قیامت و ورود به بهشت

ادخلوا الجنّه أنتم و أزوجکم

بـا توجه به این که در آیه ۶۷ بیان شده بود که تمامی دوسـتان با یکدیگر دشـمن خواهند شد، جز تقواپیشـگان، قید <متقی> برای همسـران اسـتفاده می شـود; زیرا رابطه زن و شـوهری یکی از مصـادیق دوسـتی هـا است که در صورتی که طرفین متقی

باشند، دوستی آنان تا قیامت پایدار خواهد ماند.

تکامل در روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۸ - ۹

۹ - رشد و طهارت ، ملاک های گزینش نحوه زندگی و اساس تنظیم آداب و

روابط اجتماعی است .

و إن قیل لکم ارجعوا فارجعوا هو أزکی لکم

جمله <هو أزکی لکم> برای تعلیل احکام مربوط به آداب ورود به خانه های دیگران است; ولی این تعلیل از نوع تعلیلی است که موجب تعمیم حکم می شود. بنابراین هر رفتاری که موجب رشد و پاکی انسان شود، امری پسندیده و بایسته است که باید ملاک گزینش هر نوع رفتاری قرار گیرد.

ذکر قطع روابط در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۳ - ۴

۴ - توجه به گسسته شدن روابط خانوادگی در قیامت ، مانع از دست زدن انسان به کار های خلاف ، به انگیزه حمایت از خانواده و خویشان

لن تنفعکم أرحامکم و لا أولدکم یوم القیمه

رابطه مادر و فرزند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲ - ۵

۵- پیوند میان مادر و کودک شیرخوارش ، از محکم ترین پیوند های موجود میان انسان ها است .

یوم ترونها تذهل کلّ مرضعه عمّا أرضعت

ذکر <رها شدن کودک شیرخوار از دامن مادر و غافل گشتن مادر از او> در ترسیم شدت و بزرگی زلزله زمین در آستانه برپایی قیامت، بیانگر این معنا است که: پیوند مهر میان مادر و کودک شیرخوارش، با این که از محکم ترین پیوندهای موجود میان آدمیان است و مادر شیر دهنده در هر شرایطی کودکش را رها نخواهد ساخت; اما در آن زلزله هر مادر شیردهنده ای فرزندش را بی اختیار رها خواهد کرد.

روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

٢ - آل عمران - ٣

- ۲۸ - ۳،۱۴

۳ حرمت برگزیدن کافران و مقدّم داشتن آنان بر مؤمنان ، در دوستی و ارتباط و ولایت

لا یتّخذ المؤمنون الکافرین اولیاء من دون المؤمنین

۱۴ جواز برقراری ارتباط دوستانه با کافران ، در صورت تقیّه ، اضطرار و هراس

لا یتّخذ المؤمنون الکافرین اولیاء . .. الاّ ان تتقوا منهم تقیه

بنابراینکه ولایت به معنای دوستی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۹ - ۸

۸ ترغیب به خوش خُلقی و مدارا و نکوهش از سنگدلی و خشونت ، در برخورد های اجتماعی

و لو کنت فظّا غلیظ القلب لانفضّوا من حولک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۶ - ۲۳

۲۳ لزوم حسن معاشرت در روابط اجتماعی

و بالوالدین احساناً . .. و ما ملکت ایمانکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۱ - ۸

۸ ادیان الهی در بردارنده حد و مرز روابط و مناسبات اجتماعی با دیگر ملتها

و لو کانوا یؤمنون . .. ما اتخذوهم أولیاء

روابط اجتماعی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۸۵ - ۱۱

۱۱ - تناقض رفتار اجتماعی بنی اسرائیل در رابطه با همکیشان خود

و إن یأتوکم أسری تفدوهم و هو محرم علیکم إخراجهم

<هو> در جمله فوق ضمیر شأن است. <إخراجهم> مبتدا و <محرم علیکم> خبر آن می باشد; یعنی، برای آزادی کسانی که خود آنها را بیرون رانده بودید، فدیه می پرداختید در حالی که بیرون راندن آنها بر شما حرام بود.

روابط اجتماعی جامعه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۲۰۰ – ۱۵،۱۰

۱۰ صبر و شکیبایی ، زمینه ای برای استحکام پیوند های اجتماعی

اصبروا و صابروا و رابطوا

بیان لزوم ارتباط و هماهنگی افراد با یکـدیگر، پس از طرح ضـرورت صبر و شـکیبایی، می توانـد اشاره به نفس صبر در ایجاد ارتباط و پیوند بین افراد جامعه ایمانی داشته باشد.

۱۵ ایجاد پیوند های اجتماعی در جامعه ایمانی ، نشانه پرهیزکاری مؤمنان

یا ایّها الّذین امنوا . .. و رابطوا و اتّقوا اللّه

بنابر اینکه معنای <رابطوا>، ایجاد پیوند باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۸۶ – ۴

۴ اهمیّت روابط عاطفی و اخلاقی و برخورد های نیکو در جامعه اسلامی

و اذا حیّیتم بتحیّه فحیّوا باحسن منها او ردّوها

توصیه خداوند به پاسخگویی بهتر در برابر درود و تحیت دیگران، برای ایجاد روابط عاطفی و اخلاقی در جامعه اسلامی است.

روابط اجتماعی جن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۲۹ – ۸

۸– جنیان ، دارای زندگی اجتماعی و روابط جمعی

نفرًا من الجنّ . .. ولّوا إلی قومهم منذرین

تعبیر <قومهم> بیانگر مطلب بالا است.

روابط اجتماعی محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۷ – ۳

۳ پیامبر (ص) ، در متن جامعه خویش بود و روابط نزدیک و همسان با مردم داشت .

یأکل الطعام و یمشی فی الأسواق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۴

۵ روابط اجتماعی پیامبر (ص) با مؤمنان ، روابطی ساده و بدون تشریفات

إنّ الذین ینادونک من وراء الحجرت

این که افرادی به خود اجازه می دادند تا پیامبر(ص) را از ورای اتاق ها صدا بزنند و با آن حضرت بر خوردی مانند برخورد با افراد معمولی داشته باشند، پیام دار نکته یادشده است.

روابط اقتصادی محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۷ – ۲

۲ پیامبر (ص) همچون دیگر انسان ها ، نیازمند به غذا و مناسبات اقتصادی با مردم

مالِ هذا الرسول یأکل الطعام و یمشی فی الأسواق

روابط اقتصادی مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۲۴ – ۱۱

۱۱ – پرهیز از ظلم و دوری از ستم در روابط اقتصادی ، ویژگی مؤمنان راستین است .

و إنّ کثیرًا من الخلطاء لیبغی . .. إلاّ الذین ءامنوا و عملوا الصلحت و قلیل ما

روابط اهل شامات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۱۸ – ۵

۵ – بین مردم شام و یمن در دوران قوم سبا ، ارتباط های گوناگونی وجود داشت .

و جعلنا بینهم و بین القری التی برکنا فیها . .. و قدّرنا فیها السیر سیروا فیها

روابط با بيگانگان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۸ - ۱،۲،۳،۱۵،۱۸،۱۹،۲۸

۱ لزوم پرهيز اهل ايمان ، از مَحْرم اسرار قرار دادن بيگانگان

يا ايها الذين امنوا لا تتخذوا بطانه من دونكم

<بطانه> به معنى آستر لباس در مقابل

<ظهاره>، که رویه لباس است; کنایه است از کسی که او را برای اطلاع از کار خود برگزینی (مفردات راغب).

۲ ضرورت حفاظت اطلاعات و اسرار جامعه اسلامی ، از بیگانگان (کافران ، منافقان و . . .)

یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا بطانه من دونکم

۳ ممنوعیّت روابط دوستانه و صمیمانه با غیر اهل ایمان (بیگانگان)

یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا بطانه من دونکم

لازمه نهی از محرم اسرار قرار دادن، نهی از روابط دوستانه و خالصانه است.

۱۵ بدخواهی ، توطئه گری و عداوت قلبی اهل کتاب نسبت به مؤمنان ، و خطر ایجاد روابط صمیمانه جامعه ایمانی با آنان

یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا بطانه من دونکم . .. صدورهم اکبر

بنابر اینکه مراد از <من دونکم>، اهل کتاب باشند; به قرینه آیات قبل.

۱۸ دشمنی ، توطئه گری و بدخواهی بیگانگان (کافران) ، از دلایل ضرورت پرهیز جامعه اسلامی از ایجاد روابط صمیمانه با آنان

لا تتّخذوا . .. لا یألونکم خبالا ... و ما تخفی صدورهم اکبر

جمله <لا یألونکم . .. >، بیان علت برای <لا تتخذوا ...> است.

۱۹ مناسبات صمیمانه جامعه اسلامی با بیگانگان ، هموارکننده نفوذ ایشان در آن جامعه و اخلال در آن

لا تتخذوا بطانه من دونکم لا یألونکم خبالا

جمله <لا یألونکم . .. >، بیان علت برای <لا تتخذوا ...> است.

۲۸ ایجاد روابط دوستانه با بیگانگان و مَحرم اسرار خویش گرفتن آنان ، نشانه بی عقلی آدمی

یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا بطانه من دونکم . .. ان کنتم تعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل

عمران – ۳ – ۱۱۹ – ۱،۳

۱ محبّت برخی از مؤمنان نسبت به بیگانگان و اهل کفر ، و دغلبازی اینان با مؤمنان

یا ایها الذین امنوا . ..ها انتم اولاء تحبونهم ... و اذا خلوا عضّوا علیکم الأَنام

۳ اندیشه در آیات الهی (افشای توطئه و دشمنی کافران) ، موجب رویگردانی اهل ایمان از محبّت بیگانگان

لا یألونکم خبالا ودّوا ما عنتّم . .. قد بیّنّا لکم الایات ان کنتم تعقلون. ها انت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۲۰ – ۷

۷ قطع دوستی مسلمانان با دشمنان دین ، دربردارنده ناگواریها

لا تتخذوا بطانه من دونکم . .. و ان تصبروا

توصیه به صبر و تقوا پس از دستور به قطع رابطه با دشمنان دین، اشاره به این حقیقت دارد.

روابط با جن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۸ – ۱۰

۱۰– امکان ارتباط ، اتفاق نظر ، همکاری و تعاون میان انسان و جن

قل لئن اجتمعت الإنس و الجنّ علی أن یأتوا بمثل

از اینکه خداوند فرمود: <اگر جن و انس دست به دست هم دهند، باز نمی توانند مثل قرآن بیاورند> استفاده می شود که امکان ارتباط و تعاون میان آنان وجود دارد و اگر نه، تحدی لغو بود.

روابط بهشتیان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۲۳ – ۱۰

۱۰- بهشتیان در بهشت ، روابط حسنه و سرشار از محبت با یکدیگر خواهند داشت .

تحیّتهم فیها سلم

اینکه خداوند می فرماید <تحیت مؤمنان در بهشت سلام گفتن و یا

درخواست سلامتی برای یکدیگر است> حکایت از روابط خوب آنان می کند.

روابط بین الملل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۸۶ – ۵

۵ جامعه ایمانی وظیفه دار برقراری روابط مسالمت آمیز با جوامعی که خواهان این نوع مناسبات هستند .

و اذا حیّیتم بتحیّه فحیّوا باحسن منها او ردّوها

بـا توجّه به معنـای لغوی <تحیّت> (درخواست سـلامتی)، جمله <اذا . .. > به این معنـاست که اگر فردی یا گروهی خواهان سلامت و امنیّت شما باشند، شما نیز خواهان سلامت و امنیت آنان باشید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۲۸ – ۲،۳،۱۴

۲ حرمت و ممنوعیت پذیرش ولایت و سرپرستی کافران ، برای مؤمنان

لا یتّخذ المؤمنون الکافرین اولیاء

۳ حرمت برگزیدن کافران و مقدّم داشتن آنان بر مؤمنان ، در دوستی و ارتباط و ولایت

لا یتّخذ المؤمنون الکافرین اولیاء من دون المؤمنین

۱۴ جواز برقراری ارتباط دوستانه با کافران ، در صورت تقیّه ، اضطرار و هراس

لا یتّخذ المؤمنون الکافرین اولیاء . .. الاّ ان تتقوا منهم تقیه

بنابراینکه ولایت به معنای دوستی باشد.

روابط پنهانی با کافران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۲۶ – ۵

۵- برخی از عناصر سست ایمان صدر اسلام ، دارای روابط پنهانی با کافران

قالوا للذین کرهوا ما نزّل اللّه سنطیعکم فی بعض الأمر

روابط جهنمیان

جلد – نام سوره – سوره – آیه –فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۸ – ۱۰

۱۰ جهنم، جایگاهی آکنده از جدال و ستیز دوزخیان با یکدیگر

کلما دخلت

. .. قالت أخريهم لأوليهم ربنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۹ – ۵

۵ کینه توزی و دشمنی دوزخیان نسبت به یکدیگر

فأتهم عذابا ضعفا من النار . .. فما كان لكم علينا من فضل

روابط خانوادگی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۶۱ – ۱۹

۱۹ – نابینایان ، لنگ ها و مریضان ، می توانند با دیگر اعضای خانواده خود و نیز باخویشاوندان و دوستان خویش باهم (بر سر یک سفره) و یا جداگانه ، غذا میل کنند .

ليس على الأعمى حرج . ..و لا على أنفسكم أن تأكلوا من بيوتكم أو بيوت ءابائكم ... أ

روابط خانوادگی در قیامت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – انشقاق – ۸۴ – ۱۳ – ۵

۵ – خوش بختی های دنیایی و دل خوشی به پیوند های خانوادگی ، در قیامت کارساز نبوده و انسان را از آتش دوزخ رهایی نمی بخشد .

و يصلى سعيرًا . إنّه كان فى أهله مسرورًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – انشقاق – ۸۴ – ۱۴ – ۱

۱ – اهل دوزخ در دنیا ، می پنداشتند زندگی شاداب آنان دگرگون نشده و الفت های خانوادگی شان هرگز از هم نخواهد گسست .

إنّه ظنّ أن لن یحور

<حَور>، رجوع از چیزی و به چیزی می باشد. اصل معنای آن بازگشت به کم بود است و با ضمّه <حاء> به معنای هلاکت خواهد بود (لسان العرب). فعل <یحور> از هر کدام مشتق باشد، برداشت یاد شده قابل

استفاده است.

روابط خانواده

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۳۴ – ۱۲،۲۴

۱۲ ضرورت توجه به قوانین تکوین و تشریع در جعل مقررات حاکم بر خانواده

الرّجال قوّامون علی النساء بما فضّل اللّه . .. و بما انفقوا

چون خداوند در توجیه جعل مدیریت برای مردان به دو جهت تصریح فرمود: یکی برتری مردان بر زنان، که یک مسأله تکوینی است و دیگری عهده دار بودن نفقه، که یک حکم تشریعی است.

۲۴ پرهیز شوهر از همخوابگی با همسر ، اقدامی برای جلوگیری از نشوز وی

و الّتی تخافون نشوزهنّ . .. و اهجروهنّ فی المضاجع

در برداشت فوق <فی المضاجع> متعلق به <اهجروهنّ> گرفته شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۳۵ – ۱۷

۱۷ قوانین الهی در مورد خانواده و روابط زن و شوهر ، برخاسته از علم کامل و آگاهی دقیق خداوند

الرجال قوامون . .. و ان خفتم ... انّ اللّه کان علیماً خبیراً

روابط خویشاوندان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۱۵ – ۸

۸ اهمیّت روابط خانوادگی

قل ما انفقتم من خیر فللوالدین

روابط خویشاوندی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۵ - ۱۰

۱۰ توجه خاص اسلام به روابط خویشاوندی

و أولوا الأرحام بعضهم أولی ببعض فی کتب اللّه

روابط خویشاوندی در ادیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۴۶ - ۱۱

۱۱ سلب پیوند ها و روابط خویشاوندی ، براثر اعمال ناشایست ،

در مکاتب الهی

إنه لیس من أهلک إنه عمل غیر صلح

روابط خویشاوندی در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱۸ - ۶

۶ - روابط فامیلی و عاطفی ، هیچ تأثیری در سرنوشت انسان در روز رستاخیز ندارد .

و إن تدع مثقله إلی حملها لایحمل منه شیء و لو کان ذاقربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۱۳ - ۳

۳ - تأثیر نداشتن پیوند خویشاوندی و روابط فامیلی ، در نجات انسان مجرم از عذاب الهی در قیامت

یودّ المجرم لویفتدی من عذاب یومئذ ببنیه . .. و فصیلته الّتی تویه

روابط در خانواده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۹ - ۱۸

۱۸ لزوم و اهمیّت حفظ حدود الهی در روابط زناشویی

فان خفتم اَلا یقیما حدود اللّه فلا جناح . .. تلک حدود اللّه فلا تعتدوها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۰ - ۱۰،۱۱

۱۰ لزوم و اهمیّت حفظ حدود الهی در روابط زناشویی

فلا جناح علیهما ان یتراجعا ان ظنّا ان یقیما حدود اللّه

۱۱ حفظ حدود الهی ، شرط اساسی تشکیل کانون خانواده

فلا جناح علیهما ان یتراجعا ان ظنّا ان یقیما حدود اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۷ - ۱۸

۱۸ لزوم توجّه به نظارت خداوند در طلاق و مَهریّه (روابط خانوادگی)

و ان طلّقتموهنّ . .. ان اللّه بما تعملون بصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۶ - ۴،۵

۴ عمل به قوانین الهی در مورد خانواده و روابط زن و شوهر ، عبادت خداوند است . *

الرجال قوّامون . .. فان اطعنکم فلا تبغوا ... و ان خفتم ... و اعبدوا اللّه

به مقتضای ارتباط بین آیه مورد بحث و آیات گذشته، می توان گفت از مصادیق عبادت، عمل کردن به قوانینی است که در آیات گذشته مطرح شده است.

۵ عبادت خالصانه خداوند و پرهیز از هر گونه شرک ، زمینه دور ماندن زندگی زناشویی از هر گونه ناسازگاری *

و ان خفتم شقاق بینهما . .. و اعبدوا اللّه

به مقتضای ارتباط بین آیات می توان احتمال داد که آیه مورد بحث در حقیقت بیانگر راه حلی است برای جلوگیری از ناسازگاری بین زن و شوهر.

روابط در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۸ - ۴

۴-نزدیکی ها و جدایی ها در صحنه قیامت ، بر اساسا سنخیت های فکری و عملی خواهد بود .

لنحشرنّهم والشیطین ثمّ لنحضرنّهم

پیوستن منکران معاد به صف شیاطین در قیامت، به جهت سنخیتی است که در این از نظر فکری و عملی، در بین این دو طائفه به وجود آمده است. ذکر شیاطین در این آیه، برای بیان همین سنخیت و نتیجه ای است که از آن در صحنه قیامت بروز می کند.

روابط دوستانه همسران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۱ - ۵،۸،۱۵

۵ – پیدایش همزیستی مسالمت آمیز میان زن و مرد ، پس از ازدواج و بر انگیخته شدن عواطف

ظریف دوستانه میان آنان ، از آیات الهی است .

خلق لکم من أنفسکم أزوجًا لتسکنوا إلیها و جعل بینکم مودّه و رحمه

برداشت بالا- بنابراین است که عبارت <و جعل بینکم . ..> ارائه کلام سابق باشد. در این صورت <و جعل بینکم...> درصدد بیان این مهم است که زن و مرد ناآشنا، چگونه پس از ازدواج، الفت و انس و زندگی محبت آمیزی پیدا می کنند.

۸ – وجود مهر و عواطف دوستانه میان زن و شوهر ، عنایت خدادادی و از آیات الهی است .

و من ءایته . .. و جعل بینکم مودّه و رحمه

۱۵ – اندیشمندان و متفکران ، آیه الهی بودن روابط دوستانه زن و شوهر و محبت بین انسان ها را درمی یابند .

و من ءایته أن . .. و جعل بینکم مودّه و رحمه إنّ فی ذلک لأیت لقوم یتفکّرون

روابط عاطفی در بهشت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۲۱ – ۴

۴ – پیوند های عاطفی ، باقی میان مؤمنان و نسل ایشان در بهشت

ألحقنا بهم ذرّیّتهم

نوید به ملحق شدن ذریه مؤمنان به آنان در بهشت، می رساند که مؤمنان در بهشت نیز به نسل خود دلبسته اند و از قرار گرفتن آنان در کنار خویش احساس لذت می کنند.

روابط عاطفی در خانواده شعیب(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۲۶ – ۲

۲ – وجود رابطه صمیمی و فضای آزاد برای گفت وگو میان شعیب (ع) و دختران وی

قالت إحدیهما یأبت استئجره . .. القویّ الأمین

از این که دختر شعیب پیشنهاد

خودش را بدون هیچ تکلفی با پدر در میان گذاشت و آزادانه به ستایش موسی(ع) پرداخت مطلب بالا استفاده می شود.

روابط عاطفی در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱۸ - ۶

۶ - روابط فامیلی و عاطفی ، هیچ تأثیری در سرنوشت انسان در روز رستاخیز ندارد .

و إن تدع مثقله إلی حملها لایحمل منه شیء و لو کان ذاقربی

روابط عاطفی قوم ابراهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۵ - ۷

۷ - قوم ابراهیم ، باهم ، رابطه ای عاطفی داشتند .

اتّخذتم . .. أوثنًا مودّه بینکم

روابط عاطفی مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۱ - ۴

۴ - پیوند های عاطفی ، باقی میان مؤمنان و نسل ایشان در بهشت

ألحقنا بهم ذرّیّتهم

نوید به ملحق شدن ذریه مؤمنان به آنان در بهشت، می رساند که مؤمنان در بهشت نیز به نسل خود دلبسته اند و از قرار گرفتن آنان در کنار خویش احساس لذت می کنند.

روابط قوم سبأ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۱۸ – ۵

۵ – بین مردم شام و یمن در دوران قوم سبا ، ارتباط های گوناگونی وجود داشت .

و جعلنا بینهم و بین القری التی برکنا فیها . .. و قدّرنا فیها السیر سیروا فیها

روابط متقین در بهشت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۴۷ – ۲

۲– متقین در بهشت ، دارای روابط

صمیمانه و به دور از هرگونه ناخالصی اند .

ادخلوها بسلم ءامنین . و نزعنا ما فی صدورهم من غلّ

<غلّ> در لغت به معنای غش و ناخالصی آمده است.

روابط منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۵

۵ وجود رابطه و پیوند قوی ، میان منافقان

المنفقون و المنفقت بعضهم من بعض

روابط منافقان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۵

۵- برخی از عناصر سست ایمان صدر اسلام ، دارای روابط پنهانی با کافران

قالوا للذین کرهوا ما نزّل اللّه سنطیعکم فی بعض الأمر

روابط موجودات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فلق - ۱۱۳ - ۱ - ۴

۴ - اشتقاق مخلوقات از یکدیگر ، جلوه ربوبیت خداوند بر آنان است .

بربّ الفلق

از جمله معانی <فَلَق>، تمام مخلوقات است (لسان العرب). اطلاق این وصف بر آنها، به خاطر این است که <شـقّه شدن> و <شکافتن>، در پیدایش آنها نقشی اساسی دارد.

روابط مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۲۰۰ - ۷

۷ مؤمنان ، موظّف به برقراری ارتباط و پیوند و هماهنگی با یکدیگر

یا ایّها الّذین امنوا . .. و رابطوا

ربط به معنای پیوند است، بنابراین <رابطوا>، دلالت بر لزوم پیوند و ارتباط بین افراد جامعه ایمانی دارد; که از لوازم آن هماهنگی با یکدیگر است.

روابط نامشروع در تاریخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۹ - ۵

۵ بشر از دیرباز به ناروایی

رابطه زناشویی زن با غیر همسر خویش ، معتقد بود و بر آن تأکید می کرد .

واستغفری لذنبک إنک کنت من الخاطئین

روابط همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۱ - ۱۶

۱۶ تأثیر متقابل زن و شوهر ، در اعتقادات یکدیگر

و لا تنکحوا المشرکات . .. و لا تنکحوا المشرکین ... اولئک یدعون الی النار

زشتی روابط نامشروع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۹ - ۵

۵ بشر از دیرباز به ناروایی رابطه زناشویی زن با غیر همسر خویش ، معتقد بود و بر آن تأکید می کرد .

واستغفری لذنبک إنک کنت من الخاطئین

زمینه حفظ روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۲ - ۲

۲- جهاد در راه خداوند ، تضمین کننده صلاح جامعه و حافظ روابط عاطفی اجتماعی

فهل عسیتم إن تولّیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطّعوا أرحامکم

<تولّیتم> به معنای روی گرداندن از جهاد است و مفهوم آیه بر مطلب بالا دلالت دارد.

زمینه حفظ روابط عاطفی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۲۲ – ۲

۲– جهاد در راه خداوند ، تضمین کننده صلاح جامعه و حافظ روابط عاطفی اجتماعی

فهل عسیتم إن تولّیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطّعوا أرحامکم

<تولّیتم> به معنای روی گرداندن از جهاد است و مفهوم آیه بر مطلب بالا دلالت دارد.

زمینه روابط اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – کوثر – ۱۰۸ – ۲ – ۱۷

۱۷ –

پیوند با خداوند ، مقدّم بر پیوند با مردم و زمینه ساز آن است . *

فصلّ لربّک وانحر

عطف دو فرمان، ممکن است عطف مسبّب بر سبب باشد.

زمینه روابط عاطفی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۰ - ۱۸

۱۸ - دعا و نیایش ، در خدمت ایجاد الفت اجتماعی میان مؤمنان

ربّنا اغفر لنا . .. و لاتجعل فی قلوبنا

محتوای دعـا در این آیه، می رسانـد که دعـا به نوبه خویش زمینه ساز الفت اجتماعی و تحکیم بخشِ پیونـدهای امت اسـلامی است.

زمینه سستی روابط عاطفی مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۱۳

۱۳ انعطاف پذیری در برابر کافران و منکران دین ، سست کننده بنیان رحمت و مودّت میان مؤمنان

أشدّاء علی الکفّار رحماء بینهم

این برداشت، وجه دیگر برداشت قبل است.

زمینه سلامت روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۷ - ۲

۲ - روابط اجتماعی سالم ، در گرو زندگی معتدل و در حد نیاز است .

و لو بسط اللّه الرزق لعباده لبغوا فی الأرض

از این که بغی و طغیان، متفرع بر بسط و گسترش رزق شده و نه اصل رزق، مطلب یاد شده استفاده می شود.

زمینه قطع روابط عاطفی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶۷ - ۶

۶ - عمیق ترین روابط مودّت آمیز بدون پشتوانه معنویت و تقوا ، محکوم به گسستن و نابودی است .

الأخلّاء یومئذ

واژه <الأخلّاء> (جمع <خلیل>) از ماده <خلّه> گرفته شده است که

به معنـای مودّت و دوستی می باشـد. ریشه اصـلی آن <خلـل> به معنای فاصـله میان دو شـیء است که به دلیل نفوذ محبت و دوستی در عمق قلب آدمی، این واژه در مورد دوستان به کار می رود.

شرایط روابط انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۴۶ – ۱۲

۱۲ ایمان و اعمال صالح ، محور اساسی پیوند و ارتباط پیامبران با انسانهاست .

إنه لیس من أهلك إنه عمل غیر صلح

عدالت در روابط اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۹۰ – ۶

۶- خداوند ، علاوه بر رعایت عدالت ، خواهان حاکمیت روح احسان بر روابط اجتماعی انسان است .

إن الله یأمر بالعدل و الإحسن

عدالت در روابط بین الملل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۸ – ۱۱

۱۱ لزوم رعایت عدالت در روابط خارجی

و لایجر منکم شنئان قوم علی الا تعدلوا

عوامل تضمین روابط اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۲۸ – ۶

۶ – نقش مؤثر ایمان به خدا و روز جزا در تضمین قرارداد ها و سلامت روابط اقتصادی و اجتماعی جامعه

و اللّه علی ما نقول وکیل

مفسـران بر این باورند که گواه گرفتن خداوند از سوی موسی(ع) در قرارداد خود با شعیب(ع) برای تأکید بیشتر بر این میثاق و تضمین عمل به آن بود.

عوامل تضمین روابط اقتصادی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۲۸ – ۶

۶ – نقش مؤثر

ایمان به خدا و روز جزا در تضمین قرارداد ها و سلامت روابط اقتصادی و اجتماعی جامعه

و اللّه علی ما نقول وکیل

مفسران بر این باورند که گواه گرفتن خداوند از سوی موسی(ع) در قرارداد خود با شعیب(ع) برای تأکید بیشتر بر این میثاق و تضمین عمل به آن بود.

عوامل مؤثر در روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۳ - ۷

۷ - تشخیص و تمییز انسان ها بهوسیله یکدیگر ، امری مهم در قوام جامعه و مناسبات اجتماعی

و جعلنکم شعوبًا و قبائل لتعارفوا

از این که شناخت اعضای جامعه بشری نسبت به یکدیگر، غایت و هدف پیدایش تکوینی <شعوب و قبائل> معرفی شده; دانسته می شود که تعارف و شناسایی انسان ها نسبت به یکدیگر دارای نقشی مهم در قوام و پایداری زندگی اجتماعی آنان است.

قطع روابط خویشاوندی در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۱ - ۳

۳ - گسستن روابط خویشاوندی میان انسان ها ، در روز رستاخیز

فإذا نفخ فی الصور فلاأنساب بینهم یومئذ

قطع روابط در آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۱ - ۱۶

۱۶- عالم آخرت ، جای هیچ گونه تلاش ، سوداگری و پیوند دوستی نیست و برای انسان کارساز نخواهد بود .

يقيموا الصلوه و ينفقوا . .. من قبل أن يأتى يوم لابيع فيه و لاخلل

قطع روابط در قيامت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۶ - ۸

۸ - در قيامت تمامى سبب

ها و وسایل پیوند و دوستی میان سران شرک و پیروانشان از میان خواهد رفت .

و تقطعت بهم الأسباب

برداشت فوق بر این اساس است که: مقصود از <الأسباب> مایه های پیوند میان سران و پیروان باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۵۲ – ۱۲

۱۲– خداوند ، در قیامت ، بین مشرکان و معبودان شان وادی هلاکت باری را قرار خواهد داد و هرگونه ارتباط میان آنها را ناممکن خواهد ساخت .

و جعلنا بینهم موبقًا

<وبوق> به معنای <هلاک شدن> است و <موبق> اسم مکان به معنای <مکان هلاکت> است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۶۸ – ۴

۴–نزدیکی ها و جدایی ها در صحنه قیامت ، بر اساسا سنخیت های فکری و عملی خواهد بود .

لنحشرنّهم والشیطین ثمّ لنحضرنّهم

پیوستن منکران معاد به صف شیاطین در قیامت، به جهت سنخیتی است که در این از نظر فکری و عملی، در بین این دو طائفه به وجود آمده است. ذکر شیاطین در این آیه، برای بیان همین سنخیت و نتیجه ای است که از آن در صحنه قیامت بروز می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۷۵ – ۱۹

۱۹– پوچی و بی اثری امکانات دنیایی ، موقعیت های اجتماعی و گروه بندی ها ، در هنگام نزول عذاب و یا فرارسیدن مرگ و قیامت

فسیعلمون من هو شرّ مکانًا و أضعف جندًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۰۱ - ۵،۶

۵ - بی پناهی و

تنهایی شدید انسان ها در عرصه قیامت ، علی رغم حضور در جمع

فلاأنساب بینهم یومئذ و لایتساءلون

۶ - نسب ها و تفاخر به نیاکان ، امری اعتباری و فاقد کمترین اثر در قیامت

فإذا نفخ فی الصور فلاأنساب بینهم یومئذ

برداشت فوق، بر این اساس است که <فلاأنساب بینهم. ..> به تقدیر <لاأنساب بینهم یتفاخرون بها> باشد; یعنی، در آن روز نسبی نیست تا به آن تفاخر کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۸ - ۲

۲ - قطع رابطه انسان با عوامل مادی تأثیرگذار در دنیا ، به روز رستاخیز

یوم لاینفع مال و لابنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۱۴ - ۲

۲ - قیامت ، روز پایان دوستی ها و پیوند های غیر الهی است .

و یوم تقوم الساعه یومئذ یتفرّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱۸ - ۶

۶ - روابط فامیلی و عاطفی ، هیچ تأثیری در سرنوشت انسان در روز رستاخیز ندارد .

و إن تدع مثقله إلی حملها لایحمل منه شیء و لو کان ذاقربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۸ - ۱۶

۱۶ - نابود شدن دوستی ها و پیوند های ظالمان با یکدیگر در قیامت

و الظلمون ما لهم من ولیّ و لانصیر

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از <ولیّ> و <نصیر>، دوست و یاور دنیایی ظالمان باشد که در آخرت آن دوستی ها و یاری ها وجود نخواهد داشت.

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۴۱ – ۱

۱– قیامت صحنه گسستگی و بی تأثیری دوستی ها ، پیوند ها ، حمایت ها و دیگر روابط دنیایی

یوم لایغنی مولًی عن مولًی شیًا و لا هم ینصرون

<مولی> در لغت، از ماده <ولاء> به معنای ارتباط و پیوند دو چیز با یکدیگر است و در مصادیق مختلفی; همچون دوست، سرور، خدمت گزار، بنده، مالك و. .. به کار می رود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۳ – ۶

۶ – قیامت روز گسسته شدن پیوند ها و جدایی خویشاوندان و فرزندان از والدین

لن تنفعکم . .. یوم القیمه یفصل بینکم

متفکران و روابط همسری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۲۱ – ۱۵

۱۵ – اندیشمندان و متفکران ، آیه الهی بودن روابط دوستانه زن و شوهر و محبت بین انسان ها را درمی یابند .

و من ءایته أن . .. و جعل بینکم مودّه و رحمه إنّ فی ذلك لأیت لقوم یتفکّرون

محدوده روابط جنسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۲۴ – ۵

۵ تأکید خداوند بر ضرورت پایبندی به احکام و مقررات الهی در ازدواج و روابط جنسی

حرّمت . .. کتاب اللّه علیکم

در برداشت فوق <کتاب اللّه> مفعول فعل مقدر (الزموا) گرفته شده است ; یعنی به احکام الهی پایبند باشید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۶ - ۱،۲

۱ - لزوم حفظ و نگه داری دامن از همگان ، جز

از همسر و کنیز خویش

و الذین هم لفروجهم حفظون . إلاّ علی أزوجهم أو ما ملکت أیمنهم

استثنا در آیه فوق، استثنای مفرغ (خالی از مستثنی منه) است. با توجه به این که حذف <مستثنی منه> در کلام موجب، جایز نیست، حذف آن در آیه بالا، بدان جهت است که <حافظون> متضمن معنای نفی است; یعنی، <لایرسلونها علی أحد إلاّ علی أزواجهم أو ما ملکت أیمانهم; مؤمنان در آمیزش با احدی، خود را آزاد و رها نمی سازند; مگر با همسران خود یا کنیزانی که در تملک آنان قرار دارند>.

۲ - ازدواج یا تملک کنیزان ، تنها محدوده مجاز در روابط جنسی

و الذین هم لفروجهم حفظون . إلاّ علی أزوجهم أو ما ملکت أیمنهم

محدوده روابط خویشاوندی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۴ - ۸

۸ خویشاوندی و پیوندهای اجتماعی نباید مانعی برای تبلیغ و مخالفت با الحاد گردد.

و إذ قال إبرهیم لأبیه ءازر . .. و قومک

یاد آور شدن گفتگوی ابراهیم(ع) با خویشاوندانش بدان جهت می تواند باشد که ضرورت ملاحظه نکردن روابط خویشاوندی و قومی در مسائل اساسی عقیدتی را یادآور شود.

محکمترین روابط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲ - ۵

۵- پیوند میان مادر و کودک شیرخوارش ، از محکم ترین پیوند های موجود میان انسان ها است .

یوم ترونها تذهل کلّ مرضعه عمّا أرضعت

ذکر <رها شدن کودک شیرخوار از دامن مادر و غافل گشتن مادر از او> در ترسیم شدت و بزرگی زلزله زمین در آستانه برپایی قیامت، بیانگر این معنا است که: پیوند

مهر میان مادر و کودک شیرخوارش، با این که از محکم ترین پیوندهای موجود میان آدمیان است و مادر شیر دهنده در هر شرایطی کودکش را رها نخواهد ساخت; اما در آن زلزله هر مادر شیردهنده ای فرزندش را بی اختیار رها خواهد کرد.

ملاک روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۹ - ۸

۸- توحید و پرهیز از شرک ، باید حاکم بر مجموعه روابط فردی ، خانوادگی و اجتماعی باشد .

و لاتجعل مع الله إلهًا ءاخر

ذکر مجموعه تعالیم فردی، خانوادگی و اجتماعی در بین دو نهی از شرک، (آیه ۲۲ و این آیه) می تواند مشعر به حقیقت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۰ - ۱۰

۱۰ - رشد و طهارت ، ملاک های گزینش نحوه زندگی انسان ها و اساس تنظیم روابط صحیح میان مردان و زنان است .

و قل للمؤمنین یغضّوا من أبصرهم . .. ذلک أزکی لهم

جمله <ذلک أزکی لهم> هر چند برای تعلیل احکام نگاه کردن زن و مرد نامحرم و حفظ عفت است; ولی این تعلیل از نوع تعلیلی است که موجب تعمیم حکم می شود. بنابراین هر رفتاری که موجب رشد و پاکی انسان گردد، امری پسندیده و بایسته است که باید ملاک گزینش نوع رفتارها و نیز کیفیت روابط میان زنان و مردان در جامعه، قرار گیرد.

ملاک روابط اخروی نسل ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۱ - ۲،۶

۲ - ایمان ، محور پیوند نسل ها

به یک دیگر ، در جهان آخرت

و الذین ءامنوا و اتّبعتهم ذرّیّتهم بإیمن ألحقنا بهم ذرّیّتهم

۶ - اصل ایمان ، شرط بهرهوری فرزندان ، از مزیت پیوستن نسل ها به پدارن بهشتی خود

و اتّبعتهم ذرّیّتهم بإیمن ألحقنا بهم ذرّیّتهم

ملاک روابط خانوادگی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۹ - ۸

۸- توحید و پرهیز از شرک ، باید حاکم بر مجموعه روابط فردی ، خانوادگی و اجتماعی باشد .

و لاتجعل مع الله إلهًا ءاخر

ذکر مجموعه تعالیم فردی، خانوادگی و اجتماعی در بین دو نهی از شرک، (آیه ۲۲ و این آیه) می تواند مشعر به حقیقت یاد شده باشد.

موانع روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ماعون - ۱۰۷ - ۳ - ۲

۲ - انکار معاد ، مایه سردی روابط انسان ها با یکدیگر

الذی یکذّب . .. یدعّ الیتیم . و لایحضّ علی طعام المسکین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ماعون - ۱۰۷ - ۵ - ۵

۵ - انکار معاد ، بر روابط انسان با خلق و خالق ، تأثیر منفی گذارده و مایه بی اعتنایی وی به آنها می گردد .

الذی یکذّب . .. یدعّ الیتیم ... و لایحضّ ... الذین هم عن صلاتهم ساهون

موانع روابط نامشروع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۶ - ۷

۷ - چشم پاکی ، زمینه مصونیت از ابتلا به آلودگی *

فیهنّ قصرت الطرف لم یطمثهنّ إنس قبلهم و لاجانّ

<قاصرات الطرف> می تواند کنایه از پاکی چشم باشد. از این که

این عبارت قبل از <لم یطمثهنّ...> مطرح گردیده، مطلب بالا احتمال می رود.

موجبات روابط اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۸ - ۴

۴-نزدیکی ها و جدایی ها در صحنه قیامت ، بر اساسا سنخیت های فکری و عملی خواهد بود .

لنحشرنّهم والشیطین ثمّ لنحضرنّهم

پیوستن منکران معاد به صف شیاطین در قیامت، به جهت سنخیتی است که در این از نظر فکری و عملی، در بین این دو طائفه به وجود آمده است. ذکر شیاطین در این آیه، برای بیان همین سنخیت و نتیجه ای است که از آن در صحنه قیامت بروز می کند.

ناپایداری روابط خانوادگی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۱۵ - ۵

۵ - خداوند ، آگاه به وجود نشیب و فراز در مراحل حیات دنیوی و اخروی انسان و ناپایدار ماندن محفل های خانوادگی و خوش گذرانی های دنیامداران

بلی إنّ ربّه کان به بصیرًا

هر چند ضمیر در <ربّه> و <به>، به منکر معاد برمی گردد; ولی محتوای آیه شریفه، به جنبه انسان بودن آنان مربوط است.

ناپایداری روابط عاطفی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۵ - ۹

۹ - رابطه دوستانه و قومی ، ناپایدار ، و محدود به حیات دنیوی است .

مودّه بینکم فی الحیوه الدنیا

قیـد <فی الحیاه الدنیا> متعلق به <مودّه> است. بنابراین، مفاد جمله، چنین می شود: عواطف و مودّت، مربوط به دنیا است و با پایان آن، چنین روابطی در هم می ریزد.

ناپایداری روابط قومی

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۵ - ۹

۹ - رابطه دوستانه و قومی ، ناپایدار ، و محدود به حیات دنیوی است .

مودّه بینکم فی الحیوه الدنیا

قیـد <فی الحیاه الدنیا> متعلق به <مودّه> است. بنابراین، مفاد جمله، چنین می شود: عواطف و مودّت، مربوط به دنیا است و با پایان آن، چنین روابطی در هم می ریزد.

نقش روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۲ - ۱۳

۱۳- خویشاوندی و پیوند های اجتماعی ، نباید مانعی برای تبلیغ و مخالفت با الحاد گردد .

إذ قال لأبیه یأبت لِمَ تعبد ما لایسمع

روابط اجتماعی

{روابط اجتماعی}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۳ - ۲

۲ زندگی انسان ها به صورت اجتماعی ، از آغاز آفرینش

کان الناس امه واحده

<امّه> به معنای جماعتی است که دارای هدفی مشترک باشد و لازمه آن اجتماعی زندگی کردن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۱ - ۲۴

۲۴ لزوم پرهیز از معاشرتهایی که خطر کفر و انحراف دارد و مایه درآمدن به جهنّم است .

و لا تنکحوا . .. و لا تنکحوا ... اولئک یدعون الی النار

با توجّه به عمومیّت تعلیل: اولئک یدعون الی النار، و شمول آن نسبت به موارد غیر ازدواج.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۷ - ۱۵

۱۵ لزوم توجّه دائمی به گذشت در روابط اجتماعی

و لا تنسوا الفضل بینکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۸۲ - ۵۵

۵۵ خداوند ، آموزش دهنده قوانینی که باید بر روابط اجتماعی اقتصادی حاکم باشد .

اذا تداینتم . .. و یعلّمکم اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۹ - ۶

۶ روابط پنهانی با کافران و برگزیدن ولایت آنان ، از حیطه علم الهی خارج نیست .

لا یتّخذ المؤمنون الکافرین . .. قل ان تخفوا ما فی صدورکم ... یعلمه اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۵۵ - ۱۰

۱۰ تأثیر آلودگی های محیط کفر در انسان

و مطهّرک من الذین کفروا

نجات از میان کافران که به کلمه <تطهیر> تعبیر شده، مستلزم این است که آلودگی جامعه مؤثّر بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۷۵ - ۴

۴ لزوم برخورد واقع بینانه و منصفانه با مردم (دوست و دشمن)

و من اهل الکتاب من ان تأمنه

قرآن، کافران اهل کتاب را در آنجا که صفتی ممدوح داشته اند، ذکر کرده و آنان را ستوده، و این درسی برای مؤمنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۴ - ۴،۹

۴ تأمین نیازمندی های جامعه ایمانی و خویشتن داری و گذشت در برخورد های اجتماعی ، از ویژگی های اهل تقوا

اعدّت للمتّقین. الّذین ینفقون ... و الکاظمین الغیظ و العافین عن النّاس

۹ اهتمام اسلام به سالم سازی روابط متقابل افراد در جامعه

الّذین ینفقون فی السّرّآء و

الضّرّآء و الکاظمین الغیظ و العافین عن النّاس و اللّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۹ - ۸

۸ ترغیب به خوش خُلقی و مدارا و نکوهش از سنگدلی و خشونت ، در برخورد های اجتماعی

و لو کنت فظّا غلیظ القلب لانفضّوا من حولك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۱۵

۱۵ برخورد با گروه ها و قشر های جامعه ، باید بر اساس آگاهی و اطلاعات صحیح از آنان باشد .

اولئك الّذین یعلم اللّه ما فی قلوبهم فاعرض عنهم

چون خداوند نخست پیامبرش را به درون و نیّت منافقان آگاه ساخت و آنگاه دستورات لازم و نحوه برخورد را به او خاطر نشان ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۳ - ۷

۷ مؤمنان وظیفه دار ایجاد ارتباط دوستانه با یکدیگر

کان لم تکن بینکم وبینه مودّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۵ - ۱

۱ تمامی مؤمنان ، موظف به اقامه قسط و عدل و رعایت آن در روابط اجتماعی خویشند .

یأیها الذین ءامنوا کونوا قومین بالقسط

قیام به قسط، به معنای عمل به عدل و نگهبانی و مواظبت بر عدالت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۰ - ۷

۷ حفظ حرمت و قداست آیات الهی ، مقدم بر روابط و علقه های اجتماعی است .

أن إذا سمعتم ءايت اللّه يكفر بها و يستهزأ بها فلاتقعدوا معهم

جلد -

نام سوره – سوره – آيه – فيش

۴ – نساء – ۴ – ۱۴۱ – ۳

۳ رسيدن به دنيا و تأمين منافع شخصى ، تعيين كننده خط مشى منافقان در برقرارى روابط دوستى و اجتماعى است .

الذين يتربّصون بكم . .. ألم نستحوذ عليكم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۴ – مائده – ۵ – ۸۱ – ۸

۸ اديان الهى در بردارنده حد و مرز روابط و مناسبات اجتماعى با ديگر ملتها

و لو كانوا يؤمنون . .. ما اتخذوهم أولياء

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۶ – انفال – ۸ – ۷۳ – ۲

۲ ايجاد رابطه ولايى با كافران و حمايت از ايشان و درخواست حمايت از آنان ، بارور سازنده فتنه و تباهى بزرگ در زمين

و الذين كفروا . .. إلا تفعلوه تكن فتنه

ضمير مفعولى در <لاتفعلوه> به قانونهايى كه در آيه قبل مطرح شد و نيز به دستورى كه از صدر همين آيه به دست مى آيد برمى گردد. در برداشت فوق ضمير به قطع ولايت با كافران، كه از جمله <الذين كفروا ... > استفاده شده، برگردانده شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۶ – انفال – ۸ – ۷۵ – ۱۰

۱۰ توجه خاص اسلام به روابط خويشاوندى

و أولوا الأرحام بعضهم أولى ببعض فى كتب اللّه

آثار روابط اجتماعى

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۲۴ – ۱۲

۱۲ – زندگی مختلط و شراکت در امور اقتصادی ، زمینه ساز تضییع حقوق و لغزشگاه بسیاری از مردم

و إنّ کثیرًا من الخلطاء

لیبغی . .. إلّا الذین ءامنوا ... و قلیل ما هم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۲۰۰ – ۱۹

۱۹ پیروزی و سعادت جامعه ایمانی ، در گرو ایجاد پیوند و ارتباط با یکدیگر

و رابطوا . .. لعلّکم تفلحون

احسان در روابط اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۹۰ – ۶

۶– خداوند ، علاوه بر رعایت عدالت ، خواهان حاکمیت روح احسان بر روابط اجتماعی انسان است .

إن الله یأمر بالعدل و الإحسن

اصول روابط اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۹۲ – ۵

۵– عمل به مفاد سوگند و پیمان ، امری لازم و از اصول مهم در روابط اجتماعی است .

و لاتکونوا کالتی نقضت غزلها . .. تتّخذون أیمنکم دخلًا بینکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۸۶ – ۹

۹ – پرهیز از حمایت و پشتیبانی کافران ، امری لازم و از اصول راهبردی در مناسبات اجتماعی و بین المللی

فلاتکوننّ ظهیرًا للکفرین

اهمیت روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶۳ - ۸

۸ - پیامبران در تلاش و کوشش برای رفع اختلافات و ایجاد همبستگی و همزیستی اجتماعی

و لأُبیّن لکم بعض الذی تختلفون فیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کوثر - ۱۰۸ - ۲ - ۱۳

۱۳ - لزوم ایجاد پیوند با خلق ، در کنار پیوند با آفریدگار

فصلّ لربّک وانحر

دستور قربانی برای رساندن گوشت

به مردم، در کنار دستور نماز، بیانگر برداشت یاد شده است.

اهمیت سلامت روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۰ - ۱۰

۱۰- اهتمام اسلام به سالم سازی روابط اجتماعی انسان ها و تحکیم بخشیدن به آن و پاک سازی جامعه از فحشا ، بزهکاری ، ستم و سرکشی

إن الله یأمر بالعدل و الإحسن و . .. و ینهی عن الفحشاء و المنکر و البغی

پاکی در روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۸ - ۹

۹ - رشد و طهارت ، ملاک های گزینش نحوه زندگی و اساس تنظیم آداب و روابط اجتماعی است .

و إن قیل لکم ارجعوا فارجعوا هو أزکی لکم

جمله <هو أزکی لکم> برای تعلیل احکام مربوط به آداب ورود به خانه های دیگران است; ولی این تعلیل از نوع تعلیلی است که موجب تعمیم حکم می شود. بنابراین هر رفتاری که موجب رشد و پاکی انسان شود، امری پسندیده و بایسته است که باید ملاک گزینش هر نوع رفتاری قرار گیرد.

تبعیض در روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۲ - ۲۴

۲۴ تبعیض در روابط اجتماعی بر مبنای ارزشگذاری غلط، ستمگری است.

فتطردهم فتکون من الظلمین

تکامل در روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۸ - ۹

۹ - رشد و طهارت ، ملاک های گزینش نحوه زندگی و اساس تنظیم آداب و روابط اجتماعی است .

و إن قیل لکم ارجعوا فارجعوا هو

أزكى لكم

جمله <هو أزكى لكم> براى تعليل احكام مربوط به آداب ورود به خانه هاى ديگران است; ولى اين تعليل از نوع تعليلى است كه موجب تعميم حكم مى شود. بنابراين هر رفتارى كه موجب رشد و پاكى انسان شود، امرى پسنديده و بايسته است كه بايد ملاك گزينش هر نوع رفتارى قرار گيرد.

روابط اجتماعى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۸ - ۳،۱۴

۳ حرمت برگزيدن كافران و مقدّم داشتن آنان بر مؤمنان ، در دوستى و ارتباط و ولايت

لا يتّخذ المؤمنون الكافرين اولياء من دون المؤمنين

۱۴ جواز برقرارى ارتباط دوستانه با كافران ، در صورت تقيّه ، اضطرار و هراس

لا يتّخذ المؤمنون الكافرين اولياء . .. الاّ ان تتقوا منهم تقيه

بنابراينكه ولايت به معناى دوستى باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۹ - ۸

۸ ترغيب به خوش خُلقى و مدارا و نكوهش از سنگدلى و خشونت ، در برخورد هاى اجتماعى

و لو كنت فظّا غليظ القلب لانفضّوا من حولك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۳ - نساء - ۴ - ۳۶ - ۲۳

۲۳ لزوم حسن معاشرت در روابط اجتماعى

و بالوالدين احساناً . .. و ما ملكت ايمانكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ – مائده – ۵ – ۸۱ – ۸

۸ ادیان الهی در بردارنده حد و مرز روابط و مناسبات اجتماعی با دیگر ملتها

و لو کانوا یؤمنون . .. ما اتخذوهم أولیاء

روابط اجتماعی بنی اسرائیل

جلد – نام سوره – سوره –

آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۸۵ – ۱۱

۱۱ – تناقض رفتار اجتماعی بنی اسرائیل در رابطه با همکیشان خود

و إن یأتوکم أسری تفدوهم و هو محرم علیکم إخراجهم

<هو> در جمله فوق ضمیر شأن است. <إخراجهم> مبتدا و <محرم علیکم> خبر آن می باشد; یعنی، برای آزادی کسانی که خود آنها را بیرون رانده بودید، فدیه می پرداختید در حالی که بیرون راندن آنها بر شما حرام بود.

روابط اجتماعی جامعه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۲۰۰ – ۱۰،۱۵

۱۰ صبر و شکیبایی ، زمینه ای برای استحکام پیوند های اجتماعی

اصبروا و صابروا و رابطوا

بیان لزوم ارتباط و هماهنگی افراد با یکدیگر، پس از طرح ضرورت صبر و شکیبایی، می تواند اشاره به نفس صبر در ایجاد ارتباط و پیوند بین افراد جامعه ایمانی داشته باشد.

۱۵ ایجاد پیوند های اجتماعی در جامعه ایمانی ، نشانه پرهیزکاری مؤمنان

یا ایّها الّذین امنوا . .. و رابطوا و اتّقوا اللّه

بنابر اینکه معنای <رابطوا>، ایجاد پیوند باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۸۶ – ۴

۴ اهمیّت روابط عاطفی و اخلاقی و برخورد های نیکو در جامعه اسلامی

و اذا حیّیتم بتحیّه فحیّوا باحسن منها او ردّوها

توصیه خداوند به پاسخگویی بهتر در برابر درود و تحیت دیگران، برای ایجاد روابط عاطفی و اخلاقی در جامعه اسلامی است.

روابط اجتماعی جن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۲۹ – ۸

۸- جنیان ، دارای زندگی اجتماعی و روابط جمعی

نفرًا من الجنّ .

.. ولّوا إلی قومهم منذرین

تعبیر <قومهم> بیانگر مطلب بالا است.

روابط اجتماعی محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷ - ۳

۳ پیامبر (ص) ، در متن جامعه خویش بود و روابط نزدیک و همسان با مردم داشت .

یأکل الطعام و یمشی فی الأسواق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۴ - ۵

۵ روابط اجتماعی پیامبر (ص) با مؤمنان ، روابطی ساده و بدون تشریفات

إنّ الذین ینادونک من وراء الحجرت

این که افرادی به خود اجازه می دادند تا پیامبر(ص) را از ورای اتاق ها صدا بزنند و با آن حضرت بر خوردی مانند برخورد با افراد معمولی داشته باشند، پیام دار نکته یادشده است.

زمینه حفظ روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۲ - ۲

۲- جهاد در راه خداوند ، تضمین کننده صلاح جامعه و حافظ روابط عاطفی اجتماعی

فهل عسیتم إن تولّیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطّعوا أرحامکم

<تولّیتم> به معنای روی گرداندن از جهاد است و مفهوم آیه بر مطلب بالا دلالت دارد.

زمینه روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کوثر - ۱۰۸ - ۲ - ۱۷

۱۷ - پیوند با خداوند ، مقدّم بر پیوند با مردم و زمینه ساز آن است . *

فصلّ لربّک وانحر

عطف دو فرمان، ممکن است عطف مسبّب بر سبب باشد.

زمینه سلامت روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۷ -

۲ – روابط اجتماعی سالم ، در گرو زندگی معتدل و در حد نیاز است .

و لو بسط اللّه الرزق لعباده لبغوا فی الأرض

از این که بغی و طغیان، متفرع بر بسط و گسترش رزق شده و نه اصل رزق، مطلب یاد شده استفاده می شود.

عدالت در روابط اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۹۰ – ۶

۶– خداوند ، علاوه بر رعایت عدالت ، خواهان حاکمیت روح احسان بر روابط اجتماعی انسان است .

إن الله یأمر بالعدل و الإحسن

عوامل تضمین روابط اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۲۸ – ۶

۶ – نقش مؤثر ایمان به خدا و روز جزا در تضمین قرارداد ها و سلامت روابط اقتصادی و اجتماعی جامعه

و اللّه علی ما نقول وکیل

مفسران بر این باورند که گواه گرفتن خداوند از سوی موسی(ع) در قرارداد خود با شعیب(ع) برای تأکید بیشتر بر این میثاق و تضمین عمل به آن بود.

عوامل مؤثر در روابط اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۱۳ – ۷

۷ – تشخیص و تمییز انسان ها بهوسیله یکدیگر ، امری مهم در قوام جامعه و مناسبات اجتماعی

و جعلنکم شعوبًا و قبائل لتعارفوا

از این که شناخت اعضای جامعه بشری نسبت به یکدیگر، غایت و هدف پیدایش تکوینی <شعوب و قبائل> معرفی شده; دانسته می شود که تعارف و شناسایی انسان ها نسبت به یکدیگر دارای نقشی مهم در قوام و پایداری زندگی اجتماعی آنان است.

ملاک روابط اجتماعی

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۹ – ۸

۸– توحید و پرهیز از شرک ، باید حاکم بر مجموعه روابط فردی ، خانوادگی و اجتماعی باشد .

و لاتجعل مع الله إلهًا ءاخر

ذکر مجموعه تعالیم فردی، خانوادگی و اجتماعی در بین دو نهی از شرک، (آیه ۲۲ و این آیه) می تواند مشعر به حقیقت یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۰ – ۱۰

۱۰ – رشد و طهارت ، ملاک های گزینش نحوه زندگی انسان ها و اساس تنظیم روابط صحیح میان مردان و زنان است .

و قل للمؤمنین یغضّوا من أبصرهم . .. ذلک أزکی لهم

جمله <ذلک أزکی لهم> هر چند برای تعلیل احکام نگاه کردن زن و مرد نامحرم و حفظ عفت است؛ ولی این تعلیل از نوع تعلیلی است که موجب تعمیم حکم می شود. بنابراین هر رفتاری که موجب رشد و پاکی انسان گردد، امری پسندیده و بایسته است که باید ملاک گزینش نوع رفتارها و نیز کیفیت روابط میان زنان و مردان در جامعه، قرار گیرد.

موانع روابط اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ماعون – ۱۰۷ – ۳ – ۲

۲ – انکار معاد ، مایه سردی روابط انسان ها با یکدیگر

الذی یکذّب . .. یدعّ الیتیم . و لایحضّ علی طعام المسکین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ماعون – ۱۰۷ – ۵ – ۵

۵ – انکار معاد ، بر روابط انسان با خلق و خالق ، تأثیر منفی گذارده و مایه بی اعتنایی وی به

آنها می گردد .

الذی یکذّب . .. یدعّ الیتیم ... و لایحضّ ... الذین هم عن صلاتهم ساهون

نقش روابط اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۲ - ۱۳

۱۳- خویشاوندی و پیوند های اجتماعی ، نباید مانعی برای تبلیغ و مخالفت با الحاد گردد .

إذ قال لأبیه یأبت لِمَ تعبد ما لایسمع

روابط بین الملل

{روابط بین الملل}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۶ - ۱

۱ ضرورت پرهیز مؤمنان از همسویی با کافران در پندار و تفکّر ، گفتار و کردار

یا ایّها الّذین امنوا لا تکونوا کالّذین کفروا و قالوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۰ - ۱

۱ ممنوعیّت تعقیب و کشتن منافقان و کافرانی که با همپیمانان مسلمین رابطه ای ویژه (همانند پیمان نظامی) دارند .

فان تولوا فخذوهم و اقتلوهم . .. الّا الّذین یصلون الی قوم بینکم و بینهم میثاق

مراد از رابطه ویژه ای که از <یصلون الی . .. > استفاده می شود، رابطه ای است که اگر هر یک از آن دو طایفه مورد تعرض قرار گیرند، طایفه دیگر موظّف به حمایت از آنان شوند ; همانند پیمان نظامی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۳۹ – ۱۳

۱۳ نفاق ، مایه وابستگی سیاسی به بیگانگان و عدم استقلال در عرصه های بین المللی است .

أیبتغون عندهم العزّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴

۱۲ خداوند کمترین سلطه ای را برای کافران علیه مؤمنان ، تشریع نکرده و رضایت نداده است .

و لن یجعل اللّه للکفرین علی المؤمنین سبیلا

کلمه <سبیل> چون نکره است و پس از نفی قرار گرفته است، دلالت بر عموم دارد. یعنی هیچ راه سلطه ای را خداوند برای کافرین قرار نداده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۸ - ۶

۶ - اسلام ، طرفدار روابط مسالمت آمیز و عادلانه میان امت اسلام و سایر ملّت ها

لاینهیکم اللّه عن الذین لم یقتلوکم

روابط بین الملل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۶ - ۵

۵ جامعه ایمانی وظیفه دار برقراری روابط مسالمت آمیز با جوامعی که خواهان این نوع مناسبات هستند .

و اذا حیّیتم بتحیّه فحیّوا باحسن منها او ردّوها

با توجّه به معنای لغوی <تحیّت> (درخواست سلامتی)، جمله <اذا . .. > به این معناست که اگر فردی یا گروهی خواهان سلامت و امنیّت شما باشند، شما نیز خواهان سلامت و امنیت آنان باشید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۲۸ - ۲،۳،۱۴

۲ حرمت و ممنوعیت پذیرش ولایت و سرپرستی کافران ، برای مؤمنان

لا یتّخذ المؤمنون الکافرین اولیاء

۳ حرمت بر گزیدن کافران و مقدّم داشتن آنان بر مؤمنان ، در دوستی و ارتباط و ولایت

لا یتّخذ المؤمنون الکافرین اولیاء من دون المؤمنین

۱۴ جواز برقراری ارتباط دوستانه با کافران ، در صورت تقیّه ، اضطرار و هراس

لا یتّخذ المؤمنون الکافرین اولیاء . .. الاّ ان

تتقوا منهم تقیه

بنابراینکه ولایت به معنای دوستی باشد.

عدالت در روابط بین الملل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸ - ۱۱

۱۱ لزوم رعایت عدالت در روابط خارجی

و لایجر منکم شنئان قوم علی الا تعدلوا

روابط بین المللی

{روابط بین المللی}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۰۰ - ۹

۹ لزوم پاسداری مؤمنان (جامعه ایمانی) ، از مرز های فرهنگی ، در روابط خویش با کافران

یا ایها الذین امنوا ان تطیعوا فریقاً من الذین اوتوا الکتاب یردّوکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۸ - ۱۸،۱۹،۲۸

۱۸ دشمنی ، توطئه گری و بدخواهی بیگانگان (کافران) ، از دلایل ضرورت پرهیز جامعه اسلامی از ایجاد روابط صمیمانه با آنان

لا تتّخذوا . .. لا یألونکم خبالا ... و ما تخفی صدورهم اکبر

جمله <لا یألونکم . .. >، بیان علت برای <لا تتخذوا ...> است.

۱۹ مناسبات صمیمانه جامعه اسلامی با بیگانگان ، هموارکننده نفوذ ایشان در آن جامعه و اخلال در آن

لا تتخذوا بطانه من دونكم لا يألونكم خبالا

جمله <لا يألونكم . .. >، بيان علت براى <لا تتخذوا ...> است.

۲۸ ايجاد روابط دوستانه با بيگانگان و مَحرم اسرار خويش گرفتن آنان ، نشانه بى عقلى آدمى

يا ايها الذين امنوا لا تتخذوا بطانه من دونكم . .. ان كنتم تعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۰ - ۷۸

۷ قطع دوستى مسلمانان با دشمنان

دین ، دربردارنده ناگواریها

لا تتخذوا بطانه من دونکم . .. و ان تصبروا

توصیه به صبر و تقوا پس از دستور به قطع رابطه با دشمنان دین، اشاره به این حقیقت دارد.

۸ صبر و پایداری در برابر ناگواری های ناشی از قطع رابطه دوستی با دشمنان دین ، عامل مصون ماندن جامعه ایمانی از کید و خیانت آنان

لا تتخذوا بطانه من دونکم . .. و ان تصبروا و تتقوا لایضرّکم کیدهم شیئاً

در برداشت فوق، متعلق <تتقوا> به قرینه صدر آیه، پرهیز از دوستی با دشمنان گرفته شده است.

اصول روابط بین المللی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۸۶ – ۹

۹ – پرهیز از حمایت و پشتیبانی کافران ، امری لازم و از اصول راهبردی در مناسبات اجتماعی و بین المللی

فلاتکوننّ ظهیرًا للکفرین

روابط حرام

{روابط حرام}

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۵۱ – ۸

۸ پایبند نبودن یهود و نصارا به تعهدات خویش نسبت به مسلمانان ، فلسفه حرمت ایجاد روابط با آنان

لاتتخذوا الیهود و النصری أولیاء بعضهم أولیاء بعض

روابط دینی

ارزش روابط دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۶ - ۱۱

۱۱- از دیدگاه حضرت ابراهیم (ع) پیوند دینی ، بس ارزشمندتر و نیرومندتر از قرابت خویشاوندی است .

فمن تبعنی فإنّه منّی و من عصانی

برداشت فوق به این سبب است که حضرت ابراهیم(ع) پس از دعا برای فرزندان خود، پیروی از دستورها و رهنمودهای خویش را ملاک ارزش و منزلت قرار داد.

اهمیت روابط دینی

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۳ - ۳

۳ عواطف و احساسات فامیلی ، باید تحت الشعاع روابط دینی و مکتبی باشد .

ما کان للنبی . .. أن یستغفروا للمشرکین و لو کانوا أولی قربی

روابط عاطفی

{روابط عاطفی}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴ - ۶

۶ رابطه یوسف (ع) و پدرش یعقوب (ع) ، رابطه ای صمیمانه و سرشار از محبت بود .

إذ قال یوسف لأبیه یأبت . .. یبنیّ

تعبیر <یأبت> (ای پدرم) در کلام یوسف(ع) و <یبنیّ> (ای پسرک من) در کلام یعقوب(ع) ، حاکی از اظهار علاقه آن دو به یکدیگر است.

آثار روابط عاطفی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۲ - ۱۶

۱۶ روابط عاطفی و خویشاوندی خطر آفرین برای رعایت عدل و انصاف

و إذا قلتم فاعدلوا و لو کان ذاقربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۵ - ۸

۸ - پیوند های عاطفی ، تأثیر فراوانی در باور ها و عقاید انسان ها دارد .

إنّما اتّخذتم . .. أوثنًا مودّه بينكم

اهمیت روابط عاطفی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۶۷ - ۹

۹- پیوند خویشاوندی و عاطفی ، باید تحت الشعاع روابط عقیدتی و دینی باشد .

إذ قال لأبیه و قومه ما هذه التماثیل التی أنتم لها عكفون . .. أُفّ لكم و لماتعب

روابط عاطفی در بهشت

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۲۱ – ۴

۴ – پیوند های عاطفی ، باقی میان مؤمنان و نسل ایشان در بهشت

ألحقنا بهم ذرّيّتهم

نوید به ملحق شدن ذریه مؤمنان به آنان در بهشت، می رساند که مؤمنان در بهشت نیز به نسل خود دلبسته اند و از قرار گرفتن آنان در کنار خویش احساس لذت می کنند.

روابط عاطفی در خانواده شعیب(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۲۶ – ۲

۲ – وجود رابطه صمیمی و فضای آزاد برای گفت وگو میان شعیب (ع) و دختران وی

قالت إحديهما يأبت استئجره . .. القويّ الأمين

از این که دختر شعیب پیشنهاد خودش را بدون هیچ تکلفی با پدر در میان گذاشت و آزادانه به ستایش موسی(ع) پرداخت مطلب بالا استفاده می شود.

روابط عاطفی در قیامت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۱۸ – ۶

۶ – روابط فامیلی و عاطفی ، هیچ تأثیری در سرنوشت انسان در روز رستاخیز ندارد .

و إن تدع مثقله إلی حملها لایحمل منه شیء و لو کان ذاقربی

روابط عاطفی قوم ابراهیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۲۵ – ۷

۷ – قوم ابراهیم ، باهم ، رابطه ای عاطفی داشتند .

اتّخذتم . .. أوثنًا مودّه بینکم

روابط عاطفی مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۲۱ – ۴

۴ – پیوند های عاطفی ، باقی میان مؤمنان و نسل ایشان در بهشت

ألحقنا بهم ذرّیّتهم

نوید به ملحق

شدن ذریه مؤمنان به آنان در بهشت، می رساند که مؤمنان در بهشت نیز به نسل خود دلبسته اند و از قرار گرفتن آنان در کنار خویش احساس لذت می کنند.

زمینه حفظ روابط عاطفی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۲ - ۲

۲- جهاد در راه خداوند ، تضمین کننده صلاح جامعه و حافظ روابط عاطفی اجتماعی

فهل عسیتم إن تولّیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطّعوا أرحامکم

<تولّیتم> به معنای روی گرداندن از جهاد است و مفهوم آیه بر مطلب بالا دلالت دارد.

زمینه روابط عاطفی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۰ - ۱۸

۱۸ - دعا و نیایش ، در خدمت ایجاد الفت اجتماعی میان مؤمنان

ربّنا اغفر لنا . .. و لاتجعل فی قلوبنا

محتوای دعا در این آیه، می رساند که دعا به نوبه خویش زمینه ساز الفت اجتماعی و تحکیم بخشِ پیوندهای امت اسلامی است.

زمینه سستی روابط عاطفی مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۱۳

۱۳ انعطاف پذیری در برابر کافران و منکران دین ، سست کننده بنیان رحمت و مودّت میان مؤمنان

أشدّاء علی الکفّار رحماء بینهم

این برداشت، وجه دیگر برداشت قبل است.

زمینه قطع روابط عاطفی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶۷ - ۶

۶ - عمیق ترین روابط مودّت آمیز بدون پشتوانه معنویت و تقوا ، محکوم به گسستن و نابودی است .

الأخلّاء یومئذ

واژه <الأخلّاء> (جمع <خلیل>) از ماده <خلّه> گرفته شده است که به

معنـای مودّت و دوستی می باشـد. ریشه اصـلی آن <خلـل> به معنـای فاصـله میـان دو شـیء است که به دلیـل نفوذ محبت و دوستی در عمق قلب آدمی، این واژه در مورد دوستان به کار می رود.

ناپایداری روابط عاطفی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۵ - ۹

۹ - رابطه دوستانه و قومی ، ناپایدار ، و محدود به حیات دنیوی است .

مودّه بینکم فی الحیوه الدنیا

قیـد <فی الحیاه الدنیا> متعلق به <مودّه> است. بنابراین، مفاد جمله، چنین می شود: عواطف و مودّت، مربوط به دنیا است و با پایان آن، چنین روابطی در هم می ریزد.

روابط مالی

{روابط مالی}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۸۳ - ۷

۷ نقش اعتماد و امانت ، در تسهیل روابط اقتصادی و مبادلاتی

فان امن بعضکم بعضاً فلیؤدّ الّذی اؤتمن امانته

بنابر یک احتمال که گـذشت، امانتـداری موجب شده که رهن گرفتن از طرف طلبکار، لزومی نداشـته باشد و این، تسـهیل در امور اقتصادی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۸۴ - ۲

۲ توجّه به مالکیّت مطلقه الهی ، زمینه اجرای عدل و قسط و اجرای احکام او در روابط مالی و اقتصادی

اذا تداینتم بدین . .. و ان کنتم علی سفر ... للّه ما فی السّموات و ما فی الارض

روابط نامشروع

{روابط نامشروع}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۹ - ۴

۴ رابطه زناشویی زن با غیرشوهر خویش ، رابطه ای

ناروا و نامشروع است .

واستغفری لذنبک

رابطه با نامحرم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۹ - ۴

۴ رابطه زناشویی زن با غیرشوهر خویش ، رابطه ای ناروا و نامشروع است .

واستغفری لذنبک

روابط نامشروع در تاریخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۹ - ۵

۵ بشر از دیرباز به ناروایی رابطه زناشویی زن با غیر همسر خویش ، معتقد بود و بر آن تأکید می کرد .

واستغفری لذنبک إنک کنت من الخاطئین

زشتی روابط نامشروع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۹ - ۵

۵ بشر از دیرباز به ناروایی رابطه زناشویی زن با غیر همسر خویش ، معتقد بود و بر آن تأکید می کرد .

واستغفری لذنبک إنک کنت من الخاطئین

موانع روابط نامشروع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۵۶ - ۷

۷ - چشم پاکی ، زمینه مصونیت از ابتلا به آلودگی *

فیهنّ قصرت الطرف لم یطمثهنّ إنس قبلهم و لاجانّ

<قاصرات الطرف> می تواند کنایه از پاکی چشم باشد. از این که این عبارت قبل از <لم یطمثهنّ...> مطرح گردیده، مطلب بالا احتمال می رود.

روابط واجب

{روابط واجب}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۵ - ۵

۵ خداوند به برقرار کردن پیوندهایی فرمان داده و رعایت آنها را بر آدمیان واجب کرده است .

والذین . .. یقطعون ما أمر الله به أن یوصل

برای توضیح عبارت <ما أمر الله> به آیه ۲۱ ذیل

برداشت شماره ۱ رجوع شود.

آثار قطع روابط واجب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۵ - ۱۱

۱۱ سرای شوم (دوزخ) از آنِ کسانی است که پیمان های الهی را نقض کنند و پیوندهایی که خداوند به برقراری آنها فرمان داده ، نادیده انگارند .

والذین ینقضون عهد الله . .. و یقطعون ما أمرالله ... لهم سوء الدار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۱ - ۹

۹ قطع پیوندهایی که خداوند به برقرار کردن آنها امر کرده ، موجب مواجه شدن با حساب سخت و ناگوار قیامت خواهد شد .

والذین یصلون . .. و یخشون ربهم و یخافون سوء الحساب

ایجاد روابط واجب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۱ - ۱،۲

۱ خداوند به برقرار کردن پیوندهایی فرمان داده و رعایت آنها را بر آدمیان واجب کرده است .

والذین یصلون ما أمر الله به أن یوصل

<أن> مصدریه و <أن یوصل> بدل برای ضمیر در <به> است. مراد از <ما أمرالله ...> پیوندهایی نظیر صله رحم، پیوند ولایت میان اهل ایمان، پیوند ولایت میان پیشوایان بر حق و امت اسلامی و... است.

۲ برقرار کردن پیوندهایی که خداوند بدان ها فرمان داده ، از نشانه های خردمندان است .

إنما یتذکّر أُولُوا الألبب . .. الذین یصلون ما أمر الله به أن یوصل

برقرار کنندگان روابط واجب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۲۲ – ۱۹

۱۹ وفاداران به عهد های الهی و برقرار کنندگان

پیوندهایی که خدا به آنها فرمان داده ، از فرجامی نیک بهره مند خواهند شد .

الذین یوفون بعهد الله . .. والذین یصلون ما أمرالله به أن یوصل ... أُولئک لهم عق

پاداش روابط واجب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۲۳ – ۲

۲ بهشت عـدن ، پاداش وفا کردن به پیمان های الهی ، نشکسـتن عهـد ها و برقرار کردن پیونـدهایی که خدا به برقراری آن امر کرده است .

الذین یوفون بعهد الله . .. أُولئک لهم عقبی الدار. جنّت عدن

روانشناسی از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

{روانشناسی}

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۱ – ۶

۶ انجام کار های شایسـته و پیشه ساختن صبر ، آدمی را از روحیه ای مقاوم بهره منـد خواهد ساخت و از تزلزل روحی و روانی نجات خواهد داد .

إنّه لیئوس کفور . .. إنّه لفرح فخور. إلاّ الذین صبروا و عملوا الصلحت

آیه نهم و دهم ، بیـانگر این بود که: انسانهـا تحت تـأثیر کمترین رفاه و محنت متزلزل شـده و خود باخته می شونـد و آیه مورد بحث ، صابرانی را که اعمال شایسته انجام می دهند ، از این خصلت استثنا کرده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۷۴ – ۸،۹

۸ دغدغه ها و هیجانات درونی ، مانع موضع گیری ها و تصمیماتی است ، که آدمی آنها را لازم و ضروری می پندارد .

فلما ذهب عن إبرهیم الروع . .. یجدلنا فی قوم لوط

هدف از تعیین زمان جدال و چون و چرای ابراهیم(ع) درباره

نزول عذاب بر قوم لوط; یعنی، زمانی که دلهره و ترس از او زدوده شد، این معناست که: آدمی به هنگام هیجانات درونی نمی تواند آنچه را لازم می داند، درصدد تحقق آن برآید.

۹ - لزوم پرهیز از تصمیم گیری و موضع گیری به هنگام هیجانات و دغدغه ها

فلما ذهب عن إبرهیم الروع . .. یجدلنا فی قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۲۰ - ۵

۵ آرامش دهنده دل ها و از میان برنده اضطراب قلب ها ، خداوند است .

ما نثبت به فؤادک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۴ - ۶

۶ سخن آدمی می تواند نشان دهنده مرتبت و شخصیت او باشد .

فلما کلّمه قال إنک الیوم لدینا مکین أمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۸ - ۳،۴

۳ تنها ذکر خدا و به یاد او بودن ، سبب آرامش و اطمینان دلهاست .

ألا بذکر الله تطمئن القلوب

تقدیم <بذکر الله> بر متعلَقش (تطمئن) برای رساندن حصر است.

۴ انسان های غافل از یاد خدا و ذکر او ، انسانهایی مضطرب و نگرانند .

ألا بذکر الله تطمئن القلوب

اهمیت روانشناسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۵ - ۱۲،۱۴

۱۲ پیامبر(ص) وظیفه دار شناخت دقیق روحیات و ویژگیهای کافران و چگونگی موضعگیریهای آنها در برابر هدایت است.

و إن کان کبر . .. فلا تکونن من الجهلین

بیان ویژگی هدایت ناپذیری برخی کافران و لحن توبیخ گونه آیه نسبت به پیامبر(ص)، بیانگر این

است که پیامبر(ص)، علی رغم میل به هدایت کردن همه مردم، باید واقعیت هدایت ناپذیری برخی از کفار را پذیرفته و آن را در برنامه های خود در نظر گیرد.

۱۴ لزوم آشنایی انبیا و رهبران الهی به روحیات مردم و ماهیت مخالفان و منکران دین

فلا تکونن من الجهلین

روانشناسی تربیتی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۲۶ – ۱

۱ – به کارگیری مَثَل از روش های قرآن برای هدایت مردم

إن اللّه لایستحی أن یضرب مثلا . .. یهدی به کثیراً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۷۱ – ۷

۷ – پرسش و جستجو از حقیقت ، راهی برای درک آن است .

بکم . .. فهم لایعقلون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۸۴ – ۴

۴ توکل بر خداوند و تسلیم شدن به او ، نجات دهنده انسان از دلهره و ترس از دشمنان

علی خوف من فرعون و ملإیهم أن یفتنهم . .. فعلیه توکلوا إن کنتم مسلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۹۰ – ۱۰

۱۰ مهربانی و محبت ، دارای نقشی بسزا در تربیت و اصلاح خطاکاران

واستغفروا ربکم . .. إن ربی رحیم ودود

توصیف خداوند به مهربانی و محبت داشتن به بندگان ، پس از توصیه به استغفار از گناهان ، می تواند به برداشت فوق اشاره داشته باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۳۹ – ۴

۴ یوسف (ع)

، با طرح سؤال و برانگیختن وجدان هم بندان خویش ، حقانیّت توحید و یکتاپرستی را برای آنان مطرح ساخت .

ءأرباب متفرقون خیر أم الله الوحد القهار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۶ – ۵

۵ بیان حقایق و معارف در قالب پرسش و پاسخ از روش های قرآن برای توجه دادن مردم به آن حقایق

قل من رب السموت و الأرض قل الله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۹۸ – ۷

۷– ذکر خدا و عبادت پروردگار چون نماز ، زداینده نگرانی ها و اندوه ها و تقویت کننده روحیه پایداری و موجب آرامش خاطر است .

و لقد نعلم أنک یضیق صدرک . .. فسبّح بحمد ربّک و کن من السجدین

نوع مفسّران بر آنند که مقصود از سجده در این آیه، نماز است و مؤید آن روایتی است که می گوید: <پیامبر(ص) هر گاه محزون و دلتنگ می شد، نماز می خواند> (مجمع البیان، ذیل آیه فوق).

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۳۲ – ۱۹

۱۹– ارائه نمونه و الگو از بدکاران و خوبان ، از روش های تربیتی قرآن کریم

الکفرین . الذین تتوفّهم الملئکه ظالمی أنفسهم ... فادخلوا أبوب جهنّم ... فلبئس

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۴ – ۶

۶– تربیت اولاد توسط پدر و مادر ، بر اساس رحمت و محبت است .

ربّ ارحمهما کما ربّیانی صغیرًا

<کما ربیانی> صفت برای مصدر مقدّر (رحمت) است. بنابراین، عبارت چنین می شود: <رب

ارحمهما مثل رحمتهما و تربیتهما لی> (خداوندا! همان گونه که آنان به من ترحم کردند تو بر آنان ترحم کن).

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۲۶ – ۱۰

۱۰ – احترام گذاشتن و ترتیب اثر دادن به نظرات و پیشنهاد های دختران ، رفتاری پسندیده برای پدر

قالت إحدیهما یأبت استئجره . .. القویّ الأمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۰۲ – ۸

۸ – لزوم مشورت و نظرخواهی با نوجوانان ، درباره مسائل مربوط به ایشان و نیز شخصیت دادن به آنان و احترام به نظرات آنها

أنّی أذبحک فانظر ماذا تری

روانشناسی خانواده

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۵ – ۱۵

۱۵ علاقه به فرزندان ، خصلتی نیکو و اظهار آن امری پسندیده است .

یأبت . .. قال یبنیّ لاتقصص

روانشناسی رنگ ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۶۴ – ۳،۴

۳ – تأثیر رنگ ها ، در شادابی و یا پژمردگی انسان ها

مدهامّتان

۴ – تأثیر سبزرنگی و طراوت باغ ها (درختان ، گیاهان و . . .) ، در شادابی انسان ها

مدهامّتان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – رحمن – ۵۵ – ۷۶ – ۴

۴ – تأثیر رنگ سبز ، در شادابی و سرزند گی انسان ها

متّکین علی رفرف خضر و عبقریّ حسان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – انسان – ۷۶ – ۲۱ – ۳

۳ – تأثیر رنگ سبز ، در زیبایی

و نشاط آوری

علیهم ثیاب سندس خضر و إستبرق

این آیه، درصـدد بیان لباس هایی است که مطلوب انسان ها و فاخر و زیبا است; از این رو می توانـد به عنوان پاداش آدمیان و مشوق آنان به دینداری به شمار آید. بر این اساس تصریح به رنگ سبز، می تواند بیانگر براشت یاد شده باشد.

روانشناسی سامری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۸ - ۴

۴ - سامری ، فردی ماهر در فن مجسمه سازی و آشنا به نقاط ضعف فکری بنی اسرائیل بود .

فأخرج لهم عجلًا جسدًا له خوار

تعبیر <گوساله ای درآورد> حاکی از شدت شباهت مجسمه گوساله، به شکل حقیقی آن است.

روانشناسی عاطفی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۵ - ۷

۷ رنج ها و غصه های شدید ، فرساینده توان جسمی آدمی و هلاک سازنده وی

قالوا تالله تفتؤا تذکر یوسف حتی تکون حرضًا أو تکون من الهلکین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۲ - ۴

۴ - توکل و اعتماد به خدا ، مایه آرامش و عدم یأس در بحران ها

قال کلّاإنّ معی ربّی سیهدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۱۰ – ۵،۶،۱۱

۵ – وجود پیوند عمیق روحی عاطفی در مادر ، نسبت به فرزند خود و بروز آن به هنگام احساس خطر برای وی

و أصبح فؤاد أُمّ موسی فرغا إن کادت لتبدی به لولا أن ربطنا علی قلبها

۶ – احساس خطر مرگ برای فرزند ، ضربه ای

سهمگین بر مادر و مایه پریشانی خاطر وی

إن كادت لتبدی به لولا أن ربطنا علی قلبها

مراد از برداشت یاد شـده این است که اگر خداوند دل مادر موسـی را محکم نکرده بود، وی به خاطر احساس خطری که برای موسی(ع) داشت، ممکن بود از خود بی خود شده و ناله سر دهد و راز موسی(ع) را فاش سازد.

۱۱ - ترس و نگرانی شدید ، زمینه ساز افشای راز های درون

إن كادت لتبدی به لولا أن ربطنا علی قلبها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۱ - ۶

۶ - ازدواج و تشکیل خانواده ، از عوامل رفع اضطراب و افسردگی است .

أن خلق لكم من أنفسكم أزوجًا لتسكنوا إليها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۱ - ۴

۴ - ترس از حوادث و رخداد ها ، از جمله عوامل نامتعادل ساز روان آدمی است .

إذ جاءوكم . .. هنالك ... و زلزلوا زلزالاً شديدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۶ - ۸

۸ - ترس ، از جمله عوامل و پایه های رفتار آدمی است .

و أنزل الذين ظهروهم من أهل الكتب من صياصيهم و قذف فی قلوبهم الرعب

روانشناسی کودک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴ - ۷

۷ لزوم گوش سپاری به سخنان کودکان و اجازه نقل رخداد ها و دریافت ها به آنان

إذ قال یوسف لأبیه یأبت إنی رأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف -

۱۲ - ۱۲ - ۷

۷ حضور در مراتع و بازی و گردش ، از نیاز های طبیعی کودکان

و إنا له لنصحون. أرسله معنا غدًا یرتع و یلعب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۷ - ۵

۵- اهمیت نام و نام گذارنده و نقش آن در شخصیت کودک

اسمه یحیی لم نجعل له من قبل سمیًّا

تعبیر <اسمه یحیی> از آن جهت مورد تصریح قرار گرفته است که تعیین آن از سوی خدا، خود شرافتی برجسته و قابل تأمل است.

موانع مشکلات روانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۸ - ۹

۹- توجه به حمایت خدا از تقواپیشگان و نیکوکاران ، مانع از قرار گرفتن آنان در تنگنای روحی است .

و لاتک فی ضیق ممّا یمکرون . إن الله مع الذین اتّقوا و الذین هم محسنون

روانشناسی تربیتی

روانشناسی تربیتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۶ - ۱

۱ - به کارگیری مَثَل از روش های قرآن برای هدایت مردم

إن اللّه لایستحی أن یضرب مثلا . .. یهدی به کثیراً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۷۱ – ۷

۷ – پرسش و جستجو از حقیقت ، راهی برای درک آن است .

بکم . .. فهم لایعقلو ن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۸۴ – ۴

۴ توکل بر خداوند و تسلیم شدن به او ، نجات دهنده انسان از دلهره و ترس از دشمنان

علی خوف من فرعون و ملإیهم

أن يفتنهم . .. فعليه توكلوا إن كنتم مسلمين

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۸ – هود – ۱۱ – ۹۰ – ۱۰

۱۰ مهربانی و محبت ، دارای نقشی بسزا در تربیت و اصلاح خطاکاران

واستغفروا ربکم . .. إن ربی رحیم ودود

توصـیف خداوند به مهربانی و محبت داشـتن به بندگان ، پس از توصیه به استغفار از گناهان ، می تواند به برداشت فوق اشاره داشته باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۸ – يوسف – ۱۲ – ۳۹ – ۴

۴ يوسف (ع) ، با طرح سؤال و برانگیختن وجدان هم بندان خویش ، حقانیّت توحید و یکتاپرستی را برای آنان مطرح ساخت .

ءأرباب متفرقون خير أم الله الوحد القهار

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۶ – ۵

۵ بیان حقایق و معارف در قالب پرسش و پاسخ از روش های قرآن برای توجه دادن مردم به آن حقایق

قل من رب السموت و الأرض قل الله

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۹ – حجر – ۱۵ – ۹۸ – ۷

۷– ذکر خـدا و عبادت پروردگار چون نماز ، زداینـده نگرانی ها و انـدوه ها و تقویت کننـده روحیه پایداری و موجب آرامش خاطر است .

و لقد نعلم أنک یضیق صدرک . .. فسبّح بحمد ربّک و کن من السجدین

نوع مفسّران بر آننـد که مقصود از سـجده در این آیه، نماز است و مؤیـد آن روایتی است که می گوید: <پیامبر(ص) هر گاه محزون و دلتنگ می شد، نماز می خواند> (مجمع البیان، ذیل آیه فوق).

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۲ - ۱۹

۱۹- ارائه نمونه و الگو از بدکاران و خوبان ، از روش های تربیتی قرآن کریم

الکفرین . الذین تتوفّهم الملئکه ظالمی أنفسهم ... فادخلوا أبوب جهنّم ... فلبئس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۴ - ۶

۶- تربیت اولاد توسط پدر و مادر ، بر اساس رحمت و محبت است .

ربّ ارحمهما کما ربّیانی صغیرًا

<کما ربیانی> صفت برای مصدر مقدّر (رحمت) است. بنابراین، عبارت چنین می شود: <رب ارحمهما مثل رحمتهما و تربیتهما لی> (خداوندا! همان گونه که آنان به من ترحم کردند تو بر آنان ترحم کن).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۶ - ۱۰

۱۰ - احترام گذاشتن و ترتیب اثر دادن به نظرات و پیشنهاد های دختران ، رفتاری پسندیده برای پدر

قالت إحدیهما یأبت استئجره . .. القویّ الأمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۰۲ - ۸

۸ - لزوم مشورت و نظرخواهی با نوجوانان ، درباره مسائل مربوط به ایشان و نیز شخصیت دادن به آنان و احترام به نظرات آنها

أنّی أذبحک فانظر ماذا تری

روح از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

روح

آثار سلامت روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۰ - ۶

۶ - انسان ، در پرتو سلامت روح و اندیشه ، قادر به دریافت و پذیرش پیام وحی

و من یعش عن ذکر الرحمن . .. أفأنت تسمع الصمّ ... و من کان فی ضلل مبین

در آیه شریفه

قابلیت نداشتن برای هدایت، گمراهی آشکار شمرده شده است. از این نکته می توان استفاده کرد که وجود قابلیت روحی و فکری برای هدایت، می تواند راه رسیدن به حق را هموار سازد.

آثار نفخ روح در انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۹ - ۱۲

۱۲- دمیده شدنِ روحی الهی در انسان ، موجب شایستگی او برای مسجود فرشتگان شدن

و نفخت فیه من روحی فقعوا له سجدین

دستور خداوند به سجده ملائکه در برابر آدم(ع)، پس از خلقت کامل با دمیده شدن روح در او، می تواند حاکی از نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۲ - ۸

۸ - دمیده شدن روح الهی در انسان ، موجب شایستگی وی برای مسجود فرشتگان بودن

خلق بشرًا من طین . فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی فقعوا له سجدین

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که فرمان خداوند به سجده بر آدم(ع)، پس از دمیده شدن روح الهی در او صادر گردید و این می رساند که آنچه موجب شایستگی آدم برای سجده شد، روح الهی وی بود; نه جسم و کالبدش.

ابهام روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۵ - ۲،۳،۴،۱۱،۱۵

۲- حقیقت روح ، امری مبهم و سؤال برانگیز برای مردم عصر پیامبر (ص)

و یسئلونک عن الروح

۳- حقیقت روح انسانی ، امری ناشناخته و سؤال انگیز

و یسئلونک عن الروح

بنابر اینکه مراد از <الروح> صرفاً روح انسانی باشد که متبادر به ذهن است

برداشت فوق به دست می آید.

۴- عدم دستیابی بشر در طول تاریخ علمی خویش به شناختی قاطع و همه جانبه به حقیقت روح

و یسئلونک عن الروح

از اینکه خداوند در جواب سؤال از حقیقت روح، به جای تبیین آن فرمود: <روح از امر من است> می تواند به این معنا باشد که: کشف حقیقت روح برای بشر، دست نیافتنی است.

۱۱- دستاورد های علمی بشر ، در زمینه حقیقت روح ، همواره اندک و ناچیز خواهد بود .

و ما أُوتیتم من العلم إلّا قلیلاً

برداشت فوق مبتنی بر این است که مخاطب <أُوتیتم> همه انسانها باشند.

۱۵- اطلاعات علمی مردم در عصر بعثت پیامبر (ص) درباره حقیقت روح ، بسیار کم و ناچیز بود .

قل الروح من أمر ربّی و ما أُوتیتم من العلم إلّا قلیلاً

بنابر اینکه مخاطبان آیه، مردم عصر بعثت باشند نه همه انسانها در تمامی عصرها برداشت فوق به دست می آید.

ارزش روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۵ - ۹

۹- روح ، دارای حقیقتی نفیس و جایگاهی رفیع

قل الروح من أمر ربّی

برداشت فوق، مبتنی بر این است که اضافه <أمر> به <ربّی>، اضافه تشریفیه باشد.

استحاله بازگشت روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۲ - ۹

۹ - بازگشت روح به بدن ، پس از مرگ در دنیا ممکن نیست .

فیمسک الّتی قضی علیها الموت

برداشت یاد شده با توجه به معنای امساک است که به معنای چنگ زدن به چیزی و حفظ آن می باشد.

اصالت روح

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۱ - ۴

۴ - روح انسان دارای اصالت و استقلال بوده و پس از مرگ ، باقی می ماند .

یتوفّیکم ملک الموت

<توفّی> که <دریافت کامل> است حاکی از این است که روح، دارای نوعی استقلال از بدن است و به قرینه <ترجعون> معلوم می شود که پس از دریافت، باقی می ماند.

اضطراب روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۷ - ۶

۶ - روح انسان ، حقیقتی قابل خطاب و موجودی قابل اتصاف به اطمینان و اضطراب

یأیّتها النّفس المطمئنّه

<نفس>، به معنای روح است. (صحاح)

اطمینان روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۲۷ - ۶

۶ - روح انسان ، حقیقتی قابل خطاب و موجودی قابل اتصاف به اطمینان و اضطراب

یأیّتها النّفس المطمئنّه

<نفس>، به معنای روح است. (صحاح)

اعتدال روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ – شمس – ۹۱ – ۷ – ۵

۵ – خداوند ، جان انسان ها را متعادل و به دور از افراط و تفریط آفریده است .

سوّیها

<سوّاه>; یعنی، آن را <سویّ> قرار داد (قاموس). <سویّ> درباره چیزی گفته می شود که از افراط و تفریط، در مقدار و کیفیت مصون باشد. (مفردات)

الهام به روح

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – شمس – ۹۱ – ۸ – ۲

۲ – روح انسان ، دریافت کننده الهام از جانب خداوند

فألهمها

<إلهام>; یعنی، القا کردن به قلب و ذهن و عقل. این واژه تنها در مواردی به کار می رود که

از جانب خداوند و عالم بالا باشد. اصل این کلمه، از <التهام> (بلعیدن) است. (مفردات راغب)

اهمیت روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۰ - ۴

۴ حقیقت آدمی به روح اوست .

إذ یتوفی الذین کفروا الملئکه

بـدیهی است که انسان با مردن، جسـمش باقی است، پس آنچه را ملائکه دریافت می کننـد، حقیقتی است غیر جسم که از آن به روح تعبیر می کنیم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۹ - ۹

۹- شرافت و کرامت انسان ، به روح الهی اوست .

إنی خلق بشرًا من صلصل . .. فإذا ... نفخت فیه من روحی

خداوند، در توصـیف مایه جسـمانی انسان، آن را گِلی بد بو و متغیر ذکر کرد و در القای روح به او، روح را به خود نسبت داد و چنین نسبتی، حاکی از نکته فوق است.

باز گشت روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۰ - ۶

۶ خداونـد در عین آگاهی به اعمال روز گذشـته آدمیان (اعمال ناروا)، آنان را از خواب شب بیـدار می کند و روح را به آنان بازمی گرداند.

هو الذی یتوفکم بالّیل و یعلم ما جرحتم بالنهار ثم یبعثکم فیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۴۲ – ۱۴،۱۸

۱۴ – حقیقت خواب ، خروج روح از بدن و حقیقت بیداری بازگشت آن به بدن است .

اللّه یتوفّی الأنفس حین موتها و الّتی لم تمت فی منامها . .. و یرسل الأُخری إلی أ

برداشت یاد

شـده با توجه به این نکته است که خداونـد می فرماید: جان انسان ها را در حال خواب دریافت می کنم و کسانی که مرگشان در آن حال مقـدر شده باشد در همین حال می میرند و آن دسـته که برایشان مقدر نشده باشد آن جان رها و آزاد می گردد تا اجلشـان فرا رسـد. پس روح انسـان در حـال خواب قبض می شود و این همـان حقیقت خواب است و وقتی در حال بیـداری به بدن بازمی گردد تا اجل فرا رسد، این همان حقیقت بیداری می باشد.

۱۸ < عن أبی جعفر (ع) قال : ما من أحد ینام إلاّ عرجت نفسه إلی السـماء و بقیت روحه فی بدنه و صار بینهما سـبب کشعاع الشـمس فإن أذن اللّه فی قبض الأرواح اجابت روح النفس و إذا اذن اللّه فی رد الروح أجابت النفس الروح و هو قوله سـبحانه : < اللّه یتوفّی الأنفس حین موت ها و الّتی لم تمت فی منام ها > ;

امام باقر(ع) فرمود: هیـچ کس نیست که به خواب رود مگر این که نفس او به آسـمان می رود و روح او در بـدنش می ماند و ارتباطی مشابه خورشید و شعاعش بین نفس و روح باقی می ماند. پس اگر خداوند اجازه در قبض روح ها دهد، روح نفس را اجابت می کنـد [و مرگ حاصل می شود] و اگر خداونـد اجازه دهـد روح برگردد و (قبض نشود) نفس آن را پذیرفته و به او ملحق می شود و این سخن خداوند سبحان است که می فرماید: اللّه یتوفّی الأنفس حین موتها>.

برتری روح بر جسم

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۹ - ۷

۷ - روح انسانی ، حقیقتی شریف و والاتر از بُعد جسمانی وی است .

سوّیه و نفخ فیه من روحه

از اضافه <روح> به ضمیری که مرجع آن <اللّه> است، مطلب بالا استفاده می شود.

بقای روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۸

۱۸ مرگ ، جدایی نفس از بدن است نه فانی شدن آن .

و تزهق أنفسهم

<زهوق نفس> خروج و بیرون شدن آن از بدن است نه از بین رفتن آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۷

۱۷ مرگ ، جدایی نفس از بدن است نه فانی شدن آن .

و تزهق أنفسهم

<زهوق> خروج و بیرون شدن شیء است نه از بین رفتن آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۱۱ - ۴

۴ - روح انسان دارای اصالت و استقلال بوده و پس از مرگ ، باقی می ماند .

یتوفّیکم ملك الموت

<توفّی> که <دریافت کامل> است حاکی از این است که روح، دارای نوعی استقلال از بدن است و به قرینه <ترجعون> معلوم می شود که پس از دریافت، باقی می ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۲ - ۸

۸ - بقای روح آدمی در عالم پس از مرگ

فیمسک الّتی قضی علیها الموت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۷ -

۱۲ – روح و جان آدمی ، حقیقتی است باقی و فناناپذیر .

و منکم من یتوفّی

دریافت کامل روح انسان به هنگام مرگ، بیانگر بقای روح، پس از مرگ و فناناپذیری آن است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷۷ – ۱۰

۱۰ – روح و جان آدمی ، حقیقتی است باقی و فنا ناپذیر .

أو نتوفّینّک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۲۷ – ۷

۷- بقای روح انسان ، پس از مرگ وی

فکیف إذا توفّتهم الملئکه

واژه <توفّی>، می رساند که روح همچنان باقی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قیامه – ۷۵ – ۲۸ – ۳

۳ – استقلال روح از بدن و بقای آن پس از مرگ

و ظنّ أنّه الفراق

جدایی روح از بدن و انتقال یافتن آن از دنیا به عالم آخرت، بیانگر حقیقت یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قیامه – ۷۵ – ۳۰ – ۲

۲ - استقلال روح از بدن و بقای آن پس از مرگ

إلی ربّک یومئذ المساق

سوق داده شـدن انسان پس از مرگ، بی تردید به جسم او نیست; بلکه به حقیقت دیگری به نام <روح> است. پس می توان دریافت که روح، حقیقتی مستقل از جسم است و همواره باقی خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱ - ۵

۵ - مرگ ، کنده شدن جان از بدن است ; نه نابودی آن .

و النزعت غرقًا

تعبیر <نزع>، حاکی از بقای روح پس از خروج

از جسم است.

پرسش درباره روح

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۵ – ۱،۲،۳

۱- پرسش مردم از پیامبر (ص) درباره حقیقت روح

و یسئلونک عن الروح

۲- حقیقت روح ، امری مبهم و سؤال برانگیز برای مردم عصر پیامبر (ص)

و یسئلونک عن الروح

۳- حقیقت روح انسانی ، امری ناشناخته و سؤال انگیز

و یسئلونک عن الروح

بنابر اینکه مراد از <الروح> صرفاً روح انسانی باشد که متبادر به ذهن است برداشت فوق به دست می آید.

پرورش روح توحیدی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۵۰ – ۱۳

۱۳ – مطالعه جهان طبیعت ، زمینه پرورش روح توحیدی و درکی ژرف از صفات خداوند است .

فانظر إلی ءاثر رحمت اللّه . .. و هو علی کلّ شیء قدیر

تأیید عیسی(ع) با روح القدس

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۸۷ – ۱۱،۱۲

۱۱ – خداوند ، عیسی (ع) را با < روح القدس > تأیید و تقویت می کرد .

و أیدنه بروح القدس

<تأیید> (مصدر أیدناه) به معنای تقویت کردن و نیرو دادن است.

۱۲ - تأیید شدن عیسی (ع) با روح القدس ، از ویژگی های آن حضرت

و أیدنه بروح القدس

تشبیه ملائکه قبض روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳ - ۵

۵ - فرشتگان ، به هنگام قبض روح برخی از مردم ، بسان شناکنندگان ، وظیفه خود را به آرامی و با مدارا انجام می دهند

.

و السبحت سبحًا

در نظر برخی از اهـل لغت، حرکـت در اعمـاق آب را، <عَوْم> و حرکـت روی آب و بـدون فرورفتـن را <سـباحه> می گویند(تاج العروس). تعبیر <السابحات> به قرینه <الناشطات> در آیه قبل ناظر به حرکت آرام ملائکه، در قبض روح مؤمن است که به حرکت در آب تشبیه شده است.

تعدد ملائکه قبض روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۸

۸- ملائکه متعدد ، دست اندرکار قبض روح انسان ها

إذا توفّتهم الملئکه

تقرب ملائکه قبض روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱ - ۲

۲ - فرشتگان مأمور قبض روح ، دارای مقامی رفیع در پیشگاه خداوند

و النزعت غرقًا

قسم خوردن خداوند به فرشتگان مرگ، نشانه ارجمندی آنان در نزد او است.

تنزیه روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۳ - ۵

۵ - روح ، حقیقتی که ذاتاً امین و مبرّا از هرگونه کژی است .

الروح الأمین

برداشت یاد شده از آن جا است که <الأمین> صفت توضیحی برای <الروح> است; نه وصف احترازی.

تنوع در قبض روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲ - ۵

۵ - شیوه قبض روح انسان ها ، مختلف و دارای انواع آسان و دشوار است .

و النشطت نشطًا

از جمله معانی <ناشط>، شخصی است که سطل آب را از چاه بیرون می کشد (قاموس). اطلاق این کلمه بر فرشتگان پس از توصیف آنان به <نازعات> (بیرون کشندگان) ممکن است ناظر

به انواع قبض روح باشد. در آیه قبل به قرینه <غرقاً> قبض روح سخت مورد نظر بود; ولی در آیه، قبض روحی مراد است که همچون کشیدن دلو از چاه آرام آرام صورت می پذیرد. گفتنی است که این تفاوت، ممکن است ناظر به تفاوت قبض روح مؤمن، با جان کندن کافر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳ - ۵

۵ - فرشتگان ، به هنگام قبض روح برخی از مردم ، بسان شناکنندگان ، وظیفه خود را به آرامی و با مدارا انجام می دهند .

و السبحت سبحًا

در نظر برخی از اهل لغت، حرکت در اعماق آب را، <عَوْم> و حرکت روی آب و بدون فرورفتن را <سباحه> می گویند(تاج العروس). تعبیر <السابحات> به قرینه <الناشطات> در آیه قبل ناظر به حرکت آرام ملائکه، در قبض روح مؤمن است که به حرکت در آب تشبیه شده است.

جاودانگی روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵ - ۲۶

۲۶ - جان آدمی ، حقیقتی است باقی و فناناپذیر .

و منکم من یتوفّی

دریافت کامل روح انسان به هنگام مرگ (و منکم من یتوفّی) بیانگر بقای روح پس از مرگ و فناناپذیری آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۷ - ۱۲

۱۲ - روح و جان آدمی ، حقیقتی است باقی و فناناپذیر .

و منکم من یتوفّی

دریافت کامل روح انسان به هنگام مرگ، بیانگر بقای روح، پس از مرگ و فناناپذیری آن است.

حقیقت روح

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۲ – ۲

۲- < روح > از امور و شؤون اختصاصی خداوند و مربوط به اوست .

ینزّل الملئکه بالروح من أمره علی من یشاء من عباده

از جمله معناهای <أمر> شأن است. برداشت فوق مبتنی بر این معناست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۵ – ۲،۳،۶،۱۱

۲- حقیقت روح ، امری مبهم و سؤال برانگیز برای مردم عصر پیامبر (ص)

و یسئلونک عن الروح

۳- حقیقت روح انسانی ، امری ناشناخته و سؤال انگیز

و یسئلونک عن الروح

بنابر اینکه مراد از <الروح> صرفاً روح انسانی باشد که متبادر به ذهن است برداشت فوق به دست می آید.

۶- روح ، حقیقتی است که دانش آن مختص به خداوند و جلوه ای از ربوبیت اوست .

قل الروح من أمر ربّی

اضافه <أمر> به <ربّ> به معنای اضافه لام اختصاص است و به قرینه سؤال پرسش کنندگان، مقصود اختصاص در علم است.

۱۱- دستاورد های علمی بشر ، در زمینه حقیقت روح ، همواره اندک و ناچیز خواهد بود .

و ما أُوتیتم من العلم إلّا قلیلاً

برداشت فوق مبتنی بر این است که مخاطب <أُوتیتم> همه انسانها باشند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۱ - ۵

۵- روح آدمی ، جسمی است لطیف هم چون باد و هوا .

فنفخنا فیها من روحنا

برداشت یاد شده از تعبیر <نفخ> (دمیدن هوا) در باره روح بخشی به آدمی و تشبیه روح دادن به دمیدن هوا استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۹۳ – ۵،۶

۵ – روح ، حقیقتی که ذاتاً امین و مبرّا از هرگونه کژی است .

الروح الأمین

برداشت یاد شده از آن جا است که <الأمین> صفت توضیحی برای <الروح> است; نه وصف احترازی.

۶ – < عن الأصبغ بن نباته إنّ رجلاً سأل علیّاً (ع) عن الروح قال : لیس هو جبرئیل قال علی (ع) : جبرئیل من الملائکه و الروح غیر جبرئیل . . . یقول اللّه لنبیّه . . . < نزل به الروح الأمین > . . . > .

اصبغ بن نباته می گوید: شخصی از حضرت علی(ع) در باره روح سؤال کرد; حضرت فرمود: روح جبرئیل نیست، جبرئیل از ملائکه است; در حالی که روح غیر از جبرئیل است .. خداوند خطاب به پیامبر(ص) می فرماید:... <نزل به الروح الأمین>...>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۷۲ – ۱۵

۱۵ – < عن الأحول . قال : سألت أباعبداللّه (ع) عن الروح التی فی آدم (ع) قوله : فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی > قال : هذه روح مخلوقه . . . ;

احول گوید: از امام صادق(ع) از روح آدم(ع) در آیه <فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی> سؤال کردم، فرمود: این روح مخلوق و آفریده خدا است; [نه این که از خدا جدا شده باشد]>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۴۲ – ۵

۵ – جسم و روح آدمی ، دو حقیقت بوده و به هنگام مرگ

از هم جدا می شوند .

اللّه یتوفّی الأنفس حین موتها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تحریم – ۶۶ – ۱۲ – ۷

۷ – روح آدمی ، پدیده ای لطیف است .

فنفخنا فیه من روحنا

تعبیر از القـای روح در رحم مریم(س)، بـا کلمه <نفـخ> که به معنـای وارد کردن هوا در داخل اجسام است می توانـد بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قیامه – ۷۵ – ۲۸ – ۳

۳ – استقلال روح از بدن و بقای آن پس از مرگ

و ظنّ أنّه الفراق

جدایی روح از بدن و انتقال یافتن آن از دنیا به عالم آخرت، بیانگر حقیقت یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قیامه – ۷۵ – ۳۰ – ۲

۲ – استقلال روح از بدن و بقای آن پس از مرگ

إلی ربّک یومئذ المساق

سوق داده شـدن انسان پس از مرگ، بی تردید به جسم او نیست؛ بلکه به حقیقت دیگری به نام <روح> است. پس می توان دریافت که روح، حقیقتی مستقل از جسم است و همواره باقی خواهد بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۲۷ – ۶

۶ – روح انسان ، حقیقتی قابل خطاب و موجودی قابل اتصاف به اطمینان و اضطراب

یأیّتها النّفس المطمئنّه

<نفس>، به معنای روح است. (صحاح)

خطاب به روح

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۲۷ – ۶

۶ – روح انسان ، حقیقتی قابل خطاب و موجودی قابل اتصاف به اطمینان و

اضطراب

یأیّتها النّفس المطمئنّه

<نفس>، به معنای روح است. (صحاح)

خلقت روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۲ - ۱۵

۱۵ - < عن الأحول . قال : سألت أباعبداللّه (ع) عن الروح التی فی آدم (ع) قوله : فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی > قال : هذه روح مخلوقه . . . ;

احول گوید: از امام صادق(ع) از روح آدم(ع) در آیه <فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی> سؤال کردم، فرمود: این روح مخلوق و آفریده خدا است; [نه این که از خدا جدا شده باشد]>.

خلقت روح انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۹ - ۵

۵- خلقت بدن انسان ، مقدم بر روح اوست .

إنی خلق بشرًا من صلصل من حمإ مسنون . فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی

برداشت فوق، مبتنی بر این احتمال است که ذکر <نفخت> پس از ذکر تسویه بدن، ممکن است اشاره به تقدم خلقت بدن بر روح داشته باشد.

روح انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۰ - ۲

۲ روح انسان تمام حقیقت اوست.

هو الذی یتوفکم بالّیل

خداوند روح را توفی می کند و می گوید شما را توفی کردم، و این می رساند که انسان همان روح است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۷ – ۱۰

۱۰ روح، تمام حقیقت انسان است.

إذا جاءتهم رسلنا یتوفونهم

قرآن از مرگ به گرفتن کامل (توفی) تعبیر کرده، در حالی که

جسم آدمی گرفته نمی شود; بنابراین روح و جان آدمی تمام حقیقت اوست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۹ - ۷

۷- انسان ، موجودی مرکب از جسم و روح

إنی خلق بشرًا من صلصل . .. فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵ - ۲۵

۲۵ - انسان ، موجودی است مرکب از جسم و جان .

و منکم من یتوفّی

<توفی> (مصدر <یتوفّی>) به معنای دریافت تام و کامل است و آنچه از انسان به وقت مرگ دریافت می شود، روح او است نه جسم وی. پس انسان، از دو عنصر جسم و روح تشکیل شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۹ - ۸

۸ - انسان ، از دو عنصر (جسم و روح) است .

ثمّ سوّیه و نفخ فیه من روحه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۲ - ۴،۵،۶

۴ - انسان ، موجودی مرکب از جسم و روح

خلق بشرًا من طین . فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی

۵ - گِل و روح ، آغاز و پایان سیر تکوین انسان

خلق بشرًا من طين . فإذا سوّيته و نفخت فيه من روحی

۶ - روح بشر ، پدیده ای لطیف

و نفخت فیه من روحی

از تعبیر <نفخ> که به معنای وارد کردن باد و هوا در داخل اجسام است، می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۷ – ۱۱

۱۱ – انسان ، موجودی است مرکب از جسم و روح .

و منکم من یتوفّی

<توفّی> (مصدر <یتوفّی>) به معنای دریافت تام و کامل شیء است و آنچه از انسان به وقت مرگ دریافت می شود، روح او است نه جسم وی. پس انسان از دو عنصر جسم و روح تشکیل شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷۷ – ۸

۸ – انسان ، موجودی است مرکب از جسم و روح .

أو نتوفّینّک

<توفّی> (مصدر <نتوفّینّک>) به معنای دریافت تام و کامل شیء است و آنچه از انسان به وقت مرگ دریافت می شود، روح او است نه جسم وی. پس انسان از دو عنصر جسم و روح تشکیل شده است.

روح خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۷۱ – ۱۶

۱۶ حضرت عیسی (ع) ، روحی از ناحیه خداوند .

انما المسیح عیسی ابن مریم رسول اللّه . .. و روح منه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۹۱ – ۴

۴– بارداری مریم (س) و تولد حضرت مسیح (ع) با دمیده شدن روح الهی در او بود .

فنفخنا فیها من روحنا

زمینه بازگشت روح

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۴۲ – ۱۱

۱۱ – بازگشت روح به بدن ، هنگام بیدار شدن از خواب

و یرسل الأُخری إلی أجل

سرعت در قبض روح

جلد – نام سوره – سوره – آیه

- فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۹ - ۳

۳ - خداونـد در تأکیـد بر وجود ترس و نگرانی در قیامت ، به فرشـتگان سوگنـد یاد کرده است که سـریع و بانشاط برای تدبیر امور و قبض ارواح از یکدیگر سبقت می گیرند .

و النازعات . .. قلوب یومئذ واجفه . أبصرها خشعه

این آیه و آیه قبل، جواب قسم هایی است که در نخستین آیات سوره آمده بود.

سلام روح (اسم خاص) بر محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۵ - ۸

۸ - < عن أبی عبـدالله (ع) قـال : کـان علی بن الحسـین < صـلوات الله علیه > یقول . . . قـال الله عزّوجلّ < . . .سـلام هی حتّی مطلع الفجر > یقول : تُسَلِّمُ علیك یا محمّد ملائکتی و روحی بسلامی من أوّل ما یهبطون إلی مطلع الفجر ;

از امام صادق(ع) روایت شده که امام سجاد(ع) می فرمود: . .. خداوند عزّوجلّ فرموده است: <...سلام هی حتّی مطلع الفجر> [یعنی]می فرماید: ای محمد! فرشتگانم و روحم، از اولین لحظات فرودشان تا سپیده صبح، با سلام من بر تو سلام می کنند>.

سوگند به اعتدال روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۷ - ۳

۳ - سوگند خداوند ، به آفرینش متعادل و به دور از افراط و تفریط نفس انسان

و ما سوّیها

حرف <ما> در <ماسوّاها> مصـدری بوده و مفاد آیه شـریفه، سوگند به تسویه نفس است. برخی آن را موصول و تعبیر <و ما سوّاها> را سوگند به خداوند دانسته اند.

سیاق آیات که نمودار سوگند به مخلوقات است با احتمال اول مناسب تر است.

سوگند به تعدیل کننده روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۷ - ۶

۶ - سوگند خداوند ، به تعدیل کننده و سامان دهنده قوای روحی انسان

و ما سوّیها

چنانچه مراد از <ما> در <ما سوّاها> خداوند باشد، جایگزین ساختن آن به جای <من>، به جهت ابهام عظمت آمیزی است که در <ما> وجود دارد.

سوگند به روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۷ - ۲

۲ - روح ، موجودی با عظمت و شایسته سوگند خداوند

و نفس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۹ - ۳

۳ - خداوند ، در تأکید بر رستگاری اهل تزکیه ، به < خورشید و نور آن > ، < ماه > ، < روز و شب > ، < آسمان و زمین > ، < روح > و < ذات خویش > ، سوگند یاد کرده است .

و الشمس . .. قد أفلح من زکّیها

جمله <قد أفلح . ..> جواب قسم هایی است که از آغاز سوره مطرح شده بود. برخی آن را جمله معترضه دانسته، جواب قسم را جمله <کذّبت ثمود...> و یا محذوف دانسته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ – شمس – ۹۱ – ۱۰ – ۴

۴ – خداوند ، در تأکید بر زیان کاری و تباهی گناه کاران ، به < خورشید و نور آن > ، < ماه > <

روز و شب > ، < آسمان و زمین > ، < نفس انسان > و < ذات خویش > سوگند یاد کرده است .

و الشّمس . .. و قد خاب من دسّیها

تکرار <قد>، نشانگر آن است که جمله <قد خاب. ..>، جوابی مستقل برای قسم های پیشین است.

سوگند به ملائکه قبض روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱ - ۳

۳ - سوگند خداوند به فرشتگان قبض کننده ارواح

و النزعت غرقًا

سهولت در قبض روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲ - ۵

۵ - شیوه قبض روح انسان ها ، مختلف و دارای انواع آسان و دشوار است .

و النشطت نشطًا

از جمله معانی <ناشط>، شخصی است که سطل آب را از چاه بیرون می کشد (قاموس). اطلاق این کلمه بر فرشتگان پس از توصیف آنان به <نازعات> (بیرون کشندگان) ممکن است ناظر به انواع قبض روح باشد. در آیه قبل به قرینه <غرقاً> قبض روح سخت مورد نظر بود; ولی در آیه، قبض روحی مراد است که همچون کشیدن دلو از چاه آرام آرام صورت می پذیرد. گفتنی است که این تفاوت، ممکن است ناظر به تفاوت قبض روح مؤمن، با جان کندن کافر باشد.

شدت در قبض روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲ - ۵

۵ - شیوه قبض روح انسان ها ، مختلف و دارای انواع آسان و دشوار است .

و النشطت نشطًا

از جمله معانی <ناشط>، شخصی است که سطل آب

را از چاه بیرون می کشد (قاموس). اطلاق این کلمه بر فرشتگان پس از توصیف آنان به <نازعات> (بیرون کشندگان) ممکن است ناظر به انواع قبض روح باشد. در آیه قبل به قرینه <غرقاً> قبض روح سخت مورد نظر بود; ولی در آیه، قبض روحی مراد است که همچون کشیدن دلو از چاه آرام آرام صورت می پذیرد. گفتنی است که این تفاوت، ممکن است ناظر به تفاوت قبض روح مؤمن، با جان کندن کافر باشد.

شدت قبض روح کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱ - ۶

۶ - < فی المجمع بعد قوله تعالی < و النازعات غرقاً > قال : اختلف فی معناها علی وجوه أحدها : انه یعنی الملائکه الذین ینزعون أرواح الکفّار عن أبدانهم بالشدّه . . . روی ذلک عن علیّ (ع) و قیل هو الموت ینزع النفوس . . . و روی ذلک عن الصادق (ع) ;

در مجمع البیان بعد از نقل قول خدای تعالی <والنازعات غرفاً> گفته است: در معنای <النازعات غرقاً> اختلاف به وجود آمده و وجوهی بیان شده است; یکی از آنها این است که مقصود فرشتگانی اند که ارواح کافران را از بدن هاشان بیرون می کشند . .. این معنا از امام علی(ع) روایت شده است. [و نیز] گفته شده مقصود مرگ است که جان ها را بیرون می کشد و این معنا از امام صادق(ع) روایت شده است>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲ - ۶

۶ -

[فی المجمع] فی قوله تعالی < و الناشطات نشطاً > إنّ ها الملائکه تنشط أرواح الکفّار بین الجلد و الأظفار حتّی تخرج ها من أجوافهم بالکرب و الغمّ عن علی (علیه السلام) ;

در مجمع البیان درباره قول خدای تعالی <الناشطات نشطاً> از امام علی(ع) نقل شده است: <ناشطات> فرشتگانی اند که جان های کافران را (از سایر اعضا) در میان پوست و ناخن هایشان جمع می کنند تا همراه با سختی و غصّه از درون شان بیرون آوردند>.

شگفتی اعتدال روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۷ - ۴

۴ - تعادل توانمندی های روح انسان و دور بودن آنها از هر گونه افراط و تفریط ، وصفی شگفت و نشانه عظمت خداوند است .

و ما سوّیها

عظمت روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۷ - ۲

۲ - روح ، موجودی با عظمت و شایسته سوگند خداوند

و نفس

عظمت روح آدم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۲ - ۳

۳ - روح دمیده شده در کالبد آدم ، برخوردار از شرافت و ارزش ویژه

فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی

اضافه در <روحی> اضافه تشریفی است و می رساند که روح آدمی در مقایسه با دیگر ارواح موجود در عالم، از شرافت و ارزش ویژه و بالایی برخوردار است.

عوامل مؤثر در روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۷ - ۱۳

۱۳- دعا می تواند در قلب و جان

دیگران تأثیر گذارد و آن را دگرگون سازد .

فاجعل أفئده من الناس تهوی إلیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۷

۷- گفتار و موضع گیری های انسان در رابطه با دین ، دارای تأثیر عمیق بر روح و ایمان وی *

ذلک بأنّهم قالوا للذین کرهوا ما نزّل اللّه سنطیعکم فی بعض الأمر

از این که به زبان آوردن همدلی و هماهنگی با کافران، عامل ارتداد و یا عامل تسلّط شیطان بر انسان معرفی شده، می توان نتیجه گرفت که هرگونه سخن و موضع گیری انسان علیه دین، دارای آثار جدی بر روح و ایمان او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۵ - ۱۳

۱۳ - عمل آدمی ، موجب بروز تغییرات در قلب و فطرت او است .

فلمّا زاغوا أزاغ اللّه قلوبهم

جمله <أزاغ اللّه قلوبهم> جواب <لمّا زاغوا> است; یعنی، تا کسانی خود منحرف نشوند، خداوند دل های آنان را منحرف نمی کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۸ - ۳

۳ - تعادل قوا در ساختار روح انسان ، آماده سازنده آن برای آگاهی فطری به پلیدی ها و شناخت راه گریز از آنها است .

و ما سوّیها. فألهمها فجورها و تقویها

حرف <فاء> در <فألهمها> آن را بر تسویه (در آیه قبل) تفریع کرده است، تا بیانگر این باشد که خداوند، در ابتدا روح انسان را از قدرت های هماهنگ برخوردار کرده; آن گاه بدی ها و راه محفوظ ماندن از آنها را به او الهام می کند.

<تقوی> اسم مصـدر است. فعـل <اتّقیت>; یعنی، برحـذر مانـدم و خود را دور نگه داشـتم (قـاموس). بنابراین <تقواها>; یعنی، دور ماندن روح از فجور.

فضایل روح القدس

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۰۲ – ۱۵

۱۵- < عن أبی عبـدالله (ع) قـال : إن الله تبـارک و تعـالی خلق روح القـدس فلم یخلق خلقاً أقرب إلی الله منها و لیست بأکرم خلقه علیه فإذا أراد أمراً ألقاه إلیها فألقاه إلی النجوم فجرت به ;

از امام صادق(ع) روایت شـده است که فرمود: خدای تبارک و تعالی <روح القدس> را آفرید و هیچ مخلوقی را نیافریده که از او به خـدا نزدیک تر باشـد; ولی او گرامی ترین آفریـده ها در نزد خـدا نیست. پس هرگاه خـدا امری را اراده کند، به روح القدس القا می کند و سپس به ستارگان و آن امر به وسیله ستارگان اجرا می شود>.

فضایل ملائکه قبض روح

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۱ – ۲

۲ – فرشتگان مأمور قبض روح ، دارای مقامی رفیع در پیشگاه خداوند

و النزعت غرقًا

قسم خوردن خداوند به فرشتگان مرگ، نشانه ارجمندی آنان در نزد او است.

فضیلت روح

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – شمس – ۹۱ – ۸ – ۲

۲ – روح انسان ، دریافت کننده الهام از جانب خداوند

فألهمها

<إلهـام>; یعنی، القـا کردن به قلب و ذهن و عقـل. این واژه تنها در مواردی به کار می رود که از جانب خداونـد و عالم بالا باشد. اصل این کلمه، از <التهام>

(بلعیدن) است. (مفردات راغب)

قابض روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۲۸ - ۵،۶

۵- انسان ها ، به وسیله ملائکه قبض روح می شوند .

تتوفّهم الملئکه

۶- ملائکه قبض روح انسان ها ، متعددند .

تتوفّهم الملئکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۲ - ۱،۲

۱- قبض روح انسان ها با فرشتگان است .

الذین تتوفّهم الملئکه

۲- فرشتگان قبض روح کننده انسان ها ، متعددند .

الذین تتوفّهم الملئکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۰ - ۲

۲- مرگ ، دریافت کامل روح انسان از ناحیه خداوند است نه نابودی وی

و الله خلقکم ثمّ یتوفّکم

<توفّی> (از باب تفعل) به معنای اخذ شیء به تمام و کمال است. بدیهی است که هنگام مرگ، جسم انسان در زمین باقی می ماند و آنچه توسط خداوند دریافت می شود، حقیقتی به نام روح است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۵ – ۲۷

۲۷– خداوند به هنگام مرگ آدمی ، کالبد او را تهی کرده و جان وی را تماماً دریافت می کند .

و منکم من یتوفّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۱۱ – ۱،۵

۱ – به هنگام مرگ ، روح انسان ، به طور کامل ، به دست فرشته مرگ (عزراییل) گرفته می شود .

قل یتوفّیکم ملک الموت

۵ – برای قبض روح انسان ، فرشته ای ویژه وجود دارد .

ملک الموت الذی وکّل بکم

مراد از <وکّل بکم> گمارده

شدن برای قبض روح است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۲ - ۱،۲

۱ - خداوند ، جان ستان انسان ها به هنگام مرگ

اللّه یتوفّی الأنفس حین موتها

۲ - تنها خداوند جان ستان حقیقی انسان ها است و عوامل دیگر (چون عزرائیل) واسطه و مأمور او هستند .

اللّه یتوفّی الأنفس حین موتها

تقدم اسم جلاله (اللّه) بر خبر فعلی مقید، تخصیص مضمون خبر است. بنابراین اختصاص جان ستاندن به خداوند در حالی که در آیات دیگر این عمل به فرشته مخصوص (ملك الموت) نسبت داده شده گویای حقیقت بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۷ - ۱۳

۱۳ - خداوند ، تن آدمی را به هنگام مرگ از جان تهی کرده و روح و جان وی را تماماً دریافت می کند .

و منکم من یتوفّی

قابضان روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۱ - ۶،۷،۸،۹

۶ با فرارسیدن زمان مرگ هر کس، سفیران خداوند جان آدمیان را می گیرند.

حتی إذا جاء أحدکم الموت توفته رسلنا

۷ فرشتگانی غیر از مأموران حفاظت آدمی، وظیفه قبض روح وی را بر عهده دارند. ٭

حتی إذا جاء أحدکم الموت توفته رسلنا

در صورتی که فرشتگان محافظ همان قابضان روح باشند، مناسبتر آن بود که با ضمیر به آنان اشاره می شد. گزینش <رسلنا> به جای ضمیر قرینه تفاوت ملائکه حافظ با ملائکه قابض است.

۸ فرشتگانی متعدد وظیفه قبض روح هر یک از آدمیان را به عهده دارند. *

حتی إذا جاء

أحدكم الموت توفته رسلنا

<رسل>، جمع رسول، و بر بیشتر از دو نفر دلالت دارد. از سوی دیگر مضـمون آیه این است که برای هر شخصی که مرگش فرامی رسد، <رسل> حضور پیدا می کنند. بنابراین قابضان روح آدمی بیش از دو نفرند.

۹ هیچ کوتاهی و تأخیری از جانب فرشتگان مأمور قبض روح صورت نمی گیرد.

توفته رسلنا و هم لا یفرطون

قبض روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۰ - ۱

۱ میراندن انسان ها و گرفتن جان ایشان ، از مأموریت های فرشتگان

و لو تری إذ یتوفی الذین کفروا الملئکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۱ - ۴

۴ اعمال انسان ، اندوخته ها و پیش فرستاده هایی است که دارای آثاری مثبت یا منفی در لحظه مرگ و پس از آن است .

ذوقوا عذاب الحریق. ذلک بما قدمت أیدیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۶

۶- مرگ ، دریافت کامل روح انسان بهوسیله فرشتگان است ; نه فنا و نابودی آن .

فکیف إذا توفّتهم الملئکه

واژه <توفّتهم>، به معنای دریافت کامل است و این نشان می دهد که روح، مانند جسم، متلاشی و مضمحل نخواهد شد.

قبض روح انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۳ - ۱۹

۱۹ روح، تمام حقیقت انسان است و مرگ با خروج آن از بدن حاصل می شود. *

أخرجوا أنفسکم

ممکن است <أخرجوا انفسکم> فرمان ملائکه به ظالمان برای بیرون ساختن جانهای آنان

باشـد. در این صورت چون <نفس> بر <روح> اطلاـق شـده، اصـالت روح و نقش اساسـی آن در وجود انسانی را بیان می نماید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲ - ۵

۵ - شیوه قبض روح انسان ها ، مختلف و دارای انواع آسان و دشوار است .

و النشطت نشطًا

از جمله معانی <ناشط>، شخصی است که سطل آب را از چاه بیرون می کشد (قاموس). اطلاق این کلمه بر فرشتگان پس از توصیف آنان به <نازعات> (بیرون کشندگان) ممکن است ناظر به انواع قبض روح باشد. در آیه قبل به قرینه <غرقاً> قبض روح سـخت مورد نظر بود; ولی در آیه، قبض روحی مراد است که همچون کشـیدن دلو از چاه آرام آرام صورت می پـذیرد. گفتنی است که این تفاوت، ممکن است ناظر به تفاوت قبض روح مؤمن، با جان کندن کافر باشد.

قبض روح اولیاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۲ - ۲۱

۲۱- < عن أمیرالمؤمنین (ع) : . . . إنه لیس أحد من الناس تفارق روحه جسده حتی یعلم إلی أیّ المنزلین یصـیر إلی الجنّه أم النار . . . فإن کان ولیّاً لله فتحت له أبواب الجنّه و شـرع له طرقها و نظر إلی ما أعدّ الله له فیها . . . قال الله تعالی < الذین تتوفّاهم الملائکه طیّبین سلام علیکم ادخلوا الجنّه . . . > . . . ;

از امیرالمؤمنین(ع) روایت شده است:. .. روح از بدن هیچ یک از مردم جدا نمی

شود تـا اینکه بدانـدبه سوی کـدام یـک از دو جایگاه می رود: به سوی بهشت یا آتش ... پس اگر دوست خـدا باشـد، درهای بهشت برای او باز می شود و راههای آن نمایان می گردد و به آنچه خدا برای او در آن جا آماده کرده نگاه می کند ... خدای تعالی فرمود: الذین تتوفّاهم الملائکه طیّبین...".

قبض روح جهنمیان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۲۸ – ۲۲

۲۲– < عن أميرالمؤمنين (ع) : . . . انه ليس أحـد من الناس تفارق روحه جسـده حتى يعلم إلى أيّ المنزلين يصـير ، إلى الجنه أم النـار . . . إن كان عـدواً لله فتحت له أبواب النار . . . و نظر إلى ما أعـدّ الله له فيها . . . كلّ هـذايكون عنـد الموت . . . قال الله تعالى . . . < الذين تتوفّاهم الملائكه ظالمی أنفسهم . . .فادخلوا أبواب جهنّم . . . > . . . ;

از امیرالمؤمنین(ع) روایت شـده است:. .. روح از بدن هیچ یک از مردم جدا نمی شود تا اینکه بدانند به سوی کدام یک از دو جایگـاه می رود: بهشت یـا آتش ...؟ اگر دشـمن خـدا باشـد، درهـای آتش برای او بـاز می شود ... و به آنچه خـدا در آن جا برایش آمـاده کرده است، نگـاه می کنـد ... این همه هنگام مرگ خواهـد بود ... خـدای تعالی فرمود: الـذین تتوفّاهم الملائکه ظالمی أنفسهم ... فادخلوا أبواب جهنّم ...>.

قبض روح ظالمان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ –

انعام - ۶ - ۹۳ - ۱۳،۱۵،۱۶

۱۳ صحنه جان کندن ظالمان بزرگ، عبرت آموز و تماشایی است.

و لو تری إذ الظلمون فی غمرت الموت

۱۵ ملائکه، جان ستمکاران را با قدرت و شدتی تمام می گیرند.

و لو تری إذ الظلمون فی غمرت الموت و الملئکه باسطوا أیدیهم

جمله <باسطوا أیدیهم> ممکن است کنایه از قدرت و شدتی باشد که ملائکه به هنگام قبض روح ستمکاران به کار می گیرند.

۱۶ ملائکه قابض ارواح دارای دستانی هستند که به هنگام گرفتن جان ظالمان آنها را می گشایند.

إذ الظلمون فی غمرت الموت و الملئکه باسطوا أیدیهم

قبض روح کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۰ - ۲،۳،۵

۲ فرشتگان به هنگام فرارسیدن مرگ کافران ، با کوبیدن بر صورت و پشت آنان ، جانشان را خواهند گرفت .

و لو تری إذ یتوفی الذین کفروا الملئکه یضربون وجوههم و أدبرهم

۳ تسلی و دلجویی خداوند از پیامبر (ص) و مؤمنان با بیان چگونگی جان کندن کفرپیشگان

و لو تری إذ یتوفی الذین کفروا الملئکه

با توجه به اینکه خطاب در آیه متوجه پیامبر(ص) و یا هر انسان مؤمنی است، می توان گفت از اهداف بیان جان کندن کفرپیشگان تسلی خاطر اهل ایمان است. چنانچه <لو> در <لوتری ... > به معنای تمنی باشد، این معنا وضوح بیشتری خواهد داشت.

۵ مرگ کافران کشته شده در جنگ بدر با شکنجه و عذابی سخت از سوی فرشتگان مرگ

إذ یتوفی الذین کفروا الملئکه یضربون وجوههم و أدبرهم

از مصادیق مورد نظر برای <الذین کفروا>، به دلیل وقوع آیه مورد بحث در پی آیات

مربوط به جنگ بدر، کافرانی هستند که در آن نبرد به قتل رسیدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۱ - ۱

۱ شکنجه و عذاب کافران به هنگام مرگ و پس از آن نتیجه اعمال خود آنان است ، نه ظلمی از جانب خداوند بر ایشان .

ذوقوا عذاب الحریق. ذلک بما قدمت أیدیکم و أن اللّه لیس بظلّم

<ذلک> می تواند اشاره به خصوص <عذاب الحریق> باشد و می تواند اشاره به مجموع عذابی باشد که در آیه قبل بیان شد. قابل ذکر است که در برداشت فوق <أن اللّه ... > ناظر به این حقیقت گرفته شده که عذاب کافران بیش از استحقاق آنان نیست، نه تعلیلی برای ضرورت گرفتارسازی ایشان به عذابهای الهی.

قبض روح متقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۲ - ۸

۸- ملائکه به هنگام قبض روح تقواپیشگان ، بر آنان درود و سلام می فرستند .

المتّقین . الذین تتوفّهم الملئکه طیّبین یقولون سلم علیکم

قبض روح مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۷ - ۵

۵ گفتگوی فرشتگان مرگ با مشرکان به هنگام گرفتن جان آنان

قالوا أین ما کنتم . .. قالوا ضلوا عنا

قبض روح منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۲

۱۲ جان کندن سخت منافقان ، به هنگام مرگ

و تزهق أنفسهم

<زهوق> (مصدر تزهق) به معنای خارج شدن همراه با دشواری است. (مجمع البیان، ذیل آیه)

قبض روح مؤمنان

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۳ – ۶

۶ –[فی المجمع] فی قوله تعالی < و السابحات سبحاً > انّ ها الملائکه یقبضون أرواح المؤمنین یسلّون ها سلاًّ رفیقاً . . . عن علی (ع) ;

در مجمع البیان از امام علی(ع) روایت شده که درباره قول خدای تعالی <و السابحات سبحاً> فرمود: آنان فرشتگانی اند که روح مؤمنان را قبض می کنند و آن را به آرامی و مدارا از بدن هایشان بیرون می آورند>.

کیفیت قبض روح

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۱ – ۴

۴ – روح انسان به هنگام مرگ ، به طور کامل و از اعماق بدن او ، بیرون کشیده خواهد شد .

و النزعت غرقًا

<غرق> (اسم مصدر <اغراق>) به معنای <مبالغه و افراط در کار> است (لسان العرب). در این آیه چون <غرقاً> وصف برای مصدر است به معنای <مُغرَق> می باشد; یعنی، <نزعاً مغرقاً>.

کیفیت نفخ روح

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۲۹ – ۱۶

۱۶– < عن محمدبن مسلم قال : سألت أباجعفر (ع) عن قول الله عزّوجلّ : < و نفخت فیه من روحی > کیف هذا النفخ ؟ فقال : إن الروح متحرک کالریح و إنما سمّی روحاً لأنه اشتق اسمه من الریح . . . لأن الروح مجانس للریح و إنما اضافه إلی نفسه لأنه اصطفاه علی سائر الأرواح کما اصطفی بیتاً من البیوت . فقال : بیتی . . . و کل ذلک

مخلوق مصنوع محدث مربوب مدبر ;

محمدبن مسلم گوید: از امام باقر(ع) در باره سخن خداوند عزّوجلّ <و نفخت فیه من روحی> پرسیدم که این نفخ (دمیدن) چگونه است؟ فرمود: همانا روح مانند باد متحرک است و به درستی روح نامیده شده; چون نام او از ریح (باد) اشتقاق یافته . .. ;زیرا روح با ریح(باد) هم جنس است و علت اینکه این روح رابه خود نسبت داده، این است که آن را از بین سایر ارواح برگزیده است; چنان که خانه ای را از بین خانه ها برگزید و فرمود: بیتی (خانه ام) ... و تمام اینها مخلوق، ساخته شده، حادث، پرورش یافته و تحت تدبیرند>.

لطافت روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۹ - ۱۰

۱۰- روح ، پدیده ای لطیف است .

نفخت فیه من روحی

تعبیر از القای روح در جسم انسان با کلمه <نفخ> که به معنای ادخال هوا در داخل اجسام است می تواند حاکی از نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۱ - ۵

۵- روح آدمی ، جسمی است لطیف هم چون باد و هوا .

فنفخنا فیها من روحنا

برداشت یاد شده از تعبیر <نفخ> (دمیدن هوا) در باره روح بخشی به آدمی و تشبیه روح دادن به دمیدن هوا استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۲ - ۶

۶ - روح بشر ، پدیده ای لطیف

و نفخت فیه من روحی

از تعبیر <نفخ> که به معنای وارد کردن باد و

هوا در داخل اجسام است، می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۲ - ۷

۷ - روح آدمی ، پدیده ای لطیف است .

فنفخنا فیه من روحنا

تعبیر از القای روح در رحم مریم(س)، با کلمه <نفخ> که به معنای وارد کردن هوا در داخل اجسام است می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

محمد(ص) و حقیقت روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۵ - ۵

۵- مردم عصر بعثت ، معتقد به توانایی علمی پیامبر (ص) در پاسخ گویی به مسائل اسرارآمیز و ناشناخته ای چون روح

یسئلونک عن الروح

مدارا در قبض روح مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳ - ۵،۶

۵ - فرشتگان ، به هنگام قبض روح برخی از مردم ، بسان شناکنندگان ، وظیفه خود را به آرامی و با مدارا انجام می دهند .

و السبحت سبحًا

در نظر برخی از اهل لغت، حرکت در اعماق آب را، <عَوْم> و حرکت روی آب و بدون فرورفتن را <سباحه> می گویند(تاج العروس). تعبیر <السابحات> به قرینه <الناشطات> در آیه قبل ناظر به حرکت آرام ملائکه، در قبض روح مؤمن است که به حرکت در آب تشبیه شده است.

۶ - [فی المجمع] فی قوله تعالی < و السابحات سبحاً > انّ ها الملائکه یقبضون أرواح المؤمنین یسلّون ها سلاًّ رفیقاً . . . عن

علی (ع) ;

در مجمع البیان از امام علی(ع)

روایت شده که درباره قول خدای تعالی <و السابحات سبحاً> فرمود: آنان فرشتگانی اند که روح مؤمنان را قبض می کنند و آن را به آرامی و مدارا از بدن هایشان بیرون می آورند>.

مدارای ملائکه قبض روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳ - ۵،۶

۵ - فرشتگان ، به هنگام قبض روح برخی از مردم ، بسان شناکنندگان ، وظیفه خود را به آرامی و با مدارا انجام می دهند .

و السبحت سبحًا

در نظر برخی از اهل لغت، حرکت در اعماق آب را، <عَوْم> و حرکت روی آب و بدون فرورفتن را <سباحه> می گویند(تاج العروس). تعبیر <السابحات> به قرینه <الناشطات> در آیه قبل ناظر به حرکت آرام ملائکه، در قبض روح مؤمن است که به حرکت در آب تشبیه شده است.

۶ - [فی المجمع] فی قوله تعالی < و السابحات سبحاً > انّ ها الملائکه یقبضون أرواح المؤمنین یسلّون ها سلاًّ رفیقاً . . . عن علی (ع) ;

در مجمع البیان از امام علی(ع) روایت شده که درباره قول خدای تعالی <و السابحات سبحاً> فرمود: آنان فرشتگانی اند که روح مؤمنان را قبض می کنند و آن را به آرامی و مدارا از بدن هایشان بیرون می آورند>.

مراد از روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۹ - ۱۸

۱۸- < سماعه عنه (الصادق (ع)) . . . و سألته عن الروح قال : هی من قدرته من الملکوت ;

سماعه گوید از امام صادق(ع) درباره روح

سؤال کردم، فرمود: آن روح نشأت گرفته از قدرت خدا از ملکوت است>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۲ – ۱۸

۱۸- < أتی رجل أمیرالمؤمنین (ع) یسأله عن الروح ، ألیس هو جبرئیل ؟ فقال له أمیرالمؤمنین (ع) : جبرئیل (ع) من الملائکه و الروح غیر جبرئیل ، . . . یقول الله تعالی لنبیه (ص) : < . . . ینزّل الملائکه بالروح > و الروح غیر الملائکه . . . ;

شخصی خدمت امیرالمؤمنین(ع) رسید و از او سؤال کرد: آیا روح همان جبرئیل است؟ حضرت فرمود: جبرئیل از ملائکه است و روح غیر از جبرئیل است . .. خدای تعالی به پیامبرش می فرماید: <ینزّل الملائکه بالروح> و روح [به دلیل این آیه] غیر از ملائکه است>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۵ – ۱۷،۱۸

۱۷- < عن أبی بصیر قال : سمعت أباعبدالله (ع) یقول : < یسئلونک عن الروح قل الروح من أمر ربّی > قال : خلق أعظم من جبرئیل و میکائیل ، لم یکن مع أحد ممّن مضی غیر محمد (ص) و هو مع الأئمه یسدّدهم . . . ;

ابی بصیر گوید: از امام صادق(ع) شنیدم که در باره سخن خدا <یسئلونک عن الروح قل الروح من أمر ربّی> می فرمود: روح مخلوقی برتر از جبرئیل و میکائیل است. او همراه هیچ یک از انبیای گذشته نبوده است مگر با حضرت محمد(ص) و [همچنین] با ائمه(ع) می باشد و آنان

را یاری می کند...>.

۱۸- < عن أبی بصیر عن أحدهما قال : سألته عن قوله : < و یسئلونک عن الروح قل الروح من أمر ربّی > ما الروح ؟ قال : التی فی الدواب و الناس . . . ;

ابی بصیر گوید: از امام باقر(ع) یا امام صادق(ع) درباره سخن خدا <و یسئلونک عن الروح قل الروح من أمر ربّی> سؤال کردم و گفتم: این روح چه روحی است؟ جواب فرمود: آن چیزی است که در جانوران و انسانها می باشد. ..>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۱۷ – ۱۳

۱۳- < عن الأصبغ بن نباته : . . . قال علیّ (ع) جبرئیل من الملائکه والروح غیر جبرئیل . . . قال (اللّه) لمریم < فأرسلنا إلیها روحنا فتمثّل لها بشرًا سویّاً > . . . ;

از اصبغ بن نباته روایت شده که:. .. حضرت علی(ع) فرمود: جبرئیل از فرشتگان است و روح غیر از جبرئیل است... خداوند در باره مریم می فرماید: <فأرسلنا إلیها روحنا فتمثّل لها بشرًا سویّاً> ...>.

مراد از روح القدس

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۸۷ – ۲۲

۲۲ – از رسول خدا (ص) روایت شده که فرمود : < روح القدس > جبرئیل ;

<روح القدس> جبرئیل است. >

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۰۲ – ۱۴

۱۴- < عن أبی جعفر (ع) فی قوله < روح القدس > قال : هو جبرئیل ، و القدس

الطاهر . . . ;

از امام باقر(ع) روایت شـده است که درباره >روح القدس< در سـخن خدا فرمود: او جبرئیل است و قدس به معنای پاک می باشد<.

مردم مقارن بعثت و روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۵ - ۱۵

۱۵- اطلاعات علمی مردم در عصر بعثت پیامبر (ص) درباره حقیقت روح ، بسیار کم و ناچیز بود .

قل الروح من أمر ربّی و ما أُوتیتم من العلم إلاّ قلیلاً

بنابر اینکه مخاطبان آیه، مردم عصر بعثت باشند نه همه انسانها در تمامی عصرها برداشت فوق به دست می آید.

مسؤولیت روح القدس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۲ - ۱۵

۱۵- > عن أبی عبـدالله (ع) قـال : إن الله تبـارک و تعـالی خلق روح القـدس فلم یخلق خلقاً أقرب إلی الله منها و لیست بأکرم خلقه علیه فإذا أراد أمراً ألقاه إلیها فألقاه إلی النجوم فجرت به ;

از امام صادق(ع) روایت شـده است که فرمود: خدای تبارک و تعالی >روح القدس< را آفرید و هیچ مخلوقی را نیافریده که از او به خـدا نزدیک تر باشـد; ولی او گرامی ترین آفریـده ها در نزد خـدا نیست. پس هرگاه خـدا امری را اراده کند، به روح القدس القا می کند و سپس به ستارگان و آن امر به وسیله ستارگان اجرا می شود<.

مفارقت روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۷

۱۷ مرگ ، جدایی نفس از بدن است نه فانی

شدن آن .

و تزهق أنفسهم

<زهوق> خروج و بیرون شدن شیء است نه از بین رفتن آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۲ - ۵،۶،۱۴،۱۸

۵ - جسم و روح آدمی ، دو حقیقت بوده و به هنگام مرگ از هم جدا می شوند .

اللّه یتوفّی الأنفس حین موتها

۶ - جدا شدن روح از بدن به هنگام خواب

و الّتی لم تمت فی منامها

در برداشت یاد شده <و الّتی> عطف بر <الأنفس> دانسته شده است؛ یعنی، <یتوفّی نفس الّتی لم تمت فی منامها؛ خدا دریافت می کند روح کسی که نمرده و در حال خواب است>.

۱۴ - حقیقت خواب ، خروج روح از بدن و حقیقت بیداری بازگشت آن به بدن است .

اللّه یتوفّی الأنفس حین موتها و الّتی لم تمت فی منامها . .. و یرسل الأُخری إلی أ

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند می فرماید: جان انسان ها را در حال خواب دریافت می کنم و کسانی که مرگشان در آن حال مقدر شده باشد در همین حال می میرند و آن دسته که برایشان مقدر نشده باشد آن جان رها و آزاد می گردد تا اجلشان فرا رسد. پس روح انسان در حال خواب قبض می شود و این همان حقیقت خواب است و وقتی در حال بیداری به بدن بازمی گردد تا اجل فرا رسد، این همان حقیقت بیداری می باشد.

۱۸ < عن أبی جعفر (ع) قال : ما من أحد ینام إلّا عرجت نفسه إلی السماء و بقیت روحه فی بدنه و صار بینهما سبب کشعاع

الشـمس فإن أذن اللّه فی قبض الأرواح اجابت روح النفس و إذا اذن اللّه فی رد الروح أجابت النفس الروح و هو قوله سـبحانه : < اللّه یتوفّی الأنفس حین موت ها و الّتی لم تمت فی منام ها > ;

امام باقر(ع) فرمود: هیـچ کس نیست که به خواب رود مگر این که نفس او به آسـمان می رود و روح او در بـدنش می ماند و ارتباطی مشابه خورشید و شعاعش بین نفس و روح باقی می ماند. پس اگر خداوند اجازه در قبض روح ها دهد، روح نفس را اجابت می کنـد [و مرگ حاصل می شود] و اگر خداونـد اجازه دهـد روح برگردد و (قبض نشود) نفس آن را پذیرفته و به او ملحق می شود و این سخن خداوند سبحان است که می فرماید: اللّه یتوفّی الأنفس حین موتها>.

ملائکه قبض روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱ - ۱،۶

۱ - گروهی از فرشتگان ، عهده دار قبض روح انسان هایند .

و النزعت غرقًا

<نزع> به معنای کنـدن و نیز بیرون کشـیدن است. مصـداق مورد نظر از <النازعات> به قرینه <فالمـدبّرات أمراً> در آیات بعـد فرشـتگانی هسـتند که مأمور نزع و قبض روح زندگان اند. آیاتی که میراندن انسان ها را به ملائکه نسـبت داده است، این ذهنیت را ایجاد می کند که مراد از <نزع> در این آیه، <نزع روح انسان ها> است.

۶ - < فی المجمع بعـد قوله تعـالی < و النازعات غرقاً > قال : اختلف فی معناها علی وجوه أحـدها : انه یعنی الملائکه الـذین ینزعون أرواح

الکفّار عن أبدانهم بالشدّه . . . روی ذلک عن علیّ (ع) و قیل هو الموت ینزع النفوس . . . و روی ذلک عن الصادق (ع) ;

در مجمع البیان بعد از نقل قول خدای تعالی <والنازعات غرقاً> گفته است: در معنای <النازعات غرقاً> اختلاف به وجود آمده و وجوهی بیان شده است; یکی از آنها این است که مقصود فرشتگانی اند که ارواح کافران را از بدن هاشان بیرون می کشند . .. این معنا از امام علی(ع) روایت شده است. [و نیز] گفته شده مقصود مرگ است که جان ها را بیرون می کشد و این معنا از امام صادق(ع) روایت شده است>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲ - ۶

۶ - [فی المجمع] فی قوله تعالی < و الناشطات نشطاً > إنّ ها الملائکه تنشط أرواح الکفّار بین الجلد و الأظفار حتّی تخرج ها من أجوافهم بالکرب و الغمّ عن علی (علیه السلام) ;

در مجمع البیان درباره قول خدای تعالی <الناشطات نشطاً> از امام علی(ع) نقل شده است: <ناشطات> فرشتگانی اند که جان های کافران را (از سایر اعضا) در میان پوست و ناخن هایشان جمع می کنند تا همراه با سختی و غصّه از درون شان بیرون آوردند>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۹ - ۳

۳ - خداوند در تأکید بر وجود ترس و نگرانی در قیامت ، به فرشتگان سوگند یاد کرده است که سریع و بانشاط برای تدبیر امور و قبض ارواح از

یکدیگر سبقت می گیرند .

و النازعات . .. قلوب یومئذ واجفه . أبصرها خشعه

این آیه و آیه قبل، جواب قسم هایی است که در نخستین آیات سوره آمده بود.

منشأ نفخ روح در انسان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۲۹ – ۴

۴- پدید آمدن روح و حیات در انسان ها ، به امر ویژه خداوند است .

و نفخت فیه من روحی

از اینکه خداوند، افاضه حیات به بشر را به خود اسناد داده است، می تواند گویای نکته فوق باشد.

نشانه های روح خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۹۱ – ۹

۹- فرزند مریم (س) (عیسی (ع)) ، پرتو روح الهی و دارای مقامی بس بلند در پیشگاه خداوند

فنفخنا فیها من روحنا

اضافه <روح> به <نا> اضافه تشریفی و برای بیان شرافت و عظمت این روح است.

نفخ روح در آدم(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۲۹ – ۱۹

۱۹- < جعفربن محمد عن أبیه : إن روح آدم لمّا أمرت أن تدخل فیه فکرهته فأمرها أن تدخل کرهاً . . . ;

از امام باقر(ع) روایت شده است: روح آدم وقتی مأمور شد که داخل در [بدن] او شود، آن را ناخوش داشت. پس خدا امر

کرد به روح که داخل شود با اینکه آن را خوش نداشت...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۹ - ۲

۲ - پس از آفریده شدن آدم (ع) با

گِل و متناسب شدن اندامش ، در او روح دمیده شد .

و بدأ خلق الإنسن من طین . .. ثمّ سوّیه و نفخ فیه من روحه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۲ - ۲

۲ - دمیده شدن روح الهی در آدم ، پس از سامان یافتن و تکمیل شدن اندام او

فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۶ - ۸

۸ - ابلیس ، در مقایسه میان شخصیت خود و آدم (ع) ، روح الهی موجود در آفرینش آدم را نادیده گرفت .

فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی فقعوا له سجدین . ..قال أنا خیر منه خلقتنی من نار

نفخ روح در انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۹ - ۲،۱۷

۲- خداوند ، پس از پدید آوردن بدن انسان با اجزای متناسب از گِل خشکیده ، در او روح دمید و او را حیات بخشید .

فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی

۱۷- < عن أبی عبدالله (ع) فی قوله عزّوحلّ : < فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی > قال : إن الله عزّوحلّ خلق خلقاً و خلق روحاً ثم أمر ملکاً فنفخ فیه . . . ;

از امام صادق(ع) در باره سخن خداوند عزّوحلّ <فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی> روایت شده است که فرمود: همانا خدای عزّوحلّ بدنی و روحی را آفرید و به فرشته ای امر کرد تا روح را در آن بدن دمید.

..>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۹ - ۶

۶- قیامت ، با دمیده شدن دوباره روح ها در اجساد و صورت های پیشین ، برپا می شود . *

و نفخ فی الصور فجمعنهم جمعًا

برداشت بالا، بدان احتمال است که <صور> جمع <صوره> باشد; یعنی: در <صورت ها (اجساد) روح، دمیده می شود. >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۹ - ۳،۴

۳ - انسان در مراحل نخستین جنینی ، فاقد روح انسانی است و پس از شکل گیری اندام ، در او روح دمیده می شود .

جعل . .. من ماء مهین . ثمّ سوّیه و نفخ فیه من روحه

۴ - متناسب آفریده شدن اندام انسان و نفخِ روح در آن ، از آیات الهی است .

اللّه الذی أحسن . .. و بدأ خلق الإنسن ... ثمّ سوّیه و نفخ فیه من روحه

نفخ روح در جنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۴ - ۵

۵ - پیدایش حقیقتی روحانی و غیر مادی ، پس از مرحله شکل گیری کامل جنین

فکسونا العظم لحمًا ثمّ أنشأنه خلقًا ءاخر

<إنشاء> (مصدر <أنشأنا>) به معنای پدید آوردن است; ولی چون در این جا به دو مفعول متعدی شده است، به معنای تصییر (از صورتی به صورتی دیگر در آوردن) می باشد. ضمیر <ه> در <أنشأناه> به مضمون <فکسونا العظام لحماً> (مرحله شکل گیری کامل جنین) باز می گردد.

نفخ روح در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ -

۲ - ۱۸ - ۷۸

۲ - قیامت ، روز دمیده شدن جان در پیکر ها است . *

یوم ینفخ فی الصور

برخی <صور> را جمع <صوره> دانسته و می گویند: خداوند، ابتدا کالبدها را صورت دهی کرده به آنها شکل می دهد; آن گاه در آنها جان می دمد. این معنا برای نفخ صور در قیامت قابل تصور است; ولی در نفخ صوری که برای پایان دنیا و میراندن انسان ها است، مورد ندارد.

نفخ روح در مریم(س)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹۱ - ۴

۴- بارداری مریم (س) و تولد حضرت مسیح (ع) با دمیده شدن روح الهی در او بود .

فنفخنا فیها من روحنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۲ - ۶

۶ - بارداری مریم (س) و تولد مسیح (ع) ، با دمیده شدن روح الهی در او

فنفخنا فیه من روحنا

نقش روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۳ - ۱۹

۱۹ روح، تمام حقیقت انسان است و مرگ با خروج آن از بدن حاصل می شود. *

أخرجوا أنفسکم

ممکن است <أخرجوا انفسکم> فرمان ملائکه به ظالمان برای بیرون ساختن جانهای آنان باشد. در این صورت چون

<نفس> بر <روح> اطلاق شده، اصالت روح و نقش اساسی آن در وجود انسانی را بیان می نماید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۷۰ – ۳

۳- روح انسان ، تشکیل دهنده حقیقت و هویت

انسانی وی است .

و الله خلقکم ثمّ یتوفّکم

برداشت فوق بر این اساس است که هنگام مرگ جسم انسان هم چنان باقی است و آنچه توسط خداوند دریافت می شود، همان روح است که از آن با ضمیر <کم> تعبیر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵ - ۲۸

۲۸ - روح ، عنصر اصلی حقیقت آدمی است .

و منکم من یتوفّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۹ - ۱۱،۱۲

۱۱ - قدرت شنوایی و بینایی و درک انسان ، از روح او است .

نفخ فیه من روحه و جعل لکم السمع و الأبصر و الأفئده

التفات از غیبت به خطاب، در آیه می تواند به این جهت باشد که پس از دمیده شدن روح، انسان، لایق خطاب می شود و این حکایت کننده آن است که روح، چنین توانی را برای انسان ایجاد می کند.

۱۲ - هویّت و حقیقت آدمی ، به روح او است .

و بدأ خلق الإنسن من طین . .. ثمّ سوّیه و نفخ فیه من روحه و جعل لکم السمع

مورد خطاب قرار دادن انسان، پس از دمیده شدن روح در او، نه پیش از آن می تواند بیان کننده نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۴۲ - ۳

۳ - روحِ انسان تمام حقیقت او است .

اللّه یتوفّی الأنفس حین موتها

<توفّی> (مصدر <یتوفّی>) به معنای دریافت تام و کامل شیء است و آنچه از انسان به وقت مرگ دریافت می شود، روح او است

نه جسم وی. بـا تـوجه به این معنـا دو حقیقت روشن می شـود: ۱ حقیقـت انسـان به روح او است که در دنیـا و آخرت بـاقی و جاودانه است. ۲ انسان از دو عنصر جسم و روح تشکیل یافته که به هنگام مرگ از هم جدا می شوند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۷ – ۱۴

۱۴ – روح ، عنصر اصلی حقیقت آدمی است .

و منکم من یتوفّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۷۷ – ۱۱

۱۱ – روح ، عنصر اصلی حقیقت آدمی است .

أو نتوفّینّک

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که انسان در آغاز آفرینشـش، با نفخ روح تکوّن یافته است و با دریافت شدن روحش می میرد. سـپس با بازگشت همین روح به سوی خدا بازمی گردد (فإلینا یرجعون). بنابراین، روح عنصـر اصلی حقیقت آدمی و ثابت و فنا ناپذیر خواهد بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۲۷ – ۹

۹- روح انسان ها ، تمام حقیقت انسانیت آنان

فکیف إذا توفّتهم الملئکه

تعـبیر <تـوفّتهم> و مفعـول واقـع شـدن <هم>، می رسانـد که شخصـیت و هویت واقعی هر انسـان، به روح او است؛ زیرا به هنگـام مرگ جسم، فرومانـده و در خـاک مضـمحل می شود و تنهـا روح است که از بـدن جـدا می گردد. در این جـا ضـمیر <هم> در حقیقت به ارواح بازگشته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – شمس – ۹۱ – ۸ – ۲

۲ - روح انسان ،

دریافت کننده الهام از جانب خداوند

فألهمها

<إلهام>; یعنی، القا کردن به قلب و ذهن و عقل. این واژه تنها در مواردی به کار می رود که از جانب خداوند و عالم بالا باشد. اصل این کلمه، از <التهام> (بلعیدن) است. (مفردات راغب)

نقش روح القدس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۸۷ - ۲۱

۲۱ - از امام باقر (ع) روایت شده که : < . . . ان فی الانبیاء و الاوصیاء خمسه أرواح ، روح القدس . . . فبروح القدس . . . عرفوا ما تحت العرش إلی ما تحت الثری ;

. .. در انبیا و اوصیا پنج روح است از جمله روح القدس ... پس به وسیله روح القدس ... آنچه را زیر عرش است تا آنچه را زیر زمین است می شناسند ...;

نقش روح خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۲ - ۸،۹

۸ - دمیده شدن روح الهی در انسان ، موجب شایستگی وی برای مسجود فرشتگان بودن

خلق بشرًا من طین . فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی فقعوا له سجدین

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که فرمان خداوند به سجده بر آدم(ع)، پس از دمیده شدن روح الهی در او صادر گردید و این می رساند که آنچه موجب شایستگی آدم برای سجده شد، روح الهی وی بود; نه جسم و کالبدش.

۹ - انسانیت ، هویت و شخصیت انسان به روح الهی او بستگی دارد ; نه به جسم و کالبدش .

فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی

فقعوا له سجدین

برداشت یاد شده از آن جا است که سجده فرشتگان بر آدم(ع) که نشانه شخصیت و هویت ارزشمند انسانی او است پس از دمیده شدن روح الهی در وی بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۶ - ۸

۸ - ابلیس ، در مقایسه میان شخصیت خود و آدم (ع) ، روح الهی موجود در آفرینش آدم را نادیده گرفت .

فإذا سوّیته و نفخت فیه من روحی فقعوا له سجدین . ..قال أنا خیر منه خلقتنی من نار

ویژگیهای خلقت روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۵ - ۸

۸- روح در پیدایش و وجود ، بی نیاز از اسباب و وسایط خلقت *

قل الروح من أمر ربّی

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مراد از <أمر> کلمه <ایجاد> باشد که معنای <کن> است. بنابراین، نیازی به وسایط خلق و آفریدن ندارد.

ویژگیهای روح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۷ - ۵

۵ - خداوند ، جان انسان ها را متعادل و به دور از افراط و تفریط آفریده است .

سوّیها

<سوّاه>; یعنی، آن را <سویّ> قرار داد (قاموس). <سویّ> درباره چیزی گفته می شود که از افراط و تفریط، در مقدار و کیفیت مصون باشد. (مفردات)

ویژگیهای قبض روح کافران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۲ – ۶

۶ - [فی المجمع] فی قوله تعالی < و الناشطات نشطاً > إنّ ها الملائکه تنشط

أرواح الكفّار بين الجلد و الأظفار حتّى تخرج ها من أجوافهم بالكرب و الغمّ عن على (عليه السلام) ;

در مجمع البيان درباره قول خداى تعالى <الناشطات نشطاً> از امام على(ع) نقل شده است: <ناشطات> فرشتگانى اند كه جان هاى كافران را (از ساير اعضا) در ميان پوست و ناخن هايشان جمع مى كنند تا همراه با سختى و غصّه از درون شان بيرون آوردند>.

روح القدس

{روح القدس}

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۳ - ۱۶

۱۶ پيروان انبيا پس از ايشان اختلاف كردند ; برخى ايمان و بعضى كفر را برگزيدند و با يكديگر پيكار نمودند .

من بعدهم . .. و لكن اختلفوا ... و لو شاء اللّه ما اقتتلوا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۰ - ۱۲

۱۲ روح القدس ، توانايى بخش عيسى (ع) براى گفتگوى با مردم در گهواره به هنگام بزرگسالى و آغاز دوران پيرى

اذ ايدتك بروح القدس تكلم الناس فى المهد و كهلا

<كهل> به مردى گفته مى شود كه دوران جوانى را سپرى كرده و در آغاز دوران پيرى است جمله <تكلم الناس . ..> بيان مصداقى است از جمله <ايدتك بروح القدس>.

تأييد عيسى(ع) با روح القدس

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۸۷ - ۱۱،۱۲

۱۱ - خداوند ، عيسى (ع) را با < روح القدس > تأييد و تقويت مى كرد .

و أيدنه بروح القدس

<تأیید> (مصدر أیدناه) به معنای تقویت کردن و نیرو دادن است.

۱۲

- تأیید شدن عیسی (ع) با روح القدس ، از ویژگی های آن حضرت

و أیدنه بروح القدس

فضایل روح القدس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۲ - ۱۵

۱۵- < عن أبی عبدالله (ع) قال : إن الله تبارک و تعالی خلق روح القدس فلم یخلق خلقاً أقرب إلی الله منها و لیست بأکرم خلقه علیه فإذا أراد أمراً ألقاه إلیها فألقاه إلی النجوم فجرت به ;

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: خدای تبارک و تعالی <روح القدس> را آفرید و هیچ مخلوقی را نیافریده که از او به خدا نزدیک تر باشد; ولی او گرامی ترین آفریده ها در نزد خدا نیست. پس هرگاه خدا امری را اراده کند، به روح القدس القا می کند و سپس به ستارگان و آن امر به وسیله ستارگان اجرا می شود>.

مراد از روح القدس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۸۷ - ۲۲

۲۲ - از رسول خدا (ص) روایت شده که فرمود : < روح القدس > جبرئیل ;

<روح القدس> جبرئیل است. >

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰۲ - ۱۴

۱۴- < عن أبی جعفر (ع) فی قوله < روح القدس > قال : هو جبرئیل ، و القدس الطاهر . . . ;

از امام باقر(ع) روایت شده است که درباره <روح القدس> در سخن خدا فرمود: او جبرئیل است و قدس به معنای پاک می باشد>.

مسؤولیت روح القدس

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۰۲ – ۱۵

۱۵- < عن أبی عبدالله (ع) قال : إن الله تبارک و تعالی خلق روح القدس فلم یخلق خلقاً أقرب إلی الله منها و لیست بأکرم خلقه علیه فإذا أراد أمراً ألقاه إلیها فألقاه إلی النجوم فجرت به ;

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: خدای تبارک و تعالی <روح القدس> را آفرید و هیچ مخلوقی را نیافریده که از او به خدا نزدیک تر باشد; ولی او گرامی ترین آفریده ها در نزد خدا نیست. پس هرگاه خدا امری را اراده کند، به روح القدس القا می کند و سپس به ستارگان و آن امر به وسیله ستارگان اجرا می شود>.

نقش روح القدس

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۸۷ – ۲۱

۲۱ – از امام باقر (ع) روایت شده که : < . . . ان فی الانبیاء و الاوصیاء خمسه أرواح ، روح القدس . . . فبروح القدس . . . عرفوا ما تحت العرش إلی ما تحت الثری ;

. .. در انبیا و اوصیا پنج روح است از جمله روح القدس ... پس به وسیله روح القدس ... آنچه را زیر عرش است تا آنچه را زیر زمین است می شناسند ...;

روح و ماده

{روح و ماده}

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۴۹ – ۹

۹ شکل گرفتن عناصر مادی و سپس تعلق روح به آن ، نظام کلی تحول حیات

*

انّی اخلق لکم من الطین کهیئه الطیر فانفخ فیه

بیانِ آنچه حضرت مسیح به عنوان اعجاز انجام می داده، اشاره ای است به نظام کلّی تحول حیات. و اگر مقصود، صرفِ بیانِ اعجاز بود، نیاز به تذکر مراتب نداشت.

روح(اسم خاص)

آثار نزول روح(اسم خاص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۴ - ۹

۹ - تقدیر امور جهان در شب قدر ، وابسته به نزول ملائکه و روح به زمین است .

تنزّل . .. من کلّ أمر

<أمر>، ممکن است مفرد <اُمور> باشد. در این صورت مراد اموری خواهد بود که در شب قدر، تقدیر می شود و ملائکه و روح برای تدبیر آن امور، به زمین نازل می شوند. حرف <من> در این احتمال، برای بیان علّت غائی است; یعنی، <لأجل کلّ أمر أراد اللّه قضائه>.

آثار نزول روح(اسم خاص) در شب قدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۴ - ۴

۴ - نزول ملائکه و روح در شب قدر ، نشانه شرافت آن بر هزار ماه

خیر من ألف شهر . تنزّل الملئکه و الروح فیها

آمادگی روح(اسم خاص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۸ - ۱

۱ – روح و فرشتگان الهی در قیامت ، ایستاده و صف بسته در آماده باش کامل قرار می گیرند .

یوم یقوم الروح و الملئکه صفًّا

<صفّاً> مصدر است و چون حال قرار گرفته، به معنای <صافّین> است. ایستادن و صف بستن، کنایه از مهیّا بودن برای انجام فرمان های الهی است.

انقیاد روح(اسم خاص)

جلد – نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۴ - ۷

۷ - فرشتگان و روح ، تسلیم خداوندانند و کار های آنان به اذن او انجام می گیرد .

تنزّل الملئکه و الروح فیها بإذن ربّهم

تداوم نزول روح(اسم خاص) در شب قدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۴ - ۳

۳ - شب قدر و نزول ملائکه و روح در آن ، امری پیوسته است و به سالی خاص محدود نیست .

تنزّل

فعل <تنزّل>، مضارع است و هر مضارعی که مفاد آن در گذشته نیز انجام گرفته باشد بر استمرار دلالت دارد.

زمان نزول روح(اسم خاص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۴ - ۱

۱ - شب قدر ، زمان فرود آمدن فرشتگان و روح به زمین است .

تنزّل الملئکه و الروح فیها

به قرینه سیاق آیات مراد از فعل <تنزّل> که در اصل تتنزّل بوده و به جهت تخفیف یکی از <تاء>های آن حذف شده است فرود آمدن به زمین است.

عظمت روح(اسم خاص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۴ - ۲،۱۱

۲ - روح نازل شونده در شب قدر ، هم ردیف فرشتگان نبوده و موجودی برتر از آنان است .

تنزّل الملئکه و الروح فیها

<عطف> نشانه تغایر است و می تواند از قبیل ذکر خاص، بعد از عام و نشانه عظمت باشد. برداشت یاد شده به هر دو احتمال نظر دارد.

۱۱ - < عن أبی بصیر قال : کنت مع أبی عبداللّه (ع)

. . . فقلت : جعلت فداك أليس الروح جبرئيل ؟ قال : جبرئيل من الملائكه و الروح خلق أعظم من الملائكه أليس اللّه يقول : < تنزّل الملائكه و الروح > ;

از ابی بصیر روایت شده که گفت: در محضر امام صادق(ع) بودم . .. به ایشان گفتم: فدایت شوم آیا روح [همان]جبرئیل نیست؟ فرمود: جبرئیل از ملائکه است و روح مخلوقی است که عظمت او از ملائکه بیشتر است; مگر نه این است که خداوند می فرماید: تنزّل الملائکه و الروح>.

فضایل روح(اسم خاص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۸ - ۲،۱۴

۲ - روح ، موجودی برتر از فرشتگان

یوم یقوم الروح و الملئکه

تقدیم <روح> بر <ملائکه>، نشانه شرافت فزون تر او است. این کلمه در قرآن در مورد جبرئیل نیز به کار رفته است. در این آیه نیز چنانچه مراد، جبرئیل باشد، برتری مقام او بر دیگر ملائکه، استفاده می شود.

۱۴ - < عن الصادق (ع) قال : هو [الروح] ملك أعظم من جبرائیل و میکائیل ;

از امام صادق(ع) روایت شده که فرمود: روح فرشته ای بزرگ تر از جبرائیل و میکائیل است>.

مالک روح(اسم خاص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۴ - ۶

۶ - خداوند ، مالك و مدبّر امور فرشتگان و روح است .

ربّهم

<ربّ> در لغت عرب، بر <مالک>، <مولی>، <مدبّر> و <مربّی> اطلاق می شود.

محدوده اختیارات روح(اسم خاص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۸ - ۴

۴ - روح

و ملائکه در قیامت از گفتن هر سخنی ، جز با رخصت داشتن از خداوند ناتوان اند .

لایتکلّمون إلاّ من أذن له الرحمن

مدبر روح(اسم خاص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۴ - ۶

۶ - خداوند ، مالک و مدبّر امور فرشتگان و روح است .

ربّهم

<ربّ> در لغت عرب، بر <مالک>، <مولی>، <مدبّر> و <مربّی> اطلاق می شود.

مراد از روح(اسم خاص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۴ - ۱۱

۱۱ - < عن أبی بصیر قال : کنت مع أبی عبدالله (ع) . . . فقلت : جعلت فداک ألیس الروح جبرئیل ؟ قال : جبرئیل من الملائکه و الروح خلق أعظم من الملائکه ألیس الله یقول : < تنزّل الملائکه و الروح > ;

از ابی بصیر روایت شده که گفت: در محضر امام صادق(ع) بودم . .. به ایشان گفتم: فدایت شوم آیا روح [همان]جبرئیل نیست؟ فرمود: جبرئیل از ملائکه است و روح مخلوقی است که عظمت او از ملائکه بیشتر است; مگر نه این است که خداوند می فرماید: تنزّل الملائکه و الروح>.

منشأ سخن روح(اسم خاص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۸ - ۴

۴ - روح و ملائکه در قیامت از گفتن هر سخنی ، جز با رخصت داشتن از خداوند ناتوان اند .

لایتکلّمون إلاّ من أذن له الرحمن

منشأ نزول روح(اسم خاص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – قدر – ۹۷ – ۴ – ۱۰

۱۰ – فرمان های

خداوند ، برانگیزاننده ملائکه و روح برای نزول به زمین در شب قدر

تنزّل . .. من کلّ أمر

حرف <من> که در برداشت یاد شده برای ابتدای غایت دانسته شده است بیانگر آن است که سبب را بیان می کند و دلالت دارد نزول ملائکه، برخاسته از فرمان های خداوند است; به گونه ای که هر یک از آن فرمان ها، انگیزه ای مستقل برای نزول آنها است. مراد از <أمر> که در این برداشت، مفرد <أوامر> گرفته شده است فرمانی است که آیه <إنّما أمره إذا أراد شیئاً أن یقول له کن فیکون> (یس، آیه ۸۲)، ناظر به آن است.

نزول روح(اسم خاص) در شب قدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۴ - ۲،۳،۴،۵،۸،۱۰

۲ - روح نازل شونده در شب قدر ، هم ردیف فرشتگان نبوده و موجودی برتر از آنان است .

تنزّل الملئکه و الروح فیها

<عطف> نشانه تغایر است و می تواند از قبیل ذکر خاص، بعد از عام و نشانه عظمت باشد. برداشت یاد شده به هر دو احتمال نظر دارد.

۳ - شب قدر و نزول ملائکه و روح در آن ، امری پیوسته است و به سالی خاص محدود نیست .

تنزّل

فعل <تنزّل>، مضارع است و هر مضارعی که مفاد آن در گذشته نیز انجام گرفته باشد بر استمرار دلالت دارد.

۴ - نزول ملائکه و روح در شب قدر ، نشانه شرافت آن بر هزار ماه

خیر من ألف شهر . تنزّل الملئکه و الروح فیها

۵ - فرود آمدن فرشتگان و روح در شب قدر ، با اذن خداوند و رخصت

او است .

تنزّل الملئکه و الروح فیها بإذن ربّهم

۸ - فرود فرشتگان و روح به زمین در شب قدر ، تدبیری الهی برخاسته از ربوبیت خداوند است .

بإذن ربّهم

واژه <ربّ>، بیانگر برداشت یاد شده است.

۱۰ - فرمان های خداوند ، برانگیزاننده ملائکه و روح برای نزول به زمین در شب قدر

تنزّل . .. من کلّ أمر

حرف <من> که در برداشت یاد شده برای ابتدای غایت دانسته شده است بیانگر آن است که سبب را بیان می کند و دلالت دارد نزول ملائکه، برخاسته از فرمان های خداوند است; به گونه ای که هر یک از آن فرمان ها، انگیزه ای مستقل برای نزول آنها است. مراد از <أمر> که در این برداشت، مفرد <أوامر> گرفته شده است فرمانی است که آیه <إنّما أمره إذا أراد شیئاً أن یقول له کن فیکون> (یس، آیه ۸۲)، ناظر به آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۵ - ۶

۶ - در نزول فرشتگان و روح تا سپیده دم شب قدر ، وقفه ای پدید نمی آید .

تنزّل الملئکه و الروح فیها . .. حتّی مطلع الفجر

حرف <حتّی>، می تواند بیانگر غایت تمام اموری باشد که درباره شب قدر، مطرح شده است.

نقش اخروی روح(اسم خاص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۳۸ - ۳

۳ - روح و فرشتگان ، کارگزاران رسیدگی به کیفر و پاداش بندگان در قیامت

یوم یقوم الروح و الملئکه صفًّا

صفّ بستن <روح> و <ملائکه>، حاکی از آمادگی آنان برای اجرای دستورات است. به قرینه

آیات پیشین که سخن از کیفر و پاداش بندگان بود محدوده مأموریت آنان، رسیدگی به امور بهشتیان و دوزخیان است.

روحیه از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

روحیه

آثار تقویت روحیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۱۰ - ۳

۳ تقویت روحیه نیرو های رزمنده دارای تأثیری عمیق در کسب پیروزی

بألف من الملئکه . .. و ما جعله اللّه إلا بشری و لتطمئن به قلوبکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۷ - ۹

۹- روحیه قوی و ثبات قدم ، مؤثرترین عامل پیروزی در مبارزه علیه دشمن

و یثبت أقدامکم

بیان <یثبت . ..> پس از <ینصرکم> و اختصاص به ذکر یافتن آن، مطلب بالا را می رساند.

آثار روحیه کفران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳۲ - ۱۳

۱۳ - روحیه ناسپاسی و دغلکاری ، مایه انکار آیات الهی است .

و ما یجحد بأیتنا إلاّ کلّ ختّار کفور

<ختر> به معنای <غدر> و دغلکاری شدید است (مفردات راغب).

آثار روحیه مجاهدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۳ - ۱۴

۱۴ روحیه رزمندگان دارای تأثیری بسزا در اقدام به جنگ و پیروزی و شکست آنان

إذ یریکهم اللّه . .. إنه علیم بذات الصدور

آثار ضعف روحیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۲ - ۱۳

۱۳ داشتن پناهگاهی امن در صورت شکست اسلام ، انگیزه دوستی مسلمانان بیمار دل عصر پیامبر (ص) با یهود و نصارا و پذیرش ولایت

آنان

يقولون نخشى ان تصيبنا دائره

آگاهى به روحيه دشمنان دين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۳۵ - ۱۴

۱۴ لزوم آشنايى انبيا و رهبران الهى به روحيات مردم و ماهيت مخالفان و منكران دين

فلا تكونن من الجهلين

آگاهى به روحيه متقين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۴۴ - ۵

۵ علم دقيق خداوند به حالات و روحيّات تقواپيشگان

و اللّه عليم بالمتقين

اهميت آگاهى به روحيه كافران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۳۵ - ۱۲

۱۲ پيامبر(ص) وظيفه دار شناخت دقيق روحيات و ويژگيهاى كافران و چگونگى موضعگيريهاى آنها در برابر هدايت است.

و إن كان كبر . .. فلا تكونن من الجهلين

بيان ويژگى هدايت ناپذيرى برخى كافران و لحن توبيخ گونه آيه نسبت به پيامبر(ص)، بيانگر اين است كه پيامبر(ص)، على رغم ميل به هدايت كردن همه مردم، بايد واقعيت هدايت ناپذيرى برخى از كفار را پذيرفته و آن را در برنامه هاى خود در نظر گيرد.

اهميت تقويت روحيه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۴ - ۹

۹ لزوم تقویت روحیه رزمندگان از سوی رهبران و فرماندهان نظامی

اذ تقول الن یکفیکم ان یمدّکم ربّکم بثلثه الاف من الملئکه

از سوی پیامبر (ص)، درسی است برای تمام رهبران دینی و فرماندهان نظامی که مؤمنان را در هنگامه های دشوار، به پیروزی و امدادهای الهی، امیدوار سازند.

اهمیت تقویت روحیه مجاهدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ -

توبه - ۹ - ۱۳ - ۷

۷ تبیین علل پیکار با دشمن برای نیرو های رزمی در صورت مشاهده نوعی تردید و هراس در آنان امری شایسته است .

ألا تقتلون قوماً نكثوا أيمنهم و همّوا بإخراج الرسول

اهمیت روحیه حق پذیری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۵ - ۳۰

۳۰ تنها حق پذیران قادر به درک سعادت آفرینی پیام های الهی هستند .

ذلكم خير لكم إن كنتم مؤمنين

چنانچه مشارالیه <ذلکم> تمام مسائلی باشد که در آیه مطرح شده، و از جمله اعتقاد به یگانگی خدا و لزوم پرستش او، باید گفت مراد از ایمان در <ان کنتم مؤمنین> داشتن روحیه حق پذیری و اهل باور بودن است، نه ایمان به یگانگی خدا. و چون خیر بودن یکتاپرستی و عدالت پیشگی منوط به حق پذیری نیست، یعنی چه انسانها حق پذیر باشند و چه نباشند مسائل مطرح شده دارای خیر است، معلوم می شود شرط <ان کنتم ... > ناظر به درک خیر بودن است. یعنی اگر حق پذیر باشید می فهمید که پیامهای مطرح شده به خیر و صلاح شماست.

ایجاد روحیه شکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۳ - ۷

۷ - صبر و نماز دو عامل کارساز برای ایجاد روحیه سپاسگزاری به درگاه خدا و دوری از کفرورزی به او *

و اشكروا لى و لاتكفرون. يأيها الذين ءامنوا استعينوا بالصبر و الصلوه

تضعیف روحیه دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۱۲ - ۷

ضرورت ایجاد ترس در دشمنان دین و سلب روحیه نبرد از ایشان

سألقی فی قلوب الذین کفروا الرعب

تضعیف روحیه مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱۱ - ۵

۵ - یهود و نصارا ، درتلاش برای تضعیف روحیه مسلمانان و بازداری مردم از گرایش به اسلام

قالوا لن یدخل الجنه إلا من کان هوداً أو نصری

تضعیف روحیه مسلمانان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۱،۶

۱ - منافقان ، همسو با احزاب متّحد ، در غزوه احزاب برای درهم شکستن روحیه مسلمانان فعالیت می کردند .

إذ جاءتکم جنود . .. و إذ یقول المنفقون ... ما وعدنا اللّه ... إلّا غرورًا

فعل مضارع <یقول> بر تداوم کار منافقان دلالت می کند که از آن، به <فعالیت> تعبیر می شود.

۶ - فعالیت تبلیغاتی منافقان و بیماردلان مدینه ، برای ایجاد تزلزل در روحیه مسلمانان ، شایسته یادآوری است .

و إذ یقول المنفقون و الذین فی قلوبهم مرض

<و إذ> عطف به <إذ زاغت> است و <اُذکر> در تقدیر می باشد.

تقویت روحیه انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۱ - ۴

۴- پیامبراکرم (ص) نیز همچون سایر انبیا ، نیازمند تقویت روحیه و دلداری در برابر مشکلات و ناملایمات برخاسته از تبلیغ و

رسالت الهی خویش

قالوا . .. إنک لمجنون ... و لقد أرسلنا من قبلک فی شیع الأولین. و ما یأتیهم من رس

تقویت روحیه انسان ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان –

۱۴ - ۲۰ - ۲۵

۱۴ آزمایش انسان ها برای توانمند ساختن روحیه آنها ، به اقتضای ربوبیت خدا و ناشی از بصیرت و بینایی او به احوال آنان

و جعلنا بعضکم لبعض فتنه أتصبرون و کان ربّک بصیرًا

تقویت روحیه در جنگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۰۴ - ۵

۵ بیان خسارت های دشمن در جنگ ، زمینه ای برای تقویت روحیه مجاهدان در رویارویی با آنان

ان تکونوا تألمون فانهم یألمون کما تألمون

تقویت روحیه در جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۴ - ۶

۶ توجه تقواپیشگان به آگاهی خداوند به احوالشان ، مایه دلگرمی آنان در جهاد

أن یجهدوا . .. و اللّه علیم بالمتقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۷ - ۱۴

۱۴ دلداری خداوند به مؤمنان ، به منظور رفع نگرانی آنان ، به دنبال تخلف کردن گروهی از شرکت در جنگ تبوک

إنما یستئذنک الذین لایؤمنون . .. لو خرجوا فیکم ما زادوکم إلا خبالا ... و اللّه ع

تقویت روحیه رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۵ - ۷

۷ تقویت روحی پیامبر اسلام (رهبران و مبلغان دین) ، با یادآوری مخالفت برخی از مردم در برابر دعوت انبیای گذشته *

فمنهم من امن به و منهم من صدّ عنه

بیان موضگیریهای متفاوت مردمان در برابر پیامبران (ایمان و کفر) می تواند برای دلداری آن حضرت باشد که پیامبران گذشته نیز با چنین مردمی

روبرو بودند و همچنان مقاومت می کردند.

تقویت روحیه صحابه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۸

۸ - دلداری و تقویت روحیه مؤمنان و اصحاب پیامبر (ص) از سوی خداوند

هم الذین یقولون . .. و للّه خزائن السموت و الأرض

تقویت روحیه متقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳۶ - ۱۵

۱۵ تقویت روحیه متقین از جانب خدا ، برای جنگ و مقابله به مثل با مشرکان

و اعلموا أن اللّه مع المتقین

تقویت روحیه مجاهدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۰۴ - ۶

۶ ضرورت آماده سازی مجاهدان برای تحمل رنج ها و خسارت های ناشی از نبرد با دشمنان

ان تکونوا تألمون فانهم یألمون کما تألمون و ترجون من اللّه ما لایرجون

هدف از بیان امتیازات نیروهای مجاهد (ترجون من اللّه) و نیز تبیین رنجهای دشمنان به هنگامه نبرد، این است که اهل ایمان را برای نبرد آماده سازد و به آنان روحیه رویارویی با دشمنان را القا کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۱۰ - ۳

۳ تقویت روحیه نیرو های رزمنده دارای تأثیری عمیق در کسب پیروزی

بألف من الملئکه . .. و ما جعله اللّه إلا بشری و لتطمئن به قلوبکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۱۱ - ۱۳،۱۵،۱۸،۱۹

۱۳ تقویت دل های مجاهدان با مشاهده امداد های حسی ، از اهداف نزول باران در آستانه

جنگ بدر

و ینزل علیکم . .. لیربط علی قلوبکم

<ربط علی قلبه> یعنی دلهای آنان را استحکام بخشید، و این کنایه از ایجاد شهامت و شجاعت است. گفتنی است تناسب نزول باران با استحکام دلها برای نبرد این است که مجاهدان در زمانی که نیاز فراوان به آب دارند با نزول باران، امداد الهی را لمس کرده و بدان یقین کنند.

۱۵ تقویت روحیه مبارزان ، امری لازم

و لیربط علی قلوبکم و یثبت به الأقدام

۱۸ استحکام اردوگاه مسلمانان و استواری گام های آنان بر شنزار محل اقامتشان ، از اهداف نزول باران در آستانه جنگ بدر

ینزل علیکم من السماء ماء لیطهّرکم . .. و یثبت به الأقدام

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از <الاقدام> گامهای مجاهدان باشد. بنابراین <و یثبت به الاقدام> یعنی هدف از نزول باران این بود که خداوند گامهای شما را استوار سازد و از لغزش و فرو رفتن در شنزارها بازدارد.

۱۹ خداوند با تقویت دل های مجاهدان بدر آنان را برای رویارویی با مشرکان ثابت قدم ساخت .

لیربط علی قلوبکم و یثبت به الأقدام

<یثبت به الأقدام> در عین اینکه بیانگر هدفی از اهداف نزول باران است، نبودن <لام> در آن می رساند که این هدف به دنبال <لیربط علی قلوبکم> حاصل می شود. بنابراین می توان گفت ضمیر در <به> به استحکام قلوب، که از <لیربط علی قلوبکم> استفاده می شود، برمی گردد. قابل ذکر است که در برداشت فوق ثبات قدم (یثبت به الأقدام) به معنای کنایی آن (پایداری و عزم راسخ) گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف -

۱۸ - ۱۴ - ۴

۴- قدرت روحی و نیروی قلبی برای مبارزه در راه خدا ، موهبتی از جانب او برای قیام کنندگان یکتاپرست

ءامنوا بربّهم . .. و ربطنا علی قلوبهم إذ قاموا

تقویت روحیه محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۵ - ۷

۷ تقویت روحی پیامبر اسلام (رهبران و مبلغان دین) ، با یادآوری مخالفت برخی از مردم در برابر دعوت انبیای گذشته *

فمنهم من امن به و منهم من صدّ عنه

بیان موضگیریهای متفاوت مردمان در برابر پیامبران (ایمان و کفر) می تواند برای دلداری آن حضرت باشد که پیامبران گذشته نیز با چنین مردمی روبرو بودند و همچنان مقاومت می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۱ - ۴

۴- پیامبراکرم (ص) نیز همچون سایر انبیا ، نیازمند تقویت روحیه و دلداری در برابر مشکلات و ناملایمات برخاسته از تبلیغ و رسالت الهی خویش

قالوا . .. إنک لمجنون ... و لقد أرسلنا من قبلک فی شیع الأولین. و ما یأتیهم من رس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹ - ۷

۷- دلداری و تقویت روحیه پیامبر (ص) و مؤمنان و تهدید مشرکان ، از جانب خداوند

ثمّ صدقنهم الوعد . .. و أهلکنا المسرفین

ذکر وعده خداوند به پیروزی همه پیامبران و مؤمنان و نابودی دشمنان آنان، می تواند به منظور نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۶۰ - ۷

۷ -

خداوند ، پیامبر (ص) را برای حفظ اقتدار روحی خویش و راه ندادن هیچ گونه اضطرابی به خود ، در برابر تبلیغات کافران ، فرمان داده است .

إن أنتم إلّا مبطلون. .. فاصبر... و لایستخفّنّك الذین لایوقنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۷۹ - ۴

۴ - تقویت روحیه پیامبر (ص) از سوی خداوند ، در برابر اقدامات توطئه آمیز مشرکان

فإنّا مبرمون

تقویت روحیه مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۲ - ۵

۵ - تقویت روحیه مسلمانان از سوی خداوند ، با ترسیم شخصیت پوچ ، ناپایدار و بی خاصیت منافقان

و اللّه یشهد إنّهم لکذبون . .. و لئن نصروهم لیولّنّ الأدبر ثمّ لاینصرون

تقویت روحیه مسلمانان مقارن بعثت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فیل - ۱۰۵ - ۱ - ۱۰

۱۰ - توجّه به ماجرای اصحاب فیل ، دلگرم کننده و اطمینان بخش برای پیامبر (ص) و مؤمنان عصر بعثت

ألم تر کیف فعل ربّك بأصحب الفیل

تقویت روحیه موحدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۴ - ۴

۴- قدرت روحی و نیروی قلبی برای مبارزه در راه خدا ، موهبتی از جانب او برای قیام کنندگان یکتاپرست

ءامنوا بربّهم . .. و ربطنا علی قلوبهم إذ قاموا

تقویت روحیه مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۹ - ۷

۷- دلداری و تقویت روحیه پیامبر (ص) و مؤمنان و تهدید مشرکان

، از جانب خداوند

ثمّ صدقنهم الوعد . .. و أهلكنا المسرفين

ذكر وعده خداوند به پيروزى همه پيامبران و مؤمنان و نابودى دشمنان آنان، مى تواند به منظور نكته ياد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۸

۸ - دلدارى و تقويت روحيه مؤمنان و اصحاب پيامبر (ص) از سوى خداوند

هم الذين يقولون . .. و للّه خزائن السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۸

۸ - دلدارى و تقويت روحيه مؤمنان ، از سوى خداوند در قبال توطئه هاى منافقان

ليخرجنّ الأعزّ . .. و للّه العزّه و لرسوله و للمؤمنين

رفع عوامل تضعيف روحيه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - انفال - ۸ - ۱۱ - ۱۶

۱۶ ضرورت شناسايى و برطرف كردن عوامل سستى آفرين در نيرو هاى پيكارگر

و إذ يغشيكم النعاس أمنه منه و ينزل عليكم . .. و يثبت به الأقدام

روحيه ابليس

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - اعراف - ۷ - ۱۱ - ۱۰

۱۰ روحيه ابليس ناسازگار با سجده كردن بر آدم(ع) و خاضع شدن در برابر او

إلا إبليس لم یکن من السجدین

جمله <فسجدوا إلاـ إبلیس> به روشنی می رساند که ابلیس بر آدم(ع) سجده نکرد بنابراین جمله <لم یکن . ..> اشاره به حقیقتی دیگر دارد و آن اینکه سجده نکردن وی مقطعی و به خاطر شرایط خاصی نبود بلکه نهاد وی از این عمل گریزان بوده است.

روحیه توبه در مؤمنان

جلد - نام سوره

– سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۱۲ – ۱

۱ مؤمنان راستین ، دارای روحیه توبه ، عبادت و ستایش خدا

التّئبون العبدون الحمدون

روحیه حق پذیری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۵ – ۳،۴

۳ تسلیم بودن انسان در برابر حق و داشتن روحیه حق پذیری، نشانه برخورداری از هدایت و توفیق الهی است.

فمن یرد الله أن یهدیه یشرح صدره للإسلم

اسلام در این آیه می تواند به معنی لغوی آن که تسلیم است، باشد.

۴ حالت پذیرش در برابر معارف آسمانی اسلام نشانه شرح صدر است.

فمن یرد الله أن یهدیه یشرح صدره للإسلم

در برداشت فوق اسلام به معنی اصطلاحی آن که دین اسلام است، گرفته شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۵۳ – ۱۲

۱۲ – داشتن روحیه حق پذیری ، زمینه رشد و کمال است .

إن تسمع إلاّ من یؤمن بأیتنا فهم مسلمون

<مسلم> به کسی گفته می شود که تسلیم و منقاد بوده و بدون پیش داوری و موضع گیری پیشین، در مواجهه با حق، آن را بپذیرد. این که خداوند، فرموده است: <تو به دارندگان روحیه تسلیم، می توانی منظورت را تفهیم کنی و آنان نیز آن رامی پذیرند>، نشان می دهد که داشتن چنین حالتی، باعث حرف شنوی و در نتیجه، رشد می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۸۸ – ۱۸

۱۸ تنها مؤمنان و دارندگان روحیه باور و تصدیق ، تأثیرپذیر از انذار و بشارت انبیا و بهره

مند از پیام های ایشان خواهند بود .

إن أنا إلا نذیر و بشیر لقوم یؤمنون

روحیه حمد در مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۲ - ۱

۱ مؤمنان راستین ، دارای روحیه توبه ، عبادت و ستایش خدا

التّئبون العبدون الحمدون

روحیه عبادت در مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۲ - ۱

۱ مؤمنان راستین ، دارای روحیه توبه ، عبادت و ستایش خدا

التّئبون العبدون الحمدون

روحیه فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۱۳ - ۹

۹ فرعون دارای طبعی خسیس و سختگیر در اعطای مال و منال به خدمتگزاران خویش

قالوا إن لنا لأجراً إن كنا نحن الغلبین

روحیه قوی محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۸ - ۴

۴ سستی و تخلف منافقان از جهاد ، در روحیه محکم و مصمم پیامبر (ص) و مؤمنان راستین تأثیری نداشت .

رضوا . .. لکن الرسول ... جهدوا

روحیه قوی مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۸ - ۱۴

۱۴ رستگاری و کامیابی واقعی در پرتو ایمان و جهاد است نه در سایه عافیت طلبی و ترک جهاد

رضوا بأن یکونوا مع الخوئف . .. لکن الرسول ... جهدوا ... و أولئک هم المفلحون

<فلاح> به معنای دستیابی به کمال مطلوب است (مفردات راغب).

روحیه گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۰۸

۱ خیانت پیشگان گنهکار ، علی رغم شرم از مردم ، از خدا شرم و پروایی ندارند .

یستخفون من الناس و لایستخفون من اللّه

چون <استخفاء> (پنهان سازی) از خداوند مقدور نیست تا نهی و یا مذمتی به فعل و یا ترک آن تعلق گیرد؛ بنابراین <استخفاء> می تواند کنایه از <استحیاء> (شرم کردن) باشد.

روحیه مردم در تبلیغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۹ - ۸

۸ - توجه به شرایط روحی مردم و آمادگی آنان ، از ضرورت های کار تبلیغ است .

موعدکم یوم الزینه و أن یحشرالناس ضحًی

روحیه مفتریان بر خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۷ - ۸

۸ افترا بستن به خدا ، نشانه وجود روحیه جرم پیشگی و بزهکاری در افترا زننده

فمن أظلم ممن افتری علی اللّه کذباً . .. إنه لا یفلح المجرمون

روحیه مفسدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۳ - ۱۶

۱۶ فسادگران دارای زمینه هایی برای تکذیب آیات الهی و انکار رسالت پیامبران

فظلموا بها فانظر کیف کان عقبه المفسدین

روحیه مکذبان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۷ - ۹

۹ تکذیب قرآن ، نشانه وجود روحیه جرم پیشگی و بزهکاری در تکذیبگر

أو کذب بأیته إنه لا یفلح المجرمون

روحیه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۵ - ۵

۵ منافقان ، دارای روحیه مادی

و منهم من عهد اللّه

لئن ءاتينا . ... لنكوننّ من الصلحين

برداشت فوق بدين جهت است که منافقان، صلاح خويش را مشروط به برخورداری از مال و ثروت کردند.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۷ – توبه – ۹ – ۷۶ – ۸

۸ منافقان ، دارای روحيه اعراض از صلاح و انجام وظيفه

لنکوننّ من الصلحين . .. و تولوا و هم معرضون

روحيه منافقان مدينه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۱۴ – ۱

۱ – در صورت ورود احزاب متّحد از نواحی و اطراف به خانه های منافقان در مدينه و درخواست اظهار شرک ، آنان ، با ايشان همسويی می کردند .

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثمّ سئلوا الفتنه لأتوها و ما تلبّثوا بها إلّا يسيرًا

نايب فاعل فعل <دخلت> می تواند <بيوت> و می تواند <يثرب> باشد. برداشت ياد شده، براساس احتمال نخست است. لازم به ذکر است که <اقطار> جمع <قطر> است که به معنای جانب است (مفردات راغب). مراد از <الفتنه> به قرينه مقام، شرک است.

روحيه موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۶۷ – ۴

۴– حضرت خضر (ع) ، نسبت به خصوصيّات روحی موسی (ع) از پيش ، مطلع بود . *

قال إنّک لن تستطيع معی صبرًا

پيش بينی قطعی عدم تحمّل موسی از جانب خضر(ع) می تواند مستند به يکی از دو امر باشد: ۱ اطلاع خضر از خصوصيات

روحی و فکری موسی(ع) ۲ این که اصولاً، تحمّل چنین علومی، برای غیر خضر ممکن نبوده است. برداشت فوق مبتنی بر

احتمال نخست است.

روحیه مهتدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۳ - ۱۸

۱۸ - هدایت یافتگان ، دارای روحیه تعبد و تسلیم در برابر خدا و احکام الهی

و إن کانت لکبیره إلا علی الذین هدی اللّه

زمینه تضعیف روحیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۶ - ۵

۵ خطر تأثیر منفی قدرت اقتصادی و شکوه ظاهری کافران ، در روحیه مسلمانان صدر اسلام

لا یغرّنک تقلّب الّذین کفروا

زمینه تقویت روحیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۰۴ - ۵،۸

۵ بیان خسارت های دشمن در جنگ ، زمینه ای برای تقویت روحیه مجاهدان در رویارویی با آنان

ان تکونوا تألمون فانهم یألمون کما تألمون

۸ امید مجاهدان به پاداش و نصرت الهی ، زمینه تقویت روحیه و سستی نکردن آنان در رویارویی با دشمنان دین

و لاتهنوا . .. و ترجون من اللّه ما لایرجون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عصر - ۱۰۳ - ۳ - ۱۲

۱۲ - ترویج حق و تقویت روحیّه پایداری ، نیازمند مشارکت و هم یاری مردم با یکدیگر است .

تواصوا بالحقّ و تواصوا بالصبر

زمینه تقویت روحیه فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۴ - ۱

۱ - دستور فرعون به مأموران جمع آوری سپاه ، مبنی بر اندک جلوه دادن نیروی بنی اسرائیل به منظور تقویت روحیه مردم و تشویق آنان به پیوستن به سپاه وی

إنّ هؤلاء لشرذمه قلیلون

جمله <إنّ هؤلاء.

..> دستور فرعون به مأموران خویش است که به مردم بگویند: گریزندگان، تعدادی اندک و ضعیف اند. گفتنی است که کلمه <شرذمه> به عده ای از مردم گفته می شود و <قلیلون> صفت <شرذمه> است; یعنی، عده ای اندک.

عوامل تضعیف روحیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۱ - ۹

۹ فِسْق ، زمینه ساز ضعف روحیه و فرار از جنگ

و اکثرهم الفسقون . .. و إن یقتلوکم یولّوکم الادبار ثم لا ینصرون

توصیف یهود به فسق و سپس بیان شکست آنان، حاکی از ارتباط این دو مسأله است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۴ - ۴

۴ تزلزل روحیه برخی از پیکارگران احد ، بر اثر شایعه قتل پیامبر (ص)

و ما محمّد الّا رسول . .. افاین مات او قتل انقلبتم علی اعقابکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۳ - ۲

۲ نفوذ عوامل دشمن در بین مسلمانان و ایجاد جنگ روانی برای تضعیف روحیه آنان ، پس از جنگ احد

الّذین قال لهم النّاس انّ النّاس قد جمعوا لکم فاخشوهم

برخی برآنند که مراد از <النّاس> در <قال لهم النّاس>، منافقانی هستند که برای دشمنان دین جاسوسی می کردند. برخی دیگر گفته اند منظور افرادی از دشمن هستند که در بین مسلمانان ایجاد رعب می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۵ - ۱۰

۱۰ تأثیر شایعات مشرکان و منافقان بر برخی مسلمانان ،

به هنگام دعوت رسول خدا (ص) برای شرکت در غزوه حمراءالاسد یا بدر صغرا

الّذین قال لهم النّاس انّ النّاس قد جمعوا لکم . .. ذلکم الشّیطان یخوّف اولیاءه

چون شیطان و مشرکان و منافقان در صدد ترسانیدن و بازداشتن همه مؤمنان بوده اند (انّ النّاس قد جمعوا لکم فاخشوهم)، ولی از <یخوّف اولیاءه> استفاده می شود که تنها دوستانش را می ترساند. بنابراین <یخوّف اولیاءه>، حاکی از فعلیّت و تحقق این ترس در عدّه ای از مؤمنان است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۹۰ – ۹

۹ توجّه به نقش اساسی مشیت الهی در تضعیف روحیّه دشمنان (منافقان و کافران) ، زمینه پرهیز از غرور و خودبینی

و لو شاء اللّه لسلّطهم علیکم فلقاتلوکم

عوامل تقویت روحیه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۶ – ۹

۹ – توجه به نزول قرآن از سوی خالق ، مدیر و مالك تمام هستی ، مایه تقویت روحیه پندپذیری انسان از قرآن است .

تذکره . .. ممّن خلق الأرض ... استوی . له ما فی السموت ... و ما تحت الثری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۴۷ – ۱۱

۱۱ – توجّه دادن به حوادث تلخ و شیرین گذشته تاریخ ، عامل تقویت روحیه مؤمنان است .

و لقد أرسلنا . .. رسلاً ... فانتقمنا من الذین أجرموا و کان حقًّا علینا نصر المؤم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۱۳ – ۸

نقش تعیین کننده برآورد نیرو های دشمن ، در روحیه رزمندگان و سرنوشت جنگ

یرونهم مثلیهم رأیَ العین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۱ - ۸،۱۱

۸ تأثیر ایمان به خدا و امر به معروف و نهی از منکر ، در شکست ناپذیری مؤمنان در برابر هجوم دشمنان دین

کنتم خیر أمّه أخرجت للناس تأمرون بالمعروف . .. و إن یقتلوکم یولّوکم الادبار

وحدت خطاب در <کنتم خیر . .. > و <یقاتلوکم>، بیانگر برداشت فوق است. یعنی آن دسته شکست نمی خورند که امرکننده به معروف و ... باشند.

۱۱ تحقیر توان دشمن برای تقویت روحیه مؤمنان ، از روش های قرآن

و إن یقتلوکم یولّوکم الادبار ثم لا ینصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۲ - ۲۱

۲۱ تقویت روحیه اهل ایمان ، با بیان وضعیّت نکبت بار و ننگین اهل کتاب (یهود)

و إن یقتلوکم . .. ثمّ لا ینصرون. ضربت علیهم الذّلّه أین ما ثقفوا الّا بحبل من ال

بیان ذلّت و مسکنت یهود، پس از اشاره به ستیزه جویی آنان، می تواند برای تقویت روحیه اهل ایمان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۰ - ۱۴

۱۴ توجّه به احاطه خداوند بر تمامی اعمال و رفتار دشمنان دین ، از عوامل تقویت روحیه مسلمانان در برخورد با آنان

تمسسکم . .. انّ اللّه بما یعملون محیط

جمله <انّ اللّه . .. >، علاوه بر بیان احاطه علمی خداوند، برای این هدف نیز بیان شده است که

مبادا مسلمانان پس از اینکه کینه توزی کافران برای آنان افشا شد، مضطرب شوند و روحیه خود را ببازند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۲ - ۱۵

۱۵ توکّل و اتکا به خداوندِ حامی مؤمنان ، عامل تقویت کننده بنیه روحی آنان در شرایط دشوار

اذ همّت طائفتان منکم ان تفشلا و اللّه ولیّهما و علی اللّه فلیتوکّل المؤمنون

جمله <و علی اللّه . .. > پس از جمله <اذ همّت ... ان تفشلا>، رهنمودی به عامل از بین برنده سستی در هنگامه های دشوار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۴ - ۴

۴ روش های قرآن برای تقویت روحیه مؤمنان

اذ تقول للمؤمنین الن یکفیکم ان یمدّکم

برخی برآنند که <اذ>، مفعول برای <اذکر> مقدر می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۵ - ۵

۵ ایمان به مقدّر بودن اجل و معین بودن عمر نزد خداوند ، از عوامل تقویت روحیه پاسداران رسالت انبیا

و ما کان لنفس ان تموت الّا باذن اللّه کتاباً مؤجّلا

چون آیات قبل درباره جهاد و ترس از مرگ و شهادت بود، به نظر می رسد از اهداف این آیه، تقویت روحیه و رفع اضطراب از مسلمانان پیکارجو باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۰ - ۸

۸ توجّه به ولایت الهی و اعتقاد به یاری حتمی خداوند ، از عوامل تقویت روحیه اهل ایمان در هنگامه های دشوار و نبرد با

دشمنان

بل

اللّه موليكم و هو خير النّاصرين

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۵۱ – ۴

۴ خداوند با القاى وحشت و دلهره در دل هاى كفرپيشگان تقويت كننده روحيه جامعه ايمانى در رويارويى با آنان

سنلقى فى قلوب الّذين كفروا الرّعب

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۶۴ – ۱۴

۱۴ يادآورى گمراهى مؤمنان پيش از بعثت و هدايتشان در پرتو تعاليم پيامبر (ص) ، عامل تقويت اراده آنان در تحمّل دشوارى هاى مولود جنگ

اذ تصعدون و لا تلون . .. و لئن قتلتم فى سبيل اللّه ... لقد منّ اللّه على المؤمنى

با توجّه به ارتباط اين آيه و آيات مربوط به جنگ احد.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۷۳ – ۹

۹ توكّل و اعتماد به خداوند ، موجب نهراسيدن از هجوم دشمن

فزادهم ايماناً و قالوا حسبنا اللّه و نعم الوكيل

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۳ – نساء – ۴ – ۷۶ – ۱۲

۱۲ بيان ضعف هاى دشمن ، از شيوه هاى قرآن براى تقويت روحيه مؤمنان

الّذين امنوا يقاتلون فى سبيل اللّه . .. فقاتلوا اولياء الشّيطان انّ كيد الشّيطان

يادآورى سستى مكرهاى شيطان پس از فرمان به جهاد، به جهت رفع نگرانى و تقويت روحيه مسلمانان در نبرد با كافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۴ - ۱۰

۱۰ امیدآفرینی ، از روش های قرآن برای تقویت روحیه مؤمنان و

برانگیختن آنان به جهاد

عسی اللّه ان یکفّ بأس الّذین کفروا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۰۴ – ۷،۹،۱۰

۷ توجه به نقاط ضعف دشمن و نقاط قوت و امتیاز خویش ، از عوامل تقویت روحیه

ان تکونوا تألمون فانهم یألمون کما تألمون و ترجون من اللّه ما لایرجون

آیه شریفه در صدد روحیه دادن به مسلمانان برای رویارویی با دشمنان است.

۹ نقش و اهمیت امید ، در نیرومندی و حفظ روحیه

و ترجون من اللّه ما لایرجون

۱۰ امید به پاداش و نصرت الهی ، پشتوانه و امتیازی برای مجاهدان ، در برابر دشمنان

و ترجون من اللّه ما لایرجون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۲۸ – ۱۱

۱۱ خداترسی ، تقویت کننده روحیه آدمی در برخورد با حادثه مرگ

لئن بسطت إلی یدک . .. انی اخاف اللّه رب العلمین

جمله <انی اخاف اللّه> تعلیل است برای <ما انا بباسط . ..> و می رساند که هابیل به خاطر ترس از خداوند، خطر مرگ را نادیده گرفته و از پیشدستی به کشتن قابیل خودداری کرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۹ – ۵

۵ یادآوری امداد های الهی به مجاهدان راه خدا مایه نهراسیدن از مقابله با دشمنان دین

إذ تستغيثون ربكم فاستجاب لكم

هدف از یادآوری امدادهای غیبی به مجاهدان، ترغیب مؤمنان به نهراسیدن از مبارزه با دشمنان دین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۱۰ - ۱

۱ نقش ملائکه در جنگ بدر

، تنها بشارت به پیروزی و اطمینان دادن به مؤمنان بود ، و نه اقدامی عملی در قتل مشرکان .

و ما جعله اللّه إلا بشری و لتطمئن به قلوبکم

ضمیر در <جعله> و <به> به امداد که از <أنی ممدکم> استفاده می شود، برمی گردد و کلمه <بشری> مفعولٌ له برای <جعل> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۰ - ۳

۳ باور اهل ایمان به سرپرستی خدا و یاری او ، مایه نهراسیدن آنان از دشمنان دین و اجرای فرمان جهاد

فإن تولوا فاعلموا أن اللّه مولیکم نعم المولی و نعم النصیر

جمله <فاعلموا . .. > علاوه بر رساندن مضمون خود به منظور تقویت روحیه مسلمانان برای جهاد با دشمنان فتنه انگیز ایراد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱ - ۶

۶ انجام کار های شایسته و پیشه ساختن صبر ، آدمی را از روحیه ای مقاوم بهره مند خواهد ساخت و از تزلزل روحی و روانی نجات خواهد داد .

إنّه لیئوس کفور . .. إنّه لفرح فخور. إلّا الذین صبروا و عملوا الصلحت

آیه نهم و دهم ، بیانگر این بود که: انسانها تحت تأثیر کمترین رفاه و محنت متزلزل شده و خود باخته می شوند و آیه مورد بحث ، صابرانی را که اعمال شایسته انجام می دهند ، از این خصلت استثنا کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۸ - ۷

۷- ذکر خدا و عبادت پروردگار چون نماز ، زداینده نگرانی ها و اندوه ها

و تقويت كننده روحيه پايدارى و موجب آرامش خاطر است .

و لقد نعلم أنك يضيق صدرك . .. فسبّح بحمد ربّك و كن من السجدين

نوع مفسّران بر آننـد كه مقصود از سـجده در اين آيه، نماز است و مؤيـد آن روايتى است كه مى گويد: <پيامبر(ص) هر گاه محزون و دلتنگ مى شد، نماز مى خواند> (مجمع البيان، ذيل آيه فوق).

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۲۰ – ۷

۷ شكيبا سازى و توانمند كردن روحيه مردمان ، فلسفه آزمايش آنان از سوى خداوند

و جعلنا بعضكم لبعض فتنه أتصبرون

از ديدگاه برخى از مفسران مانند زمخشرى، جمله <أتصبرون> پس از ذكر <فتنه>، همانند <أيّكم> بعد از<ابتلاء> (در آيه <ليبلوكم أيّكم أحسن عملاً>) است كه در مقام بيان فلسفه مطلب ياد شده در عبارت پيشين مى باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۳۱ – ۷

۷ تفكر در تاريخ پيامبران و صبر و پايدارى آنان در برابر دشمنانشان ، نيروبخش و تقويت كننده روح مقاومت است .

و كذلك جعلنا لكلّ نبىّ عدوًّا من المجرمين و كفى بربّك هاديًا و نصيرًا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۹ – مزمل – ۷۳ – ۲ – ۴

۴ – نقش تعيين كننده عبادت و شب زنده دارى ، در تقويت روحيه و مقاومت در برابر مشكلات تبليغى و رسالت دينى

قم الّيل إلاّ قليلاً

به گفته مفسران، اين آيـات در مكه نـازل شـده است. فرمـان خداونـد به شب زنـده دارى در دوران مكّى (زمـانى كه رسـالت پيامبر(ص) در سخت ترين شرايط قرار

داشت) می تواند گویای حقیقت یاد شده باشد.

عوامل تقویت روحیه انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۲ – ۱۳

۱۳ – معجزات و آیات الهی ، سبب تقویت روحیه پیامبران

اذهب . .. بَایتی و لاتنیا فی ذکری

عوامل تقویت روحیه دشمنان اسلام

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۱۱ – ۵

۵ – منافقان ، مایه امید و تقویت روحیه کافران در نبرد با اسلام

الذین نافقوا یقولون لإخونهم . .. لئن أُخرجتم

اظهار همکاری منافقان با کافران، خود نوعی تقویت روحیه کافران است.

عوامل تقویت روحیه کافران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۱۱ – ۵

۵ – منافقان ، مایه امید و تقویت روحیه کافران در نبرد با اسلام

الذین نافقوا یقولون لإخونهم . .. لئن أُخرجتم

اظهار همکاری منافقان با کافران، خود نوعی تقویت روحیه کافران است.

عوامل تقویت روحیه محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۲۵ – ۶

۶ – یادآوری سرنوشت شوم تکذیب کنندگان آیات حق ، هشداری جدی برای مشرکان عصر بعثت و مایه تحکیم روحیه استقامت و پایداری پیامبر (ص) و مؤمنان

فانتقمنا منهم فانظر کیف کان عقبه المکذّبین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۱۵ – ۳

۳ – یادآوری سرگذشت پیامبران گذشته ، مایه تقویت روحیه پیامبر (ص) در برابر مخالفان

هل ءاتیک حدیث موسی

بیان داستان موسی(ع)، پس از نقل مخالفت منکران معاد، به منظور آرامش بخشیدن به پیامبر(ص) در

برابر مخالفت ها است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – بروج – ۸۵ – ۱۷ – ۳

۳ – یادآوری نابودی سربازان دشمن در گذشته تاریخ ، مایه تقویت روحیه پیامبر (ص) و پیروان آن حضرت در برابر دشمنان

هل أتیک حدیث الجنود

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فیل – ۱۰۵ – ۱ – ۱۰

۱۰ – توجّه به ماجرای اصحاب فیل ، دلگرم کننده و اطمینان بخش برای پیامبر (ص) و مؤمنان عصر بعثت

ألم تر کیف فعل ربّک بأصحب الفیل

عوامل تقویت روحیه مسلمانان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – بروج – ۸۵ – ۱۷ – ۳

۳ – یادآوری نابودی سربازان دشمن در گذشته تاریخ ، مایه تقویت روحیه پیامبر (ص) و پیروان آن حضرت در برابر دشمنان

هل أتیک حدیث الجنود

عوامل تقویت روحیه مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۲۵ – ۶

۶ – یادآوری سرنوشت شوم تکذیب کنندگان آیات حق ، هشداری جدی برای مشرکان عصر بعثت و مایه تحکیم روحیه استقامت و پایداری پیامبر (ص) و مؤمنان

فانتقمنا منهم فانظر کیف کان عقبه المکذّبین

نشانه های ضعف روحیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۳

۳ تخلف و فرار از جهاد ، نشانه ضعف روحی و به دور از روحیه مردانگی است .

رضوا بأن یکونوا مع الخوالف

آیه دربردارنده توبیخ است و خداوند، منافقان را به خاطر تن دادن به همنشینی زنان و خانه نشینان، مذمت کرده

است.

نیاز به تقویت روحیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۲ - ۵

۵ پیامبر (ص) ، نیازمند به تقویت روحی و امداد الهی در انجام مسؤولیت خطیر پیامبری

کذلک لنثبّت به فؤادک

رودها از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رود ها

تسخیر رود ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۲ - ۱۸

۱۸- مسخّر و رام کردن کشتی ها ، نهر ها و رود ها برای انسان ، دلیل و نشانه توحید خداوند

الله الذی خلق . .. و سخّر لکم الفلک لتجری فی البحر بأمره و سخّر لکم الأنهر

تقدیر ظرفیت رود ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۷ - ۲

۲ دره ها و آبراه ها هر کدام به اندازه ظرفیتشان آب های باران را در بستر خویش جاری می سازند .

فسالت أودیه بقدرها

<سَیْل> (مصدر سالت) به معنای جاری شدن و <أودیه> (جمع وادی) به معنای آبراه ها و دره ها و <قَدَر> به معنای اندازه و مقدار است. اسناد <سالت> به <أودیه> همانند (جری المیزاب) اسنادی مجازی است. بنابراین <فسالت أودیه ...> ; یعنی، پس جاری شد آبها در رودها به اندازه ظرفیت آن رودها.

جریان رود ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۳ – ۶

۶ زمین و گسترش آن ، کوه های ثابت و استوار ، رودخانه ها ، گیاهان مزدوج و تداوم شب و روز ، از نشانه های خدا و از دلایل یکتایی او در تدبیر هستی است .

إن فی ذلک

لأيت لقوم يتفكرون

حایل رود ها و دریاها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۲۰ - ۱

۱ - وجود حایل میان رود ها و دریا ها ، به تدبیر الهی

مرج البحرین . .. بینهما برزخ

<برزخ> به حد فاصل میان دو شیء گفته می شود.

شیرینی آب رود ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۶۱ - ۴

۴ - عدم امتزاج آب های شور و شیرین رود ها و دریا ها ، از جلوه های تدبیر خدای یگانه

و جعل بین البحرین حاجزًا

برداشت فوق براین احتمال است که مقصود از <البحرین> رودها و دریاها باشد.

فواید رود ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶ - ۱۱

۱۱ نقش ریزش فراوان و مداوم باران و جریان رودها در پیدایش تمدنهای قدرتمند

قرن مکنهم فی الأرض . .. و أرسلنا السماء علیهم مدرارا و جعلنا الأنهر

<مدرارا> یعنی دارای ریزش فراوان، پی در پی و به مقدار نیاز (مجمع البیان، ذیل آیه ۵۲ سوره هود)

منشأ پیدایش رود ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - رحمن - ۵۵ - ۱۹ - ۲

۲ - جریان آب های عظیم رود ها و ریختن آنها به دریا ها ، نمود اراده و تدبیر الهی است .

مرج البحرین یلتقیان

<مرج> به معنای رها ساختن است; یعنی، خداوند آب رودها و دریاها را رها کرد تا به هم بپیوندند.

منشأ رود ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳ -

١ خداوند ، گسترنده زمین و قرار دهنده کوه ها و رود ها در دل آن

و هو الذی مدّ الأرض و جعل فیها روسی و أنهرًا

<مدّ> به معنای گسترانیدن و پهن کردن است. <رواسی> (جمع راسیه) به معنای کوههای استوار است.

نقش حایل رود ها و دریاها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١٨ - رحمن - ۵۵ - ٢٠ - ٢

٢ - حایل میان رود ها و دریا ها ، مانع از در آمیختن آب های شور و شیرین با یکدیگر

بینهما برزخ لایبغیان

<بغی> به معنای تجاوز از حد خود است؛ یعنی، حد فاصل میان دو آب مانع از تجاوز آن به یکدیگر و در آمیختن آنها با هم می باشد.

نقش رود ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١٣ - نمل - ٢٧ - ۶١ - ٢

٢ - رود ها و نهر های جاری بر بستر شکاف های زمین و کوه های استوار بر پهنه آن ، نمودی دیگر از تدبیر خدای یگانه

و جعل خللها أنهرًا و جعل لها روسی

<خلال> (جمع <خلل>) به معنای شکاف ها است. <نهر> (مفرد <أنهار>) مشترك لفظی است میان آب جاری و مکانی که در آن آب روان باشد. بنابراین، عبارت <جعل خلالها أنهاراً> را می توان به دو صورت زیر معنا کرد: ١ شکاف های زمین را مکانی برای جریان آب قرار داده است. ٢ در بستر شکاف های زمین آب های روان قرار داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١٨ - رحمن - ۵۵ - ١٩ - ١

۱ - زمین ، برخوردار از دو منبع عظیم آب (

رود ها و دریا ها) ، به اراده الهی

مرج البحرین

مفسران بر آننـد که مراد از <بحرین> در آیه شـریفه، رودها و دریاها است. گفتنی است که واژه <بحر> به مطلق آب زیاد گفته می شود.

رود نیل

{رود نیل}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۱ - ۱۰

۱۰ - کاخ فرعون ، مشرف و مسلط بر جریان رود نیل *

و هذه الأنهر تجری من تحتی

آرامش رود نیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۴ - ۲

۲- عبور بنی اسرائیل از رود نیل ، در شرایط آرامش و حرکت رهوار آب *

و اترک البحر رهوًا

احتمال دارد که تعبیر <رهوًا> اشاره به حرکت آرام رود داشـته باشد که عبور را آسان می سازد. بر خلاف حرکت سیل آسا و پرخروشِ جریان رود در شرایط خاص جوی که عبور را مشکل می سازد.

امنیت موسی(ع) در رود نیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۹ - ۴

۴ - خداوند به مادر موسی (ع) اطمینان بخشید که آب خروشان نیل ، صندوق حامل موسی (ع) را به ساحل خواهد افکند .

فلیلقه الیمّ بالساحل

امر به دریا که باید صندوق را به ساحل بیفکند، مجاز و برای مبالغه در این است که آمدن صندوق به همراه جریان آب تا کناره رودخانه و افکنده شدن آن به خشکی، قطعی است.

انقیاد رود نیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۹ - ۶

۶ - رود

نیل از جانب خداوند ، مأمور افکندن صندوق حامل موسی (ع) به ساحل بود .

فلیلقه الیمّ بالساحل

جمله <فلیلقه الیم>، علاوه بر این که به مادر موسی می فهماند که افکنده شدن موسی(ع) به ساحل قطعی است، ازاین حقیقت نیز حکایت می کند که آب به امر تکوینی خداوند، مأمور است که این عمل را انجام دهد.

تاریخ رود نیل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۳۹ – ۱۲

۱۲ – رود نیل در عهد موسی (ع) و فرعون ، پُرآب بود و فاصله زیادی با مقرّ فرعون نداشته است .

فلیلقه الیمّ بالساحل یأخذه عدوّ لی

<یمّ> به معنای دریا است و اطلاق دریا بر رود، حاکی از فراوانی آب آن است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۲۴ – ۴

۴– رود نیل ، رودی گسترده و دریاگونه در عصر موسی (ع)

و اترک البحر

طبق نظر مفسران منظور از دریا در این آیات رود نیل است.

رود نیل در دوران موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۳۹ – ۱۲

۱۲ – رود نیل در عهد موسی (ع) و فرعون ، پُرآب بود و فاصله زیادی با مقرّ فرعون نداشته است .

فلیلقه الیمّ بالساحل یأخذه عدوّ لی

<یمّ> به معنای دریا است و اطلاق دریا بر رود، حاکی از فراوانی آب آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۴ - ۴

۴- رود نیل ، رودی گسترده و دریاگونه در عصر

موسی (ع)

و اترک البحر

طبق نظر مفسران منظور از دریا در این آیات رود نیل است.

عبور بنی اسرائیل از رود نیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۷ - ۸

۸ - ایجاد راهی خشک در عمق دریای سرخ برای عبور بنی اسرائیل ، از مأموریت های موسی (ع)

فاضرب لهم طریقًا فی البحر یبسًا

<اضرب لهم. ..>، یعنی برای آنـان راهی را ایجاد کن. <یَبَس> به معنای خشک است. <ال> در <البحر> عهـد ذهنی و اشاره به دریای مشخصـی است که در مسـیر هجرت قرار داشت. گروهی از مفسران آن را دریای سرخ و برخی رود نیل دانسته اند.

عبور بنی اسرائیلاز رود نیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۴ - ۱،۲،۶

۱- دستور خداوند به موسی (ع) و بنی اسرائیل ، در عبور از نیل و وانهادن رود آرام و فروهشته به حال خویش

و اترک البحر رهوًا

<رهو>، به معنای حالت آرام و یا گودی و شکافتگی شیء است.

۲- عبور بنی اسرائیل از رود نیل ، در شرایط آرامش و حرکت رهوار آب *

و اترک البحر رهوًا

احتمال دارد که تعبیر <رهوًا> اشاره به حرکت آرام رود داشـته باشد که عبور را آسان می سازد. بر خلاف حرکت سیل آسا و پرخروشِ جریان رود در شرایط خاص جوی که عبور را مشکل می سازد.

۶- لشگر فرعون ، در تعقیب بنی اسرائیل پس از عبور آنان از نیل

و اترک البحر رهوًا إنّهم جند مغرقون

تعقیب، از واژه <جند> استفاده شده است.

مکان عبور بنی اسرائیل از رود نیل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۴ - ۵

۵- محل عبور موسی (ع) و بنی اسرائیل از رود نیل ، گذرگاهی وسیع و گسترده دامن

و اترک البحر رهوًا

برداشت یادشده بنابر این نکته است که <رهوًا> به معنای راه وسیع باشد; همان گونه که راغب در <مفردات> آن را پذیرفته است.

منشأ تقسیم آب رود نیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۱ - ۱۱

۱۱ - تقسیم و توزیع آب نیل در میان مردم مصر ، تحت فرمان و مقررات فرعون بود .

و هذه الأنهر تجری من تحتی أفلاتبصرون

مراد از <من تحتی> ممکن است آن باشد که آب نیل تحت فرمان من است و قهراً نظام تقسیم آن را من اداره می کنم.

موسی(ع) در رود نیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷ - ۸

۸ - مادر موسی ، مأمور افکندن فرزندش به رود نیل در صورت احساس خطر برای وی از جانب فرعونیان

فإذا خفت علیه فألقیه فی الیمّ

واژه <یمّ> به آب زیاد گفته می شود. بدین جهت به دریا <یمّ> گفته می شود و هم به رود بزرگ. در این آیه معنای دوم مراد است و مقصود از آن رود نیل می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۱۱ - ۴،۵،۷

۴ - مأموریت خواهر موسی از سوی مادر برای دنبال کردن موسی در پی افکنده شدنش در آب نیل

و قالت لأُخته قصّیه

۵ - حضور خواهر موسی در کنار مادر

، هنگام افکندن موسی در رود نیل

و قالت لأُخته قصّیه

۷ - خواهر موسی ، از دور نظاره گر سرنوشت برادر خود بر روی آب نیل

فبصرت به عن جُنُب

<جُنُب> معادل دور است; یعنی، او موسی را از دور زیر نظر گرفت.

موقعیت جغرافیایی رود نیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۹ - ۱۲

۱۲ - رود نیل در عهد موسی (ع) و فرعون ، پُرآب بود و فاصله زیادی با مقرّ فرعون نداشته است .

فلیلقه الیمّ بالساحل یأخذه عدوّ لی

<یمّ> به معنای دریا است و اطلاق دریا بر رود، حاکی از فراوانی آب آن است.

وسعت رود نیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۴ - ۴،۵

۴- رود نیل ، رودی گسترده و دریاگونه در عصر موسی (ع)

و اترک البحر

طبق نظر مفسران منظور از دریا در این آیات رود نیل است.

۵- محل عبور موسی (ع) و بنی اسرائیل از رود نیل ، گذرگاهی وسیع و گسترده دامن

و اترک البحر رهوًا

برداشت یادشده بنابر این نکته است که <رهوًا> به معنای راه وسیع باشد; همان گونه که راغب در <مفردات> آن را

پذیرفته است.

رود فرات

{رود فرات}

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۵۰ – ۱۲

۱۲ – < عن أبی جعفر (ع) قـال : قال أميرالمؤمنين (ع) فی قول اللّه عزّوجلّ < و آديناهما إلى ربوه ذات قرار و معين > قال الربوه الكوفه و القرار المسجد و المعين الفرات ;

از امام باقر(ع)

روایت شـده است که امیرالمؤمنین(ع) دربـاره سـخن خـدای عزّوجلّ <و آویناهما إلی ربوه ذات قرار و معین> فرمود: مراد از <ربوه> کوفه و <قرار> مسجد [کوفه] و <معین> فرات است>.

روز از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

{روز}

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۹۰ – ۳،۴

۳ نظمِ شب و روز ، از آیات الهی

انّ فی . .. و اختلاف الّیل و النّهار لایات

۴ آفرینش آسـمان هـا و زمین و گردش شب و روز ، دربردارنـده نشانه های فراوان بر یکتایی خـدا در مالکیّت و فرمانروایی بر هستی

و للّه ملک السّموات . .. انّ فی خلق السّموات ... لایات

جمله <انّ فی . .. >، می توانـد بیـانگر دلیلی برای یکتایی خداونـد در فرمانروایی و مالکیّت باشـد که در آیه قبل (و للّه ملک السّموات ...) مطرح شد.

آثار جایگزینی روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۶۲ – ۲،۳

۲ آفرینش شب و روز و پدیـد آمـدن روشـنایی و تاریکی ، بر اثر جانشین شـدن آن دو به جای یکـدیگر ، تنها به قـدرت خدا است .

و هو الذی جعل الّیل و النهار خلفه

برداشت یاد شـده با توجه به دو نکته است: ۱ معرفه بودن مبتدا و خبر (هو الذی جعل) بیانگر قصـر می باشد. ۲- آیه شریفه در مقام بیان قدرت خدا است.

۳ آفرینش شب و روز و پدید آمدن روشنایی و تاریکی بر اثر جانشین شدن آن دو به جای یکدیگر ، از نشانه های قدرت خدا

است .

و هو الذی جعل الّیل و النهار

خلفه

آثار خلقت روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۲ - ۶

۶ آفرینش شب و روز و پدید آمدن روشنایی و تاریکی برای انسان ، سپاس برانگیز است .

و هو الذی جعل الّیل . .. لمن أراد أن یذّکّر أو أراد شکورًا

<شکور> مصدر و مرادف واژه <شکر> است.

آثار روشنایی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۲ - ۲

۲- از میان رفتن تاریکی شب با آمدن روشنایی روز ، نشانه ای از تدبیر خداوند است .

فمحونا ءایه الّیل و جعلنا ءایه النهار مبصره

آثار گردش روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۸۰ - ۷

۷ - آمد و شد شب و روز و به وجود آمدن فصل های مختلف ، عامل پیدایش موجودات زنده و جریان مستمر مرگ و حیات در زمین

یحی و یمیت و له اختلف الّیل و النهار

ذکر <اختلاف شب و روز> پس از بیان مرگ و حیات می تواند اشاره به مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۶ - ۱۴

۱۴ - آمدن روز از پی شب ، گواه امکان آمدن رستاخیز از پی مرگ *

إنّ فی ذلک لأیت

یکی از آیاتی که از تعاقب شب و روز می توان استفاده کرد، روشنی پس از تاریکی، حیات پس از مرگ و حرکت پس از سکون است و این نشان می دهد که خدای توانا بر آوردن روز از پی شب، قادر است که حیات را

دوباره از پی مرگ پدید آورد.

آغاز خلقت روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳۰ - ۴

۴ - فراهم شدن شرایط زندگانی در زمین ، با آغاز آفرینش آن و پیدایش آسمان و شب و روز هم زمان نبوده است .

و الأرض بعد ذلک دحیها

فعل <دحاها> دلالت بر وجود زمین قبل از بسط آن دارد و قید <بعد ذلک>، نشانگر آن است که گسترش زمین و آمادگی آن برای زندگانی انسان، از دوران ایجاد آسمان و شب و روز مؤخر بوده است.

ابر در روز عذاب اصحاب ایکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۹ - ۳

۳ - مجازات مردم < ایکه > ، در روزی ابری و تیره

فأخذهم عذاب یوم الظّله

<ظلّه> (می تواند به معنای) پاره ابری باشد که همچون سایه بان سایه می افکند. بنابراین <فأخذهم عذاب یوم الظّله>; یعنی، عذابی سخت آنان را در روزی که ابری بر فراز سرشان سایه افکنده بود، فرو گرفت.

استتار روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۴ - ۶،۷،۸

۶ روز ، پیوسته با پوششی از شب نهان می شود .

یغشی الیل النهار

۷ نهان گشتن روز با پوشش شب ، از تدابیر خداوند در جهان هستی

ثم استوی علی العرش یغشی الیل النهار

<یغشی الیل . .. > بیان مصداقی است از جمله <استوی علی العرش>.

۸ شب با پویش و شتابی سریع ، برای پوشاندن روز ، به دنبال آن در حرکت است .

یطلبه حثیثاً

ضمیر فاعلی در <یطلبه> می تواند

به <الیل> بازگردانده و طبعاً ضمیر مفعولی به <النهار> برمی گردد. عکس این معنا نیز محتمل است. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۳ – ۵

۵ خداوند ، پیوسته تاریکی شب را بر چهره روز می پوشاند .

یغشی الّیل النهار

<اغشاء> (مصدر یغشی) به معنای پوشانیدن و ساتر قرار دادن است. آوردن فعل <یغشی> به صیغه مضارع در مقابل آوردن <مدّ> و <جعل> به صیغه ماضی، برای رساندن استمرار پوشانیدن شب بر چهره روز است.

استفاده از روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۲ – ۲،۶

۲– رام و مسخر بودن خورشید ، ماه ، شب و روز از نعمت های الهی و در جهت بهره برداری انسان است .

و سخّر لکم الّیل و النهار و الشمس و القمر

۶– بهره بردن آدمی از شب ، روز ، ماه و خورشید متفاوت با بهره بردن او از ستارگان است .

سخّر لکم . .. الشمس ... و النجوم مسخّرت بأمره

با توجه به اینکه خداوند در رابطه با تسخیر شب، روز، ماه و خورشید لفظ <سخّر لکم> را به کار برد، ولی برای تسخیر ستارگان لفظ <مسخّرات بأمره> را بدون لفظ <لکم> آورد، مطلب فوق به دست می آید.

اهمیت حرکت روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۲ – ۱۴

۱۴– تذکر به اهمیت و نقش گردش شب و روز در حیات انسان ، نمودی از بیان تفصیلی آیات توسط خداوند

و جعلنا الّيل و النهار ءايتين . ..

و کلّ شیء فصّلنه تفصیلًا

یکی از مصادیق <کلّ شیء. ..> به قرینه جمله <و جعلنا اللیل و النهار آیتین> می تواند گردش شب و روز باشد.

اهمیت روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۱۸ - ۴

۴ - تحوّل روز به شب و شب به روز ، تحوّلی بزرگ در نظام جهان

و الّیل إذا عسعس . و الصبح إذا تنفّس

اهمیت روز غدیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳ - ۲۸

۲۸ عظمت و اهمیت روز غدیر خم

الیوم یئس . .. الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی

اهمیت گردش روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۷ - ۵

۵ گردش شب و روز و آرامش در شب و تلاش روزانه ، در راستای تأمین نیاز ها و منافع انسان ها و هماهنگ با آنها است .

و هو الذی جعل لکم الّیل لباسًا و النوم سباتًا و جعل النهار نشورًا

برداشت فوق، از لام <لکم> که برای انتفاع است به دست می آید.

بلندی روز قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ – مزمل – ۷۳ – ۱۷ – ۲

۲ – قیامت و روز محشر ، روزی بسیار طولانی

یومًا یجعل الولدن شیبًا

پیر شدن کودکان، ممکن است اشاره به طولانی بودن روز قیامت داشته باشد. البته طولانی بودن روز محشر نیز گویای سختی آن روز است.

پوشش روز با شب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۵

۴ - خداوند ، شب را چون پرده ای بر روز و روز را بر شب می نهد .

یکوّر الّیل علی النهار و یکوّر النهار علی الّیل

<تکویر> (مصدر <یکوّر>) در اصل به معنای پیچیدن دائرهوار است (مصباح المنیر)؛ ولی به کارگیری <علی> نشان می دهد که <تکویر> در این آیه، به معنای <وضع الشیء علی الشیء> است.

پوشش شب با روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵ - ۴

۴ - خداوند ، شب را چون پرده ای بر روز و روز را بر شب می نهد .

یکوّر الّیل علی النهار و یکوّر النهار علی الّیل

<تکویر> (مصدر <یکوّر>) در اصل به معنای پیچیدن دائرهوار است (مصباح المنیر)؛ ولی به کارگیری <علی> نشان می دهد که <تکویر> در این آیه، به معنای <وضع الشیء علی الشیء> است.

پیدایش روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳۴ - ۴

۴ - پیدایش آسمان ، زمین ، شب ، روز ، آب ، گیاه و کوه ، حوادثی نابرابر با حادثه بزرگ قیامت

الطامّه الکبری

<کبری> اسم تفضیل است و قیامت را در برابر آنچه در آیات پیشین ذکر شد برترین و بزرگ ترین حادثه معرفی می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۳ - ۴

۴ - ظهور خورشید ، از آثار پیدایش روز است .

و النهار إذا جلّیها

در صورتی که ضـمیر مفعولی <جلّاهـا> به <الشـمس> برگردد چنـان که برخی از مفسـران احتمـال داده انـد مفـاد آیه این خواهد شد که:

پدید آمدن روز کاری نیست که مستند به خورشید باشد; بلکه حالتی از حالت های زمین است که در آن حالت، <خورشید> پدیدار می گردد.

تأمین معاش در روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۱۱ - ۴

۴ - قابلیت روز برای رفع نیازمندی های زندگانی در آن ، از نعمت های خداوند به انسان

و جعلنا النهار معاشًا

تتابع روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۲ - ۱۰

۱۰ < عن عنبسه العابد ، قال : سألت أباعبدالله (ع) : عن قول الله عزّوجلّ : < و هو الذی جعل اللیل و النهار خلفه لمن أراد أن یذّکّر أو أراد شکوراً > قال : قضاء صلاه اللیل بالنهار و قضاء صلاه النهار باللیل ;

امام صادق در باره آیه یاد شده فرمود: مراد قضای نمازهای شب در روز و قضای نمازهای روز در شب است>. توضیح: با توجه به روایات قبل از حدیث یاد شده، در تهذیب و روایت صفحه ۱۱۶ از تفسیر قمی به نظر می رسد، قضای نماز نافله مقصود است.

تتابع شب و روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۳۷ - ۳

۳ - نظام حاکم بر شب و روز و توالی نور و ظلمت بر زندگی اهل زمین ، به تقدیر و تدبیر خدا است .

و ءایه لهم الّیل نسلخ منه النهار فإذا هم مظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۴۰ - ۵،۶

۵ - توالی شب

و روز و پدیدار شدن نور و تاریکی در زندگی ، از نعمت های الهی برای بشر است .

لا الشمس ینبغی لها أن تدرک القمر . .. و کلّ فی فلک یسبحون

برداشت یاد شده از آن جا است که آیه شریفه، در مقام امتنان و برشمردن نعمت های الهی برای بشر است.

۶ - توالی شب و روز و نور و تاریکی در زندگی انسان ، جلوه قدرت و تدبیر خداوند است .

و ءایه لهم الّیل . .. لا الشمس ینبغی لها أن تدرک القمر و لا الّیل سابق النهار ..

برداشت یاد شده از آن جا است که آیه شریفه در سلسله آیاتی قرار دارد که درصدد بیان نشانه های قدرت و تدبیر خداوند است; چنان که در آیه ۳۷ نیز به آن تصریح شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۵ - ۱

۱ - رفت و آمد پی درپی شب و روز و تفاوت تدریجی ساعات آن دو ، نشانه وجود خداوند نزد اهل اندیشه و تفکّر

و اختلف الّیل و النهار و . .. ءایت لقوم یعقلون

<اختلاف. ..> ممکن است ناظر به آمد و شد روز و شب باشد. علاوه بر آن تغییر ساعات روز و شب در طی فصول سال را نیز افاده می کند. در برداشت بالا هر دو نکته مورد نظر است.

تجدید حیات در روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۱۱ - ۱

۱ - روز ، زمان زندگی و حیاتی مجدد برای انسان ، پس از فرو نشستن آثار حیات او در خواب

و

جعلنا النهار معاشًا

<معاش> مصـدر میمی و به معنای حیات و زنـدگی است (لسان العرب). اطلاق حیات بر روز، به این اعتبار است که انسان از خـواب شب که به قرینه تقـارن این آیه بـا دو آیه قبـل به مرگ تشـبیه شـده است برمی خیزد و حیـاتی دوبـاره آغـاز می کنـد. کسانی که این کلمه را اسم زمان و به معنای زمان عیش (زمان زندگی) دانسته اند، همین مفاد را در نظر گرفته اند.

تداوم تتابع شب و روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۴۰ – ۲

۲ – توالی شب و روز و نظام حاکم بر آنها ، تا قیامت باقی خواهد بود .

و لا الّیل سابق النهار

مقصود از پیشـی نگرفتن شب از روز (و لا اللیل سابق النهار)، پیشـی گرفتن از نظر سـیر و حرکت نیست; بلکه مراد مسـخر خدا بودن ماه و خورشید و بقای نظم موجود بر روز و شب و نیز تغییرناپذیری حرکت ماه و خورشید است.

تداوم روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۳ – ۶

۶ زمین و گسترش آن ، کوه هـای ثـابت و اسـتوار ، رودخانه ها ، گیاهان مزدوج و تـداوم شب و روز ، از نشانه های خـدا و از دلایل یکتایی او در تدبیر هستی است .

إن فی ذلک لأیت لقوم یتفکرون

ترسناکی روز عذاب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۵۶ – ۶

۶ – روز نزول عذاب استیصال ، روزی بس بزرگ و هولناک

فيأخذكم عذاب يوم عظيم

مراد

از <عذاب یوم عظیم> به قرینه <فأخذهم العذاب> (آیه ۱۵۸) عذاب استیصال است که ثمودیان را نابود ساخت.

ترسناکی روز عذاب اصحاب ایکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۹ - ۵

۵ - روز نزول عذاب بر مردم ایکه ، روزی هولناك و جانفرسا

إنّه کان عذاب یوم عظیم

تسبیح خدا در آخر روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۰ - ۷،۱۲

۷ - تسبیح و حمد پروردگار در برخی از اوقات شب و در دو طرف روز ، از وظایف پیامبر (ص) و مؤمنان

و من ءانآیِ الّیل فسبّح و أطراف النهار

<آناء> به معنای <ساعات و اوقات> است و <من> معنای تبعیض دارد. بنابراین <من آناء اللیل>; یعنی، پاره هایی از شب را به تسبیح و تحمید بگذران. <بحمد ربّك> در صدر آیه، قرینه براین است که این تسبیح نیز باید با حمد همراه باشد.

۱۲ - تسبیح و ستایش پروردگار ، در پاره هایی از شب و نزدیک صبح و پس از غروب ، دارای آثار و ارزشی ویژه است .

و من ءانآیِ الّیل فسبّح و أطراف النهار

مراد از <اطراف روز> آغاز و پایان آن است و جمع آمدن آن، یا به خاطر توافق لفظی با <آناء اللیل> است و یا برای شمول لحظات متعددی از اول و آخر روز است تا توسعه وقت را برساند; یعنی، ذکر و دعا در لحظه های اول و آخر روز، مخصوص اولین لحظه روز و آخرین لحظه آن نیست.

تسبیح خدا در اول روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۳۰ – ۷،۱۲

۷ – تسبیح و حمد پروردگار در برخی از اوقات شب و در دو طرف روز ، از وظایف پیامبر (ص) و مؤمنان

و من ءاناَیِ الّیل فسبّح و أطراف النهار

<آناء> به معنای <ساعات و اوقات> است و <من> معنای تبعیض دارد. بنابراین <من آناء اللیل>; یعنی، پاره هایی از شب را به تسبیح و تحمید بگذران. <بحمد ربّک> در صدر آیه، قرینه براین است که این تسبیح نیز باید با حمد همراه باشد.

۱۲ – تسبیح و ستایش پروردگار ، در پاره هایی از شب و نزدیک صبح و پس از غروب ، دارای آثار و ارزشی ویژه است .

و من ءاناَیِ الّیل فسبّح و أطراف النهار

مراد از <اطراف روز> آغاز و پایان آن است و جمع آمدن آن، یا به خاطر توافق لفظی با <آناء اللیل> است و یا برای شمول لحظات متعددی از اول و آخر روز است تا توسعه وقت را برساند; یعنی، ذکر و دعا در لحظه های اول و آخر روز، مخصوص اولین لحظه روز و آخرین لحظه آن نیست.

تسبیح در روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۲۰ – ۱

۱– تسبیح مداوم و شبانه روزی مقربان درگاه الهی

و من عنده . .. یسبّحون الّیل والنهار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۳۸ – ۴

۴ – فرشتگان و بندگان مخلص حق ، در شب و روز همواره تسبیح گوی خداوند هستند .

فالذین عند ربّک یسبّحون له بالّیل و النهار

تعبیر <بالّیل و النهار> کنایه

از استمرار و تداوم است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۹ – ۸،۹

۸ – مؤمنان ، موظّف به تسبیح خداوند در هر صبح و شام

و تسبّحوه بکره و أصیلاً

۹ – آغاز و پایان هر روز ، مناسب ترین لحظات برای یاد خدا و تسبیح او

و تسبّحوه بکره و أصیلاً

اختصاص یافتن <بکره> و <أصیلاً> به ذکر، ممکن است کنایه از همه لحظات نباشد، بلکه تأکیدی بر این دو مجال به حساب آید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۴۹ – ۳

۳ – تسبیح و حمد پروردگار ، در تکاپوی روزانه و آرامش شب و سحرگاهان ، شکیبایی آفرین برای مؤمنان *

و اصبر . .. و سبّح بحمد ربّکـ حین تقوم . و من الّیل فسبّحه و إدبر النجوم

برداشت یاد شده با توجه به نکات زیر است: ۱ <حین تقوم> اشاره به تلاش های روزانه <و من الّیل. ..> نظر به لحظه های آرام شب داشته باشد. ۲ آیه شریفه را با <واصبر...> که در آیه قبل آمده ملاحظه کنیم.

تسخیر روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۳ – ۳،۵

۳– خداوند ، رام سازنده شب و روز برای بهرهوری انسان

و سخّر لکم الّیل و النهار

۵– رام بودن خورشید ، ماه و شب و روز برای انسان ، نمودی از نعمت و لطف خداوند بر بندگان و شایسته شکر و سپاس

الله الذی خلق . .. و سخّر لکم الشمس و القمر دائبین و سخّر لکم الّیل و النهار

آیه در مقام

امتنان و برشماری نعمتهای الهی است و آهنگ آن مشوّق بندگان به شکر و سپاس در برابر نعمتهای پروردگار است. گفتنی است جمله <إن الإنسان لظلوم كفّار> در آیه بعد مؤید برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲ - ۱،۲،۷

۱- خداوند شب ، روز ، خورشید و ماه را برای آدمیان رام و مسخر ساخته است .

هو الذی . .. و سخّر لكم الّیل و النهار و الشمس و القمر

۲- رام و مسخر بودن خورشید ، ماه ، شب و روز از نعمت های الهی و در جهت بهره برداری انسان است .

و سخّر لكم الّیل و النهار و الشمس و القمر

۷- رام و مسخر بودن شب ، روز ، خورشید ، ماه و ستارگان نشانه هایی از خدا و نمونه هایی از قدرت اوست .

و سخّر لكم الّیل و النهار و الشمس و القمر . .. إن فی ذلك لأیت لقوم یعقلون

تعقل در خلقت روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۲ - ۴

۴ تفکر در آفرینش شب و روز و جانشین شدن آن دو به جای یکدیگر ، آموزنده درس خداشناسی

و هو الذی جعل الّیل و النهار خلفه لمن أراد أن یذّکّر

<تذکر>(مصدر <یذّکّر>) از نظر لغت به معنای یادآوردن چیزی است که فراموش شده است (لسان العرب)؛ ولی این واژه در آیه شریفه به گفته بیشتر مفسران به معنای تفکر و تأمل برای درس آموختن و نتیجه گرفتن از آفرینش شب و روز است.

تعقل در گردش شب و

روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۸۰ - ۱۰

۱۰ - جریان مستمر حیات و مرگ و گردش نظام طبیعت ، شایان تفکر و درس آموزی

و هو الذی یحی و یمیت . .. أفلاتعقلون

تفاوت روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۹ - ۱،۲،۳

۱ - نوسان مدام شب و روز در طول سال ، نشانه ای از قدرت خداوند است .

ألم تر أنّ اللّه یولج الّیل فی النهار

<ولج> ریشه <یولج> به معنای <دخول> است (مفردات راغب) و داخل شدن شب در روز، به معنای کاسته شدن از مدت روز است و داخل شدن روز در شب نیز، کم شدن از مدت شب است. لازم به ذکر است که فعل مضارع <یولج> دلالت بر استمرار دارد.

۲ - بی توجّهی به آیه خداوند بودن نوسان شب و روز و قانون مند بودن خورشید و ماه ، مورد سرزنش خداوند است .

ألم تر أنّ اللّه یولج الّیل فی النهار و یولج النهار فی الّیل

<ألم تر> در آیه، استفهام انکاری بوده و نکته یاد شده را می رساند.

۳ - تبدیل شدن تدریجی قسمتی از روز و شب به هم ، به قدرت خدا است .

یولج الّیل فی النهار و یولج النهار فی الّیل

<یولج. ..> به معنای افزوده شدن بخشی از شب به روز و برعکس آمده است (مفردات راغب).

تفاوت روز ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۱۶ – ۹

۹ – تفاوت روز های سال در سعد و نحس بودن *

فی أیّام نحسات

با

توجه به این که در آیه شریفه قید <نحسات> قید احترازی است، استفاده می شود که ایام سال به دو قسم نحس و غیر نحس تقسیم می شود و این مطلب اعم از این است که نحوست در ذات ایام باشد یا در اثر حوادث. گفتنی است که مطلب بالا بنابر احتمال اول قابل برداشت است.

تفاوت شب و روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۴ - ۵

۵ - اختلاف شب و روز (تفاوت آنها در کوتاهی و بلندی و . . .) از نشانه های توحید و بیانگر رحمانیت و رحیمیت خداست .

لا إله إلا هو الرحمن الرحیم. إن فی ... اختلف اللیل و النهار ... لأیت

برداشت فوق مبتنی بر این اساس است که کلمه <اختلاف> در آیه شریفه به معنای عدم تساوی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶ - ۲

۲ اختلاف شب و روز (کوتاه و بلند شدن هر یک از آن دو در طول سال) و تغییر فصل ها ، حاوی دلیلهایی روشن بر تدبیر و ربوبیت خدا نسبت به اهل زمین است .

إن فی اختلف الّیل و النهار . .. لأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۰ - ۱۳

۱۳ - لحظه ها و اوقات شبانه روز ، در شایستگی برای ذکر و دعا با هم برابر نیستند .

و سبّح بحمد ربّک قبل طلوع . .. ءانآیِ الّیل فسبّح و أطراف النهار

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۱۳ – ۲

۲ – نوسانات مستمر ساعات شب و روز (کوتاهی و بلندی آنها) در طول سال ، نشانه قدرت بی نهایت خداوند و یکتایی او است .

یولج الّیل فی النهار و یولج النهار فی الّیل

برداشت یاد شده بر این اساس استوار است که مراد از وارد کردن شب در روز، کاستن از مقدار شب و افزودن بر مقدار روز و مقصود از ایلاج روز در شب، کاستن از ساعات روز و افزودن بر ساعات شب باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۵ – ۱

۱ – رفت و آمد پی درپی شب و روز و تفاوت تدریجی ساعات آن دو ، نشانه وجود خداوند نزد اهل اندیشه و تفکّر

و اختلف الّیل و النهار و . .. ءایت لقوم یعقلون

<اختلاف. ..> ممکن است ناظر به آمد و شد روز و شب باشد. علاوه بر آن تغییر ساعات روز و شب در طی فصول سال را نیز افاده می کند. در برداشت بالا هر دو نکته مورد نظر است.

تلاش در روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۶۰ – ۹

۹ خداوند شب را زمان مناسب برای خواب و آرامش و روز را برای تلاش و کار قرار داده است.

هو الذی یتوفکم بالّیل و یعلم ما جرحتم بالنهار ثم یبعثکم فیه

اگر چه خواب و بیداری اختصاصی به شب و روز ندارد، ولی اینکه ظرف <توفی> شب است و ظرف <جرحتم> روز است، برداشت فوق به دست می آید.

جلد – نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۶۷ – ۳،۵،۹

۳ خداوند ، شب را به منظور آرمیدن و روز را با هدف تلاش و تأمین معاش انسان ، برقرار کرده است .

هو الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصراً

به قرینه <مبصراً> لفظ <مظلماً>، بعد از <الّیل> ; و به قرینه <لتسکنوا فیه> جمله <لتعملوا فیه>، بعد از لفظ <مبصراً> مقدر است ; یعنی: هو الذی جعل لکم الّیل مظلماً، لتسکنوا فیه و النهار مبصراً لتعملوا فیه.

۵ شب ، ظرفی مناسب برای آرمیدن و روز فرصتی شایسته برای تلاش است .

هو الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصراً

۹ قرار دادن شب برای آرامش انسان ها و روشنایی روز برای تلاش آنان ، از نشانه های توحید ربوبی است .

هو الذی جعل لکم الّیل . .. إن فی ذلک لأیت لقوم یسمعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۴۷ – ۴،۵،۶

۴ خداوند ، روز را بستری مناسب برای کار و تلاش و جنب و جوش آدمیان قرار داد .

و جعل النهار نشورًا

طبق نظر بیشتر مفسران، <نشوراً> در جمله <جعل النهار نشوراً> می تواند از ماده <نشر> به معنای <انتشار> باشد. از این رو مقصود از آن به قرینه مقابله این جمله با صدر آیه (جعل اللیل لباساً) پخش شدن انسان ها در روز برای کار و تلاش است.

۵ گردش شب و روز و آرامش در شب و تلاش روزانه ، در راستای تأمین نیاز ها و منافع انسان ها و هماهنگ با آنها

است .

و هو الذی جعل لکم الّیل لباسًا و النوم سباتًا و جعل النهار نشورًا

برداشت فوق، از لام <لکم> که برای انتفاع است به دست می آید.

۶ گردش شب و روز و آرامش در شب و روز پر تلاش ، نشانه ربوبیت خداوند

ألم تر إلی ربّک . .. و هو الذی جعل لکم الّیل لباسًا و النوم سباتًا و جعل النهار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۷۳ – ۴

۴ – تلاش جهت به دست آوردن توشه زندگی ، هدف الهی از برقرار کردن روز برای بندگان

جعل لکم . .. النهار ... لتبتغوا من فضله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۲۳ – ۶،۱۱

۶ – روز ، زمان مناسب برای تلاش و کوشش جهت تأمین زندگی است .

و من ءایته . .. و النهار و ابتغاؤکم من فضله

برداشت بالاـ همان گونه که برخی مفسران نیز گفته انـد، بنابراین اساس است که در آیه، تقـدیم و تأخیری به این صورت <و من آیاته منامکم بالیل و ابتغاؤکم من فضله بالنهار> باشد.

۱۱ – آیه بودن خواب در شب و تلاش در روز برای کسب روزی ، برای دارندگان گوش شنوا ، قابل درک است .

إنّ فی ذلک لأیت لقوم یسمعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۱ – ۴،۵،۶

۴ – خداوند ، روز را به منظور توانایی بشر بر دیدن و تلاش برای تأمین روزی آفریده است .

اللّه الذی جعل لکم . .. و النهار مبصرًا

در جمله <و النهار مبصراً>

به قرینه آمدن <لتسکنوا> در جمله پیش کلمه <لتبصروا فیه> محذوف است.

۵ - روز هنگام ، زمان مناسب جهت تلاش و تکاپو برای به دست آوردن رزق و روزی

و النهار مبصرًا

در جمله <و النهار مبصراً> به قرینه آیات مشابه مانند آیه ۷۳ سوره <قصص> می توان جمله <لتبتغوا من فضله> را در تقدیر گرفت.

۶ - نقش سازنده روشنایی روز ، در تلاش روزانه انسان ها و نشاط و شادابی آنان

و النهار مبصرًا

تیرگی روز عذاب اصحاب ایکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۹ - ۳

۳ - مجازات مردم < ایکه > ، در روزی ابری و تیره

فأخذهم عذاب یوم الظلّه

<ظلّه> (می تواند به معنای) پاره ابری باشد که همچون سایه بان سایه می افکند. بنابراین <فأخذهم عذاب یوم الظلّه>; یعنی، عذابی سخت آنان را در روزی که ابری بر فراز سرشان سایه افکنده بود، فرو گرفت.

جایگزینی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۲ - ۴

۴ تفکر در آفرینش شب و روز و جانشین شدن آن دو به جای یکدیگر ، آموزنده درس خداشناسی

و هو الذی جعل الّیل و النهار خلفه لمن أراد أن یذّکّر

<تذکر>(مصدر <یذّکّر>) از نظر لغت به معنای یادآوردن چیزی است که فراموش شده است (لسان العرب); ولی این واژه در آیه شریفه به گفته بیشتر مفسران به معنای تفکر و تأمل برای درس آموختن و نتیجه گرفتن از آفرینش شب و روز است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵

۱ - در پی هم آمدن شب و روز و جایگزینی مستمر یکی جای دیگری ، جلوه ای از توانایی مطلق خدا و یکتایی او

یولج الّیل فی النهار و یولج النهار فی الّیل

<إیلاج> (مصدر <یولج>) به معنای وارد کردن است. وارد کردن شب در روز و روز در شب، می تواند کنایه از جابه جا کردن شب و روز باشد; یعنی، خدا شب را تدریجاً به جای روز و روز را به تدریج در جای شب قرار می دهد.

حمد در روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۴۹ - ۳

۳ - تسبیح و حمد پروردگار ، در تکاپوی روزانه و آرامش شب و سحرگاهان ، شکیبایی آفرین برای مؤمنان *

و اصبر . .. و سبّح بحمد ربّک حین تقوم . و من الّیل فسبّحه و إدبر النجوم

برداشت یاد شده با توجه به نکات زیر است: ۱ <حین تقوم> اشاره به تلاش های روزانه <و من الّیل. ..> نظر به لحظه های آرام شب داشته باشد. ۲ آیه شریفه را با <واصبر...> که در آیه قبل آمده ملاحظه کنیم.

خالق روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۳ - ۱

۱- تنها خداوند ، آفریننده شب و روز و خورشید و ماه است .

و هو الذی خلق الّیل والنهار والشمس والقمر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۶ - ۴

۴ - نادیده گرفتن خدا در پدید آوردن نظام شب و روز ، امری شگفت و دور از

انتظار

ألم يروا أنّا جعلنا الّيل ليسكنوا فيه و النهار مبصرًا

تعبير <ألم يروا. ..> لحنى است آميخته با شگفتى.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۱ - ۸

۸ - عبادت و حاجت خواهى ، تنها در پيشگاه كسى روا است كه آفريننده شب و روز و تأمين كننده روزى و نياز هاى انسان ها است .

و قال ربّكم ادعونى أستجب لكم . .. اللّه الذى جعل لكم... النهار مبصرًا

از ارتباط ميان اين آيه با آيه قبل كه درباره ربوبيت خداوند و عبادت او و حاجت خواهى از او بود برداشت ياد شده به دست مى آيد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۷ - ۹

۹ - خداوند ، آفريدگار شب و روز و خورشيد و ماه

و من ءايته . .. الذى خلقهنّ

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳۰ - ۱

۱ - خداوند ، پس از آفرينش آسمان و ايجاد شب و روز ، زمين را گسترده ساخت .

و الأرض بعد ذلك دحيها

<دحو> به معناى بسط دادن و گستراندن است. <بعد ذلك> دلالت دارد كه اين مرحله از تغييرات زمين، پس از تعديل آسمان و آفرينش تاريكى و روشنى بوده است. مراد از بسط زمين به قرينه آيات بعد آماده سازى و سامان دادن آن براى زندگانى جانداران است.

خلقت روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۳۳ – ۴

۴- آفرینش شب و روز و خورشید و ماه ، نشانی

از توحید ربوبی است .

و هو الذی خلق الّیل . .. کلّ فی فلک یسبحون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۶۲ – ۲،۳،۷

۲ آفرینش شب و روز و پدید آمدن روشنایی و تاریکی ، بر اثر جانشین شدن آن دو به جای یکدیگر ، تنها به قدرت خدا است .

و هو الذی جعل الّیل و النهار خلفه

برداشت یاد شده با توجه به دو نکته است: ۱ معرفه بودن مبتدا و خبر (هو الذی جعل) بیانگر قصر می باشد. ۲- آیه شریفه در مقام بیان قدرت خدا است.

۳ آفرینش شب و روز و پدید آمدن روشنایی و تاریکی بر اثر جانشین شدن آن دو به جای یکدیگر ، از نشانه های قدرت خدا است .

و هو الذی جعل الّیل و النهار خلفه

۷ آفرینش شب و روز ، تنها برای انسان های برخوردار از روح سپاس گزاری ، سپاس برانگیز است .

و هو الذی جعل الّیل . .. لمن أراد أن یذّکّر أو أراد شکورًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۵ – ۵،۱۰

۵ – پیدایش مستمر روز و شب و نور و ظلمت ، از نشانه های قدرت مطلق و ربوبیت یگانه خداوند است .

یکوّر الّیل علی النهار و یکوّر النهار علی الّیل

۱۰ – آفرینش و تدبیر آسمان ها و زمین و پیدایش شب و روز و تسخیر خورشید و ماه ، جلوه های عزت و قدرتمندی خداوند است .

خلق السموت و الأرض . .. کلّ یجری لأجل مسمًّی ألا هو العزیز

یادآوری عزت و قدرتمندی خداوند

در پایان آیه شریفه و پس از یادآوری آفرینش آسمان، زمین و. ..، گویای برداشت یاد شده است.

خواب در روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۳ - ۲

۲ - فراهم بودن امکان خواب در شب و روز برای انسان ها از آیات الهی است .

و من ءایته منامکم بالیل و النهار

بنابر این که <و النهار> عطف به <اللیل> باشد، استفاده می شود که شب و روز، هر دو ظرفی مناسب برای خواب هستند.

روز از آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۲ - ۱

۱- خداوند ، شب و روز را دو نشانه از نشانه ها و آیات خویش قرار داده است .

و جعلنا الّیل و النهار ءایتین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۷ - ۱

۱ - < شب و روز > و < خورشید و ماه > ، از آیات و نشانه های خداوند است .

و من ءایته الّیل و النهار والشمس والقمر

روز ترویه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۳ - ۵

۵ - < [فی المجمع] و قیل الشفع یوم الترویه و الوتر یوم عرفه و روی ذلک عن أبی جعفر و أبی عبداللّه (ع) ;

[در مجمع البیان آمده است:] گفته شده که شفع روز ترویه (هشتم ذی الحجه) و وتر روز عرفه است و این مطلب از امام باقر و امام صادق(ع) روایت شده است>.

روز رجعت

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۵ – ۱۹

۱۹– عن مثّنی الحنّاط قال : سمعت أباجعفر (ع) یقول : أیام الله عزّوحلّ ثلاثه : یوم یقوم القائم (ع) و یوم الکرّه و یوم القیامه ;

مثّنی حنّاط گوید: از امام باقر(ع) شنیدم که فرمود: ایام الله سه روز است روز قیام حضرت قائم(ع) و روز رجعت و روز قیامت.

روز ظهور امام مهدی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۵ – ۱۹

۱۹– عن مثّنی الحنّاط قال : سمعت أباجعفر (ع) یقول : أیام الله عزّوحلّ ثلاثه : یوم یقوم القائم (ع) و یوم الکرّه و یوم القیامه ;

مثّنی حنّاط گوید: از امام باقر(ع) شنیدم که فرمود: ایام الله سه روز است روز قیام حضرت قائم(ع) و روز رجعت و روز قیامت.

روز عذاب قوم عاد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – قمر – ۵۴ – ۱۹ – ۶

۶ – < [فی المجمع] و قیل : إنّه کان فی یوم الأربعا فی آخر الشهر . . . عن علی (ع) ;

در مجمع البیان آمده است: گفته شده که عذاب قوم عاد، در روز چهارشنبه در آخر ماه بوده است. .. و این مطلب از امام علی(ع) روایت شده است>.

روز عذاب کافران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۲۱ – ۲۱

۲۱– روز فرا رسی عذاب دنیوی مشرکان و کافران ، روزی بس شگفت و عظیم

إنّی أخاف علیکم عذاب یوم عظیم

مراد از

<عذاب یوم عظیم> ممکن است عذاب دنیوی باشد.

روز عرفه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۳ - ۴،۵،۶

۴ - < [فی المجمع] قیل : الشفع یوم النحر و الوتر یوم عرفه . . . و هی روایه جابر عن النبیّ (ص) ;

[در مجمع البیان آمده است:]گفته شده که شفع روز <قربانی> و وتر روز <عرفه> است . .. و این روایت جابر از پیامبر(ص) است>.

۵ - < [فی المجمع] و قیل الشفع یوم الترویه و الوتر یوم عرفه و روی ذلک عن أبی جعفر و أبی عبداللّه (ع) ;

[در مجمع البیان آمده است:] گفته شده که شفع روز ترویه (هشتم ذی الحجه) و وتر روز عرفه است و این مطلب از امام باقر و امام صادق(ع) روایت شده است>.

۶ - < عن النبیّ (ص) انّه سُئل عن الشفع و الوتر فقال : یومان و لیله یوم عرفه و یوم النحر ، و الوتر لیله النحر لیله جُمَع ;

از پیامبر(ص) از شفع و وتر سؤال شد; آن حضرت فرمود: دو روز و یک شب است روز عرفه و روز قربانی و وتر شب قربانی است که شب مشعر است>.

روز عید قربان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۳ - ۶

۶ - < عن النبیّ (ص) انّه سُئل عن الشفع و الوتر فقال : یومان و لیله یوم عرفه و یوم النحر ، و الوتر لیله النحر لیله جُمَع ;

از پیامبر(ص) از شفع و وتر سؤال شد;

آن حضرت فرمود: دو روز و یک شب است روز عرفه و روز قربانی و وتر شب قربانی است که شب مشعر است>.

روز قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۰۳ - ۸

۸ < قال الصدوق روی : . . . و تقوم القیامه فی یوم الجمعه . . . قال الله عزوجل : < ذلک یوم مجموع له الناس و ذلک یوم مشهود > ;

صدوق گوید: روایت شده است که . .. قیامت در روز جمعه برپا می شود ... و خدای عزوجل فرمود: ذلک یوم مجموع ...>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۵ - ۱۹

۱۹- عن مثنّی الحنّاط قال : سمعت أباجعفر (ع) یقول : أیام الله عزّوجلّ ثلاثه : یوم یقوم القائم (ع) و یوم الکرّه و یوم القیامه ;

مثنّی حنّاط گوید: از امام باقر(ع) شنیدم که فرمود: ایام الله سه روز است روز قیام حضرت قائم(ع) و روز رجعت و روز قیامت.

روز لعن بر ابلیس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۳۵ - ۷

۷- < یزیدبن سلام . . . سأل رسول الله (ص) . . . قال : فالخمیس ، قال : هو یوم خامس من الدنیا و هو یوم . . . لعن فیه إبلیس . . . ;

یزیدبن سلام از رسول خدا(ص) پرسید: پنجشنبه یعنی چه؟ حضرت فرمود: پنجشنبه پنجمین روز از دنیاست و آن روزی است که . .. ابلیس در آن مورد لعن

قرار گرفت...>.

روز لقاءالله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۴۴ – ۱،۲،۴

۱ – به هنگام لقاءاللّه ، بر مؤمنان ، با واژه < سلام > ، تحیت گفته می شود .

تحیّتهم یوم یلقونه سلم

برداشت بالا، بنابراین احتمال است که اضافه <تحیّت> به ضمیر <هم>، اضافه مصدر به مفعول اش باشد.

۲ – تحیّت بر مؤمنان ، به هنگام لقاءاللّه ، سلامتی و امنیت کامل داشتن است .

تحیّتهم یوم یلقونه سلم

احتمال دارد که مراد از <سلام>، معنای اصطلاحی آن باشد که نوعی تحیّت گفتن است و احتمال دارد که معنای لغوی آن باشد. برداشت یاد شده بر اساس احتمال دوم است.

۴ – تحیّت مؤمنان به هم ، هنگام لقاءاللّه ، با واژه < سلام > است .

تحیّتهم یوم یلقونه سلم

برداشت بالا، بنابراین است که اضافه <تحیّت> به ضمیر <هم>، اضافه مصدر به فاعل اش باشد.

روز مبارزه بنی اسرائیل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – صف – ۶۱ – ۶ – ۱۵

۱۵ – متهم کردن رسول اکرم (ص) به سحر و ساحری ، از حربه های تبلیغاتی بنی اسرائیل علیه آن حضرت

فلمّا جاءهم بالبیّنت قالوا هذا سحر مبین

روز میعاد فرعون با موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۴ - ۵

۵ - روز مقابله ساحران فرعون با موسی (ع) روزی سرنوشت ساز و تعیین کننده ، از دیدگاه فرعونیان

و قد أفلح الیوم من استعلی

<فلاح> به معنای موفقیت و پیروزی است. ابراز این سخن از ناحیه فرعونیان، گواه این مدعا است که

آنان این مبارزه را، مبارزه مرگ و زندگی و نقطه عطفی در تاریخ خود تلقی می کردند.

روز و توحید ربوبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۷ - ۸

۸ شب و روز ، دارای نشانه های فراوان توحید ربوبی برای شنوایان حق پذیر

هو الذی جعل لکم الّیل . .. و النهار ... إن فی ذلک لأیت لقوم یسمعون

روشنایی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۷ - ۲

۲ خداوند شب را تاریک و روز را ، روشن قرار داده است .

هو الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۰ - ۴

۴ خداوند به همگان آنان که در تاریکی های شب کاملاً پنهانند و یا در روز روشن آشکارند آگاه است .

و من هو مستخف بالّیل و سارب بالنهار

<استخفاء> (مصدر مستخف) و <خفاء> هر دو به معنای پنهان بودن است، با این تفاوت که <استخفاء> حاکی از تأکید می باشد. <سَرَب> به معنای راه است و <سارب> به کسی که راه را می پیماید گفته می شود و از آن جا که راه و طی کننده آن معمولاً بر انسانها مخفی نیست خصوصاً که در روز باشد می توان گفت: <سارب> در آیه شریفه به قرینه مقابله آن با <مستخف> کنایه از <آشکار> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۲ - ۱۵

۱۵- < یزیدبن سلام .

. . سأل رسول الله (ص) فقال له : . . . فما بال الشـمس و القمر لايسـتويان فی الضوء و النور ، قال : . . . أمر الله تعالی جبرئيل : أن يمحو ضوء القمر فمحـاه . . . و ذلـک قول الله عزّوجـلّ : < و جعلنـا الليـل و النهار آيتين فمحونا آيه الليل و جعلنا آيه النهار مبصره . . . > . . . ;

يزيدبن سلام از رسول خدا(ص) سؤال کرد، پس به حضرت گفت:. .. چگونه است که خورشيد و ماه در نور و روشنايی با هم مساوی نيستند؟ حضرت جواب فرمود:... خداوند تعالی به جبرئيل فرمان داد تا نور ماه را محو کند، پس او نور ماه را محو کرد ... و آن همان سخن خدا است که فرمود: <و جعلنا الليل و النهار آيتين فمحونا آيه الليل و جعلنا آيه النهار مبصره...>...>.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۷۲ – ۵

۵ – توانايی خدا بر ثابت نگه داشتن روشنايی روز و محروم ساختن اهل آن از نعمت شب تا روز قيامت

قل أرءيتم إن جعل اللّه عليكم النهار سرمدًا إلی يوم القيمه

زندگی در روز

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۱۱ – ۱

۱ – روز ، زمان زندگی و حياتی مجدد برای انسان ، پس از فرو نشستن آثار حيات او در خواب

و جعلنا النهار معاشًا

<معاش> مصـدر ميمی و به معنای حيات و زنـدگی است (لسان العرب). اطلاق حيات بر روز، به اين اعتبار است که انسان از خواب

شب که به قرینه تقارن این آیه با دو آیه قبل به مرگ تشبیه شده است برمی خیزد و حیاتی دوباره آغاز می کند. کسانی که این کلمه را اسم زمان و به معنای زمان عیش (زمان زندگی) دانسته اند، همین مفاد را در نظر گرفته اند.

سختی اندازه گیری روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۲۰ - ۶

۶ - اندازه گیری کامل شب و روز و مقدار دقیق شب زنده داری برای مؤمنان و یاران پیامبر (ص) میسّر و آسان نبود .

علم أن لن تحصوه

سعادت روز ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۶ - ۹

۹ - تفاوت روز های سال در سعد و نحس بودن *

فی أیّام نحسات

با توجه به این که در آیه شریفه قید <نحسات> قید احترازی است، استفاده می شود که ایام سال به دو قسم نحس و غیر نحس تقسیم می شود و این مطلب اعم از این است که نحوست در ذات ایام باشد یا در اثر حوادث. گفتنی است که مطلب بالا بنابر احتمال اول قابل برداشت است.

سوگند به روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۳ - ۱،۲

۱ - سوگند خداوند ، به روز در لحظه فروغ افکندن آن بر زمین

و النهار إذا جلّیها

مفاد آیه شریفه، گواه آن است که ضمیر مفعولی <جلّاها> به <الشمس> برنمی گردد; زیرا جلا یافتن خورشید را، نمی

توان ناشی از روز دانست. بنابراین باید گفت: از آن جا که

جلوه گر شدن زمین به وسیله روز، بسیار واضح است، نیازی به ذکر <الأرض>، برای ارجاع ضمیر به آن نبود.

۲ - پیدایش روز و درخشان شدن زمین به وسیله آن ، دارای عظمتی درخور سوگند خداوند

و النهار إذا جلّیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۹ - ۳

۳ - خداوند ، در تأکید بر رستگاری اهل تزکیه ، به < خورشید و نور آن > ، < ماه > ، < روز و شب > ، < آسمان و زمین > ، < روح > و < ذات خویش > ، سوگند یاد کرده است .

و الشمس . .. قد أفلح من زکّیها

جمله <قد أفلح . ..> جواب قسم هایی است که از آغاز سوره مطرح شده بود. برخی آن را جمله معترضه دانسته، جواب قسم را جمله <کذّبت ثمود...> و یا محذوف دانسته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۰ - ۴

۴ - خداوند ، در تأکید بر زیان کاری و تباهی گناه کاران ، به < خورشید و نور آن > ، < ماه > < روز و شب > ، < آسمان و زمین > ، < نفس انسان > و < ذات خویش > سوگند یاد کرده است .

و الشّمس . .. و قد خاب من دسّیها

تکرار <قد>، نشانگر آن است که جمله <قد خاب. ..>، جوابی مستقل برای قسم های پیشین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۴ - ۲

۲ - خداوند ، در

تأکید بر گوناگون بودن تلاش های انسان ها و شیوه ها و آثار آن ، به شب و روز و به ذات خویش ، سوگند یاد کرده است .

و الّیل . .. إنّ سعیکم لشتّی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۱۰ – ۸

۸ – خداونـد ، در تأکید بر تفاوت فرجام انفاق گران با تقوا و بخیلان زراندوز ، به سیطره شب و جلوه روز و به ذات خویش ، سوگند یاد کرده است .

و الّیل . .. إنّ سعیکم لشتّی . فأمّا من أعطی ... للیسری . و أمّا من بخل ... فسنی

سوگند به روز جمعه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – بروج – ۸۵ – ۳ – ۸،۹

۸ – < عن محمّد بن هاشم عمن روی عن أبی جعفر (ع) قال : سأله الأبرش الکلبی عن قول اللّه عزّوجلّ < و شاهد و مشهود > فقال أبوجعفر (ع) : ما قیل لک ؟ فقال : قالوا : الشاهد یوم الجمعه و المشهود یوم عرفه ، فقال أبوجعفر (ع) : لیس کما قیل ، الشاهد یوم عرفه و المشهود یوم القیامه أما تقرأ القرآن ؟ قال اللّه عزّوجلّ : < ذلک یوم مجموع له الناس و ذلک یوم مشهود ;

محمد بن هاشم از کسی که از امام باقر(ع) روایت کرده، نقل می کند: ابرش کلبی از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند عزّوجلّ <و شاهد و مشهود> سؤال کرد، حضرت فرمود: [در این باره] برای تو چه گفته شده؟ عرض کرد: گفته اند: <شاهد> روز

جمعه و <مشـهود> روز عرفه است. حضرت فرمود: این چنین که برای تو گفته شده است نیست; بلکه <شاهد> روز عرفه و مشـهود روز قیـامت است. مگر قرآن نخوانـده ای که خـدای عزّوجـلّ فرمـوده است: ذلـک یـوم مجموع له النـاس و ذلـک یوم مشهود>.

۹ - < عن علیّ (ع) قال : . . . و الشاهد یوم الجمعه و المشهود یوم النحر ;

از امام علی(ع) روایت شده که فرمود: شاهد روز جمعه و مشهود روز قربانی (دهم ذی الحجه) است>.

سوگند به روز عرفه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۳ - ۸

۸ - < عن محمّد بن هاشم عمن روی عن أبی جعفر (ع) قال : سأله الأبرش الکلبی عن قول اللّه عزّوجلّ < و شاهد و مشـهود > فقـال أبوجعفر (ع) : مـا قیـل لک ؟ فقال : قالوا : الشاهـد یوم الجمعه و المشـهود یوم عرفه ، فقال أبوجعفر (ع) : لیس کما قیـل ، الشاهـد یوم عرفه و المشـهود یوم القیـامه أمـا تقرأ القرآن ؟ قـال اللّه عزّوجلّ : < ذلک یوم مجموع له الناس و ذلک یوم مشهود ;

محمـد بن هـاشم از کسـی که از امـام بـاقر(ع) روایت کرده، نقـل می کنـد: ابرش کلبی از امـام باقر(ع) درباره سـخن خـداوند عزّوجـلّ <و شاهـد و مشـهود> سؤال کرد، حضـرت فرمـود: [در ایـن بـاره] برای تـو چـه گفته شـده؟ عرض کرد: گفته انـد: <شاهـد> روز جمعـه و <مشـهود> روز عرفـه اسـت. حضـرت فرمـود: ایـن چنیـن که برای تـو گفته شـده است نیست; بلکه <شاهد> روز عرفه

و مشـهود روز قیـامت است. مگر قرآن نخوانـده ای که خـدای عزّوجـلّ فرموده است: ذلـك یوم مجموع له النـاس و ذلك یوم مشهود>.

سوگند به روشنایی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲ - ۱،۲

۱ - سوگند خداوند ، به روز ، هنگام درخشان شدن آن

و النهار إذا تجلّی

۲ - پدیده روز و تابناکی آن ، دارای عظمتی درخور سوگند خداوند

و النهار إذا تجلّی

سهولت زندگی در روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۱۱ - ۵

۵ - توجّه به آسـان سـازی امور زنـدگانی انسـان بـا آفرینش روز و ویژگی های آن ، زمینه ساز پی بردن به قـدرت خداونـد و پذیرش معاد است .

عمّ یتساءلون . .. ألم نجعل ... و جعلنا النهار معاشًا

شب و روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳ - ۱

۱ مالکیت و حاکمیت مطلقه الهی بر هر موجود مستقر در شب و روز

و له ما سکن فی الّیل و النهار

<سـکن>، از ماده <سکنی> (به معنی مسکن گزید): و <ما سکن . .. >، شامل هر موجودی است که در ظرف شب و روز

قرار گرفته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۴ - ۶،۷

۶ روز ، پیوسته با پوششی از شب نهان می شود .

یغشی الیل النهار

۷ نهان گشتن روز با پوشش شب ، از تدابیر خداوند در جهان هستی

ثم استوی علی العرش یغشی الیل النهار

<یغشی الیل . .. > بیان

مصداقی است از جمله <استوی علی العرش>.

عبرت از خلقت روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۲ - ۵

۵ درس آموز بودن آفرینش شب و روز و نظم حاکم بر آن ، به تصمیم و اراده انسان برای درس آموختن بستگی دارد .

و هو الذی جعل الّیل و النهار خلفه لمن أراد أن یذّکّر

آمدن فعل <أراد> در جمله <لمن أراد أن یذّکّر> که در این جمله به منزله قید است می رساند که اراده و تصمیم انسان نقش اساسی در درس آموزی و عبرت گیری او دارد.

عبرت از گردش روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۴ - ۲،۴

۲ - گردش و جابه جایی شب و روز و تحولات ناشی از آن ، درس عبرتی است برای صاحبان بصیرت و روشن دلی .

یقلّب اللّه الّیل و النهار إنّ فی ذلک لعبره لأُوْلی الأبصر

۴ - طبیعت (گردش و جابه جایی شب و روز و تحولات ناشی از آن و . . .) بستر مناسب برای عبرت آموزی و پندگیری

یقلّب اللّه الّیل و النهار إنّ فی ذلک لعبره لأُوْلی الأبصر

عظمت روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۳ - ۲

۲ - پیدایش روز و درخشان شدن زمین به وسیله آن ، دارای عظمتی درخور سوگند خداوند

و النهار إذا جلّیها

عظمت روز عذاب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۵۶ – ۶

۶ – روز نزول عذاب استیصال ،

روزی بس بزرگ و هولناک

فیأخذکم عذاب یوم عظیم

مراد از <عذاب یوم عظیم> به قرینه <فأخذهم العذاب> (آیه ۱۵۸) عذاب استیصال است که ثمودیان را نابود ساخت.

عظمت روشنایی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲ - ۲

۲ - پدیده روز و تابناکی آن ، دارای عظمتی درخور سوگند خداوند

و النهار إذا تجلّی

عوامل نحوست روز ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۹ - ۷

۷ - < عن أبی عبداللّه (ع) فی قوله تعالی < فی یوم نحس مستمر > قال کان القمر منحوساً بزحل ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند تعالی <فی یوم نحس مستمرّ> روایت شده [درآن روز] ماه به وسیله زحل منحوس شده بود>.

فلسفه خلقت روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۶۷ - ۱،۳

۱ خداوند ، شب و روز را به خاطر انسان برقرار کرد .

هو الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصراً

۳ خداوند ، شب را به منظور آرمیدن و روز را با هدف تلاش و تأمین معاش انسان ، برقرار کرده است .

هو الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصراً

به قرینه <مبصراً> لفظ <مظلماً>، بعد از <الّیل> ; و به قرینه <لتسکنوا فیه> جمله <لتعملوا فیه>، بعد از لفظ <مبصراً> مقدر است ; یعنی: هو الذی جعل لکم الّیل مظلماً، لتسکنوا فیه و النهار مبصراً لتعملوا فیه.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۳ - ۴

- ۴

تلاش جهت به دست آوردن توشه زندگی ، هدف الهی از برقرار کردن روز برای بندگان

جعل لکم . .. النهار ... لتبتغوا من فضله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۱ – ۴،۷،۱۰

۴ – خداوند ، روز را به منظور توانایی بشر بر دیدن و تلاش برای تأمین روزی آفریده است .

اللّه الذی جعل لکم . .. و النهار مبصرًا

در جمله <و النهار مبصراً> به قرینه آمدن <لتسکنوا> در جمله پیش کلمه <لتبصروا فیه> محذوف است.

۷ – آفرینش شب و روز برای تأمین نیاز های بشر ، جلوه ای از ربوبیت خداوند و نشانه توانایی او بر برپا کردن قیامت

إنّ الساعه لأتیه . .. اللّه الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصرًا

آیه شریفه، درصدد اثبات و ارائه نشانه های درستی و راستی برپایی قیامت است که در دو آیه قبل، با صراحت به آن تأکید شده است.

۱۰ – آفرینش شب و روز در راستای تأمین نیاز ها و منافع بشر ، جلوه ای از فضل و احسان خداوند به او است .

اللّه الذی جعل لکم الّیل . .. إنّ اللّه لذو فضل علی الناس

فواید حرکت روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۲ – ۹

۹– از فواید گردش شب و روز ، محاسبه زمان و سال شماری و آشنایی انسان با تاریخ است .

جعلنا ءایه النهار . .. لتعلموا عدد السنین و الحساب

فواید روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۴۷ – ۴

۴ خداوند ،

روز را بستری مناسب برای کار و تلاش و جنب و جوش آدمیان قرار داد .

و جعل النهار نشورًا

طبق نظر بیشتر مفسران، <نشوراً> در جمله <جعل النهار نشوراً> می تواند از ماده <نشر> به معنای <انتشار> باشد. از این رو مقصود از آن به قرینه مقابله این جمله با صدر آیه (جعل اللیل لباساً) پخش شدن انسان ها در روز برای کار و تلاش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۶ - ۷

۷ - بینایی انسان در پرتو وجود روز ، نشانه ای از تدبیر خدای جهان

و النهار مبصرًا إنّ فی ذلک لأیت

وصف <مبصراً> گرچه از نظر لفظ برای <نهار> آمده است; اما در حقیقت وصفی است برای انسان که در پرتو روشنی روز، قادر به دیدن اشیا می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۳۷ - ۲

۲ - با رفتن روشنایی روز ، اهل زمین ناگهان در تاریکی فرو می روند .

الّیل نسلخ منه النهار فإذا هم مظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۱ - ۵

۵ - روز هنگام ، زمان مناسب جهت تلاش و تکاپو برای به دست آوردن رزق و روزی

و النهار مبصرًا

در جمله <و النهار مبصراً> به قرینه آیات مشابه مانند آیه ۷۳ سوره <قصص> می توان جمله <لتبتغوا من فضله> را در تقدیر گرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۷ - ۱

۱ - شب ، فرصتی مناسب برای عبادت و

راز و نیاز به درگاه الهی و روز ، زمانی شایسته برای تلاش و رسیدگی به امور زندگی

إنّ لک فی النهار سبحًا طویلًا

<سبح> در معانی متعددی به کار می رود; از جمله سعی و تلاش برای معاش (قاموس المحیط). جمله <إنّ لک فی النهار>، تعلیل دیگری برای <قم اللیل>است; یعنی، چون در روز به خاطر تلاش طولانی برای معاش، فرصت و فراغت برای مناجات و عبادت نیست، شب را برای این کار اختصاص بده.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۲۰ - ۲۲

۲۲ - روز ، زمان مناسب برای تلاش اقتصادی و تأمین زندگی

تقوم أدنی من ثلثی الّیل . .. یبتغون من فضل اللّه

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که تلاش روزانه (یبتغون. ..) در برابر شب زنده داری (تقوم...اللیل) واقع شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۱۱ - ۱،۲،۵

۱ - روز ، زمان زندگی و حیاتی مجدد برای انسان ، پس از فرو نشستن آثار حیات او در خواب

و جعلنا النهار معاشًا

<معاش> مصدر میمی و به معنای حیات و زندگی است (لسان العرب). اطلاق حیات بر روز، به این اعتبار است که انسان از خواب شب که به قرینه تقارن این آیه با دو آیه قبل به مرگ تشبیه شده است برمی خیزد و حیاتی دوباره آغاز می کند. کسانی که این کلمه را اسم زمان و به معنای زمان عیش (زمان زندگی) دانسته اند، همین مفاد را در نظر گرفته اند.

۲ - روز ، زمانی مناسب برای فعالیت و فراهم

سازی آذوقه زندگانی

و جعلنا النهار معاشًا

از جمله معانی <معاش، <معیشت> است; یعنی، آنچه زندگی به آن تداوم یابد (لسان العرب). مفاد آیه شریفه با توجّه به این معنا، مبالغه در سبب بودن روز برای معیشت و زندگانی است.

۵ - توجّه به آسان سازی امور زندگانی انسان با آفرینش روز و ویژگی های آن ، زمینه ساز پی بردن به قدرت خداوند و پذیرش معاد است .

عمّ یتساءلون . .. ألم نجعل ... و جعلنا النهار معاشًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳۳ - ۱

۱ - سودمندی آسمان ، شب ، روز ، زمین ، آب ، گیاه و کوه ها برای انسان و دام ، هدف خداوند از آفرینش و سامان بخشی آنها است .

متعًا لکم و لأنعمکم

<متاعاً> مفعول له است. این کلمه گرچه اسم است برای هر چیزی که سودمند باشد (لسان العرب); ولی در این آیه جایگزین مصدر شده است; یعنی، <تمتیعاً لکم>.

فواید روشنایی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۲ - ۵

۵- انسان ، در پرتو روشنی روز در پی تاریکی شب از روزی و فضل خداوند بهره مند می شود .

فمحونا ءایه الّیل و جعلنا ءایه النهار مبصره لتبتغوا فضلاً من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۱ - ۶

۶ – نقش تعیین کننده روشنایی روز در زندگی بشر

من إله غیر اللّه یأتیکم بضیاء

از اهداف مورد نظر در این آیه، بیان اهمیت روشنایی روز و وابستگی زندگی بشر به آن می

باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۱ – ۶

۶ – نقش سازنده روشنایی روز ، در تلاش روزانه انسان ها و نشاط و شادابی آنان

و النهار مبصرًا

گردش روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۹۰ – ۱

۱ خلقت آسمان ها و زمین و گردش شب و روز ، دربردارنده نشانه های فراوان بر قدرت مطلق خداوند

و اللّه علی کلّ شیء قدیر. انّ فی خلق السّموات و الارض و اختلاف الّیل و النّهار ل

جمله <انّ فی . .. > می تواند بیانگر دلیلی برای قدرت مطلق الهی (و اللّه علی کل شیء قدیر) باشد که در آیه قبل مطرح شد. بنابراین مراد از <لایات>، نشانه های قدرت مطلق الهی خواهد بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۴ – ۸

۸ شب با پویش و شتابی سریع ، برای پوشاندن روز ، به دنبال آن در حرکت است .

یطلبه حثیثاً

ضمیر فاعلی در <یطلبه> می تواند به <الیل> بازگردانده و طبعاً ضمیر مفعولی به <النهار> برمی گردد. عکس این معنا نیز محتمل است. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۶ – ۱

۱ آمد و رفت شب و روز ، از آیات و نشانه های روشن ربوبیت خداست .

إن ربكم اللّه . .. إن فی اختلف الّیل و النهار ... لأیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳

۸ - گردش شب و روز و پیدایش فصل های مختلف ، یکی دیگر از جلوه های تدبیر و ربوبیت بی شریک خداوند

و له اختلف الّیل و النهار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۷ - ۶

۶ گردش شب و روز و آرامش در شب و روز پر تلاش ، نشانه ربوبیت خداوند

ألم تر إلی ربّك . .. و هو الذی جعل لکم الّیل لباسًا و النوم سباتًا و جعل النهار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۱ - ۹

۹ - نظام توالی شب و روز ویژه عالم دنیا است .

إن جعل اللّه علیکم الّیل سرمدًا إلی یوم القیمه

برداشت یاد شده با توجه به تقیید <سرمداً> به قید <إلی یوم القیامه> استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۲ - ۱۲

۱۲ - نظام توالی شب و روز ، مخصوص عالم دنیا است .

إن جعل اللّه علیکم النهار سرمدًا إلی یوم القیمه

با توجه به مقید شدن <سرمداً> به قید <إلی یوم القیامه>، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۳ - ۱

۱ - نظام توالی شب و روز ، جلوه ای از رحمت خدا بر خلق است .

و من رحمته جعل لکم الّیل و النهار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۲۹ – ۲۰،۱۰،۴

۴ – گردش شب و روز به قدرت خداوند ، دلیل

توان مندی او بر آسان زنده کردن مجدد انسان ها پس از مرگ است .

ما خلقکم و لابعثکم إلاّ کنفس وحده . .. ألم تر أنّ اللّه یولج الّیل فی النهار

۱۰ - نظام روز و شب و جریان خورشید و ماه ، دارای طرحی مشخص و نه پدیده ای تصادفی است .

یولج الّیل . .. و سخّر الشمس و القمر کلّ یجری إلی أجل مسمًّی

۲۰ - توجه ژرف به گردش شب و روز و رام بودن و در مدار مشخص بودن خورشید و ماه ، انسان را به قابل فهم بودن آگاهی خداوند از اَعمال انسان ها ، رهنمون می کند .

ألم تر . .. و أنّ اللّه بما تعملون خبیر

<أنّ اللّه بما. ..> عطف بر <أنّ اللّه یولج...> است. بنابراین، ارتباط <أنّ اللّه...> با فراز قبلی هم روشن می شود و آن این است که هر کس چنان ساخت و سازی را ببیند، خواهد فهمید که خداوند، به کردار انسان ها آگاه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳۰ - ۱،۲

۱ - اداره نظام عالَم با گردش همواره شب و روز و جریان دائمی خورشید و ماه ، برخاسته از حق محض بودن خداوند است .

ألم تر أنّ اللّه یولج الّیل . .. ذلک بأنّ اللّه هو الحقّ

۲ - نوسان های مداوم شب و روز ، حرکت منظم و قانون مند خورشید و ماه ، آگاهی خداوند به اَعمال انسان ها ، بر حق محض بودن او دلالت دارد .

ألم تر أنّ اللّه یولج الّیل . .. و یولج النهار ... و سخّر

الشمس و ... و أنّ اللّ

<ذلک بأنّ اللّه. ..> می تواند در جایگاه نتیجه برای دلیل های یاد شده باشد.

گردش سریع روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۴ - ۹

۹ روز ، پیوسته با حرکتی سریع در تکاپوی شب است .

و یطلبه حثیثاً

برداشت فوق بر این اساس است که ضمیر فاعلی در <یطلبه> به <النهار> برگردانده شود.

گردش شب و روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۴ - ۴

۴ - آمد و شد شب و روز ، حاوی نشانه های توحید و دلیلی بر رحمانیت و رحیمیت خداوند است .

لا إله إلا هو الرحمن الرحیم. إن فی ... اختلف اللیل و النهار ... لأیت

<اختلاف> به معنای تردد (رفت و شد) و نیز به معنای جایگزین شدن چیزی یا کسی به جای دیگری است. همچنین به معنای عدم تساوی آمده است. برداشت فوق مبتنی بر معنای اول و دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۶ - ۲

۲ - آمد و شد شب و روز و جای گزینی مستمر هریک به جای دیگر ، نمودی از حاکمیت اراده الهی بر نظام طبیعت

یولج الّیل فی النهار و یولج النهار فی الّیل

مراد از <یولج اللیل فی النهار. ..> می تواند این باشد که خداوند، روز را می برد و شب را جایگزین آن می کند و نیز شب را می برد و روز را به جای آن قرار می دهد. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۶۱ – ۱،۲،۳

۱ – توانایی خداوند بر جا به جا کردن شب و روز ، دلیلی است گویا برای توانایی او بر یاری رساندن به ستمدیدگان در انتقام گرفتن آنان از ستمگران .

ذلک بأنّ اللّه یولج الّیل فی النهار . .. و أنّ اللّه سمیع بصیر

در آیه پیش، خداوند به آن مسلمانی که مورد ستم و تجاوز مشرکان قرار گرفته بود، وعده قطعی داد که او را یاری خواهد کرد تا انتقامش را از متجاوزان بازستاند در این آیه، برای این که کسی در توانایی خدا بر تحقق بخشیدن به وعدهایش و در حمایت و پشتیبانی از ستم دیدگان تردیدی نکند، گوشه ای از قدرت نهایت خود را بیان کرده است.

۲ – درپی هم آوردن شب و روز و جای گزینی مستمر یکی به جای دیگری ، جلوه ای از توانایی مطلق خدا

بأنّ اللّه یولج الّیل فی النهار و یولج النهار فی الّیل

<إیلاج> (مصدر <یولج>) به معنای وارد کردن است. وارد کردن شب در روز و روز در شب، می تواند کنایه از جابه جا کردن شب و روز باشد; یعنی، خدا شب را به تدریجاً جای روز و روز را تدریجاً به جای شب قرار می دهد. هم چنین می تواند به معنای کم کردن از روز و افزودن بر شب و بالعکس باشد. برداشت یاد شده بر پایه احتمال اول است.

۳ – نوسانات مستمر ساعات شب و روز (کوتاهی و بلندی آنها) در طول سال ، نشان از قدرت بی نهایت خداوند دارد .

ذلک بأنّ اللّه یولج الّیل

فی النهار و یولج النهار فی الّیل

برداشت فوق، بر این اساس است که مراد از وارد کردن شب در روز، کاستن از مقدار شب و افزودن بر مقدار روز باشد. و نیز مراد از ایلاج روز در شب، کاستن از ساعات روز و افزودن بر ساعات شب باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۲ - ۱،۴

۱ - جابه جایی مستمر شب و روز در پرتو قدرت خدا ، نشانه ای گویا از تدبیر و ربوبیت او است .

بأنّ اللّه یولج الّیل فی النهار . .. ذلک بأنّ اللّه هو الحقّ

آیه پیش در بیان یکی از جلوه های قدرت و توانایی مطلق خدا بود; یعنی، جابه جا کردن شب و روز که با آن نظام زندگی انسان ها سامان می یابد. در این آیه می فرماید: این که خداوند خود تدبیر نظام جهان را در اختیار گرفت، بدان سبب است که در تمام هستی، تنها او است که اله و معبود به حق است و هرچه غیر او که معبود پنداشته می شوند پوچ، باطل و موهوم اند و بلند مرتبگی و بزرگی، تنها برازنده او است و نه غیر او.

۴ - گردش شب و روز در سایه تدبیر خدا ، آیتی روشن بر بطلان مرام شرک و پوچی خدایان دیگر

بأنّ اللّه یولج الّیل فی النهار . .. و أنّ ما یدعون من دونه هو البطل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۵ - ۱

۱ - رفت و آمد پی درپی شب و روز و تفاوت تدریجی

ساعات آن دو ، نشانه وجود خداوند نزد اهل اندیشه و تفکّر

و اختلف الّیل و النهار و . .. ءایت لقوم یعقلون

<اختلاف. ..> ممکن است ناظر به آمد و شد روز و شب باشد. علاوه بر آن تغییر ساعات روز و شب در طی فصول سال را نیز افاده می کند. در برداشت بالا هر دو نکته مورد نظر است.

گرمی روز عذاب اصحاب ایکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۹ - ۲

۲ - نزول عذاب الهی بر مردم ایکه ، در روزی بسیار گرم و نفس گیر بود که آنان از شدت گرما به داخل سایه بان ها خزیده بودند .

فأخذهم عذاب یوم الظلّه

ضمیر <هم>در <أخذهم> به <اصحاب الأیکه> باز می گردد. <أَخْذ> (مصدر <أخذ>) به معنای فرو گرفتن و <ظلّه> به معنای سایه بان است. اضافه <عذاب> به <یوم> به تقدیر <فی> می باشد; یعنی، <فأخذهم عذاب یوم الظلّه; عذابی سخت آنان را در روز سایه بان فروگرفت>. نامیده شدن آن روز به <روز سایه بان> بدان جهت است که مردم ایکه از شدت گرما، به زیر سایه بان ها پناه برده بودند.

محرومیت از روشنایی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۱ - ۵

۵ - توانایی خدا بر تاریک قرار دادن زمین و محروم ساختن مردم از روشنایی روز تا برپایی قیامت

أرءیتم إن جعل اللّه علیکم الّیل سرمدًا إلی یوم القیمه

مدت اولین روز قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۵ - ۹

۹ – نخستین

روز پس از پایانِ عمرِ جهان هستی ، برابر با هزار سال دنیوی است .

ثمّ یعرج إلیه فی یوم کان مقداره ألف سنه ممّا تعدّون

احتمال دارد مراد از <یوم> روز قیامت باشد که در این صورت، معنا و مفهوم آیه چنین می شود: <خداوند، امور عالم را تدبیر می کند و آن گاه در روزی که پایان عمر عالم است و هزار سال دنیوی زمان آن است، امر، به خداوند بازمی گردد و عالم بر چیده می شود>.

مدت یک روز خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۷ - ۹

۹ - یک روز خدا ، برابر است با هزار سال انسان ها .

و إنّ یومًا عند ربّک کألف سنه ممّا تعدّون

مراد از روز حج اکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳ - ۱۵

۱۵ معاویه بن عمار گوید : < سألت أباعبداللّه (ع) عن یوم الحج الأکبر فقال : هو یوم النحر . . . ;

از امام صادق (ع) پرسیدم: روز حج اکبر چه روزی است؟ فرمود: روز عید قربان است . .. >.

مرز شب و روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۲۳

۲۳ - طلوع فجر حد فاصل شب و روز

أحل لکم لیله الصیام . .. کلوا و اشربوا حتی یتبیّن لکم الخیط الأبیض

<أیاماً معدودات> در آیه ۱۸۴، روزه را مخصوص روز می داند و <حتی یتبین . ..> شروع روزه را از طلوع فجر قرار داده

است. بنابراین، روز در دیدگاه

شرع از طلوع فجر آغاز می شود.

منشأ بلندی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۲۰ - ۵

۵ - بلندی و کوتاهی شب و روز ، به تقدیر و اندازه گیری خداوند است .

و اللّه یقدّر الّیل و النهار

منشأ پیدایش روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۱۱ - ۳

۳ - خداوند ، پدیدآورنده روز و فراهم سازنده شرایط کسب معاش در آن

و جعلنا

منشأ پیدایش روز روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۹ - ۲

۲ - پدیدار ساختن روز و روشنایی آن ، وابسته به خداوند و جلوه قدرت او است .

و أخرج ضحیها

<ضحی> به معنای گسترش نور خورشید و پهناور شدن روز است (مفردات راغب) و نیز هنگامی را که اندکی از بالا آمدن روز گذشته باشد، <ضحی> می نامند(قاموس). مراد از <ضحی> به قرینه <لیل> روز است و نام بردن این بخش روز به جهت فرح بخش تر بودن آن لحظات است، زیرا منظور برانگیختن اعجاب و شگفتی در انسان ها است.

منشأ تغییر مدت روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۶ - ۱

۱ - نظام تغيير فصول و كم و زياد شدن ساعات شب و روز در طول سال ، تحت حاكميت اراده خداوند

يولج الّيل فى النهار و يولج النهار فى الّيل

<إيلاج> (مصـدر <يولج>) به معناى داخل كردن است. برداشت ياد شده بدان احتمال است كه مقصود از <يولج الليل فى النهار> (شب

را در روز داخل می کند)، این باشد که او از مقدار شب می کاهد و بر مقدار روز می افزاید و مقصود از <یولج النهار فی اللیل> (روز را در شب داخل می کند) این باشد که او از مقدار روز می کاهد و بر مقدار شب می افزاید.

منشأ جایگزینی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۲ - ۱

۱ خداوند ، شب و روز را جانشین و از پی یکدیگر قرار داد .

و هو الذی جعل الّیل و النهار خلفه

<خلفه> در لغت، قرار گرفتن و جایگزینی دو چیز به جای یکدیگر است (مفردات راغب).

منشأ روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۹ - ۳

۳ - توانمندی خداوند بر ایجاد شب و روز ، نشانه قدرت او بر احیای دوباره انسان است .

ءأنتم أشدّ . .. و أغطش لیلها و أخرج ضحیها

منشأ روشنایی روز روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۹ - ۲

۲ - پدیدار ساختن روز و روشنایی آن ، وابسته به خداوند و جلوه قدرت او است .

و أخرج ضحیها

<ضحی> به معنای گسترش نور خورشید و پهناور شدن روز است (مفردات راغب) و نیز هنگامی را که اندکی از بالا آمدن روز گذشته باشد، <ضحی> می نامند(قاموس). مراد از <ضحی> به قرینه <لیل> روز است و نام بردن این بخش روز به جهت فرح بخش تر بودن آن لحظات است، زیرا منظور برانگیختن اعجاب و شگفتی در انسان ها است.

منشأ

کوتاهی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۲۰ - ۵

۵ - بلندی و کوتاهی شب و روز ، به تقدیر و اندازه گیری خداوند است .

و اللّه یقدّر الّیل و النهار

منشأ گردش روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۸۰ - ۵

۵ - گردش و آمد و شد شب و روز ، تنها به اراده خداوند

و له اختلف الّیل و النهار

حصر می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۴ - ۱

۱ - گردش و جابه جایی شب و روز و تحولات ناشی از آن به دست خدا است .

یقلّب اللّه الّیل و النهار

<تقلیب> به معنای تغییر شیء از حالی به حال دیگر و هیأتی به هیأتی ضد آن است. تقلیب شب و روز به معنای جابه جایی آن دو و یا ناظر به کوتاه و بلند شدن و تحولات ناشی از آن است.

نحوست روز ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۶ - ۹

۹ - تفاوت روز های سال در سعد و نحس بودن *

فی أیّام نحسات

بـا توجه به این که در آیه شـریفه قیـد <نحسـات> قیـد احترازی است، اسـتفاده می شود که ایـام سال به دو قسم نحس و غیر نحس تقسیم می شود و این مطلب اعم از این است که نحوست در ذات ایام باشد یا در اثر حوادث. گفتنی است که مطلب بالا بنابر احتمال اول قابل برداشت است.

نعمت روز

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۶۷ – ۴

۴ شب و روز ، دو نعمت بزرگ الهی و مؤثر در استمرار حیات انسانی

هو الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصراً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۴۷ – ۷

۷ آفرینش شب همچون لباس برای انسان ، خواب آرامش بخش و روز پرتلاش ، از نعمت های الهی

و هو الذی جعل لکم الّیل لباسًا و النوم سباتًا و جعل النهار نشورًا

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که آیه شریفه در مقام امتنان و برشمردن نعمت های الهی برای انسان است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۶۲ – ۸

۸ شب و روز و پدید آمدن روشنایی و تاریکی ، از نعمت های الهی و شایسته سپاس و تشکر

و هو الذی جعل الّیل . .. لمن أراد أن یذّکّر أو أراد شکورًا

یادآوری سپاس گزاری انسان پس از بیان آفرینش شب و روز برای آدمی، گویای برداشت فوق است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۷۲ – ۱۵

۱۵ – روشنایی روز و آسایش یافتن در تاریکی شب ، از نعمت های بزرگ و درخور شکر و سپاس الهی

قل أرءیتم إن جعل اللّه علیکم الّیل سرمدًا. .. إن جعل اللّه علیکم النهار سرمدًا .

توحید ربوبی و برشمرنده نعمت های الهی و شکرگزاری از آنها است. ذیل آیه بعد (لعلّکم تشکرون) مؤید این مطلب است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

- قصص - ۲۸ - ۷۳ - ۷،۸

۷ - برقرار شدن نظام شب و روز در جهت تأمین نیاز ها و منافع انسان ها ، نعمتی بزرگ و سزاوار شکر و سپاس الهی

و لتبتغوا من فضله و لعلّکم تشکرون

۸ - لزوم ادای شکر به درگاه خداوند ، به پاس برقرار کردن نظام شب و روز برای منافع انسان ها

جعل لکم الّیل و النهار . .. و لعلّکم تشکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۶۱ - ۱۴

۱۴ - شبِ آرامش دهنده و روزِ روشنایی بخش ، دو نعمت بزرگ و درخور شکر و سپاس الهی

اللّه الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصرًا . .. و لکنّ أکثر الناس لای

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۱۱ - ۴

۴ - قابلیت روز برای رفع نیازمندی های زندگانی در آن ، از نعمت های خداوند به انسان

و جعلنا النهار معاشًا

نعمت روشنایی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۳ - ۳

۳ - تابناک شدن زمین در روز ، از نعمت های خداوند است .

و النهار إذا جلّیها

سوگند، نشانه آن است که آنچه به آن سوگند یاد شده است، برای مخاطب سودمند و مورد علاقه او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۲ – ۳

۳ – روشنی روز ، از نعمت های خداوند است .

و النهار إذا تجلّی

سوگند، نشانه آن است که آنچه به آن سوگند یاد شده است. برای مخاطب سودمند

و مورد علاقه است.

نقش تسخیر روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۳ - ۴

۴- رام کردن خورشید ، ماه و شب و روز برای انسان ، دلیل توحید خداوند

الله الذی خلق . .. و سخّر لکم الشمس و القمر دائبین و سخّر لکم الّیل و النهار

نقش حرکت روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۲ - ۱۴

۱۴- تذکر به اهمیت و نقش گردش شب و روز در حیات انسان ، نمودی از بیان تفصیلی آیات توسط خداوند

و جعلنا الّیل و النهار ءایتین . .. و کلّ شیء فصّلنه تفصیلاً

یکی از مصادیق <کلّ شیء. ..> به قرینه جمله <و جعلنا اللیل و النهار آیتین> می تواند گردش شب و روز باشد.

نقش روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۰ - ۹

۹ خداوند شب را زمان مناسب برای خواب و آرامش و روز را برای تلاش و کار قرار داده است.

هو الذی یتوفکم بالّیل و یعلم ما جرحتم بالنهار ثم یبعثکم فیه

اگر چه خواب و بیداری اختصاصی به شب و روز ندارد، ولی اینکه ظرف <توفی> شب است و ظرف <جرحتم> روز است، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۳ – ۱۰

۱۰– دریا ها ، رودخانه ها ، خورشـید ، ماه و شب و روز ، هر کدام آیتی مستقل برای خداشناسی و برطرف کننده نیازی از نیاز های انسان

و سخّر لکم الفلک .

.. و سخّر لکم الأنهر . و سخّر لکم الشمس و القمر دائبین و

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۸۶ – ۲۸

۲ – نادیده گرفتن اهمیت نقش شب و روز در زندگی انسان ، نمونه ای از تکذیب جاهلانه آیات الهی

أکذّبتم بایتی و لم تحیطوابها علمًا . .. ألم یروا أنّا جعلنا الّیل ... و النهار

<ألم یروا. ..> به اصطلاح ذکر خاص بعد از عام و یادآوری نمونه ای از آیات الهی است که از سوی کافران مورد تکذیب قرار گرفته است.

۸ – وجود نشانه های روشن و غیرقابل انکار الهی ، در نظام شب و روز برای جویندگان حقیقت

إنّ فی ذلک لأیت لقوم یؤمنون

عبارت <قوم یؤمنون>; یعنی، کسانی که دارای زمینه گرایش به حق اند و اگر حق را بیابند به آن ایمان می آورند.

ویژگی روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۹۶ – ۲

۲ خداوند شب را هنگام آرامش و روز را زمان تلاش و کار قرار داده است.

فالق الإصباح و جعل الّیل سکنا

ذکر صبح قبل از بیان سکون بودن شب، اشاره ای لطیف به تفاوت روز و شب دارد، که در حقیقت روز نقطه مقابل شب و برای کار و تلاش قرار داده شده است.

هشت روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – حاقه – ۶۹ – ۷ – ۱

۱ – خداوند ، بادی سرد و توفنده را هفت شب و هشت روز پی درپی ، بر قوم عاد مسلّط کرد .

بريح صرصر عاتيه . سخّرها عليهم سبع ليال

و ثمنیه أیّام حسومًا

<حسوم> به معنای شوم و یا تداوم در عمل است (قاموس المحیط). در این آیه هر دو معنا، می تواند مراد باشد؛ زیرا در سوره های دیگر (فصلت و قمر) به این دو معنا اشاره شده است.

روز غدیر

{روز غدیر}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳ - ۲۱،۲۲،۲۶

۲۱ روز غدیر (روز نصب علی (ع) به امامت) ، روز اکمال دین و اتمام نعمت خداوند بر مسلمانان

الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی

مراد از <الیوم اکملت . ..>، با توجه به شأن نزول آیه و روایات متعدد، روز غدیر خم بوده که پیامبر(ص) حضرت علی(ع) را به امامت منصوب کرد.

۲۲ تعیین امامت و رهبری علی (ع) در روز غدیر ، موجب اکمال دین و اتمام نعمت

الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی

۲۶ روز نصب حضرت علی (ع) به امامت و رهبری ، روز یأس دشمنان دین از شکست اسلام

الیوم یئس الذین کفروا . .. الیوم اکملت لکم دینکم

سیاق و لحن آیه حکایت از آن دارد که بین این دو فراز از آیه (یعنی <الیوم یئس> و <الیوم اکملت>)، ارتباط کامل وجود دارد و می رساند که یأس دشمنان، ریشه در اکمال و اتمام دین دارد و این کمال و تمامیت با توجه به شأن نزول با نصب حضرت علی(ع) تحقق پذیرفته است.

اهمیت روز غدیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳ - ۲۸

خم

الیوم یئس . .. الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی

روزه از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

روزه

آثار روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۳ - ۶،۱۰

۶ - روزه ، زمینه ساز رسیدن آدمی به تقواپیشگی و پرهیز از گناهان است .

کتب علیکم الصیام . .. لعلکم تتقون

۱۰ - روزه پشتوانه اجرای دیگر احکام الهی است .

یأیها الذین ءامنوا کتب علیکم الصیام . .. لعلکم تتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۱۹،۲۱

۱۹ - روزه از اعمال خیر و در بردارنده منافعی برای روزه داران است .

و أن تصوموا خیر لکم

۲۱ - تنها افراد دانا ، به نیکویی و منفعت بخشی روزه آگاهند .

و أن تصوموا خیر لکم إن کنتم تعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۲۳،۲۹،۳۳

۲۳ - روزه ، موجب نیل انسان ها به معیشتی سهل و راحت و رهایی یافتن از تنگنا های دنیا و آخرت *

یرید اللّه بکم الیسر و لایرید بکم العسر

برداشت فوق بر این اساس است که <یرید اللّه> ناظر به وجوب روزه باشد. بر این اساس جمله <یریداللّه> اشاره به این دارد که: خداوند روزه را بر شما واجب کرد تا بر اثر آن به معیشتی سهل نایل شوید و به مشکلات گرفتار نگردید.

۲۹ - روزه و احکام آن از جمله هدایت های الهی است .

و لتکبروا اللّه علی ما هدیکم

۳۳ - روزه گرفتن ، زمینه ساز سپاسگزاری به درگاه خداست .

و لعلکم تشکرون

<لعلکم تشکرون> نیز همانند <لتکبّروا . ..> بیان علت و

غرض، برای تشریع روزه است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۳۵ – ۲۳

۲۳ – پرداخت صدقه و روزه داری ، از جمله عوامل جلب آمرزش خداوند است .

و المتصدّقين . .. و الصئمين ... أعدّ اللّه لهم مغفره

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تحریم – ۶۶ – ۵ – ۱۰

۱۰ – نقش مثبت و سازنده اسلام ، ایمان ، فرمانبری ، توبه و روزه داری در زندگی مشترک میان زنان و مردان

أن يبدّله أزوجًا خيرًا منكنّ مسلمت . .. سئحت

یادآوری اوصاف یاد شده برای زنان شایسته، در خلال نقل ماجرای نزاع میان پیامبر(ص) و همسرانش، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تحریم – ۶۶ – ۸ – ۲۲

۲۲ – < عن أبی عبداللّه (ع) فی قول اللّه عزّوجلّ : < توبوا إلی اللّه توبه نصوحاً > قال : هو صوم < یوم الأربعاء > و < یوم الخمیس > و < یوم الجمعه > ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خدای عزّوجلّ <توبوا إلی اللّه توبه نصوحاً> روایت شده که توبه نصوح، روزه گرفتن در روزهای چهارشنبه، پنج شنبه و جمعه است>. شاید مراد این باشد که روزه در این ایّام، مانند توبه نصوح موجب آمرزش گناهان است و شاید مقصود این باشد که از شرایط توبه نصوح، روزه گرفتن در این ایّام است.

آثار روزه کفاره

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۹۲ – ۲۵،۲۶

۲۵ پرداخت خونب ها ،

آزاد کردن برده مؤمن و یا گرفتن روزه ، در قتل خطائی ، زمینه پذیرش توبه قاتل از جانب خداوند

و من قتل مؤمناً خطا . .. توبه من اللّه

<توبه>، مفعول له است و بیانگر فلسفه احکام بیان شده در قتل خطائی. یعنی بنده ای را آزاد کنید یا روزه بگیرید و خونبها هم بدهید، تا خداوند رحمتش را شامل حال شما کند و توبه شما را بپذیرد.

۲۶ پرداخت خونب ها و آزادسازی برده مؤمن و گرفتن روزه ، برطرف کننده آثار نامطلوب قتل خطائی است .

فتحریر رقبه مؤمنه و دیه مسلّمه الی اهله . .. فصیام شهرین متتابعین توبه من اللّه

آمرزش زنان روزه دار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۵ - ۲۱

۲۱ - مردان و زنان روزه گیر ، مشمول آمرزش خداوندند .

و الصئمین و الصئمت . .. أعدّ اللّه لهم مغفره

آمرزش مردان روزه دار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۵ - ۲۱

۲۱ - مردان و زنان روزه گیر ، مشمول آمرزش خداوندند .

و الصئمین و الصئمت . .. أعدّ اللّه لهم مغفره

ابتدای روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۲۱

۲۱ - زمان روزه از طلوع فجر تا شب است .

ثم أتموا الصيام إلى اليل

احكام روزه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۳ – ۱،۲

۱ – وجوب روزه بر مسلمانان

يأيها الذين ءامنوا كتب عليكم الصيام

۲ – ايمان از شرايط وجوب روزه *

يأيها الذين ءامنوا

کتب علیکم الصیام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷،۸،۱۱،۱۲،۱۳،۲۳،۲۴،۲۵،۲۶،۲۷،۲۸،۲۹

۱ - زمان روزه گرفتن ، روزهاست نه شبها

کتب علیکم الصیام . .. أیاماً

<أیاماً> ظرف زمان برای <الصیام> در آیه قبل است.

۲ - روزهایی که باید روزه گرفت ، ایامی محدود و مشخص و نسبتاً اندک است .

کتب علیکم الصیام . .. أیاماً معدودت

<معدود>]در توصیف اشیا[می تواند به معنای معین و مشخص شده، باشد و می تواند به معنای قلیل و اندک هم باشد. بر اساس معنای دوم، جمع آوردن <معدودات> اشاره به این دارد که: روزهایی که باید روزه گرفت، نسبتاً اندک است.

۳ - روزه گرفتن بر مریض و مسافر در ماه رمضان مشروع نیست .

فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

کلمه <عده> مبتدا و خبر آن به قرینه <کتب علیکم> و جمله بعد، <علیه> است; یعنی: فمن کان . .. فعلیه عده من أیام أخر. این جمله بیانگر آن است که: مکلف اگر در <أیام معدودات> (ماه رمضان) مریض و یا مسافر باشد، وظیفه او روزه گرفتن در غیر ماه رمضان است و این بدان معناست که او نباید در ماه رمضان روزه بگیرد.

۴ - وجوب قضای روزه ماه رمضان ، بر کسی که در آن ماه مسافر و یا مریض بوده است .

فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

۵ - تعداد روزه های قضا ، باید به تعداد روزهایی باشد که مکلف در آنها مریض و یا مسافر بوده است .

فعده من أیام أخر

آوردن کلمه <عده> - که به معنای تعداد و شماره

است - گویای این معناست که: باید روزه هایی که به عنوان قضا گرفته می شود، شمارش شود. هدف از ضرورت شمارش روزه های قضا تطابق تعداد آنها با تعداد روزه هایی است که از مکلف فوت شده است.

۶ - قضای روزه های رمضان ، مشروط به وقتی خاص نیست .

فعده من أیام أخر

تعیین <أیاماً معدودات> به ماه رمضان - که در آیه بعد مطرح شده - و عدم تعیین <أیام أخر> به روزها و یا ماهی خاص، بیانگر این است که برای قضای روزه های رمضان وقت خاصی در نظر گرفته نشده است.

۷ - قصد مسافرت در واجب نبودن روزه کافی نیست .

فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر

<علی سفر> گویای تحقق و فعلیت سفر است. بنابراین شامل کسی که مسافر نیست، هر چند قصد سفر داشته باشد، نمی شود.

۸ - کسانی که روزه ماه رمضان برای آنان مشقت بار و طاقت فرساست ، نباید روزه بگیرند .

و علی الذین یطیقونه فدیه

<اطاقه> به معنای قدرت داشتن بر انجام کار و یا صرف کردن تمام قدرت برای انجام آن است. لازمه معنای دوم، انجام دادن فعل با رنج و مشقت است. به نظر می رسد مراد از <یطیقونه> معنای دوم باشد. بنابراین <و علی الذین یطیقونه فدیه>; یعنی، کسانی که [اگر بخواهند روزه بگیرند] باید تمام قدرت خویش را برای این کار صرف کنند و در نتیجه به رنج و زحمت می افتند، روزه نگیرند; بلکه فدیه بپردازند.

۱۱ - بر کسانی که به خاطر مشقت بار بودن روزه بر آنان ، روزه نمی گیرند ، پرداخت فدیه واجب است .

و علی الذین یطیقونه فدیه

۱۲ -

بر کسانی که به خاطر طاقت فرسا بودن روزه ، روزه نمی گیرند ، قضای آن واجب نیست .

و علی الذین یطیقونه فدیه

چنانچه بر طایفه مذکور قضای روزه واجب بود، همانند مسافر و مریض بیان می شد; علاوه بر اینکه جمله <علی الذین . ..> ظهور در این دارد که تنها فدیه دادن بر آنان واجب است.

۱۳ - فدیه و کفاره هر روزه ماه رمضان برای کسانی که به خاطر مشقت روزه نمی گیرند ، یک وعده غذاست که باید به مسکین پرداخت کنند .

و علی الذین یطیقونه فدیه طعام مسکین

۲۳ - از امام سجاد (ع) روایت شده که فرمودند : < فأما صوم السفر و المرض . . . یفطر فی الحالین جمیعاً فان صام فی السفر أو فی حال المرض فعلیه القضاء فان اللّه عز و جل یقول < فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر ;

مسافر و مریض . .. در حال مسافرت و بیماری باید روزه خود را افطار کنند; پس اگر در حال سفر ویا بیماری روزه گرفتند بایستی قضای آن روز را به جا آورند. خداوند عز و جل می فرماید: هر کس از شما بیمار یا مسافر باشد تعدادی از روزهای دیگر را روزه بدارد>.

۲۴ - < عن ابی عبداللّه (ع) فی قول اللّه عز و جل : < و علی الذین یطیقونه فدیه طعام مسکین > قال : الذین کانوا یطیقون الصوم فأصابهم کبر أو عطاش أو شبه ذلک فعلیهم لکل یوم مدّ ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند که می فرماید: <کسانی که روزه برای آنها طاقت فرساست

لازم است طعامی به عنوان کفاره به تهیدستی بدهند> مراد، افرادی هستند که به پیری و یا تشنگی و یا شبیه آن مبتلا شده اند که باید برای هر روزی، یک مد طعام به تهیدست بدهند>.

۲۵ - ابی بصیر می گوید : < سألته عن رجل مرض من رمضان إلى رمضان قابل و لم یصح بینهما و لم یطق الصوم قال : تصدق مکان کل یوم أفطر علی مسکین مدّاً من طعام و ان لم یکن حنطه فمن تمر و هو قول اللّه : < فدیه طعام مسکین > ;

از آن حضرت (امام باقر یا امام صادق(ع) از بیماری که از این رمضان تا رمضان سال آینده بیماری اش طول کشیده و توان روزه گرفتن ندارد، سؤال کردم، امام فرمودند: در ازای هر روزی که روزه نگرفته، یک مد طعام (از نوع گندم) به تهیدست صدقه دهد و اگر گندم نبود، از خرما صدقه دهد و این سخن خداست که می فرماید: فدیه طعام مسکین>.

۲۶ - < عن أبی عبداللّه (ع) فی قوله : < و علی الذین یطیقونه فدیه طعام مسکین > قال : المرأه تخاف علی ولدها . . . ;

از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند که می فرماید: <کسانی که طاقت روزه گرفتن ندارند به عنوان کفاره، طعامی به تهیدست بدهند> روایت شده است: مراد زنی است که بر بچه خود]جنین یا کودک شیرخوار خود [می ترسد . .. >.

۲۷ - از امام صادق (ع) روایت شده که فرمود : < حد المرض الذی یجب علی صاحبه فیه الأفطار . . . لقول اللّه عز و

جل < فمن كان منكم مريضاً أو على سـفر فعده من أيام أخر > ان يكون العليل لايستطيع أن يصوم أو يكون ان استطاع الصوم زاد فى علته و خاف منه على نفسه . . . فإن أحس ضعفاً فليفطر و إن وجد قوه على الصوم فليصم كان المرض ما كان . . . ;

ملاـك بيمـاريى كه شـخص بيمار بايـد روزه خود را افطار كنـد آن طور كه خداونـد فرموده: <فمن كان منكم مريضاً أو على سفر فعـده من أيـام أخر> اين است كه بيمـار توانـايى روزه گرفتن را نداشـته باشـد و يـا روزه باعث افزايش بيمارى او بشود و ازضـرر بر جان خود بترسد (احتمال ضـرر بدهد)؛ بنابراين اگر بيمار احساس ضـعف كرد، بايد روزه خود را افطار نمايد و اگر در خود توان روزه گرفتن يافت روزه بگيرد، بيمارى هر نوع كه مى خواهد باشد . .. >.

۲۸ – از امام صادق (ع) روايت شده است كه : < يقضـى شهر رمضان من كان فيه عليلا أو مسافراً عده ما اعتل أو سافر فيه إن شاء متصلا و إن شاء مفترقاً قال اللّه عز و جل < فعده من أيام أخر > . . . ;

مسافر و مريض بايد تعداد روزهايى را كه بيمار و يا در سـفر بوده قضا نمايد، خواه پيوسـته و متصل و خواه متفرق به جا آورد، خداى عز و جل فرموده: <فعده من أيام أخر> . .. >.

۲۹ – از امام صادق (ع) روايت شده است : < أدنى السفر الذى تقصر فيه الصلوه و يفطر فيه الصائم بريدان . . . و عنه

(ع) انه قال من خرج مسافراً فی شهر رمضان قبل الزوال قضی ذلك اليوم و إن خرج بعد الزوال تم صومه و لاقضاء عليه . . . ;

کمترین مقدار مسافتی که به موجب آن نماز شکسته می شود و روزه دار افطار می کند، دو برید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱،۱۲،۱۳،۱۴،۱۵،۱۶،۱۷،۱۸،۲۰،۲۷

۱ - ماه رمضان ، ماهی که برای روزه گرفتن تعیین شده است .

کتب علیکم الصیام . .. أیاماً معدودت ... شهر رمضان

<شهر رمضان> خبر برای مبتدای محذوف; یعنی، <هی> است که به <أیاماً معدودات> بر می گردد.

۱۲ - روزه ماه رمضان بر هر فرد فرد مسلمانان واجب است .

فمن شهد منکم الشهر فلیصمه

۱۳ - وجوب روزه ماه رمضان مشروط به احراز حلول این ماه است و احتمال حلول ماه کافی نیست .

فمن شهد منکم الشهر فلیصمه

<شهود> و <شهادت> (مصدر شهد) به معنای حضور داشتن و بر اثر آن چیزی را دیدن و یا فهمیدن است (اقتباس از مفردات راغب). بنابراین <فمن شهد منکم الشهر ...>; یعنی، هر کسی آن ماه را دریابد و به آن آگاه شود و یقین حاصل کند ... کافی نبودن احتمال حلول ماه، از مفهوم این جمله به دست می آید.

۱۴ - در وجوب روزه ، علم و احراز شخصی به حلول ماه رمضان کافی است .

فمن شهد منکم الشهر فلیصمه

کلمه <منکم> می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

۱۵ - روزه بر مریض و مسافر واجب نبوده و مشروع نیست .

و من کان مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

۱۶ - قضای روزه های ماه

رمضان ، بر کسی که در این ماه مریض و یا مسافر بوده ، واجب است .

و من کان مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

۱۷ - تعداد روزه های قضا ، باید به تعداد روزهایی باشد که مکلف در آنها مریض و یا مسافر بوده است .

فعده من أیام أخر

۱۸ - قضای روزه های ماه رمضان مشروط به زمانی خاص نیست .

فعده من أیام أخر

دلیل این برداشت، نظیر استدلالی است که در برداشت شماره ۶ در آیه قبل گذشت.

۲۰ - قصد مسافرت در واجب نبودن روزه ، کافی نیست .

و من کان مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

۲۷ - کسانی که همه و یا بخشی از ماه رمضان را روزه نگیرند] چه بخاطر عذری همانند مرض و سفر و یا بدون آن [، باید قضای آن را به جا آورند .

و لتکملوا العده

هر چند جمله <فعده من أیام أخر> در ارتباط با مریض و مسافر ایراد شده است; ولی علت آن (لتکملوا العده) بیانگر این است که: قضای روزه در غیر آن دو مورد نیز لازم است، چه معذور باشد و چه بدون عذر روزه نگرفته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۱،۱۵،۱۹،۲۰،۲۱،۲۴،۳۹،۴۰،۴۱

۱ - آمیزش با همسران در برهه ای از عصر بعثت ، حتی در شب های ماه رمضان ، بر روزه داران حرام بود .

أحل لکم لیله الصیام الرفث إلی نسائکم

<رفث> به سخنی که در معنای آمیزش و ترغیب به آن صراحت دارد گفته می شود و در آیه شریفه کنایه از خود آمیزش است (اقتباس

از مفردات راغب). متعدی شدن آن به <إلی> و نیز جمله <فالآن باشروهن> قرینه بر این معنای کنایی است. جمله <کنتم تختانون> که حکایت از تحقق تمرد دارد و نیز مفهوم <فالآن باشروهن> دلالت بر این دارند که آمیزش در شبهای رمضان حرام بوده است.

۱۵ - در صورت مباشرت با همسران ، در شب های رمضان ، باید پیش از طلوع فجر غسل کرد . *

فالن بشروهن و ابتغوا ما کتب اللّه لکم . .. حتّی یتبیّن لکم الخیط الأبیض

برخی از مفسران بر آننـد که مراد از <ما کتب اللّه> تحصیل طهارت است; چنانچه در سوره مائده (آیه ۶) آمده است: <و إن کنتم جنباً فاطهروا . .. أو لامستم النساء فلم تجدوا ماء فتیمموا صعیداً طیباً>.

۱۹ - جواز مباشرت جنسی با همسران در شب های رمضان ، از ابتدای شب تا طلوع فجر است .

فالن بشروهن . .. حتی یتبیّن لکم الخیط الأبیض

قید <از ابتدای شب تا طلوع فجر> در این برداشت، مبتنی بر این است که <حتی یتبین> غایت برای <باشروهن> نیز باشد.

۲۰ - خوردن و آشامیدن در شب های رمضان تا طلوع فجر جایز است .

کلوا و اشربوا حتی یتبیّن لکم الخیط الأبیض من الخیط الأسود من الفجر

۲۱ - زمان روزه از طلوع فجر تا شب است .

ثم أتموا الصیام إلی الیل

۲۴ - خوردن ، آشامیدن و آمیزش جنسی از مبطلات روزه است .

فالن بشروهن . .. کلوا و اشربوا حتی یتبیّن لکم الخیط الأبیض

۳۹ - ابی بصیر گوید : < سألت أبا عبداللّه (ع) عن أناس صاموا فی شهر رمضان فغشیهم سحاب أسود عند مغرب الشمس فظنوا انه اللیل

فأفطروا أو أفطر بعضهم ثم ان السحاب فصل عن السماء فإذا الشمس لم تغب ؟ قال على الذى أفطر قضاء ذلك اليوم ، إن اللّه يقول : < أتموا الصيام إلى الليل > فمن أكل قبل أن يدخل الليل فعليه قضاءه لانه أكل متعمداً ;

از امام صادق(ع) سؤال كردم درباره گروهى از مردم كه در ماه رمضان، روزه بودند و ابر سياهى آنها را فراگرفت و آنان گمان كردند كه شب شده و همه يا بعضى از آنها افطار كردند و با بر طرف شدن ابر متوجه شدند كه هنوز خورشيد در آسمان است؟ امام فرمود: كسانى كه روزه خود را افطار كرده اند بايد قضاى آن روز را بگيرند; زيرا خداوند فرموده: <أتموا الصيام إلى الليل> پس هر كسى قبل از ورود شب، روزه خود را افطار كند، چون روزه خود را عمداً باطل كرده بايد قضاى آن را به جا آورد>.

۴۰ - < عن سعد عن بعض اصحابه عنهما (ع) فى رجل تسحّر و هو شاك فى الفجر قال : لابأس < كلوا و اشربوا حتى يتبين لكم الخيط الأبيض من الخيط الأسود من الفجر > . . . ;

از امام باقر و امام صادق(ع) درباره كسى كه سحرى خورده در حالى كه در طلوع فجر شك داشته]سؤال شد[، امام فرمود: اشكالى ندارد]خداوند فرموده[: كلوا و اشربوا حتى يتبين لكم الخيط الأبيض من الخيط الأسود من الفجر> . .. .

۴۱ - ابى بصير گويد : < سألت ابا عبداللّه (ع) عن رجلين قاما فى شهر رمضان فقال احدهما : هذا الفجر و قال الآخر : ما أرى

شیئاً قال : لیأکل الذی لم یستیقن الفجر و قد حرم الأکل علی الذی زعم قد رأی ، ان اللّه یقول : و کلوا و اشربوا حتی یتبین لکم الخیط الأبیض من الخیط الأسود من الفجر ثم أتموا الصیام إلی اللیل ;

از امام صادق(ع) سؤال کردم از دو نفر که در ماه رمضان درباره]طلوع[فجر اختلاف نموده اند، و یکی از آن دو می گوید این فجر است و دیگری می گوید من چیزی]از سفیدی صبح[نمی بینم. امام فرمودند: آن کس که یقین به طلوع فجر ندارد می تواند بخورد; ولی آن کس که معتقد است فجر را دیده بر او حرام است که بخورد. خداوند می فرماید: و کلوا و اشربوا حتی یتبین لکم الخیط الأبیض من الخیط الأسود من الفجر ثم أتموا الصیام إلی اللیل>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۶ - ۱۹،۲۰

۱۹- لزوم ترک سخن با انسان ها در طول روز ، از احکام روزه در آیین مریم (س) (دین یهود)

إنّی نذرت للرحمن صومًا فلن أکلّم الیوم إنسیًّا

روزه ای که مریم(س) نذر کرد به دو صورت نقل گردیده است: ۱ به صورت امساک از طعام و سخن، چون در شریعت آن زمان، روزه دار می بایست از سخن نیز اجتناب کند ۲ به صورت روزه سکوت که روزه دار، فقط از سخن اجتناب می کرد. ظاهر آیه متناسب با صورت اول است، چرا که او نذر مطلق روزه کرده و سخن نگفتن را متفرع بر آن ساخته است.

۲۰- در آیین مریم (دین یهود) روزه

دار به سخن گفتن با غیر انسان ها و ذکر خداوند مجاز بود .

إنّی نذرت للرحمن صومًا فلن أکلّم الیوم إنسیًّا

<إنسیّ>; یعنی، یک انسان (قاموس). جمله <لن أکلّم الیوم إنسیّاً> تفریع بر <إنّی نذرت> می باشد; یعنی، چون نذر روزه کرده ام، با هیچ انسانی سخن نخواهم گفت. از این تفریع چنین بر می آید که در آیین یهود، روزه دار نباید با انسانی تکلم کند; ولی ذکر گفتن و با خداوند مناجات کردن منعی نداشته است.

ارزش روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۲۲

۲۲ - آگاهی به ارزش والای روزه ، زمینه ساز انجام آن است .

و أن تصوموا خیر لکم إن کنتم تعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۵ - ۹،۱۱

۹ - اسلام ، ایمان ، فرمانبری ، توبه ، عبادت ، روزه داری [و هجرت] از ارزش های والا ـ و ملاک های برتری در دیدگاه وحی

خیرًا منکنّ مسلمت . .. سئحت

برداشت یاد شده، از آن جا است که اوصاف پسندیده یاد شده، اختصاص به زنان ندارد; زیرا چنین اوصافی و مشابه آنها، در قرآن برای مردان نیز یاد شده است (مانند سوره احزاب، آیه ۳۵).

۱۱ - دوشیزگی در مقایسه با ارزش های والای زنان (همچون اسلام ، ایمان ، فرمانبری ، توبه و روزه داری زنان) دارای نقش درجه دوم در زندگی مشترک میان زنان و مردان

ثیّبت و أبکارًا

یادآوری دو وصف <دوشیزگی> و <بیوه بودن زنان>، می تواند اشاره به نکته یاد شده باشد; زیرا مفاد آیه شریفه

این است که زنان بهتری با چنین اوصافی، جایگزین شما خواهند شد; چه بیوه باشند و چه دوشیزه.

ارزش روزه کفّاره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۵ - ۱۳

۱۳ ارزش والاتر قربانی بر اطعام مساکین ، و اطعام مساکین بر روزه ، در کفاره صید .

فجزاء مثل ما قتل من النعم . .. او کفره طعام مسکین او عدل ذلک صیاماً

برداشت فوق از تقدیم ذکری قربانی بر اطعام و تقدیم اطعام بر روزه استفاده شده است.

استمداد از روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۴۵ - ۱

۱ - پیشه ساختن صبر و برپایی نماز ، سفارش و توصیه خداوند

و استعینوا بالصبر و الصلوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۳ - ۰

افطار روزه قبل از غروب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۳۹

۳۹ - ابی بصیر گوید : < سألت أبا عبداللّه (ع) عن أناس صاموا فی شهر رمضان فغشیهم سحاب أسود عند مغرب الشمس فظنوا انه اللیل فأفطروا أو أفطر بعضهم ثم ان السحاب فصل عن السماء فإذا الشمس لم تغب ؟ قال علی الذی أفطر قضاء ذلک الیوم ، إن اللّه یقول : < أتموا الصیام إلی اللیل > فمن أکل قبل أن یدخل اللیل فعلیه قضاءه لانه أکل متعمداً ;

از امام صادق(ع) سؤال کردم درباره گروهی از مردم که در ماه رمضان، روزه بودند و ابر سیاهی آنها را فراگرفت و آنان

گمان کردند که شب شده و همه یا بعضی از آنها افطار کردند و با بر طرف شدن ابر متوجه شدند که هنوز خورشید در آسمان است؟ امام فرمود: کسانی که روزه خود را افطار کرده اند باید قضای آن روز را بگیرند; زیرا خداوند فرموده: <أتموا الصیام إلی اللیل> پس هر کسی قبل از ورود شب، روزه خود را افطار کند، چون روزه خود را عمداً باطل کرده باید قضای آن را به جا آورد>.

انتهای روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۲۱

۲۱ - زمان روزه از طلوع فجر تا شب است .

ثم أتموا الصیام إلی الیل

انعطاف پذیری احکام روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱۹

۱۹ - روزه عبادتی دارای نظم و در عین حال انعطاف پذیر

کتب علیکم الصیام . .. أیاماً معدودت ... شهر رمضان ... فمن کان مریضاً أو علی سفر

اهمیت روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۴۵ - ۱۰

۱۰ - < عن أبی عبدالله (ع) فی قول الله عز و جل < و استعینوا بالصبر و الصلوه > قال : الصبر الصوم إذا نزلت بالرجل النازله و الشدیده ، فلیصم فان الله عز و جل یقول : استعینوا بالصبر یعنی الصیام ;

از امام صادق(ع) درباره قول خدای عز و جل <و استعینو ابالصبر و الصلاه> روایت شده که فرمود: مراد از صبر روزه است هنگامی که سختی با گرفتاری شدید به شخص وارد شد روزه بگیرد;

زیرا خدا عز و جل می فرماید: از صبر یاری بجویید، یعنی از روزه>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۳ - ۸

۸ - < عن ابی عبداللّه (ع) فی قول اللّه عز و جل < واستعینوا بالصبر > قال الصبر الصیام ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند عز و جل که فرموده: <واستعینوا بالصبر> روایت شده که مراد از صبر، روزه است>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۳ - ۴

۴ - روزه از احکام و تکالیف مهم در اسلام و ادیان پیشین

کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم

به کارگیری فعل <کتب> برای وجوب روزه و تصریح به وجوب قضای آن و جعل فدیه و بدل برای روزه هایی که بر اثر ناتوانی ترک شده است و نیز وجوب آن در همه ادیان آسمانی، حکایت از آن دارد که روزه از احکام مهم و از ارکان دین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۳۰،۳۴

۳۰ - روزه و اعتکاف و احکام آن دو ، حدود الهی است که هرگز نباید نقض شود .

تلک حدود اللّه فلاتقربوها

۳۴ - روزه و اعتکاف و احکام آن دو و نیز احکام قصاص و وصیت ، از آیات الهی است .

کذلک یبین اللّه ءایته للناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۵ - ۷

۷ - روزه ، دارای جایگاهی بس بلند در میان اعمال عبادی

عبدت سئحت

ذکر اختصاصی روزه داران پس از

عبادت کنندگان با آن که روزه خود جزو عبادت است می تواند اشاره به نکته یاد شده باشد.

اهمیت روزه ماه رمضان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۳ – ۱۱

۱۱ – حفص بن غیاث نخعی می گوید : < سمعت أبا عبداللّه (ع) یقول : ان شهر رمضان لم یفرض اللّه صیامه علی أحد من الأمم قبلنا ، فقلت له : فقول اللّه عز و جل < یأیها الذین ءامنوا کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم > قال : انما فرض اللّه صیام شهر رمضان علی الأنبیاء دون الأمم ففضل به هذه الأمه . . . ;

از امام صادق(ع) شنیدم که می فرمود: روزه ماه رمضان بر هیچ یک از امتهای پیشین واجب نبوده است. به آن حضرت عرض کردم: خداوند در قرآن می فرماید: <ای افرادی که ایمان آورده اید، روزه بر شما نوشته شد همان گونه که بر کسانی که قبل از شما بودند نوشته شد>. حضرت فرمودند: روزه ماه رمضان، تنها بر پیامبران آن امتها واجب بوده نه خود امتها و خداوند با واجب کردن روزه رمضان بر امت اسلام، آنان را (بر دیگر امتها) برتری داد ... >.

ایام روزه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۴ – ۲

۲ – روزهایی که باید روزه گرفت ، ایامی محدود و مشخص و نسبتاً اندک است .

کتب علیکم الصیام . .. أیاماً معدودت

<معدود>]در توصیف اشیا[می تواند به معنای معین و مشخص شده، باشد و می تواند به

معنای قلیل و انـدک هم باشـد. بر اساس معنای دوم، جمع آوردن <معدودات> اشاره به این دارد که: روزهایی که باید روزه گرفت، نسبتاً اندک است.

پاداش روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۱۶

۱۶ - روزه گرفتن و فدیه دادن به مسکین ، چنانچه با میل و رغبت باشد ، ثوابی افزونتر دارد .

کتب علیکم الصیام . .. و علی الذین یطیقونه فدیه ... فمن تطوع خیراً فهو خیر له

مصداق مورد نظر برای <خیراً> به دلیل فرازهای قبل، روزه گرفتن و در صورت مشقت بار بودن روزه، فدیه دادن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - حاقه - ۶۹ - ۲۴ - ۷

۷ - < عن الصّادق (ع) قال : < الأیّام الخالیه > أیّام الصوم فی الدنیا ;

از امام صادق(ع) درباره <الأیّام الخالیه> روایت شده که فرمود: [مراد] روزهای روزه داری در دنیا است>.

پاداش زنان روزه دار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۵ - ۲۲

۲۲ - مردان و زنان روزه گیر ، از پاداش عظیم خداوند برخوردارند .

و الصئمین و الصئمت . .. أعدّ اللّه لهم ... أجرًا عظیمًا

پاداش مردان روزه دار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۵ - ۲۲

۲۲ – مردان و زنان روزه گیر ، از پاداش عظیم خداوند برخوردارند .

و الصئمين و الصئمت . .. أعدّ اللّه لهم ... أجرًا عظيمًا

تعداد روزه واجب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

– ۱

بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۲

۲ - روزهایی که باید روزه گرفت ، ایامی محدود و مشخص و نسبتاً اندک است .

کتب علیکم الصیام . .. أیاماً معدودت

<معدود>]در توصیف اشیا[می تواند به معنای معین و مشخص شده، باشد و می تواند به معنای قلیل و اندک هم باشد. بر اساس معنای دوم، جمع آوردن <معدودات> اشاره به این دارد که: روزهایی که باید روزه گرفت، نسبتاً اندک است.

تعداد قضای روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱۷

۱۷ - تعداد روزه های قضا ، باید به تعداد روزهایی باشد که مکلف در آنها مریض و یا مسافر بوده است .

فعده من أیام أخر

ذکر خدا در روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۶ - ۲۰

۲۰- در آیین مریم (دین یهود) روزه دار به سخن گفتن با غیر انسان ها و ذکر خداوند مجاز بود .

إنّی نذرت للرحمن صومًا فلن أکلّم الیوم إنسیًّا

<إنسیّ>; یعنی، یک انسان (قاموس). جمله <لن أکلّم الیوم إنسیّاً> تفریع بر <إنّی نذرت> می باشد; یعنی، چون نذر روزه کرده ام، با هیچ انسانی سخن نخواهم گفت. از این تفریع چنین بر می آید که در آیین یهود، روزه دار نباید با انسانی تکلم کند; ولی ذکر گفتن و با خداوند مناجات کردن منعی نداشته است.

رغبت در روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۱۶

۱۶ – روزه گرفتن و فدیه دادن به مسکین ، چنانچه با میل و

رغبت باشد ، ثوابی افزونتر دارد .

کتب علیکم الصیام . .. و علی الذین یطیقونه فدیه ... فمن تطوع خیراً فهو خیر له

مصداق مورد نظر برای <خیراً> به دلیل فرازهای قبل، روزه گرفتن و در صورت مشقت بار بودن روزه، فدیه دادن است.

روزه انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۳ – ۱۱

۱۱ – حفص بن غیاث نخعی می گوید : < سمعت أبا عبداللّه (ع) یقول : ان شهر رمضان لم یفرض اللّه صیامه علی أحد من الأمم قبلنا ، فقلت له : فقول اللّه عز و جل < یأیها الذین ءامنوا کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم > قال : انما فرض اللّه صیام شهر رمضان علی الأنبیاء دون الأمم ففضل به هذه الأمه . . . ;

از امام صادق(ع) شنیدم که می فرمود: روزه ماه رمضان بر هیچ یک از امتهای پیشین واجب نبوده است. به آن حضرت عرض کردم: خداوند در قرآن می فرماید: <ای افرادی که ایمان آورده اید، روزه بر شما نوشته شد همان گونه که بر کسانی که قبل از شما بودند نوشته شد>. حضرت فرمودند: روزه ماه رمضان، تنها بر پیامبران آن امتها واجب بوده نه خود امتها و خداوند با واجب کردن روزه رمضان بر امت اسلام، آنان را (بر دیگر امتها) برتری داد ... >.

روزه بیمار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۴ – ۳،۴،۵،۲۳،۲۷،۲۸

۳ – روزه گرفتن بر مریض و مسافر در ماه رمضان مشروع نیست .

فمن کان منکم مریضاً أو

علی سفر فعده من أيام أخر

كلمه <عـده> مبتـدا و خبر آن به قرينه <كتب عليكم> و جمله بعـد، <عليه> است; يعنی: فمن كان . .. فعليه عـده من أيام أخر. اين جمله بيـانگر آن است كه: مكلف اگر در <أيـام معـدودات> (مـاه رمضـان) مريض و يا مسافر باشـد، وظيفه او روزه گرفتن در غير ماه رمضان است و اين بدان معناست كه او نبايد در ماه رمضان روزه بگيرد.

۴ - وجوب قضای روزه ماه رمضان ، بر كسی كه در آن ماه مسافر و يا مريض بوده است .

فمن كان منكم مريضاً أو علی سفر فعده من أيام أخر

۵ - تعداد روزه های قضا ، بايد به تعداد روزهايی باشد كه مكلف در آنها مريض و يا مسافر بوده است .

فعده من أيام أخر

آوردن كلمه <عـده> - كه به معنای تعداد و شـماره است - گويای اين معناست كه: بايد روزه هايی كه به عنوان قضا گرفته می شود، شـمارش شود. هـدف از ضـرورت شـمارش روزه های قضا تطابق تعـداد آنها با تعداد روزه هايی است كه از مكلف فوت شده است.

۲۳ - از امام سجاد (ع) روايت شده كه فرمودند : < فأما صوم السفر و المرض . . . يفطر فی الحالين جميعاً فان صام فی السفر أو فی حال المرض فعليه القضاء فان اللّه عز و جل يقول < فمن كان منكم مريضاً أو علی سفر فعده من أيام أخر ;

مسـافر و مريض . .. در حـال مسافرت و بيماری بايـد روزه خود را افطار كننـد; پس اگر در حال سـفر ويا بيماری روزه گرفتند بايستی قضای آن روز را

به جا آورند. خداوند عز و جل می فرماید: هر کس از شما بیمار یا مسافر باشد تعدادی از روزهای دیگر را روزه بدارد>.

۲۷ – از امام صادق (ع) روایت شده که فرمود : < حد المرض الذی یجب علی صاحبه فیه الأفطار . . . لقول اللّه عز و جل < فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر > ان یکون العلیل لایستطیع أن یصوم أو یکون ان استطاع الصوم زاد فی علته و خاف منه علی نفسه . . . فإن أحس ضعفاً فلیفطر و إن وجد قوه علی الصوم فلیصم کان المرض ما کان . . . ;

ملاـک بیماریی که شخص بیمار بایـد روزه خود را افطار کنـد آن طور که خداونـد فرموده: <فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر فعـده من أیـام أخر> این است که بیمـار توانـایی روزه گرفتن را نداشـته باشـد و یـا روزه باعث افزایش بیماری او بشود و ازضـرر بر جان خود بترسد (احتمال ضـرر بدهد)؛ بنابراین اگر بیمار احساس ضـعف کرد، باید روزه خود را افطار نماید و اگر در خود توان روزه گرفتن یافت روزه بگیرد، بیماری هر نوع که می خواهد باشد . .. >.

۲۸ – از امام صادق (ع) روایت شده است که : < یقضـی شهر رمضان من کان فیه علیلا أو مسافراً عده ما اعتل أو سافر فیه إن شاء متصلا و إن شاء مفترقاً قال اللّه عز و جل < فعده من أیام أخر > . . . ;

مسافر و مریض باید تعداد روزهایی را که بیمار و یا در سفر بوده

قضا نماید، خواه پیوسته و متصل و خواه متفرق به جا آورد، خدای عز و جل فرموده: <فعده من أیام أخر> . .. >.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۵ – ۱۵،۱۶،۱۷،۲۲

۱۵ – روزه بر مریض و مسافر واجب نبوده و مشروع نیست .

و من کان مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

۱۶ – قضای روزه های ماه رمضان ، بر کسی که در این ماه مریض و یا مسافر بوده ، واجب است .

و من کان مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

۱۷ – تعداد روزه های قضا ، باید به تعداد روزهایی باشد که مکلف در آنها مریض و یا مسافر بوده است .

فعده من أیام أخر

۲۲ – سختی و دشواری روزه بر مریض و مسافر ، دلیل و حکمت برداشتن روزه از آنان است .

و من کان مریضاً . .. یرید اللّه بکم الیسر و لایرید بکم العسر

جمله <یریداللّه . ..> را می توان ناظر به جمله <من کان ...> دانست و آن را دلیل و حکمت برداشتن روزه از مسافر و مریض شمرد و نیز می توان آن را ناظر به اصل وجوب روزه و بیان حکمت آن دانست. برداشت فوق بر اساس نظر اول است.

روزه داری زن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تحریم – ۶۶ – ۵ – ۶

۶ – تسلیم در برابر خداوند ، ایمان به او ، فرمانبری از او ، توبه ، عبادت و روزه داری ، از اوصاف زنان شایسته در نگاه وحی

أزوجًا خیرًا منکنّ مسلمت مؤمنت قنتت تئبت

عبدت سئحت

<قنوت> (مصـدر <قانتات>) به معنای اطاعت همراه با خضوع است (مفردات راغب). <سـیاحت> (ماده <سائحات>) به معنـای سیر در زمین به منظور عبـادت است. اهـل لغت و مفسـران گفته انـد: از آن جا که روزه داران، تمام روز را بـدون غـذا سپری می کنند، به آنان <سائح> می گویند (برگرفته از لسان العرب).

روزه در ادیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۳ - ۳،۴،۱۱

۳ - وجوب روزه در ادیان پیش از اسلام

کما کتب علی الذین من قبلکم

۴ - روزه از احکام و تکالیف مهم در اسلام و ادیان پیشین

کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم

به کـارگیری فعـل <کتب> برای وجوب روزه و تصـریح به وجوب قضای آن و جعل فـدیه و بـدل برای روزه هایی که بر اثر نـاتوانی ترک شـده است و نیز وجوب آن در همه ادیـان آسـمانی، حکایت از آن دارد که روزه از احکام مهم و از ارکان دین است.

۱۱ - حفص بن غیاث نخعی می گوید : < سـمعت أبا عبداللّه (ع) یقول : ان شـهر رمضان لم یفرض اللّه صیامه علی أحد من الأمم قبلنا ، فقلت له : فقول اللّه عز و جل < یأیها الذین ءامنوا کتب علیکم الصـیام کما کتب علی الذین من قبلکم > قال : انما فرض اللّه صیام شهر رمضان علی الأنبیاء دون الأمم ففضل به هذه الأمه . . . ;

از امام صادق(ع) شـنیدم که می فرمود: روزه ماه رمضان بر هیچ یک از امتهای پیشین واجب نبوده است. به آن حضرت عرض کردم: خداوند در قرآن می

فرماید: <ای افرادی که ایمان آورده اید، روزه بر شما نوشته شد همان گونه که بر کسانی که قبل از شما بودند نوشته شد>. حضرت فرمودند: روزه ماه رمضان، تنها بر پیامبران آن امتها واجب بوده نه خود امتها و خداوند با واجب کردن روزه رمضان بر امت اسلام، آنان را (بر دیگر امتها) برتری داد ... >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴۱ - ۹

۹ وجود روزه سکوت (خودداری از سخن گفتن) در ادیان گذشته *

قال ایتک الّا تکلّم الناس

روزه در اعتکاف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۲۷

۲۷ - اعتکاف عبادتی است مشروط به روزه گرفتن

و لاتبشروهن و أنتم عکفون فی المسجد

مطرح کردن مسأله اعتکاف پس از بیان احکام روزه، گویای این است که اعتکاف، عبادتی است مشروط به روزه گرفتن.

روزه در پنج شنبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۸ - ۲۲

۲۲ - < عن أبی عبداللّه (ع) فی قول اللّه عزّوجلّ : < توبوا إلی اللّه توبه نصوحاً > قال : هو صوم < یوم الأربعاء > و < یوم الخمیس > و < یوم الجمعه > ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خدای عزّوجلّ <توبوا إلی اللّه توبه نصوحاً> روایت شده که توبه نصوح، روزه گرفتن در روزهای چهارشنبه، پنج شنبه و جمعه است>. شاید مراد این باشد که روزه در این ایّام، مانند توبه نصوح موجب آمرزش گناهان است و شاید مقصود این باشد که

از شرایط توبه نصوح، روزه گرفتن در این ایّام است.

روزه در جمعه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تحریم – ۶۶ – ۸ – ۲۲

۲۲ – < عن أبی عبداللّه (ع) فی قول اللّه عزّوجلّ : < توبوا إلی اللّه توبه نصوحاً > قال : هو صوم < یوم الأربعاء > و < یوم الخمیس > و < یوم الجمعه > ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خدای عزّوجلّ <توبوا إلی اللّه توبه نصوحاً> روایت شده که توبه نصوح، روزه گرفتن در روزهای چهارشنبه، پنج شنبه و جمعه است>. شاید مراد این باشد که روزه در این ایّام، مانند توبه نصوح موجب آمرزش گناهان است و شاید مقصود این باشد که از شرایط توبه نصوح، روزه گرفتن در این ایّام است.

روزه در چهارشنبه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تحریم – ۶۶ – ۸ – ۲۲

۲۲ – < عن أبی عبداللّه (ع) فی قول اللّه عزّوجلّ : < توبوا إلی اللّه توبه نصوحاً > قال : هو صوم < یوم الأربعاء > و < یوم الخمیس > و < یوم الجمعه > ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خدای عزّوجلّ <توبوا إلی اللّه توبه نصوحاً> روایت شده که توبه نصوح، روزه گرفتن در روزهای چهارشنبه، پنج شنبه و جمعه است>. شاید مراد این باشد که روزه در این ایّام، مانند توبه نصوح موجب آمرزش گناهان است و شاید مقصود این باشد که از شرایط توبه نصوح، روزه گرفتن در این ایّام است.

روزه در یهودیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه –

فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۲۶ – ۱۹،۲۰

۱۹– لزوم ترک سخن با انسان ها در طول روز ، از احکام روزه در آیین مریم (س) (دین یهود)

إنّی نذرت للرحمن صومًا فلن أكلّم اليوم إنسيًّا

روزه ای که مریم(س) نـذر کرد به دو صورت نقل گردیـده است: ۱ به صورت امساک از طعام و سـخن، چون در شریعت آن زمان، روزه دار می بایست از سـخن نیز اجتناب کنـد ۲ به صورت روزه سکوت که روزه دار، فقط از سـخن اجتناب می کرد. ظاهر آیه متناسب با صورت اول است، چرا که او نذر مطلق روزه کرده و سخن نگفتن را متفرع بر آن ساخته است.

۲۰– در آیین مریم (دین یهود) روزه دار به سخن گفتن با غیر انسان ها و ذکر خداوند مجاز بود .

إنّی نذرت للرحمن صومًا فلن أكلّم اليوم إنسيًّا

<إنسیّ>؛ یعنی، یـک انسـان (قاموس). جمله <لن أكلّم اليوم إنسيّاً> تفریع بر <إنّی نـذرت> می باشـد؛ یعنی، چون نـذر روزه کرده ام، بـا هیـچ انسانی سـخن نخواهم گفت. از این تفریع چنین بر می آیـد که در آیین یهود، روزه دار نبایـد با انسانی تکلم کند؛ ولی ذکر گفتن و با خداوند مناجات کردن منعی نداشته است.

روزه زکریا(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۴۱ – ۱۵،۱۷

۱۵ سه روز روزه سـکوت (سـخن نگفتن جز با رمز و اشاره) ، کثرت ذکر خـدا و تسبیـح او ، دسـتورالعمل خدا به زکریا برای دستیابی به خواسته خویش (فرزند صالح) *

قال ايتك الاّ تكلّم . ..

و اذکر ربّک کثیراً و سبّح

در برداشت فوق، فعل <الاّ ـ تکلّم> که به صیغه نفی است، به معنای نهی گرفته شده است; به قرینه فعل امر <اذکر> که بر آن عطف شده است.

۱۷ اشاره با سر ، تکلّم رمزی سه روزه زکریا با مردم

الاّ تکلّم النّاس ثلثه ایّام الاّ رمزا

امام باقر یا امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمود: فکان یؤمی برأسه و هو الرّمز.

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۷۲، ح ۴۴ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۲۸۳، ح ۱۱.

روزه زن باردار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۲۶

۲۶ - < عن أبی عبداللّه (ع) فی قوله : < و علی الذین یطیقونه فدیه طعام مسکین > قال : المرأه تخاف علی ولدها . . . ;

از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند که می فرماید: <کسانی که طاقت روزه گرفتن ندارند به عنوان کفاره، طعامی به تهیدست بدهند> روایت شده است: مراد زنی است که بر بچه خود]جنین یا کودک شیرخوار خود [می ترسد . .. >.

روزه سکوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۴۱ - ۹،۱۵

۹ وجود روزه سکوت (خودداری از سخن گفتن) در ادیان گذشته *

قال ایتک الاّ تکلّم الناس

۱۵ سه روز روزه سکوت (سخن نگفتن جز با رمز و اشاره) ، کثرت ذکر خدا و تسبیح او ، دستورالعمل خدا به زکریا برای دستیابی به خواسته خویش (فرزند صالح) *

قال ايتك الاّ تكلّم . .. و اذكر

ربّک کثیراً و سبّح

در برداشت فوق، فعل <الاّ ـ تکلّم> که به صیغه نفی است، به معنای نهی گرفته شده است; به قرینه فعل امر <اذکر> که بر آن عطف شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۶ - ۱۹،۲۰

۱۹- لزوم ترک سخن با انسان ها در طول روز ، از احکام روزه در آیین مریم (س) (دین یهود)

إنّی نذرت للرحمن صومًا فلن أکلّم الیوم إنسیًّا

روزه ای که مریم(س) نذر کرد به دو صورت نقل گردیده است: ۱ به صورت امساک از طعام و سخن، چون در شریعت آن زمان، روزه دار می بایست از سخن نیز اجتناب کند ۲ به صورت روزه سکوت که روزه دار، فقط از سخن اجتناب می کرد. ظاهر آیه متناسب با صورت اول است، چرا که او نذر مطلق روزه کرده و سخن نگفتن را متفرع بر آن ساخته است.

۲۰- در آیین مریم (دین یهود) روزه دار به سخن گفتن با غیر انسان ها و ذکر خداوند مجاز بود .

إنّی نذرت للرحمن صومًا فلن أکلّم الیوم إنسیًّا

<إنسیّ>; یعنی، یک انسان (قاموس). جمله <لن أکلّم الیوم إنسیّاً> تفریع بر <إنّی نذرت> می باشد; یعنی، چون نذر روزه کرده ام، با هیچ انسانی سخن نخواهم گفت. از این تفریع چنین بر می آید که در آیین یهود، روزه دار نباید با انسانی تکلم کند; ولی ذکر گفتن و با خداوند مناجات کردن منعی نداشته است.

روزه سکوت در ادیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۰ - ۱۰

۱۰- وجود

روزه سکوت در ادیان گذشته *

قال ءایتک ألاّ تکلّم الناس ثلث لیال

<ألاّـ تکلّم> فعل نفی است. برخی احتمال داده انـد که نفی تکلم، خبر در مقام انشاء و ترک سـخن، تکلیفی الهی و اختیاری برای زکریا و کنایه از روزه باشد و گفته اند در آن زمان، سکوت، شرط صحّت روزه بوده است.

روزه سکوت در یهودیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۶ - ۱۸

۱۸- رجحان روزه سکوت و تعلق نذر به آن ، از احکام آیین مریم (دین یهود)

إنّی نذرت للرحمن صومًا

روزه سکوت زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۱ - ۲،۳،۹

۲- زکریا (ع) پس از سکوت سه روزه و ناتوانی از سخن گفتن با مردم ، از عبادتگاه بیرون آمد و نزد مردم حاضر شد .

فخرجّ علی قومه من المحراب

۳- زکریا (ع) ، در مدت سکوت سه روزه ، دخول وقت عبادت را در صبح و عصر ، با اشاره به مردم اعلام می کرد .

فخرج علی قومه من المحراب فأوحی إلیهم أن سبّحوا بکره و عشیًّا

احتمال می رود جمله <فخرج . ..> در باره خروج زکریا(ع) در مدت سه روز باشد. در این صورت، <بکره و عشیّاً> ظرف برای فعـل های <خرج> و <أوحی> خواهـد بود و مفاد آیه چنین می شود: چون زکریا(ع) وظیفه اعلام دخول وقت عبادت را برعهده داشت، در صبح و عصر آن سه روز که نمی توانست با مردم سـخن بگوید، دسـتور <سبّحوا> را با اشاره به آنان تفهیم می کرد.

۹- زکریا

(ع) پس از آغاز روزه سکوت ، برای تفهیم دستور العمل های عبادی به قوم خویش ، از اشاره و رمز استفاده می کرد .

فأوحی إلیهم أن سبّحوا

فاعل <أوحی> زکریا و ضمیر <إلیهم> به <قوم>بازمی گردد. هرچیزی که به قصد آموختن به هر شکلی به دیگری القا شود، <وحی> نامیده می شود (مصباح) و در این آیه مراد <اشاره> است. آیه چهل و یکم آل عمران نیز شاهد این معنا است.

روزه سکوت مریم(س)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۲۶ - ۱۰،۱۱،۱۲،۳۱

۱۰- عیسی (ع) ، مادرش مریم (س) را به نذر روزه سکوت ، هنگام مواجهه با مردم توصیه کرد .

فإمّا ترینّ من البشر أحدًا فقولی إنّی نذرت للرحمن صومًا

۱۱- مریم (س) ، نذر روزه سکوت را پس از مواجهه با اولین نفر از افراد جامعه خویش منعقد ساخت .

فإمّاترینّ من البشر أحدًا فقولی إنّی نذرت

ظاهر <فقولی> آن است که مریم مفاد نذر خود را با زبان بیان کرده باشد; دراین صورت همان جمله <إنّی نذرت . ..> صیغه نذر بوده و نذر مریم با گفتن آن منعقد شده است.

۱۲- روزه سکوت حضرت مریم (س) ، به مدت یک روز و هم زمان با هنگام بازگشت نزد قوم خود بوده است .

إنّی نذرت للرحمن صومًا فلن أکلّم الیوم إنسیًّا

الف و لام در <الیوم> برای عهد حضوری است; یعنی <امروز> و مراد از آن همان روزی است که همراه با نوزاد خود به میان قومش برگشت.

۳۱- < عن أبی عبداللّه (ع) قال : إنّ الصیام

لیس من الطعام والشراب وحده . . . قالت مریم : < إنّی نذرت للرحمان صوماً > أی صوماً صمتاً ;

از امـام صادق(ع) روایت شـده که فرمود: همانا روزه، تنها خودداری از خوردنی آشامیـدنی نیست . .. مریم(س) گفت: <إنّی نذرت للرحمان صوماً>، یعنی روزه سکوت>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۲۹ – ۲

۲– حضرت مریم (س) ، هنگام مواجه شدن با اتهام های قوم خود ، در حال روزه بود و سخن نمی گفت .

فأشارت إلیه

روزه کفاره

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۱۹۶ – ۱۰،۱۴،۲۹،۳۹،۴۰،۴۲،۴۳

۱۰ روزه یا صدقه و یا قربانی ، فدیه (کفاره) تراشیدن سر قبل از قربانی ، برای مُحرِم معذور

فمن کان منکم . .. ففدیه من صیام او صدقه او نُسُک

۱۴ وجوب روزه به مدّت سه روز در حج و هفت روز پس از بازگشت (ده روز کامل) ، برای فاقد قربانی

فمن لم یجد فصیام ثلثه ایام فی الحج و سبعه . .. تلک عشره کامله

۲۹ کفاره تراشیدن سر قبل از قربانی ، سه روز روزه و یا صدقه به شش مسکین و یا قربانی کردن یک گوسفند است .

فمن کان منکم مریضاً . .. او صدقه او نسک

امام صادق (ع): . .. و جعل الصیام ثلاثه ایام و الصدقه علی ستّه مساکین لکل مسکین مدّین و النّسک شاه ...

کافی، ج ۴، ص ۳۵۸، ح ۲ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۱۸۷، ح ۶۶۴ و ۶۶۶.

۳۹ کسی که با خود قربانی آورده

، نباید قبل از قربانی کردن سر خود را بتراشد و محلّ گردد .

و لا تحلقوا رءوسكم حتّى يبلغ الهدى محلّه

امام صادق (ع): قال رسول اللّه (ص): . .. و لم يكن يستطيع ان يحلّ من اجل الهدى الذى كان معه ان اللّه عزّ و جل يقول <و لا تحلقوا رءوسكم ...>

كافى، ج ۴، ص ۲۴۸، ح ۶ ; علل الشرايع، ج ۲، ص ۴۱۲، ح ۱، ب ۱۵۳.

۴۰ در صورت مشکل بودن روزه ، کفاره تراشیدن اضطراری سر در حج ، صدقه است .

ففديه من صيام او صدقه او نسک

امام رضا (ع) درباره آیه فوق فرمود: فاقام الصّدقه مقام الصيام اذا عسر عليه

عيون اخبار الرضا(ع)، ج ۲، ص ۱۱۸، ح ۱ ; علل الشرايع، ج ۱، ص ۲۷۱، ح ۹، باب ۱۸۲.

۴۲ ده روز روزه ، جانشین کامل برای قربانی در حج

فمن لم يجد . .. تلك عشره كامله

امام صادق (ع): . .. الكامل كمالها كمال الاضيحه سواء اتيت بها او اتيت بالاضحيه تمامها كمال الاضيحه

تهذيب شيخ طوسى، ج ۵، ص ۴۰، ح ۴۹، ب ۴ ; كافى، ج ۴، ص ۵۱۰، ح ۱۵، ب ۳۱۸.

۴۳ وجوب سه روز روزه ، در روز ترویه و روز قبل و روز بعد از آن (عرفه) در حج بر کسی که قادر به قربانی نیست .

فمن لم يجد فصيام ثلثه ايّام فى الحجّ

از امام صادق (ع) درباره حج کننده ای که قادر بر قربانی نیست سؤال شد، آن حضرت فرمود: يصوم ثلاثه ايّام فى الحجّ يوماً قبل التروية و يوم التروية و يوم عرفه

کافی، ج ۴، ص ۵۰۸، ح ۳ ; نورالثقلین،

ج ۱، ص ۱۹۰، ح ۶۷۷ و ۶۷۹.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – مجادله – ۵۸ – ۴ – ۱،۳

۱ – ظهارکننده ، در صورتی که آزاد کردن بنده برایش مقدور نباشد ، باید دو ماه روزه بگیرد .

فمن لم یجد فصیام شهرین

۳ – دو ماه روزه ای که به عنوان کفّاره ظهار گرفته می شود ، باید پی درپی باشد .

فمن لم یجد فصیام شهرین متتابعین

روزه ماه رمضان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۵ – ۱۲،۳۷

۱۲ – روزه ماه رمضان بر هر فرد فرد مسلمانان واجب است .

فمن شهد منکم الشهر فلیصمه

۳۷ – فضل بن شاذان از امام رضا (ع) روایت کرده : < فان قال : فلم جعل الصوم فی شهر رمضان خاصه دون سایر الشهور ؟ قیل لأن شهر رمضان هو الشهر الذی أنزل اللّه فیه القرآن و فیه فرّق بین الحق و الباطل کما قال اللّه عز و جل < شهر رمضان الذی أنزل فیه القرآن هدًی للناس و بینات من الهدی و الفرقان > و فیه نبّیء محمد (ص) و فیه لیله القدر التی هی خیر من ألف شهر . . . ;

اگر سؤال شود چرا روزه تنها در ماه رمضان واجب شده و در ماههای دیگر واجب نشده است؟ در جواب گفته می شود: چون ماه رمضان ماهی است که خداوند قرآن را در آن نازل کرده و در این ماه، حق و باطل را جدا کرده است. همان طور که خداوند فرموده <شهر رمضان الذی أنزل فیه القرآن هدًی

للناس و بینات من الهدی و الفرقان>. در این ماه حضرت محمد(ص) پیامبر شد و شب قدر در این ماه است، شبی که از هزار ماه بهتر است ... >.

روزه مسافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۳،۴،۵،۷،۲۳،۲۸،۲۹

۳ - روزه گرفتن بر مریض و مسافر در ماه رمضان مشروع نیست .

فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

کلمه <عده> مبتدا و خبر آن به قرینه <کتب علیکم> و جمله بعد، <علیه> است; یعنی: فمن کان . .. فعلیه عده من أیام أخر. این جمله بیانگر آن است که: مکلف اگر در <أیام معدودات> (ماه رمضان) مریض و یا مسافر باشد، وظیفه او روزه گرفتن در غیر ماه رمضان است و این بدان معناست که او نباید در ماه رمضان روزه بگیرد.

۴ - وجوب قضای روزه ماه رمضان ، بر کسی که در آن ماه مسافر و یا مریض بوده است .

فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

۵ - تعداد روزه های قضا ، باید به تعداد روزهایی باشد که مکلف در آنها مریض و یا مسافر بوده است .

فعده من أیام أخر

آوردن کلمه <عده> - که به معنای تعداد و شماره است - گویای این معناست که: باید روزه هایی که به عنوان قضا گرفته می شود، شمارش شود. هدف از ضرورت شمارش روزه های قضا تطابق تعداد آنها با تعداد روزه هایی است که از مکلف فوت شده است.

۷ - قصد مسافرت در واجب نبودن روزه کافی نیست .

فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر

<علی سفر>

گویای تحقق و فعلیت سفر است. بنابراین شامل کسی که مسافر نیست، هر چند قصد سفر داشته باشد، نمی شود.

۲۳ – از امام سجاد (ع) روایت شده که فرمودند : < فأما صوم السفر و المرض . . . یفطر فی الحالین جمیعاً فان صام فی السفر أو فی حال المرض فعلیه القضاء فان اللّه عز و جل یقول < فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر ;

مسافر و مریض . .. در حال مسافرت و بیماری باید روزه خود را افطار کنند; پس اگر در حال سفر ویا بیماری روزه گرفتند بایستی قضای آن روز را به جا آورند. خداوند عز و جل می فرماید: هر کس از شما بیمار یا مسافر باشد تعدادی از روزهای دیگر را روزه بدارد>.

۲۸ – از امام صادق (ع) روایت شده است که : < یقضی شهر رمضان من کان فیه علیلا أو مسافراً عده ما اعتل أو سافر فیه إن شاء متصلا و إن شاء مفترقاً قال اللّه عز و جل < فعده من أیام أخر > . . . ;

مسافر و مریض باید تعداد روزهایی را که بیمار و یا در سفر بوده قضا نماید، خواه پیوسته و متصل و خواه متفرق به جا آورد، خدای عز و جل فرموده: <فعده من أیام أخر> . .. >.

۲۹ – از امام صادق (ع) روایت شده است : < أدنی السفر الذی تقصر فیه الصلوه و یفطر فیه الصائم بریدان . . . و عنه (ع) انه قال من خرج مسافراً فی شهر رمضان قبل الزوال

قضی ذلک الیوم و إن خرج بعد الزوال تم صومه و لاقضاء علیه . . . ;

کمترین مقدار مسافتی که به موجب آن نماز شکسته می شود و روزه دار افطار می کند، دو برید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱۵،۱۶،۱۷،۲۰،۲۲

۱۵ - روزه بر مریض و مسافر واجب نبوده و مشروع نیست .

و من کان مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

۱۶ - قضای روزه های ماه رمضان ، بر کسی که در این ماه مریض و یا مسافر بوده ، واجب است .

و من کان مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

۱۷ - تعداد روزه های قضا ، باید به تعداد روزهایی باشد که مکلف در آنها مریض و یا مسافر بوده است .

فعده من أیام أخر

۲۰ - قصد مسافرت در واجب نبودن روزه ، کافی نیست .

و من کان مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

۲۲ - سختی و دشواری روزه بر مریض و مسافر ، دلیل و حکمت برداشتن روزه از آنان است .

و من کان مریضاً . .. یرید اللّه بکم الیسر و لایرید بکم العسر

جمله <یریداللّه . ..> را می توان ناظر به جمله <من کان ...> دانست و آن را دلیل و حکمت برداشتن روزه از مسافر و مریض شمرد و نیز می توان آن را ناظر به اصل وجوب روزه و بیان حکمت آن دانست. برداشت فوق بر اساس نظر اول است.

روزه و قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۴

۴ - روزه

و قرآن ، دارای ارتباطی عمیق و تنگاتنگ با یکدیگر

شهر رمضان الذی أنزل فیه القرءان

زمینه روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۲۲

۲۲ - آگاهی به ارزش والای روزه ، زمینه ساز انجام آن است .

و أن تصوموا خیر لکم إن کنتم تعلمون

شرایط روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۳،۸

۳ - روزه گرفتن بر مریض و مسافر در ماه رمضان مشروع نیست .

فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

کلمه <عده> مبتدا و خبر آن به قرینه <کتب علیکم> و جمله بعد، <علیه> است; یعنی: فمن کان . .. فعلیه عده من أیام أخر. این جمله بیانگر آن است که: مکلف اگر در <أیام معدودات> (ماه رمضان) مریض و یا مسافر باشد، وظیفه او روزه گرفتن در غیر ماه رمضان است و این بدان معناست که او نباید در ماه رمضان روزه بگیرد.

۸ - کسانی که روزه ماه رمضان برای آنان مشقت بار و طاقت فرساست ، نباید روزه بگیرند .

و علی الذین یطیقونه فدیه

<اطاقه> به معنای قدرت داشتن بر انجام کار و یا صرف کردن تمام قدرت برای انجام آن است. لازمه معنای دوم، انجام دادن فعل با رنج و مشقت است. به نظر می رسد مراد از <یطیقونه> معنای دوم باشد. بنابراین <و علی الذین یطیقونه فدیه>; یعنی، کسانی که]اگر بخواهند روزه بگیرند[باید تمام قدرت خویش را برای این کار صرف کنند و در نتیجه به رنج و زحمت می افتند، روزه نگیرند; بلکه فدیه

بپردازند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – اعلی – ۸۷ – ۱۵ – ۱۱

۱۱ – < عن أبی عبـدالله (ع) أنّه قال : من تمام الصوم اعطاء الزکاه . . . و من صام فلم یؤدّها فلاصوم له إذا ترکها متعمداً . . . إنّ الله عزّوجلّ بدأ بها قبل الصلاه فقال : < قد أفلح من تزکّی . و ذکر اسم ربّه فصلّی > ;

از امـام صـادق(ع) روایت شـده که فرمـود: از [شـرایط]تمـام بودن روزه، دادن زکـات است . .. و کسـی که روزه بگیرد; ولی زکـات را نپردازد، روزه برای او نیست در صورتی که ترک زکات از روی عمـد باشـد ... خـدای عزّوجلّ زکات را در ابتـدا و قبل از نماز، آورده و فرموده است: قد أفلح من تزکّی . و ذکر اسم ربّه فصلّی>.

شرایط قضای روزه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۴ – ۱۲

۱۲ – بر کسانی که به خاطر طاقت فرسا بودن روزه ، روزه نمی گیرند ، قضای آن واجب نیست .

و علی الذین یطیقونه فدیه

چنانچه بر طایفه مـذکور قضای روزه واجب بود، هماننـد مسافر و مریض بیان می شد; علاوه بر اینکه جمله <علی الذین . ..> ظهور در این دارد که تنها فدیه دادن بر آنان واجب است.

شرایط وجوب روزه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۳ – ۲

۲ – ایمان از شرایط وجوب روزه *

یأیها الذین ءامنوا کتب علیکم الصیام

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱۳،۱۴

۱۳ - وجوب روزه ماه رمضان مشروط به احراز حلول این ماه است و احتمال حلول ماه کافی نیست .

فمن شهد منکم الشهر فلیصمه

<شهود> و <شهادت> (مصدر شهد) به معنای حضور داشتن و بر اثر آن چیزی را دیدن و یا فهمیدن است (اقتباس از مفردات راغب). بنابراین <فمن شهد منکم الشهر ...>; یعنی، هر کسی آن ماه را دریابد و به آن آگاه شود و یقین حاصل کند ... کافی نبودن احتمال حلول ماه، از مفهوم این جمله به دست می آید.

۱۴ - در وجوب روزه ، علم و احراز شخصی به حلول ماه رمضان کافی است .

فمن شهد منکم الشهر فلیصمه

کلمه <منکم> می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

عسر و حرج در روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۸

۸ - کسانی که روزه ماه رمضان برای آنان مشقت بار و طاقت فرساست ، نباید روزه بگیرند .

و علی الذین یطیقونه فدیه

<اطاقه> به معنای قدرت داشتن بر انجام کار و یا صرف کردن تمام قدرت برای انجام آن است. لازمه معنای دوم، انجام دادن فعل با رنج و مشقت است. به نظر می رسد مراد از <یطیقونه> معنای دوم باشد. بنابراین <و علی الذین یطیقونه فدیه>; یعنی، کسانی که]اگر بخواهند روزه بگیرند[باید تمام قدرت خویش را برای این کار صرف کنند و در نتیجه به رنج و زحمت می افتند، روزه نگیرند; بلکه فدیه بپردازند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۲۲

۲۲ - سختی

و دشواری روزه بر مریض و مسافر ، دلیل و حکمت برداشتن روزه از آنان است .

و من کان مریضاً . .. یرید اللّه بکم الیسر و لایرید بکم العسر

جمله <یریداللّه . ..> را می توان ناظر به جمله <من کان ...> دانست و آن را دلیل و حکمت برداشتن روزه از مسافر و مریض شمرد و نیز می توان آن را ناظر به اصل وجوب روزه و بیان حکمت آن دانست. برداشت فوق بر اساس نظر اول است.

فدیه روزه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۴ – ۱۱،۱۷،۲۴،۲۵،۲۶

۱۱ – بر کسانی که به خاطر مشقت بار بودن روزه بر آنان ، روزه نمی گیرند ، پرداخت فدیه واجب است .

و علی الذین یطیقونه فدیه

۱۷ – پرداخت فدیه به جای روزه – در صورت مشقت بار بودن روزه – از اعمال خیر است .

و علی الذین یطیقونه فدیه . .. فمن تطوع خیراً

۲۴ – < عن ابی عبداللّه (ع) فی قول اللّه عز و جل : < و علی الذین یطیقونه فدیه طعام مسکین > قال : الذین کانوا یطیقون الصوم فأصابهم کبر أو عطاش أو شبه ذلک فعلیهم لکل یوم مدّ ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند که می فرماید: <کسانی که روزه برای آنها طاقت فرساست لازم است طعامی به عنوان کفاره به تهیدستی بدهند> مراد، افرادی هستند که به پیری و یا تشنگی و یا شبیه آن مبتلا شده اند که باید برای هر روزی، یک مد طعام به تهیدست بدهند>.

۲۵ – ابی بصیر می گوید : < سألته عن رجل

مرض من رمضـان إلی رمضـان قابل و لم یصـح بینهما و لم یطق الصوم قال : تصـدق مکان کل یوم أفطر علی مسـکین مـدّاً من طعام و ان لم یکن حنطه فمن تمر و هو قول اللّه : < فدیه طعام مسکین > ;

از آن حضـرت (امـام بـاقر یا امام صادق(ع) از بیماری که از این رمضان تا رمضان سال آینـده بیماری اش طول کشـیده و توان روزه گرفتن نـدارد، سؤال کردم، امام فرمودنـد: در ازای هر روزی که روزه نگرفته، یک مـد طعام (از نوع گندم) به تهیدسـت صدقه دهد و اگر گندم نبود، از خرما صدقه دهد و این سخن خداست که می فرماید: فدیه طعام مسکین>.

۲۶ - < عن أبی عبداللّه (ع) فی قوله : < و علی الذین یطیقونه فدیه طعام مسکین > قال : المرأه تخاف علی ولدها . . . ;

از امـام صـادق (ع) دربـاره سـخن خداونـد که می فرمایـد: <کسانی که طاقت روزه گرفتن ندارنـد به عنوان کفاره، طعامی به تهیدست بدهند> روایت شده است: مراد زنی است که بر بچه خود]جنین یا کودک شیرخوار خود [می ترسد . .. >.

فلسفه روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۳۱،۳۷

۳۱ - توجه به عظمت خدا و ستودن او به بزرگی ، از اهداف تشریع روزه است .

و لتکبّروا اللّه علی ما هدیکم

<تکبیر> (مصـدر لتکبّروا) به معنای: بزرگ شـمردن و با عظمت دانسـتن است. <لتکبّروا اللّه> علت غایی برای تشـریع روزه است; یعنی، چون روزه انسانها را متوجه عظمت خدا می کند، حکم روزه برای اهل

ایمان مقرر شد.

۳۷ – فضل بن شاذان از امام رضا (ع) روایت کرده : < فان قال : فلم جعل الصوم فی شهر رمضان خاصه دون سایر الشهور ؟ قیل لأن شهر رمضان هو الشهر الذی أنزل اللّه فیه القرآن و فیه فرّق بین الحق و الباطل کما قال اللّه عز و جل < شهر رمضان الذی أنزل فیه القرآن هدًی للناس و بینات من الهدی و الفرقان > و فیه نبّیء محمد (ص) و فیه لیله القدر التی هی خیر من ألف شهر . . . ;

اگر سؤال شود چرا روزه تنها در ماه رمضان واجب شده و در ماههای دیگر واجب نشده است؟ در جواب گفته می شود: چون ماه رمضان ماهی است که خداوند قرآن را در آن نازل کرده و در این ماه، حق و باطل را جدا کرده است. همان طور که خداوند فرموده <شهر رمضان الذی أنزل فیه القرآن هدًی للناس و بینات من الهدی و الفرقان>. در این ماه حضرت محمد(ص) پیامبر شد و شب قدر در این ماه است، شبی که از هزار ماه بهتر است ... >.

فلسفه روزه ماه رمضان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۵ – ۳

۳ – نزول قرآن در ماه رمضان ، دلیلی برای انتخاب این ماه برای روزه گرفتن

شهر رمضان الذی أنزل فیه القرءان

توصیف ماه رمضان به اینکه قرآن در آن نازل شده، پس از بیان احکام روزه و تعیین این ماه برای روزه داری، می تواند اشاره به آن باشد که: علت تعیین ماه رمضان برای روزه

گرفتن، نزول قرآن در این ماه است.

فلسفه قضای روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۲۵

۲۵ - کامل شدن یک ماه روزه در سال ، هدف از ضرورت قضای روزه های فوت شده است .

فعده من أیام أخر . .. لتکملوا العده

<لتکملوا . ..> علت برای <فعده من أیام أخر> است. <ال> در <العده> عهد ذکری است و اشاره به <أیاماً معدودات> که همان شهر رمضان است، دارد. بنابراین <فعده من أیام أخر ... لتکملوا العده>; یعنی: باید قضای روزهای رمضان را به جا آورید تا شماره آن ایام روزه - که یک ماه است - کامل شود.

قدرت در روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۸

۸ - کسانی که روزه ماه رمضان برای آنان مشقت بار و طاقت فرساست ، نباید روزه بگیرند .

و علی الذین یطیقونه فدیه

<اطاقه> به معنای قدرت داشتن بر انجام کار و یا صرف کردن تمام قدرت برای انجام آن است. لازمه معنای دوم، انجام دادن فعل با رنج و مشقت است. به نظر می رسد مراد از <یطیقونه> معنای دوم باشد. بنابراین <و علی الذین یطیقونه فدیه>; یعنی، کسانی که]اگر بخواهند روزه بگیرند[باید تمام قدرت خویش را برای این کار صرف کنند و در نتیجه به رنج و زحمت می افتند، روزه نگیرند; بلکه فدیه بپردازند.

قضای روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۵،۲۳،۲۸

۵ - تعداد روزه های قضا ، باید به تعداد روزهایی

باشد که مکلف در آنها مریض و یا مسافر بوده است .

فعده من أیام أخر

آوردن کلمه <عـده> - که به معنای تعداد و شـماره است - گویای این معناست که: باید روزه هایی که به عنوان قضا گرفته می شود، شـمارش شود. هـدف از ضـرورت شـمارش روزه های قضا تطابق تعـداد آنها با تعداد روزه هایی است که از مکلف فوت شده است.

۲۳ - از امام سجاد (ع) روایت شده که فرمودند : < فأما صوم السفر و المرض . . . یفطر فی الحالین جمیعاً فان صام فی السفر أو فی حال المرض فعلیه القضاء فان اللّه عز و جل یقول < فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر ;

مسـافر و مریض . .. در حـال مسافرت و بیماری بایـد روزه خود را افطار کننـد; پس اگر در حال سـفر ویا بیماری روزه گرفتند بایستی قضای آن روز را به جا آورنـد. خداونـد عز و جل می فرمایـد: هر کس از شـما بیمار یا مسافر باشد تعدادی از روزهای دیگر را روزه بدارد>.

۲۸ - از امام صادق (ع) روایت شده است که : < یقضـی شهر رمضان من کان فیه علیلا أو مسافراً عده ما اعتل أو سافر فیه إن شاء متصلا و إن شاء مفترقاً قال اللّه عز و جل < فعده من أیام أخر > . . . ;

مسافر و مریض باید تعداد روزهایی را که بیمار و یا در سـفر بوده قضا نماید، خواه پیوسـته و متصل و خواه متفرق به جا آورد، خدای عز و جل فرموده: <فعده من أیام أخر> .

.. >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۲۷

۲۷ - کسانی که همه و یا بخشی از ماه رمضان را روزه نگیرند] چه بخاطر عذری همانند مرض و سفر و یا بدون آن [، باید قضای آن را به جا آورند .

و لتکملوا العده

هر چند جمله <فعده من أیام أخر> در ارتباط با مریض و مسافر ایراد شده است; ولی علت آن (لتکملوا العده) بیانگر این است که: قضای روزه در غیر آن دو مورد نیز لازم است، چه معذور باشد و چه بدون عذر روزه نگرفته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۳۹

۳۹ - ابی بصیر گوید : < سألت أبا عبداللّه (ع) عن أناس صاموا فی شهر رمضان فغشیهم سحاب أسود عند مغرب الشمس فظنوا انه اللیل فأفطروا أو أفطر بعضهم ثم ان السحاب فصل عن السماء فإذا الشمس لم تغب ؟ قال علی الذی أفطر قضاء ذلک الیوم ، إن اللّه یقول : < أتموا الصیام إلی اللیل > فمن أکل قبل أن یدخل اللیل فعلیه قضاءه لانه أکل متعمداً ;

از امام صادق(ع) سؤال کردم درباره گروهی از مردم که در ماه رمضان، روزه بودند و ابر سیاهی آنها را فراگرفت و آنان گمان کردند که شب شده و همه یا بعضی از آنها افطار کردند و با بر طرف شدن ابر متوجه شدند که هنوز خورشید در آسمان است؟ امام فرمود: کسانی که روزه خود را افطار کرده اند باید قضای آن روز را بگیرند; زیرا

خداوند فرموده: <أتموا الصيام إلی اللیل> پس هر کسی قبل از ورود شب، روزه خود را افطار کند، چون روزه خود را عمداً باطل کرده باید قضای آن را به جا آورد>.

کفاره روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۲ - ۲۳

۲۳ قاتل در قتل خطائی ، در صورت ناتوانی از آزادسازی برده با ایمان ، باید دو ماه پیاپی روزه بگیرد .

فمن لم یجد فصیام شهرین متتابعین

مبطلات روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۲۴

۲۴ - خوردن ، آشامیدن و آمیزش جنسی از مبطلات روزه است .

فالن بشروهن . .. کلوا و اشربوا حتی یتبیّن لکم الخیط الأبیض

مدت روزه واجب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۲۵،۲۶

۲۵ - کامل شدن یک ماه روزه در سال ، هدف از ضرورت قضای روزه های فوت شده است .

فعده من أیام أخر . .. لتکملوا العده

<لتکملوا . ..> علت برای <فعده من أیام أخر> است. <ال> در <العده> عهد ذکری است و اشاره به <أیاماً معدودات> که همان شهر رمضان است، دارد. بنابراین <فعده من أیام أخر ... لتکملوا العده>; یعنی: باید قضای روزهای رمضان را به جا آورید تا شماره آن ایام روزه - که یک ماه است - کامل شود.

۲۶ - هر مسلمان باید در سال یک ماه را روزه بگیرد .

فعده من أيام أخر . .. لتکملوا العده

برداشت فوق با استدلال بیان شده در توضیح برداشت پیشین، استفاده می شود.

معذوران از

روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۸،۱۱،۱۲،۲۴،۲۶،۲۷

۸ - کسانی که روزه ماه رمضان برای آنان مشقت بار و طاقت فرساست ، نباید روزه بگیرند .

و علی الذین یطیقونه فدیه

<اطاقه> به معنای قدرت داشتن بر انجام کار و یا صرف کردن تمام قدرت برای انجام آن است. لازمه معنای دوم، انجام دادن فعل با رنج و مشقت است. به نظر می رسد مراد از <یطیقونه> معنای دوم باشد. بنابراین <و علی الذین یطیقونه فدیه>; یعنی، کسانی که]اگر بخواهند روزه بگیرند[باید تمام قدرت خویش را برای این کار صرف کنند و در نتیجه به رنج و زحمت می افتند، روزه نگیرند; بلکه فدیه بپردازند.

۱۱ - بر کسانی که به خاطر مشقت بار بودن روزه بر آنان ، روزه نمی گیرند ، پرداخت فدیه واجب است .

و علی الذین یطیقونه فدیه

۱۲ - بر کسانی که به خاطر طاقت فرسا بودن روزه ، روزه نمی گیرند ، قضای آن واجب نیست .

و علی الذین یطیقونه فدیه

چنانچه بر طایفه مذکور قضای روزه واجب بود، همانند مسافر و مریض بیان می شد; علاوه بر اینکه جمله <علی الذین . ..> ظهور در این دارد که تنها فدیه دادن بر آنان واجب است.

۲۴ - < عن ابی عبدالله (ع) فی قول الله عز و جل : < و علی الذین یطیقونه فدیه طعام مسکین > قال : الذین کانوا یطیقون الصوم فأصابهم کبر أو عطاش أو شبه ذلک فعلیهم لکل یوم مدّ ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند که می فرماید: <کسانی که روزه برای آنها طاقت

فرساست لازم است طعامی به عنوان کفاره به تهیدستی بدهند> مراد، افرادی هستند که به پیری و یا تشنگی و یا شبیه آن مبتلا شده اند که باید برای هر روزی، یک مد طعام به تهیدست بدهند>.

۲۶ - < عن أبی عبداللّه (ع) فی قوله : < و علی الذین یطیقونه فدیه طعام مسکین > قال : المرأه تخاف علی ولدها . . . ;

از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند که می فرماید: <کسانی که طاقت روزه گرفتن ندارند به عنوان کفاره، طعامی به تهیدست بدهند> روایت شده است: مراد زنی است که بر بچه خود]جنین یا کودک شیرخوار خود [می ترسد . .. >.

۲۷ - از امام صادق (ع) روایت شده که فرمود : < حد المرض الذی یجب علی صاحبه فیه الأفطار . . . لقول اللّه عز و جل < فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر > ان یکون العلیل لایستطیع أن یصوم أو یکون ان استطاع الصوم زاد فی علته و خاف منه علی نفسه . . . فإن أحس ضعفاً فلیفطر و إن وجد قوه علی الصوم فلیصم کان المرض ما کان . . . ;

ملاـک بیماریی که شخص بیمار باید روزه خود را افطار کند آن طور که خداوند فرموده: <فمن کان منکم مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر> این است که بیمار توانایی روزه گرفتن را نداشته باشد و یا روزه باعث افزایش بیماری او بشود و ازضرر بر جان خود بترسد (احتمال ضرر بدهد); بنابراین اگر بیمار احساس ضعف کرد، باید روزه خود را

افطار نماید و اگر در خود توان روزه گرفتن یافت روزه بگیرد، بیماری هر نوع که می خواهد باشد . .. >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱۵

۱۵ - روزه بر مریض و مسافر واجب نبوده و مشروع نیست .

و من کان مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

مقدار فدیه روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۱۳

۱۳ - فدیه و کفاره هر روزه ماه رمضان برای کسانی که به خاطر مشقت روزه نمی گیرند ، یک وعده غذاست که باید به مسکین پرداخت کنند .

و علی الذین یطیقونه فدیه طعام مسکین

موارد بطلان روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۲۹

۲۹ - از امام صادق (ع) روایت شده است : < أدنی السفر الذی تقصر فیه الصلوه و یفطر فیه الصائم بریدان . . . و عنه (ع) انه قال من خرج مسافراً فی شهر رمضان قبل الزوال قضی ذلک الیوم و إن خرج بعد الزوال تم صومه و لاقضاء علیه . . . ;

کمترین مقدار مسافتی که به موجب آن نماز شکسته می شود و روزه دار افطار می کند، دو برید

نظم در روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱۹

۱۹ - روزه عبادتی دارای نظم و در عین حال انعطاف پذیر

كتب عليكم الصيام . .. أياماً معدودت ... شهر رمضان ... فمن كان مريضاً

أو علی سفر

نقش روزه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – مريم – ۱۹ – ۲۶ – ۱۴

۱۴ روزه ، واکنشی شايسته در برابر بهره مندی از رحمت گسترده خداوند است .

إنّی نذرت للرحمن صومًا

وجوب روزه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۳ – ۱

۱ – وجوب روزه بر مسلمانان

يأيها الذين ءامنوا کتب عليکم الصيام

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۵ – ۱۲

۱۲ – روزه ماه رمضان بر هر فرد فرد مسلمانان واجب است .

فمن شهد منکم الشهر فليصمه

وجوب قضای روزه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۴ – ۴

۴ – وجوب قضای روزه ماه رمضان ، بر کسی که در آن ماه مسافر و يا مريض بوده است .

فمن کان منکم مريضاً أو علی سفر فعده من أيام أخر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۵ – ۱۶

۱۶ – قضای روزه های ماه رمضان ، بر کسی که در این ماه مریض و یا مسافر بوده ، واجب است .

و من کان مریضاً أو علی سفر فعده من أیام أخر

وقت روزه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۴ – ۱

۱ – زمان روزه گرفتن ، روزهاست نه شبها

کتب علیکم الصیام . .. أیاماً

<أیاماً> ظرف زمان برای <الصیام> در آیه قبل است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۸۵

۱ - ماه رمضان ، ماهی که برای روزه گرفتن تعیین شده است .

کتب علیکم الصیام . .. أیاماً معدودت ... شهر رمضان

<شهر رمضان> خبر برای مبتدای محذوف; یعنی، <هی> است که به <أیاماً معدودات> بر می گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۷ - ۲۱

۲۱ - زمان روزه از طلوع فجر تا شب است .

ثم أتموا الصیام إلی الیل

وقت قضای روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۴ - ۶

۶ - قضای روزه های رمضان ، مشروط به وقتی خاص نیست .

فعده من أیام أخر

تعیین <أیاماً معدودات> به ماه رمضان - که در آیه بعد مطرح شده - و عدم تعیین <أیام أخر> به روزها و یا ماهی خاص، بیانگر این است که برای قضای روزه های رمضان وقت خاصی در نظر گرفته نشده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱۸

۱۸ - قضای روزه های ماه رمضان مشروط به زمانی خاص نیست .

فعده من أیام أخر

دلیل این برداشت، نظیر استدلالی است که در برداشت شماره ۶ در آیه قبل گذشت.

ویژگیهای روزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۵ - ۱۹

۱۹ - روزه عبادتی دارای نظم و در عین حال انعطاف پذیر

کتب علیکم الصیام . .. أیاماً معدودت ... شهر رمضان ... فمن کان مریضاً أو علی سفر

روزی از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

روزی

{روزی}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۴

۱ مؤمنان باید بخشی از آنچه را خداوند به آنها روزی داده ، انفاق کنند .

یا ایّها الّذین امنوا انفقوا ممّا رزقناکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۹ - ۱۱،۱۶

۱۱ وجود رابطه میان حیات و رزق ، حتّی در عالم برزخ

بل احیآء عند ربّهم یرزقون

۱۶ ارتزاق شهیدان در پیشگاه خداوند ، پرتوی از ربوبیّت او

عند ربّهم یرزقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۰ - ۱،۳،۱۴

۱ سرور و شادمانی کشته شدگان راه خدا ، به آنچه خداوند از فضل خویش به آنان ارزانی داشته است .

فرحین بما اتیهم اللّه من فضله

۳ حیات ویژه و مقام والای شهیدان و ارتزاق آنها نزد خداوند ، از تفضّلات الهی به آنان

فرحین بما اتیهم اللّه من فضله

بنابر اینکه مراد از <ما اتیهم اللّه>، همان باشد که در آیه قبل بیان شد ; یعنی حیات ویژه و . .. .

۱۴ جاودانگی حیات ، تنعّم و امنیّت خاطر شهیدان *

الّا خوف علیهم و لا هم یحزنون

نفی ترس و اندوه، مستلزم نفی فناپذیری است. چرا که از جمله اسباب ترس آفرین و غم انگیز، فناپذیری و نابودی است.

آثار استفاده از روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۱ - ۵

۵ بهرهوری خلق از روزی خداوند ، مقتضی سر نهادن آنان به بندگی او *

فأنبتنا به . .. و النخل باسقت ... رزقًا للعباد

برداشت یادشده بدان احتمال است که آمدن <للعباد>، به جای هر عنوان دیگری (مانند <للخلق>،

<للناس> یا <لکم>) بیانگر وجود رابطه مستحکم میان رزّاقیت خدا و عبودیت انسان باشد.

آثار استفاده از روزی حلال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۴ - ۸

۸- تداوم رفاه و آسایش و حیات اقتصادی جوامع ، در پرتو بهره گیری از روزی های حلال و استفاده بهینه از آنها و اجتناب از کفران است .

و ضرب الله مثلًا قریه . .. فکفرت بأنعم الله ... فکلوا ممّا رزقکم الله حللًا طیب

<فاء> در <فکلوا. ..> برای تفریع این جمله به آیات پیشین است; یعنی، از روزیهای حلال و دلپذیر استفاده کنید و شکر نعمت خدا را به جا آورید تا گرفتار سرنوشت مردمی نشوید که آنان در اوج رفاه و آسایش بودند; ولی در اثر کفران نعمت، دچار عذاب شدند.

آثار تأمین روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۲۳ - ۵

۵ - تأمین روزی زمینیان از آسمان ، نمودی از ربوبیت یگانه خداوند بر هستی

و فی السّماء رزقکم . .. فَوَربّ السّماء و الأرض

از ارتباط میان این آیه با آیه قبل (و فی السّماء رزقکم) مطلب بالا استفاده می شود.

آثار ذکر تقدیر روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۸ - ۸

۸ - توجّه به تقدیر روزی انسان ها از سوی خداوند ، از بین برنده روحیه بخل و تنگ نظری است .

أَوَلم یروا أنّ اللّه . .. فأَت ذا القربی حقّه

آثار ذکر روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ –

۲۲ - ۱۳۱

۲۲ - توجه به رزق پایدار و سرتاسر خیر پروردگار ، زمینه ساز دوری گزینی از چشم دوختن به امکانات دنیایی دیگران است .

و لاتمدّنّ عینیک . .. و رزق ربّک خیر و أبقی

آثار ذکر ضمانت روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۱ - ۸

۸- توجه به تضمین روزی همگان از سوی خداوند ، مانع بیمناک شدن از تهی دستی آینده خویش یا فرزندان

و لاتقتلوا أولدکم خشیه إملق نحن نرزقهم و إیّاکم

آثار ذکر منشأ روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۹ - ۶

۶ - توجه دادن به این که منشأ کمی و زیادی روزی در دست خدا است ، برانگیزاننده انسان به انفاق

قل إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء . .. و یقدر له و ما أنفقتم من شیء

از تـذکر خداوند به این که انفاق عوض دارد پس از یادآوری این حقیقت که منشأ قبض و بسط روزی خداوند است برداشـت یاد شده به دست می آید.

ارزش روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۱ - ۱۹

۱۹ - رزق و نعمت های معنوی ، پایدارتر و دارای ارزش والاتر از تمامی نعمت های دنیوی است .

و رزق ربّک خیر و أبقی

ازدیاد روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳۷ – ۶،۷

۶ – فزونی و کاستی یافتن رزق و روزی انسان ها ، از آیات الهی برای مؤمنان است .

أنّ اللّه یبسط الرزق .

.. إنّ فی ذلک لأیت لقوم یؤمنون

۷ – صاحبان ایمان ، قبض و بسط های اقتصادی را ، از آیات خداوند تلقی می کنند .

أنّ اللّه یبسط الرزق . .. إنّ فی ذلک لأیت لقوم یؤمنون

ازدیاد روزی ذاکران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۸ – ۱۷

۱۷ – مردمانی که همواره به یاد خدا هستند ، از روزیی فراتر از انتظار و توقع خویش برخورداراند .

رجال لاتلهیهم تجره . .. لیجزیهم ... و یزیدهم من فضله و اللّه یرزق من یشاء بغیر

برداشت یاد شده، مبتنی بر این نکته است که لام در <لیجزیهم> و <یزیدهم> برای غایت باشد; یعنی، مردان خدا به منظور بهره مندی از پاداش و فضل خداوند به یاد او هستند; ولی خداوند بیش از انتظارشان به آنان پاداش می دهد و مصداق اصلی <و اللّه یرزق من یشاء>، همین مردان الهی اند.

اسباب روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۵۱ – ۱۹

۱۹ دخالت اسباب و علل در فراهم آمدن روزی برای انسانها

نحن نرزقکم و إیاهم

برداشت فوق از به کار گیری <نحن = ما> در جمله فوق استفاده شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۲ – ۶

۶– رویش گیاهان ، نباتات و میوه ها برای تأمین رزق و روزی انسان است .

فأخرج به من الثمرت رزقًا لکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۱۲ – ۱۰

۱۰ – دستیابی انسان به روزی خویش ، در سایه به

کارگیری اسباب و وسایط

لتجری الفلک . .. و لتبتغوا من فضله

در آیه شریفه جریان کشتی (لتجری الفلک) مقدم بر <لتبتغوا> یاد شده و بر طبق واقعیات خارجی بسیاری از منافع دریا در پرتو کشتی رانی است. با توجه به این دو نکته از آیه استفاده می شود که خداوند، برای رسیدن آدمیان به روزی خویش، وسایطی قرار داده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۲۲ – ۳

۳ – نقش اساسی باران ، آفتاب و هوا ، در فراهم آمدن روزی آدمیان *

و فی السّماء رزقکم

از آن جایی که باران، آفتاب و هوا از طرف بالا مشرف بر زمین اند و نقش اساسی در پیدایش غذای آدمیان دارند، تعبیر <و فی السماء رزقکم> آمده است.

استفاده از روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۶۰ – ۱۶

۱۶ – خوردن و آشامیدن از روزی های خدادادی ، توصیه و سفارش خداوند به قوم موسی

کلوا و اشربوا من رزق اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۷۲ – ۱،۳

۱ – جواز تناول و بهره گیری از روزی های پاکیزه

کلوا من طیبت ما رزقنکم

۳ – بهره وری مؤمنان از روزی ها و نعمت های خداوند ، مقصود اصلی از اعطای آنها به انسانهاست . *

یأیها الذین ءامنوا کلوا من طیبت ما رزقنکم

قرآن در توصیه بـه اهـل ایمـان – مبنی بر بهره گیری از نعمتهـا – (کلـوا من طیبت مـا رزقنکم) تصـریح کرده که خداونـد آن نعمتها را روزی ایشان قرار داده است ولی

در توصیه به عموم مردم در آیه ۱۶۸ (کلوا مما فی الأرض) بیان نـداشت که خداوند امکانات زمین را روزی همگان قرار داده است. از مقایسه میان این دو تعبیر و تفاوت یاد شده می توان به برداشت فوق دست یافت.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۲ – ۳

۳ هدف از آفرینش زینتها و روزیها، استفاده بندگان خداوند از آنهاست.

زینه الله التی أخرج لعباده

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۲۶ – ۱۱

۱۱ جواز بهرهوری مؤمنان از هر روزی طیب و پاکیزه

و رزقکم من الطیبت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۵۹ – ۲،۳

۲ بهره مند شدن انسان ها ، هدف و فلسفه نزول رزق و روزی از جانب خداوند است .

ما أنزل اللّه لکم من رزق

۳ اصل اولی در تمامی رزق ها ، اباحه و حلیت است .

ما أنزل اللّه لکم من رزق فجعلتم منه حراماً و حللا

استفاده از روزی پاکیزه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۵۷ – ۸

۸ – بهره گیری از < منّ > و < سلوی > و روزی های پاکیزه و حلال توصیه خداوند به بنی اسرائیل

کلوا من طیبت ما رزقنکم

برداشت فوق با توجه به فعل امر <کلوا> استفاده شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۰ – ۱۱

۱۱– روزی های پاکیزه ، برای بهره برداری انسان آفریده شده است نه زهدورزی

های بی مورد

و رزقنهم من الطّیبت

استفاده از روزی حلال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۷ - ۱۴

۱۴ - بهره گیری از نعمت ها و روزی های حلال و پاکیزه ، توصیه خداوند به بندگان

کلوا من طیبت ما رزقنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۴ - ۱،۲

۱- بهرهوری ، از روزی های حلال و دلپذیر ، مجاز و مطلوب است .

فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً طیّبًا

۲- لزوم شکرگزاری انسان ، در قبال بهرهوری از روزی های حلال و دلپذیر الهی

فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً طیّبًا و اشکروا نعمت الله

استفاده از روزی خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۱۴ - ۱۰

۱۰ بهره مندی از رزق و روزی خداوند ، از اهداف حضرت مسیح (ع) ، در تقاضای مائده آسمانی

و ارزقنا

امتحان با روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۲ - ۷

۷ - فراخی و تنگی معیشت انسان ها ، امتحان الهی است ; نه تکریم و یا تحقیر آنان .

إنّما أُوتیته علی علم بل هی فتنه . .. أوَلم یعلموا أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء

برداشت یاد شده از ارتباط میان فتنه و امتحان شـمرده شدن نعمت ها (مضمون آیه ۴۹) و به مشیت خدا دانستن فراخی و تنگی رزق و روزی انسان ها به دست می آید.

اهمیت تحصیل روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۱۰

۳ - تلاش برای کسب روزی ، توصیه خداوند به مؤمنان

و ابتغوا من فضل اللّه

اهمیت تلاش برای روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۱۰ - ۱۰

۱۰ - < عن أبی عبداللّه (ع) قال : إنّی أرکب فی الحاجه التی کفاها اللّه ما أرکب فیها إلاّ التماس أن یرانی اللّه أضحی فی طلب الحلال أما تسمع قول اللّه عزّوجلّ اسمه < فإذا قضیت الصلاه فانتشروا فی الأرض و ابتغوا من فضل اللّه . . . > ;

از امام صادق(ع) روایت شده که فرمود: من سوار مرکب می شوم و در پی رفع حاجتی می روم که خداوند کفایت آن را برعهده گرفته است و سوار نمی شوم، مگر برای این که خداوند مرا ببیند که در وسط روز به دنبال طلب حلال هستم. آیا نشنیده ای قول خدای عزّوجلّ را که فرموده: ... فانتشروا فی الأرض و ابتغوا من فضل اللّه ...>.

اهمیت روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۲ - ۱۱

۱۱ - تلاش برای تحصیل روزی و دستیابی به نعمت های مادی ، مطلوب و مورد ترغیب الهی

سخّر لکم . .. و لتبتغوا من فضله

<لام> در <لتبتغوا> برای غایت و هدف است و چون تلاش انسان برای دستیابی به نعمت ها، از اهداف فعل خدا(سخّر) شمرده شده، مطلوبیت <إبتغاء> استفاده می شود.

برکت در روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۳ - ۱۵

۱۵ - > و روى عن الصادق (ع) انّه قال

: < و یرزقه من حیث لایحتسب > أی یبارک له فیما أتاه ;

از امام صادق(ع) روایت شده که فرمود: <و یرزقه من حیث لایحتسب>; یعنی، خداوند برای او در آنچه داده برکت می دهد (و آن را برای او مبارک می سازد)>.

بهترین روزی دهنده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۹ - ۸،۹،۱۰

۸ - خداوند ، < خیرالرازقین > (بهترین روزی دهندگان) است .

و هو خیر الرزقین

۹ - بهترین روزی رسان بودن خداوند ، تضمین کننده وعده جایگزین ساختن برای مال انفاق شده

و ما أنفقتم من شیء فهو یخلفه و هو خیر الرزقین

۱۰ - بهترین روزی رسان بودن خداوند ، دلیل اعطای کم و یا زیاد روزی ، به هر کس که خود بخواهد .

إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء . .. و یقدر له ... و هو خیر الرزقین

تأمین روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۱ - ۳

۳ تأمین بیوقفه رزق و روزی انسان ها از سوی خدا ، جلوه ای از ربوبیت بی همتای اوست .

قل من یرزقکم من السماء و الأرض

این آیه شریفه به قرینه آیه بعد در مقام رد پندار ربوبیت غیر خدا و توجه دادن شرک پیشگان به ربوبیت بی همتای خداست. گفتنی است که به کارگیری فعل مضارع (یرزقکم) بیانگر استمرار روزی و بیوقفه بودن آن است.

تأمین روزی انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۴۰ – ۸

۸ – آفرینش انسان ها و تأمین روزی

آنان ، از آیات الهی است .

اللّه الذی خلقکم ثمّ رزقکم

تأمین روزی جنبندگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶ - ۳،۵

۳ تأمین روزی موجودات زنده ، حق آنها بر خداست .

و ما من دابّه فی الأرض إلاّ علی الله رزقها

۵ علم همه جانبه خداوند ، پشتوانه توانایی او بر روزی رسانی به موجودات و تدبیر امور آنهاست .

و ما من دابّه فی الأرض إلاّ علی الله رزقها و یعلم مستقرها و مستودعها

هدف از بیان آگاهی خداوند به احوال موجودات ، پس از <علی الله رزقها> القای این نکته است که: روزی رسانی به موجودات و تدبیر امور آنها ، نیازمند علمی گسترده است که خداوند آن را داراست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۶۰ - ۱،۶،۹

۱ - بسیاری از جانداران ، توان تهیه روزی خود را ندارند .

و کأیّن من دابّه لاتحمل رزقها

<حماله> مصدر <تحمل> به معنای <کفالت و برعهده گرفتن> است.

۶ - خداوند ، در تأمین روزی موجودات ، میان موجوداتی که قادر به تأمین روزی شان هستند و آنهایی که قادر نیستند ، تفاوتی نمی گذارد و همه را روزی می دهد .

و کأیّن من دابّه لاتحمل رزقها اللّه یرزقها و إیّاکم

عطف <إیّاکم> بر ضمیر <یرزقها> که مرجع آن <دابّه> با صفت یاد شده است اشعار به نکته یاد شده دارد.

۹ - آگاهی همه جانبه خداوند ، باعث تأمین روزی موجودات نیازمند است .

اللّه يرزقها و إيّاكم و هو السميع العليم

تأمين روزى موجودات

جلد - نام سوره - سوره - آيه -

فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۲۲ – ۷

۷ – تدبیر ، تقدیر و قدرت الهی در تأمین روزی زمینیان از آسمان ، نشانه قدرت او بر تحقق وعده های خویش *

و فی السّماء رزقکم و ما توعدون

با توجه به این که در آیات پیشین سخن از تحقق رستاخیز و وجود دوزخ و بهشت بود; ممکن است این آیه درصدد رفع شبهه انسان در قدرت خدا باشد. ازاین رو عبارت <و فی السّماء رزقکم> به عنوان نمودی از قدرت خداوند یاد شده است.

تحریم روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۵۹ – ۴

۴ هیچ کس ، بی اذن خداوند حق تحریم رزق او ، بر خود یا بر دیگران را ندارد .

قل أرءیتم ما أنزل اللّه لکم من رزق فجعلتم منه حراماً و حللا

تحریم روزی پاکیزه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۳ – ۱۷

۱۷ حرام شمردن زینتها و روزیهای حلال و پاکیزه، افترا بر خداوند است.

قل من حرم زینه الله . .. أن تقولوا علی الله ما لا تعلمون

از مصادیق مورد نظر برای افترا، به قرینه آیه قبل، تحریم زینتها و روزیهای پاکیزه است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۴ – ۷

۷– تحریم روزی های حلال و دلپذیر و بهره نگرفتن از آنها ، کفران نعمت های الهی است .

فكفرت بأنعم الله . .. فكلوا ممّا رزقكم الله حللاً طيبًا

با توجه به اينكه آيه بعد، خوردنيهاى حرام را در چند چيز محدود كرده است، معلوم

می شود که مراد از <کفران> حرام کردن حلالها و استفاده نکردن از آنهاست.

ترک استفاده از روزی های حلال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۲ - ۱۱

۱۱- اعراض از تشکیل خانواده ، فرزندداری ، تعاون اجتماعی و بهرهوری از روزی های حلال الهی ، شیوه ای باطل و نادرست است . *

و الله جعل لکم من أنفسکم أزوجًا . .. أفبالبطل يؤمنون

بدان احتمال که "و الله جعل لکم. .." در مقام بیان ارزش دادن به موضوع همسری و ... باشد و در پایان بیان اعتراض آمیز "أفبالباطل يؤمنون" در ردّ کسانی باشد که از پذیرش این ارزشها روی گردانند، این برداشت به دست می آید.

تفاوت روزی انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۱ - ۲،۷

۲- انسان ها ، در بهره مندی از رزق و روزی الهی ، متفاوتند .

و الله فضّل بعضکم علی بعض فی الرزق

۷- سنت الهی در تفاوت روزی انسان ها ، به معنای عدم لزوم رعایت مساوات و عدالت اجتماعی ، از سوی آنان نیست . *

و الله فضّل . .. فما الذین فضّلوا برادّی رزقهم علی ما ملکت أيمنهم فهم فيه سواء

برداشت فوق بر اساس این نکته است که جمله " فما الذین فضلوا . .." در مقام توبیخ از کسانی باشد که مساوات را میان خود مراعات نمی کنند و با توجه به صدر آیه، می توان چنین برداشت کرد: خداوند گرچه انسانها را در روزی متفاوت قرار داده است; ولی این بدان معنا نیست که مردم مساوات را

میان خود رعایت نکنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۲ - ۱

۱ - خداوند ، توسعه دهنده روزی برخی از انسان ها و در تنگنا قرار دهنده برخی دیگر

أوَلم یعلموا أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<قدر> (مصدر <یقدر>) در آیه شریفه مربوط به رزق و روزی بوده و به معنای ضیق و تنگ گرفتن است.

تقدیر روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۶ - ۶

۶ خداوند بر اساس مشیّت خویش روزی انسان ها را تعیین می کند .

الله یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<لمن یشاء> هم قید برای <یبسط> است و هم برای <یقدر>. به عبارت دیگر پس از <یقدر> عبارت <لمن یشاء> مقدر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۴ - ۹

۹ - روزی هر انسان ، از پیش تأمین شده است .

ربّ إنّی لما أنزلت

به کارگیری فعل ماضی (أنزلت) نشان می دهد که روزی هر کس از سوی خدا از پیش نازل شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۳ - ۵

۵ – توشه زندگی انسان ، تأمین شده از سوی خداوند

و لتبتغوا من فضله

از مفـاد عبارت <لتبتغوا> (تا بجوییـد) اسـتفاده می شود که روزی انسان از پیش برای وی تأمین شـده است; منتها انسان برای دستیابی به آن باید به دنبالش برود و تلاش کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳۷ – ۴

۴ – زیادی

و کمی روزی انسان ها ، براساس مشیت و تقدیر خداوند است .

أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<یقدر> از مصدر <قدر> به معنای <اندازه گیری> و نیز <سخت گیری> آمده است (مفردات راغب). در آیه، به قرینه <یبسط> (گسترش می دهد) معنای دوم مراد است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۲ - ۲،۴

۲ - ناآگاهی از مشیت و تقدیر خداوند در رزق و روزی انسان ها ، سبب انتساب نعمت ها و برخورداری ها به دانش بشری است .

قال إنّما أُوتیته علی علم . .. أوَلم یعلموا أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

آیه شریفه در مقام بیان نقش خداوند در برخورداری ها و نعمت های انسان ها است. این مسأله می تواند از چرایی منتسب کردن نعمت ها به دانش بشری از سوی انسان ها حکایت کند.

۴ - نکوهش خداوند از قشر مرفه و ناسپاس ، به خاطر ناآگاهی آنان از مشیت و تقدیر الهی در رزق و روزی انسان ها

أوَلم یعلموا أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

استفهام در <أوَلم یعلموا. ..> از نوع استفهام انکاری توبیخی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۰ - ۵

۵ - تنظیم و تقدیر روزی موجودات زمین ، به اراده خداوند در فصل های چهارگانه

و قدّر فیها أقوتها فی أربعه أیّام

برداشت بالاـ بنابر این احتمال است که <فی أربعه أیّام> فقط ظرف برای <قدّر فیها أقواتها> باشد و <أیّام> نظر به فصول چهارگانه داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۲۸ – ۶

۶ – بارش باران ، پس از خشکسالی و نومیدی انسان ، نمودی از تقدیر الهی در معیشت انسان

و لکن ینزّل بقدر ما یشاء . .. ینزّل الغیث من بعد ما قنطوا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۳۲ – ۶

۶ – هر انسانی در زندگی مادی خویش ، دارای سهمی از قبل تعیین شده است .

نحن قسمنا بینهم معیشتهم فی الحیوه الدنیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – قدر – ۹۷ – ۱ – ۹

۹ – < عن الرضا (ع) لیله القدر یقدّر اللّه عزّوجلّ فیها ما یکون من السنه إلی السنه من حیاه أو موت أو خیر أو شرّ أو رزق فما قدّره فی تلک اللیله فهو من المحتوم ;

از امام رضا(ع) روایت شده است: خداوند در شب قدر، آنچه را که از این سال تا سال بعد پیش خواهد آمد مقدر می فرماید; از زندگی یا مرگ; از خوب یا بد، یا روزی. پس آنچه را خداوند در این شب مقدر فرمود، آن حتمی خواهد بود>.

تقدیر روزی انسان ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۰ – ۵

۵– توجه به نقش اصلی مشیت و تقدیر خدا در روزی انسان ها ، زمینه ساز اجتناب از بخل و افراط در انفاق به بخشش همه اموال و داراییهاست .

و لاتجعل یدک مغلوله إلی عنقک . .. إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء

جمله <إن ربّک. ..> در مقام تعلیل برای جمله <و لاتجعل

یـدک...> است. بنـابراین مفهوم آیه چنین می شود: خداونـد روزی رسان است، پس نبایـد از ترس تهیـدستی، بخل ورزیـد و انفاق نکرد.

تلاش برای روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶۶ – ۸

۸– خداوند ، خواهان سعی و تلاش انسان در راه تأمین روزی خویش و برخورداری از مظاهر طبیعت چون دریاهاست .

ربّکم الذی یزجی لکم الفلک فی البحر لتبتغوا من فضله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۲۳ – ۴

۴ – تلاش و کوشش آدمیان در کسب معاش و روزی ، از آیات الهی است .

و من ءایته . .. و ابتغاؤکم من فضله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۱۲ – ۱۱

۱۱ – تلاش برای تحصیل روزی و دستیابی به نعمت های مادی ، مطلوب و مورد ترغیب الهی

سخّر لکم . .. و لتبتغوا من فضله

<لام> در <لتبتغوا> برای غـایت و هـدف است و چون تلاش انسان برای دستیابی به نعمت ها، از اهـداف فعل خـدا(سـخّر) شمرده شده، مطلوبیت <إبتغاء> استفاده می شود.

توسعه روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۰۱ – ۶

۶ حسنه در دنیا ، وسعت روزی و اخلاق نیک و در آخرت ، رضوان الهی و بهشت است .

ربّنا اتنا فى الدنيا حسنه

امـام صـادق (ع) دربـاره آيه <ربّنا اتنا . ..>، فرمود: رضوان اللّه و الجنه فى الاخره و السـعه فى الرزق و المعاش و حسن الخلق فى الدنيا

معانى الاخبار، ص ۱۷۵ ; نورالثقلين، ج

۱، ص ۱۹۹، ح ۷۲۵ و ۷۲۸.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۴۵ – ۹،۱۱

۹ تنگدستی و فراخ روزی آدمیان ، به دست خداوند است .

و اللّه یقبض و یبصط

۱۱ ایمان به < قبض > و < بسط > الهی ، نفی کننده پندار غلط کاهش مال در اثر قرض دادن و انفاق

و اللّه یقبض و یبصط

تذکر به <قبض> و <بسط> الهی پس از ذکر انفاق، بیانگر این معنی است.

ثبت روزی جنبندگان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۶ – ۶

۶ نام و نشان هر جنبنده ، مقدار و نوع روزی آن و نیز مکانی که باید در آن روزی داده شود ، در کتابی ثبت شده است .

و ما من دابّه. .. کل فی کتب

مضاف الیه کلمه <کل> محذوف است و جمله های پیشین گویای آن است; یعنی: <کل دابه و ما یتعلق بها فی کتاب مبین>

حتمیت روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۶ – ۸

۸ < قال رسول الله (ص) : . . .لاتهتمّ للرزق فإن الله تعالی یقول : < و ما من دابّه فی الأرض إلاّ علی الله رزقها > . . . ;

از رسول خدا(ص) روایت شده است که فرمود: برای رزق و روزی غصه مخور ، همانا خداوند تعالی می فرماید: هیچ جنبنده ای در زمین نیست مگر آن که روزی او بر خداست . ..>.

حلال روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴

- مائده - ۵ - ۸۸ - ۳،۵

۳ جواز بهره گیری از روزی ها و امکانات مشروط به حلال و طیب بودن آنها است .

و کلوا مما رزقکم اللّه حللا طیباً

برداشت فوق بر این اساس است که <مما رزقکم . ..> مفعول برای <کلوا> و <حللا ـ طیباً> حال برای <رزقکم اللّه> باشد یعنی از امکانات خدادادی استفاده کنید در صورتی که حلال و طیب باشد.

۵ رزق و روزی های الهی ، امکاناتی پاکیزه و حلال برای انسانها

و کلوا مما رزقکم اللّه حللا طیباً

<حللا ـ طیباً> می تواند مفعول برای <کلوا>باشد و <من> در <مما رزقکم الله> بیان برای <حللا ـ طیباً> و می تواند توضیحی برای <ما رزقکم اللّه> گرفته شود. در هر صورت رسای به مطلب فوق خواهد بود.

خدا و روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۲ - ۱۶

۱۶ - خداوند ، در تکلیف بندگان به نماز ، برای خود سودی در نظر نداشته و به فکر تأمین رزق و آذوقه برای خود نبوده است .

وأمر أهلك بالصلوه . .. لانسَلك رزقًا

مفاد جمله <لانسئلك رزقاً> ممکن است این باشد که ما با فرمان نماز، نمی خواهیم از تو رزقی را طلب کنیم و نیاز خود را بر آورده سازیم.

خیریت روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۱ - ۲۲

۲۲ - توجه به رزق پایدار و سرتاسر خیر پروردگار ، زمینه ساز دوری گزینی از چشم دوختن به امکانات دنیایی دیگران است .

و لاتمدّنّ عينيك . .. و رزق ربّك خير و أبقى

درخواست روزى

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۱۷ – ۹،۱۰

۹ – توصیه ابراهیم (ع) قوم اش را برای درخواست روزی از پیشگاه خداوند

و إبرهیم إذ قال لقومه . .. فابتغوا عند اللّه الرزق

۱۰ – قوم ابراهیم ، نیاز های مادی شان را از بت ها ، طلب می کردند .

إنّ الذین تعبدون من دون اللّه لایملکون لکم رزقًا فابتغوا عند اللّه الرزق

دعای روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۳۲ – ۲۸

۲۸ درخواست روزی افزونتر از روزی مقدّر از درگاه خداوند ، خواسته ای پسندیده و سزاوار

و سئلوا اللّه من فضله

امام صادق (ع): انّ اللّه قسّم الارزاق بین عباده و افضل فضلا کثیراً لم یقسّمه بین احد قال اللّه عز و جل: <و سئلوا اللّه من فضله>.

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۳۹، ح ۱۱۷ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۴۷۵، ح ۲۲۰ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۶۶، ح ۴ ; بحارالانوار، ج ۵، ص ۱۴۵، ح ۵.

ذکر تأمین روزی جنبندگان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۶۰ – ۳

۳ – توجه به تأمین روزی انبوه جنبندگان ناتوان از تأمین روزی خود ، زمینه ساز توکل به خداوند است .

علی ربّهم یتوکّلون . و کأیّن من دابّه لاتحمل رزقها

ذکر منشأ روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۰ – ۵

۵- توجه به نقش اصلی مشیت و تقدیر خدا در روزی انسان ها ، زمینه ساز اجتناب از بخل

و افراط در انفاق به بخشش همه اموال و داراییهاست .

و لاتجعل یدک مغلوله إلی عنقک . .. إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء

جمله <إن ربّک. ..> در مقام تعلیل برای جمله <و لاتجعل یدک...> است. بنابراین مفهوم آیه چنین می شود: خداوند روزی رسان است، پس نباید از ترس تهیدستی، بخل ورزید و انفاق نکرد.

روزی اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۱ - ۲۱

۲۱ - نعمت های آخرت ، رزق الهی بوده و برخورداری از آن به توفیق خداوند است .

و رزق ربّک

مقابله عبارت <رزق ربّک> با <زهره الحیاه الدنیا> گویای اخروی بودن آن است.

روزی اخروی زنان صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴۰ - ۴

۴ - زنان و مردان مؤمن نیک کردار ، برخوردار از روزی ها و نعمت های بی اندازه و بسیار در بهشت

و من عمل صلحًا . .. فأُولئک یدخلون الجنّه یرزقون فیها بغیر حساب

روزی اخروی صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۰ - ۱

۱ - مغفرت الهی و رزق گوارا ، پاداش مؤمنان نیک کردار در جهان آخرت

فالذین ءامنوا و عملوا . .. و رزق کریم

<رزق کریم> یعنی روزی طیب و گوارا.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۴ – ۷

۷ – مؤمنان دارای عمل صالح ، قطعاً از روزی کریمانه ای در قیامت برخوردار خواهند بود .

الذین ءامنوا و عملوا الصلحت أُولئک لهم . .. رزق کریم

روزی اخروی مردان

مؤمن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۴۰ – ۴

۴ – زنان و مردان مؤمن نیک کردار ، برخوردار از روزی ها و نعمت های بی اندازه و بسیار در بهشت

و من عمل صلحًا . .. فأُولئک یدخلون الجنّه یرزقون فیها بغیر حساب

روزی اخروی مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۵۰ – ۱

۱ – مغفرت الهی و رزق گوارا ، پاداش مؤمنان نیک کردار در جهان آخرت

فالذین ءامنوا و عملوا . .. و رزق کریم

<رزق کریم> یعنی روزی طیب و گوارا.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۴ – ۷

۷ – مؤمنان دارای عمل صالح ، قطعاً از روزی کریمانه ای در قیامت برخوردار خواهند بود .

الذین ءامنوا و عملوا الصلحت أُولئک لهم . .. رزق کریم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – طلاق – ۶۵ – ۱۱ – ۱۸

۱۸ – خداوند ، روزی مؤمنانِ دارای عمل صالح را در قیامت به وجه نیک و شایسته خواهد داد .

قد أحسن اللّه له رزقًا

روزی اخروی مهاجران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۸ - ۵

۵ - رزق نیکو ، پاداش اخروی خدا به مؤمنان مهاجر

و الذین هاجروا . .. لیرزقنّهم اللّه رزقًا حسنًا

روزی از آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۱۳ - ۷

۷ - نزول مدام رزق (باران) از آسمان ، از آیات و

نشانه های روشن خداوند

هو الذی یریکم ءایته و ینزّل لکم من السّماء رزقًا

یادآوری نزول باران از سوی خداونـد پس از یادآوری ارائه آیات الهی به بشـر از باب ذکر خاص پس از عام و بیانگر مصداق روشن آن آیات است.

روزی انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۱۹۸ - ۴

۴ رزق و روزی آدمیان ، فضل خداوند است .

فضلا من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۹ - ۵

۵ آنچه در اختیار آدمی است ، رزق الهی است .

و انفقوا مما رزقهم اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۲ - ۱۶،۱۷

۱۶ روزی ها و بهره های مادی ، از تفضلات الهی بر مردم

یبتغون فضلا من ربهم

۱۷ دستیابی مردم به روزی و درآمد های مادی ، پرتوی از ربوبیت خداوند نسبت به آنان

یبتغون فضلا من ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۸ - ۵

۵ رزق و روزی های الهی ، امکاناتی پاکیزه و حلال برای انسانها

و کلوا مما رزقکم اللّه حللا طیباً

<حللا- طیباً> می تواند مفعول برای <کلوا>باشد و <من> در <مما رزقکم الله> بیان برای <حللا- طیباً> و می تواند توضیحی برای <ما رزقکم اللّه> گرفته شود. در هر صورت رسای به مطلب فوق خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۲ - ۳

۳ خداوند گوشت چهارپایان (شتر، گاو، گوسفند) را روزی

انسان قرار داده است.

و من الأنعم . .. كلوا مما رزقكم الله

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۶ – انفال – ۸ – ۵۳ – ۴

۴ انسان ها ذاتا شايسته دريافت نعمت هاى خداوند هستند .

لم يك مغيرا نعمه أنعمها على قوم

برداشت فوق با توجه به برداشت قبل و توضيح آن به دست مى آيد.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۳۴ – ۸

۸ – شتر ، گاو و گوسفند ، روزى انسان ها و عطاى خداوند به آنان

على ما رزقهم من بهيمه الأنعم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۴ – ۱۳

۱۳ – آفرينش زمين ، آسمان ، انسان و روزى هاى او ، از اوصاف معبود و ربّ حقيقى

اللّه الذى جعل لكم الأرض . .. و صوّركم فأحسن صوركم و رزقكم من الطّيّبت ذلكم اللّ

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – ذاريات – ۵۱ – ۵۷ – ۱

۱ – خداوند ، بى نياز از رزق و عطاياى بندگان خويش

ما أُريد منهم من رزق

روزى انسان ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۳ – ۵

۵ – امکانات و دارایی های انسان ، رزقی است عطا شده از جانب خدا

و مما رزقنهم ینفقون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۲۲ – ۹،۱۱،۱۲

۹ – آب های نازل شده از ابر ها ، سببی اساسی برای پیدایش روزی انسان ها

فأخرج به من الثمرت رزقاً لکم

۱۱ –

میوه درختان از مواهب الهی و رزق و روزی انسانهاست .

فأخرج به من الثمرت رزقاً لکم

۱۲ – آفرینش آسمان ، نزول باران ، به ثمر رسیدن میوه ها و پیدایش روزی برای انسان ها ، جلوه هایی از ربوبیت خداوند است .

اعبدوا ربکم . .. الذی جعل لکم ... رزقاً لکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۶ – ۱۱

۱۱ – امنیت و رزق و روزی بندگان ، پرتوی از ربوبیت خداست .

رب اجعل هذا بلداً ءامناً و ارزق أهله من الثمرت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۷۲ – ۷

۷ – خداوند روزی دهنده به بندگان خویش

رزقنکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۳۱ – ۳

۳ تأمین بیوقفه رزق و روزی انسان ها از سوی خدا ، جلوه ای از ربوبیت بی همتای اوست .

قل من یرزقکم من السماء و الأرض

این آیه شریفه به قرینه آیه بعد در مقام رد پندار ربوبیت غیر خدا و توجه دادن شرک پیشگان به ربوبیت بی همتای خداست. گفتنی است که به کارگیری فعل مضارع (یرزقکم) بیانگر استمرار روزی و بیوقفه بودن آن است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۵۹ – ۱

۱ رزق انسان ، داده خداوند و نازل شده از جانب اوست .

قل أرءيتم ما أنزل اللّه لكم من رزق

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۶ - ۲

۲ خداوند ، به

برخی از انسان ها روزی فراوان می دهد و برخی دیگر را روزی اندک نصیب می سازد .

الله یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<بسط> به معنای توسعه دادن و <قدر> به معنای تنگ گرداندن است و تنگ شدن روزی ، کنایه از اندک و ناچیز بودن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۴ - ۵

۵- خداوند ، بیش از نیاز انسان ها ، روزی در اختیارشان قرار داده است .

فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً طیبًا

با توجه به اینکه <من> در <ممّا رزقکم الله> برای تبعیض است و از طرف دیگر خداوند به خوردن نعمتها تشویق می کند، معلوم می شود که مقداری از رزق خدا برای انسان کافی است و از مفهوم آن، این برداشت، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۰ - ۲،۳،۴،۷

۲- روزی خداوند به انسان ها ، جلوه ربوبیت و پروردگاری اوست .

إن ربّک یبسط الرزق

۳- ربوبیت خدا ، مقتضی مقدر کردن تفاوت روزی برای بندگان است .

إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

۴- تفاوت روزی انسان ها ، تدبیر الهی در جهت پرورش و رشد آنان است .

إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

تأکید بر ربوبیت الهی در مورد <یبسط> و <یقدر> می رساند که این بسط و تقدیر نشأت یافته از ربوبیت اوست (تا چرخ زندگی بچرخد و انسانها در پرتو این تفاوت آزمایش شوند و تکامل یابند).

۷- تفاوت روزی انسان ها ، بر اساس آگاهی و بینش عمیق خداوند به بندگان است .

يبسط الرزق .

.. و یقدر إنه کان بعباده خبیرًا بصیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۳۵ – ۹

۹ – تدبیر روزی و تغذیه انسان ها از زمین ، از نشانه های قدرت خدا است .

و ءایه لهم الأرض المیته أحیینها. .. و فجّرنا فیها من العیون . لیأکلوا من ثمره و

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که آیات بالا، با طرح مسأله احیای زمین و تغذیه انسان ها از آن، درصدد نشان دادن جلوه هایی از قدرت خداوند است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۲۳ – ۲

۲ – تضمین قطعی ، روزی خلق از سوی خداوند *

و فی السّماء رزقکم . .. فَوَربّ السّماء و الأرض إنّه لحقّ

ضمیر <إنّه> می تواند به روزی آدمیان بازگردد که در <فی السّماء رزقکم> بیان شده است. در این صورت پیام آیه شریفه این است که فکر روزی، شما را از تحقیق و اندیشه در آیات الهی باز ندارد; زیرا خداوند روزی شما را تضمین کرده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۵۸ – ۶

۶ – قدرت و نیروی پایان ناپذیر الهی ، پشتوانه روزی دهی او به خلق

إنّ اللّه هو الرزّاق ذوالقوّه المتین

از ارتباط میان دو بخش آیه، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۳۳ – ۱

۱ – سودمندی آسمان ، شب ، روز ، زمین ، آب ، گیاه و کوه ها برای انسان و دام

، هدف خداوند از آفرینش و سامان بخشی آنها است .

متعًا لکم و لأنعمکم

<متاعاً> مفعول له است. این کلمه گرچه اسم است برای هر چیزی که سودمند باشد (لسان العرب)؛ ولی در این آیه جایگزین مصدر شده است؛ یعنی، <تمتیعاً لکم>.

روزی اولیاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۸ - ۱۵

۱۵ - مردان الهی ، از روزی و فضل بدون حسابرسی خداوند برخوردارانـد .

رجال لاتلهیهم تجره و لابیع عن ذکر اللّه . .. و اللّه یرزق من یشاء بغیر حساب

معنای <بغیر حساب> به قرینه <و یزیدهم من فضله> می تواند بدون حسابرسی باشد؛ زیرا اعطای مازاد بر استحقاق (من فضله) دلیل بر این است که حسابرسی در کار نیست، وگرنه می بایست تنها به مقدار استحقاق شخص، پاداش داده شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۴۱ - ۴

۴ - < عن أبی جعفر (ع) : . . .و امّیا قوله : < أولئک لهم رزق معلوم > قال : یعلمه الخدام فیأتون به أولیاء اللّه قبل أن یسألوهم إیّاه . . . ؛

از امام باقر(ع) روایت شده که فرمود: . ..و اما قول خدا <...لهم رزق معلوم> [مراد این است که] خدمت کارانِ بهشت، آن رزق را می دانند و آن را برای اولیای خدا می آورند، قبل از این که آنان از ایشان درخواست کنند>.

روزی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۷ - ۷

۷ - < منّ > و <

سلوی > دو خوراکی پاکیزه و از روزی های عطا شده به قوم موسی

و أنزلنا علیکم المنّ و السلوی کلوا من طیبت ما رزقنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۰ - ۱۹

۱۹ < منّ > و < سلوی > خوراکی پاکیزه و از روزی های عطا شده به بنی اسرائیل

و أنزلنا علیهم المن و السلوی کلوا من طیبت ما رزقنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۱ - ۱،۲

۱ - < منّ و سلوی > ، عطیه الهی به بنی اسرائیل و از روزی های پاکیزه و گوارا

و نزّلنا علیکم المنّ والسلوی . کلوا من طیّبت ما رزقنکم

طیب، چیزی است که قوای حسی و نفس آدمی از آن لذت ببرد (مفردات راغب). <طاب>; یعنی، لذیذ و پاکیزه شد (قاموس). البته یکی از معانی <طیّب>، <حلال> است، ولی چون همه رزق های الهی حلال می باشد، معنایی که مفهوم آن تقسیم رزق به حلال و حرام است، معنای مناسبی نخواهد بود.

۲ - بهره گیری از رزق های گوارا و پاکیزه ، توصیه خداوند به بنی اسرائیل

کلوا من طیّبت ما رزقنکم

روزی بهشتیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۵ - ۸،۹

۸ - میوه درختان بهشت از روزی های بهشتیان

کلما رزقوا منها من ثمره رزقاً

<رزقاً> به معنای روزی است و مفعول دوم برای <رزقوا> می باشد. ضمیر در <منها> به <جنات> بر می گردد و <من

ثمره> به منزله بیان برای <منها> است.

۹ - روزی اهل بهشت ، نتیجه و تجسم

عقاید صحیح و اعمال صالحشان است .

کلما رزقوا منها من ثمره رزقاً قالوا هذا الذی رزقنا من قبل

برداشت فوق بر این اساس است که: مراد از <من قبل> دنیا باشد. بر این مبنا، جمله <هذا الذی ...> دلالت می کند که روزیهای بهشت همان است که در دنیا به اهل ایمان داده شده بود. در توجیه این معنا (عینیت روزی بهشت با روزی دنیا) می توان گفت، مقصود آن است که: نعمتهای بهشت تجسم همان اعمال و عقاید اهل ایمان در دنیاست. روشن است که بر این مبنا، مراد از <الذی رزقنا> ایمان و عمل صالح است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۲ - ۵،۶

۵- بهشتیان ، دارای روزی ویژه ، منظم و تضمین شده در هر صبح و عصر

و لهم رزقهم فیها بکره و عشیًّا

از آن جایی که در بهشت هر آنچه که خواسته شود مهیا است، روشن می گردد که آنچه در این آیه در مورد رزق صبح و عصر آمده، تفضلی ویژه است. البته برخی این جمله را کنایه از دائمی بودن رزق بهشتی دانسته اند. درباره معنای <عشیّ> نظریات گوناگونی ابراز شده است; از جمله: <بین ظهر تا غروب> و <آخر روز> (مصباح).

۶- بهشتیان ، همواره از نعمت های بهشتی و ارزاق آن بهره مند خواهند بود .

و لهم رزقهم فیها بکره و عشیًّا

<صبح و عصر> می تواند کنایه از تمام وقت باشد.

روزی بی حساب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۸ - ۱۵،۱۸

۱۵ - مردان الهی ، از روزی و فضل بدون

حسابرسی خداوند برخورداراند .

رجال لاتلهیهم تجره و لابیع عن ذکر اللّه . .. و اللّه یرزق من یشاء بغیر حساب

معنای <بغیر حساب> به قرینه <و یزیدهم من فضله> می تواند بدون حسابرسی باشد; زیرا اعطای مازاد بر استحقاق (من فضله) دلیل بر این است که حسابرسی در کار نیست، وگرنه می بایست تنها به مقدار استحقاق شخص، پاداش داده شود.

۱۸ - پاداش برتر و مازاد بر استحقاق بندگان ، پرتوی از مشیت خدا بر اعطای روزی بی شمار او

لیجزیهم اللّه أحسن ما عملوا و یزیدهم من فضله و اللّه یرزق من یشاء بغیر حساب

جمله <و اللّه یرزق من یشاء بغیر حساب> در مقام تعلیل برای جمله <لیجزیهم اللّه. ..> و <یزیدهم...> است; چون خداوند به هر کس که بخواهد روزی بی حساب و فراوان می دهد. از این رو به مردان الهی پاداش افزون بر استحقاقشان، عنایت می فرماید.

روزی بی حسابرسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۸ - ۱۵

۱۵ - مردان الهی ، از روزی و فضل بدون حسابرسی خداوند برخورداراند .

رجال لاتلهیهم تجره و لابیع عن ذکر اللّه . .. و اللّه یرزق من یشاء بغیر حساب

معنای <بغیر حساب> به قرینه <و یزیدهم من فضله> می تواند بدون حسابرسی باشد; زیرا اعطای مازاد بر استحقاق (من فضله) دلیل بر این است که حسابرسی در کار نیست، وگرنه می بایست تنها به مقدار استحقاق شخص، پاداش داده شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۰ - ۲۳

۲۳ - < عن أمیرالمؤمنین (ع

) : . . . قال اللّه عزّوجلّ . . . إنّما يوفّى الصابرون أجرهم بغيرحساب ، فما أعطاهم اللّه فى الدنيا لم يحاسبهم به فى الأخره . . . ;

از امام على(ع) روايت شده: . ..خداى عزّوجلّ فرمود: <إنّما يوفّى الصابرون أجرهم بغير حساب> آنچه را خدا در دنيا به صابران داده است، در قيامت حساب آن را از آنان نمى خواهد>.

روزى بى رنج

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴ - ۸

۸ - روزى مؤمنان داراى عمل صالح در قيامت ، از هرگونه رنج و منّتى به دور است .

الذين ءامنوا . .. أُولئك لهم ... رزق كريم

مقصود از رزق كريم چنان كه در روح المعانى آمده است روزى بى رنج و بى منّت است; زيرا روزى ها يا با تلاش خود انسان ها به دست مى آيد كه همراه با زحمت است و يا از سوى ديگران مى رسد كه نوعاً توأم با نوعى منّت مى باشد; ولى روزى خدا چنين نيست.

روزى بى منت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴ - ۸

۸ - روزى مؤمنان داراى عمل صالح در قيامت ، از هرگونه رنج و منّتى به دور است .

الذين ءامنوا . .. أُولئك لهم ... رزق كريم

مقصود از رزق كريم چنان كه در روح المعانى آمده است روزى بى رنج و بى منّت است; زيرا روزى ها يا با تلاش خود انسان ها به دست مى آيد كه همراه با زحمت است و يا از سوى ديگران مى

رسد که نوعاً توأم با نوعی منّت می باشد; ولی روزی خدا چنین نیست.

روزی پاکیزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۲ - ۱

۱ - جواز تناول و بهره گیری از روزی های پاکیزه

کلوا من طیبت ما رزقنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۸ - ۳،۵

۳ جواز بهره گیری از روزی ها و امکانات مشروط به حلال و طیب بودن آنها است .

و کلوا مما رزقکم اللّه حللا طیباً

برداشت فوق بر این اساس است که <مما رزقکم . ..> مفعول برای <کلوا> و <حللاـ طیباً> حال برای <رزقکم اللّه> باشد یعنی از امکانات خدادادی استفاده کنید در صورتی که حلال و طیب باشد.

۵ رزق و روزی های الهی ، امکاناتی پاکیزه و حلال برای انسانها

و کلوا مما رزقکم اللّه حللا طیباً

<حللاـ طیباً> می تواند مفعول برای <کلوا>باشد و <من> در <مما رزقکم الله> بیان برای <حللاـ طیباً> و می تواند توضیحی برای <ما رزقکم اللّه> گرفته شود. در هر صورت رسای به مطلب فوق خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۳ - ۱۱

۱۱ زینتها و روزیهای پاکیزه بیرون از دایره محرومات الهی (کردار زشت و . ..)

قل من حرم زینه الله . .. قل إنما حرم ربی الفوحش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۴ – ۱،۳،۱۱،۱۲

۱- بهرهوری ، از روزی های حلال و دلپذیر ، مجاز و مطلوب است .

فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً

طيّبًا

۳- پاکیزگی و دلپذیر بودن ، راز و حکمت حلیت روزی های حلال

فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً طیّبًا

در برداشت فوق <حلالاً> مفعولٌ به برای <فکلوا> و <طیّباً> صفت توضیحی برای آن است; یعنی، تنها روزیهای حلال و مشروع قابل خوردن است و این روزی حلال، همان روزی طیب و دلپذیر است.

۱۱- روزی های حلال و دلپذیر ، از نعمت های شایان شکرگزاری است .

فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً طیبًا و اشکروا نعمت الله

۱۲- تنها خوراکی های حلال و مطابق با طبع آدمی ، روزی خداوند برای آدمیان است نه روزی های حرام و ناپاک

فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً طیبًا

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که <حلالاً طیبّاً> حال مؤکده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۰ - ۸،۹،۱۲

۸- خداوند ، روزی های پاک و پاکیزه و متناسب ، به آدمیان اعطا کرده است .

و لقد کرّمنا بنی ءادم . .. و رزقنهم من الطیّبت

<طیّب> به آن چیزی گفته می شود که برای حواس و جان آدمی لذت بخش باشد (مفردات راغب). و به مناسبت مقام، مراد از آن روزی هایی است که متناسب طبع انسان است.

۹- برخورداری انسان ها از روزی های پاک و پاکیزه و متناسب ، جلوه ای از تکریم خداوند به آنان

و لقد کرّمنا بنی ءادم . .. و رزقنهم من الطیّبت

بنابر اینکه واو در <و رزقناهم . ..> تفسیری و بیانگر مصداق و نوع تکریم خداوند به انسان باشد، برداشت فوق به دست می آید.

۱۲- تنها روزی های پاک و پاکیزه ، رزق و روزی خدادادی و پسندیده است . *

و

رزقنهم من الطّيبت

برداشت فوق مبتنی بر بیانی بودن <من> است.

روزی پاکیزه اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۲ - ۱۳

۱۳ استفاده از زینتها و روزیهای پاکیزه در حیات آخرت در انحصار اهل ایمان خواهد بود.

قل هی للذین ءامنوا . .. خالصه یوم القیمه

روزی پاکیزه بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۹۳ - ۲

۲ بنی اسرائیل ، پس از نابودی فرعون ، در سرزمینی با اراضی حاصل خیز که در آن ، از انواع نعمت ها و روزی های پاکیزه و مناسب طبع برخوردار بودند ، روزگار خوشی می گذراندند .

و لقد بوّأنا بنی إسرءیل مبوّأ صدق و رزقنهم من الطیبت

روزی پسندیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴ - ۶

۶ برخورداری از آمرزش خداوند و بهره مندی از روزی های نیکو ، پاداش مؤمنان حقیقی

لهم . .. مغفره و رزق کریم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۸،۱۰،۱۱،۱۲،۱۳

۸ خداوند ، شعیب (ع) را از روزی و نعمت خاص و نیکوی خویش بهره مند ساخت و او را به مقام نبوت رسانید .

أرءیتم إن . .. رزقنی منه رزقًا حسنًا

مقصود از <رزقاً حسناً> به مناسبت مورد ، مقام نبوت و پیامبری است.

۱۰ مقام نبوت ، روزی خاص و نیکوی خداوند به پیامبران است .

و رزقنی منه رزقًا حسنًا

۱۱ معارف الهی و احکام دینی ، از عطا ها و روزی های نیکوی

خداوند برای بشریت

و رزقنی منه رزقًا حسنًا

می توان گفت مقصود از <رزقاً حسناً> به قرینه آیات گذشته(اعبدوا الله . ..) معارف و احکامی است که خداوند به شعیب(ع) آموخت تا او آنها را به مردم تعلیم دهد.

۱۲ شعیب (ع) ، علی رغم آلودگی جامعه اش به حرام خواری ، از روزی حلال و نیکو بهره مند بود .

یقوم أوفوا المکیال و المیزان . .. و رزقنی منه رزقًا حسنًا

از اینکه شعیب(ع) مبادلات و معاملات مردم مدین را ظالمانه خواند و آن گونه درآمدها را ناپسند شمرد و سپس فرمود: من از روزی نیکو برخوردار هستم ، می توان این احتمال را موجّه دانست که مراد از <رزقاً حسناً> روزیهای مادی است.

۱۳ روزیهایی که در تهیه آن ظلم و اجحاف نشود و در فراهم کردن آن عدل و انصاف رعایت گردد ، از نظر ادیان الهی روزی حلال و نیکوست .

و رزقنی منه رزقًا حسنًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۷ - ۵

۵- تمامی فرآورده های درخت خرما و انگور به جز مسکرات ، خوب و پسندیده است .

و من ثمرت النخیل و الأعنب تتّخذون منه سکرًا و رزقًا حسنًا

برداشت فوق، از مقابله <سکر> با <رزقاً حسناً> قابل استفاده است. بدین معنا که تمامی فرآورده های خرما و انگور به جز مسکرات، روزی پسندیده تلقی شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۵ - ۸

۸- تنها روزی های حلال و پسندیده ، روزی مقدر و خدادادی است ، نه روزی های حرام و ناپسند

.

و من رزقنه منّا رزقًا حسنًا

از اینکه خداوند روزی خویش را (رزقناه) به روزی حسن و پسندیده مقید ساخته است (رزقاً حسناً) می توان به این برداشت دست یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۰ - ۱۲

۱۲- تنها روزی های پاک و پاکیزه ، رزق و روزی خدادادی و پسندیده است . *

و رزقنهم من الطّیّبت

برداشت فوق مبتنی بر بیانی بودن <من> است.

روزی حرام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۴ - ۱۲

۱۲- تنها خوراکی های حلال و مطابق با طبع آدمی ، روزی خداوند برای آدمیان است نه روزی های حرام و ناپاک

فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً طیّبًا

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که <حلالاً طیّباً> حال مؤکده باشد.

روزی حلال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۵ - ۸

۸- تنها روزی های حلال و پسندیده ، روزی مقدر و خدادادی است ، نه روزی های حرام و ناپسند .

و من رزقنه منّا رزقًا حسنًا

از اینکه خداونـد روزی خویش را (رزقناه) به روزی حسن و پسـندیده مقید ساخته است (رزقاً حسـناً) می توان به این برداشـت دست یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۴ - ۱۲

۱۲- تنها خوراکی های حلال و مطابق با طبع آدمی ، روزی خداوند برای آدمیان است نه روزی های حرام و ناپاک

فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً طیّبًا

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که <حلالاً طیّباً> حال مؤکده باشد.

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۱ - ۶،۱۷

۶ - خداوند ، خواهان بهرهوری انسان ها ، از روزی های حلال و اجتناب از حرام خواری است .

یأیّها الرسل کلوا من الطّیّبت

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که <طیّب> در لغت به معنای حلال به کار رود.

۱۷ - < أبان بن تغلب قال : سألت جعفربن محمد (ع) عن قول اللّه عزّ ذکره : < یاأیّها الرسل کلوا من الطّیّبات ، قال : الرزق الحلال ;

ابان بن تغلب گوید: از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند عزّ ذکره <یا أیّها الرسل کلوا من الطّیّبات> سؤال کردم، فرمود: [مراد] روزی حلال است>.

روزی حلال در ادیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۱۳

۱۳ روزیهایی که در تهیه آن ظلم و اجحاف نشود و در فراهم کردن آن عدل و انصاف رعایت گردد ، از نظر ادیان الهی روزی حلال و نیکوست .

و رزقنی منه رزقًا حسنًا

روزی حلال شعیب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۱۲

۱۲ شعیب (ع) ، علی رغم آلودگی جامعه اش به حرام خواری ، از روزی حلال و نیکو بهره مند بود .

یقوم أوفوا المکیال و المیزان . .. و رزقنی منه رزقًا حسنًا

از اینکه شعیب(ع) مبادلات و معاملات مردم مدین را ظالمانه خواند و آن گونه درآمدها را ناپسند شمرد و سپس فرمود: من از

روزی نیکو برخوردار هستم ، می توان این احتمال را موجّه دانست که مراد

از <رزقاً حسناً> روزیهای مادی است.

روزی حلال عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۱ - ۱۸

۱۸ - < عن النبی (ص) فی قوله < یاأیّهاالرسل کلوا من الطّیّبات > (الآیه) قال : ذاک عیسی بن مریم یأکل من غزل أُمّه ;

از رسول خدا(ص) درباره سخن خداوند <یا أیّها الرسل. ..> روایت شده است که فرمود: یکی از پیامبران که از طیبات می خورد عیسی بن مریم است. او از دستمزد نخ ریسی مادرش ارتزاق می کرد>.

روزی حیوانات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳۳ - ۱

۱ - سودمندی آسمان ، شب ، روز ، زمین ، آب ، گیاه و کوه ها برای انسان و دام ، هدف خداوند از آفرینش و سامان بخشی آنها است .

متعًا لکم و لأنعمکم

<متاعاً> مفعول له است. این کلمه گرچه اسم است برای هر چیزی که سودمند باشد (لسان العرب); ولی در این آیه جایگزین مصدر شده است; یعنی، <تمتیعاً لکم>.

روزی خاص انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۱۰

۱۰ مقام نبوت ، روزی خاص و نیکوی خداوند به پیامبران است .

و رزقنی منه رزقًا حسنًا

روزی خائفان از قیامت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۸ – ۱۶

۱۶ – مردمانی که همواره به یاد خدا هستند ، نماز به پا می دارند ، زکات می پردازند و از قیامت می ترسند ، از روزی

فراوان و بی شمار برخورداراند .

رجال لاتلهیهم تجره و لابیع عن ذکر اللّه . .. لیجزیهم اللّه أحسن ما عملوا و یزید

<حساب> به معنای شمارش است و <بغیر حساب> (بی شمارش) می تواند کنایه از کثرت و فراوانی باشد.

روزی خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۰ - ۱۶

۱۶ - خوردن و آشامیدن از روزی های خدادادی ، توصیه و سفارش خداوند به قوم موسی

کلوا و اشربوا من رزق اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۲ - ۲۰،۲۱،۲۲

۲۰ خداوند به هر کس که بخواهد ، روزی بی حساب و فراوان خواهد داد .

و اللّه یرزق من یشاء بغیر حساب

۲۱ در مقابل مشیّت خداوند در روزی دادن ، هیچ اراده ای نافذ نیست .

و اللّه یرزق من یشاء

۲۲ خداوند به مؤمنان تقواپیشه از راه های غیر قابل پیش بینی و متعارف ، روزی خواهد داد .

و الذین اتقوا . .. و اللّه یرزق من یشاء بغیر حساب

کلمه <بغیر حساب>، می تواند به معنای راههای غیر قابل پیش بینی باشد; یعنی راههای غیر متعارف که در محاسبات عادی نمی گنجد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۹ - ۵

۵ آنچه در اختیار آدمی است ، رزق الهی است .

و انفقوا مما رزقهم اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۹ - ۲۵

۲۵ رزق های خدادادی ، جواز بهره جویی از آنها و گذشت از سوگند های لغو ،

نعمتی الهی و بایسته سپاسگزاری

و کلوا مما رزقکم اللّه حللا طیباً . .. کذلک یبین اللّه لکم ءایته لعلکم تشکرون

بـا توجه به آیـات قبـل می توان گفت از مصادیق مورد توجه از جمله <کـذلک یبین اللّه لکم ءایته> مسایلی است که در آن آیات بیان شد از جمله خدادادی بودن روزیها و . .. .

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۰ – ۷،۸

۷ استفاده از همه روزیهای خداوند برای آدمی حلال است، جز آنچه خداوند حرام کرده باشد.

و حرموا ما رزقهم الله افتراء علی الله

۸ تحریم خودسرانه روزیهای الهی (زهد نامشروع) حرام و افترا به خداوند است.

قد خسر الذین . .. و حرموا ما رزقهم الله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۲۶ – ۷،۸،۹

۷ خداوند ، مسلمانان صدر اسلام را پس از هجرت ، از روزی های پاک و پاکیزه بهره مند ساخت .

فاویکم . .. و رزقکم من الطیبت

۸ غنایم جنگ بدر ، از روزی های پاکیزه که خداوند مسلمانان صدر اسلام را از آن بهره مند ساخت . *

و رزقکم من الطیبت

از مصادیق مورد نظر برای <الطیبت>، به دلیل وقوع آیه مورد بحث پس از بیان جنگ بدر، غنایم جنگی است.

۹ غنایم به دست آمده در جهاد های اسلامی ، از روزی های پاکیزه خداوند برای مسلمانان *

و رزقکم من الطیبت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۷۴ – ۷،۱۱

۷ خداوند ، مهاجران و انصار را به مغفرت و روزی با

کرامت نوید داد .

لهم مغفره و رزق کریم

۱۱ خداوند ، مؤمنان راستین را از روزی های نیکو و با کرامت بهره مند خواهد ساخت .

أولئک هم المؤمنون حقا لهم مغفره و رزق کریم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۵ - ۳

۳ کسانی که پس از مؤمنان و مهاجران نخستین ایمان آورند ، همانند مؤمنان نخستین از مغفرت خدا و روزی های با کرامت او بهره مند خواهند شد .

لهم مغفره و رزق کریم. و الذین ءامنوا من بعد ... فأولئک منکم

روزی در عالم برزخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۹ - ۱۱

۱۱ وجود رابطه میان حیات و رزق ، حتّی در عالم برزخ

بل احیآء عند ربّهم یرزقون

روزی دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۳ - ۱۳

۱۳ - < محمدبن مسلم قال : سألت أباعبداللّه (ع) عن قول اللّه عزّوجلّ : < و من یتّق اللّه یجعل له مخرجاً و یرزقه من حیث لایحتسب > قال : فی دنیاه ;

محمدبن مسلم گوید: از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند عزّوجلّ <و من یتّق اللّه یجعل له مخرجاً و یرزقه من حیث لایحتسب> سؤال کردم، فرمود: [این گشایش و روزی برای تقواپیشه] در دنیای او است>.

روزی ذاکران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۸ – ۱۶

۱۶ – مردمانی که همواره به یاد خدا هستند ، نماز به پا می دارند ، زکات می پردازند

و از قیامت می ترسند ، از روزی فراوان و بی شمار برخورداراند .

رجال لاتلهیهم تجره و لابیع عن ذکر اللّه . .. لیجزیهم اللّه أحسن ما عملوا و یزید

<حساب> به معنای شمارش است و <بغیر حساب> (بی شمارش) می تواند کنایه از کثرت و فراوانی باشد.

روزی شعیب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۸،۱۴

۸ خداوند ، شعیب (ع) را از روزی و نعمت خاص و نیکوی خویش بهره مند ساخت و او را به مقام نبوت رسانید .

أرءیتم إن . .. رزقنی منه رزقًا حسنًا

مقصود از <رزقاً حسناً> به مناسبت مورد ، مقام نبوت و پیامبری است.

۱۴ شعیب (ع) ، از مکنت و گشایش روزی برخوردار بود .

و رزقنی منه رزقًا حسنًا

روزی شهیدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۹ - ۳،۱۶

۳ شهیدان راه خدا ، زنده و برخوردار از روزی در پیشگاه پروردگار خویش

بل احیآء عند ربّهم یرزقون

در برداشت فوق <عند ربّهم>، متعلق به <یرزقون> گرفته شده است.

۱۶ ارتزاق شهیدان در پیشگاه خداوند ، پرتوی از ربوبیّت او

عند ربّهم یرزقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۰ - ۱،۳،۱۴

۱ سرور و شادمانی کشته شدگان راه خدا ، به آنچه خداوند از فضل خویش به آنان ارزانی داشته است .

فرحین بما اتیهم اللّه من فضله

۳ حیات ویژه و مقام والای شهیدان و ارتزاق آنها نزد خداوند ، از تفضّلات الهی به آنان

فرحین بما اتیهم اللّه من

فضله

بنابر اینکه مراد از <ما اتیهم اللّه>، همان باشد که در آیه قبل بیان شد ; یعنی حیات ویژه و . .. .

۱۴ جاودانگی حیات ، تنعّم و امنیّت خاطر شهیدان *

الّا خوف علیهم و لا هم یحزنون

نفی ترس و اندوه، مستلزم نفی فناپذیری است. چرا که از جمله اسباب ترس آفرین و غم انگیز، فناپذیری و نابودی است.

روزی طیب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۰ - ۲۲

۲۲ بهره گیری از < منّ > و < سلوی > و روزی های پاکیزه ، توصیه خداوند به بنی اسرائیل

کلوا من طیبت ما رزقنکم

برداشت فوق با توجه به فعل امر (کلوا)، استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۲۶ - ۷،۸،۹،۱۱،۱۵

۷ خداوند ، مسلمانان صدر اسلام را پس از هجرت ، از روزی های پاک و پاکیزه بهره مند ساخت .

فاویکم . .. و رزقکم من الطیبت

۸ غنایم جنگ بدر ، از روزی های پاکیزه که خداوند مسلمانان صدر اسلام را از آن بهره مند ساخت . *

و رزقکم من الطیبت

از مصادیق مورد نظر برای <الطیبت>، به دلیل وقوع آیه مورد بحث پس از بیان جنگ بدر، غنایم جنگی است.

۹ غنایم به دست آمده در جهاد های اسلامی ، از روزی های پاکیزه خداوند برای مسلمانان *

و رزقکم من الطیبت

۱۱ جواز بهرهوری مؤمنان از هر روزی طیب و پاکیزه

و رزقکم من الطیبت

۱۵ ضرورت شکرگزاری به درگاه خداوند به سبب نعمت ها ، امداد ها و روزی های پاکیزه او

فاویکم و

أيدكم بنصره و رزقكم من الطيبت لعلكم تشكرون

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۴ – ۹

۹ – خداوند ، تمامی نیاز های بشر را از نوع پاکیزه و دلپذیرش فراهم ساخته است .

و رزقكم من الطّيبت

روزی طیب انسان ها

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۴ – ۱۰

۱۰ – فراهم ساختن تمامی نیاز های بشر از نوع پاکیزه و دلپذیر آن پس از آفرینش او جلوه ای از قدرت و ربوبیت بی همتای خداوند

فأحسن صوركم و رزقكم من الطّيبت

روزی عایله انسان

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۹ – حجر – ۱۵ – ۲۰ – ۳

۳– خداوند ، روزی ده افراد تحت تکفل انسانها

و جعلنا لكم فيها معيش و من لستم له برزقين

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که <من لستم له برازقین> دفع یک توهم باشد و آن این است که: انسانها تصور می کنند که افراد تحت تکفل یا حیوانات خود را، روزی می دهند و خداوند، با <من لستم له برازقین> می فرماید: آنها نیز از خوان گسترده خدا، روزی می خورند.

روزی کریمانه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۶ – انفال – ۸ – ۷۴ – ۸،۱۱

۸ ایمان ، هجرت ، جهاد ، یاری کردن مؤمنان و دین خدا ، زمینه بهره مند شدن از مغفرت و روزی باکرامت خداوند .

و الذین ءامنوا و هاجروا . .. لهم مغفره و رزق کریم

۱۱ خداوند ، مؤمنان راستین را از روزی های نیکو و

با کرامت بهره مند خواهد ساخت .

أولئک هم المؤمنون حقا لهم مغفره و رزق کریم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۵ - ۳

۳ کسانی که پس از مؤمنان و مهاجران نخستین ایمان آورند ، همانند مؤمنان نخستین از مغفرت خدا و روزی های با کرامت او بهره مند خواهند شد .

لهم مغفره و رزق کریم. و الذین ءامنوا من بعد ... فأولئک منکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۱ - ۲

۲ - مهیّا شدن روزی کریمانه از جانب خداوند برای همسران پیامبر در صورت اطاعت خاضعانه آنان از خدا و پیامبر (ص) و انجام دادن عمل صالح است .

و من یقنت منکنّ للّه و رسوله و تعمل صلحًا . .. و أعتدنا لها رزقًا کریمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴ - ۷

۷ - مؤمنان دارای عمل صالح ، قطعاً از روزی کریمانه ای در قیامت برخوردار خواهند بود .

الذین ءامنوا و عملوا الصلحت أُولئک لهم . .. رزق کریم

روزی گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۹ - ۵

۵ - برخورداری گمراهان از روزی خداوند ، نمود لطف او به بندگان خویش است ; نه نشانه استحقاق آنان

لفی ضلل بعید . اللّه لطیف بعباده یرزق من یشاء

روزی محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۳۱ – ۱۸،۲۰

۱۸ – پیامبر (ص) برخوردار از رزقی ویژه

، از جانب خداوند

و رزق ربّک خیر

بـا توجه به این که همه نعمت هـای دنیا چنان که تعبیر <متّعنا> گویای آن است رزق خداونـد و عطای او است; مراد از رزق عطـا شـده به پیـامبر(ص)، رزقی ویژه و از نوع معنوی و اخروی آن خواهـد بود. کلمه <ربّ> و نیز اضافه شـدن آن به ضـمیر خطاب، قرینه بر این نکته است.

۲۰ - رزق ویژه خداوند به پیامبر (ص) ، پرتویی از ربوبیت و عنایت او به آن حضرت است .

و رزق ربّک

روزی مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۶ - ۲۵

۲۵ بهره مندی یهود و نصارا از نعمت های بیکران خداوند ، در گرو برپا داشتن حکومت و ولایت الهی

و لو انهم اقاموا التوریه و الانجیل . .. لاکلوا من فوقهم و من تحت ارجلهم

امام باقر(ع) در توضیح آیه فوق فرمود: الولایه.

کافی، ج ۱، ص ۴۱۳، ح ۶; نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۵۰، ح ۴۸۵.

روزی مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۵۶ - ۵

۵- روزی مشرکان همانند سایر انسان ها ، به دست خداوند است .

ممّا رزقنهم

روزی معلوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۴۱ - ۴

۴ - < عـن أبی جعفر (ع) : . . .و امّـا قـوله : < أولئـک لهم رزق معلـوم > قـال : يعلمه الخـدام فيـأتون به أوليـاء اللّه قبـل أن يسألوهم إيّاه . . . ;

از امام باقر(ع) روایت شده که فرمود: . ..و

اما قول خدا <...لهم رزق معلوم> [مراد این است که] خدمت کارانِ بهشت، آن رزق را می دانند و آن را برای اولیای خدا می آورند، قبل از این که آنان از ایشان درخواست کنند>.

روزی معنوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۸۲ - ۳

۳ - قرآن ، رزق معنوی و عطای الهی به انسان ها

و تجعلون رزقکم أنّکم تکذّبون

تعبیر <رزق> درباره قرآن، بیانگر مطلب یاد شده است.

روزی مفتریان به خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۷ - ۴

۴ همه مردم، حتی افترا زنندگان بر خدا و تکذیب کنندگان آیات او، تا فرا رسیدن مرگشان به بهره مقدر خویش در دنیا خواهند رسید.

فمن أظلم . .. أولئک ینالهم نصیبهم من الکتب حتی إذا جاءتهم رسلنا

<الکتاب> مصدر و به معنای اسم مفعول است، یعنی مکتوب و مقدر. <من> برای ابتدای غایت است. یعنی آنچه از مقدرات الهی سهم کافران است، به آنان خواهد رسید.

روزی مقدر انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۷ - ۳،۴

۳ هر انسانی دارای نصیب و بهره ای ثبت شده و حتمی در دنیاست.

أولئک ینالهم نصیبهم من الکتب

۴ همه مردم، حتی افترا زنندگان بر خدا و تکذیب کنندگان آیات او، تا فرا رسیدن مرگشان به بهره مقدر خویش در دنیا خواهند رسید.

فمن أظلم . .. أولئک ینالهم نصیبهم من الکتب حتی إذا جاءتهم رسلنا

<الکتاب> مصدر و به معنای اسم مفعول است، یعنی مکتوب و مقدر. <من> برای ابتدای غایت است. یعنی

آنچه از مقدرات الهی سهم کافران است، به آنان خواهد رسید.

روزی مکذّبان آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۷ - ۴

۴ همه مردم، حتی افترا زنندگان بر خدا و تکذیب کنندگان آیات او، تا فرا رسیدن مرگشان به بهره مقدر خویش در دنیا خواهند رسید.

فمن أظلم . .. أولئک ینالهم نصیبهم من الکتب حتی إذا جاءتهم رسلنا

<الکتاب> مصدر و به معنای اسم مفعول است، یعنی مکتوب و مقدر. <من> برای ابتدای غایت است. یعنی آنچه از مقدرات الهی سهم کافران است، به آنان خواهد رسید.

روزی ممتاز بندگان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۴۱ - ۱

۱ - بندگان مخلص خدا ، بهره مند از رزق و روزی ویژه و ممتاز الهی

إلّا عباد اللّه المخلصین . أولئک لهم رزق معلوم

بیشتر مفسران برآنند که مقصود از <رزق معلوم>، روزی مخصوص و تعیین شده برای بندگان خالص است؛ مانند آیه <و ما منّا إلّا له مقام معلوم>، (همین سوره، آیه ۱۶۴).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۴۲ - ۱

۱ - انواع میوه ها ، رزق و روزی مخصوص و ممتاز بندگان مخلَص خدا در بهشت

أُولئک لهم رزق معلوم . فوکه

<فواکه> (جمع <فاکهه>) بدل کل از <رزق معلوم> و یا خبر برای مبتدای محذوف است و تقدیر آن <ذلک الرزق

فواکه> می باشد.

روزی ممتاز مخلصین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۴۱ - ۱

۱ - بندگان مخلص خدا ،

بهره مند از رزق و روزی ویژه و ممتاز الهی

إلاّ عباد اللّه المخلصین . أولئک لهم رزق معلوم

بیشتر مفسران برآنند که مقصود از <رزق معلوم>، روزی مخصوص و تعیین شده برای بندگان خالص است; مانند آیه <و ما منّا إلاّ له مقام معلوم>، (همین سوره، آیه ۱۶۴).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۴۲ - ۱

۱ - انواع میوه ها ، رزق و روزی مخصوص و ممتاز بندگان مخلَص خدا در بهشت

أُولئک لهم رزق معلوم . فوکه

<فواکه> (جمع <فاکهه>) بدل کل از <رزق معلوم> و یا خبر برای مبتدای محذوف است و تقدیر آن <ذلک الرزق فواکه> می باشد.

روزی موجودات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۴ - ۲،۱۱

۲ ناتوانی خداوند در انفاق و بخشش روزی به موجودات ، از باور های باطل یهود

و قالت الیهود یداللّه مغلوله

جمله <ینفق کیف یشاء> می تواند قرینه باشد بر اینکه مراد از بسته بودن دست خدا و نافذ نبودن قدرت وی در پندار یهود تنها ناتوانی از اعطای روزی و انفاق به انسانهاست.

۱۱ میزان بخشش ها و نعمت های خداوند و مقدار بهره مندی موجودات از آن ، وابسته به مشیت اوست .

ینفق کیف یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴ - ۷

۷ تنها خداوند، روزی دهنده مخلوقات و خود بی نیاز از روزی است.

و هو يطعم و لا يطعم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۰ - ۶

-۶

کره زمین ، دارای موجودات با شعور از نوع غیر انسان که روزی آنها به دست خداوند است .

و جعلنا لکم فیها معیش و من لستم له برزقین

لفظ <من موصول> نوعاً بر موجوداتی اطلاق می شود که دارای شعور و ادراک باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۹ - ۴

۴ - اعطای روزی به خلق ، نمودی از لطف و رحمت و آگاهی خداوند به بندگان خویش

اللّه لطیف بعباده یرزق من یشاء

روزی مؤدیان زکات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۸ - ۱۶

۱۶ - مردمانی که همواره به یاد خدا هستند ، نماز به پا می دارند ، زکات می پردازند و از قیامت می ترسند ، از روزی فراوان و بی شمار برخورداراند .

رجال لاتلهیهم تجره و لابیع عن ذکر اللّه . .. لیجزیهم اللّه أحسن ما عملوا و یزید

<حساب> به معنای شمارش است و <بغیر حساب> (بی شمارش) می تواند کنایه از کثرت و فراوانی باشد.

روزی مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۲ - ۲۲

۲۲ خداوند به مؤمنان تقواپیشه از راه های غیر قابل پیش بینی و متعارف ، روزی خواهد داد .

و الذین اتقوا . .. و اللّه یرزق من یشاء بغیر حساب

کلمه <بغیر حساب>، می تواند به معنای راههای غیر قابل پیش بینی باشد; یعنی راههای غیر متعارف که در محاسبات عادی نمی گنجد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۴ –

۶ برخورداری از آمرزش خداوند و بهره مندی از روزی های نیکو ، پاداش مؤمنان حقیقی

لهم . .. مغفره و رزق کریم

روزی مؤمنان راستین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۷۴ – ۱۱

۱۱ خداوند ، مؤمنان راستین را از روزی های نیکو و با کرامت بهره مند خواهد ساخت .

أولئک هم المؤمنون حقا لهم مغفره و رزق کریم

روزی نمازگزاران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۸ – ۱۶

۱۶ – مردمانی که همواره به یاد خدا هستند ، نماز به پا می دارند ، زکات می پردازند و از قیامت می ترسند ، از روزی فراوان و بی شمار برخورداراند .

رجال لاتلهیهم تجره و لابیع عن ذکر اللّه . .. لیجزیهم اللّه أحسن ما عملوا و یزید

<حساب> به معنای شمارش است و <بغیر حساب> (بی شمارش) می تواند کنایه از کثرت و فراوانی باشد.

روزی نمازگزاران جمعه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جمعه – ۶۲ – ۱۱ – ۱۱

۱۱ – خداوند ، روزی برپاداران نماز جمعه را تضمین کرده است .

قل ما عند اللّه خیر . .. و اللّه خیر الرزقین

روزی نیکو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۰ - ۱

۱ - مغفرت الهی و رزق گوارا ، پاداش مؤمنان نیک کردار در جهان آخرت

فالذین ءامنوا و عملوا . .. و رزق کریم

<رزق کریم> یعنی روزی طیب و گوارا.

روزی نیکوی عفیفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ -

نور - ۲۴ - ۲۶ - ۱۳

۱۳ - مردان و زنان نیک و پاکدامن ، از غفران خداوند و روزی نفیس و ارزشمند او بهره منداند .

و الطّیّبون للطّیبت أُولئك مبرّءون ممّا یقولون لهم مغفره و رزق کریم

واژه <کریم> در هر چیزی که در جنس و نوع خودش، شریف و ارزشمند باشد، به کار می رود. (مفردات راغب).

روزی نیکوی مهاجران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۸ - ۵

۵ - رزق نیکو ، پاداش اخروی خدا به مؤمنان مهاجر

و الذین هاجروا . .. لیرزقنّهم اللّه رزقًا حسنًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۹ - ۳

۳ - مسکن و جایگاه دلپذیر ، از برجسته ترین مصداق های روزی نیکوی خدا به مؤمنان مهاجر در سرای آخرت

لیرزقنّهم اللّه رزقًا حسنًا . .. لیدخلنّهم مدخلًا یرضونه

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که جمله <لیدخلنّهم> بدل اشتمال و به تعبیر دیگر از مصداق های رزق نیکو (لیرزقنّهم اللّه رزقاً حسناً) می باشد.

روزی همسران محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳۱ - ۲

۲ - مهیّا شدن روزی کریمانه از جانب خداوند برای همسران پیامبر در صورت اطاعت خاضعانه آنان از خدا و پیامبر (ص) و انجام دادن عمل صالح است .

و من یقنت منکنّ للّه و رسوله و تعمل صلحًا . .. و أعتدنا لها رزقًا کریمًا

روزی یونس(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۸۷ – ۲۱

۲۱- >

قال المأمون للرضا (ع) فأخبرنی عن قول اللّه عزّوجلّ : < و ذاالنون إذ ذهب مغاضباً فظنّ أن لن نقدر علیه > فقال الرضا (ع) : ذاك یونس بن متی (ع) ذهب مغاضباً لقومه < فظنّ > بمعنی إستیقن < أن لن نقدر علیه > أی لن نضیق علیه رزقه . . . < فنـادی فی الظلمات > أی ظلمه اللیل و ظلمه البحر و ظلمه بطن الحوت : < أن لا إله إلاّ أنت سبحانک إنّی کنت من الظالمین > بترکی مثل هذه العباده التی قد فرغتنی ل ها فی بطن الحوت ;

در روایت آمـده است که] مأمون به امام رضا(ع) گفت: مرا خبر ده از سخن خدای عزّوجلّ <و ذاالنون إذ ذهب مغاضباً فظنّ أن لن نقـدر علیه> امـام فرمود: او یونس بن متی بود، که در حالی که بر قوم خود غضبناک بود، از میان آنان برفت. <ظنّ> در کلاـم خـدا بـه معنـای <إستیقن> و <لـن نقـدر علیـه> بـه معنـای <لـن نضـیق علیـه رزقـه> ... می باشـد. <فنـادی فی الظلمات>; یعنی، در میان سه تاریکی (تاریکی شب، تاریکی دریا و تاریکی شکم ماهی) نـدا کرد: <...سبحانک إنّی کنت من الظالمین>; یعنی، ... من از ستم کارانم; زیرا مثل چنین عبادتی را که اکنون مرا برای آن در شکم ماهی فارغ گردانیده ای در گذشته ترک کرده بودم>.

روزی یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۶ - ۲۵

۲۵ بهره مندی یهود و نصارا از نعمت های بیکران خداوند ، در گرو برپا داشتن حکومت و

ولايت الهى

و لو انهم اقاموا التوريه و الانجيل . .. لاكلوا من فوقهم و من تحت ارجلهم

امام باقر(ع) در توضيح آيه فوق فرمود: الولايه.

كافى، ج ۱، ص ۴۱۳، ح ۶; نورالثقلين، ج ۱، ص ۶۵۰، ح ۴۸۵.

زمينه تضييق روزى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۶۶ - ۵

۵ گرفتارى اهل كتاب در تنگنا هاى اقتصادى ، پيامد بى اعتنايى آنان به كتب آسمانى و فرامين الهى

و لو انهم اقاموا التوريه و الانجيل . .. لاكلوا من فوقهم و من تحت ارجلهم

زمينه روزى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۱۲ - ۱۳

۱۳ - رزق و فضل الهى ، در سايه تلاش و كوشش خود انسان به دست مى آيد .

لتبتغوا من فضله

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - جاثيه - ۴۵ - ۱۲ - ۱۰

۱۰ - دستيابى انسان به روزى خويش ، در سايه به كارگيرى اسباب و وسايط

لتجرى الفلك . .. و لتبتغوا من فضله

در آيه شريفه جريان كشتى (لتجرى الفلك) مقدم بر <لتبتغوا> ياد شده و بر طبق واقعيات خارجى بسيارى از منافع دريا در

پرتـو کشـتی رانی است. بـا توجه به این دو نکته از آیه اسـتفاده می شود که خداونـد، برای رسـیدن آدمیـان به روزی خویش، وسایطی قرار داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۱ - ۱

۱ تأمین روزی خلق ، از اهداف مهم ریزش باران و رویش درخت ها و گیاهان

و نزّلنا من السماء . .. فأنبتنا به

جنّت و حبّ الحصید ... رزقًا للعباد

زمینه روزی خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۷۴ – ۸

۸ ایمان ، هجرت ، جهاد ، یاری کردن مؤمنان و دین خدا ، زمینه بهره مند شدن از مغفرت و روزی باکرامت خداوند .

و الذین ءامنوا و هاجروا . .. لهم مغفره و رزق کریم

زمینه روزی ممتاز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۴۱ – ۳

۳ – عبودیت خالص برای خدا ، موجب بهره مند شدن از رزق و روزی ویژه و ممتاز الهی

إلاّ عباد اللّه المخلصین . أولئک لهم رزق معلوم

زمینه روزی نیکو

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۲۶ – ۱۴

۱۴ – نیک کرداری ، پاک دامنی و دوری از فحشا ، باعث جلب مغفرت الهی و بهره مندی از روزیِ نفیس و ارزشمند او است .

و الطّیبون للطّیبت أُولئک مبرّءون ممّا یقولون لهم مغفره و رزق کریم

شرایط استفاده از روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۱ – ۸

۸ - جواز بهره گیری از روزی ها و امکانات ، درگرو تناسب آن با طبع انسان است .

کلوا من طیّبت ما رزقنکم

شرایط وسعت روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۶ - ۲۵

۲۵ بهره مندی یهود و نصارا از نعمت های بیکران خداوند ، در گرو برپا داشتن حکومت و ولایت الهی

و لو انهم اقاموا التوریه و الانجیل

. .. لاكلوا من فوقهم و من تحت ارجلهم

امام باقر(ع) در توضیح آیه فوق فرمود: الولایه.

کافی، ج ۱، ص ۴۱۳، ح ۶; نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۵۰، ح ۴۸۵.

ضامن روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۱ - ۷

۷- تضمین روزی همه انسان ها (والدین و فرزندان) از سوی خداوند

نحن نرزقهم و إیّاكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۲۳ - ۲

۲ - تضمین قطعی ، روزی خلق از سوی خداوند *

و فی السّماء رزقكم . .. فَوَربّ السّماء و الأرض إنّه لحقّ

ضمیر <إنّه> می تواند به روزی آدمیان بازگردد كه در <فی السّماء رزقكم> بیان شده است. در این صورت پیام آیه شریفه این است كه فكر روزی، شما را از تحقیق و اندیشه در آیات الهی باز ندارد; زیرا خداوند روزی شما را تضمین كرده است.

عجز از بازگرداندن روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملك - ۶۷ - ۲۱ - ۷

عظمت روزی اخروی مقربان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۸۹ - ۴

۴ - رزق و عطای الهی به مقربان در جهان آخرت ، بس عظیم و قابل توجه است .

فأمّا إن كان من المقرّبين . .. و ريحان

<ریحان> به معنای رزق نیز آمده است. در این صورت نکره آمدن آن، بیانگر مطلب یاد شده است.

عوامل ازدیاد روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۸ - ۱۴

۱۴ - بهره مندی

انسان ها از روزی بی شمار و فراوان خداوند ، بسته به مشیت او است .

و اللّه یرزق من یشاء بغیر حساب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – طلاق – ۶۵ – ۳ – ۲،۳

۲ – تقوا و خداترسی ، عامل ازدیاد روزی و بهره مندی از عطا های غیر منتظره الهی

من یتّق اللّه . .. و یرزقه من حیث لایحتسب

۳ – خداترسی و رعایت تقوا از سوی همسران (مردان و زنان مطلّقه) ، موجب ازدیاد روزی و بهره مندی آنان از عطا های غیرمنتظره الهی

إذا طلّقتم النساء . .. من یتّق اللّه ... یرزقه من حیث لایحتسب

عوامل تأمین روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۲۸ – ۳

۳ – نقش اساسی باران در تأمین روزی انسان ها

ینزّل بقدر ما یشاء . .. ینزّل الغیث من بعد ما قنطوا

از این که در آیه قبل، سخن از تنظیم به اندازه معیشت به میان آمده و در این آیه مسأله نزول باران مطرح شده است، می توان تأثیر باران را در تأمین معیشت استفاده کرد.

عوامل مؤثر در تأمین روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۱۰ – ۶

۶ – نقش مهم تغییر فصل ها ، در تأمین روزی موجودات زمین

و قدّر فیها أقوتها فی أربعه أیّام

برداشت یاد شده بدین احتمال است که <أربعه أيّام> اشاره به فصل های چهارگانه داشته باشد.

عوامل مؤثر در روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۳ - ۴

۴- آسمان

و زمین ، در تأمین روزی انسان نقش دارند .

ما لایملک لهم رزقًا من السموت و الأرض شیئًا

از اینکه خداوند فرمود: معبودها قادر به روزی رسانی به انسان از آسمان و زمین نیستند، استفاده می شود که زمینه روزی رسانی در آسمانها همچون زمین، وجود دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۲ - ۸

۸- انسان تنها در پرتو حرکت و تلاش می تواند به روزی های خدادادی و نیاز های خویش دست یابد .

لتبتغوا فضلاً من ربّکم

<إبتغاء> (از باب افتعال) به معنای تلاش و کوشش بسیار برای دستیازی به خواسته هاست (مفردات راغب).

فلسفه ازدیاد روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۲ - ۷

۷ - فراخی و تنگی معیشت انسان ها ، امتحان الهی است ; نه تکریم و یا تحقیر آنان .

إنّما أُوتیته علی علم بل هی فتنه . .. أوَلم یعلموا أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء

برداشت یاد شده از ارتباط میان فتنه و امتحان شمرده شدن نعمت ها (مضمون آیه ۴۹) و به مشیت خدا دانستن فراخی و تنگی رزق و روزی انسان ها به دست می آید.

فلسفه تفاوت روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۰ - ۴

۴- تفاوت روزی انسان ها ، تدبیر الهی در جهت پرورش و رشد آنان است .

إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

تأکید بر ربوبیت الهی در مورد <یبسط> و <یقدر> می رساند که این بسط و تقدیر نشأت یافته از ربوبیت اوست (تا چرخ زندگی بچرخد

و انسانها در پرتو این تفاوت آزمایش شوند و تکامل یابند).

فلسفه حلیت روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۴ - ۳

۳- پاکیزگی و دلپذیر بودن ، راز و حکمت حلیت روزی های حلال

فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً طیّبًا

در برداشت فوق <حلالاً> مفعولٌ به برای <فکلوا> و <طیّباً> صفت توضیحی برای آن است; یعنی، تنها روزیهای حلال و مشروع قابل خوردن است و این روزی حلال، همان روزی طیب و دلپذیر است.

فلسفه خلقت روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۲ - ۳

۳ هدف از آفرینش زینتها و روزیها، استفاده بندگان خداوند از آنهاست.

زینه الله التی أخرج لعباده

فلسفه روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۵۹ - ۲

۲ بهره مند شدن انسان ها ، هدف و فلسفه نزول رزق و روزی از جانب خداوند است .

ما أنزل اللّه لکم من رزق

فلسفه کمی روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۲ - ۷

۷ - فراخی و تنگی معیشت انسان ها ، امتحان الهی است ; نه تکریم و یا تحقیر آنان .

إنّما أُوتیته علی علم بل هی فتنه . .. أوَلم یعلموا أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء

برداشت یاد شده از ارتباط میان فتنه و امتحان شمرده شدن نعمت ها (مضمون آیه ۴۹) و به مشیت خدا دانستن فراخی و تنگی رزق و روزی انسان ها به دست می آید.

قانونمندی تفاوت روزی انسان ها

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۰ - ۷

۷- تفاوت روزی انسان ها ، بر اساس آگاهی و بینش عمیق خداوند به بندگان است .

یبسط الرزق . .. و یقدر إنه کان بعباده خبیرًا بصیرًا

قانونمندی روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۶ - ۳

۳ - رزق انسان به دست خداوند است و کاهش و افزایش گاه گاه آن ، دارای نظام و اهدافی خاص است .

ابتلیه ربّه فأکرمه . .. ابتلیه فقدر علیه رزقه

قانونمندی روزی انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۷ - ۱۲

۱۲ - نظام معیشت انسان ها ، حکیمانه و حساب شده است .

و لو بسط اللّه . .. ینزّل بقدر ما یشاء إنّه بعباده خبیر بصیر

از این که تقدیر معیشت و جلوگیری از بسط و گسترش روزی، به آگاهی و بصیرت خداوند استناد داده شده ، مطلب بالا استفاده می شود.

کسب روزی حلال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۵ - ۱۶

۱۶ - قال رسول اللّه (ص) : . . . یابن مسعود قول اللّه . . . < و لنبلونکم بشیء من الخوف . . . و بشر الصابرین > قلنا یا رسول اللّه فمن الصابرون ؟ قال : الذین یصبرون علی طاعه اللّه واجتنبوا معصیه ، الذین کسبوا طیباً و انفقوا قصداً و قدموا فضلا

فافلحوا . . . ;

از رسول خدا(ص) روایت شده . .. که فرمود: ای پسر مسعود ... سخن

خداوند است: <و لنبلونکم بشیء من الخوف ... و بشر الصابرین>، به آن حضرت عرض کردیم: صابران چه کسانی هستند؟ فرمود: کسانی که بر اطاعت خدا صبر می نمایند و از گناهان دوری کرده اند، کسانی که روزی پاکیزه کسب کرده و در انفاق میانه رو هستند و زیادی درآمد خود را انفاق نموده اند، پس آنان رستگار گشته اند.

کمبود روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۶ - ۱۳

۱۳ - < [قال الرضا (ع)] . . . قول اللّه عزّوجلّ < و أمّا إذا ما ابتلاه ربّه فقدر علیه رزقه > أی ضیق علیه رزقه ;

[امام رضا(ع)] درباره سخن خداوند عزّوجلّ <. ..فقدر علیه رزقه> فرمود: یعنی روزیش را بر او تنگ سازد>.

کمی روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۷ - ۶،۷

۶ - فزونی و کاستی یافتن رزق و روزی انسان ها ، از آیات الهی برای مؤمنان است .

أنّ اللّه یبسط الرزق . .. إنّ فی ذلک لأیت لقوم یؤمنون

۷ - صاحبان ایمان ، قبض و بسط های اقتصادی را ، از آیات خداوند تلقی می کنند .

أنّ اللّه یبسط الرزق . .. إنّ فی ذلک لأیت لقوم یؤمنون

مالک منابع روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۱۰

۱۰ - خداوند ، مالک حقیقی منابع رزق آسمان ها و زمین است .

و للّه خزائن السموت و الأرض

مجاری روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری

- ۴۲ - ۱۲ - ۱۰

۱۰ - عوامل طبیعی جهان هستی ، مجرای روزی رسانی خداوند به انسان ها

له مقالید السموت و الأرض یبسط الرزق لمن یشاء

از این که گفته شـده کلیـد آسـمان ها و زمین در اختیار خداونـد است، می توان اسـتفاده کرد که گشایش و تنگنایی روزی به وسیله خداوند، از طریق عوامل طبیعی صورت می پذیرد.

محرومیت از روزی اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۲ - ۱۴

۱۴ کافران در قیامت از زینتهای خدادادی و روزیهای پاکیزه محروم خواهند بود.

قل هی للذین ءامنوا . .. خالصه یوم القیمه

مراحل تأمین روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۰ - ۴

۴ - آفرینش کوه های استوار ، ایجاد نعمت ها و تقدیر معیشت موجودات زمین در چهار روز (مرحله)

و جعل فیها روسی من فوقها . .. فی أربعه أیّام

برداشت یاد شده براین اساس است که <فی أربعه أیّام> ظرف برای مجموع عبارت های آیه باشد.

مسؤول روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۲ - ۱۳

۱۳ - خداوند ، انسان ها را به تدارک آذوقه و ارزاق ، تکلیف نکرده است .

لانسَلك رزقًا

مراد از سؤال در این آیه، طلب تکلیفی است و نکره آوردن <رزقاً> برای تعمیم است; بنابراین مفاد <لانسئلك رزقاً> به قرینه <نحن نرزقك> چنین می شود. ما تو را به تهیه رزق خود و خانواده ات، تکلیف نکرده ایم.

مصلحت در ازدیاد روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۶۲ – ۷

۷ – فراخی و تنگی روزی بندگان ، برای رعایت مصلحت آنان است .

اللّه یبسط الرزق لمن یشاء . .. و یقدر له إنّ اللّه بکلّ شیء علیم

<لام> در <لمن> و <له> هر دو، برای منفعت است. نیز به دنبال فراخی و تنگی روزی بندگان، یادآوری علم همه جانبه خدا، مفید این حقیقت است که قبض و بسط روزی انسان ها، تابع مصالحی است و آنها را، خدا می داند.

مصلحت در کمبود روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۶۲ – ۷

۷ – فراخی و تنگی روزی بندگان ، برای رعایت مصلحت آنان است .

اللّه یبسط الرزق لمن یشاء . .. و یقدر له إنّ اللّه بکلّ شیء علیم

<لام> در <لمن> و <له> هر دو، برای منفعت است. نیز به دنبال فراخی و تنگی روزی بندگان، یادآوری علم همه جانبه خدا، مفید این حقیقت است که قبض و بسط روزی انسان ها، تابع مصالحی است و آنها را، خدا می داند.

معبودان قوم ابراهیم و روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۱۷ – ۶

۶ – ابراهیم (ع) به قوم خود اعلام کرد که بت ها هیچ گونه توانی برای تأمین روزی آنان ندارند .

و إبرهیم إذ قال . .. إنّ الذین تعبدون من دون اللّه لایملکون لکم رزقًا

مکان تقدیر روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۲۲ – ۴

۴ – تقدیر روزی آدمیان در آسمان و عالم

بالا *

و فی السّماء رزقکم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که تعبیر <فی السّماء رزقکم> به قرینه برخی آیات دیگر که تقدیر امور زمین از سوی آسمان دانسته شده به معنای تقدیر روزی مردم در آسمان باشد.

مکان روزی جنبندگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶ - ۶

۶ نام و نشان هر جنبنده ، مقدار و نوع روزی آن و نیز مکانی که باید در آن روزی داده شود ، در کتابی ثبت شده است .

و ما من دابّه. .. کل فی کتب

مضاف الیه کلمه <کل> محذوف است و جمله های پیشین گویای آن است; یعنی: <کل دابه و ما یتعلق بها فی کتاب مبین>

ملاکهای روزی حلال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۱۳

۱۳ روزیهایی که در تهیه آن ظلم و اجحاف نشود و در فراهم کردن آن عدل و انصاف رعایت گردد ، از نظر ادیان الهی روزی حلال و نیکوست .

و رزقنی منه رزقًا حسنًا

ملائکه روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۴ - ۵

۵ - < عن الصادق (ع) فی قول اللّه عزّوجلّ : < فالمقسّمات أمراً > قال : الملائکه تقسّم أرزاق بنی آدم ;

از امام صادق(ع) درباره <فالمقسّمات أمراً> روایت شده که فرمود: ملائکه روزی انسان ها را تقسیم می کنند>.

منابع روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۱ - ۲

۲ آسمان و زمین ، دو منبع

روزی برای انسانها

قل من یرزقکم من السماء و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۴ - ۳،۴

۳ - روزی انسان ها ، از طریق آسمان ها و زمین تأمین می شود .

قل من یرزقکم من السموت و الأرض

۴ - خداوند ، روزی دهنده انسان ها از طریق منابع آسمانی و زمینی

قل من یرزقکم من السموت و الأرض قل اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۳ - ۷

۷ - آسمان و زمین ، از منابع ارتزاق انسان ها و تأثیر گذارد در حیات آنان

یرزقکم من السماء و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۲ - ۳

۳ - آسمان و زمین ، گنجینه های خیرات و روزی موجودات

له مقالید السموت و الأرض یبسط الرزق

از کلمه <مقالید> (کلیدها) و نیز جمله <یبسط الرزق>، مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۲۲ - ۱،۲،۷

۱ - آسمان ذخیره دار روزی خلق در زمین

و فی السّماء رزقکم

۲ - وجود روزی زمینیان در بلندای آسمان ، از آیات الهی و مایه بینش

ءایت للموقنین . .. أفلاتبصرون . و فی السّماء رزقکم

۷ - تدبیر ، تقدیر و قدرت الهی در تأمین روزی زمینیان از آسمان ، نشانه قدرت او بر تحقق وعده های خویش *

و فی السّماء رزقکم و ما توعدون

با توجه به این که در آیات پیشین سخن از تحقق رستاخیز و وجود دوزخ و بهشت بود; ممکن است این آیه درصدد

رفع شبهه انسان در قدرت خدا باشد. ازاین رو عبارت <و فی السّماء رزقکم> به عنوان نمودی از قدرت خداوند یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۲۳ - ۵

۵ - تأمین روزی زمینیان از آسمان ، نمودی از ربوبیت یگانه خداوند بر هستی

و فی السّماء رزقکم . .. فَوَربّ السّماء و الأرض

از ارتباط میان این آیه با آیه قبل (و فی السّماء رزقکم) مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۴۷ - ۶

۶ - آسمان ، منشأ رزق نعمت روزافزون خداوند بر خلق *

و السّماء بنینها بأیئد و إنّا لموسعون

احتمال دارد که تعبیر <لموسعون> پس از بیان بنای آسمان اشاره به بذل نعمت گسترده خدا بر خلق داشته باشد که به صورت باران از آسمان تابش نور آفتاب و. .. بر اهل زمین فرو می ریزد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۹

۹ - آسمان ها و زمین ، خزائن و منابع رزق موجودات

یقولون لاتنفقوا . .. و للّه خزائن السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۱۵ - ۵،۶

۵ - وجود روزی و نیازمندی های بشر در زمین ، از نعمت های خداوند و جلوه لطف او است .

هو الذی جعل لکم الأرض ذلولاً . .. و کلوا من رزقه

۶ – آفرینش زمین و بستر مناسب بودن آن برای حرکت و روزی انسان ها ، جلوه علم و آگاهی

خداوند بر احوال نهان و آشکار انسان ها

إنّه علیم بذات الصدور . .. هو الذی جعل لکم الأرض ذلولاً ... و کلوا من رزقه

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که آیه شریفه، درصدد تبیین چگونگی علم خداوند بر احوال و ضمیر انسان ها است که در دو آیه قبل، از آن سخن به میان آمده است.

منشأ ازدیاد روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۱ - ۱

۱- فزونی روزی برخی از انسان ها بر بعضی دیگر ، به دست خداوند و به تقدیر اوست .

و الله فضّل بعضکم علی بعض فی الرزق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۰ - ۱

۱- زیادی و کمی روزی انسان ها ، تنها متکی به مشیت خداوند و تقدیر اوست .

إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<یقدر> اگرچه به معنای اندازه و تقدیر است، اما به قرینه <یبسط> (توسعه می دهد) مراد از آن کم دادن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۱۰

۱۰ -فراخ و تنگی روزی مردم ، تحت اراده و خواست خداوند است .

اللّه یبسط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۶۲ - ۱،۲،۶

۱ – خداوند ، به هر کس که بخواهد ، روزی فراوان می دهد .

اللّه یبسط الرزق لمن یشاء من عباده

۲ – مشیت خداوند ، تعیین کننده فراوانی و کمی روزی است .

اللّه یبسط الرزق لمن

يشاء من عباده و يقدر له

۶ - فراخی و ضیق روزی بندگان ، ناشی از علم خدا به همه چیز است .

اللّه یبسط الرزق . .. و یقدر له إنّ اللّه بکلّ شیء علیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۷ - ۴

۴ - زیادی و کمی روزی انسان ها ، براساس مشیت و تقدیر خداوند است .

أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<یقدر> از مصدر <قدر> به معنای <اندازه گیری> و نیز <سخت گیری> آمده است (مفردات راغب). در آیه، به قرینه <یبسط> (گسترش می دهد) معنای دوم مراد است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۶ - ۱،۲،۴،۵،۹

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پیام خداوند به مردم درباره منشأ قبض و بسط روزی

قل إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<یقدر> (از مصدر <قدر>) به معنای اندازه گیری و نیز سخت گیری آمده است (مفردات راغب). به قرینه <یبسط> (توسعه می دهد) به دست می آید که معنای دوّم <یقدر> مورد نظر است.

۲ - ربوبیت الهی ، مقتضی قبض و بسط روزی بندگان

إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

۴ - قبض و بسط روزی بندگان ، بر اساس مشیت خداوند است .

ربّی یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

۵ - بیشتر مردم ، درباره منشأ قبض و بسط روزی بندگان ، آگاهی ندارند .

إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر و لکنّ أکثر الناس لایعلمون

۹ – بیشتر مشرکان ، درباره منشأ کمی و زیادی مال و مکنت ، ناآگاه اند

.

و قالوا نحن أكثر أمولاً . .. قل إنّ ربّی يبسط الرزق ... و لكنّ أكثر الناس لايعل

<ال> در <الناس> به قرينه آيات پيشين كه درباره مشركان است می تواند عهد بوده و به مشركان اشاره داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۹ - ۱،۲،۳،۶،۱۰

۱ - پيامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پيام خداوند درباره منشأ قبض و بسط روزی انسان ها

قل إنّ ربّی يبسط الرزق . .. و يقدر له

<يقدر> (از مصدر <قدر>) به معنای اندازه و نيز سخت گيری آمده است (مفردات راغب). به قرينه <يبسط> در اين آيه، معنای دوّم <يقدر> مورد نظر است.

۲ - زيادی و يا كمی روزی بندگان ، براساس مشيت خداوند است .

ربّی يبسط الرزق لمن يشاء من عباده و يقدر له

۳ - ربوبيت خداوند ، متقضی قبض و بسط روزی بندگان

إنّ ربّی يبسط الرزق لمن يشاء . .. و يقدر

۶ - توجه دادن به اين كه منشأ كمی و زيادی روزی در دست خدا است ، برانگيزاننده انسان به انفاق

قل إنّ ربّی يبسط الرزق لمن يشاء . .. و يقدر له و ما أنفقتم من شیء

از تـذكر خداوند به اين كه انفاق عوض دارد پس از يادآوری اين حقيقت كه منشأ قبض و بسط روزی خداوند است برداشـت ياد شده به دست می آيد.

۱۰ - بهترين روزی رسان بودن خداوند ، دليل اعطای كم و يا زياد روزی ، به هر كس كه خود بخواهد .

إنّ ربّی يبسط الرزق لمن يشاء . .. و يقدر له ... و هو خير الرزقين

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۵۲ – ۱۸،۹،۱۰

۱ – خداوند ، توسعه دهنده روزی برخی از انسان ها و در تنگنا قرار دهنده برخی دیگر

أوَلم یعلموا أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<قدر> (مصدر <یقدر>) در آیه شریفه مربوط به رزق و روزی بوده و به معنای ضیق و تنگ گرفتن است.

۸ – وجود آیات و نشانه های فراوان و گوناگون قدرت خداوند و ربوبیت او ، در چگونگی رسیدن روزی انسان ها و فراخی و تنگی آن

أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر إنّ فی ذلک لأیت

۹ – مؤمنان ، مردمی دانا به منشأ روزی ها و آگاه به وجود آیات و نشانه های خداوند در فراخی و تنگی رزق و روزی

أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر إنّ فی ذلک لأیت لقوم یؤمنون

۱۰ – ایمان ، زمینه درک آیات و نشانه های الهی در طبیعت

إنّ فی ذلک لأیت لقوم یؤمنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۱۲ – ۷،۸

۷ – گشایش و تنگنایی روزی ، بر اساس خواست و تقدیر خداوند است .

یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

۸ – میزان روزی آدمیان ، همواره از سوی خداوند قابل تغییر و فزونی و کاستی است .

یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

برداشت یاد شده از فعل مضارع <یبسط> و <یقدر> که دلالت بر استمرار و تجدد می کند صورت گرفته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – طلاق – ۶۵ – ۳ – ۱

۱ – کسانی که تقواپیشه کنند ،

خداوند از جایی که گمان نمی برند ، به آنها روزی می دهد .

من يتّق اللّه . .. و يرزقه من حيث لايحتسب

منشأ تأمين روزى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۳ - ۶

۶ - توشه زندگی ، نمودی از فضل خدا بر بندگان است .

و لتبتغوا من فضله

منشأ تفاوت روزى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۰ - ۳

۳- ربوبیت خدا ، مقتضی مقدر کردن تفاوت روزی برای بندگان است .

إن ربّك يبسط الرزق لمن يشاء و يقدر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۷ - ۹

۹ - تفاوت معیشت انسان ها و لزوم تلاش آنان برای کسب روزی ، تدبیر الهی است .

و لو بسط اللّه الرزق لعباده . .. و لكن ينزّل بقدر

منشأ تفاوت روزى انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۱ - ۳

۳- اراده خداوند به تفاوت روزی انسان ها ، نشأت یافته از علم او به نیاز ها و مصالح واقعی آنهاست . *

إن الله علیم قدیر . و الله فضّل بعضکم علی بعض فی الرزق

تصریح به اینکه خدا باعث برتری یافتن برخی بر برخی دیگر در روزی است پس از تذکر به اینکه خدا عالم و قادر است می تواند گویای این حقیقت باشد که این برتری دادنها عالمانه و نشأت یافته از آگاهی خداوند به مصالح و نیازهای واقعی انسانهاست.

منشأ تقدیر روزی

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۲۷ – ۸

۸ – تقدیر معیشت انسان ها ، براساس مشیت الهی است .

و لکن ینزّل بقدر ما یشاء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۳۲ – ۳

۳ – تعیین روزی و تقسیم معیشت دنیایی آدمیان ، تنها در اختیار خداوند است .

نحن قسمنا بینهم معیشتهم فی الحیوه الدنیا

منشأ تقسیم روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۳۲ – ۳

۳ – تعیین روزی و تقسیم معیشت دنیایی آدمیان ، تنها در اختیار خداوند است .

نحن قسمنا بینهم معیشتهم فی الحیوه الدنیا

منشأ روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۲۲ – ۸

۸ – خداوند ، به وجود آورنده روزی و فراهم آورنده اسباب معیشت برای انسانهاست .

فأخرج به من الثمرت رزقاً لکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۵۷ – ۹

۹ – خداوند ، روزی دهنده به بندگان خویش است .

ما رزقنکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۶۰ – ۲۱

۲۱ – خداوند ، روزی دهنده به بندگان خویش

کلوا و اشربوا من رزق اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۷۲ – ۷

۷ – خداوند روزی دهنده به بندگان خویش

رزقنکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۲ – ۲۰

۲۰ روزی و سود در تجارت ، به دست خداوند است

* .

يبتغون فضلا من ربهم

<من> نشويه در <من ربهم> بيانگر آن است كه روزيها از جانب خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۸۸ - ۲

۲ خداوند روزى دهنده آدميان

و كلوا مما رزقكم اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۱ - ۱۵،۱۹

۱۵ خداوند، روزى دهنده به همگان (پدران، مادران و فرزندان آنان) است.

نحن نرزقكم و إياهم

۱۹ دخالت اسباب و علل در فراهم آمدن روزى براى انسانها

نحن نرزقكم و إياهم

برداشت فوق از به كارگيرى <نحن = ما> در جمله فوق استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - يونس - ۱۰ - ۳۱ - ۱

۱ روزى بخش انسان ها ، كسى جز خدا نيست .

قل من يرزقكم من السماء و الأرض . .. فسيقولون اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - يونس - ۱۰ - ۵۹ - ۱

۱ رزق انسان ، داده خداوند و نازل شده از جانب اوست .

قل أرءيتم ما أنزل اللّه لكم من رزق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶ - ۸

۸ < قال رسول الله (ص) : . . .لاتهتمّ للرزق فإن الله تعالی یقول : < و ما من دابّه فی الأرض إلّا علی الله رزقها > . . . ;

از رسول خدا(ص) روایت شده است که فرمود: برای رزق و روزی غصه مخور ، همانا خداوند تعالی می فرماید: هیچ جنبنده ای در زمین نیست مگر آن

که روزی او بر خداست . ..>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۶ - ۱،۲

۱ خداوند روزی دهنده انسانهاست .

الله یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

۲ خداوند ، به برخی از انسان ها روزی فراوان می دهد و برخی دیگر را روزی اندک نصیب می سازد .

الله یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<بسط> به معنای توسعه دادن و <قدر> به معنای تنگ گردانـدن است و تنگ شـدن روزی ، کنایه از اندک و ناچیز بودن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۱ - ۹

۹- تمامی امکانات مادی و معنوی انسان ، رزق و روزی خدایی و از جانب اوست .

ینفقوا ممّا رزقنهم

جمله <ما رزقناهم> عام و شامل همه امکانات انسان، اعم از مادی چون اموال و ثروت، و معنوی، چون علم و. .. می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۲۰ - ۳،۴

۳- خداوند ، روزی ده افراد تحت تکفل انسانها

و جعلنا لکم فیها معیش و من لستم له برزقین

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که <من لسـتم له برازقین> دفع یـک توهم باشـد و آن این است که: انسانهـا تصور می کننـد که افراد تحت تکفل یا حیوانات خود را، روزی می دهنـد و خداونـد، با <من لسـتم له برازقین> می فرمایـد: آنها نیز از خوان گسترده خدا، روزی می خورند.

۴- خداوند ، فراهم آورنده وسایل معیشت و روزی ده تمامی موجودات زنده

و جعلنا لکم فیها معیش و من لستم له برزقین

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۵۶ - ۵

۵- روزی مشرکان همانند سایر انسان ها ، به دست خداوند است .

ممّا رزقنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۵ - ۳

۳- رزق و روزی انسان ها ، از جانب خداوند است .

و من رزقنه منّا رزقًا حسنًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۴ - ۴،۵

۴- تمامی روزی های انسان ، از ناحیه خداست .

یأتیها رزقها . .. فکلوا ممّا رزقکم الله

برداشت فوق، به خاطر این نکته است که خداوند تمامی روزیهای موجود در میان انسانها را به خود نسبت داد و آنها را روزی خدادادی معرفی کرد.

۵- خداوند ، بیش از نیاز انسان ها ، روزی در اختیارشان قرار داده است .

فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً طیبًا

با توجه به اینکه <من> در <ممّا رزقکم الله> برای تبعیض است و از طرف دیگر خداونـد به خوردن نعمتها تشویق می کند، معلوم می شود که مقداری از رزق خدا برای انسان کافی است و از مفهوم آن، این برداشت، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۰ - ۸

۸- خداوند ، روزی های پاک و پاکیزه و متناسب ، به آدمیان اعطا کرده است .

و لقد کرّمنا بنی ءادم . .. و رزقنهم من الطیّبت

<طیّب> به آن چیزی گفته می شود که برای حواس و جان آدمی لذت بخش باشد (مفردات راغب). و به مناسبت مقام، مراد از آن روزی هایی است که متناسب

طبع انسان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۱ - ۵

۵ - خداوند ، روزی دهنده انسان ها است .

رزقنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۱ - ۲۱

۲۱ - نعمت های آخرت ، رزق الهی بوده و برخورداری از آن به توفیق خداوند است .

و رزق ربّک

مقابله عبارت <رزق ربّک> با <زهره الحیاه الدنیا> گویای اخروی بودن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۲ - ۱۴،۲۱

۱۴ - خداوند ، روزی دهنده همگان و بر طرف سازنده نیاز آنان

نحن نرزقک

۲۱ - خواسته خداوند از انسان ها ، گرایش به تقوا است ; نه تلاش برای رزق .

لانسَلک رزقًا . .. والعقبه للتّقوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۸ - ۶

۶ - خدا ، بهترین روزی دهنده است .

و إنّ اللّه لهو خیر الرزقین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۷۹ – ۱

۱ – پروردگار جهانیان ، خدایی است که پس از آفرینش بشر ، او را از غذاهاو نوشیدنی ها بهره مند ساخته است .

الذی خلقنی . .. و الذی هو یطعمنی و یسقین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۴ – ۵

۵ – خدای یگانه ، روزی دهنده انسان ها از آسمان و زمین

و من یرزقکم من السماء و الأرض

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص –

۸ - ۲۴ - ۲۸

۸ - سرپرستی و تأمین روزی انسان ، مقتضای ربوبیت خداوند

فقال ربّ إنّی لما أنزلت إلیّ من خیر فقیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۷ - ۱۹

۱۹ - خدا ، تأمین کننده روزی مردمان است .

رزقًا من لدنّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۹

۹ - مردمان ، بندگان خدا و جیره خوار خوان نعمت اویند .

اللّه یبسط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۷ - ۸،۹،۱۳

۸ - منشأ اصلی تأمین روزی انسان ها ، خداوند است .

فابتغوا عند اللّه الرزق

۹ - توصیه ابراهیم (ع) قوم اش را برای درخواست روزی از پیشگاه خداوند

و إبرهیم إذ قال لقومه . .. فابتغوا عند اللّه الرزق

۱۳ - شایسته بودن خداوند برای عبادت ، به خاطر مالک و منشأ روزی بودن اش است .

إنّ الذین تعبدون من دون اللّه لایملکون لکم رزقًا فابتغوا عند اللّه الرزق و اعبدو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۸ - ۱۴

۱۴ - اموال و دارایی انسان ها ، روزی خدادادی است .

شرکاء فی ما رزقنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۷ - ۱

۱ - تقدیر معیشت و روزی انسان ها ، در اختیار خداوند است .

أَوَلم یروا أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ -

روم - ۳۰ - ۴۰ - ۵

۵ - توجّه به در دست خداوند بودن روزی انسان ها ، عامل انفاق مخلصانه در راه او است . *

و ما ءاتیتم من زکوه تریدون وجه اللّه . .. اللّه الذی خلقکم ثمّ رزقکم

یادآوری رازقیت خداوند، پس از بیان این نکته که صدقه دادن، پاداش مضاعف دارد، می تواند اشعار به حقیقت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۳ - ۴

۴ - توجّه به منشأ خلقت و روزی و مرگ انسان ، مقتضی رویکرد تمام عیار به دین است .

اللّه الذی خلقکم . .. فأقم وجهک للدین

احتمال دارد <فاء> در <فأقم>تفریع بر آیه <الذی خلقکم . ..> باشد که در آن، خداوند، برخی از افعال خود را به عنوان نشانه، یادآوری کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۱۵ - ۴،۱۰

۴ - ربوبیت خداوند ، مقتضی اعطای روزی به بندگان

من رزق ربّکم

۱۰ - محصولات طبیعی ، روزی خدادادی است .

جنّتان عن یمین و شمال کلوا من رزق ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۴ - ۲،۴،۸

۲ - پیامبر (ص) ، مأمور پرسش از مشرکان درباره منشأ روزیشان جهت هدایت آنان به توحید ربوبی

قل من یرزقکم من السموت و الأرض

۴ – خداوند ، روزی دهنده انسان ها از طریق منابع آسمانی و زمینی

قل من یرزقکم من السموت و الأرض قل اللّه

۸ – مشرکان ، از پاسخ گویی به سؤال < منشأ روزی کیست > ناتوان اند .

قل من

یرزقکم . .. قل اللّه

تکرار <قل> در آیه شریفه و این که پیامبر(ص) خود متصدی شد که پاسخ دهد <خداوند منشأ روزی است> نشان می دهد که آنان به رغم اعتقادشان به خدایانی غیر از خدا، در جواب این سؤال که <منشأ روزی کیست> خدایان خود را معرفی نکرده و سکوت اختیار می کنند. در نتیجه پیامبر(ص)، خود باطن آنان را آشکار می سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - فاطر - ۳۵ - ۳ - ۴

۴ - تنها خداوند ، خالق جهان و روزی دهنده انسان ها است .

هل من خلق غیر اللّه یرزقکم من السماء و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۴۱ - ۱

۱ - بندگان مخلص خدا ، بهره مند از رزق و روزی ویژه و ممتاز الهی

إلاّ عباد اللّه المخلصین . أولئک لهم رزق معلوم

بیشتر مفسران برآنند که مقصود از <رزق معلوم>، روزی مخصوص و تعیین شده برای بندگان خالص است; مانند آیه <و ما منّا إلاّ له مقام معلوم>، (همین سوره، آیه ۱۶۴).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۲ - ۶،۹

۶ - احتیاج انسان در تأمین رزق و روزی خود به خداوند

إنّما أُوتیته علی علم . .. أوَلم یعلموا أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

۹ - مؤمنان ، مردمی دانا به منشأ روزی ها و آگاه به وجود آیات و نشانه های خداوند در فراخی و تنگی رزق و روزی

أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر إنّ فی ذلک لأیت لقوم یؤمنون

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۱۳ - ۵

۵ - خداوند به طور پیوسته ، نازل کننده رزق انسان ها (باران) از آسمان است .

و ینزّل لکم من السّماء رزقًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۹ - ۳،۷،۹

۳ - روزی و معیشت بندگان ، متکی به مشیت خداوند است .

یرزق من یشاء

۷ - قدرت نامحدود خدا ، تضمین کننده رزق پیوسته او به بندگان

یرزق من یشاء و هو القویّ العزیز

۹ - خداوند ، قادر به مجازات گمراهان و منکران رستاخیز و لطف او به خلق مانع از سلب روزی آنان در دنیا است .

لفی ضلل بعید . اللّه لطیف بعباده یرزق من یشاء و هو القویّ العزیز

با توجه به معنای <لطیف> که حکایت از رحمت و لطف دارد برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۷ - ۱۱

۱۱ - تقدیر و تنظیم روزی انسان ها ، برخاسته از آگاهی و بصیرت کامل خداوند به احوال آنان است .

و لو بسط اللّه الرزق . .. إنّه بعباده خبیر بصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۵ - ۲،۳

۲ - ریزش باران از سمت آسمان و تأمین روزی خلق و حیات زمین در پرتو آن ، آیتی خداوندی برای خردورزان

و ما أنزل اللّه من السماء . .. ءايت

۳ – فروفرستادن باران بهوسیله خداوند ، جلوه ای از روزی رسانی او به مخلوقات

و ما أنزل اللّه من

السماء من رزق

<من> در <من رزق> بيانيه است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۱۰ - ۲

۲ - رزق و روزى مردم ، عطاى خداوند و فضل او است .

و ابتغوا من فضل اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - جمعه - ۶۲ - ۱۱ - ۱۱

۱۱ - خداوند ، روزى برپاداران نماز جمعه را تضمين كرده است .

قل ما عند اللّه خير . .. و اللّه خير الرزقين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۱۱

۱۱ - رزق و روزى موجودات ، در دست خداوند است .

و للّه خزائن السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۳ - ۱۳،۱۴

۱۳ - < محمدبن مسلم قال : سألت أباعبداللّه (ع) عن قول اللّه عزّوجلّ : < و من يتّق اللّه يجعل له مخرجاً و يرزقه من حيث لايحتسب > قال : فى دنياه ;

محمدبن مسلم گويد: از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند عزّوجلّ <و من يتّق اللّه يجعل له مخرجاً و يرزقه من حيث لايحتسب> سؤال كردم، فرمود: [اين گشايش و روزى براى تقواپيشه] در دنياى او است>.

۱۴ - < قال على (ع) : من أتاه اللّه برزق لم يخط إليه برجله و لم يمدّ إليه يده ، و لم يتكلّم فيه بلسانه و لم يشدّ إليه ثيابه و لم

يتعرض له كان ممّن ذكره اللّه عزّوجلّ فى كتابه : < و من يتّق اللّه يجعل له مخرجاً و يرزقه من

حیث لایحتسب > ;

از امام علی(ع) روایت شده که فرمود: کسی که خداوند به او رزقی دهد [اما او]قدمی برای آن برنداشته، دستی به سوی آن دراز نکرده، در راه تحیصل آن زبان به کلامی نگشوده، لباسی را محکم بر تن نکرده و خود را در معرض آن قرار نداده; از کسانی است که خداوند عزّوجلّ در کتاب خود، او را یاد کرده[و فرموده:] و من یتّق اللّه یجعل له مخرجاً و یرزقه من حیث لایحتسب>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۲۱ - ۲

۲ - منابع رزق و روزی انسان ها ، تنها به دست خداوند است .

أمّن هذا الذی یرزقکم إن أمسک رزقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - فجر - ۸۹ - ۱۶ - ۳

۳ - رزق انسان به دست خداوند است و کاهش و افزایش گاه گاه آن ، دارای نظام و اهدافی خاص است .

ابتلیه ربّه فأکرمه . .. ابتلیه فقدر علیه رزقه

منشأ روزی انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۶۰ - ۴

۴ - خداوند ، روزی دهنده جنبندگان و انسان ها است .

اللّه یرزقها و إیّاکم

منشأ روزی اهل مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۷ - ۱۸،۲۰

۱۸ – مرکزیت یافتن مکه برای تجارت و اقتصاد ، نمودی از تدبیر الهی برای تأمین رزق ساکنان آن بود .

یجبی إلیه ثمرت کلّ شیء رزقًا من لدنّا

۲۰ – بیشتر مردم مکه در عصر بعثت ، گرفتار جهل و

ناآگاهی نسبت به تعلق اراده الهی بر تضمین امنیت آن مکان مقدس و تأمین روزی ساکنان آن بودند .

أوَلم نمکّن لهم حرمًا ءامنًا . .. و لکنّ أکثرهم لایعلمون

منشأ روزی پسندیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۱۵

۱۵ روزی های حلال و نیکو از ناحیه خداوند است و فراهم آوردن آن ، به توفیق او می باشد .

و رزقنی منه رزقًا حسنًا

برداشت فوق با توجه به <منه، از ناحیه خدا> استفاده شده است.

منشأ روزی جنبندگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶ - ۱

۱ خداوند ، عهده دار روزی رسانی به همه جنبندگان زمین

و ما من دابّه فی الأرض إلاّ علی الله رزقها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۶۰ - ۴

۴ - خداوند ، روزی دهنده جنبندگان و انسان ها است .

اللّه یرزقها و إیّاکم

منشأ روزی حلال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۱۵

۱۵ روزی های حلال و نیکو از ناحیه خداوند است و فراهم آوردن آن ، به توفیق او می باشد .

و رزقنی منه رزقًا حسنًا

برداشت فوق با توجه به <منه، از ناحیه خدا> استفاده شده است.

منشأ روزی فرزند

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۱ – ۹

۹- پدران و مادران ، نباید خود را روزی دهنده فرزندان تصور کنند .

نحن نرزقهم و إیّاکم

دستور به اجتناب از قتل فرزند به خاطر ترس از فقر

و آنگاه اعلام این نکته که خداوند روزی دهنده خود والدین و فرزندانشان است، می تواند به دلیل نکته ذکر شده باشد.

منشأ روزی موجودات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۸ - ۱

۱ - خداوند ، یگانه روزی دهنده در نظام هستی

إنّ اللّه هو الرزّاق

ضمیر فصل <هو>، تأکید و اختصاص را افاده می کند.

منشأ روزی مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۱۱ - ۱۸

۱۸ - خداوند ، روزی مؤمنانِ دارای عمل صالح را در قیامت به وجه نیک و شایسته خواهد داد .

قد أحسن اللّه له رزقًا

منشأ کمبود روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۶۲ - ۲،۳،۶

۲ - مشیت خداوند ، تعیین کننده فراوانی و کمی روزی است .

اللّه یبسط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر له

۳ - خداوند ، به هرکسی که خود بخواهد ، روزی کم عطا می کند .

اللّه یبسط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر له

<قدر> و <تقدیر> تبیین کمیت چیزی است (مفردات راغب)، به قرینه مقابله با <یبسط>، <یقدر> در آیه، به معنای

<کم و ضیق> است.

۶ - فراخی و ضیق روزی بندگان ، ناشی از علم خدا به همه چیز است .

اللّه یبسط الرزق . .. و یقدر له إنّ اللّه بکلّ شیء علیم

منشأ کمی روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۲ - ۱۰

۱۰ - فراخ و تنگی روزی مردم ، تحت اراده و خواست خداوند است .

اللّه

یبسط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۷ - ۴

۴ - زیادی و کمی روزی انسان ها ، براساس مشیت و تقدیر خداوند است .

أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<یقدر> از مصدر <قدر> به معنای <اندازه گیری> و نیز <سخت گیری> آمده است (مفردات راغب). در آیه، به قرینه <یبسط> (گسترش می دهد) معنای دوم مراد است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۶ - ۱،۲،۴،۵،۹

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پیام خداوند به مردم درباره منشأ قبض و بسط روزی

قل إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<یقدر> (از مصدر <قدر>) به معنای اندازه گیری و نیز سخت گیری آمده است (مفردات راغب). به قرینه <یبسط> (توسعه می دهد) به دست می آید که معنای دوّم <یقدر> مورد نظر است.

۲ - ربوبیت الهی ، مقتضی قبض و بسط روزی بندگان

إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

۴ - قبض و بسط روزی بندگان ، بر اساس مشیت خداوند است .

ربّی یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

۵ - بیشتر مردم ، درباره منشأ قبض و بسط روزی بندگان ، آگاهی ندارند .

إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر و لکنّ أکثر الناس لایعلمون

۹ - بیشتر مشرکان ، درباره منشأ کمی و زیادی مال و مکنت ، ناآگاه اند .

و قالوا نحن أکثر أمولاً . .. قل إنّ ربّی یبسط الرزق ... و لکنّ أکثر الناس لایعل

<ال> در <الناس> به قرینه آیات پیشین که

درباره مشرکان است می تواند عهد بوده و به مشرکان اشاره داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۹ - ۱،۲،۳،۶،۱۰

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور ابلاغ پیام خداوند درباره منشأ قبض و بسط روزی انسان ها

قل إنّ ربّی یبسط الرزق . .. و یقدر له

<یقدر> (از مصدر <قدر>) به معنای اندازه و نیز سخت گیری آمده است (مفردات راغب). به قرینه <یبسط> در این آیه، معنای دوّم <یقدر> مورد نظر است.

۲ - زیادی و یا کمی روزی بندگان ، براساس مشیت خداوند است .

ربّی یبسط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر له

۳ - ربوبیت خداوند ، متقضی قبض و بسط روزی بندگان

إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء . .. و یقدر

۶ - توجه دادن به این که منشأ کمی و زیادی روزی در دست خدا است ، برانگیزاننده انسان به انفاق

قل إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء . .. و یقدر له و ما أنفقتم من شیء

از تذکر خداوند به این که انفاق عوض دارد پس از یادآوری این حقیقت که منشأ قبض و بسط روزی خداوند است برداشت یاد شده به دست می آید.

۱۰ - بهترین روزی رسان بودن خداوند ، دلیل اعطای کم و یا زیاد روزی ، به هر کس که خود بخواهد .

إنّ ربّی یبسط الرزق لمن یشاء . .. و یقدر له ... و هو خیر الرزقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۲ - ۱،۸،۹

۱ - خداوند ، توسعه دهنده روزی برخی از انسان ها

و در تنگنا قرار دهنده برخی دیگر

أوَلم یعلموا أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<قدر> (مصدر <یقدر>) در آیه شریفه مربوط به رزق و روزی بوده و به معنای ضیق و تنگ گرفتن است.

۸ - وجود آیات و نشانه های فراوان و گوناگون قدرت خداوند و ربوبیت او ، در چگونگی رسیدن روزی انسان ها و فراخی و تنگی آن

أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر إنّ فی ذلک لأیت

۹ - مؤمنان ، مردمی دانا به منشأ روزی ها و آگاه به وجود آیات و نشانه های خداوند در فراخی و تنگی رزق و روزی

أنّ اللّه یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر إنّ فی ذلک لأیت لقوم یؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۲ - ۷۸

۷ - گشایش و تنگنایی روزی ، بر اساس خواست و تقدیر خداوند است .

یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

۸ - میزان روزی آدمیان ، همواره از سوی خداوند قابل تغییر و فزونی و کاستی است .

یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

برداشت یاد شده از فعل مضارع <یبسط> و <یقدر> که دلالت بر استمرار و تجدد می کند صورت گرفته است.

منشأ نقصان روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۰ - ۱

۱- زیادی و کمی روزی انسان ها ، تنها متکی به مشیت خداوند و تقدیر اوست .

إن ربّک یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر

<یقدر> اگرچه به معنای اندازه و تقدیر است، اما به قرینه <یبسط> (توسعه می دهد) مراد از آن کم دادن است.

منع روزی

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – ملک – ۶۷ – ۲۱ – ۷

موانع روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جمعه – ۶۲ – ۱۱ – ۱۰

۱۰ – شرکت در نماز جمعه ، باعث از دست رفتن روزی مردمان نمی شود .

و إذا رأوا تجره . .. و اللّه خیر الرزقین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قلم – ۶۸ – ۱۹ – ۵

۵ – < عن أبی جعفر (ع) قال : إنّ الرّجل لیذنب الذَّنب فیدرَء عنه الرّزقُ و تلا هذه الآیه : < إذ أقسموا لیصرمنّها مصبحین . و لایستثنون . فطاف علیها طائف من ربّک و هم نائمون > ;

از امام باقر(ع) روایت شده که فرمود: شخص گناهی را انجام می دهد که در پی آن روزی از وی دفع می گردد سپس این آیه را تلاوت فرمود: (إذ أقسموا لیصرمنّها مصبحین. و لایستثنون. فطاف علیها طائف من ربّک و هم نائمون)>.

موجبات روزی اخروی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – طلاق – ۶۵ – ۱۱ – ۱۹

۱۹ – ایمان و عمل صالح ، موجب بهره مندی از روزی نیکوی الهی در قیامت

و من یؤمن باللّه و یعمل صلحًا . .. قد أحسن اللّه له رزقًا

موجبات روزی نیکو

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – طلاق – ۶۵ – ۱۱ – ۱۹

۱۹ – ایمان و عمل صالح ، موجب بهره مندی از روزی نیکوی الهی در قیامت

و من یؤمن باللّه و یعمل صلحًا . .. قد أحسن اللّه له رزقًا

نزول روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۵۹ – ۱

۱ رزق انسان ، داده خداوند و نازل شده از جانب اوست .

قل أرءیتم ما أنزل اللّه لکم من رزق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۶۰ – ۶

۶ نزول رزق و مباح بودن بهره مندی از آن ، از نشانه های تفضل خداوند بر مردم است .

ما أنزل اللّه لکم من رزق . .. إن اللّه لذو فضل علی الناس

نعمت تأمین روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۲ – ۸

۸– میوه ها و نباتات تأمین رزق و روزی انسان ، نمودی از نعمت و لطف الهی بر بندگان و شایسته شکر و سپاس

الله الذی خلق السموت و الأرض و أنزل من السّماء ماء فأخرج به من الثمرت رزقًا لکم

آیه در مقام امتنان و برشماری نعمتهای الهی است و آهنگ آن، تشویق کننده بندگان به شکر و سپاس در برابر نعمتهای پروردگار است. گفتنی است جمله <إن الاءنسان لظلوم کفّار> در دو آیه بعد (آیه ۳۴) مؤید برداشت فوق است.

نعمت روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۰ – ۱۲

۱۲ – نجات از چنگال دشمن ستمگر و نابودی او ، اعطای مکتب و برنامه زندگی و تأمین ارزاق ، از بزرگ ترین نعمت های الهی است .

أنجينكم . .. وعدنكم ... نزّلنا عليكم المنّ والسلوى

امتنان به بنی اسرائیل در قالب سه نوع نعمت در آیه بیان شده است:

نجات، اعطای برنامه زندگی در طور (تورات) و تأمین رزق آنان. از این رو معلوم می شود که این سه امر، از نعمت های بزرگ الهی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۱ – ۶

۶ – روزی های الهی ، مواهبی پاکیزه و خوشگوار برای انسان

طیّبت ما رزقنکم

اضافه <طیّبات> به <ما رزقناکم> ممکن است بیانیه بوده و گویای این نکته باشد که هر آنچه به شما روزی کرده ایم، طیّب و پاکیزه است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – ملک – ۶۷ – ۱۵ – ۵

۵ – وجود روزی و نیازمندی های بشر در زمین ، از نعمت های خداوند و جلوه لطف او است .

هو الذی جعل لکم الأرض ذلولاً . .. و کلوا من رزقه

نعمت روزی بهشت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۵۴ – ۱

۱ – بهشت و نعمت های آن ، روزی و عطای الهی است .

جنّت عدن . .. إنّ هذا لرزقنا

نعمت روزی حلال

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۴ – ۱۱

۱۱– روزی های حلال و دلپذیر ، از نعمت های شایان شکرگزاری است .

فکلوا ممّا رزقکم الله حللاً طیبًا و اشکروا نعمت الله

نقش روزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۱۲ – ۱۲

۱۲ – رزق الهی ، فضل خدا بر انسان

لتبتغوا من فضله

<إبتغاء> (مصدر <تبتغوا>) به معنای تلاش برای دست یافتن به خواسته است و مقصود از <لتبتغوا

من فضله> تلاش برای به دست آوردن روزی است. بر این اساس اطلاق فضل بر روزی، بیانگر آن است که همه روزی های انسان فضل الهی به او است.

وسایل تأمین روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۶ - ۱۵

۱۵ - به حرکت درآمدن کشتی ها در دریا ، وسیله ای مناسب برای کسب روزی است . *

و لتجری الفلک بأمره و لتبتغوا من فضله

ممکن است تعلیل در <لتبتغوا> برای جمله قبل (ولتجری الفلک . ..) باشد. در این صورت، استفاده می شود که حرکت کشتی ها بر روی آب، وسیله مناسبی برای تحصیل فضل خداوند است.

وسعت روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳۷ - ۳

۳ - گشایش روزی ، از مظاهر رحمت الهی بر آدمی است .

و إذا أذقنا الناس رحمه . .. أَوَلم یروا أنّ اللّه یبسط الرزق

وقت تقسیم روزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - قدر - ۹۷ - ۱ - ۱۰

۱۰ - < عن اسحاق بن عمار عن أبی عبداللّه (ع) قال : سمعته یقول و ناس یسألونه و یقولون إنّ الأرزاق تقسم لیله النصف من شعبان فقال : لا و اللّه ما ذلک إلاّ فی لیله تسع عشره من شهر رمضان و احدی و عشرین و ثلاث و عشرین فإنّ فی لیله تسع عشره یلتقی الجمعان و فی لیله احدی و عشرین یفرق کلّ أمر حکیم و فی لیله ثلاث و عشرین یمضی ما أراد اللّه جلّ جلاله ذلک و هی لیله القدر التی

قال اللّه : < خير من ألف شهر > ;

اسحاق بن عمار گويد: شنيدم كه امام صادق(ع)، در جواب مردمى كه از او سؤال مى نمودند و مى گفتند: ارزاق در شب نيمه شعبان تقسيم مى شود، فرمود: سوگند به خداوند، چنين نيست، آن تقسيم انجام نمى گيرد مگر در شب نوزدهم ماه رمضان، شب بيست ويكم و شب بيست و سوم; زيرا در شب نوزدهم دو مجموعه [از چيزهايى كه بايد مقدم افتد يا مؤخر افتد]فراهم مى گردد و در شب بيست و يكم، هر امرى كه محكم و به هم پيوسته باشد، جدا و تنظيم مى شود و شب بيست و سوم آنچه خداوند جلّ جلاله اراده فرموده، تنفيذ و اجرا مى گردد و آن شب قدر است كه خداوند [درباره آن]فرموده: خير من ألف شهر>.

ويژگيهاى روزى اخروى صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴ - ۸

۸ - روزى مؤمنان داراى عمل صالح در قيامت ، از هرگونه رنج و منّتى به دور است .

الذين ءامنوا . .. أُولئك لهم ... رزق كريم

مقصود از رزق كريم چنان كه در روح المعانى آمده است روزى بى رنج و بى منّت است; زيرا روزى ها يا با تلاش خود انسان ها به دست مى آيد كه همراه با زحمت است و يا از سوى ديگران مى رسد كه نوعاً توأم با نوعى منّت مى باشد; ولى روزى خدا چنين نيست.

ويژگيهاى روزى اخروى مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴ - ۸

۸

- روزی مؤمنان دارای عمل صالح در قیامت ، از هرگونه رنج و منّتی به دور است .

الذین ءامنوا . .. أُولئک لهم ... رزق کریم

مقصود از رزق کریم چنان که در روح المعانی آمده است روزی بی رنج و بی منّت است; زیرا روزی ها یا با تلاش خود انسان ها به دست می آید که همراه با زحمت است و یا از سوی دیگران می رسد که نوعاً توأم با نوعی منّت می باشد; ولی روزی خدا چنین نیست.

روسیاهی از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

روسیاهی

روسیاهی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۴۲ - ۱

۱ - کسانی در قیامت روسیاه و تیره رخسارند که کفرپیشه و منحرف بوده و بی باکانه در گناه پیش رفته اند .

أولئک هم الکفره الفجره

فعل <فجر>، در مورد کسی گفته می شود که سر خود را پایین انداخته و بی مبالات پیش می رود; <فجور> در اصل به معنای انحراف از حق است و در معنای تاختن به سوی کارهای غیرمجاز نیز استعمال می شود. (لسان العرب)

روسیاهی مفتریان به خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶۰ - ۱

۱ - کسانی که برخدا دروغ بسته اند ، در قیامت با چهره سیاه برانگیخته خواهند شد .

و یوم القیمه تری الذین کذبوا علی اللّه وجوههم مسودّه

روسیاهی منحرفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۴۲ - ۱

۱ - کسانی در قیامت روسیاه و تیره رخسارند که کفرپیشه و منحرف بوده و بی باکانه در گناه پیش

رفته اند .

أولئک هم الکفره الفجره

فعل <فجر>، در مورد کسی گفته می شود که سر خود را پایین انداخته و بی مبالات پیش می رود; <فجور> در اصل به معنای انحراف از حق است و در معنای تاختن به سوی کارهای غیرمجاز نیز استعمال می شود. (لسان العرب)

عوامل روسیاهی اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۶۰ - ۴،۷

۴ - دروغ بستن بر خداوند ، گناهی نابخشودنی و موجب روسیاهی و خواری در قیامت

و یوم القیمه تری الذین کذبوا علی اللّه وجوههم مسودّه

۷ - تکبر ، عامل روسیاهی اخروی و استحقاق جهنم

أليس فی جهنّم مثوًی للمتکبّرین

عوامل روسیاهی در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۴۰ - ۲

۲ - احساس بی نیازی از تعالیم دین ، مایه روسیاهی در قیامت

أمّا من استغنی . فأنت له تصدّی ... و وجوه یومئذ علیها غبره

ارائه دو ترسیم از حاضران صحنه قیامت در ذیل سوره، ممکن است اشاره به تقسیمی باشد که در آغاز سوره انجام گرفته بود که در یک طرف ابن ام مکتوم و در طرف دیگر اشراف قرار داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۴۱ - ۲

۲ - روسیاهی در قیامت ، فرجام بی نیاز دیدن خود از پند و اندرز قرآن

أمّا من استغنى . .. كلّا إنّها تذكره ... ترهقها قتره

ارتباط این آیه با آیات آغاز سوره، گویای برداشت یاد شده است.

روسیاهان

افسردگی اخروی روسیاهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰

- ۴۱ - ۱

۱ - چهره برخی از اهل محشر ، در غباری سیاه و دودآسا فرو رفته ، آثار افسردگی و اندوه از سر و روی آنان خواهد بارید .

ترهقها قتره

<رَهق>; یعنی، فراگرفتن و پوشاندن و <قَتَره> غباری است که مانند دود، سیاه فام باشد (لسان العرب). هم چنین به هر اندوهی که رخسار انسان را فرا گیرد <قَتَر> گفته می شود. (مقاییس اللغه)

اندوه اخروی روسیاهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۴۱ - ۱

۱ - چهره برخی از اهل محشر ، در غباری سیاه و دودآسا فرو رفته ، آثار افسردگی و اندوه از سر و روی آنان خواهد بارید .

ترهقها قتره

<رَهق>; یعنی، فراگرفتن و پوشاندن و <قَتَره> غباری است که مانند دود، سیاه فام باشد (لسان العرب). هم چنین به هر اندوهی که رخسار انسان را فرا گیرد <قَتَر> گفته می شود. (مقاییس اللغه)

روسیاهان در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۴۰ - ۵

۵ - انسان ها در قیامت ، با دو چهره مختلف تابناک و تیره حضور خواهند یافت و فرجام هر کس ، از آغاز حضور مشخص خواهد بود .

فإذا جاءت الصاخّه . .. وجوه ... و وجوه

تکرار <وجوه>، بیانگر جواب شرط در <إذا جاءت. ..> است; یعنی، <کان الناس صنفین>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۴۲ - ۱

۱ – کسانی در قیامت روسیاه و تیره رخسارند که کفرپیشه و منحرف بوده و بی باکانه در گناه پیش رفته اند

.

أولئك هم الكفره الفجره

فعل <فجر>، در مورد کسی گفته می شود که سر خود را پایین انداخته و بی مبالات پیش می رود; <فجور> در اصل به معنای انحراف از حق است و در معنای تاختن به سوی کارهای غیرمجاز نیز استعمال می شود. (لسان العرب)

روسفیدان

روسفیدان در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۴۰ - ۵

۵ - انسان ها در قیامت ، با دو چهره مختلف تابناك و تیره حضور خواهند یافت و فرجام هر کس ، از آغاز حضور مشخص خواهد بود .

فإذا جاءت الصاخّه . .. وجوه ... و وجوه

تکرار <وجوه>، بیانگر جواب شرط در <إذا جاءت. ..> است; یعنی، <کان الناس صنفین>.

روش از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

روش

اهمیت روش شناسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۶ - ۳

۳ - لزوم به کارگیری بهترین شیوه های رفتاری ، حتی در برابر دشمنان دین

ادفع بالتی هی أحسن السیّئه

اهمیت روش شناسی در تبلیغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۱ - ۵

۵ لزوم شناخت زمینه های مساعد برای تبلیغ و سرمایه گذاری بیشتر برای آن

و أنذر به الذین یخافون أن یحشروا إلی ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۴ - ۹

۹ - لزوم مرحله بندی در کار تبلیغ و توجه به شرایط و زمینه ها در انتخاب شیوه هدایت مردم

فقولا له قولاً لیّنًا لعلّه یتذکّر أو یخشی

بهترین روش خدا شناسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۵۳ – ۱۵

۱۵ – علم شهودی به خداوند ، استوارترین راه برای شناخت او است .

أَوَلم یکف بربّک أنّه علی کلّ شیء شهید

بنابراین که <شهید> به معنای مشهود باشد، مطلب بالا به دست می آید.

تبیین روش موفقیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۵۵ – ۷

۷ – ارائه راه هدایت به همراه بیان مشکلات آن و نیز ارائه طریق موفقیت بر آنها ، از روش های قرآن است .

یأیها الذین ءامنوا . .. لنبلونکم بشیء من الخوف ... و بشر الصبرین

خداوند در این بخش از آیات علاوه بر ارائه راه هدایت – که همان ایمان به رسالت و . .. می باشد – مشکلات سلوک در این راه را نیز بر شمرده و برای فایق آمدن بر آنها، استعانت از نماز و صبر را مطرح ساخته است.

تعقل در روش مبارزه دشمنان قرآن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۹ – ۱،۲

۱ خداوند ، پیامبر (ص) را به اندیشه و تحلیل در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و رسالت آن حضرت ، فراخواند

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

۲ ضرورت اندیشه در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و پیامبراسلام (ص) و تحلیل عمیق آن برای رهبران جامعه اسلامی

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

تعقل در روش مبارزه دشمنان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ -

۹ - ۱،۲

۱ خداوند ، پیامبر (ص) را به اندیشه و تحلیل در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و رسالت آن حضرت ، فراخواند

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

۲ ضرورت اندیشه در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و پیامبراسلام (ص) و تحلیل عمیق آن برای رهبران جامعه اسلامی

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

تعقل در روش مبارزه رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۱،۲،۳

۱ خداوند ، پیامبر (ص) را به اندیشه و تحلیل در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و رسالت آن حضرت ، فراخواند

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

۲ ضرورت اندیشه در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و پیامبراسلام (ص) و تحلیل عمیق آن برای رهبران جامعه اسلامی

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

۳ کیفیت موضع گیری و شیوه های مبارزاتی سران کفر و شرک علیه قرآن و رسالت پیامبر (ص) ، امری شگفت آور و در خور تأمل و اندیشیدن

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

<کیف> اسم استفهام است; ولی در این آیه برای بیان تعجب به کار رفته است، نه استفهام حقیقی.

تعقل در روش مبارزه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۹ – ۱،۲،۳

۱ خداوند ، پیامبر (ص) را به اندیشه و تحلیل در چگونگی و

شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و رسالت آن حضرت ، فراخواند

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

۲ ضرورت اندیشه در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و پیامبراسلام (ص) و تحلیل عمیق آن برای رهبران جامعه اسلامی

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

۳ کیفیت موضع گیری و شیوه های مبارزاتی سران کفر و شرک علیه قرآن و رسالت پیامبر (ص) ، امری شگفت آور و در خور تأمل و اندیشیدن

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

<کیف> اسم استفهام است; ولی در این آیه برای بیان تعجب به کار رفته است، نه استفهام حقیقی.

تعلیم روش احتجاج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۸۰ - ۱۱

۱۱ - خداوند ، تعلیم دهنده پیامبر (ص) در چگونه استدلال کردن و پاسخ گفتن به ادعا های واهی

قل أتخذتم عند اللّه عهداً . .. أم تقولون علی اللّه ما لاتعلمون

برداشت فوق از کلمه <قل> استفاده شده است.

تعلیم روش پاسخ به محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۳ - ۳

۳- خداوند ، شیوه پاسخ گویی به پرسش های مردم را به پیامبر (ص) تعلیم داده است .

و یسئلونک . .. قل سأتلوا علیکم

تعلیم روش حمد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۱۱ - ۲

۲- تعلیم شیوه ستایش به انسان ها از سوی خداوند

و قل الحمد لله الذی لم یتخذ ولدًا

تعلیم روش کشف حقایق

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۳ - ۳

۳ خداونـد ، در برابر مثـل های باطل و توصـیف های غیر واقعی کافران علیه پیامبر (ص) ، بهترین راه کشف حقیقت و تفسـیر جریان حق و باطل را به آن حضرت ارائه می کرد .

و لایأتونک بمثل إلاّ جئنک بالحقّ و أحسن تفسیرًا

تنوع روش اغواگری شیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۳ - ۹

۹- گوناگونی راه های فریب و نیرنگ شیطان برای گمراه کردن انسان

و یتّبع کلّ شیطن مرید

برداشت یاد شده بدان احتمال است که جمله <یتّبع کلّ شیطان> به تقدیر <یتّبع کلّ خطوه من خطوات الشیطان> باشد.

روش ابطال عقیده باطل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۶ - ۴،۵

۴ تظاهر به عقیده ای باطل برای ابطال آن مجاز است.

رءا کوکبا قال هذا ربی

۵ اظهار همراهی با عقیده ای باطل و سپس پرداختن به ابطال آن، روشی در تبلیغ و تربیت است.

رءا کوکبا قال هذا ربی

بـا توجه به مجموعه آیات همین سوره، روشن است که ابراهیم(ع) برای احتجاج و ابطال پنـدارهای قوم خویش به اظهار سـتاره پرستی و . .. پرداخت. از همین جا برمی آید که چنین کاری مجاز بود و شیوه ای در تبلیغ می تواند باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ – انعام – ۶ – ۷۷ – ۲،۵

۲ ابراهیم(ع) در مقام مجادله با تظاهر به ماه پرستی به ابطال آن پرداخت.

فلما رءا القمر بازغا قال هذا ربی فلما

أفل

۵ تظاهر به عقیده ای باطل، برای رد آن مجاز است.

فلما رءا القمر بازغا قال هذا ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۸ - ۲

۲ ابراهیم(ع) در مقام مجادله و برای ابطال عقاید شرک آمیز قوم خویش تظاهر به خورشیدپرستی کرد.

فلما رءا الشمس بازغه قال هذا ربی

روش اثبات ایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲ - ۵

۵ - مؤمنان ، برای استواری ایمان شان ، مورد آزمایش قرار می گیرند .

أحسب الناس أن یترکوا أن یقولوا ءامنّا و هم لایفتنون

<فتن> در اصل، به معنای <وارد کردن طلا در آتش، به منظور آشکار شدن خالصی آن از ناخالصی> است و در آزمایش هم استعمال می شود (مفردات راغب).

روش اثبات توحید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۰ - ۱۰

۱۰ استفاده از راه تجربه دینی برای اثبات خدای یگانه، از روشهای تبلیغ توحید و خداپرستی

قل أرءیتکم . .. أغیر اللّه تدعون

شیوه ای که در این آیه و آیات مانند آن برای توجه دادن به خدای یگانه به کار رفته، امروزه به نام <تجربه دینی> خوانده می شود. خداوند از این شیوه استفاده کرده و از مواردی که انسان متوجه خدای یگانه می شود، یاد کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۷ - ۸

۸ - پیامبر (ص) برای اثبات حقانیت توحید و بطلان شرك ، از روش مدارا و تدریج استفاده می کرد .

قل من

یرزقکم . .. و إنّا أو إیّاکم لعلی هدًی أو فی ضلل ... لاتسئلون عمّا أجرمنا

روش اثبات حُسن نیت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۵

۵ - منافقان ، همواره در صدد نشان دادن حسن نیت خود و جلب نظر و اطمینان مؤمنان به خویش اند .

و أقسموا باللّه جهد أیمنهم لئن أمرتهم لیخرجنّ

روش اثبات حُسن نیت منافقان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۴

۴ - تلاش گسترده منافقان صدراسلام برای اثبات حسن نیت خود و جلب نظر و اطمینان پیامبر (ص) و مؤمنان به سوی خویش

و أقسموا باللّه جهد أیمنهم لئن أمرتهم لیخرجنّ

سوگند مؤکد، دلیل بر وجود چنین تلاشی است.

روش اثبات حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷۸ - ۷

۷ - معجزات پیامبران ، در جهت اثبات حق و ابطال باطل بود .

و ما کان لرسول أن یأتی بأیه إلاّ بإذن اللّه

جمله <و خسر هنالك المبطلون> در ذیل آیه، قرینه است براین که معجزات رسولان، در راستای زیان زدن به باطل گرایان و مبارزه با جریان باطل است.

روش اثبات حق ستیزی مکذبان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۹ - ۱۱

۱۱ - تحدّی با منکران قرآن ، روشی ارائه شده از سوی خدا به پیامبر (ص) برای اثبات دروغ گویی و انگیزه های حق ستیزانه آنان

قل فأتوا بکتب من عند اللّه هو أهدی منهما

امر در <فأتوا>

به اصطلاح برای تعجیز (نشان دادن عجز ناتوانی کافران) و تحدی است.

روش اثبات حق یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۵۲ - ۳

۳ یوسف (ع) با تقاضای دادرسی و درخواست بازجویی از زنان ، درصدد بود تا به پادشاه اثبات کند که هرگز با همسر وی رابطه نامشروع نداشته و به او خیانت نکرده است .

ذلک لیعلم أنی لم أخنه بالغیب

برداشت فوق ، بر این اساس است که ضمیر در <یعلم> و <لم أخنه> به <ملک> باز گردد.

روش اثبات حقایق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۷ - ۷

۷- سؤال از وجدان و برانگیختن حس حق جویی ، وسیله ای برای هوشیاری و روشی در اثبات حقایق

أفمن یخلق کمن لایخلق أفلاتذکّرون

روش اثبات دروغگویی مکذبان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۹ - ۱۱

۱۱ - تحدّی با منکران قرآن ، روشی ارائه شده از سوی خدا به پیامبر (ص) برای اثبات دروغ گویی و انگیزه های حق ستیزانه آنان

قل فأتوا بکتب من عند اللّه هو أهدی منهما

امر در <فأتوا> به اصطلاح برای تعجیز (نشان دادن عجز ناتوانی کافران) و تحدی است.

روش اثبات زنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴ - ۵

۵ - اثبات زنا ، در گرو شهادت چهار مرد ناظر بر آن کردار ناپسند است .

والذین یرمون المحصنت ثمّ لم یأتوا بأربعه شهداء فاجلدوهم

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که

محکومیت به کیفر <قذف>، در صورتی است که چهار شاهد مرد ارائه نشود. بنابراین اگر چهار مرد شهادت بدهد، زنا ثابت خواهد شد.

روش اثبات وصیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰۶ - ۴،۵

۴ شهادت دو مرد مسلمان عادل ، طریقی برای اثبات وصیت و حدود آن

شهده بینکم . .. حین الوصیه اثنان ذوا عدل منکم

۵ شهادت دو مرد غیر مسلمان ، کافی برای اثبات وصیت و حدود آن ، در صورتی که وصیت کننده در مسافرت بمیرد و در آستانه مردن وصیت کند .

او ءاخران من غیرکم ان انتم ضربتم فی الارض فاصبتکم مصیبه الموت

روش اجرای احکام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۳ - ۱۷

۱۷ لزوم توجه به عواطف و ارج نهادن به روحیات مردم ، در اعمال قوانین اجتماعی و دینی

خذ من أمولهم صدقه . .. و صل علیهم إن صلوتک سکن لهم

روش اجرای احکام حدود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲ - ۱۰

۱۰- استفاده از احساسات مذهبی و عقاید دینی مردم ، از روش های قرآن برای اجرای کامل قوانین و حدود در جامعه

الزانیه و الزانی فاجلدوا. .. إن کنتم تؤمنون باللّه

جمله <إن کنتم تؤمنون . ..; اگر ایمان دارید...> ممکن است به منظور بهره گیری از عقاید دینی مردم ادا شده باشد; چنان

که برای برانگیختن حمیت و غیرت گروهی، گفته می شود: <اگر غیرت دارید...>.

روش اجرای قانون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ –

توبه - ۹ - ۱۰۳ - ۱۷

۱۷ لزوم توجه به عواطف و ارج نهادن به روحیات مردم ، در اعمال قوانین اجتماعی و دینی

خذ من أمولهم صدقه . .. و صل علیهم إن صلوتک سکن لهم

روش احتجاج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۷ - ۳۱

۳۱ برخورد منطقی و استدلالی قرآن با مسیحیان ، در مورد پندار الوهیت برای مسیح (ع)

الذین قالوا إنّ اللّه هو المسیح . .. و اللّه علی کل شیء قدیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴ - ۱۴

۱۴ برانگیختن عقل و وجدان به داوری، از روشهای قرآن در احتجاج

قل أغیر اللّه أتّخد ولیا فاطر السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۸ - ۲

۲ آموزش بحث و احتجاج با مشرکان به پیامبر (ص) از سوی خداوند

أم یقولون افتریه قل فأتوا بسوره مثله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۲ - ۱۰

۱۰- لزوم به کارگیری ملاطفت و رعایت ادب همراه با استدلال های منطقی در گفتوگو های عقیدتی و دعوت به توحید

یأبت لِمَ تعبد ما لایسمع

حضـرت ابراهیم(ع) آزر را بـا تعبیر (ای پـدر من) مورد خطـاب قرار داد که در آن ملاـطفت و مهرورزی وجود دارد. جملاـت بعـدی نیز که در مقام اسـتدلال بیان گردیـده، همگی دارای مقـدمات روشن و نتایج منطقی است. از روش برخورد ابراهیم(ع) می توان نتیجه گرفت که در برخوردهای عقیدتی، این دو رکن

باید ملاحظه گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۵ - ۸

۸ - طرح پرسش در احتجاج ، برای واداشتن طرف مقابل به اقرار به حق ، از روش های قرآن برای تبیین حقایق است .

و لئن سألتهم من خلق السموت و الأرض لیقولنّ اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۷ - ۷

۷ - رعایت تدریج در اثبات بطلان عقیده طرف مقابل ، شیوه ای قرآنی است .

قل من یرزقکم . .. و إنّا أو إیّاکم لعلی هدًی أو فی ضلل مبین . قل لاتسئلون ... ق

روش احتجاج ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۲ - ۳،۶

۳- برخورد منطقی و استدلالی حضرت ابراهیم با انحراف عقیدتی و شرک آزر

لِمَ تعبد ما لایسمع و لایبصر

۶- فقدان ادراک بت ها و ناتوانی آنها در برآورده ساختن نیاز ها و جلوگیری از گزند ها ، استدلال ابراهیم (ع) بر ناروابودن بت پرستی

یأبت لِمَ تعبد ما لایسمع و لایبصر و لایغنی عنک شیئًا

<إغناء> (مصدر <لایغنی>) به معنای کفایت کردن و بازداشتن است. (برگرفته از <لسان العرب>) و جمله <لایغنی عنک شیئاً>، یعنی از تو چیزی را دفع نکرده و تو را از آن کفایت نمی کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۲ - ۴

۴ – ایجاد سؤال در مردم نسبت به باور های آنان ، روش ابراهیم (ع) در تذکر دادن و باطل کردن عقاید ایشان

قال هل یسمعونکم إذ

تدعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۷۵ – ۳

۳ – لزوم استوار بودن باور های دینی بر دلایل عقلی و نه بر تقلید و سنّت ملّی ، در بینش ابراهیم (ع)

قال أفرءیتم ما کنتم تعبدون

روش احتجاج انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۱۰ – ۱،۲

۱– انبیای الهی هنگامی که با اظهار تردید اقوام خود به محتوای دعوتشان مواجه شدند ، درصدد اقناع آنان با برهانی خلل ناپذیر برآمدند .

إنا لفی شکّ ممّا تدعوننا إلیه مریب . قالت رسلهم أفی الله شکّ فاطر السموت و الأرض

۲– انبیای اقوام پیشین برای پاسخ گویی و تردید اقوام خود درباره خداوند ، روشی یگانه اتخاذ کردند .

إنا لفی شکّ ممّا تدعوننا . .. قالت رسلهم أفی الله شکّ فاطر السموت و الأرض

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۱۱ – ۱۶

۱۶– عنایت انبیا به دادن پاسخ منطقی و بی ابهام به شبهات و اشکالات کافران و مخالفان خویش

قالوا إنا کفرنا . .. إنا لفی شکّ ممّا تدعوننا ... قالت رسلهم أفی الله شکّ ... قا

روش احتجاج با کافران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۴۳ – ۴

۴ خداوند ، تعلیم دهنده پیامبر (ص) در چگونه استدلال کردن بر رسالت خویش و چگونه احتجاج کردن با کافران

قل کفی بالله شهیدًا بینی و بینکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۲۸ - ۱،۲

۱

– ارائه شیوه احتجاج با کافران و مشرکان ، از سوی خداوند به پیامبر (ص)

قل أرءیتم إن أهلکنی اللّه

۲ – طرح پرسش های تنبّه بخش و بیدارکننده ، شیوه ارائه شده از سوی خداوند به پیامبر (ص) در محاجّه با کافران و مشرکان

قل أرءیتم إن أهلکنی اللّه و من معی أو رحمنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – ملک – ۶۷ – ۳۰ – ۱

۱ – ارائه شیوه احتجاج با کافران و مشرکان ، از سوی خداوند به پیامبر (ص)

قل أرءیتم إن أصبح ماؤکم غورًا

روش احتجاج با مشرکان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۸۹ – ۵

۵ – خداوند روش احتجاج با مشرکان را به پیامبر (ص) آموزش داد .

قل لمن الأرض . .. قل من ربّ السموت ... قل من بیده ... قل فأنّی تسحرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – نجم – ۵۳ – ۲۲ – ۳

۳ – استفاده از جدل و به کارگیری مبانی باطل گرایان علیه خود آنان ، از روش های قرآن در احتجاج با اهل شرک

ألکم الذّکر و له الأُنثی . تلک إذًا قسمه ضیزی

با توجه به این که خداوند مبنای ارزشی مشرکان را در تبعیض بین پسران و دختران علیه خود آنان به کار گرفته است، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۲۸ - ۱،۲

۱ - ارائه شیوه احتجاج با کافران و مشرکان ، از سوی خداوند به پیامبر (

ص)

قل أرءيتم إن أهلكنى اللّه

۲ – طرح پرسش های تنبّه بخش و بیدارکننده ، شیوه ارائه شده از سوی خداوند به پیامبر (ص) در محاجّه با کافران و مشرکان

قل أرءيتم إن أهلكنى اللّه و من معى أو رحمنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – ملک – ۶۷ – ۳۰ – ۱

۱ – ارائه شیوه احتجاج با کافران و مشرکان ، از سوی خداوند به پیامبر (ص)

قل أرءيتم إن أصبح ماؤكم غورًا

روش احتجاج با یهود

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – جمعه – ۶۲ – ۶ – ۱

۱ – رهنمود الهی به پیامبر (ص) ، در احتجاج با یهودیان

قل يأيّها الذين هادوا

روش احتجاج محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۹۴ – ۱۶

۱۶ – خداوند ، آموزگار پیامبر (ص) در چگونه استدلال کردن و پاسخگویی به مخالفان

قل فلم تقتلون . .. و لقد جاءكم موسى ... قل بئسما ... قل إن كانت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۱ - ۲

۲ - طرح پرسش های تنبه بخش و بیدار کننده ، شیوه ای ارائه شده از سوی خدا به پیامبر (ص) در محاجه با مشرکان

قل أرءیتم إن جعل اللّه . .. أفلاتسمعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۲ - ۱،۲

۱ - آموزش شیوه محاجه با مشرکان از سوی خداوند به پیامبر (ص)

قل أرءیتم إن جعل اللّه علیکم النهار

سرمدًا . .. من إله غير اللّه ... أفلاتبصرون

۲ – طرح پرسش های تنبه آفرین و بیدارگر ، از شیوه های ارائه شده از سوی خدا به پیامبر در احتجاج با اهل شرک

قل أرءیتم إن جعل اللّه . .. أفلاتبصرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۸۵ – ۹

۹ – ارجاع دادن قضاوت و داوری به خداوند ، آخرین راه پیامبر (ص) در محاجه کافران و مشرکان بهانه جو

قل ربّی أعلم من جاء بالهدی و من هو فی ضلل مبین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۲۷ – ۸

۸ – پیامبر (ص) برای اثبات حقانیت توحید و بطلان شرک ، از روش مدارا و تدریج استفاده می کرد .

قل من یرزقکم . .. و إنّا أو إیّاکم لعلی هدًی أو فی ضلل ... لاتسئلون عمّا أجرمنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۴۰ – ۲

۲ – پیامبر (ص) ، در بحث و گفت وگو با مشرکان ، از آنان خواستار ارائه دلیل عقلی و نقلی روشن بر اثبات درستی عقاید خویش

قل أرءیتم شرکاءکم الذین تدعون من دون اللّه أرونی ماذا خلقوا من الأرض . .. أم ءات

<أرءیتم> به معنای <أخبرونی> (به من خبر دهید) است و <ماذا> اسم استفهام می باشد و این سؤال عقلی درباره نقش معبودها در جهان است <أم> نیز برای استفهام بوده و در آن از مشرکان خواسته شده که نوشته ای از سوی خداوند که حاکی از حقانیت عقاید

آنان باشد ارائه دهند.

روش احتجاج موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۲ – ۳

۳ – موسی (ع) با احاله علم و آگاهی در باره اقوام پیشین به خداوند ، از منحرف شدن بحث به مسائل غیر اصلی جلوگیری کرد .

فما بال . .. قال علمها عند ربّی

موسی(ع) به جای پاسخ صریح به سؤال فرعون، علم آن را به خداوند احاله کرده است. بعید نیست فرعون با درماندگی در برابر منطق او، با طرح پرسشی در باره اقوام گذشته، سعی در منحرف ساختن بحث داشته است. از این رو موسی(ع) با احاله پاسخ به خداوند، نقشه فرعون را خنثی نموده است.

روش احقاق حق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۱۰۹ – ۵

۵– هشدار و انذار و یا توسل به قدرت در مسیر احقاق حق و پیاده کردن دین ، باید پس از اتمام حجت و بیان حقایق دینی باشد .

و ما أرسلنک إلاّ رحمه للعلمین . .. قل إنّما یوحی إلیّ ... فهل أنتم مسلمون . فإ

روش ارائه پیشنهاد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۸۷ – ۱۲

۱۲ توجیه پیشنهاد ها و توصیه ها با بیان فرجام و نتیجه آنها ، امری شایسته و نیکوست .

لاتأْیئسوا من روح الله إنه لایأْیئس من روح الله إلاّ القوم الکفرون

جمله <إنه لایـأْیئس . ..> تعلیـل برای <لاتأْیئسوا ...> است. یعقوب(ع) توصـیه خویش (مأیوس نشـدن از رحمت الهی) را با بیان فرجام آن (سقوط به ورطه کفر) تعلیل و

توجیه کرد و این درسی است برای همگان که توصیه و یا فرمان خویش را با دلیل و بیان فرجام آن قرین سازند.

روش ارائه توصیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۷ - ۱۲

۱۲ توجیه پیشنهاد ها و توصیه ها با بیان فرجام و نتیجه آنها ، امری شایسته و نیکوست .

لاتأْیئسوا من روح الله إنه لایأْیئس من روح الله إلّا القوم الکفرون

جمله <إنه لایـأْیئس . ..> تعلیل برای <لاتأْیئسوا ...> است. یعقوب(ع) توصیه خویش (مأیوس نشدن از رحمت الهی) را با بیان فرجام آن (سقوط به ورطه کفر) تعلیل و توجیه کرد و این درسی است برای همگان که توصیه و یا فرمان خویش را با دلیل و بیان فرجام آن قرین سازند.

روش ارتباط با خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۳ - ۱۰

۱۰ - تحقق وحی در نظام طبیعت و انتخاب آن به عنوان راه ارتباط خداوند با خلق ، متکی به عزت و حکمت او است .

کذلک یوحی إلیک . .. اللّه العزیز الحکیم

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که وصف عزیز و حکیم نظر به توجیه و تبیین اصل وحی داشته و پاسخی به دو پرسش باشد: الف) آیا راستی وحی امری ممکن است ؟ ب) چرا شیوه وحی به عنوان راه ارتباط خدا با خلق انتخاب شده است؟

روش ارتباط خدا با انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۶ - ۵

۵ وحی ، طریق ارتباط خداوند با پیامبران و ابلاغ برنامه ها

و گزارش ها به ایشان

و أُوحی إلی نوح أنه لن یؤمن . .. فلاتبتئس بما کانوا یفعلون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۱۰۹ – ۶

۶ ارتباط خداوند با پیامبران خویش از طریق وحی بود .

إلّا رجالاً نوحی إلیهم

روش ارتجاعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۵۲ – ۲

۲ – تکذیب پیامبران ، شیوه ای ارتجاعی است .

کذلک ما أتی الذین من قبلهم من رسول إلاّ قالوا

از آن جا که معمولاً منکران انبیا سخن خود را در قالب تقلید از پیشینیان مطرح می کنند، تعبیر <ما أتی. ..> می تواند در مقام تحقیر ایشان باشد و دیرینه کفر را در گذشته های جوامع دور از تمدن باز نمایاند.

روش ارضای غریزه جنسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۷۸ – ۸،۱۵

۸ ازدواج با جنس مخالف ، تنها روش صحیح و مبرا از پلیدی برای اطفای شهوت جنسی

هؤلاء بناتی هنّ أطهر لکم

کلمه <أطهر> افعل تفضیل است و در آن معنای مفاضله و برتری لحاظ نشده است; بلکه به معنای طاهر (پاک) می باشد. این گونه استعمال (به کارگیری افعل تفضیل به جای اسم فاعل و مانند آن) برای تأکید و مبالغه است.

۱۵ اطفای شهوت جنسی از غیر طریق ازدواج و انتخاب همسر ، خلاف تقوا و خداترسی است .

فاتقوا الله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۷۱ – ۴

۴- ازدواج زن و مرد ، راه مقبول در شریعت حضرت لوط (ع)

و وسیله طبیعی و شایسته برای ارضای غریزه جنسی

قال هؤلاء بناتی إن کنتم فعلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۶ - ۳

۳ - ارضای غرایز جنسی به گونه ای مشروع (اختیار همسر یا تملک کنیز) ، امری مقبول و مورد پذیرش اسلام

إلّا علی أزوجهم . .. فإنّهم غیر ملومین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۷ - ۱

۱ - ارضای غرایز جنسی جز از طریق همسر یا کنیز مملوک ، قانون شکنی و تجاوز به حدود الهی است .

إلّا علی أزوجهم أو . .. فمن ابتغی ... فأُولئک هم العادون

<إبتغاء> (مصدر <ابتغی>) به معنای طلب کردن است. <وراء> معادل <سوی> است; یعنی، به غیر از و یا فراتر از. <ذلک> اشاره است به حدی که خداوند برای ارضای غریزه جنسی تعیین کرده است (آمیزش با همسر یا کنیز مورد تملک). <عدوان> (مصدر <العادون>) به معنای تجاوز کردن و از حد گذشتن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۶ - ۲،۳

۲ - همسری مردان با زنان ، راهی طبیعی و خداپسند برای ارضای غریزه جنسی

و تذرون ما خلق لکم ربّکم من أزوجکم

۳ - نکاح و ارضای غریزه جنسی از طریق طبیعی و خداپسند ، در جهت منافع و مصالح انسان ها است .

و تذرون ما خلق لکم ربّکم

برداشت یاد شده با توجه به قید <لکم> (برای شما) استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۵۵ – ۳

۳ –

ارضای غریزه جنسی از راه ازدواج با جنس مخالف (زن) ، تنها روش طبیعی و خداپسند

أئنّکم لتأتون الرجال شهوه من دون النساء

قید <من دون النساء> می رساند که راه طبیعی این است که مرد از طریق ازدواج با زن، ارضای غریزه کند و نه از طریق دیگر.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۳۰ - ۳

۳ - ارضای غرایز جنسی ، به گونه ای مشروع (اختیار همسر یا تملک کنیز) ، امری مقبول و مورد پذیرش اسلام

إلّا علی أزوجهم أو ما ملکت أیمنهم

روش ارضای غریزه جنسی در صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۳۰ - ۴

۴ - ارضای غرایز جنسی ، حتی از راه آمیزش با همسر و یا کنیز خود ، مورد ملامت در بینش برخی از مردم عصر بعثت

فإنّهم غیر ملومین

تعبیر <غیرملومین> (نکوهیده نیستند)، می تواند تعریضی باشد به اندیشه رهبانان که هرگونه ارضای غرایز جنسی را، منافی با مقامات معنوی می پنداشتند.

روش استفاده از اعضای بدن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۰ - ۵

۵ - خداوند ، هر موجودی را با شیوه بهره گیری از اعضا و ویژگی های خویش ، آشنا ساخته و مصلحت ها و راه رسیدن به آن را به او آموخته است .

أعطی کلّ شیء خلقه ثمّ هدی

متعلق <هدی> به قرینه جمله قبل، ویژگی های خلقت و نحوه به کارگیری آن در جهت منافع است.

روش اصلاح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳

- نساء - ۴ - ۳۴ - ۳۱،۴۰

۳۱ پند و اندرز ، بی اعتنایی و تنبیه بدنی ، از روش های اصلاح رفتار های ناهنجار

و الّتی تخافون نشوزهنّ فعظوهنّ و اهجروهنّ فی المضاجع و اضربوهنّ

۴۰ بی اعتنایی مرد به همسر خویش در بستر ، شیوه ای برای جلوگیری از ناسازگاری وی

و الّتی تخافون نشوزهنّ . .. و اهجروهنّ فی المضاجع

امام باقر (ع) درباره <واهجروهنّ فی المضاجع> در آیه فوق فرمود: یحوّل ظهره الیها.

مجمع البیان، ج ۳، ص ۶۹ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۴۷۸، ح ۲۳۱.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۰ - ۹،۱۰

۹ ارائه راه صحیح در مسیر مبارزه با انحرافات ، از روش های قرآن

فان تنازعتم فی شیء فردّوه الی اللّه و الرّسول . .. الم تر الی الذین یزعمون انّهم

۱۰ ضرورت ارائه روش های صحیح ، قبل از نقد و بازداری از روش های انحرافی

فان تنازعتم فی شیء فردّوه الی اللّه و الرّسول . .. یریدون ان یتحاکموا الی الطّاغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۸ - ۱۰،۱۸

۱۰ مبارزه منفی و تحریم روابط با خطاکاران ، از روش های مؤثر و سازنده در برخورد با آنان

ضاقت علیهم الأرض . .. و ظنوا أن لا ملجأ من اللّه إلا إلیه

برداشت فوق با توجه به شأن نزول آیه شریفه است که مسلمانان، با متخلفان از جنگ تبوک، قطع رابطه کردند.

۱۸ فراهم آوردن زمینه و شرایط مناسب توبه برای خطاکاران پس از یک دوره مبارزه منفی از روش های

مؤثر و سازنده در اصلاح آنان

و على الثلثه الذين خلّفوا حتى إذا ضاقت عليهم الأرض . .. ثم تاب عليهم ليتوبوا إن

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۲ - ۷

۷ - فراهم آوردن تسهيلات زندگى و نياز هاى طبيعى افراد صالح و درست كار ، از روش هاى مؤثر در تشويق ديگران به درست كارى و اصلاح خويشتن

و أنكحوا. .. و الصلحين من عبادكم و إمائكم

<الصالحين> به منزله قيد براى <عبادكم و إمائكم> است. بى شك اگر تنها افراد صالح و درست كار جامعه، از كمك و تسهيلات زندگى ديگران برخوردار شوند، افراد ناصالح و نادرست نيز، به صلاح و درست كارى تشويق شده و به آن روى خواهند آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۱۳

۱۳ - براى جلوگيرى از ناهنجارى اجتماعى ، تنها جنبه ديوار دفاعى ايجاد كردن ، كافى نيست و بايد با ريشه هاى آن نيز به مبارزه برخاست .

يدنين عليهنّ من جلبيبهنّ ذلك أدنى أن يعرفن فلايؤذين . .. لئن لم ينته المنفقون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۱ - ۸

۸ - اقدام هاى قاطع براى دفع فساد از جامعه ، با رعايت مراحل و شرايط ، روا و جايز است .

لئن لم ينته المنفقون . .. أينما ثقفوا أُخذوا و قتّلوا تقتيلاً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۸۵ - ۵

۵ - آغاز کردن تبلیغ دین و حرکت اصلاحی از نزدیکان و اطرافیان

، شیوه ابراهیم (ع)

إذ قال لأبیه و قومه ماذا تعبدون

برداشت یاد شده از آن جا است که ابراهیم(ع) در آغاز تبلیغ خود، پدر و اطرافیان خود را مخاطب قرار داد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۹ - ۴،۹،۱۲

۴ - در جریان درگیری و جنگ دو گروه از مسلمانان ، نخست باید آنان را به مسالمت واداشت و در مرحله بعد با متجاوز برخورد کرد .

و إن طائفتان . .. فأصلحوا ... فإن بغت

۹ - ضرورت رعایت عدل و انصاف ، در ایجاد صلح میان دو گروه مؤمن متخاصم

فأصلحوا بینهما بالعدل

۱۲ - میانجی گری برای ایجاد صلح ، بیش از هر چیز نیازمند عدل و انصاف است .

فأصلحوا بینهما بالعدل و أقسطوا إنّ اللّه یحبّ المقسطین

تأکید <عدل> با <أقسطوا> و جمله <إنّ اللّه یحبّ المقسطین> اهمیت موضوع را در روند برقراری صلح می نمایاند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۰ - ۹

۹ - لزوم رعایت تقوا و ارزش های الهی ، در میانجی گری و ایجاد صلح میان مؤمنان

فأصلحوا . .. و اتّقوا اللّه

برداشت بالاـ بنابر این نکته است که امر <اتّقوا. ..> نظر به کیفیت اصلاح گری داشته باشد; چنان که در آیه قبل، خداوند رعایت عدالت در اصلاح گری را یادآور شده است.

روش اصلاح اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۹ - ۱۷

۱۷ - ارائه روش صحیح ، پس از طرد سنت های غلط ، از روش های تربیتی قرآن است .

لیس البر .

.. و لکن البر من اتقی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۶ - ۵

۵ - تصحیح مرکزیت قدرت و حاکمیت جامعه ، راهکار اصلاح و هدایت مردم

ثمّ أرسلنا موسی . .. إلی فرعون و ملإیه

با توجه به این که حضرت موسی(ع) در امر رسالت، نخست به سوی فرعون که محور قدرت و حاکمیت بود فرستاده شد، می توان برداشت فوق را به دست آورد.

روش اصلاح اقتصادی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۱ - ۳

۳ - انذار و هشدار به عذاب ، روشی قرآنی در اصلاح روابط اقتصادی مردم

ویل للمطفّفین

روش اصلاح انحراف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵ - ۲۹

۲۹ ارائه راه حل صحیح به همراه نهی از راه های انحرافی ، از روش های تربیتی قرآن

محصنین غیر مسفحین

روش اصلاح حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۲ - ۱۳

۱۳- انذار پس از تبیین حق ، وسیله ای است در جهت اصلاح حق ناپذیران

لقد علمت . .. و إنی لأظنّک یفرعون مثبورًا

ذکر <إنی لأظنّک یافرعون مثبوراً> پس از ارائه معجزه و رد آن از سوی فرعون، احتمال دارد وارد شـدن از در تهدیـد برای اصلاح باشد.

روش اصلاح فساد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۴ - ۳۳

۳۳ استفاده از عواطف زن ، زمینه ای مناسب برای اصلاح رفتار های ناهنجار وی

و اهجروهنّ فی المضاجع

ترک

همخوابگی، یک مسأله عاطفی است که در مورد اصلاح زنان سفارش شده است.

روش اضلال رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۰ – ۲

۲– سران کفر و شرک ، برای منحرف کردن مردم از مسیر خدا و توحید ، به ساختن شبیه و مانند برای خداوند روی آوردند .

أحلّوا قومهم دار البوار . .. و جعلوا لله أندادًا لیضلّوا عن سبیله

از سیاق این آیه و آیات قبل استفاده می شود که درباره سران کفر و شرک است . زیرا مبتلاـ کردن مردم به سرنوشت و جایگاه شوم (و أحلّوا قومهم دار البوار) و نیز مانند درست کردن برای خدا و اضلال مردم از راه خدا (و جعلوا لله أنداداً لیضلّوا عن سبیله) کار رهبران و سران کفر و شرک است.

روش اضلال رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۰ – ۲

۲– سران کفر و شرک ، برای منحرف کردن مردم از مسیر خدا و توحید ، به ساختن شبیه و مانند برای خداوند روی آوردند .

أحلّوا قومهم دار البوار . .. و جعلوا لله أندادًا لیضلّوا عن سبیله

از سیاق این آیه و آیات قبل استفاده می شود که درباره سران کفر و شرک است . زیرا مبتلاـ کردن مردم به سرنوشت و جایگاه شوم (و أحلّوا قومهم دار البوار) و نیز مانند درست کردن برای خدا و اضلال مردم از راه خدا (و جعلوا لله أنداداً لیضلّوا عن سبیله) کار رهبران و سران کفر و شرک است.

روش اضلال شیطان

جلد – نام سوره – سوره

- آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۲۷ – ۱۵

۱۵- < قال الصادق (ع) : ان الشیطان لیأتی الرجل من أولیائنا عند موته عن یمینه و عن شماله لیضلّه عمّا هو علیه فیأبی الله عزّوجلّ له ذلک و ذلک قول الله تعالی : < یثبت الله الذین آمنوا بالقول الثابت فی الحیاه الدنیا و فی الأخره > ;

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: همانا شیطان برای گمراه کردن دوستان ما به هنگام مرگشان، از چپ و راست به آنان نزدیک می شود. پس خداوند عزّوحلّ از گمراهی او مانع می شود و این همان سخن خداوند است که می فرماید: <یثبت الله الذین آمنوا بالقول الثابت ...>.

روش اطلاع رسانی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – غاشیه – ۸۸ – ۱ – ۴

۴ – برانگیختن مخاطب به دقت در گفتار و تشویق او به شنیدن گزارش ، روشی مطلوب در شیوه اطلاع رسانی است .

هل أتیک

روش اغوا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۲۵ – ۵

۵ – زیبا جلوه دادن اعمال زشت و باور های نادرست ، شیوه اغواگران و رهزنان ایمان مردم

فزیّنوا لهم ما بین أیدیهم و ما خلفهم

روش اغواگری ابلیس

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۱۷ – ۲

۲ ابلیس دارای شیوه ها و روشهای مختلف در منحرف ساختن انسان

ثم لأتينهم من بين أيديهم

برداشت فوق بر این اساس است که جهات یاد شده (مقابل و . ..) کنایه از شیوه های مختلف

باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۳۹ – ۶

۶- ابلیس ، از طریق تزیین اعمال ناپسند و خوب جلوه دادن آنها ، مردم را به گمراهی می کشاند .

قال ربّ بما أغویتنی لأزیننّ لهم فی الأرض و لأغوینّهم أجمعین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶۴ – ۱،۱۰،۱۱،۱۵

۱- تحریک و انگیزش ، شیوه اصلی ابلیس برای منحرف ساختن آدمیان

و استفزز من استطعت منهم

بسیاری از مفسّران برآنند که تعبیرهای <استفزز . .. بصوتک> و <أجلب علیهم بخیلک و رجلک> تمثیل است که در آن شیطان به فرمانده لشکری که با فریادش، بسیج عمومی اعلان می دارد و لشکرکشی می کند، تشبیه شده است.

۱۰- استفاده ابلیس از همه نیرو ها و توان خویش ، در صورت تأثیر نداشتن نغمه های نرم وی

و استفزز . .. و أجلب

۱۱- تلاش ابلیس در کشاندن مال و نسل انسان به سوی حرام و استفاده از آن در جهت هدف های خویش

و شارکهم فی الأمول و الأولد

۱۵- ابلیس ، از تمامی توان خویش و ابزار های مختلف در منحرف ساختن آدمیان استفاده می کند .

و استفزز . .. بصوتک و أجلب ... و شارکهم ... و عدهم

روش اغواگری رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۲۸ – ۵

۵ - استفاده از قدرت و تظاهر به خیرخواهی ، از روش های پیشوایان کفر و شرک برای فریب و گمراهی توده ها

قالوا إنّکم کنتم تأتوننا عن الیمین

روش اغواگری رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۲۸ – ۵

۵ – استفاده از قدرت و تظاهر به خیرخواهی ، از روش های پیشوایان کفر و شرک برای فریب و گمراهی توده ها

قالوا إنّکم کنتم تأتوننا عن الیمین

روش اغواگری شیطان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۶۸ – ۱۱،۱۲

۱۱ – شیطان ، به تدریج و گام به گام انسان ها را به انحراف و سقوط می کشاند .

و لاتتبعوا خطوت الشیطن

<خطوه> (مفرد خطوات) به معنـای گـام است و مراد از آن در آیه شـریفه، مسـیری است که شـیطان برای انسانهـا ترسـیم می کنـد. جمع آوردن کلمه خطوات اشـاره به این است که: شـیطان برای منحرف سـاختن، راهها و مسـیرهای گوناگونی دارد و یا حاکی از آن است که وی به تدریج و گام به گام آدمی را به سوی گمراهی سوق می دهد.

۱۲ – شیطان برای انحراف انسان ها از راه های گوناگونی بهره می جوید .

و لاتتبعوا خطوت الشیطن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۲۰ – ۱

۱ وعده های دروغین و ایجاد آرزو های موهوم ، از روش های شیطان برای گمراه ساختن مردم

و لاضلنهم . .. یعدهم و یمنیهم و ما یعدهم الشیطن الا غروراً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۶۳ – ۴

۴– تزیین اعمال ناروا ، از راه های اغواگری شیطان

فزيّن لهم الشيطن أعملهم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۶۴ – ۱۴

۱۴– وعده دادن و

آرزوپروری ، از شگرد های شیطان در به دام افکندن انسان

و شارکهم . .. و عدهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۰ - ۶،۱۱،۱۲

۶ - راهنمایی آدم به درخت جاودانگی و ملك و سلطنت همیشگی ، پوشش شیطان برای فریب آدم و حوا و وادار ساختن آنان به خوردن از میوه درخت ممنوع

هل أدّلک علی شجره الخلد و ملک لایبلی

مقصود از <شجره الخلد> درختی است که خوردن میوه آن موجب جاودانگی گردد. <ملك> به معنای مال و نیز سلطنت آمده است (قاموس). مراد از <ملك لایبلی> مالکیت و حاکمیتی است که زوال نپذیرد و فرسوده نگردد.

۱۱ - شیطان ، از نیاز ها و خواسته های آدمی برای فریب و وسوسه در دل آنان بهره می برد .

هل أدّلک علی شجره الخلد و ملک لایبلی

۱۲ - شیطان ، در جهت اهداف خود ، واقعیت ها را معکوس جلوه می دهد .

فلایخرجنّکما . .. هل أدّلک علی شجره الخلد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۱ - ۴

۴ - فریب انسان توسط شیطان ، تدریجی و گام به گام است .

یأیّها الذین ءامنوا لاتتّبعوا خطوت الشیطن

<خطوه> (مفرد <خطوات>) به معنای قدم برداشتن است. بنابراین شیطان در مسیر فریب انسان، تنها یک قدم برنمی دارد; بلکه به دنبال هر گامی، گام دیگری برمی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۴ - ۱۰

۱۰ – زیبا جلوه دادن اعمال گمراهان در نظرشان ، از شیوه های اغواگری شیطان

و زیّن لهم الشیطن أعملهم

جلد – نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۳۸ – ۹

۹ – از جمله راه های شیطان ، برای فریب مردمان آراستن کار های بد به شکلی زیبا است .

و زیّن لهم الشیطن أعملهم فصدّهم عن السبیل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۸ – ۳

۳ – تزیین اعمال زشت و ناروا ، از راه های اغواگری شیطان و نمودی از دشمنی او نسبت به انسان

و لایغرنّکم باللّه الغرور . إنّ الشیطن لکم عدوّ... أفمن زیّن له سوء عمله فرءاه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۳۶ – ۵

۵ – برانگیختن حس انتقام جویی در انسان ، از شگرد های شیطانی است .

ادفع بالتی هی أحسن . .. و إمّا ینزغنّک من الشیطن نزغ

روش اقناع مشرکان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۲۸ – ۷

۷ – قرآن کریم از شیوه های گوناگون استفاده می کند تا مشرکان را برای دست کشیدن از معبود های ساخته دست خویش قانع کند .

و من ءایته أن خلقکم . .. و أن خلق لکم ... خلق السموت ... یریکم البرق ... أن تق

پس از اقامه دلیل های روشن برای اثبات وحدانیت خداوند، روی آوردن به بیان تمثیلی و عامیانه کردن مطلب، جهت تفهیم پوچی معبودهای جعلی، حکایت از حقیقت یاد شده می کند.

روش امر به معروف

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۱۹ – ۱۳

۱۳ – امر به معروف و نهی

از منکر ، با روش ناهنجار و داد و فریاد ، نفرت انگیز و دارای تأثیر منفی است . *

و امر بالمعروف و انه عن المنکر . .. و اغضض من صوتک إنّ أنکر

احتمال دارد سفارش به روی نگرداندن از مردم و نیز رعایت اعتدال در رفتار و کاستن از صدا، پس از توصیه به امر به معروف و نهی از منکر، به این منظور باشد که در انجام امر به معروف و نهی از منکر، باید موازین یاد شده رعایت گردد و گرنه، همان گونه که صدای الاغ برای گوش ها ناهنجار است امر به معروف و نهی از منکر بدون رعایت موازین اخلاقی هم اثر منفی دارد.

روش انتخاب دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۸ - ۱۱

۱۱ - لزوم اجتناب از هرگونه تقلید کورکورانه در علوم و معارف الهی و در گزینش آنها

الذین یستمعون القول فیتّبعون أحسنه

روش انذار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۲ - ۶

۶ انذار و تبلیغ اهل ایمان نباید به گونه ای باشد که موجب طرد آنان شود.

و أنذر به . .. و لا تطرد الذین یدعون ربهم

از اینکه در آیه قبل انذار بیمناکان از قیامت مطرح بود، که شامل مؤمنان هم می شود، و در این آیه از طرد مؤمنان نهی شده، برداشت فوق استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۸ - ۳

۳ یادآوری قیامت، از روشهای قرآن برای انذار و تبلیغ است.

كذلك يجعل الله الرجس

علی الذین لا یؤمنون . .. و یوم یحشرهم جمیعا

<یوم>، ظرف و متعلق به فعلی محذوف مانند <اذکر> است. یعنی آن روز را به مردم یادآوری کن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۹۷ - ۱۱

۱۱- بهره گیری قرآن از شیوایی سخن و رسایی آن در بشارت و بیم دهی

فإنّما یسّرنه . .. لتبشّر ... و تنذر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۸ - ۴

۴ - انذار نیز می تواند در قالب گفتاری نرم و به دور از خشونت بیان گردد .

فقولا له قولاً لیّنًا . .. أنّ العذاب علی من کذّب

خداوند در آیات گذشته، موسی و هارون(ع) را به اتخاذ روشی ملایم و گفتاری نرم توصیه نمود، و سپس پیام هایی از جمله انذار را به آنان القا کرد. از این رو باید گفت نرمی گفتار به معنای ترک انذار نیست; بلکه با لحن ملایم و مناسب نیز می توان انذار کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۴ - ۸

۸ - یادآوری سرگذشت امت های پیشین ، از شیوه های قرآن در انذار خلق

لتکون من المنذرین

با توجه به ارتباط این آیه با آیات قبل که به گونه منظم سرنوشت امت های هلاک شده را یکی پس از دیگری بیان کرده است می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸۶ - ۵

۵ - تأثیر بهینه تبلیغات دینی و بشارت

و اخطار به مردم ، در گرو خلوص و اظهار بی نیازی و درخواست نکردن مزد از مردم

قل ما أسئلکم علیه من أجر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۶ - ۸،۱۵

۸ - یادآوری دوزخ و عذاب آتش آن ، بهترین و مؤثرترین وسیله اخطار دادن به بندگان و بازداشتن آنان از هرگونه عصیان و نافرمانی پروردگار

لهم من فوقهم ظلل من النار

۱۵ - اخطار و بیم دادن ، باید از سر لطف و شفقت باشد .

ذلک یخوّف اللّه به عباده یعباد فاتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۳ - ۴

۴ - ضرورت تبیین و توضیح حقایق ، قبل از تهدید و انذار

قل أئنّکم لتکفرون . .. فإن أعرضوا فقل أنذرتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۷ - ۱۲

۱۲ - لزوم اولویت دادن به نقاط مرکزی و محوری در تبلیغ و انذار

لتنذر أُمّ القری

روش انفاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۹ - ۱۲

١٢- < عن أبى عبـدالله (ع) : . . . علم الله عزّوجلّ نبيه كيف ينفق ، و ذلك انه كانت عنـده أوقيه من الـذهب ، فكره أن يبيت عنـده فتصـدق بها فأصبح و ليس عنـده شـىء و جاءه من يسأله فلم يكن عنـده ما يعطيه ، فلامه السائل و أغتم هو حيث لم يكن عنده ما يعطيه و كان رحيماً رقيقاً فأدّب الله تعالى نبيه (ص) بأمره فقال : < و لاتجعل يدك

مغلوله إلی عنقک و لاتبسط ها کلّ البسط فتقعد ملوماً محسوراً > یقول : إن الناس قد یسألونک و لایعذرونک فإذا أعطیت جمیع ما عندک من المال کنت قد حسرت من المال . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود:. .. خداوند عزّوجلّ; پیامبرش را آموخت تا چگونه انفاق کند و این چنین بود که مقداری طلا نزد حضرت بود. پس خوش نداشت که تا صبح نزد خویش نگه دارد، پس انفاق کرد و صبحگاهان در نزد او چیزی باقی نماند. شخصی نزد ایشان آمد و چیزی را درخواست کرد و نزد او چیزی نبود تا به او دهد. پس آن شخص حضرت را ملامت کرد و پیامبر(ص) هم به جهت اینکه چیزی نداشت تا بدو بدهد غمگین شد و آن حضرت بسیار مهربان و رقیق القلب بود. پس خداوند تعالی پیامبرش را با فرمانی آموخت و فرمود: <و لاتجعل یدک مغلوله إلی عنقک و لاتبسطها کلّ البسط فتقعد ملوماً محسوراً>[;یعنی، خداوند]می فرماید: همانا مردم از تو درخواست می کنند و عذری را از تو نمی پذیرند، پس اگر همه دارایی ات را ببخشی، در تنگنا قرار می گیری>.

روش ایمان به توحید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۷ - ۱۰

۱۰ - مطالعه آفاقی ، روشی کارآمد در جهت گرایش به توحید

و من ءایته الّیل و النهار . .. و اسجدوا للّه

روش بر خورد اصحاب ایکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۵ - ۱

۱ - موضع گیری خصمانه مردم اَیکه در برابر

نصیحت های شعیب (ع)

قالوا إنّما أنت من المسحّرین

ضمیر فاعل در <قالوا> به <اصحاب الأیکه> بازمی گردد. <إنّما> از ادوات قصر است; بنابراین جمله <إنّما أنت من المسحّرین> به تقدیر <ما أنت إلاّ من المسحّرین> می باشد. <مسحّر> نیز به کسی گفته می شود که به سختی افسون شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۷ - ۲

۲ - اقدام مردم اَیکه به ناتوان جلوه دادن شعیب (ع) ، با هدف وادار ساختن وی به عقب نشینی از مواضع تبلیغی خویش

فأسقط علینا کسفًا من السماء إن کنت من الصدقین

امر در <أسقط> به اصطلاح تعجیزی است. بنابراین، مردم ایکه اقتراح یاد شده (فرو ریختن قطعات آسمانی) را در شرایطی مطرح کردند که می پنداشتند، انجام آن امری غیر ممکن است و شعیب(ع) از این کار ناتوان بوده و به ناچار دست از تبلیغاتش خواهد کشید.

روش برخور اشراف مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۳ - ۵

۵ اشراف مکه در صدر اسلام مؤمنان تهیدست را تحقیر می کردند.

أهؤلاء منّ اللّه علیهم من بیننا

روش برخورد آزر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۶ - ۵،۶

۵- آزر با حضرت ابراهیم (ع) و عقاید توحیدی او ، علی رغم دعوت منطقی ، مستدل و عاطفی آن حضرت ، برخوردی خشن و غیر منطقی داشت .

لئن لم تنته لأرجمنّك

در کلام آزر هیچ استدلال و پاسخی وجود ندارد. تنها وجهه شاخص سخن او ارعاب و تهدید است و

حتی در خطاب به او هم کمترین عطوفتی نظیر <یابنیّ> در پاسخ <یاأبت> به کار نبرد.

۶- آزر با تهدید ابراهیم (ع) به سنگسار کردن و نیز دور ساختن او از خود ، در صدد تحمیل عقیده خویش بر ابراهیم (ع) و بازداشتن او از توحید بود .

لئن لم تنته لأرجمنّک واهجرنی ملیًّا

روش برخورد ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۲ - ۳

۳- برخورد منطقی و استدلالی حضرت ابراهیم با انحراف عقیدتی و شرک آزر

لِمَ تعبد ما لایسمع و لایبصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۷ - ۲،۱۲،۱۳

۲- حضرت ابراهیم (ع) با وجود برخورد خشن و تهدید های آزر ، با او گفتاری ملایم و برخوردی مهربانانه داشت .

قال سلم علیک سأستغفر لک ربّی

۱۲- برخورد ابراهیم (ع) با بت پرستان ، همراه با شکیبایی و سعه صدر بود .

سلم علیک سأستغفر لک ربّی

۱۳- خوش گفتاری ، برخورد نیک و سعه صدر با جاهلان ، بدگویان و مخالفان ، شیوه ای نیکو و روشی ابراهیمی است .

قال سلم علیک سأستغفر لک ربّی

بیان عمل و گفتار حضرت ابراهیم(ع) و امر به یادآوری آن، دلالت بر نیکویی آن عمل و روش دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۶۳ - ۳

۳- ابراهیم (ع) در یک شگرد عالمانه ، از بت پرستان خواست تا از خود بت ها در باره شکننده آنها پرسوجو کنند .

فسلوهم إن كانوا ينطقون

ابراهیم(ع) با نسبت دادن شکستن بت

ها به بت بزرگ و درخواست از بت پرستان به پرس و جو کردن از بت ها برای شناسایی بت شکن، شگردی عالمانه را در مبارزه با بت پرستی برگزید; زیرا بت پرستان از این طریق به آسانی به بطلان راه خویش پی بردند; چنان که آیه بعد (فرجعوا إلی أنفسهم. ..) گویای همین حقیقت است.

روش برخورد اشراف قوم سبأ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۸ - ۵

۵ - مأموریت هدهد برای مشاهده بازتاب نامه سلیمان در میان درباریان سبا و شنود کردن سخنان ایشان .

ثمّ تولّ عنهم فانظر ماذا یرجعون

روش برخورد اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۵

۵- برخورد اقوام پیشین با انبیا ، همواره با استهزا و تمسخر همراه بود .

کانوا به یستهزءون . .. و قد خلت سنه الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۴ - ۶

۶ - دلداری خداوند به پیامبر (ص) درباره رویارویی مشرکان با آن حضرت ، با ذکر برخورد های اقوام گذشته با پیامبرانشان

و ما أرسلنا فی قریه من نذیر إلاّ قال مترفوها إنّا بما أُرسلتم به کفرون

روش برخورد اکثریت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۶ - ۴

۴- عکس العمل نوع انسان ها در برابر وعده بهشت و نعمت های آن از جانب خداوند ، انکار و استبعاد معاد است .

جنّت عدن التى وعد الرحمن . .. و يقول الإنسن أءذا ما متّ

چنانچه دو

آیه قبل)< و ما نتنزّل. .. سـمیًّا>) جملاتی معترضه و بریده از آیات قبل و بعد باشد، آیه مورد بحث در ادامه آیات قبل از این دو آیه خواهد بود که در مورد بهشت و نعمت های آن است.

روش برخورد انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۱ - ۲

۲- انبیای الهی در برخورد با مخالفان خود ، دارای سخنی واحد و روشی متحد بودند .

قالت لهم رسلهم إن نحن إلاّ بشر مثلكم

روش برخورد اولوا الالباب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۲۲ - ۱۴

۱۴ خوبی کردن در پاسخ به بدی ها و ستم های دیگران ، خصلتی ارزشمند و از ویژگی های خردمندان است .

إنما يتذكّر أُولُوا الألبب . .. الذين ... يدرءون بالحسنه السيئه

برداشت فوق بر اساس دومین احتمال است که در توضیح برداشت شماره ۱۲ آورده شد.

روش برخورد اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۵۳ - ۴

۴ درخواست معجزه های بی مورد ، شیوه اهل کتاب در برابر دعوت پیامبران

يسئلك أهل الكتب . .. فقد سألوا موسى أكبر من ذلك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۷ - ۶

۶ ترسیم چهره ای مسخره آمیز برای اسلام و ابزار سرگرمی خواندن آن ، شیوه مبارزه تبلیغاتی اهل کتاب علیه مسلمانان

الذین اتخذوا دینکم هزواً و لعباً من الذین اوتوا الکتب

روش برخورد با آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷

- جاثیه - ۴۵ - ۵ - ۱۳

۱۳ - ایمان ، یقین و تعقّل ، عناصری مرتبط و متکامل در مواجهه مثبت با آیات الهی

لأیت للمؤمنین . .. ءایت لقوم یوقنون ... ءایت لقوم یعقلون

با توجه به این که در راستای شناخت پدیده های گوناگون هستی، تعابیر متفاوتی (مؤمنین، یوقنون، یعقلون) به کار رفته است; می توان استفاده کرد که هر یک از آنها، در بخش های خاصی از جهان هستی کاربرد دارد.

روش برخورد با ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۴ - ۳،۶

۳ - قوم ابراهیم ، برای رویارویی با خیرخواهی او برای آنان ، به خشونت متوسل شدند .

و إبرهیم إذ قال لقومه . .. ذلکم خیر لکم ... فما کان جواب قومه إلاّ أن قالوا اقتل

۶ - در بین قوم ابراهیم ، برای برخورد با ابراهیم (ع) دو دید (کشتن و سوزاندن) وجود داشت .

فما کان جواب قومه إلاّ أن قالوا اقتلوه أو حرّقوه

<أو> در <أو حرّقوه> می تواند برای تنویع و می تواند برای اباحه باشد. بنابر احتمال نخست، می توان استفاده کرد که قوم ابراهیم، برای از بین بردن او، دو دیدگاه داشته اند: عده ای، حکم به اعدام و گروهی، دستور به سوزاندن او می دادند.

روش برخورد با ابن السبیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۸ - ۱،۴

۱- پیامبر (ص) موظف به برخورد مناسب با خویشاوندان ، مسکینان و در راه ماندگان با بیانی نرم و دلپذیر در صورت خودداری از کمک به

آنها به خاطر ناتوانی مالی

و ءات ذاالقربی حقّه . .. و إمّا تعرضنّ عنهم ابتغاء رحمه من ربّک ترجوها

عبارت <ابتغاء رحمه من ربّک> (جویای رحمت پروردگارت هستی) و شواهد تاریخی حکایت از آن دارد که: خودداری پیامبر(ص) از کمک به افراد یاد شده، به دلیل ضعف مالی بوده است.

۴- لزوم برخورد مناسب با خویشاوندان ، مسکینان و در راه ماندگان با بیانی نرم و دلپذیر و معذرتی شایسته ، در صورت عدم امکان ادای حق ایشان

و ءات ذاالقربی . .. و إمّا تعرضنّ عنهم ... فقل لهم قولاً میسورًا

روش برخورد با اختلاف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۲ - ۹

۹- خداوند ، پیامبر (ص) را در برخورد مناسب با اختلاف آرای مردم ، تعلیم می دهد .

قل ربّی أعلم بعدتهم . .. فلاتمار فیهم

روش برخورد با اسیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۴ - ۸

۸- مجاهدان ، موظّف به رعایت احتیاط و محکم بستن اسیران در میدان جنگ

فشدّوا الوثاق

روش برخورد با امانت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۷۳ - ۱

۱ - مردم ، در برابر امانت الهی ، به سه گروهِ منافق و مشرک و مؤمن صف بندی شدند .

إنّا عرضنا الأمانه . .. ليعذّب اللّه المنفقين و المنفقت و المشركين و المشركت

روش برخورد با انبيا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۵ - ۱۴

۱۴- برخورد هاى مشركان با انبيا و تعاليم آسمانى

در طول تاریخ ، همسو و یکنواخت بوده است .

کذلک فعل الذین من قبلهم . .. و قال الذین أشرکوا لو شاء الله ... کذلک فعل الذین م

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۳ - ۱۰

۱۰ - اتهام ، و نیز ادعای برتری در آیین و روش زندگی ، شیوه مستکبران دربرخورد با حق و آیین پیامبران

إن هذن لسحرن . .. بطریقتکم المثلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۰ - ۴

۴ - همسانی طرز تلقی مرفهان ناسپاس از دنیا و نعمت های آن ، و یگانگی موضع آنان در برابر اندیشه توحیدی پیامبران

قال إنّما أُوتیته علی علم . .. قد قالها الذین من قبلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۳ - ۱،۴

۱ - موضع گیری ملحدانه مشرکان در برابر پیامبر (ص) ، همانند موضع گیری کافران در برابر رسولان پیشین

ما یقال لک إلّا ما قد قیل للرسل من قبلک

۴ - تمامی فرستادگان الهی ، با مخالفت ها و تبلیغات سوء علیه ایشان ، مواجه بودند .

ما یقال لک إلّا ما قد قیل للرسل من قبلک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۲ - ۱۰

۱۰ - موضع کافران در برابر پیامبران و وعده آنان به برپایی قیامت ، موضعی مستکبرانه و استهزاآمیز

وإذا قیل . .. و الساعه لاریب فیها قلتم ما ندری ... و ما نحن بمستیقنین

از سیاق آیه، استفاده می شود که سخن کافران در <ما ندری. ..>

لحن استهزایی نیز داشته و آیه بعد مؤید این معنا است (کانوا به یستهزءون).

روش برخورد با اهل ذمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۸۳ – ۲۵

۲۵ – < عن جعفر بن محمد (ص) : . . . قال اللّه : < و قولوا للناس حسناً > نزلت فی أهل الذمه . . . ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند که فرموده <و قولوا للناس حسناً> روایت شده که درباره اهل ذمه نازل شده است . ..>.

روش برخورد با بدگویان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مزمل – ۷۳ – ۱۰ – ۹

۹ – مؤمنان ، می توانند با دو شیوه در برابر مخالفان بدگو موضع گیری کنند : حفظ ارتباط و تحمل پیامد های سخت آن ; دوری کردن از آنان همراه با اقدام برای هدایت آنان .

و اصبر علی ما یقولون و اهجرهم هجرًا جمیلاً

توصیه به <صبر> اشاره به حفظ ارتباط با مخالفان و تحمل سختی های آن دارد و <دوری کردن> ناظر به قطع ارتباط با آنان در عین تلاش برای هدایت آنان است; زیرا هیچ گاه تکلیف هدایت مردمان از دوش مؤمنان برداشته نخواهد شد. چنان که آیه ۶۳ سوره <نساء> به این حقیقت اشاره دارد: <فأعرض عنهم و عظهم و قل لهم فی أنفسهم قولاً بلیغاً>.

روش برخورد با بندگان خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۷۵ – ۱۰

۱۰ بندگان خالص خدا ، در بهشت با درود و سلام روبه رو خواهند شد .

و

یلقّون فیها تحیّه و سلمًا

روش برخورد با بیگانگان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۹۱ – ۴

۴ لزوم هشیاری در برابر ادعا های صلحجویانه بیگانگان

ستجدون اخرین یریدون ان یَامنوکم و یَامنوا قومهم کلّما ردّوا الی الفتنه ارکسوا فی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۷۳ – ۵

۵ رهبران جامعه باید احراز کنند که بیگانگان وارد شده به قلمرو حکومتی آنان ، خرابکار و فسادگر نیستند .

تالله لقد علمتم ما جئنا لنفسد فی الأرض و ما کنا سرقین

روش برخورد با پدر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۶۳ – ۱۲

۱۲ گوش سپاری به فرمان ها و خواسته های پدران از وظایف فرزندان و از آداب معاشرت با ایشان

فأرسل معنا أخانا

روش برخورد با جاهلان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴۷ – ۱۳

۱۳– خوش گفتاری ، برخورد نیک و سعه صدر با جاهلان ، بدگویان و مخالفان ، شیوه ای نیکو و روشی ابراهیمی است .

قال سلم علیک سأستغفر لک ربّی

بیان عمل و گفتار حضرت ابراهیم(ع) و امر به یادآوری آن، دلالت بر نیکویی آن عمل و روش دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۳ - ۹،۱۱،۱۳

۹ بندگان خالص خدا ، به هنگام روبه رو شدن با گفتار جاهلانه و به دور از ادب و منطق افراد جاهل ، با گفتار شایسته و عالمانه و به دور از بیهودگی و بی

ادبی به آنان پاسخ می گویند .

و إذا خاطبهم الجهلون قالوا سلمًا

برداشت فوق، بر این مبنا است که <سلاماً> صفت برای مفعولٌ به مقدر باشد; یعنی، <قالوا قولاً سلاماً> در این صورت معنای <سلاماً> به قرینه جمله قبل که سخن از گفتار جاهلانه و ناشایست افراد جاهل است سخن عالمانه و شایسته و دور از بیهودگی و بی ادبی می باشد.

۱۱ برخورد کریمانه و بزرگوارانه بندگان خالص خدا در برابر گفتار جاهلانه افراد نادان ، برخاسته از روح فروتنی و نرم خویی آنان است .

و إذا خاطبهم الجهلون قالوا سلمًا

عطف جمله <و إذا خاطبهم الجهلون. ..> بر جمله قبل بدون تکرار شدن اسم موصول (الذین)، نشانگر وجود وحدت و ارتباط نزدیک میان این دو صفت است. از سوی دیگر تقدم بیان صفت تواضع بر صفت برخورد کریمانه با افراد جاهل، حاکی از آن است که این صفت، سبب چنین برخورد پسندیده ای است.

۱۳ تشویق خداوند به فروتنی و مدارا با مردم و برخورد کریمانه و شایسته با افراد جاهل و ناسزاگو

و إذا خاطبهم الجهلون قالوا سلمًا

از سیاق و آهنگ آیه شریفه، چنین برمی آید که خداوند در صدد تشویق و تحریص انسان ها به آراسته شدن به چنین اوصاف و خصلت هایی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۵۵ – ۱

۱ – مواجه شدن ایمان آوردگان از اهل کتاب ، با یاوه گویی مخالفان نادان

الذین ءاتینهم الکتب من قبله . .. و إذا سمعوا اللّغو أعرضوا عنه

روش برخورد با حق ناپذیران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ –

انعام - ۶ - ۹۱ - ۲۶

۲۶ ضرورت اکتفا کردن به ابلاغ و پرهیز از بحث و مجادله با کسانی که روحیه عناد و لجاجت داشته و حق ناپذیرند.

قل الله ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۸ - ۷

۷ لزوم پرهیز از بحثها و مجادله های بی ثمر با کسانی که در جستجوی حقیقت نیستند.

الذین یخوضون . .. فأعرض عنهم حتی یخوضوا فی حدیث غیره

روش برخورد با خادم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۸ - ۷

۷ - زنان و مردان مؤمن ، حق ندارند با وضعیت و پوشش متناسب با خواب و خلوت ، در انظار خدمت کاران خویش ظاهر شوند .

لیستئذنکم الذین ملکت أیمنکم . .. من قبل صلوه الفجر ... و من بعد صلوه العشاء ثلث

روش برخورد با خطاکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۸ - ۱۰،۱۸

۱۰ مبارزه منفی و تحریم روابط با خطاکاران ، از روش های مؤثر و سازنده در برخورد با آنان

ضاقت علیهم الأرض . .. و ظنوا أن لا ملجأ من اللّه إلا إلیه

برداشت فوق با توجه به شأن نزول آیه شریفه است که مسلمانان، با متخلفان از جنگ تبوک، قطع رابطه کردند.

۱۸ فراهم آوردن زمینه و شرایط مناسب توبه برای خطاکاران پس از یک دوره مبارزه منفی از روش های مؤثر و سازنده در اصلاح آنان

و على الثلثه الذين خلّفوا حتى إذا ضاقت عليهم الأرض . .. ثم تاب

علیهم لیتوبوا إن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۲۰ – ۱۳

۱۳ – داشتن ملاطفت و برخورد محبت آمیز ، روشی پسندیده و بایسته در تبلیغِ دین و برخورد با افراد خاطی و گناه کار

قال یقوم اتّبعوا المرسلین

روش برخورد با خویشاوندان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۸ – ۴

۴– لزوم برخورد مناسب با خویشاوندان ، مسکینان و در راه ماندگان با بیانی نرم و دلپذیر و معذرتی شایسته ، در صورت عدم امکان ادای حق ایشان

و ءات ذاالقربی . .. و إمّا تعرضنّ عنهم ... فقل لهم قولاً میسورًا

روش برخورد با دشمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۰۹ – ۱۸

۱۸ – ضرورت کنترل احساسات در برخورد با دشمنان تا فراهم شدن شرایط لازم

فاعفوا و اصفحوا حتی یأتی اللّه بأمره

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۱۷ – ۳۴

۳۴ لزوم پاسخگویی به تبلیغات و شُبهات دشمن و مقابله مناسب در برابر آنان

یسئلونک عن الشهر الحرام قتال فیه قل قتال فیه کبیر

وقوع قتل از سوی مسلمانان در ماه حرام، موجب اعتراض و تبلیغات دشمنان دین گردید. قرآن در عین تحریم قتل در ماه حرام، با بیان اعمال خلاف مشرکان، تبلیغات دشمن را خنثی کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۳ - ۱۰

۱۰ لزوم توکّل به خداوند در مقابله با دشمنان مهاجم

و قالوا حسبنا اللّه و نعم الوکیل

بر شمردن صفات

پسندیده مجاهدان حقیقی و تمجید آنان از سوی خداوند، برای ترغیب دیگر مؤمنان به داشتن و تحصیل چنین حالات و صفات است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۰۸ – ۶

۶ لزوم پرهیز از برخوردهای نادرستی که سبب تحریک دشمنان علیه دین و اهانت به مقدسات مسلمین گردد.

و لاتسبوا الذین . .. فیسبوا الله عدوا بغیر علم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۵۸ – ۶

۶ لزوم برخورد با دشمن ، همانند خود او

و إما تخافن من قوم خیانه فانبذ إلیهم علی سواء

برخی مراد از <سواء> را تساوی با دشمن در برخوردها و عملکردها دانسته اند. برداشت فوق بر اساس این معناست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۲۷ – ۳،۴

۳- پیامبر (ص) ، موظف به انتخاب و پیمودن برترین و ارزشمندترین راه ها در مسیر دعوت خویش و در برخورد با دشمنان

و لئن صبرتم لهو خیر للصبرین . و اصبر

برداشت فوق، با توجه به این نکته است که در آیه قبل، قصاص و نیز صبر برای مؤمنان تجویز شده; ولی در این آیه برای شخص پیامبر(ص) تنها صبر را که برترین راه است مشخص فرموده است.

۴- صبر و مقاومت در برابر اذیت و آزار دشمنان دین ، مؤثرترین روش برخورد با آنان و بهترین راه تبلیغ اسلام است .

ادع إلی سبیل ربّک . .. و إن عاقبتم ... و لئن صبرتم لهو خیر للصبرین . و اصبر

جلد – نام سوره – سوره – آیه

– فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱ – ۷

۷ – اهمیت و ارزش والای نظم ، انسجام و حرکت جمعی ، در زندگی و در برابر دشمن

و الصفّت صفًّا

صف کشیدن هر گروهی چه فرشتگان و چه مجاهدان گویای وجود نظم، انسجام و حرکت جمعی در میان آن گروه است. توصیف خداوند از گروه فرشتگان و مجاهدان به صف بستگان، بیانگر برداشت یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۳۴ – ۲

۲ – برخورد نیک و شایسته در برابر رفتار های زشت و ناپسند دشمنان ، توصیه خداوند به پیامبر (ص)

و لاتستوی الحسنه و لا السّیّئه ادفع بالتی هی أحسن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۴ – ۱۰

۱۰– عدم جواز کشتن دشمن ، پس از زمین گیر شدن و قدرت نداشتن او بر دفاع *

فضرب الرقاب حتّی إذا أثخنتموهم

مفهوم <حتّی إذا أثخنتموهم>، ممکن است این باشد که پس از زمین گیر شدن دشمن و ناتوانی وی بر دفاع از خویش، کشتن او (ضرب الرقاب) لازم نیست; بلکه موقع اسیر گرفتن او <شدّوا الوثاق> است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – محمد – ۴۷ – ۲۰ – ۱

۱– مؤمنان عصر پیامبر (ص) ، در اشتیاق نزول سوره ای که تعیین کننده تکلیف آنان در قبال دشمنان باشد .

و یقول الذین ءامنوا لولا نزّلت سوره

محتوای <فإذا أنزلت سوره محکمه و ذکر فیها القتال> قرینه ای است بر این که سوره مورد انتظار مؤمنان، در زمینه تعیین

تکلیف آنان

با کافران بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۱۰ - ۹

۹ - مؤمنان ، می تواننـد با دو شـیوه در برابر مخالفان بـدگو موضع گیری کننـد : حفظ ارتباط و تحمل پیامد های سـخت آن ; دوری کردن از آنان همراه با اقدام برای هدایت آنان .

و اصبر علی ما یقولون و اهجرهم هجرًا جمیلًا

توصـیه به <صبر> اشـاره به حفـظ ارتبـاط با مخالفان و تحمل سـختی های آن دارد و <دوری کردن> ناظر به قطع ارتباط با آنان در عین تلاش برای هـدایت آنان است; زیرا هیـچ گاه تکلیف هدایت مردمان از دوش مؤمنان برداشـته نخواهد شد. چنان که آیه ۶۳ سوره <نساء> به این حقیقت اشاره دارد: <فأعرض عنهم و عظهم و قل لهم فی أنفسهم قولاً بلیغاً>.

روش برخورد با دشمنان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۵ - ۸

۸ ضرورت حفظ مواضع و ابراز پایبندی به عقاید دینی ، دربرخورد با مخالفان دین

إن افتریته فعلیّ إجرامی و أنا بریءٌ مما تجرمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۸ - ۱۱

۱۱ جواز مقابله به مثل در پاسخ گویی به دشمنان دین

إن تسخروا منا فإنا نسخر منکم کما تسخرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۶ - ۳

۳ - لزوم به کار گیری بهترین شیوه های رفتاری ، حتی در برابر دشمنان دین

ادفع بالتی هی أحسن السّیّئه

روش برخورد با دنیاطلبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰

- کهف – ۱۸ – ۲۹ – ۳

۳- خداوند ، پیامبر (ص) را در شیوه برخورد با دنیاگرایان و رد پیشنهاد های نادرست آنان تعلیم داد .

و لاتطع من . .. و قل الحقّ من ربّکم

روش برخورد با دین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۳۵ – ۱۴

۱۴- برخورد های مشرکان با انبیا و تعالیم آسمانی در طول تاریخ ، همسو و یکنواخت بوده است .

کذلک فعل الذین من قبلهم . .. و قال الذین أشرکوا لو شاء الله ... کذلک فعل الذین م

روش برخورد با زنان کافر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – مسد – ۱۱۱ – ۴ – ۷

۷ – جواز تحقیر زنانِ کافر و مؤذی و به کار بردن کلمات ناهنجار درباره آنان

حمّاله الحطب

روش برخورد با سختی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۱۸ – ۵

۵- در تنگنا ها و زمینه های سقوط در ورطه خلاف عفت ، باید به خداوند پناه برد .

قالت إنّی أعوذ بالرحمن منک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۳ – ۱۳

۱۳ – لازم است که مؤمنان ، برای مواجهه با سختی های راه ایمان ، همواره آماده باشند .

أحسب الناس أن يتركوا أن يقولوا ءامنّا و هم لايفتنون. و لقد فتنّا الذين من قبلهم

روش برخورد با سخن لغو

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۷۲ – ۵،۶

۵ بندگان خالص خدا ، به وقت

روبه رو شدن با رفتار و گفتار لغو و بیهوده ، با بزرگواری و متانت از آن می گذرند .

و إذا مرّوا باللغو مرّوا کرامًا

۶ گذر از رفتار لغو و بیهوده با بزرگواری و متانت ، امری شایسته و مورد تشویق خداوند

و إذا مرّوا باللغو مرّوا کرامًا

روش برخورد با شبهات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۶۸ – ۲

۲ پیامبر(ص) موظف به اجتناب از بحث و جدال و درگیر شدن با مغالطه گران و شبهه افکنان در آیات قرآن و دیگر آیات الهی

و إذا رأیت الذین یخوضون فی ءایتنا فأعرض عنهم

روش برخورد با ظالمان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۳۷ – ۱۴

۱۴ – ستمگران ، شایسته ترحم و یاری شدن نیستند .

فما للظلمین من نصیر

آیه بالاـ هرچند درباره روز قیامت است; ولی می توان از آن این مطلب را استنباط کرد که یاری نشدن ظالمان در قیامت، به خاطر عدم شایستگی آنان است و این عدم لیاقت، در دنیا نیز صادق است.

روش برخورد با عقیده

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۵۶ – ۱۲

۱۲– جدال به باطل و استهزا و تمسخر ، از روش های ناپسند در برخورد با مسائل فکری و عقیدتی است .

و یجدل الذین کفروا بالبطل لیدحضوا به الحقّ واتخذوا ءایتی و ما أَنذروا هزوًا

روش برخورد با عمل ناپسند

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۵۴ – ۶

۶ – تمجید خداوند از ایمان

آوردگان از اهل کتاب به خاطر رفتار ، گفتار نیک آنان در مقابل گفتار و کردار بد دیگران

و یدروءن بالحسنه السیّئه

<حسنه> و <سیّئه> به معنای <بدی> و <نیکی> است و <ال> در آن دو برای جنس است. بنابراین مراد از <الحسنه> مطلق نیکی (رفتار و گفتار نیک) است و مراد از <السیئه> مطلق بدی (گفتار و کردار بد) می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۵ - ۳

۳ - برخورد شایسته و نیکو در برابر رفتار ناپسند دیگران ، نشانه بهره مندی فرد از کمالات و ارزش های والای انسانی است .

ادفع بالتی هی أحسن . .. و ما یلقّیها إلاّ ذوحظّ عظیم

روش برخورد با عهدشکنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۸ - ۱

۱ مسلمانان موظفند در صورت ظهور نشانه ای حاکی از تصمیم کافران بر پیمان شکنی ، معاهدات فیمابین را الغا کنند و آن را بی اعتبار بشمارند .

و إما تخافن من قوم خیانه فانبذ إلیهم

مراد از <خیانه> به قرینه سیاق پیمان شکنی است و ترس از پیمان شکنی به معنای آشکار شدن شواهد و اماراتی است بر اینکه طرف مقابل نقض پیمان را در سر می پروراند. <نبذ> به معنای انداختن و مفعول <فانبذ> <عهدهم> است که به خاطر وضوحش در کلام نیامده است.

روش برخورد با فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۴ - ۱۱

۱۱ - < سفیان بن سعید قال : سمعت أباعبداللّه جعفربن محمد الصادق (ع) . .

. يقول : يا سفيان ، عليك بالتقيّه . . . ان اللّه عزّوجلّ قال لموسی و هارون : < فقولا له قولاً ليّناً لعلّه يتذكّر أو يخشی > يقول اللّه عزّوجلّ : كنّياه و قولا له : يا أبا مصعب ;

سفيان بن سعيد گويد: از امام صادق(ع) شنيدم . .. كه می فرمود: ای سفيان! تقيه را مراعات كن ... خداوند عزّوجلّ به موسی و هارون فرمود: <فقولا له قولاً ليّناً لعلّه يتذكّر أو يخشی> مراد خداوند عزّوجلّ اين است كه با كنيه به او خطاب كنيد و به او بگوييد: يا أبا مصعب>. (خطاب كردن به اشخاص با كنيه، نشانه احترام به آنان است).

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۱۸ - ۲

۲ - خداوند ، راهنمای موسی (ع) در شيوه برخورد با طغيان گری فرعون

إنّه طغی . فقل

روش برخورد با فقرا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۶

۶ پيامبر(ص) موظف به دلجويی از مؤمنان فقير و ضعيف با ابلاغ سلام و رحمت الهی به آنان در برابر طعنه های كافران

أهؤلاء منّ اللّه عليهم من بيننا . .. و إذا جاءك الذين يؤمنون بأيتنا

در آيه قبل از طعنه های كافران به مؤمنان تهيدست اطراف پيامبر(ص) سخن به ميان آمده، و در اين آيه از آن مؤمنان با توصيف <الذين يؤمنون . .. > ياد شده است. محور ارتباط بين اين دو آيه می تواند موضوع جبران تأثر مؤمنان باشد كه در برداشت فوق به آن اشاره شده

است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۸ - ۲،۳،۵

۲- امتناع و اعراض از کمک و دستگیری نیازمندان به دلیل ناتوانی مالی ، باید همراه با نرمی و عذرخواهی شایسته ای باشد .

و إمّا تعرضنّ عنهم . .. فقل لهم قولاً میسورًا

۳- کسانی که به خاطر پرداختن به امر مهمی چون عبادت ، از کمک به نیازمندان اعراض می کنند ، باید با بیانی نرم و دلپذیر با آنان سخن گفته و عذرخواهی کنند .

و إما تعرضنّ عنهم ابتغاء رحمه من ربّک ترجوها فقل لهم قولاً میسورًا

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که مراد از طلب رحمت پروردگار، عبادت به درگاه او باشد. در این صورت، معنای آیه چنین می شود: اگر از اعانه به نیازمندان به خاطر عبادت خودداری می کنی، پس از آنها عذرخواهی نموده و به آنان پاسخی مناسب بده.

۵- اعراض از اعانه به مستمندان همراه با پوزش از آنها ، به خاطر اشتغال به امر مهمی چون جلب رحمت خداوند ، امری مجاز است .

إما تعرضنّ عنهم ابتغاء رحمه من ربّک ترجوها فقل لهم قولاً میسورًا

روش برخورد با فکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۶ - ۱۲

۱۲- جدال به باطل و استهزا و تمسخر ، از روش های ناپسند در برخورد با مسائل فکری و عقیدتی است .

و یجدل الذین کفروا بالبطل لیدحضوا به الحقّ واتخذوا ءایتی و ما أُنذروا هزوًا

روش برخورد با قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۱۱

۱۱

لزوم ژرف نگری در آیات قرآن و پرهیز از برخورد سطحی با پیام های الهی (وحی)

بأنهم قوم لا يفقهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۴ - ۹

۹- ترغیب مشرکان از سوی خدا ، به ر ها کردن شیوه های خصمانه و انتخاب بهترین سخنان در برخورد با پیامبر (ص) و قرآن

قل لعبادی يقولوا التی هی أحسن . .. إن يشأ يرحمكم أو إن يشأ يعذّبكم

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مراد از <عبادی> در آیه قبل و مخاطب در این آیه، مشرکان باشند و خداوند از آنان خواسته است که در برخورد با پیامبر(ص) و مؤمنان، بهترین سخنان را برگزینند و از خصومت با آنان دست بردارند.

روش برخورد با کارگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۲۷ - ۱۴

۱۴ - لزوم مدارا کردن با اجیر و پرهیز از سخت گرفتن بر وی در کار

و ما أُريد أن أشقّ عليك

روش برخورد با کارگزاران حکومت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۰ - ۸

۸ - بازدید از نیرو های تحت فرمان و کارگزاران ، جستوجو از احوال آنان ، نظارت دقیق بر کارهایشان و خویشتن داری در برخورد با آنها ، از اوصاف و وظایف فرماندهان سپاه و رهبران جامعه اسلامی .

و تفقّد الطير فقال ما لی لاأری الهدهد أم كان من الغائبين

روش برخورد با کافران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۰۸ –

۴ دشنام به کافران و مقدسات آنها، در صورتی که موجب عکس العمل متقابل آنان گردد، حرام است. *

و لاتسبوا . .. فیسبوا الله عدوا بغیر علم

در صورتی که جمله <فیسبوا . ..> علت نهی باشد، نه حکمت آن، حرمت دشنام به کافران و مقدسات آنها به مواردی محدود است که عکس العمل متقابل مشرکان را در پی داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۰ - ۱۸

۱۸ خداوند ، تعلیم دهنده پیامبر (ص) در چگونه برخورد کردن با کافران و پاسخ گویی به آنان

قل هو ربی . .. و إلیه متاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۳ - ۲

۲- مؤمنان ، موظف به انتخاب بهترین شیوه ها در گفتار و برخوردشان با مشرکان و کافران

و قل لعبادی یقولوا التی هی أحسن

برداشت فوق، مبتنی بر شأن نزولی است که در آن آمده است: مؤمنان در برابر اهانت و آزارهای مشرکان، تصمیم به برخورد شدید گرفتند (مجمع البیان ج،۶ ص ۵) و خداوند پیامبر(ص) را موظف فرمود که به آنان اعلام کند: بهترین گفتار را انتخاب کنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۶ - ۱۶

۱۶- انتخاب خوش رفتاری در مواجهه با کافران ، بهتر از به کارگیری شدّت و خشونت است .

و إمّا أن تتّخذ فیهم حسنًا

جمله <تتّخذ فیهم حسناً> در بیان طریقه مقابل عذاب، تلقین کننده اختیار این شیوه از بین دو نوع برخوردی است که

ذوالقرنین بین آن ها مخیّر بود.

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۸

۸- شدّت و قاطعیت یاوران پیامبر (ص) در برابر کافران

محمّد . .. و الذین معه أشدّاء علی الکفّار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۸ - ۱

۱ - اجازه خداوند به مؤمنان ، برای رفتار نیک و عادلانه با کافران غیر معاند با دین

لاینهیکم اللّه عن الذین لم یقتلوکم فی الدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۴

۴ - همانندی منافقان با کافران ، از نظر چگونگی برخورد حکومت اسلامی و جامعه ایمانی با آنان

جهد الکفّار و المنفقین و اغلظ علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کافرون - ۱۰۹ - ۲ - ۱

۱ - رد معبود های کافران و امتناع از عبادت آنها در تمام عمر خویش ، خط مشی ارائه شده از سوی پیامبر (ص) ، در گفتوگو با کافران

لا أعبد ما تعبدون

روش برخورد با کافران لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۸

۸ - رهنمود خدا به پیامبر (ص) در چگونگی پاسخ به کافران و مشرکان لجوج

قل ربّی أعلم من جاء بالهدی و من هو فی ضلل مبین

روش برخورد با کودک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴ - ۷

۷ لزوم گوش سپاری به سخنان کودکان و اجازه نقل رخداد ها و دریافت ها به آنان

إذ قال یوسف لأبیه یأبت إنی

رأیت

روش برخورد با گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۷ - ۵

۵ - لزوم تصفیه جامعه از عناصر گمراه کننده و قطع رابطه متقابل آنان و مردم

قال فاذهب . .. لامساس

روش برخورد با گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۸ - ۵

۵- در تنگنا ها و زمینه های سقوط در ورطه خلاف عفت ، باید به خداوند پناه برد .

قالت إنّی أعوذ بالرحمن منک

روش برخورد با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۲ - ۱۲،۱۴

۱۲ - گذشت از لغزش های خویشاوندان ، بینوایان و مهاجرانِ راه خدا و برخورد کریمانه با آنان ، وظیفه ای الهی بر عهده توانگران

و لایأتل أُولوا الفضل منکم و السعه أن یؤتوا أُوْلی القربی . .. و لیعفوا و لیصفحو

<عفو> در لغت به معنای گذشت است و <صفح> به معنای گذشت همراه با ترک ملامت نسبت به خطا کار است (فروق اللغه). چنین گذشتی، حاکی از کرامت و بزرگواری گذشت کننده است.

۱۴ - لزوم رعایت اعتدال و میانه روی و پرهیز از هر گونه افراط و تفریط در برخورد با گنه کاران

و لایأتل أُولوا الفضل منکم و السعه أن یؤتوا . .. و لیعفوا و الیصفحوا

در آیات پیشین، خداوند فرمان داد که با مرتکبین گناه <افک>، برخورد سختی شود; ولی در آیه شریفه یاد شده، همگان را به گذشت از مستمندان، خویشاوندان و. .. هر چند گنه کار باشند فرا خواند. از ارتباط میان این دو دسته از

آیات، می توان استفاده کرد که باید با گنه کاران واقع بینانه و به دور از افراط و تفریط برخورد کرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۲۱ – ۹

۹ – لزوم اعطای فرصت به متخلف برای دفاع از خود

لأُعذّبنّه . .. أو ليأتينّى بسلطن مبين

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۲۰ – ۱۳

۱۳ – داشتن ملاطفت و برخورد محبت آمیز ، روشی پسندیده و بایسته در تبلیغِ دین و برخورد با افراد خاطی و گناه کار

قال يقوم اتّبعوا المرسلين

روش برخورد با گوساله پرستان بنی اسرائیل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۰ – ۱۱

۱۱ – سخنان هارون به گوساله پرستان بنی اسرائیل ، گفتاری محبت آمیز و همراه با توجیه و ارشاد بود .

يقوم إنّما فتنتم به

انتساب بنی اسرائیل به خود، با گفتن <ای قوم من> ابراز محبت است و ریشه یابی ماجرای سامری با فتنه خواندن آن، روشن گری و ارشاد است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۴ – ۸

۸ – هارون (ع) ، برای ادای توضیح در باره علل نحوه برخورد خود با گوساله پرستان ، از موسی (ع) تقاضای فرصت کرد .

لاتأخذ بلحيتى و لابرأسى إنّى خشيت

روش برخورد با مجرمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۸ - ۱۸

۱۸ - لزوم فرصت ندادن به تبه کاران و به کیفر رساندن بی درنگ آنان

و

لایسئل عن ذنوبهم المجرمون

از مفاد این آیه به دست می آید که بازجویی و محاکمه، به خاطر اخذ اقرار از گناه کاران و اثبات جرم، صورت می گیرد و چون مجرمان گناهشان مشهود است، نیازی به بازجویی و پرسش نیست. از این رو بدون فوت وقت باید آنان را به کیفر رساند.

روش برخورد با محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۴ - ۹

۹- ترغیب مشرکان از سوی خدا ، به ر ها کردن شیوه های خصمانه و انتخاب بهترین سخنان در برخورد با پیامبر (ص) و قرآن

قل لعبادی یقولوا التی هی أحسن . .. إن یشأ یرحمکم أو إن یشأ یعذّبکم

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مراد از <عبادی> در آیه قبل و مخاطب در این آیه، مشرکان باشند و خداوند از آنان خواسته است که در برخورد با پیامبر(ص) و مؤمنان، بهترین سخنان را برگزینند و از خصومت با آنان دست بردارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۹ - ۵

۵ - همسران پیامبر ، علاوه بر دوری از متاع های دنیا و انتخاب زیستن با پیامبر (ص) ، باید کردار نیکو را نیز پیشه می کردند .

إن کنتنّ تردن اللّه و رسوله . .. فإنّ اللّه أعدّ للمحسنت منکنّ أجرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۳ - ۲۲

۲۲ - مؤمنان ، با توجه به حیای پیامبر (ص) خود ، باید به گونه ای عمل می کردند که موجبات

آزار آن حضرت را فراهم نمی آوردند .

إنّ ذلکم کان یؤذی النبیّ فیستحیی منکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۳ - ۱

۱ - موضع گیری ملحدانه مشرکان در برابر پیامبر (ص) ، همانند موضع گیری کافران در برابر رسولان پیشین

ما یقال لک إلاّ ما قد قیل للرسل من قبلک

روش برخورد با مخالفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۰ - ۱۳

۱۳ - برخورد منطقی و استدلالی قرآن با مخالفان

أو لو کان ءاباؤهم لایعقلون شیئاً و لایهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۱ - ۹

۹ اعراض و بی اعتنایی به مسلمانان توطئه گر و دو رو ، توصیه و فرمان خداوند به پیامبر خویش

و یقولون طاعه . .. فاعرض عنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۶ - ۱۵

۱۵- شدت بردباری حضرت ابراهیم (ع) در برخورد با مخالفان خویش

و من عصانی فإنک غفور رحیم

اینکه حضرت ابراهیم(ع) تکلیف مخالفان خود را به خدا واگذاشته و او را با صفت غفران و رحمت یاد کرده است، بیانگر

شدت بردباری اوست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۲۴ – ۵

۵- پیامبر (ص) و مبلغان الهی ، موظف به برخورد استدلالی و منطقی با مخالفان

قل هاتوا برهنكم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۳ – ۶

۶ – از دست دادن بردباری در

برابر مخالفان ، زمینه ساز فروهشتن گفتار بایسته و مؤثر با آنان

إنّی أخاف أن یکذّبون . و یضیق صدری و لاینطلق لسانی

تقدم <أخاف أن یکذّبون> بر <یضیق صدری> و تقدم این بر <لاینطلق لسانی> می تواند حاکی از تقدم عینی و تأثیر تکذیب در ضیق صدر و نیز تأثیر این در عدم انطلاق زبان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۵ - ۱

۱ - مواجه شدن ایمان آوردگان از اهل کتاب ، با یاوه گویی مخالفان نادان

الذین ءاتینهم الکتب من قبله . .. و إذا سمعوا اللّغو أعرضوا عنه

روش برخورد با مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۲ - ۶

۶ - < عن رسول اللّه (ص) قال : . . .یابن مسعود : لاتکن ممّن یشدّد علی الناس و یخفّف عن نفسه ، یقول اللّه تعالی < لِمَ تقولون ما لاتفعلون > ;

از رسول خدا(ص) روایت شده که فرمود: . ..ای پسر مسعود! از کسانی مباش که [کار را] بر مردم سخت می گیرند و بر خود آسان. خدای تعالی می فرماید: لِمَ تقولون ما لاتفعلون>.

روش برخورد با مساکین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۸ - ۴

۴- لزوم برخورد مناسب با خویشاوندان ، مسکینان و در راه ماندگان با بیانی نرم و دلپذیر و معذرتی شایسته ، در صورت عدم امکان ادای حق ایشان

و ءات ذاالقربی . .. و إمّا تعرضنّ عنهم ... فقل لهم قولاً میسورًا

روش برخورد با مشرکان

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۸ - ۱

۱ لزوم اجتناب از دشنام به بتها و دیگر مقدسات مشرکان

و لاتسبوا الذین یدعون من دون الله

درباره مراد از موصول <الذین . ..> دو احتمال وجود دارد: یکی آنکه مقصود مشرکان و دیگر آنکه معبودهای آنان باشد، یعنی: <لاتسبوا الذین یدعونهم>. البته عائد صله <هم> حذف گردیده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۵ - ۴

۴ خداوند ، تعلیم دهنده پیامبر (ص) در چگونه پاسخ دادن به مشرکان و چگونه برخورد کردن با ایشان

أم یقولون افتریه قل إن افتریته فعلیّ إجرامی و أنا بریءٌ مما تجرمون

برداشت فوق ، از کلمه <قل> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۳ - ۲

۲- مؤمنان ، موظف به انتخاب بهترین شیوه ها در گفتار و برخوردشان با مشرکان و کافران

و قل لعبادی یقولوا التی هی أحسن

برداشت فوق، مبتنی بر شأن نزولی است که در آن آمده است: مؤمنان در برابر اهانت و آزارهای مشرکان، تصمیم به برخورد شدید گرفتند (مجمع البیان ج،۶ ص ۵) و خداوند پیامبر(ص) را موظف فرمود که به آنان اعلام کند: بهترین گفتار را انتخاب کنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۵ - ۱۰

۱۰- لزوم رعایت ادب و ملاطفت در گفتار با پدر ، اگر چه مشرک باشد . *

يأبت . .. يأبت إنّى أخاف أن يمسّك

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

١١ – حج – ٢٢

۴ - آموزش روش برخورد با مشرکان ستیزه جو از سوی خدا به پیامبر (ص)

و إن جدلوك فقل اللّه أعلم بما تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۶ - ۱

۱ - پیامبر (ص) ، مأمور به کارگیری بهترین و اخلاقی ترین روش ها ، در قبال بدی های مشرکان

ادفع بالتی هی أحسن السیّئه

<التی> کنایه از شیوه و روش است. کلمه <السیّئه> مفعول مؤخر برای <ادفع> می باشد; یعنی، بدی را به بهترین شیوه دفع کن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۶ - ۴

۴ - خداوند ، تعلیم دهنده شیوه برخورد با مشرکان به پیامبر (ص)

و قالوا . .. فاعمل إنّنا عملون . قل إنّما أنا بشر مثلکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۹ - ۲

۲ - خداوند ، آموزگار پیامبر ، در برخورد با مشرکان و چگونه استدلال کردن با آنان

قل أئنّکم لتکفرون

مطلب بالا با توجه به کلمه <قل>، قابل استفاده است.

روش برخورد با مشرکان لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۵ - ۸

۸ - رهنمود خدا به پیامبر (ص) در چگونگی پاسخ به کافران و مشرکان لجوج

قل ربّی أعلم من جاء بالهدی و من هو فی ضلل مبین

روش برخورد با مصیبت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۱ - ۵

۵ - خداوند ، راه علاج و نحوی

تحمل مصیبت ها و تکلیف انسان در برابر آنها را به مؤمنان آموخته است .

و من یؤمن باللّه یهد قلبه

طبق نظر مفسران، چون در صدر آیه شریفه سخن از مصیبت های وارده بر انسان ها بوده، می توان گفت از مصداق های هدایت قلبی مؤمنان، راهنمایی آنان به پیدا کردن راه علاج و تحمل مصیبت ها و نشان دادن تکلیف مؤمنان در این عرصه است.

روش برخورد با مفاسداجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۴ - ۱۰

۱۰ - هماهنگی مبلغان دینی در شیوه برخورد با مفاسد جامعه ، کارسازتر و به موفقیت نزدیک تر است .

اذهبا . .. فقولا له قولاً لیّنًا لعلّه یتذکّر

موسی و هارون(ع)، هر دو به یک شیوه برخورد با فرعون مأمور شدند.

روش برخورد با مکذبان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۹ - ۱۱

۱۱ - تحدّی با منکران قرآن ، روشی ارائه شده از سوی خدا به پیامبر (ص) برای اثبات دروغ گویی و انگیزه های حق ستیزانه آنان

قل فأتوا بکتب من عند اللّه هو أهدی منهما

امر در <فأتوا> به اصطلاح برای تعجیز (نشان دادن عجز ناتوانی کافران) و تحدی است.

روش برخورد با مکذّبان وحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۱۳

۱۳ ابلاغ رحمت خداوند به تکذیب کنندگان وحی و بیم دادن آنان از عذاب خداوند، روشهای کلی مقابله با آنان است.

فإن كذبوك فقل ربكم ذو رحمه وسعه و لا يرد بأسه عن القوم المجرمين

روش برخورد با

منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۱۳

۱۳ موضعگیری سازنده ، همراه با پند و اندرز پنهانی ، روش برخورد با منافقان

فاعرض عنهم و عظهم و قل لهم فی انفسهم قولا بلیغاً

چنانچه <فی انفسهم> متعلّق به <قل> باشد، به این معناست که این گفتار پندآموز تو باید در بین خود آنان و به دور از چشم دیگران باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۴

۴ لزوم جدا شمردن منافقان از امت اسلامی

و ما هم منکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۳ - ۴

۴ لزوم برخورد شدید و بدون ترحم ، با کافران و منافقان حق ستیز

و اغلظ علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۸،۱۰

۸ پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی ، مأمور به اتخاذ مواضع صریح و قاطع در برابر عناصر نفاق و منافق و ناسالم جامعه

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً و لاتقم علی قبره

۱۰ افشای کامل چهره منافقان و اتخاذ مواضع شدید علیه آنان ، از تبعات تخلف آنان از جنگ تبوک

و لاتصل على أحد منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۴

۴ - همانندی منافقان با کافران ، از نظر چگونگی برخورد حکومت اسلامی و جامعه ایمانی با آنان

جهد الکفّار و المنفقین و اغلظ علیهم

روش برخورد با منحرفان جنسی

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۲ – ۸

۸- لزوم برخورد قاطع و بدون ترحم با مرتکبان فساد جنسی و شکنندگان حریم عفت و حیا

الزانیه و الزانی فاجلدوا. .. و لاتأخذکم بهما رأفه فی دین اللّه

روش برخورد با موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۰۱ – ۱۱

۱۱- برخورد دوگانه و سیاستمدارانه فرعون با موسی (ع) و معجزات او

موسی . .. فقال له فرعون إنی لأظنّک یموسی مسحورًا

فرعون، دعوت موسی(ع) و معجزات او را قاطعانه رد نکرد؛ بلکه با لحن دو پهلو (گمان می کنم) خواسته تا راه توجیه انکار و مخالفت خود را باز نگهداشته باشد و در صورت مقتضی نبودن ادامه انکار و مخالفتش، بتواند بگوید که، مخالفت گذشته اش یک حدس و گمان بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۸ – ۱۲

۱۲ – فرعون ، ناگزیر از قانع کردن افکار عمومی مردم مصر ، دربرابر دعوت و معجزات حضرت موسی (ع)

فلنأتینک بسحر مثله فاجعل . .. مکانًا سوًی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۳۸ – ۱۰

۱۰ – اقدام فریبکارانه فرعون ، برای مقابله با روشنگری های موسی (ع)

فاجعل لی صرحًا لعلّی أطّلع إلی إله موسی

دستور ساختن برج برای تحقیق درباره خدای یگانه که موسی همگان را به پرستش او فراخوانده بود می تواند بدان منظور

باشد که افکار عمومی را از توجه به تبلیغات موسی منحرف سازد. برداشت یاد شده براساس این احتمال

است.

روش برخورد با مؤمنان فقیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۹ - ۴

۴- تنها راه شناخت شیوه برخورد با مؤمنان تهیدست ، وحی الهی است نه آرای هواپرستان غافل از خداوند

و لاتطع من . .. و قل الحقّ من ربّکم

روش برخورد با نشوز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۴ - ۴۱، ۴۰، ۳۵، ۳۰، ۲۹، ۲۷، ۲۶، ۲۴، ۲۳

۲۳ پند و اندرز ، اوّلین اقدام برای جلوگیری از نشوز زن

و الّتی تخافون نشوزهنّ فعظوهُنّ

۲۴ پرهیز شوهر از همخوابگی با همسر ، اقدامی برای جلوگیری از نشوز وی

و الّتی تخافون نشوزهنّ . .. و اهجروهنّ فی المضاجع

در برداشت فوق <فی المضاجع> متعلق به <اهجروهنّ> گرفته شده است.

۲۶ زدن ، آخرین اقدام برای جلوگیری از نشوز زن

و الّتی تخافون نشوزهنّ . .. و اضربوهنّ

۲۷ بروز علائم نشوز زن ، مجوز تدابیر لازم (ترک همخوابگی ، زدن و . . .) برای جلوگیری از آن

و الّتی تخافون نشوزهنّ . .. و اضربوهنّ

چون موضوع حکم را خوفِ نشوز (تخافون) قرار داده است و نه تحقق نشوز. و خوف نشوز، همان بروز علائم آن است.

۲۹ لزوم به کارگیری تدابیر لازم برای جلوگیری از رسیدن زن به مرحله نشوز

و الّتی تخافون نشوزهنّ . .. و اضربوهنّ

به نظر می رسد راههای پیشنهاد شده خصوصیتی نداشته باشد ; بلکه مراد، بازداشتن زن از ناشزه شدن است ; هر چند منجر به ترک برخی از حقوق وی باشد.

۳۰ لزوم مراعات ترتیب در کاربرد موعظه ، ترک همخوابگی و تنبیه بدنی در مورد زنان ناشزه

و

الّتی تخافون نشوزهنّ فعظوهنّ و اهجروهنّ فی المضاجع و اضربوهنّ

۳۵ امید به اصلاح نشوز زن ، شرط ترک همخوابگی و تنبیه بدنی او *

و الّتی تخافون نشوزهنّ . .. فان اطعنکم فلا تبغوا علیهنّ سبیلاً

چون جمله <فان اطعنکم> بر جمله های گذشته تفریع شده، بیانگر این است که هدف از روشهای پیشنهاد شده، وادار کردن زن به اطاعت است، نه اینکه تنبیه موضوعیت داشته باشد.

۴۰ بی اعتنایی مرد به همسر خویش در بستر ، شیوه ای برای جلوگیری از ناسازگاری وی

و الّتی تخافون نشوزهنّ . .. و اهجروهنّ فی المضاجع

امام باقر (ع) درباره <واهجروهنّ فی المضاجع> در آیه فوق فرمود: یحوّل ظهره الیها.

مجمع البیان، ج ۳، ص ۶۹ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۴۷۸، ح ۲۳۱.

۴۱ لزوم پرهیز از به کارگیری شدّت در تنبیه بدنی زن ، جهت جلوگیری از ناسازگاری وی

و الّتی تخافون نشوزهنّ . .. و اضربوهنّ

رسول خدا (ص) درباره آیه فوق فرمود: . .. و اضربوهنّ ضرباً غیر مبرّح.

تفسیر طبری، جزء ۵، ص ۶۷، ۶۸ ; الدر المنثور، ج ۲، ص ۵۲۲.

روش برخورد با نوجوانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۰۲ - ۸

۸ - لزوم مشورت و نظرخواهی بـا نوجوانـان ، دربـاره مسائـل مربوط به ایشـان و نیز شخصـیت دادن به آنان و احترام به نظرات آنها

أنّی أذبحک فانظر ماذا تری

روش برخورد با والدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۱ - ۳۱

۳۱عن أبی ولاد الحناط قال: سألت أبا عبدالله(ع) عن قول الله عز و جل: <و بالوالدين

احسانا> ما هذا الاحسان؟ فقال: الاحسان ان تحسن صحبتهما و ان لاتكلفهما ان يسألاك شيئا مما يحتاجان اليه و ان كانا مستغنيين . .. .

ابو ولاد گويد: از امام صادق(ع) درباره اين سخن خداوند <و بالوالدين احسانا> سؤال كردم، فرمود: احسان آن است كه با آن دو به نيكى رفتار كنى و به دشوارىِ درخواست از تو، در مورد نيازمنديهايشان ناچار نسازى، اگر چه از نظر امكانات مالى بى نياز باشند . .. .

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۲۴ – ۱۴

۱۴- < عن أبى ولادالحناط قال : سألت أباعبدالله (ع) عن قول الله عزّوجلّ : . . . < و اخفض لهما جناح الذلّ من الرحمه > قال : لاتملأعينيك من النظر إليهما إلاّ برحمه و رقه و لاترفع صوتك فوق أصواتهما و لايدك فوق أيديهماو لاتقدم قدامهما ;

ابى ولاد حناط گويد: از امام صادق(ع) در باره سخن خداوند عزّوجلّ . .. <و اخفض لهما جناح الذلّ من الرحمه> سؤال كردم، حضرت فرمود: به پدر و مادر نگاه مكن مگر با رأفت و مهربانى و صدايت را بيش از صداى آنان بالا مبر و دست خودت را بالاى دست آنان قرار مده و [در راه رفتن و...]از آنان پيشى مگير>.

روش برخورد با وحى

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۷ – ۱۱

۱۱ لزوم ژرف نگرى در آيات قرآن و پرهيز از برخورد سطحى با پيام هاى الهى (وحى)

بأنهم قوم لا يفقهون

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۶ –

شوری - ۴۲ - ۷ - ۲۵

۲۵ - موضع گیری انسان ها در برابر وحی ، تعیین کننده سرنوشت آنان در قیامت

کذلک أوحینا . .. فریق فی الجنّه و فریق فی السعیر

روش برخورد با همسران محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۸ - ۶

۶ - رفتار پیامبر (ص) با همسران خود ، در صورت ادامه دنیاطلبی آنان ، نه تنها بر زور و جبر مبتنی نبود ، بلکه بر آسان گیری استوار بود .

قل لأزوجک إن کنتنّ تردن الحیوه الدنیا . .. فتعالین أمتّعکنّ و أسرّحکنّ سراحًا

روش برخورد با یاوه گویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۵ - ۱،۳،۴،۱۰

۱ - مواجه شدن ایمان آوردگان از اهل کتاب ، با یاوه گویی مخالفان نادان

الذین ءاتینهم الکتب من قبله . .. و إذا سمعوا اللّغو أعرضوا عنه

۳ - ستایش خداوند از ایمان آوردگان اهل کتاب به خاطر رفتار پسندیده آنان در برابر یاوه گویان

و إذا سمعوا اللّغو أعرضوا عنه

۴ - سکوت در برابر یاوه گویان ، نمودی از بردباری ایمان آوردگان از اهل کتاب

أُولئک یؤتون أجرهم مرّتین بما صبروا . .. و إذا سمعوا اللّغو أعرضوا عنه

۱۰ - رعایت ادب و حفظ منش بزرگوارانه از سوی ایمان آوردگان از اهل کتاب به هنگام جدا شدن از یاوه گویان و وانهادن آنان به حال خویش

و قالوا . .. سلم علیکم

روش برخورد با یهود

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۴۴ – ۱۲

۱۲ لزوم هشیاری جامعه ایمانی

در مقابل تلاش برای گمراه ساختن مسلمانان

الم تر الی الذین . .. ان تضلوا السبیل

هدف از بیان تصمیم عالمان یهود، هشیار ساختن مسلمانان نسبت به تلاش پیگیر آن عالمان برای گمراه ساختن جامعه ایمانی است.

روش برخورد بادیه نشینان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۱۷ - ۱

۱ - منّت گذاری بی جای اعراب بر پیامبر (ص) ، به سبب اسلام آوردن خود

یمنّون علیک أن أسلموا

روش برخورد برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۱ - ۹

۹ فرزندان یعقوب با اظهار محبت به او ، و تحریک احساسات وی درصدد فریب دادن او بودند .

قالوا یأبانا ما لک لاتأمنّا علی یوسف

برداشت فوق ، از خطاب <یأبانا> (ای پدر جانمان) و نیز لحن کلام <ما لک لاتأمنّا . ..> (چه شده است که به ما درباره یوسف بی اعتماد هستی) استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۳ - ۳

۳ فرزندان یعقوب با اظهار محبت به بنیامین از پدرشان خواستند او را به همراه آنان روانه مصر کند .

فأرسل معنا أخانا

هدف فرزندان یعقوب از نام نبردن بنیامین و یاد کردن از او به عنوان <أخانا> (برادرمان) اظهار محبت به اوست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۷۸ - ۳

۳ اقتدار یوسف (ع) بر انجام خواسته های خویش ، نیکوکار بودن وی و سزاواری یعقوب (ع) برای ترحم ، دلیل های ارائه شده از

سوی فرزندان یعقوب به یوسف (ع) برای آزادسازی بنیامین

قالوا یأیها العزیز إن له أبًا شیخًا کبیرًا . .. إنا نریک من المحسنین

هدف برادران یوسف از مخاطب ساختن یوسف(ع) با عنوان <عزیز> بیان اقتدار او بر انجام خواسته هایش است، و توصیف یعقوب به <پیرمردی سالخورده> بیان سزاواری او برای ترحم است و مدح یوسف(ع) به نیکوکاری به منظور ترغیب او به احسان و گذشت می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸۰ - ۱۰

۱۰ فرزند بزرگ یعقوب ، رفتار گذشته برادرانش با یوسف (ع) را رفتاری نکوهیده خواند .

قال کبیرهم . .. و من قبل ما فرّطتم فی یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۹۷ - ۲،۳

۲ فرزندان یعقوب علی رغم گناه دانستن رفتارشان با یوسف (ع) و بنیامین و یعقوب (ع) ، آن را مرتکب می شدند .

قالوا یأبانا استغفر لنا ذنوبنا إنا کنّا خطئین

مراد از <ذنوبنا> به قرینه مقام رفتار فرزندان یعقوب با وی و یوسف و بنیامین می باشد.

۳ فرزندان یعقوب از رفتار های ناروایشان با یوسف (ع) ، بنیامین و یعقوب (ع) ، پشیمان شدند و اظهار ندامت کردند .

یأبانا استغفر لنا ذنوبنا

روش برخورد برده داران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۱ - ۵

۵- برده داران ، هیچ گاه برده های خود را در امکانات فراوان اقتصادی و معیشتی خویش ، شریک نمی سازند و خود را با آنان مساوی و

برابر نمی دانند .

فما الذین فضّلوا برادّی رزقهم علی ما ملکت أیمنهم فهم فیه سواء

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که آیه در صدد بیان یک حکم اقتصادی درباره بردگان نباشد; بلکه برای بیان یک واقعیت خارجی و ارتباط آن با مسأله شرک باشد. بر این اساس پیام آیه چنین می شود: شما که بردگان را با خود برابر نمی دانید، پس چطور برخی از بندگان خدا را با خدا برابر می دانید و آنها را شریک او می پندارید؟

روش برخورد بندگان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۳ - ۹،۱۰،۱۱

۹ بندگان خالص خدا ، به هنگام روبه رو شدن با گفتار جاهلانه و به دور از ادب و منطق افراد جاهل ، با گفتار شایسته و عالمانه و به دور از بیهودگی و بی ادبی به آنان پاسخ می گویند .

و إذا خاطبهم الجهلون قالوا سلمًا

برداشت فوق، بر این مبنا است که <سلاماً> صفت برای مفعولٌ به مقدر باشد; یعنی، <قالوا قولاً سلاماً> در این صورت معنای <سلاماً> به قرینه جمله قبل که سخن از گفتار جاهلانه و ناشایست افراد جاهل است سخن عالمانه و شایسته و دور از بیهودگی و بی ادبی می باشد.

۱۰ بندگان خالص خداوند ، به هنگام رو به رو شدن با گفتار جاهلانه و بدور از ادب و منطق جاهلان ، از آنان خواستار سلامت و امنیت و همزیستی مسالمت آمیز می شوند .

و إذا خاطبهم الجهلون قالوا سلمًا

برداشت فوق، بر این اساس استوار است که <سلاماً> مفعولٌ به برای فعل مقدر باشد; یعنی،

<نتسلم منکم تسلیماً>. در این صورت <سلام> به جای <تسلیم> نشسته است.

۱۱ برخورد کریمانه و بزرگوارانه بندگان خالص خدا در برابر گفتار جاهلانه افراد نادان ، برخاسته از روح فروتنی و نرم خویی آنان است .

و إذا خاطبهم الجهلون قالوا سلمًا

عطف جمله <و إذا خاطبهم الجهلون. ..> بر جمله قبل بدون تکرار شدن اسم موصول (الذین)، نشانگر وجود وحدت و ارتباط نزدیک میان این دو صفت است. از سوی دیگر تقدم بیان صفت تواضع بر صفت برخورد کریمانه با افراد جاهل، حاکی از آن است که این صفت، سبب چنین برخورد پسندیده ای است.

روش برخورد بهشتیان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۲۳ – ۱۰

۱۰– بهشتیان در بهشت ، روابط حسنه و سرشار از محبت با یکدیگر خواهند داشت .

تحیّتهم فیها سلم

اینکه خداوند می فرماید <تحیت مؤمنان در بهشت سلام گفتن و یا درخواست سلامتی برای یکدیگر است> حکایت از روابط خوب آنان می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۷۵ – ۱۱

۱۱ درود و سلام ، سخن اهل بهشت به هنگام روبه رو شدن با یکدیگر

و یلقّون فیها تحیّه و سلمًا

برداشت فوق، بر این اساس استوار است که گوینده درود و سلام به یکدیگر خود خود اهل بهشت باشند.

روش برخورد بی عقلان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۴ – ۴

۴ فراخواندن پیامبر (ص) از پشت اتاق ها ، با فریاد و صدای بلند ، شیوه بی خردان

إنّ الذین ینادونك . ..

أكثرهم لايعقلون

روش برخورد تاجران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۲ - ۱

۱ - برخورد دوگـانه تاجران ، هنگام فروش کالا و خریـد آن و به کار بردن سـنجش دقیق با پیمانه کامل تنها به هنگام خریـد ، مایه زیان جامعه و زمینه ساز عذاب الهی است .

ویل للمطفّفین . الذین إذا اکتالوا علی الناس یستوفون

<اکتـالوا>; یعنی، بـا پیمـانه کالاـ را دریـافت کردنـد. حرف <علی> در آیه شـریفه جـایگزین حرف <من> شـده است تا نشانگر متضرر شدن مردم از این گونه تجارت باشد.

روش برخورد جادوگران فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۵ - ۴

۴ - برخـورد و گفت وگـوی سـاحران فرعـون بـا موسـی (ع) در میـدان مبـارزه ، همراه بـا نزاکت و اظهـار ادب نسـبت به آن حضرت بود .

یموسی إمّا أن تلقی و إمّا

احاله انتخاب آغازگر به موسی(ع) و پرهیز از تحکّم در این زمینه، خالی از ابراز ادب و نزاکت از سوی ساحران نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴۴ - ۴

۴ - تبلیغات روانی ساحران به هنگام انجام عملیات خود

فألقوا . .. و قالوا بعزّه فرعون إنّا لنحن الغلبون

روش برخورد جاهلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶۳ - ۹

۹ بندگان خالص خدا ، به هنگام روبه رو شدن با گفتار جاهلانه و به دور از ادب و منطق افراد جاهل ، با گفتار شایسته و عالمانه و به دور از بیهودگی

و بی ادبی به آنان پاسخ می گویند .

و إذا خاطبهم الجهلون قالوا سلمًا

برداشت فوق، بر این مبنا است که <سلاماً> صفت برای مفعولٌ به مقدر باشد; یعنی، <قالوا قولاً سلاماً> در این صورت معنای <سلاماً> به قرینه جمله قبل که سخن از گفتار جاهلانه و ناشایست افراد جاهل است سخن عالمانه و شایسته و دور از بیهودگی و بی ادبی می باشد.

روش برخورد حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۶ - ۹

۹ - جنجال آفرینی و هوچی گری ، از شیوه های مخالفان جبهه حق

و قال الذین کفروا . .. و الغوا فیه لعلّکم تغلبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۰ - ۶

۶ - روی آوری به اتهام و جنگ روانی تبلیغی ، شیوه مخالفان پیام حق

و لمّا جاءهم الحقّ قالوا هذا سحر

روش برخورد حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۹۹ - ۱۱

۱۱- تنها شیوه حق ناپذیران ستم پیشه در برخورد با آیات الهی ، انکار آنهاست .

فأبی الظلمون إلّا کفورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۷ - ۶

۶ - جدی نگرفتن پیام حق و برخورد هوچی گرانه با آن ، شیوه مستمر اهل باطل

فلمّا جاءهم بایتنا إذا هم منها یضحکون

روش برخورد خادم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۶۲ - ۸

۸- همراه شدن با خدمت کاران در تناول غذا و مدِّ نظر

داشتن تلاش و خستگی آنان ، لازم است .

قال لفتیه ءاتنا غداءنا لقد لقینا من سفرنا هذا نصبًا

روش برخورد دروغگویان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – بلد – ۹۰ – ۶ – ۴

۴ – برخی از مردم ، به دروغ خود را از انفاق گران معرفی کرده و مدعی بذل و بخشش های انبوه اند .

یقول أهلکت مالاً لبدًا

آیه بعد که گوینده <أهلکت مالاً لبداً> را غافل از آگاهی خداوند خوانده است می تواند نشانگر نادرست بودن ادعای انفاق گری او باشد.

روش برخورد دشمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۸۶ – ۲۲

۲۲ صبر توأم با تقوا ، دژ مستحکم مؤمنان در برابر آزار های دشمنان

و لتسمعنّ . .. و ان تصبروا و تتّقوا فانّ ذلک من عزم الامور

در برداشت فوق، <عزم> به معنای محکم گرفته شده، چنانچه مجمع البیان نقل کرده است که: قیل من محکم الامور.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۳۶ – ۸

۸ – ترسانیدن و به هراس افکندن پیامبر (ص) و مؤمنان از ضربات دشمنان ، از روش های مبارزاتی مشرکان و کافران

و یخوّفونک بالذین من دونه

روش برخورد دشمنان اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۸ - ۷

۷ تردید افکنی درباره حلیت حیوانی که با نام خدا ذبح شده باشد، از محورهای تبلیغاتی علیه اسلام و پیامبر(ص) در مکه بوده است.

و إن تطع أکثر من فی الأرض . .. فکلوا مما

ذکر اسم الله علیه

روش برخورد دشمنان انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۷ – ۶

۶ – اتهام زدن ، از ترفند های قدرت ها برای مقابله با پیامبران و حق گویان

أجئتنا لتخرجنا من أرضنا بسحرک

روش برخورد دشمنان دین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۲۷ – ۱۵

۱۵– مشرکانی که قرآن را اسطوره می خوانند و کسانی که علیه دین الهی توطئه می کنند ، با علمای دین برخورد تحقیرآمیز و خوار کننده دارند .

و إذا قیل لهم ماذا أنزل ربّکم قالوا أسطر الأولین . .. قد مکر الذین من قبلهم ...

حضور عالمـان در قیامت هنگام مؤاخـذه مشـرکان و اعلام این نکته از آنان که: خواری و بـدی روز قیامت برای کافران است، می توانـد حکایت کننـده این نکته باشـد که: آنان در دنیا، مورد برخورد اهانت آمیز افراد یاد شده قرار گرفته بوده اند. لازم به ذکر است که مراد از <أُوتوا العلم> به تناسب موضوع (قرآن و تعالیم ادیان آسمانی)، می تواند علمای دین باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶۲ – ۷

۷ – تهمت و تحقیر ، از ترفند ها و ابزار های طاغیان و دشمنان دین ، علیه دینداران و مؤمنان

رجالاً کنّا نعدّهم من الأشرار

روش برخورد دشمنان محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۸ - ۷

۷ تردید افکنی درباره حلیت حیوانی که با نام خدا ذبح شده باشد، از محورهای تبلیغاتی علیه اسلام

و پیامبر(ص) در مکه بوده است.

و إن تطع أکثر من فی الأرض . .. فکلوا مما ذکر اسم الله علیه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۹۵ – ۵

۵- استهزا و تمسخر از روش های دشمنان و مخالفان علیه پیامبر (ص)

إنا کفینک المستهزءین

توصیف مشرکان و مخالفان پیامبر(ص) به <استهزاگران> نشان دهنده این نکته است که آنان همواره از این روش، برای مبارزه با آن حضرت استفاده می کردند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۴۸ – ۳

۳- مخالفت و عنادورزی کافران با پیامبر (ص) ، با تمثیل و توصیف های ناروا ، در پی دارنده گمراهی علاج ناپذیر برای آنان

کیف ضربوا لک الأمثال فضلّوا فلایستطیعون سبیلاً

برداشت فوق بنابراین است که مراد از <سبیلاً> راه هدایت باشد.

روش برخورد دشمنان مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶۲ – ۷

۷ – تهمت و تحقیر ، از ترفند ها و ابزار های طاغیان و دشمنان دین ، علیه دینداران و مؤمنان

رجالاً کنّا نعدّهم من الأشرار

روش برخورد دنیاطلبان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۵ - ۱

۱ - استهزای آیات الهی ، شیوه کافران مستکبر و دنیامحور

فاستکبرتم . .. اتّخذتم ءایت اللّه هزوًا

از این که به جای <استهزأتم> و یا تعابیر مشابه دیگر، گفته شده <اتّخدتم آیات اللّه هزواً>، می توان به مطلب بالا راه برد.

روش برخورد ذوالقرنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف -

۱۸ - ۹۱ - ۴

۴- شیوه ذوالقرنین در برخورد با مردم شرق و غرب ، یک سان بوده است . *

وجدها تطلع علی قوم . .. کذلک

<کذلک> می تواند صفت برای <قوم> در آیه قبل باشد و اشاره به <قوماً> در آیات قبل; یعنی، ذوالقرنین، همانگونه که قوم ساکن مغرب را یافت و در باره آنان تصمیم گرفت، در باره شرقی ها نیز همان سان رفتار کرد.

روش برخورد رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۶ - ۳

۳ - موضع رهبران دینی در میان مردم ، باید موضعی برادرانه و همراه با دلسوزی باشد و نه برتری جویانه .

إذ قال لهم أخوهم نوح ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی است مشفقانه و نه همراه با برتری جویی .

إذ قال لهم أخوهم هود ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۲ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم صلح ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۱ - ۳

۳ – موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم لوط ألاتتّقون

روش برخورد رهبران شرك

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۳۶ – ۶

۶– استفاده از احساسات و

عقاید دینی مردم و تحریک آنان علیه پیامبر (ص) ، از شیوه های سران شرک و کفر در برخورد با آن حضرت

أهذا الذی یذکر ءالهتکم

از این که کفـار مکه، مردم را مخـاطب خـود قرار داده و <آلهتکم> گفته انـد و نه <آلهتنـا> اسـتفاده می شـود که آنـان از احساسات و عقاید مردم علیه پیامبر(ص) بهره می گرفتند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۱۷ – ۲

۲ – استهزا ، گفتار مغرضانه و تبلیغات سوء علیه اسلام و پیامبر (ص) ، کار همیشگی و روش سران کفر و شرک

اصبر علی ما یقولون

آمدن فعل <یقولون> به صورت فعل مضارع، دلالت بر استمرار این گفتار دارد.

روش برخورد رهبران ظالم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۳ – ۲

۲ مکر و فریب، شیوه سردمداران مجرمان در میان جوامع

جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها لیمکروا فیها

روش برخورد رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۳۶ – ۶

۶– استفاده از احساسات و عقاید دینی مردم و تحریک آنان علیه پیامبر (ص) ، از شیوه های سران شرک و کفر در برخورد با آن حضرت

أهذا الذی یذکر ءالهتکم

از این که کفـار مکه، مردم را مخـاطب خـود قرار داده و <آلهتکم> گفته انـد و نه <آلهتنـا> اسـتفاده می شـود که آنـان از

احساسات و عقاید مردم علیه پیامبر(ص) بهره می گرفتند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۱۷ – ۲

– ۲

استهزا ، گفتار مغرضانه و تبلیغات سوء علیه اسلام و پیامبر (ص) ، کار همیشگی و روش سران کفر و شرک

اصبر علی ما یقولون

آمدن فعل <یقولون> به صورت فعل مضارع، دلالت بر استمرار این گفتار دارد.

روش برخورد رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۸ - ۱۲

۱۲ - بهره گیری از شخصیت های محبوب جامعه و وابسته نشان دادن افکار و رفتار خویش به آنان ، از ترفند های رهبران ضلالت است .

فقالوا هذا . .. إله موسی فنسی

روش برخورد سلیمان(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۰ - ۶

۶ - احتیاط و خویشتن داری سلیمان در برخورد با نیرو های تحت امر خویش

فقال ما لی لاأری الهدهد أم کان من الغائبین

سلیمان، بی درنگ هدهد را متهم به تخلّف نکرد; بلکه ابتدا ناپیدا بودن هدهد را مربوط به خطای دید خودش دانست. این در حالی است که قدرتمندان قبل از هر چیز خشم گرفته و نیروی تحت فرمان خود را متهم می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۱ - ۱۸

۱ - تصمیم سلیمان (ع) به مجازات سخت هدهد در صورت عدم ارائه دلیلی قابل قبول بر غیبت خویش

لأُعذّبنّه عذابًا شدیدًا . .. أو لیأتینّی بسلطن مبین

<سلطان> به معنای حجت و برهان است و <سلطان مبین>; یعنی، دلیل روشن و قانع کننده.

۸ – اعلام سلیمان (ع) به بخشودن هدهد ، در صورت آوردن دلیلی روشن و قابل قبول برای غیبت خود

لأُعذّبنّه

. .. أو ليأتينّى بسلطن مبين

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۳۱ – ۲

۲ – برخورد سليمان (ع) با ملكه و درباريان سبا ، قاطع ، آمرانه و از موضع قدرت بود .

ألاّ تعلوا علىّ و أتونى مسلمين

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۳۷ – ۵

۵ – سليمان در تلاش مدام ، براى به تسليم واداشتن دربار سبا ، قبل از وقوع جنگ

فلنأتينّهم بجنود . .. و هم صغرون

لحن شديد و تهديدآميز سليمان(ع)، نشانگر آن است كه وى تلاش مى كرده تا كار به جنگ و خونريزى نينجامد; چه اين كه اگر او صرفاً مصمم بر جنگ بود، هشدارهاى قبلى خلاف منطق جنگ به شمار مى آمد.

روش برخورد شعيب(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۴ – ۴

۴ شعيب (ع) حتى پيش از رسيدن به مقام رسالت ، فردى دلسوز و دوستدار مردم مدين بود .

و إلى مدين أخاهم شعيبًا

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۸ – ۵

۵ برخورد حضرت شعيب (ع) با مشركان و كافران ، برخوردى ترحم آميز و مشفقانه بود .

يقوم أرءيتم

تعبیر <یا قوم> (ای مردم من) حکایت از شفقت و مهربانی شعیب(ع) دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۲۷ – ۱۶

۱۶ – تضمین مدارا کردن با موسی (ع) و سخت نگرفتن بر وی در کار ها از سوی

شعیب (ع)

و ما أُرید أن أشقّ علیک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۳۶ – ۵

۵ – شعیب (ع) ، دل سوزِ مردم مدین بود و با آنان ، رابطه عاطفی و مهربانانه داشت .

و إلی مدین أخاهم شعیبًا فقال یقوم

احتمال دارد که <أخاهم>، براساس روابط خویشاوندی، گفته شده باشد و احتمال دارد که کنایه از شفقّت و برخورد برادرانه او با مردم مدین باشد. برداشت بالا، بنابر احتمال دوم است.

روش برخورد شیاطین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۱۲ – ۱۴،۱۰

۱۰ وسوسه و ظاهر سازی فریبکارانه، روش شیاطین است.

یوحی بعضهم إلی بعض زخرف القول غرورا

۱۴ شیاطین انس و جن از هنر و تبلیغات فریبنده برای فریب دادن مردم و مبارزه با انبیا بهره می برند.

یوحی بعضهم إلی بعض زخرف القول غرورا

<زخرف القول> به کلام آراسته شده می گویند که از مصادیق هنر است و می توان گفت که این مورد به عنوان نمونه ذکر شده است. گفتنی است <غرورا> در برداشت فوق مفعول له واقع شده است.

روش برخورد شیطان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۲۱ – ۶

۶ – رفتار شیطان با پیروانش ، همچون رفتار فرادستان با زیر دستان ، دستوری و آمرانه است .

و من يتّبع خطوت الشيطن فإنّه يأمر بالفحشاء و المنكر

برداشت فوق به خاطر به كار رفتن ماده <أمر> مى باشد كه يكى از معانى آن فرمان است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

- ٢٠

ناس – ۱۱۴ – ۴ – ۷

۷ – شیطان ، فریب کاری که پس از القای فکر پلید در انسان ، خود را کنار کشیده و متواری می شود .

من شرّ الوسواس الخنّاس

برای فعل <خَنَسَ> چند معنا ذکر شده است; از جمله: عقب نشینی کرد; بازگشت، متواری و غایب شد (لسان العرب). براساس این معانی، آیه شریفه ترسیمی از وسوسه گری های شیطان دارد که پس از هر وسوسه، خود را عقب کشیده، مخفی می شود; تا آن وسوسه کار خود را کرده و زمینه را برای وسوسه بعدی فراهم سازد.

روش برخورد صالح(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۶۳ – ۵

۵ برخورد حضرت صالح (ع) با مشرکان و کافران ، برخوردی ترحم آمیز و مشفقانه بود .

یقوم أرءیتم

تعبیر <یا قوم> (ای مردم من) حکایت از شفقت و ترحم صالح(ع) دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۴۵ – ۴

۴ – موضع صالح (ع) در میان جامعه خود ، موضعی برادرانه و خیرخواهانه

و لقد أرسلنا إلی ثمود أخاهم صلحًا

واژه <أخاهم> چه دلالت بر خویشاوندی داشته باشد یا نداشته باشد، در هر صورت عطوفت و رحمت صالح پیامبر را نسبت به قومش می رساند.

روش برخورد طغیانگران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶۲ – ۷

۷ - تهمت و تحقیر ، از ترفند ها و ابزار های طاغیان و دشمنان دین ، علیه دینداران و مؤمنان

رجالاً کنّا نعدّهم من الأشرار

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶۳ - ۱

۱ - طاغیان ، مؤمنان را در دنیا به تمسخر و ریشخند می گرفتند .

أتّخذنهم سخريًّا

روش برخورد ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۴۵ - ۱۱

۱۱- وحدت مواضع ، روش و راه و رسم زندگی ستم پیشگان در طول تاریخ

و سكنتم فى مسكن الذين ظلموا أنفسهم . .. و ضربنا لكم الأمثال

ممکن است مقصود از مسکن و سکونت در جمله <و سکنتم فی مساکن الذین ظلموا . ..> منزل و محل سکونت ستمگران گذشته نباشد؛ بلکه مراد همپایی و هم عقیده شدن با آنان و کنایه از پذیرش راه و رسم زندگی آنها باشد.

روش برخورد علمای بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۸۰ - ۳

۳ - ستایش خداوند از فرزانگان بنی اسرائیل ، به خاطر برخورد سخت آنان با دل باختگان دنیا

و قال الذين أُوتوا العلم ويلكم

تعبیر <الذین أُوتوا العلم> تعبیری ستایشگرانه است که خداوند درباره عالمان و فرزانگان بنی اسرائیل به کار برده است.

روش برخورد فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۱ - ۶،۱۱

۶- موضع گیری مشرکان مکه در برابر پیامبر (ص) ، استمرار موضع گیری فرعون در برابر موسی (ع) بود .

و قالوا لن نؤمن لک . .. و لقد ءاتینا موسی ... فقال له فرعون إنی لأظنّک یموسی مس

۱۱- برخورد دوگانه و سیاستمدارانه فرعون با موسی (ع) و معجزات او

موسی . .. فقال له فرعون إنی

لأظنّک یموسی مسحورًا

فرعون، دعوت موسی(ع) و معجزات او را قاطعانه رد نکرد; بلکه با لحن دو پهلو (گمان می کنم) خواسته تا راه توجیه انکار و مخالفت خود را باز نگهداشته باشد و در صورت مقتضی نبودن ادامه انکار و مخالفتش، بتواند بگوید که، مخالفت گذشته اش یک حدس و گمان بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۷ - ۵

۵ - فرعون ، با اعلام خطر به قبطیان در مورد خطر اخراج از مصر ، به تحریک آنان در جهت مقابله با موسی (ع) پرداخت .

أجئتنا لتخرجنا من أرضنا

در کلام موسی(ع) با فرعون، هیچ نشانه ای به چشم نمی خورد که دال بر تصمیم او بر اخراج فرعونیان از مصر باشد. آنچه موسی(ع) خواهان آن بود، نجات دادن بنی اسرائیل از بردگی و بیرون بردن آنان از مصر بود. بنابراین مطرح شدن این سخن (اخراج قبطیان) از سوی فرعون، صرفاً به جهت برانگیختن احساسات آنان علیه موسی(ع) بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸ - ۱

۱ - موضع گیری فرعون ، در قبال دعوت موسی (ع) با به رخ کشیدن دوران سرپرستی خویش بر او

قال ألم نربّک فینا ولیدًا

<تربیه> (مصدر <نربّی>) به معنای پروریدن است. <ولید> به نوزاد و نیز به کودکی گفته می شود که از وقت ولادتش زمانی زیادی نگذشته باشد; وگرنه طفل گفته می شود. <لبث> (مصدر<لبثت>) به معنای ماندن و درنگ کردن است; یعنی، فرعون گفت: آیا تو را از کودکی در میان خود نپروریدم [مگر]سالیانی چند

از عمرت را پیش ما نماندی.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۳ – ۱

۱ – پرسش انکار آمیز فرعون از موسی (ع) در باره حقیقتی به نام < ربّ العالمین > (پروردگار جهانیان)

قال فرعون و ما ربّ العلمین

واژه <ما> اسم استفهام است و غالباً با آن، از حقیقت اسم مابعدش پرسش می شود. گفتنی است که استفهام یاد شده برای اظهار تعجب به منظور انکار حقیقت مورد پرسش می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۵ – ۲،۳،۴

۲ – شدت انکار و شگفتی فرعون نسبت به سخنان موسی (ع) درباره پروردگار جهانیان

قال ربّ السموت و الأرض . .. قال لمن حوله ألاتستمعون

لحن استهزاآمیز فرعون بیانگر مطلب یاد شده است.

۳ – لحن مستکبرانه و تمسخرآمیز فرعون ، در برابر منطق محکم موسی (ع)

قال ربّ السموت و الأرض . .. قال لمن حوله ألاتستمعون

استفهام در جمله <ألاتستمعون> می تواند برای استهزا باشد.

۴ – فرعون ، هنگام شنیدن مواضع اعتقادی موسی (ع) اطرافیانش را علیه او تحریک و تهییج کرد .

قال ربّ السموت و الأرض . .. قال لمن حوله ألاتستمعون

برداشت یاد شده از آن جا است که سخن فرعون می تواند به هدف تحریک و تهییج اطرافیان ادا شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۷ – ۴

۴ – استهزا و تهمت ، از ابزار مقابله فرعون با رسالت موسی (ع)

قال لِمن حوله ألا تستمعون . .. قال

إنّ رسولكم... لمجنون

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۳۰ – ۴

۴ – برخورد منطقى موسى (ع) ، در برابر تهديد فرعون

قال . .. لأجعلنّك من المسجونين . قال أوَلوجئتك بشىء مبين

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۳۴ – ۱

۱ – واكنش حق ستيزانه فرعون در قبال دو معجزه روشن موسى (ع)

قال للملإ حوله إنّ هذا لسحر عليم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۳۵ – ۱،۳

۱ اقدام فرعون براى ايجاد نگرانى در اطرافيان خويش ، نسبت به اهداف نهايى موسى (ع)

يريد أن يخرجكم من أرضكم بسحره

۳ – فرعون با تحريک احساسات قومى و ميهنى اطرافيان خود ، درصدد تهييج آنان عليه موسى (ع) بود .

قال . .. يريد أن يخرجكم من أرضكم بسحره

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۳۸ – ۲،۸،۱۰

۲ – فرعون ، درباره خداى مورد ادعاى موسى اظهار ترديد كرد .

و قال فرعون . .. ما علمت لكم من إله غيرى

۸ – متهم شدن موسى (ع) به دروغ گويى از سوى فرعون ، به خاطر مردود دانستن الوهيت وى و فراخواندن همگان به

پرستش خدای یگانه

و إنّی لأظنّه من الکذبین

۱۰ – اقدام فریبکارانه فرعون ، برای مقابله با روشنگری های موسی (ع)

فاجعل لی صرحًا لعلّی أطّلع إلی إله موسی

دستور ساختن برج برای تحقیق درباره خدای یگانه که موسی همگان را به پرستش او فراخوانده

بود می تواند بدان منظور باشد که افکار عمومی را از توجه به تبلیغات موسی منحرف سازد. برداشت یاد شده براساس این احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۶ - ۱۳

۱۳ - تظاهر به خیرخواهی و صلاح اندیشی ، برای دین و دنیای مردم از سوی فرعون

إنّی أخاف أن یبدّل دینکم أو أن یظهر فی الأرض الفساد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۲ - ۴

۴ - تلاش فرعون برای حقیر نمایاندن موسی (ع) و تحقیر جایگاه و موقعیت اجتماعی او

أم أنا خیر من هذا الذی هو مهین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۹ - ۶،۷،۸

۶ - اتهام سحر و جنون از سوی فرعون به موسی (ع) ، پس از مشاهده دلایل و برهان های روشن رسالت آن حضرت

أرسلنه . .. بسلطن مبین ... و قال سحر أو مجنون

۷ - سعی فرعون ، در موجّه جلوه دادن حق ناپذیری خود

فتولّی . .. و قال سحر أو مجنون

نسبت دادن سحر و جنون از سوی فرعون به موسی(ع)، به رغم روشنی دلایل رسالت آن حضرت، نشانگر تلاشی است که او برای سرپوش گذاشتن بر حق ناپذیری خود به کار بسته است.

۸ - آشفتگی و سردرگمی فرعون ، در انکار دلایل روشن موسی (ع)

و قال سحر أو مجنون

سحر و جنون، فاصله بسیاری از یکدیگر دارند; زیرا سحر، نوعی تبحر و جنون سراسر آشفتگی و اشمئزازآور است و میان این

دو سنخیتی نیست. از این

رو سخن فرعون، نشانگر اضطراب شدید او در موضع گیری علیه منطق روشن موسی(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۱۱ - ۹

۹ - فرعون ، شخصیتی منفور در نگاه همسرش آسیه و رفتار وی غیر قابل تحمل برای او

و نجّنی من فرعون و عمله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۳ - ۲

۲ - فرعون ، در جمع کسانی که برای استماع سخن او گردآمده بودند ، با صدایی بلند سخن گفت .

فنادی

<ندا>، به معنای بلند کردن صدا و آشکار ساختن آن است. (مفردات راغب)

روش برخورد فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۲ - ۱

۱ روش کافران مکه در برخورد با آیات الهی ، همانند روش فرعونیان و کافران پیش از آنان

کدأب ءال فرعون و الذین من قبلهم

<دأب> به معنای عادت و روش است. و چون آیه به دنبال قضایای جنگ بدر آمده، معلوم می شود مشبه کافران مکه هستند و تقدیر جمله چنین است: داب هؤلاء الکفره کدأب ءال فرعون. قابل ذکر است مراد از ضمیر در <قبلهم> آل فرعون هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۴ - ۱

۱ روش کافران مکه در برخورد با آیات الهی همسان با روش فرعونیان و کافران پیش از آنها

كدأب ءال فرعون و الذين من قبلهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۴ - ۴

۴ - حضور با تمام قوا و

با آرایش منظم و با هیبت ، طرح پیشنهادی فرعونیان برای قدرت نمایی در صحنه مقابله با موسی (ع)

فأجمعوا کیدکم ثمّ ائتوا صفًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲ - ۱

۱ - موسی (ع) نگران مواجه شدن با تکذیب فرعونیان

قال ربّ إنّی أخاف أن یکذّبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۴ - ۲

۲ - تکیه فرعونیان بر عدم انسجام نیروی بنی اسرائیل ، به منظور آسان شمردن مقابله با آنان

إنّ هؤلاء لشرذمه قلیلون

<قلیلون> (جمع قلیل) به معنای چند دسته اندک است. آمدن تعبیر <قلیلون> به جای <قلیله> می تواند بیانگر این نکته باشد که: گر چه بنی اسرائیل یک طایفه اند، اما همین یک طایفه با هم اتحاد ندارند; بلکه به چند دسته کوچک و غیر منسجم تقسیم شده اند. بنابراین مقابله با آنان کاری بسیار ساده و بدون زحمت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۳ - ۱

۱ - موضع گیری خصمانه فرعونیان در برابر آیات (معجزات) روشن الهی

فلمّا جاءتهم ءایتنا مبصره قالوا هذا سحر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴۱ - ۲

۲ - اظهار شگفتی مؤمن آل فرعون از فراخواندن قوم خود ، به نجات و رستگاری و دعوت آنان از او به سرنوشت هلاکت بار دوزخ

و یقوم مالی أدعوكم إلى النجوه و تدعوننی إلى النار

استفهام در <مالی> برای تعجب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷

- زخرف - ۴۳ - ۴۷ - ۲

۲ - برخورد استهزاآمیز فرعونیان با معجزات موسی (ع)

فلمّا جاءهم بایتنا إذا هم منها یضحکون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۰ - ۷

۷ - شیوه فرعونیان ، سنگسار کردن مخالفان عقیدتی و سیاسی خود بوده است . *

و إنّی عذت بربّی و ربّکم أن ترجمون

از جمله معانی <رجم>، سنگسار کردن است. این که موسی(ع) مسأله <رجم> را به میان کشیده، یا از آن جهت است که زمزمه آن میان فرعونیان آغاز شده بود و یا این که در قوانین عمومی آنان، چنین رایج بوده است. برداشت بالا بنابر احتمال دوم است.

روش برخورد قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۷۹ - ۵

۵ - رفتار تحقیرآمیز قاورن با مردم ، علی رغم پیوند نژادی وی با آنان

فخرج علی قومه فی زینته

تعبیر <علی قومه> به جای <علی الناس> بیانگر مطلب یاد شده است.

روش برخورد قوم ابراهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۴ - ۱،۳،۴،۵،۶

۱ - تنها واکنش قوم ابراهیم در برابر دعوت آن حضرت به توحید عبادی ، تصمیم به قتل و یا سوزاندن وی بود !

و إبرهیم إذ قال لقومه . .. اعبدوه ... فما کان جواب قومه إلّا أن قالوا اقتلوه أو

۳ – قوم ابراهیم ، برای رویارویی با خیرخواهی او برای آنان ، به خشونت متوسل شدند .

و إبرهيم إذ قال لقومه . .. ذلكم خير لكم ... فما كان جواب قومه إلّا أن قالوا اقتل

۴ –

کشتن و آتش زدن ، از شیوه های قوم ابراهیم ، برای رویارویی با دعوت توحیدی او بود .

إبرهیم إذ قال . .. ذلکم خیر لکم ... فما کان جواب قومه إلاّ أن قالوا اقتلوه أو حر

۵ - واکنش خشونت آمیز قوم ابراهیم به دعوت توحیدی او ، فراگیر و عمومی بود .

فما کان جواب قومه إلاّ أن قالوا

۶ - در بین قوم ابراهیم ، برای برخورد با ابراهیم (ع) دو دید (کشتن و سوزاندن) وجود داشت .

فما کان جواب قومه إلاّ أن قالوا اقتلوه أو حرّقوه

<أو> در <أو حرّقوه> می تواند برای تنویع و می تواند برای اباحه باشد. بنابر احتمال نخست، می توان استفاده کرد که قوم ابراهیم، برای از بین بردن او، دو دیدگاه داشته اند: عده ای، حکم به اعدام و گروهی، دستور به سوزاندن او می دادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۶ - ۵

۵ - حضرت ابراهیم (ع) ، در پی برخورد قهرآمیز قوم اش با او ، تصمیم گرفت به سرزمینی هجرت کند که در آن ، برای انجام رسالت اش ، آزادی عمل داشته باشد .

و قال إنّی مهاجر إلی ربّی

مراد از <هجرت به سوی پرودگار> دستیابی به مکانی است که حضرت ابراهیم(ع) بتواند آنچه را برعهده او گذاشته است، بدون مزاحمت دشمنان اش، به انجام برساند.

روش برخورد قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۳ - ۲

۲ - موضع گیری خصمانه ثمودیان در برابر نصیحت های صالح (ع)

قالواإنّما أنت

من المسحّرين

چنان که گفته شد، <مسحّر> به کسی گفته می شود که به شدت گرفتار سحر و افسون شده است. این تهمت سخت، بیانگر عمق دشمنی ثمودیان با صالح(ع)است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شمس - ۹۱ - ۱۴ - ۴

۴ - قوم ثمود ، برای دستیابی به آب اختصاصیِ ناقه صالح ، آن را هلاک کردند .

و سقیها . .. فعقروها

بیان هشدار به ثمودیان، در مورد آب شربِ ناقه و آن گاه سخن گفتن از تکذیب و عقر، نشانگر آن است که انگیزه قوم ثمود از پی کردن ناقه، چشم داشت آنان به آب مورد نیاز آن بوده است.

روش برخورد قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۶ - ۴

۴ - تلاش قوم عاد ، به ایجاد یأس و ناامیدی در حضرت هود (ع) نسبت به دستیابی او به اهداف رسالتش

قالوا سواء علینا أَوَعظت أم لم تکن من الوعظین

یادآوری قوم عاد به حضرت هود(ع) مبنی بر مؤثر نبودن موعظه هایش، می تواند به منظور ایجاد یأس در آن حضرت و نیز بازداشتن ایشان از تلاش برای ادامه رسالت و تبلیغ خود باشد.

روش برخورد قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۷ - ۱،۳

۱ - تهدید شدن لوط (ع) از سوی قوم خود ، به اخراج و تبعید در صورت دست برنداشتن از تبلیغ

قالوا لئن لم تنته . .. من المخرجین

ضمیر فاعل در <قالوا> به قوم لوط باز می گردد <إنتهاء> (مصدر تنته) یعنی دست برداشتن

و پایان دادن.

۳ - تبعید مخالفان ، شیوه ای رایج در میان قوم لوط

لتکوننّ من المخرجین

تعبیر <من المخرجین> به جای <لنخرجنّک>، می رساند که قبل از لوط(ع) دیگرانی نیز تبعید و از شهر اخراج شده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۶ - ۲،۶

۲ - تصمیم قوم لوط مبنی بر اخراج و تبعید لوط (ع) و خانواده اش ، تنها پاسخ آنان به هشدار های خیرخواهانه او

فما کان جواب قومه إلاّ أن قالوا أخرجوا ءال لوط من قریتکم

۶ - گرایش به پاکی و ارزش ها ، تنها جرم لوط (ع) و خاندانش در نظر آن جامعه فسادزده

قالوا أخرجوا ءال لوط من قریتکم إنّهم أُناس یتطهّرون

عبارت <إنّهم أُناس> تعلیل برای حکم اخراج است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۲۹ - ۱۱

۱۱ - تنها پاسخ قوم لوط به لوط (ع) در برابر سرزنش و وعده عذاب ، درخواست نزول عذاب بود .

فما کان جواب قومه إلاّ أن قالوا ائتنا بعذاب اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳۶ - ۲

۲ - روی آوردن قوم لوط ، به جدال و تشکیک نسبت به انذار ها ; بجای حق پذیری

و لقد أنذرهم . .. فتماروا بالنّذر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳۷ - ۱

۱ - جسارت قوم لوط تا سرحد تلاش ، برای در اختیار گرفتن و آلوده ساختن میهمانان پیامبر خویش

و لقد رودوه عن ضیفه

روش برخورد

قوم نوح

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۰۵ – ۵

۵ – < عن أبی جعفر (ع) : فمکث نوح (ع) فی قومه ألف سنه إلاّ ـ خمسین عاماً لم یشارکه فی نبوته أحد و لکنّه قدم علی قوم مکذّبین للأنبیاء (ع) الذین کانوا بینه و بین آدم (ع) و ذلک قول اللّه عزّوجلّ : < کذّبت قوم نوح المرسلین > . . . ;

از امام باقر(ع) روایت شده: . .. نوح(ع) ۹۵۰ سال در میان قومش درنگ کرد و احدی در نبوتش با او شریک نبود; لکن نوح(ع) بر قومی فرستاده شده بود که آن قوم پیامبرانی را که بین نوح(ع) تا آدم(ع) بودند، تکذیب می کردند. این سخن خداوند عزّوجلّ است که: <کذّبت قوم نوح المرسلین>...>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – قمر – ۵۴ – ۹ – ۱۱

۱۱ – طرد شدن نوح پیامبر (ع) ، از سوی قومش ، با دشنام و اتهام

و قالوا مجنون و ازدجر

برداشت یاد شده بر این احتمال است که <و ازدجر> به معنای <و ازدجره قومه> باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۷ – ۲،۷

۲ – انگشت ها را در گوش ها نهادن و جامه ها را بر سر کشیدن ، واکنش معمول قوم نوح در برابر دعوت آن حضرت

و إنّی کلّما دعوتهم . .. جعلوا أصبعهم فی ءاذانهم و استغشوا ثیابهم

۷ – دعوت نوح (ع) ، با استکبار و گردن فرازی شدید قومش روبه

رو شد .

و استکبروا استکبارًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲۲ - ۱

۱ - استفاده صاحبان زر و زور از مکر و نیرنگی بس بزرگ ، علیه دعوت نوح (ع) و در جهت گمراه کردن مردم

من لم یزده ماله و ولده إلّا خسارًا . و مکروا مکرًا کبّارًا

روش برخورد کارگزاران نامه عمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۱۰ - ۵

۵ - واگذارکنندگان نامه عمل به انسان ها در قیامت ، برخی را محترم شمرده و با گروهی دیگر برخوردی تحقیرآمیز و خفّت بار خواهند داشت .

فأمّا من أُوتی کتبه بیمینه . .. و أمّا من أُوتی کتبه وراء ظهره

روش برخورد کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۲ - ۷

۷ تمسخر مؤمنان ، روش دنیاپرستان و کافران

زین للذین کفروا الحیوه الدنیا و یسخرون من الذین امنوا

فعل مضارع <یسخرون>، دلالت بر استمرار دارد که از آن در برداشت فوق، به <روش> تعبیر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۷ - ۳۵

۳۵ بزرگ جلوه دادن اعمال خلاف مسلمین توسط کفار ، و نادیده گرفتن اعمال زشت خود

یسئلونک عن الشهر الحرام قتال فیه قل قتال فیه کبیر و صدّ عن سبیل اللّه و کفر به .

برخی برآننـد که سائلین، مشـرکان مکه بودنـد تا به این وسـیله خلاف برخی از مسـلمین را به رُخ پیامبر (ص) کشـند و علیه او تبلیغات کنند.

جلد – نام سوره – سوره

- آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۹ - ۱

۱ محبّت برخی از مؤمنان نسبت به بیگانگان و اهل کفر ، و دغلبازی اینان با مؤمنان

یا ایها الذین امنوا . ..ها انتم اولاء تحبونهم ... و اذا خلوا عضّوا علیکم الأَنام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵ - ۹،۱۲

۹ رویگردانی، تکذیب و تمسخر، مراحل مبارزه و رویارویی کافران با آیات الهی و قرآن*

ما تأتیهم من ءایه . .. إلا کانوا عنها معرضین. فقد کذّبوا بالحق ... ما کانوا به ی

۱۲ تکذیب آیات الهی با تمسخر و استهزا از شیوه های کافران

فقد کذبوا بالحق لمّا جاءهم فسوف تأتیهم أنبؤا ما کانوا به یستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷ - ۱

۱ در صورت نزول کتابی ملموس از سوی خداوند بر پیامبر(ص)، کفرورزان آن را سحر خواهند دانست.

و لو نزلنا علیک کتبا فی قرطاس فلمسوه بأیدیهم لقال الذین کفروا إن هذا إلا سحر مبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰ - ۳

۳ تمسخر و استهزای پیامبران الهی، شیوه کافران در طول تاریخ بوده است.

و لقد استهزیء برسل من قبلک . .. ما کانوا به یستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۲۶ - ۳

۳ افسانه خواندن قرآن و کهنه دانستن مطالب آن، از ترفندهای کافران برای جلوگیری از گوش فرادادن مردم به آن

إن هذا إلا أسطیر الأولین. و هم ینهون عنه

<اول> به معنای

آغاز است، و مراد کافران از این اتهام کهنه بودن مطالب قرآن می تواند باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۲ - ۱،۲

۱ روش کافران مکه در برخورد با آیات الهی ، همانند روش فرعونیان و کافران پیش از آنان

کدأب ءال فرعون و الذین من قبلهم

<دأب> به معنای عادت و روش است. و چون آیه به دنبال قضایای جنگ بدر آمده، معلوم می شود مشبه کافران مکه هستند و تقدیر جمله چنین است: داب هؤلاء الکفره کدأب ءال فرعون. قابل ذکر است مراد از ضمیر در <قبلهم> آل فرعون هستند.

۲ همگونی روش کافران در طول تاریخ در برخورد با آیات الهی

کدأب ءال فرعون و الذین من قبلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۳ - ۱،۲

۱- اقوام کافر پیشین پس از مواجهه با برهان های روشن و دلایل منطقی انبیا و پافشاری آنان بر مواضع خویش ، آنان را تهدید به تبعید و یا بازگرداندن اجباری به کفر (ارتداد) می کردند .

و ما لنا ألاّ نتوکّل . .. لنصبرنّ علی ما ءاذیتمونا ... و قال الذین کفروا لرسلهم

۲- تهدید و توسل به زور ، از ابزار کفار به هنگام درماندگی از پاسخ گویی به براهین منطقی انبیا

جاءتهم رسلهم بالبیّنت . .. قالوا إنا کفرنا ... و لنصبرنّ ... و علی الله فلیتوکّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۷ - ۳

۳- تبلیغات سوء و استهزای آزار دهنده ، حربه همیشگی مشرکان و کافران علیه اسلام و

پیامبر (ص)

المستهزءین . .. و لقد نعلم أنک یضیق صدرک بما یقولون

فعل مضارع <یقولون> بر استمرار و همیشگی بودن گفتار و تبلیغات مشرکان و دشمنان دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۷ - ۱،۳

۱- آگاهی کامل خداوند ، به هدف ها و انگیزه های کافران در گوش فرا دادن به کلمات پیامبر (ص)

نحن أعلم بما یستمعون به

<با> در <بما> برای سببیت است. بنابراین معنای آیه چنین می شود: ما به غرض و انگیزه ای که کافران به خاطر آن به سخنان پیامبر(ص) گوش فرامی دهند علم داریم.

۳- کافران ، به منظور خنثی کردن سخنان پیامبر (ص) به نجوا و گفت و گوی سرّی می پرداختند .

نحن أعلم بما یستمعون به . .. و إذ هم نحوی إذ یقول

<إذ هم نجوی> و إذ یقول الظالمون> بدل <إذ یستمعون إلیک> است. با توجه به این نکته، معنای آیه چنین می شود: ما آگاهترین هستیم به غرض کافران در گوش فرا دادن به سخنان پیامبر(ص) که تهمت زدن [سحرزدگی] به اوست و آگاه هستیم از نجوا و گفت وگوی آنان. چنین بیانی حکایت از آن دارد که غرض آنها از گوش دادن، تمهید و آماده شدن برای خنثی سازی سخنان پیامبر(ص) بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰۶ - ۴

۴- استهزای آیات و پیامبران الهی ، شیوه کافران و عامل دوزخی شدن و حبط عمل آنان است .

جزاؤهم جهنّم بما کفروا واتخذوا ءایتی و رسلی هزوًا

<هزواً> و <هزءاً> به یک

معنـا است و مصـدری است که حمـل آن بر <آیـات> و <رسـل> برای مبـالغه است. راغب، آن را <شوخی ناآشـکار> و دیگران، آن را <تمسخر> معنا کرده اند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۷۳ – ۷

۷- پاسخ کافران عصر بعثت ، در برابر آیات روشن و دلایل کافی توحید و اسلام ، بیان وضعیت بهتر اقتصادی و اجتماعی خود نسبت به مؤمنان بود .

قال الذین کفروا للذین ءامنوا . .. أیّ الفریقین خیر مقامًا و أحسن ندیًّا

لاـم در <للـذین آمنوا> ممکن است برای تبلیغ باشـد. در این صورت مؤمنـان مخاطب کافران خواهنـد بود. همچین می تواند برای تعلیل بوده و مراد این باشد که کافران، به خاطر مؤمنان و در باره آنان، پرسش یادشده را مطرح کرده بودند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۴۱ – ۳

۳- همسانی کافران در طول تاریخ ، در برخورد غیر منطقی با رسولان الهی

و لقد استهزئَ برسل من قبلك

برخورد اسـتهزاآمیز، بیـانگر نداشـتن منطق در موضع گیری هـا است و چون پیـامبران پیشـین و پیامبراسـلام(ص) مورد تمسـخر کافران قرار گرفته اند; به دست می آید که برخورد کافران همسان بوده و مواضع مشابهی داشته اند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۰۹ – ۱

۱ – یادآوری برخورد های مستکبرانه کافران با مؤمنان در دنیا ، در پی نجات خواهی آنان از دوزخ و ردّ آن از سوی خداوند

ربّنا أخرجنا منها . .. قال اخسئوا ... إنّه کان فریق من عبادی

جلد – نام سوره – سوره

- آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۱۱

۱۱ تحقیر و سرزنش ، حربه مشرکان برای بازداشتن مردم از پیروی پیامبر (ص)

قالوا . .. إن تتّبعون إلاّ رجلاً مسحورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۲۷ - ۱۱

۱۱ - استفاده کافران از شعر ، در هجو ارزش های الهی و پیامبر (ص)

و ذکروا اللّه کثیرًا و انتصروا من بعد ما ظلموا

قیدهای <ذکروا اللّه کثیراً> و <انتصروا من بعد ما ظلموا> می تواند نشانگر این باشد که شاعران جاهلی، ارزش های الهی و شخص پیامبر(ص) و مسلمانان را هجو می کردند و خداوند ضمن تشویق شاعران مسلمان به تبلیغ ارزش های الهی (و ذکروا اللّه کثیراً)، مقابله به مثل را نیز برای آنان تجویز کرده است (وانتصروا من بعد ما ظلموا).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۴ - ۱۰

۱۰ - تکذیب بی دلیل آیات الهی ، شیوه مستمر و عادت همیشگی کافران

أمّاذا کنتم تعملون

تعبیر <کنتم تعملون> ماضی استمراری و بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۸ - ۵

۵ - نزول دفعی قرآن همانند تورات ، شرط پیشنهادی کافران برای قبول رسالت پیامبر (ص)

فلمّا جاءهم الحقّ من عندنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۸ - ۵

۵ - پیامبراکرم (ص) در انجام دادن رسالت خویش ، با رو در رویی کافران و منافقان مواجه بود .

یأیّها النبیّ

إنّا أرسلنک . .. و دع أذيهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۶ - ۱

۱ - اتهام جنون و شاعر بودن به پيامبر (ص) ، شيوه مشركان و كافران در برابر پيامبر (ص)

و يقولون أئنّا لتاركوا ءالهتنا لشاعر مجنون

آمدن فعل <يقولون> به صيغه مضارع، حكايت از استمرار اين سخن دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۵۲ - ۴

۴ - توبيخ و سرزنش به جهت اعتقادات دينى ، از روش هاى كافران در مبارزه با اسلام

يقول أءنّک لمن المصدّقين

فعل مضارع <يقول> كه بر استمرار دلالت دارد گوياى اين حقيقت است كه توبيخ و سرزنش كردن، كار هميشگى كافران در برخورد با مؤمنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۵۰ - ۱۹

۱۹ - باور و رفتار كافران ، براساس ظن و گمان است ; نه يقين و برهان .

و ما أظنّ الساعه قائمه و لئن رجعت إلى ربّى

برداشت ياد شده بر اين اساس است كه كافران از يک سو برپايى قيامت را مورد ترديد قرار مى دهند و از سوى ديگر فرض وجود قيامت را مطرح مى نمايند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۷ - ۶

۶ - شناخت تاريخ و آگاهى از موضع گيرى هاى همگون كافران در برابر پيامبران ، مانع نگرانى و دلسردى رهبران دينى است

.

و كم أرسلنا . .. إلّا كانوا به يستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آيه -

فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۳۲ – ۱۰

۱۰ – موضع کافران در برابر پیامبران و وعده آنان به برپایی قیامت ، موضعی مستکبرانه و استهزاآمیز

وإذا قیل . .. و الساعه لاریب فیها قلتم ما ندری ... و ما نحن بمستیقنین

از سیاق آیه، استفاده می شود که سخن کافران در <ما نـدری. ..> لحن استهزایی نیز داشته و آیه بعد مؤید این معنا است (کانوا به یستهزءون).

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۳۳ – ۵

۵ – شیوه کافران در انکار معاد ، استهزاگرانه و نه منطقی

کانوا به یستهزءون

شیوه بودن استهزا از <کانوا به یستهزءون> که بر استمرار دلالت دارد استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – جاثیه – ۴۵ – ۳۵ – ۱

۱ – استهزای آیات الهی ، شیوه کافران مستکبر و دنیامحور

فاستکبرتم . .. اتّخذتم ءایت اللّه هزوًا

از این که به جای <استهزأتم> و یا تعابیر مشابه دیگر، گفته شده <اتّخذتم آیات اللّه هزواً>، می توان به مطلب بالا راه برد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۷ – ۷

۷– اتهام سحر ، سپر دفاعی کافران در برابر آیات روشن وحی

إذا تتلی علیهم ءایتنا بیّنت قال الذین کفروا . .. هذا سحر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۱ - ۲،۱۷

۲- برخورد تحقیرآمیز کافران ، با گرایش محرومان به دین ، نمودی از روحیه استکباری آنان است .

و استکبرتم . .. و قال الذین کفروا للذین ءامنوا لو کان

۱۷- انکار حقایق دین

از سوی کافران ، در قالب روشن فکری و ارزش گرایی

و قال الذین کفروا . .. لو کان خیرًا ما سبقونا إلیه ... فسیقولون هذا إفک قدیم

کافران با دعوی <لو کان خیراً> خود را ارزش خواه و با اتهام <هـذا إفک قـدیم> خود را روشن فکر و ضـد ارتجاع معرفی می کنند و با این ادعاها، بدون تأمّل در حقایق قرآن (إذ لم یهتدوا به) به کفر و انکار می پردازند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۷ - ۱۹

۱۹- پیشینه داشتن اندیشه های دینی ، زمینه ارتجاعی شمرده شدن آن از سوی کافران *

فیقول ما هذا إلاّ أسطیر الأوّلین

تعبیر <الأولین> نشانگر پرسابقه بودن عقیده به معاد در میان جوامع است و تعبیر <أساطیر>، اشاره به ارتجاعی بودن اندیشـه معاد دارد. قرین آمدن این دو تعبیر، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۶ - ۳،۴

۳- استهزای کافران نسبت به وحی و سخنان پیامبر (ص) ، در پی خارج شدن از محضر آن حضرت

حتّی إذا خرجوا من عندک قالوا . .. ماذا قال ءانفًا

پرسش <ماذا قال آنفاً> از روی توهین و استهزا بوده است.

۴- حضور کافران ، در مجلس پیامبر (ص) ، حضوری صوری با اهدافی توطئه آمیز *

و منهم من یستمع . .. قالوا للذین أوتوا العلم ماذا قال ءانفًا

خداوند در این آیه، حالت پرسشـگری کافران (ماذا قال آنفاً) را مورد سرزنش و توبیخ قرار داده است. این توبیخ، از آن جهت بوده است که در پرسش آنان،

نوعی توطئه و سعی در سست کردن ایمان دیگران، نهفته بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۱۲ – ۱

۱ – سؤال تمسخرآمیز کافران درباره زمان برپایی روز جزا

یسئلون أیّان یوم الدّین

از آیات قبل و بعد، تمسخرآمیز بودن سؤال کافران استفاده می شود; زیرا آنان اصولاً در مقام فهم حق نبودند و با این پرسش، می خواستند راهی دیگر برای انکار معاد و وسیله ای برای تمسخر آن پیدا کنند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ذاریات – ۵۱ – ۵۲ – ۱،۴

۱ – تکذیب و اتهام ، شیوه همیشگی اقوام و جوامعِ کفرپیشه و شرک آلود در برابر فرستادگان الهی

کذلک ما أتی الذین من قبلهم من رسول إلاّ قالوا ساحر أو مجنون

۴ – اتهام سحر و جنون ، موضع همیشگی کافران در برابر رسولان الهی

ما أتی الذین . .. إلاّ قالوا ساحر أو مجنون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – طور – ۵۲ – ۴۲ – ۲

۲ – کافران ، در اندیشه ایجاد وقفه در روند گسترش دین ، با طرح مسائل بی اساس علیه پیامبر (ص)

أم یریدون کیدًا

در آیات پیشین، سخن از اتهام های مشرکان علیه پیامبر(ص) و بررسی علل آن اتهام ها بود. در ادامه این بررسی، خداوند به اندیشه ناسالم و مکرآلود کافران اشاره می کند که آنچه آنان می گویند، ناشی از ابهام شخصیت پیامبر(ص) نیست; بلکه دقیقاً ترفندی خائنانه است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۱۵ - ۲

۲ - معرفی قرآن به

عنوان افسانه کهن ، از ترفند های همیشگی کافران تکذیب گر

إذا تتلی علیه ءایتنا قال أسطیر الأوّلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۵۱ - ۱۰۷

۱ - نگاه کافران به پیامبر (ص) ، نگاهی خشم آلود و کینه توزانه بود .

و إن یکاد الذین کفروا لیزلقونک بأبصرهم

<زَلَق> (مرادف <ذلل>) به معنای لغزیدن و سقوط کردن است و عبارت <لیزلقونک بأبصارهم> کنایه از این است که کافران، با نگاه خشم گینانه و کینه توزانه، به پیامبر(ص) می نگریستند; مانند آن که گفته می شود: فلان کس آن چنان به من نگاه می کند، که گویا می خواهد مرا با نگاهش بخورد و یا بکشد; یعنی، اگر برای او ممکن باشد که با نگاهش مرا بخورد و یا بکشد، چنین خواهد کرد.

۷ - ترور شخصیت (همچون پیامبر (ص)) ، از ترفند های کافران برای مبارزه با تعالیم اسلام و قرآن

لمّا سمعوا الذکر و یقولون إنّه لمجنون

این که کافران، به جای مبارزه با تعالیم قرآن، پیامبر(ص) را متهم به جنون کردند; بیانگر این نکته است که آنان درصدد بودند با این کار، به هدف خود (نابودی دین) نائل شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۳۳ - ۴

۴ - گنه پیشگان کافر ، در برخورد با مؤمنان ، چنان خود را در مقام قیّم و نگهبان می نشانند که گویا هدایت آنان را مأموریت خود می دانند .

و ما أُرسلوا علیهم حفظین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ -

۱ - کافران ، به مجرد شنیدن آیات قرآن ، آن را تکذیب کرده و معارف آن را دروغ می پنداشتند .

بل الذین کفروا یکذّبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انشقاق - ۸۴ - ۲۳ - ۲،۵

۲ - کافران ، تکذیب قرآن را ابزار رسیدن به اهدافی ساخته بودند که آن را اظهار نمی کردند .

بل الذین کفروا یکذّبون . و اللّه أعلم بما یوعون

از مصادیق <مایوعون>، نیت ها و مقاصدی است که کافران، تکذیب قرآن را وسیله رسیدن به آن مقاصد کرده بودند.

۵ - تکذیب قرآن از سوی کافران ، ظاهری بوده و به دروغ بودن آن باور نداشتند .

و اللّه أعلم بما یوعون

تقابل این آیه با آیه قبل، بیانگر آن است که گرچه کافران به زبان قرآن را تکـذیب می کردند; ولی خداوند بهتر می داند که در درون آنان از تکذیب قرآن خبری نبود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کافرون - ۱۰۹ - ۵ - ۳

۳ - تصریح به آمادگی نداشتن مشرکان برای پذیرش توحید در هیچ زمان و تأکید بر واهی بودن پیشنهاد سازش از سوی آنان ، وظیفه ای الهی بر عهده پیامبر (ص)

قل . .. و لا أنتم عبدون ما أعبد

آیات آغاز سوره که تسامح طرفین را در زمان آینـده منتفی دانست با مفهوم خود، تکلیف زمان حال را نیز روشن کرده است. در این حال، وضعیت زمان حال به صراحت در این آیه، بیان شد تا موضع گیری ها شفاف باشد.

روش برخورد کافران دوران موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۴۵ – ۴

۴ – همگونی برخورد های مشرکان عصر بعثت با کافران عصر موسی ، در مورد کتاب آسمانی

و لو جعلنه قرءانًا . .. و لقد ءاتینا ... فاختلف فیه

روش برخورد کافران صدراسلام

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۷۲ – ۵

۵ – خشمگین شدن کافران صدراسلام و ظهور آثار کینه و نفرت در چهره آنان ، به هنگام شنیدن آیات قرآن و معارف توحیدی آن

و إذا تتلی علیهم ءایتنا بیّنت تعرف فی وجوه الذین کفروا المنکر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۷ – ۴

۴ – رفتار کافران با شخصیت پیامبر (ص) ، برخوردی تحقیرآمیز و در حد شخصیتی فاقد شهرت و موقعیت

هل ندلّکم علی رجل ینبّئکم إذا مزّقتم کلّ ممزّق

ذکر نکردن شخصیت حقوقی پیامبر(ص) به عنوان رسول خدا و یا نگفتن نام آن حضرت و آوردن عنوانی نکره، حکایت از موضوع یاد شده دارد.

روش برخورد کافران مستکبر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۴۹ – ۲

۲ اهل ایمان ، در دنیا مورد تحقیر کفرپیشگان مستکبر هستند .

أهؤلاء الذین أقسمتم لاینالهم اللّه برحمه

روش برخورد کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵ - ۸

۸ تمسخر حق (قرآن) و آیات الهی، شیوه کافران مکه بوده است.

فسوف تأتیهم أنبؤا ما کانوا به یستهزءون

مفاد جمله <کانوا به یستهزءون> ماضی استمراری است و بیانگر تداوم استهزا از سوی کافران عصر

نزول این سوره است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۵۴ – ۱

۱ روش کافران مکه در برخورد با آیات الهی همسان با روش فرعونیان و کافران پیش از آنها

کدأب ءال فرعون و الذین من قبلهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۶ – ۱،۳

۱– خطاب استهزاگرانه و بی ادبانه کافران مکه به پیامبر (ص) به هنگام سخن گفتن با آن حضرت

و قالوا یأیها الذی نزّل علیه الذّکر

از اینکه کفار، در مخاطب قرار دادن پیامبر(ص) به جای خطاب مستقیم با اسم و عنوان، با عنوان موصول و غایب آن حضرت را صدا می زدند و نیز از اینکه به او نسبتی می دادند که خود آن را قبول نداشتند، حاکی از نکته فوق است.

۳– کافران مکه ، پیامبر (ص) را به خاطر ادعای نزول وحی بر خود ، فردی مجنون و دیوانه می دانستند .

و قالوا یأیها الذی نزّل علیه الذّکر إنک لمجنون

شواهد تاریخی گواهند که قبل از ادعای نبوت پیامبر(ص) آنان چنین تهمتی را به آن حضرت نسبت نمی دادند، پس این تهمت به خاطر نکته یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۴۱ – ۹

۹– برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن ، اساس علمی و عقلانی نداشت ; بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی روانی آنان بود .

و لقد صرّفنا فی هذا القرءان لیذّکّروا و ما یزیدهم إلاّ نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت

آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی نفسانی داشتند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۳۶ – ۱،۲،۵

۱- کافران و مشرکان مکه ، به هنگام رو به رو شدن با پیامبر (ص) ، آن حضرت را مورد تمسخر و استهزا قرار می دادند .

و إذا رءاک الذین کفروا إن یتّخذونک إلّاهزوًا

۲- تمسخر و استهزا ، تنها شیوه برخورد مشرکان و کافران مکه با شخص پیامبر (ص) بود .

و إذا رءاک الذین کفروا إن یتّخذونک إلّاهزوًا

حرف نفی <إن> و حرف استثنا <إلاّ> پس از آن که بر قصر دلالت می کند و نیز آمدن <هزواً> به صورت مصدر، همگی بیانگر استمرار و شدت در کار استهزا و تمسخر است.

۵- پیامبر (ص) ، مورد تحقیر مداوم کافران مکه قرار می گرفت .

و إذا رءاک . .. أهذا الذی یذکر ءالهتکم

همزه استفهامیه در <أهذا. ..> برای تعجب است و اسم اشاره <هذا> به قرینه استهزا در تحقیر استعمال گردیده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۶۰ – ۱۰،۱۱

۱۰ – کافران مکه ، درصدد تحقیر و خوار ساختن پیامبر (ص) بودند .

و لایستخفّنّک الذین لایوقنون

دعوت از پیامبر(ص) به صبر در برابر کافران و نیز توصیه به مراقبت از خود که مبادا کافران آن حضرت را خفیف و خوار کنند، می تواند بازگو کننده وضعیّت رفتاری کافران درباره پیامبر(ص) باشد.

۱۱ – کافران مکه ، درصدد بودند تا

با تبلیغات خود ، در مواضع عقیدتی پیامبر (ص) سستی ایجاد کنند .

إن أنتم إلّا مبطلون. .. و لایستخفّنّک الذین لایوقنون

برخی بر این عقیده اند که معنای <لایستخفّنّک>، <لاینفز عن دینک> (بیرون نبرند تو را از دین ات) است (لسان العرب). <و لایستخفّنّک الذین لایوقنون> می تواند بیانِ نوعِ اثری باشد که مشرکان، با <إن أنتم إلّا مبطلون> درصدد ایجاد آن بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۸ - ۹

۹ - انکار و برخورد عنادآمیز با قرآن و پیامبر (ص) ، شیوه مستمر کافران مکه

کانوا بأیتنا یجحدون

فعل <کان> هرگاه بر مضارع داخل شود افاده استمرار می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۱ - ۱

۱- تلاش کافران مکه ، برای تحقیر مؤمنان و بی اهمیت جلوه دادن ایمان آنان

و قال الذین کفروا للذین ءامنوا لو کان خیرًا ما سبقونا إلیه

روش برخورد گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۶

۶- واکنش هدایت ناپذیران مجرم در برابر انبیای الهی ، همگون و مشابه بوده است .

کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - مطففین - ۸۳ - ۳۳ - ۴

۴ - گنه پیشگان کافر ، در برخورد با مؤمنان ، چنان خود را در مقام قیّم و نگهبان می نشانند که گویا هدایت آنان را مأموریت خود می دانند .

و ما أُرسلوا علیهم حفظین

روش برخورد لوط(ع)

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۷۸ – ۱۲،۱۳

۱۲ لوط (ع) ، بـا تحریـک عواطف مهاجمـان و اظهار شـفقت به ایشان ، درصـدد بازداری آنان از تعرّض به میهمانان خویش برآمد .

قال یقوم . .. فاتقوا الله و لاتخزون فی ضیفی ألیس منکم رجل رشید

۱۳ ملاطفت لوط (ع) با قوم خویش ، حتی به هنگامی که از ناحیه آنان در فشار و آزار بود .

قال هذا یوم عصیب . .. قال یقوم هؤلاء بناتی

لوط بـا گفتن <یا قوم> (ای مردم من) و پیشـنهاد ازدواج بـا دخترانش ، لطف و عنـایت خویش را به مردمان ابراز می دارد و این در زمانی است که حضرت لوط(ع) آن را روزی سخت و دشوار ارزیابی کرد.

روش برخورد محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۱ – ۱۰

۱۰ پیامبر (ص) گر چه به همه سـخنان از تمامی طیف ها ، گوش فرامی داد ; ولی در مرحله تصـدیق و پذیرش ، تنها سـخنان خدا و مؤمنان را باور داشت .

و یقولون هو أذن قل أذن خیر لکم یؤمن باللّه و یؤمن للمؤمنین

برداشت فوق بر این اساس است که اضـافه <أذن> به <خیر> اضـافه حقیقیه باشـد ; بـدین معنـا که پیامبر(ص) تنها شـنوای سخنان نیک است و به هر سخنی ترتیب اثر نمی دهد، بلکه تنها سخنان خدا (وحی) و سخنانِ مؤمنان راستین را باور می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۹۶ – ۲

۲ – پیامبر (ص

) ، تحت تعلیم خداوند در کیفیت رفتار با مردم

ادفع بالتی هی أحسن السیّئه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۴۹ – ۱۱

۱۱ – تحدّی با منکران قرآن ، روشی ارائه شده از سوی خدا به پیامبر (ص) برای اثبات دروغ گویی و انگیزه های حق ستیزانه آنان

قل فأتوا بکتب من عند اللّه هو أهدی منهما

امر در <فأتوا> به اصطلاح برای تعجیز (نشان دادن عجز ناتوانی کافران) و تحدی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تحریم – ۶۶ – ۳ – ۴،۵

۴ – پیامبر (ص) ، تنها قسمتی از ماجرای افشا شدن رازش را ، به همسر افشاگر خود فهماند و از بخشی دیگر چشم پوشید .

عرّف بعضه و أعرض عن بعض

۵ – بزرگواری پیامبر (ص) ، در برخورد با همسران خطاکار خویش

عرّف بعضه و أعرض عن بعض

از این که پیامبر(ص) تنها قسمتی از مطلب افشا شده را به همسر افشاگرش گفت نه همه آن را می توان برداشت بالا را به دست آورد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تحریم – ۶۶ – ۹ – ۲

۲ – پیامبر (ص) ، در نیمه دوم بعثت و به هنگام استقرار نظام اسلامی در مدینه ، مأمور سختگیری و برخورد بدون مسامحه و گذشت با کافران و منافقان

جهد الکفّار و المنفقین و اغلظ علیهم

برداشـت یـاد شـده، بـا تـوجه بـه ایـن نکتـه است که نزول این دسـته از آیـات، در دورانی بـوده است که نیمی از بعثت رسـول خدا(ص) سپری شده

و نظام اجتماعی اسلام در مدینه تشکیل یافته بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۴ - ۳

۳ - واکنش پیامبر (ص) ، در برابر تهمت ها و افترا های مخالفان ، با خلق و خوی والا و بزرگوارانه بود .

ما أنت بنعمه ربّک بمجنون . .. و إنّک لعلی خلق عظیم

آیه شریفه، می تواند ناظر به کیفیت برخورد پیامبر(ص) با افترای جنون از سوی دشمنان آن حضرت باشد که در دو آیه پیش یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - کافرون - ۱۰۹ - ۲ - ۱

۱ - رد معبود های کافران و امتناع از عبادت آنها در تمام عمر خویش ، خط مشی ارائه شده از سوی پیامبر (ص) ، در گفتوگو با کافران

لا أعبد ما تعبدون

روش برخورد مخالفان اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۹ - ۴

۴ - نماز در عصر بعثت ، مورد تهاجم مخالفان اسلام

أرءیت الذی ینهی

جمله <لئن لم ینته> در آیات بعد قرینه بر وقوع این مزاحمت، به هنگام نزول آیات این سوره است که با اوایل بعثت هم زمان بوده است.

روش برخورد مخالفان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۰ - ۱۹

۱۹- مخالفان انبیا به جای جواب دادن به استدلال های منطقی و متین پیامبران به شخصیت آنان می پرداختند .

قالت رسلهم أفی الله شکّ فاطر السموت و الأرض . .. قالوا إن أنتم إلّا بشر مثلنا

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۱۱ – ۲

۲– استهزا و تمسخر ، شیوه رایج و سیاست واحد مخالفان انبیا در طول تاریخ

و ما یأتیهم من رسول إلاّ کانوا به یستهزءون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۸۳ – ۸

۸ – تمسخر ، از حربه های مخالفان قدرتمند و صاحب مال و تعالیم پیامبران ، علیه ایشان

فلمّا جاءتهم رسلهم بالبیّنت فرحوا . .. و حاق بهم ما کانوا به یستهزءون

آمدن فعل مضارع <یستهزءون> به همراه فعل <کانوا>، مفید استمرار است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۴۳ – ۵

۵ – مبارزه تبلیغاتی و گفتاری ، شیوه رایج مخالفان در برابر رسولان الهی

ما یقال لک إلاّ ما قد قیل للرسل من قبلک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۷ – ۱

۱ – تمامیِ پیامبران در طول تاریخ ، با استهزا و تمسخر مخالفان مواجه بوده اند .

و ما یأتیهم من نبیّ إلاّ کانوا به یستهزءون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۴۹ – ۴

۴ – اتهام ساحری و جادوگری به پیامبران ، ترفندی از سوی مخالفان ایشان

و قالوا يأيّه الساحر

روش برخورد مخالفان صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۹ - ۹

۹ - دروغ و تزوير ، وسيله اى در دست مخالفان صالح براى پيشبرد اهداف خويش

لنبيّتنّه و أهله ثمّ لنقولنّ لوليّه ما شهدنا مهلك أهله

روش برخورد

مخالفان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۵ - ۵

۵- استهزا و تمسخر از روش های دشمنان و مخالفان علیه پیامبر (ص)

إنا کفینک المستهزءین

توصیف مشرکان و مخالفان پیامبر(ص) به <استهزاگران> نشان دهنده این نکته است که آنان همواره از این روش، برای مبارزه با آن حضرت استفاده می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۹ - ۱

۱ - برخی از مخالفان پیامبر (ص) ، مانع نماز خواندن آن حضرت بودند .

أرءیت الذی ینهی

مراد از <الذی ینهی> به قرینه آیه بعد و جمله <لاتطعه> در آخر سوره - کسی است که پیامبر(ص) را از نماز خواندن نهی می کرد. جمله <فلیدع نادیه> در آیات بعد، وی را فردی دارای نفوذ کلام معرفی کرده و به گفته بسیاری از مفسران، مراد ابوجهل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - علق - ۹۶ - ۱۷ - ۲،۳

۲ - پیامبر (ص) ، مورد تهدید مخالفان به اقدامی سازمان یافته علیه او ، در صورت ادامه دادن به ادای نماز

ینهی . عبدًا إذا صلّی ... فلیدع نادیه

امر در <فلیدع>، تعجیزی و بیانگر آن است که دعوت از هم نشینان، برای شخص مخالف نماز سودی ندارد. این سخن، نشانگر وجود چنین تهدیدی از سوی مخالفان است.

۳ - مخالفان پیامبر (ص) ، آسیب رسانی به او را برخود ، دشوار و در گرو اقدام جمعی می دانستند .

فلیدع نادیه

روش برخورد مریم(س)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰

- مریم - ۱۹ - ۲۶ - ۸

۸- عیسی (ع) ، شیوه برخورد با مردم و چگونگی واکنش در برابر بهتان آنان را به مادرش مریم (س) آموخت .

فإمّا ترینّ من البشر أحدًا فقولی

روش برخورد مستبدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۴ - ۶

۶ - زبون ساختن انسان ها و ممانعت از رشد و تکامل اندیشه آنان ، روش جباران و حکومت های فاسد در طول تاریخ

فاستخفّ قومه فأطاعوه

روش برخورد مستکبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۳ - ۱۰

۱۰ - اتهام ، و نیز ادعای برتری در آیین و روش زندگی ، شیوه مستکبران دربرخورد با حق و آیین پیامبران

إن هذن لسحرن . .. بطریقتکم المثلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۴ - ۳

۳ - حقیر و ناچیز جلوه دادن قدرت و توانایی های جبهه مخالف و حق طلب ، از ترفند های قدرت های استکباری و نظام های فرعونی

إنّ هؤلاء لشرذمه قلیلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۶ - ۴

۴ - قدرت نمایی و بزرگ جلوه دادن توانایی های خود در برابر جبهه مخالف ، از ترفند های قدرت های استکباری و نظام های فرعونی است .

و إنّا لجميع حذرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۳۵ - ۱

۱ - استهزای آیات الهی ، شیوه کافران مستکبر و دنیامحور

فاستكبرتم . .. اتّخذتم ءايت اللّه

هزوًا

از این که به جای <استهزأتم> و یا تعابیر مشابه دیگر، گفته شده <اتّخذتم آیات اللّه هزواً>، می توان به مطلب بالا راه برد.

روش برخورد مسلمانان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲ - ۱،۲

۱ - مسلمانی نابینا ، پس از ورود خود به مجلس وعظ و ارشاد پیامبر (ص) ، با ترش رویی و روی گردانی یکی از حاضران مواجه شد .

عبس و تولّی . أن جاءه الأعمی

۲ - عبداللّه بن اُمّ مکتوم ، نابینای مسلمانی که گرفتار ترش رویی و اعراض یکی از حاضران مجلس پیامبر (ص) شد .

أن جاءه الأعمی

برخی از مفسّران، نام شخصی را که <أعمی> بود و آیه شریفه درباره حضور او نازل شده، <عمرو> و اکثریت <عبداللّه> نوشته اند; ولی همگان بر این اتفاق دارند که او فرزند نابینای <ام مکتوم> بود. در شأن نزول آیه شریفه آمده است که وی در حال ورود به مجلسی که پیامبر(ص)، در آن حضور داشت، مورد اسائه ادب فردی از بنی امیه که گفته می شود عثمان بن عفان بوده است قرار گرفت.

روش برخورد مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۲۸ - ۱۰

۱۰ دروغگویی، شیوه همیشگی مشرکان لجاجت پیشه است.

فقالوا . .. و إنهم لکذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۲ - ۱

۱ مشرکان برای دور ساختن برخی مؤمنان از اطراف پیامبر(ص) آن حضرت را تحت فشار قرار می دادند.

و لا تطرد الذین یدعون

ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۵ – ۷

۷ < عن أبی جعفر (ع) قال : أخبرنی جابر بن عبدالله أن المشرکین کانوا إذا مرّوا برسول الله (ص) حول البیت طأطأ أحدهم ظهره و رأسه هکذا و غطّی رأسه بثوبه لایراه رسول الله (ص) فأنزل الله عزوجل : < ألا إنّهم یثنون صدورهم لیستخفوا منه ألا حین یستغشون ثیابهم یعلم ما یسرّون و ما یعلنون > ;

از امام باقر(ع) روایت شده است که فرمود: جابربن عبدالله به من خبر داد که مشرکان هرگاه در اطراف کعبه از کنار رسول خدا(ص) می گذشتند، بعضی از آنان سر و پشت خود را خم می کرد بدین گونه و جابر خود خم شد و سر خود را با جامه اش می پوشانید که آن حضرت او را نبیند. پس خدا این آیه را نازل کرد: <ألا إنّهم یثنون صدورهم لیستخفوا منه ألا حین یستغشون ثیابهم ...>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۹۷ – ۳

۳– تبلیغات سوء و استهزای آزار دهنده ، حربه همیشگی مشرکان و کافران علیه اسلام و پیامبر (ص)

المستهزءین . .. و لقد نعلم أنک یضیق صدرک بما یقولون

فعل مضارع <یقولون> بر استمرار و همیشگی بودن گفتار و تبلیغات مشرکان و دشمنان دلالت دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۲۷ – ۱۵

۱۵– مشرکانی که قرآن را اسطوره می خوانند و کسانی که علیه دین الهی توطئه می کنند ،

با علمای دین برخورد تحقیرآمیز و خوار کننده دارند .

و إذا قیل لهم ماذا أنزل ربّکم قالوا أسطر الأولین . .. قد مکر الذین من قبلهم ...

حضور عالمـان در قیامت هنگام مؤاخـذه مشـرکان و اعلام این نکته از آنان که: خواری و بـدی روز قیامت برای کافران است، می توانـد حکایت کننـده این نکته باشـد که: آنان در دنیا، مورد برخورد اهانت آمیز افراد یاد شده قرار گرفته بوده اند. لازم به ذکر است که مراد از <أُوتوا العلم> به تناسب موضوع (قرآن و تعالیم ادیان آسمانی)، می تواند علمای دین باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۳۵ - ۱۱

۱۱- شرک در عبادت و تحریم مباح ها و اسناد آن به مشیت خداوند ، از سنت های رایج مشرکان در طول تاریخ

و قال الذین أشرکوا لو شاء الله ما عبدنا من دونه من شیء نحن و لا ءاباؤنا و لاحرّم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۶ - ۶

۶- مشـرکان ، به هنگـام طرح وحـدانیت پروردگار از سوی پیامبر (ص) بر اساس آیات قرآن ، با نفرت بسـیار از آن حضـرت روی برمی گرداندند .

و إذا ذکرت ربّک فی القرءان وحده ولّوا علی أدبرهم نفورًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۳ - ۵

۵- مؤمنان از برخورد های ناروا و غیر منطقی مشرکان با پیامبر (ص) ، بسیار خشمگین بودند .

و قل لعبادی یقولوا التی هی أحسن

در شأن نزول آیه آمده است: مؤمنان، وقتی مشاهده می

کردند که پیامبر(ص) از جانب مشرکان مورد آزار و اذیت قرار می گیرد، از آن حضرت اجازه جهاد و برخورد می خواستند که این آیه نازل شد (مجمع البیان).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۲ - ۲

۲- برخورد ناشایست و بازی گرانه مشرکان با آیات الهی ، نشانگر اوج غفلت و بی خبری آنان است .

و هم فی غفله معرضون . مایأتیهم من ذکر من ربّهم

جمله <مایأتیهم من ذکر. ..> یا بیان برای جمله پیشین است و یا در حکم تعلیل برای آن. در هر صورت بیانگر چگونگی و چرایی غفلت و بی خبری عمیق مشرکان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۹۶ - ۴

۴ - صبر در برابر بدرفتاری های مشرکان و وانهادن کیفر آنان به خدا ، توصیه ای الهی به پیامبر (ص) در مقطع پیش از هجرت

ادفع بالتی هی أحسن السیّئه نحن أعلم بما یصفون

برداشت فوق، با توجه به مکّی بودن سوره مؤمنون است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۴۱ - ۱،۲،۳

۱ مشرکان ، همواره به هنگام مشاهده پیامبر (ص) او را به مسخره می گرفتند .

و إذا رأوک إن یتّخذونک إلاّ هزوًا

۲ مشرکان همواره ، به هنگام مشاهده پیامبر (ص) ، ایشان را تحقیر می کردند .

و إذا رأوک . .. أهذا الذی بعث اللّه رسولاً

اسم اشاره <هذا> در تحقیر استعمال شده است.

۳ تمسخر و تحقیر ، شیوه دایمی مشرکان برای مبارزه با پیامبر (

ص)

و إذا رأوک إن یتّخذونک إلاّ هزوًا أهذا الذی بعث اللّه رسولاً

برداشت فوق، با توجه به وجود ادات حصر، استثنا، شرط و جزا در آیه شریفه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۳ - ۱۰

۱۰ - مشرکان ، در صدد تحقیر شخصیت پیامبر (ص) در میان مردم بودند .

و إذا تتلی علیهم ءایتنا بیّنت قالوا ما هذا إلاّ رجل

آوردن اسم اشاره <هذا> و نکره بودن <رجل> که تنوین آن برای تحقیر است دلالت بر نکته یاد شده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۲ - ۴

۴ - تمسخر و استهزا ، از شیوه های برخورد مشرکان با تعالیم قرآن و پیامبراسلام (ص)

بل عجبت و یسخرون

از مضارع آمدن فعل <یسخرون> که دلالت بر استمرار کار تمسخر دارد ، می توان برداشت یاد شده را استفاده کرد. گفتنی است که تکرار این فعل در دو آیه بعد (و إذا رأوا ءایه ... یستسخرون) مؤید همین برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۶ - ۱

۱ - اتهام جنون و شاعر بودن به پیامبر (ص) ، شیوه مشرکان و کافران در برابر پیامبر (ص)

و یقولون أئنّا لتارکوا ءالهتنا لشاعر مجنون

آمدن فعل <یقولون> به صیغه مضارع، حکایت از استمرار این سخن دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۶ - ۲

۲ - تلاش مشرکان برای مقابله با قرآن ، از

طریق جنجال آفرینی و ایجاد سر و صدا ، هنگام قرائت آیات آن به وسیله پیامبر و مؤمنان

و الغوا فیه

<لغو> (مصدر <ألغوا>) در مورد کلام و سخن بی معنی اطلاق می شود و در این جا مراد، گفتن سخنان یاوه و ایجاد سر و صدا می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۲ - ۱

۱ - تکذیب و اتهام ، شیوه همیشگی اقوام و جوامعِ کفرپیشه و شرک آلود در برابر فرستادگان الهی

کذلک ما أتی الذین من قبلهم من رسول إلاّ قالوا ساحر أو مجنون

روش برخورد مشرکان جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۲ - ۵

۵- مشرکان دوران جاهلی ، مردمانی دروغ پرداز و آرایش دهنده مطالب دروغ

و تصف ألسنتهم الکذب

<الکذب> مفعول <تصف> است. آوردن چنین وصفی برای مشرکان به جای فعل <یکذب> حاکی از این است که آنان، مطالب دروغ را توصیف کرده و آرایش می دادند.

روش برخورد مشرکان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸ - ۱۱،۱۲

۱۱ شرک پیشگان صدر اسلام تلاش می کردند تا با ظاهر سازی و خوش زبانی (رفتار منافقانه) افکار عمومی مسلمانان را فریب داده و رضایت و خوشبینی آنان را نسبت به خود جلب کنند .

یرضونکم بأفوههم و تأبی قلوبهم

۱۲ رفتـار هـای فریبکـارانه (ظاهرسـازی ها و خوش زبانی های) مشـرکان صـدر اسـلام ، خوشبینی هایی را در میان مسـلمانان نسبت به آنان به وجود آورده بود .

کیف یکون للمشرکین عهد . ..

کیف ... یرضونکم بأفوههم و تأبی قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۰ - ۱

۱ واکنش مشرکان صدر اسلام نسبت به قرآن کریم ، واکنشی تحقیرآمیز بود .

و یقولون لو لا أنزل علیه ءایه من ربه

کلمه <آیه>، به قرینه مقام، به معنای معجزه است ; یعنی، مشرکان می گویند: چرا بر محمد(ص) از سوی خدایش معجزه نازل نشده. مفهوم این سخن آن است که: ما قرآن را به عنوان آیت و نشانه ای الهی برای صدق ادعای پیامبر(ص) قبول نداریم و این در واقع تحقیر شأن قرآن و استخفاف به امر کتاب خداست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۴۳ - ۴

۴ مشرکان با پیامبر اکرم (ص) برخوردی لجوجانه داشتند .

أفأنت تهدی العمی و لو کانوا لا یبصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۶ - ۹

۹ - مشرکان ، پیامبر اسلام را از مبارزه با معبودهایشان برحذر داشته و از قهر آنان می ترساندند .

و یخوّفونک بالذین من دونه

برداشت یاد شده مبتنی بر این فرض است که مقصود از <الذین من دونه> معبودهای مشرکان باشد; چنان که بسیاری مفسران گفته اند: بت پرستان مکه پیامبر(ص) را از خشم و غضب بت ها برحذر می داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۳ - ۱

۱ - موضع گیری ملحدانه مشرکان در برابر پیامبر (ص) ، همانند موضع گیری کافران در برابر رسولان پیشین

ما قد قیل للرسل من قبلک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۵ - ۴،۵

۴ - همگونی برخورد های مشرکان عصر بعثت با کافران عصر موسی ، در مورد کتاب آسمانی

و لو جعلنه قرءانًا . .. و لقد ءاتینا ... فاختلف فیه

۵ - تسلی خداوند به پیامبر (ص) ، در برابر کفرورزی های مشرکان عصر بعثت نسبت به قرآن

و لقد ءاتینا موسی الکتب فاختلف فیه

ذکر اختلاف قوم موسی در پذیرش تورات، به قرینه عبارت های قبلی (مایقال لک إلاّ ما قد قیل للرسل من قبلک)، می تواند برای تسلی خاطر پیامبر(ص) باشد.

روش برخورد مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۹ - ۲۱

۲۱ اتهام بدعتگذاری و تجاوز به احکام دین الهی به اسلام و مسلمانان در تبلیغات مشرکان مکه

إن ربک هو أعلم بالمعتدین

کاربرد فعل تفضیل <أعلم> و تأکید و حصر آن با <إن> و ضمیر فصل <هو> در مواردی است که مدعیان و منکرانی در برابر وجود داشته باشند. بدین معنی که چه بسا مشرکان، مسلمانان را به سبب پایبندی به احکام اسلام به بدعتگذاری متهم می ساختند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۱ - ۹

۹- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن ، اساس علمی و عقلانی نداشت ; بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی روانی آنان بود .

و لقد صرّفنا فی هذا القرءان لیذّکّروا و ما یزیدهم إلّا نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت آنان معرفی

می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی نفسانی داشتند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۰۱ – ۶

۶- موضع گیری مشرکان مکه در برابر پیامبر (ص) ، استمرار موضع گیری فرعون در برابر موسی (ع) بود .

و قالوا لن نؤمن لک . .. و لقد ءاتینا موسی ... فقال له فرعون إنی لأظنّک یموسی مس

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۳۶ – ۱،۲

۱- کافران و مشرکان مکه ، به هنگام رو به رو شدن با پیامبر (ص) ، آن حضرت را مورد تمسخر و استهزا قرار می دادند .

و إذا رءاک الذین کفروا إن یتّخذونک إلاّهزوًا

۲- تمسخر و استهزا ، تنها شیوه برخورد مشرکان و کافران مکه با شخص پیامبر (ص) بود .

و إذا رءاک الذین کفروا إن یتّخذونک إلاّهزوًا

حرف نفی <إن> و حرف استثنا <إلاّ> پس از آن که بر قصر دلالت می کند و نیز آمدن <هزواً> به صورت مصدر، همگی بیانگر استمرار و شدت در کار استهزا و تمسخر است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۳۰ – ۵

۵ – اقدام مشرکان مکه به جنگ تبلیغاتی علیه پیامبر (ص) ، به دلیل ناتوانی از مقابله منطقی با آن حضرت

و لمّا جاءهم الحقّ قالوا هذا سحر

روش برخورد معترض به عبدالله بن ام مکتوم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ –

عبس - ۸۰ - ۱۰ - ۱

۱ - فرد خشمگین از حضور ابن ام مکتوم در مجلس پیامبر (ص) ، از او اعراض کرده ، خود را به گفتوگو با دیگری سرگرم ساخت .

فأنت عنه تلهّی

<تلهّی> در اصل <تتلهّی> بوده و حذف <تاء> از باب تفعّل در این موارد شایع است. این کلمه از ریشه <لهو> است و راغب در مفردات <لهو> را به معنای چیزی دانسته است که انسان را از آنچه باید مقصد او قرار گیرد و برای او اهمیت دارد، باز دارد.

روش برخورد مفتریان به قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۲۷ - ۱۵

۱۵- مشرکانی که قرآن را اسطوره می خوانند و کسانی که علیه دین الهی توطئه می کنند ، با علمای دین برخورد تحقیرآمیز و خوار کننده دارند .

و إذا قیل لهم ماذا أنزل ربّکم قالوا أسطر الأولین . .. قد مکر الذین من قبلهم ...

حضور عالمان در قیامت هنگام مؤاخذه مشرکان و اعلام این نکته از آنان که: خواری و بدی روز قیامت برای کافران است، می تواند حکایت کننده این نکته باشد که: آنان در دنیا، مورد برخورد اهانت آمیز افراد یاد شده قرار گرفته بوده اند. لازم به ذکر است که مراد از <أُوتوا العلم> به تناسب موضوع (قرآن و تعالیم ادیان آسمانی)، می تواند علمای دین باشد.

روش برخورد مکذبان معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۶ - ۴

۴- عکس العمل نوع انسان ها در برابر وعده بهشت و نعمت های آن از جانب خداوند

، انکار و استبعاد معاد است .

جنّت عدن التی وعد الرحمن . .. و یقول الإنسن أءذا ما متّ

چنانچه دو آیه قبل)< و ما نتنزّل. .. سمیًّا>) جملاتی معترضه و بریده از آیات قبل و بعد باشد، آیه مورد بحث در ادامه آیات قبل از این دو آیه خواهد بود که در مورد بهشت و نعمت های آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۷ - ۱۶

۱۶- اهانت به پدر و مادر ، در شأن منکران معاد و نه معتقدان به حقانیت وعده های خداوند *

الذی قال لولدیه أُفّ لکما أتعداننی أن أُخرج . .. ما هذا إلاّ أسطیر الأوّلین

آیات پیشین، حاوی سفارش خداوند در زمینه احسان به والدین بود و در مقابل، در این آیه به دو صفت ناشایست اشاره شده است: ۱ بی احترامی به والدین، ۲ انکار معاد. از قرین آمدن این دو نکته می توان مطلب یاد شده را استفاده کرد.

روش برخورد ملائکه ثبت عمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - انفطار - ۸۲ - ۱۱ - ۴

۴ - مراقبان اعمال در ثبت و ضبط آن ، برخوردی کریمانه و اغماض گرانه دارند .

کرامًا کتبین

تقارن وصف کرامت و کتابت در یک آیه، گویای ارتباط آن دو است. بنابراین کرامت ناظران اعمال، به هنگام ثبت آن ظهور می یابد.

روش برخورد ملکه سبأ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۲ - ۱،۲،۴،۵

۱ - نظرخواهی بلقیس از درباریان خود ، درباره چگونگی پاسخ به سلیمان (ع)

قالت يأيّها الملؤا

أفتونی فی أمری

<إفتاء> (مصدر <أفتونی>) به معنای اظهار نظر است. <أفتونی فی أمری>; یعنی، نظرتان را در این که باید چه کار انجام دهم، بیان کنید.

۲ - برخورد جدی ملکه سبا با نامه سلیمان و عدم تردید وی در صحت آن

قالت یأیّها الملؤا أفتونی فی أمری

در عبارات بلقیس، کلامی که حاکی از تردید باشد مشاهده نمی شود; بلکه اقدام وی به مشاوره درباره محتوای نامه، نشانگر اطمینان او است.

۴ - مشورت با بزرگان دربار ، قبل از تصمیم گیری نهایی در امور کشور ، شیوه همیشگی ملکه سبا

أفتونی فی أمری ما کنت قاطعه أمرًا حتّی تشهدون

<قطع> (مصدر <قاطعه>) در اصل به معنای بریدن و در این جا کنایه از عزم و تصمیم است. <أمراً> نکره در سیاق نفی و مفید عموم می باشد. <شهاده> (مصدر <تشهدون>) معادل حضور است; یعنی، من تاکنون جز با حضور شما در هیچ کاری تصمیم نگرفتم.

۵ - احساس خطر جدی ملکه سبا از نامه سلیمان و تلاش وی برای تحکیم روابط در درون دربار

أفتونی فی أمری ما کنت قاطعه أمرًا حتّی تشهدون

در صورتی که کار مشاوره برای بلقیس امری معمولی بود، وی نیازی نداشته تا در خصوص این موضوع، بر شیوه مشاوره خود تأکید کند. احتمال می رود این تأکید از آن جهت باشد که موضوع را بسیار جدی و خطرناک تلقی کرده و با این سخنان سعی داشته تا دل درباریان را به دست آورد و آنان را با خود همراه سازد.

روش برخورد منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۴ - ۴،۵،۹،۱۰

۴ منافقان برای فریب مردم ، هم

سخن خوب می گویند و هم خوبْ سخن می گویند .

و من الناس من یعجبک قوله فی الحیوه الدنیا

خوب سخن گفتن از جمله <یعجبک قوله>، و سخن خوب از <فی الحیوه الدنیا> برداشت شده است. البتّه اگر <فی الحیوه الدنیا>، متعلّق به <قوله> باشد ; یعنی آنان درباره دنیا، طرحهای زیبا و شگفت آوری داشتند.

۵ منافقان ریاکار و متظاهرند .

و من الناس من یعجبک قوله فی الحیوه الدنیا . .. و هو الدّ الخصام

۹ قَسَم و شاهد گرفتن خداوند ، دستاویز منافقان برای اثبات اظهاراتِ خود

و یُشهد اللّهَ علی ما فی قلبه

۱۰ بهره گیری منافقان از باور ها و مقدّسات مؤمنان ، برای رسیدن به اغراض خویش

و یُشهد اللّهَ علی ما فی قلبه

قسم به خداوند که از مقدّسات مسلمین است، دستاویز برخی از مردم برای قبولاندن عقاید بی پایه خویش.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۵ - ۱،۲،۳،۷،۱۲

۱ تلاش منافقان برای فساد در زمین و نابودی حرث و نسل ، در صورت به حکومت رسیدن

و اذا تولّی سعی فی الأرض . .. الحرث و النسل

بنابراینکه <تولّی>، به معنای حکومت باشد.

۲ داعیه اصلاح طلبی منافقان پیش از حاکمیّت ، و فساد آنان پس از رسیدن به حکومت

و من الناس من یعجبک . .. و اذا تولی سعی فی الارض لیفسد فیها

۳ داعیه اصلاح طلبی منافقان هنگام برخورد با پیامبر (ص) ، و تلاش آنان در جهت فساد پس از بازگشت از محضر او *

و من الناس من یعجبک . .. و اذا تولی سعی فی الأرض

بنابراینکه <اذا تولّی>، به

معنای بازگشت باشد.

۷ نفاق ، پُل به قدرت رسیدن سیاست بازانِ ناصالح

و اذا تولی سعی فی الأرض

در برداشت فوق، <تولی>، رسیدن به حکومت معنا شده است.

۱۲ فساد در زمین ، پیامد حکومت منافقان

و اذا تولی سعی فی الارض لیفسد فیها

بنابراینکه <تولی>، به معنی رسیدن به حکومت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۱

۱ سرسختی ، تکبّر و غرور ریاکارانِ مدعی اصلاح (منافقان) ، در مقابل دعوت به تقوا

و من الناس من یعجبک . .. و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه بالاثم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۱ - ۵۸

۵ تفکیک میان قرآن و پیامبر (کتاب و سنت) ، از شیوه های منافقان

و اذا قیل لهم تعالوا الی ما انزل اللّه و الی الرّسول رایت المنافقین یصدّون عنک ص

منافقان در برابر دعوت به قرآن و پیامبر (ص)، تنها اعراض از پیامبر (ص) را عنوان کردند (یصدّون عنک)، نه اعراض از قرآن را. زیرا در آیه نیامده است: یصدّون عمّا انزل الیک.

۸ تلاش پیگیر منافقان در مقابله با پیامبر (ص) و بازداشتن مردم از مراجعه به او

رایت المنافقین یصدّون عنک صدوداً

فعل مضارع <یصدّون> دلالت بر استمرار دارد. قابل ذکر است که در برداشت فوق <یصدّون> فعل متعدّی و مفعول آن <النّاس> گرفته شده است ; در این صورت <یصدّون> به معنی <یمنعون> خواهد بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۶۲ – ۱۳،۱۰،۸،۶،۵

۵ منافقان به

هنگام رسوایی و یا رنج های ناشی از عملکردشان ، به پیامبر (ص) روی می آوردند و عذرخواهی می کنند .

فکیف . .. ثمّ جاؤک یحلفون باللّه ان اردنا الّا احساناً

مراد از <مصیبه>، معنایی است که شامل رسوایی نیز می شود ; به دلیل عذرخواهی منافقان که با جمله <ان اردنا> آن را اظهار می داشتند.

۶ دروغ ، سوگند به خدا ، توجیه اعمال ناروا و عذرتراشی ، از شگرد های منافقان

یصدّون عنک صدودا . .. ثمّ یحلفون باللّه ان اردنا الّا احساناً و توفیقاً

به دلیل <یصدّون عنک> معلوم می شود که ادعای اراده احسان دروغ بوده است. بنابراین ادعای آنان تنها توجیه و عذرتراشی برای اعمال ناروایشان بوده است ; نه پی بردن به اشتباه و عذرخواهی واقعی.

۸ سوء استفاده منافقان از مقدّسات

یحلفون باللّه

۱۰ ادعای نیکوکاری ، مُدارا و صلح جویی ، توجیه ناروای منافقان در مورد مراجعه به حکم طاغوتی

یریدون ان یتحاکموا الی الطّاغوت . .. ان اردنا الّا احساناً و توفیقاً

۱۳ احسان به پیامبر (ص) ، توجیه ناروای منافقان برای عدم ارجاع داوری به وی

ان اردنا الّا احساناً و توفیقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۴

۴ دروغگویی منافقان ، در ادعای خیرخواهی و صلحجویی

ان اردنا الّا احساناً و توفیقاً. اولئک الّذین یعلم اللّه ما فی قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۸ - ۷

۷ معرفی پیامبر (ص) به عنوان عامل شرور ، از روش های ایذایی و تبلیغی منافقان و

یهود علیه آن حضرت

ان تصبهم سیّئه یقولوا هذه من عندک

برخی از مفسران با توجّه به شأن نزول آیه گفته اند که مقصود از ضمیر <تصبهم>، منافقین و یهودیان هستند که حوادثی چون قحطی و خشکسالی را به پیامبر (ص) منتسب می کردند و از این راه علیه او تبلیغ می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۲ - ۱

۱ خدعه و نیرنگ با خداوند ، برنامه همیشگی منافقان است .

إنّ المنفقین یخدعون اللّه

فعل مضارع <یخدعون>، استمرار و اصرار منافقان بر حیله گری را می فهماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۷ - ۵

۵ سوء استفاده از کمبود ها ، کاستی ها و ناهماهنگی های جنگ ، شیوه منافقان بی ایمان سست باور

و لأوضعوا خللکم یبغونکم الفتنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۲

۲ بی ادبی و بی پروایی منافقان ، در سخن گفتن با پیامبر (ص)

و منهم من یقول ائذن لی و لاتفتنی

اینکه منافقان پیامبر (ص) را عامل فتنه و گناه خود معرفی کردند (و لاتفتنی)، نشانگر نهایت بی ادبی آنان نسبت به ساحت مقدس پیامبر اسلام (ص) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۳،۴

۳ برخورد گستاخانه و بی ادبانه برخی از منافقان با پیامبر (ص)

و منهم من یلمزک فی الصدقت

۴ رهبران جامعه اسلامی هر چند عادل باشد در معرض عیب جویی منافقان هستند .

و

منهم من یلمزک فی الصدقت

وقتی که پیامبر اسلام (ص)، با همه عدالت و پاکی اش، مورد طعن و ایراد منافقان قرار گیرد، دیگران نیز بی تردید از عیب جویی آنان در امان نخواهند بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۳

۳ معرفی پیامبر (ص) ، به عنوان فردی ساده و خوش باور نمونه ای از اذیت های منافقان نسبت به آن حضرت

الذین یؤذون النبی و یقولون هو أذن

<اُذُن> به کسی گفته می شود که به هر سخنی گوش فرا دهد و زود باور کند ; یعنی، ساده و خوش باور باشد. گفتنی است که برداشت فوق بر این اساس است که جمله <یقولون هو أذن> برای بیان مورد و نمونه ای باشد که منافقان، پیامبر(ص) را به آن متهم کرده و باعث رنجش خاطر آن حضرت می شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۲،۷

۲ توجیه گری نسبت به مواضع و سخنان ناروای خویش ، شیوه اهل نفاق است .

لیقولن إنما کنا نخوض و نلعب

۷ به بازی گرفتن ارزش های دینی ، نشانه نفاق و از شیوه منافقان است .

یحذر المنفقون . .. لیقولن إنما کنا نخوض و نلعب ... کنتم تستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۹

۹ شیوه منافقان ، ترویج امور زشت و منکر و پیشگیری از تحقق معروف (ارزش ها و نیکی ها)

المنفقون و المنفقت . .. یأمرون بالمنکر و ینهون عن المعروف

جلد

- نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۷۹ – ۱۰

۱۰ شیوه دوگانه منافقان در عیب جویی از مؤمنان توانمند و مؤمنان تهیدست

الذین یلمزون المطوّعین . .. فیسخرون منهم

برداشت فوق بر این اساس است که <یلمز> درباره توانمنـدان و <یسـخرون> درباره تهیدسـتان باشـد و ضـمیر <منهم> به <الـذین یجـدون . ..> بر گردد; یعنی، منافقان، مؤمنان توانمنـد و اهل انفاق را مورد طعن و مؤمنان تهیـدست انفاقگر را مورد استهزا و ریشخند قرار می دادند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۹۶ – ۵

۵ روی آوری به سوگند های دروغ ، از روش های منافقان برای دستیابی به هدف های خویش

سیحلفون باللّه . .. یحلفون لکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۱ – ۲

۲ برخی از منافقان ، آن چنان به دیانت تظاهر و نفاق خود را پنهان می کردند که حتی برای پیامبر (ص) هم ناشناخته بودند .

و ممن حولکم من الأعراب . .. لا تعلمهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۷ – ۱،۳

۱ اقدام منافقان به ساختن مسجدی برای هدف های زیانبار و کفرآمیز و تفرقه افکن میان مؤمنان

اتخذوا مسجداً ضراراً و کفراً و تفریقاً بین المؤمنین

۳ به کارگیری خانه خدا علیه دین خدا ، توسط منافقان

و الذین اتخذوا مسجداً . .. إرصاداً لمن حارب اللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۱،۳

نگاه مرموز منافقان به یکدیگر پس از نزول هر سوره ای از قرآن

و إذا ما أنزلت سوره نظر بعضهم إلی بعض

۳ اشاره مرموزانه منافقان به یکدیگر ، برای خروج مخفیانه از جمع شنوندگان آیات الهی

و إذا ما أنزلت سوره نظر بعضهم إلی بعض هل یریکم من أحد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۰ - ۱۰

۱۰ - نسبت دادن جرم و گناه خویش به دیگران و چهره مظلومانه به خود گرفتن ، از نشانه های نفاق و اوصاف منافقان

أم یخافون أن یحیف اللّه علیهم و رسوله بل أُولئک هم الظلمون

منافقان خدا و رسول او را به ستم و اجحاف کردن در داوری هایشان متهم می کردند. در مقابل خداوند نیز با تأکید فراوان، آنان را ظالم معرفی کرده است این مطلب می تواند بیانگر برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۵

۵ - منافقان ، همواره در صدد نشان دادن حسن نیت خود و جلب نظر و اطمینان مؤمنان به خویش اند .

و أقسموا باللّه جهد أیمنهم لئن أمرتهم لیخرجنّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۸ - ۵

۵ - پیامبراکرم (ص) در انجام دادن رسالت خویش ، با رو در رویی کافران و منافقان مواجه بود .

یأیّها النبیّ إنّا أرسلنک . .. و دع أذیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۹

۹- ترفند منافقان ، در حفظ چهره ایمانی خویش ، به

رغم همدلی با کافران در برخی زمینه ها

قالوا . .. سنطیعکم فی بعض الأمر

تعبیر <فی بعض الأمر>، می تواند اشاره به این داشته باشد که منافقان، در عین تمایل درونی به کفر و کافران، نمی خواستند که در همه زمینه ها با کافران هماهنگ شده و کاملاً چهره کفر به خود بگیرند و از جرگه مؤمنان خارج شوند; زیرا مصالح آنان در حفظ چهره دینی خود بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۴ - ۷

۷ - استفاده ابزاری از دین علیه دیانت حق ، از ترفند های منافقان است .

ألم تر إلی الذین تولّوا قومًا غضب اللّه علیهم

برقراری روابط دوستانه با پیروان دین یهود از سوی منافقان، بی تردید برای ضربه زدن به دین اسلام و پیروان آن بوده است. بنابراین منافقان با اظهار علاقه به دین یهود، درصدد نفی دین حق و اصل دینداری بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۶ - ۲

۲ - استفاده ابزاری از ارزش های دینی علیه دین ، از شیوه های منافقان

اتّخذوا أیمنهم جنّه

برداشت یاد شده به این خاطر است که منافقان از سوگند که در میان همه پیروان ادیان از ارزش ها به شمار می رود در جهت سد کردن پیشرفت اسلام، بهره می گرفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۸ - ۷

۷ - منافقان ، چهره نفاقشان را در میان مسلمانان با سوگند های دروغشان پنهان می کردند .

کما یحلفون لکم

آیه – فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۱۱ – ۹

۹ – چهره جدی و مصمم منافقان ، در مقام سخن و فاقد واقعیت در مرحله عمل

الذین نافقوا یقولون . .. لنخرجنّ ... و اللّه یشهد إنّهم لکذبون

تأکیـدهای مکرر در <لنخرجنّ> و <لننصـرنّکم>، چهره قـاطع منافقان را در مرحله سـخن می نمایانـد و گواهی خداونـد به سخن کذب آنان، عمل نکردن آنان را بیان می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حشر – ۵۹ – ۱۶ – ۱۰

۱۰ – اظهار ایمان و خداترسی منافقان ، ابزاری در دست آنان برای توجیه پیمان شکنی خود با کافران

کمثل الشیطن . .. قال إنّی بریء منک إنّی أخاف اللّه ربّ العلمین

از تشبیه منافقان به شیطان با توجه به ادعای خداترسی وی مطلب بالا استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – منافقون – ۶۳ – ۲ – ۱،۲،۵،۶،۷

۱ – منافقان ، زیر سپر سوگند ، نفاقشان را پنهان می داشتند .

اتّخذوا أیمنهم جنّه

۲ – استفاده ابزاری از ارزش ها و مقدسات ، شیوه منافقان است .

اتّخذوا أیمنهم جنّه

۵ – تلاش منافقان ، برای ممانعت و بازداشتن مردم از گرویدن به راه خدا و آیین او

فصدّوا عن سبیل اللّه

<صـدّ> در صورتی که متعـدی اسـتعمال شود، به معنای <منع کردن> خواهـد بود. برداشت یاد شـده بر این احتمال اسـتوار است.

۶ – کارآمد بودن استفاده ابزاری از دین علیه خود دین ، برای منافقان

اتّخذوا أیمنهم جنّه فصدّوا عن سبیل اللّه

۷ – هدف منافقان از تمسک به سوگند های دروغ ، اغفال کردن مردم و بازداشتن آنان از راه خداوند

اتّخذوا

أيمنهم جنّه فصدّوا عن سبيل اللّه

روش برخورد منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۹ - ۱،۶

۱ - منافقان صدراسلام ، تنها در صورتی که داوری پیامبر (ص) به نفع آنان بود ، به آن تن می دادند .

و إن يكن لهم الحقّ يأتوا إليه مذعنين

<اذعان> به معنای <انقیاد> و <مذعنین> به معنای <منقادین> (فرمان برداران و اطاعت کنندگان) است.

۶ - منافقان ، تنها در چارچوب منافع خویش به دین روی می آورند و در برابر فرمان های خدا و رسول او ، مطیع و منقاد می شوند .

و إذا دعوا إلى اللّه و رسوله ليحكم بينهم إذا فريق منهم معرضون ٠ و إن يكن لهم الح

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۱،۲،۴

۱ - منافقان صدراسلام ، برای اثبات آمادگیشان جهت جهاد کردن ، با سخت ترین سوگند ها ، به خدا سوگند یاد می کردند .

و أقسموا باللّه جهد أيمنهم لئن أمرتهم ليخرجنّ

مقصود از خروج در جمله <لیخرجنّ> طبق نظر مفسران و شأن نزول آن، خروج از شهر و دیار خویش و حرکت برای جهاد است.

۲ - منافقان صدراسلام ، برای پوشش چهره کریه و مزورانه خود و فرار از فریضه جهاد ، از سوگند به خدا استفاده می کردند .

و أقسموا باللّه جهد أيمنهم لئن أمرتهم ليخرجنّ

۴ - تلاش گسترده منافقان صدراسلام برای اثبات حسن نیت خود و جلب نظر و اطمینان پیامبر (ص) و مؤمنان به سوی خویش

و أقسموا باللّه جهد أيمنهم لئن أمرتهم ليخرجنّ

سو گند مؤكد،

دلیل بر وجود چنین تلاشی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۳ - ۶

۶ - برخی از منافقان صدراسلام ، برای شانه خالی کردن از مسؤولیت حل و فصل مسائل اجتماعی ، در پناه دیگران و مخفیانه از محضر پیامبر (ص) می گریختند .

قد یعلم اللّه الذین یتسلّلون منکم لواذًا

<تسلّل> به معنای خروج پنهانی است و <لواذ> به معنای پنهان شدن در پشت سر کسی و در پناه او فرار کردن است. <لواذاً> نیز حال برای فاعل <یتسلّلون> می باشد. گفتنی است که آیه شریفه با توجه به مضمون آن به ویژه جمله <فلیحذر الذین یخالفون عن أمره> - و نیز مطابق بعضی از شأن نزول ها، درباره منافقان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۹

۹ - منافقان ، اعتقاد نداشتن به رسالت پیامبراکرم (ص) را در بین خودشان ، علنی اعلام می کردند .

و یقولون فی أنفسهم لولا یعذّبنا اللّه بما نقول

مفسران عبارت <یقولون فی أنفسهم> را دو صورت معنا کرده اند: الف) در دل خودشان می گویند; ب) در میان خودشان (با خودشان) می گویند. برداشت یاد شده برپایه احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۵

۵ - شهادت صریح و أکید به رسالت پیامبر (ص) در حضور آن حضرت ، از شگرد های منافقان برای پنهان نگه داشتن چهره نفاق خود از آن حضرت

إذا جاءک المنفقون قالوا نشهد إنّک لرسول اللّه

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۳

۳ - به کارگیری تعبیرات جسارت آمیز علیه پیامبر (ص) در محاورات منافقان

لیخرجنّ الأعزّ منها الأذلّ

مقصود رئیس منافقان از <أعزّ> خودش و از <أذلّ> رسول خدا(ص) است. این تعبیر حکایت از آن دارد که منافقان، در جمع خود و در محاورات میان خویش، نسبت به پیامبراکرم(ص) تعبیرهای گستاخانه و جسارت آمیزی داشتند.

روش برخورد منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۳

۱۳ - منافقان مدینه ، فاقد ثبات روانی بودند و موضع گیری شان ، تابع مساعد بودن فضا و جو بود .

و إذ قالت طائفه منهم یأهل یثرب لامقام لکم فارجعوا . .. فإذا جاء الخوف ... تدور

روش برخورد موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۴ - ۲

۲ - موسی (ع) با گرفتن سر و ریش هارون ، او را در باره گوساله پرست شدن بنی اسرائیل در غیاب خود مورد بازخواست قرار داد .

یهرون ما منعک . .. لاتأخذ بلحیتی و لابرأسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۵ - ۱

۱ - موسی (ع) ، پس از توبیخ بنی اسرائیل و برخورد شدید با هارون (ع) با مشاهده دخالت مستقیم سامری در گوساله پرستی بنی اسرائیل ، به بازخواست و محاکمه او پرداخت .

قال فما خطبك يسمرىّ

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۸

۹ - تحقیر فرعون و فرعونیان از سوی موسی (ع) به خاطر نیندیشیدن در نظام هستی و انکار پروردگار جهان

قال ربّ المشرق و المغرب و ما بینهما إن کنتم تعقلون

برداشت یاد شده بدان احتمال است که تعبیر <إن کنتم تعقلون> تعریضی به عدم تعقل فرعون و فرعونیان و مقابله به مثل با اتهام جنون به موسی(ع) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۰ - ۴

۴ - برخورد منطقی موسی (ع) ، در برابر تهدید فرعون

قال . .. لأجعلنّك من المسجونین . قال أوَلوجئتك بشیء مبین

روش برخورد مؤمن آل فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۹ - ۹

۹ - اظهار محبت و دلسوزی کردن مؤمن آل فرعون نسبت به قوم خود (قبطیان)

یقوم

استفاده مؤمن آل فرعون از تعبیر <یا قوم> (ای قوم من) و تکرار آن در چهار نوبت (آیه های ۲۹، ۳۰، ۳۲، ۳۸ و ۴۱)، گویای مطلب یاد شده است.

روش برخورد مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۱ - ۱

۱ - < حرف شنوا و مطیع هستیم > ، تنها سخن همیشگی مؤمنان راستین در برابر فرا خوانده شدن آنان به پذیرش حکم خدا و داوری پیامبر (ص)

إنّما كان قول المؤمنين إذا دعوا إلى اللّه و رسوله ليحكم بينهم أن يقولوا سمعنا و

فعل مضارع <یقولوا> همراه با فعل <کان> بر استمرار و کلمه <إنّما> که اصطلاحاً آن را قصر افرادی می گویند بر حصر دلالت

می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۱۷ – ۱۶

۱۶– اهانت به پدر و مادر ، در شأن منکران معاد و نه معتقدان به حقانیت وعده های خداوند *

الذی قال لولدیه أُفّ لکما أتعداننی أن أُخرج . .. ما هذا إلاّ أسطیر الأوّلین

آیات پیشین، حاوی سفارش خداوند در زمینه احسان به والدین بود و در مقابل، در این آیه به دو صفت ناشایست اشاره شده است: ۱ بی احترامی به والدین، ۲ انکار معاد. از قرین آمدن این دو نکته می توان مطلب یاد شده را استفاده کرد.

روش برخورد مؤمنان اهل کتاب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۵۵ – ۱،۲،۳،۴،۱۰

۱ – مواجه شدن ایمان آوردگان از اهل کتاب ، با یاوه گویی مخالفان نادان

الذین ءاتینهم الکتب من قبله . .. و إذا سمعوا اللّغو أعرضوا عنه

۲ – پرهیز ایمان آوردگان از اهل کتاب ، از مقابله به مثل کردن در برابر سخنان یاوه و بی ادبانه افراد نادان

و إذا سمعوا اللّغو أعرضوا عنه

۳ – ستایش خداوند از ایمان آوردگان اهل کتاب به خاطر رفتار پسندیده آنان در برابر یاوه گویان

و إذا سمعوا اللّغو أعرضوا عنه

۴ – سکوت در برابر یاوه گویان ، نمودی از بردباری ایمان آوردگان از اهل کتاب

أُولئک یؤتون أجرهم مرّتین بما صبروا . .. و إذا سمعوا اللّغو أعرضوا عنه

۱۰ – رعایت ادب و حفظ منش بزرگوارانه از سوی ایمان آوردگان از اهل کتاب به هنگام جدا شدن از یاوه گویان و وانهادن آنان به حال خویش

و قالوا . .. سلم علیکم

روش

برخورد مؤمنان راستین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۴،۵

۴ - مؤمنان راستین ، به هنگام حضور در کنار پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی ، برای حل و فصل امور مهم اجتماعی ، بدون اذن خواستن به دنبال کار دیگری نمی رفتند .

إنّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّه و رسوله و إذا کانوا معه علی أمر لم یذهبوا حتّ

۵ - اجازه خواستن از پیامبر (ص) و رهبر امت اسلامی برای ترک حضور در امور اجتماعی و حل و فصل مسائل عمومی ، از اوصاف مؤمنان راستین است .

إنّ الذین یستئذنونک أُولئک الذین یؤمنون باللّه و رسوله

روش برخورد نگهبانان جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۶ - ۱۱،۱۳

۱۱ - فرشتگانِ نگهبان و گماشته بر دوزخ ، درشتخوی و سختگیراند .

علیها ملئکه غلاظ شداد

۱۳ - برخورد خشن و سختگیرانه نگهبانان دوزخ ، به فرمان الهی بوده و هرگز از آن نمی کاهند و یا متوقف نمی شوند .

علیها ملئکه غلاظ شداد لایعصون اللّه ما أمرهم و یفعلون ما یؤمرون

یادآوری عصمت و فرمانبری فرشتگان پس از ذکر برخورد خشن و سختگیرانه آنان با دوزخیان می تواند اشاره به مطلب یاد شده باشد.

روش برخورد نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۷۱ - ۲

۲ برخورد حضرت نوح (ع) با قومش برخوردی عاطفی ، ترحم آمیز و مشفقانه بود .

إذ قال لقومه يقوم

از اینکه حضرت نوح به جای الفاظی مانند <ای مشرکان>،

<ای مردم> و <ای . .. > فرمود: <ای قوم من> برداشت فوق استفاده می شود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۸ - ۷

۷ برخورد حضرت نوح (ع) با سران و اشراف کافر ، برخوردی ترحم آمیز و مشفقانه بود .

یقوم أرءیتم

تعبیر <یا قوم> (ای مردم من!) حکایت از شفقت و ترحم دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲ - ۱

۱ - برخورد حضرت نوح (ع) با قومش ، برخوردی مشفقانه و ترحّم آمیز بود .

قال یقوم

حضرت نوح(ع) به جای الفاظی مانند <ای مشرکان>، <ای مردم> و <ای. ..> فرمود: <ای قوم من>. از این نکته می توان مطلب یاد شده را استفاده کرد.

روش برخورد وسوسه گران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ناس - ۱۱۴ - ۵ - ۱

۱ - وسوسه گران ، افکار پلید را در سینه های مردم جای داده ، آنان را از درون به سمت اهداف خود تحریک می کنند .

الذی یوسوس فی صدور الناس

روش برخورد هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۱۳ - ۶

۶- واکنش هدایت ناپذیران مجرم در برابر انبیای الهی ، همگون و مشابه بوده است .

کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

روش برخورد یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۸ - ۲

۲ یعقوب (ع) همه فرزندان خویش را گرامی می

داشت و به همه آنان محبت می کرد .

إذ قالوا لیوسف و أخوه أحب إلی أبینا منّا

افعل تفضیل (أحبّ) گویای برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۶ - ۱۷

۱۷ یعقوب (ع) برای واداشتن فرزندانش به پایبندی به سوگند و پیمانشان ، آنان را متوجه نظارت و شهادت خدا کرد .

الله علی ما نقول وکیل

از جمله <الله . ..> در صورتی که آن را جمله ای خبری بدانیم ، برداشت فوق استفاده می شود.

روش برخورد یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۶ - ۶

۶ طمأنینه و آرامش یوسف (ع) به هنگام دفاع از خویش

قال هی رودتنی عن نفسی

یوسف(ع) در بیان رفع اتهام از خویش ، در سخن خود (هی رودتنی عن نفسی) نه از ادات تأکید استفاده کرد و نه جمله خویش را با قسم و مانند آن بیان داشت. این کار نشان دهنده آرامش و اطمینان یوسف(ع) در آن عرصه سخت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۰ - ۴

۴ استفاده یوسف (ع) از روش ترغیب به همراه تهدید برای رسیدن به مقصود خویش

ألا ترون أنی أُوفی الکیل . .. فإن لم تأتونی به فلاکیل لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۲ - ۶

۶ یوسف (ع) با باز گردانـدن مال التجاره فرزندان یعقوب ، درصدد بود در آنان احساس حق شناسـی و سـپاس گزاری ایجاد کند و انگیزه

مراجعت ایشان را قوت بخشد .

اجعلوا بضعتهم فی رحالهم لعلهم یعرفونها . .. لعلهم یرجعون

برداشت فوق ، ناظر به دومین احتمالی است که در توضیح برداشت قبل آمده است.

روش برخورد یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۶ - ۶،۷،۸،۱۴

۶ بی اعتنایی و پشت گوش انداختن گفته های یهود ، اتهام آن به پیامبر (ص)

من الذین هادوا . .. یقولون ... واسمع غیر مسمع

بر این مبنا که <غیر مسمع> اخبار باشد، نه نفرین. و جمله <اسمع غیر مسمع> بدین معناست: ای پیامبر سخنان ما را بشنو، اگر چه تاکنون نسبت به گفته ها و سخنان ما ناشنوا بودی و اعتنایی بدانها نداشتی.

۷ درک ننمودن گفته های یهود ، تهمت آنان به پیامبر (ص)

واسمع غیر مسمع

برداشت فوق بر این مبناست که شنیدن به معنای درک کردن باشد. یعنی درک کن و بفهم آنچه را ما می گوییم ; اگر چه تاکنون سخنان ما را درک نکردی و نفهمیدی.

۸ توهین و نفرین برخی از یهودیان به پیامبر (ص) در ضمن سخن با آن حضرت

من الذین هادوا . .. واسمع غیر مسمع

<غیر مسمع> در برداشت فوق به معنای انشایی آن گرفته شده است. و مفهوم آن چنین است: خدا تو را کر و ناشنوا قرار دهد. و یا: خدا تو را نفهم گرداند.

۱۴ به کارگیری کلمات دو پهلو و چند معنی ، شیوه برخی از یهودیان برای استهزای پیامبر (ص) و طعن بر اسلام

واسمع غیر مسمع . .. راعنا لیّاً بالسنتهم و طعناً فی الدین

کلمه <مسمع>، از

مصدر اسماع، دارای دو معنای متضاد است: یکی شنیدن و فهمیدن و دیگری دشنام دادن و ناسزا گفتن. و جمله راعنا با اندکی انحراف زبان می تواند معنای <چوبان ما> را به ذهن شنونده القا کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۷۸ – ۷

۷ معرفی پیامبر (ص) به عنوان عامل شرور ، از روش های ایذایی و تبلیغی منافقان و یهود علیه آن حضرت

ان تصبهم سیّئه یقولوا هذه من عندك

برخی از مفسران با توجّه به شأن نزول آیه گفته انـد که مقصود از ضـمیر <تصـبهم>، منافقین و یهودیان هسـتند که حوادثی چون قحطی و خشکسالی را به پیامبر (ص) منتسب می کردند و از این راه علیه او تبلیغ می کردند.

روش بشارت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۹۷ – ۱۱

۱۱– بهره گیری قرآن از شیوایی سخن و رسایی آن در بشارت و بیم دهی

فإنّما یسّرنه . .. لتبشّر ... و تنذر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۸۶ – ۵

۵ – تأثیر بهینه تبلیغات دینی و بشارت و اخطار به مردم ، در گرو خلوص و اظهار بی نیازی و درخواست نکردن مزد از مردم

قل ما أسئلکم علیه من أجر

روش بطلان شرك

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۲۷ – ۸

۸ – پیامبر (ص) برای اثبات حقانیت توحید و بطلان شرك ، از روش مدارا و تدریج استفاده می کرد .

قل من يرزقكم .

.. و إنّا أو إيّاكم لعلی هدًی أو فی ضلل ... لاتسئلون عمّا أجرمنا

روش بقای نسل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۲ - ۵

۵- تضمین بقای نسل انسان از طریق زوجیت و همسرداری ، از نعمت های خداوند است .

و الله جعل لکم من أنفسکم أزوجًا و جعل لکم من أزوجکم بنین و حفده

روش بیانی قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۴ - ۱۰

۱۰ - ترغیب اهل ایمان به انجام تکالیف الهی با بیان پشتوانه فکری آن تکالیف ، از روش های قرآن است .

و لاتقولوا لمن یقتل فی سبیل اللّه أموت بل أحیاء

خداوند پس از فراخوانی مردم به صبر در راه ایمان و تحمل مشکلات آن - که جلوه بارز آن، پیکار و کشته شدن است - با بیان این واقعیت که کشته شدگان راه خدا از حیاتی ویژه برخوردارند، اندیشه نیست شدن شهیدان را نفی کرده تا اهل ایمان دستوراتش را (پیشه کردن صبر در راه دین و . ..) به شایستگی انجام دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱ - ۳

۳ بیان قرآن در ارائه مطالب خویش ، روشن و بدون اجمال و ابهام است .

الکتب المبین

برداشت فوق ، براساس لازم بودن کلمه <مبین> (روشن و واضح) به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳ - ۳،۵

۳ قرآن ، بازگو کننده داستان ها با بهترین و زیباترین بیان

نحن نقصّ علیک أحسن القصص

چنان

چه <قصص> مصدر باشد ، <أحسن القصص> مفعول مطلق می شود و در حقیقت توصیفی برای کیفیت بیان کردن و بازگو کردن خواهد بود.

۵ خداوند ، داستان یوسف را با بهترین و زیباترین بیان نقل کرده و گزارش داده است .

نحن نقصّ علیك أحسن القصص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۱ - ۱

۱- خداوند ، آیات خویش را در قرآن به گونه های متنوع و فراوان تبیین کرد تا مشرکان تنبه یابند .

و لقد صرّفنا فی هذا القرءان لیذّکّروا

<صرف> در لغت به معنای تحول و دگرگونی است و باب تفعیل آن، دلالت بر کثرت می کند. بنابراین مراد از آن، تبیین با بیانات گوناگون است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۹ - ۱،۲

۱- تبیین حقایق الهی در قرآن ، با بیان ها و مثال های گوناگون

و لقد صرّفنا للناس فی هذا القرءان من کلّ مثل

۲- بیان های مختلف و شیوه های متنوع قرآن در تبیین حقایق و مفاهیم ، جلوه ای از ابعاد اعجاز آن

لایأتون بمثله . .. و لقد صرّفنا للناس فی هذا القرءان من کلّ مثل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۲ - ۴

۴- بهره بردن از تمثیل در تبیین حقایق معنوی ، از روش های مورد استفاده قرآن است .

و اضرب لهم مثلاً رجلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۴ - ۲

۲- آوردن مثال و نمونه ، از شیوه های بیانی قرآن و از روش های

مناسب در تبلیغ و بیان حقایق است .

و لقد صرّفنا فی هذا القرءان للناس من کلّ مثل

برای <مَثَل> معانی متعددی از جمله: <شبیه و نظیر> و <حدیث (کلام تازه)> و <ضرب المثل> و <صفت> ذکر شده است. در آیه مورد بحث، به مناسبت <و اضرب لهم مثلاً رجلین> در آیات قبل ظاهراً، مقصود، ذکرِ شبیه و نظیر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۹۷ - ۱۱

۱۱- بهره گیری قرآن از شیوایی سخن و رسایی آن در بشارت و بیم دهی

فإنّما یسّرنه . .. لتبشّر ... و تنذر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۷۳ - ۱

۱- تبیین بی اساس بودن اندیشه شرک و بت پرستی در اسلوبی زیبا ، مختصر ، بدیع و روشن همچون مَثَل ، از سوی خداوند

یأیّها الناس ضرب مثل

خطاب در <یا أیّها الناس> متوجه مشرکان است. <إستماع> (مصدر <استمعوا>) به معنای گوش فرا دادن و <دعا> (مصدر <یدعون>) به معنای ندا کردن و فریاد استغاثه برداشتن است. گفتنی است: <مَثَل> جمله ای است مختصر و مشتمل بر تشبیه یا مضمون حکیمانه که بسبب روانی لفظ، روشنی معنا و لطف ترکیب، شهرت عام یافته و همگان آن را بدون تغییر در محاوره به کار برند. در آیه یاد شده، سستی بنیان شرک و بت پرستی، با اسلوبی چنان زیبا، مختصر، بدیع و روشن بیان شده که سزاوار است همچون مَثَلی، شهرت عام یافته و دهان به دهان گردد. و بدین جهت خدا از آن به مَثَل تعبیر کرده است. بدان جهت است که

خدا از آن به مثل تعبیر کرده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۵ – ۲۰

۲۰ – استفاده از تمثیل و تشبیه معقول به محسوس و ارائه نمونه عینی ، از روش های هدایتی قرآن برای تفهیم معارف بلند الهی

مثل نوره کمشکوه فیها مصباح . .. و یضرب اللّه الأمثل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۹ – ۶

۶ – استفاده از تشبیه ، برای بیان کردن حقایق ، از روش های بیانی قرآن است .

و الذین کفروا أعملهم کسراب بقیعه . .. إذا جاءه لم یجده شیًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۴۱ – ۱۴

۱۴ – انتخاب ملموس ترین مثال ، برای تبیین حقایق پیچیده و بلند آسمانی ، شیوه بیانی قرآن کریم است .

ألم تر أنّ اللّه یسبّح له . .. و الطیر صفّت

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که در آیه شریفه، پرندگان از حیث قابل دسترس بودن و نوع پرواز و اندامشان، مورد تمثیل قرار گرفته اند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۳۹ – ۲

۲ ارائه مثل ها (الگو ها و نمونه های عینی) ، روش کاربردی قرآن در تبیین حقایق و هدایت مردمان

و کلاًّ ضربنا له الأمثل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۵۰ – ۴

۴ قرآن ، حاوی دلایل گوناگون و همراه با اسلوب ها و شیوه های مختلف

بیانی در ارائه حقایق به مردم

و لقد صرّفنه بینهم

برداشت فوق، مبتنی بر این است که مرجع ضمیر مفرد غایب در <صرّفناه> به قرینه آیات متعددی که در این سوره، از جمله آیه نخست و دو آیه بعد (و جاهدهم به جهاداً کبیراً) آمده است قرآن باشد. بر این اساس مقصود از <صرّفناه> یا تغییرات موجود در اسلوب بیانی و شیوه ارائه مطالب قرآن است یا مراد دلایل گوناگونی است، که قرآن بر اثبات ادعاهای خود آورده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۴ - ۸

۸ - یادآوری سرگذشت امت های پیشین ، از شیوه های قرآن در انذار خلق

لتکون من المنذرین

با توجه به ارتباط این آیه با آیات قبل که به گونه منظم سرنوشت امت های هلاک شده را یکی پس از دیگری بیان کرده است می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۱ - ۳

۳ - تکرار و گوشزد کردن پی درپی رهنمود ها ، روش تعلیم و تربیت قرآن

و لقد وصّلنا لهم القول لعلّهم یتذکّرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۷ - ۳

۳ - زبان قرآن ، استفاده از کلمات و تشبیهات رایج و شناخته شده در میان مردم است .

و البحر یمدّه من بعده سبعه أبحر

کلمه <سبعه> در آیه برای بیان کثرت است و مراد از آن، واقعاً، هفت دریای دیگر نیست. استفاده از چنین کلمه ای برای بیان مقصود، عین همان چیزی است

که در محاوره های عامیانه گفته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۹ - ۳

۳ - استفاده از امور محسوس و قابل مشاهده ، برای اثبات امور غیبی و دور از دسترس ، از شیوه های تبلیغی قرآن کریم

رجل ینبّئکم إذا مزّقتم کلّ ممزّق إنّکم لفی خلق جدید . ..أفلم یروا إلی ما بین أید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۵۸ - ۱۰

۱۰- ترسیم های قرآن از بهشت و دوزخ ، نمودی از حقایق سهولت یافته وحی برای بیداری خلق

فإنّما یسّرنه بلسانک لعلّهم یتذکّرون

تعبیر <فإنّما یسّرناه. ..> پس از مجموعه آیاتی آمده است که ترسیم کننده تفصیلی بهشت و دوزخ و فرجام بهشتیان و دوزخیان است، بنابراین آن آیات نمونه ای بارز برای اثبات آسان بودن قرآن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۴ - ۳

۳- پرسش از حقایق مورد غفلت و واداشتن اندیشه ها به تأمل درباره آن ، روشی قرآنی برای هدایت آدمیان

قل أرءیتم ما تدعون . .. أرونی ماذا خلقوا

طرح پرسش از سوی قرآن، برای وادار کردن مشرکان به تأمل، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳ - ۹

۹- بیان های تمثیلی و توصیفی قرآن ، برای توده های بشر و در جهت منافع آنان

کذلک یضرب اللّه للناس أمثلهم

لام در <للناس> بیانگر منفعت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۱ - ۴

۴

- بهره گیری قرآن ، از باور های ارزشی و راستین اهل کتاب ، در گرایش دادن آنان به اسلام *

و الطّور

با توجه به این که کوه طور، در باور اهل کتاب (یهود و نصارا) محل نزول وحی و سرزمین مقدس بوده است و این باور از نظر قرآن به جا بوده است؛ با سوگند خوردن به آن، قلب اهل کتاب را مجذوب پیام قرآن می ساخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۲ - ۳

۳ - استفاده از جدل و به کارگیری مبانی باطل گرایان علیه خود آنان ، از روش های قرآن در احتجاج با اهل شرک

ألکم الذّکر و له الأُنثی . تلک إذًا قسمه ضیزی

با توجه به این که خداوند مبنای ارزشی مشرکان را در تبعیض بین پسران و دختران علیه خود آنان به کار گرفته است، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۱ - ۶

۶ - استفاده قرآن از مثال ها ، برای به فکر واداشتن توده مردم

و تلک الأمثل نضربها للناس لعلّهم یتفکّرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۰ - ۲

۲ - ایجاد انگیزه در مخاطب ، با طرح پرسش و آن گاه بیان پاسخ آن ، از روش های هدایتی قرآن

هل أدلّکم علی تجره

جمله <هل أدلّکم . ..> طرح پرسش و <تؤمنون باللّه> در آیه بعد بیان پاسخ آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مرسلات - ۷۷ - ۵۰ - ۶

قرآن ، نوترین سخن در باب هدایت و شایسته ترین پیام برای ایمان آوردن به آن

فبأيّ حديث بعده يؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۴۰ - ۶

۶ - بشارت و انذار در کنار یکدیگر ، از شیوه های قرآن در دعوت به تقوا و مبارزه با کفر

إنّ للمتّقين مفازًا . .. إنّا أنذرنكم عذابًا قريبًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۲۷ - ۳

۳ - استفاده از محسوسات در تبیین معقولات ، از شیوه های قرآن

ءأنتم أشدّ خلقًا أم السماء بنيها

روش پاسخ به شبهات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۸۰ - ۱۱

۱۱ - خداوند ، تعلیم دهنده پیامبر (ص) در چگونه استدلال کردن و پاسخ گفتن به ادعا های واهی

قل أتخذتم عند اللّه عهداً . .. أم تقولون على اللّه ما لاتعلمون

برداشت فوق از کلمه <قل> استفاده شده است.

روش پاسخ به مکذبان معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۲۶ - ۱

۱ - خداوند ، شیوه پاسخ گویی به منکران معاد را به پیامبر (ص) آموخت .

قالوا . .. قل

روش پیشگیری از انحراف جنسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۷۸ – ۱۰

۱۰ ازدواج و همسر گزینی ، راه پیشگیری از فساد های جنسی است .

هؤلاء بناتی هنّ أطهر لکم

روش تأمین معاش برادران یوسف

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف –

۱۲ - ۶۳ - ۷

۷ فرزندان یعقوب بجز راهیِ مصر شدن و به حضور یوسف (ع) رسیدن ، راهی برای تأمین آذوقه در سال های قحطی نداشتند .

یأبانا منع منا الکیل فأرسل معنا أخانا

چنان چه جز به مصر رفتن راهی فراروی فرزندان یعقوب بود ، او آن راه را به فرزندانش پیشنهاد می کرد تا مجبور نباشد بنیامین را همراه آنان بفرستد.

روش تبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۶ - ۷

۷ - روی گردانان از شیوه برائت و عبادت ابراهیمی ، ناتوان از آسیب رسانی به خدای بی نیاز و ستوده

و من یتولّ فإنّ اللّه هو الغنیّ الحمید

روش تبلیغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۳ - ۱۴

۱۴ - تبیین اهداف قوانین و احکام الهی ، روشی نیکو در تبلیغ دین

خذوا ما ءاتینکم بقوه و اذکروا ما فیه لعلکم تتقون

خداوند، پس از فرمان به فراگیری تورات و عمل کردن به محتوای آن، هدف از آن فرمان را - که رسیدن به تقواست - بیان کرد و این درسی است برای همه مبلغان دین که هدف از قوانین و احکام الهی را تشریح کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳۳ - ۱۷

۱۷ - اتخاذ روش ها و قالب های گوناگون در تبلیغ دین ، امری شایسته و نیکوست .

إن اللّه اصطفى لكم الدين فلاتموتن إلا و أنتم مسلمون . .. إذ قال لبنيه ما تعبدون

آيه قبل و آيه مورد بحث، هر دو گوياى دعوت و سفارش

به توحید است; ولی هر کدام به مقتضای حال دارای بیان و قالبی خاص و متفاوت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۳ - ۱۲

۱۲ بشارت و انذار ، از روش های کاربردی پیامبران برای تبلیغ و هدایت انسانها

فبعث اللّه النبیّن مبشّرین و منذرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۹ - ۲۳

۲۳ اشاره به فلسفه و حکمت احکام ، از روش های خداوند در تبیین احکام *

کذلک یبین اللّه لکم الایات لعلّکم تتفکرون

<کذلک>، می تواند اشاره باشد به حکمت و فلسفه تحریم شراب و قمار (زیان فراوان در آنها). یعنی همه آیات و احکام الهی، دارای حکمتی است که بیان شده است; همان گونه که در شراب و قمار تبیین شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۱ - ۷

۷ تمثیل ، از روش های قرآن برای بیان حقایق ، ارزش ها و پاداشها

مثل الّذین ینفقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۵ - ۷

۷ به کارگیری تمثیل از سوی خداوند برای بیان حقایق

و مثل الّذین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۶ - ۲

۲ به کارگیری تمثیل برای بیان حقایق ، از سوی خداوند

ایودّ احدکم ان تکون له جنّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۵ - ۴

۴ به کارگیری تمثیل در قرآن ، روشی برای بیان

حقایق و احکام دین

الّذین یأکلون الرّبوا لا یَقُومونَ الاّ کما یقوم الّذی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۸ – ۱۵

۱۵ زمینه سازی فکری با بیان مصالح و مفاسد از روش های تبلیغی و تربیتی قرآن

الّذین یاکلون الرّبوا لا یقومون الاّ کما یقوم الّذی یتخبّطه الشّیطان من المسّ .

خداوند با بیان اینکه ربا جامعه را آشفته و فاسد می سازد (یتخبّطه الشّیطان) و اقتصاد مبتنی بر ربا رو به اضمحلال می رود (یمحق اللّه الرّبوا) و ایمان را از مؤمنان می زداید (ان کنتم مؤمنین)، فرمانِ ترک ربا را ابلاغ می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۵۳ – ۶

۶ یادآوری علل عدم موفقیت در صحنه های اجتماعی ، از شیوه های قرآن برای ارشاد مؤمنان به روش حضور پیروزمندانه در آن صحنه ها

اذ تصعدون و لا تلون علی احد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۷۹ – ۲۷

۲۷ وعده و تضمین پاداش ، از روش های قرآن برای تشویق به ایمان و تقوا

و ان تؤمنوا و تتّقوا فلکم اجر عظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۸۳ – ۲۵

۲۵ برخورد منطقی و استدلالی قرآن در برابر اهل کتاب (یهود)

قل قد جاءکم رسل من قبلی . .. فلم قتلتموهم ان کنتم صادقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۸۵ - ۱۶

۱۶ توجّه دادن

به مرگ و کیفر و پاداش اعمال در قیامت و فریبنده بودن دنیا از روش های قرآن برای هدایت انسانها

کلّ نفس ذائقه الموت . .. و ما الحیوه الدّنیا الّا متاع الغرور

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۹۹ – ۲۳

۲۳ وعده و تضمین اجر و پاداش ، از روش های قرآن برای دعوت مردم به اسلام و ایمان به قرآن

اولئک لهم اجرهم عند ربّهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۴۸ – ۹

۹ لزوم قرین ساختن خوف و رجا در ابلاغ مغفرت الهی به مردم

و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء

چون خداوند در عین امیدوار ساختن مردم به آمرزش، آن را مشروط به مشیت کرده تا حالت خوف به طور کلّی زایل نشود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۵۸ – ۱۴

۱۴ موعظه ، روشی مفید برای دعوت مردم به نیکیها

انّ اللّه نعمّا یعظکم به

چون خداوند بهترین پاداشها را برای تربیت برمی گزیند، معلوم می شود موعظه از روشهای بسیار مفید برای تربیت مردم است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۷۵ – ۷

۷ بهره گیری قرآن از عواطف انسانی برای بسیج نیروها

و ما لکم لا تقاتلون فی سبیل اللّه و المستضعفین من الرّجال و النّساء و الولدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۴ - ۱۷

۱۷ شناساندن ارزش های برتر ، از روش های قرآن برای طرد

ارزش های کم ارزش

تبتغون عرض الحیوه الدّنیا فعند اللّه مغانم کثیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۰ - ۹

۹ طرح بیم و امید به همراه یکدیگر ، از روش های قرآن برای ارشاد و تربیت انسانها

فمن یجدل اللّه عنهم یوم القیمه . .. و من یعمل سوءاً ... یجداللّه غفوراً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۶۵ - ۱

۱ بشارت دهی و انذار از روش های پیامبران برای تبلیغ رسالت و تربیت انسانها

رسلا مبشرین و منذرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۹ - ۱۱

۱۱ بشارت (مژده به مطیعان) و انذار (ترساندن گناهکاران) ، روح رسالت پیامبران الهی (ع) و شیوه تبلیغ آنان

فقد جاءکم بشیر و نذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۷ - ۱۳

۱۳ ضرورت بی اعتنایی مبلغان دین به خواسته های انحرافی مردمان به هنگام اجرای فرمان های الهی و تبلیغ احکام دین

بلغ . .. و اللّه یعصمک من الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۹ - ۸،۱۳

۸ طرح و بیان حقایق به شکل پرسش و پاسخ، از روشهای قرآن در تبلیغ و هدایت

قل أی شیء أکبر شهده قل اللّه شهید

۱۳ اهمیت جایگاه انذار در تبلیغ

و أوحی إلیّ هذا القرءان لأنذرکم به و من بلغ

چون انذار هدفی اساسی نزول قرآن ذکر گردیده، جایگاه ویژه آن در اهداف

تبلیغی دین روشن می گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۰ - ۱۰

۱۰ استفاده از راه تجربه دینی برای اثبات خدای یگانه، از روشهای تبلیغ توحید و خداپرستی

قل أرءیتکم . .. أغیر اللّه تدعون

شیوه ای که در این آیه و آیات مانند آن برای توجه دادن به خدای یگانه به کار رفته، امروزه به نام <تجربه دینی> خوانده می شود. خداوند از این شیوه استفاده کرده و از مواردی که انسان متوجه خدای یگانه می شود، یاد کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۸ - ۴

۴ ایجاد بیم و امید، از روشهای اساسی در تبلیغ

و ما نرسل المرسلین إلا مبشرین و منذرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۲ - ۶

۶ انذار و تبلیغ اهل ایمان نباید به گونه ای باشد که موجب طرد آنان شود.

و أنذر به . .. و لا تطرد الذین یدعون ربهم

از اینکه در آیه قبل انذار بیمناکان از قیامت مطرح بود، که شامل مؤمنان هم می شود، و در این آیه از طرد مؤمنان نهی شده، برداشت فوق استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۱۵،۲۱

۱۵ کسانی را که دارای زمینه مساعدی برای گرایش به ایمان هستند، باید به رحمت و امنیت خداوندی امیدوار کرد.

و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا فقل سلم علیکم کتب ربکم علی نفسه الرحمه

گزینش جمله توصیفی <الذین یؤمنون> به جای <المؤمنون> و یا

<ءامنوا>، با توجه به معنای فعل مضارع، اشاره به مطلب فوق می تواند باشد.

۲۱ لزوم امیدوار ساختن گنهکاران به آمرزش و رحمت خداوند و جذب آنان به محیط صلاح

فقل . .. من عمل منکم سوءاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۳ - ۴

۴ توجه دادن مردم به امدادهای خداوند در دشواریها و تنگناهای هولناک زندگی، روشی در تبلیغ و دعوت به توحید

قل من ینجیکم من ظلمت البر و البحر تدعونه تضرعا و خفیه

<قل> فرمانی است به پیامبر(ص) برای بیان مضمون آیه از این دستور چنین بر می آید که این سبک احتجاج باید به عنوان محوری در تبلیغ مورد توجه قرار گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۴ - ۲،۳

۲ پیامبر(ص) وظیفه دار بیان برخی از معارف به صورت طرح پرسش و ارائه پاسخ است.

قل من ینجیکم . .. قل الله ینجیکم

۳ طرح پرسش و ارائه پاسخ، روشی در تبیین و تبلیغ معارف دین است.

قل من ینجیکم . .. قل الله ینجیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۵ - ۱۰

۱۰ مبلغان دین وظیفه دار تأمل و تحقیق در شیوه های بیان حقایق در قرآن و به کارگیری آن در تبلیغ هستند.

انظر کیف نصرف الأیت لعلهم یفقهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۰ - ۱۴

۱۴ یادآوری آثار زیانبار اعمال انسانها، روشی مؤثر در تربیت و تبلیغ است.

و ذکر به أن تبسل نفس بما کسبت

جمله

<أن تبسل> مفعول له برای <ذکر> می تواند باشد، در این صورت چنین معنی می شود: <ذکر لأن لاتبسل نفس بما کسبت>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۱ - ۶،۷،۸

۶ بهره گیری قرآن از حس منفعت خواهی انسان و گریز از ضرر برای تبلیغ توحید و معارف الهی

قل أندعوا من دون الله ما لا ینفعنا و لا یضرنا

۷ برانگیختن داوری وجدان از طریق طرح پرسش، از روشهای تبلیغی قرآن

قل أندعوا من دون الله ما لا ینفعنا

۸ استفاده مثبت و سازنده از غریزه جلب منفعت، روشی در تبلیغ دین

قل أندعوا من دون الله ما لا ینفعنا و لا یضرنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۶ - ۵

۵ اظهار همراهی با عقیده ای باطل و سپس پرداختن به ابطال آن، روشی در تبلیغ و تربیت است.

رءا کوکبا قال هذا ربی

با توجه به مجموعه آیات همین سوره، روشن است که ابراهیم(ع) برای احتجاج و ابطال پندارهای قوم خویش به اظهار ستاره پرستی و . .. پرداخت. از همین جا برمی آید که چنین کاری مجاز بود و شیوه ای در تبلیغ می تواند باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۸۱ - ۱۲

۱۲ مماشات با خصم در بحث و جدل، روشی برای تبلیغ معارف و عقاید

فأی الفریقین أحق بالأمن

لازمه اینکه موحدان <احق> به امام باشند، آن است که برای مشرکان نیز حقی محسوب گردد. ولی با توجه به اینکه

مشرکان هیچ لیاقتی برای امان ندارند، برای مماشات

با خصم و در مقام جدل و تبلیغ حقی فرض شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۸ - ۳

۳ یادآوری قیامت، از روشهای قرآن برای انذار و تبلیغ است.

کذلک یجعل الله الرجس علی الذین لا یؤمنون . .. و یوم یحشرهم جمیعا

<یوم>، ظرف و متعلق به فعلی محذوف مانند <اذکر> است. یعنی آن روز را به مردم یادآوری کن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۳۵ - ۷

۷ بهره برداری از تمایل انسان به فرجام نیک و حسن عاقبت، روشی در تبلیغ و دعوت مردم به دین است.

فسوف تعلمون من تکون له عقبه الدار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۷ - ۱۴

۱۴ لزوم به کارگیری بشارت و انذار در تبلیغ و دعوت مردم به دین

فإن کذبوک فقل ربکم ذو رحمه وسعه و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲ - ۲

۲ پرهیز از دلتنگی و ملالت در تبلیغ قرآن، فرمان و توصیه خداوند به پیامبر(ص)

فلا یکن فی صدرک حرج منه

می توان گفت جمله <فلا یکن . ..>، که تفریع بر <أنزل إلیک> است، به قرینه <لتنذر> از آن دلتنگی ای نهی می کند که ناشی از انذار و متذکر کردن مردم باشد. یعنی ای پیامبر چون قرآن کتاب آسمانی است، مبادا مشکلات انذار مردم با تبلیغ قرآن، مایه دلتنگی و ملالت خاطر برای تو شود.

- آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۸ – ۱۴

۱۴ به کارگیری تمثیل و تشبیه در تفهیم معارف دین ، شیوه ای از شیوه های گوناگون بیان آیات الهی در قرآن

و البلد الطیب . .. کذلک نصرف الأیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۶۵ – ۵

۵ هود با برانگیختن عواطف قومی مردم ، دعوت خویش را آغاز کرد .

قال یقوم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۶۹ – ۱۹

۱۹ توجه دادن مردم به نعمت های الهی ، از روش های تبلیغی هدایتی هود (ع)

فاذکروا ءالاء اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۷۳ – ۵

۵ صالح (ع) با برانگیختن عواطف مردم ، دعوت خویش را آغاز کرد .

قال یقوم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۸۵ – ۵

۵ شعیب با برانگیختن عواطف مردم ، دعوت خویش را آغاز کرد .

قال یقوم اعبدوا اللّه

شعیب بـا نسـبت دادن مردم مـدین به خویشـتن بـا گفتن <یقومِ> (ای قوم من) در صـدد تحریک عواطف آنان بوده تا به این وسیله به آنان تفهیم کند که رسالتش در جهت منافع ایشان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۶ - ۱۶

۱۶ ترغیب مردم به عبرت گرفتن از فرجام شوم فسادگران تاریخ ، از وظایف مبلغان دین

قال . .. و أنظروا کیف کان عقبه المفسدین

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۹۲ – ۶

۶ بیان فرجام شوم کفرپیشگان و تکذیب کنندگان رسولان الهی ، روشی برای مبلغان دین برای شناساندن زیانکاران واقعی

الذین کذبوا شعیباً کانوا هم لخسرین

خداوند با بیان فرجام شوم کفرپیشگان، زیانکاران واقعی را به مردم معرفی کرد. بنابراین از راههای معرفی کردن زیانکاران واقعی بیان فرجام شوم آنان است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۳۸ – ۱۰

۱۰ لزوم ایجاد امید به مغفرت و رحمت الهی در دل گمراهان برای گرایش دادن آنان به دین و دینداری

قل للذین کفروا إن ینتهوا یغفر لهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۶ – ۴

۴ لزوم حفظ رابطه مستقیم و بیواسطه با مردم برای رهبران و مبلغان دینی در راستای تبلیغ و ارشاد

قل لو شاء اللّه ما تلوته علیکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۸۴ – ۲

۲ برخورد عاطفی با مردم در دعوت به حق و تبلیغ ، امری پسندیده است .

و قال موسی یقوم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۲۵ – ۵

۵ نوح (ع) وظیفه دار رساندن پیام های الهی به مردم ، با بیانی روشن و صریح

إنی لکم نذیر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۵۶ - ۶

۶ مبلغان دین ، باید با توکل بر خدا و وانهادن امور خویش به خداوند ، از

مخالفان دین نهراسند و وظیفه خویش را قاطعانه به انجام رسانند .

فکیدونی جمیعًا ثم لاتنظرون. إنی توکلت علی الله ربی و ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۹ - ۱۱

۱۱ مبلغان دین باید از بازگویی تاریخ و فرجام گذشتگان ، سود جسته و با بیان علل سرنوشت آنان ، مردمان را به آیین پیامبران گرایش دهند .

و یقوم لایجرمنّکم شقاقی أن یصیبکم مثل ما أصاب قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۲ - ۱۳

۱۳ مبلغان دین در نشر توحید و احکام الهی ، نباید از حد و مرز تعیین شده خارج شوند .

فاستقم کما أُمرت . .. و لاتطغوا

در برداشت فوق، جمله <لاتطغوا> در ارتباط با <فاستقم> معنا شده است و متعلق<لاتطغوا> استقامت گرفته شده است; یعنی ، در پایداری طغیان نکنید و این کار را بر اساس برنامه الهی انجام دهید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۱۳ - ۱۲

۱۲ تنها با اتکا بر خدا و یاری طلبیدن از او ، می توان بر دین داری پایداری کرد و اهداف دین را پیش برد .

فاستقم کما أُمرت . .. و ما لکم من دون الله من أولیاء

برداشت فوق ، مقتضای ارتباط <فاستقم . ..> با <ما لکم من دون الله من أولیاء> است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۷ - ۱۶

۱۶ لزوم بهره گیری مبلغان دینی از هرفرصت و زمینه مناسب ، برای ارشاد و تبلیغ دین

ذلكما مما

علمنی ربی إنی ترکت . .. و هم بالأخره هم کفرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۳۹ – ۵

۵ مبلغان دینی ، باید از سر مهربانی و با ملاطفت ، مردمان را به دین فراخوانند .

یصحبی السجن ءأرباب متفرقون خیر أم الله الوحد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۹۰ – ۱۷

۱۷ ضرورت بهره گیری مبلغان دینی ، از فرصت های مناسب برای ارشاد و هدایت مردم

أءنک لأنت یوسف قال أنا یوسف . .. من یتّق و یصبر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۴ – ۷۸

۷– همه انبیا وظیفه داشتند که معارف الهی را در سطح فرهنگ مردم خویش ، تبیین کنند .

و ما أرسلنا من رسول إلاّ بلسان قومه لیبیّن لهم

مراد از <لسان قوم> لسان فرهنگی مردم است، بخصوص با توجه به اینکه سطح فرهنگی مردم، متفاوت است و انبیا طبعاً باید همه مردم را در تبلیغ مدّ نظر قرار می دادند.

۸– فهم مردم عصر نزول تعالیم دینی ، مرجع و منبعی برای فهم دقیق آن تعالیم است .

و ما أرسلنا من رسول إلاّ بلسان قومه لیبیّن لهم

اینکه خداوند فرموده است: همه پیامبران به زبان قوم خودشان فرستاده شدند، می تواند بیانگر این نکته باشد که زبان و ادبیات مردم دوران نزول تعالیم آسمانی برای دریافت پیام آن تعالیم نقش مؤثری دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۳۲ – ۲۰

۲۰- ذکر فرجام شقاوت بار کافران و عاقبت سعادت آمیز

تقواپیشگان در کنار یکدیگر ، از روش های تبلیغی قرآن

الکفرین . الذین تتوفّهم الملئکه ظالمی أنفسهم ... فادخلوا أبوب جهنّم ... فلبئس

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۴۷ – ۱۰،۱۱

۱۰– تهدید کردن بدکاران ، پس از استدلال منطقی ، از شیوه های تبلیغی قرآن کریم

و ما أرسلنا من قبلك إلّا رجالاً نوحی إلیهم فسئلوا أهل الذکر . .. و أنزلنا إلیك ا

۱۱– ایجاد حالت خوف و رجا در انسان ها ، از روش های تبلیغی قرآن کریم

أو یأخذهم علی تخوّف فإن ربّکم لرءوف رحیم

آوردن عبارت <فإن ربّکم لرءوف رحیم> که دلالت بر مهر و رحمت خداوند می کند پس از تهدید بدکاران، می تواند مشعر به نکته فوق باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۲۵ – ۴،۵،۶،۱۰

۴– لزوم به کارگیری روش های مختلف تبلیغی ، متناسب با مخاطب ها در دعوت به دین

ادع إلی سبیل ربّك بالحکمه و الموعظه الحسنه و جدلهم

ذکر <حکمت>، <موعظه> و <جدال به احسن> به عنوان سرّ ابزار دعوت به راه خدا می تواند بیانگر برداشت فوق باشد.

۵– جمود بر روش واحد تبلیغی ، فاقد کارآیی لازم در هدایت همگان

ادع إلی سبیل ربّك بالحکمه و الموعظه الحسنه و جدلهم

فرمان الهی به استفاده از روشهای گوناگون (برهان، موعظه و جدال احسن) نشانگر عدم کفایت یك روش است.

۶– آشنایی با حکمت ، موعظه و برترین روش های جدلی ، نیاز ضروری مبلغان دین

ادع إلی سبیل ربّك بالحکمه و الموعظه الحسنه و جدلهم بالتی هی أحسن

امر الهی به تبلیغ دین از طریق حکمت، موعظه

و جدل برتر نشانگر این معناست که فاقدان این ابزار، از کارآیی لازم و شایسته در امر تبلیغ برخوردار نیستند.

۱۰- لزوم توجه به جنبه های عقلی ، برهانی ، عاطفی و احساسی انسان در امر تبلیغ دین

ادع إلی سبیل ربّک بالحکمه و الموعظه الحسنه

برداشت فوق، بـا توجه به معنـای لغوی <حکمت> و <موعظه> است: حکمت; یعنی، دستیـابی به حق در پرتو علم و عقل و موعظه; یعنی، تذکر به خیر آن گونه که باعث رقّت قلب شود (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۷ - ۴

۴- صبر و مقاومت در برابر اذیت و آزار دشمنان دین ، مؤثرترین روش برخورد با آنان و بهترین راه تبلیغ اسلام است .

ادع إلی سبیل ربّک . .. و إن عاقبتم ... و لئن صبرتم لهو خیر للصبرین . و اصبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۲ - ۱۰

۱۰- تبیین پیامد های سوء اعمال ناپسند ، و جدایی نهی از آنها از روش های هدایتی تبلیغی قرآن

و لاتقربوا الزنی إنه کان فحشه و ساء سبیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۱ - ۳۹

۳۹- یکتاپرستان ، از هر فرصت مناسب برای ترویج دین و اندیشه الهی بهره می گیرند .

قال الذین غلبوا علی أمرهم لنتّخذنّ علیهم مسجدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۰ - ۱۰

۱۰- به کارگیری اِنذار و تبشیر در کنار هم برای دعوت به دین و تبلیغ آن ، از

روش های مورد استفاده قرآن است .

إنّا أعتدنا للظلمين نارًا . .. إنّا لانضيع أجر من أحسن عملاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۵۴ – ۲

۲– آوردن مثال و نمونه ، از شیوه های بیانی قرآن و از روش های مناسب در تبلیغ و بیان حقایق است .

و لقد صرّفنا فی هذا القرءان للناس من کلّ مثل

برای <مَثَل> معانی متعددی از جمله: <شبیه و نظیر> و <حدیث (کلام تازه)> و <ضرب المثل> و <صفت> ذکر شده است. در آیه مورد بحث، به مناسبت <و اضرب لهم مثلاً رجلین> در آیات قبل ظاهراً، مقصود، ذکرِ شبیه و نظیر است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۰۳ – ۶

۶– طرح کردن پرسش های برانگیزاننده و ایجاد زمینه برای ارائه معارف ، از روش های مورد استفاده در قرآن است .

قل هل نتبئکم بالأخسرین أعمالاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۰۷ – ۵

۵– مژده و بشارت در کنار هشدار و تهدید ، روش به کار گرفته شده در قرآن برای تبلیغ و هدایت است .

جزاؤهم جهنّم بما کفروا . .. إنّ الذین ءامنوا و عملوا الصلحت کانت لهم جنّت الفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴۱ – ۲

۲– یادآوری و تجلیل از پیامبران و اسوه های اخلاق و معنویت ، از روش های هدایتی و تبلیغی مورد استفاده در قرآن

واذکر فی الکتب إبرهیم إنّه کان صدّیقًا

- آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴۲ – ۹،۱۰

۹- وادار ساختن مردم به تحقیق و تفکر با طرح پرسش ، در باره عقیده ها و عملکرد های شان ، روشی نیکو در تربیت و تبلیغ

لِمَ تعبد ما لایسمع و لایبصر

۱۰- لزوم به کارگیری ملاطفت و رعایت ادب همراه با استدلال های منطقی در گفتوگو های عقیدتی و دعوت به توحید

یأبت لِمَ تعبد ما لایسمع

حضرت ابراهیم(ع) آزر را با تعبیر (ای پدر من) مورد خطاب قرار داد که در آن ملاطفت و مهرورزی وجود دارد. جملات بعدی نیز که در مقام استدلال بیان گردیده، همگی دارای مقدمات روشن و نتایج منطقی است. از روش برخورد ابراهیم(ع) می توان نتیجه گرفت که در برخوردهای عقیدتی، این دو رکن باید ملاحظه گردد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴۵ – ۹

۹- لزوم برخورد محبت آمیز و مؤدبانه در مقام ارشاد و تبلیغ

یأبت إنّی أخاف أن یمسّک عذاب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۹۷ – ۱۲،۱۳

۱۲- لزوم به کارگیری بیان و شیوه قابل فهم برای مردم در تبلیغ و هدایت

فإنّما یسّرنه بلسانک لتبشّر به المتّقین و تنذر

۱۳- نقش کارساز بشارت و انذار در تبلیغ

لتبشّر . .. و تنذر به

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹ – ۳

۳ – برانگیختن مخاطب ، به دقت در گفتار و تشویق او به شنیدن گزارش ، روشی مطلوب در شیوه اطلاع رسانی است .

هل اتیک حدیث موسی

استفهام <هل أتاك. ..> مجازی و برای تشویق

به استماع است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۵ - ۳

۳ - راهنمایی و ارشاد طغیان گران و تبلیغ پیام الهی ، نیازمند شرح صدر وتحمل فراوان است .

اذهب . .. قال ربّ اشرح لی صدری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۸ - ۴

۴ - مبلغان دین باید به گونه ای سخن بگویند که مردم ، سخن آنان را فهمیده ودرک کنند .

یفقهوا قولی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۲ - ۴

۴ - حرکت به سوی مردم و رفتن در بین آنها ، برنامه ای ضروری در تبلیغ و رسالت است .

اذهب إلی . .. اذهب أنت و أخوک

در مجموعه چند آیه مورد بحث سه بار فعل <اذهب> تکرار شده است. از این فرمان و تأکید خداوند بر آن، به دست می آید که در تبلیغ دین، نشستن و منتظر شدن برای گردآمدن مردم کافی نیست؛ بلکه باید به میان آنان رفت و پرچم دعوت الهی را به حرکت درآورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۴ - ۷،۹،۱۰

۷ - لزوم نرمش در گفتار و در پیش گرفتن روش های ملاطفت آمیز در تبلیغ دین ، حتی در مورد سرکش ترین مردم

فقولا له قولاً ليّنًا

۹ - لزوم مرحله بندی در کار تبلیغ و توجه به شرایط و زمینه ها در انتخاب شیوه هدایت مردم

فقولا له قولاً ليّنًا لعلّه يتذكّر أو يخشى

۱۰ – هماهنگی مبلغان دینی در شیوه برخورد با مفاسد

جامعه ، کارسازتر و به موفقیت نزدیک تر است .

اذهبا . .. فقولا له قولاً ليّنًا لعلّه يتذكّر

موسی و هارون(ع)، هر دو به یک شیوه برخورد با فرعون مأمور شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۱۳ - ۶

۶ - تنوع بیان و ارائه صورت های گوناگون آن ، از روش های قرآن در تبلیغ و تربیت

و صرّفنا فيه من الوعيد لعلّهم يتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۵ - ۵،۶

۵- لزوم اتّکا به وحی الهی در انذار مردم و تبلیغ دین

قل إنّما أُنذركم بالوحى

۶- اهمیت و نقش والای انذار در پیشبرد اهداف دین

إنّما أُنذركم بالوحى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۶۴ - ۷

۷- بهره جستن از هنر نمایش در تبلیغ دین ، راهی شایسته و موفق

فجعلهم جذذًا إلاّكبيرًا لهم . .. قال بل فعله كبيرهم هذا فسلوهم ...فقالوا إنّكم

از این که حضرت ابراهیم(ع) در تبلیغ توحید، از هنر تجسمی و صحنه نمایش بهره گرفت و به هدف خود دست یافت، می توان برداشت یاد شده را استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۶۶ – ۵

۵- آگاه کردن مردم به سودمندیِ دین داری و یا زیان بی دینی ، روشی پسندیده و مفید در تبلیغ دین و هدایت انسان ها

قال أفتعبدون من دون اللّه ما لاینفعکم شیئًا و لایضرّکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۱۰۹ – ۹

۹- لزوم نگرشی یکسان

و پرهیز از تبعیض و تفاوت در دعوت مردم به دین

فقل ءاذنتکم علی سواء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۹ - ۶

۶ - لزوم استفاده از روش های روشن و بی ابهام در تبلیغ و هدایت توده ها

إنّما أنا لکم نذیر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۸ - ۸

۸ - تبیین فلسفه احکام ، شیوه ای پسندیده در بیان تعالیم دین و تسهیل عمل به آنها است .

و إن قیل لکم ارجعوا فارجعوا هو أزکی لکم

جمله <هو أزکی لکم> که به منزله تعلیل برای احکام یاد شده و در مقام تشویق برای عمل به آنها است حاکی از شیوه قرآن در تبیین تعالیم دین و نیز تسهیل عمل به احکام الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۰ - ۱۳

۱۳ - تبیین فلسفه احکام ، شیوه ای پسندیده در بیان تعالیم دین و تسهیل عمل به آنها

قل للمؤمنین یغضّوا . .. ذلک أزکی لهم

جمله <ذلک أزکی لهم> که به منزله تعلیل برای احکام یاد شده و در مقام تشویق برای عمل به آنها است حاکی از شیوه قرآن در تبیین تعالیم اسلام و نیز تسهیل عمل به احکام الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۴ - ۵

۵ - بهره گیری از حوادث و نمونه های تاریخی به منظور قابل فهم کردن حقایق ، روشی در تبلیغ و هدایت

و مثلًا من الذين خلوا من

قبلکم

تردیدی نیست که یاد کردن حوادث و نمونه های تاریخی در قرآن، برای درک بهتر حقایقی است که خداوند در صدد بیان آنهاست. بنابراین می توان از این یاد کرد، روش تبلیغ و هدایت مردم به حقایق را آموخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۴ - ۸

۸ - ابلاغ پیام های الهی به صورت روشن و آشکار ، وظیفه رسول خدا (ص)

و ما علی الرسول إلاّ البلغ المبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳ - ۷

۷ زیر سؤال بردن اندیشه ها و باور های باطل و بیان ضعف ها و نقص های آنها ، روش هدایتی و تبلیغی قرآن

و اتّخذوا من دونه ءالهه لایخلقون شیئًا و هم یخلقون . .. و لایملکون موتًا و لاحیو

جمله <و اتّخذوا من دونه آلهه. ..> هرچند به صورت خبریه است، ولی مقصود از آن اخبار نیست; زیرا همگان به مضمون آن آگاه بودند; بلکه مقصود زیر سؤال بردن عقاید مشرکان و بیان ضعف های فکری آنان و اظهار شگفتی از چنین باورهایی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۳ - ۶

۶ ارائه راه حق و تفسیر حقیقت ، در برابر سخنان باطل و شبهه انگیز ، شیوه پسندیده در تبلیغ و ارائه تعالیم دین

و لایأتونک بمثل إلاّ جئنک بالحقّ و أحسن تفسیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۹ - ۶

۶ - نداشتن چشمداشت مادی از مردم و اعلام آن

به همگان ، دارای تأثیر مثبت و سازنده در تبلیغ و رسالت الهی

فاتّقوا اللّه و أطیعون . و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

برداشت یاد شده از تصریح حضرت نوح(ع) به مطلب فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۶

۶ - نداشتن چشمداشت مادی از مردم و اعلام آن به همگان ، دارای تأثیر مثبت و سازنده در تبلیغ و رسالت الهی

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

برداشت یاد شده از تصریح حضرت هود(ع) به مطلب فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۵ - ۶

۶ - نداشتن چشمداشت مادی از مردم و اعلام آن به همگان ، دارای تأثیر مثبت و سازنده در تبلیغ دین و رسالت الهی

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

برداشت یاد شده از تصریح حضرت صالح(ع) به مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۴ - ۶

۶ - نداشتن چشمداشت مادی از مردم و اعلام آن به همگان ، دارای تأثیر مثبت و سازنده در تبلیغ دین و رسالت الهی

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

برداشت یاد شده از تصریح حضرت لوط(ع) به مطلب مزبور استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۰ - ۶

۶ – نداشتن چشمداشت مادی از مردم و اعلام

آن به همگان ، دارای تأثیر مثبت و سازنده در تبلیغ دین و رسالت الهی

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

برداشت یاد شده از تصریح حضرت شعیب(ع) به مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۵ - ۶

۶ - لزوم به کارگیری صراحت ، روشنی و گویایی سخن ، در تبلیغ و هدایت خلق

نزل . .. بلسان عربیّ مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۸ - ۳،۴

۳ - سخن گفتن به زبان ملی هر جامعه ای ، بهترین و مؤثرترین روش تبلیغ و هدایت آن جامعه

و لو نزّلنه علی بعض الأعجمین

۴ - لزوم توجه به احساسات ملی جوامع ، در تبلیغ و هدایت

و لو نزّلنه علی بعض الأعجمین

به کارگیری واژه <لو> که برای امتناع است نشان می دهد که اگر خداوند قرآن را بر شخصیتی غیر عرب زبان نازل می کرد، بی تردید مردم عرب از ایمان آوردن به غیر آن سر باز می زدند و این نبود مگر به خاطر احساسات قومی وملی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۹ - ۶

۶ - گزینش شهر های بزرگ و مرکزی برای تبلیغ دین و ارشاد مردمان ، روشی پسندیده و کارآمد

حتّی یبعث فی أُمّها رسولاً

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که انتخاب شهرهای بزرگ و مرکزی برای رسالت پیامبران از سوی خداوند، می تواند به جهت کارآمدتر بودن این روش باشد; به ویژه این که این مسأله

درباره تمامی پیامبران مطرح است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۱۷ – ۱۴

۱۴ – در تبلیغ ، تنها ، به نفی باطل نباید پرداخت ، بلکه باید راه درست را نیز معرفی کرد .

إنّ الذین تعبدون من دون اللّه لایملکون لکم رزقًا فابتغوا عند اللّه الرزق و اعبدو

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۹ – ۱۵

۱۵ – تکیه بر براهین آشکار و قابل فهم و پرهیز از گفتار ابهام آمیز ، شیوه ای پسندیده در تبلیغ معارف دین است .

و جاءتهم رسلهم بالبیّنت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۲۴ – ۹

۹ – استفاده از کارکرد عوامل طبیعی در طبیعت برای اثبات وجود خداوند ، از شیوه های تبلیغی قرآن کریم است .

و من ءایته یریکم البرق خوفًا و طمعًا و ینزّل من السماء ماء فیحیی به الأرض بعد م

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۲۵ – ۱۱

۱۱ – استفاده از امور حسی و قابل درک ، جهت اثبات امور غیر حسی که درک اش سخت است از شیوه های تبلیغی قرآن است .

و ینزّل من السماء ماء فیحیی به الأرض بعد موتها . .. و من ءایته أن تقوم السماء .

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۲۷ – ۶

۶ – استفاده از امور عینی و محسوس ، برای تبیین امور غیبی ، از روش های تبلیغی قرآن کریم

است .

و هو الذی یبدؤا الخلق ثمّ یعیده و هو أهون علیه

استدلال به آفرینش نخست موجودات و شاهد گرفتن آن برای اثبات معاد که امری غیبی است حقیقت یادشده را می رساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۸ - ۵،۷،۸

۵ - استفاده از تمثیل ، جهت تفهیم معارف والای دینی ، از روش های تبلیغی قرآن

ضرب لکم مثلًا من أنفسکم . .. کذلک نفصّل الأیت

لام <لکم> برای تعلیل و در نتیجه، بیان کننده این نکته است که بیان مَثَل ها، به خاطر تفهیم دقیق است. <من> در <من أنفسکم> برای ابتدا و به منظور بیان این است که مَثَل از خود شما زده می شود که دقیقاً برایتان قابل فهم است.

۷ - قرآن کریم از شیوه های گوناگون استفاده می کند تا مشرکان را برای دست کشیدن از معبود های ساخته دست خویش قانع کند .

و من ءایته أن خلقکم . .. و أن خلق لکم ... خلق السموت ... یریکم البرق ... أن تق

پس از اقامه دلیل های روشن برای اثبات وحدانیت خداوند، روی آوردن به بیان تمثیلی و عامیانه کردن مطلب، جهت تفهیم پوچی معبودهای جعلی، حکایت از حقیقت یاد شده می کند.

۸ - استفاده از روش های ساده و همگانی در تبلیغ مفاهیم دین ، امری شایسته است .

ضرب لکم مثلًا من أنفسکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۷ - ۵

۵ - مبلّغان ، در تبلیغ دین ، باید با برهانی روشن و مستدل عمل کنند .

و لقد أرسلنا. .. رسلًا ...

بالبیّنت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۳ - ۶

۶ - متمرکز ساختن ذهن مخاطب و شنونده ، در موعظه و تبلیغ ، امری لازم است .

و هو یعظه یبنیّ

مخاطب قرار دادن فرزند، با <یا>ی ندا، هنگام موعظه، می تواند به منظور نکته یاد شده باشد تا موعظه، اثر خود را ببخشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۶ - ۳

۳ - لازم است که تبلیغ معارف دین ، به محبّت و تحریک احساس و عاطفه مخاطب آمیخته گردد .

یبنیّ إنّها إن تک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۷ - ۴

۴ - لازم است که پیش از دعوت به فروع عملی ، اصول عقیدتی تبیین گردد .

یبنیّ لاتشرک باللّه . .. إنّها إن تک مثقال حبّه من خردل ... یأت بها اللّه ... ی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۵ - ۶

۶ - پیش انداختن بشارت بر هشدار ، امری شایسته و بایسته در امر تبلیغ است .

مبشّرًا و نذیرًا

احتمال دارد که تقدیم <مبشّراً> با توجه به واقعیت خارجی تأثیر تقدیم بشارت بر انذار و بیم دهی باشد. بنابراین، نکته فوق قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۴ - ۱۳

۱۳ - ارائه و تبلیغ آیین حق با نقد منصفانه و حق طلبانه عقاید دینی دیگر ، از شیوه های تبلیغی قرآن

قل ادعوا الذین زعمتم من دون اللّه . .. و

إنّا أو إيّاكم لعلی هدًی أو فی ضلل مبی

این که پیامبر(ص) به مشرکان فرمود: یا ما بر حق هستیم و راه هدایت را می پیماییم یا شما با آن که پیامبر(ص) مسلّماً بر حق و هدایت بود نشانگر انصاف و برخورد حق طلبانه با عقاید دیگران و شیوه ای پسندیده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۷ - ۶

۶ - لزوم به کارگیری مفاهیم و مطالب روشن ، رسا و بی ابهام در تبلیغ دین

و ما علینا إلّا البلغ المبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۰ - ۱۳

۱۳ - داشتن ملاطفت و برخورد محبت آمیز ، روشی پسندیده و بایسته در تبلیغِ دین و برخورد با افراد خاطی و گناه کار

قال یقوم اتّبعوا المرسلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۱ - ۵

۵ - مبلغان دینی ، باید در فراخواندن مردم به دین و اقتدا به رسولان الهی ، از استدلال و برهان بهره گیرند .

اتّبعوا من لایسئلکم أجراً و هم مهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷۰ - ۹

۹ - لزوم استفاده از روش های روشن و بی ابهام ، در تبلیغ و هدایت توده ها

أنّما أنا نذیر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۷ - ۹

۹ - در اقدام ها و تلاش های فرهنگی و دینی ، صرف احتمال تأثیر کافی است .

لعلّهم یتذکّرون

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴ - ۴

۴ - بشارت و انذار ، دو ابزار کارآمد برای مبلغان دینی در هدایت و تربیت مردم

کتب . .. بشیرًا و نذیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۱۴ - ۷

۷ - گسترش پیام توحیدی و هدایت مردم ، نیازمند حضور فعّال مبلغان الهی در میان آنان

إذ جاءتهم الرّسل من بین أیدیهم و من خلفهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۴ - ۱۱

۱۱ - استفاده از امور روشن و همه فهم ، در جهت تبلیغ و هدایت ، روشی قرآنی است .

و لاتستوی الحسنه و لا السّیئه . .. کأنّه ولیّ حمیم

تکیه بر اصل تفاوت خوبی و بدی که امری روشن و قابل فهم برای همگان است به عنوان پیش درآمد سفارش به اخلاق نیک در تبلیغ، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۷ - ۵،۱۲

۵ - انذار مردم نسبت به فرجام کفر ، دارای اهمیتی خاص در تبلیغ دین

لتنذر أُمّ القری

۱۲ - لزوم اولویت دادن به نقاط مرکزی و محوری در تبلیغ و انذار

لتنذر أُمّ القری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳ - ۸

۸ - پیام های دینی ، اگر با زبانی فصیح و قالبی متناسب ارائه شود ، ذهن و اندیشه انسان ها را به خود جذب می کند .

إنّا جعلنه قرءانًا عربيًّا لعلّكم تعقلون

این نکته که قرآن به

واسطه فصاحتش، زمینه تعقل و جذب اذهان را فراهم می کند، نشانگر آن است که اگر پیام های دینی، این ویژگی را داشته باشند، در جذب مخاطب موفق خواهند بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۹ - ۱۰

۱۰ - به کارگیری بیان روشن و رسا ، امری ارزشمند در تبلیغ معارف دینی

و رسول مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۶ - ۴

۴ - در تبلیغ دین ، نخست باید به رفع موانع و اصلاح پایگاه ها و عناصر اصلی جامعه پرداخت .

و لقد أرسلنا موسی . .. إلی فرعون و ملإیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲ - ۶

۶ سخن روشن و به دور از ابهام ، دارای اهمیتی ویژه در انجام رسالت تبلیغی و دینی

و الکتب المبین

توصیف قرآن که پیام تبلیغی است به وصف <مبین>، اِشعار به مطلب یاد شده دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۵۸ - ۷

۷- لزوم توجه به سطح درک و استعداد های مخاطبان ، در تبلیغ و هدایت ایشان

فإنّما یسّرنه بلسانک

از این که خداوند <تیسیر> را زمینه تذکّر یافتن دانسته; استفاده می شود که برای بیداری خلق، باید حقایق را به گونه ای قابل فهم و درک برای آنان بیان کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۲۴ - ۲

۲ - لزوم استفاده از شیوه های مختلف تمثیلی و داستانی ، برای تفهیم

حقایق به مردمان

إنّه لحقّ مثل ما أنّكم تنطقون . هل أتيك حديث ضيف إبرهيم

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند در آیه قبل، از تمثیل و در این آیه از بیان سرگذشت میهمانان گرامی ابراهیم(ع) در جهت حقانیت وعده های خویش بهره جسته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۸ - ۹

۹ - لزوم مجهز بودن به امکانات نیرومند و دلایل متقن ، در تبلیغ دین

أرسلنه . .. بسلطن مبين

فعل الهی، خود رهنمودی به هدایتگران است که آنان برای پیشبرد هدف، باید در کار خویش ابزار و امکانات بایسته را نیز، در نظر داشته باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۴۰ - ۳،۵

۳ - مزد طلبی از مردم در برابر تبلیغ دین ، زمینه ساز روی گردانی آنان از پذیرش آن

أم تسئلهم أجرًا فهم من مغرم مثقلون

۵ - توجه شریعت به خصلت های درونی مردم ، در تنظیم برنامه های تبلیغی خود *

أم تسئلهم أجرًا فهم من مغرم مثقلون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند چون دلبستگی شدید مردم به مال را می دانسته است، پیامبران را از درخواست مزد مادی از مردم، دور داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۲۹ - ۸

۸ - لزوم رعایت استعداد و قابلیت افراد ، در استفاده از فرصت ها و امکانات تبلیغی

فأعرض عن من تولّی عن ذکرنا و لم یرد إلّا الحیوه الدنیا

تکلیف پیامبر(ص) به روی گردانی از خدافراموشان دنیامحور، می تواند

نشانگر این باشـد که رهبران و مبلغان الهی، نبایـد قابلیت ها را نادیده انگاشـته وفرصت های خویش را در مواضع بی ثمر، هدر دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۷ - ۳

۳ - لزوم استفاده هدایتگران از شیوه ساده گویی برای ارشاد مردم

و لقد یسّرنا القرءان للذّکر

بیان الهی، در حقیقت رهنمودی به همه هدایتگران است که باید از این شیوه استفاده کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳۲ - ۳

۳ - لزوم استفاده هدایت گران ، از شیوه ساده گویی برای ارشاد مردم

و لقد یسّرنا القرءان للذّکر

بیان الهی، در حقیقت رهنمودی به همه هدایت گران است که باید شیوه ساده گویی را در بیان حقایق برای مردم برگزینند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۴۰ - ۳

۳ - لزوم استفاده هدایت گران ، از شیوه ساده گویی برای ارشاد مردم

و لقد یسّرنا القرءان للذّکر

بیان الهی، در حقیقت رهنمودی به همه هدایت گران است که در راستای ارشاد خلق، باید از شیوه ساده گویی استفاده کنند تا همگان از آن بهره مند شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۳ - ۱۱

۱۱ - توجه به عنصر امیدواری به پیروزی و نصرت الهی در تبلیغ ، امری لازم و کارآمد

و أَخرى تحبّونها نصر من اللّه و فتح قريب

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۴۶ - ۲

۲ - درخواست مزد و پاداش در قبال هدايت

و تبلیغ دین ، از موانع تأثیرگذاری و موفقیت آن

أم تسئلهم أجرًا

برداشت یاد شده، از آن جا است که آیه شریفه، درصدد بیان علّت های نپذیرفتن اسلام از سوی کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲ - ۲

۲ - دعوت و برخورد از سر مهربانی و شفقت ، مؤثّر در هدایت و اصلاح جامعه

قال یقوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۹ - ۳،۴

۳ - دعوت آشکارا ، کاملاً سرّی ، خصوصی و یا عمومی ، از روش های تبلیغی ، تربیتی و هدایتی

ثمّ إنّی أعلنت لهم و أسررت لهم إسرارًا

۴ - لزوم توجه به شرایط اجتماعی و زمان و مکان و نیز رعایت خصوصیات و حالات شخصی مخاطبان ، به هنگام تبلیغ ، تربیت و هدایت

ثمّ إنّی دعوتهم جهارًا . .. و أسررت لهم إسرارًا

از این که نوح(ع)، گاهی مردم را به صورتّ مخفی و گاهی علنی دعوت می کرد و یا برخی از مردم را به شکل خصوصی و برخی دیگر را به صورت عمومی به سوی خداوند فرامی خواند; می توان مطلب یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۱۲ - ۸

۸ - تبیین فواید ایمان و دین داری ، از روش های تبلیغی و هدایتی

استغفروا ربّکم . .. یرسل السماء علیکم مدرارًا . و یمددکم بأمول و بنین ... و یجعل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۱۸ – ۵،۱۱

۵ – برانگیختن

انگیزه در مخاطب ، برای جلب توجه او به سخنان هدایت بخش ، از مقدمات ارشاد و تبلیغ

فقل هل لك إلی أن تزكّی

<لك> خبر برای مبتدای محذوف است. حرف <إلی> نیز به همان مبتدای محذوف تعلق دارد. تقدیر كلام را می توان چنین دانست: <هل لك میل إلی أن تزكّی> یا <هل لك سبیل إلی...>.

$۱۱ - نرمش در گفتار ، حتی با سركشان ، از شیوه های پسندیده در تبلیغ و ارشاد مردم

فقل هل لك إلی أن تزكّی

فقل هل لك إلی أن تزكّی

طرح استفهام در آغاز سخن، نوعی نرمش در لحن كلام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۶ - ۳

۳ - بذل توجّه كامل به ارشاد كسانی كه نیازی به تعالیم الهی در خود احساس نمی كنند ، روشی ناپسند و مذموم است .

أمّا من استغنی . فأنت له تصدّی

آغاز سخن با ضمیر <أنت> و نیز تقدیم <له> بر <عنه> در جمله های <أنت له تصدّی> و <أنت عنه تلهّی> در آیات بعد ارشاد كننده را به جهت برخوردش با هر دو نوع مخاطب، نكوهش كرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۰ - ۶

۶ - لزوم پرهیز مبلّغان ، از برخورد های ناهنجاری كه زمینه گریز مردم از مجلس وعظ و ارشاد گردد .

لعلّه یزّكّی . .. فأنت عنه تلهّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۱۱ - ۱

۱ - تأكید خداوند بر ضرورت ترك ترش رویی با اندرز خواهان ; هر چند آنان ،

جسمی معلول داشته و از طبقات اشراف نباشند .

کلّا

کلمه <کلّا> برای ممنوع ساختن و ردّ مطالبی است که پیش از گفتن این کلمه، مطرح شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بروج - ۸۵ - ۱۷ - ۵

۵ - برانگیختن مخاطب به دقّت در گفتار و تشویق او به شنیدن گزارش ، روشی مطلوب در شیوه اطلاع رسانی

هل أتیک

روش تبلیغ ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۵ - ۱۵

۱۵- بهره گیری از حکمت ، موعظه نیکو و جدل بهترین در تبلیغ دین ، روشی ابراهیمی است .

اتّبع ملّه إبرهیم . .. ادع إلی سبیل ربّک بالحکمه و الموعظه الحسنه و جدلهم بالتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۴ - ۱۱

۱۱- برانگیختن عقل و وجدان مردم به داوری ، روش حضرت ابراهیم (ع) در ارشاد و تبلیغ

لِمَ تعبد ما لایسمع . .. لاتعبد الشیطن إنّ الشیطن کان للرحمن عصیًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۵ - ۸

۸- حضرت ابراهیم (ع) با برخوردی عاطفی و مؤدبانه سعی در ارشاد و هدایت آزر داشت .

یأبت إنّی أخاف أن یمسّک عذاب من الرحمن

خطاب <یاأبت> گویای عطوفت ابراهیم(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۵۸ - ۶

۶ اقدام ابراهیم (ع) به شکستن بت ها و سالم باقی گذاشتن بت بزرگ ، تدبیری از سوی آن حضرت برای جلب نظر مردم و

توجه دادن آنان به بطلان بت پرستی بود .

و تاللّه لأكيدنّ أصنمكم . .. فجعلهم جذذًا إلاّكبيرًا لهم لعلّهم إليه يرجعون

<فاء> در <فجعلهم> يا براى ترتيب است و يا براى تعقيب. در هر دو صورت گوياى اين است كه عمل حضرت ابراهيم(ع) مصداق همان حيله و تدبيرى بود كه بر آن سوگند ياد كرده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۶۳ - ۴

۴- ابراهيم (ع) با درخواست از بت پرستان براى بازجويى از بت ها ، عجز و ناتوانى آنها را براى آنان به نمايش گذاشت .

فسلوهم إن كانوا ينطقون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۶۴ - ۳،۶

۳- استدلال ابراهيم (ع) بر بطلان شرك و شگرد او در مبارزه با بت پرستى ، تأثيرى كامل بر تمامى قومش داشت .

قال بل فعله كبيرهم . .. فرجعوا إلى أنفسهم فقالوا انّكم أنتم الظلمون

از اين كه تمامى قوم ابراهيم، بلافاصله به گمراهى خود اعتراف كردند، قوت استدلال آن حضرت و تأثير كامل شيوه دعوت او به دست مى آيد.

۶- ابراهيم (ع) براى مبارزه با بت پرستى و اثبات توحيد ، از هنر نمايش استفاده كرد .

فجعلهم جذذًا إلاّكبيرًا لهم . .. قال بل فعله كبيرهم هذا فسلوهم ... فقالوا إنّك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - انبياء - ۲۱ - ۶۶ - ۴

۴- حضرت ابراهيم (ع) براى اثبات توحيد و بطلان شرك از شيوه آگاه كردن بت پرستان به ناتوانى بت ها و به اعتراف واداشتن آنان

بر این حقیقت استفاده کرد .

فسلوهم إن كانوا ينطقون . .. لقد علمت ما هؤلاء ينطقون . قال أفتعبدون من دون الل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۲ - ۴

۴ - ایجاد سؤال در مردم نسبت به باور های آنان ، روش ابراهیم (ع) در تذکر دادن و باطل کردن عقاید ایشان

قال هل يسمعونكم إذ تدعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۷۳ - ۲

۲ - بهره گیری ابراهیم (ع) در هدایت قومش ، از محسوس ترین و بدیهی ترین امور

قال هل يسمعونكم . .. أو ينفعونكم أو يضرّون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸۰ - ۵

۵ - استفاده ابراهیم (ع) از ضروری ترین و ملموس ترین نیاز های بشری ، برای متوجه ساختن قوم خویش به خدا

و الذى هو يطعمنى و يسقين . و إذا مرضت فهو يشفين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۶ - ۶

۶ - توجه دادن مردم به بازگشت خیر و منفعت اعمال دینی به خودشان ، از شیوه های تبلیغی ابراهیم (ع) بود .

اعبدوا اللّه و اتّقوه ذلكم خير لكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۷ - ۳

۳ - حضرت ابراهیم (ع) برای بیداری قوم خویش ، بت ها را به حقارت و پستی یاد می کرده است .

إنّما تعبدون من دون اللّه أوثنًا

نکره آوردن <أوثان>

می تواند به منظور بیان حقارت شأن بت ها باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۲۵ – ۳

۳ – حضرت ابراهیم (ع) برای آگاهی قوم اش ، حقارت و ناتوانی بت ها را تبلیغ می کرد .

و قال إنّمااتّخذتم من دون اللّه أوثنًا

<أوثاناً> به صورت نکره آورده شده و تنوین آن، برای تحقیر است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۸۵ – ۵

۵ – آغاز کردن تبلیغ دین و حرکت اصلاحی از نزدیکان و اطرافیان ، شیوه ابراهیم (ع)

إذ قال لأبیه و قومه ماذا تعبدون

برداشت یاد شده از آن جا است که ابراهیم(ع) در آغاز تبلیغ خود، پدر و اطرافیان خود را مخاطب قرار داد.

روش تبلیغ اسلام

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۷۸ – ۱۳

۱۳ – بهره گیری از عواطف خویشاوندی برای ترغیب مشرکان مکّه به گرویدن به اسلام

و ما جعل علیکم فی الدین من حرج ملّه أبیکم إبرهیم

روش تبلیغ انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۴۶ – ۲

۲ بیدار ساختن و برانگیختن فطرت توحیدی، از روشهای تبلیغی انبیا

قل أرءيتم . .. من إله غير اللّه يأتيكم به

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۹۰ - ۱۳

۱۳ ضرورت تبعيت از روشهاى پيامبران الهى در برخوردها و روش تبليغ دين

فبهديهم اقتده قل لاأسئلكم عليه أجرا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ -

نحل - ۱۶ - ۳۵ - ۱۵

۱۵- وظیفه همه انبیای الهی ، تنها ابلاغ پیام خداوند به صورت روشن و صریح بوده است و نه اجبار مردم به قبول آن .

فهل على الرسل إلاّ البلغ المبين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۴ - ۴

۴ - اشتغال فراوان به ذکر خداوند و یاد او ، هنگام سخن با مردم ، دارای فضیلت بسیار بوده و شیوه پیامبران در ترویج دین خدا است .

و نذكرك كثيرًا

موسی(ع)، برای تسبیح و ذکر فراوان خدا در خلوت، نیازی به زبان فصیح و یاری هارون(ع) نداشت; بنابراین خواست او مطرح شدن تسبیح و یاد خدا در ملأعام بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۲ - ۳

۳ - تلاوت آیات الهی برای مردم ، شیوه تبلیغ رسولان و پیامبران

و ما أرسلنا من قبلك من رسول و لانبىّ إلاّ إذا تمنّى . .. فى أُمنيّته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۳۲ - ۱۲

۱۲ - < آگاهی دادن > و < انذار کردن > ، دو رکن اساسی در دعوت پیامبران

اعبدوا اللّه ما لكم من إله غيره أفلاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۱۵ - ۵

۵ - روشن و بی ابهام بودن بیان و انذار پیامبران ، ویژگی بارز آنان در تبلیغ

إن أنا إلّا نذير مبين

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۳۷ – ۱۱

۱۱ – انذار و اخطار

، از شیوه های تبلیغی پیامبران

و جاءکم النذیر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۴۲ – ۹

۹ – انذار و اخطار ، از مسؤولیت ها و شیوه های تبلیغی پیامبران

لئن جاءهم نذیر . .. فلمّا جاءهم نذیر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۸۶ – ۴

۴ – خلوص و نداشتن هیچ چشمداشتی در انجام رسالت ، از ویژگی های پیامبران

قل ما أسئلکم علیه من أجر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۱۴ – ۶

۶ – تبلیغ پیامبران ، همراه با حضور فعال و گسترده آنان در میان جوامع خویش بود .

إذ جاءتهم الرّسل من بین أیدیهم و من خلفهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۲۴ – ۱،۲

۱ – بازگو کردن فضیلت و برتری مکتب توحیدی بر آیین اجدادی مشرکان ، روش تمامی پیامبران

قل أوَ لو جئتکم بأهدی ممّا وجدتم علیه ءاباءکم

۲ – تمسک پیامبران به استدلال و خرد ، در قبال سنت گرایی و آیین تقلیدی منکران

قل أوَ لو جئتکم بأهدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۱ - ۵

۵- پیامبران ، خواهان هدایت مردم با تبلیغ آزاد و نه حرکت های تعرضی وتهاجمی *

و إن لم تؤمنوا لی فاعتزلون

با الغای خصوصیت از شخص موسی(ع)، تعبیر <فاعتزلون> می نمایاند که خط رسالت براساس تهاجم استوار نبوده است; بلکه آزادی بیان را تضمین کننده پیشرفت رسالت خویش می دانسته است.

روش تبلیغ حبیب نجار

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۲۱ – ۴

۴ – مؤمن انطاکیه (حبیب نجار) ، در فراخواندن مردم به دین و اقتدا به رسولان الهی ، از استدلال و برهان بهره می گرفت .

اتّبعوا من لایسئلکم أجراً و هم مهتدون

آیه شریفه و چند آیه بعدی، بیانگر مجموعه استدلال ها و برهان های مؤمن انطاکیه است که در اثبات ادعای خویش، برای مردم مطرح کرده بود.

روش تبلیغ دشمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۱۲ – ۲۳

۲۳ دروغپردازی و افترا، شیوه تبلیغات دشمنان انبیاست.

فذرهم و ما یفترون

روش تبلیغ دین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۲ – ۷

۷ ضرورت ارزیابی دقیق، از روشهای تبلیغ دین و برآورد آثار آن

و أنذر به . .. و لا تطرد الذین یدعون ربهم

برخی مفسران گفته اند آیه <لا۔ تطرد . .. > تبصره ای بر آیه قبل است. بر این فرض آیه می تواند رهنمودی کلی در تبلیغ باشد. یعنی قبل از به کارگیری هر روشی در تبلیغ به بررسی ابعاد آن باید پرداخت و از عوارض احتمالی آن با تدابیر لازم جلوگیری کرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۸۲ – ۳،۴

۳- پیامبر (ص) ، وظیفه دار به کارگیری مفاهیم روشن و صریح در تبلیغ دین

فإنما علیک البلغ المبین

<بلاغ> به معنای تبلیغ و رساندن پیام است. توصیف آن به <المبین> (آشکار و روشنگر) بیانگر مطلب یاد شده است.

۴- لزوم به

کار گیری مفاهیم و مطالب روشن و صریح ، در تبلیغ دین

فإنما علیک البلغ المبین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۱۰۹ – ۵

۵- هشدار و انذار و یا توسل به قدرت در مسیر احقاق حق و پیاده کردن دین ، باید پس از اتمام حجت و بیان حقایق دینی باشد .

و ما أرسلنک إلاّ رحمه للعلمین . .. قل إنّما یوحی إلیّ ... فهل أنتم مسلمون . فإ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۵۴ – ۱۳

۱۳ – لزوم به کار گیری مفاهیم و مطالب روشن و بی ابهام در تبلیغ دین

و ما علی الرسول إلاّ البلغ المبین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۱۳ – ۱۵

۱۵ – تثبیت و گسترش دین الهی ، نیازمند اقدام و تلاش جمعی است .

أن أقیموا الدین

با توجه به جمع بودن <أقیموا>، می توان برداشت بالا را به دست آورد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۱۵ – ۲۱

۲۱ – تفاوت نگذاشتن بین طبقات مختلف اجتماعی در مقام تبلیغ و هدایت و اجرای شریعت ، از وظایف پیامبر (ص)

و أُمرت لأعدل بینکم

بنابراین که <أمرت لأعدل بینکم> مربوط به نحوه اجرای دعوت و اقامه دین به وسیله پیامبر(ص) باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۲۶ - ۷

۷ - لزوم استفاده از روش های روشن و بی ابهام در تبلیغ دین و

هدايت مردمان

إنّما أنا نذير مبين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۱۰ - ۶،۷

۶ - خودداری از تعرّض به مخالفان بـدگو (مقابله به مثل و پاسـخ گويی به آنان) در مرحله آغازين كار هدايت و تبليغ دين ، امری سزاوار و بايسته

و اهجرهم هجرًا جميلاً

۷ - ترويج دين و گسترش دين داری در جامعه ، مستلزم سعه صدر ، صبر و خويشتن داری است .

و اصبر . .. و اهجرهم هجرًا جميلاً

روش تبليغ ذوالقرنين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - كهف - ۱۸ - ۹۸ - ۴

۴- ذوالقرنين ، از بينش توحيدی خويش ، پس از اثبات توان علمی و فنی خود ، تبليغ كرد .

فما اسطاعوا أن يظهروه . .. قال هذا رحمه من ربّی

تعبير <هذا رحمه. ..> نوعی تبليغ از بينش است كه ذوالقرنين پس از ساختن سدّ و اثبات برتری خويش، آن را تبليغ كرد.

روش تبليغ رسولان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵۲ - ۳

۳ - تلاوت آيات الهی برای مردم ، شيوه تبليغ رسولان و پيامبران

و ما أرسلنا من قبلك من رسول و لانبیّ إلاّ إذا تمنّی . .. فی أُمنيّته

روش تبلیغ سامری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۶ - ۴

۴ - سوء استفاده از دین و تعالیم آسمانی ، برای گمراه ساختن بنی اسرائیل و ترویج گوساله پرستی در بین آنان ، از جمله اعترافات سامری در نزد موسی (ع)

فنبذتها

<نبذ> در <نبذتها>،

ممکن است در معنای حقیقی آن; یعنی، دورافکندن آثار رسالت به کار رفته باشد و نیز ممکن است مجاز و به معنای سوء استفاده از تعالیم رسولان الهی باشد. براساس معنای دوم، سامری اعتراف می کند که با استفاده نابه جا از آموخته های خویش، آن را ضایع ساخته و نابود کرده است.

روش تبلیغ سلیمان(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۳۶ - ۱۰

۱۰ - سلیمان (ع) ، درصدد استفاده از هر فرصت برای بیان عقیده توحیدی خود و تبلیغ آن

فما ءاتین اللّه خیر ممّا ءاتیکم

یادآوری سلیمان(ع) به نماینده سبا نسبت به این حقیقت که آنچه او و آنها در اختیار دارند، همگی عطایایی است که خداوند به آنان بخشیده است، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۱ - ۴

۴ - استفاده سلیمان (ع) از امکانات خود بلقیس ، برای ارائه معجزه به وی و هدایت او

قال نكّروا لها عرشها. .. من الذین لایهتدون

برخی برآنند که <أتهتدی. ..> به تقدیر <أتهتدی إلی الإیمان باللّه و رسوله> می باشد. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

روش تبلیغ شعیب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۴ - ۵

۵ شعیب (ع) با برانگیختن عواطف مردم ، دعوت خویش را آغاز کرد .

قال یقوم اعبدوا الله

خطاب <یا قوم> (ای مردم من) تحریک کننده عواطف مخاطبان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۹

۵ یادآوری تاریخ پیشینیان و بیان علت نابودی و گرفتاری آنان به عذاب های الهی ، از روش های تبلیغی حضرت شعیب (ع) بود .

و یقوم لایجرمنّکم شقاقی أن یصیبکم مثل ما أصاب قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۷ - ۳،۴

۳ - دعوت به تقوا ، محور تبلیغات و هدایت گری شعیب پیامبر

إذ قال لهم شعیب ألاتتّقون

۴ - سخن دلسوزانه شعیب (ع) با مردم ایکه ، در دعوت آنان به تقوا و پرهیز از گناه

إذ قال لهم شعیب ألاتتّقون

وجود لحن مشفقانه در تعبیر <ألاتتّقون> (آیا نمی خواهید تقواپیشه کنید) بیانگر مطلب یاد شده است.

روش تبلیغ صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۷۴ - ۵

۵ توجه دادن مردم به نعمت های الهی و سرنوشت پیشینیان ، از روش های تبلیغی صالح (ع) برای گرایش دادن آنان به پرستش خدای یگانه

و اذکروا إذ جعلکم خلفاء . .. فاذکروا ءالاء اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۶۴ - ۳

۳ صالح (ع) با برخوردی عاطفی ، قوم خویش را با خصوصیات معجزه خویش آشنا ساخت .

و یقوم هذه ناقه الله

تعبیر <یا قوم> (ای مردم من) حکایت از مهربانی و عطوفت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۲ - ۲

۲ - سخن دلسوزانه صالح (ع) با ثمودیان ، در دعوت آنان به تقوا و پرهیز از گناه

إذ قال لهم

أخوهم صلح ألاتتّقون

وجود لحن مشفقانه در تعبير <ألا تتّقون> (آيا نمى خواهيد تقوا پيشه كنيد)، بيانگر مطلب ياد شده است.

روش تبليغ علماى يهود

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۹۱ - ۱۱

۱۱ عالمان يهود برخى از حقايق تورات را براى مردم بيان مى كردند و بسيارى از حقايق آن را از مردم پنهان مى ساختند.

تجعلونه قراطيس تبدونها و تخفون كثيرا

روش تبليغ فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۳ - ۱۱

۱۱ - ايادى و طرفداران فرعون ، همان سخنان و نظرات فرعون را در باره موسى (ع) تكرار و تبليغ مى كردند .

أجئتنا لتخرجنا من أرضنا بسحرك . .. لسحرن يريدان أن يخرجاكم

روش تبليغ فرعونيان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۳ - ۳،۵،۹،۱۱

۳ - تأكيد بر ساحربودن موسى و هارون (ع) ، از جمله حركت هاى تبليغى فرعونيان بود .

قالوا إن هذن لسحرن

حرف <إن> مخفف از <إنّ> و ملغى از عمل است; ولى معناى تأكيد را مى رساند.

۵ - متهم ساختن موسى و هارون (ع) به تلاش و برنامه ريزى براى بيرون راندن قبطيان از مصر به وسيله سِحر ، از جمله محور هاى تبليغاتى فرعونيان عليه موسى (ع)

لسحرن يريدان أن يخرجاكم من أرضكم بسحرهما

۹ - بهره برداری فرعونیان از علاقه قبطیان به وطن و سرزمین و احساسات ملی و مذهبی آنان ، در تبلیغات خود علیه موسی (ع)

يخرجاكم من أرضكم . .. بطريقتكم المثلى

۱۱ -

ایادی و طرفداران فرعون ، همان سخنان و نظرات فرعون را در باره موسی (ع) تکرار و تبلیغ می کردند .

أجئتنا لتخرجنا من أرضنا بسحرک . .. لسحرن یریدان أن یخرجاکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۴ - ۷

۷ - فرعونیان ، در سخنان و تبلیغات خویش ، سِحر برتر و بی رقیب را ، نشانگر حقانیت مرام ساحر و عقاید او قلمداد می کردند .

و قد أفلح الیوم من استعلی

بسیج ساحران برای ابطال ادعاهای موسی(ع)، حاکی از آن است که در نظر فرعونیان، قدرت ساحر میزان حق و باطل بود.

روش تبلیغ کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۶ - ۸

۸- خارج کردن حق از صحنه ، با باطل نشان دادن چهره آن ، از شیوه های تبلیغاتی کفرپیشگان است .

و یجدل الذین کفروا بالبطل لیدحضوا به الحقّ

<إدحاض> به معنای <إبطال> و <إزاله> است. <لیدحضوا به الحقّ> یعنی: <کفرپیشگان، با مجادله باطل، سعی در ابطال و ازاله حق دارند.>. روشن است که حق، قابل ابطال نیست، لذا تعبیر <خروج از صحنه> و <باطل نمایی> در برداشت به کار رفته است.

روش تبلیغ لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۱ - ۲

۲ - سخن دلسوزانه لوط (ع) با قوم خود ، در دعوت آنان به تقوا و پرهیز از گناه

إذ قال لهم أخوهم لوط ألاتتّقون

وجود لحن مشفقانه در تعبیر <ألا تتّقون> (آیا نمی خواهید تقوا پیشه کنید) حکایت از مطلب یاد شده دارد.

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۷۳ – ۵

۵ – محوریت انذار و اخطار در تبلیغات لوط (ع)

و أمطرنا علیهم مطرًا فساء مطر المنذرین

روش تبلیغ محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۶ – ۶

۶ خداوند راهنمای پیامبر (ص) در چگونه بیان کردن معارف و تبلیغ کردن دین

قل من رب السموت و الأرض قل الله قل أفاتخذتم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۵۶ – ۲

۲ بشارت و اخطار ، دو روش تربیتی هدایتی و تبلیغی پیامبراسلام (ص)

و ما أرسلنک إلّا مبشّرًا و نذیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۵۰ – ۱۱

۱۱ – پیامبر (ص) ، در ابلاغ تعالیم آسمانی با ملایمت و مدارا عمل می کرد و در مخاطبانش حساسیت واکنش آمیز ایجاد نمی کرد .

قل إن ضللت فإنّما أضلّ علی نفسی و إن اهتدیت فبما یوحی إلیّ ربّی

این که پیامبر(ص) در مقام ابلاغ پیام خداوند به مشرکان، از بازگشت گمراهی فرضی خود سخن به میان می آورد و منشأ هدایتش را خداوند معرفی می کند و به گمراهی مشرکان نمی پردازد; حاکی از مدارای او در امر تبلیغ است تا به این صورت، واکنش منفی مشرکان را برنینگیزاند و بتواند به هدفش نایل شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۰ - ۵

۵ - انذار و اخطار ، از روش های تبلیغی

هدایتی پیامبر (ص)

و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۱ - ۱۳

۱۳ - انذار و بشارت ، از روش های تبلیغی هدایتی پیامبراسلام (ص)

إنّما تنذر من اتّبع الذکر . .. فبشّره بمغفره و أجر کریم

روش تبلیغ مشرکان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۵ - ۱۱

۱۱- استفاده مشرکان ستم پیشه از تمامی شیوه های ممکن تبلیغی ، سیاسی و فرهنگی علیه پیامبر (ص)

أسرّوا النجوی. .. هل هذا إلاّ بشر... بل قالوا أضغث أحلم بل افتریه بل هو شاعر

روش تبلیغ موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۸ - ۲

۲ - موسی (ع) در مبارزه با فرعون ، خود را مواجه با گروهی از حامیان او می دید و برای ارشاد آنان چاره اندیشی می کرد .

اذهب إلی فرعون . .. یفقهوا قولی

با آن که در فرمان رسالت فقط نام فرعون آمده بود، اما موسی(ع) برای گفتار خویش، شنوندگان بیشتری را پیش بینی می کرد و <یفقهوا> را با صیغه جمع آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۱ - ۶

۶ - بهره جستن موسی (ع) از تجمع مردم مصر جهت تماشای صحنه مقابله او و ساحران ، برای بیم دادن مردم و دعوت آنان به توحید و ایمان

قال لهم موسی ویلکم لاتفتروا علی اللّه کذبًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۳۶ – ۳

۳ به میان مردم رفتن و در متن جامعه بودن ، شیوه موسی و هارون در دعوت و انجام رسالت الهی

فقلنا اذهبا إلی القوم الذین کذّبوا بأیتنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۲۱ – ۴

۴– برنامه موسی (ع) ، پیشبرد رسالت خویش با منطق و نه جنگ و ستیز

و إن لم تؤمنوا لی فاعتزلون

تعبیر <فاعتزلون> می نمایاند که موسی(ع)، با وجود در دست داشتن معجزات و <سلطان مبین>، خواهان درگیری و ستیز نبوده است.

روش تبلیغ مؤمن آل فرعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۲۹ – ۱۰

۱۰ – بهره گرفتن مؤمن آل فرعون از افکار عمومی مردم ، علیه تصمیم فرعون بر قتل موسی (ع)

یقوم لکم الملک الیوم . .. فمن ینصرنا من بأس اللّه إن جاءنا

صحبت مکرر مؤمن آل فرعون با مردم علی رغم آن که موسی(ع) مورد تهدید شخص فرعون بود می تواند از نکته یاد شده حکایت کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۳۴ – ۱

۱ – مؤمن آل فرعون برای بیدار کردن مردم و انصراف آنان از قتل موسی (ع) ، سرگذشت یوسف پیامبر رایادآور شد .

أتقتلون رجلًا . .. إنّی أخاف علیکم ... و لقد جاءکم یوسف

روش تبلیغ نوح(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۷۱ – ۴،۵

۴ حضرت نوح (ع) ، با

آیات خدا به تذکر و یادآوری قومش می پرداخت .

و تذکیری بأیت اللّه

برداشت فوق مبتنی بر این است که <باء در <بآیات اللّه> برای استعانت باشد نه زاید.

۵ حضرت نوح (ع) ، در دعوت به توحید و یکتاپرستی و زدودن اندیشه شرک ، آیات و نشانه های خدا را به قومش یادآوری می کرد .

مقامی و تذکیری بأیت اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۲۵ - ۵

۵ نوح (ع) وظیفه دار رساندن پیام های الهی به مردم ، با بیانی روشن و صریح

إنی لکم نذیر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۳۲ - ۲،۳

۲ بحث و گفت و گو و ارائه دلیل و برهان ، از روش های نوح (ع) برای بازداری مردم از شرک و گرایش دادن آنان به توحید

قالوا ینوح قد جدلتنا فأکثرت جدلنا

<جدال> به معنای مناظره کردن و آوردن برهان برای ابطال دلیلها ، اندیشه ها و باورهای طرف مقابل است.

۳ نوح (ع) ، همواره کفرپیشگان را به نزول عذاب الهی هشدار می داد .

فأتنا بما تعدنا

آوردن فعل مضارع (تعد) به جای فعل ماضی (وعدت) اشاره به تکرار وعیدها و هشدارهای حضرت نوح(ع) دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۶ - ۲

۲ – سخن گفتن دلسوزانه نوح (ع) با قوم خویش ، در دعوت آنان به تقوا و پرهیز از گناه

إذ قال لهم أخوهم نوح ألاتتّقون

وجود لحن مشفقانه در <ألاتتّقون> (آیا نمی خواهید تقوا

پیشه کنید) بیانگر برداشت یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۱۰ – ۴

۴ – دعوت به تقوا و پیروی از حق ، محور تبلیغ و هدایت گری نوح (ع)

ألاتتّقون . .. فاتّقوا اللّه و أطیعون ... فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۱۵ – ۴

۴ – تبلیغ تعالیم دینی از سوی حضرت نوح (ع) ، به گونه ای روشن و قابل فهم برای همگان بود .

إن أنا إلاّ نذیر مبین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۹ – ۱

۱ – نوح (ع) ، با استفاده از دو روش علنی و سخت پنهانی (خصوصی و عمومی) ، مردم را به ایمان فراخواند .

ثمّ إنّی أعلنت لهم و أسررت لهم إسرارًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۱۰ – ۳

۳ – بیان اوصاف خداوند ، همچون غفّار بودن او ، بخشی از رهنمود های نوح (ع)

إنّه کان غفّارًا

روش تبلیغ هارون(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۰ – ۱۷

۱۷ – هارون (ع) ، دارای برنامه ای مشخص برای مقابله با گوساله پرستی و احیای توحید در بنی اسرائیل بود .

أطیعوا أمری

دعوت هـارون(ع) از بنی اسـرائیل به اطـاعت فرمـان هـای او، پس از فرمـان <اتّبعونی>، حـاکی از آن است که وی برای بنی اسرائیل در صورت پیروی آنان

از او، دستور العمل هایی را تدارک دیده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۶ - ۳

۳ به میان مردم رفتن و در متن جامعه بودن ، شیوه موسی و هارون در دعوت و انجام رسالت الهی

فقلنا اذهبا إلی القوم الذین کذّبوا بأیتنا

روش تبلیغ هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۲

۲ - سخن دلسوزانه هود (ع) با عادیان ، در دعوت آنان به تقوا و پرهیز از گناه

إذ قال لهم أخوهم هود ألاتتّقون

قید <أخوهم> و وجود لحن مشفقانه در تعبیر <ألا تتّقون> (آیا نمی خواهید تقوا پیشه کنید)، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۶ - ۵

۵ - موعظه و پنددهی ، روش تبلیغی حضرت هود (ع) در ارتباط با قوم عاد

قالوا سواء علینا أَوَعظت أم لم تکن من الوعظین

روش تبلیغ یوسف(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۹ - ۴

۴ یوسف (ع) ، با طرح سؤال و برانگیختن وجدان هم بندان خویش ، حقانیّت توحید و یکتاپرستی را برای آنان مطرح ساخت .

ءأرباب متفرقون خير أم الله الوحد القهار

روش تبیین آیات خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۸ – ۱۴

۱۴ به کارگیری تمثیل و تشبیه در تفهیم معارف دین ، شیوه ای از شیوه های گوناگون بیان آیات الهی در قرآن

و البلد الطیب

. .. كذلك نصرف الأيت

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۷ – يونس – ۱۰ – ۲۴ – ۱۴

۱۴ ارائه نمونه هاى عينى ، روش خداوند در تفصيل و تبيين آيات خود

إنما مثل الحيوه الدنيا كماء أنزلنه . .. كذلك نفصل الأيت لقوم يتفكرون

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۲۸ – ۲۰

۲۰ – خداوند ، به تشريح و تبيين آيات خود براى مردم ، با استفاده از تمثيل هاى روشن ، اهتمام دارد .

ضرب لكم مثلًا . .. كذلك نفصّل الأيت

روش تبيين احكام

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱ – بقره – ۲ – ۱۰۹ – ۱۹

۱۹ – ايجاد زمينه براى پذيرش قوانين و رهنمود ها ، از روش هاى قرآن در بيان احكام

فاعفوا و اصفحوا حتى يأتى اللّه بأمره

بيان مقطعى بودن حكم عفو و گذشت از توطئه گران، داراى اهدافى است. از جمله آنهاست ايجاد زمينه پذيرش آن حكم; زيرا مسلمانان اگر نمى دانستند كه حكم مذكور موقتى است، انتظار مى رفت كه آن حكم را درست نپندارند و از پذيرش آن سرباز زنند.

روش تبيين حق

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۲۵ – ۱۳

۱۳– لزوم به كارگيرى برترين و مؤثرترين روش ها ، در جدل (مباحثه و مناظره) براى بيان مسائل دينى و احياى حقايق الهى

ادع إلى سبیل ربّك . .. و جدلهم بالتی هی أحسن

روش تبیین حقایق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۶ -

۲ - خداوند ، در تبیین برخی حقایق ، حشره ای چون پشه و بزرگتر از آن را در مثل های قرآنی به کار برده است .

إن اللّه لایستحی أن یضرب مثلا ما بعوضه فما فوقها

گفتنی است که در لسان العرب آمده است: بعوض از خانواده مگسهاست و بعوضه مفرد آن است.

۳ - خداوند در تبیین حقیقت از تمثیل به حشره ای همانند پشه ، پروا و شرمی ندارد .

إن اللّه لایستحی أن یضرب مثلا ما بعوضه فما فوقها

<استحیاء> از <حیاء> به معنای خجالت کشیدن و شرم کردن است و <بعوضه> به معنای پشه می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲ - ۶

۶ طرح و بیان حقایق به شکل پرسش و پاسخ، از روشهای قرآن

قل لمن ما فی السموت و الأرض قل للّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴ - ۱۹

۱۹ طرح و بیان حقایق به صورت پرسش و پاسخ، از روشهای هدایتی قرآن

قل أغیر اللّه . .. قل إنی أمرت أن أکون أول من أسلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۹ - ۸

۸ طرح و بیان حقایق به شکل پرسش و پاسخ، از روشهای قرآن در تبلیغ و هدایت

قل أی شیء أکبر شهده قل اللّه شهید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۵

۵ بیان حقایق و معارف در قالب پرسش و پاسخ از روش های قرآن برای توجه دادن مردم به آن حقایق

قل

من رب السموت و الأرض قل الله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۷ – ۲۰

۲۰ خداوند برای تبیین حقایق مثل های فراوان می آورد .

کذلک یضرب الله الأمثال

ادات عموم مانند <کل>، <ال> جنس که بر جمع داخل شود و . .. گاهی برای استغراق حقیقی است و گاهی حاکی از کثرت و فراوانی است که از آن به عموم عرفی تعبیر می شود. به نظر می رسد معنای دوم از <الأمثال> اراده شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۴۴ – ۱۳

۱۳– مردم ، باید برای فهم و کشف حقایق به پیامبراکرم (ص) مراجعه کنند .

فسئلوا أهل الذکر إن کنتم لاتعلمون . .. و أنزلنا إلیک الذکر لتبیّن للناس

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۸۹ – ۴

۴– تبیین حقایق و تفهیم آنها به توده های بشری ، نیازمند بهره گیری از بیان ها و شیوه های گوناگون است .

و لقد صرّفنا للناس فی هذا القرءان من کلّ مثل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۱ – ۱۲

۱۲– تفهیم حقایق غیبی با بهره گیری از امور حسی ، سبکی مفید و اسلوبی قرآنی است .

أعثرنا علیهم لیعلموا . .. أنّ الساعه لاریب فیها

آموختن حقانیّت معاد با نشان دادن بیداری اصحاب کهف پس از خوابی دراز مدّت، گویای برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۲ - ۴

۴- بهره

بردن از تمثیل در تبیین حقایق معنوی ، از روش های مورد استفاده قرآن است .

و اضرب لهم مثلاً رجلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۵ - ۱

۱- پیامبر ، وظیفه دار استفاده از تمثیل برای بیان حقیقت زندگی دنیا و ناپایداری آن است .

و اضرب لهم مثل الحیوه الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۴ - ۲

۲- آوردن مثال و نمونه ، از شیوه های بیانی قرآن و از روش های مناسب در تبلیغ و بیان حقایق است .

و لقد صرّفنا فی هذا القرءان للناس من کلّ مثل

برای <مَثَل> معانی متعددی از جمله: <شبیه و نظیر> و <حدیث (کلام تازه)> و <ضرب المثل> و <صفت> ذکر شده است. در آیه مورد بحث، به مناسبت <و اضرب لهم مثلاً رجلین> در آیات قبل ظاهراً، مقصود، ذکرِ شبیه و نظیر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۴ - ۵

۵ - بهره گیری از حوادث و نمونه های تاریخی به منظور قابل فهم کردن حقایق ، روشی در تبلیغ و هدایت

و مثلاً من الذین خلوا من قبلکم

تردیدی نیست که یاد کردن حوادث و نمونه های تاریخی در قرآن، برای درک بهتر حقایقی است که خداوند در صدد بیان آنهاست. بنابراین می توان از این یاد کرد، روش تبلیغ و هدایت مردم به حقایق را آموخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۹ - ۶

۶ - استفاده از تشبیه ، برای

بیان کردن حقایق ، از روش های بیانی قرآن است .

و الذین کفروا أعملهم کسراب بقیعه . .. إذا جاءه لم یجده شیًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۱ - ۱۴

۱۴ - انتخاب ملموس ترین مثال ، برای تبیین حقایق پیچیده و بلند آسمانی ، شیوه بیانی قرآن کریم است .

ألم تر أنّ اللّه یسبّح له . .. و الطیر صفّت

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که در آیه شریفه، پرندگان از حیث قابل دسترس بودن و نوع پرواز و اندامشان، مورد تمثیل قرار گرفته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۰ - ۴

۴ قرآن ، حاوی دلایل گوناگون و همراه با اسلوب ها و شیوه های مختلف بیانی در ارائه حقایق به مردم

و لقد صرّفنه بینهم

برداشت فوق، مبتنی بر این است که مرجع ضمیر مفرد غایب در <صرّفناه> به قرینه آیات متعددی که در این سوره، از جمله آیه نخست و دو آیه بعد (و جاهدهم به جهاداً کبیراً) آمده است قرآن باشد. بر این اساس مقصود از <صرّفناه> یا تغییرات موجود در اسلوب بیانی و شیوه ارائه مطالب قرآن است یا مراد دلایل گوناگونی است، که قرآن بر اثبات ادعاهای خود آورده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۵ - ۸

۸ - طرح پرسش در احتجاج ، برای واداشتن طرف مقابل به اقرار به حق ، از روش های قرآن برای تبیین حقایق است .

و لئن سألتهم من خلق السموت

و الأرض ليقولنّ اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۱۱ – ۸

۸ – تبيين حقايق و معارف والا ، با بيانى ساده و همه فهم ، روش هدايتى قرآن

و الذى نزّل . .. فأنشرنا به بلده ميتًا كذلك تخرجون

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۷ – جاثيه – ۴۵ – ۲۵ – ۶

۶ – روش وحى ، تبيين حقايق با منطق و دليل روشن و نه الزاماً ارائه نمود هاى حسّى

و إذا تتلى عليهم ءايتنا بيّنت . .. قالوا ائتوا بابائنا

از اين كه خداونـد، پس از بيـان دلايلى روشن، به درخواست مشـركان مبنى بر ارائه نمودهاى محسوس ترتيب اثر نـداده است، مطلب ياد شده قابل برداشت است.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – ذاريات – ۵۱ – ۲۴ – ۲

۲ – لزوم استفاده از شيوه هاى مختلف تمثيلى و داستانى ، براى تفهيم حقايق به مردمان

إنّه لحقّ مثل ما أنّكم تنطقون . هل أتيک حديث ضيف إبرهيم

برداشت ياد شـده با توجه به اين نكته است كه خداونـد در آيه قبل، از تمثيل و در اين آيه از بيان سـرگذشت ميهمانان گرامى ابراهيم(ع) در جهت حقانيت وعده هاى خويش بهره جسته است.

روش تبيين دين

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۸ – ۱۴

۱۴ به كارگيرى تمثيل و تشبيه در تفهيم معارف دين ، شيوه اى از شيوه هاى گوناگون بيان آيات الهى در قرآن

و البلد الطيب . .. كذلك نصرف الأيت

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

- رعد - ۱۳ - ۱۶ - ۵

۵ بیان حقایق و معارف در قالب پرسش و پاسخ از روش های قرآن برای توجه دادن مردم به آن حقایق

قل من رب السموت و الأرض قل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۲ - ۸

۸- بیان نعمت های الهی در ابعاد زندگی ، از مصادیق < بلاغ مبین > (بیان روشن دین) است .

و الله جعل لکم ممّا خلق ظللاً . .. کذلک یتمّ نعمته علیک لعلّکم تسلمون ... فإنما

در آیات گذشته نعمتهای مختلف خداوند بیان گردید و در پایان اشاره شد که هدف از بیان نعمتها، تسلیم شدن انسانها در برابر خداست و اگر مردم روی گرداندند، وظیفه ای جز همین بیان روشن (بیان نعمتها) نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۵ - ۱۳

۱۳- لزوم به کارگیری برترین و مؤثرترین روش ها ، در جدل (مباحثه و مناظره) برای بیان مسائل دینی و احیای حقایق الهی

ادع إلی سبیل ربّک . .. و جدلهم بالتی هی أحسن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۶ - ۵

۵- لزوم به کارگیری روشی متناسب با استعداد فکری و روحی انسان برای تفهیم دقیق معارف دین و آموزه های قرآن

و قرءانًا فرقنه لتقرأه علی الناس علی مکث

از اینکه خداوند در بیان معارف دینی در قرآن، از روش تدریج و گام به گام استفاده کرده است; نکته فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ -

مریم - ۱۹ - ۷۹ - ۹

۹- ادعا و سخن در باره معارف دینی و آثار مثبت و منفی آن ، باید مستند به علم و حجت باشد .

کفر بأیتنا و قال . .. سنکتب ما یقول و نمدّ له من العذاب مدًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۴۳ - ۱

۱ - استفاده خداوند ، از مثل برای تبیین دقایق معارف آسمانی

مثل الذین اتّخذوا من دون اللّه أولیاء کمثل العنکبوت اتّخذت بیتًا . .. و تلک الأم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۱۹ - ۹

۹ - استفاده از رخداد های محسوس و قابل فهم برای همه ، جهت تبیین دقیق معارف ظریف دینی ، از روش های قرآن کریم است .

یخرج الحیّ من المیّت . .. و کذلک تخرجون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲۸ - ۶

۶ - به کارگیری تمثیل و تشبیه ، برای بیان دقیق مبانی دینی ، امری سودمند و مفید

ضرب لکم مثلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۸ - ۶

۶ - استفاده از مثال های متنوع ، از روش های قرآن کریم ، برای تبیین معارف و حقایق است .

و لقد ضربنا للناس فی هذا القرءان من کلّ مثل

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۱ - ۸

۸ - تبيين حقايق و معارف والا ، با بيانى ساده و همه فهم ، روش هدايتى قرآن

و الذى نزّل

. .. فأنشرنا به بلده میتًا کذلک تخرجون

روش تبیین قرآن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۰۶ – ۵

۵- لزوم به کارگیری روشی متناسب با استعداد فکری و روحی انسان برای تفهیم دقیق معارف دین و آموزه های قرآن

و قرءانًا فرقنه لتقرأه علی الناس علی مکث

از اینکه خداوند در بیان معارف دینی در قرآن، از روش تدریج و گام به گام استفاده کرده است; نکته فوق به دست می آید.

روش تحصیل خواسته ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۳۲ – ۵

۵ کافران مکه معتقد به تأثیر دعا به درگاه خدا برای تحقق بخشی به درخواست های آنان

اللّهم إن کان هذا هو الحق من عندک فأمطر علینا حجاره

روش تحصیل دانش تحلیل حوادث

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۷۸ – ۸

۸- روشِ آموختنِ علم تأویل حوادث و شناخت علل اصلی رخداد های هستی ، روشی تجربی و عملی است .

سأنبّئک بتأویل ما لم تستطع علیه صبرًا

روش تحصیل دین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۴۸ – ۲۶

۲۶ دستیابی به آیین ها و شرایع الهی ، دارای روش و طریقی خاص و روشن

لکل جعلنا منکم شرعه و منهاجاً

<شرعه> به معنای شریعت است و <منهاجاً> یعنی راه رسیدن به آن شریعت.

روش تحصیل لقاءالله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۹ - ۵

۵ - توحید و پرستش خدای یگانه ، راهی

که به لقای خدا می انجامد .

سبیل اللّه

مراد از <سبیل اللّه> (راه خـدا) توحید و یکتاپرستی است. تسـمیه توحید به <راه خدا> یا بدان جهت است که آیین توحید، خطی است که از سوی خـدا ترسـیم شـده و به وسـیله پیامبران به مردم ارائه شـده است و یا بـدان جهت می باشـد که توحید و یکتاپرستی، راهی است که با پیمودن آن، می توان به خدا رسید و به لقای او دست یافت.

روش تحقیق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۶۵ – ۶

۶ مقایسه میان شکست ها و پیروزی ها و کار های موفق و ناموفق ، از روش های قرآن برای شناخت عوامل آنها

اولمّا اصابتکم مصیبه قد اصبتم مثلیها قلتم انّی هذا قل هو من عند انفسکم

روش تدبیر خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۵۱ – ۷

۷- استفاده و کمک گرفتن از عوامل گمراهی در کار تدبیر عالم ، دور از ساحت خداوند است .

و ما کنت متّخذ المضلّین عضدًا

جملـه <مـا کنت> (من این چنین نبـوده و نیسـتم) بیـان سـنت و قاعـده ای در کـار خداونـد است. <مضـلّ>، یعنی <گمراه کننـده> و مصـداق آن، در آیه، شـیاطین هسـتند. <عضـد> به معنـای <بازو> است و مراد از آن، در این جا، کمک کار و یاور است.

روش تربیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – حمد – ۱ – ۳ – ۶

۶ تدبیر و تربیت باید همراه با مهربانی و عطوفت باشد .

رب العلمین. الرحمن الرحیم

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۹ - ۱۷

۱۷ - ارائه روش صحیح ، پس از طرد سنت های غلط ، از روش های تربیتی قرآن است .

لیس البر . .. و لکن البر من اتقی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۱۹۶ - ۲۲

۲۲ توجّه به شدّت عقاب خداوند ، زمینه ساز انجام کامل تکالیف الهی

و اتمّوا الحج و العمره . .. و اعلموا انّ اللّه شدید العقاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۱۹۷ - ۹

۹ توجّه به آگاهی خداوند از اعمال ، ترغیبی بر انجام اعمال نیک

فمن فرض فیهن الحج . .. و ما تفعلوا من خیر یعلمه اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۷ - ۷

۷ تشویق مؤمنان به گذشتن از جان ، برای کسب رضایت خداوند

و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات اللّه

با توجّه به اینکه آیه مزبور در مقام مدح چنین انسانهایی است، تشویق از آن استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۲ - ۱۷

۱۷ وعده الهی به مؤمنان نسبت به برتری آنان در قیامت ، عامل تسلّی و مقاومت آنان در برابر استهزای کافران

و الذين اتقوا فوقهم يوم القيمه

به نظر می رسد جمله <و الذين اتّقوا . ..>، پس از عنوان كردن تمسخر تقواپيشگان از سوى كافران، به منظور تسلّى آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - بقره

- ۲ - ۲۱۴ - ۱۶

۱۶ امت های مؤمن گذشته ، الگویی مناسب برای تربیت مؤمنان

ام حسبتم ان تدخلوا الجنّه و لما يأتكم مثل الذين خلوا من قبلكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۲۳ - ۱۵

۱۵ توجه به حضور در دادگاه الهی و ملاقات وی ، زمینه ساز رعایت تقوا و حفظ حدود الهی

و اتّقوا اللّه و اعلموا انكم ملاقوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۳۶ - ۱۷

۱۷ تحریک احساسات خیرخواهانه ، از روش های قرآن ، جهت ایجاد انگیزه برای انجام وظایف

متّعوهنّ . .. حقّاً على المحسنين

معمولا جمله هایی نظیر <نیکوکاران چنین و چنان می کنند> که حکم، مستند به نیکوکاران و امثال آنان شده، برای تحریک حِسّ خیرخواهی و نیکوکاری است که خداوند، از این روش استفاده کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۵ - ۶

۶ بهره جستن از خصلت نفع طلبی انسان ها ، از روش های قرآن برای تشویق آنان به انفاق در راه خداوند و کار های خیر

من ذا الذى يقرض اللّه . .. فيضاعفه له اضعافاً كثيرةً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۰ - ۲۱

۲۱ ارائه نمونه های عینی از جانب خداوند ، از راه های اثبات حقّ و هدایت الهی

فخذ اربعه من الطير . .. يأتينک سعياً

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۲ – بقره – ۲ – ۲۶۲ – ۶

۶ توجّه

به پاداش های الهی برای انفاق در راه خدا ، برانگیزنده آدمی به انفاق

لهم اجرهم عند ربّهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۶۶ – ۹

۹ نشان دادن عاقبت و فرجام اعمال نیک و بد ، از روش های قرآن برای تربیت آدمی و ترغیب وی به رعایت احکام و مقرّرات دینی

ایودّ احدکم . .. فاحترقت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۶۷ – ۸

۸ به داوری گرفتن وجدان ، از روش های قرآن برای پرهیز از کار های ناروا و تربیت انسان ها و رعایت احکام و مقررات دینی

و لا تیمّموا الخبیث منه تنفقون و لستم باخذیه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۱ – ۶

۶ بهره گیری قرآن از نفع طلبی انسان ، برای عملِ به نیکیها

و ان تخفوها و تؤتوها الفقراء فهو خیر لکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۷۴ – ۵

۵ نقش وعده به پاداش و تضمین آن ، در ترغیب به عمل خیر

فلهم اجرهم عند ربّهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۷ - ۶

۶ وعده پاداش به اهل ایمان دارای عمل صالح از روش های قرآن برای ایجاد انگیزه به ایمان و عمل صالح

لهم اجرهم عند ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۷۸ - ۱۵

۱۵ زمینه سازی فکری با بیان مصالح و مفاسد

از روش های تبلیغی و تربیتی قرآن

الّذین یاکلون الرّبوا لا یقومون الاّ کما یقوم الّذی یتخبّطه الشّیطان من المسّ .

خداوند با بیان اینکه ربا جامعه را آشفته و فاسد می سازد (یتخبّطه الشّیطان) و اقتصاد مبتنی بر ربا رو به اضمحلال می رود (یمحق اللّه الرّبوا) و ایمان را از مؤمنان می زداید (ان کنتم مؤمنین)، فرمانِ ترک ربا را ابلاغ می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۸۲ - ۴۱

۴۱ بیان فلسفه و حکمت احکام ، از روش های قرآن برای ترغیب به انجام آن احکام

ان تضلّ احدیهما . .. ذلکم اقسط عند اللّه و اقوم للشّهاده و ادنی الاّ ترتابوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۸۴ - ۱۳

۱۳ استفاده قرآن از روش خوف و رجا در تربیت انسانها

یحاسبکم به اللّه فیغفر لمن یشاء و یعذّب من یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۴ - ۱۴

۱۴ تضعیف انگیزه های مادّی و تقویت انگیزه های معنوی ، از روش های قرآن برای تربیت انسان

زیّن للنّاس . .. و اللّه عنده حسن المئاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۹ - ۱۵

۱۵ تهدید خداوند نسبت به کافران ، برای بازداری آنان از کفر

و من یکفر بایات اللّه فانّ اللّه سریع الحساب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۳۰ – ۱۷

۱۷ آمیختن بیم و امید ،

از روش های قرآن برای تربیت انسانها

و یحذرکم اللّه . .. و اللّه رءوف بالعباد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۱ - ۱۰

۱۰ پیروی از پیامبر اسلام (ص) ، عامل جلب محبّت خداوند و آمرزش همه گناهان

فاتّبعونی یحببکم اللّه و یغفر لکم ذنوبکم

جمع مضاف در <ذنوبکم>، افاده عموم می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۲ - ۱۰

۱۰ برانگیختن وجدان ها از روش های قرآن در تربیت

افمن اتّبع رضوان اللّه کمن بآء بسخط من اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۹ - ۵

۵ اصلاح اندیشه ، از روش های قرآن برای نیل به عملکرد صحیح

و لا تحسبنّ الّذین قتلوا فی سبیل اللّه امواتا بل احیآء عند ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۱ - ۶

۶ وعده پاداش و تضمین آن ، از روش های قرآن برای ترغیب مردم به ایمان و عمل

انّ اللّه لا یضیع اجر المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۴ - ۷

۷ بشارت و نوید ، از روش های رسولان الهی برای تربیت انسانها

ما وعدتنا علی رسلك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹ - ۴

۴ تحریک عواطف ، از روش های قرآن برای ترغیب به رعایت حقوق دیگران

ولیخش الّذین لو ترکوا من خلفهم ذریّه ضعافاً

خافوا علیهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۲۱ – ۵،۱۰

۵ تحریک عواطف انسانی از روش های قرآن برای جلوگیری از ظلم و گناه

اثماً مبیناً. و کیف تأخذونه و قد افضی بعضکم الی بعض

۱۰ برانگیختن وجدان انسانی از روش های قرآن برای ایجاد تعهد نسبت به رعایت پیمان های زناشویی

و کیف تأخذونه . .. و اخذن منکم میثاقاً غلیظاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۳۲ – ۲۲

۲۲ جهت صحیح دادن به انگیزه های درونی انسان ، از روش های تربیتی قرآن

و لا تتمنّوا . .. و سئلوا اللّه من فضله

وجود آرزو و تمایل در آدمی انکارناپذیر است و قرآن، ضمن تحریم چشمداشت به اموال دیگران، خواسته های مردم را با فراخوانی آنان به جستجوی فضل خدا، جهتی صحیح داده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۳۴ – ۳۲

۳۲ استفاده از تنبیه بدنی در تربیت ، مشروط به کارآمد نبودن راه های مسالمت آمیز *

و الّتی تخافون نشوزهنّ فعظوهنّ و اهجروهنّ فی المضاجع و اضربوهنّ

چون دستور زدن در آخرین مرحله آمده است، بنابراین با احتمال تأثیر راههای دیگر، نباید از تنبیه بدنی استفاده شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۴۰ – ۱۱

۱۱ وعده پاداش ، از روش های قرآن برای برانگیختن مردم به نیکوکاری

و ان تک حسنه یضاعفها و یؤت من لدنه اجراً عظیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء –

۴ - ۵۷ - ۹،۱۰

۹ وعد و وعید از روش های قرآن برای برانگیختن مردم به ایمان ، عمل صالح و پرهیز از کفر

انّ الّذین کفروا بایاتنا سوف . .. و الّذین امنوا و عملوا الصّالحات سندخلهم

۱۰ ایجاد بیم و امید ، روشی برای تربیت

انّ الّذین کفروا . .. و الّذین امنوا

خداوند برای تربیت انسانها، آنان را از دوزخ بیم داده و به بهشت جاودان امیدوار می سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۴ - ۱۹

۱۹ ایجاد امید به دنبال توبیخ ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

اعرض عنهم و عظهم . .. لوجدوا اللّه توّاباً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۷ - ۳۲

۳۲ بهره برداری از سرشت سودجویی انسان ، از روش های قرآن برای ترغیب به انجام تکالیف

قل متاع الّدنیا قلیل و الاخره خیر لمن اتّقی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۴ - ۱۹

۱۹ تکیه بر سرشت سودجوی انسان و جهت دادن به آن ، از روش های قرآن برای تربیت

تبتغون عرض الحیوه الدّنیا فعند اللّه مغانم کثیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۱۳

۱۳ ایجاد روحیه امید به آینده و زندگی برتر معنوی و مادی ، از روش های قرآن در ایجاد انگیزه برای عمل

و من یهاجر . .. یجد مراغماً کثیراً وسعه ... فقد وقع اجره علی اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۰۷ – ۱۴

۱۴ بهره برداری از انگیزه < محبوب شدن > ، از روش های قرآن در ارشاد و تربیت

إنّ اللّه لایحب من کان خواناً اثیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۱۰ – ۹

۹ طرح بیم و امید به همراه یکدیگر ، از روش های قرآن برای ارشاد و تربیت انسانها

فمن یجدل اللّه عنهم یوم القیمه . .. و من یعمل سوءاً ... یجداللّه غفوراً رحیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۳۴ – ۴

۴ استفاده از غریزه سودخواهی و پاداش طلبی انسان ها برای نیل آنان به سعادت ، از روش های تربیتی قرآن

من کان یرید ثواب الدنیا فعند اللّه ثواب الدنیا و الأخره

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۶۲ – ۱۷

۱۷ استفاده از پاداش خواهی انسان از روش های قرآن برای ایجاد انگیزه برای تحصیل علم و گرایش به ایمان و عمل صالح

لکن الرسخون . .. أولئک سنؤتیهم أجراً عظیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۶۵ – ۱،۲،۳

۱ بشارت دهی و انذار از روش های پیامبران برای تبلیغ رسالت و تربیت انسانها

رسلا مبشرین و منذرین

۲ ضرورت مقدم داشتن تشویق بر تهدید در هدایت و تربیت انسانها

رسلا مبشرین و منذرین

۳ بشارت روشی مؤثرتر از انذار برای هدایت و تربیت انسانها

رسلا مبشرین و منذرین

تقدیم بشارت بر انذار می رساند که بشارت نقش مؤثرتری را در هدایت انسانها

ایفا می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵ - ۲۹

۲۹ ارائه راه حل صحیح به همراه نهی از راه های انحرافی ، از روش های تربیتی قرآن

محصنین غیر مسفحین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹ - ۶

۶ نوید به پاداش نیک ، از روش های قرآن برای تربیت انسان ها و ترغیب آنان به اعمال صالح

وعد اللّه . .. اجر عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۱۰ - ۴

۴ انذار و تهدید ، از روش های قرآن برای بازداشتن انسان ها از کفر و انکار حقایق و تکذیب آیات الهی

و الذین کفروا و کذبوا بایتنا أولئک اصحب الجحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۵ - ۱۷

۱۷ ترغیب مؤمنان به انجام فرامین الهی با بیان آثار و فواید آن ، از روش های قرآن

یأیها الذین ءامنوا اتقوا اللّه . .. و جهدوا فی سبیله لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۰ - ۹

۹ ایجاد بیم در گنهکاران ، در عین امیدوار ساختن آنان به مغفرت الهی ، از روش های قرآن برای ترک گناه

یعذب من یشاء و یغفر لمن یشاء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۵۵ – ۱۱

۱۱ ارائه برنامه صحیح در پی بر حذر داشتن مردمان از راه های نادرست ، از روش

های کاربردی قرآن در هدایت

انما ولیکم اللّه و رسوله و الذین ءامنوا

خداوند پس از بر حذر داشتن مؤمنان از پذیرش ولایت و سرپرستی ناروای کافران، با جمله <انما ولیکم . ..> به معرفی افراد شایسته ولایت پرداخت و مؤمنان رابه پذیرش ولایت آنان ارشاد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۱ - ۱۹

۱۹ بیان فلسفه احکام از روش های قرآن جهت زدودن شک و تردید و ایجاد انگیزه برای عمل به آن احکام

رجس من عمل الشیطن . .. فهل انتم منتهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶ - ۵

۵ ارائه نمونه های تاریخی عبرت آموز، روشی در هدایت و تربیت

ألم یروا کم أهلکنا من قبلهم من قرن مکنهم فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۰ - ۵

۵ ترسیم صحنه های قیامت، از شیوه های قرآن در تربیت و هدایت است.

و لو تری إذ وقفوا علی ربهم قال ألیس هذا بالحق قالوا بلی و ربنا

تکرار جمله <لوتری> و همچنین بیان ویژگیهای قیامت در آیات متعدد گویای نکته فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۵ - ۱۳

۱۳ بیان مطلب به شیوه های گوناگون و متنوع، روشی کارساز در تعلیم و تربیت است.

انظر کیف نصرف الأیت لعلهم یفقهون

<لعل> حرف ترجی و کاربرد آن در جایی است که امید به عملی شدن فعل وجود داشته باشد. در این بخش از آیه چون فعل <یفقهون> در پی حرف

ترجی آمده، چنین بر می آید که <فهم> پس از بیان آیات به شیوه های مختلف متوقع است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴۹ - ۷

۷ لزوم ارائه دلیل و برهان برای هدایت و تصحیح اندیشه دیگران

قل فلله الحجه البلغه فلو شاء لهدیکم أجمعین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۵ - ۱۵

۱۵ بینه ارائه شده به مردم مدین ، از ناحیه خداوند و برای تربیت و رشد آنان بوده است .

قد جاءتکم بینه من ربکم

برداشت فوق با توجه به کلمه <رب>، که به معنای رشد دهنده و تربیت کننده است، استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۱۵

۱۵ لزوم بهره گیری از بیان روشن و مطالب قابل فهم ، در هدایت و تربیت انسانها

أتتهم رسلهم بالبیّنت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۱ - ۸

۸ لزوم بهره گیری از ابزار های تشویق (پاداش و . . .) در گرایش دادن انسان ها به اطاعت خدا و هر کار نیک

إن اللّه اشتری . .. بأن لهم الجنه

اینکه خداوند مؤمنان را با نوید بهشت، به جهاد تشویق کرده است، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲ - ۸

۸ بشارت و انذار ، دو شیوه کارآمد در تربیت و هدایت انسان

أن أنذر الناس و بشّر الذین ءامنوا

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۰۳ – ۶

۶ انذار و اخطار ، بشارت و نوید ، از روش های تربیتی هدایتی قرآن

فهل ینتظرون إلا مثل أیام الذین خلوا من قبلهم . .. ثم ننجی رسلنا ... کذلک حقاً عل

برداشت فوق از ارتباط میان آیه قبل، که در آن مشرکان و کافران لجوج تهدید به عذاب شدند و این آیه که به مؤمنان حق جو، بشارت نجات و نوید یاری، داده شده است، به دست می آید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۴ – ۷

۷ لزوم گوش سپاری به سخنان کودکان و اجازه نقل رخداد ها و دریافت ها به آنان

إذ قال یوسف لأبیه یأبت إنی رأیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۷ – ۸

۸– نوید اعطای پاداش برای عمل پسندیده و تهدید به کیفر برای اعمال ناپسند ، از شیوه های تربیتی قرآن

لئن شکرتم لأزیدنّکم و لئن کفرتم إن عذابی لشدید

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۹ – ۷،۲۱

۷– استفاده از رخداد های مهم تاریخی ، روشی برای تربیت مردم و ابزاری جهت نجات آنان از ظلمتها

أخرج قومک من الظلمت إلی النور . .. ألم یأتکم نبؤا الذین من قبلکم قوم نوح و عاد

۲۱– بیان تاریخ انبیا و سرگذشت اقوامشان ، از روش های هدایتی تربیتی قرآن برای نجات مردم از ظلمت ها و بردن آنان به سوی نور

أخرج قومک من الظلمت إلی النور . .. ألم یأتکم نبؤا

الذين من قبلكم قوم نوح و عاد

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۰ – ۲،۳

۲– ايجاد حالت خوف و رجا و بيم و اميد در انسان ، از روش هاى هدايتى و تربيتى قرآن

نبّىء عبادى أنى أنا الغفور الرحيم . و أن عذابى هو العذاب الأليم

۳– در نظام هدايتى و تربيتى ، اميدوار ساختن بايد بر تهديد مقدم باشد .

نبّىء عبادى أنى أنا الغفور الرحيم . و أن عذابى هو العذاب الأليم

تقديم ذكر دو صفت <غفور> و <رحيم> براى خداوند بر <عذاب أليم> در دو آيه فوق، مى تواند مشعر به نكته ياد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۹ – حجر – ۱۵ – ۵۱ – ۳

۳– آگاه ساختن مردم از حقايق تاريخى مهم و بسيار سودمند ، از روش هاى هدايتى و تربيتى قرآن

و نبّئهم عن ضيف إبرهيم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۹ – نحل – ۱۶ – ۳۲ – ۱۹

۱۹– ارائه نمونه و الگو از بدكاران و خوبان ، از روش هاى تربيتى قرآن كريم

الكفرين . الذين تتوفّهم الملئكه ظالمى أنفسهم ... فادخلوا أبوب جهنّم ... فلبئس

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۹ – نحل – ۱۶ – ۹۰ – ۲۱

۲۱– موعظه ، از روش هاى تربيتى و هدايتى قرآن براى بيدارى و هوشيارى مردمان است .

یعظکم لعلّکم تذکّرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۲۸ – ۱۰

۱۰– تربیت انسان های مبتلا به رسوم و اخلاق جاهلی و نجات دادن آنان از آنها ،

نیازمند رعایت مراحل تربیتی ویژه است .

و إن عاقبتم فعاقبوا بمثل ما عوقبتم به و لئن صبرتم لهو خیر . .. و اصبر ... إن الل

فراز <إن عاقبتم . ..> برای ایجاد محدودیت در انتقام و مقابله به مثل است که شروع کار تربیتی است و سپس به صبرپیشگی و دست کشیدن از انتقام توصیه می کند و آن گاه به مرحله توصیه به تقوا و احسان می رسد. ذکر این نکته ها با این ترتیب می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۲۴ - ۶

۶- تربیت اولاد توسط پدر و مادر ، بر اساس رحمت و محبت است .

ربّ ارحمهما کما ربّیانی صغیرًا

<کما ربیانی> صفت برای مصدر مقدّر (رحمت) است. بنابراین، عبارت چنین می شود: <رب ارحمهما مثل رحمتهما و تربیتهما لی> (خداوندا! همان گونه که آنان به من ترحم کردند تو بر آنان ترحم کن).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۴ - ۲۰

۲۰- استفاده از تهدید و تشویق ، روش قرآن در تربیت و هدایت انسان

إنه کان حلیمًا غفورًا

<حلیماً> دربردارنده تهدید و <غفوراً> نویدی است امیدبخش و مشعر به تشویق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۵۹ - ۲۰

۲۰- بیم و اخطار ، از هدف های تربیتی هدایتی قرآن

و ما نرسل بالأیت إلّا تخویفًا . .. و نخوّفهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲ - ۷

۷- پیوستگی و توأم بودن بیم

دهی و امیدبخشی ، در تربیت و هدایت انسان ، امری لازم است .

لینذر بأسًا شدیدًا . .. و یبشّر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳ - ۴

۴- بهره گیری قرآن از گرایش های انسان (گرایش به ابدیت) در ترغیب به ارزش های معنوی ، بهره می گیرد .

یبشّر المؤمنین الذین یعملون الصلحت أنّ لهم أجرًا حسنًا . مکثین فیه أبدًا

روشن است که تمایـل به جـاودانگی، در نهاد انسان ها وجود دارد و قرآن مجیـد، از همین علاقه ها، برای سوق دادن آدمی به سوی ارزش ها، بهره برداری کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۶ - ۹

۹- استفاده از انگیزه امید و آرزو ، از روش های قرآن برای هدایت و تربیت است .

و البقیت الصلحت خیر عند ربّک ثوابًا و خیر أملًا

<أمـل> بـه معنـای <آرزو و امیـد> است و <أملاًـ> تمیز برای <خیر> است; یعنی، <الباقیـات الصالحـات> از نظر امید داشتن به نتیجه آن، از دل بستن و امید داشتن به حیات دنیا و زینت های آن، بهتر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۸ - ۲۰

۲۰- نوید برپایی قیامت ، زمینه ساز تربیت های الهی است .

و کان وعد ربّی حقًّا

توجه به کلمه <ربّ> یادآور گفته بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۲ - ۹

۹- وادار ساختن مردم به تحقیق و تفکر با طرح پرسش ، در باره عقیده ها و عملکرد

های شان ، روشی نیکو در تربیت و تبلیغ

لِمَ تعبد ما لایسمع و لایبصر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۵۶ – ۹

۹- یاد و تجلیل از پیامبران و الگو های صداقت و راستی ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

واذکر . .. واذکر ... واذکر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۳ – ۸

۸ – شناسایی و تربیت افراد مستعد از خردسالی و مراقبت مداوم از آنان برای هدف های بزرگ ، روشی است خداگونه و مطلوب .

إذ أوحینا إلی أُمّک . .. و فتنّک فتونًا ... و اصطنعتک لنفسی ... اذهبا إلی فرعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۲ – ۹

۹ – بشارت و انذار ، مکمل یکدیگر در روش تربیتی ادیان آسمانی

و لاتطغوا فیه فیحلّ علیکم غضبی . .. و إنّی لغفّار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۱۰ – ۷

۷- بهره گیری از انگیزه ها و تمایلات فطری و غریزی انسان ، از روش های هدایتی تربیتی قرآن

فیه ذکرکم

برداشت یاد شده مبتنی بر دو نکته زیر است: ۱ <ذکر> به معنای <ثنا> و <صیت> (آوازه) باشد. ۲ اشتیاق به جاودانگی نام و بلندآوازه و آوازه گی، امری غریزی و طبیعی برای همه انسان ها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶ - ۱۱

۱۱ تشویق و ایجاد امید ، از روش های قرآن برای هدایت و تربیت

کافران مخالف

و قال الذین کفروا إن هذا إلاّ إفک افتریه . ..إنّه کان غفورًا رحیمًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۱۵ – ۸

۸ سنجش و مقایسه بین فرجام دو اندیشه و رفتار ، بهترین روش برای گزینش اندیشه و رفتاری درست و برتر

قل أذلک خیر أم جنّه الخلد التی وعد المتّقون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۳۲ – ۸

۸ ترسیم و ارائه آموزه های دین به صورت تدریجی و متناسب با شرایط و نیاز ها ، روشی مؤثر و کارآمد در هدایت و تربیت

کذلک لنثبّت به فؤادک و رتّلنه ترتیلاً

برداشت یاد شده از آن جا است که قرآن کریم که برای هدایت و تربیت انسان است به صورت تدریجی و متناسب با شرایط و نیازها نازل شده بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۵۶ – ۳

۳ لزوم توأم کردن بشارت و اخطار به هنگام تربیت و هدایت کردن مردمان

و ما أرسلنک إلاّ مبشّرًا و نذیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۲۶ – ۱۰

۱۰ – احترام گذاشتن و ترتیب اثر دادن به نظرات و پیشنهاد های دختران ، رفتاری پسندیده برای پدر

قالت إحدیهما یأبت استئجره . .. القویّ الأمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۱ - ۳

۳ - تکرار و گوشزد کردن پی درپی رهنمود ها ، روش تعلیم و تربیت قرآن

و لقد وصّلنا لهم القول

لعلّهم یتذکّرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۱ - ۱۲،۱۷

۱۲ - در تنبیهی که برای تنبّه است ، شایسته است که تنها ، به مجازات بخشی از خطا ها اکتفا شود .

ظهر الفساد فی البرّ . .. لیذیقهم بعض الذی عملوا لعلّهم یرجعون

۱۷ - در مجازات مجرمان ، باید به جهت های اصلاحی و تربیتی ، توجّه شود .

لیذیقهم . .. لعلّهم یرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۸ - ۹

۹ - تبیین فلسفه مذمومیت رفتار های اخلاقی ، برای تفهیم دقیق آن از شیوه های تربیتی قرآن کریم است .

و لاتصعّر خدّك للناس و لاتمش فی الأرض مرحًا إنّ اللّه لایحبّ کلّ مختال فخور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۴ - ۷

۷ - استفاده از پرسش برای ایجاد ذهنیت مساعد جهت تفهیم حقیقت به مخاطب ، از روش های تربیتی قرآن کریم

قل من یرزقکم من السموت و الأرض قل اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۳ - ۵

۵ - مثل زدن و ارائه نمونه های تاریخی ، از روش های تربیتی هدایتی پیامبر (ص)

و اضرب لهم مثلًا أصحب القریه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۴۹ – ۶

۶ – یادآوری سرگذشت انسان های شایسته همچون پیامبران ، از روش های تربیتی قرآن

و اذکر داود . .. إسمعيل و اليسع و ذاالكفل و كلّ من الأخيار . هذا

ذکر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۹ – ۷،۱۴

۷ – مقایسه کردن میان نیکان و بدان ، از روش های تربیتی قرآن

أمّن هو قنت ءاناء الّیل . .. و یرجوا رحمه ربّه

۱۴ – برانگیختن فکر و اندیشه و تشویق به تفکر و اندیشیدن ، از روش های تربیتی قرآن

قل هل یستوی الذین یعلمون و الذین لایعلمون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۱۶ – ۹،۱۵

۹ – اخطار کردن و بیم دادن ، از شیوه های بازدارنده از گناه و تربیت مردم حق گریز

ذلک یخوّف اللّه به عباده

۱۵ – اخطار و بیم دادن ، باید از سر لطف و شفقت باشد .

ذلک یخوّف اللّه به عباده یعباد فاتّقون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۱۷ – ۱۰

۱۰ – < انذار و تبشیر > ، < بیم دادن و امیدبخشیدن > و < تشویق و تهدید > ، از روش های تربیتی قرآن

لهم من فوقهم ظلل من النار . .. ذلک یخوّف اللّه به عباده ... لهم البشری فبشّر عبا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۲۰ – ۱۳

۱۳ – < بیم و امید > ، < بشارت و انذار > و < تهدید و تشویق > ، از روش های تربیتی قرآن

إنّ الخسرين . .. لهم من فوقهم ظلل من النار ... لكن الذين اتّقوا ربّهم لهم غرف

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۲۲

۱۱ – مقایسه کردن میان نیکان و بدان ، از روش های تربیتی قرآن

أفمن شرح اللّه صدره للإسلم فهو علی نور من ربّه فویل للقسیه قلوبهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۲۴ – ۴

۴ – مقایسه کردن میان نیکان و بدان ، از روش های تربیتی قرآن

أفمن یتّقی بوجهه سوء العذاب یوم القیمه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۲۷ – ۶

۶ – بیان انواع مثل ها ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

و لقد ضربنا للناس فی هذا القرءان من کلّ مثل لعلّهم یتذکّرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۲۹ – ۱۲

۱۲ – مقایسه میان نیکان و بدان ، از روش های هدایتی و تربیتی قرآن

ضرب اللّه مثلاً رجلاً . .. هل یستویان مثلاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۵۰ – ۹

۹ – یاد کردن از نمونه های تاریخی ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

قد قالها الذین من قبلهم فما أغنی عنهم ما کانوا یکسبون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۴۴ – ۸

۸ – لزوم توکل و واگذاشتن کار ها و نتایج و پیامد های آن به خدا ، پس از تلاش گسترده خیرخواهانه برای هدایت و تربیت مردم

و أُفوّض أمری إلی اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۴ – ۴

۴ – بشارت و انذار ، دو

ابزار کارآمد برای مبلغان دینی در هدایت و تربیت مردم

کتب . .. بشیرًا و نذیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۴۳ – ۱۷،۱۸

۱۷ – بشارت و انذار ، روش هدایتی و تربیتی قرآن

إنّ ربّک لذو مغفره و ذو عقاب أليم

۱۸ – تشویق به اصلاح ، مقدم بر انذار و بیم دادن از خطا در روش تربیتی قرآن

إنّ ربّک لذو مغفره و ذو عقاب أليم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۲۳ – ۶

۶ – تشویق و بشارت ، شیوه ای کار آمد در زمینه هدایت و تربیت انسان

يبشّر اللّه عباده الذين ءامنوا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۱۴ – ۳

۳– گرایش های طبیعی بشر ، ابزاری کارآمد در جهت سوق دادن او به کسب ارزش ها

أُولئک أصحب الجنّه خلدين فيها

خداوند، تمایل انسان به بقا و جاودانگی را در جهت سوق دادن وی به ایمان و استقامت به کار گرفته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – واقعه – ۵۶ – ۷۲ – ۴

۴ – طرح سؤال و برانگیختن به اندیشه و خردورزی ، از روش های هدایتی تربیتی قرآن

أفرءيتم ما تمنون . ءأنتم تخلقونه أم نحن الخلقون... أفرءيتم النار ... ءأنتم أنشأ

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – حديد – ۵۷ – ۹ – ۱۰

۱۰ – لزوم رعايت اصل تدريج در تربيت و ارشاد مردم

هو الذى ينزّل . .. ليخرجكم من الظلمت

نزول تدريجى قرآن، با هدف خارج كردن تدريجى مردم

از ظلمات به سوی نور، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۰ - ۲۸

۲۸ - بشارت و انذار و ایجاد امید از سویی و خوف از سوی دیگر ، از روش های قرآن برای تربیت مؤمنان

و کلاًّ وعد اللّه الحسنی و اللّه بما تعملون خبیر

وعـده پـاداش هـای برتر اخروی به مؤمنـان از یـک سو و هشـدار به این که مواظب اعمال خود باشـند از سوی دیگر، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۸ - ۸

۸ - بهره جستن از خصلت نفع طلبی انسان ها ، از روش های قرآن برای تشویق آنان به کار های خیر و انفاق در راه خداوند

و أقرضوا اللّه . .. یضعف لهم و لهم أجر کریم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۶ - ۳

۳ - ارائه الگو برای تربیت و تکامل موحدان در مسیر ارزش ها ، از روش های تربیتی قرآن

لقد کان لکم فیهم أسوه حسنه

از تکرار این نکته که ابراهیم(ع) و همگامان آن حضرت برای مسلمانان الگو هستند; مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - ملک - ۶۷ - ۱۲ - ۴

۴ - اخطار و بشارت و ایجاد خوف و رجا ، روش تربیتی و هدایتی قرآن کریم

و للذین کفروا بربّهم عذاب جهنّم . .. إنّ الذین یخشون ربّهم بالغیب لهم مغفره و أج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹

- قلم - ۶۸ - ۳۴ - ۶

۶ - مقرر کردن < کیفر و پاداش > و < تنبیه و تشویق > ، دو روش هدایتی و تربیتی قرآن

کذلک العذاب و لعذاب الأخره أکبر . .. إنّ للمتّقین عند ربّهم جنّت النعیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۹ - ۳،۴

۳ - دعوت آشکارا ، کاملاً سرّی ، خصوصی و یا عمومی ، از روش های تبلیغی ، تربیتی و هدایتی

ثمّ إنّی أعلنت لهم و أسررت لهم إسرارًا

۴ - لزوم توجه به شرایط اجتماعی و زمان و مکان و نیز رعایت خصوصیات و حالات شخصی مخاطبان ، به هنگام تبلیغ ، تربیت و هدایت

ثمّ إنّی دعوتهم جهارًا . .. و أسررت لهم إسرارًا

از این که نوح(ع)، گاهی مردم را به صورتّ مخفی و گاهی علنی دعوت می کرد و یا برخی از مردم را به شکل خصوصی و برخی دیگر را به صورت عمومی به سوی خداوند فرامی خواند; می توان مطلب یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۲۰ - ۳۸

۳۸ - بهره جستن از خصلت نفع طلبی انسان ها ، از روش های قرآن برای تشویق آنان به انفاق در راه خدا و انجام دادن کار های خیر

و ءاتوا الزکوه . .. و ما تقدّموا لأنفسکم من خیر تجدوه عند اللّه هو خیرًا و أعظم

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که خداوند، با یادآوری پاداش بزرگ و فراوان، ایجاد انگیزه نموده و از خصلت نفع طلبی انسان ها بهره

جسته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مدثر – ۷۴ – ۵۶ – ۱۰

۱۰ – هشدار و ترغیب ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

هو . .. أهل المغفره

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که این سوره، با فرمان انذار و اخطار آغاز گردیده (قم فأنذر. ..) و با مغفرت و آمرزش الهی، خاتمه یافته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – انفطار – ۸۲ – ۶ – ۱۰

۱۰ – بخشودن خطا ها و بخشیدن عطا ها ، شیوه خداوند برای رشد و تربیت انسان ها است .

بربّک الکریم

<الکریم> وصفی است که <ربّک> را توضیح داده و گوشه ای از ربوبیت خداوند را برجسته کرده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – زلزله – ۹۹ – ۸ – ۶

۶ – ترغیب به کار خیر و وعده پاداش به آن ، مقدّم بر تهدید در امر تربیت

فمن یعمل مثقال ذرّه خیرًا یره . و من یعمل مثقال ذرّه شرًّا یره

روش ترک گناه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۴۰ – ۹

۹ ایجاد بیم در گنهکاران ، در عین امیدوار ساختن آنان به مغفرت الهی ، از روش های قرآن برای ترک گناه

یعذب من یشاء و یغفر لمن یشاء

روش تسبیح خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۴۴ – ۹

۹- تسبیح موجودات برای خداوند ، از طریق حمد و سپاس آنهاست .

یسبّح بحمده

بنابر حقیقی بودن اضافه <تسبیح> به موجودات و استعانت

بودن <با> در <بحمده> نکته فوق به دست می آید.

روش تسهیل تکلیف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۹ - ۶

۶ توجه به خدادادی بودن دارایی ها ، تسهیل کننده انفاق و درمان کننده بخل

الذین یبخلون . .. و انفقوا مما رزقهم اللّه

هدف از بیان این حقیقت که اموال آدمی داده های خداوند است (رزقهم اللّه)، این است که انسان را به انفاق در راه خدا ترغیب کند و بخل را از وی بزداید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۲۸ - ۸

۸ - تبیین فلسفه احکام ، شیوه ای پسندیده در بیان تعالیم دین و تسهیل عمل به آنها است .

و إن قیل لکم ارجعوا فارجعوا هو أزکی لکم

جمله <هو أزکی لکم> که به منزله تعلیل برای احکام یاد شده و در مقام تشویق برای عمل به آنها است حاکی از شیوه قرآن در تبیین تعالیم دین و نیز تسهیل عمل به احکام الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۰ - ۱۳

۱۳ - تبیین فلسفه احکام ، شیوه ای پسندیده در بیان تعالیم دین و تسهیل عمل به آنها

قل للمؤمنین یغضّوا . .. ذلک أزکی لهم

جمله <ذلک أزکی لهم> که به منزله تعلیل برای احکام یاد شده و در مقام تشویق برای عمل به آنها است حاکی از شیوه قرآن در تبیین تعالیم اسلام و نیز تسهیل عمل به احکام الهی است.

روش تسهیل سختی

- فیش

۱ - بقره - ۲ - ۴۵ - ۳،۹

۳ - پیشه ساختن صبر و اقامه نماز ، طریق های موفقیت و پیروزی بر مشکلات و ناملایمات

و استعینوا بالصبر و الصلوه

۹ - باور به آسان شدن مشکلات در پرتو نماز ، حقیقتی که تنها خاشعان بدان ایمان دارند .

و استعینوا بالصبر و الصلوه و إنها لکبیره إلا علی الخشعین

دشواری استعانت از نماز - که مقتضای برگشت ضمیر <إنها> به <استعانت> است - به معنای ناباوری به کارساز بودن نماز است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۳ - ۳

۳ - پیشه ساختن صبر و اقامه نماز ، دو طریق کارساز برای موفقیت و پیروزی بر مشکلات و ناملایمات راه ایمان

یأیها الذین ءامنوا استعینوا بالصبر و الصلوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۴ - ۸

۸ - پیکار در راه خدا و مصیبت های آن ، از مشکلات راه ایمان ، که باید با استعانت از صبر و نماز آن را تحمل کرده و بر ایمان خود ، راسخ قدم ماند .

استعینوا بالصبر والصلوه . .. و لاتقولوا لمن یقتل فی سبیل اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۵ - ۶،۷

۶ - پیشه ساختن صبر و برپایی نماز ، دو وسیله کارساز برای تحمل ترس ها ، گرسنگی ها ، زیان های مالی و جانی و کمبود های به وجود آمده برای سالکان راه ایمان

يأيها الذين ءامنوا استعينوا بالصبر والصلوه . .. و لنبلونكم بشىء من الخوف ... و ا

٧ –

ارائه راه هدایت به همراه بیان مشکلات آن و نیز ارائه طریق موفقیت بر آنها ، از روش های قرآن است .

یأیها الذین ءامنوا . .. لنبلونکم بشیء من الخوف ... و بشر الصبرین

خداوند در این بخش از آیات علاوه بر ارائه راه هدایت - که همان ایمان به رسالت و . .. می باشد - مشکلات سلوک در این راه را نیز بر شمرده و برای فایق آمدن بر آنها، استعانت از نماز و صبر را مطرح ساخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۶ - ۴

۴ - باور به مالکیت خدا و بازگشت به او ، آسان کننده تحمل مصیبت ها و مشکلات

الذین إذا أصبتهم مصیبه قالوا إنا للّه و إنا إلیه رجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۷ - ۱۴

۱۴ - اهل ایمان به هنگام گرفتار شدن به فقر و تنگدستی و نیز روی آوری مشکلات و ناهنجاری ها ، باید صبور و پایدار باشند .

و الصبرین فی البأساء و الضراء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۴ - ۲۰،۱۱،۱۰،۸

۸ توجه به سختی ها و مصائب گذشتگان ، تسلّی بخش مؤمنان در تحمل مشکلات

ام حسبتم ان تدخلوا الجنه و لما یأتکم مثل الذین

۱۰ ایمان و امید پیامبران و مؤمنان به نصرت الهی و امداد های غیبی ، به هنگام مواجهه با مصائب و مشکلات جنگ

حتی یقول الرسول و الذین امنوا معه متی نصر اللّه

جمله <متی نصر اللّه> که سؤال از وقت یاری خداست، بیانگر

این معناست که آنان به اصل یاری خدا به هنگام رویارویی با دشمنان، ایمان داشتند و به آن دل بسته بودند.

۱۱ خداوند ، تنها امید در گرفتاری ها و مشکلات

متی نصر اللّه الا انّ نصر اللّه قریب

۲۰ استفاده انبیا از راه های عادی و طبیعی ، در رویارویی با مشکلات

مستهم البأساء و الضراء و زلزلوا حتی یقول الرسول و الذین امنوا معه متی نصر اللّه

پیامبران همانند مردم به مقاومت و صبر در برابر مشکلات می پرداختند و دست به معجزه و کارهای خارق العاده نمی زدند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۵۴ – ۳

۳ خواب از عوامل آرام بخش انسان های اندوهگین و حاضر در کوران مشکلات

ثمّ انزل علیکم من بعد الغمّ امنه نعاساً

بنابر اینکه <امنهً> مفعول له برای <نعاساً> باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۵۷ – ۱۱

۱۱ ایمان به مقدّر بودن مرگ و حیات ، و شناخت ارزش والای شهادت ، آسان کننده حرکت به سوی نبرد با دشمنان دین

و اللّه یحیی و یمیت . .. و لئن قتلتم فی سبیل الله او متّم لمغفره من اللّه و رحمه

خداوند با بیان دو نکته مؤمنان را به جهاد ترغیب می کند: ۱ مرگ و حیات به دست خداست و عوامل طبیعی تعیین کننده نیست. ۲ جان باختگان در راه خدا، آمرزیده و مشمول رحمت خاصّ خداوند هستند. بنابراین، مؤمنان با ایمان به این دو معنا، هرگز تردیدی برای شرکت در جهاد نخواهند داشت.

جلد – نام سوره – سوره

- آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۹ - ۱۱

۱۱ شکست ها و سختی ها ، زمینه ساز پراکندگی جامعه از پیرامون رهبران خود ، و مدارای ایشان با آنان از میان برنده آن زمینه هاست . *

فبما رحمه من اللّه لنت لهم و لو کنت فظّا غلیظ القلب لانفضّوا من حولک

با توجّه به ارتباط این آیه با آیات پیشین، که شکست نبرد احد و مشکلات ناشی از آن را مطرح ساخت، می توان نتیجه گرفت که شکست و مشکلات آن نبرد، زمینه پراکندگی مسلمانان را از پیرامون رسول خدا (ص) فراهم ساخت و آنچه در این میان مانع از گسیختن مردم از پیرامون پیامبر (ص) شد، خُلق خوش و مدارای آن حضرت با مردم بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۴ - ۱۴

۱۴ یادآوری گمراهی مؤمنان پیش از بعثت و هدایتشان در پرتو تعالیم پیامبر (ص) ، عامل تقویت اراده آنان در تحمّل دشواری های مولود جنگ

اذ تصعدون و لا تلون . .. و لئن قتلتم فی سبیل اللّه ... لقد منّ اللّه علی المؤمنی

با توجّه به ارتباط این آیه و آیات مربوط به جنگ احد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۵ - ۴

۴ یادآوری خاطره پیروزی مسلمانان در پیکار بدر ، التیام بخش رنج و آثار روحی دردناک شکست نبرد احد

اولمّا اصابتکم مصیبه قد اصبتم مثلیها

جمله <قد اصبتم مثلیها>، که اشاره به پیروزی بزرگ مسلمانان در بدر است، بدان جهت ایراد شده که با یاد

آن خاطره بزرگ، مسلمانان مصیبت احد را در مقایسه با پیروزی بدر کوچک شمرند و در نتیجه، رنج مصیبت احد را نادیده انگارند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۷۳ – ۹،۱۰

۹ توکّل و اعتماد به خداوند ، موجب نهراسیدن از هجوم دشمن

فزادهم ایماناً و قالوا حسبنا اللّه و نعم الوکیل

۱۰ لزوم توکّل به خداوند در مقابله با دشمنان مهاجم

و قالوا حسبنا اللّه و نعم الوکیل

بر شمردن صفات پسندیده مجاهدان حقیقی و تمجید آنان از سوی خداوند، برای ترغیب دیگر مؤمنان به داشتن و تحصیل چنین حالات و صفات است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۷۴ – ۶

۶ توکّل همراه با عمل ، موجب تبدیل مشکلات سخت به نعمت و فضل الهی

و قالوا حسبنا اللّه و نعم الوکیل. فانقلبوا بنعمه من اللّه و فضل لم یمسسهم سوء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۸۶ – ۹

۹ اطلاع و آگاهی از مشکلات آینده ، آسان کننده تحمل آن

و لتسمعنّ من الّذین اوتوا الکتب من قبلکم و من الّذین اشرکوا اذًی کثیراً

هدف از آگاه کردن مسلمانان به آزار و اذیّت مخالفان پیش از وقوع آن، برای آماده سازی آنان است تا با برخورد ناگهانی تاب و تحمّل خویش را از دست ندهند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۲۸ – ۲

۲ پایبندی به مقررات الهی در ازدواج و روابط جنسی ، زمینه سبکباری و دور ماندن

جوامع از مشقت ها و رنجهاست .

یرید اللّه ان یخفّف عنکم

بیان خواست الهی به سبکباری انسانها پس از تبیین احکام و مقررات ازدواج، اشاره به این است که دوری جوامع بشری از رنجها و مشقتها در گرو پیروی از آن احکام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۸ - ۲،۳

۲- توصیه خداوند به پیامبر (ص) به استمداد از یاد پروردگار و عبادت و نماز در مشکلات و ناراحتی های برخاسته از رسالت خویش و مخالفت های دشمنان

و لقد نعلم أنک یضیق صدرک بما یقولون . فسبّح بحمد ربّک و کن من السجدین

برداشت فوق از <فاء> در <فسبّح> که برای تفریع این جمله به آیه قبل است استفاده گردیده است; بدین معنا که توصیه خداوند به تسبیح و تحمید. .. پس از اعلام آگاهی او از دلتنگی و اندوه پیامبر(ص) بیانگر تأثیر این عبادات در رفع اندوه و نگرانی است.

۳- رهبران الهی و زمامداران جامعه اسلامی ، نیازمند به استمداد از پروردگار با ذکر و نماز و عبادت ، در برابر مشکلات رسالت خویش

و لقد نعلم أنک یضیق صدرک . .. فسبّح بحمد ربّک و کن من السجدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳ - ۱۴

۱۴ - اطلاع یافتن از گرفتاری مؤمنان پیشین به سختی ها ، زمینه ساز تحمل سختی ها ، از سوی مؤمنان بعدی است .

أحسب الناس أن یترکوا أن یقولوا ءامنّا و هم لایفتنون. و لقد فتنّا الذین من قبلهم

یادآوری ابتلای مؤمنان دوران های پیشین به سختی ها، پس از

اعلام باطل بودن پندار عدم گرفتاری مؤمنان به آنها، می تواند به منظور هموارسازی سختی های پیش آمده برای مؤمنان بعدی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳ - ۳

۳ - توکل بر خدا ، مشکلات را بر انسان هموار می کند و آدمی ، با توکل ، می تواند بر آنها پیروز شود .

و لاتطع الکفرین . .. و توکّل علی اللّه

سفارش به توکل، پس از نهی از اطاعت کافران و منافقان و توصیه به تبعیت از تعالیم وحی، می تواند به این منظور باشد که آن نهی و امر، مشکلاتی را در پی دارد که می توان آنها را با توکل برطرف کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۴۳ - ۸

۸ - تحمل پذیر شدن مشکلات ، در نتیجه توجه انسان به تاریخ و مشکلات دیگران

ما یقال لک إلاّ ما قد قیل للرسل من قبلک

روش تسهیل مصایب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵۶ - ۴

۴ - باور به مالکیت خدا و بازگشت به او ، آسان کننده تحمل مصیبت ها و مشکلات

الذین إذا أصبتهم مصیبه قالوا إنا للّه و إنا إلیه رجعون

روش تشخیص ایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۷۳ - ۱۲

روش تشخیص باطل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۶ - ۵

۵- مقایسه بین عقاید حق و باطل ، روشی برای تشخیص حق و رهنمودی

کاربردی برای تعیین مسیر حرکت آدمی است .

مثلاً کلمه طیّبه کشجره طیّبه أصلها ثابت و فرعها فی السّماء . .. و مثل کلمه خبیثه

بی شک منظور از تشبیهات در قرآن، و از جمله موارد یاد شده در آیه های فوق، تبیین دقیق آن دسته از معارفی است که فهم آنها مشکل می باشد و فلسفه چنین روشنگری ای نیز، قطعاً ارائه راه روشن برای انسان است.

روش تشخیص پیروان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۳ - ۲۰

۲۰ - هدف از تغییر قبله و تعیین مسجدالحرام به عنوان قبله مسلمانان ، مشخص شدن پیروان واقعی پیامبر (ص) از غیر ایشان *

ما جعلنا القبله التی کنت علیها إلا لنعلم من یتبع الرسول ممن ینقلب

برخی برآنند که <إلاـ لنعلم . ..> بیان هدف تغییر قبله از بیت المقدس به مسجد الحرام است; یعنی، <لنعلم> در حقیقت متعلق به فعلی محذوف است که قرینه های کلامی دلالت بر آن دارد و جمله با تقدیر آن چنین است: ما جعلنا القبله التی کنت علیها فصرفناک عنها إلا لنعلم...

روش تشخیص حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۶ - ۲۴

۲۴ فراوانی رهروان یک راه هرگز نشانه سلامت آن راه نیست .

و کثیر منهم ساء ما یعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۶ - ۵

۵- مقایسه بین عقاید حق و باطل ، روشی برای تشخیص حق و رهنمودی کاربردی برای تعیین مسیر حرکت آدمی است .

مثلاً كلمه طيّبه كشجره طيّبه أصلها

ثابت و فرعها فی السّماء . .. و مثل کلمه خبیثه

بی شک منظور از تشبیهات در قرآن، و از جمله موارد یاد شده در آیه های فوق، تبیین دقیق آن دسته از معارفی است که فهم آنها مشکل می باشد و فلسفه چنین روشنگری ای نیز، قطعاً ارائه راه روشن برای انسان است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۲۷ – ۴

۴ – ارزیابی منطقی براساس ملاک های شناخته شده جهت تشخیص حقانیت ، شیوه ای قرآنی است .

قل أرونی الذین ألحقتم به شرکاء

درخواست پیامبر(ص) از مشرکان، برای ارائه خدایان ادعایی شان صرفاً جهت به نمایش گذاشتن آنها نیست; بلکه به منظور ارزیابی آنان است و این که آیا آنها واجد صفات الوهیت و ربوبیت هستند، یا خیر؟ بنابراین از آیه استفاده می شود که شیوه پسندیده در اثبات حقانیت و یا عدم آن، ارزیابی منطقی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۱۸ – ۱۴

۱۴ – شنیدن سخنان و برگزیدن بهترین آنها ، تنها راه مطمئن و خردورزانه برای دستیابی به حقایق الهی

الذین یستمعون القول . .. أُولئک الذین هدیهم اللّه و أُولئک هم أُولوا الألبب

روش تشخیص عقیده

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۷۳ – ۱۲

روش تشخیص کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۷۳ – ۱۲

روش تشخیص متعبدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴۳ - ۱۷

۱۷ - مشخص

شدن روحیه تعبد و تسلیم در برابر خدا ، فلسفه تعیین بیت المقدس به عنوان قبله مسلمانان

إلا لنعلم من یتبع الرسول . .. و إن کانت لکبیره إلا علی الذین هدی اللّه

روش تشخیص مجرمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۲۷ - ۴

۴ لزوم به کارگیری روش های جرم شناسی ، برای تشخیص مجرم

إن کان . .. و هو من الصدقین

روش تشخیص منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۱ - ۳

۳ - آزمون های الهی ، زمینه تحقق عینی علم خداوند به مؤمنان و منافقان است .

و من الناس من یقول ءامنّا باللّه فإذا أوذی فی اللّه جعل فتنه الناس کعذاب اللّه .

تعبیر <و لیعلمنَّ اللّه. ..> نشانه این حقیقت است که علم خداوند، در مرحله آزمودن مدعیان ایمان، به عینیّت و فعلیّت می رسد.

روش تشخیص مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۹۴ - ۷،۸،۱۲

۷ جداسازی مؤمنان خداترس از گستاخان بی پروا ، هدف آزمایش های الهی

یأیها الذین ءامنوا . .. لیعلم اللّه یخافه بالغیب

مراد از علم خدونـد به ترس و پروای انسانها، تحقق بخشیدن و ایجاد آن در خارج است، بنابراین <لیعلم من یخافه> یعنی هدف از آزمایش مسلمانان این است که ترس و پروای آنان از خداوند تحقق خارجی یابد.

۸ مشخص شدن مؤمنان واقعى از مؤمنان ادعايى از اهداف آزمايش الهى است .

يأيها الذين ءامنوا ليبلونكم اللّه . .. ليعلم اللّه يخافه بالغيب

۱۲ هدف از آزمايش مؤمنان مشخص شدن صفوف باورداران

به غیب (قیامت و عذاب) از غیر آنان

لیبلونکم اللّه . .. لیعلم اللّه یخافه بالغیب

قیامت وعذاب آخرت زمانی موجب ترس از خداوند می شود که آدمی به آن باور داشته باشد بنابراین تمایز خداترسان در واقع تمایز باورداران قیامت از غیر آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۱ - ۱،۳

۱ - مبتلا شدن مدعیان ایمان به فتنه و آزار و اذیت ، به منظور بازشناسی مؤمنان از منافقان است .

و من الناس من یقول ءامنّا باللّه فإذا أوذی فی اللّه جعل فتنه الناس کعذاب اللّه .

۳ - آزمون های الهی ، زمینه تحقق عینی علم خداوند به مؤمنان و منافقان است .

و من الناس من یقول ءامنّا باللّه فإذا أوذی فی اللّه جعل فتنه الناس کعذاب اللّه .

تعبیر <و لیعلمنَّ اللّه. ..> نشانه این حقیقت است که علم خداوند، در مرحله آزمودن مدعیان ایمان، به عینیّت و فعلیّت می رسد.

روش تشخیص مؤمنان راستین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۳ - ۶،۷،۱۰

۶ - فلسفه آزمودن مؤمنان ، بازشناسی مؤمنان راستین از مؤمنان دروغین است .

و لقد فتنّا الذین من قبلهم فلیعلمنّ اللّه الذین صدقوا و لیعلمنّ الکذبین

۷ - تفکیک صفوف مؤمنان راستین از مدعیان دروغین ، فلسفه ابتلای مؤمنان به سختی ها است .

و لقد فتنّا الذین من قبلهم فلیعلمنّ اللّه الذین صدقوا و لیعلمنّ الکذبین

۱۰ - فلسفه آزمودن مؤمنان ، مشخص شدن مؤمنان راستین ، جهت پاداش دهی خداوند به آنان است .

و لقد فتنّا . .. فلیعلمنّ اللّه الذین صدقوا

برداشت بالا، بنابر

این احتمال است که تحقق عینی علم خداوند در آزمودن مؤمنان، به منظور اعطای پاداش به آنان باشد.

روش تشویق به اطاعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۵۱ - ۷

۷- مستدل و منطقی کردن دستورات ، شیوه ای مطلوب و پسندیده و روشی برای ایجاد رغبت در پایبندی به آن

لاتتخذوا إلهین اثنین إنما هو إله وحد

تعلیل <إنما هو إله واحد> برای نهی <لاتتخذوا> می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

روش تشویق به انفاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۱ - ۶

۶ - بهره جستن از خصلت نفع طلبی انسان ها ، از روش های قرآن برای تشویق آنان به کار های خیر و انفاق در راه خداوند

من ذا الذی یقرض اللّه . .. فیضعفه له

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تغابن - ۶۴ - ۱۷ - ۶

۶ - بهره جستن از خصلت نفع طلبی و خیرجویی انسان ها ، از روش های قرآن برای تشویق آنان به انفاق و انجام کار های خیر

وأنفقوا خیرًا لأنفسکم . .. إن تقرضوا اللّه قرضًا حسنًا یضعفه لکم

روش تشویق به عمل خیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۱ - ۶

۶ - بهره جستن از خصلت نفع طلبی انسان ها ، از روش های قرآن برای تشویق آنان به کار های خیر و انفاق در راه خداوند

من ذا الذی یقرض اللّه . .. فیضعفه له

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- ۱۹

تغابن - ۶۴ - ۱۷ - ۶

۶ - بهره جستن از خصلت نفع طلبی و خیرجویی انسان ها ، از روش های قرآن برای تشویق آنان به انفاق و انجام کار های خیر

وأنفقوا خیرًا لأنفسکم . .. إن تقرضوا اللّه قرضًا حسنًا یضعفه لکم

روش تشویق به عمل صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۳۲ - ۷

۷ - فراهم آوردن تسهیلات زندگی و نیاز های طبیعی افراد صالح و درست کار ، از روش های مؤثر در تشویق دیگران به درست کاری و اصلاح خویشتن

و أنکحوا. .. و الصلحین من عبادکم و إمائکم

<الصالحین> به منزله قید برای <عبادکم و إمائکم> است. بی شک اگر تنها افراد صالح و درست کار جامعه، از کمک و تسهیلات زندگی دیگران برخوردار شوند، افراد ناصالح و نادرست نیز، به صلاح و درست کاری تشویق شده و به آن روی خواهند آورد.

روش تصحیح اخلاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۹ - ۱۵

۱۵ - شکوفایی اخلاق و تعالی منش های اجتماعی ، در گروِ تصحیح جهان بینی و مبانی عقیدتی است .

یبنیّ لاتشرک باللّه . .. و اغضض من صوتک

با توجه به این که لقمانِ حکیم، ابتدا به تصحیح مبانی عقیدتی فرزند خود همت گمارد و سپس به بُعد اخلاقی وی پرداخت، مطلب بالا قابل استفاده است.

روش تصحیح عقیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴۹ – ۷

۷ لزوم ارائه دلیل و برهان برای هدایت و تصحیح اندیشه دیگران

قل فلله الحجه البلغه

فلو شاء لهديكم أجمعين

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۱ – انبياء – ۲۱ – ۲۱ – ۶

۶- بازخواستن و زير سؤال بردن انديشه و عقيده باطل ، روشى در هدايت و بيان عقيده و انديشه درست .

أم اتّخذوا ءالهه من الأرض هم ينشرون

برداشت ياد شده از جمله استفهاميه <هم ينشرون> استفاده مى گردد.

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۷۰ – ۳

۳ – ايجاد سؤال در مردم نسبت به باور هاى آنان ، روش ابراهيم (ع) در ياد كرد بطلان عقايد ايشان

إذ قال لأبيه و قومه ما تعبدون

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۷۲ – ۴

۴ – ايجاد سؤال در مردم نسبت به باور هاى آنان ، روش ابراهيم (ع) در تذكر دادن و باطل كردن عقايد ايشان

قال هل يسمعونكم إذ تدعون

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۰ – ۱۲

۱۲ – مطالعه در مظاهر طبيعت و نظام تكوين ، از راه هاى دستيابى به جهان بينى صحيح

أمّن خلق السموت و الأرض . .أءله مع اللّه

برداشت ياد شده به خاطر اين نكته است كه خداوند براى رهنمون ساختن انسان به سوى توحيد، زمينه هاى تكوينى و آيات آفاقى خود را به او يادآورى كرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۳ - ۱

۱ - تلاوت آیه های روشن و متعدد خدا برای مشرکان ، جهت اصلاح عقاید آنان

و إذا تتلی علیهم ءایتنا بیّنت

روش تصحیح عمل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۱۵ – ۸

۸ سنجش و مقایسه بین فرجام دو اندیشه و رفتار ، بهترین روش برای گزینش اندیشه و رفتاری درست و برتر

قل أذلک خیر أم جنّه الخلد التی وعد المتّقون

روش تصحیح فکر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۱۵ – ۸

۸ سنجش و مقایسه بین فرجام دو اندیشه و رفتار ، بهترین روش برای گزینش اندیشه و رفتاری درست و برتر

قل أذلک خیر أم جنّه الخلد التی وعد المتّقون

روش تصمیم گیری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۳ – ۶

۶– دین ، دارای برنامه و آموزه هایی برای شیوه سخن گفتن و تصمیم گیری انسان است .

و لاتقولنّ لشاْیء إنّی فاعل ذلک غدًا

روش تضعیف عقیده

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۳۷ – ۲

۲ تغییر موضع ، با اظهار ایمان و کفر مکرر ، توطئه اهل کتاب برای تضعیف عقاید مسلمانان

إنّ الذین ءامنوا ثم کفروا ثم ءامنوا ثم کفروا . .. و لالیهدیهم سبیلا

در شأن نزول آیه آمده است که گروهی از اهل کتاب، در حضور مسلمانان اظهار ایمان می کردند و برای القای شبهه در بین ایشان، دوباره کافر می شدند و کفر خویش را معلول نادرستی اسلام قلمداد می کردند تا از این طریق بذر تردید و شک را در دل مسلمانان بپاشند و بارور کنند.

روش تعالیم خدا

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۷ – ۲۰

۲۰ خداوند برای تبیین حقایق مثل های فراوان می آورد .

کذلک یضرب الله الأمثال

ادات عموم مانند <کل>، <ال> جنس که بر جمع داخل شود و . .. گاهی برای استغراق حقیقی است و گاهی حاکی از کثرت و فراوانی است که از آن به عموم عرفی تعبیر می شود. به نظر می رسد معنای دوم از <الأمثال> اراده شده باشد.

روش تعالیم قرآن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۶ – ۵

۵ بیان حقایق و معارف در قالب پرسش و پاسخ از روش های قرآن برای توجه دادن مردم به آن حقایق

قل من رب السموت و الأرض قل الله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۷ – ۲۱

۲۱ تشبیه حقایق به امور محسوس و آوردن مثل برای آنها از شیوه های قرآن

کذلک یضرب الله الأمثال

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۱۸ – ۴

۴- استفاده از تشبیه به محسوس برای عینی و قابل فهم کردن تعالیم از روش های تعلیمی قرآن کریم

مثل الذین کفروا بربّهم أعملهم کرماد اشتدّت به الریح فی یوم عاصف

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۴ - ۵

۵- استفاده از تشبیه به محسوس برای عینی و قابل فهم کردن تعالیم ، از روش های تعلیمی قرآن کریم

ضرب الله مثلاً کلمه طیّبه کشجره طیّبه أصلها ثابت و فرعها فی السّماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ -

ابراهیم - ۱۴ - ۲۶ - ۴

۴- استفاده از تشبیه به محسوس برای عینی و قابل فهم کردن تعالیم ، از روش های تعلیمی قرآن کریم است .

مثل کلمه خبیثه کشجره خبیثه اجتثّت من فوق الأرض ما لها من قرار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۴۵ - ۵

۵- ذکر فرجام شوم گمراهان در کنار فرجام سعادتمندانه تقواپیشگان ، از روش های هدایتی قرآن *

الغاوین . و إن جهنّم لموعدهم أجمعین ...إن المتقین فی جنّت و عیون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۰ - ۲

۲- ایجاد حالت خوف و رجا و بیم و امید در انسان ، از روش های هدایتی و تربیتی قرآن

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم . و أن عذابی هو العذاب الألیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۱ - ۳

۳- آگاه ساختن مردم از حقایق تاریخی مهم و بسیار سودمند ، از روش های هدایتی و تربیتی قرآن

و نبّئهم عن ضیف إبرهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۷۵ - ۲

۲- استفاده خداوند از مَثَل و مانند آوردن برای تقریب مفاهیم وحی به ذهن توده مردم

ضرب الله مثلاً عبدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۷۶ – ۲

۲– استفاده خداوند از مَثَل و مانند ، برای تقریب مفاهیم وحی به ذهن توده مردم

و ضرب الله مثلاً رجلین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء –

۸ - ۴۰ - ۱۷

۸- مجادله قرآن با مشرکان ، با بهره گیری از باور های ایشان در رد عقاید شرک آلودشان

أفأصفکم ربّکم بالبنین و اتّخذ من الملئکه إنثًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۳ - ۶

۶- بهره گیری از حقایق تاریخ و قصّه های واقعی ، از روش های به کار گرفته شده در قرآن

نحن نقصّ علیک نبأهم بالحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۵ - ۲

۲- بهره بردن از تمثیل در تبلیغ و محسوس ساختن مفاهیم ارزشی برای توده ها ، از روش های مورد استفاده قرآن است .

واضرب لهم مثل الحیوه الدنیا کماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۹ - ۱

۱ - لزوم توجه به روش قرآن در نقل سرگذشت پیشینیان

کذلک نقصّ علیک من أنباء ما قد سبق

<کذلک> برای تشبیه نقل سرگذشت دیگران، به شیوه نقل داستان موسی(ع) است و ذیل آیه (آتیناک. .. ذکراً) بیانگر این نکته است که خداوند در آن ماجراها نیز نکته های پندآموز را برمی گزیند و در قرآن بازگو می کند; همان گونه که در داستان موسی(ع) و بنی اسرائیل چنین کرد.

روش تعدیل ثروت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۷ - ۶

۶ – تعیین مصارف ششگانه برای < فیء > ، به منظور تعدیل ثروت و تمرکز نیافتن آن در میان ثروتمندان

و ما أفاء اللّه . .. فللّه ... کی لایکون دوله بین الأغنیاء

روش تعدیل هیجان

جلد – نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۳۷ – ۱۱

۱۱ – نقش ایمان در غلبه انسان بر هیجانات درونی خویش و گذشت از خطای دیگران

للذین ءامنوا . .. و إذا ما غضبوا هم یغفرون

از تقدیم ضمیر فاعل (هم) بر <یغفرون> که به زبان اهل بلاغت برای تقوّی و قوت یافتن حکم است استفاده می شود که در پرتو ایمان مطمئناً می توان بر خشم و غضب خویش فائق آمد.

روش تعلم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۳۱ – ۱۰

۱۰ مشاهده و بررسی شیوه زیست حیوانات ، روشی برای اندوختن تجربیات کارآمد در زندگی انسان

یبحث فی الارض لیریه کیف یوری سوءه اخیه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۶۷ – ۷

۷– معلّم و مربّی ، باید کشش و استعداد و تحمّل افراد را در نظر داشته باشد و دشواری های دانش آموختن را به نوآموزان گوشزد کند .

إنّک لن تستطیع معی صبرًا

حضرت خضر(ع) قبل از آن که موسی(ع) را به همراهی خود بپذیرد، مشکلات مسیر را برای او یادآوری، و نیز بر تحمّل نداشتن او تأکید می کند. از این آیه می توان به پیامی برای اهل دانش دست یافت و آن برآورد تحمّل متعلم و نیز گوشزد کردن دشواری های مسیر است.

روش تعلیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۰۲ – ۹

۹ ارائه نمونه های عینی از روش های قرآن برای تبیین معارف و حقایق

لاتسئلوا . .. قد سألها قوم

من قبلكم ثم اصبحوا بها كفرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۶۴ - ۳

۳ طرح پرسش و ارائه پاسخ، روشی در تبیین و تبلیغ معارف دین است.

قل من ينجيكم . .. قل الله ينجيكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۶۵ - ۱۳

۱۳ بیان مطلب به شیوه های گوناگون و متنوع، روشی کارساز در تعلیم و تربیت است.

انظر كيف نصرف الأيت لعلهم يفقهون

<لعل> حرف ترجی و کاربرد آن در جایی است که امید به عملی شدن فعل وجود داشته باشد. در این بخش از آیه چون فعل <یفقهون> در پی حرف ترجی آمده، چنین بر می آید که <فهم> پس از بیان آیات به شیوه های مختلف متوقع است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۵ - ۲

۲ نقش مهم تنوّع و گوناگونی بیان در تبیین حقایق

و كذلك نصرف الأيت . .. لنبينه لقوم يعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - ابراهيم - ۱۴ - ۱۰ - ۳

۳- طرح سؤال از روش های قرآن در تعلیم و آموزش

أفى الله شكّ فاطر السموت و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۴ - ۵

۵- استفاده از تشبیه به محسوس برای عینی و قابل فهم کردن تعالیم ، از روش های تعلیمی قرآن کریم

ضرب الله مثلاً کلمه طیّبه کشجره طیّبه أصلها ثابت و فرعها فی السّماء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص

- ۲۸ - ۵۱ - ۳

۳ - تکرار و گوشزد کردن پی درپی رهنمود ها ، روش تعلیم و تربیت قرآن

و لقد وصّلنا لهم القول لعلّهم یتذکّرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۶ - ۹

۹ - متوجّه کردن فرزند به علم و قدرت مطلق خداوند ، با استفاده از شیوه آموزشیِ قابل فهم ، نمودی از حکمت لقمان است .

لقد ءاتینا لقمن الحکمه . .. إذ قال ... یبنیّ إنّها إن تک مثقال حبّه ... یأت به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۹ - ۱۰

۱۰ - ذکر فلسفه حکم ، جهت تفهیم دقیق آن و نیز واداشتن مخاطب به عمل به آن ، روشی مطلوب و روا است .

و اغضض من صوتک إنّ أنکر الأصوت لصوت الحمیر

<إنّ أنکر. ..> تعلیل برای امر <اغضض> است و تعلیل آوردن برای آن، احتمال دارد به خاطر نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۰ - ۴

۴ حسن استفاده از ملموس ترین نماد ها ، برای هدایت و درس آموزی خلق *

و النخل باسقت لها طلع نضید

برداشت یاد شده بدان احتمال است که اختصاص به ذکر یافتن <نخل> از میان همه درختان و <خرما> از میان همه میوه ها، از آن جهت باشد که نخل و خرما، اساسی ترین نقش را در زندگی عرب عصر نزول داشته است.

روش تفهیم تعالیم اخلاقی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

١٤ – لقمان – ٣١ – ١٨ – ٩

٩ –

تبیین فلسفه مذمومیت رفتار های اخلاقی ، برای تفهیم دقیق آن از شیوه های تربیتی قرآن کریم است .

و لاتصعّر خدّک للناس و لاتمش فی الأرض مرحًا إنّ اللّه لایحبّ کلّ مختال فخور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۹ - ۱۲

۱۲ - استفاده از استعاره قابلِ فهم و عرفی ، برای تبیین مفاهیم اخلاقی از روش های تعلیمی قرآن کریم است .

إنّ أنکر الأصوت لصوت الحمیر

روش تفهیم دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۹ - ۸

۸ - استفاده از رخداد های تاریخی ، شیوه ای قرآنی جهت تفهیم معارف آسمانی به مردم است .

یأیّها الذین ءامنوا لاتکونوا کالذین ءاذوا موسی فبرّأه اللّه ممّا قالوا

روش تقرب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۷۵ - ۷

۷ صراط مستقیم ، راه و روشی است که آدمی را به خدا برساند و به سوی او راهنما شود .

و یهدیهم إلیه صرطاً مستقیماً

در برداشت فوق <صرطاً مستقیماً> عطف بیان برای <الیه> گرفته شده است، یعنی راه هایی که به <اللّه> ختم شود، صراط مستقیم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۵ - ۶،۸،۱۱،۱۳،۱۴

۶ نیل به مقام قرب الهی ، دارای روش ها و ابزار های مشخص

و ابتغوا إلیه الوسیله

۸ ضرورت رعایت تقوا در گزینش وسیله و راه تقرب به خداوند

یأیها الذین ءامنوا اتقوا اللّه و ابتغوا إلیه الوسیله

امر به تقوا و آنگاه دستور به یافتن راههایی برای قرب به خداوند،

می تواند اشاره به این باشد که در طلب وسیله تقرب نیز باید تقوا را در نظر داشت و به سوی هر آنچه وسیله پنداشته می شود نشتافت.

۱۱ جهاد ، کارآمدترین وسیله برای تقرب به خداوند

و ابتغوا إلیه الوسیله و جهدوا فی سبیله

امر به جهاد پس از <ابتغوا الیه الوسیله> می تواند بیانگر این معنا باشد که بهترین مصداق وسیله تقرب به خدا، مبارزه با دشمنان دین است.

۱۳ ایمان ، ناسازگار با بی تقوایی ، ترک جهاد و بی اعتنایی به وسایل تقرب به خدا

یأیها الذین ءامنوا اتقوا اللّه و ابتغوا إلیه الوسیله و جهدوا فی سبیله

۱۴ فلاح و رستگاری در گرو تقواپیشگی ، پی جویی شیوه ها و ابزار های سیر و سلوک تا مقام قرب خداوند و پیکار در راه او

اتقوا اللّه و ابتغوا إلیه الوسیله و جهدوا فی سبیله لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۰۸ - ۳

۳ توحید خالص و پیراسته از هر گونه شرک ، ایمان به قرآن و وحی ، راه رسیدن به خداست .

و ما أکثر الناس و لو حرصت بمؤمنین . .. و ما یؤمن أکثرهم بالله إلاّ و هم مشرکون .

روش تقویت دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۴ - ۱۰

۱۰ - لزوم حرکت دسته جمعی برای تقویت جبهه حق و دین الهی و صف آرایی در برابر جبهه باطل و کفر ، به هنگام ضرورت و نیاز

فکذّبوهما فعزّزنا بثالث فقالوا إنّا إلیکم مرسلون

روش تکامل

– فیش

۲۰ – انفطار – ۸۲ – ۶ – ۱۰

۱۰ – بخشودن خطا ها و بخشیدن عطا ها ، شیوه خداوند برای رشد و تربیت انسان ها است .

بربّک الکریم

<الکریم> وصفی است که <ربّک> را توضیح داده و گوشه ای از ربوبیت خداوند را برجسته کرده است.

روش تکذیب موسی(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۹ – ۴

۴ – تلاش فرعون برای تکذیب موسی (ع) با یادآوری ارتکاب قتل و ناسپاسی وی

و فعلت فعلتک التی فعلت و أنت من الکفرین

روش تنبه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۷۰ – ۳

۳ – ایجاد سؤال در مردم نسبت به باور های آنان ، روش ابراهیم (ع) در یاد کرد بطلان عقاید ایشان

إذ قال لأبیه و قومه ما تعبدون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۷۲ – ۴

۴ – ایجاد سؤال در مردم نسبت به باور های آنان ، روش ابراهیم (ع) در تذکر دادن و باطل کردن عقاید ایشان

قال هل یسمعونکم إذ تدعون

روش تنبیه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۴۱ – ۱۲

۱۲ – در تنبیهی که برای تنبّه است ، شایسته است که تنها ، به مجازات بخشی از خطا ها اکتفا شود .

ظهر الفساد فی البرّ . .. لیذیقهم بعض الذی عملوا لعلّهم یرجعون

روش جرم شناسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۷ – ۴

۴

لزوم به کار گیری روش های جرم شناسی ، برای تشخیص مجرم

إن كان . .. و هو من الصدقين

روش جلب رضایت خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۲ – ۱۱

۱۱ دعا راهی برای رسیدن به قرب خدا و جلب رضایت اوست.

يدعون ربهم . .. يريدون وجهه

<وجه> به معنای صورت است و چون لحاظ معنای حقیقی این کلمه درباره خداوند معقول نیست بنابراین می تواند مراد از <یریدون وجهه> <یریدون مرضاته> باشد، چنانکه اغلب مفسران این احتمال را گفته اند.

روش حفاظت از بیت المال

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۶۲ – ۱۲

۱۲ سهمیه بندی کالا ها در شرایط بحرانی و دریافت بهای کالای اعطا شده ، مقتضای حراست از بیت المال و آگاهی به امور اقتصادی است .

اجعلنی علی خزائن الأرض إنی حفیظ علیم . .. اجعلوا بضعتهم فی رحالهم

عملکرد یوسف(ع) (سهمیه بندی در شرایط کمبود و دریافت بهای کالاها) به عنوان مدیر و مسؤولی حفیظ و علیم ، گویای برداشت فوق است.

روش حق ستیزی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۵۶ – ۷

۷– انکارِ رسولان الهی ، بینشی متّکی به باطل و در جهت ستیز با حقیقت است .

و یجدل الذین کفروا بالبطل لیدحضوا به الحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۱۴ - ۳

۳ تجلیل حاکمان ستمگر از عالمان ستیزه جو با حق تا حد مقرب ساختن آنان به درگاه خویش

قال نعم و إنکم لمن المقربین

روش حق ستیزی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۶ - ۶

۶- جدال و اشکال تراشی ، با به کارگیری روش های باطل و دستاویز های دروغین ، از شیوه های مبارزه کافران با حق است .

و یجدل الذین کفروا بالبطل لیدحضوا به الحقّ

روش حکومت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴ - ۲،۳

۲ - تقسیم مردم مصر به طبقات و دسته های مختلف و پیرو ، نمود سیاست خودکامه و سلطه جویی فرعون

إنّ فرعون علا فی الأرض و جعل أهلها شیعًا

جمله <جعل أهلها شیعاً> عطف تفسیری بر <علا فی الأرض> و بیانگر نوع برتری جویی فرعون نسبت به مردم سرزمین مصر است. گفتنی است که <شیع> جمع <شیعه> است و <شیعه> به فرد یا گروه پیرو اطلاق می شود. بنابراین <جعل أهلها شیعاً>; یعنی، مردم آن سرزمین را به چند دسته پیرو درآورده بود.

۳ - اقدام فرعون به دسته دسته کردن مردم سرزمین مصر و ایجاد تفرقه میان آنان

و جعل أهلها شیعًا

روش حکومت فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۶ - ۱۷

۱۷ - فرعونیان ، به صرف ترس و احساس از به خطر افتادن حکومت و اقتدارشان ، اقدام به کشتن و اعدام مخالفان می کردند .

أقتل موسی . .. إنّی أخاف أن یبدّل دینکم أو أن یظهر فی الأرض الفساد

روش حل مشکلات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۴۱ - ۵

۵ - قرعه ، راهی

مشروع و مجاز برای گشودن مشکل غیرقابل حل از راه فکر و اندیشه

فساهم فکان من المدحضین

روش حمد خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۳ - ۹

۹ در ستایش خداوند باید سخنی گفته شود و معنایی در نظر گرفته شود که مستلزم کمترین عیب و نقصی برای او نباشد .

و یسبّح الرعد بحمده والملئکه من خیفته

برداشت فوق، مبتنی بر این وجه است که <باء> در <بحمده> برای استعانت باشد. بر این مبنا <یسبّح الرعد بحمده والملئکه> ; یعنی، رعد و فرشتگان به وسیله حمد و ستایش خدا وی را تسبیح می کنند. روشن است حمد و ستایش آن گاه درپی دارنده تسبیح و تنزیه است که الفاظ انتخاب شده و معانی قصد شده برای ستایش خدا، مستلزم هیچ گونه نقص و عیبی برای او نباشد.

روش خدا شناسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳ - ۸

۸ تفکّر در پدیده های عالم ، آدمی را به شناخت خدا و مدبّر بودن او بر هستی هدایت می کند .

هو الذی مدّ الأرض . .. إن فی ذلک لأیت لقوم یتفکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۴ - ۱۱

۱۱ تعقّل در پدیده های طبیعی ، آدمی را به شناخت خدا و یکتایی او در تدبیر امور هستی هدایت می کند .

إن فی ذلک لأیت لقوم یعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۷ – ۶

۶- به خاطر آوردن پدیده ها و مخلوقات خداوند

، عامل تنبه و پندگیری و بازشناسی خالقیت خداوند از مدعیان دروغین آفرینشگری است .

أفمن یخلق کمن لایخلق أفلا تذکّرون

از اینکه خداوند پس از بیان مخلوقات فراوان در قالب استفهام توبیخی امر به تذکر و یادآوری می کند، معلوم می شود که توجه به مخلوقات عامل تذکر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۵۵ - ۷

۷ - شناخت مظاهر طبیعت و اندیشه در آن ، از راه های شناخت خداوند و ربوبیت و تدبیر او بر هستی است .

الذی جعل لکم الأرض . .. لأُولی النهی ... تاره أُخری

مجموعه این آیات برای معرفی <ربّ> است. طریقه ای که قرآن در این آیات ارائه نموده، توجه دادن انسان به مظاهر طبیعت و تعقل در آن، برای شناخت خداوند و ربوبیت حاکم او بر صحنه هستی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۶۸ - ۸

۸ - تعقل و اندیشیدن در آفرینش ، از راه های خداشناسی است .

و من نعمّره ننکّسه فی الخلق أفلایعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۹ - ۶

۶ - مطالعه در مراحل آفرینش زمین ، زمینه ساز توجه انسان به یگانگی آفریدگار آن

قل أئنّکم لتکفرون بالذی خلق الأرض فی یومین و تجعلون له أندادًا

روش خداشناسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱۰ - ۴

۴- توجه به مخلوق بودن پدیده های عالم ، تردیدی در وجود خداوند باقی نمی گذارد .

أفی الله شکّ فاطر السموت و

الأرض

استفهام در آیه، انکاری است; بنابراین معنا چنین می شود: شکی در اینکه خداوند خالق آسمانها و زمین است، نیست و چون اینها پدیده هستند به پدید آورنده نیاز دارند. بنابراین با عنایت و توجه عقلی، شکی در وجود خداوند باقی نمی ماند.

روش خداشناسی فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۸ - ۵

۵ - مأموریت یافتن هامان از سوی فرعون ، به تهیه آجر و ساختن برجی بلند جهت تحقیق وی درباره خدای موسی

فأوقد لی یهمن علی الطین فاجعل لی صرحًا لعلّی أطّلع إلی إله موسی

<صرح> به هر بنای بلند و برافراشته گفته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۷ - ۳،۴،۸،۱۵

۳ - فرعون ، مدعی شد که به منظور اطلاع یافتن از خدای موسی (ع) در آسمان ها ، فرمان ساختن بنای بلند و رصدخانه را صادر کرده است .

أسبب السموت فأطّلع إلی إله موسی

۴ - تصور نادرست فرعون ، از حقیقت خداوند و اعتقاد باطل وی به وجود او در آسمان ها و انحصار راه خدا شناسی در محسوسات

أسبب السموت فأطّلع إلی إله موسی

از این که فرعون برای کسب اطلاع از خداوند، به کاوش در آسمان ها پرداخت، این مطلب به دست می آید که او خدا را موجودی می دانست که اولاً در آسمان ها جای دارد نه در زمین، ثانیاً از راه های محسوس آسمانی (أسباب السماوات) قابل شناخت است.

۸ - ساختن بنای بلند و رصدخانه ، به منظور اطلاع یافتن از خدای موسی (ع) ، رفتار

زشتی بود که فرعون آن را زیبا و آراسته می یافت .

ابن لی صرحًا . .. فأطّلع إلی إله موسی ... و کذلک زیّن لفرعون سوء عمله

۱۵ - کار ساز نبودن مکر و حیله فرعون در ساختن بنای بلند ، به بهانه اطلاع یافتن از خدای موسی (ع) و اثبات دروغ گو بودن او

یهمن ابن لی صرحًا. .. فأطّلع إلی إله موسی... و ما کید فرعون إلاّ فی تباب

برداشت یاد شده به این خاطر است که از مصادیق اصلی <کید فرعون> ساختن بنای بلند می باشد.

روش خضوع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۶۱ - ۱۸

۱۸ تأمین محل سکونت و اسباب معیشت پیش از امر به نیایش و استغفار ، روشی نیکو برای واداشتن مردم به خضوع و خشوع در برابر خداوند و طلب آمرزش از او

و إذ قیل لهم اسکنوا . .. ادخلوا الباب سجداً نغفر لکم خطیئتکم

بیان طبیعی داستان ورود بنی اسرائیل به بیت المقدس اقتضا می کرد که جمله <ادخلوا الباب سجداً> و جمله <قولوا حطه> پیش از جمله <اسکنوا . .. > و <کلوا ... > آورده شود. زیرا اول باید تصرف شود و سپس سکونت انجام گیرد. این تقدیم و تأخیر می تواند اشاره به برداشت فوق داشته باشد.

روش خنده انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۹ - ۲

۲ - تبسم ، خنده پیامبران

فتبسّم ضاحکًا من قولها

<ضاحکاً> حال برای ضمیر فاعل در <تبسّم> و <من قولها> متعلق به <ضاحکاً> است; یعنی، تبسم کرد در حالی که از سخن

مورچه خنـده اش گرفته بود. مقصود این است که سـلیمان با این که از سـخن مورچه خنده اش گرفته بود، با صدای بلند خنده نکرد; بلکه تنها تبسم نمود.

روش در تربیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۱۳ - ۱۲

۱۲ بشارت و انذار ، از روش های کاربردی پیامبران برای تبلیغ و هدایت انسانها

فبعث اللّه النبیّن مبشّرین و منذرین

روش درک حقایق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۶۹ - ۲۱

۲۱- تفکر و اندیشهورزی در طبیعت ، از راه های خداشناسی و درک حقایق هستی است .

إن فی ذلک لأیه لقوم یتفکّرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۴۶ - ۱۰

۱۰ - اندیشه و فکر از راه های رسیدن به حقیقت است .

ثمّ تتفکّروا ما بصاحبکم من جِنّه

روش درمان احساس پوچ گرایی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۶ - ۷

۷- ایمان و تقوا ، تنها درمان احساس پوچی و بیهودگی انسان در زندگی دنیوی

إنّما الحيوه الدنيا لعب و لهو و إن تؤمنوا و تتّقوا يؤتكم أجوركم

با توجه به این که گاهی انسان ها خود به حقیقت کلام الهی پی برده و به پوچی زندگی دنیایی می رسند و در آن جااحساس بن بست می کننـد; این پیام الهی (إن تؤمنوا و تتّقوا یؤتکم أجورکم) آنان را از بن بست رهانیـده و فرجامی بایسـته را در پیش چشمشان ترسیم می کند.

روش درمان بخل

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۸۰ – ۱۰،۲۷

۱۰ درک صحیح انسان از خیر و شرّ خویش ، زمینه بخشش و انفاق از دارایی های خدادادی و پرهیز از بخل

و لا یحسبنّ الّذین یبخلون بما اتیهم اللّه من فضله هو خیراً لهم بل هو شرّ لهم

۲۷ توجّه به مالکیّت مطلق خداوند و توجّه به آگاهی او از اعمال آدمی ، آسان کننده انفاق و زمینه ساز پرهیز از بخلورزی

و لا یحسبنّ الّذین یبخلون . .. و للّه میراث السّموات و الارض و اللّه بما تعملون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۳۹ – ۶

۶ توجه به خدادادی بودن دارایی ها ، تسهیل کننده انفاق و درمان کننده بخل

الذین یبخلون . .. و انفقوا مما رزقهم اللّه

هدف از بیان این حقیقت که اموال آدمی داده های خداوند است (رزقهم اللّه)، این است که انسان را به انفاق در راه خدا ترغیب کند و بخل را از وی بزداید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۴۰ – ۱۲

۱۲ توجه به آگاهی خداوند بر کوچکترین انفاق ، و پاداش عظیم خداوند به انفاقگران ، درمان بخل و ترک احسان

و انفقوا . .. و کان اللّه بهم علیماً. انّ اللّه لا یظلم مثقال ذرّه و ان تک حسنه

روش دشمنی کافران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۲ – ۷

۷ – توهین و تحقیر مسلمانان ، از ابزار کافران در اظهار دشمنی با آنان

يبسطوا إليكم أيديهم و ألسنتهم

بالسوء

روش دعای کافران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۳۵ – ۱،۲

۱ سوت کشیدن و کف زدن ، شیوه نیایش کافران مکه در مسجدالحرام و اطراف کعبه

و ما کان صلاتهم عند البیت إلا مکاء و تصدیه

۲ سوت کشیدن و کف زدن در اطراف کعبه به عنوان عبادت و نیایش از سوی کافران مکه ، دلیل عدم شایستگی آنان برای ولایت بر مسجدالحرام

إن أولیاؤه إلا المتقون . .. مکاء و تصدیه

جمله <ما کان صلاتهم . .. > می تواند بیان مصداقی برای بی تقوایی متولیان کفرپیشه مسجدالحرام باشد و در نتیجه دلیلی برای عدم شایستگی آنان برای ولایت بر مسجدالحرام.

روش دعوت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۲۵ – ۱،۲

۱– پیامبر (ص) مأمور دعوت مردم به راه پروردگار در پرتو حکمت (برهان های عقلی و علمی) و موعظه نیک

ادع إلی سبیل ربّک بالحکمه و الموعظه الحسنه

<حکمت> به معنای دستیابی به حق در پرتو علم و عقل است (مفردات راغب). بنابراین <بالحکمه>; یعنی، به وسیله براهین عقلی و علمی به حق رسیدن.

۲– رشد و کمال پیامبر (ص) در پرتو ربوبیت الهی ، مقتضی دعوت دیگران به راه خداست .

ادع إلی سبیل ربّک

واژه <ربّ> که در لغت به معنای تربیت است (مفردات راغب) می تواند اشاره به این جهت داشته باشد که: بهرهوری

پیامبر(ص) از ربوبیت خدا، مقتضی آن است که آن حضرت دیگران را نیز از ربوبیت خدا بهره مند سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۳۲ – ۸

۸ – لزوم به کار گیری دعوت عملی در کنار دعوت لفظی

وأمر أهلك بالصلوه واصطبر علیها

وظیفه پایداری بر نماز پس از دعوت دیگران به آن، ممکن است به منظور تأثیر آن در تشویق دیگران به نماز باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۱۵ – ۲۳

۲۳ – لزوم تأکید و بهره مندی از باور های مشترک و مورد اتفاق در مقام دعوت دینی

قل ءامنت . .. اللّه ربّنا و ربّکم

روش دعوت به توحید

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۶۳ – ۴

۴ توجه دادن مردم به امدادهای خداوند در دشواریها و تنگناهای هولناک زندگی، روشی در تبلیغ و دعوت به توحید

قل من ینجیکم من ظلمت البر و البحر تدعونه تضرعا و خفیه

<قل> فرمانی است به پیامبر(ص) برای بیان مضمون آیه از این دستور چنین بر می آید که این سبک احتجاج باید به عنوان محوری در تبلیغ مورد توجه قرار گیرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۱۳ – ۷

۷ – قانع کردن فکر مخاطب ، با برهانی محکم ، هنگام دعوت به توحید ، از روش های هدایتی قرآن کریم

لاتشرک . .. إنّ الشرک لظلم

روش دعوت به خیر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۵۸ – ۱۴

۱۴ موعظه ، روشی مفید برای دعوت مردم به نیکیها

انّ اللّه نعمّا یعظکم به

چون خداوند بهترین پاداشها را برای تربیت برمی گزیند، معلوم می شود

موعظه از روشهای بسیار مفید برای تربیت مردم است.

روش دعوت به دین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۴۸ – ۶

۶- یادآوری برآورده شدن خواسته های انسان در بهشت ، از روش های هدایت و جذب انسان ها به دین *

إن المتقین فی جنّت و عیون . ادخلوها بسلم ءامنین . و نزعنا ما فی صدورهم من غلّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۱۰۹ – ۹

۹- لزوم نگرشی یکسان و پرهیز از تبعیض و تفاوت در دعوت مردم به دین

فقل ءاذنتکم علی سواء

روش دعوتهای انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۷۱ – ۵

۵- ارائه راه حل عملی و مشروع ، هم زمان با طرح مشکل و نهی از اعمال نامشروع ، از شیوه های دعوت انبیای الهی

فلاتفضحون . .. و لاتخزون ... قال هؤلاء بناتی إن کنتم فعلین

روش دعوتهای محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۲۷ – ۳

۳- پیامبر (ص) ، موظف به انتخاب و پیمودن برترین و ارزشمندترین راه ها در مسیر دعوت خویش و در برخورد با دشمنان

و لئن صبرتم لهو خیر للصبرین . و اصبر

برداشت فوق، با توجه به این نکته است که در آیه قبل، قصاص و نیز صبر برای مؤمنان تجویز شده; ولی در این آیه برای شخص پیامبر(ص) تنها صبر را که برترین راه است مشخص فرموده است.

روش دینداری منافقان

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۴۹ – ۶

۶ – منافقان ، تنها در چارچوب منافع خویش به دین روی می آورنـد و در برابر فرمان های خـدا و رسول او ، مطیع و منقاد می شوند .

و إذا دعوا إلی اللّه و رسوله لیحکم بینهم إذا فریق منهم معرضون ۰ و إن یکن لهم الح

روش ذخیره سازی غلات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۴۷ – ۹

۹ غلات با نگهداری در خوشه ها و غلاف های آن ، مصونیت بیشتری را در مقابل آفات خواهند یافت .

فما حصدتم فذروه فی سنبله

روش ذکر خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۰۴ – ۱۱

۱۱ یادآوری مرگ ، وسیله توجه به خدا و توحید در عبادت است .

و لکن أعبد اللّه الذی یتوفیکم

ذکر <یتوفاکم> پس از بیان توحیـد در عبادت، بیانگر این نکته نیز می توانـد باشـد که یاد مرگ، زمینه ای برای پی بردن به توحید در عبادت است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۱۴ – ۱۰

۱۰ نماز ، وسیله یاد خدا و فراموش نکردن اوست .

و أقم الصلوه . .. ذلک ذکری

روش رد عقیده

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۲۷ – ۷

۷ – رعایت تدریج در اثبات بطلان عقیده طرف مقابل ، شیوه ای قرآنی است .

قل من یرزقکم . .. و إنّا أو إیّاکم لعلی هدًی أو فی ضلل مبین . قل لاتسئلون ...

ق

روش رفع شبهه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۶۶ – ۳

۳ – بیان شبهه و القای آن ، جهت آمادگی برای ابطال و رفع شبهه ، مجاز است .

قال بل ألقوا فإذا

موسی(ع) می توانست با انتخاب شروع، بساط کار ساحران را برچیده و اساساً اجازه کار را به آنان ندهد; ولی رخصت او در اِعمال سحر ساحران، بدان جهت بود تا شبهه ای را که فرعون القا کرده بود (فلنأتینّک. ..) ابطال کند و حقانیت خود را نشان دهد. این اجازه، نشانگر این نکته است که اجازه بیان شبهات برای پاسخ گویی به آن اشکالی ندارد; بلکه مطلوب است.

روش زندگی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۵۱ – ۱۳

۱۳ – استفاده از نعمت های الهی ، سپاس گزاری از خدا و انجام اعمال شایسته ، رسم و راه زندگی ترسیم شده از سوی خدا برای یکایک پیامبران و همه مؤمنان

یأیّها الرسل کلوا من الطّیّبت و اعملوا صلحًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۲۷ – ۶،۷

۶ راه و روش پیامبر (ص) ، تنها راه و روش صحیح برای بشر و جز آن ، بیراهه خواهد بود .

یقول یلیتنی اتّخذت مع الرسول سبیلاً

ندامت و تأسف شدید ظالمان از نپیمودن راه پیامبر(ص)، حکایت می کند که تنها راه پیامبر(ص) راهی است صحیح که در آن پشیمانی و تأسف نیست و همه راه ها جز راه او، بیراهه است.

۷ پیامبران ، ارائه دهنده راه و روش زندگی

سعادتمندانه

یلیتنی اتّخذت مع الرسول سبیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۲ - ۱۰

۱۰ - نزاع کنندگان و شاکیان ، از داوود (ع) خواستار نمایاندن راه درست زندگی به آنان

و اهدنا إلی سواء الصرط

<سواء> در اصل به معنای وسط و میانه است. مقصود از آن در آیه شریفه، راه درست و میانه و به دور از افراط و تفریط در زندگی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۸ - ۷

۷ - دین داری ، در عین زندگی خواهی و معنویت توأم با توسعه زندگی مادی ، از توصیه های قرآن

إنّ لک فی النهار سبحًا طویلاً . و اذکر اسم ربّک و تبتّل إلیه تبتیلاً

روش زندگی انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۲ - ۳

۳ - راه و رسم زندگی تعیین شده از سوی خدا برای پیامبران ، راه و رسمی روشن و به دور از هر گونه ، ابهام

و إنّ هذه أُمّتکم أُمّه وحده

به کارگیری اسم اشاره نزدیک (هذه)، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

روش زندگی بندگان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۶۷ – ۱،۲

۱ بندگان خالص خدا در هزینه کردن اموالشان ، نه اسراف می کنند و نه به خود و خانواده خویش تنگ می گیرند .

و عباد الرحمن . .. و الذین إذا أنفقوا لم یسرفوا و لم یقتروا

آنچه از ظاهر آیه شریفه و لغت به دست می آید، این است

که واژه <انفاق> به معنای هزینه کردن و کاستن از اموال است; چه آن که این اموال برای زندگی شخصی و خانواده به مصرف برسد و چه به دیگران بخشش شود. گفتنی است <اسراف> (مصدر <یسرفوا>) به معنای زیاده روی در مصرف اموال و <قتر> (مصدر <یقتروا>) به معنای سخت گیری در مصرف است.

۲ رعایت اعتدال و میانه روی در معیشت و زندگی اقتصادی ، از اوصاف بندگان خالص خدا

و الذین إذا أنفقوا لم یسرفوا و لم یقتروا و کان بین ذلک قوامًا

<ذلک> اشاره است به آنچه که در آغاز آیه شریفه ذکر شد (یعنی، اسراف و اقتار) و <قوام> به معنای عدل و راه میانه و وسط است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۲ - ۹

۹ زندگی بر مبنای هدفی معقول و مفید ، از اوصاف بندگان خالص خدا

و الذین لایشهدون الزور و إذا مرّوا باللغو مرّوا کرامًا

اجتناب کردن بندگان خالص خدا از مجالس باطل (لایشهدون الزور) و نیز پرهیز از لغو و بیهودگی، حاکی است که از آن است که آنان در زندگی، دارای هدفی معقول و مفیداند.

روش زندگی پیروان ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۴ - ۲

۲ - آشنایی مسلمانان ، با ارزش های زندگی ابراهیم (ع) و همگامانش *

قد کانت لکم أسوه حسنه. .. والذین معه

تعبیر <کانت لکم اُسوه>، می تواند نظر به آشنایی مسلمانان با برنامه های ارزشی ابراهیم(ع) داشته باشد.

روش زندگی زنبورعسل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

٩ - نحل -

۱۶ - ۶۹ - ۳،۶

۳- خداوند برای زنبور های عسل ، راه های مناسب با زیست آنها را هموار ساخت .

فاسلکی سبل ربّک ذللاً

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که <ذللاً> حال برای <سبل> باشد.

۶- راه زندگی زنبور های عسل در طبیعت ، متعدد و گوناگون است .

فاسلکی سبل ربّک ذللاً

برداشت فوق، از جمع آمدن <سبل> استفاده می شود.

روش زندگی ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۱۳ - ۴

۴- غوطهوری در زندگی مادی و خوش گذرانی ، شیوه زندگی در جوامع ستمگر

قریه کانت ظالمه . .. وارجعوا إلی ما أُترفتم فیه

روش زندگی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۰ - ۴

۴- لذّت جویی گسترده از امکانات حیات ، شیوه کافران

أذهبتم طیّبتکم فی حیاتکم الدنیا و استمتعتم بها

روش زندگی مرفهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۳۴ - ۴

۴ – تعالیم پیامبران ، ناسازگار با ایده و زندگی مترفان و خوشگذرانان

و ما أرسلنا فی قریه من نذیر إلاّ قال مترفوها إنّا بما أُرسلتم به کفرون

ایستادگی همواره مترفان در مقابل تعالیم پیامبران و نپذیرفتن آنها، نشان می دهد که آن تعالیم، با ایده و رفتار آنان سازگار نبوده است.

روش ساخت زیورآلات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۷ – ۵

۵ تهیه زیورآلات و وسایل زندگی از اهداف گداختن فلزات در کوره های آتش است .

و مما یوقدون علیه فی النار ابتغاء حلیه أو متع

<ابتغاء> به معنای طلب کردن

است و این کلمه مفعول له برای <یوقدون> می باشد. <حلیه> چیزی است که وسیله زینت قرار می گیرد و <متاع> به چیزی گفته می شود که در زندگی مورد بهره برداری است.

روش سخن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۳ – ۶

۶- دین ، دارای برنامه و آموزه هایی برای شیوه سخن گفتن و تصمیم گیری انسان است .

و لاتقولنّ لشاْیء إنّی فاعل ذلک غدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۷۹ – ۹

۹- ادعا و سخن در باره معارف دینی و آثار مثبت و منفی آن ، باید مستند به علم و حجت باشد .

کفر بأیتنا و قال . .. سنکتب ما یقول و نمدّ له من العذاب مدًّا

روش سعه صدر با مخالفان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴۷ – ۱۳

۱۳- خوش گفتاری ، برخورد نیک و سعه صدر با جاهلان ، بدگویان و مخالفان ، شیوه ای نیکو و روشی ابراهیمی است .

قال سلم علیک سأستغفر لک ربّی

بیان عمل و گفتار حضرت ابراهیم(ع) و امر به یادآوری آن، دلالت بر نیکویی آن عمل و روش دارد.

روش سلامتی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۶۲ – ۱۰

١٠- < شهاب بن عبد ربّه قال : شكوت إلى أبى عبداللّه (ع) ما ألقى من الأوجاع والتخم فقال : تغدّ و تعشّ و لاتأكل بينهما شيئاً فإنّ فيه فساد البدن أما سمعت اللّه عزّوجلّ يقول : < لهم

رزقهم فیها بکره و عشیّاً > ;

شهاب بن عبد ربّه گفت: خدمت امام صادق(ع) از دردها و ترش کردن غذا در معده شکایت کردم، پس حضرت فرمود: صبح و پسین غذا بخور و بین آنها چیزی نخور; زیرا خوردن غذا بین این دو وعده، موجب فساد بدن است. نشنیدی که خداوند عزّوجلّ می فرماید: لهم رزقهم فیها بکره و عشیّاً>.

روش سلوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۳۵ - ۱۴

۱۴ فلاح و رستگاری در گرو تقواپیشگی ، پی جویی شیوه ها و ابزار های سیر و سلوک تا مقام قرب خداوند و پیکار در راه او

اتقوا اللّه و ابتغوا إلیه الوسیله و جهدوا فی سبیله لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۷ - ۱۷

۱۷ - اسلام ، راهی است تعیین شده از سوی خداوند برای سیر و سلوک بشر .

و اتّبعوا سبیلک

مقصود از <سبیلک> (راه خدا)، اسلام و رهنمودهای آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۳۷ - ۳

۳ - قرآن ، راه حرکت انسان به سوی خداوند است .

و من یعش عن ذکر الرحمن . .. لیصدّونهم عن السبیل

با توجه به توضیح برداشت قبل و این که مراد از <ذکر الرحمان> قرآن باشد، مطلب یاد شده به دست می آید.

روش شرک ستیزی ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۵۸ - ۶

۶ اقدام ابراهیم (ع) به شکستن بت ها و سالم باقی گذاشتن

بت بزرگ ، تدبیری از سوی آن حضرت برای جلب نظر مردم و توجه دادن آنان به بطلان بت پرستی بود .

و تاللّه لأکیدنّ أصنمکم . .. فجعلهم جذذًا إلّاکبیرًا لهم لعلّهم إلیه یرجعون

<فاء> در <فجعلهم> یا برای ترتیب است و یا برای تعقیب. در هر دو صورت گویای این است که عمل حضرت ابراهیم(ع) مصداق همان حیله و تدبیری بود که بر آن سوگند یاد کرده بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۶۶ – ۴

۴- حضرت ابراهیم (ع) برای اثبات توحید و بطلان شرک از شیوه آگاه کردن بت پرستان به ناتوانی بت ها و به اعتراف واداشتن آنان بر این حقیقت استفاده کرد .

فسلوهم إن کانوا ینطقون . .. لقد علمت ما هؤلاء ینطقون . قال أفتعبدون من دون الل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۹۶ – ۴

۴ – شکستن ابّهت و تقدس بت ها ، در مرحله نخست و سپس گفتوگوی خردبرانگیز ، شیوه مبارزه ابراهیم (ع) با مشرکان و مظاهر شرک

فقال ألا تأکلون . .. فراغ علیهم ضربًا بالیمین ... قال أتعبدون ما تنحتون . و اللّ

برداشت یاد شده از آن جا است که ابراهیم(ع) در آغاز مبارزه با شرک و بت پرستی، ابتدا به سراغ بتکده رفته و ضمن به تمسخر گرفتن بت ها، آنها را درهم شکست. سپس با مخاطب قرار دادن مردم، آیین آنان را زیر سؤال برد (أتعبدون ما تنحتون) و به تأمّل و اندیشه واداشت.

روش شرک ستیزی محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره

- آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۷ - ۸

۸ - پیامبر (ص) برای اثبات حقانیت توحید و بطلان شرک ، از روش مدارا و تدریج استفاده می کرد .

قل من یرزقکم . .. و إنّا أو إیّاکم لعلی هدًی أو فی ضلل ... لاتسئلون عمّا أجرمنا

روش شرک ستیزی موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۷ - ۱۵

۱۵ - مبارزه با زمینه های فکری و عینی شرک و نابود کردن آنها ، شیوه موسی (ع) در ستیز با گوساله پرستی بنی اسرائیل

إلهک الذی . .. لنحرّقنّه ثمّ لننسفنّه

سوزاندن گوساله سامری از چند جهت قابل تأمل است: ۱ از جهت نابود کردن و محو ساختن آن از دیدگان مردم تا مبادا دوباره به آن گرایش یابند. ۲ اثبات <اله> نبودن آن برای ظاهر بینان، با سوزاندن و خردکردن تندیس زرّین گوسال. جهت اول، جهتی عینی و جهت دوم، جهت فکری است.

روش شناخت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۰۹ - ۴

۴ مطالعه در تاریخ اقوام مشرک و توجه به فرجام شوم آنان ، راهی برای پی بردن به بطلان شرک و نبود توان و نیرو در معبود های ساختگی است .

فلاتک فی مریه مما یعبد هؤلاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲ - ۸

۸- تعقل و به کارگیری خرد ، از ابزار شناخت و راهی برای تحصیل معرفت است .

إن فی ذلک لأیت لقوم یعقلون

روش شناخت موجودات

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۰ - ۱۱

۱۱ شناخت حقیقت موجودات و شؤون آنها ، تنها از طریق برهان دست یافتنی است .

ما أنزل الله بها من سلطن

روش شناسی در موعظه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۵ - ۱۲

۱۲- رعایت روش نیک و مؤثر ، از شرایط وعظ و خطابه

ادع . .. و الموعظه الحسنه

روش صحیح در عمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۹ - ۱۸،۲۲،۲۳

۱۸ - به کارگیری روش صحیح و منطقی در کار ها و انتخاب اسباب درست برای نیل به مقاصد ، فرمان و توصیه خداوند به مسلمانان

لیس البر . .. و أتوا البیوت من أبوبها

جمله <و لیس البر . ..> در بازداشتن مسلمانان از سنت جاهلی (ورود به خانه از پشت آن در مراسم حج) کافی بود. بنابراین جمله <و أوتوا البیوت ...> حاکی از یک دستور کلی و شامل است. در این جمله مقاصد و آرمانها، به خانه ها و روشهای رسیدن به آن مقاصد، به دربهای خانه تشبیه شده است.

۲۲ - موفقیت انسان ها در کار ها ، در گرو انجام دادن آنها از طریق و روش صحیح است .

و أتوا البیوت من أبوبها . ... لعلکم تفلحون

برداشت فوق ناظر به این است که: <لعلکم تفلحون> متعلق به <و أوتوا البیوت من أبوابها> باشد.

۲۳ - جابر بن یزید گوید : < عن ابی جعفر (ع) فی قوله < لیس البر بان تأتوا البیوت من ظهور ها > الآیه . قال : یعنی

أن یأتی الأمر من وجه ها أیّ الأمور کان ;

امـام بـاقر(ع) فرمود: مراد از <لیس البر بأن تأتوا البیوت من ظهورها . ..> این است که بایـد انسان کار را از راهش وارد شود، هر کاری می خواهد باشد>.

روش عبودیت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۸ – ۴

۴ – تسلیم خدا بودن ، راه و روش بندگی کردن اوست .

ربنا واجعلنا مسلمین لک و من ذریتنا أمه مسلمه لک

روش عتق برده

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۳ – ۱۲،۱۶

۱۲ – صلاحیت برای آزادی ، شرط لزوم تنظیم سند آزادی با بردگان از سوی مالکان آنان

الذین یبتغون الکتب ممّا ملکت أیمنکم فکاتبوهم إن علمتم فیهم خیرًا

۱۶ – قرارداد بردگان با مالکانشان جهت بازخرید خویش ، یکی از راه های آزادی آنان است .

الذین یبتغون الکتب ممّا ملکت أیمنکم فکاتبوهم

روش عمل به تکلیف

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۴ – ۱۶

۱۶ – لزوم پرهیز از جمود و یک سونگری ، در عمل به وظایف

ما منعک . .. إنّی خشیت أن تقول فرّقت بین بنی إسرءیل

روش غلط

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۲۳ – ۱۲

۱۲ – اقتدا به آثار پیشینیان در زمینه مسائل اعتقادی ، شیوه ای غلط و ناکارآمد

و کذلک ما أرسلنا . .. و إنّا علی ءاثرهم مقتدون

روش فهم حقایق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۷۱

۷ - پرسش و جستجو از حقیقت ، راهی برای درک آن است .

بکم . .. فهم لایعقلون

روش فهم دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۰۹ - ۱۹

۱۹ ضرورت به کارگیری اندیشه برای فهم معارف دینی

و ما أرسلنا من قبلك إلاّ رجالاً . .. أفلاتعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۷ - ۴

۴ - لزوم مراجعه به عالمان دینی ، برای فهم صحیح حقایق شریعت

أوَلم یکن لهم ءایه أن یعلمه علمؤا بنی إسرءیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۶ - ۱۳

۱۳ - استفاده از امور محسوس ، برای تفهیم معارف ظریف و غامض ، از شیوه های هدایتی قرآن کریم است .

إن تک مثقال حبّه من خردل فتکن فی صخره . .. یأت بها اللّه

روش فهم کتب آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۷۸ - ۹

۹ - حدس و گمان در شناخت محتوای کتاب های آسمانی ، طریقی است نادرست و بی اعتبار .

لایعلمون الکتب إلا امانی و إن هم إلا یظنون

روش قانونگذاری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۸۵ – ۸

۸ ضرورت تدوین و تنظیم قوانینی در جهت سهیم کردن واسطه های کار های نیک و بد علاوه بر مباشران در نتایج و پیامد های آن اعمال

من یشفع شفاعه حسنه . .. و من یشفع شفاعه سیّئه یکن له کفل منها

روش قضاوت

مشرکان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۴۴ - ۳

۳ - داوری مشرکان صدراسلام ، سطحی و براساس ملاک های مادی و غفلت آنان از معادلات فرا مادی بود .

أم یقولون نحن جمیع منتصر

اتکای مشرکان بر جمیعت خویش، نشانه سطحی نگری آنان در محاسبات است.

روش کشف حقایق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۳ - ۵

۵ تعالیم دین و قرآن ، حاوی بهترین راه کشف حقیقت و تفسیر درست جریان حق و باطل

إلّا جئنک بالحقّ و أحسن تفسیرًا

روش کشف صداقت هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۸ - ۶

۶ - تدبیر سلیمان در کشف صدق و کذب ادعای هدهد از طریق به کار گیری خود وی

قال سننظر أصدقت . .. اذهب بکتبی هذا

روش کظم غضب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۱۵

۱۵ تحریک عواطف ، از روش های مؤثر در فرونشاندن غضب *

رجع موسی إلی قومه غضبن . .. قال ابن أم

روش کنترل اجتماعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۶ - ۳

۳ برخی از مؤمنان به سبب مخالفتشان با حرکت به سوی جنگ بدر ، مورد سرزنش و توبیخ خداوند قرار گرفتند .

یجدلونک فی الحق بعد ما تبین

روش کیفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۵ - ۸

۸ زندانی کردن ، از راه

های مجازات بزهکاران

و الّتی یأتین الفاحشه . .. فامسکوهنَّ فی البیوت

روش کیفر ظالمان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۴۰ – ۳

۳ – انتقام جویی ، کینه توزی و تجاوز از حد در مسیر مجازات ستمگر ، ممنوع و نامشروع است .

و جزؤا سیّئه سیّئه مثلها

روش کیفر کافران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۵۰ – ۲۵

۲۵ – تفهیم اتهام و تبیین جرایم کافران برای ایشان ، قبل از اِعمال مجازات درباره آنان

فلننبّئنّ الذین کفروا بما عملوا و لنذیقنّهم من عذاب غلیظ

از این که خداوند، مجازات کافران را پس از اطلاع آنان نسبت به گناهان شان ذکر فرموده، مطلب بالا قابل برداشت است.

روش کیفرهای فرعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – فجر – ۸۹ – ۱۰ – ۶،۹

۶ – میخکوب کردن به زمین هنگام مجازات ، شیوه فرعون در سرکوب مخالفان

و فرعون ذی الأوتاد

ممکن است فرعون از آن جهت به <ذی الأوتاد> توصیف شده باشد که مخالفان خود را، به چهار میخ می کشید و شکنجه می داد.

۹ - < عن أبان الأحمر قال : سألت أباعبداللّه (ع) عن قول اللّه عزّوجلّ < و فرعون ذى الأوتاد > لأىّ شىء سمّى ذاالأوتاد ؟ قال : لأنّه كان إذا عذّب رجلًا بسطه على الأرض على وجهه و مدّ يديه و رجليه فأوتدها بأربعه أوتاد فى الأرض و ربّما بسطه على خشب منبسط فوتّد رجليه و يديه بأربعه أوتاد ثمّ تركه على حاله حتّى يموت فسمّاه اللّه عزّوجلّ < فرعون ذى الأوتاد

> لذلك ;

از ابان احمر روایت شده که گفت: از امام صادق(ع) درباره این سخن خداوند عزّوجلّ <و فرعون ذی الأوتاد> پرسیدم: برای چه چیز ذی الاوتاد نامیده شد؟ فرمود: برای این که وقتی مردی را شکنجه می داد، او را بر صورت بر زمین می خواباند و دست ها و پاهایش را می کشید و با چهار میخ در زمین می کوبید و چه بسا او را روی چوب پهنی می خواباند و چهار دست و پای او را با چهار میخ می کوبید آن گاه او را به همان حال رها می کرد تا بمیرد. پس خداوند عزّوجلّ از این جهت او را فرعون ذی الاوتاد نامید>.

روش گفتگو با پدر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴۵ – ۱۰

۱۰– لزوم رعایت ادب و ملاطفت در گفتار با پدر ، اگر چه مشرک باشد . *

یأبت . .. یأبت إنّی أخاف أن یمسّك

روش گفتگوی خدا با انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۵۱ – ۵

۵ – پیامبران و مرتبطان با علم وحی ، کلام الهی را بدون رؤیت خداوند دریافت می کنند .

و ما کان لبشر أن یكلّمه اللّه إلاّ وحیًا

روش گفتگوی خدا با انسان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۵۱ – ۱،۲،۳،۴،۶،۷

۱ – گفتو گوی خداوند با بشر ، تنها از طریق وحی ، یا از ورای حجاب و یا از طریق پیک صورت می گیرد .

و ما کان لبشر أن یكلّمه اللّه إلاّ وحیًا

. .. أو يرسل رسولاً

۲ – الهامات درونی ، تنها راه سخن گفتن مستقیم و بلاواسطه خدا با انسان است .

و ما کان لبشر أن یکلّمه اللّه إلاّ وحیًا

با توجه به انحصار سخن گفتن خدا با انسان در سه قسم مطرح شده در آیه شریفه و نیز با توجه به معنای <وحی> که به قرینه دو قسم بعدی اشاره به الهامات درونی دارد مطلب بالا استفاده می شود.

۳ – وحی ، عالی ترین شکل ارتباط خدا با انسان است . *

و ما کان لبشر أن یکلّمه اللّه إلاّ وحیًا

برداشت یاد شده بدان احتمال است که تعدد مراتب سه گانه، به ترتیب اولویت و تقدم باشد.

۴ – به سخن آوردن پدیده های جهان طبیعت ، یکی از راه های سخن گفتن خداوند با انسان است .

أو من ورای حجاب

برداشت یاد شده بر این پایه است که مفسـران، <حجاب> را در <من وراء حجاب> به معنای پدیده های طبیعی تفسیر کرده اند.

۶ – نزول فرشته بر پیامبران ، یکی از راه های گفتو گوی خداوند با انسان است .

أو یرسل رسولاً فیوحی بإذنه ما یشاء

۷ – بعثت رسولان و پیامبران ، یکی از راه های گفتو گوی خداوند با انسان ها

أو یرسل رسولاً

برداشت یاد شده بنابراین نکته است که فرستادن رسول غیر از وساطت فرشتگان در ابلاغ وحی بوده و <فیوحی> نظر به ابلاغ وحی داشته باشد.

روش گفتگوی ملائکه با انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۵۱ – ۸

۸ - < وحی > ، شیوه سخن گفتن فرشتگان با پیامبران ، برای رساندن پیام خداوند

أو یرسل رسولاً

فیوحی

روش گمراهی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۱۲ – ۱۰

۱۰ – فریب دادن با تمسک به دروغ و پذیرش مسؤولیت خطا ، از راه های ایجاد انحراف دینی است .

و قال الذین کفروا للذین ءامنوا اتّبعوا سبیلنا و لنحمل خطیکم . .. إنّهم لکذبون

روش مبارزه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۰۹ – ۱۸،۲۰،۲۱

۱۸ – ضرورت کنترل احساسات در برخورد با دشمنان تا فراهم شدن شرایط لازم

فاعفوا و اصفحوا حتی یأتی اللّه بأمره

۲۰ – نادیده گرفتن توطئه دشمنان و گذشت کردن از آزار های ایشان ، مرحله ی تاکتیکی در مبارزه با آنان است .

فاعفوا و اصفحوا حتی یأتی اللّه بأمره

۲۱ – لزوم برخورد مرحله به مرحله با دشمنان توطئه گر

فاعفوا و اصفحوا حتی یأتی اللّه بأمره

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۱۲ – ۵

۵ اعلام شکست قریب الوقوع کافران ، از روش های قرآن برای تضعیف روحیه دشمن

قل للّذین کفروا ستغلبون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۱۳ - ۹

۹ بهره گیری از عملیّات فریب نیرویی ، عاملی مؤثر در پیروزی

یرونهم مثلیهم رأیَ العین

برآورد نادرست مشرکان از نیروهای مسلمانان، موجب شکست آنها در جنگ بدر شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۰۲ - ۱۱

۱۱ لزوم بستن راه بهره برداری دشمن از فرصت ها ، با هوشیاری و احتی اط بیشتر

و لیأخذوا اسلحتهم . ..

و ليأخذوا حذرهم و اسلحتهم

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۴ – مائده – ۵ – ۲۳ – ۱۸

۱۸ اهل ايمان ، وظيفه دار شناسايی ، طراحی و به كارگيری شيوه های مناسب برای دستيابی به پيروزی بر دشمنان

ادخلوا عليهم الباب فاذا دخلتموه فانكم غلبون

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۸ – ممتحنه – ۶۰ – ۵ – ۱۳

۱۳ – لزوم توأم بودن مبارزه (برائت از كافران معاند) ، با دعا و استغفار به درگاه خداوند

إذ قالوا لقومهم إنّا برءؤا. .. ربّنا عليك توكلنا... ربّنا لاتجعلنا

روش مبارزه ابراهيم(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۱ – انبياء – ۲۱ – ۶۴ – ۶

۶– ابراهيم (ع) برای مبارزه با بت پرستی و اثبات توحيد ، از هنر نمايش استفاده كرد .

فجعلهم جذذًا إلاّكبيرًا لهم . .. قال بل فعله كبيرهم هذا فسلوهم ... فقالوا إنّک

روش مبارزه با آفات كشاورزی

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۸ – يوسف – ۱۲ – ۴۷ – ۹

۹ غلات با نگهداری در خوشه ها و غلاف های آن ، مصونيت بيشتری را در مقابل آفات خواهند يافت .

فما حصدتم فذروه فی سنبله

روش مبارزه با اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۳ - ۹

۹ ادعای عدم نزول وحی، به دروغ مدعی نبوت شدن و ادعای آوردن مانند برای قرآن، از روشهای مخالفان برای مبارزه با اسلام و پیامبر(ص) بود.

ما أنزل الله علی بشر . .. افتری علی الله کذبا أو قال أوحی إلیّ

... سأنزل مثل ما

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۵۲ – ۴

۴ – توبیخ و سرزنش به جهت اعتقادات دینی ، از روش های کافران در مبارزه با اسلام

یقول أءنّک لمن المصدّقین

فعل مضارع <یقول> که بر استمرار دلالت دارد گویای این حقیقت است که توبیخ و سرزنش کردن، کار همیشگی کافران در برخورد با مؤمنان است.

روش مبارزه با انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۳۰ – ۳

۳ – تمسخر و استهزا ، از روش های مبارزاتی و حربه های تبلیغی کافران علیه رسولان الهی بود .

یحسره علی العباد ما یأتیهم من رسول إلاّ کانوا به یستهزءون

روش مبارزه با انحراف

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۶۰ – ۱۰

۱۰ ضرورت ارائه روش های صحیح ، قبل از نقد و بازداری از روش های انحرافی

فان تنازعتم فی شیء فردّوه الی اللّه و الرّسول . .. یریدون ان یتحاکموا الی الطّاغ

روش مبارزه با انحراف جنسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۷۱ – ۶

۶- مبارزه با انحرافات جنسی و راه های نامشروع ارضای غرایز ، باید توأم با ارائه راه حل عملی و مشروع و فراهم آوردن زمینه های ارضای طبیعی غرایز باشد .

قال هؤلاء بناتی إن کنتم فعلین

روش مبارزه با باطل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۱ - ۴۸

۴- معرفی حق و ارائه ارزش های واقعی ،

راه مبارزه با ضد ارزش ها و جریان های باطل

و قل جاء الحقّ و زهق البطل

از تقدم <جاء الحق> می توان استفاده کرد که باطل در پرتو ظهور حق، رنگ می بازد و در صورتی که راه صحیح و حق ارائه نگردد، باطل همچنان میدان دار خواهد بود.

۸- تبلیغ و اعلان ناپایداری و شکست پذیری جریان باطل ، روشی برای بازداشتن مردم از روی کرد به باطل و تلاشی جهت مبارزه با آن

و قل جاء الحقّ و زهق البطل إن البطل کان زهوقًا

تعلیل شکست قطعی باطل، به اینکه ماهیت باطل شکست پذیر است، می تواند به منظور نکته یاد شده باشد.

روش مبارزه با جهل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۲۶ – ۱۹

۱۹- ایجاد مصونیت و مقاومت روحی در مؤمنان ، شایسته ترین شیوه برای مقابله با هجوم کفر و جهل *

فی قلوبهم الحمیّه . .. و ألزمهم کلمه التقوی و کانوا أحقّ بها و أهلها

خداوند، در قبال خشم و تعصب جاهلی مشرکان، در مؤمنان روح آرامش و مقاومت را تقویت کرده است. از این مطلب استفاده می شود که در تعارض قوای کفر و ایمان، شایسته ترین و ممکن ترین راه، ایجاد مصونیت و مقاومت در جبهه مؤمنان است.

روش مبارزه با دشمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۱۱ – ۱۲

۱۲ – ایجاد امید در دل جامعه و بی تأثیر جلوه دادن تبلیغات بدخواهان و ضعیف نشان دادن آنان ، شیوه ای مؤثر در جنگ روانی

إنّ الذین جاءو بالإفک . .. لاتحسبوه شرًّا لکم بل هو

خیر لکم

برداشت فوق از آنجاست که آیه شریفه درصدد افشاگری و خنثی سازی توطئه دشمنان و بدخواهان و نیز دلداری به مؤمنان است.

روش مبارزه با دنیاطلبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۳ - ۱۴

۱۴- اخطار و هشدار به سرنوشت شوم کافرانِ دنیاطلب ، روشی برای بازداشتن از کفر و دنیاطلبی

ربما یودّ الذین کفروا . .. ذرهم یأکلوا و ... فسوف یعلمون

روش مبارزه با دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۶ - ۴

۴ - داستان های خرافی و سرگرمی های واهی ، ابزار کافران برای مبارزه با دین بود .

و من الناس من یشتری لهو الحدیث لیضلّ عن سبیل اللّه

روش مبارزه با رسوم باطل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۶

۶ محدود کردن آزادی انسان ها و فروپاشاندن عقاید و رسوم آنان ، باید متکی به دلیل و برهانی روشن باشد .

أصلوتک تأمرک . .. قال یقوم أرءیتم إن کنت علی بیّنه من ربی

روش مبارزه با شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷۸ - ۲

۲ ابراهیم(ع) در مقام مجادله و برای ابطال عقاید شرک آمیز قوم خویش تظاهر به خورشیدپرستی کرد.

فلما رءا الشمس بازغه قال هذا ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۵ - ۵

۵ - تبلیغ دین و دفاع صریح و قاطعانه از مواضع عقیدتی خود در محیط خفقان آور و پرخطر کفر و

شرک ، باید پس از طی مراحلی چون دفاع غیرمستقیم و برخورد دلسوزانه با مخالفان و . . . انجام گیرد .

قال یقوم اتّبعوا المرسلین . .. و مالی لا أعبد الذی فطرنی ... ءأتّخذ من دونه ءال

برداشت یاد شده از آن جا است که جمله <إنّی آمنت بربّکم. ..> که آخرین کلام مؤمن انطاکیه با مردم است در مقام نتیجه گیری و بیان هدف نهایی او از مجموعه سخنانی است که در ضمن پنج آیه پیش بیان شده است. بدین صورت که او در ابتدا سخن خود را با لحنی خیرخواهانه و نرم آغاز کرد و در پایان با زبان صریح و قاطعانه، مواضع عقیدتی خود را اظهار داشت.

روش مبارزه با ضد ارزش ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۱ - ۴

۴- معرفی حق و ارائه ارزش های واقعی ، راه مبارزه با ضد ارزش ها و جریان های باطل

و قل جاء الحقّ و زهق البطل

از تقدم <جاء الحق> می توان استفاده کرد که باطل در پرتو ظهور حق، رنگ می بازد و در صورتی که راه صحیح و حق ارائه نگردد، باطل همچنان میدان دار خواهد بود.

روش مبارزه با طغیانگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۴ - ۴

۴ - فراهم سازی مقدمات لازم در مواجهه با طغیان گران حاکم ، امری ضروری است .

ءایه أُخری . .. اذهب إلی فرعون إنّه طغی

روش مبارزه با ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۸

۸ تبلیغ و بدگویی آشکار ، از روش های مجاز برای مبارزه علیه ظلم و ظالم است .

لایحب اللّه الجهر بالسوء من القول إلّا من ظلم

روش مبارزه با ظلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶ - ۲

۲ - لزوم متوجه ساختن پیکان مبارزه به سمت کانون های اصلی فساد و ستم در جامعه .

أن ائت القوم الظلمین . .. فأتیا فرعون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که موسی و هارون(ع) در مرحله نخست، موظف شدند برای مبارزه با ستم، به سراغ فرعون بروند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۰ - ۴

۴- انسان بی اتکا به پروردگار ، ناتوان از مبارزه با ظلم و کفر

و إنّی عذت بربّی و ربّکم

موسی(ع) با این که در سیر دعوت به توحید و رهایی بندگان برای رفع استثمار و ترویج توحید، از <سلطان مبین> برخوردار بود; با این حال خویش را در برابر هجوم دشمنان نیازمند به حمایت و امداد پروردگار می دید.

روش مبارزه با عصیانگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۷ - ۳

۳ - کلام ، ابزار پیامبران برای مبارزه با منحرفان و سرکشان بوده است .

واحلل عقده من لسانی

روش مبارزه با عقیده باطل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۸ – ۶

۶ محدود کردن آزادی انسان ها و فروپاشاندن عقاید و رسوم آنان ، باید متکی به دلیل و برهانی روشن باشد .

أصلوتک تأمرک .

.. قال یقوم أرءیتم إن کنت علی بیّنه من ربی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۹۶ – ۵،۶

۵ – شکستن ابّهت و تقدس عقاید باطل و خرافی ، نخستین گام در مبارزه با آن عقاید

فقال ألا تأکلون . .. فراغ علیهم ضربًا بالیمین ... و اللّه خلقکم و ما تعملون

۶ – لزوم همراه کردن منطق و دلیل ، با مبارزه عملی برای نابودی عقاید باطل و خرافی

فراغ علیهم ضربًا بالیمین . .. قال أتعبدون

برداشت یاد شده به دلیل این نکته است که ابراهیم(ع) به دو نوع مبارزه علیه شرک دست زد: ۱ شکستن بت ها، ۲ گفتوگوی خردبرانگیز با مشرکان درباره آیین شرک.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۵۷ – ۷

۷ – زیر سؤال بردن عقاید باطل و ضد منطق ، روش قرآن و پیامبر (ص) در مبارزه با آنها

فاستفتهم ألربّک البنات و لهم البنون . .. أم لکم سلطن مبین . فأتوا بکتبکم إن کن

روش مبارزه با غیر مسلمان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۵ – ۱۱

۱۱ بهره گیری از تمام شیوه های ممکن (کشتن ، اسیر کردن ، محاصره نمودن و کمین زدن) به منظور وادار کردن جوامع غیر مسلمان به پذیرش آیین اسلام ، در پی اتمام حجت و دادن فرصت کافی به آنان ، بلامانع است .

فإذا انسلخ الأشهر الحرم فاقتلوا المشرکین . .. فإن تابوا ... فخلّوا سبیلهم

روش مبارزه با فساد

جلد – نام سوره – سوره

- آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۳۲ – ۷

۷ مبارزه با علل و زمینه های گناه ، از روش های قرآن در مبارزه با مفاسد

لا تاکلوا اموالکم بینکم بالباطل . .. و لا تتمنّوا ما فضّل اللّه به بعضکم علی بعض

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۳۴ – ۲۸،۳۱

۲۸ ضرورت به کارگیری روش ها و تدبیر های لازم برای پیشگیری از مفاسد و گناه ، قبل از تحقق آن

و الّتی تخافون نشوزهنّ

اگر چه آیه در مورد نشوز زنان است، ولی می توان از آن استنباط کرد که اهل ایمان باید قبل از وقوع مفاسد، چاره اندیشی کنند.

۳۱ پند و اندرز ، بی اعتنایی و تنبیه بدنی ، از روش های اصلاح رفتار های ناهنجار

و الّتی تخافون نشوزهنّ فعظوهنّ و اهجروهنّ فی المضاجع و اضربوهنّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۶ – ۲،۳

۲ – لزوم متوجه ساختن پیکان مبارزه به سمت کانون های اصلی فساد و ستم در جامعه .

أن ائت القوم الظلمین . .. فأتیا فرعون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که موسی و هارون(ع) در مرحله نخست، موظف شدند برای مبارزه با ستم، به سراغ فرعون بروند.

۳ – مبارزه با عوامل فرعی ، با وجود ریشه های فساد ، کاری بی ثمر است .

أن ائت القوم الظلمین . .. فأتیا فرعون

از آن جایی که نخستین وظیفه موسی(ع) ریشه کن ساختن ظلم از تمامی جامعه بود، اکنون در مرحله عمل موظف شد که به

سراغ فرعون (یعنی ریشه

فساد) برود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۴۶ – ۳

۳ – جهت گیری مبارزه با گمراهی و فساد ، نخست باید متوجه کانون های اصلی آن باشد .

و لقد أرسلنا موسی بایتنا إلی فرعون و ملإیه

از این که موسی(ع)، فرعون و درباریان وی را مخاطب اولیه خویش قرار داد، مطلب بالا استفاده می شود.

روش مبارزه با قرآن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۵ – ۶

۶– مشرکان ، در مقابله با قرآن و اعلان موضع روشن در برابر آن ، سرگردان و ناتوان بودند .

بل قالوا أضغث أحلم بل . .. بل هو شاعر

<بل> در آیه شریفه، برای اضراب انتقالی است. این حرف در مواردی به کار می رود که گوینده در صدد بیان نکته ای دیگر بوده و از نکته اول صرف نظر کرده باشد. تکرار این حرف در یک کلام نشان دهنده اضطراب، تردید و دو دلی گوینده و یا ناتوانی وی در تصمیم گیری است.

روش مبارزه با کافران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۱۱ – ۱۳

۱۳– اتکا و توکل بر خداوند از رهنمود های انبیا برای تقویت جبهه مؤمنان در مقابل ستیزه جویی کافران

و علی الله فلیتوکّل المؤمنون

اینکه رسولان الهی پس از پاسخ گویی به شبهات مخالفان، اعلام می کنند که مؤمنان باید بر خداوند اتکا داشته باشند، در واقع رهنمودی است از سوی آنان که در برابر مخالفان و دشمنان باید به خدا متکی بود.

فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۳۰ – ۱۰

۱۰ – تسبیح و حمد مداوم پروردگار ، از راه های مقابله مؤمنان با تبلیغات کافران علیه خدا و دین

فاصبر علی ما یقولون و سبّح

روش مبارزه با کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۳ – ۱۴

۱۴– اخطار و هشدار به سرنوشت شوم کافرانِ دنیاطلب ، روشی برای بازداشتن از کفر و دنیاطلبی

ربما یودّ الذین کفروا . .. ذرهم یأکلوا و ... فسوف یعلمون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۲۵ – ۵

۵ – تبلیغ دین و دفاع صریح و قاطعانه از مواضع عقیدتی خود در محیط خفقان آور و پرخطر کفر و شرک ، باید پس از طی مراحلی چون دفاع غیرمستقیم و برخورد دلسوزانه با مخالفان و . . . انجام گیرد .

قال یقوم اتّبعوا المرسلین . .. و مالی لا أعبد الذی فطرنی ... ءأتّخذ من دونه ءال

برداشت یاد شده از آن جا است که جمله <إنّی آمنت بربّکم. ..> که آخرین کلام مؤمن انطاکیه با مردم است در مقام نتیجه گیری و بیان هدف نهایی او از مجموعه سخنانی است که در ضمن پنج آیه پیش بیان شده است. بدین صورت که او در ابتدا سخن خود را با لحنی خیرخواهانه و نرم آغاز کرد و در پایان با زبان صریح و قاطعانه، مواضع عقیدتی خود را اظهار داشت.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۲۰ – ۴

۴– انسان بی اتکا به پروردگار ، ناتوان از

مبارزه با ظلم و کفر

و إنّی عذت بربّی و ربّکم

موسی(ع) با این که در سیر دعوت به توحید و رهایی بندگان برای رفع استثمار و ترویج توحید، از <سلطان مبین> برخوردار بود; با این حال خویش را در برابر هجوم دشمنان نیازمند به حمایت و امداد پروردگار می دید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۲۳ - ۴

۴- لزوم توجه مؤمنان به ابعاد حفاظتی در مبارزه خویش علیه کفر

فأسر . .. لیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۶ - ۱۹

۱۹- ایجاد مصونیت و مقاومت روحی در مؤمنان ، شایسته ترین شیوه برای مقابله با هجوم کفر و جهل *

فی قلوبهم الحمیّه . .. و ألزمهم کلمه التقوی و کانوا أحقّ بها و أهلها

خداوند، در قبال خشم و تعصب جاهلی مشرکان، در مؤمنان روح آرامش و مقاومت را تقویت کرده است. از این مطلب استفاده می شود که در تعارض قوای کفر و ایمان، شایسته ترین و ممکن ترین راه، ایجاد مصونیت و مقاومت در جبهه مؤمنان است.

روش مبارزه با گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲۷ - ۳

۳ - کلام ، ابزار پیامبران برای مبارزه با منحرفان و سرکشان بوده است .

واحلل عقده من لسانی

روش مبارزه با گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۶ - ۳

۳ - جهت گیری مبارزه با گمراهی و فساد ، نخست باید متوجه کانون های اصلی آن باشد .

و لقد أرسلنا موسی بایتنا

إلی فرعون و ملإیه

از این که موسی(ع)، فرعون و درباریان وی را مخاطب اولیه خویش قرار داد، مطلب بالا استفاده می شود.

روش مبارزه با گناه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۳۴ – ۲۸

۲۸ ضرورت به کارگیری روش ها و تدبیر های لازم برای پیشگیری از مفاسد و گناه ، قبل از تحقق آن

و الّتی تخافون نشوزهنّ

اگر چه آیه در مورد نشوز زنان است، ولی می توان از آن استنباط کرد که اهل ایمان باید قبل از وقوع مفاسد، چاره اندیشی کنند.

روش مبارزه با محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – تکویر – ۸۱ – ۲۲ – ۷

۷ – جنون آمیز خواندن رفتار و گفتار پیامبر (ص) ، از شیوه های مبارزه مخالفان با آن حضرت در صدراسلام

و ما صاحبکم بمجنون

روش مبارزه با مسکرات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۶۷ – ۶

۶– مبارزه با مسکرات در اسلام ، به صورت تدریجی و گام به گام بود .

و من ثمرت النخیل و الأعنب تتّخذون منه سکرًا و رزقًا حسنًا

با توجه به اینکه این سوره مکی است و هنوز مسکرات حرام نشده بود، مقابله قرار دادن مسکرات با روزی پسندیده، گامی نخست در راه مبارزه با مسکرات تلقی می شود.

روش مبارزه با موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۲ - ۷

۷ - فرعونیان ، با اتفاق نظر بر لزوم مقابله با موسی (ع) ، در باره روش آن

اختلاف نظر داشتند . *

فتنزعوا أمرهم . .. و أسرّوا

از فعل <أسرّوا> استفاده می شود که طرفین نزاع، خواهان مخفی ماندن گفتوگوهای خود بودند و آنچه رسماً به مردم اعلام شد چنانچه مطالب آیه بعد گفته فرعونیان به مردم باشد گفته مشترک آنان بوده که به منظور مقابله با موسی(ع) و خنثی سازی فعالیت او، القا شده بود. کلمه <أمرهم> که نزاع را در مورد امور فرعونیان قرار داده تأییدی براین نکته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۱ - ۲۲

۲۲ - شکنجه ، کشتار ، تهدید و ارعاب ، از آخرین حربه های فرعون برای جلوگیری از نهضت موسی (ع) و بقای حکومت خویش

فلأقطّعنّ . .. لأصلّبنّکم ... و لتعلمنّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۵ - ۴،۶،۸

۴ - دروغ و تزویر ، دو حربه فرعون علیه موسی (ع)

قال . .. إنّ هذا لسحر علیم . یرید أن یخرجکم من أرضکم بسحره

تعبیر <یرید أن یخرجکم. ..> دروغی آشکار است; چه این که موسی(ع) خواهان خارج ساختن بنی اسرائیل از مصر بود و نه قبطیان. و از سوی دیگر در مجموع کلام وی تزویر و فریبکاری نهفته است چه در گفتن <أرضکم> (سرزمین شما) و چه در تعبیر <بسحره> (با جادویش)

۶ - مشاوره فرعون با اطرافیان خویش و نظر خواهی از آنان برای مبارزه با موسی (ع)

فماذا تأمرون

<أمر> (مصدر <تأمرون>) به معنای فرمان دادن است. مقصود از آن در این جا فرمان مشورتی است. بنابراین <چه فرمان

می دهید>; یعنی، رأیتان چیست.

۸ - فرعون ، از چاره اندیشی و پیدا کردن راه مبارزه با موسی (ع) به تنهایی احساس ناتوانی می کرد .

یرید أن یخرجکم من أرضکم بسحره فماذا تأمرون

مشورت و نظرخواهی فرعون از دیگران در عین ادعای خدایی بیانگر ناتوانی او در مبارزه با موسی(ع) می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۶ - ۴،۵

۴ - صلاحدید مشاوران فرعون ، مبارزه با موسی به شیوه ای همسان شیوه خود وی بود و نه زندان و قتل .

قالوا أرجه و أخاه و ابعث فی المدائن حشرین

برداشت یاد شده از آن جا است که منطق فرعون <لأجعلنّک من المسجونین> بود; ولی مشاوران وی با دیدن معجزات موسی این راه را نپسندیدند; بلکه در پیش گرفتن راهی منطقی تر و ظاهراً همسان راه موسی را ترجیح دادند.

۵ - تدبیر مشاوران فرعون ، مبنی بر اعزام اشخاصی به تمام شهر ها و گردآوری نیروی لازم جهت مبارزه با موسی (ع) و برادرش

قالوا . .. و ابعث فی المدائن حشرین

<المدائن> جمع محلّی به <ال> و مفید عموم است; یعنی، همه شهرها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۷ - ۱

۱ - گردآوری تمامی ساحران کارآزموده و ماهر برای مقابله با معجزات موسی ، طرح مشاوران فرعون بود .

و ابعث فی المدائن حشرین . یأتوک بکلّ سحّار علیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۹ - ۳

۳ - نیاز فرعونیان به جلب افکار عمومی

، در مبارزه با موسی (ع) و در جهت حفظ منافع خویش

و قیل للناس هل أنتم مجتمعون

روش مبارزه با هارون(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۶ - ۵

۵ - تـدبیر مشـاوران فرعون ، مبنی بر اعزام اشخاصـی به تمـام شـهر هـا و گردآوری نیروی لازم جهت مبارزه با موسـی (ع) و برادرش

قالوا . .. و ابعث فی المدائن حشرین

<المدائن> جمع محلّی به <ال> و مفید عموم است; یعنی، همه شهرها.

روش مبارزه باگوساله پرستی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۷ - ۱۴،۱۵

۱۴ - تراشیدن و تبـدیل گوسـاله سـامری به براده هـا و خرده فلزهـایی بی مصـرف و پراکنـده سـاختن آن در آب دریا ، برنامه موسی (ع) در ریشه کن ساختن انحراف گوساله پرستی بنی اسرائیل

لنحرّقنّه

از معانی ذکر شـده برای <حرق> و <تحریق>، سوهان کاری کردن و سابیـدن است و <تحریق> بر متوالی بودن و شـدت بیشتر آن دلالت دارد (لسان العرب). برداشت یاد شده بر مبنای این معنا استفاده شده است.

۱۵ - مبارزه با زمینه های فکری و عینی شرک و نابود کردن آنها ، شیوه موسی (ع) در ستیز با گوساله پرستی بنی اسرائیل

إلهک الذی . .. لنحرّقنّه ثمّ لننسفنّه

سوزانـدن گوسـاله سامری از چنـد جهت قابل تأمل است: ۱ از جهت نـابود کردن و محو سـاختن آن از دیـدگان مردم تـا مبادا دوباره به آن گرایش یابند. ۲ اثبات <اله> نبودن آن برای ظاهر بینان، با سوزانـدن و خردکردن تندیس زرّین گوسال. جهت اول،

جهتی عینی و جهت دوم، جهت فکری است.

روش مبارزه دشمنان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۸۶ - ۵

۵ تهدید اهل ایمان و ساختن چهره ای ناپسند از راه خدا ، از روش های دشمنان دین برای مبارزه با پیامبران و ادیان الهی

و تصدون عن سبیل اللّه من ءامن به و تبغونها عوجاً

روش مبارزه دشمنان عیسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۶ - ۱۱

۱۱ - اتهام سحر و ساحری ، از حربه های تبلیغاتی دشمنان عیسی (ع) علیه آن حضرت

فلمّا جاءهم بالبیّنت قالوا هذا سحر مبین

روش مبارزه رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۱۳

۱۳ سران کفر و شرک ، برای جلوگیری از نفوذ پیامبر (ص) و گسترش اسلام ، از شیوه های گوناگون تبلیغی و سیاسی و از راهبرد های متنوع و ممکن استفاده می کردند .

و قالوا أسطیرالأوّلین . .. مالِ هذا الرسول یأکل الطعام ... إن تتّبعون إلّا رجل

تهمت دروغ پردازی و سحرزدگی به پیامبر(ص) و ایراد و خرده گیری از ایشان، حاکی از گوناگونی شیوه ها و راه های مبارزه کافران با پیامبر و قرآن است. گفتنی است تعبیر <ضربوا لک الأمثال; برای تو مثل ها زده و توصیف ها کرده اند> در آیه بعد، مؤید همین برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶ – ۷

۷ – سلب آزادی از مردم و ایجاد

مانع بر سر راه آگاهی آنان از حقایق الهی ، از شیوه های مبارزه سران کفر و شرک با پیامبراسلام (ص)

و انطلق الملأمنهم أن امشوا و اصبروا علی ءالهتکم

پراکنده کردن توده های مردم از اطراف پیامبر(ص) و توصیه به پایداری بر عقیده خود از سوی سران کفر، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

روش مبارزه رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۸ – ۱۳

۱۳ سران کفر و شرک ، برای جلوگیری از نفوذ پیامبر (ص) و گسترش اسلام ، از شیوه های گوناگون تبلیغی و سیاسی و از راهبرد های متنوع و ممکن استفاده می کردند .

و قالوا أسطیرالأوّلین . .. مالِ هذا الرسول یأکل الطعام ... إن تتّبعون إلّا رجل

تهمت دروغ پردازی و سحرزدگی به پیامبر(ص) و ایراد و خرده گیری از ایشان، حاکی از گوناگونی شیوه ها و راه های مبارزه کافران با پیامبر و قرآن است. گفتنی است تعبیر <ضربوا لک الأمثال; برای تو مثل ها زده و توصیف ها کرده اند> در آیه بعد، مؤید همین برداشت است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶ – ۷

۷ – سلب آزادی از مردم و ایجاد مانع بر سر راه آگاهی آنان از حقایق الهی ، از شیوه های مبارزه سران کفر و شرک با پیامبراسلام (ص)

و انطلق الملأمنهم أن امشوا و اصبروا علی ءالهتکم

پراکنده کردن توده های مردم از اطراف پیامبر(ص) و توصیه به پایداری بر عقیده خود از سوی سران کفر، می تواند گویای برداشت

یاد شده باشد.

روش مبارزه فرعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۷۹ – ۴

۴ فرعون ، برای مبارزه با موسی و هارون (ع) به سحر و جادو متوسل شد .

و قال فرعون ائتونی بکل سحر علیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۶۰ – ۳،۴

۳ – تهیه و تدارک برای ارائه سِحری بزرگ در برابر موسی (ع) ، از حیله های فرعون

فلنأتینّک بسحر . .. فجمع کیده

۴ – فرعون برای مقابله با موسی (ع) ، تمامی حیله ها و برنامه های خود را جمع آوری کرد و به کار گرفت .

فتولّی فرعون فجمع کیده

<کید>; یعنی، مکر ورزیدن و چاره اندیشیدن (قاموس) و مراد از <جمع کید>، گردآوری اهل مکر و ابزار آن است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۷۱ – ۲۲

۲۲ – شکنجه ، کشتار ، تهدید و ارعاب ، از آخرین حربه های فرعون برای جلوگیری از نهضت موسی (ع) و بقای حکومت خویش

فلأقطّعنّ . .. لأصلّبنّکم ... و لتعلمنّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۳۵ – ۴

۴ - دروغ و تزوير ، دو حربه فرعون عليه موسى (ع)

قال . .. إنّ هذا لسحر عليم . يريد أن يخرجكم من أرضكم بسحره

تعبير <يريد أن يخرجكم. ..> دروغى آشكار است; چه اين كه موسى(ع) خواهان خارج ساختن بنى اسرائيل از مصر بود و نه قبطيان. و از سوى ديگر

در مجموع کلام وی تزویر و فریبکاری نهفته است چه در گفتن <أرضکم> (سرزمین شما) و چه در تعبیر <بسحره> (با جادویش)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۷

۷ - موضع گیری واحد فرعون ، هامان و قارون در چگونگی و شیوه مبارزه با موسی (ع)

فقالوا سحر کذّاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۵ - ۷،۹،۱۲

۷ - کشتار فرزندان ذکور مؤمنان ، تنها راه پیشگیری از رواج آیین موسی ، در نگاه فرعون ، هامان و قارون

قالوا اقتلوا أبناء الذین ءامنوا معه

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که نخستین واکنش فرعون و.. در برابر ایمان آورندگان به موسی(ع)، قتل پسران آنان بود.

۹ - زنده گذاشتن دختران مؤمنان علی رغم کشتار پسران آنان اقدام بی رحمانه دیگر فرعون ، هامان و قارون علیه موسی (ع) و بنی اسرائیل بود .

و استحیوا نساءهم

۱۲ - موضع گیری واحد فرعون ، هامان و قارون در چگونگی و شیوه مبارزه با موسی (ع) و پیروان او

قالوا اقتلوا أبناء الذین ءامنوا معه و استحیوا نساءهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۶ - ۶

۶ - کشتن موسی (ع) ، راه اصلی مبارزه با رسالت وی و گسترش آیین او ، در نگاه فرعون

و قال فرعون ذرونی أقتل موسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۱ - ۶

۶ - استفاده فرعون از احساسات و

عواطف قومی ، در جهت مبارزه با موسی (ع)

و نادی فرعون فی قومه قال یقوم

به کـار رفتن واژه <یـا قوم> در تبلیغات فرعون، حاکی از بهره گیری فرعون از احساسات قومی و نژادی مردم مصـر (قبطیان) است.

روش مبارزه فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۱۰ - ۵

۵ انتخـاب روش مبـارزه بـا موسـی پس از تصـمیم به ساحر خوانـدن وی و تحلیل اهـداف او (برچیـدن حکومت فرعونی) ، از مسائل مطرح شده در جلسه مشورتی بزرگان دربار فرعون

فماذا تأمرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۶ - ۴

۴ - کشتار فرزندان ذکور مؤمنان از سوی فرعونیان ، برای جلوگیری از گسترش دعوت موسی (ع) کافی و کارساز نبود .

قالوا اقتلوا أبناء الذین ءامنوا معه . .. و قال فرعون ذرونی أقتل موسی

تصـمیم شـخص فرعون مبنی بر کشـتن موسـی(ع)، پس از اقـدام او و درباریانش به کشـتن مؤمنان طرفـدار موسـی(ع)، گویای حقیقت یاد شده است.

روش مبارزه قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۷

۷ - موضع گیری واحد فرعون ، هامان و قارون در چگونگی و شیوه مبارزه با موسی (ع)

فقالوا سحر کذّاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۵ - ۷،۹،۱۲

۷ - کشتار فرزندان ذکور مؤمنان ، تنها راه پیشگیری از رواج آیین موسی ، در نگاه فرعون ، هامان و قارون

قالوا اقتلوا أبناء الذین ءامنوا معه

برداشت یاد شده به

خاطر این نکته است که نخستین واکنش فرعون و. .. در برابر ایمان آورندگان به موسی(ع)، قتل پسران آنان بود.

۹ - زنده گذاشتن دختران مؤمنان علی رغم کشتار پسران آنان اقدام بی رحمانه دیگر فرعون ، هامان و قارون علیه موسی (ع) و بنی اسرائیل بود .

و استحیوا نساءهم

۱۲ - موضع گیری واحد فرعون ، هامان و قارون در چگونگی و شیوه مبارزه با موسی (ع) و پیروان او

قالوا اقتلوا أبناء الذین ءامنوا معه و استحیوا نساءهم

روش مبارزه قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۵۷ - ۶،۷

۶ - برخورد و مبارزه پیامبر (ص) و قرآن با مخالفان دعوت الهی (کافران و مشرکان) ، متکی بر منطق و استدلال بود .

فأتوا بکتبکم إن کنتم صدقین

۷ - زیر سؤال بردن عقاید باطل و ضد منطق ، روش قرآن و پیامبر (ص) در مبارزه با آنها

فاستفتهم ألربّك البنات و لهم البنون . .. أم لکم سلطن مبین . فأتوا بکتبکم إن کن

روش مبارزه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱۴ - ۳

۳ - ممانعت از ورود مسلمانان به مساجد و تلاش برای تخریب آنها ، از روش های مبارزاتی کفرپیشگان علیه اسلام و مسلمین

و من أظلم ممن منع مسجد اللّه أن یذکر فیها اسمه و سعی فی خرابها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۷ - ۴

۴ اتهام سحر، وسیله ای برای مبارزه کافران با رسالت پیامبر(ص)

و آیات الهی

لقال الذین کفروا إن هذا إلا سحر مبین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۰ – ۴

۴ استهزای وعیدها و تهدیدهای پیامبران الهی، از شیوه های مبارزه کافران با انبیا در طول تاریخ

و لقد استهزیء برسل من قبلک فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به

بنابراین که مقصود از <ما کانوا به یستهزءون>، عذاب موعود الهی باشد که در محتوای پیامهای انبیا(ع) ذکر می شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۲۵ – ۱۰

۱۰ افسانه خواندن قرآن، از شیوه های مبارزه کافران و مشرکان با اسلام

حتی إذا جاءوک یجدلونک یقول الذین کفروا إن هذا إلا أسطیر الأولین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۴۷ – ۱۱

۱۱– استفاده از تهمت و شخصیت شکنی ، از روش های مبارزه کافران با پیامبر (ص) و تعالیم او

إن تتّبعون إلّا رجلًا مسحورًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۴ – ۳،۶

۳ تهمت و افترا ، ابزار و شیوه های مبارزه کافران علیه پیامبر (ص) و قرآن

و قال الذین کفروا إن هذا إلّا إفک افتریه و أعانه علیه قوم ءاخرون

۶ تهمت و افترا زدن کافران به گناهی که تنها خود مرتکب آن بودند ، از شیوه های آنان در مبارزه ، علیه پیامبراسلام (ص)

و قال الذین کفروا إن هذا إلاّ إفک افتریه . .. فقد جاءو ظلمًا و زورًا

برداشت یاد شده از آن جا استفاده می

شود که کافران، پیامبراسلام(ص) را متهم به دروغ گویی می کردند; در حالی که خود، دروغ پرداز بودند و به دروغ و به ناحق، قرآن را ساخته و پرداخته آن حضرت می شمردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۱۲

۱۲ تهمت سحر زدگی ، آخرین توجیه و حربه سران کفر و شرک علیه پیامبر (ص)

و قال الظلمون إن تتّبعون إلاّ رجلاً مسحورًا

سران کفر و شرک، به ترتیب چند تهمت و افترا را علیه پیامبر(ص) مطرح کردند که اولین آن، تهمت دروغ گویی به آن حضرت و خدشه در اصالت وحی بود. آخرین آن نیز تهمت سحرزدگی به ایشان بود. در تاریخ آمده است که گویندگان این سخن عتبه بن ربیعه، ابوسفیان و ... بوده اند که از سران شرک و کفر به شمار می آمدند. بنابراین آنچه در تاریخ آمده، مؤید دیگری برای برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۳ - ۱

۱ کافران ، با استفاده از مثل های باطل و ترسیم غیر واقعی چهره پیامبر (ص) به مبارزه علیه اسلام برخاسته بودند .

الذین کفروا . .. و لایأتونک بمثل

<مَثَل> هم به معنای <حجت> و <حدیث> (سخنانی در باره اثبات چیزی) و هم به معنای <صفت> (توصیف چیزی) آمده است (قاموس المحیط). مقصود از آن در آیه شریفه، مجموعه سخنانی است که کافران در توصیف پیامبر(ص) و به منظور خدشه دارکردن چهره منور آن حضرت می گفتند که در آیات فوق از آنها یاد شده است. گفتنی

است قید باطل بودن مثل ها، از قرینه مقابله جمله <لايأتونک بمثل> و جمله <إلّا جئناک بالحقّ> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۸ - ۱۱

۱۱ - اتهام یاوه سرایی ، حربه کافران علیه پیامبر (ص) و مؤمنان بود .

لیقولنّ الذین کفروا إن أنتم إلّا مبطلون

باطل، در اصل، به معنای <بی ثبات و بی ریشه> است. گاهی، درباره کسی به کار برده می شود که مطلبی عاری از حقیقت بگوید (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۳۰ - ۳

۳ - تمسخر و استهزا ، از روش های مبارزاتی و حربه های تبلیغی کافران علیه رسولان الهی بود .

یحسره علی العباد ما یأتیهم من رسول إلّا کانوا به یستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۶ - ۸

۸ - ترسانیدن و به هراس افکندن پیامبر (ص) و مؤمنان از ضربات دشمنان ، از روش های مبارزاتی مشرکان و کافران

و یخوّفونک بالذین من دونه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۶ - ۸

۸ - تمسخر ، از شیوه های مبارزاتی کافران و مشرکان با تعالیم آسمانی (قرآن)

یحسرتی علی ما فرّطت . .. و إن کنت لمن السخرین

آمدن کلمه <الساخرین> به صورت صفت (در قالب اسم فاعل) گویای این نکته است که به تمسخر گرفتن تعالیم قرآن، به صورت مقطعی و موردی نبود; بلکه دائمی و مکرر بوده است.

آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۸ - ۳

۳- نسبت افترا به پیامبر (ص) ، از شیوه های کافران در مبارزه با آن حضرت

قال الذین کفروا . .. هذا سحر مبین . أم یقولون افتریه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۲ - ۶

۶ - استفاده جبهه کفر از تمامی روش های عملی و تبلیغی ، برای زیان رساندن به مسلمانان

إن یثقفوکم یکونوا لکم أعداء و یبسطوا إلیکم أیدیهم و ألسنتهم بالسوء

تعبیر <أیدیهم و ألسنتهم. ..>، بیانگر به کارگیری تمامی امکانات از سوی کافران است.

روش مبارزه محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۵۷ - ۶،۷

۶ - برخورد و مبارزه پیامبر (ص) و قرآن با مخالفان دعوت الهی (کافران و مشرکان) ، متکی بر منطق و استدلال بود .

فأتوا بکتبکم إن کنتم صدقین

۷ - زیر سؤال بردن عقاید باطل و ضد منطق ، روش قرآن و پیامبر (ص) در مبارزه با آنها

فاستفتهم ألربّک البنات و لهم البنون . .. أم لکم سلطن مبین . فأتوا بکتبکم إن کن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۹ - ۸،۱۰

۸ - پیامبراسلام (ص) موضع قاطع و سازش ناپذیری خود را حتی در صورت تنها ماندن به دشنان اعلام کرد و آنان را از امید بستن به سازش و تسلیم مأیوس ساخت .

قل يقوم اعملوا على مكانتكم إنّی عمل فسوف تعلمون

۱۰ – رفتار محبت آمیز و با شفقت ، در

عین برخورد قاطع و دلیرانه ، شیوه مبارزاتی پیامبراسلام (ص)

قل یقوم اعملوا . .. فسوف تعلمون

برداشت یاد شده از تعبیر <یاقوم> که در موارد اظهار محبت به کارمی رود به دست می آید.

روش مبارزه مخالفان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۳ - ۹

۹ ادعای عدم نزول وحی، به دروغ مدعی نبوت شدن و ادعای آوردن مانند برای قرآن، از روشهای مخالفان برای مبارزه با اسلام و پیامبر(ص) بود.

ما أنزل الله علی بشر . .. افتری علی الله کذبا أو قال أوحی إلیّ ... سأنزل مثل ما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - تکویر - ۸۱ - ۲۲ - ۷

۷ - جنون آمیز خواندن رفتار و گفتار پیامبر (ص) ، از شیوه های مبارزه مخالفان با آن حضرت در صدراسلام

و ما صاحبکم بمجنون

روش مبارزه مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۲۵ - ۱۰

۱۰ افسانه خواندن قرآن، از شیوه های مبارزه کافران و مشرکان با اسلام

حتی إذا جاءوک یجدلونک یقول الذین کفروا إن هذا إلا أسطیر الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۳۸ - ۱

۱ < ساختگی بودن > از برچسب های شـرك پیشگان عصر بعثت به قرآن و در راستای مبارزه آنان با پیامبر اکرم (ص) بود
.

و ما کان هذا القرءان أن یفتری . .. أم یقولون افتریه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر -

۸ - ۳۶ - ۳۹

۸ - ترسانیدن و به هراس افکندن پیامبر (ص) و مؤمنان از ضربات دشمنان ، از روش های مبارزاتی مشرکان و کافران

و یخوّفونک بالذین من دونه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۵۶ - ۸

۸ - تمسخر ، از شیوه های مبارزاتی کافران و مشرکان با تعالیم آسمانی (قرآن)

یحسرتی علی ما فرّطت . .. و إن کنت لمن السخرین

آمدن کلمه <الساخرین> به صورت صفت (در قالب اسم فاعل) گویای این نکته است که به تمسخر گرفتن تعالیم قرآن، به صورت مقطعی و موردی نبود; بلکه دائمی و مکرر بوده است.

روش مبارزه مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۵۷ - ۵

۵ - هوچی گری و تبلیغات منفی ، از ابزار های مقابله مشرکان مکه با پیامبراکرم (ص)

و لمّا ضرب . .. إذا قومک منه یصدّون

روش مبارزه مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۰ - ۱۰

۱۰ - تسبیح و حمد مداوم پروردگار ، از راه های مقابله مؤمنان با تبلیغات کافران علیه خدا و دین

فاصبر علی ما یقولون و سبّح

روش مبارزه هامان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۲۴ – ۷

۷ – موضع گیری واحد فرعون ، هامان و قارون در چگونگی و شیوه مبارزه با موسی (ع)

فقالوا سحر کذّاب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۲۵ – ۷،۹،۱۲

- کشتار فرزندان ذکور مؤمنان ، تنها راه پیشگیری از رواج آیین موسی ، در نگاه فرعون ، هامان و قارون

قالوا اقتلوا أبناء الذین ءامنوا معه

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که نخستین واکنش فرعون و. .. در برابر ایمان آورندگان به موسی(ع)، قتل پسران آنان بود.

۹ - زنده گذاشتن دختران مؤمنان علی رغم کشتار پسران آنان اقدام بی رحمانه دیگر فرعون ، هامان و قارون علیه موسی (ع) و بنی اسرائیل بود .

و استحیوا نساءهم

۱۲ - موضع گیری واحد فرعون ، هامان و قارون در چگونگی و شیوه مبارزه با موسی (ع) و پیروان او

قالوا اقتلوا أبناء الذین ءامنوا معه و استحیوا نساءهم

روش مبارزه یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۲ - ۱۳،۱۷

۱۳ - یهودیان برای مبارزه با پیامبر (ص) علاوه بر انکار بشارت های تورات ، از سحر و جادو مدد می گرفتند .

نبذ فریق . .. کتب اللّه وراء ظهورهم ... واتبعوا ما تتلوا الشیطین

در آیه قبل گذشت که جمله <نبذ فریق> پس از <لما جاءهم> می رساند که: یهود به خاطر اینکه بتوانند رسالت پیامبر(ص) را انکار کنند بشارتهای تورات را درباره آن حضرت، نادیده گرفتند. عطف جمله <اتبعوا ...> بر <نبذ فریق> نیز اقتضا می کند که دنبال کردن سحر به همین منظور بوده است.

۱۷ - یهودیان ، تعالیم هاروت و ماروت را دنبال کرده و آنها را در جهت مبارزه با پیامبر به کار گرفتند .

اتبعوا ما تتلوا . .. و ما أنزل علی الملکین ببابل هروت و مروت

<ما

أنزل> عطف بر <ما تتلوا . ..> است; يعنى: اتبعوا ما تتلوا الشياطين و اتبعوا ما أنزل على الملكين.

روش مجادله

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۲۵ - ۱۳

۱۳- لزوم به كارگيرى برترين و مؤثرترين روش ها ، در جدل (مباحثه و مناظره) براى بيان مسائل دينى و احياى حقايق الهى

ادع إلى سبيل ربّك . .. و جدلهم بالتى هى أحسن

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۰ - ۸

۸- مجادله قرآن با مشركان ، با بهره گيرى از باور هاى ايشان در رد عقايد شرك آلودشان

أفأصفكم ربّكم بالبنين و اتّخذ من الملئكه إنثًا

روش مديريت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - حمد - ۱ - ۳ - ۶

۶ تدبير و تربيت بايد همراه با مهربانى و عطوفت باشد .

رب العلمين. الرحمن الرحيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - نحل - ۱۶ - ۵۱ - ۷

۷- مستدل و منطقى كردن دستورات ، شيوه اى مطلوب و پسنديده و روشى براى ايجاد رغبت در پايبندى به آن

لاتتخذوا إلهين اثنين إنما هو إله وحد

تعليل <إنما هو إله واحد> براى نهى <لاتتخذوا> مى تواند مشعر به نكته ياد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۵۱ – ۱۱

۱۱– استفاده از نیرو های گمراه و گمراه کننـده در مدیریت ها و مراکز تصـمیم گیری جامعه ، امری ناروا و شـیوه ای غیرالهی است .

و ما کنت متّخذ المضلّین عضدًا

جلد – نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۸۶ - ۱۴

۱۴- تفویض برخی اختیارات به مدیران و رهبران ، در محدوده وظایف شان ، امری لازم است .

قلنا یذا القرنین إمّا أن تعذّب و إمّا أن تتّخذ فیهم حسنًا

خداوند ذوالقرنین را در تصمیم گیری برای نحوه برخورد با اقوام مغرب، مخیّر گذاشت، دیگران نیز باید این را سرمشق خود قرار دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۹۵ - ۱۱

۱۱- جذب همیاری توده ها در انجام پروژه های عظیم و مردمی ، از اصول مدیریت است .

فأعینونی بقوه أجعل بینکم و بینهم ردمًا

از آن جا که خداوند، راه صحیح هر کار و اسباب آن را به ذی القرنین نمایانده بود، او، خواهان همکاری مردم در انجام طرح می شود و این نشان از آن دارد که <ساختن> بدون ایجاد <فرهنگ سازندگی> کارساز نیست و از طریق مشارکت و حسّ همیاری است که می توان به این اهداف نائل گردید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵ - ۱۱

۱۱ - لزوم گوش فرا دادن به سخنان زیردستان و مأموران ، در باره مشکلات ونارسایی هایشان و دلجویی کردن از آنان با اطمینان دادن به رفع آنها

قال ربّ إنّی أخاف أن یکذّبون . .. و لهم علیّ ذنب... قال کلّا فاذهبا بایتنا إنّ

روش مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۱ - ۴۰

۴۰- کشف ماجرای اصحاب کهف ، عامل تقویت موضع موحّدان و معتقدان به معاد بود .

إذ یتنزعون

. .. قال الذين غلبوا على أمرهم

در بیان آنچه مورد نزاع و اختلاف مردم بود، دو احتمال بیان شد: اگر <إذ یتنازعون. ..> نظر به اختلاف آنان در باره معاد داشته باشد، <الذین غلبوا...> آن دسته از مردم خواهند بود که معاد را پذیرا بودند و با بیداری اصحاب کهف، به دلیلی محکم و ملموس، در برابر خصم خود، دست یافته بودند.

روش مصونیت از حوادث ناگوار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۶۴ - ۸

۸ ضرورت عبرت گیری از حوادث گذشته برای مصون ماندن از گرفتاری در حوادثی نظیر آن

هل ءامنكم علیه إلّا كما أمنتكم على أخیه من قبل

روش معاشرت با محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۵ - ۴

۴ - تعلیم ادب از سوی خداوند ، به اعراب در معاشرت با پیامبر (ص)

لاتقدّموا . .. لاترفعوا ... و لا تجهروا له ... إنّ الذین یغضّون ... و لو أنّهم ص

روش مقابله با جنگ روانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۱ - ۱۲

۱۲ - ایجاد امید در دل جامعه و بی تأثیر جلوه دادن تبلیغات بدخواهان و ضعیف نشان دادن آنان ، شیوه ای مؤثر در جنگ روانی

إنّ الذین جاءو بالإفك . .. لاتحسبوه شرًّا لكم بل هو خیر لكم

برداشت فوق از آنجاست که آیه شریفه درصدد افشاگری و خنثی سازی توطئه دشمنان و بدخواهان و نیز دلداری به مؤمنان

است.

روش ممانعت از انحراف جنسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۵۸ – ۱۶

۱۶ – استفاده از روش پیشگیری ، سیاست اسلام در مبارزه اصولی با فحشا و انحرافات جنسی است .

لیستئذنکم . .. ثلث عورت لکم لیس علیکم ... بعدهنّ طوّفون علیکم بعضکم علی بعض

یکی از روش هـای پیشـگیری از ارتکاب فحشا و انحرافات جنسـی، جلوگیری از بلوغ زودرس و نیز تنظیم صـحیح روابط میان فرزندان ممیز و در شرف بلوغ با پدر و مادران است که این آیه در صدد بیان همین مسأله می باشد. گفتنی است که مطلب یاد شده را می توان از ارتباط میان آیه شریفه و آیات ۱ تا ۳۳ همین سوره به دست آورد.

روش ممانعت از فحشا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۵۸ – ۱۶

۱۶ – استفاده از روش پیشگیری ، سیاست اسلام در مبارزه اصولی با فحشا و انحرافات جنسی است .

لیستئذنکم . .. ثلث عورت لکم لیس علیکم ... بعدهنّ طوّفون علیکم بعضکم علی بعض

یکی از روش هـای پیشـگیری از ارتکاب فحشا و انحرافات جنسـی، جلوگیری از بلوغ زودرس و نیز تنظیم صـحیح روابط میان فرزندان ممیز و در شرف بلوغ با پدر و مادران است که این آیه در صدد بیان همین مسأله می باشد. گفتنی است که مطلب یاد شده را می توان از ارتباط میان آیه شریفه و آیات ۱ تا ۳۳ همین سوره به دست آورد.

روش مناظره

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۲۵ – ۸

۸ – نادیده گرفتن خطا های طرف مقابل در گفتار دینی با او

و خود را هم سنگ او دانستن به منظور جلب نظر وی ، امری پسندیده است .

قل لاتسئلون عمّا أجرمنا و لانسئل عمّا تعملون

مفسران برآنند که آوردن فعل ماضی <أجرمنا> آن هم از ماده جرم که دلالت بر تحقق جرم می کند و ذکر <تعملون> برای مشرکان که خطای محرزی دارند به دستور خداوند و برای جلب نظر آنان بوده است.

روش مناظره با مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - سبأ - ۳۴ - ۲۵ - ۵

۵ - سفارش خداوند به پیامبر (ص) ، برای رعایت ادب در مناظره با مشرکان

لاتسئلون عمّا أجرمنا و لانسئل عمّا تعملون

آوردن تعبیر <أجرمنا> برای خود و <تعملون> برای مشرکان، ناظر به رعایت ادب از جانب پیامبر(ص) می باشد.

روش موعظه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۳ - ۳،۶،۹

۳ - ضرورت آمیخته شدن نصیحت و هدایت کردن با محبت و تحریک احساس و عاطفه مخاطب

قال لقمن لإبنه و هو یعظه یبنیّ

مصغّر آوردن <بُنیّ> برای مهرورزی و شفقت است و از آن، نکته یاد شده، استفاده می شود.

۶ - متمرکز ساختن ذهن مخاطب و شنونده ، در موعظه و تبلیغ ، امری لازم است .

و هو یعظه یبنیّ

مخاطب قرار دادن فرزند، با <یا>ی ندا، هنگام موعظه، می تواند به منظور نکته یاد شده باشد تا موعظه، اثر خود را ببخشد.

۹ - موعظه انسان ها با منطق و برهانی محکم ، برای توجه دادن آنان به توحید عملی حکیمانه است .

و لقد ءاتينا لقمن الحكمه . .. إذ قال لقمن لإبنه... لاتشرك

باللّه إنّ الشرک لظل

روش نابودی گوساله سامری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۷ - ۱۴

۱۴ - تراشیدن و تبدیل گوساله سامری به براده ها و خرده فلزهایی بی مصرف و پراکنده ساختن آن در آب دریا ، برنامه موسی (ع) در ریشه کن ساختن انحراف گوساله پرستی بنی اسرائیل

لنحرّقنّه

از معانی ذکر شده برای <حرق> و <تحریق>، سوهان کاری کردن و ساییدن است و <تحریق> بر متوالی بودن و شدت بیشتر آن دلالت دارد (لسان العرب). برداشت یاد شده بر مبنای این معنا استفاده شده است.

روش نادرست در عمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۹ - ۲۰

۲۰ - به کارگیری روش های نادرست و غیرمنطقی برای انجام کار ها ، خلاف تقواست .

لیس البر بأن تأتوا البیوت من ظهورها . .. و أتوا البیوت من أبوبها و اتقوا اللّه

فرمان به رعایت تقوا، پس از ارشاد به اتخاذ روش صحیح برای رسیدن به مقصود، بیانگر یکی از این دو نکته است: ۱ اتخاذ روش و وسیله صحیح و منطقی از مصداقهای تقواست. ۲ ضرورت رعایت تقوا در پیمودن راهها برای رسیدن به مقاصد. برداشت فوق ناظر به احتمال اول است.

روش نجات از انحراف جنسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۳۳ - ۱۵

۱۵ دعا و نیایش به درگاه خدا و استمداد از او ، راه مصون ماندن از گناه و انحرافات جنسی است .

رب . .. و إلّا تصرف عنى كيدهنّ أصب إليهنّ

روش نجات از

غضب خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۱۸ – ۷

۷ برای گریز از خشم خدا ، چاره ای نیست جز پناهنده شدن به درگاه خود او .

لا ملجأ من اللّه إلا إليه

روش نجات از گمراهی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۹ – ۲۱

۲۱– بیـان تاریـخ انبیا و سـرگذشت اقوامشان ، از روش های هـدایتی تربیتی قرآن برای نجات مردم از ظلمت ها و بردن آنان به سوی نور

أخرج قومک من الظلمت إلى النور . .. ألم يأتكم نبؤا الذين من قبلكم قوم نوح و عاد

روش نجات از گناه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۲۳ – ۱۲

۱۲ برای نجات از ورطه های گناه و لغزش ، باید به خداوند پناه آورد .

قال معاذ الله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۳۳ – ۱۵

۱۵ دعا و نیایش به درگاه خدا و استمداد از او ، راه مصون ماندن از گناه و انحرافات جنسی است .

رب . .. و إلّا تصرف عنى كيدهنّ أصب إليهنّ

روش نزول وحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۳ - ۴

۴ - شیوه وحی الهی به پیامبران ، شیوه ای همسان و همگون *

کذلک یوحی إلیک و إلی الذین من قبل

بنابراین که <کذلک> اشاره به کیفیت و چگونگی وحی داشته باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

روش نفوذ شیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۲۰۱ - ۱

۱ شیطان با گردش در پیرامون آدمی در صدد نفوذ در افکار او و القای وسوسه های خویش است .

إذ امسهم طئف من الشیطن

<طائف> به کسی یا چیزی گفته می شود که پیرامون محوری در چرخش است. <من> در <من الشیطان> می تواند بیانیه باشد. بر این مبنا <طائف> همان شیطان است ; یعنی شیطان در پیرامون قلبها می چرخد. همچنین <من> می تواند نشویه باشد که در این صورت مراد از <طائف> وسوسه های شیطانی است که برای جایگیر شدن گرداگرد قلبها می چرخد تا راه نفوذ بیابد.

روش نقل تاریخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۷ - ۶

۶ - نقل داستان ها و واقعیت های تاریخی ، در قالبی آسان و ساده ، دارای تأثیری فزون تر در خاطره توده ها *

کذّبت قبلهم قوم نوح . .. و لقد یسّرنا القرءان

در صورتی که <لقد یسّرنا. ..> نظر به نقل داستان قوم نوح داشته باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۲ - ۶

۶ - نقل داستان های و واقعیت های تاریخی ، در قالبی ساده و آسان ، دارای تأثیری فزون تر در خاطر توده ها

کذّبت عاد . .. و لقد یسّرنا القرءان

در صورتی که <و لقد یسّرنا. ..> نظر به نقل داستان قوم عاد داشته باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳۲ - ۶

۶ - نقل

داستان ها و واقعیت های تاریخی ، در قالبی ساده و آسان ، دارای تأثیری فزون تر در خاطر توده ها

کذّبت ثمود بالنّذر . .. و لقد یسّرنا القرءان للذّکر فهل من مدّکر

برداشت یاد شده در صورتی است که <لقد یسّرنا. ..> نظر به نقل داستان قوم ثمود داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۴۰ - ۶

۶ - نقل داستان ها و واقعیت های تاریخی ، در قالبی ساده و آسان دارای تأثیری فزون تر در خاطر توده ها

کذّبت قوم لوط بالنّذر . .. و لقد یسّرنا القرءان للذّکر فهل من مدّکر

در صورتی که <لقد یسّرنا. ..> نظر به نقل داستان قوم لوط داشته باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

روش نقل قصه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۱۷ - ۶

۶ - نقل داستان ها و واقعیت های تاریخی ، در قالبی آسان و ساده ، دارای تأثیری فزون تر در خاطره توده ها *

کذّبت قبلهم قوم نوح . .. و لقد یسّرنا القرءان

در صورتی که <لقد یسّرنا. ..> نظر به نقل داستان قوم نوح داشته باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۲ - ۶

۶ - نقل داستان های و واقعیت های تاریخی ، در قالبی ساده و آسان ، دارای تأثیری فزون تر در خاطر توده ها

کذّبت عاد . .. و لقد یسّرنا القرءان

در صورتی که <و لقد یسّرنا. ..> نظر به نقل داستان قوم عاد داشته باشد، مطلب بالا استفاده

می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۳۲ - ۶

۶ - نقل داستان ها و واقعیت های تاریخی ، در قالبی ساده و آسان ، دارای تأثیری فزون تر در خاطر توده ها

کذّبت ثمود بالنّذر . .. و لقد یسّرنا القرءان للذّکر فهل من مدّکر

برداشت یاد شده در صورتی است که <لقد یسّرنا. ..> نظر به نقل داستان قوم ثمود داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۴۰ - ۶

۶ - نقل داستان ها و واقعیت های تاریخی ، در قالبی ساده و آسان دارای تأثیری فزون تر در خاطر توده ها

کذّبت قوم لوط بالنّذر . .. و لقد یسّرنا القرءان للذّکر فهل من مدّکر

در صورتی که <لقد یسّرنا. ..> نظر به نقل داستان قوم لوط داشته باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

روش نهی از منکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۹ - ۱۳

۱۳ - امر به معروف و نهی از منکر ، با روش ناهنجار و داد و فریاد ، نفرت انگیز و دارای تأثیر منفی است . *

و امر بالمعروف و انه عن المنکر . .. و اغضض من صوتک إنّ أنکر

احتمال دارد سفارش به روی نگرداندن از مردم و نیز رعایت اعتدال در رفتار و کاستن از صدا، پس از توصیه به امر به معروف و نهی از منکر، به این منظور باشد که در انجام امر به معروف و نهی از منکر، باید موازین یاد شده رعایت گردد و گرنه، همان گونه که

صدای الاغ برای گوش ها ناهنجار است امر به معروف و نهی از منکر بدون رعایت موازین اخلاقی هم اثر منفی دارد.

روش وسوسه های شیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۲۰ - ۷

۷ - پوشش خیرخواهی ، روش شیطان برای وسوسه در دل آدمیان و فریب آنان

فوسوس إلیه الشیطن فقال هل أدّلک

روش وصول به حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۲ - ۱۲

۱۲ نیل به حقیقت ، مولود امتزاج علم ، عبادت و اخلاق

ذلک بان منهم قسیسین و رهباناً و انهم لایستکبرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۰ - ۱۹

۱۹ به کارگیری اندیشه، راهی برای رسیدن به حقایق است.

قل لا أقول لکم عندی خزائن اللّه . .. أفلاتتفکرون

روش هدایت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶ - ۴

۴ - انذار از روش های تبلیغی هدایتی پیامبر (ص)

ءأنذرتهم أم لم تنذرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۵ - ۲

۲ - تهدید و ترغیب از روش های قرآن ، برای هدایت انسانها

فاتقوا النار . .. و بشر الذین ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۶ - ۱

۱ - به کارگیری مَثَل از روش های قرآن برای هدایت مردم

إن اللّه لایستحی أن یضرب مثلا . .. یهدی به کثیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۱۹ – ۸

۸ – بشارت و انذار شیوه پیامبر (ص) در هدایت مردم

إنا أرسلنك بالحق بشیراً و نذیراً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۹۴ – ۱۷

۱۷ شناساندن ارزش های برتر ، از روش های قرآن برای طرد ارزش های کم ارزش

تبتغون عرض الحیوه الدّنیا فعند اللّه مغانم کثیره

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۴۶ – ۱۲

۱۲ وعده پاداش بزرگ ، و تهدید به دوزخ ، از روش های قرآن برای ترغیب مردم به ایمان و دوری از کفر و نفاق

إنّ المنفقین فی الدرک . .. و سوف یؤت اللّه المؤمنین أجراً عظیماً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۶۵ – ۴

۴ توجه انبیا به منفعت خواهی و خطرگریزی انسان در انتخاب روش هدایت

رسلا مبشرین و منذرین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۷۳ – ۱۷

۱۷ تشویق و تهدید ، از روش های قرآن برای هدایت انسان ها به عبادت و بندگی خدا

فاما الذین ءامنوا . .. و اما الذین استنکفوا و استکبروا فیعذبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۵۵ - ۱۱

۱۱ ارائه برنامه صحیح در پی بر حذر داشتن مردمان از راه های نادرست ، از روش های کاربردی قرآن در هدایت

انما ولیکم اللّه و رسوله و الذین ءامنوا

خداوند پس از بر حذر داشتن مؤمنان از پذیرش ولایت و

سرپرستی نارواى كافران، با جمله <انما وليكم . ..> به معرفى افراد شايسته ولايت پرداخت و مؤمنان رابه پذيرش ولايت آنان ارشاد كرد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۶۰ - ۱۴

۱۴ بيان سرنوشت شوم بدكاران و تحليل تاريخ گذشتگان ، از روش هاى قرآن براى هدايت بشر و بازدارى آنان از رفتار هاى ناپسند

قل هل انبئكم بشرّ من ذلك مثوبه عند اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۶ - ۵

۵ ارائه نمونه هاى تاريخى عبرت آموز، روشى در هدايت و تربيت

ألم يروا كم أهلكنا من قبلهم من قرن مكنهم فى الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴ - ۱۹

۱۹ طرح و بيان حقايق به صورت پرسش و پاسخ، از روشهاى هدايتى قرآن

قل أغير اللّه . .. قل إنى أمرت أن أكون أول من أسلم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵ - ۳

۳ نقش سازنده بيان ترس پيشوايان دين از عذاب الهى، در هدايت مردم و بازداشتن آنها از گناه

قل إنى أخاف إن عصيت ربى عذاب يوم عظيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - انعام - ۶ - ۱۹ - ۸

۸ طرح و بیان حقایق به شکل پرسش و پاسخ، از روشهای قرآن در تبلیغ و هدایت

قل أی شیء أكبر شهده قل اللّه شهید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۰ - ۵

ترسیم صحنه های قیامت، از شیوه های قرآن در تربیت و هدایت است.

و لو تری إذ وقفوا علی ربهم قال ألیس هذا بالحق قالوا بلی و ربنا

تکرار جمله <لوتری> و همچنین بیان ویژگیهای قیامت در آیات متعدد گویای نکته فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۳۵ - ۲،۱۲

۲ بهره جویی پیامبر اکرم(ص) از تمامی روشهای موجود و وسایل ممکن برای هدایت مردم

و إن کان کبر علیک إعراضهم فإن استطعت أن . .. فتأتیهم بأیه

چون خداونـد به پیـامبر اکرم(ص) می گویـد اگر از زیر زمین یا آسـمانها هم آیه بیاوری برخی ایمان نمی آورنـد، چنین برمی آید که آن حضرت راههای ممکن پیمودنی را پیمود، ولی نتیجه ای از آن حاصل نشده است.

۱۲ پیامبر(ص) وظیفه دار شناخت دقیق روحیات و ویژگیهای کافران و چگونگی موضعگیریهای آنها در برابر هدایت است.

و إن کان کبر . .. فلا تکونن من الجهلین

بیان ویژگی هـدایت ناپـذیری برخی کافران و لحن توبیخ گونه آیه نسبت به پیامبر(ص)، بیانگر این است که پیامبر(ص)، علی رغم میل به هـدایت کردن همه مردم، بایـد واقعیت هـدایت ناپـذیری برخی از کفار را پـذیرفته و آن را در برنامه های خود در نظر گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۴۱ - ۳

۳ بیدار ساختن فطرت توحیدی آدمی و یادآوری تجربه های توحیدی دینی، از روشهای هدایتی قرآن

قل أرءیتکم . .. بل إیاه تدعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۶۳ - ۲

۲ پیامبر(ص) وظیفه

دار یادآوری تجربه های دینی و فطرت توحیدی به مشرکان، برای هدایت و احتجاج با آنان است.

قل من ینجیکم من ظلمت البر و البحر تدعونه تضرعا و خفیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۹ - ۱۹

۱۹ توجه دادن مردم به نعمت های الهی ، از روش های تبلیغی هدایتی هود (ع)

فاذکروا ءالاء اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۶ - ۶

۶ بهره گیری از تمایل مردم به رفاه و آسایش دنیوی و بهبود وضع اقتصادی ، از روش های قرآن برای هدایت آنان به ایمان و تقواست .

و لو أن أهل القری ءامنوا و اتقوا لفتحنا علیهم برکت من السماء و الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۹۸ - ۴

۴ بیان فرجام کفرپیشگان بی تقوا ، از روش های قرآن در هدایت مردم به ایمان و تقواست .

و لکن کذبوا فأخذنهم . .. أو أمن أهل القری أن یأتیهم بأسنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۱ - ۴

۴ بیان سرنوشت شوم تکذیب کنندگان انبیا (ع) برای هشدار و تذکار آیندگان ، از روش های هدایتی قرآن

تلک القری نقص علیک من أنبائها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۹ – ۳،۷

۳ هدایتگران قوم موسی با روش ها و موازین حق ، نه اسباب باطل ، مردم را هدایت می کردند .

یهدون بالحق

برداشت

فوق بر این اساس است که <باء> در <بالحق> برای استعانت باشد.

۷ بیان چهره های خوب هر قوم به همراه انتقاد از چهره های نامطلوب ، از شیوه های قرآن در ترسیم رفتار امت ها و جوامع بشری است .

و من قوم موسی امه یهدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۸۱ - ۳،۶

۳ هدایتگران الهی با روش ها و وسایل حق ، نه با وسایل باطل ، دیگران را به هدایت رهنمون می سازند .

و ممن خلقنا أمه یهدون بالحق

برداشت فوق بر این اساس است که <باء> در <بالحق> بای استعانت باشد.

۶ عهده داران هدایت در جامعه باید خود ملازم حق باشند و با موازین و روش های حق دیگران را هدایت کنند .

و ممن خلقنا أمه یهدون بالحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۹۴ - ۵

۵ توجه دادن اهل شرک به همسانی آنان با معبودانشان در ناتوانی و نیازمندی ، زمینه ساز باور آنان به بطلان شرک و شایسته نبودن معبودان برای پرستش

إن الذین تدعون من دون اللّه عباد أمثالکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۱۵

۱۵ لزوم بهره گیری از بیان روشن و مطالب قابل فهم ، در هدایت و تربیت انسانها

أتتهم رسلهم بالبیّنت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۹ - ۵،۶

۵ بهره گیری از گرایش انسان به زیبایی و جاودانگی ، در جهت هدایت وی به ایمان و جهاد

، امری است شایسته و بایسته .

جهدوا بأمولهم . .. أعد اللّه لهم جنت تجری من تحتها الأنهر

۶ حسن بهره گیری از گرایش های طبیعی انسان ها ، در جهت هدایت و ارشاد آنان به ارزشها

أعد اللّه لهم جنت تجری من تحتها الأنهر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲ - ۸

۸ بشارت و انذار ، دو شیوه کارآمد در تربیت و هدایت انسان

أن أنذر الناس و بشّر الذین ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۳ - ۶

۶ انذار و اخطار ، بشارت و نوید ، از روش های تربیتی هدایتی قرآن

فهل ینتظرون إلا مثل أیام الذین خلوا من قبلهم . .. ثم ننجی رسلنا ... کذلک حقاً عل

برداشت فوق از ارتباط میان آیه قبل، که در آن مشرکان و کافران لجوج تهدید به عذاب شدند و این آیه که به مؤمنان حق جو، بشارت نجات و نوید یاری، داده شده است، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱ - ۱۶

۱۶- مشیت خداوند بر هدایت مردم ، از طریق راه و روش طبیعی (تشریع) انجام می گیرد .

کتب أنزلنه إلیک لتخرج الناس من الظلمت إلی النور بإذن ربّهم

با اینکه خداوند، برای هدایت مردم و بیرون بردن آنها از ظلمتها، می تواند از قدرت خویش استفاده کند و آنها را از طریق تکوین هدایت نماید; اما از کتاب و پیامبر(ص) استفاده می کند که راهی طبیعی و هدایتی تشریعی است.

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۹ – ۲۱

۲۱– بیـان تاریـخ انبیا و سـر گذشت اقوامشان ، از روش های هـدایتی تربیتی قرآن برای نجات مردم از ظلمت ها و بردن آنان به سوی نور

أخرج قومک من الظلمت إلی النور . .. ألم یأتکم نبؤا الذین من قبلکم قوم نوح و عاد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۱۰ – ۱۶

۱۶– تشویق مردم با وعده به پاداش مادی و معنوی ، از روش های انبیا در هدایت

یدعوکم لیغفر لکم . .. و یؤخّرکم إلی أجل مسمًّی

پاداش مادی از طول عمر و پاداش معنوی از آمرزش، قابل استفاده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۲۶ – ۵

۵– مقایسه بین عقاید حق و باطل ، روشی برای تشخیص حق و رهنمودی کاربردی برای تعیین مسیر حرکت آدمی است .

مثلاً کلمه طیّبه کشجره طیّبه أصلها ثابت و فرعها فی السّماء . .. و مثل کلمه خبیثه

بی شک منظور از تشبیهات در قرآن، و از جمله موارد یاد شده در آیه های فوق، تبیین دقیق آن دسته از معارفی است که فهم آنها مشکل می باشد و فلسفه چنین روشنگری ای نیز، قطعاً ارائه راه روشن برای انسان است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۴۵ – ۵

۵– ذکر فرجام شوم گمراهان در کنار فرجام سعادتمندانه تقواپیشگان ، از روش های هدایتی قرآن *

الغاوین . و إن جهنّم لموعدهم أجمعین ...إن المتقین فی جنّت و عیون

جلد – نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۴۸ - ۶

۶- یادآوری برآورده شدن خواسته های انسان در بهشت ، از روش های هدایت و جذب انسان ها به دین *

إن المتقین فی جنّت و عیون . ادخلوها بسلم ءامنین . و نزعنا ما فی صدورهم من غلّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۰ - ۲،۳

۲- ایجاد حالت خوف و رجا و بیم و امید در انسان ، از روش های هدایتی و تربیتی قرآن

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم . و أن عذابی هو العذاب الألیم

۳- در نظام هدایتی و تربیتی ، امیدوار ساختن باید بر تهدید مقدم باشد .

نبّیء عبادی أنی أنا الغفور الرحیم . و أن عذابی هو العذاب الألیم

تقدیم ذکر دو صفت <غفور> و <رحیم> برای خداوند بر <عذاب ألیم> در دو آیه فوق، می تواند مشعر به نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۵۱ - ۳

۳- آگاه ساختن مردم از حقایق تاریخی مهم و بسیار سودمند ، از روش های هدایتی و تربیتی قرآن

و نبّئهم عن ضیف إبرهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۹۰ - ۲۱

۲۱- موعظه ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن برای بیداری و هوشیاری مردمان است .

یعظکم لعلّکم تذکّرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳ - ۷

۷- استفاده از گرایش ها و عواطف خویشاوندی برای هدایت مردم ، از روش های هدایتی

قرآن

ألاّتتخذوا من دونی وکیلاً. ذرّیه من حملنا مع نوح

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <ذرّیه من حملنا. ..> از سخنان قرآن باشد نه آموزه های تورات.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۰ – ۵

۵- بشارت و انذار ، دو عنصر اصلی در هدایت قرآن است .

إن هذا القرءان یهدی . .. و یبشّر ... أن الذین لایؤمنون بالأخره أعتدنا لهم عذابً

نکته فوق از بشارت دادن خداوند به مؤمنان و از انذار کافران در کنار هم استفاده شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۳۲ – ۱۰

۱۰- تبیین پیامد های سوء اعمال ناپسند ، و جدایی نهی از آنها از روش های هدایتی تبلیغی قرآن

و لاتقربوا الزنی إنه کان فحشه و ساء سبیلاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۴۴ – ۲۰

۲۰- استفاده از تهدید و تشویق ، روش قرآن در تربیت و هدایت انسان

إنه کان حلیمًا غفورًا

<حلیماً> دربردارنده تهدید و <غفوراً> نویدی است امیدبخش و مشعر به تشویق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۵۹ – ۲۰

۲۰- بیم و اخطار ، از هدف های تربیتی هدایتی قرآن

و ما نرسل بالأيت إلّا تخويفًا . .. و نخوّفهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۰۵ – ۸

۸- لزوم توأم بودن بشارت و انذار در هدايت انسانها

و ما أرسلنک إلّا مبشّرًا و نذيرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰

- کهف - ۱۸ - ۲ - ۷

۷- پیوستگی و توأم بودن بیم دهی و امیدبخشی ، در تربیت و هدایت انسان ، امری لازم است .

لینذر بأسًا شدیدًا . .. و یبشّر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۴ - ۲۱

۲۱- مداومت بر یاد خدا ، سریع ترین و کوتاه ترین راه رشد و هدایت است .

واذکّر ربّک إذا نسیت و قل عسی أن یهدین ربّی لأقرب من هذا رشدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۴ - ۱

۱- خداوند ، در قرآن ، به بیان های گوناگون ، مثال ها و نمونه های فراوانی را برای هدایت بشر ، طرح کرده است .

و لقد صرّفنا فی هذا القرءان للناس من کلّ مثل

<صرّفنا> به معنای <بیّنا> است; یعنی <بیان کردیم> (لسان العرب)، ولی از آن جهت که باب تفعیل، برای تکثیر است، مراد، بیان های متعدد است. ریشهء کلمه <صرّفنا> که تصریف و تغییر از حالتی به حالتی است، گویای آن است که این بیانات، گوناگون و متنوع هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۰۷ - ۵

۵- مژده و بشارت در کنار هشدار و تهدید ، روش به کار گرفته شده در قرآن برای تبلیغ و هدایت است .

جزاؤهم جهنّم بما کفروا . .. إنّ الذین ءامنوا و عملوا الصلحت کانت لهم جنّت الفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۱ - ۲

۲- یادآوری و تجلیل از پیامبران و اسوه های

اخلاق و معنویت ، از روش های هدایتی و تبلیغی مورد استفاده در قرآن

واذکر فی الکتب إبرهیم إنّه کان صدّیقًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۵۱ – ۳

۳- یاد کرد و تجلیل از پیامبران و اسوه های خلوص ، از روش های هدایتی قرآن

ذکر رحمت ربّک . .. واذکر ... واذکر ... واذکر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۵۴ – ۷

۷- یادکرد و تجلیل از پیامبران و اسوه های صداقت ، از روش های هدایتی قرآن

واذکر . .. واذکر ... واذکر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۵۶ – ۹

۹- یاد و تجلیل از پیامبران و الگو های صداقت و راستی ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

واذکر . .. واذکر ... واذکر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۹۷ – ۱۲

۱۲- لزوم به کارگیری بیان و شیوه قابل فهم برای مردم در تبلیغ و هدایت

فإنّما یسّرنه بلسانک لتبشّر به المتّقین و تنذر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۲۵ – ۳

۳ – راهنمایی و ارشاد طغیان گران و تبلیغ پیام الهی ، نیازمند شرح صدر وتحمل فراوان است .

اذهب . .. قال ربّ اشرح لی صدری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۰ – ۱۲،۱۳

۱۲ – ابراز محبت و اظهار عطوفت با گمراهان ، از شیوه های پسندیده در هدایت آنان است .

یقوم

إنّما فتنتم به و إنّ ربّکم الرحمن

۱۳ – زمینه سازی و آماده سازی فکری و روانی گمراهان ، از روش های پیامبران در ارشاد و راهنمایی آنان

یقوم إنّما فتنتم به و إنّ ربّکم الرحمن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۱۰ – ۷

۷- بهره گیری از انگیزه ها و تمایلات فطری و غریزی انسان ، از روش های هدایتی تربیتی قرآن

فیه ذکرکم

برداشت یاد شده مبتنی بر دو نکته زیر است: ۱ <ذکر> به معنای <ثنا> و <صیت> (آوازه) باشد. ۲ اشتیاق به جاودانگی نام و بلندآوازه و آوازه گی، امری غریزی و طبیعی برای همه انسان ها است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۲۱ – ۶

۶- بازخواستن و زیر سؤال بردن اندیشه و عقیده باطل ، روشی در هدایت و بیان عقیده و اندیشه درست .

أم اتّخذوا ءالهه من الأرض هم ینشرون

برداشت یاد شده از جمله استفهامیه <هم ینشرون> استفاده می گردد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۲۴ – ۳

۳- بازخواست و زیر سؤال بردن عقیده و اندیشه باطل ، روشی در هدایت و بیان عقیده و اندیشه درست .

أم اتّخذوا من دونه ءالهه

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که <أم> منقطعه، بر استفهام توبیخی دلالت می کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۵۷ – ۳

۳- تصمیم ابراهیم (ع) بر نابودی بت و بت پرستی ، پس از یک سلسله کار فرهنگی و فکری

او برای هدایت و اصلاح اندیشه مردمان بود .

لقد کنتم . .. فی ضلل مبین ... ربّکم ربّ السموت ... و تاللّه لأکیدنّ أصنمکم بعد

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که حضرت ابراهیم(ع) در آغاز مخالفت با بت پرستی، پدر و قومش را مخاطب قرار داد و یک سلسله دلایل روشن بر اثبات توحید و نفی شرک به آنان ارائه کرد. سپس در مرحله دوم تهدید نمود که بت ها را نابود خواهد کرد و در نهایت به تهدید خود عمل کرد و همه بت ها را نابود ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۶۶ - ۵

۵- آگاه کردن مردم به سودمندیِ دین داری و یا زیان بی دینی ، روشی پسندیده و مفید در تبلیغ دین و هدایت انسان ها

قال أفتعبدون من دون اللّه ما لاینفعکم شیئًا و لایضرّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲۳ - ۹

۹ - بهره گیری قرآن از تمایلات طبیعی انسان ها ، در گرایش دادن آنان به ایمان و عمل صالح

إنّ اللّه یدخل الذین ءامنوا . .. و لباسهم فیها حریر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۴۹ - ۶

۶ - لزوم استفاده از روش های روشن و بی ابهام در تبلیغ و هدایت توده ها

إنّما أنا لکم نذیر مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۴۶ - ۵

۵ - تصحیح مرکزیت قدرت و حاکمیت جامعه ، راهکار اصلاح و هدایت مردم

ثمّ أرسلنا

موسی . .. إلی فرعون و ملإیه

با توجه به این که حضرت موسی(ع) در امر رسالت، نخست به سوی فرعون که محور قدرت و حاکمیت بود فرستاده شد، می توان برداشت فوق را به دست آورد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۴ – ۵،۱۰

۵ – بهره گیری از حوادث و نمونه های تاریخی به منظور قابل فهم کردن حقایق ، روشی در تبلیغ و هدایت

و مثلًا من الذین خلوا من قبلکم

تردیدی نیست که یاد کردن حوادث و نمونه های تاریخی در قرآن، برای درک بهتر حقایقی است که خداوند در صدد بیان آنهاست. بنابراین می توان از این یاد کرد، روش تبلیغ و هدایت مردم به حقایق را آموخت.

۱۰ – بهره گیری از روش های مختلف (نزول آیات روشنگر ، بیان سرگذشت امت های پیشین و موعظه) برای هدایت مردمان

و لقد أنزلنا إلیکم ءایت مبیّنت و مثلًا من الذین خلوا من قبلکم و موعظه للمتّقین

از آمدن چند نمونه (آیات روشنگر داستان های پیشینیان و موعظه و اندرز) در کنار هم، بدون بیان رابطه آنها می توان به برداشت یاد شده دست یافت.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۵ – ۲۰

۲۰ – استفاده از تمثیل و تشبیه معقول به محسوس و ارائه نمونه عینی ، از روش های هدایتی قرآن برای تفهیم معارف بلند الهی

مثل نوره کمشکوه فیها مصباح . .. و یضرب اللّه الأمثل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۳۶ – ۳

- هدایت و راه یابی به نور ویژه خداوند ، دارای راه ها و مکان های ویژه است .

یهدی اللّه لنوره من یشاء . .. فی بیوت أذن اللّه أن ترفع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳ - ۷

۷ زیر سؤال بردن اندیشه ها و باور های باطل و بیان ضعف ها و نقص های آنها ، روش هدایتی و تبلیغی قرآن

و اتّخذوا من دونه ءالهه لایخلقون شیئًا و هم یخلقون . .. و لایملکون موتًا و لاحیو

جمله <و اتّخذوا من دونه آلهه. ..> هرچند به صورت خبریه است، ولی مقصود از آن اخبار نیست; زیرا همگان به مضمون آن آگاه بودند; بلکه مقصود زیر سؤال بردن عقاید مشرکان و بیان ضعف های فکری آنان و اظهار شگفتی از چنین باورهایی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۶ - ۱۱

۱۱ تشویق و ایجاد امید ، از روش های قرآن برای هدایت و تربیت کافران مخالف

و قال الذین کفروا إن هذا إلّا إفک افتریه . ..إنّه کان غفورًا رحیمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۲ - ۸

۸ ترسیم و ارائه آموزه های دین به صورت تدریجی و متناسب با شرایط و نیاز ها ، روشی مؤثر و کارآمد در هدایت و تربیت

کذلک لنثبّت به فؤادک و رتّلنه ترتیلاً

برداشت یاد شده از آن جا است که قرآن کریم که برای هدایت و تربیت انسان است به صورت تدریجی و متناسب با شرایط و نیازها نازل

شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۳۹ - ۲

۲ ارائه مثل ها (الگو ها و نمونه های عینی) ، روش کاربردی قرآن در تبیین حقایق و هدایت مردمان

و کلاًّ ضربنا له الأمثل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۹۸ - ۳،۴

۳ - سخن گفتن به زبان ملی هر جامعه ای ، بهترین و مؤثرترین روش تبلیغ و هدایت آن جامعه

و لو نزّلنه علی بعض الأعجمین

۴ - لزوم توجه به احساسات ملی جوامع ، در تبلیغ و هدایت

و لو نزّلنه علی بعض الأعجمین

به کارگیری واژه <لو> که برای امتناع است نشان می دهد که اگر خداوند قرآن را بر شخصیتی غیر عرب زبان نازل می کرد، بی تردید مردم عرب از ایمان آوردن به غیر آن سر باز می زدند و این نبود مگر به خاطر احساسات قومی وملی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۶ - ۳

۳ - استفاده از گرایش های درونی انسان ها برای تحریک آنان به تلاش و کوشش در راه خدا ، از جمله روش های هدایتی قرآن است .

و من جهد فإنّما یجهد لنفسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۴ - ۹

۹ - استفاده از تاریخ ، برای تنبه و هشدار ، روشی قرآنی است .

و لقد أرسلنا نوحًاإلى قومه . .. فأخذهم الطوفان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۱۹ –

۹ – استفاده از امور محسوس ، برای آگاهاندن بشر ، به حقیقتی غیرمحسوس ، از روش های هدایتی قرآن است .

أَوَلم یروا کیف یبدئ اللّه الخلق ثمّ یعیده

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۲۰ – ۴

۴ – فراخوانی به مطالعه طبیعت ، برای پی بردن به قدرت خداوند ، و در نتیجه ، رفع تردید در امکان معاد ، روش هدایتی قرآن است .

قل سیروا فی الأرض فانظروا کیف بدأ الخلق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۲۱ – ۴

۴ – ایجاد حالت ترس و امید در انسان ها ، از روش های هدایتی قرآن است .

یعذّب من یشاء و یرحم من یشاء

این که عذاب و رحمت را خداوند، بسته به مشیت خود دانسته است، احتمال دارد به منظور یاد شده باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۳۸ – ۶

۶ – استفاده از حوادث و تحولات تاریخی و آثار به جامانده از آن تحولات ، به منظور عبرت آموزی ، از روش های هدایتی قرآن است .

فکذّبوه فأخذتهم الرجفه فأصبحوا فی دارهم جثمین . و عادًا و ثمودًا و قد تبیّن لکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – عنکبوت – ۲۹ – ۴۱ – ۵

۵ – استفاده از امور محسوس ، برای تبیین معارف دقیق ، از روش های هدایتی قرآن است .

مثل الذين اتّخذوا من دون اللّه أولياء كمثل العنكبوت اتّخذت بيتًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۴ - عنكبوت

- ۲۹ - ۶۳ - ۸

۸ - استفاده از رخداد های طبیعی قابل مشاهده و محسوس ، برای جلب توجه مردم به خداوند ، از روش های هدایتی قرآن است .

و لئن سألتهم من نزّل من السماء ماء فأحيا به الأرض . .. ليقولنّ اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۶ - ۵

۵ - استفاده قرآن کریم از تحولات و حوادث مهم ، به منظور جلب نظر مردم به سوی خداوند

غلبت الروم . .. للّه الأمر من قبل ... بنصر اللّه ينصر من يشاء ... وعد اللّه لايخ

پرداختن به حادثه ای تاریخی، مانند جنگ رومیان و ایرانیان که خارج از قلمروِ حیاتِ جمعیِ مسلمانان بوده اگر چه می تواند به خاطر نگرانی مؤمنان عصر بعثت از شکست معتقدان به کتاب آسمانی (رومیان) باشد، اما تأکید بر خدایی بودن حوادث در آن ماجرا (للّه الأمر. .. و بنصر اللّه...) مشعر به نکته بالا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴۸ - ۱۳

۱۳ - توجّه دادن به تحولات عالم طبیعت ، جهت نمایاندن تدبیر خداوند بر عالم هستی ، از روش های هدایتی قرآن کریم

اللّه الذی يرسل الرياح فتثير سحابًا . .. كيف يشاء ... أصاب به من يشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۰ - ۱۴

۱۴ - استفاده از امور محسوس و قابل درک برای بشر ، جهت تبیین معارف عالی ، مانند مسأله معاد ، از روش های هدایتی قرآن است .

كيف يحى الأرض بعد موتها

إنّ ذلک لمحی الموتی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۸ – ۶

۶ – استفاده از وعده و وعید و هشدار و تشویق ، روش قرآن برای هدایت مردم است .

هدًی . .. فبشّره بعذاب ... لهم جنّت النعیم

گوشزد کردن فرجام مؤمنان، پس از یادآوری عذاب معرضان از آیات خدا، شیوه ای است که در آن، برای شنونده امید و ترس ایجاد می شود و چنین حالتی شخص را در حالت اعتدال نگه می دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۱۱ – ۶

۶ – استفاده از نمود های عینی و قابل رؤیت و مشاهده برای مردم ، جهت آشناساختن آنان با خداوند ، از شیوه های هدایتی قرآن کریم است .

خلق السموت . .. و ألقی فی الأرض ... و بثّ فیها ... و أنزلنا من السماء ماء ... ه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۱۳ – ۷

۷ – قانع کردن فکر مخاطب ، با برهانی محکم ، هنگام دعوت به توحید ، از روش های هدایتی قرآن کریم

لاتشرک . .. إنّ الشرک لظلم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۱۶ – ۱۳

۱۳ – استفاده از امور محسوس ، برای تفهیم معارف ظریف و غامض ، از شیوه های هدایتی قرآن کریم است .

إن تک مثقال حبّه من خردل فتکن فی صخره . .. یأت بها اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ - ۲۰

۱۳ - توجه دادن انسان ها به امور محسوس و قابل مشاهـده ، جهت رهنمونی آنان به خداشناسـی ، از روش های هـدایتی قرآن کریم

ألم تروا أنّ اللّه سخّر لکم ما فی السموت و ما فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۹ - ۱۲

۱۲ - توجه دادن مردم به امور محسوس و قابل مشاهده از عالم طبیعت ، از روش های هدایتی قرآن کریم است .

ألم تر أنّ اللّه یولج الّیل فی النهار . .. و سخّر الشمس و القمر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۳۱ - ۷

۷ - اسـتفاده از عالم طبیعت و رخداد های در پیش روی انسان ها ، جهت رهنمونی آنان به خداشناسـی ، از شـیوه های هدایتی قرآن است .

ألم تر أنّ الفلک تجری فی البحر بنعمت اللّه لیریکم من ءایته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۳ - ۱۲

۱۲ - هشدار به مردم ، از جمله راه های هدایت آنان است .

لتنذر قومًا . .. لعلّهم یهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۷ - ۳

۳ - استفاده از حوادث و تحولات قابل مشاهده و طبیعی ، برای هدایت مردم ، از شیوه های هدایتی قرآن است .

أوَلم یروا أنّا نسوق الماء . .. فنخرج به زرعًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۵ - ۵

۵ - خداوند برای رهنمونی مردم به حق ،

از احساسات درونی انسان ها استفاده می کند .

أرسلنک . .. مبشّرًا و نذیرًا

خوشی و ترس، دو حالت روانی انسان است که با پدید آمدن عوامل آنها، بروز می کنند. اعلام چیزی که موجب ترس و یا خوش حالی شود در واقع، استفاده کردن از این دو احساس برای واداشتن انسان به قبول حق است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۱۷ – ۷

۷ – استفاده از حوادث تاریخی گذشته برای هدایت مردمان ، از شیوه های هدایتی قرآن کریم

أفلم یروا . .. و لسلیمن الریح ... اعملوا ءال داود شکرًا ... لقد کان لسبإ فی مسک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – سبأ – ۳۴ – ۴۶ – ۱۰

۱۰ – اندیشه و فکر از راه های رسیدن به حقیقت است .

ثمّ تتفکّروا ما بصاحبکم من جِنّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – فاطر – ۳۵ – ۲۴ – ۵

۵ – بشارت و انذار ، شیوه پیامبر (ص) در هدایت مردم

إنّا أرسلنک بالحقّ بشیرًا و نذیرًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۱۰ – ۵

۵ – انذار و اخطار ، از روش های تبلیغی هدایتی پیامبر (ص)

و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۱ - ۱۳

۱۳ - انذار و بشارت ، از روش های تبلیغی هدایتی پیامبراسلام (ص)

إنّما تنذر من اتّبع الذکر . .. فبشّره بمغفره و أجر کریم

جلد

- نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۱۳ – ۵

۵ – مثل زدن و ارائه نمونه های تاریخی ، از روش های تربیتی هدایتی پیامبر (ص)

و اضرب لهم مثلاً أصحب القریه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۷۰ – ۹

۹ – لزوم استفاده از روش های روشن و بی ابهام ، در تبلیغ و هدایت توده ها

أنّما أنا نذیر مبین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۲۷ – ۶

۶ – بیان انواع مثل ها ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

و لقد ضربنا للناس فی هذا القرءان من کلّ مثل لعلّهم یتذکّرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۲۹ – ۱۲

۱۲ – مقایسه میان نیکان و بدان ، از روش های هدایتی و تربیتی قرآن

ضرب اللّه مثلاً رجلاً . .. هل یستویان مثلاً

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۵۰ – ۹

۹ – یاد کردن از نمونه های تاریخی ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

قد قالها الذین من قبلهم فما أغنی عنهم ما کانوا یکسبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۴۴ - ۸

۸ - لزوم توکل و واگذاشتن کار ها و نتایج و پیامد های آن به خدا ، پس از تلاش گسترده خیرخواهانه برای هدایت و تربیت مردم

و أُفوّض أمری إلی اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۱۳ – ۲،۲

۲ – انذار ، پس از تبیین حق و ارائه دلیل ، شیوه ای بایسته در هدایت خلق

فقل أنذرتکم صعقه

برداشت بالاـ بر این اساس است که مسأله انـذار در این آیه، پس از تبیین مسأله توحیـد و دلایل آن در آیات پیشـین، صورت گرفته است و فرمان <فقل أنذرتکم . ..> بایسته بودن را می فهماند.

۲ – انذار ، پس از تبیین حق و ارائه دلیل ، شیوه ای بایسته در هدایت خلق

فقل أنذرتکم صعقه

برداشت بالاـ بر این اساس است که مسأله انـذار در این آیه، پس از تبیین مسأله توحیـد و دلایل آن در آیات پیشـین، صورت گرفته است و فرمان <فقل أنذرتکم . ..> بایسته بودن را می فهماند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۳۴ – ۱۱

۱۱ – استفاده از امور روشن و همه فهم ، در جهت تبلیغ و هدایت ، روشی قرآنی است .

و لاتستوی الحسنه و لا السّیئه . .. کأنّه ولیّ حمیم

تکیه بر اصل تفاوت خوبی و بدی که امری روشن و قابل فهم برای همگان است به عنوان پیش درآمد سفارش به اخلاق نیک در تبلیغ، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۴۳ – ۱۷

۱۷ – بشارت و انذار ، روش هدایتی و تربیتی قرآن

إنّ ربّک لذو مغفره و ذو عقاب أليم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۱۵ – ۲۱

۲۱ – تفاوت نگذاشتن بین طبقات مختلف اجتماعی

در مقام تبلیغ و هدایت و اجرای شریعت ، از وظایف پیامبر (ص)

و أُمرت لأعدل بینکم

بنابراین که <أمرت لأعدل بینکم> مربوط به نحوه اجرای دعوت و اقامه دین به وسیله پیامبر(ص) باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۲۳ - ۶

۶ - تشویق و بشارت ، شیوه ای کار آمد در زمینه هدایت و تربیت انسان

یبشّر اللّه عباده الذین ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۱۱ - ۸

۸ - تبیین حقایق و معارف والا ، با بیانی ساده و همه فهم ، روش هدایتی قرآن

و الذی نزّل . .. فأنشرنا به بلده میتًا کذلک تخرجون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۵۸ - ۷

۷- لزوم توجه به سطح درک و استعداد های مخاطبان ، در تبلیغ و هدایت ایشان

فإنّما یسّرنه بلسانک

از این که خداوند <تیسیر> را زمینه تذکّر یافتن دانسته; استفاده می شود که برای بیداری خلق، باید حقایق را به گونه ای قابل فهم و درک برای آنان بیان کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۴ - ۳

۳- پرسش از حقایق مورد غفلت و واداشتن اندیشه ها به تأمل درباره آن ، روشی قرآنی برای هدایت آدمیان

قل أرءيتم ما تدعون . .. أرونى ماذا خلقوا

طرح پرسش از سوی قرآن، برای وادار کردن مشرکان به تأمل، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف -

۱۴ - ۱۲ - ۴۶

۱۴- انذار و تبشیر ، دو محور اصلی پیام های هدایتی قرآن

و هذا کتب . .. لینذر الذین ظلموا و بشری للمحسنین

اصلی بودن دو محور بالا، از اختصاص به ذکر یافتن استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۲۷ - ۷

۷- لزوم بهره گیری هدایت گران از شیوه های مختلف تبلیغی ، در ارشاد گمراهان

و صرّفنا الأیت لعلّهم یرجعون

تعبیر <صرّفنا>، اشاره به تنوع و گوناگونی دارد و فعل الهی، بیانگر ارزش ها و بایدها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۸ - ۷

۷ - فرستادن رسول و هدایت خلق ، با بشارت و انذار و نه قوای قهری طبیعت ، نمودی از حکمت خداوند است . *

و للّه جنود . .. و کان اللّه عزیزًا حکیمًا . إنّا أرسلنک شهدًا و مبشّرًا

از آیه قبل، استفاده شد که خداوند مالک یگانه هستی و حاکم مطلق و شکست ناپذیر است و می تواند خلق را به اجبار به سوی اهداف بایسته وا دارد; اما در این آیه، خداوند یادآوری کرده که حکمت او، اقتضا می کند که این هدایت، را از طریق فرستادن رسول و ارائه الگو و بشارت و انذار، انجام پذیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۰ - ۴

۴ حسن استفاده از ملموس ترین نماد ها ، برای هدایت و درس آموزی خلق *

و النخل باسقت لها طلع نضید

برداشت یاد شده بدان احتمال است که اختصاص به ذکر یافتن <نخل> از

میان همه درختان و <خرما> از میان همه میوه ها، از آن جهت باشد که نخل و خرما، اساسی ترین نقش را در زندگی عرب عصر نزول داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۸ - ۶

۶ - لزوم هدف قرار دادن مرکز اصلی قدرت کفر ، برای اصلاح توده ها *

و فی موسی إذ أرسلنه إلی فرعون

موسی(ع) مأموریت یافته بود تا مستقیماً با فرعون روبه رو شود و او را از کفر و حق ستیزی باز دارد و خداوند این حقیقت رابرای ما بازگو کرده است از این نکته مطلب یاد شده احتمال می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۱ - ۴

۴ - بهره گیری قرآن ، از باور های ارزشی و راستین اهل کتاب ، در گرایش دادن آنان به اسلام *

و الطّور

با توجه به این که کوه طور، در باور اهل کتاب (یهود و نصارا) محل نزول وحی و سرزمین مقدس بوده است و این باور از نظر قرآن به جا بوده است; با سوگند خوردن به آن، قلب اهل کتاب را مجذوب پیام قرآن می ساخته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۱۷ - ۶

۶ - مقایسه فرجام نیک تقواپیشگان با سرنوشت شوم کافران ، شیوه بهینه هدایت خلق

اصلوها . .. إنّ المتّقین فی جنّت و نعیم

از این که خداوند در هدایت خلق، به ترسیم هر دو فرجام پرداخته است; مطلب بالا برداشت می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۸ – قمر – ۵۴ – ۲۲ – ۳

۳ – لزوم استفاده هدایتگران ، از شیوه ساده گویی برای ارشاد مردم

و لقد یسّرنا القرءان للذّکر

بیان الهی، در حقیت رهنمودی است به همه هدایتگران که باید از این شیوه، استفاده کنند تا همه مردم از آن بهره گیرند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – واقعه – ۵۶ – ۷۲ – ۴

۴ – طرح سؤال و برانگیختن به اندیشه و خردورزی ، از روش های هدایتی تربیتی قرآن

أفرءیتم ما تمنون . ءأنتم تخلقونه أم نحن الخلقون... أفرءیتم النار ... ءأنتم أنشأ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۹ – ۱۰

۱۰ – لزوم رعایت اصل تدریج در تربیت و ارشاد مردم

هو الذی ینزّل . .. لیخرجکم من الظلمت

نزول تدریجی قرآن، با هدف خارج کردن تدریجی مردم از ظلمات به سوی نور، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – صف – ۶۱ – ۱۰ – ۲

۲ – ایجاد انگیزه در مخاطب ، با طرح پرسش و آن گاه بیان پاسخ آن ، از روش های هدایتی قرآن

هل أدلّکم علی تجره

جمله <هل أدلّکم . ..> طرح پرسش و <تؤمنون باللّه> در آیه بعد بیان پاسخ آن است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ - صف - ۶۱ - ۱۲ - ۶

۶ - بهره گیری قرآن از تمایلات طبیعی و غریزی انسان به آب ، بوستان و خانه های دلپذیر ، در جهت گرایش دادن وی به ارزش های معنوی است .

تؤمنون باللّه و رسوله . ..

و یدخلکم جنّت... و مسکن طیّبه

از این که خداونـد، گرایش هـای طبیعی انسـان ها را وسـیله هـدایت آنان و سوق دادن آنها به کسب ارزش ها قرار داده است، براداشت بالا استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – تحریم – ۶۶ – ۱۰ – ۱

۱ – ارائه نمونه های عینی از نیکان و بدان ، از روش های قرآن در راستای بیدارکردن و هدایت خلق

ضرب اللّه مثلاً للذین کفروا امرأت نوح

گفتنی است آنچه خداوند در این آیه، به عنوان ضرب المثل ذکر فرموده، دارای حقیقت و وجود خارجی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – ملک – ۶۷ – ۱۲ – ۴

۴ – اخطار و بشارت و ایجاد خوف و رجا ، روش تربیتی و هدایتی قرآن کریم

و للذین کفروا بربّهم عذاب جهنّم . .. إنّ الذین یخشون ربّهم بالغیب لهم مغفره و أج

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – ملک – ۶۷ – ۲۶ – ۷

۷ – لزوم استفاده از روش های روشن و بی ابهام در تبلیغ دین و هدایت مردمان

إنّما أنا نذیر مبین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – قلم – ۶۸ – ۳۴ – ۶

۶ – مقرر کردن < کیفر و پاداش > و < تنبیه و تشویق > ، دو روش هدایتی و تربیتی قرآن

کذلک العذاب و لعذاب الأخره أکبر . .. إنّ للمتّقین عند ربّهم جنّت النعیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲ - ۲

۲ - دعوت و برخورد از سر مهربانی

و شفقت ، مؤثّر در هدایت و اصلاح جامعه

قال یقوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۹ - ۳

۳ - دعوت آشکارا ، کاملاً سرّی ، خصوصی و یا عمومی ، از روش های تبلیغی ، تربیتی و هدایتی

ثمّ إنّی أعلنت لهم و أسررت لهم إسرارًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۱۲ - ۸

۸ - تبیین فواید ایمان و دین داری ، از روش های تبلیغی و هدایتی

استغفروا ربّکم . .. یرسل السماء علیکم مدرارًا . و یمددکم بأمول و بنین ... و یجعل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - جن - ۷۲ - ۱۶ - ۵

۵ - بیان فواید و نتایج ایمان و دین داری ، از روش های هدایتی و تبلیغی قرآن

و ألّوِاستقموا علی الطریقه لأسقینهم ماء غدقًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۱۰ - ۶

۶ - خودداری از تعرّض به مخالفان بـد گو (مقابله به مثل و پاسـخ گویی به آنان) در مرحله آغازین کار هدایت و تبلیغ دین ، امری سزاوار و بایسته

و اهجرهم هجرًا جمیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ – مدثر – ۷۴ – ۵۶ – ۱۰

۱۰ – هشدار و ترغیب ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن

هو . .. أهل المغفره

برداشت یـاد شـده، بـا توجه به این نکته است که این سوره، با فرمان انـذار و اخطار آغاز گردیـده (قم فأنـذر. ..) و با مغفرت و آمرزش الهی، خاتمه یافته است.

جلد –

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عبس – ۸۰ – ۶ – ۳

۳ – بذل توجّه کامل به ارشاد کسانی که نیازی به تعالیم الهی در خود احساس نمی کنند ، روشی ناپسند و مذموم است .

أمّا من استغنی . فأنت له تصدّی

آغاز سخن با ضمیر <أنت> و نیز تقدیم <له> بر <عنه> در جمله های <أنت له تصدّی> و <أنت عنه تلهّی> در آیات بعد ارشاد کننده را به جهت برخوردش با هر دو نوع مخاطب، نکوهش کرده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – بروج – ۸۵ – ۱۱ – ۸

۸ – تهدید و ترغیب ، از روش های قرآن برای هدایت انسان ها است .

فلهم عذاب جهنّم . .. لهم جنّت تجری من تحتها الأنهر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – لیل – ۹۲ – ۱۴ – ۵

۵ – انذار و ایجاد ترس در مردم ، شیوه ای لازم و دارای سهمی وافر در هدایت آنان

إنّ علینا للهدی . .. فأنذرتکم نارًا تلظّی

روش هدایت انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۰۱ – ۷

۷ پیامبران در پی مشاهده تکذیب معارف دین از سوی امت ها ، معجزاتی را برای هدایتشان پیشاروی آنان قرار دادند .

و لقد جاءتهم رسلهم بالبینت فما کانوا لیؤمنوا بما کذبوا من قبل

برداشت فوق مبتنی بر این است که <ما> در <بما کذبوا> موصول اسمی باشد و مضاف إلیه کلمه <قبل> مجیء البینات باشد. البته در این صورت ضمیری پس از <کذبوا> مقدر خواهد بود. بنابراین

تقدیر جمله چنین است: فما کانوا لیؤمنوا بالذی کذبوا به من قبل مجیء البینات.

روش هدایت گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۳۷ - ۴

۴-اعتراض به صاحبان اندیشه انحرافی و بحث و گفتوگو در جهت اصلاح آن ، شیوه ای پسندیده و مطلوب نزد خداوند است .

و ما أظنّ الساعه قائمه و لئن رُددتُّ . .. أکفرت بالذی خلقک

روش هدایت ملکه سبأ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۱ - ۴

۴ - استفاده سلیمان (ع) از امکانات خود بلقیس ، برای ارائه معجزه به وی و هدایت او

قال نکّروا لها عرشها. .. من الذین لایهتدون

برخی برآنند که <أتهتدی. ..> به تقدیر <أتهتدی إلی الإیمان باللّه و رسوله> می باشد. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

روش هدایتگری ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۳ - ۶

۶-راهنمایی ها و هدایت های حضرت ابراهیم (ع) به آزر ، همراه با لطف و مهربانی بوده است .

یأبت . . فاتّبعنی أهدک صرطًا سویًّا

خطاب <یا أبت> حاکی از اظهار شفقت ابراهیم(ع) به آزر است. علاوه بر این که او آزر را جاهل نخواند و بر محدودیت آگاهی خود نیز تصریح کرد (من العلم)؛ این روش، سرشار از عطوفت به مخاطب است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴۵ – ۸

۸- حضرت ابراهیم (ع) با برخوردی عاطفی و مؤدبانه سعی در ارشاد و هدایت آزر

داشت .

یأبت إنّی أخاف أن یمسّک عذاب من الرحمن

خطاب <یاأبت> گویای عطوفت ابراهیم(ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۷ - ۵

۵- حضرت ابراهیم (ع) با وعده استغفار به آزر ، سعی در متمایل ساختن او به توحید و درمان سرسختی او داشت .

قال سلم علیک سأستغفر لک ربّی

نرمی پاسخ ابراهیم(ع) و وعده استغفار به او، ممکن است به جهت متنبه ساختن و نرم کردن دل او برای دست برداشتن از بت پرستی باشد.

روش هدایتگری تورات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳ - ۶

۶- استفاده < تورات > از گرایش ها و عواطف خویشاوندی بنی اسرائیل ، جهت هدایت و گرایش آنان به توحید

و ءاتینا موسی . .. ذرّیه من حملنا مع نوح

این برداشت با توجه به دو نکته است ذیل است: ۱ بنابراین که نصب <ذرّیه> به حرف ندای محذوف و ادامه کلام تورات در آیه قبل باشد (و آتینا موسی الکتاب . ..ألاّتتخذوا ... یا ذرّیه من حملنا مع نوح). ۲- آیه در پی دعوت از بنی اسرائیل به توحید، به آنان یادآوری می کند که آنها از فرزندان همراهان نجات یافته نوح هستند، تا به این وسیله ایشان را به قبول دعوت برانگیزاند.

روش هدایتگری قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۴۴ - ۲۰

۲۰- استفاده از تهدید و تشویق ، روش قرآن در تربیت و هدایت انسان

إنه کان حلیمًا غفورًا

<حلیماً> دربردارنده تهدید و <غفوراً> نویدی است امیدبخش و مشعر به تشویق

روش

هدایتگری محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۵۶ - ۲

۲ بشارت و اخطار ، دو روش تربیتی هدایتی و تبلیغی پیامبراسلام (ص)

و ما أرسلنك إلّا مبشّرًا و نذيرًا

روش هدایتگری نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۹ - ۳

۳ استفاده نوح (ع) از عواطف قومی برای هدایت مردم خویش

فقال يقوم اعبدوا اللّه

نوح با نسبت دادن مردمان به خویشتن با اضافه کلمه <قوم> به <یا> متکلم (یا قوم، یعنی ای مردم من)، در صدد برانگیختن عواطف آنان به سوی خود

روش هدایتی قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۵ - ۷

۷- به کارگیری مَثَل ، از روش های هدایتی تبلیغی قرآن کریم

و يضرب الله الأمثال للناس لعلّهم يتذكّرون

شگفتی روش مبارزه رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۳

۳ کیفیت موضع گیری و شیوه های مبارزاتی سران کفر و شرک علیه قرآن و رسالت پیامبر (ص) ، امری شگفت آور و در خور تأمل و اندیشیدن

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

<کیف> اسم استفهام است; ولی در این آیه برای بیان تعجب به کار رفته است، نه استفهام حقیقی.

شگفتی روش مبارزه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۳

۳ کیفیت موضع گیری و شیوه های مبارزاتی سران کفر و شرک علیه قرآن و رسالت پیامبر (ص

) ، امری شگفت آور و در خور تأمل و اندیشیدن

انظر كيف ضربوا لك الأمثل

<كيف> اسم استفهام است; ولی در این آیه برای بیان تعجب به کار رفته است، نه استفهام حقیقی.

نابودکننده روش فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۶۳ - ۸

۸ - فرعونیان در تبلیغات خود علیه موسی و هارون (ع) ، آنان را درهم شکننده و نابود کننده راه و روش نمونه و برتر خویش معرفی کردند .

و يذهبا بطريقتكم المثلى

نقش روش مبارزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۶ - ۱۴

۱۴ نقش عمده و اساسی نقشه ها و شیوه های مبارزه در شکست و پیروزی

انّ كيد الشّيطان كان ضعيفاً

از اینکه خداوند برای تحریک مؤمنان در رویارویی با کافران ضعف و ناتوانی نقشه های آنان را یادآوری می کند، معلوم می شود شیوه های مبارزه و برنامه های جنگی، نقش بسزایی در پیروزیها دارند.

روش شناسی

{روش شناسی}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۵ - ۷

۷ به کارگیری تمثیل از سوی خداوند برای بیان حقایق

و مثل الّذین

اهمیت روش شناسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۹۶ – ۳

۳ – لزوم به کارگیری بهترین شیوه های رفتاری ، حتی در برابر دشمنان دین

ادفع بالتی هی أحسن السیّئه

اهمیت روش شناسی در تبلیغ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۱ – ۵

۵ لزوم شناخت زمینه

های مساعد برای تبلیغ و سرمایه گذاری بیشتر برای آن

و أنذر به الذین یخافون أن یحشروا إلی ربهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۴۴ – ۹

۹ – لزوم مرحله بندی در کار تبلیغ و توجه به شرایط و زمینه ها در انتخاب شیوه هدایت مردم

فقولا له قولاً لیّنًا لعلّه یتذکّر أو یخشی

روش شناسی در موعظه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۲۵ – ۱۲

۱۲– رعایت روش نیک و مؤثر ، از شرایط وعظ و خطابه

ادع . .. و الموعظه الحسنه

روشنائی از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

روشنایی

آثار روشنایی روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۲ – ۲

۲– از میان رفتن تاریکی شب با آمدن روشنایی روز ، نشانه ای از تدبیر خداوند است .

فمحونا ءایه الّیل و جعلنا ءایه النهار مبصره

تشبیه به روشنایی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۱۶ – ۱۵

۱۵ نابرابری مشرکان با موحدان بسان نابرابری انبوه تاریکی ها با روشنایی است .

أم هل تستوی الظلمت والنور

روشنایی خورشید از آیات خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۲ – ۳

۳- محو شدن نور ماه در شب و روشنگری خورشید ، دو نشانه از نشانه های خداست .

فمحونا ءایه الّیل و جعلنا ءایه النهار مبصره

این برداشت بنابراین است که منظور از <آیه اللیل> ماه و <آیه النهار> خورشید باشد.

روشنایی روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰

۲ خداوند شب را تاریک و روز را ، روشن قرار داده است .

هو الذی جعل لکم الّیل لتسکنوا فیه و النهار مبصراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۱۰ - ۴

۴ خداوند به همگان آنان که در تاریکی های شب کاملاً پنهانند و یا در روز روشن آشکارند آگاه است .

و من هو مستخف بالّیل و سارب بالنهار

<استخفاء> (مصدر مستخف) و <خفاء> هر دو به معنای پنهان بودن است، با این تفاوت که <استخفاء> حاکی از تأکید می باشد. <سَرَب> به معنای راه است و <سارب> به کسی که راه را می پیماید گفته می شود و از آن جا که راه و طی کننده آن معمولاً بر انسانها مخفی نیست خصوصاً که در روز باشد می توان گفت: <سارب> در آیه شریفه به قرینه مقابله آن با <مستخف> کنایه از <آشکار> می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۲ - ۱۵

۱۵- < یزیدبن سلام . . . سأل رسول الله (ص) فقال له : . . . فما بال الشمس و القمر لایستویان فی الضوء و النور ، قال : . . . أمر الله تعالی جبرئیل : أن یمحو ضوء القمر فمحاه . . . و ذلک قول الله عزّوجلّ : < و جعلنا اللیل و النهار آیتین فمحونا آیه اللیل و جعلنا آیه النهار مبصره . . . > . . . ;

یزیدبن سلام از رسول خدا(ص) سؤال کرد، پس به حضرت گفت:. ..

چگونه است که خورشید و ماه در نور و روشنایی با هم مساوی نیستند؟ حضرت جواب فرمود:... خداوند تعالی به جبرئیل فرمان داد تا نور ماه را محو کند، پس او نور ماه را محو کرد ... و آن همان سخن خدا است که فرمود: <و جعلنا اللیل و النهار آیتین فمحونا آیه اللیل و جعلنا آیه النهار مبصره...>...>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۷۲ – ۵

۵ – توانایی خدا بر ثابت نگه داشتن روشنایی روز و محروم ساختن اهل آن از نعمت شب تا روز قیامت

قل أرءیتم إن جعل اللّه علیکم النهار سرمدًا إلی یوم القیمه

روشنایی سمت چپ مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۱۲ – ۴

۴ – درخشش نور مؤمنان ، موجب روشن شدن راه ایشان از پیش رو ، سمت راست و سمت چپ آنان در قیامت

یوم تری المؤمنین و المؤمنت یسعی نورهم بین أیدیهم و بأیمنهم

در آیه شریفه از فن <اکتفا> استفاده شده است; یعنی، با ذکر <بأیمانهم> از بیان <و بشمائلهم> اکتفا شده است. بنابراین تقدیر آیه چنین می شود: <یسعی نورهم بین أیدیهم و بأیمانهم و بشمائلهم>.

روشنایی سمت راست مؤمنان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۱۲ – ۴

۴ – درخشش نور مؤمنان ، موجب روشن شدن راه ایشان از پیش رو ، سمت راست و سمت چپ آنان در قیامت

یوم تری المؤمنین و المؤمنت یسعی نورهم بین أیدیهم و بأیمنهم

در آیه شریفه از فن <اکتفا> استفاده شده است; یعنی، با

ذکر <بأیمانهم> از بیان <و بشمائلهم> اکتفا شده است. بنابراین تقدیر آیه چنین می شود: <یسعی نورهم بین أیدیهم و بأیمانهم و بشمائلهم>.

سوگند به روشنایی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲ - ۱،۲

۱ - سوگند خداوند ، به روز ، هنگام درخشان شدن آن

و النهار إذا تجلّی

۲ - پدیده روز و تابناکی آن ، دارای عظمتی درخور سوگند خداوند

و النهار إذا تجلّی

عظمت روشنایی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲ - ۲

۲ - پدیده روز و تابناکی آن ، دارای عظمتی درخور سوگند خداوند

و النهار إذا تجلّی

فواید روشنایی روز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۲ - ۵

۵- انسان ، در پرتو روشنی روز در پی تاریکی شب از روزی و فضل خداوند بهره مند می شود .

فمحونا ءایه الّیل و جعلنا ءایه النهار مبصره لتبتغوا فضلاً من ربّکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۷۱ – ۶

۶ – نقش تعیین کننده روشنایی روز در زندگی بشر

من إله غیر اللّه یأتیکم بضیاء

از اهداف مورد نظر در این آیه، بیان اهمیت روشنایی روز و وابستگی زندگی بشر به آن می باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۶۱ – ۶

۶ – نقش سازنده روشنایی روز ، در تلاش روزانه انسان ها و نشاط و شادابی آنان

و النهار مبصرًا

محرومیت از روشنایی روز

جلد – نام سوره – سوره –

آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۷۱ – ۵

۵ – توانایی خدا بر تاریک قرار دادن زمین و محروم ساختن مردم از روشنایی روز تا برپایی قیامت

أرءیتم إن جعل اللّه علیکم الّیل سرمدًا إلی یوم القیمه

منشأ روشنایی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۶۲ – ۲،۳،۶،۸

۲ آفرینش شب و روز و پدید آمدن روشنایی و تاریکی ، بر اثر جانشین شدن آن دو به جای یکدیگر ، تنها به قدرت خدا است .

و هو الذی جعل الّیل و النهار خلفه

برداشت یاد شده با توجه به دو نکته است: ۱ معرفه بودن مبتدا و خبر (هو الذی جعل) بیانگر قصر می باشد. ۲- آیه شریفه در مقام بیان قدرت خدا است.

۳ آفرینش شب و روز و پدید آمدن روشنایی و تاریکی بر اثر جانشین شدن آن دو به جای یکدیگر ، از نشانه های قدرت خدا است .

و هو الذی جعل الّیل و النهار خلفه

۶ آفرینش شب و روز و پدید آمدن روشنایی و تاریکی برای انسان ، سپاس برانگیز است .

و هو الذی جعل الّیل . .. لمن أراد أن یذّکّر أو أراد شکورًا

<شکور> مصدر و مرادف واژه <شکر> است.

۸ شب و روز و پدید آمدن روشنایی و تاریکی ، از نعمت های الهی و شایسته سپاس و تشکر

و هو الذی جعل الّیل . .. لمن أراد أن یذّکّر أو أراد شکورًا

یادآوری سپاس گزاری انسان پس از بیان آفرینش شب و روز برای آدمی، گویای برداشت فوق است.

منشأ روشنايى روز روز

جلد – نام سوره – سوره – آيه –

فیش

۲۰ – نازعات – ۷۹ – ۲۹ – ۲

۲ – پدیدار ساختن روز و روشنایی آن ، وابسته به خداوند و جلوه قدرت او است .

و أخرج ضحیها

<ضحی> به معنای گسترش نور خورشید و پهناور شدن روز است (مفردات راغب) و نیز هنگامی را که اندکی از بالا آمدن روز گذشته باشد، <ضحی> می نامند(قاموس). مراد از <ضحی> به قرینه <لیل> روز است و نام بردن این بخش روز به جهت فرح بخش تر بودن آن لحظات است، زیرا منظور برانگیختن اعجاب و شگفتی در انسان ها است.

منشأ روشنایی زمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۶۹ – ۱،۴

۱ – سراسر زمین در عرصه قیامت به نور الهی روشن خواهد شد .

و أشرقت الأرض بنور ربّها

<إشراق> (مصدر <أشرقت>) به معنای اضائه (روشن شدن) است.

۴ – روشن شدن زمین و حقایق مربوط به اهل آن در قیامت ، جلوه ربوبیت الهی است .

و أشرقت الأرض بنور ربّها

نعمت روشنایی روز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – شمس – ۹۱ – ۳ – ۳

۳ – تابناک شدن زمین در روز ، از نعمت های خداوند است .

و النهار إذا جلّیها

سوگند، نشانه آن است که آنچه به آن سوگند یاد شده است، برای مخاطب سودمند و مورد علاقه او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - لیل - ۹۲ - ۲ - ۳

۳ - روشنی روز ، از نعمت های خداوند است .

و النهار إذا تجلّی

سوگند، نشانه آن است که آنچه به آن سوگند یاد شده است. برای مخاطب

سودمند و مورد علاقه است.

روشنفکری از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

روشنفکری

ادعای روشنفکری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۱ - ۱۷

۱۷- انکار حقایق دین از سوی کافران ، در قالب روشن فکری و ارزش گرایی

و قال الذین کفروا . .. لو کان خیرًا ما سبقونا إلیه ... فسیقولون هذا إفک قدیم

کافران با دعوی <لو کان خیراً> خود را ارزش خواه و با اتهام <هـذا إفک قـدیم> خود را روشن فکر و ضـد ارتجاع معرفی می کنند و با این ادعاها، بدون تأمّل در حقایق قرآن (إذ لم یهتدوا به) به کفر و انکار می پردازند.

ادعای روشنفکری مکذبان معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۱۷ - ۱۷

۱۷- منکران معاد ، توجیه کنندگان کفر خویش ، با روشنفکر مآبی و اتهام ارتجاع به دین

فیقول ما هذا إلاّ أسطیر الأوّلین

آیـه بعـد، گوینـده <ماهـذا إلاّـ ..> را وعـده بـه عـذاب داده اسـت. از این نکته اسـتفاده می شـود که نسـبت دادن <أسـاطیر الأوّلین> به وعده های حق، نه از سر جهل و نادانی; بلکه به دلیل کفر و گستاخی بوده است و با این تعبیر، کافران توجیه گر کفر خویش بوده اند.

مدعیان روشنفکری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۲۴ - ۴

۴- منکران معاد ، مدعیان روشنفکری و بالا بودن سطح فکری خویش

فالذین لایؤمنون بالأخره . .. إذا قیل لهم ماذا أنزل ربّکم قالوا أسطر الأولین

منافقان و روشنفکری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳ - ۷

- منافقان ، خویشتن را مردمی خردمند و روشنفکر می پندارند .

أنؤمن کما ءامن السفهاء

روم از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

روم

حمله روم به جزیره العرب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵۷ - ۲۲

۲۲ - < عن زین العابدین (ع) إنّه اجتمعت قریش إلی أبی طالب و رسول اللّه عنده . . . و قالت و اللّه لو سمعت بهذا فارس و الروم لأختطفتنا من أرضنا و لقلعت الکعبه حجراً حجراً ، فنزل < و قالوا إن نتّبع الهدی معک > . . . ;

از امام سجاد(ع) روایت شده: همانا قریش نزد ابی طالب جمع شدند، در حالی که رسول خدا(ص) نزد وی بود. .. و گفتند به خدا سوگند اگر این پیروی از محمد(ص) را اهل فارس و روم بشنوند، ما را از سرزمینمان می ربایند و کعبه را سنگ به سنگ از جا خواهند کند پس این آیه نازل شد: <و قالوا إن نتّبع الهدی معک نتخطّف من أرضنا>...>.

رومیان

آثار پیروزی رومیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴ - ۶،۸

۶ - پیروزی رومیان بر ایرانیان ، عاملِ سرور و شادمانی مؤمنان عصر بعثت شد .

و یومئذ یفرح المؤمنون

۸ - شکست و پیروزی روم ، امری سرنوشت ساز برای مؤمنان و مشرکان عصر بعثت بوده است .

و یومئذ یفرح المؤمنون

بیان شکست رومیان مسیحی در برابر ایرانیان و نیز پیشگویی شکست ایرانیان از رومیان و سرور و فرح مؤمنان از پیروزی رومیان، حکایت از این می کند که چنین تحولاتی برای گروه های یاد شده، مهم و سرنوشت ساز بوده

است.

آثار شکست رومیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴ - ۷،۸

۷ - شکست رومیان ، حادثه ای حزن انگیز برای مؤمنان صدر اسلام بود .

غلبت الروم . .. و یومئذ یفرح المؤمنون

احتمال دارد که شادمانی مسلمانان، به خاطر این باشد که مسلمانان مکه، از شکست رومیان، به عنوان جبهه جناح مؤمنان، اندوهگین شده بودند و خداوند به آنان اعلام می کند که اندوه شان بر طرف خواهد شد.

۸ - شکست و پیروزی روم ، امری سرنوشت ساز برای مؤمنان و مشرکان عصر بعثت بوده است .

و یومئذ یفرح المؤمنون

بیان شکست رومیان مسیحی در برابر ایرانیان و نیز پیشگویی شکست ایرانیان از رومیان و سرور و فرح مؤمنان از پیروزی رومیان، حکایت از این می کند که چنین تحولاتی برای گروه های یاد شده، مهم و سرنوشت ساز بوده است.

امداد به رومیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵ - ۱،۲

۱ - پیروزی رومیان بر ایرانیان ، به امداد و نصرت الهی بود .

و هم من بعد غلبهم سیغلبون . .. بنصر اللّه

بنابراین که <بنصر اللّه> متعلق به <سیغلبون> باشد، نکته یاد شده را بیان می کند.

۲ - برخورداری رومیان از امداد های الهی در نبردِ پیروزمندِ خویش با ایرانیان ، مایه سرور و شادمانی مؤمنان عصر بعثت شد .

و یومئذ یفرح المؤمنون بنصر اللّه

<بنصر اللّه> می تواند متعلق به <یفرح> در آیه قبل باشد; یعنی، مؤمنان به سبب این که پیروزی رومیان به امدادهای

خداوند است، شادمان می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۶ – ۱

۱ – تقویت جبهه رومیان و چیره ساختن آنان بر ایرانیان ، وعده تخلف ناپذیر خداوند به مؤمنان عصر بعثت

سیغلبون . .. وعد اللّه لایخلف اللّه وعده

<وعد اللّه> مفعول مطلق فعل محذوف است و نویدهای خداوند در آیات قبل را تأکید می کند.

پیروزی رومیان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۳ – ۲،۳

۲ – پیشگویی قرآن ، درباره پیروزی قریب الوقوع رومیان شکست خورده بر ایرانیان پیروز

و هم من بعد غلبهم سیغلبون

۳ – پیروزی روم بر ایران ، پس از شکست ، امری به دور از انتظار

و هم من بعد غلبهم سیغلبون

آوردن <من بعد غلبهم> با این که در آیه قبل تصریح به شکست رومیان شده است، می تواند ناظر به این نکته باشد که پیروزی آنان پس از شکست، برای مردم مکه، غیرمنتظره بوده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۴ – ۱،۴،۵

۱ – پیشگویی قرآن در مورد پیروزی رومیان بر ایرانیان فاتح ، در خلال زمانی اندك (سه تا ده سال)

فی بضع سنین

کلمه <بضع> بر عددی اطلاق می شود که از سه بالاتر و از ده کمتر باشد (لسان العرب).

۴ – پیروزی رومیان شکست خورده ، پس از زمانی کوتاه ، جلوه ای از حاکمیّت اراده خداوند بر تمامی رخداد های تاریخ است .

غلبت الروم . .. للّه الأمر

بیان اختصاص همه امور به خداوند، پس از ذکر پیشگویی پیروزی رومیان، نوعی تعلیل برای پیروزی غیر مترقبه آنان است.

۵ - قرآن از برانگیخته

شدن احساسات شادمانه مؤمنان صدر اسلام در روز پیروزی رومیان بر ایرانیان ، خبر داده است .

و هم من بعد غلبهم سیغلبون . .. و یومئذ یفرح المؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵ - ۲

۲ - برخورداری رومیان از امداد های الهی در نبردِ پیروزمندِ خویش با ایرانیان ، مایه سرور و شادمانی مؤمنان عصر بعثت شد .

و یومئذ یفرح المؤمنون بنصر اللّه

<بنصر اللّه> می تواند متعلق به <یفرح> در آیه قبل باشد; یعنی، مؤمنان به سبب این که پیروزی رومیان به امدادهای خداوند است، شادمان می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۶ - ۱

۱ - تقویت جبهه رومیان و چیره ساختن آنان بر ایرانیان ، وعده تخلف ناپذیر خداوند به مؤمنان عصر بعثت

سیغلبون . .. وعد اللّه لایخلف اللّه وعده

<وعد اللّه> مفعول مطلق فعل محذوف است و نویدهای خداوند در آیات قبل را تأکید می کند.

تاریخ جنگ رومیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲ - ۱

۱ - شکست رومیان (دولت بیزانس) در نبرد با ایرانیان در عصر بعثت

غلبت الروم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳ - ۱

۱ - نبرد میان ایران و روم ، در نزدیکی منطقه حجاز (نواحی شام) بوده است .

غلبت الروم فی أدنی الأرض

جبهه درگیر با رومیان مسیحی، به قول تاریخ نویسان، مجوسیان ایران بوده اند; الف و لام در <الأرض> برای عهد است و به

قرینه <الروم> به سرزمین رومیان اشاره دارد. ذکر <أدنی الأرض> و اهتمام به تعیین مکان نبرد، این احتمال را تقویت می کند که مراد از <أدنی الأرض> نزدیک ترین بخش روم به سرزمین عرب (حجاز) باشد.

جنگ رومیان با ایرانیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲ - ۱

۱ - شکست رومیان (دولت بیزانس) در نبرد با ایرانیان در عصر بعثت

غلبت الروم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳ - ۱،۲،۳

۱ - نبرد میان ایران و روم ، در نزدیکی منطقه حجاز (نواحی شام) بوده است .

غلبت الروم فی أدنی الأرض

جبهه درگیر با رومیان مسیحی، به قول تاریخ نویسان، مجوسیان ایران بوده اند; الف و لام در <الأرض> برای عهد است و به قرینه <الروم> به سرزمین رومیان اشاره دارد. ذکر <أدنی الأرض> و اهتمام به تعیین مکان نبرد، این احتمال را تقویت می کند که مراد از <أدنی الأرض> نزدیک ترین بخش روم به سرزمین عرب (حجاز) باشد.

۲ - پیشگویی قرآن ، درباره پیروزی قریب الوقوع رومیان شکست خورده بر ایرانیان پیروز

و هم من بعد غلبهم سیغلبون

۳ - پیروزی روم بر ایران ، پس از شکست ، امری به دور از انتظار

و هم من بعد غلبهم سیغلبون

آوردن <من بعد غلبهم> با این که در آیه قبل تصریح به شکست رومیان شده است، می تواند ناظر به این نکته باشد که پیروزی آنان پس از شکست، برای مردم مکه، غیرمنتظره بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- ۴ - ۱،۴،۵

۱ - پیشگویی قرآن در مورد پیروزی رومیان بر ایرانیان فاتح ، در خلال زمانی اندک (سه تا ده سال)

فی بضع سنین

کلمه <بضع> بر عددی اطلاق می شود که از سه بالاتر و از ده کمتر باشد (لسان العرب).

۴ - پیروزی رومیان شکست خورده ، پس از زمانی کوتاه ، جلوه ای از حاکمیّت اراده خداوند بر تمامی رخداد های تاریخ است .

غلبت الروم . .. للّه الأمر

بیان اختصاص همه امور به خداوند، پس از ذکر پیشگویی پیروزی رومیان، نوعی تعلیل برای پیروزی غیر مترقبه آنان است.

۵ - قرآن از برانگیخته شدن احساسات شادمانه مؤمنان صدر اسلام در روز پیروزی رومیان بر ایرانیان ، خبر داده است .

و هم من بعد غلبهم سیغلبون . .. و یومئذ یفرح المؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵ - ۲

۲ - برخورداری رومیان از امداد های الهی در نبردِ پیروزمندِ خویش با ایرانیان ، مایه سرور و شادمانی مؤمنان عصر بعثت شد .

و یومئذ یفرح المؤمنون بنصر اللّه

<بنصر اللّه> می تواند متعلق به <یفرح> در آیه قبل باشد; یعنی، مؤمنان به سبب این که پیروزی رومیان به امدادهای خداوند است، شادمان می شوند.

شک در پیروزی رومیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۷ - ۷

۷ - تردید در پیروزی رومیان پس از شکست آنان ، برخاسته از سطحی نگری و بی توجهی مردمان عصر بعثت به حقایق نهان زندگی دنیا است .

سيغلبون . .. يعلمون ظهرًا من الحيوه الدنيا

نكته ياد شده بر اين اساس است

که <ال> در <الناس> عهد باشد و مراد از آن، مردمی باشند که درباره وعده خداوند به پیروزی رومیان شکست خورده تردید داشتند.

شکست رومیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۲ - ۱

۱ - شکست رومیان (دولت بیزانس) در نبرد با ایرانیان در عصر بعثت

غلبت الروم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴ - ۴

۴ - پیروزی رومیان شکست خورده ، پس از زمانی کوتاه ، جلوه ای از حاکمیّت اراده خداوند بر تمامی رخداد های تاریخ است .

غلبت الروم . .. للّه الأمر

بیان اختصاص همه امور به خداوند، پس از ذکر پیشگویی پیروزی رومیان، نوعی تعلیل برای پیروزی غیر مترقبه آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۷ - ۷

۷ - تردید در پیروزی رومیان پس از شکست آنان ، برخاسته از سطحی نگری و بی توجهی مردمان عصر بعثت به حقایق نهان زندگی دنیا است .

سیغلبون . .. یعلمون ظهرًا من الحیوه الدنیا

نکته یاد شده بر این اساس است که <ال> در <الناس> عهد باشد و مراد از آن، مردمی باشند که درباره وعده خداوند به پیروزی رومیان شکست خورده تردید داشتند.

منشأ پیروزی رومیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴ - ۲

۲ - شکست و پیروزی روم ، براساس مشیت خداوند بود .

غلبت الروم . .. للّه الأمر من قبل و من بعد

مضافٌ الیه محذوفِ <قبلُ> و <بعدُ>، <شکست و پیروزی رومیان> است. بنابراین، مراد

از <للّه الأمر من قبل و...> نکته یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵ - ۱

۱ - پیروزی رومیان بر ایرانیان ، به امداد و نصرت الهی بود .

و هم من بعد غلبهم سیغلبون . .. بنصر اللّه

بنابراین که <بنصر اللّه> متعلق به <سیغلبون> باشد، نکته یاد شده را بیان می کند.

منشأ شکست رومیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴ - ۲

۲ - شکست و پیروزی روم ، براساس مشیت خداوند بود .

غلبت الروم . .. للّه الأمر من قبل و من بعد

مضافٌ الیه محذوفِ <قبلُ> و <بعدُ>، <شکست و پیروزی رومیان> است. بنابراین، مراد از <للّه الأمر من قبل و...> نکته یاد شده است.

منطقه جنگ رومیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۳ - ۱

۱ - نبرد میان ایران و روم ، در نزدیکی منطقه حجاز (نواحی شام) بوده است .

غلبت الروم فی أدنی الأرض

جبهه درگیر با رومیان مسیحی، به قول تاریخ نویسان، مجوسیان ایران بوده اند; الف و لام در <الأرض> برای عهد است و به قرینه <الروم> به سرزمین رومیان اشاره دارد. ذکر <أدنی الأرض> و اهتمام به تعیین مکان نبرد، این احتمال را تقویت می کند که مراد از <أدنی الأرض> نزدیک ترین بخش روم به سرزمین عرب (حجاز) باشد.

مؤمنان و پیروزی رومیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۴ - ۶

۶ - پیروزی رومیان بر ایرانیان ، عاملِ سرور

و شادمانی مؤمنان عصر بعثت شد .

و یومئذ یفرح المؤمنون

رویش از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رویش

آثار ذکر رویش درخت خرما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۹ - ۳

۳ - توجّه به روییدن درختان زیتون و خرما و تأثیر آنها در تغذیه انسان ، زمینه ساز شناخت خدا و مانع کفر به او است .

ما أکفره . .. و زیتونًا و نخلًا

آثار ذکر رویش درخت زیتون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۹ - ۳

۳ - توجّه به روییدن درختان زیتون و خرما و تأثیر آنها در تغذیه انسان ، زمینه ساز شناخت خدا و مانع کفر به او است .

ما أکفره . .. و زیتونًا و نخلًا

آثار ذکر رویش سبزیجات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۸ - ۴

۴ - توجّه به رویش گیاهان و سبزیجات ، زمینه ساز شناخت خدا و مانع کفر به او است .

ما أکفره . .. فأنبتنا فیها ... عنبًا و قضبًا

آثار ذکر رویش گیاهان

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۲۰ – عبس – ۸۰ – ۲۸ – ۴

۴ – توجّه به رويش گياهان و سبزيجات ، زمينه ساز شناخت خدا و مانع كفر به او است .

ما أكفره . .. فأنبتنا فيها ... عنبًا و قضبًا

آثار رويش گياهان

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۷ – ق – ۵۰ – ۷ – ۸

۸ رويش گياهان زنده از دل مرده زمين ، نمودی از رستاخيز دوباره انسان از درون خاك

ذلك

رجع بعید . .. و أنبتنا فیها من کلّ زوج بهیج

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – ق – ۵۰ – ۱۱ – ۸

۸ رویشِ دوباره گیاهان در پی خزان ، نمودی از حیات دوباره انسان ها پس از مرگ

و أحیینا به بلده میتًا کذلک الخروج

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۱۵ – ۴

۴ – پیدایش محصولات کشاورزی و روییدن گیاه در زمین ، دلیل امکان معاد و حیات دوباره انسان است .

عمّ یتساءلون . .. ألم نجعل ... لنخرج به حبًّا و نباتًا

آثار مطالعه رویش گیاهان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۵ – ۳۰

۳۰ – مطالعه در چگونگی رویش و رشد گیاهان گوناگون بر زمین های مرده ، زایل کننده هر گونه شک و تردید در امکان برپایی رستاخیز و قدرت خدا بر احیای دوباره مردگان

یأیّها الناس إن کنتم فی ریب من البعث . .. و تری الأرض هامده ... من کلّ زوج بهیج

اهمیت رویش گیاهان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۲۴ – ۱۵

۱۵ طبیعت (نزول باران ، رویش گیاهان و . . .) از منابع تفکر و نشانه های ربوبیت خداوند است .

کماء أنزلنه من السماء فاختلط به نبات الأرض . .. کذلک نفصل الأیت لقوم یتفکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۶۰ - ۶

۶ - اهمیت ویژه باران و رویش گیاهان در مجموعه نعمت های بی کران

الهی برای انسان

و أنزل لکم من السماء ماء فأنبتنا به حدائق

اختصاص به ذکر یافتن نزول باران و رویش گیاهان از میان سایر نعمت ها، دلالت بر اهمیت ویژه آنها برای آدمیان دارد.

تشبیه به رویش گیاهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۹ - ۱۰

۱۰ - شباهت رستاخیز انسان ها در قیامت ، به رویش گیاهان پس از ریزش باران

و من ءایته أنّک تری الأرض خشعه . .. إنّ الذی أحیاها لمحی الموتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۱۸ - ۵

۵ - چگونگی زنده شدن انسان ها در قیامت ، همچون روییدن نباتات است .

و اللّه أنبتکم من الأرض نباتًا . .. و یخرجکم إخراجًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۱۵ - ۶

۶ - معاد انسان ، شبیه رویش گیاهان از زمین است .

لنخرج به حبًّا و نباتًا

یاد آوری اخراج دانه و گیاه از زمین در آیاتی که به منظور رفع استبعاد از معاد مطرح شده گویای تشابه معاد با رویش گیاهان است.

تعقل در رویش گیاهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ – انعام – ۶ – ۹۵ – ۷

۷ تفکر در چگونگی شکافته شدن دانه ها و هسته ها و رویش گیاهان و پیدایش مرگ و حیات، زمینه راهیابی به توحید و پرهیز از شرک است.

إن الله فالق الحب و النوی . .. ذلکم الله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۱۸ –

٧ – مطالعه در آفرینش و رویش مداوم نباتات ، راهبر انسان ها به مسأله معاد و آسان کننده درک و ایمان به آن است .

و اللّه أنبتکم من الأرض نباتًا . .. و یخرجکم إخراجًا

رویش برنج از آیات خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

١۵ – یس – ٣۶ – ٣٣ – ٢

٢ – رویش انواع دانه ها (چون گندم ، جو ، برنج و . . .) از زمین ، نشانه ای بزرگ از قدرت خدا است .

و ءایه لهم الأرض المیته أحیینها و أخرجنا منها حبًّا

مقصود از <حَبّ> در آیه شریفه، جنسِ <حَبّ> و به معنای انواع دانه ها (چون گندم، جو، برنج و. ..) است و نکره آمدن آن با توجه به این که آیه شریفه در مقام برشمردن نعمت های الهی و امتنان است گویای همین نکته است.

رویش جو از آیات خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

١۵ – یس – ٣۶ – ٣٣ – ٢

٢ – رویش انواع دانه ها (چون گندم ، جو ، برنج و . . .) از زمین ، نشانه ای بزرگ از قدرت خدا است .

و ءایه لهم الأرض المیته أحیینها و أخرجنا منها حبًّا

مقصود از <حَبّ> در آیه شریفه، جنسِ <حَبّ> و به معنای انواع دانه ها (چون گندم، جو، برنج و. ..) است و نکره آمدن آن با توجه به این که آیه شریفه در مقام برشمردن نعمت های الهی و امتنان است گویای همین نکته است.

رویش درخت انگور

جلد – نام سوره – سوره –

آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱ – ۷

۷- رویش گیاهان و درختان زیتون ، نخل و تاک به وسیله آب ، زمینه ای برای اندیشیدن و راهی برای خداشناسی است .

ینبت لکم به . .. إن فی ذلک لأیه لقوم یتفکّرون

رویش درخت زیتون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱ – ۷

۷- رویش گیاهان و درختان زیتون ، نخل و تاک به وسیله آب ، زمینه ای برای اندیشیدن و راهی برای خداشناسی است .

ینبت لکم به . .. إن فی ذلک لأیه لقوم یتفکّرون

رویش درختان پهن برگ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۴۶ – ۴

۴ – رویاندن درختی پهن برگ در زمینی خالی از درخت و گیاه برای یونس (ع) ، از نشانه های قدرت خداوند و امداد الهی برای حق طلبان

و أنبتنا علیه شجره من یقطین

برداشت یاد شده از آن جا است که آیه شریفه، با ارائه نمونه ای از قدرت خداوند و امدادهای او برای جبهه حق، در مقام امتنان بر یونس(ع) و نیز در صدد دلداری به پیامبر(ص) و مؤمنان، است.

رویش درختان زیتون در کوه طور

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۲۰ – ۱،۲

۱ – رویش درختان زیتون در ارتفاعات کوه سینا به وسیله باران ، کاری خدایی است .

و شجره تخرج من طور سيناء

<شجره> عطف بر <جنّات> است. <طور> به معناى كوه و <سيناء> شبه جزيره اى در مصر است. اضافه <طور> به <سيناء> اضافه ظرفيه

و به تقدیر <طور فی سیناء> می باشد; یعنی:[با آن آب باران] درختی که از طور سینا برمی آید[پدید آوردیم].

۲ – طور سینا ، مرکز رویش درختان زیتون

و شجره تخرج من طور سیناء

رویش شکوفه ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۴۷ – ۵

۵ – احاطه علمی خدا به تمام تحولات پیچیده شکوفه ها و کیفیت بارور شدن و ثمردهی آنها

و ما تخرج من ثمرت من أكمامها . .. إلاّ بعلمه

رویش گندم از آیات خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۳۳ – ۲

۲ – رویش انواع دانه ها (چون گندم ، جو ، برنج و . . .) از زمین ، نشانه ای بزرگ از قدرت خدا است .

و ءایه لهم الأرض المیته أحیینها و أخرجنا منها حبًّا

مقصود از <حَبّ> در آیه شریفه، جنسِ <حَبّ> و به معنای انواع دانه ها (چون گندم، جو، برنج و. ..) است و نکره آمدن آن با توجه به این که آیه شریفه در مقام برشمردن نعمت های الهی و امتنان است گویای همین نکته است.

رویش گیاهان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۶۴ – ۱۱

۱۱ – زمین بی گیاه مرده است و حیات آن به رویش گیاهان است .

فأحیا به الأرض بعد موتها

مراد از <احیای ارض> (زنده کردن زمین) به وجود آوردن گیاهان و درختان در آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۵ - ۳،۶

۳

رویش گیاهان و درختان از دانه ها و هسته ها، نمودی از بیرون آوردن موجود زنده از مرده است.

إن الله فالق الحب و النوی یخرج الحی من المیت و مخرج المیت من الحی

۶ قدرت خداوند بر رویاندن گیاه زنده از دل دانه و هسته مرده، نمودی از قدرت او بر زنده ساختن آدمی پس از مرگ است.

لقد جئتمونا فردی کما خلقنکم أول مره . .. إن الله فالق ... مخرج المیت من الحی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۷ - ۱۰،۱۱،۱۲

۱۰ حیاتبخشی دوباره به مردگان به هنگام برپایی قیامت ، همانند رویش گیاهان مرده و به ثمر نشاندن آنهاست .

فاخرجنا به من کل الثمرت کذلک نخرج الموتی

۱۱ زنده شدن گیاهان مرده ، دلیل امکان معاد و زنده شدن مردگان

کذلک نخرج الموتی لعلکم تذکرون

تشبیه زنده کردن مردگان به چگونگی رویش گیاهان و تبدیل دانه های بی جان به موجوداتی زنده، استدلالی است بر امکان معاد و زنده شدن مردگان.

۱۲ مطالعه عوامل طبیعی در حیاتبخشی به گیاهان ، موجب پذیرش معاد و پی بردن به قدرت خداوند است .

هو الذی یرسل الریح . .. فاخرجنا به من کل الثمرت کذلک نخرج الموتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۵۸ - ۱،۲،۴

۱ گیاهان نهفته در سرزمین های مستعد ، بر اثر بارش باران ، به تمامی می روید و بازدهی آن فراوان است .

و البلد الطیب یخرج نباته بإذن ربه

با توجه به مقابله دو فراز <یخرج نباته باذن ربه> و <و الذی خبث . .. >

معلوم می شود در جمله <یخرج نباته> ضد معنای <نکدا>، همانند <مبارکا>، لحاظ شده است.

۲ رویش گیاهان به اذن و اراده خداوند است .

و البلد الطیب یخرج نباته بإذن ربه

۴ گیاهان نهفته در سرزمین های نامستعد ، هر چند باران رحمت بر آن ببارد ، تهی از خیر و برکتند و بازدهیشان اندک است .

و الذی خبث لایخرج إلا نکداً

<نکد> به معنای چیزی است که خیر در آن نباشد و بی خیر بودن گیاهان به این است که بازدهی آن اندک باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۱۹ – ۹

۹- وجود زمین هـای هموار و پدیـداری کوه ها ، برای ثبات و اسـتقرار زمین و رویش گیاهان و پدیـده های معـدنی ، از آیات الهی است .

و الأرض مددنها و ألقینا فیها روسی و أنبتنا فیها من کلّ شیء موزون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۲۱ – ۲

۲- رویش متناسب گیاهان و پدیده های معدنی و اعطای مواهب و وسایل معیشت ، از خزانه الهی است .

و أنبتنا فیها من کلّ شیء موزون. و جعلنا لکم فیها معیش و من لستم له برزقین . و إ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱ – ۷

۷- رویش گیاهان و درختان زیتون ، نخل و تاک به وسیله آب ، زمینه ای برای اندیشیدن و راهی برای خداشناسی است .

ینبت لکم به . .. إن فی ذلک لأیه لقوم یتفکّرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

- کهف - ۱۸ - ۴۵ - ۷

۷- رشد انبوه گیاهان با نزول باران و زوال سریع آن با خزان ، نمودی از سرخوشی های ناپایدار زندگی دنیا است .

الحیوه الدنیا کما أنزلنه من السماء فاختلط به نبات الأرض فأصبح هشیمًا تذروه الری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۵ - ۲۹

۲۹ - رویش و رشد گیاهان گوناگون بر زمین های مرده ، جلوه ای از قدرت خداوند

یأیّها الناس إن کنتم فی ریب من البعث. .. و تری الأرض هامده... من کلّ زوج بهیج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۳ - ۹

۹ - نزول باران و رویش گیاهان توسط آن ، از نشانه های داشتن آگاهی همه جانبه خدا به امور انسان ها

ألم تر أنّ اللّه أنزل من السماء ماء . .. إنّ اللّه لطیف خبیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۱۹ - ۶

۶ - پیدایش گیاهان مختلف با میوه های متفاوت به وسیله ریزش باران ، یکی از جلوه های تدبیر و ربوبیت خداوند است .

فأنشأنا لکم به جنّت . .. لکم فیها فوکه کثیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۸ - ۱

۱ - رویش گیاهان و تنوع و زیبایی آنها ، نشانی از قدرت خدا برای ایجاد رستاخیز و احیای مجدد مردگان .

أَوَلم یروا إلی الأرض کم أنبتنا . .. إن فی ذلک لآیه

واژه <ذلک> اشاره به رویش گیاهان و انواع متنوع آن دارد. چنان که در آیه

پیش گفته شد، این آیات درصدد ارائه نشانه های امکان معاد و برطرف کردن استبعاد کافران است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۹ – ۲

۲ – رویش گیاهان و تنوع و زیبایی آنها ، نشانی از عزّت و شکست ناپذیری خداوند

أَوَلم یروا کم أنبتنا. .. إنّ فی ذلک لأیه... و إنّ ربّک لهو العزیز

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۴ – ۱

۱ – < رویش و خزان > و < حیات و مرگِ > مداوم در پهنه زمین ، از نمود های تدبیر خداوند

أمّن یبدؤا الخلق ثمّ یعیده

فعل های <یبدأ> و <یعید> مضارع و مفید استمرار است. آیه یاد شده به چرخه منظم حیات و مرگ و بهار و خزان در عرصه زمین اشاره دارد; یعنی، کیست که پدیده ها را به طور مداوم پدید می آورد و آن گاه آنها را به حال سابقشان برمی گرداند؟

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۲۴ – ۲،۶،۸

۲ – نزول باران و سرسبز و با طراوت شدن زمین به وسیله آن ، ازآیه های خداوند است .

و من ءایته . .. و ینزّل من السماء ماء فیحیی به الأرض بعد موتها

۶ – برق هایی ترس آفرین و طمع زا ، بارش باران و رویش گیاهان با آن ، نشانه های قدرت خداوند

یریکم البرق . .. إنّ فی ذلک لأیت

۸ – پدیده های طبیعی ، مانند برق و باران و رویش گیاهان ، از منابع خداشناسی است .

یریکم البرق . .. إنّ

فی ذلک لأیت لقوم یعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - روم - ۳۰ - ۵۰ - ۵

۵ - رویش گیاهان و آباد شدن زمین ، پرتویی از رحمت خداوند بر آدمیان است .

فانظر إلی ءاثر رحمت اللّه کیف یحی الأرض بعد موتها

مراد از <آثار>، می تواند هر چیزی باشد که بر اثر باران، به دست می آید که غالب آنها گیاهان اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۷ - ۱،۲

۱ - خداوند ، روانه کننده آب به سرزمین های خشک جهت رویاندن گیاهان است .

أوَلم یروا أنّا نسوق الماء إلی الأرض الجرز فنخرج به زرعًا

<جرز> به جایی کویر مانند گفته می شود که ریشه گیاه، در آن قطع شده و از بین رفته باشد (مفردات راغب). لازم به ذکر است که <زرع > مصدر به معنای مفعول است.

۲ - رویش گیاهان مختلف ، با کاربرد های گوناگون ، از آمیختن دو عنصر آب و خاک ، به منظور استفاده انسان ها و دام ها ، از آیات الهی است .

أوَلم یروا أنّا نسوق الماء إلی الأرض الجرز فنخرج به زرعًا تأکل منه أنعمهم و أنف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۳۳ - ۵

۵ - رویش دانه ها ، جلوه روشن حیات در زمین است .

و ءایه لهم الأرض المیته أحیینها و أخرجنا منها حبًّا

برداشت یاد شده از آن جا است که رویش دانه ها، به عنوان نخستین نمونه حیات در زمین یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۳۵ – ۱۱

۱۱ – احیای زمین با رویانـدن نباتات و درختان میوه ، به منظور تغـذیه انسان ها از سوی خـدا ، شایسـته شـکر و سـپاس گزاری است .

و ءایه لهم الأرض المیته أحیینها و أخرجنا منها حبًّا. .. جنّت من نخیل و أعنب..

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۳۹ – ۱۱

۱۱ – پیدایش و رویش گیاهان ، مظهری از حیات زمین است .

اهتزّت و ربت إنّ الذی أحیاها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – واقعه – ۵۶ – ۷۴ – ۲

۲ – آفرینش انسـان از منی ، بر آوردن دانـه هـا از دل خـاک و رشـد و نمـوّ دادن آن ، فرو فرسـتادن بـاران از آسـمان و ایجـاد درخت آتش زنه برای بیابان گردان ; بیانگر مبرّا بودن ساحت او از نقص و کاستی

أفرءیتم ما تمنون . .. فسبّح باسم ربّک العظیم

تفریع <فسبّح> بر مطالب آیات پیشین، نشانگر مطلب یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۲۰ – ۱۴

۱۴ – روییـدن از خاک ، رشـد و بالیـدن ، زرد شدن و آن گاه خشک و تبدیل به خاشاک شدن ، مراحل عمر دانه هایی است که کشاورزان کشت می کنند .

کمثل غیث أعجب الکفّار نباته ثمّ یهیج فتریه مصفرًّا ثمّ یکون حطمًا

هر یک از <نبات> (رویاندن) <هیجان> (حرکت)، <اصـفرار> (زرد شدن) و <حطام> (خاشاک) اشاره دارد به یکی از

مراحل عمر بذری که کشاورزان کشت کرده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۱۸ – ۶

۶ – رویش نباتات در زمین و سپس خشک شدن و تبدیل شدن آنها به خاک ، نشانه قدرت خداوند بر احیای مردگان در قیامت

و اللّه أنبتکم من الأرض نباتًا . .. و یخرجکم إخراجًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – اعلی – ۸۷ – ۵ – ۶

۶ – توجّه به روییدن و خشکیدن گیاهان ، زمینه ساز یاد معاد

أخرج المرعی . فجعله غثاء أحوی

ارتباط آیات آغاز سوره، با جمله هایی نظیر <یصلی النار الکبری> و <و الأخره خیر و أبقی> (در ادامه سوره) بیانگر آن است که این آیات، زمینه توجّه به مفاد آیات مربوط به معاد را فراهم می سازد.

رویش گیاهان از آیات خدا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱ – ۸

۸– بارش آب باران از آسمان ، جهت حیات گیاهان از آیات الهی است .

هو الذی أنزل من السّماء ماء . .. إن فی ذلک لأیه لقوم یتفکّرون

ممکن است مشارالیه <ذلک> عبارت <أنزل . .. ماء> در آیه قبل باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۳۳ – ۲

۲ – رویش انواع دانه ها (چون گندم ، جو ، برنج و . . .) از زمین ، نشانه ای بزرگ از قدرت خدا است .

و ءایه لهم الأرض المیته أحیینها و أخرجنا منها حبًّا

مقصود از <حَبّ> در آیه شریفه، جنسِ <حَبّ> و به معنای انواع دانه ها (چون گنـدم، جو، برنج و. ..) است و نکره آمدن آن با

توجه به این که آیه شریفه در مقام برشمردن نعمت های الهی و امتنان است گویای همین نکته است.

رویش میوه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۵۷ – ۷

۷ خداوند به وسیله آب های فروآمده از ابر ها ، انواع میوه ها را به ثمر می نشاند .

فأنزلنا به الماء فأخرجنا به من کل الثمرت

رویش نخل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۹۹ – ۷

۷ خداوند با باران از شکوفه های نخل، خوشه هایی سر فروهشته و در دسترس را می رویاند.

فأخرجنا . .. و من النخل من طلعها قنوان دانیه

<طلع> به معنای شکوفه خرما و <قنوان> نیز به معنای خوشه است و <قنوان دانیه> یعنی خوشه های نزدیک که در دسترش باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱ – ۷

۷– رویش گیاهان و درختان زیتون ، نخل و تاک به وسیله آب ، زمینه ای برای اندیشیدن و راهی برای خداشناسی است .

ینبت لکم به . .. إن فی ذلک لأیه لقوم یتفکّرون

زمینه رویش حبوبات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۱۵ – ۱

۱ – نزول باران بر زمین ، مایه تولید حبوبات و رویش گیاهان است .

و أنزلنا . .. لنخرج به حبًّا و نباتًا

<باء> در <به>، برای استعانت است و بیانگر نقش باران در رویش دانه ها و گیاهان و نیز میوه هایی است که در بوستان های پوشیده از درخت، حاصل می

شود.

زمینه رویش درختان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۰ – ۹

۹ – انسان ، تنها فراهم آورنده زمینه ها است ، نه تدبیر گر نظام درونی دانه ها برای تبدیل شدن به درخت

ما کان لکم أن تنبتوا شجرها

رویاندن شجر، به معنای کاشتن آن در متن طبیعت و سپردن آن به عوامل طبیعی رشددهنده نیست; زیرا این کار از بشر نیز برمی آید; بلکه مراد سامان دادن به نظام و استعداد درونی هسته ای است که در درون طبیعت، تبدیل به درختی با خواص ویژه می شود. این کار خارج از توان بشر است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۱۵ – ۱

۱ – نزول باران بر زمین ، مایه تولید حبوبات و رویش گیاهان است .

و أنزلنا . .. لنخرج به حبًّا و نباتًا

<باء> در <به>، برای استعانت است و بیانگر نقش باران در رویش دانه ها و گیاهان و نیز میوه هایی است که در بوستان های پوشیده از درخت، حاصل می شود.

زمینه رویش غلات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عبس – ۸۰ – ۲۷ – ۲

۲ – بارش باران و نرم شدن خاک زمین و شیار خوردن آن ، زمینه ساز حصول غله جات و تأمین غذای انسان ها

صببنا الماء . .. شققنا الأرض .... فأنبتنا فیها حبًّا

زمینه رویش گیاهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۶ - ۷

۷ نقش برپایی کتب آسمانی در نزول باران و دیگر مواهب آسمانی

و رویش گیاهان و دستیابی به دیگر نعمت های زمین

و لو انهم اقاموا التوریه و الانجیل . .. لاکلوا من فوقهم و من تحت ارجلهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۳۹ – ۶

۶ – نزول باران ، زمینه تحول عناصر خاك و مهیّا شدن زمین برای رویش گیاهان

فإذا أنزلنا علیها الماء اهتزّت و ربت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۱۵ – ۱

۱ – نزول باران بر زمین ، مایه تولید حبوبات و رویش گیاهان است .

و أنزلنا . .. لنخرج به حبًّا و نباتًا

<باء> در <به>، برای استعانت است و بیانگر نقش باران در رویش دانه ها و گیاهان و نیز میوه هایی است که در بوستان های پوشیده از درخت، حاصل می شود.

شگفتی رویش گیاهان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عبس – ۸۰ – ۲۶ – ۱

۱ – شکافتن زمین هنگام روییدن گیاه ، کار خداوند و تحولّی شگفت انگیز است .

ثمّ شققنا الأرض شقًّا

به قرینه آیات بعد، مراد از <شققنا الأرض> شکافتن زمین هنگام روییدن گیاه است. تأکیدی که کلمه <شقّاً> بر آن دلالت دارد، در این موارد بیانگر شگفت بودن است.

عبرت از رویش گیاهان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۷ – ۱

۱ – رویش گیاهان مختلف از زمین ، شایان تأمل و درس آموزی

أَوَلم یروا إلی الأرض کم أنبتنا فیها

علم به رویش میوه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ –

۱۰ - ۴۷

۱۰ - آگاهی به روند پیدایش میوه ها و تکوین و تولد جنین ، مقتضای ربوبیت الهی است .

و ما ربّک . .. و ما تخرج ... إلاّ بعلمه

عوامل رویش حبوبات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۶۳ - ۲

۲ - باران ، عامل سرسبزی زمین ، رویش حبوبات و مایه گردش چرخه حیات

أنزل من السماء ماء فتصبح الأرض مخضرّه

عوامل رویش درختان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱ - ۳

۳- آب ، مایه رویش گیاهان و درختان میوه است .

أنزل من السّماء ماء . .. ینبت لکم به الزرع و الزیتون و النخیل و الأعنب

حرف جر <ب> در <به الزرع> سببیه است و مرجع ضمیر آن <ماء> در آیه قبل است. از این رو معنای جمله چنین می شود: خداوند به وسیله آب، کشتها و ... را برای شما می رویاند.

عوامل رویش گیاهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۹۹ - ۲،۳،۴

۲ خداوند با آب باران گیاهان را از زمین می رویاند.

أنزل من السماء ماء فأخرجنا به نبات کل شیء

۳ آب مایه اصلی روییدن گیاهان و هر موجود رشدکننده است.

فأخرجنا به نبات كل شیء

۴ سرسبزی زمین و رشد نباتات مرهون ریزش باران است.

أنزل من السماء ماء . .. فأخرجنا منه خضرا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۲۴ - ۴

۴ آب ، مایه رویش و رشد گیاهان است .

كماء أنزلنه من السماء فاختلط

به نبات الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۲ - ۴

۴- آب ، عامل حیات و رویش گیاهان ، میوه ها و نباتات است .

و أنزل من السّماء ماء فأخرج به من الثمرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۰ - ۳

۳- رویش گیاهان و به وجود آمدن مراتع و جنگل ها ، در اثر نزول باران است .

أنزل من السّماء ماء . .. و منه شجر

<شجر> شامل گیاه بدون ساقه و با ساقه می شود که از آنها به مراتع و جنگلها تعبیر شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱ - ۳

۳- آب ، مایه رویش گیاهان و درختان میوه است .

أنزل من السّماء ماء . .. ینبت لکم به الزرع و الزیتون و النخیل و الأعنب

حرف جر <ب> در <به الزرع> سببیه است و مرجع ضمیر آن <ماء> در آیه قبل است. از این رو معنای جمله چنین می شود: خداوند به وسیله آب، کشتها و ... را برای شما می رویاند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۴۵ - ۴

۴- باران ، از عناصر اصلی حیات گیاهی در زمین است .

کماء أنزلنه من السماء فاختلط به نبات الأرض

چنـان چه <بـاء> در <فاختلـط به> برای تعـدیه باشـد، جمله <فاختلط به نبات الأرض> معنایی مبالغه آمیز خواهـد داشت; یعنی، نقش آب، به قدری برجسته است که باید گفت گیاه زمین، با آب، مخلوط شده است.

جلد - نام سوره - سوره

- آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۵۳ – ۸،۹

۸ – باران ، از عوامل اصلی رویش گیاهان

أنزل . .. فأخرجنا

۹ – نزول باران از آسمان و رویش گیاهان مختلف به وسیله آن ، پرتویی از ربوبیت خداوند است .

الذی . .. و أنزل من السماء ماء فأخرجنا به أزوجًا من نبات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۵ – ۳۱

۳۱ – آب ، مایه رویش و رشد گیاهان

فإذا أنزلنا علیها الماء اهتزّت وربت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۱۹ – ۲

۲ – تأثیر مهم و محوری آب در رویش گیاهان

فأنشأنا لکم به جنّت من نخیل و أعنب

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۴۹ – ۱،۶

۱ آب باران ، منشأ پیدایش حیات و رویش گیاهان و نباتات در بستر زمین

ماء طهورًا . لنحیی به بلده میتًا

۶ پاکی و زلال بودن آب ، تأثیرگذار در احیای زمین (رویش گیاهان و نباتات)

ماء طهورًا لنحیی به بلده میتًا

برداشت فوق، از قید <طهوراً> برای <ماء> به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۱۰ - ۱۴

۱۴ - ثبات و آرامش زمین ، آن را برای رویش گیاهان ، مساعد کرده است .

و ألقی فی الأرض روسی أن تمیدبکم . .. فأنبتنا فیهامن کلّ زوج کریم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۱ - ۷

۷ - آب ، مایه حیات

و رویش کشت های متنوع و رنگارنگ

یخرج به زرعًا مختلفًا ألونه ثمّ یهیج فتریه مصفرًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۰ - ۱۲

۱۲ - نقش اصلی و تعیین کننده باران ، در رویش و بالندگی گیاهان

کمثل غیث أعجب الکفّار نباته

<غیث> به معنای باران است و ضمیر <نباته> به <غیث> بازمی گردد. اضافه <نبات> به ضمیر <ه> **لامیه است;** یعنی، <نبات له> (گیاهی که از آن باران است). انتساب گیاه به باران، با این که نور خورشید و عناصر خاک نیز در رشد آن دخالت دارد، حکایت از نقش اصلی باران در رشد آن دارد.

عوامل رویش میوه ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۲ - ۴

۴- آب ، عامل حیات و رویش گیاهان ، میوه ها و نباتات است .

و أنزل من السّماء ماء فأخرج به من الثمرت

فلسفه رویش درختان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱ - ۲

۲- رویش گیاهان و درختان میوه به منظور بهره برداری انسان است

ینبت لکم به الزرع و الزیتون و النخیل و الأعنب و من کلّ الثمرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۱ - ۱

۱ تأمین روزی خلق ، از اهداف مهم ریزش باران و رویش درخت ها و گیاهان

و نزّلنا من السماء . .. فأنبتنا به جنّت و حبّ الحصید ... رزقًا للعباد

فلسفه رویش گیاهان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۲ –

۶- رویش گیاهان ، نباتات و میوه ها برای تأمین رزق و روزی انسان است .

فأخرج به من الثمرت رزقًا لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱ - ۲

۲- رویش گیاهان و درختان میوه به منظور بهره برداری انسان است

ینبت لکم به الزرع و الزیتون و النخیل و الأعنب و من کلّ الثمرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۳۳ - ۹

۹ - فلسفه احیای زمین و رویاندن دانه ها از جانب خداوند ، بهره مندی انسان ها و تأمین زندگی آنان است .

و ءایه لهم الأرض المیته أحیینها و أخرجنا منها حبًّا فمنه یأکلون

برداشت یاد شده از آن جا است که آیه شریفه، پس از طرح مسأله احیای زمین و رویاندن دانه ها از آن، تنها مسأله تغذیه انسان ها را یادآور شده است. یادآوری این مسأله می تواند گویای حقیقت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۱۱ - ۱

۱ تأمین روزی خلق ، از اهداف مهم ریزش باران و رویش درخت ها و گیاهان

و نزّلنا من السماء . .. فأنبتنا به جنّت و حبّ الحصید ... رزقًا للعباد

فلسفه رویش میوه ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۲ - ۶

۶- رویش گیاهان ، نباتات و میوه ها برای تأمین رزق و روزی انسان است .

فأخرج به من الثمرت رزقًا لکم

قانونمندی رویش گیاهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ -

۱۹ – ۵

۵– خداوند ، همه روییدنی های زمین را به وزن و اندازه معین رویانید .

و أنبتنا فیها من کلّ شیء موزون

مطالعه رویش گیاهان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۷ – ۱

۱ – رویش گیاهان مختلف از زمین ، شایان تأمل و درس آموزی

أَوَلم یروا إلی الأرض کم أنبتنا فیها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۲۱ – ۱۱

۱۱ – خداوند ، فراخوان انسان ها به مطالعه و نگاه عمیق به مبدأ نزول باران و چگونگی رویش کشت های رنگارنگ و خشك و خرد شدن آنها

ألم تر أنّ اللّه أنزل من السماء ماء . .. ثمّ یخرج به زرعًا ... ثمّ یجعله حطمًا

مکان رویش درخت زقوم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۶۴ – ۱

۱ – < زقّوم > درختی است که از قعر دوزخ می روید .

أم شجره الزقّوم . .. إنّها شجره تخرج فی أصل الجحیم

منشأ رویش انگور

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عبس – ۸۰ – ۲۸ – ۱

۱ – خداوند ، رویاننده انگور بهوسیله بارش باران و آماده سازی زمین

فأنبتنا فیها. .. عنَبًا

منشأ رویش حبوبات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – نبأ – ۷۸ – ۱۵ – ۲

۲ – خداوند ، پدید آورنده بذر ها و دانه های خوراکی و روییدنی های زمین و تأمین کننده غذا های گیاهی انسان است .

لنخرج به حبًّا و نباتًا

جلد – نام سوره – سوره –

آیه – فیش

۲۰ – عبس – ۸۰ – ۲۷ – ۱

۱ – رویاندن دانه های خوراکی در زمین ، برای تأمین غذای انسان ، کار خداوند و جلوه قدرت او است .

فأنبتنا فیها حبًّا

<حبّ> اسم جنس است و به گندم، جو و دیگر دانه هایی گفته می شود که از زمین می روید; گرچه برخی از اهل لغت استعمال آن را تنها در گندم و جو دانسته اند. (لسان العرب)

منشأ رویش درخت خرما

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عبس – ۸۰ – ۲۹ – ۱

۱ – خداوند ، آفریننده زیتون و درخت خرما و رویاننده آن از زمین است .

فأنبتنا فیها . .. زیتونًا و نخلًا

منشأ رویش درخت زیتون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – عبس – ۸۰ – ۲۹ – ۱

۱ – خداوند ، آفریننده زیتون و درخت خرما و رویاننده آن از زمین است .

فأنبتنا فیها . .. زیتونًا و نخلًا

منشأ رویش درختان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۰ – ۸

۸ – فرایند رویش درختان در دامان طبیعت ، خارج از قلمرو توان بشر

ما كان لكم أن تنبتوا شجرها

منشأ رویش سبزیجات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۸ - ۲

۲ - تولید سبزی های دست چین و ساقه های خوراکی ، در حقیقت مستند به خداوند است .

فأنبتنا فيها . .. قضبًا

<اقتضاب>; یعنی، چیدن و <قضب> گیاهی است که تر و تازه، چیده و خورده شود. (لسان العرب)

منشأ رویش شکوفه ها

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۴۷ – ۸

۸ – تحولات پیچیده شکوفه ها و جنین ، بنا به مقتضای علم و حکمت خداوندی است .

و ما تخرج من ثمرت من أکمامها . .. إلاّ بعلمه

چنانچه <باء> در <بعلمه> برای سببیت باشد، مفاد آیه شریفه، این خواهد بود که همه این رخدادها براساس علم الهی است.

منشأ رویش گیاهان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۳۰ – ۲،۱۱

۲– جهان طبیعت ، دارای آسمان های متعدد

السموت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۶۱ – ۱۱

۱۱ – پدید آمدن گیاهان از زمین ، در اختیار خداوند و به دست اوست .

فادع لنا ربک یخرج لنا مما تنبت الأرض

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۹۵ – ۱

۱ خداوند شکافنده دانه ها و هسته ها برای روییدن است.

إن الله فالق الحب و النوی

<حب> به دانه هایی مانند گندم و جو گفته می شود (راغب) و <نوی>، جمع <نواه>، به معنای هسته است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۶۰ – ۳

۳ – نزول باران از سمت آسمان و رویش بوستان های پرطراوت در پرتو آن ، جلوه تدبیر خدای یگانه

و أنزل لکم من السماء ماء فأنبتنا به حدائق ذات بهجه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – روم – ۳۰ – ۵۰ – ۱۰

۱۰ – رویش گیاهان و حیات یافتن زمین ، با باران ،

به دست خداوند است .

کیف یحی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۲۱ - ۶،۱۳

۶ - جریان رویش کشت های رنگارنگ و رسیده و آن گاه خشک و خرد شدن ساقه ها و برگ های آنها ، به دست خداوند است .

ثمّ یخرج به زرعًا مختلفًا ألونه ثمّ یهیج فتریه مصفرًّا ثمّ یجعله حطمًا

<هیجان> (مصدر <یهیج>) در اصل به معنای حرکت شتابان و جوش و خروش است. این کلمه هرگاه به کشت ها و نباتات نسبت داده شود، آغاز خشک شدن را افاده می کند و این کنایه از رسیدن محصول و وقت چیدن آن است. <حطام> به معنای خرده های یک شیء خشک شده است و مقصود از آن، خرد و کاه شدن برگ ها و ساقه های کشت ها است.

۱۳ - طبیعت (جریان نزول باران ، پیدایش چشمه سار ها ، رویش کشت های رنگارنگ و خشک و خرد شدن آنها) ، از جلوه های قدرت و ربوبیت خداوند است .

ألم تر أنّ اللّه أنزل من السماء ماء . .. ثمّ یجعله حطمًا إنّ فی ذلک لذکری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۹ - ۳

۳ - حیات و سرسبزی پهنه زمین ، در گرو نزول باران به اراده الهی

فإذا أنزلنا علیها الماء اهتزّت و ربت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۷ - ۴

۴ رویش گیاهان بهجت آفرین در زمین ، به تدبیر الهی و آیتی خداوندی است .

و أنبتنا فیها من کلّ زوج بهیج

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۶۳ - ۳

۳ - رویش و رشد دانه ها در بستر خاک ، نمودی از قدرت الهی و نشانی روشن از امکان معاد

أفرءیتم ما تحرثون

روی سخن در این آیه، با منکران معاد است. تشویق آنان به مطالعه در چگونگی رشد گیاهان، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - واقعه - ۵۶ - ۶۴ - ۲،۳

۲ - رویش دانه های کاشته شده ، در زمین ، رشد و نموّ و بالاخره به ثمر رسیدن آن نمودی از قدرت خداوند است .

أم نحن الزرعون

۳ - نقش الهی در فرایند رشد دانه ها در زمین ، منحصر به فرد بوده و هیچ نیرویی توان چنین عملی را ندارد .

أم نحن الزرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نبأ - ۷۸ - ۱۵ - ۲

۲ - خداوند ، پدید آورنده بذر ها و دانه های خوراکی و روییدنی های زمین و تأمین کننده غذا های گیاهی انسان است .

لنخرج به حبًا و نباتًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - نازعات - ۷۹ - ۳۱ - ۲،۳

۲ - خداوند ، رویاننده نباتات و تأمین کننده علوفه گیاه خواران

أخرج . .. مرعیها

<مرعی> مصدر میمی است و در این جا به معنای اسم مفعول به کار رفته است; یعنی، آنچه چریده می شود. این کلمه

گرچه ناظر به تغـذیه گیاه خواران است; ولی تأثیر گیاه در زندگانی انسان نیز به قرینه <متاعاً لکم و لأنعامکم> در آیات بعد مراد است.

۳

- بیرون آوردن آب و گیاه از دل زمین ، نشانه قدرت خداوند بر احیای دوباره انسان ها است .

ءأنتم أشدّ خلقًا . .. أخرج منها ماءها و مرعیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۶ - ۱

۱ - شکافتن زمین هنگام روییدن گیاه ، کار خداوند و تحولّی شگفت انگیز است .

ثمّ شققنا الأرض شقًّا

به قرینه آیات بعد، مراد از <شـقفنا الأرض> شکافتن زمین هنگام رویيدن گیاه است. تأکیدی که کلمه <شقّاً> بر آن دلالت دارد، در این موارد بیانگر شگفت بودن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - طارق - ۸۶ - ۱۲ - ۲،۵

۲ - آمادگی زمین ، برای رویش گیاهان و پیدایش چشمه ساران

و الأرض ذات الصدع

چنانچه <ذات الرجع> در آیه قبل به باران نظر داشته باشد; <ذات الصدع> در این آیه به نتایج باران در زمین اشاره خواهد داشت.

۵ - بازگشت های مکرر نزولات آسمانی و رویش گیاهان از دل زمین ، از نشانه های امکان معاد است .

ذات الرجع . .. ذات الصدع

توصیف آسمان و زمین به اوصاف یاد شده در سیاق آیات معاد به همسانی آن اوصاف، با اعاده انسان در آخرت اشاره دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۴ - ۱،۲

۱ - خداوند ، رویاننده نباتات و تأمین کننده علوفه گیاه خواران

و الذی أخرج المرعی

<مرعی> یـا مصـدر میمی و یـا اسم مکـان است و به صورت مجاز در معنای گیاهان چراگاه به کار رفته است. برگزیـدن این لفظ، به منظور بیان منافع گیاه است

که خوراک دام ها را تأمین می کند.

۲ - توجّه به قدرت خداوند بر رویاندن گیاهان و به وجود آوردن چراگاه ها ، مایه منزّه دانستن او از هر عیب و نقص و پیراستن نام او ، از هر وصف ناروا است .

سبّح اسم . .. و الذی أخرج المرعی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۵ - ۳

۳ - سیر صعودی و نزولی گیاهان و روییدن و تبدیل شدن آنها به خاشاک ، نمونه ای از نظم تقدیر شده آفریده های خداوند است .

الذی قدّر . .. أخرج المرعی . فجعله غثاء أحوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - اعلی - ۸۷ - ۶ - ۱۰

۱۰ - وابستگی رویش گیاهان و خشکیدن آنها به خواست خداوند ، گواه توانمندی او بر آموزش قرائت قرآن به پیامبر (ص) و حاکمیت مشیت او بر حفظ یا فراموش کردن آن

و الذی أخرج المرعی . فجعله غثاء أحوی . سنقرئک فلاتنسی

برشمردن صفات خداوند پیش از وعده به قرائت و حفظ نشانگر ارتباط آن صفات با این وعده است; به این بیان که چون زوال گیاهان سر سبز، وابسته به خواست خداوند است، زوال قرآن از حافظه انسان نیز مقهور اراده او می باشد.

منشأ رویش یونجه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۸ - ۳

۳ - رویاندن یونجه و شاخه های قابل انحنا از زمین ، کار خداوند است .

و قضبًا

از معانی ذکر شده برای <قضب>، یونجه و نیز شاخه ای است که برای

ساختن تیر و کمان قابل استفاده باشد (لسان العرب). این دو معنا گرچه با کلمه <طعامه> در آیات پیشین تناسب ندارد; ولی به قرینه <متاعاً لکم و لأنعامکم> در آیات بعد می توان گفت: این معانی نیز مورد نظر بوده است.

نعمت رویش انگور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۸ - ۵

۵ - رویاندن تاک و سبزیجات ، با فرستادن باران و قابل کشت ساختن زمین ، از نعمت های خداوند و مقتضی شکرگزاری انسان از او است .

ما أکفره . .. فأنبتنا فیها ... عنبًا و قضبًا

برداشت یاد شده، با توجّه به این احتمال است که <کفر> در <ما أکفره> به معنای کفران نعمت باشد.

نعمت رویش سبزیجات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - عبس - ۸۰ - ۲۸ - ۵

۵ - رویاندن تاک و سبزیجات ، با فرستادن باران و قابل کشت ساختن زمین ، از نعمت های خداوند و مقتضی شکرگزاری انسان از او است .

ما أکفره . .. فأنبتنا فیها ... عنبًا و قضبًا

برداشت یاد شده، با توجّه به این احتمال است که <کفر> در <ما أکفره> به معنای کفران نعمت باشد.

نقش رویش گیاهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۲ - ۷

۷- نزول باران و رویش نباتات و میوه ها ، دلیل و نشانه توحید خداوند است .

الله الذی خلق السموت و الأرض و أنزل من السّماء ماء فأخرج به من الثمرت

نقش رویش میوه ها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ –

ابراهیم - ۱۴ - ۳۲ - ۷

۷- نزول باران و رویش نباتات و میوه ها ، دلیل و نشانه توحید خداوند است .

الله الذی خلق السموت و الأرض و أنزل من السّماء ماء فأخرج به من الثمرت

رهبانیت از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

رهبانیت

آثار رهبانیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۲ - ۸

۸ - رهبانیت و زهدورزی های بی جا ، ارتکاب اعمال ناشایست و شرک ورزی در عبادت ، انحراف از طریقه پیامبران

یأیّها الرسل کلوا من الطّیّبت . .. و إنّ هذه أُمّتکم أُمّه وحده و أنا ربّکم

انحراف رهبانیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۰ - ۱۱

۱۱ - رهبانیت ، بدعت پیروان عیسی و انحراف از سیره آن حضرت بود .

و ءاوینهما إلی ربوه ذات قرار و معین

این که مکان زندگی عیسی و مادرش، همراه با امکانات و وسایل آسایش و در سرزمین خوش آب و هوا بود، می تواند اشاره به این مطلب باشد که زندگی رهبانی پیروان آن حضرت، انحراف از سیره او و بدعت در دین او بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۱ - ۳

۳ - رهبانیت (ترک دنیا و زهدورزی های بی جا) ، انحراف از سیره پیامبران الهی است .

یأیّها الرسل کلوا من الطّیّبت

بـا توجه به این که جمله <کلوا من الطّیّبـات> بعـد از یـاد عیسـی و مادرش، مطرح شـده است، می توانـد به انـدیشه نادرسـت رهبانیت در مسیحیت، اشاره داشته باشد.

بدعت رهبانیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸

- حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۱۵،۱۶

۱۵ - رهبانیت ، ابداع و نوآوری خود مسیحیان است ; نه دستورالعملی ابتدائی از جانب خداوند .

و رهبانیّه ابتدعوها

۱۶ - رهبانیت ابداعی مسیحیان در ادیان آسمانی پیشین سابقه نداشت .

و رهبانیّه ابتدعوها

تاریخ رهبانیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۱۴،۱۶،۱۸،۲۳

۱۴ - ظهور رهبانیت (ترک دنیا و دیرنشینی) ، در میان پیروان عیسی (ع)

و رهبانیّه ابتدعوها

۱۶ - رهبانیت ابداعی مسیحیان در ادیان آسمانی پیشین سابقه نداشت .

و رهبانیّه ابتدعوها

۱۸ - رهبانیت ، که در آغاز تنها جنبه الهی داشت ، کم کم دستخوش انحراف قرار گرفت و از هدف اصلی خود خارج شد .

فما رعوها حقّ رعایتها

۲۳ - < عن ابن مسعود قال : دخلت علی النبی (ص) فقال : یابن مسعود اختلف من کان قبلکم علی اثنین و سبعین فرقه نجا منها اثنتان و هلک سائرهنّ ، فرقه قاتلوا الملوک علی دین عیسی (ع) فقتلوهم و فرقه لم تکن لهم طاقه لموازاه الملوک . . . فساحوا فی البلاد و ترهبوا ، و هم الذین قال اللّه لهم : . . . < و رهبانیّه ابتدعوها ما کتبناها علیهم . . . ;

از ابن مسعود روایت شده است که گوید: به خدمت رسول خدا(ص) رسیدم. آن حضرت به من فرمود: کسانی که قبل از شما بودند، اختلاف کرده و ۷۲ فرقه شدند که دو فرقه نجات یافته و بقیه هلاک گشتند. اولین فرقه نجات یافته کسانی بودند که برای دین عیسی با پادشاهان جنگیدند و کشته شدند و

فرقه دوم کسانی بودند که توان مقابله با پادشاهان را نداشتند... پس در سرزمین ها متفرق شدند و رهبانیت اختیار کردند و اینها همان کسانی اند که خداوند درباره آنان فرمود: رهبانیّه ابتدعوها ما کتبناها علیهم...>.

رهبانیت در مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۵۰ - ۱۱

۱۱ - رهبانیت ، بدعت پیروان عیسی و انحراف از سیره آن حضرت بود .

و ءاوینهما إلی ربوه ذات قرار و معین

این که مکان زندگی عیسی و مادرش، همراه با امکانات و وسایل آسایش و در سرزمین خوش آب و هوا بود، می تواند اشاره به این مطلب باشد که زندگی رهبانی پیروان آن حضرت، انحراف از سیره او و بدعت در دین او بود.

رهبانیت مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۱۴،۲۳

۱۴ - ظهور رهبانیت (ترک دنیا و دیرنشینی) ، در میان پیروان عیسی (ع)

و رهبانیّه ابتدعوها

۲۳ - < عن ابن مسعود قال : دخلت علی النبی (ص) فقال : یابن مسعود اختلف من کان قبلکم علی اثنین و سبعین فرقه نجا منها اثنتان و هلک سائرهنّ ، فرقه قاتلوا الملوک علی دین عیسی (ع) فقتلوهم و فرقه لم تکن لهم طاقه لموازاه الملوک . . . فساحوا فی البلاد و ترهبوا ، و هم الذین قال اللّه لهم : . . . < و رهبانیّه ابتدعوها ما کتبناها علیهم . . . ;

از ابن مسعود روایت شده است که گوید: به خدمت رسول خدا(ص) رسیدم. آن حضرت به من

فرمود: کسانی که قبل از شما بودند، اختلاف کرده و ۷۲ فرقه شدند که دو فرقه نجات یافته و بقیه هلاک گشتند. اولین فرقه نجات یافته کسانی بودند که برای دین عیسی با پادشاهان جنگیدند و کشته شدند و فرقه دوم کسانی بودند که توان مقابله با پادشاهان را نداشتند... پس در سرزمین ها متفرق شدند و رهبانیت اختیار کردند و اینها همان کسانی اند که خداوند درباره آنان فرمود: رهبانیّه ابتدعوها ما کتبناها علیهم...>.

سرزنش رهبانیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۱۹۷ - ۱۴

۱۴ نکوهش زُهد افراطی

و تزوّدوا

با توجّه به شأن نزول نقل شده در مجمع البیان که عده ای توشه خود را به دور می ریختند و آیه در مقابل می فرماید: و تزوّدوا.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - معارج - ۷۰ - ۳۱ - ۴

۴ - رهانیت و سرکوب غرایز (همچون غریزه جنسی و . . .) ، مخالف تعالیم اسلام

إلّا علی أزوجهم أو ما ملکت أیمنهم . .. فمن ابتغی وراء ذلک فأُولئک هم العادون

فلسفه رهبانیت مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۲۷ - ۱۷،۱۸

۱۷ - رهبانیت ابداعی پیروان مسیح (ع) ، با شرط هدف الهی (جلب خرسندی خدا) داشتن ، مورد موافقت و رضایت خداوند قرار گرفت .

ما کتبنها علیهم إلّاابتغاء رضون اللّه

۱۸ - رهبانیت ، که در آغاز تنها جنبه الهی داشت ، کم کم دستخوش انحراف قرار گرفت و از هدف اصلی خود خارج شد .

فما رعوها

حقّ رعايتها

مراد از رهبانيت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - حديد - ۵۷ - ۲۷ - ۲۲

۲۲ - < عن أبى الحسن (ع) فى قوله عزّوجلّ : < و رهبانيّه ابتدعوها ما كتبناها عليهم إلاّ ابتغاء رضوان اللّه > قال : صلاه الليل ;

از امام رضا(ع) درباره سخن خداوند عزّوجلّ كه فرموده: <. ..إلاّ ابتغاء رضوان اللّه> روايت شده كه مراد نماز شب است>.

منشأ رهبانيت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - حديد - ۵۷ - ۲۷ - ۱۵

۱۵ - رهبانيت ، ابداع و نوآورى خود مسيحيان است ; نه دستورالعملى ابتدائى از جانب خداوند .

و رهبانيّه ابتدعوها

رهبران از ديدگاه قرآن در تفسير راهنما

رهبران

آثار اجتناب از رهبران گمراهى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۷ - ۶

۶ - سعادت و نيك بختى انسان در عرصه دنيا و آخرت ، در گرو اجتناب از عبادت طاغوت و اطاعت سردمداران ضلالت و توبه و روى كرد به خداوند است .

و الذين اجتنبوا الطغوت . .. لهم البشرى

مقصود از بشارت در آيه شريفه، بشارت به بهشت و سعادت بشرى است.

آثار استهزاهای رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۷ - ۳

۳ - استهزا و تبلیغات سوء و مغرضانه سران کفر و شرک علیه اسلام ، بسیار شدید و موجب دل آزردگی پیامبر (ص) بود .

اصبر علی ما یقولون

از این که پیامبر(ص) به صبر و شکیبایی توصیه شده است با آن که آن حضرت شخصیتی بزرگ و دارای سعه صدر بود

می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

آثار استهزاهای رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۱۷ – ۳

۳ – استهزا و تبلیغات سوء و مغرضانه سران کفر و شرک علیه اسلام ، بسیار شدید و موجب دل آزردگی پیامبر (ص) بود .

اصبر علی ما یقولون

از این که پیامبر(ص) به صبر و شکیبایی توصیه شده است با آن که آن حضرت شخصیتی بزرگ و دارای سعه صدر بود می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

آثار استهزای رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۴۱ – ۹

۹– لجاجت در برابر حق و استهزای مستمر پیامبران و رهبران الهی ، زمینه ساز ابتلا به عذاب خداوندی است .

و لقد استهزئَ برسل من قبلك فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به یستهزون

آثار اطاعت از رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۶۷ – ۳

۳ – پیروی بی چون و چرا (و بی منطق) از بزرگان ، راهزن خِرد دینی است .

ربّنا إنّا أطعنا سادتنا و کبراءنا فأضلّونا السبیلا

آثار اطاعت از رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۶ - ۷

۷ - برپایی نماز ، پرداخت زکات و اطاعت از پیامبر (ص) و رهبران الهی ، مایه جلب رحمت خدا است .

و أقيموا الصلوه و ءاتوا الزكوه و أطيعوا الرسول لعلّكم ترحمون

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۶۳ – ۱۴

۱۴ – اطاعت از رهبران الهی ، تضمین کننده وحدت اجتماعی

و لأُبیّن لکم . .. فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۷ – ۶۸

۶ – خود سرانه عمل نکردن مردم در مسائل مهم اجتماعی و وانهادن آن به رهبری الهی ، مایه مصونیت از خطرات ندامت بار

فتصبحوا علی ما فعلتم ندمین . و اعلموا أنّ فیکم رسول اللّه

از ارتباط دو آیه ; استفاده می شود که خداوند از مؤمنان خواسته است تا در زمینه مسائل اجتماعی و خطر آفرین، خودسرانه عمل نکنند و وجود رهبری الهی را نادیده نینگارند.

۸ – صلاح و سعادت مؤمنان ، در پرتو پیروی از پیامبر (ص) (رهبری الهی)

لو یطیعکم فی کثیر من الأمر لعنتّم

مفهوم آیه شریفه ایمن ماندن جامعه از مشقت ها و صدمات در صورت عدم تحمیل آرای شخصی بر پیامبر(ص) است و امنیت جامعه مایه صلاح و سعادت آن است.

آثار اطاعت از رهبران گمراهی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۱۷ – ۳۸

۳ – عبادت طاغوت و اطاعت از سردمداران گمراهی ، شرک است .

و الذین اجتنبوا الطغوت أن یعبدوها

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که آیه شریفه در توصیف مؤمنانی است که در برابر مشرکان قرار داشته و در عقیده مخالف آنان می باشند.

۸ - عبادت طاغوت و اطاعت از سران ضلالت ، مانع توبه و باریافتن به درگاه الهی است .

و الذین اجتنبوا الطغوت أن یعبدوها و أنابوا إلی

اللّه

آثار امانتداری رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۳ - ۶

۶ - برخوداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری از آنان است .

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

آثار انذارهای رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۶ - ۵

۵- توجّه رهبران الهی به نداشتن مسؤولیتی در برابر کفر مردم پس از انجام وظیفه انذار و تبشیر ، مایه عدم احساس ناتوانی و شکست در ایفای وظیفه خویش است .

و ما منع الناس أن یؤمنوا . .. و ما نرسل المرسلین إلاّ مبشّرین و منذرین

آثار برتری طلبی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۹ - ۳

۳- ذلت و خواری اشراف و سران کفر در آخرت ، نتیجه برتری جویی ناروای آنان در دنیا

ذق إنّک أنت العزیز الکریم

مخاطب قرار گرفتن این گروه از دوزخیان بهوسیله وصف <العزیز الکریم>، می نمایاند که مجازات آنان، پیامد روحیه تکبرمنشانه و برتری جویانه ایشان است. در حقیقت آنان، آثار رفتار شوم خویش در دنیا را می بینند.

آثار بشارتهای رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۶ - ۵

۵- توجّه رهبران الهی به نداشتن مسؤولیتی در برابر کفر مردم پس از انجام وظیفه انـذار و تبشـیر ، مایه عدم احساس ناتوانی و شکست در ایفای وظیفه خویش است .

و ما منع الناس أن یؤمنوا . .. و ما نرسل المرسلین إلاّ مبشّرین و

منذرین

آثار بصیرت رهبران جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۰۸ - ۷

۷ بصیرت امت ها در گرو بصیرت رهبران ایشان است .

علی بصیره أنا و من اتبعنی

نیاوردن <علی بصیره> در <من اتبعنی> علی رغم مقصود بودن آن ، اشاره به این دارد که بصیرت پیروان پیامبر (رهبر) در گرو بصیرت اوست.

آثار بهانه جویی رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۴

۴ گمراهیِ گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و بهانه جویانه آنان با قرآن و پیامبر (ص)

إن هذا إلّا إفک. .. و قالوا مالِ هذا الرسول ... إن تتّبعون إلّا رجلًا مسحورًا

<فاء> در <فضلّوا> برای سببیت و در <فلایستطیعون> تفسیریه است; یعنی، برخوردهای عناد آلود کافران با پیامبر(ص) سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

آثار بهانه جویی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۴

۴ گمراهیِ گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و بهانه جویانه آنان با قرآن و پیامبر (ص)

إن هذا إلّا إفک. .. و قالوا مالِ هذا الرسول ... إن تتّبعون إلّا رجلًا مسحورًا

<فاء> در <فضلّوا> برای سببیت و در <فلایستطیعون> تفسیریه است; یعنی، برخوردهای عناد آلود کافران با پیامبر(ص)

سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

آثار بی احترامی با رهبران دینی

جلد - نام

سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۲ - ۱۱

۱۱ بی احترامی به پیامبر (ص) و رهبری الهی ، دارای آثار ویرانگر و فراتر از درک و تحلیل خود انسان *

لاترفعوا أصوتکم . .. و لاتجهروا له بالقول ... أن تحبط أعملکم و أنتم لاتشعرون

برداشت بالاـ بدان احتمال است که <و أنتم لاتشعرون> نظر به اصل تأثیر داشته باشد; یعنی، شما درک نمی کنید که بی احترامی به پیامبر(ص) تا چه میزان تأثیر منفی دارد.

آثار بیعت با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۸ - ۱۵

۱۵ - پیمان وفاداری با رهبری الهی ، درپی دارنده آسایش روحی و پیروزی عملی برای امت *

یبایعونک . .. فأنزل السکینه علیهم و أثبهم فتحًا قریبًا

می توان از مورد آیه، الغای خصوصیت کرده و به موارد مشابه سرایت داد.

آثار تبعید رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۳ - ۷

۷- تبعید رهبران الهی بهوسیله مردم ، مستوجب نزول عذاب *

قریتک الّتی أخرجتک أهلکنهم

برداشت بالا بدان احتمال است که تهدید مشرکان مکه، به خاطر تبعید پیامبر(ص) باشد.

آثار تحمیل عقیده به رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۷ - ۷

۷ - تحمیل آرا و تمایلات سطحی مردم ، به رهبری الهی (پیامبر (ص)) ، مایه مشقت و زیان حتمی خود آنان

لو یطیعکم فی کثیر من الأمر لعنتّم

آثار تضعیف رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۲ – ۱۰

۱۰ خدشه وارد آوردن به ابهّت رهبری الهی ، دارای تأثیر منفی و ناخواسته ، بر تلاش مؤمنان در اعتلای دین *

أن تحبط أعملكم و أنتم لاتشعرون

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از حبط اعمال به تناسب موضوع سخن تلاش هایی باشد که مؤمنان صدر اسلام، برای عظمت بخشیدن به اسلام و مستحکم ساختن موضع دین انجام می داده اند; یعنی، شما از یک سو جهاد می کنید; ولی از سوی دیگر با بی حرمتی به رهبری، ندانسته ابهّت خویش را در چشم دشمن می شکنید.

آثار تکبر رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۹ – ۳

۳ – تکبر و خودبزرگ بینی ، منشأ مخالفت و ستیزه جویی سردمداران شرک با اسلام و پیامبر (ص)

و من الناس من یجدل فی اللّه بغیر علم . .. ثانی عطفه

آثار تکذیب رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – نحل – ۱۶ – ۱۱۳ – ۸

۸– تکذیب رسولان و رهبران الهی ، ظلم بوده و موجب عذاب و مشکلات دنیوی است .

رسول منهم فکذّبوه فأخذهم العذاب و هم ظلمون

آثار جاه طلبی رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۸ – ۴

۴ – رویارویی سران شرک با پیامبراسلام (ص) ، برخاسته از حسادت و خوی جاه طلبی آنان بود .

أءنزل علیه الذکر من بیننا

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که مقصود از <بیننا>

خود سران کفر و شرک باشد. بر این اساس اعتراض آنان به انتخاب پیامبراسلام(ص) از میان آنها، می تواند ناشی از جاه طلبی و حسادت آنان به آن حضرت باشد.

آثار حسادت رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۴

۴ - رویارویی سران شرک با پیامبراسلام (ص) ، برخاسته از حسادت و خوی جاه طلبی آنان بود .

أءنزل علیه الذکر من بیننا

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که مقصود از <بیننا> خود سران کفر و شرک باشد. بر این اساس اعتراض آنان به انتخاب پیامبراسلام(ص) از میان آنها، می تواند ناشی از جاه طلبی و حسادت آنان به آن حضرت باشد.

آثار خوش اخلاقی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۴ - ۵

۵ - نقش اساسی اخلاق نیک مبلغان و رهبران دینی ، در تأثیرگذاری بر دیگران

و من أحسن قولاً . .. ادفع بالتی هی أحسن

آثار دشمنی رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۴

۴ گمراهیِ گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و بهانه جویانه آنان با قرآن و پیامبر (ص)

إن هذا إلّا إفک. .. و قالوا مالِ هذا الرسول ... إن تتّبعون إلّا رجلًا مسحورًا

<فاء> در <فضلّوا> برای سببیت و در <فلایستطیعون> تفسیریه است; یعنی، برخوردهای عناد آلود کافران با پیامبر(ص) سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۴

۴ گمراهیِ گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و بهانه جویانه آنان با قرآن و پیامبر (ص)

إن هذا إلاّ إفک. .. و قالوا مالِ هذا الرسول ... إن تتّبعون إلاّ رجلًا مسحورًا

<فاء> در <فضلّوا> برای سببیت و در <فلایستطیعون> تفسیریه است; یعنی، برخوردهای عناد آلود کافران با پیامبر(ص) سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

آثار دعای رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۳ - ۱۴

۱۴ دعای پیامبر (ص) و حاکم اسلامی برای زکات دهندگان ، مایه آرامش روحی آنان است .

و صل علیهم إن صلوتک سکن لهم

آثار دوستی با رهبران مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۷ - ۲

۲ - اظهار پشیمانی مشرکان پیرو در صحنه قیامت ، از دوستی با سران شرک و اطاعت از ایشان در دنیا

و قال الذین اتبعوا لو أن لنا کرّه فنتبرأ منهم

آثار شک رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۵

۵ - مخالفت سران کفر و شرک با پیامبراسلام ، به خاطر شک و تردید آنان در اصل نزول وحی و الهی بودن قرآن بود ; نه در شایستگی پیامبر (ص) برای رسالت .

أءنزل علیه الذکر من بیننا بل هم فی شکّ من ذکری

<بل> در جمله

<بل هم فی شکّ من ذکری> برای اضراب می باشد. بر این اساس مقصود از آیه شریفه این است که مخالفت سران کفر و شرک با رسول خدا، ناشی از شک و تردید آنان در درستی قرآن است و بحث از شایستگی آن حضرت برای رسالت، معلول چنین تردیدی می باشد.

آثار شک رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۵

۵ - مخالفت سران کفر و شرک با پیامبراسلام ، به خاطر شک و تردید آنان در اصل نزول وحی و الهی بودن قرآن بود ; نه در شایستگی پیامبر (ص) برای رسالت .

أءنزل علیه الذکر من بیننا بل هم فی شکّ من ذکری

<بل> در جمله <بل هم فی شکّ من ذکری> برای اضراب می باشد. بر این اساس مقصود از آیه شریفه این است که مخالفت سران کفر و شرک با رسول خدا، ناشی از شک و تردید آنان در درستی قرآن است و بحث از شایستگی آن حضرت برای رسالت، معلول چنین تردیدی می باشد.

آثار صداقت رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۳ - ۶

۶ - برخوداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری از آنان است .

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

آثار علاقه به رهبران مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۷ - ۱۲

۱۲ - شرکورزی ، محبت به سران شرک و پیروی از آنان ، عمل های حسرت آفرین و اندوهبار

در سرای آخرت برای مشرکان پیرو

کذلک یریهم اللّه أعملهم حسرت علیهم

آثار عهدشکنی با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۰ - ۸

۸ - نتایج ناگوار پیمان شکنی با پیامبر (ص) و رهبری الهی ، تنها متوجه خود انسان است .

فمن نکث فإنّما ینکث علی نفسه

آثار غیبت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۱ - ۹

۹ - امت ها در خطر انحراف ، با غیبت پیامبران و رهبران الهی

ثم اتخذتم العجل من بعده و أنتم ظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۲ - ۵

۵ - امت ها در خطر انحراف ، با رفتن پیامبران و رهبران الهی از میان آنان

ثم أتخذتم العجل من بعده

آثار فساد رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۲ - ۸

۸ - فساد زمامداران ، دارای بازتابی گسترده و فراگیر *

الذین یفسدون فی الأرض

تعبیر <فی الأرض> گستره زمین را افاده می کند.

آثار فسق رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۲ - ۱۰

۱۰ - فسق و تبه کاری رهبران کارگزاران جامعه ، از زمینه های فرستادن رسولان و بعثت پیامبران برای آن جامعه از سوی خداوند

إلی فرعون و ملإیْه إنّهم کانوا قومًا فسقین

برداشت یاد شده از تعلیلیه بودن جمله <إنّهم کانوا قوماً فاسقین> استفاده می شود; یعنی، چون فرعون و کارگزارانش مردمی تبه کاراند، پس با این معجزه به سوی آنان

روان شو.

آثار قبول قضاوت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۸ - ۶

۶ - پذیرش داوری پیامبر (ص) و رهبران الهی ، نشانه ایمان راستین به خدا و رسول او و فرمان بری از ایشان و التزام عملی به دین است .

و یقولون ءامنّا باللّه و بالرسول و أطعنا ثمّ یتولّی . .. و ما أُولئک بالمؤمنین

آثار قتل رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۱ - ۳۵

۳۵ - کشتن رهبران الهی ، موجب ذلت و فقر و در پی دارنده غضب خداوند است .

ضربت علیهم الذله . .. ذلک بأنهم ... یقتلون النبیین

آثار گمراهی رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۲ - ۵

۵ - پیشوایان شرک در عرصه قیامت ، گمراهی خود را ، عامل انحراف دیگران معرفی خواهند کرد .

فأغوینکم إنّا کنّا غوین

برداشت یاد شده به خاطر تعلیل بودنِ جمله <إنّا کنّا غاوین> برای جمله پیشین (فأغویناکم) است.

آخرت طلبی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۴۶ – ۴

۴ – آخرت اندیشی و دوری از دنیاطلبی ، از خصوصیات رهبران الهی

إنّا أخلصنهم بخالصه ذکری الدار

آداب گفتگو با رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۶۳ – ۵

۵ – نگه داری حرمت رهبر جامعه اسلامی و رعایت ادب در گفتار با آنان ، امری لازم و بایسته

لاتجعلوا دعاء الرسول بینکم

کدعاء بعضکم بعضًا

آیه شریفه، درباره پیامبراسلام(ص) است; ولی چون نام ایشان به عنوان ولّی امر مسلمین یاد شده است (و إذا کانوا معه علی أمر جامع. .) می توان آن را درباره تمامی رهبران جامعه اسلامی تسری داد و شامل کسانی دانست که ولایت امری مسلمین را برعهده دارند.

اتحاد رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۱۱ – ۳

۳ – سران کفر و شرک ، گروهی متشکل ، همسو و متحد در برابر پیامبراسلام (ص)

جند ما هنالک مهزوم من الأحزاب

برداشت یاد شده، از تعبیر <جند> و <أحزاب> به دست می آید.

اتحاد رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۱۱ – ۳

۳ – سران کفر و شرک ، گروهی متشکل ، همسو و متحد در برابر پیامبراسلام (ص)

جند ما هنالک مهزوم من الأحزاب

برداشت یاد شده، از تعبیر <جند> و <أحزاب> به دست می آید.

اجتناب از رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۱۷ – ۱

۱ – پرهیز از عبادت و اطاعت طاغوت ها و سردمداران کفر و شرک ، از اوصاف مؤمنان و بندگان خالص خدا

و الذین اجتنبوا الطغوت أن یعبدوها

<طـاغوت> در اصل به هر متجاوز و رئیس گمراه گر گفته می شود. این کلمه در قرآن، هم به این معنا آمـده و هم در بت و صنم به کـار رفته است. چنـانچه این واژه در آیه شـریفه در معنـای نخست به کـار رفته باشـد، مقصود از عبادت (أن یعبـدوها) اطاعت خواهد

بود. گفتنی است آیه شریفه درصدد توصیف مؤمنان و بندگان خالص خداوند است (که از آیات بعد نیز قابل استفاده است).

اجتناب از رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۷ - ۱

۱ - پرهیز از عبادت و اطاعت طاغوت ها و سردمداران کفر و شرک ، از اوصاف مؤمنان و بندگان خالص خدا

و الذین اجتنبوا الطغوت أن یعبدوها

<طاغوت> در اصل به هر متجاوز و رئیس گمراه گر گفته می شود. این کلمه در قرآن، هم به این معنا آمده و هم در بت و صنم به کار رفته است. چنانچه این واژه در آیه شریفه در معنای نخست به کار رفته باشد، مقصود از عبادت (أن یعبدوها) اطاعت خواهد بود. گفتنی است آیه شریفه درصدد توصیف مؤمنان و بندگان خالص خداوند است (که از آیات بعد نیز قابل استفاده است).

اجتناب از رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۷ - ۲،۷

۲ - لزوم اجتناب از عبادت طاغوت و اطاعت از سردمداران ضلالت

و الذین اجتنبوا الطغوت أن یعبدوها

۷ - اجتناب از عبادت طاغوت و اطاعت از سران ضلالت ، شرط توبه و رویکرد به خداوند است .

و الذین اجتنبوا الطغوت أن یعبدوها و أنابوا إلی اللّه

تقدم طرح مسأله اجتناب از طاغوت، بر موضوع توبه و رویکرد به خداوند، می تواند گویای برداشت بالا باشد.

احتجاج رهبران جامعه اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۰۸ - ۸

۸ لزوم بهره مندی رهبران جامعه اسلامی و مبلغان دینی از بصیرت

و بینایی و داشتن حجت روشن بر اتخاذ راه ها و روشها

قل هذه سبیلی أدعوا إلی الله علی بصیره أنا

احترام به رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۴ - ۸

۸ - ضرورت حفظ حرمت پیشوایان دینی

لاتقولوا رعنا

احساس خطر رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۳

۳ - احساس خطر سران کفر و شرک ، از دعوت پیامبراسلام به توحید و نفی شرک و نفوذ آن حضرت در میان توده ها

و اصبروا علی ءالهتکم

فراخواندن مردم به پراکنده شدن از اطراف رسول خدا(ص) و پایداری بر آیین شرک، گویای برداشت یاد شده است.

احساس خطر رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۳

۳ - احساس خطر سران کفر و شرک ، از دعوت پیامبراسلام به توحید و نفی شرک و نفوذ آن حضرت در میان توده ها

و اصبروا علی ءالهتکم

فراخواندن مردم به پراکنده شدن از اطراف رسول خدا(ص) و پایداری بر آیین شرک، گویای برداشت یاد شده است.

اختیار رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۰ - ۳

۳ - سران شرك در قیامت ، بدون اجبار به نقش خود در گمراهی مشرکان اقرار خواهند کرد .

و ما کان لنا علیکم من سلطن بل کنتم قومًا طغین

برداشت یاد شده از آن جا است که پیشوایان شـرک، در پاسخ به اتهامِ داشـتن نقش در گمراهی مشرکان، تنها به اجبار نکردن بر گمراهی اکتفا کرده و

اصـل نقش داشـتن خود را نفی نخواهنـد کرد. پـذیرش دست داشـتن در گمراهی مشـرکان در دو آیه بعـد (فأغوینـاکم إنا کنا غاوین)، مؤید این برداشت است.

اختیارات رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۶

۶ فرماندهی کل قوا ، از مسؤولیت های رهبر جامعه اسلامی

و منهم من یقول ائذن لی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۶

۶ سیاست گذاری امور مالی و اقتصادی جامعه اسلامی ، از اختیارات رهبری

و منهم من یلمزک فی الصدقت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۹ - ۵

۵ سیاست گذاری در امور مالی و اقتصادی ، از اختیارات رهبر جامعه اسلامی است .

ما ءاتیهم اللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱۷

۱۷ نقش پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی در عفو گروهی از منافقان بر اساس مصالح و کیفر گروهی دیگر

إن نعف . .. نعذب

با توجه به اینکه مراد از عفو و عـذاب، می توانـد بخشـش و کیفر دنیوی باشـد، و نیز با الغای خصوصـیت و تعمیم دادن صدور حکم عفو و مجازات به رهبر جامعه اسلامی مطلب فوق را می توان استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۱۳

۱۳ شرکت و عدم شرکت در جنگ ، منوط به اذن رهبر جامعه اسلامی است .

فاستئذنوک

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۶۲ – ۱۱

۱۱ – پذیرش و یا رد درخواست مردم مبنی بر پرداختن به امور زندگی شخصی ، به جای همکاری در حل و فصل امور اجتماعی ، از اختیارات و وظایف پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی و به تشخیص اینان است .

فإذا استئذنوک لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم

اخلاص رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – یس – ۳۶ – ۲۱ – ۹

۹ – تنها انسان های با اخلاص و به دور از چشم داشت مادی و ره یافته ، شایسته رهبری و پیروی اند .

اتّبعوا من لایسئلکم أجراً و هم مهتدون

اخلاص رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۲۷ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۴۵ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۴ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلّا علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۸۰ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلكم علیه من أجر . .. إلاّ علی ربّ العلمین

ادعای جهنمیان علیه رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۸ – ۱۲

۱۲ اغواگری سران کفر و شرک و واداشتن دیگران به ضلالت، ادعای دوزخیان پیرو علیه رهبران خویش در پیشگاه خداوند

قالت أخریهم لأولیهم ربنا هؤلاء أضلونا

ادعای رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۶۳ – ۱۰

۱۰ – پیشوایان شرک منکر مجبور کردن مردم به پرستش خویش

ما کانوا إیّانا یعبدون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۷ – ۲

۲ – سران شرک و کفر ، مدعی نبودن اثری از توحید و یکتاپرستی در آخرین دین الهی (مسیحیت)

أجعل الألهه إلهًا وحدًا . .. ما سمعنا بهذا فی الملّه الأخره

<ملّه> در آیه شریفه، به معنای <دین> است و مقصود از قید <الأخره> (پسین) در برابر <اولین> (پیشینیان) که در آیات دیگر آمده دین مسیحیت است. گفتنی است که مسیحیت آخرین دین پیش از اسلام در جزیره العرب بود و کافران نیز از آن آگاهی داشتند.

ادعای رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۲

۲ - سران شرک و کفر ، مدعی نبودن اثری از توحید و یکتاپرستی در آخرین دین الهی (مسیحیت)

أجعل

الألهه إلهًا وحدًا . .. ما سمعنا بهذا فی الملّه الأخره

<ملّه> در آیه شریفه، به معنای <دین> است و مقصود از قید <الأخره> (پسین) در برابر <اولین> (پیشینیان) که در آیات دیگر آمده دین مسیحیت است. گفتنی است که مسیحیت آخرین دین پیش از اسلام در جزیره العرب بود و کافران نیز از آن آگاهی داشتند.

ارتجاع رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۷ – ۶

۶ – سران کفر و شرک در صدراسلام ، مردمی مرتجع و مخالف نوگرایی و پویایی فکری و عقیدتی در جامعه

ما سمعنا بهذا فی الملّه الأخره إن هذا إلاّ اختلق

ارتجاع رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۷ – ۶

۶ – سران کفر و شرک در صدراسلام ، مردمی مرتجع و مخالف نوگرایی و پویایی فکری و عقیدتی در جامعه

ما سمعنا بهذا فی الملّه الأخره إن هذا إلاّ اختلق

ارزش همرزمی با رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۸۳ – ۹

۹ همرزمی با پیامبر (ص) و رهبر الهی ، دارای ارزشی والا

لن تخرجوا معی أبداً و لن تقتلوا معی عدواً

بـا توجه به اینکه آیه در مقـام نکوهش و طرد منافقان است و این نکوهش و طرد را با محروم شـمردن آنان از جهاد در رکاب پیامبر (ص) بیان داشته است، برداشت فوق به دست می آید.

استغاثه پیروان رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۶۴

۵ - فریاد استغاثه پیروان کفرپیشه ، به هنگام مشاهده گرفتاری جلوداران خود به عذاب قهر الهی

حتّی إذا أخذنا مترفیهم بالعذاب إذا هم یجئرون

استقامت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۰ - ۲

۲ - رهبران و مبلغان دینی ، باید در برابر تهدید های دشمنان دیانت مقاوم باشند و رسالت خود را ادامه دهند .

قال . .. لأجعلنّک من المسجونین . قال أوَلوجئتك بشیء مبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۲ - ۸

۸ - اطمینان و تزلزل ناپذیری در بحران ها ، از صفات ضروری رهبر جامعه ایمانی

قال أصحب موسی إنّا لمدرکون . قال کلّاإنّ معی ربّی سیهدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۳ - ۹

۹ - ایمان به هدف و پایبندی به آرمان ها ، از شرایط رهبران جامعه ایمانی و اسلامی است .

و الذی جاء بالصدق و صدّق به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۱ - ۵

۵ - شرح صدر و تحمّل سختی ها ، از ویژگی های لازم برای رهبران الهی

ألم نشرح لك صدرك

استکبار اخروی رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ - ۱۹

۱۹- رهبران مستکبر حتی در قیامت هم از خوی استکباری خویش دست برنخواهند داشت .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا . .. قالوا لو هدینا الله لهدینکم

مفسران برای هدایت در این آیه دو احتمال ذکر کرده اند: یکی هدایت در برابر

گمراهی و دیگری راهنمایی جهت نجات از عذاب. برداشت فوق با توجه به احتمال دوم است; به اضافه اینکه مستکبران به جای اینکه نجات پیروان خود را به خدا موکول کنند، به آنان وعده می دهند که در صورت نجات خود آنها را نیز نجات خواهند داد.

استمداد اخروی از رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ - ۸،۱۵

۸- کافرانِ پیرو از رهبران مستکبر خویش ، در قیامت درخواست می کنند که در صورت امکان ، اندکی از عذاب خدا را از آنان بکاهند .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا إنّا کنّا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عنّا من عذاب الل

تنوین <شیء> تنوین تنکیر و برای کم بودن است.

۱۵- رهبران مستکبر در جواب استمداد پیروانشان در قیامت ، خود را ناتوان دانسته و کمک به آنان را تعلیق به محال می کنند .

فقال الضعفؤا . .. فهل أنتم مغنون عنّا ... قالوا لو هدینا الله لهدینکم

اینکه مستکبران در جواب استمداد پیروان خود در قیامت می گویند: اگر خداوند ما را هدایت کرده بود ما هم شما را هدایت می کردیم، در حالی که خداوند هم چنین کاری را هرگز انجام نداده است، در واقع برآوردن خواسته آنان را تعلیق به محال می کند.

استمداد از رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ - ۵،۱۴

۵- افراد عوام و تابع ، پس از حضور در پیشگاه خداوند در قیامت به رهبران مستکبر خویش اعتراض و از آنان درخواست کمک خواهند کرد .

و برزوا لله جمیعًا فقال الضعفؤا للذین استکبروا

إنّا كنّا لكم تبعًا فهل أنتم مغن

۱۴- رهبران مستکبر در جواب استمداد پیروانشان برای رهایی از عـذاب ، به آنان وعـده می دهند که در صورت نجات یافتن خود ، آنان را هم نجات خواهند داد .

قالوا لو هدينا الله لهدينكم

استهزاهای رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۶ - ۱

۱ - سران کفر و شرک از روی استهزا ، از خداوند خواستار شتاب در نزول عذاب ویژه اخروی خود بودند .

و قالوا ربّنا عجلّ لنا قطّنا قبل يوم الحساب

<قطّ> به معنای نصیب و بهره معین و جـدا شده است و مقصود از آن در این آیه، بهره و نصیب کافران از عذاب قیامت می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۷ - ۲

۲ - استهزا ، گفتار مغرضانه و تبلیغات سوء علیه اسلام و پیامبر (ص) ، کار همیشگی و روش سران کفر و شرک

اصبر على ما يقولون

آمدن فعل <یقولون> به صورت فعل مضارع، دلالت بر استمرار این گفتار دارد.

استهزاهای رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۵

۵ استهزای رسالت و رسولان الهی از سوی سردمداران مجرم برای انکار رسالت پیامبر(ص)

و إذا جاءتهم ءايه قالوا لن نؤمن حتى نؤتى مثل ما أوتى رسل الله

درخواست نزول وحی و مقام رسالت از جانب سردمداران مجرم ممکن است تنها از سر استهزا باشد، نه اینکه واقعاً خواهان آن باشند.

استهزاهای رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص

- ۳۸ - ۱۶ - ۱

۱ - سران کفر و شرک از روی استهزا ، از خداوند خواستار شتاب در نزول عذاب ویژه اخروی خود بودند .

و قالوا ربّنا عجلّ لنا قطّنا قبل یوم الحساب

<قطّ> به معنای نصیب و بهره معین و جدا شده است و مقصود از آن در این آیه، بهره و نصیب کافران از عذاب قیامت می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۷ - ۲

۲ - استهزا ، گفتار مغرضانه و تبلیغات سوء علیه اسلام و پیامبر (ص) ، کار همیشگی و روش سران کفر و شرک

اصبر علی ما یقولون

آمدن فعل <یقولون> به صورت فعل مضارع، دلالت بر استمرار این گفتار دارد.

استهزای رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۸ - ۵

۵ - رهبران و مبلغان دینی باید در برابر تکبر ، استهزا و تهمت های دشمنان دیانت با سعه صدر به تکلیف خود عمل کنند .

قال لمن حوله ألاتستمعون . .. إنّ رسولکم... لمجنون. قال ربّ المشرق و المغرب و ما

استیذان از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۵،۸

۵ - اجازه خواستن از پیامبر (ص) و رهبر امت اسلامی برای ترک حضور در امور اجتماعی و حل و فصل مسائل عمومی ، از اوصاف مؤمنان راستین است .

إنّ الذین یستئذنونک أُولئک الذین یؤمنون باللّه و رسوله

۸ - اجازه خواستن از رهبری جامعه اسلامی ، برای ترک حضور در جمع اهل حل و فصل مسائل

اجتماعی ، به منظور پرداختن به امور مهم زندگی شخصی ، امری جایز و روا است .

و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبوا حتّی یستئذنوه . .. فإذا استئذنوک لبعض شأن

شأن> به معنای کار مهم و بزرگ است (مفردات راغب). هر چند این واژه در مطلق کارها نیز به کار می رود; ولی به قرینه مقام و آمدن تعبیر <لبعض شأنهم> (برخی از شؤون آنان) مقصود از آن در آیه شریفه، امور مهم و بزرگ است; زیرا مراد از برخی از شؤون، قطعاً امور کوچک نیست. از این رو بسیاری از مفسران (مانند طبرسی، آلوسی، ابن عاشور و...) بر همین نظریه اتفاق دارند.

اصول گرایی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۴ - ۸

۸- رهبران دینی ، باید همواره بر مواضع اصولی خویش ثابت و استوار بوده و در برابر کافران و دشمنان ، سازش ناپذیر باشند .

و لولا أن ثبّتنک لقد کدتّ ترکن إلیهم شیئًا قلیلاً

اضلال رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۷ - ۷

۷ رهبران ناصالح و گمراه ، از عوامل ضلالت و گمراهی امت ها می باشند .

فاتبعوا أمر فرعون و ما أمر فرعون برشید

اضلال رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۲۳

۲۳ فی المجمع: <قالت أخریهم لأولیهم ربنا هؤلاء أضلونا> . .. قال الصادق(ع): یعنی ائمه الجور ... .

از امام صادق(ع) درباره آیه <هؤلاء أضلونا> روایت شده است: مراد از <هؤلاء>، حاکمان ستمگر است.

گمراه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۶۶ – ۷

۷ – سران و بزرگان گمراه ، دارای نقشی بسزا در گمراهی مردم

إذ تبرأ الذین اتبعوا من الذین اتبعوا

اضلالگری رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۶۷ – ۲

۲ – اعتراف کافران ، در قیامت به گمراه شدن خود از سوی بزرگان شان

إنّا أطعنا سادتنا . .. فأضلّونا السبیلا

اطاعت از رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۶۷ – ۱

۱ – کافران ، در حال سوختن در آتش جهنم ، اعلام می کنند که مطیع بزرگان و رؤسای گمراه سازشان بودند .

إنّ اللّه لعن الکفرین . .. یوم تقلّب ... و قالوا ربّنا إنّا أطعنا سادتنا ... فأ

اطاعت از رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۵۶ – ۵

۵ – ارتباط با خدا ، رسیدگی به محرومان جامعه و فرامان بری از رهبری جامعه اسلامی ، از مصداق های مهم و بارز اعمال صالح

وعد اللّه الذين ءامنوا منكم و عملوا الصلحت . .. و أقيموا الصلوه و ءاتوا الزكوه

برداشت فوق با توجه به اين نكته است كه فريضه نماز، زكات و اطاعت از رسول خدا(ص) كه جزو اعمال صالح مى باشد، اختصاص به ذكر يافته است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۱ - ۴

۴ - تبلور تقوا ، در اطاعت از پيامبران و رهبران الهى

فاتّقوا اللّه و أطيعون

عطف <أطيعون> بر جمله

قبل می تواند تفسیری باشد. برداشت یاد شده برپایه این احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۰ - ۵

۵ - تبلور تقوای الهی در اطاعت از پیامبران و رهبران الهی

فاتّقوا اللّه و أطیعون

براساس این که عطف <أطیعون> عطف تفسیری باشد; برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۳ - ۵

۵ - تبلور تقوای الهی در اطاعت از پیامبران و رهبران دینی

فاتّقوا اللّه و أطیعون

<أطیعون> می تواند عطف تفسیری برای <اتّقوا اللّه> باشد. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

اطاعت از رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۳ - ۲۰

۲۰ عن محمّد بن منصور قال: سألت عبدا صالحا عن قول الله عز و جل: <قل إنما حرم ربی الفواحش ما ظهر منها و ما بطن> قال: ان القرآن له ظهر و بطن فجمیع ما حرم الله فی القرآن هو الظاهر و الباطن من ذلک ائمه الجور . .. .

محمّد بن منصور گوید: از امام کاظم(ع) درباره آیه <قل انما حرم . .. > سؤال کردم فرمود: قرآن، دارای ظاهر و باطن است ; آنچه را خداوند در قرآن تحریم کرده فاحشه آشکار و باطن آن، اطاعت از پیشوایان ستمگر است ... .

اطاعت از رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۰ - ۸

۸ گروهی از اهل کتاب ، مطیع و فرمانبردار سران کفر و ضلالت

و عبد الطغوت

اطاعت

از رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۰ - ۸

۸ گروهی از اهل کتاب ، مطیع و فرمانبردار سران کفر و ضلالت

و عبد الطغوت

اطاعت از رهبران مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۷ - ۲،۳،۷،۱۲

۲ - اظهار پشیمانی مشرکان پیرو در صحنه قیامت ، از دوستی با سران شرک و اطاعت از ایشان در دنیا

و قال الذین اتبعوا لو أن لنا کرّه فنتبرأ منهم

۳ - ندامت مشرکان پیرو در قیامت از شرکورزی و پشیمانی آنان از اطاعت سران ، ثمری نداشته و موجب نجات آنان نخواهد شد .

و قال الذین اتبعوا لو أن لنا کرّه فنتبرأ منهم

چنانچه ندامت از شرک و . .. در قیامت برای نجاتشان مؤثر می بود، مشرکان آرزوی بازگشت به دنیا را نمی کردند.

۷ - قیامت صحنه حسرت و اندوه مشرکان پیرو ، از شرکورزی و پیروی از سران شرک

کذلک یریهم اللّه أعملهم حسرت علیهم

۱۲ - شرکورزی ، محبت به سران شرک و پیروی از آنان ، عمل های حسرت آفرین و اندوهبار در سرای آخرت برای مشرکان پیرو

کذلک یریهم اللّه أعملهم حسرت علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۹ - ۹

۹ - شیطان ، وادار کننده انسان ها به شرکورزی و ترغیب کننده آنها به دوستی با سران شرک و پیروی از آنان *

و من الناس من یتخذ من دون اللّه أنداداً . .. إنما یأمرکم بالسوء و الفحشاء

از مصداقهای مورد نظر برای <سوء> و <فحشاء> به قرینه آیات قبل،

شرک ورزی و . .. است.

اطمینان رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۶۲ – ۸

۸ – اطمینان و تزلزل ناپذیری در بحران ها ، از صفات ضروری رهبر جامعه ایمانی

قال أصحب موسی إنّا لمدرکون . قال کلّاإنّ معی ربّی سیهدین

اظهار بی گناهی رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۲۹ – ۱

۱ – پیشوایان شرک ، در روز رستاخیز در برابر اتهام داشتن نقش در فریب و گمراهی مشرکان ، به دفاع برخاسته و به تبرئه خود خواهند پرداخت .

قالوا إنّکم کنتم تأتوننا . .. قالوا بل لم تکونوا مؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۰ – ۱

۱ – پیشوایان شرک در قیامت ، هرگونه اعمال زور و سلطه از ناحیه خود را برای به گمراهی کشاندن مشرکان ، مردود خواهند دانست .

و ما کان لنا علیکم من سلطن

اعتراض به رهبران مستکبر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۲۱ – ۵

۵– افراد عوام و تابع ، پس از حضور در پیشگاه خداوند در قیامت به رهبران مستکبر خویش اعتراض و از آنان درخواست

کمک خواهند کرد .

و برزوا لله جمیعًا فقال الضعفؤا للذین استکبروا إنّا کنّا لکم تبعًا فهل أنتم مغن

اغواگری رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۱۲

۱۲ اغواگری سران کفر و شرک و واداشتن دیگران به ضلالت، ادعای دوزخیان پیرو علیه

رهبران خویش در پیشگاه خداوند

قالت أخریهم لأولیهم ربنا هؤلاء أضلونا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۳ - ۷

۷ - تلاش اغواگرانه به اعتقاد پیشوایان شرک تنها دعوت و فراخوانی است ; نه اجبار و سلب کردن اختیار از دیگران

أغوینهم كما غوینا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۲ - ۱،۲،۷

۱ - اعتراف سران شرک به دست داشتن خود در گمراهی توده های مشرک

فأغوینكم

۲ - روح طغیان گری و حق ناپذیری مشرکان ، زمینه ساز تأثیرپذیری آنان از اغواگری سردمداران شرک

بل كنتم قومًا طغین . .. فأغوینكم

برداشت یاد شده از آن جا است که جمله <فأغویناکم> می تواند متفرع بر جمله <بل کنتم قوما طاغین> باشد; یعنی، چون شما مردم سرکشی بودید، پس ما توانستیم به اغوای شما بپردازیم.

۷ - تلاش سران شرک پیشه گمراه به هم فکر و هم سان ساختن دیگران با افکار و عقاید خویش

فأغوینكم إنّا كنّا غوین

طبق نظر مفسران، فلسفه این که سران شرک گمراهی مردم را به دلیل انحراف خود می دانند، می تواند به این جهت باشد که آنان در دنیا درصدد هم فکر ساختن و هم سان درست کردن با افکار و عقاید خود بودند.

اغواگری رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۱۲

۱۲ اغواگری سران کفر و شرک و واداشتن دیگران به ضلالت، ادعای دوزخیان پیرو علیه رهبران خویش در پیشگاه خداوند

قالت أخريهم لأوليهم ربنا هؤلاء أضلونا

افتراهای رهبران مستكبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ - ۱۷

۱۷- رهبران مستکبر ، در قیامت ، در پی معرفی شدن به عنوان مسؤول گمراهی پیروان ، گمراهی خود و آنان را به خداوند نسبت خواهند داد .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا إنّا کنّا لکم تبعًا . .. قالوا لو هدینا الله لهدین

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که مراد از هدایت در آیه هدایت در برابر گمراهی است و نه احتمال دیگر که به معنای راهنمایی برای نجات از عذاب باشد.

افساد رهبران ظلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۲،۳،۸،۹،۱۱،۱۲

۲ تکبّر ، غرور و سرسختی ، در قبال دعوت به تقوا ، از نشانه های حاکمان ناصالح و مفسد

و اذا تولّی سعی . .. و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه بالاثم

در صورتی که <تولی>، به معنای پذیرش حکومت باشد.

۳ سرسختی ، غرور و تکبّر برخاسته از گناه ، مانع نصیحت پذیری حاکمان مفسد

و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه <بالاثم>، متعلق به <العزّه> باشد.

۸ حاکمان مُفسد ، در حِصار سرسختی ، تکبر و غرور برخاسته از گناه خویش هستند .

و اذا تولّی . .. اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه <تولی>، به معنای پذیرش حکومت باشد و <باء> در <بالاثم>، سببیّه و متعلّق به <العزّه> باشد.

۹ حاکمان مفسد در برابر دعوت به تقوا ، به خاطر سرسختی ، تکبر و غرور ، آلوده به گناه می شوند .

اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه <باء> سببیه در <بالإثم>، متعلق به <اخذته> باشد.

۱۱ هیچ کیفری جز عذاب جهنّم ، نمی تواند حاکمان مفسد

، سرسخت ، متکبّر و مغرور را رام کند .

و اذا تولی سعی . .. فحسبه جهنم

۱۲ جهنّم ، کیفر حاکمان مفسد ، سرسخت و حق ناپذیر

و اذا تولی سعی . .. فحسبه جهنّم

افساد رهبران فاسد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۰۵ – ۱۶

۱۶ حاکمان فاسد و فسادانگیز ، مبغوض خداوند هستند .

اذا تولی . .. و اللّه لا یحب الفساد

اقرار اخروی رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۶۳ – ۴،۵

۴ – اعتراف پیشوایان شرک به ربوبیت خداوند در قیامت

قال الذین حقّ علیهم القول ربّنا

۵ – اقرار پیشوایان شرک در قیامت ، به نقش اغواگرانه خویش در گرویدن مردم به شرک

قال الذین حقّ علیهم القول ربّنا هؤلاء الذین أغوینا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۰ – ۳

۳ – سران شرک در قیامت ، بدون اجبار به نقش خود در گمراهی مشرکان اقرار خواهند کرد .

و ما کان لنا علیکم من سلطن بل کنتم قومًا طغین

برداشت یاد شده از آن جا است که پیشوایان شـرک، در پاسخ به اتهامِ داشـتن نقش در گمراهی مشرکان، تنها به اجبار نکردن بر گمراهی اکتفا کرده و اصل نقش داشـتن خود را نفی نخواهنـد کرد. پـذیرش دست داشـتن در گمراهی مشـرکان در دو آیه بعد (فأغویناکم إنا کنا غاوین)، مؤید این برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۱ - ۳

۳ - پذیرش مقصر بودن و داشتن نقش در

گمراهی مشرکان ، از سوی پیشوایان شرک در عرصه قیامت

فحقّ علینا قول ربّنا إنّا لذائقون

این که پیشوایانِ شـرک، خود را در اسـتحقاق عذاب الهی شـریک می دانند، حاکی از پذیرش نوعی از مسؤولیت در گمراهی مشرکان است.

اقرار رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۱ - ۴،۵

۴ - پیشوایان شرک در عرصه قیامت ، به دوزخی بودن خویش و این که مستحق کیفر الهی اند ، اعتراف خواهند کرد .

فحقّ علینا قول ربّنا إنّا لذائقون

۵ - اعتراف پیشوایان شرک به ربوبیت الهی در حضور مشرکان در عرصه قیامت

فحقّ علینا قول ربّنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۲ - ۱،۴

۱ - اعتراف سران شرک به دست داشتن خود در گمراهی توده های مشرک

فأغوینکم

۴ - اعتراف سردمداران شرک در عرصه قیامت به گمراهی خود

إنّا کنّا غوین

اقرار رهبرانمستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ - ۱۵،۱۶

۱۵- رهبران مستکبر در جواب استمداد پیروانشان در قیامت ، خود را ناتوان دانسته و کمک به آنان را تعلیق به محال می کنند .

فقال الضعفؤا . .. فهل أنتم مغنون عنّا ... قالوا لو هدینا الله لهدینکم

اینکه مستکبران در جواب استمداد پیروان خود در قیامت می گویند: اگر خداوند ما را هدایت کرده بود ما هم شما را هدایت می کردیم، در حالی که خداوند هم چنین کاری را هرگز انجام نداده است، در واقع برآوردن خواسته آنان را تعلیق به محال می کند.

۱۶- رهبران مستکبر ، در قیامت ، به گمراهی خود

اعتراف خواهند کرد .

لو هدینا الله لهدینکم

اقسام رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۱ - ۲

۲ - پیشوایان و رهبران جوامع در بینش الهی دو دسته اند : دعوت کنندگان به آتش دوزخ و فراخوانان به نعمت های بهشت .

و جعلنهم أئمه یدعون إلی النار

اکثریت رهبران شرک صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۷

۷ - ایمان آوردن به تعلیمات پیامبران ، در گرو وجود زمینه آن در ایمان آورنده

لقد حقّ القول علی أکثرهم فهم لایؤمنون

امانتداری رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۸ - ۶

۶ - برخورداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری ازآنان است .

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۶ - ۶

۶ - برخورداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری از آنان

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۴ - ۶

۶ - برخورداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری از ایشان

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۹ - ۶

۶ - برخورداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمانبری از ایشان

إنّی لکم رسول أمین .

فاتّقوا اللّه و أطيعون

امتحان رهبران جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۱۳

۱۳ - لزوم آزمون و احراز شايستگى افراد ، قبل از انتخاب آنان براى مديريت و رهبرى جامعه

و إذ ابتلى إبرهيم ربه بكلمت فاتمهن قال إنى جاعلك للناس إماماً

اميدوارى رهبران دينى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۷ - ۶

۶- رهبران الهى و مصلحان جامعه اسلامى ، در معرض تبليغات سوء و استهزاى دشمنان بوده و بايد به حمايت و لطف الهى اميدوار باشند .

المستهزءين . .. و لقد نعلم أنک يضيق صدرک بما يقولون

انذار رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۹ - ۷

۷- تهديد سران مشرک و ستيزه جوى مكه از سوى خداوند

ذق إنّک أنت العزيز الكريم

چنان كه از لحن آيات و برخى از تفاسير استفاده مى شود، اين آيات تعريضى به سردمداران شرک مكه دارد.

انعطاف پذيرى رهبران دينى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۱۲

۱۲ - رهبران جامعه اسلامی ، باید در اعمال سیاست های کلان اجتماعی خود نسبت به مردم ، انعطاف پذیر و واقع بین باشند .

فإذا استئذنوك لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم

از این که خداوند پرداختن به امور زندگی را به جای حل و فصل مسائل مهم اجتماعی به خواست و مصلحت اندیشی پیامبر(ص) منوط کرده است، به دست می آید که پرداختن به مسائل عمومی و اعمال سیاست های کلان اجتماعی از سوی رهبری،

باید با توجه به واقعیت های موجود در جامعه و مصالح مردم باشد و نسبت به آنان انعطاف پذیر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۷ - ۹

۹ - انعطاف رهبری الهی ، در برابر برخی آرا و نظریات مردم

لو یطیعکم فی کثیر من الأمر لعنتّم

تعبیر <فی کثیر> نشان می دهد که در بعضی از موارد، پذیرش نظر و خواست مردم منفی نیست.

انگیزه رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۰ - ۵

۵- دستیابی به منافع مادی و رسیدن به حکومت و مقام ، انگیزه اصلی سازندگان آیین شرک و بت پرستی

و أحلّوا قومهم . .. و جعلوا لله أندادًا لیضلّوا عن سبیله قل تمتّعوا

جمله <قل تمتعوا> (بگو برخوردار شوید)، پیش از جمله <فإن مصیرکم إلی النار>، می تواند کنایه از آن باشد که هر چند شما به دنبال تمتع و کامیابی از دنیا هستید، ولی مسیر و نهایت کار شما دوزخ است. گفتنی است موضوع رسیدن به حکومت و مقام، از جمله <و أحلّوا قومهم ...> استفاده شده است.

اهمیت آبروی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۱ - ۱۱

۱۱ - آبرو و حیثیت رهبران جامعه اسلامی ، جدا از آبرو و حیثیت اعضای آن جامعه نیست .

إنّ الذین جاءو بالإفک . .. لاتحسبوه شرًّا لکم بل هو خیر لکم

با آن که ماجرای <افک> مربوط به پیامبر(ص) و خانواده او است; ولی خداوند جامعه اسلامی را مخاطب قرار داده و بازتاب مثبت این ماجرا را،

به آنـان گوشـزد کرده است (بل هو خیر لکم). این موضوع بیانگر این حقیقت است که آبرو و حیثیت رهبران جامعه اسـلامی، مردم، به هم پیوسته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۴ - ۴

۴ - آبرومندی نزد مردم ، از ویژگی های لازم و سودمند برای رهبران الهی

و رفعنا لک ذکرک

اهمیت احترام رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۳ - ۵

۵ - نگه داری حرمت رهبر جامعه اسلامی و رعایت ادب در گفتار با آنان ، امری لازم و بایسته

لاتجعلوا دعاء الرسول بینکم کدعاء بعضکم بعضًا

آیه شـریفه، درباره پیامبراسـلام(ص) است; ولی چون نام ایشان به عنوان ولّی امر مسـلمین یاد شـده است (و إذا کانوا معه علی أمر جامع. .) می توان آن را درباره تمامی رهبران جامعه اسـلامی تسری داد و شامل کسانی دانست که ولایت امری مسلمین را برعهده دارند.

اهمیت اخلاص رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۳ - ۵

۵ - اهمیت روحیه توحیدی (ضد شرک) و اخلاص کامل در عبادت خدا ، در نهاد رهبران الهی

فلاتدع مع اللّه إِلهًا ءاخر

لزوم پرهیز از شـرک و داشـتن اخلاص کامل در عبادت خـدا، اختصاص به پیامبر(ص) ندارد; بلکه این ها وظیفه همه انسان ها است. بنابراین توجه خطاب به شخص رسول اکرم(ص) (فلاتدع مع اللّه...)، بیانگر اهمیت آن در رهبران الهی می باشد.

اهمیت استقامت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ -

۴ - ۵

۴ - سختی ها ، هرگز نباید رهبران الهی را از توجّه به سهولت ها و امکانات موجود و دلگرم بودن به آنها باز دارد . *

فإنّ مع العسر یسرًا

کلمه <مع>، دلالت دارد که وجود <یسر عظیم> هم زمان با وجود <عسر> است; نه بعد از آن. و مراد از آن می تواند هم زمانی <عسر> با مقدّمات <یسر> باشد. و ممکن است در صدد بیان این حقیقت خارجی باشد که: هر گاه مشکلاتی پدیدار شد، توجّه به آن ذهن شما را به خود مشغول نسازد; بلکه به سهولت ها و امکانات فراوانی که در کنار آن، برای شما وجود دارد نیز توجّه داشته باشید. برداشت یاد شده ناظر به دومین احتمال است.

اهمیت استیذان از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۴

۴ - مؤمنان راستین ، به هنگام حضور در کنار پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی ، برای حل و فصل امور مهم اجتماعی ، بدون اذن خواستن به دنبال کار دیگری نمی رفتند .

إنّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّه و رسوله و إذا کانوا معه علی أمر لم یذهبوا حتّ

اهمیت اطاعت از رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۸

۸ - لزوم پیروی از مدیریت و رهبری واحد در جامعه

ما منعک . .. ألاّتتّبعن أفعصیت أمری

اهمیت انتخاب رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۱ - ۸

۸- انسان ها در گزینش پیشوایان و پیروی کردن از آنان

مسؤولند .

یوم ندعوا کلّ أُناس بإممهم

اهمیت انقطاع رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مزمل – ۷۳ – ۸ – ۸

۸ – بایستگی توجّه کامل به خدا و انقطاع از دیگران ، برای رهبران جامعه اسلامی و مبلغان دینی

و اذکر اسم ربّک و تبتّل إلیه تبتیلاً

مخاطب این آیات، شخص پیامبر(ص) است; ولی به اعتبار این که آن حضرت به عنوان رهبر و ابلاغ کننده پیام های الهی به مردم بود، می توان درباره همه کسانی که داعیه دار رهبری جامعه اسلامی و هدایت دینی اند، این مسأله را سرایت داد.

اهمیت پاسخگویی رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۳ – ۶

۶ – مسؤولان ، حتی والاترین مقامات جامعه ، باید در محدوده مسؤولیت خود ، پاسخ گوی ناهنجاری ها باشند .

ما منعک . .. ألاّتتّبعن أفعصیت أمری

موسی(ع)، پس از بازگشت از میقات، هارون(ع) را در قبال مسؤولیتش مورد بازخواست و توبیخ قرار داد; و از نحوه برخورد او با گوساله پرستان و علل آن جویا گردد. با توجه به این که هارون(ع) پیامبر بوده و در عین حال مورد بازخواست قرار گرفته است; جایگاه ویژه مسؤولیت پذیران و نیز لزوم پاسخ گو بودن در برابر آن روشن می شود.

اهمیت پیروی از رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۱ – ۸

۸– انسان ها در گزینش پیشوایان و پیروی کردن از آنان مسؤولند .

يوم ندعوا كلّ أَناس بإممهم

اهميت پيشگامى رهبران دينى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

- ٧

توبه - ۹ - ۸۸ - ۳

۳ لزوم پیشتازی رهبر جامعه اسلامی در پایبندی به ارزش ها و عمل بر طبق آن

لکن الرسول و الذین ءامنوا معه

اهمیت تزکیه رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۶ - ۱۲

۱۲ - لزوم مبارزه با هوای نفس ، برای رهبران و داوران جامعه الهی

یداود إنّا جعلنک خلیفه فی الأرض فاحکم بین الناس بالحقّ و لاتتّبع الهوی

اهمیت تشکر رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۹ - ۱۴

۱۴ لزوم دعا و قدردانی رهبر جامعه اسلامی نسبت به انفاقگران و انجام دهندگان خدمات دینی

و یتخذ ما ینفق . .. صلوت الرسول

از اینکه پیامبر (ص) برای انفاقگران دعا می کرد و این را خداوند به عنوان یک ارزش ذکر کرده است، برداشت فوق استفاده می شود.

اهمیت تعقل رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۲

۲ ضرورت اندیشه در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و پیامبراسلام (ص) و تحلیل عمیق آن برای رهبران جامعه اسلامی

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

اهمیت تلاوت قرآن رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۵ - ۵

۵ - لزوم خلوت با خدا و راز و نیاز به درگاه او و انس بیشتر با قرآن ، برای رهبران و مبلغان دینی

قم الّیل . .. و رتّل القرءان ترتیلاً . إنّا سنلقی علیک قولاً ثقیلاً

اهمیت تواضع

رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۵ - ۶

۶ - اهمیت روحیه تواضع و فروتنی برای رهبران الهی ، در قبال مؤمنان

و اخفض جناحک لمن اتبعک من المؤمنین

اهمیت توحید رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۳ - ۵

۵ - اهمیت روحیه توحیدی (ضد شرک) و اخلاص کامل در عبادت خدا ، در نهاد رهبران الهی

فلاتدع مع اللّه إِلهًا ءاخر

لزوم پرهیز از شرک و داشتن اخلاص کامل در عبادت خدا، اختصاص به پیامبر(ص) ندارد; بلکه این ها وظیفه همه انسان ها است. بنابراین توجه خطاب به شخص رسول اکرم(ص) (فلاتدع مع اللّه...)، بیانگر اهمیت آن در رهبران الهی می باشد.

اهمیت تهجد رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۵ - ۵

۵ - لزوم خلوت با خدا و راز و نیاز به درگاه او و انس بیشتر با قرآن ، برای رهبران و مبلغان دینی

قم الّیل . .. و رتّل القرءان ترتیلاً . إنّا سنلقی علیک قولاً ثقیلاً

اهمیت ثبات قدم رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۱۴ - ۲

۲ – در اختیـار گرفتن ثروت و نیروی انسـانی کـافران حق ناپـذیر ، نمی توانـد مجوز عـدول مبلغان و رهبران جامعه اسـلامی از مواضع عقیدتی خویش و سازش و مسامحه با آنان باشد .

و لاتطع . ..أن کان ذا مال و بنین

تردیدی نیست که اجابت خواسته های کافران و یا سازش با آنان از سوی رهبران

جامعه اسلامی، به جهت طمع شخصی نیست; بلکه برای در اختیار گرفتن ثروت و نیروی انسانی کافران و صرف آنها در جهت مصالح و منافع مسلمین است; ولی چون این کار به قیمت عدول از مواضع اعتقادی و یا سازش با کافران است، جایز نمی باشد.

اهمیت دلسوزی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۶ - ۳

۳ - موضع رهبران دینی در میان مردم ، باید موضعی برادرانه و همراه با دلسوزی باشد و نه برتری جویانه .

إذ قال لهم أخوهم نوح ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی است مشفقانه و نه همراه با برتری جویی .

إذ قال لهم أخوهم هود ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۲ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم صلح ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۱ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم لوط ألاتتّقون

اهمیت رهبران صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۱ - ۷

۷- انسان ها ، برای وصول به فرجام نیک ، باید با هوشیاری کامل در پی رهبرانی صالح و شایسته باشند .

یوم ندعوا کلّ أُناس بإممهم

از اینکه

خداونـد قیامت را با این وصف ذکر می کنـد: <همه انسانها به نام رهبرانشان فرا خوانده می شوند> احتمالاً هشداری است به آنان که متوجه باشند به دنبال چه کسی حرکت می کنند.

اهمیت شرح صدر رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۴ - ۳

۳ - سعه صدر و حسن برخورد حتی با مخالفان امری بایسته برای رهبران جامعه اسلامی

ادفع بالتی هی أحسن

اهمیت صبر رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۵ - ۴

۴ - وعـده خداونـد بـه یـاری پیـامبران و مؤمنـان ، مقتضـی صبر و شـکیبایی همـه رهـبران و مبلغـان دینی ، در برابر آزار هـا و کارشکنی های دشمنان است .

إنّا لننصر رسلنا و الذین ءامنوا . .. فاصبر

اهمیت مبارزه با رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۸ - ۶

۶ - لزوم هدف قرار دادن مرکز اصلی قدرت کفر ، برای اصلاح توده ها *

و فی موسی إذ أرسلنه إلی فرعون

موسـی(ع) مـأموریت یـافته بود تـا مسـتقیماً بـا فرعون روبه رو شود و او را از کفر و حق ستیزی باز دارد و خداونـد این حقیقت رابرای ما بازگو کرده است از این نکته مطلب یاد شده احتمال می رود.

اهمیت مشاوره با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۶

۶ - حضور در کنار رهبری جامعه اسلامی برای حل و فصل امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش در

مسائل عمومی ، امری لازم و بایسته

إنّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّه و رسوله و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبو

اهمیت مناجات رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۵ - ۵

۵ - لزوم خلوت با خدا و راز و نیاز به درگاه او و انس بیشتر با قرآن ، برای رهبران و مبلغان دینی

قم الّیل . .. و رتّل القرءان ترتیلاً . إنّا سنلقی علیک قولاً ثقیلاً

اهمیت همکاری با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۶

۶ - حضور در کنار رهبری جامعه اسلامی برای حل و فصل امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش در مسائل عمومی ، امری لازم و بایسته

إنّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّه و رسوله و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبو

ایجاد اختناق رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۷

۷ - سلب آزادی از مردم و ایجاد مانع بر سر راه آگاهی آنان از حقایق الهی ، از شیوه های مبارزه سران کفر و شرک با پیامبراسلام (ص)

و انطلق الملأمنهم أن امشوا و اصبروا علی ءالهتکم

پراکنده کردن توده های مردم از اطراف پیامبر(ص) و توصیه به پایداری بر عقیده خود از سوی سران کفر، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

ایجاد اختناق رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶ – ۷

۷ – سلب آزادی از مردم و ایجاد مانع بر

سر راه آگاهی آنان از حقایق الهی ، از شیوه های مبارزه سران کفر و شرک با پیامبراسلام (ص)

و انطلق الملأمنهم أن امشوا و اصبروا علی ءالهتکم

پراکنـده کردن توده های مردم از اطراف پیامبر(ص) و توصـیه به پایـداری بر عقیده خود از سوی سـران کفر، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

ایمان رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۳ - ۹

۹ - ایمان به هدف و پایبندی به آرمان ها ، از شرایط رهبران جامعه ایمانی و اسلامی است .

و الذی جاء بالصدق و صدّق به

برگزیدگی رهبران بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۴ - ۶

۶ - صبر و یقین برخی از پیروان موسـی (ع) به آیات الهی ، زمینه ساز گزینش آنان از سوی خـدا برای پیشوایی بنی اسـراییل بود .

و جعلنا منهم أئمّه . .. لمّا صبروا و کانوا بأیتنا یوقنون

بنابراین احتمال که در <لمّا> معنای جزا باشـد; یعنی، آنان به رهبری انتخاب شدند، به پاداش صبری که پیشه کردند و یقینی که به آیات الهی پیدا کردند.

بشارت شکست رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۱ - ۴

۴ - بشارت و نوید خداوند به شکست سران کفر و شرک و پیروزی مسلمانان در دوران بعثت

جند ما هنالك مهزوم من الأحزاب

بشارت شكست رهبران كفر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۱ - ۴

۴ - بشارت و نويد خداوند

به شکست سران کفر و شرک و پیروزی مسلمانان در دوران بعثت

جند ما هنالک مهزوم من الأحزاب

بصیرت رهبران جامعه اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۱۰۸ - ۸

۸ لزوم بهره مندی رهبران جامعه اسلامی و مبلغان دینی از بصیرت و بینایی و داشتن حجت روشن بر اتخاذ راه ها و روشها

قل هذه سبیلی أدعوا إلی الله علی بصیره أنا

بهانه جویی رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۳

۳ - سران شرک و کفر ، نوپیدایی و بی سابقه بودن پیام توحیدی پیامبراسلام را در تاریخ ادیان گذشته ، بهانه ای بر مخالفت خود قرار داده بودند .

ما سمعنا بهذا فی الملّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۳

۳ - سران کفر و شرک ، برگزیده شدن پیامبر (ص) را به رسالت بدون برخوردار بودن آن حضرت از امتیاز و شایستگی های لازم ، دلیل نپذیرفتن دعوت او اعلام کردند .

أءنزل علیه الذکر من بیننا

قید <من بیننا> در حقیقت در مقام بیان تعلیل برای انکار رسالت است; یعنی، پیامبراسلام از میان ما انتخاب شده است و مانند ما هیچ امتیاز و برتری و شایستگی برای دریافت وحی ندارد; پس نمی توان ادعای او را تصدیق کرد.

بهانه جویی رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۱۲

۱۲ القای شبهات و بهانه جویی در برابر آیات الهی و رسالت رسولان او، از

مکرهای سردمداران مجرم بوده است.

أکبر مجرمیها لیمکروا . .. لن نؤمن حتی نؤتی ... بما کانوا یمکرون

یادآور شـدن اشـکال تراشـیهای سـردمداران کفر، پس از ذکر مکر و فریبکاری آنان، می تواند بیان مصداقی بارز برای مکر و فریب آنان باشد.

بهانه جویی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۳

۳ - سـران شـرک و کفر ، نوپیدایی و بی سابقه بودن پیام توحیدی پیامبراسلام را در تاریخ ادیان گذشته ، بهانه ای بر مخالفت خود قرار داده بودند .

ما سمعنا بهذا فی الملّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۳

۳ - سران کفر و شرک ، برگزیده شدن پیامبر (ص) را به رسالت بدون برخوردار بودن آن حضرت از امتیاز و شایستگی های لازم ، دلیل نپذیرفتن دعوت او اعلام کردند .

أءنزل علیه الذکر من بیننا

قیـد <من بیننـا> در حقیقت در مقـام بیـان تعلیـل برای انکار رسالت است; یعنی، پیامبراسـلام از میان ما انتخاب شـده است و مانند ما هیچ امتیاز و برتری و شایستگی برای دریافت وحی ندارد; پس نمی توان ادعای او را تصدیق کرد.

بی تأثیری معجزه بر رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۳

۳ عدم تأثیر آیات (معجزات) الهی در سردمداران مجرم

و إذا جاءتهم ءايه قالوا لن نؤمن حتی نؤتی مثل ما أوتی رسل الله

بی ثمری صبر رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱

۲۱- رهبران مستکبر ، در قیامت ، درمی یابند که صبر و نیز جزع ، عذاب الهی را از آنان برطرف نخواهد کرد .

قالوا . .. سواء علینا أجزعنا أم صبرنا

بی شعوری رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۱۰

۱۰ سردمداران کفر از درک بازگشت آثار توطئه های آنان علیه خودشان ناتوانند.

و ما یمکرون إلا بأنفسهم و ما یشعرون

بینش رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۸ - ۴

۴ - ساختن آثار بی ثمر ، خارج از نیاز و صرفاً بازیگرانه ، مورد نکوهش در بینش دین و رهبران الهی

أتبنون بکلّ ریع ءایه تعبثون

بینش رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۵،۱۴

۵ خودکفایی مالی و بی نیازی از تلاش اقتصادی ، حداقل شرط پیامبری و کمترین شایستگی لازم برای احراز مقام نبوت ، در دیدگاه سران کفر و شرک

أو یلقی إلیه کنز أو تکون له جنّه یأکل منها

برداشت یاد شده، از آن جا است که در آیه پیش آمده بود: <کافران این نکته را القا کردند که پیامبر(ص) از نظر جسمی نباید نیازمند به تغذیه و داد و ستد اقتصادی باشد>; ولی در این آیه از آن نکته صرف نظر کردند و گفتند: <پیامبر باید از

نظر معیشتی و مالی خودکفا باشد>.

۱۴ قرآن ، کتابی پرجاذبه و شگفت آور در نظر سران کفر وشرک

و قالوا أسطیرالأوّلین . .. إن تتّبعون إلاّ رجلًا مسحورًا

اسطوره خواندن قرآن و سحر

دانستن آن از سوی سران کفر و شرک، گویای این نکته است که این کتاب الهی، همانند اسطوره، سحر و جادو، برای آنان جاذبه داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۳ - ۷

۷ - تلاش اغواگرانه به اعتقاد پیشوایان شرک تنها دعوت و فراخوانی است ; نه اجبار و سلب کردن اختیار از دیگران

أغوینهم کما غوینا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۲۹ - ۲

۲ - پیشوایان شرک ، در گفت و گو با مشرکان فریب خورده در روز رستاخیز ، سوء اختیار خود آنان را عامل گمراهی شان معرفی خواهند کرد .

قالوا بل لم تکونوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۰ - ۱،۲

۱ - پیشوایان شرک در قیامت ، هرگونه اعمال زور و سلطه از ناحیه خود را برای به گمراهی کشاندن مشرکان ، مردود خواهند دانست .

و ما کان لنا علیکم من سلطن

۲ - پیشوایان شرک ، عامل اصلی گمراهی مشرکان را ، روح طغیان و حق ناپذیری خود آنان معرفی خواهند کرد .

بل کنتم قومًا طغین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۱ - ۱

۱ - روح طغیان گری و حق ناپذیری مشرکان ، موجب مستحق بودن آنان به عذاب الهی (دوزخ) در نظر سران شرک

بل كنتم قومًا طغين . فحقّ علينا قول ربّنا إنّا لذائقون

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۲ – ۵

۵

- پیشوایان شرک در عرصه قیامت ، گمراهی خود را ، عامل انحراف دیگران معرفی خواهند کرد .

فأغوینکم إنّا کنّا غوین

برداشت یاد شده به خاطر تعلیل بودنِ جمله <إنّا کنّا غاوین> برای جمله پیشین (فأغویناکم) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۵،۶

۵ - سران کفر و شرک ، صبر و پایداری بر آیین شرک و بت پرستی را ، امری مطلوب و تکلیف دینی خود می دانستند .

و اصبروا علی ءالهتکم إنّ هذا لشیء یراد

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که <هذا> به صبر اشاره داشته و مقصود از <یراد> (خواسته شده) اقتضای اعتقاد به آیین شرک باشد.

۶ - سران شرک و کفر ، هدف و انگیزه پیامبراسلام (ص) از دعوت به یکتاپرستی را ، دستیابی به ریاست و آقایی بر دینداران می دانستند .

أجعل الألهه إلهًا وحدًا . .. إنّ هذا لشیء یراد

برداشت یاد شده، براساس این دیدگاه است که <هذا> اشاره به یکتاپرستی و نفی آیین شرک (مضمون دعوت پیامبراسلام) باشد و مقصود از <شیء یراد> سیادت و آقایی بر مردم باشد که در نگاه سران کفر، هدف و آرزوی پیامبراسلام بود; زیرا با یکی شدن پرستش ها، قهراً آن حضرت رهبری امت یکتاپرست را به عهده می گرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۱

۱ - سران کفر و شرک ، پیام توحیدی پیامبراسلام را ، سخنی نو ظهور و بی سابقه می دانستند .

أجعل الألهه إلهًا وحدًا . .. ما سمعنا بهذا فی الملّه الأخره

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۲

۲ - پیامبراسلام (ص) ، در نظر سران کفر و شرک ، فاقد هرگونه ملاک برتری و شایستگی برای رسالت و دریافت وحی الهی

أءنزل علیه الذکر من بیننا

همزه در <أءنزل> برای استفهام انکاری است و قید <من بیننا> (از میان ما) قرینه است بر این که نفی و انکار آنان، مربوط به شایستگی پیامبر(ص) برای رسالت بود.

بینش رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۵،۱۴

۵ خودکفایی مالی و بی نیازی از تلاش اقتصادی ، حداقل شرط پیامبری و کمترین شایستگی لازم برای احراز مقام نبوت ، در دیدگاه سران کفر و شرک

أو یلقی إلیه کنز أو تکون له جنّه یأکل منها

برداشت یاد شده، از آن جا است که در آیه پیش آمده بود: <کافران این نکته را القا کردند که پیامبر(ص) از نظر جسمی نباید نیازمند به تغذیه و داد و ستد اقتصادی باشد>; ولی در این آیه از آن نکته صرف نظر کردند و گفتند: <پیامبر باید از نظر معیشتی و مالی خودکفا باشد>.

۱۴ قرآن ، کتابی پرجاذبه و شگفت آور در نظر سران کفر وشرک

و قالوا أسطیرالأوّلین . .. إن تتّبعون إلاّ رجلاً مسحورًا

اسطوره خواندن قرآن و سحر دانستن آن از سوی سران کفر و شرک، گویای این نکته است که این کتاب الهی، همانند اسطوره، سحر و جادو، برای آنان جاذبه داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۵،۶

۵ – سران

کفر و شرک ، صبر و پایداری بر آیین شرک و بت پرستی را ، امری مطلوب و تکلیف دینی خود می دانستند .

و اصبروا علی ءالهتکم إنّ هذا لشیء یراد

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که <هذا> به صبر اشاره داشته و مقصود از <یراد> (خواسته شده) اقتضای اعتقاد به آیین شرک باشد.

۶ - سران شرک و کفر ، هدف و انگیزه پیامبراسلام (ص) از دعوت به یکتاپرستی را ، دستیابی به ریاست و آقایی بر دینداران می دانستند .

أجعل الألهه إلهًا وحدًا . .. إنّ هذا لشیء یراد

برداشت یاد شده، براساس این دیدگاه است که <هذا> اشاره به یکتاپرستی و نفی آیین شرک (مضمون دعوت پیامبراسلام) باشد و مقصود از <شیء یراد> سیادت و آقایی بر مردم باشد که در نگاه سران کفر، هدف و آرزوی پیامبراسلام بود؛ زیرا با یکی شدن پرستش ها، قهراً آن حضرت رهبری امت یکتاپرست را به عهده می گرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۱

۱ - سران کفر و شرک ، پیام توحیدی پیامبراسلام را ، سخنی نو ظهور و بی سابقه می دانستند .

أجعل الألهه إلهًا وحدًا . .. ما سمعنا بهذا فی الملّه الأخره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۲

۲ - پیامبراسلام (ص) ، در نظر سران کفر و شرک ، فاقد هرگونه ملاک برتری و شایستگی برای رسالت و دریافت وحی الهی

أءنزل علیه الذکر من بیننا

همزه در <أءنزل> برای استفهام انکاری است و قید <من بیننا>

(از میان ما) قرینه است بر این که نفی و انکار آنان، مربوط به شایستگی پیامبر(ص) برای رسالت بود.

پیدایش رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۱

۱ پدیدار گشتن سردمدارانی از بین مجرمان هر جامعه، از سنتهای الهی است.

و کذلک جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها

معنای فوق برای آیه بر این اساس است که <أکابر مجرمیها> مضاف و مضاف الیه و مفعول اول برای <جعل> و مفعول دوم آن <فی کل قریه> باشد.

پیروی رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۲ - ۱۱

۱۱- رهبران مستکبر و پیروانشان از اجابت کنندگان دعوت شیطانند .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا إنّا کنّا لکم تبعًا . .. و قال الشیطن لما قضی الأم

برداشت فوق بر این اساس است که مخاطب شیطان، به قرینه ذکر این آیه پس از ذکر ماجرای مستکبران و پیروان آنها در قیامت، مستکبران و پیروانشان باشد.

پیشگامی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۸ - ۳

۳ پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی ، باید در موضع گیری علیه جریان های باطل (نفاق) پیشگام باشد .

لا تقم فیه أبداً

مخاطب قرار گرفتن شخص پیامبر(ص) در این آیه ظاهراً به خاطر موقعیتی است که آن حضرت داشتند (موقعیت رهبری).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۲ - ۵

۵ - لزوم پیش گام بودن رهبران جامعه ایمانی در عمل به آرمان ها و اهداف

اعلام شده خود به مردم

أُمرت لأن أكون أوّل المسلمين

پیشگویی شکست رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۱ - ۱

۱ - پیشگویی خداوند از شکست سران کفر و شرک در برابر سپاه اسلام

جند ما هنالك مهزوم من الأحزاب

بیشتر مفسران بر این عقیده اند که آیه شریفه، در مقام پیشگویی از آینده سران کفر و شرک است، آنانی که در مکه در اکثریت بودند و قدرت را در دست داشتند و در حالی که مسلمانان در اقلیت و ضعف قرار داشتند. ازاین رو خداوند از شکست کافران در جنگ های بدر، احزاب، حنین و یا فتح مکه خبر می دهد.

پیشگویی شکست رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۱ - ۱

۱ - پیشگویی خداوند از شکست سران کفر و شرک در برابر سپاه اسلام

جند ما هنالك مهزوم من الأحزاب

بیشتر مفسران بر این عقیده اند که آیه شریفه، در مقام پیشگویی از آینده سران کفر و شرک است، آنانی که در مکه در اکثریت بودند و قدرت را در دست داشتند و در حالی که مسلمانان در اقلیت و ضعف قرار داشتند. ازاین رو خداوند از شکست کافران در جنگ های بدر، احزاب، حنین و یا فتح مکه خبر می دهد.

تبری اخروی رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۳ - ۸

۸ – اقدام پیشوایان شرک به اظهار برائت از پیروان خویش در قیامت

و یوم يناديهم . .. تبرّأنا إليك

تبری از رهبران مشرکان

جلد – نام سوره

– سوره – آيه – فيش

۱ – بقره – ۲ – ۱۶۷ – ۱،۴

۱ – بازگشت به دنيا براى تبرّى از سران شرك و مخالفت كردن با آنان ، آرزوى مشركان پيرو در صحنه قيامت

و قال الذين اتبعوا لو أن لنا كرّه فنتبرأ منهم

<كرّ> به معناى رجوع و <كرّه> به معناى يكبار رجوع كردن است و مراد از آن، بازگشت به دنيا مى باشد. بنابراين <لو أن لنا كرّه>; يعنى، اى كاش يكبار ديگر به دنيا باز مى گشتيم!

۴ – حس انتقام جويى ، وادار كننده مشركان پيرو به تبرّى از سران شرك ، نه حق جويى و حقيقت طلبى

فنتبرأ منهم كما تبرّءوا منا

جمله <كما تبرءوا منا> (چون آنان از ما بيزارى كردند و يا همان گونه كه آنان از ما بيزارى جستند) بيانگر انگيزه اظهار تبرى مشركان پيرو است.

تبرى رهبران شرك

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۶۳ – ۶

۶ – پيشوايان شرك مدعى مسؤوليت نداشتن نسبت به گرويدن پيروانشان به آيين شرك

أغوينهم كما غوينا

به گفته مفسران، عبارت <كما غوينا> صفت براى مصدرى است كه با فعلش حذف شده و تقدير آن چنين است: <أغويناهم فغووا غيّاً مثل ما غوينا> مقصود گروه ياد شده اين است كه ما آنان را مجبور به پذيرش شرك نكرديم و در اين جهت ما و آنها با هم برابريم. همان طورى كه شرك را خودمان اختيار كرديم و كسى ما را مجبور به آن نكرد، آنها نيز خودشان شرك را پذيرا شدند و ما آنان را مجبور نكرديم.

تبرى رهبران مشركان

جلد – نام سوره – سوره – آيه –

فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۶۶ – ۳

۳ – سران شرک به هنگام مواجه شدن با عذاب قیامت ، از پیروانشان فاصله گرفته و از آنان بیزار می شوند .

إذ تبرأ الذین اتبعوا من الذین اتبعوا و رأوا العذاب

جمله <و رأوا العذاب> جمله حالیه است; یعنی، تبرّی و بیزاری سران شرک از پیروانشان در آن حال است که با عذاب مواجه می شوند.

تبعیت از رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۰ – ۵

۵ ممنوعیت تخلف از فرمان رهبر جامعه اسلامی در همه اعصار

ما کان لأهل المدینه و . .. أن یتخلفوا عن رسول اللّه

با توجه به اینکه آیات قبل در زمینه جهاد بود و فرمان جهاد حکمی مربوط به حکومت اسلامی است، می توان استفاده کرد که لزوم تبعیت از رسول خدا (ص) در واقع به معنای لزوم تبعیت از حاکم الهی است و نام رسول خدا (ص) از آن جهت ذکر شده که آن حضرت حاکم جامعه اسلامی بوده است.

تبلیغ علیه رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۹۷ – ۶

۶– رهبران الهی و مصلحان جامعه اسلامی ، در معرض تبلیغات سوء و استهزای دشمنان بوده و باید به حمایت و لطف الهی امیدوار باشند .

المستهزءین . .. و لقد نعلم أنک یضیق صدرک بما یقولون

تخلف از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۰ - ۵

۵ ممنوعیت تخلف از فرمان رهبر جامعه اسلامی در همه اعصار

ما كان لأهل المدينه

و . .. أن يتخلفوا عن رسول اللّه

با توجه به اينكه آيات قبل در زمينه جهاد بود و فرمان جهاد حكمى مربوط به حكومت اسلامى است، مى توان استفاده كرد كه لزوم تبعيت از رسول خدا (ص) در واقع به معناى لزوم تبعيت از حاكم الهى است و نام رسول خدا (ص) از آن جهت ذكر شده كه آن حضرت حاكم جامعه اسلامى بوده است.

ترک استيذان از رهبران دينى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۹

۹ - ترک حضور در محضر رهبرى جامعه اسلامى براى حل و فصل امور مهم اجتماعى ، به منظور پرداختن به امور زندگى شخصى ، بدون اذن خواستن ، حرام و ممنوع است .

و إذا كانوا معه على أمر جامع لم يذهبوا حتّى يستئذنوه . .. فإذا استئذنوك لبعض شأن

ترک مشاوره با رهبران دينى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۷

۷ - ترک حضور در محضر رهبرى جامعه اسلامى براى حل و فصل امور مهم اجتماعى و مشاوره در مسائل عمومى بدون اذن خواستن ، نشانه نفاق و ضعف ايمان است .

و إذا كانوا معه على أمر جامع لم يذهبوا حتّى يستئذنوه إنّ الذين يستئذنونک أُولئك

برداشت ياد شده، با توجه به شأن نزول آيه شريفه است كه درباره منافقان مى باشد و اين آيه، در حقيقت تعريضى است به آنان.

ترک همكارى با رهبران دينى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۷

۷ - ترک حضور در محضر رهبرى

جامعه اسلامی برای حل و فصل امور مهم اجتماعی و مشاوره در مسائل عمومی بدون اذن خواستن ، نشانه نفاق و ضعف ایمان است .

و إذا كانوا معه علی أمر جامع لم يذهبوا حتّی يستئذنوه إنّ الذين يستئذنونک أُولئک

برداشت یاد شده، با توجه به شأن نزول آیه شریفه است که درباره منافقان می باشد و این آیه، در حقیقت تعریضی است به آنان.

تشدید کیفر رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۵ – ۳

۳- کمترین لغزش رهبران الهی از مواضع تعیین شده به وسیله وحی ، دارای کیفری دو چندان در دنیا و آخرت

تركن إليهم شيئًا قليلًا. إذًا لأذقنک ضعف الحيوه و ضعف الممات

تشویقهای رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۳۳ – ۶

۶ – اظهار محبت و تشویق نیرو های مسلح ، پس از رژه رفتن آنها ، از سوی فرماندهان و رهبران ، امری پسندیده و شایسته است .

ردّوها علیّ فطفق مسحًا بالسوق و الأعناق

تظاهر به خیرخواهی رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۲۸ – ۳،۵

۳ – پیشوایان شرک با تظاهر به خیرخواهی ، عامل اصلی فریب خوردن و دور شدن از مسیر خیر و حق در دیدگاه مشرکانِ گمراه شده

قالوا إنّكم كنتم تأتوننا عن اليمين

<یمین> می تواند مشتق از <یمن> (خیر و برکت) باشد. بر این اساس، معنای آیه چنین می شود: شما از سر خیرخواهی به سراغ ما می آمدید. اما متعدی شدن فعل <تأتوننا> به <عن> که برای مجاوزت

است موجب می شود که این کلمه متضـمن معنای <تصـددننا> که متناسب با معنای مجاوزت است باشـد. بر این اساس، پیام اصـلی آیه چنین خواهد بود: شـما بودید که در ظاهر از سـر خیرخواهی به سـراغ ما آمده و ما را از مسـیر حق و خیر گمراه می کردید.

۵ - استفاده از قدرت و تظاهر به خیرخواهی ، از روش های پیشوایان کفر و شرک برای فریب و گمراهی توده ها

قالوا إنّکم کنتم تأتوننا عن الیمین

تعقل در روش مبارزه رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۱،۲،۳

۱ خداونـد ، پیـامبر (ص) را به انـدیشه و تحلیـل در چگونگی و شـیوه هـای مخـالفت و مبارزه سـران کفر و شـرک با قرآن و رسالت آن حضرت ، فراخواند

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

۲ ضـرورت اندیشه در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و پیامبراسلام (ص) و تحلیل عمیق آن برای رهبران جامعه اسلامی

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

۳ کیفیت موضع گیری و شـیوه های مبارزاتی سـران کفر و شـرک علیه قرآن و رسالت پیامبر (ص) ، امری شـگفت آور و در خور تأمل و اندیشیدن

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

<کیف> اسم استفهام است; ولی در این آیه برای بیان تعجب به کار رفته است، نه استفهام حقیقی.

تعقل در روش مبارزه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۱،۲،۳

۱ خداوند ، پیامبر (ص) را به

اندیشه و تحلیل در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و رسالت آن حضرت ، فراخواند

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

۲ ضرورت اندیشه در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و پیامبراسلام (ص) و تحلیل عمیق آن برای رهبران جامعه اسلامی

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

۳ کیفیت موضع گیری و شیوه های مبارزاتی سران کفر و شرک علیه قرآن و رسالت پیامبر (ص) ، امری شگفت آور و در خور تأمل و اندیشیدن

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

<کیف> اسم استفهام است; ولی در این آیه برای بیان تعجب به کار رفته است، نه استفهام حقیقی.

تفکر در فرجام رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۳

۳- خداوند ، فراخوان مردم به تأمل و تفکر در سرنوشت شوم رهبران کفر و ناسپاسی

ألم تر إلی الذین . .. أحلّوا قومهم دار البوار

برداشت فوق به خاطر این نکته است که به نابودی کشاندن و دچار سرنوشت شوم ساختن مردم (أحلّوا قومهم دار البوار) کار سردمداران کفر و رهبران جامعه است، نه مردم عادی.

تقدیر عذاب رهبران شرک صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۱

۱ - برای بیشتر سران شرک و کفر در صدراسلام ، عذاب الهی مقرر شده بود .

لقد حقّ القول علی أکثرهم

<حقّ> به معنای <ثبت> است و مقصود از <قول> عـذاب الهی می باشـد. این مطلب به قرینه دیگر آیاتی است که در آن واژه ای مشابه

<قول> به کـار رفته است مثـل <و لکن حقّت کلمه العـذاب علی الکافرین>(زمر، آیه ۷۱). گفتنی است مقصود از اکـثریت در آیه شریفه به دلیل این که این آیه در نیمه نخست رسالت و در مکه نازل گشت آن دسته از مشرکان و کافرانی است که در ابتدای دعوت اسلام به مخالفت با آن برخاستند (مانند سران قریش، چون ابوجهل و ابولهب)؛ نه اکثریت توده مردم که پس از چندی مسلمان شدند.

تقدیر عذاب رهبران کفر صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۱

۱ - برای بیشتر سران شرک و کفر در صدراسلام ، عذاب الهی مقرر شده بود .

لقد حقّ القول علی أکثرهم

<حقّ> به معنای <ثبت> است و مقصود از <قول> عـذاب الهی می باشـد. این مطلب به قرینه دیگر آیاتی است که در آن واژه ای مشـابه <قـول> بـه کـار رفتـه اسـت مثـل <و لکن حقّت کلمه العـذاب علی الکـافرین>(زمر، آیه ۷۱). گفتنی اسـت مقصود از اکثریت در آیه شـریفه به دلیل این که این آیه در نیمه نخست رسالت و در مکه نازل گشت آن دسـته از مشـرکان و کافرانی است که در ابتدای دعوت اسـلام به مخالفت با آن برخاستند (مانند سران قریش، چون ابوجهل و ابولهب)؛ نه اکثریت توده مردم که پس از چندی مسلمان شدند.

تقلید از رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ - ۷،۱۰

۷- کافرانِ پیرو ، در قیامت با اعتراف به پیروی کورکورانه از رهبران خویش ، آنان را مسؤول بدفرجامی خود

معرفی خواهند کرد .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا إنّا کنّا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عنّا من عذاب الل

۱۰- تبعیت بی چون و چرا از رهبران مستکبر ، در پی دارنده بدفرجامی پیروان

فقال الضعفؤا للذین استکبروا إنّا کنّا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عنّا من عذاب الل

تقلید ازرهبران گمراه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ - ۹

۹- تبعیت کورکورانه از رهبران گمراه ، عذری برای رهایی از عذاب الهی در قیامت نیست .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا إنّا کنّا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عنّا . .. من شیء

درخواست کمک از رهبران گمراه در قیامت برای کاستن از عذاب از سوی کسانی که تابع محض بوده اند، حکایت از آن دارد که تبعیت بی چون و چرا موجب نمی شود که عذاب برداشته شود، بلکه پیروان نیز عذاب خواهند شد.

تکبر رهبران باطل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۳۷

۳۷- پندار مزیّت های بی جا برای خود و ناهنجار دیدن سیمای بی نوایان ، از ویژگی های رهبران نالایق و مایه بی ارزشی رهنمود های آنان است .

و لاتطع من . .. کان أمره فرطًا

تکبر رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۶ - ۲

۲ - سران کفر و شرک ، در اوج غرور و ناباوری نسبت به معاد و حسابرسی الهی به سر می برند .

و قالوا ربّنا عجلّ لنا قطّنا قبل يوم الحساب

از استهزای معاد به وسیله کافران و درخواست شتاب در نزول عذاب قیامت،

برداشت یاد شده به دست می آید.

تکبّر رهبران ظلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۲،۸،۹،۱۱

۲ تکبر ، غرور و سرسختی ، در قبال دعوت به تقوا ، از نشانه های حاکمان ناصالح و مفسد

و اذا تولّی سعی . .. و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه بالاثم

در صورتی که <تولی>، به معنای پذیرش حکومت باشد.

۸ حاکمان مُفسد ، در حِصار سرسختی ، تکبّر و غرور برخاسته از گناه خویش هستند .

و اذا تولّی . .. اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه <تولی>، به معنای پذیرش حکومت باشد و <باء> در <بالاثم>، سببیّه و متعلّق به <العزّه> باشد.

۹ حاکمان مفسد در برابر دعوت به تقوا ، به خاطر سرسختی ، تکبر و غرور ، آلوده به گناه می شوند .

اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه <باء> سببیه در <بالإثم>، متعلق به <اخذته> باشد.

۱۱ هیچ کیفری جز عذاب جهنّم ، نمی تواند حاکمان مفسد ، سرسخت ، متکبّر و مغرور را رام کند .

و اذا تولی سعی . .. فحسبه جهنم

تکبر رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۶ - ۲

۲ - سران کفر و شرک ، در اوج غرور و ناباوری نسبت به معاد و حسابرسی الهی به سر می برند .

و قالوا ربّنا عجلّ لنا قطّنا قبل یوم الحساب

از استهزای معاد به وسیله کافران و درخواست شتاب در نزول عذاب قیامت، برداشت یاد شده به دست می آید.

تکلیف رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹

- ۱۰۳ - ۳

۳ پیامبر (ص) و حاکم اسلامی ، موظف به گرفتن صدقه (مالیات شرعی) از مردم و منتظر نماندن برای اقدام خود مردم به پرداخت آن

خذ من أمولهم صدقه

به کارگیری امر <خذ> (بگیر) به جای مثلا <تقبل> حکایت از آن دارد که حاکم اسلامی نباید در انتظار پرداخت صدقه باشد; بلکه باید خود اقدام به أخذ آن کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۴ - ۵

۵- صراحت و قاطعیت در بیان اصول و مبانی دین ، امری لازم و تکلیفی واجب بر رهبران اسلامی

فاصدع بما تؤمر و أعرض عن المشرکین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۹ - ۶

۶- ضرورت عبادت و ارتباط بیشتر با خدا برای انبیا و رهبران الهی

و من الّیل فتهجّد به نافله لک

تلاش رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۲ - ۷

۷ - تلاش سران شرک پیشه گمراه به هم فکر و هم سان ساختن دیگران با افکار و عقاید خویش

فأغوینکم إنّا کنّا غوین

طبق نظر مفسران، فلسفه این که سران شرک گمراهی مردم را به دلیل انحراف خود می دانند، می تواند به این جهت باشد که آنان در دنیا درصدد هم فکر ساختن و هم سان درست کردن با افکار و عقاید خود بودند.

تنفر از رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۲ - ۴

۴ - پیشوایان کفر ، مورد تنفر و انزجار

خلایق در روز قیامت

و یوم القیمه هم من المقبوحین

مفسران برآنند که <مقبوح> از ریشه <قبح> (زشتی) مشتق شده است. بنابراین <مقبوح>; یعنی، کسی که به خاطر زشتی، مورد نفرت دیگران بوده و از جانب آنان طرد شده است.

تواضع بر رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۲ – ۳

۳ ایمان ، مستلزم فروتنی در برابر رهبر الهی و پرهیز از گستاخی

لاترفعوا أصوتکم فوق صوت النبیّ

با الغای خصوصیت از مورد آیه، مطلب بالا قابل برداشت است.

توصیه های رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶ – ۲

۲ – سران کفر و شرک در عصر بعثت ، مردم را به صبر و پایداری بر آیین شرک و مواضع عقیدتی خود فرامی خواندند .

و اصبروا علی ءالهتکم

<صبر بر آلهه> کنایه از پایداری بر پرستش معبودها و ادامه آن است.

توصیه های رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶ – ۲

۲ – سران کفر و شرک در عصر بعثت ، مردم را به صبر و پایداری بر آیین شرک و مواضع عقیدتی خود فرامی خواندند .

و اصبروا على ءالهتكم

<صبر بر آلهه> كنايه از پايدارى بر پرستش معبودها و ادامه آن است.

توطئه رهبران شرك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۷

۷ سران كفر و شرك ، سازندگان تهمت و افترا بر پيامبر (ص) و تخريب گران افكار عمومى جامعه صدراسلام بودند .

و قال الظلمون إن

تتّبعون إلاّ رجلاً مسحورًا

از جمله <إن تتّبعون إلاّ. ..; پیروی نمی کنید مگر...> استفاده می شود که دو گروه در جامعه بودند: ۱ گویندگان این سخن، ۲ مخاطبان و پیروان. و به قرینه صفت <الظالمون> می توان گفت که: <گویندگان از سران کفر و شرک بودند>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۱

۱ - رفتن سران شرک و کفر از حضور پیامبر (ص) و تحریک دیگران به پراکنده شدن از اطراف آن حضرت

و انطلق الملأ منهم أن امشوا

<انطلاق> به معنای انصراف و رفتن و <ملأ> به معنای سران و دانه درشتان جامعه است. <أن> در <أن امشوا> تفسیری و متضمن معنای قول است; یعنی، <انطلقوا و قالوا امشوا...>. مفسران گفته اند: آیه شریفه درباره کسانی نازل شده که در مجلس ابوطالب و با حضور پیامبراسلام شرکت داشتند; ولی پس از دعوت پیامبر(ص) به یگانه پرستی، آن مجلس را ترک کردند و دیگران را به پراکنده شدن از اطراف آن حضرت تحریک نمودند.

توطئه رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۸،۹

۸ مکر و توطئه سردمداران مجرم، تنها دامنگیر خودشان می گردد.

و ما یمکرون الا بأنفسهم

۹ سردمداران مجرم با مکر خویش علیه دین اسلام تنها خود را می فریبند.

و کذلک جعلنا فی کل قریه . .. و ما یمکرون إلا بأنفسهم

توطئه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۷

۷ سران کفر و شرک ، سازندگان تهمت و افترا

بر پیامبر (ص) و تخریب گران افکار عمومی جامعه صدراسلام بودند .

و قال الظلمون إن تتّبعون إلّا رجلًا مسحورًا

از جمله <إن تتّبعون إلّا. ..; پیروی نمی کنید مگر...> استفاده می شود که دو گروه در جامعه بودند: ۱ گویندگان این سخن، ۲ مخاطبان و پیروان. و به قرینه صفت <الظالمون> می توان گفت که: <گویندگان از سران کفر و شرک بودند>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۱

۱ - رفتن سران شرک و کفر از حضور پیامبر (ص) و تحریک دیگران به پراکنده شدن از اطراف آن حضرت

و انطلق الملأ منهم أن امشوا

<انطلاق> به معنای انصراف و رفتن و <ملأ> به معنای سران و دانه درشتان جامعه است. <أن> در <أن امشوا> تفسیری و متضمن معنای قول است; یعنی، <انطلقوا و قالوا امشوا...>. مفسران گفته اند: آیه شریفه درباره کسانی نازل شده که در مجلس ابوطالب و با حضور پیامبراسلام شرکت داشتند; ولی پس از دعوت پیامبر(ص) به یگانه پرستی، آن مجلس را ترک کردند و دیگران را به پراکنده شدن از اطراف آن حضرت تحریک نمودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۱۰

۱۰ سردمداران کفر از درک بازگشت آثار توطئه های آنان علیه خودشان ناتوانند.

و ما یمکرون إلا بأنفسهم و ما یشعرون

توطئه رهبران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۴

۴ - سردمداران نفاق ، توطئه گرانی شرور و شیطان گونه اند .

و إذا خلوا إلی شیطینهم

توطئه

علیه رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۲ - ۷

۷ - توطئه علیه خط رسالت و رهبران الهی ، بارزترین نمود ظلم

قالوا تقاسموا باللّه لنبیّتنّه و أهله . .. فتلک بیوتهم خاویه بما ظلموا

با توجه به ارتباط آیه مورد بحث با آیات پیشین و این که در آیات گذشته، تصمیم گروه های نُه گانه فسادگر مبنی بر ترور صالح پیامبر(ع) و خانواده اش، به عنوان مهم ترین فسادگری مطرح شده، قید <بما ظلموا> بیانگر آن است که توطئه، بارزترین و مهم ترین مصداق ظلم نیز می باشد.

توکل رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۹ - ۷

۷ - بایستگی توکل بر خدا و واگذاری کار ها به او ، برای رهبران جامعه اسلامی و مبلغان دینی

فاتّخذه وکیلًا

تهدید رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۹

۹ - سران کفر و شرک در عصر بعثت ، مورد تهدید خداوند به عذاب استیصال

بل لمّا یذوقوا عذاب

برداشت یاد شده از لحن تهدیدآمیز آیه شریفه به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۴ - ۵

۵ - سران کفر و شرک در صدراسلام ، به کیفر و عذاب استیصال تهدید شدند .

إن کلّ إلاّ کذّب الرسل فحقّ عقاب

این آیه و آیات گذشته که سرگذشت هلاکت بار اقوام بزرگ و مقتدر پیشین را یادآور شده در واقع در جهت تهدید کافران و مشرکان مکه است که رهبری جریان

مخالف با رسول اکرم(ص) را در دست داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۵ - ۱

۱ - تهدید سران کفر و شرک عصر بعثت ، به عذاب ناگهانی (بانگ سهمگین) از سوی خداوند

و ما ینظر هؤلاء إلّا صیحه وحده

<ینظر> (از مصدر <نظر>) به معنای <انتظار> است و مقصود از <صیحه> عذاب استیصال می باشد که ممکن است به صورت صاعقه و بانگ سهمگین باشد. آمدن کلمه <واحده> نیز برای اشاره به ناگهانی و یکباره بودن نزول عذاب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۱۶ - ۵

۵ - تهدید شدن سران کفر و شرک در صدراسلام ، به مؤاخده شدن همچون مؤاخذه فرعون

إنّا أرسلنا إلیکم رسولاً شهدًا علیکم . .. فعصی فرعون الرسول فأخذنه أخذًا وبیلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۱۱ - ۲

۲ - سران کفر و شرک ، مورد تهدید خداوند به عذاب و شکست

ذرنی و من خلقت وحیدًا

تهدید رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۹

۹ - سران کفر و شرک در عصر بعثت ، مورد تهدید خداوند به عذاب استیصال

بل لمّا یذوقوا عذاب

برداشت یاد شده از لحن تهدیدآمیز آیه شریفه به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۴ - ۵

۵ - سران کفر و شرک در صدراسلام ، به کیفر و عذاب استیصال تهدید شدند .

إن كلّ إلّاكذّب الرسل فحقّ

عقاب

این آیه و آیات گذشته که سرگذشت هلاکت بار اقوام بزرگ و مقتدر پیشین را یادآور شده در واقع در جهت تهدید کافران و مشرکان مکه است که رهبری جریان مخالف با رسول اکرم(ص) را در دست داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۵ - ۱

۱ - تهدید سران کفر و شرک عصر بعثت ، به عذاب ناگهانی (بانگ سهمگین) از سوی خداوند

و ما ینظر هؤلاء إلّا صیحه وحده

<ینظر> (از مصدر <نظر>) به معنای <انتظار> است و مقصود از <صیحه> عذاب استیصال می باشد که ممکن است به صورت صاعقه و بانگ سهمگین باشد. آمدن کلمه <واحده> نیز برای اشاره به ناگهانی و یکباره بودن نزول عذاب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۱۶ - ۵

۵ - تهدید شدن سران کفر و شرک در صدراسلام ، به مؤاخده شدن همچون مؤاخذه فرعون

إنّا أرسلنا إلیکم رسولاً شهدًا علیکم . .. فعصی فرعون الرسول فأخذنه أخذًا وبیلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۱۱ - ۲

۲ - سران کفر و شرک ، مورد تهدید خداوند به عذاب و شکست

ذرنی و من خلقت وحیدًا

تهدیدهای رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۶

۶ تمامی جوامع بشری در معرض تهدید حیله و مکر سردمداران مجرم خویش

و كذلك جعلنا فى كل قريه أكبر مجرميها ليمكروا فيها

تهمت به رهبران دينى

جلد - نام سوره - سوره - آيه -

فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۸ – ۵

۵ – رهبران و مبلغان دینی باید در برابر تکبر ، استهزا و تهمت های دشمنان دیانت با سعه صدر به تکلیف خود عمل کنند .

قال لمن حوله ألاتستمعون . .. إنّ رسولکم... لمجنون. قال ربّ المشرق و المغرب و ما

تهمتهای رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۸ – ۷،۱۲

۷ سران کفر و شرک ، سازندگان تهمت و افترا بر پیامبر (ص) و تخریب گران افکار عمومی جامعه صدراسلام بودند .

و قال الظلمون إن تتّبعون إلاّ رجلاً مسحورًا

از جمله <إن تتّبعون إلاّ. ..; پیروی نمی کنید مگر...> استفاده می شود که دو گروه در جامعه بودند: ۱ گویندگان این سخن، ۲ مخاطبان و پیروان. و به قرینه صفت <الظالمون> می توان گفت که: <گویندگان از سران کفر و شرک بودند>.

۱۲ تهمت سحر زدگی ، آخرین توجیه و حربه سران کفر و شرک علیه پیامبر (ص)

و قال الظلمون إن تتّبعون إلاّ رجلاً مسحورًا

سران کفر و شرک، به ترتیب چند تهمت و افترا را علیه پیامبر(ص) مطرح کردند که اولین آن، تهمت دروغ گویی به آن حضرت و خدشه در اصالت وحی بود. آخرین آن نیز تهمت سحرزدگی به ایشان بود. در تاریخ آمده است که گویندگان این سخن عتبه بن ربیعه، ابوسفیان و ... بوده اند که از سران شرک و کفر به شمار می آمدند. بنابراین آنچه در تاریخ آمده، مؤید دیگری برای برداشت یاد شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸

۶ – سـران شرک و کفر ، هدف و انگیزه پیامبراسلام (ص) از دعوت به یکتاپرستی را ، دستیابی به ریاست و آقایی بر دینداران می دانستند .

أجعل الألهه إلهًا وحدًا . .. إنّ هذا لشیء یراد

برداشت یاد شده، براساس این دیدگاه است که <هذا> اشاره به یکتاپرستی و نفی آیین شرک (مضمون دعوت پیامبراسلام) باشد و مقصود از <شیء یراد> سیادت و آقایی بر مردم باشد که در نگاه سران کفر، هدف و آرزوی پیامبراسلام بود; زیرا با یکی شدن پرستش ها، قهراً آن حضرت رهبری امت یکتاپرست را به عهده می گرفت.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۷ – ۴

۴ – سران کفر و شرک ، کلام توحیدی و یکتاپرستی رسول خدا را ، سخنی دروغ و ساختگی می پنداشتند .

إن هذا إلّا اختلق

مقصود از واژه <اختلاق> هنگامی که در وصف کلامی آورده شود سخن ساختگی و دروغی است که سابقه نداشته باشد.

تهمتهای رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۸ – ۷،۱۲

۷ سران کفر و شرک ، سازندگان تهمت و افترا بر پیامبر (ص) و تخریب گران افکار عمومی جامعه صدراسلام بودند .

و قال الظلمون إن تتّبعون إلّا رجلًا مسحورًا

از جمله <إن تتّبعون إلّا. ..; پیروی نمی کنید مگر...> استفاده می شود که دو گروه در جامعه بودند: ۱ گویندگان این سخن، ۲ مخاطبان و پیروان. و به قرینه صفت <الظالمون> می توان گفت که: <گویندگان از سران کفر و شرک بودند>.

تهمت سحر زدگی ، آخرین توجیه و حربه سران کفر و شرک علیه پیامبر (ص)

و قال الظلمون إن تتّبعون إلاّ رجلاً مسحورًا

سران کفر و شرک، به ترتیب چند تهمت و افترا را علیه پیامبر(ص) مطرح کردند که اولین آن، تهمت دروغ گویی به آن حضرت و خدشه در اصالت وحی بود. آخرین آن نیز تهمت سحرزدگی به ایشان بود. در تاریخ آمده است که گویندگان این سخن عتبه بن ربیعه، ابوسفیان و ... بوده اند که از سران شرک و کفر به شمار می آمدند. بنابراین آنچه در تاریخ آمده، مؤید دیگری برای برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۶

۶ - سران شرک و کفر ، هدف و انگیزه پیامبراسلام (ص) از دعوت به یکتاپرستی را ، دستیابی به ریاست و آقایی بر دینداران می دانستند .

أجعل الألهه إلهًا وحدًا . .. إنّ هذا لشیء یراد

برداشت یاد شده، براساس این دیدگاه است که <هذا> اشاره به یکتاپرستی و نفی آیین شرک (مضمون دعوت پیامبراسلام) باشد و مقصود از <شیء یراد> سیادت و آقایی بر مردم باشد که در نگاه سران کفر، هدف و آرزوی پیامبراسلام بود; زیرا با یکی شدن پرستش ها، قهراً آن حضرت رهبری امت یکتاپرست را به عهده می گرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۴

۴ - سران کفر و شرک ، کلام توحیدی و یکتاپرستی رسول خدا را ، سخنی دروغ و ساختگی می پنداشتند .

إن هذا إلاّ اختلق

مقصود از واژه <اختلاق>

هنگامی که در وصف کلامی آورده شود سخن ساختگی و دروغی است که سابقه نداشته باشد.

ثبات قدم رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۴ – ۸

۸– رهبران دینی ، باید همواره بر مواضع اصولی خویش ثابت و استوار بوده و در برابر کافران و دشمنان ، سازش ناپذیر باشند .

و لولا أن ثبّتنک لقد کدتّ ترکن إلیهم شیئًا قلیلاً

ثروتمندی رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۹۱ – ۲

۲– توانایی مادی و امکانات سرشار دنیوی ، ملاک پیامبری و پیشوایی در دید مشرکان مکه

لن نؤمن لک حتی . .. تکون لک جنّه من نخیل و عنب

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که خواسته مشرکان مکه، داشتن مال، مکنت و باغ بوده است نه معجزه اقتراحی.

ثروتمندی رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۰ – ۶

۶– سازندگان آیین شرک و بت پرستی برخوردار از ریاست ، مکنت و ثروت بودند .

و أحلّوا قومهم . .. و جعلوا لله أندادًا لیضلّوا عن سبیله قل تمتّعوا

جبرگرایی رهبران مستکبر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۲۱ – ۱۸

۱۸- مستکبران ، در قیامت ، گمراهی خود را جبری و معلول خواست خداوند معرفی می کنند .

قالوا لو هدینا الله لهدینکم

<لو> حرف شرط امتناعی است و مقدم قضیه را ممتنع می کند. بنابراین مفهوم عبارت چنین می شود اگر خداوند ما را هدایت می کرد و محال است که

چنین بکند.

جرم رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۴ - ۲

۲ - سردمداران شرک و کفر و توده های کافر و مشرک ، در پیشگاه عدل الهی مجرم اند .

إنّا کذلک نفعل بالمجرمین

مقصود از <مجرمین> دو گروه پیشوایان شرک و توده های مشرک اند که در آیات پیشین از آنان سخن به میان آمد.

جرم رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۴ - ۲

۲ - سردمداران شرک و کفر و توده های کافر و مشرک ، در پیشگاه عدل الهی مجرم اند .

إنّا کذلک نفعل بالمجرمین

مقصود از <مجرمین> دو گروه پیشوایان شرک و توده های مشرک اند که در آیات پیشین از آنان سخن به میان آمد.

جزع اخروی رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ - ۲۱

۲۱- رهبران مستکبر ، در قیامت ، درمی یابند که صبر و نیز جزع ، عذاب الهی را از آنان برطرف نخواهد کرد .

قالوا . .. سواء علینا أجزعنا أم صبرنا

جنگ با رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲ - ۸،۱۲

۸ خداوند ، مسلمانان صدر اسلام را به پیکار با سران و پیشوایان شرک و کفر ، در صورت نقض پیمان صلح از سوی آنان ، فراخواند .

و إن نکثوا أیمنهم . .. فقتلوا أئمه الکفر

۱۲ پیکار با سران شرک و کفر ، به منظور وادار کردن آنان به رعایت عهد و پیمان و

بازداشتن ایشان از ضربه زدن به اسلام و مسلمانان است .

و إن نكثوا أيمنهم . .. فقتلوا أئمه الكفر ... لعلهم ينتهون

جنگ با رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۳ - ۲

۲ تشویق و تشجیع مسلمانان به پیکار با سران شرک و کفر

فقتلوا أئمه الكفر . .. ألا تقتلون قوماً نكثوا أيمنهم و همّوا بإخراج الرسول

جهاد با رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲ - ۸،۱۱،۱۲

۸ خداوند ، مسلمانان صدر اسلام را به پیکار با سران و پیشوایان شرك و كفر ، در صورت نقض پیمان صلح از سوی آنان ، فراخواند .

و إن نكثوا أيمنهم . .. فقتلوا أئمه الكفر

۱۱ نابودی عوامل اصلی کفر و شرک ، هدف عمده و اساسی پیکار اسلام با کافران و مشرکان

فقتلوا أئمه الكفر

۱۲ پیکار با سران شرك و كفر ، به منظور وادار کردن آنان به رعایت عهد و پیمان و بازداشتن ایشان از ضربه زدن به اسلام و مسلمانان است .

و إن نكثوا أيمنهم . .. فقتلوا أئمه الكفر ... لعلهم ينتهون

جهل رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۱۸،۱۹

۱۸ سران کفر و شرک و پیروان آنان، بی خبر از مضاعف بودن عذاب یکدیگر

لکل ضعف و لکن لاتعلمون

مفعول <لاتعلمون> به قرینه <لکل ضعف>، ان لکل ضعفا است.

۱۹ سران شرک و کفر و پیروانشان، بی خبر از مضاعف بودن عذاب خویش

لکل ضعف و لکن لاتعلمون

برداشت فوق مبتنی بر

این است که سران شرک نیز، همچون پیروان آنان، مخاطب <لاتعلمون> باشند.

جهل رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۱۸،۱۹

۱۸ سران کفر و شرک و پیروان آنان، بی خبر از مضاعف بودن عذاب یکدیگر

لکل ضعف و لکن لاتعلمون

مفعول <لاتعلمون> به قرینه <لکل ضعف>، ان لکل ضعفا است.

۱۹ سران شرک و کفر و پیروانشان، بی خبر از مضاعف بودن عذاب خویش

لکل ضعف و لکن لاتعلمون

برداشت فوق مبتنی بر این است که سران شرک نیز، همچون پیروان آنان، مخاطب <لاتعلمون> باشند.

حامی بیعت کنندگان با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۰ - ۷

۷ - خداوند ، حامی و یاری دهنده بیعت کنندگان با پیامبر (ص) و رهبران الهی

إنّ الذین یبایعونک . .. ید اللّه فوق أیدیهم

برداشت بالا ـ بر این اساس است که تعبیر <ید اللّه ..> در مقام تأیید و تشویق و دلجویی باشد; یعنی، ای بیعت کنندگان با پیامبر! شما با خدا بیعت کرده اید و از حمایت او برخوردار خواهید بود.

حتمیت عذاب رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۱ - ۶

۶ – چشیدن عذاب دوزخ برای مشرکان و سران آنان ، وعده حتمی و تخلف ناپذیر خداوند

فحقّ علینا قول ربّنا إنّا لذائقون

برداشت یاد شده از آن جا است که <حَقَّ> به معنای <ثَبَتَ> و <لَزَمَ> است و ثابت و لازم بودن عذاب، حاکی از حتمی و تخلف ناپذیر بودن آن است.

جلد – نام سوره – سوره –

آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۴ – ۳

۳ – اشتراک عذاب و کیفر رهبران شرک و کفر و توده های مشرک و کافر ، وعده حتمی خداوند

إنّا کذلک نفعل بالمجرمین

حتمیت عذاب رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۴ – ۳

۳ – اشتراک عذاب و کیفر رهبران شرک و کفر و توده های مشرک و کافر ، وعده حتمی خداوند

إنّا کذلک نفعل بالمجرمین

حتمیت عذاب رهبران مستکبر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۲۱ – ۲۱

۲۱– رهبران مستکبر ، در قیامت ، درمی یابند که صبر و نیز جزع ، عذاب الهی را از آنان برطرف نخواهد کرد .

قالوا . .. سواء علینا أجزعنا أم صبرنا

حتمیت گمراهی رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۹ – ۴

۴ گمراهیِ گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و بهانه جویانه آنان با قرآن و پیامبر (ص)

إن هذا إلاّ إفک. .. و قالوا مالِ هذا الرسول ... إن تتّبعون إلاّ رجلًا مسحورًا

<فاء> در <فضلّوا> برای سببیت و در <فلایستطیعون> تفسیریه است; یعنی، برخوردهای عناد آلود کافران با پیامبر(ص)

سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

حتمیت گمراهی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۴

۴ گمراهیِ گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و

بهانه جویانه آنان با قرآن و پیامبر (ص)

إن هذا إلاّ إفک. .. و قالوا مالِ هذا الرسول ... إن تتّبعون إلاّ رجلًا مسحورًا

<فاء> در <فضلّوا> برای سببیت و در <فلایستطیعون> تفسیریه است; یعنی، برخوردهای عناد آلود کافران با پیامبر(ص) سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

حرامخواری رهبران یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۲ - ۲۲

۲۲ حرامخواری حاکمان یهود ، به صورت رشوه

اکلون للسحت

از رسول خدا(ص) روایت شده: رشوه الحکام حرام و هی السحت الذی ذکر اللّه فی کتابه.

الدر المنثور، ج ۳، ص ۸۱.

حق ستیزی رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۵ - ۲

۲ - سران کفر و شرک ، آن چنان لجوج و حق ستیز بودند که تنها نزول عذاب ناگهانی پایان بخش تکذیب آنان بود .

و ما ینظر هؤلاء إلاّ صیحه وحده

بیشتر مفسران بر این عقیده اند که مقصود از این که کافران تنها در انتظار نزول عذاب سهمگین هستند، بیان این حقیقت است که آنان از سر لجاجت، بر راه نادرست خود تا پایان عمر پای می فشرند و به حقیقت اسلام تن درنمی دهند.

حق ستیزی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۱۵ – ۲

۲ – سران کفر و شرک ، آن چنان لجوج و حق ستیز بودند که تنها نزول عذاب ناگهانی پایان بخش تکذیب آنان بود .

و ما ینظر هؤلاء إلّا صیحه وحده

بیشتر مفسران بر این عقیده

اند که مقصود از این که کافران تنها در انتظار نزول عذاب سهمگین هستند، بیان این حقیقت است که آنان از سر لجاجت، بر راه نادرست خود تا پایان عمر پای می فشرند و به حقیقت اسلام تن درنمی دهند.

حق ناپذیری اکثریت رهبران شرک صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۲

۲ - بیشتر سران کفر و شرک در صدراسلام ، دچار روح لجاجت و حق ناپذیری و مصمم بر نپذیرفتن ایمان

فهم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۰ - ۲

۲ - بیشتر سران شرک و کفر در صدراسلام ، گرفتار روح لجاجت و حق ناپذیری بودند .

و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لایؤمنون

حق ناپذیری اکثریت رهبران کفر صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۲

۲ - بیشتر سران کفر و شرک در صدراسلام ، دچار روح لجاجت و حق ناپذیری و مصمم بر نپذیرفتن ایمان

فهم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۰ - ۲

۲ - بیشتر سران شرک و کفر در صدراسلام ، گرفتار روح لجاجت و حق ناپذیری بودند .

و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لایؤمنون

حق ناپذیری رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۸

۸ - سران کفر و شرک در صدراسلام ، مردمی لجوج و حق ناپذیر بودند .

بل لمّا یذوقوا عذاب

جمله <بل لمّا یذوقوا عذاب> (بلکه هنوز

عـذاب مرا نچشـیده انـد) کنایه از این نکته است که آنان آن چنان در شک و تردیـد نسـبت به قرآن به سـر می برنـد و زیر بار رسـالت پیامبراسـلام(ص) نمی رونـد که تنهـا با چشـیدن عـذاب الهی دست از مخالفت برمی دارنـد و به سـخن حق تن در می دهند. این نکته نشانگر اوج لجاجت و حق ناپذیری آنان است.

حق ناپذیری رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۸

۸ - سران کفر و شرک در صدراسلام ، مردمی لجوج و حق ناپذیر بودند .

بل لمّا یذوقوا عذاب

جمله <بل لمّا یذوقوا عذاب> (بلکه هنوز عذاب مرا نچشیده اند) کنایه از این نکته است که آنان آن چنان در شک و تردید نسبت به قرآن به سر می برنـد و زیر بار رسالت پیامبراسـلام(ص) نمی روند که تنها با چشیدن عذاب الهی دست از مخالفت برمی دارند و به سخن حق تن در می دهند. این نکته نشانگر اوج لجاجت و حق ناپذیری آنان است.

حمایت از رهبران منحرف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۱۷

۱۷ گناه پیروی از مکاتب انحرافی و تأیید رهبران آن، همطراز با گناه مکتب سازان و سران آن مکاتب

ربنا هؤلاء أضلونا . .. قال لکل ضعف

خضوع رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴ - ۴

۴ - قدرت خداوند بر به خضوع کشاندن سردمداران کفر در برابر خویش

إن نشأ . .. فظلّت أعنقهم لها خضعین

برخی بر آنند همان گونه

که به بزرگ قوم <رأس القوم> و <صدرالقوم> گفته می شود، <عنق القوم> نیز گفته می شود بنابراین <أعناقهم>; یعنی، <سادتهم>. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

خطر انعطاف پذیری رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۴ - ۷

۷- رهبران دینی ، در معرض خطر عقب نشینی از برخی مواضع اصولی خویش ، در برابر کافران

و لولا أن ثبّتنک لقد کدتّ ترکن إلیهم شیئًا قلیلاً

خواسته های رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۲

۲ درخواست رسالت و دریافت وحی، شرط بی جای سردمداران مجرم برای ایمان آوردن به پیامبر(ص)

و إذا جاءتهم ءایه قالوا لن نؤمن حتی نؤتی مثل ما أوتی رسل الله

خوش اخلاقی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۴ - ۴

۴ - برخورداری از منش و خلق و خوی والا ، از شرایط مبلغان دینی و رهبران جامعه اسلامی

إنّک لعلی خلق عظیم

خوشنامی در رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۴ - ۴

۴ – آبرومندی نزد مردم ، از ویژگی های لازم و سودمند برای رهبران الهی

و رفعنا لک ذکرک

خیرخواهی برای رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۹۱ – ۹،۱۰،۱۳

۹ لزوم خیرخواهی مؤمنان برای دین و پیامبر (ص) و رهبر الهی

إذا نصحوا للّه و رسوله

۱۰ خیرخواهی برای دین و رهبر الهی ، تکلیفی

همگانی و ساقط نشدنی

لیس علی الضعفاء . .. إذا نصحوا للّه و رسوله

برداشت فوق بدان دلیل است که جهاد در موارد ضعف، بیماری و تهیدستی ساقط می شود ولی <نصح> (خیرخواهی) ساقط نمی شود.

۱۳ اشخاص معذور از جهاد ، در صورت خیرخواهی برای دین و رهبر جامعه اسلامی ، مصون از عذاب و کیفر تخلف از جنگ

الذین کفروا منهم عذاب ألیم . .. ما علی المحسنین من سبیل

دروغگویی رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۸ - ۱۳

۱۳ محمّد بن منصور عن عبدصالح قال: سألته عن قول الله: <و إذا فعلوا فاحشه إلی قوله أتقولون علی الله ما لا تعلمون> . .. فقال: ... فان هذا من ائمه الجور ادّعوا ان الله أمرهم بالإیتمام بهم فردّ الله ذلک علیهم فاخبرنا إنهم قد قالوا علیه الکذب فسمی ذلک منهم فاحشه.

محمّد بن منصور گوید: از امام کاظم(ع) درباره آیه <و إذا فعلوا فاحشه . .. > سؤال کردم فرمود: ... این مطلب درباره پیشوایان جور است که ادعا داشتند خداوند مردم را به پیروی و اقتدای به آنها امر فرموده، خداوند این ادعای آنان را رد کرده و به ما خبر داده که آنان بر خدا دروغ بستند ; و این دروغ را فاحشه نامیده است.

دشمنی با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۳ - ۳

۳ - موضع گیری علیه خط رهبران الهی ، بارزترین نمود طغیان و سرکشی است .

أتواصوا به بل هم قوم طاغون

برداشت بالا از آن جا است که

خداوند، تنها وصفی را که برای تکذیب کنندگان پیامبران آورده، وصف طغیان است.

دشمنی با رهبران مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۷ - ۱

۱ - بازگشت به دنیا برای تبرّی از سران شرک و مخالفت کردن با آنان ، آرزوی مشرکان پیرو در صحنه قیامت

و قال الذین اتبعوا لو أن لنا کرّه فنتبرأ منهم

<کرّ> به معنای رجوع و <کرّه> به معنای یکبار رجوع کردن است و مراد از آن، بازگشت به دنیا می باشد. بنابراین <لو أن لنا کرّه>; یعنی، ای کاش یکبار دیگر به دنیا باز می گشتیم!

دشمنی رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۱۳

۱۳ سران کفر و شرک ، برای جلوگیری از نفوذ پیامبر (ص) و گسترش اسلام ، از شیوه های گوناگون تبلیغی و سیاسی و از راهبرد های متنوع و ممکن استفاده می کردند .

و قالوا أسطیرالأوّلین . .. مالِ هذا الرسول یأکل الطعام ... إن تتّبعون إلاّ رجل

تهمت دروغ پردازی و سحرزدگی به پیامبر(ص) و ایراد و خرده گیری از ایشان، حاکی از گوناگونی شیوه ها و راه های مبارزه کافران با پیامبر و قرآن است. گفتنی است تعبیر <ضربوا لک الأمثال; برای تو مثل ها زده و توصیف ها کرده اند> در آیه بعد، مؤید همین برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۲۷ - ۲

۲ - گفت و گوی اعتراض آمیز و خصومت گونه مشرکان فریب خورده با پیشوایان فریب کار خود بر

سر راه دوزخ

و قفوهم . .. و أقبل بعضهم علی بعض یتساءلون

مقصود از <علی بعض> به قرینه سه آیه بعد (و ما کان لنا علیکم من سلطان و. ..) پیشوایان فریب کاراند. بر این اساس، گفت و گوی مشرکان با پیشوایان شان از سر اعتراض و خصمانه خواهد بود.

دشمنی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۱۳

۱۳ سران کفر و شرک ، برای جلوگیری از نفوذ پیامبر (ص) و گسترش اسلام ، از شیوه های گوناگون تبلیغی و سیاسی و از راهبرد های متنوع و ممکن استفاده می کردند .

و قالوا أسطیرالأوّلین . .. مالِ هذا الرسول یأکل الطعام ... إن تتّبعون إلاّ رجل

تهمت دروغ پردازی و سحرزدگی به پیامبر(ص) و ایراد و خرده گیری از ایشان، حاکی از گوناگونی شیوه ها و راه های مبارزه کافران با پیامبر و قرآن است. گفتنی است تعبیر <ضربوا لک الأمثال; برای تو مثل ها زده و توصیف ها کرده اند> در آیه بعد، مؤید همین برداشت است.

دعوت رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ - ۶

۶ سران شرک و کفر با دعوت پیروانشان به چشیدن از عذاب مضاعف دوزخ، آنان را سرزنش و ملامت می کنند.

ربنا هؤلاء أضلونا . .. فذوقوا العذاب بما کنتم تکسبون

<ال> در کلمه <العذاب> عهد ذکری است و اشاره به همان عذاب مضاعف دارد که از <لکل ضعف> استفاده می شود.

دعوت رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

اعراف - ۷ - ۳۹ - ۶

۶ سران شرك و كفر با دعوت پيروانشان به چشيدن از عذاب مضاعف دوزخ، آنان را سرزنش و ملامت مى كنند.

ربنا هؤلاء أضلونا . .. فذوقوا العذاب بما كنتم تكسبون

<ال> در كلمه <العذاب> عهد ذكرى است و اشاره به همان عذاب مضاعف دارد كه از <لكل ضعف> استفاده مى شود.

دفاع اخروى رهبران شرك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۲۹ - ۱

۱ - پيشوايان شرك ، در روز رستاخيز در برابر اتهام داشتن نقش در فريب و گمراهى مشركان ، به دفاع برخاسته و به تبرئه خود خواهند پرداخت .

قالوا إنّكم كنتم تأتوننا . .. قالوا بل لم تكونوا مؤمنين

دلدارى به رهبران دينى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰ - ۶

۶ - تاريخ گذشتگان و سرگذشت مبارزه رسولان الهى ، تسكينى براى رهبران دينى و هشدارى به حق ستيزان

لعلّك بخع نفسك . .. و إذ نادى ربّك موسى أن ائت القوم الظلمين

پرداختن به سرگذشت موسى و فرعون و فرجام بدِ فرعونيان، پس از بيان موضع گيرى حق ستيزانه مشركان با پيامبراكرم(ص)، دربردارنده دلدارى به پيامبر(ص)است و نيز هشدارى به كافران است كه از عاقبت بدِ فرعونيان درس بگيرند.

دنياطلبى رهبران شرك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - ابراهيم - ۱۴ - ۳۰ - ۵

۵- دستيابى به منافع مادى و رسيدن به حكومت و مقام ، انگيزه اصلى سازندگان آيين شرك و بت پرستى

و أحلّوا قومهم . .. و جعلوا لله أندادًا ليضلّوا عن سبيله قل

تمتّعوا

جمله <قل تمتعوا> (بگو برخوردار شوید)، پیش از جمله <فإن مصیرکم إلی النار>، می تواند کنایه از آن باشد که هر چند شما به دنبال تمتع و کامیابی از دنیا هستید، ولی مسیر و نهایت کار شما دوزخ است. گفتنی است موضوع رسیدن به حکومت و مقام، از جمله <و أحلّوا قومهم ...> استفاده شده است.

دوراندیشی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۵ - ۴

۴- انبیا و رهبران الهی نسبت به دستاورد ها و حاصل تلاش خویش ، دوراندیش و حساس اند .

و إنّی خفت المولی من وراءی

دوستی با رهبران مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۹ - ۹

۹ - شیطان ، وادار کننده انسان ها به شرکورزی و ترغیب کننده آنها به دوستی با سران شرک و پیروی از آنان *

و من الناس من یتخذ من دون اللّه أنداداً . .. إنما یأمرکم بالسوء و الفحشاء

از مصداقهای مورد نظر برای <سوء> و <فحشاء> به قرینه آیات قبل، شرک ورزی و . .. است.

دینداری رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۸ - ۶

۶ - پیمودن راه و دین داری ، شرط رهبری جامعه اسلامی

و هدینهما الصرط المستقیم

خداوند در توصیف موسی و هارون (علیهماالسلام) که پیامبر و رهبر امت خویش بودند مسأله بر صراط مستقیم بودن آنان را

مطرح فرمود. طرح این مسأله، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

ذکر حشر رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰

- اسراء - ۱۷ - ۷۱ - ۲

۲- قیامت و احضار مردم و پیشوایانشان در آن هنگام ، روزی شایسته یاد و یادآوری و به خاطرسپاری است .

یوم ندعوا کلّ أُناس بإممهم

برداشت فوق، مبتنی بر این است که نصب <یوم> به جهت مفعول فعل محذوف <اذکر> باشد و <با> ی در <بإمامهم> مصاحبت باشد.

ذکر رنجهای رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۱ - ۶

۶- توجه به رنج و تلاش همه رهبران الهی در طول تاریخ ، مایه تسلّی خاطر تلاشگران راه دین است .

و لقد استهزئَ برسل من قبلك

ذکر محدوده مسؤولیت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۶ - ۵

۵- توجّه رهبران الهی به نداشـتن مسؤولیتی در برابر کفر مردم پس از انجام وظیفه انـذار و تبشـیر ، مایه عدم احساس ناتوانی و شکست در ایفای وظیفه خویش است .

و ما منع الناس أن یؤمنوا . .. و ما نرسل المرسلین إلاّ مبشّرین و منذرین

ذلت اخروی رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۹ - ۸

۸ - کفرپیشگان ، در قیامت خواستار ذلت و خواری بیشتر و عذاب شدیدتر برای رهبران اغواگر خویش خواهندبود .

نجعلهما تحت أقدامنا لیکونا من الأسفلین

ذلت رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۸،۱۰

۸ ذلت در پیشگاه خداوند و عذابی شدید در انتظار سردمداران مجرم است.

سیصیب الذین أجرموا صغار عندالله و عذاب شدید

۱۰ ذلت

و خواری، کیفر استکبار سردمداران مجرم است.

أکبر مجرمیها . .. و إذا جاءتهم ءایه ... سیصیب الذین أجرموا صغار عنداللّه

ذلت رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۴ – ۴

۴ – قدرت خداوند بر به خضوع کشاندن سردمداران کفر در برابر خویش

إن نشأ . .. فظلّت أعنقهم لها خضعین

برخی بر آننـد همان گونه که به بزرگ قوم <رأس القوم> و <صدرالقوم> گفته می شود، <عنق القوم> نیز گفته می شود بنابراین <أعناقهم>; یعنی، <سادتهم>. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

راههای تنبه رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۱۵ – ۲

۲ – سران کفر و شرک ، آن چنان لجوج و حق ستیز بودند که تنها نزول عذاب ناگهانی پایان بخش تکذیب آنان بود .

و ما ینظر هؤلاء إلّا صیحه وحده

بیشتر مفسـران بر این عقیده اند که مقصود از این که کافران تنها در انتظار نزول عذاب سهمگین هستند، بیان این حقیقت است که آنان از سر لجاجت، بر راه نادرست خود تا پایان عمر پای می فشرند و به حقیقت اسلام تن درنمی دهند.

راههای تنبه رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۱۵ – ۲

۲ – سران کفر و شرک ، آن چنان لجوج و حق ستیز بودند که تنها نزول عذاب ناگهانی پایان بخش تکذیب آنان بود .

و ما ینظر هؤلاء إلّا صیحه وحده

بیشتر مفسران بر این عقیده اند که مقصود از این که کافران تنها در انتظار نزول عذاب سهمگین

هستند، بیان این حقیقت است که آنان از سر لجاجت، بر راه نادرست خود تا پایان عمر پای می فشرند و به حقیقت اسلام تن درنمی دهند.

رجعت رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۳ - ۵

۵ - رجعت داده شدگان هر امت ، متشکل از سردمداران کفر

و یوم نحشر من کلّ اُمّه فوجًا

با توجه به این که <من> در عبارت <من کلّ اُمّه> برای تبعیض است، به مناسبت مورد احتمال می رود که آن بعض، پیشوایان کفر باشند.

رشوه به رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۱۰

۱۰ - پرداخت رشوه به حاکمان ، به منظور دستیابی به اموال عمومی با حکم و قضاوت ایشان ، حرام است .

و لاتأکلوا أمولکم بینکم بالبطل و تدلوا بها إلی الحکام لتأکلوا فریقاً من أمول الن

رشوه به رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۱۷

۱۷ - < عن ابی بصیر عن ابی عبداللّه (ع) قال : قلت له قول اللّه < و لاتأکلوا أمولکم بینکم بالبطل و تدلوا بها إلی الحکام > فقال : . . . اما انه لم یعن حکام أهل العدل و لکنه عنی حکام أهل الجور . . . ;

ابو بصیر گوید: از امام صادق(ع) از آیه <و لاتأکلوا أمولکم بینکم بالبطل و تدلوا بها إلی الحکام> سؤال کردم، حضرت فرمود: مراد، حاکمان عدل نیست; بلکه مراد حاکمان جور است . .. >.

رشوه خواری رهبران

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۱۱

۱۱ - حاکمان و قاضیان ، در خطر رشوه خواری و تضییع حقوق مردم

و تدلوا بها إلی الحکام لتأکلوا فریقاً من أمول الناس بالأثم

روش اضلال رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۰ - ۲

۲- سران کفر و شرک ، برای منحرف کردن مردم از مسیر خدا و توحید ، به ساختن شبیه و مانند برای خداوند روی آوردند .

أحلّوا قومهم دار البوار . .. و جعلوا لله أندادًا لیضلّوا عن سبیله

از سیاق این آیه و آیات قبل استفاده می شود که درباره سران کفر و شرک است . زیرا مبتلاـ کردن مردم به سرنوشت و جایگاه شوم (و أحلّوا قومهم دار البوار) و نیز مانند درست کردن برای خدا و اضلال مردم از راه خدا (و جعلوا لله أنداداً لیضلّوا عن سبیله) کار رهبران و سران کفر و شرک است.

روش اضلال رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۰ - ۲

۲- سران کفر و شرک ، برای منحرف کردن مردم از مسیر خدا و توحید ، به ساختن شبیه و مانند برای خداوند روی آوردند .

أحلّوا قومهم دار البوار . .. و جعلوا لله أندادًا لیضلّوا عن سبیله

از سیاق این آیه و آیات قبل استفاده می شود که درباره سران کفر و شرک است . زیرا مبتلاـ کردن مردم به سرنوشت و جایگاه شوم (و أحلّوا قومهم دار البوار) و نیز مانند درست کردن برای خدا و اضلال مردم از راه

خدا (و جعلوا لله أنداداً لیضلّوا عن سبیله) کار رهبران و سران کفر و شرک است.

روش اغواگری رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۲۸ - ۵

۵ - استفاده از قدرت و تظاهر به خیرخواهی ، از روش های پیشوایان کفر و شرک برای فریب و گمراهی توده ها

قالوا إنّکم کنتم تأتوننا عن الیمین

روش اغواگری رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۲۸ - ۵

۵ - استفاده از قدرت و تظاهر به خیرخواهی ، از روش های پیشوایان کفر و شرک برای فریب و گمراهی توده ها

قالوا إنّکم کنتم تأتوننا عن الیمین

روش برخورد رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۶ - ۳

۳ - موضع رهبران دینی در میان مردم ، باید موضعی برادرانه و همراه با دلسوزی باشد و نه برتری جویانه .

إذ قال لهم أخوهم نوح ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی است مشفقانه و نه همراه با برتری جویی .

إذ قال لهم أخوهم هود ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۲ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم صلح ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۱ - ۳

۳ -

موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم لوط ألاتتّقون

روش برخورد رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۶ - ۶

۶- استفاده از احساسات و عقاید دینی مردم و تحریک آنان علیه پیامبر (ص) ، از شیوه های سران شرک و کفر در برخورد با آن حضرت

أهذا الذی یذکر ءالهتکم

از این که کفار مکه، مردم را مخاطب خود قرار داده و <آلهتکم> گفته اند و نه <آلهتنا> استفاده می شود که آنان از احساسات و عقاید مردم علیه پیامبر(ص) بهره می گرفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۷ - ۲

۲ - استهزا ، گفتار مغرضانه و تبلیغات سوء علیه اسلام و پیامبر (ص) ، کار همیشگی و روش سران کفر و شرک

اصبر علی ما یقولون

آمدن فعل <یقولون> به صورت فعل مضارع، دلالت بر استمرار این گفتار دارد.

روش برخورد رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۲

۲ مکر و فریب، شیوه سردمداران مجرمان در میان جوامع

جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها لیمکروا فیها

روش برخورد رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۶ - ۶

۶- استفاده از احساسات و عقاید دینی مردم و تحریک آنان علیه پیامبر (ص) ، از شیوه های سران شرک و کفر در برخورد با آن حضرت

أهذا الذی یذکر ءالهتکم

از این که کفار مکه، مردم

را مخاطب خود قرار داده و <آلهتکم> گفته اند و نه <آلهتنا> استفاده می شود که آنان از احساسات و عقاید مردم علیه پیامبر(ص) بهره می گرفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۷ - ۲

۲ - استهزا ، گفتار مغرضانه و تبلیغات سوء علیه اسلام و پیامبر (ص) ، کار همیشگی و روش سران کفر و شرک

اصبر علی ما یقولون

آمدن فعل <یقولون> به صورت فعل مضارع، دلالت بر استمرار این گفتار دارد.

روش برخورد رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۸ - ۱۲

۱۲ - بهره گیری از شخصیت های محبوب جامعه و وابسته نشان دادن افکار و رفتار خویش به آنان ، از ترفند های رهبران ضلالت است .

فقالوا هذا . .. إله موسی فنسی

روش مبارزه رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۱۳

۱۳ سران کفر و شرک ، برای جلوگیری از نفوذ پیامبر (ص) و گسترش اسلام ، از شیوه های گوناگون تبلیغی و سیاسی و از راهبرد های متنوع و ممکن استفاده می کردند .

و قالوا أسطیرالأوّلین . .. مالِ هذا الرسول یأکل الطعام ... إن تتّبعون إلاّ رجل

تهمت دروغ پردازی و سحرزدگی به پیامبر(ص) و ایراد و خرده گیری از ایشان، حاکی از گوناگونی شیوه ها و راه های مبارزه کافران با پیامبر و قرآن است. گفتنی است تعبیر <ضربوا لک الأمثال; برای تو مثل ها زده و توصیف ها کرده اند> در آیه بعد، مؤید

همین برداشت است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶ – ۷

۷ – سلب آزادی از مردم و ایجاد مانع بر سر راه آگاهی آنان از حقایق الهی ، از شیوه های مبارزه سران کفر و شرک با پیامبراسلام (ص)

و انطلق الملأمنهم أن امشوا و اصبروا علی ءالهتکم

پراکنده کردن توده های مردم از اطراف پیامبر(ص) و توصیه به پایداری بر عقیده خود از سوی سران کفر، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

روش مبارزه رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۸ – ۱۳

۱۳ سران کفر و شرک ، برای جلوگیری از نفوذ پیامبر (ص) و گسترش اسلام ، از شیوه های گوناگون تبلیغی و سیاسی و از راهبرد های متنوع و ممکن استفاده می کردند .

و قالوا أسطیرالأوّلین . .. مالِ هذا الرسول یأکل الطعام ... إن تتّبعون إلاّ رجل

تهمت دروغ پردازی و سحرزدگی به پیامبر(ص) و ایراد و خرده گیری از ایشان، حاکی از گوناگونی شیوه ها و راه های مبارزه کافران با پیامبر و قرآن است. گفتنی است تعبیر <ضربوا لک الأمثال; برای تو مثل ها زده و توصیف ها کرده اند> در آیه بعد، مؤید همین برداشت است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶ – ۷

۷ – سلب آزادی از مردم و ایجاد مانع بر سر راه آگاهی آنان از حقایق الهی ، از شیوه های مبارزه سران کفر و شرک با پیامبراسلام (ص)

و انطلق الملأمنهم أن

امشوا و اصبروا على ءالهتكم

پراكنـده كردن توده هاى مردم از اطراف پيامبر(ص) و توصـيه به پايـدارى بر عقيده خود از سوى سـران كفر، مى تواند گوياى برداشت ياد شده باشد.

رهبران اغواگر در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۹

۹ ورود رهبران اغواگر در دوزخ، قبل از پيروانشان

كلما دخلت أمه . .. قالت أخريهم لأوليهم ربنا هؤلاء أضلونا

مراد از <أمت أخرى> به دليل سـخن آنان (ربنا هؤلاء أضـلونا) گروه پيرو هسـتند. در نتيجه مراد از <اولى> سـران شـرك و كفر خواهـد بود. و تعبير از آن دو طـايفه به <اولى> و <أخرى> مى توانـد به لحـاظ تقـديم و تأخير آنان در ورود به جهنم باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - ابراهيم - ۱۴ - ۲۹ - ۱

۱- جهنّم ، جايگاه رهبران ناسپاس و سردمداران فاسد و اغواگر

ألم تر إلى الذين . .. أحلّوا قومهم دار البوار . جهنّم يصلونها

رهبران انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۹

۹ - ابراهيم (ع) ، پيشوا و امامى براى همه انسانها

قال إنى جاعلك للناس إماماً

رهبران اهل كتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۷ - ۱۴

۱۴ مسخ چهره انسانی گروهی از اهل کتاب (سران و عالمان) در قیامت *

من قبل ان نطمس وجوهاً فنردّها علی ادبارها

نکره بودن <وجوه> حاکی از آن است که این عقوبت (مسخ چهره انسانی) برای تمامی مخاطبان نیست. لازم به ذکر است

که برخی از مفسران تحقق این معنی را در قیامت می دانند.

رهبران بت پرست

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۲۶

۲۶ - < قال ابوعبدالله (ع) : فی قوله تعالی : . . . < لاینال عهدی الظالمین > من عبد صنماً او وثناً لایکون إماماً . . . ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند تعالی که می فرماید: . .. <لاینال عهدی الظالمین> روایت شده: کسی که بت پرستیده باشد نمی تواند امام شود ...>.

رهبران بت پرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۴۴ - ۳

۳- شیطان ، سردمدار دعوت مردم به شرک و بت پرستی است .

لِمَ تعبد ما لایسمع . .. لاتعبد الشیطن

رهبران بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۵ - ۱۱

۱۱ موسی (ع) علاوه بر رسالت رهبری بنی اسرائیل را نیز از جانب خداوند عهده دار بود .

إنی رسول من رب العلمین . .. فأرسل معی بنی إسراءیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۲ - ۱۲

۱۲ موسی (ع) ، علاوه بر مقام نبوت ، منصب امامت و رهبری سیاسی بنی اسرائیل را نیز عهده دار بود .

و قال موسى لأخيه هرون اخلفنى فى قومى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۵

۵ - موسى و هارون (ع) به فرمان خداوند ، وظیفه

دار رهبری بنی اسرائیل پس از موافقت فرعون با خروج آنان

فأرسل معنا بنی إسرءیل

رهبران در دنیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۹۸ – ۴

۴ پیشوایان انسان ها در قیامت ، همان پیشوایان آنان در دنیا خواهند بود .

فاتبعوا أمر فرعون . .. یقدم قومه یوم القیمه

مطرح ساختن پیشوایی فرعون در صحنه آخرت (یقدم قومه) پس از بیان پیشوایی او در دنیا (فاتبعوا أمر فرعون)، اشاره به این نکته دارد که: انسانها در دنیا از هر کسی پیروی کنند در آخرت نیز همراه او بوده و در پی او حرکت خواهند کرد.

رهبران در قیامت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۹۸ – ۴

۴ پیشوایان انسان ها در قیامت ، همان پیشوایان آنان در دنیا خواهند بود .

فاتبعوا أمر فرعون . .. یقدم قومه یوم القیمه

مطرح ساختن پیشوایی فرعون در صحنه آخرت (یقدم قومه) پس از بیان پیشوایی او در دنیا (فاتبعوا أمر فرعون)، اشاره به این نکته دارد که: انسانها در دنیا از هر کسی پیروی کنند در آخرت نیز همراه او بوده و در پی او حرکت خواهند کرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۷۵ – ۱۱

۱۱ – < عن أبی جعفر (ع) فی قوله < و نزعنا من کلّ أُمّه شهیداً > یقول من کلّ فرقه من هذه الأُمّه إمامها . . . ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند <و نزعنا من کلّ أُمّه شهیداً> روایت شده که خدا می فرماید: از هر فرقه

ای از این امت، امام آنها را برمی گزینیم>.

رهبران دینی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۴ - ۱،۲،۳،۵

۱ - پیشوایانی ، از میان بنی اسراییل ، برای هدایت مردم ، برخاستند .

لبنی إسرءیل . و جعلنا منهم أئمّه یهدون بأمرنا

۲ - پیشوایان دینیِ برخاسته از قوم بنی اسراییل ، هدایت کننده مردم ، براساس و چهارچوب تعالیم الهی بودند .

لبنی إسرءیل . و جعلنا منهم أئمّه یهدون بأمرنا

۳ - پیشوایان بنی اسراییل ، مردم را به توفیق خداوند ، هدایت و راهنمایی می کردند .

و جعلنا منهم أئمّه یهدون بأمرنا

برداشت بالا، بنابراین است که <أمر> در آیه، به معنای <شأن و فعل> باشد. در این صورت هدایت به امر خدا، معنای توفیق می دهد.

۵ - در میان بنی اسراییل ، پیشوایان متعددی وجود داشتند که بر اساس تعالیم دینی ، مردم را هدایت می کردند .

و جعلنا منهم أئمّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۵ - ۶

۶ - گروه هایی از بنی اسراییل هدایت نپذیرفتند و در برابر پیشوایان الهی ، تسلیم نشدند .

إنّ ربّک هو یفصل بینهم یوم القیمه فیما کانوا فیه یختلفون

بنابراین که مرجع ضمیر در <بینهم> بنی اسراییل باشد و <کانوا فیه یختلفون> اشاره به اختلافات دیرینه آنان داشته باشد که حتی با آمدن پیشوایان الهی، خاتمه نیافته است نکته یاد شده به دست می آید.

رهبران دینی و اخذ زکات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۳ - ۳

۳

پیامبر (ص) و حاکم اسلامی ، موظف به گرفتن صدقه (مالیات شرعی) از مردم و منتظر نماندن برای اقدام خود مردم به پرداخت آن

خذ من أمولهم صدقه

به کارگیری امر <خذ> (بگیر) به جای مثلا <تقبل> حکایت از آن دارد که حاکم اسلامی نباید در انتظار پرداخت صدقه باشد; بلکه باید خود اقدام به أخذ آن کند.

رهبران دینی و اخذ صدقات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۳ - ۳

۳ پیامبر (ص) و حاکم اسلامی ، موظف به گرفتن صدقه (مالیات شرعی) از مردم و منتظر نماندن برای اقدام خود مردم به پرداخت آن

خذ من أمولهم صدقه

به کارگیری امر <خذ> (بگیر) به جای مثلا <تقبل> حکایت از آن دارد که حاکم اسلامی نباید در انتظار پرداخت صدقه باشد; بلکه باید خود اقدام به أخذ آن کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۴ - ۳

۳ گیرنده زکات در حقیقت ، خداست و پیامبر (ص) و حاکم اسلامی تنها وسایطند .

خذ من أمولهم صدقه . .. و یأخذ الصدقت

رهبران دینی و استماع سخنان مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۹

۹ گوش فرادادن به سخنان همه طیف های جامعه و داشتن سعه صدر در برابر آنان ، خصلتی شایسته و بایسته برای رهبران و مسؤولان جامعه اسلامی

و یقولون هو أذن قل أذن خیر لکم

رهبران دینی و اصلاح جامعه

جلد - نام سوره

– سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۸ – ۲۲

۲۲ رهبران و مبلغان دین ، تا توان دارند باید در اصلاح جامعه و ابلاغ معارف الهی تلاش کنند .

إن أُرید إلّا الإصلح ما استطعت

رهبران دینی و تمایلات مردم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۰ – ۲۴

۲۴ – رهبران دینی در خطر پیروی از تمایلات نفسانی گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم . .. مالك من اللّه من ولیّ و لانصیر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۳۷ – ۱۲

۱۲ رهبران دینی در خطر پیروی از تمایلات نفسانی و آرای برخاسته از هوا های گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم بعد ما جاءك من العلم

رهبران دینی و دین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۸ – ۲۲

۲۲ رهبران و مبلغان دین ، تا توان دارند باید در اصلاح جامعه و ابلاغ معارف الهی تلاش کنند .

إن أُرید إلّا الإصلح ما استطعت

رهبران دینی و عقیده مردم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۷ – ۹

۹ – انعطاف رهبری الهی ، در برابر برخی آرا و نظریات مردم

لو یطیعکم فی کثیر من الأمر لعنتّم

تعبیر <فی کثیر> نشان می دهد که در بعضی از موارد، پذیرش نظر و خواست مردم منفی نیست.

رهبران دینی و گروههای اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۳۷ – ۱۲

۱۲ رهبران دینی در

خطر پیروی از تمایلات نفسانی و آرای برخاسته از هوا های گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم بعد ما جاءك من العلم

رهبران دینی و متخلفان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۹۴ – ۳،۶

۳ خداوند ، خواهان اعتماد نکردن رهبر و مؤمنان بر عذرتراشی های توانمندان متخلف از جهاد

قل لا تعتذروا لن نؤمن لکم

۶ موضع گیری در برابر متخلفانِ از وظایف اجتماعی (چون جهاد و . . .) از وظایف پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی

یعتذرون إلیکم . .. قل لا تعتذروا

از اینکه نخست همه مؤمنان مورد خطاب قرار گرفته انـد، ولی وظیفه اعلام موضع تنها بر عهـده پیامبر(ص) قرار داده شـده، می توان برداشت فوق را استفاده کرد.

رهبران دینی و مردم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۶ – ۴

۴ لزوم حفظ رابطه مستقیم و بیواسطه با مردم برای رهبران و مبلغان دینی در راستای تبلیغ و ارشاد

قل لو شاء اللّه ما تلوته علیکم

رهبران دینی و منافقان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۶ – ۱۷

۱۷ نقش پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی در عفو گروهی از منافقان بر اساس مصالح و کیفر گروهی دیگر

إن نعف . .. نعذب

با توجه به اینکه مراد از عفو و عـذاب، می توانـد بخشـش و کیفر دنیوی باشـد، و نیز با الغای خصوصـیت و تعمیم دادن صدور حکم عفو و مجازات به رهبر جامعه اسلامی مطلب فوق را می توان

استفاده کرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۸۴ – ۸

۸ پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی ، مأمور به اتخاذ مواضع صریح و قاطع در برابر عناصر نفاق و منافق و ناسالم جامعه

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً و لاتقم علی قبره

رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۴۴ – ۳

۳- شیطان ، سردمدار دعوت مردم به شرک و بت پرستی است .

لِمَ تعبد ما لایسمع . .. لاتعبد الشیطن

رهبران شرک در جهنم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۸ – ۱۱

۱۱ دوزخیان پیرو پس از اجتماعشان در جهنم با سران کفر و شرک، علیه آنان اقامه دعوا خواهند کرد.

حتی إذا ادارکوا فیها جمیعا قالت أخریهم لأولیهم ربنا هؤلاء أضلونا

<حتی إذا ادارکوا . ..> یعنی تا آنگاه که امتها بر یکدیگر ملحق و مجتمع گردند. <ادارکوا> در اصل تدارکوا بوده و پس از ساکن کردن تاء و ادغام آن در دال، همزه وصل به آن اضافه شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۹ – ۱

۱ سران کفر و شرک و پیروانشان پس از ورود به جهنم به مجادله و کشمکش خواهند پرداخت.

قالت أخريهم لأوليهم . .. و قالت أليهم لأخريهم فما كان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۳ - ۲

۲ - پيشوايان شرك و گمراه كنندگان خلق ، مصداق هاى بارز و

قطعی دوزخیان

قال الذین حقّ علیهم القول

خداونـد در آغـاز آفرینش آدم، در پاسـخ ابلیس که گفته بود: <ربّ بمـا أغویتنی لأُغوینهم أجمعین> فرمود: <لأملئنّ جهنّم منک و ممّن تبعک منهم أجمعین>. کلمه <القول> اشاره به همین سخن خداوند دارد. بنابراین <الذین حقّ علیهم القول>; یعنی، آنان که آن سخن خدا درباره ایشان مصداق و قطعیت یافته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۱ - ۶

۶ - چشیدن عذاب دوزخ برای مشرکان و سران آنان ، وعده حتمی و تخلف ناپذیر خداوند

فحقّ علینا قول ربّنا إنّا لذائقون

برداشت یاد شـده از آن جا است که <حَقَّ> به معنای <ثَبَتَ> و <لَزَمَ> است و ثابت و لازم بودن عـذاب، حاکی از حتمی و تخلف ناپذیر بودن آن است.

رهبران شرک در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۶۳ - ۱

۱ - سران و پیشوایان شرک ، به هنگام بازخواست پیروانشان از سوی خداوند در قیامت حاضر خواهند شد .

و یوم ینادیهم . .. قال الذین حقّ علیهم القول

مراد از <الـذین حقّ علیهم القول> (آنان که سـخن خـدا درباره آنان مصـداق یافت)، پیشوایان گمراهی و شـرک اند. گفتنی است که برداشت یاد شده با توجه به ارتباط این آیه با آیه قبل استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۲۷ - ۱

۱ - مشرکانِ فریب خورده ، در عرصه قیامت رو در روی پیشوایان فریب کارِ خود قرار خواهند گرفت .

و أقبل بعضهم على بعض يتساءلون

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۰ – ۶

۶ – مشرکان فریب خورده و پیشوایان شان در قیامت ، یکدیگر را به دست داشتن در گمراهی و انحراف از مسیر حق ، متهم خواهند کرد .

و أقبل بعضهم علی بعض یتساءلون . قالوا إنّکم کنتم تأتوننا ... قالوا ... و ما کان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۱ – ۵

۵ – اعتراف پیشوایان شرک به ربوبیت الهی در حضور مشرکان در عرصه قیامت

فحقّ علینا قول ربّنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۲ – ۴

۴ – اعتراف سردمداران شرک در عرصه قیامت به گمراهی خود

إنّا کنّا غوین

رهبران شرک و بطلان بت پرستی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۰ – ۴

۴– سازندگان آیین شرک و بت پرستی به یگانگی خداوند و بطلان آیین بت پرستی آگاه بودند .

و جعلوا لله أندادًا لیضلّوا عن سبیله قل تمتّعوا فإن مصیرکم إلی النار

از تعبیر <جعلوا لله أندادا> (برای خدا شریک قرار دادند)، و همچنین با توجه به اینکه این کار مربوط به سران و سازندگان اصلی آیین شرک است، استفاده می شود که آنان آگاهانه و از روی عمد به چنین عملی دست زدند.

رهبران شرک و توحید

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۰ – ۴

۴- سازندگان آیین شرك و بت پرستی به یگانگی خداوند و بطلان آیین بت پرستی آگاه بودند .

و جعلوا لله أندادًا لیضلّوا عن سبیله قل تمتّعوا

فإن مصیرکم إلی النار

از تعبیر <جعلوا لله أندادا> (برای خدا شریک قرار دادند)، و همچنین با توجه به اینکه این کار مربوط به سران و سازندگان اصلی آیین شرک است، استفاده می شود که آنان آگاهانه و از روی عمد به چنین عملی دست زدند.

رهبران شرک و قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۱۴

۱۴ قرآن ، کتابی پرجاذبه و شگفت آور در نظر سران کفر وشرک

و قالوا أسطیرالأوّلین . .. إن تتّبعون إلاّ رجلاً مسحورًا

اسطوره خواندن قرآن و سحر دانستن آن از سوی سران کفر و شرک، گویای این نکته است که این کتاب الهی، همانند اسطوره، سحر و جادو، برای آنان جاذبه داشت.

رهبران شرک و محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۲،۳

۲ - پیامبراسلام (ص) ، در نظر سران کفر و شرک ، فاقد هرگونه ملاک برتری و شایستگی برای رسالت و دریافت وحی الهی

أءنزل علیه الذکر من بیننا

همزه در <أءنزل> برای استفهام انکاری است و قید <من بیننا> (از میان ما) قرینه است بر این که نفی و انکار آنان، مربوط به شایستگی پیامبر(ص) برای رسالت بود.

۳ - سران کفر و شرک ، برگزیده شدن پیامبر (ص) را به رسالت بدون برخوردار بودن آن حضرت از امتیاز و شایستگی های لازم ، دلیل نپذیرفتن دعوت او اعلام کردند .

أءنزل علیه الذکر من بیننا

قید <من بیننا> در حقیقت در مقام بیان تعلیل برای انکار رسالت است; یعنی، پیامبراسلام از میان ما انتخاب شده است و

مانند ما هیچ امتیاز و برتری و شایستگی برای دریافت وحی ندارد; پس نمی توان ادعای او را تصدیق کرد.

رهبران شرک و نبوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۵

۵ خودکفایی مالی و بی نیازی از تلاش اقتصادی ، حداقل شرط پیامبری و کمترین شایستگی لازم برای احراز مقام نبوت ، در دیدگاه سران کفر و شرک

أو یلقی إلیه کنز أو تکون له جنّه یأکل منها

برداشت یاد شده، از آن جا است که در آیه پیش آمده بود: <کافران این نکته را القا کردند که پیامبر(ص) از نظر جسمی نباید نیازمند به تغذیه و داد و ستد اقتصادی باشد>; ولی در این آیه از آن نکته صرف نظر کردند و گفتند: <پیامبر باید از نظر معیشتی و مالی خودکفا باشد>.

رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۱ - ۲

۲ - پیشوایان و رهبران جوامع در بینش الهی دو دسته اند : دعوت کنندگان به آتش دوزخ و فراخوانان به نعمت های بهشت .

و جعلنهم أئمه یدعون إلی النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۰ - ۲۰،۲۲

۲۰ ارجاع داوری به حاکمان خودکامه و سلطه گر ، پذیرش حاکمیت طاغوت است .

الم تر الی الّذین یزعمون انّهم امنوا . .. یریدون ان یتحاکموا الی الطّاغوت

امام صادق (ع) فرمود: . .. انّه لو کان لک علی رجل حقّ فدعوته الی حکّام اهل العدل فأبی علیک اِلا انْ یرافعک الی حکام اهل الجور لیقضوا له لکان ممّن

حاکم الی الطاغوت و هو قول اللّه عزّ و جل: الم تر الی الّذین یزعمون ... .

کافی، ج ۷، ص ۴۱۱، ح ۳ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۰۸، ح ۳۶۱ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۸۷، ح ۲، ۳ و ۵ ; تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۵۴، ح ۱۸۰.

۲۲ کعب بن اشرف و ابن شیبه یهودی ، از مصادیق حاکمان طاغوتی

یریدون ان یتحاکموا الی الطّاغوت

بسیاری از مفسران برآنند که آیه در مورد منافقی نازل شد که به هنگام نزاع با فردی، خواهان مراجعه به کعب بن اشرف یهودی شد و از مراجعه به پیامبر برای داوری سر باز زد. برخی دیگر از مفسران، مصداق طاغوت را ابن شیبه یهودی گفته اند.

رهبران ظالم و آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۳،۱۲

۳ عدم تأثیر آیات (معجزات) الهی در سردمداران مجرم

و إذا جاءتهم ءایه قالوا لن نؤمن حتی نؤتی مثل ما أوتی رسل الله

۱۲ القای شبهات و بهانه جویی در برابر آیات الهی و رسالت رسولان او، از مکرهای سردمداران مجرم بوده است.

أکبر مجرمیها لیمکروا . .. لن نؤمن حتی نؤتی ... بما کانوا یمکرون

یادآور شدن اشکال تراشیهای سردمداران کفر، پس از ذکر مکر و فریبکاری آنان، می تواند بیان مصداقی بارز برای مکر و فریب آنان باشد.

رهبران ظالم و اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۹

۹ سردمداران مجرم با مکر خویش علیه دین اسلام تنها خود را می فریبند.

و كذلك جعلنا فی كل قريه .

.. و ما یمکرون إلا بأنفسهم

رهبران ظالم و انبیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۴ – ۱۲

۱۲ القای شبهات و بهانه جویی در برابر آیات الهی و رسالت رسولان او، از مکرهای سردمداران مجرم بوده است.

أکبر مجرمیها لیمکروا . .. لن نؤمن حتی نؤتی ... بما کانوا یمکرون

یادآور شدن اشکال تراشیهای سردمداران کفر، پس از ذکر مکر و فریبکاری آنان، می تواند بیان مصداقی بارز برای مکر و فریب آنان باشد.

رهبران ظالم و جامعه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۳ – ۶

۶ تمامی جوامع بشری در معرض تهدید حیله و مکر سردمداران مجرم خویش

و کذلک جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها لیمکروا فیها

رهبران ظالم و علما

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۱۴ – ۳

۳ تجلیل حاکمان ستمگر از عالمان ستیزه جو با حق تا حد مقرب ساختن آنان به درگاه خویش

قال نعم و إنکم لمن المقربین

رهبران فاسد در جهنم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۹ - ۱

۱- جهنّم ، جایگاه رهبران ناسپاس و سردمداران فاسد و اغواگر

ألم تر إلى الذين . .. أحلّوا قومهم دار البوار . جهنّم يصلونها

رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۴ - ۹

۹ - عناصر قدرتمند و مرفّه ، سردمداران انحراف و کفر در جوامع کافر و شرک پیشه

قال مترفوها . .. قالوا إنّا بما أرسلتم به

کفرون

از این که در جوامع شرک پیشه، تنها سخن مرفهان ذکر گردیده با آن که اندیشه شرک مختص آنان نبوده است می توان استفاده کرد که آنان، نقش اصلی را در تعیین گرایش های جامعه داشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۵۱ - ۶

۶ - مشرکان صدراسلام ، پیشوای کافران گذشته تاریخ در کفر و حق ستیزی *

و لقد أهلکنا أشیاعکم

با توجه به این که <شیعه> به معنای پیرو است و از نظر زمانی کفار مکه دنباله رو کافران گذشته اند; احتمال می رود که اطلاق <أشیاع> بر کافران گذشته تاریخ از آن جهت باشد که مشرکان مکه در کفر و حق ستیزی، گوی سبقت را از پیشینیان خود ربوده اند، به گونه ای که باید پیشینیان را پیرو آنها به حساب آورد و آنان را پیشوای گذشتگان.

رهبران کفر در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۱۱

۱۱ دوزخیان پیرو پس از اجتماعشان در جهنم با سران کفر و شرک، علیه آنان اقامه دعوا خواهند کرد.

حتی إذا ادارکوا فیها جمیعا قالت أخریهم لأولیهم ربنا هؤلاء أضلونا

<حتی إذا ادارکوا . ..> یعنی تا آنگاه که امتها بر یکدیگر ملحق و مجتمع گردند. <ادارکوا> در اصل تدارکوا بوده و پس از ساکن کردن تاء و ادغام آن در دال، همزه وصل به آن اضافه شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ - ۱

۱ سران کفر و شرک و پیروانشان پس از ورود

به جهنم به مجادله و کشمکش خواهند پرداخت.

قالت أخريهم لأوليهم . .. و قالت أليهم لأخريهم فما كان

رهبران کفر در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۳ - ۱۰

۱۰ - جدا شدن سردمداران کفر از میان هر امت در قیامت ، به صورت نظام یافته و تحت نظارت و کنترل مأموران الهی است .
*

و یوم نحشر . .. فهم یوزعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۲ - ۴

۴ - پیشوایان کفر ، مورد تنفر و انزجار خلایق در روز قیامت

و یوم القیمه هم من المقبوحین

مفسران برآنند که <مقبوح> از ریشه <قبح> (زشتی) مشتق شده است. بنابراین <مقبوح>; یعنی، کسی که به خاطر زشتی، مورد نفرت دیگران بوده و از جانب آنان طرد شده است.

رهبران کفر و قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۱۴

۱۴ قرآن ، کتابی پرجاذبه و شگفت آور در نظر سران کفر وشرک

و قالوا أسطيرالأوّلين . .. إن تتّبعون إلاّ رجلاً مسحورًا

اسطوره خواندن قرآن و سحر دانستن آن از سوی سران کفر و شرک، گویای این نکته است که این کتاب الهی، همانند اسطوره، سحر و جادو، برای آنان جاذبه داشت.

رهبران کفر و محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۲،۳

۲ - پیامبراسلام (ص) ، در نظر سران کفر و شرك ، فاقد هرگونه ملاك برتری و شایستگی برای رسالت و دریافت وحی الهی

أءنزل علیه الذکر من

بيننا

همزه در <أءنزل> برای استفهام انکاری است و قید <من بيننا> (از میان ما) قرینه است بر این که نفی و انکار آنان، مربوط به شایستگی پیامبر(ص) برای رسالت بود.

۳ - سران کفر و شرک ، برگزیده شدن پیامبر (ص) را به رسالت بدون برخوردار بودن آن حضرت از امتیاز و شایستگی های لازم ، دلیل نپذیرفتن دعوت او اعلام کردند .

أءنزل عليه الذكر من بيننا

قید <من بيننا> در حقیقت در مقام بیان تعلیل برای انکار رسالت است; یعنی، پیامبراسلام از میان ما انتخاب شده است و مانند ما هیچ امتیاز و برتری و شایستگی برای دریافت وحی ندارد; پس نمی توان ادعای او را تصدیق کرد.

رهبران کفر و نبوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۵

۵ خودکفایی مالی و بی نیازی از تلاش اقتصادی ، حداقل شرط پیامبری و کمترین شایستگی لازم برای احراز مقام نبوت ، در دیدگاه سران کفر و شرک

أو يلقى إليه كنز أو تكون له جنّه يأكل منها

برداشت یاد شده، از آن جا است که در آیه پیش آمده بود: <کافران این نکته را القا کردند که پیامبر(ص) از نظر جسمی نباید نیازمند به تغذیه و داد و ستد اقتصادی باشد>; ولی در این آیه از آن نکته صرف نظر کردند و گفتند: <پیامبر باید از نظر معیشتی و مالی خودکفا باشد>.

رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۴ - ۹

۹ - عناصر قدرتمند و مرفّه ، سردمداران انحراف و کفر در جوامع کافر و شرک

پیشه

قال مترفوها . .. قالوا إنّا بما أرسلتم به کفرون

از این که در جوامع شرک پیشه، تنها سخن مرفهان ذکر گردیده با آن که اندیشه شرک مختص آنان نبوده است می توان استفاده کرد که آنان، نقش اصلی را در تعیین گرایش های جامعه داشته اند.

رهبران گمراهی در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۶ - ۱۱

۱۱ - از امام صادق (ع) روایت شده که فرموده اند : < اذا کان یوم القیامه . . . یأتی النداء من عنداللّه عز و جل ، ألا من تعلق بامام فی دار الدنیا فلیتبعه الی حیث یذهب فحینئذ یتبرء الذین اتبعوا من الذین اتبعوا و رأوا العذاب و تقطعت بهم الاسباب . . . ;

وقتی قیامت بر پا شود . .. ندایی از نزد خداوند عز و جل می آید که هر کس در دنیا دلبستگی به پیشوایی داشته باید هر جا پیشوای او می رود او به دنبالش برود. و در این هنگام است که بیزاری می جویند رهبران گمراه از پیروان گمراه خود و عذاب خدا را مشاهده می کنند و دستشان از همه جا کوتاه می شود ... >.

رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۱۰

۱۰ ذلت و خواری، کیفر استکبار سردمداران مجرم است.

أکبر مجرمیها . .. و إذا جاءتهم ءایه ... سیصیب الذین أجرموا صغار عنداللّه

رهبران مستکبر در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ -

۵،۶،۱۴،۱۵،۱۶،۱۷،۱۹،۲۲

۵- افراد عوام و تابع ، پس از حضور در پیشگاه خداوند در قیامت به رهبران مستکبر خویش اعتراض و از آنان درخواست کمک خواهند کرد .

و برزوا لله جمیعًا فقال الضعفؤا للذین استکبروا إنّا کنّا لکم تبعًا فهل أنتم مغن

۶- درگیری لفظی عوام کفار با رهبران مستکبر خود در قیامت

فقال الضعفؤا للذین استکبروا إنّا کنّا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عنّا من عذاب الل

۱۴- رهبران مستکبر در جواب استمداد پیروانشان برای رهایی از عذاب ، به آنان وعده می دهند که در صورت نجات یافتن خود ، آنان را هم نجات خواهند داد .

قالوا لو هدینا الله لهدینکم

۱۵- رهبران مستکبر در جواب استمداد پیروانشان در قیامت ، خود را ناتوان دانسته و کمک به آنان را تعلیق به محال می کنند .

فقال الضعفؤا . .. فهل أنتم مغنون عنّا ... قالوا لو هدینا الله لهدینکم

اینکه مستکبران در جواب استمداد پیروان خود در قیامت می گویند: اگر خداوند ما را هدایت کرده بود ما هم شما را هدایت می کردیم، در حالی که خداوند هم چنین کاری را هرگز انجام نداده است، در واقع برآوردن خواسته آنان را تعلیق به محال می کند.

۱۶- رهبران مستکبر ، در قیامت ، به گمراهی خود اعتراف خواهند کرد .

لو هدینا الله لهدینکم

۱۷- رهبران مستکبر ، در قیامت ، در پی معرفی شدن به عنوان مسؤول گمراهی پیروان ، گمراهی خود و آنان را به خداوند نسبت خواهند داد .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا إنّا کنّا لکم تبعًا . .. قالوا لو هدینا الله لهدین

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که مراد از هدایت در آیه هدایت در برابر

گمراهی است و نه احتمال دیگر که به معنای راهنمایی برای نجات از عذاب باشد.

۱۹- رهبران مستکبر حتی در قیامت هم از خوی استکباری خویش دست برنخواهند داشت .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا . .. قالوا لو هدینا الله لهدینکم

مفسران برای هدایت در این آیه دو احتمال ذکر کرده اند: یکی هدایت در برابر گمراهی و دیگری راهنمایی جهت نجات از عذاب. برداشت فوق با توجه به احتمال دوم است; به اضافه اینکه مستکبران به جای اینکه نجات پیروان خود را به خدا موکول کنند، به آنان وعده می دهند که در صورت نجات خود آنها را نیز نجات خواهند داد.

۲۲- اعلام رهبران مستکبر در قیامت به پیروان خویش مبنی بر قطعی بودن عذاب آنها و نبودن هیچ راه گریزی از آن

قالوا . .. سواء علینا أجزعنا أم صبرنا ما لنا من محیص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۲ - ۱،۲

۱- پس از درگیری لفظی رهبران مستکبر با پیروان خود در قیامت ، آنان با شیطان به منازعه می پردازند .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا . .. قالوا ... و قال الشیطن لمّا قضی الأمر

ذکر قصه شیطان و سخنان وی در قیامت با جهنّمیان، پس از گفت و گوهای رهبران مستکبر و پیروانشان، نشان دهنده ادامه ماجرای مستکبران و پیروان آنها با شیطان است.

۲- رهبران مستکبر و پیروانشان ، سرانجام در قیامت شیطان را مسبب اصلی گمراهی خویش قلمداد می کنند .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا . .. قالوا ... و قال الشیطن لمّا قضی الأمر إنّ الل

ذکر سخنان شیطان در قیامت خطاب به گمراهان، پس از ذکر جریان

مستکبران و پیروانشان، احتمال دارد از این جهت باشد که آنان گمراهی خویش را به شیطان نسبت می دهند و او درصدد پاسخ گویی برمی آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۶۹ - ۴

۴- سنخیت های قیامت برای پیشتازان و سردمداران استکبار ، دشوارتر و کیفر آنها سنگین تر از کیفر دیگران خواهد بود .

ثمّ لننزعنّ . .. أيّهم أشدّ على الرحمن عتيًّا

جداکردن پیشتازان و سردمداران استکبار، حکایت از رسوایی فزون تر و نیز عقوبت و حساب سنگین تری دارد که در انتظار آنان است.

رهبران مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۶ - ۱

۱ - تقسیم مشرکان به : سردمداران شرک و پیروان آنان

إذ تبرأ الذين اتبعوا من الذين اتبعوا

رهبران مشرکان در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۷ - ۱۳

۱۳ - مشرکان (سران آنان و پیروانشان) در قیامت به آتش دوزخ گرفتار شده و در آن ماندگار خواهند بود .

و ما هم بخرجين من النار

رهبران مشرکان در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۶ - ۲،۳،۸

۲ – مشرکان (سران شرک و پیروانشان) به عذاب قیامت گرفتار خواهند شد .

إذ تبرأ الذین اتبعوا من الذین اتبعوا و رأوا العذاب

ظاهر این است که ضـمیر فاعلی در <رأوا العذاب> به هر دو طایفه (سـران و تابعان) باز گردد. از آیه قبل و نیز آیه بعد معلوم می شود که ظرف <تبرّی>، روز قیامت است.

بنابراین مراد از <العذاب> عذاب قیامت می باشد.

۳ - سران شرک به هنگام مواجه شدن با عذاب قیامت ، از پیروانشان فاصله گرفته و از آنان بیزار می شوند .

إذ تبرأ الذین اتبعوا من الذین اتبعوا و رأوا العذاب

جمله <و رأوا العذاب> جمله حالیه است; یعنی، تبرّی و بیزاری سران شرک از پیروانشان در آن حال است که با عذاب مواجه می شوند.

۸ - در قیامت تمامی سبب ها و وسایل پیوند و دوستی میان سران شرک و پیروانشان از میان خواهد رفت .

و تقطعت بهم الأسباب

برداشت فوق بر این اساس است که: مقصود از <الأسباب> مایه های پیوند میان سران و پیروان باشد.

رهبران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۷

۷ منافقان ، گروهی متشکل از دو دسته : خط دهنده و جریان ساز ; خط گیرنده و تأثیرپذیر

المنفقون و المنفقت بعضهم من بعض

برداشت فوق با توجه به کلمه <من> که برای ابتدائیت (نشویه) است، استفاده می شود.

رهبران ناسپاس در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۹ - ۱

۱- جهنّم ، جایگاه رهبران ناسپاس و سردمداران فاسد و اغواگر

ألم تر إلی الذین . .. أحلّوا قومهم دار البوار . جهنّم یصلونها

رهبران و مرفهان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۸۸ – ۱۴

۱۴– رهبران جامعه ، در معرض توجه بیش از حد ضرور به مرفّهان بی ایمان جامعه قرار دارند .

لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزواجًا منهم

آیه شریفه هر چند درباره پیامبراسلام(ص) است،

ولی می شود از مورد انتزاع کرد و این اخطار و هشدار را شامل تمامی رسالت مداران و رهبران جامعه دانست.

رهبران هدایتگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۱ - ۲

۲ - پیشوایان و رهبران جوامع در بینش الهی دو دسته اند : دعوت کنندگان به آتش دوزخ و فراخوانان به نعمت های بهشت .

و جعلنهم أئمه یدعون إلی النار

رهبران یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۴ - ۵۲

۵۲ پیشوایان یهود (ربانیون) ، دارای جایگاهی پایینتر از انبیا و منزلتی برتر از علمای یهود (احبار)

یحکم بها النبیون . .. للذین هادوا و الربنیون و الاحبار

از امام صادق(ع) روایت شده که آن حضرت پس از تلاوت آیه فوق فرمود: فهذه الائمه دون الانبیاء الذین یربون الناس بعلمهم و اما الاحبار فهم العلماء دون الربانیین . .. .

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۳۲۳، ح ۱۱۹; نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۳۴، ح ۲۰۶.

ریاست طلبیرهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۳۰ - ۶

۶- سازندگان آیین شرک و بت پرستی برخوردار از ریاست ، مکنت و ثروت بودند .

و أحلّوا قومهم . .. و جعلوا لله أندادًا لیضلّوا عن سبیله قل تمتّعوا

زمینه احترام رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۳ - ۲

۲ تقوا ، مستلزم تواضع و احترام نسبت به پیامبر (ص) و رهبری الهی

إنّ الذين يغضّون . .. أولئك الذين امتحن

اللّه قلوبهم للتقوی

زمینه اطاعت از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۸ - ۲

۲ - تقوای الهی ، زمینه ساز اطاعت از پیامبران و رهبران دینی

فاتّقوا اللّه و أطیعون

تقدیم <اتّقوا> بر <أطیعوا> می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۶ - ۳،۶

۳ - تقوای الهی ، زمینه ساز اطاعت از پیامبران و رهبران دینی

فاتّقوا اللّه و أطیعون

تقدم <اتّقوا> بر <أطیعوا> می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

۶ - برخورداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری از آنان

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۱ - ۲

۲ - تقوای الهی ، زمینه ساز اطاعت از پیامبران و رهبران دینی

فاتّقوا اللّه و أطیعون

مقدم آمدن <اتّقوا> بر <أطیعوا> می تواند رساننده این معنا باشد که تا انسان به زینت تقوا آراسته نشود، آمادگی برای پیروی از پیامبران در او پیدا نخواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۴ - ۳

۳ - تقوای الهی ، زمینه ساز اطاعت از پیامبران و رهبران دین

فاتّقوا اللّه و أطیعون

مقدم آمدن <اتّقوا> بر <أطیعوا>، می تواند بیانگر مطلب یادشده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۰ - ۳

۳ - تقوای الهی ، زمینه ساز اطاعت از پیامبران و رهبران دینی

فاتّقوا اللّه و أطیعون

مقدم آوردن <اتّقوا> بر <أطیعوا> می تواند

بیانگر مطلب یادشده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۳ - ۲،۶

۲ - تقوای الهی ، زمینه ساز اطاعت از پیامبران و رهبران دینی

فاتّقوا اللّه و أطیعون

مقدم آمدن فعل <اتّقوا> بر <أطیعوا>، می تواند بیانگر این مطلب باشد.

۶ - برخوداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری از آنان است .

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۹ - ۳

۳ تقوای الهی ، زمینه ساز اطاعت از پیامبران و رهبران دینی

فاتّقوا اللّه و أطیعون

تقدم <اتّقوا> بر <أطیعوا> می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

زمینه اعراض از رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۵

۵ - نقش فشار های اقتصادی ، در پراکندن مردم از پیرامون رهبری

هم الذین یقولون لاتنفقوا علی من عند رسول اللّه حتّی ینفضّوا

زمینه پیدایش رهبران گمراه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۳ – ۳

۳ – مردم گمراه و فاسد ، در پیدایش نظام اجتماعی فاسد و ظاهر شدن رهبران گمراه گر و انحراف ساز در جامعه ، مؤثر بوده و دارای نقش اند .

فإنّهم یومئذ فی العذاب مشترکون

مشترک بودن عذاب مردم اغوا شده با رهبران اغواگر خود، می رساند که اغوا شدن مردم، هرچند به وسیله رهبران آنان است؛ ولی آنان نیز در این گمراهی نقش داشته و مؤثر بوده اند. گفتنی است که نقش آنان می تواند در رابطه با

پیدایش نظام فاسد و ظهور رهبران گمراه کننده در جامعه باشد.

زمینه تشویق رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۹ - ۲

۲ - توجه به تأثیر حق در نفوس مستعد ، به رغم عناد کافران ، مشوق رهبران الهی به تداوم تبلیغ

إنّا کنّا من قبل ندعوه . .. فذکّر فما أنت ... بکاهن

فاء در <فذکّر>، تکلیف تذکر را متفرع بر آیات پیشین کرده است. در آن آیات سخن از حق ناپذیری برخی از مردم و حق پذیری و قدرشناسی گروهی دیگر به میان آمده بود.

زمینه تواضع با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۳ - ۲

۲ تقوا ، مستلزم تواضع و احترام نسبت به پیامبر (ص) و رهبری الهی

إنّ الذین یغضّون . .. أولئک الذین امتحن اللّه قلوبهم للتقوی

زمینه صبر رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۵ - ۷

۷ - تخلف ناپذیر بودن وعده خداوند به نصرت پیامبران و مؤمنان ، مقتضی صبر و شکیبایی رهبران دینی و مؤمنان طرفدار آنان در برابر مشکلات و آزار های دشمنانِ دین است .

إنّا لننصر رسلنا . .. فاصبر إنّ وعد اللّه حقّ

برداشت بالاـ به خاطر این نکته است که جمله <إنّ وعد اللّه حقّ> در مقام تعلیل برای <فاصبر> می باشد; یعنی، <صبر پیشه کن چون وعده خداوند به پیروزی و نصرت، حق است>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۳۵ - ۵

۵- توجه به

کیفر حتمی کافران در قیامت ، زمینه ساز صبر و شکیبایی رهبران الهی در برابر عنادورزی های مخالفان

یعرض الذین کفروا علی النار . .. فاصبر کما صبر أولواالعزم من الرسل

<فاء> در <فاصبر>، تفریع را افاده می کند و ارتباط این آیه با آیه قبل، صبر را فرع و نتیجه توجه به عذاب کافران قرار داده است.

زمینه قتل رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۱ - ۳۶

۳۶ - تجاوزگری و ارتکاب گناهان ، آدمی رابه سوی کفر گرایش داده و بر کشتن رهبران الهی بی پروا می سازد .

یکفرون بأیت اللّه . .. ذلک بما عصوا و کانوا یعتدون

زمینه گمراهی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۱۰

۱۰ - سازش با هواپرستان و تمایلات نامشروع آنان ، موجب انحراف رهبران دینی

فادع و استقم کما أمرت و لاتتّبع أهواءهم

استقامت (مصدر <استقم>) به معنای ادامه حرکت در راه راست است و تقابل <استقم> با <لاتتّبع أهوائهم> مطلب بالا را می رساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۴ - ۹

۹ - خطر نفوذ و تأثیرگذاری گروه های گناه پیشه و ناسپاس ، در رهبران جامعه ایمانی

و لاتطع منهم ءاثمًا أو کفورًا

زمینه لغزش رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۸

۸ - رهبران جامعه اسلامی ، در خطر به سازش کشیده شدن و سستی در برابر فشار ها و تهدید های سخت دشمنان

و استقم کما أمرت

و لاتتّبع أهواءهم

زمینه نابودی رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ - توبه – ۹ – ۱۲ – ۱۱

۱۱ نابودی عوامل اصلی کفر و شرک ، هدف عمده و اساسی پیکار اسلام با کافران و مشرکان

فقتلوا أئمه الکفر

زمینه هواپرستی رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۲۶ – ۱۳

۱۳ – حکومت و منصب قضاوت ، بستر بسیار لغزنده و رهبران و داوران در معرض مقهور شدن به دست هوای نفس

یداود إنّا جعلنک خلیفه فی الأرض فاحکم بین الناس بالحقّ و لاتتّبع الهوی

زهد رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۸۸ – ۷

۷- چشم ندوختن به اموال و مکنت های افراد ثروتمند و مرفّه ، از وظایف رهبران اسلامی

لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزوجًا منهم و لاتحزن علیهم واخفض جناحک للمؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۳۱ – ۶

۶ – لزوم پرهیزِ رهبران الهی ، از دنیاطلبی و توجه به دنیاگرایان

لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلّا علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۵ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور

از مطامع مادى است .

و ما أسئلكم عليه من أجر إن أجرى إلّا على ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۴ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهى براى هدايت خلق ، تنها براى خدا و به دور از مطامع مادى است .

و ما أسئلكم عليه من أجر . .. إلّا على ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۰ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهى براى هدايت خلق ، تنها براى خدا و به دور از مطامع مادى

و ما أسئلكم عليه من أجر . .. إلّا على ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۴۶ - ۴

۴ - آخرت انديشى و دورى از دنياطلبى ، از خصوصيات رهبران الهى

إنّا أخلصنهم بخالصه ذكرى الدار

زيان رهبران كفر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۷ - ۹

۹ - خطرساز بودن رهبران متكبر و منكر قيامت و روز حساب براى جامعه

كلّ متكبّر لايؤمن بيوم الحساب

پناه بردن موسى(ع) از شر متكبران منكر قيامت (چون فرعونيان)، گوياى مطلب ياد شده است.

زیان رهبران متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۷ - ۹

۹ - خطرساز بودن رهبران متکبر و منکر قیامت و روز حساب برای جامعه

کلّ متکبّر لایؤمن بیوم الحساب

پناه بردن موسی(ع) از شر متکبران منکر قیامت (چون فرعونیان)، گویای مطلب یاد شده است.

زیان مبارزه با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه

– فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۷۰ – ۶

۶- بت پرستی و موضع گیری در مقابل حق و رهبران الهی ، از زیان بارترین کار ها است .

و أرادوا به کیدًا فجعلنهم الأخسرین

ساده زیستی رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۱۰ – ۱۱

۱۱ ساده زیستی و دوری از زندگی مرفّه و کاخ نشینی ، زندگانی شایسته و بایسته برای رهبران جامعه اسلامی

أو یلقی إلیه کنز أو تکون له جنّه . .. إن شاء جعل لك خیرًا من ذلك جنّت ... و یجع

سازش رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۴۵ – ۱۹

۱۹ – پیشوایان دین اسلام در صورت سازش کردن با پیروان دیگر ادیان بر سر مسائل دینی ، از زمره ستگرانند .

و لئن اتبعت اهواءهم . .. إنك إذاً لمن الظلمین

سازش ناپذیری رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۴ – ۸

۸- رهبران دینی ، باید همواره بر مواضع اصولی خویش ثابت و استوار بوده و در برابر کافران و دشمنان ، سازش ناپذیر باشند .

و لولا أن ثبّتنك لقد كدتّ ترکن إلیهم شیئًا قلیلاً

سخن رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۲ - ۶

۶ - لزوم هماهنگی بین گفتار و کردار رهبران جامعه

وأمر أهلك بالصلوه واصطبر عليها

سرزنش بی تفاوتی رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۵

۵ - بی تفاوتی

و سکوت مسؤولان در برابر انحراف و گمراهی مردم ، سزاوار توبیخ و بازخواست است .

ما منعک إذ رأیتهم ضلّوا . .. أفعصیت أمری

سرزنش رهبران فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۶

۶- رهبران و سردمداران فاسد و اغواگر درخور سرزنش و کیفرند .

ألم تر إلی الذین . .. و أحلّوا قومهم دار البوار

از اینکه خداوند در بیان سرنوشت شوم اقوام و ملتهای ناسپاس و کافر، رهبران آنها را مورد بحث قرار داد (أحلّوا قومهم . ..)، استفاده می شود که جرم آنان بیش از دیگر مردم بوده و سزاوار سرزنش و کیفری افزونترند.

سرزنشهای رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ - ۶

۶ سران شرك و کفر با دعوت پیروانشان به چشیدن از عذاب مضاعف دوزخ، آنان را سرزنش و ملامت می کنند.

ربنا هؤلاء أضلونا . .. فذوقوا العذاب بما کنتم تکسبون

<ال> در کلمه <العذاب> عهد ذکری است و اشاره به همان عذاب مضاعف دارد که از <لکل ضعف> استفاده می شود.

سرزنشهای رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ - ۶

۶ سران شرك و کفر با دعوت پیروانشان به چشیدن از عذاب مضاعف دوزخ، آنان را سرزنش و ملامت می کنند.

ربنا هؤلاء أضلونا . .. فذوقوا العذاب بما کنتم تکسبون

<ال> در کلمه <العذاب> عهد ذکری است و اشاره به همان عذاب مضاعف دارد که از <لکل ضعف> استفاده می شود.

شبهه افکنی رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۴ – ۱۲

۱۲ القای شبهات و بهانه جویی در برابر آیات الهی و رسالت رسولان او، از مکرهای سردمداران مجرم بوده است.

أکبر مجرمیها لیمکروا . .. لن نؤمن حتی نؤتی ... بما کانوا یمکرون

یادآور شدن اشکال تراشیهای سردمداران کفر، پس از ذکر مکر و فریبکاری آنان، می تواند بیان مصداقی بارز برای مکر و فریب آنان باشد.

شرایط اطاعت از رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۰۸ – ۶

۶ – برخورداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری ازآنان است .

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۴۴ – ۶

۶ – برخورداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری از ایشان

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۷۹ – ۶

۶ – برخورداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمانبری از ایشان

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۲ - ۱۶

۱۶ - عدم جواز پیروی از رهبران اجتماعی در امور ناپسند (غیرمعروف)

و لایعصینک فی معروف

در صورتی که بیعت نظر به منصب رهبری داشته باشد، تعبیر <معروف> نظر به این جهت می تواند داشته باشد که لزوم اطاعت از رهبری، منوط به <معروف> بودن دستورهای او است.

شرایط

رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۴ - ۷

۷ - برخورداری از روحیه صبر و بردباری و نیز یقین به آیات الهی ، از شرایط رهبری و امامت دینی است .

و جعلنا منهم أئمّه . .. لمّا صبروا و کانوا بأیتنا یوقنون

<لمّا> زمانی است و دلالت می کند بر این که برگزیدگان بنی اسراییل، زمانی که به مقام صبر و یقین رسیدند، به پیشوایی انتخاب شدند و این، نشان می دهد که رهبران دینی باید چنین مقامی را برای خود تحصیل کنند و یا واجد آن دو باشند.

شرایط رهبران ظالم برای ایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۲

۲ درخواست رسالت و دریافت وحی، شرط بی جای سردمداران مجرم برای ایمان آوردن به پیامبر(ص)

و إذا جاءتهم ءایه قالوا لن نؤمن حتی نؤتی مثل ما أوتی رسل الله

شرح صدر رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳ - ۲

۲ - اهمیت سعه صدر و فصاحت بیان ، در کار رهبری و هدایت جامعه

و یضیق صدری و لاینطلق لسانی

شرح صدر رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۸ - ۵

۵ - رهبران و مبلغان دینی باید در برابر تکبر ، استهزا و تهمت های دشمنان دیانت با سعه صدر به تکلیف خود عمل کنند .

قال لمن حوله ألاتستمعون . .. إنّ رسولکم... لمجنون. قال ربّ المشرق و المغرب و ما

جلد - نام سوره - سوره -

آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۱ - ۵

۵ - شرح صدر و تحمّل سختی ها ، از ویژگی های لازم برای رهبران الهی

ألم نشرح لک صدرک

شکست توطئه رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۶

۶ سران کفر و شرک علی رغم به کار بردن شگرد های گوناگون تبلیغی علیه قرآن و پیامبر (ص) ، از دستیابی به اهداف خود ناتوان و ناکام بودند .

إن هذا إلّا إفک . .. قالوا مالِ هذا الرسول ... لولا أُنزل إلیه ملک ... إلّا رج

مقصود از ناتوانی در یافتن راه، می تواند ناتوانی از دستیابی به راه موفق و مؤثر برای پیگیری اهدافشان باشد; یعنی، <فلایستطیعون سبیلًا إلی إبطال أمرک. ..>.

شکست توطئه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۶

۶ سران کفر و شرک علی رغم به کار بردن شگرد های گوناگون تبلیغی علیه قرآن و پیامبر (ص) ، از دستیابی به اهداف خود ناتوان و ناکام بودند .

إن هذا إلّا إفک . .. قالوا مالِ هذا الرسول ... لولا أُنزل إلیه ملک ... إلّا رج

مقصود از ناتوانی در یافتن راه، می تواند ناتوانی از دستیابی به راه موفق و مؤثر برای پیگیری اهدافشان باشد; یعنی، <فلایستطیعون سبیلًا إلی إبطال أمرک. ..>.

شگفتی روش مبارزه رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۹ – ۳

۳ کیفیت موضع گیری و شیوه های مبارزاتی سران کفر و شرک

علیه قرآن و رسالت پیامبر (ص) ، امری شگفت آور و در خور تأمل و اندیشیدن

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

<کیف> اسم استفهام است; ولی در این آیه برای بیان تعجب به کار رفته است، نه استفهام حقیقی.

شگفتی روش مبارزه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۳

۳ کیفیت موضع گیری و شیوه های مبارزاتی سران کفر و شرک علیه قرآن و رسالت پیامبر (ص) ، امری شگفت آور و در خور تأمل و اندیشیدن

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

<کیف> اسم استفهام است; ولی در این آیه برای بیان تعجب به کار رفته است، نه استفهام حقیقی.

شیطنت رهبران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۴

۴ - سردمداران نفاق ، توطئه گرانی شرور و شیطان گونه اند .

و إذا خلوا إلی شیطینهم

صبر بر استهزاهای رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۷ - ۱

۱ - پیامبراسلام (ص) ، مأمور به صبر و شکیبایی در برابر استهزا ، گفتار مغرضانه و تبلیغات سوء سران کفر و شرک

اصبر علی ما یقولون

صبر بر استهزاهای رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۷ - ۱

۱ - پیامبراسلام (ص) ، مأمور به صبر و شکیبایی در برابر استهزا ، گفتار مغرضانه و تبلیغات سوء سران کفر و شرك

اصبر علی ما یقولون

صبر رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۲۴ – ۷

۷ – برخورداری از روحیه صبر و بردباری و نیز یقین به آیات الهی ، از شرایط رهبری و امامت دینی است .

و جعلنا منهم أئمّه . .. لمّا صبروا و کانوا بأیتنا یوقنون

<لمّا> زمانی است و دلالت می کند بر این که برگزیدگان بنی اسراییل، زمانی که به مقام صبر و یقین رسیدند، به پیشوایی انتخاب شدند و این، نشان می دهد که رهبران دینی باید چنین مقامی را برای خود تحصیل کنند و یا واجد آن دو باشند.

صداقت رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۰۸ – ۶

۶ – برخورداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری ازآنان است .

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۲۶ – ۶

۶ – برخورداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری از آنان

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۴۴ – ۶

۶ – برخورداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری از ایشان

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۷۹ - ۶

۶ - برخورداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمانبری از ایشان

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

صفات رهبران دینی

جلد

– نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۱ – ۹

۹ گوش فرادادن به سخنان همه طیف های جامعه و داشتن سعه صدر در برابر آنان ، خصلتی شایسته و بایسته برای رهبران و مسؤولان جامعه اسلامی

و یقولون هو أذن قل أذن خیر لکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۱۳ – ۶

۶– محبت و دل سوزی عمیق نسبت به دیگران ، از ضروری ترین و مطلوب ترین صفات رهبران الهی است .

و حنانًا من لدنّا

با توجه به این که <حناناً> اولین صفتی است که پس از <آتیناه الحکم> ذکر شده است، مطلب فوق از آن استفاده می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۶۲ – ۸

۸ – اطمینان و تزلزل ناپذیری در بحران ها ، از صفات ضروری رهبر جامعه ایمانی

قال أصحب موسی إنّا لمدرکون . قال کلّاإنّ معی ربّی سیهدین

صفات رهبران مستکبر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۲۱ – ۱۹

۱۹– رهبران مستکبر حتی در قیامت هم از خوی استکباری خویش دست برنخواهند داشت .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا . .. قالوا لو هدینا الله لهدینکم

مفسران برای هدایت در این آیه دو احتمال ذکر کرده اند: یکی هدایت در برابر گمراهی و دیگری راهنمایی جهت نجات از

عذاب. برداشت فوق با توجه به احتمال دوم است; به اضافه اینکه مستکبران به جای اینکه نجات پیروان خود را به خدا موکول کنند، به آنان وعده می دهند که در صورت نجات خود

آنها را نیز نجات خواهند داد.

عبادات رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۹ - ۶

۶- ضرورت عبادت و ارتباط بیشتر با خدا برای انبیا و رهبران الهی

و من الّیل فتهجّد به نافله لک

عبرت از فرجام رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۴

۴- سرنوشت شوم رهبران و سردمداران کفر و ناسپاسی ، درخور تأمل و شایسته پند و درس آموزی

ألم تر إلی الذین . .. أحلّوا قومهم دار البوار

عبرت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹ - ۲

۲ - تاریخ زندگی موسی (ع) و حوادث آن ، درس آموز و شایان توجه و تأمل برای رهبران و مبلغان دین است .

و هل اتیک حدیث موسی

عجز رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۶

۶ سران کفر و شرک علی رغم به کار بردن شگرد های گوناگون تبلیغی علیه قرآن و پیامبر (ص) ، از دستیابی به اهداف

خود ناتوان و ناکام بودند .

إن هذا إلّا إفک . .. قالوا مالِ هذا الرسول ... لولا أُنزل إلیه ملک ... إلّا رج

مقصـود از نــاتوانی در یــافتن راه، می توانــد نـاتوانی از دستیـابی بـه راه موفـق و مـؤثر برای پیگیری اهــدافشان باشــد; یعنی، <فلایستطیعون سبیلًا إلی إبطال أمرک. ..>.

عجز رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ -

۶ سران کفر و شرک علی رغم به کار بردن شگرد های گوناگون تبلیغی علیه قرآن و پیامبر (ص) ، از دستیابی به اهداف خود ناتوان و ناکام بودند .

إن هذا إلاّ إفک . .. قالوا مالِ هذا الرسول ... لولا أُنزل إلیه ملک ... إلاّ رج

مقصود از ناتوانی در یافتن راه، می تواند ناتوانی از دستیابی به راه موفق و مؤثر برای پیگیری اهدافشان باشد; یعنی، <فلایستطیعون سبیلاً إلی إبطال أمرک. ..>.

عجز رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ - ۱۵

۱۵- رهبران مستکبر در جواب استمداد پیروانشان در قیامت ، خود را ناتوان دانسته و کمک به آنان را تعلیق به محال می کنند .

فقال الضعفؤا . .. فهل أنتم مغنون عنّا ... قالوا لو هدینا الله لهدینکم

اینکه مستکبران در جواب استمداد پیروان خود در قیامت می گویند: اگر خداوند ما را هدایت کرده بود ما هم شما را هدایت می کردیم، در حالی که خداوند هم چنین کاری را هرگز انجام نداده است، در واقع برآوردن خواسته آنان را تعلیق به محال می کند.

عذاب اخروی رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۹ - ۸

۸ - کفرپیشگان ، در قیامت خواستار ذلت و خواری بیشتر و عذاب شدیدتر برای رهبران اغواگر خویش خواهندبود .

نجعلهما تحت أقدامنا لیکونا من الأسفلین

عذاب استیصال رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۸ – ۱۰

۱۰ – سران کفر و شرک ، مستحق چشیدن عذاب

الهی استیصال اند .

بل لمّا یذوقوا عذاب

عذاب استیصال رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۱۰

۱۰ - سران کفر و شرک ، مستحق چشیدن عذاب الهی استیصال اند .

بل لمّا یذوقوا عذاب

عذاب رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ - ۲

۲ تساوی پیروان و سران شرک در استحقاق عذاب مضاعف، پاسخی از سوی سران شرک به پیروان خویش

و قالت أليهم لأخريهم فما كان لكم علينا من فضل فذوقوا العذاب

عذاب رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۸

۸ ذلت در پیشگاه خداوند و عذابی شدید در انتظار سردمداران مجرم است.

سيصيب الذين أجرموا صغار عندالله و عذاب شديد

عذاب رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۱۵

۱۵ کافران و مشرکان پیرو، همانند رهبرانشان، دارای عذابی مضاعف از آتش دوزخ

قال لکل ضعف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۶۴ - ۲

۲ - مرفهان خوشگذران و جلوداران کفر ، نخستین چشندگان شعله های عذاب الهی

حتّی إذا أخذنا مترفیهم بالعذاب إذا هم یجئرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۹ - ۵

۵- مراتب شدید و هلاکت بار عذاب دوزخ ، متوجه گناه پیشگان مغرور و پیشوایان کفر و نه همه گنه کاران *

طعام الأثیم کالمهل . .. ثمّ صبّوا فوق رأسه ... ذق إنّک أنت

العزیزالکریم

از مبالغه نهفته در <الأثیم> و نیز وصف <العزیز الکریم>، این احتمال شکل می گیرد که عذاب های شدید مطرح شده در این آیات، برای هر گنه کاری نیست; بلکه مخصوص دارندگان اوصاف یاد شده است.

عذاب رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۸ - ۱

۱ - درخواست کافرانِ پیرو در قیامت ، از خداوند برای دو برابر کردن عذاب رهبران گمراهگرشان .

یوم تقلّب وجوههم . .. و قالوا ربّنا إنّا أطعنا سادتنا ... ربّنا ءاتهم ضعفین من ا

عذاب رهبران مشرك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۱۵

۱۵ کافران و مشرکان پیرو، همانند رهبرانشان، دارای عذابی مضاعف از آتش دوزخ

قال لکل ضعف

عذاب رهبران مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۷ - ۱۳

۱۳ - مشرکان (سران آنان و پیروانشان) در قیامت به آتش دوزخ گرفتار شده و در آن ماندگار خواهند بود .

و ما هم بخرجین من النار

عزلت پسندیده رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۱ - ۴

۴ - کناره گیری رهبران الهی از جامعه برای مدتی محدود به منظور عبادت خدا ، کاری شایسته و نیکو

و إذ وعدنا موسی أربعین لیله

علاقه به رهبران قدرتمند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۵ - ۲۳

۲۳ - گروهی از انسان ها (مشرکان) سران و بزرگان خویش را در قدرت ، همتای خدا

می پندارند و آنان را همطراز او دوست دارند .

و من الناس من یتخذ من دون اللّه أنداداً یحبونهم کحب اللّه

بـا توجه به آیه بعـد - که مشـرکان را به سـران شـرک و پیروان آنان تقسـیم می کنـد - می توان گفت: مراد از <من الناس> مشرکان پیرو مقصود از <أنداد> سران آنهاست. ارجاع ضمیر <هم> به <أنداد> این احتمال را تأیید می کند; زیرا کاربرد این ضمیر برای انسانها و دارندگان عقل و شعور است.

عمل رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۲ - ۶

۶ - لزوم هماهنگی بین گفتار و کردار رهبران جامعه

وأمر أهلک بالصلوه واصطبر علیها

عوامل دشمنی رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۹ - ۳

۳ - تکبر و خودبزرگ بینی ، منشأ مخالفت و ستیزه جویی سردمداران شرک با اسلام و پیامبر (ص)

و من الناس من یجدل فی اللّه بغیر علم . .. ثانی عطفه

عوامل دلداری رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۱ - ۶

۶- توجه به رنج و تلاش همه رهبران الهی در طول تاریخ ، مایه تسلّی خاطر تلاشگران راه دین است .

و لقد استهزئَ برسل من قبلک

عوامل ذلت اخروی رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۴۹ – ۳

۳- ذلت و خواری اشراف و سران کفر در آخرت ، نتیجه برتری جویی ناروای آنان در دنیا

ذق إنّك أنت العزيز الكريم

مخاطب قرار گرفتن این گروه از

دوزخیان بهوسیله وصف <العزیز الکریم>، می نمایاند که مجازات آنان، پیامد روحیه تکبرمنشانه و برتری جویانه ایشان است. در حقیقت آنان، آثار رفتار شوم خویش در دنیا را می بینند.

عوامل ذلت رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۶۹ – ۱۰

۱۰– رفتار خوب و بد اقوام ، موجب سرفرازی و یا شرمساری رهبران آنان

فلما جاء ءال لوط المرسلون . .. و قضینا إلیه ذلک الأمر أن دابر هؤلاء مقطوع ... ق

از اینکه فرستادگان خداوند برای اعلام عذاب قوم لوط به منزل لوط(ع) رفتند و آن حضرت قومش را از هر عملی که موجب شرمساری او شود نهی فرمود، به دست می آید که لوط(ع) در موقعیت یک رهبر در جامعه تلقی شده است.

عوامل عزت رهبران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۶۹ – ۱۰

۱۰– رفتار خوب و بد اقوام ، موجب سرفرازی و یا شرمساری رهبران آنان

فلما جاء ءال لوط المرسلون . .. و قضینا إلیه ذلک الأمر أن دابر هؤلاء مقطوع ... ق

از اینکه فرستادگان خداوند برای اعلام عذاب قوم لوط به منزل لوط(ع) رفتند و آن حضرت قومش را از هر عملی که موجب شرمساری او شود نهی فرمود، به دست می آید که لوط(ع) در موقعیت یک رهبر در جامعه تلقی شده است.

عوامل گمراهی رهبران شرک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۹ – ۴

۴ گمراهیِ گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و بهانه جویانه آنان با قرآن

و پیامبر (ص)

إن هذا إلّا إفک. .. و قالوا مالِ هذا الرسول ... إن تتّبعون إلّا رجلًا مسحورًا

<فاء> در <فضلّوا> برای سببیت و در <فلایستطیعون> تفسیریه است; یعنی، برخوردهای عناد آلود کافران با پیامبر(ص) سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

عوامل گمراهی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۴

۴ گمراهیِ گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و بهانه جویانه آنان با قرآن و پیامبر (ص)

إن هذا إلّا إفک. .. و قالوا مالِ هذا الرسول ... إن تتّبعون إلّا رجلًا مسحورًا

<فاء> در <فضلّوا> برای سببیت و در <فلایستطیعون> تفسیریه است; یعنی، برخوردهای عناد آلود کافران با پیامبر(ص) سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

عوامل گمراهی رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۲ - ۲

۲- رهبران مستکبر و پیروانشان ، سرانجام در قیامت شیطان را مسبب اصلی گمراهی خویش قلمداد می کنند .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا . .. قالوا ... و قال الشیطن لمّا قضی الأمر إنّ الل

ذکر سخنان شیطان در قیامت خطاب به گمراهان، پس از ذکر جریان مستکبران و پیروانشان، احتمال دارد از این جهت باشد که آنان گمراهی خویش را به شیطان نسبت می دهند و او درصدد پاسخ گویی برمی آید.

عوامل موفقیت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۸۴ - ۵

- نقش قلب سالم و پاک ، در موفقیت رهبران و مبلغان دینی

إذ جاء ربّه بقلب سليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۴ - ۴

۴ - طهارت و پاکیزگی جسم و جان ، از شرایط بایسته برای رهبران و مبلغان جامعه اسلامی و تأثیرگذار در موفقیت آنان

و ثيابك فطهّر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۵ - ۲

۲ - پرهیز از پلیدی و آلودگی ، از شرایط بایسته برای رهبران و مبلغان جامعه اسلامی و تأثیرگذار در موفقیت آنان

و الرجز فاهجر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۶ - ۴

۴ - دوری از منت نهادن و زیاد شمردن عطایا و خدمات خود ، از شرایط بایسته برای رهبران و مبلغان جامعه اسلامی و تأثیرگذار در موفقیت آنان

و لاتمنن تستكثر

فرجام رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۴۰ - ۲

۲ - یاوران خط کفر ، دارای سرنوشتی مشترک با پیشوایان کافر خویش

فأخذنه و جنوده

فرجام شوم رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۲ - ۵

۵ - طرد شدن از لطف و رحمت حق ، فرجام شوم فرعونیان و پیشوایان کفر در روز رستاخیز

و جعلنهم أئمه یدعون إلی النار . .. و یوم القیمه هم من المقبوحین

فصاحت رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳ - ۲

۲ - اهمیت سعه صدر و فصاحت

بیان ، در کار رهبری و هدایت جامعه

و یضیق صدری و لاینطلق لسانی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۳۴ – ۳

۳ – اهمیت فصاحت و شیوایی بیان ، در کار هدایت و رهبری جامعه

و أخی هرون هو أفصح منّی لسانًا

فضایل معرضان از رهبران گمراهی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۱۷ – ۵

۵ – کسانی که از عبادت طاغوت و اطاعت سردمداران ضلالت ، پرهیز کرده و به خدا روی آورند و توبه کنند ، شایسته بشارت الهی اند .

و الذین اجتنبوا الطغوت أن یعبدوها و أنابوا إلی اللّه لهم البشری

قاطعیت رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۱۲ – ۵

۵- لزوم صلابت و قاطعیت رهبران الهی ، در هدایت جامعه و اجرای احکام شریعت

ییحیی خذ الکتب بقوّه

قبول قضاوت رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۵۱ – ۴،۹

۴ – لبیـک گفتن به دعـوت خـدا و رسول او و پـذیرش بی چون و چرای داوری پیـامبر (ص) و رهـبران الهی ، از نشـانه هـای ایمان واقعی و اوصاف مؤمنان راستین

إنّما كان قول المؤمنين إذا دعوا إلى اللّه و رسوله ليحكم بينهم أن يقولوا سمعنا و

۹ – مؤمنان راستین در همه حال ، پذیرای داوری پیامبر (ص) و رهبران الهی اند ، هر چند نتیجه این داوری بر ضرر آنان باشد .

و إن يكن لهم الحقّ يأتوا إليه مذعنين . .. ا...نّما كان قول

المؤمنين إذا دعوا... أن

آيـات پیشـین، دربـاره این مسـأله بود که منافقـان، تنها آن گاه به حکم خـدا و رسول او تن در می دادنـد که این حکم، به نفع آنـان باشـد; ولی در آیه شـریفه آمـده است که: مؤمنـان بی چون و چرا به این حکم گردن می نهادنـد. بنـابراین از مقابله میان گروه منافقان و مؤمنان، می توان برداشت فوق را به دست آورد.

قتل رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۹ - ۹

۹ - دنیـا پرستی ، دشـمنی بـا فرشـتگان ، ارتکـاب گناهانی همچون کشـتن انبیا و رهبران دینی و شکسـتن پیمان های الهی ، از مصداق های فسق است .

و ما یکفر بها إلا الفسقون

آیات گذشته (از آیه ۷۴ - ۹۸) موانعی را برای ایمان آوردن یهود به قرآن و پیامبر ذکر کرده و در آیه مورد بحث ریشه انکار قرآن و پیـامبر(ص) را فسق پیشـگی دانسـته است. بنـابراین آنچه در آن آیات از موانع ایمان آوردن شـمرده شـده، از نظر قرآن مصداق فسق و بیانگر معنای آن می باشد.

قدرت در رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۱ - ۵

۵ - نیرومندی و صلابت ، شرطی ضروری برای رسولان الهی و رهبران مبارزه با طغیانگران است .

أشدّد به أزری

قساوت قلب اکثریت رهبران شرک صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۰ - ۱

۱ - بیشتر سران شرک و کفر در صدراسلام ، به گونه ای بودند که انذار و اخطارِ پیامبر (

ص) در آنان کارساز نبوده و ایمان نمی آوردند .

لقد حقّ القول علی أکثرهم . .. و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لایؤمنون

قساوت قلب اکثریت رهبران کفر صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۰ - ۱

۱ - بیشتر سران شرک و کفر در صدراسلام ، به گونه ای بودند که انذار و اخطارِ پیامبر (ص) در آنان کارساز نبوده و ایمان نمی آوردند .

لقد حقّ القول علی أکثرهم . .. و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لایؤمنون

قیام علیه رهبران حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷۳ - ۱۹

۱۹ - < عن ابی عبداللّه (ع) فی قول اللّه عز و جل : < فمن اضطر غیر باغ و لاعاد > قال : الباغی الذی یخرج علی الأمام و العادی : الذی یقطع الطریق لایحل لهما المیته . . . ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند که فرموده: < فمن اضطر غیر باغ و لاعاد> روایت شده است: مراد از باغی کسی است که علیه امام]حق[خروج کرده و مراد از عادی کسی است که راهزنی می کند که در]حال اضطرار هم [خوردن مردار بر آنان حلال نیست . .. >.

کافران پیرو با رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ - ۶

۶- درگیری لفظی عوام کفار با رهبران مستکبر خود در قیامت

فقال الضعفؤا للذین استکبروا إنّا کنّا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عنّا من عذاب الل

کافران پیرو و رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ - ۶

۶- درگیری لفظی عوام کفار با رهبران مستکبر خود در قیامت

فقال الضعفؤا للذین استکبروا إنّا کنّا لکم تبعًا فهل أنتم مغنون عنّا من عذاب الل

کفران رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۸

۸- رهبران و سردمداران کفر و شرک در مکه ، افرادی ناسپاس و عامل اصلی سقوط و بدبختی مردم بودند .

ألم تر إلی الذین بدّلوا نعمت الله کفرًا و أحلّوا قومهم دار البوار

با توجه به اینکه آیه فوق در مکه نازل شده است، می توان استفاده کرد که مصداق مورد نظر آیه <الـذین بدّلوا . .. و أحلّوا قومهم> سران کفر و شرک، همچون ابوجهل و ابولهب است.

کفران رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۸

۸- رهبران و سردمداران کفر و شرک در مکه ، افرادی ناسپاس و عامل اصلی سقوط و بدبختی مردم بودند .

ألم تر إلی الذین بدّلوا نعمت الله کفرًا و أحلّوا قومهم دار البوار

با توجه به اینکه آیه فوق در مکه نازل شده است، می توان استفاده کرد که مصداق مورد نظر آیه <الـذین بدّلوا . .. و أحلّوا قومهم> سران کفر و شرک، همچون ابوجهل و ابولهب است.

کیفر اخروی رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۳ – ۱

۱ – مشترک بودن رهبران شرک و کفر اغواگر با توده های مشرک و کافر

اغوا شده در کیفر و عذاب دوزخ

فإنّهم یومئذ فی العذاب مشترکون

کیفر اخروی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۳ - ۱

۱ - مشترک بودن رهبران شرک و کفر اغواگر با توده های مشرک و کافر اغوا شده در کیفر و عذاب دوزخ

فإنّهم یومئذ فی العذاب مشترکون

کیفر اخروی رهبران گمراه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۳ - ۱

۱ - مشترک بودن رهبران شرک و کفر اغواگر با توده های مشرک و کافر اغوا شده در کیفر و عذاب دوزخ

فإنّهم یومئذ فی العذاب مشترکون

کیفر اخروی رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۷ - ۷

۷ - پیشوایان گمراهی ، با مجازات دنیوی از مجازات اخروی معاف نخواهند شد .

فی الحیوه . .. لامساس و إنّ لک موعدًا لن تخلفه

کیفر خویشاوندان رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۲ - ۴

۴ – رهبران دینی ، نباید به خاطر خویشاوندی و روابط نسبی از مؤاخذه مقصران چشم پوشی کنند .

قال یهرون ما منعک

کیفر دنیوی رهبران گمراهی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۷ – ۷

۷ – پیشوایان گمراهی ، با مجازات دنیوی از مجازات اخروی معاف نخواهند شد .

فی الحیوه . .. لامساس و إنّ لك موعدًا لن تخلفه

کیفر رهبران ظالم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۴ – ۱۰

۱۰

ذلت و خواری، کیفر استکبار سردمداران مجرم است.

أکبر مجرمیها . .. و إذا جاءتهم ءایه ... سیصیب الذین أجرموا صغار عنداللّه

کیفر رهبران ظلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۱۱،۱۲

۱۱ هیچ کیفری جز عذاب جهنّم ، نمی تواند حاکمان مفسد ، سرسخت ، متکبّر و مغرور را رام کند .

و اذا تولی سعی . .. فحسبه جهنم

۱۲ جهنّم ، کیفر حاکمان مفسد ، سرسخت و حق ناپذیر

و اذا تولی سعی . .. فحسبه جهنّم

کیفر رهبران فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۶

۶- رهبران و سردمداران فاسد و اغواگر درخور سرزنش و کیفرند .

ألم تر إلی الذین . .. و أحلّوا قومهم دار البوار

از اینکه خداوند در بیان سرنوشت شوم اقوام و ملتهای ناسپاس و کافر، رهبران آنها را مورد بحث قرار داد (أحلّوا قومهم . ..)، استفاده می شود که جرم آنان بیش از دیگر مردم بوده و سزاوار سرزنش و کیفری افزونترند.

کیفر رهبران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۸

۸ امکان عفو عناصر غیر اصلی و خط گیرنده نفاق و غیر قابل بخشش بودن جرم عناصر اصلی و خط دهنده *

إن نعف عن طائفه . .. نعذب طائفه ... بعضهم من بعض

<بعضهم من بعض> تحت تأثیر بودن برخی از منافقان از برخی دیگر را افاده می کند و نیز این آیه تفسیر آیه قبل می باشد و علت عفو گروهی و کیفر گروهی دیگر را

بیان می نماید.

کیفر رهبران نفاق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۶ – ۸

۸ سردمداران جریان نفاق و عاملان اصلی جرم و تبهکاری در جامعه ، غیر قابل بخشش و مستحق مجازات

إن نعف عن طائفه منکم نعذب طائفه بأنهم کانوا مجرمین

تعلیل عذاب دسته ای از منافقان، به اینکه اینان گروه مجرم و تبهکارند در برابر عفو گروهی دیگر می تواند گویای این حقیقت باشد که: سردمداران جریان نفاق و عاملان اصلی جرم، شایسته بخشش نبوده و باید مجازات شوند.

کیفر لغزش رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۵ – ۳

۳- کمترین لغزش رهبران الهی از مواضع تعیین شده به وسیله وحی ، دارای کیفری دو چندان در دنیا و آخرت

ترکن إلیهم شیئًا قلیلاً. إذًا لأذقنک ضعف الحیوه و ضعف الممات

گروه های اجتماعی و رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۰ – ۲۴

۲۴ – رهبران دینی در خطر پیروی از تمایلات نفسانی گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم . .. مالك من اللّه من ولیّ و لانصیر

گفتگوی رهبران شرک با مشرکان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۲۷ – ۲

۲ – گفت و گوی اعتراض آمیز و خصومت گونه مشرکان فریب خورده با پیشوایان فریب کار خود بر سر راه دوزخ

و قفوهم . .. و أقبل بعضهم علی بعض یتساءلون

مقصود از <علی بعض> به قرینه سه آیه بعد (و ما کان لنا

علیکم من سلطان و. ..) پیشوایان فریب کاراند. بر این اساس، گفت و گوی مشرکان با پیشوایان شان از سر اعتراض و خصمانه خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۲۹ - ۲

۲ - پیشوایان شـرک ، در گفت و گو با مشـرکان فریب خورده در روز رسـتاخیز ، سوء اختیار خود آنان را عامل گمراهی شان معرفی خواهند کرد .

قالوا بل لم تکونوا مؤمنین

گلایه از رهبران گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۹۹ - ۱

۱ - شِکوه دوزخیان از نقش اصلی پیشوایان مجرم خویش در گمراهی آنان

و ما أضلّنا إلاّ المجرمون

گمراهی رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۲ - ۴

۴ - اعتراف سردمداران شرک در عرصه قیامت به گمراهی خود

إنّا کنّا غوین

گمراهی رهبران مستکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۱ - ۱۶

۱۶- رهبران مستکبر ، در قیامت ، به گمراهی خود اعتراف خواهند کرد .

لو هدينا الله لهدينكم

گمراهی رهبران مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۶ - ۵

۵ - قیامت ، روز آگاهی مشرکان تابع و دنباله رو از گمراهی پیشوایان و بزرگان خویش

إذ تبرأ الذين اتبعوا من الذين اتبعوا

گناه رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ - ۴

۴ پیروان شرک و کفر، در قیامت، خواهند فهمید که گناهی کمتر از

سرانشان بر دوش ندارند.

فما کان لکم علینا من فضل

چون جمله <فما کان . ..> نتیجه پاسخ خداوند است که فرمود <لکل ضعف و لکن ...> معلوم می شود هر دو گروه (سران و پیروان) از آن جمله می فهمند که به گناهی همسان گرفتار هستند.

گناه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ - ۴

۴ پیروان شرک و کفر، در قیامت، خواهند فهمید که گناهی کمتر از سرانشان بر دوش ندارند.

فما کان لکم علینا من فضل

چون جمله <فما کان . ..> نتیجه پاسخ خداوند است که فرمود <لکل ضعف و لکن ...> معلوم می شود هر دو گروه (سران و پیروان) از آن جمله می فهمند که به گناهی همسان گرفتار هستند.

لجاجت اکثریت رهبران شرک صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۲

۲ - بیشتر سران کفر و شرک در صدراسلام ، دچار روح لجاجت و حق ناپذیری و مصمم بر نپذیرفتن ایمان

فهم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۰ - ۲

۲ - بیشتر سران شرک و کفر در صدراسلام ، گرفتار روح لجاجت و حق ناپذیری بودند .

و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لایؤمنون

لجاجت اکثریت رهبران کفر صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۲

۲ - بیشتر سران کفر و شرک در صدراسلام ، دچار روح لجاجت و حق ناپذیری و مصمم بر نپذیرفتن ایمان

فهم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۰ - ۲

۲ - بیشتر سران شرک و کفر در صدراسلام ، گرفتار روح لجاجت و حق ناپذیری بودند .

و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لایؤمنون

لجاجت رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۸

۸ - سران کفر و شرک در صدراسلام ، مردمی لجوج و حق ناپذیر بودند .

بل لمّا یذوقوا عذاب

جمله <بل لمّا یذوقوا عذاب> (بلکه هنوز عذاب مرا نچشیده اند) کنایه از این نکته است که آنان آن چنان در شک و تردید نسبت به قرآن به سر می برند و زیر بار رسالت پیامبراسلام(ص) نمی روند که تنها با چشیدن عذاب الهی دست از مخالفت برمی دارند و به سخن حق تن در می دهند. این نکته نشانگر اوج لجاجت و حق ناپذیری آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۵ - ۲

۲ - سران کفر و شرک ، آن چنان لجوج و حق ستیز بودند که تنها نزول عذاب ناگهانی پایان بخش تکذیب آنان بود .

و ما ینظر هؤلاء إلّا صیحه وحده

بیشتر مفسران بر این عقیده اند که مقصود از این که کافران تنها در انتظار نزول عذاب سهمگین هستند، بیان این حقیقت است که آنان از سر لجاجت، بر راه نادرست خود تا پایان عمر پای می فشرند و به حقیقت اسلام تن درنمی دهند.

لجاجت رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۸

۸ – سران کفر و

شرک در صدراسلام ، مردمی لجوج و حق ناپذیر بودند .

بل لمّا یذوقوا عذاب

جمله <بل لمّا یذوقوا عذاب> (بلکه هنوز عذاب مرا نچشیده اند) کنایه از این نکته است که آنان آن چنان در شک و تردید نسبت به قرآن به سر می برند و زیر بار رسالت پیامبراسلام(ص) نمی روند که تنها با چشیدن عذاب الهی دست از مخالفت برمی دارند و به سخن حق تن در می دهند. این نکته نشانگر اوج لجاجت و حق ناپذیری آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۵ - ۲

۲ - سران کفر و شرک ، آن چنان لجوج و حق ستیز بودند که تنها نزول عذاب ناگهانی پایان بخش تکذیب آنان بود .

و ما ینظر هؤلاء إلّا صیحه وحده

بیشتر مفسران بر این عقیده اند که مقصود از این که کافران تنها در انتظار نزول عذاب سهمگین هستند، بیان این حقیقت است که آنان از سر لجاجت، بر راه نادرست خود تا پایان عمر پای می فشرند و به حقیقت اسلام تن درنمی دهند.

لعن بر رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۸ - ۶

۶ - کافران پیرو ، از خداوند ، خواهانِ مورد لعن فراوان قرار دادن رهبران گمراه سازشان ، خواهند بود .

و قالوا . .. ربّنا ... و العنهم لعنًا کبیرًا

<کبیر> صفت مفعول مطلق <إلْعَن> است. در آیه، این واژه به معنای <شدت> و مراد از آن، کثرت و زیادت است.

لغزشگاههای رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵

۱۴ - ۸۸ -

۱۴- رهبران جامعه ، در معرض توجه بیش از حد ضرور به مرفّهان بی ایمان جامعه قرار دارند .

لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزواجًا منهم

آیه شریفه هر چند درباره پیامبراسلام(ص) است، ولی می شود از مورد انتزاع کرد و این اخطار و هشدار را شامل تمامی رسالت مداران و رهبران جامعه دانست.

لغزشگاههای رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۴ - ۷

۷- رهبران دینی ، در معرض خطر عقب نشینی از برخی مواضع اصولی خویش ، در برابر کافران

و لولا أن ثبّتنک لقد کدتّ ترکن إلیهم شیئًا قلیلاً

مبارزه با رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۵

۵ - مبارزه با عوامل و سردمداران کفر و فساد و اصلاح نظام اجتماعی حاکم ، سرلوحه رسالت موسی (ع) و مرحله نخستین نهضت او

لقد أرسلنا موسی . .. إلی فرعون و همن و قرون

مبغوضیت رهبران فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۵ - ۱۶

۱۶ حاکمان فاسد و فسادانگیز ، مبغوض خداوند هستند .

اذا تولی . .. و اللّه لا یحب الفساد

محدوده اختیارات رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱ - ۵

۵ لغو اعتبار پیمان های صلح و عدم تعرض ، از اختیارات رهبر جامعه اسلامی است .

براءه من اللّه و رسوله إلی الذین عهدتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹

۴ ابطال اعتبار پیمان عدم تعرض مسلمانان ، از اختیارات رهبر جامعه اسلامی است .

کیف یکون للمشرکین عهد عنداللّه و عند رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۶ - ۴

۴ زمام امور جنگ و اجازه حضور و عدم حضور در آن ، در اختیار رهبر جامعه اسلامی و از شؤون اوست .

جهدوا مع رسوله استئذنک

محدوده اطاعت از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳۱ - ۳،۱۱

۳ ممنوعیت اطاعت رهبران دینی در آنچه بیرون از فرمان و رضایت خداست .

اتخذوا أحبارهم و رهبنهم أرباباً من دون اللّه

۱۱ اطاعت از رهبران دینی ، درآنچه بیرون از فرمان و رضایت خدا باشد ، شرک است .

اتخذوا أحبارهم و رهبنهم أرباباً من دون اللّه . .. سبحنه عما یشرکون

خداوند اهل کتاب را به خاطر اینکه رهبران دینی خود را به جای خدا <رب> قرار می دادند و از آنان اطاعت می کردند، محکوم کرده و آنان را مشرک خوانده است. بنابراین رب قرار دادن رهبران دینی و اطاعت از آنان به جای اطاعت از فرمانهای الهی، شرک خواهد بود.

محدوده مسؤولیت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۲ - ۶

۶- رهبران دینی ، به پافشاری بر هدایت کافران سرسخت ، موظف نیستند .

ما أنزّلنا عليك القران لتشقى

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۶ – شورى – ۴۲ – ۴۸ – ۳،۷

۳ – رهبران دينى ، تنها موظف به تبليغ

عقاید و آرمان های مکتب اند ; نه تحمیل آنها بر مردم .

فما أرسلنک علیهم حفیظًا إن علیک إلاّ البلغ

۷ - وظیفه رهبران الهی ، آگاهی دادن به مردم و فراهم ساختن زمینه های انتخاب صحیح است ; نه تصمیم گیری از قِبل آنان .

فما أرسلنک علیهم حفیظًا إن علیک إلاّ البلغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۳ - ۵

۵ - پیامبر (ص) و رهبران الهی ، موظف به ابلاغ پیام وحی و عمل به رسالت خود و نگرانی نداشتن نسبت به عکس العمل و فرجام مخالفان

فإمّا نذهبنّ بک . .. فاستمسک بالذی أُوحی إلیک

محرومیت اخروی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۱ - ۷

۷ - پیشوایان کفر ، محروم از هرگونه نصرت و امداد الهی در روز رستاخیز

و یوم القیمه لاینصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۲ - ۵

۵ - طرد شدن از لطف و رحمت حق ، فرجام شوم فرعونیان و پیشوایان کفر در روز رستاخیز

و جعلنهم أئمه یدعون إلی النار . .. و یوم القیمه هم من المقبوحین

مخالفت رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۵

۵ - مخالفت سران کفر و شرک با پیامبراسلام ، به خاطر شک و تردید آنان در اصل نزول وحی و الهی بودن قرآن بود ; نه در شایستگی پیامبر (ص) برای رسالت .

أءنزل علیه الذکر من بیننا بل هم فی شکّ

من ذکری

<بل> در جمله <بل هم فی شکّ من ذکری> برای اضراب می باشد. بر این اساس مقصود از آیه شریفه این است که مخالفت سران کفر و شرک با رسول خدا، ناشی از شک و تردید آنان در درستی قرآن است و بحث از شایستگی آن حضرت برای رسالت، معلول چنین تردیدی می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۱۱ - ۳

۳ - دلداری خداوند به پیامبر (ص) ، در برابر مخالفت ها و کارشکنی های سران کفر و شرک (همچون ولیدبن مغیره)

ذرنی و من خلقت وحیدًا

مخالفت رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۵

۵ - مخالفت سران کفر و شرک با پیامبراسلام ، به خاطر شک و تردید آنان در اصل نزول وحی و الهی بودن قرآن بود ; نه در شایستگی پیامبر (ص) برای رسالت .

أءنزل علیه الذکر من بیننا بل هم فی شکّ من ذکری

<بل> در جمله <بل هم فی شکّ من ذکری> برای اضراب می باشد. بر این اساس مقصود از آیه شریفه این است که مخالفت سران کفر و شرک با رسول خدا، ناشی از شک و تردید آنان در درستی قرآن است و بحث از شایستگی آن حضرت برای رسالت، معلول چنین تردیدی می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۱۱ - ۳

۳ - دلداری خداوند به پیامبر (ص) ، در برابر مخالفت ها و کارشکنی های سران کفر و

شرک (همچون ولیدبن مغیره)

ذرنی و من خلقت وحیدًا

مردمی بودن رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷ - ۱۰

۱۰ حضور در متن جامعه و داشتن روابط نزدیک و همسان با مردم ، امری ازرشمند و ستوده برای رهبران الهی و سازگار با مقام پیامبری

و قالوا مالِ هذا الرسول یأکل . .. لولا أُنزل إلیه ملک فیکون معه نذیرًا

مرگ رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۴ - ۵

۵- پیشگویی قرآن از پیروزی اسلام و مرگ سران شرک و کفر ، قبل از وفات پیامبر (ص)

أفإیْن متّ فهم الخلدون

همزه در <أفإن> استفهام انکاری و متضمن معنای نفی است. بنابراین پیام اصلی آیه چنین می شود: نه چنین است که او (پیامبر(ص)) <بمیرد و شما زنده باشید و به مدت طولانی بمانید; بلکه حقیقت عکس این است، او می ماند و شما ای سران کفر پیش از او خواهید مرد.

مرگ رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۴ - ۵

۵- پیشگویی قرآن از پیروزی اسلام و مرگ سران شرک و کفر ، قبل از وفات پیامبر (ص)

أفإیْن متّ فهم الخلدون

همزه در <أفإن> استفهام انکاری و متضمن معنای نفی است. بنابراین پیام اصلی آیه چنین می شود: نه چنین است که او (پیامبر(ص)) <بمیرد و شما زنده باشید و به مدت طولانی بمانید; بلکه حقیقت عکس این است، او می ماند و شما ای سران کفر پیش از او خواهید مرد.

مسلمانان و رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۰ – ۹

۹ رهبری حق در نظام اسلامی ، دارای جایگاهی رفیع و مسلمانان وظیفه دار ایثارو فداکاری برای او

و لا یرغبوا بأنفسهم عن نفسه

از اینکه خداوند به مؤمنان فرمان داده است تا برای حفظ جان پیامبر(ص) به عنوان رهبر به حق جامعه اسلامی جان فشانی کنند، برداشت فوق استفاده می شود.

مسؤولیت اجتماعی رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۶۲ – ۳

۳ – حل و فصل امور مهم اجتماعی و فراخوانی مردم برای مشاوره و کنکاش پیرامون مسائل عمومی ، از وظایف و اختیارات پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی

إنّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّه و رسوله و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبو

مسؤولیت خویشاوندان رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۱۴ – ۳

۳ – بستگان و نزدیکان پیامبران و رهبران دینی ، سزاوارترین افراد به رعایت اصول و ارزش ها

و أنذر عشیرتک الأقربین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۵۹ – ۶

۶ – وابستگان نزدیک رهبران دینی ، در عمل به تکالیف و وظایف شان ، باید بر دیگران سبقت داشته باشند .

قل لأزوجك و بناتک . .. يدنين عليهنّ من جلبيبهنّ

مسؤولیت رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۹ - ۳

۳ - هدایت کردن مردم ، از مسؤولیت های حاکمان و پیشوایان

و

أضلّ فرعون قومه و ما هدی

مضمون <أضلّ> و <و ما هدی> یکی است و تکرار معنا به لفظی دیگر است. شاید جمله <ما هدی> به این لحاظ باشد که آنچه از حاکمان و پیشوایان توقع می رود، هدایت کردن مردم است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۳ – ۶

۶ – مسؤولان ، حتی والاترین مقامات جامعه ، باید در محدوده مسؤولیت خود ، پاسخ گوی ناهنجاری ها باشند .

ما منعک . .. ألاّتتّبعن أفعصیت أمری

موسی(ع)، پس از بازگشت از میقات، هارون(ع) را در قبال مسؤولیتش مورد بازخواست و توبیخ قرار داد; و از نحوه برخورد او با گوساله پرستان و علل آن جویا گردد. با توجه به این که هارون(ع) پیامبر بوده و در عین حال مورد بازخواست قرار گرفته است; جایگاه ویژه مسؤولیت پذیران و نیز لزوم پاسخ گو بودن در برابر آن روشن می شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۳۲ – ۶

۶ – لزوم هماهنگی بین گفتار و کردار رهبران جامعه

وأمر أهلک بالصلوه واصطبر علیها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۲۶ – ۱۲

۱۲ – لزوم مبارزه با هوای نفس ، برای رهبران و داوران جامعه الهی

یداود إنّا جعلنک خلیفه فی الأرض فاحکم بین الناس بالحقّ و لاتتّبع الهوی

مسؤولیت رهبران جامعه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۵۵ – ۸

۸ – مربیان و مدیران جامعه ، باید مشکلات راه های پیشنهادی را برای سالکان آن راه ها

، بیان کنند و عوامل موفقیت را نیز یادآور شوند .

و لنبلونکم بشیء من الخوف . .. و بشر الصبرین

ارائه راه صحیح و بیان مشکلات آن و نیز طریق پیروزی بر آنها - که از آیات قبل و آیه مورد بحث به دست می آید - درسی است به همه مربیان و مدیران که تنها به پیشنهاد راه صحیح اکتفا نکنند; بلکه مشکلات و روش پیروزی بر آنها را نیز بیان دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۴۷ - ۲۰

۲۰ لزوم اهتمام حاکمان جامعه به برنامه ریزی ، محاسبه و پیش بینی شرایط اقتصادی

تزرعون سبع سنین . .. مما تأکلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - یوسف - ۱۲ - ۷۳ - ۵

۵ رهبران جامعه باید احراز کنند که بیگانگان وارد شده به قلمرو حکومتی آنان ، خرابکار و فسادگر نیستند .

تالله لقد علمتم ما جئنا لنفسد فی الأرض و ما کنا سرقین

مسؤولیت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۶ - ۲

۲ - رهبران و مبلغان دینی نباید در برابر استهزا و جوّآفرینی دشمنان دیانت ، دلسرد شده و دست از تبلیغ دین و دفاع از آن بردارند .

قال لمن حوله ألاتستمعون . قال ربّکم و ربّ ءابائکم الأوّلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۰ - ۱۴

۱۴ - دعا و مناجات به درگاه خدا برای رفع کمبود آب (استسقا) امری نیکو و شایسته ، و وظیفه ای بر عهده رهبران

دین

و إذاستسقی موسی لقومه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۵۵ – ۱۴

۱۴ – رهبران دینی باید صبرپیشگان را به بهره مند شدن از رحمت های الهی بشارت دهند .

و بشر الصبرین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۰ – ۲۳،۲۴

۲۳ زراره گوید : به امام صادق (ع) گفتم : بنده ای زنا کرده ، فرمود : < یجلد نصف الحد . . . قلت : فهل یجب علیه الرجم فی شیء من فعله فقال نعم یقتل فی الثامنه . . . ثم قال : علی امام المسلمین ان یدفع ثمنه إلی مولاه من سهم الرقاب ;

فرمود: به قدر نصف حد شلاق می خورد. گفتم: آیا سنگسار کردن در مورد برده برای چیزی از گناهان او واجب می شود؟ فرمود: آری، در هشتمین زنا کشته می شود ... سپس فرمود: بر عهده امام مسلمانان است که قیمت او را از سهم <رقاب> به مالکش بپردازد>.

۲۴ از امام صادق (ع) روایت شده که رسول اللّه (ص) فرمود : < ایما مؤمن أو مسلم مات و ترک دیناً لم یکن فی فساد و لا اسراف فعلی الامام ان یقضیه . . . هو من الغارمین و له سهم عند الامام . . . ;

هر مؤمن یا مسلمانی بمیرد و از او قرضی بماند که آن را در راه فساد هزینه نکرده و اسراف نکرده باشد بر عهده امام است که آن را بپردازد . .. آن بدهکار از <غارمین> است و

سهمی نزد امام دارد ... >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۹

۹ گوش فرادادن به سخنان همه طیف های جامعه و داشتن سعه صدر در برابر آنان ، خصلتی شایسته و بایسته برای رهبران و مسؤولان جامعه اسلامی

و یقولون هو أذن قل أذن خیر لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۳ - ۳

۳ تصمیم به جهاد با کافران و منافقان ، در محدوده مسؤولیت های رهبر جامعه اسلامی

یأیها النبی جهد الکفار

به کارگیری خطاب <یا أیها النبی> به جای <یا أیها الذین آمنوا> بیانگر این است که: تصمیم گیری درباره جنگ با کفار و منافقان، از وظایف رهبر جامعه ایمانی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۸

۸ پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی ، مأمور به اتخاذ مواضع صریح و قاطع در برابر عناصر نفاق و منافق و ناسالم جامعه

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً و لاتقم علی قبره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۳،۶،۱۱

۳ خداوند ، خواهان اعتماد نکردن رهبر و مؤمنان بر عذرتراشی های توانمندان متخلف از جهاد

قل لا تعتذروا لن نؤمن لکم

۶ موضع گیری در برابر متخلفانِ از وظایف اجتماعی (چون جهاد و . . .) از وظایف پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی

يعتذرون إليكم . .. قل لا تعتذروا

از اينكه نخست همه مؤمنان مورد خطاب قرار گرفته اند،

ولی وظیفه اعلام موضع تنها بر عهده پیامبر(ص) قرار داده شده، می توان برداشت فوق را استفاده کرد.

۱۱ لزوم توجه و نظارت خاص رهبر نظام اسلامی ، نسبت به عملکرد منافقان و عناصر متخلف از وظایف اجتماعی

و سیری اللّه عملکم و رسوله

اختصاص یافتن رؤیت به خدا و پیامبر(ص) با اینکه همه مردم عملکرد متخلفان را شاهد خواهند بود شاید از آن جهت باشد که نظارت آن دو، نقش اساسی در برخورد با آنان دارد. گفتنی است که برداشت فوق با الغای خصوصیت از <رسوله> و تعمیم آن به جایگاه اجتماعی پیامبر (ص) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۹ - ۱۴

۱۴ لزوم دعا و قدردانی رهبر جامعه اسلامی نسبت به انفاقگران و انجام دهندگان خدمات دینی

و یتخذ ما ینفق . .. صلوت الرسول

از اینکه پیامبر (ص) برای انفاقگران دعا می کرد و این را خداوند به عنوان یک ارزش ذکر کرده است، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۳ - ۴،۱۵

۴ تعیین اموال متعلق صدقه (زکات) و مقدار آن ، بسته به نظر پیامبر (ص) و حاکم اسلامی است .

خذ من أمولهم صدقه

نکره آمدن <صدقه> و عدم تعیین مقداری خاص از آن، احتمالا اشاره به این دارد که موارد فوق، مبتنی بر صلاحدید پیامبر (ص) و حاکم اسلامی است.

۱۵ پرداخت زکات ، امری مهم و شایسته قدردانی از سوی مدیر جامعه اسلامی

خذ من أمولهم صدقه . .. و صل علیهم إن صلوتک سکن

لهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۸ – ۳

۳ پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی ، باید در موضع گیری علیه جریان های باطل (نفاق) پیشگام باشد .

لا تقم فیه أبداً

مخاطب قرار گرفتن شخص پیامبر(ص) در این آیه ظاهراً به خاطر موقعیتی است که آن حضرت داشتند (موقعیت رهبری).

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۵ – ۱۶،۱۷

۱۶ رهبران و مبلغان دینی ، وظیفه دار رساندن معارف الهی به مردم بدون هر گونه دخل و تصرف و کم و زیاد کردن

قل ما یکون لی أن أبدّله من تلقاءِی نفسی إن أتبع إلا ما یوحی إلیّ

۱۷ پرهیز از محور قرار دادن جلب رضایت مردم و سخن گفتن بر وفق و تمایلات و خواسته های نفسانی آنان ، از وظایف مهم و اساسی رهبران و مبلغان دینی

و إذا تتلی علیهم ءایاتنا . .. ائت بقرءان غیر هذا ... قل ما یکون لی أن أبدّله من

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۶ – ۴

۴ لزوم حفظ رابطه مستقیم و بیواسطه با مردم برای رهبران و مبلغان دینی در راستای تبلیغ و ارشاد

قل لو شاء اللّه ما تلوته علیکم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۴۱ – ۲

۲ دعوت کننـدگان به سوی حق در صورت مواجه شدن با پافشاری مردم بر انکار حق ، باید با اعلان تبری از باطل ، آنان را به حال خود

ر ها کنند .

و إن کذبوک فقل . .. و انا بریء ممّا تعملون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۸۹ – ۱۱

۱۱ ثبات و استقامت و تأثیرناپذیری از افراد نادان ، از وظایف رهبر جامعه اسلامی است .

فاستقیما و لاتتبعان سبیل الذین لایعلمون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۰۴ – ۱۵

۱۵ صراحت لهجه و تسلیم ناپذیری رهبران الهی در بیان مواضع اعتقادی خویش ، امری است بایسته و لازم .

قل . .. فلا أعبد الذین تعبدون من دون اللّه و لکن أعبد اللّه الذی یتوفیکم و أمرت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۸۸ – ۲۲

۲۲ رهبران و مبلغان دین ، تا توان دارند باید در اصلاح جامعه و ابلاغ معارف الهی تلاش کنند .

إن أُرید إلّا الإصلح ما استطعت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۸۸ – ۷

۷- چشم ندوختن به اموال و مکنت های افراد ثروتمند و مرفّه ، از وظایف رهبران اسلامی

لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزوجًا منهم و لاتحزن علیهم واخفض جناحک للمؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۸۹ – ۴

۴- انذار و اخطار از وظایف اصلی مبلغان و رهبران دینی

و قل إنی أنا النذیر المبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۲ - ۵

۵- سلب نشدن وظیفه ابلاغ دین از پیامبر (ص) و رهبران

الهی ، به صرف روی گردانی مردم از آنان

فإن تولّوا فإنما علیک البلغ المبین

بـدین احتمـال که معنـای آیه چنین باشـد که اگر مردم روی گرداندنـد، تو نبایـد بار تکلیف را فرو نهی; بلکه بایـد همچنان به وظیفه ابلاغ پیام الهی همت گماری، برداشت فوق به دست می آیـد. گفتنی است آمـدن جمله <فإنما علیک ...> به صورت جمله اسمیه که دال بر استمرار است مؤید همین برداشت خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۳ - ۵

۵- رهبران الهی باید در برابر نقشه ها و ترفند های دشمنان دین جهت ایجادسستی در مواضع دینی آنان ، هوشیار باشند .

و إن کادوا لیفتنونک عن الذی أوحینا إلیک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۴ - ۸

۸- رهبران دینی ، باید همواره بر مواضع اصولی خویش ثابت و استوار بوده و در برابر کافران و دشمنان ، سازش ناپذیر باشند .

و لولا أن ثبّتنک لقد کدتّ ترکن إلیهم شیًا قلیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۷ - ۷

۷- وظیفه پیامبر (ص) و رهبران الهی ، هموارساختن راه هدایت و واگذاری انتخاب به خود مردم است .

فلعلّک بخع نفسک . .. إنّا جعلنا ما علی الأرض زینه لها لنبلوهم

بیان فریبنـدگی زمین و بستر امتحان بودن آن پس از بیان رسالت پیامبر(ص) در محـدوده انـذار و تبشـیر، می تواند گویای این مطلب باشد که وظیفه رهبران دینی، هدایت است و انتخاب، با خود مردم است.

جلد - نام سوره -

سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۲ – ۱۰

۱۰– ارشاد مردم به ترک اظهارنظر های بی پایه در باره حقایق و احاله علم آن به خداوند ، وظیفه ای است برعهده رهبران الهی .

سیقولون . .. قل ربّی أعلم بعدتهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۷ – ۲،۱۴

۲– رساندن پیام وحی به گوش مردم ، از وظایف رهبران الهی است .

واتل ما أُحی إلیک من کتاب ربّک

۱۴– پیامبر (ص) و رهبران الهی ، در شناخت حقایق تاریخی و معرفتی ، نباید به راهی جز وحی الهی ، اعتماد کنند .

واتل ما أُحی إلیک . .. و لن تجد من دونه ملتحدًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۸ – ۲۰

۲۰– رهبران الهی ، باید از دنیاطلبی و توجه به دنیاگرایان و غفلت از تهیدستان با ایمان ، پرهیز کنند .

و لاتعد عیناک عنهم ترید زینه الحیوه الدنیا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۹۷ – ۴

۴– پیش گیری از هجوم مفسدان به جامعه ، وظیفه حاکمان الهی است .

فما اسطعوا أن یظهروه و مااستطعوا له نقبًا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۱۰ - ۶

۶- رهبران الهی ، همواره ، باید مردم را از غلّوگرایی بازداشته و مقام خود را برتر از آنچه هست ، وانمود نکنند .

قل إنّما أنا بشر مثلکم

گرچه آیه، خطاب به پیامبر(ص) است، ولی بنابر ویژگی های قرآن، این رهنمود، فرمانی عمومی،

مخصوصاً به رهبران و پیشوایان دینی است تا همواره، این نکته را به مردم یادآوری کنند که آنان نیز بشرند، تا مبادا شائبه های الوهیّت و نظایر آن در ذهن مردم شکل بگیرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۳ – ۸

۸ – پیشوایان دینی ، در همه صحنه ها باید در کنار مردم حاضر باشند .

و ما أعجلک عن قومک یموسی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۶ – ۱۲

۱۲ – پیش بینی لغزش گاه ها و زمینه های گمراهی و هشدار نسبت به آن ، از مسؤولیت های پیامبران و پیشوایان دینی است .

فأخلفتم موعدی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۲ – ۴،۵

۴ – رهبران دینی ، نباید به خاطر خویشاوندی و روابط نسبی از مؤاخذه مقصران چشم پوشی کنند .

قال یهرون ما منعک

۵ – مسؤولان جوامع دینی ، باید در برابر انحراف عقاید مردم حساس بوده و از خود واکنش نشان دهند .

یهرون ما منعک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۳۱ – ۶،۷

۶ – لزوم پرهیزِ رهبران الهی ، از دنیاطلبی و توجه به دنیاگرایان

لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا

۷ – امکان بهره گیری از ثروت چشمگیر کافران ، نباید توجه رهبران دینی را به توانگران کافر معطوف سازد .

و لاتمدّنّ عینیك إلی ما متّعنا به أزوجًا منهم

نهی خداونـد از توجه پیامبر(ص) به ثروت کافران، ممکن است برای بیان این نکته باشـد که جهت بهبود زندگی مؤمنان، نباید به

سرمایه های کافران چشم داشت و به این منظور نیز، مسلمان شدن آنان را آرزو کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲۶ - ۱۱

۱۱ - تولیت مسجدالحرام و آماده سازی آن برای زائران بیت اللّه ، مسؤولیتی بر عهده رهبران جامعه توحیدی

أن لاتشرک بی شیئًا و طهّر بیتی للطّائفین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲۷ - ۳

۳ - تبلیغ و فراخوانی مردم به حج و زیارت بیت اللّه ، از وظایف رهبران الهی

و أذّن فی الناس بالحجّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۳ - ۸

۸ - مهربانی و برخورد مشفقانه با مردم ، وظیفه ای بر عهده رهبران و مبلغان دینی

فقال یقوم اعبدوا اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۱۲،۱۳

۱۲ - رهبران جامعه اسلامی ، باید در اعمال سیاست های کلان اجتماعی خود نسبت به مردم ، انعطاف پذیر و واقع بین باشند .

فإذا استئذنوک لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم

از این که خداوند پرداختن به امور زندگی را به جای حل و فصل مسائل مهم اجتماعی به خواست و مصلحت اندیشی پیامبر(ص) منوط کرده است، به دست می آید که پرداختن به مسائل عمومی و اعمال سیاست های کلان اجتماعی از سوی رهبری، باید با توجه به واقعیت های موجود در جامعه و مصالح مردم باشد و نسبت به آنان انعطاف پذیر باشد.

۱۳ - اعمال اجتهاد و مصلحت اندیشی در حل و فصل امور اجتماعی ،

از اختیارات پیامبر (ص) و رهبران جامعه اسلامی است .

و إذا کانوا معه علی أمر جامع . .. فإذا استئذنوک لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۱۰ – ۱۱

۱۱ ساده زیستی و دوری از زندگی مرفّه و کاخ نشینی ، زندگانی شایسته و بایسته برای رهبران جامعه اسلامی

أو یلقی إلیه کنز أو تکون له جنّه . .. إن شاء جعل لک خیرًا من ذلک جنّت ... و یجع

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۰ – ۷

۷ – مبارزه با ظلم و احیای عدالت ، دارای اولویت نخست در مبارزه اجتماعی و در رأس مسائلی که رهبران الهی باید به آن بپردازند .

و إذ نادی ربّک موسی أن ائت القوم الظلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۸ – ۵

۵ – رهبران و مبلغان دینی باید در برابر تکبر ، استهزا و تهمت های دشمنان دیانت با سعه صدر به تکلیف خود عمل کنند .

قال لمن حوله ألاتستمعون . .. إنّ رسولکم... لمجنون. قال ربّ المشرق و المغرب و ما

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۳۰ – ۲

۲ – رهبران و مبلغان دینی ، باید در برابر تهدید های دشمنان دیانت مقاوم باشند و رسالت خود را ادامه دهند .

قال . .. لأجعلنّک من المسجونین . قال أوَلوجئتک بشیء مبین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ - موضع رهبران دینی در میان مردم ، باید موضعی برادرانه و همراه با دلسوزی باشد و نه برتری جویانه .

إذ قال لهم أخوهم نوح ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی است مشفقانه و نه همراه با برتری جویی .

إذ قال لهم أخوهم هود ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۲ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم صلح ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۵ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۱ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم لوط ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۴ - ۲

- تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلكم عليه من أجر . .. إلاّ على ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۰ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلكم عليه من أجر . .. إلاّ على ربّ العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۱ - ۳

۳ - توجه پیامبران و رهبران الهی ، به اصلاح امور اقتصادی جامعه هم پای مسائل اعتقادی و عبادی

إذ قال لهم شعيب ألاتتّقون . .. أوفوا الكيل و لاتكونوا من المخسرين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۳ - ۵

۵ - اهمیت روحیه توحیدی (ضد شرک) و اخلاص کامل در عبادت خدا ، در نهاد رهبران الهی

فلاتدع مع اللّه إِلهًا ءاخر

لزوم پرهیز از شرک و داشتن اخلاص کامل در عبادت خدا، اختصاص به پیامبر(ص) ندارد; بلکه این ها وظیفه همه انسان ها است. بنابراین توجه خطاب به شخص رسول اکرم(ص) (فلاتدع مع اللّه...)، بیانگر اهمیت آن در رهبران الهی می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۵ - ۴

۴ - رهبران الهی ، وظیفه دار مراقبت از جماعت مؤمنان و پیروان خویش

و اخفض جناحک لمن اتبعک من المؤمنین

<خفض جناح> می تواند کنایه از گردآوری امت در کنف خویش باشد; همانند کبوتری که جوجه های خود

را در زیر بال و پر خود جای می دهد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۲۰ – ۸

۸ – بازدیـد از نیرو های تحت فرمان و کارگزاران ، جسـتوجو از احوال آنان ، نظارت دقیق بر کارهایشان و خویشـتن داری در برخورد با آنها ، از اوصاف و وظایف فرماندهان سپاه و رهبران جامعه اسلامی .

و تفقّد الطیر فقال ما لی لاأری الهدهد أم کان من الغائبین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – لقمان – ۳۱ – ۲۳ – ۶

۶ – رهبران دینی ، نباید توجه خود را آن چنان معطوف حق ناپذیری حق گریزان کنند که از نقششان باز بمانند .

و من کفر فلایحزنک کفره

توصـیه خداونـد به پیامبر(ص) دایر بر پرهیز از اندوهگین شدن بر کفرکافران، برای دلداری به آن حضـرت است و احتمال هم دارد به خاطر تأثیر اندوه و در نتیجه بازماندن از ایفای رسالت دینی باشد. بنابر احتمال اخیر، نکته بالا، قابل استفاده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۲۴ – ۴

۴ – شایسته است که رهبران دینی ، جامعه را براساس قوانین وحی و در محدوده معارف دین هدایت کنند .

و جعلنا منهم أئمّه یهدون بأمرنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۲۵ – ۷

۷ – رهبران دینی ، باید همواره به وظیفه خود (هدایت مردم) بپردازند و از تلاش دلسرد نشوند .

إنّ ربّک هو یفصل بینهم یوم القیمه فیما کانوا فیه یختلفون

طرح حل اختلافات در قیامت، پس

از بیان گزینش رهبران دینی برای بنی اسراییل، احتمال دارد به منظور این باشد که به رهبران گوشزد کند که اختلافات، امری مستمر بوده و در قیامت حل خواهد شد. بنابراین، رهبران، باید کار رهبری خود را انجام دهند و از انجام دادن آن غافل نشوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱ - ۸

۸ - شایسته است که رهبران دینی ، تقوای الهی را رعایت کرده و از افراد ناشایست ، تبعیت نکنند .

یأیّها النبیّ اتّق اللّه و لاتطع الکفرین و المنفقین

اگرچه مخاطب آیه، شخص پیامبر(ص) است، اما فرمان های داده شده، می تواند حکمی کلّی برای هر رهبر دینی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۲ - ۵

۵ - لزوم پیش گام بودن رهبران جامعه ایمانی در عمل به آرمان ها و اهداف اعلام شده خود به مردم

أُمرت لأن أکون أوّل المسلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۳۵ - ۱۶

۱۶- رسالت اصلی رهبران الهی ، ابلاغ پیام وحی و اتمام حجت بر خلق

فاصبر . .. و لاتستعجل لهم ... بلغ

<بلاغ> سخنی در توجیه و تعلیل <فاصبر> و <لاتستعجل> است; یعنی، تو مأمور بلاغی و نگران فرجام کافران مباش.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۹ - ۱۰

۱۰- لزوم دلسوزی و نگرانی رهبران الهی برای امت خویش ، همانند خود

و استغفر لذنبک و للمؤمنین و المؤمنت

فرمان <استغفر لذنبك و للمؤمنين و. ..> از سوی خداوند به پیامبر(ص)، می رساند که

رهبر الهی باید همان گونه که به فکر نجات و سعادت واقعی خویش است، در اندیشه نجات و سعادت امت خود نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۹ - ۴

۴ - ترسیم فرجام نیک متقین و سرنوشت شوم تکذیب کنندگان دین ، از وظایف رهبران الهی

فذکّر

ظاهراً موضوع تذکر، مطالبی است که در آیات پیشین در مورد فرجام نیک مؤمنان و سرنوشت شوم کافران آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۱ - ۱

۱ - نظارت بر حسن اجرای حدود الهی ، از وظایف پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی

یأیّها النبیّ إذا طلّقتم النساء . .. تلک حدود اللّه

مخاطب قرار گرفتن شخص پیامبر(ص) در آغازِ سوره و آیات مربوط به احکام طلاق و حدود الهی با آن که این احکام و حدود مربوط به همه مسلمانان است می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۳

۳ - جهاد با کافران و منافقان و هرگونه برخورد شدید و سختگیرانه با آنان ، باید زیر نظر رهبر جامعه اسلامی انجام گیرد .

یأیّها النبیّ جهد الکفّار و المنفقین و اغلظ علیهم

مخاطب قرار گرفتن شخص پیامبر(ص)، در جهاد سختگیرانه با کافران و منافقان، می تواند اشاره به نکته یاد شده باشد. افراط و تفریطی که نوعاً در چنین موضوعی از سوی مردم سرمی زند، تأیید کننده همین مطلب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴

۵ - لزوم صبر و پایداری در انجام دادن رسالت الهی و تبلیغ دین ، برای مبلغان و رهبران جامعه اسلامی

قم فأنذر . .. و لربّک فاصبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - غاشیه - ۸۸ - ۲۳ - ۲

۲ - رهبران الهی ، باید همواره به ارشاد پندپذیران ادامه دهند و هیچگاه آنان را ، از پند ها و اندرز های خود محروم نسازند .

فذکّر . .. إلاّ من تولّی و کفر

استثنا در <إلاّ من تولّی. ..>، ناظر به تکرار تذکر است. بنابراین فرمان <ذکّر>، درباره کسانی که اعراض و کفر ندارند، همچنان باقی است.

مسؤولیت وابستگان رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۸ - ۸

۸ - همسران و بستگان شخصیت های معنوی و صاحب نفوذ ، باید از شأن اجتماعی و معنوی آنان ، پاسداری کنند .

قل لأزوجک إن کنتنّ تردن الحیوه الدنیا و زینتها فتعالین أمتّعکنّ و أسرّحکنّ سراحً

مشاجره رهبران مستکبر و شیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۲ - ۱

۱- پس از درگیری لفظی رهبران مستکبر با پیروان خود در قیامت ، آنان با شیطان به منازعه می پردازند .

فقال الضعفؤا للذین استکبروا . .. قالوا ... و قال الشیطن لمّا قضی الأمر

ذکر قصه شیطان و سخنان وی در قیامت با جهنّمیان، پس از گفت و گوهای رهبران مستکبر و پیروانشان، نشان دهنده ادامه ماجرای مستکبران و پیروان آنها با شیطان است.

مشاوره با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۶۲ – ۲

۲ – حضور در کنار پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی برای امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش پیرامون یک مسأله عمومی ، از اوصاف مؤمنان راستین

إنّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّه و رسوله و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبو

<أمر جامع> به مسأله ای گفته می شود که در خور این باشد که مردم به خاطر آن اجتماع کنند و به مشاوره و فراگیری و حل و فصل آن بپردازند. کلمه <مع> نیز افاده کننده معنای مشارکت است.

مشکلات اخروی رهبران مستکبر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۶۹ – ۴

۴– سنخیت های قیامت برای پیشتازان و سردمداران استکبار ، دشوارتر و کیفر آنها سنگین تر از کیفر دیگران خواهد بود .

ثمّ لننزعنّ . .. أیّهم أشدّ علی الرحمن عتیًّا

جداکردن پیشتازان و سردمداران استکبار، حکایت از رسوایی فزون تر و نیز عقوبت و حساب سنگین تری دارد که در انتظار آنان است.

مشکلات رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۴۳ – ۱۳

۱۳ – رهبران الهی ، در ایفای رسالت خویش و گذر از دشواری ها ، نیازمند اطمینان و تأیید های خداوندی اند .

فاستمسمک . .. إنّک علی صرط مستقیم

مصلحت اندیشی رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۱۳

۱۳ - اعمال اجتهاد و مصلحت اندیشی در حل و فصل امور اجتماعی ، از اختیارات پیامبر (ص) و رهبران جامعه اسلامی

است .

و إذا كانوا معه على أمر جامع . .. فإذا استئذنوك لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم

مقامات رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۰ - ۹

۹ رهبری حق در نظام اسلامی ، دارای جایگاهی رفیع و مسلمانان وظیفه دار ایثارو فداکاری برای او

و لا یرغبوا بأنفسهم عن نفسه

از اینکه خداوند به مؤمنان فرمان داده است تا برای حفظ جان پیامبر(ص) به عنوان رهبر به حق جامعه اسلامی جان فشانی کنند، برداشت فوق استفاده می شود.

مکر رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۲،۶،۸،۹

۲ مکر و فریب، شیوه سردمداران مجرمان در میان جوامع

جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها لیمکروا فیها

۶ تمامی جوامع بشری در معرض تهدید حیله و مکر سردمداران مجرم خویش

و کذلک جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها لیمکروا فیها

۸ مکر و توطئه سردمداران مجرم، تنها دامنگیر خودشان می گردد.

و ما یمکرون الا بأنفسهم

۹ سردمداران مجرم با مکر خویش علیه دین اسلام تنها خود را می فریبند.

و کذلک جعلنا فی کل قریه . .. و ما یمکرون إلا بأنفسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۱۲

۱۲ القای شبهات و بهانه جویی در برابر آیات الهی و رسالت رسولان او، از مکرهای سردمداران مجرم بوده است.

أکبر مجرمیها لیمکروا . .. لن نؤمن حتی نؤتی ... بما کانوا یمکرون

یادآور شدن اشکال تراشیهای سردمداران کفر، پس از ذکر مکر و فریبکاری آنان، می تواند بیان مصداقی بارز برای

مکر و فریب آنان باشد.

ملاقات با رهبران دینی در حج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲۷ - ۱۰

۱۰ - دیدار با رهبر جامعه اسلامی در مناسک حج

یأتوک رجالاً و علی کلّ ضامر

ملاک عمل رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۲ - ۶

۶- لزوم ژرف اندیشی عالمان و رهبران دینی در کتاب های آسمانی و استوارسازی کردار خویش برپایه آن

ییحیی خذ الکتب بقوّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۷۳ - ۸

۸- فرمان خداوند ، ملاک عمل رهبران الهی است ; نه سلیقه های شخصی آنان و آراو خواسته های نفسانی مردم .

و جعلنهم أئمه یهدون بأمرنا

منازعه رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ - ۱

۱ سران کفر و شرک و پیروانشان پس از ورود به جهنم به مجادله و کشمکش خواهند پرداخت.

قالت أخریهم لأولیهم . .. و قالت ألیهم لأخریهم فما کان

منازعه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ - ۱

۱ سران کفر و شرک و پیروانشان پس از ورود به جهنم به مجادله و کشمکش خواهند پرداخت.

قالت أخريهم لأوليهم . .. و قالت أليهم لأخريهم فما كان

منافقان و رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۴

۴ رهبران جامعه اسلامی هر چند عادل باشد در معرض عیب

جویی منافقان هستند .

و منهم من یلمزک فی الصدقت

وقتی که پیامبر اسلام (ص)، با همه عدالت و پاکی اش، مورد طعن و ایراد منافقان قرار گیرد، دیگران نیز بی تردید از عیب جویی آنان در امان نخواهند بود.

منشأ انحراف رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۷ - ۱۲

۱۲ رهبران دینی در خطر پیروی از تمایلات نفسانی و آرای برخاسته از هوا های گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم بعد ما جاءک من العلم

منشأ مخالفت رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۴

۴ - رویارویی سران شرک با پیامبراسلام (ص) ، برخاسته از حسادت و خوی جاه طلبی آنان بود .

أءنزل علیه الذکر من بیننا

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که مقصود از <بیننا> خود سران کفر و شرک باشد. بر این اساس اعتراض آنان به انتخاب پیامبراسلام(ص) از میان آنها، می تواند ناشی از جاه طلبی و حسادت آنان به آن حضرت باشد.

موارد اطاعت از رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ممتحنه - ۶۰ - ۱۲ - ۱۵

۱۵ - لزوم اطاعت از رهبری اجتماعی ، در رهنمود های ارزشی او

و لایعصینک فی معروف

بیعت یاد شده در آیه شریفه، می تواند از آن جهت با پیامبر(ص) صورت گرفته باشد که آن حضرت علاوه بر پیامبری، منصب رهبری اجتماعی را نیز بر عهده داشته است.

موانع احساس ضعف رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸

۵- توجّه رهبران الهی به نداشـتن مسؤولیتی در برابر کفر مردم پس از انجام وظیفه انـذار و تبشـیر ، مایه عدم احساس ناتوانی و شکست در ایفای وظیفه خویش است .

و ما منع الناس أن یؤمنوا . .. و ما نرسل المرسلین إلاّ مبشّرین و منذرین

موانع نگرانی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۷ - ۶

۶ - شناخت تاریخ و آگاهی از موضع گیری های همگون کافران در برابر پیامبران ، مانع نگرانی و دلسردی رهبران دینی است .

و کم أرسلنا . .. إلاّ کانوا به یستهزءون

موانع همراهی با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۸

۸ نفاق ، بازدارنده انسان از جهاد در راه خدا و همگامی با رهبر الهی

فقل لن تخرجوا معی أبداً و لن تقتلوا معی عدواً

مهربانی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۳ - ۶

۶- محبت و دل سوزی عمیق نسبت به دیگران ، از ضروری ترین و مطلوب ترین صفات رهبران الهی است .

و حنانًا من لدنّا

بـا توجه به این که <حنانـاً> اولین صـفتی است که پس از <آتینـاه الحکم> ذکر شـده است، مطلب فوق از آن اسـتفاده می

شود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۲۳ – ۸

۸ – مهربانی و برخورد مشفقانه با مردم ، وظیفه ای بر عهده رهبران و مبلغان دینی

فقال یقوم اعبدوا اللّه

نجات رهبران شرک

جلد – نام سوره

– سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۹ – ۳

۳ پیروان شرک و کفر برای رهایی از عذاب مضاعف هیچ مزیتی بر سران خویش ندارند.

فما کان لکم علینا من فضل

نجات رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۹ – ۳

۳ پیروان شرک و کفر برای رهایی از عذاب مضاعف هیچ مزیتی بر سران خویش ندارند.

فما کان لکم علینا من فضل

نعمت رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۸ – ۶

۶ – وجود رهبری دینی و شریعت آسمانی ، تبلور فضل و نعمت الهی بر خلق *

و اعلموا أنّ فیکم رسول اللّه . .. فضلاً من اللّه و نعمه

برداشت بالا بدان احتمال است که جمله <فضلاً من اللّه و نعمه> در رابطه با صدر آیه قبل (فیکم رسول اللّه) باشد.

نقش اجتماعی رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۵ – ۵

۵ – حضور پیشوای الهی در جامعه ، دارای نقشی اساسی در جلوگیری از انحرافات

فإنّا قد فتنّا قومک من بعدک و أضلّهم السامریّ

<من بعدك> نشانگر آن است که نبود موسی(ع) در بین قوم خود، از زمینه های آغاز این گمراهی بوده است.

نقش اجتماعی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۹ - ۴

۴ - نقش مهم رهبری کفر ، در گمراهی و انحراف ارکان جامعه

فتولّی برکنه

در صورتی که مراد از <رکن>، ارکان جامعه بوده و <باء> برای تعدیه باشد، از

منتسب شدن انحراف ارکان جامعه، به شخص فرعون، مطلب یاد شده استفاده می شود.

نقش اخروی رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۱ - ۴

۴- دسته بندی انسان ها در قیامت ، بر اساس رهبران آنان خواهد بود .

یوم ندعوا کلّ أُناس بإممهم

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال در آیه است که مراد از <ندعوا کل أناس بإمامهم> فراخوانی مردم به نام رهبرانشان باشد.

نقش استیذان از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۱۷

۱۷ - پرداختن به امور مهم زندگی شخصی ، به جای حل و فصل مسائل اجتماعی ، با اذن رهبری ، خطایی است نیازمند به استغفار به درگاه الهی .

فإذا استئذنوک لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم و استغفر لهم اللّه

توصیه خداوند به طلب مغفرت کردن پیامبر(ص) برای کسانی که به اذن او عرصه حل و فصل امور اجتماعی را ترک می کنند حاکی از این است که این عمل چون به اذن آن حضرت انجام گرفته جایز است; ولی در عین حال خطایی است که باید برای آن استغفار کرد.

نقش رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۱ - ۷

۷- انسان ها ، برای وصول به فرجام نیک ، باید با هوشیاری کامل در پی رهبرانی صالح و شایسته باشند .

یوم ندعوا کلّ أُناس بإممهم

از اینکه خداونـد قیامت را با این وصف ذکر می کنـد: <همه انسانها به نام رهبرانشان فرا خوانده می شوند> احتمالاً هشداری است به آنان که متوجه

باشند به دنبال چه کسی حرکت می کنند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۷۹ – ۲

۲ – رهبران و حاکمان جوامع ، دارای نقشی بسیار مؤثر در گمراهی و یا هدایت مردم

و أضلّ فرعون قومه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۵ – ۶

۶ – شخصیت ها و افراد برجسته هر جامعه ، در رویداد های تاریخی و اجتماعی آن ، نقش بسزایی دارند .

من بعدك

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – طلاق – ۶۵ – ۱۱ – ۹

۹ – تحقق آموزه های دین و عینیت یافتن تعالیم قرآن در میان مردم ، نیازمند به مجری ای کاردان و رهبری شایسته است .

لیخرج الذین ءامنوا و عملوا الصلحت من الظلمت إلی النور

از این که خداوند، پیامبر(ص) را مخاطب قرار داده و مسؤولیت برآوردن غرض و هدف از نزول قرآن را با آوردن فعل متعدی بر عهده آن حضرت نهاده است نه بر عهده مردم نکته یاد دشده به دست می آید.

نقش رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۸۳ – ۱۲،۱۳

۱۲ شرکت و عدم شرکت مسلمانان در جنگ ، منوط به اذن پیامبر (ص) بود .

فاستئذنوک

استیذان منافقان، نشان دهنده این است که: آنان به عنوان فردی از جامعه اسـلامی، شرکت خود را در جنگهای آینده، منوط به اجازه پیامبر (ص) می دانسته اند.

۱۳ شرکت و عدم شرکت در جنگ ، منوط به اذن رهبر جامعه اسلامی

است .

فاستئذنوک

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۴ – ۳

۳ گیرنده زکات در حقیقت ، خداست و پیامبر (ص) و حاکم اسلامی تنها وسایطند .

خذ من أمولهم صدقه . .. و يأخذ الصدقت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۱ – ۱۱

۱۱– تحقّق آموزه های دین و عینیت یافتن آنها در میان مردم ، نیازمند به مجری ای کاردان و رهبری شایسته است .

كتب أنزلنه إليک لتخرج الناس من الظلمت إلى النور

از اینکه خداوند، پیامبر(ص) را مخاطب قرار داده و برآوردن غرض و هدف از نزول قرآن را با آوردن فعل متعدی، به آن حضرت واگذار کرده است و به خود مردم واگذار نکرده است، نکته یاد شده به دست می آید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۵ – ۱۰

۱۰– تحقّق آموزه های دین ، نیازمند مجری ای کاردان و رهبری شایسته

أن أخرج قومک من الظلمت إلى النور

از اینکه خداوند پس از اعطای آیات (تورات) به موسی(ع) او را مسؤول خارج ساختن مردم از ظلمتها معرفی می کند، معلوم می شود که اجرای تعالیم آسمانی و به کارگیری آنها نیاز به مجری و شخصیتی کاردان، چون موسی(ع) دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۵ – ۷

۷ – امت های پیامبران ، در معرض آزمون و فتنه در غیبت رهبران خود هستند .

فإنّا قد فتنّا قومک من بعدک

خبر از آزموده شدن بنی اسرائیل در غیاب موسی(ع)، هشدار و

تذکری برای همه امت ها است; تا در غیبت پیشوایان خود (مرگ و یا عدم حضور آنان)، مراقبت کافی به عمل آورند تا از فتنه ها سربلند بیرون آیند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۸۰ - ۶

۶- صنعت اسلحه سازی و تولید سلاح ، باید در اختیار افراد صالح و تحت نظارت رهبران جامعه دینی قرار گیرد .

داود . .. و علّمنه صنعه لبوس لکم لتحصنکم من بأسکم

از این که خداوند برای دفاع مردم از منافع خویش در برابر دشمن، صنعت اسلحه سازی را تنها به داوود(ع) آموخت، می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۴۷ - ۷

۷ - امکان مبتلا شدن مردم به سختی ها برای آزمایش آنان ، پس از روی کار آمدن رهبران الهی

قالوا اطّیّرنا بک . .. بل أنتم قوم تفتنون

با توجه به اشتقاق <تفتنون> از <فتنه> (به معنای آزمایش) از آیه استفاده می شود که پس از آمدن صالح(ع)، ثمودیان به مشکلات جدیدی مبتلا شدند و آن را ناشی از وجود صالح(ع) می شمردند، با این که آنها از ناحیه خدا و برای آزمایش آنان بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۸ - ۳

۳ - رهبران دینی ، تنها موظف به تبلیغ عقاید و آرمان های مکتب اند ; نه تحمیل آنها بر مردم .

فما أرسلنک علیهم حفیظًا إن علیک إلاّ البلغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ -

۴ - ۴۱

۴ - حمایت خداوند از مکتب حق ، وابسته به حیات پیامبران و رهبران الهی نیست .

فإمّا نذهبنّ بک فإنّا منهم منتقمون

خداونـد می فرمایـد: حتی در صورت رحلت پیـامبر(ص) مـا انتقـام خویش را از مخالفـان خواهیم گرفت. از این نکته حمـایت مستمر او از آیین حق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۲ - ۲

۲ - حضور رهبران الهی در جوامع ، مانع از تحقق انتقام الهی نسبت به کافران و حق گریزان نخواهد بود .

أو نرینّک الذی وعدنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۳۷

۳۷- نقش اساسی پیامبر (ص) ، و رهبری الهی در استحکام ، استقلال و خلاقیت امت اسلامی

کزرع أخرج شطه فازره فاستغلظ فاستوی علی سوقه

با توجه به این که ضـمیر <شـطئه> و <آزره>به <زرع> بازمی گردد; اسـتفاده می شود که در این رونـدِ بالندگی، اصـلی وجود دارد و شاخه ها و فروع، در پرتو آن تغـذیه شـده و رشـد می یابنـد. بدون شک در فرایند بالندگی نظام اسـلامی، وجود پیامبر(ص) و رهبری الهی همان اصل به شمار آمده و نقش اساسی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۷ - ۱۲،۲۶

۱۲ - ناتوانی مردم از درک بعضی از مصالح اجتماعی خویش و نیاز آنان به رهبری الهی

لو یطیعکم فی کثیر من الأمر لعنتّم

تعبیر <لعنتّم> می رسانـد که مردم، تمایلاتی دارنـد که اگر بنا باشد رهبری جامعه از تمایلات آنان پیروی کند، خود مردم به

مشقت می افتند و

این نیست مگر از آن جهت که تمایلات و آرای آنان، در چنین مواردی، غیر واقع بینانه و مخالف مصالح واقعی است.

۲۶ – رشد و تعالی جامعه ، در پرتو وجود رهبری الهی و نفوذ رهنمود های وی

و اعلموا . .. لو یطیعکم ... و لکنّ اللّه حبّب إلیکم ... أولئک هم الرشدون

برداشت یادشده از ارتباط سه بخش زیر به دست می آید: ۱ مسأله اطاعت محض از پیامبر(ص) ۲ ارزش ایمان و اجتناب از کفر، ۳ رشد در پرتو عوامل مذکور (أولئک هم الراشدون). <أولئک> اشاره به مؤمنانی دارد که براساس ایمان سر به اطاعت رسول خدا نهاده اند و اهمیت وجود رهبری الهی را در جامعه دریافته اند (واعلموا أنّ فیکم رسول اللّه). اینان رشد و تعالیشان از سوی خدا تضمین شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – حدید – ۵۷ – ۹ – ۱۴

۱۴ – تحقق آموزه های دین و عینیت یافتن آن در میان مردم ، نیازمند به مجری کاردان و رهبری شایسته است .

لیخرجکم من الظلمت إلی النور

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند، پیامبر(ص) را متصدی امر هدایت قرار داده و برآوردن غرض و هدف از نزول قرآن را، با آوردن فعل متعدی <لیخرجکم> به آن حضرت واگذار کرده است; و نه به خود مردم.

نقش رهبران دینی در حج

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۲۷ – ۹

۹ – لزوم انجام مراسم حج با محوریت رهبر جامعه اسلامی

یأتوک رجالاً و علی کلّ ضامر

این که خداوند می فرماید: <مردم از پیاده و

سواره بر تو (ابراهیم) وارد خواهند شد> می تواند متضـمن دسـتوری باشد به مردم که باید ابتدا به زیارت رهبر الهی بشتابند و با محوریت او مراسم حج را انجام دهند.

نقش رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۸

۸- رهبران و سردمداران کفر و شرک در مکه ، افرادی ناسپاس و عامل اصلی سقوط و بدبختی مردم بودند .

ألم تر إلی الذین بدّلوا نعمت الله کفرًا و أحلّوا قومهم دار البوار

با توجه به اینکه آیه فوق در مکه نازل شـده است، می توان اسـتفاده کرد که مصـداق مورد نظر آیه <الـذین بدّلوا . .. و أحلّوا قومهم> سران کفر و شرک، همچون ابوجهل و ابولهب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۹ - ۳

۳- سردمداران کفر و شرک عامل اصلی دوزخی کردن قوم خویشند .

أحلّوا قومهم دار البوار . جهنّم یصلونها

برداشت فوق مبتنی بر این است که <جهنّم یصلونها> بدل از <دار البوار> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۲۸ - ۲،۴

۲ - مشرکان فریب خورده ، پیشوایان خود را مسؤول گمراهی خویش در قیامت معرفی خواهند کرد .

قالوا إنّکم کنتم تأتوننا

۴ - مشرکان گمراه شده ، در قیامت اعمال قدرت سران شرک را عامل گمراهی و فریب خود معرّفی خواهند کرد .

قالوا إنّکم کنتم تأتوننا عن الیمین

برداشت یـاد شـده براسـاس این دیـدگاه است که <یمین> (جهت راست) کنـایه از قـدرت و قوت باشـد; زیرا معمولا سـمت

راست قوی تر است. ازاین رو بیشتر مردم

کارهای مهم و سنگین را با دست راست انجام می دهند. گفتنی است که دو آیه بعد (و ما کان لنا علیکم من سلطان) و نیز آمدن واژه <یمین> به این معنا در آیه ۹۳ همین سوره (فراغ علیهم ضربا بالیمین) مؤید مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۰ - ۶

۶ - مشرکان فریب خورده و پیشوایان شان در قیامت ، یکدیگر را به دست داشتن در گمراهی و انحراف از مسیر حق ، متهم خواهند کرد .

و أقبل بعضهم علی بعض یتساءلون . قالوا إنّکم کنتم تأتوننا ... قالوا ... و ما کان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۱ - ۳

۳ - پذیرش مقصر بودن و داشتن نقش در گمراهی مشرکان ، از سوی پیشوایان شرک در عرصه قیامت

فحقّ علینا قول ربّنا إنّا لذائقون

این که پیشوایانِ شرک، خود را در استحقاق عذاب الهی شریک می دانند، حاکی از پذیرش نوعی از مسؤولیت در گمراهی مشرکان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۴

۴ - سران و رهبران جامعه شرک ، رهبری مردم را بر ضد رسول اکرم (ص) در دست داشتند .

و انطلق الملأ منهم أن امشوا و اصبروا علی ءالهتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۵

۵ - سران شرک و کفر در عصر بعثت ، رهبری فکری و عقیدتی مردم را در دست داشتند .

و انطلق الملأ.. ما

سمعنا بهذا فی الملّه الأخره إن هذا إلّا اختلق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۲۷ – ۹

۹ – تأثیرپذیری قوم نوح ، از سران کفر و شرک و صاحبان زر و زور جامعه

و اتّبعوا من لم یزده ماله و ولده إلّا خسارًا . .. یضلّوا عبادک و لایلدوا إلّا فا

نقش رهبران فاسد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۲۸ – ۵

۵– نقش مؤثر و محوری رهبران و سردمداران فاسد در سقوط و نابودی ملت ها و جامعه های بشری

ألم تر إلی الذین . .. و أحلّوا قومهم دار البوار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۱۰۳ – ۱۰

۱۰– نقش مهم رهبران و زمامداران فاسد ، در تباهی و هلاکت امتها

فقال له فرعون . .. فأراد ... فأغرقنه و من معه جمیعًا

در داستان هلاکت فرعون، همواره شخص فرعون به عنوان عنصر اصلی جریان کفر، به صورت ضمیر مفرد و جدا از مجموعه یارانش ذکر شده است و این بیانگر برداشت فوق است.

نقش رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۲۸ – ۸

۸– رهبران و سردمداران کفر و شرک در مکه ، افرادی ناسپاس و عامل اصلی سقوط و بدبختی مردم بودند .

ألم تر إلی الذین بدّلوا نعمت الله کفرًا و أحلّوا قومهم دار البوار

با توجه به اینکه آیه فوق در مکه نازل شـده است، می توان استـفاده کرد که مصـداق مورد نظر آیه <الـذین بدّلوا . .. و أحلّوا قومهم>

سران کفر و شرک، همچون ابوجهل و ابولهب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۹ - ۳

۳- سردمداران کفر و شرک عامل اصلی دوزخی کردن قوم خویشند .

أحلّوا قومهم دار البوار . جهنّم یصلونها

برداشت فوق مبتنی بر این است که <جهنّم یصلونها> بدل از <دار البوار> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۱ - ۵

۵ - نقش سردمداران کفر و فساد در هلاکت و بدبختی تمامی جامعه

أنّا دمّرنهم و قومهم

ضمیر <هم> به گروه های نُه گانه بازمی گردد که طرح ترور شبانه صالح و خانواده اش را ریخته بودند. و از این که نام آنان به صورت مجزا و مقدم بر نام قومشان یاد شده است، مطلب فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۴

۴ - سران و رهبران جامعه شرک ، رهبری مردم را بر ضد رسول اکرم (ص) در دست داشتند .

و انطلق الملأ منهم أن امشوا و اصبروا علی ءالهتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۵

۵ - سران شرک و کفر در عصر بعثت ، رهبری فکری و عقیدتی مردم را در دست داشتند .

و انطلق الملأ .. ما سمعنا بهذا فی الملّه الأخره إن هذا إلّا اختلق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – نوح – ۷۱ – ۲۷ – ۹

۹ – تأثیرپذیری قوم نوح ، از سران کفر و شرک و صاحبان زر

و زور جامعه

و اتّبعوا من لم يزده ماله و ولده إلاّ خسارًا . .. يضلّوا عبادک و لايلدوا إلاّ فا

نقش رهبران گمراه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۷ - ۷

۷ رهبران ناصالح و گمراه ، از عوامل ضلالت و گمراهى امت ها مى باشند .

فاتبعوا أمر فرعون و ما أمر فرعون برشيد

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۲ - ۶

۶ - نقش مؤثر پيشوايان گمراه در گمراهى توده ها و هم فكر و هم سان ساختن مردم با افكار و عقايد خويش

فأغوينكم إنّا كنّا غوين

نقش رهبران مشركان مكه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۹ - ابراهيم - ۱۴ - ۲۸ - ۸

۸- رهبران و سردمداران كفر و شرک در مكه ، افرادى ناسپاس و عامل اصلى سقوط و بدبختى مردم بودند .

ألم تر إلى الذين بدّلوا نعمت الله كفرًا و أحلّوا قومهم دار البوار

با توجه به اينكه آيه فوق در مكه نازل شده است، مى توان استفاده كرد كه مصداق مورد نظر آيه <الذين بدّلوا . .. و أحلّوا قومهم> سران كفر و شرک، همچون ابوجهل و ابولهب است.

نقش رهبران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۶

۶ عدم استقلال برخی از منافقان در مشی خویش و تأثیرپذیری آنان از عناصرخط دهنده نفاق

بعضهم من بعض

برداشت فوق بر این اساس است که <من> نشویه باشـد که در این صورت، آیه می رساند برخی از منافقان نفاق خویش را از برخی دیگر

کسب می کردند.

نگرانی رهبران منافقان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۴ – ۷

۷ – صحنه گردانان نفاق در عصر بعثت ، نگران تمایل پیروانشان به اسلام بودند .

قالوا إنّا معکم إنما نحن مستهزءون

حصر در جمله <إنما . ..> حصر اضافی و از نوع <حصر قلب> است. کاربرد این گونه حصر در موردی است که گوینده در صدد بر طرف کردن توهمی باشد که مخاطب به آن می اندیشد. این توهم در جمله <إنما نحن ...> گرایش منافقان پیرو، به اسلام است.

نیازهای رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۹۸ – ۳

۳– رهبران الهی و زمامداران جامعه اسلامی ، نیازمند به استمداد از پروردگار با ذکر و نماز و عبادت ، در برابر مشکلات رسالت خویش

و لقد نعلم أنک یضیق صدرک . .. فسبّح بحمد ربّک و کن من السجدین

نیازهای معنوی رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۴۳ – ۱۳

۱۳ – رهبران الهی ، در ایفای رسالت خویش و گذر از دشواری ها ، نیازمند اطمینان و تأیید های خداوندی اند .

فاستمسمک . .. إنّک علی صرط مستقیم

واقع بینی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۱۲

۱۲ - رهبران جامعه اسلامی ، باید در اعمال سیاست های کلان اجتماعی خود نسبت به مردم ، انعطاف پذیر و واقع بین باشند .

فإذا استئذنوک لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم

از این که خداوند پرداختن به

امور زندگی را به جای حل و فصل مسائل مهم اجتماعی به خواست و مصلحت اندیشی پیامبر(ص) منوط کرده است، به دست می آید که پرداختن به مسائل عمومی و اعمال سیاست های کلان اجتماعی از سوی رهبری، باید با توجه به واقعیت های موجود در جامعه و مصالح مردم باشد و نسبت به آنان انعطاف پذیر باشد.

وعده های رهبران مستکبر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۲۱ – ۱۴

۱۴– رهبران مستکبر در جواب استمداد پیروانشان برای رهایی از عذاب ، به آنان وعده می دهند که در صورت نجات یافتن خود ، آنان را هم نجات خواهند داد .

قالوا لو هدینا الله لهدینکم

ویژگیهای رهبران باطل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۸ – ۳۷

۳۷– پندار مزیّت های بی جا برای خود و ناهنجار دیدن سیمای بی نوایان ، از ویژگی های رهبران نالایق و مایه بی ارزشی رهنمود های آنان است .

و لاتطع من . .. کان أمره فرطًا

ویژگیهای رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۲۵ – ۴

۴ – شرح صدر از مهم ترین ویژگی های لازم برای رسولان الهی و رهبران و مبلغان دین است .

قال ربّ اشرح لی صدری

این که موسی(ع) شرح صدر را بر خواسته های دیگر خود مقدم داشته است، نشانِ جایگاه مهم و نقش آن در انجام یافتن مسؤولیت الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۴۶ - ۴

۴ - آخرت

اندیشی و دوری از دنیاطلبی ، از خصوصیات رهبران الهی

إنّا أخلصنهم بخالصه ذکری الدار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۱ - ۵

۵ - شرح صدر و تحمّل سختی ها ، از ویژگی های لازم برای رهبران الهی

ألم نشرح لک صدرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۴ - ۴

۴ - آبرومندی نزد مردم ، از ویژگی های لازم و سودمند برای رهبران الهی

و رفعنا لک ذکرک

هدایت رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۱ - ۹

۹ - تنها انسان های با اخلاص و به دور از چشم داشت مادی و ره یافته ، شایسته رهبری و پیروی اند .

اتّبعوا من لایسئلکم أجراً و هم مهتدون

هدایت ناپذیری رهبران شرک صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۷

۷ - ایمان آوردن به تعلیمات پیامبران ، در گرو وجود زمینه آن در ایمان آورنده

لقد حقّ القول علی أکثرهم فهم لایؤمنون

هدایتگری رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۱۲ – ۵

۵- لزوم صلابت و قاطعیت رهبران الهی ، در هدایت جامعه و اجرای احکام شریعت

ییحیی خذ الکتب بقوّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۲۷ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ

العلمين

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۴۵ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلّا علی ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۶۴ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلّا علی ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۸۰ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلّا علی ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۲۵ – ۷

۷ – رهبران دینی ، باید همواره به وظیفه خود (هدایت مردم) بپردازند و از تلاش دلسرد نشوند .

إنّ ربّک هو یفصل بینهم یوم القیمه فیما کانوا فیه یختلفون

طرح حل اختلافات در قیامت، پس از بیان گزینش رهبران دینی برای بنی اسراییل، احتمال دارد به منظور این باشد که به رهبران گوشزد کند که اختلافات، امری مستمر بوده و در قیامت حل خواهد شد. بنابراین، رهبران، باید کار رهبری خود را انجام دهند و از انجام دادن آن غافل نشوند.

هشدار به رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲

۲۴ - ۱۲۰ -

۲۴ - رهبران دینی در خطر پیروی از تمایلات نفسانی گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم . .. مالك من اللّه من ولیّ و لانصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۳ - ۷

۷ رهبران الهی در معرض توطئه و دسیسه های اغوا کننده از سوی خائنان

و لا تجدل عن الذین یختانون أنفسهم . .. و لولا فضل اللّه علیك و رحمته

همکاری با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۲

۲ - حضور در کنار پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی برای امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش پیرامون یک مسأله عمومی ، از اوصاف مؤمنان راستین

إنّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّه و رسوله و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبو

<أمر جامع> به مسأله ای گفته می شود که در خور این باشد که مردم به خاطر آن اجتماع کنند و به مشاوره و فراگیری و حل و فصل آن بپردازند. کلمه <مع> نیز افاده کننده معنای مشارکت است.

هوشیاری رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۳ - ۵

۵- رهبران الهی باید در برابر نقشه ها و ترفند های دشمنان دین جهت ایجادسستی در مواضع دینی آنان ، هوشیار باشند .

و إن کادوا لیفتنونک عن الذی أوحینا إلیک

یقین رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۴ - ۷

۷ - برخورداری از روحیه صبر و بردباری و

نیز یقین به آیات الهی ، از شرایط رهبری و امامت دینی است .

و جعلنا منهم أئمّه . .. لمّا صبروا و کانوا بأیتنا یوقنون

<لمّا> زمانی است و دلالت می کند بر این که برگزیدگان بنی اسراییل، زمانی که به مقام صبر و یقین رسیدند، به پیشوایی انتخاب شدند و این، نشان می دهد که رهبران دینی باید چنین مقامی را برای خود تحصیل کنند و یا واجد آن دو باشند.

رهبر شناسی

اهمیت رهبر شناسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۹

۹ اهل ایمان ، وظیفه دار مهاجرت به سوی رسول خدا

و من یخرج من بیته مهاجراً الی اللّه و رسوله

رهبر

اختیارات رهبر دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۶ - ۸

۸ رهبران جامعه اسلامی مجاز در پیمان بستن با جوامع کفرپیشه

الذین عهدت منهم ثم ینقضون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۷ - ۵

۵ فرماندهی نظامی جامعه ایمانی بر عهده رهبران دینی است .

فإما تثقفنهم فی الحرب فشردبهم من خلفهم

خطاب به شخص پیامبر(ص) در این آیه و آیه بعد، علی رغم تعمیم حکم نسبت به سایر مؤمنین، حکایت از آن دارد که فرماندهی نظامی در اختیار پیامبر(ص) و رهبران دینی است.

اهمیت رهبر شناسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۱۰۰ - ۹

۹ اهل ایمان ، وظیفه دار مهاجرت به سوی رسول خدا

و من یخرج من بیته مهاجراً الی اللّه و رسوله

رهبر بنی اسرائیل

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۲ - ۸

۸ - موسی (ع) ، رهبری پذیرفته شده و مورد اطاعت بنی اسرائیل ، حتی پیش از ترک مصر

و أوحینا إلی موسی أن أسر بعبادی إنّکم متّبعون

فرمان الهی به کوچاندن شبانه بنی اسرائیل، در صورتی عملی بود که مجموعه بنی اسرائیل مطیع موسی(ع) بودند و این حرکت مخاطره آمیز را به خاطر اطاعت از وی به جان می خریدند.

رهبر دروغگویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۲۳ - ۲

۲ - انسان های دروغ پرداز و آلوده به گناه ، گوش سپرده به القائات دروغین شیاطین

علی کلّ أفّاک أثیم . یلقون السمع و أکثرهم کذبون

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که ضمیر <یلقون> به <کلّ أفّاک> باز گردد و <یلقون السمع> کنایه از این باشد که آنها تمامی اندیشه و حواس خویش را در اختیار شیاطین می گذارند. گفتنی است که بر این مبنا ضمیر جمع در <أکثرهم کاذبون> می تواند به شیاطین بازگردد; یعنی، منحرفان تمام اندیشه و حواس خویش را در اختیار شیاطین می گذارند; اما بیشتر شیاطین، اخبار دروغ تحویلشان می دهند.

رهبر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۲۳ - ۲

۲ - انسان های دروغ پرداز و آلوده به گناه ، گوش سپرده به القائات دروغین شیاطین

علی کلّ أفّاک أثیم . یلقون السمع و أکثرهم کذبون

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که ضمیر <یلقون> به <کلّ أفّاک> باز گردد و <یلقون السمع>

کنایه از این باشد که آنها تمامی اندیشه و حواس خویش را در اختیار شیاطین می گذارند. گفتنی است که بر این مبنا ضمیر جمع در <أكثرهم كاذبون> می تواند به شیاطین بازگردد; یعنی، منحرفان تمام اندیشه و حواس خویش را در اختیار شیاطین می گذارند; اما بیشتر شیاطین، اخبار دروغ تحویلشان می دهند.

نیاز به رهبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۳۸ - ۸

۸ - نیاز بشر به مرشد و مقتدا ، در دست یافتن به راه درست زندگی

اتّبعون أهدکم سبیل الرشاد

از این که فرعون و مؤمن آل فرعون، هر دو مدعی نشان دادن راه صواب به مردم شدند، می توان این حقیقت را به دست آورد که اصل نیازمندی انسان ها به راه درست و به مقتدایی که خود این راه را طی کرده و راهنمای دیگران باشد، جای تردید نیست.

رهبران دینی

آثار استهزای رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۴۱ - ۹

۹- لجاجت در برابر حق و استهزای مستمر پیامبران و رهبران الهی ، زمینه ساز ابتلا به عذاب خداوندی است .

و لقد استهزئَ برسل من قبلك فحاق بالذين سخروا منهم ما كانوا به يستهزون

آثار اطاعت از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۶ - ۷

۷ - برپایی نماز ، پرداخت زکات و اطاعت از پیامبر (ص) و رهبران الهی ، مایه جلب رحمت خدا است .

و أقيموا الصلوه و ءاتوا الزكوه و أطيعوا الرسول لعلّكم ترحمون

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۶۳ - ۱۴

۱۴ - اطاعت از رهبران الهی ، تضمین کننده وحدت اجتماعی

و لأُبيّن لكم . .. فاتّقوا اللّه و أطيعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۷ - ۶۸

۶ - خود سرانه عمل نکردن مردم در مسائل مهم اجتماعی و وانهادن آن به رهبری الهی ، مایه مصونیت از خطرات ندامت بار

فتصبحوا على ما فعلتم ندمين . و اعلموا أنّ فيكم رسول اللّه

از ارتباط دو آیه ; استفاده می شود که خداوند از مؤمنان خواسته است تا در زمینه مسائل اجتماعی و خطر آفرین، خودسرانه عمل نکنند و وجود رهبری الهی را نادیده نینگارند.

۸ - صلاح و سعادت مؤمنان ، در پرتو پیروی از پیامبر (ص) (رهبری الهی)

لو يطيعكم فی كثير من الأمر لعنتّم

مفهوم آیه شریفه ایمن ماندن جامعه از مشقت ها و صدمات در صورت عدم تحمیل آرای شخصی بر پیامبر(ص) است و امنیت جامعه مایه صلاح و سعادت آن است.

آثار انذارهای رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۶ - ۵

۵- توجّه رهبران الهی به نداشتن مسؤولیتی در برابر کفر مردم پس از انجام وظیفه انذار و تبشیر ، مایه عدم احساس ناتوانی و شکست در ایفای وظیفه خویش است .

و ما منع الناس أن يؤمنوا . .. و ما نرسل المرسلين إلاّ مبشّرين و منذرين

آثار بشارتهای رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۶ - ۵

۵- توجّه رهبران

الهی به نداشتن مسؤولیتی در برابر کفر مردم پس از انجام وظیفه انذار و تبشیر ، مایه عدم احساس ناتوانی و شکست در ایفای وظیفه خویش است .

و ما منع الناس أن یؤمنوا . .. و ما نرسل المرسلین إلاّ مبشّرین و منذرین

آثار بی احترامی با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۲ - ۱۱

۱۱ بی احترامی به پیامبر (ص) و رهبری الهی ، دارای آثار ویرانگر و فراتر از درک و تحلیل خود انسان *

لاترفعوا أصوتکم . .. و لاتجهروا له بالقول ... أن تحبط أعملکم و أنتم لاتشعرون

برداشت بالاـ بدان احتمال است که <و أنتم لاتشعرون> نظر به اصل تأثیر داشته باشد; یعنی، شما درک نمی کنید که بی احترامی به پیامبر(ص) تا چه میزان تأثیر منفی دارد.

آثار بیعت با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۸ - ۱۵

۱۵ - پیمان وفاداری با رهبری الهی ، درپی دارنده آسایش روحی و پیروزی عملی برای امت *

یبایعونک . .. فأنزل السکینه علیهم و أثبهم فتحًا قریبًا

می توان از مورد آیه، الغای خصوصیت کرده و به موارد مشابه سرایت داد.

آثار تبعید رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۳ - ۷

۷- تبعید رهبران الهی بهوسیله مردم ، مستوجب نزول عذاب *

قریتک الّتی أخرجتک أهلکنهم

برداشت بالا بدان احتمال است که تهدید مشرکان مکه، به خاطر تبعید پیامبر(ص) باشد.

آثار تحمیل عقیده به رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه

- فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۷ - ۷

۷ - تحمیل آرا و تمایلات سطحی مردم ، به رهبری الهی (پیامبر (ص)) ، مایه مشقت و زیان حتمی خود آنان

لو یطیعکم فی کثیر من الأمر لعنتّم

آثار تضعیف رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۲ - ۱۰

۱۰ خدشه وارد آوردن به ابهّت رهبری الهی ، دارای تأثیر منفی و ناخواسته ، بر تلاش مؤمنان در اعتلای دین *

أن تحبط أعملکم و أنتم لاتشعرون

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از حبط اعمال به تناسب موضوع سخن تلاش هایی باشد که مؤمنان صدر اسلام، برای عظمت بخشیدن به اسلام و مستحکم ساختن موضع دین انجام می داده اند; یعنی، شما از یک سو جهاد می کنید; ولی از سوی دیگر با بی حرمتی به رهبری، ندانسته ابهّت خویش را در چشم دشمن می شکنید.

آثار تکذیب رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۱۱۳ - ۸

۸- تکذیب رسولان و رهبران الهی ، ظلم بوده و موجب عذاب و مشکلات دنیوی است .

رسول منهم فکذّبوه فأخذهم العذاب و هم ظلمون

آثار خوش اخلاقی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۴ - ۵

۵ - نقش اساسی اخلاق نیک مبلغان و رهبران دینی ، در تأثیرگذاری بر دیگران

و من أحسن قولاً . .. ادفع بالتی هی أحسن

آثار دعای رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- ۷

توبه - ۹ - ۱۰۳ - ۱۴

۱۴ دعای پیامبر (ص) و حاکم اسلامی برای زکات دهندگان ، مایه آرامش روحی آنان است .

و صل علیهم إن صلوتک سکن لهم

آثار عهدشکنی با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۰ - ۸

۸ - نتایج ناگوار پیمان شکنی با پیامبر (ص) و رهبری الهی ، تنها متوجه خود انسان است .

فمن نکث فإنّما ینکث علی نفسه

آثار غیبت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۵۱ - ۹

۹ - امت ها در خطر انحراف ، با غیبت پیامبران و رهبران الهی

ثم اتخذتم العجل من بعده و أنتم ظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۲ - ۵

۵ - امت ها در خطر انحراف ، با رفتن پیامبران و رهبران الهی از میان آنان

ثم أتخذتم العجل من بعده

آثار قبول قضاوت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۸ - ۶

۶ - پذیرش داوری پیامبر (ص) و رهبران الهی ، نشانه ایمان راستین به خدا و رسول او و فرمان بری از ایشان و التزام عملی به دین است .

و يقولون ءامنّا باللّه و بالرسول و أطعنا ثمّ يتولّى . .. و ما أُولئك بالمؤمنين

آثار قتل رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۱ - ۳۵

۳۵ - کشتن رهبران الهی ، موجب ذلت و فقر

و در پی دارنده غضب خداوند است .

ضربت علیهم الذله . .. ذلک بأنهم ... یقتلون النبیین

آخرت طلبی رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۴۶ – ۴

۴ – آخرت اندیشی و دوری از دنیاطلبی ، از خصوصیات رهبران الهی

إنّا أخلصنهم بخالصه ذکری الدار

آداب گفتگو با رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۶۳ – ۵

۵ – نگه داری حرمت رهبر جامعه اسلامی و رعایت ادب در گفتار با آنان ، امری لازم و بایسته

لاتجعلوا دعاء الرسول بینکم کدعاء بعضکم بعضًا

آیه شریفه، درباره پیامبراسلام(ص) است; ولی چون نام ایشان به عنوان ولّی امر مسلمین یاد شده است (و إذا کانوا معه علی أمر جامع. .) می توان آن را درباره تمامی رهبران جامعه اسلامی تسری داد و شامل کسانی دانست که ولایت امری مسلمین را برعهده دارند.

احترام به رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۰۴ – ۸

۸ – ضرورت حفظ حرمت پیشوایان دینی

لاتقولوا رعنا

اختیارات رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۴۹ – ۶

۶ فرماندهی کل قوا ، از مسؤولیت های رهبر جامعه اسلامی

و منهم من یقول ائذن لی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۵۸ – ۶

۶ سیاست گذاری امور مالی و اقتصادی جامعه اسلامی ، از اختیارات رهبری

و منهم من یلمزک فی الصدقت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷

- توبه - ۹ - ۵۹ - ۵

۵ سیاست گذاری در امور مالی و اقتصادی ، از اختیارات رهبر جامعه اسلامی است .

ما ءاتیهم اللّه و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱۷

۱۷ نقش پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی در عفو گروهی از منافقان بر اساس مصالح و کیفر گروهی دیگر

إن نعف . .. نعذب

با توجه به اینکه مراد از عفو و عذاب، می تواند بخشش و کیفر دنیوی باشد، و نیز با الغای خصوصیت و تعمیم دادن صدور حکم عفو و مجازات به رهبر جامعه اسلامی مطلب فوق را می توان استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۱۳

۱۳ شرکت و عدم شرکت در جنگ ، منوط به اذن رهبر جامعه اسلامی است .

فاستئذنوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۱۱

۱۱ - پذیرش و یا رد درخواست مردم مبنی بر پرداختن به امور زندگی شخصی ، به جای همکاری در حل و فصل امور اجتماعی ، از اختیارات و وظایف پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی و به تشخیص اینان است .

فإذا استئذنوک لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم

اخلاص رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ

علی ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۴۵ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۶۴ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلاّ علی ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۸۰ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلاّ علی ربّ العلمین

ارزش همرزمی با رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۸۳ – ۹

۹ همرزمی با پیامبر (ص) و رهبر الهی ، دارای ارزشی والا

لن تخرجوا معی أبداً و لن تقتلوا معی عدواً

با توجه به اینکه آیه در مقام نکوهش و طرد منافقان است و این نکوهش و طرد را با محروم شمردن آنان از جهاد در رکاب پیامبر (ص) بیان داشته است، برداشت فوق به دست می آید.

استقامت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۳۰ - ۲

۲ - رهبران و مبلغان دینی ، باید در برابر تهدید های دشمنان دیانت

مقاوم باشند و رسالت خود را ادامه دهند .

قال . .. لأجعلنّك من المسجونين . قال أوَلوجئتك بشىء مبين

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۶۲ – ۸

۸ – اطمینان و تزلزل ناپذیری در بحران ها ، از صفات ضروری رهبر جامعه ایمانی

قال أصحب موسی إنّا لمدرکون . قال کلّاإنّ معی ربّی سیهدین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۳۳ – ۹

۹ – ایمان به هدف و پایبندی به آرمان ها ، از شرایط رهبران جامعه ایمانی و اسلامی است .

و الذی جاء بالصدق و صدّق به

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – شرح – ۹۴ – ۱ – ۵

۵ – شرح صدر و تحمّل سختی ها ، از ویژگی های لازم برای رهبران الهی

ألم نشرح لک صدرک

استهزای رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۸ – ۵

۵ – رهبران و مبلغان دینی باید در برابر تکبر ، استهزا و تهمت های دشمنان دیانت با سعه صدر به تکلیف خود عمل کنند .

قال لمن حوله ألاتستمعون . .. إنّ رسولکم... لمجنون. قال ربّ المشرق و المغرب و ما

استیذان از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۵۸

۵ - اجازه خواستن از پیامبر (ص) و رهبر امت اسلامی برای ترک حضور در امور اجتماعی و حل و فصل مسائل عمومی ، از اوصاف مؤمنان راستین است .

إنّ الذين يستئذنونک أُولئک الذين يؤمنون

باللّه و رسوله

۸ - اجازه خواستن از رهبری جامعه اسلامی ، برای ترک حضور در جمع اهل حل و فصل مسائل اجتماعی ، به منظور پرداختن به امور مهم زندگی شخصی ، امری جایز و روا است .

و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبوا حتّی یستئذنوه . .. فإذا استئذنوک لبعض شأن

شأن> به معنای کار مهم و بزرگ است (مفردات راغب). هر چند این واژه در مطلق کارها نیز به کار می رود; ولی به قرینه مقام و آمدن تعبیر <لبعض شأنهم> (برخی از شؤون آنان) مقصود از آن در آیه شریفه، امور مهم و بزرگ است; زیرا مراد از برخی از شؤون، قطعاً امور کوچک نیست. از این رو بسیاری از مفسران (مانند طبرسی، آلوسی، ابن عاشور و...) بر همین نظریه اتفاق دارند.

اصول گرایی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۴ - ۸

۸- رهبران دینی ، باید همواره بر مواضع اصولی خویش ثابت و استوار بوده و در برابر کافران و دشمنان ، سازش ناپذیر باشند .

و لولا أن ثبّتنک لقد کدتّ ترکن إلیهم شیئًا قلیلاً

اطاعت از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۶ - ۵

۵ - ارتباط با خدا ، رسیدگی به محرومان جامعه و فرامان بری از رهبری جامعه اسلامی ، از مصداق های مهم و بارز اعمال صالح

وعد اللّه الذین ءامنوا منکم و عملوا الصلحت . .. و أقیموا الصلوه و ءاتوا الزکوه

برداشت فوق با توجه به این نکته است که فریضه نماز، زکات و اطاعت از

رسول خدا(ص) كه جزو اعمال صالح مى باشد، اختصاص به ذكر يافته است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۱ - ۴

۴ - تبلور تقوا ، در اطاعت از پيامبران و رهبران الهى

فاتّقوا اللّه و أطيعون

عطف <أطيعون> بر جمله قبل مى تواند تفسيرى باشد. برداشت ياد شده برپايه اين احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۰ - ۵

۵ - تبلور تقواى الهى در اطاعت از پيامبران و رهبران الهى

فاتّقوا اللّه و أطيعون

براساس اين كه عطف <أطيعون> عطف تفسيرى باشد; برداشت ياد شده به دست مى آيد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۳ - ۵

۵ - تبلور تقواى الهى در اطاعت از پيامبران و رهبران دينى

فاتّقوا اللّه و أطيعون

<أطيعون> مى تواند عطف تفسيرى براى <اتّقوا اللّه> باشد. برداشت ياد شده بر پايه اين احتمال است.

اطمينان رهبران دينى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۲ - ۸

۸ - اطمينان و تزلزل ناپذيرى در بحران ها ، از صفات ضرورى رهبر جامعه ايمانى

قال أصحب موسى إنّا لمدركون . قال كلّاإنّ معی ربّی سيهدين

امیدواری رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۷ - ۶

۶- رهبران الهی و مصلحان جامعه اسلامی ، در معرض تبلیغات سوء و استهزای دشمنان بوده و باید به حمایت و لطف الهی امیدوار باشند .

المستهزءین . .. و لقد نعلم أنک یضیق صدرک بما یقولون

انعطاف پذیری رهبران دینی

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۱۲

۱۲ - رهبران جامعه اسلامی ، باید در اعمال سیاست های کلان اجتماعی خود نسبت به مردم ، انعطاف پذیر و واقع بین باشند .

فإذا استئذنوک لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم

از این که خداوند پرداختن به امور زندگی را به جای حل و فصل مسائل مهم اجتماعی به خواست و مصلحت اندیشی پیامبر(ص) منوط کرده است، به دست می آید که پرداختن به مسائل عمومی و اعمال سیاست های کلان اجتماعی از سوی رهبری، باید با توجه به واقعیت های موجود در جامعه و مصالح مردم باشد و نسبت به آنان انعطاف پذیر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۷ - ۹

۹ - انعطاف رهبری الهی ، در برابر برخی آرا و نظریات مردم

لو یطیعکم فی کثیر من الأمر لعنتّم

تعبیر <فی کثیر> نشان می دهد که در بعضی از موارد، پذیرش نظر و خواست مردم منفی نیست.

اهمیت آبروی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۱ - ۱۱

۱۱ - آبرو و حیثیت رهبران جامعه اسلامی ، جدا از آبرو و حیثیت اعضای آن جامعه نیست .

إنّ الذین جاءو بالإفک . .. لاتحسبوه شرًّا لکم بل هو خیر لکم

با آن که ماجرای <افک> مربوط به پیامبر(ص) و خانواده او است; ولی خداوند جامعه اسلامی را مخاطب قرار داده و بازتاب مثبت این ماجرا را، به آنان گوشزد کرده است (بل هو خیر لکم). این موضوع بیانگر این حقیقت است که

آبرو و حیثیت رهبران جامعه اسلامی، مردم، به هم پیوسته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۴ - ۴

۴ - آبرومندی نزد مردم ، از ویژگی های لازم و سودمند برای رهبران الهی

و رفعنا لک ذکرک

اهمیت احترام رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۳ - ۵

۵ - نگه داری حرمت رهبر جامعه اسلامی و رعایت ادب در گفتار با آنان ، امری لازم و بایسته

لاتجعلوا دعاء الرسول بینکم کدعاء بعضکم بعضًا

آیه شریفه، درباره پیامبراسلام(ص) است; ولی چون نام ایشان به عنوان ولّی امر مسلمین یاد شده است (و إذا کانوا معه علی أمر جامع. .) می توان آن را درباره تمامی رهبران جامعه اسلامی تسری داد و شامل کسانی دانست که ولایت امری مسلمین را برعهده دارند.

اهمیت اخلاص رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۳ - ۵

۵ - اهمیت روحیه توحیدی (ضد شرک) و اخلاص کامل در عبادت خدا ، در نهاد رهبران الهی

فلاتدع مع اللّه إِلهًا ءاخر

لزوم پرهیز از شرک و داشتن اخلاص کامل در عبادت خدا، اختصاص به پیامبر(ص) ندارد; بلکه این ها وظیفه همه انسان ها است. بنابراین توجه خطاب به شخص رسول اکرم(ص) (فلاتدع مع اللّه...)، بیانگر اهمیت آن در رهبران الهی می باشد.

اهمیت استقامت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۵ - ۴

۴ - سختی ها ، هرگز نباید رهبران الهی را از توجّه به سهولت

ها و امکانات موجود و دلگرم بودن به آنها باز دارد . *

فإنّ مع العسر يسرًا

کلمه <مع>، دلالت دارد که وجود <یسر عظیم> هم زمان با وجود <عسر> است; نه بعد از آن. و مراد از آن می تواند هم زمانی <عسر> با مقدّمات <یسر> باشد. و ممکن است در صدد بیان این حقیقت خارجی باشد که: هر گاه مشکلاتی پدیدار شد، توجّه به آن ذهن شما را به خود مشغول نسازد; بلکه به سهولت ها و امکانات فراوانی که در کنار آن، برای شما وجود دارد نیز توجّه داشته باشید. برداشت یاد شده ناظر به دومین احتمال است.

اهمیت استیذان از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۴

۴ - مؤمنان راستین ، به هنگام حضور در کنار پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی ، برای حل و فصل امور مهم اجتماعی ، بدون اذن خواستن به دنبال کار دیگری نمی رفتند .

إنّما المؤمنون الذين ءامنوا باللّه و رسوله و إذا كانوا معه على أمر لم يذهبوا حتّ

اهمیت انقطاع رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۸ - ۸

۸ - بایستگی توجّه کامل به خدا و انقطاع از دیگران ، برای رهبران جامعه اسلامی و مبلغان دینی

و اذكر اسم ربّك و تبتّل إليه تبتيلاً

مخاطب این آیات، شخص پیامبر(ص) است; ولی به اعتبار این که آن حضرت به عنوان رهبر و ابلاغ کننده پیام های الهی به مردم بود، می توان درباره همه کسانی که داعیه دار رهبری جامعه اسلامی و هدایت

دینی اند، این مسأله را سرایت داد.

اهمیت پیشگامی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۸ - ۳

۳ لزوم پیشتازی رهبر جامعه اسلامی در پایبندی به ارزش ها و عمل بر طبق آن

لکن الرسول و الذین ءامنوا معه

اهمیت تشکر رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۹ - ۱۴

۱۴ لزوم دعا و قدردانی رهبر جامعه اسلامی نسبت به انفاقگران و انجام دهندگان خدمات دینی

و یتخذ ما ینفق . .. صلوت الرسول

از اینکه پیامبر (ص) برای انفاقگران دعا می کرد و این را خداوند به عنوان یک ارزش ذکر کرده است، برداشت فوق استفاده می شود.

اهمیت تعقل رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۲

۲ ضرورت اندیشه در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و پیامبراسلام (ص) و تحلیل عمیق آن برای رهبران جامعه اسلامی

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

اهمیت تواضع رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۵ - ۶

۶ - اهمیت روحیه تواضع و فروتنی برای رهبران الهی ، در قبال مؤمنان

و اخفض جناحک لمن اتبعک من المؤمنین

اهمیت توحید رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۳ - ۵

۵ - اهمیت روحیه توحیدی (ضد شرک) و اخلاص کامل در عبادت خدا ، در نهاد رهبران الهی

فلاتدع مع اللّه إِلهًا

ءاخر

لزوم پرهیز از شرک و داشتن اخلاص کامل در عبادت خدا، اختصاص به پیامبر(ص) ندارد; بلکه این ها وظیفه همه انسان ها است. بنابراین توجه خطاب به شخص رسول اکرم(ص) (فلاتدع مع اللّه...)، بیانگر اهمیت آن در رهبران الهی می باشد.

اهمیت ثبات قدم رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۱۴ - ۲

۲ - در اختیار گرفتن ثروت و نیروی انسانی کافران حق ناپذیر ، نمی تواند مجوز عدول مبلغان و رهبران جامعه اسلامی از مواضع عقیدتی خویش و سازش و مسامحه با آنان باشد .

و لاتطع . ..أن کان ذا مال و بنین

تردیدی نیست که اجابت خواسته های کافران و یا سازش با آنان از سوی رهبران جامعه اسلامی، به جهت طمع شخصی نیست; بلکه برای در اختیار گرفتن ثروت و نیروی انسانی کافران و صرف آنها در جهت مصالح و منافع مسلمین است; ولی چون این کار به قیمت عدول از مواضع اعتقادی و یا سازش با کافران است، جایز نمی باشد.

اهمیت دلسوزی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۶ - ۳

۳ - موضع رهبران دینی در میان مردم ، باید موضعی برادرانه و همراه با دلسوزی باشد و نه برتری جویانه .

إذ قال لهم أخوهم نوح ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی است مشفقانه و نه همراه با برتری جویی .

إذ قال لهم أخوهم هود ألاتتّقون

سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۴۲ – ۳

۳ – موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم صلح ألاتتّقون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۶۱ – ۳

۳ – موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم لوط ألاتتّقون

اهمیت شرح صدر رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – فصلت – ۴۱ – ۳۴ – ۳

۳ – سعه صدر و حسن برخورد حتی با مخالفان امری بایسته برای رهبران جامعه اسلامی

ادفع بالتی هی أحسن

اهمیت صبر رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۵۵ – ۴

۴ – وعده خداوند به یاری پیامبران و مؤمنان ، مقتضی صبر و شکیبایی همه رهبران و مبلغان دینی ، در برابر آزار ها و کارشکنی های دشمنان است .

إنّا لننصر رسلنا و الذین ءامنوا . .. فاصبر

اهمیت مشاوره با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۶

۶ - حضور در کنـار رهبری جامعه اسـلامی برای حل و فصل امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش در مسائل عمومی ، امری لازم و بایسته

إنّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّه و رسوله و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبو

اهمیت همکاری با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲

۶ - حضور در کنـار رهبری جامعه اسـلامی برای حل و فصل امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش در مسائل عمومی ، امری لازم و بایسته

إنّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّه و رسوله و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبو

ایمان رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۳ - ۹

۹ - ایمان به هدف و پایبندی به آرمان ها ، از شرایط رهبران جامعه ایمانی و اسلامی است .

و الذی جاء بالصدق و صدّق به

بینش رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۸ - ۴

۴ - ساختن آثار بی ثمر ، خارج از نیاز و صرفاً بازیگرانه ، مورد نکوهش در بینش دین و رهبران الهی

أتبنون بکلّ ریع ءایه تعبثون

پیشگامی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۸ - ۳

۳ پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی ، باید در موضع گیری علیه جریان های باطل (نفاق) پیشگام باشد .

لا تقم فیه أبداً

مخاطب قرار گرفتن شخص پیامبر(ص) در این آیه ظاهراً به خاطر موقعیتی است که آن حضرت داشتند (موقعیت رهبری).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۲ - ۵

۵ - لزوم پیش گام بودن رهبران جامعه ایمانی در عمل به آرمان ها و اهداف اعلام شده خود به مردم

أُمرت لأن أکون أوّل المسلمین

تبعیت از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه -

۹ - ۱۲۰ - ۵

۵ ممنوعیت تخلف از فرمان رهبر جامعه اسلامی در همه اعصار

ما کان لأهل المدینه و . .. أن یتخلفوا عن رسول اللّه

بـا توجه به اینکه آیـات قبل در زمینه جهاد بود و فرمان جهاد حکمی مربوط به حکومت اسـلامی است، می توان اسـتفاده کرد که لزوم تبعیت از رسول خـدا (ص) در واقع به معنای لزوم تبعیت از حاکم الهی است و نام رسول خدا (ص) از آن جهت ذکر شده که آن حضرت حاکم جامعه اسلامی بوده است.

تبلیغ علیه رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۷ - ۶

۶- رهبران الهی و مصـلحان جامعه اسـلامی ، در معرض تبلیغات سوء و اسـتهزای دشـمنان بوده و بایـد به حمایت و لطف الهی امیدوار باشند .

المستهزءین . .. و لقد نعلم أنک یضیق صدرک بما یقولون

تخلف از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۰ - ۵

۵ ممنوعیت تخلف از فرمان رهبر جامعه اسلامی در همه اعصار

ما کان لأهل المدینه و . .. أن یتخلفوا عن رسول اللّه

بـا توجه به اینکه آیـات قبل در زمینه جهاد بود و فرمان جهاد حکمی مربوط به حکومت اسـلامی است، می توان اسـتفاده کرد که لزوم تبعیت از رسول خـدا (ص) در واقع به معنای لزوم تبعیت از حاکم الهی است و نام رسول خدا (ص) از آن جهت ذکر شده که آن حضرت حاکم جامعه اسلامی بوده است.

ترک استیذان از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

نور - ۲۴ - ۶۲ - ۹

۹ - ترک حضور در محضر رهبری جامعه اسلامی برای حل و فصل امور مهم اجتماعی ، به منظور پرداختن به امور زندگی شخصی ، بدون اذن خواستن ، حرام و ممنوع است .

و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبوا حتّی یستئذنوه . .. فإذا استئذنوک لبعض شأن

ترک مشاوره با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۷

۷ - ترک حضور در محضر رهبری جامعه اسلامی برای حل و فصل امور مهم اجتماعی و مشاوره در مسائل عمومی بدون اذن خواستن ، نشانه نفاق و ضعف ایمان است .

و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبوا حتّی یستئذنوه إنّ الذین یستئذنونک أُولئک

برداشت یاد شده، با توجه به شأن نزول آیه شریفه است که درباره منافقان می باشد و این آیه، در حقیقت تعریضی است به آنان.

ترک همکاری با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۷

۷ - ترک حضور در محضر رهبری جامعه اسلامی برای حل و فصل امور مهم اجتماعی و مشاوره در مسائل عمومی بدون اذن خواستن ، نشانه نفاق و ضعف ایمان است .

و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبوا حتّی یستئذنوه إنّ الذین یستئذنونک أُولئک

برداشت یاد شده، با توجه به شأن نزول آیه شریفه است که درباره منافقان می باشد و این آیه، در حقیقت تعریضی است به آنان.

تشدید کیفر رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ – ۷۵ –

۳- کمترین لغزش رهبران الهی از مواضع تعیین شده به وسیله وحی ، دارای کیفری دو چندان در دنیا و آخرت

ترکن إلیهم شیئًا قلیلاً. إذًا لأذقنک ضعف الحیوه و ضعف الممات

تکلیف رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۳ – ۳

۳ پیامبر (ص) و حاکم اسلامی ، موظف به گرفتن صدقه (مالیات شرعی) از مردم و منتظر نماندن برای اقدام خود مردم به پرداخت آن

خذ من أمولهم صدقه

به کارگیری امر <خذ> (بگیر) به جای مثلا <تقبل> حکایت از آن دارد که حاکم اسلامی نباید در انتظار پرداخت صدقه باشد; بلکه باید خود اقدام به أخذ آن کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – حجر – ۱۵ – ۹۴ – ۵

۵- صراحت و قاطعیت در بیان اصول و مبانی دین ، امری لازم و تکلیفی واجب بر رهبران اسلامی

فاصدع بما تؤمر و أعرض عن المشرکین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۹ – ۶

۶- ضرورت عبادت و ارتباط بیشتر با خدا برای انبیا و رهبران الهی

و من الّیل فتهجّد به نافله لک

تواضع بر رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۲ - ۳

۳ ایمان ، مستلزم فروتنی در برابر رهبر الهی و پرهیز از گستاخی

لاترفعوا أصوتکم فوق صوت النبیّ

با الغای خصوصیت از مورد آیه، مطلب بالا قابل برداشت است.

توطئه علیه رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- ۱۳

نمل - ۲۷ - ۵۲ - ۷

۷ - توطئه علیه خط رسالت و رهبران الهی ، بارزترین نمود ظلم

قالوا تقاسموا باللّه لنبیّتنّه و أهله . .. فتلک بیوتهم خاویه بما ظلموا

با توجه به ارتباط آیه مورد بحث با آیات پیشین و این که در آیات گذشته، تصمیم گروه های نُه گانه فسادگر مبنی بر ترور صالح پیامبر(ع) و خانواده اش، به عنوان مهم ترین فسادگری مطرح شده، قید <بما ظلموا> بیانگر آن است که توطئه، بارزترین و مهم ترین مصداق ظلم نیز می باشد.

توکل رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۹ - ۷

۷ - بایستگی توکل بر خدا و واگذاری کار ها به او ، برای رهبران جامعه اسلامی و مبلغان دینی

فاتّخذه وکیلاً

تهمت به رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۸ - ۵

۵ - رهبران و مبلغان دینی باید در برابر تکبر ، استهزا و تهمت های دشمنان دیانت با سعه صدر به تکلیف خود عمل کنند .

قال لمن حوله ألاتستمعون . .. إنّ رسولکم... لمجنون. قال ربّ المشرق و المغرب و ما

ثبات قدم رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۴ - ۸

۸- رهبران دینی ، باید همواره بر مواضع اصولی خویش ثابت و استوار بوده و در برابر کافران و دشمنان ، سازش ناپذیر باشند .

و لولا أن ثبّتنک لقد کدتّ ترکن إلیهم شیئًا قلیلاً

حامی بیعت کنندگان با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- ۱۷

فتح - ۴۸ - ۱۰ - ۷

۷ - خداوند ، حامی و یاری دهنده بیعت کنندگان با پیامبر (ص) و رهبران الهی

إنّ الذین یبایعونک . .. ید اللّه فوق أیدیهم

برداشت بالاـ بر این اساس است که تعبیر <یـد اللّه. ..> در مقام تأییـد و تشویق و دلجویی باشـد; یعنی، ای بیعت کننـدگان با پیامبر! شما با خدا بیعت کرده اید و از حمایت او برخوردار خواهید بود.

خطر انعطاف پذیری رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۴ - ۷

۷- رهبران دینی ، در معرض خطر عقب نشینی از برخی مواضع اصولی خویش ، در برابر کافران

و لولا أن ثبّتنک لقد کدتّ ترکن إلیهم شیئًا قلیلاً

خوش اخلاقی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۴ - ۴

۴ - برخورداری از منش و خلق و خوی والا ، از شرایط مبلغان دینی و رهبران جامعه اسلامی

إنّک لعلی خلق عظیم

خوشنامی در رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۴ - ۴

۴ - آبرومندی نزد مردم ، از ویژگی های لازم و سودمند برای رهبران الهی

و رفعنا لک ذکرک

خیرخواهی برای رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۱ - ۹،۱۰،۱۳

۹ لزوم خیرخواهی مؤمنان برای دین و پیامبر (ص) و رهبر الهی

إذا نصحوا للّه و رسوله

۱۰ خیرخواهی برای دین و رهبر الهی ، تکلیفی همگانی و ساقط نشدنی

لیس علی الضعفاء . .. إذا نصحوا

للّه و رسوله

برداشت فوق بدان دلیل است که جهاد در موارد ضعف، بیماری و تهیدستی ساقط می شود ولی <نصح> (خیرخواهی) ساقط نمی شود.

۱۳ اشخاص معذور از جهاد ، در صورت خیرخواهی برای دین و رهبر جامعه اسلامی ، مصون از عذاب و کیفر تخلف از جنگ

الذین کفروا منهم عذاب ألیم . .. ما علی المحسنین من سبیل

دشمنی با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۵۳ - ۳

۳ - موضع گیری علیه خط رهبران الهی ، بارزترین نمود طغیان و سرکشی است .

أتواصوا به بل هم قوم طاغون

برداشت بالا از آن جا است که خداوند، تنها وصفی را که برای تکذیب کنندگان پیامبران آورده، وصف طغیان است.

دلداری به رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰ - ۶

۶ - تاریخ گذشتگان و سرگذشت مبارزه رسولان الهی ، تسکینی برای رهبران دینی و هشداری به حق ستیزان

لعلّک بخع نفسک . .. و إذ نادی ربّک موسی أن ائت القوم الظلمین

پرداختن به سرگذشت موسی و فرعون و فرجام بدِ فرعونیان، پس از بیان موضع گیری حق ستیزانه مشرکان با پیامبراکرم(ص)، دربردارنده دلداری به پیامبر(ص)است و نیز هشداری به کافران است که از عاقبت بدِ فرعونیان درس بگیرند.

دوراندیشی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۵ – ۴

۴- انبیا و رهبران الهی نسبت به دستاورد ها و حاصل تلاش خویش ، دوراندیش و حساس اند .

و إنّی خفت المولی من وراءی

دینداری رهبران دینی

جلد – نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۱۸ – ۶

۶ – پیمودن راه و دین داری ، شرط رهبری جامعه اسلامی

و هدینهما الصرط المستقیم

خداوند در توصیف موسی و هارون (علیهماالسلام) که پیامبر و رهبر امت خویش بودند مسأله بر صراط مستقیم بودن آنان را مطرح فرمود. طرح این مسأله، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

ذکر رنجهای رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۴۱ – ۶

۶– توجه به رنج و تلاش همه رهبران الهی در طول تاریخ ، مایه تسلّی خاطر تلاشگران راه دین است .

و لقد استهزیَ برسل من قبلك

ذکر محدوده مسؤولیت رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۵۶ – ۵

۵– توجّه رهبران الهی به نداشتن مسؤولیتی در برابر کفر مردم پس از انجام وظیفه انذار و تبشیر ، مایه عدم احساس ناتوانی و شکست در ایفای وظیفه خویش است .

و ما منع الناس أن یؤمنوا . .. و ما نرسل المرسلین إلاّ مبشّرین و منذرین

روش برخورد رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۰۶ – ۳

۳ – موضع رهبران دینی در میان مردم ، باید موضعی برادرانه و همراه با دلسوزی باشد و نه برتری جویانه .

إذ قال لهم أخوهم نوح ألاتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۴ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی است مشفقانه و نه همراه با

برتری جویی .

إذ قال لهم أخوهم هود ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۲ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم صلح ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۱ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم لوط ألاتتّقون

رهبران دینی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۴ - ۱،۲،۳،۵

۱ - پیشوایانی ، از میان بنی اسراییل ، برای هدایت مردم ، برخاستند .

لبنی إسرءیل . و جعلنا منهم أئمّه یهدون بأمرنا

۲ - پیشوایان دینیِ برخاسته از قوم بنی اسراییل ، هدایت کننده مردم ، براساس و چهارچوب تعالیم الهی بودند .

لبنی إسرءیل . و جعلنا منهم أئمّه یهدون بأمرنا

۳ - پیشوایان بنی اسراییل ، مردم را به توفیق خداوند ، هدایت و راهنمایی می کردند .

و جعلنا منهم أئمّه یهدون بأمرنا

برداشت بالاـ بنـابراین است که <أمر> در آیه، به معنـای <شـأن و فعـل> باشـد. در این صورت هـدایت به امر خـدا، معنای

توفیق می دهد.

۵ – در میان بنی اسراییل ، پیشوایان متعددی وجود داشتند که بر اساس تعالیم دینی ، مردم را هدایت می کردند .

و جعلنا منهم أئمّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۲۵ – ۶

۶ – گروه هایی از بنی اسراییل هدایت نپذیرفتند و در برابر پیشوایان

الهی ، تسلیم نشدند .

إنّ ربّک هو یفصل بینهم یوم القیمه فیما کانوا فیه یختلفون

بنابراین که مرجع ضمیر در <بینهم> بنی اسراییل باشد و <کانوا فیه یختلفون> اشاره به اختلافات دیرینه آنان داشته باشد که حتی با آمدن پیشوایان الهی، خاتمه نیافته است نکته یاد شده به دست می آید.

رهبران دینی و اخذ زکات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۳ – ۳

۳ پیامبر (ص) و حاکم اسلامی ، موظف به گرفتن صدقه (مالیات شرعی) از مردم و منتظر نماندن برای اقدام خود مردم به پرداخت آن

خذ من أمولهم صدقه

به کارگیری امر <خذ> (بگیر) به جای مثلا <تقبل> حکایت از آن دارد که حاکم اسلامی نباید در انتظار پرداخت صدقه باشد; بلکه باید خود اقدام به أخذ آن کند.

رهبران دینی و اخذ صدقات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۳ – ۳

۳ پیامبر (ص) و حاکم اسلامی ، موظف به گرفتن صدقه (مالیات شرعی) از مردم و منتظر نماندن برای اقدام خود مردم به پرداخت آن

خذ من أمولهم صدقه

به کارگیری امر <خذ> (بگیر) به جای مثلا <تقبل> حکایت از آن دارد که حاکم اسلامی نباید در انتظار پرداخت صدقه باشد; بلکه باید خود اقدام به أخذ آن کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۴ – ۳

۳ گیرنده زکات در حقیقت ، خداست و پیامبر (ص) و حاکم اسلامی تنها

وسایطند .

خذ من أمولهم صدقه . .. و يأخذ الصدقت

رهبران دينى و استماع سخنان مردم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۹

۹ گوش فرادادن به سخنان همه طيف هاى جامعه و داشتن سعه صدر در برابر آنان ، خصلتى شايسته و بايسته براى رهبران و مسؤولان جامعه اسلامى

و يقولون هو أذن قل أذن خير لكم

رهبران دينى و اصلاح جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۲۲

۲۲ رهبران و مبلغان دين ، تا توان دارند بايد در اصلاح جامعه و ابلاغ معارف الهى تلاش كنند .

إن أُريد إلّا الإصلح ما استطعت

رهبران دينى و تمايلات مردم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۰ - ۲۴

۲۴ - رهبران دينى در خطر پيروى از تمايلات نفسانى گروه هاى مختلف اجتماعى

و لئن اتبعت أهواءهم . .. مالك من اللّه من ولىّ و لانصير

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۷ - ۱۲

۱۲ رهبران دینی در خطر پیروی از تمایلات نفسانی و آرای برخاسته از هوا های گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم بعد ما جاءک من العلم

رهبران دینی و دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۲۲

۲۲ رهبران و مبلغان دین ، تا توان دارند باید در اصلاح جامعه و ابلاغ معارف الهی تلاش کنند .

إن أُرید إلاّ الإصلح ما استطعت

رهبران دینی و عقیده مردم

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – حجرات – ۴۹ – ۷ – ۹

۹ – انعطاف رهبری الهی ، در برابر برخی آرا و نظریات مردم

لو یطیعکم فی کثیر من الأمر لعنتّم

تعبیر <فی کثیر> نشان می دهد که در بعضی از موارد، پذیرش نظر و خواست مردم منفی نیست.

رهبران دینی و گروههای اجتماعی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – رعد – ۱۳ – ۳۷ – ۱۲

۱۲ رهبران دینی در خطر پیروی از تمایلات نفسانی و آرای برخاسته از هوا های گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم بعد ما جاءك من العلم

رهبران دینی و متخلفان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۹۴ – ۳،۶

۳ خداوند ، خواهان اعتماد نکردن رهبر و مؤمنان بر عذرتراشی های توانمندان متخلف از جهاد

قل لا تعتذروا لن نؤمن لکم

۶ موضع گیری در برابر متخلفانِ از وظایف اجتماعی (چون جهاد و . . .) از وظایف پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی

یعتذرون إلیکم . .. قل لا تعتذروا

از اینکه نخست همه مؤمنان مورد خطاب قرار گرفته انـد، ولی وظیفه اعلام موضع تنها بر عهـده پیامبر(ص) قرار داده شـده، می توان برداشت فوق را استفاده کرد.

رهبران دینی و مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۶ - ۴

۴ لزوم حفظ رابطه مستقیم و بیواسطه با مردم برای رهبران و مبلغان دینی در راستای تبلیغ و ارشاد

قل لو شاء اللّه ما تلوته علیکم

رهبران دینی و منافقان

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱۷

۱۷ نقش پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی در عفو گروهی از منافقان بر اساس مصالح و کیفر گروهی دیگر

إن نعف . .. نعذب

با توجه به اینکه مراد از عفو و عذاب، می تواند بخشش و کیفر دنیوی باشد، و نیز با الغای خصوصیت و تعمیم دادن صدور حکم عفو و مجازات به رهبر جامعه اسلامی مطلب فوق را می توان استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۸

۸ پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی ، مأمور به اتخاذ مواضع صریح و قاطع در برابر عناصر نفاق و منافق و ناسالم جامعه

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً و لاتقم علی قبره

زمینه احترام رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۳ - ۲

۲ تقوا ، مستلزم تواضع و احترام نسبت به پیامبر (ص) و رهبری الهی

إنّ الذین یغضّون . .. أولئک الذین امتحن اللّه قلوبهم للتقوی

زمینه اطاعت از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰۸ - ۲

۲ - تقوای الهی ، زمینه ساز اطاعت از پیامبران و رهبران دینی

فاتّقوا اللّه و أطیعون

تقدیم <اتّقوا> بر <أطیعوا> می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۶ - ۳،۶

۳ - تقوای الهی ، زمینه ساز اطاعت از پیامبران و رهبران دینی

فاتّقوا اللّه و أطیعون

تقدم

<اتّقوا> بر <أطيعوا> مى تواند بيانگر مطلب ياد شده باشد.

۶ - برخوردارى رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان بردارى از آنان

إنّى لكم رسول أمين . فاتّقوا اللّه و أطيعون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۳۱ - ۲

۲ - تقواى الهى ، زمينه ساز اطاعت از پيامبران و رهبران دينى

فاتّقوا اللّه و أطيعون

مقـدم آمـدن <اتّقوا> بر <أطيعوا> مى توانـد رساننـده اين معنا باشـد كه تا انسان به زينت تقوا آراسـته نشود، آمادگى براى پيروى از پيامبران در او پيدا نخواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۴ - ۳

۳ - تقواى الهى ، زمينه ساز اطاعت از پيامبران و رهبران دين

فاتّقوا اللّه و أطيعون

مقدم آمدن <اتّقوا> بر <أطيعوا>، مى تواند بيانگر مطلب يادشده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۵۰ - ۳

۳ - تقواى الهى ، زمينه ساز اطاعت از پيامبران و رهبران دينى

فاتّقوا اللّه و أطيعون

مقدم آوردن <اتّقوا> بر <أطيعوا> مى تواند بيانگر مطلب يادشده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۳ - ۲،۶

۲ - تقوای الهی ، زمینه ساز اطاعت از پیامبران و رهبران دینی

فاتّقوا اللّه و أطیعون

مقدم آمدن فعل <اتّقوا> بر <أطیعوا>، می تواند بیانگر این مطلب باشد.

۶ - برخوداری رهبران از صداقت و امانت ، شرط اطاعت و فرمان برداری از آنان است .

إنّی لکم رسول أمین . فاتّقوا اللّه و أطیعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ -

شعراء - ۲۶ - ۱۷۹ - ۳

۳ تقوای الهی ، زمینه ساز اطاعت از پیامبران و رهبران دینی

فاتّقوا اللّه و أطیعون

تقدم <اتّقوا> بر <أطیعوا> می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

زمینه تشویق رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۹ - ۲

۲ - توجه به تأثیر حق در نفوس مستعد ، به رغم عناد کافران ، مشوق رهبران الهی به تداوم تبلیغ

إنّا کنّا من قبل ندعوه . .. فذکّر فما أنت ... بکاهن

فاء در <فذکّر>، تکلیف تذکر را متفرع بر آیات پیشین کرده است. در آن آیات سخن از حق ناپذیری برخی از مردم و حق پذیری و قدرشناسی گروهی دیگر به میان آمده بود.

زمینه تواضع با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۳ - ۲

۲ تقوا ، مستلزم تواضع و احترام نسبت به پیامبر (ص) و رهبری الهی

إنّ الذین یغضّون . .. أولئک الذین امتحن اللّه قلوبهم للتقوی

زمینه صبر رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۵۵ - ۷

۷ - تخلف ناپذیر بودن وعده خداوند به نصرت پیامبران و مؤمنان ، مقتضی صبر و شکیبایی رهبران دینی و مؤمنان طرفدار آنان در برابر مشکلات و آزار های دشمنانِ دین است .

إنّا لننصر رسلنا . .. فاصبر إنّ وعد اللّه حقّ

برداشت بالاـ به خاطر اين نكته است كه جمله <إنّ وعد اللّه حقّ> در مقام تعليل براى <فاصبر> مى باشد; يعنى، <صبر پيشه كن چون وعده خداوند به پيروزى و نصرت،

حق است>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - احقاف - ۴۶ - ۳۵ - ۵

۵- توجه به کیفر حتمی کافران در قیامت ، زمینه ساز صبر و شکیبایی رهبران الهی در برابر عنادورزی های مخالفان

یعرض الذین کفروا علی النار . .. فاصبر کما صبر أولواالعزم من الرسل

<فاء> در <فاصبر>، تفریع را افاده می کند و ارتباط این آیه با آیه قبل، صبر را فرع و نتیجه توجه به عذاب کافران قرار داده است.

زمینه قتل رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۶۱ - ۳۶

۳۶ - تجاوزگری و ارتکاب گناهان ، آدمی رابه سوی کفر گرایش داده و بر کشتن رهبران الهی بی پروا می سازد .

یکفرون بأیت اللّه . .. ذلک بما عصوا و کانوا یعتدون

زمینه گمراهی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۱۰

۱۰ - سازش با هواپرستان و تمایلات نامشروع آنان ، موجب انحراف رهبران دینی

فادع و استقم کما أمرت و لاتتّبع أهواءهم

استقامت (مصدر <استقم>) به معنای ادامه حرکت در راه راست است و تقابل <استقم> با <لاتتّبع أهوائهم> مطلب بالا را می رساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - انسان - ۷۶ - ۲۴ - ۹

۹ - خطر نفوذ و تأثیرگذاری گروه های گناه پیشه و ناسپاس ، در رهبران جامعه ایمانی

و لاتطع منهم ءاثمًا أو کفورًا

زمینه لغزش رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۱۵ - ۸

۸ - رهبران جامعه اسلامی

، در خطر به سازش کشیده شدن و سستی در برابر فشار ها و تهدید های سخت دشمنان

و استقم کما أمرت و لاتتّبع أهواءهم

زهد رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۸۸ - ۷

۷- چشم ندوختن به اموال و مکنت های افراد ثروتمند و مرفّه ، از وظایف رهبران اسلامی

لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزوجًا منهم و لاتحزن علیهم واخفض جناحک للمؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۱۳۱ - ۶

۶ - لزوم پرهیزِ رهبران الهی ، از دنیاطلبی و توجه به دنیاگرایان

لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۵ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۴ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلكم علیه من أجر . .. إلّا علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

- ۱۳

شعراء – ۲۶ – ۱۸۰ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلاّ علی ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۴۶ – ۴

۴ – آخرت اندیشی و دوری از دنیاطلبی ، از خصوصیات رهبران الهی

إنّا أخلصنهم بخالصه ذکری الدار

زیان مبارزه با رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۷۰ – ۶

۶- بت پرستی و موضع گیری در مقابل حق و رهبران الهی ، از زیان بارترین کار ها است .

و أرادوا به کیدًا فجعلنهم الأخسرین

ساده زیستی رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۱۰ – ۱۱

۱۱ ساده زیستی و دوری از زندگی مرفّه و کاخ نشینی ، زندگانی شایسته و بایسته برای رهبران جامعه اسلامی

أو یلقی إلیه کنز أو تکون له جنّه . .. إن شاء جعل لک خیرًا من ذلک جنّت ... و یجع

سازش رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۴۵ – ۱۹

۱۹ – پیشوایان دین اسلام در صورت سازش کردن با پیروان دیگر ادیان بر سر مسائل دینی ، از زمره ستگرانند .

و لئن اتبعت اهواءهم . .. إنک إذاً لمن الظلمین

سازش ناپذیری رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۴ – ۸

۸– رهبران دینی ، باید همواره بر مواضع اصولی خویش

ثابت و استوار بوده و در برابر کافران و دشمنان ، سازش ناپذیر باشند .

و لولا أن ثبّتنک لقد کدتّ ترکن إلیهم شیئًا قلیلاً

شرایط رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۴ - ۷

۷ - برخورداری از روحیه صبر و بردباری و نیز یقین به آیات الهی ، از شرایط رهبری و امامت دینی است .

و جعلنا منهم أئمّه . .. لمّا صبروا و کانوا بأیتنا یوقنون

<لمّا> زمانی است و دلالت می کند بر این که برگزیدگان بنی اسراییل، زمانی که به مقام صبر و یقین رسیدند، به پیشوایی انتخاب شدند و این، نشان می دهد که رهبران دینی باید چنین مقامی را برای خود تحصیل کنند و یا واجد آن دو باشند.

شرح صدر رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۸ - ۵

۵ - رهبران و مبلغان دینی باید در برابر تکبر ، استهزا و تهمت های دشمنان دیانت با سعه صدر به تکلیف خود عمل کنند .

قال لمن حوله ألاتستمعون . .. إنّ رسولکم... لمجنون. قال ربّ المشرق و المغرب و ما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۱ - ۵

۵ - شرح صدر و تحمّل سختی ها ، از ویژگی های لازم برای رهبران الهی

ألم نشرح لک صدرک

صبر رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۲۴ – ۷

۷ – برخورداری از روحیه صبر و بردباری و نیز یقین به آیات الهی ، از شرایط

رهبری و امامت دینی است .

و جعلنا منهم أئمّه . .. لمّا صبروا و کانوا بأیتنا یوقنون

<لمّا> زمانی است و دلالت می کند بر این که برگزیدگان بنی اسراییل، زمانی که به مقام صبر و یقین رسیدند، به پیشوایی انتخاب شدند و این، نشان می دهد که رهبران دینی باید چنین مقامی را برای خود تحصیل کنند و یا واجد آن دو باشند.

صفات رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۹

۹ گوش فرادادن به سخنان همه طیف های جامعه و داشتن سعه صدر در برابر آنان ، خصلتی شایسته و بایسته برای رهبران و مسؤولان جامعه اسلامی

و یقولون هو أذن قل أذن خیر لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۳ - ۶

۶- محبت و دل سوزی عمیق نسبت به دیگران ، از ضروری ترین و مطلوب ترین صفات رهبران الهی است .

و حنانًا من لدنّا

با توجه به این که <حناناً> اولین صفتی است که پس از <آتیناه الحکم> ذکر شده است، مطلب فوق از آن استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۶۲ - ۸

۸ - اطمینان و تزلزل ناپذیری در بحران ها ، از صفات ضروری رهبر جامعه ایمانی

قال أصحب موسی إنّا لمدرکون . قال کلّاإنّ معی ربّی سیهدین

عبادات رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۹ - ۶

۶- ضرورت عبادت و ارتباط بیشتر با خدا برای انبیا و رهبران الهی

و من

الّیل فتهجّد به نافله لک

عبرت رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹ – ۲

۲ – تاریخ زندگی موسی (ع) و حوادث آن ، درس آموز و شایان توجه و تأمل برای رهبران و مبلغان دین است .

و هل اتیک حدیث موسی

عزلت پسندیده رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۵۱ – ۴

۴ – کناره گیری رهبران الهی از جامعه برای مدتی محدود به منظور عبادت خدا ، کاری شایسته و نیکو

و إذ وعدنا موسی أربعین لیله

عوامل دلداری رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۴۱ – ۶

۶– توجه به رنج و تلاش همه رهبران الهی در طول تاریخ ، مایه تسلّی خاطر تلاشگران راه دین است .

و لقد استهزئَ برسل من قبلک

عوامل موفقیت رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۸۴ – ۵

۵ – نقش قلب سالم و پاک ، در موفقیت رهبران و مبلغان دینی

إذ جاء ربّه بقلب سليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۴ - ۴

۴ - طهارت و پاکیزگی جسم و جان ، از شرایط بایسته برای رهبران و مبلغان جامعه اسلامی و تأثیرگذار در موفقیت آنان

و ثیابک فطهّر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۵ - ۲

۲ - پرهیز از پلیدی و آلودگی ، از شرایط بایسته برای رهبران و مبلغان

جامعه اسلامی و تأثیر گذار در موفقیت آنان

و الرجز فاهجر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۶ - ۴

۴ - دوری از منت نهادن و زیاد شمردن عطایا و خدمات خود ، از شرایط بایسته برای رهبران و مبلغان جامعه اسلامی و تأثیر گذار در موفقیت آنان

و لاتمنن تستکثر

قاطعیت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۲ - ۵

۵- لزوم صلابت و قاطعیت رهبران الهی ، در هدایت جامعه و اجرای احکام شریعت

ییحیی خذ الکتب بقوّه

قبول قضاوت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۱ - ۴،۹

۴ - لبیک گفتن به دعوت خدا و رسول او و پذیرش بی چون و چرای داوری پیامبر (ص) و رهبران الهی ، از نشانه های ایمان واقعی و اوصاف مؤمنان راستین

إنّما کان قول المؤمنین إذا دعوا إلی اللّه و رسوله لیحکم بینهم أن یقولوا سمعنا و

۹ - مؤمنان راستین در همه حال ، پذیرای داوری پیامبر (ص) و رهبران الهی اند ، هر چند نتیجه این داوری بر ضرر آنان باشد .

و إن یکن لهم الحقّ یأتوا إلیه مذعنین . .. ا...نّما کان قول المؤمنین إذا دعوا... أن

آیـات پیشـین، دربـاره این مسـأله بود که منافقـان، تنها آن گاه به حکم خـدا و رسول او تن در می دادنـد که این حکم، به نفع آنـان باشـد; ولی در آیه شـریفه آمـده است که: مؤمنـان بی چون و چرا به این حکم گردن می نهادنـد. بنـابراین از مقابله میان گروه

منافقان و مؤمنان، می توان برداشت فوق را به دست آورد.

قتل رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹۹ - ۹

۹ - دنیا پرستی ، دشمنی با فرشتگان ، ارتکاب گناهانی همچون کشتن انبیا و رهبران دینی و شکستن پیمان های الهی ، از مصداق های فسق است .

و ما یکفر بها إلا الفسقون

آیات گذشته (از آیه ۷۴ - ۹۸) موانعی را برای ایمان آوردن یهود به قرآن و پیامبر ذکر کرده و در آیه مورد بحث ریشه انکار قرآن و پیامبر(ص) را فسق پیشگی دانسته است. بنابراین آنچه در آن آیات از موانع ایمان آوردن شمرده شده، از نظر قرآن مصداق فسق و بیانگر معنای آن می باشد.

قدرت در رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۳۱ - ۵

۵ - نیرومندی و صلابت ، شرطی ضروری برای رسولان الهی و رهبران مبارزه با طغیانگران است .

أشدّد به أزری

کیفر خویشاوندان رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۲ - ۴

۴ - رهبران دینی ، نباید به خاطر خویشاوندی و روابط نسبی از مؤاخذه مقصران چشم پوشی کنند .

قال یهرون ما منعک

کیفر لغزش رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۵ – ۳

۳- کمترین لغزش رهبران الهی از مواضع تعیین شده به وسیله وحی ، دارای کیفری دو چندان در دنیا و آخرت

ترکن إلیهم شیئًا قلیلًا. إذًا لأذقنک ضعف الحیوه و ضعف الممات

گروه های اجتماعی

و رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۰ – ۲۴

۲۴ – رهبران دینی در خطر پیروی از تمایلات نفسانی گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم . .. مالك من اللّه من وليّ و لانصير

لغزشگاههای رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۴ – ۷

۷- رهبران دینی ، در معرض خطر عقب نشینی از برخی مواضع اصولی خویش ، در برابر کافران

و لولا أن ثبّتنك لقد كدتّ تركن إليهم شيئًا قليلاً

محدوده اختیارات رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱ – ۵

۵ لغو اعتبار پیمان های صلح و عدم تعرض ، از اختیارات رهبر جامعه اسلامی است .

براءه من اللّه و رسوله إلى الذين عهدتم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۷ – ۴

۴ ابطال اعتبار پیمان عدم تعرض مسلمانان ، از اختیارات رهبر جامعه اسلامی است .

كيف يكون للمشركين عهد عنداللّه و عند رسوله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۶ - ۴

۴ زمام امور جنگ و اجازه حضور و عدم حضور در آن ، در اختیار رهبر جامعه اسلامی و از شؤون اوست .

جهدوا مع رسوله استئذنک

محدوده اطاعت از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۳۱ - ۳،۱۱

۳ ممنوعیت اطاعت رهبران دینی در آنچه بیرون از فرمان و رضایت خداست .

اتخذوا أحبارهم

و رهبنهم أرباباً من دون اللّه

۱۱ اطاعت از رهبران دینی ، درآنچه بیرون از فرمان و رضایت خدا باشد ، شرک است .

اتخذوا أحبارهم و رهبنهم أرباباً من دون اللّه . .. سبحنه عما یشرکون

خداونـد اهل کتاب را به خاطر اینکه رهبران دینی خود را به جای خـدا <رب> قرار می دادنـد و از آنان اطاعت می کردنـد، محکوم کرده و آنان را مشرک خوانده است. بنابراین رب قرار دادن رهبران دینی و اطاعت از آنان به جای اطاعت از فرمانهای الهی، شرک خواهد بود.

محدوده مسؤولیت رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۲ – ۶

۶- رهبران دینی ، به پافشاری بر هدایت کافران سرسخت ، موظف نیستند .

ما أنزّلنا علیک القران لتشقی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – شوری – ۴۲ – ۴۸ – ۳،۷

۳ – رهبران دینی ، تنها موظف به تبلیغ عقاید و آرمان های مکتب اند ; نه تحمیل آنها بر مردم .

فما أرسلنک علیهم حفیظًا إن علیک إلاّ البلغ

۷ – وظیفه رهبران الهی ، آگاهی دادن به مردم و فراهم ساختن زمینه های انتخاب صحیح است ; نه تصمیم گیری از قِبل آنان .

فما أرسلنک علیهم حفیظًا إن علیک إلاّ البلغ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۴۳ – ۵

۵ – پیامبر (ص) و رهبران الهی ، موظف به ابلاغ پیام وحی و عمل به رسالت خود و نگرانی نداشـتن نسبت به عکس العمل و فرجام مخالفان

فإمّا نذهبنّ بك . .. فاستمسك بالذى أَوحى إليك

مردمی بودن رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۷ – ۱۰

۱۰ حضور در متن جامعه و داشتن روابط نزدیک و همسان با مردم ، امری ازرشمند و ستوده برای رهبران الهی و سازگار با مقام پیامبری

و قالوا مالِ هذا الرسول یأکل . .. لولا أُنزل إلیه ملك فیکون معه نذیرًا

مسلمانان و رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۰ – ۹

۹ رهبری حق در نظام اسلامی ، دارای جایگاهی رفیع و مسلمانان وظیفه دار ایثارو فداکاری برای او

و لا یرغبوا بأنفسهم عن نفسه

از اینکه خداوند به مؤمنان فرمان داده است تا برای حفظ جان پیامبر(ص) به عنوان رهبر به حق جامعه اسلامی جان فشانی کنند، برداشت فوق استفاده می شود.

مسؤولیت اجتماعی رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۶۲ – ۳

۳ – حل و فصل امور مهم اجتماعی و فراخوانی مردم برای مشاوره و کنکاش پیرامون مسائل عمومی ، از وظایف و اختیارات پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی

إنّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّه و رسوله و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبو

مسؤولیت خویشاوندان رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۲۱۴ – ۳

۳ – بستگان و نزدیکان پیامبران و رهبران دینی ، سزاوارترین افراد به رعایت اصول و ارزش ها

و أنذر عشیرتک الأقربین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۵۹ –

۶ – وابستگان نزدیک رهبران دینی ، در عمل به تکالیف و وظایف شان ، باید بر دیگران سبقت داشته باشند .

قل لأزوجك و بناتك . .. یدنین علیهنّ من جلبیبهنّ

مسؤولیت رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۶۰ – ۱۴

۱۴ – دعا و مناجات به درگاه خدا برای رفع کمبود آب (استسقا) امری نیکو و شایسته ، و وظیفه ای بر عهده رهبران دین

و إذاستسقی موسی لقومه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۵۵ – ۱۴

۱۴ – رهبران دینی باید صبرپیشگان را به بهره مند شدن از رحمت های الهی بشارت دهند .

و بشر الصبرین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۶۰ – ۲۳،۲۴

۲۳ زراره گوید : به امام صادق (ع) گفتم : بنده ای زنا کرده ، فرمود : < یجلد نصف الحد . . . قلت : فهل یجب علیه الرجم فی شیء من فعله فقال نعم یقتل فی الثامنه . . . ثم قال : علی امام المسلمین ان یدفع ثمنه إلی مولاه من سهم الرقاب **;**

فرمود: به قدر نصف حد شلاق می خورد. گفتم: آیا سنگسار کردن در مورد برده برای چیزی از گناهان او واجب می شود؟ فرمود: آری، در هشتمین زنا کشته می شود ... سپس فرمود: بر عهده امام مسلمانان است که قیمت او را از سهم <رقاب> به مالکش بپردازد>.

۲۴ از امام صادق (ع) روایت شده که رسول اللّه (ص)

فرمود : < ایما مؤمن أو مسلم مات و ترک دیناً لم یکن فی فساد و لا اسراف فعلی الامام ان یقضیه . . . هو من الغارمین و له سهم عند الامام . . . ;

هر مؤمن یا مسلمانی بمیرد و از او قرضی بماند که آن را در راه فساد هزینه نکرده و اسراف نکرده باشد بر عهده امام است که آن را بپردازد . .. آن بدهکار از <غارمین> است و سهمی نزد امام دارد ... >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۹

۹ گوش فرادادن به سخنان همه طیف های جامعه و داشتن سعه صدر در برابر آنان ، خصلتی شایسته و بایسته برای رهبران و مسؤولان جامعه اسلامی

و یقولون هو أذن قل أذن خیر لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۳ - ۳

۳ تصمیم به جهاد با کافران و منافقان ، در محدوده مسؤولیت های رهبر جامعه اسلامی

یأیها النبی جهد الکفار

به کارگیری خطاب <یا أیها النبی> به جای <یا أیها الذین آمنوا> بیانگر این است که: تصمیم گیری درباره جنگ با کفار و منافقان، از وظایف رهبر جامعه ایمانی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۸

۸ پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی ، مأمور به اتخاذ مواضع صریح و قاطع در برابر عناصر نفاق و منافق و ناسالم جامعه

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً و لاتقم علی قبره

جلد - نام سوره -

سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۳،۶،۱۱

۳ خداوند ، خواهان اعتماد نکردن رهبر و مؤمنان بر عذرتراشی های توانمندان متخلف از جهاد

قل لا تعتذروا لن نؤمن لکم

۶ موضع گیری در برابر متخلفانِ از وظایف اجتماعی (چون جهاد و . . .) از وظایف پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی

یعتذرون إلیکم . .. قل لا تعتذروا

از اینکه نخست همه مؤمنان مورد خطاب قرار گرفته اند، ولی وظیفه اعلام موضع تنها بر عهده پیامبر(ص) قرار داده شده، می توان برداشت فوق را استفاده کرد.

۱۱ لزوم توجه و نظارت خاص رهبر نظام اسلامی ، نسبت به عملکرد منافقان و عناصر متخلف از وظایف اجتماعی

و سیری اللّه عملکم و رسوله

اختصاص یافتن رؤیت به خدا و پیامبر(ص) با اینکه همه مردم عملکرد متخلفان را شاهد خواهند بود شاید از آن جهت باشد که نظارت آن دو، نقش اساسی در برخورد با آنان دارد. گفتنی است که برداشت فوق با الغای خصوصیت از <رسوله> و تعمیم آن به جایگاه اجتماعی پیامبر (ص) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۹ - ۱۴

۱۴ لزوم دعا و قدردانی رهبر جامعه اسلامی نسبت به انفاقگران و انجام دهندگان خدمات دینی

و یتخذ ما ینفق . .. صلوت الرسول

از اینکه پیامبر (ص) برای انفاقگران دعا می کرد و این را خداوند به عنوان یک ارزش ذکر کرده است، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۳ - ۴،۱۵

۴ تعیین

اموال متعلق صدقه (زکات) و مقدار آن ، بسته به نظر پیامبر (ص) و حاکم اسلامی است .

خذ من أمولهم صدقه

نکره آمدن <صدقه> و عدم تعیین مقداری خاص از آن، احتمالا اشاره به این دارد که موارد فوق، مبتنی بر صلاحدید پیامبر (ص) و حاکم اسلامی است.

۱۵ پرداخت زکات ، امری مهم و شایسته قدردانی از سوی مدیر جامعه اسلامی

خذ من أمولهم صدقه . .. و صل علیهم إن صلوتک سکن لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۸ - ۳

۳ پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی ، باید در موضع گیری علیه جریان های باطل (نفاق) پیشگام باشد .

لا تقم فیه أبداً

مخاطب قرار گرفتن شخص پیامبر(ص) در این آیه ظاهراً به خاطر موقعیتی است که آن حضرت داشتند (موقعیت رهبری).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۵ - ۱۶،۱۷

۱۶ رهبران و مبلغان دینی ، وظیفه دار رساندن معارف الهی به مردم بدون هر گونه دخل و تصرف و کم و زیاد کردن

قل ما یکون لی أن أبدّله من تلقاءِی نفسی إن أتبع إلا ما یوحی إلیّ

۱۷ پرهیز از محور قرار دادن جلب رضایت مردم و سخن گفتن بر وفق و تمایلات و خواسته های نفسانی آنان ، از وظایف مهم و اساسی رهبران و مبلغان دینی

و إذا تتلی علیهم ءایاتنا . .. ائت بقرءان غیر هذا ... قل ما یکون لی أن أبدّله من

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس -

۱۰ - ۱۶ - ۴

۴ لزوم حفظ رابطه مستقیم و بیواسطه با مردم برای رهبران و مبلغان دینی در راستای تبلیغ و ارشاد

قل لو شاء اللّه ما تلوته علیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۴۱ - ۲

۲ دعوت کننـدگان به سوی حق در صورت مواجه شدن با پافشاری مردم بر انکار حق ، باید با اعلان تبری از باطل ، آنان را به حال خود ر ها کنند .

و إن کذبوک فقل . .. و انا بریء ممّا تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۹ - ۱۱

۱۱ ثبات و استقامت و تأثیرناپذیری از افراد نادان ، از وظایف رهبر جامعه اسلامی است .

فاستقیما و لاتتبعان سبیل الذین لایعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۱۰۴ - ۱۵

۱۵ صراحت لهجه و تسلیم ناپذیری رهبران الهی در بیان مواضع اعتقادی خویش ، امری است بایسته و لازم .

قل . .. فلا أعبد الذین تعبدون من دون اللّه و لکن أعبد اللّه الذی یتوفیکم و أمرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۸۸ - ۲۲

۲۲ رهبران و مبلغان دین ، تا توان دارند باید در اصلاح جامعه و ابلاغ معارف الهی تلاش کنند .

إن أُرید إلّا الإصلح ما استطعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۸۸ - ۷

۷- چشم ندوختن به اموال و مکنت های افراد ثروتمند و مرفّه ، از وظایف

رهبران اسلامی

لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزوجًا منهم و لاتحزن علیهم واخفض جناحک للمؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۸۹ - ۴

۴- انذار و اخطار از وظایف اصلی مبلغان و رهبران دینی

و قل إنی أنا النذیر المبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نحل - ۱۶ - ۸۲ - ۵

۵- سلب نشدن وظیفه ابلاغ دین از پیامبر (ص) و رهبران الهی ، به صرف روی گردانی مردم از آنان

فإن تولّوا فإنما علیک البلغ المبین

بدین احتمال که معنای آیه چنین باشد که اگر مردم روی گرداندند، تو نباید بار تکلیف را فرو نهی; بلکه باید همچنان به وظیفه ابلاغ پیام الهی همت گماری، برداشت فوق به دست می آید. گفتنی است آمدن جمله <فإنما علیک ...> به صورت جمله اسمیه که دال بر استمرار است مؤید همین برداشت خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۳ - ۵

۵- رهبران الهی باید در برابر نقشه ها و ترفند های دشمنان دین جهت ایجادسستی در مواضع دینی آنان ، هوشیار باشند .

و إن کادوا لیفتنونک عن الذی أوحینا إلیک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۴ - ۸

۸- رهبران دینی ، باید همواره بر مواضع اصولی خویش ثابت و استوار بوده و در برابر کافران و دشمنان ، سازش ناپذیر باشند .

و لولا أن ثبّتنک لقد کدتّ ترکن إلیهم شیئًا قلیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف -

۷ - ۷ - ۱۸

۷- وظیفه پیامبر (ص) و رهبران الهی ، هموارساختن راه هدایت و واگذاری انتخاب به خود مردم است .

فلعلّک بخع نفسک . .. إنّا جعلنا ما علی الأرض زینه لها لنبلوهم

بیان فریبندگی زمین و بستر امتحان بودن آن پس از بیان رسالت پیامبر(ص) در محدوده انذار و تبشیر، می تواند گویای این مطلب باشد که وظیفه رهبران دینی، هدایت است و انتخاب، با خود مردم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۲ - ۱۰

۱۰- ارشاد مردم به ترک اظهارنظر های بی پایه در باره حقایق و احاله علم آن به خداوند ، وظیفه ای است برعهده رهبران الهی .

سیقولون . .. قل ربّی أعلم بعدتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۷ - ۲،۱۴

۲- رساندن پیام وحی به گوش مردم ، از وظایف رهبران الهی است .

واتل ما أُحی إلیک من کتاب ربّک

۱۴- پیامبر (ص) و رهبران الهی ، در شناخت حقایق تاریخی و معرفتی ، نباید به راهی جز وحی الهی ، اعتماد کنند .

واتل ما أُحی إلیک . .. و لن تجد من دونه ملتحدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۲۸ - ۲۰

۲۰- رهبران الهی ، باید از دنیاطلبی و توجه به دنیاگرایان و غفلت از تهیدستان با ایمان ، پرهیز کنند .

و لاتعد عیناک عنهم ترید زینه الحیوه الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۹۷ – ۴

۴- پیش گیری

از هجوم مفسدان به جامعه ، وظیفه حاکمان الهی است .

فما اسطعوا أن یظهروه و مااستطعوا له نقبًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۱۱۰ - ۶

۶- رهبران الهی ، همواره ، باید مردم را از غلّوگرایی بازداشته و مقام خود را برتر از آنچه هست ، وانمود نکنند .

قل إنّما أنا بشر مثلکم

گرچه آیه، خطاب به پیامبر(ص) است، ولی بنابر ویژگی های قرآن، این رهنمود، فرمانی عمومی، مخصوصاً به رهبران و پیشوایان دینی است تا همواره، این نکته را به مردم یادآوری کنند که آنان نیز بشرند، تا مبادا شائبه های الوهیّت و نظایر آن در ذهن مردم شکل بگیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۳ - ۸

۸ - پیشوایان دینی ، در همه صحنه ها باید در کنار مردم حاضر باشند .

و ما أعجلک عن قومک یموسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۶ - ۱۲

۱۲ - پیش بینی لغزش گاه ها و زمینه های گمراهی و هشدار نسبت به آن ، از مسؤولیت های پیامبران و پیشوایان دینی است .

فأخلفتم موعدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۲ - ۴،۵

۴ - رهبران دینی ، نباید به خاطر خویشاوندی و روابط نسبی از مؤاخذه مقصران چشم پوشی کنند .

قال یهرون ما منعک

۵ - مسؤولان جوامع دینی ، باید در برابر انحراف عقاید مردم حساس بوده و از خود واکنش نشان دهند .

یهرون ما منعک

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۱۳۱ – ۶،۷

۶ – لزوم پرهیزِ رهبران الهی ، از دنیاطلبی و توجه به دنیاگرایان

لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا

۷ – امکان بهره گیری از ثروت چشمگیر کافران ، نباید توجه رهبران دینی را به توانگران کافر معطوف سازد .

و لاتمدّنّ عینیک إلی ما متّعنا به أزوجًا منهم

نهی خداونـد از توجه پیامبر(ص) به ثروت کافران، ممکن است برای بیان این نکته باشـد که جهت بهبود زندگی مؤمنان، نباید به سرمایه های کافران چشم داشت و به این منظور نیز، مسلمان شدن آنان را آرزو کرد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۲۶ – ۱۱

۱۱ – تولیت مسجدالحرام و آماده سازی آن برای زائران بیت اللّه ، مسؤولیتی بر عهده رهبران جامعه توحیدی

أن لاتشرک بی شیئًا و طهّر بیتی للطّائفین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۲۷ – ۳

۳ – تبلیغ و فراخوانی مردم به حج و زیارت بیت اللّه ، از وظایف رهبران الهی

و أذّن فی الناس بالحجّ

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۲۳ – ۸

۸ – مهربانی و برخورد مشفقانه با مردم ، وظیفه ای بر عهده رهبران و مبلغان دینی

فقال یقوم اعبدوا اللّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۱۲،۱۳

۱۲ - رهبران جامعه اسلامی ، باید در اعمال سیاست های کلان اجتماعی خود نسبت به مردم ، انعطاف پذیر و واقع بین باشند .

فإذا استئذنوک لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم

از

این که خداوند پرداختن به امور زندگی را به جای حل و فصل مسائل مهم اجتماعی به خواست و مصلحت اندیشی پیامبر(ص) منوط کرده است، به دست می آید که پرداختن به مسائل عمومی و اعمال سیاست های کلان اجتماعی از سوی رهبری، باید با توجه به واقعیت های موجود در جامعه و مصالح مردم باشد و نسبت به آنان انعطاف پذیر باشد.

۱۳ - اعمال اجتهاد و مصلحت اندیشی در حل و فصل امور اجتماعی ، از اختیارات پیامبر (ص) و رهبران جامعه اسلامی است .

و إذا کانوا معه علی أمر جامع . .. فإذا استئذنوک لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۱۰ - ۱۱

۱۱ ساده زیستی و دوری از زندگی مرفّه و کاخ نشینی ، زندگانی شایسته و بایسته برای رهبران جامعه اسلامی

أو یلقی إلیه کنز أو تکون له جنّه . .. إن شاء جعل لک خیرًا من ذلک جنّت ... و یجع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۰ - ۷

۷ - مبارزه با ظلم و احیای عدالت ، دارای اولویت نخست در مبارزه اجتماعی و در رأس مسائلی که رهبران الهی باید به آن بپردازند .

و إذ نادی ربّک موسی أن ائت القوم الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۸ - ۵

۵ - رهبران و مبلغان دینی باید در برابر تکبر ، استهزا و تهمت های دشمنان دیانت با سعه صدر به تکلیف خود عمل کنند .

قال لمن

حوله ألاتستمعون . .. إنّ رسولكم... لمجنون. قال ربّ المشرق و المغرب و ما

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۳۰ – ۲

۲ – رهبران و مبلغان دینی ، باید در برابر تهدید های دشمنان دیانت مقاوم باشند و رسالت خود را ادامه دهند .

قال . .. لأجعلنّك من المسجونين . قال أوَلوجئتك بشیء مبين

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۰۶ – ۳

۳ – موضع رهبران دینی در میان مردم ، باید موضعی برادرانه و همراه با دلسوزی باشد و نه برتری جویانه .

إذ قال لهم أخوهم نوح ألاتتّقون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۲۴ – ۳

۳ – موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی است مشفقانه و نه همراه با برتری جویی .

إذ قال لهم أخوهم هود ألاتتّقون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۲۷ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلاّ علی ربّ العلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۴۲ – ۳

۳ – موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم صلح ألاتتّقون

جلد – نام سوره – سوره – آيه – فيش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۴۵ – ۲

۲ – تلاش رهبران الهى براى هدايت خلق ، تنها

برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلّا علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۱ - ۳

۳ - موضع رهبران الهی در میان امت ، موضعی مشفقانه و نه همراه با برتری جویی

إذ قال لهم أخوهم لوط ألاتتّقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۴ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلّا علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۰ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلّا علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۱ - ۳

۳ - توجه پیامبران و رهبران الهی ، به اصلاح امور اقتصادی جامعه هم پای مسائل اعتقادی و عبادی

إذ قال لهم شعیب ألاتتّقون . .. أوفوا الکیل و لاتکونوا من المخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۳ - ۵

۵ - اهمیت روحیه توحیدی (ضد شرک) و اخلاص کامل در عبادت خدا ، در نهاد رهبران الهی

فلاتدع مع اللّه إِلهًا ءاخر

لزوم پرهیز از شرک و داشتن اخلاص کامل در عبادت خدا، اختصاص به پیامبر(ص) ندارد; بلکه این ها

وظیفه همه انسان ها است. بنابراین توجه خطاب به شخص رسول اکرم(ص) (فلاتدع مع اللّه...)، بیانگر اهمیت آن در رهبران الهی می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۱۵ - ۴

۴ - رهبران الهی ، وظیفه دار مراقبت از جماعت مؤمنان و پیروان خویش

و اخفض جناحک لمن اتبعک من المؤمنین

<خفض جناح> می تواند کنایه از گردآوری امت در کنف خویش باشد; همانند کبوتری که جوجه های خود را در زیر بال و پر خود جای می دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۲۰ - ۸

۸ - بازدید از نیرو های تحت فرمان و کارگزاران ، جستوجو از احوال آنان ، نظارت دقیق بر کارهایشان و خویشتن داری در برخورد با آنها ، از اوصاف و وظایف فرماندهان سپاه و رهبران جامعه اسلامی .

و تفقّد الطیر فقال ما لی لأری الهدهد أم کان من الغائبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - لقمان - ۳۱ - ۲۳ - ۶

۶ - رهبران دینی ، نباید توجه خود را آن چنان معطوف حق ناپذیری حق گریزان کنند که از نقششان باز بمانند .

و من کفر فلایحزنک کفره

توصیه خداوند به پیامبر(ص) دایر بر پرهیز از اندوهگین شدن بر کفرکافران، برای دلداری به آن حضرت است و احتمال هم دارد به خاطر تأثیر اندوه و در نتیجه بازماندن از ایفای رسالت دینی باشد. بنابر احتمال اخیر، نکته بالا، قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - سجده - ۳۲ - ۲۴ - ۴

شایسته است که رهبران دینی ، جامعه را براساس قوانین وحی و در محدوده معارف دین هدایت کنند .

و جعلنا منهم أئمّه یهدون بأمرنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۲۵ – ۷

۷ – رهبران دینی ، باید همواره به وظیفه خود (هدایت مردم) بپردازند و از تلاش دلسرد نشوند .

إنّ ربّک هو یفصل بینهم یوم القیمه فیما کانوا فیه یختلفون

طرح حل اختلافات در قیامت، پس از بیان گزینش رهبران دینی برای بنی اسراییل، احتمال دارد به منظور این باشد که به رهبران گوشزد کند که اختلافات، امری مستمر بوده و در قیامت حل خواهد شد. بنابراین، رهبران، باید کار رهبری خود را انجام دهند و از انجام دادن آن غافل نشوند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۱ – ۸

۸ – شایسته است که رهبران دینی ، تقوای الهی را رعایت کرده و از افراد ناشایست ، تبعیت نکنند .

یأیّها النبیّ اتّق اللّه و لاتطع الکفرین و المنفقین

اگرچه مخاطب آیه، شخص پیامبر(ص) است، اما فرمان های داده شده، می تواند حکمی کلّی برای هر رهبر دینی باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۱۲ – ۵

۵ – لزوم پیش گام بودن رهبران جامعه ایمانی در عمل به آرمان ها و اهداف اعلام شده خود به مردم

أُمرت لأن أکون أوّل المسلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – احقاف – ۴۶ – ۳۵ – ۱۶

۱۶– رسالت اصلی رهبران الهی ، ابلاغ پیام وحی و اتمام حجت

بر خلق

فاصبر . .. و لاتستعجل لهم ... بلغ

<بلاغ> سخنى در توجيه و تعليل <فاصبر> و <لاتستعجل> است; يعنى، تو مأمور بلاغى و نگران فرجام كافران مباش.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۹ - ۱۰

۱۰- لزوم دلسوزى و نگرانى رهبران الهى براى امت خويش ، همانند خود

و استغفر لذنبك و للمؤمنين و المؤمنت

فرمان <استغفر لذنبك و للمؤمنين و. ..> از سوى خداوند به پيامبر(ص)، مى رساند كه رهبر الهى بايد همان گونه كه به فكر نجات و سعادت واقعى خويش است، در انديشه نجات و سعادت امت خود نيز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - طور - ۵۲ - ۲۹ - ۴

۴ - ترسيم فرجام نيك متقين و سرنوشت شوم تكذيب كنندگان دين ، از وظايف رهبران الهى

فذكّر

ظاهراً موضوع تذكر، مطالبى است كه در آيات پيشين در مورد فرجام نيك مؤمنان و سرنوشت شوم كافران آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - طلاق - ۶۵ - ۱ - ۱

۱ - نظارت بر حسن اجراى حدود الهى ، از وظايف پيامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامى

يأيّها النبىّ إذا طلّقتم النساء . .. تلك حدود اللّه

مخاطب قرار گرفتن شخص پيامبر(ص) در آغازِ سوره و آيات مربوط به احكام طلاق و حدود الهى با آن كه اين احكام و حدود مربوط به همه مسلمانان است مى تواند بيانگر برداشت ياد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۳

۳ - جهاد با کافران و منافقان

و هرگونه برخورد شدید و سختگیرانه با آنان ، باید زیر نظر رهبر جامعه اسلامی انجام گیرد .

يأيّها النبىّ جهد الكفّار و المنفقين و اغلظ عليهم

مخاطب قرار گرفتن شخص پیامبر(ص)، در جهاد سختگیرانه با کافران و منافقان، می تواند اشاره به نکته یاد شده باشد. افراط و تفریطی که نوعاً در چنین موضوعی از سوی مردم سرمی زند، تأیید کننده همین مطلب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۷ - ۵

۵ - لزوم صبر و پایداری در انجام دادن رسالت الهی و تبلیغ دین ، برای مبلغان و رهبران جامعه اسلامی

قم فأنذر . .. و لربّك فاصبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - غاشیه - ۸۸ - ۲۳ - ۲

۲ - رهبران الهی ، باید همواره به ارشاد پندپذیران ادامه دهند و هیچگاه آنان را ، از پند ها و اندرز های خود محروم نسازند .

فذكّر . .. إلاّ من تولّى و كفر

استثنا در <إلاّ من تولّى. ..>، ناظر به تکرار تذکر است. بنابراین فرمان <ذكّر>، درباره کسانی که اعراض و کفر ندارند، همچنان باقی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۲۶ - ۲

۲ - رهبران و مبلغان دینی نباید در برابر استهزا و جوّآفرینی دشمنان دیانت ، دلسرد شده و دست از تبلیغ دین و دفاع از آن بردارند .

قال لمن حوله ألاتستمعون . قال ربّكم و ربّ ءابائكم الأوّلين

مسؤولیت وابستگان رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ – احزاب – ۳۳ – ۲۸ – ۸

۸ –

همسران و بستگان شخصیت های معنوی و صاحب نفوذ ، باید از شأن اجتماعی و معنوی آنان ، پاسداری کنند .

قل لأزوجک إن کنتنّ تردن الحیوه الدنیا و زینتها فتعالین أمتّعکنّ و أسرّحکنّ سراحً

مشاوره با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۲

۲ - حضور در کنار پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی برای امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش پیرامون یک مسأله عمومی ، از اوصاف مؤمنان راستین

إنّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّه و رسوله و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبو

<أمر جامع> به مسأله ای گفته می شود که در خور این باشد که مردم به خاطر آن اجتماع کنند و به مشاوره و فراگیری و حل و فصل آن بپردازند. کلمه <مع> نیز افاده کننده معنای مشارکت است.

مشکلات رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۳ - ۱۳

۱۳ - رهبران الهی ، در ایفای رسالت خویش و گذر از دشواری ها ، نیازمند اطمینان و تأیید های خداوندی اند .

فاستمسمک . .. إنّک علی صرط مستقیم

مصلحت اندیشی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۱۳

۱۳ - اعمال اجتهاد و مصلحت اندیشی در حل و فصل امور اجتماعی ، از اختیارات پیامبر (ص) و رهبران جامعه اسلامی است .

و إذا کانوا معه علی أمر جامع . .. فإذا استئذنوک لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم

- آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۰ – ۹

۹ رهبری حق در نظام اسلامی ، دارای جایگاهی رفیع و مسلمانان وظیفه دار ایثارو فداکاری برای او

و لا یرغبوا بأنفسهم عن نفسه

از اینکه خداوند به مؤمنان فرمان داده است تا برای حفظ جان پیامبر(ص) به عنوان رهبر به حق جامعه اسلامی جان فشانی کنند، برداشت فوق استفاده می شود.

ملاقات با رهبران دینی در حج

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – حج – ۲۲ – ۲۷ – ۱۰

۱۰ – دیدار با رهبر جامعه اسلامی در مناسک حج

یأتوک رجالاً و علی کلّ ضامر

ملاک عمل رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۱۲ – ۶

۶– لزوم ژرف اندیشی عالمان و رهبران دینی در کتاب های آسمانی و استوارسازی کردار خویش برپایه آن

ییحیی خذ الکتب بقوّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۷۳ – ۸

۸– فرمان خداوند ، ملاک عمل رهبران الهی است ; نه سلیقه های شخصی آنان و آراو خواسته های نفسانی مردم .

و جعلنهم أئمه یهدون بأمرنا

منافقان و رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۴

۴ رهبران جامعه اسلامی هر چند عادل باشد در معرض عیب جویی منافقان هستند .

و منهم من یلمزک فی الصدقت

وقتی که پیامبر اسلام (ص)، با همه عدالت و پاکی اش، مورد طعن و ایراد منافقان قرار گیرد، دیگران نیز بی تردید از عیب جویی آنان در امان نخواهند بود.

منشأ

انحراف رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - رعد - ۱۳ - ۳۷ - ۱۲

۱۲ رهبران دینی در خطر پیروی از تمایلات نفسانی و آرای برخاسته از هوا های گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم بعد ما جاءك من العلم

موانع احساس ضعف رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - کهف - ۱۸ - ۵۶ - ۵

۵- توجّه رهبران الهی به نداشتن مسؤولیتی در برابر کفر مردم پس از انجام وظیفه انـذار و تبشـیر ، مایه عدم احساس ناتوانی و شکست در ایفای وظیفه خویش است .

و ما منع الناس أن یؤمنوا . .. و ما نرسل المرسلین إلّا مبشّرین و منذرین

موانع نگرانی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۷ - ۶

۶ - شناخت تاریخ و آگاهی از موضع گیری های همگون کافران در برابر پیامبران ، مانع نگرانی و دلسردی رهبران دینی است .

و کم أرسلنا . .. إلّا کانوا به یستهزءون

موانع همراهی با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۸

۸ نفاق ، بازدارنده انسان از جهاد در راه خدا و همگامی با رهبر الهی

فقل لن تخرجوا معی أبداً و لن تقتلوا معی عدواً

مهربانی رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – مریم – ۱۹ – ۱۳ – ۶

۶- محبت و دل سوزی عمیق نسبت به دیگران ، از ضروری ترین و مطلوب ترین صفات رهبران الهی است .

و حنانًا من لدنّا

با توجه

به این که <حناناً> اولین صفتی است که پس از <آتیناه الحکم> ذکر شده است، مطلب فوق از آن استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۳ - ۸

۸ - مهربانی و برخورد مشفقانه با مردم ، وظیفه ای بر عهده رهبران و مبلغان دینی

فقال یقوم اعبدوا اللّه

نعمت رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۸ - ۶

۶ - وجود رهبری دینی و شریعت آسمانی ، تبلور فضل و نعمت الهی بر خلق *

و اعلموا أنّ فیکم رسول اللّه . .. فضلاً من اللّه و نعمه

برداشت بالا بدان احتمال است که جمله <فضلاً من اللّه و نعمه> در رابطه با صدر آیه قبل (فیکم رسول اللّه) باشد.

نقش اجتماعی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۸۵ - ۵

۵ - حضور پیشوای الهی در جامعه ، دارای نقشی اساسی در جلوگیری از انحرافات

فإنّا قد فتنّا قومک من بعدک و أضلّهم السامریّ

<من بعدک> نشانگر آن است که نبود موسی(ع) در بین قوم خود، از زمینه های آغاز این گمراهی بوده است.

نقش استیذان از رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۱۷

۱۷ – پرداختن به امور مهم زندگی شخصی ، به جای حل و فصل مسائل اجتماعی ، با اذن رهبری ، خطایی است نیازمند به استغفار به درگاه الهی .

فإذا استئذنوک لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم و استغفر لهم اللّه

توصیه خداوند به طلب مغفرت

کردن پیـامبر(ص) برای کسـانی که به اذن او عرصه حـل و فصـل امور اجتمـاعی را ترک می کننـد حاکی از این است که این عمل چون به اذن آن حضرت انجام گرفته جایز است; ولی در عین حال خطایی است که باید برای آن استغفار کرد.

نقش رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۱۲،۱۳

۱۲ شرکت و عدم شرکت مسلمانان در جنگ ، منوط به اذن پیامبر (ص) بود .

فاستئذنوک

استیذان منافقان، نشان دهنده این است که: آنان به عنوان فردی از جامعه اسـلامی، شرکت خود را در جنگهای آینده، منوط به اجازه پیامبر (ص) می دانسته اند.

۱۳ شرکت و عدم شرکت در جنگ ، منوط به اذن رهبر جامعه اسلامی است .

فاستئذنوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۴ - ۳

۳ گیرنده زکات در حقیقت ، خداست و پیامبر (ص) و حاکم اسلامی تنها وسایطند .

خذ من أمولهم صدقه . .. و یأخذ الصدقت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۱ - ۱۱

۱۱- تحقّق آموزه های دین و عینیت یافتن آنها در میان مردم ، نیازمند به مجری ای کاردان و رهبری شایسته است .

کتب أنزلنه إلیک لتخرج الناس من الظلمت إلی النور

از اینکه خداونـد، پیـامبر(ص) را مخـاطب قرار داده و برآوردن غرض و هـدف از نزول قرآن را بـا آوردن فعل متعـدی، به آن حضرت واگذار کرده است و به خود مردم واگذار نکرده است، نکته یاد شده به دست

می آید.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۵ – ۱۰

۱۰- تحقّق آموزه های دین ، نیازمند مجری ای کاردان و رهبری شایسته

أن أخرج قومک من الظلمت إلی النور

از اینکه خداوند پس از اعطای آیات (تورات) به موسی(ع) او را مسؤول خارج ساختن مردم از ظلمتها معرفی می کند، معلوم می شود که اجرای تعالیم آسمانی و به کار گیری آنها نیاز به مجری و شخصیتی کاردان، چون موسی(ع) دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۵ – ۷

۷ – امت های پیامبران ، در معرض آزمون و فتنه در غیبت رهبران خود هستند .

فإنّا قد فتنّا قومک من بعدک

خبر از آزموده شدن بنی اسرائیل در غیاب موسی(ع)، هشدار و تذکری برای همه امت ها است; تا در غیبت پیشوایان خود (مرگ و یا عدم حضور آنان)، مراقبت کافی به عمل آورند تا از فتنه ها سربلند بیرون آیند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – انبیاء – ۲۱ – ۸۰ – ۶

۶- صنعت اسلحه سازی و تولید سلاح ، باید در اختیار افراد صالح و تحت نظارت رهبران جامعه دینی قرار گیرد .

داود . .. و علّمنه صنعه لبوس لکم لتحصنکم من بأسکم

از این که خداوند برای دفاع مردم از منافع خویش در برابر دشمن، صنعت اسلحه سازی را تنها به داوود(ع) آموخت، می توان برداشت یاد شده را به دست آورد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۴۷ – ۷

۷ – امکان مبتلا شدن مردم به سختی

ها برای آزمایش آنان ، پس از روی کار آمدن رهبران الهی

قالوا اطّیّرنا بک . .. بل أنتم قوم تفتنون

با توجه به اشـتقاق <تفتنون> از <فتنه> (به معنای آزمایش) از آیه اسـتفاده می شود که پس از آمدن صالح(ع)، ثمودیان به مشکلات جدیدی مبتلا شدند و آن را ناشی از وجود صالح(ع) می شمردند، با این که آنها از ناحیه خدا و برای آزمایش آنان بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - شوری - ۴۲ - ۴۸ - ۳

۳ - رهبران دینی ، تنها موظف به تبلیغ عقاید و آرمان های مکتب اند ; نه تحمیل آنها بر مردم .

فما أرسلنک علیهم حفیظًا إن علیک إلاّ البلغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۱ - ۴

۴ - حمایت خداوند از مکتب حق ، وابسته به حیات پیامبران و رهبران الهی نیست .

فإمّا نذهبنّ بک فإنّا منهم منتقمون

خداونـد می فرمایـد: حتی در صورت رحلت پیـامبر(ص) مـا انتقـام خویش را از مخالفـان خواهیم گرفت. از این نکته حمـایت مستمر او از آیین حق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۴۲ - ۲

۲ - حضور رهبران الهی در جوامع ، مانع از تحقق انتقام الهی نسبت به کافران و حق گریزان نخواهد بود .

أو نرینّک الذی وعدنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۳۷

۳۷- نقش اساسی پیامبر (ص) ، و رهبری الهی در استحکام ، استقلال و خلاقیت امت اسلامی

کزرع أخرج شطه فازره

فاستغلظ فاستوی علی سوقه

با توجه به این که ضمیر <شطئه> و <آزره>به <زرع> بازمی گردد; استفاده می شود که در این رونـدِ بالندگی، اصلی وجود دارد و شاخه ها و فروع، در پرتو آن تغذیه شده و رشد می یابند. بدون شک در فرایند بالندگی نظام اسلامی، وجود پیامبر(ص) و رهبری الهی همان اصل به شمار آمده و نقش اساسی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - حجرات - ۴۹ - ۷ - ۱۲،۲۶

۱۲ - ناتوانی مردم از درک بعضی از مصالح اجتماعی خویش و نیاز آنان به رهبری الهی

لو یطیعکم فی کثیر من الأمر لعنتّم

تعبیر <لعنتّم> می رساند که مردم، تمایلاتی دارند که اگر بنا باشد رهبری جامعه از تمایلات آنان پیروی کند، خود مردم به مشقت می افتند و این نیست مگر از آن جهت که تمایلات و آرای آنان، در چنین مواردی، غیر واقع بینانه و مخالف مصالح واقعی است.

۲۶ - رشد و تعالی جامعه ، در پرتو وجود رهبری الهی و نفوذ رهنمود های وی

و اعلموا . .. لو یطیعکم ... و لکنّ اللّه حبّب إلیکم ... أولئک هم الرشدون

برداشت یادشده از ارتباط سه بخش زیر به دست می آید: ۱ مسأله اطاعت محض از پیامبر(ص) ۲ ارزش ایمان و اجتناب از کفر، ۳ رشد در پرتو عوامل مذکور (أولئک هم الراشدون). <أولئک> اشاره به مؤمنانی دارد که براساس ایمان سر به اطاعت رسول خدا نهاده اند و اهمیت وجود رهبری الهی را در جامعه دریافته اند (واعلموا أنّ فیکم رسول اللّه). اینان رشد و تعالیشان از سوی خدا تضمین شده است.

جلد - نام سوره - سوره

- آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۹ - ۱۴

۱۴ - تحقق آموزه های دین و عینیت یافتن آن در میان مردم ، نیازمند به مجری کاردان و رهبری شایسته است .

لیخرجکم من الظلمت إلی النور

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند، پیامبر(ص) را متصدی امر هدایت قرار داده و برآوردن غرض و هدف از نزول قرآن را، با آوردن فعل متعدی <لیخرجکم> به آن حضرت واگذار کرده است; و نه به خود مردم.

نقش رهبران دینی در حج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - حج - ۲۲ - ۲۷ - ۹

۹ - لزوم انجام مراسم حج با محوریت رهبر جامعه اسلامی

یأتوک رجالاً و علی کلّ ضامر

این که خداوند می فرماید: <مردم از پیاده و سواره بر تو (ابراهیم) وارد خواهند شد> می تواند متضمن دستوری باشد به مردم که باید ابتدا به زیارت رهبر الهی بشتابند و با محوریت او مراسم حج را انجام دهند.

نیازهای رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - حجر - ۱۵ - ۹۸ - ۳

۳- رهبران الهی و زمامداران جامعه اسلامی ، نیازمند به استمداد از پروردگار با ذکر و نماز و عبادت ، در برابر مشکلات رسالت خویش

و لقد نعلم أنک یضیق صدرک . .. فسبّح بحمد ربّک و کن من السجدین

نیازهای معنوی رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۴۳ – ۱۳

۱۳ – رهبران الهی ، در ایفای رسالت خویش و گذر از دشواری ها ، نیازمند اطمینان و تأیید های خداوندی

اند .

فاستمسمک . .. إنّک علی صرط مستقیم

واقع بینی رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۶۲ – ۱۲

۱۲ – رهبران جامعه اسلامی ، باید در اعمال سیاست های کلان اجتماعی خود نسبت به مردم ، انعطاف پذیر و واقع بین باشند .

فإذا استئذنوک لبعض شأنهم فأذن لمن شئت منهم

از این که خداوند پرداختن به امور زندگی را به جای حل و فصل مسائل مهم اجتماعی به خواست و مصلحت اندیشی پیامبر(ص) منوط کرده است، به دست می آید که پرداختن به مسائل عمومی و اعمال سیاست های کلان اجتماعی از سوی رهبری، باید با توجه به واقعیت های موجود در جامعه و مصالح مردم باشد و نسبت به آنان انعطاف پذیر باشد.

ویژگیهای رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۲۵ – ۴

۴ – شرح صدر از مهم ترین ویژگی های لازم برای رسولان الهی و رهبران و مبلغان دین است .

قال ربّ اشرح لی صدری

این که موسی(ع) شرح صدر را بر خواسته های دیگر خود مقدم داشته است، نشانِ جایگاه مهم و نقش آن در انجام یافتن مسؤولیت الهی است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۴۶ – ۴

۴ – آخرت اندیشی و دوری از دنیاطلبی ، از خصوصیات رهبران الهی

إنّا أخلصنهم بخالصه ذکری الدار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۱ - ۵

۵ - شرح صدر و تحمّل سختی ها ، از ویژگی های لازم برای رهبران

الهی

ألم نشرح لک صدرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - شرح - ۹۴ - ۴ - ۴

۴ - آبرومندی نزد مردم ، از ویژگی های لازم و سودمند برای رهبران الهی

و رفعنا لک ذکرک

هدایتگری رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - مریم - ۱۹ - ۱۲ - ۵

۵- لزوم صلابت و قاطعیت رهبران الهی ، در هدایت جامعه و اجرای احکام شریعت

ییحیی خذ الکتب بقوّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۲۷ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلّا علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۴۵ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلکم علیه من أجر إن أجری إلّا علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۶۴ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی است .

و ما أسئلکم علیه من أجر . .. إلاّ علی ربّ العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۱۸۰ - ۲

۲ - تلاش رهبران الهی برای هدایت خلق ، تنها برای خدا و به دور از مطامع مادی

و ما أسئلکم علیه من أجر . ..

إلّا على ربّ العلمين

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۲۵ – ۷

۷ – رهبران دینی ، باید همواره به وظیفه خود (هدایت مردم) بپردازند و از تلاش دلسرد نشوند .

إنّ ربّک هو یفصل بینهم یوم القیمه فیما کانوا فیه یختلفون

طرح حل اختلافات در قیامت، پس از بیان گزینش رهبران دینی برای بنی اسراییل، احتمال دارد به منظور این باشد که به رهبران گوشزد کند که اختلافات، امری مستمر بوده و در قیامت حل خواهد شد. بنابراین، رهبران، باید کار رهبری خود را انجام دهند و از انجام دادن آن غافل نشوند.

هشدار به رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۰ – ۲۴

۲۴ – رهبران دینی در خطر پیروی از تمایلات نفسانی گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم . .. مالك من اللّه من ولیّ و لانصیر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۱۳ – ۷

۷ رهبران الهی در معرض توطئه و دسیسه های اغوا کننده از سوی خائنان

و لا تجدل عن الذین یختانون أنفسهم . .. و لولا فضل اللّه علیك و رحمته

همکاری با رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – نور – ۲۴ – ۶۲ – ۲

۲ – حضور در کنار پیامبر (ص) و رهبری جامعه اسلامی برای امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش پیرامون یک مسأله

عمومی ، از اوصاف مؤمنان راستین

إنّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّه و رسوله و إذا کانوا معه علی

أمر جامع لم یذهبو

<أمر جـامع> به مسـأله ای گفته می شود که در خور این باشـد که مردم به خـاطر آن اجتماع کننـد و به مشاوره و فراگیری و حل و فصل آن بپردازند. کلمه <مع> نیز افاده کننده معنای مشارکت است.

هوشیاری رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۳ – ۵

۵- رهبران الهی باید در برابر نقشه ها و ترفند های دشمنان دین جهت ایجادسستی در مواضع دینی آنان ، هوشیار باشند .

و إن کادوا لیفتنونک عن الذی أوحینا إلیک

یقین رهبران دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۴ – سجده – ۳۲ – ۲۴ – ۷

۷ – برخورداری از روحیه صبر و بردباری و نیز یقین به آیات الهی ، از شرایط رهبری و امامت دینی است .

و جعلنا منهم أئمّه . .. لمّا صبروا و کانوا بأیتنا یوقنون

<لمّا> زمانی است و دلالت می کنـد بر این که برگزیدگان بنی اسـراییل، زمانی که به مقام صبر و یقین رسـیدند، به پیشوایی انتخاب شدند و این، نشان می دهد که رهبران دینی باید چنین مقامی را برای خود تحصیل کنند و یا واجد آن دو باشند.

رهبران ظالم

استهزاهای رهبران ظالم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۴ – ۵

۵ استهزای رسالت و رسولان الهی از سوی سردمداران مجرم برای انکار رسالت پیامبر(ص)

و إذا جاءتهم ءایه قالوا لن نؤمن حتی نؤتی مثل ما أوتی رسل الله

درخواست نزول وحی و مقام رسالت از جانب سردمداران مجرم ممکن است تنها از سر استهزا باشد، نه

اینکه واقعاً خواهان آن باشند.

اضلال رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۲۳

۲۳ فی المجمع: <قالت أخریهم لأولیهم ربنا هؤلاء أضلونا> . .. قال الصادق(ع): یعنی ائمه الجور ... .

از امام صادق(ع) درباره آیه <هؤلاء أضلونا> روایت شده است: مراد از <هؤلاء>، حاکمان ستمگر است.

اطاعت از رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۳ - ۲۰

۲۰ عن محمّد بن منصور قال: سألت عبدا صالحا عن قول الله عز و جل: <قل إنما حرم ربی الفواحش ما ظهر منها و ما بطن> قال: ان القرآن له ظهر و بطن فجمیع ما حرم الله فی القرآن هو الظاهر و الباطن من ذلک ائمه الجور . .. .

محمّد بن منصور گوید: از امام کاظم(ع) درباره آیه <قل انما حرم . .. > سؤال کردم فرمود: قرآن، دارای ظاهر و باطن است ; آنچه را خداوند در قرآن تحریم کرده فاحشه آشکار و باطن آن، اطاعت از پیشوایان ستمگر است ... .

بهانه جویی رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۱۲

۱۲ القای شبهات و بهانه جویی در برابر آیات الهی و رسالت رسولان او، از مکرهای سردمداران مجرم بوده است.

أکبر مجرمیها لیمکروا . .. لن نؤمن حتی نؤتی ... بما کانوا یمکرون

یادآور شدن اشکال تراشیهای سردمداران کفر، پس از ذکر مکر و فریبکاری آنان، می تواند بیان مصداقی بارز برای مکر و فریب آنان باشد.

بی تأثیری معجزه بر رهبران ظالم

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۴ – ۳

۳ عدم تأثیر آیات (معجزات) الهی در سردمداران مجرم

و إذا جاءتهم ءایه قالوا لن نؤمن حتی نؤتی مثل ما أوتی رسل الله

پیدایش رهبران ظالم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۳ – ۱

۱ پدیدار گشتن سردمدارانی از بین مجرمان هر جامعه، از سنتهای الهی است.

و کذلک جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها

معنای فوق برای آیه بر این اساس است که <أکابر مجرمیها> مضاف و مضاف الیه و مفعول اول برای <جعل> و مفعول دوم آن <فی کل قریه> باشد.

توطئه رهبران ظالم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۳ – ۸،۹

۸ مکر و توطئه سردمداران مجرم، تنها دامنگیر خودشان می گردد.

و ما یمکرون الا بأنفسهم

۹ سردمداران مجرم با مکر خویش علیه دین اسلام تنها خود را می فریبند.

و کذلک جعلنا فی کل قریه . .. و ما یمکرون إلا بأنفسهم

تهدیدهای رهبران ظالم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۶

۶ تمامی جوامع بشری در معرض تهدید حیله و مکر سردمداران مجرم خویش

و کذلک جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها لیمکروا فیها

خواسته های رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۲

۲ درخواست رسالت و دریافت وحی، شرط بی جای سردمداران مجرم برای ایمان آوردن به پیامبر(ص)

و إذا جاءتهم ءایه قالوا لن نؤمن حتی نؤتی مثل ما

أوتی رسل الله

دروغگویی رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۲۸ - ۱۳

۱۳ محمّد بن منصور عن عبدصالح قال: سألته عن قول الله: <و إذا فعلوا فاحشه إلی قوله أتقولون علی الله ما لا تعلمون> . .. فقال: ... فان هذا من ائمه الجور ادّعوا ان الله أمرهم بالإيتمام بهم فردّ الله ذلک عليهم فاخبرنا إنهم قد قالوا عليه الكذب فسمی ذلک منهم فاحشه.

محمّد بن منصور گوید: از امام کاظم(ع) درباره آیه <و إذا فعلوا فاحشه . .. > سؤال کردم فرمود: ... این مطلب درباره پیشوایان جور است که ادعا داشتند خداوند مردم را به پیروی و اقتدای به آنها امر فرموده، خداوند این ادعای آنان را رد کرده و به ما خبر داده که آنان بر خدا دروغ بستند ; و این دروغ را فاحشه نامیده است.

ذلت رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۸،۱۰

۸ ذلت در پیشگاه خداوند و عذابی شدید در انتظار سردمداران مجرم است.

سیصیب الذین أجرموا صغار عندالله و عذاب شدید

۱۰ ذلت و خواری، کیفر استکبار سردمداران مجرم است.

أکبر مجرمیها . .. و إذا جاءتهم ءایه ... سیصیب الذین أجرموا صغار عنداللّه

رشوه به رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸۸ - ۱۷

۱۷ - < عن ابی بصیر عن ابی عبداللّه (ع) قال : قلت له قول اللّه < و لاتأکلوا أمولکم بینکم بالبطل و تدلوا بها إلی الحکام > فقال

: . . . اما انه لم یعن حکام أهل العدل و لکنه عنی حکام أهل الجور . . . ;

ابو بصیر گوید: از امام صادق(ع) از آیه <و لاتأکلوا أمولکم بینکم بالبطل و تدلوا بها إلی الحکام> سؤال کردم، حضرت فرمود: مراد، حاکمان عدل نیست; بلکه مراد حاکمان جور است . .. >.

روش برخورد رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۲

۲ مکر و فریب، شیوه سردمداران مجرمان در میان جوامع

جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها لیمکروا فیها

رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۱ - ۲

۲ - پیشوایان و رهبران جوامع در بینش الهی دو دسته اند : دعوت کنندگان به آتش دوزخ و فراخوانان به نعمت های بهشت .

و جعلنهم أئمه یدعون إلی النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۰ - ۲۰،۲۲

۲۰ ارجاع داوری به حاکمان خودکامه و سلطه گر ، پذیرش حاکمیت طاغوت است .

الم تر الی الّذین یزعمون انّهم امنوا . .. یریدون ان یتحاکموا الی الطّاغوت

امام صادق (ع) فرمود: . .. انّه لو کان لک علی رجل حقّ فدعوته الی حکّام اهل العدل فأبی علیک اِلا انْ یرافعک الی حکام اهل الجور لیقضوا له لکان ممّن حاکم الی الطاغوت و هو قول اللّه عزّ و جل: الم تر الی الّذین یزعمون ... .

کافی، ج ۷، ص ۴۱۱، ح ۳ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۰۸، ح ۳۶۱ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۸۷، ح ۲،

۳ و ۵ ; تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۵۴، ح ۱۸۰.

۲۲ کعب بن اشرف و ابن شیبه یهودی ، از مصادیق حاکمان طاغوتی

یریدون ان یتحاکموا الی الطّاغوت

بسیاری از مفسران برآنند که آیه در مورد منافقی نازل شد که به هنگام نزاع با فردی، خواهان مراجعه به کعب بن اشرف یهودی شد و از مراجعه به پیامبر برای داوری سر باز زد. برخی دیگر از مفسران، مصداق طاغوت را ابن شیبه یهودی گفته اند.

رهبران ظالم و آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۳،۱۲

۳ عدم تأثیر آیات (معجزات) الهی در سردمداران مجرم

و إذا جاءتهم ءایه قالوا لن نؤمن حتی نؤتی مثل ما أوتی رسل الله

۱۲ القای شبهات و بهانه جویی در برابر آیات الهی و رسالت رسولان او، از مکرهای سردمداران مجرم بوده است.

أکبر مجرمیها لیمکروا . .. لن نؤمن حتی نؤتی ... بما کانوا یمکرون

یادآور شدن اشکال تراشیهای سردمداران کفر، پس از ذکر مکر و فریبکاری آنان، می تواند بیان مصداقی بارز برای مکر و فریب آنان باشد.

رهبران ظالم و اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۹

۹ سردمداران مجرم با مکر خویش علیه دین اسلام تنها خود را می فریبند.

و کذلک جعلنا فی کل قریه . .. و ما یمکرون إلا بأنفسهم

رهبران ظالم و انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۱۲

۱۲ القای شبهات و بهانه جویی در برابر آیات الهی و رسالت رسولان

او، از مکرهای سردمداران مجرم بوده است.

أکبر مجرمیها لیمکروا . .. لن نؤمن حتی نؤتی ... بما کانوا یمکرون

یادآور شدن اشکال تراشیهای سردمداران کفر، پس از ذکر مکر و فریبکاری آنان، می تواند بیان مصداقی بارز برای مکر و فریب آنان باشد.

رهبران ظالم و جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۶

۶ تمامی جوامع بشری در معرض تهدید حیله و مکر سردمداران مجرم خویش

و کذلک جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها لیمکروا فیها

رهبران ظالم و علما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۱۴ - ۳

۳ تجلیل حاکمان ستمگر از عالمان ستیزه جو با حق تا حد مقرب ساختن آنان به درگاه خویش

قال نعم و إنکم لمن المقربین

شبهه افکنی رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۱۲

۱۲ القای شبهات و بهانه جویی در برابر آیات الهی و رسالت رسولان او، از مکرهای سردمداران مجرم بوده است.

أکبر مجرمیها لیمکروا . .. لن نؤمن حتی نؤتی ... بما کانوا یمکرون

یادآور شدن اشکال تراشیهای سردمداران کفر، پس از ذکر مکر و فریبکاری آنان، می تواند بیان مصداقی بارز برای مکر و فریب آنان باشد.

شرایط رهبران ظالم برای ایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۲

۲ درخواست رسالت و دریافت وحی، شرط بی جای سردمداران مجرم برای ایمان آوردن به پیامبر(ص)

و إذا جاءتهم ءایه قالوا لن نؤمن حتی نؤتی مثل ما أوتی رسل

الله

عذاب رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۸

۸ ذلت در پیشگاه خداوند و عذابی شدید در انتظار سردمداران مجرم است.

سیصیب الذین أجرموا صغار عندالله و عذاب شدید

کیفر رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۴ - ۱۰

۱۰ ذلت و خواری، کیفر استکبار سردمداران مجرم است.

أکبر مجرمیها . .. و إذا جاءتهم ءایه ... سیصیب الذین أجرموا صغار عندالّله

مکر رهبران ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۲،۶،۸،۹

۲ مکر و فریب، شیوه سردمداران مجرمان در میان جوامع

جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها لیمکروا فیها

۶ تمامی جوامع بشری در معرض تهدید حیله و مکر سردمداران مجرم خویش

و کذلک جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها لیمکروا فیها

۸ مکر و توطئه سردمداران مجرم، تنها دامنگیر خودشان می گردد.

و ما یمکرون الا بأنفسهم

۹ سردمداران مجرم با مکر خویش علیه دین اسلام تنها خود را می فریبند.

و کذلک جعلنا فی کل قریه . .. و ما یمکرون إلا بأنفسهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۴ – ۱۲

۱۲ القای شبهات و بهانه جویی در برابر آیات الهی و رسالت رسولان او، از مکرهای سردمداران مجرم بوده است.

أکبر مجرمیها لیمکروا . .. لن نؤمن حتی نؤتی ... بما کانوا یمکرون

یادآور شـدن اشـکال تراشـیهای سـردمداران کفر، پس از ذکر مکر و فریبکاری آنان، می تواند بیان مصداقی بارز برای مکر و فریب آنان باشد.

رهبران ظلم

افساد رهبران ظلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۲،۳،۸،۹،۱۱،۱۲

۲ تکبّر ، غرور و سرسختی ، در قبال دعوت به تقوا ، از نشانه های حاکمان ناصالح و مفسد

و اذا تولّی سعی . .. و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه بالاثم

در صورتی که <تولی>، به معنای پذیرش حکومت باشد.

۳ سرسختی ، غرور و تکبّر برخاسته از گناه ، مانع نصیحت پذیری حاکمان مفسد

و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه <بالاثم>، متعلق به <العزّه> باشد.

۸ حاکمان مُفسد ، در حِصار سرسختی ، تکبّر و غرور برخاسته از گناه خویش هستند .

و اذا تولّی . .. اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه <تولی>، به معنای پذیرش حکومت باشد و <باء> در <بالاثم>، سببیّه و متعلّق به <العزّه> باشد.

۹ حاکمان مفسد در برابر دعوت به تقوا ، به خاطر سرسختی ، تکبر و غرور ، آلوده به گناه می شوند .

اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه <باء> سببیه در <بالإثم>، متعلق به <اخذته> باشد.

۱۱ هیچ کیفری جز عذاب جهنّم ، نمی تواند حاکمان مفسد ، سرسخت ، متکبّر و مغرور را رام کند .

و اذا تولی سعی . .. فحسبه جهنم

۱۲ جهنّم ، کیفر حاکمان مفسد ، سرسخت و حق ناپذیر

و اذا تولی سعی . .. فحسبه جهنّم

تکبّر رهبران ظلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۱۱،۹،۸،۲

۲ تکبّر ، غرور و سرسختی ، در قبال دعوت به تقوا ، از نشانه های حاکمان ناصالح و مفسد

و اذا تولّی سعی . ..

و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه بالاثم

در صورتی که <تولی>، به معنای پذیرش حکومت باشد.

۸ حاکمان مُفسد ، در حِصار سرسختی ، تکبّر و غرور برخاسته از گناه خویش هستند .

و اذا تولّی . .. اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه <تولی>، به معنای پذیرش حکومت باشد و <باء> در <بالاثم>، سببیّه و متعلّق به <العزّه> باشد.

۹ حاکمان مفسد در برابر دعوت به تقوا ، به خاطر سرسختی ، تکبر و غرور ، آلوده به گناه می شوند .

اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه <باء> سببیه در <بالإثم>، متعلق به <اخذته> باشد.

۱۱ هیچ کیفری جز عذاب جهنّم ، نمی تواند حاکمان مفسد ، سرسخت ، متکبّر و مغرور را رام کند .

و اذا تولی سعی . .. فحسبه جهنم

کیفر رهبران ظلم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۰۶ – ۱۱،۱۲

۱۱ هیچ کیفری جز عذاب جهنّم ، نمی تواند حاکمان مفسد ، سرسخت ، متکبّر و مغرور را رام کند .

و اذا تولی سعی . .. فحسبه جهنم

۱۲ جهنّم ، کیفر حاکمان مفسد ، سرسخت و حق ناپذیر

و اذا تولی سعی . .. فحسبه جهنّم

رهبران فاسد

افساد رهبران فاسد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۵ - ۱۶

۱۶ حاکمان فاسد و فسادانگیز ، مبغوض خداوند هستند .

اذا تولی . .. و اللّه لا یحب الفساد

رهبران فاسد در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۹ - ۱

۱- جهنّم ، جایگاه رهبران ناسپاس و سردمداران فاسد و اغواگر

ألم تر

إلی الذین . .. أحلّوا قومهم دار البوار . جهنّم یصلونها

سرزنش رهبران فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۶

۶- رهبران و سردمداران فاسد و اغواگر درخور سرزنش و کیفرند .

ألم تر إلی الذین . .. و أحلّوا قومهم دار البوار

از اینکه خداوند در بیان سرنوشت شوم اقوام و ملتهای ناسپاس و کافر، رهبران آنها را مورد بحث قرار داد (أحلّوا قومهم . ..)، استفاده می شود که جرم آنان بیش از دیگر مردم بوده و سزاوار سرزنش و کیفری افزونترند.

کیفر رهبران فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۶

۶- رهبران و سردمداران فاسد و اغواگر درخور سرزنش و کیفرند .

ألم تر إلی الذین . .. و أحلّوا قومهم دار البوار

از اینکه خداوند در بیان سرنوشت شوم اقوام و ملتهای ناسپاس و کافر، رهبران آنها را مورد بحث قرار داد (أحلّوا قومهم . ..)، استفاده می شود که جرم آنان بیش از دیگر مردم بوده و سزاوار سرزنش و کیفری افزونترند.

مبغوضیت رهبران فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۵ - ۱۶

۱۶ حاکمان فاسد و فسادانگیز ، مبغوض خداوند هستند .

اذا تولی . .. و اللّه لا یحب الفساد

نقش رهبران فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۵

۵- نقش مؤثر و محوری رهبران و سردمداران فاسد در سقوط و نابودی ملت ها و جامعه های بشری

ألم تر إلى الذين . .. و

أحلّوا قومهم دار البوار

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۱۰۳ - ۱۰

۱۰- نقش مهم رهبران و زمامداران فاسد ، در تباهی و هلاکت امتها

فقال له فرعون . .. فأراد ... فأغرقنه و من معه جميعًا

در داستان هلاکت فرعون، همواره شخص فرعون به عنوان عنصر اصلی جريان کفر، به صورت ضمير مفرد و جدا از مجموعه يارانش ذکر شده است و اين بيانگر برداشت فوق است.

رهبران کفر

آثار استهزاهای رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۷ - ۳

۳ - استهزا و تبليغات سوء و مغرضانه سران کفر و شرک عليه اسلام ، بسيار شديد و موجب دل آزردگی پيامبر (ص) بود .

اصبر على ما يقولون

از اين که پيامبر(ص) به صبر و شکيبايی توصيه شده است با آن که آن حضرت شخصيتی بزرگ و دارای سعه صدر بود می توان برداشت ياد شده را به دست آورد.

آثار برتری طلبی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۹ - ۳

۳- ذلت و خواری اشراف و سران کفر در آخرت ، نتيجه برتری جويی ناروای آنان در دنيا

ذق إنّک أنت العزيز الكريم

مخاطب قرار گرفتن اين گروه از دوزخيان بهوسيله وصف <العزيز الكريم>، می نمايانـد که مجازات آنان، پيامد روحيه

تکبرمنشانه و برتری جویانه ایشان است. در حقیقت آنان، آثار رفتار شوم خویش در دنیا را می بینند.

آثار بهانه جویی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ -

۹ - ۴

۴ گمراهیِ گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و بهانه جویانه آنان با قرآن و پیامبر (ص)

إن هذا إلّا إفک. .. و قالوا مالِ هذا الرسول ... إن تتّبعون إلّا رجلًا مسحورًا

<فاء> در <فضلّوا> برای سببیت و در <فلایستطیعون> تفسیریه است; یعنی، برخوردهای عناد آلود کافران با پیامبر(ص) سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

آثار دشمنی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۴

۴ گمراهیِ گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و بهانه جویانه آنان با قرآن و پیامبر (ص)

إن هذا إلّا إفک. .. و قالوا مالِ هذا الرسول ... إن تتّبعون إلّا رجلًا مسحورًا

<فاء> در <فضلّوا> برای سببیت و در <فلایستطیعون> تفسیریه است; یعنی، برخوردهای عناد آلود کافران با پیامبر(ص) سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

آثار شک رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۵

۵ - مخالفت سران کفر و شرک با پیامبراسلام ، به خاطر شک و تردید آنان در اصل نزول وحی و الهی بودن قرآن بود ; نه در شایستگی پیامبر (ص) برای رسالت .

أءنزل علیه الذکر من بیننا بل هم فی شکّ من ذکری

<بل> در جمله <بل هم فی شکّ من ذکری> برای اضراب می باشد. بر این اساس مقصود از آیه شریفه این است که مخالفت

سران کفر و شـرک با رسول خـدا، ناشـی از شک و تردید آنان در درستی قرآن است و بحث از شایسـتگی آن حضـرت برای رسالت، معلول چنین تردیدی می باشد.

اتحاد رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۱ - ۳

۳ - سران کفر و شرک ، گروهی متشکل ، همسو و متحد در برابر پیامبراسلام (ص)

جند ما هنالک مهزوم من الأحزاب

برداشت یاد شده، از تعبیر <جند> و <أحزاب> به دست می آید.

اجتناب از رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۷ - ۱

۱ - پرهیز از عبادت و اطاعت طاغوت ها و سردمداران کفر و شرک ، از اوصاف مؤمنان و بندگان خالص خدا

و الذین اجتنبوا الطغوت أن یعبدوها

<طـاغوت> در اصل به هر متجاوز و رئیس گمراه گر گفته می شود. این کلمه در قرآن، هم به این معنا آمـده و هم در بت و صنم به کـار رفته است. چنـانچه این واژه در آیه شـریفه در معنـای نخست به کـار رفته باشـد، مقصود از عبادت (أن یعبـدوها) اطاعت خواهد بود. گفتنی است آیه شـریفه درصدد توصـیف مؤمنان و بندگان خالص خداوند است (که از آیات بعد نیز قابل استفاده است).

احساس خطر رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۳

۳ - احساس خطر سران کفر و شرک ، از دعوت پیامبراسلام به توحید و نفی شرک و نفوذ آن حضرت در میان توده ها

و اصبروا علی ءالهتکم

فراخواندن مردم به پراکنده شدن

از اطراف رسول خدا(ص) و پایداری بر آیین شرک، گویای برداشت یاد شده است.

ادعای رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۲

۲ - سران شرک و کفر ، مدعی نبودن اثری از توحید و یکتاپرستی در آخرین دین الهی (مسیحیت)

أجعل الألهه إلهًا وحدًا . .. ما سمعنا بهذا فی الملّه الأخره

<ملّه> در آیه شریفه، به معنای <دین> است و مقصود از قید <الأخره> (پسین) در برابر <اولین> (پیشینیان) که در آیات دیگر آمده دین مسیحیت است. گفتنی است که مسیحیت آخرین دین پیش از اسلام در جزیره العرب بود و کافران نیز از آن آگاهی داشتند.

ارتجاع رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۶

۶ - سران کفر و شرک در صدراسلام ، مردمی مرتجع و مخالف نوگرایی و پویایی فکری و عقیدتی در جامعه

ما سمعنا بهذا فی الملّه الأخره إن هذا إلاّ اختلق

استغاثه پیروان رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۶۴ - ۵

۵ - فریاد استغاثه پیروان کفرپیشه ، به هنگام مشاهده گرفتاری جلوداران خود به عذاب قهر الهی

حتّی إذا أخذنا مترفیهم بالعذاب إذا هم یجئرون

استهزاهای رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۶ - ۱

۱ - سران کفر و شرك از روى استهزا ، از خداوند خواستار شتاب در نزول عذاب ويژه اخروى خود بودند .

و قالوا ربّنا عجلّ لنا قطّنا قبل يوم الحساب

<قطّ> به

معنای نصیب و بهره معین و جدا شده است و مقصود از آن در این آیه، بهره و نصیب کافران از عذاب قیامت می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۷ - ۲

۲ - استهزا ، گفتار مغرضانه و تبلیغات سوء علیه اسلام و پیامبر (ص) ، کار همیشگی و روش سران کفر و شرک

اصبر علی ما یقولون

آمدن فعل <یقولون> به صورت فعل مضارع، دلالت بر استمرار این گفتار دارد.

اطاعت از رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۰ - ۸

۸ گروهی از اهل کتاب ، مطیع و فرمانبردار سران کفر و ضلالت

و عبد الطغوت

اغواگری رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۱۲

۱۲ اغواگری سران کفر و شرک و واداشتن دیگران به ضلالت، ادعای دوزخیان پیرو علیه رهبران خویش در پیشگاه خداوند

قالت أخريهم لأوليهم ربنا هؤلاء أضلونا

اهمیت مبارزه با رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۸ - ۶

۶ - لزوم هدف قرار دادن مرکز اصلی قدرت کفر ، برای اصلاح توده ها *

و فی موسی إذ أرسلنه إلی فرعون

موسی(ع) مأموریت یافته بود تا مستقیماً با فرعون روبه رو شود و او را از کفر و حق ستیزی باز دارد و خداوند این حقیقت رابرای ما بازگو کرده است از این نکته مطلب یاد شده احتمال می رود.

ایجاد اختناق رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶ – ۷

۷ – سلب آزادی از مردم و ایجاد مانع بر سر راه آگاهی آنان از حقایق الهی ، از شیوه های مبارزه سران کفر و شرک با پیامبراسلام (ص)

و انطلق الملأمنهم أن امشوا و اصبروا علی ءالهتکم

پراکنده کردن توده های مردم از اطراف پیامبر(ص) و توصیه به پایداری بر عقیده خود از سوی سران کفر، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

بشارت شکست رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۱۱ – ۴

۴ – بشارت و نوید خداوند به شکست سران کفر و شرک و پیروزی مسلمانان در دوران بعثت

جند ما هنالك مهزوم من الأحزاب

بهانه جویی رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۷ – ۳

۳ – سران شرک و کفر ، نوپیدایی و بی سابقه بودن پیام توحیدی پیامبراسلام را در تاریخ ادیان گذشته ، بهانه ای بر مخالفت خود قرار داده بودند .

ما سمعنا بهذا فی الملّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۸ – ۳

۳ – سران کفر و شرک ، برگزیده شدن پیامبر (ص) را به رسالت بدون برخوردار بودن آن حضرت از امتیاز و شایستگی های

لازم ، دلیل نپذیرفتن دعوت او اعلام کردند .

أءنزل علیه الذکر من بیننا

قید <من بیننا> در حقیقت در مقام بیان تعلیل برای انکار رسالت است; یعنی، پیامبراسلام از میان ما انتخاب شده است و مانند ما هیچ امتیاز و برتری و شایستگی برای دریافت

وحی ندارد; پس نمی توان ادعای او را تصدیق کرد.

بی شعوری رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۱۰

۱۰ سردمداران کفر از درک بازگشت آثار توطئه های آنان علیه خودشان ناتوانند.

و ما یمکرون إلا بأنفسهم و ما یشعرون

بینش رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۵،۱۴

۵ خودکفایی مالی و بی نیازی از تلاش اقتصادی ، حداقل شرط پیامبری و کمترین شایستگی لازم برای احراز مقام نبوت ، در دیدگاه سران کفر و شرک

أو یلقی إلیه کنز أو تکون له جنّه یأکل منها

برداشت یاد شده، از آن جا است که در آیه پیش آمده بود: <کافران این نکته را القا کردند که پیامبر(ص) از نظر جسمی نباید نیازمند به تغذیه و داد و ستد اقتصادی باشد>; ولی در این آیه از آن نکته صرف نظر کردند و گفتند: <پیامبر باید از نظر معیشتی و مالی خودکفا باشد>.

۱۴ قرآن ، کتابی پرجاذبه و شگفت آور در نظر سران کفر وشرک

و قالوا أسطیرالأوّلین . .. إن تتّبعون إلاّ رجلاً مسحورًا

اسطوره خواندن قرآن و سحر دانستن آن از سوی سران کفر و شرک، گویای این نکته است که این کتاب الهی، همانند اسطوره، سحر و جادو، برای آنان جاذبه داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۵،۶

۵ – سران کفر و شرک ، صبر و پایداری بر آیین شرک و بت پرستی را ، امری مطلوب و تکلیف دینی خود می دانستند

.

و اصبروا علی ءالهتکم إنّ هذا لشیء یراد

برداشت یاد شده مبتنی بر این دیدگاه است که <هذا> به صبر اشاره داشته و مقصود از <یراد> (خواسته شده) اقتضای اعتقاد به آیین شرک باشد.

۶ - سران شرک و کفر ، هدف و انگیزه پیامبراسلام (ص) از دعوت به یکتاپرستی را ، دستیابی به ریاست و آقایی بر دینداران می دانستند .

أجعل الألهه إلهًا وحدًا . .. إنّ هذا لشیء یراد

برداشت یاد شده، براساس این دیدگاه است که <هذا> اشاره به یکتاپرستی و نفی آیین شرک (مضمون دعوت پیامبراسلام) باشد و مقصود از <شیء یراد> سیادت و آقایی بر مردم باشد که در نگاه سران کفر، هدف و آرزوی پیامبراسلام بود; زیرا با یکی شدن پرستش ها، قهراً آن حضرت رهبری امت یکتاپرست را به عهده می گرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۱

۱ - سران کفر و شرک ، پیام توحیدی پیامبراسلام را ، سخنی نو ظهور و بی سابقه می دانستند .

أجعل الألهه إلهًا وحدًا . .. ما سمعنا بهذا فی الملّه الأخره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۲

۲ - پیامبراسلام (ص) ، در نظر سران کفر و شرک ، فاقد هرگونه ملاک برتری و شایستگی برای رسالت و دریافت وحی الهی

أءنزل علیه الذکر من بیننا

همزه در <أءنزل> برای استفهام انکاری است و قید <من بیننا> (از میان ما) قرینه است بر این که نفی و انکار آنان، مربوط به شایستگی پیامبر(ص) برای رسالت بود.

پیشگویی شکست رهبران کفر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۱ - ۱

۱ - پیشگویی خداوند از شکست سران کفر و شرک در برابر سپاه اسلام

جند ما هنالک مهزوم من الأحزاب

بیشتر مفسران بر این عقیده اند که آیه شریفه، در مقام پیشگویی از آینده سران کفر و شرک است، آنانی که در مکه در اکثریت بودند و قدرت را در دست داشتند و در حالی که مسلمانان در اقلیت و ضعف قرار داشتند. ازاین رو خداوند از شکست کافران در جنگ های بدر، احزاب، حنین و یا فتح مکه خبر می دهد.

تعقل در روش مبارزه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۱،۲،۳

۱ خداوند ، پیامبر (ص) را به اندیشه و تحلیل در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و رسالت آن حضرت ، فراخواند

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

۲ ضرورت اندیشه در چگونگی و شیوه های مخالفت و مبارزه سران کفر و شرک با قرآن و پیامبراسلام (ص) و تحلیل عمیق آن برای رهبران جامعه اسلامی

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

۳ کیفیت موضع گیری و شیوه های مبارزاتی سران کفر و شرک علیه قرآن و رسالت پیامبر (ص) ، امری شگفت آور و در خور تأمل و اندیشیدن

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

<کیف> اسم استفهام است; ولی در این آیه برای بیان تعجب به کار رفته است، نه استفهام حقیقی.

تفکر در فرجام رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۳

۳- خداوند ، فراخوان مردم به تأمل و تفکر در سرنوشت شوم رهبران کفر و ناسپاسی

ألم تر إلى الذین . .. أحلّوا قومهم دار البوار

برداشت فوق به خاطر این نکته است که به نابودی کشاندن و دچار سرنوشت شوم ساختن مردم (أحلّوا قومهم دار البوار) کار سردمداران کفر و رهبران جامعه است، نه مردم عادی.

تقدیر عذاب رهبران کفر صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۱

۱ - برای بیشتر سران شرک و کفر در صدراسلام ، عذاب الهی مقرر شده بود .

لقد حقّ القول على أکثرهم

<حقّ> به معنای <ثبت> است و مقصود از <قول> عذاب الهی می باشد. این مطلب به قرینه دیگر آیاتی است که در آن واژه ای مشابه <قول> به کار رفته است مثل <و لکن حقّت کلمه العذاب على الکافرین>(زمر، آیه ۷۱). گفتنی است مقصود از اکثریت در آیه شریفه به دلیل این که این آیه در نیمه نخست رسالت و در مکه نازل گشت آن دسته از مشرکان و کافرانی است که در ابتدای دعوت اسلام به مخالفت با آن برخاستند (مانند سران قریش، چون ابوجهل و ابولهب)؛ نه اکثریت توده مردم که پس از چندی مسلمان شدند.

تکبر رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۶ - ۲

۲ - سران کفر و شرک ، در اوج غرور و ناباوری نسبت به معاد و حسابرسی الهی به سر می برند .

و قالوا ربّنا عجلّ لنا قطّنا قبل یوم الحساب

از استهزای معاد به

وسیله کافران و درخواست شتاب در نزول عذاب قیامت، برداشت یاد شده به دست می آید.

تنفر از رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۲ - ۴

۴ - پیشوایان کفر ، مورد تنفر و انزجار خلایق در روز قیامت

و یوم القیمه هم من المقبوحین

مفسران برآنند که <مقبوح> از ریشه <قبح> (زشتی) مشتق شده است. بنابراین <مقبوح>; یعنی، کسی که به خاطر زشتی، مورد نفرت دیگران بوده و از جانب آنان طرد شده است.

توصیه های رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۲

۲ - سران کفر و شرک در عصر بعثت ، مردم را به صبر و پایداری بر آیین شرک و مواضع عقیدتی خود فرامی خواندند .

و اصبروا علی ءالهتکم

<صبر بر آلهه> کنایه از پایداری بر پرستش معبودها و ادامه آن است.

توطئه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۷

۷ سران کفر و شرک ، سازندگان تهمت و افترا بر پیامبر (ص) و تخریب گران افکار عمومی جامعه صدراسلام بودند .

و قال الظلمون إن تتّبعون إلاّ رجلاً مسحورًا

از جمله <إن تتّبعون إلاّ. ..; پیروی نمی کنید مگر...> استفاده می شود که دو گروه در جامعه بودند: ۱ گویندگان این سخن، ۲ مخاطبان و پیروان. و به قرینه صفت <الظالمون> می توان گفت که: <گویندگان از سران کفر و شرک بودند>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۱

۱ -

رفتن سران شرک و کفر از حضور پیامبر (ص) و تحریک دیگران به پراکنده شدن از اطراف آن حضرت

و انطلق الملأ منهم أن امشوا

<انطلاق> به معنای انصراف و رفتن و <ملأ> به معنای سران و دانه درشتان جامعه است. <أن> در <أن امشوا> تفسیری و متضمن معنای قول است; یعنی، <انطلقوا و قالوا امشوا...>. مفسران گفته اند: آیه شریفه درباره کسانی نازل شده که در مجلس ابوطالب و با حضور پیامبراسلام شرکت داشتند; ولی پس از دعوت پیامبر(ص) به یگانه پرستی، آن مجلس را ترک کردند و دیگران را به پراکنده شدن از اطراف آن حضرت تحریک نمودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۱۰

۱۰ سردمداران کفر از درک بازگشت آثار توطئه های آنان علیه خودشان ناتوانند.

و ما یمکرون إلا بأنفسهم و ما یشعرون

تهدید رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۹

۹ - سران کفر و شرک در عصر بعثت ، مورد تهدید خداوند به عذاب استیصال

بل لمّا یذوقوا عذاب

برداشت یاد شده از لحن تهدیدآمیز آیه شریفه به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۴ - ۵

۵ - سران کفر و شرک در صدراسلام ، به کیفر و عذاب استیصال تهدید شدند .

إن کلّ إلاّکذّب الرسل فحقّ عقاب

این آیه و آیات گذشته که سرگذشت هلاکت بار اقوام بزرگ و مقتدر پیشین را یادآور شده در واقع در جهت تهدید کافران

و مشرکان مکه است که رهبری جریان

مخالف با رسول اکرم(ص) را در دست داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۵ - ۱

۱ - تهدید سران کفر و شرک عصر بعثت ، به عذاب ناگهانی (بانگ سهمگین) از سوی خداوند

و ما ینظر هؤلاء إلّا صیحه وحده

<ینظر> (از مصدر <نظر>) به معنای <انتظار> است و مقصود از <صیحه> عذاب استیصال می باشد که ممکن است به صورت صاعقه و بانگ سهمگین باشد. آمدن کلمه <واحده> نیز برای اشاره به ناگهانی و یکباره بودن نزول عذاب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مزمل - ۷۳ - ۱۶ - ۵

۵ - تهدید شدن سران کفر و شرک در صدراسلام ، به مؤاخده شدن همچون مؤاخذه فرعون

إنّا أرسلنا إلیکم رسولاً شهدًا علیکم . .. فعصی فرعون الرسول فأخذنه أخذًا وبیلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۱۱ - ۲

۲ - سران کفر و شرک ، مورد تهدید خداوند به عذاب و شکست

ذرنی و من خلقت وحیدًا

تهمتهای رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۷،۱۲

۷ سران کفر و شرک ، سازندگان تهمت و افترا بر پیامبر (ص) و تخریب گران افکار عمومی جامعه صدراسلام بودند .

و قال الظلمون إن تتّبعون إلّا رجلاً مسحورًا

از جمله <إن تتّبعون إلاّ. ..; پیروی نمی کنید مگر...> استفاده می شود که دو گروه در جامعه بودند: ۱ گویندگان این سخن، ۲ مخاطبان و پیروان. و به قرینه صفت <الظالمون> می توان گفت که:

<گویندگان از سران کفر و شرک بودند>.

۱۲ تهمت سحر زدگی ، آخرین توجیه و حربه سران کفر و شرک علیه پیامبر (ص)

و قال الظلمون إن تتّبعون إلاّ رجلاً مسحورًا

سران کفر و شرک، به ترتیب چند تهمت و افترا را علیه پیامبر(ص) مطرح کردند که اولین آن، تهمت دروغ گویی به آن حضرت و خدشه در اصالت وحی بود. آخرین آن نیز تهمت سحرزدگی به ایشان بود. در تاریخ آمده است که گویندگان این سخن عتبه بن ربیعه، ابوسفیان و ... بوده اند که از سران شرک و کفر به شمار می آمدند. بنابراین آنچه در تاریخ آمده، مؤید دیگری برای برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۶

۶ - سران شرک و کفر ، هدف و انگیزه پیامبراسلام (ص) از دعوت به یکتاپرستی را ، دستیابی به ریاست و آقایی بر دینداران می دانستند .

أجعل الألهه إلهًا وحدًا . .. إنّ هذا لشیء یراد

برداشت یاد شده، براساس این دیدگاه است که <هذا> اشاره به یکتاپرستی و نفی آیین شرک (مضمون دعوت پیامبراسلام) باشد و مقصود از <شیء یراد> سیادت و آقایی بر مردم باشد که در نگاه سران کفر، هدف و آرزوی پیامبراسلام بود; زیرا با یکی شدن پرستش ها، قهراً آن حضرت رهبری امت یکتاپرست را به عهده می گرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۴

۴ - سران کفر و شرک ، کلام توحیدی و یکتاپرستی رسول خدا را ، سخنی دروغ و ساختگی می

پنداشتند .

إن هذا إلّا اختلق

مقصود از واژه <اختلاق> هنگامی که در وصف کلامی آورده شود سخن ساختگی و دروغی است که سابقه نداشته باشد.

جرم رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۳۴ - ۲

۲ - سردمداران شرک و کفر و توده های کافر و مشرک ، در پیشگاه عدل الهی مجرم اند .

إنّا کذلک نفعل بالمجرمین

مقصود از <مجرمین> دو گروه پیشوایان شرک و توده های مشرک اند که در آیات پیشین از آنان سخن به میان آمد.

جنگ با رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۳ - ۲

۲ تشویق و تشجیع مسلمانان به پیکار با سران شرک و کفر

فقتلوا أئمه الکفر . .. ألا تقتلون قوماً نکثوا أیمنهم و همّوا بإخراج الرسول

جهاد با رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲ - ۸،۱۱،۱۲

۸ خداوند ، مسلمانان صدر اسلام را به پیکار با سران و پیشوایان شرک و کفر ، در صورت نقض پیمان صلح از سوی آنان ، فراخواند .

و إن نکثوا أیمنهم . .. فقتلوا أئمه الکفر

۱۱ نابودی عوامل اصلی کفر و شرک ، هدف عمده و اساسی پیکار اسلام با کافران و مشرکان

فقتلوا أئمه الکفر

۱۲ پیکار با سران شرک و کفر ، به منظور وادار کردن آنان به رعایت عهد و پیمان و بازداشتن ایشان از ضربه زدن به اسلام و مسلمانان است .

و إن نکثوا أیمنهم . .. فقتلوا أئمه الکفر ... لعلهم ینتهون

جهل رهبران

کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۸ – ۱۸،۱۹

۱۸ سران کفر و شرک و پیروان آنان، بی خبر از مضاعف بودن عذاب یکدیگر

لکل ضعف و لکن لاتعلمون

مفعول <لاتعلمون> به قرینه <لکل ضعف>، ان لکل ضعفا است.

۱۹ سران شرک و کفر و پیروانشان، بی خبر از مضاعف بودن عذاب خویش

لکل ضعف و لکن لاتعلمون

برداشت فوق مبتنی بر این است که سران شرک نیز، همچون پیروان آنان، مخاطب <لاتعلمون> باشند.

حتمیت عذاب رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۴ – ۳

۳ – اشتراک عذاب و کیفر رهبران شرک و کفر و توده های مشرک و کافر ، وعده حتمی خداوند

إنّا کذلک نفعل بالمجرمین

حتمیت گمراهی رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۹ – ۴

۴ گمراهیِ گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و بهانه جویانه آنان با قرآن و پیامبر (ص)

إن هذا إلاّ إفک. .. و قالوا مالِ هذا الرسول ... إن تتّبعون إلاّ رجلًا مسحورًا

<فاء> در <فضلّوا> برای سببیت و در <فلایستطیعون> تفسیریه است; یعنی، برخوردهای عناد آلود کافران با پیامبر(ص)

سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

حق ستیزی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۵ - ۲

۲ - سران کفر و شرک ، آن چنان لجوج و حق ستیز بودند که تنها نزول عذاب ناگهانی پایان بخش

تکذیب آنان بود .

و ما ینظر هؤلاء إلّا صیحه وحده

بیشتر مفسـران بر این عقیده اند که مقصود از این که کافران تنها در انتظار نزول عذاب سهمگین هستند، بیان این حقیقت است که آنان از سر لجاجت، بر راه نادرست خود تا پایان عمر پای می فشرند و به حقیقت اسلام تن درنمی دهند.

حق ناپذیری اکثریت رهبران کفر صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۲

۲ - بیشتر سران کفر و شرک در صدراسلام ، دچار روح لجاجت و حق ناپذیری و مصمم بر نپذیرفتن ایمان

فهم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۰ - ۲

۲ - بیشتر سران شرک و کفر در صدراسلام ، گرفتار روح لجاجت و حق ناپذیری بودند .

و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لایؤمنون

حق ناپذیری رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۸

۸ - سران کفر و شرک در صدراسلام ، مردمی لجوج و حق ناپذیر بودند .

بل لمّا یذوقوا عذاب

جمله <بل لمّا یذوقوا عذاب> (بلکه هنوز عذاب مرا نچشـیده اند) کنایه از این نکته است که آنان آن چنان در شک و تردید نسـبت به قرآن به سر می برنـد و زیر بار رسالت پیامبراسـلام(ص) نمی روند که تنها با چشـیدن عذاب الهی دست از مخالفت برمی دارند و به سخن حق تن در می دهند. این نکته نشانگر اوج لجاجت و حق ناپذیری آنان است.

خضوع رهبران كفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۴ – ۴

۴ – قدرت خداوند بر به خضوع کشاندن سردمداران کفر در برابر خویش

إن نشأ . .. فظلّت أعنقهم لها خضعین

برخی بر آننـد همان گونه که به بزرگ قوم <رأس القوم> و <صدرالقوم> گفته می شود، <عنق القوم> نیز گفته می شود بنابراین <أعناقهم>؛ یعنی، <سادتهم>. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

دشمنی رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۸ – ۱۳

۱۳ سـران کفر و شـرک ، برای جلوگیری از نفوذ پیامبر (ص) و گسترش اسلام ، از شیوه های گوناگون تبلیغی و سیاسی و از راهبرد های متنوع و ممکن استفاده می کردند .

و قالوا أسطیرالأوّلین . .. مالِ هذا الرسول یأکل الطعام ... إن تتّبعون إلاّ رجل

تهمـت دروغ پردازی و سـحرزدگی به پیـامبر(ص) و ایراد و خرده گیری از ایشـان، حـاکی از گونـاگونی شـیوه هـا و راه هـای مبارزه کافران با پیامبر و قرآن است. گفتنی است تعبیر <ضـربوا لک الأمثال؛ برای تو مثل ها زده و توصیف ها کرده اند> در آیه بعد، مؤید همین برداشت است.

دعوت رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۹ – ۶

۶ سران شرک و کفر با دعوت پیروانشان به چشیدن از عذاب مضاعف دوزخ، آنان را سرزنش و ملامت می کنند.

ربنا هؤلاء أضلونا . .. فذوقوا العذاب بما کنتم تکسبون

<ال> در کلمه <العذاب> عهد ذکری است و اشاره به همان عذاب مضاعف دارد که از <لکل ضعف> استفاده می شود.

ذلت رهبران کفر

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۴ - ۴

۴ - قدرت خداوند بر به خضوع کشاندن سردمداران کفر در برابر خویش

إن نشأ . .. فظلّت أعنقهم لها خضعين

برخی بر آننـد همان گونه که به بزرگ قوم <رأس القوم> و <صدرالقوم> گفته می شود، <عنق القوم> نیز گفته می شود بنابراین <أعناقهم>; یعنی، <سادتهم>. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

راههای تنبه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۵ - ۲

۲ - سران کفر و شرک ، آن چنان لجوج و حق ستیز بودند که تنها نزول عذاب ناگهانی پایان بخش تکذیب آنان بود .

و ما ینظر هؤلاء إلّا صیحه وحده

بیشتر مفسـران بر این عقیده اند که مقصود از این که کافران تنها در انتظار نزول عذاب سهمگین هستند، بیان این حقیقت است که آنان از سر لجاجت، بر راه نادرست خود تا پایان عمر پای می فشرند و به حقیقت اسلام تن درنمی دهند.

رجعت رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۸۳ - ۵

۵ - رجعت داده شدگان هر امت ، متشکل از سردمداران کفر

و یوم نحشر من کلّ أُمّه فوجًا

بـا تـوجه بـه این که <من> در عبـارت <من کـلّ أُمّه> برای تبعیض است، به مناسـبت مـورد احتمـال می رود که آن بعض، پیشوایان کفر باشند.

روش اضلال رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۰ – ۲

۲– سران کفر و شرک ، برای منحرف کردن

مردم از مسیر خدا و توحید ، به ساختن شبیه و مانند برای خداوند روی آوردند .

أحلّوا قومهم دار البوار . .. و جعلوا لله أندادًا لیضلّوا عن سبیله

از سیاق این آیه و آیات قبل استفاده می شود که درباره سران کفر و شرک است . زیرا مبتلاـ کردن مردم به سرنوشت و جایگاه شوم (و أحلّوا قومهم دار البوار) و نیز مانند درست کردن برای خدا و اضلال مردم از راه خدا (و جعلوا لله أنداداً لیضلّوا عن سبیله) کار رهبران و سران کفر و شرک است.

روش اغواگری رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۲۸ - ۵

۵ - استفاده از قدرت و تظاهر به خیرخواهی ، از روش های پیشوایان کفر و شرک برای فریب و گمراهی توده ها

قالوا إنّکم کنتم تأتوننا عن الیمین

روش برخورد رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۶ - ۶

۶- استفاده از احساسات و عقاید دینی مردم و تحریک آنان علیه پیامبر (ص) ، از شیوه های سران شرک و کفر در برخورد با آن حضرت

أهذا الذی یذکر ءالهتکم

از این که کفار مکه، مردم را مخاطب خود قرار داده و <آلهتکم> گفته اند و نه <آلهتنا> استفاده می شود که آنان از احساسات و عقاید مردم علیه پیامبر(ص) بهره می گرفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۷ - ۲

۲ - استهزا ، گفتار مغرضانه و تبلیغات سوء علیه اسلام و پیامبر (ص) ، کار همیشگی

و روش سران کفر و شرک

اصبر علی ما یقولون

آمدن فعل <یقولون> به صورت فعل مضارع، دلالت بر استمرار این گفتار دارد.

روش مبارزه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۱۳

۱۳ سران کفر و شرک ، برای جلوگیری از نفوذ پیامبر (ص) و گسترش اسلام ، از شیوه های گوناگون تبلیغی و سیاسی و از راهبرد های متنوع و ممکن استفاده می کردند .

و قالوا أسطیرالأوّلین . .. مالِ هذا الرسول یأکل الطعام ... إن تتّبعون إلاّ رجل

تهمت دروغ پردازی و سحرزدگی به پیامبر(ص) و ایراد و خرده گیری از ایشان، حاکی از گوناگونی شیوه ها و راه های مبارزه کافران با پیامبر و قرآن است. گفتنی است تعبیر <ضربوا لک الأمثال; برای تو مثل ها زده و توصیف ها کرده اند> در آیه بعد، مؤید همین برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۷

۷ - سلب آزادی از مردم و ایجاد مانع بر سر راه آگاهی آنان از حقایق الهی ، از شیوه های مبارزه سران کفر و شرک با پیامبراسلام (ص)

و انطلق الملأمنهم أن امشوا و اصبروا علی ءالهتکم

پراکنده کردن توده های مردم از اطراف پیامبر(ص) و توصیه به پایداری بر عقیده خود از سوی سران کفر، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - زخرف - ۴۳ - ۲۴ - ۹

۹ - عناصر قدرتمند و مرفّه ، سردمداران انحراف و کفر در جوامع کافر

و شرك پيشه

قال مترفوها . .. قالوا إنّا بما أرسلتم به كفرون

از اين كه در جوامع شرك پيشه، تنها سخن مرفهان ذكر گرديده با آن كه انديشه شرك مختص آنان نبوده است مى توان استفاده كرد كه آنان، نقش اصلى را در تعيين گرايش هاى جامعه داشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۵۱ - ۶

۶ - مشركان صدراسلام ، پيشواى كافران گذشته تاريخ در كفر و حق ستيزى *

و لقد أهلكنا أشياعكم

با توجه به اين كه <شيعه> به معناى پيرو است و از نظر زمانى كفار مكه دنباله رو كافران گذشته اند; احتمال مى رود كه اطلاق <أشياع> بر كافران گذشته تاريخ از آن جهت باشد كه مشركان مكه در كفر و حق ستيزى، گوى سبقت را از پيشينيان خود ربوده اند، به گونه اى كه بايد پيشينيان را پيرو آنها به حساب آورد و آنان را پيشواى گذشتگان.

رهبران كفر در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۸ - ۱۱

۱۱ دوزخيان پيرو پس از اجتماعشان در جهنم با سران كفر و شرك، عليه آنان اقامه دعوا خواهند كرد.

حتى إذا اداركوا فيها جميعا قالت أخريهم لأوليهم ربنا هؤلاء أضلونا

<حتى إذا اداركوا . ..> يعنى تا آنگاه كه امتها بر يكديگر ملحق و مجتمع گردند. <اداركوا> در اصل تداركوا بوده و پس از ساكن كردن تاء و ادغام آن در دال، همزه وصل به آن اضافه شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ -

۱ سران کفر و شرک و پیروانشان پس از ورود به جهنم به مجادله و کشمکش خواهند پرداخت.

قالت أخریهم لأولیهم . .. و قالت أليهم لأخريهم فما كان

رهبران کفر در قیامت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – نمل – ۲۷ – ۸۳ – ۱۰

۱۰ – جدا شدن سردمداران کفر از میان هر امت در قیامت ، به صورت نظام یافته و تحت نظارت و کنترل مأموران الهی است . *

و یوم نحشر . .. فهم یوزعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۴۲ – ۴

۴ – پیشوایان کفر ، مورد تنفر و انزجار خلایق در روز قیامت

و یوم القیمه هم من المقبوحین

مفسران برآنند که <مقبوح> از ریشه <قبح> (زشتی) مشتق شده است. بنابراین <مقبوح>; یعنی، کسی که به خاطر زشتی، مورد نفرت دیگران بوده و از جانب آنان طرد شده است.

رهبران کفر و قرآن

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۸ – ۱۴

۱۴ قرآن ، کتابی پرجاذبه و شگفت آور در نظر سران کفر وشرک

و قالوا أسطيرالأوّلين . .. إن تتّبعون إلّا رجلًا مسحورًا

اسطوره خواندن قرآن و سحر دانستن آن از سوی سران کفر و شرک، گویای این نکته است که این کتاب الهی، همانند

اسطوره، سحر و جادو، برای آنان جاذبه داشت.

رهبران کفر و محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۲،۳

۲ - پیامبراسلام (ص) ، در نظر سران کفر و شرک ، فاقد هر گونه ملاک برتری

و شایستگی برای رسالت و دریافت وحی الهی

أءنزل علیه الذکر من بیننا

همزه در <أءنزل> برای استفهام انکاری است و قید <من بیننا> (از میان ما) قرینه است بر این که نفی و انکار آنان، مربوط به شایستگی پیامبر(ص) برای رسالت بود.

۳ - سران کفر و شرک ، برگزیده شدن پیامبر (ص) را به رسالت بدون برخوردار بودن آن حضرت از امتیاز و شایستگی های لازم ، دلیل نپذیرفتن دعوت او اعلام کردند .

أءنزل علیه الذکر من بیننا

قید <من بیننا> در حقیقت در مقام بیان تعلیل برای انکار رسالت است; یعنی، پیامبراسلام از میان ما انتخاب شده است و مانند ما هیچ امتیاز و برتری و شایستگی برای دریافت وحی ندارد; پس نمی توان ادعای او را تصدیق کرد.

رهبران کفر و نبوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۸ - ۵

۵ خودکفایی مالی و بی نیازی از تلاش اقتصادی ، حداقل شرط پیامبری و کمترین شایستگی لازم برای احراز مقام نبوت ، در دیدگاه سران کفر و شرک

أو یلقی إلیه کنز أو تکون له جنّه یأکل منها

برداشت یاد شده، از آن جا است که در آیه پیش آمده بود: <کافران این نکته را القا کردند که پیامبر(ص) از نظر جسمی نباید نیازمند به تغذیه و داد و ستد اقتصادی باشد>; ولی در این آیه از آن نکته صرف نظر کردند و گفتند: <پیامبر باید از نظر معیشتی و مالی خودکفا باشد>.

زمینه نابودی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲ - ۱۱

۱۱ نابودی

عوامل اصلی کفر و شرک ، هدف عمده و اساسی پیکار اسلام با کافران و مشرکان

فقتلوا أئمه الکفر

زیان رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۷ - ۹

۹ - خطرساز بودن رهبران متکبر و منکر قیامت و روز حساب برای جامعه

کلّ متکبّر لایؤمن بیوم الحساب

پناه بردن موسی(ع) از شر متکبران منکر قیامت (چون فرعونیان)، گویای مطلب یاد شده است.

سرزنشهای رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ - ۶

۶ سران شرک و کفر با دعوت پیروانشان به چشیدن از عذاب مضاعف دوزخ، آنان را سرزنش و ملامت می کنند.

ربنا هؤلاء أضلونا . .. فذوقوا العذاب بما کنتم تکسبون

<ال> در کلمه <العذاب> عهد ذکری است و اشاره به همان عذاب مضاعف دارد که از <لکل ضعف> استفاده می شود.

شکست توطئه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۶

۶ سران کفر و شرک علی رغم به کار بردن شگرد های گوناگون تبلیغی علیه قرآن و پیامبر (ص) ، از دستیابی به اهداف خود ناتوان و ناکام بودند .

إن هذا إلاّ إفک . .. قالوا مالِ هذا الرسول ... لولا أُنزل إلیه ملک ... إلاّ رج

مقصـود از نــاتوانی در یــافتن راه، می توانــد نــاتوانی از دستیـابی بـه راه موفـق و مـؤثر برای پیگیری اهــدافشان باشــد; یعنی، <فلایستطیعون سبیلاً إلی إبطال أمرك. ..>.

شگفتی روش مبارزه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹

۳ -

۳ کیفیت موضع گیری و شیوه های مبارزاتی سران کفر و شرک علیه قرآن و رسالت پیامبر (ص) ، امری شگفت آور و در خور تأمل و اندیشیدن

انظر کیف ضربوا لک الأمثل

<کیف> اسم استفهام است; ولی در این آیه برای بیان تعجب به کار رفته است، نه استفهام حقیقی.

صبر بر استهزاهای رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۷ - ۱

۱ - پیامبراسلام (ص) ، مأمور به صبر و شکیبایی در برابر استهزا ، گفتار مغرضانه و تبلیغات سوء سران کفر و شرک

اصبر علی ما یقولون

عبرت از فرجام رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۴

۴- سرنوشت شوم رهبران و سردمداران کفر و ناسپاسی ، درخور تأمل و شایسته پند و درس آموزی

ألم تر إلی الذین . .. أحلّوا قومهم دار البوار

عجز رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۶

۶ سران کفر و شرک علی رغم به کار بردن شگرد های گوناگون تبلیغی علیه قرآن و پیامبر (ص) ، از دستیابی به اهداف خود ناتوان و ناکام بودند .

إن هذا إلّا إفک . .. قالوا مالِ هذا الرسول ... لولا أُنزل إلیه ملک ... إلّا رج

مقصـود از نـاتوانی در یـافتن راه، می توانـد نـاتوانی از دستیـابی بـه راه موفـق و مـؤثر برای پیگیری اهـدافشان باشـد; یعنی، <فلایستطیعون سبیلاً إلی إبطال أمرک. ..>.

عذاب استیصال رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۸ – ۱۰

۱۰ – سران کفر و شرک ، مستحق چشیدن عذاب الهی استیصال اند .

بل لمّا یذوقوا عذاب

عذاب رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۸ – ۱۵

۱۵ کافران و مشرکان پیرو، همانند رهبرانشان، دارای عذابی مضاعف از آتش دوزخ

قال لکل ضعف

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – مؤمنون – ۲۳ – ۶۴ – ۲

۲ – مرفهان خوشگذران و جلوداران کفر ، نخستین چشندگان شعله های عذاب الهی

حتّی إذا أخذنا مترفیهم بالعذاب إذا هم یجئرون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – دخان – ۴۴ – ۴۹ – ۵

۵– مراتب شدید و هلاکت بار عذاب دوزخ ، متوجه گناه پیشگان مغرور و پیشوایان کفر و نه همه گنه کاران *

طعام الأثیم کالمهل . .. ثمّ صبّوا فوق رأسه ... ذق إنّک أنت العزیزالکریم

از مبالغه نهفته در <الأثیم> و نیز وصف <العزیز الکریم>، این احتمال شکل می گیرد که عذاب های شدید مطرح شده در این آیات، برای هر گنه کاری نیست; بلکه مخصوص دارندگان اوصاف یاد شده است.

عوامل ذلت اخروی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - دخان - ۴۴ - ۴۹ - ۳

۳- ذلت و خواری اشراف و سران کفر در آخرت ، نتیجه برتری جویی ناروای آنان در دنیا

ذق إنّک أنت العزیز الکریم

مخاطب قرار گرفتن این گروه از دوزخیان بهوسیله وصف <العزیز الکریم>، می نمایاند که مجازات آنان، پیامد روحیه تکبرمنشانه و برتری جویانه ایشان است. در حقیقت آنان، آثار

رفتار شوم خویش در دنیا را می بینند.

عوامل گمراهی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۹ - ۴

۴ گمراهیِ گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و بهانه جویانه آنان با قرآن و پیامبر (ص)

إن هذا إلاّ إفک. .. و قالوا مالِ هذا الرسول ... إن تتّبعون إلاّ رجلًا مسحورًا

<فاء> در <فضلّوا> برای سببیت و در <فلایستطیعون> تفسیریه است; یعنی، برخوردهای عناد آلود کافران با پیامبر(ص) سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

فرجام رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۴۰ - ۲

۲ - یاوران خط کفر ، دارای سرنوشتی مشترک با پیشوایان کافر خویش

فأخذنه و جنوده

فرجام شوم رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۲ - ۵

۵ - طرد شدن از لطف و رحمت حق ، فرجام شوم فرعونیان و پیشوایان کفر در روز رستاخیز

و جعلنهم أئمه یدعون إلی النار . .. و یوم القیمه هم من المقبوحین

قساوت قلب اکثریت رهبران کفر صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۰ - ۱

۱ - بیشتر سـران شرک و کفر در صدراسلام ، به گونه ای بودند که انذار و اخطارِ پیامبر (ص) در آنان کارساز نبوده و ایمان نمی آوردند .

لقد حقّ القول علی أکثرهم . .. و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لایؤمنون

کفران رهبران

کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۲۸ – ۸

۸– رهبران و سردمداران کفر و شرک در مکه ، افرادی ناسپاس و عامل اصلی سقوط و بدبختی مردم بودند .

ألم تر إلی الذین بدّلوا نعمت الله کفرًا و أحلّوا قومهم دار البوار

با توجه به اینکه آیه فوق در مکه نازل شده است، می توان استفاده کرد که مصداق مورد نظر آیه <الذین بدّلوا . .. و أحلّوا قومهم> سران کفر و شرک، همچون ابوجهل و ابولهب است.

کیفر اخروی رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۳۳ – ۱

۱ – مشترک بودن رهبران شرک و کفر اغواگر با توده های مشرک و کافر اغوا شده در کیفر و عذاب دوزخ

فإنّهم یومئذ فی العذاب مشترکون

گناه رهبران کفر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – اعراف – ۷ – ۳۹ – ۴

۴ پیروان شرک و کفر، در قیامت، خواهند فهمید که گناهی کمتر از سرانشان بر دوش ندارند.

فما کان لکم علینا من فضل

چون جمله <فما کان . ..> نتیجه پاسخ خداوند است که فرمود <لکل ضعف و لکن ...> معلوم می شود هر دو گروه (سران و پیروان) از آن جمله می فهمند که به گناهی همسان گرفتار هستند.

لجاجت اکثریت رهبران کفر صدراسلام

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۷ - ۲

۲ - بیشتر سران کفر و شرک در صدراسلام ، دچار روح لجاجت و حق ناپذیری و مصمم بر نپذیرفتن ایمان

فهم لایؤمنون

جلد - نام سوره

- سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۱۰ - ۲

۲ - بیشتر سران شرک و کفر در صدراسلام ، گرفتار روح لجاجت و حق ناپذیری بودند .

و سواء علیهم ءأنذرتهم أم لم تنذرهم لایؤمنون

لجاجت رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۸

۸ - سران کفر و شرک در صدراسلام ، مردمی لجوج و حق ناپذیر بودند .

بل لمّا یذوقوا عذاب

جمله <بل لمّا یذوقوا عذاب> (بلکه هنوز عذاب مرا نچشیده اند) کنایه از این نکته است که آنان آن چنان در شک و تردید نسبت به قرآن به سر می برند و زیر بار رسالت پیامبراسلام(ص) نمی روند که تنها با چشیدن عذاب الهی دست از مخالفت برمی دارند و به سخن حق تن در می دهند. این نکته نشانگر اوج لجاجت و حق ناپذیری آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۱۵ - ۲

۲ - سران کفر و شرک ، آن چنان لجوج و حق ستیز بودند که تنها نزول عذاب ناگهانی پایان بخش تکذیب آنان بود .

و ما ینظر هؤلاء إلّا صیحه وحده

بیشتر مفسران بر این عقیده اند که مقصود از این که کافران تنها در انتظار نزول عذاب سهمگین هستند، بیان این حقیقت است که آنان از سر لجاجت، بر راه نادرست خود تا پایان عمر پای می فشرند و به حقیقت اسلام تن درنمی دهند.

مبارزه با رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - غافر - ۴۰ - ۲۴ - ۵

مبارزه با عوامل و سردمداران کفر و فساد و اصلاح نظام اجتماعی حاکم ، سرلوحه رسالت موسی (ع) و مرحله نخستین نهضت او

لقد أرسلنا موسی . .. إلی فرعون و همن و قرون

محرومیت اخروی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۱ - ۷

۷ - پیشوایان کفر ، محروم از هرگونه نصرت و امداد الهی در روز رستاخیز

و یوم القیمه لاینصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۲ - ۵

۵ - طرد شدن از لطف و رحمت حق ، فرجام شوم فرعونیان و پیشوایان کفر در روز رستاخیز

و جعلنهم أئمه یدعون إلی النار . .. و یوم القیمه هم من المقبوحین

مخالفت رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۸ - ۵

۵ - مخالفت سران کفر و شرک با پیامبراسلام ، به خاطر شک و تردید آنان در اصل نزول وحی و الهی بودن قرآن بود ; نه در شایستگی پیامبر (ص) برای رسالت .

أءنزل علیه الذکر من بیننا بل هم فی شکّ من ذکری

<بل> در جمله <بل هم فی شکّ من ذکری> برای اضراب می باشد. بر این اساس مقصود از آیه شریفه این است که مخالفت سران کفر و شرک با رسول خدا، ناشی از شک و تردید آنان در درستی قرآن است و بحث از شایستگی آن حضرت برای رسالت، معلول چنین تردیدی می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۱۱ -

۳ - دلداری خداوند به پیامبر (ص) ، در برابر مخالفت ها و کارشکنی های سران کفر و شرک (همچون ولیدبن مغیره)

ذرنی و من خلقت وحیدًا

مرگ رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۳۴ - ۵

۵- پیشگویی قرآن از پیروزی اسلام و مرگ سران شرک و کفر ، قبل از وفات پیامبر (ص)

أفإئن متّ فهم الخلدون

همزه در <أفإن> استفهام انکاری و متضمن معنای نفی است. بنابراین پیام اصلی آیه چنین می شود: نه چنین است که او (پیامبر(ص)) <بمیرد و شما زنده باشید و به مدت طولانی بمانید; بلکه حقیقت عکس این است، او می ماند و شما ای سران کفر پیش از او خواهید مرد.

منازعه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ - ۱

۱ سران کفر و شرک و پیروانشان پس از ورود به جهنم به مجادله و کشمکش خواهند پرداخت.

قالت أخریهم لأولیهم . .. و قالت أليهم لأخريهم فما كان

نجات رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۹ - ۳

۳ پیروان شرک و کفر برای رهایی از عذاب مضاعف هیچ مزیتی بر سران خویش ندارند.

فما كان لكم علينا من فضل

نقش اجتماعی رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - ذاریات - ۵۱ - ۳۹ - ۴

۴ - نقش مهم رهبری کفر ، در گمراهی و انحراف ارکان جامعه

فتولّی برکنه

در صورتی که مراد از <رکن>، ارکان جامعه بوده و <باء>

برای تعدیه باشد، از منتسب شدن انحراف ارکان جامعه، به شخص فرعون، مطلب یاد شده استفاده می شود.

نقش رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۸ - ۸

۸- رهبران و سردمداران کفر و شرک در مکه ، افرادی ناسپاس و عامل اصلی سقوط و بدبختی مردم بودند .

ألم تر إلی الذین بدّلوا نعمت الله کفرًا و أحلّوا قومهم دار البوار

با توجه به اینکه آیه فوق در مکه نازل شده است، می توان استفاده کرد که مصداق مورد نظر آیه <الذین بدّلوا . .. و أحلّوا قومهم> سران کفر و شرک، همچون ابوجهل و ابولهب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ابراهیم - ۱۴ - ۲۹ - ۳

۳- سردمداران کفر و شرک عامل اصلی دوزخی کردن قوم خویشند .

أحلّوا قومهم دار البوار . جهنّم یصلونها

برداشت فوق مبتنی بر این است که <جهنّم یصلونها> بدل از <دار البوار> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۵۱ - ۵

۵ - نقش سردمداران کفر و فساد در هلاکت و بدبختی تمامی جامعه

أنّا دمّرنهم و قومهم

ضمیر <هم> به گروه های نُه گانه بازمی گردد که طرح ترور شبانه صالح و خانواده اش را ریخته بودند. و از این که نام آنان به صورت مجزا و مقدم بر نام قومشان یاد شده است، مطلب فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۶ - ۴

۴ - سران و رهبران جامعه شرک ، رهبری مردم را بر ضد رسول

اکرم (ص) در دست داشتند .

و انطلق الملأ منهم أن امشوا و اصبروا علی ءالهتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۷ - ۵

۵ - سران شرک و کفر در عصر بعثت ، رهبری فکری و عقیدتی مردم را در دست داشتند .

و انطلق الملأ .. ما سمعنا بهذا فی الملّه الأخره إن هذا إلّا اختلق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - نوح - ۷۱ - ۲۷ - ۹

۹ - تأثیرپذیری قوم نوح ، از سران کفر و شرک و صاحبان زر و زور جامعه

و اتّبعوا من لم یزده ماله و ولده إلّا خسارًا . .. یضلّوا عبادک و لایلدوا إلّا فا

رهبران گمراهی

آثار اجتناب از رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۷ - ۶

۶ - سعادت و نیک بختی انسان در عرصه دنیا و آخرت ، در گرو اجتناب از عبادت طاغوت و اطاعت سردمداران ضلالت و توبه و روی کرد به خداوند است .

و الذین اجتنبوا الطغوت . .. لهم البشری

مقصود از بشارت در آیه شریفه، بشارت به بهشت و سعادت بشری است.

آثار اطاعت از رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۷ - ۳۸

۳ - عبادت طاغوت و اطاعت از سردمداران گمراهی ، شرک است .

و الذین اجتنبوا الطغوت أن یعبدوها

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که آیه شریفه در توصیف مؤمنانی است که در برابر مشرکان قرار داشته و در عقیده مخالف آنان می باشند.

۸

- عبادت طاغوت و اطاعت از سران ضلالت ، مانع توبه و باریافتن به درگاه الهی است .

و الذین اجتنبوا الطغوت أن یعبدوها و أنابوا إلی اللّه

اجتناب از رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۷ - ۲،۷

۲ - لزوم اجتناب از عبادت طاغوت و اطاعت از سردمداران ضلالت

و الذین اجتنبوا الطغوت أن یعبدوها

۷ - اجتناب از عبادت طاغوت و اطاعت از سران ضلالت ، شرط توبه و رویکرد به خداوند است .

و الذین اجتنبوا الطغوت أن یعبدوها و أنابوا إلی اللّه

تقدم طرح مسأله اجتناب از طاغوت، بر موضوع توبه و رویکرد به خداوند، می تواند گویای برداشت بالا باشد.

اطاعت از رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۰ - ۸

۸ گروهی از اهل کتاب ، مطیع و فرمانبردار سران کفر و ضلالت

و عبد الطغوت

ذلت اخروی رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۹ - ۸

۸ - کفرپیشگان ، در قیامت خواستار ذلت و خواری بیشتر و عذاب شدیدتر برای رهبران اغواگر خویش خواهندبود .

نجعلهما تحت أقدامنا لیکونا من الأسفلین

روش برخورد رهبران گمراهی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۸۸ – ۱۲

۱۲ – بهره گیری از شخصیت های محبوب جامعه و وابسته نشان دادن افکار و رفتار خویش به آنان ، از ترفند های رهبران ضلالت است .

فقالوا هذا . .. إله موسی فنسی

رهبران گمراهی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷

- زخرف - ۴۳ - ۲۴ - ۹

۹ - عناصر قدرتمند و مرفّه ، سردمداران انحراف و کفر در جوامع کافر و شرک پیشه

قال مترفوها . .. قالوا إنّا بما أرسلتم به کفرون

از این که در جوامع شرک پیشه، تنها سخن مرفهان ذکر گردیده با آن که اندیشه شرک مختص آنان نبوده است می توان استفاده کرد که آنان، نقش اصلی را در تعیین گرایش های جامعه داشته اند.

رهبران گمراهی در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶۶ - ۱۱

۱۱ - از امام صادق (ع) روایت شده که فرموده اند : < اذا کان یوم القیامه . . . یأتی النداء من عنداللّه عز و جل ، ألا من تعلق بامام فی دار الدنیا فلیتبعه الی حیث یذهب فحینئذ یتبرء الذین اتبعوا من الذین اتبعوا و رأوا العذاب و تقطعت بهم الاسباب . . . ;

وقتی قیامت بر پا شود . .. ندایی از نزد خداوند عز و جل می آید که هر کس در دنیا دلبستگی به پیشوایی داشته باید هر جا پیشوای او می رود او به دنبالش برود. و در این هنگام است که بیزاری می جویند رهبران گمراه از پیروان گمراه خود و عذاب خدا را مشاهده می کنند و دستشان از همه جا کوتاه می شود ... >.

عذاب اخروی رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۲۹ - ۸

۸ - کفرپیشگان ، در قیامت خواستار ذلت و خواری بیشتر و عذاب شدیدتر برای رهبران اغواگر خویش

خواهندبود .

نجعلهما تحت أقدامنا ليكونا من الأسفلين

عذاب رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۸ - ۱

۱ - درخواست کافرانِ پیرو در قیامت ، از خداوند برای دو برابر کردن عذاب رهبران گمراهگرشان .

یوم تقلّب وجوههم . .. و قالوا ربّنا إنّا أطعنا سادتنا ... ربّنا ءاتهم ضعفين من ا

فضایل معرضان از رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۱۷ - ۵

۵ - کسانی که از عبادت طاغوت و اطاعت سردمداران ضلالت ، پرهیز کرده و به خدا روی آورند و توبه کنند ، شایسته بشارت الهی اند .

و الذين اجتنبوا الطغوت أن يعبدوها و أنابوا إلى اللّه لهم البشرى

کیفر اخروی رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۷ - ۷

۷ - پیشوایان گمراهی ، با مجازات دنیوی از مجازات اخروی معاف نخواهند شد .

فى الحيوه . .. لامساس و إنّ لك موعدًا لن تخلفه

کیفر دنیوی رهبران گمراهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۷ – ۷

۷ – پیشوایان گمراهی ، با مجازات دنیوی از مجازات اخروی معاف نخواهند شد .

فی الحیوه . .. لامساس و إنّ لک موعدًا لن تخلفه

رهبرانی دینی

مسؤولیت رهبرانی دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۶ – ۹

۹ – تأمین امنیت و رفاه مردم و ایجاد زمینه های عبادت و بندگی ، از وظایف امامان و پیشوایان دینی است .

إنی جاعلک للناس

إماماً . .. طهرا بیتی للطائفین ... رب اجعل هذا بلداً ءامناً و ار

رهبری

{رهبری}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۲ - ۹،۱۱،۱۳،۱۹

۹ تحقق وعده الهی به پیروزی جامعه ایمانی در گرو اتّحاد صفوف ، پایداری و پیروی آنان از رهبری

و لقد صدقکم اللّه وعده . .. حتّی اذا فشلتم و تنازعتم فی الامر و عصیتم

۱۱ جامعه ایمانی در معرض خطر سستی ، تفرقه و سرپیچی از رهبرِ صالح خویش ، پس از نیل به پیروزی

حتّی اذا فشلتم . .. من بعد ما اریکم ما تحبّون

۱۳ استواری در نبرد ، اتّحاد و یکدلی رزمجویان و پیروی از دستورات رهبران الهی ، عامل جلب اذن خداوند برای پیروزی بر دشمن

اذ تحسّونهم باذنه حتّی اذا فشلتم و تنازعتم فی الامر و عصیتم

کلمه <باذنه> بیانگر این است که پیروزیها در گرو اذن خداوند است و از اینکه مسلمانان در مرحله اوّل، یعنی قبل از اختلاف و سستی و سرپیچی، مأذون به پیروزی شدند و آنگاه که سستی کردند و اختلاف ورزیدند و سرپیچی نمودند، اذن به پیروزی برداشته شد، معلوم می شود اذن الهی به پیروزی، دائر مدار عملکرد رزمجویان خواهد بود.

۱۹ دنیاطلبی و دلدادگی به مادّیات ، از عوامل سرپیچی از فرمان رهبران الهی

و عصیتم . .. منکم من یرید الدّنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۲۰۰ - ۲۱

۲۱ مقاومت در برابر دشمن بر اساس تقیّه و آمادگی برای پیروی از دستورات پیشوایان ، وظیفه مؤمنان

یا ایّها الّذین امنوا اصبروا و

صابروا و رابطوا

امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمود: . .. و صابروهم علی التّقیّه و رابطوا علی من تقتدون به ... .

معانی الاخبار، ص ۳۶۹، ح ۱ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۳۴، ح ۳.

آثار رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۹ - ۵

۵- مقام پیامبری و رهبری امت ، در پی دارنده تکالیفی سنگین تر و افزون بر دیگران

و من الّیل فتهجّد به نافله لک

آثار وحدت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - انبیاء - ۲۱ - ۲۲ - ۶

۶- نظم و هماهنگی در هر کاری ، نیازمند به وحدت در مدیریت و رهبری است .

لو کان فیهما ءالهه إلّاالّله لفسدتا

برداشت یاد شده با انتزاع از مورد آیه به دست می آید; زیرا علت فساد و متلاشی شدن جهان، بر اثر چندگانگی در الوهیت و ربوبیت، نسبت به هر امر منسجم و هماهنگی قابل تسرّی و انطباق است و آسمان ها و زمین خصوصیتی ندارند.

آداب ملاقات با رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳۱ - ۱۲

۱۲ عن أبی عبدالله(ع) فی قوله تعالی: < خذوا زینتکم عند کل مسجد> قال: الغسل عند لقاء کل إمام

از امام صادق(ع) درباره آیه <خذوا زینتکم . ..> روایت شده است: از مصادیق آیه، غسل کردن هنگام ملاقات هر پیشواست.

آرزوی رهبری جامعه اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۴ - ۱۷

۱۷ آرزوی در دست گرفتن مدیریت جامعه و رهبری امت اسلامی

، امری پسندیده و روا است .

و اجعلنا للمتّقین إمامًا

آفات رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - جاثیه - ۴۵ - ۱۸ - ۱۲

۱۲ - تأثیرپذیری از عناصر ناآگاه ، از آفات رهبری است .

و لاتتّبع أهواء الذین لایعلمون

از این که شخص پیامبر(ص) که رهبر امت اسلامی است مخاطب <لاتتّبع> قرار گرفته، مطلب بالا استفاده می شود.

اتمام حجت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۱ - ۲۱

۲۱- < عن عبدالأعلی قال : سمعت أباعبدالله (ع) یقول : . . . السامع المطیع لا حجّه علیه ، و إمام المسلمین تمّت حجّته و إحتجاجه یوم یلقی الله لقول الله < یوم ندعوا کلّ أُناس بإمامهم > ;

عبدالاعلی گوید: شنیدم امام صادق(ع) می فرمود:. .. روز ملاقات با خداوند علیه انسان شنوا و مطیع ادعایی نیست; [چون] امام مسلمین حجّت و احتجاج او را تکمیل کرده است; زیرا خداوند می فرماید: یوم ندعوا کلّ أُناس بإمامهم>.

اختیارات رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۸ - ۴

۴ بررسی و تشخیص شواهد و نشانه های خیانتکاری کافران ، وظیفه ای بر عهده پیامبر (ص) و رهبران جامعه اسلامی

و إما تخافن من قوم خیانه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۶۱ - ۵

۵ پذیرش صلح و متارکه جنگ در حیطه قدرت و مسؤولیت پیامبر (ص) و رهبری است .

و إن جنحوا للسلم فاجنح لها

برداشت فوق با توجه به

اینکه پیامبر(ص) مورد خطاب <فاجنح> قرار گرفته است، استفاده شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۲۹ – ۸

۸ زراره گوید : < قلت لأبی عبدالله (ع) : ما حد الجزیه علی اهل الکتاب . . . ؟ فقال : ذاک إلی الامام أن یأخذ من کل انسان منهم ما شاء . . . تؤخذ منهم علی قدر ما یطیقون . . . فإن اللّه تبارک و تعالی قال : < حتی یعطوا الجزیه عن ید و هم صاغرون > و کیف یکون صاغرا و هو لا یکترث لِما یؤخذ منه . . . ;

به امام صادق (ع) گفتم: جزیه که بر اهل کتاب بسته می شود چه مقدار است؟ فرمود: این در اختیار امام است تا هر چه بخواهد از هر یک آنان بگیرد . .. جزیه تا مقداری که توان دارند از آنها گرفته می شود ; ... زیرا خدای تبارک و تعالی فرمود: <تا اینکه جزیه را با دست خویش با خواری بپردازند> و چگونه خوار می شود کسی که نسبت به آنچه از او گرفته می شود بی تفاوت باشد ... >.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۴۳ – ۶،۹

۶ تشخیص راستگویی و دروغگویی مدعیان ناتوانی از شرکت در جنگ ، به عهده رهبری است .

لم أذنت لهم حتی یتبین لک الذین صدقوا و تعلم الکذبین

از اینکه متخلفان از جنگ از پیامبر (ص) اذن ترک جهاد خواسته اند و خداوند نیز آن حضرت را مورد خطاب قرار داد، برداشت

فوق استفاده می شود.

۹ شرکت نکردن در جنگ ، نیازمند اذن رهبر است .

لم أذنت لهم حتی یتبین لک الذین صدقوا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۰۳ – ۲۵

۲۵ از امام صادق (ع) روایت شده که فرمود : < یجبر الامام النّاس علی اخذ الزکوه من اموالهم لانّ اللّه عز و جل قال : < خذ من اموالهم صدقه . . . > . . . ;

امام، مردم را مجبور می کند که از اموال آنان زکات گرفته شود; زیرا خدای عزو جل فرموده: از اموال آنان صدقه بگیر . ..>.

اختیارات رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۵۸ – ۳

۳ تصمیم بر الغا و اعلان بی اعتباری معاهدات امضا شده با کافران ، در اختیار پیامبر (ص) و رهبران جامعه اسلامی است .

فانبذ إلیهم علی سواء

اخلاق رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۵۹ – ۱۰

۱۰ نقش ویژه خوش خُلقی و مهربانی رهبران الهی با امت خویش ، به هنگامه های دشوار

فبما رحمه من اللّه لنت لهم و لو کنت فظّا غلیظ القلب لانفضّوا من حولک

قرار گرفتن این آیه در ضمن آیات مربوط به نبرد احد و مشکلات ناشی از آن، اشاره به این حقیقت دارد که خوش خلقی و مهربانی رهبران به هنگام رخ نمودن سختیها و مشکلات برای مردم، از اهمیّت ویژه ای برخوردار است.

استقامت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه -

فیش

۴ – مائده – ۵ – ۴۹ – ۲۹

۲۹ ضرورت هشیاری ، آمادگی و پایداری رهبران الهی در برابر انبوه فاسقان و شکنندگان حریم دین

و إن احکم بینهم بما أنزل اللّه و لاتتبع اهواءهم . .. و إن کثیراً من الناس لفسقون

یادآوری فسق بسیاری از مردم در پی نهی از پیروی هواپرستان، می تواند به منظور هشدار به قاضیان و رهبران الهی ایراد شده باشد ; یعنی باید متوجه باشند که فاسقان بسیاری برای بازداشتن آنان از اجرای احکام الهی در تلاش هستند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۸۹ – ۱۱

۱۱ ثبات و استقامت و تأثیرناپذیری از افراد نادان ، از وظایف رهبر جامعه اسلامی است .

فاستقیما و لاتتبعان سبیل الذین لایعلمون

استقامت رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۹ – ۲۶

۲۶ لزوم پایبندی و اهتمام رهبران الهی به مبانی اصولی و سازش ناپذیری در آن

قل لا أشهد قل إنما هو إله وحد و إننی بریء مما تشرکون

گرچه محتوای آیه خطاب به پیامبر(ص) است، ولی مسلماً اختصاصی به شخص آن حضرت ندارد و قابل تعمیم به همه رهبران در تمامی عصرهاست.

اصول گرایی رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۹ – ۲۶

۲۶ لزوم پایبندی و اهتمام رهبران الهی به مبانی اصولی و سازش ناپذیری در آن

قل لا أشهد قل إنما هو إله وحد و إننی برىء مما تشركون

گرچه محتوای آيه خطاب به پيامبر(ص) است، ولی مسلماً اختصاصی به شخص آن حضرت ندارد

و قابل تعمیم به همه رهبران در تمامی عصرهاست.

اضلال رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۹ - ۲

۲ - رهبران و حاکمان جوامع ، دارای نقشی بسیار مؤثر در گمراهی و یا هدایت مردم

و أضلّ فرعون قومه

اطاعت از رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۹ - ۲۰،۹،۸،۶،۵،۴

۴ لزوم اطاعت از اوامر حکومتی پیامبر (ص) و اولواالامر (حکمرانان و والیان)

اطیعوا اللّه و اطیعوا الرّسول و اولی الامر منکم

۵ وجوب اطاعت از اولواالامر و والیان ، منوط به ایمان ایشان است .

اطیعوا اللّه و اطیعوا الرّسول و اولی الامر منکم

کلمه <منکم> (از میان شما مؤمنان) دلالت دارد که اولواالامر و والیانی اطاعتشان واجب است که مؤمن باشند.

۶ وجوب اطاعت از ولیّ خدا ، در صورتی است که در چارچوب اصول مشخص شده از جانب خدا و رسول عمل کند .

اطیعوا اللّه و اطیعوا الرّسول و اولی الامر منکم

چون اطاعت از اولواالامر در کنار اطاعت خدا و رسول قرار گرفته، نمی تواند شامل دستوراتی شود که در تضاد با اوامر خداو رسول است ; زیرا اطاعت از چنین فرامینی ملازم با اطاعت نکردن از خدا و رسولش می باشد.

۸ اجرای عدالت ، وظیفه حاکمان و اطاعت از آنان ، وظیفه مردم

و اذا حکمتم بین النّاس ان تحکموا بالعدل . .. یا ایّها الذین امنوا اطیعوا اللّه و

۹ ادای امانت (واگذاری مقام به اهل آن) و تحقق عدالت ، در پرتو اطاعت از خدا ، رسول و اولواالامر

است .

انّ اللّه یأمرکم ان تؤدّوا الامانات الی اهلها و اذا حکمتم بین النّاس ان تحکموا ب

گویا این آیه، اشاره به چگونگی تحقق فرمانهای مطرح شده در آیه قبل است.

۲۰ اطاعت از خدا و رسول و اولواالامر ، نشانه ایمان واقعی به خدا و روز قیامت است .

اطیعوا اللّه و اطیعوا الرّسول و اولی الامر . .. ان کنتم تؤمنون باللّه و الیوم ال

بنابر اینکه جمله <ان کنتم>، شرط برای جمله <اطیعوا اللّه> نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۰ - ۱۰

۱۰ اطاعت از رهبر به حق (امام) بر پایه شناخت کامل وی ، اطاعت از خدا و موجب خوشنودی اوست .

من یطع الرّسول فقد اطاع اللّه

امام باقر (ع) فرمود: . .. رضی الرحمان الطاعه للامام بعد معرفته انّ اللّه تبارک و تعالی یقول: <من یطع الرّسول فقد اطاع اللّه ...> ...

کافی، ج ۱، ص ۱۸۵، ح ۱ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۲۰، ح ۴۲۰ ; تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۵۹، ح ۲۰۲ ; کافی، ج ۲، ص ۱۹، ح ۵.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۶ - ۱۲

۱۲ لزوم پیمان گرفتن رهبری جامعه از مردم ، برای پایبندی بر تبعیّت از وی در جنگ و غیر آن

قال هل عسیتم ان کتب علیکم القتال اَلاّ تقاتلوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - آل عمران - ۳ - ۳۱ - ۸،۱۴

۸ کردار انسان ، نمایانگر عُلقه ها و گرایش های درونی است .

قل ان کنتم

تحبون اللّه فاتبعونی

۱۴ پذیرش رهبران الهی و تبعیّت از آنان ، زمینه بخشایش گناهان

فاتّبعونی . .. و یغفر لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۳۲ - ۲

۲ وجوب تبعیّت از فرامین رسول خدا (رهبران الهی)

و اطیعوا اللّه و الرّسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۲ - ۹،۱۳

۹ تحقق وعده الهی به پیروزی جامعه ایمانی در گرو اتّحاد صفوف ، پایداری و پیروی آنان از رهبری

و لقد صدقکم اللّه وعده . .. حتّی اذا فشلتم و تنازعتم فی الامر و عصیتم

۱۳ استواری در نبرد ، اتّحاد و یکدلی رزمجویان و پیروی از دستورات رهبران الهی ، عامل جلب اذن خداوند برای پیروزی بر دشمن

اذ تحسّونهم باذنه حتّی اذا فشلتم و تنازعتم فی الامر و عصیتم

کلمه <باذنه> بیانگر این است که پیروزیها در گرو اذن خداوند است و از اینکه مسلمانان در مرحله اوّل، یعنی قبل از اختلاف و سستی و سرپیچی، مأذون به پیروزی شدند و آنگاه که سستی کردند و اختلاف ورزیدند و سرپیچی نمودند، اذن به پیروزی برداشته شد، معلوم می شود اذن الهی به پیروزی، دائر مدار عملکرد رزمجویان خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۲۰۰ - ۲۱

۲۱ مقاومت در برابر دشمن بر اساس تقیّه و آمادگی برای پیروی از دستورات پیشوایان ، وظیفه مؤمنان

یا ایّها الّذین امنوا اصبروا و صابروا و رابطوا

امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمود: . .. و صابروهم علی التّقیّه

و رابطوا علی من تقتدون به ... .

معانی الاخبار، ص ۳۶۹، ح ۱ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۳۴، ح ۳.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۷۱ - ۶

۶- همه انسان ها (خوبان و بدان) در دنیا به ناگزیر امام و پیشوای مخصوص به خود داشته و از او پیروی خواهند کرد .

یوم ندعوا کلّ أُناس بإممهم

از اینکه خداوند می فرماید: <همه انسانها به امام خود فرا خوانده می شوند> معلوم می شود که در دنیا، همه دارای امام و پیشوا هستند.

اطاعت از رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۱ - ۶

۶ سلامت و سعادت جوامع در گرو پیروی از رهبران الهی و عمل به قوانین دین

و لو کانوا یؤمنون باللّه و النبی و ما أنزل إلیه ما اتخذوهم أولیاء

با توجه به آیات گذشته که در آن جامعه ای منحط از بنی اسرائیل ترسیم گردیده بود، معلوم می شود آیه مورد بحث، رهنمودی است برای نجات جوامع از انحطاط، بنابراین <ما اتخذوهم أولیاء> تنها، بیان یکی از نتایج ترک پیروی از رهبران الهی و عمل به قوانین دینی است و نتایج دیگر که از آنها به سلامت و سعادت تعبیر شد با توجه به آیات گذشته به دست می آید.

اعلمیت در رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۷ - ۱۰

۱۰ گسترد گی بیشتر توانایی های علمی (اعلمیت) و جسمی ، ملاک برتری انسان در زمامداری جامعه

و زادهُ بسطهً فی

العلم و الجسم

الگو گیری از رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵ - ۳

۳ نقش سازنده بیان ترس پیشوایان دین از عذاب الهی، در هدایت مردم و بازداشتن آنها از گناه

قل إنی أخاف إن عصیت ربی عذاب یوم عظیم

امانتداری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۱ - ۴

۴ امانتداری در جمع آوری و حفظ و تقسیم امکانات عمومی جامعه ، از وظایف رهبران الهی *

و ما کان لنبیّ ان یغلّ

با توجّه به شأن نزول ذکر شده برای آیه.

انتصاب رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۲ - ۱۱

۱۱ پیامبرانی دارای حق انتخاب رهبر برای جامعه

و قال موسی لأخیه هرون اخلفنی فی قومی

انتقادپذیری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۶،۷

۶ حاکم ، باید نصیحت و انتقاد را بپذیرد و باتقوا باشد .

و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه

۷ خداترسی ، انتقاد و نصیحت پذیری ، شرط لازم برای انتخاب حاکم

و اذا قیل له اتق اللّه

انفاق به رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۵ - ۱۷

۱۷ صِله و کمک مالی به امام مسلمین ، از مصادیق قرض به خداوند است .

من ذا الّذی یقرض اللّه قرضاً

امام کاظم (ع) درباره آیه <من ذا الّذی . .. > فرمود: نزلت فی صله الإمام

کافی، ج ۱، ص ۵۳۷، ح ۴ ;

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۳۱، ح ۴۳۵.

اهمیت آرامش رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۶ - ۱۱

۱۱ - نیاز رهبری به آرامش و عدم نگرانی در تصمیم گیری ها ، بیش از پیروان *

فأنزل اللّه سکینته علی رسوله و علی المؤمنین

تقدم <علی رسوله> بر <علی المؤمنین>، می تواند بیانگر مطلب بالا باشد.

اهمیت ایثار رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۲ - ۸

۸- لزوم برخورداری حاکمان و متولیان جامعه ، از ایمان راسخ و شجاعت و ایثار

فهل عسیتم إن تولّیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطّعوا أرحامکم

بنابر این که <تولّیتم> به معنای عهده داری امور و مخاطب آن بیماردلان ترسو و سست ایمان باشد، از مفهوم آیه به مطلب بالا می توان ره برد.

اهمیت ایمان رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۲ - ۸

۸- لزوم برخورداری حاکمان و متولیان جامعه ، از ایمان راسخ و شجاعت و ایثار

فهل عسیتم إن تولّیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطّعوا أرحامکم

بنابر این که <تولّیتم> به معنای عهده داری امور و مخاطب آن بیماردلان ترسو و سست ایمان باشد، از مفهوم آیه به مطلب بالا می توان ره برد.

اهمیت بیعت با رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۰ - ۴

۴ - ضرورت اقدام رهبری ، به اخذ پیمان از پیروان ، در مقاطع حساس و سرنوشت ساز *

إنّ الذین یبایعونک إنّمایبایعون اللّه

پیامبر(ص) در شرایط بحرانی قبل از انعقاد صلح

حدیبیه، از مسلمانان بیعت مجدد بر دفاع از دین گرفت. از این نکته استفاده می شود که رهبری، نباید همیشه به نخستین اعلام وفاداری افراد، تکیه کند; بلکه باید در شرایط حساس و سرنوشت ساز با اخذ بیعت مجدد، پیمان گذشته را تحکیم بخشد.

اهمیت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۵ - ۱۶

۱۶ - سلیم گوید : < قلت] لعلیّ بن ابی طالب (ع) [: . . . فمن لقی اللّه عارفاً بامامه مطیعاً له من اهل الجنه هو ؟ قال : نعم إذا لقی اللّه و هو مؤمن من الذین قال اللّه عز و جل : < الذین آمنوا و عملوا الصالحات > . . . ;

به علی (ع) عرض کردم آیا کسی که خدا را ملاقات بکند در حالی که امام خود را شناخته و او را اطاعت کرده باشد، اهل بهشت است؟ فرمود: آری، هر کس خدا را ملاقات کند در حالی که مؤمن باشد جزو کسانی است که خداوند فرموده: <ایمان آورده و عمل صالح انجام داده اند . ..>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۱۷،۱۸

۱۷ - پیراسته بودن از ظلم و ستمکاری ، از شرایط دستیابی به مقام امامت و پیشوایی مردم

قال لاینال عهدی الظلمین

۱۸ - ستمکاران ، شایسته و سزاوار امامت و رهبری نیستند .

لاینال عهدی الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۶ - ۲۷

۲۷ فقدان زمامدار الهی در یک جامعه ، موجب پراکندگی

صفوف آن جامعه و تسلّط اجانب بر آنان *

من بعد موسى . .. و قد اُخرجنا من ديارنا

درخواست بنى اسرائيل از پيامبر خويش براى تعيين زمامدارى الهى، حاكى است كه چنين مقامى در ميان آنها نبوده و در نتيجه، سلطه ستمگرانى را به دنبال داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۷ - ۱۰

۱۰ نياز دائمى انسان به رهبرى و ولايت

اللّه ولىّ الّذين امنوا . .. و الّذين كفروا اولياؤهم الطّاغوت

خارج نبودن هر انسانى از تحت ولايت و سرپرستى به مقتضاى تقسيم آنان به مؤمن و كافر، بيانگر اين معناست كه آدمى همواره نيازمند رهبرى و ولايت است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۱۲

۱۲ رهبرى جوامع ايمانى ، همواره در خطر توطئه ها و دسيسه هاى دشمنان

و احذرهم ان يفتنوك

خطابهاى <لاتتبع> و <احذرهم> و كاف خطاب در <ان يفتنوك> مى رساند كه توطئه هاى دشمنان اسلام، متوجه شخص پيامبر(ص) بوده ; يعنى رهبرى جامعه اسلامى، همواره هدف توطئه هاى دشمنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۲ - ۱۰،۱۶

۱۰ موسى (ع) امت خويش را حتى براى مدتى كوتاه (زمان دورى از قوم براى مناجات) بدون رهبر ر ها نساخت .

و قال موسى لأخيه هرون اخلفنى فى قومى

۱۶ امت ها و جوامع بشرى نيازمند رهبرى اصلاحگر

اخلفنی فی قومی و أصلح

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۳ – ۱۱

۱۱ پیکار

با توطئه گران علیه رهبر جامعه اسلامی و سرکوبی آنان ، امری است لازم .

ألا تقتلون قوماً . .. و همّوا بإخراج الرسول

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۱۰۸ – ۷

۷ بصیرت امت ها در گرو بصیرت رهبران ایشان است .

علی بصیره أنا و من اتبعنی

نیاوردن <علی بصیره> در <من اتبعنی> علی رغم مقصود بودن آن ، اشاره به این دارد که بصیرت پیروان پیامبر (رهبر) در گرو بصیرت اوست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۱ – ۵،۶،۱۹

۵- نقش مهم رهبران و پیشوایان در سرنوشت امتها

یوم ندعوا کلّ أُناس بإممهم

تشخص یافتن پیشوایان در میان مجموعه های بشری برای پاسخ گویی و ارزشیابی اعمال امتها، می تواند بیانگر معنای فوق باشد.

۶- همه انسان ها (خوبان و بدان) در دنیا به ناگزیر امام و پیشوای مخصوص به خود داشته و از او پیروی خواهند کرد .

یوم ندعوا کلّ أُناس بإممهم

از اینکه خداوند می فرماید: <همه انسانها به امام خود فرا خوانده می شوند> معلوم می شود که در دنیا، همه دارای امام و پیشوا هستند.

۱۹- < عن أبی عبدالله (ع) قال : لاتترک الأرض بغیر إمام یحلّ حلال الله و یحرّم حرامه و هو قول الله < یوم ندعوا کلّ أُناس بإمامهم > . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: زمین بدون امامی که حلال خدا را حلال و حرام خدا را حرام شمارد، رها نمی شود و این سخن خداوند است که می فرماید: یوم ندعوا کلّ أُناس بإمامهم>.

جلد -

نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۸ – ۲۷

۲۷– کسانی که یاد خداوند در قلب آنان حضور ندارد ، شایسته رهبری نیستند .

و لاتطع من أغفلنا قلبه عن ذکرنا

نهی از اطاعت غافلان، نفی شایستگی آن ها برای فرمان دادن و ارائه پیشنهاد است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۳۵ – ۵

۵ رسالت و مسؤولیت اصلی هدایت و رهبری جامعه بر دوش حضرت موسی (ع) بود و هارون تنها نقش معاونت و مشاورت او را بر عهده داشت .

و لقد ءاتینا موسی الکتب و جعلنا معه أخاه هرون وزیرًا

برداشت فوق، به خاطر این نکته است که دریافت کننده کتاب و شریعت، حضرت موسی(ع) بود و برادرش هارون، تنها به عنوان معاون و مشاور او معرفی گردیده بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۲۸ – ۷

۷– وجود رهبری ، نظام هدایت گری و قوانین بایسته ، راز پیروزی نهایی اسلام بر سایر ادیان

بالهدی و دین الحقّ لیظهره علی الدین کلّه

اهمیت رهبری جامعه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۴ – ۱۳

۱۳ – لزوم آزمون و احراز شایستگی افراد ، قبل از انتخاب آنان برای مدیریت و رهبری جامعه

و إذ ابتلی إبرهیم ربه بکلمت فاتمهن قال إنی جاعلك للناس إماماً

اهمیت زیرکی رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۴۹ – ۹،۲۹

۹ ضرورت هشیاری حاکمان و قاضیان نسبت به تزویر دسیسه گران

، برای منحرف ساختن آنان از حکم و داوری بر پایه تعالیم قرآن

و احذرهم ان یفتنوک عن بعض ما أنزل اللّه إلیک

۲۹ ضرورت هشیاری ، آمادگی و پایداری رهبران الهی در برابر انبوه فاسقان و شکنندگان حریم دین

و إن احکم بینهم بما أنزل اللّه و لاتتبع اهواءهم . .. و إن کثیراً من الناس لفسقون

یادآوری فسق بسیاری از مردم در پی نهی از پیروی هواپرستان، می تواند به منظور هشدار به قاضیان و رهبران الهی ایراد شده باشد ; یعنی باید متوجه باشند که فاسقان بسیاری برای بازداشتن آنان از اجرای احکام الهی در تلاش هستند.

اهمیت شجاعت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۲ - ۸

۸- لزوم برخورداری حاکمان و متولیان جامعه ، از ایمان راسخ و شجاعت و ایثار

فهل عسیتم إن تولّیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطّعوا أرحامکم

بنابر این که <تولّیتم> به معنای عهده داری امور و مخاطب آن بیماردلان ترسو و سست ایمان باشد، از مفهوم آیه به مطلب بالا می توان ره برد.

اهمیت نقش رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۹۸ - ۵

۵ رهبران جوامع بشری ، نقشی به سزا در سعادت و یا شقاوت اخروی آنان دارند .

فاتبعوا أمر فرعون . .. یقدم قومه یوم القیمه فأوردهم النار

اهمیت هوشیاری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۳

۳ ضرورت هشیاری رهبران جامعه اسلامی ، در برابر ترفند ها و فتنه انگیزی های منافقان (وارونه جلوه دادن امور

و . . .)

و قلبوا لک الأمور

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – فتح – ۴۸ – ۱۱ – ۳

۳ – لزوم هشیاری رهبری و جامعه اسلامی ، در برابر عناصر ظاهر فریب و دوچهره

سیقول لک المخلّفون من الأعراب

پیشگویی خداوند و افشای چهره متخلفان، در حقیقت بیانگر ضرورت بر این هشیاری است.

ایمان رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۱۲۴ – ۲۲

۲۲ – ایمان و عدالت ، از شرایط احراز مقام امامت و رهبری است .

لاینال عهدی الظلمین

بصیرت در رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۴۵ – ۵

۵ – توانایی بر اداره جامعه و داشتن بصیرت و روشن بینی ، از شرایط رهبران جامعه دینی

إبرهیم وإسحق و یعقوب أُولی الأیدی و الأبصر

بیعت با رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۴۶ – ۱۲

۱۲ لزوم پیمان گرفتن رهبری جامعه از مردم ، برای پایبندی بر تبعیّت از وی در جنگ و غیر آن

قال هل عسیتم ان کتب علیکم القتال اَلّا تقاتلوا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۶۴ – ۱۲

۱۲ پذیرش توبه نقض کنندگان حاکمیّت اسلامی ، در گرو بیعت مجدّد با رهبری است .

و لو انّهم اذ ظلموا انفسهم جاؤک فاستغفروا اللّه و استغفر لهم الرّسول

پیشگامی رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴ – ۱۷

۱۷ ضرورت پیشگامی رهبران الهی در

پایبندی به اصول و مبانی خویش

قل إنی أمرت أن أكون أول من أسلم و لاتكونن من المشركین

تأثیرپذیری از رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۶۱ - ۵

۵ مردمان عصر نوح (ع) پیرو اشراف و بزرگان قوم خویش و تحت تأثیر موضعگیری های آنان بودند .

قال الملأ . .. قال یقوم

تجدید بیعت با رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۸ - ۵

۵ - اهمیت اخذ بیعت مجدد رهبری از پیروان ، در شرایط حساس و سرنوشت ساز

لقد رضی اللّه عن المؤمنین إذ یبایعونک تحت الشجره

پیامبر(ص)، در جریان پرمخاطره حدیبیه اقدام به اخذ بیعت کرد و خداوند نیز آن را تأیید نمود، بنابراین، اخذ بیعت در موارد مشابه آن، مطلوب است.

ترس رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵ - ۳

۳ نقش سازنده بیان ترس پیشوایان دین از عذاب الهی، در هدایت مردم و بازداشتن آنها از گناه

قل إنی أخاف إن عصیت ربی عذاب یوم عظیم

تسلیم به رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۵ - ۱۴،۱۵

۱۴ تسلیم در برابر احکام و داوری های حاکمان حق ، از علایم ایمان است . *

فلا و ربّك لا يؤمنون حتّى يحكّموك . .. و يسلّموا تسليماً

چون امر قضـاوت همیشـگی و احکـام قرآن جاودانی است و پیامبر (ص) در همه ادوار حضور نـدارد، بنابراین آیه مزبور شامل همه رهبران الهی و جانشینان بحق آن حضرت خواهد

بود.

۱۵ لزوم تسلیم در برابر رهبران الهی *

فلا و ربّک لا یؤمنون حتّی یحکّموک . .. و یسلّموا تسلیماً

تصمیم گیری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۹ - ۲۷،۲۸

۲۷ لزوم توکّل و اتکای رهبران بر خداوند ، پس از تصمیم گیری و عزم بر اِعمال مدیریت

فاذا عزمت فتوکّل علی اللّه

۲۸ لزوم قاطعیّت و صلابت رهبری ، پس از مشورت و تصمیم نهایی خویش ، در مقام اجرا

و شاورهم فی الامر فاذا عزمت فتوکّل علی اللّه

جلمه <فاذا عزمت فتوکّل علی اللّه>، به این معناست که آنگاه که تصمیم بر کاری گرفتی، دیگر تردید و دو دلی به خود راه مده و احتمال عدم موفقیّت را با توکّل بر خدا جبران کن که خداوند محبوب خویش را وانخواهد گذاشت: <انّ اللّه یحبّ المتوکّلین>.

تقوای رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۶

۶ حاکم ، باید نصیحت و انتقاد را بپذیرد و باتقوا باشد .

و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه

تقویت روحیه رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۵ - ۷

۷ تقویت روحی پیامبر اسلام (رهبران و مبلغان دین) ، با یادآوری مخالفت برخی از مردم در برابر دعوت انبیای گذشته *

فمنهم من امن به و منهم من صدّ عنه

بیان موضگیریهای متفاوت مردمان در برابر پیامبران (ایمان و کفر) می تواند برای دلداری آن حضرت باشد که پیامبران گذشته نیز با چنین مردمی روبرو بودند و همچنان مقاومت می

کردند.

توانایی رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۰ - ۱۰

۱۰ ولایت و سرپرستی بر مردمان ، در گرو قدرت و توانایی ولیّ و سرپرست بر پشتیبانی همه جانبه از آنان

بل اللّه مولیکم و هو خیر النّاصرین

جمله <و هو خیر النّاصرین>، می تواند به منزله دلیلی باشد برای جمله <بل اللّه مولیکم>. یعنی خداوند به این دلیل ولیّ شماست که قادر است به بهترین وجه شما را یاری کند.

جنگ با دشمنان رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۳ - ۱۱

۱۱ پیکار با توطئه گران علیه رهبر جامعه اسلامی و سرکوبی آنان ، امری است لازم .

ألا تقتلون قوماً . .. و همّوا بإخراج الرسول

حاکمیّت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۹ - ۲۶

۲۶ حاکمیّت رهبری واحد ، همراه با پذیرش اصل شورا ، از ویژگی های نظام اسلامی

و شاورهم فی الامر فاذا عزمت فتوکّل علی اللّه

حشر با رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۵ - ۱۹

۱۹ رهبر برگزیده هر کسی در دنیا ، در قیامت نیز رهبر او خواهد بود .

و یتبع غیر سبیل المؤمنین نوله ما تولی

امیر المؤمنین(ع) در مورد دو نفری که از باب استهزاء به سوسماری خطاب یا امیرالمؤمنین کردند فرمود: دعهما فهو امامهما یوم القیامه، اما تسمع الی اللّه یقول: <نوله ما تولی>.

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۷۵، ح ۲۷۳; نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۵۱، ح

.۵۶۸

حق پذیری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۷

۷ خداترسی ، انتقاد و نصیحت پذیری ، شرط لازم برای انتخاب حاکم

و اذا قیل له اتق اللّه

حق شنوایی رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۲ - ۹

۹ - رهبران و داوران جامعه الهی ، باید نصیحت پذیر و حق شنو باشند .

فاحکم بیننا بالحقّ و لاتشطط

حکمت در رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۰ - ۸

۸ - ارتباط همیشگی با خداوند ، نیرومندی ، حکمت ، توانایی بر فیصله دادن به امور و داشتن منطق قوی در جداسازی حق از باطل ، از شرایط لازم رهبران و مدیران جامعه در نگاه وحی

واذکر عبدنا داود ذاالأید إنّه أوّاب . .. و شددنا ملکه و ءاتینه الحکمه و فصل الخ

برداشت یاد شده از مجموع اوصافی که خداوند برای داوود(ع) به عنوان حاکم و فرمانروا ذکر کرده است، به دست می آید.

خشونت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۹ - ۷،۹

۷ سنگدلی و خشونت رهبران ، موجب پراکندگی مردم از پیرامون آنان

و لو کنت فظّا غلیظ القلب لانفضّوا من حولك

<انفضّوا> از <فضّ> به معنای تفرّق و پراکندگی است.

۹ گرایش مردم به رهبران دینی ، در گرو مهربانی آنان و پرهیز از خشونت و سنگدلی

فبما رحمه من اللّه لنت لهم و لو کنت فظّا غلیظ القلب لانفضّوا من حولك

درخواست رهبری متقین

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۱۲ – فرقان – ۲۵ – ۷۴ – ۱۶،۲۲

۱۶ بندگان خالص خدا ، از خداوند خواستار در دست داشتن اداره جامعه متقین و مردم تقوا پیشه اند .

و اجعلنا للمتّقین إمامًا

برداشت فوق، بر این اساس استوار است که مقصود از <امام> امامت و پیشوایی سیاسی و اجتماعی باشد.

۲۲ جمله < و الذین یقولون ربّنا هب لنا من أزواجنا و ذرّیّتنا قرّه أعین و اجعلنا للمتّقین إماماً > متن دعای همیشگی بندگان خالص خدا

و الذین یقولون ربّنا هب لنا من أزوجنا و ذرّیّتنا قرّه أعین و اجعلنا للمتّقین إم

آمدن آیه شریفه در قالب جمله اسمیه و نیز فعل مضارع <یقولون> حاکی از استمرار و همیشگی بودن آن دعا است.

دشمن شناسی رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۲۵ – ۱۴

۱۴ لزوم آگاهی پیامبر(ص) و رهبران الهی از روحیات کفار و مخالفین و ترفندهای آنان

و منهم من یستمع الیک . .. إن هذا إلا أسطیر الأولین

آیه مورد بحث و آیه قبل در بیان روحیات مخالفان قرآن و روشهای آنان است. از این بیان می توان دریافت که اطلاع بر رفتارها و افکار مخالفین قرآن تا چه اندازه اهمیت دارد.

دشمنان رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۴۹ – ۱۲

۱۲ رهبری جوامع ایمانی ، همواره در خطر توطئه ها و دسیسه های دشمنان

و احذرهم ان یفتنوک

خطابهای <لاـتتبع> و <احذرهم> و کاف خطاب در <ان یفتنوك> می رساند که توطئه های دشمنان اسلام، متوجه شخص پیامبر(ص) بوده ; یعنی رهبری جامعه

اسلامی، همواره هدف توطئه های دشمنان است.

رأفت رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۸ – ۸

۸ لزوم برخورداری رهبران از احساس هم دردی نسبت به انسان ها و سعادت خواهی برای آنان و داشتن رأفت و رحمت عمیق

رسول من أنفسکم عزیز علیه ما عنتم حریص علیکم بالمؤمنین رءوف رحیم

برداشت فوق به دلیل این است که خداوند پیامبر(ص) را به عنوان یک رهبر الهی به داشتن این صفات تمجید کرده است.

رهبران ظالم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۶۰ – ۲۰،۲۲

۲۰ ارجاع داوری به حاکمان خودکامه و سلطه گر ، پذیرش حاکمیت طاغوت است .

الم تر الی الّذین یزعمون انّهم امنوا . .. یریدون ان یتحاکموا الی الطّاغوت

امام صادق (ع) فرمود: . .. انّه لو کان لک علی رجل حقّ فدعوته الی حکّام اهل العدل فأبی علیک اِلا انْ یرافعک الی حکام اهل الجور لیقضوا له لکان ممّن حاکم الی الطاغوت و هو قول اللّه عزّ و جل: الم تر الی الّذین یزعمون ... .

کافی، ج ۷، ص ۴۱۱، ح ۳ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۰۸، ح ۳۶۱ ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۸۷، ح ۲، ۳ و ۵ ; تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۵۴، ح ۱۸۰.

۲۲ کعب بن اشرف و ابن شیبه یهودی ، از مصادیق حاکمان طاغوتی

یریدون ان یتحاکموا الی الطّاغوت

بسیاری از مفسران برآنند که آیه در مورد منافقی نازل شد که به هنگام نزاع با فردی، خواهان مراجعه به کعب بن اشرف یهودی شد و از مراجعه به

پیامبر برای داوری سر باز زد. برخی دیگر از مفسران، مصداق طاغوت را ابن شیبه یهودی گفته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۱ - ۲

۲ - پیشوایان و رهبران جوامع در بینش الهی دو دسته اند : دعوت کنندگان به آتش دوزخ و فراخوانان به نعمت های بهشت .

و جعلنهم أئمه یدعون إلی النار

رهبری اشراف فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۱ - ۴

۴ - فرعون و دارودسته وی ، از نوع پیشوایان دعوت کننده به دوزخ

و جعلنهم أئمه یدعون إلی النار

رهبری انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۵ - ۵

۵ - انبیا ، پیامدار رهبری اجتماعی و فکری خویش برای جامعه *

بل هو کذّاب أشر

متهم شدن صالح(ع) به خودخواهی و قدرت طلبی، متفرع بر این است که آن حضرت، از آنان انتظار اطاعت و پذیرش فرمانش را داشته باشد.

رهبری اولیاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۳۵ - ۱۰

۱۰ – دعا برای امور دنیوی (مانند داشتن قدرت سیاسی و رهبری) در صورت داشتن هدف الهی از آن ، امری پسندیده برای مردان الهی است .

و هب لی ملکًا لاینبغی لأحد من بعدی

رهبری بنی اسرائیل

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۵ – ۴

۴ – قرار دادن بنی اسرائیل در مسند امامت و پیشوایی خلق ، نمود دیگر از امتنان الهی بر آنان

أن نمنّ

علی الذین استضعفوا فی الأرض و نجعلهم أئمه

رهبری تورات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – هود – ۱۱ – ۱۷ – ۹

۹ تورات ، پیشوا و راهنمای مردم و مایه رحمت بر ایشان

و من قبله کتب موسی إمامًا و رحمه

رهبری جالوت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۴۹ – ۱۹

۱۹ جالوت ، زمامدار ستمگر عصر بنی اسرائیل پس از حضرت موسی (ع)

لا طاقه لنا الیوم بجالوت

رهبری حق

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۶۵ – ۱۴

۱۴ تسلیم در برابر احکام و داوری های حاکمان حق ، از علایم ایمان است . *

فلا و ربّک لا یؤمنون حتّی یحکّموک . .. و یسلّموا تسلیماً

چون امر قضاوت همیشگی و احکام قرآن جاودانی است و پیامبر (ص) در همه ادوار حضور ندارد، بنابراین آیه مزبور شامل همه رهبران الهی و جانشینان بحق آن حضرت خواهد بود.

رهبری داود(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۰ - ۲

۲ - داوود (ع) ، در دوران رسالت خویش رهبری جامعه و مدیریت اجتماعی را در دست داشت .

و شددنا ملکه

رهبری در بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۷ - ۱،۲

۱ برگزیدگی طالوت برای زمامداری بنی اسرائیل ، به نفع و سعادت آنان

ان اللّه قد بعث لکم طالوت ملکاً

<لام> در <لکم> تصریح است به اینکه فرماندهی و زمامداری طالوت در جهت نفع و

سعادت آنان بوده است.

۲ طالوت ، برانگیخته خداوند برای زمامداری بنی اسرائیل

ان اللّه قد بعث لکم طالوت ملکاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۱ - ۱۵

۱۵ داود ، حاکم الهی بنی اسرائیل ، پس از طالوت

انّ اللّه قد بعث لکم طالوت ملکاً . .. و قتل داود جالوت و اتیه اللّه الملك

کاربرد <واو> عاطفه به جای <فاء>، با وجود اینکه اعطای ملك به <داود> مترتب بر کشته شدن جالوت است، می تواند اشاره به فاصله این دو امر باشد، و این فاصله ظاهراً مدّت زمان زمامداری طالوت است.

رهبری در مورچگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - نمل - ۲۷ - ۱۸ - ۵

۵ - وجود شعور ، نظام رهبری و مدیریت و نیز سازمان اطلاع رسانی در مورچگان

قالت نمله . .. لایحطمنّکم سلیمن و جنوده

رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۹۶ - ۴

۴ رهبران الهی ، حتّی پیامبران ، در معرض خطر تأثیر منفی شکوه ظاهری و قدرت اقتصادی کافران

لا یغرّنك تقلّب الّذین کفروا فی البلاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۴ - ۵

۵ بعثت انبیا و رهبران الهی ، ناشی از فضل خداوند است .

ام یحسدون النّاس علی ما اتیهم اللّه من فضله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۵ - ۱۵

۱۵ لزوم تسلیم در برابر رهبران الهی *

فلا و ربّک لا یؤمنون حتّی یحکّموک .

.. و یسلّموا تسلیماً

رهبری سیاسی موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۲ - ۱۲

۱۲ موسی (ع) ، علاوه بر مقام نبوت ، منصب امامت و رهبری سیاسی بنی اسرائیل را نیز عهده دار بود .

و قال موسی لأخیه هرون اخلفنی فی قومی

رهبری طالوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۸ - ۳،۱۴،۱۶،۱۷

۳ بازگشت صندوق (تابوت) به سوی بنی اسرائیل ، نشانه زمامداری طالوت

انّ ایه ملکه ان یاتیکم التابوت

الف و لام در <التابوت> برای عهد ذهنی است و بیانگر این معنا که آن صندوق زمانی نزد بنی اسرائیل بوده است. جمله <و فیه ... بقیه مما ترک ال موسی> مؤیّد این معناست ; لذا <اتیان> به بازگشتن معنا شد.

۱۴ مؤمنان بنی اسرائیل (اهل پذیرش حق) ، پذیرای صندوق معهود ، به عنوان نشانه ای بر حقانیّت طالوت در زمامداری

انّ فی ذلک لایه لکم ان کنتم مؤمنین

<ایمان> در آیه شریفه به معنای ایمان به خداوند و رسول و در مقابل کفر نیست; چون مخاطبین آیه از اهل ایمانند; بلکه به معنای لغوی آن است; یعنی آنانکه اهل باور و پذیرای حق هستند، مقابل کسانی که روحی لجوج و قلبی پیوسته ناباور دارند.

۱۶ وجود افراد غیر مؤمن (لجوج و ناباور) ، در میان بنی اسرائیل ، علی رغم وجود نشانه روشن الهی بر زمامداری طالوت

انّ فی ذلک لایه لکم ان کنتم مؤمنین

تعبیر <ان کنتم مؤمنین> اشاره است به اینکه افرادی غیرمؤمن (ناباوران) در میان بنی اسرائیل وجود

داشته اند.

۱۷ در صندوق معهود ، نشانه حاکمیت طالوت و شکسته های الواح حضرت موسی بود که بر آن علوم آسمانی نگاشته شده بود .

ان یاتیکم التابوت

امام باقر (ع) درباره آیه <ان یاتیکم التابوت . .. > فرمود: رضاض الالواح فیها العلم و الحکمه، العلم جاء من السماء فکتب فی الالواح و جعل فی التابوت

تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۳۳، ح ۴۴۰ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۲۴۷، ح ۹۷۷.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۹ - ۳

۳ آمادگی بنی اسرائیل برای پیکار با دشمنان ، پس از پذیرش زمامداری طالوت ، با مشاهده آن صندوق خاص

ان ایه مُلکه . .. فلمّا فَصَل طالوت بالجنود

بسیج لشکریانی از بنی اسرائیل، با وجود تردید سابق آنان نسبت به فرماندهی طالوت، دلالت بر جمله ای محذوف دارد; یعنی پس از آمدن تابوت، به فرماندهی طالوت گردن نهادند و آماده نبرد شدند و آنگاه طالوت آنان را بسیج کرد.

رهبری ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۲۷

۲۷ - امام رضا (ع)] در ضمن حدیثی [فرمودند : . . . < قال اللّه تبارک و تعالی < لاینال عهدی الظالمین > فابطلت هذه الایه إمامه کل ظالم إلی یوم القیامه و صارت فی الصفوه . . . ;

خداوند می فرماید: <لاینال عهدی الظالمین> و این آیه امامت هر ستمگری را تا قیامت مردود دانسته و امامت را در]انسانهای [پاک و برگزیده قرار داد . ..>.

رهبری فرعون

- آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴۱ - ۴

۴ - فرعون و دارودسته وی ، از نوع پیشوایان دعوت کننده به دوزخ

و جعلنهم أئمه یدعون إلی النار

رهبری قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - اعراف - ۷ - ۳ - ۱۲

۱۲ قرآن، ولی و پیشوایی شایسته برای انسانهاست.

و لاتتبعوا من دونه أولیاء

برداشت فوق بر این مبناست که ضمیر در <من دونه> به <ما أنزل . ..> برگردانده شود.

رهبری کتب آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - هود - ۱۱ - ۱۷ - ۱۰

۱۰ انسانها ، باید کتاب های آسمانی را پیشوا و مقتدای خویش قرار دهند .

و من قبله کتب موسی إمامًا و رحمه

رهبری متجاوزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۲۳ - ۴

۴ تجاوزکاران هر جامعه برای پیشبرد مقاصد شوم خویش بر گرد سردمداران و پیشوایانی متشکل می شوند.

و کذلک جعلنا فی کل قریه أکبر مجرمیها لیمکروا

<جرم> به معنـای تجاوز و تعـدی است. (لسان العرب). و بنابر اینکه <أکابر> مضاف به <مجرمیها> باشـد، یک نوع رابطه بین مجرمان و سـردمداران آنها به ذهن خطور می کند. گویا آنان جملگی در زیر پرچم سردمداران خویش به مبارزه و مکر با مردم می پردازند.

رهبری متقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۲۵

۲۵ - زیـد شـحام می گویـد : از امـام صـادق (ع) شـنیدم که می فرمود : < ان اللّه تبارک و تعالی اتخـذ ابراهیم عبـداً قبل ان یتخذه

نبیاً و ان اللّه اتخذه نبیاً قبل ان یتخذه رسولا و ان اللّه یتخذه رسولا قبل ان یتخذه خلیلا و ان اللّه اتخذه خلیلا قبل ان یجعله اماماً فلما جمع له الاشیاء قال : < إنی جاعلک للناس إماماً > قال : فمن عظم ها فی عین ابراهیم < قال و من ذریتی قال لاینال عهدی الظالمین > قال : لایکون السفیه امام التقی ;

خداوند تبارک و تعالی ابراهیم(ع) را عبد خود قرار داد قبل از اینکه او را نبی قرار دهد، و او را نبی قرار داد قبل از اینکه او را رسول قرار دهد، و او را رسول قرار داد قبل از اینکه او را خلیل قرار دهد، و خداوند او را خلیل قرار داد قبل از اینکه او را امام قرار دهد. پس آن گاه که این مقامات (عبودیت، نبوت، رسالت و خلّت) در او جمع شد، فرمود: <من تو را امام و پیشوای مردم قرار می دهم> امام صادق(ع) فرمودند: سپس این مقام در نظر ابراهیم بزرگ جلوه کرد و گفت: آیا از دودمان من نیز امام خواهند شد؟ خداوند فرمود: عهد (امامت) من به ستمگران نمی رسد; یعنی، انسان سفیه و نادان پیشوای انسان پرهیزگار نمی شود>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - فرقان - ۲۵ - ۷۴ - ۱۳

۱۳ بندگان خالص خدا ، از خداوند می خواهند که خود و همسر و فرزندانشان ، الگو و مقتدای مردم تقواپیشه باشند .

و اجعلنا للمتّقین إمامًا

رهبری محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۰

پیامبراکرم (ص) ، شخصیتی محوری و تصمیم گیر در مدینه بود .

ینظرون إلیک

آوردن جمله <ینظرون إلیک> در لابه لای جمله ای که در صدد بیان وصف آشفتگی منافقان، به هنگام شنیدن خبر جنگ است، نشان دهنده این واقعیت است که آنان، از این جهت به پیامبر(ص) نگاه می کردند، تا رخصتی برای ترک جهاد به دست آورند و این، از موقعیت آن حضرت حکایت می کند.

رهبری مخلصان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۱ - ۹

۹ - تنها انسان های با اخلاص و به دور از چشم داشت مادی و ره یافته ، شایسته رهبری و پیروی اند .

اتّبعوا من لایسئلکم أجراً و هم مهتدون

رهبری مستبدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۴ - ۶

۶ - عناصر برتری طلب و خودکامه ، فاقد صلاحیت رهبری بر مردم اند .

إنّ فرعون علا فی الأرض و جعل أهلها شیعًا

نکوهش خداوند از فرعون به خاطر روحیه سلطه گری وی، بیانگر مطلب یاد شده است.

رهبری مشرکان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۵۱ - ۶

۶ - مشرکان صدراسلام ، پیشوای کافران گذشته تاریخ در کفر و حق ستیزی *

و لقد أهلکنا أشیاعکم

بـا توجه به این که <شـیعه> به معنـای پیرو است و از نظر زمانی کفار مکه دنباله رو کافران گذشـته انـد; احتمال می رود که اطلاق <أشیاع> بر کافران گذشته تاریخ از آن جهت باشد که مشرکان مکه در کفر و حق ستیزی، گوی سبقت را از پیشینیان

خود ربوده اند، به گونه ای که باید پیشینیان را پیرو آنها به حساب آورد و آنان را پیشوای گذشتگان.

رهبری موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۰۵ - ۱۱

۱۱ موسی (ع) علاوه بر رسالت رهبری بنی اسرائیل را نیز از جانب خداوند عهده دار بود .

إنی رسول من رب العلمین . .. فأرسل معی بنی إسراءیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۵،۹

۵ - موسی و هارون (ع) به فرمان خداوند ، وظیفه دار رهبری بنی اسرائیل پس از موافقت فرعون با خروج آنان

فأرسل معنا بنی إسرءیل

۹ - بنی اسرائیل ، دارای آمادگی برای هجرت از مصر به رهبری موسی و هارون (ع)

فأرسل معنا بنی إسرءیل و لاتعذّبهم

مطرح شدن این درخواست نزد فرعون، بر وجود آمادگی روحی و فکری در بنی اسرائیل برای هجرت از مصر دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۹ - ۵

۵ - با وجود مشارکت موسی و هارون (ع) در وحی و رسالت ، مسؤولیت آن با موسی (ع) بود .

قال فمن ربّکما یموسی

موسی و هارون(ع)، در کلیه مکالمات خود موظف بودند که پیام مشترک خویش را به فرعون ابلاغ کنند و از این رو کلیه ضمایر در آیات گذشته به صورت تثنیه و مشترک آمده است (اذهبا، قولا، لاتخافا، معکما، فقولا، رسولا، جئناک، إنّا، إلینا)؛ ولی فرعون در مطرح کردن سؤال خود در عین مخاطب قرار دادن هر دو،

پاسخ را از موسی(ع) طلب می کند (یا موسی). این قرینه ها نشان دهنده آن است که در عین اشتراک موسی و هارون(ع) در رسالت، رهبری با موسی(ع) بوده و فرعون به آن پی برده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - شعراء - ۲۶ - ۵۲ - ۸

۸ - موسی (ع) ، رهبری پذیرفته شده و مورد اطاعت بنی اسرائیل ، حتی پیش از ترک مصر

و أوحینا إلی موسی أن أسر بعبادی إنّکم متّبعون

فرمان الهی به کوچاندن شبانه بنی اسرائیل، در صورتی عملی بود که مجموعه بنی اسرائیل مطیع موسی(ع) بودند و این حرکت مخاطره آمیز را به خاطر اطاعت از وی به جان می خریدند.

رهبری مهتدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۱ - ۹

۹ - تنها انسان های با اخلاص و به دور از چشم داشت مادی و ره یافته ، شایسته رهبری و پیروی اند .

اتّبعوا من لایسئلکم أجراً و هم مهتدون

رهبری نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - مؤمنون - ۲۳ - ۲۸ - ۷

۷ - نقش بارز و محوری نوح (ع) ، در مدیریت نظام مادی و معنوی مؤمنان قوم خویش

اصنع الفلک . .. فاسلک فیها... فإذا استویت ... فقل الحمد للّه

برداشت فوق، با توجه به این نکته است که: در جریان ساختن کشتی و سوار شدن و استقرار در آن، تنها حضرت نوح(ع) مورد خطاب الهی است و قوم او طفیلی اویند.

رهبری و جاهلان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس

- ۱۰ - ۸۹ - ۱۱

۱۱ ثبات و استقامت و تأثیرناپذیری از افراد نادان ، از وظایف رهبر جامعه اسلامی است .

فاستقیما و لاتتبعان سبیل الذین لایعلمون

رهبری و سعادت مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۸ - ۸

۸ لزوم برخورداری رهبران از احساس هم دردی نسبت به انسان ها و سعادت خواهی برای آنان و داشتن رأفت و رحمت عمیق

رسول من أنفسکم عزیز علیه ما عنتم حریص علیکم بالمؤمنین رءوف رحیم

برداشت فوق به دلیل این است که خداوند پیامبر(ص) را به عنوان یک رهبر الهی به داشتن این صفات تمجید کرده است.

رهبری و ظلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۱۷،۱۸

۱۷ - پیراسته بودن از ظلم و ستمکاری ، از شرایط دستیابی به مقام امامت و پیشوایی مردم

قال لاینال عهدی الظلمین

۱۸ - ستمکاران ، شایسته و سزاوار امامت و رهبری نیستند .

لاینال عهدی الظلمین

رهبری و فاسقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۲۹

۲۹ ضرورت هشیاری ، آمادگی و پایداری رهبران الهی در برابر انبوه فاسقان و شکنندگان حریم دین

و إن احكم بينهم بما أنزل اللّه و لاتتبع اهواءهم . .. و إن كثيراً من الناس لفسقون

یادآوری فسق بسیاری از مردم در پی نهی از پیروی هواپرستان، می تواند به منظور هشدار به قاضیان و رهبران الهی ایراد شده باشد ; یعنی باید متوجه باشند که فاسقان بسیاری برای بازداشتن آنان از اجرای احکام الهی در تلاش هستند.

رهبری هارون(ع)

جلد -

نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۲ - ۹،۱۰

۹ موسی (ع) ، برادرش هارون را به رهبری بنی اسرائیل تا پایان مناجاتش با خدا منصوب کرد .

و قال موسی لأخیه هرون اخلفنی فی قومی

۱۰ موسی (ع) امت خویش را حتی برای مدتی کوتاه (زمان دوری از قوم برای مناجات) بدون رهبر ر ها نساخت .

و قال موسی لأخیه هرون اخلفنی فی قومی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۴۷ - ۵،۹

۵ - موسی و هارون (ع) به فرمان خداوند ، وظیفه دار رهبری بنی اسرائیل پس از موافقت فرعون با خروج آنان

فأرسل معنا بنی إسرءیل

۹ - بنی اسرائیل ، دارای آمادگی برای هجرت از مصر به رهبری موسی و هارون (ع)

فأرسل معنا بنی إسرءیل و لاتعذّبهم

مطرح شدن این درخواست نزد فرعون، بر وجود آمادگی روحی و فکری در بنی اسرائیل برای هجرت از مصر دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۹۳ - ۲

۲ - هارون در غیاب موسی (ع) ، وظیفه رهبری و هدایت بنی اسرائیل را به عهده داشت .

یهرون ما منعک . .. ألاّتتّبعن

زیرکی رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۱۲

۱۲ لزوم هشیاری پیامبر و رهبران الهی ، در برخورد با شگرد های منافقان

ان اردنا الّا احساناً و توفیقاً. اولئک الّذین یعلم اللّه ما فی قلوبهم فاعرض عنهم

خداوند قبل از دستور

به گـذشت و موعظه، به پیامبر (ص) می آموزد که عذر منافقان دروغ و بی پایه است تا به این وسـیله وی را متوجّه شـگردهای آنان سازد و موعظه را بر این اساس، پایه ریزی نماید.

سازش ناپذیری رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۹ – ۲۶

۲۶ لزوم پایبندی و اهتمام رهبران الهی به مبانی اصولی و سازش ناپذیری در آن

قل لا أشهد قل إنما هو إله وحد و إننی بریء مما تشرکون

گرچه محتوای آیه خطاب به پیامبر(ص) است، ولی مسلماً اختصاصی به شخص آن حضرت ندارد و قابل تعمیم به همه رهبران در تمامی عصرهاست.

سعادت خواهی رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۸ – ۸

۸ لزوم برخورداری رهبران از احساس هم دردی نسبت به انسان ها و سعادت خواهی برای آنان و داشتن رأفت و رحمت عمیق

رسول من أنفسکم عزیز علیه ما عنتم حریص علیکم بالمؤمنین رءوف رحیم

برداشت فوق به دلیل این است که خداوند پیامبر(ص) را به عنوان یک رهبر الهی به داشتن این صفات تمجید کرده است.

سلامت روانی رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – نجم – ۵۳ – ۳ – ۶

۶ – لزوم احراز سلامت عملی ، فکری و روحی رهبران ، در اعتماد به ایشان *

ما ضلّ صاحبکم و ما غوی . و ما ینطق عن الهوی

خداونـد، برای جلب اعتمـاد مردم به پیـامبر(ص) سه نکته را بیـان فرمـوده است: ۱ عـدم گمراهی در زنـدگی (ما ضلّ) ۲ عدم

انحراف در فکر (ماغوی)؛ ۳

مغلوب نبودن در برابر هوای نفس (و ماینطق عن الهوی).

سلامت فکری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳ - ۶

۶ - لزوم احراز سلامت عملی ، فکری و روحی رهبران ، در اعتماد به ایشان *

ما ضلّ صاحبکم و ما غوی . و ما ینطق عن الهوی

خداوند، برای جلب اعتماد مردم به پیامبر(ص) سه نکته را بیان فرموده است: ۱ عدم گمراهی در زندگی (ما ضلّ) ۲ عدم انحراف در فکر (ماغوی)؛ ۳ مغلوب نبودن در برابر هوای نفس (و ماینطق عن الهوی).

شرایط رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۱۷،۱۸،۲۲،۲۵،۲۶،۲۷

۱۷ - پیراسته بودن از ظلم و ستمکاری ، از شرایط دستیابی به مقام امامت و پیشوایی مردم

قال لاینال عهدی الظلمین

۱۸ - ستمکاران ، شایسته و سزاوار امامت و رهبری نیستند .

لاینال عهدی الظلمین

۲۲ - ایمان و عدالت ، از شرایط احراز مقام امامت و رهبری است .

لاینال عهدی الظلمین

۲۵ - زید شحام می گوید : از امام صادق (ع) شنیدم که می فرمود : < ان اللّه تبارک و تعالی اتخذ ابراهیم عبداً قبل ان یتخذه نبیاً و ان اللّه اتخذه نبیاً قبل ان یتخذه رسولا و ان اللّه یتخذه رسولا قبل ان یتخذه خلیلا و ان اللّه اتخذه خلیلا قبل ان یجعله اماماً فلما جمع له الاشیاء قال : < إنی جاعلك للناس إماماً > قال : فمن عظم ها فی عین ابراهیم < قال و من ذریتی قال لاینال عهدی الظالمین > قال : لایکون السفیه امام التقی ؛

خداوند

تبـارک و تعالی ابراهیم(ع) را عبـد خود قرار داد قبل از اینکه او را نبی قرار دهـد، و او را نبی قرار داد قبل از اینکه او را رسول قرار دهـد، و او را رسول قرار داد قبـل از اینکه او را خلیل قرار دهـد، و خداونـد او را خلیل قرار داد قبل از اینکه او را امام قرار دهـد. پس آن گـاه که این مقامـات (عبودیت، نبوت، رسالت و خلّت) در او جمع شـد، فرمود: <من تو را امام و پیشوای مردم قرار می دهم> امـام صـادق(ع) فرمودنـد: سـپس این مقـام در نظر ابراهیم بزرگ جلوه کرد و گفت: آیا از دودمان من نیز امام خواهند شد؟ خداوند فرمود: عهد (امامت) من به سـتمگران نمی رسد; یعنی، انسان سـفیه و نادان پیشوای انسان پرهیزگار نمی شود>.

۲۶ – < قال ابوعبداللّه (ع) : فی قوله تعالی : . . . < لاینال عهدی الظالمین > من عبد صنماً او وثناً لایکون إماماً . . . ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خداوند تعالی که می فرماید: . .. <لاینال عهدی الظالمین> روایت شده: کسی که بت پرستیده باشد نمی تواند امام شود ...>.

۲۷ – امام رضا (ع)] در ضـمن حـدیثی [فرمودنـد : . . . < قال اللّه تبارک و تعالی < لاینال عهدی الظالمین > فابطلت هذه الایه إمامه کل ظالم إلی یوم القیامه و صارت فی الصفوه . . . ;

خداونـد می فرمایـد: <لاینـال عهـدی الظـالمین> و ایـن آیـه امـامت هر سـتمگری را تـا قیـامت مردود دانسـته و امـامت را در]انسانهای [پاک و برگزیده قرار داد

. ..>.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۰۶ – ۶،۷

۶ حاکم ، باید نصیحت و انتقاد را بپذیرد و باتقوا باشد .

و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه

۷ خداترسی ، انتقاد و نصیحت پذیری ، شرط لازم برای انتخاب حاکم

و اذا قیل له اتق اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۴۶ – ۸

۸ اِعمال رهبری بر جامعه ، در گروِ وجود تمایل اجتماعی و زمینه پذیرش آن

ابعث لنا ملکاً نقاتل

با توجّه به اینکه حضرت اشموئیل قبل از درخواست مردم، کسی را به عنوان فرمانده ایشان معیّن نکرد; با اینکه ضرورت آن روشن بود.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۴۷ – ۸،۱۰،۱۱،۱۲،۱۴

۸ تقدم برگزیدگان الهی بر دیگران ، در حکومت و زمامداری

نحن احقّ بالملک منه . .. قال ان اللّه اصطفیه علیکم

۱۰ گستردگی بیشتر توانایی های علمی (اعلمیت) و جسمی ، ملاک برتری انسان در زمامداری جامعه

و زادهُ بسطهً فی العلم و الجسم

۱۱ گستردگی توانایی های علمی و جسمی طالوت ، ملاک برگزیدگی وی از جانب خداوند برای زمامداری

ان اللّه اصطفيه عليكم و زاده بسطه فى العلم و الجسم

۱۲ سرشناسى و ثروت ، ملاك گزينش زمامداران نيست .

و لم يؤت سعه من المال . .. و زاده بسطه فى العلم و الجسم

۱۴ اهميّت بيشتر توانايى هاى فكرى و علمى (كاردانى) ، بر توانايى هاى جسمى در انتخاب زمامدار *

و زاده بسطه فى العلم و الجسم

در بيان

ملاک، توانایی علمی <فی العلم> مقدم شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۵۱ - ۱۳،۱۴،۲۵

۱۳ حکمت و علم ، دو ویژگی لازم برای زمامداران الهی *

و اتیه اللّه الملک و الحکمه و علّمه ممّا یشاء

پس از بیان حکومت دو ویژگی دیگر بیان شده است: حکمت و علم. تا اشاره کند که اعطای ملک و سلطنت الهی، مقتضی اعطای علم و حکمت است; یعنی زمامدار الهی نمی تواند فاقد این دو ویژگی باشد.

۱۴ اعطای مسؤولیت به فرد ، باید پس از احراز صلاحیّت وی باشد .

و قتل داود جالوت و اتیه اللّه الملک

پس از اینکه لیاقت داود (در کشتن جالوت) روشن شد، خداوند به او ملک عطا نمود.

۲۵ حاکمیّت و زمامداری ، حقّ عالمانی حکیم است که تا هزیمت ستمگران و متجاوزان مبارزه می کنند . *

و قتل داوُد جالوت و اتیه اللّه الملک و الحکمه و علّمه مما یشاء

ظاهراً بیان اعطای ملک به داود پس از بیان کشتن جالوت، اشاره به سببیت اعطای ملک دارد; یعنی مبارزه و کشتن جالوت باعث اعطای ملک به وی شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۰ - ۱۰

۱۰ ولایت و سرپرستی بر مردمان ، در گرو قدرت و توانایی ولیّ و سرپرست بر پشتیبانی همه جانبه از آنان

بل اللّه مولیکم و هو خیر النّاصرین

جمله <و هو خیر النّاصرین>، می تواند به منزله دلیلی باشد برای جمله <بل اللّه مولیکم>. یعنی خداوند به این دلیل ولیّ شماست که قادر است به بهترین وجه شما را یاری

کند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۶۴ – ۶

۶ مردمی بودن از شرایط رهبران و مسؤولین جامعه

لقد منّ اللّه علی المؤمنین اذ بعث فیهم رسولا من انفسهم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۸۳ – ۸

۸ رهبری جامعه ، باید توان تحلیل و ریشه یابی اخبار و اطلاعات را داشته باشد .

و لو ردّوه الی الرسول . .. لعلمه الّذین یستنبطونه منهم

با توجّه به اینکه استنباط بر عهده <رسول> و <اولی الامر> گذاشته شده است، معلوم می شود که رهبران جامعه باید دارای این توانایی باشند. لازم به ذکر است <من> در <منهم> بیان برای <الّذین> است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۵۵ – ۸

۸ حالت خضوع و فروتنی در پرداخت صدقه و زکات ، از شرایط لازم برای تصدی حکومت و ولایت بر اهل ایمان

انما ولیکم اللّه . .. الذین یقیمون الصلوه و یؤتون الزکوه و هم رکعون

در برداشت فوق، رکوع به معنای لغوی آن (خضوع) گرفته شده است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۰۴ – ۱۷

۱۷ دانش و هدایت ملاک لیاقت رهبران برای رهبری

او لو کان ءاباؤهم لایعلمون شیئاً و لایهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۷ - ۵

۵ علم، شرطی اساسی در صلاحیت رهبری است.

و إن تطع أكثر . .. إن ربك هو أعلم من يضل

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۲۸ – ۱۳

۱۳ موسی (ع) خواهان حاکمیت یافتن تقواپیشگان شد .

استعینوا . .. و العقبه للمتقین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – یونس – ۱۰ – ۱۰۹ – ۶

۶ تبعیت محض از حق و وحی الهی ، و صبر و بردباری در برابر مشکلات آن ، از شرایط رهبری الهی است .

قد جاءکم الحق من ربکم . .. و اتبع ما یوحی إلیك و اصبر حتی یحکم اللّه

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۱۰۸ – ۸

۸ لزوم بهره مندی رهبران جامعه اسلامی و مبلغان دینی از بصیرت و بینایی و داشتن حجت روشن بر اتخاذ راه ها و روشها

قل هذه سبیلی أدعوا إلی الله علی بصیره أنا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۲۸ – ۲۷

۲۷– کسانی که یاد خداوند در قلب آنان حضور ندارد ، شایسته رهبری نیستند .

و لاتطع من أغفلنا قلبه عن ذکرنا

نهی از اطاعت غافلان، نفی شایستگی آن ها برای فرمان دادن و ارائه پیشنهاد است.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – شعراء – ۲۶ – ۱۵۲ – ۲

۲ – اسراف گران و فسادانگیزان ، فاقد صلاحیت رهبری و فرماندهی

و لاتطیعوا أمر المسرفین . الذین یفسدون فی الأرض

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۳ – قصص – ۲۸ – ۴ – ۶

۶ – عناصر برتری طلب و خودکامه ، فاقد صلاحیت رهبری بر مردم اند .

إنّ فرعون علا فی الأرض و

جعل أهلها شيعًا

نکوهش خداوند از فرعون به خاطر روحیه سلطه گری وی، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۹ - ۳

۳ - عناصر مستکبر و سرکش ، فاقد صلاحیت رهبری بر مردم اند .

و استکبر هو و جنوده فی الأرض بغیر الحقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - یس - ۳۶ - ۲۱ - ۹

۹ - تنها انسان های با اخلاص و به دور از چشم داشت مادی و ره یافته ، شایسته رهبری و پیروی اند .

اتّبعوا من لایسئلکم أجراً و هم مهتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۰ - ۸

۸ - ارتباط همیشگی با خداوند ، نیرومندی ، حکمت ، توانایی بر فیصله دادن به امور و داشتن منطق قوی در جداسازی حق از باطل ، از شرایط لازم رهبران و مدیران جامعه در نگاه وحی

واذکر عبدنا داود ذاالأید إنّه أوّاب . .. و شددنا ملکه و ءاتینه الحکمه و فصل الخ

برداشت یاد شده از مجموع اوصافی که خداوند برای داوود(ع) به عنوان حاکم و فرمانروا ذکر کرده است، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۲ - ۹

۹ - رهبران و داوران جامعه الهی ، باید نصیحت پذیر و حق شنو باشند .

فاحکم بیننا بالحقّ و لاتشطط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۴۵ - ۵

۵ - توانایی بر اداره جامعه و داشتن بصیرت و روشن بینی

، از شرایط رهبران جامعه دینی

إبرهیم وإسحق و یعقوب أُولی الأیدی و الأبصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - زمر - ۳۹ - ۳۳ - ۹

۹ - ایمان به هدف و پایبندی به آرمان ها ، از شرایط رهبران جامعه ایمانی و اسلامی است .

و الذی جاء بالصدق و صدّق به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - نجم - ۵۳ - ۳ - ۶

۶ - لزوم احراز سلامت عملی ، فکری و روحی رهبران ، در اعتماد به ایشان *

ما ضلّ صاحبکم و ما غوی . و ما ینطق عن الهوی

خداوند، برای جلب اعتماد مردم به پیامبر(ص) سه نکته را بیان فرموده است: ۱ عدم گمراهی در زندگی (ما ضلّ) ۲ عدم انحراف در فکر (ماغوی)؛ ۳ مغلوب نبودن در برابر هوای نفس (و ماینطق عن الهوی).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۷ - ۹

۹ - هشیاری ، نظارت دقیق و صبر و بردباری ، لازمه رهبری

فارتقبهم و اصطبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۴ - ۴

۴ - برخورداری از منش و خلق و خوی والا ، از شرایط مبلغان دینی و رهبران جامعه اسلامی

إنّک لعلی خلق عظیم

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ – مدثر – ۷۴ – ۴ – ۴

۴ – طهارت و پاکیزگی جسم و جان ، از شرایط بایسته برای رهبران و مبلغان جامعه اسلامی و تأثیرگذار در موفقیت آنان

و ثیابک فطهّر

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۹ –

مدثر - ۷۴ - ۵ - ۲

۲ - پرهیز از پلیدی و آلودگی ، از شرایط بایسته برای رهبران و مبلغان جامعه اسلامی و تأثیرگذار در موفقیت آنان

و الرجز فاهجر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۶ - ۴

۴ - دوری از منت نهادن و زیاد شمردن عطایا و خدمات خود ، از شرایط بایسته برای رهبران و مبلغان جامعه اسلامی و تأثیرگذار در موفقیت آنان

و لاتمنن تستکثر

شرایط رهبری جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۱۳

۱۳ - لزوم آزمون و احراز شایستگی افراد ، قبل از انتخاب آنان برای مدیریت و رهبری جامعه

و إذ ابتلی إبرهیم ربه بکلمت فاتمهن قال إنی جاعلك للناس إماماً

شرایط رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - صافات - ۳۷ - ۱۱۸ - ۶

۶ - پیمودن راه و دین داری ، شرط رهبری جامعه اسلامی

و هدینهما الصرط المستقیم

خداوند در توصیف موسی و هارون (علیهماالسلام) که پیامبر و رهبر امت خویش بودند مسأله بر صراط مستقیم بودن آنان را مطرح فرمود. طرح این مسأله، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

شناخت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۹ - ۱۰،۱۲

۱۰ اطاعت از خداوند و شناخت امام (ع) ، حکمت است .

و من یؤت الحکمه فقد اوتی خیراً کثیراً

امام صادق (ع): <و من یؤت الحکمه . .. > طاعه اللّه و معرفه الأمام

کافی، ج ۱، ص ۱۸۵، ح ۱۱ ; نورالثقلین، ج

۱، ص ۲۸۷، ح ۱۱۳۰.

۱۲ شناخت امام و پرهیز از گناهان کبیره ، حکمت است .

و من یؤت الحکمه

امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمود: معرفه الامام و اجتناب الکبائر الّتی اوجب اللّه علیها النّار

کافی، ج ۲، ص ۲۸۴، ح ۲۰ ; نورالثقلین، ج ۱، ص ۲۸۷، ح ۱۱۳۱.

شؤون رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۵ - ۷

۷ قضاوت ، از شؤون پیامبر (ص) و رهبران الهی است .

فلا و ربّک لا یؤمنون حتّی یحکّموک فیما شجر بینهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۶ - ۴

۴ زمام امور جنگ و اجازه حضور و عدم حضور در آن ، در اختیار رهبر جامعه اسلامی و از شؤون اوست .

جهدوا مع رسوله استئذنک

صبر در رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - ق - ۵۰ - ۳۹ - ۴

۴ - مقام تبلیغ دین و رهبری امت ، نیازمند صبر و شکیبایی

فاصبر علی ما یقولون

صبر رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – قمر – ۵۴ – ۲۷ – ۹

۹ – هشیاری ، نظارت دقیق و صبر و بردباری ، لازمه رهبری

فارتقبهم و اصطبر

صفات رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۸ – ۸

۸ لزوم برخورداری رهبران از احساس هم دردی نسبت به انسان ها و سعادت خواهی برای آنان و داشتن رأفت و رحمت عمیق

رسول من أنفسکم عزیز علیه ما عنتم حریص علیکم بالمؤمنین رءوف

رحیم

برداشت فوق به دلیل این است که خداوند پیامبر(ص) را به عنوان یک رهبر الهی به داشتن این صفات تمجید کرده است.

عدالت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲۴ - ۲۲

۲۲ - ایمان و عدالت ، از شرایط احراز مقام امامت و رهبری است .

لاینال عهدی الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۳۵ - ۹

۹- < عن الصادق (ع) فی قول الله جلّوعزّ : < . . . وزنوا بالقسطاس المستقیم > قال : . . . أمّا القسطاس المستقیم فهو الإمام و هو العدل من الخلق أجمعین و هو حکم الأئمه . . . ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خدای جلّوعزّ <. .. وزنوا بالقسطاس المستقیم> روایت شده است که فرمود: ...اما قسطاس مستقیم مقصود امام است و او مظهر عدل در میان همه خلق می باشد و قضاوت ائمه بر آن اساس است...>.

عصیان از رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۲ - ۱۱،۱۹

۱۱ جامعه ایمانی در معرض خطر سستی ، تفرقه و سرپیچی از رهبریِ صالح خویش ، پس از نیل به پیروزی

حتّی اذا فشلتم . .. من بعد ما اریکم ما تحبّون

۱۹ دنیاطلبی و دلدادگی به مادّیات ، از عوامل سرپیچی از فرمان رهبران الهی

و عصیتم . .. منکم من یرید الدّنیا

عفو خطاهای رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۴۳ – ۱۰

۱۰ خطا و لغزش رهبر جامعه

و فرماندهان نظامی ، قابل اغماض و بخشش

عفا اللّه عنک لم أذنت لهم حتی یتبین لک الذین صدقوا

عقیده رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶۱ – ۶

۶ رهبران دینی باید به حقانیت راه خویش اعتقاد داشته باشند و آن را به پیروان خود اعلام کنند.

قل إننی هدینی ربی إلی صرط مستقیم دینا قیما

لزوم اعلام از کلمه <قل> استفاده شده است.

علم در رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۲۰ – ۸

۸ – ارتباط همیشگی با خداوند ، نیرومندی ، حکمت ، توانایی بر فیصله دادن به امور و داشتن منطق قوی در جداسازی حق از باطل ، از شرایط لازم رهبران و مدیران جامعه در نگاه وحی

واذکر عبدنا داود ذاالأید إنّه أوّاب . .. و شددنا ملکه و ءاتینه الحکمه و فصل الخ

برداشت یاد شده از مجموع اوصافی که خداوند برای داوود(ع) به عنوان حاکم و فرمانروا ذکر کرده است، به دست می آید.

علم رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۴۷ – ۱۰

۱۰ گستردگی بیشتر توانایی های علمی (اعلمیت) و جسمی ، ملاک برتری انسان در زمامداری جامعه

و زادهُ بسطهً فی العلم و الجسم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۳۰

۳۰ توجه رهبران دینی به پلیدی و ناپاکی گروه بسیاری از مردم ، مانع حزن و اندوه آنان بر سرپیچی برخی از مردم از دین و احکام آن

فان تولوا . ..

و إن كثيراً من الناس لفسقون

چنانچه هدف از جمله <فاعلم . ..>، بازداری زاید پیامبر(ص) از حزن و اندوه باشد، می توان جمله <ان کثیراً> را بیانگر علت آن دانست ; یعنی ای پیامبر(ص) بسیاری از مردم فاسقند و خداوند هدایت آنان را اراده نکرده است. بنابراین بر رویگردانی آنان از دین و احکام آن محزون مباش.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۱۷ - ۵

۵ علم، شرطی اساسی در صلاحیت رهبری است.

و إن تطع أكثر . .. إن ربك هو أعلم من يضل

عوامل لغزش رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۷

۷ هوا های نفسانی و تمایلات اشخاص و گروه ها ، لغزشگاهی خطرناک برای حاکم و قاضی

و إن احكم بينهم بما أنزل اللّه و لاتتبع اهواءهم

غلو درباره رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۰ - ۸

۸ لزوم پرهیز از غلو و افراط درباره پیامبر(ص) و پیشوایان دینی

قل لا أقول لكم . .. إنى ملك

مأموریت پیامبر(ص) به نفی این گونه موارد (نفی فرشته بودن و . ..) دستور و برنامه ای برای همگان است که درباره پیامبران الهی راه غلو و افراط در پیش نگیرند و بر خداوند پیشی نجویند.

قاطعیت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۹ - ۲۸

۲۸ لزوم قاطعیّت و صلابت رهبری ، پس از مشورت و تصمیم نهایی خویش ، در مقام اجرا

و شاورهم فی الامر

فاذا عزمت فتوكّل على اللّه

جلمه <فاذا عزمت فتوكّل على اللّه>، به این معناست که آنگاه که تصمیم بر کاری گرفتی، دیگر تردید و دو دلی به خود راه مده و احتمال عدم موفقیّت را با توکّل بر خدا جبران کن که خداوند محبوب خویش را وانخواهد گذاشت: <انّ اللّه یحبّ المتوکّلین>.

قبول قضاوت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۵ - ۱۴

۱۴ تسلیم در برابر احکام و داوری های حاکمان حق ، از علایم ایمان است . *

فلا و ربّك لا یؤمنون حتّی یحکّموك . .. و یسلّموا تسلیماً

چون امر قضاوت همیشگی و احکام قرآن جاودانی است و پیامبر (ص) در همه ادوار حضور ندارد، بنابراین آیه مزبور شامل همه رهبران الهی و جانشینان بحق آن حضرت خواهد بود.

قدرت در رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۰ - ۸

۸ - ارتباط همیشگی با خداوند ، نیرومندی ، حکمت ، توانایی بر فیصله دادن به امور و داشتن منطق قوی در جداسازی حق از باطل ، از شرایط لازم رهبران و مدیران جامعه در نگاه وحی

واذکر عبدنا داود ذاالأید إنّه أوّاب . .. و شددنا ملکه و ءاتینه الحکمه و فصل الخ

برداشت یاد شده از مجموع اوصافی که خداوند برای داوود(ع) به عنوان حاکم و فرمانروا ذکر کرده است، به دست می آید.

قضاوت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۵ - ۷

۷ قضاوت ، از شؤون پیامبر (ص) و رهبران الهی است .

فلا

و ربّك لا يؤمنون حتّى يحكّموك فيما شجر بينهم

كيفر مخالفت با رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۵ - ۲۰

۲۰ مخالفت با رهبری كسی كه با انتخاب مشروع برگزيده شده باشد ، موجب عذاب جهنم است .

و من يشاقق الرسول . .. و يتبع غير سبيل المؤمنين نوله ما تولی

اميرالمومنين(ع) فرمود: . .. فان اجتمعوا علی رجل و سموه اماماً كان ذلك لله رضی فان خرج عن امرهم خارج بطعن او بدعه ردوه الی ما خرج منه فان ابی قاتلوه علی اتباعه غير سبيل المؤمنين و ولاه اللّه ما تولی ...

نهج البلاغه، نامه ۶; نورالثقلين، ج ۱، ص ۵۵۱، ح ۵۶۶.

گزينش رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۱۲ - ۳

۳ سرپرست و رهبر هر جامعه ، بايد از ميان خود آنان گزينش شود .

و بعثنا منهم اثنی عشر نقيباً

محدوده مسؤوليت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۳ - نساء - ۴ - ۵۹ - ۲۵

۲۵ اولواالامر (واليان امور و حاكمان) ، دارای حق تشريع احكام نيستند . *

فان تنازعتم فی شیء فردّوه الی اللّه و الرّسول

چون قرآن و سنّت تعیین کننده مصادیق نیستند، مراد از <شیء> می تواند خصوص احکام باشد ; بنابراین ذکر نکردن <اولی الامر> در این بخش از آیه، حاکی است که این امر به آنان واگذار نشده است.

محدوده مسؤولیت رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۴ - ۱۲

۱۲ وادار کردن

مردم به پذیرش معارف و حقایق دین، خارج از حیطه مسؤولیت مبلغان و پیشوایان دین است.

قد جاءکم بصائر من ربکم . .. و ما أنا علیکم بحفیظ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۶۷ - ۳

۳ تعیین مشی نظامی در حیطه مسؤولیت انبیا و رهبران الهی است .

ما کان لنبی أن یکون له أسری

مخالفت با رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۱۵ - ۱۰

۱۰ مخالفت با رسول خدا (ص) و رهبران الهی ، سرآغازی برای شکستن وحدت جامعه ایمانی *

و من یشاقق الرسول . .. و یتبع غیر سبیل المؤمنین

جمله <و یتبع . ..> می تواند به عنوان نتیجه ای برای <من یشاقق ...> باشد; یعنی کسی که با رسول خدا مخالفت کند در نتیجه راهی غیر از روش اهل ایمان پیموده و باعث تفرقه در صفوف مسلمانان گشته است.

مدیریت در رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۴۵ - ۵

۵ - توانایی بر اداره جامعه و داشتن بصیرت و روشن بینی ، از شرایط رهبران جامعه دینی

إبرهیم وإسحق و یعقوب أُولی الأیدی و الأبصر

مرجع تعیین رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ – نساء – ۴ – ۵۹ – ۱۲

۱۲ لزوم مراجعه به خدا و رسول (کتاب و سنّت) ، در تعیین اولواالامر و اختلافات مربوط به آن *

فان تنازعتم فی شیء فردّوه الی اللّه و الرّسول

با توجّه به اینکه <اولی الامر> در آیه، مرجع حل

اختلافات قرار نگرفته است به نظر می رسد از مصادیق مهم و مورد نظر از <تنازع>، اختلافات مربوط به مسأله اولواالامر باشد.

مسؤولیت اجتماعی رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۱ - ۵

۵ بیان احکام و پاسخگویی به پرسش های اقتصادی اجتماعی از شؤون پیامبر (ص)

یسئلونک عن الأنفال قل الأنفال للّه و الرسول

مسؤولیت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۶

۶ حاکم ، باید نصیحت و انتقاد را بپذیرد و باتقوا باشد .

و اذا قیل له اتق اللّه اخذته العزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۶ - ۱۲،۱۴

۱۲ لزوم پیمان گرفتن رهبری جامعه از مردم ، برای پایبندی بر تبعیّت از وی در جنگ و غیر آن

قال هل عسیتم ان کتب علیکم القتال اَلّا تقاتلوا

۱۴ تعیین حاکمان و فرماندهان نظامی ، بر عهده رهبران الهی *

اذ قالوا لنبی لهم ابعث لنا ملکاً

رجوع مردم به پیامبر و رهبر خویش برای تعیین فرماندهی در جهاد فی سبیل اللّه، بیانگر ذهنیّت دینی مردم است به اینکه تعیین فرماندهان در اختیار پیامبران و رهبران دینی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۹ - ۲۸،۲۷،۲۵،۲۱،۲۰،۱۲،۱۱،۱۰،۹،۴

۴ ضرورت خوش خلقی ، نرمش و رأفت رهبران الهی با مردم

فبما رحمه من اللّه لنت لهم و لو کنت فظّا غلیظ القلب لانفضّوا من حولك

۹ گرایش مردم به رهبران دینی ، در گرو مهربانی آنان و پرهیز

از خشونت و سنگدلی

فبما رحمه من اللّه لنت لهم و لو كنت فظّا غليظ القلب لانفضّوا من حولك

۱۰ نقش ويژه خوش خُلقى و مهربانى رهبران الهى با امت خويش ، به هنگامه هاى دشوار

فبما رحمه من اللّه لنت لهم و لو كنت فظّا غليظ القلب لانفضّوا من حولك

قرار گرفتن اين آيه در ضمن آيات مربوط به نبرد احد و مشكلات ناشى از آن، اشاره به اين حقيقت دارد كه خوش خلقى و مهربانى رهبران به هنگام رخ نمودن سختيها و مشكلات براى مردم، از اهميّت ويژه اى برخوردار است.

۱۱ شكست ها و سختى ها ، زمينه ساز پراكندگى جامعه از پيرامون رهبران خود ، و مداراى ايشان با آنان از ميان برنده آن زمينه هاست . *

فبما رحمه من اللّه لنت لهم و لو كنت فظّا غليظ القلب لانفضّوا من حولك

با توجّه به ارتباط اين آيه با آيات پيشين، كه شكست نبرد احد و مشكلات ناشى از آن را مطرح ساخت، مى توان نتيجه گرفت كه شكست و مشكلات آن نبرد، زمينه پراكندگى مسلمانان را از پيرامون رسول خدا (ص) فراهم ساخت و آنچه در اين ميان مانع از گسيختن مردم از پيرامون پيامبر (ص) شد، خُلق خوش و مداراى آن حضرت با مردم بود.

۱۲ گذشت از خطاكاران ، و طلب آمرزش براى ايشان و مشورت در امور اجتماعى ، وظيفه پيامبر (ص) نسبت به مسلمانان

فاعف عنهم و استغفر لهم و شاورهم فى الامر

۲۰ مشورت با مردم و شركت دادن آنان در تصميم گيرى هاى اجتماعى ، از وظايف رهبران اسلام

و شاورهم فى الامر

۲۱ خطا هاى گذشته مردم

، نباید مانع از مشورت رهبران اسلامی با آنان باشد .

فاعف عنهم و استغفر لهم و شاورهم فی الامر

امر به مشورت با مؤمنان پس از تصریح به خطاکاری آنان، اشاره به این معناست که خطا و گناه پیشین مؤمنان نباید مانعی برای مشورت با آنان قلمداد شود.

۲۵ تصمیم گیری نهایی پس از مشورت ، بر عهده رهبری است .

و شاورهم فی الامر فاذا عزمت فتوکّل علی اللّه

چون <عزم> و تصمیم پس از مشورت، بر عهده شخص پیامبر (ص) گذاشته شده است، (عزمَت) نه به عهده جمع مورد مشورت و یا اکثریت آنان.

۲۷ لزوم توکّل و اتکای رهبران بر خداوند ، پس از تصمیم گیری و عزم بر اِعمال مدیریت

فاذا عزمت فتوکّل علی اللّه

۲۸ لزوم قاطعیّت و صلابت رهبری ، پس از مشورت و تصمیم نهایی خویش ، در مقام اجرا

و شاورهم فی الامر فاذا عزمت فتوکّل علی اللّه

جلمه <فاذا عزمت فتوکّل علی اللّه>، به این معناست که آنگاه که تصمیم بر کاری گرفتی، دیگر تردید و دو دلی به خود راه مده و احتمال عدم موفقیّت را با توکّل بر خدا جبران کن که خداوند محبوب خویش را وانخواهد گذاشت: <انّ اللّه یحبّ المتوکّلین>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۱ - ۴

۴ امانتداری در جمع آوری و حفظ و تقسیم امکانات عمومی جامعه ، از وظایف رهبران الهی *

و ما کان لنبیّ ان یغلّ

با توجّه به شأن نزول ذکر شده برای آیه.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

٣ - آل عمران - ٣ - ١٦٧ - ٧

٧

ضرورت بسیج تمامی نیرو های مؤمن و غیر مؤمن از سوی رهبری جامعه دینی برای رویارویی با هجوم کافران

و قیل لهم تعالوا قاتلوا فی سبیل اللّه او ادفعوا

بنابر اینکه دعوت مطرح شده در آیه، یک دعوت موردی و خاص باشد، نه بیانگر اصل وجوب جهاد و دفاع، الزاماً مخاطبان در آیه دو گروه خواهند بود: گروهی که <للّه> و <فی سبیل اللّه> در صحنه پیکار حاضر می شوند و گروهی که برای دفاع از کیان و ملیّت خود و . .. نبرد می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۵ - ۲۱

۲۱ حاکم ، وظیفه دار برگزیدن دو داور برای حل اختلاف میان زن و شوهر

فابعثوا حکماً

از ائمه معصومین (ع) در مورد تعیین مخاطب آیه فوق آمده است: هو السّلطان الذی یترافعان الیه.

تفسیر تبیان، ج ۳، ص ۱۹۲ ; مجمع البیان، ج ۳، ص ۷۰.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۳ - ۸

۸ سخاوتمندی و رسیدگی به وضع اقتصادی مردم ، از وظایف حکومت و حاکمان

ام لهم نصیب . .. فاذاً لا یؤتون النّاس نقیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۸ - ۲۱

۲۱ حاکمان ، عهده دار اجرای عدالت در جامعه

و اذا حکمتم بین النّاس ان تحکموا بالعدل

امام باقر (ع) درباره آیه فوق فرمود: . .. انّهم هم الحکّام او لا تری انّه خاطب بها الحکام.

غیبت نعمانی، ص ۲۵، باب ما جاء فی الامامه و الوصیه ; تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۸۰، ح ۵

؛ تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۴۷، ح ۱۵۴، ۱۶۷ ؛ الدر المنثور، ج ۲، ص ۵۷۱.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۵۹ - ۸

۸ اجرای عدالت ، وظیفه حاکمان و اطاعت از آنان ، وظیفه مردم

و اذا حکمتم بین النّاس ان تحکموا بالعدل . .. یا ایّها الذین امنوا اطیعوا اللّه و

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۱۲،۱۰

۱۰ شرح صدر ، گذشت و تحمّل برخورد های مخالفین ، از وظایف رهبران الهی

اولئک الّذین . .. فاعرض عنهم و عظهم و قل لهم فی انفسهم قولا بلیغاً

۱۲ لزوم هشیاری پیامبر و رهبران الهی ، در برخورد با شگرد های منافقان

ان اردنا الّا احساناً و توفیقاً. اولئک الّذین یعلم اللّه ما فی قلوبهم فاعرض عنهم

خداوند قبل از دستور به گذشت و موعظه، به پیامبر (ص) می آموزد که عذر منافقان دروغ و بی پایه است تا به این وسیله وی را متوجّه شگردهای آنان سازد و موعظه را بر این اساس، پایه ریزی نماید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۳ - ۱۰،۹،۷،۶

۶ اخبار امنیتی جامعه قبل از انتشار باید مورد ارزیابی مقام های مسؤول قرار گیرد .

و لو ردّوه الی الرسول و الی اولی الامر منهم لعلمه الّذین یستنبطونه منهم

مراد از <استنباط> این است که اخبار امنیتی باید مورد ارزیابی قرار گیرد تا صحیح و سقیم مشخص گردد و آنچه به صلاح جامعه نیست، منتشر نشود و آنچه لازم است، منتشر شود.

کنترل اخبار امنیّتی و تشخیص صحیح آن ، از وظایف پیامبر (ص) و رهبران جامعه

و لو ردّوه الی الرسول و الی اولی الامر منهم لعلمه الّذین یستنبطونه منهم

۹ ایجاد تشکیلات خبری برای جمع آوری و ارزیابی خبر های سرنوشت ساز و عرضه آن ، از شؤون رهبری است .

و لو ردّوه . .. لعلمه الّذین یستنبطونه منهم

۱۰ تحلیل و انتشار اخبار جنگ پیروزی و شکست و . . . تنها در صلاحدید رهبران جامعه

و اذ جاءهم امر من الامن او الخوف . .. لعلمه الّذین یستنبطونه منهم

با توجه به اینکه آیه مورد بحث در بین آیات مربوط به جنگ واقع شده، می توان گفت از مصادیق مورد نظر برای اخبار امنیتی، اخبار مربوط به جنگ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۴ - ۵

۵ لزوم پیشتازی رهبران در جهاد و حرکت های اجتماعی

فقاتل فی سبیل اللّه لا تکلّف الّا نفسک و حرّض المؤمنین

تقدیم جمله <فقاتل فی سبیل اللّه> بر جمله <و حرّض المؤمنین> می رساند که رهبران الهی باید قبل از دیگران، آماده شرکت در حرکتهای اجتماعی، نظیر جنگ در راه خدا، شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۲ - ۳۴

۳۴ امام ، عهده دار آزادسازی برده ای مؤمن به عنوان کفاره قتل خطائی مسلمانی که در سرزمین شرک به دست مسلمین کشته شود .

فان کان من قوم عدوّلکم و هو مؤمن فتحریر رقبه مؤمنه

امام صادق (ع) در مورد وظیفه امام نسبت به مسلمانی که در سرزمین شرک به

دست مسلمين كشته شده، فرمود: يُعتق مكانه رقبه مؤمنه و ذلك قول اللّه عزّ و جل: <فان كان من قوم عدوّلكم . .. >.

من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۱۱۰، ح ۱، ب ۳۶ مسلسل ۳۷۳ ; نورالثقلين، ج ۱، ص ۵۳۲، ح ۴۸۵.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - نساء - ۴ - ۱۰۵ - ۲۰

۲۰ جانشينان پيامبر (ص) ، همانند خود آن حضرت ، موظف به قضاوت در ميان مردم بر پايه تعاليم قرآن

إنّا انزلنا إليك الكتب بالحق لتحكم بين الناس بما اريك اللّه

امام صادق(ع) پس از تلاوت آيه فوق فرمود: و هى جاريه فى الاوصياء.

كافى، ج ۱، ص ۲۶۸، ح ۸; نورالثقلين، ج ۱، ص ۵۴۷، ح ۵۴۷.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۳۳ - ۲۱

۲۱ حاكم اسلامى ، وظيفه دار برگزيدن يكى از مجازات هاى چهارگانه محارب ، با رعايت تناسب بين مجازات و جنايت وى

انما جزؤا الذين يحاربون اللّه . .. او ينفوا من الارض

از امـام صـادق(ع) در پاسخ سؤال از معنـاى آيه فوق روايت شـده: ذلك الى الامام يفعل به ما يشاء، قلت: فمفوض ذلك اليه؟ قال: لا، و لكن نحو الجنايه.

كافى، ج ۷، ص ۲۴۶، ح ۵; نورالثقلين، ج ۱، ص ۶۲۲، ح ۱۶۴.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - مائده - ۵ - ۳۸ - ۵

۵ اهل ایمان ، موظف به زمینه سازی اجرای حدود توسط حاکمان *

و السارق و السارقه فاقطعوا ایدیهما

با اینکه اجرای حد در محدوده وظایف حاکم شرعی است، خداوند همه

مؤمنان را مخاطب قرار داد تا به این نکته اشاره کند که مؤمنان باید زمینه اجرای حکم را فراهم سازند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۱۱۴ – ۱۲

۱۲ رهبران الهی ، وظیفه دار جهت دهی معنوی به خواسته های مادی مردمان

نرید ان نأکل منها . .. تکون لنا عیداً لاوّلنا و ءاخرنا ءایه منك و ارزقنا

حضرت مسیح(ع) با ذکر مسأله تغذیه به عنوان آخرین هدف و با جمله <وارزقنا . ..> که خود ابراز نیاز و تذلل در پیشگاه خداوند است، اشاره به ناموجه بودن سخن حواریون دارد که آنان مسأله تغذیه را قبل از اهداف معنوی مطرح کردند.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۴ – ۱۷

۱۷ ضرورت پیشگامی رهبران الهی در پایبندی به اصول و مبانی خویش

قل إنی أمرت أن أکون أول من أسلم و لاتکونن من المشرکین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۳۵ – ۱۲،۱۴

۱۲ پیامبر(ص) وظیفه دار شناخت دقیق روحیات و ویژگیهای کافران و چگونگی موضعگیریهای آنها در برابر هدایت است.

و إن کان کبر . .. فلا تکونن من الجهلین

بیان ویژگی هدایت ناپذیری برخی کافران و لحن توبیخ گونه آیه نسبت به پیامبر(ص)، بیانگر این است که پیامبر(ص)، علی رغم میل به هدایت کردن همه مردم، باید واقعیت هدایت ناپذیری برخی از کفار را پذیرفته و آن را در برنامه های خود در نظر گیرد.

۱۴ لزوم آشنایی انبیا و رهبران الهی به روحیات مردم و ماهیت مخالفان و منکران دین

فلا تکونن

من الجهلين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۰ - ۹

۹ پیشوایان و مبلغان دین وظیفه دار مبارزه با پندارهای غلوآمیز مردم درباره آنان

قل لا أقول لکم . .. إنی ملک

الزام پیامبر(ص) به اعلام موارد مذکور در آیه الزامی است برای همه مبلغان و پیشوایان دین که این موارد را برای مردم بیان نمایند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۲ - ۱۷

۱۷ پیامبر(ص) نباید در برخورد با مردم، فقر و غنا و گرسنگی و سیری را ملاک قرار دهد.

ما علیک من حسابهم من شیء و ما من حسابک علیهم من شیء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۵۴ - ۴

۴ تواضع در برابر مؤمنان و همنشینی با آنان، از صفات لازم برای رهبران دینی جامعه است.

و إذا جاءک الذین یؤمنون بأیتنا فقل سلم علیکم

گر چه خطاب آیه به پیامبر(ص) است، ولی چون آن حضرت نمونه ای برای همه است، این ویژگی برای همه رهبران دینی ضروری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵۱ - ۳

۳ دعوت مردم و بیان محرمات الهی برای آنان وظیفه رهبران دین

قل تعالوا أتل ما حرم ربکم علیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۲ - ۱۵،۱۷

۱۵ اصلاح امور جامعه بنی اسرائیل از دستورالعمل های موسی به برادر و خلیفه خود هارون

و أصلح

چون فرمان به اصلاح پس از انتخاب هارون به سرپرستی بنی اسرائیل

آمده است، معلوم می شود مراد، اصلاح امور اجتماعی، فرهنگی و . .. بنی اسرائیل است، نه درستکاری هارون در امور شخصی خودش.

۱۷ پرهیز از پیروی از نظریات و روش های مفسدان ، وظیفه ای تعیین شده از سوی موسی برای خلیفه اش هارون

و لا تتبع سبیل المفسدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۵ - ۱۲

۱۲ لزوم پیشتازی رهبران بر پیروانشان در به کارگیری تعالیم خویش

فخذها بقوه و أمر قومک یأخذوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۶۲ - ۸

۸ پیامبر (ص) و رهبران الهی نباید صلح طلبیهایی را که قرین نیرنگ است بپذیرند و به سبب آن از نبرد با کافران بازایستند .

و إن یریدوا أن یخدعوک فإن حسبک اللّه

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <و ان یریدوا . .. > فرض دیگری در مقابل <إن جنحوا> باشد، نه توضیح و تکمیل آن. یعنی صلح به دو منظور پیشنهاد می شود: گاهی به سبب صلح واقعی و زندگانی مسالمت آمیز با مسلمانان و گاهی به منظور حیله گری و تجدید قوا. آیه قبل (إن جنحوا ...) بیانگر احکام و دستورات فرض اول و آیه دوم (و إن یریدوا) بیانگر احکام و دستورات فرض دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۳

۳ ضرورت هشیاری رهبران جامعه اسلامی ، در برابر ترفند ها و فتنه انگیزی های منافقان (وارونه جلوه دادن امور و . . .)

و قلبوا

لک الأمور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۸ - ۸

۸ لزوم برخورداری رهبران از احساس هم دردی نسبت به انسان ها و سعادت خواهی برای آنان و داشتن رأفت و رحمت عمیق

رسول من أنفسکم عزیز علیه ما عنتم حریص علیکم بالمؤمنین رءوف رحیم

برداشت فوق به دلیل این است که خداوند پیامبر(ص) را به عنوان یک رهبر الهی به داشتن این صفات تمجید کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - فصلت - ۴۱ - ۳۴ - ۳

۳ - سعه صدر و حسن برخورد حتی با مخالفان امری بایسته برای رهبران جامعه اسلامی

ادفع بالتی هی أحسن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۰ - ۴

۴ - ضرورت اقدام رهبری ، به اخذ پیمان از پیروان ، در مقاطع حساس و سرنوشت ساز *

إنّ الذین یبایعونک إنّمایبایعون اللّه

پیامبر(ص) در شرایط بحرانی قبل از انعقاد صلح حدیبیه، از مسلمانان بیعت مجدد بر دفاع از دین گرفت. از این نکته استفاده می شود که رهبری، نباید همیشه به نخستین اعلام وفاداری افراد، تکیه کند; بلکه باید در شرایط حساس و سرنوشت ساز با اخذ بیعت مجدد، پیمان گذشته را تحکیم بخشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۱ - ۳

۳ - لزوم هشیاری رهبری و جامعه اسلامی ، در برابر عناصر ظاهر فریب و دوچهره

سیقول لک المخلّفون من الأعراب

پیشگویی خداوند و افشای چهره متخلفان، در حقیقت بیانگر ضرورت بر این هشیاری است.

مسؤولیت رهبری دینی

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۹ – ۲۶

۲۶ لزوم پایبندی و اهتمام رهبران الهی به مبانی اصولی و سازش ناپذیری در آن

قل لا أشهد قل إنما هو إله وحد و إننی بریء مما تشرکون

گرچه محتوای آیه خطاب به پیامبر(ص) است، ولی مسلماً اختصاصی به شخص آن حضرت ندارد و قابل تعمیم به همه رهبران در تمامی عصرهاست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۲۵ – ۱۴

۱۴ لزوم آگاهی پیامبر(ص) و رهبران الهی از روحیات کفار و مخالفین و ترفندهای آنان

و منهم من یستمع الیک . .. إن هذا إلا أسطیر الأولین

آیه مورد بحث و آیه قبل در بیان روحیات مخالفان قرآن و روشهای آنان است. از این بیان می توان دریافت که اطلاع بر رفتارها و افکار مخالفین قرآن تا چه اندازه اهمیت دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۲ – ۴،۲۱

۴ رهبران و مبلغان دین نباید قشرهای ضعیف و تهیدست را از اطراف خود برانند.

و لا تطرد الذین یدعون ربهم بالغدوه و العشیّ یریدون وجهه

۲۱ رهبران و مبلغان دینی در صورت طرد مؤمنان مستمند و ضعیف از اطراف خویش، ستمکارند.

فتطردهم فتکون من الظلمین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۶۱ – ۶

۶ رهبران دینی باید به حقانیت راه خویش اعتقاد داشته باشند و آن را به پیروان خود اعلام کنند.

قل إننی هدینی ربی إلی صرط مستقیم دینا قیما

لزوم اعلام از کلمه <قل> استفاده شده است.

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۴۲ – ۲۰

۲۰ اصلاح امور اجتماعی مردم و پرهیز از پیروی از افکار مفسدان ، از وظایف مهم انبیا و رهبران الهی است .

و أصلح و لا تتبع سبیل المفسدین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۵۸ – ۵

۵ رهبران جامعه اسلامی باید به احتمال وقوع خیانت از سوی جوامع کفرپیشه ترتیب اثر داده و نباید برای تصمیمات لازم در انتظار وقوع خیانت باشند .

و إما تخافن من قوم خیانه فانبذ إلیهم علی سواء

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – اعراف – ۷ – ۱۵۰ – ۲۷،۲۱،۱۲

۱۲ رهبران دینی نباید به خاطر خویشی و روابط نسبی از مؤاخذه مسؤولان چشمپوشی کنند .

و أخذ برأس أخیه یجره إلیه

۲۱ مسؤولان جوامع دینی باید نسبت به عقاید دینی مردم حساس بوده و در طریق مبارزه با منحرفان و عوامل انحراف کوتاهی نکنند .

قال ابن أم إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی

۲۷ مسؤولان جوامع دینی در صورت بی تفاوت بودن نسبت به رسوخ انحراف ضلالت در جامعه خویش ، همسنگ منحرفان محسوب می شوند .

و لاتجعلنی مع القوم الظلمین

جمله <و لا تجعلنی . .. > می رساند که موسی(ع) پیش از آنکه اثبات شود هارون با عوامل فساد مبارزه کرده و در این مسیر از هیچ تلاشی دریغ نکرده است، او را همسنگ منحرفان به حساب می آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۶۴ - ۵

۵ پیامبر (ص)

و رهبران الهی در مبارزه با شرک و کفر تنها باید بر خدا و مؤمنان پیرو تکیه کنند .

حسبک اللّه و من اتبعک من المؤمنین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۷۰ – ۵

۵ رساندن پیام الهی به اسیران جنگی و ترغیب آنان به اسلام از وظایف رهبران الهی

یأیها النبی قل لمن فی أیدیکم من الأسری

مسؤولیت نزدیکان رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۷ – توبه – ۹ – ۱۲۰ – ۳

۳ نزدیک بودن به رهبر جامعه اسلامی و قرار داشتن در پایگاه دین ، مسؤولیت آفرین است .

ما کان لأهل المدینه و من حولهم من الأعراب

برداشت فوق مبتنی بر این اساس است که خداوند نزدیکان به پیامبر(ص) و حاضران در پایگاه شریعت (مدینه) را به خاطر برخورداری از این ویژگی، دارای مسؤولیتی فزونتر دانسته است و مخالفت با پیامبر(ص) را در شأن آنان ندانسته است.

ملاک رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۹۱ – ۲

۲– توانایی مادی و امکانات سرشار دنیوی ، ملاک پیامبری و پیشوایی در دید مشرکان مکه

لن نؤمن لک حتی . .. تکون لک جنّه من نخیل و عنب

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که خواسته مشرکان مکه، داشتن مال، مکنت و باغ بوده است نه معجزه اقتراحی.

منشأ تداوم رهبری بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵ - ۵

۵ - تعلق اراده الهی بر تداوم یافتن امامت و پیشوایی خلق ، در نسل بنی اسرائیل

و نجعلهم

الورثین

ظاهراً <وراثت> در این آیه، مربوط به امامت و پیشوایی است; یعنی، <الوارثین للإمامه>. بنابراین ضمیر <هم> در <نجلهم> از باب استخدام بوده و به نسل بنی اسرائیل باز می گردد; یعنی، <و نجعل نسلهم الوارثین للإمامه>

موعظه پذیری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۵ - ص - ۳۸ - ۲۲ - ۹

۹ - رهبران و داوران جامعه الهی ، باید نصیحت پذیر و حق شنو باشند .

فاحکم بیننا بالحقّ و لاتشطط

مهربانی رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۹ - ۹،۱۰

۹ گرایش مردم به رهبران دینی ، در گرو مهربانی آنان و پرهیز از خشونت و سنگدلی

فبما رحمه من اللّه لنت لهم و لو کنت فظّا غلیظ القلب لانفضّوا من حولك

۱۰ نقش ویژه خوش خُلقی و مهربانی رهبران الهی با امت خویش ، به هنگامه های دشوار

فبما رحمه من اللّه لنت لهم و لو کنت فظّا غلیظ القلب لانفضّوا من حولك

قرار گرفتن این آیه در ضمن آیات مربوط به نبرد احد و مشکلات ناشی از آن، اشاره به این حقیقت دارد که خوش خلقی و مهربانی رهبران به هنگام رخ نمودن سختیها و مشکلات برای مردم، از اهمیّت ویژه ای برخوردار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۸ - ۸

۸ لزوم برخورداری رهبران از احساس هم دردی نسبت به انسان ها و سعادت خواهی برای آنان و داشتن رأفت و رحمت عمیق

رسول من أنفسکم عزیز علیه ما عنتم حریص علیکم بالمؤمنین رءوف رحیم

برداشت فوق به دلیل این است

که خداوند پیامبر(ص) را به عنوان یک رهبر الهی به داشتن این صفات تمجید کرده است.

نظارت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - قمر - ۵۴ - ۲۷ - ۹

۹ - هشیاری ، نظارت دقیق و صبر و بردباری ، لازمه رهبری

فارتقبهم و اصطبر

نعمت رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۵ - ۶

۶ - در دست داشتن امامت و پیشوایی جامعه ، از نعمت های بزرگ الهی است .

و نرید أن نمنّ . .. و نجعلهم أئمه

نفی رهبری ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۹ - ۳

۳ - عناصر مستکبر و سرکش ، فاقد صلاحیت رهبری بر مردم اند .

و استکبر هو و جنوده فی الأرض بغیر الحقّ

نفی رهبری مستکبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - قصص - ۲۸ - ۳۹ - ۳

۳ - عناصر مستکبر و سرکش ، فاقد صلاحیت رهبری بر مردم اند .

و استکبر هو و جنوده فی الأرض بغیر الحقّ

نقش اخروی رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۱ – ۲۱،۲۰،۱۷،۱۶

۱۶– < عن الأصبغ بن نباته قال : . . . عمروبن حریث فی سبعه نفر . . . إذ خرج علیهم ضبّ فصادوه فأخذه عمروبن حریث فنصب کفّه و قال : بایعوا هذا أمیرالمؤمنین فبایعه السبعه و عمرو ثامنهم . . . فقدموا المدائن یوم الجمعه و أمیرالمؤمنین (ع) یخطب . . . فقال : . . . <

يوم ندعوا كلّ أَناس بإمامهم > و إنی اُقسم لكم بالله ليبعثنّ يوم القيامه ثمانيه نفر يدعون لإمامهم و هو ضبّ . . . ;

از اصبغ بن نباته روايت شده است كه گفت: .. عمروبن حريث همراه هفت نفر بود ... آن گاه سوسماری بر آنان ظاهر شد، پس آن را صيد كردند. پس عمروبن حريث صيد را گرفت و دستش را كشيد و گفت: بياييد با اينی كه امير المؤمنين است، بيعت كنيد. پس آن هفت نفر بيعت كردند و عمروبن حريث هشتمين آنان بود كه بيعت كرد ... پس در روز جمعه وارد مدائن شدند و حضرت علی(ع) خطبه می خواند ... پس فرمود: <يوم ندعوا كلّ اُناس بإمامهم>. من به خدا برای شما قسم می خورم كه هر آينه روز قيامت برانگيخته می شوند هشت نفری كه خوانده می شوند با امامشان و امامشان سوسمار است>.

۱۷- < عن بشيرالدهان عن أبی عبدالله (ع) قال : أنتم والله علی دين الله ثمّ تلاـ < يوم ندعوا كلّ أناس بإمامهم > ثمّ قال : علیّ إمامنا و رسول الله (ص) إمامنا . . . ;

بشيردهان گويد: امام صادق(ع) فرمود: به خدا قسم! شما بر دين خداييد، سپس تلاوت كرد <يوم ندعوا كلّ اُناس بإمامهم>، سپس فرمود: علی(ع) و رسول الله(ص) امامان ما هستند. ..>.

۲۰- < عن أبی عبدالله (ع) : . . . إذا كان يوم القيامه يدعی كلّ بإمامه الذی مات فی عصره ، فإن أثبته أعطی كتابه بيمينه ، لقوله < يوم ندعوا كلّ اُناس بإمامهم فمن اُوتی كتابه بيمينه . . . ;

از امام صادق(ع)

روایت شـده است که فرمود: . .. هر کس در عصـر هر امـامی بمیرد در روز قیامت با آن امام فرا خوانـده می شود. پس اگر در اطاعت او ثابت قـدم بوده، کتابش را به دست راست او می دهنـد. از این رو خداونـد فرمود: یوم ندعوا کلّ أُناس بإمامهم فمن أُوتی کتابه بیمینه...>.

۲۱- < عن عبـدالأعلی قـال : سـمعت أباعبـدالله (ع) یقول : . . . السـامع المطیع لاـ حجّه علیه ، و إمام المسـلمین تمّت حجّته و إحتجاجه یوم یلقی الله لقول الله < یوم ندعوا کلّ أُناس بإمامهم > ;

عبـدالاعلی گویـد: شـنیدم امام صادق(ع) می فرمود:. .. روز ملاقات با خداونـد علیه انسان شـنوا و مطیع ادعایی نیست; [چون] امام مسلمین حجّت و احتجاج او را تکمیل کرده است; زیرا خداوند می فرماید: یوم ندعوا کلّ أُناس بإمامهم>.

نقش رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۴۶ - ۲۷

۲۷ فقدان زمامدار الهی در یک جامعه ، موجب پراکندگی صفوف آن جامعه و تسلّط اجانب بر آنان *

من بعد موسی . .. و قد اُخرجنا من دیارنا

درخـواست بنی اسرائیل از پیـامبر خویش برای تعیین زمامـداری الهی، حـاکی است که چنین مقـامی در میـان آنهـا نبوده و در نتیجه، سلطه ستمگرانی را به دنبال داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۴ - ۱۱

۱۱ پذیرش توبه نقض کنندگاان حاکمیّت اسلامی ، در صلاحیّت رهبری است .

و لو انّهم . .. جاؤک فاستغفروا اللّه و استغفر لهم الرّسول

جلد - نام سوره - سوره -

آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۸۳ – ۲۰

۲۰ نقش مؤثر رهبری در جلوگیری از انحرافات و پیروی از شیطان

و لو ردّوه الی الرّسول و الی اولی الامر منهم و لو لا فضل اللّه علیکم و رحمته لات

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – مائده – ۵ – ۵۶ – ۷

۷ رهبری و تشکیلات ، دارای نقشی عمده در دستیابی به پیروزی

و من یتول اللّه و رسوله و الذین ءامنوا فان حزب اللّه هم الغلبون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۲۳ – ۳

۳ سردمداران و بزرگان هر جامعه در فریب دادن و منحرف ساختن جامعه نقش عمده ای دارند.

أکبر مجرمیها لیمکروا فیها

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۸ – یوسف – ۱۲ – ۱۰۸ – ۷

۷ بصیرت امت ها در گرو بصیرت رهبران ایشان است .

علی بصیره أنا و من اتبعنی

نیاوردن <علی بصیره> در <من اتبعنی> علی رغم مقصود بودن آن ، اشاره به این دارد که بصیرت پیروان پیامبر (رهبر) در گرو بصیرت اوست.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – اسراء – ۱۷ – ۷۱ – ۱۹،۱۸،۵

۵- نقش مهم رهبران و پیشوایان در سرنوشت امتها

یوم ندعوا کلّ أُناس بإممهم

تشخص یافتن پیشوایان در میان مجموعه های بشری برای پاسخ گویی و ارزشیابی اعمال امتها، می تواند بیانگر معنای فوق باشد.

۱۸- < [ورد علی الحسین بن علی] رجل یقال له بشربن غالب فقال یابن رسول الله (ص) أخبرنی عن قول الله عزّوجلّ : < یوم ندعوا کل

أناس بإمامهم > قال : إمام دعا إلى هدى فأجابوه إليه و إمام دعا إلى ضلاله فأجابوه إليها . . . ;

شخصی[به نام بشربن غالب وارد بر امام حسین(ع) شد و]به حضرت گفت: برای من بگو مقصود از سخن خداوند< یوم یدعوا کلّ أُناس بإمامهم> چیست؟ حضرت فرمود: امامی به سوی هدایت دعوت می کند، پس عده ای دعوتش را اجابت می کنند. و امامی که به سوی گمراهی دعوت می کند، پس گروهی دعوت او را اجابت می کنند...>.

۱۹- < عن أبی عبدالله (ع) قال : لاتترک الأرض بغیر إمام یحلّ حلال الله و یحرّم حرامه و هو قول الله < یوم ندعوا کلّ أُناس بإمامهم > . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: زمین بدون امامی که حلال خدا را حلال و حرام خدا را حرام شمارد، رها نمی شود و این سخن خداوند است که می فرماید: یوم ندعوا کلّ أُناس بإمامهم>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱ - ۶

۶ - جایگاه مهم رهبری (پیامبر) در نظام اسلامی و تفکر دینی

إنّا فتحنا لک فتحًا مبینًا

با این که فتوحات اسلامی، پیروزی برای همه مسلمانان است; مخاطب قرار گرفتن شخص پیامبر(ص) در این آیه و اختصاص به ذکر یافتن آن حضرت، بیانگر جایگاه ویژه و والای ایشان است.

نیاز به رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۲ - ۱۴

۱۴ - اصل رهبری و مدیریت اجتماعی و نیاز جامعه به آن ، امری پذیرفته شده و مسلم در نگاه

وحی

و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبوا حتّی یستئذنوه . .. فأذن لمن شئت منهم

از این که خداوند رها کردن حل و فصل مسائل اجتماعی را، منوط به اجازه پیامبر(ص) دانسته است، به دست می آید که رهبری و مدیریت اجتماعی، امری مسلم و ضروری شمرده شده است و بر این اساس، باید مردم از آن مقام کسب تکلیف کنند.

نیازهای معنوی رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۶ - ۱۱

۱۱ - نیاز رهبری به آرامش و عدم نگرانی در تصمیم گیری ها ، بیش از پیروان *

فأنزل اللّه سکینته علی رسوله و علی المؤمنین

تقدم <علی رسوله> بر <علی المؤمنین>، می تواند بیانگر مطلب بالا باشد.

ولایت رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۵ - ۲۰

۲۰ امداد و نصرت خداوند ، پیامد پذیرش ولایت رهبران الهی *

و اجعل لنا من لدنک ولیّاً و اجعل لنا من لدنک نصیراً

تقدیم تعیین <ولیّ> بر تعیین <نصیر>، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

ویژگی رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۱ - ۴

۴ خانه و زندگی را پشت سر گذاردن و به میدان رویارویی با دشمن شتافتن ، از جمله ویژگی های رهبران شایسته الهی و

پیروان آنان

و اذ غدوت من اهلك تبوّیء المؤمنین مقاعد للقتال

<من اهلك>، اشاره به این دارد كه پیامبر (ص)، و اساساً هر رهبر الهی، به هنگام انجام تكالیف و رویارویی با دشمن، مهمترین تعلقات (همانند زن و فرزندان) را

رها می کند و به میدان کارزار و انجام تکلیف می شتابد.

ویژگیهای رهبری موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - یونس - ۱۰ - ۸۴ - ۱

۱ موسی (ع) ، نسبت به قوم خود ، رهبری مهربان و راهنمایی دلسوز بود .

و قال موسی یقوم

برداشت فوق از اضافه <قوم> به یای متکلم به دست آمده است.

هدایتگری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - طه - ۲۰ - ۷۹ - ۲

۲ - رهبران و حاکمان جوامع ، دارای نقشی بسیار مؤثر در گمراهی و یا هدایت مردم

و أضلّ فرعون قومه

هشدار به رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۹ - ۱۲

۱۲ رهبری جوامع ایمانی ، همواره در خطر توطئه ها و دسیسه های دشمنان

و احذرهم ان یفتنوک

خطابهای <لا تتبع> و <احذرهم> و کاف خطاب در <ان یفتنوک> می رساند که توطئه های دشمنان اسلام، متوجه شخص پیامبر(ص) بوده ; یعنی رهبری جامعه اسلامی، همواره هدف توطئه های دشمنان است.

هشدار به رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۶ – ۵

۵ لغزیدن در دام هوسها و تمایلات مشرکان و منحرفان، خطری برای رهبران دین و همه موحدان

الذین تدعون من دون اللّه قل لا أتبع أهواءکم

هوشیاری رهبری

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۸ – قمر – ۵۴ – ۲۷ – ۹

۹ – هشیاری ، نظارت دقیق و صبر و بردباری ، لازمه رهبری

فارتقبهم و اصطبر

رهبری دینی

{رهبری دینی}

جلد – نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – آل عمران – ۳ – ۵۲ – ۲۴

۲۴ رهبران الهی ، گواهان امت خویش در قیامت *

و اشهد بانّا مسلمون

اختیارات رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۶ – انفال – ۸ – ۵۸ – ۳

۳ تصمیم بر الغا و اعلان بی اعتباری معاهدات امضا شده با کافران ، در اختیار پیامبر (ص) و رهبران جامعه اسلامی است .

فانبذ إلیهم علی سواء

استقامت رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۹ – ۲۶

۲۶ لزوم پایبندی و اهتمام رهبران الهی به مبانی اصولی و سازش ناپذیری در آن

قل لا أشهد قل إنما هو إله وحد و إننی بریء مما تشرکون

گرچه محتوای آیه خطاب به پیامبر(ص) است، ولی مسلماً اختصاصی به شخص آن حضرت ندارد و قابل تعمیم به همه رهبران در تمامی عصرهاست.

اصول گرایی رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۹ – ۲۶

۲۶ لزوم پایبندی و اهتمام رهبران الهی به مبانی اصولی و سازش ناپذیری در آن

قل لا أشهد قل إنما هو إله وحد و إننی بریء مما تشرکون

گرچه محتوای آیه خطاب به پیامبر(ص) است، ولی مسلماً اختصاصی به شخص آن حضرت ندارد و قابل تعمیم به همه رهبران در تمامی عصرهاست.

اطاعت از رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۸۱ - ۶

۶ سلامت و سعادت جوامع در گرو پیروی از رهبران الهی و عمل به قوانین

دین

و لو کانوا یؤمنون باللّه و النبی و ما أنزل إلیه ما اتخذوهم أولیاء

بـا تـوجه به آیـات گذشـته که در آن جـامعه ای منحـط از بنی اسـرائیل ترسـیم گردیـده بـود، معلـوم می شود آیه مورد بحث، رهنمودی است برای نجات جوامع از انحطاط، بنابراین <ما اتخـذوهم أولیاء> تنها، بیان یکی از نتایـج ترک پیروی از رهبران الهی و عمل به قوانین دینی است و نتایج دیگر که از آنها به سـلامت و سـعادت تعبیر شد با توجه به آیات گذشته به دست می آید.

الگوگیری از رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵ - ۳

۳ نقش سازنده بیان ترس پیشوایان دین از عذاب الهی، در هدایت مردم و بازداشتن آنها از گناه

قل إنی أخاف إن عصیت ربی عذاب یوم عظیم

پیشگامی رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۴ - ۱۷

۱۷ ضرورت پیشگامی رهبران الهی در پایبندی به اصول و مبانی خویش

قل إنی أمرت أن أکون أول من أسلم و لاتکونن من المشرکین

ترس رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۵ - ۳

۳ نقش سازنده بیان ترس پیشوایان دین از عذاب الهی، در هدایت مردم و بازداشتن آنها از گناه

قل إنی أخاف إن عصیت ربی عذاب یوم عظیم

رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۹۶ – ۴

۴ رهبران الهی ، حتّی پیامبران ، در معرض خطر تأثیر منفی شکوه ظاهری و

قدرت اقتصادی کافران

لا یغرّنک تقلّب الّذین کفروا فی البلاد

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۵۴ – ۵

۵ بعثت انبیا و رهبران الهی ، ناشی از فضل خداوند است .

ام یحسدون النّاس علی ما اتیهم اللّه من فضله

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۶۵ – ۱۵

۱۵ لزوم تسلیم در برابر رهبران الهی *

فلا و ربّک لا یؤمنون حتّی یحکّموک . .. و یسلّموا تسلیماً

سازش ناپذیری رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۱۹ – ۲۶

۲۶ لزوم پایبندی و اهتمام رهبران الهی به مبانی اصولی و سازش ناپذیری در آن

قل لا أشهد قل إنما هو إله وحد و إننی بریء مما تشرکون

گرچه محتوای آیه خطاب به پیامبر(ص) است، ولی مسلماً اختصاصی به شخص آن حضرت ندارد و قابل تعمیم به همه رهبران در تمامی عصرهاست.

شرایط رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – صافات – ۳۷ – ۱۱۸ – ۶

۶ – پیمودن راه و دین داری ، شرط رهبری جامعه اسلامی

و هدینهما الصرط المستقیم

خداوند در توصیف موسی و هارون (علیهماالسلام) که پیامبر و رهبر امت خویش بودند مسأله بر صراط مستقیم بودن آنان را مطرح فرمود. طرح این مسأله، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

غلو درباره رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۰ – ۸

۸ لزوم پرهیز از غلو و افراط درباره پیامبر(ص) و پیشوایان دینی

قل

لا أقول لكم . .. إنی ملک

مأموریت پیامبر(ص) به نفی این گونه موارد (نفی فرشته بودن و . ..) دستور و برنامه ای برای همگان است که درباره پیامبران الهی راه غلو و افراط در پیش نگیرند و بر خداوند پیشی نجویند.

محدوده مسؤولیت رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۶۷ - ۳

۳ تعیین مشی نظامی در حیطه مسؤولیت انبیا و رهبران الهی است .

ما کان لنبی أن یکون له أسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۰۴ - ۱۲

۱۲ وادار کردن مردم به پذیرش معارف و حقایق دین، خارج از حیطه مسؤولیت مبلغان و پیشوایان دین است.

قد جاءکم بصائر من ربکم . .. و ما أنا علیکم بحفیظ

مسؤولیت رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۵۰ - ۱۲،۲۱،۲۷

۱۲ رهبران دینی نباید به خاطر خویشی و روابط نسبی از مؤاخذه مسؤولان چشمپوشی کنند .

و أخذ برأس أخیه یجره إلیه

۲۱ مسؤولان جوامع دینی باید نسبت به عقاید دینی مردم حساس بوده و در طریق مبارزه با منحرفان و عوامل انحراف کوتاهی نکنند .

قال ابن أم إن القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی

۲۷ مسؤولان جوامع دینی در صورت بی تفاوت بودن نسبت به رسوخ انحراف ضلالت در جامعه خویش ، همسنگ منحرفان

محسوب می شوند .

و لاتجعلنی مع القوم الظلمین

جمله <و لا تجعلنی . .. > می رساند که موسی(ع) پیش از آنکه اثبات شود هارون با عوامل فساد مبارزه کرده و در این مسیر

از هیچ تلاشی دریغ نکرده است، او را همسنگ منحرفان به حساب می آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۶۴ - ۵

۵ پیامبر (ص) و رهبران الهی در مبارزه با شرک و کفر تنها باید بر خدا و مؤمنان پیرو تکیه کنند .

حسبک اللّه و من اتبعک من المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۷۰ - ۵

۵ رساندن پیام الهی به اسیران جنگی و ترغیب آنان به اسلام از وظایف رهبران الهی

یأیها النبی قل لمن فی أیدیکم من الأسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۹ - ۲۶

۲۶ لزوم پایبندی و اهتمام رهبران الهی به مبانی اصولی و سازش ناپذیری در آن

قل لا أشهد قل إنما هو إله وحد و إننی بریء مما تشرکون

گرچه محتوای آیه خطاب به پیامبر(ص) است، ولی مسلماً اختصاصی به شخص آن حضرت ندارد و قابل تعمیم به همه رهبران در تمامی عصرهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۲۵ - ۱۴

۱۴ لزوم آگاهی پیامبر(ص) و رهبران الهی از روحیات کفار و مخالفین و ترفندهای آنان

و منهم من یستمع الیک . .. إن هذا إلا أسطیر الأولین

آیه مورد بحث و آیه قبل در بیان روحیات مخالفان قرآن و روشهای آنان است. از این بیان می توان دریافت که اطلاع بر رفتارها و افکار مخالفین قرآن تا چه اندازه اهمیت دارد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام

- ۶ - ۵۲ - ۴،۲۱

۴ رهبران و مبلغان دین نباید قشرهای ضعیف و تهیدست را از اطراف خود برانند.

و لا تطرد الذین یدعون ربهم بالغدوه و العشیّ یریدون وجهه

۲۱ رهبران و مبلغان دینی در صورت طرد مؤمنان مستمند و ضعیف از اطراف خویش، ستمکارند.

فتطردهم فتکون من الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - انعام - ۶ - ۱۶۱ - ۶

۶ رهبران دینی باید به حقانیت راه خویش اعتقاد داشته باشند و آن را به پیروان خود اعلام کنند.

قل إننی هدینی ربی إلی صرط مستقیم دینا قیما

لزوم اعلام از کلمه <قل> استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - اعراف - ۷ - ۱۴۲ - ۲۰

۲۰ اصلاح امور اجتماعی مردم و پرهیز از پیروی از افکار مفسدان ، از وظایف مهم انبیا و رهبران الهی است .

و أصلح و لا تتبع سبیل المفسدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۵۸ - ۵

۵ رهبران جامعه اسلامی باید به احتمال وقوع خیانت از سوی جوامع کفرپیشه ترتیب اثر داده و نباید برای تصمیمات لازم در انتظار وقوع خیانت باشند .

و إما تخافن من قوم خیانه فانبذ إلیهم علی سواء

ولایت رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۵ - ۲۰

۲۰ امداد و نصرت خداوند ، پیامد پذیرش ولایت رهبران الهی *

و اجعل لنا من لدنک ولیّاً و اجعل لنا من لدنک نصیراً

تقدیم تعیین <ولیّ> بر تعیین <نصیر>، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

ویژگی

رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – آل عمران – ۳ – ۱۲۱ – ۴

۴ خانه و زندگی را پشت سر گذاردن و به میدان رویارویی با دشمن شتافتن ، از جمله ویژگی های رهبران شایسته الهی و پیروان آنان

و اذ غدوت من اهلك تبوّیء المؤمنین مقاعد للقتال

<من اهلك>، اشاره به این دارد که پیامبر (ص)، و اساساً هر رهبر الهی، به هنگام انجام تکالیف و رویارویی با دشمن، مهمترین تعلقات (همانند زن و فرزندان) را رها می کند و به میدان کارزار و انجام تکلیف می شتابد.

هشدار به رهبری دینی

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۵ – انعام – ۶ – ۵۶ – ۵

۵ لغزیدن در دام هوسها و تمایلات مشرکان و منحرفان، خطری برای رهبران دین و همه موحدان

الذین تدعون من دون اللّه قل لا أتبع أهواءکم

ریا از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

ریا

آثار ریا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲ – بقره – ۲ – ۲۶۴ – ۴،۶،۸،۹،۱۰،۱۳

۴ منّت و آزار و ریای در عمل ، موجب از بین رفتن طاعات و نتایج اعمالِ نیکِ آدمی

لا تبطلوا صدقاتکم بالمنّ و الاذی کالّذی ینفق ماله رئاء النّاس

۶ عدم ایمانِ انفاق کنندگان ریاکار به خداوند و روز رستاخیز

كالّذى ينفق ماله رئاء النّاس و لا يؤمن باللّه و اليوم الاخر

بنابراينكه جمله <و لا يؤمن . .. >، توضيح و تفسيرى براى جمله <ينفق ماله رئاء> باشد.

۸ ريا و كفرِ به خدا و قيامت ، موجب بطلان صدقات و اعمال خير

لا تبطلوا . .. كالّذى ينفق ماله رئاء النّاس و لا يؤمن باللّه و

اليوم الاخر

۹ مَثَل انفاق کننـدگانِ از روی منّت و آزار و ریا ، همچون صَخره صافی است که بر روی آن قشرِ خاکی باشد و بذرهایی در آن افشانده شود و ناگهان ، رگباری تند بر آن رسد و همه خاک ها را بشوید و آن سنگ را کِشت ناپذیر کند .

فمثله کمثل صفوان علیه تراب فاصابه وابل فترکه صلداً لا یقدرون علی شیءمما کسبوا

۱۰ بی ثمر بودن انفاق های همراه با منّت و آزار و یا ریا

فمثله کمثل صفوان . .. لا یقدرون علی شیء مما کسبوا

۱۳ منّت و آزار و ریا ، موانعی برای هدایت الهی

و اللّه لا یهدی القوم الکافرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۶ - ۱،۳

۱ تشبیه انفاق کننده از روی منّت و آزار و ریا ، به صاحب بوستانی از خرما و انگور که جوی ها در پای درختانش جاری و هر گونه میوه ای دهد و خود پیر شده و فرزندانی ناتوان داشته باشد و ناگهان ، گِردبادی آتشزا به آن بوستان افتد و آنرا بسوزاند .

ایودّ احدکم ان تکون له جنّه . .. و اصابه الکبر ... نار فاحترقت

۳ آزار و ریـا و منّت ، موجب از بین رفتن انفـاق می گردد ; به گونه ای که نه مـال انفـاق شـده و نه آثار با برکت آن را بتوان تدارک کرد .

لا تبطلوا صدقاتکم بالمن . .. ایودّ احدکم ان تکون له جنّه ... فاحترقت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۹ - ۳

بخل و ریاکاری ، نشانه کفر به خدا و قیامت است .

الذین یبخلون . .. و ماذا علیهم لو امنوا باللّه و الیوم الاخر و انفقوا

ضمیر در <علیهم> به <الذین یبخلون> برمی گردد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۴۲ – ۱۹

۱۹ عمل به دستورات خداوند از روی ریا ، خدعه با او و نشانه نفاق است .

إنّ المنفقین یخدعون اللّه و هو خدعهم

رسول خدا(ص) در پاسخ سؤال از چگونگی خدعه نمودن با خداوند فرمود: یعمل بما امر اللّه ثم یرید به غیره . .. .

عقاب الاعمال، ص ۳۰۳، ح ۱، عقاب الریاء; تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۸۳، ح ۲۹۵.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۴ – نساء – ۴ – ۱۴۳ – ۱۰

۱۰ پذیرش دوستی و سرپرستی کفار ، خیانت در جنگ ، خدعه با خدا ، سستی در عبادت ، ریاکاری و کم به یاد خدا بودن ، موجب گمراهی و محرومیت دایمی از هدایت الهی است .

و من یضلل اللّه فلن تجد له سبیلا

از مصادیق مورد نظر برای (من یضلل)، کسانی هستند که در آیات قبل (از ۱۳۸ تا ۱۴۳) خصلتهای آنان بر شمرده شد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۱۰ – ۲۲

۲۲– < عن أبی عبداللّه (ع) فی قوله : < . . .و لایشرک بعباده ربّه أحداً > : < فهذا الشرک شرک ریاء > ;

از امام صادق(ع) درباره این سخن خدا <. ..و لایشرک بعباده ربّه أحداً> روایت شده: این شرک، شرک ریا است>.

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بلد - ۹۰ - ۷ - ۵

۵ - خودنمایی در بذل و بخشش ها و فخرفروشی بر مردم به جهت انفاق های سنگین ، در پی دارنده نکوهش و کیفر از سوی خداوند

یقول . .. أیحسب أن لم یره أحد

گوینده <أهلکت مالاً ـ> حتی به فرض صداقت در ادعای خویش ممکن است به جهت فخر فروشی بر دیگران، مورد توبیخ قرار گرفته باشد.

اجتناب از ریا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۲ - ۱۲

۱۲ لزوم اخلاص در عبادت و ضرورت پرهیز از ریاکاری

و إذا قاموا إلی الصّلوه قاموا کسالی یراءون الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۶ - ۴۸

۴ اصلاح و جبران گذشته ، پیروی از فرامین الهی و پرهیز از ریا ، شرط پذیرش و ثمربخش بودن توبه منافقان

الا الذین تابوا و أصلحوا و اعتصموا باللّه و أخلصوا دینهم اللّه

چنانچه جمله های <اصلحوا> و <اعتصموا> و <اخلصوا>، بیانگر شرایط قبولی توبه منافقان باشد، مراد از <اعتصموا> با توجه به صفات شمرده شده برای آنان پیروی از اوامر خداوند و مراد از <اخلصوا> پرهیز از ریا که از ویژگیهای منافقین شمرده شده است، می باشد.

۸ دوری از نفاق ، جبران گذشته ، اعتصام به خدا و پرهیز از ریا ، شرط تحقق ایمان واقعی است .

الا الذین تابوا و أصلحوا و اعتصموا باللّه . .. فأولئک مع المؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸

۱ مجاهدان و نیرو های رزمی ، نباید مانند سرمستان و ریاکاران رهسپار میدان های نبرد شوند .

و لاتکونوا کالذین خرجوا من دیرهم بطرا و رئاء الناس و یصدون

<بَطرْ> به معنای نشاط و شادمانی بیش از حد و اندازه است که می توان از آن به سرمستی تعبیر کرد. این کلمه مصدر است و حال برای فاعلِ <خرجوا> می باشد ; یعنی خرجوا من دیارهم بطرین. کلمه <رئاء> نیز مصدر و به معنای اسم فاعل (مرائین) یعنی ریاکاران) است.

تحسین ریا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۸ - ۷

۷ سرمستی ، ریاکاری و بازداشتن مردم از راه خدا ، رفتاری نیکو در نظر شیطان زده کافران عصر بعثت *

إذ زین لهم الشیطن أعملهم

از مصادیق <أعملهم> به قرینه آیه قبل، سرمستی و ریاکاری . .. است.

حرمت ریا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۸ - ۲

۲ حرمت ریاکاری

و اعتدنا للکافرین عذاباً مهیناً. و الذین ینفقون اموالهم رئاء النّاس

اگر <الذین ینفقون> عطف بر <الکافرین> باشد، ریاکاران به عذاب تهدید شده اند و تهدید به عذاب نشانه حرمت است.

خطر ریا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۰ - ۱۰

۱۰– اعمال انسان ، همواره در معرض آمیخته شدن به ناخالصیهاست .

ربّ أدخلنی مدخل صدق و أخرجنی مخرج صدق

از اینکه خداوند به پیامبرش امر می کند که <برای کسب اخلاص و صداقت از او استمداد بطلبد> استفاده می شود که اعمال آدمی در معرض ابتلا به ریاست.

ریا در انفاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۸ - ۱،۳،۵،۶

۱ خداوند ، کسانی را که ریاکارانه انفاق می کنند ، دوست ندارد .

انّ اللّه لا یحبّ من کان مختالا فخوراً . .. و الذین ینفقون اموالهم رئاء الناس

در برداشت فوق، <الذین ینفقون> بر <الذین یبخلون> عطف گرفته شده و بنابراین، توصیفی برای <مختال> و <فخور> است.

۳ عذاب خوارکننده الهی ، کیفر انفاق کنندگان ریاکار

و اعتدنا للکافرین عذاباً مهیناً. و الذین ینفقون اموالهم رئاء النّاس

بنابر اینکه <الذین> عطف بر <الکافرین> باشد.

۵ ریاکاری در انفاق از آثار تکبر و فخرفروشی *

انّ اللّه لا یحبّ من کان مختالا فخوراً . .. و الذین ینفقون اموالهم رئاء النّاس

۶ انفاق بخیلان از روی ریاکاری است .

الذین یبخلون . .. و الذین ینفقون اموالهم رئاء النّاس

توصیف <مختالا۔ فخوراً> از یکسو به بخلورزی و از سوی دیگر به انفاق ریائی، حاکی از آن است که بخیلان اگر انفاق کنند، از روی ریاکاری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - بلد - ۹۰ - ۷ - ۵

۵ - خودنمایی در بذل و بخشش ها و فخرفروشی بر مردم به جهت انفاق های سنگین ، در پی دارنده نکوهش و کیفر از سوی خداوند

یقول . .. أیحسب أن لم یره أحد

گوینـده <أهلکت مالاً ـ> حتی به فرض صـداقت در ادعای خویش ممکن است به جهت فخر فروشـی بر دیگران، مورد توبیخ قرار گرفته باشد.

ریا در عبادت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۲ - ۱۱،۱۳

ریاکاری در نماز و عبادت ، از صفات منافقان و نشانه نفاق

و إذا قاموا إلی الصّلوه قاموا کسالی یراءون الناس

۱۳ ریا در نماز و عبادت ، خدعه با خداست .

إنّ المنفقین یخدعون اللّه . .. قاموا کسالی یراءون الناس و لایذکرون اللّه

بنابر اینکه <اذا قاموا الی الصلوه . ..> بیانی برای (یخدعون اللّه) باشد.

ریا در عمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰ - اسراء - ۱۷ - ۸۰ - ۱۰

۱۰- اعمال انسان ، همواره در معرض آمیخته شدن به ناخالصیهاست .

ربّ أدخلنی مدخل صدق و أخرجنی مخرج صدق

از اینکه خداوند به پیامبرش امر می کند که <برای کسب اخلاص و صداقت از او استمداد بطلبد> استفاده می شود که اعمال آدمی در معرض ابتلا به ریاست.

ریا در نماز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۲ - ۱۱،۱۳

۱۱ ریاکاری در نماز و عبادت ، از صفات منافقان و نشانه نفاق

و إذا قاموا إلی الصّلوه قاموا کسالی یراءون الناس

۱۳ ریا در نماز و عبادت ، خدعه با خداست .

إنّ المنفقین یخدعون اللّه . .. قاموا کسالی یراءون الناس و لایذکرون اللّه

بنابر اینکه <اذا قاموا الی الصلوه . ..> بیانی برای (یخدعون اللّه) باشد.

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ماعون – ۱۰۷ – ۶ – ۷

۷ – نماز ریاکارانه ، نماز غافلان است .

الذین هم عن صلاتهم ساهون . الذین هم یراءون

زمینه اجتناب از ریا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – زمر – ۳۹ – ۳ – ۲

۲ – اختصاص داشتن عبادت

خالصانه و اطاعت محض به خداوند ، مستلزم طرد اطاعت دیگران و ترک شرک و ریا در عبادت است .

فاعبد اللّه مخلصًا له الدین . ألا للّه الدین الخالص

برداشت بالا به خاطر این نکته است که جمله <ألا للّه الـدین الخالص> در مقام تعلیل برای امر به عبادت خالصانه (فاعبـد اللّه مخلصاً له. ..) است; یعنی، به این دلیل باید خدا را خالصانه عبادت کرد که چون عبادت خالصانه اختصاص به او دارد.

زمینه ریا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ماعون - ۱۰۷ - ۶ - ۳

۳ - بی اعتنایی به نماز ، زمینه ریاکاری در آن است .

الذین هم عن صلاتهم ساهون . الذین هم یراءون

تفاوت کلمه <ساهون> که وصف است به <یراءون> که فعل مضارع است نشانگر آن است که وجود <سهو>، زمینه ساز به وجود آمدن <ریا> است.

زمینه ریا در نماز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ماعون - ۱۰۷ - ۶ - ۴

۴ - تکذیب روز جزا ، زمینه ساز ریاکاری در نماز

أرءیت الذی یکذّب بالدین . .. فویل للمصلّین ... الذین هم یراءون

سرزنش ریا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۴ - ۱۱

۱۱ انفاق های آمیخته با ریا و همراه با منّت و اذیّت ، نوعی کفر است .

یا ایّها الّذین امنوا . .. و اللّه لا یهدی القوم الکافرین

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – بلد – ۹۰ – ۶ – ۲

۲ – افتخار به بذل و بخشش ها و خودنمایی

در تأمین نیازمندی های مالی جامعه ، مذموم و مورد نکوهش خداوند است .

یقول أهلکت مالاً لبدًا

در آیه شریفه مورد مصرف اموال مشخص نشده است; ولی به قرینه آیات بعد (فکّ رقبه أو إطعام . ..) می توان گفت: مراد هزینه کردن آن، در مصارف عمومی است.

سرزنش ریا در نماز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲۰ - ماعون - ۱۰۷ - ۶ - ۵۸

۵ - خواندن نماز ، برای خودنمایی نزد مردم ، نکوهیده و مایه گرفتاری به عذاب جهنم است .

فویل للمصلّین . .. الذین هم یراءون

۸ - ریاکاری شخص نمازگزار ، نکوهیده تر از یتیم آزاری و رسیدگی نکردن به مستمندان است .

الذی یدعّ الیتیم . و لایحضّ ... فویل للمصلّین ... الذین هم یراءون

آوردن حرف <فاء> در خصلت سومی که برای مکذبان جزا شمرده شده است، بیانگر آن است که آن خصلت، با تمام ویژگی هایش، نکوهیده تر از دو خصلت نخست است.

عوامل ترک ریا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۷ - ۱۰

۱۰ توجه به احاطه علمی خداوند بر کردار آدمی ، عامل اجتناب وی از سرمستی و ریاکاری و جلوگیری از راه خدا

و لاتکونوا . .. و اللّه بمایعملون محیط

عوامل ریا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۶۴ - ۷

۷ ریا ، اثر و نشانه عدم ایمان به خداوند و قیامت

کالّذی ینفق ماله رئاء النّاس و لا یؤمن باللّه و الیوم الاخر

بنابراینکه جمله <و لا یؤمن . .. >، تفسیری برای جمله قبل باشد.

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۳۸ – ۵،۹،۱۲

۵ ریاکاری در انفاق از آثار تکبر و فخرفروشی *

انّ اللّه لا یحبّ من کان مختالا فخوراً . .. و الذین ینفقون اموالهم رئاء النّاس

۹ ایمان نداشتن به وعده های الهی و قیامت ، منشأ ریاکاری

رئاء النّاس و لا یؤمنون باللّه و لا بالیوم الاخر

بدان احتمال که جمله <الذین لا یؤمنون> بیانگر علت و ریشه انفاقهای ریایی باشد.

۱۲ تکبّر ، بخل و ریاکاری ، پیامد همراهی شیطان با آدمی

مختالا فخوراً. الذین یبخلون ... و الذین ینفقون اموالم رئاء النّاس ... و من یکن ا

ظاهراً جمله <من یکن . .. > بیان ریشه و علت صفات ذکر شده در این آیه و آیات قبل است.

موانع ریا

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۰ – کهف – ۱۸ – ۱۱۰ – ۱۳

۱۳– باور به معاد ، حتی در حدّ گمان و امید ، اهرمی کارامد در گرایش به عمل صالح و به دور از شرک و ریا است .

فمن کان یرجوا لقاء ربّه فلیعمل عملاً صلحًا و لایشرک بعباده ربّه أحدًا

ریاکار

رسوایی ریاکار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۴۱ – ۴

۴ رسوایی و وخامت حال بخیلان ، ریاکاران و کافران به خدا و قیامت در صحنه قیامت

الذین یبخلون . .. فکیف اذا جئنا من کل امّه بشهید

ریاکار در قیامت

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۴۱ – ۴

۴ رسوایی و وخامت حال بخیلان ، ریاکاران و کافران

به خدا و قیامت در صحنه قیامت

الذین یبخلون . .. فکیف اذا جئنا من کل امّه بشهید

ریاکار و شیطان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۳۸ – ۱۱

۱۱ شیطان ، همراه با ریاکاران ، بخیلان و متکبران

الذین یبخلون . .. و الذین ینفقون اموالم رئاء النّاس ... و من یکن الشیطان له قرین

مراد از <من یکن . .. > تمام کسانی هستند که در این آیه و آیه قبل مورد مذمت قرار گرفتند.

سرزنش ریاکار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۳۸ – ۱

۱ خداوند ، کسانی را که ریاکارانه انفاق می کنند ، دوست ندارد .

انّ اللّه لا یحبّ من کان مختالا فخوراً . .. و الذین ینفقون اموالهم رئاء الناس

در برداشت فوق، <الذین ینفقون> بر <الذین یبخلون> عطف گرفته شده و بنابراین، توصیفی برای <مختال> و <فخور> است.

عذاب ریاکار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۴۰ – ۴

۴ کیفر بخیلان و ریاکاران (عذاب ، محرومیت از محبت خداوند ، همراهی با شیطان) ، بازتاب عمل خود آنان است ، نه ستمی از جانب خداوند .

انّ اللّه لا یحبّ . .. الذین یبخلون ... و الذین ینفقون اموالهم رئاء النّاس ... و

جمله <انّ اللّه . .. > می تواند پاسخی باشد برای این سؤال که چرا خداوند مردم را به عذاب و ... مبتلا می کند. خداوند می فرماید این عذابها ناشی از ستم او نیست، بلکه دستاورد خود بخیلان است.

کفر ریاکار

جلد

- نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۸ - ۷

۷ ریاکاران ، ایمان واقعی به خدا و قیامت ندارند .

و الذین ینفقون اموالهم رئاء النّاس و لا یؤمنون باللّه و لا بالیوم الاخر

جمله <و لا یؤمنون> می تواند تفسیر و توضیح جمله <ینفقون . .. > باشد ; تکرار نشدن <الذین> می تواند این معنا را تأیید کند.

کیفر ریاکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۸ - ۳

۳ عذاب خوارکننده الهی ، کیفر انفاق کنندگان ریاکار

و اعتدنا للکافرین عذاباً مهیناً. و الذین ینفقون اموالهم رئاء النّاس

بنابر اینکه <الذین> عطف بر <الکافرین> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۳۹ - ۹

۹ خداوند ، کیفردهنده بخیلان و ریاکاران و پاداش دهنده انفاق کنندگان مخلص

الذین یبخلون . .. و انفقوا ... و کان اللّه بهم علیماً

هدف از بیان علم و آگاهی خداوند پس از بیان ایمان و بخل، تهدید بخیلان و ریاکاران به کیفر، و پاداش دهی به مؤمنان انفاق کننده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۴۰ - ۴

۴ کیفر بخیلان و ریاکاران (عذاب ، محرومیت از محبت خداوند ، همراهی با شیطان) ، بازتاب عمل خود آنان است ، نه

ستمی از جانب خداوند .

انّ اللّه لا یحبّ . .. الذین یبخلون ... و الذین ینفقون اموالهم رئاء النّاس ... و

جمله <انّ اللّه . .. > می تواند پاسخی باشد برای این سؤال که چرا خداوند

مردم را به عذاب و ... مبتلا می کند. خداوند می فرماید این عذابها ناشی از ستم او نیست، بلکه دستاورد خود بخیلان است.

محرومیت ریاکار

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۳ – نساء – ۴ – ۴۰ – ۴

۴ کیفر بخیلان و ریاکاران (عذاب ، محرومیت از محبت خداوند ، همراهی با شیطان) ، بازتاب عمل خود آنان است ، نه ستمی از جانب خداوند .

انّ اللّه لا یحبّ . .. الذین یبخلون ... و الذین ینفقون اموالهم رئاء النّاس ... و

جمله <انّ اللّه . .. > می تواند پاسخی باشد برای این سؤال که چرا خداوند مردم را به عذاب و ... مبتلا می کند. خداوند می فرماید این عذابها ناشی از ستم او نیست، بلکه دستاورد خود بخیلان است.

ریاکاران

عذاب ریاکاران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ماعون – ۱۰۷ – ۶ – ۱

۱ – ریاکاران ، مورد نفرین خدابوده و به عذاب جهنم گرفتار خواهند شد .

فویل للمصلّین . .. الذین هم یراءون

<رائیته> (ماضی <یراءون>)؛ یعنی، خود را بر خلاف آنچه بودم، به او نشان دادم (قاموس). <ریا>؛ یعنی، آشکار ساختن کار خویش برای مردم تا او را ببینند و به او نظر نیکو داشته باشند (مصباح).

نفرین بر ریاکاران

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۲۰ – ماعون – ۱۰۷ – ۶ – ۱

۱ – ریاکاران ، مورد نفرین خدابوده و به عذاب جهنم گرفتار خواهند شد .

فویل للمصلّین . .. الذین هم یراءون

<رائیته> (ماضی <یراءون>); یعنی، خود را بر خلاف آنچه بودم، به او نشان دادم (قاموس).

<ریا>; یعنی، آشکار ساختن کار خویش برای مردم تا او را ببینند و به او نظر نیکو داشته باشند (مصباح).

ریاست از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

ریاست

تهمت ریاست طلبی به محمد(ص)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۵ – ص – ۳۸ – ۶ – ۶

۶ – سـران شـرک و کفر ، هـدف و انگیزه پیامبراسـلام (ص) از دعـوت بـه یکتـاپرستی را ، دستیـابی بـه ریـاست و آقـایی بر دینداران می دانستند .

أجعل الألهه إلهًا وحدًا . .. إنّ هذا لشیء یراد

برداشت یاد شده، براساس این دیدگاه است که <هذا> اشاره به یکتاپرستی و نفی آیین شـرک (مضـمون دعوت پیامبراسلام) باشد و مقصود از <شیء یراد> سیادت و آقایی بر مردم باشد که در نگاه سران کفر، هدف و آرزوی پیامبراسلام بود; زیرا با یکی شدن پرستش ها، قهراً آن حضرت رهبری امت یکتاپرست را به عهده می گرفت.

ریاست طلبی علمای یهود

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱ – بقره – ۲ – ۷۹ – ۶

۶ – دستیـابی به متـاع هـای دنیوی (مال ، ریاست ، وجاهت و . . .) هـدف عالمان یهود از ارائه خود ساخته ها به عنوان کتاب آسمانی

لیشتروا به ثمناً قلیلا

ریاست طلبی فرعونیان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۶ – غافر – ۴۰ – ۲۶ – ۱۷

۱۷ – فرعونیان ، به صـرف ترس و احساس از به خطر افتادن حکومت و اقتدارشان ، اقدام به کشتن و اعدام مخالفان می کردند

.

أقتل موسى . .. إنّى أخاف أن يبدّل دينكم أو أن يظهر فى الأرض الفساد

رياست طلبيرهبران شرك

جلد - نام

سوره – سوره – آیه – فیش

۹ – ابراهیم – ۱۴ – ۳۰ – ۶

۶- سازندگان آیین شرك و بت پرستی برخوردار از ریاست ، مکنت و ثروت بودند .

و أحلّوا قومهم . .. و جعلوا لله أندادًا لیضلّوا عن سبیله قل تمتّعوا

نشانه های ریاست در دوران فرعون

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۷ – زخرف – ۴۳ – ۵۳ – ۲

۲ – استفاده مردان از دستبند طلا ، نشانگر سیادت و ریاست در جامعه فرعونی بود .

فلولا أُلقی علیه أسوره من ذهب

بـا توجه به واژه <أُلقی>، می توان اسـتفاده کرد که فرعونیـان از رسولان الهی انتظار داشـتن <نشانه> را داشـتند و نشانه آن زمان، دستبند طلا بوده است.

ریش از دیدگاه قرآن در تفسیر راهنما

ریش

تاریخ ریش

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۴ – ۲۱

۲۱ – بلندبودن ریش ، از شمایل مطلوب و سابقه دار در تاریخ پذیرندگان ادیان آسمانی

لاتأخذ بلحیتی

ریش در ادیان

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۴ – ۲۱

۲۱ – بلندبودن ریش ، از شمایل مطلوب و سابقه دار در تاریخ پذیرندگان ادیان آسمانی

لاتأخذ بلحیتی

گرفتن ریش هارون(ع)

جلد – نام سوره – سوره – آیه – فیش

۱۱ – طه – ۲۰ – ۹۴ – ۲

۲ – موسی (ع) با گرفتن سر و ریش هارون ، او را در باره گوساله پرست شدن بنی اسرائیل در غیاب خود مورد بازخواست قرار داد .

یهرون ما منعک . .. لاتأخذ بلحیتی و لابرأسی

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِی الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹